

The
Robert E. Gross
Collection

A Memorial to the Founder
of the
Lockheed Aircraft Corporation

Business Administration Library
University of California
Los Angeles

1874 *W. Brönn*

ZEITLIN & VER BRUGGE

JACOB ZEITLIN
JOSEPHINE VER BRUGGE ZEITLIN
Cable Address: Jabberwock

815 No. LA CIENEGA BLVD. • OLeander 5-7581
• OLympia 2-0784
LOS ANGELES, CALIFORNIA 90069

BOOKSELLERS

*Importers and Dealers in
Rare Books and Manuscripts,
Old Master Drawings and Prints.
Wants searched for and reported. Books and
Libraries bought. Catalogues issued.*

ANSALDIS, ANSALDUS DE.

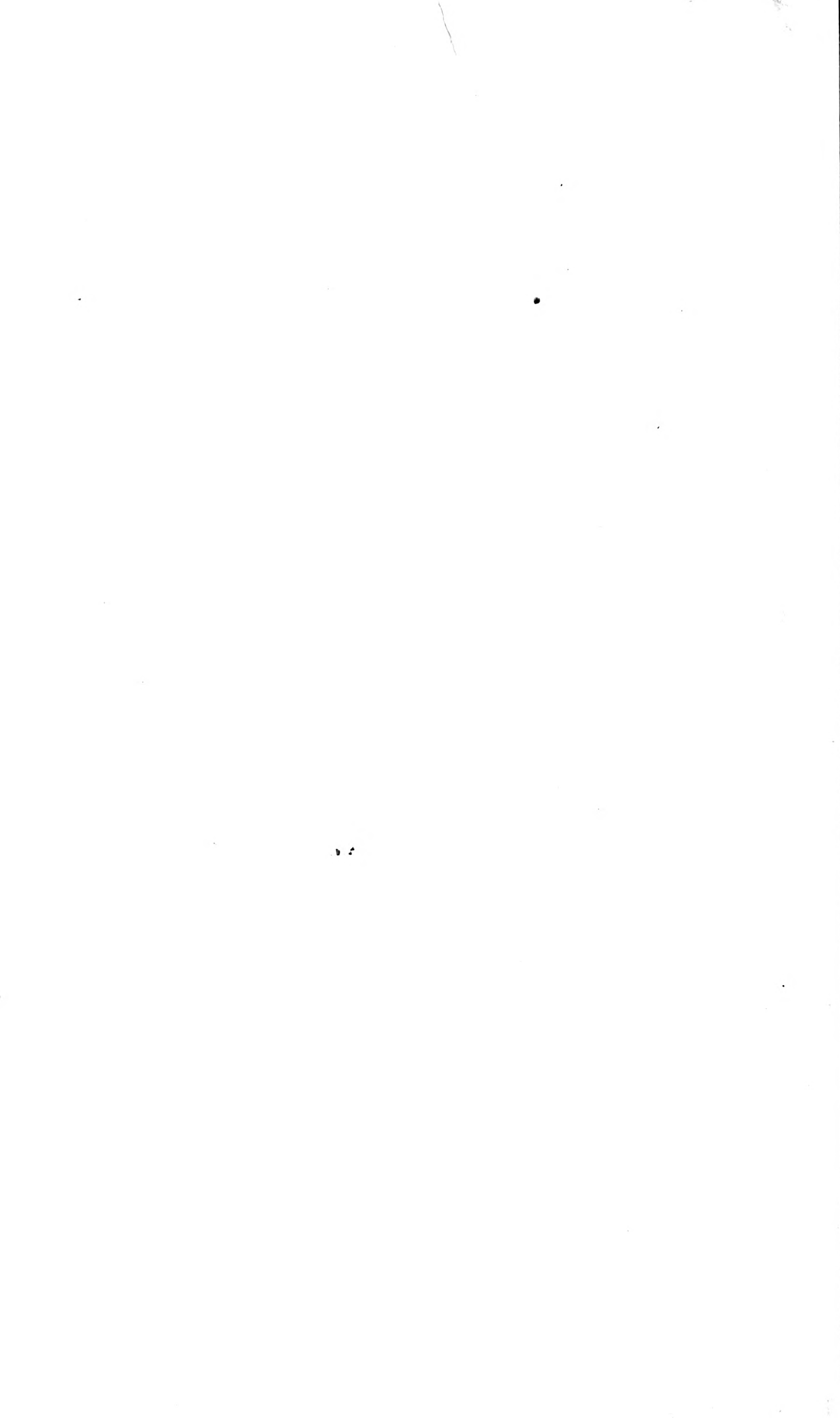
Discursus Legales, de Commercio, et Mercatorum, in quibus Univerſa
Fere Commerci et Mercatorum materia reſolutivè continetur. Cum
Indice Argumentorum, Caſarum, Materiarumque. Genvae, Jac. Philippum
Seminum, 1698.

Folio. [10]ff., 435[78]pp. Title in red and black. Double-column. Floral
decoration on title-page, decorative initials, head and tail pieces. Con-
temporary vellum over boards (vols.), lightly foxed, stained, and signature of
former owners, but very good copy.

An important work on commercial law. Kress states this is the first
edition, but Sweet lists a prior edition published at Rome in 1689.

"L'ouvrage que nous indiquons est composé en grande partie, de rapports
qu'il faisait en qualité d'auditeur, sur les divers cas soumis au jugement
de la Rote. Ils son précédés d'un discours général sur le commerce, les
commerçans, les engagements qu'ils contractent et les tribunaux qui en
connaissent spécialement." - *Camus par Dupin.*

Sweet & Maxwell Legal Bibliography: I, p. 534. (3 editions but not the present one).
Kress: 5093, has only the 1751 edition.

ANSALDUS
DE ANSALDIS
DE
COMMERCIO,
ET
MERCATURA.

Carlo Bapota
1854

Handwritten signature

ANSALDI

J. U. C. PATRITII FLORENTINI,

Et Sacræ Rotæ Romanæ Auditoris,

DE

COMMERCIIS
ET
MERCATURA:

In Quibus

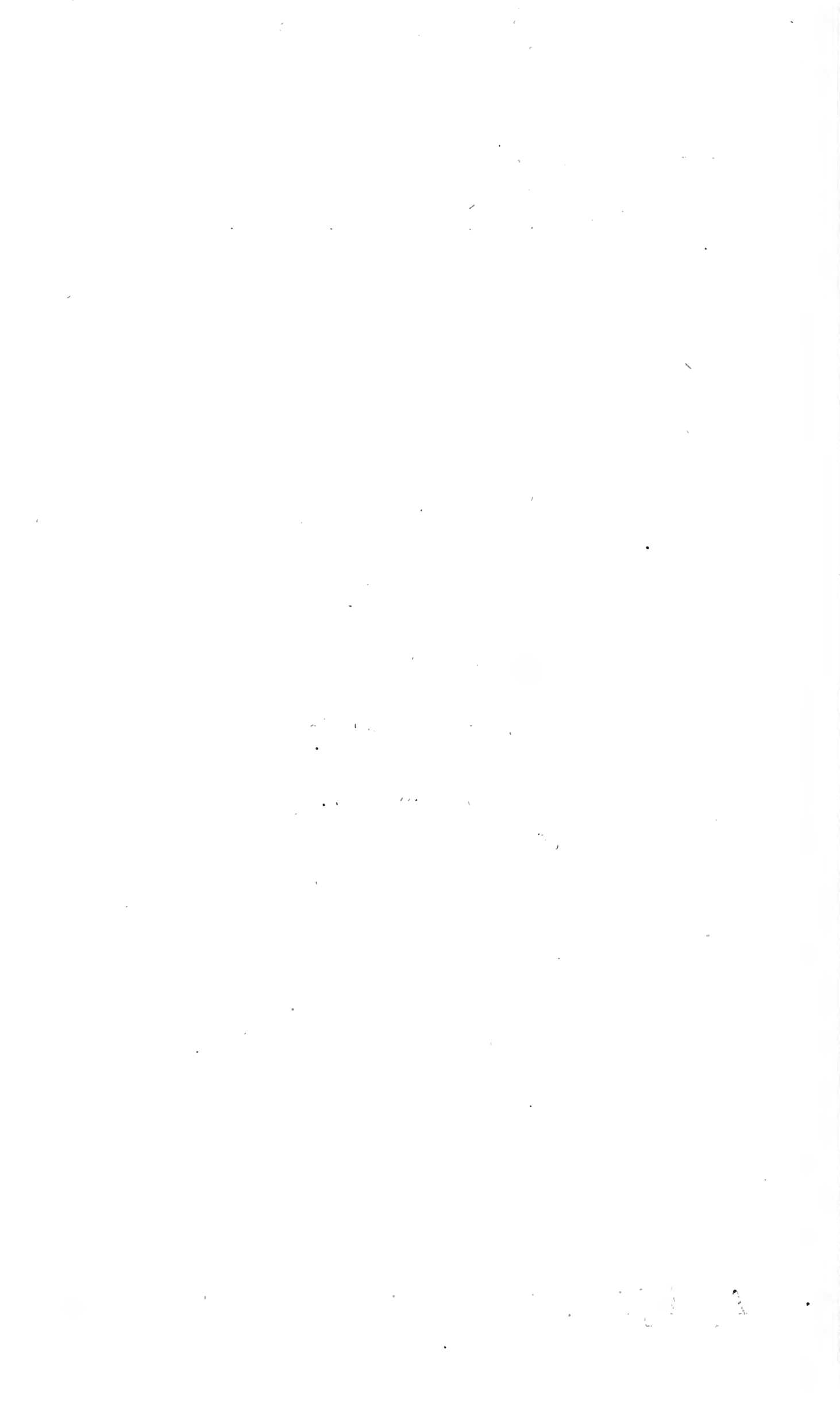
UNIVERSA FERÈ COMMERCII ET MERCATURÆ
Materia resolutivè continetur:

CUM INDICE ARGUMENTORUM, CAUSARUM MATERiarum
& RERUM opulentissimo.

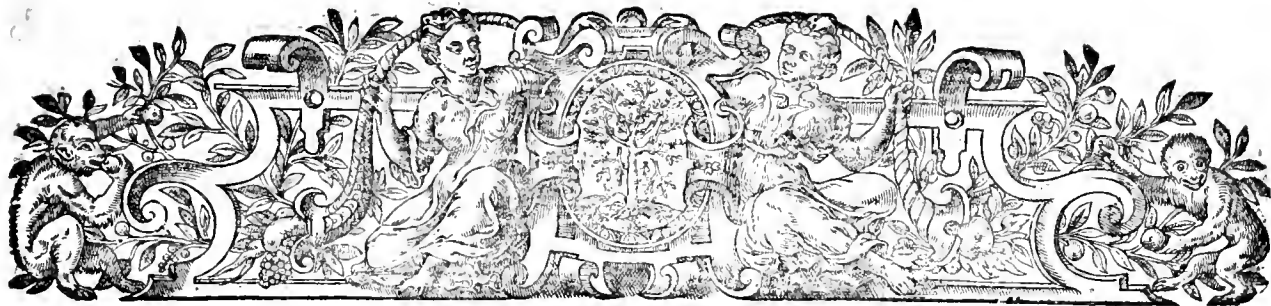

Apud JAC. PHILIPPUM SEMINUM.

M. DC. XCVIII.

S E R E N I S S I M O
P R I N C I P I
C O S M O I I I.
M A G N O E T R U R I Æ
D U C I, &c.

ANSALDVS DE ANSALDIS FELICITATEM.

ELSITVDINI TVÆ primum hunc Laboris, vel Ingenii foetum gloriosè submittere, & augustius consecrare, mens profectò innumeris, & mecum usque subortis beneficiis onusta conceperat; Nec enim Commercii, & Mercaturæ titulus Operi inditus, universam generis humani, & alteram ferè elementarem Terrarum Orbis felicitatem complectens, sanctius dicari promeruerat, quàm COSMO, qui inter cætera, ac sublimiora Principatus studia, foedere navigationis, & Commercii parvum veluti Orbem Exterorum securitati, & paci Subditorum, Liburni conclusit, miraque prudentia finitimos Bellorum strepitus averrens, & Classium, Copiarumque sociatas vires in extremas Barbarorum Oras ad Christianæ Religionis præsidium, & incrementum Sacro Ærarii censu profundens, illuc velut ad Emporium tranquillitatis, ac publicæ fertilitatis insimul peregrinas Merces, cunctaque alibi pretiosè dispersa collegit.

Sed tanquam pudori meo consulere, animum cohibebat Regiæ Tuæ Dignitatis fastigium, ad quod nonnisi per gradus humiliores ascendere tentabam, & sicuti Summo Deo ope Sanctorum preces, &

EPISTOLA.

Vota nostra diffundimus , putaveram Tibi ante Te Librum sistere sub imagine olim Senatoris , & Auditoris Tui Ferrantis Capponii , sub cuius Clientela prima litterarum Tyrocinia posueram , deinceps ad forensẽ exercitationem in Principe Gentium Vrbe , in hac Aula legum Magistra per munificentiam Tuam validius instructa , illustrius firmata : Verum cum Tibi Servum , ac Ministrum fide , vigilantia , fortitudine , manu , & mente forsã præ cæteris assurgentem , & mihi Patronum titulis omnibus , & suprã omnes insignem invida Mors subripuerit , necessitas verecundiam vicit , & quod Tuum erat , antequam traderem , in aperto Tibi restituo ; satisque grande pretium erit illius Commerciũ , & Mercaturæ , quæ in hoc Volumine continetur , si, PISSIME PRINCEPS , in quo MM. Ducum cumulata virtus refulget , non dedigneris CELSITVDINEM TVAM humanissimè inclinare , parique Regalis animi Tui magnitudine humilem Cymbam agrestibus onustam Pomis , è tuo tamen Solo collectis , excipere , ac tutari , quàm si laborantem auro , gemisq; Navem indigena Tibi manus impelleret.

INDEX

I N D E X

ARGUMENTORUM

IN DISCURSIBUS,

Qui habentur in hoc Libro.

DISCURSUS I.

Liburnen. Giratæ Litterarum Cambii.

Giratæ Contractus qualis sit naturæ, & cui alteri Contractui assimiletur, & latè cum plurimum casuum distinctione agitur, an, & quando girans litteras Cambii possit pœnitere, & revocare Giratam in præjudicium Giratarii.

DISCURSUS II.

In eadem Causa.

Est ferè idem, & de differentia inter Cambium, & Giratam, & quando Mandatum, vel cessio, vel etiam consensus dicatur præstitus in favorem alicujus; ita ut possit, vel non possit revocari; Et incidenter de scribente litteras ad ordinem alicujus solvendas, & (ut dicitur) *all'ordine S. P.* an valeat illas revocare, postquam primus adjectus easdem litteras alteri giravit

DISCURSUS III.

Romana Litterarum Cambii.

Acceptans litteras Cambii an possit recusare solutionem, ex quo decoxerit Scribens post ipsam acceptationem, & resolvitur negativè, declarando, in quibus terminis procedant tenentes contrarium, & an adsit differentia in casu, quo Acceptans ex alia causa sit debitor, necne ejusdem scribentis.

DISCURSUS IV.

Romana, seu Neapolitana Litterarum Cambii.

De eadem materia, quando acceptans litteras Cambii possit recusare implementum ob superventam decoctionem Scribentis, & de differentia inter decoctionem, & aliquam deficientiam crediti. Socii, si exercent diversas Tabernas, an decoctio unius Tabernæ inferat ad aliam.

DISCURSUS V.

Lugdunen. seu Liburnen. Litterarum Cambii.

De eadem materia, & quod si decoctio Scribentis sequatur ante acceptationem, Acceptans non obligetur, & casu, quo sequatur post, traduntur tres limitationes ad regulam, quæ obligat Acceptantem.

DISCURSUS VI.

Cornetana Frumenti.

Emptio, & venditio ut dicatur perfecta, quæ requirantur. Et latè tractatur, an, & quando periculum Frumenti empti per Procuratorem sub conditione *si non placuerit Domino* cedat damno Emptoris, aut Venditoris.

DISCURSUS VII.

Liburnen. Grani.

De eadem materia, de qua in *Disc.* præcedenti, & an periculum Frumenti cum pretio in singulos tumulos distributo durante dilatione ad recipiendum conventa spectet ad Venditorem, vel ad Emptorem. Utrum sufficiat, quod Venditor ordinem de recipiendo fecerit, & Emptor acceptaverit, & inchoaverit receptionem; & aliqua de Interesse quanti plurimi debito ad favorem Emptoris.

DISCURSUS VIII.

In eadem Causa.

Perpenditur, declaratur, ac respondetur *Mans. consulti. 5.*; Periculum rei venditæ ad quem spectet, si fuit vendita in toto, vel in parte: Et de differentia venditionis factæ ad corpus, vel ad mensuram pro effectu periculi. Verba *quotquot sint, vel quantumcumque sint*, an, & quomodo importent totalitatem. Emptor quando dicatur

Index Argumentorum.

in mora recipiendi; & ex ejus scientia, quod res sit in tali loco, vel si dixerit Custodi, ut illa maneret ad sui dispositionem, an censeatur etiam suscepisse periculum.

DISCURSUS IX.

Meleuitana Deprædationis.

Bona Christianorum non possunt ab aliis Christianis deprædari, & quid requiratur ad effectum justæ Prædæ. Jus visitandi Naves cui competat: Et resistentia facta visitationi an præbeat justam causam Deprædationis. Quis dicatur aggressor, vel aggressus: Et incidenter de probatione casus, vel Naufragii.

DISCURSUS X.

Neapolitana, seu Liburnen. Repræsalia.

De obligatione Principis protegendi sibi subditos etiam ex causa Domicilii, præsertim à Repræsalis, quæ quando dicantur justæ, & possint relaxari, plenè examinatur; Et quando quis censeatur Civis, & subditus Principis loci domicilii, vel originis: Et latè de Civilitate originis, & Domicilii, & quæ ipsarum prævaleat in materia Repræsaliarum.

DISCURSUS XI.

Liburnen. Concordia, seu Defalci.

An, & quando major pars Creditorum possit præjudicare minori in concedenda dilatione Debitori, vel in remittendo partem illius debiti; & de differentia in proposito Debitoris decocti, sive proximè decocturi, vel non: Et quid dicendum, si Creditores minoris partis sint hypothecarii. Creditor præveniens in Sequestro stare adhuc debet facto majoris partis Creditorum; Et quid, si talis Creditor sit forensis, & sequestraverit effectus extra Principatum, ubi major pars Creditorum fecit dilationem, aut remissionem.

DISCURSUS XII.

Liburnen. Affecurationis.

Agitur de eo, qui procuravit affecurationem quarumdam Mercium pro se, & persona nominanda, an si facta nominatione adhuc exegerit proprio nomine, Affecuratores, qui indebitè solverunt, possint repetere solum à nominante, qui exegit, vel teneantur dirigere actionem contra nominatum, qui non exegit.

DISCURSUS XIII.

Florentina Concurfus.

An Statutum mandans, Creditores concurrere per æs, & libram, & excipiens causam Dotis, locum habeat, quando inter Creditores adfunt hypothecæ anteriores ipsi Doti, vel potius

sit recurrendum ad Jus Commune, & hac occasione plura afferuntur circa prælationem, & privilegia Dotis; & an Dotis causa sit favorabilior Mercaturæ.

DISCURSUS XIV.

Liburnen. Concordia, seu Defalci.

An à Statuto præcipiente, Creditores concurrere per æs, & libram, vel quod major pars Creditorum præjudicet minori in Defalco, eximatur creditum destinatum in Causam Piam, vel Armamentum contra Turcas, & latissimè de materia Destinationis, quomodo probeatur, & quando relevet, & plura occasionaliter quando dicatur intrare favor Piæ Causæ; & nonnulla etiam de Piratis. Et incidenter quando Dos dici possit destinata ad effectum consequendi privilegia Dotis, & exemptionis à prædicto Statuto.

DISCURSUS XV.

In eadem Causa.

An, & quando sententia lata in concursu Creditorum probet sine Actis, & de differentia inter Actorem petentem executionem sententiæ, ac Reum de illa excipientem; Et examinantur plures limitationes, & *Authoritates* loquentes de hac materia, Curator an, & quando legitimè detur absentem pro substinendo Judicio, & an adsit differentia inter absentem subditum, & non subditum.

DISCURSUS XVI.

Florentina Pecuniaria, seu prætense Expromissionis.

Obligatio suscepta supra se quodam Debitores descriptos in libro Creditoris pro certa summa, ut dicitur, *per intendersene con loro*, an sit Contractus accollationis, vel cessionis, vel fidejussionis, vel emptionis; Et quid incumbat in hoc casu Creditori ad effectum agendi contra Accollatarium, seu hujusmodi obligatum.

DISCURSUS XVII.

In eadem Causa.

In quo differant Fidejussor, Adpromissor, Constitutor, & Sponsor, ac denique Expromissor; & reassumitur materia ab Juris principiis, & exponuntur effectus differentiarum exinde resultantes: Prout etiam quando inter Mercatores censeatur inducta novatio, vel delegatio, ita ut Debitor remaneat in totum liberatus, & ejus loco obligatus Expromissor. Verba, à *quali in credito*, an importent solutionem, vel promissionem solvendi, & in quo differat unus casus ab altero.

DISCURSUS XVIII.

Florentina, seu Liburnen. Fidejussionis.

An, & quando Minor possit sine solemnitatibus

Index Argumentorum.

tibus Juris, vel Statuti obligare se, vel fidejuberē pro Appaltu; Et generaliter, quando Minor contrahens cum Fisco, vel cum Principe validē obligetur: De differentia inter Minorem, & Filiumfamilias; & quando Minor ex causa Doris, vel contrahens cum alio Minore legitime obligetur.

DISCURSUS XIX.

In eadem Causa.

Statutum generaliter annullans Contractus Minorum an intelligatur annullare Contractum initum ex causa Appaltus cum Fisco, vel Principe; Et latē quando Statutum confectum a Subditis liget Fiscum, vel Principem: Et de differentia inter Statutum conditum ex consensu, & permissione Principis, & ab eodem Principe expresse confirmatum; Et quare Statuta minorem sæpe aratē abbreviaverint in Delictis; non autem in Contractibus.

DISCURSUS XX.

Pisana Gabella.

Latē tractatur de conventionē inita inter duas Respublicas, vel Civitates super exemptione à solutione Vectigalis Mercium transvehendarum; quando restringatur ad loca de tempore conventionis; vel ampiectatur etiam superaddita, & unita. Plura de natura unionis Principatum; Regnorum, & Episcopatum; & quando fœdus, vel transactio largē, aut strictē sit interpretanda: & de Clausula, *rebus sic stantibus*, in quibus dispositionibus subintelligatur.

DISCURSUS XXI.

Melevitana Fidejussionis.

Agitur plene de natura fidejussionis, quando sit restringenda, vel amplianda, & quando quis censetur fidejussisse pro aliquo tanquam Privato, vel existente in aliqua Dignitate. Fidejussio inita favore unius; an profit alteri habenti Interesse; Et alia plura de fidejussore alicujus Capserii, vel Administratoris, cui, & quomodo teneatur reddere rationem: Bona, & Merces Fiscales an sint immunes à Vectigalibus; Et de reduplicatione personarum M. Magistri Meliten. ad interpretationem Indulti super contributione Clerici illius Insulæ.

DISCURSUS XXII.

Florentina Fidejussionis.

Fidejussio, & obligatio inita pro Appaltatore, vel alio, non tenet, si emanavit cum præsupposito erroneo durantis adhuc alterius fidejussionis, de qua postea apparet liberatio; Et plura de errore in primo actu inficiente omnes subsequentes, tam in confessionē, quam in obligationibus, & aliis dispositionibus: Ignorantia in proprio facto quando admittatur.

DISCURSUS XXIII.

Janæ. Incendii.

Præponens, vel substituens quando teneatur de facto Præpositi, vel substituti: De differentia inter privatos Præponentes, & Magistratum ex necessitate sui Officii, & sine sui utilitate eligentem; quid, si deliquerit filius, vel Famulus Præpositi. Mandans, vel consentiens, rem consignari, quando obstringatur actione Mandati Interesse, quod solvitur Monti Pietatis, vel merces pro Lazaretis Maritimis, an sit vera merces, & Interesse: Et aliqua de mora ad effectum periculi, & peremptionis rei.

DISCURSUS XXIV.

Florentina Pecuniaria.

Discutitur amplē materia, an Capserius teneatur cognoscere personas, quibus facit solutiones, ita ut debeat, vel non, relevare Bancum pro solutionibus factis Creditoribus suppositis, & fictilis, & quando justa credulitas illum excuset: Et hac occasione distinguuntur plures casus, in quibus bona fides excuset solvntem ad diversos Juris effectus; Et aliqua de Notario, vel Actuario, an teneantur cognoscere personas Contrahentium, vel comparentium: Suppositio personarum à quo sit probanda, & quomodo.

DISCURSUS XXV.

In eadem Causa.

Abundē tractatur materia, an, & quando solvens Procuratori, Exactori, Tutori, vel aliæ personæ putativæ liberetur; & an adsit differentia, si solvatur species, vel quantitas, vel si de solutione appareat simpliciter per confessionem de recepto: Mandatum ad exigendum debet esse speciale, & de fallentiis hujus regulæ. Tacita Institoria ex quibus actibus resultet; & quando solutiones annotatæ in libris Negotii inducant approbationem receptionis factæ a persona minus legitima.

DISCURSUS XXVI.

In eadem Causa.

Examinatur lato Calamo Text. in l. 2. C. de conven. Fisc. Debit. lib. 10. an locum habeat in Contractibus gestis ex causa negotiationis, & mercimonii, & de ejusdem l. requisitis, & limitationibus. Principis bona, an, & quando gaudeant privilegio fiscali: Fiscus, & Princeps, an fruantur exemptione à Gabellis pro rebus advectis ex causa negotiationis, & quid de Clericis. Sub vocabulo *Armandiarum*, quid veniat: Plura de Monopoliis, quando sint justa; Et quando jus privativum vendendi dicatur de Regalibus Principis; Et aliqua de Privilegiis, ejusque communicationis interpretatione.

Index Argumentorum.

DISCURSUS XXVII.

In eadem Causa.

Solvens ei, cum quo contraxit, non liberatur, ubi delit bona fides, quæ tamen semper præsumitur. Mala fides, & scientia rei furtivæ quando in Emptore remaneat comprobata, & an in hoc proposito admittantur conjecturæ, sive scientia præsumptiva, latè examinatur; & adducuntur; & respectivè perpenduntur plures conjecturæ, & quando istæ infimul conjungi possint pro perfecta probatione inducenda.

DISCURSUS XXVIII.

In eadem Causa.

Examinatur dispositio *Textus in l. incivilem C. de Furt.* & quando Emptor rei furtivæ cum bona fide teneatur rem Domino restituere, pretio non refuso; & quid, si illam iterum venderit, an debeat esse factus locupletior; & quomodo id probetur, tam in Foro interno, quam externo. *Æquitas l. si me, & Titium, ff. si cert. pet.* quando non intrer.

DISCURSUS XXIX.

In eadem Causa.

Eligens, præponens, aut substituens an teneatur de facto electi, & substituti, si elegit ex necessitate Officii, & quando dicatur electio facta ex necessitate, & de distinctione inter Officium publicum, & privatum. Procurator alium substituens vigore facultatis sibi concessæ, quando teneatur de facto substituti? negligens in exigendo, vel in revidendo computa rationis Multo subalterno quando possit condemnari; Et aliqua de furto, & delicto Juvenis, seu Famuli, quando sit imputandum Socio, vel Societati.

DISCURSUS XXX.

Romana, seu Pistorien. Cambii.

An, & quando Mandatum Procuratori factum pro susceptione pecuniæ ad Cambium nomine Mandantis expiet in primo actu, ita ut dans secundo loco pecuniam eidem Procuratori, & existens in bona fide habeat, vel non obligatum Constituentem, seu Mandantem, Assertioni Procuratoris an stetur circa Mandatum, vel teneatur idem ostendere, tam ad effectum, ut obliget Mandantem, quam ne teneatur de proprio, cum aliis in proposito, de quibus in *Summario*.

DISCURSUS XXXI.

Romana Pecuniaria.

An fideiubens, vel obligans se intuitu Capseiii, seu Administratoris pro certa summa *in computum, & diminutionem illius, quod est debitor idem*

Casperius, vel Administrator, possit opponere exceptionem non redditæ rationis, vel potius re-ctâ viâ condemnari possit ad solutionem ipsius certæ quantitatis, pro qua cum Clausulâ, *omni exceptione remota*, aliisque similibus se obligavit.

DISCURSUS XXXII.

Romana prævensi Cambii.

Tractatur An, & quando omittens facere diligentias circa exactionem, seu recuperationem cujusdam Cambii intra tempus conventum de proprio teneatur, & latè plures casus distinguuntur tam in proposito cessionis, quam ad alios Juris effectus; Et incidenter de Cambio, quando possit creari ex credito, & quando bona dicantur intricata.

DISCURSUS XXXIII.

Senen. Contraventionis.

Plenissime tractatur materia, An, & quando Banna, Leges, Constitutiones, vel Edicta iam concernentia Commercium, quam alias quæcumque res, debeant ad effectum obligandi Subditos, vel Potentes publicari; quomodo, & in quibus locis fieri debeat eadem publicatio, & quando adversus ea admittatur excusatio probabilis ignorantia.

DISCURSUS XXXIV.

Liburnen. Pecuniaria.

Pactum de non petendo quando sit personale, vel transitorium ad hæredes, & quid de cæteris pactis, & conventionibus, plene examinatur, & maximè inter Mercatores. Subscribens aliquam scripturam quando censetur approbasse omnia contenta in eadem scriptura, & adducitur regula cum suis limitationibus, & declarationibus: Plura de mora ad effectum Interesse, quando dicatur incurfa, vel remissa, & quando non declarata contra Defunctum, declarari possit contra hæredem.

DISCURSUS XXXV.

Romana Mutui.

Latè de subscriptione folii in albo, & quid ad hunc effectum probari debeat, ut dicatur, folium album fuisse repletum, & quando licitè fieri possit ista repletio; Plura de vi, & efficacia subscriptionis, & de conjecturis inducentibus suspicionem falsitatis in scriptura, quarum multæ examinantur, & rejiciuntur.

DISCURSUS XXXVI.

Florentina Relegationis.

Judicium redditionis rationis an sit Civile, vel Criminale, & quando Administrator ante dispendas rationes possit carcerari, vel condemnari. Falsitas paratarum, vel librorum quando dicatur

Index Argumentorum.

dicatur adesse, vel possit emendari re integra; Et quando Administrator possit detineri in Carceribus, donec dederit cautionem de iudicatum solvendo in Iudicio redditionis rationis.

DISCURSUS XXXVII.

Florentina Nullitatis Syndicatus.

De intellectu Satus Curia Mercantia Florentia, & aliorum in materia Syndicatus, quando possit, vel non ab uno Socio practitari contra alterum; Et quando dissoluta Societate possit repeti Capitalis, vel debeant prius dispungi rationes, late examinatur, & asseruntur tres opiniones cum distinctione casuum: Et aliqua de nullitate Capturae.

DISCURSUS XXXVIII.

In eadem Causa.

De eadem materia, de qua in *Discursu* precedenti, & de beneficio *deducto ne egeat* quando competat, vel cesset ratione doli, & in quo differat a privilegio, ne quis carceretur. Plura in materia Statuti concedentis executionem adversus Debitorem, ejusque haereses. Socius quam actionem habeat contra Socium administrantem, pro restitutione sui Capitalis, aliqua de Mandato suspicionis fugae: Et late quando unus Judex possit exequi sententiam alterius.

DISCURSUS XXXIX.

Romana pratensa Relevationis.

Ratiocinator Banci, vel alius promittens damnum Banco, aut Domino resarcire, non tenetur, si damnum non provenit ex eius culpa; & an requiratur levis, vel levissima: Et plura de culpa, quando cum culpa compensetur. Fidejussor quando petere possit, vel non relevationem a Principali. Identitas pecuniae subtractae quomodo probetur.

DISCURSUS XL.

Liburnen. Successionis.

In Successionibus Hebraeorum an attendatur Lex Mosaica, vel Jus Commune, vel potius servari debeant Statuta localia. Hebraei tolerati per Principem an possint, & teneantur servare eorum Ritus, & condere inter ipsos Statuta, vel Consuetudines inducere; Et quis in eorum bonis vacantibus succedat.

DISCURSUS XLI.

In eadem Causa.

De eadem materia, de qua in *Discursu* precedenti & generaliter, an Hebraei habitantes ex causa Commercii dicantur Cives, vel Incolae, & sub quibus Bannis, Legibus, & Statutis localibus comprehendantur, & quando recipi possint in Testes.

DISCURSUS XLII.

Florentina Delationis Juramenti.

An Hebraei in eorum Contractibus, & in Iudiciis debeant juxta eorum mores jurare super

Typhillim, vel sufficiat, quod Juramentum praestent tacto Calamo.

DISCURSUS XLIII.

Liburnen. Privilegii, seu Jurisdictionis.

Hebraei, & eorum Massarii quando possint esse Judices in Causis propriae Nationis; & de Jurisdictione Consulum inter Nationales Mercatores. Privilegium *l. unica C. quand. Imperat. inter Pupill. & Vid.* an competat Pupillis, & Viduis Hebraeis: Et late quando eidem privilegio censeatur derogatum; plene etiam quando per concessionem Jurisdictionis intra certum genus personarum, vel Causarum censeatur aliis Judicibus adempta Jurisdictio.

DISCURSUS XLIV.

Romana pratensa Mercedis.

Tractatur casus, in quo quis contraxit cum quodam Capite Messatorum, vulgo *Caporale*, eique solvit mercedem conventam, an adhuc in subsidium teneatur ad iteratam solutionem erga Operarios, seu Messatores subalternos, qui Messum secuerunt, & resolvitur negativè, ac dantur plura exempla in idem conferentia.

DISCURSUS XLV.

Romana Pecuniaria.

De munere Capserii, & quando possit obligare Rationem Bancariam. Mandatum, vel ratificatio de obligationibus factis per Capserium ex quibus inducatur, vel excludatur: Aliqua de stylo Banci Sancti Spiritus de Urbe: Actio de in rem verso ad hoc ut intret, quae requirantur, & plura ad ornatum *Alex. in consil. 44. num. 6. lib. 2.* ad effectum, ut Institor possit obligare Consocios.

DISCURSUS XLVI.

Romana pratensa Cambii.

Via executiva, an, & quando detur inter Mercatores. Socius, vel Institor, an, & quando dicatur contrahere nomine proprio, Sociali, vel Institorio; late examinatur ad effectum obligandi Participem, Praeponentem, vel Consocium: Capitula Socialia, vel pacta limitantia facultatem Institori, an, & quando debeant publice exponi; Et de Edicto Cardinalis S. Honuphrii quoad Campsores Urbis in hac materia; cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSUS XLVII.

Florentina pratensa Societatis Appaltus.

Pactum de ineunda Societate, praesertim in materia Appaltuum, quando obliget; Et an requiratur, quod Camera, vel Princeps locans consentiat eidem pacto: Et generaliter quando in eadem materia Appaltuum, quis possit sibi Socium assumere. Et late quando Princeps praesumatur voluisse, ac possit pactis Privatorum derogare; Et an in hoc casu requiratur ulla citatio:

Index Argumentorum.

Et plura de simulatione, signanter de persona ad personam, quando, & quomodo dicatur probata.

DISCURSVS XLVIII.

In eadem Causa.

Examinatur, quando actio quanti minoris intret, vel non intret, ad ornatum. & explicacionem *Text. in l. Iulianus in princ. ff. de act. empt. & in l. quod si nolit, §. si plures. ff. de edit. edict. & tres afferuntur limitationes.*

DISCURSVS XLIX.

Florentina Divisionis.

Societas universalis, sive communio omnium bonorum ex quibus probationibus includatur, vel excludatur; & examinatur quomodo nam sine intelligenda vulgata illius requisita circa communem habitationem, lucrorum communicationem, & nunquam factam disjunctionem rationum: Et incidenter an, & quando Dps per unum ex Sociis recepta detrahenda veniat ex illius portione, sive potius per antipartem ex massa totius Societatis.

DISCURSVS L.

Romana Bibliotheca.

Societas particularis probatur ex conjecturis, & quibus: Et plures conjecturae expenduntur, & responderetur conjecturis contrariis; Et de differentia inter Societatem universalem, vel particularem: Et quid in hoc operetur confessio, vel declaratio unius ex Sociis, & quando sit attendenda vel non, licet fuerit emissa in Testamento: Et plura de discrepantia duarum scripturarum, quatenam sit attendenda, & quarum altera censetur prius esse confecta, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSVS LI.

Florentina Societatis.

Libri Mercatorum plenè probant contra Scribentem, vel eos, de quorum ordine sunt inscripti. Transportatio crediti de uno computo ad aliud fieri non potest sine ordine Interessati: Et latè quando quis censetur effectus Socius Socii, vel Socius Societatis; Et nonnulla de probatione Societatis.

DISCURSVS LII.

Interamnen. Laudi.

Laudum, an, & quando habeat executionem paratam, itaut nulla exceptione possit impediri: Absolutio à perjurio quando non operetur in Foro externo; Et latè de Societate universali demandata per Testatorem, & de illius differentia quoad Societatem particularem in proposito reddendae rationis per Socium administrantem; Et aliqua an sit necessaria confectio librorum, & ubi facienda sit librorum exhibitio, vel rationis disjunctio. Administrator si restituit computa, & justificationes Domi-

no, non potest molestari pro nova redditione rationis.

DISCURSVS LIII.

Romana praesens Societatis Officiorum.

Promissio de faciendo, donando, se obligando, vel incundo Societatem quomodo inter se differant, ad hoc; ut habeantur pro facto; vel agendum sit ad interesse. Obligatio Cameralis non tribuit viam executivam, si probetur per Testes, nec pro iis, quae veniunt tantum in consequentiam: Societas ex quibus praesumatur tacite dissoluta, & quando possit durante tempore convento dissolvi; Et plura de modo contribuendi circa Capitale, & repartitionem lucris, vel damni: Et aliqua de natura Officiorum Romanae Curiae.

DISCURSVS LIV.

Senen. Divisionis Castris.

An, & quando pactum, vel praecipuum de non dividendo inter Socios, vel haeredes conventum, vel demandatum à Testatore spiriti possit impune, vel non sit obligatorium, aut alias possit à Principe moderari: Et quando actus dicantur importare divisionem prohibitam, vel non, cum cautela se praeservandi à quolibet caducitate, vel poena.

DISCURSVS LV.

Volaterrana, seu Florentina Praelationis.

Latissimè tractatur, an verba apposita in scriptura privata, *alla quale le Parti danno forza d'istromento giurato, e quarantigiato in forma*, importent hypothecam: Et hac occasione examinatur alia verba inductiva hypothecae, & utrùm attendatur verisimilis intentio Partium; Et quando verba in Contractu sonantia de praeterito referri possint ad tempus praesens, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSVS LVI.

Florentina Praelationis.

Abundè agitur de materia Praelationis inter Venditorem ratione pretii, & Creditores Emptoris super ipsa re empta, & latè quando censetur habita fides de pretio, necne, & per reservationem dominii exclusa illius translatio in Emptorem: Et quid importet, pretium esse declarandum certo tempore transacto; & aliqua de confessione Procuratoris, quando non noccat Domino. Ac de Bulla Baronum in Statu Ecclesiastico coherentè ad hanc materiam, utrum nempe Baro post distractam Baroniam praevia reservatione tituli, & Dominii remaneat talis.

DISCURSVS LVII.

Senen. Pecuniaria.

Creditor posterior quando possit intentare actionem hypothecariam contra anteriorem, vel cogere eundem anteriorem, ut praestet patientiam pro subhastatione pignoris communis Debitoris,

Index Argumentorum.

Debitoris, vel denique habeat Jus offerendi. Venditor volens exercere pactum redimendi, vel Creditor posterior Jus offerendi, quale pretium debeat refundere Emptori: Et latè quando, & quomodo pactum redimendi præscribatur, deturque subingressus in continuationem veteris Contractus ad favorem redimentis loco Venditoris; cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSVS LVIII.

Pitilianen. Pecuniaria.

Latè traditur regula cum pluribus ampliatio- nibus, quod Emptor teneatur pendente solutio- ne pretii ad fructus compensativos; Plenè etiam tractatur, quando Emptor ex causa molestiarum possit, necne recusare solutionem pretii, cum pluribus declarationibus, & limitationibus: Et aliqua de servitute itineris, vel alia, quomodo sit æstimanda, præscribatur, aut veniat sub disposi- tione.

DISCURSVS LIX.

Interamnen. Evictionis.

De eadem materia, de qua in *Discurs. præce- denti*, quando molestiæ dici possint per Empto- rem affectatæ; Et an peti possit cautio indefini- ta, vel solum pro molestia actualiter illata. Em- ptor quando possit evincere à se ipso: Et plura alia in materia evictionis, & fidejussionis, de qui- bus in *Summario*.

DISCURSVS LX.

Romana Evictionis.

Tractatur amplè de Commercio, & natura Officiorum Venalium Romanæ Curia, & quando per illorum suppressionem à Principe factam Resignantes, seu Venditores teneantur de evictione; Et hac occasione abundè agitur de materia evictionis; cum regulis, limitationi- bus, & declarationibus.

DISCURSVS LXI.

Liburnen. Mandati.

Agitur de Procuratore constituto ad venderi- das Merces sibi transmissas, an, & quando valeat venditionem factam revocare, vel potius tenea- tur Domino ad damna, & Interesse. Plura de Epistolis inter Mercatores, an, & quando indu- cant obligationem Scribentis, cum distinctioni- bus, & aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSVS LXII.

Romana, seu Aretina Damnorum, & Interesse.

Procurator ad contrahendum si celebret Contractum nullum, an, & quando teneatur Domino resarcire damna, & Interesse; & quid veniat in hoc casu appellatione damnorum, & Interesse; Et quod dicitur de Procuratore, an habeat locum in Rectore, vel Prælato Ecclesiæ, in Tutore, seu alio Administratore; Et ad quid

teneatur Procurator, qui omisit facere Inve- stimentum, vel supposuit Principali illud fe- cisse.

DISCURSVS LXIII.

Romana Pecuniaria.

Procurator, qui Concordiam inivit cum Cre- ditore sui Principalis, & ejus ratificationem promisit intra certum tempus, an, & quando, ratificatione non secuta intra idem tempus, pos- sit de proprio condemnari, vel ex quibus causis excusetur, aut non teneatur, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSVS LXIV.

Romana Spolii, seu Expensarum.

Creditor si fecerit executionem in bonis alte- rius, quàm Debitoris, Spolium committit; Et an adsit differentia inter Spolium judiciale, & violenrum, vel attentata: Et hac occasione latè de refectione expensarum, illarum liqui- datione, & differentia inter judiciales, & extra- judiciales. Sententia condemnans ad refectionem damnorum, & Interesse an comprehendat expensas, & quas.

DISCURSVS LXV.

Romana Cambii.

Cambium an, & quando dicatur esse reale, & justificari per litteras *dell' Andata, e del Ritorno*; Et an, & quomodo hujusmodi litteræ debeant recognosci; Facultas cambiandi an expirat per mortem Creditoris, qui Cambium creavit, vel potius transeat ad ejus hæredes; Et inci- denter an solum plusquam importent fructus Cambiorum in Nundinis debeat in sortem im- putari per subductionem, quæ vulgò dicitur *la Scaletta*, cum aliis in hac materia Cambiorum, quando valeat pactum limitatum quoad fructus, quodque provisiones cedant beneficio Credi- toris, & quando Cambia, si non debentur uti Cambia, debeantur uti damna, & Interesse, & prout latè in *Summario*.

DISCURSVS LXVI.

Romana Cambiorum.

Plenè tractatur de justitiâ, & realitate Cam- bii, quodque nisi appareat de legitima transmis- sione Spacciorum ad Nundinas, non sufficiat Partium confessio, solidatio, & solutio fructuum: Et an adsit differentia inter Debitorem exci- pientem de imputatione, vel agentem ad repe- tionem indebiti. Producens Scripturam, quan- do possit illam impugnare, fusè examinatur, & quando retinens Scripturam, vel Calculum cen- seatur illum approbasse.

DISCURSVS LXVII.

Spoletana Pecuniaria.

Differitur amplè de materia, quando substi- nearur conventio de certo Interesse, & quomo- do ex post idem Interesse sufficiat justificari;

Index Argumentorum.

Et de differentia inter Actorem petentem Interesse conventum, vel non conventum, ac Reum excipientem adversus Debitorem intentantem indebiti repetitionem: Et quando conventio Interesse substatueatur, si facta fuerit vigore Concordiæ, seu Transactionis.

DISCURSUS LXVIII.

Florentina Cambii, seu Salviani.

Examinatur, an, & quando Deposita dici mereatur validum, ut liberet Debitorem. Deposita quando possit retroaccipi per Deponentem, vel non, & casu, quo retroaccipiatur, utrum liberentur fidejussores, & pignora; Depo- nens quando præferatur in concursu cum cæ- teris Creditoribus: Anterioritas in contractu Cambii an suffragetur pro recambiis; Et quan- do mandatum ad cambiandum non expiret in primis Nundinis. Creditor gratuitus an præfe- ratur in concursu iis, qui contraxerunt sub Usuris.

DISCURSUS LXIX.

In eadem Causa.

De eadem materia, an, & quando antero- titas competens ex Cambio, competat etiam pro recambio in præjudicium Tertii; Quid sit recambium, & quare sit validum: Plenè tra- ctatur, quando conditio potestativa, vel casua- lis dicatur ad effectum retroractionis in præju- dicium Tertii, & expenditur *Text. in l. Aristo. & in l. Titius, ff. quæ res pign. oblig. poss. & in l. Vitius, ff. quæ res pign. oblig. poss. & in l. Lucius, ff. qui pot. in pign. hab.*

DISCURSUS LXX.

Romana Assesurationis.

Latè de differentia inter pecuniam trajecti- tiam, seu Nauticum fœnus, & Cambium Mari- timum; quando Cambium Maritimum, & pro qua mercede possit assesurari, & an requiratur probatio operationis pecuniæ pro validitate Af- sesurationis Cambii Maritimi: Et alia plura de probatione Naufragii, exclusione Barattariæ, cum cæteris cadentibus in materia Assesuratio- nis, & de quibus in *Summario*.

DISCURSUS LXXI.

Romana Locorum Montium.

Examinatur, an pactum redimendi apposi- tum favore Venditoris in venditione locorum Montium, secuta eorumdem locorum Montium extractione, seu suppressione, duret ad- huc super pretio, itaut si illud fuerit reinvesti- tum in aliis locis Montium, quorum valor post- modum excreverit, possit Venditor super illis exercere prædictum pactum: Et hac oc- casione differitur, quæ actio competat pro exer- citio istius pacti, & an illa dari possit, quando Emptor non possidet, nec dolo desit possidere. Et quando damnus suppressionis, vel reductio-

nis locorum Montium, aut valoris extrinseci di- minuti cedat incommodo unius, vel alterius Contrahentis.

DISCURSUS LXXII.

Romana, seu Januen. Pecuniaria.

Exceptio, quæ obstat Cedenti, an obstat Cessionario. Cessionarius an possit compelli ad exhibitionem librorum Cedentis, & plenè ex- aminatur articulus, an, & quando Mercator ad instantiam alterius Mercatoris cogi possit ad edendum proprios libros, & resolvitur negativè, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSUS LXXIII.

Romana Præfensæ Exhibitionis.

De eadem materia editionis librorum, & quando Socius non administrans teneatur exhibere libros pro Socio administrante. Appal- tates an possint cogere Dominos Apothecarum pro librorum exhibitione ad effectum invenien- dæ fraudis: De differentia inter Socium, & Participem, & plura de Juramento in litem, quando; & quomodo possit praticari; cum aliis latè concernentibus eandem materiam red- ditionis rationis, quando nempe librorum defe- ctus, vel impedimentum excuset Administrato- rem.

DISCURSUS LXXIV.

Romana, seu Florentina Pecuniaria.

Socius, quando est debitor in proprio, non potest petere compensationem cum Capitale immisso in Societatem etiam illâ dissolutâ. Red- ditio rationis facienda est in loco gestæ admini- strationis; & quid stante contrario consensu, vel facta oblatione de libris transportandis sumpti- bus petentis, aut stante difficultate, & impedi- mento transportationis: aliqua de Socio non mittente in Societate Capitale, vel industriam promissam, de litteris *d' Avviso* quando, & quo- modo sint attendendæ. Et de Judicio super red- ditione rationis, quando dicatur connexum, ut coram uno, eodemque Judice debeat cognosci, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSUS LXXV.

Romana præfensæ Excarcerationis.

Cessio bonorum tam de Jure, quam ex Prin- cipis rescripto reportata non suffragatur Debitori dolo, etiam stante consensu Creditoris: Debitor quando in proposito dicatur dolosus; Mandatum suspicionis fugæ, seu pro assesura- tione Judicii quando, quomodo, & in quibus diebus concedatur. Et quando fidejussio præsti- ta de repræsentando Carceratum tanquam sus- pectum de fuga non teneat, cum aliis, de qui- bus in *Summario*.

DISCURSUS LXXVI.

Romana præfensæ Cessionis Bonorum.

De eadem materia Cessionis bonorum, & quando,

Index Argumentorum.

quando, licet fuerit admissa per Judicem, debeat revocari stante nullitate, vel injustitia ratione fraudis & doli, qui quando concurrere dicatur? plenè examinatur.

DISCURSUS LXXVII.

Romanà, seu Vlyssiponen. Affecurationis iudicii.

Latè agitur de Mandato suspicionis fugæ, seu pro affecuratione iudicii, quando possit relaxari, quid requiratur tam de Jure Communi, quàm in Urbe ex Reformatione Pauli V., & in hoc proposito referuntur, & rejiciuntur plures nullitates oppositæ adversùs relaxationem talis Mandati.

DISCURSUS LXXVIII.

In eadem Causa.

Judex ubi prævenit in cognitione Causæ; & relaxatione Mandati, coram eo veniunt omnia Acta remittenda, quando non proceditur per viam appellationis, sed agitur de arguendo Mandato, & illius executione impedienda. Equites Ordinum Militarium, & personæ Ecclesiasticæ an, & pro quibus debitis, & signanter ex causa negotiationis allegare possint privilegium, ne valeant carcerari: Et de eodem Mandato suspicionis fugæ, seu pro affecuratione rerum, an possit absque vitio Attentatorum obtineri ab uno Judice, pendente lite coram alio; Et de intellectu Clausulæ *purgatis Attentatis*.

DISCURSUS LXXIX.

Romana, seu Anconitana Litterarum Cambii.

Solvens litteras Cambii *per onore di lettera*, ò *dirigata* postquam eadem litteræ fuerint acceptæ ab eo; cui erant directæ, an liberet Acceptantem, sive potius retineat ipsum obligatum unà cum Scribente, vel Girante, & plures in hac materia casus distinguuntur; Et quid, si solutio facta fuerit anticipatè, & hac occasione quando solutio anticipatè fieri possit, vel facta Procuratori liberet Solventem.

DISCURSUS LXXX.

Anconitana Redditionis Rationis.

Quod Particeps, sive admissus in Participem ab uno ex Sociis non habeat actionem petendi redditionem rationis ab aliis Sociis, seu ab Administratore Societatis, sed solum agere possit, & debeat contra eum; qui illum admisit in Participem, plenè demonstratur. Ratio semel reddita quando rursùs reddi debeat, & quid ad hunc effectum requiratur: Proxenicum, & merces Procuratori constituto ad exigenda Credita difficilia, quanta esse debeat, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSUS LXXXI.

Romana Societatis Officii.

Societas morte unius ex Sociis dissolvitur; & quid stante Clausula *insolidum*, vel Societate contracta cum hæredibus, aut cum Corpore

collectivo. Societas Officii non differt à reliquis Societatibus: Et an eadem Societas Officii; vel Census vitalitius contractus ad favorem duorum Conjugum per mortem unius cesset in totum, vel pro medietate; Non præstito fidejussore per Debitorem, an Creditor Societatis Officii lucretur fructus, & aliqua de quæstione; an Creditor recipiens, & retinens pignus lucretur fructus Cambii, vel aliter Contractus.

DISCURSUS LXXXII.

Tergestina Pecuniaria.

Epistolæ, & libri inter Mercatores an, & quando probent: Merces an, & quando cadant sub hypotheca; & abundè examinatur dispositio *Text. in l. scripturas, C. qui pot. in pign. hab.* Quid requiratur ad effectum, ut suspicio anti-datæ possit opponi; Et an solemnitas *prædicta l.* possit suppleri per alia adminiculâ, & probationes, & ex quibus: Et quando sufficienter Apocâ dicatur esse recognita per Testes in eâ subscriptos; cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSUS LXXXIII.

Romana, seu Portuen. Pecuniaria.

Reservatio domini facit præferri Venditorem Mercium, quatenus Merces venditæ præxistant, & non aliàs. *Text. in l. cum Tabernam, ff. de pignor.* Latè explicatur: Dominus, seu Locator quando pro Affictu præferatur super fructibus Soli in concursu aliorum Creditorum Conductoris. Contractus locationis plurium rerum an sit unus, vel multiplex, & signanter ad effectum prælationis, vel hypothecæ. Et an, quæ dicuntur de Mercibus, locum habeant in Semoventibus; & pro quâ rata Dominus Herbarum habeat prælationem.

DISCURSUS LXXXIV.

Florentina Pecuniaria.

Aliunde tractatur de dispositione *Text. in l. licet, C. qui pot. in pign. hab.* & quando privilegium ex ea derivans præferatur Danti, & quid, si favore Mutantis ulterius intercedat pactum præambulæ hypothecæ, quæ quid sit, quid requiratur, & quid operetur, plenissimè examinatur.

DISCURSUS LXXXV.

Florentina Concursus, seu Prælationis.

De eadem materia *Text. in l. licet, C. qui pot. in pign. hab.* & hypothecæ præambulæ, quodque ista requiratur, illam adjici ad favorem illius, qui sit Creditor Emptoris: Et latè quando Debitor possit, necne in non acquirendo præjudicare suis Creditoribus, & signanter Uxori.

DISCURSUS LXXXVI.

Ravennaten. Salviani.

Creditor emittit Merces, seu rem à Debitore, & in partem pretii computat, seu compensat suum Creditum; insurgunt Creditores posteriores credito compensato, vel ipsemet Venditor

Index Argumentorum.

ex causa cujusdam Crediti cæteroquin anterioris, & petunt immiſſionem in Salviano; Quæritur, an eis competat talis immiſſio, & reſolvitur negativè.

DISCURSVS LXXXVII.

Senen. Pecuniaria.

Societas ex quibus remaneat excluſa, ſeu non probata, & ſignanter quando agitur de prætenſo Socio, qui fuerit abſens; Et latè de Intereſſe: an debeat non juſtificata individua occasione inveſtiendi, vel ſi Societas, aut Debitor, cum quo fuit conventum, decoxerit: Et remiſſivè de Intereſſe rei judicatæ, an ſit licitum. Verba à diſpoſitione quid importent.

DISCURSVS LXXXVIII.

Bononien. Aſignamenti.

De differentia Monetæ imaginariæ, & realiſ in materia ſolutionis faciendæ, quando Moneta fuit alterata in valore extrinſeco, & an in eadem materia attendatur obſervantia interpretativa, vel præſcriptiva, ſeu detur reſtitutio in integrum tam circa ſolutiones jam factas, quam circa faciendas: Et incidenter examinatur caſus, an, & quando Mercator retinens, vel expendens falſam Monetam puniri valeat, & cum variis diſtinctionibus, ac declarationibus reſolvitur.

DISCURSVS LXXXIX.

Bononien. Montis Julii.

De eadem materia, de qua in *Diſcurſu præcedenti*, & de Moneta quando dicatur imaginaria, vel realiſ, & quando debeat eadem ſpecies Monetæ identificè, vel ſuppleri poſſit, aut debeat juxta valorem currentem de tempore ſolutionis: Plura de abrogatione Monetarum, & quando debeat dari, vel ſuppleri valor ad normam Monetæ abrogatæ. Princeps quando teneatur etiam contra ſe obſervare Banna, vel leges editas in materia Monetarum.

DISCURSVS XC.

Romana Vena Ferri.

Rei vindicatio non competit, niſi Domino, non autem Adminiſtratori: Et quid importet Oeconomia, ſeu adminiſtratio. Hypotheca non eſt exercibilis contra Emptorem Mercium, vel fruſtuum alicujus rei; *Text. in l. interdum, ff. qui pot. in pign. hab.* habet locum in concuſſu Creditorum, non verò contra Emptorem: Et de Creditore per Concordiam ſuspendente Creditum, vel remittente jus anterioritatis ad effectum, ut aliquibus Creditoribus poſterioribus ſatisfieret, an ſibi dicatur præjudicaſſe circa eandem anterioritatem reſpectu aliorum Creditorum, qui non fuerant in Concordia nominati. Aliqua de privilegio depoſiti, & quando iſte Contractus diſtinguatur ab altero Mandati.

DISCURSVS XCI.

Florentina, ſeu Liburnen. Cautionis.

Late adducitur, & declaratur, ſeu impugnatum *Caball. reſolut. crimin. caſ. 109.* ſuper articulo, an Cautio, ſeu fidejuſſio de judicatum ſolvendo data inter Mercatores in prima Inſtantia, duſet etiam in ſecunda, & reſolvitur affirmativè, exemplis rerum judicatarum; maximè quando Cautio fuit reciproca, & utraque Pars appellavit à prima Sententiâ: Et an diſſerat, Cautionem fuiſſe datam coram Judice Ordinario, vel Delegato; Et an in omnem caſum, quod fidejuſſio in prima Inſtantia extingatur, poſſit Actor petere novam Cautionem pro ſecunda.

DISCURSVS XCII.

In eadem Cauſa.

De eadem materia, & quando fidejuſſio præſtita cenſeatur pro ſola Inſtantia, vel pro tota Cauſa, & uſque ad finem litis. Procurator ad lites poſt litem cœptam quando poſſit revocari: Fidejuſſio quando ſit medicina Sequeſtri, vel non; Verbum *Cauſa* quid importet, & quando fidejuſſio exigat ſtipulationem, vel poſſit ſine ea ſuſſistere; Plura de fidejuſſione de judicatum ſolvendo, quando ſit præſtanda per Forenſes, vel ejus loco admitratur Cautio juratoria, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSVS XCIII.

Romana Cenſuum.

Socius quando præſumatur acquisitiones fe-ciſſe de propriis pecuniis, vel ſibi acquirere voluiſſe, etiamſi acquiſiverit de pecuniis Socialibus; Et examinatur *Text. in l. rei communis 45. & in l. meritò 51. ff. pro Soc.* Confefſio, vel declaratio Venditoris non attenditur in præjudicium Emptoris, nec declaratio Emptoris in præjudicium ejus Creditorum. Compensatio quando detur ipſo Jure, & in præjudicium Creditorum anteriorum ipſius Creditoris; Inhibitorio facta Debitori, ne ſolvat fruſtus, an comprehendat ſortem.

DISCURSVS XCIV.

Florentina Prælationis.

Emit quis ſub Haſta rem Debitoris, poſtea que paſſus eſt eviſionem; quæritur, an agere poſſit pro ſui relevatione adverſus poſteriores, qui emerunt alias res ejusdem Debitoris, & ſolverunt eidemmet Creditori pretium, prout fecerat primus Emptor, & concluditur affirmativè, etiamſi primus Emptor nullam ceſſionem reportaſſet ab Evincente: Et hac occasione examinatur, an Evinrens poſſit cogi ad cedendum Jura ſua poſſeſſori dejecto, & an hujusmodi ceſſio, ſi fiat ex intervallo, ſuffragetur ipſi poſſeſſori.

DIS-

Index Argumentorum.

DISCURSVS XCV.

Florentina Locorum Montium.

Plenè agitur de Locorum Montium natura, & signanter ad effectum an per ipsum Montem, ejusque Officiales allegari possit præscriptio adversus Creditores eorundem Locorum, & maxime si concurrat centenaria: Et quid de fructibus de præterito, vel in futurum; cum aliis circa præscriptionem, ejusque requisita. Et latè quando emens Loca Montium efficiatur securus, si eadem Loca spectarent ad alium, quàm ad Venditorem, & exornatur materia cum plurimum casuum distinctione.

DISCURSVS XCVI.

Ravennaten. Thesauraria.

Appaltus Salinarum, seu transitus Salium in quo consistat, & quando Appaltatori nedum debeat remissio mercedis, sed etiam rescindenda sint à Locatore damna, & Interesse: substantia rei locare quando dicatur petiisse; & quando prævisio, vel scientia futuri casus nocere possit, vel non Conductori. Et quando, obtento per primum Conductorem Defalco, illud communicari debeat proportionabiliter Subconductori, & quid in hac materia operetur pactum faciendi Defalcum, cum aliis, de quibus in *Summario*.

DISCURSVS XCVII.

Volaterrana Conduccionis.

Plenè ad interpretationem *Text. in l. locatio 9. §. Reliquatores, ff. de Publican.* seu an, & quando Debitores, sive Reliquatores Vectigalium admittendi non sint ad novam conduccionem, & dantur prædicto *Textui* quatuor limitationes, seu declarationes: Publicani qui nam dicantur, & de eorum munere, ac differentia à simplicibus Vectoribus, seu Naviculariis.

DISCURSVS XCVIII.

Terracinèn. Affictus.

Sequestrum an, & quando possit concedi, vel contemni. Solutio facta uni ex Sociis an, & quando liberet solventem, & quando unus ex Sociis possit judicialiter, vel extrajudicialiter petere satisfactionem à communi Debitore sine Mandato alterius: Creditor particularis unius

ex Sociis an possit agere contra Societatem; & quid deperdat Socius cadens ex culpa sua à Societate. Plenè etiam quando Institor, vel Socius possit inire Contractus fidejussorios, & obligare Societatem; Et quando liceat recipere mercedem ex fidejussione, pluresque casus distinguuntur in ea questione, an Accommandans, vel Socius teneatur ultra Capitale, quod posuit in Societate.

DISCURSVS XCIX.

Florentina Hospitii.

Contractus Censu reservativi, emptionis ad vitam, vel donationis cum opere annuæ præstationis quomodo inter se distinguantur: Donatarius excipiens de læsione an sit exaudiendus tam in Judicio manutentionis, vel executivo, quàm ordinario; Contractus vitalitius, vel emptio ad vitam quando possit, vel non per Judicem reduci ad Justitiam: Et quid in materia transactionis super re habente tractum successivum, sive annuæ præstationis; Et aliqua de Avvianientò particulariter æstimando. Læsis in transactione quando requiratur respectu totius Contractus, vel sufficiat ad ejus rescissionem in aliqua parte.

DISCURSVS C.

Pisaurèn. Pecuniaria.

Latè tractatur, quando Montes Pietatis licitè valeant recipere ratione Elemosynæ fructus, sive Usuras à Mutuatariis; & an valeant pacisci de majoribus Usuris sub titulo lucri cessantis, & damni emergentis, quàm importent expensæ pro hujusmodi Sacrarum Ædium manutentione. Et plenè de requisitis ejusdem lucri cessantis, & damni emergentis.

DISCURSVS GENERALIS,

In quo continentur varia circa Stylum, Causas, Judicia, privilegia Mercatorum, & signantur de eorum libris, quomodo debant retineri, & quam faciant probationem tam pro, quàm contra Scribentem, aliaque incidenter de eorum litteris, Pagellis, & obligationibus.

INDEX CAUSARUM,

In quibus prodierunt Discursus in hoc Libro de
Commercio & Mercatura.

A

Anconitana Redditionis Rationis, Disc. 80.
fol. 326.
Vide etiam, *Romana, seu Anconitana.*
Aretina, vide *Romana, seu Aretina.*

B

Bononien. Assignamenti, Disc. 88. folio
359.
—Montis Julii, Disc. 89. fol. 363.

C

Cornetana Frumenti, Disc. 6. fol. 24.

F

Florentina Cambii, seu Salviani, Disc. 68.
fol. 278.
Eadem, Disc. 69. fol. 283.
—Concurfus, Disc. 13. fol. 46.
—Concurfus, seu Prælationis, Disc. 85. folio
345.
—Delationis Juramenti, Disc. 42. fol. 165.
—Divisionis, Disc. 49. fol. 189.
—Fidejussionis, Disc. 22. fol. 82.
—Hospitii, Disc. 99. fol. 409.
—Locorum Montium, Disc. 95. fol. 387.
—Nullitatis Syndicatus, Disc. 37. fol. 144.
Eadem, Disc. 38. fol. 148.
—Pecuniaria, Disc. 24. fol. 88.
Eadem, Disc. 25. fol. 92.
Eadem, Disc. 26. fol. 96.
Eadem, Disc. 27. fol. 101.
Eadem, Disc. 28. fol. 104.
Eadem, Disc. 29. fol. 106.
—Pecuniaria, Disc. 84. fol. 341.
—Pecuniaria, seu prætenfæ Expromissionis,
Disc. 16. fol. 59.
Eadem, Disc. 17. fol. 62.
—Prætenfæ Societatis Appaltus, Disc. 47. fol.
183.

Eadem, Disc. 48. fol. 187.

—Prælationis, Disc. 56. fol. 218.

—Prælationis, Disc. 94. fol. 385.

—Relegationis, Disc. 36. fol. 139.

—Seu Liburnen. Cautiois, Disc. 91. fol. 373:

Eadem, Disc. 92. fol. 376.

—Seu Liburnen. Fidejussionis, Disc. 18. fol. 64.

Eadem, Disc. 19. fol. 71.

—Societatis, Disc. 51. fol. 199.

Vide etiam *Romana, seu Florentina, & Vo-*
laterrana, seu Florentina.

I

Januen. Incendii, Disc. 23. fol. 85.

Vide etiam *Romana, seu Ianuen.*

Interamnen. Evictionis, Disc. 59. fol. 234:

—Laudi, Disc. 52. fol. 201.

L

Liburnen. Assurationis, Discurs. 12. folio
43.

—Concordiæ, seu Defalci, Disc. 11. fol. 40.

Eadem, Disc. 14. fol. 50.

Eadem, disc. 15. fol. 57.

—Giratæ Litterarum Cambii, Disc. 1. fol. 1:

Eadem, Disc. 2. fol. 6.

—Grani, Disc. 7. fol. 27.

Eadem, Disc. 8. fol. 29.

—Mandati, Disc. 61. fol. 247.

—Pecuniaria, Disc. 34. fol. 128.

—Privilegii, seu Jurisdictionis, Disc. 43. f. 167:

—Successionis, Disc. 40. fol. 158.

Eadem, Disc. 41. fol. 161.

Vide etiam *Florentina, seu Liburnen. &*
Neapolitana, seu Liburnen.

Lugdunen., seu Liburnen. Litterarum Cambii,
Disc. 5. fol. 19.

M

Melevitana Deprædationis, Discurs. 9. fo-
lio 35.

—Fidejussionis, Disc. 21. fol. 78.

Neapolitana

Index Causarum.

N

N Eapolitana, seu Liburnen. Repraesentata; Disc. 10. fol. 36.
Vide etiam *Romana, seu Neapolitana.*

P

P Isana Gabellæ, Disc. 20. fol. 75.
Pisaren. Pecuniaria, Disc. 100. fol. 413.
Pistorien., vide *Romana, seu Pistorien.*
Pitilianen. Pecuniaria, Disc. 58. fol. 230.
Portuen. vide *Romana, seu Portuen.*

R

R Avennaten. Salviani, Disc. 86. fol. 349.
— Theauraria, Disc. 9. fol. 393.
Romana Assurationis, Disc. 70. fol. 287.
— Bibliothecæ, Disc. 50. fol. 192.
— Cambii, Disc. 65. fol. 262.
— Cambiorum, Disc. 66. fol. 270.
— Censuum, disc. 93. fol. 381.
— Evictionis, Disc. 60. fol. 239.
— Litterarum Cambii, Disc. 3. fol. 13.
— Locorum Montium, Disc. 71. fol. 291.
— Mutui, Disc. 35. fol. 134.
— Pecuniaria, Disc. 31. fol. 115.
— Pecuniaria, Disc. 45. fol. 173.
— Pecuniaria, Disc. 63. fol. 256.
— Prætenſi Cambii, Disc. 32. fol. 118.
— Prætenſi Cambii, Disc. 46. fol. 177.
— Prætenſæ Cessionis Bonorum, Disc. 76. fol. 314.
— Prætenſæ Excarcerationis, Disc. 75. fol. 311.
— Prætenſæ Exhibitionis, Disc. 73. fol. 300.
— Prætenſæ Mercedis, Disc. 44. fol. 170.
— Prætenſæ Relevationis, Disc. 39. fol. 154.
— Prætenſæ Societatis Officiorum, Disc. 53. fol. 205.

—Seu Anconitana Litterarum Cambii, Disc. 79. fol. 313.
—Seu Aretina Damnorum, & Interesse, Disc. 62. fol. 250.
—Seu Florentina Pecuniaria, Disc. 74. folio 305.
—Seu Januen. Pecuniaria, Disc. 72. fol. 296.
—Seu Neapolitana Litterarum Cambii, Disc. 4. fol. 15.
—Seu Pistorien. Cambii, Disc. 30. fol. 110.
—Seu Portuen. Pecuniaria; Discurs. 83. folio 338.
—Seu Ulyssiponen. Assurationis Judicii, Disc. 77. fol. 317.
Eadem, Disc. 78. fol. 320.
—Societatis Officii, Disc. 81. fol. 329.
—Spolii, seu Expensarum, Disc. 64. fol. 259.
—Venæ Ferri, Disc. 90. fol. 368.

S

S Enen. Contraventionis, Discurs. 33. folio 122.
— Divisionis Castri, Disc. 54. fol. 209.
— Pecuniaria, Disc. 57. fol. 224.
— Pecuniaria, Disc. 87. fol. 354.
Spoletana Pecuniaria, Disc. 67. fol. 274.

T

T Ergestina Pecuniaria, Disc. 82. fol. 334.
Terracinen. Affictus, Disc. 98. fol. 401.

V

V Lyssiponen., vide *Romana, seu Ulyssiponen.*
Volaterrana Conductionis, Discurs. 97. folio 397.
—Seu Florentina Prælationis, Discurs. 55. folio 212.

APPROBA-

APPROBATIO.

EX commissione Reverendissimi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri jucunde perlegi Librum *de Commercio, & Mercatura* ex centum Discursibus, & altero Generali compositum ab Egregio Romanæ Curia Advocato D. Anfaldo De Anfaldis, atque diligenti adhibita observatione nihil in eo reperii Catholicæ Religioni, Sacris Canonibus, bonis moribus, & sanæ Doctrinæ contrarium; quamobrem eundem librum legali substantia, & eruditione plenum publica luce dignum, & perutilem fore existimo.

Romæ hac die 19. Februarii 1688.

*Dominicus Taurisius in Romana Curia
Advocatus Consistorialis.*

I M P R I M A T V R,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

*Stephanus Ioseph Menattus Episcopus Cyrenensis
Vicesgerens.*

I M P R I M A T V R,

Fr. Joseph Clationis Sacræ Theologiæ Magister, ac Reverendiss. P. Fr. Dominici Mariæ Puteobonelli Sac. Pal. Apost. Mag. Sac. Ord. Prædicatorum:

ANSLDI

I

ANSALDI DE ANSALDIS

J. V. C. PATRITII FLORENTINI,

Et in Romana Curia Advocati,

N U N C

S. ROTÆ ROMANÆ AUDITORIS,

D E

C O M M E R C I O

E T

M E R C A T U R A,

D I S C U R S U S L E G A L E S.

LIBURNEN. GIRATÆ LITTERARUM
C A M B I I

P R O

F R A N C H I S,

C V M

Q U A R A T E S I I S.

A R G U M E N T U M.

Giratæ Contractus qualis sit naturæ, & cui alteri Contractui assimiletur, & latè cum plurium casuum distinctione agitur, an, & quando girans litteras Cambii possit pœnitere, & revocare Giratam in præjudicium Giratarii.

S V M M A R I V M.

1 Facili series.

2 Resolutio Cause.

3 Quid agendum, ubi desunt Authoritates punctuales.

4 Secuta decoctione adjecti post litterarum acceptationem, an qui numeravit pecunias scribenti possit illas repetere, vel compensando cum alio debito retinere.

5 In contractu Cambii regulariter non est locus pœnitentiæ.

Intellige, ubi pœnitentiæ tenderet in præjudicium scribentis litterarum Cambii, num. 6.

Ratio, quare non possit in præjudicium Scribentis repeti à numerante pecunia, & explicatur cons. Baldi 348. lib. 1. num. 7.

8 Numerans pecuniam non potest habere regressum contra scribentem, nisi ubi litteræ non fuerint acceptate, vel effectuate.

Et in hoc casu non potest scribens liberari à regressu per iraditionem novarum litterarum, num. 9.

Quid, si numerans pecuniam novas litteras recepisset ab eo, cui prima erant directæ, remissivè, ibidem.

10 Scribens, vel acceptans litteras Cambii sub spe futuræ numerationis quando possit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.

11 Amisissis litteris potest repeti pecunia. & quando.

- 12 Si primus adjectus solutioni, qui litteras giravit, decoxerit, non potest acceptans evitare solutionem.
- 13 Adjectus solutioni, an, & quando possit agere contra acceptantem.
- 14 Scribens litteras, & rogans alium, ut affecuret eum, cui sunt directæ, de fide ipsius scribentis, etiamsi postea delegatur non idoneus, non facit, quod acceptans evitare possit solutionem.
- 15 Vbi quis scripsit litteras, & consignavit numeranti, vel Creditori, non potest sine consensu numerantis, vel Creditoris illas repetere.
- 16 Giratarius an habeat viam executivam contra Girantem.
- 17 Girata non est Cambium.
- 18 De vi acceptationis Girata, qua fuerit facta per scribentes litterarum.
- 19 Girata an sit contractus revocabilis, vel irrevocabilis, & an importet contractum mandati, vel cessionis, vel delegationis, vel venditionis.
- 20 De tribus requisitis, que exiguntur ad effectum delegationis.
- 21 Venditor, qui habuit fidem de pretio, an possit rem vindicare, si fuit deceptus in limine contractus.
- 22 Girata est contractus mandati.
- 23 Verba, e per noi, important mandatum.
- 24 Quando Girata importaret cessionem, adhuc contineret duplex mandatum.
- 25 Mandatum, donec fuerit acceptatum à Mandatario, est revocabile.
- 26 Imò nec interest, quod debitor giratus promiserit solvere, si Girans non sit debitor Giratarii, exemplo mandati.
- 27 Mandatum est revocabile ante acceptationem, licet interfit illius ad cuius favorem factum fuit mandatum.
- 28 Interesse, quod in revocatione mandati, vel cessionis consideratur, stat in periculo nominis cessi.
- Et ex periculo distinguitur, an cessio dicatur facta in gratiam cedentis, cessionarii, vel utriusque, nu. 29.

DISCURSUS PRIMUS.

LITTERAS, quas Fratres de Franchis receperant ad eorum utilitatem, solubiles in proximis Nundinis ad Joan. Hieronymo Marallo, girarunt intuitu quorundam de Donatis in faciem Sociorum de Quaratesiis, stabilita tamen solutione, seu reimbursemente pretii per Donatos faciendâ intra subsequens quindecim dierum intervallum.

Verum quia Donati in proximo die immédiate cesserunt foro non adhuc expleta reimbursemente prædicta, hinc de Franchis interpellarunt, monueruntque Quaratesios, ne amplius exigere tentarent litteras in eorum faciem, ut supra giratas, easdemque ad hunc effectum illic girarent in personam Grassi; sed cum contententibus de prælatione in exigendo Quaratesiis, & Grassò fuerit per Consules Nundinarum pronunciatum favore priorum Giratariorum, & ob id impediri nequiverit actualis exactio, Judicium propterea repetitionis Franchi introduxerunt in Portu Liburni, ibique adversus Quaratesios reportata sententia favorabilioris exorta

est dubitatio, An, & quæ sententia confirmatio nem mereretur; Unde pro parte Francorum consultus, etiam in sensu veritatis Responsum edidi, prout sequitur: Et quoniam placuit uni ex Auditoribus Rotæ Florentinæ, cui fuerat Causa hæc specialiter delegata, contrariam proferre sententiam, fueruntque deinceps juxta laudabilem stylum illius Rotæ delûper extensa Motiva judicandi; Hinc quia eadem motiva captivate acquirerunt intellectum in obsequium resolutionis, subsequenter in secundo Discursu responsiones factæ præcitatis Motivis, & ex quibus, cum Causa adhuc penderet, non dubitabam, priorem potiùs sententiam fore confirmandam. Tenor itaque primi Responsi, sive Discursus est.

Assumens præsentis articuli trutinacionem, opinabar profectò, quod casus iste de facili contingibilis in praxi reperiri posset jam decisus apud Tribunalia, vel saltem tactus, aut discussus penes Tractantes in hac nummularia, & Commerciorum frequentissima materia, ac de facto oculos apponens Allegationibus per Defensores hinc inde factis, non parùm spes me fefellit, cum viderim *Authoritates* Illas, quæ veluti punctuales circumferebantur, nihil commune habere cum præsentis hypothese; Quamobrem, ut in similibus terminis admonet *clar. mem. Præceptor meus Card. de Luca in Disc. 1. num. 1. vers. individuum de Societ. Offic.* necesse erit Majorum nostrorum exemplo, qui ante se rerum judicatarum, ac tot Scribentium lumine, & auxilio destituti erant, procedere ob articuli novitatem cum solidis Juris regulis, & principiis, & in primis plures casus perpendere, quos feriunt huc usque adductæ *Authoritates*, ad hoc, ut agnita tandem diversitate, & respectivè quidditate illius, in quo versamur, facilior capi possit resolutio pro Franchis.

Primus igitur casus est, quem examinavit *Rota* 4 coram *Rembold. decis. 56.* Sed cum ibidem opportuna facti series exposita non habeatur, ex quo *decis. ista* confirmatoria est alterius, quæ esse deberet *in ordine la 45.* sed legitur impressa *decis. 679. par. 1. recent. & repetita post Turr. de Camb. decis. 26.* Hinc utramque jungendo constat, quod in ea Causa peragebatur de Campforibus Urbis, qui recepta æquivalentia consignaverant numeratori pecuniæ litteras Cambii directas quibusdam Campforibus Neapolitanis, illasque respectivè solvendas aliis Mercatoribus Neapolitanis pariter commorantibus, unde cum subsequuta foret acceptatio litterarum facta per eos, quibus erant directæ, deinceps decoxerunt illi, quibus erant solvendæ; quapropter ille, qui pecuniam numeraverat in Urbe, cæpit à Scriptorum litterarum prætereundere, quòd ex quo solutio secuta non fuerat, retinere valeret consimilem quantitatem, quam ex alia causa debebat prænominatis Scriptoribus: Verùm optimè resolutum fuit negativè, scilicet non intrare retentionem, quia Scribentes satisfecerant jam eorum obligationi per consignationem litterarum, quodque licet solutio secuta non esset, adhuc Creditores decoctorum, quibus faciendâ erat eadem solutio, sequeltraverant summam contentam in litteris Neapoli acceptatis apud Corresponsales acceptantes, sicque vel ex hoc capite non poterat dici non impleta obligatio suscepta per Scribentem,

tem, cum per eum, ac per ejus Corresponsales non stare, quoniam fieret numeratio, vel saltem stante hujusmodi turbiditate non erat locus retentioni, quæ creditum undequaque clarum exposcit, ut melius habetur explicatum in *d. decis. 679. par. 1. rec.* Ac de facto in subseq. *decis. 56.* contendebat numerator habere regressum contra Scribentem, ex quo præfata sequestra extitissent revocata; sed responsum fuit, quod requirebatur ulterius Decretum Judicis, quodque incommoditatem hanc numerator sibi debebat impunitate, dum solutioni adjecit personas positas in limine decoctionis, ut patet *sub num. 2. vers. nec obfistere, & num. 3. & 4.* quin etiam potissima causa resolutionis fuit, quod actu durabat adhuc impedimentum, propter quod sicuti Corresponsales Neapolitani, qui acceptaverant, remanebant adhuc ligati, ita remanebat eorundem acceptantium favore obstrictus Scribens de Urbe, ut prosequitur *Reibold. num. 6. & 7.*

Nec casum hunc adeo extraneum, efficit similem nostro, de quo est quæstio, propositio illa, quod licet regulariter mandatum re integra possit revocari, id fallit in contractu Cambij, in quo non est locus pœnitentiæ, ut in *dicta decis. 679. nu. 4. par. 1. rec. & d. decis. 56. nu. 5. coram Reibold. ad id allegando Bald. consil. 348. lib. 1.*

Quoniam, ultra quod de stylo *Rota* sufficeret respondere, propositiones istas incidenter firmatas non esse attendendas, cum motiva resolutionis non consisterent in hac, sed in cæteris rationibus supra perpenfis, imò appareret, rem profecto integram non esse, sed quod potius revocatio protendisset in præjudicium Scribentium, ut agnovit *Rota d. decis. 56. sub eodem num. 5. coram Reibold. vers. eoque magis: Nihilominus à prædicta conclusione, & consil. Baldi secundus, totoque Cælo diversus descendit casus, nempe si is, qui numeravit pecuniam alicui Campfori, ut litteras Cambii alibi solvendas scriberet, sibi que consignaret, postquam eas recepit, & approbavit, vellet postea pœnitere, & pecuniam repetere sub prætextu, ut accidebat in casu *Baldi*, quod ille, cui reperiebantur directæ, foret persona minus idonea, & in eis terminis utique congruit, quod nullus tribuatur locus pœnitentiæ, quia non agitur de simplici mandato, sed de Cambio, & interest Scribentis, ne mandatum revocetur, ob illum quæstum Cambii, quem faciunt de more Campfores Scribentes, & hæc est ratio, in qua fundatur *idem Bald. d. consil. 348. per tot. & signanter numero 2. ubi respondeo ad protestationes sub vers. nec obstat, inquit, quod aliàs sequeretur, quod Borromao (qui erat Scriptor, & consignator litterarum) posset auferri quæstus Cambij sola voluntate Adversarii, quod est falsum, & iste pariter est casus, de quo loquitur Fontanell. decis. 124.**

Imò *Fontanell.* aperit locum tertio casui, seu illi celebri quæstioni, An, & quando Creditor, vel numerator pecuniæ, cui fuerunt datæ litteræ directæ cuidam Tertio, ut illi solveret possit redire contra Scribentem, & tunc sive agatur de Creditore, qui in satisfactionem sui crediti prædictas Cambii litteras recepit, sive simplici numeratore ad effectum meræ transmissionis, seu trajectionis pecuniæ, receptum est, quod haberi nequeat regressus contra Scribentem, nisi

vel litteræ non fuerint acceptatæ, sed protestatæ, vel effectivè subsecuta non fuerit solutio, ad trad. *per Scacc. de Camb. §. 7. glos. 2. num. 3. & §. 2. glos. 5. numer. 201. 318. & 326. & 447. Turr. eodem. tract. disput. 3. quest. 12. numer. 13. & disput. 2. quest. 13. num. 9. cum seqq. Card. de Luca eod. tit. de Camb. disc. 21. num. 2. & disc. 26. num. 2. & per tot. Rocc. respons. 8 & 13. per tot. tom. 1. Idque adeo verum ut quoties litteræ directæ non fuerint effectuatæ, nequeat è converso Scriptor recufare restitutionem pecuniæ acceptæ, licet vellet novas litteras conscribere & alteri magis idoneo dirigere, ex *Scacc. de Camb. d. §. 2. glos. 5. num. 353. Amat. var. resol. 47. num. 8. quidquid sit in casu, quo numerans recepit novæ litteras ab eo, cui primæ fuerant directæ, ex trad. per Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 8. num. 71. Olea de cess. jur. tit. 7. quest. 3. num. 43. Pegas. var. resol. cap. 3. nu. nu. 392. & 393. Capic. Latr. decis. 20. num. 12. & per tot.**

Quartus casus est, de quo *Reverter. decis. 431.* scilicet quando Mercator litteras Cambii alterius contemplatione scripsit, sub spe tamen futuræ numerationis, & secuta acceptance, non autem numeratione, si dubitari contingat, An acceptans possit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, distingui solet, quod aut litteras præsentans exiit merus Procurator illius, cujus intuitu litteræ scriptæ sunt, eoque casu acceptans numeratione, ut diximus, non secuta, ad solutionem cogi non potest; Aut verò solutio faciendæ est per acceptantem alicui Tertio nomine proprio venienti, tuncque minimè attendatur exceptio non numeratæ pecuniæ, atque ita distinguendo tenuit Regia Camera Summaria apud *Reverter. d. decis. 431. num. 2. vers. tertius, idemque profitetur ibidem Addit. de Marin. sub numer. 6. Rota apud Marchesan. de Commiss. par. 1. fol. 877.*

Advertendo, quod hujusmodi distinctio inter Procuratorem numerantis, & Tertium solummodo remanet operativa in vim acceptance factæ ab eo, cui litteræ erant directæ, quia tunc per eandem acceptance non censetur acceptans sese fecisse debitorem ex causa propria, vel tamquam fidejussorem Scribentis, ut dicunt in ratione decidendi *Authoritates* mox recensitæ, & prosequitur *Mans. consult. 179. num. 2. vers. nihilominus, & num. 19. cum seqq. & ex num. 24. vers. quod verò, ubi constat, quod Samminiati, & Strozzi cotrovertebant acceptance, & relato Turr. de Camb. disp. 2. q. 16. nu. 14. 15. & 16. cum aliis Armenzan. decis. Januen. 66. ex num. 18. & præcipuè numero 19.*

Quintus casus est, quoties ille, qui numeravit pecuniam, & respectivè recepit litteras sibi, vel alicui adjecto solvendas, asserat, se illas amisisse, eoque casu, nisi intercedat dubietas affectatæ amissionis, potest numerans repetere pecuniam, sub idonea tamen cautione pro indemnitate scribentis, & de hoc latè peragit *Amat. d. resol. 47. ex num. 1. usque ad 8. juncto num. 9. ubi rationem lujuse conclusionis reddit; affirmans è converso, quod constituto de simulatione non potest numerans rescindere Cambium, & pœnitere, & id ipsum tradiderunt Franch. decis. 498. numero 2. Scacc. de Camb. d. §. 2. glos. 5. numero 351. & seqq. Carol. Anton. de Luca ad Franch. ubi supra*

num. 4. ubi refert, & sequitur *Amat.* in loco præcitato, & de hoc casu bene dixerit *Modern. Gob. consult. 27. num. 19. Peg. f. resol. foren. d. cap. 3. num. 762. & seq.*

12 Sextus est casus, quando litteræ fuerunt acceptatæ, sed acceptans renuat illas solvere sub prætextu, quod primus adjectus solutioni, quive easdem litteras giravit in personam aliorum, decoxerit, & in his terminis bene substat *Mansius d. consult. 179. ex nu. 27. cum seqq.* quod acceptantes, quales in eo casu fuerant Samminiati, & Stiozzii, nequeant effugere solutionem, quia girantes non erant personæ, ad quarum favorem prodierat acceptatio, sed bene Paulini, & Balbani Giratarii, & ulterius acceptantes quidquam agere non habebant cum Girantibus, sed cum Aricio Scriptore litterarum, à quo, & non à Girantibus reintegrari debebant, ut rectè profequitur *idem Mansius sub num. 4. vers. sed. verè.*

13 Septimus pariter est casus respiciens colluctationem illam, an quemadmodum bene solvitur adjecto, ita rectè valeat adjectus convenire debitorem in iudicio, vel cogere acceptatores ad solutionem explendam, & in hoc casu recurritur ad distinctionem, an idem adjectus representet solam figuram ordinantis, & itius respiciat interesse sive potius fuerit adjectus in rem propriam, & pro suo interesse; quoniam percepto hoc secundo membro distinctionis utique exercere valet omnem actionem, præcipue quando acceptans adjecto litteras præsentanti solvere promisit, & id egregie firmat *Ant. de Marin. resol. Jur. cap. 4. & plenè eandem distinctionem ibi reasumit cum Fontanell. Barz. Chartar. Rot. aliique Additionator Rodoe. Mans. d. consult. 179. ex num. 27. & iacius ex num. 30. vers. sed facile cum seqq. Card. de Luca de Camb. in Supplem. Disc. 33. num. 2. in fin.* Quin etiam secuta acceptatione nec obstat exceptio defectus mandati, ut optimè, & strennè pariter tueretur *Mansius ubi supra num. 38. & distinguendo inter adjectum ex causa onerosa, vel lucrative habetur etiam apud Card. d. Luca d. Discurs. 33. per tot. in Supplem. sub tit. Ac Camb.*

14 Octavus quoque casus est, quando quis litteras Cambiales alicui direxit solvibiles ei, vel adjecto, in cuius gratiam fuerunt exarata, & diffidens de proprio credito rogavit alterum Campforem, ut cum assicureret apud illos, quibus ipse litteras inscripserat, & tunc si iste Campsor præfatam assicurationem fecit, ejusque respectu litteræ fuerunt acceptatæ, & respectivè solute, non valet postea acceptans, qui solvit, repetere solutum ab adjecto sub prætextu, quod primus Scribens decoxerit, & in his terminis loquitur *Surd. conf. 528. per tot. ubi movetur primò ex efficacia acceptationis, ut sub. num. 14. secundò ex solutione jam secuta, quæ non admittit in hoc casu repetitionem, ut sub. num. 15. & 16. tertio denique, quia acceptantes, & solventes acceptarunt, & solverunt periculo assicuratoris, ut supra, non autem Scribentis, & hos pariter terminos percutit *decif. Genuæ 168.**

15 Nonus casus est, quando Mercator accepta aliqua quantitate scribit ad favorem numerantis litteras pro solutione directas alteri Campsori, posteaque intendit revocare easdem litteras, & Cambium contractum rescindere, vel, si fuerit debito, loco satisfactionis continentes litteras

Creditori suo consignavit, quia tunc ex eadem ratione, de qua *Fontanell.* in præmissis tertio casu, ut ipsemet advertit *sub d. decif. 124. num. 19. & 20.* ratione servandæ æqualitatis nequit sine consensu ejusdem numerantis, seu Creditoris litteras repetere, & Cambium rescindere, & hoc est, quod casum istum figurans *Olea de cess. Jur. tit. 8. questio 1. sub. num. 25. vers. secundus,* successivè determinat *sub num. 27.*

Decimus denique, (omissis aliis, qui possent ultra *Doctrinas* jam relatas figurari) ille est, quando aliquis giravit litteras Cambii sibi solvibiles, sed eadem litteræ giratæ non fuerunt postea adimpletæ, seu persolutæ, cumque Giratarius intendens habere regressum contra Girantem experiri tentet viam executivam, quæ aliàs de 16 Jure, vel de consuetudine competat pro litteris acceptatis, & protestatis, & quaratur, an possit, negavitè defendit *Rocc. respons. 6. per tot. tom. 1. & de litt. Camb. not. 82. num. 112. & 213. licèt contrarium teneat plenissimè Affar. in Specul. quest. peregr. quest. 40. per tot.*

17 Illi igitur sunt casus præcisi, quos feriunt *Doctrinae*, quas agnovi hucusque laudatas veluti individualiter dirimentes hodiernam controversiam: sed quisque de facili potest dignoscere, quàm longè aberrent hujusmodi termini ab illis, de quibus disceptamus; Non etenim propter illam Giratam, quam Franchi fecerunt ad commodum Quaratesii, ut ibi: *e per noi pagate, &c.* ullum contractum fuit Cambium inter ipsos Franchos, & Quaratesios, ut palam est, & resolvit. *Rocc. d. respons. 6. num. 1.* proindeque nemo non videt, quantum reddatur extraneum *conf. Baldi: 48. lib. 1. Amat. var. resol. 47. num. 1. & seqq. & num. 9. Olea de cess. Jur. tit. 8. quest. 1. num. 25. & 27.*

18 Neque pariter agitur inter acceptantem litteras, & adjectum solutioni, cum nec eadem Girata ad favorem Quaratesii fuerit umquam acceptata per debitores litterarum, & tamen sufficeret, quod acceptatio, seu promissio solvendi secuta non esset ante revocationem, seu casum disputationis, sicque poni merentur ad partes *Reverter. in decif. 431. cum addit. de Marin. & Rot. apud. Marchesan.* nec non etiam *conf. Surd. 528. ubi nedum præcesserat acceptatio, sed & solutio facta per eosdem acceptantes: Ac deniq; nil faciunt deducta per Mans. consult. 179. ex num. 27. Rot. Genuæ. decif. 168.*

Minusque est questio inter Scribentem, ac numerantem pecunias super regressu adversus eundem Scribentem, ut *in decif. 679. par. 1. recent. & coram Reinbold. decif. 56.* una cum casu *Fontanelle decif. 124.* nec etiam super via, quam exercere possit Giratarius adversus Girantem in casu ineffeuationis ipsius Giratæ, ut penes *Rocc. d. respons. 6.*

19 Quamobrem punctus stat in examine, utrum in vim Giratæ factæ per Franchos resultaverit actus, vel contractus quidam irrevocabilis, seu potius revocationi subiectus, circa quod agnosco fuisse per *Rocc. in d. respons. 6. n. 12.* propositum, quod ex Girata resultet, vel contractus delegationis, vel venditionis nominis, aut denique simplicis cessionis; sed pro meo iudicio omisit quartum magis proprium, qualis est contractus mandati, vel ordinis de solvendo in sui locum, & vicem.

Et sanè quoad delegationem superfluum est ad præsens insistere, cum deficient assueta requisita, quia Franchi non erant debitores Quaratesij, nec etiam illorum de Donatis quorum intuitu fecerunt Giratam, nec demùm de illo tempore intercessit consensus debitoris cessi, seu delegati, ad normam *Tex. in l. delegare ff. de novat. una cum glos. & Castren. in l. quamvis §. si Mælier. ff. ad Vellejan. cum concord. per Hodiern. ad Surd. decis. 187. ex num. 4 cum seqq. Altograd. conf. 6. ex n. 5. cum seqq. lib. 1. Scacc. de Comm. & Camb. d. §. 2. glos. §. nu. 280. idem. Rocc. d. respons. 6. num. 13. lib. 1. & alibi passim.*

Idemque est respectu emptionis & venditionis, ad hoc etenim comprobandum *Roccus* nihil deduxit, & nihil deducere poterat, cum potius mandati, & ad summum cessionis vim habeat hujusmodi Girata, & ordo de solvendo, ut inferius; & nihilominus quando possemus procedere in terminis emptionis, utique potuisset etiam incontinenti eadem Girata, ac illius dominium revocari per Franchos, cum etenim nullum Quaratesij pretium exsolverint, hinc licet velimus, quod ex eorum persona fuerit habita fides de pretio cum Donatis, attamen ad effectum prædictæ revocationis superabundaret decoctio incontinenti subsecuta ipsorum de Donatis secundum propositionem illam, quod si venditor habuit justam credulitatem, quod sibi immediatè foret satis facturum de pretio; & in hac justa credulitate remansit deceptus, non censetur fidem pretii habuisse ad hoc, ut amiserit rei venditionem, & consequenter recuperationem litteræ giratæ, ut ex *Tex. in l. quod vendidi ff. de contrab. empt. communiter tradiderunt Treutler. conf. 107. num. 8. Altogr. conf. 9. num. 2. & seqq. lib. 1. Gaii. de credit. cap. 4. quæst. 11. numer. 1217. Merlin. de pignor. lib. 4. q. 41. numero 34. & seqq. Ambrosii. decis. Perus. 35. numero 33. Hodiern. ad Surd. decis. 55. sub. numer. 3. vers. secus autem, Mans. consul. 10. num. 20. Contr. discept. 72. num. 1. Posth. resol. 79. num. 11. Rodoer. conf. 41. numer. 20. & 23. De Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 260. num. 8. ibique idem Rodoer. num. 10. Urseol. consul. 5. num. 48. & 49. Cardin. de Luca de Credit. disc. 6. num. 8.*

Deniquè nec congruunt termini cessionis, sed potius, ut præmissimus, conveniunt termini mandati, ut bene in similibus, & punctualibus terminis respondit. *Franchisc. Palm. consul. 48. ex num. 14. vers. neque obstant cum seqq.* quid enim aliud important illa verba: *E per noi*, nisi simplicem ordinem directum debitoribus litterarum, ut loco Fratrum de Franchis summam in litteris contentam exbursarent Quaratesijs, ad normam *Texti. in l. vero Procuratori ff. de soluti. Rot. Genuen. decis. 93. num. 9. inter impress. per Bellon. cum aliis per Tarr. de Camb. disput. 2. q. 4. num. 9.* & conferunt in similibus tradita per *Bardellon. conf. 28. Cancerc. par. 1. var. resol. cap. 22. num. 22. Card. de Luca dicto disc. 33. de Camb. in supplem. ex numero 7.* ubi reducit terminos consimilis giratæ ad illos mandati potius, quam cessionis, vel cessionis à mandato dependentis, & magis in in puncto *idem Palm. Sen. d. conf. 48. num. 30.* ubi cum *Cancer.* etsi mendosè allegato *lib. 2. var. cap. 6. ex numer. 183. cum seqq.* inquit, quod qui cedit Jura sua alteri ad exigendum ab aliquo certam quantitatem, ut possit sibi de aliquo credito satisfacere, hæc tan-

tum cessio importat simplex mandatum, & sub n. 24 185. ubi quod ista cessio, quia non est pro soluto, sed pro solvendo, potius duplex importat mandatum, unum scilicet respectu illius, qui pecuniam est soluturus, ut solvat cessionario, & aliud respectu cessionarii, ut habeat mandatum ad exigendum.

Positò itaque, quod versaremur in specie puri ordinis, vel mandati, quis dicat, quod illud non esset revocabile? quia quousque mandatum non fuit à Mandatario acceptatum, semper dicitur res integra, & tanquam cadaver sine spiritu, ex his, quæ per *Texti. in l. si mandavero 22. §. fin. & l. si quis alicui 27. §. qui mandatum ff. mandat.* abundè prosequitur *Palm. Sen. d. consul. 48. ex numero 18. cum plur. seqq. & sub numer. 21. cum seqq.* ubi adducit *Curti. Jun. Strac. Genuam, Merlin. Pignatell. tom. 2. contr. cap. 11. num. 21. & 22. Cost. Capic. Lattr. Gratian. & De Marin.* & bene in præcitatæ terminis *Cancer. dicta par. 2. var. cap. 6. numero 186* ubi, ut præmissimus, figurans hunc casum firmat, rem integram censi ante acceptationem, & ideò mandatum hoc revocari posse, & sequitur *Rota Genuen. decis. 13. num. 22. Surd. conf. 150. num. 503. Medices de novat. par. 2. sub num. 65. Hodiern. ad Surd. decis. 25. num. 5. Rota in Romana, seu Hispalen. Pecuniaria 17. Martij. 1683. §. fuit. autem, confirmata 28 Junii ejusdem Anni, coram R. P. D. Ursino.* Quinimò cum Quaratesij non essent creditores Franchi, etsi debitor giratus, & cui mandabatur ut solveret, solvere promississet, adhuc tali promissione non obstante posset revocari mandatum, *Socc. Sen. conf. 267. sub. nu. 4. vers. aliquando, & 2. Gabr. de novat. conclus. 1. num. 17. Rosignol. de Camb. contract. 5. discus. 5. §. 7. per. tot. fol. mihi 345.*

Et ob id minimè turbat, quod cum interesset Quaratesij, mandatum hoc non revocari, sive solutionem eis fieri per debitorem giratum, mandatum ex hoc fuerit effectum irrevocabile: quia quidquid sit, ubi non versaremur in simplici girata, sed in scriptione, & traditione litterarum Cambii cum subsecuta etiam acceptatione, ut præsupposuit *Olea de cess. Jur. d. tit. 8. quæst. 1. num. 25. vers. secundus. & num. 27.* idque ex rationibus supra enunciatis, actum esset de hac conclusione revocabilitatis proximè cum tot *Doctores* comprobata, quia semper interest Creditori, ad cujus favorem prodiit mandatum de solvendo, illud non revocari: & tamen communiter receptum est in contrarium, nisi secuta fuerit acceptatio: & nihilominus sicuti cum *Gabr. in conf. 155. numero 38. lib. 1. & Pignatell. d. cap. 11. numero 23. cent. 2.* punctualitèr observat *Palam. Sen. d. consul. 48. num. 24. & 25.* tunc irrevocabile est mandatum quando interest illius, cui est directum ad solvendum, non autem ad exigendum, quotiès tamen præcessit acceptatio, & in durioribus concordat *Rota post Oleam* per disertissimum Franciscum Cencinum Causæ Patronum allegata *decis. 1. num. 4. & decis. 2. num. 7.* quæ cum distinctio-*Olea*, super qua tantus fit rumor, in substantia processit.

Cumque idcirco habeamus *Doctrinas* specialitèr casui nostro adaptatas, superfluum, ut utar verbis ipsissimis *Palmæ Sen. in dicta consul. 48. numero 25. vers. undè cum habeamus*, est ulterius discutere, ac ad materiam cessionis convolare: Sed

adhuc ex abundantia dici nequit, quod versemur in dictione habita per *Oleam ubi supra*, quia præterquam ipse præsupponit acceptationem, attamen ad effectum, ut cessio, seu girata dicatur facta in gratiam, & utilitatem Giratarii, de Jure non inspicitur illa mera commoditas, & utilitas quæ reultare valet ex obtenta, seu obtinenda solutione, vel satisfactione sui crediti, sed in substantia trutinatur, an, & cujus periculo remaneat nomen cessum, seu giratum, quia si illud, ut in præsentia, remanebat periculo Sociorum de Franchis, ordo, mandatum, & cessio expleta in personam Quaratesij non dicitur in rei veritate facta ad favorem cessionarii, sed bene ad favorem ipsius cedentis, ut pariformitè, & in specie nostra post *Osafch. Grass. Aretin. Guzman. Merlin. & Salgad.* tradit videndus *Palm. Sen. d. consult. 48. num. 26. 27. & 28.* atque ita post eum de facto materiam explanando declarat *idem Olea d. tit. 8. q. 2. ex nu. 9. cum seqq.* ubi quod cum in hac materia inspicatur quod principalitè agitur, non attenditur, quod creditor, vel cessionarius commodum aliquod percipiat, aliàs namque quælibet cessio diceretur facta in gratiam cessionarii, vel utriusque sed, unice reflectitur, an periculum sit cedentis, cessionarii, & laudat *Cancer.* in loco supra allegato, cum *Odd. Fabr. & Acosta,* & plenius id ipsum confirmat in *modernis addit. ad d. tit. 8. quest. 2.* omninò viden. ubi mirabiliter enucleat censuram *Text. in l. si mandatur 45. §. quod mihi ff. mandat.*

Applicando autem ad rem, quod etiam si prædicta girata habenda foret tamquam cessio, adhuc ea non officeret revocationi re integra, & ante acceptationem factæ, ex quo periculum, & respectivè utilitas pertinebat ad cedentes, evidentissimè patet observando, quod si debitor cessus, vel giratus recusasset solutionem, vel decoxisset post ipsam cessionem, Donati verò jam convento tempore solvissent valuationem, tunc profectò indubitatum foret, quod Quaratesij, vel ipsi Donati habuissent regressum contra Franchos, & consequenter, præsupposita istius regressus possibilitate, de Jure semper censetur cessio revocabilitè facta ad commodum Sociorum de Franchis, ut mirificè demonstrat *Palm. Sen. dict. consult. 48. & Olea in locis superius cit.* itaut citra necessitatem transcriptionis satis sit sese ad eos remisisse, tam quoad rationes, quam quoad Auctoritates.

Atque ex his à primo ad ultimum (licet oportuerit citra genium, & forsan orium prolixiori calamo casus distinguere, & diluere Doctrinas) omnia jura clamant pro Franchis, itaut valuissent mandatum istud, sive giratam revocare ante acceptationem, etiam sine causa: undè multò magis cum causa ad eò justa instantaneæ defectionis eorum, quorum intuitu fecerant giratam, quemadmodum, eadem justa causa præexistente, innuisse, vel judicasse videntur iidem Mercatores Genuenses, qui in Nundinis ad favorem Quaratesij judicium, sive opinionem protulerunt, nam etsi durante feriarum termino censuerint, giratam revocari nequivisse, attamen subiungunt. *E se per qualche giusta causa sopravveniente fosse stato necessario variare il contenuto nella medesima cedola, si deve procedere con le diligenze solite de' protesti, &c. e ripetere poi con detti protesti, &c. quello che*

fosse stato indebitamente pagato per dette cause, &c.

IN EADEM CAUSA

Responsio ad Motivum enunciatum in præcedenti Discursu.

ARGUMENTUM.

Est ferè idem, & de differentia inter Cambium, & Giratam, & quando mandatum, vel cessio, vel etiam consensus dicatur præstitus in favorem alicujus, itaut possit, vel non possit revocari; Et incidenter de scribente litteras ad ordinem alicujus solvendas, &, ut dicitur, *all'ordine S. P.* an valeat illas revocare, postquam primus adjectus easdem litteras alteri giravit.

SUMMARIUM.

- 1 *Necessarium est prius indagare terminos questionis, vel casus, quam determinare.*
- 2 *Girata licet sit frequens in commercio, tamen non reperitur illius termini bene tractati, sed illi conveniunt mandati vel cessionis.*
- 3 *Mandatum de solvendo concipitur per verba: e per noi si paghi, vel saltem hac verba illud important.*
- 4 *Mandati substantia consistit in unione consensus Mandantis, & Mandatarij.*
- 5 *Cessio, qua continet mandatum de solvendo, potest revocari ante acceptationem debitoris cessi, seu Mandatarij, & num. 6. & 7.*
- 8 *Volente Creditore dari potest species pro quantitate.*
- 9 *Debitor non potest revocare mandatum, vel Giratam Creditori factam.*
- 10 *Creditor ex persona debitoris non potest habere plus juris, quam ipse debitor.*
- 11 *Debitor, si Creditori suo hypothecavit specialiter nomen debitoris, an possit solutionem recipere, & liberare debitorem.*
An in hoc casu denunciatio cessionis, vel hypothecationis sit necessaria, num. 12.
- 12 *Quid, si agatur de Creditore anteriore cedentis, an in istius præjudicium subsistat liberatio, vel exaltio, & examinatur Merend. num. 13.*
- 13 *Examinatur doctrina Marsil. in sing. 58. an mandatum de solvendo traditum Creditori possit re integra revocari, num. 20.*
- 14 *In casu, quo Mandatarius accepit solvere Creditori Mandantis, dicitur inducenda delegatio.*
- 15 *Si Mandans non sit debitor illius, ad cujus favorem mandavit, potest mandatum revocare.*
- 16 *In Girata potest, sicut in Cambio considerari utilitas utriusque contrahentis.*
Contra, quod hoc verificetur in solo Cambio, num. 17.
- 17 *Consequentia certa non potest deduci à principio Iuris incerto*
- 18 *Mandatum, quod continetur in Cambio, est diversum ab eo, quod continetur in Girata, & de ratione.*
- 19 *Creditor consentiens alienationi sibi hypothecata non potest ex post revocare consensum.*

Declara

De Commercio & Mercatura Discursus II.

- Declara, ubi alienatio non esse secuta, vel consensus esse praestitus super actu revocabili, quia tunc potest revocari, num. 23.*
- 24 *Præsentia Paris non facit consensum irrevocabilem, si fuit datus super actu revocabili.*
- 25 *Franc Palm. consult. 48. expenditur.*
- 26 *Cessio dicitur facta ad commodum cedentis, vel Cessionarii quando ad unum vel alterum spectat per unum nominis cessi.*
- 27 *Girata, vel littera Cambii quando dicatur pro solutio, vel pro solvendo.*
- 28 *Cessionis, vel Ordinis receptio in dubio praesumitur pro solvendo, non pro soluto, & num. 29.*
- 30 *Girata non habet vim effectivae solutionis, nisi sequatur effectus.*
- 31 *Mandatum, vel Ordo de solvendo potest revocari ante acceptationem ex sensu Rotæ Romanæ.*
- 32 *Verba, contisi, adjecta in litteris Cambii, an importent veram numerationem, & numero 35 & 36.*
- 33 *Verba, valuta cambiata, non importent numerationem.*
Et quid, si dictum fuerit simpliciter, per la valuta, absque adjecto, contanti, vel cambiata, num. 34.
- 37 *Exceptio non numeratae pecuniae, quæ potest opponi Giranti, an possit opponi Giratario.*
Distingue, ut ibid.
- 38 *Mandataris acceptans Ordinem solvendi alicui Tertio, an possit post acceptationem negare solutionem, ex quo non sit debitor Mandantis.*
- 39 *Cedula, seu Pagaro conficiens an valeat opponere Giratario exceptionem sibi competentem contra Girantem.*
- 40 *Solvens, seu mutuans alicui de ordine alterius, habet obligatum iam mandantem, quam recipientem.*
- 41 *Verbum pagate in quo differat ab altero verbo piaccia pagare, si adiiciatur in litteris Cambii.*
- 42 *Solvens litteras Cambii super protextu qua actione obligatum habeat Scribentem.*

DISCURSUS II.

Retenta facti serie, ac prout etiam in contrario Motivo enarratur, rursus censebam opportunum (priusquam ad refellenda contraria fundamenta descenderem) præmittere, sive examinare in abstracto, An, & qui contractus mediante huiusmodi giratione litterarum Cambii nascatur, atque in hoc desiderassim, quod præcitatum Motivum aliquid in proposito tetigisset, quia tunc facilius, præcognita natura contractus ex eadem giratione derivantis, potuisset resolveri articulus, An eadem girata foret revocabilis, aliàs enim intrare videtur responsum Imperatoris in *l. ut responsum C. de transact. l. 1. in princip. ff. de Inst. & Jur. nempè quod absurdum est Unicuique prius determinare quam terminos indagare, quemadmodum monuerunt etiam Carp. de Exc. testamen. cap. 1. numero 15. Lorther. de re benef. lib. 1. quest. 1. num. 14. Parrex. de Instrum. edit. tit. 1. resol. 1. num. 2.*

Licet itaque frequentissimus hodie sit in Commercio istius girationis usus, ut advertit *Lot Lagan ad Rovit. super pragm. 63. de Off. Procur. Cesar. in §. 1. vers. verum quia*, attamen, ut ipse

prosequitur, non benè tractatus dignoscitur iste terminus apud scribentes, unde communiter solent adaptari termini mandati, vel cessionis:

Cum igitur habeamus, quod girata non præferat, nisi mandatum, vel cessionem, vel remanet inspiciendum, an in casu, de quo agitur, mandatum istud, vel cessio posset revocari à Franchis in præjudicium Sociorum de Quaratefis, quorum favore exarata fuerat hæc cessio, & respectivè mandatum de solvendo: Et sanè præscindendo nunc à fundamentis, quibus innixa est Decisio, seu Motivum in contrarium, quatenus attinet ad mandatum, quod verius Girata importat, quam cessionem, ex quo illa verba *per noi si paghi & c.* nimis manifestant, quod pro, seu loco Franchi mandabatur Hieronymo Marassi, ut summam in litteris contentam exbersaret Quaratefis, & hic est verus, propriusque modus celebrandi mandatum de solvendo, ad formam *Text. in l. vero Procuratori ff. de solut. Rota Januen. decis. 93. numero 9. inter impress. per Bellon. cum aliis per Turr. de Camb. disp. 2. quest. 4. num. 9. & prius quest. 3. num. 18. 19. & 20. & quest. 5. per tot. Mans. consult. 318. sub numero 1. vers. quod mandatum lib. 4. ard. de Luca de Camb. in Supplem. par. 2. dis. 33. ex numero 7. ubi reducit terminos consimilis Giratæ ad illos mandati potius, quam cessionis, vel saltem cessionis à mandato dependentis, egregiè quoque *Franc. Palm. consult. 48. ex numer. 30. cum seqq.* ubi quod etiam mandatum istud licet simplex, attamen dividitur in duo, unum scilicet directum debitori, ut solvat, & alterum Creditori, ut exigat, quod & antecedentè dixerat *Cancer. var. par. 2. cap. 6. num. 185.**

Indubitati Juris est, quod donec, & quousque idem Heronymus Marassi, cui præfatus Ordo, seu mandatum de solvendo dirigebatur à Franchis, eundem Ordinem, vel mandatum acceptasset illud, & consequenter Girata erat revocabilis ad nutum ipsorum Mandantium; cum enim mandati substantia consistat in consensu mandantis, & mandatarii, ad *Text. in l. 1. ff. mandat. Mozz. de contract. tit. de mandat. in rubr. de substantialib. mandat. numero 1. Francisc. Palm. d. consult. 48. numero 18. & seqq. Mans. d. consult. 318. sub numero 1. in fin. & num. 2.* Hinc proinde antequàm secuta foret acceptatio facienda per prædictum Marassi, Girata procul dubio erat revocabilis. ut bene probat *Surd. conf. 150. numero 103. Hodiern. ad eundem Surd. decis. 23. numero 5. Sebast. Medic. de novat. par. 2. sub num. 65. Merlin. Pignatell. contr. cent. 2. cap. 11. numero 21. & 22. Rot. Genuen. decis. 13. numero 22. & Romana in Romana, seu Hispanen. Pecuniaria 17. Martii 1683. §. fuit autem, deinceps confirmata 28 Junii ejusdem anni coram R. P. D. Ursino, & in nostris præcis *Cancer. d. par. 2. var. cap. 6. numero 186. Franc. Palma dicta consult. 48. ex numero 21. cum seqq.* ubi plures alios collaudat.*

Idemque dicendum venit quoties luberet ambulare cum terminis cessionis, quoniam cessio in hoc casu sortitur eandem naturam mandati, & ad illius normam revocari potest antequàm ille debitor cessus, & respectivè mandataris de solvendo litteras sibi directas acceptet; nam cum litteræ Cambii non obligent Mercatorem, cui sunt directæ, absque earum acceptatione, ut post *Scacc. de Comerc. & Camb. §. 2. glos. 9.*

7 *num. 6. & 7. & Gait. de credit. cap. 2. num. 2375. inquit Olea de cess. Inr. tit. 8. quest. 1. numero 27. in fin. sequitur, quod res integra dicatur. antequam subsequatur præfata acceptatio, ut punctuali. er tradit Cance. dicta p. 2. var. cap. 6. num. 186. Olea de cess. iur. d. tit. 8. quest. 1. num. 26. Franc. Palma dicta. consult. 48. num. 30. & seqq.*

His itaque positis, firmatoque, quod Franchi inspecta natura ipsius Giratæ illam revocare possent antequam Hieronymus Marassi litteras sibi directæ, & consequenter Giratam, seu Ordinem de solvendo, e per noi, &c. acceptassent, opportunum est devenire ad examen contrariorum, fundamentorum, quibus innixa adversa Decisio contra præcitatæ regulas in Jure planas, & firmissimas censuit, locum non esse revocationi: Supponitur igitur sub §. *Absolutionis*, quod etsi Girata appareat superficialiter directæ in personam Marcelli Durazzii, nihilominus inspecta medulla liqueat ex Processu, quod eadem lit era, seu Girata fuerit contractata, ut de consensu Francorum Donati solverent Quaratesio; Sed quidquid sit de hoc facti præsupposito, non bene intrat consequentia, ergo Franchi non poterant amplius revocare Giratam, totum enim, quod sub eodem Motivo ex §. *Præmò* usque ad §. *Secundò* successivè insinuat, nempè quod volente Creditore dari possit species pro quantitate, ex *Maur. de solut. cap. 5. numero 106.* quodque eadem littera tradita fuerit pro soluto, non pro solvendo, ad notata per *Bald. conf. 348. numero 2. vers. amplius sciendum lib. 1.* quodque demùm Donati debitores post acceptationem ejusdem litteræ, seu Giratæ factam per Quaratesium ipsorum Creditorem non possent idem mandatum, seu Giratam revocare, teste *Alex. in l. qui usufructum numero 8. ff. de verb. oblig. Hippol. de Marsil. singul. 58. per tot.* nihil prorsus commune habet cum Franchis, qui non erant debitores Quaratesii, nec illorum de Donatis, ad quorum instantiam celebratum fuerat in datum, sive Girata, & in omnem casum nullibi vidi comprobatum ex *Autoritatibus* adductis in præcitatæ §§. quod si quis contemplatione alterius debitoris cedit, vel girat suum creditum, mandat debitori suo, ut solvat illi tertio Creditori, nequeat ante acceptationem mandati factam per eum, qui solvere debebat, revocare eundem Ordinem de solvendo.

10 Adducere etenim, quod de Franchis non haberent plus Juris contra Quaratesium, quàm habuerunt ipsi Donati, ex quo jidem de Franchis non erant, nisi Donatorum Creditores, ad latè congesta per *Merend. contr. lib. 12. cap. 30. per tot.* quod repetit *lib. 21. cap. 28. in fin. salva pace, & religione* Extensoris mihi semper excolendi, videtur extra propositum nostræ quæstionis, nam *Merend.* perpendens censuram *Text. in l. nomen 4. C. que res pignor. oblig. poss.* examinat solummodo celebrem illam quæstionem, utrum postquam debitor specialiter Creditori suo hypothecavit nomen aliquod sui debitoris, possit in præjudicium illius, cujus favore facta est hypothecatio, solutionem recipere, itaut debitor hypothecatus liberetur, & affirmativè resolvit *d. lib. 12. cap. 30. per tot.* nisi tamen præcessisset denunciatio ipsi debitori hypothecato, ne solveret, autumans ulterius *Merend.* non sufficere simplicem

scientiam, & sub *d. lib. 21. cap. 28 in fin.* nihil aliud superaddit, nisi quod si ulterius idem debitor cessus, seu hypothecatus promississet solvere illi tertio Creditori, posset tunc cedens, vel hypothecans, nec ex illius Jure Creditores anteriores tale debitum exigere.

12 Siquidem etsi opinio *Merendæ* in suo casu maximos haberet contradictores, nam quod requiratur notificatio, vel denunciatio, & quomodo ista sit facienda, plenè tractant *Tiraquell. de retract. §. 1. gloss. 10. numero 108. & seqq. Guzman. de evict. q. 35. numer. 169. & seqq. Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 27. numero 30. & seqq.* & quod 13 non obitante simili hypothecatione, & promissione possunt Creditores anteriores cedenti, & cessionario impedire exactionem, & exactam per cessionarium pecuniam avocare, fuse probat *idem Salgad. in labyr. par. 1. cap. 10. & 11.* & magis præcisè *d. cap. 27. numero 77.* Attamen non lumus in casu, quo Franchi exegissent pecunias à Marasio in præjudicium cessionis factæ, nec in altero, an secuta promissione Marassii de solvendo Quaratesio cessionario, valerent jidem Franchi, seu eorum Creditores anteriores exigere pecuniam cellam, aut exactam avocare, & sic casus, & authoritas *Merendæ*, immò & similitudo, aut identitas rationis, extraneæ redduntur à præsentis hypothese, in qua quæritur, an Girans litteras Cambii contemplatione tertii debitoris, non autem suo, valeat Giratam revocare priusquam ea fuerit acceptata per Mandatarium, seu solvere debentem.

Cæterum magis perstringendo, non subsistit antecedens, multoque minus tenere potest consequentia, videlicet, Donati non poterant post acceptationem mandati factam à Quaratesio mandatum revocare, ergò nec Franchi, qui plus juris habere non poterant, quàm Donati, nam propositio antecedens fundatur in *10: Andr. & 14 Alex. cum quibus processit Marsil. d. singul. 58.* quando ex ejusdem *Marsilii, & allegatorum* lectura diametraliter apparet contrarium, cum *Marsil.* in meo Codice firmet in primis regulam, quod si dedi tibi mandatum de solvendo Creditori meo, possum illud revocare re integra, ad *Text. in l. si cum Cornelium ff. de solut.* sed limitat duntaxat, quando mandatarius significasset hoc illi Creditori, & iste acceptasset eundem mandatarium pro debitore; unde, ut congrueret hujusmodi antecedens propositio, oportuisset, quod Hieronymus Marassius significasset Quaratesio, quod ordinem de illi solvendo receperat à Franchis, ipse autem Quaratesius acceptasset Marassium pro debitore; quod secus est in casu nostro, dum Marassius non habuit ante revocationem ullam notitiam Giratæ, vel cessionis, sicque nemo non videt, nimis abesse doctrinam *Marsilii*, quæ nec in suo casu posset dici singularis, cum in ejus terminis intercederet formalis delegatio, & communitè id ipsum tradant *Gabr. comm. concl. iit. de novat. concl. 1. numero 6. 14. & seqq. Mant. de sacis. lib. 17. tit. 8. numero 20. & seqq. Cyriac. contr. 214. num. 40. Aliograd. conf. 6. numero 76. cum 2. seqq. lib. 1. Cance. var. par. 1. cap. 22. numer. 25. Marilian. decis. 54. per tot. Marent. decis. 72. numero 31. Rota coram Rembold. decis. 56. numero 6. & in Romana Depositi 1. Aprilis 1680. §. Conclusio, coram Card. Viscomite.*

Comperito itaque, quod insubsistens sit propositio antecedens, imò quod Doctrina *Marfilii* retorqueatur, adeo ut connumerari valeat cum cæteris superius abundè congestis sub §. *Indubitati Juris est*, superfluum efficitur descendere ad consequentiam, quia si ex eodem *Marfil.* aliisque allegatis potuissent Donati debitores Quaratesii mandatum revocare antequàm Marassius illud acceptasset, multo magis id agere potuerunt Franchi non debitores Quaratesii: Sed adhuc neque etiam de per se vera est consequentia, quia cum ex eo, quod Franchi contemplatione illorum de Donatis giraverint hanc litteram Quaratesio, conferi nequeant effecti debitores ipsius Quaratesii (nec in hoc dabitur *doctrina*, quæ id dicat) adeò plus Juris habent Franchi, quàm Donati, ut si Donati utpotè debitores non potuissent revocare mandatù post acceptationem factam à mandatario, vel subsecutam delegationem, ut suprâ, Franchi tamen tamquàm nullibi debitores valuissent, cum si quis mandaverit alicui, ut solvat illi, qui non sit suus Creditor, licet mandatarius eidem solvere promississet, adhuc tali promissione non obstante mandatum possit revocari, ut docent relati in præcedenti *Disc. num. 26.*

Ejusdem inefficiæ redditur secundum fundamentum, quia præsupponitur, quod agatur de literis Cambii scriptis per Mercatorem solvendis ei præcipuè, qui sit Creditor: Sed quis non agnoscat, quod nec per umbram ista est quæstio, de qua disceptatur, quia nec Franchi scripserunt litteras Cambii directas Marassio, & respectivè solvibiles Quaratesio, nec Quaratesius erat creditor illorum de Franchis scribentium; sed versamur in simplici girata litterarum Cambii facta ad favorem Tertii, qui non erat Creditor Girantis, & idcirco non sine quare ab initio diximus, quod oportebat prius examinare qualitatem contractus, qui resultet ex girata, tunc enim applicaretur assumptum, quando Franchi obrinuissent scribi à Joanne Baptista Marassio litteram ab Hieronymo solvibilem ad eorum favorem, & quæreretur, an Joannes Baptista posset pœnitere, & ordinem datum Hieronymo revocare; Non enim sic est in simplici Girata propter quam sive exoriatur contractus mandati, sive cessionis, illa erat revocabilis, tum ex eo, quod adhuc Hieronymus Marassius mandatum non acceptaverat, tum ex eo, quod Quaratesius non erat Creditor Francorum, ut satis credimus hucusquè manifestasse.

Nec dicatur, quod si non sumus in contractu Cambii, concurrat tamen identitas rationis ad effectum, ne licita sit pœnitentia post factam Giratam, videlicet, quod etiam in Girata considerari possit utilitas utriusque, quæ cadit in Cambio, sicuti per hanc rationem, pœnitendi facultatem cessare tradiderunt *Bald. conf. 348. numero 2. lib. 1.* quamvis malè ex incuria forsan Impressoris fuerit semper allegatus pro *conf. 368. Olea de cess. Jur. iii. 8. quæst. 1. numero 27. Scacc. de Comm. & Camb. §. 2. gloss. 5. quæst. 18. numero 447. & seqq. Amat. Panorm. resol. 47. numero 9. & 10. immò idem *Bald. sub num. 3.* subjungat, quod idèò contractus iste sit irrevocabilis, quia iste non est contractus mandati sed mercati.*

Jam enim diximus, & probavimus, quod

Girata, seu Cessio non sit contractus mercati, sed mandati, ac propterea eadem diversitatis ratio diversificare faciat Cambium à simplici Girata; prout etiam diversificare facit altera ratio, quod Cambium sit celebratum in utilitatem utriusque, quoniam in Girata ad summum considerari potest quædam commoditas, vel utilitas respectu Giratarii; licet nec etiam hoc subsistat ad effectum, de quo agitur, ex rationibus mox referendis occasione respondendi ad alia fundamenta;)
18 Sed quatenus attinet ad Girantem, nulla utilitas intercedit, quemadmodum è contra consideratur in Cambio, utantum quippe Campsor numeranti pecuniam tradit litteras Cambii solvibiles in hoc, vel illo loco, in quantum recipit mercedem, seu provisionem, quæ adamussim nominatur Cambium, & nomen perhibet contractui; qui statim perficitur secuta numeratione, & respectivè datione litterarum cum illa mercede, seu provisione currenti; vel aliàs conventa inter Partes, ut bene se declarat *Bald.* per illa verba, *aliàs sequeretur, quod Borromao posset auferri quæstus Cambii sola voluntate Adversarii, quod est falsum*, atque ita declarat, quæ suprâ dixerat *sub num. 2. vers. respondeo*, ubi postquam bene advertit, quod ratio decidendi stat in discernendo contractu, an esset depositi, vel Cambii, explicavit illa verba generica, quod in Cambio vertitur principaliter utilitas utriusque Partis, optime etiam declarat *Card. de Luca in ejus disc. 27. de Camb. ex §. la terza sorte cum plur. sequent. & omnium latissime Turr. de Camb. disput. 2. qu. 23. ubi per tot. expendit consilium prædicti Bald. & sub num. 38. cum seqq.* illum explicat ut suprâ, imò *sub num. 42.* videtur exquirere, quod etiam subsecuta esse debeat acceptatio illius, cui Tracta dirigitur, atque ita sunt intelligendi *Scac. Amat. & Olea*, qui cum eodem *Bald.* Antesignano obloquuntur.

Et hinc benè per *Fontanell. dec. 124. per tot. & signanter nu. 19.* dicitur, quod quemadmodum numerans pecuniam non posset redire ad scribentem pro restitutione pecuniæ sibi traditæ in præjudicium ejusdem Scribentis, ita ad Servandam æqualitatem non potest Scribens restituere pecuniam, & velle litteras traditas recuperare invito numerante: Sed hæc ratio, & æqualitas non congruit Giratæ, quæ simplex continet ut supra mandatum, non autem Cambium; Addito, quod an posset Giratarius recedere à Girata, est valdè disputandum, quoties deficiente delegatione non fuit inducta novatio: undè multo minus ex hoc principio disputabili potest è converso deduci consequentia, quod nec etiam Girans possit revocare Giratam, ut in simili Me Scribente per *Text. in licet §. in factum ff. Nav. Caupon. respondit Rot. in Romana, seu Iann. Legitima 9. Decembris 1686. §. 6. non obstat in fin. cor. in Rpd. Caccia.*

Semperque idcirco magis incalescit, id, quod in terminis cessionis, seu mandati firmavimus cum *Can. d. par. 2. cap. 6. num. 186* cum cæteris, de quibus suprâ; non enim subsistit, quod dicitur in Motivis sub §. *Nec obstat*, videlicet quod ille loquatur de acceptatione faciendâ per Creditorem, cujus favore cessio facta fuit, ex quo
20 conclusionem ponat autoritate *Hippol. de Marfil. in d. singul. 58.* Suprà namque *sub num. 14. & seq.* demonstravimus,

demonstravimus, quod ipse non contentatur simplici acceptatione Creditoris, sed copulativè requirit acceptationem Mandatarij, qui ei notificet mandatum receptum, verba etenim sunt hæc, *Si dedi tibi mandatum de solvendo Creditori meo, possum illud revocare re integra, l. si eum Cornelius ff. de solut. Teneas tamen menti perperis, quod si dedi tibi tale mandatum, & tu illud significasti Creditori meo, qui acceptavit te pro debitore, quod licet non solveris sibi pecuniam, ut tibi mandavi, autamen post talem acceptationem suam non possum revocare tale mandatum tibi factum; Ita singulariter dixit Io. Andr. &c. At, non secuta adhuc acceptatione Mandatarij, mandatum in his terminis esse revocabile, docent supra laudati sub nu. 4. & seq.*

Tertium fundamentum removetur in primis ex facto, quia Quaratesius non creavit creditum cum Donatis ad effectum habendæ litteræ, sed cum longè præcedenter illud creasset, procuravit in limine decoctionis eorumdem de Donatis Giratam hanc reportare, idq; in præcitis Motivis ex §. Ad 2. & signanter in §. & quando denominatur dolus bonus, & licitus; undè nec in Jure applicatur tradita per *Turr. de Camb. d. disput. 2. quest. 23. numer. 63.* ubi tractans doctrinam *Bald. in d. conf. 348. lib. 1.* firmat, intantum Cambium post litteras inscriptas à Campfore recipiente pecunias esse irrevocabile, in quantum & si in Cambio contineatur mandatum, istud mandatum est in executionem ipsius Cambij, quod veluti contractus irrevocabilis facit irrevocabile etiam mandatum in favorem illius, qui jam exbursavit pecuniam: At in præsentis nullus præcessit contractus Cambij inter Quaratesium, & Franchos, nec Quaratesius quidquam exbursavit eisdem Franchis pro obtinenda Girata, ideoque supponere, ut per consensum adhibitum à Franchis, ut Donati loco solvendi eorum debitum traderent Giratam, sit idem, ac si Franchi recepissent pecuniam pro litteris Cambij scribendis, est figurare casum extra questionem sine ulla ratione, vel Auctoritate; maxime dum videmus, quod etiam si præcedat contractus irrevocabilis in debitore mandante respectu sui Creditoris, cui solvi mandabat, licita est pœnitentia, & sic non omnis contractus præcedens irrevocabilis efficit mandatum irrevocabile, sed ille contractus solus id operatur, qui fit mediante celebratione Cambij ad præcisum effectum, ut pecuniæ actu numerata remittantur in tali loco, An autem D. Quaratesius receperit eandem Giratam pro solvendo, vel pro soluto, ut subditur ex *Bald. diversam percutit questionem, & inferiùs examinabitur.*

Tandem inapplicabile redditur quartum fundamentum, quod nempe dum Franchi consenserunt fieri Giratam favore Quaratesij, non possint amplius revocare hujusmodi consensum, ad instar Creditoris consentientis alienationi rei sibi hypothecata, vel impositioni Censuum super ejus bonis, ex *Merlin. de pignor. lib. 4. quest. 109. per 101. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 2. num. 388. Franch. decis. 477. numer. 1. 2. & 3. aliisque, ut in præcitate contrario Motivo sub §. Quarto quia.*

Siquidem ex ea dumtaxat ratione non potest quis consentiens alienationi rei sibi hypothecatae consensum semel præstitum præcipuè respectu ac-

quirentis, vel Censuum ementis revocare, quia secuta alienatione, vel impositione Censuum, actus remanet perfectus, & consummatus, & de facto idem *Merlin. de pignor. in oppositum laudatus d. lib. 4. quest. 109. sub num. 26.* examinat, an si debitor adhuc non distraxerit illam rem, transeat consensus, & facultas ad hæredes, & sub num. 46. & 47. vult, quod nisi secuta fuerit traditio, contractus tamen de cætero sit perfectus, ac demum sub num. 98. cum *Arctin. in l. qui Romæ §. coheredes vers. quinto, & ultimo nota ff. de verb. oblig. tradit, consensum revocari posse per Creditorem, antequam alienatio sequatur, & impugnans Man. inquit, illius sententiam procedere posse in duobus casibus, secus è contra, nimirum, quoties vel consensus non esset præstitus super actu revocabili, ad trad. per *Ramin. Iun. conf. 343. num. 38. Fusar. de Substit. quest. 719. num. 8.* vel quando non esset absens is, ad cujus favorem emanavit consensus: Sed cum in casu nostro consensus emanaverit super mandato undequaque revocabili antequam sequatur acceptatio Mandatarij, ex toties præsuppositis, & firmatis, & quis non videt, quantum à casu nostro distet ratiocinium, & Auctoritates pro quarto fundamento laudatæ.*

Nec est, cur amplietur præfatum exemplum, seu conclusio, nempe, quod vel illa procedat, licet Franchi fuissent solum præsentis, & tacuissent, ex adductis per *Mangil. de viell. quest. 30. ex numero 9. usque ad 12.* Quia sive tacite per præsentiam, sive expresse cum positiva Girata Franchi consenserint, consenserunt in actum revocabilem, nempe Ordinem de solvendo.

Atque ex his superlativè credimus ostendisse, quod si perscrutemur essentiam, & quidditatem Giratæ, remanent extraneæ rationes, & fundamenta in oppositum promota, semperque inconcussa remanet revocabilitas ejusdem Giratæ, seu, quod idem est, mandati, aut cessionis: Unde se supervacaneum efficitur ab objectis vindicare *consult. Franc. Palme la 48.* Quoniam vis non stat, an casus ejusdem *consult.* in omnibus conveniat cum nostro, fatemur enim, quod ipse alia deduxerit fundamenta, videlicet ex *numer. 1. usque ad 15.* ubi peragens individualiter, an quædam cessio litterarum Cambij facta per Martinum de Frances Fratribus de Saulis posset per eundem Martinum revocari, vel, quod idem est, exigi eadem partita in litteris contenta: egregiè concludit, & robustè probat, cessionem hujusmodi resolvi in mandatum de solvendo, & per consequens potuisse revocari ante acceptationem: nec ex eo quod sub num. 6. dicat, eosdem Fratres de Saulis nullam fovere actionem, (ex quo Cambium ad eorum favorem non fuerat contractum, & referat *Fontanell. decis. 125. numer. 3. 4. & 5.* aliam questionem examinantem) valet illatio, quod in nostris punctualissimis terminis non mereatur attendi, imò & quod dicit *Palm. dixit Cancer. & alij omnes allegati sub d. numero 4. & 5.*

Et ob id irritus labor est ad trutinam appendere singulas Auctoritates per eundem *Palm.* adductas, quia si forsitan illæ non dicerent id præcisè, ad quod allegantur, superabundaret natura Giratæ præferens tantummodò mandatum, ut supra, proindeque etiam revocabilitatem, licet factum quoque esset in gratiam præcedentis, pro

propriique irrevocabilis Creditoris: Et nihilominus patet ex lectura, quod & si *prædicta Doctrina* non descendant ad inspectionem, de qua agitur, scilicet, an Girans possit revocare Ordinem in præjudicium ejus, cujus favore littera est girata; conveniunt tamen omnes in eo, quod mandatum ante acceptationem Mandatarii sit revocabile, & hoc non obstant, quod fuerit idem mandatum, vel cessio directa in personam Creditoris ejusdem mandantis, vel cedentis: unde multo magis in personam ejus, qui, prout hic, non erat Creditor mandantis, vel cedentis.

Et quoniam *Palm.* solidissime demonstrat, quod ad effectum dignoscendi, an, & quæ cessio reputari debeat facta ad commodum cedentis, vel cessionarii, inspiciendum veniat, an, & cujus periculo staret exactio faciendæ litterarum Cambij, non negatur in dicto Motivo sub §. *Comodum* istud assumptum quia revera est innegabile, nam quoties cessio diceretur facta semper ad commodum cessionarii, inspecta illa commoditate, vel utilitate, quæ proveniat ab exactione crediti, frustra firmarent *Scribentes* toties citati sub *dd. num. 4. & 5.* ipseque met *Marsil.* in dicto sing. 58. quod mandatum de solvendo Creditori ipsius mandantis sit revocabile ante acceptationem Mandatarii, nam & in hoc casu prædicta utilitas, vel commoditas procul dubio favore cessionarii intercederet, atque in eundem sensum conspirat *Olea de cess. Jur. tit. 8. quest. 2. ex numero 9. cum seqq. Thomat. decis. 29. nu. 10. & 11. & latius in decis. 157. n. 1. & seqq. Rot. post discept. Contrij. decis. 62. num. 1. & seqq.*

Verum dicitur, quod quemadmodum periculum transfusum erat in Franchos ab Jo. Baptista Marassio scribente mediante Giratione, de qua agitur, ita idem periculum vigeret respectu omnium, qui in eadem Girata leguntur inscripti, quodque multo magis hoc adaptetur Quaratesio, qui Giratam habet pro soluto, pro soluendo.

At aliàs dixi, & modò repeto, quod non video, ubinam consistant istæ tot Giratæ dum ex formula ejusdem Giratæ registrata in principio Motivi constat, quod non fuit dictum *per noi si paghi alli Signori Michele, e Salanon Donati*, nec isti rursus dixerunt *è per noi al Signor Antonino Quaratesi*, & demùm iste *e per me al Signor Marcello Durazzi &c.* sed bene dictum fuit *e per noi si paghi al Signor Marcello Durazzi, valuta dai Signori Michele e Salanon Donati, & essi dissero col Signor Antonino Quaratesi &c.* Undè in rei veritate solus Durazius emicat Giratarius, & vix à depositione Proxenæ desumitur in Motivo sub §. *Absolutionis cum seqq.* quod Girata fuerit contractata, & verè spectaret ad Quaratesium.

Remanet itaque disquirendum, an subsistat id, quod ita intrepidè opponitur nempe Giratam fuisse à Quaratesio receptam pro soluto, non pro soluendo, ad id allegando solitum *conf. Bald. 348. num. 2. vers. amplius sciendum lib. 1. & tamen Bald. nihil aliud dicit, nisi hæc, Amplius sciendum est, quod Campsor aliquando datur pro soluto, aliquando pro soluendo, nam si actum est, ut facta promissione per Campsorem intelligatur vetus obligatio sublata, & nova subrogata, standum est pacto; si autem nihil agitur de liberatione, sed solum de obligatione novæ personæ, tunc durat a-
27 lio prima, ut notat Bart. ff. de novat. &c.* Undè ad

comprobandum hujusmodi suppositum, applicandamque Doctrinam *Baldi*, oporteret edoceri quod factum fuerit istud pactum absolutum, ut ex sola traditione hujus Giratæ Donati liberi remaneret; sed cum nihil actum sit de hac liberatione, eadem Doctrina *Baldi* retorquetur, dum firmat, cessante hoc pacto durare actionem primam, & deinceps subiungit in *vers. tamen si Campsor*, quod interim, quia pecunia parata erat solutioni, primus debitor liberatur saltem ope exceptionis; sed, ut explicat *Turr. de Camb. d. disput. 2. quest. 23. ex num. 47. cum seqq.* id utique militat, quando litteræ deinceps sint impletæ.

Cessante igitur pacto, quod præferat liberationem, nemo dixerit, quod si post Giratam incontinenti decoxillet Hyeronimus Marassius, liberati remansissent Donati, & respectivè Franchi, qui soli tenerentur, si donati reimburseissent convento tempore pretium Franchis, proindeque necesse non est ulterius convalidare retoritionem doctrinæ *Baldi* cum communissima illa opinione, quod semper quælibet cessio, & respectivè receptio ejusdem cessionis intelligatur pro solvendo, non pro soluto, ut de opinione *Rota*, & Tribunalium testatur *Card. De Luca de Credit. disc. 64. numero 9. Rot. coram Priol. decis. 397. num. 8. & 9. & quod datio in solutum nusquam sit allegabilis, post Soccin. lnn. conf. 37. num. 8. & seqq. lib. 1. Paris. conf. 69. num. 10. & seqq. lib. 1. prosequitur Rot. coram Duran. decis. 266. sub nu. 23. & decis. 392. num. 29. par. 5. & coram Royas decis. 362. numero 5.*

Istaque omnia secundum illam veritatem, quæ mihi videtur, aded sunt clara, & manifesta, ut supervacaneum efficiatur alia percurrere motiva decoctionis immediatè subsequatæ illorum de Donatis, an hæc effecerit, ut possent Franchi recuperare proprias litteras giratas, vel an ex eadem decoctione, seu ejus complicitate resultet in Quaratesio dolus malus, vel bonus; Quia satis est pro meo Judicio, Giratam non continere, nisi cessionem, quæ resolvatur in simplex mandatum de soluendo, ante acceptationem Mandatarii, sive illius, cui dirigebatur, revocabile: solumque juvat superaddere, quod frustra in dicto Motivo sub §. *Ratio est*, dicitur, Giratam nimirum inter Mercatores haberi loco veræ, & effectivæ solutionis; quia *Card. De Luca* ad id allegatus loquitur de Girata, seu contrapositione partitarum in libris Mercatorum, non autem de Girata schedulæ, seu litteræ Cambii, ut videre est in *discur. 115. numero 13. & 14. de Regal. & in discur. 51. num. 3. de Credit.* loquitur de simplicibus tractis, ipsatque dicit æquipollere pecuniæ numeratæ, sed dummodò subsequatur solutio, aliàs datur regressus adversus trahentem, seu Scribentem, teste *Scacc. de Camb. §. 7. gloss. 2. num. 3. & prius §. 2. gloss. 5. num. 201. 318. & 326. Turr. eodem tract. d. disput. 2. quest. 13. ex num. 9. cum seqq. & disput. 3. quest. 12. numer. 13. Rocc. respons. 8. & 13. per tot. lib. 1. Card. de Luca eodem tit. de Camb. disc. 21. numero 2. & disc. 26. numero 2. per tot.*

Prout etiam juvat adjicere, quod perperam advertitur in Motivo sub §. *Rota in recollectis*, quod *decis. 1. num. 4. & decis. 2. numer. 7.* adaucta per Franciscum Cencinum egregrum I. C. Aretinum ad tract. *Olea de cess. Jur.* non firmet, ordinem
revocari

31 revocari posse, quando nondum fuit acceptatus; quia lectura stat pro responsione, & in omnem casum exuberant tot alij *superius* recentiti.

In hac ipso proposito revocationis Ordinis de solvendo contenti in litteris Cambii, habui alium Casum disputatum, & haecenus pendentem coram uno ex Prælatiis Locumtenentibus A. C. (nimirum I. I. Cavallerino inter Judices Romanæ Curia doctrina eximio, & integritate insuperabili, & sane digno, ut in Eminentioribus Sedis Apostolicæ muneribus occupetur,) qui inclinabat motivis, ut infra, per Me deductis; Agebatur enim, quod heredes Julii Caroli Guidetti Campores Mediolanenses, quosdam litteras Cambii scripserant scutorum 500. Auri Marcarum solvendas in proximis Nundinis Novarum per Jo: Baptista Germanum (erant verba præcisa) *all'ordine seu procura di Marco Studendoli di Venetia scudi 500. d'oro Marche centici, ponendoli come l'f. a. zio*: Cumque Studendolus hujusmodi litteras Bononiam transmisisset Jacobo Maria, & Jo: Baptista de Zagnonis cum subscriptione ipsius Studendoli relicto spatio sufficienti in albo ad finem illud replendi pro ea girata, & ad favorem illius, cui Zagnoni solutionem fieri maluissent, adjecta tamen conditione in litteris, quæ nuncupantur *d'auviso*, quod iidem Zagnoni girata, seu litteræ valorem solverint cuidam Anichino, Creditori forsan ipsius Studendoli; Hinc iidem Zagnoni præfatum spatium repleverunt ad favorem Jo: Francisci Davia Camporis Bononensis, & ab illo curarunt satisfieri Anichino juxta ordinem, & mandatum Studendoli.

Verum, quia Davia comparens in præfatis Nundinis non potuit obtinere solutionem à Germano allegante, quod heredes de Guidettis, sub prætextu decoctionis Marci Studendoli, Ordinem de solvendo illi datum revocaverant; idcirco Davia, litteris de more protestatis, recursum habuit adversus Zagnonos, obtentaque ab eis reimbursemente valoris Giratæ, procurarunt Zagnoni relevationem, seu regressum habere adversus Guidettos: quamobrem occasione cujusdam sequentis, & respectivè fidejussionis, post nonnulla Decreta adita in prima Instantia in Civitate Bononiæ, Causa ad Curiam devoluta, credebam, (& Judex, ut supra, inclinabat) Guidettos, seu eorum fidejussorem teneri revalere Zagnonos; quidquid enim importarent illa verba *contici*, utrum
32 scilicet de stylo Mercatorum, vel de Jure præferrent veram, & effectivam numerationem pecuniæ factam à Studendolo receptore litterarum, per ea, quæ disputantur penes *Rot. Genuen. decis. 32. sub num. 6.* attento præsertim, quod dictum non
33 fuerat *valuta cambiata*, quemadmodum solent Mercatores exprimere ad denotandum, pecuniam non fuisse solutam, ut notat *Turr. de Camb. disput. 1. quæst. 6. numero 9. Rocc. post primium volum. respons. tit. de litter. Camb. not. 37. Rota genuen. decis. 44. per tot. Scacc. de Commercio & Camb. §. 2. gloss. 8. numero 7. Mans. consult. 179. numero 15. &*
34 *23.* & in terminis similium verborum per *la valuta*, absque alio adjecto *contanti*, vel *cambiata*, quod non importent numerationem, *Rota decis. 2. 2. num. 7. par. 13. aliàs decis. 87. post colluct. Bonden. tom. 1. Card. de Luca in Supplem. tit. de Camb. disc. 33. numero 3. vers. è converso*, ubi recenset Auctoritatem libri, qui nuncupatur *il Negoziante del*

Peri, quam magnam vocat in hac subjecta materia.

Non tamen exinde sequebatur, quod Guidetti sub hujusmodi Clypeo non secuta effectivæ numerationis evitare possent reimbursementem debiti
35 à Zagnonis, quia nisi eadem verba importent veram numerationem, ut in specie tradit *Turr. de Camb. disput. 2. quæst. 16. numer. 11. & 36. Scacc. eod. tract. d. §. 2. gloss. 8. num. 8. & 17. Rosignol. pariter de Camb. camb. 2. prænot. 19. numer. 7. Rota Genuen. d. decis. 32. numer. 6. vers. nam responderi potest, & num. 7. & decis. 174. sub. num. 5. vers. nec illa verba*: Attamen negari non potest, quod si
36 etiam saltem, & virtuales numerationem contineant, itaut fingatur, Guidettos mutuasse Studendolo scuta 500. Marcarum, eademque sic mutuata, ac si fuissent sibi ipsis restituta, & numerata, in Cambium convertitile, ut ex Doctrina *Bald. in conf. 190. lib. 2. ratiocinatur Rota Genuen. d. decis. 32. numer. 3. vers. ut pro majori, & Lucen. pedes Aru. enzan. inter decis. Januen. decis. 65. numer. 18. vers. e la ragione, & latè Rot. decis. 15. numero 3. 4. & 5. par. 16. recent. ubi cum Scacc. & Duard. advertit, quod inter magni nominis negociatores raro numerantur pecunia, sed adscribuntur litteris, seu libris crediti, & debiti.*

Dum itaque pecuniæ saltem sistè, & virtualitèr censentur numeratæ per Studendolum, parùm relevabat, quod si idem Studendolus voluisset habere regressum contra Scribentes, isti valuisse
37 sent opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel potiùs retentionem ex causa mutuæ impliciti, de quo remanserant creditores in creatione Cambii: Quoniam id minimè procedebat quoad Tertium, quales erant Zagnoni, quivè secuti potiùs dicebantur fidem Scribentium, quam Girantium, & per consequens, cum ex causa onerosa acquisiverint dictam Giratam, intrabat in his terminis recepta propositio, quod exceptio, quæ obstat Cedenti vel, Giranti, non obstat Cessionario, vel Giratario, de qua in terminis Mandatarii acceptantis mandatum de solvendo alicui
38 Tettio, quod non possit solutionem denegare Giratario, non solum si non sit debitor, sed etiam si sit creditor Girantis, *Card. de Luca in Supplem. par. 2. tit. de Credit. disc. 163. sub num. 2. vers. ut scilicet, & numero 4. & 5. & rursus eadem par. 2. in Supplem. tit. de Camb. d. disc. 33. num. 7. &*
39 *per tot.* ubi de eo, qui cum fecisset Cedula, seu, ut dicitur, *Pagarò*, quod non possit iste reculare solutionem Giratario, quantumvis fuisset Creditor illius, qui receperat, & respectivè giraverat idem *Pagarò*, dummodò Giratarius foveat causam onerosam, & non repræsentet tamquam simpliciter adjectus personam Girantis, & explicat *Decian. conf. 68. lib. 3. Bardellon. conf. 28. Cancr. var. resol. par. 1. cap. 22. num. 22. Genua de script. priu. lib. 2. tit. de de apoc. privat. manu Tertij. nu. 104. & seqq. fol. 101. qui videntur sub quadam distinctione, An scheda, seu *Pagarò* concepta fuerit ad favorem certæ, vel incertæ personæ, sentire contrarium.*

Et, ut res fieret evidentior, addebam; Nonné Guidetti per illa verba, *all'ordine S. P. di Marco Studendoli* commiserant solutionem faciendam cuicumque ordinasset Studendolus, ac propterea cum ipse demandasset mediante Girata solvi Zagnonis, seu Davia, certum erat, quod Zagnoni, qui

qui juxta ordinem receptum à Studendolo solverant ex persona Daviæ illi Tertio Anichino, dicuntur potius secuti fidem primorum mandantium, quàm Studendoli; unde sibi debebant imputare Guidetti, si talem solutionem commiserant Studendolo proximè decocturo, non autem damnificari debebant Zagnoni, qui non fidissent soli Studendolo, nisi vidissent, quod ipse habebat à Guidettis potestatem ita ordinandi: prout habemus de eo, qui mandavit alicui dari mutuo pecuniam, quod mutuans dicatur habere respectum erga mandantem, & illum æquè principaliter obligatum, juxta *Text. in l. si litteras C. mandat.* quem in his terminis mandati dati per litteras adducit *Peregr. conf. 88. num. 1. lib. 6. & super addito Bald. in l. si ultira 22. num. 1. C. de fidejuss. bene Gob. consult. 90. n. 2 & 3.*

Potissimè, ac ex abundantanti, quia eadem verba *all' ordine S. P. jungebantur alteri verbo pagate,* quod cum ad differentiam alterius formulæ *piacenzia pagate* non importet simplex mandatum, sed formulam omninò dispositivam, & irrevocabilem, ut præcisè firmat *Bald. in rubr. C. de constit. pecun. num. 16. cum cæteris per Gen. de script. priv. lib. 3. tit. de litter. Camb. num. 60. fol. 154. Rocc. eodem tit. de litter. Camb. not. 71. Capic. Lat. consult. 42. num. 22. Constantin. Caffar. in specul. quest. peregrin. lib. 1. quest. 40. n. 17. & 18.* nimirum læsi remansissent Zagnoni, si postquam confidentes de irrevocabilitate litterarum, & respectivè facultatis ordinandi concessæ Studendolo per Guidettos, easdem litteras in substantia emerunt cum pecunia effectiva, valuisset in eorum præjudicium fieri revocatio litterarum.

Denique parùm referre subungebam, quod solutio facienda esset à Germano, cui litteræ erant directæ, non autem à Daviæ, vel Zaguonis; Ultra enim, quod ex præmissis vis non stabat in solo mandato ad solvendum directo erga Germanum, sed in facultate concessa disponendi de littera ipsi Studendolo, & in hoc consistebat bona fides, & favor Commerci; Et nihilominus dabam exemplum valde simile de eo, qui solvit sub *per protextu,* sive in honorem litterarum, qui etsi non habeat ordinem solvendi, tamen rectè solvit, & habet obligatum Scribentem actione saltem negotiorum gestorum, ex *Mench. conf. 296. num. 24. Scacc. de Comm. & Camb. d. 5. 2. gloss. 5. n. 357. & 382. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 1. par. 3. num. 1. in fin. fol. 38. Carol. Ant. de Luca ad Gratian. discept. 388. num. 13. cum aliis, de quibus infra Disc. seq. num. 14. abundè Saminiat. controvers. 27. n. 23. & n. 41. cum seqq.* qui tamen in proposito actionis plures casus distinguit; & dari inter Mercatores in hoc casu viam executivam coram A C. & Thesaurario, testatur *Capuc. in prax. tit. de Camb. art. 10. n. 124. & seqq. fol. 245. tom. 2.*

solutionem ex quo decoxerit Scribens post ipsam acceptationem, & resolvitur negativè, declarando in quibus terminis procedant tenentes contrarium, & an adsit differentia in casu, quo acceptans ex alia causa sit debitor, necne ejusdem Scribentis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Resolutio Cause.*
- 3 *Litteræ Cambii de Jure, & de consuetudine, postquam sunt acceptata, habent promptam viam executivam.*
- 4 *Acceptans litteras Cambii non potest recusare solutionem, si decoctio Scribentis fuerit post acceptationem, quidquid sit, si decoctio præcessisset acceptationem.*
- 5 *Rot. dec. 219. par. 15. declaratur.*
- 6 *Decoctio probanda est ab allegante, quando agitur de præjudicio Tertii.*
- 7 *Scientia futura decoctionis Scribentis quando noceat recipienti litteras.*
- 8 *In diebus Spaccii, & ut dicitur, di Postæ Campsores coguntur vacare negotiis, quamvis sint festivi.*
- 9 *Inter Mercatores procedendum est de bono, & æquo, resecatis subtilitatibus Juris.*
- 10 *De differentia litterarum ad uso, & à vista.*
- 11 *Tempus non est modus tollendi obligationem.*
- 12 *Acceptans litteras sibi directas ad usum, fingitur solvisse, & pro residuo temporis usus recepisse pecuniam in depositum.*
- Et tenetur ad solutionem litterarum, etiamsi Scribens defecerit intra terminum ejusdem usus, ibidem.*
- 13 *Etiamsi Acceptans non sit debitor Scribentis, tenetur post acceptationem ad instar fidejussoris.*
- 14 *Acceptans litteras in honorem habet negotiorum gestorum actionem contra Scribentem.*
- 15 *Post acceptationem litterarum Acceptans non potest solvere Scribenti, licet esset ejus debitor.*
- 16 *Delegatione secuta, Delegans remanet liberatus, non obstante decoctione Delegati.*

DISCURSUS III.

Diversæ fuerunt sub eadem die 9. Augusti 1681. inscriptæ, variisque etiam traditæ Mercatoribus litteræ solvibiles Anconæ ab Josepho Dionysio per Rationem Bancariam in Urbe cantantem sub nomine Aloysii Greppii, cumque præ cæteris curasset Joan. Franciscus del Rosso litteras à se receptas acceptari sub die 15. ejusdem mensis, triduo post eandem acceptationem defecit Scribens, sive præfata Ratio Aloysii: Quamobrem superventa hujus defectionis notitia ad acceptantem, recusavit ille litterarum implementum; sed pulsato eodem judicialiter coram Thesaurario, relaxatum fuit ab isto mandatum executivum favore Jo. Francisci, motusque fuit Judex ex sequentibus.

Locus est relaxationi mandati, quia constat de clara, & incontrovertibili acceptatione litterarum Cambii, quo casu de totius Orbis consuetudine, omni, & quacumque exceptione postposita, celerem intrare viam executivam, plena sunt

ROMANA LITTERARUM CAMBII

PRO JO. FRANCISCO DEL ROSSO,

CVM JOSEPHO DIONYSIO.

ARGUMENTUM.

Acceptans litteras Cambii an possit recusare

sunt volumina *Scribentium*, & omnium antesignanus notavit *Barr. in l. Si Titius vers. & sic lex ff. de consit. pecun. Lanfranc. in cap. Quoniam contra num. 67. de pr. bat. Manculan. singul. 22. numero 2. Rodoer. ad de Marin. cap. 258. numero 1. & 2. Gratian. discip. 569. numero 25. Rocc. respons. 15. numero 7. & seqq. lib. 1. apic. Latr. consult. 14. numero 15. & 17. Rota coram Seraphin. decis. 562. cum aliis late per *Add. ad decis. 282. num. 37. & seqq. p. 9. 5. recent. Card. de Luca lib. 5. de Camb. disc. 22. numero 2. 3. & de Iudic. discurs. 42. numero 27. & disc. 37. numero 63.**

Nec in minimo turbat, quod Ratio cantans sub nomine Aloysii Greppii, quæ litteras conscripserat, foro cesserit triduo post eandem acceptationem: difficultas enim renideret, quoties eadem Ratio decoxisset ante ipsam acceptationem, quia tunc fortè militaret ea ratio exclusiva obligationis, videlicet quod per mortem Civilem Mandantis mandatum ipsum in litteris Cambii contentum expirasset; at quando, pro ut hic, decoctio acceptationi iam perfectæ supervenit, Acceptans uti fideiussor, qui ob mutationem status Principalis ab obligatione suscepta non exsolvitur, remanet indubitater ad solutionem adstrictus, juxta communiter receptam doctrinam *Saliceti in l. final. ff. ad Senat. Consult. Macedon. cum qua procedunt Ann. conf. 82. Paschal. de virib. Parr. potest. p. 1. cap. 8. num. 20. Gou. de Credit. cap. 2. tit. 7. num. 2396. & ante eum A. dr. Barb. in Add. ad Bald. l. pro debito, littera E. C. de bon. authorit. Iudic. possid. Foller. ad Marant. in Specul. par. 6. action. 6. §. 4. Scac. de Commerc. §. 2. glof. 5. quæst. 11. à numero 327. G. Illup. in prax. par. 2. cap. 22. numero 3. Carleval. de Iudic. lib. 1. tit. 3. disput. 6. numero 35. De Marin. resol. Jur. cap. 258. per tot. & ibi Rodoer. numero 3. Merlin. Pignatell. cent. 2. contr. 11. numero 7. Anton. Monach. decis. Florent. 70. numero 1. idem de Marin. ad Reverent. observat. 431. numer. 2. & est celebris decisio *Franchi 303. per tot. Capic. Latr. decis. 20. numero 21. & decis. 196. numero 24. Nojar. in Collectan. ad pragmat. 1. de litter. Camb. Card. de Luca lib. 5. de Camb. discurs. 20. numero 2. & disc. 25. numero 6. & hanc sententiam unanimi DD. calculo roboratam admittit Rota, prout videre est coram *Coc. in decis. 235. numer. 1. & coram Duncz. Jun. decis. 940. numero 1. & decis. 219. numero 4. & 5. p. 15. recent.***

5 Et quamvis eadem Rota in d. decis. 219. part. 15. limitasse videatur hujusmodi conclusionem, quando nimirum decoctio quidem palam, & apud omnes remanserit detecta post acceptationem, sed tamen perantea decoctionis signa irruerint, jamque cœperit titubari de duratione crediti ejusdem Campforis, ex quo tunc excusabilis quodammodo reddatur Acceptans, qui si status Scribentis mutationem scivisset, sese profectò non obligasset: Nihilominus hujusmodi limitatio nullibi applicatur in facto, minusque Jura nostra lædit in Jure.

Diximus in facto, quia præfata decisio fundamentaliter innititur vehementibus circumstantiis, quæ undique redolebant decoctionem, adeo ut solummodo deesset formalis declaratio decoctionis in publico foro Mercatorum, quia de cætero jam passus fuerat ille Mercator executionem super mobilibus, vendiderat Merces viliori pretio, dimiserat Scripturalem, Uxorem in Monasterio

sequestraverat, cum aliis *ibidem* suppositis, licet non recensitis adminiculis, & probationibus; At in casu nostro totum est in oppositum, cum nullibi suspicaretur de hac decoctione, idque adeò verum, ut nemo non scierit, quod à Ministris Papæ Regnantis fuerit suscepta animadversio, & rigorosa indagatio, undenam proficere potuerit hujusmodi decoctio inopinata, & improvita: sic que redditur impossibile excogitare, quod hæc status immutatio veluti per umbras in pariete latenter saltem appareret, ideoque multò magis incumbit Josepho de hac titubatione docere, ad tradita in fortioribus per *Scribentes in §. Item si quis Iustit. de societ. Stracc. de decolor. par. 1. numero 1. & 4. Rota coram Cocin. decis. 2041. numer. 3. & 4. & decis. 188. numero 11. par. 10. & decis. 229. num. 8. & seqq. & decis. 455. numero 4. & 5. p. 18. recent. & in Roman. Fideicommissi 16. Januarii 1675. §. Non sussistente, coram Bourlemont.*

Incongrua demum emicat in Jure, quoniam intantum præordinatio, seu suspicio decoctionis valet efficere, quod acceptans minimè teneatur ad solutionem, in quantum ille, qui litteras Cambii scribi curavit, de facili poterat scire, tamquam in loco versatus, istam inuentem mutationem, unde procurando, quod eadem litteræ conscribantur, & ab alio, cui diriguntur, absente, 7 & ignaro acceptentur, videtur voluisse cum eodem decocturo collusisse, ipsumque acceptantem decepisse: At in præfata ubinam valet somnari ulla collusio, dum Jo. Franciscus pro recipiendis prædictis litteris propriam pecuniam exburfavit, quinimò Cambium illud contraxit mediante organo publici Proxenetæ, à quo tam Ratio cantans sub nomine Greppii, quam alia poterat ad cambiandum proponi, signum evidentissimum, quod neque per possibile fuit opinatus istam decoctionem; ideoque locum sibi non vindicare prædictam decis. 219. par. 15. in qua aderant præfata circumstantiæ, advertit *Card. de Luca de Camb. in discurs. 25. edito in eadem causa, & signanter sub numero 16. ubi ponderat, Casum præfata resolutionis in prima parte distinctionis versari, & plenius in discurs. 20. eodem tit. de Camb. idemque sub hac distinctione professus fuit in Supplem. sub eodem tit. de Cambiis disc. 33. numero 4. & 5.*

8 Atque hinc comperto, quod in mentem prudentis Judicis cadere non potest, quod Jo. Franciscus habuerit notitiam, vel suspicionem istius decoctionis, parùm refert, quod ideo prius non innotuerit decoctio, quia dies intermedii in honorem Festivitatum erant feriari. In primis enim gratis hoc asseritur, quia licet in diebus feriatis vacent Tribunalia, non tamen idcirco clausæ remanent Tabulæ Nummulariæ, maximè quando, prout hic, dies festivi coincidunt in illis destinatis expeditioni negotiorum, & ut dicitur, *di Posta*, in quibus & acceptantur litteræ Cambiorum, & cætera conficiuntur negocia, & signanter ipsum Cambium in qualibet Platea decurrens taxatur; Unde de facto videmus, quod ipse Joseph sub eadem die 15. Augusti Beatissimæ Virginis Assumptioni dicata, litteras, de quibus agitur, acceptavit, & nihilominus in omnem casum oportuisset, quod hæc collusio, vel suspicio intervenisset de tempore, quo litteræ fuerunt exaratae, aliàs namque maximum sequeretur abiurdum,

absurdum, quod nempe litteris Londinum, vel Amsterodamum directis, ibique juxta longissimi itineris necessaria intervalla acceptatis post binos menses, possit acceptans solutionem denegare sub prætextu, quod eodem die, vel paulò post acceptationem decoxillet Scribens, id enim quantum repugnet naturali discursui, nemo non videt, & quantum foret publici Commerci destructivum: unde in hac materia, in qua videmus, quod omnia Mundi Tribunalia, secuta acceptatione, obligant indistincte Acceptantem ad solvendum, non venit immorandum super Juris apicibus, & subtilitatibus, sed de bono, & æquo procedendum, prout conclamat *Marant. in Specul. verb. ut Judicium Mercatorum, Card. de Luca lib. 8. de Creâ. discurs. 78. num. 7. Cassar. in specul. quest. peregrin. quest. 40. num. 26. Inrigliol. dec. 50. n. 20. Rot. dec. 448. nu. 6. par. 18.*

Eoque fortius, quia licet de consuetudine Mercatorum tribuatur terminus decem, vel quindecim dierum ad solvendum litteras acceptatas, quando in eisdem dicitur *ad usum*, ad differentiam illarum, quæ inscribuntur à *visita*, ex traditis per *Ludovis. dec. 217. n. 7. Novar. in pragm. 1. de liter. Camb. num. 5. cum aliis per Rocc. post respons. lib. 1. tit. de liter. Camb. nu. 7. 8. & 9. & num. 20. 21. & 22.* Adhuc tamen non exinde iste terminus solvendi attributus pro majori communitate debet importare, quod acceptatio undique non fuerit perfecta, & obligatoria; unde quemadmodum si litteræ fuissent à *visita*, & ob id secuta illicò solutio, profectò illa non esset retractabilis ob subsecutam decoctionem, ita neque valet evitari sub prætextu, quod idem tempus majoris commoditatis gratia decursum non fuerit, ad vulgatam illam propositionem, quod tempus non est modus tollendi obligationem, ad *Tex. in l. obligationum §. placet ff. de action. & obligat. Menoch. conf. 748. num. 30. Rot. coram Durano decis. 38. num. 29.* Et idcirco, quod acceptans litteras ad usum fingatur solvisse, & per actum occultum iterum recepisse pecuniam per speciem depositi ab eo, cujus favore fuerunt litteræ acceptatæ, tradit cum *Universit. Colon. apud Voogt. de Camb. & Scacc. eodem tract. Armenzan. decis. Januen. 66. num. 20. & in specie, quod secuta decoctione Scribentis intra terminum usus, Acceptans nihilominus teneatur, Ricc. collect. 3448. §. Item Scribens, cum aliis per Modernum, & elaboratum Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 3. litt. L. §. 17. m. 2. vers. quod Acceptans.*

Et ex his frustraneus procul dubio labor est progredi ad alteram inspectionem, utrùm scilicet Joseph existat Debitor Rationis Aloysii Greppii, sive potius attenda prætenfa compensatione cum eodem Greppio ex causa suscepti mandati ad exigendum pro Collegio Nolfio creditor existat: Quia inauditum est in Jure, & j. ipso Mercatorum foro, quod inspicere debeat hujusmodi circumstantia, quinimò eò facilius præsupposita carentia cujuscumque debiti in Acceptante intrat obligatio solvendi litteras acceptatas, quando enim acceptans non reperitur debitor Scribentis, ob eandem acceptationem evadit, & consideratur, uti fidejussor, ut per *Glos. literal. in authent. de fidejuss. §. fin. verb. argentariorum*, quo casu multo magis remanet obnoxius, dum fidejussor ob mutationem status Principalis ab inita

obligatione non eximitur, atque ita arguit in puncto *Anna d. conf. 82. n. 6. Franch. dec. 303. num. 3. De Marin. ad Reverter. observat. 431. num. 2. Capic. Latr. dec. 196. num. 25. & professa est eadem Rot. d. decis. 219. n. 4. 5. & 6. par. 15. ubi reliqui antiquiores allegantur.*

Et quidem res aliter se habere non potest, tum quia plerumque litteræ Cambii acceptantur non solum ab eo, qui debitor non existit Scribentis, sed quandoque etiam ab eo, cui non diriguntur, cum sæpe, rejectis litteris ab isto, acceptentur à Tertio in merum litterarum honorem, atque hic solummodò negotiorum gestorum actionem contra Scribentem acquirit, ut latè tradit *Turr. de Camb. disput. 2. quest. 13. num. 39. & seqq. Gratian. discept. 388. num. 6. & seq. Giurb. observ. 105. num. 19. Rocc. de liter. Camb. notab. 33. aliàs num. 84. & seqq. Rot. Januen. dec. 6. nu. 7. & seq. & dec. 23. n. 17.*

Tum etiam, quia id adeò verum, & indubitabile existit, ut Acceptans evadere nequeat solutionem ad commodum adjecti, etiam quando vellet illius loco solvere Scribenti, cujus de cætero debitor extaret, attenditur namque dumtaxat ipsa acceptatio per modum fidejussionis, ut suprâ; teste *Scacc. de Commerc. d. §. 2. glos. 7. nu. 76. Rot. Januen. dec. 93. n. 8. De Marin. resolut. 4. n. 5. lib. 1. Capic. Latr. d. dec. 196. n. 23.*

Consideratio autem, quod Acceptans fuerit debitor; nec ne, cadit tantummodò in illa toto Cælo diversa quæstione super effectiva delegatione, quæ locum habet, quando consueta requisita interveniunt; videlicet; quod delegatus sit debitor delegantis; secundò, quod ille, qui delegatur, promittat illi, cui delegatur; tertio tandem, quod intercedat stipulatio inter delegatum, & illum, cui fit delegatio, per *Text. in l. Delegare ff. de novation. & delegation.* Eoque sanè casu prorsus extraneo ab hodierna facti ferie, docto de præfatis requisitis, & signanter, quod delegatus sit debitor delegantis; si sequatur decoctio delegati, delegans remanet nihilominus liberatus, ex plenè congestis per *Dec. conf. 107. Mart. Medic. decis. 66. Altograd. conf. 6. vol. 1. per tot. Antonin. de Amat. var. resolut. 47. num. 25. & seqq. Scacc. de Commerc. d. §. 2. glos. 5. n. 296. & seqq.*

ROMANA SEU NEAPOLITANA LITTERARUM CAMBII

PRO FRANCISCO ANTONIO CRUCIANO, ET ALIIS.

CVM LAPO BONACCURSIO, ET FRANCISCO MARIA DE VENERIS.

ARGUMENTUM.

De eadem materiâ, quando acceptans litteras Cambii possit recusare implementum ob superventam decoctionem Scribentis, & de differentia inter decoctionem Scribentis, & de differentia inter decoctionem, & aliquam deficientiam crediti. Socii si exercent diversas Tabernas, an decoctio unius Tabernæ inferat ad aliam.

S U M M A R I U M.

- 1 *Faſti ſeries.*
- 2 *Reſolutio Cauſe.*
- 3 *Acceptans litteras Cambii advento die ſolutio-
nis tenetur ſatisfacere, omni exceptione poſt-
ſita.*
*Maximè quando poſt acceptationem non ſuper-
venit formalis decoctio, ſed ſolum quadam crediti de-
ficiencia, num. 4.*
- 5 *Mercatores quoad creditum variant in dies, & in
Foreo quandoque majorem, quandoque minorem ha-
bent æſtimationem.*
- 6 *Decoctio, ut dicatur probata ab allegante, requiri-
tur vel Judicis ſententia, vel formalis ceſſio
Fori.*
- 7 *Decoctio æquiparatur morti, & ſicuti per mortem
naturalem revocatur mandatum, ita & per de-
coctionem.*
- 8 *Infirmiſſis differt à morte, & qui mortem allegat, te-
netur eam concludentiſſimè probare.*
- 9 *Probatio non bene facta in una iſtantiã poteſt fieri
in ſecunda.*
*Remiſſoriam petens ad aliquid probandum, fateri vi-
detur, id, quod probare intendit, non eſſe adhuc
plene juſtificatum, ibid.*
- 10 *Rot. deciſ. 2326. coram Coccin. declaratur.*
- 11 *Socii ſi duas habeant Societates in diverſis locis,
an decocti una Societate, dicatur etiam altera
decocti;*
*Et in hoc caſu an Creditores unius Socii habeant ob-
ligatas Merces alterius Negotii, num. 12.*
- 13 *Creditor Societatis ſunt præferendi Creditoribus
unius ex Sociis, qui ſolum habet actionem contra
reſiduum Capitalis.*
- 14 *Socius non tenetur in plus erga Creditores,
quàm importet ſuum Capitale, ubi tamen diſtin-
guntur.*
- 15 *Rot. dec. 219 par 15. declaratur, & num. 17.*
- 16 *Decoctio quando cenſetur prius latuiſſe.*
- 18 *Decoctio Scribentis poſt acceptationem non relevat
Acceptantem.*
- 19 *Proteſtationes emiſſe per Creditores litterarum non
concludunt decoctionem.*
*Maximè, dum denegatio ſolutionis provenit ex
juſta cauſa, num. 21.*
- 20 *Decoctio requirit ſequeſtrationem effectuum, & la-
titationem debitoris.*
- 22 *Decocturi de proximo non ſolent ſolvere ingentes
quantitates.*
- 23 *Litteræ Cambii acceptata habent paratam execu-
tionem, nec admittunt exceptiones altiorem inda-
ginem requirentes.*

D I S C U R S U S I V.

- 1 **V** Incentius Samuelius, & Joannes Baptiſta Bertocchius Campſores Neapolitani ſub die 18. Octobris 1684. litteras Cambii conſcripſerunt directas Bonaccuſio, & De Veneris in Urbe Mercatoribus, cùmque Bonaccuſius, & de Veneris tres ſignanter ex eiſdem litteras acceptaverint ſub die 13. Novembris ejuſdem Anni, advento tamen die ſolutionis rennerunt illas implere; Unde Crucianus earundem litterarum Giratarius convenit Acceptantes coram A. C. & obtento mandato executivo, cum
- 2 de illius juſtitia ad effectum exequendi diſputari contigerit in Rota coram Reverendiſſ. Emerix, nunc ejuſdem Rotæ Decano meritiſſimo, produit *ſub die 4. Maii 1685* reſolutio pro executione prædicti mandati, cui poſtmodum Acceptantes acquieverunt.
- Scribens itaque pro Cruciano in diſputatione habita in Rota dicebam, quod cùm nulla ſit quæſtio de validitate, ſolumque reſtringatur diſputatio ad juſtitiam prædicti mandati, an bigi poſſe non videtur, quod illud undequaque ſit juſtum, dum fuit relaxatum contra Bonaccuſium, & de Veneris, qui hujusmodi litteras acceptando nulla ſeſe valent exceptione tueri, ſed compelluntur ſolvere, ac ſi per ſolemne ſtipulationem ſeſe ſoluturos præfixo tempore promiſiſſent, & obligarent, ex *Parif. conſ. 47. num. 15. libro 1. Grat. diſcept. 569. numero 25. Scacc. de Commerc. §. 2. gloſ. 9. num. 7. & §. 7. gloſ. 5. num. 4. Gait. de crediti. cap. 2. num. 237. & ſeqq. Merlin. de pignor. lib. 4. queſt. 150. num. 66. Rot. Januen. deciſ. 104. num. 9. Seraphin. deciſ. 562. num. 3. cum aliis latiſſime in deciſ. 345. num. 1. par. 5. recent. & alibi millies.*
- Neque turbat unicuique Partis adverſæ refugium, quod nempe Samuelius & Bertocchius Scribentes tam de tempore ſubſectæ acceptationis, quàm triduo poſt eandem acceptationem, nempe ſub die 15. ejuſdem Menſis Novembris in credito poſitive defecerint, ac decoxerint. Quia pro tollenda qualibet amaritudine, & ut Cauſa paucis verbis expediatur, rogamus quæſo, undenam Pars adverſa non ſolum de præmiſſo tempore acceptationis, vel triduo poſt, ſed etiam ſucceſſivè, & de præſenti fundet, ſeu deſumat aſſ. decoctionem; nil enim aliud fuit oppoſitum coram A. C. & in ſignatura Juſtitie, productum, & allegatum, niſi quædam ſimpliciſſima atteſtatio aliquorum Campiorum, quod ſcilicet perventa prædicta die 16. Novembris ad Civitatem Neapolis notitia, quod quidam Simeon Jugalis moram trahens in Urbe Venetiarum foro ceſſerat, ideoque ſtante intereſſe, quod habebat idem Jugalis, ut infra cum Ratione Bancaria, ſeu
- 4 Societate Samuelis & Bertocchii, iſti inceperunt (ut ſunt verba præciſa ejuſdem atteſtationis) à *manca di credito*, ac propterea quidquid ſit, an eidem ſimpliciſſimæ fidei fides in ſuis terminis præſtanda ſit, non exinde ſequitur, quod reverà fuerit ſecta unquam prædictorum Samuelis & Bertocchij decoctio, quæ opus eſt, ut formiter interceſſerit, quæve conſtantiſſimè ſupponitur in omnibus reſolutionibus quorumcumque Tribunalium, apud omnes Doctores in materia diſceptantes, an is, qui litteras Cambii acceptavit, decocto Scribente teneatur ad ſolutionem, & ad hoc ſupplicamus præciſè reſpectere; quoties enim pro decoctione, quæ in civilibus morti æquiparatur, accipere velimus vanum rumorem, & talem qualem deficientiam crediti, actum eſſet de omnibus Mercatoribus quandoque majorem, quandoque minorem habentibus in Platea æſtimationem, ut egregiè reſpondendo obſervat *Card. De Luca lib. 5. de Camb. diſc. 25. num. 8. verſ. ſquidem, & prius numer. 4. in fin. & num. 13. ſequitur Carol. Ant. De Luca ad Gratian. diſcept. 569. ſub num. 7. §. Caterum, verſ. aliter enim: Siquidem decoctio; quæ præbet tam frequentem*

quentem ansam huic disputationi, profectò considerari nequit respectu Samuelis, & Bertocchii, qui semper, & usque in præsentem diem eorum Rationem Neapoli cantantem retinuerunt, cum nemo non sciat, quod eadem decoctio tanquam fundamentum exceptionis, vel per formalem cessionem bonorum, vel per sententiam Judicis declarata & comprobata debeat remanere, quemadmodum uno ore tradiderunt *Scribentes in §. item si quis Instit. de Societ. Stracc. de decoct. par. 2. num. 184. Altograd. conf. 95. nu. 4. lib. 1. Urceol. de transact. quest. 34. numero 11. Rota coram Corcin. decis. 2. 41. num. 4. & in rec. decis. 188. nu. 11. & seqq. par. 10. & in Romana, seu Mantuana Cambij coram Reverendiss. Emerix impress. par. 18. decis. 229. num. 8. & seqq. confirmata in decis. 465. num. 4. & 5. ead. par. 18. & in Romana Fideicommissi 16 Januarij 1675. §. non subsistente coram Bourlemont.*

Et sanè Doctores omnes in oppositum allegabiles, & excogitabiles, quivè semper, ut præmissimus, supponunt pro fundamento quæstionis, quod decoctio vera & realis subsecuta sit, ut signanter legitur in altera celebri *Romana seu Neapolitana Cambij coram Albergato in ordine la 219. par. 15.* parificanti inscriptionem & transmissionem litterarum Cambij cuilibet alij mandato, & inserunt ex eadem paritate rationis, quod si de tempore litterarum, seu mandati acceptati decoctio est jam secuta, mandatum ipsum censeatur revocatum per mortem mandantis, cui, ut diximus, decoctio æquipatur, ut per *Rot. coram Seraphin. decis. 974. numer. 17. & post Cenc. de censib. decis. 678. numero 9. & 10. & d. decis. 345. ex numero 4. & præsertim numero 6. par. 5. rec. & coram Coccin. decis. 2326. cum alijs in dicta decis. 219. numer. 3. par. 15. rec.*

At quod mortuus naturaliter, vel civiliter dici valeat ille, de quo solus rumor, vanaque fama oriens fortè ab aliquo morbo, seu periculo irrepsit, nemo profectò dixerit, ideoque subintrat notissima propositio, quod qui mortem subsecutam allegat, tenetur eam concludentissimè probare, ex firmatis per *Alex. conf. 25. num. 2. lib. 4. Paris. conf. 36. num. 43. lib. 2. Mascard. de probat. concl. 1069. n. 1. Rot. decis. 667. numero 1. par. 3. lib. 3. divers. & decis. 731. n. 17. coram Dunoz. Iun. & decis. 21. n. 9. par. 16.*

Certiùs autem, quia tantum abest, quod decoctio fuerit secuta, seu comprobata, quin potius habeatur ex hac Parte justificatio exclusiva cujuslibet decoctionis, quodque magis est, in præsentem Rota Bonaccursius, & de Veneris instant pro concessione remissionis ad effectum justificandi ass. decoctionem, ideoque licèt ea nullatenus concedenda veniat, vel saltem cum clausula *non retardata* juxta stylum Tribunalis; Attamen clara exindè elicitur confessio ejusdem Partis, quod eadem decoctio usquedùm justificata non reperitur, ad tradita per *Rot. decis. 303. sub num. 1. vers. & probatio par. 9. & decis. 339. numero 3. & 4. par. 16.*

Ista igitur superabundarent; sed ad exuberantiam ulterius procedendo, nullatenus merebatur adduci, quod Ratio Bancaria Samuelis, & Bertocchij decoxerit, ex quo altera Ratio Bancaria Jugalis Venetiarum manifestè defecit Venetijs sub die 9. Novembris, attentata participatione, & interesse, quem Simon de Jugalis habebat in

eadem Ratione Samuelis, & Bertocchii, ad idem allegando tanquam punctualem *decis. 2326. per tot. coram Coccin.* Casus enim *predicta decis. toto Cælo* distat à præsentem, quia præterquam positivè ibidem Ratio Bancaria Anconæ, quæ litteras inscripserat Mercatoribus de Urbe, foro deinceps cessit, ac decoxit (quod secus, ut supra, est in casu nostro) adhuc Maringus Thudius nullatenus habebat, ut in contrarium supponitur, duas, & separatas Tabernas, sed unam dumtaxat Anconæ, quam mediante persona Complementarii exercebat, cumque idem Maringus accidentalitè Liburni moram trahens ad molestias Creditorum ad Ecclesiam confugerit, ac decoxerit, dixit, & benè *Rot.* quod etiam Taberna existens Anconæ ob ignorantiam istius decoctionis Maringhi per aliquot dies continuaverit, nihilominus, decocto Maringo, incontinenti etiam ipsa decoxit, quia scilicèt Maringus erat verum, & unicum caput Rationis Bancariæ Anconæ existentis, & eo simpliciter inortuo, seu decocto non poterat illius membrum ab eo integralitèr dependens vivere, & continuare.

Verùm ad præsens Ratio Bancaria Samuelis, & Bertocchij nihil commune habet cum decoctione Jugalis, nec Samuel, & Bertocchius in aliquo tenebantur pro debitis contractis per Jugalem in proprio ejus Negotio, cum una Societas cum participatione alterius contracta non trahatur ad contractum, & gesta per unum ex Socijs extra illam Societatem, ut egregiè, & punctualitèr figurando casum de Titio, & Mævio, qui Societatem iniverint in Civitate Florentiæ, Mævius verò absque Titio aliam Societatem in proprio, vel cum Sempronio iniverint Anconæ, quod si Mævius in negotio Anconæ decoxerit, Societas, & Ratio existens in Civitate Florentiæ in nihilo teneatur pro decoctione, ac debitis contractis per Mævium in negotio Anconæ, videre est apud *Ancharan. in celebri conf. 400. & Cuman. conf. 172.* quos refert, & sequitur *Stracc. de decoct. par. 5. numer. 13. benè etiam Paris. conf. 94. num. 27. lib. 1. Rocc. de decoct. mercat. notab. 59. num. 178. post secund. volum. respons. Ioannes de Evia in Labyrinth. Commerc. Terrestr. & Naval. lib. 2. cap. 11. numero 47.*

Atque hinc minimè applicatur etiam ratio, quod scilicèt in consequentiam per decoctionem Jugalis effecta foret deterior conditio Samuelis, & Bertocchij, quodque idcirco si Mercatores Urbis scivissent decoctionem alterius ex Socijs, utique litteras non acceptassent, ex quo inter cetera maximè confisi sunt de Capitale ejusdem Jugalis posito in Taberna Neapolitana, & in assuetis litteris oblatoriis publicè notificato. Quoniam nullatenus intereat eorundem Acceptantium, quod Jugalis decoxisset, vel non, siquidem nullo modo Capitale positum per eundem Jugalem in negotio Societatis Samuelis, & Bertocchij remanebat affectum Creditoribus ipsius Jugalis in præjudicium Creditorum Tabernæ Neapolitanæ, cujus fidem secuti fuerunt acceptantes, cum in his terminis etiam quando eadem Taberna Neapolitana erecta foret non, prout hinc, in simplici rata, sed integralitèr de pecunijs ejusdem Jugalis, adhuc cum sub diversis nominibus cantaret, & à diversis Ministris, seu Institoribus regeretur, censentur, & existunt duo cor-

pora discreta, & prorsus distinctæ negociationes, & unum corpus non participat de debito, vel credito alterius, sed Creditores, & consequenter ipsimet Bonaccursius, & de Veneris, qui contraxerunt cum Samuele, & Bertocchio, præferuntur, & securi sunt de prælatione etiam in Capitali posito per Jugalem quibuscumque Creditoribus ipsius Jugalis, perinde ac si iste nunquam decoxisset, ut bene post *Bald. & Ancharan.* habetur apud *Magon. decis. Lucen. 1. per tot. & signanter num. 19. cum seqq. & per Text. in l. Procuratores §. §. & si plures ff. de Instit. act. communiter adnotari congesti per *Amai. var. resol. 17. num. 1. & seqq. Rocc. de decoct. Mercat. ubi supra not. 88. nu. 258. & seqq.* ubi quod ita fuit decisum in Sac. Consilio, latissimè *Salgad. in Labyr. Cred. p. 1. c. 9. ex n. 48. usque ad fin. & par. 2. cap. 12. ex num. 73. pariter usque ad fin. Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 1. quest. 13. per tot. Rovit. decis. 45. nu. 3. & 4. Rot. coram Buratto dec. 603. n. 9. Card. de Luca de Credit. disc. 11. n. 2. & 10.**

Solumque decoctio Jugalis secuta Venetiis poterat præbere ansam illius Creditoribus procurandi subsidiariam satisfactionem super Capitali posito per Jugalem in Societate Samuelis, & Bertocchii, quoties satisfactis prius Creditoribus, qui contraxerunt intuitu ejusdem Samuelis, & Bertocchii, & consequenter satisfactis etiam Bonaccursio, & de Veneris, aliquid residuale remaneret, ut optimè explicat *Magon. d. decis. Lucen. prima num. 12. Salgad. in Labyr. d. par. 2. cap. 12. num. 74.*

Ac propterea quemadmodum, si in statu florido perdurasset Jugalis, non erat effecta melior conditio credentium Samueli, & Bertocchio, cum Jugalis non teneretur in plus, quam respectu Capitalis, quod immiserat in hac Societate, ex doctrina *Castrén.* communiter recepta in *l. 1. §. non autem num. 4. ff. de exercit. act. Bald. conf. 125. num. 5. lib. 5. cum aliis per Rocc. in tract. de Societ. Mercat. not. 16. num. 19. post primum vol. resp. Paul. Christina. decis. Belg. 165. num. 8. & seqq. vol. 1. Rot. divers. decis. 132. num. 5. 11. & 24. par. 2. & distinguendo inter Socium administrantem, & non administrantem, idem *Christina decis. 208. vol. 1. & decis. 52. vol. 3. Rota coram Merlin. decis. 606. num. 9. & seqq. & decis. 19. per tot.* Ita neque deteriorem potuit efficere conditionem eorumdem Creditorum decoctio Jugalis, cum Capitale cujus intuitu contraxerunt, remanserit pro eorum satisfactione, & prælatione semper illud.*

Exclusa ex præmissis decoctione Samuelis, & Bertocchii, & ad rem nostram minimè pertinente altera Jugalis, extranei redduntur termini latentis deteriorationis ante acceptationem, juxta terminos *decis. 219. par. 15. recentior.* Ibi enim *Rota* distinguendo tres casus, postquam in secundo, de quo *ibidem num. 4.* firmavit, quod, secuta decoctione post acceptationem, Mandatarius evitare nequeat solutionem, descendit postmodum ad tertium, ubi temperando, seu declarando proximè in secundo casu firmata, inquit, quod ubi decoctio fuit quidem detecta post acceptationem, sed multò ante latentem incœpisset, in his terminis excusatur Acceptans, utpote qui si statum Scribentis compertum habuisset, nullatenus se obligasset: Verùm quidquid sit in

circumstantiis illius casus, in quo scribens *Card. De Luca De Camb. disc. 25. ex num. 7. cum seqq.* plures adducit distinctiones, seu declarationes, & Nos etiam supra in *Disc. præcedenti num. 5. & seqq.* attamen in nostra facti serie talis decoctio effectiva nunquam fuit detecta, unde inanis labor est inquirere, an prius lateret, *vulg. reg. l. ejus, qui in Provinciis ff. si cert. petat.*

Et nihilominus quamvis in præsentibus valent conjecturari præsumptiones latentis decoctionis, dum defectio Jugalis nihil, ut supra, commune habet cum Ratione Samuelis, & Bertocchii, & quando per discursum aliquid commune haberet, tanquam casus omninò improvisus, & ab extrâ secutus, non efficeret latentem decoctionem in Samuele, & Bertocchio, prout requiritur ex eisdem circumstantiis, & lectura præfata *dec. 219. n. 8. vers. quod versetur cum seq. par. 15. & bene ponderat Card. De Luca lib. 8. de Credit. disc. 10. num. 13. vers. quoniam.* Attestatio autem, quæ datur, tantum abest, quod latentem, & præordinatam decoctionem præ se ferat; quinimò importat solum, quod die 16. Novembris, & sic post triduum subsequente acceptationis, *comincioro à mancar di credito*, unde si tunc incœpit deficientia crediti, palpabile est, quod prius steterint in bono credito, non autem irruerint signa imminenti decoctionis, quando tamen neque ipsa actualis decoctio sub prædicta die 16. sufficisset tanquam post acceptationem, ex communiter approbata Doctrina *Salicet. in l. fin. ff. ad Macedon. cum qua procedunt plenè per Me deducti in præcedenti Disc. num. 4.*

Minusque idcirco merebantur adduci quædam protestationes, quæ dicuntur emissæ per Giratorios quarundam litterarum Cambii, ex quo *idem Samuel, & Bertocchius* easdem solvere recusarunt; non solum quia conjectura hæc protestationis de per se existit levissima, & unicuique Campsori quamvis ditissimo de facili, ut notum est, contingens, ut bene post *Card. de Luca de Camb. d. disc. 25. nu. 6.* præmonuit *alier de Luca ad Franch. d. decis. 303. nu. 5.* Necnon etiam, quia eadem protestationes, & signanter duæ de tribus tanquam factæ sub die 18. & 25. Novembris, ex diametro retorquentur, cum patefaciant potiùs, Rationem Bancariam ipsorum Samuelis, & Bertocchii de solutione requisitorum in antiquo statu publicè remansisse, non autem fuisse de eo tempore secutam decoctionem per clausuram negotii, & sequestrationem effectivam cum latione debitoris decocti, ut requiritur, ad *Text. in l. prima vers. Prator ait, & in §. 1. per tot. ff. quib. ex caus. in poss. eat. Stracc. de Decoet. par. 2. & ult. num. 14. Rocca de Decoet. Mercat. not. 6. num. 19. & sequent. Rovit. in pragm. 3. de cess. bon. numero 12. vers. inolevit cum sequent.* Verùm etiam, quia eadem protestationes claudunt in ventre justam causam recusatationis, quia nempe *idem acceptantes* exhibebant creditores pro ingenti summa ipsorum Scribentium, seu trahentium, ac solutionem demandantium, unde nolebant ampliorem crediti quantitatem cum eisdem Scribentibus efformare, cumque ex publico documento liqueat, quod sub die 3. Novembris, & sic de tempore, quo præmissæ litteræ protestatæ fuerant acceptatæ, prædicti Samuel, & Bertocchius solverunt usque sub una partita scuta mille, exinde

exinde satis elicitur, quod præfata recusatio non processit ex mendicatis prætextibus, quodque in omnem casum dici non poterant Samuel, & Bertocchius proximè decocturi, dum tam considerabilem quantitatem exburstarunt, contra ea, quæ facere solent ii, quibus imminet decoctio, teste *Seracc. de decoct. par. 2. per tot. Scacc. de Comm. S. 2. gloss. 5. sub nu. 173. vers. sed in hac facti fol. mihi 536. Hering. de fidejuss. cap. 5. sub num. 104. fol. mihi 57. Urcol. de transact. quest. 34. nu. 12. & seqq. optimè Conciol. alleg. 57. n. 7.*

Cum igitur & cesset suppositum quæstionis, quæ locum sibi vindicat, ubi postmodum formalis detecta est decoctio, nihilque commune habeat cum Samuele, & Bertocchio defectio Jugalis de Venetiis, & ex abundanti quando etiam sub die 16. Novembris non incøpissent Samuel, & Bertocchius à *manca di credito*, sed actu publicè, & palam decoxissent, nulla reverà præcedant indicia gratis allegatæ, & latentis decoctionis, respondendum procul dubio videtur affirmativè, præsertim in hac materia, quæ ratione Commerci promptam, & paratam executionem exposcit, nec exceptiones altiorum præ se ferentes indaginem admittit, ut admonet *Gratian. discept. 569. num. 25. Scacc. de Commer. S. 7. gloss. 5. num. 4. Merlic. de pignoribus libro 4. quest. 150. num. 66. Rotæ coram Seraph. decis. 562. num. 3. & decis. 334. num. 2. par. 5. recent. & frequenter in aliis.*

LUGDUNEN. SEU LIBURNEN.
LITTERARUM CAMBII
PRO ANSALDIS, ET MILANENSIBUS,
CVM BALBANIS, ET CONTOCIIS.
ARGUMENTUM.

De eadem materia, & quod si decoctio Scribentis sequatur ante acceptationem, Acceptans non obligetur, & casu, quo sequatur post, traduntur tres limitationes ad regulam, quæ obligat Acceptantem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exiis Causa.*
- 3 *Acceptans litteras Cambii juxta unam opinionem equiparatur Mandatario.*
Et juxta alteram fidejussori Scribentis, nu. 4.
- 5 *Decoctione Scribentis secuta ante acceptationem, corruit tam mandatum, quam fidejussio contenta in litteris Cambii acceptatis.*
Amplia, etiamsi decoctio secuta fuerit eadem die acceptationis, vel immediatè antecedenti, numero 6.
- 7 *Notificatio Tractæ faciendæ Mandatario non inducit obligationem in eodem Mandatario.*
- 8 *Tractatus non attenditur, sed conclusio.*
- 9 *Decoctio Scribentis superventa ante solutionem extinguit obligationem Acceptantis.*
Contra num. 10.
- 11 *Fraudibus est obviandum.*
- 12 *Decoctio Scribentis si non fuit improvisa, sed*

prius latebat, & ignorabatur ab Acceptante, illum excusat.

Afferuntur in hoc proposito res judicatæ, num. 13.

Amplia ubi per Scribentem promissa fuit relevatio, n. 15. ubi de ratione.

14 *Verba, ne haverete subito il rimborso, important promissionem relevationis.*

16 *Decoctio latens probatur ex eisdem libris Decocti.*

Et per conjecturas Iudici abitararias, num. 17.

Et positivè, si per pensis facultatibus appareat quæ insolubilis, num. 18.

19 *Decoctio latens quo casu non suffragetur Acceptanti.*

20 *Littera Cambii continent contractum bonæ fidei, qui non tenet, ubi causetur ex do.º alterius ex Contrahentibus.*

21 *De differentia inter casum, quo Scribens, seu Mandans sit Creditor Mandatarii, vel non.*

22 *Actus gesti per proximè decocturum non subsistentur in præjudicium Tereti.*

23 *Fidejussio dari non potest, ubi non adest principalis debitor, seu obligatus.*

24 *Fidejussio arctius obligat, sed non plus extensivè.*

25 *Obligatio naturalis in principali an sufficiat pro subsistenda obligatione fidejussoris.*

26 *Multum interest, an Scribens, & Mandans, vel saltem adjectus solutioni sit creditor Mandatarii, & acceptantis ad hoc, ut ipse Acceptans teneatur.*

27 *Capic. Latri. consult. 42. sub num. 20. declaratur.*

28 *An secuta acceptatione Scribens, seu Mandans liberetur respectu sui Creditoris, cui litteras consignavit.*

29 *Decoctionis exceptio obstat Adjectis ex causa luctativa.*

30 *Post acceptationem, an, & quando acquiratur Adjecto jus irrevocabile, undè non possit Acceptans solvere Scribenti.*

31 *Rotæ Genuen. dec. 93. & dec. 168. declaratur.*

32 *Datur avocatio pecunie ex equitate l. si me, & Titium, quando illa remaneret cum damno unius penes alterum sine causa.*

33 *Ille, qui procuravit Tractam ad favorem alterius, non habet actionem contra istam, si non fuerit secuta effectuatio Tractæ.*

34 *Adjectus habet regressum contra Scribentem in casu ineffectuationis Tractæ.*

Et quando habeat contra eum, cujus commodo Tracta fuit ordinata, num. 35.

36 *Trahentes ad commodum alterius, quem representant.*

37 *In hac materia acceptationis reflectendum est ad particulares circumstantias casus.*

DISCURSUS V.

PER litteras usque sub die 24. Februarii 1684. conscriptas Ansaldis, & Milanensibus, Campforibus in Portu Liburni mandarunt Paulini, & Quaratesii Negotiatores in Civitate Lugduni, quod ubi ad computum ipsorum Mandantium Petrelli, & Sala de Venetiis traxissent ab eisdem de Ansaldis, & Milanensibus summam, & quantitatem non excedentem petias bis mille, mandatum implere non recusarent, addita promissione reintegrandi, seu reimburstandi eosdem Mandatarios de pecunia, quæ per eos ex hac causa contigisset persolvi.

Quamobrem notificata, ut credibile est, hujusmodi commissione, seu mandato Petrellis, & Sala, immediate isti traxerunt ad computum prædictorum de Paulinis, & Quaratesis ab Anfaldi, & Milanensibus per unam Epistolam subscriptam die 4. Martii petias 1304. & per alteram scriptam die 11. ejusdem Mensis petias 216. & utramque solvibilem Balbanis, & Contocijs.

Cumque Petrelli, & Sala non forent antecedenter in aliquo creditores illorum de Paulinis, & Quaratesijs, pro istorum idcirco reintegratio-
ne transire, seu remittere consilium pecuniarum summam Amsterdamum, ibidem solvendam nomine, & commodo eorundem de Paulinis, Quaratesijs, licet in rei veritate nullam exburatam, ut infra.

Pervenit itaque præfatis omnibus epistolis ad Portum Liburni, & signanter illis tractam continentibus, Anfaldi, & Milanenses primam epistolam sub die 17. ejusdem mensis Martii acceptarunt; Verum antequam expiraret usus, seu terminus solutioni de more præfixus, invalit Liburnum fama insignis, & inexpectata decoctionis illorum de Paulinis, & Quaratesijs, qui publicè cesserunt foro sub die 16. præfati mensis Martii, proindeque renuentibus Anfaldi, & Milanensibus comple-
re mandatum, sed eisdem de stylo illius Emporii coactis absque alia replicatione satisfacere, præservato tamen Jure repetitionis, successivè requisitus Ego, quid in eodem Judicio repetitionis statuendum esse censerem, respondi, ut inferius & præcipuè Allegationibus Aloysii Mansii, quæ pro Balbanis, & Contocijs prodierunt; Sed ignoratur, an Causa sopita fuerit per concordiam, vel
2 ulterio-rem progressum habuerit.

Quatenus pertinet ad posteriores litteras acceptatas sub die 17. pro summa petiarum 216. res vacat omni prorsus difficultate, adeo ut idem Mansius, qui suorum Concivium, seu illorum de Balbanis, & Contocijs acriter, & ingeniosè de more Jura tueri contendit in hac Causa, Provinciam hujusmodi sustinere neglexerit, ac desperaverit, quinimò in ejus Informatione sub §. *verum cum seqq.* positivè admittendo distinctionem inter acceptationem secutam antè, vel post decoctionem, ingenuè profiteretur, & agnoscat, quod ubi Scribens, vel committens, aut mandans solutionem decoxerit antequam sequatur acceptatio, nulla prætendi valeat inita, & reverà suscepta obligatio solvendi tamquam facta sub implicita conditione, quatenus res in eodem statu permanerent; proindeque cum in præfati decoctio eorundem Paulini, & Quaratesii palàm detecta fuerit sub die 16. ejusdem mensis Martii acceptationem ipsam præcedente, planum remanet, & extra controversiam, quod non obstante acceptatione ad nihilum tenentur Anfaldi, & Milanenses: sive enim acceptans æquiparetur mandatario, ut voluit *Rot. decis. 811. numero 5. & 8. p. 1. divers. & decis. 345. numero 5. par. 5. recent.*
4 sive potius fidejussori, ut per *glos. in Auth. de fidejuss. §. fin. verb. Argentariorum tenuit Vincent. de Franch. decis. 302. n. 3. De Ma in. ad Revert. observat. 421. n. 2. Capic. Lavr. decis. 196. numero 25. Armen-
Zm. decis. Lavcn. 66. numero 3. Modern. Gob. consul. 27. numero 3. Constantin. Caffar. in Specul. quest. 41. numero 11. Rot. decis. 219. numero 5. & 6. par. 15.*

Utraque ratione, seu purificatione inspecta nulla cenferi valet contracta obligatio per Acceptantem, quando committens solutionem de tempore acceptationis erat jam decoctus, nam
5 mandatum per mortem civilem mandantis (qualis in Jure existimatur decoctio) dicitur revocatum, & fidejussio suscepta pro mortuo nulla est, per ea, quæ in terminis primæ rationis in puncto responderunt congesti per *Stracc. de Decret. par. 3. num. 50. Rota Ianuen. decis. 2. numero 51. Carol. Anton. De Luca ad Franch. d. decis. 303. numero 6. optimè Saminat. contr. 27. ex numero 7. usque ad 15. Rota coram Coccin. decis. 2326. ex numero 2. usque ad 6. & coram Dunozei. Lun. decis. 940. ex numero 2. cum seqq. & d. decis. 345. ex numero 5. cum seqq. par. 5. repetita apud De Marin. resol. 258. ex numero 3. lib. 1. & d. decis. 219. numero 1. 2. & 3. p. 15. Card. De Luca lib. 5. de Cambijs discurs. 20. num. 2. §. super secunda, vers. nihilominus, & disc. 25. numero 4. & in specie secunda rationis per *Text. in l. credit. ff. ad Macedon. Rocc. resp. 10. numero 20 & seqq. lib. 1. Constant. Caffar. d. quest. 41. numero 12 & seqq. Carol. Anton. De Luca ad Franch. dicta decis. 303. numero 6. vers. quia fidejussio, & quod fidejussio trahi non possit ad eum casum, in quem fidejussor se non obligasset, benè Rota dicta decis. 345. numero 20. & 21. par. 5. quam laudat, & sequitur Merlin. Pignatell. cent. 2. cap. 11. numero 23. vers. neque demum, & numero 24. quodque idem statuendum foret, etiamsi sub
6 eadem die, vel subsequenti, non autem antecedenti, prout hic, decoctio contigisset, decisum refert idem Pignatell. d. contr. 11. per tot.**

Absque eò, quod juxta perpen-
sationis Mansii, litteræ conscriptæ per Paulinos, & Quaratesios emanaverint sub 24. Februarii, proindeque cum prius Anfaldi, & Milanenses sese exhibuerint paratos implendi mandatum ab eadem die responsionis computari debeat acceptatio; Quia, quidquid sit de facti subsistentia, urrum scilicet constet, quod prædictæ litteræ prius pervenerint ad Anfaldos, & Milanenses, priusquè isti promptitudinem hujusmodi
7 exhibuerint: adhuc perfectè solum jungi dicuntur consensus inter mandantem, & mandatarium, quando formiter sequitur acceptatio, ex qua dumtaxat nascitur obligatio, seu vera promissio obligatoria, ex traditis per *Rot. d. decis. 345. ex numero 4. & seqq. par. 5.* antecedens enim notificatio, & respectivè responsio præfert speciem meri tractatus, qui non attenditur, sed conclusio, teste *Dec. in cap. fin. numero 9. de probat. Ruin. cons. 198. numero 15. lib. 1. Suvd. decis. 221. numero 11. Rota decis. 413. numero 4. par. 2. recent. & decis. 21. numero 12. post Merlin. de pignor. & d. decis. 295. num. 3. par. 15. & in Bononien. Appartamento 27. Februarii 1679. §. quia præmissio, coram Cardinali Taya, confirmata 1. Julii 1680. §. placuit enim coram Albergato.*

Quo verò ad alteram Epistolam acceptatam per sex dies ante secutam, seu detectam decoctionem, agnoscimus bona fide, quod etiamsi
8 *Rot. in pragm. 1. de litt. Camb. numer. 8. insequendo Text. in l. fin. in fine ff. de solut. juncta restitutione litteræ illius Textus penes Cujac. lib. 1. observ. 9 cap. 38.* firmasse videatur, quod per mortem civilem mandantis quo modolibet secutam ante solutionem extinctum sit mandatum, & mandatarius non obstante ejus acceptatione cogi nequeat

nequeat ad solvendum; nihilominus regula in abstracto faveat Adversariis, nempe quod decoctio post acceptationem superveniens minimè liberet mandatarium, ex quo inita jam quadam fidejussione in vim acceptationis, etiam Principali decocto, sive effectu non solvendo, fidejussor remanet efficaciter obstrictus, ex recepta Doctrina *Salic. in l. fin. ff. ad Senat. Consult. Macedon. cum qua procedunt Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 3. disput. 6. num. 35. De Marin. lib. 1. r. fol. cap. 258. Vincent. de Franch. d. decis. 203. Capic Lair. decis. 20. numer. 21. Card. De Luca de Camb. disc. 20. num. 1. cum aliis per M. insium in hac Causa, & per Me supra in Discurs. 3. num. 4. allegatis.*

Verùm pro renovanda applicacione hujus regulæ à casu, de quo est quæstio, tres insurgunt limitationes, seu responsiones, quarum quælibet de se sufficeret, insimul verò junctæ citra principium dubitandi superabundant.

Et quidem primam limitationem, seu responsionem suppeditat ratio, & æquitas illa in quibuscunque Judiciis, & signanter in materia Mercaturæ præcisè observanda, nimirum, quod cum fraudibus sit obvianandum, juxta monitum Imperatoris in l. lex in princ. C. de administr. Tut. hinc proinde in foro nostro, & apud magna Tribunalia inter primum, & alterum casum decoctionis, quæ præcedat, vel subsequatur acceptationem, ponderatur alius casus mixtus, quando videlicet decoctio quidem publicè per clausuram Tabernæ, ac fugam, seu latitacionem debitoris, aut per sententiam Judiciis, & sequestrationem effectuum detecta est post factam acceptationem, sed quia eadem decoctio non fuit reverà per aliquod infortunium extrinsecum causata in instanti, at longè priùs latebat, ac erat præparata, in his sanè terminis videtur omninò excusandus Acceptans, qui si præcivisset latentem, & præordinatam hanc decoctionem, verisimilitèr non acceptasset, & è converso aliàs nimia, & omni jure improbata tribueretur ansa fraudandi Camplores acceptantes, qui utpotè in longinquis Partibus degentes, ideoque imminentis decoctionis ignari absque consensu obligarentur, quemadmodum magistraliter distinxit, & ponderavit *Rota in Romana, seu Neapolitana Litterarum Cambij d. decis. 219. nu. 7. & 8. par. 15. & priùs in decis. 940. ex numer. 2. usque ad fin. coram Dunozeit. Jun. ubi* 13 *quanvis decoctio formalis secuta esset sub die 27. Januarij, acceptatio autem præcessisset per septem dies, nempe sub die 20. ejusdem Mensis, attamen quia usque à die 13. conjiciebatur latere intrinsecus decoctionem, absolutus fuit in gradu appellationis Acceptans, qui passus erat in prima instantia mandatum executivum, & concordat sub eadem distinctione Carol. Anton. De Luca ad Franch. d. observat. 303. num. 5. Card. De Luca de Camb. disc. 25. ex num. 7. usque ad fin. ubi post egregiè de more examinatam hanc materiam, seu propositionem, sub numero 12. concludit, quod hujusmodi præordinatio summopere consideranda est, quando litteræ fuerunt inscriptæ per decocturum absque æquivalentia sincere ac bona fide habita ab eo, in cujus gratiam Tracta fiat, sicuti ad præsens evenit, ut infra, & meliùs in supplem. disc. 33. numer. 4. eod. tit. de Camb. par. 2. & fuit motivatum, & admissum quoque supra in Disc. præced.*

Certiùs autem, quia adeò verum est, quod Anfaldi, & Milanenses fuerint hac verisimilitudine, & opinione freti, quod Paulini, & Quaratesij mandantes in bono itatu versarentur, neque tunc intrinsecè defecissent, ut tantummodo Tractamentum forent impleturi; quatenus relevarentur indemnes, seu reimbursarentur, quemadmodum explicitè cantabat promissio ipsorum mandantium, ubi, *ne haberete subito il modo per il vostro rimborso:* 14 *proindeque quod quid sit in terminis, ubi. Acceptans est debitor mandantis, equidem in istis, in quibus Acceptans, vel fidejubens non alio modo consensum præstat; quam sub spe reimbursationis, ad solutionem cogi non debet, si de tempore subsecutæ acceptationis non erant scibentes in eo intrinsecò statu, quem cogitabant Acceptantes, etiam si formalis decoctio declarata non esset; quando enim relevatio expressa est in* 15 *mandato, & sub ea spe, & conditione secuta est acceptatio; ista cessante deficit, etiam acceptatio, cum sine illa Acceptans non se obligasset, ut bene in simillimo casu respondit Rocc. respons. 10. ex num. 14. & præcipue numer. 16. lib. 1. & advenit post Dunozeit. Iud. d. decis. 940. n. 2. & seqq. Rot. d. decis. 219. num. 8. par. 15.*

Quod verò longè priùs lateret hujusmodi decoctio, & foret intrinsecè præparata, nullatenus controversi posse existimarem, quia non constat, quod Paulinis, & Quaratesijs acciderit aliquod improvisum infortunium, ex: gr. Naufragium alicujus Navis, super qua Merces, vel pecuniæ ad ipsorum comodum spectantes vcherentur, neque quod aliquis eorum Corresponsalis, cui quantitatem ingentem credidissent, defecerit, imò ex eisdem libris, seu bilanciis eorumdem de Paulinis, & Quaratesijs, ex mihi præsuppositis, innotescit, quod etiam de tempore conscriptæ Epistolæ sub die 24. Februarii effecti forent insolvibiles, & consequenter decocti, quemadmodum hanc justificationem ex libris admisit *Rot. Genue. in oppositum laudata decis. 168. num. 4. decoctio siquidem, ac mutatio status debitoris cum per conjecturas Judicis arbitrio remissa comprobetur, ex glos. in l. si fidejussor, §. ult. ff. qui satisf. cog. ibique Balb. & las. num. 25. & post Card. De Luca de Regal. disc. 115. sub numer. 11. vers. primo casu, Urceol de transact. quest. 34. num. 8. vers. circumscriptis, & numero 9. inter alias probationes potissima illa est, quando perpensis facultatibus constat, aliquem esse insolubilem, ut per* 17 *Tex. in l. solvendo ff. de verb. obligat. & Jaf. in §. Fulloni in fin. Instit. de oblig. qua ex delict. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. cas. 87. nu. 13. animadvertas ergò, quem refert, & sequitur Rocc. in tract. de decoct. Mercat. ex n. 15. usque ad 18. tom. 2.* 18

Cum itaque perspecto quoque tempore nedum acceptationis sed etiam primæ Epistolæ conscriptæ sub die 24. Februarij non solum ex præmissis habeatur comprobatio simplicis deteriorationis, sed positivæ, quamvis non declaratæ decoctionis, idcirco licet quoties juxta animadversionem *Card. De Luca d. disc. 25. de Camb. Balzani, & Contocij* fuerint creditores pro æquivalenti summa eorumdem de Paulinis, & Quaratesijs, vel saltem Petrelli, & Salz, aut è converso secundum ponderationem *Rot. in d. decis. 219. numero 8. par. 15. Anfaldi, & Milanenses* existerent debitores Scribentium de Civitate Lugduni, vel Venetiarum,

Venetiarum, potuisset forte præordinata hæc decoctio non attendi, sub ea satis viva ratione, quam egregie deducit *Card. De Luca d. disc. 27. numer. 8.* & eo relato *Carol. Ant. De Luca ad Franch. d. obser. 303. numer. 5.* scilicet, quod semper decoctiones longas habent præparaciones, & nimium de raro, sequuntur in instanti, unde nunquam foret verificabilis sententia illorum, qui tenent, decoctionem secutam post acceptationem non eximere Acceptantem ab obligatione suscepta; Nihilominus quando, prout hic, debitum, vel creditum ex nulla parte concurrat, nulla dabitur *Doctrina*, quæ in hoc casu obliget Acceptantem ad solvendum. imò repugnat, ut supra, rationi, & æquitati, foret namque patrocinari dolo manifestissimo ejusdem decocturi, qui sciens propriam labentem fortunam circumveniret absentem amicum, & Corresponsalem, & tamen cum inter dantem, & acceptantem litteras Cambij geratur contractus bonæ fidei, iste non tenet, ubi causatur dolo alterius ex contrahentibus, ad trad. per *Bargal. de Dol. lib. 2. rubr. de Dol. dante caus. numer. 12. Mant. de tact. lib. 1. tit. 9. numer. 25.* quos in individuo sequitur *Kot. coram Dmozett. Iun. d. decis. 940. ex n. 8. cum seqq. ubi sub n. 1.* ampliatur obstat dolum, etiam ad effectum retardandi viam & executivam, punctualissime quoque *Sammat. d. contr. 27. n. 69. cum 2. seqq.*

Arque hinc ea omnia, quæ de cætero disertissime adducuntur per *Mansium* in adversa Consultatione, cum hujusmodi dilucidatione casuum de facili prosternuntur; *Authoritates* enim omnes per eundem relatæ loquuntur semper in casu, quo vel adjectus bona, & sincera fide æquivalentiam exbursaverat, aut alio modo creditor erat mandantium, & Scribentium; ac de facto *idem Capic. Larr. in adducta consult. 42.* super qua major, & præcipua vis constitui videtur, loquitur in casu, quo tradita fuerat pecunia effectiva ad ad Cambium, ut *ex numer. 9. vers. quibus tamen, & per tot.* Sed quando, ut ad præsens, ex nullius parte debitum, aut creditum præexistit, sed totum vertebat in comodum, & respectivo dolum illorum de Paulinis & Quaratesijs, qui forte ad protrahendam rupturam curabant, ut *Amsterdami, vel alibi per circuitum à Petrellis, & Sala remissas obtinerent, certe impossibile videtur considerare ullam obligationem in acceptante, quinimò decoctio eorundem de Paulinis & Quaratesijs habenda est tamquam secuta usque sub die 24. Februarij, proindeque & mandatum, & omnia inde secuta debent irritari, bene, & à fortiori congruente receptissima conclusione, quod actus etiam ad favorem Tertij, multoque magis in proprium tantummodò favorem cum supplantatione alterius circumventi sublineri non possunt, quoties gesti sint per proxime decocturum etiam per 14. dies ante, ex celebri *decis. 9. coram Buratt. & cum Rocc. Pignatell. Fenxon. & alijs Rot. in d. decis. 219. numer. 11. & seqq. par. 15.**

Secunda non minus urgens limitatio, seu responsio est, quod cum ex superius firmatis acceptans obligetur, vel uti Mandatarius, vel uti fidejussor, & correus debendi, quomodocumque accipiat, si neque Scribens, neque acceptans est debitor adjecti, acceptatio nocere non potest, nam fidejussio dari non valet, ubi nullum adfit debitum principale neque naturale, neque civile,

cum sit accessoria, & consecutiva ad principalem obligationem, ad *Text. litter. in l. fidejussor 17. ff. de fidejuss. ibi, fidejussor obligari non potest, a jud quem Reus promittendi obligatus non est, cum communiter not. per Scribentes in §. fidejussores Instit. eodem tit. potest namque fidejussor arctius obligari, sed non plus extensive, ut late perpendit *Molin. de contract. disp. 541. plenissime Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 7. par. 1. ex numer. 29. cum plur. seqq. Salgad. in labyr. credit. par. 2. cap. 4. numero 98. & seqq. & in nostris terminis Rocc. d. respons. 10. numero 23. lib. 1. solumque quæstio est apud Doctores, quod ubi Principalis sit naturaliter quidem obligatus, sed non civiliter, ut frequenter accidit in fidejussionibus initis super contractu mulierum, vel minorum, utrum fidejussio corruat, vel potius subsistat, uti videre est apud *Gratian. discept. 122. per tot. Merlin. de pignor. lib. 2. quest. 78. ex numero 11. cum seqq. Metell. observ. for. 37. numer. 19. & seqq. Massol. crimin. legal. ratioc. 71. numer. 7. & seqq. Cirucc. discept. 70. nu. 34. & seqq. Rot. decis. 510. per tot. par. 5. rec.***

Mandatum verò procul dubio per subsecutam decoctionem ante effectivam solutionem, cum tunc adhuc dicatur res integra, censetur de Jure expirare; nam etsi ex sensu *aliquorum* mandatum post acceptationem reputetur irrevocabile, & res integra non dicatur, quando secuta est acceptatio: Attamen conclusio hæc procedit, quando constat de debito Scribentis, vel credito Adjecti, aut de debito ipsius Mandatarij, ut est casus, de quo supra *Disc. 2. numer. 38.* quia de reliquo, donec secuta fuerit solutio, mandatum est revocabile, ut declarando optimè premonuit *Rot. in d. decis. 345. numer. 18. & 19. par. 5. Merlin. Pignatell. contr. lib. 2. d. cap. 11. nu. 22. & 23. Rocc. d. respons. 10. numer. 19.* adeo ut doctissimus *Vinc. de Franch. agnoscens, quod in vim mandati tamquam perperam asserti irrevocabilis sublineri nequit obligatio Acceptantis, firmaverit dumtaxat obligationem Acceptantis ex capite fidejussionis, quæ non cessat ob decoctionem Principalis, & observavit respondendo ad *Sracc. aliosque Rocc. in respons. 4. ex numer. 19. & seqq. lib. 1. ubi strenue insilit in hisce terminis fidejussionis, quod & fateri cogitur Mansius in sua Informatione sub §. prædicta cum seqq. & signanter sub §. siquidem. vers. nihil increst, ubi discurrendo de obligatione, quam incurrit Acceptans, qui de reliquo non existat debitor Scribentis, ad alium Asylum non recurrit, nisi quod Acceptans efficiatur fidejussor ejusdem Scribentis.**

Neque ideirò, ut *idem Mans.* opinatur, ex simplici acceptatione absque antecedenti debito Acceptantis, vel credito Adjecti cum Scribente exoriri potest obligatio de proprio, non autem Procuratorio nomine, *ex quo si Acceptans simpliciter esset Procuratorio nomine obligatus, serviret acceptatio de vento, quia dubium non est, quod Scribens, quousque non sequitur solutio, remanet obligatus, sunt verba Capic. Larr. in d. consult. 42. sub numer. 20.* per eundem *Mansium* registrata; Nam & quis non videt quod hujusmodi verba, & ratio, ac denique autoritas *Capic. Larr. ad amussim* retorquetur, cum præsupponat debitum Scribentis, qui, donec sequatur solutio, remanet obligatus: hujusmodi autem debito præexistente locum

locum sibi quidem vindicat propositio, quod Acceptans effici possit fidejussor, & correus verè, effectivè debendi, at, nisi Scribens ipse sit Reus debendi, dari etiam nequit ista, ut ita dicamus; correitas, & obligatio accessoria, ex Juribus, & *Ambrosianis* supra congestis, frustra que hinc repetendis.

Quamobrè videmus, quod, quidquid abso-
lute dicat *Capic. Latr. ubi supra*, Scribentem non remanere liberatum mediante acceptatione, ad-
28 huc in primis, & ipse *Capic. Latr.* supponit debi-
tum in Scribentis, & *Doctores* passim examinant, & controvertunt hanc propositionem, variasque tribuunt distinctiones, ut apud *Oleam de cess. Jur. tit. 7. quest. 3. Fontanell. decis. 124. & 125. Rot. respons. 3. per tot. lib. 1. Carol. Anton. De Luca ad Franch. d. observ. 303. num. 7. cum seqq.* qui & ipse vel debitum ex parte Scribentis considerat, vel ex parte Acceptantis, quo casu inquit intrare delegationem, ex *Pereir. Gait. & Thor. laudatis sub numero 9. & sub numero 10.* postquam repetiit, Campsorem acceptantem effici fidejullo-
rem, sine beneficio tamen excussionis, discurtit, an Creditor, cui Tracta solvenda est; habeat recursum contra Scribentem ante discussionem Acceptantis, quod in præsentem non est verificabile, cum Balbani, & Contocii nullum creditum habeant cum Paulinis, & Quaratesis; nec etiam cum Petrellis, & Sala: cumque Balbani, & Contocii in substantia gerant figuram adjecti ex causa lucrativa, & in meram gratiam Scribentium, seu mandatum, ob stare eidem debet exceptio
29 decoctionis, quæ Mandantibus, casu quo agerent ad implementum mandanti, resisteret, ex firmatis in puncto per *Card. De Luca de Camb. in suppl. par. 2. disc. num. 2. & seqq.* & latè distinctum fuit supra d. *Disc. 2. n. 37. cum seqq.*

Minusquè turbat, quod juxta consuetudinem, de qua testatur *Scacc. de Commerc. §. 2. glos. 7. numer. 76. Capic. Latr. d. consult. 42. num. 19. Rot. Genven. decis. 93. num. 7.* statim atque sequitur acceptatio, adjectus solutioni acquirat irrevocabilitè actionem adversus Acceptantem, itaut iste nequeat etiam solvere Domino litterarum; Hujusmodi enim propositio diversam ferit quæ-
30 sionem, an Adjectus absque alio speciali mandato ritè agat; & possit actionem exercere contra Acceptantem, sed non efficit, quod semper debitum ex alicujus parte esse non debeat, immò dum inferunt, quod nec Acceptans solvere possit Domino litterarum consequens est manifestum, quod Dominus litterarum esset creditor, ut apud
31 *Scacc. & Capic. Latr. ubi supra: Rot. autem Genven.* quæ idem præsupponit, & firmat, tendit ad obligandum Adjectum ex capite negligentia in exigendo, ut in *d. decis. 93. num. 7. & seqq.* In *decis. verò 168.* ut liquet *sub numero 6.* paritè intercesserat æquivalentia, & creditum pro litteris Cambii obtinendis.

Tertia tandem limitatio, seu responsio ex hucusque deductis ocularitè descendit; nam cum Balbani, & Contocii non sint in aliquo Creditoribus illorum de Petrellis, & Sala, nec etiam illorum de Paulinis, & Quaratesis, hinc proinde quoties Adversarii retinere possent pecuniam indebitè exactam, apertissimè locupletarentur cum aliena jactura, quando è converso Anfaldi, & Milanenses nullam relationem indemnitàtis asse-

qui valerent: unde nè detur occasio retinendi, quod alius sub bona fide deceptus amittit, subintrat in omnem casum remedium illud æquitate legis introductum in *l. si me, & Titium ff. si cert. pet.* propter quam tribuitur actio avocatoria propria rei, vel pecuniæ, quando illa apud alterum remaneret sine causa, vel titulo merè lucrativo, quam æquitatem legis divinam; & nobilem appellat *Bald. in cons. 348. sub numero 1. vers. considerabilis. 1. Calvin de equit. lib. 1. cap. 38. numero 1. & per tot. & ab aliis nuncupatur fundamentum, & basis naturalis æquitatis, ex plenè perpensis apud *Coff. de remed. subsid. remed. 12. per tot. & præsertim sub numer. 4.* ubi cum *Calcan. cons. 28. num. 23. §. 3. vers. ideò,* subjungit, quod hoc remedium in Tribunalibus Mercatorum debet esse tamquam Speculum ante oculos, eandemque æquitatem egregiè extollit, & sequitur *Duaren. in pandect. tom. 2. tit. de reb. cred. si cert. pet. cap. 6. propè fin. §. aliud exemplum fol. mibi 1191. Rot. decis. 77. numer. 23. & seqq. part. 6. Card. De Luca de Rogal. disc. 40. numero 5. & disc. 129. nu. 6. & sub tit. de Credit. disc. 35. num. 57.**

Nec dicatur, quod Balbani, & Contocii teneantur reddere rationem de eadem pecunia Petrellis, & Sala; quia tantum abest, quod isti valeant aliqua actione ad id compellere eosdem de Balbanis; & Contocis, quinimò si Petrelli, & Sala vellent pro eorum interesse judicialiter instare, utique repellerentur, nam & ipsi sine causa: & absque titulo peragerent, non enim alio Jure venire possunt, quam vigore prioris Ordinis dati per Paulinos, & Quaratesios, ideoque eidem obstarent ea, quæ obstarent primis mandantibus, qui nequeunt à palpabili dolo excusari, ut inquit *Card. De Luca d. disc. 33. de Camb. in suppl. numer. 2. in fin. ubi* quod hoc est absolutum; licèt namquè supponatur, quod isti Veneti negociatores iniverint remissam in Civitatem
33 Amsterodami, attamen cum eadem remissa non fuerit effectuatà, vel per eosdem de Petrellis, & Sala steterit, quominus foret impedita per viam sequestrationis, aliorumque remediorum Juris, sibi debent imputare, si ex propria negligentia, & culpa damnum sentirent, non autem ex hoc præjudicium inferre Anfaldi, & Milanensibus, qui præfatos Mercatores Ventos non agnoscunt, nisi tamquam repræsentantes personam decoctorum, ut ad rem animadvertit *idem Coff. d. remed. 12. num. 4. vers. primum est.*

Diximus, quod prædictos Mercatores Venetos non agnoscunt, nisi tamquam repræsentantes personam decoctorum, quia utinam alio modo
34 eosdem agnoscere valerent, haberent enim regressum contra ipsos tamquam Scribentes, ut post *Fab. de Anna, Surd. & Gait.* tradit *Card. De Luca de Camb. disc. 20. numer. 3.* cum cæteris per *Mans. consult. 19. numero 4. & seqq. & consult. 318. numero 3. & seqq. Rot. Genven. decis. 2. per tot. & decis. 9. numero 9.* Verùm quia Tracta secuta est ad computum illorum de Paulinis, & Quaratesis, solvens in hoc casu non contra Scribentem immediatum, qui merum organum, & Instrumentum priorum
35 Mandantium reputatur, sed contra eum, cujus commodo eadem Tracta sonat, sese convertere tenetur, ex *Bursat. cons. 39. numero 5. & seqq. Gait. de credit. cap. 2. tit. 7. numero 2391. & seqq.* perbellè *Card. De Luca d. disc. 20. numero 4.* ubi præsentem casum

casum individualiter figurat, & ulterius sub §. & hoc stante subnectit, quod casus iste, in quo quatuor personæ intervenire, dicatur novus, & adhuc non resolutus, solumque subsistentat, quod nihilominus in substantia sint tres, quia Trahentes
 36 ad commodum alterius illum representant, & in ea facti specie litteræ Cambij confectæ erant mediante æquivalentia, effectiva exbursement, eundemque Card. De Luca laudat, & sequitur aliter Carol. Anton. De Luca d. observ. 303. ad Franch. numero 10. vers. scribens, & in idem conspirat Rocc. respons. 14. numero 7. & 8. libro primo.

Cum igitur à primo ad ultimum non tantum Casus, in quo versamur, existat novus, sed, ut præmonet idem Card. De Luca d. disc. 33. numero
 37 5. in Supplemen. de Camb. pro æquivocis evitandis reflectendum veniat ad diversas eujuslibet casus circumstantias, idcirco quatenus etiam concernit posteriorem epistolam, decernenda procul dubio videtur petita restitutio, tum quia reverà Paulini, & Quaratesij habendi erant longe prius pro decoctis; tum etiam, quia neque ratione fidejussionis sine præexistentia debiti principalis judicari potest obligatoria acceptatio; tum & denique, quia in omnem eventum naturalis æquitas, ac legis autoritas non patitur, quod apud Balbanos, & Contocios remaneat hæc pecunia sine causa in grave præjudicium illorum, qui fuerunt adeo perperam, & dolosè circumventi.

CORNETANA FRUMENTI

PRO ANNONA URBIS,

CVM FRANCISCO FANO.

ARGUMENTUM.

Emptio, & venditio ut dicatur perfecta, quæ requirantur. Et latè tractatur, an, & quando periculum Frumenti empti per Procuratorem sub conditione si non placuerit Domino cedat damno Emptoris, aut Venditoris.

SVMMARIVM.

- 1 Enarratio Facti.
- 2 Resolutio Cause.
- 3 Emptio, & venditio ut dicatur perfecta, requiritur simulaneus consensus Emptoris, & Venditoris, & num. 4. ubi ampliatur.
- 5 Verba vellem emere, seu vellem vendere non important perfectam emptionem, & venditionem, cum ad hunc effectum requirantur verba de præfenti.
- 6 Simplex Velleitas in materia ultimarum voluntatum non importat dispositionem perfectam.
- 7 Mandatarius tenetur diligenter custodire fines, & formam mandati, nec illud excedere potest.
- 8 Mandatarius gerens contractum pro Mandante potest in eo apponere conditiones, & pacta favorabiliora, licet in mandato non expressa.
- 9 Argumentum à discretivo modo loquendi est in iure validissimum.
- 10 Contractus dicitur imperfectus, quoties ejus con-

clusio pendet à placito, & voluntate Contrahentium.

- 11 Periculum rei vendite spectat ad Venditorem ante conditionis eventum, quando venditio facta est sub conditione, & num. 13.
- 12 Verbum si placuerit in contractu emptionis an importet conditionem resolutivam, vel suspensivam.
- 13 Emptio, & venditio conditionalis dicitur perfecta ante purificatam conditionem quoad effectum penitentia, secus autem respectu periculi.
- 14 Periculum rei vendite sub conditione, spectat ad Emptorem, si agatur de simplici deterioratione, secus autem si de totali peremptione rei, quia tunc pertinet ad Venditorem.
- 15 Emptio, & venditio facta cum reservatione assensus Superioris dicitur imperfecta, donec idem assensus intercedat.
- 16 Verbum remaneat ad differentiam alterius redeat excludit præcedentem abdicationem, & solum importat continuationem, & perseverantiam ut prius.
- 17 Condicio resolutiva præsupponit actum perfectum, & purum, licet resolvibilem.
- 18 Apoca oneratoria impressa magis attenditur quoad verba manuscripta superaddita à Partibus, quam quoad impressa, que se habent veluti formularium, & num. 20.
- 19 Industria persona quando est electa, non potest alius ejusdem persona vices supplere.
- 21 Veritas potius, quam quod scriptum est, attenditur in Contractibus.

DISCURSUS VI.

Obtulit Franciscus Fanus vendere de Horreis Cornetanis rubra 200. frumenti
 1 Annonæ Urbis, cumque Præfectus ejusdem Annonæ mandasset ejus Ministro in eo loco residenti, quod eadem rubra 200. recognosceret, & cribraret à segno, che possa essere recipiente, & deinceps illud consignaret Naviculario, prædictus Minister, five illius filius non bene conveniens circa qualitatem, seu cribrationem de frumento faciendam cum Agente Francisci, tandem cum eodem Francisko concordavit, quod ubi frumentum non placeret Præfecto ipsius Annonæ, illud remaneret ad compucum ipsius Francisci.

Sub hac itaque conventionem dum supra Cymbam transvehabatur ad Urbem idem frumentum, contigit ipsius Cymbæ Naufragium, exortaque proinde est disputatio, cujus damno, & periculo cesserit Naufragium: Et Ego ex parte Annonæ post plures propositiones habitas in Tribunali Camera, & resolutiones Fano favorabiles evocatus ad scribendum, scripsi prout sequitur, ac etiam deinceps eum sensu Veritatis bonum jus assistere putabam Annonæ: sed Causa rursus
 2 pluries proposita, & suspensis præcedentibus resolutionibus, finem ex amicabile compositione recepit.

Regula nimium vulgata est, quod ad effectum, ut contractus emptionis, & venditionis dici mereatur perfectus, & consequenter translativus domini ad commodum, & periculum Emptoris,
 3 necesse existit, consensum Emptoris, & Venditoris uno, eodemque tempore insimul jungi, & intervenire, per Text. in l. Prout quisque ff. de solution. & l. ab emptione ff. de pact. Surd. cons. 136.

numero 21. De Mont. in tract. de empt. 5. quest. principali numero 47. Moz. de contract. sub titul. de empt. & vendit. cap. de subst. empt. Nicol. Catan. conf. 16. numero 7. & seqq. Hermosill. ad leg. partitar. fr. in addit. ad Lopez. glos. 1. l. 9. tit. par. 5. numero 2. & seqq. fol. mihi 462. ubi sub numero 6. ampliat cum Gutierrez. de gabell. quest. 18. num. 8. quod facta venditione ad placitum Emptoris, iste illicò debeat attendere, nec sufficiat, quod die sequenti placeat, & concordat Rot. coram Buratt. decis. 786. num. 5.

Huiusmodi autem simultanea conjunctio consensuum nullibi in presenti casu verificatur; si enim spectemus Epistolam Præfæcti, hæc procul dubio consentum expectabat Francisci, ibi, *Vorrei due righe di V. S.* & per consequens nullam præferunt perfectionem, ut in specie de verbo *vellem* in hac ipsa materia Emptionis, & Venditionis; glos. est originalis in l. *In Vendentis in fine*, ibique Cyn. numero 5. Bald. numer. 27. Salicet. num. 11. C. de contrahend. emptio. Mantie. de tacit. lib. 4. tit. 3. numer. 15. Fabian de Mon. dicta quest. 5. principali numero 15. de emptio. & vendit. Gratian. discept. 545. num. 43. & 44. Mart. Medic. exam. Senen. 5. numero 45. & 46. & in terminis ultimarum voluntatum Rinin. lun. conf. 412. num. 37. & 38. Honded. conf. 46. num. 36. vers. *Voluntas*, Magon. decis. Lucen. 81. numero 23. Ryb. de Testam. cap. 6. ex numero 139. cum seqq. Capic. Latr. decis. 140. num. 23. vers. & illa verbo, Rot. decis. 151. numer. 12. & 13. par. 14. rec.

Idemque, & clariùs dicendum est respectu commissionis directæ Falgario Ministro ejuldem Annonæ, in qua non liberè, & absolutè, sed limitatè mandatur, ut Frumentum debeat esse *riconosciuto, crivellato, e girato secundo il bisogno, à segno possa esser recipiente*; Ideoque priusquam Falgarius uti Procurator, & Minister Annonæ dare possit ullam perfectionem contractui, necesse erat, quod ista qualitas adesset, & ab ipso recognosceretur, aliàs excessisset fines mandati, quod facere non poterat, ex congestis per Hermosill. ubi supra glos. 5. leg. 48. tit. 5. par. 5. n. 1. & seqq. Purpurat. conf. 466. numero 19. Rot. decis. 79. numero 2. & seqq. par. 6. & decis. 7. numero 5. & seqq. par. 8. Urceol. de transact. 9. 14. numero 1. licet è converso possit Procurator, vel Minister ad majorem cautelam apponere condiciones suspensivas, vel pacta Constituenti favorabiliora, quantumvis in mandato non expressa, ut tradit Alex. in l. *si quis mihi §. si coram ff. de acquir. hered.* cum alijs per Rot. decis. 247. numero 2. & 3. coram Card. Cerro.

Maximè quia in eadem commissione manifestè adest discretiva, quoniam cum illa etiam respiret rubra 100. frumenti pro usu proprio Francisci, ipsorum respectu injungitur, *E questo Grano sia di che condizione si voglia*: quando autem pertractatur de alijs rubr. 200. ad usum Annonæ, præcipiuntur superiùs recensitæ condiciones, proindeque eò magis convincitur, Falgarium non potuisse liberè, & absolutè Granum pro Annona recipere, sed conditionaliter, & qualificativè, juxta validissimum argumentum, quod à discreto modo loquendi semper emergit, ad tradita per Paris. conf. 50 numero 15. lib. 4. Menoch. conf. 85. numero 110. vers. *Quod non fuerit*, Rot. decis. 264. num. 4. par. 11. & decis. 393. num. 11. & 12. parte 18.

Verùm defectui potestatis adjungitur alter voluntatis, quia Falgarius discordavit, remittitque controversiam arbitrio, & placito Præfæcti, sicque cum oporteret de novo conjungi Partium consentum, contractus procul dubio remansit imperfectus, ut benè ad rem *Tex. in l. Inter stipulantem, §. si St. cum, & ibi glos. ff. de verbor. obligat. Urceol. de transact. quest. 10. numero 23. & 24. & in puncto emptionis Rot. coram Pamphil. decis. 523. numero 7. & decis. 681. numero 11. parte 4. tom. 3. rec.*

Atque hinc cum approbatio contractus penderet ab illa conditione *si placeret*, locum sibi vindicat ea propositio, quod periculum ante approbationem, & degustationem secutam non attinet ad Emptorem, & Gomez. var. tom. 2. cap. 2. num. 32. vers. *undè etiam*, Moz. de emptio. cap. de accident. emptio. numero 27. Afflic. decis. 399. numero 10. Molin. de contract. disput. 366. vers. *Inter res*, Nicol. Burgund. de pericul. & culp. in contract. cap. 7. numer. 17. Capic. Latr. conf. 139. numer. 14. & 15. Carpzov. de Jurispr. Foren. par. 2. Constit. 23. defin. 12. numero 6. & 7. Tréutler. select. disput. tom. 1. disput. 28. thes. 8. in fin. litt. d. vers. *aliud enim est*, & in puncto rei degustandæ, Scheplitz in promptuar. Jur. tit. 14. §. 11. numero 9. cum duob. seqq. Georg Struv. in pandect. exer. 18. thes. 34. post med. vers. *p. præter ad mensurationem*, Pegas. resol. for. cap. 3. numero 145.

Nec dicatur, quod illa verba *non piacendo à Monsignor Prefatto, resti à conto del Signor Francesco Fani*, importare videantur conditionem resolutivam, non autem suspensivam, ad *Text. in l. si res 3. ibique glos. ff. de contrahend. emptio. & in §. Emptio, verbo placuerit Instit. de empt. & vendit.* in quibus fieri videtur distinctio inter verba affirmativa *si placuerit*, & negativa *si displicuerit*: Plures enim evidentissimæ subintrant responsiones, quarum singulæ de per se sufficiunt, insimul verò junctæ dubio exuberant.

Et primò, quod memorata distinctio loquitur dumtaxat, & procedit ad alium extraneum effectum, nempe, ut contractus, adhuc censetur perfectus, dominiumque forsan reputetur translatum quoad illicitam pœnitentiam, & retractationem, sed non habito respectu ad periculum, cujus gratia placencia, sive displicencia Præfæcti requirebatur; Non enim valet argumentum, contractus fuit perfectus, & dominium translatum, ergò periculum pertinet ad Emptorem, ut per celebrem Theoricam Baldi in l. *necessario 8. ff. de pericul. & commodo rei vendit. cum concordant.* latè advertit Mans. consult. 5. numer. 15. egrigie Surd. conf. 38. numero 11. & 12. Gratian. discept. 514. num. 18. Gutierrez. de Gabell. quest. 7. numero 18. Hermosill. ubi supra glos. 3. l. 23. tit. 5. numero 1. fol. mihi 532. & alios congerit Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 3. lit. P. §. 17. num. 3.

Secundò certius, quia id locum haberet, quoties ageretur de simplici deterioratione frumenti; tunc enim objici posset, quod eadem deterioratio secuta post consignationem, & antequàm frumentum recognosceretur à Præfæcto, cedere deberet incommodo Annonæ, secus autem in presenti, ubi totum Granum peremptum est, adeout deficiat extrerum necessarium conventæ placentiæ, sive displicentiæ, secundum ea, quæ optimè per *Text. in d. l. necessario ff. de pericul.*

pericul. & commod. rei vendit. Gomez. var. resolut. dicto tom. 2. cap. 2. de emption. & vendit. ante num. 35. vers. Item predicta, De Marin. resolut. cap. 239. numero 5. & seqq. tom. 2. & omnium melius Hermosill. ubi supra glos. 1. & 2. l. 26. tit. 5. par. 5. numero 3. ubi supponendo totum id, quod probari intenditur per d. Text. in l. 3. de contrahend. emption. nempe quod contractus valeat ex tunc, per hæc verba respondet, si verò in totum res pereat periculum est Venditoris, quia licet contractus valeat ex tunc, non reperitur res, quæ fuit vendita, & si dicamus, quod retrahatur, non reperitur extremum habile a quo, (scilicet res) ut scilicet inducatur, bene etiam distinguens, & rationem assignans Altogr. ad. conf. 13. numer. 1. lib. 1. Giballin. de univ. rer human. negoc. tom. 2. lib. 4. cap. 4. confect. 4. numero 8.

15 Tertio, quoniam eadem distinctio, & respectivè censura d. Textus in l. 3. congrueret, quoties pertractetur de emptione & venditione celebrata inter principales inter se directè contrahentes; sed minimè applicatur rei gestæ per Ministrum, & Procuratorem, cum enim iste reservaverit beneplacitum Superioris, donec illud intercesserit, contractus remanebat in pendulo, ut in terminis de alienatione facta salvo beneplacito Domini habetur per Salgad. in labyrinth. Credit. par. 1. cap. 33. numero 1. & seqq. & latè firmatum fuit in Romana, seu Albanen. Vineæ 20. Junij 1670. coramb. m. Albergato impressa decisione 81. post. Torr. de pact. futur. success. ex numero 19. cum pluribus sequentibus.

16 Quarto, præter omnem hæsitacionem, quia Falgarius post ea verba non piacendo &c. non dicit ritornò à conto del Signor Francesco Fani, quod aliquo modo præ se ferret effectum pacti resolutivi, sed resti à conto; verbum siquidem remaneat, ad differentiam alterius redeat, importat inabdicationem dominij, & perseverantiam in antiquo statu, absque ulla penitus alteratione, ad Text. in cap. si ex bono de pœnit. distinct. 4. l. sed si manente ff. de precar. l. sed hoc ita ff. de re iudic. amssione ff. de capit. dimmut. Bero conf. 204. numero 6. vers. & eo iure lib. 1. Ubald. decis. 114. numer. 10. vers. & dicta conclusio confirmatur, Merlin. decis. 547. numero 7. & in rec. decis. 630. num. 34. par. 4. tom. 3. & coram Coccin. decis. 1784. num. 62. repetita in 5. par. rec. decis. 197. numero 79. quodque è converso de natura pacti resolutivi sit actum præsupponere perfectum & dominium jam translatum, itaut dici debuisset, ritornò à conto del Sign. Francesco, Card. de Luca de Regal. disc. 24. in fin. & de Donat. disc. 12. ex nu. 4. & de Success. disc. 21. num. 8. & ante eum Menoch. conf. 262. nu. 12. Merlin. Pignatell. conur. for. cont. 2. cap. 40. nu. 1. & 2. Rota decis. 103. num. 31. par. 15.

Cæterum nulla vis fieri potest super dicto Tertium probare contendentium, quod frumentum foret requisitæ qualitatis quodque Apoca oneratoria easdem optimas qualitates præsupponat; quatenus enim pertinet ad dictum assertorum Testium, ultra exceptiones animadvertas in facto, satis est respondere, quod cum Fanus passus fuerit conveniri super orta differentia circa eandem qualitatem, Che non piacendo resti à suo conto, ipsius propterea confessio quodcumq; genus contrariæ probationis excludit, ex vulgatis. Quovero ad Apodixam onerationem, nulla venit

18 faciendæ consideratio super verbis in formula impressa recensitis, sed inspicienda est præfata magis aperta Partium conventio, ut in puncto optimam adducendo rationem respondit Rota in Romana Assesurationis 13. Maij 1676. §. nihilo refragantibus cum seq. coram Card. Taya, cujus particula recensetur in calce, quæve fuit postmodum in alijs ejusdem Causæ propositionibus confirmata.

Denique pro coronide insurgit aliud de per se discretum motivum, & fundamentum, videlicet, quod cum rota perfectio Contractus deducatur ex facto filii ipsius Falgarij, hoc ipsum eundem contractum, quatenus aliquo modo Annonæ præjudicare posset, infringit; quia cum commissio directa esset illius Patri, & ex supra ponderatis exigeret perscrutationem qualitatum frumenti, electa idcirco noscebatur industria Personæ ejusdem Patris, & consequenter non poterat alius ejusdem vices supplere, ita Paris. in consil. 47. num. 88. & 89. lib. 1. lason. in l. 1. num. 24. ff. de Offic. Procurat. & post Caldas de emption. cap. 15. num. 50. Hermosill. glos. 5. l. 48. tit. 5. par. 5. nu. 23. fol. mihi 679. Cyriac. contr. 384. num. 16. & 17. Attolin. resolut. 22. per tot.

R. P. D. T A Y A.

Romana Assesurationis.

Mercurij 13. Maij 1676.

In decis. 13. Junij 1674. hodie DD. steterunt] &c.

Nihilo refragantibus dictis verbis formulæ generalis impressæ, dall' hora, che saranno carichi, & cominciati à caricare, aliisque sequentibus assesuratione d'ogni pericolo di fuoco, depreddazione, & gettito in Mare.

20 Quia sicuti dicta verba sunt impressa in formula generali adinventæ pro assesuratione Mercium, & effectum onerabilium, ita quoque ibidem referuntur ad ipsas Merces, & effectus onerabiles, pro quibus in formula est impressum ab initio magnum illud spatium, in quo tribuitur id, quod super re assesurata Partes paciscuntur; & in eo spatio post scriptam, conventamque assesurationem Cambij Maritimi sequuntur supra relata verba, condictiarazione, che in caso di sinistro non sia tenuto l'Assesurato à mostrar' altro, che la semplice scrittura del Capitano, &c. ex quibus sequitur, quod Contrahentes adaptando conventionem assesurationis naturæ contractus Cambij Maritimi, (in quo non requiritur oneratio) voluerint, ut par erat, in hoc recedere à formula impressa de oneratione loquente, & de illa nullam habere rationem, non solum, quia in illo magno spatio expresse convenerunt, nil aliud esse ostendendum ab Assesurato, quam simplicem scripturam Cambij, in qua expresse quoque conventum est Cambium Maritimum deberi, sive Navis rediret vacua, sive plena, ibi, etiam che venisse senza carico alcuno, e doverò pagare vuoto per pieno: Sed etiam quia post verba impressa, dall' hora, che saranno cominciate à caricare, pro illorum limitatione, & relative ad ea, quæ scripta fuerunt in magno spatio superiore scripserunt, in tutto come sopra, habita relatione ad contractum Cambij Maritimi,

Maritimi, quæ ratio indicat, quod clausulæ onerationis, ignis, deprædationis, & jactus in Mare erant omninò extraneæ; & inapplicabiles credito Cambii; Et proinde supradicta verba vel intelligenda sunt, quando formula Assècurationis impressa adhibetur pro Mercibus trajectitiis, vel attendenda non sunt in casu præsentis, cum in contractibus potiùs rei veritas, quam scriptura inspiciatur, l. 1. C. plus valer. quod agit. Rota coram Burat. dec. 113. num. 22.

LIBURNEN. GIRANI
PRO ANSALDIS, ET MILANENSIBUS,
CVM JO. ANTONIO HUYGENS.
ARGUMENTUM.

De eadem matetia, de qua in *Discursu* præcedenti, & an periculum frumenti cum pretio in singulos tumulos distributo durante dilatione ad recipiendum conuenta spectet ad Venditorem, vel ad Emptorem. Utrùm sufficiat, quod Venditor ordinem de recipiendo fecerit, & Emptor acceptaverit, & inchoaverit receptionem; & aliqua de interesse quanti plurimi debito ad favorem Emptoris.

SVMMARIVM.

- 1 Facili series.
- 2 Periculum rerum consistentium in pondere, numero; vel mensura ante ponderationem, numerationem, vel mensurationem spectat regulariter ad venditorem.
- 3 Ordo, vel Mandatum de consignando non importat consignationem, & aliud est mandatum de faciendo, aliud ipsum factum.
- 4 Ordo, vel mandatum alicui Banco, vel Mercatori directum non sufficit in creatione Censu loco numerationis in eo requisita, & num. 5. ubi de ratione.
- 6 Tempus ad mensurandam rem emptam facit suspendere contractum emptionis, donec vel ipsum tempus fuerit elapsum, aut receptio secuta.
- 7 Tempus non currit, nisi purificata conditione. Et si fuerit à Contrahentibus assignatum non currit, nisi post actum, qui ex conventionione, vel de sui natura debet præcedere, ibidem.
- 8 Qui ex conventionione habet tempus ad exhibendum cedulam sibi consignatam non dicitur in mora, si durante tempore non exegit, nec interim ejus est periculum nominis exigendi.
- 9 Dilatione durante ad recipiendum nulla currit mora, vel periculum, & num. 10. ubi ampliatur, etiamsi quis recipere incœperit.
- 11 Interesse quanti plurimi debetur à venditore, nisi consignaverit in tempore frumentum. Maxime, si venditor non haberet reverà dominium rei, quam vendidit, num. 12.

DISCURSUS VII.

1 Merunt Laurentius de Ansaldo, & Cosmus de Milanensibus Socii in Ratione Bancaria

Liburni ab Antonio Huygens tumulos, seu Saccos 2000. frumenti, mediante consueta interpositione publici Proxenetæ, unde in istius libris appolita de more legebatur partita venditionis hæc verbis concepta, *Vende il Sign. Gio. Antonio Huygens à Signori Ansaldo, e Milanese Sacca 2000. ò quelli saranno di grano in Magazzino à lire 21. il sacco, tempo un mese di rispetto, tanto per ricevere, che per il pagamento, &c.*

Cumque in executionem præfati contractus solummodò sub die 29. ejusdem mensis Decembris Joannes Antonius opportunum ordinem, seu mandatum de consignando cuidam Custodi directum consignasset Emptoribus, isti eundem ordinem incontinenti ostenderunt Custodi, atque declarando sese paratos ad inchoandam Grani receptionem, interim ordinarunt eidem, ut Saccos 350. cuidam Naviculæ Patrono consignaret, idque de facto Custos adimplevit.

Verùm cum deinceps consimile mandatum sub die 30. ejusdem mensis, super aliis tercentum Saccis alteri Patrono consignandis, fuisset à Custode sub die 3. Januarii demandatum pariter executioni; Evenit, quod ex abrupto die 10. sequenti idem Custos ad Ecclesiæ confugit asylum, asserendo, frumenta sub ejus cura relicta defecisse.

Quamobrem suborta difficultate, & controversia inter Joannem Antonium Venditorem, & enunciatos Socios Emptores, cujus damno, & periculo defecerit frumentum, in sensu etiam Veritatis existimavi, ad Venditorem pertinuisse.

Tota siquidem (dicebam) disputatio restringitur ad celebrem discussionem l. 1. & 101. tit. ff. & Cod. de pericul. & commod. rei vend. ad quem nimirum deficientiæ casus spectare debeat, atque super hoc resolutivè procedendo existimarem, quod ad Antonium Venditorem attineat; cum enim in præsentis peragatur de venditione rei consistentis in mensura, ac de pretio in singulos tumulos distributo, ibi, à lire 21. il sacco, indubitata subintrat conclusio, quod ante secutam numerationem, dominium remanere dicitur penès ipsum Venditorem, omneque infortunium exinde contingens illius incommodo cedere debet, ex *Texti. individuali in l. quod sepe 35. §. in his ff. de contrah. empt. & in l. 2. C. de peric. & commod. rei vend. cum concord. per Fabr. in Cod. eod. tit. lib. 4. tit. 32. defn. 1. Mangil. de evict. quest. 101. n. 1. & 2. Rebell. de oblig. Insti. par. 2. lib. 9. quest. 15. à num. 15. Grat. discept. 549. num. 14. & seqq. Card. De Luca de Regal. disc. 118. num. 3. Sertorius in conf. unic. impress. post responsa Sadarini sub num. 51. vers. contra Baldum.*

Neque juvare potest Antonium, unicum refugium ordinis. seu mandati de consignando, ut supra, per eundem facti usque sub die 29. Decembris, quasi quod ab hujusmodi mandato resultare valeat propriæ obligationis adimplementum: Quoniam clara emicat in Jure responsio, quod aliud sit mandare, aliud consignare, aliudque mandatum conscribere de faciendo, & aliud ipsum factum, prout infinitis propemodum exemplis edocendo firmarunt *Alex. conf. 1. nu. 4. lib. 5. & prius conf. 90. n. 9. lib. 2. Surd. conf. 52. nu. 13. & conf. 372. nu. 1. Rota decis. 161. nu. 11. & 12. coram Bichio, & dec. 27. num. 7. par. 16. & dec. 64. num. 7. par. 18. recentiorum.*

Quodque reverà multùm, totoque Cœlo distent simplex mandatum, seu ordo ab effectiva consignatione, nimis ad rem animadvertunt *Dolores* in terminis creationis Censuum ad formam Bullæ B Pij. V. juxta quàm cum requiratur effectiva numeratio pecuniæ, transit hodie sine controversia, quod non sufficiat simplex ordo, seu mandatum alicui Mercatori directum de solvendo pecuniam, seu pretium creationis ejusdem Censuum, ad effectum, ut dici valeat facta, sive secuta numeratio, prout post *Cenc. de Censib. aliosque* tradit *Card. de Luca disc. 4. num. 5. de Censib. Rota coram Cavaler. decis. 155. num. 2. & in Licien. Censu 7. Maij 1655. coram Priolo impressa decis. 11. num. 5. & seqq. par. 12. recent. & decis. 495. num. 5. & seqq. par. 14. & in Neapolitana Censu 18. Junij 1673. coram Albergato Decano, cum alijs elaborate collectis per Sabell. in summ. divers. tract. tom. 1. lit. C. §. 12. numero 1.*

Idque sub evidenti, palpabilique ratione, quia plura possunt accidere inter mandatum, ac ipsam effectuationem mandati, propter quæ subsequi non possit numeratio, aut consignatio, unde de facto contingat illud idem, quod ad præsens evenit, videlicet defectus rei consignandæ, seu numerandæ de tempore petitionis factæ per eum, qui præfatum ordinem acceptaverat, ad ea, quæ in supradictis terminis observando refert *Carain. De Luca d. disc. 4. n. 5. de Censib. Rota decis. 11. nu. 9 & clarius dec. 228. n. 13. par. 12. recent. & d. decis. 495. nu. 7. & seqq. par. 14.*

Facilius autem, sine hæsitatione in casu nostro, ubi mensuratio faciendâ non erat incontinenti, sed Mensis ad recipiendum frumentum inter Partes reperiebatur assignatus; Ideoque ne præfatum intervallum retorqueatur in odium illius, ad cujus favorem adjectum fuit, profectò dicere oportet, quod usquequò Mensis elapsus non fuerit, semper in suspensio remanserit effectus præfate mensurationis omninò, ut suprà, faciendæ, quodque ipsum tempus non incœperit decurrere, nisi prius purificata conditione, & ordine consignato, per *Text. in l. 3. §. si quis heredi ff. de statu liber. glos. in l. illa stipulatione si Kalen. ff. de verb. obligat. Soccin. conf. 76. lib. 1. quem refert, & sequitur Tiraguell. de retract. lignag. §. primo gloss. 10. numero 49. & seqq. Antonell. de temp. legal. lib. 1. cap. 22. numer. 1. Rota apud Spad. conf. 315. numero 11. lib. 2. & coram Coccin decis. 1280. numero 11. & coram Duran. decis. 365. numero 19. & seqq. ubi sub numero 22. per *Text. in l. tali in princip. ff. de Jur. dot. cum concord. an. tradit tempus à Contrahentibus assignatum non currere, nisi post actum, qui de sui natura, vel ex conventionem debet præcedere.**

Et quidem prædicta temporis adjectio intolerabile potius præjudicium importaret contra omnem verisimilitudinem, ac intentionem Partium, quæ voluerunt tribuere, ac respectivè recipere *Mensem di rispetto tanto per ricevere, quanto per il pagamento, quoties dato ordine de consignando, consignatio deberet haberi profacta, ac non duraret respectus, seu commoditas oblata per Mensem ad recipiendum; cogere enim ad illud, quod commodè fieri non potest, ac propriæ resisti conventioni, inurbanum esse declamat Dec. in l. periculum in fin. ff. si cert. pet. & cum eo Rota coram Casp. q. decis. 266. num. 7. par. prima, quam*

sequitur *Cavaler d. decis. 155. nu. 2. quæ loquitur in terminis Cedula datæ ad exigendum, & superaddito Olee de cess. Jur. Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 1. lit. C. §. 12. nu. 4.*

Atque ex his exclusâ manifestè remanet mora, sine qua impossibile est, quod ante numerationem, seu mensurationem actualitèr factam periculum rei venditæ transeat in Emptorem, quoniam durante dilatione ad aliquid faciendum, nulla valet imputari negligentia, quæ inter est more, ut ex *Bald. in rubr. C. de usur. in fin. optime tradit Mangil. de evict. q. 94. numero 1. & magis præcisè Posth. resol. 114. numero 10. & seqq. usque ad fin. ubi quod ita fuit judicatum etiam puncto receptionis, seu consignationis inchoatæ, & non finitæ, & generaliter habetur firmatum per *Rot. decis. 94. numero 5. p. st. Merlin. de pignor. & decis. 419. numero 13. parte 16. recent. Card. Cerr. decis. 706. nu. 4.**

Dum igitur ex hucusquè ad evidentiam deductis apparet, quod numquam secuta dici potest mensuratio, & consignatio ipsius frumenti, quodque pro ea ex parte Emptorum de præsentî insistitur, illaque per Antonium denegatur, perneccesse sequitur, quod non solum liberatio competit à petito residuo pretii, sed etiam ab Emptoribus ad damna, & interesse peragi valet, habita ratione quanti plurimi frumentum vendi potuisset, prout sub hisce præcisè verbis individualitèr respondit *Rota in Romana Grani 13. Novembris 1641. coram Card. Cerro impress. decis. 471. numero 2. & 3. par. 9. recent. postmodum confirmata decis. 489. numero 2. ead. par. 9. & generaliter de eo, est obligatus tradere frumentum Pacion. de locat. cap. 37. n. 62. cum seqq. Rota coram Duran. decis. 346. per tot.*

Istaque etiam deducuntur cum præsupposito, quod reverà quantitas frumenti venditi, in Horreo, ac de libero dominio venditoris existeret, quando fuit celebrata venditio; quoniam si illa tunc non adesset, ejusque interessentia probata non remaneret per Antonium, nullus profectò scrupulus remaneret, quod supradicta damna, & interesse deberentur, ex quo cessaret identificata verificatio casus fortuiti in ea re, ac Venditor teneatur ex integro ad observantiam Contractus, quæ prædictum parit interesse, ad *l. quod sapè §. si res vendita in fin. ff. de contrahen. empt. & ex Text. in l. 1. ff. de act. empt. bene notat Mangil. de evict. quest. 11. num. 24. & 25.*

Resolutio istius Causa habebitur in sequenti Discursu.

IN E A D E M C A V S A.

A R G U M E N T U M.

Perpenditur, declaratur, ac responderetur *Mans. consult. 5.* Periculum rei venditæ ad quem spectet, si fuit vendita in toto, vel in parte: Et differentia venditionis factæ ad corpus, vel ad mensuram pro effectu periculi. Verba, *quosquos sint* vel *quantumcumque sint*, an, & quomodò importent totalitatem. Emptor quando dicatur in mora recipiendi; & ex ejus scientia, quod res, stet in tali loco, vel si dixerit Custodi, ut illa maneret ad sui dispositionem, an censeatur etiam suscepisse periculum.

S U M M A R I U M.

- 1 Resolutio Cause.
- 2 In Iure nihil est tam sanctum, cuius contrarium, apparente aliqua ratione, attentari non possit.
- 3 Manf. consult. 5. & Ioseph De Rosa consult. 68. plenè perpenduntur, & declarantur, & num. 9. & 10.
- 4 Doctorum dicta non sunt attendenda, quando Iura sunt clara in oppositum.
- 5 Text. in l. quod sæpe, §. in his, juncto §. ergo & si grex sit. de contrah. empt. & ejus intellectus, & num. 7.
- 6 Emptio ad effectum periculi differt, si fuerit celebrata sub unico precio, vel distributa in singulas res venditas.
Periculum in venditione rei numeranda ante numerationem contingens pertinet ad Venditorem, ibidem.
- 8 Venditio Gregis importat universalitatem, & totalitatem, & tamen si in singula capita fuit pretium distributum, ante numerationem est Venditoris.
- 9 Bald. in l. sicut 12. sub num. 1. C. de act. empt. & ibi Paul. de Castr. sub numero 4. in quibus terminis procedant, & an eorum sententia sit vera.
- 10 Venditione facta totius Frumenti, vel Vini, an dicatur ad corpus, vel ad mensuram ad effectum augendi, vel minuendi pretium, & numero 11. ubi referuntur impugnantes Baldi & Castrensis.
Et quid ad alium effectum periculi, num. 12.
- 13 Venditio dicitur facta ad mensuram, quando fuit incœptum à mensura, non à corpore.
- 14 Pro sustinendo uno inconuenienti necesse est alia sequi inconuenientia.
- 15 Venditio facta de certo numero rerum cum adjuncto, & quotquot erunt, seu, ò quelle saranno, an dicatur ad corpus, vel ad mensuram.
Quid, si pretium fuit constitutum pro singulis rebus numerandis, num. 16.
- 17 Verba quantumcumque sit, quid importent.
- 18 Mensura quando dicatur adjecta demonstratiuè, vel limitatiuè.
Et quid operetur mala expressio mensura, si fuerit facta scienter, ibidem.
- 19 Doctoribus Consulentiibus non est fides adhibenda, nisi inspecto fine, quem habuerint Cause.
- 20 Scientia, quod Frumentum, vel res vendita maneret in tali loco, non facit, quod periculum sit Emptoris scientis.
- 21 Interesse quanti plurimi debetur per Venditorem Emptori, quando fuit venditum Frumentum in genere generalissimo, secus si de illo certo loco, vel specie.
- 22 Mora non potest imputari Emptori, si non leuauit rem venditam durante dilatione ad recipiendum.
- 23 Posth. resolut. 114. in quibus terminis loquatur.
- 24 Periculi ad effectum cautela est, quod Venditor interpellet Emptorem, ut sciat, rem stare ad sui periculum.
- 25 Periculum an sit Emptoris, si ordinauit Custodi rei empta, ut rem teneret ad ejus dispositionem, & numero 28.

- 26 Articuli non admittuntur, ubi materia articulata sit irrelevans.
- 27 Domini translatio in Emptorem fieri potest ad triplicem effectum, & qui isti sint.
- 29 Venditor, secuta perfectione venditionis, itaut non possit pœnitere, non potest amplius disponere de re vendita.
- 30 Clausula constituti licet importent traditionem fissam, non facit, ut periculum transfundatur in Emptorem.
- 31 Iudex quid debeat observare in prebenda fide Testibus.
Et præsertim in materia perfecti contractus emptionis, & venditionis, ibidem.

DISCURSUS VIII.

Postquam edideram Responsum, de quo in præcedenti Disc. fuit per modum objecti allegata Consultatio Mansii la 5. quæ prodiit ferè in simili casu, ac firmat, periculum Frumenti pertinuisse ad Emptorem. Sed ego altiùs reassumpta materia perstiti in eadem opinione, ac respondendo eidem Mansio tum ex dissimilitudine illius casus, tum etiam ex ipsis principiis Juris, & punctualitate Doctrinarum demonstravi, fundamenta Mansii subsistere non posse, & prout

Ego censui, fuit iudicatum in Consulatu Mercatorum Pisis residente, prævio Voto Assessoris, qui tunc erat Eques Franciscus Maria Ceffinius, Primarius Universitatis Pisanæ Lector, & nedum Jurisprudentiæ valde peritus, sed etiam humanioris, & politioris litteraturæ ornatissimus, & sub quo mea Tyrocinia posueram in meis Studiis neoterics.

Causa ista pro meo iudicio adeò videtur clara, & palpabilis, ut quatenus pertinet ad punctum liberationis à pretio per Venditorem expetito, dici procul dubio mereatur indigna omni disputatione, nisi fortè etiam in præsentì verificetur effatum illud Senatus Mantuani apud Sord. decis. 272. numero 37. in fin. quod eo ventum est, ut nihil sit in Jure tam sanctum, cuius contrarium apparenti aliqua ratione attentari non possit.

Siquidem, quidquid dicat Aloysius Mansius de cætero apud Me præcipuè æstimationis in sua consult. 5. quæ tanquam punctualis circumfertur, ille profectò non bene videtur degustasse sensum, litteram, & rationem Textus in l. quod sæpe §. In his, ff. de contrahen. empt. cujus verba licet idem Auctor inducere procuret, nihilominus adeò sunt aperta, ut si etiam centum Doctores adduceret in contrarium, adhuc prædicti Textus censura non posset evitari, & criticari, ad ea, quæ latè in proposito dixit Rota in Romana dotis 29. Novembris 1669. coram Bourlemont in ordine la 214. numero 10. & sequen. & signanter numero 14. par. 15. recent.

Germana etenim distinctio ejusdem Textus in eo solummodò versatur, An pretium fuerit distributum in singulos modios frumenti, sive potius pro toto grano unicum pretium apud Partes fuerit conventum; non autem, ut præten-

dit Mansius, residet in inspectione, An dictum fuerit in contractu, quod vendebatur totum frumentum, vel potius aliqua pars ipsius frumenti: Nam quoties, ut ad præsens, in singulos Saccos

apparet pretium distributum, non aliter dici valet perfecta venditio, quam si iidem Sacci successivè fuerint numerati, sub ea potentissima ratione, quod sicuti conventa venditione sub uno pretio, & ut Prudentes nostri loqui solent, per aversionem ut per *Schepfli* in *promptuar. Jur. tit. 14. §. 11. num. 12. & 18. Georg. Struv. in pandect. exerc. 18. thes. 34. sub num. 2. vers. nisi per aversionem*, eo sanè casu nihil ultra contractus ad sui perfectionem requirit; Ita quando pretium, ut in præsentibus, apparet distributum in singulos Saccos oportet priùs devenire ad actum positivum numerationis, aliàs etenim remanente contractu respectu certitudinis pretii in suspensio, ex quo plures, vel pauciores possunt esse modii, vel Sacci frumenti venditi, in necessariam quoque consequentiam, nullum dominium ad effectum periculi ante ipsam numerationem dicitur abdicatum à Venditore, sed cum pendente huiusmodi conditione, & numeratione semper concomitatur, & respicit, ex iis, quæ medullitè perscrutando vivam rationem, & distinctionem *Textus* egregiè adnotavit *Anton. Faber in suis rationalib. lib. 18. tit. 1. in d. §. In his ff. de contrahen. empt.* optimè quoque *Nicol. Burgund. de peric. & commod. in contract. cap. 7. num. 34. Carpzov. de lu. ispr. foren. par. 2. Constit. 26. defiu. 23. num. 1. 2. & 3. Georg. Struv. in Pandect. d. exerc. 18. thes. 31. num. 2. Modern. Rocca Episcopus Isclanus select. disput. Jur. cap. 74. num. 11.*

Idque magis, & ad evidentiam patet jungendo sequentem §. *Ergo si Grex*, quoniam licet Grex universus fuerit distractus, quoties tamen pretium in singula capita fuerit constitutum, venditio ad præcisum effectum periculi non dicitur perfecta, nisi secuta fuerit eorundem capitum actualis numeratio, proindeque pondus, & ratio perpena per *Sabinum*, & *Cassium* in ea l. non stat in integralitate, ac totalitate venditionis, sed in ipsa duntaxat conventionione, ac distributione pretii, quia de cætero si ejusdem *Mansii* subsisteret animadvertio, contrarium prædicti *II. CC.* debuissent respondere circa periculum ad damnum Emptoris, cum venditio Gregis proculdubio universalitatem, ac totalitatem importet, ut bene prosequitur *Anton. Faber. in suis rationalib. ubi supra in d. §. Ergo si Grex*, & generaliter adnotavit *Rota decis. 125 sub num. 7. vers. in Grege enim, & seq. & dec. 126. num. 8. & seq. post Pacific. de Salviu.*

Ista igitur absque ulteriori progressu ad Cause opportunitatem exuberarent, quoniam manifestissimè versamur in secunda parte distinctionis, scilicet de pretio distributo per tumulos, sive Saccos, ibi *Vende il Sign. Gio. Antonio Huygens à Signori Anfaldi, e Milanesi Sacca 2000. di grano, o quelli faranno in Magazzino à lire 21. il Sacco.* Verùm ne videamur nimium sicco pede transire, ex quo *M. Julius* procuravit in d. ejus *Consult. 5. num. 20. & seq.* propositionem suam corroborare cum præcisis *Doct. ribus*, & signanter cum doctrina *Baldi* in l. sicut 12. C. de actio. empt. sub num. 1. & *Pauli de Castro* in eadem l. sicut num. 4. cum quibus post hæc scripta processisse etiam videtur *Joseph De Rosa consult. 68. num. 3. & seqq.*

Placeat imprimis animadvertere, quod prædicta Doctrina *Baldi*, & *Castri*. revera non percutit punctum periculi, sed præsupponendo, quod

facta venditione totius vini, vel frumenti dicatur emptio ad corpus, non autem ad mensuram, exindè videntur inferre, quod licet amphoræ vini, vel modii frumenti excedant numerum enunciatum in venditione, nihilominus quantitas major, & excedens in eadem venditione comprehendatur, adeout Venditor recusare non possit consignationem totius, dummodò tamen Emptor augeat proportionabiliter pretium in singulas amphoras, ac modios distributum, ut optimè resellendo, seu explanando eandem theoricam *Baldi*, & *Castri*. cum *Ruin. Paris. & Soccin. Jun.* firmavit punctualiter *Didac. Covarruvias pract. quest. cap. 3. numero 7. per tot. & signanter in vers. aut sanè*, & priùs sub num. 5 per tot. & de facto ad effectum solius continentie in venditione loqui *Baldum* patet ex *De Rosa d. consult. 68. numero 6. & seqq.*

Secundò clarius, quia dato etiam, quod vellemus *Baldum*, & *Castren.* trahere etiam ad effectum periculi, de quo agitur, adhuc ambo ad amicum, & nominatim reprobantur per *Cur. in Jun. in d. §. in his*, & *Salicetum* in d. l. sicut numero 4, qui agnoscens, memoratum *Tex. in l. quod sapere* esse nimis litteralem, & palpabilem, acriter invehunt contra prædictos tamquam ex diametro destruentes germanam significationem ejusdem *Textus*, ac propterea quidquid incidenter dicatur ab *Ursillo* in *decis. 280. Affili* sub nu. 2. & *Larrea decis. 11. sub nu. 12.* per *Mans.* relatos, Doctrinam, & opinionem *Curii Jun.* & *Saliceti* contra *Baldum*, & *Castrensem* esse magis veram, & magis communiter receptam, articulo ad partes, ac funditè examinato tradiderunt *Covarr. pract. quest. d. cap. 3. num. 7. per tot.* qui egregiè de more veri Doctoris quæstionem istam enucleat, *Carav. in addit. ad decis. Affili 399. vers. si conventio*, ubi oppositum firmat ab eo, quod dixerat *Ursillus*, & latè prosequuntur *Gregor. Lopez ad II. parit. glos. secunda l. 24. tit. 5. par. 5.* & ibidem *Hermosil. sub num. 27. 28. & 29. Molin. de contract. disput. 266. vers. verum autem*, & omnium meliùs, & fusiùs *Lafart. de decim. vendit. cap. 5. ubi sub num. 22. & 23.* dispungendo fundamenta, & rationes *Baldi*, & *Castrensis* tandem cum *Saliceto*, aliisque ex num. 24. cum pluribus seqq. contrariam sustentat sententiam, eamque ante oculos ponit pro magis vera, Textuali, ac tutiori, ipseque *De Rosa d. consult. 68. nu. 11.* finaliter agnoscit difficultatem sustinendi contrariam opinionem.

Verùm & hæc dicuntur pariter ex abundantia, quia fumus extra casum prædictæ quæstionis, an scilicet venditio in casu nostro pro dignoscendo periculo, ad quem spectet, dici mereatur facta ad corpus, vel ad mensuram, quia *Baldus*, & *Castren.* loquuntur in terminis, in quibus partes venditionem incoeperant à corpore, non autem à mensura, ibi, *sed quid si dixi tibi vendo totum vinum*, in hoc etenim casu illi quodammodo redduntur excusabiles, licet, ex deductis in prima responsione, nihilominus videantur allucinari: sed in casu nostro totum est oppositum, quia Partes incoeperunt à mensura, non autem à totalitate, ibi, *Sacca 200. di grano*, sicq; corrueute in facto præsupposito illius quæstionis, per consequens venditio, de qua disceptatur, tanquam ad mensuram, & non ad corpus celebrata nullum transfundit periculum in

in Emptorem ante secutam numerationem, cum in hujusmodi materia quæ tota pendet à conjecturis, *Doctores omnes*, nemine disceptante, concordent, quod quando, prout hic; incæptum fuit à mensura, ad mensuram, non autem ad corpus dicatur facta venditio, (undè ad evidentiam retorquentur *præfati Auhores*,) juxta receptissimam distinctionem, ac originaliter derivatam ab *Oldrado in conf. 197.* cum procedunt *Covarr. d. cap. 3. num. 2. & 3. Burgos. de Pax. conf. 25. num. 22. & in l. 3. Tauri à num. 268. Antonell. Jun. conf. 20. numero 1. & seqq. Ansaldo. conf. 89. numer. 3. & seqq.* qui plenè agit de materia, *Surd. decis. 64. num. 1. Caldas Pereir. de empt. & vend. cap. 22. Rot. coram Ludovif. decis. 104. num. 2. & coram Bich. decis. 111. num. 21. & decis. 1. ex num. 1. cum seqq. par. 17.*

Agnovit *Mansius* hanc difficultatem, ideoque ingeniosè sustentare conatus est, quod subsequenter verba, *ò quelli saranno*: importent idem, ac si ab initio *Partes* dixissent *vendere totum frumentum*; frequenter enim contingit, quod pro tuendo uno inconvenienti, necesse existat, plura alia subsequi inconvenientia, & absurda, prout ex *Bald. & Salicet. in l. Rectors 7. C. de rescind. vendit. optimè ad rem præmonuit Cyriac. contr. 226. numero 3.*

Siquidem non negatur, virtus, & efficacia dd. verborum, *ò quelli saranno* sonet in universalitatem, sed punctus stat in dignoscenda *Partium* intentione, utrum voluerint contrahere ad corpus, vel potiùs ad mensuram; ac propterea cum in præfenti mentis conceptum *Partes* explicaverint à mensura recurrunt suprâ relatæ *Authorities*, quod contractus censendus veniat celebratus ad mensuram, non autem ad corpus, præcipuè dum certum pretium ut diximus, in singulos tumulos, sive Saccos est constitutum, ex *Covarr. d. cap. 3. num. 5. vers. sed si venditio, Surd. conf. 38. numer. 1. Caldas Pereir. de empt. d. cap. 22. num. 1. & probat Text. in d. l. quod sæpè §. In his, & in l. qui fundum §. qui Agrum ff. de contrahen. empt. ut advertit Hermosill. ad Lopez. glos. 2. l. 24. tit. 5. par. 5. num. 19.*

Neque contrarium firmat per consimilia verba, *quantiuncunque sit*, *Rota apud Ludovif. in d. decis. 104. num. 5.* cum ex lectura appareat, quod venditio incæperat à corpore, ac sub unico pretio, quodque magis est, eadem verba recensentur ad effectum, ut diminuto Prædio intra mensuram enunciatam in venditione, non possit Emptor proportionaliter opponere diminutionem pretii, quia censetur in hoc casu mensura adjecta demonstrativè, non limitativè, ut patet ex eadem *decis. Ludovif. & ex his, quæ prosequuntur Surd. d. decis. 64. num. 7. & decis. 257. num. 2. & in conf. 366. num. 2. Gratian. discept. 566. num. 8.* optimè post *Cost. Mant. & Cyriac. eundemque Surd. & Gratian. Rot. d. decis. 1. ex numero 3. cum seqq. par. 17.* ubi solum limitat, quando mala expressio facta fuisset scienter. Sed in casu nostro quis dicat, quod Emptores per illa verba, *ò quelli saranno*, si non fuissent reperti 2000. tumuli, seu Sacci frumenti, debuissent adhuc integrale pretium exbursare?

Cæterum neque *Consultatio Mansij* ad casum nostrum est applicabilis, quia, ut habetur *sub n. 34. vers. sed. fortius*, apparet, quod Emptores in

eo casu convenerant *per haverli ricevuti, e pagati per tutto il di 15. Aprile prossimo à venire*, frumenta verò fuerunt exusta sub die 2. Maij, sicque longè post diem ex conventione statutam ad ea solvenda, & removenda ex loco, in quo casus accidit combustionis, & hic pariter est casus *Ios. De Rosa d. consult. 68. ex numero 11. cum seqq. & nihilominus* quamvis istud solidissimum motivum manifestæ moræ concurreret, latis hinc indè sententiis oportuit ad transactionem tam in casu *Mansij*, quam *De Rosa* devenire; proindeque etiam quando subsisterent fundamenta deducta per *Mansium*, illa remanerent extra nostrum propositum, tum ex diversitate circumstantiarum, tum attento fine litis semper inspiciendo in adhibenda fide *Consilij*, prout in proposito primæ propositionis notavit *C. in l. si ex plagis 53. §. In Clivo Capitolino ff. ad l. Aquil. cum concord. per Rot. in Senegallien. Testamenti 1. Junij. 1676. §. non obstantibus in fin. coram Bourlemont*, ac respectu secundæ tradit *Præses de Franchis decis. 260. numero 6. Cardin. De Luca lib. 10. de fideic. disc. 86. numero 9. Palm. Nep. alleg. 108. numero 4. Rot. decis. 103. numero 26. §. Consilium verò in fin. par. 15. rec.*

Sublata itaque *Mansij* autoritate, in nihilo refragatur ea oppositio, quod Emptores habuerint scientiam Horrei, seu Magazzeni, in quo frumentum venditum asservabatur: Quia in primis videndum est, an reverà hujusmodi scientia iustificetur in factò, super quo Me remitto ad *Causæ Patronum*; Verùm, illa etiam præsupposita, non video, quanam vis super ista scientia possit in contrarium desumi, solum etenim ab illa resultaret, quod venditio diceretur secuta de Vino de tali vegete, & tamen in his præcisè terminis licèt loquatur *Bald. in d. l. sicut*, ibi, *vinum totum, quod est in ista vegete & c.* adhuc, ut ostendimus superius, hujusmodi, ac sola expressio non sufficit, sed requiritur ad effectum periculi, quod secuta fuerit adnumeratio, expressio etenim loci, vel qualitatis Mercium vèditarum solummodò deseruit, ut sicuti venditio frumenti in genere generalissimo semper duraret, ex quo illud numquam potest perire ad hoc, ut Emptor petere possit à Venditore interesse quanti plurimi; ità è converso, secuto casu fortuito in frumento ad obligationem specificam deducto, Venditor à prædicto interesse nequeat cogi, & coartari juxta tradita per *Afflict. d. decis. 399. numer. 4. cum seq. Gabr. conf. 64. num. 22. vol. 2. Cyriac. d. contr. 226. num. 20. & seq. & in puncto distinguendo tradit *Mozzius de contract. tit. de empt. & vendit. cap. de accident. empt. & vendit. nu. 24. Gomez. tom. 2. var. cap. 2. num. 32. vers. prætereà, Molin. de contract. disput. 366. vers. ante traditionem*, quos refert, & sequitur *Hermosill. ad Lopez. glos. 1. l. 24. tit. 5. par. 5. num. 2.* Sed de hoc puncto inferius agemus.*

Minusque turbat, quod Emptores tenerentur prius frumentum levare; quia satis in *præcedenti Disc. numer. 9. & 10.* dilui hoc objectum, stante illo pacto, *tempo un mese di rispetto tanto per ricevere, che per il pagamento*, eo etenim termino durante impossibile est de mora redarguere Emptores, ex ijs, quæ *ibidem* retuli, quæ vè superfluum foret, ac nimis tædiosum hic reassumere, solumque ultra deductos videri possunt *Manent.*

in *conf. 111. numero 2. & idem Mansf. d. consult. 5. numero 38. & 39.* ubi fatetur, quod dum Venditor Emptori certam diem dilationem concessit ad avehendum res venditas, videtur quoque Venditor usque in diem illam tantum periculum subisse, ut est clarus Textus in l. 1. ff. de pericul. & commod. rei vendit.

Atque hinc frustraneum videtur opus respondere ad alterum objectum, nimirum, quod *Presb. in resolut. 114.* loquatur de termino assignato Venditori ad tradendum; sed adhuc ille rectè perpensus loquitur in terminis longè fortioribus, quia licet in eo casu adesset pactum, ut transactis decem diebus Emptor subire teneretur periculum, quinimò concurrerent etiam litteræ missivæ requisitoria ad levandum frumentum, nihilominus concludit, quod nulla ante factam mensurationem adesset mora in Emptore; Ac propterea multo magis, & sine scrupulo illius dicta conveniunt, ac stringunt in casu nostro, ubi Emptores Mensis interiectum sibi reservarunt, adeo ut neque ob prædictum pactum potuissent vexari cum ea interpellatione, quæ in omnem casum, cessante dilacione conventionali, requiritur, ut Emptor sciat, rem emptam ad sui periculum stare, juxta cautelam, quam circumscripta prædicta conventionali dilacione, tradunt *Mancini. dicto conf. 111. numero 10. Cyriac. d. contr. 226. num. 12. Iosph. De Rosa d. consult. 68. numero 11. & sub numer. 1. vers. dum igitur*, & perbellè explicat *Anton. Capic. decis. 14. num. 18.*

Ejusdem irrelevantia existit altera oppositio, nimirum, quod unus ex Sociis Emptoribus, accedendo ad Custodem frumenti, eidem præceperit, *che tenesse il grano à sua disposizione*: Quia, posito etiam, quod istud assumptum fuisset comprobatum, non per unicum Testem, ad præsens, istumque patientem plurimas, ac notorias exceptiones, de quibus infra, sed etiam per publicum Instrumentum cum rogatu Notarii; certum tamen est, quod intellectus nescit percipere vim istius probationis, adeo ut si in Curia Romana, & præsertim in Rota oportuisset de more formiter disputare Dubium, An Articuli ad hunc effectum forent admittendi, seu respectivè concedenda remissoria, indubitanter responsum foret negativè, ex inconcussa propositione quod Articuli non admittuntur, neque conceditur Remissoria, ubi materia articulata detegitur irrelevantis, ut ait *eadem Rotam notissima decis. 68. numer. 2 par. 3. coram Capuaque & coram Buratt. decis. 357. num. 4. & decis. 18. numer. 11. par. 17. & alibi passim.*

Quoniam cum translatio domini rei emptæ multifariam in Jure consideretur, Primò nepè ad effectum recedendi à contractu, & ratione pœnitentiæ; Secundò ad consumationem ejusdem contractus, quæ sola traditione perficitur; Tertio denique respectu periculi, ad communiter distincta per *Scribentes*, & signanter per *Bald. in l. necessario 8 ff. de pericul. & commod. rei vendit.* cum concord. per ipsum *Mansf. in d. consult. 5. num. 15. & supra Disc. 6. num. 12.*

Tota nostra disputatio residet in hac tertia inspectione, scilicet an fuerit translatum dominium in Emptores ad effectum periculi; sed dum ex supra robuste firmatis vidimus, necessariam esse numerationem, seu mensurationem Sacco-

rum ad hunc præcisum effectum, nil relevant præfata verba *che tenesse il grano à sua disposizione*, ista etenim percipiunt primum effectum rescissionis, & pœnitentiæ; quia nimirum, perfectò contractu respectu irrevocabilitatis, facultas disponendi de frumento remanebat ad dispositionem Emptoriam, prout ipsamet praxis edocuit in hoc negotio, in quo statim ac consignabantur Patronis Cymbarum, seu Navium ab ipsis Emptoribus mandata, sive ordines, frumentum illis, tanquam remanens ad dispositionem Emptoriam, à prædicto Custode tradebatur, & converso, retento eodem primo effectu irrevocabilitatis, non poterat Venditor de præfato frumento disponere, juxta *Consil. Paris. 59. lib. 1. de quo Covarr. prati. quæst. d. cap. 3. numero 6. vers. tamen si etiam*, *Hermosill. ubi supra d. l. 24 glos. 2. numero 7.*

Idque adeò verum, ut etiam in contractu venditionis appositæ legatur clausula *constitutum* de sui natura semper importans traditionem factam; nihilominus ea non facit, quod ante secutam effectivam numerationem, seu mensurationem periculum rei venditæ transfundantur in Emptorem, ex deductis per *Capic. d. decis. 14. num. 8. arif. d. conf. 59. num. 22. lib. 1. cum per alios per Hermosill. d. l. 24. glos. 1. numero 5. Epis. Rocca select. disput. Jur. d. cap. 74. numero 12. Regaf. resol. for. d. cap. 3. numero 144.* ideoque multo minus dici poterit translatum dominium ad effectum periculi per præfata verba, quæ neque factam præferunt traditionem, sed solum, quod Emptores agnoscebant Jus suum, videlicet frumentum debere obnoxium remanere eorum dispositioni, & mandatis, quæ Indies fieri contingeret ab ipsis Emptoribus tanquam Dominis respectu primi effectus domini supra relati, scilicet irrevocabilitatis.

Clarius ergò, & extra dubitationem, dum ista comprobatio, sive expressio verborum reverà non habetur ex legitima Testium depositione; omitendo etenim, quantam impressionem facere possit prudentissimo Judici animadvertere, quod à duobus Testibus fuerunt procuratæ fides, & illorum primus in examine non tangit, nedum concludit id, quod expresserat in fide; ac pariter omitendo consarcinare plurimas conclusiones, quæ satis habentur vulgatæ per omnia volumina *Scribentium* super non adhibenda fide Testibus, ut ad præsens, vilissimæ conditionis quodque dictum unius reputatur dictum nullius: sufficiat solummodò reflectere ad affectatam illius depositionem, ex quo super quolibet Interrogatorio extra propositum profert ea verba, *che tenesse il grano à sua disposizione*, quæ cum, pro meo Judicio, manifeste detegant fuisse instructum, nè dicam subornatum, transeam super relevantia illius dicti cum responso, sive rescripto Divi Adriani Vivio Varo Legato Provinciæ, Ciliciæ, *Tu magis scire potes quanta fides habenda sit Testibus, qui & cujus dignitatis, & cujus estimationis sint, & qui simpliciter visi sint dicere, utrum unum, eundemque mediatum sermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogaveras, ex tempore verisimilia responderint, & in subiecta materia plures exceptiones adversus Testes præfenti hypothefi omninò conformes expendit De Ro. a d. consult. 68 ex numer. 14. cum seqq.*

MELEVITANA DEPRÆDATIONIS

DISCURSUS IX.

PRO CARA JANNI CAGLIO
DE ZAGORA,

CVM MARCELLO REVERT.

ARGUMENTUM.

Bona Christianorum non possunt ab alijs Christianis deprædari, & quid requiratur ad effectum justæ prædæ. Jus visitandi Naves cui comperat: Et resistentia facta visitationi an præbeat justam causam Deprædationis. Quis dicatur aggressor, vel aggressus: Et incidenter de probatione casus, vel Naufragij.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus, & resolutio Causæ.*
- 3 *Deprædatio Christianorum prohibita est alijs Christianis & de Jure, & ex Decretis Congregationis de Fide propaganda.*
- 4 *Confessio qualificata probat factum, licet de qualitate possit dubitari.*
- 5 *Deprædari non possunt Merces, & bona illorum, contra quos non sit indictum publicum Bellum ab habente potestatem.*
Hostes dicuntur illi, adversus quos justa de causa publice indictum est Bellum ab habente potestatem, ibid.
- 6 *Card. De Luca in supplem. sub tit. de Regal. c. 170. sub n. 20. declaratur, & n. 8.*
- 7 *Laironibus potest resisti, sed non possunt illis auferri bona per Privatos.*
- 9 *Vexillis super Navibus erectis non est credendum, & quarè.*
- 10 *Doctores tractantes de re Maritima enunciuntur.*
- 11 *Visitatio est actus de principalioribus Jurisdictionibus.*
- 12 *Jurisdictione sine speciali concessione Principis non potest exerceri per Privatum.*
- 13 *Maria an sint publici juris, vel de Jurisdictione, & Territorio Domini adiacentis.*
- 14 *Jurisdictionem super Mari an exercere possit Dux Classis, si non habeat Jurisdictionem in Terra illi adiacente.*
- 15 *Veneri an habeant dominium Maris Adriatici.*
- 16 *Reges Suecia, & Danica an habeant dominium Maris.*
- 17 *Aggressor, vel aggressus quis præsumatur.*
- 18 *Aggressorem exitisse censetur, qui erat fortior, & melius armatus, vel associatus, & n. 19.*
- 20 *Damno, ac deprædatione probata in substantia, circa quantitatem statuitur iuramento damnificati, ac deprædati.*
Præsertim, ubi præcedat adminiculum depositionis Testium, nu. 21.
- 22 *Testibus habentibus pro se Iuris præsumptionem magis creditur.*
- 23 *De forma probandi casum, Naufragium, aut deprædationem.*
- 24 *Testes etiam nulliter examinati, faciunt tamen adminiculum.*
- 25 *Confessio emissa in transactione inter alios an, & quando probet.*

1 **C**Um Cara Jannis, quamvis de Ritu Græco, cæteroquin tamen Catholicus, Saycam varijs Mercibus onustam solvisset è Rolletto Bizantium versus, ac dignoverit, ipsum duas insequi Naves Pyraticas, ideoque conatus fuerit mediante fuga apud Lemellum Cypri Arcem sedulo se recipi, ac tutari: periculum tamen declinare non potuit, ex quo quidam Eques Melitensis alter ex persecutoribus Saycam Caræ Jannis plurimis tormentorum ictibus aggressus, illam post necem quorundam Nautarum subegit.

Sed cum tandem per præfatum Equitem Melitensem fuerit Cara Jannis traductus ad Caput, ut ajunt, *della Gatta*, ibique dimissus; hinc iste perventus ad Civitatem Chij, atque juxta Maritimas leges recepto testimoniali ab Episcopo illius Insulæ, Melitam se contulit: introductoque pro reparatione damnorum, & interesse iam illis Consiliis, seu Tribunalibus Judicio contra Marcellum Revert deprædatoris fidejussorem, bis succubuit; Sed interposita appellatione ad Curiam, Causa commissa fuit Prælato, qui sententias Melitenses confirmavit, non ex eo, quod sequentia Juris fundamenta solida non essent, & reverà subsisterent, sed quia probationes secuti conflictus, & casus eidem visæ non fuerunt sufficientes, secundum ea, quæ per eundem Prælatum fuerant in congressu Causæ motivata, & apparent tacta in quarta, & quinta inspectione. Undè quia ea, quæ concernunt factum, de stylo istius Curia non incumbunt Advocatis, sed Causarum Patronis, quatenus factum mihi præsuppositum fuisset opportunè justificatum, etiam in sensu Veritatis credidissem, esse respondendum favore

2 **C**aræ Jannis, pro quo audio pronunciatum postea fuisse ab eximio, & numquam satis commendato Hieronymo Cardinali Casanate: sed quia immutatus fuit in Causa Procurator, amplius & Ego, ut frequenter contingit, in eadem Causa non scripsi.

Dicebam igitur. Antequam ad singillarem deveniamus indaginem difficultatum, ad quas cardinem istius Causæ sapienter reduxit Judex, opportunum censerem animadvertere, quod præsupposita pro cõstanti prohibitione deprædandi pauperum hujusmodi Christianorum bona, juxta toties edita Decreta per Sac. Congreg. de Fide propaganda, ipsam quemet cautionem datam, & de qua generaliter meminit *Rota in decis. 497. in princ. par. 14. recen.* denegari profectò posse non videtur sententia favorabilis Caræ Janni, etiam quando, ut dici solet, per hypothesim subsisterent excusationes in oppositum cumulata; cum enim de secula deprædatione amplius dubitari nequeat, ex quo idem Marcellus per Testes formiter inductos conatus est comprobare, deprædationem fuisse subortam ex causa denegatæ visitationis, & illicitæ resistentiæ, quod perneceffe judicialem includit, & importat confessionem circa substantiam deprædationis, quantumvis de illius qualitate dubitari contingat, ad ea, quæ in terminis istarum confessionum qualificatarum, omnium Antesignatus edocuit *Bart. in l. Aurelius 29. §. Idem quaestio n. 2. ff. de liberat. legat. Mascard. de probat. conclus. 867. numer. 1. lib. 2. Menoch. de arbit.*

arbitr. cas. 93. num. 37. & cas. 279. n. 6 Farinac de Reo confess. quest. 31. nu. 110. Caball. resol. criminal. cas. 274. nu. 1. cent. 3. Caren. de Offic. Sancti. Inquisi. par. 3. nu. 8. num. 1. & 2. Sperell. decis. 64. num. 15. & decis. 136. n. 26.

Hinc proinde, nisi in contrarium lucidissime justificetur, quod in casu memoratae, ac non admissa visitationis bona recusantium Christianorum possint licite depradari, & detineri, semper insurgit indubitata propositio, quod ad effectum, ut mobilia, & Merces depradari poterint, requiritur, quod ipsi depradati existant hostes publici, quodque adversus eisdem Bellum ab habente protestatem, justaque intercedente causa copulative fuerit indictum, ad *Tex. in l. Hostes ff. de verb. significat. Thoming. conf. 13. & conf. 44. utrobique num. 89. Castropal. oper. moral. tract. 6. disput. 5. punct. 4. num. 17. Covar. in regula Peccatum §. 9. num. 1. & 2. Mager. de Advocat. Armat. cap. 8. num. 16. Calvin. in Lexic. Ing. verb. Hostes, Molin. de just. & jur. tract. 2. disput. 100. & 102. cum seqq. & alibi passim.*

Neque contrarium conclusioni adeo manifeste firmat *Card. De Luca in Supplement. par. 1. tit. de Regal. disc. 170. nu. 20.* Quia praeterquam praesupponere videtur id, quod, ut infra, remanet in quaestione, utrum scilicet competat Melevitanis hujusmodi jus visitandi; adhuc quando etiam ex denegata visitatione, & illicita resistantia oriretur justa causa pugnandi, non tamen locum sibi vindicat altera depradandi, eodem modo, quo non competeret latronibus viarum, vel aliis etiam privatis, si ex causa ex. gr. non permixta recognitionis personae vellent spoliare Viatores, ad summum quippe valeret ob injustam resistantiam excusari mutilatio, vel occisio, nullatenus autem rapina, & depradatio, quae omni jure, cessante publico Bello, & justa causa, interdicitur, ex supra firmatis & consonant in simili deducta per *Caball. conf. 136. Vermigliol. conf. 271. & 275. Card. De Luca de Regal. disc. 195.* ubi quod aliud est excusari a poena, aliud vero a restitutione bonorum.

Certiùs autem, quia praefatus *Card. De Luca* intantum tolerare videtur depradationem ex praefata causa derivantem, inquantum aequalis, & incerta alea conflictus existat; At posita, prout hic, adeo inequali potentia, cum agatur de Cymba oneraria adversus ingentem Navim armatam, & aptam provocare integram Classem Triremium, admittit *idem Card. de Luca*, quod hujusmodi collabascat fundamentum, prout videre est in *d. disc. 170. n. 20.*

Evidentissime tandem, quia tantum abest, quod ab initio fuga, & deinceps resistantia visitationi potuerit ansam praebere justae depradationi, quin potius nisi aufugisset, & signa defensionis ostendisset, male Cara Jannis n. uneri suo satisfacisset, cum nemo credere teneatur Navium Vexillis, per ea quae in dividuo post *Bart. & Luc. de Penna in l. Prohibitum C. de iur. Fisci, & Farinac. in prax. q. 32. num. 37. tradit Franc. Roccus in tract. de Offic. sub tit. de praed. bonor. host. §. 2. nu. 96. & 97. fol. mibi 455. & in res. conf. 22. nu. 1. 2. 3. & 4. tom. 1. Mans. coasult. 275. n. 29.*

Aque ex his, quae de per se ad Causae victoriam superabundarent, descendendo ad peculiare inspectiones, quatenus pertinet ad primam, in

quam lege fundetur praesens Jus visitandi, certè quod in ulla concludendum est, tum quia revolotis omnibus *Scriptoribus* de re Maritima pertractantibus, & signanter *Ferret. de re Naval. lob. de Hevia in labyr. commerc. Terrestr. & Naval. Loccen. de Iur. maritim. & naval. Grot. de Mar. liber. Selden. de Mar. claus. Rivio in histor. naval. cum aliis etiam mox recensendis*, tale hoc non invenitur; tum etiam quia resistunt huic praeminentiae notissima Juris regule, cum enim visitatio censetur, & existat de actibus, principalioribus Jurisdictionis, ad *Text. in cap. 1. §. Cum autem de Censib. & in cap. conquerente, ubi glos. & D. D. praecipue Abb. num. 2. in fin. de Offic. Ordin. Everard. Jun. conf. 1 numero 176 vers. quia visitatio lib. 2. Rota coram. Seraphin. decis. 475. numero 1. & decis. 1008. num. 4. Mantio. decis. 322. numero 14. Gregor. decis. 4. numero 4. & decisione. 304. numero 2. Burau. decis. 504. numero 1. & ibi Add. n. 12. & coram Merlin. decisione 84. numero 3.*

Profecto nulla jurisdictio poterat competere Equiti oppugnatore, non solum, quia jurisdictio, quae tota residet in Principe, nequit sine speciali illius concessione ad Privatum deflectere, ex adductis per *Bald. in cap. 1. de pac. jur. Alex. conf. 24. in princ. lib. 5. Anfald. conf. 30. numero 7. & seqq. Magon. decis. Florent. 87. numero 1. & 2. Card. De Luca in supplement. de feud. distr. 132. nu. 14.* Verum etiam, quia vel Maria omnino publici juris sunt, vel de Jurisdictione, & Territorio Domini adiacentis, juxta disputata per *Scribentes in cap. Periculum §. Porro de elect. Bart. in tract. de Insul. verbo nullius, Regens Constans. in l. unica numero 12. C. de Classic. lib. 11. Marta conf. 50. numero 31. Bellon. Jun. conf. 14. numer. 33. Giurb. conf. 79. numero 30. Cypoll. de servit. lib. 2. cap. 26. numer. 12. Petr. Gregor. syntagm. Iur. lib. 1. cap. 3. post numero 5. Bellug. Specul. Princip. rub. 30. Frecc. de subfeud. tit. quis dicatur Marchio tit. 3. Schader. pract. quest. §. 28. ex numer. 1. cum plur. seqq. Borell. de praestant. Reg. Cathol. cap. 10 nu. 4. Capiblanc. de Baron. tom. 2. cap. 41. num. 9. ubi quod neque Dux Classis, qui non habet jurisdictionem in terra potest illam exercere super Mare, & sequitur *Rocc. in cod. tract. de Offic. sub tit. de bonis naufragat. §. 1. num. 137. & seqq.**

Idque adeo verum, ut praetendentibus Venetis habere intra ambitum Maris Adriatici praescriptum Dominium, & Jurisdictionem, ex *Thoming. conf. 39. numero 90. Bellon. Jun. d. conf. 14. numero 37. Veg. conf. 28. num. 30. Everard. Jun. d. conf. primo sub num. 141. & 150. lib. 2. Cypoll. de servit. lib. 2. cap. 26. num. 7. & seqq. Borell. de Reg. Cathol. praestant. cap. 46. numer. 233. & seqq.* hanc praerogativam acriter impugnent *De Ponte de potest. Proreg. sub tit. de Triremib. ex numer. 19. usque ad 37. Rocc. de Offic. sub d. tit. de praed. bonorum host. §. 2. ex numero 137. usque ad 171. & de hujusmodi exclusione praetensi Domini per Reges Sueciae, & Daniae Loccen. de Iur. lib. 1. cap. 4. n. 3. licet quoad Regem Angliae contrarium sublineat Ioann. Selden. de Mare claus.*

Resoluta prima inspectione, facile evadit altera in disquirendo quis fuerit Aggressor, quoniam a nemine controversa conclusio est, quod semper praesumatur, illum fuisse Aggressorem, qui incolumis remansit, & e contra Aggressus, qui extitit subactus, ex plene collectis per *Unpell. respons.*

respons. crim. 118 numero 4. *Baiard. ad Clar in §. homicidium* sub numero 103. *vers. & quando ignoratur, Mascard. de probat. conclus.* 1128. num. 1. *De Ball. tract. crim. lib. 3. quest. 2. numero 73. Farinacc. de homicid. quest. 125. numero 496. & 498. ac conf. 121. numero 39. Caball. resol. crim. cas. 231. numero 17. 18. & 20. Boer. decis. 237. numero 3. vers. sed contrarium, Conciol. resol. crim. verbo Aggressor resol. unica numero 3.*

Indubitanter autem, respectatam excedenti præpotentia Adversarij; non enim citra infamiae notam præsumi valet, quod debilior voluerit insultare fortiolem, ut inquit *Cravet. conf.* 119. numero 9. *Bertaz. conf.* 30. numero 3. & *conf.* 121. numero 14. *Facchin. conf.* 69. numero 7. *lib. 3. Honded. conf.* 99. numero 33. *lib. 1. Malvas. conf.* 25. nu. 21. *Ursell. concl.* 80. numero 3. *Chartar. decis. crimin. Mediol.* 87. 19 numero 49. & 50. & quod melius armatus, & associatus in dubio censetur Aggressor, *Ciof. conf.* 129. numero 5. *lib. 1. Farinac dicto consil.* 121. numero 36. *Caball. resol. crimin. cas. 201. numero 15. & 16. Ambrosin. decis. Perus. 22. numero 2. Bonden. collect.* 46. num. 103. & *seqq. lib. 1.*

Quò verò ad existentiam bonorum in Sayca, non credo, quod illa possit in genere denegari, imò quod confitito de delicto in genere, vel in substantia deprædationis, quòd non solum admittantur leves, & imperfectæ probationes, sed etiam, quòd stetur Juramento illius, qui deprædationem passus est, patet ex iis, quæ antiquioribus relatis habentur apud *Bursatt. conf.* 325. sub numero 119. *Ancharan. qæst. famul. lib. 1. quest. 61. sub numero 11. Boss. in pract. crimin. iii. de rapin. numero 36. Clar. in §. furium numero 18. Bonifac. de furt. verb. concretatio numero 5. Mancin. de juram. par. 4. effect. 204. Farinac. de Furt. quest. 186. numero 19. & seq. & in fragmen. p. 2. verbo Juramentum numero 1005. Rub. de Testam. ad pias causas c. 98. numero 353. & seqq. Vermigl. consil. 271. numero 11. & in puncto alterius consimilis deprædationis *Mans. consil.* 275. nu. 31. & melius nu. 52. cum seqq.*

Cæterùm concurrunt in casu nostro Testium depositiones, quibus etiam quando de per se integra fides præstanda non foret, denegari saltem non potest, quòd maximum præbeant adminiculum veritatis, proindequè si non in totum Juramento deprædati, ut supra, stari debeat, saltem locum esse alteri Juramento, quòd dicitur suppletorium, in individuo ponderavit *Cad. De Luca d. disc.* 195. numero 8. *de Regal.*

Deveniendò autem ad Testes hinc indè deductos, quatenus attinet ad probationes bonorum, & Mercium, ut supra, in Sayca existentium, nulla adest contrarietas, nostrique non habent contradictorem; quoverò ad diversitatem respectu modi, & qualitatis ipsius deprædationis, quis dicat, quòd illi per Marcellum adducti mereantur attendi, non solum quia noscuntur inducti in fine litis, & post desperatam aliundè victoriam, sed etiam, quia habent contra se manifestam præsumptionem, & è converso nostri habent Juris assistentiam, de qua supra, quòd scilicet impossibile sit cogitare, miserabilem Saycam attentasse certamen cum Navi tot hominum, & tormentorum quantitate, & ferocitate freta, ideoque in concursu dandam procul dubio esse prælationem Testibus habentibus pro se præsumptionem, plena sunt volumina, & patet ex *decis.* 480. &

decis. 511. par. 1. recent. & *decis.* 166. panès *Posth. de manu.* & *decis.* 234. numer. 14. p. 19. ultra quòd non omnis resistentia, & fuga vetita est, ex Doctrina *Rocc.* superius laudata.

Super quinta difficultate non videtur admòdum insudandum, quidquid enim sit, an praxis recensita per *Barròl. in l. 2. C. de naufrag. libro 11. Rocc. conf.* 28. sub numer. 10. *lib. 1. & in tract. de Affecur. not.* 59. sub num. 202. *Capic. Latr. decis.* 60. num. 2. *Rot. decis.* 119. numer. 3. coram *Coccino*, & *decis.* 327. numero 7. coram *Priol.* & frequenter in aliis, nempe quòd probatio casus faciendà sit in eodem loco, vel in viciniore, existat de forma substantiali probationis, vel potius applicentur ea, quæ de vicinitate loci, magisque opportuno accessu ad Insulam Scij ponderantur per *Causa Patronum*, supervacanea procul dubio redditur hæc inspectio, cum iidem Testes in oppositum mediantibus articulis inducti, & consequenter adversus inducentes plenè probantes, ut in *decis.* 409. num. 4. par. 19. non negent, deprædationem fuisse secutam, ideoque locum sibi vindicat id, quòd conclamat in specie *idem Rocc. respons.* 34. tom. 1. ubi postquam firmavit sub num. 3. & 4. quòd casus deprædationis per nudos Testes absque ulla solemnitate Juris comprobatur, subjungit hæc præcisa verba, *Imò hæc probatio non est necessaria, cum Pars ipsa Adversa confiteatur, Navem deperditam esse, & à Gallis captam.*

Quòd si eorumdem Testium depositio redargui prætendatur respectu iustificacionis Mercium, & bonorum in Sayca reperorum, adhuc exuberat, etiam in casu, quò de rigore nullitas exanimis adestet, conclusio illa, quòd saltem hujusmodi Testes faciunt adminiculum, ut ait *Io. Antonius Ab Eccles. observ.* 84. sub numer. 1. par. 1. *Gob. consult.* 36. sub numero 29. *Bonden. collect.* 44. numero 133. *lib. 2. Rota decis.* 62. numero 17. & *decis.* 116. numero 7. par. 10. recent. & *decis.* 65. numero 7 p. 16. sufficitque ex superius animadversis, quòd adminiculatum remaneat Juramentum, vel in litem, vel suppletorium ad favorem deprædati deferendum.

Accedente præsertim confessione per Partem Adversam emissà in Transactione gesta cum altero Mercatore Græco, & in hac ipsa deprædatione interessato; quidquid enim incidenter, & sine Authoritate firmetur in *decis.* 443. numero 30. coram *Card. Corro*, & *decis.* 96. sub numero 21. *vers. tandem non obstat par. 12. contrarium*, nempe quòd confessio emissà in transactione probet contra contententem, ex quo non solet emitti sine meditatione, plenissime tradunt collecti per *Urcol. de transact. quest.* 86. per *rot.* ubi registratur immensa caterva *Doctorum, decisionum*, adedut foret exercere munus nundi scriptoris recolligendo *ibidem* allegatos, imò ampliatur, quòd etiam existente nulla transactione, nihilominus confessio *ibidem* edita, & maximè si aliundè, prout hic, fuerit adminiculata, probat contra contententem.

A primo itaque ad ultimum, cum undique constet de deprædatione illicita, & sine causa, infirmenda venit sententia de Partibus, damnandusque Marcellus ad restitutionem Mercium deprædatarum damnumque, & interesse reficiendum, prout concludit etiam *Cadin. De Luca d. discursu* 195. *de Regal.*

NEAPOLITANA, SEU LIBURNEN.
REPRÆSALIÆ,

PRO ANTONIO CABALLO, SEU
FRANCISCO DUMAS,
CVM REGIA CAMERA.

ARGUMENTUM.

De obligatione Principis protegendi sibi Subditos etiam ex causa Domicilii, præsertim à Repræfaliis, quæ quando dicantur justæ, & possint relaxari, plenè examinatur; Et quando quis censetur Civis, & Subditus Principis loci domicilii, vel originis: Et latè de Civilitate originis, & Domicilii, & quæ ipsarum prævaleat in materia Repræfaliarum.

SVMMARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Princeps tenetur protegere Subditos.*
- 4 *Subditorum bona quoad protectionem censentur esse Principis.*
- 5 *Civilitas probatur ex assertione, & enunciativa Principis.*
Inò, & ejus Officialium, seu Locumtenentium, numero 6.
- 7 *Civilitas vera, & propria non minus resultat ex origine, quam ex Domicilio.*
Quin etiam ex denominatione, puta Veneti, & Florentini, prævalet Domicilium origini, num. 8. & num. 25.
Amplia tam in concernentibus favorem, quam odium, num. 9.
- 10 *Domicilium acquiritur per decennalem habitationem.*
Et multò magis per habitationem 30. vel 40. Annorum, num. 11.
- 12 *Domicilium acquiritur per translationem majoris partis bonorum.*
Amplia, quod sufficit aliqua bona transfuisse, nisi probeur, quod plus quis alibi retinuerit, numero 13.
- 14 *Domicilium etiam per habitationem centum Annorum sine animo non acquiritur.*
Qualis animus non præsumitur in Mercatore, ibidem.
Limita in Portibus, & signanter Liburni, & de ratione, num. 15.
Limita quoque ubi concurrat translatio omnium bonorum, & familie, num. 17.
Et præsertim, si quis in Patria non subierit amplius onera, & munera, ibid.
Et quod dicitur de Mercatoribus, locum habet in Scholaribus, & Militibus, num. 16.
- 18 *Ad Domicilium acquirendum eo magis urget translatio bonorum, quando fit de uno Principatu ad aliud diversum Dominium.*
- 19 *Inter Civem, & Patriam nascitur quidam contractus subeundi onera, & munera.*
Sed hic contractus dissolvitur, si translatio sequitur ad Principatum diversi Domini, n. 20.
- 21 *De Diversitate Dominiorum de tempore Reipubli-*

ce Romane, & juxta statum, & tempus modernum.

- 22 *Iuramentum fidelitatis exigere potest ab habitatoribus etiam sine feudo, sed non ab illis, qui licet sine nati in eo loco, commorantur extra Regnum.*
- 23 *Domicilium transferens ad Principatum diversi Domini, nec commodis, neque incommodis propriae Patrie amplius subjicitur.*
- 24 *Civilitas plurimum locorum est compatibilis.*
- 26 *Domicilium, & Civilitas ex eo resultans ut prævalere debeat alteri Civilitati, attenditur favor ipsius Civis.*
- 27 *Civis non reputatur, qui non sustinet onera Civitatis.*
- 28 *Repræfalia sunt in Jure odiosa, & strictè debent interpretari.*
- 29 *Civilitas Domicilii præponderat in materia Repræfaliarum.*
- 30 *Repræfalia qua ratione dicantur justæ.*
- 31 *Subditum quis se efficere potest alterius Principis.*
- 32 *Repræfaliando subditum translatum ad aliud Dominium esset offendere Principem illius Domini.*
- 33 *Repræfalia etsi dentur contra res, autamen habent respectu ad personam.*
- 34 *Repræfalia contra Florentinos indicta non habent locum contra Florentines originarios alibi commorantes.*

Idem exemplificant Doctores in Ianuensibus in casu occurrentium Repræfaliarum, num. 35.

DISCURSUS X.

- O**ccasione Belli ex parte Regis Catholici adversus Regem Christianissimum indicti praticari cæperunt in Dominis eidem Regi Catholico subjectis Repræfaliæ contra Mercatores Gallicæ Nationis; Unde cum in Civitate, & Regno Neapolitano reperirentur plures effectus antecedentes, & respectivè, ut supponitur, cessi per Franciscum Dumas Mercatorem origine Gallum, sed jamdiu commorantem Liburni, Antonio Caballo Civi Liburnensi, cæpit Regia Camera prætere, quod iidem effectus caderent sub prædictis Repræfaliis, ac de facto illos posuit sub sequestro: Sed pro injustitia ejusdem Repræfaliæ, sive sequestri, sequens edidi Responsum materno idiomate exaratum, ut morem gererem Requirenti, & Causa quoad punctum Juris fuit benignè audita, & approbata instantiæ Justitiæ, sed pendet difficultas in modo recuperandi hujusmodi effectus Regio jam Fisco incorporatos.

Benche per ottenere lo scorporo, ò sia liberazione degl' effetti inchiodati ab Antonio Cavalli publico Negoziante, e Cittadino di Livorno dovelle soprabondare il publico Istromento altre volte esibito della cessione fattali da Francesco Dumas avanti la pubblicazione dell' Editto delle Rapprefaglie, per essere questo lontano da ogni imaginabile sospetto di simulazione, come si è fin' hora pienamente con ragioni, e prove chiarissime dimostrato; Nulladimeno per eccedere in cautela, e per conformarsi al benigno Decreto, *Capiatur informatio super Civilitate*, si dice di vantaggio, che quando anche li sudetti effetti non fossero, come sopra, stati legittimamente

mente ceduti, mà che attualmente si dovessero considerare come appartenenti al predetto Dumas, la di lui persona in nessun' modo puol' essere compresa nel sudetto Editto, per esser' egli vero Cittadino di Livorno, e Suddito del Serenissimo Gran Duca di Toscana, particolarmente all'effetto, del quale si tratta, cioè delle Rappresaglie proclamate contro i Sudditi della Francia.

Ed' in verità pare, che sia un' soverchio rigore il pretendere maggiori prove di quella, che risulta dall' iterate enunciativè, & attestazioni contenute in più, e diverse lettere del predetto Gran Duca, che asserisce essere il Dumas per lo spazio di 40. e più anni domiciliario di Livorno, e suo Suddito, e Vassallo; poiche si come la qualità di tanto Principe non ammette in controversia la sussistenza, e realtà della sua parola, e testificazione, particolarmente in una cosa, nella quale non concorre in S. A. S. verun' ombra d'interesse, eccettuato quello d'assistere come Sovrano alla protezione, e indennità de' suoi Sudditi, come si legge nell' *Authentic. de quest. ibi, in principio Dei auxilio ab ejus clementia nobis traditi illasi ferventur, & in l. prima vers. item autem ff. de Injur. ibi, Spectat autem ad nos injuria, que eis fit, qui vel potestati nostræ, vel affectui subjecli sunt, Salgad. de Reg. protect. par. 1. cap. 1. per 101. & cap. 2. num. 28. cum seqq. Cavall. de cognit. per viam violent. gloss. 5. ex num. 21. & post Fulv. Majoran. in opoprax. Crimin. lib. 2. cap. 9. num. 126. & sequent. Sabell. loco infra alleg. num. 39. vers. qualiter, Gob. consul. 104. num. 25. & seqq. e perciò i beni de' Sudditi rispetto alla Protezione si considerano come beni del Principe, e del Sovrano, Felin. in cap. que in Ecclesiarum num. 27. de Constit. Rolan. Cavagnol. tom. 1. post consult. dcc. in 1. §. n. 9. Paz. Jordan. var. elucubr. lib. 14. tit. 11. nu. 292. con altri riferiti dal Sabell. in summ. divers. tract. tom. 3. lit. P. §. 45. n. 24.*

Così in tutti i luoghi, e Tribunali per provare la qualità di Cittadino viene ammesso, e ricevuto, che la semplice asserzione, anzi enunciativa fattane dal Principe sia sufficientissima, conforme in specie avverte post Cardinal. Tusch. & Nat. Marius Giurba obseruat. 76. numero 9. & prius observ. 75. numero 2. & 3. ubi post Afflic. Capic. Galeot. & Capic. Latr. aliosque subdit, quod similis attestatio facit notorium, nec contraria admittitur probatio, & quod non solum statur assertioni Principis, sed etiam ejus Locumtenentis, & testatur quoque Cardin. De Luca de Indic. disc. 32. num. 5. & melius Tranchedin. consultat. 31. sub num. 6. ex vers. proinde cum plur. seqq. & signanter num. 10.

Mà traslasciando ancora una prova così esimia, e legale, e qual' cagione di dubitare vi può in oggi cadere, mentre si fa costare autenticamente per fedì della Comunità, e della publica Dogana di Livorno, e dall' istessi libri Parochiali, o sia della Chiesa dello stesso luogo, che per lo spazio non mai interrotto di sopra 40. anni hà non solo il Dumas presentemente in detta Piazza il suo domicilio con Casa aperta, e condotta con una grossa pigione, e con tutta la sua sostanza, e famiglia; ma ve l'hanno havuto il suo fratello, che in detta Piazza morì, e fù sepolto, e molto prima velo trasferì suo Padre,

7 essendo principio incontrastabile, che per rendere à chi che sia la qualità di vero Cittadino, non meno si considera l'origine, che il domicilio, ad *Text. in l. Municipis de verb. signif. l. Cives C. de Incol. lib. 10. Bertrand. conf. 103. num. 21. & seqq. lib. 2. par. 2. Amaya super d. l. Cives num. 4. Otter. de pascu. cap. 4. ex n. 4. Barbof. in l. heres absens §. proinde ex n. 47. de ludi. cum alijs innumerabilibus mox recensendis.*

Ed' è tanto vero, che per ragione del domicilio s'acquitti una perfetta Cittadinanza, che dove in qualunque modo si facci menzione, ex: gr: 8 de Veneziani, Fiorentini, o Genovesi, ciò non s'intende adattarsi à quelli dell'origine, se non vi hanno congiunto il domicilio: mà all' incontro conviene solo à quelli, che vi hanno il domicilio, se non l'origine, ex celebri *glos. in cap. Statutum §. cum vero verb. unam in fin. de rescript. in 6. & in Clem. 1. verb. Subditos in fin. de for. compet. egregie in terminis, ut infra, Socc. Sen. in rubr. sol. matr. num. 27. Petr. Barbof. in d. l. heres absens §. proinde numer. 51. de ludi. Paris. conf. 12 num. 14. lib. 3. Cephal. conf. 451. num. 137. & 138. & prius conf. 246. numero 19. Surd. conf. 313. num. 60. Capic. Galeot. lib. 2. contr. 17. ex numer. 15. cum seqq. ubi ampliatur tam in respicientibus odium, quam favorem hujusmodi personarum, & abunde cum Capiblanche Villar. & in roque Barbof. in puncto De xart. decis. Sardin. 85. nu. 6. Marott. discept. 8. num. 16. circa fin.*

Che poi si sia acquistato indubitatamente dal Dumas il domicilio nella Città di Livorno, attese le circostanze sopra numerate, resta più che chiaro, poiche à tal' effetto o si camini coll'opione di quelli, che basti la continua abitazione 9 per dieci anni, ancorche non vi concorra alcuna espressa dichiarazione dell' animo, ut per *Text. in l. 2. C. de Incol. lib. 10. sub illis verbis, nisi decem. annis transactis eo loco sedem sibi constituerint, communiter tenuerunt congesti per Farinac. in fragment par. 1. litt. D. numer. 204. Mascard. de probat. concl. 534. numer. 7. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 86. numero 13. & 15. Surd. conf. 471. numer. 47. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 16. numero 8. circa med. vers. hæc igitur, Narbon. ad l. 20. gloss. 2. numero 68. tit. 1. lib. 4. nova recopil. Barbof. de Episc. par. 2. alleg. 2. numero 28. Aloys. Ricc. in prax. for. Eccles. resol. 263. Ioseph. Ludovic. decis. Perns. 76. num. 13. Otter. de pascu. d. cap. 4. num. 11. Ciartin. contr. 10. numer. 140. Amaya in d. l. 2. numero 104. C. de Incol. lib. 10. Rot. decis. 137. num. 5. par. 5. rec. & in Romana, seu Januen. Quarti Dotalis 2. Iunii 1642. §. secundo coram Ghislerio: ed' in tal caso certo è, che concorrendovi nel Dumas non solo lo spazio di dieci anni, mà di sopra à 40. con la permanenza in oltre di suo fratello fino alla morte, non si potrà negare la perfetta Cittadinanza acquistata dal dumas in Livorno, come puntualmente in termini della permanenza fino alla morte, e dello spazio di 36. anni esclama 10 II il Cephal. d. conf. 246. nu. 23. 24. & 25. pulchrè Modern. Sadarin. respons. 1. n. 11. vers. amplius, & numero 12.*

O' pure si seguiti l'altra opinione, che si ricerchi la traslazione della maggior parte delle sostanze, e parimente cessa ogni disputa, poiche il Dumas non possiede un' minimo ch'è in Francia, e tutta la sua fortuna, & havere stà con la sua

persona, Casa, e famiglia à Livorno; si che an-
 12 co per questo capo verrebbe ad essere acquistata
 la Cittadinanza, e' domicilio in detto luogo
 di Livorno, per l. 2. in fin. C. ubi Senat. vel Cla-
 riss. ibi, aut ubi majorem bonorum partem possident.,
 & in l. Civis C. de Incol. lib. 10. ibi, ubi quis la-
 rem rerum, ac fortunarum suarum summam consti-
 tuit, Mansf. d. de probat. d. concl. 354. numer. 21.
 Menech. de arbitr. d. lib. 2. cas. 86. numer. 18. &
 segg. Barbof. de Episc. d. par. 2. alleg. 4. num. 27. vers.
 & hoc intelligitur, Mansf. consulti. 60. numero 28.
 & 29. Paitell. Im. annot. 97. numer. 23. Rot. d. de-
 cis. 137. num. 6. par. 5. rec. & in d. Romana, seu Ju-
 nuen. Quarti Dotalis §. Nec applicatur, coram Ghi-
 slerio: di maniera che sopravanza la certezza, (
 come nel caso nostro (che uno viabbia portato
 qualche parte della sua Azienda, ò che vi habbia
 qualche cosa, se non si prova, che altrove habbia
 13 più, ex doctrina Bart. in l. Civis nu. 9. C. de Incol.
 lib. 10. ibique Alex. in addit. verb. efficitur lit. E. Fa-
 rin. in fragment d. par. 1. lit. D. num. 208. Decian. tract.
 crim. lib. 4. d. cap. 16. n. 8. circa fin. Tranchedin. d. consulti.
 31. nu. 20.
 Ne per ciò gioverà l'opportune, che il Dumas
 essendo negoziante habbi in conseguenza con-
 versato in Livorno con animo di non trasferir-
 vi mai il vero domicilio, onde si applichi più
 tosto la proposizione di quelli, che in simiglian-
 ti casi dicono, che ne anco per mille anni si pos-
 14 sa stimare acquistato il vero domicilio, ut exem-
 pliando in specie Mercatoris tradunt Amaya in
 Cod. lib. 10. tit. 39. numer. 110. Mansf. d. consulti. 60.
 sub numer. 11. vers. secundò principaliter, & segg. No-
 guerol. alleg. 12. numero 132. Add. ad Buratt. decis.
 811. num. 8. Consul. decis. Lucen. 25. numer. 33. & 34.
 Imperochè questa proposizione non è per imagi-
 nazione applicabile à i nostri termini, attesa pri-
 mieramente la natura del luogo, del quale si
 tratta, cioè d'un Porto, che, conforme è noto-
 rio, e quasi nel tempo stesso, che l' Dumas vi
 si trasferì, era à guisa d'un picciol' Borgo, &
 15 in tanto si è reso uno de principali porti d'Ita-
 lia, inquanto da persone di più Nazioni viè sta-
 ta trasferita la loro famiglia, e sostanze; di mo-
 do che se volessimo escludere dal nome de Citta-
 dini tutti quelli, che per mezzo Secolo avati tra-
 gono la loro origine altrove, non vi sarebbe u-
 no, che si potesse dire Livornese, e farebbe una
 Città senza Cittadini; e secondariamente la det-
 ta considerazione potrebbe forse adattarsi à quel-
 la specie di Mercanti, che si trasferiscono in
 un' luogo per poco tempo, con poco fondo, e
 senza la loro famiglia & senza stabilimento di Ca-
 16 sa positiva, à guisa di quello, che si dice delli
 Scolari, e delli Officiali, e Castellani delle For-
 tezze, delli quali parlano Lancell. Gallia conf. 111.
 numero 1. 2. & 3. Io. Bapt. Cest. conf. 16. numer. 19.
 Barbof. de Episc. d. par. 2. alleg. 4. num. 29. Mansf.
 d. consulti. 60. num. 14. Bonden. colluct. 44. num. 6.
 lib. 1. & colluct. 21. num. 62. lib. 2. Ma non già ris-
 petto à quelli che si trasportano in un luogo, e
 vi perseverano con tutte le premesse circostanze
 senza haver beni nel luogo dell'origine, ne alcu-
 17 na altra partecipazione delli pesi, ò cariche del-
 la detta sua origine, come individualmente, e
 ne precisi termini di Rappresaglia conclude
 Carol. Tappia in decis. S. C. Ital. decis. 22. ex nu-
 mero 17 & signatèr. vers. dicebatur, dove fa la

sudetta distinzione tra li Scolari, Soldati, e
 Castellani, e puntualmente ancora lo ferma il
 Paris. d. conf. 12. lib. 3. che parla di Negoziante
 stabilito in Spagna, di cui tutta l'Azienda (ap-
 punto come nel caso nostro) per lo più si era
 fatta col guadagno della Mercatura in Spagna,
 come si puol vedere dal num. 12. cum plur. segg.
 e questo Consiglio vien' comunemente seguita-
 to dal Roland. conf. 79. num. 52. lib. 3. Zanger. de
 Except. par. 2. cap. 1. num. 32. & segg. & prae ipuè
 sub. num. 35. vers. negotiatio eorum, Androcol. contr.
 428. numero 10. vers. ubi quod licet, e dalla Rota
 Romana nella decis. 137. numero 10. par. 5. recen-
 quam refert, & sequitur Card. De Luca de Regal.
 dif. 128. numero 10. & in specie, & est do-
 ctrina Felin. in cap. dilectus il 2. numero 12. sub vers.
 tertius casus de rescript. Joseph. Ludovic. d. decis. 76.
 numero 14. Gratian. discept. 592. numero 6. & 12. A-
 lex. Rauden. resp. 18. numer. 9. praeipue sub vers.
 ubi ampliatur, lib. 2. plenè & benè Tranchedin. d.
 consulti 31. numero 14. doue con Petr. Barbof. in d.
 l. haeres absens §. fin. numero 109. ff. de Iudic. osser-
 va, che la presunzione del domicilio risultante
 dall'abitazione decennale è più forte d'ogn'altra
 presunzione, che nasca dalle qualità della perso-
 na.

E se tutto questo discorso caminerebbe in
 astratto, e quando si trattasse di esaminare, se
 il Dumas trasferitosi col domicilio da una Cit-
 tà ad un'altra dovesse godere come Cittadino di
 questa tutti li privilegij, & Immunità, ò restar'
 sottoposto più tosto alli Statuti di questa, che
 di quella; quanto più facilmente, e senza dub-
 bio deve procedere, trattandosi, che il Dumas
 si è trasferito da un' Regno diverso ad un'altro
 Stato soggetto ad un'altro differente Sovrano, e
 Principe, poichè in questi termini il semplice mutar'
 luogo, e trasportar' la famiglia nelli Stati d'un
 18 n'altro Principe Sovrano, porta non solo l'acqui-
 sizione del Domicilio nel nuovo Stato, ma fa
 perdere affatto l'origine naturale, secondo
 quello, che ferma cum Accurs. Bald. & Gregor.
 Lopez latissimè Amaya in d. l. Civis C. d. Incol. lib.
 10. ex numero 32. cum plur. segg. ubi quidquid di-
 xerit Carleval. attamen cum eodem Gregor. Az-
 ved. aliisque omnibus Hispanis dimostra, che se
 uno d'origine Spagnolo si trasferisce in Francia,
 non si può più considerare per Spagnolo, ne go-
 dere i Beneficij, che si concedono à i Cittadini
 attuali delle Spagne, Navarr. conf. 4. numero
 12. de Conflit. ed è celebre la decis. 384. de Afflit-
 to, dove fù fermata questa opinione, e con altri
 molti lo seguita nel caso nostro Dexart. decis. Sar-
 din. 67. per tot. & praesertim ex n. 2. vers. sed melius
 cum segg.

La ragione è evidente, poichè intanto si con-
 sidera uno per Cittadino, in quanto è obligato,
 per quel contratto, che nasce tra la Città, e
 Cittadino, à i pesi della medesima, Città, ad
 Text. in l. 1. ff. ad Municip. ibi, propriè quidem
 Municipales appellantur numeris participes recepti in
 Civitate, ut munera nobiscum facerent; mà questa
 20 obligazione non si può conservare, ne durare,
 quando uno abbandonando non solo la Città pro-
 pria, ma la Provincia, & il dominio del suo
 Sovrano, si trasferisce, e si soggetta ad un'al-
 tro Principe indipendente, mentre si rende impossi-
 bile, che possa per cagion' dell'origine esser forzato
 à soccom-

à Soccombere à i pesi della sua Patria, se ne anco ivi puol'esser'convento, conforme avverte *Dexart. d. decis. 67. num. 33. & num. 38.* ubi refert *Soccin. conf. 37. num. 12. vol. 1. Laderc. conf. 74. ex num. 5.* i quali distinguono dal tempo della Republica
 21 Romana, che era Padrona di tutto il Mondo, à quello d'oggi, che i Principati sono diversi, e in conseguenza un Cittadino originario di Francia, se si trasferisce in Spagna, non più rimane sottoposto al Regno, che hà lasciato, ma al dominio di quel Principe, dove hà trasportato il domicilio, e l'istesso doppo il *Costa*, e l'*Capiblanck. de Baron* si comprova dall'*Andreol. d. contr. 428. numer. 16. vers. ubi latè*, & per tot. *Afflict. d. decis. 384 numer. 6. & 7. & num. 11. vers. bene ad pradiela*, dove in proposito adduce la dottrina d'*Ifernina in cap. 1. in princ. qualiter Vassall. jurar. deb.* che ferma, che il giuramento di fedeltà si può solo esigere dall'habitatori del
 22 Regno, ancorche non habbino alcun feudo, ma non da quelli, che vi sono nati, se attualmente habitano fuori di esso Regno: Al che si aggiunge l'altra ragione addotta dall'*Amaya ad d. l. Civis 2. num. 38.* cioè, che si come quel, che e
 23 passato ad un altro Dominio non può godere le dignità, & onori della sua Patria, così ne meno deve soggiacere à considerarsi per Cittadino nelle cose à lui sfavorevoli.

Mà dato anche, che la traslazione fatta fuori del Principato, e dominio, dove uno è nato, non operasse, che questo tale si dovesse havere affatto per non Cittadino di quel luogo, e Regno, dove è nato; almeno non potrà anco negarsi, che egli sia sottoposto ugualmente all'altro Principe, dove hà trasferito la sua persona, e piantata la sua Casa, per quella molteplicità di
 24 Cittadinanza Originaria, e Domiciliaria, che quotidianamente si ammctte dalla legge, secondo avvertisce il *Cyriac. contr. 273. num. 19. Dondens consult. 40. numer. 19. Pigant. ad Statut. Ferrar. lib. 2. rubr. 39. num. 9. Capic. Latr. consult. 128. numero 26. & 27. Rot. decis. 172. num. 11. & 12. par. 8. rec. & decis. 175. numer. 20. par. 9. & in Ariminen. Cappell. mix 20. Martij. 1676. §. non obstat, quod Alexander, coram Bourlemont, Cardinalis De Luca de renunciatio. disc. 18. numer. 8. & de success. disc. 19. numero 5. & disc. 20. sub numero 5. 7. & 8. & de Regal. disc. 83. numero 11. & in supplem. disc. 128. numero 10. eodem tit. per lo che chiaro ne segue, che, oltre alla preponderanza, che come sopra si è detto si dà al luogo della Cittadinanza del domicilio, *Navarr. d. conf. 4. numero 5. de Constit. Afflict. d. decis. 348. numero 14.*
 25 sempre si hà riguardo all'atto favorevole, ò pregiudiziale, del quale si tratti, e sempre si considera quella tal persona per Cittadino di quel luogo, che li è più favorevole, ut ex *Ancharan. conf. 37. & Gregor. Lopez, ad l. 5. tit. 24. glos. son quatro circa med. in puncto Dexart. decis. 85. num. 9. Bertrand. d. necis. 103. nu. 29. lib. 2. par. 2. Marrot. b. discept. 8. num. 17.* anzi che indistintamente
 27 quando il Domiciliario non sostiene, (come nel presente caso), i pesi del luogo dell'origine, che si habbia per forense rispetto al detto luogo, lo dimostra *Capic. Galeot. d. lib. 2. contr. 17. num. 15. & 16. cum sequen. & post Peregr. Grat. Cephal. Roman. & Surd. Marott. d. discept. 8. numero 14. & 15.**

Più fortemente dunque deve militare questa regola, e proposizione nel preciso caso delle Rappresaglie, non solo per la ragione generale, che queste si considerano (benchè per altro lecite, & usitate) per odiose, di maniera che per
 28 quanto è possibile non si possono estendere, ma devono essere strettamente interpretate, secondo la Dottrina di *Barrol. nella l. Provinciales, numero 3. circa fin. ff. de verb. signif. juncta Auth. ut non sicut pignor. in princ. Bald. in Auth. sed omnino C. ne Uxor. pro Marii. Gob. d. consult. 104. numer. 6. & seqq. cum cæteris usque ad nauseam collectis per Marrot. d. disc. 8. numero 12. 13. & 18.* dove precisamente fà la sudetta illazione di dover
 29 si all'effetto delle Rappresaglie dare la preponderanza al luogo del domicilio, *Carol. Tapp. d. decis. 22. numero 14. Arias de Mesa lib. 2. var. cap. 21. numero 5. Azeved. ad ll. Hispan lib. 8. tit. 12. l. 6. n. 6. Valenzuel. conf. 37. n. 18. lib. 1. Dexart. d. decis. 85. n. 4. vers. nihilominus.*

Ma anco per la particolare, e precisa ragione, con cui si praticano, e rendono giuste le Rappresaglie, cioè, che intanto contro ogni discorso per altro naturale si ammette, che il povero Suddito innocente patisca il danno della perdita della sua roba, e conseguentemente la pena del mancamento altrui, inquanto non potendosi ottenere direttamente la giustizia, che si pretende dal suo Principe, e Capo, conviene, che egli come membro soccomba à tutto quello, à che sarebbe tenuto il suo Capo, ò sivero, che essendo il Suddito quello, che con i proprij Tributi, e Collette fortifica le forze del suo Principe, in questo modo per via di Rappresaglie si viene à togliere indirettamente l'ajuto, che somministra al nemico, secondo si avverte dal *Peguer. decis. 11. nu. 10. Cresp. de Valdaur. observ. 75. n. 4. & seqq. & post De Pont. Card. De Luca de Regal. in supplem. disc. 170. n. 16. & discurs. 181. n. 9. & concordat Gob. d. consult. 104. n. 22. & seqq.*

Avvegnache queste ragioni non si possono adattare à quel suddito, che è passato nel Dominio d'un'altro Sourano, e conseguentemente si è costituito Suddito, e Vassallo di esso, come di
 31 ragione far' puole, ex *Boss. in pract. crim. tit. de for. compet. numero 37. Afflict. in practud. feudal. numero 103. & in tit. que sint. Regal. §. Angaria numero 6. & ad Const. Regn. lib. 3. rubr. de revoc. & transeunt. sub numero 10. Capiblanck. de Baron. pragmat. 8. par. 2. numero 245. Capic. decis. 118. numero 3. & decis. 168. numero 4.* mentre non può chiamarsi più membro dependente da quel Capo chi si è da esso diviso, e separato, ne meno può dirsi, che s'ovenga di nessun' ajuto il principe nemico, non pagandoli alcuna Colletta, ò pure che debilitando l'originario trasferito in altro Dominio, si debiliti in conseguenza il predetto nemico; anzi
 32 più tosto sarebbe un'offendere, e debilitare quel Principe, che l'hà ricevuto nel suo Stato, e che da esso n'esige le gabelle, & altri consueti Tributi: la onde ottimamente avverte *Soccino nella d. rubr. ff. sol. Matr. num. 27. & seqq.* che in questa materia ancorche l'abitazione fosse un puro accidente, questo accidente prevale alla soitanza dell'origine, essendo le Rappresaglie dirette alla roba, che seguita la persona,
 33 e non all'origine, dove non vi è la persona, ne i beni, e l' medesimo dice con la Dottrina di *Baldo*

nella l. 1. C. de summ. Trinit. &c. *Bertrand. d. conf. 103. numero 29. lib. 2. par. 2.* E che perciò le Rapprefaglie rilasfate contro i Fiorentini, ò gl' uomini di Firenze non poffino efeguirfi contro quelli, che, fe bene fono originarij di Firenze, dimorano altrove, nè portano i pefi, ò godono i privilegij, & onori di Firenze, lo definisce efpreffamente *Barolo*, tanto nella d. l. *vinciales*, quanto nell' trattato delle Rapprefaglie, che viene comunemente, e fi può dir' lenza contradizione fequitato dall' *Abb. Imol. Alex. Soccin. Martin. Landenf. Card. Tufch. Ruin. Rolan. Menoch. Decian. Azeved. Cephal. Surd. & Valenzuel.* riferiti dal *Dexart. d. decif. 85. nu. 5.* e dal *Marrot. d. difcept. 8 nu. 13.* ambedue i quali riportano la Dottrina di *Pietro Gregorio Tolofano in syntagm. Iur. par. 3. lib. 38. cap. 8. num. 16.* che è molto puntuale, & il *Marott.* al d. numer. 13. in fin. vi aggiunge la Dottrina di *Decio* e di *Matteo Cheriano*, in termini, che le Rapprefaglie rilasfate contro i Genovesi non hanno luogo contro quei Genovesi d'origine, che habitano altrove, e Piftello fi determina dal *Bertrando* in propofito delle Rapprefaglie da i Genovesi proclamate contro i Catalani al d. *conf. 103. ex n. 19. cum feqq. lib. 2. par. 2.* alli quali tutti fi può aggiungere *Andr. Dalner. in Epi: hom. de Reprefal. impreff. pof. tr. et. de var. Iur. ren. nu. n. 39. fol. mibi 181.*

Sicche conchiudendo, anco quando al prefente fi voleffero confiderare gl'effetti inchiodati dalla Regia Camera come del *Dumas*, e non d'Antonio *Cavalli*, al quale fono ftati legitimamente, & effettivamente in realtà ceduti; fi rende manifefto, che il detto *Dumas* anco in aftrato deve reputarfi per Cittadino vero Domiciliario Livornefe, e molto più in concreto attea la ragione, e qualità del Porto di Livorno, che non è altro che un' compofto di Cittadini ivi ftabiliti, e fatti tali, benchè derivanti da varie Nazioni; come anco la materia, della quale fi tratta, e che nell'una ragione puo' applicarfi à chi havendo lafciaa l'origine, e trasportata la fua fofianza in detta Piazza di Livorno fi è costituito nel Vaffallaggio, e fotto la protezione del Gran Duca di Toscana Principe Sovrano, & indipendente, e che attualmente attefta, che il *Dumas* fia fuo antico Vaffallo.

LIBURNEN. CONCORDIÆ, SEU DEFALCI

RESPONSVM PRO VERITATE SUPPRESSIS NOMINIBUS.

ARGUMENTUM.

An, & quando major pars Creditorum poffit præjudicare minori in concedenda dilatione debitori, vel in remittendo partem illius debiti; & de differentia in propofito debitoris decocti, fivè proximè decocturi, vel non: Et quid dicendum, fi Creditores minoris partis fint hypothecarij. Creditor præveniens in fequeftro ftare adhuc debet factò majoris partis Creditorum; Et quid fi talis Creditor fit foren-

lis, & fequeftroverit effectus extra Principatum, ubi major pars Creditorum fecit dilationem, aut remiffionem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Major pars Creditorum ftante decoctione communis debitoris, vel illa imminente, potest eidem debitori dare dilationem, et cum eo transigere, aut etiam partem debiti remittere.*
Amplia in quocumque genere transactionis, que facta per major em partem Creditorum præjudicat minori, num. 3.
- 4 *Afflicti decif. 288. circa remiffionem partis debiti factam à majori parte Creditorum fuo debitori, & circa ejusdem remiffionis requifita examinatur.*
Et rejicitur, num. 5.
- 6 *An Creditores ad effectum transigendi cum debitore, vel illi remittendi partem debiti, debeant in finem congregari.*
Et quid, fi non major pars, sed omnes Creditores concordarent, num. 7.
Et quid ftante Statuto, vel confuetudine in contrarium, num. 8.
Cautela est adire Judicem, qui cognita causa adstringat repugnantes, n. 9. ubi in terminis Statuti Curia Mercatorum Florentia.
- 10 *An Major pars Creditorum poffit per concordiam præjudicare minori, quando Creditores contradiemones habent hypothecam, & agitur de effectibus capacibus hypothece.*
Ratio differentia inter Creditores hypothecarios, & personales, n. 11.
Distingue tamen inter simplicem dilationem temporis, & remiffionem debiti, n. 12.
- 13 *Prevenio in fequestratione non abdicat dominium rei fequestrata à debitore, nec inducit prælationem favore fequestrantis*
Prout nec inmissio ex primo Decreto Iudicis obtenta in Salviano favore inmissi, ibid. sub d. n. 13.
Undè res fequestrata adhuc venit in concursu cum cæteris Creditoribus, n. 14.
Amplia etiam si unus ex Creditoribus retineat in pignus rem debitoris, numero 15.
- 16 *An adsit differentia inter Concursum, qui formetur inter Creditores debitore decocto, vel debitore, qui fecerit punctum, fivè destituerit à negotiatione, & num. 19.*
- 17 *Sequestrans non afficitur à remiffione debiti facta per majorem partem Creditorum, sed solum præjudicatur refpectu dilationis, & quando.*
- 18 *Sequestrans rem debitoris existentem in Principatu diverfi Domini, an teneatur concurrere cum cæteris Creditoribus, & n. 20.*
Es alienum refpicit univerfum patrimonium debitoris, nec restringitur ad facultates servi loci, numero 20.
Et quid de Creditoribus unius Provincia, an præferantur Creditoribus alterius, ibid.
- 21 *Iudex, coram quo formatur Concursus, advocat causam à quibuscunque Iudicibus.*
- 22 *Iudicium concursus formari debet in loco, ubi existit major pars bonorum debitoris.*
Vel saltem ubi adest persona debitoris, vel major numerus Creditorum, n. 23.

Amplia

Amplia procedere tam ad effectum dandi dilationem debitori, quam reducendi debitum, n. 24.

- 25 Creditor forensis an teneatur comparere, & ligari facto Iudicis formantis Concursum in alio Principatu.
  - 26 In Iudicio Concursum idem debet esse Iudex, & unum Iudiciam.
  - 27 Clerici, & alie personæ exemptæ tenentur cum cæteris Creditoribus comparere coram Iudice laico formante Concursum.
  - 28 Statutum mandans, Creditores concurrere per as, & libram afficit etiam Clericos.
- Et comprehendit etiam forenses, & contractus juratos, num. 29.*

DISCURSUS XI.

Cessante Francisco publico Campfore in Portu Liburni, si non formaliter à foro, saltem ab ejus negotiantibus, major Creditorum pars cum ipso transactionem quandam iniverat; cùmque non deessent ii, qui, licet in minori numero, detrectabant annuere huic concordia, inter quos signanter reperiebatur Creditor forensis, qui cæteros in sequestratione nonnullorum effectuum communis debitoris Neapoli existentium prævenerat: Consultus idcirco in sensu illius Veritatis, quæ Mihi videretur, an & iste, non obitante sequestratione prædicta, quodque ageretur de persona, & rebus extra Dirionem M. Ducis Hetrurizæ, compelli posset ad subeundam transactionem majoris, ut supra, partis Creditorum.

Respondi, quod regula magis hodie recepta & canonizata militat pro facto à majori parte Creditorum; latentibus siquidem fortunis communis debitoris, seu quolibet periculo illius decoctionis imminente, Jura nostra permittunt, & expresse determinant, quod major Creditorum pars valeat citra fraudem, & dolum, sed pro utilitate communi bona fide transigere cum eodem debitore, eique vel indulgere terminum ad solvendum, vel debiti etiam partem remittere, adeout, dissentientibus cæteris, queat Iudex obstringere renuentes ad insequendam voluntatem majoris partis, sunt verba litteralia *Texti. in l. & suum §. hodie ff. de pact. ibi, Hodie tamen ita demum pactio hujusmodi Creditoribus obest, si convenerint in unum, & communi consensu declaraverint, quota parte debiti contenti sint; si verò dissentiant, tunc Prætoris partes necessariae sunt, qui Decreto suo sequetur majoris partis voluntatem, Afflic. decis. 288. nu. 1. Valasch. de privil. paup. par. 1. quest. 44. num. 111. Apicel. de iuram. pauper. tit. 3. de remiss. debit. per num. 25. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 2. ex num. 411. Merlin. de pign. lib. 4. tit. 5. quest. 136. ex n. 5. cum seqq. & generaliter in terminis cujuscumque transactionis Ioseph Ramon. conf. 10. n. 1. Grat. discept. 721. n. 12. & seqq. Thomat. dec. March. 297. n. 29. & 30. Rot. dec. 361. n. 1. coram Manzaned.*

- Et quamvis, ut liquet apud *Afflic. in d. dec. 288.*
- 4 Consilium Neapolitanum videatur in proposito remissionis debiti pro aliqua parte hujusmodi regulam restrinxisse ad tres casus, nempe quando debitor decessit, & hæres non vult adire hæreditatem, vel ad alliciendum debitorem fugitivum, ut revertatur, vel denique si debitor paratus esset cedere bonis; Nihilominus indistinctè,

quod major pars secum trahat, sive obliget minorem in omni alio casu, in quo Creditores certant super bonis debitoris à solutione cessantis, testatur *Anzel in l. 1. de privil. Credit. Stracc. de decoct. par. 6. num. 21.* qui verba *Angeli* per extensionem registravit, *Bursati. conf. 224. num. 15. Pacif. de Salvian. d. inspect. 3. cap. 2. num. 419. Gratian. discept. 222. numero 9. & sequenti. Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 2. num. 73. & seqq.* ubi reprobatur *Vincent. de Franch. in decis. 82. & Salgadum* sequi videtur *Carol. Anton de Luca in addit. ad Franch. d. decis. 82. num. 3. plenissimè Francisc. Rocc. respons. 11. per tot. & signanter ex num. 4. & num. 9. & 10. lib. 2.* ubi non solum ita refert iudicatum in suo casu, sed plures alias refert *decisiones, & resolutiones ejusdem Consilii Neapolitani.*

Et quia maxima inter *Scribentes* versatur quaestio, utrùm in transigendo, seu remittendo partem debiti debeant Creditores in unum congregari, ad formam *Texti. in l. fin. C. qui bonis ced. poss. ut videre est apud Marches. de Commiss. par. 3. §. 1. num. 63. vers. inò ceteros Creditores cum seqq. Salgad. in labyr. par. 2. d. c. 2. num. 69. & seq. Ursil. ad Afflic. d. decis. 288. num. 6. Grat. d. disceptat. 222. numero 3. & seq.* qui sub num. 6. solum limitat, quoties non major pars, sed omnes Creditores separatim concordarent, & folium subscriberent, & num. 7. ubi pariter limitat stante consuetudine, vel Statuto in contrarium, *Scannarol. de Visit. Carcer. lib. 3. §. 1. cap. 2. num. 14. & seqq. Rota apud Coccin. decis. 440. Card. De Luca de Credit. disc. 152. num. 12. & seq. in Supplem. par. 2.*

9 Tutius propterea reputatur Judicem adire, qui renuentes Decreto suo constringat, sicuti praticari intendebatur in hac causa, & de Jure, seu de stylo ponitur pro absoluto per *Scannarol. de Visit. Carcer. d. lib. 3. §. 1. cap. 2. numero 17. Vrceol. de transact. quest. 85. numer. 16.* ubi refert decisam per *Ror. in Romana prætense Consignationis 22. Junii 1616. coram Verospio, & prius referendo sancita per Statutum Florentiæ in Curia Mercantiæ lib. 3. rubr. 2. idipsum adverterat sub quest. 34. numero 32. bene Carpzow. de Iurispr. for. par. 2. Constit. 22. desin. 27. num. 9. & 10.* ubi quod idcirco Iudex adeundus est, quando dissentiunt Creditores, ne alioquin impediunt Judicem, sicuti mutuo se impediunt, & est in proposito clara determinatio *Texti. in d. l. & suum, §. hodie, ff. de pact. ut observat Stracc. de Decoet. d. par. 6. num. 9. vers. item adde.*

Præsupposito itaque, quod ex legitima causa major pars Creditorum concordiam iniisset cum Francisco, quodque ut præmissimus, regula assisteret pro observantia facti à majori parte Creditorum, obstare posse non credebam, quod versaremur, seu tractaretur de compellendo unum ex Creditoribus, qui mediante sequestratione præveniendò videbatur ejus indemnitati consuluisse: solum quippè reperitur à lege consultum, nè concordia, seu partis debiti remissio facta à majori parte Creditorum cæteris dissentientibus officiat, quando dissentientes existunt Creditores hypothecarij, & agitur de effectibus capacibus ejusdem hypothecæ, ex censura *Texti. in l. rescriptum 10. in fin. ff. de pact. sub ea satis viva ratione, de qua post Antiquiores Barr. in d. l. rescriptum, nimirum, quod cùm hujusmodi concordia,*

cordia, & remissiones celebrentur ad illum præcipuum finem, ne Creditores asperè procedendo ponant in fuga debitorem, & ansam præbeant occultationi mercium, & effectuum, hoc sanè nihil prodesset habentibus hypothecam, cum semper isti possent exercere adversus tenentes bona debitoris, & sequitur *Stracc. de decoct. dicta par. 6. num. 13. Carpzov de Iurispr. for. par. 2. d. Constit. 22. defn. 28. num. 1. & seqq. Farinac. repert. Iudic. quest. 95. ex num. 11. cum seqq.* ubi distinguit inter simplicem dilationem temporis, & remissionem debiti, *Bursat. d. conf. 224. num. 24. Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 5. quest. 136. numer. 20. Mauson. de caus. exec. limit. 6. num. 68. Rocc. d. respons. 11. num. 3. in fin. Gratian. d. discept. 222. num. 15. & 16.*

At in præsentia præventio in sequestro nullum pro meo Judicio operari valebat effectum, quia præventio in sequestrando rem communis debitoris nullam præ se fert abiectionem domini ab ipso debitore, nec ullam producit prælationem erga ceteros Creditores, ex *Text. in l. Creditor ff. qui pot. in pign. h. b. Bolognet. conf. 30. num. 7. Cancr. par. 3. var. resolut. cap. 4. de sequest. nu. 4. & 36. Salgad. de Reg. proiec. par. 4. cap. 7. num. 68. & 69.* & in fortioribus de Creditore immisso per Judicem ex primo Decreto in Salviano, quod non idcirco habeat ullam prælationem quoad ceteros respectu rei, quidquid sit quoad refusionem expensarum eidem immisso faciendam, dixit post *Text. in l. cum unus, ibique gloss. ff. de bon. auctor. Iudic. possid. & in l. cum apud veteres, ibique Bald. C. eod. Posth. Rodrig. & alios Rot. in Eugubina Pecuniar. 5. Maii 1685. §. 2. coram R. P. D. Benincasa.*

Unde præexistente adhuc re sequestrata in dominio debitoris, debet & ipsa trahi ad concursum omnium Creditorum, ad ea, quæ latè, & egregiè firmat *Salgad. in Labyr. par. 1. cap. 11. ex nu. 22.*

usque ad 29. & quod Creditor non solum retinens sub sequestro, sed in pignore bona communis debitoris teneatur illa conferre, sub eadem ratione, quod in hoc casu non sibi, sed debitori possideret, plenè probat *idem Salgad. dicta par. 1. cap. 11. ex num. 14. usque ad 22.*

Ceterum quia *Salgad.* loquitur in concursu Creditorum efformato per mortem civilem debitoris, videlicet post decoctionem, seu æs alienum superans effectus patrimonii ejusdem debitoris, in quibus terminis natura ipsa concursus exposulat, quod in unum corpus omnia communis debitoris bona, & effectus redigantur ad hoc, ut unicuique per æs, & libram, vel juxta uniuscujusque gradum, & prælationem satisfiat, ut patet penès eundem *Salgad. d. parte 1. cap. 11. in princ. & per tot.* Hinc proinde observandum monebam in facto, utrum præsuppositum in transmissa mihi notula insinuatum, quod Franciscus fecerit punctum, involvat, seu intelligatur per speciem decoctionis, ob quam de cætero, sublata prædicta conventionem, & concordia, forinandus esset concursus, sicuti aliàs istum loquendi modum agnoveram intellectum, & practicum in *Rota Florentina, seu decisione ejusdem Rote registrata per Vrcol. de transact. quest. 34. sub num. 19. vers. Alexander;* tunc etenim sequestrum in nihilo posset suffragari Creditori singulari prævenienti in sequestratione; Quoties autem periculum decoctionis, seu insufficientiæ status, &

patrimonii, pro satisfactione omnium non adesset, tuncque compelli nequiret sequestrans, sed cum cautus esset de obtinenda satisfactione, congrueret identitas rationis proximè ponderatæ in Creditoribus hypothecariis, qui respectu dilationis ad solvendum solummodò obstringuntur, secus autem quoad remissionem debiti in parte, ut in individuo firmavit *Carpzov. de Iurispr. for. d. par. 2. Constit. 22. defn. 28. num. 10. 11. & 12.* Et generaliter, quod concedatur majori parti Creditorum quotam debiti remittere ad effectum evitandi occultationem bonorum, sed bonis existentibus ad notitiam Creditorum non procedat conclusio, *Stracc. de Decoct. dicta par. 6. num. 18.*

Atque ab hac distinctione promanabat altera inspectio, seu ponderatio, quod sequestratio caderet super rebus existentibus extra Ditionem M. Ducis; quoniam sicuti ob hanc circumstantiam magis pertrinxisset motivum sequestrationis, quando non fuisset in debitore decocto, vel proximè, & certitudinaliter decocturo; ita è converso in nihilo refragari opinabar, quoties versaremur in specie decocti, vel decocturi, ad quem effectum minimè requiritur sententia declaratoria, sed exuberat, quod punctum fecerit, & latitaverit, ac concordiam iniverit cum Creditoribus fatendo debitam, ac promptam satisfactionem Creditoribus suis dare non posse, ut in terminis Statuti Mercantiæ punctualiter, & benè explicavit *Caball. resol. crimin. 25. num. 30. Rota Florentina apud Vrcol. de transact. d. quest. 34. num. 20. & seqq.* In isto siquidem casu, loco efformandi concursus effectuum, & deveniendi ad sententiam cum judiciali deputatione Curatoris, & successiva subhastatione, & distractione bonorum, concordia bona fide, & in utilitatem omnium geritur per Creditores, nec inspicitur, utrum effectus debitoris reperiantur in Ditione, vel extra, cum æs alienum univèrsum patrimonium respiciat, neque restringatur ad facultates certi loci, sed bona omnia ubique existentia favore omnium Creditorum amplectatur, ex Juri-bus fuso calamo cumulatis per *Salgad. in Labyr. par. 2. cap. 12. num. 17. & seqq.* & quod dicitur de Creditoribus unius Provinciæ præferendis Creditoribus alterius Provinciæ, ad *Text. in l. si Procuratoris §. si plures ff. de tribu. act. intelligitur,* quando separata sint Negotiationes, non autem si una sit negotiatio, vel patrimonium, ex *Castren. conf. 286. num. 3. lib. 1. Rot. dec. 280. num. 5. & seqq. coram Atillin. & facit decis. 51. num. 10. & seqq. post Merlin. de pignor. ad cõ. ut Judex,* coram quo cæteroquin formari deberet concursus, ratione individualitatis trahat causam, & acta coram quibuscumque Judicibus pendentia, & respectivè decernat litteras inhibitorias, seu requisitiarias, ut habetur ex eodem *Salgad. in Labyr. par. 1. cap. 5. per tot.*

Quod autem Judicium concursus non in Civitate Neapolis, sed in Ditione M. Ducis forinandus esset, dubitari posse non censebam, cum in ipsa Ditione præsupponeretur reperiri majori rem partem effectuum ipsius debitoris, ad trad. per *Scribentes in l. 1. C. ubi de hered. agit. Salgad. in Labyr. par. 1. cap. 4. num. 29. & de supplic. ad Sanctiss. par. 2. cap. 3. §. 3. nu. 28. Fermosin. de Iudic. quest. 5. numero 10.* Vel saltem adesse personam debitoris,

vel majorem numerum Creditorum, quod sufficit pro prælatione, ac competentia circa Judicem, ex his, quæ in specie tradit *Card. De Luca lib. 3. tit. de Jurisd. disc. 83. num. 3.* ubi circa fin. sub vers. 24 tam in ordine subnectit, quod id ipsum procedat tam in ordine ad dilationem debitori dandam, quàm quoad defalcum, ut in præsentì.

Quamobrem nec in aliqua haberi debet consideratione, quod inter Creditores reperiantur forenses, & non suppositi Jurisdictioni Judicium Hetruscæ Ditionis; quoniam receptum, & practicum est in hac materia, tam ratione connexionis, ne contingat super eodem puncto coram diversis Judicibus plures, & diversas, vel contrarias sententias proferri, quàm etiam ratione intolerabilis incommodi Partium, ut coram pluribus Judicibus, & in diversis foris scripturas producere, ac novas probationes facere cogentur, quod idem sit Judex, & unicum Judicium, ut per hujusmodi fermè verba prænotavit *Card. De Luca d. disc. 83. nu. 3. de Jurisd.* Proindeque non turbat, quod aliqui Creditores sint forenses, & exempti; nam quæ major exemptio considerari potest, quàm ea, quæ intercedit inter Judicem sæcularem, & Ecclesiasticas personas, & nihilominus indubitata praxis, & Juris est, quod comparere coram Judice concursus quantumvis laico teneantur, teste *Ursil. ad Affliet. dec. 380. n. 7. Anell. Amat. conf. 28. num. 15. & seqq. Caval. de cognit. per viam violent. par. 2. quest. 72. num. 8. & seqq. Mastril. decis. 79. n. 5. Sanfelice. dec. 187. nu. 17. par. 2. Gratia. d. disc. 222. num. 35. Salgad. in labyrin. par. 1. cap. 6. nu. 16. & seqq. & in tract. de Reg. proteet. par. 1. cap. 2. nu. 133. & seqq. Noguero. alleg. 19. num. 130. & 131. Guzman. de evict. quest. 7. ex num. 55. Novar. de elect. for. sect. 4. quest. 24. nu. 3. & 4. Gob. consult. 54. nu. 18.* Quinimò quod Statutum jubens, ut super patrimonio Decoeti, non attenda prioritatem, vel prioritatem Creditorum, fiat solutio per æs, & libram, comprehendat etiam Clericos Creditores, plenè comprobavit *Card. De Luca de Credit. disc. 10. ex num. 5. vers. major igitur, & in Constit. legis, & rationis observat. 142. post tertiam partem Supplemen.* quodque afficiat pariter forenses, & contractus juratos, *Rota coram Ubald. decis. 466. & coram Bich. dec. 435. ex num. 7. Castald. consult. 137. num. 42. & ad rem idem Card. de Luca lib. 11. de Success. disc. 5. n. 7.*

Perstringendo igitur, vel sumus in concordia iuta bona fide, & ex legitima causa per quandam præventionem Concursus formalis, & in his terminis nihil refragari sequestro, aut importare, seu referre, quod effectus eidem sequestro suppositi existant extra Ditionem, sicuti nec etiam, quod Creditores aliqui sint forenses, seu non subditi, respondendum intrepidè putabam; secus autem, quando cessaret bona fides, & legitima causa, vel decoctio præbens Concursui causam non immineret.

LIBURNEN. ASSECURATIONIS,
PRO ASSECURATORIBUS,
CVM CAROLO BENASSAI.
RESPONSUM PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

Agitur de eo, qui procuravit assecurationem quarundam Mercium pro se, & persona nominanda, an si facta nominatione adhuc exegerit proprio nomine, Assecuratores, qui indebitè solverunt, possint repetere solum à nominante, qui exegit, vel teneantur dirigere actionem contra nominatum, qui non exegit.

SVM MARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *De Consulatu Maris in ordine ad Assecurationes celebratas post casum Naufragii.*
- 3 *Contrahens, vel emens pro persona nominanda, secuta nominatione exit de scena, & Creditores nominantis nullum jus habent super re empta. Declara, non procedere, quando emptio non fuit facta simpliciter pro persona nominanda, sed etiam pro se, num. 9. & 10.*
- 4 *Assecurationis contractus an comparetur sponsoni, fidejussioni, vel emptioni.*
- 5 *Verba, per se, ò à chi spettasse, ò attenesse, quid importent in Assecurationibus. Persona nominata in apodixa operationis an attendatur, vel potius verus Dominus, ibidem. Distingue, ut num. 12.*
- 6 *Conditio indebiti an detur contra Procuratorem male exigentem, vel contra Dominum ratum habentem.*
- 7 *Ex Contractu remanet obligatus ille, cujus intuitu fuit celebratus, licet Contrahens habuerit animum stipulandi pro alio.*
- 8 *Excusio regulariter facienda contra Principalem obligatum, fieri non debet, si is commoretur extra Statum.*
- 9 *Institutio facta de eo, quem Titius nominaverit, in quo differat ab institutione facta de Titio pro persona nominanda.*
- 10 *Assecuratores in casu Naufragii nequeunt evitare solutionem sub prætextu, quod Merces non spectassent vere ad Assecuratum, sed ad alium.*
- 11 *Distractus ejus natura esse debet, cujus est contractus.*
- 12 *In Judiciis quasi contrahitur.*
- 13 *Sententia si sit nulla, restitui debet omne id, quod ejus vigore receptum est.*
- 14 *Assecurationis contractum an vitietur per simulationem persona alterius, quàm ejus, ad quem spectat interesse.*
- 15 *Contrapositio partitarum habet vim solutionis, & compensationis. Fallit stante mala fide, num. 19.*
- 16 *Assecurationis contractus non tenet, quoties assecurationem obtinens habet de eo tempore notitiam casus sinistri.*

DISCURSUS XII.

Super pluribus Mercibus ad Cypri, & Palestina littora transvehendis inita Assecuratione per Bartholomæum à Furno, aliosq; Mercatores Liburni commorantes, Carolus Benassai, ad cujus instantiam suscepta fuit assecuratio, apponere fecit in Apodixa operationis consuetam

clausulam, quod ipse faciebat se allecurare *per se, oper conto di chi s'aspetta da dichiararsi da esso in qualsivoglia tempo, &c.*

Cumquē secuta deprædatione earumdem Mercium Carolus declarasset, *che le Sigurtà da esso, come sopra, fatte attendano ad Antonio Ciurano di Venezia*, Ciuranus in eadem Urbe Venetiarum adversus præfatum Bartholomeum à Furno, obtento sequestro, successivè pro rata ab ipso allecurata pretium recuperavit; Pro residuo verò contra cæteros Allecuratores nomine proprio Carolus intulit, ac judicialitèr per ipsum reportata satisfactione, eandem summam ab Allecuratoribus exactam, illicò cum proprio credito, quod habebat erga Ciuranum, prævia partitarum contrapositione, juxtà Mercatorum stylum compensavit.

Verum, quia præfata deprædatio Mercium non solum de tempore initæ Allecurationis secuta erat, sed etiam præsupponebatur, quòd illa potuisset de eodem tempore innotescere Liburni, credebam propterea, quòd de facili Allecuratores poterant mandatum de restituendo pretium exburlatum obtinere, ex clara dispositione Juris Communis, ut infra, & ex peculiari sanctione Constitutionum Barchinonensium, vulgò, *del Consolato di Mare*, ubi literalitèr *sub cap.9.* definitur, allecurationes in hoc casu usque ab initio nullas existere, quodq; Allecurari *habbino à restituire tutto l'esatto, rimossa ogni eccezzione.*

Hinc restricta dubitatione, An Carolus, qui supradictam Allecurationem contraxit, *per se, o per conto di chi s'aspetta*, deindequē proprio nomine Allecurationis pretium recepit, restituere teneretur non solum summam à se indebitè exactam, sed etiam alteram, quæ mediante enunciato sequestro, Venetiis à Ciurano reportata fuerat, sive potiùs Allecuratores contra Ciuranum in foro illius Domicilij dirigere deberent actionem pro repetitione, Responsum edidi, ut sequitur.

Videtur primò intuitu resolvendum favore Caroli; cum enim ipse in supradicta Apoca oneraria explicitè sibi reservaverit facultatem quocumque tempore declarandi, ad quem reverà Merces allecurate pertinerent, quotiescumque postmodum declaravit, illas ad Ciuranum spectare, nudum remansit allecurationis organum, ac simplex Procurator; unde detecto Domino omne allecurationis commodum, & incommodum ad Ciuranum nominatum dicitur pertinuisse, prout in similibus terminis emptionis, aut alterius Contractus gesti pro persona nominanda, recepta legitur propositio, quod Creditores nominantis nullum Jus super ipsa re, vel contractu, secuta declaratione, valeant adipisci, ut habetur ex plene coacervatis per *Noguerol. alleg. 11. numero 89. & seq. Cenc. de Censib. quest. 67. sub numero 16. Salg. id. in labyr. Credit. par. 2. cap. 13. ex num. 22. De Angel. de Confess. lib. 2. q. 75. numero 28. cum duob. seqq. Scopp. ad Gratian. decis. 135. num. 17. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 2. lit. E. §. 8. sub. num. 39. vers. quod Creditores, Rota coram Gregor. decis. 227. & decis. 265. per tot. & coram Card. Cels. decis. 377. ex num. 7. usque ad fin. & dec. 80. ex n. 23. paritèr usque ad fin. par. 10. rec.*

Neque de facto termini contractus Allecurationis distant ab illis emptionis, & venditionis,

quidquid enim al' qui sensisse videantur, asserendo, quod Allecurationis sponsioni, vel fidejussioni assimiletur, ut apud *Erering. de fidejuss. cap. 18. numer. 52. Pegaf. resol. for. cap. 1. numero 28. post med. communius*, tamen, ac proptius comparari solet emptioni periculi, quod respectivè vendi dicitur ab Allecurato, ejusque regulis, & natura Allecurationis prorsus informatur, prout docent *Gratian. discept. 589. numero 2. & discept. 679. numero 29. Triseil. concl. legal. 151. num. 1. in fin. Valasch. consult. 64. numer. 3. Less. de Inst. & Jur. lib. 2. cap. 28. num. 24. Molin. de contract. disput. 507. num. 2. Scacc. de Commerc. & Camb. §. 1. quæst. 1. sub. num. 129. Giballin. in tract. de univers. rerum humanar. negociat. tom. 2. lib. 4. c. 11. art. 1. num. 5. in fin. Rocc. de Affecur. not. 3. n. 7. Mastrill. decis. 197. n. 12. & 25. Fontanell. decis. 243. n. 14. Armenzan. decis. Januen. 45. n. 13.*

Immo in hac præcisa formula stipulandi Allecurationes *per se, o à chi spettasse, o attendesse*, plerique Doctores Allecurationis materiam tractantes firmarunt, quod ad effectum dignoscendi, ad quem spectet interesse Contractus, haberi debet consideratio ad verum & effectivum Dominum, nullatenus curando, quod eadem Domini persona non fuerit in Apodixa operationis explicata, ad tradita per *Sracc. de Affecurat. gloss. 10. per tot. Rocc. in dd. notab. ad mater. Affecurat. tom. 2. notab. 45. & notab. 94. per tot. & definiit Consilium Neapolitanum, ut refert Thor. in compend. decis. par. 3. in verb. Affecuratis fol. 61. Sabell. in summ. divers. tract. 10. 1. in addit. fol. 626. n. 11. ubi quod ita fuit Florentiæ judicatum, Rota decis. 53. num. 14. post. Urceol. de transact.*

Ac propterea dum Carolus figuram gessit in rei veritate meri Procuratoris ad faciendum alium allecurare, licet iste indebitum exegerit, repetitio, sive ejusdem indebiti conditio numquam datur adversus ipsum Procuratorem exigentem, sed contra Dominum, quoties ille, ut ad præsens, ratum Procuratoris gestum habuerit, instari debet pro repetitione, ad ea, quæ bene distinguendo notavit *I. C. in l. si Procurator 6. versic. idem Labeoff de condict. indebit. & clariùs in l. si indebitum 16. ff. rem rat. hab. Stracc. de adjecl. par. ult. num. 20. Giballin. de univers. rer. humanar. negociat. tom. 2. lib. 5. cap. 2. art. 2. num. 138. in fin. latè Larrea decis. Granat. 86. per tot.*

His tamen minime adversantibus, contrarium in hac facti serie crederem solvendum; Quoniam in hujusmodi materia totum procul dubio operatur verisimilis intentio Partium, eaque semper persona remanet obligata, cujus intuitu, ac respectu Contractus reperitur celebratus, licet Contrahens animi um habuerit effectivè stipulandi pro alio, juxta *Text. litter. in l. cum, qui C. si cert. pet.* ubi passim *Scribentes, & præcipue Bald. & Salignei & generaliter Rolan. conf. 7. numero 22. lib. 2. Francisc. Palm. consult. 27. n. 3. Rota decis. 267. n. 8. a jud. Zacch. de oblig. Camer.*

Applicando igitur ad rem, prorsus inverisimile redditur, & alienum ab omni probabilitate Allecuratores intellexisse, quod omnino reputari deberet pro extraneo, & à quacumque obligatione censendus esset immunis Carolus Benassai, cum quo principaliter, & explicitè stipulabantur, quodque secuto Naufragio vigore præfate clausulæ, *o à chi spettasse*, valeret nominari persona forensis, & existens

& existens extra Principatum, quæ propter difficultatem, ac sæpius desperatam in suis casibus satisfactionem, minus idonea reputatur in Jure, a deo excusio regulariter faciendâ contra Principalem, vel alium obligatum, locum sibi non vindicet, quando eadem persona excutiendâ extra Ditionem commoretur, *Dec. in l. fin. num. 26. ff. si cert. pet. Alex. cons. 100. num. 11. lib. 5. Gr. u. cons. 28. numero 17. lib. 1. Jacob. de Arena de excuss. bon. numero 23. Bened. de Plumbin. de discuss. sub numer. 7. vers. sed contra, inter tract. divers. de Asscur. fol. 347. & 349. Negus. de pignor. par. 8. membr. 1. num. 42. Veseinbec. cons. 10. num. 37. in fin. & sub numero 38. Gratian. discept. 130. numero 10. & 11. Pacif. de Salvian. inspecl. 2. cap. 2. num. 35. cum 3. seqq. Ciarlin. cour. 95. numero 14 & seqq. Zacch. de Salar. quest. 108. nu. 22. Amat. de. is. Ferrar. 34. ex nu. 4. usque ad fin. Sabell. in sum. divers. tractat. tom. 2. litt. E. §. 22. num. 8. in fin. Card. De Luca de Credit. dis. 90. numero 9.*

Hinc nullatenus facit exemplum emptionis factæ pro persona nominanda; illud etenim recte procedit, quando nulla alia adsunt in stipulatione verba, quæ designent contemplatum fuisse intermediarium Contrahentem, quoniam eo casu sibi debent imputare Venditores, vel alij habentes Jura contra præfatum Contrahentem, quod cum nudo Ministro pro incerta persona stipulante contrahere prælegerint; sed quando etiam apparet apposita clausula *pro se*, tunc declaratione secuta tenetur quidem nominatus, quoties ratam habuerit nominationem, ad omnia onera Contractus, sed nihilominus persona Contrahens *pro se*, persona nominanda cumulative remanebit ejusdem obligationis vinculo innodata, duosque insimul debendi reos in hoc casu altera Pars sub eadem acquireret stipulatione, ex ponderatis in *Romana Participatio coram Ubald. decis. decis. 311. repet. in par. 4. rec. decis. 208. num. 6. & de is. 40. num. 36. coram Card. Otobob. & est Theorica originalis Bart. in l. libero 32. §. Inter negocia ff. de neg. gest. ibi, Actio competens contra eum, ad quem negotium spectat, cura, & sollicitudine non impedit actionem oriri contra eum, ad quem negotium in veritate spectat, licet ejus contemplatione non sit gestum, & prosequitur Bald. in l. si mandatum 4. num. 1. C. de negoc. gest. ubi quod in his terminis una actio contra verum Dominum, & altera contra Mandantem, seu Contrahentem venit tribuenda.*

Unde prosequendo præfatos terminos, sive differentia inter stipulationem simplicem pro persona nominanda, ab altera, in qua prius designata sit certa persona, *Rota, Me Scribente, firmavit in Decis. de qua inferius, quod quamvis Institutio facta juxta terminos Textus in l. Illa institutio ff. de hered. instit. dicendo (ex. gr.) Institutio quem Titius nominaverit, viciata remaneat tanquam in incertam collata personam, substitueatur tamen, quoties Testator, ut ibi, dixerit, Instituisco herede Giacomo Martinelli per la persona da lui da nominarsi, ex quo tunc etiam ab initio, & principaliter radicata in certa persona dignoscitur Institutio, prout luculenter explicatum in *Romana hereditatis coram Albergato impress. dec. 386. nu. 7. & seqq. & prius dec. 139. nu. 1. & seqq. par. 19.**

Et ex his pariter in oppositum retorquentur

cæteræ superius adductæ *Authoritates*, magisque præcisè ferientes punctum ejusdem clausulæ *ò à chi spettasse* apponi consuetæ pro formula Asscuratorum, ut apparet ex *Siracca, & aliis ubi supra*; quoniam intantum super allati *Doctores* firmarunt, spectandum esse interesse veri Domini Mercium asscuratarum, inquantum sub prætextu, quod Merces asscuratæ non pertinerent ad illum, qui proprium nomen in Apocha expressit, vellent Asscuratores denegare solutionem; Atque ita è converso iidem constantissimè tenent, quod præfatus Contrahens cum proprio nomine non valeat denegare pretium, sive mercedem Asscurationis, & suscepti periculi sub eodem prætextu, quod Merces asscuratæ non forent suæ, sed ad alium ab ipso nominatum attinerent, ut argumento desumpto ex *l. quod si nulla ff. de hered. & act. vend. tradit in puncto Saniern. de asscurat. par. 4. num. 48. & post eum Rocc. in dd. notabil. de asscurat. notab. 46. nu. 153. Thezaur. quest. for. lib. 4. quest. 77. num. 9. Vrsell. d. concl. 151. sub n. 21. vers. Sed est bene verum.*

Posito igitur, quod facultas à Carolo reservata nominandi Dominum Mercium, minimè potuerit illum eximere ab obligatione observandi Contractum, solvendique pretium Asscurationis etiam de proprio ære, in claram quoque manat consequentiam, quod ad restitutionem exacti teneri debeat, juxta eam propositionem, quod eadem reputanda veniat natura contractus, & distractus, de qua *Dec. in l. jubere cavere ff. de Jurisd. omni. Judic. Munnoz. de ratioc. cap. 14. n. 42. vers. tertio quia, Gratian. discept. 168. num. 2. & 4. Franch. dec. 136. nu. 7. Vargas dec. Aragon. 40. nu. 194. & passim.*

Facilius verò, & ex abundantia, quia Carolus, ex Mihi præsuppositis, judicialiter institit pro exactione contra Asscuratores nomine proprio, proindeque cum in Judiciis quasi contrahi dicatur, ex vulgata regula, de qua *Textus* est literalis in *l. 3. §. Idem scribit ff. de pecul. Franch. d. decis. 136. num. 6. in fin.* nomine pariter proprio teneri debet ad restitutionem illius, quod detecta nullitate, vel Injustitia sententiæ indebitè reperitur exegisse, ad notata per *Rot. decis. 130. num. 28. par. 16. rec.*

Istaque deducuntur cum præsupposito, quod nominatio Ciurani sit legitima, ac vera, non autem ficta, & simulata, quia si collusivè ejusdem Ciuraninomen Carolus mutuasset, minor profectò intercederet occasio dubitandi, ad ea, quæ bene in specie deducuntur per *Ioan. de Evia in labyrinth. Commerc. Naval. lib. 3. cap. 14. nu. 16. quem refert, & sequitur Rocc. de Asscurat. d. notab. 46. num. 154. & 155.*

Verùm quoties hujusmodi apud Me, clarissima fundamenta aliquam juxta aliorum sensum pati possent difficultatem, illa tenderet in præjudicium solius Bartholomæi à Furno, qui pretium directè non exbursavit Carolo, sed coactè solvit, mediante sequestro, eidem Ciurano; nam cæteri Asscuratores, qui pretium Mercium prædatarum actualiter persolverunt Carolo, possunt ab eo indubitanter illud recuperare, ac si pecunia ex hac causa exbursata reperiretur adhuc in aliquo publico Banco, seu Monte Pietatis reposita in faciem ipsius Ciurani: quamvis enim, mediante superius enunciata contrapositione partitarum,

tarum, sibi dicatur Carolus persolviffe, atque receptam pecuniam compensasse cum proprio Credito, juxta firmata per *Censal. decis. Lucen. 11. numero 16. Add. ad Gregor. decis. 366. num. 8. Rot. coram Cavaler. decis. 165. num. 1. & decis. 107. num. 5. post Merlin. de pigner. & decis. 50. numero 1. post Zacch. de Salari. & decis. 272. nu. 27. p. 17. recent. & in Bononien. Pecuniaria 5. Maii 1681. §. Potissimum, & 22. Ianii 1682. §. sicuti etiam, & §. Indubitatus, coram Cardinale Matthæio; Nihilominus prædicta Compensatio, ac persolutio nunquam intrat, posita mala fide in ipso recipiente, habeturque in hoc casu eadem pecunia pro non commixta, sed existente, ut supra, in publico Banco in faciem, seu in bonis veri Debitoris, ex iis, quæ tradiderunt ex doctrina *Iason. in l. rogasti §. fin. sub num. 4. in fin. & n. 5. ff. sicuti. pet. Pacific. de Salvian. inspekt. 3. cap. 2. n. 250. cum duob. seqq. Thesaur. Iun. quest. 16. nu. 11. & seqq. lib. 2. Fontanel. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. par. 6. sub n. 46. cæterique penes Mansconsult. 104. num. 3. & seqq.**

Quod autem mala fides verisimiliter, & usque ad evidentiam adesse possit in Carolo, satis lucidè comprobatur ex ipsamet causa, quæ contractum initæ Affecurationis irritat, quippe remoto etiam Statuto, seu Consuetudine Barchinonen. de qua supra, scientia deprædationis, sive casus finitii sicuti de eodem tempore celebratæ Affecurationis infringit Contractam propter præsumptam malam fidem in eo, qui facit deperditam rem affecurare, *Stracc. de Affecurat. gloss. 27. numero 4. Scacc. de Commerc. & Camb. parte 2. quest. 7. §. 1. ampliatur. 10. num. 20. Rot. dec. 126. nu. 5. & per tot. coram Ludovif. & dec. 229. per tot. par. 6. recent. Sabell. in Summ. divers. tract. tom. 1. lit. A. §. 43. num. 7. Card. De Luca de Credit. disc. 109. num. 3. & seqq.*

FLORENTINA CONCURSUS
PRO RELIGIONE DIVI STEPHANI,
CVM CÆTERIS CREDITORIBUS.
ARGUMENTUM.

An Statutum mandans, Creditores concurrere per æs, & libram, & excipiens causam Dotis, locum habeat, quando inter Creditores adsunt hypothecæ anteriores ipsi doti, vel potius sit recurrendum ad Jus commune, & hac occasione plura afferuntur circa prælationem, & privilegia Dotis, & an dotis causa sit favorabilior Mercatura.

SVM MARIVM.

- 1 Facti species.
- 2 Exitus Cause.
- 3 Dos filia legata, vel promissa an eximatur à Statuto excipiente causam dotis à concursu Creditorum per æs, & libram.
- 4 Castren. conf. 322. num. 2. lib. 1. impugnatur, & refellitur.
Et contra eum fuit iudicatum, num. 5.
- 6 Doctoribus in eorum Consiliis ad instar Testium.

- non est fides adhibenda, si detegantur in parte substantiali falsi.*
- 7 Dos ubi non sit novata, vel soluta venit preferenda ad mentem prædicti Statuti.
  - 8 Doctores referuntur, qui peragunt de Statuto præcipiente, Creditoribus satisfieri per æs, & libram, semeta prælatione cuiuscumque hypothecæ tacite, vel expressæ.
  - 9 Dos preferitur, quoties cum ea non concurrant aliæ hypothecæ.
  - 10 Statutum loquens per verba exceptiva, & præservativa non inducit dispositionem.
Intellige, nisi dispositio necessario deducatur à casibus, & verbis expressis ejusdem Statuti, n. 12.
  - Ampliatur etiam in iis, quæ pro forma requiruntur, num. 13.*
  - Item in iis, quæ virtualiter insunt, vel ex mente Statuentium colliguntur, n. 14.*
  - 11 Statutum annullans contractus non registratos, sed Dotem excipiens, per necessariam consequentiam dicit prælationem eidem Doti.
  - 15 Dicitio in quibus refertur ad casus, & species proximè dispositas, & enunciatas.
  - 16 De absurdis, quæ sequerentur, si Dos à simili Statuto præservata excluderetur ab hypothecis expressis anterioribus, & n. 18. & 20. juncto n. 23.
  - 17 Pro Favore quæ sunt inducta non debent in odium retorqueri.
  - 19 Hypotheca dotalis posterior sive tacita, sive expressa antecellit aliis hypothecis anteriores tacitas.
  - 21 Hypotheca qualibet tacita anterior regulariter vincit posteriores expressas.
  - 22 Casus exceptus per dictionem Salvis non potest comprehendere sub Statuto.
Dicitio Salvis est exceptiva, & modificativa, ibid.
  - 24 Statutum, vel dispositio remanet operativa in suis casibus, nec rumpitur per eventum casus excepti.
Ex. eptio firmat regulam in casibus non exceptis, ibidem.
  - 25 Dotis specialia non sunt multiplicanda.
  - 26 Indicandum est potius contra Dotem, quàm quod correctio iuris communis inducatur.
  - 27 De Doctoribus tenentibus, quod hypotheca dotalis licet posterior vincat etiam expressas anteriores.
  - 28 Statutum non dicitur odiosum, vel irrationabile, quando sequitur unam ex opinionibus Servientium, licet minus communem.
  - 29 Mercatura favor an prævaleat favori Dotis, & rejicitur *Gizzarell. dec. 1. n. 56. & seqq.*
  - 30 Mulier pro sua Dote preferitur Creditoribus etiam anterioribus in bonis per Virum postea acquisitis.
  - 31 Respublica stare potest sine Mercatura, sed non sine Matrimonio.
  - 32 De Statuto Florentino deferente Marito lucrum integræ Dotis etiam in præjudicium filiorum primi Matrimonii.
  - 33 Observantia est optima interpret Statutorum, veniente attendenda.
Amplia, etiamsi alius intellectus foret de Jure verior, num. 34.
  - 35 Dotis favore in dubio est pronuntiandum.
Amplia, ut n. 36.

DISCURSUS XIII.

Disponente Statuto Florentino Curia Mercantia lib. 3. rubr. 10. de Cessantibus, quod Creditoribus satisfiat per solidum, & libram, nec alter alteri praeferatur ratione alicujus hypothecae tacitae, vel expressae, sed omnes sint aequales, quibuscumque privilegiis, praerogativis, vel actionibus non obstantibus, *salvis dotibus, ac etiam debitis ex causa Tutela, vel Cura, in quibus praedicta locum non habeant, sed stetur dispositioni Juris communis &c.* Calus praebuit, quod cum in concursu Creditorum cujusdam de Phalugis reperiretur instans pro graduatione Religio Divi Stephani, circa quam non dubitabatur applicari dotium privilegia, exorta fuit difficultas, an eadem Religio, inspecta censura praemissi Statuti, valeret ante omnes integrum creditum deducere de bonis decocti, quantumvis inter reliquos Creditores adessent ii, qui expressa hypotheca anteriori praemunitione apparebant.

Causa itaque adhuc indecisa pendente, Judex ex laudabili stylo illarum Partium communicandi litigantibus hinc inde Dubitationes, deduxit in objectum adversus Religionem Divi Stephani Doctrinam Pauli de Castr. in conf. 322. numero 2. *vers. sed certe lib. 1. nonnullasque superadjecit ponderationes, & argumenta, per quae dubitabat, Religionem non posse integrum ejus creditum deducere: Et quamvis supponeretur, hunc casum alias fuisse ventilatum in eadem Rota Florentina de Anno 1669. inter Alexandram Martellinam Pecoram, & Creditores Francisci Bartolini, atque duos ex tribus Judicibus, altero repugnante, stetisse pro dote; Nihilominus pro dissolvendis eisdem Dubitationibus adscitus, etiam cum aliquo sensu Veritatis respondi, ut inferius: Sed ejusdem Causae exitum ignoro, cum amplius de ea actum non audiverim.*

Dicebam itaque, quod licet Castr. in abstracto, perfunctorie tamen, & absque alia *Authoritate*, vel ratione videatur asserere, quod praedictum Statutum Dotes non praeferat, nihilominus illius principale fundamentum praecipue consistit in eo, quod Dos in suo casu filiae legata, tanquam debita de solo tempore nuptiarum, dici revera non valeat dos, nisi improprie, sed existat simplex creditum pecuniarium, ideoque non possit potiri privilegio praedicti Statuti de ipsa dote loquentis, ut apparet ex illius lectura, & referendo *eundem Castrens. in dicto conf. specificè adnotavit Card. Tusch. practic. conclus. lit. S. conclus. 547. num. 11.*

Attamen etiam in hac parte *Castrens. notabiliter videtur allucinatus, quoniam Dotem quoque legatam, destinatam, ac promissam comprehendit in Statuto Curia Mercantia in hac eadem rubric. 10. lib. 3. eodem Castrens. individualiter reprobatu tenit Caball. conf. 133. lib. 2. Rot. Florent. apud Magon. dec. 86. num. 1. ubi quod ita passim tenit Rota, & habetur latius deductum in Disc. seq.*

Ac propterea cum istius *Authoris* licet de cetero venerabilis dictum in ea parte, in qua principaliter insistit, & fundatur, appareat erroneè processisse, illius procul dubio *ides collabescere debet in totum, cum Doctores, praesertim in Consi-*

liis, ad instar Testium, in una parte falsi detecti, totum creditum propriae propositionis amittant, ex Mascard. de probat. conclus. 1043. nu. 7. Gratian. discept. 109. numero 4. & facit Alciat. de praesum. regul. 1. praesum. 15. numero 45. Cagnol. in l. nemo potest numero 8. ff. de regul. Jur. Socinus Junior conf. 119. num. 30. lib. 1. Rot. Bonon. decis. 25. numero 54. Card. de Luca de Servit. disc. 13. num. 7. in fin. & numero 8. & de Fideic. disc. 27. & disc. 31. utrobique numero 9. & in proposito Arelini reprobatu per eundem Tusch. lit. P. concl. 643. num. 25. & seqq. dixit Rot. in Romana, sen Iannen. Legitime 28. Aprilis 1681. §. Propterea in fin. coram Cardinale Matthaeo.

7 Quodque revera in sensu doctrinali causa Dotis juxta tenorem praesentis Statuti veniat praefrendenda, & integraliter solvi debeat, quoties de tempore Concursus eadem non existit novata, neque soluta, firmavit in puncto istius Statuti Card. Tusch. ubi supra num. 9. ubi ait, quod ita fuit Florentiae judicatum.

8 Attento igitur pondere magis praeciso Auctoritatis, de plano res remaneret extra controversiam; Verum fortius haec omnia procedunt, perspecta ratione, & indagata (ut decet) verisimili mente Statuentium: quia cum isti sanciverint, omnes & quoscumque Creditores satisfieri debere per solidum, & libram, remota praerogatione cujuscumque hypothecae tacitae, vel expressae, ut etiam testantur *idem Castr. conf. 179. numero 1. lib. 2. Aliograd. conf. 4. num. 20. lib. 1. Stracc. de decoct. par. 4. num. 11. Merlin. de pignorib. lib. 4. quaest. 6. num. 1. & ab hac dispositione praeservaverint immunes Dotes, pernecessè sequitur, quod ipsae Dotes omnino debeant praeferrri, remoto etenim obstaculo aliarum hypothecarum, absque alia necessitate majoris declarationis in planam quoque venit consequentiam illarum praerogatio, etiam si expresse non foret conventum de hypotheca, ad celebrem Text. in l. assiduis C. qui potior. in pignor. hab. & in §. his consequens, Authen. de equalit. dot. Add. ad decis. 666. num. 42. & 43. par. 4. tom. 3. Card. De Luca disc. 166. n. 68. de Dot. & est conclusio, quae non habet contradictorem, & latius Merlin. de pignor. d. lib. 4. qu. 14. num. 1. & 2. Surd. decis. 46. num. 6. & decis. 306. num. 9. Aliograd. d. conf. 4. num. 14. lib. 1. Manzaned. decis. 555. num. 3.*

10 Atque hinc satis apertè corrui ea ponderatio, quod Statutum dumtaxat exceptivè loquatur, & praeservativè, sicque non possit ullam inducere dispositionem, ex *Giovagn. respons. 1. numero 5. & 70. lib. 1. Satis enim (ut diximus) existit, quod tollat obstaculum aliarum hypothecarum ad effectum, ut omnino, & per consequens Dos caeteris quibuscumque praeferatur, prout retinendo eosdem terminos dotis lucidè comprobatur in casu, quo per Statutum annullentur omnes Contractus, qui registrati non fuerint, si etenim dos ab ista sanctione excipiatu, quis neget, in concursu eandem Dotem esse praefrendendam, cum caeteri contractus non registrati nequeant pro obstaculo inservire, sed habeantur pro non factis, ex traditis per Salicet. in l. fin. in princ. C. de Jur. dot. *vers. ex quo nota bonum argumentum, Ias. in l. 1. vers. tertio nota ff. solut. matrim. Dec. conf. 5. num. 1. & seq. & conf. 300. numero 1. & vulgati Juris est, quod satis expressum dicitur**

- 12 id, quod necessario sequitur ab expressis in eodem Statuto, l. si ita §. si filio ff. de sec. tabul. Barbof. axiom. 89. num. 6. Galin. de verb. signif. lib. 2. cap. 8.
- 13 numero 10 & 11. ubi ait, id procedere etiam in iis, quæ pro forma requiruntur, Rota coram Gregorio decis. 66. numero 12. Coccin. decis. 1804. num. 7. & decis. 2305. num. 76. Pentinger. dec. 201. num. 11. & coram Cels. dec. 248. num. 14. vel virtualiter inest, aut ex mente colligitur, Fenzon. ad S. us Urb. lib. 1. cap. 139. num. 51. Barbof. d. axiom. 89. nu. 11 & 12. Rot. dec. 93. nu. 23. par. 10. rec. & dec. 87. nu. 16 coram Ninot.

Nil adverstante, quod Statutum post verba *salvis Dotibus, ac etiam debitis ex causa Tutelæ, vel Curæ*, in sine subjungat, in quibus prædicta locum non habeant, sed stetur dispositioni Juris Communis, qualis quod in casu Dotis, vel debiti ex causa Tutelæ, vel Curæ, redeundum sit ad Jus Commune, proindeque hypothecæ expressæ anteriores juxta idem Jus Commune dotem vincant: Quia hujusmodi verba in sensu veri, rectique sermonis nequeunt intelligi, nisi in concursu Dotis, ac debiti ex causa Tutelæ, vel Curæ inter se, ut nimirum inter ista Credita privilegiata, & excepta à Statuto servetur Jus Commune, & unum vincat alterum secundum ejusdem Juris Communis censuram, non autem respectu Dotis, & crediti ex causa Tutelæ, vel Curæ ex una, cum cæteris speciebus in Statuto exceptis ex altera, & hic est casus *Atiogradi*, qui mirabiliter retorquetur in allegato consil. 55. sub n. 53. vers. primo advertendum lib. 2.

- Et quidem cum post præservativam, ac enumerationem specierum Dotis, Tutelæ, & Curæ, 15 subintret dictio relativa in quibus, illa nullatenus referri potest ad cætera, remotaque credita comprehensa in dispositione, sed oculariter restringenda est ad species proximè enumeratas, & exceptas, ut in individuo ejusdem dictionis in quibus post Bartol. in l. ea tamen adjectio ff. de leg. 2. & Surd. consil. 127. num. 47. cum seqq. & dec. 282. num. 6. egregiè notavit Mart. Medic. dec. 20. num. 22.

- Fortius verò, quia ubi Dotes possent juxta 16 contrarium intellectum repelli à cæteris anterioribus expressis hypothecis, plura sequerentur absurda ad evidentiam destructiva ipsius privilegii Dotis, ad quod adèò sedulè respexerunt Statuentes; siquidem certum est, quod nisi Dos reperiretur in præsentì litteraliter privilegiata, & excepta, quantumvis esset posterior, saltem in concursu per as, & libram graduaretur, sicuti contingit respectu aliorum Creditorum, in quibus Statutum omnem admittit prioritatem, & potioritatem: Unde admittendo sensum in Dubitationibus indicatum, sequeretur oppositum, Dosque prorsus remaneret præjudicata; quoties enim respectu Dotis servari deberet, ut supra, Jus Commune, posset dari casus quod cætera anteriores hypothecæ totum decocti patrimonium absorberent, Dotemque penitus repellerent, quo nil absurdius, nil irrationabilius, contra ea, quæ ponderat Mart. Medic. dicta dec. 20. 17 num. 21. Et facit vulgata regula deprompta ex l. quod favore C. de legib. Surd. consil. 315. nu. 68. Cels. dec. 326. n. 13. in fin.

Magisque crescit absurdum perpendendo, quod in his terminis, in quibus Dos à prædictis expres-

- 18 sis anterioribus hypothecis absorbentibus totum patrimonium remaneret exclusa, deberet certè inter cæteros Creditores servari supradicta æqualitas per as, & libram, ne aliàs Dotis posterioris existentia cæteris præjudicaret, quibus Satutum indistinctè æqualitatem tribuebat, & ecce casus, quòd Dos postponeretur, non solum prædictis hypothecis anterioribus expressis, sed etiam tacitis, imò iidemmet Creditoribus Chirographariis, quando adèò propensa fuerunt Jura Dotibus, ac matrimoniis, ut etiam ex sensu Scribentium hypotheca posterior tacita, vel expressa pro Dote antecellat alias hypothecas tacitas anteriores, Covarr. var. resol. lib. 1. cap. 7. num. 1. conclus. 2. Mantica. de tacit. & ambig. lib. 11. cap. 26. num. 5. Cancr. var. resol. par. 1. cap. 9. num. 1. Faber in Cod. lib. 8. tit. 8. definit. 16. Boss. de Dot. c. 18. num. 42. Pauell. exped. Urban. 57. num. 7. Samnias. contr. 16. num. 37. Card. de Luca de Dot. d. disc. 166. num. 68.

- Vel si perfecta in hoc dispositione Juris 20 Communis Dos remaneret expulsa per existentiam anteriorum expressarum hypothecarum, maximum ulterius resultaret inconveniens, quod scilicet tantummodò præfata hypothecæ expressæ anteriores Dotem possent expellere, non autem, ex deductis, cætera hypothecæ tacitæ anteriores, & tamen inconcussa est propositio, quod ista hypothecæ tacitæ anteriores superant de Jure cæteras hypothecas expressas posteriores, ad 21 plene tradita per Bartol. & alios in l. hac editatis, §. his illud, C. de secund. nupt. Negus. de pignor. par. 5. num. 2. & num. 9. versic. quarto dicit, Merlin. de pign. d. lib. 4. tit. 1. quasi. 7. per tot. Mart. Medic. d. dec. 20. n. 10. sicque majorem vim fortiretur, qui minorem efficaciam in Jure nanciscitur.

- Nec pro tollendis adèò palpabilibus absurdis fortasse dicatur, quod existente, ut supra, de medio causa Dotis posteriore, ipsa quoque venire debeat in contributum, vel quod procedendum veniat in hoc casu, ac si Statutum respectu omnium non emanasset: Quia prior intellectus repugnat sensui litterali prædicti Statuti, in quo 22 per dictionem *salvis*, excepta est ipsa Dos, & præservata à superiori parte Statuti, ideòque impossibile est, quòd in ipso Statuto demandante concursum, & adæquationem comprehendatur, per glos. in l. si debitor §. 1. ff. quibus modis pignor. & c. Menochius consil. 134. num. 11. & consil. 1042. num. 4. Surd. consil. 572. num. 20. Phorb. decis. Lusitan. 34. nu. 13. & 15. Peregrin. decis. Patav. 68. num. 3. Petr. Enriquez post ejus Consilia opusc. 2. nu. 42. Ciardin. contr. 137. num. 47. & seq. Rota decis. 358 num. 13. coram Card. Cerro, & dec. 529. num. 22. par. 14. rec.

- Alter verò intellectus totum destrueret Statutum, cum enim illud ordinaverit præfaram partitionem per as, & libram, quoties postmodum 23 intercedente debito Dotis, vel ex causa Tutelæ, vel Curæ omnia reducenda forent ad Jus Commune, & ac si Statutum conditum non esset, nimis de facili, imò semper remaneret elusoria eadem dispositio, dum nunquam, vel admodum de raro in concursu Creditorum non adsunt Dotes, vel credita ab administratione provenientiæ; proindeque ad oculum recurrit præfata interpretatio dictionis, in quibus, referendæ ad Dotem, & prædictas species dumtaxat inter se, 24 accedente

accedente præsertim indubitata propositione, quod nunquam per eventum casus excepti reliqua integralis dispositio in aliis suis partibus corrumpitur, sed potius magis firmatur, ac stabilitur, ad *Text. in l. questum §. denique ff. de fund. instruct.* cum concord. per *Barbos. axiom. 85. num. 4. Arguell. decis. 43. num. 2. Nicot. decis. 54. num. 4. & decis. 134. num. 6. par. 13. recent.*

Atque his adeò stringentibus ponderationibus minimè merentur comparari ea, quæ in contrarium adducuntur, quod scilicet multiplicanda non sint Dotis specialia, ad *glos. in l. 1. ff. de dot. promiss. cum concord. per Gizzarell. decis. 1. num. 53.* quodque potius contra Dotem pronunciarì debeat, quàm quod correctio Jure communis inducatur, ex *Surd. decis. 56. num. 3. & 4. Rota coram Bichio decis. 627. num. 9.*

Quoniam Statutum, de quo agitur, nullam reverà exorbitantiam, & odibilem specialitatem continet ab Jure, quia licet ex numero magis, quàm pondere *Doctorem* receptum hodiè videatur in praxi, quod Dos anteponenda non sit anterioribus Creditis expressa fulcitis hypotheca; nihilominùs nulla desuper habetur lex Civilis, aut Canonica, quæ hanc Doti denegat prælationem, *27* quinimmò verior fortasse, ac solidior intellectus *d. l. assiduis C. qui potior. in pignor. habeant.* hujusmodi prælationem Doti videtur tribuere, ut in specie optimè exclamat *Andreol. contr. 9. num. 2. & seqq. Merend. contr. Jur. lib. 3. cap. 9. Facchin. lib. 10. contr. cap. 35. Rodrig. de Concurf. Creditor. par. 1. art. 1. numero 18. Castill. lib. 3. controversi. cap. 4. nu. 16. Card. De Luca de Dot. d. disc. 166. nu. 86. latissimè Adden. ad. decis. 666. num. 19. & seq. p. 4. tom. 3. rec.*

Hinc proindè deficiente casu legis expresso, dataque scissura inter *Doctores*, licet altera ex opinionibus communiùs recepta videatur, nihilominùs Statutum non dicitur odiosum, vel irrationabile, sed potius favorabile, & interpretandum Juris, aut suppletivum, ad ea, quæ in simili advertit *Decian. conf. 1. n. 318. & seq. lib. 1. Rota coram Merlin. decis. 740. n. 3. cum aliis in decis. 20. num. 7. ubi Adden. nu. 39. par. 3. rec. Burg. de Paz in proem. ad ll. Tauri n. 432. & seqq. Rovit. ad prag. 1. de assassin. num. 36. Card. De Luca disc. 27. num. 7. lib. 11. de Success. & lib. 10. de Fideic. disc. 74. num. 10. ubi in terminis Statuti Urbis, vel alterius consimilis super declaratione, quod filii in conditione positi censeantur vocati, licet opinio negativa magis sit in foro recepta, & in puncto meliùs observat *d. disc. 166. n. 71. vers. contrarium, de Dot.**

Minusquè valet æque ponderare consideratio, *29* quod favor Mercaturæ debeat prævalere favori Dotium, & matrimonij, ex *Gizzarell. d. decis. 1. n. 56. & seq.* Omisso enim, quod *iste Doctor*, etiam in primordiali quæstione, seu opinione, quam acriter sustinere contendit super denegatione prælationis ad favorem Dotis in bonis postea quæsitis communiter est improbatus, & rejectus, ex latè collectis per *Bald. Novell. de Dote par. 10. privil. 7. num. 2. & 36. Manic. de tacit lib. lib. 11. tit. 26. num. 23. Bellon. Iun. conf. 41. num. 10. Andreol. d. contr. 9. nu. 10. Rot. decis. 328. par. 5. recent. numero 21 & decis. 7. num. 5. par. 12. Card. De Luca de Dot. disc. 83. & disc. 84. cum cæteris per *Tranchedin. consult. 28. num. 19. Rot. in Tusculana Pecunia-**

ria 14. Maij 1668. & 15. Junij 1671. & 1. Julij 1671. coram Card. Taya, & in Romana Domus 6. Martij 1684. §. Talem autem cum seq. coram Albergato, & infra Disc. 85. num. 7. Ideoque coincidit in proposito superalata animadversio contra *Castrensem.*

Adhuc tamen ad convincendum contrarium non oportet multum evagari, cum ultra majorem excellentiam, & prærogativam, quam Jura Cæsarea tribuerunt Doti, & Matrimonio non autem Mercaturæ, sine qua, non autem sine Matrimonij stare potest Respublica, videmus, quod Florentiæ adeò studuerunt Matrimonia celebrari, hominibusque repleri Civitatem, ut ad alliciendum ad matrimonia, lucrum integræ Dotis in præjudicium etiam filiorum primi matrimonij secundo Viro superstiti demandaverint, ut in specie sub hac germana consideratione notavit *Paul. de Castro in l. 1. nu. 4. C. de inoffic. dot. cujus verba recenset Roland. de lucr. dot. quest. 24. n. 8. & super quo consuluerunt Dec. in conf. 19. & conf. 283. cum aliis relatis per Mans. de Jurisd. par. 4. cas. 53. num. 1.*

Ista igitur etiam de per se ponderata exuberant pro victoria; Verùm quando dici posset, articulum hunc in abstracto ambiguum esse subintrat observantia in facto benè animadversa, & recensita, quæ semper in omnem casum consuevit, *33* tamquàm optima legum, & Statutorum interpretes, omnem rescare quæstionem, & controversiam dirimere, ex *Mascard. de gener. Statut. interpret. concl. 2. ex nu. 139. cum plur. seqq. Belmont. decis. 20. num. 22. Rota coram Card. Outhobon. decis. 136. numero 15 & decis. 273. nu. 17. par. 15. rec.* Idque etiam *34* si alius intellectus foret de jure verior, *Belmont. d. decis. 20. numero 34. Buratt. decis. 944. numero 6. Royas decis. 279. numero 7. & decis. 5. numero 17. p. 14. recent. immò & in ambiguo favore Dotis pronuncianum esse, monuit I. C. in l. in ambiguis 86. ff. de regul. Jur. Bald. Novell. de Dot. par. 3. privil. 34. num. 5. in fin. Giovagnon respons. 26. nu. 12. lib. 2. Fontanell. de pact. nupt. claus. 6. glos. 1. numero 66. Conciol. alleg. 17. nu. ult. Mart. Medic. d. decis. 20. num. 34. & decis. 66. num. 74. Grivell. decis. Dolan. *36* 113. nu. 8. itaut favore Dotis satis sit habere *Doctorem* pro ipsa Dote, ut post *Natt. in conf. 316. num. 3. dixit in specie hujus Statuti Rot. Florentina apud Magon. d. decis. 86. n. 5. & 6. Caball. d. conf. 133. num. 55. & seqq. lib. 2.**

LIBURNEN. CONCORDIÆ, SEU DEFALCI

PRO ABRAHAM, ET MOYSE
DE ERGAS,

CVM MARCHIONE DE BISASSIERS.

ARGUMENTUM.

An à Statuto præcipiente, Creditores concurrere per æs, & libram, vel quod major pars Creditorum præjudicet minori in Defalco, examinatur creditum destinatum in Causam Piam, vel Armamentum contra Turcas, & latissimè de materia Destinationis, quomodò probe-

E tur,

tur, & quando releuet, & plura occasionaliter quando dicatur intrare favor Piæ Causæ, & non nulla etiam de Piratis. Et incidenter quando Dos dici possit destinata ad effectum consequendi privilegia Dotis, & exemptionis à prædicto Statuto,

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Causæ.*
- 3 *De differentia Statuti mandantis, Creditores concurrere per as, & libram, & præcipientis, quod minor pars Creditorum stare debeat Defalco facto per maiorem partem, & n. 4.*
- 4 *Statutum Florentinum iubens, minorem partem Creditorum stare debere Defalco facto per maiorem, disponit id ipsum, quod Ius Commune. Imò præbet formam magis strictam, quam Ius Commune, ibidem.*
- 5 *Major pars Creditorum præjudicat minori in reductione debiti facta communi debitori. Maxime ubi adeatur Iudex pro cognitione causæ, & approbatione reductionis, n. 7.*
- 6 *Causa Pia non eximitur à Defalco volito per maiorem partem Creditorum.*
- 7 *Causa Pia nullum habet privilegium, nisi quod invenitur scriptum in Iure.*
- 8 *Dos, & Causa Pia tenentur cum cæteris Creditoribus concurrere in dilationibus, quæ per maiorem partem Creditorum debitori conceduntur.*
- 9 *Statutum injungens concursum per as, & libram juxta unam opinionem dicitur exorbitans, & correctorium. Contra etiam ex sententia Rotæ, n. 44.*
- 10 *Destinatio, sive justificatio destinationis est probationis difficillime. Intellege, quod ob id res judicari debet secundum statum præsentem, num. 13.*
- 11 *Destinatio regulariter arguitur ab effectu.*
- 12 *Destinatio utrum probari possit per conjecturas, ubi negativè, & vide num. seqq. Ratio, quia ipsa destinatio est conjectura solum dispositionis, numero 16. ubi latè de destinatione Patri-familias*
- 13 *Destinatio probari non potest, nisi per modum facti, vel verbis expressis.*
- 14 *Pecunia dici non potest destinata primariò vd Armamentum, si sine ulla expressione tradita fuit ad Cambium.*
- 15 *Solutio cedit in causam expressam, licet in alias causas cõsisse foret de Iure præsumendum.*
- 16 *Destinatio est quid latens in animo. Et ad explicandum animum principaliter attenditur verisimilitudo, ibid.*
- 17 *Destinatio & animus cadere non potest super actum moraliter non prævisibili.*
- 18 *Causa Pia, sive motivum Pietatis ducitur solo Spiritu Dei.*
- 19 *Pirata dicitur, qui non militat sub Vexillo alienius Principis, ad intellectum Bullæ Cæne Domini.*
- 20 *Milites Duci Stephani, & Sancti Joannis Hierosolymitani habent paratum perpetuum Bellum contra Turcas.*
- 21 *Veneri quare amiserint Regnum Cretense.*
- 22 *In materia consuetudinis attenditur ultimus status.*
- 23 *In Destinatione verò attenditur principium, non autem illud, ad quod res secundariò, & ex accidenti convertitur, n. 27.*
- 24 *Piæ Causæ favor ad hoc, ut intret, non sufficit simplex propositum de faciendo, sed requiritur factum, & num. 30 ubi quod debet esse jus quæsitum irrevocabiliter ipsi causæ Piæ, & n. 52.*
- 25 *Declara, sufficere propositum, quando agitur de re pendente à voluntate proponentis, seu Destinantis, nam. 29.*
- 26 *Destinatio pecunie ad feudum emendum non sufficit pro exclusione secundogeniti, vel fæminarum, quæ aliàs excluderentur à feudo.*
- 27 *Caball. consl. 133. lib. 2. latissimè expenditur in proposito, quando Dos destinata habeatur pro vera Dote.*
- 28 *Dotis favore oritur actio ex nudo pacto.*
- 29 *Licentia, sive littera Parentales de faciendo armamentum non inducunt necessitatem armandi.*
- 30 *Dos non habet privilegium, si fuit destinata pro Puellis certè non nupturis.*
- 31 *Legatum pro studio Canonico, vel Theologico, an contineat Causam Piam. Et quid de legato pro conversione Meretricis, ibidem.*
- 32 *Simplex Destinatio non sufficit in his, quæ expectant factum successivum.*
- 33 *Pecunia relicta, vel destinata in Causam Piam non potest converti in usus prophanos.*
- 34 *Oldrad. in consl. 72. expenditur, & examinatur. Idem reprehenditur, & consueatur in precedenti consl. 71. ubi defendit, posse Christianum sine peccato ligam facere cum Infidelibus, num. 40. ubi referuntur illum impugnantes.*
- 35 *Bellum, quod ab habente potestatem indicatur, multum differe ab eo, quod ex causa lucri fiat à privatis.*
- 36 *Princeps semper præsumitur movere Bellum ex justa causa.*
- 37 *In Legato facto Puella pauperi, & consanguinea, an prævaleat causa Pietatis, vel consanguinitatis.*
- 38 *Statutum determinans concursum Creditorum per as, & libram, si eximeret privatos exercentes Piraticam artem contra Turcas, quæ absurda sequerentur.*
- 39 *Causa publica favore Dotis non intrat, quando aliàs consilium esse potest dotationi Mulieris, & num. 53.*
- 40 *Destinatio, & animus in causam Pietatis sine alio facto attenditur solum pro foro interno, non autem in præjudicium Tertii in foro externo.*
- 41 *Destinatio non attenditur ad regulandam legis dispositionem, sed solum ad regulandam dispositionem hominis.*
- 42 *Statutum mandans concursum per as, & libram non comprehendit Dotem, quæ probetur destinata etiam per conjecturas.*
- 43 *Dos destinata habeatur pro vera Dote, quando agitur de ejus favore. Attendenda tamen sunt facti circumstantia, n. 51. Declara, ut nu. 60.*
- 44 *Dotis constitutionem non probant verba enunciativa in præjudicium Tertii.*
- 45 *Dotem constitutam fuisse, qui dicit, debet probare.*
- 46 *In Dotem an præsumatur Mulier dedisse omnia bona sua, & num. 57. & 58.*
- 47 *Dotem sibi constituere an possit Mulier in ætate minori.*

61 *Decocti, vel proximè decocturi confessio non probat in præjudicium Tertij.*

62 *Litteræ Cambij, ut probent creditum in concursu Creditorum, an debeat probari tempus, quo fuerint scriptæ.*

DISCURSUS XIV.

1 **C**Um Creditores Abraham, & Moyfis Negociatorum in Portu Liburni fecerint ad normam Statuti, de quo pluries habita fuit mentio, & præsertim in *Disc. XI.* quoddam Defalcum, seu diminutionem illorum crediti, cœpit prætere Marchio de Bisaffiers, quod illius creditum, utpotè destinatum Armamento Maris adversus Turcas, immune foret ab eadem Statutaria Sanctione; sed cum bis fuerit judicatum contra Marchionem, & occasione examinandi validitatem earundem sententiarum pro parte M. Ducis Hetrurix injunctum fuerit uni ex Auditoribus Rotæ Florentinx, ut extrajudicialitè referret ejus opinionem, tam circa validitatem prædictarum sententiarum, quàm circa Justitiam meritorum, retulit Judex, ipsum existimare, quod sententiæ non possent objurgari de nullitate, juxta ea, quæ Ego seorsim scribens firmaveram, & habentur in *Disc. subseq.* sub quo resolvuntur Dubitationes per eundem Judicem excitatæ; Sed cum tunc Ego non scripserim super puncto meritorum, in hoc Judex referendum censuit, creditum Marchionis non comprehendi sub Statuto, ex præcitato motivo destinationis in causam Piam, sive Armamentum contra Othomanicos. Quamobrem cum fundamentis ab eodem Judice deductis demandatum mihi fuerit respondere, etiam in sensu Veritatis annotavi sequentia.

Citra necessitatem trutinandi quamplures inspectiones elaborato Calamo dispunctas in novissima Relatione, existimarem, quod non leve hucusquè æquivocum irreperit accipiendo, ut dici solet, *qui, pro quo, nempe præsupponendo,* quod ad præsens peragatur de interpretatione ejus Statuti Curix Mercantiæ *lib. 3. rub. 10.* in quo decernitur, quod omnes Creditores Cessantium, seu Decoctorum concurrere debeant per æs, & libram pro ipsorum satisfatione in bonis ipsorum Cessantium, seu Decoctorum, omnesque sint æquales, *salvis tamen dotibus, & debitis ex causa Tutelæ, & Curæ, in quibus servetur Jus Commune,* & hos terminos percutiunt *Rot. Florent. penes Magon. decis. 86. & Call. cons. 133. lib. 2.* nec non etiam exempla, sive extensiones aliarum rerum judicatarum ad Montem Pietatis, ad Fiscum, ad Creditores ex causa ultimæ infirmitatis, ac demùm ad pecuniam pro Captivorum Redemptione depositam, de quibus fit mentio in prædicta Relatione sub §. *Provata dunque.*

4 At nos inquirimus de intellectu Statuti sub altera, longèque diversa *rubr. 2. d. lib. 3.* ubi nulla facta exceptione, generaliter determinatur, omnes Creditores, licet renuentes, detrectare non posse observantiam illius concordix, quæ, servata forma ibidem præfinita, gesta fuisset per debitorem cum majori parte, seu tribus ex quatuor partibus Creditorum, & de qua *rubr.* præcisè tractat *Decisio illa in Florentina prætensè Syndicatus 13. Augusti 1674. registrata per Urceol. in ejus tract. de Transact. quest. 34. ex numero 32.*

cum seqq. Undè quidquid fit in terminis alterius supra expressæ *rubr.* punctus stat, an limites hujus *rub. 2.* admittendo quoque totum id, quod firmatur in præfata Relatione, videlicet, quod clara, & palpabilis sit destinatio Crediti, de quo est quæstio, in causam undequaque pijsissimam, quodque eadem causa Pia, vel ad similitudinem dotis, vel ex vi publicæ utilitatis non comprehendatur sub Statuto determinante concursum per æs, & libram, hoc ipsum dicendum veniat ad effectum, ne Marchio legem reductionis ab aliis Creditoribus indictam subire compellatur, ut statuitur in *rubr. 2.*

Atque in hoc, in quo verè consistit difficultatis aculeus, non video, quod ulla *Authoritas,* vel ratio imaginabilis fuerit adducta; nam dato etiam, quod vellemus, Piam causam ad eò privilegiatam reperiri, ut sub nulla Statutaria Sanctione comprehenderetur, nihilominus bona non est consequentia, ergo Marchio non cogitur servare reductionem factam Abraham, & Moyfi per cæteros Creditores de scut. 100. ad 40. juxta formam *d. rubr. 2.* quia id ipsum, quod determinatur ad hujusmodi *rubr.* disponitur etiam per Jus Commune, quinimò Statutum in hac parte rigidiùs procedit, nam cum jubeat, trium partium Creditorum subscriptionem esse necessariam, & ulterius obtinendam fore sententiam confirmatoriam Magistratus, de Jure est, quod absolute, & indistinctè major pars simpliciter Creditorum concurrentium in diminuendo, vel defalcando debito communis debitoris minori præjudicet, ut sunt verba litteralia *Text. in l. & suum S. hodie ff. de pact. cum quo, cæterisque concord. uno ore procedunt Afflict. decis. 288. numero 1. Valasc. de privit. pauper. p. 1. quest. 44. numero 111. Apicell. de tutam. pauper. tit. 3. de remis. debit. usque per numero 25. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 2. ex numer. 411. cum aliis plene collectis d. Disc. 11. numero 3. & seqq. & numero 9.* ubi maxime, quando aditur Judex pro cognitione causæ, & confirmatione reductionis.

Dum igitur habemus expressum in ventre Juris Communis, quod major pars Creditorum valeat, altera reluctante, & invita, convenire de quota in posterum diminuta, remanet solummodò perpendendum, an Pia causa aliquo forsan privilegio polleat, per quod ab ista determinatione Juris Communis eximatur; & certe pro mea notitia difficile erit adinvenire *Doctorem,* qui in his præcisè terminis tale privilegium Piarum causæ tribuere cogitaverit, unde juvat argumento *Text. in l. si placuit C. de Judic. & in cap. ex tenore de for. compet. conclama cum Rub. de testam. cap. 54. numero 256.* Cum nullibi in his terminis reperitur favor scriptus Piarum causæ, regulis ordinarijs stare oportet.

Quin etiam, licet ex abundantia, manifestum in Jure dignoscitur, quod ipsamet causa Dotis, quàm de cætero litteraliter excepit idem Statutum in dicta altera *rubr. 10. lib. 3.* & cujus similitudinem dumtaxat induere possit creditum Marchionis, nullum sortitur privilegium, quominus cum cæteris concurrere obstringatur, ut in specie induciarum, vel dilationis quinquennialis *Mauson. de caus. exec. limit. 6. numero 73. Merlin. de pignor. lib. 4. quest. 136. numero 14. Carolus Antonius De Luca ad Gratian.*

discept. 222. num. 5. idemque Gratian. ibidem sub numero. 32. Grueb. decis. 118. ex num. 21. distinguendo in terminis dilationis, vel remissionis gratiosæ factæ per Principem, vel à majori parte Creditorum, Gen. de Script. priv. lib. 3. tit. de litter. Indic. n. 67. Francob. & Adten. decis. 219. per tot. & in specie causæ Pia Susebio. decis. 187. n. 17.

Firmato itaque, quod etiam præscindendo à Statuto, quod nihil circa hoc adauxit, præter formam, & solemnitatem severiorem forsitan, quam de Jure exigeretur, Pia causa debeat subiacere defalcationi in partem per majorem partem Creditorum, in apertam consequentiam descendit, quod erronea nimis fuit illatio, sive æquivocatio capta confundendo determinationem istius rubr. 2. cum altera rubr. 10. Et nihilominus juvat superaddere, quod ubi quoque vellemus, illam exceptionem appositam in d. rubr. 10. habendam fore pro repetita in hie rubr. 2. nempe *salvis tamen dotibus, &c.* adhuc nonnè subjungitur, *in quibus servetur Jus Commune?* Quamobrem si ad normam Juris communis Pia causa non reperitur excepta à dispositione d. Text. in l. & summ. §. hodie ff. de pact. exceptio hæc redderetur ad evidentiã frustratoria, ni dicamus fatua, & ridicula, quod locus est respectu dictæ rubr. 10. cum enim &

11 Dos, & in certis casibus Pia causa nanciscatur in Jure prælationem, Statutum injungens æqualitatem concursus reputatur idcirco juxta unam opinionem exorbitans, & correctorium Juris Communis, teste *Altogr. conf. 95. n. 9. & 10. lib. 1. cum cæteris per Merlin. de pignor. dicto lib. 4. tit. 1. quest. 1. n. 3. & seqq.*

Et ex his, ut diximus, superfluum efficitur trutinare inspectiones de reliquo egregie perpenfas in præfata Relatione, itaut, pro meo Judicio, irritus videatur esse labor ulterius progrediendi: Sed tamen potius ad ornatum, & ad magis corroboranda Jura Abraham, & Moyfis breviter subnectimus, quod nimia supposita, & illationes factæ noscuntur in hac Causa, primò nempe in firmando, quod destinatio probari possit ex conjecturis: secundo, quod conjecturæ ferientes tempus debiti, nedam contracti, sed extincti retrahantur ad principium ipsius crediti pro eadem destinatione præferenda; tertio, quod simplex propositum sine implemento ipsius destinationis sufficiat pro allequendo illo eodem effectû, qui eidem implemento jam secuto tribueretur; quarto denique præsupponendo, quod Creditum implicandum in Armamento Navium adversus Turcas importet quidditatem, & efficaciam Piæ causæ, vel saltem publicæ utilitatis, ad quam respexit alterum Statutum excipiens ab ejus censura Credita ex causa Dotium, Tutelæ, vel Curæ.

Quatenus enim spectat ad primum, utiquè admittimus, quod destinatio, sive destinationis

12 comprobatio difficillimæ sit probationis, secundum tradita per *Surd. conf. 528. nu. 41. Petr. de Luna inter conf. divers. Sicul. Illustr. conf. 50. num. 25.* sed præterquam ad hanc propositionem satis est respondere cum *Io. Bapt. Cost. in conf. 38. num. 14.* qui alleg. *cum tem. Surd. in d. conf. 528.* quod si difficilis est probatio destinationis, interim res judicari debet secundum statum præsentem ob

13 ventus incertitudinem, potissimè ante opus cæptum, ex *Alex. conf. 7. num. 6. libro 3. Nicol. alleg.*

33. nu. 19. cum seqq. & consequenter dum secundum statum præsentem nihil factum reperitur circa Navium armamentum, immo non constat, quod fuerit de præsentem inceptum, destinatio redditur nugatoria, & irrelevans; quodque debeat in hoc

14 *casu judicari secundum eventum, & juxta cum retrahit, & non aliàs, prolequitur Cancr. var. resol. par. 1. cap. 8. nu. 208. et c. a. fu. & concordat idem i. etr. de Luna in oppositum laudatus d. conf. 50. numero 26. ubi quando, prout hic, non constat qualis fuerit e principio hæc destinatio, talis fuisse præsumitur, qualem effectus subsequutus demonstrat.*

Attamen illa illatio, quod propterea destinatio remaneat comprobata simplicibus conjecturis, indigere videtur aliqua majori explicatione; præmissio enim, quod *Dec. in conf. 109. numer. 2 & 3. & Georg. alleg. 8. num. 31. §. 2. minus obstat,* hoc in meo Codice non dicunt, *Græz. autem ad Capic. Latr. decis. 37. nu. 13.* peragens de celebri disputatione, an, & quando Domus parva, vel Apotheca, aut Officina includatur sub legato, dicit quidem, quod conjecturalis est hæc dubitatio, sed hoc non tangit punctum destinationis, sed ipsius legati, ut *ibi videre est per quinque subsequentes conjecturas dinumeratas.*

Profectò tantum abest, quod destinatio ita in abstracto comprobetur ex conjecturis, quin potius ipsamet destinatio est una ex conjecturis voluntatem hominis indicantibus, nam ad dignoscendum quid veniat sub aliqua dispositione, aut legato, venditione aut simili, inspicitur destinatio, hoc est usus ipsius Testatoris: Ac propterea stante dumtaxat facto ipsius Testatoris, vel hominis arguitur destinatio, & deinceps ex ipsa destinatione voluntas disponentis, ad *Text. in l. Prædij §. si quis domum ff. de leg. 3. cum concordan. usque ad satiætatem recensitis per Castill. contr. Jur. lib. 5. cap. 62. num. 3. per. tot. & num. 18. & num. 23. & 27. & ex num. 34. & penes eum Menoch. Mantiv. Simon. de Pretis, alijque frustra transcribendi, Gratian. discept. 126. ex numero. 6. cum seqq. & numero 9. & 10. Card. de Luca delegat. disc. 7. sub numero 11. & de Servit. disc. 74. numero 11 & 16. Rota coram Priol. decis. 74. numero 12. & omnium plenius Modern. Rocca select. disput. Iur. cap. 33. numero 10. & sequent. Saminiat. contr. 41. numero 6. & seqq.* sicque tunc congrueret motivum destinationis, quoties ex eo, quod Marchio cœpisset implicare pecuniam, de qua agitur, in Armamentum Navium, eliceretur ipsa destinatio, & successivè ex destinatione posset exoriri voluntas perficiendi Armamentum, vel consumendi totam pecuniam in idem Armamentum, ut in terminis Operis inchoati post *Gratian. & Tiragnell. Venturin. conf. 50. nu. 85.* At numquam, ut opinor, invenietur

17 *Doctrina,* quæ dicat, destinationem comprobari posse alio, modo, quam per modum facti, vel saltem verbis expressis.

Fortius verò, quia descendendo ad secundum præsuppositum contrariæ Relationis, conjecturæ omnes, quæ ibidem ponderantur, respiciunt tempus longè posterius creatione, quin etiam extinctione crediti contracti cum Abraham, & Moyse; Undè prætermittendo respondere singulis conjecturis, quibus optimè, & usque ad evidentiã occurrit diligens, & ingeniosus Franciscus Cencinius Causæ Patronus patefaciendo illarum irrelevantiam

irrelevantiam, exuberat procul dubio ad quamlibet destinationem excludendam, quod à principio controversa summa tradita fuerit ad Cambium, & quod successivè extiterit per eundem Marchionem reperita ex causa expensarum occurrentium in itinere, vel citra occasionem illas implicandi, ut expresse fert Epistola 8. Decembris 1680. ut ibi, *benchè non creda haver' occasione di valermene*; quomodo namque dici valet, pecuniam hanc ab initio fuisse destinatum Armamento Navium, si fuit tradita ad merum lucrum, & Cambium, & postea reperita sine occasione eam implicandi: uti videmus in simili, quot etsi quotidie dubitari contingat, in quam causam destinata fuerit, vel cessit solutio, cessant omnes quæstiones, quando constat de expressione certæ causæ, quantumvis de Jure contrarium foret præsumendum, ut ait *l. C. in l. i. ff. de solut. Rot. decis. 199. num. 21. apud. Zacch. de oblig. Camer. Bich. dec. 262. nu. 14. Celf. dec. 190. n. 9. dec. 466. n. 9. par. 18.*

Augeturque palpabilis exclusio cujuscumque destinationis in hujusmodi Armamentum, quia si verum est, supponitur, quod destinatio sit quid latens in animo, certissimum quoque est, quod ad animi passiones indicandas verisimilitudo principem locum obtinet, ex collectis per *Osafch. decis. 168. numero 8. bene Rauden. conf. 35. num. 112. lib. 1. Rot. decis. 77. num. 23. par. 4. rec.* Et idcirco, ad rem nostram applicando, quis dicat, quod utquam Marchio pecunias creditas Abraham, & Moyse destinaverit à principio in præfatum Armamentum expendere, si tunc nullum vigeat Bellum, oportuisset enim, quod ipse Marchio habuisset spiritum Propheticum, nemo enim non scit, quod de Anno 1680. nemo suspicabatur de bello deinceps Anno 1683. per immanes Turcas solummodo suscitato, immò fœdus, quod prope Pascha ejusdem Anni 1683. initum fuit inter Cæsaream Majestatem, & Poloniæ Regem, Divinæ prorsus incogitate Providentiæ communitèr attribuitur, ipseque Imperator, contra quem principaliter Bellum promotum fuit, usque ad extremum sibi suavit, Turcas prorogatos Trequam antecedentem, ad hunc effectum celebrata missione Oratoris in personam Com: Alberti Capraræ; & per consequens inverisimile est, quod quis cogitaverit de casu moraliter non prævisibili, ut inquit per *Text. in l. qua fortinitis 5. C. de pignor. adl. Corn. conf. 192. sub numero 1. vers. & clarum esset. lib. 3. & concordat Olea de cess. Jur. tit. 1. quæst. 1. num. 42. Rot. decis. 53. nu. 96. coram Penzinger.*

Agnoscit prædicta Relatio subsistentiam hujus evidentissimæ responsionis, sed sub §. *Poichè cum seqq.* duas conatur tradere replicationes, prima nimirum ex quo potuerit Marchio non obstante deficientia Belli armare contra Turcas, & secunda, quod in omnem casum sufficiat ex post destinasse hujusmodi pecunias in Armamentum. Verum circa primam parum insistendum, non solum, quia ad hunc effectum allegatur Epistola 11. Decembris 1682. & sic longè posterior creatione, & extinctione hujus crediti, & ulterius ibidem dicitur *potrebbero servire per negozio*, quod sanè excludit motivum Pietatis, quæ solo spiritu Dei ducitur, ut inquit *Rip. in l. fin. num. 170. C. de revoc. donat. cum alijs per Rub de Testam. cap. 23. num.*

131. & seqq. & quod ad hunc effectum requiratur copulativè Pietas in Opere, & intentione, *Bald. in l. illud numero 1. C. de Sacros. Eccles. Sanchez de Matrim. lib. 1. disput. 4. num. 9. Panimoll. decis. 12. annot. 7. num. 24.* Sed etiam; quia notorium est pariter fore admodum impracticabile, quod Marchio Natione, ut supponitur, Polonus armare posset contra Turcas, cum enim ad hoc, ne diceretur Pirata, oporteret quot sub Vexillo alicujus Principis militaret, (ut respondendo deductis per *Rocc. de Offic. rubr. 16. §. 2. de præda bonor. host. num. 4. Pueron. in Bull. Cæn. Dom. cap. 3. elench. 7. sub num. 9. vers. rejiciunt. tamen, subjungitur in dicta Relatione sub §. *Nè suffiste*; (Et quis erat iste Princeps, qui Polono supra Balticum Mare degenti concederet hujusmodi Vexilla contra Turcas; notorium quippe est, quod, excepta Classe M. Ducis Hetruriæ uti M. Magistri Religionis Divi Stephani, nec non Triremibus Pontificiis, & Melitenfibus ex peculiari debito, & Instituto, nullus Princeps non habens Bellum accidentale cum Turcis permittit Subditis, ut Maria Turcica infestent, ne trahat contra se Bellum illius Tyranni, ut innocenter evenit Venetæ Reipublicæ, quæ Regnum Cretense amisit ob simplicem prætextum receptionis Triremium Melitenfium, quæ Caravanam Otomanicam prædaverant.*

Quoverò ad secundam replicationem, profectò novum videtur in Jure, quod destinatio fieri possit, ac proficiat ex post; nam *Text. in l. Mela §. 1. vers. si alimenta ff. de alim. & cib. legat. Alex. conf. 223. num. 4. lib. 2. cum cæteris in oppositum adductis, nihil aliud dicunt, nihil quod in materia consuetudinis attenditur ultimus usus, seu consuetudo Testatoris: E converso autem, quod ad effectum destinationis attendatur principium, non autem illud, ad quod res secundariò, & ex accidenti convertitur, plana sunt Jura in l. ex facto 35. §. rerum Italicarum ff. de hered. insti. Bart. in l. quamvis 28. numer. 1. ff. de aur. & argenti. leg. Roman. conf. 5. num. 3. & post eos optime Rota coram Priol. decis. 61. nu. 5. & seqq. & signanter num. 6. & concordat alijs uberrime congestis idem Petr. de Luna in contrarium allegatus dicto conf. 50. num. 23 & 24.*

Tertium pariter præsuppositum Relationis colabescit. quia cum intantum possit immunis censerì à dispositione Statuti destinatio in causam Piam, inquantum verificetur favor istius Piæ causæ, satis procul dubio non est simplex propositum ad faciendum, sed requiritur positiva effectuatio, ad celebrem doctrinam *Bald. in l. si nondum numero 11. C. de Furt. quam explicat Castill. contr. 62. numero 80. 81. & 82. lib. 5. & sequitur Alexand. conf. 97. num. 8. lib. 3. Card. Tusch. litt. D. concl. 227. numero 28. optime Cresp. de Valdaur. observ. 94. numer. 5. qui verba Baldi per extensum recenset.*

Et sane tunc sufficeret nudum propositum sine effectuatio, quando tractaretur de re pendente ex mora potestate & voluntate ipsius disponentis, vel destinantis circa regulationem, & cancella ejusdem voluntatis, ut sunt casus, de quibus peragunt *Gizzarell. decis. 32. per totam, & Lanar. in addit. ad cap. 1. de success. feud. numero 46.* At quoties, prout hic, Pia causa, non animus, & propositum facere volentis, est illa, quæ

tribuit hujusmodi favorem, nisi eadem causa Pia
 30 fuerit impleta, vel de proximo sit implenda ob
 actionem ipsi Causa Pia irrevocabiliter quati-
 tam, nunquam simplex destinatio sine executione
 attendetur, ut egregie demonstrat *Lothber. de re*
benef. lib. 2. quest. 14. num. 1. cum plur. seqq. Ioan.
Bapt. op. d. conf. 58. num. 15. vers. secundus est: Unde
 & videmus, quod cum feudi actualis & vera præ-
 31 existentia sit causa, quod soli priiogeniti succe-
 dant exclusis secundogenitis, & fœminis, hinc
 sola destinatio pecuniæ ad feudum emendum
 non efficit, quod secundogeniti, & fœminæ ab
 eadem pecunia excludantur, ut latè docet *Rosen-*
tal de feud. cap. 4. concl. 8. per tot. cum addit. ibidem,
pulchrè pariter Brunneman in Cod. tit. de furt. in l. 3.
vers. & notes.

Et ne videamur immorari super generalitati-
 bus, perpendantur motiva, quibus innititur *Ca-*
 32 *ball. d. conf. 133. lib. 2.* qui est potissimus Achilles
 totius Relationis, ad demonstrandum, quod
 Dos destinata sit excepta per Statutum loquens
 de concursu Creditorum per æs, & libram,
Iste etenim sub num. 6. & sequent. inquit, quia filie
dicuntur dotatae, nec p. test. ab ea discedi, & sub
numero 18 quod Dos danda dicitur es alienum, &
sub num. 19. per l. 4. juncta gloss. ff. de fund. dot.
quia fundus destinatus ad dotem fundus dotalis ap-
pellatur, (prout eundem Text. pulcherrimè etiam
*expedit *Lothber. de re benef. d. lib. 2. questio. 14.**
num. 2. & 3.) & n. 23. Qui. i. hoc modo Sponsa dicitur
habere dotem; quodque plus est, obviam eundo
 illi clarissimo objecto, quod Statutum præsup-
 ponat, Mulieres, quæ petunt Dotes, debere
 esse creditrices, ut etiam dicitur respectu Tute-
 læ, & Curæ, *sub num. 50. & seqq.* respondet, quod
 hujusmodi Mulieres, quibus Dotes destinatae sunt, di-
 cuntur veræ creditrices, licet debeantur dotes sub
 conditione, si nupserint, quodque sola constituentis vo-
 luntas sufficit in dote constituenda, quia lex postea
 fugit stipulationem, & ex pacto nudo oritur actio fa-
 33 vore dotis, & tandem *sub num. 57. & 58.* postquam
 advertit, æquitatem militare in præfato Statuto,
 ut in bonis decoctorum æqualis sit omnium con-
 ditio, respondet, quod major æquitas est pro doti-
 bus, & ratio publica dicitur, ne Puella remaneant in-
 dotatae.

Si igitur Mulieres dicuntur creditrices sub
 conditione si nupserint, & actio eisdem Mulieri-
 bus dicitur quaesita, videamus, an istæ rationes
 militent in hoc imaginatio Armamento; Et certè
 si fuisset quaesita actio ipsi Armamento, vel Polo-
 niæ Regi, defiltere non potuisset Marchio ab
 eodem Armamento: sed nemo ignorat, quod
 34 litteræ Patentales per eum receptæ, alia conven-
 tione non facta, tribuunt simplicem facultatem,
 nullamque necessitatem inducunt, ut est de natu-
 ra cujuslibet licentiæ, ad trad. per *Salgad. in La-*
byr. Credit. par. 2. cap. 5. n. 52. & seqq. & cap. 10. n. 88.
& seqq. & cap. 10. n. 88. & seqq. Imò ex alio etiam
 capite repugnat, quod donec sequatur effectus,
 valeat ex destinatione Armamenti haberi privi-
 35 legium Piae causæ, quemadmodum enim non tra-
 deretur Dos aliàs exempta à Statuto Puellis non
 nubentibus, & certè non nupturis, ita deduci ne-
 quit sub hoc prætextu pecunia Marchionis, juxta
 præfatum *conf. Baldi,* doctrinam *Brunneman. Lot-*
ber. Cresp. de Valdaur. aliorumque supra laudat.
 & consonat in specie *Salgad. in Labyrinth. Credit.*

dicta parte 2. capite 24. numero 10.

Exemplo, etiam in fortioribus terminis, sit res
 manifestior, nam etiam legatum Meretrici reli-
 36 ctum, vel pecunia ad illum effectum destinata sa-
 pit Pietatem, prout & legatum pro studio saltem
 Canonico, & Theologico, & utrumque parit
 actionem obligatoriam, & irrevocabilem, ut per
Monci. de commut. ult. vol. cap. 4. num. 45. & 51. cum
*cæteris copiosè per *Modern. Annotaz. de caus.**
Puis lib. 1. cap. 2. n. 18. & 22. cum seqq. Sed ponamus,
 quod nec Meretrix vellet à iupanari discedere,
 nec Scholaris operam litteris præbere, sufficeret-
 ne simplex hæc destinatio sine effectu ad evitan-
 dam determinationem Statuti? & certè absur-
 dum foret hoc dicere; unde nec minùs cogitabile
 est, quod ratione simplicis propositi sine effectu
 permittendum veniat, quod Marchio censuram
 Statutariam pro bono Mercaturæ promulgatam
 evadat, accipiatque pecunias ad privatum, vel
 prophanum usum consumibilem, id enim, ut su-
 37 præ vidimus, non contingit in Dote destinata,
 prout nec in pecunia deposita pro redemptione
 Captivorum, & in quibuscumque aliis exemplis
 excogitabilibus, quæ factum successivum expe-
 ctant, aliàs evanescerent, ut de legato Dotis *Card.*
de Lugo de Just. & Jur. disp. 24. sect. 13. nu. 309. An-
notaz. dicto. tract. de caus. Pius l. b. 4. cap. 7. n. 41. Et de
 38 facto si hæc pecunia parata fuit in causam Piam,
 non posse illam, prout hic certissimè contingeret,
 in prophanos usus converti, optimè subnectit *Ros.*
in decis. 61. n. 9. coram P. amphit.

Atque hæc videntur, sive seorsim, sive jun-
 ctim ponderata, adeò efficaciter perstringere,
 ut non oporteat ad alias limitationes convolare,
 & præcipuè ad examen quarti præsuppositi, ni-
 mirum, quod Armamentum in hoc casu reputari
 valeat opus merè Pium, secundum animadversa
 39 per *Oldrad. conf. 72.* cum iste, (qui cæteroquin
 40 etiam defendit, posse Christianum sine peccato
 ligam facere cum Infidelibus, ut in præcedenti
*conf. 71. & idcirco reprobatur per *Osasch.* in ejus*
*disputatione impressa post *Decis. Pedemontan. per**
*tot. *Anton. Coler. de Jur. Imper. German. con-**
*clus. 77. *Alberic. Genil. de Jur. Bell. lib. 3. cap. 19.**
Theodor. Reinking. de regim. sacul. & Eccles. libro 2.
*class. 3. cap. 3. ex num. 63. cum plur. sequent. *Mar-**
tin. Mager. de Advoc. armat. cap. 7. ex numero 99.
*cum plur. seqq. usque ad 139. *Ioan. à Chokier. in The-**
saur. Politic. lib. 2. cap. 11. fol. mihi 139. §. sed quia
*ab exemplis, *Borell. de Reg. Cathol. præstant. cap. 32.**
*ex num. 181. usque ad 220. *Nicol. Miller. in ad-**
*dit. ad *Rumelin. in comment. tr. ad auream Bull.**
Carol. par. 2. dissertat. 4. thes. 35. in fine) non pera-
 gat de personis privatis, sed disceptetur, an con-
 tra Saracenos Hispaniæ sit Bellum licitum, & ni-
 41 mia inductio est ab *Authore* loquente de Bello pu-
 blicè indicto argumentari ad privatos, qui non
 ex Religione, vel ex motivo Pietatis in Deum
 principaliter moventur, vel moveri supponuntur,
 prout secùs in Principe præsumitur, quia aliàs
 Bellum moveret injustum, ex eodem *Oldrad. d.*
conf. 72. quod cuim Princeps præsumatur Bel-
 42 lum justum movere, dicunt omnes, ut patet ex
Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 96. num. 4. &
*sequent. *Mager. de Advoc. armat. cap. 11. nu. 510.**
Reinking. de regim. sacul. & Eccles. d. lib. 2. class. 3.
*cap. 1. per tot. *Cardinalis de Luca de feud. disc. 58.**
*sub num. 10. cum aliis collectis per *Sabell. in-**
summ.

summ. divers. tractat. tom. 1. lit. C. §. 4. num. 4. ubi plura de Prædis, quæ fiant in Bello justo capientium.

Maximè quia, quod hoc fuerit merum mercimonium, effulget ex omnibus Epistolis inter Marchiones de Bisassiers, & de Fleuri; ideoque militat, & congruit id, quod passim receptum habemus, nempe quod ipsummet legatum Dotis factum Puellæ pauperi, si tamen adsit mixtura
43 consanguinitatis, nullatenus reputari potest Pium, sed prævalet affectio naturalis cuilibet motivo Pietatis, ad tradita per *Alciat. conf. 213. num. 13. lib. 9. Cephal. conf. 216. num. 19. & sequent. Surd. de alim. tit. 8. privil. 2. num. 11. & seqq. Monet. de commut. ult. volunt. cap. 4. quest. 2. n. 38. Sanchez de matrim. lib. 1. disput. 4. num. 9. Ciartin. controuv. 33. num. 103. latè Marant. respons. 3. nu. 8. & seqq. parte 1. Staiban. Jun. resol. 23. numero 24. & seqq. & num. 45. & seqq. Cardinalis De Luca de Testam. disc. 18. num. 6. Rota coram Cavalier. dec. 377. numero 6.* Advertendo demum, ne nimis ab hac decisione præjudiciale resultet exemplum
44 Mercaturæ; cum enim Statutum prædictum determinans concurlum per æs, & libram publicam utilitatem concernere dicatur, ut agnovit *Caball. d. conf. 133. num. 37. lib. 2. & sequendo conf. Mandell. Alb. 585. ex num. 26. cum seqq. Rota apud Bichium decis. 627. num. 4. & 5. & decis. 503. num. 14. vers. quoniam, & numero 15. par. 14. recent. & meliùs decis. 76. numero 9. par. 15.* Profectò si
45 credita illorum, qui in Portu Liburnensi Piraticam contra Turcas exercent etiam cum Vexillo M. Ducis, evadere debent præfatum Statutum, quotidie sanctio tam proficua, & salutaris vulerabitur.

Nec sub prætextu publicæ utilitatis saltem secundariæ derogandum videtur alteri publicæ utilitati vel primariæ, vel saltem non minùs secundariæ ratione Mercaturæ, ut supra, & ne quis totum accipiat, alter verò nihil, dum *Caball.* expressè loquitur, quando Mulieres aliàs remanent indotatæ, & in specie ejusdem Dotis articulo ad partes discusso, & examinato, an scilicet pro ea intraret causa publicæ, *Rota in decis. 386. ex num. 7. cum seqq. & signanter nu. 13. par. 18. recent.* respondit, illam locum sibi non vindicare, quando aliàs consultum esse posset dotationi ejusdem Mulieris, adducens *Paiell. exped. 33. num. 60. & seqq. juncto num. 75. & 78.* Ideoque cum clarum sit, non deficere Providentiam Christianis Exercitiis ex defectu istius Armamenti, quod nunquam fuit factum, fuerintque nihilominus Terra, Marique propulsati Infideles, eorumque Urbes, Regnaque in deditionem recepta, & vi Armorum convulsa, quis dicat, quod ista publica utilitas suffocare debeat alteram ex Statuto resultantem?

Postremò non omittimus pro coronide, quod omnia hæc, quæ dicuntur, & dicta sunt de destinatione, ejusque effectu, quando actus sit retrahibilis ex parte destinantis, (ut ad præsens, ipsaque docuit experientia,) locum sibi vindicant ad summum respectu Marchionis circa meritum, quod in foro interno, & apud Deum ex bono proposito fuit allèctus, ut apud *Barbos. de Iur. Eccles. lib. 3. cap. 27. num. 5. in fine.* Sed quatenus attinet ad forum externum, destinatio, ultra cæteras fallentias ne habeatur pro facto,

patitur illam, quando concernit præjudicium Tertii, ut ex *Barb. Cost. Castell. Ancar. Surd. & Cancer.* comprobatur *Cresp. de Valdaur. d. observ. 94. num. 3. & 4. cum seqq.* prout etiam alteram, quod sola destinatio non attenditur in his, quæ concernunt legis dispositionem, ejusque regulationem, quidquid sit ad regulandam hominis dispositionem, ut cum *Sim. de Prat. de interpr. ult. volunt. lib. 4. interpr. 1. dub. 7. num. 60. vers. item si destinavit, Castil. contr. lib. 5. cap. 62. n. 84. Episc. Rocca selett. disput. Iur. cap. 0. sub n. 14.*

Id ipsum super hoc eodem articulo respondi, etiam in sensu Veritatis, in altero Casu, cui subscripserunt duo alii ex hujus Curia primis nominis Advocatis; Quia cum foro cessissent, seu, (ut dicunt) fecissent punctum Joannes Broquin, & Christophorus Parquer Negociatores in eodem Portu Liburni, efformato proinde concursu Creditorum insurrexit Maria Magdalena de Cardis, & exhibendo Apocam, seu Cambii litteram subscriptam à Broquin, & Parquer pro petitiis 2050. in qua dicebatur, *per la valuta havuta in contanti dalla medesima Signora della sua Dote,* prætendebat idcirco vigore memorati Statuti, hujusmodi creditum exemptum à Concursu cum cæteris per æs, & libram remanere.

Non negabam, stare pro eadem Magdalena primo aspectu Doctrinam *Magon. & Caballi,* de qua supra numero 3. imò sciebam, magis de recenti fuisse judicatum in fortiori, nimirum, quod licet Mater deposuisset in quodam Banco certam pecuniarum quantitatem, nulla facta expressione Dotis, admissa tamen fuit, etiam ad effectum eximitionis à Statuto, successiva justificatio per Testes, & præsumptiones, quod similis summa deposita fuisset pro Dotibus filiarum Matris deponentis, ut in *Decis. Rota Florentina,* quæ nuncupantur *Motiva,* & in quibusdam Voluminibus alligata conservantur, & signanter *lib. Motivator. 78. fol. 19. & lib. 128. fol. 180.* Et generaliter eidem Magdalena assistebat propositio non
50 solum exornata per *Magon. & Cabal.* nempe quod favore dotis destinatio habeatur pro facto, sed etiam reassumpta, antiquioribus relatis, per *Gabriel. commun. concl. lib. 1. tit. de præsumpt. concl. 12. nu. 7. & 8. plenè Rota coram Mantiv. dec. 166. ex num. 1. cum seqq. & coram Buratt. decis. 432. sub num. 2. vers. itam per illius destinationem, Card. De Luca de Success. lib. 11. disc. 40. nu. 2.* ubi plures alii cumulantur.

Verum ad sentiendum contrarium in hoc casu
51 movebar ex particularibus facti circumstantiis, quas esse perpendendas in hac materia, an, & quando Dotes destinatae reverà appellatione Dotium contineantur, monet *idem Card. De Luca d. disc. 40. num. 16. in fin. de Success.* Siquidem in præsentibus versabamur in Puella inupta, quæ in sui patrimonio numerabat, (ut supponitur) scuta 60. m. & ultra, ideoque hujusmodi parva summa petiarum 2050. non poterat absolutè censeri destinata pro ejus Dote, cum nulla præcederet constitutio ejusdem Dotis, & staret in arbitrio ejusdem Puellæ, vel ejus Tutorum tradere hanc, vel illam Dorem, & pro hac Dote hanc, vel illam quantitatem; & ob id cum tractaretur de deposito revocationi subjecto, & in alium usum vertibili, cessabat vis, & effectus destinationis, ex supra animadvertis à n. 28. cum seqq. nec erat

53 verisimile, quòd Statuentes voluerint in his circumstantiis eximere à concursu per æs, & libram ratione publici Commerci introducto hanc quantitatem, quæ, si etiam fuisset deperdita, non effecisset, quòd Mulieri non foret pro ejus dotatione satis consultum, sicque cessabat publica causa, propter quam violandum esse Jus Statutarium ex publica pariter causa conditum, ad *Rot. d. decis. 386. num. 13. par. 18.*

Nec propterea valebant obstare illa verba Apodixæ, *della sua Dote*, quoniam si illa accipiebantur in vim enunciatiuæ, non poterat exinde deduci vera constitutio ipsius pecuniæ in causam dotalem, cum enunciatiua Dotis non probet ejus constitutionem in præjudicium Tertii, quidquid sit inter ipsos enunciantes, seu Contrahentes, ut in specie Dotis post *Alex. Dec. & Gravett. probat Menoch. consil. 81. sub numero 22. & 23. & ante cum Riminald. Jun. conf. 31. num. 39. & seqq. lib. 1. Faber in Cod. lib. 5. tit. 7. de Jur. dot. defin. 18. numero 8. vers. utcumque, & superaddito Gratian. in decis. Marchia 103. sub numero 15. 16. & 17. Posth. resol. 111. numero 26. & 30. Card. De Luca de Dot. disc. 150. numero 5.* Unde qui dicit, vel enunciat, Dotem fuisse constitutam, tenetur de ipsa constitutione docere, ut ad propositum *Riminald. Jun. d. conf. 31. num. 38. lib. 1. Mant. de tacit. lib. 12. tit. 13. numero 21 & aliis cumalatis Bonden. colluct. 50. num. 6. lib. 2.*

54 Et circa destinationem recurrerebatur *suprà* animadversa, quia pecunia hæc poterat ad libitum Puellæ, vel ejus Tutorum in alios usus implicari, præcipue dum ex pacto adjecto in eadem Apoca depositum restitui debebat intra paucos Menses, vel dies, & consequenter recuperat pecunia poterat de facili non assignari identifice in Dotem adhuc non stabilitam, & incertam, poteratque etiam consumi, vel in omnem casum retineri inter effectus extradotales, & proprios ipsius Mulieris, cum de Jure nusquam censeatur, Mulierem omnia bona sua Marito in Dotem tradidisse, ut post longam disputationem dicit *Bartol. in suis quest. quest. 7. Roland. de Lucr. Dot. quest. 71. numero 2. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 6. numero 54. & seqq. Mant. de tacit. d. lib. 12. tit. 13. numero 22. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 5. gles. 7. numero 26. & seqq. Gratian. discept. 143. numero 28. Gross. de contract. Minor. inspect. 2. quest. 24. numero 6. Posth. resol. 32. numero 37. Boss. de Dot. cap. 8. numero 87. Uiccol. consult. 92. num. 12. & 13. Rot. coram Coccin. decis. 88. num. 1. post Merlin. de pignor. decis. 62. num. 4. Card. De Luca de Dot. d. disc. 150. numero 26. ubi quod hæc conclusio hodie recepta est, & plena.*

57 Potissimè, quia sciri non poterat præventivè, quanta deberet esse Dos, cum id præcipue penderet à futuri Viri qualitate, ex relatis per *Cyriac. contr. 29. numero 49. Cirocc. discept. 35. sub numero 24. vers. quoniam*, quam esse considerandam etiam ad effectum comprehendendi totum patrimonium Mulieris etiam majoris, docet *Bald. in l. nulla numero 3. vers. si auem, C. de jur. dot. Curt. Jun. in Anth. præterea numero 13. vers. quarto limita, C. unde Vir, & Uxor, Surd. conf. 94. numero 29. & seqq. Calv. de acquit. lib. 1. cap. 86. ex numero 2. Mell. alleg. 41. numero 7. lib. 2. Bonden. colluct. 11. numero 21. lib. 1. Rota coram Buratt. decis. 254. numero 9.* Quin etiam, cum Maria Magdalena

esset minor, non poterat sibi de per se Dotem constituere in hac, vel illa quantitate, aut specie, juxta disputata per *Scribentes in l. Tilia, ff. de jur. dot. & quos reassumit Gratian. discept. 367. numero 7. & seqq. & latius ibidem Carol. Ant. De Luca ex numero 1. cum seqq. Cyriac. d. contr. 29. numero 40. & 41. & habita plurium casuum distinctione Cirocc. d. discept. 35. numero 24. & seqq. Sabelli in summ. divers. tract. tom. 3. li. 1. M. d. 34. num. 24.*

60 Allegati verò *suprà* in oppositum *numer. 50. supponunt irrevocabilitatem constitutæ Dotis*, quia *Gabr.* loquitur de Dote relicta per Patrem in Testamento, *Rota coram Mantica* (ut legitur in principio,) supponit stipulationem, & *coram Buratt.* fundatur in promissione, & ita se declarat *Gabr.* ibi relatus *consil. 15. sub numero 43. lib. 1.* Ulterius *Card. De Luca* loquens ad diversum effectum excludendi Mulierem à successione in vim Statuti, percutit pariter terminos actionis irrevocabilitæ quæ sitæ pro Dote, & multò magis *Mag. Caball.*

Præter hæc, tenor prædictæ Apocæ aliquam præferre poterat suspensionem simulationis, quia illa enunciatiua *della Dote*, adjecta fuerat in littera Cambij sibi ipsis per subscribentes directæ, & solvibili intra tres Menses, intra quos contigerat decoctio; unde decoctionem dini posse imminentem, & ex ea confessionem reddi suspectam, habetur ex congestis per *Angel. de confess. lib. 1. quest. 8. limit. 6. numero 41. & seqq.* qui loquitur etiam in subjecta materia Dotis, *Conciol. alleg. 19. numero 25. Rota coram Buratt. decis. 9. per tot. ibique Adden.* ubi multipliciter conclusio ampliatur, & *coram Bich. decis. 191. numero 1. 2. & 3. & coram Royas decis. 322. numero 6. 7. & de partita Banchi,* quod non præjudicet in his terminis aliis Creditoribus *Amat. resol. 57. numero 6. Vrccol. consult. 61. numero 24. & de transact. quest. 34. numero 1. & seqq.* ubi *sub numero 9.* circa tempus, intra quod sequi debeat decoctio ad finem infringendi contractus, vel confessionem, cum *Card. De Luca de Regal. disc. 115. per tot.* totum remittit prudenti Judicis arbitrio ex facti circumstantiis regulando: Quamobrem saltem ex hac subsecuta, & valde proxima decoctione intrare posse videbatur id, quod de litteris Cambij tradit post alios *Cyriac. contr. 675. num. 11. & 12.* scilicet quod in concursu Creditorum probari debeat tempus, quo fuerint scriptæ, vel subscriptæ.

IN EADEM CAUSA.

ARGUMENTUM.

An, & quando sententia lata in concursu Creditorum probet sine Actis, & de differentia inter Actorem petentem executionem sententiæ, ac Reum de illa excipientem; examinantur plures limitationes, & *Authorities* loquentes de hac materia. Curator an, & quando legitimè detur absenti pro substinendo Iudicio, & an adsit differentia inter absentem subditum, & non subditum.

S Y M M A R I V M.

- 1 Occasio scribendi.
- 2 Resolutio Causa.
- 3 Sententia pro validitate in dubio est presumendum, & num. 5.
- 4 Sententia non probat sine Actis, seu non est exequibilis, si ab Actis non fuerit justificata, & n. 6. Distingue inter Actorem, & Reum, n. 7. & 8. Actor, vel Reus in proposito quis dicatur, num. 9.
- 10 Sententia probat sine Actis, quando assertur ad effectum manifestandi aliquod factum.
- 11 Actorum pro transportatione an differat, quod principaliter, vel incidenter disputetur de nullitate sententiae.
- 12 Et an inter sit, quod sententia sit recens, vel antiqua, num. 12.
- 13 Sententia sine Actis non probat etiam excipiendo, quando alius ex ea posset condemnari.
- 14 Empor non potest habere regressum contra Venditorem non citatum asserendo solam sententiam sine Actis.
- 15 Appellans, vel appellatus an teneantur Acta transportare pro revocatione, vel justificatione sententiae.
- 16 Rem judicatam habere pratendens pro sustinenda executione, debet illam justificare ex Actis. Idemque est de pratendente existentiam Juris patronatus ad effectum sustinendi presentationem, numero 17.
- 18 Acta, quae debent transportari, intelliguntur de productis, vel quae de Jure, aut de stylo produci debebant in Judio.
- 19 Actuarius, & Officiali testificanti de re pertinente ad suum Officium, plene creditur.
- 20 Actus pro validitate in dubio semper praesumitur.
- 21 Creditores debent comparere ad locum, ubi major pars Creditorum concurrat, & moratur persona debitoris, & n. 22.
- 23 Curator absenti datur ab Iudice, coram quo legitime pendet Iudicium, & n. 25.
- 24 Iudex laicus, si de cetero sit competens in illo Iudicio, dare potest Curatorem Clerico absenti.
- 26 Curator dari potest absenti quantumvis subdito commoranti in dominio ejusdem Principis, si agatur de locis valde remotis.

DISCURSUS XV.

Juxta ea, quae etiam enunciantur in praecedenti Discursu, Abraham, & Moyses de Ergas publici in Portu Liburni Campores obtenta à septem ferme ex octo partibus Creditorum remissione, seu condonatione debiti per concordiam à scutis centum ad scuta 40. competentem Judicem adiverant; & quoniam signanter Marchio de Bisassiers unus ex Creditoribus forte renuentibus absens tunc reperiebatur à loco Judio, & in longinquis, exterisque Regionibus moram trahebat: hinc deputato eidem, ut moris est, Curatore, reportarunt à praefato Judice sententiam approbatoriam memoratae Concordiae, seu Defalchi, eademque sententia extitit in gradu appellationis confirmata.

Verum quia, praescindendo à pretensione, quam fovebat idem Marchio super qualitate ejus Crediti, veluti in causam Piam ipsum eximentis à

comprehensione Statutaria, de qua in dicto Disc. proxime praecedenti, supplices preces porrexit M. Duci pro impetranda saltem revisione quoad capita nullitatum earundem sententiarum, istaque reducebantur ad duo, nempe ex eo, quod praedictae sententiae non justificabantur ex Actis, quodque demum, ob insubstantem deputationem Curatoris, Judicium illius respectu corrueret in radice: super utroque idcirco dubio requisitus quid Juris esse censerem, respondi, pro ut proxime videre est, & ita fuit judicatum.

Quatenus attinet ad primum, duae à Majoribus nostris regulae noscuntur constitutae, quae invicem discordare, & repugnare videntur, una nimirum, quod semper in ambiguo, seu alio non apparente pro validitate, & justitia sententiarum praesumi debeat; & altera, quod sententia sine Actis non probet, vel non justificata ab eisdem Actis sit nulla, inexecutable, & acti lata non foret, quemadmodum in terminis primae propositionis latissime firmarunt adducti per Rub. de valid. legal. cap. 4. ex numero 7. cum plur. seqq. Rota coram Donozzetti. Jun. decis. 581. numero 2. & coram Priol. decis. 414. num. 1. & 2. coram Pentinger. dec. 406. num. 4. & coram Ubago. decis. 46. numero 5. & seqq. & decis. 338. numero 34. par. 15. & in proposito secundae, Rot. apud Ricc. in prax. for. Eccles. par. 1. resol. 143. numer. 6. Capuc. in prax. tom. 1. par. 2. cap. 8. numero 48. & 49. Mell. observ. for. 53. numero 2. Mart. Medic. decis. 26. numero 9. Vbald. decis. 690. numero 4. & decis. 32. numer. 13. apud Paris. de Galvian. & coram Cels. decis. 273. n. 13. & omnium latissime Thomat. decis. 107. n. 4. & 5. & alibi passim.

At facili negotio dissidentes istae opiniones conciliantur adhibita distinctione, quae versatur inter Actorem, & Reum, nam quando ille, qui favorabilem sententiam obtinuit, instat pro illius confirmatione, vel ejusdem executionem postulat, in hoc sane casu tenetur ipse Actor de Justitia, & validitate sententiae per transportationem Actorum docere, ex congestis per Thomat. dec. 116. ex num. 54. cum plur. seqq. Rot. decis. 352. num. 5. & seqq. par. 2. divers. & coram Millin. dec. 340. nu. 2. & dec. 470. nu. 11. par. 4. tom. 2. rec. & dec. 219. n. 30. par. 16. cum aliis infra in responsione ad objecta recensendis.

E converso autem, si sententia, vel res judicata per Reum conventum opponatur, non ad effectum obtinendi illius executionem explicitè, vel implicitè, sed tanquam per exceptionem elidentem intentionem Actoris, tuncque nemo dubitat quod insinuata praesumptio Justitiae, & validitatis sine alia Actorum transportatione subsistat, ita ut idem Actor, qui praesumit hujusmodi exceptionem rei judicatae, vel sententiae sibi non obesse, ex quo sit nulla, vel injusta, compellatur, hanc injustitiam, & nullitatem digito demonstrare, idque fieri non potest, nisi per eum Acta transportentur, ut praclare distinguendo dixit Rota coram Duran. dec. 7. ex num. 21. & praesertim num. 23. & 24. & in dec. 595. num. 5. par. 3. lib. 3. divers. & superaddito Andreol. Posth. Surd. Buratt. Cocc. Bich. aliisque eadem Rota coram Priol. dicta dec. 414. num. 8. cum seqq. & ad satietatem in d. dec. 46. num. 7. & 8. coram Ubago, & in Lunen. Sarzanen. Beneficiorum 27. Januarii 1687. §. quia cum sententia in fin. coram R. P. D. Benincasa.

Applicando autem ad rem, dubitari posse non videtur, quod juxta facti seriem supra narratam, figuram Actoris faciat, & facere debeat ad finem necessitatis transportandi acta Marchio de Bitassiers, prout ex opposito sustineant illam simplicis Rei Abraham, & Moyles de Ergas, absque eo, quod isti ad præsens intent pro sententiarum, de quibus agitur, confirmatione, vel executione, sed tantummodò sententias opponant per modum exceptionis ad elidendam intentionem memorati Marchionis; quoniam Marchio petit in substantia creditum consistens in petiis 4.mil. Abraham verò, & Moyles de Ergas excipiunt, creditum istud remansisse reductum per Judicis sententiam, & rem judicatam, quodque propterea ipsi authore Pratore sunt, prout etiam cum cæteris Creditoribus, in possessione, vel jure non solvendi, nisi petias 40. pro quolibet centenario, ut ferè in eisdem terminis respondit *Rota d. decis. 46. num. 8. coram Ubagò*, cum omnibus supra congestis.

Quinimò cum tota justitia sententiæ versetur in nudo factò, utrum scilicèt tres ex quatuor partibus Creditorum legitimè consenserint præfata Concordiæ, seu Defalco, quia de reliquo vis obligandi Marchionem descendit non ab Judice, sed à Statuto, quod Judicis pronuntiationem exquirat ad solum effectum indagandi veritatem hujus consensus, citatis, & contradicentibus, sive auditis aliis Creditoribus consentire reluctantis: hinc proinde dum istud factum requisiti consensus fuit jam ab Judice recognitum, & canonizatum, subintrat alia communiter recepta limitatio, quod ubi sententia deducitur ad docendum de mero factò, in his sane terminis non oportet, quod per allegantem ipsum factum alia Acta præter sententiam exhibeantur, ut prosequuntur *Scribentes* apud *Mans. consult. 356. numer. 3. Episc. Rocca select. disput. Jur. cap. 1. numero 37. Card. De Luca de Judic. disc. disc. 36. numero 33. & seq. Rota coram Royas decis. 475. numero 3. vers. que sententia, & decis. 296. nu. 3. & seq. par. 5. rec. & decis. 72. num. 10. & 11. par. 9. & decis. 536. numero 40. par. 14.*

Jacta igitur base istarum propositionum, non obstant rationes, neque *Auhoritates*, quas video ponderatas in contraria Relatione, videlicet, quod præmissa procedant, quoties pertractatur principaliter de nullitate, quando Actor principaliter agit super nullitate; lectura siquidem earundem *Auhoritatum* manifestat oppositum, cum agant de Actore intentante immisionem, & responsum fuit, vel quod per sententiam constabat de non existentia fideicommissi, vel de substitutione fiduciaria, cum similibus, ut in *decisionibus Prioli, & Ubagi*, & in reliquis de facili confrontandis.

Minusquè refragatur altera ponderatio, quod præcitata *Auhoritates* loquantur de sententiis antiquis, non verò recentibus, prout hic: ultra enim, quod pleraque ex eisdem Doctrinis non faciunt peculiarem insistentiam super antiquitate, quin etiam pleraque nullam de tempore sententiarum mentionem habent; adhuc pro meo Judicio dari nequit ira de plano aliqua *Auhoritas*, quæ dicat, præfatas limitationes de sententia, quæ opponatur per viam exceptionis, vel ad justificationem nudi facti non militare, quando sententiæ sunt recentes, quia sicut antiquitas senten-

tiæ etiam prolata ab annis sexaginta, & ultra non suffragatur ad finem, ut sine Actis faciat probationem, & exequi possit, teste *Rot. in dicta de is. 219. numero 29. & 30. par. 16. cum ibi cumulat*: ita, quod sententia sit recens, non efficit, ut illa opposita per viam exceptionis à Reo convento, non obstringatur Actor producere, & transportare Acta, ut in puncto dixit *Rota d. decis. 7. numero 22. 23. & 24. coram Duran.* Et de facto *Card. De Luca* egregiè tractans de materia in *d. disc. 36. de Judic. postquam sub. numero 32. deduxit efficaciam, quæ resultat ex antiquitate sententiæ juncta cum observantia, sub vers. aut cessat hac antiquitas* transit ad alias limitationes, & numero 33. ponit illam, quando sententia deducitur solum excipiendo, & allegans *litt. F. Rotam* in pluribus locis, & *Add. ad Barati. præsertim in decis. 636. ille sub numero 11. absolute firmat eandem limitationem, & sub numer. 12. tantummodò*

13 declarat, eandem limitationem non congruere, quoties excipitur de sententia, ex qua alius potest condemnari, quemadmodum explicat quoque *Gratian. discept. 531. nu. 62. idem Barati. decis. 76. & decis. 94. utrobique nu. 2. Coccin. decis. 1584. num. 4. Duno. 211. Sen. decis. 304. n. 4.*

Atque hinc descendendo ad *Doctrinas* in contrarium laudatas, minimè applicatur *Parrex. de Instrum. adit. tit. 5. resol. 14. cum ille tractet de Emptore prætendente regressum, sive evictionem adversus Venditorem in Judicio non cita-*

14 tum, nec Authorem laudatum, tunc enim procul dubio satis non est Emptori producere sententiam, quæ nuncupari meretur res inter alios acta, maxime, ut exinde valeat per viam actionis regressum, & evictionem intentare, & hæc sunt rationes, quibus innititur *Parrex. ubi supra ex n. 18. cum seqq.*

15 *Posth. de manu. observ. 69.* loquitur in terminis appellationis, & sic sententiæ vel infirmandæ, vel exequendæ, & ad limites distinctionis ab initio insinuatæ: *Gratian. discept. 531. numero 6. nihil firmat, & solum successive ex numero 45. cum seqq. agit de sententia contumaciali in Criminalibus*

16 prolata à non habente Jurisdictionem: *Rota coram Durano decis. 217. percutit casum pretendētis principaliter habere rem judicatam ad effectum sustinendi executionem spoliativam, de-*

17 *cis. tandem 273. numero 13. coram Celso tractat de Actore prætendente Juspatronatus passivum, & consequenter institutionem, & executionem suæ præsentationis in vim cujusdam sententiæ, quæ asserbatur canonizatoria ejusdem Juspatronatus.*

Cæterum extraneam crederem à præsentanti controversia existere hanc inspectionem, cuius incumbat onus transportandi Acta; quia non video, quod ex eorumdem Actorum inspectione prætendatur elici defectus validitatis in procedendo, seu actitando, sed solum contenditur de confrontatione, seu exhibitione librorum pro dignoscenda veritate, & legitimitate Creditorum, qui Concordiæ, ac Defalco præbuerunt assensum: Sed quomodò isti libri, (etiam quando per discursum, & contra hucusque firmata onus transportationis Actorum incumberet

18 Abraham, & Moyli) veniunt tanquam Acta in hoc Judicio producendi, dum prædicti libri nunquam fuerunt effecti de Actis; ad normam siquidem

siquidem prælaudati Statuti Curia Mercantia fuit ex officio præelectus Actuarius, qui citata Parte, vel aliàs juxta Stylum confrontaret libros: unde cum ista confrontatio, seu liberculus, in quo consistunt Acta, fuerit ex abundantia productus, versatur extra terminos propositæ inspectionis, nec est ulterius inquirendum, sed Actuarius, & Officiali de re Officio suo ad mentem Statuti commissa pleuaria fides est adhibenda, ut cum allegatis per *Gabr. de Testib. concl. 4. num. 29. dixit Rotæ coram Coccin. dec. 24. num. 7. & decis. 226. num. 2. & coram Pamphil. decis. 696. num. 3. ibique Add. num. 9. Card. De Luca de Regal. disc. 14. num. 5.* qui tamen sub numero 6. post *Rot. coram Buratto decis. 835. num. 14. & dec. 5. numero 9. & sequent. parte 10. recent.* nonnullas in proposito affert distinctiones, seu declarationes; & de *Benef. disc. 9. n. 8.* aliàs quippe foret præsumere sine alia probatione, vel fumo saltem vehementi, quod idem Actuarius deliquisset in Officio, & cum eo perperam, & nimis oscitanter se gessissent Judices duarum Instantiarum, & rursus aperiretur nimis lata via restaurandi Judicia legitime facta, & finita, & actum foret de inconcussa præsumptione, quæ validitati actus tribuitur, ut latè *Rub. de valid. legal. d. cap. 4. ex n. 7. cum seqq. & cap. 5. nu 1 cum 2. seqq.*

Quo verò ad alterum dubium super legitima deputatione Curatoris, non crederem ambigi posse, quod Marchio teneretur omninò comparere in Foro Liburni, sive ex quo per speciem concursus respectu debitoris major pars effectuum illius ibidem aderat, ex iis, quæ tradiderunt *Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 4. num. 29. & de supplic. ad Sanctiss. par. 2. cap. 3. §. 3. num. 28.* *Ferrosin. de Judic. quest. 5. numero 10.* vel ex quo morabatur Liburni persona debitoris unâ cum majori numero Creditorum, quod sufficit nedum pro competentia, sed etiam pro prælatione inter Judices, ut in specie comprobatur *Card. De Luca lib. 3. de Jurisd. disc. 83. num. 3.* ubi circa fin. sub *vers. tam in ordine*, subnectit, quod hoc procedat tam in ordine ad dilationem debitori dandam, quam quoad Defalcum, ut in præsentem; sive demum, quia potuisset Liburni repertus Marchio legitime conveniri.

Hoc posito, minimè obsistit, quod Judex Liburni nullam haberet Jurisdictionem (prout requiritur) in Marchionem veluti forenses, & extra Statum peregrinantem, ex deductis per *Ricc. collect. 2757. §. qui quidem Curator, Menoch. de arbit. libro 2. casu 150. num. 16. Mastrill. dec. 197. num. 21.* qui loquitur in terminis quorundam Affecuratorum absentium, *Virgil. de legit. person. cap. 10. numero 3.* Ad effectum enim præsentis quæstionis superabundat ea competentia, quæ provenit ex legitimitate Judicii in aliqua Curia introducti, Curator enim datur semper ab eo Judice, quemadmodum cum *Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 34. num. 39. lib. 1.* firmat *Contr. discept. 98. num. 10.* ubi dat longè fortius exemplum Clerici legitime conventi in suis casibus coram Judice laico, licet enim laicus nullam vel habitua-

24 lem habeat jurisdictionem respectu Clerici, nihilominus ex præcitata ratione validissimè per laicum datur Clerico Curator, & ita pariter in præmissis circumstantiis latè quæstionem exami-

nando concludit *Amat. resol. 33. nu. 20. & seqq.* ubi sub *num. 25.* pro regula determinat sufficere, quod ad hoc, ut Judex det Curatorem, sit competens ratione Causæ movendæ, & *Amatum* sequitur *Contr.* ubi proximè, & præter eum innumeros adducens, ac bene distinguens inter Curatorem generalem ad omnes lites, & particularem quoad litem tantum, de qua agitur, *Milaz. assert. Jur. 38. num. 28. & 29. Altimar. de nullit. rubr. 11. qu. 4. num. 153. & seq. Carol. Anton. De Luca ad Franc. decisione 177. num. 5. vers. tamen contrarium,* & de consuetudine in similibus casibus ob simplicem absentiam in partibus valde remotis, etiam si peragatur de Subdito commorante in Dominiis ejusdem Principis, cujus est Curia, in qua litigatur, testis est *Cabed. decis. Lusit. 197. num. 8. par. 1. Phœb. dec. 42. per tot. lib. 1. Solorzan. de Jur. Indiar. lib. 4. cap. 3. num. 23. tom. 2.*

FLORENTINA PECUNIARIA, SEU PRÆTENSÆ EXPROMISSIONIS,

PRO HÆREDIBUS SALOMONIS DE URBINO,

CVM PEROTTIS.

RESPONSUM PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

Obligatio suscepta supra se quoad debitores descriptos in libro Creditoris pro certa summa, ut dicitur, *per intendersene con loro*, an sit contractus accollationis, vel cessionis, vel fidejussionis, vel emptionis; Et quid incumbat in hoc casu Creditori ad effectum agendi contra Accollatarium, seu hujusmodi obligatum.

SVM MARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Accollans in se onus solvendi pro alio, solvere compellitur postposita omni exceptione.*
- 3 *Cedens nomen debitoris, ad hoc, ut agere possit contra Cessionarium, docere debet, quod credita cessa essent vera.*
- Item, quod consignaverit Cessionario Instrumenta, & justificationes crediti cessi, nu. 4.*
- 5 *Verba per intendersene con loro, sive sopra di voi important quandam fidejussionem.*
- 6 *Fidejussor potest repellere Actorem exceptione cedendarum.*
- Necnon exceptione non traditi Instrumenti contra Principalem, ibid.*
- 7 *Mercatores loqui solent cum stylo subobsuro. & confiso.*
- 8 *Laetare proprium nemo presuinitur.*
- 9 *Emptio censetur celebrata, ubi concurrat consensus, res, & pretium.*
- 10 *Cessio multipliciter desiniri solet per Scribentes.*
- 11 *Cedere propriè est quasi discedere, & alterum sui loco ponere.*
- 12 *Verba per rivalerci important animum recuperandi solutum, vel promissum pro alio.*
- 13 *Emptor, vel Cessionarius nominum debitorum dicitur*

dicitur accipere rem cessam, vel venditam supra se, si hoc dixerit.

Et in hoc casu cessat questio, an periculum deteriorationis, vel dejectionis nominis cessi incumbat Cedenti, vel Cessionario, num. 14.

Regulariter tamen, ut periculum sit Cessionarii, satis non est, quod Cedens caveat, se nolle de evictione teneri, num. 15.

16 *Transmissio Mobilium, Arconci dotalis, & aliarum rerum tradendarum facta presumitur, stante lapsu temporis.*

17 *Solutio facta presumitur stante diuturnitate temporis, aliisque conjecturis.*

18 *De differentia, quando Cessionarius intendat habere regressum contra Cedentem, vel excipiat contra ipsum Cedentem ex defectu veritatis crediti, vel Scripturarum, & justificationum non traditarum, & num. 19.*

20 *Cedens, si mutato rerum statu, & defunctis, vel decessis Creditoribus offerat tradere justificationes, & Instrumenta crediti, non auditur.*

21 *Creditor negligens congruo tempore reportare satisfactionem a debitore, non potest agere contra fidejussorem, vel ejus heredes.*

DISCURSUS XVI.

1 **P**ost fermè quadragenarium silentium incipit Salomonis hæres molestari in vim cujusdam obligationis ab eodem Salomone in hunc modum susceptæ, videlicet; Existentibus Sociis de Perottis Creditoribus quorundam nominum debitorum extra locum initæ conventionis commorantium, Salomon *Per intendere sene con loro* (scilicet cum debitoribus) *havendo preso il tuto sopra di se così d'accordo &c.* promisit sub quibusdam dilationibus pro quantitate debiti eorundem nominum Perottis correspondere. Quamobrem cum nil aliud per tantum intermedii temporis spatium inter easdem Partes gestum appareat, exorta dubitatione, utrum memoratus hæres Salomonis valeret pro implimento prædictæ conventionis urgeri.

In hac difficultate (respondi) unicus controversiæ cardo reducitur in rectè indaganda natura, & silentia istius pacti, & conventionis, quoties enim præmissa verba veram, & rigorosam præferrent accollationem, vel nudam susceptionem oneris solvendi vice, & nomine eorundem debitorum, hoc certè casu vereri posset, ne idem Salomonis hæres valeret omni exceptione postposita compelli, juxta *Text. in l. si uno, §. idem Papi- ni. nu. ff. Famil. erciscun. Rebuff. in l. in conventionibus 220. fol. mibi 691. verbo suscipere onus de verb. signif. Rot. coram Rich. dec. 319. num. 14. & dec. 340. num. 6. & coram Alf. dec. 64. n. 9. & dec. 51. n. 2. coram Ub. & in Romana Censu 5. Maii 1687. §. 1. coram R. P. D. Caccia.*

2 **E** converso autem, quando eadem verba importarent cessionem onerosam, sive correspondivam emptionem eorundem nominum, in his sane terminis abundè suffragaretur exceptio, quod Actor in hoc iudicio de duobus arctaretur edocere, primò nimirum, quod nomina cessæ forent vera, ad *Text. in l. 4. ff. de heredit. vel action. vendit. cum l. seqq. usque ad l. si quasi ff. eod. cum concord. per Cy. in contrav. 169. num. 4. & 10. Cenc. de Cens. questio. 72. numero 23. vers. Prima est, Nicol.*

elucubr. civ. tom. 1. lib. 3. tit. 4. quest. 15. num. 112. Ambrosin. decif. Perus. 15. sub numero 16. vers. at- tamen tenetur, Giurba decif. 87. num. 10. Gratian. decif. March. 13. numero 30. Olea de cess. Jur. tit. 7. questione 3. num. 3. & 4. & dixit, Me Scribente, Rota in Bononien. Pecuniaria coram Cardinali Taya, impressi. decif. 62. num. 2. par. 19. rec. Et se- cundo, quod opportunè commignaverit Instrumenta, aliasque necessarias justificationes crediti cessi eidem Salomoni, ut post Bald. in l. si Titius ff. de action. empt. confirmat idem Olea d. tit. 7. quest. 1. ex num. 1. cum seqq. & ante eum Gratianus discept. 286. nu. 17. Guzman. de evict. quest. 35. nu. 90. Rot. decif. 166. per tot. apud Pacif. de Salvian. & d. decif. 62. num. 3. par. 19 postmodum confirmata 27. Junii 1682. coram R. P. D. Paluscio. §. Et q. amvis.

3 **E**ademque obfisteret responsio, quando etiam luberet præsupponere, quod hujusmodi verborum formula indueret naturam cujusdam fidejussionis æquæ principalis, & insolidum, voluntariè tamen, vel etiam de mandato eorundem debitorum susceptæ, secundum ea, quæ in proximis adnotavit Scacc. de *Commerc. & Camb. §. 3. glos. 2. per tot. fol. mibi 612.* quia pariformiter posset Actor exceptione cedendarum removeri, ex *Acosta de privileg. Creditor. regul. 3. ampliati. 2. num. 70. Hering. de fidejuss. cap. 27. par. 3. ex numero 9. Pgr. Maur. eod. tract. par. 2. sect. 6. cap. 5. per tot. Theaur. quest. for. lib. 4. quest. 39. nu. 3. Amat. Panorm. resol. 37. num. 23. Olea de Cess. Jur. d. tit. 7. quest. 1. num. 8.* ubi quæd Creditor tradere tenetur fidejussori Instrumentum crediti contra Principalem, *Cardin. de Luca de Credit. disc. 94. num. 2.*

4 **A**pplicando autem ad rem, existimarem, quod hæc promissio non valeat, nisi quædam mera emptio, & respectivè cessio eorundem nominum reputari; quamvis enim ex præfato subobsuro, & conciso stylo loquendi adhiberi consueto inter Mercatores, ut testatur Scacc. de *Commerc. & Camb. §. 2. glos. 6. numero 1.* non bene dignoscatur, quod Salomon reportaverit effectivam cessionem, cum nulla Jurium translatio legatur adjecta: nihilominus ad evitandam illam dispersionem, & imprudentiam jactationis propriæ substantiæ, quodque voluerit Salomon onus solvendi gratis suscipere pro tot exteris ac differentibus nomine, & Natione debitoribus, id enim jura nostra non præsumunt, *vulg. l. cum de indebito §. si verò, ibique Bart. num. 4. ff. de probat. cum concord. per Rot. coram Priolo decif. 18. numero 7.* Idcirco illa verba, à *Pietro di Gio. scudi 636. II. 1. moneta, se gli fa buoni per l'appiè, &c.* referri pro meo iudicio nequeunt, nisi ad emptionem eorundem nominum, cum omnia de cætero emptionis, & respectivè cessionis onerosæ intercedant requisita, videlicet res ex parte Venditoris, ut ibi, *Se gli fa buoni per l'appiè*, pretium ex parte Emptoris, ut ibi, *Scudi 636. II. 1. moneta*, ac denique consensus ambarum Partium ex eadem partita, seu scriptura resultans, ad *Text. in l. 1. & per tot. tit. ff. & Cod. de contrahen. emptio. Cancr. var. resolut. par. 1. c. 13. n. 1. Gomez. tom. 2. var. c. 2. num. 1. An. Mattha. in Pandect. tom. 2. disp. 24. in princ. & num. 6. Comr. discept. 42. num. 2. Rot. decif. 124. num. 2. coram Burat. cum cæ- teris vulg.*

Et sanè illa verba *per intenderfene detto Salomone con loro*, aliud præ se ferre non valent, nisi quod ea nomina, quæ priùs in alterius creditum existebant, remanserint translata in Salomonem mediante promissione, de qua supra; ideoque mirificè congruit casui nostro illa Cessionis, & respectivè emptiois definitio multipliciter allata apud collectos per *Oleam de Cess. Iur. tit. 1. n. 88. & 89.* cum enim ex hoc actu, verbisque prædictis satis effulgeat, quod non amplius antiquus Creditor, sed solummodò idem Salomon deberet *intenderfene con loro*: Ecce, quod verificatur substantia, & effectus cessionis, quæ ex sui significatione, & vocabulo *cedere*, importat quasi *discedere*, & alterum sui loco ponere, ex *Bald. in l. ex legato 18. num. 2. vers. Sed nostri C. de legatis*, cum reliquis penès *Gravian. discept. 310. nu. 2. Posth. de manut. observat. 55. n. 8. Olea de Cess. Iur. d. tit. 1. quest. 1. num. 98. & 99. Paitell. Lun. annot. 42. num. 1.*

Neque enim credibile est, quod Salomon cogitaverit simpliciter eximere tot, ut præmisimus, extraneos, & differentes debitores, sed quemadmodum consimilia verba *per rivalerci* important, ac manifestant animum recuperandi solum, vel promissum pro alio, ut per *Seacc. de Camb. & Turr. eodem tracl. firmavit Rot. decis. 15. num. 6. 7. & 8. par. 16.* ita pariter concludendum est per alia æquipollentia *per intenderfene*.

Absque eo, quod adferentur subsequencia *havendo preso il tutto sopra di se*; quoniam ista magis consovent essentiam, & quidditatem emptiois, & omnimodæ translationis eorundem nominum, cum proculdubio Emptor, & Cessionarius rem cessam, & venditam accipiat *sopra di se*, solumque ex eisdem ceteri valet obruncata difficultas examinandi disputationem agitatam per *Scribentes in l. si nomen 4. ff. de hæredit. & action. vendit.* an scilicet periculum deteriorationis, vel decoctionis incumbere deberet Cedenti, vel Cessionario, quoniam attentata huiusmodi susceptione videtur omnis quæstio cessare, & omne commodum, & incommodum, ac periculum spectare ad Salomonem Cessionarium, remanente solum Cedenti obligatione edocendi, ut præmisimus, de veritate debitorum, ad tradita per *Oleam de Cess. Iur. tit. 7. quest. 3. num. 3. & 4.* ubi advertit, ad hunc effectum non sufficere, quod Cedens expressè caverit, nolle se de evictione teneri, & concordat aliis cumulatis *Urceol. consulti. 2. nu. 5.* qui latè agit de hac materia cessionis.

Jacta igitur hac base, non video, quod in contrarium aliud motivari possit, nisi quod fortasse nomina debitorum fuerint ab initio, ac sint de præsentis vera, quodque Instrumentorum consignatio, aliarumque Scripturarum ex tanto temporis interjectu secuta præsumatur, ex his, quæ ad rem optimè perpenduntur per *Caren. resolut. 175. num. 10. Rot. decis. 41. num. 9. par. 11. rec. & dec. 29. num. 2. par. 17.*

Verùm non solum huiusmodi objectum satis de facili retorqueri posse videtur, cum etiam è converso reputari valeat facta solutio, de qua cantabat promissio, concurrentibus præcipuè cum temporis diuturnitate aliis conjecturis, de quibus notissimè, & famigeratè pertractat *Surd. decis. 105. Affist. decis. 13. Merlin. Pignatell. contr. for. cent. 1. cap. 87. Caren. resol. 108. Hodiern. contr. for.*

cap. 13. Mart. Medic. exam. 53. Rot. decis. 175. & decis. 379 par. 17. rec. cum cæteris in foro vulgaris.

Sed etiam venit animadvertendum, quod hæc præsumptio fortasse militaret, quando hæres Salomonis prætenderet actionem aliquam intentare, seu regressum habere contra cedentem ex defectu istius consignationis, quia tunc probare obstringeretur, fecisse diligencias contra debitores cessos, ac propter huiusmodi defectum veritatis crediti, vel scripturarum eisdem debitoribus extitisse absolutos, ex firmatis per *Ludovic. Bell. conf. 214. num. 1. Eugen. conf. 73. num. 12. Andreol. contr. 115. per tot. & in fin. Artman. Pistor. observat. 212. num. 14.*

At cum in præsentis hæres Salomonis nullum Judicium intenter, nilque ex se prætendat, huiusmodi præsumptio redditur inalleghabilis, quemadmodum adversus opponentem consimilem cessionem contra hæredem præsentis Cessionarii respondit Me Scribente *Rot. in d. Bononien. Pecuniaria coram Taya, & Paluccio, de qua supra num. 3. & 4.*

Denique refragari nequit præsentio, quod Actor pronus, ac paratus existat hodie consignare opportunas justificationes, & Instrumenta: siquidem ad præsens nimium immutato rerum statu, &, ut credibile est, prædefunctis, vel decoctis Debitoribus, talis oblatio audiri minimè meretur, maximè contra hæredem non informatum, ut in durioribus definit *I. C. in l. 5. ff. si cert. pes. & in l. illud 17. ff. de pericul. & commod. rei vendit. Monach. decis. Bononien. 40. punct. 7. num. 12. egregiè Cyriac. contr. 103. num. 25. 26. & 27. & de negligentia commissa per Creditorem in procurando satisfactionem à debitore tempore congruo, quod ea non afficiat fidejussorem, qui si pulsatus fuisset, consulere potuisset ejus indemnitati, prosequitur *Cyriac. d. contr. 103. n. 28. Rovit. decis. 43. num. 11. bene Rot. coram Royas decis. 168. num. 15. & coram Pamphil. dec. 720. n. 6. & decis. 150. sub numero 13. vers. & eo magis par. 19. & in Eugubina Pecuniaria 3. Junii 1672. §. In quam sententiam, coram Albergato, & in Romana Censu 7. Februarii 1681. §. penult. coram Card. Vicecomite, Cardinalis de Luca lib. 8. de Credit. disc. 94. numero 6.**

IN E A D E M C A V S A

SEQUITUR ALIUD RESPONSUM PRO VERITATE.

A R G U M E N T U M.

In quo differant Fidejussor, Adpromissor, Constitutor, & Sponsor, ac denique Expromissor; Et reassumitur materia ab Juris principiis, & exponitur effectus differentiarum exinde resultantes: Prout etiam quando inter Mercatores censetur inducta novatio, vel delegatio, ita ut debitor remaneat in totum liberatus, & ejus loco obligatus Expromissor. Verba, à quali in credito, an importent solutionem, vel promissionem solvendi, & in quo differat unus casus ab altero.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Verba, seu nomina Fidejussoris, Adpromissoris, Constitutoris, & Sponsoris ad plures Iuris effectus distinguntur inter se.*
Et Expromissor dicitur ille, qui promittit de mandato debitoris, vel obligari saltem inefficaciter, ibidem, & numero 6. ubi late, & num. 30. ubi declaratur.
- 3 *Sponsor est ille, qui sponte, & non rogatus pro alio promittit.*
- 4 *Fidejussor intercedere potest sine mandato, vel instantia debitoris, & vide n. 25.*
Et tunc non differt Fidejussor à Sponsore, d. n. 4.
- 5 *Sponsor habet exceptionem cedendarum, & non traditi sibi Instrumenti obligationis principalis, quem admodum etiam habet Fidejussor.*
- 7 *Leges, & iura loquentia de Expromissore perpenduntur.*
- 8 *Debitor, qui dat Fidejussorem, non liberatur, sed liberatur, qui dat Expromissorem.*
- 9 *Expromissor est ille, qui pro alio novandi animo promittit.*
- 10 *Novatio, seu delegatio non inducitur sine mandato debitoris, aliàs contractus resolvitur in simplicem cessionem, nec debitor liberatur, & num. 12. ubi plene & num. 29.*
- 11 *Venditio, aut datio in solum nominis debitorum quando non intret.*
- 13 *Constituens se solvere pro alio non potest conveniri, nisi actione de constituta pecunia.*
- 14 *Delegationem ad inducendam debitor delegatus debet esse debitor delegantis, & num. 28. in fin.*
- 15 *Delegationis exemplum datur ex doctrina Socini Sen.*
- 16 *Delegatio sub qua forma inducatur inter Mercatores.*
- 17 *Novatio hodie non fit, nisi concurrat incompatibilitas actuum, vel expressio novandi.*
- 18 *Novationem inducere est impossibile, absente, vel ignorante debitore.*
- 19 *Iaber in Cod. lib. 4. tit. 13. de fin. 1. & lib. 8. tit. 28. de fin. 1. Calvin. in lexic. verb. Expromissor, Hering. de fidejuss. cap. 4. ex num. 21. cum seqq. & ex num. 29. declarantur.*
- 20 *Rota Genuen. dec. 4. & Altograd. confi. 6. lib. 1. declarantur, & num. 24.*
- 21 *Verba, à quali in credito, quid importent, & sub num. 28.*
- 22 *Cedentis respectu nomen cessum an, & quando habeatur pro soluto, ita ut ipse Cedens amplius agere nequeat contra debitorem cessum.*
- 23 *Novatio, & delegatio non inducitur, ubi non adsit Delegans, vel Mandans.*
- 26 *Novatio, & delegatio non inducitur, si non fuerit impleta specialis forma mandati, ut puta, si quis mandaverit solvi, & Mandatarius tantummodo promississet solvere.*
De aliis requisitis, & coniecturis necessariis ad effectum liberandi debitorem ex promissione facta per alterum, n. 27.
- 28 *Socinus Senior in cons. 64 libro 3. Afflictus decisio. 253. & Odd cons. 87. examinantur, & declarantur in proposito questionis, quando per promissionem alterius loco debitoris liberetur debitor.*

- 31 *Actio negotiorum gestorum non datur, ubi debitum solutum erat inefficax.*
- 32 *Actio negotiorum gestorum ad hoc, ut detur, requiritur præcedens obligatio, & utilitas illius, pro quo negotium gestum fuit.*
- 33 *Actio negotiorum gestorum datur solventi litteras Cambii sopra protesto, seu, ut dicitur, per honoranza.*
- 34 *Cedens an teneatur tradere Instrumentum crediti solum quando debitor negat se tale, & expenditur Coccin dec. 60. num. 7.*
- 35 *Dictio, præterquam quod apposta in Doctrinis, præ se fert potius ornatum, quam substantiam motivi.*
- 36 *Cedens an loco traditionis Instrumenti satisfaciatur, indicando diem rogatus, & Notarium.*

DISCURSUS XVII.

Interrogatus in hac Causa responderam, ut in præcedenti *Discursu*, Verùm cum desuper alius Consulens fuerit in contrario Voto, & juxta Responsum ab ipso traditum existimaverit, præfata verba sonare omninò in veram, & effectivam Expromissionem, ex qua novatio præcedentis obligationis emergit, cum successiva translatione debiti in personam ejusdem Expromissoris; Hinc Ego Causam veluti ex integro perpendi, iterumque idcirco trutinatis Motivis, quæ Me ad ita opinandum impulerant, & quæ respectivè per prædictum Respondentem promovebantur in oppositum, adhuc in pristina sententia resedi.

Præcündendo namque (dicebam) à peculiari examinc verborum ejusdem partitæ, nullo modo hypothefi nostræ convenire posse videtur terminus Expromissionis, quin potius, nisi Me urgeant vetera, & nova in idem motiva, potius casui nostro adaptarentur termini Sponsoris; Nam licèt hujusmodi vocabula Fidejussoris, Adpromissoris, Constitutoris, & Sponsoris differant inter se quoad aliquos Juris effectus, ut infra, ad hoc tamen, ut verificetur illud Expromissoris necessarium est, quod præcedat obligati saltem inefficaciter mandatum: unde cum in nostris facti circumstantiis nullatenus constet de antecedenti mandato quatuor Hebræorum debitorum, qui sunt in calce ipsius partitæ descripti, congruit, ut diximus, terminus potius Sponsoris, cum Sponsor ille dicatur, qui sponte, & non rogatus pro alio promittit, ut post *Aleiat. libro primo parerg. cap. 2. Anton. Matthe. in pandect. par. 2. diffut. 48. sub num. 2. vers. Sponsor*, & post *Accurs. in novel. par. 4. §. 1. aliàs Auth. presen. C. de fidejuss. & in l. si verò non remunerandi, §. si post creditam, ff. mandat. Valentin. Franch. de fidejuss. cap. 1. nu. 23. Calvin. lexic. iur. verb. Sponsor, Rebuff. in l. 7. ff. de verb. signif. fol. mihi 80. §. Sponsor, versic. item dicitur, Sirace de Sponsion. par. 1. sub num. 10. & 11. Carocc. de excuss. bon. par. 2. quest. 22. num. 1. Mell. observ. for. 22. num. 1. & aliis præter hos superadditis non negat Hering. de fidejuss. cap. 3. num. 32. licèt ex num. 33. cum seqq. sequendo solum Cujac. in d. novel. 4. conatus fuerit probare, quod etiam fidejussor intercedere potest sine præcedenti mandato, vel instantia debitoris, quodque propterea non differat Sponsor à Fidejussore, ut etiam plenissimè, & ad Partes articulo discussio docet Capon. de Pact. & stipul. diffut. 6. ex num. 10. cum plur. seqq.*

Posito itaque, quod potius congruerent termini Sponsoris, nec in reliquis dissimilis est à Fidejussore, de plano sequeretur, quod in casu nostro Salomon non posset molestari, multoque minus ejus hæredes, non excusis prius debitoribus principalibus, & Creditori obsisterent eadem exceptiones, quæ locum sibi vindicarent in specie Fidejussoris, & signanter illa cedendum, quodque Creditor teneatur prius tradere Fidejussori Instrumenta Crediti contra Principalem, quemadmodum loquentes de Fidejussore probavimus in antea cto *Disc. num. 5. & 6.* & in proposito Sponsoris *Carocc. de excuss. bon. d. par. 2. q. 22. numero 1. & 2.* & post *Sicard. ad rubr. C. de fidejuss. num. 10. Franc. de fidejuss. d. capite 1. numero 22. vers. item quod.*

Diximus, quod Expromissio requirit præambulam instantiam, seu mandatum debitoris, qui intendit se mediante surrogatione alterius liberare, idque patet ex omnibus illis quæ per Tractantes de materia deducuntur, & figuratur etiam ab eisdem omnibus *Tractantibus*: quamvis enim apud *Fabr. in Cod. lib. 4. tit. 13. defn. 1. & lib. 8. tit. 28. defn. 1. Calvin. in lexic. Jur. verb. Expromissor, Hering. de fidejuss. cap. 4. n. 21. 29. & seqq.* expressè id non dicatur; Attamen ultraquamquod reverà *Hering.* hoc dicit, dum semper *ex num. 22. cum seqq.* adhibet illa verba respicientia debitorem principalem, ibi, *expromissore, aut pignore dato*; si verum est, quod *Authoritates* veniunt intelligendæ secundum *Jura allegata, leges, ut præmisimus, omnes ab ipso Hering. & à Calvin. in lexic. adductæ* explicitè id præsupponunt, uti videre est in *in l. 4. §. ait Prator ff. de re judic. & in l. ut res ff. de contrah. empr. & in l. si mulieri 22. ff. ad Vellejan. cum cæteris opportunè confrontandis, frustraque hic transcribendis, & hoc etiam dicunt *Treuler. select. disp. vol. 2. disp. 28. thes. 1. in fin. vers. qui enim, Franc. de fidejuss. d. cap. 1. sub numero 34. ubi cum alijs ad denotandam differentiam, quæ adest inter Expromissorem, & fidejussorem, inquit,**

quod qui Expromissorem dat, liberatur, qui verò Fidejussorem dat, obligatus manet, quod & dicit *Gregor. Biccus ver. quotid. sect. 4. §. 70. num. 2. & concordat Afflic. decis. 353. num. 4. Francisc. Stephan. decis. Aquen. 89. num. 10. vers. differt. ergo, Fenxon. ad Statut. Urb. lib. 1. cap. 94. num. 6. & 7.*

Et sanè res aliàs se habere non potest, quoniam si Expromissor definitur ille, qui pro alio novandi animo promittit, & hoc est, quod in contrarium prætenditur, & dixit *Calvin. in dicto verb. Expromissor, Faber. in Cod. d. lib. 4. tit. 13. defn. 1. vers. hoc ita, quæ est eadem cum altera defn. 1. lib. 8. tit. 28. Franch. de fidejuss. d. cap. 1. numer. 31. Anton. Matth. in Pandect. tom. 2. dicta disp. 48. nu. 2. vers. Expromissor, Conrad. Rittershus. super Novell. Justin. par. 2. cap. 2. num. 11. Parlador. quotid. differ. 59. num. 5. Francisc. Stephan. d. decis. Aquen. 89. num. 10.*

Hinc proindè operæ pretium est, quod ad hanc novationem inducendam, mandatum semper ipsius debitoris, seu obligati præcedat, si pro novatione velimus intelligere eam, quæ contingit per interventum novæ personæ prius non obligatæ, ad similitudinem delegationis, ex quo novatio non inducitur, nisi mediante delegatione, venditione, vel datione in solutum, atque aliàs

contractus remaneat in terminis simplicis cessionis sine liberatione debitoris, ut latè per *Rotam post Merlin. de pignor. decis. 146. num. 6. & decis. 150. num. 2. & 3.* cum enim in oppositum illa venditio nominum debitorum non admittatur, & datio in solutum sine præcedenti credito Salomonis consistere non possit, ex notorijs, clarum est ex præmissis, quod ad alteram speciem delegationis deveniri debeat, ex ipsamet specie discursus, quem juxta Philosophos facit canis (insequendo Dominum deperditum) positus in Trivio.

Procedendo igitur cum terminis delegationis, ad quam, ut supra, de necesse recurritur est pro inducenda novatione, ejusque animo, vulgati nimis Juris est, quod mandatum semper debitoris delegantis præcedere debet, ut cum *Dec. in l. singularia num. 27. ff. si cert. pet. Soccin. Sen. in l. qui usufructum num. 11 ff. de verb. oblig. & in eadem l. singularia nu. 19. Scacc. de Commercio. & Camb. §. 2. glos. 5. numer. 280. & 281. Altograd. conf. 6. numer. 59. & num. 71. & 72. vers. unum est cum seqq. lib. 1. ubi latè ad inducendam delegationem insudat pro comprobatione mandati ipsius debitoris delegantis, *Rota coram Cavaler. decis. 137. per tot. plenè etiam Mart. Medic. decis. 66. ubi postquam à principio usque ad numero 11. peragens de similimo casu admittit, quod qui constituit se solvere pro alio, nequit conveniri, nisi actione de constituta pecunia, quodque iste Sponsor, seu Constitutor non differt à fidejussore, quodque ad novationem inducendam, ultra quod delegatus debet esse debitor delegantis (prout etiam notat *Pegas. var. resol. cap. 3. numero 415. & seq. & ex numero 421. ubi contrarijs respondet) sub num. 9. cum Mantica de tacci. libro 17. tit. 8. inquit requiri præcedens mandatum, seu jussum delegantis, & ex num. 14. cum seqq. copiosè contendit, mandatum in eo casu dici posse comprobatum ex pluribus circumstantijs ibi perpenfis, & quarum nulla concurrat in Facto, de quo agitur.***

Et exemplum in hac materia præclarum est apud *Soccin. Sen. in l. slichum §. fin. nu. 3. vers. aliquando & primò ff. de novat. ubi ita ait, aliquando & primò jubeo debitori meo, quod solvat, vel promittat Creditori meo, & tunc promittendo ego liberor, & debitor meus obligatur Creditori meo, & à me liberatur, prout eadem verba registrando, notarunt quodque *Altograd. d. conf. 6. sub n. 77. vers. Inmò hoc, Mans. consult. 344. num. 33.* Et ob id inolevit consuetudo inter Mercatores, quod statim atque fuerit datum hujusmodi mandatum, & respectivè dictum à Mandatario, *promitto tibi pro tali, vel loco talis, dicatur facta novatio, ut egregiè prosequitur idem Altograd. d. conf. 6. num. 44. & nu. 45. ubi adducens ad hoc propositum ipsammet Rot. Januën. in præciso loco, quo refertur in oppositum, scilicet decis. 4. numero 9. 10. & 11. consuetudinem hanc explicat, quando nempe promissio facta est de mandato Creditoris, & acceptata ab eo, cui solvi debet in executionem mandati, quia tunc habet vim veræ solutionis ex prædicta notoria Mercatorum consuetudine, & refert in idem *Seac. de Commercio. §. 2. glos. 5. num. 63. ubi optimè pariter ita exemplificat, & adducit eandem decis. 4. Rotæ Genuën. ex num. 9. quod & repetit numero 244. & 245. Mart. Medic. d. decis. 66. ex num. 11. & numer. 24. cum***

seqq. Afflict. d. decis. 353. ex num. 3. cum seqq.

Et quidem ex his non est opus ulterius animadvertere, quod cum hodie novatio amplius non fiat, nisi vel expressa concurrat declaratio novandi, vel indubitata contractuum, & obligationum incompatibilitas, sive mutetur tempus, vel persona, ut in *l. fin. C. de novat. §. pratered Institut. quib. mod. toll. oblig. Mart. Medic. exam. 41. num. 3. Capon. de pact. & stipul. d. disput. 6. num. 20.* Impossibile est induci novationem, si quis absente, vel ignorante debitor stipulatus est, ut ut bene subdit *Capon. d. disput. 6. sub n. 21. vers. neque inivum, & vers. quare si quis, Altograd. d. conf. 6. num. 8. lib. 1.* ubi parificando delegationem, & novationem admittit, neutram intrare posse, nisi de mandato debitoris.

Comperto igitur, quod vocabulum Expromissoris, nisi de mandato; vel saltem scientia principalis debitoris edoceatur, necessariò referibile non sit promittenti se pro alio, vel loco alterius soluturum, quodque hodie, quidquid esset de Jure veteri, novatio reducatur ad venditionem, dationem insolutum, aut demùm delegationem, & quod ista postremo exposcat omninò jussim, & mandatum delegantis, etiam quod agatur inter Mercatores, quorum promissio non inducit liberationem ipsius debitoris, nisi eadem promissio prodierit ad ejus instantiam, ut satis omnia hæc colliguntur à rationibus, *Authoritatibus*, & exemplis hucusque recensitis; opportuno redditur descendere ad rationes, & *Authoritates*, quæ alterum Respondentem in contrariam sententiam abire suaserunt.

Verùm quoad *Authoritates* parum venit immorandum, cum jam respectu *Fabii, Calvini, ac Heringii*, satis viderimus *suprà sub numero 6. & seq.* ipsos non figurare casum, unde dignosci possit, an præcesserit instantia, sive mandatum Creditoris, quinimò id *Hering.* præsupponere, manifestè patet à Juribus per eum allatis: Addito, quod nec etiam verbum faciunt de Jure novo expostulante ad præmissum effectum vel claram expressionem novationis, vel patentem actuum incompatibilitatem. Quo verò ad *Rot. Genuen.* pariformiter *suprà sub n. 16.* vidimus, in quam hypothesi in ipsismet *na* individualibus illam adducant, & intelligant *Seacc. & Altograd.*

Sed, ut magis pateat hæc veritas, constat in *d. decis. 4. Genuen.* quod David constituit se debitorem pro Joanne Baptista ad favorem Martini, sed præcesserant litteræ Cambii, & sic adebat præcedens mandatum, & pro parte Joannis Baptista Borzoni Scribentis, seu Mandantis adebat quoque ratificatio solutionis, quæ ex notoriis æquipollet mandato, ut legitur *sub n. 18. vers. maxime cum apparent*; & de reliquo ibi non admodum insiluitur super differentia Constitutoris, vel Fidejussoris, ac Expromissoris, ut patet *sub n. 8. & n. 19.*

Everis *Authoritatibus*, & transendo ad rationes, tota vis in opposita Consultatione constituitur super illis verbis partitæ, à quali in credito, ex quibus cum non videatur inducta liberatio debitorum, promissio idcirco facta per Salomonem censetur acceptata loco solutionis. Verum, ultra quod repugnare posse non videtur præmissa annotatio in creditum debitorum, & sic implicita declaratio satisfaktionis, quoniam jam credi-

tum respectu Cedentis habebatur pro soluto, cum Cedens transfulerit omnem spem, omneque exercitium actionis in Cessionarium, absque eo, quod amplius agere posset, ex plenè firmatis per *Oleam de cess. Jur. ut. 8. qu. st. 2. n. 29. Mans. consult. 1. num. 2* cum aliis plenè per *Rot. decis. 44. num. 1 & 16. par. 11. rec.*

Adhuc idipsum præsupponunt omnes, scilicet, quod hujusmodi promissio fuerit recepta per Creditorem loco solutionis, quando de prælaudata Mercatorum consuetudine loquuntur, & nihilominus ulterius volunt, & figurant, requiri etiam mandatum, & jussim debitoris; nemo enim non videt, quod absolum est inducere delegationem, & consequenter novationem, si non adest delegans, vel Mandans, unde *Angel. de Perus.* qui primus est in attestando de consuetudine Florentina, hæc ponit in *d. l. qui usufructum numero 2. ff. de verb. oblig. ibi, Et ideo falsum credunt, qui se liberatos existimant ab obligatione, cum per Mensurium, vel Bancherium in Campforem promitti faciunt illam pecuniam Creditori, quia cum hæc secunda promissio plus non contineat, quàm prima, non intelligitur ab ea recessum in dubio, ut in *d. l. fin. In quibusdam tamen locis, & maxime Florentia observatum contrarium de consuetudine, quæ est optima legum interpret, & illi adhareas*: Ideoque lucidè constat, quod etsi de Jure novatio non induceretur, resultet tamen ex consuetudine, dummodò concurrat suppositum, quod quis fecerit promittere, & *Rot. Genuen. d. decis. 4. sub num. 11. in fin.* expresse supponit, ut præmissimus, adeste mandatum Joan. Baptista debitoris, pro quo à Davide fuit inita promissio, ita ut *sub d. n. 11. in fin. vers. & pariter* supponat, & fundetur in eo, quod etiam ex libro ejusdem Joan. Baptista resultet mentio de, & causa solutionis, idemque repetit *numero 12. & 13. in id explicando, & adducendo Doctrinam Bald. & Salicet. in præcitata l. singularia*: Imò quod, si non præcedat jussim debitoris, promissor dicatur solum negotiorum gestor, nec fubeat simplicem obligationem fidejussoriam, voluit *Mans. de tacit. lib. 16. tit. 10. sub §. Praterea.**

Atque aded de cætero debet nedum præcedere, sed etiam inspicere tenor mandati, ut si quis mandaverit solvi, & Mandatarius, seu Campfor correspondens, loco solvendi effectivè, solum promiserit solvere, non esse inductam etiam per acceptationem ejusdem promissionis ullam delegationem, aut novationem, firmaverit *Soc. Sen. in conf. 267. ex numero 2. vers. sed posito usque ad fin. lib. 2. Gabr. conf. 155. ex num. 21. cum sequent. lib. 1. Pegaf. var. resol. d. cap. 3. ex num. 434. usque ad 438. Surd. decis. 187. num. 3. & seqq. & per tot. ibique Hodiern.* ubi adducens *De Pont. conf. 87. lib. 2.* latè hoc ipsum confirmat, & respectivè declarat.

Cumque contrariorum sit eadem disciplina, consulatur *Barbat. in conf. 37. per tot. lib. 1. Socin. Sen. conf. 64. & conf. 68. pariter per tot. lib. 3.* ubi ad effectum liberandi debitorem principalem nedum supponunt mandatum, sed alias agnoscunt necessarias esse conjecturas; Et profectò si Salomon decoxisset, & vice versa florere primè quatuor debitores, totum hodie prætenderetur in contrarium, & jure merito, juxta præcitata *conf. Barbata, & Soccini.*

28 Rurfus in vanum *Soccin. in d. conf. 64. & Afflict. in d. decis. 353. ac Odd. conf. 87.* super resolutione hujus articuli insudassent, quoties per consimilia verba à quali in credito emergeret liberatio debitoris principalis, & integralis transfusio debiti in promissorem, dum *Soccin.* consuluit in casu, quo Cardinalis Portugallien. expresse quietaverat suum debitorem per chirographum, ex quo loco solutionis receperat promissionem solvendi à Petro de Ricafolis, uti videre est *d. conf. 64. sub numero 8. vers. sed præmissis non obstantibus*; & in facti serie, de qua *Afflict. d. decis. 353. in princ.* Creditor per publicum Instrumentum recipiendo promissionem alterius eundem debitorem liberaverat, ut etiam contingebat in casu *Oddi*: sed isti intantum concludunt pro liberatione, quia præcedebat mandatum, sive litteræ Cambij intercedebant, immò in casu *Afflictii*, & *Oddi* ipsemet debitor principalis dedit Creditori recepta quietantia per publicum Instrumentum litteras Cambij, & Creditor illas acceptaverat sequendo fidem novi promissoris; Et quod nihilominus requiratur, quod ultra Instrumentum liberatus delegatus sit debitor, pulchrè *Ursil. ad eundem Afflict. ubi supra sub n. 6.* sub quo omnes antiquiores ad concordiam explicando reducit.

Ac propterea sublatis à primo ad ultimum contrariis fundamentis, eò magis (subjungebam) urgent ea, quæ firmavi in præterito Responsò, (seu in præcedenti *Disc.*) opinans, quod verba controversiæ partitæ desisterent in simplicem cessionem; Nam præter allatas ibi ponderationes, adinveni, quod hoc ipsum in longè duriori casu censuit *Gabr. d. conf. 155. lib. 1. Cancr. var. resol. par. 2. cap. 16. ex num. 69. usque ad 85.* confirmanturque etiam fundamenta aliàs ponderata, & præsertim viget illud non præsumendæ in Salomone dissipationis, & jactationis propriæ substantiæ in suscipiendo onus absolutè solvendi pro quatuor exteris debitoribus: licet enim videam in oppositum replicari, quod non idcirco Salomon remanet destitutus actione negotiorum gestorum, nihilominus juvat hic retorque diametraliter id, quod per contrarium Respondentem dicitur cum *Hering. de fidejuss. cap. 4. num. 41. & seqq. & Fabr. in annot. ad d. de fin. 1. de constit. pecun. num. 7. & ad de fin. 1. de fidejuss. & mandat. num. 6.* quibus addi potest *Rebuff. ad l. 7. de verb. significat. fol. 81. vers. Expromissor, Arias de Mesa var. resol. lib. 2. cap. 16. num. 31.* Quia si verum est, secundum prædictas *Authoritates*, quod Expromissionis natura, & substantia congruat etiam, quando quis intercedit pro non obligato, & quomodo præsumi potest, voluisse Salomonem revocare in dubium experimentum prædictæ actionis negotiorum gestorum, quæ procul dubio, data contingentia, quod præfati quatuor asserti Debitores non essent tales, vel non forent efficaciter obligati, redderetur inefficax, cum ad finem exercendi prædictam actionem exigatur non solum præcedens obligatio, sed etiam utilitas illius, pro quo negotium gestum esse supponitur, ut in *l. 2. & 101. tit. ff. de neg. gest. Oroz. de apic. Iur. lib. 5. cap. 5. num. 16.* & supponitur apud omnes tractantes de materia, & dictum fuit in *Romana Pecuniaria 10. Martii 1681. §. Verum omnem, coram Card. Mattheio, confirmata coram Guaxardo sub die 20. Febr. 1682.* & in aliis:

Rota autem Genuen. decis. 6. num. 7. & decis. 143. 33 sub numero 2. loquitur in litteris Cambij solutis, ut dicitur, *sopra protesto*, seu *per honoranza*, quæ præsupponunt obligationem Scribentis, ut referendo eandem *dec. Genuæ declarat Scacc. de Camb. §. 2. glos. 5. ex numero 356. cum sequent. & præcipue numero 357. Rocc. de litter. Camb. notab. 87. n. 222. & seqq.*

Neque (procedendo cum terminis cessionis, ut rectius mihi videtur) obstat *Coccin. decis. 60. nu. 7.* 34 ubi innuit, quod tunc cedens teneatur tradere Instrumentum crediti, quando debitor negat se talem; Tum quia allegat *Dec. in conf. 105. numero 25.* qui nec loquitur de materia; Tum quia illa non est *Decisio*, sed merus discursus *Authoris* pro restrictione difficultatis, ut ipsemet protestatur *sub num. 5. vers. ex quibus*; Tum & denique, quia ex relatis in præcedenti *Disc. num. 4.* satis apparet, regulam esse generaliter, & indistinctè tenendam in oppositum per *Tractantes* ex professo de materia, & per *Decis.* recentissimas ejusdem Tribunalis, & cum adeò palpabili ratione, ut frustratorium efficiatur rejicere hanc limitationem, quam ipsemet contrarius Respondens attulisse videtur ad ornatum, inspecta illa 35 dictione *præterquamquod*; remanente solum quæstione, an loco traditionis effectivæ Instrumenti 36 crediti cessi sufficiat, quod Cedens indicet diem, quo Instrumentum confectum fuit, & Notarium, qui illud rogavit, sicuti tenet *Merend. contr. Iur. lib. 22. cap. 16. per tot. quem aliis Decis. Rota cumulatim sequitur Urceol. consult. 2. num. 8. & amplè habetur per Rot. decis. 123. num. 15. & sequent. par. 11. rec. Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 1. litt. C. §. 14. num. 35.*

FLORENTINA, SEU LIBURNEN. FIDEJUSSIONIS

PRO ORLANDO, ET BALDUINO.

CVM FISCO, SEU M. CAMERA FISCALI, RESPONSUM PRO VERITATE, OCCASIONE EXAMINANDI DUBITATIONES AB JUDICE EXCITATAS.

ARGUMENTUM.

An, & quando Minor possit sine solemnitatibus Juris, vel Statuti obligare se, vel fidejubere pro Appaltu; Et generaliter, quando Minor contrahens cum Fisco, vel cum Principe validè obligetur: De differentia inter Minorem, & filiumfamilias, & quando Minor ex causa dotis, vel contrahens cum alio Minore legitimè obligetur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Minor obligans se in Causa Appaltus, seu Gabelle, an validè obligetur sine solemnitatibus Juris Communis, vel Statuti, & referuntur tenentes pro affirmativa, & num. 21. ubi explicantur, & num. 25. & 27. ubi etiam rejiciuntur.*

- 3 *Fiscus ubi non legitur specialiter privilegiatus, utitur jure privati.*
Increpantur dicentes speciale est in Fisco, num. 4.
- 5 *Minorem favore Fisci obligari posse sine solemnitatibus Juris, vel Statuti, nulla lex dicit.*
- 6 *Text. in l. 1. & 2. ff. de reb. cor. examinatur, & n. 10. & n. 41.*
- 7 *Venditorem habita fide de pretio postponi in pignore rei sue, durum est.*
- 8 *Minor eodem tempore, quo emit, potest pacisci de pignore favore venditoris, & de ratione, & nu. 42. ubi declaratur.*
- 9 *Fiscus habet hypothecam pro omnibus suis creditis.*
- 11 *Minor an possit conducere Appaltum Vectigalium, vel ei succurratur beneficio restitutionis in integrum, & num. 12. & 15.*
- 13 *Aliud est fidejuberere pro Appaltu, aliud illud directè conducere.*
- 14 *Fidejussio est actus de sui natura semper lesivus.*
- 16 *Fiscus equiparatur Minori, & Doti.*
- 17 *Minor sine solemnitatibus non potest contrahere cum altero Minore.*
Idem dic de Communitate, qua equiparatur Minori, ibid.
- 18 *Minor non potest se obligare sine solemnitatibus favore Dotis, ubi tamen distinguitur.*
- 19 *Minor non potest bona sua hypothecare, & obligare sine solemnitatibus.*
Amplia, ut si Minor habuerit licentiam faciendi locationem, vel alienandi stabilia, non possit eadem stabilia hypothecare pro observantia ejusdem contractus, num. 20.
- 22 *Minor, & filiusfamilias in materia obligationis, & contractuum differunt inter se, quia Minor non potest fidejuberere, & contrahere, secus verò filiusfamilias, & num. 24. & 29.*
- 23 *Filiusfamilias solùm prohibetur contrahere mutuum.*
- 26 *Fiscus presumitur diligens in rebus suis, & maxime in acquirendo.*
- 28 *Minor sine solemnitatibus non potest ex causa Officii Abundantierii se obligare, & n. 46.*
- 30 *Rot. decis. 69. Novar. quest. 104. lib. 1. & Rot. decis. 3. par. 19. laudantur, una cum Gross. de contract. Minor. iuspect. 2. cap. 16.*
- 31 *Princeps differt à Fisco, & n. 34. & 35.*
- 32 *Princeps an, & quando teneatur servare legem per se, subditis impositam.*
- 33 *Minor non potest donare Principi sine solemnitatibus.*
- 36 *De Differentia, quod contractus annulletur per Statutum, vel per Jus Commune.*
- 37 *Minor contrahere non potest sine Curatore.*
- 38 *Judici aliquid asserenti pro tuitione sua sententia non creditur.*
- 39 *Stylum judicandi ad inducendum requiruntur due sententiae, quae non incidenter, sed principaliter articulo discusso prodierint.*
- 40 *Tiraquell. de ll. connub. gloss. 8. num. 175. Boccac. ad Confit. Ægid. gloss. 8. num. 162. perpenduntur.*
- 43 *Decisiones & Doctrinae ut attendantur, oportet examinare circumstantias cujuscumque casus, & de ratione.*
- 44 *Minor valet ad aliquod tempus alienare fructus, sed non potest in proprietate rem ipsam obligare.*
- 45 *Eviçtio, ejusque obligatio est consequens necessarium contractus principalis.*

46 *Minorem obligari posse cum Fisco qui dicit, debet probare.*

47 *Contra Fiscum in dubio est pronuntiandum.*

48 *Causa publica Officii non valet tollere favorem publicum indemnitate Minorum.*

DISCURSUS XVIII.

CUm Laurentius Landini, & Antonius Merlini veluti fidejussores in quodam Appaltu Camerali pro eorum indemnitate sublocassent partem ejusdem Appaltus Isaaco Lusenzæ, pro isto pariter fidejussoriam obligationem suscipere Orlandus & Balduinus promittentes in solidum unâ cum præfato Isaaco solvere conventam præstationem, ad commodum sublocantium, Burzæ, seu Cameræ Fiscali.

Verùm quia Balduinus tunc temporis reperiebatur in minori ætate constitutus, non solum ad normam Juris Communis, sed etiam Municipalis Sanctionis, quo minorem ætatem prius abbreviatam ad Annos 18. produxit ad Annos 22. exorta est occasione concursus Creditorum super ejusdem Balduini bonis dubitatio, an Fiscus vigore prioritatis, vel potioritatis sibi competentis veniret cæteris Creditoribus antepositus, vel potius ratione ipsius minoris ætatis claudicaret obligatio per eundem Balduinum suscepta.

Tota difficultas, quæ juxta Dubitationes favore Fisci per Judicem promotas exoriri videbatur, pendebat ab examine, utrum ex solemnitates, quæ in contractibus Minorum per censuram Juris Communis, vel Statuti præscribuntur, locum sibi vindicarent in obligatione, vel contractu inito cum Fisco, & in hoc ab eodem Judice allegabantur favore Fisci in hiscemet terminis pro negativa sententia *Alberic. de Rosat. in tract. de Statu. quest. 215. lib. 2. Bald. Novell. de Dor. parte 6. privil. 48. num. 1. vers. & propter hoc*, quos refert, & sequitur *Tusch. in litt. F. concl. 383. numero 4.* & videtur alias extitisse decisum per *Rotam Florentinam in Piscien. Hypothecaria 7. Augusti 1625. ex S. unica erat exceptio, usque ad fin.*

His itaque respondens pro majori Causæ dilucidatione, dicebam.

Præquam directè descendamus ad trutinam rationis, & casus, quem prædictæ, & in objecto excitatæ *Auctoritates* percutiunt, opportunum omnino censerem statuere regulam in Jure firmissimam, nempe quod Fisco nulla alia competant privilegia, quàm ea, quæ leguntur expresse concessa in ejusdem Juris dispositione, adeo ut, cessante peculiari privilegio, Fiscus non alio Jure censeretur, uti, & judicari debeat, quàm illo simplicis privati, ut per *Text. in l. est & decretum, & in l. unic. C. de conduct. lib. 11. juncta gloss. in l. item veniunt, S. In privatorum, verb. in publica, ff. de petit. hered.* quos uno ore *Scribentes* ad hunc sensum inducunt, videre est penes *Surd. conf. 519. num. 20. Boss. in part. Crimin. tit. de Fisco, & ejus privileg. numero 76. Apont. de potest. Proreg. tit. de Regal. impetit. S. 4. numero 17. Peguer. decis. 90. num. 3. Fontanell. decis. 221. nu. 1. & seqq. Capic. Latr. decis. 165. num. 35. & decis. 188. num. 26. Sanfelice. decis. 135. numero 7. Censal. decis. Lucen. 43. nu. 4. Rota coram Duran. decis. 380. num. 7.*

num. 7. & 8. Card. De Luca de Dot. disc. 83. num. 6. & de Regal. disc. 122. numero 9. cum cæteris magis præcise ad terminos nostræ quæstionis infra laudandis: Unde optime, & singulariter docuit Cyn. in l. 1. num. 1. vers. fallit ubi specialiter C. de petit. hered. quod hinc destruantur responsiones eorum, qui dicunt speciale est in Fisco, & prosequuntur Ancaran. cons. 101. num. 13. vers. nec obstat, si dicatur, Menoch cons. 242. n. 9. Nat. cons. 500. n. 6. Guidopap. decis. 536. n. 2. vers. nulla specialitas.

Jacta igitur hac base inconcussa, operæ pretium profectò esset, quod illi, qui attentarunt firmare, Minorem, spretis omnibus Juris, & Statuti solemnitatibus, valide contrahere, quodque magis est, bona sua obligare posse ad favorem Fisci, patefacere, in quam lege, vel Jure specialitas hæc contineatur; non enim revolutis omnibus quinquaginta libris Digestorum, duodecim Codicis, unâ cum Institutionibus, & Novellis, alia lex invenietur, nisi Textus in l. 1. & 2. ff. de reb. cor. ubi postquam Ulpianus in d. l. 1. generaliter definivit, non posse bona Pupillorum, aut Minorum alienari, vel obligari, nisi justa intercedente causa, & prævio Judicis decreto, adeout sub §. si Minor, existimaverit, quod nec etiam Minor 25. Annis emendo Prædia valeat convenire (sunt verba Textus,) ut quoad pretium solveretur, essent pignori obligata Venditori, subjungit namque, non puto pignus valere, addita ratione, nam ubi dominium quaesitum est Minori, cæpit non posse obligari, Paulus in d. l. seq. seu 2. limitat solum in Fisco, ibi, quod si à Fisco emerit, nec dubitatio est, quin Jus pignoris salvum sit.

Cæterum specialitas ista nihil commune habet cum casu nostro, agebatur etenim ibi de acquisitione, quæ per Minorem fiebat in actu emptio- nis Prædij, & quia de subtilitate Juris, non obstante defectu solutionis pretij, dominium, tamquam de eodem pretio sufficienter habita fide per Venditorem, translatum fuerat in Minorem, non poterat ampliùs subjici hypothecæ, & obligationi; licet id durum videatur, & cuidam æquitati repugnans, nimirum, quod Venditor, qui pretium non est assecutus, nequat habere salvam pignoris causam in re sua, vel ab ipso proveniente, ut conclamat Pinell. in l. 1. par. 3. num. 52. C. de bon. matern. Gratian. disc. 242. num. 18. Acoft. de privil. Credit. reg. 2. ampliat. 4. ex numero 3. Ioseph. de Vela dissert. 37. ex numero 32. & omnium latissime Carol. Anton. De Luca ad eundem Gratian. d. disc. 242. per tot. & in observ. ad Franch. decis. 369. ex numero 1. cum seqq. & late animadvertum fuit infra Disc. 56. ex numer. 3. cum plur. seq- quen.

Quamobrem cum ad eandem duritiem, & asperitatem molliendam cuncti admiserint, quod in ipso actu venditionis, vel etiam incontinenti possit Venditor cum Minore pacisci de pignore rei venditæ, ob inseparabilitatem causæ acquisitionis, & obligationis hypothecariæ, teste cum cæteris Galganeit. de Tutor. & Curat. lib. 3. quæst. 44. numero 10. & seqq. Olea de cess. Jur. tit. 2. quæst. 2. nu. 41. inhærens responso, seu rationi ejusdem Pauli in l. 2. in princ. ibi, quod cum dominio pignus quaesitum est, & ab initio obligatio inhæsit, Gast. de credit cap. 4. quæst. 7. ex numero 445. Larrea de- cis. 40. numero 70. vers. secus verò, Cyriac. contr.

240. ex num. 10. Grat. d. disc. 242. nu. 19. Carol. Ant. De Luca utrobique superiùs adductus: In claram idcirco consequentiam respondit Paulus, quod si Minor à Fisco emerit, nulla sit dubitatio, quin Jus pignoris salvum sit, non ex eo, quod valeat per aliquod speciale privilegium Fisci Minor bona sua ad illius favorem obligare, sed ex quo id ipsum, quod operaretur pactum simultaneum, seu incontinenti appositum in privato Venditore circa pignus ad effectum solvendi pretium, operatur lex, quæ Fisco tribuit hypothecam in omnibus suis creditis, ut bene Iason. in l. item quia numero 20. ff. de pact. optime Menoch. de adipisc. possess. remed. 3. sub num. 76. Surd. decis. 173. nu. 22. Gratian. dicta disc. 242. nu. 15. abunde Merlin. de Pignor. lib. 2. quæst. 39. per tot. & signanter nu. 16. Mas- sin. de confisc. quæst. 39. n. 10. & seq.

Pater itaque, quod Fisco, etiam Minore ab ipso emente, hypothecam nanciscatur super re vendita ab ipso momento emptionis, & venditionis ad hoc, ut, quemadmodum acute respondit Paulus, non constitutum, sed salvum habeat Jus pignoris; Verùm nec d. l. 2. nec alia lex dicit, quod Minor emens à Fisco invitus quoque teneatur stare contractui emptionis ab ipso celebratæ, vel quod, excepta causâ concomitantis acquisitionis, possit valide cætera bona sua ad favorem Fisci obligare, sicut etiam uberius infra advertetur.

Atque hæc sine ulteriori progressu sufficerent; Sed quid ultra expectamus? ponamus enim, quod Balduinus non fidejussisset simpliciter ad commodum Subarrendatarij, & in quamdam consequentiam sese obstrinxisset Fisco persolvere conventam præstationem ab Isaaco, sed quod re- cta via conduxisset istummet Subappaltum ab ipso Fisco, non tamen subsisteret contractus, vel saltem, quod idem est, remaneret elisus ope restitutionis in integrum; atque ita decidit idem Paulus in l. fraudem §. fin. ff. de Jur. Fisc. ibi, Minoris 25. Annis neque fundus, neque Vectigalia locanda sunt, ne adversus ea beneficio atatis utantur, ubi gloss. verb. utantur, subdit etiam contra Fiscum, Peregrin. de Jur. Fisc. lib. 6. tit. 5. num. 8. ubi testatur de praxi, videlicet quod Minores 25. Annis non valeant conducere Vectigalia Fisci, (obell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 46. num. 38. Velasch. de privil. pauper. par. 2. quæst. 3. num. 91. vers. Minoresque, Pacion. de locat. cap. 10. numero 12. & seqq.

Fortiùs verò, quando, prout hic, Balduinus non solum directè minimè contraxit cum Fisco ab eo conducens hujusmodi Appaltum, seu Subappaltum, quo casu saltem potuisset quoque in lucro remanere, sed tantummodò fidejussit; undè quidquid dicatur de asserto, sed, ut opinor, in factò nullo modo comprobato præmio fidejussio- nis, certum est, quod, citrà aliam probationem, actus ipse fidejussionis manifestam redolet lationem in Minore non tolerandam, & omni Jure, præter aliquam somnabilem specialitatem in Fisco, damnaram, cum fidejubere, donare, & perdere sint idem, & in unum convertantur, ad litteram Text. in l. ait. Prator §. non solum ff. de Minor. & in l. de die §. 1. ff. qui satisd. cog. cum concord. per Barbof. ad l. primam numero 3. C. de fil. fam. vel. Minor. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 18. par. 3. num. 29. Capic. Galeot. contr. 14. num. 47.

lib. 2. latissimè *Noguerol. alleg. 34. numer. 9. & seqq.*
Baron. de effect. minor. atat. effect. 20. per tot. Rota
coram Baroni. decis. 75. numero 1. & seqq. & decis.
145. numer. 2. cum 2. seqq. par. 17. recent. & in spe-
 15 *cie Minoris fidejudentis pro Appaltu, quod con-*
tractus valeat casu, quo Jure Communi valere
 possit, quodque idem Minor præfatum benefici-
 um restitutionis opponere queat, si lædatur, ad-
 mittit *Gutier. de Gabell. q. 13. §. 13. num. 18* Sicque
 dum de Jure, ut supra, non invenitur, quod Mi-
 nor possit bona sua fisco obligare sine solemnita-
 tibus, & in omnem casum læsio ex ipsa fidejussio-
 ne resultans aliam non exquirat probationem, pa-
 lam est, quod & contractus non tenet, vel ope
 restitutionis in integrum subvertitur.

Nevè ulterius à sufficienti partium enumera-
 tione deficiant similitudines, & exempla, juvat
 offerre ponderandum, quod ad summum reperi-
 16 tur in Jure, quod privilegium competens Fisco æ-
 quiparatur illi, quod ipsi Minori, vel etiam Doti
 tribuitur, juxta *glos. & Bard. in l. si Procurator,*
S. fin. ff. de Jure Fisc. cum alijs per Peregr. eodem
tract. lib. 6. tit. 2. num. 7. & seqq. Barbof. loc. argum.
 49. *Caaleval. de Judic. tit. 3. disput. 1. sub numero*
 10 & *disput. 6. num. 20. propè finem vers. Fiscus autem,*
Arias de Mesa var. resol. lib. 1. cap. 21. num. 16. cum
 cæteris notissimis apud *Massin. de confisc. quest. 44.*
 num. 32.

At non idcirco Minor contrahens cum Minore
 17 ab observantia solemnitatum Juris, vel Statuti
 eximitur, ut loquens de Communitate compara-
 ta Minori dixit *Rota decis. 153. num. 6. par. 1. recent.*
 & post eam *Baron. de effect. minor. atat. effect. 1. nu-*
 18 *mero 280. & respectu Dotis responsum fuit in e-*
 jus confirmatoria *la 177. num. 11. eadem par. 1. recent.*
 & est celebre *conf. Gabr. il 20. lib. 2. per tot plenè*
Cyriac. controv. 508. ex num. 13. cum plur. seqq. Pi-
 gnant ad Statut. Ferrar. 10. 1. lib. 2. rubr. 90 nume-

19 *ro 30. Cirocc. discept. 73. numero 34. & seqq. Card.*
De Luca de donat. disc. 31. unum. 14. & disc. 32. num.
 10. *Goff. de Dot. c. p. 8. num. 70. cum seqq. estque*
 pariter magistralis *dec. de more distinguens inter*
 causam necessariam, & voluntariam *la 262. per tot.*
p. 9. rec. & hoc præcise argumenti genere utitur in
 individuo nostræ quæstionis *Joan. Bapt. Gross. in*
tract. de contract. Minor. inspect. 2. quest. 16. nu. 18.
 & 19.

Quin etiam adeo repugnant Jura, quod Minor
 posthabitis solemnitatibus valeat bona sua hypo-
 19 thecare, seu obligare, contra responsum *Ulpiani*
in d. l. prima §. prætereà ff. de reb. cor. ac secun-
 dum regulam multipliciter ampliata per *Mer-*
lin. de pignor. d. lib. 2. quest. 39. numero 3. & seqq.
 ut etiam si Princeps, vel Statutum concesserit fa-
 cultatem Minori faciendi locationem, vel alie-
 20 nandi stabilia, attamen nequit ullo modo se o-
 bligare pro observatione ejusdem locationis, vel
 ipsa bona stabilia hypothecare, ut post *Bardellon.*
conf. 58. nu. 53. lib. 1. & Manent. conf. 10. per tot. docet
Cyriac. contr. 200. ex nu 3. cum seqq.

At quæ his nimis latè forsan, quam quod neces-
 sitas expostularet, non tamen inopportune om-
 nino præmissis, congruum est descendere ad *Au-*
 21 *thritates* in objecto supra allegatas; sed ad illa-
 rum eversionem superabundaret generaliter re-
 flectere, quod, excepta *Rota Florentina in dicta*
Paschen. Hypothecaria, quæ loqui videtur de Mi-
 nore, & cui mox suo loco occurremus, reliquæ

omnes convincuntur extraneæ, cum peragant de
 filijsfamilias fidejudentibus pro Appaltu, iste
 etenim casus, (quem feriunt *Alberic. de Rosate,*
Bald. Novell. & Tusch. simplex illorum relator,)
 longè distat à casu Minoris contrahentis, vel fi-
 dejudentis, quia Minor, ut vidimus, nullatenus
 22 contrahere potest, aut bona sua obligare, & si-
 gnanter nequit fidejubere, ex *Baron. de effect. mi-*
nor. atat. de effect. 20. per tot. alijque jam conge-
 stis: filius verò familias non solum non prohibe-
 tur contrahere, & fidejubere ad favorem Patris,
 ut sunt *Texti. expressi in l. si dubitet §. fin. ff. de*
fidejuss. & in l. filiusfamilias C. eodem, sed etiam pro
 quolibet extraneo, ut censuit *Rota coram Gregor.*
acis. 120. num. 1. & coram Coccin. decis. 1527. num.
 2. & de Jure probant relati per *Hering. de fide-*
 23 *juss. cap. 7. nu. 327. & seqq. Castald. consulti. 1. nu-*
 mer. 2. solum quippe erga filiosfamilias viget pro-
 hibitio mutui in *tot. tit. Digestorum, & Cod. ad S.*
 24 *C. Macedon. & hanc differentiam in terminis sci-*
 licet respondendo ad *Bal. Novel. in loco supra*
 allegato, sic citat *Rota in Eugubina Censu 19. Junij*
 1679. §. minus obstat, & §. objectum coam *Alberga-*
 10, quæ est confirmatoria alterius jam impressæ,
 quæ in particula habebitur in calce.

Sed quando etiam procedendum foret cum eis-
 dem terminis filijsfamilias, adhuc omnes prædi-
 25 ctæ *Authorities*, nempe *Bald. Novell. & Alber-*
ric. de Rosate perpenstæ, & rejectæ noscuntur apud
Rovit. decis. 69. num. 19. cum seqq. qui in fine testa-
 tur, Causam remansisse indecisam, ex quo Fis-
 cus non curavit profequi decisionem; nemo au-
 26 tem non scit, quod Fiscus non de facili incidit in
 hujusmodi peccata omissionis, ut post *Fermosin.*
Larr. & Alfar. benè advertit Bonden. colluct. 31. nu-
 27 *mero 297. & seq. lib. 2. idemque respondens omni-*
 bus argumentis contrariis, & individualiter se-
 quendo hujusmodi *Roviti decisionem*, unà cum
 punctualissimo *conf. Farin. 183. lib. 2. nec non col-*
 laudando *Pascha. de Vir. patr. pot. par. 1. cap. 6.*
ex nu. 59. cum seqq. Carav. & alios testatur, &
 robustè firmat *Io: Maria Ncuar. quest. foren. lib. 1.*
quest. 104. per tot. Io: Baptista Gross. de contract. Mi-
 28 *nor. dicta inspect. 2. cap. 16. per tot.*

Additur, quod non solum *Alberic. de Rosate* ni-
 hil præcise, & affirmative concludit, *Tusc.* verò
 merus existit relator, idemque *Bald. Novell.* non
 refert quid fuerit judicatum in casu, in quo ita
 consuluit, sed aded, ut ita dicamus, oscitanter
 locutus est, ut ipsum reprobare non dubitaverit
Rot. in d. Eugubina census coram Alberгато in or-
dine la 3. par. 19. numero 20. laudato, & sequen-
 do e converso *Farinac. in d. conf. 183. & Rovit.*
dicta decis. 69. numero 19. licet ibi prætenderetur,
 28 quod quidam Minor neglectis solemnitatibus Sta-
 tutarijs potuisset directe ex causa publici Officij
 Abundantiæ se obligare ad favorem Reipublicæ,
 istaque *decisio* extitit, ut præmissimus, confirma-
 ta sub die 19. Junij 1679. coram eodem *Alber-*
 gato.

Et ob id subsistere minime posse videtur ad-
 ducta in contrarijs Dubitationibus ponderatio,
 quod *Paschal. Rovit.* qui unice prius supponuntur
 29 ex hac Parte allegati, agant de casu filijsfamilias
 fidejudentis, non autem Minoris, prout hic;
 Quia potius hujusmodi reflexio retorquetur ex
 diametro, nam *Alberic. de Rosate, Bald. No-*
vell. & Tusch. loquuntur de filiosfamilias, &
 consequenter

consequenter non merebantur, si aliqua subest differentia in objecto laudari, maximè dum ex hucusque firmatis etiam in eisdem terminis, quos examinant, fuerunt passim improbat: Sed cessat omnis amaritudo, quia in individuo Minoris habemus *Gross. de contrah. Minor. d. inspect. 2. cap. 16. per tot. & Auctoritatem Rota*, quæ sequendo *conf. Farinac. 183. lib. 2. tractantis pariter de Minore*, eundemque *Gross.*, majorem vin inesse in specie Minoris judicavit, nosque etiam *superius* fortius esse discrimen in hoc casu patefecimus, cum de Jure Communi filiusfamilias, sed non Minor inire valeat fidejussionem.

Absque eo, quod fomentum aliquod habere possit, pro ratione ejusdem discriminis, interesse, quod habet Pater, quando filiusfamilias contrahit cum Fisco, ex *Tiraquell. de ll. connub. gloss. 8. numero 176*. Quia non negamus, hanc unam præ cæteris subesse rationem in filiofamilias; sed & aliæ intercedunt, quæ, quatenus opus esset, casui nostro etiam famularentur, nempe illa, quod Fiscus uti debeat Jure privati, nisi se specialiter ostendat in hoc, vel illo contingente casu privilegiatum, tale namque privilegium nec invenitur in Jure scriptum in contractu filiofamilias, multoque minùs in contractu Minoris: Verùm ultra reliqua fundamenta *Farinacii*, quem secutus est *Rovir. d. decis. 69. num. 6. vers. quibus addendum*, *Novar. dicta quest. 104. num. 13. vers. qua opinione*, *Gross. dicta inspect. 2. cap. 16. num. 6. Rota dicta decis. 3. num. 20. par. 19.* pro cunctis urget illud, quod valde iniquum esset, quod Fiscus, & Princeps, qui publicam præ oculis habere debent utilitatem, infringere illam, quæ respicit Minorum sub protectione ejusdem Principis viventium indemnitate, ut rectè perpendit *Gross. d. cap. 16. num. 17. Rota in dicta Engubina Censu* in præcitata particula confirmatoria *decisionis* præcedentis, & facit *Cyriac. contrav. 13. num. 31. & 32.*

Minusque in aliquo relevant rationes in oppositum excitatæ; præterquam enim omnes istæ citra inutilem transcriptionem emicant interversæ per *Farin. Novar. Gross. & Rovir.* Adhuc non abs re erit geminas alias rationes, seu replicationes subnectere, videlicet, quod cum totum fundamentum tam in prædictis Dubitationibus, quàm in allegato Motivo *Rota Florentina* consistat super eo, quod Statutum jubens servari certas solemnitates ligare non debeat principem, seu Fiscum, quodque verba generalia ejusdem Statuti ipsum Principem non comprehendant, maximè in sibi præjudicialibus: Respondemus primò, quod malè commiscetur termini Principis cum Fisco, quia etsi respectu Principis maxima apud utriusque Juris interpretes, Theologos, & Politicos insurgat disceptatio super obligatione ejusdem Principis in servando legem subditis indictam, & receptum nihilominus sit, quod, vel ex vi directiva, vel quod ita naturalis ratio, & prudentia humana admoneat, teneatur Princeps submittere legibus Principatum, uti latissimè præter *Auctoritates* in concreto relatas videre est penès elaboratissimum *Torr. de pact. fut. succession. lib. 1. cap. 10. ex numero 7. usque ad fin.* ubi materiam à Principiis exorditur; adeo ut ex hoc capite Minorem ipsum Regi, & Principi donare non posse sine solemnitatibus, ostendat it

Simoncell. de Decret. lib. 1. tit. 2. inspect. 2. §. nec nullum urget, vers. unde potest, Manent. decisio. 6. numero 53.

Attamen multum interest inter Principem, & 34 Fiscum, quemadmodum appositè monet *Rovir. d. decis. 69. num. 13.* Et sanè habemus in Principe, quod ipse sit legibus solutus, ut in *l. Princeps ff. de legib. & l. quod Principes prima ff. de Constit. Princ.* sed quoad Fiscum totum è converso cautum dignoscitur, scilicet, quod cessante particulari privilegio ad instar privati legibus subji- 35 ciatur, ut *suprà*; quodque Princeps distinguatur à Fisco in Juribus, & actionibus, cum *Inol. Carpan. Guazzin.* aliisque observat *Merlin. de pign. lib. 5. quest. 51. n. 9. & 10.*

Secundò respondemus (licet ex abundantia) quod esto millies per discursum, quod non solum Princeps, sed etiam Fiscus ligari nequeat Statutis per eum conditis, vel ab eo confirmatis; Attamen id solum efficeret, quod obligatio fidejussoria sub hypotheca per Minorem contracta non esset irritabilis in vim Statuti Magistratus Pupillorum sub *rubr. 15.* Verùm non exinde se- 36 queretur, quod memorata obligatio sub hypotheca bonorum subtrineri posset, quoniam cessante Statuto subintrat dispositio Juris Communis Minorum fidejussiones, imò & quaslibet reales obligationes Minorum irritans, ut plene fuit à principio demonstratum: Proindeque dum in prædictis Dubitationibus positivè admittitur, sive à contrario sensu præsupponitur, quod nisi de Jure Communi, (circumscripto Statuto) valeret obligatio, de qua agitur, tunc locum sibi vindicent motivata per *Farin.*, de plano sequitur, quod etiam præscindendo à prædicto Statuto nullitas ad normam Juris Communis clara sit, & manifesta.

Omniaque hæc evidentiùs apparent, observando, quod Statutum à principio potiùs Juri Communi in præjudicium ætatis imbecillis derogavit, reducendo ætatem 25. Annorum ad 18. & deinde protrahendo ad 22. nec aliud adauxit, nisi quod, præter cæteras assuetas solemnitates, exigi deberet peculiaris licentia ipsius Magistratus, quem per speciem Curatoris præcepit interesse contractui Adultorum, seu Minorum; Quamobrem, adimendo efficaciam prædicti Statuti, nullatenus validitatem assumere potest contractus, de quo agitur, sed tantummodò au- 37 ferretur ista species Curatoris, quæ solet efficere, ut nec Minor, cæteris etiam intervenientibus solemnitatibus, legitimè contrahat absque Curatore, ad *Text. in l. Curatorem habens C. de restit. in integr. cum reliquis ibi per Barbof. num. 4. & 6. Maur. de Fidejuss. sect. 8. cap. 15. nu. 4. & ad satieta- tem Baron. de effect. minor. ætat. effect. 1. num. 39. & seqq. Pacion. de locat. cap. 10. num. 6. Cyriac. contr. 252. num. 19. & 20. Narbon. de ætat. Ann. 14. quest. 8. nu. 6. & 7. Altimar. de nullit. rub. 11 quest. 5. sub n. 2. vers. & quod Minor, Rota coram Gregor. decis. 164. & dec. 406. utrobique n. 3.*

Sublatis Dubitationibus, admodum difficile non erit elidere quoque enunciatum Motivum *Rota Florentina*; quatenus enim afferatur pro quodam stylo, & consuetudine judicandi, à qua recedere non liceat, opus esset in primis, quod ostenderetur illa alia *Decisio*, seu Motivum, quod emanasse supponitur in *dicta Piscien. Hypothecaria* sub

sub §. Verum, non solum, quia simplex assertio hæc, quod ita alias fuerit in *Florentina Rota* decisum, tanquam tendens ad justificationem prædicti posterioris Motivi, seu Sententiæ in nihilo meretur attendi, ut ex theorica *Innocentij* in cap. quoniam contra num. 8. de probat. cum aliis respondit *Rota coram Card. t. lso decis. 200. num. 10.* & concordat *Contr. discept. 58. numero 18. Mans. consulti. 317. numero 9. Bonden. colluct. 49. numero 296. & numero 307. lib. 2. eadem Rota decis. 628. numero 2. coram Manzaned & decis. 576. sub numero 12. vers. nec impedimentum par. 3. recent. & decis. 236. numero 7. par. 18. sed etiam, quia necesse foret inspicere casum, præcisum, in quo eadem enunciata Deciso processerit, cum ad hoc, ut dicatur inducta iudicandi consuetudo, ad minus requirantur duæ sententiæ, quæ non incidenter, sed principaliter articulo discussio prodierint, ut plenè occurrit *Mans. consulti. 395. ex numer. 45. cum seqq. Bonden. colluct. 31. num. 260. lib. 2. Card. De Luca de Indic. disc. 35. numero 71.**

Potissimè, quia idem Motivum in propositione adeò contraria Juri, rationibus, & *Authoritatibus* tam insignibus, & punctualibus, innititur dumtaxat Doctrinæ *Tiraquell. in tract. de ll. connub. gloss. 8. numero 175. & Boccac. ad Constit. Agid. gloss. 8. numero 162.* quando tamen *Tiraquell.* loquens de filiofamilias, non de Minore, sub numero 176. contrarium dicit, & tandem relinquit cogitandum; *Boccac.* verò in loco laudato tale quid non affirmat, sed priùs sub num. 69. dubitat de limitatione *Tiraquelli* attributa sub d. nu. 175.

Ad id autem, quod per modum similis exponitur sub prædicto Motivo, videlicet de Minore validè obligante bona Principi, & Fisco, cum *Menocho de adipisc. remed. 3. numer. 75. Surd. decis. 173. numero 22.* abundè credimus satis fecisse supra à numero 5. usque ad 10. cum *Authores* isti loquantur de Minore rem à Fisco emente, quo casu, ultra explicationes superius factas ad interpretationem *Texus* in l. 1. & 2. ff. de reb. eor. juvat à fortiori superaddere, sive clariùs repetere, quod tantùm abest, Minorem Fisco hypothecare posse sua bona sine solemnitatibus, ut limitatio per *Paulum l. C. allata in d. l. 2. communiter restringatur ad ipsam rem venditam à Fisco, & non ultrà, ut egregiè tradit Mant. de tacit. lib. 11. tit. 18. numero 5. ubi sub numero 6. ampliat, ut quod dicitur de emptione, locum habeat in aliis contractibus à Fisco celebratis, optime *Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 3. quest. 85. numero 2. & 3. Pacif. de Saloran. inspect. 3. cap. 4. numero 635.* quem cum alijs, licet mendose allegatum, refert, sequitur *Massin. de confisc. 9. 39. sub num. 11. & 12.* Unde si Fiscus vix habet pro solutione pretij propriæ rei venditæ pignus salvum in eadem re vendita, nec alia bona remanent illi obligata, quomodò in contractu læsivo fidejussionis potuerit fortiri hypothecam in universis bonis ejusdem Minoris?*

At de reliquo omnis scrupulus evanescit ex illa animadversione, quam sæpe facit *Card. De Luca*, & præsertim sub tit. de Cens. disc. 24. num. 10. & 11. & de Regular. disc. 4. numero 13. nec non de Paroc. disc. 1. numero 27. in fin. & disc. 12. sub numero 12. nimirum, quod ponderanda sunt circumstantiæ casus, in quo Decisiones, & resolutiones loquuntur, quia plerumque eadem resolutio-

nes capiuntur ex motivis ignotis etiam ipsis *Victoribus*, & ad ornatum extenduntur fundamenta minùs subsistentia; Siquidem in casu prædictæ *Causæ Piseien* agebatur de Minore, qui vendiderat quosdam fructus per spatium 7. Annorum percipiendos, cumque Emptor eorundem fructuum fuerit coactus pati Salvionum, seu jacturam ipsorum fructuum ratione debiti cum Monte contracti ab eodem Minore venditore, *Rota* resolvit favore ipsius Emptoris, pro sui indemnitate, & revelatione: sicque inspectis hæc circumstantijs fortasse excusabilis redditur hujusmodi Deciso, non tantùm, quia tractabatur de relevando onerosum Emptorem, verùm quoque prima obligatio contracta in venditione fructuum non erat ab Jure omninò improbata, cum Minor etiam sine Decreto valeat principaliter ad aliquod tempus, quod non inducat locationem perpetuam, alienare fructus rei, quamvis non possit rem ipsam in proprietate obligare, quemadmodùm cum *Alex. in conf. 49. numero 6. vers. fructus enim lib. 1. & Simoncell. de Decret. lib. 3. tit. 8. inspect. 7. numero 49. Mam. de tacit. lib. 4. tit. 6. numero 51. probat Pacion. de locat. cap. 6. nu. 17.* Evictio autem est de natura, & consequenti necessario ipsius contractus principalis, ut plene per *Guzman. de evict. quest. 55. à numero 2. usque ad 9. Mans. consulti. 57. numero 10. Nasrill. decis. 28. numero 1. & 2. Rot. decis. 383. nu. 10. & 11. par. 17. & decis. 163. num. 32. & 33. par. 19.*

A primo itaque ad ultimum, cum & concurrant tot speciales *Authoritates* singillariter reselentes contraria in numero, & pondere minores, concurrantque tam solidæ rationes pro nullitate controversæ fidejussionis, credimus procul dubio, pro eadem nullitate fore judicandum, quando tamen exuberaret, quod si quis dicat, valide cum Fisco potuisse Minorem obligari, doceat hoc in suo casu per per legem expressam, sicuti cum *Dec. Nav. Ceph. alijsque* fuse congestis in specie concludit *Modern. Gob. consulti. 71. numero 31. & 32.* & quando in dubio contra Fiscum esse judicandum clamant *Jura* in l. non pro ff. de Jur. Fisci. & admonet *Navar. d. quest. 104. numero 13. vers. & tandem lib. 1. Gross. de contract. Minor. d. cap. 16. inspect. 2. numero 15.* cum cæteris notissimis.

REVERENDISSIMO D. ALBERGATO DECANO.

Eugubina Censuræ.

Lune 19. Junii 1679.

Postquam *Rota* sub die 15. Junii 1677. responderat, mandatum A. C. non esse exequendum &c.

Minus obstat, quod impositio Censuræ fuerit facta à Minore tunc temporis rei frumentariæ Præfecto, vulgò *Abondanziero*, ad effectum providendi Civitatem, ne illi frumentum in Annoræ caritate deficeret; Unde inferebant Informantes pro Conventinis, obligationem Constantii tanquam factam ratione publici Muneris ex causa Reipublicæ sustineri etiam absque solemnitatibus, ex traditis per *Bald. Novell. de Dot. par. 6. privil. 48. num. 6.* quem sequitur *Cancer. var. resol. par. 2. cap. 1. num. 46. & 214.*

Præmissis

Præmissis enim, quod iste Minor non poterit admitti ad Officium Annōnarii &c.

Objectum in præsentī casu non urget, nam Minor licet contraxerit ratione Officii, non per hoc obligari potest sine solemnitatibus Statuti, cū causa publica Officii non valeat tollere favorem publicum indemnitate Minorum, *Castren. in l. 1. §. in filiofamilias numero 2. ff. ad S. C. Maredon. Pascal. de par. potest. par. 1. cap. 6. numero 68. Baron. de effect. minor. etat. effect. 1. num. 280. Abruzz. in §. nunc admonendi numero 19. Instit. quib. alien. lic. vel non, Grossi. de Minor. inspect. 2. quest. 15. num. 3. & seqq. usque ad finem, Rota decis. 177. num. 5. & 6. par. 1. rec. & decis. 365. num. 4. par. 15. Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 32. numero 75. Nil adversantibus Authoritatibus Baldi, & Cancerii superius in objectum allegatis, quia loquuntur supposita valida electione Minoris ad Officium, vel de filiofamilias absque consensu Patris ratione publici Officii contrahente, quod est valde diversum ab aliis solemnitatibus in Minore à Statuto requisitis propter imbecillitatem ætatis; ut reprobat *Cancer. & aliis considerat Grossi. de Minor. d. inspect. 2. quest. 15. nu. 4. & 5. & Rovit. decis. 69. sub num. 19. ibique Altimar. in addit. pariter num. 19.**

Et ita, utraque Parte Informante &c.

IN EADEM CAUSA.

ARGUMENTUM.

Statutum generaliter annullans contractus Minorum an intelligatur annullare contractum initum ex causa Appaltus cum Fisco, vel Principe; Et latè quando Statutum confectum à Subditis liget Fiscum, vel Principem: Et de differentia inter Statutum conditum ex consensu, & permissione Principis, & ab eodem Principe expresse confirmatum; Et quare Statuta minorem sæpe ætatem abbreviaverint in Delictis, non autem in Contractibus.

SVM MARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Princeps, vel ejus Fiscus an ligentur legibus editis à propriis Subditis, & num. 18.*
- 3 *Contractus jurati non subjacent laicorum Statutis, & dispositionibus.*
- 4 *Fiscus, & Princeps, nisi doceant se specialiter privilegiatos, comprehenduntur sub Statuto generali.*
Declara, ut num. 31. & 32.
- 5 *Statuta de solemnitatibus in contractibus Minorum dicuntur condita ob publicam utilitatem, quæ prævalet commodo tam Fiscī, quàm Principis.*
- 6 *Statutum, seu Provisio Magistratus Pupillorum Florentiæ 21. Augusti 1621. refertur.*
- 7 *Statutum, vel privilegium melius declarari non potest, quàm ab ipsis Statuentibus, vel concedentibus.*
- 8 *Statutum ubi irritat contractum, non est aliud inquirendum.*
- 9 *Florentini post deditionem an amiserint jus condendi Statuta Principe approbante.*

- 10 *Statutum confirmatum à Principe dicitur Statutum ipsius Principis.*
- 11 *Statutum, & Provisio Legati à latere per Papam approbatum, dicitur ipsius Papæ.*
- 12 *Statutum specificè approbatum à Principe majoris efficacia est, quàm conditum autoritate permissiva ejusdem Principis, & num. 19.*
- 13 *Princeps si per Statutum publice utilitati intendens annullat contractum, non debet pro privata utilitate Statutum effugere.*
- 14 *Princeps imponens legem Subditis imponit sibi; & debet esse eadem lex pro se, & contra se, & n. 24.*
- 15 *Camera Apostolica tenetur servare Statutum Civitatis Bononiæ confirmatum à Papa.*
- 16 *Princeps Massæ Carrariæ tenetur observare Statutum illius loci à se confirmatum.*
- 17 *Statutum inhabilitans personam ad contrahendum reddit contractum nullum, licet ea persona contraxerit cum Fisco.*
- 20 *Statutum ubi fuit confirmatum à Principe, non adest differentia inter hujusmodi Statutum, & leges Imperiales, sive conditas per Populum, à quo Princeps habuerit Imperium.*
- 21 *Iuramentum in contractu Minorum præsumitur dolo, & metu extortum.*
Nec requiritur formalitas verborum in Statuto, sed sufficit, quod ex motivo obviandi fraudibus Statutum prodierit, n. 22.
- 23 *Principis declaratio super aliqua lege, vel Statuto tollit omnem ansam dubitandi.*
- 25 *Statuta plura referuntur, in quibus quoad pœnas in Criminalibus minor ætas est Annorum 18. in Civilibus verò requiritur Annorum 25.*
Ratio differentie offertur, n. 26.
- 27 *Pisani an amisso Dominio amiserint quoque jus condendi leges.*
- 28 *Princeps non debet uti uno Statuto contra Ius Commune, & rejicere alterum.*
- 29 *Clerici an leges, & Statuta Laicorum iam pro, quàm contra, sive cum suis qualitatibus serva reteneantur, vel possint eas scindere.*
- 30 *De Regula, ut quod quisque Iuris in alium statuerit, eodemmet ipse utatur.*

DISCURSUS XIX.

V Iso Responso, de quo in *Disc. præcedenti*, Judex admisit, quod ubi versaremur in terminis Juris Communis, Fiscus nullo speciali privilegio polleret, propter quod Minor etiam directè contrahens cum Fisco non teneretur solennia Juris observare: Sed rursus dubitavit, ex quo Statutum abbreviaverat minorem ætatem ad Annos 18. Et licet Officiales Magistratus Pupillorum eandem ætatem prorogassent ad Annos 22. anceps erat, an hujusmodi Provisio Principem, vel ejus Fiscum obstringeret. Unde retento eodem sensu Veritatis replicavi, ut sequitur.

Unica difficultas, quæ denuò excitatur, stat in eo, quod Fiscus habere dicatur regulam pro se, dum vigore Juris Municipalis, sive Statuti Florentini major Annorum 18. valide se, suaque bona potest obligare; ideoque cū exceptio propositæ nullitatis proveniat ex præcitata Provisione Officialium Pupillorum (quæ nec etiam expresse prorogavit minorem ætatem ad Annos 22.) Hinc proinde cū tractetur de Fisco, qui Principi 2 pi æquiparatur, nequeat ite comprehendi, & ligari

ligari ab illis legibus, quæ provenerunt à pro-
prijis Subditis fancientibus post deditio-
nem, juxta tradita per Zabarell. *conf.* 2. *sub numer.* 3. *vers.*
item quod lex, Felin. *in cap.* 1. *num.* 33. *de Constit. Tri-*
raque 1. *de retract. lignag.* §. 1. *gl. ff.* 13. *nu.* 38. Mas-
card. *de gener. Statut. interpr. concl.* 5. *num.* 176. &
seq.

3 Addito, quod sumus in contractu jurato, qui-
vè non subiacet Laicorum dispositionibus, ut in
terminis Alterius Statuti Florentini *Card. Tusch.*
lit. D. concl. 646. *num.* 50. *Magon. decis.* Florent.
64. *numero* 28. & generaliter *Orceol. consult.* 54.
numero 20. & *seq.* maximè quia, aliàs evidens se-
queretur absurdum, scilicet, quod eadem per-
sona, respecto Statuto Communis Florentiæ,
posset major Annorum 18. nedùm in delictis effi-
ci Rea pœnæ ordinariæ, sed in contractibus et-
iam sine Juramento legitimè se obligare; juxta
verò memoratam Provisionem intrà terminos
Annorum 22. id efficere nequiret etiam per viam
contractus Jurisjurandi religione muniti, quod-
vè semper servandum est, ubi illud non vergat in dis-
pendium salutis æternæ, ut in *cap. cum contingat, i-*
bique communiter Canonista, de iurejur.

4 Cæterùm eisdem ponderationibus, & objectis
parùm refragantibus, omninò pro nullitate obli-
gationis, de qua agitur, judicandum esse cense-
rem: Siquidem reassumendo fundamentum illo-
rum, qui, sive agatur de Fisco, sive etiam de Prin-
cipe, magis solidè, & communiter tenuerunt,
obligationem Minoris non servata forma Statuta-
ria corrumpere; illud est, non solum, quod Statu-
tum generaliter loquens amplectitur etiam Fis-
cum, & Principem, nisi isti se doceant in eo casu
specialiter privilegiatos, ut punctualiter respon-
dit *Dec. conf.* 531. *sub num.* 3. *vers.* & *ideo Statutum*,
& post eum *Gross. de contract. Min. inspect.* 1. *quest.*
16. *num.* 6. & *num.* 9. ubi in idem adducit *Surd. de-*
cis. 13. *nu.* 2. *Giurb. conf.* 67. *sub num.* 14. *vers.* *additque*,
Ross. in prav. tit. de Fisc. & priv. lej. nu. 75. *Fontanell.*
decis. 221. *num.* 2.

5 Verùm etiam, quia cum Statuta hujusmodi præ-
scribentia certas solemnitates in contractibus
Minorum dicantur condita ob publicam utilita-
tem, eadem utilitas publica præferenda veniat
commodo tam Fisci, quam Principis quodque
cùm eadem Statuta fundentur in naturali dicta-
mine, Princeps ex ipsa vi directiva naturalis ra-
tionis, & dictaminis subijciatur, ut latè prosequi-
tur *Gross. d. quest.* 16. *an.* 6. *usque ad fin.* & ante eum
Farinac. conf. 183. *nu.* 6. plenissimè *Hodiern. ad Surd.*
d. decis. 13. *à nu.* 7. *usque ad fin.* & concordat *Modern.*
De Angel. post. post tractat. de Confess. in Astræal. patroc.
opusc. 2. *nu.* 99. *cum seqq.*

6 Hoc itaque præsupposito, sive præmissio, non
obstat, quod Provisio Magistratus Pupillorum
effectivè non prorogaverit minorem ætatem ab
anno 18. ad annos 22. quodque eadem Provisio
provenerit à Populo carente jurisdictione; sive à
Subditis ita fancientibus post deditio-
nem, Quatenus enim pertinet ad primam partem obje-
ctionis, illa subverti posset ex nudo facto, nam
juxta Relationem ejusdem Magistratus in alia
contingentia per Me examinatum, & respectivè
editam, & approbatam à Magno Duce sub die
21. Augusti 1681. liquet evidentè, quod sensus e-
jusdem Provisionis fuit prorogandi, ampliandi-
que minorem ætatem ad annos 22. ibi, *eccetto che*

quanto alli sottoposti alla Cura del Magistrato nostro
per nuova riforma per li Statuti di esso fu tale età
dall' anni 18. ampliata, e ridotta ad anni 22. finiti,
e fu ordinato, che li Pupilli, che sieno stati sotto
la cura nostra, se ben' per l' età di 18. anni fini-
ti n'uscivano; nondimeno non potevano; ne pos-
sono alienare i loro beni senza il consenso del Ma-
gistrato, fino che non hanno finito l'età d'anni 22. &
alienando, tale alienazione sia ipso jure nulla, e non
si possa per alcuno Offiziale, e Rettor di Firenze, o
suo Dominio amministrare ragione sopra tali contratti,
sopra tali Pupilli, o loro beni &c. melior etenim
7 exoptari nequit declaratio intentionis circa Statu-
tum, vel privilegium, quàm ea, quæ descendit
ab eisdem Statuentibus, seu concedentibus, ut ait
Ruin. conf. 161. *nu.* 12. *lib.* 1. *Bursat. conf.* 345. *num.* 22.
Cyriac. contr. 297. *n.* 51. *Rectorum Mant. decis.* 59. *n.*
13. & *decis.* 69. *n.* 22. & 23. *par.* 1. *rec.* & *decis.* 69. *nu.*
22. & 23. *par.* 12. *rec.* & *decis.* 54. *n.* 33. & 34. *par.* 13.

8 Et nihilominus cessat omnis amaritudo in casu
nostro, quia satis est, quod prædicta Provisio,
quæ etiam in sui ventre declarat id ordinalle in
augmentum aliarum Ordinationum Civitatis,
processerit ad annullationem, & irrationem,
actus, ibi, & in caso di contrasazione, & obliga-
zione s'intenta essere, e sia nulla di niun' valore,
efficacia, & effetto; tractatur enim de valida, vel
non valida obligatione, non autem de majori,
vel minori ætate in abstracto, undè dum Provi-
sio hæc generaliter loquitur, & est edita ex cau-
sa publicæ utilitatis ad consulendum imbecilli-
tati Contrahentium, hoc ipsum superabundat,
nimirum ut obligatio corruat, ex plenè firmatis
per *Altograd. Iuv. contr.* 96. *num.* 89. & *seqq.* *Torr.*
de pact. fut. success. lib. 2. *cap.* 32. *ex numero* 130. *cum*
sequentibus cum reliquis apud ipsos frustra tran-
scribendis.

9 Quoverò ad alteram objectionis partem, ma-
lè redargui videtur Provisio Officialium tamquam
destituta potestate Sancientium; quidquid enim
sit, an Respublica Florentina, ejusque Magistra-
tus post deditio-
10 tus post deditio-
nem amiserint Jus condendi leges, & Statuta, saltem ipso supremo Principe
approbante, & unum corpus constituyente, jux-
ta ea, quæ in specie, vel saltem ad rem de Re-
publica Florentina, & Magno Duce tradit *Port.*
Imol. conf. 167. *num.* 40. & *seqq.* Tollitur omnis
difficultas in nostra thesi, cùm Provisio, & Statu-
tum, de quo est questio, fuerit ab eodem M. Du-
ce confirmatum, in quibus terminis Statutum,
& Ordinationem dicitur Statutum Subditorum,
sed virtute confirmationis dicitur factum à con-
firmante, & ipsius Principis esse reputatur, ut
per *Doctrinam Bart. in l. more numero* 5. *ff. de In-*
visd. omn. Judic. cum concord. inquit *Surd. conf.* 63.
num. 27. *Gratian. discept.* 9. *num.* 4. *Fenzon. ad Stat.*
Urb. in præfat. sive annot. præm. ad Statut. ex nu-
mer. 37. *usque ad* 40. *Alphons. Modit. in §. Prin-*
cipum placita dubit. 89. *numero* 6. *Instit. de In. nat.*
Gent. & Civil. Tranchedin. consult. 92. *num.* 12. *Rub.*
de Testam. cap. 29. *ex numer.* 438. *cum seqq.* *Sabell.*
in summ. divers. tractat. tom. 4. *lit.* S. §. 29. *numer.*
49. *Saminat. contr.* 29. *numero* 38. & 39. ubi dedu-
cit illum *Text. in cap. si Apostolica* 22. *de præben. in-*
6. sub illis verbis *cum ipsa provisio ipsius Legati post*
11 *imparitiam à nobis auctoritatem nostra censeatur*
effecta, & consonat, *Rot. d. decis.* 54. *numero*
12. & 13. *par.* 13. & in puncto alterius Statuti
à M. Duce

à M. Duce confirmati *Francisc. Palm. consul. 15. n. 12.*

Eòque fortiùs, quia eadem confirmatio non prodiit simpliciter cum autoritate permissiva ejusdem Supremi Principis, sed cum specifica notitia, & approbatione, quemadmodum prætermisissis cæteris confirmationibus Mihi non notis patet ad duriorum effectum comprehendendi contractus etiam juratos ex præcitata Relatione, ut infra; in hoc quippe casu nullum cadit dubium potestatis, sed Statutum censetur conditum à specifico efficiente, in quo est virtus, sicut ex testimonio *Bald. in l. ex placito n. 6. C. de rer. permitt. & Felin. in cap. cum accessissent de Constit. prosequitur Gratian. d. discept. 9. n. 5. & in individuo Francisc. Palm. d. consul. 15. ex n. 13. cum seq.*

Posito itaque, quod Provisio nostra, seu Statutum non sit defectivum autoritate, ita ut si tractaretur de aliis personis, præterquam Fisco, vel Principe, non caderet dubitatio, quominus fidejussio ista foret irritanda tanquam inita per minorem 22. Annorum; non amplius relevat, quod sub illius censura comprehendendi non possit ipse Fiscus, vel Princeps: Jam enim *suprà num. 4. & 5.* demonstravimus, Principem, vel Fiscum comprehendendi, vel ex eadem generalitate verborum, non docto de speciali privilegio in contrarium, vel saltem ex vi directiva, ut cum *Menoch. in terminis admittit Mans. consul. 271. num. 27. & 28.* cum absonum existat, quod Princeps, qui publicæ utilitati primariò intendens annullavit hujusmodi contractus, vellet privatam antepone, præsertim cum dari posset casus, quod etiam ad sui favorem expediret, contractus hujusmodi annullari, ut ex. gr. contigisset, quoties iidem prætensi debitores, vel alii eorum bona ad favorem alterius personæ infra Annum 22. expresse hypothecassent antequam Fiscus suam incepisset hypothecam; subintrat enim Doctrina *Andr. de Ifern. in rubr. de consuet. rec. send. & in cap. 1. vers. & extraordinaria collatio, quæ sint regal. post princ. & alibi,* quamque extollit *Hodern. ad Surd. d. decis. 13. ex n. 10.* nempe quod ubi Rex imponit legem Subditis, imponit sibi, & erit pro se, & contra se, & respondendo contrariis testatur ita de facto servari, nam qui vult prodesse aliis, vult prodesse etiam sibi, & concordat *Gross. d. q. 16. n. 26. & 27.* & hoc est, quod loquens de Camera Apostolica respectu Statuti Civitatis Bononiæ, quæ profectò tanquam Subdita non poterat condere Statuta, stante confirmatione firmat egregiè *Farin. in aliàs allato conf. 183. num. 5. & concordat in proposito Statutorum Massæ adversus illius Principes Altogr. conf. 5. n. 34. lib. 1.*

Possent etiam superaddi secundum ea, quæ congerit *Modern. Dondæus consul. 2. per tot. & signanter num. 11.* quod cum hujusmodi Provisio, sive Statutum disponat circa personas suorum Subditorum, illas inhabiles faciendo ad contrahendum non servata forma ibidem præscripta, id exuberat ad effectum, ut contractus subsistere non possit, etiam si gestus fuerit, favore Fisci.

Nec in contrarium attendi merentur *superiùs* in objecto laudati; quia *Zabarell. in conf. 2. sub num. 3.* non loquitur de Statutis à Principe confirmatis, seu approbatis, prout in eisdem terminis genericè loquitur *Mascardus; Tiraquellus* verò pariformiter tractat de consuetudine, ad

quam inducendam intervenisset consensus Principis, non verò de Statuto in scriptis approbato, magnaque de cætero est differentia inter simplicem consensum, & approbationem, sive autoritatem expresse interpositam ab ipso Principe, ut ex *Bald. in l. si quando §. illud etiam num. 1. C. de inoff. Testam. Merlin Pignatell. contror. 39. ex numero 31. cent. 1. & aliis* advertit idem *Gross. de contract. Minor. d. inspect. 1. quest. 11. num. 15. & 16.* Potissimè, quia ad inducendam consuetudinem dari non potest, nisi consensus permissivus, qui multum differt à confirmatione specifica, ut cum *Gratian & Francisc. Palm. punctualiter ostendimus superiùs in §. Eoque fortiùs (seu sub num. 12.)* Imò & ipse *Tiraquell.* immediatè *sub numero 39.* contrarium tenet, quando præsertim consuetudo naturali rationi sit innixa, & eundem *Tiraquell.* referendo retorquet *Gross. d. quest. 16. ex num. 2. & signanter num. 5.*

Et ad id, quod dicebatur cum *Castren. in l. digna vox*, quod conclusio intelligatur de legibus Imperialibus, sive de conditis per Populum, à quo Princeps habuerit Imperium, non opus est alia replicatione, dum vis stat in approbatione, & confirmatione Principis, cui sustulit innititur præ reliquis *Farinac. d. conf. 183. num. 5.* qui non tractat de legibus Imperialibus, sed de Statutis Civitatis Bononiæ, & à qua profectò Camera Papalis non habuerat Imperium.

Descendendo autem ad efficaciam Juramenti, possumus omittere limitationes, quæ regulæ in contrarium insinuatæ, ut illud servari debeat, quoties non vergat in dispendium salutis æternæ, passim receptæ noscuntur apud *Scribentes*, nempe quod sine alia probatione in his casibus, & Provisionibus editis ad consulendum imbecillitati fragilioris ætatis, illud præsumatur dolo, & metu extortum, ut latissimè comprobat *Altogr. Jun. d. contr. 96. ex num. 62. cum seqq. ubi sub numero 73.* præcisè advertit, quod si Juramentum firmaret consimiles obligationes, nimium manifestè, & quotidie talia Statuta pro recto Civium regimine, ac bono promulgata, totque Sanctissimæ Leges à Majoribus nostris, justissimis ex causis conditæ corruerent, cum hodie Juramentum in omnibus Instrumentis apponi soleat, *Card. De Luca de alien. lib. 7. disc. 26. ex num. 12. cum seqq. & præcipuè num. 13. vers. dicta verò,* ubi quod præsumptio istius fraudis, & extorsionis non exigit perneceffe formalitatem verborum in ipso Statuto, sed sufficit, quod ex motivo obviandi fraudibus Statuentes hoc in animo habuerint, plenè etiam *Torr. de pact. fut. success. lib. 2. cap. 32. ex num. 124. cum seqq. Rotæ decis. 352. numero 16. cum duob. seqq. par. 17. rec. & frequenter in aliis.*

Siquidem, quod prædicta Provisio comprehendat etiam contractus, & obligationes juratas, jam fuit canonizatum in præfata Relatione; nam etsi commissa quadam Causa per Officiales Pupillorum Joanni de Venturis iste censeret, quod stante Juramento teneret contractus gestus à majore 18. Annorum, minore autem 22. facta relatione M. Duci ad instantiam ejusdem Magistratus, qui hoc, bono publico adversari conclamabat, quodque semper fuerat reputatum Juramentum nullum, & extortum ab eodem Magistratu pro tempore, supponebat, prodiit rescriptum,

Il parere di M. Giovanni Venturi non piace à S. A. S. ma si seguiti quello del Magistrato come piu utile, e ragionevole : Ac propterea dum habemus declarationem in puncto ipsius Supremi Principis, cuius est leges condere, approbare, & interpretari, frustraneum est ulterius desuper immorari, ut insequendo *Cyriac. d. contr. 297. num. 50. vers. & cum habeamus*, inquit *Borden. colluct. 37. n. 106. cum plurr. seqq.* ubi latè de materia *lib. 2 & concordat Rot. decis. 101. & decis. 291. utrobique n. 21. par. 10. rec.*

A primo igitur ad ultimum evidens est, quod licet inspecta determinatione Statuti Communis Florentiæ *rubr. 115. libro 2.* foret sustentabilis controversa fidejussio, nihilominus dici non potest, quod Fiscus exinde habeat intentionem fundatam, quia cum supervenerit Provisio Officialium, eaque ob bonum publicum fuerit specificè confirmata etiam quoad contractus juratos à Principe Supremo, dubitari non valet de Jurisdictione Statuentium, quodque tam Fiscus, quam Princeps eidem Ordinationi ex vi saltem directiva subjaceat, ut *suprà*: nec amplius verificatur absurdum illud, quod una, eademque persona foret habilis ad contrahendum sine Juramento post Annos 18. inhabilis autem cum Juramento usque ad Annos 22. ob præfatam enim superventam Provisionem militat inhabilitas absoluta in obligationibus etiam juratis per totum Annum 22. & si Princeps opinionem Magistratus, ut supra, approbavit, *come piu utile, e ragionevole*, majus sequeretur absurdum, si Princeps ipse nollet contra se sententiam magis utilem, inagisque rationabilem admittere, contra ea, quæ advertit *Tiraq. de retract. lignag. d. §. 1. glos. 13. nu. 39. Hodiern. ad Surd. d. decis. 13. ex nu. 7. usque ad fin.*

Et ne quid intactum relinquamus, mirum videri non debet, quod ætas completa Annorum 18. sufficiat, ut quis Reus pœnæ ordinariæ, etiam mortis naturalis, obnoxius sit, nequeat autem in rebus civilibus idoneus reputari ad contrahendum : In tota namquæ Italia, frequentia sunt expressa etiam Statuta irritantia Minorum obligationes usquæ ad Annos 25. & è converso præcipientia, quod Major Annorum 18. plecti valeat pœna ordinaria mortis, ut inter cæteros *Scribentes* apparet apud *Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 56.* ubi exornat Statutum Eugubij determinans, Minorem 25. Annis contrahere non posse, & *lib. 4. rubr. 14.* refert verba alterius Statuti fancientis, quod is, qui vigesimum Annum attingerit, in omnibus delictis etiam Capitalibus, sit, & intelligatur esse Major, quia ratione coercendi delicta, & manutenendi Reipublicæ tranquillitatem durius proceditur in delictis, quam in contractibus, ut etiam expendit *Caball. resol. crimin. cent. 2. cas. 134. num. 12.* Et in Statu Ecclesiastico habetur Bulla Julij II. quæ est *la 11.* confirmata à Pio IV. in ordine *la 68.* per quas demandatur, ut Majores 14. Annorum plecti valeant pœna ordinaria, quantum plecti nullibi in eodem Statu Ecclesiastico quod Civilia negocia adsit minor ætas præscripta, quam 20. Annorum.

Remaneret tandem sustentandum id, quod in præcedenti *Disc.* diximus, quod, circumscripto etiam Statuto Officialium, de Jure Communi Minor Annorum 22. remaneret prohibitus obligare bona sua; Non subsistente replicatione, quod

stante Statuto Communis Florentiæ Major 18. Annorum efficiatur habilis ad contrahendum, idèdque cessent termini Juris Communis : Quoniàm intantum diximus circumscribi posse Statutum, inquantum de Jure Communi Minor quoque prohibetur contrahere cum Fisco : nunc autem subjungimus, absolum videri, & irrationabile, quod Fiscus velit uti Statuto Communis, non autem altero Officialium, quia si subsisteret differentia, quæ fieri videtur inter Statuta condita ante, vel post deditionem, pugnarent tradita ante, vel post deditionem, pugnantia tradita per *Roman. in conf. 218.* ubi tractat de Pisanis, qui postquam amiserunt Dominium, nedum perdididerunt Jus condendi novas leges, verum quoque, cessante approbatione, confirmatione, etiam ab ipsis conditæ remanserunt annullatæ, cum res ad eum casum pervenerit, à quo incipere non potuisset, sequitur *Anfald. conf. 122. numero 43. & 44.* Undè dum Fiscus ad sui favorem vult contra censuram Juris Communis uti illo Statuto, quod stante deditione remansisset annullatum, nisi Supremi Principes illud approbassent, vel confirmassent, debet etiam uti altero Statuto Officialium, quod pari confirmatione roboratur, vel si vult respicere secundum æquitas non patitur, quod utatur primo, argumento *Textus in l. non est ferendum ff. de transact. & in simili de Clericis exclamant Bursat. conf. 93. numer. 29. & seqq. Michalor. de fratr. par. 3. cap. 8. numero 6. plenè, & optimè Bub. de Testam. cap. 11. numero 634. & seqq. Borden colluct. 10. num. 41. vers. dummodò lib. 1. ea ratione, ut quod quisque Juris in alium statuerit eodemmet ipse utatur, ut in *l. prima in princ. & ibi Dec. in 5. not. ff. quod quisque Jur. quæ lex fuit Radamantis, teste Arist. lib. 5. Ethic. cap. 5. Rub. loco cit. num. 637.**

Advertendo demùm, ne æquivoca capiantur in hac materia, quod si penès aliquos *Scribentes* quandoque dicitur, & firmatur, Principem non subjacere Statutis solemnitates præscribentibus, quandò Minor cum eodem Principe contraxerit, & opponat earundem solemnitarum defectum, locum sibi dumtaxat vindicare valent hujusmodi propositiones, quando ex certa scientia directè, & immediatè Princeps contraxerit cum Minore, vel Muliere, circumscripto enim dolo in Principe non supponendo, tenet contractus, quia Princeps censetur Minorem illum, seu Mulierem dispensasse, & habilitasse ad contrahendum, & quatenus opus, derogare voluisse Statuto, ut ultra *Lamberteng. de contract. eor. ad fin. numero 94. & seqq.* tradit, & declarat *Pic. ad Statut. Urb. gloss. 7. numero 198. & seqq. & additò Cephal. Surd. & Vusquez Urceol. de transact. quest. 53. numero 24. & 25.* vel loquuntur ijdem *Scribentes* de Statutis odiosis, & præjudicialibus, ac naturali rationi non innixis, ut est illud exclusivum feminarum, vel de lucro Dotis, cum similibus, de quibus *Merlinus de legitima lib. 3. tit. 1. quest. 16. per tot. Michalor. de fratrib. par. 3. cap. 11. numero 127. & seqq.* qui tamen *sub numero 129.* limitat, ut *suprà* quando Princeps ipse hujusmodi Decretum promulgasset.

PISANA GABELLÆ

PRO DOHANA PISARUM,
CVM REPUBLICA LUCENSI.

ARGUMENTUM.

Latè tractatur de conventionè inita inter duas Respublicas, vel Civitates super exemptione à solutione Vectigalis Mercium transvehendarum, quando restringatur ad loca de tempore conventionis, vel amplectatur etiam superaddita, & unita. Plura de natura unionis Principatum, Regnorum, & Episcopatum; & quando fœdus, vel transactio largè, aut strictè sit interpretanda: & de clausula, rebus sic stantibus, in quibus dispositionibus subintelligatur.

SVM MARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Veritas in consulendo magis eruitur per examen fundamentorum alterius Partis, juxta illud ferro viam aperit, qui per contraria transit.*
- 3 *Transactio, laudum, & fœdus sunt contractus stricti Juris, nec recipiunt extensionem.*
- 4 *Tempus transactionis attendi debet ad dignoscendum quid sub ea contineatur.*
- 5 *Clausula, rebus sic stantibus, intelligitur in omni dispositione, pacto, & conventionè, ac etiam in privilegiis, & exemptionibus.*
Declarata, nisi novum jus superveniat, n. 33.
- 6 *Status Senarum in sua dimensione est per se coequalis antiquo Status Reipublicæ Florentinæ, & est unitus M. Duci Hetruriæ tanquam corpus de per se, non tanquam membrum, & accessorium Reipublicæ Florentinæ.*
- 7 *Dominia, & Principatus, quæ sunt unita aequè principaliter, gubernantur propriis legibus, & consuetudinibus.*
- 8 *In Principe datur reduplicatio personarum secundum diversitatem Dominiorum.*
Et dantur exempla Regum Angliæ, Franciæ, & Hispaniarum, num. 9. 10. & 11.
- 9 *Transactio in materia Gabellarum, quando dicatur continere odium, vel favorem, præjudicium, vel beneficium.*
- 10 *Transactionem ad interpretandam attenditur intentio, & mens transigentium.*
Prout ad dignoscendum de quibus Dominis, & Statibus disponentes, seu transigentes intelligere voluerint, num. 14.
- 11 *Gabella solvi non debet de Mercibus ad locum adveclis per merum transitum, secus verò in Mercibus extractis à loco subdito Gabella.*
Et ideò Gabellarii, seu Publicani sedulo inquirunt, unde Merces proveniant, n. 16.
- 12 *Magnus Dux Hetruriæ successit in omnia Jura Reipublicæ Florentinæ.*
- 13 *Diversitas circa eandem reminduci non debet.*
- 14 *Unio Dominiorum, seu Principatum, quod sit facta accessorie, vel aequè principaliter, respicit gubernium, & leges, cum quibus utrumque Dominium regi debeat, non verò interesse Principis.*

- Datur exemplum ejusdem M. Ducis quoad Status Senarum, num. 20.*
- 21 *Episcopatus uniti licet inter se habeantur pro diversis, quoad Episcopum tamen habentur pro una Diocesi.*
  - 22 *Regni, aut Principatus appellatione continentur etiam Dominia, & Provinciæ unita.*
  - 23 *Regni, seu Principatus addimenta non possunt censei diverso jure, quam ipse Principatus.*
  - 24 *Observantia interpretativa resultat etiam ex unico actu.*
  - 25 *Res judicata facit de albo nigrum.*
  - 26 *Sententia, & res judicata, si fuerit acceptata, tenet in vim pacti.*
Amplia, etiam si agatur de sententia nulla, n. 27.
  - 27 *Diversitas Statuum, & Dominiorum pendet ab animo, & destinatione Principis.*
Et attenditur ultima consuetudo ejusdem Principis, num. 29.
  - 28 *Civitates Status Senarum vocantur in festo S. Joannis Baptiste ad sonum Tubæ, prout cætera Civitates subdita M. Duci Hetruriæ.*
  - 29 *Pax, fœdus, vel conventio facta à Principe pro se, & Subditis amplectitur etiam futuros.*
Declarata, ut ibidem.
  - 30 *Subditi etiam futuri comprehenduntur in dispositione facta ob bonum publicum.*
  - 31 *Clausula, rebus sic stantibus, non procedit in his, quæ se habent ad augmentum, & diminutionem.*
Item in his, quæ tractu temporis possunt equaliter se habere ad commodum, & incommodum, n. 36.
  - 32 *Immunitatis concessio an extendatur ad Comitatum, vel Statum per auctum, sive ad bona futura.*

DISCURSUS XX.

NON minùs in fœdere, seu conventionè inita de Anno 1482. quàm in laudo per Leonem X. prolato de Anno 1513. inter Florentinam Reipublicam, & Lucensem fuit præ cæteris conclusum, & definitum, quod Magnifica Communitas Luca possit, & ei liceat sine aliqua solutione Gabella conduci facere de Pisis Lucam omnem quantitatem Frumentis & Salis, quod fuerit conductum per Mare, & sit extractum de locis non subditis Jurisdictioni Excelse Reipublicæ Florentinæ, ita quod de vexationibus clarè appareat apud Proviosores Pisane Gabelle.

Cùmque occasione istius Capituli nonnullæ fuerint usque de Anno 1633. desuper ortæ controversiæ, prodit sententia, sive declaratio in formali Judicio contradictorio cum Oratore prænominatæ Lucensis Reipublicæ, in qua per Clarissimam Practicam pronunciatum extitit, *che in virtù de i sudetti Capioli della Lega, e del Lodo sia lecito à detta Republica di Lucca il far' condurre da Pisa à Lucca ogni quantità di Grano, che sia venuto sopra Mare, e non raccolto nelli Stati di S. A. S. senza pagamento di Gabella.*

Verùm licet clara videatur posterior hæc declaratio Judicialis, nihilominus ex quo nuper Respublica Lucensis frumentum quoddam satum, & relictum in Oris Maritimis Status Senarum coemit Liburni ad effectum illud transferendi ad Civitatem Lucanam, iterum suscitari cœpit prætenso ex parte ipsius Reipubl. quod idem frumentum censendum esset immune ab allueta solutione

tionem Gabellæ ; Quamobrem desuper requisitus, quid Juris esse censerem, desiderassem quidem recognoscere Jura, & fundamenta, quibus interetur Respublica Lucensis, ad hoc, ut maturius efformari posset judicium : Sed adhuc, cum nullis *Allegationibus* visis Mihi fuerit injunctum, ut supra, respondere, idcirco opportunum putavi objicere prius verisimilia fundamenta memoratæ Reipublicæ, juxta illud à nostris *II. CC.* adhibitum adagium, *ferro viam aperit, qui per contraria transit*, de quo *Bald. in l. precibus n. 13. C. de impub. & aliis substit. Socinus Senior conf. 150. num. 1. vol. 1. Crot. conf. 150. numero 3. & conf. 164. num. 1. & conf. 258. numero 2. Rota Ianuen. decis. 14. sub n. 113.*

Primo igitur aspectu (dicebam) urgere summo perè videtur ponderatio, quod cum præmissa transactio, seu fœdus, ac respectivè Laudum reputari debeat contractus stricti Juris nullam extensionem admittens, ut in specie transactionis per *Text. in l. sub præ ex. Cod. de transact.* notat *Vvesembec. conf. 15. sub numero 4. vers. transactiones enim, & conf. 76. num. 1. Theodor. OEping. conf. 17. fol. mihi 436. Afflict. decis. 108 num. 2. vers. sed transactio, Rota coram Zarat. decis. 53 num. 35. & coram Cardinali Celso decis. 86. numero 1 & in Mediolanen. Pensionis 22. Junii 1682. §. fin. coram R. P. D. Ursino, & in terminis Laudi Ruin. conf. 116. num. 6. lib. 4. Surd. conf. 133. num. 14. Rota decis. 145. num. 5. par. 5. recent. & decis. 76. num. 13. par. 7. & decis. 328. num. 28. par. 10.* Hinc proinde præmissa exceptio facta de locis non subditis Jurisdictioni Reipublicæ Florentinæ veniat intelligenda respectu tempore contractus, ad eò ut implecti nequeat additamenta superventa, secundum vulgatam regulam *Text. in l. item si fundi, §. huic vicinus, ff. de usufr. l. sed quæ loca, ff. de servit. rust. Prædior. cum concord. per Cyriac. contr. 151. num. 17. & seq. Rota coram Pentinger. decis. 492. num. 15. & decis. 619. num. 1. par. 18.* in quibuslibet enim pactis, stipulationibus, & conventionibus semper inest, ac subintelligitur clausula, *rebus sic stantibus*, ex *Valasc. consult. 58. numero 3. Barbof. axiom. 75. numero 5. Gratian. discept. 96. numero 23. Ciardin. contro. 168. numero 20. cum duob. seqq. plenè Adden. ad decis. 523. ex nu. 5. cum seqq. par. 4. tom. 3. Rota coram Duran. decis. 322. n. 4. & loquens de privilegiis & exemptionibus *Erasin. à Chokier. de Jurisdic. in exempt. tom. 2. par. 2. qu. 69 num. 1.**

Certius autem in præsentis facti specie, quia non solum peragitur de novo additamento, eoque valde considerabili, cum Status Senarum non contineat unam, vel alteram tantummodò Civitatem, aut Locum, sed Dominium, ac dimensionem penè coæqualem antiquo Statui Reipublicæ Florentinæ; verum etiam veluti unitus per illam unionem, quæ dicitur æquè principalis, & de per se stans, non consideratur tanquam accessorium ejusdem Reipublicæ Florentinæ, sed utpotè separatus sub eodem M. Duce perseverat, ac vivit antiquis suis Legibus, Pragmaticis, Consuetudinibus, ut est notorium, & de Jure comprobant *Honded. conf. 12. numero 51. libro 1. Mascard. de general. Statut. interpret. concl. 8. num. 163. Gratian. discept. 9. num. 16.* & est celebris doctrina *Burs. in l. si convenerit, §. si nuda num. 3. ff. de pignor. act.* quam magis ad rem no-

stram communiter sequuntur *Gonzal. ad reg. Cancell. gles. §. 7. num. 119. & seqq. Carleval. de Indic. tom. 1. disput. 2. num. 829. vers. ratio est, Osasc. decis. 22. num. 1. Veta dissert. 5. §. 1. num. 161. Cressp. de Valdaur. observ. 15. num. 44. vers. qua verò Regna, Claper. decis. caus. fiscal. caus. 1. quest. unic. ex num. 13. usque ad fin. Solorzan. de Jur. Ind. tom. 1. lib. 3. cap. 1. num. 47. in fin. vers. quod secus est; Rot. decis. 316. numero 7. cum duob. seqq. par. 9. recent. & decis. 61. sub num. 3. ex vers. minime obstante unionem, usque ad num. 6. par. 15. & decis. 239. num. 2. par. 17. Card. De Luca de feud. disc. 83. num. 10. & 11. eadem Rota in Hispalen. Decimarum de Olivares 25. Februarii 1678. ex §. cum enim, cum pluribus sequent. coram Bourlemont.*

Absque eo, quod obesse possit præmissa declaratio, sive sententia edita de Anno 1633. quæ amplior esse videtur, & comprehendere Status, & Ditiones omnes non amplius Reipublicæ Florentinæ, sed M. Duci subjectas, qualis ad præsens est Senarum Ducatus; Quoniam, singula singulis congruè referendo, venit intelligenda de illis Ditionibus, quæ de tempore initi fœderis, & pronunciati Laudi subiciebantur Reipublicæ Florentinæ, secundum illam reduplicationem personarum, quæ passim tribuitur in Jure, & in specie circa Principem exemplificat *Bart. in l. 3. ff. de Offic. Presid.* ubi de Rege Angliæ, qui etiam est Dux Vascoviæ, *Gratian. discept. 655. ex numero 21. Francés de Eccles. Cathedr. cap. 8. sub num. 396. vers. eo modo, & seq. Frass. de Reg. Patron. Indiar. cap. 61. num. 55. & seqq. & post Rip. respons. 21. num. 6. lib. 1. latè Claper. d. caus. 1. quest. 10 unic. ex n. 20. cum seqq.* ubi de Rege Franciæ, qui in Comitatu Provinciæ non uti Rex, sed uti Comes consideratur, *Rot. d. dec. 316. n. 7. p. 9.* ubi de Rege Hispaniarum respectu Principatus, seu Comitatus Cataloniæ.

Cæterum, his parum pro meo Judicio refragantibus, Rempublicam Lucensem non in casu regulæ absolventis illam à solutione Gabellæ, sed in casu exceptionis omninò versari existimabam; Ultra enim, quod ante omnia reflectendum venit, quod minime adaptatur conclusio de transactione, seu laudo strictè interpretando, cum Respublica Lucensis non contendat de re præjudiciali, & odiosa, videlicet de fugienda solutione Gabellæ, quæ aliàs, circumscripto prædicto fœdere, & laudo, non deberetur, sed potius sagit fœderis, & laudi beneficium ampliare, excludendo respectivè à mentione locorum subditorum Statum Senensem, qui revera talis est: At tamen, quidquid dixerint nonnulli in abstracto, magis communiter receptum est, quod in hoc considerari debeat causa finalis, & mens, ac intentio transigentium, ut bene explicat *Vvesembec. conf. 51. sub n. 57. vers. nam & transactio, Cyriac. contr. 478. ex num. 18. cum plur. seqq. Urceol. de transact. quest. 7. ex nu. 52. usque ad fin. & signanter n. 54. 55. 60. & 61. Carpzov. decis. Saxon. 51. num. 19. egregiè Rota coram Merlino decis. 761. numero 16.* & in puncto ad dignoscendum, de quibus Dominis, & Statibus dispositio aliqua interpretanda veniat, *Rota coram Mant. dec. 59. num. 4. & seqq.* quæ loquitur de Rege Hispaniarum quoad Regnum Neapolitanum.

Applicando autem ad rem, profectò non alia ratione constituta fuit Immunitas Reipublicæ Lucensi,

Lucensi, nisi quia respectu ejus frumenti, & Salis, quæ ab exteris Ditionibus per Mare transferrentur ad Civitatem Lucanam, congruum non erat, quod prædicta Respublica persolveret Gabellam tamquam de rebus per modum meri transitus appellentibus, & tangentibus Ditionem Reipublicæ Florentinæ, quod secus est de frumento, & Sale provenientius ex locis subditis Florentinæ, quo casu benè de Jure subsistit, ut Gabella persolvatur, quemadmodum distinguendo notarunt *Scribentes in l. cætera, §. sed etsi quis, ff. de leg. 1.* benè *l. fern. in rubr. quæ sint Regal. circa fin. Ruin. conf. 112. numero 4. & 5. lib. 5. Boer. decis. 178. numero 12. Montan. de Regal. fol. mihi 68. sub numero 6. vers. ubi Statutum, Farin. in prax. quest. 28. sub numero 69. vers. ex quo Textu, Card. De Luca de Regal. disc. 63. numero 7. & disc. 64. num. 11. Rocca select. disput. Iur. cap. 74. numero 28. & 35. Capic. Laur. decis. 191. ex numero 27. cum seqq. Et de facto adeo verum est, quod ad hanc rationem diversitatis fuit animadversum, ut adhibita fuerit illa cautela inquirendi, seu demonstrandi, quod aliundè, quàm à locis Reipublicæ Florentinæ suppositis, Sal, & frumentum proveniret, sive foret extractum, ut ibi, *ita quod de vehationibus clarè appareat apud Provisores Pisane Gabella.**

Si igitur Respubl. Florentina juxta præmissam Juris distinctionem noluit sibi præjudicium inferre in concedendo Immunitatem quoad Salem, & frumentum extrahendum de locis subditis propriæ Jurisdictioni, nescitur, quare M. Dux, qui in Jura Reipublicæ Florentinæ successit, ut per *Text. in l. 2. §. novissimè, ff. de orig. Iur. & in l. 1. ff. Constu. Princ.* fatetur in his terminis *Port. Imol. consil. 167. numero 40. & 41.* debeat uti Princeps, & Caput Reipublicæ Florentinæ censeari obligatus ad explenda promissa per eandem Rempublicam, & non gaudere illis prærogativis, quibus polleret Respublica Florentina, si perdurasset, Juraque sua pro scæliciori Populorum regimine non transulisset in Principem de tempore, quo Senensis Ducatus à MM. Prædecessoribus fuit acquisitus, contra notissima Jura in *l. cum, qui ades, ff. de usucap. cum concord. apud Barbof. axiom. 74. num. 4.*

Quinimò intrat dilemma inevitabile, quod aut volumus eundem M. Ducem ponderare ut quid distinctum respectum Senensis Ducatus à Dominio Reipublicæ Florentinæ, & in hoc casu ipse procul dubio non tenebitur permittere, quod frumentum extractum à suo diverso Territorio, & Jurisdictione gaudere debeat Immunitate conventa cum Republica Florentina: Aut verò consideramus ipsum uti repræsentantem universa Jura utriusque Status, & tunc cessat omnis dubitatio, quidquid enim *suprà* dictum fuit, quod ubi duo discreta Dominia, sive Principatus distincti, & separati uniuntur sub eodem Rege, vel Principe per unionem æquè principalem, adhuc duo corpora, & membra distincta reputentur, extraneos à præsentis thesæ percutit effectus, præmissa siquidem intrat distinctio, seu reflexio, quoties peragatur de inquirendo, utrum unus Principatus alteri unitus illi subiacet, seu potius, velut independens, ac de per se stans, proprijs legibus regulari debeat, & in defectu propriarum legum adiri Jus Communene potius, quàm Statuta, & leges alterius Principatus, seu Dominij,

cum similibus; non autem id concernit, aut tangit interesse Principis utriusque Dominij, illius namquè respectu hujusmodi distinctio non applicatur, ut benè ex doctrina *Vitalin in Clementina Archiepiscopo numero 44. de privil. & ex prædicta decis. Mant. 59.* cum alijs, sub hac distinctione firmavit *Card. De Luca de Benef. disc. 29. ex numero 14. & 15.* ubi signanter refert exemplum M. Ducis quoad Statum Senarum, eumque latè prosequitur *alier Carol. Anton. De Luca de plural. hom. legal. cap. 60. ex numero 5. cum seqq.* eademque distinctio recepta dignoscitur in Episcopo duorum Episcopatum, seu duarum Dioceseum, ut licet illæ quoad interesse, & prærogativas singularum inter se habeantur pro separatis, tamen quoad Episcopum habentur pro una Diocesi, ut latè comprobatur *Gratian. d. discept. 655. ex numero 5. cum seqq. & numero 33. cum seqq. & num. 40. Carol. Anton. De Luca d. cap. 60. numero 6. & plenius in cap. 50. numero 9. ubi refert in idem Garz. de Benef. par. 5. cap. 1. 708. Cavalier. dec. 418. numero 3. Rot. decis. 106. numero 6. par. 11. Card. De Luca ad Cons. Trid. lib. 14. disc. 7. numero 6. & disc. 8 numero 9.*

At (subjungebam) quando hæc per umbram aliquam pati possent difficultatem, corrui omnis ansa dubitandi, perspecta sententia lata, ut præmissimus in contradictorio Judicio cum Oratore Reipublicæ Lucen. de Anno 1633. Quoniam non ampliùs dictum fuit, & *fit extractum de Locis non subditis Jurisdictioni Reipublicæ Florentinæ, sed, non raccolto nelli Stati di S. A. S.* cumque ex hac declaratione procul dubio emergat comprehensio Statuum, non simplicium Locorum, idque habito respectu ad Magnum Ducem indefinitè, non venit ulterius examinandum, an Dominia sint unita accessorie, vel æque principaliter, ut ex *Ruin. Mastrill. & Rot. coram Mant. d. decis. 59.* respondit *eadem Rot. d. decis. 316. numero 1. & seqq. par. 9. rec.* stante præsertim regula, quod hujusmodi additamenta non possunt diverso Jure censeari, ex *Mart. de Jurisd. par. 1. cap. 26. num. 114. & seq. Mager. de Advoc. Armat. cap. 11. ex num. 167 usque ad 170.*

Et si ad inducendam observantiam interpretativam cujuscumque dispositionis ambigue superabundat unicus etiam actus, ut præcise dixit *Rot. in d. decis. 59. numero 12. coram Mant. & d. decis. 316. numero 14. & 15. par. 9. & in eisdem terminis coram Royas decis. 279. numero 3. & seqq. & generaliter in Foroliviens. Appaltus 12. Februar. 1680. §. Verum cessare, coram Card. Matthæio;* Quotò faciliùs hoc ipsum concludere oportet, quando versamur in sententia, & sic in observantia judiciali, quæ nedum fecit transitum in rem judicatam, fecitque etiam idcirco ex notorijs de albo nigrum, remque claram, & manifestam, ad *Rot. coram Priol. decis. 414. numero 5. & seqq.* Verum etiam fuit acceptata, & consequenter habet vim novæ transactionis, & pacti, ut tradit *Felin. in cap. significavit numero 11. de for. compet. Marchesan. de Commis. par. 3. §. 4. numero 104. fol. mihi 151. Io. Ant. Ab Eccles. obser. 27. numero 23. par. 1. Thomat. decis. 50. numero 108. & seq. Rot. decis. 46. numero 4. par. 1. rec. & in fortioribus etiam peragatur de laudo, vel sententia nulla, prosequuntur per *glos. communiter approbatam in l. 2. verb. non fuit, C. comm. utriusque Iudic.**

Coraf. in repet. l. admonendi numero 47. ff. de Jurejur. Menoch. conf. 1. num. 270. Surd. conf. 398. num. 26. & decis. 52. num. 22. & alij frequenter.

Atque ex his parum relevat præmissa ab initio regula, quod verba referri debeant ad tempus contractus, quodque semper inesse consueatur clausula *rebus in eodem statu permanentibus*, quodque demum intelligatur eadem sententia prolata cum M. Duce tanquam cum Principe, & Capite Reipublicæ Florentinæ: Omnes enim hæc ponderationes substulit prænomina sententia, quæ, ut præmissimus, non loquitur de Locis, sed de Statibus, quæ sicuti conveniunt eidem M. Duci uti Principi utriusque, aliorumque Statuum, ita repugnant restrictioni ad unam potius, quam alteram repræsentationem, & figuram; Advertendo signanter, quod hæc quæstio de diversitate Statuum, eorumque unionis, præmaxime dependet à destinatione, & animo ipsius Principis, ut per *Text. in l. si cui ades ff. de leg. 3.* admittit *Card. De Luca de Jurisd. disc. 8. sub numero 7. vers. ad effectum*, & consonat *Capic. Galeot. per eum laudatus contr. 22. numero 25. & 26. 29 lib. 1. ubi quod unio sola voluntate Domini mutatur*, quodque attenditur ultima consuetudo: Ac propterea cum & Status Senarum, sicuti cæteræ Civitates subditæ Dominio Florentino, & MM. Ducibus, vocetur ad sonum Tubæ in festo, & solemnitate S. Joannis Baptista, ut apposite notavit *Magon. decis. Flor. 60. sub numero 12. vers. accedit*, & M. Dux sententiam reportaverit comprehensivam omnium Statuum illius Jurisdictioni, & non Reipublicæ Florentinæ subditorum, cessat omnis disputatio, sive eadem sententia per viam observantia, sive per viam pacis recipiatur, ut *suprà*.

Et nihilominus si stricte foret dispungendum, an conventio inita cum Republica Florentina, ejusque Jura translata in M. Ducem debeant restringi ad loca subdita de tempore contractus, vel potius comprehendere loca subdita etiam futura, haberemus in terminis theoreticam *In. Andree in addit. ad Specul. tit. de Tregu. & pac.* quam secutus est *Castr. in l. qui adificium in fin. ff. de servit. urban. Præd. Alex. conf. 178. numero 14. lib. 2.* quos refert, & sequitur *Menoch. conf. 97. num. 142.* & post eum *Mager. de Advoc. Armat. d. cap. 11. numero 182.* videlicet quod pax facta pro se; & Subditis comprehendit etiam Subditos futuros, maxime (ut subnectit explicando *Baldum idem Menoch.*) quando non agitur de obligatione, prout hic, inducenda, sed potius de non ampliando beneficio exemptionis in oppositum prætenso; Et quemadmodum certe Respublica Lucensis, ac jure merito prætenderet, quod M. Dux observet fœdus contractum cum Republica Florentina circa pacem, & alia in eodem fœdere, & laudo, ut opinio, contenta, ideoque quod augmentum debeat esse ejusdem naturæ, cujus est principale, maxime ob publicum bonum tranquillitatis, & securitatis, ut egregie ratiocinatur, & distinguit *Laderch. conf. 20. num. 10. nescitur*, quare nolit in hac parte Statum Senensem recognoscere pro Statu comprehenso in prædicto fœdere, & laudo.

Eoque fortius, quia potius præmissa regula derivans ex subintellecta clausula *rebus sic stantibus*, retorqueretur adversus Rempubliam Lucensem; quia cum ad servandum fœdus, & beneficium

exemptionis tantummodò Magnus Dux obstruatur tanquam Successor in Juribus Reipublicæ Florentinæ, valuillet dicere, nolo amplius circa hujusmodi Capitulum in fœdere persistere, & permittere, quod ex meo Statu extrahantur, & ad meum Statum transferantur, & postmodum exeant ad commodum extraneorum Sal, & frumentum, cum prædictum Capitulum obligaret *rebus in eodem statu permanentibus*, ut in simili post *Corr. in conf. 60. ad fin. vol. 1. Add ad d. decis. 52. num. 58. par. 4. tom. 3. & prius sub num. 9. & 10. ubi adducit illud Senecæ, tunc fidem fallam, nunc inconstantiæ crimen audiam, si cum eadem omnia sint promittente me, non præstitero promissum.*

Denique & quis ignorat, quod præfata regula *de rebus sic stantibus* non procedit in his, quæ de eorum regulari natura habere se valent ad augmentum, & diminutionem, ex *Ruin. conf. 79. in princ. ante numero 1. lib. 1. Pancrol. conf. 157. num. 13. Costa de fact. scient. & ignor. cent. 1. dist. 80. sub numero 16. vers. rursus non procedit, Osaf. decis. 91. numero 17. Rot. decis. 179. n. 3. coram Seraph.* Immodò sicuti, quoties Respublica Lucensis iuræ Jurisdictioni submisisset, & incorporasset alia loca, seu Status, valeret prætendere, quod prædictum beneficium ad eundem novum Statum peractum extenderetur, ut in specie immunitatis à solutione Gabellæ concessæ, seu conventæ cum aliquo Comitatu tradiderunt *Gemin. & Rip. quos Fab. de Anna conf. 61. num. 22. & 23. Bursat. conf. 16. sub num. 77. §. Nec prædictis, vers. prout & extenditur, Mager. de Advoc. Armat. d. capite 11. num. 171. cum 2. sequenti. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 14. num. 120. & seq. Guidopap. decis. 489. per 106. Francisc. Marc. decis. 425. sub num. 7. vers. sed pro contraria, & seq. Osafsch. dec. 136. num. 1.* Ita pati debet, quod sub exceptione, & prout de Jure aliàs contingeret, remaneat Status Senarum successivè peractus in persona M. Ducis; omnis enim dispositio, quæ per tractum temporis potest afferre commodum, & incommodum, augmentum, & diminutionem, trahitur ad futura, ut pluribus Juribus laudatis comprobatur *Canill. Medic. conf. 51. num. 31. & 32.*

MELEVITANA FIDEJUSSIONIS

PRO JO. BAPTISTA VELLA, ET ALIIS,

CVM COMMUNI ÆRARIO SACRÆ
RELIGIONIS HIEROSOLYMITANÆ.

ARGUMENTUM.

Agitur plenè de natura fidejussionis, quando sit restringenda, vel amplianda, & quando quis censetur fidejussisse pro aliquo tanquam Privato, vel existente in aliqua Dignitate. Fidejussio inita favore unius, an profit alteri habenti interesse; Et alia plura de fidejussore alicujus Capserii, vel Administratoris, cui, & quomodo teneatur reddere rationem: Bona, & Merces Fiscales an sint immunes à Vectigalibus;

Et

Et de reduplicatione personarum M. Magistri Meliten. ad interpretationem Indulti super contributione Cleri illius Insulæ.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Fidejussio restricta ad unam rem, titulum, vel causam, non potest extendi, & num. 9. & 25.*
- 3 *Officii ratione quando quis dicatur actum exercuisse, vel potius nomine privato, distingue, & n. 4.*
- 5 *Verba universalis etiam in fidejussione non recipiunt restrictionem.*
- 6 *Militis Hierosolymitani quot modis debitores remanere possint Ararii ad finem capacitatis, vel incapacitatis Commendarum.*
- 7 *In Fidejussione materia præmaximè attenditur verisimilis intentio Partium.*
- 8 *Fidejussio data ad commodum unius persona non extenditur ad aliam.*
- 9 *Fidejussio strictissimè debet interpretari, & n. 25.*
- 10 *Fidejussio non prodest non nominato, etiamsi habeat interesse.*
Exemplum de hærede putativo, qui si sibi stipuletur, non prodest vero hæredi, ibid.
- 11 *De indulto concesso M. Magistro Melitensi super contributione Cleri in reparationem Civitatis Vallette.*
- 12 *In M. Magistro Religionis Hierosolymitana quanam detur reduplicatio personarum ratione Principatus Insula Meliten.*
- 13 *Intitulatio, & retentio librorum si sit diversa, arguit diversitatem negotiationis, seu Societatis.*
- 14 *Domini, & Superioris figuram facere non potest, qui contribuit tanquam Subditus.*
- 15 *Gabella non solvitur per Principem, seu locatorem ejusdem Gabella.*
Amplia in Mercibus, que vehuntur ad Fiscum, num. 16.
- 17 *Ratio administrationis debet eis solum reddi, quorum res fuerunt administrata.*
- 18 *Fidejussor opponere potest exceptionem cedendarum.*
- 19 *Præponens, & substituens quando teneatur de facto Præpositi, & substituti.*
- 20 *Præpositus ad certum genus negotiationis, vel Artis non obligat Præponentem ultra illam negotiationem, vel Artem.*
- 21 *Præponens, vel Dominus non potest agere contra fidejussores sui Caspærii, vel Administratoris, nisi patiatur damnum ex illius culpa.*
- 22 *Fidejussor publici Officialis est potius relevator indemnitate, quam fidejussor.*
- 23 *Pro Fidejussore in dubio est pronunciandum.*
- 24 *Fidejussione verba ubi sunt clara, non est querendum de alia intentione Partium, & n. 25.*
- 26 *Administrator Universitatis conveniri potest à singulis de Universitate.*

DISCURSUS XXI.

1 CUM ad normam illius Apostolici Indulti, de quo signanter occasione recursus habiti ex parte Cleri Melevitani ad Congregationem Immunitatis latè, & punctualiter agit Card. De Luca in Theatr. lib. 14. Miscell. Eccles. disc. 4. deputandi essent per M. Magistrum, & Prælatum, Inquisitorem ejusdem Insulæ cum assistentia Juratorum, & Deputatorum Civitatis, & reliquæ In-

sula unus, vel plures, qui in particulari libro adnotarent quidquid ratione Gabellæ exsolvi, & respectivè obtineri contingeret, donec conflata remaneret integralis summa scutorum 100. mil. unicè destinata pro constructione Fortalitii, seu Munimentorum ejusdem Civitatis vulgò *Vallette, & Victoriosa*; atque idcirco extiterint peculiare Cives præelecti in Exactores ipsius Taxæ, seu Gabellæ, istique pecunias exinde retractas deponi, & asservari mandaverit penès illum Equitem, qui titulum, & Officium Conservatoris Conventualis Ararii Religionis pro tempore exercebat: casus præbuit, quod subeunte hujusmodi munus Commendatario Gerlanda, is adversa valetudine impellente coactus fuit à prædicta Insula recedere. Verùm quia non adhuc ipse calculos gestæ administrationis, seu Conservatoris dispunxerat, oportuit, quod pro securitate reddendæ rationis idem Commendatarius exhiberet fidejussores, qui cum sub hac præcisâ formula sese obstrinxerint, *Pro D. Commendatario Fr. Aloysio Gerlanda Conservatore Conventuali, ejusque precibus erga DD. Procuratores Communis Ararii S.R.H. de eis solvendo totam illam pecuniarum summam, in qua fortasse datis computis de administratione per eundem D. Gerlandam Conservatorem, ut supra, facta apparuerit verus debitor, fidejusserunt, & se obligarunt DD. Io. Baptistæ Vella, & Franciscus Dorel.* Exorta proinde est dubitatio, utrum præfati fidejussores vigore hujus obligationis teneantur nedum pro reliquatu veræ, & propriæ Administrationis Conservatoris jam per ipsos in gravi summa exburcato, sed etiam pro pecuniis, ut supra, à memorata Gabella provenientibus, & ad manus ejusdem Gerlandæ perventis.

Difficultatem non levem excitare videbatur adversus fidejussores non minus verba fidejussione superius recensita, quàm nimia verisimilitudo intentionis stipulantium; Quatenus enim pertinet ad verba, utique (dicebam) constar, quod obligatio fidejussorum coarctata est ad administrationem gestam per Gerlandam uti Conservatorem Conventualem Religionis; Sed punctus stat, utrum præfatas pecunias ipse receperit tanquam Conservator, quia nisi ex hac persona Conservatoris pecunias, de quibus agitur, recepisset, indubitatum foret, fidejussores ad solutionem urgeri non posse, ex passim canonizata propositione, quod fidejussio restricta ad unam rem, titulum, vel causam, ad aliam diversam, & separatam extendi nequit, ex plenè cumulatis per *Mant. de tacit. lib. 16. tit. 14. num. 4. & 5. Donda. consult. 44. num. 3. Contr. discept. 2. nu. 1. & 13. Rodoer. ad De Marin. cap. 139. num. 6. lib. 1. Noguerol. alleg. 15. num. 13. Maur. de fidejuss. par. 2. princ. sect. 5. cap. 2. ex numero 34. cum seqq. Rauden. decis. Pisan. 4. num. 156. cum seqq. latissimè Salgad. in labyr. par. 1. cap. 9. num. 76. & seqq. Rota coram Bich. decis. 646. num. 12. & 13. & decis. 161. num. 5. par. 14. & coram Peuting. decis. 157. num. 1. & 2. & in Bonontien. Censur. 1. Decembris 1681. §. Quo verò ad secundam, confirmata 16. Martii 1682. §. 2. ooram Card. Matthæio, & in Eugubina Pecuniaria 28. Januar. 1686. sub §. Neque obstat, coram R.P.D. Benincasa.*

At quod hujusmodi pecunias susceperit uti Conservator, satis apparere dignoscitur, ex quo

3 nulla facta mentione, aut habita consideratione ejus privati nominis, & personæ conventum generaliter extitit, pecunias deponi apud Conservatorem Conventualem, ibi, & in manibus Conservatoris Conventualis d. Sacra R. H. Quomobrem locum sibi vindicare videtur conclusio, seu distinctio quotidie recepta, & practicata, quod ad perferendum, an aliquod minus fuerit junctum alicui uti privatae personæ, vel tamquam an tali Dignitate constituto, perpendi solet, an Commissio sonet sub expressione nominis proprii, vel potius sub denominatione Dignitatis, quia quemadmodum, inspecta prima parte distinctionis, actus tribuitur illi particulari personæ uti privato, ita è converso in secunda actus censetur gestus cum ea persona tanquam illa Dignitate existente, ex ijs, quæ sub hac distinctione uno ore prænotarunt Canonista in cap. quoniam de Off. Deleg. & præcipue Ab ibidem n. 8. & glos. in verbo substitutus, Sanchez de Matr. lib. 8. disp. 27. numer. 6. vers. quando autem, De Rosa de Exec. lit. Apost. p. 2. cap. 7. m. 38. & seqq. Carol. Ant. De Luca, ad Gratian. discept. 92. num. 13. cum alijs proximè recensendis

4 Idque adeò verè, ac de plano emicare videtur in casu nostro, quod non solum non extitit concessa hujusmodi Depositaria Gerlandæ privato nomine, & tamquam Equiti Commendatario de Gerlanda, quinimò nec ab ipso incepit munus istius Depositariæ, sed longè priùs constat illud exercuisse antecedentes Conservatores Conventuales, quod est præcipuum signum, & argumentum, non fuisse habitum respectum ad particularitatem personæ, sed ad obtinentem pro tempore saltem Dignitatem, ut egregiè præmissæ distinctionis effectum deducendo prosequuntur abundè congesti apud Augustin. Barbof. in d. cap. quoniam num. 1. & 2. & in tract. de Canon. & Dignit. cap. 3. num. 11. Petr. Barbof. in l. quia tale sub numer. 41. & num. 78. & 80. ff. sol. matr. Sanchez. de Matr. d. lib. 8. disp. 27. num. 7. & seqq. Garz. de Benef. par. 6. cap. 2. num. 29. & seqq. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 68. num. 21. Rosa de Execut. de par. 2. cap. 7. numero 37. & 46. Gratian. decis. March. 157. numer. 5. Sperell. decis. 1. num. 13. & 14. & decis. 166. numer. 1.

5 Absque eo, quod propterea relevare posse videantur ea, quæ motivantur in facto, nimirum, quod cum admodum varia, & difformis existat administratio Conservatoris Aerarij Religionis ab illa istius Depositariæ, diversique sint modi, & solemnitates, quæ observantur tam in annotatione pecuniæ ex utraque causa receptæ, quam in consignatione ejusdem pecuniæ, quam denique in redditione rationis, ex quibus idcirco inferri queat, diversam quoque esse administrationem, quam gessit Gerlanda uti verus Conservator Conventualis, & uti simplex Depositarius hujus pecuniæ ab ipsa taxa, seu locatione; Quoniam semper congruere videtur eadem responsio, quod scilicet, etsi omnia ista sint vera, & indubitata, adhuc fidejussio cantat de administratione gesta per Gerlandam uti Conservatorem Conventualem, idèdque si pecuniæ, de quibus est questio, fuerunt ab ipso receptæ, & administratæ, non tamquam à Commendatario de Gerlanda, sed tamquam à Conservatore, fidejussio hunc quoque casum veluti in littera comprehensum amplecti-

tur, ut ad rem Bald. conf. 170. in princ. lib. 4. Noquerol. alleg. 16. sub num. 20. cum seqq. Randen. d. decis. 4. ex num. 158. cum seqq. Rot. decis. 246. num. 3. par. 6. rei.

6 Potissimè verò reflectendo, quod, retento hujusmodi intellectu, non admodum frustratoria, inutilis, & otiosa remanet coarctatio fidejussionis ad gesta per eundem Commendatarium uti conservatorem Conventualem; poterat enim idem Commendatarius esse debitor Aerarij, ad cujus favorem inita fuit fidejussio, ex alijs titulis privati, de quibus videre est apud Rot. decis. 149. & decis. 186. par. 5. rec. & decis. 26. & decis. 116. par. 7. & coram Bich. decis. 238. & decis. 123. & 326. par. 18. & in Melezitana Commende 27. Junij 1642. S. E contra, coram Ghislerio, occasione disceptandi, an, & quale debitum erga Aerarium impediat capacitatem atsequendi Commendas, aliaque officia Religionis: Undè bene huic diversæ, & privatae speciei convenire, & famulari videtur præfata restrictiva in illis verbis, uti Conservatorem &c.

7 Adstipulatur denique verisimilis intentio stipulationem; Cùm enim superiores haud facile permittissent ejusdem Commendatarij discessum ab Insula antequàm juxta Evangelicum præceptum reddidisset rationem villicationis suæ, profectò verisimile non est, quod iidem Superiores concessissent discedendi libertatem, nisi cavisset de omnibus administratis, quæ mediate, vel immediate feriebant interesse eorundem Superiorum: Et e converso sicuti fidejussores non dubitarunt insequi fidem Gerlandæ quoad majus periculum gravioris administrationis, uti etiam manifestavit experientia, ita neque renuissent in gratiam ejus personæ & liberi discessus levius subire discrimen; In hac namque materia vehementer urget, & operatur verisimilis Partium intentio, teste Mant. de tacit. lib. 16. tit. 14. num. 30. & seqq. De Marin. resol. Jur. lib. 1. cap. 137. num. 23. & 24. Fontanell. decis. 472. num. 21. cum duob. seqq. Card. De Luca de Crdit. disc. 91. num. 4. Rota coram Gregor. decis. 554. num. 7. & coram Coccin. decis. 1815. n. 12. & in Romana Fidejussionis 24. Maij 1660. coram Verospio.

8 Cæterum, licet hæc primo aspectu maximam vim facere viderentur, favore fidejussorum respondendum censui sub uno, eoque (pro meo judicio) nimium valido fundamento, quod nempe, admittendo, quod cura, & administratio hujus Depositariæ commissa fuerit Gerlandæ uti Conservatori, quodque in hac parte verba fidejussionis casum hunc possent comprehendere, non tamen illa amplectuntur, seu adaptantur personæ, cujus favore præstita fuit fidejussio, quia solum duntaxat, erga DD. Procuratores communis Aerarij prædicte Sac. Religionis, de eis solvendo, &c. unde hoc posito (subdebam) ad hoc, ut inita promissio fidejussores obstringat, nilatenus sufficit, quod pro tali persona quomodocumque intellecta fidejussio celebretur, sed de necesse, ac copulative requiritur, quod præstita appareat ad favorem illius, qui perturbare, & convenire satagit fidejussores, ex clara, & prorsus pacifica Scribentium sententia, quod fidejussio data ad commodum unius personæ nunquam extenditur ad aliam, etiam ex eadem causa, ut bene Rota coram Priol. decis. 139. num. 4. & 5. Add. ad Pamphil.

phil. decis. 694. num. 12. & concordant Valenzuel. conf. 9. num. 28. lib. Hering. de fidejuss. cap. 20. §. 10. numero 45. Cyriac. contr. 101. numero 25. Rocc. respons. 62. num. 6. lib. 2. Caren. resol. 90. num. 3. Capic. Latr. consult. 49. sub num. 8. vers. fidejussio enim, Rota coram Bisc. decis. 5. sub num. 27. & punctualiter in terminis Depositariae in d. Bononien. Censur. 12. Decembris 1681. d. §. Quo verò cum seq. confirmata 16. Martij 1682. dicto §. 2. coram Cardinali Mattheio.

Et sanè natura fidejussionis, tamquam præfere-
9 mens speciem donationis regulariter non præsu-
mendæ, adeò scrupulosæ, delicata existit, ut non
solum rigidam, & arctam exposcat interpretationem,
ad latè congesta per *Maur. de fidejuss. sect. 3. cap. 5. num. 18. & 30. & sect. 5. cap. 2. num. 1. 2. & 3. Gob. consult. 81. num. 10. & seqq. Mut. decis. 100. n. 9. & seqq. Mastri. decis. 182. num. 12. & seqq. Rot. coram Dunozett. lun. decis. 225. num. 7. & 9. & decis. 156. numero 7. & 10. par. 5. & decis. 369. num. 6. par. 16. & in Romana Pecuniaria 19. Maij 1635. sub §. primo coram Card. Punziolo, cum alijs per Add. ad Panphil. d. decis. 694. num. 10.* Verum adeò
10 absolutum principium existimatur, quod etiam
minimè spectetur alterius non nominati interesse,
ut si aliquis hæreditatis possessor tamquam
putativus hæres nomine hæreditario stipuletur
fidejussionem, illa non profit vero postmodum
detecto hæredi, ut post *glos. Angel. Bart. & Imol. in l. ares à debitore. ff. de fidejuss. & in l. si hæres pecuniam, in verb. ipse admittetur in fine, vers. vel verius, ff. ad Trebell. Rocc. d. respons. 62. nu. 4. lib. 2.*

Applicando autem ad rem, dubitari nequit,
quod Ærarium, cujus nomine fidejussionem sti-
pulat sunt illius Procuratores, nullum haberet
11 creditum in vim controversæ Depositariæ contra
Gerlandam, cum Apostolicum Indultum pro
impositione Taxæ, seu Gabellæ concessum non
fuerit ad impinguandum Ærarium Religionis,
sed ut pecuniæ retrahendæ implicarentur pro
excitandis aggeribus, & propugnaculis adversus
Barborum, & infidelium machinationes, & impe-
tus, quodque magis est, eadem Apostolica con-
cessio noscitur impartita Magno Magistro, non
12 uti Supremo Religionis Prælato, sed uti Principi
totius Insulæ, sedundum eam duplicationem per-
sonarum, quam in puncto eorumdem Indultorum
consideravit *Card. De Luca d. disc. 4. nu. 1. & 2. in Miscell. lib. 14. eoque relato Carol. Ant. De Luca de pluralit. homin. legal. cap. 81. num. 1. & per tot. ubi in fin. promeritas laudes in præsentem M. Magistrum effundit.*

Quamobrem hic optimè recurrunt, & appli-
cantur observationes in facto animadversæ, nempe
quod Ærarium Religionis nihil commune habet
13 cum hac Depositaria, tam ex diversâ intitu-
lacione, & retentione librorum, quam in propo-
sito pro inducenda diversitate Tabulæ Nummulariæ
cum similibus perpendere consueverunt post
Bart. in l. si patrius num. 6. C. comm. utriusque Indic. Alex. consil. 132. num. 9. & seqq. lib. 5. Menoch. præf. 57. numero 13. lib. 3. Mant. de tacit. lib. 6. tit. 26. numero 9. & 10. Rot. decisio. 23. numero 5. par. 14. recent. Tum ex varietate Superiorum, & modo extrahendi, & expendendi pecunias utriusque; Tum & fortiùs attemptata natura deputacionis, quæ respectu Conservatoriæ Conventualis poenit à Magno Magistro, ejusque

Consilio, ista verò pendet ab Exactoribus, &
Deputatis; ac deniquè, quia impossibile est præ-
14 supponere, quod Ærarium gerat figuram Domini,
vel Creditoris, dum & ipsum uti cæteri de In-
sula, & Civitate litteraliter in Indultis super hac
præcisa contributione gravatur, quando nemo
non scit, quod, ne detur actio, & passio in eodem
subjecto, si creditum, & contributio pertinuisset
15 ad Ærarium, bona Principis uti Principis, ejus-
que Camerae, & Ærarium fuissent exempta eadem
contributione, ex notissimis Juribus collectis apud
Boer. decis. 213. Schrader. de feud. par. 6. cap. 6. n. 124. Actolin. resol. 32. nu. 63. Capic. Latr. consult. 157. nu. 49. & 50. & 54. Card. De Luca de Regal. disc. 45. n. 4. & de Mercibus. quæ traducuntur ad Fiscum,
16 *Ruin. conf. 89. sub n. 5. vers. præterea lib. 1. Surd. conf. 239. n. 8. Rosenthal. de feud. cap. 5. concl. 47. n. 4. Bonden. collect. 19. nu. 85. lib. 1.*

Crescit evidentiâ, quia cum hujusmodi depu-
tatio administratoris pecuniarum à Taxa deri-
vantium, ex tenore eorumdem Indultorum fieri
deberet insimul à Prælato Inquirentore cum assi-
stentia Juratorum Civitatis, & Insulæ, hoc non
solum arguit burfæ, & interesse ipsius Religionis
difformitatem, sed quod creditum, & Jus exi-
17 gendi rationes ad eosdem pertinet deputantes, &
quorum res fuerunt administratæ, ut in puncto
post *Decian. Menoch. Facchin. & alios Franc. Palm. consult. 47. num. 7. & 8. & concordat Rota decis. 331. n. 5. par. 16. rec. Vudè dato per discursum, quod fidejussores solvere forent parati eidem Ærario, certum est, quod ipsum nullas potest cedere ac-
tiones, quas non habet erga Gerlandam, ejus-
que hæreditatem sicque ad repellendum idem Æ-
18 rarium obstaret etiam exceptio cedendarum, de
qua in specie fidejussionis latè *Olea de cess. Jur. tit. 5. questio. 2. numero 26. Merlin. de pignor. lib. 4. questio. 72. numero 1. & sequen. Rot. decis. 373. numer. 83. par. 4. rec. & decis. 330. numero 14. par. 17. cum reliquis suprâ adductis in Disc. 16. num. 6. & generaliter Grass. de except. exc. 10. ex num. 13. cum plur. seqq. eadem Rota decis. 90. num. 4. par. 14. rec. & decis. 46. n. 10. post. Merlin. de pignor.**

Exemplo res fit manifestior, quoniàm si præ-
dictum Ærarium aliquod Jus foveret exigendi
rationes à Commendatario tamquam ejus Mi-
nistro, vel debitore, necesse quoque foret præ-
supponere, quod ipsum Ærarium tenetur erga
Universitatem, & singulos, qui solverunt, tam-
19 quam damnificatos ex facto, & culpa Institoris,
& Præpositi ab eadem Religione præelecti, ad
firmata in similibus terminis Tabulæ Neapolitanæ
per *Giurb. decis. 88. num. 9. & in fin. & generali. er-
lunt Text. præclari in l. si Institor ff. si cert. pet. &
§. Institoria, Instit. quod cum eo, Add. ad. Magon. decis. Lucen. 2. lit. C. Afflic. decis. 82. num. 4. Gra-
tian discept. 677. num. 23. & seqq. Rot. decis. 379. nu-
mero 1. par. 4. divers. & decis. 233. numer. 1. coram
Ludovis. & decis. 452. nu. 2. p. 4. rec. & coram Du-
noz. lun. decis. 459. num. 6. & tamen certò certius,
& benè responderetur, quod Religio, seu Æra-
rium ad hanc depositariam minimè illum præ-
legerit, undè subintrat propositio, quod Insti-
20 tor deputatus ad aliquod Officium, seu Negocia-
tionem non obligat Præponentes ultra ralem Ne-
gociationem, vel Officium, juxta *Text. in l. 1. §. non autem, & in l. cuicumque §. non tamen omne, ff. Instit. act. Cephal. conf. 362. num. 27. Vermigliol. conf.**

conf. 420. num. 11. Caill. pract. obser. lib. 2. obser. 21. numero 6. & 7. Cavale. de Brach. Reg. par. 5. numer. 154. Satjad. in Labyrinth. par. 1. cap. 9. nu. 83. Marsf. consulti. 418. numer. 3. cum duob. seqq. & consulti. 419. numero 11. Ac propterea nequeunt stare compatibiliter, quod Ærarium non foret obligatum pro Commendatario, quem non præposuit huic Depositariæ, quodque valeat expetere rationem ab ipso; quinimò intantum indulgetur ista potestas vexandi fidejussores, in quantum idem Ærarium pateretur jacturam ex culpa sui Administratoris, ut in individuo, seu simillimo casu Casperij Mortis Pietatis de U. be, hoc, & non alio freta fundamentis respondit *Rota coram Rich. d. decis. 646. ex num. 18. vers. sed quoad primum*, & in eadem *Causa Card. De Luca lib. 7. tit. de Tutor. disc. 15. num. 12. & 13.* & est regulare, quod ob hanc rationem fidejussor Officialis penes Publicum non censetur simplex fidejussor, sed tantummodò relevator indemnitate, ad *Bar. in l. 3. §. fin. ff. de admn. rer. ad Civit. pertin. Romin. Sen. conf. 448. n. 11. lib. 3. Ger. Spin. conf. 39. num. 12. quos refert, & sequitur Andreol. contr. 21. num. 1. & præter hos Parlador. lib. 2. rer. quotid. cap. fin. par. 4. §. 7. numer. 5. Guttier. de Jur. un. confirm. par. 1. cap. 23. numer. 23.*

Et his nihil etiam refragatur objecta verisimilitudo intentionis Partium; Quia, præterquam non intentio Religionis stipulantis, sed fidejussorum promittentium venit indaganda, itaut in dubio debeat illorum favore responderi, ut ait *Honed. conf. 50. num. 31. lib. 1. Hering. de fidejuss. cap. 27. numero 2. & seqq. Sadarin. respons. 57. numero 38. Magon. decis. Florent. 57. num. 61. Contr. d. discept. 2. sub num. 13. Fontanell. decis. 536. numero 23. & 24.* Adhuc Religio, & Procuratores Ærarij curarunt quidem reportare cautionem pro eisdem Ærarij indemnitate, quæ, ut præmissimus, versatur circa administrationem Conservatoriæ Conventualis; verùm hæc separata Depositaria nullatenus, attinebat ad ipsum Ærarium, sed ad Superintendentes Fabricæ, ejusque Commissarios, proindeque cessabat motivum, & interesse expostulandi nomine Ærarij cautionem: & nihilominus in omnem casum frustrâ meditamur contrahentium intentionem, dum verba fidejussionis apertissimè diriguntur erga Procuratores Ærarij, cum promissione eis tantum resolvendi, illam quantitatem, in quaratione Conservatoriæ verus debitor Gerlanda reperiretur; Verba namquè fidejussionis extorqueri nequeunt ultra consensum proprium fidejussoris, & ultra ea, quæ litteraliter promisit per solemnem stipulationem, ad *Text. in l. qui ultra, & in l. blanditus, C. de Fidejuss. Marsf. in rubr. de fidejuss. num. 92. Franch. eodem tract. cap. 5. num. 31. vers. stipulatio autem, & num. 32. Paitell. Iun. annot. 3. num. 19. Bonden. collect. 15. numer. 22. lib. 1. Patia. Nep. alleg. 123. num. 1. Card. De Luca de Credit. disc. 91. num. 2. egregiè *Rot. coram Pcuting. d. decis. 157. numero 1. & 2. & decisio. 29. numero 9 par. 9. rec. cum cæteris supra laudatis num. 2. & 9.**

Solumque per modum dubitandi ambigi valet, an ipsum Ærarium convenire queat fidejussores pro illa quantitate, quam tamquam suppositum isti contributioni ad morem cæterorum Civium, & Incolarum de proprio solvisse contigerit; quia posito, juxta ab initio motivata, quod

Gerlanda fuerit assecutus hujusmodi administrationem uti Conservator, non abs re videtur, quod Ærarium, quod sibi studuit præcavere mediante fidejussione de gestis à Gerlanda uti Conservatore, possit ratione proprii interesse repetere, & exigere rationem pro ea proportionabili quantitate, quam exbursasse in hanc causam legitimè apparuerit, secundum ea, quæ lato calamo ad favorem singulorum de Universitate pro perquirendaratione ab Administratore ipsius Universitatis decisa leguntur apud *Modern. Vargas decis. Arragon. 37. per 101.*

FLORENTINA FIDEJUSSIONIS

PRO PINIS,

CVM FISCO.

ARGUMENTUM.

Fidejussio, & obligatio inita pro Appaltore, vel alio, non tenet, si emanavit cum præsupposito erroneo durantis adhuc alterius fidejussionis, de qua postea appareret liberatio; Et plurâ de errore in primò actu inficiente omnes subsequentes, tam in confessione, quam in obligationibus, & alijs dispositionibus: ignorantia in proprio facto quando admittatur.

SVM MARIVM.

- 1 Facili series.
- 2 Exitus Causæ.
- 3 Confessio emissâ sub aliquo supposito erroneo, quantumvis fuerit geminata, ac pluries repetita, non nocet, sed potest revocari, num. 4. & 5. ac numero 9.
- 6 Dicitio, per ilchè, latine, propter, seu propterea, donat causam finalem dispositionis.
- 7 Fidejussio, vel alia qualibet obligatio corrumpit, stante erroneitate, vel falsitate suppositi, & n. 8.
- 9 Error sicuti facit corrumpere confessionem, ita confessio proveniens ab errore cadere facit obligationem.
- 10 Error, vel falsitas confessionis impedit processum executivum.
- 11 Liberatio à debito ubi est clara, non admittitur alia questio voluntatis.
- 12 Error confessionis, & obligationis superlativè probatur, quando per instrumentum docetur, rem aliter se habere.
- 13 Error, & ignorantia in facto proprio non admittuntur.
- 14 Declara, si agatur de lucro assequendo, secus si de damno evitando, num. 14.
- Et quid operetur clausula, sciens non teneri, sed volens, &c. ibidem sub d. num. 14.
- 15 Confessio etsi fuerit ab Iudice, presente Parte, acceptata, non nocet, confitio de errore.
- 16 Veritas non immutatur per nostrum affirmare, vel negare.
- Hinc nulla clausula, vel acceptatio potest eidem veritati præjudicare, num. 17.
- 18 Dotem constituens, & credens se teneri, non obligatur, si ejus credulitas detegatur erronea.
- 19 Errantis nullus est consensus.

Amplia

Amplia, quod hec regula nullam habet in Iure limitationem, ibidem.

20 *Condictio in debiti datur solventi per errorem.*

Amplia, et si solutio facta fuerit in vim precedentis erroneæ confessionis ipsius debiti, num. 21.

DISCURSUS XXII.

1 **C**um Petrus de Pinis à fideiussione, quam ciniverat usque de Anno 1630. pro Dominico Cosio Quæsturam quamdam, sive Officium Camerlengatus exercente, liberationem susceptæ obligationis obtinisset de Anno 1640. successivè eventit, quod de Anno 1645. præfatus Dominicus novos præstitit fideiussores, videlicet Bartholomæum Cosium, & Laurentium Guentinum; cumque in actu, quo prædicti novi fideiussores Cosius, & Guentinus ad stipulationem Provisoris, seu Majoris Officialis fideiussoriam obligationem subivere, legerentur hæc præcisa verba, *e questa Mallevadoria fecero insolidum fra di loro, & ancora Piero Pini, Andrea di Francesco, &c. primi Mallevadori, per il che obligorno, renunziorno, e giurorno, present li detti Piero Pini, Andrea, &c. quali asserirno essere Mallevadori del detto Domenico Cosi per la sua amministrazione di Camerlingato, e consentirno nel presente atto, contentandosi d'havere Conmallevadori li detti Bartolomeo Cosi, e Lorenzo Guentini alla presenza, &c.*

Præsupponens idcirco ex præmissis idem Petrus de Pinis, quod ejus fideiussio perduraret, successivè cum alijs Confidejssoribus uti talis intervenit nonnullis actibus, & signanter quando pro dissolvendo ære contracto per Dominicum ratione memorati Officij Quæstoratus, distracta fuerunt habita fide de pretio nonnulla mobilia, ac Merces ad ipsum Dominicum attinentes, necnon etiam quando actum fuit de eodem Dominico excarcerando, in eis etenim actibus apparet, memoratum Petrum in figura fideiussoris consensum interposuisse, quodque magis est, agnoscendo debitum istud fideiussorium, institit pro quadam reductione, seu compositione, curavitque, quod ejus filij sese ad mensuram obligarent præstationem.

2 **V**erùm, defuncto Petro, illius filij sedulius acta de præterito gesta rimantes, adverterunt, quod cum Petrus eorum Genitor extitisset de Anno, ut supra, 1640. liberatus ab antecedenti fideiussione, non nisi per errorem, & ex falsa causa gessit actus subsequentes, perperam scilicet opinando, quod pristina ejus fideiussio adhuc continuaret. Quamobrem cum per viam conditionis indebiti solum vellent repetere, & respectivè obtinere declaratoriam insubsistentiæ eorum obligationis, respondi, ut inferius, cum aliquo sensu Veritatis, quæ non potuit Maturius erui, cum de Causa amplius actum non audiverim, nec Mihi fuerint communicata Fisci fundamenta, sive Informationes.

Antequam propius descendamus ad examen, utrum prædicta verba, seu species obligationis emissæ in præsentia Petri de Pinis prodierint cum falso præsupposito præcedentis obligationis, & an propterea eadem promissio, seu confessio haberi debeat tamquam nulla, & inefficax, opportunum videtur ad tollendos unico verbo omnes supra relatos actus successivè gestos præmittere

propositionem incontrovertibilem, quod ubi idem actus de anno 1645. detegatur erroneus, & insubsistens, reliqui subsequentes, veluti ab eadem infecta radice provenientes, in nulla mentur haberi consideratione, sicuti uno ore in his terminis docuerunt relari per *Cravet. conf. 151. numero 32. Ruin. conf. 10. sub numero 18. vers. non obstat, quod retractari non possit lib. 3. Valenzuel. conf. 27. numero 13. & conf. 90. numero 100. Mascard. de probat. concl. 378. num. 2. & 3. Cost. in prax. convent. par. 1. numero 181. & seq. Gratian. discept. 501. num. 5. Cyriac. contr. 35. num. 16 & 17. Gait de Credit. cap. 2. tit. 8. num. 2633. & seqq. Mans. consult. 178. nu. 11. ubi ampliat, etiam agatur de confessionibus geminatis, & repetitis obligationibus, egregiè etiam *Thomae. decis. 50. nu. 438. cum seqq. & signanter num. 440. Rota decis. 245. num. 11 & 12. par. 17. recent. & prius decis. 192. nu. 21. coram Bich.* ubi quod pluralitas scripturarum subsequentium non excludit errorem, qui dedit causam omnibus actibus successivis.*

3 **P**erstringendo itaque cardinem difficultatis, punctus stat in inquirendo, an reverà memorata species promissionis, sive etiam effectiva obligatio provenerit de Anno 1645. ex erronea credulitate, ob quam Petrus opinaretur, se adhuc perante teneri, itaut tunc nullo pacto intellexerit novam superinducere obligationem, seu fideiussionem, sed eam præsuppositam dumtaxat confirmare veterem tamquam præexistentem, & consentire novis fideiussoribus; Et in hoc parùm noscitur hæsitandum, dum post illa verba, *e anco-ro Pietro Pini, &c. adjungitur, primi Mallevadori, per il che obligorno, &c. & paulò post, quali asserirno essere Mallevadori*: Ex his namque verbis liquido patet, quod nihil prorsus egerunt de novo, sed potius procedentes cum credulitate antecedentis obligatorie fideiussionis, *consentirno nel presente atto, contentandosi di havere Conmallevadori li detti Bartolomeo, &c. præcipuè inspecta illa dictione, per il che, latinè propter, seu propterea, immediatè apposita post ea, primi Mallevadori, quia cum eadem dictio denotet causam finalem dispositionis, propter quam quis movetur ad aliquid agendum, ex doctrina *Bari in l. prima C. de senent. qua pro eo, Alberic. in Dictionar. verb. propterea, Rolan. conf. 15. numer. 5. lib. 2. Honned. conf. 79. numero 18. lib. 2. Gratian. decis. Marchia 60. numero 1. & 2. ibique Scepp. in observ. ex numer. 6. usque ad fin. Rota coram Coccin decis. 1471. numero 46. & sequen.* De plano sequitur, quod si ex mox comprobandis, verum non erat, quod ipse Petrus foret nedum primus, sed nullo etiam modo fideiussor, hujusmodi actus, & quælibet obligatio exinde promanans ex erroneitate, & falsitate præsuppositi manifestissimè collabescat, ut benè per *Text. in l. cum putarem ff. famil. ercisc. & in l. si post divisionem C. de Jur. & fact. ignor. & cum Dec. conf. 600. per. tot. respondit in specie obligationis initæ sub præsupposito subsistentiæ primæ obligationis *Rot. decis. 373. n. 3. & 4. coram Duran. quam in nostris terminis collaudat Mans. d. consult. 178. sub n. 24. & comprobat Gratian. d. discept. 501. n. 9. & fermè in individuo alterius qui se obligaverat pro Cancellario, seu Officiali Civitatis *Palin. Nepos alleg. 57. n. 2. vers. sed ex hac cum plur. seqq. & generaliter *Rot. decis. 479. numer. 5. coram Pentinger. apud quem ceteri cumulantur.*****

Eoque

Equè clarius veritas hæc elucefcit ponderando, quod nulla intervenit ftipulatio Majoris officialis pro acceptanda hac fidejuffione tamquam nova & ex integro Petri de Pinis, ac deniquè jungendo præmiſſa alia verba, *quali afferirone d'effere Mallevadori*; Tantum enim abeft, quod ex tunc per umbram prædictus Petrus cogitaverit fidejufforiam obligationem inire, quin potius per verba respicientia tempus, & factum præteritum simpliciter confellus eft jam reperiri, & effe fidejuffor, undè pariformiter fi tale fuppoſitum corruat, confellio remanebit erronea, & per
9 confequens licuti error confellionem infringit, ita confellio cadere facit obligationem ipſi inhærentem, ut proſequitur *Valenzuel. d. conf. 27. n. 10. & ſeq. Manſ. d. confult. 178. numer. 10. pleniffimè Bonden. colluct. 7. num. 70. & ſeq. lib. 1. l. atm. Nepos d. alleg. 57. ex num. 3. uſque ad 11. & relato Sabell. var. reſol. cap. 52. n. 5. & ſeqq. Modern. Angel. de Confell. lib. 3. queſt. 20. n. 54.*

Tantæque exiſtit efficacix error confellionis, ut fi eidem confellioni ſuperaccedat obligatio jurata, & cum munimine Guarentigix, vel alterius remedij executivi roborata, conſtituto de prædicto errore, & falſitate cauſæ, quælibet retardetur, & impediatur executio, ut per *Zacch. de oblig. Camer. queſt. 17. nu. 148. Poſth. reſol. civ. 69. num. 41. & reſol. 126. num. 3. Gutier. de Juram. conf. m. p. r. 1. cap. 40. num. 28. & 29. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. d. diſcept. 501. num. 14. in fin. cum alijs fuſè congeſtis per *Bonden. d. colluct. 27. num. 76. Palm. d. alleg. 57. num. 5. ubi ſuperaddit plenè firmata per Rot. decif. 43. aliàs 44. num. 4. & ſeqq. & ſignanter num. 6. par. 11. reſ. & concordat eadem Rot. coram Dumoz. decif. 985. nu. 1. 2. & 3. & coram Rembold. decif. 246. num. 8. & decif. 192. nu. 1. coram Bich.**

Quod autem erronea, & prorsus falſa foret aſſertio, & præſuppoſitum, quod Petrus de Pinis eſſet fidejuffor, lucide pateſcit ex judiciali Decreto edito de anno 1640. in quo ſtante ſubrogatione alterius fidejufforis litteris cubitalibus remanſit liberatus idem Petrus à præcedenti fidejuffione; ideoque niſi oſtendatur, quod tempore intermedio aliam obligationem aſſumpſerit, exoptari nequit uberior comprobatio; non enim,
11 ut cum *vulg. Text. in l. ille, aut ille, §. cum in verbis ff. de leg. 3. proſequitur Manſ. d. confult. 178. numer. 36. admittitur quæſtio voluntatis, ubi verba ſunt aperta, & manifeſta, & numer. 37. adjungit *Surd. conf. 80. num. 38. dicentem, quod ubi apparet certa liberationis probatio, non eſt conjecturis agendum; & generaliter, quod error confellionis, & reſpectivè obligationis ſuperlativè remaneat juſtificatus, quando ex publico documento, prout hic, edocetur, rem aliter ſe habere, quàm fuit expreſſum, & ſuppoſitum, notarunt communiter cum *Bart. in l. ſed eſt me putem num. 2. ff. de condiſt. indeb. Burſar. conf. 339. num. 24. *Surd. conf. 37. num. 6. & conf. 202. num. 13. & cum *Neg. ſunt. & Vapp. agens de aſſertione emiſſa in contractu Angel. de Confell. d. lib. 3. queſtio 20. num. 45. Poſth. d. reſol. 126. num. 2. Palm. d. alleg. 57. num. 9. & 10. Bonden. d. colluct. 27. num. 75. lib. 1. ubi plures coacervat *decifiones, quibus addi poteſt *Rot. coram Dumoz. d. decif. 985. num. 6. & coram Panphil. decif. 454. numero 12. & decif. 60. numero 20. par. te 19.*******

Neque his ullatenus adverſari valet, quod
13 agatur de facto proprio, circa quod ignorantia adedè redditur inverſimilis, & improbabilis, ut excuſari non poſſit, ad *Text. in l. quanquam 7. ff. ad Velleian. ibi, quia facti non poſſunt ignoracionem præſumere, juncta gloſſ. in verbo non poſſunt*; Quidquid enim fit de hac concluſione, quoties tractaretur de capellendo aliquod lucrum; attamen
14 quando error deducitur ad effectum ſe tuendi ab imminenti damno, etiam in facto proprio errorem deduci poſſe, illumque excuſare, *Text. eſt in d. l. ſed eſt me putem, ff. de condiſt. indeb. *Surd. d. conf. 202. num. 11. & 12. Valenzuel. d. conf. 27. num. 19. cum duob. ſeqq. Gratian. d. diſcept. 501. num. 6. Barboſ. axiom. 82. num. 4. Manſ. d. confult. 178. ex numero 20. cum ſeqq. ubi alios enumerat, *Angel. d. lib. 3. de Confell. queſt. 20. num. 53. verſ. eademque, & num. 74. verſ. ſi verò, Rot. decif. 514. num. 18. coram *occin. Et idcirco ad hoc, ut fidejuffor in noſtris terminis allegare non poſſit errorem, & ignorantiam, requiritur clauſula *ſciens non teneri, ſed volens &c. ut poſt *Maur. de fidejuff. par. 2. ſect. 8. cap. 46. per 101. tradit Sabell. in ſumm. diverſ. tract. tom. 2. litt. F. §. 13. num. 10. verſ. quod non obligetur.******

Minuſque opponatur, quod confellio hæc, & reſpectivè obligatio fuerit per Superiorem Officialem acceptata; repetita etenim reflexione ſuperius inſinuata, quod non fuit per Superiorem aliqua nova fidejuffio ſtipulata, quatenus attinet ad ſimplicem acceptationem ejuſdem confellionis, notorii Juris eſt, quod errore poſtmodum; ut in præſenti, detecto, locus eſt revocationi ejuſdem confellionis, illaque non debet ab
15 Judice attendi, quamvis Parte præſente facta, & acceptata, ut per *Parif. conf. ult. num. 33. vol. 1. Borgonin. decif. 28. num. 11. lib. 5. Cyriac. contr. 546. numero 120. & ſequent. Angel. de Confell. d. libro 3. queſt. 20. num. 97. cum reliquis copioſè per *Manſ. d. confult. 178. num. 13. & num. 14. ubi cum *Becc. ampliat etiamſi in ejus expreſſione fuiſſet renunciatum conditioni indebiti, & priùs *ſub num. 12. ubi cum *Valenzuel. & Gratian. pariformiter ampliat etiamſi ſcienter, & ex certa ſcientia confellio obligationis emanaverit.*****

Et ratio, ut omnes animadvertunt, eſt evidens, & manifeſta, quoniam cum per noſtrum affirmare, vel negare veritas immutari non poſſit, ad *Text. in l. aſſumpcio ff. ad Municip. & in l. illicitas §. veritas ff. de Offic. Præſid. Gaſt. de credit. d. cap. 2. tit. 8. num. 2635. Palm. Nep. d. alleg. 57. num. 8. Intrigliol. decif. 6. nu. 21. Hinc proinde confellio, quando eſt erronea, quacumque clauſula, & qualibet acceptatione noſcatur roborata, nuſquam poteſt evidentix rei, & veritati præjudicare, ut latè comprobatur *Palm. d. alleg. 57. ex num. 6 cum 4. ſeqq. Card. De Luca de Dot. 18 diſc. 156. num. 29. ubi de eo, qui conſtituit doctem credens ſe teneri, quod ubi ejus credulitas erronea detegatur, venit ei ſuccurrendum, ex
19 eo, quod errantis nullus eſt conſenſus, per *Text. in l. nihil conſenſus §. nil, ff. de regul. Jur. ubi cum *Dec. notat hanc regulam nullam habere limitationem, quod & ſequendo eundem *Dec. & Cagnol. dixerunt *Surd. d. conf. 202. ſub num. 10. Poſth. reſol. 129. num. 11. & 12. Balthaſſ. Klammer. in promptuar. Jur. tit. 46. §. 6. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. d. diſcept. 501. in prinç. Rot. coram Gregor.******

Gregor. de is. 177. n. 5. & decis. 251. sub nu. 7. par. 6. rec. & decis. 26. sub num. 9. par. 15

Cumque, ex haculque firmatis, palam emergat nullitas, seu deficientia obligationis in futurum, pari ratione solutæ præstationes videntur restituendæ, ex solito beneficio conditionis indebiti, vel sine causâ, cum quo succurritur ei, qui per errorem solvit, ut ait *L. C. in d. l. sed et sine putem ff. de condit. indeb. Grat. discept. 324. numero 21. & seqq. & d. discept. 501. numero 1. & seqq. Posth. d. resol. 126. num. 5. Mans. d. consult. 178. num. 18.* qui loquatur in terminis solutionis factæ mediante antecedenti confessione, quæ deinceps iudicata fuit fallax, & erronea.

JANUEN. INCENDII

PRO MAGISTRATU SANITATIS,

CVM NONNULLIS MERCATORIBVS.

ARGUMENTUM.

Præponens, vel substituens quando teneatur de facto Præpositi, vel substituti: De differentia inter privatos Præponentes, & Magistratum ex necessitate sui Officij, & sine sui utilitate eligentem; quid, si deliquerit filius, vel famulus Præpositi, Mandans, vel consentiens, rem consignari, quando obstringatur actione mandari: Interesse, quod solvitur Monti Pietatis, vel merces pro Lazaretis Maritimis, an sit vera merces, & interesse; Et aliqua de mora ad effectum periculi, & peremptionis rei.

SVM MARIVM.

- 1 Enarratio Facti.
- 2 Resolutio Causæ.
- 3 Præponens, si bonum non præposuit, tenetur de facto, & culpa Præpositi.
Declarat, conclusionem procedere in privatis Præponentibus ad propriam utilitatem, secus in Magistratu publico, & de ratione, num. 4. & 5.
- 6 Officium proprium, & publicum nemini debet esse damnosum.
- 7 Officialis substituens ex causa necessaria non tenetur de culpa substitui, sictra fraudem, & negligentiam elegerit, & substituerit.
- 8 Prærex, aut alius Superior, si adhibuit diligentiam in electione Ministrorum, non tenetur pro eorum excessibus.
- 9 Lucas de Penn. in l. Agentes num. 10. vers. vel dic melius, C. de præpos. agent. in reb. & c. lib. 12. refertur, & declaratur.
- 10 Officialis si in Officio, quod debet exercere per se ipsum, alium substituerit, tenetur, licet substituerit de Principis licentia.
Sed hoc non convenit supremo Magistratui, qui nec valet, nec debet Officium illud per se administrare, num. 11.
- 12 An Eligens, vel substituens personam communiter reputatam idoneam, pro ea teneatur.
Exemplum datur in Castellano alium substituente ad custodiam Arcis, num. 13.

- 14 Electio, & substitutio facta presumitur in dubio de persona idonea.
- 15 Diligentia persona substituta aliâ comprobata, tollit presumptionem culpa in novo eligente, vel approbante.
- 16 Incendium, vel damnum si processerit ex facto familia, filij, vel servi, an Paterfamilias, vel Dominus teneatur.
- 17 Præpositus; vel substitutus si non deliquit in Officio sibi commissio, sed extra illud, Præponens non tenetur.
- 18 Magistratus, vel alius mandans consignari rem tali persone, vel Custodi, quando obligetur actione mandati.
- 19 Licentia, & mandatum in quo differant.
- 20 Licentia, seu consensus non debet damnum afferre concedenti.
- 21 Mandatum exaratum in gratiam Mandatarij non debet nocere Mandanti.
- 22 Custos mercedem, vel salarium recipiens pro Custodia, quando teneatur de damno, & periculo rei custoditæ.
- 23 Solutio, vel Vestigial, quod solvitur à Mercatoribus pro Lazareto, non potest nuncupari merces, vel salarium, & de ratione.
- 24 Interesse, quod solvitur Monti Pietatis, an sit verè interesse, vel potius restauratio dispendij.
- 25 Mora nocet moroso in casu peremptionis, & periculi ipsius rei.
- 26 Fidejussio sive legalis, sive conventionalis, transacto tempore expirat.

DISCURSUS XXIII.

1 CVM juxtâ illam laudabilem consuetudinem, quam ferè omnes Civitates ad Oras Maris expositæ pro tuenda publica valetudine præficere solent, fuerit propè Urbem Januensem constructum quoddam ædificium vulgò *Lazarettum*, in quo Merces ab Exteris Provincijs transfretantes per aliquod temporis intervallum expurgandæ custodiuntur; hinc Magistratus ille, qui peculiare regimen sanitatis administrat, Custodem quemdam, seu Commissarium deputaverat ad effectum, ut istæ Merces plerumq; infectionis suspitione laborantes custodiret, & expurgeret, posteaque recepta quadam ttributione, seu taxa illarum Dominis restitueret: Cumque perspecta majore rabie & infectionis suspitione, quandoque requireretur explicita permissio, licentiaque ipsius Magistratus in scriptis, ut hujusmodi Merces magis suspectæ à præfato Custode recipi valerent expurgandæ, casus præbuit, quod adventis ad præfatam Civitatem nonnullis Mercibus, iisdemque de licentia prædicti Magistratus repositis in Lazaretto, earum Domini neglexerunt intra spatium octo dierum peculiariter ad ipsas Merces recuperandas præscriptum asportare, & interea ob socordiam, seu culpam cujusdam filii memorati Custodis vehemens erupit incendium, à quo non tantum præfatæ Merces, sed etiam non modica pars ipsius ædificij, seu Lazaretti remansit absorpta; Quamobrem super hujusmodi casu constructo processu per Magistratum adversus Commissarium, in istius contumaciam prodijt sententia condemnans eum dem Commissarium in quamdam penam pecuniariam, & ulterius ad refectionem damni passi per

H. Magistratum,

Magistratum, aliosque Particulares, qui propria-
rum Mercium jacturam toleraverant.

Verùm quia Commissarius, ejusque etiam fi-
dejussores agniti fuerunt minùs idonei ad hujus-
ce damni reparationem, idcirco Particulares
Domini nonnullarum ex prædictis mercibus exu-
stis detorserunt actionem contra Magistratum,
prætendentes, quod ille in subsidium ad refusio-
nem passæ jactura obstringeretur, sed Ego super
hujusmodi prætensionis fundamento, & subsistentia
requisitus, absolutè, & in sensu illius Veritatis,
quæ Mihi videtur, censui, inanem esse actionem,
& proinde Magistratum ab indebita vexatione li-
berandum, & ita audivi postmodum fuisse judica-
rum.

Triplici enim gladio (dicebam) sed inutiliter
pertrantant hujusmodi Particulares superare Ma-
gistratum; quatenùs enim pertinet ad primum fun-
damentum in præpositione istius Custodis facta per
Magistratum, indè opinantes, quod ipse teneatur
de damno per eundem Custodè illato, quasi verò
ipsi Magistratui sit imputandum, si non præposuit
Virum bonum, & diligentem, ad *Text. in l. sed & ff. de
Pupillus 11. §. de quo palàm, ff. de institor. act. & l. 1. §.
non autem post in d. ibi, Imputaturum sibi, cur talem
præposuerit, ff. de exercitor. act.* cum alijs, de quibus
infra Disc. 29. nu. 2. & seqq. Motivum illud de facili
collabescit, quoniam Jura ista, & quotquot alia
possunt coacervari in oppositum, percutiunt Pri-
vatos, qui alicui Negocio, vel Officio eorum mu-
neri principaliter incumbenti, vel ad propriam
pertinenti utilitatem præponunt homines, qui
successivè deteguntur culposi: omnis enim æqui-
tas, & Juris ratio suadet, ut iidem Præponentes,
& alteri propriam Provinciam demandantes, vel
illius ope commodum, & Incurum recipientes, re-
maneant ex ejus facto, vel culpa obligati: Sed
in præsentì versamur extra difficultatem, agi-
mus enim de Magistratu, qui per se ipsum ne-
quibat vile hoc ministerium exercere, solique
publicæ salutis, & tranquillitati incumbens de-
putavit inferiores Ministros; Idcircoque isti li-
cet sint deputati, & electi à Magistratu, non ta-
men dicuntur ejus substituti, sed existunt princi-
pales in exercitio illius administrationis; Magi-
stratus enim, qui eos deputat, non est Dominus
Officij, quod gerit, sed temporalis Administrator,
& deputationem Ministrorum inferiorum non facit
nomine proprio, & ad sui ipsius commodita-
tem, sed nomine Officij, & ad commodum
Officij, quod de sui natura requirit ministe-
rium talium personarum, prout per hæc verba
optime distinguendo animadvertit *Rovit. decis. 79.
numero 26. vers. quod quidem*, & propterea præfata
Jura ad præsentem casum minime applicari, pro-
sequitur *Cas. de Afflict. controv. jur. cap. 45. num. 8. &
seqq.* & signanter *num. 12. & 13.*

Et sane præsupposita hac evidenti necessitate
depurandi hosce Custodes, nimis durum, & irra-
tionabile foret prætere, quod hujusmodi Ma-
gistratus ad solum bonum publicum protendeas
deberet in proprio Officio damnificari, contra
dispositionem *Text. in l. si servus communis, §. quod
verò, ff. de furtis, ibi, multò tamen æquius esse, ne-
mini Officium suum, quod ejus, cum quo contra-
xit, non etiam sui commodi causa suscepit, dam-
nosum esse, cum concordantibus recensitis per
Bobadill. de Politic. lib. 3. cap. 8. numero 63. & 68.*

& lib. 5. cap. 7. numero 109. *Vela dissert. 39. nume-
ro 20. & 50. & in individuo Cas. de Afflict. d. con-
trov. 45. numero 12. & 13.* & in fortioribus de quo-
cumque Officiali substituente ex causa necessaria,
quod ubi nulla fraus, vel negligentia in electio-
ne intercessit, nullatenùs de defectibus, & cul-
pis substituti teneatur, originaliter docuit *Luc.
de Pern. in l. Agentes numer. 10. vers. vel dic melius,
C. de præposito agente in rebus lib. 12. Paris. de findi
cat. in verbo Substitutus cap. An substituens numero 2.
vers. In quo tamen, Berari. in specul. Visit. cap. 25. nu-
mero 81. Rovit. d. decis. 79. numer. 2. Regens Constant.
in l. nullus ex num. 59. C. de Decurion. lib. 10. Rodier.
in addit. ad De Marin. cap. 3. num. 6. & 7. ubi tradit,
ita fuisse plures definitum, cum alijs *infra* recensiti-
tis d. *Disc. 29. num. 10.**

Atque hinc adversùs illos, qui frequenter, ut
moris est, concuruntur de excessibus Officia-
lium à Catholico Rege transmissorum ad Indias,
perbelle occurrit *Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 1. lib.
3. cap. 6. ex numer. 106. usque ad fin.* firmando, quod
ubi superior publicani principaliter respiciens
utilitatem creat, prout hic, præmissa discussione,
ac humanis adhibitis diligentijs Ministros subal-
ternos, de nulla valet culpa redargui, si postmo-
dum isti deputati culposi evadant, vel scelesti.
Diximus, quod memorata Theorica *Luc. de
Pen.* aliorumque Sequacium in longe fortiori-
bus terminis procedit; nam regulariter ea quæstio,
quæ passim habetur disceptata apud *Scribentes*,
utrum scilicet Officialis substituens per speciem
legalis fidejussoris obligetur ob culpam substituti,
originem desumit ex *Text. in l. nullus 60. C.
de Decurion. lib. 10.* quod nempe debente regu-
lariter Officiali susceptum Officium exercere per
se ipsum, quoties absque aliqua Principis permis-
sione, vel etiam cum illa deveniret ad substitu-
tionem, in hisce terminis remaneat obstrictus,
ex quo vel illicitum actum celebravit, vel eti-
am in casu licito substitutio ad proprium leva-
men, & commodum protendebat, & hi sunt ca-
sus, quos longa serie recensendo explicat, & illu-
strat *Giurb. in conf. 36. per tot. Vermiglio. apud. Fa-
rinac. lib. 3. conf. 231. Rodier. ad De Marin. d. 3. Ami-
cangel. de Offic. quæst. 5. & 7. Rovit. d. decis. 79. Rot.
apud Gregor. decis. 233. & coram Card. Outhobon.
decis. 142. Card. De Luca in tract. de Offic. venal.
cap. 19. per tot.*

At quod ipse Supremus Magistratus princi-
pem immediatè representans, nec valens, nec de-
bens mechanicum istud ministerium per se ipsum
explere, valeat condemnari, videtur prætensio
prorsùs intolerabilis; idiptum enim praticare
quotidiè oporteret adversùs Principes, qui creant
Officiales tam Belli, quàm Pacis, & tamen nus-
quam audivimus hoc excogitari.

Istaque pro meo judicio superabundant; Sed
adhuc insequendo terminos cujuslibet substi-
tutionis, & nominationis factæ per habentem
potestatem substituendi, & nominandi, versa-
mur extra ansam dubitandi, siquidem Conclusio
illa, quod substituens teneatur, solemnem pati-
tur limitatioem, quoties mala electio referri
nequit ad culpam eligentis, alioquin si probum
& communiter reputatum idoneum elegit, non
debet eligenti nocere factum substituti, atque
ita definit *Glos. notabilis in cap. ad hoc, de
Offic. Archidiacon. Bald. in l. 3. §. ex hoc edito*
sub

sub numero 2. vers. sed si isti erant homines bone fame, ff. Naut. Caupon. & conf. 222. numero 1. & per 101. lib. 2. Paris. conf. 156. num. 21. & seqq. lib. 4. Cephal. conf. 362. num. 31. Vermigliol. conf. 420. numero 10. Regens Constant. in d. l. 60. C. de Decurion. lib. 10. ex numer. 62. cum seqq. ubi dat exemplum Castellani, qui ad Castri custodiam alium
 13 substituit, qui de tempore commissæ Custodiæ diligens, & sufficiens reputabatur, & ita ait fuisse iudicatum in Curia Romana, Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 65. numero 11 Farin. in prax. quest. 24. numero 61. Thefaur. l. un. lib. 1. quest. 62. num. 12. Munnoz de ratioc. cap. 19. num. 52. Boer. decis. 217. numero 9. Ambrosin. decis. Perus. 48. numer. 30. Rodoer. ad De Marin. d. cap. 3. numero 9. & 10. Casar de Afflict. d. contr. 45. nu. 21. Capon. discept. 161. num. 82. Mansf. scribens in hac eadem causa consti. 418. num. 6. bum 2. seqq. Rot. coram Seraphin. decis. 527. numer. 1. & coram Ludovif. d. decis. 233. num. 5.

Applicando autem ad rem, quod huiusmodi probitas, diligentia, & vigilantia concurrerent
 14 in prædicto commissario, de Jure regulariter præsumitur ad plenè cum nulata per Noguerol. allegat. 2. nu. 120. Renden. collucl. 21. nu. 28. & seqq. lib. 1. & ante eum Menoch. lib. 6. præsumpt. 77 nu. 3. Adden. ad Gregor. d. cis. 278. n. 14. Rot. coram Buratt. decis. 484. nu. 1. & seqq. & coram Royas decis. 189. nu. 12. & decis. 111. n. 9. par. 17.

Eoque facilius, quia Commissarius non fuit per hodiernum Magistratum nuperrimè creatus, & eiectus, sed pluries, ac pluries exitit in Officio confirmatus ratione rectæ, & laudabilis illius administrationis; Ideoque huiusmodi diligentia, & solertia semel comprobata quamcumque culpæ præsumptionem eliminat, ad ea, quæ in subiecta materia habentur per Iason. in l. sed & si quis, §. questum numer. 41. in fin. ff. si quis caut. Crammatic. conf. crimin. 22. num. 12. Gabriel. conf. 159. num. 5. lib. 1. Bursat. conf. 59. num. 7. Menoch. de arbit. cas. 390. nu. 19. Ursill. ad Afflict. decis. 57. num. 3. Vin. decis. 132. num. 3. & 4. Panimoll. decis. 55. annot. 2. num. 7. Card. De Luca lib. 4. de Locat. disc. 7. num. 8.

Cæterùm & hæc quodammodò adducuntur ex abundantia; Ista namquè locum sibi fortè vindicarent, quoties appareret, quod incendium foret excitatum ex culpa ipsiusmet Commissarij: sed cum juxta processum contumacialem illud exarserit ex culpa vel socordia ejus filix, cessare profectò videtur omnis amaritudo, nam Magistratus non præposuit hanc fœminam, sed illius Patrem; undè quidquid sit, an ipse Commissarius validè fuerit condemnatus ex facto filix, secundum
 16 ea, quæ disputantur apud Pegaf. resol. foren. cap. 3. num. 225. & seqq. Pacion. de locat. cap. 30. ex num. 20. cum plurib. seqq. Panimoll. d. decis. 55. annot. 2. n. 17. & seqq. cum alijs adductis Sabell. in summ. divers. v. ael. tom. 2. litt. I. §. 10. num. 1. vers. quod incendij.

Iudicatum tamen existit, quòd cum Magistratus, istam filiam non præposuerit Custodiæ Lazaretti, nequit imputari culpæ ejusdem Magistratus incendium ab ea causatum, aliàs enim oporteret, quod ipse Magistratus contra omnem rationem, & praxim Orbis universi quotidie inquireret de diligentia Familiæ consanguineorum Commissarij, immò etiam de personis, quæ cum

17 illo consuetudinem haberent: undè satis esse, quod non deliquerit ipse commissarius in Officio, ad quod erat deputatus, receptissima apud omnes est distinctio Bartoli in l. 1. §. Familia numer. 1. & seqq. ff. de Publican. Salicet. in l. que fortuitis num. 7. C. de pignor. act. Vermigliol. d. conf. 420. nu. 11. Andr. Rauchbar. par. 2. quest. 10. numero 60. Berart. in specul. Visit. d. cap. 25. numero 79. apud quos innumeri Concordantes, & in durioribus Anan. conf. 71. post numero 2. Maçon. decis. Florent. 111. numer. 32. Farinac. conf. 63. ibique Rota in Romana Incendij, seu damnorum, & interesse, quæ prodijt in eadem causa, super qua consuluit Farin.

Sublato itaque primo fundamento, de per se, & ex iisdem sanè principijs conflictantur sequentia: Secundum etenim, quòd Magistratus teneri valeat, ex quo talia mercimonia fuerunt consignata Custodi de ordine ejusdem Magistratus, proindeque iste obligetur actione mandati, per Text. in l. si mandatum, ff. de fidejussor. & in l. si litteras, cum ibi notatis per glos. C. mandati, satis superque sublatum remaneret, ex quo Commissarius, cui dirigebatur mandatum, quantum
 18 in se est, minimè deliquit, aut causavit incendium, quodque nisi ex præmissis obligationem inducit expressa nominatio, & deputatio, multò minus talem operari valet effectum simplex licentia ratione hujus Officij, & ad magis tuendam publicam valetudinem inducta.

Certiùs autem, & præter hæsitationem, quoniàm huiusmodi licentia nusquam denominari potest mandatum, nec applicari valent illius termini ad præsentem hypothèsim, cum sit quædam simplicissima permissio supplicantibus favorabilis, nam aliàs nequirent Particulares eorum Merces
 19 introducere, & expurgare; Ideoque huiusmodi assensus numquam in odium gratosè concedentis interpretari debet, illique detrimentum afferre, ut latè in similibus per Rotam Florent. apud Card. De Luca de Offic. venal. fol. 200. ex nu. 22. cum seqq. & consonant notata per Carleval. de judic. rom. 2. lib. 1. tit. 3. disput. 23. numer. 42. Venturin. conf. 37.
 20 num. 127. immò in terminis etiam mandati, quando illud gratiam Mandatarij concernit, prout hic, Text. est litteralis in l. si remunerandi, §. si tibi mandavero, ff. mandati, cum cæteris per Maggrett. decis. Sicil. 6. post observat. ad Pragmatic. numer. 11. & seqq.

Ejusdemque irrelevantix detegitur tertium, & postremum fundamentum, nempe quod exigente Magistratu quamdam contributionem, seu taxam ab illis Particularibus Mercatoribus, qui eorum Mercimonia expurganda relinquunt in Lazaretto, nascatur exinde illa major custodiendi obligatio, de qua in l. si merces, §. qui columnam,
 22 ff. locati; adeò ut incendium, quantumvis ex levissima culpa subortum, cedere debeat damno, & periculo illius, qui custodiam sub retributione mercedis assumpsit, ex ijs, quæ insequendo prædictum Text. cæterosque concordantes deducuntur per Farinac. in prax. quest. 110. num. 29. Panimoll. dicta decis. 55. annot. 1. nu. 41. Pegaf. d. resol. 3. num. 262. & nu. 281. & seqq.

Siquidem censura præfati Textus, & Autoritates per Farinac. Panimol. & Pegaf. congestæ percutere ad summum valent ipsum Commissarium, qui nuncupari meretur Custos mercenarius;

at nullo modo conveniunt huic Magistratui, qui nec habitu, nec actu tale exercitium, & mercenariam Custodiam profitetur, potiùsque partes Principis, & figuram repræsentat, neque taxa, aut retributio, quæ solvitur pro Custodia à Mercatoribus, in personas de gremio Magistratus dividitur, imò consimile dispendium, quod subeunt Mercatores, inservit pro manutentione dumtaxat ejusdem Lazaretti, absque eo, quod ullum burfale commodum resulteret nedum personis de Magistratu, ut supra, sed nec etiam ipsi Corpori Magistratus, & Officii in genere: sicuti etiam in omnibus ferè Civitatibus praticari videmus respectu illorum Montium, qui Pietatis nuncupantur, quamvis enim isti aliquid super pignoribus custoditis soleant recipere, attamen revera hujusmodi præstatio nullatenus ad lucrum, seu mercedem, sed tantummodo ad restauracionem impendii, quod pro manutentione Ministrorum ejusdem ædificii necessarium est, refertur, juxta animadversa per Scacc. de Camb. §. 1. q. 1. sub num. 443. cum seqq. Card. De Lugo de just. & jur. disput. 25. sect. 10. per tot. Leotara. de usur. quest. 22. num. 33. & seqq. qui laudant in proposito Bullam Leonis X. ac definitionem Concilii Lateranensis, & de qua materia uberius infra tractabitur in Discursu 170.

Corruentibus itaque à primo ad ultimum fundamentis, quæ per prædictos Mercatores suscitata noscuntur, supervacaneum profectò videtur ulterius progredi; Sed nihilominus aliud de per se motivum insurgit, nimirum, quod data etiam, nunquamve pro meo judicio concessa obligatione Magistratus ex persona Commissarii, adhuc expcculiaribus facti circumstantiis illa deficeret, attendita scilicet mora, & negligentia Mercatorum, qui infra tempus à Statuto, vel consuetudine præscriptum omiserunt Merces à Lazaretto asportare; 25 Tanta enim existit vis, & efficacia istius moræ, ut non solum casus incendii, & cujuscumque alterius peremptionis afficiat morosam, qui de cætero minimè subjaceret periculo, ut egregiè probat Text. in l. si pecuniam propè fin. vers. sed ubi accepit, ff. de condict. caus. dat. & præ cæteris adnotavit Abbas in cap. fin. num. 4. de depof. Mancant. c. 111. num. 9. Altogr. conf. 45. num. 9. ltb. 2. Rota coram Gregor. dec. 146. num. 11. & coram Peutingero decif. 99. num. 9. Verùm quoque jure meritò potest opponere Magistratus, quod prætenfa legalis 26 ejus fidejussio, ut supra, transacto tempore demandatæ custodiæ expiraverit, juxta cujuslibet fidejussionis naturam, de qua ad rem nostram De Marin. resol. 126. lib. 1. Paton. de locat. cap. 64. num. 11. & seqq. Rot. decif. 783. coram Merlino & alibi quotidie.

FLORENTINA PECUNIARIA

PRO CAPSERIO MAGONÆ,

CFM MAGONERIIS.

ARGUMENTUM.

Discutitur amplè materia, an Casperius teneatur cognoscere personas, quibus facit solutiones, itaut debeat, vel non relevare Bancum

pro solutionibus factis Creditoribus suppositis, & fictitiis, & quando iusta credulitas eum excuset: Et hac occasione distinguuntur plures casus, in quibus bona fides excuset solventem ad diversos Juris effectus; Et aliqua de Notario, vel Aduario, an teneantur cognoscere personas Contrahentium, vel comparentium: Suppositio personarum a quo sit probanda, & quomodo.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti series.
- 2 Decisio, seu Resolutio Cause.
- 3 Culpa dicitur in eo, qui non servavit solitum praticatum ab ejus Antecessoribus.
- 4 Culpa excluditur, quando quis observavit consuetum.
- 5 In Culpa non est, qui servando consuetum consignavit, vel restituit rem etiam non Domino, sed persona supposita.
- 6 Culpa pro exclusione viget omnis presumpcio.
- 7 Culpa non consideratur in eo, qui credidit persona, cui credebatur Dominus rei, vel pecunie.
Exemplificatur in materia falsorum ordinum, ibidem.
- 8 Scacc. de Commerc. §. 2. glof. 5. n. 341. De Luca ad Franch. dec. 304. n. 7. in quibus terminis loquamur.
- 9 Casperium cognoscere debere singulas personas, quibus minutatim exigue fiant solutiones, est impracticabile, & num. 12.
- 10 Notarius de Jure non tenetur cognoscere Contrahentes, & de ratione.
- 11 Notarium sufficit acquirere notitiam Partium tempore contractus eo modo, quo potest.
- 13 Procurator mandatum præsentans, ac veniens de longinquo, an debeat docere, se esse illum, de quo cautat mandatum, & n. 26.
- 14 Solvens illi, qui litteras interceptas, & se fixxit nominatum in illis litteris, an liberetur.
- 15 Solvens Portatori Chirographi sine expressione nominis, vulgò Pagaro, liberatur.
- 16 De Litteris credentialibus commendatitiis, quando solvens earum vigore liberetur, vel alias habeat obligationem scribentem.
- 17 Solvens vigore Instrumenti, vel litterarum, quæ in se vera sunt, sed Girata sit falsa, utrum liberetur.
Et de cautela recognoscendi in hoc proposito Characterem, ibidem.
- 18 Solvens, vel consignans pecuniam, seu rem famulo, aut alia personæ solita mitti per Dominum, quando liberetur.
- 19 Notarius, cui quis mandavit per schedulam, ut recipiat obligationem Petri, an si offerens illam schedulam non sit Petrus, de aliquo teneatur.
- 20 Casperii munus, & officium quale propriè sit.
- 21 Mercatorum fides, & judicium quando attendendum in decisione causarum, remissivè.
- 22 Casperius Banci privati solvens Creditoribus non veris, an teneatur de proprio.
Et quid de Casperio Banci publici, vel Officii, qui solvere non solet absque signo, vel mandato Superioris, num. 23. & 25.
- 24 Exactor Collectarum tenetur dumtaxat exigere juxta notulam debitorum sibi traditam, non autem cognoscere, an illi sint debitores.

- 27 *Procuratori potest opponi, ut ostendat mandatum ad exigendum.*
Et quid si agatur de solutione jam facta, an bona fides excuset solventem sine ostensione mandati, ibi de m.
- 28 *Negativa non dicitur probata, nisi per exclusionem possibilitatis in contrarium.*
- 29 *Negativa existentia alicujus personae in loco quomodo probetur.*
- 30 *Citatio Partis requiritur in probatione negativa.*

DISCURSUS XXIV.

1 **Q**uadrangularis fuit controversia, de qua agitur in *Discursu* praesenti cum tribus sequentibus. Cum enim in loco, quod *Magona* Florentiae nuncupatur, & cujus meminit *Cardinalis De Luca de Regal. disc. 117. numero 1. §. cum autem, Rota decis. 44. sub num. 4. vers. tertia, post Zuff. de legit. process.* consueverint ad effectum superintendendi laboreris venae ferri solitae plerumque extrahi, & desumi ex Insula Illuae, sive Principatu Plumbini, nec non ejusdem ferri postmodum elaborati venditioni, ac distractioni à Magno Duce praeligi, & deputari unus, vel duo Ministri, qui vulgariter nuncupantur *Magoneris*, de quaestu, & lucro pro certa rata participantibus, & ultra eosdem Magonerios alii adhibeantur Ministri subalterni, & inferiores, & signanter Capserius, alique Juvenes pro custodia, & inscriptione librorum ad eandem Magonam pertinentium, nec non extrahendis, recipiendisque ferraminibus, & exactione illorum pretii sollicitanda; casus praebuit, quod inter ipsos Juvenes quidam Alexander ex pluribus delictis in suo munere perpetratis extitit in poenam ultimi supplicii damnatus in contumaciam.

Verum quia praeter ceteris criminibus, & quibus fidei per eandem contumaciam confessus, seu convictus remansit, illud erat, quod quamplures pecuniarum summas ferraminum distractorum à particularibus Emptoribus, & arte Florentiae exercentibus, ut appellant, *di Lanciai*, exegerit, & in proprios usus implicaverit, sive disperferit, necnon etiam nomina Vehiculariorum, seu Nautarum pro eorum mercedibus, aliorumque Creditorum confixerit, dubitari contigit, Primo contra Capserium, qui solverat falsis, & fictitiis Creditoribus, an ipse teneretur refundere malè solutum; Secundo an praedicti Emptores, sive Lanciarii per solutiones factas Alexandro remansissent liberati; Tertiò denique, an Magoneris essent imputandi de culpa ejusdem Alexandri ab ipsis praelecti, & tolerati, ita ut tenerentur damnum refarcire Promotori Fiscali pro parte M. Ducis desuper insistenti.

Quamobrem Ego in principio ad scribendum adscitus pro parte Lanciariorum, deinceps etiam (cum nulla adesset incompatibilitas) calamum reassumpsi ad instantiam, tum Promotoris Fiscalis, tum denique Capserii, & latè utrinque ventis articulis, definitum postremò fuit, Lanciarios fore absolvendos, subsecuta condemnatione Magoneriorum ad favorem Promotoris Fiscalis, necnon in certa parte, (in qua forsan aliqua specialis ratio assisteret, Mihi tamen ignota) condemnationem subiit Capserius: Unde Responsum illius favore editum, & cum quo etiam pro-

cessi in sensu Veritatis, (praescindendo à praedictis circumstantiis, quae Judices impellere potuerunt ad partialem, ut supra condemnationem,) conceptum erat, ut legitur infra; Et successivè in aliis *Discursibus* annotabuntur alia Responsa edita pro Lanciariis, & respectivè pro M. Duce, seu ejus Promotore Fiscali, quae pariter retento eodem sensu Veritatis prodierunt.

Praesupposito in Facto, quod secundum consuetudinem inconcussam, loco mandati in scriptis, quod in quibuslibet Officiis, & Magistratibus per Provilores, aut Superiores dirigi solet Capserio, sive Camerario, antecessores hodierni Capserii retinuerint pro norma, & mandato solvendi Librum, in quo per Ministrum ad id deputatum adnotabantur partita Naulorum, & Vecturarum, quodque Vectores, & Navicularii ad effectum assequendi solutionem Librum praedictum in loco palam exposito, & plerumque praesentibus, ac videntibus Magoneris exhibent Capserio, isteque deinceps solveret quantitatem Nauli, seu Vecturae illum exhibenti, juxta quantitatem ponderis ferraminum, & respectivè mercedem in eodem Libro descriptam.

Non video, sub quo praetextu, nedum juridico fundamento molestari valeat Capserius, qui ad amissum ita praeticavit, etiamsi probaretur in oppositum, quod personae, quae praefatum Librum, seu mandatum exhibuerunt, forent suppositae, & fictitiae; Nam cum hodie non agatur de quaestione, an, & quando solvens alteri, quam vero Creditori liberetur, ex quo nec Creditores sunt in Causa, nec Capserius erat debitor alicujus, sed simplex Officialis, solumque de culpa in ejus munere commissa redargui valeat, hinc quemadmodum, nisi servasset solitum praeticatum ab ejus Antecessoribus, dici posset in culpa, ex trad. per *Bursat. consil. 193. numero 44. Polidor. Rip. de noctur. temp. cap. 12. numero 21. Palm. Nep. alleg. 57. numero 25. Mart. Medic. decis. Senen. 46. num. 7. & 8. cum aliis in nostris terminis per Rot. coram Bich. decis. 646. num. 27. & seqq.* Ita è converso dum consuetum Officii sui adimplevit, de nulla culpa valet redargui, teste *Bart. in l. si pignore, §. ult. num. 1. ff. de pignor. act. latè Guttier. pract. quest. lib. 3. quest. 29. num. 22. & 24. Arias de Mesa var. resol. lib. 1. cap. 45. num. 3. vers. & ideò, Felic. de Societ. cap. 22. ex num. 2. cum pluribus seqq. Rota Genuen. decis. 56. num. 7. & admittit Rota nostra coram Bich. d. decis. 646. num. 29. vers. & è con-*

3

4

5

6

verso; & in specie de eo, qui restituit (juxta consuetum) pignus non vero Domino, sed personae suppositae *Theaur. Jun. quest. for. lib. 1. quest. 62. num. 6. vers. accedit.*

Hæc itaque exuberarent, quia circa seriem culparum gratis impictam per unum ex Defensoribus Magoneriorum in ejus Informatione, non video, quod illæ habeant ullam facti substantiam, & satis omnem maculam, & suspicionem expurgavit Capserius cum injusta retentione personae in Carceribus, & jactura ejus Officii; unde praeter genericam praesumptionem, quae semper stat pro exclusione culpæ, ad trad. per *gloss. & Scribentes in l. si quis ex Argentariis, §. fin. ff. de eden. & in l. sed etsi damnus §. 1. ff. de pecul. Craver. conf. 151. num. 18. & consil. 353. num. 15. Cyriac. contr. 268. num. 18. & seqq. Pegaf. resol. forencap. 3. num. 59. cum seqq. Prancisc. Palm. consulti. 11.*

numero 16. *Felic. de Societ. cap. 21. ex numer. 31. cum seqq. Pacion. de locat. cap. 29. numero 66. superaccedit*, quod si in aliquem errorem prolapsus est, proveni. ex iusta credulitate, quam habuit erga Alexandrum, quem legitimè scripturasse debitum Naulorum, & Veturarum supponebat, absque eo, quod valeat in aliquo objurgari, si fidem suam præstitit illi, cui propriam Magonerii accommodabant, ex ijs, quæ in proxima materia falorum Ordinum tradiderunt *M. indell. conf. 462. per tot. Adden. ad eundem conf. 3. lit. C. Amat. Panorin. resol. 20. numero 14. & post gloss. in l. Titio fundus, ff. de condit. & demonstr. Cancer. var. par. 1. cap. 22. numero 22. vers. pro quibus cum seqq. & concordat Text. in l. Argetum, ff. commod. & cum eo Roman. conf. 413. numero 11. & 12. quibus in proposito addi possunt Alex. confil. 120. numer. 7. lib. 5. Ruin. conf. 150. numer. 7. lib. 1. idem Mandell. conf. 542. num. 3. Cost. in tract. aut sciobat, & c. cen. 2. dist. 54. num. 5. Guidopap. decis. 173. per tot. Giurb. de. is. 79. numero 20.*

Nec adversatur unica oppositio, quæ fieri videtur per Judices in hac causa, scilicet quod teneretur Capserius recognoscere personas, quibus solvebat: Siquidem objectum istud non fuit usque dum roboratum ulla *Authoritate*, quæ id dicat, nam præcitatus Defensor in tota ejus Informatione diffunditur per regulas generales, an Capserius teneretur de levi, vel de levissima culpa, cum similibus; Quatenus verò pertinet ad istum punctum, videtur solum indicasse tamquam in proposito loquentes *Secu. de Commerc. & Camb. §. 2. gloss. 5. numero 341. De Luc. ad Franch. decis. 304. numero 7.* Sed isti longè aberrant ab hypothese, in qua versamur. Alter verò ex Scribentibus pro eisdem Magonerij in ejus voluminosa Informatione assumptum istud minimè probavit, solummodò respondere contendens *Authoritatibus*, quæ ex hac parte allegabantur.

Et sanè difficile erit in prædictis terminis advenire *Doctorem* tale quid requirentem in Capserio solvere consueto ad normam libri, seu mandati alterius Officialis ad id prælecti, cum hæc recognitio personarum sit undiquè impracticabilis, nec apta fraudibus obviare, ut perspicuè demonstratum vidi in Italica Informatione, quæ incipit, *Dalli Signori Giudici*, itaut superfluam appareat evidentiores afferre rationes, inter quas præcipuè urget illa, quod si pro solvendis duobus, tribus, aut quatuor scutis oportuisset, (ut plerumque contingebat) vocare Testes, & formare speciem Processus super recognitione personæ vilis, & mercenariæ, commercium Capse redditum fuisset impracticabile; Unde à fortiori congruunt ea, quæ de Jure in proposito Notarij passim habemus recepta, ne teneatur cognoscere contrahentes, cum alioquin nimis restringeretur potestas rogandi Instrumenta in solis personis per prius cognitis, nam ex hujusmodi restrictione sequeretur, illa rogari non posse inter Rusticos, Mulieres, & extraneos, ut per hæc ve ba post *Io. Andr. in addit. ad Specular. tradit Vermigliol. confil. 253. num. 1. & firmat Ruin. conf. 189. numer. 17. lib. 1. quem sequitur, ejusque verba recenset De Luca ad Gratian. discept. 497. numer. 7. vers. perbellè Ruin. Gratian. decis. March. 116. num. 1 & seqq. & signanter numero 4. & 5. & late ibidem Scoppa in addit. & præsertim numer. 4. & 5. qui*

omnes adducentes illam rationem, quia aliàs id procedere non posset, nec posset frequentari scriptura, concludunt, satis esse, quod Notarius acquirat notitiam Partium tempore contractus eo modo, quo potest, scilicet videndo personas pacificentes, & audiendo earum, & nomina, & pronomina, quibus asserunt se vocari, & concordat *idem Gratian. d. discept. 497. numero 4. & d. decis. 116. numero 3. Petra super Rit. M. Cur. rit. 128. numero 7. & r. 1166. num. 24. Laurent. decis. Ave. 1107. numero 3. in fin. vers. & præsertim, Burgos de Paz d. l. 3 Tauri numero 1280. & seqq. Thesaur. quest. for. lib. 2. quest. 78. numero 2. vers. sed hac regula, & numero 3. Cirroc. discept. 53 numero 30. Muta decis. Sicil. 38. numero 22. Rota coram Burati. decis. 211. numero 17. & decis. 62. numero 1. & seq. par. 6. rec. & Me scribente eadem Rot. in Romana Pensionis 4. Decembris 1684. §. non obstantibus, coram Card. Maubatio, & de simili impracticabilitate ad rem nostram testatur Card. De Luca de Credit. disc. 68. numero 15. ubi loquens de Aede publica, inquit non esse procedendum rigore cum Capsero, velejus Ministro ob moralem impossibilitatem cognoscendi tot manus, & tot personas.*

Cæterum, ne ita sicco pede videamur pertransire, & ad hoc, ut justis exprimantur termini, in quibus *Doctrina* hinc inde laudatæ in rei veritate procedunt, opportunum erit plures casus distinguere, agnitoque illo, in quo versamur, patefacere, quod sine imaginabili hæsitacione causa ex hac parte redditur in tuto.

Primus igitur casus est, quando agitur de aliquo Procuratore e longinquis partibus adveniente, & quaritur, An, si præsentet solemne cæteroque mandatum Procuratæ, debeat docere se esse illum, de quo cantat mandatum: & in hoc casu, (quem fateamur esse dissimilem à nostro, (excepta tali quali simboleitate rationis, ut frà) receptum est non teneri, ad doctrinam *Baldi in l. si qua per calomniam 22. numero 5. vers. ultimo inducitur, C. de Episc. & Cleric. & hic est casus, de quo proprie peragit Boer. decis. 154. numero 1. 2. & 3. sequitur Strucc. de adject. par. 4. quest. 8. num. 10. Scacc. de Commerc. & Camb. d. §. 2. gloss. 5. numero 345. Rocc. de mandat. nut. 44. numero 89. & post Viu. comm. opin. 646. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 3. lit. P. §. 49. numero 25. Golin. de Procur. par. 3. cap. 3. num. 35. & 36.*

Secundus casus est de eo, qui intercipiens litteras, per quas Debitori, vel Tertio mandabatur, ut solveret Titio, sese Titium confixit, & in his terminis alii distinguere solent, an ille debitor, cui fuit directum mandatum, esset generis, vel speciei, ut primo casu non liberetur, secus in secundo, & hic est casus, de quo tractat *Scac. d. §. 2. gloss. 5. num. 341. & 342.* Alii verò indistinctè negativam sententiam tenent, ut præcæteris *Olea de cess. Jur. tit. 5. quest. 9. n. 25. & seqq. & hic pariter est casus tractus per De Luca ad Franc. decis. 304. n. 7.*

Tertius casus est, quando mandatum de solvendo liberè fit, alio nomine non expresso, exhibitori, seu Portatori Chirographi, & quem in Curia nuncupamus *Pagaro à chi portarà il presena* 15 te; & tunc nemo dubitat, solventem Portatori liberari, ut cum *Parbos. Tondus. Posth. aliisque comprobatur Olea de cess. Jur. d. tit. 5. q. 9. num. 26. cum aliis de facili cumulandis, & congestis per Sabell.*

in summ. divers. tract. tom. 4. litt. S. §. 23. sub num. 31. vers. quod autem, & vers. advertendum, & fuit superius: cum distinctione tactum in Discursu 2.

Quartum casum suppeditat *decif. 282. numero 161. & 2. ejusdem Boer. in contrarium allati, de litteris nempe commendatitijs, aut credentialibus; quin etiam ad hoc, ut ille, cui diriguntur, consignet illi tali nominato in prædictis credentialibus hanc, vel illam rem, sive pecuniam; & tunc licet Boer. sub numero 2. consulat eos, cui diliguntur, ut sint cauti, attamen, nisi malæ fidei suspicio ex qualitate personæ intercedat, non tenetur debitor aliam facere diligentiam, sed retinendo litteras apud se liberatur, ut præter Boer. superaddito *Ios. Ludovic. & Ursill. ad Afflic. censuit Ansaldo. conf. 49. num. 42. & 43. & latius de hoc genere litterarum Credentialium plures casus distinguendo, & quos superfluum esset hic reassumere, videre est apud *Alimmar. de nullit. rubr. 1. quest. 22. à num. 107. cum plurib. seqq.***

Quintus pariter est casus de eo, qui litteras, **17** vel Instrumentum in radice verum falsificavit ad sui favorem, faciendo cessionem, sive giratam falsam, & quia concurrens primordium veritatis, ubi girata sit admodum benè conficta, ut vix character recognosceretur ab ipsomet supposito Girante, æquitas suadet, debitorem liberari, ut judicatum refert *Amat. d. resol. 20. numero 12. Pasion de locat. cap. 36. numero 22. cum seqq. & cautelam recognoscendi characterem in proposito insinuat *Vincenz. de Franch. d. decif. 304. licet etiam in hoc casu videatur Olea se involvere, ut in *de tit. 5. quest. 9. ex numero 15. cum seqq. nisi accipiatur in terminis Depositarij, non Debitoris, sicut etiam autumavit *De Luca ad Franch. d. decif. 304. num. 6.****

18 Sextus, & frequens casus est, quando quis consignavit, vel solvit pecuniam, aut rem famulo alicujus, vel alii personæ solitæ per illum mitti, & quia casus iste fraternizat cum quarto, totum operatur bona fides, an scilicet ille famulus exhibuerit tale signum, quo consignationem, vel solutionem faciendam esse præmonuerat Dominus, vel Creditor, sive an solitus esset mitti etiam sine signo, itaut ex facti circumstantijs justissimam consignans sive solvens habuerit causam credendi; tunc etenim induci libérationem, & satis esse actionem cedi furtivam contra famulum, communiter per *Text. in l. fin. ff. quod cum eo, & in l. cum quis 38. §. 1. ff. de solut. tenent *Bald. conf. 132. lib. 5. Grassi. de except. exc. 25. numero 86. Cancer. var. d. par. 1. cap. 22. numero 24. in optimè *Olea de cess. Jur. d. tit. 5. quest. 9. numero 14. & 27. quamvis in hoc casu intret distinctio inter depositum, & debitum, & inter depositum regulare, vel irregulare ex *Olea ubi supra num. 15. & seqq. *De Luca ad Franch. d. decif. 304. num. 1. & 2. Amat. d. resol. 20. num. 14. & seqq. Card. De Luca de Credit. d. disc. 68. numero 26. & 27. & similem casum ferit *Theaur. lib. 1. quest. 62. ubi excusat ex justa causa credendi Hebræum, qui pignus restituerat Nuncio falso.******

Septimus (quamvis extra materiam exactio- **19** nis, & solutionis,) est casus de eo, qui mandavit Notario per cedulam propria manu, ut recipiat obligationem fidejussoriam Petri ad sui favorem, sed ille, qui se cum cedula præsentavit, erat persona diversa à Petro; & in hoc, nisi probetur

dolus, aut fraus Notarij, ipse non tenetur, si alius pro alio non à se cognito se suppoluerit obligationi, juxta *decif. 262. Vinc. de Franch. ibique Ricc. in addit. Novar. super pragm. 16. de Actuar. Scopp. ad Gratian. d. decif. 116. numero 11. & 13 cum seqq.*

Octavus casus est, qui continetur in fide quamplurium Campforum, quæ existit in hac Causa producta, nempe de Capserijs alicui Banco, seu **20** Negocio præpositis, quive non habent aliam incumbentiam, quam recipiendi pecuniam, quæ à debitoribus Rationis offertur, & respective exhibendi sine alio mandato, quoties Creditores cum litteris Cambij, aut alio credito accedunt, & de hoc Officio loquuntur per *Tex. in l. quidam 9. Nummularios, ff. de eden. Rota decif. 368. num. 15. & 20. coram Duran. & decif. 522. numero 5. propè *fin. par. 1. recent. & coram Dinozet. Jun. decif. 432. numero 11. & agitur in feriis *Disc. 45. Et in hoc casu, quamvis retorquendo regulam adductam per alterum ex dd. Defensoribus dici posset, quod in **21** deciforijs non attenduntur fides Mercatorum, ut etiam late animadvertum fuit infra in *Disc. 72. §. fin. Attamen possumus admittere, quod illi non solvant, nisi cognoscant vel per se, vel mediante aliorum testimonio personas pro examinatione venientes, quia illi non habent ullam normam facti, aut mandati alterius personæ ad id præelectæ, ut ad præsens.****

Nonus denique, (cæteris omissis), & **23** ster casus est, quando agitur de Capserio alicujus Officij, qui sine mandato Superioris, aut aliquo signo alterius personæ ad hoc deputatæ nec obolum solvit, nec habet incumbentiam, prout in casu proximè præcedenti, recognoscendi subsistentiam, aut veritatem crediti, sed solum inspicit signum, & mandatum prædicti Deputati, & in his terminis nemo dixerit, quod ille teneatur facere alias diligentias circa recognitionem personarum, vel Creditorum, sed eam facere debet alter Minister ad id deputatus, **24** ut in proposito Exactoris Collectarum, quod solum teneatur servare normam exactiois sibi præscriptam in Quinternetto, etiam si alius esset debitor, absque eo, quod debeat ipse aliam cognitionem desuper adhibere, quæ ad eum non spectat, sed ad Scribentem in dicto libro, seu Quinternetto, decifum refert *Theaur. decif. 164. num. 5. quem laudat, & sequitur *Antonell. conf. 49. num. 2.**

Et in hoc habemus prædicum exemplum in Vrbe in Banco S. Spiritus, & Monte Pietatis, nam Capserius, habito signo, vel mandato Ratiocinatoris, libere solvit exhibenti illud mandatum, seu signum, nam si quod peccatum committitur, committitur à Ratiocinatore, qui **25** hebeat invigilare tam circa creditum, quam circa personam, non autem à Capserio, cujus Officium tamquam nudi facti restringitur ad obtemperandum illi mandato, vel signo, ut præcise distinguendo habetur in *decif. 73. numero 29. par. 12. aliàs coram Bich. decif. 646. sub numero 25. vers. nam Capserius, Card. De Luca lib. 7. de Tutor. disc. 15. sub numero 12. & consonat de Credit. d. disc. 68. sub numero 18. & latè actum fuit inferius in *Disc. 39.**

Potissime, quia recolligendo casus omnes tam pro, quam contra superius animadvertos, agnoscemus in ratione decidendi nos versari extra

26 principium dubitandi; nam *Roer.* in primo casu fundatur, quia ille, qui produxit Instrumentum, non debebat aliud docere, nisi ostendere ipsum Procuratorium, ut *sub num. 8. ibi, cum non esset necessarium, ex quo Procuratorium erat authenticum*: Ideoque cum Vectores, & Navicularii exhiberent librum authenticum, non erat alia exigenda probatio, quoad identitatem personæ; Nil faciente circumstantia, quod Procurator erat ex longinquis Partibus, quia ea durities, quæ ratione longinquitatis confrontandi personam concurrerat in eo casu, contingebat etiam in nostro ob multipliciter personarum, summarumque tenuitatem:

Et id, quod subiungitur ab altero ex dd. Defensoribus, nempe, quod debuisset Capserius expectare, ut sibi ostenderetur mandatum, & si non fuisset ostensum, tenebatur protestari, non solum non applicatur casui nostro. dum per Navicularios jam ostendebatur Liber, qui, ut diximus, inservit loco mandati: Sed etiam, quia conclusio hæc, quæ originaliter descendit ex *Bald. in l. falsus num. 27. C. de furt. locum sibi vindicat* antequam fiat solutio, sive inter solvere debentem, & asserentem se Procuratorem, ut nempe non possit ille compelli, nisi doceatur de mandato: ac secus est, postquam facta reperitur solutio, quia tunc admittitur etiam iusta causa credendi, ad solutionem jam factam sustinendam, ut relatis *Alex. Mant. eodemque Boer. distinguit Pacion. de locat. cap. 36. nu. 38. & 39. & ante eum Gratian. discept. 505. num. 51. & seqq. sequitur Carol. Ant. De Luca ibidem in addit. sub num. 1. vers. distinguit.*

Adducta in secundo & tertio casu possunt omitti, quia secundus supponit, non fuisse mandatum diligenter servatum, & tertius loquens de Portatore Chirographi quodammodo deservit ad intentum, ex quo juxta præfatam consuetudinem Capserius solvere solebat exhibitori, seu Portatori prænominati libri; Prout quartus, & quintus, quia per eundem librum satis dicebatur Capserius habere litteras Credentiales, & respectivè primordium veritatis, & certè si recursus habitus fuisset ad Alexandrum, ille potius autorizasset, si qua aderat, personarum suppositionem.

A fortiori adstipulatur sextus, quia si portanti aliquod signum bene solvitur, multò magis exhibenti librum palam, & in præsentia cæterorum Officialium; cumque retento prædicto stylo diceretur Capserius habere mandatum, non debebat, nisi dolus probetur, in aliquo teneri de suppositione personæ, ut fuit *suprà* firmatum in septimo casu: Et octavus jam longè abest à nostra thesi, & si præparatis interrogatoriis subjiciantur Campsores, qui fidem in contrarium exhibitam exararunt, facillè distinguendo fatebuntur veritatem noni casus, qui est noster præcisus, & qui non videtur habere contradictorem.

Atque ex his, quando etiam constaret de præsentia suppositione personarum, & ac si non existetent in rerum natura, quàm tamen non vidi 28 usquedum sufficienter probatam per exclusionem possibilitatis in contrarium, ut oporteret, teste *Hercul. in. de negat. num. 173. Gob. consult. 87. numero 37. Rot. decis. 29. num. 67. & seqq. par. 7. rec. & deci. 1. numero 16. par. 8. & coram Coccin.*

decis. 226. numero 14. & decis. 430. num. 9. par. 18. & in terminis probationis non existentia personarum in aliqua Civitate, vel Territorio, quod requiratur discussio, & exploratio ab eis, qui versati in loco possunt scire existentiam talium personarum, per *Text. in l. hoc jure 10. ff. de verbor. obligat.* illius verba transcribens cum *Bart. Rom. in l. Pacion. Saminat. contr. 27. num. 60. præcipue* deficiente Partis citatione, prout hic, omnino requisita ad *Rot. decis. 323. num. 4. par. 2. recent. coram Penningero dec. 105. numero 7.* Nihilominus ex *suprà* firmatis versatur extra hæsitationem.

IN EADEM CAUSA

PRO EMPTORIBUS FERRAMINUM,
VULGO LANCIARIIS,

CVM MAGONERIIS.

ARGUMENTUM.

Abundè tractatur materia, an, & quando solvens Procuratori, Exactori, Tutori, vel aliæ personæ putativæ liberetur; & an adsit differentia, si solvatur species, vel quantitas, vel si de solutione appareat simpliciter per confessionem de recepto: Mandatum ad exigendum debet esse speciale, & de fallentiis hujus regulæ. Tacita Institoria ex quibus actibus resultet; & quando solutiones annotatæ in libris Negotii inducant approbationem receptionis factæ à persona minus legitima.

SVM MARIVM.

- 1 Occasio scribendi.
- 2 Resolutio Cause.
- 3 Liberatio à debito in Jure est magis favorabilis, quàm obligatio.
- 4 Mandatum ad exigendum debet esse speciale. Fallit, quando recipiens solutionem palam, & communiter reputabatur pro persona idonea, numero 5. Exemplifica, ut nn. seqq.
- 6 Solvens filio pecuniam Patri debitam, vel Tutori putativo pecuniam debitam pupillo, stante credulitate liberatur.
- 7 Solvens, vel consignans frumentum ei, qui reputabatur Minister Annona, liberatur.
- 8 Solvens Exactori putativo Civitatis liberatur à debito cum eadem Civitate. Amplia, licet de solutione appareat per confessionem de recepto ejusdem Exactoris, n. 34.
- 9 Procurator constitutus ad locandum non dicitur constitutus ad exigendum. Prout nec constitutus ad vendendum censetur constitutus ad recipiendum pretium, n. 10. Contra, num. 14. Distingue remissivè, ut d. num. 10.
- 11 Procurator, sive Nuncius missus ad monendum debitorem non potest recipere solutiones. Declara, ut num. 12. & 13.
- 15 Mandatum datum ad actum preparatorium censetur quoque datum ad actum necessariò consecutum.

- 16 *Mandatum inducitur etiam in Administratore Universitatis ex scientia, & patientia.*
Amplia, id procedere in quocumque Procuratore, ibid.
- 17 *Mandatum censetur prorogatum, & extensum, quando Procurator illius fines excedit sciente, & patiente Domino.*
- 18 *Ratificatio equipollet mandato in materia recipiendi solutiones.*
- 19 *Solutio facta Pralato intruso, & tolerato liberat debitorem.*
- 20 *Debitor liberatur, si probat per Testes solvisse ei, qui solutus erat exigere.*
- 21 *Solutionis descriptio, & annotatio facta in libris inducit approbationem.*
- 22 *Mandatum presumptum, seu communis reputatio, quod quis habeatur pro Exactore, seu Procuratore, quomodo probeatur.*
- 23 *Institoria tacita ex quibus actibus resultat, etiam ad effectum obligandi Praeponentem, & n. 24.*
- 26 *Praeposito etiam tacite fieri potest solutio.*
Et sibi hoc debent imputare Praeponentes, n. 25. & 27.
- 28 *Solutio facta de aliqua specie Procuratori putativo liberat solventem, secus autem, si fuerit soluta quantitas.*
Declaro, conclusionem non procedere concurrente communi reputatione, quod ille talis esset Procurator, n. 32.
- 29 *Solutio facta Procuratori putativo ut liberet solventem, debet esse vera, non autem apparere per confessionem de recepto.*
Amplia, idem esse, etiamsi mandatum fuerit verum, & expressum, quia nec sufficit confessio de recepto, num. 30.
- 31 *Rot. decis. 76. post secundum vol. conf. Farin. reprobat per Oleam.*
Et late explicatur per Ursell. & alios, num. 33.
- 35 *Confessio de recepto suffragatur in solutionibus minutis, & de ratione.*
- 36 *Confessio de recepto etiam respectu quantitatis sufficit inter Mercatores, quidquid sit, si Procurator fuerit constitutus ad certa, & particularia negotia.*
- 37 *Exceptio non numerata pecunia non est allegabilis inter Mercatores.*
- 38 *Mercatores recipere solent quietantias in calce litterarum ab Iuvenibus.*
- 39 *Confessio de recepto facta per Tutorem illegitimum, sed palam reputatum pro tali, liberat solventem.*
- 40 *Sententiam impugnare non potest, qui se fundat in illa.*
- 41 *Solutio recte fit illi, cum quo fuit contractum.*
Amplia, etiamsi recipiens esset Prædo, vel solvens sciret, pecuniam ad alium spectare, n. 42.
- 43 *Procurator ad imponendum Censum, & exigendum illius fructus, non potest illum sponte retrovendere.*

DISCURSUS XXV.

1 **Q**uemadmodum in præcedenti Discursu enunciatur, consultus ab initio pro parte Lanciariorum, qui Clavos, & ferramina Magonæ coemerant mediante, ut plurimum, tractatu & conclusione memorati Alexandri, an scilicet ipsi Lanciarii remansissent liberati per solutiones factas in manibus ejusdem Alexandri, cum quo contraxerant; Hinc, ut facilius veritas erui pos-

set, Causæ inspectionem in tres partes distinximus, cum tot in substantia forent objecta, seu fundamenta, quibus nitebantur Scribentes pro Magoneriis, primò nempe, an Alexander haberet sufficiens mandatum, sive tacitum, sive expressum ad recipiendas solutiones ab istis Emptoribus, seu debitoribus; Secundò, quatenus affirmativè, an ex quo solutiones prædictæ non apparebant pro majori parte annotatæ in libris Caplerii, obstitaret solventibus censura *Text. in l. 2. C. de conven. Fisc. deb. lib. 10.* Tertiò denique, utrùm ex facti circumstantiis aliquis emergeret dolus in eisdem solventibus, ob quem perfrui non possent commodo liberationis; cumque plures JJ. CC. respondentes pro Magoneriis variaverint in modo ornandi, seu promovendi eadem tria objecta, oportuit unicuique ad partes satisfacere: sed ne oriatur aliqua confusio, & semel dicta, vel præsupposita inutili transcriptione repetantur, in hoc Discursu colliguntur ea, quæ dicta fuerunt in primo articulo, & in seqq. habebuntur hinc inde deducta super aliis articulis, quorum omnium decisio tandem favorabiliter emanavit pro Lanciariis.

PRIMUS ARTICULUS

An Alexander haberet sufficiens mandatum tacitum, vel expressum ad recipiendas solutiones, de quibus agitur.

Assumens itaque primum articulum, sive inspectionem, dicebam, indubitati Juris esse, quod ad effectum, ut debitor solvendo plenariam sortiatur liberationem, sufficiat bona fides, & justa credulitas, ut ille, cui factæ noscuntur solutiones, haberet mandatum tacitum, vel præsumptum; cum enim Jura magis inclinent ad liberandum, quam obligandum, ad *Text. in l. Ariannus 46. ff. de act. & oblig. cum concord. per Sess. decis. Arag. 204. num. 1. & 2. Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 9. numero 115.* Hinc quamvis regulariter ad exigendum speciale mandatum sit necessarium, *l. exigendi C. de Procur. Actolin. resol. 71. num. 16. & 17. Thomat. decis. 2. num. 24. Rota coram Gregor. decis. 139. num. 3. & 4. ibique Add. num. 7. & coram Pamphil. decis. 151. num. 5. ibique pariter Add. num. 13.* Attamen superabundat, quod ille, qui recepit, palam, & communiter reputaretur persona idonea, seu Procurator ad recipiendum pecunias, juxta *Text. express. in l. ejus, qui in Provincia 41. ff. si cert. pet. & in l. si quis servo. ff. de solut. cum cæteris ad satietatem per Vermigliol. conf. 285. num. 7. Gratian. disceptat. 505. numero 11. & 34. Salgad. in labyr. d. par. 2. cap. 9. ex numero 33. cum plur. sequent. Grassi. de except. exc. 25. numero 91. Cyriac. contro. 330. numero 7. Cost. in tractat. au. sciebat & c. cent. 2. dist. 54. nu. 5. & num. 8. & 9. Pacion de locat. cap. 36. num. 19. & 21. Card. De Luca de Credit. disc. 58. numero 8. Rot. decis. 566. num. 2. par. 2. rec. & decis. 162. num. 11. par. 4. tom. 2. & decis. 786. numero 6. coram Duno-*

6 *zeto Jun. qui omnes plerumque exemplificant de solventibus filio pecuniam Patri debitam, vel de solutione debita Pupillo, factaque ei, qui publice pro Tutore reputabatur, ut etiam tenuit eadem Rot. coram Gregor. dec. 31. num. 5. & dec. 659, num. 3.*

num. 3. par. 1. rec. & decis. 278 num. 15. post Cenc. de Cens. cum quibus, superaddito Bero. Cyriac. & Thoma procedit Mell. observ. for. 150. numero 26. & de consignatione cuiusdam frumenti facta illi, qui publice habebatur pro Ministro Annonæ Civitatis Bononiæ, Rot. decis. 197. num. 6. & 7. par. 4. tom. 2. rec. & de solvente debitum Civitati in manibus illius, qui palam existimabatur

8 Exactor ejusdem Civitatis, licet in rei veritate talis non foret, Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 24. n. 18. De Angel. de Confess. lib. 3. quest. 1. n. 49. cum cæteris in progressu referendis.

Quod autem Alexander palam haberetur pro Procuratore, sive persona idonea ad recipiendas solutiones, ita ut causerit & solventibus justam credulitatem, & bonam fidem, penes Maximè urgebat ponderatio, quod idem Alexander inter cætera præcisè foret prælectus, ac deputatus ad promovendas, sive sollicitandas exactiones; Quamvis enim supponeretur, quod exinde bona non esset illatio circa facultatem exigendi, ad instar Procuratoris constituti ad locandum, qui non idcirco censetur constitutus ad exigendum, ad Text. in l. 1. §. agit. præpositio, ff. de exerc. act. Rovit. conf. 41. per rot. & de præposito ad vendendum Rom. in singul. 23. numero 1. Nigger. de excc. rei judic. cap. 7. §. 4. numero 32. cum distinctione tamen, de qua Mart. Medic. decis. 58. numer. 27. & 28. Mans. consult. 192. num. 4. & magis in terminis, videlicet Nuncij missi ad commonendum debitorem, quod solvens illi non liberetur, videretur esse Text. in l. si mea causa 12. ff. commodat. ibi, commodatam rem Missus, qui repeteret, cum recepisset, aufugit, si Dominus ei dari jussisset, Domino perijt; si commonendi causa miserat, ut referretur res commodata, ei, cui commodata est, perijt, quod & ibidem notavit glos. Salicet. Bart. alijsque relati per Hermosill. ad Lopez. l. 4. gloss. 5. tit. 2. par. 5. nu. 2.

Nihilominus advertēbam, responsionem pro-

12 cedere, quoties ex solo mandato, seu deputatione ad sollicitandas exactiones prætenderetur justificari sufficiens quoque mandatum ad recipiendum, ad eum ex hoc solo capite Lanciarij sategerent liberationem obtinere; secus autem dum hujusmodi circumstantia adducebatur pro uno ex adminiculis bonam fidem, & justam credulitatem inducentibus, & præcipuè in materia Commercij, juxta quod repugnare videtur, quod quis deberet de mandato Superioris non ad unam particularem personam, cui fuerit aliqua species, seu res commodata, ut est casus in d. l. si mea causa, sed ad has, vel illas Apothecas transcurrere, & admonere debitores minutatim ut plurimum solvere consuetos, & non posset postea easdem minutas solutiones à volentibus immediatè recipere, ut in durioribus respondens ad præcitata exempla de æquitate saltem, si non de rigore, Leoncil. decis. Ferrar. 183. num. 5. & seqq. & ante eum Stracc. de Mercat. tit. mandat. numer. 23. & seqq. Cancr. var. resol. par. 2. cap. 14. num. 92. Magon. decis. Lucen. 34. num. 12. Add. ad Gregor. d. decis. 139. num. 8. Golin. de Procur. par. 2. cap. 1. sub nu. 20. vers. & an Procurator, De Luca ad Franch. decis. 699. num. 5. Mart. Medic. d. decis. 58. num. 16. & seqq. Mans. d. consult. 192. num. 2. & seqq. ubi, sub num. 3. per regulam Text. in l. si defunctus §. fin. ff. de Procar. inquit, quod mandatum ad prepara-

torium, sive antecedens intelligitur quoque datum ad omne id, quod regulariter consequitur, Rot. decis. 174. num. 6. apud Cenc. de Censib. & decis. 342. num. 2. par. 17.

Certiùs ista locum sibi vindicare censebam, ex quo non agebatur de una, vel duabus exactionibus, sed de propemodum innumerabilibus, ac pro majori parte detripris, & relatis in libro Capserij cum successiva approbatione sub illis verbis, ut dicitur, recò contant: si etenim simplex non reclamatio juncta cum scientia, & patientia facta est ad inducendum mandatum ut in specie Administratoris Universitatis post Purpurat. & Decian. inquit Mant. de tacit. lib. 7. tit. 7. numero 10. & in quocumque Procuratore per Text. in l. qui pariter, ff. mand. comprobatur Ludovic. Alfer. conf. 11. num. 18. & seqq. & conferunt tradita in

17 propolito Procuratoris excedentis fines mandati per Alex. conf. 80. num. 12. lib. 4. Ruin. conf. 55. sub num. 20. lib. 1. Mant. d. tacit. d. lib. 7. tit. 15. num. 50. Borell. in summ. decis. tom. 1. tit. 66. numero 442 Rub. de valid. legal. cap. 15. numero 54. & 55. Surd. decis. 209. numer. 8. vers. nisi constet, Rot. decis. 202. numero 24. par. 12. rec. Quotò facilius militare debet, ubi per annotationem, ac reportationem solutionum factam ab Alexandro in libris Capserij resultabat scientia indubitata, quod idem Alexander solitus foret exigere, & ob id quoque oriebatur ratificatio cuicumque

18 mandato æquipollens, ut fermè in istis terminis ponderavit Senatus Sabaudia apud Fab. in Cod. lib. 4. tit. 43. defin. 19. cum ibi annotatis, & consonat optimè Mans. consult. 11. numer. 15. vers. immò fortius, & d. consult. 192. ex n. 6. cum seqq. Michalor. de frat. par. 2. cap. 48. num. 13.

Atque hinc, si solutio facta Prælato intruso,

19 sed tamen tolerato, liberat debitorem, ex collectis per Alex. conf. 120. num. 7. lib. 5. Croi. conf. 24. numer. 14. Ancharan. Iuv. quest. famil. lib. 2. quest. 31. num. 11. Cyriac. d. contr. 330. num. 6. Saggad. in labyr. d. par. 2. cap. 9. num. 36. & 37. & si sola communis reputatio comprobata per Testes,

20 quod quis solitus esset exigere, & similia negotia expedire reputata fuit idonea in d. decis. 566. par. 2. rec. aliàs decis. 214. num. 2. coram Ubald. Profectò Mihi non videbatur negari posse istud

21 solitum ad liberandos debitores sufficiens, stante descriptione in libris prædictis, juxta in simili firmata, de Procuratore nempe cuiusdam Monasterij per Gratian. d. discept. 505. ex num. 15. cum plur. seqq. De Luca ibidem in animadvers. num. 1. & 2. Sabell. in summ. divers. tract. 10. 4. lit. S. §. 23. num. 35.

Accedente in idem, quod Alexander pluries cum tacito mandato, & approbatione Magone-riorum receperat solutiones litterarum Cambij, ac pecuniarum, quæ debebantur ab alijs Campfo-

22 ribus; in quibus sane circumstantijs emergere commune reputationem, tradit Card. d. Luca de Credit. d. disc. 58. num. 8. quem laudat & sequitur aliter De Luca d. animadvers. 505. ad Gratian. numero 2. in fin. ubi de Creditore, qui solitus esset uti opera alicujus ad exigendum: Quodque

23 plus est, scientibus, & approbantibus Magone-rij Alexander quandòque supplevit munus Capserij, Clavos, aliaque ferramina extrahebat de Dohana, ac consignabat Emptoribus, & quoties

ties pro solvendis mercedibus Nautarum, & Vehiculariorum pecuniæ deerant in Capta, sibi tale onus procurandi, satisfactionem allūmebat Alexander mediante solutione facienda per Lancianos; Undè cum ex his omnibus clara resuleret

24 Institoria, etiam quando tractaretur de obligando Mandantes, sive tacite præponentes, ex doctrina Bart. in l. 1. §. Magistrum n. 2. ff. de Instir. act. & in l. 1. §. familia nomen in fin. ff. de Public. & Velligal. Grat. discept. 677. num. 24. cum duob. sequentibus Cest. de fact. scient. & ignor. inspect. 43. num. 2. & 3. Ro. de Societ. Mercat. noi. 50. num. 100. Capic. Latr. consult. 73. numero 17. Scopp. ad Gratian. decis. March. observ. 122. numer. 10. & 11. multò facilius causari potuit iusta credulitas ad effectum excusandi, liberandique solventes: ut

25 enim ait l. C. in l. cum mandato in fin. ff. de Minor. imputari debet hoc Domino, qui tali commisit sua negotia, idque & Marcello placet, & ut subdit Iulianus in l. qui hominem, §. si Titium in fin. ff. de solut. nam. is, qui omnibus negocijs suis aliquem præponit, intelligitur etiam mandare, ut Procuratori solvant, undè & in proposito congruere carmen Ovidianum,

27 *Heu patior telis vulnera facta meis,*
præmonuit Carol. Marant. aesp. 35. ex nu. 44. usque ad fin. & signanter sub nu. 48. par. 4. & faciunt firmata per Ro. coram Gregor. decis. 233. nu. 1. & decis. 379. nu. 1. par. 4. divers.

Non negabant in substantia Defensores Magoneriorum has propositiones, quamvis de cetero procederent cum generalitatibus; sed duplicem tradere contendebant limitationem, primam nempe, quod tunc salvari valeat actus Procuratoris putativi, quoties solvitur certa species, seu res particularis, secus autem, quando, ut in præsentī casu, tractabatur de pecunia, seu quantitate, juxta decis. quam magistralem appellabant Rota 76. per tot. post secundum vol. conf. Farinac. quamque sequitur, & exornat Marefcott. var. resol. lib. 2. cap. 93. nu. 15. & seqq. ubi allegat aliam decisionem in Romana Falsitatis mandatorum 11. Februarii. 1598. coram Peregrin. & Marefcottum laudat De Angel. de Confess. libro 3. quæst. 1. numer. 39. Et secundam, quod tunc solutio facta Procuratoris putativo liberet solventem, quando de solutione constat verè, & realiter, non autem, prout hic, per meram confessionem de recepto, ut per Scribentes in l. 2. §. fin. ff. si cert. pet. Niger. de exec. rei judic. d. cap. 7. §. 5. num. 31. Paschal. de patr. pot. par. 1. cap. 2. nu. 13. Pacion. de locat. cap. 36. num. 46. & seqq. Gratian. discept. 20. numer. 36 & seqq. Mans. consult. 318. num. 33. Surd. decis. 229. numero 33. & 34. ibique Hodiern. numer. 1. & seqq. Capic. decis. 16. num. 7. Carol. Ant. De Luca in addit. ad Golin. de Procur. p. 2. cap. 1. sub numero 12. §. notandum, & in observ. ad Franch. d. decis. 699. num. 4. Rota decis. 1062. num. 4. coram Pania juxta Ludum. impress. Immo & quod hoc militabat etiam in vero, & expresso mandato, ut patet ex plerisque mox cumulatis, & dixit eadem Rota decis. 987. num. 5. coram Seraphin. & decis. 80. nu. 21. par. 10. Ac propterea quantò fortius in mandato tacito, & præsumpto, ut prosequitur Carol. Ant. De Luca ad Golin. in loc. mox. alleg. d. §. notandum propè fin.

31 Verum ad primam limitationem etiam cum sensu Veritatis respondebam, prædictam decis. 76.

post secundum vol. consil. Farin. in primis expressè reprobari per Oleam de cess. lur. tit. 5. quæst. 3. numer. 14. & præsertim in fin. & in omnem casum illam non loqui ad nostram hypothesein, ubi foret quæstio de Procuratore communiter ita reputato, dum eadem decis. curans respondere Socin. & Curtio Im. sub n. 4. in fin. hæc ait, nec contrarium tenet Socin. & Curt. supra allegati, quia loquuntur in casu in quo quis communiter fuit reputatus negotiorum gestor, aut Procurator Creditoris, illamque decis. in hunc sensum explicat Ursell. concl. legal. 47. numero 50. Cumque ulterius prædicta decis. fundetur in doctrina Castren. in l. si. Procuratori ff. de condiel. in deb. ponderabam, quod ipsemet Castren. in alia l. qui hominem, §. si nullo, ff. de solut. propriam distinctionem subdeclarat, & limitat, quando debitor habuerit iustam causam credendi, sicuti conciliando Castren. cum Castren. demonstrat Maudell. Alb. conf. 462. num. 3. quem in terminis solutionis quantitatis, non speciei secuta est Rota coram Ubald. d. decis. 214. num. 2. aliàs decis. 566. p. 2. recent. & in individuo superaddito Grassi. de except. & collaudando prædictam decis. 76. post Farinac. & alteram coram Ubald. sub eadem limitatione, & declaratione processit Pacion. de locat. d. cap. 36. n. 19. 20. & 21.

Ejusdemque irrelevantia dicebam secundam limitationem; Nam præcindendo, quod Cohell. & Angel. jam allegati supra sub num. 8. loquuntur expressè de confessione de recepto, ibi, Si tamen confiteatur solutum esse Universitati, quodque ipsamet quotidiana experientia non patitur, ut Factores, & Exactores aliena negotia gerentes nequeant sub hac forma debitores liberare, aliàs enim in qualibet minima solutione opus esset convocare Testes, & Notarium, & plus expendere in rogitu, quàm importaret solutio: Quomobrem si ex hac ratione mandatum, nec apochæ singularum solutionum solent in hisce rebus requiri teste Fabr. in Cod. d. lib. 4. tit. 43. defm. 19. multò minus poni merentur in controversiam confessiones de recepto, quibus usi sunt dimittere solventes ipsi Magonerij in illis etiam solutionibus, quas non impugnabant, controvertendo solum eas, quæ vel ex accidenti, aut ex incuria, aut culpa, & fraude Alexandri non fuerunt in libris inscriptæ.

Sed pro meo iudicio corruebat amaritudo, quia, quidquid foret in particularibus Procuratoribus tacite vel expressè constitutis ad certa, & particularia negotia extra causam Commerciij, ut erant termini, quos percutiebant Authoritates supra in oppositum relatæ; certum Mibi videbatur, quod cum agebatur, juxta plenius firmata in Disc. seq. de puris negotiationibus, hinc propter publicam fidem, ejusdemque Commerciij libertatem sola confessio de recepto exuberaret, ita ut admissum appareat, quod nec inter Campores sit allegabilis exceptio non numeratæ pecuniæ, ut eandem regulam per Defensores Magoneriorum in oppositum generaliter adductam temperando ait Iaf. in lege qui pecuniam numero 6. ff. si cert. pet. ubi commendat glos. singul. verb. Argentariorum in §. fin. Authenti. de fidejuss. Wesembec. conf. 31. numero 23. Mascard. de probat. concl. 361. numero 40. & 41. Ursell. ad Afflic. decis. 110. numero 6. Grassi. de except. excep. vlt. numer. 22. Inrigliol. lib. 3. sing. 86. num. 37. & cum Rot. Genuen.

Genuen. decis. 44. num. 2. Tordut. resol. civil. par. 2. cap. 167. num. 3. & satis conlabat ex dicta decis. 214. num. 2. vers. quod eò magis coram Obald.
 38 ubi de stylo Mercatorum recipiendi quietantias in calce litterarum ab Juvenibus Negociatorum sine alio ordine Principalium; & in durioribus, quod, inspecta bona fide, confessio de recepto facta per Tutorem illegitimum, palam tamen, & publicè se gerentem pro tali ad effectum liberationis inducenda sufficiat, inquit alijs cumalatis, *Rota decis. 250. n. 22. & 27. par. 19.*

Cæterum superaddebam geminas alias responsiones omnem adimentes difficultatem, unam nempe, quod cum secundum perpenſa inferius in *Disc. 27. & 28.* prætenderetur dari adversus Lanciarios tamquam Emptores rei furtivæ persecutionem pretij, & ad hunc effectum fundamentum constitueretur super sententia condemnante Alexandrum, in ea litteris expressis tradebatur, eundem Alexandrum effectivè recepisse solutiones à Lanciarijs, sed sibi eas perperam, & furtivè appropriasse; & consequenter non poterant *Ma-*
 40 *gonerij*, qui se fundabant in hujusmodi sententia, convertertere solutionem effectivam, quæ in eadem sententia exprimebatur, ex traditis *Rot. coram Card. Cerro decis. 912. numer. 10. vers. esse autem*, & concordat *Boer. decis. 306. nu. 2. & 3. cum alijs in decis. 189. n. 11. coram Priol. & prius decis. 758. nu. 6. coram Dumozet. l. un. & decis. 313. nu. 5. coram Card. Celf.*

Et alteram, quia, ut advertebam cum *Vermigliol. d. conf. 285. n. 8.* controversia pro majori parte reducebatur ad eas solutiones quæ apparebant factæ, & receptæ correlative ad Clavos, & ferramina per Lanciarios immediatè coempta ab ipso Alexan. proindeq; rectè iidem Lanciarij po-
 41 tuerant solvere, seu liberationem reportare ab eo, cum quo contraxerant, ut uno ore firmarunt *Surd. conf. 43. num. 2. Bellon. l. un. consil. 63. ex num. 1. usque ad 6. Niger. de except. cap. 1. §. 10. num. 30. & 31. Cyriac. contr. 123. num. 2. Mart. Medic. exam. 42. nu. 5. & 6. Palm. Sen. consult. 47. numer. 47. & Nepos alleg. 133. nu. 13. & 14. cum seqq.* ubi alias concervat, *Rota coram Cavaler. decis. 345. num. 2. & coram Obald. decis. 233. num. 1. & decis. 292. numer. 7. post. Cenc. de Censib. & decis. 74. n. 5. post Merlin. de pignor. & in recentior. decis. 322. n. 2. in fin. parte 4. & decis. 342. nu. 1. par. 17. & decis. 224. nu. 4. par. 19.*

Idque ad eò verum, ut ista propositio militet, & sit communiter recepta, etiamsi ille, qui recepit solutiones, extitisset Prædo, ac etiamsi solvès non ignorasset, easdem pecunias ad alium pertinere, ut prosequuntur *Surd. conf. 150. num. 108. & decis. 229. num. 11. Cancer. var. resol. par. 2. cap. 6. ex numer. 37 cum seqq. Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 27. ex num. 84. cum seqq. Palma Nep. d. alleg. 133. sub numero 16. Leoncill. d. decis. 183. n. 7. Add. ad Buratt. decis. 2. num. 18. Rot. dicta decis. 292. num. 8. post Cenc. de Censib. & decis. 154. n. 21. par. 8. rec. & decis. 202. sub num. 8. par. 12.* quid quid dicendum veniat in terminis retrovenditionis Censu, quia tunc cum sit distinctum Capitale
 42 & sit communiter recepta, etiamsi ille, qui recepit solutiones, extitisset Prædo, ac etiamsi solvès non ignorasset, easdem pecunias ad alium pertinere, ut prosequuntur *Surd. conf. 150. num. 108. & decis. 229. num. 11. Cancer. var. resol. par. 2. cap. 6. ex numer. 37 cum seqq. Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 27. ex num. 84. cum seqq. Palma Nep. d. alleg. 133. sub numero 16. Leoncill. d. decis. 183. n. 7. Add. ad Buratt. decis. 2. num. 18. Rot. dicta decis. 292. num. 8. post Cenc. de Censib. & decis. 154. n. 21. par. 8. rec. & decis. 202. sub num. 8. par. 12.* quid quid dicendum veniat in terminis retrovenditionis Censu, quia tunc cum sit distinctum Capitale
 43 ab annuo reddito, potest quidem Procurator vigore mandati ad exigendum fructus recipere, sed non valet cum eo redimi Censu, etsi cum eodem Procuratore fuerit ab initio creatus in favorem absentis, juxta latè firmata in *decis. 27.*

ex num. 8. usque ad fin. par. 13. & prius habetur apud Cenc. de Censib. quæst. 109. num. 49. & seqq. ubi alias assignat rationes differentiarum, & sequitur Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 3. litt. M. §. 4. n. 14. circa fin.

IN EADEM CAUSA ARGUMENTUM.

Examinatur lato calamo *Text. in l. 2. C. de conven. Fisc. debit. lib. 10.* an locum habeat in contractibus gestis ex causa negotiationis, & mercimonij, & de ejusdem l. requisitis, & limitationibus. Principis bona, an, & quando gaudeant privilegio fiscali: Fiscus, & Princeps, an fruantur exemptione à Gabellis pro rebus advectis ex causa negotiationis, & quid de Clericis. Sub vocabulo *Armandiarum*, quid veniat: Plura de Monopolijs, quando sint justa; Et quando jus privativum vendendi dicatur de Regalibus Principis; Et aliqua de Privilegijs, ejusque communicationis interpretatione.

SVM MARIVM.

- 1 *Consultentes quomodo se gerere debeant in Causis, in quibus habeant interessè Principes Supremi.*
- 2 *Fiscalia lura, vel Principis quænam propriè dicantur.*
- 3 *Princeps dicitur Reipublica Maritus, & de ratione, & effectibus.*
- 4 *Annona, an, & quando gaudeat privilegij fiscalibus.*
- 5 *Fiscus regularitèr est exemptus à solutione Gabellæ.*
- 6 *Bona Principis, & Fisci an distinguantur, ex quo ad ipsos spectent jure privato, vel publico.*
Et an sit differentia in materia odiosa, favorabili, vel indifferenti, num. 7.
- 8 *Bona patrimonialia Principis quænam esse dicantur.*
- 9 *Fiscus, & Princeps regularitèr mercari non solent.*
- 10 *Fiscus, & Princeps pro rebus ex causa mercimonij non gaudent immunitate à Gabellis, nec privilegij fiscalibus.*
Contra, num. 29.
- 11 *Declara, ut num. 30.*
- 12 *Clerici pro rebus ex causa negotiationis non gaudent immunitate à Gabellis.*
- 13 *Armandia quænam sint, & de varijs intellectibus istius vocabuli, & n. 13. 14. 15. & 16.*
- 14 *Armandia sumpta pro Armis, & Armamentis debent intelligi de Armamentis ad usum publici Belli.*
- 15 *Arsenalia an veniant sub nomine Armandiarum, & sint de Regalibus Principis*
- 16 *Ius privativum vendendi regularitèr est de Regalibus Principis.*
Declara, ut num. 21.
- 17 *Ius privativum vendendi, seu Monopolia quando sint justa.*
- 18 *Artifices unius Artis possunt prohibere, ne alii exercent illam Artem.*
- 19 *Communitates, & Civitates, habent Ius privativum furnandi.*

Sed illius Appaltatores non habent privilegia fiscalia, num. 24.

- 25 *Ius privatum vendendi an sit de Regalibus, attenditur subjecta materia.*
- 26 *Ius privatum fodiendi, piscandi, cum similibus, quare sit de Regalibus Principis.*
- 27 *Ius privatum quando dicatur sapere Vectigal, & in quo proprie consistat, & adducuntur exempla.*
- 28 *Fiscali Privilegio non gaudent res non natae in solo Principis, sed advehae ex causa negotiationis.*
- 31 *Principis placitum debet per omnes venerari tanquam lex.*
- 32 *Principis declaratio venit observanda.*
- 33 *Appaltatoribus, & quandoque privatis communicatur Manus Regia.*
- 34 *Obligatio in forma Camerae Apostolicae quam communicationem privilegiorum tribuat.*
- 35 *Privilegia strictè debent interpretari, nec attenduntur ultra id, quod continetur in littera.*
- 36 *Privilegia si possunt in aliquo casu verificari, non debent operari universaliter.*
- 37 *Privilegiorum communicatio strictam recipit interpretationem.*
Et non extenditur ultra casum determinatum, n. 38.
- 39 *Text. in l. 2. C. de conven. Fisc. debit. lib. 10. procedit in debitoribus annuis, & fixis.*
Et quomodo ad normam illius doceri debeat de solutione, num. 45.
- Prout è converso Textus in l. omnes, §. ad hæc, C. de quadrien. præscript. loquitur de debitoribus per contractum, & de differentia inter unum, & alterum Text. num. 40. & 41.*
- 42 *Solutio in materia contractuum cum Fisco non indiget registratione in libris fiscalibus.*
- 43 *Privilegiorum fiscalium communicatio intelligitur, ubi ratio, & causa sit adaptabilis.*
- 44 *Privilegii ratio ubi cessat, privilegium non suffragatur.*
- 46 *Solemnitates d. Text. in l. 2. C. de Conven. & c. an de consuetudine exoleverint.*
- 47 *Salgad. in labyr. Credit. par. 4. cap. 3. latè explicatur.*
- 48 *Solutionem bis fieri Iura non patiuntur.*
- 49 *Fiscus debet prius excutere Camerarium, & Exactorem, & in subsidium malè solventes.*
Amplia etiam quoad fideiussores ejusdem Camerarii, vel Exactoris, num. 50.
- 51 *Fisco sufficit remanere sine damno.*

DISCURSUS XXVI.

Sive

ARTICULUS SECUNDUS.

An, ex quo solutiones factæ per Lanciarios non apparerent annotatæ in libris Casperii, intraret dispositio Text. in l. 2. C. de conven. fisc. debit. lib. 10.

Agnoscentes Defensores Magonerorum, quod, juxta tradita in *Discursu* præcedenti, quoties versaremur in pura, & indifferenti negotiatione, solutiones factæ per Lanciarios erant undique exuberantes pro liberatione inducenda, convolarunt ad præsidium *Textus* in l. 2. C. de con-

ven. Fisc. debit. lib. 10. Sed Ego *illum* ad rem nostram congruere non posse, retento eodem sensu Veritatis, existimabam: Siquidem præmissa protestatione cum *Bald. in conf. 253. in fin. lib. 1.* videlicet quod cum tractaretur de re pertinente ad M. Hetruria Ducem Principem meum Clementissimum, non intendebam illius Jura ponere in controversiam, nisi in quantum ipsimet Summi Principes non dedignantur sponte submittere legibus Principatum, ad monitum *Imperatoris in l. digna vox, C. de legib. cum suis notis. concord.*

Dicebam, quod censura præfati *Text.* expresse loquebatur de debitoribus ipsius Fisci, requirens idcirco, ut debitores ejusdem Fisci constare faciant de solutionibus mediante registratione facta per Tabularium, aliisque solemnitatibus, de quibus in l. prædicta: Verum in præfenti non poterat Magona inter Jura fiscalia recenseri, quoniam, ut advertit per *gloss. magistral. in rubr. C. de jur. fisc. eod. lib. 10. ubi Bald. num. 12. cum concord. Peregrin. de Jur. Fisci lib. 1. tit. 1. num. 6. & 7. Cardinalis de Luca de donat. in Suppl. par. 2. disc. 74. num. 3. ad effectum, quod Jura spectantia ad Principem verè existant fiscalia, oportet, quod ad eundem pertineant uti Principem, sive Cameram, ad quam referuntur ea, quæ Populus, seu Respublica assignavit pro publicis Principatus oneribus sustinendis, ad instar dotis, quam Mulier pro Matrimonii oneribus assignat Marito, cui Princeps respectu Respublicæ comparatur, ut ait *idem Peregrin. in loco mox allegato num. 8. & seqq. Mant. de tacit. lib. 11. tit. 18. num. 2. & 3. & per hæc ferè verba repetit Card. De Luca de Regal. disc. 44. n. 2. & 3.**

Ad præfens autem cum Magona, licet secundario tendens ad utilitatem, & commodum Subditorum, attamen uti principaliter respiciens privatam administrationem, seu negotium Ferraminum de facto traderetur administranda Magoneris tanquam Institoribus, & Accomandatariis sub expressa mentione Negotii, & ad usum merè mercantilem, quemadmodum legebatur in Capitulis erectionis ejusdem Magonæ; cessabat proinde terminus Fisci, ejusque privilegia adaptari non poterant huic Negotio, ut in fortioribus loquens de Annona, ejusque Officialibus latè comprobatur *Card. de Luca de Regal. d. disc. 44. per tot. plenissimè etiam Episcop. Rocca select. disput. Jur. cap. 72. ex num. 38. usque ad 48.* Et ob id Gabella de eisdem ferraminibus exolvebatur, quod neutiquam contigisset, si tractaretur de his, quæ pertinerent ad Fiscum Jure veri Principatus, & Fisci, per *Text. in l. locatio, aliàs licitatio 9. §. Fiscus ff. de Vectigal. Card. De Luca de Regalib. disc. 43. num. 8. & melius disc. 57. num. 4. Saminat. contr. 23. num. 17. cum reliquis, de quibus supra Disc. 21. num. 15.*

Adversus hæc obijciebatur per unum ex Defensoribus, quod hodie sublata sit differentia bonorum ad Fiscum uti publicam crumenam, vel ad Principem jure privati spectantia, quod etsi posset controversi, ex his, quæ tradunt distinguendo *Menoch. conf. 201. ante num. 231. vers. quarto dicuntur, Surd. decis. 1. num. 10. cum cæteris apud Mans. consult. 271. n. 4. adhuc id admittebam, adducens ea, quæ ex Spartian. in Vita Adriani, & Plin. Iun. in Panegy. cæterisque eruditis Scriptoribus, & nostris Neotericis docent Per. Barbos.*

in l. 1. par. 7. ff. sel. matr. ex num. 9. cum seqq. *Amaya* in Cod. lib. 10. tit. 1. de Iur. fise. in rubr. ex num. 10. cum seqq. verum quidquid esset de subdistinctione, quam facit *idem Barbos. ubi supra sub n. 11. vers. cæterum*; an scilicet respectu privilegiorum spectari adhuc debeat subjecta materia, an scilicet existat favorabilis, utpotè respiciens publicam utilitatem, vel potiùs indifferens, aut odiosa, præmoneram, quod hæc forent intelligenda de illa tercia specie bonorum Principis, quæ nuncupantur Patrimonialia, sive quæ Princeps obtinet ex sua proprietate, vel prospera fortuna, vel etiam hereditario titulo, secundùm distinctionem *Bald. in conf. 271. num. 6. lib. 1. Cardin. Tusch. lit. ff. concl. 382. num. 2. & sequentibus Castren. conf. 106. num. 3. lib. 1. Bess. in pract. tit. de Fisco num. 3. Franch. Marc. decis. 338. par. 1. quibus addi poterat Menoch. d. conf. 201. num. 127. & seqq. ubi quinque species bonorum Principis assignat, Amaya in Cod. d. lib. 10. tit. 1. de Iur. fise. in rub. num. 19.*

Sed quatenùs pertinebat ad Magonam, præsupposito, ut supra, quod ad Principem spectaret ex causa privatæ negociationis, de qua quarta specie bonorum non loquitur *Bald. nec alij* mox relatari nullatenùs poterant leges, & privilegia Fiscalia adaptari: Cum enim nec Fiscus, nec Princeps uti Princeps soleat mercari, ut ait *Bart. conf. 226. circa fin. vers. sed Fiscus lib. 1. Donat. Ant. De Marin. ad Reverter. decis. 548 sub n. 6. vers. & ea est ratio*; Hinc proindè non obstante prædicta exemptione, qua gaudet Fiscus, & Princeps à Gabellis, Fiscus, & Princeps in materia negociationis, & mercimonij fiscali non utitur privilegio, præfataque cessat immunitas, ad *Text. ibique Scribentes in l. universi, C. de Vectigal. Rolan. conf. 61. numero 23. lib. 4. De Marin. ad Reverter. d. decis. 548. numer. 6. vers. nam si mercaretur*, cum alijs per *Card. De Luca de Regal. d. disc. 44. numer. 13. & rursùs idem De Marin. ad Reverter. decis. 277. sub numero 7. vers. ratio decisionis.*

Et exemplum ponderabam esse in personis Ecclesiasticis, quæ etsi ab omnibus oneribus existant immunes ob privilegia exemptiva universo Ordini Ecclesiastico attributa; si tamen bona possideant gratia negociationis, aut Mercaturæ, tale nequeunt allegare privilegium, ut est *Textus in Clementina presentu, ibique gloss. verb. non negociandi, de Censib. & in cap. quamquam, vers. quas non causa negociandi, eod. tit. in 6. Nat. conf. 139. numero 4. Scapp. de Iur. non script. lib. 1. cap. 19. sub num. 5. vers. fecit autem, Grass. de effect. Cleric. effect. 3. numero 178. Bellett. discuis. Cleric. par. 1. tit. de exempt. à muner. publ. §. 4. num. 1. Card. De Luca de Regal. disc. 70. sub numer. 2. vers. data enim, & lib. 14. Miscell. disc. 5. num. 19. & disc. 8. num. 9.*

Et quoniam, ex eo, quod tractaretur de ferraminibus, magis ingeniosè potiùs, quàm solidè ad effectum referendi Magonam inter fiscalia, seu Regalia Principis, dicebatur, quod eidem Magonæ congrueret nomen *Armandiarum*, de quibus loquitur *Text. in cap. 1. quæ sunt Regal. Peregrin. de Iur. fise. lib. 1. tit. 1. numero 14.* Respondēbam, neminem non scribere, quod barbarum istud vocabulum non solùm varios habebat intellectus, volentibus aliquibus illud intelligi de armis

Vijs publicis, ut per *Andr. de Ifern. Matth. de Afflict. & alioo apud Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 1. numero 2.* Alijs verò censentibus esse Vectigal ex Armentis Animalium pendendum ut ex *Arvarot. Ifern. & Afflict. prosequitur Sixtin. d. lib. 2. cap. 1. numero 4. Kipoll. eod. tract. de Regal. cap. 7. numero 7. Rosenhals. de feud. cap. 5. conclus. 19. in princ. lit. A. & latè etiam discrebant Calvin. in lexic. de verb. feudal. verb. Armandie, Larath. in Theatr. feudal. par. 11. dilucid. 45. Borell. de Reg. Cathol. præstant. cap. 6. ex num. 1. apud quos alij quoque tribuuntur intellectus, & præ cæteris, quod Armandiæ conveniant illi implicito Vectigali, quod solvitur Principi pro licentia delationis Armarum.*

At dato etiam, quod luberet accipere Armandias pro Armentis, juxta sensum *Peregrin. de Iur. Fise. ubi supra*, reflectebam, nihil id habere commune cum Magona, ubi non custodiebantur Arma publica, ut sunt propriè *l'Armerie*, sed conficiebantur, distrahebanturque Clavi, aliaque hujus generis ferramenta per purum negocium, & mercimonium: tuncque Armandiæ sub hac nuncupatione acceptæ dicuntur de Regalibus Principis, quando agitur de Armis principaliter destinatis ad propulsandos holles Reipublicæ, sive ad utum publici Belli, & hoc est, quod recensendo sub hoc genere Jus deligendi Milites, Duces, & Capitaneos explicat, & intelligit *idem Peregrin. de Iur. Fise. d. lib. 1. tit. 1. numero 14. Gregor. Tholosan. de Republ. lib. 9. cap. 1. numero 13. Borcholt. in cap. unic. quæ sunt Regal. sub numero 21. vers. alij denique, Sixtin. de Regal. d. lib. 2. cap. 1. numer. 5. & sequentibus Calvin. in lexic. ubi supra vers. alij denique, Rosenhals. de feud. d. cap. 5. conclus. 19. vers. alij opinantur, Larat. d. par. 11. dilucid. 45. ex numero 3. cum seqq. 10. Otho Tabor. in Armentar. Justician. dispus. 2. de exarmat. capi. 4. numero 3. propè fin. vers. eaque Armentaria, Mastrill. de Magistratu lib. 3. cap. 10. nu. 260. & sequens. Vizzan. de mandar. Princip. cap. 17. num. 10. Marin. Rumelin. ad auream Bul. Carol. par. 3. dissert. 3. thees. 21. & omnium plenissimè Borell. de Reg. Cathol. præstant. d. cap. 6. numer. 2. ubi si huanter sub nu. 15. ex eadem ratione usus publici Belli sub hoc vocabulo comprehendit loca quoque Navalia vulgò *Arsenali* ad id principaliter destinata.*

Explosa hac similitudine, sive objectione, motivatum fuit, quod cum Magona haberet Jus privativum distrahendi ferramina, ex hoc ipso jure privativo effecta fuerat de Regalibus Principis, juxta firmata per *Galeot. respons. Fiscal. 10. numero 39. Card. De Luca de Regal. disc. 117. num. 7. & 8.* Addito, quod dubitari non poterat de validitate istius Juris privati, seu prohibitivi, ne alius venderet, cum hujusmodi Monopolia ex juxta causa etiam de Jure Divino permittantur, ex *Gigallin. de univ. negoc. lib. 1. cap. 7. ex numero 2. latè Marquard. de Jur. Commenc. & Macar. lib. 4. cap. 7. per tot. Hassuerus de Monopol. cap. 10. à nu. 27. Kollerius de Offic. Juridico-politic. lib. 2. cap. 18. Joseph De Rosa consult. 70. nu. 12. cum 2. seqq. & in dividuo Officinæ ferri Carpzov. decis. Saxon. 4. num. 12.*

Verùm de facili respondebam, propositiones istas veras esse in abstracto, sed æquivocum stare in applicatione; Aliud quippè erat, quod Jus prohibendi

bendi tanquàm species Vectigalis esse de Regalibus, aliud verò, quod exercentes cum iusta Principis concessione tale jus privativum ad merù mercimonium, & lucrum de Jure gauderent privilegio fiscali: Primam etenim partem propositionis firmant solùm *Galeot. & Card. De Luca* superiùs allegati, sed quoad secundam non potest laudari *Doctrina*, quæ id dicat; videmus etenim, quod passim in toto Orbe unaquæque Ars exerceat privativè certum Mercimonij, vel Opificij genus, itaut liceat eidem Universitati, vel hominibus de illa Arte, cunctis interdiceret, ne idem opificium exercent, juxta tradita per *Cabed. decis. Lusit. 158. par. 1. Berlich. 26. per 101. Carem. resol. 164. C. ap. discept. 262. concl. 5. ex numero 27. usque ad fin. cum reliquis adductis in Voi. 11. (quod est Marcelli Severoli Prælati in Curia studio, & Jurisperitii perspicui) impress. post decis. Rembold. & hic est casus, de quo loquuntur *Carpzov. & alij* superiùs in in oppositum relati, ac pariter recollecti in *prædicto Voto post Rembold.* ubi mentio quoque fit de *Carpzov.**

At quod hujusmodi Artifices, qui ex consuetudine, vel ex privilegio Principis habent istud Jus privativum, gaudeant prærogativa Fiscii, vel ejus privilegij, nemo dixerit, nunquamvè noscitur practitarum; Et de facto Communitates etiam subditæ in vim præcitatæ consuetudinis, vel privilegij habent Jus privativum furnandi, teste *Card. De Luca de Regal. disc. 61. numer. 4. & pleniùs Alphons. Modit. in S. Plebiscitum dubit. 48. Instit. de Jur. nat. gen. & civ. Capic. Latr. consult. 110. numero 23. & 24.* Sed pariformiter inauditum est, quod vel ipsæ Communitates, vel ejus Conductores in minuta venditione Panis, Fiscii gaudeant privilegio.

Quin etiam respectu ipsius Principis repræsentantis publicam personam, seu Maritum Reipublicæ attenditur subiecta materia ad hoc, ut Jus privativum ab ipso exercitum dici possit de Regalibus, ut ex: gr. contingit in distributione Salis, & hi sunt termini, quos percutit *Card. De Luca de Regal. disc. 105. numero 14. & 15.* Et ex identitate rationis hoc ipsum congruit fodinis Metallorum Cupri, aut ferri, quia nimirum Princeps rationabiliter hæc omnia sibi applicat, attento quod isti dicuntur redditus certi, quos natura produxit cum ubertate, ad hoc, ut idem Princeps hujusmodi emolumenta in publicos usus applicando absteineat à majoribus taleis, & collectis erga Subditos, & ita per indirectum singuli de eodem beneficio naturæ participant, ut pulchrè animadvertit post *Covarr. Mastrill. & Capiblan. Cardinalis De Luca de feud. disc. 2. num. 7. & remissivè ad Afflict. Borell. de Reg. Cathol. præstant. cap. 5. numero 27.*

Ac deniquè istud jus privativum censerit potest de Regalibus, quando, retenta in Principe eadem figura publica, pro oneribus ejusdem Matrimonij politici sustentandis aliquid plus supra pretium verum commune, ac naturale exigit à recipientibus quandoquè etiam invitis, ut accidit in Sale, & generaliter in pulvere Brasílico, seu Tabacco, Aquavitis, Charta, cum similibus, quoniam in eodem excessu stat proprie Vectigal, & jus Regaliæ, ut inquit *Boss. sub tit. de Vectigal. numero 4. Borell. de Reg. Cathol. præstant. cap. 25. ex num. 2. cum seqq. Capic. Galeot. d. respons. 10. num. 39.*

& seqq. ubi sub numero 41. cum prædicto *Boss. aliisque*, exemplificat, quando res communiter sine alio extrinseco laborerio, vel industria haberi possit pro octo, vel decem, & Princeps jubet, quod vendatur duodecim, vel plus.

Ista autem omnia reddebantur extranea à præfenti these, cum totum consisteret in industria, vena enim ferri ab Insula Illux traduci solet, posteaque elaborata minutatim distrahi per purum mercimonium, proindeque cessabant ad evidentiam rationes nuper expensæ; immò & alia suberat limitatio, videlicet, quod ubi illa res non nascitur in solo ejuſdem Principis, sed advenit gratia negociandi, non intrant fiscalia privilegia, ad *Text. in d. l. universi, C. de Vectigal.* cum alijs supra adductis.

Neque contrarium firmare advertetbam in proposito exemptionis à Gabella *Ruin. in conf. 89. numero 1. lib. 1.* quem sequi videtur *Surd. conf. 239. numero 6.* Omissio etenim, quod reprobanatur à *Donat. Ant. De Marin. ad Reverer. d. decis. 30 548. numero 6. vers. quidquid contra;* isti non dicunt, quod Fiscus mercimonium exercendo gaudeat privilegij fiscalibus, sed ad effectum præfata exemptionis moventur ex alia ratione, nimirum, quia Fiscus locans Gabellam non intelligitur locare contra se ipsum; & hoc est, quod etiam extra nostrum propositum contendit *Gruell. de donat. tom. 2. disc. 1. special. 22. sub numero 15. immò sub num. 14. cum Guttier. expresse fatetur, exemptionem non descendere ex aliquo privilegio, sed ex natura tributi, quodque non intelligatur Princeps cedere contra se jura Conductori. Cumque afferretur *Petr. de Luna conf. ult. inter divers. Sicul. Illustr. notabam, quod etsi iste more Consulantis satageret impugnare supra relatum conf. Bartol. & Natta, unica tamen fortior ratio, qua movebatur, stabat in eo, quod Fiscus à principio quædam Biscotta destinaverat ad usum proprium, & super hac primordiali destinatione extra causam mercimonij fundabat totum conf. ut ex numero 23. cum seqq.**

Et quia rursus dignoscentes Defensores in subsistentiam hujus motivi promovebant aliud, nempe quod Princeps communicasset privilegia fiscalia Magonæ; Non negabam Ego Principi potestatem ex adverso ornatam cum regulis generalibus, nempe quod placitum Supremi Principis tanquàm lex debeat ab omnibus venerari, per *Text. in S. sed & quod Principi, Instit. de Jur. nat. gen. & civ. Bald. in Authem. hoc amplius numero 10. C. de fideic. Surd. conf. 371. numero 25. & 27. Cenc. de Cens. quest. 64. numero 5. accedente præsertim præsupposita observantia, sæpiusque facta declaratio, quam pariter pro lege inviolabili servandam esse dicebatur, per *Text. in l. ancilla. C. de furt. Valenvel. conf. 169. ex numero 23. lib. 2. Sess. decis. Arag. 153. numero 25. Rot. post discept. Contrij decis. 8. sub numer. 8. vers. ideòque, & decis. 101. num. 21. parte 10. rec.**

Sed punctus stabat in applicatione, quia non aliud per Principem fuerat Magonæ communicatum, & respectivè declaratum, quàm quod ei competeret facultas procedendi executive, & similiter, quod Magono in concursu Creditorum deberet præferri; At non idcirco quoad alia privilegia non communicata fieri poterat generalis extensio, nam & omnibus Appaltatoribus

communicatur manus Regia, immò & quando-
que privatis, ut testatur *Boss. in pract. Crim. tit. de*
Fisc. num. 19. ubi loquens de Civitate Mediolani
inquit, quod quotidie Creditores quarunt lite-
ras à Senatu, ut possint debitores suos in for-
ma Camerae convenire, & hanc eandem commu-
34 nicationem fortiuntur, qui utuntur obligatione
in forma Camerae Apostolicæ, ut refert *Zacch. de*
oblig. Camer. in summ. proem. num. 6. ibique *Mar-*
chesan. de Commiss. appell. in caus. oblig. Camer. §. 1.
num. 2. & 3.

Prætere autem, quod hujusmodi Appalta-
tores, aut Creditores ex communicatione unius,
vel alterius privilegij nanciscantur universa Fisci
privilegia, & signanter istud *l. 2. C. de conven. Fisc.*
debit. lib. 10. erat alienum ab omni discursu, dum
35 ipsamet privilegia directe concessa strictè semper
interpretantur, & quidquid in littera non conti-
nent, minimè comprehendunt, juxta doctrinam
Falin. in cap. grave numero 2. de Off. Ordin. Bart.
aliquè in l. si ita, ff. de aur. & argent. leg. Menoch.
conf. 466. numero 14. & conf. 1060. numero 25. Pos-
sent. singul. 181. numero 6. Merlin. Pignattell. con-
trou. foren. cent. 1. cap. 69. numero 17. Ciardin. con-
trou. 159. numero 15. & 16. Rot. coram Bich. decis.
567. numero 12. & in rec. decis. 324. numero 12. par. 5.
& decis. 304. num. 5. par. 11. & alibi passim. Undè
si possunt privilegia in aliquo casu verificari, uni-
36 versaliter operari non debent, ut præmonuit post
Gemin. in cap. 1. de privil. in 6. Albert. Bann. conf.
feud. 1. 35. numero 7. Menoch. de conf. 466. sub nu.
14. sequitur Altograd. lun. contr. 52. num. 5. Gob. con-
sult. 98. num. 30.

A fortiori itaque, dum procedebatur per vi-
37 am communicationis, quæ non solum strictam pa-
riter recipit interpretationem, ad *Rot. coram Ca-*
valer. decis. 101. numer. 3. & coram Pania decis. 1090.
numer. 14. & 15. apud Marchesan. de Commiss. par.
1. fol. 639. num. 2. & 3. & decis. 45. numer. 33. coram
Zarat. verum etiam si privilegium, vel ejus com-
38 *municatio loquatur in casu materiæ determina-*
tæ, tunc ad illum solum, & non ad alium exten-
ditur communicatio, ut plenè per Tamburrin. a-
gentem de materia in tract. de Jur. Abb. disp. 17.
quest. 2. per tot. & signanter sub num. 7. vers. nam si
privilegium tom 1.

Oltenso, quod inapplicabile esset privilegium
Fiscale, inane efficiebatur descendere ad alias in-
terpretationes *d. Text. in l. 2. C. de conven. & c.* Et
nihilominus clarum Mihi videbatur, quod ejus
dispositio non posset verificari in hoc casu, cum
39 non ageretur de debitoribus fixè, & annualiter
descriptis in libris Magone ratione Collectarum,
& Tributorum, in quibus terminis tantummodò
procedebat *d. l. 2.* adeo etiam in casu, quo tra-
ctaretur de debitoribus Fisci ex causa contra-
40 ctus, militaret expressa censura alterius *Text. in*
l. omnes, §. ad hæc, C. de quadrienn. præscript. ad
cujus normam admittitur; quod Fiscus mediante
ejus Officiali quietare possit suum debitorem per
confessionem de recepto, ut benè distinguit Her-
mosi. l. ad Lopez gloss. 1. l. 9. tit. 1. par. 5. num. 30. §.
Et distinguit, & meliùs in fin. vers. secus autem, &
declarantur prosequuntur Paseth. conf. 94. num. 6.
vers. tertio speciale est, Peregrin. de Jur. Fisc. lib. 6.
tit. 7. num. 20. vers. intellige, Calvin. de equit. lib.
2. cap. 155. sub numero 11. & seqq. Mant. de tacit.
lib. 18. tit. 6. numero 32 Clok. de contrib. cap. 20. nu.

377. *Christina decis. 20. nu. 7. & 8. Ioseph. De Rosa*
consult. 56. sub n. 19. & 20.

Potissimè perspecta diversitate rationis, quia
41 quando debitores sunt fixè, & annualiter descri-
pti in Codicibus fiscalibus, debent debitum ita
radicatum pari testimonio divellere; secus autem,
42 dum agitur de incertis, & accidentalibus in dies
Contrahentibus, qui & pariter per alios modos
inter Contrahentes debent admitti ad justifi-
cationem solutionis, ut in puncto *Vermigliol. conf.*
399. numero 9. & concordat gloss. magna in d. l. om-
nes §. ad hæc, C. de quadrienn. præscript. ibi, si Of-
ficialis Fisci vendens consueatur, sibi pretium esse nu-
meratum; perpetuò est securus Empior, nec potest sibi
objici exceptio non numerata pecunie: Cumque
propterea Magona non haberet libros; in qui-
bus fixi, & annuales debitores annotarentur,
nec, etiam si admitteretur prædicta communica-
tio indefinita privilegiorum intrasset ratio *Text.*
in d. l. 2. & consequenter nec vis ejusdem commu-
nicationis; communicatio etenim privilegij fis-
43 *calis intelligitur, dummodò casus sit applicabi-*
lis ad illam causam, cui facta fuit communicatio,
ut monet *Peregrin. de Jur. Fisc. lib. 6. tit. 2. nu. 3.*
& generaliter, quod ubi privilegij ratio non ap-
44 plicatur, nec ipsum privilegium suffragetur, tri-
ta sunt Jura in *l. penult. ff. de Milit. Testam. cum re-*
liquis apud Mans. consult. 234. nu. 8. Fontanell. decis.
586. num. 6. & 7.

Reflectebam in idem, quod quia in *d. l. 2.* re-
quiruntur plures solemnitates, & signanter illa,
45 quod cautiones, & receptæ essent inscriptæ de
manu publici Tabellionis, seu Notarij, ut ibi,
si cautionem, quæ tibi super eo exposita est. Tabula-
rius non subnotavit, ubi, gloss. declarat, idest sub-
scripsit, & ibi etiam Bart. vers. signa hanc legem,
Beracchin. in repert. vers. debitor Fisci sub num. 10.
46 *vers. 3.* Propterea etiam de consuetudine Italiæ,
de qua testatur *Claper. decis. Caus. Fiscal. caus. 21.*
quest. 1. sufficiebat adesse confessionem Thesaurarij,
vel ejus Commissi, sub cujus nomine venire Ale-
xandrum ratione taciti mandati, patebat ex de-
ductis in *Disc. præcedenti.*

Allegabatur in contrarium *Salgad in labyr. Cre-*
dit. par. 4. cap. 3. Sed replicabam, quod *iste,*
47 ut habetur in facti narratione à principio, fun-
datur in manifesta collusionione, nec in suo casu
verificabatur, quod quis distraxerit, seu solve-
rit ei, cum quo contraxit, nam is receperat quan-
tatem à tribus Fisci Ministris, sive ex Arca tri-
um clavium, & postea procuravit confessionem
de recepto ab uno tantum Thesaurario, seu Mi-
nistro: rursus nulla aderat bona fides, & ubi *ex*
numero 12. inquit, quod solutio aliter facta, quam
vero Creditori non liberat, necesse est, quod in-
telligatur in casu, quo ille Exactor minimè re-
putaretur publicè talis, aliàs contradiceret his,
quæ magis studio veritatis adduxit in *d. labyr.*
par. 2. cap. 9. numer. 33. cum plur. seqq. ac deniquè
fundatur sub. numer. 37. & 38. ex quo debitor nul-
lam excussionis exceptionem opposuerat, ut in
præsententi.

Deniquè ad tollendam omnem difficultatem
advertēbam, quod cum bona fides non patia-
48 tur, ut quantum fieri potest idem bis exigatur,
vulg. Text. in cap. bona fides de regul. Jur. in 6. Rot.
decis. 17. num. 11. post discept. Contrij, & in propo-
sito Claper. d. caus. 21. quest. 2. num. 1. ac propterea
Imperatores

Imperatores *Valerianus*, & *Gallienus* incontinenti sanxerunt sub eadem l. 2. *conven. ff. de bit. lib. 10.*
 49 quod prius excuti deberet *Exactor*, quam ille, qui semel solvit, ad iteratam solutionem compelleretur; verba enim *Textus* sunt clara, ibi, *equum tamen est, ut prius de bonis ejus, qui Exactor fuit, si solvendo est, & conveniendi ejus facultas datur, indemnitati Fisci satisfiat, tunc à te, si servari hic modus non possit, repositur; & sequitur Adden. ad Bart. in d. l. ibi, item nota pro regula, quod licet securitas facta propter defectum alicujus solemnitatis non liberet debitorem, tamen operatur, quod Officiatis primo conveniatur, & uno ore concordant* *Peregrin. de Jur. ff. lib. 6. tit. 7. jub. num. 20. Calgaret. de Jur. publ. lib. 4. tit. 7. numero 3. Hermosill. ad Lopez gloss. 1. l. 9. tit. 1. par. 5. numero 30.* ubi in idem per extensum registrat prædicta, verba *Textus*, & ultra hos *Calvin. de acq. d. lib. 2. cap. 155. num. 5. & 6. Alfar. de Offic. Fiscal. glos. 16. privil. 29. sub num. 125. vers. dictum verò, & privil. 43. per 101.*

De plano sequebatur, quod cum *Magonerii* præposuissent *Alexandrum*, ut in *Disc. præcedenti*, forent ipsi prius excutiendi veluti in proposito fidejussores ejusdem *Alexandri*, ut bene patet apud *Francisc. Marc. decis. 203. par. 2. num. 6.* ubi ultra obligationem principaliter prosequendam adversus *Camerarium*, vel *Exactorem* ponit etiam fidejussorem in fortioribus terminis, nempe etiam si ille, qui confessus fuerit, in veritate non receperit, ibi, *licet in veritate non receperit, tamen liberabitur debitor, & Camerarius, seu Thesaurarius faciet bonum Principi, seu ejus fidejussor: addita præsertim inexcusabili culpa, & tolerantia Magonerorum, de qua uberius infra in Discursu 29.* ubi latè de obligatione eorundem *Magonerorum* per speciem, ut diximus, fidejussoris, & ob
 51 quam obligationem indemnitati *Fisci* remanebat consultum, quæ fuit unica intentio prædicta l. 2. sub illis verbis, *indemnitati Fisci satisfiat:*

IN EADEM CAUSA

ARGUMENTUM.

Solvens ei, cum quo contraxit, non liberatur, ubi desit bona fides, quæ tamen semper præsumitur. Mala fides, & scientia rei furtivæ quando in *Emptore* remaneat comprobata, & an in hoc proposito admittantur conjecturæ, sive scientia præsumptiva latè examinatur, & adducuntur, & respectivè perpenduntur plures conjecturæ, & quando istæ insimul conjungi possint pro perfecta probatione inducenda.

S U M M A R I U M.

- 1 Solvens ei, cum quo contraxit, non liberatur, si sit in mala fide.
- 2 Actio realis quando competat Domino pro recuperatione rei suæ adversus Tertium, remissivè.
- 3 Bona fides in Emptore, & in solvente semper præsumitur.
 Amplia, ut num. 4.
- 5 Scientia tanquam difficilis probationis probari potest ex conjecturis.

- Declaro, quod ubi agitur de præjudicio Tertii, scientia debet esse vera, non conjecturalis, & præsumpta, num. 16.
- Vel saltem conjectura debent esse urgentissima; & legis, non hominis, num. 17.
- 6 Scientia rei furtivæ probatur in Emptore ex solis indiciiis.
- 7 Scientia, & dolus in Emptore rei furtivæ præsumitur ex diminutione, aut alteratione pretii consueti.
 Item arguitur ex clandestino modo, quo fuit emptio celebrata, num. 8.
 Item ex variatione signi, seu Mercis, sive ex usu signi diversi ab illo solito Emptoris, num. 9.
 Item ex diversitate, & discretivo modo celebrandi emptiones, ab aliis factis bona fide, num. 10.
 Item ex retentione rei emptæ in loco occulto, vel ex omissa registratione ejusdem emptionis in libris, num. 11.
 Item ex ignorantia crassa, & supina, num. 12.
 Item ex familiaritate Emptoris cum fure, numero 13.
- Declaro, ut num. 24.
- 14 Fraudes, & simulationes regulariter committuntur inter personas conjunctas, vel familiares.
 Declaro, ut ibid.
- 15 Conjectura scientiæ, vel doli debent unitim accipi, & ponderari.
- 18 Ignorantia rei furtivæ an, & quando probetur Iuramento Emptoris.
- 19 Delicti ad exclusionem sufficit dubietas, & possibilitas in contrarium.
- 20 Qualitas inductiva delicti debet plenè justificari, nec sufficit factum sine illa qualitate.
- 21 Fraudis, & doli suspicio tollitur ex qualitate loci publici, in quo actus fuerit gestus, & n. 23.
- 22 Præpositus obligat Preponentem in eo, quod Præponens erat solitus facere.
- 25 Conjectura ubi sunt imperfecta non possunt insimul conjungi ad faciendam probationem, & de ratione, num. 26.
- 27 Fraus, & simulatio excluditur ex inverisimilitudine, quod plures personæ in eandem fraudem conspiraverint.
- 28 Fraus, simulatio, & falsitas non solet exponi pluribus personis, & de ratione.

DISCURSUS XXVII.

Sive

ARTICULUS TERTIUS

Vtrum Lanciarii ementes ferramina, & respectivè illorum pretium solventes dici possent in aliquo dolo, propter quem perfrui non valerent commodo liberationis.

Super hoc tertio Articulo, ad quem restringi totam Causæ difficultatem pro meo Judicio existimabam, fatebar profectò, quod ubi bona fides abesset à Lanciariis tam in emendo, quam in solvendo pretium Clavorum, & ferraminum, corrueret rota basis hujus Causæ, & defensionis, cum secundum tradita superius in *Discursu 25.* potissimum Lanciariorum fundamentum consisteret in bona fide, & justa credulitate, qua non concurrente certè non poterant Lanciarii
 I 3 libera-

liberationem ab Alexandro obtinuisse, ad trad. per *Cancer. var. resol. par. 2. cap. 6. num. 40.* & plenius per *Cyriac. contr. 330. ex numero 27. cum seqq.* & signanter *numero 29. & sequentibus* ubi ad regulam, quod solvens etiam Prædoni, cum quo contraxit, liberetur, quatuor tribuit responsiones seu limitationes, quæ tamen in substantia reducuntur ad unam, videlicet inclusionem, vel exclusionem bonæ fidei, nam ea, quæ ab eodem

2 *Cyriac.* dicuntur *sub num. 33.* circa actionem realem Domino competentem pro recuperatione rei suæ adversus Tertium, reddebantur inapplicabilia, ex quo prædicta ferramina reperiebantur à Lanciarijs jam distracta; & an supposito furto in Alexandro competat Domino actio aliqua adversus emptores bona fide distrahentes rem furtivam in utroque foro, examinatur ad partes in *Discurs.* sequenti.

Redacta itaque disputatione ad primum punctum, regula procul dubio assistebat Lanciarijs, cum bona fides in Emptore, & in solvente semper præsumatur, ex congestis per *Noguerol. alleg. 23. num. 117. Palin. Nep. alleg. 133. num. 19. Rot. coram Bich. decis. 285. num. 19. & coram Cocci. decis. 1021. ex num. 37. cum plur. seqq.* ubi quod suspicio, seu probatio doli debet esse violenta, & in subiecta materia emptionis rei furtivæ *Bonif. de furt. §. est n. 81. Cyriac. controvers. 609. nu. 17. & concordat Vermigliol. conf. 285. n. 9. & 10.* ubi post *Farin. & Rot. apud ipsum* subnectit, quod ad hunc, effectum

4 quælibet credulitas etiam injusta, & levis superabundat, & ampliatur, etiam si delinquendo quis credat non delinquere, & rectè agere.

Quamobrè Scribentes pro Magonerijs totum pondus constituiebant in probanda scientia furti commissi per Alexandrum in ipsis Lanciarijs

5 Emptoribus, ejusdemque scientiæ probationem deducere satagebant ex conjecturis, ex quibus scientiam utpotè difficilis probationis, & in animo latentem justificari docent *Cephal. conf. 314. numero 15. Gratian. discept. 118. numero 13. & 14. Borden. collect. 29. numero 43. & collect. 48. numero 14. lib. 1. Rota coram Buratt. decis. 658. numer. 4. & decis. 193. num. 23. & 24. par. 8. rec. & decis. 40. numero 20. par. 9. recent. & coram Card. Cels. decis. 152. numero 6.* & in specie Emptoris rei furtivæ: quod scientia probetur ex solis indicijs, adducebatur *gloss. fin. seu additionalis in l. incivilem, ibique Bart. C. de furt. de præsumpt. reg. 3. præf. 29. n. 3. post. med. vers. immo alem, Bonifac. de furt. d. §. est. n. 82. & seqq. Guazzin. defens. Reor. 17. cap. 6. n. 9. ad fin. vers. quod autem Emptor, Card. De Luca de Regal. disc. 129. nu. 6. vers. verum in eisdem,* ubi quod fuit judicatum etiam ex notitijs extrajudicialibus.

Et pro prima conjectura afferebatur diminutio: & alteratio pretij, ex qua scientiam rei furtivæ in Emptore resultare debet *gloss. fin. in d. l. incivilem, ibique Bart. num. 2. C. de furt. Spad. conf. 149. num. 3. lib. 1. Aufrier. in addit. ad Cappell. Tholof. decis. 151. numero 4. vers. & quia emit parvo, Bonifac. de furt. d. §. est. num. 101. Menoch. lib. 5. præsumpt. 29. num. 12. Guazzin. dicta defens. 17. cap. 6. numero 2. & 9. ad fin. Farinac. de furt. q. 177. numero 24. Carol. de Mean. ad consuetud. Leodien. par. 3. observ. 365. numero 12. Hermosill. ad Lopez. l. 19. tit. 5. par. 5. gloss. 2. numero 2. Panimoll. decis. 103. annot. 1. numero 7. Card. De Luca lib. 7.*

de empt. & venait. disc. 13. sub num. 10. vers. alterum.

Secunda conjectura depromebatur ex clandestino modo quo supponebantur emptiones sublecutæ, & ex quo dolum in Emptoribus argui, tradiderunt *Alberic in d. l. incivilem sub num. 3. C. de furt. Carpzov. de iurissprud. for. par. 4. Constit. 40. defn. 8. num. 2. & in prax. Crimini. par. 2. quæst. 87. num. 65. in fin. Bonifac. de furt. d. §. est. num. 83. & sequentibus Add. ad Cappell. Tholof. d. decis. 151. vers. adde insuper, Mascard. de probat. concl. 831. numero 16. Farinac. de furt. d. q. 177. nu. 25. Bossi. in præf. crimin. tit. de Indic. & consid. ante Tortur. sub num. 61. Hermosill. ad Lopez. ubi supra dicta gloss. 2. sub nu. 2. vers. vel si emerit, Panimoll. d. decis. 103. annot. 1. nu. 8.*

Tertiam conjecturam fundabant in eo, quod stigma, seu signum, quo Corbes ferraminum norati apparebant, non erat Venditoris, nec Emptoris, sed alterius Lanciarij; Undè mirabiliter comprobari participationem fraudis, & scientiam rei furtivæ, docuerunt *Luz. de Penn. in l. 1. n. 1. & 2. C. de Navib. non excuss. lib. 11. Farin. de furt. d. quæst. 177. sub. nu. 36. Gratian. discept. 500. num. 9. Christin. decis. Belg. 111. sub num. 2. Card. de Luca de Regal. in Supplem. par. 1. disc. 195. numer. 14. Rot. decis. 141. num. 7. & 8. & decis. 288. num. 8. par. 8. rec.*

Quarta erat conjectura oriens, ex quo venditiones factæ fuerant irrequisitis Ministris generalibus seu Magonerijs, quando tamen alias Lanciarij consueverant de eorundem Magoneriorum licentia emptiones perficere; & idè, ab hoc discreto modo operandi fraudem emergere, habetur ex *Bart. in l. 1. num. 8. C. de fid. Instrum. & Jur. hrst. ffiscal. lib. 10. Menoch. lib. 5. præf. 3. num. 102. Grat. discept. 479. nu. 70. Rot. decis. 283. nu. 8. 9. & 10. ac 12. par. 5. & decis. 148. n. 17. par. 16. recent. & decis. 306. num. 15. par. 18.*

Quintam conjecturam in idem eliciebant, ex quo Lanciarij emptores ferramina coempta detinerent in loco occulto, & omiserunt illa describere in libris Apothecarum, sive eorum Negocij, prout descriperant alia, quæ palàm assentientibus Magonerijs, & bona fide comparaverant, juxtà ea quæ in proposito fraudis inducendæ adverterunt per *Tex. in l. adversus, §. quod si, C. de furt. & serv. corrupti. Rolan. conf. 45. nu. 25. lib. 1. Hippol. de Marsil. conf. 30. numero 20. in fin. vers. preterea, Bonifac. de furt. d. §. est. nu. 97. Farinac. eodem tract. d. quæst. 177. nu. 25. in fin. Vilos. de fugit. cap. 15. num. 1. & 7. cum seqq.*

Sextò paritèr in idem, quia solebant Lanciarij Magoneriorum licentiam reportare, cumquè hoc

12 existeret notorium, dolum exindè potiùs, quàm bonam fidem redolere hanc omissionem, ultra *Mascard. de probat. d. concl. 831. num. 16.* generalitèr afferebatur *Bargal. de dol. c. 3. tit. de dol. præsumpt. num. 45. fol. 924. Rota decis. 389. num. 10. coram Priol.*

Septimò tandem pro coronide exaggerabatut arctissima familiaritas inter Lanciarios, & Alexandrum, & ex qua de facili iidem Lanciarij præsumebantur participes commissæ fraudis, & inverisimilis reddebatur ignorantia subtractionis, ex *Rolan. conf. 19. numero 42. & 43. lib. 1. Surd. conf. 561. num. 3. & decis. 221. nu. 9. Borgnin. decis. 14. 21. num. 37. par. 3. juncta regula, quod fraudes;*

& simulationes

& simulationes inter confidentes; & familiaritate conjunctos patrari solent, teste *Honded. consil. 46. numero 15. lib. 1. Rot. decis. 156. numero 7. coram Buratt. & decis. 244. numero 2. & 4. par. 2. divers. & decis. 642. nu. 25. par. 18.* quidquid dicendum esset, ubi fraus tenderet in præjudicium ipsorum Contrahentium, quia tunc conjunctio sanguinis, & familiaritas illam potius excludit, ex adductis per *Rot. Ferrarien. apud Contr. discept. 23. sub num. 136. vers. præsertim inter personas, Cavaler. decis. 407. in fin. & præter hos alij per Bonden. collect. 9. num. 112. lib. 2.* ac denique superaddita alia
 15 regula, quod unitim erant conjecturæ istæ Judicis arbitrio pensandæ, ad monitum *gloss. in l. 3. verb. ejusdem verbi speciem, ff. de Testib. Card. De Luca de empt. & vend. d. disc. 13. num. 10. Roto decis. 25. num. 25. & decis. 40. numero 38. par. 9. recent. & decis. 126. sub numero 38. vers. quæ præsumptiones par. 12. & decis. 150. nu. 7. in fin. vers. hæ conjecturæ, post discept. Contrij.*

Verum omnes istæ conjecturæ, & Mihi, & Judicibus visæ sunt irrelevantes, cum plerumque carerent subsistentia facti, maximè inspecto, quod
 16 in his terminis scientia vel non debet esse conjecturalis, & præsumpta, cum agatur de præjudicio Tertij, ex adductis per *Giaz. discep. 26. num. 56. & 57. Mar. Burg. de mod. proced. ex abrupt. cent. 1. quest. 23. numer. 220. Vermigliol. conf. 146. numer. 5. Farinac. de furt. d. quest. 177. numero 22. Censal. in Voc. 8. Rota Criminalis Genuæ numero 9. & seq. post tract. super. l. unic. C. si quis Imperator. maledix. Panimoll. dicta decis. 103. annot. 1. numero 4. Gob consult. 122. numer. 40. Pacion. de locat. cap. 10. numero 18. Rot. coram Card. Otthobon. decis. 156. numer. 14. & 15. & decis. 48. numero 16. & seq. par. 8. & decis. 146. numer. 3. par. 17.* Vel in
 17 omnem casum præsumptiones, & conjecturæ debent esse urgentissimæ, ac legis, non hominis, ut distinguit *Gargiar. inter conf. crimin. divers. conf. 126. numer. 101. vol. 1. Farinac. in prax. quest. 136. num. 21. & seq. Cost. de fact. scient. & ignor. inspect. 64. num. 4. & 5. Andreol. controv. 104. in fin.* Immò
 18 quod si Emptor prætendat ignorantiam rei furtivæ, stetur illius Juramento, si solum extent indicia in contrarium, testatur *Carpzov. in prax. Crim. d. par. 2. quest. 87. num. 66. & de Jurisprud. foren. d. par. 4. Constit. 40. defn. 8. num. 4. & ante eum Vulpell. respons. Crimin. 149. num. 13. sequitur Guazzin. ad defens. Reor. d. defens. 17. cap. 6. n. 10. Cost. in tract. aut sciebat. & c. cent. 2. dist. 79. sub num. 6. & 7.*

Ex his descendendo ad conjecturas, prima cessabat ex facto, dum docebatur, quod aliàs pro similibet coempta fuerunt hujusmodi ferramina, nam etsi replicaretur, quod id proveniret ex inferiori qualitate ferraminum, clara erat responsio quod ita etiam ad exclusionem delicti poterat præsumi in istis emptis à Lanciarijs, cum
 19 pro ejusdem delicti exclusione sufficiat dubietas, & possibilitas, ad cumulata per *Surd. conf. 173. numer. 59. Eugen. conf. 31. numer. 70. Vermigliol. conf. 16. num. 22. & 23. Farinac. conf. 78. numero 28. & in prax. quest. 85. num. 8. in princ. & quest. 86. numer. 76. Bonden. collect. 37. nu. 120. lib. 2.* Satisque
 20 est quod contraria qualitas majoris bonitatis non esset justificata, per *§. quod autem ibique Bart. ff. ne quid in flumin. public. Bald. in l. 1. Mairem 17. numero 2. ibique Adden. C. de probat. Grass. except. 2.*

num. 6. Giurb. conf. 63. num. 12. Merlin. Pignatell. contr. for. cap. 47. nu. 12. cent. 1. Rub de val. d. legal. cap. 46. num. 40.

Secunda conjectura pariter tollebat, ex quo emptiones celebratæ fuerint in publica Dohana:
 21 Undè ex qualitate ejusdem loci publici quilibet suspicionem excludi, in specie contractus in Banco S. Spiritus de Urbe post *Farin. de falsit. q. 153. numero 220. cum seqq. dixit Rota decis. 374 numero 13. coram Card. Cerro, & in puncto emptionis ass. rei furtivæ Censal. d. vot. Crimin. 8. ex numero 12. usque ad 19.*

Tertiam non minùs conjecturam destruebat solitum, dum pluries Corbes ferraminum sub signotinus adventi in alterum distrahebantur, Et quarta pariter deficiebat ex adductis in *Dise. 25.* in quo remanet comprobata scientia, & tolerantia Magonerorum, quæ deserviebat loco licentiæ; & istud solitum in hac materia Præpositi, & Præponentis plurimùm attenditur; ut respondit *Rot. decis. 375. sub num. 13. vers. secundo quando par. 1. divers. plenè Mans. consult. 195. num. 4. & 5. cum seqq.*

Ad quintam, & sextam optimè occurrebat Causæ Patronus cum ipso facto, & cum longè præponderantibus conjecturis immò probationibus; per quas dolum conjecturalem excludi, tradunt congesti per *Sabell. in summ. divers. tract. to. 1. litt. D. §. 26. n. 5.* adedut potius dignosceretur, Lanciarios servasse præceptum Divi Pauli ad Thesalonicenses, ibi, *Vos autem fratres non sitis in tenebris, ne vos illa tamquam fures comprehendant, & in ipsa*
 23 publicitate quilibet dolus, fraus, & conscientia excluderetur; ut præter laudatos *suprà sub nu. 21.* prosequuntur *Bertazzol. conf. Crimin. 236. nu. 11. lib. 1. Vulpell. d. respons. 149. num. 11. Farinac. de furt. d. quest. 177. num. 25. Cyriac. contr. 454. nu. 22. Thor. in Cod. rer. judic. p. 2. conf. 47. nu. 2. Giaz. d. discept. 26. num. 64.*

Quò demùm ad septimam de confidentia, &
 24 familiaritate, demonstrabatur, id provenire ex ipsamet autoritate gerendi omnia negocia cum Lanciarijs permissa Alexandro à Magonerijs, ita ut de necessitate potius cogentur cum illo quam dam speciem consuetudinis habere; ac pro
 25 pterea cum omnes istæ conjecturæ essent penitus imperfectæ, & inefficaces, nullo modo poterant conjungi ad perfectam probationem constituendam, quia aliàs effectus potior, & nobilior fuisset, quam causa, juxta doctrinam *Bald. in l. Spadonem, §. si Civitatis, ff. de excus. Tur. Alex. conf. 180. num. 6. lib. 2. Ferrant. Gargiar. patroc. 19. num. 68. Rot. coram Coccin. decis. 2342. num. 58. & decis. 171. numero 26. & 27. par. 17. & decis. 31. numero 15. par. 18. & decis. 18. numero 33. coram Priol. u-*
 26 nio etenim probationum in suo genere imperfectarum nihil aliud est, quam imperfectionum multiplicatio, ut post *Laurent. decis. Aven. 71. numer. 7.* adnotavit *Adden. ad Pamphil. decis. 659. numero. 9.*

Eòque certius, quia in nostra hypothesi non erat disceptatio de uno, vel duobus Emptoribus ass. rei furtivæ, ut erat casus, de quo agebant *Authorities* in oppositum relatæ; sed sub hoc prætextu convocabantur, ac pro scientibus, & fraudis participibus arguebantur plusquam triginta personæ, seu Emptores, Undè istamet
 27 circumstantia, quod verisimile non esset, tot

personas bonæ conditionis , & famæ conspiralle in eandem fraudem cum Alexandro , omnem scientiam , simulationem , & fraudem excluderat ; ut enim cum Bald. in l. hac consultiſſima in fin. C. qui testam. facere poss. Bec. conf. 102. numero 27. Surd. conf. 132. num. 20. in fin. & seq. dixit Rota coram Aterlin. decis. 135. num. 7. vers. quibus accedat, & num. 8. simulatio, falsitas , & fraus non solet exponi pluribus personis , ne facilè detegatur , egregie etiam eadem Rota decis. 360. num. 8. coram Priol. & latè quoque dictum fuit in Tergestina Pecuniaria de Anno 1681. coram Paluccio , & de qua infra in Discursu 82. & concordat in terminis emptionis rei , quæ prætebatur furtiva, Censal. d. vot. Crimin. 8. Rota Genuen. ex num. 14. usque ad 19.

IN EADEM CAUSA.

INTER EASDEM PARTES.

RESPONSUM PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

Examinatur dispositio *Textus in l. incivilem , C. de furt.* & quando Emptor rei furtivæ cum bona fide teneatur rem Domino restituere pretio non refuso ; & quid , si illam iterum venderit , an debeat esse factus locupletior , & quomodo id probetur , tam in foro interno , quàm ex cino. *Æquitas l. si me , & Titium , ff. si cert. pet.* quando non intret.

S U M M A R I U M.

- 1 Emptor , vel possessor rei furtivæ tenetur rem Domino restituere , pretio non refuso.
Declarat , id non procedere contra Emptorem , qui rem bona fide emit , num. 2.
- 3 Doctores tenentes , quod Emptor rei furtivæ , si illam iterum vendidit , teneatur ad æstimationem , referuntur , & impugnantur , num. 14. & 15.
- 4 Emptor rei furtivæ si non desit dolo possidere , & ex secundo pretio per eum retracto non fuit effectus locupletior , ad nihilum tenetur.
- 5 Scapp. de Jur. non script. lib. 3. c. 44. ex num. 13. impugnatur per Farinac.
- 6 Emptor ad hoc , ut dicatur factus locupletior , debet ex secunda venditione plus retraxisse , quàm expenderit in prima.
Amplia , quod in hoc casu à secundo pretio detrahendum est augmentum habita proportione ad industriam , num. 7.
- 8 Emptor si bona fide emit , & postea vendidit rem furtivam , non potest conveniri actione reali , nec personalis , & de ratione.
- 9 Pretium in particularibus non subrogatur loco rei.
- 10 Pretium rei furtivæ non subrogatur loco ejusdem rei.
- 11 *Æquitas l. si me , & Titium , ff. si cert. pet.* non habet locum , ubi res aliena reperitur penes alium ex causa onerosa.
- 12 Obligatio restituendi Domino rem furtivam descendit , vel ab injusta acceptance , vel ratione ipsius rei accepta.

13 Emptor rei furtivæ , si non habet lucrum secundi pretii , nihil dicitur habere penes se.

16 Obligatio furis non solum comprehendit rem furtivam , sed etiam interesse quanti plurimi unà cum fructibus.

DISCURSUS XXVIII.

Cum , juxta firmata in *Discursibus* præcedentibus , Lanciarii vertantur in bona fide , & justa credulitate , quod Alexander haberet sufficiens mandatum pro distractione ferraminum , quæ ipsi coemerant , dicebam , amplius non intrare dispositionem *Textus in l. incivilem C. de furt.* per quam sancitur , quod etiam non refuso pretio teneatur possessor rem furtivam Domino restituere , prout etiam firmant *Natt. conf. 436. num. 1. & seqq. Spad. conf. 149. num. 1. lib. 1. Farinac. de furt. quest. 177. num. 29. & seqq. Caball. resol. Crimin. cas. 292. num. 5. Petrus Frider. Mindan. consult. Saxon. lib. 1. quest. 163. num. 1. Berlich. pract. concl. 45. num. 2. subtit. de mater. furt. fol. 71. Benintend. decis. Bonon. 34. per tot. & aliis relatis Concol. ad Stat. Eugub. lib. 5. rubr. 22. num. 1. Panimoll. dec. 103. annot. 1. n. 10. & seqq. Sanfelic. decis. 166. n. 14. Adden. ad eundem dec. 343. §. Emptor rei furtivæ , Card. de Luca de feud. disc. 58. num. 2. & de Regal. disc. 129. num. 3.*

Omissis etenim aliis declarationibus , & limitationibus adductis per proximè , & infra relatos *Scribentes* , quatenus pertinebat ad præsentem casum , stante bona fide , quodque ulterius res furtiva non extaret penes Emptorem , nec rem , nec pretium amplius vindicari posse , satis constare supponebam ex *Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 29. num. 30. in fine , Cost. in tract. au. sciebat , au. ignorabat dist. 79. sub num. 7. cent. 2. Cyriac. controvers. 609. num. 16. & omnium meliùs distinguens Carpæov. in prax. Crimin. par. 2. quest. 87. num. 65. 70. & 71. ubi cumulat Angel. Averin. Tusch. Farin. Corrad. Covar. & alios , quos refert , & sequitur Sabell. in summ. divers. tract. tom. 2. litt. E. §. 8. sub num. 27. vers. si tamen ignoraver , & num. 57. ubi refert , ita fuisse judicatum cum magna Causæ cognitione de Anno 1679. in Civitate Florentiæ.*

Verùm quia rursus ex professo suscitatum fuit objectum , an , etiam posita bona fide , Lanciarii , qui distraxerant ferramina , possent ad aliquam refusionem pretii , sive æstimationem rei condemnari ; Hinc in sensu etiam Veritatis , materia altiùs reassumpta , respondi , quod , quidquid in contrarium dixerit *Spad. in d. conf. 149. num. 2. lib. 1. & videatur innuere Azor. instit. Moral. par. 3. lib. 4. c. 3. quest. 3. vers. quid si res , Berlich. pract. concl. par. 2. concl. 45. num. 22. & præter hos Scapp. de Jur. non script. lib. 3. c. 44. ex nu. 13. usque ad fin. ubi testatur ita pluries judicasse , necnon etiam materiam quidem doctè , & luculenter examinans , sed tandem se involvens Petr. Frider. Mindan. consult. Saxon. d. lib. 1. quest. 163. ex n. 24. cum seqq. & lignanter ex num. 33. vers. sed etsi , cum seqq.*

Quod Emptores rei furtivæ , si absque mala fide distraxerint res coemptas , ita ut dici non valeat , quod dolo defecerint possidere , nullatenus obstringatur ad restitutionem pretii ex secunda venditione recepti , nisi in quantum ex eodem secundo

do pretio comprobetur, ditiores, seu locupletiores effectos fuisse, de communi sensu Theologorum, & Canonistarum firmat Covarr. in repet. ad reg. seu cap. peccatam par. 3. in princ. numero 3. Menoch. dicta praf. 29. numero 19. lib. 5. Clar. recept. sentent. lib. 5. §. furtum sub numero 26. vers. scias tamen, Caroc. in tract. de re furtiva penes tert. repet. quest. 25. per tot. Farin. de furt. d. quest. 177. numero 49. vers. hoc tamen procedit, ubi sub numero 50. & 51. irridet Scappium contrariæ sententiæ assertorem, ex quo dicat ita sæpius judicasse in Urbe, cum Romæ vix fuerit Judex in Curia Burgi, in qua non de gravibus Causis agi solet, Rovit. in pragm. 1. de empt. & vendit. numero 3. Hermosill. ad Lopez l. 19. tit. 5. par. 5. gloss. 1. num. 37. Godofred. de Reat. quest. 7. numero 138. Carpzov. in prax. Crimin. d. par. 2. quest. 87. numero 70. 71. Balb. ff. Klammer. in promptuar. lur. tit. 14. §. 9. numero 7. Carol. De Mean. ad consuet. Leodien. tom. 3. observ. 365. num. 9. & omnium latissimè Sanchez ad precept. Decla. lib. 2. cap. 23. ex numero 4. cum plur. seqq. Sabell. in summ. divers. tractat. d. tom. 2. lict. E. §. 8. sub numero 27. vers. & si ille, qui emit, Panimoll. d. decis. 103. annot. 1. num. 21. cum duob. seqq. ubi pariter cum Farinac. deridet Scapp. & hoc est, quod concludit Cardin. De Luca de Regal. dicto disc. 129. num. 6.

Ad hoc autem, ut Emptor reputari queat factus ditior, seu locupletior, conveniunt omnes, & ipsamet ratio naturalis exposcit, quod plus ex secunda venditione Emptor retraxerit, quam in emptione à se facta implicaverit, & præsertim docent Caroc. Carpzov. Panimoll. Sabell. alijque quamplures in locis ubi proximè laudatis. Quinimò non inspicitur absolutè, an plus Emptor retraxerit, itaut indistinctè obstringatur illud augmentum Domino rei restituere, sed habita proportione ad industriam, quidquid etiam illius occasione affectus est, sibi licitè valet Emptor retinere, ad ea, quæ post Sot. lib. 4. de Iust. & Jur. quest. 7. art. 2. & Marin. à Ledesin. censet Sanchez ad precept. Decal. d. lib. 2. cap. 23. num. 8. & num. 27. & 28.

Atque hinc agnito, quod frequentior Theologorum, Canonistarum, & Cæterorum Scribentium calculus adhæserit huic Sententiæ, superfluum est ad alias convolare rationes. Sed adhuc à sufficienti partium enumeratione liquet evidenter, nullam esse experibilem actionem contra hujusmodi Emptorem, non quidem personalem, cum ista, ex vulgatis, exposcat initum fuisse contractum, vel quasi, qualis profectò nullus dicitur intercessisse inter Emptorem, & Dominum derobarum; minusque realem, ex quo hæc de sui natura requirit dominium in agente, & possessionem in Reo convento desiderat, vel quod is dolo desierit possidere, ut in l. fin. autem, §. si is, qui rum, ff. de rei vindic. & in l. unica C. de alien. Iudic. nathan. caus. Undè cum in præsentī thesi supponamus Emptores non desisse dolo possidere, remanet inexercibilis, ut diximus, actio quælibet realis, quemadmodum ad partes articulo discussi post Anton. Ufill. in §. sic itaque numero 14. & seqq. Instit. de act. licet deinceps se involvat, ratiocinatur Mindan. consult. Saxon. dicta quest. 163. ex nu. 28. cum plur. seqq. lib. 1.

Minusque prætendi valet, quod pretium remanserit in locum rei furtivæ subrogatum, pro-

indèque dum Emptor retinens apud se rem furtivam teneretur illam restituere nullo sibi pretio refuso, ad litteram Text. in dicta l. incivilem C. de furt. ita veniat compellendus restituere pretium ex eadem re furtiva retractum: 9 Nam præter regulam generalem, quod subrogatio locum sibi non vindicat in particularibus; in hac ipsa individuali materia rei furtivæ Text. 10 tum habemus expressum in l. qui vas 49. §. fin. ff. de furt. ibi, quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse nemini dubium est; nummus igitur hic, qui redactus est ex pretio rei furtivæ, non est furtivus, sicut etiam admonuit in specie nostra Caroc. d. quest. 25. numero 3. Carpzov. in prax. crimin. dicta par. 2. quest. 87. numero 71. vers. unde si emptor, Mindan. dicta quest. 163. num. 28. & 29. & numero 33. Cardos. in prax. Iudic. & Advoc. in verb. furtum numero 16. Larath. Theatr. Feudal. par. 9. dilucid. 73. numero 11. Boscol. in contro. feud. apud Card. De Luca de feud. art. 6. numer. 8. fol. 654. & latè idem Card. De Luca infra relatus in meo Disc. 93. numer. 6.

Deniquè non obest actio illa æquiativa, quæ descendit ex censura Textus in l. me, & Titium ff. si cert. pet. super qua vehementer allucinatus est Mindan. d. quest. 163. sub numero 33. vers. sed etsi hæc, Scapp. de Iure non script. d. lib. 3. cap. 44. numero 20. & seqq. & videtur inclinare Calvin. de equit. lib. 2. cap. 35. numero 5. 11 & seqq. nemo enim non scit, quod actio præfata militat tantummodò, quando res aliena reperitur penès alterum sine causa, & ex titulo merè lucrativo, secus verò dum, (ut ad præfens) pretium, quod ab Emptoribus in secunda venditione obtentum fuit, ascendit ad quantitatem, vel in substantia, sive æquivalentia illud idem est, quod dempta industria præcedentè fuerat ab eodem Emptore Furi exbursatum, ut benè explicat Angel. in d. l. si me, & Titium numer. 1. in fine, ibique etiam Purpurat. numer. 8. in fin. & numero 18. Cost. de remed. subsid. remed. 12. sub numero 4. vers. secundum est, Card. De Luca de Regal. d. disc. 129. sub numero 6. vers. vel ubi, & de Credit. disc. 26. sub nu. 8. Rot. decis. 77. ex num. 23. cum quatuor seqq. par. 6. rec. & decis. 9. num. 14. & seq. par. 16. & in hunc sensum se explicat Calvin. ubi supra.

Eoque certius, quia, ut cum D. Thom. secunda secunda quest. 62. art. 6. ab omnibus recepto 12 conclamat Sanchez ad precept. Decal. d. lib. 2. cap. 23. numero 4. obligatio restituendi ex duplici duntaxat fonte promanare valet, nempè vel ex injusta acceptione, vel ratione ipsius rei acceptæ; utrumque autem cessat, præsupposita bona fide in Emptore deinceps rem furtivam distrahente, injusta etenim acceptio funditùs convellitur ex ipsa bona fide emptionis, & venditionis: motivum verò, seu ratio rei acceptæ collabescit, 13 quoties nec ipsa res, nec aliquid ex illa, propter quod dici valeat factus locupletior, perseverat penès Emptorem, ex his, quæ habentur per Text. in l. item veniant 22. §. præter hæc, ff. de petit. hered. ibique gloss. verb. facti, cum reliquis plena manu coarctatis apud Sanchez ubi proximè.

Abique eo, quod idcirco attendi amplius mereantur in oppositum ab initio allegari supra sub numero 3. Quatenus enim pertinet ad Mindan. & Scapp. satis occursum hucusque: Quoverò ad Berlich. iste quidem in d. concl. 45. numero 22. par. 2. refert

refert in oppositum *Virgil. Pingiz.* cujus verba sunt illa eadem, quæ leguntur transcripta per *Mindannum*, sed sub numero 23. laudat quoque contrarium sentientes, nec quidquam firmat de proprio; *Azor.* simpliciter intendit ad explicationem *Nauerræ*, nec non etiam sistit in ea distinctione, quam rejicit *Sanchez d. lib. 2. cap. 23. numero 22.* an pretium extet, sive sit consumptum, & in omnem casum exuberaret, quod ipse haberet contra se universam Theologorum Scholam, de qua videre est per *Sanchez d. lib. 2. cap. 23. num. 4.* & profitentur *Clar. Farin. Panimol.* alique superius cumulati.

15 *Spada* demùm in *d. conf. 149. lib. 1.* in nulla habendus est consideratione, cum sit merum Responsum pro Cliente, & sub *num. 3.* præsupponat constare de malâ fide Emptoris, ac postremo loco **16** funderur in *Textu in l. in re furtiva ff. de condiç. furt.* cujus determinatio nec per umbram applicabilis est ad casum, de quo est quaestio, dum agit contra furem, & loquitur de obligatione ad interesse, seu de æstimatione etiam quanti plurimi una cum fructibus, sicque de ea actione, quæ contra furem tribuitur ex maleficio, ut in *§. Ex maleficio Instit. de action. & de qua Dian. resol. moral. par. 11. tract. 6. resol. 5.* idque sanè nihil habet commune cum Emptore, contra quem solum prodiit rescriptum Imperatoris in *d. l. incivilem C. de furt.*

IN EADEM CAUSA

PRO MAGNO DUCE HETRURIAE, SIVE
PROMOTORE FISCALI,

CUM EISDEM MAGONERIIS.

ARGUMENTUM.

Eligens, præponens, aut substituens an teneatur de facto electi, & substituti, si elegit ex necessitate Officii, & quando dicatur electio facta ex necessitate, & de distinctione inter Officium publicum, & privatum. Procurator alium substituens vigore facultatis sibi concessæ, quando teneatur de facto substituti: negligens in exigendo, vel in revidendo computa rationis Ministri subalterno quando possit condemnari; Et aliqua de furto, & delicto Juvenis, seu Famuli quando sit imputandum Socio, vel Societati.

SUMMARIUM.

- 1** *Occasio scribendi.*
- 2** *Præponens tenetur de facto Præpositi, si iste deliquerit in Officio sibi commissio, secus verò si extra idem Officium.*
- 3** *Delictum quando dicatur commissum in Officio, vel extra.*
- 4** *Administrans per alium, seu patiens alium administrare pro se, tenetur pro illo reddere rationem, & num. 14.*
- 5** *Præponens, & eligens an excusetur, si à principio bonum, & sufficientem elegerit.*
- 6** *Præponens, & eligens est loco fidejussoris respectu ipsius electi, seu Præpositi.*

Fidejussor tenetur, non obstante, quod Principalis ab initio idoneus efficiatur non idoneus, ibid.

- 7** *Fidejussoris bona per quamcumque aggregationem considerantur uti propria principalis debitoris, ad effectum, ut idem debitor censeatur esse solvendo.*
- 8** *Præponenti, & eligenti imputatur omne id, quod electionem ipsam subsequitur, & de ratione.*
- 9** *Præponens, vel substituens si præponat, & substituat ex necessitate publicæ Officij, satis est, quod ab initio eligat bonum; secus verò in Officio privato, & numero 11. ubi expliçantur Doctores contrarii, & num. 12.*
- 10** *Electio, vel substitutio tunc dicitur facta de persona integra, quando ejus integritas approbata est antea in Officiis omnino similibus.*
- 13** *Electio, vel substitutio quando dicatur facta ex necessitate, vel non, & n. 15.*
- 16** *Electio non dicitur facta ex necessitate, quando lex, vel Superior non coarctat electionem ad unum, vel alterum eligendum, & num. 17.*
- 18** *Procurator, qui vigore generalis facultatis alium substituit, quando teneatur de facto substituti.*
Et de eadem conclusione remissivè, num. 19.
- 20** *Eligens quando nullum lucrum percipit ex Officio, tunc si eligat à principio bonum, ulterius non tenetur.*
Secus verò, si utilitatem percipiat, & ad propriam commoditatem elegerit, n. 21.
- 22** *Accomandata tunc dicitur potius, quam Societas, quando sub alieno nomine exercetur negotium, & Accomandans est creditor dumtaxat Capitalis inmissi.*
Et tunc dicitur habere interesse per participationem, non autem per proprietatem, ibid.
- 23** *Socius non tenetur de levi culpa in furto à Famulo commissio, nisi ei mandaverit, ut pecuniam deferret.*
- 24** *Socius eligens malum Famulum, seu malum Ministrum, tenetur ex ejus facto, & contractu, quamvis non fuerit in culpa non eligendo.*
Et si malè elegerit, indistinctè tenetur, n. 25.
- 26** *Eligens malè tenetur ad damna, & interesse, & periculo nominantis stat electio.*
- 27** *Furtum dicitur casus fortuitus, & in Societate cuiusvisdam damno cedat.*
- 28** *Administrationis sedule revisio efficit, quod culpa Administratorum facilius detegantur.*
- 29** *Administrationis computa non inquirens dicitur in culpa, & tenetur de gestis per Administrationem.*
- 30** *Culpa dicitur ad casum præordinata, quando sine ea culpa, vel negligentia casus non evenisset.*
- 31** *Exactor si debitores suo tempore non excussit, quando uti negligens condemnari possit.*
Et explicatur Rot. decif. 111. num. 6. & seqq par. 17. ibidem.

DISCURSUS XXIX.

1 **Q**uemadmodum supra enunciavi in *Discursu* 26. in fin. unum ex principalibus fundamentis, quod movit Judices in hac Causa, illud erat, quod Fisci, seu potius interesse Principis satis erat consultum, ex quo Magonerii ex nimia patientia, & tolerantia, quam habuerant erga administrationem Alexandri non poterant excusari, quin ex illius facto remanerent obligati: Unde illorum

illorum Defensores ad excusandos eosdem Magounerios plura deducebant motiva, seu ratiocinia, primò nempe ex eo, quod Alexander non deliquerat circa Officium eidem commissum, dum non fuerat præelectus exactioni pecuniarum; secundò, quia cum Governatores Magonæ prælegerint Virum Nobilem, & laudabiliter ab initio deputationem expleverint, curandum non esset de excessibus successivè commissis; tertio maximè, quia ad eandem deputationem devenerant ex mera necessitate, proindeque sufficiebat, electionem fuisse bonam ab initio: quarto tandem, quia Magonerii reputandi erant Socii, sive participes cum M. Duce, in quibus terminis cum neque de levi culpa obstringerentur, cessaret idcirco omnis hæsitatio, quoniam culpæ Magoneris imputabiles nequiquam apparebant ad casum præordinatæ.

Sed his parùm pro meo iudicio refragantibus, quoties subsisterent quædam animadversiones in facti notula Mihi transmissæ, contrarium omninò judicandum esse censebam: Sequendo etenim ordinem prædictarum exceptionum, quatenus attingit ad primam, ex nuda facti insubstantia motivum radicitus corruerat, quia cum supponeretur in facto, sive ex Processu constare, quod præcæteris Alexander deliquerat in retentione libri ferraminum, & respectivè Quaternionibus ponderum, quivè deserviebant Casperio loco mandati, ut supra dictum fuit *Discursu* 24. prout etiam in scripturatione debitorum fictitiorum, & in omiffa registratione litterarum, falsificatione Commissionum, cum similibus; Hinc proinde dum erat incontrovertibile, quod ista omnia ad ministerium, & Officium Alexandri spectarent, palàm quoque efficiebatur, retorqueri conclusionem; & Magounerios omninò obligatos remanere; juxta distinctionem *Bart. in l. ne quid numero 1. ff. de Incend. ruin. naufrag. Cephal. conf. 352. numero 27. Boss. in pract. Crimin. tit. de furt. num. 55. Gaill. pract. observ. lib. 2. observ. 21. num. 6. & 7. Farinac. in prax. quest. 24. num. 49. & seq. Cavalcan. de Brach. Reg. par. 5. num. 154. Giurb. decis. 88. num. 9. Mans. consult. 418. num. 3. & 4. cum seq. & consult. 419. num. 11. latè Guazzin. ad defens. Reor. defens. 33. cap. 2. ex num. 2. cum seqq. ubi sub num. 4. vers. in hac autem, conclusivè firmat cum pluribus *Roye decisionibus*, tunc delictum reputari committum circa Officium, quando ille talis non potuisset simile delictum patrare, nisi fuisset illi ministerio præpositus, & concordat *Vizzan. de mandat Princip. cap. 5. §. 1. num. 9.* & præter hos alii superius registrati in *Disc.* 23. n. 17.*

At non solum circa præmissa, in quibus incontrovertibilis erat præpositio, remanebant obstricti Magonerii, verum etiam & circa neglectam opportuno tempore exactiorem, multoque magis circa subtractam pecuniam jam exactam; siquidem ex adductis, & latè comprobatis in *Disc.* 25. lucidè justificatum apparebat, quod si non expresse, tacitè saltem fuerat Alexander deputatus per scientiam, & tolerantiam Superiorum exactioni pecuniarum, adeò ut communiter pro legitimo Procuratore foret habitus, & reputatus, ideoque Magounerios obligatos esse reddere rationem pro administratione Alexandri cum eorum patientia, & tacita voluntate gesta, docet, relati per *Falic. de Societ. cap. 37. numero 8.*

Rocc. eodem tract. not. 9. num. 194. Roia coram Bichio decis. 243. num. 20. confirmata apud Card. Cerr. decis. 421. n. 14. & fuit dictum in Bononien. Red. Ar. rationis 24. April. 1682. §. Quamvis Canonici, coram Guaxardo.

Ejusdemque irrelevantia secunda, præsertim in abstracto, reddebatur exceptio, quia (ut prosequerbar) præscindendo ab iis, quæ mox examinabuntur quoad tertiam Inspectionem, videlicet quando deputatio subsequatur ex mera necessitate Officii, an tunc sufficiat, electionem fuisse prudentem, & laudabilem ab initio, actum foret de communissima conclusione, quod Præponens teneatur de facto Præpositi, quoties sufficeret excusatio, quod à principio bonum elegerit, quia alio non curato Nominator, sive Præponens habetur loco fidejussoris, ac proinde sicuti fidejussor tenetur, non obstante, quod Principalis, ab initio idoneus, efficiatur non idoneus, ita tenentur Præponentes, qui, ut præmissimus, loco fidejussoris habentur ad *Text. in l. Imperator 11. §. 1. ff. ad Munic. ibi, sed placuit fidejussoris exemplo, priorem conveniendum, qui nominavit, quia fidei ratione convenitur; & in l. 1. ff. de Magistr. conven. ibi, parvi enim refert; nominaverint, vel fidejusserint, aut in se periculum receperint; Quinimò facultates eligentium uti fidejussorum dicuntur aggregatæ eidem electo, ad hoc, ut dici possit solvendo, ut per *Ulpian. in l. si plures 28. §. præterea, il secundo, ff. de fidejuss. ibi, præterea si queratur, an solvendo sit principalis fidejussor, etiam vires sequentis fidejussoris ei aggregandæ sunt; & bene explicat gloss. in dicto verb. aggregandæ sunt, ibi, & videatur ipse solvendo, si ejus fidejussor est, sequitur Hippol. de Marsil in prax. Crimin. §. attingam numero 56. & in tract. de fidejuss. num. 179. Roman. conf. 320. sub num. 2. vers. cum & fidejussoris, plenè Gob. consult. 34. num. 13. & concordat in terminis Correi post *Afflic. in decis. 312. n. 2. vers. & per hoc videtur, Cost. de remed. subseq. pralud. 5. num. 5. Coler. de process. exec. par. 2. cap. 3. uum. 46.***

Et sanè tantum abest, quod attendatur sola rationabilis electio, ut etiam inspiciatur successiva patientia, ac retentio personæ malæ, & omne id, quod electionem ipsam subsequitur, sicuti constat ex traditis per *Guazzin. d. defens. 33. cap. 2. num. 7. Giurb. d. decis. 88. numero 10. Amaya in l. nullus C. de Decur. lib. 10. numero 44.* & præsertim sub *vers. verior*, ubi quod ratio verior est, quare teneatur Præponens, & eligens, quia in substantia ex causâ malæ electionis damnum provenit, & nisi talis persona fuisset electa, simile damnum non contigisset; Et idcirco *Mans. in d. consult. 418.* quæ prodiit in una *Januen. Incendii*, in qua Ego quoque scripsi ad defensam Magistratus, ut patet supra in *Disc.* 23. contendit ex num. 6. cum seqq. satis esse, electionem fuisse bonam à principio, quando peragitur de Officio publico, vel eligente ex necessitate, & meliùs distinguendo *Vermigliol. conf. 420. num. 6. & seqq.* ubi inquit non sufficere in Officiis privatis, quod quis Administratorem constituerit communi reputatione fidelem.

Addito, quod ubi etiam ex abundantia forsan perquirendum fuisset de mala, vel bona electione ab initio, non ita facile opinabar edoceri posse, quod Alexander de tempore electionis, cæteroque pauperrimus, esset famæ adeò integræ, & spectatæ

& spectata opinionis, ut possit cautè huic ministerio præponi; quod enim in oppositum dicebatur, eundem Alexandrum præcedenter additum exitiis ministerio Operantium à Secretis Cardinalis Caroli ab Hetruria, nihil commune habere replicabam cum qualitate ministeriorum, de quibus agitur, nam nec etiam si voluisset, potuisset in prædicto subalterno munere Secretariæ excedere, & delinquere, cum nulla ibidem caderet directæ, vel indirectæ pertractatio Crumenæ, nam, ut tradit *Giurb. conf. 36. num. 17.*

10 non tantum opus est, quod quis elegerit personam valde integram, sed quod ulterius talis integritas versaretur circa Officia omninò consimilia, & id longè ante electionem, & cum *Felin.* priùs dictum fuit per *Rotam decis. 233. nu. 5. coram Ludov. plenè Sanfelice. dec. 179. n. 8.*

Transiendo igitur ad tertiam exceptionem, inapplicabilem esse dicebam distinctionem inter

11 electionem ex voluntate, vel ex necessitate proveniente, quia *Marcell. Maur. alleg. 93. per 101. & signanter num. 16. & seqq. Mansf. d. consultat. 418. Christian. l. sig. de promot. cap. 4. num. 296. fol. 362.* aliique in oppositum adducti, vel loquuntur in Officio publico, & Magistratu, qui cum non possit per se ipsum intervenire ob loci distantiam in illo loco subalternæ, & vilis administrationis, (ut erat casus *Mansf.*, in quo tractabatur de Magistratu Sanitatis, qui profectò non poterat exercere mechanicum munus Custodis Lazaretti) superabundant tunc, quod à principio deputer personam communiter reputatam pro fideli, & idonea, quemadmodum exemplificando etiam contingeret circa Magistratum, qui Florentiæ nuncupatur *de Nove*, nam procul dubio præligens Cancellarios, aliosq; subalternos Officiales Communitarum non tenetur, nisi de bona, vel mala

12 electione à principio; secùs autem si agatur de Officio privato, imò & de pura negotiatione, prout hic, sicuti distinguendo tradiderunt *Bart. in l. 1. §. quod novissimè num. 2. ff. de Publican. Vermigliol. d. conf. 420. num. 8. & 9. Giurb. d. conf. 36. ex num. 39. & signanter num. 41. & 42. Mastri. de Magistrat. lib. 6. cap. 10. n. 124. Cavalcan. de Brach. Reg. par. 5. num. 154. in fin. Afflic. decis. 82. sub num. 4. De Marin. ad Reverter. dec. 206. num. 5. & decis. 530. num. 1.*

Nec juvabat responsio, quod Magonerii non possent ministerium istorum Juvenum per se ipsos supplere, vel exercere: Quoniam, ad evitanda æquivoca, necessitatem hanc adhibendi subalternum ministerium aliorum distinguere necesse est ex parte Officii, non verò ex parte muneris exercendi, aliàs quippe derivaria esset prædicta distinctio inter Officia publica, & privata, omnis etenim persona honesta habet necessitatem retinendi Famulos, prout & Nautæ, Caupones, & Stabularii exquirunt adjumentum Juvenum, & famulantium, prout Tutores indigent ministerio Factorum, & nihilominus, quia Officium istorum est privatum, absque ulla dubitatione tenentur, ad *Text. in l. 1. §. Servi verò, ff. furt. advers. Naut.* cum concord. per *Giurb. d. conf. 36. num. 41. Grat. discept. 677. num. 23. & seqq. Caball. resol. crimin. cas. 70. per 101. & judicatum Florentiæ refert *Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 2. lit. F. §. 28. n. 7. vers. quomodo autem.**

Et ob id passim habetur in ipsismet Sociis,

quorum si aliquis deputaverit Factorem, vel Administratorem, quantumvis ad ejus deputati-

14 nem coactus fuerit de necessitate, nihilominus pro eo tenetur, cum Praponens dicatur in hoc casu per se ipsum administrasse, ut per *Text. in l. filio intestato, ff. de solut. ibique gloss. affirmat Felic. & alii supra relati num. 4.* quibus addi possunt *Spad. consil. 127. num. 1. & seqq. & per 101. lib. 2. Censul. decis. Lucen. 47. num. 18. Rota coram Ubaldo decis. 736. num. 10. & decis. 168. num. 17. parte 15. recent.*

15 Vel denique necessitatem istam intelligunt, quando quis jussu Superioris devenit ad electionem, ut explicat *Giurba d. conf. 36. num. 20. Guazzin. d. defens. 33. cap. 2. num. 6. Cancer. par. 2. var. resol. cap. 2. num. 93. & sequent.* sed iste non erat

16 casus noster, quoniam pro jussu Superioris, & respectivè necessitate Scribenies omnes interpretantur, quando Superior restringit electionem faciendam ad certam personam, vel duos proponendo, jubet unum præligi, ut in casu *Cancer. Guazzin.* & aliorum, qui præter hos reallumuntur per *Mansf.* & à Me quoque fuerant allegati in *d. Januen. Incendii*, de qua supra *d. Disc. 23.* At cum in præsentis in Capitulis Erectionis dictum quidem fuerit, *si pigliano due Giovanni per servizio, & ajuto di detta Magona*, sed præelectio extiterit relicta ad arbitrium Magonerium, cessat

17 quælibet excusatio proveniens ex hujusmodi jussu, ut individualiter respondit *Menochius conf. 246. numero 78. versic. præterea, Staiban. Lun. resol. 34. ex numero 8. cum sequentibus, Altimar. ad Rovit. conf. 87. sub num. 13. vers. quanvis*, ubi quod hæc est communior distinctio, pluresque coacerat *Carol. Ant. De Luca ad Franch. decis. 212. num. 2. Vizian. de mandat. Princip. d. cap. 5. §. 1. num. 16.*

Fortius verò, quia in eadem parte Capitulorum, à qua desumebatur ista necessitas, & jussus Superiorum, subjungebatur, *e si possin pigliare, e rimovere à piacimento di detto Magoniere*: Quamobrem non tantum non faciendo diligentias pro indagandis excessibus Alexandri videbantur illi delicta permisisse, sed subintrare dicebam punctualissimam doctrinam *Staiban. in 18 d. resol. 34.* ubi agens, an Procurator, qui vigore generalis facultatis alium substituerat, teneretur de facto substituti, inquit, casum esse planum, si ille Procurator habebat facultatem revocandi substitutum, & probat in hoc concordare etiam

19 contrarios, de quibus, & de materia videre est apud *Spad. conf. 127. n. 3. lib. 2. Casil. dec. 119. Vinc. de Franch. & Adden. d. decis. 212. Rota decis. 73. ex num. 11. par. 15. & coram Priol. decis. 413. num. 12. De Luca ad Grat. discept. 395. n. 7.*

Corruit denique omnis amaritudo, quia in-

20 tantum eligens ex necessitate non tenetur de successivo facto electi, in quantum Magistratus eligentes non sunt Domini Officii, nullumque lucrum percipiunt ex propria administratione, ut declarant *Rovit. decis. 79. num. 26. Casar de Afflic. controvers. 45. ex num. 8. cum sequentibus*; Sed quoties, prout hic, Magonerii habent non solum gubernium plenarium, eorumque nomine cuncta regunt, sed etiam utilitatem, & certam emolumentum participationem percipiunt ad ratam quæstum, & lucrorum, omni Jure obstringuntur

21 ex facto Juvenum, quos ad propriam commoditatem

tatem elegerunt, ad celebrem distiactionem *Text. in l. si verus communis, §. Quo vero, ff. de furt. ibi, nullo tamen equius esse, nemini Officium suum, quod ejus, cum quo contraxit, non etiam sui commodi causa suscepti, damnosum esse, Casar de Afflict. d. contr. 45. num. 12. & 13. Girrb. d. conf. 36. num. 14. vers. tum maxime, ubi in idem collaudat Tusch. & Odd. & excipit solum casum, quando Superior approbasset illam personam; & de super defectu utilitatis unice fundatur *Mans. d. consult. 418. n. 6. vers. qui casus.**

Deveniendò tandem ad quartam, & postremam inspectionem, non percipiebam, ad quid inferviret disunctio, an Magonerii censendi forent Socii, vel participes; quamvis enim in hac these certum videretur, quod ista non erat Societas, sed pura Accomandata, ex quo in hoc proposito concurrebat potissimum Accomandata requisitum, nempe cujus nomine exerceatur, vel canter administratio, itaut Accomandans sit tantummodò creditor Capitalis immissi, & dicatur habere interesse per participationem, non autem per proprietatem, ut ex *Catan. conf. 7. sub nu. 1. Rota Genuen. decis. 39. num. 8. in fin. & numero 9. & Rota decis. 554. numero 8. in fin. par. 1. recent. dixit eadem Rota in celebri Causa Romana Cambii de Sacchetis 15. Martii 1686. §. Verum, coram R. P. D. Caccia.*

Attamen dato etiam, quod istud Magonæ Negotium foret quidquid sibi suadebant Magonerii, nulla (ut subungebam) adest ratio, propter quam ipsi valeant excusari, nam quod dicitur, si Famulus Societatis, sine mandato transferens pecuniam, illam furetur, Socius neque etiam de levi culpa teneatur, ex *Ar. Instit. Moral. lib. 9. par. 3. de Societ. & mand. cap. 2. vers. secundò queritur circa med. Guiljelm. Maynard. in l. contractus ff. de regul. Jur. sub num. 42. Trombetti. de Societ. cap. 4. num. 19. collabescit ex facto, ut supra, cum nisi expressum, tacitum saltem mandatum fuerit Alexandro concessum per Magonerios; Cùmque excessus ejusdem Alexandri haberent admixta alia delicta præter exactionem, totùmque proveniret ex facto electionis, locum è converso sibi vindicabat doctrina *Fælicii in tract. de Societ. cap. 21. n. 30. & num. 88. & seqq* ubi etiam si Socius elegerit Ministrum, vel Famulum bonum à principio, adhuc tenetur ex ejus facto, sequitur *Vermigliol. d. conf. 420. n. 7.**

Quodque etiam Socius in hoc casu teneatur de mala electione, & damnis exinde secutis, non negat *Mans. in consult. 439. num. 37. il secondo, sed inquit, conclusionem procedere, quando Socius eligat solus, & tamen iste erat casus præcisus, quia Alexandrum elegerant soli Magonerii, nec generica facultas concessa in contractu erectionis Magonæ præferebat electionem etiam Magni Ducis, ex punctuali doctrina *Menoch. & reliquorum ubi supra.**

Divagari autem ad examen, an furtum reputari debeat casus fortuitus, & an, & quando culpa dici possit ad casum præordinata, ad hoc, ut Socius teneatur, non erat, (ut dicebam) præsentis inspectionis, in qua ex hucusque deductis damna, & interesse debebant principaliter refarciri ex vitio deputationis, & electionis, ob quam periculum spectat ad nominantem, ad *Text. in l. 1. ad fin. & l. neminem 64. C. de Prapof. agent. in*

*reb. ibi, electione sua, suarumque periculo facultatum, & in l. quid ergo 13. ff. ad Municip. ibi, periculum agnoscat, qui non idoneum nominavit, & est Textus magis punctualis, & fortis in l. ex facto 31. ff. de negot. gest. quem extollit *Scarban. d. resol. 34. num. 7. Merend. lib. 1. controv. 106. per 101. Et de facto Felic. de Societ. cap. 21. numero 40. & 41. Card. De Luca de Credit. disc. 89. num. 12. aliique, qui per Defensores Magonerios in oppositum desuper adducebantur, nec per umbram percutiunt excessum Ministri præelecti sive per Socium, sive per Participem, sive per Accomandantarium, sed generaliter tractando de materia culpæ tangunt casum furti, & derobationis, & cujus damno casus iste pertineat.**

Hæc itaque superabundare putabam insistendo super nudo facto Institoria, seu deputationis de Alexandro factæ à Magoneris tanquam privatis Officialibus, & Ministris M. Ducis: Ac reddebatur etiam tuta pro meo judicio Causa, & victoria, ponderando, quod tam de Jure, quam præcisè ex lege Erectionis compellebantur Magonerii omnem adhibere diligentiam, ibi, *Intendendo però, che si dovesse usare con ogni diligenza; Unde cum juxta enunciatai novulam Mihi transmissam defecissent Magonerii in tot capitibus superiùs expositis sub §. Sed his parum, & signanter quantumvis ex peculiari obligatione tenerentur computa revidere, & exarare bilancia, illaque ad M. Ducem annuatim remittere, non apparebat, quod ipsi per quinquennium usque reviderint rationem administrationis, scripturationis, & exactionis factæ per Alexandrum, & sic quemadmodum diligenter agendo, gesta que per Alexandrum recognoscendo comperissent illius excessus, ut in specie cum *Borell. Gutrier. aliisque advertit Solorzan. de Jur. Ind. lib. 5. cap. 1. num. 127. tom. 2. Ita innegabile erat, quod ex hac omissione resultaret lata culpa, sive culposa negligentia, propter quam obstringebantur ex facto substituti, seu Prapofiti, ut punctualiter firmat *Menoch. d. conf. 246. num. 78. vers. respondetur verum, & magis in individuo aliis adductis Cyriac. controv. 433. sub num. 13. & meliùs num. 22. ubi loquitur ad amissum de omissione per quinquennium revisionis administrationis, seu computorum.***

Ac propterea quando etiam agendum fuisset de puncto, an culpa fuerit, vel non fuerit ad casum præordinata, receptum est, quod in proposito inspiciatur substantia, & effectus, non autem intentio; cùmque oculos tenendo super gestis ab Alexandro, talis figuratus casus fortuitus non evenisset, de plano sequebatur, quod ista de Jure censeretur culpa ad casum præordinata, cùm semper illa talis esse dicatur, line qua casus ipse non evenisset, ad *Text. in l. non omne, ff. de Statu lib. Craver. conf. 8. num. 27. & 29. Decian. conf. 29. nu. 28. lib. 1. Menoch. conf. 645. num. 13. optime *Surdus conf. 12. nu. 64. Pacion. de locat. cap. 12. n. 111. & 112. Felic. de Societ. cap. 23. num. 17. Censal. decis. Lucen. 82. nu. 14. Rot. decis. 478. num. 10. & seq. coram Dunozet. Jun.**

Nec in oppositum circumferri merebatur *decis. 111. sub numero 6. & 7. par. 17. quasi quod in eo conveniat, quod Magonerij non sint præcisè Salarjati, sed tantummodò participant de utilitate exactionis; Quia Rota ibidem loquitur de ipso met Exactore principali, & ad eum excusandum,*

ultra alias manifestas probationes negligentiae exclusivas, adducit praesumptionem, seu inverisimilitudinem omissionis diligentiarum, ex quo Exactor, dum commodum recipiebat ab exactione, probabiliter illam non neglexisset: Sed in casu nostro quemadmodum eadem decis. erat inapplicabilis Alexandro principali Exactori, quem non dubitabatur fuisse negligentem, & dolosum, pariformiter non congruebat Magonerij, qui & in abstracto secundum huculque deducta tenebantur ex sola ratione praepositis, & ulterius in concreto comprobabantur negligentissimi, & undique culpabiles, dum neglexerant recognoscere delicta in dies patrata per Alexandrum ad normam Juris, naturalis diligentiae cuiuslibet Patrisfamilias, generalis conventionis Accomanditae, quam susceperant.

ROMANA, SEU PISTORIEN. CAMBII

PRO CAROLO VERNINO,
CVM ABB. ROSPILIOSIO.

ARGUMENTUM.

An, & quando mandatum Procuratori factum pro susceptione pecuniae ad Cambium nomine Mandantis expiret in primo actu, ita ut dans secundo loco pecuniam eidem Procuratori, & existens in bona fide, habeat, vel non obligatum Constituentem, seu Mandantem. Assertioni Procuratoris an iterum circa mandatum, vel teneatur idem ostendere, tam ad effectum, ut obliget Mandantem, quam ne teneatur de proprio, cum aliis in proposito, de quibus in *Summario*.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Causae.*
- 3 *Contrahens cum Procuratore intuitu mandati dicitur directe contraxisse cum Mandante.*
- 4 *Mandatum Procura ad faciendum aliquem actum, regulariter consumitur in primo actu.*
Declarat, ut num. 5.
- 6 *Procurator si asserat recepisse pecuniam in causam mandati, non praedjudicat Contrahenti, si illam convertat in alios usus.*
- 7 *Tacitum operari non potest plus, quam expressum.*
- 8 *Mandati revocatio ut afficiat Tertium, quomodo fieri debeat.*
- 9 *Ignorantia revocationis mandati praesumitur in Contrahentibus.*
- 10 *Solutio facta possessori alicujus Majoratus suffragatur solventi, etiamsi recipiens de tempore solutionis extitisset privatus.*
Idemque est de solvente Procuratori revocato, qui non habuit notitiam revocationis, ibid.
- 11 *Mandati consumptio ut inducatur per primum actum, debet constare, quod primus actus fuerit intuitu in vim ejusdem mandati, & n. 16.*
- 12 *Epistola probat contra Scribentem, sed non contra Tertium.*

- 13 *Confessio Procuratoris, quae non nocet Constituenti, multo minus nocet Tertio, & n. 14.*
- 15 *Actus tribuitur Mandanti, non exequenti.*
- 17 *Contractus praesumitur potius gestus nomine proprio, quam Procuratorio, vel alieno.*
- 18 *Dictio per, latine pro, an importet contemplationem personae, cujus intuitu actus geritur.*
- 19 *Mandatum ad recipiendum pecunias ad Cambium non consumitur prima vice, sed durat quousque fuerit satisfactum intentioni Constituentis.*
- 20 *Donatio secunda inutilis, vel nulla non inficit primam utilem, & validam.*
- 21 *Recognitio bonae fidei, quod contractus ad alium pertinereat, regulariter attenditur.*
- 22 *Ratificatio contractus Cambii, vel Censuum equispollet mandato.*
- 23 *Ratificationem importat scientia contractus proprio nomine gesti sine reclamazione.*
- 24 *Ratificatio contractus tanquam gesti cum una persona, an suffragetur alteri, cum quo verè fuit gestus.*
- 25 *Obligatio non datur sine facto proprio, vel legitimo mandato in persona alterius, qui contraxit.*
- 26 *Mandatario non creditur, si dicat fecisse actum de mandato, vel commissione alterius, nisi id probet.*
Prout non creditur ei, qui in contractu asserat, se esse Complementarium alicujus Rationis Bancariae, ibid.
- 27 *Testificatio simplex Cardinalis de rigore Juris in praedjudicium Tertii non attenditur.*
Amplia, ut num. 30.
- 28 *Mandatarius, qui contraxit nomine alterius, remanet obligatus ad docendum de mandato, vel ad obtinendam ratificationem, & n. 29.*
- 31 *Mandatarius etiamsi habeat mandatum, an, & quando remaneat solus obligatus, & non Principalis.*
- 32 *Mandatarii de stylo Mercatorum non solent exprimere in emptione, quod emanat ad favorem alterius.*
- 33 *Dictio pro refertur potest tam ad usum, quam ad dominium.*
- 34 *Mandatum durat quamdiu verisimile est durare intentionem Mandantis.*
- 35 *Poenitentia an sit locus in contractu, quando intra certum terminum res erat consignanda, si intra eundem terminum consignata non fuit.*
- 36 *Mandatarius mandati fines excedens non obligat Mandantem.*
Et excessus potest considerari etiam quando Mandatarius non reportavit quietantiam, vel aliam cautelam ad favorem Mandantis, n. 37.
- 38 *Emptio, & venditio requirit certitudinem pretii, alias locus est poenitentiae.*
- 39 *Emptio, & venditio remanet perfecta, licet pretium fuerit collatum in arbitrium Tertii.*
Declarat, ut num. 40.
- 41 *Mercatores accepto mandato de emendo scribunt multoties rem emisse, licet non emerint.*
Et quid inde sequatur, ibid.

DISCURSUS XXX.

- 1 **A**bbas Rospiliosus Annibali de Fide ejus negotiorum in Urbe gestori Mandatum transmissit ad effectum, ut illius nomine pecunias usque ad quantitatem scutorum 1200. susciperet ad Cambium; cumque praedictus Mandatarius hujusmodi

De Commercio & Mercatura Discursus XXX. 111

hujusmodi quantitatem recepisset à Carolo Vernino, Cambium creando sub expresso nomine constituentis, evenit, quod, procurante Vernino satisfactionem, Abbas opposuit, nulliter extitisse hujusmodi Cambium creatum, ex quo ejus Mandatarius facultatem, quam reportaverat, jam consumpsisset in celebratione cujusdam alterius mutui, seu Cambij, de qua constare dicebat ex Epistola ejusdem Mandatarii: Sed quia reverà non apparebat de tali præcedenti mutuo, vel Cambio, immò aderat declaratio lo: Baptistæ Gentilis in oppositum, cum quo prætendebatur antecedens initus contractus, nec non ex alijs fundamentis, & ex satis clara ratificatione facta de hoc Cambio per Abbatem, in sensu etiam Veritatis respondi favore Vernini tunc instantis pro expeditione mandati; Sed Judex deputatus à Cardinali Jacobo Rospiliosio Archipresbytero Basilicæ Liberianæ, seu S. Mariæ Majoris, censuit, absolvendum Abbatem, donec postea occasione Compromissi super pluribus controversijs inter Abbatem, & Annibalem facti in personam Sperelli de Sperellis nunc dignissimi Episcopi Interamnen. admissa, & bonificata extitit in laudo partita hæc, sive contractus, quem præcitatus Judex nullum esse pronunciaverat. Tenor vero Responsi est.

Procedendum venit ad ulteriora in expeditione mandati, quoniàm habemus Cambium legitime contractum, nempe per Procuratorem ad hoc habentem speciale mandatum: Idèoque Verninus, qui cum eo contraxit, fovet intentionem undiquè fundatam, ac si cum ipso Abb. Rospiliosio directè & immediatè contraxisset, ad *Text. in l. heres absens, §. apud Labeonem, ubi Petr. Barbosa. num. 2. & 3. ac numer. 15. ff. de Judic. Stracc. de Mercat. tit. quomodo in Caus. Mercator. proceden. sit num. 21. Surd. conf. 19. num. 40. Rocc. resp. 21. n. 13. & 14. lib. 1. & in individuo casus nostri Rota in decis. 543. num. 4. & seqq. & per tot. coram Dumozett. Iun.*

Neque turbat, quod facultas procuratori attributa extitisset jam consumpta per aliorum Cambiorum creationem, ad regulam *Text. in l. Boves, §. hoc sermone, ff. de verb. sign. ibique Tiragwell. limit. 9. Angel. conf. 43. Rot. coram Buratt. decis. 54. numero 6. & decis. 881. numero 7. coram Dumozett. Iun. & apud Posth. de manut. decis. 128. numero 6. & in recent. decis. 138. numero 7. par. 16.* Id enim nullatenus comprobatur, & quatenus per somnium justificaretur, minimè relevaret; Siquidem publicæ repugnat æquitati, civilique Commercio, quod quis sincera fide contrahens cum aliquo quæ manibus habente publicum Instrumentum mandati debeat sub ista bona fide decipi: Undè quidquid sit in alijs materijs extra commercium, vel inter ipsum Procuratorem & Dominum, certum undequaque videtur, quod Tertius innocens, ac fidens ipsi constituenti, non debet ullo modo clandestinos actus Procuratoris defraudari eodem modo, quo si Procurator asserat recepisse pecunias in eam causam, de qua cantat mandatum, illasque in alios usus convertat, adhuc ipse Constituens, qui credidit suo Procuratori, obligatur, & non Tertius, qui credidit ipsi Constituenti, damnificatur, prout uno ore tradiderunt post *Text. in l. 1. §. non autem vers. unde querit, ff. de exercitor. act. Stracc. de contract.*

Mercat. tit. mandati num. 27. & 28. Rocc. de mand. ut. notab. 46. nu. 94. & præter hos optimè Atan-dell. conf. 452. num. 10. Mastrill. decis. 204. sub nu. 29. Surd. decis. 156. per tot. ibique Hodiern. num. 2. cum alijs per Rot. d. decis. 543. num. 28. cum 2. seqq. coram Dumozett. Iun. quam uti repetitam in rec. dec. 154. par. 8. sequitur etiam Bonden. colluct. 43. num. 168. lib. 2.

Et quidem hujusmodi tacita, & virtualis consumptio mandati magis operari nequit, quam operaretur expressa, & positiva revocatio, ad *Text. in cap. scienti de reg. Jur. in 6. Barbosa. axiom. 89. n. 2. Bonden. colluct. 26. nu. 57. & colluct. 50. n. 204. lib. 1. Rot. decis. 157. n. 19. par. 8. rec. & in subjecta materia Procuratoris Gratian. discept. 699. nu. 13. & seqq.*

Et tamen distinctio est receptissima, quod, ne Tertij innocentes fraudentur, non sufficit tacite, & clandestinè revocasse mandatum, Sed vel ipsum mandatum legitur directum ad contrahendum cum certa & determinata persona, eoque casu debet eidem personæ specialiter intimari revocatio ipsius mandati: Aut verò mandatum est generale, & indefinitum, scilicet ad sumendum pecuniam à quocumque, & in his terminis necesse est, quod vel principalis sibi restitui procuraret ipsum mandatum, vel per publica ædicta, & affixiones notificet revocationem, aliàs Contractus procul dubio sustinetur, prout ex *Text. in l. sed & si Pupillus, & de quo palàm ff. de Instir. act. ubi glos. Castren. & Angel. firmavit Rocc. in d. tract. de mand. numer. 235. & 236. post primum vol. respons. Parlador. lib. 2. rer. quorid. cap. finat. par. 5. §. 17. num. 2. & 3. quibus addi possunt Cravett. conf. 76. sub numero 3. vers. nisi quando ageretur, Amendol. ad Franch. decis. 490. numero 3. benè Carol. Ant. De Luca ad Gratian. discept. 127. numer. 2. & seqq.* Non enim Pauperes Contrahentes coguntur indagare intrinsecam, & latentem conditionem, & gesta illius, cum quo palàm, & legitime contrahunt, & poterant contrahere, ad *Text. in l. ejus, qui in Provincia 41. ff. si cer. pet. Idemque profitetur Stracc. de decoct. par. 3. num. 52. ubi quod hoc imputandum est Mandanti, non ei, qui per ignorantiam contraxit, bene etiam Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 27. n. 113. & sequitur Gratian. discept. 18. n. 37. cum plur. seq. & ex n. 49. ubi quod in Contrahente ignorantia revocationis præsumitur.*

Quamobrem, eodem præsupposito retento, & ex quo sufficit, conditionem Contrahentis extrinsecam veram esse, non tantum subsistit solutio facta Procuratori putativo, sed etiam possessori alicujus Majoratus, licet recipiens fuerit de tempore solutionis realiter à Majoratu dejectus, & privatus, ut ex *Bald. in l. 2. numero 76. C. de servit. & aqua, Ruyn. conf. 150. numer. 7. lib. 1. Mandell. Alb. conf. 542. num. 3. alijsque relatis comprobavit Casanatt. conf. 9. numero 30. 31. & 34. Salgad. in labyr. Credit. d. par. 1. cap. 27. numer. 111. & seqq. idemque est, si solvatur Procuratori revocato, quia ante scientiam revocationis solvens liberatur, l. cum quis §. 1. ff. de solut. Stracc. de decoct. d. par. 3. numer. 52. in fin. Cost. de retroact. cap. 8. cas. 28. numero 9. Scacc. de Commers. §. 2. glos. 5. numero 406. & sequent. fol. 583. Arias de Mesa var. resol. libro 3. cap. 42. numero 23. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. d. discept. 127. numero 1.*

Giurb. decis. 79. numero 20. vers. sicut exorsatur.

Cæterùm, quando etiam hujusmodi reverà
nimiùm solidum, & rationale fundamentum
collabesceret, adeòt ex capite consumptionis
dici posset invalidè Cambium creatum; adhuc
hoc opus, hic labor est, scilicet comprobare,
quod Annibal consumpsit vires, & facultates
mandati, debet enim digito ostendi, quod vigo-
re prædicti mandati, & non aliàs actu recepe-
rit consimilem quantitatem, itaut minimè sufficiat,
11 quod aliqua antecedentia Cambia contraxe-
rit, nisi copulativè edoceatur, quod priora Cam-
bia fuerint effectivè recepta virtute ejusdem man-
dati, juxta ea quæ relata *decis. Putei la 396. lib. 2.*
& *Lotter. de re benef. lib. 1. quest. 40. n. 65.* nec non
Rot. apud Marchesan. de Commiss. par. 1. fol. 557. sub n.
2. per hæc præcisa verba dixit Salgad. in labyrinth.
Credit. par. 2. cap. 4. n. 108. & 109.

Tantum verò abest, quod de antecedenti, &
congrua consumptione doceatur, quin potius nul-
la deducitur justificatio, quæ mereatur attendi;
Exhibetur enim tantummodò quædam Epistola,
quæ asseritur conscripta per Annibalem sub die
8. Februarij 1678. quæ etiam si per discursum me-
reretur intelligi, & interpretari, sicuti Abbas
Rospiliofus desiderat, quod scilicet ipse confite-
retur antecedentem ulum, & consumptionem
mandati: Attamen in præjudicium Vernini Ter-
tij, & jam præexistentis Creditoris nullum pro-
bationis gradum constitueret, ex illa vulgata
12 propositione, quod Epistola probat quidem con-
tra Scribentem, nunquam autem contra Tertium,
Treutler. cons. 37. numero 160. & seq. Mascard.
de probat. conclus. 626. numero 14. Menoch. de
arbitr. lib. 2. cas. 94. num. 22. Genua de script. privat.
lib. 3. de Epistol. num. 187. Noguero. alleg. 16. nume-
ro 87. Buratt. decis. 119. numer. 8. & 9. Royas decis.
119. numero 4. & decis. 331. num. 15. par. 16. rec.

Et ratio in casu nostro magis est manifesta; Si
enim confessio per Procuratorem emissa nullam
13 præjudicium infert Principali, ac Constituenti,
quantumvis in illo plenam fidem habuerit Con-
stituens, ad *Text. in l. Certum, §. sed an & ipsas,*
ff. de Confession. Thomat. decis. 59. numer. 34. & de-
cis. 123. num. 36. Rot. coram Ludovis. decis. 407. nu-
mer. 3. Coccin. decis. 84. num. 7. & decis. 318. nu. 4.
cum cæteris apud *Modernum Angel. de Confess. lib.*
3. quest. 1. n. 1. & seqq. eadem Rot. in Lucana Bonorum
10. Decembr. 1681. coram Pauluccio impress. apud Sa-
miniat. contr. 8. nu. 20. quanto minus nocere valet
14 Tertio, qui totam fidem ad ipsum Constituentem
dixit, ut benè notavit *Mastrill. decis. 204. nu. 30.*
& consonat *Surd. decis. 218. nu. 4.*

Absque eo, quod juvet opponere, Verninum
fidisse simplici subscriptioni ipsius Procuratoris,
ideòque obstringatur etiam ejusdem Procurato-
ris subscriptioni in Epistola contentæ credere, &
stare: Quoniàm, ultra quod id esset præbere po-
testatem Procuratori destruendi jam facta, ulte-
riùs minimè subsistit, quod Verninus confiderit
de ipso Procuratore, credidit enim publico man-
dato & Constituenti, cui tribuitur actus, non
15 autem Mandatario, & exequenti, ex collectis
per *Rocc. d. respons. 21. numero 9. & 10. lib. 1. Rot.*
Janven. decis. 154. numero 4. Andreol. contro. 56.
numero 24. Mans. consult. 11. numero 10. Gob. con-
sult. 16. numero 8. Rot. d. decis. 543. num. 6. & 7. co-
ram Duno.

At daro, nunquam tamen concessio, quod hu-
jusmodi Epistola afficere posset Verninum, attam-
en in ea nulla continetur confessio; quod Annibal
post susceptum mandatum in illius executionem,
ac nomine Constituentis receperit ad Cambium
pecuniam ab ipso Constituyente desideratam;
licet enim dicatur, *li mille, e dugento scudi,*
che presi à cambio per V. S. li hebbi da un Mini-
stro principale delle Dogane &c. non ideò sequitur,
16 quod istam pecuniam suscepit post ipsum manda-
tum & vigore præfate facultatis, quod ad am-
plissimum justificandum esse demonstravimus ex pun-
ctuali doctrina *Salgadi* superius laudata: Cumque
non afferatur in medium aliquod Instrumentum,
vel Apoca Cambij contracti cum præfato Mini-
stro Dohanarum, quis revelavit, quod fuerit
suscepta pecunia post mandatum; & nomine po-
17 tius alieno, quàm proprio; immò juridica præ-
sumptio militat in oppositum, juxta *Text. in l. &*
magis 4. ff. de solut. l. Titium, & Marcium 47. §. Præ-
fectus, ff. de administr. Tutor. Alex. cons. 132. num. 8.
& *cons. 134. numero 6. lib. 5. Corn. cons. 310. numero*
2. vol. 3. Menoch. lib. 3. præf. 46. numero 1. & seq-
quenti. Heclor Falic. de Societ. cap. 3. numer. 45. &
seqq. & cap. 14. n. 87. & illa verba per V. S. latinè pro,
quod compatibiliter, & regulariter præferant
18 contemplationem personæ, cujus intuitu, & fa-
vore actus geratur, non autem importent expen-
sionem alieni nominis, censuit post *Surd. cons. 445.*
num. 29. & Gratian. discept. 96. num. 26. & 27. Rot.
coram Bich. decis. 225. num. 1. & antè eam optimè
Spad. cons. 369. nu. 9. lib. 2. idem Gratian. discept.
924. numero 24. Altograd. lun. contr. 29. num. 13. 14.
& 15.

De reliquo, stando etiam præfate Epistolæ, &
præsupponendo, quod Cambium cum prædicto
Ministro creatum fuerit vigore istius mandati;
certè, quod assertio emissa in Epistola dividi non
potest; Cumque in ea dicatur, novum Cambium,
de quo est quæstio, fuisse susceptum ad effectum
extinguendi vetus, ecce, quod cessat omnis an-
fata dubitandi: Quæstio enim juxta præmissa for-
tasse locum sibi vindicaret, quando Abbas ob
duplicis Cambij creationem pateretur aliquam
jacturam, videlicet si vigore mandati continen-
tis summam, prout hic, scutorum 1200. adinve-
nirentur contracta duo Cambia ejusdem summæ
in totum importantia scuta 2400. At dum uni-
cum dumtaxat apparet Cambium contractum,
ac pro uno tantummodò Cambio Abbas pulsa-
tur, & quænam æquitas tolerare potest, quod
ipse perfui debeat extinctione antecedentis
Cambij, contra quod nihil opponere valebat, &
non refundere eam præcisam quantitatem, pro
qua mandatum exaravit; undè in terminis indi-
19 vidualibus, nempe de facultate data ad fumen-
dum pecunias ad Cambium, quod non consuma-
tur prima vice, sed intelligatur, tam de primo,
quàm de ulteriori Cambio, donec sit satisfac-
tum intentioni Constituentis, consuluit *Dec.*
cons. 562. num. 1. & 2. cujus doctrinam in puncto
collaudat *Stracc. de contract. Mercat. tit. mandati*
num. 20. & sine contradictore sequuntur Tiraquell.
in l. Boves §. hoc sermone linnit. 6 nu. 8. in fin. Gram-
mat. decis. 102. sub numero 85. Gabr. comm. conclus.
lib. 6. tit. de legib. concl. 2. nu. 28. Spad. cons. 267. nu.
20. lib. 2. Rot. coram Duno. Sen. decis. 57. num. 1. &
per rot.

De Cambio, quod enunciatum contractum cum Gentile, nulla venit habenda consideratio satis enim esset respondere, quod si memorata Epistola fides est adhibenda, hujusmodi Cambium, quando verum esset, foret posterius nostro, de quo disceptatur, nam illud Vernini nescitur celebratum sub die prima septembris, assertum verò cum Gentile sonat sub die prima Octobris ejusdem Anni 1678. proindeque hoc posterius Cambium defectu potestatis, & consumptionis laboraret, non autem nostrum; numquam etenim auditum fuit, quod per posteriorem actum inutilem irritetur antecedens validus, & utilis, **10** ut egregie in proximis terminis de donatione secundo loco facta de rebus in prima reservatis ad effectum testandi, resolvit *Bologn. in l. final. num. 133. C. de pactis, Fontanell. de pact. nuptial. claus. 4. gloss. 23. num. 20. Ferrer. observat. par. 3. cap. 305. cum alijs exemplis ad fatietatem exornatis, & adductis per Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 4. per tot.*

Indubitanter verò, quia Gentilis declaravit, nullum unquam contraxisse Cambium, sed potius fuisse Mediatorem ad effectum, ut Verninus illud celebraret; undè si in Jure passim permittitur, quod quis possit recognoscere bonam fidem, & declarare, quod contractus proprio nomine gestus ad alium pertineat ex trad. per *Rot. decis. 533. & decis. 534. utrobique num. 1. post Cenc. de Cens. & Coram Merlin. decis. 577. num. 4. Dunozet. Jun. decis. 392. ante num. 1. vers. quamvis enim, & coram Card. Cels. decis. 323. num. 3. & decis. 48. num. 5. par. 8. rec. multò magis Gentilis explicare valet, quod nullum contractum in præjudicium Abbatis confecerit, & quod fuerit Mediator alterius, ut de per se absque alia allegatione patet ad sensum,*

Verùm, præter ista solidissima fundamenta, supereminet alterum inevitabile, nempe quod habemus in casu nostro expressam ratificationem Abbatis: siquidem ipse gratias egit Mutuatori, ut ex Epistola jam data, ideòque stante expressa **22** ratificatione, idem est, ac si præcisum, ac novum adfuisset mandatum, ut in specie Censu *Rot. decis. 194. num. 8. par. 6. & in puncto Cambij decis. 393. num. 5. & 6. par. 14. Immo quod sola scientia* **23** absque dissensu ratificationem, & validitatem contractus importet, vulgata est doctrina *Abb. in cap. cum olim de Offic. deleg. Alex. conf. 80. num. 12. lib. 4. Ludovic. Alfer. conf. 11. numero 18. & sequentibus Menoch. conf. 120. numer. 27. Mant. de tacit. lib. 7. tit. 15. num. 50. Borell. in summ. decis. tom. 1. tit. 66. n. 442. Rocc. de Mandat. not. 13. n. 25. Rub. de valid. legal. cap. 15. n. 54. Mans. consult. 192. numer. 9. Fontanell. decis. 504. numero 12. Rot. decis. 132. num. 13. vers. ad quartum par. 2. divers. & coram Mant. decis. 100. num. 4. & decis. 202. n. 24. par. 12. rec.*

Nil refragante, quod præfata gratiarum actio dirigeretur in Gentilem, non autem in Verninum; Tum quia quotidie accidit, quod hujusmodi Procuratores opinando recipere pecunias ab uno, postmodum ab alio recipiant, similesque idcirco ratificationes præsentent vero Mutuatorio, sicuti contigit in nostra hypothesi, fortasse per mutationem extrinsecam nominis, & chartæ involventis; Tum etiam, quia superabundat extitisse substantiam Contractus approbatam, & dummo-

dò, prout hic, conditio Constituentis non fuerit **24** facta deterior; mutatio personæ validitatem & approbationem Contractus non tollit, ad ea, quæ in individuo firmavit *Gratian. discept. 950. n. 15. qui loquitur de Procuratore Censum imponente, & cum eo Rot. coram Card. Cerro decis. 247. n. 2. 3. & 4. quæ tractat in terminis Societatis Officij.*

Super non Dissimili casu, licet ad contrarium effectum scribens pro Marchione Nicolao Maria Pallavicino Thesaurario, sive Affiduario Tetræ Neptuni, postquam in Tribunali Thesaurarij prodierat sententia condemnatoria ejusdem Marchionis ad solvendum pretium, & respective recipiendum 1000. rubr. frumenti, quæ Annibal Benignus Status Camerini Thesaurarius transmisserat ad Oras Neptuni, quæstio erat, an; & quomodo constaret de prætenso per Benignum contractu emptionis, & venditionis ad computum Marchionis; unde cum totum Benigni fundamentum consisteret in quadam attestazione eximij, & primarij Præsulis, & Officialis Papæ, dicebam in nova propositione facienda in Tribunali Camera, quod perperam agebat Benignus, cum nullum exhiberet Instrumentum, sive scripturam, qua mediante doceret, contractum emptionis, **25** & venditionis frumenti celebrasse directe cum ipso Marchione; vel vigore alicujus mandati facti per eundem, prout ad hunc effectum requiri, ut quis habere possit alium obligatum, dixerunt *Bart. in l. Pupilli, §. sed si Ego, in summ. & sub. n. 4. & num. 6. ibique Castren. sub. nu. 4. vers. solve in l. contraria, ff. de negot. gest. Spad. conf. 268. n. 5. lib. 2. Rot. decis. 9. n. 1. par. 16. & post eam Palm. Nep. alleg. 57. num. 25. vers. concludo.*

Neque satis putabam esse fundatam intentionem Benigni in attestazione prædicti, & cæteroquin insignis, ac integerrimi Ministri, in qua dicebat, tractasse cum eodem Benigno, *che fa- cesse venire le dd. rub. mille di Grano per il detto Signor Marchese*: Quia, (ut subiungebam) rigor **26** Juris exposcit, non esse credendum asserenti, se aliquem actum, vel Contractum fecisse de mandato & commissione alterius, ex collectis per *Gratian. discept. 948. num. 15. 16. & 17. Rot. coram Martin. Andr. decis. 88. num. 5. cum cæteris in terminis emptionis cumulatis per Bonden. colluct. 49. num. 424. lib. 2. & de asserente in contractu se esse Complementarium alicujus Rationis, Turr. de Camb. disp. 2. quæst. 23. numer. 123. & 124. cum alijs per Mans. consult. 438. n. 1. & 2. & in fortioribus sub eadem ad amissim phrasè, quod **27** ita rigor Juris ex poscat, dixit in proposito S. R. E. Cardinalium *Rot. coram Priol. decis. 387. num. 6. & decis. 260. num. 9. par. 18. & potius coram Coccin. decis. 4. nu. 3. cum alijs in Romana, seu Collen: Hereditatis 14. Junij 1680. §. fin. confirmata 27. Januarij 1681. §. Prout parum, coram Card. Vicecomite.**

Potissimè, quia Benignus monitus à duobus Ministris Marchionis, ne frumentum moveret, & transmitteret, responderat, nihil habere agere cum Marchione, sed tractasse cum prædicto Prælato, & Officiali, qui & hoc non negabat in præfata attestazione; & sic cum posset dubitari; an **28** vigore hujus tractatus idem Prælatus, & Officialis remaneret obligatus erga Benignum, ad ea, quæ in specie asserentis habere mandatum, vel commissionem ab altero tradit *gloss. in d. l. si*

Pupilli, §. *sed etsi quis*, verb. *quia ex abundanti*, ff. de *negoc. gest. Card. Mant. de tacit. lib. 8. tit. 11. numero 6. & 8. bene Rot. coram Merlin. decis. 202. numero 6. & 7. ubi ex Doctrina Bard. in l. Procurator, qui pro evictione numero 4. ff. de Procur. inquit, quod contrahens tamquam Procurator tenetur vel ostendere mandatum, vel obtinere ratificationem illius, cujus nomine promisit, aut contraxit: Oriebatur proinde tale quale interesse ad se quodammodo eximendum respectu attestantis, quo casu fidem imminui. in proposito Cardinalis prosequitur *Rot. d. decis. 387. nu. 7. coram Priol. & d. decis. 60. nu. 10. par. 18.**

Quin etiam, dum Benignus factus fuerat nescivisse, quod frumentum deservire deberet pro Marchione, sed illud transmittere promissis intuitu, & contemplatione prædicti Prælati, eò magis Benignus excludebatur ab actione intentata contra Marchionem; quia præsciudendo ab actione de in rem verso, si quis contraxerit contemplatione Procuratoris, quantumvis ille haberet mandatum in genere ad contrahendum, solum tamen habet obligatum eundem Procuratorem, ut tres casus distinguendo optimè firmat *gloss. in d. l. si Pupilli*, §. *sed etsi*, d. verb. *quia ex abundanti*, ff. *negoc. gest.* ubi loquens de contrahente cum aliquo Procuratore ait, *hoc fecit contemplatione Domini tantum, & tunc ipse solus tenetur &c. aut Procuratoris, & Domini, & tunc uterque tenetur &c. aut contemplatione Procuratoris tantum, & tunc ipse solus, ut C. si cert. per. per l. cum qui*, & concordat *Mantica de tacit. d. lib. 8. tit. 11. numero 8.* & meliùs *Sanfelic. decis. 182. seu in quadam replic. ibidem inserta sub num. 1. §. agit enim sol. 45. lib. 2.* & adducto *Socin. in cons. 155. numero 10. vers. quintus casus vol. 2. Rocca responsum 11. num. 7. & 8. lib. 1. optimè Hodiern. latè de cætero materiam examinans controvers. 39. per 101. & signanter sub num. 29. vers. quidquid esset*, qui loquitur in terminis emptionis: Solumque respectu Mandantis, & Mandatarii inter Mercatores admittitur de stylo, quod licet Mandatarius emat ad favorem alterius, in emptione tamen id non soleat exprimere, sed emat nomine proprio, ut cum *Paris. & Rot. Genuen. latè testatur Capic. Latr. consult. 21. numero 14. cum 3. seqq. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. discept. 500. sub num. 14. vers. solitum est*, & concordat *Rocca respons. 21. num. 13. cum 2. seqq. lib. 1.* Verùm hoc non respicit Tertium contrahentem, ut habere possit obligatum Mandantem, de quo nulla mentio facta fuit in Contractu, ut bene etiam distinguendo prosequitur *Hodiern. ubi supra ex Doctrina Bart. in l. qui in aliena, §. si is, qui putab. ff. de acquir. hered.*

Addebamque, quod retento hujusmodi intellectu etiam conciliari poterat præfata attestatio, nam illa verba, *per il detto Sig. Marchese*, referri valebant, (juxta superius firmata *num. 18.*) ad intentionem, seu causam finalem, quam habuerat idem Officialis, ut Granum posset deservire pro Marchione, sed non quod ejus nomine contraxerit, & tribuerit Benigno actionem contra ipsum Marchionem exercibilem, & maximè quia cum eadem dictio *per*, latine *pro* significare etiam valeret simplicem usum exclusivè ad dominium, ex *Bild & Tusch. apud Barbos. dict. 287. num. 15.* in facto docebatur, Marchionem non indignis

hujusmodi frumento, sed tantummodo consentisè, illud transmitti ad effectum explanandè in Furno Communitatis Neptuni citra titulum domini, sed ex causa purè administrationis pro illo met pretio, quo ei consignaretur.

Rursus in facto pariter constabat, quod si quæ fuerat data commissio per Marchionem prædicto Officiali, id fuerat secutum de Mente Octobris, idèoque durum videbatur, quod idem Officialis sine alia monitione, seu certioratione facta Marchioni de contractu à se pro eo gesto potuerit eundem Marchionem obligare ad recipiendum frumentum de mense Junii, & sic imminente nova, & ferili recollecta, quando tamen mandatum eò usque durare censeretur, donec verisimile est, perseverare intentionem Mandantis, ut per *Text. in l. si vero non remunerandi, §. si mandavero, ff. mandat. & Fant. de nulli. ex defect. inhabil. seu mandat. n. 156. advertit Mansconsult. 209. n. 27.*

Et in omnem casum, cum doceretur, talem commissionem fuisse correlative, ut supra, ad indigentiam Communitatis, ne alias Marchio ad normam Capitulum Affictus Panem venalem in pondere minueret, debuisset memoratus Officialis, & Commissarius inire pactum, & conventionem cum Benigno, & intra certum tempus frumentum adveheret, quo casu expirato hujusmodi termino, vel potuisset Marchio recedere à contractu, ex firmatis per *Rocc. respons. 93. num. 4. & 5. lib. 2. Gratian. discept. 307. num. 23. & seqq.* vel saltem condemnari Benignus ad estimationem quanti plurimi secundum tradita superius in *Discursu 7. num. 11.* Ac propterea dum in hac parte fuerat excessum in executione mandati, non poterat Marchio remanere obligatus, ex deductis per *Capic. Latr. d. consult. 21. n. 1. & generaliter, quod Procurator excedere dicatur fines mandati, quando fuit negligens in reportanda quietantia, vel alia cautela ad favorem Constituentis, Paris. & cæteri in decis. 247. n. 3. p. 12. recent. & Sanfelic. in d. replic. post dec. 182. n. 5. fol. 44.*

Motivabam denique, quod contractus foret imperfectus ex incertitudine pretii, ad *Text. in l. 2. ff. de contrab. empt.* dum nec in verbali prætenso mandato pretium continebatur, nec Commissarius certioraverat Marchionem de pretio postmodum convento cum Benigno, & sic licitam fuisse pœnitentiam, & monitionem factam à Marchione, ne Benignus Granum amplius transmitteret, juxta casum aliàs decisum in celebri *Romana prætenso Venditionis Capsule Awri, & Argenti filati coram Pœnia, impressa apud Gratian. discept. 500. num. 27. & seqq. & apud Marchesan. de Commiss. par. 1. fol. 633. & p. 3. fol. 109.* Sed revera in illo casu pretium fuerat collatum sine alia certitudine in arbitrium ipsius Venditoris, seu Mercatoris Correponsalis, dum dictum fuerat, *Avantaggiatemi nel prezzo piu che potete, e del costo di esso me ne darete debito in mo conto*: In præsentibus autem dici poterat commissum in arbitrium Tertii, nempe Mandatarii, & consequenter validè, ad *Text. in l. fin. C. de contrab. empt.* prout admittit eundem *Textum* explicando *Rot. in d. decis. coram Pœnia penes Gratian. ubi supra num. 32.* At nihilominus motivum Mihi videbatur satis fundatum, quia Marchio non contraxerat cum Benigno, nec remiserat pretii declarationem in Personam Tertii Mandatarii, ut sunt termini *d. l. fin. & fuse*

fusè explicat *Mars. consult. 164. num. 8. & seqq. Card. de Luca de empt. & vend. disc. 4. num. 8. & seqq.* Et ulterius concurrebat omisio certiorationis post pretium jam stabilitum per Commissarium, contra receptum stylum Negotiationis, 41 de quo *Capic. Litr. d. consult. 21. numero 8. & 9.* ubi solum notat, quod de stylo Mercatorum qui accipiunt mandatum de emendo, scribunt Mandanti fecisse emptionem pro certo pretio, quamvis multoties adhuc in effectu non emerint, dummodo successivè consignent illam rem pro illo certo pretio jam scripto, sive illud minui, sive augeri contingat. *Et ita fuit in plena Camera judicatum sub die 14. Junii 1688.*

- 16 *Confessio, promissio, vel obligatio quando est relativa ad aliquem librum, vel scripturam, non tenet, si in illis non apparet de debito.*
- 17 *Ignorantia in facto proprio presumitur, quando agitur de damno vitando.*
- 18 *Promissio solvendi cum termino ab hodie incipiente quomodo intelligatur.*
- 19 *In Delictis, in quibus infligitur pœna ipso jure, sed requiritur sententia declaratoria, quomodo fiat retractio.*
Et an sit differentia inter sententiam privativam, & declarativam, num. 20.
- 21 *Sententia condemnans pro summa, quæ factis calculis apparebit, non potest exequi, nisi facta calculatione.*
- 22 *Administrator si offerat reddere rationem, non potest interim ad aliquid condemnari.*
Amplia, quod cessante contumacia in exhibitione rationum, non possit Administrator conveniri pro certa summa, non obstante obligatione Camerali, num. 23. & 24.
- 25 *Promissio de solvendo, quoties convincitur erronea, non obligat.*
Amplia, etiamsi promissio esset jurata, & haberet paratam executionem, num. 26.

ROMANA PECUNIARIA
PRO JO. BAPTISTA GENTILI,
CVM BANCO S. SPIRITUS DE URBE.
ARGUMENTUM.

An fidejubens, vel obligans se intuitu Casperii, seu Administratoris pro certa summa in computum, & diminutionem illius, quod est debitor idem Casperius, vel Administrator, possit opponere exceptionem non redditæ rationis, vel potius recta via condemnari possit ad solutionem ipsius certæ quantitatis, pro qua cum clausula, *omni exceptione remota*, aliisque similibus se obligavit.

DISCURSUS XXXI.

Cum in administratione Caspæ Banci S. Spiritus solitæ detineri per unum ex Fratribus, seu Commendatariis Archiospitals pariter nuncupat. S. Spiritus in Saxia, prætenderetur muneri suo defecisse Franciscum Gentilem, huic ad evitandas majores vexationes, necesse fuit fidejussionem præbere pro summa scutorum 4. mil. in qua ipsum debitorem liquidum apparere supponebatur: Unde per Joannem Baptistam ejusdem Francisci Nepotem sub assuetis clausulis *uti principalem, principaliter, & in solidum* suscepta fuit obligatio de solvendo prædicta scuta 4. mil., concepta tamen sub illis verbis, de quibus in progressu *Discursus*; sed pulsato deinceps Joanne Baptista, procuravit iste deveniri ad universalem redditionem rationis, & interea, quia Peritus, seu Calculator ex illius parte præelectus in contumaciam alterius Periti retulerat, Franciscum potius extare creditorem, quam debitorem Banci, denegare cœpit solutionem: Cùmque præcipua vis per Defensores ejusdem Banci constitueretur in formula obligationis ab Jo. Baptista inita, Ego, quoties subsisterent fundamenta Peritiæ, cum aliquo sensu Veritatis dicebam, absolvendum fore eundem Jo. Baptistam, sed non potuit maturius elici Judicium, dum amplius actum non audivi de Causa, quam credo adhuc pendere indecisam coram Judice ipsius Banci. Scribens itaque dicebam.

Licet obligatio, cui Joan. Baptista accessit, existat de solvendo scuta 4. mil. (sunt verba præcisa) in computum, & diminutionem illius, quod est debitor pro administratione prædicta, nihilominus cum omnis promissio, seu obligatio semper ad Juris limites coerceri debeat, hinc in ipsa obligatione ministerio Juris subintelligitur, quatenus de Jure promissor teneretur, & non aliàs, ex his, quæ in puncto promissionis de solvendo post *Mant. de tacit. lib. 3. tit. 7. num. 19.* & *Cyriac. contr. 473. num. 30.* firmavit *Contr. discept. 39.*

SVM MARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Causæ.*
- 3 *Promittens solvere, intelligitur, quatenus de Jure teneatur, & non aliàs.*
Idem est de promittente satisfacere, num. 5.
- 4 *Promissio nunquam censetur facta animo novandi legalem provisionem.*
- 6 *Administrator donec reddiderit rationem non potest dici debitor.*
- 7 *Promissio solvendi certam quantitatem sub confessione debiti ejusdem summa quid operetur in Administratore, vel alio debitore.*
- 8 *Confessio certi debiti facta ab Administratore habet imbitam qualitatem, dummodo factis computis tanti debitor appareat.*
- 9 *Clausula, omni exceptione remota, apposta in obligatione ex causa administrationis non impedit, quominus computa prius dispungi debeant.*
Et quando secus, distingue, ut num. 17.
- 11 *Obligatio adjecta confessioni dependet ab eadem confessione, & si confessio non ligat, nec etiam obligatio.*
- 12 *Ecclesia, & Loca Pia semper presumuntur plena æquitatis, & Iustitiæ.*
- 13 *Obligatio, & promissio semper censetur facta in executionem tituli præcedentis.*
- 14 *Promissio potius censetur erronea, quam quod voluerit quis se obligare ad quod de Jure non tenetur.*
- 15 *Promissio, vel solutio facta in computum habet relationem ad computa administrationis.*

num. 12. & ante eum idipsum tradiderunt Petr. Loriot. in l. non omnis num. 9. in fin. & numero 10. ff. si cert. petat. Bursart. conf. 329. num. 3. Seraphin. de privileg. Juram. priviil. 13. num. 26. Granat. decis. 103. num. 198. Afflict. decis. 399. num. 14. Gratian. discept. 34. num. 32. & 33. & decis. March. 114. num. 16. idem Cyriac. contro. 313. nu. 6. cum duob. seqq. Conciol. de hered. arr. 2. num. 6. Amat. Panorm. resol. 21. num. 4. Et regulare est, quod promissio nunquam censetur facta animo novandi legalem provisionem, neque quod quis voluerit sese in plus obligare, quam de Jure fuerit obligatus, ad Tex. in l. si se non obtulit, §. si ex conventionne, ff. de re judic. Dec. consil. 350. nu. 4. Surd. conf. 34. num. 34. Thomar. dec. 23. ex num. 73. cum plur. seqq. Amat. Panorm. d. resol. 21. num. 10. Posth. resol. 66. nu. 24. Rota decis. 43. nu. 4. & 12. post Pic. ad Statut. Urb. & decis. 620. num. 6. coram Dno. Luz. egregie etiam in terminis promissionis satisfactionis Altolin. resol. 5. n. 18.

De Jure autem cum versetur in promissione exarata ex causa administrationis, nemo non scit, quod Administrator quidquam solvere non debet, donec, & quouque rationibus dispunctis illius debitum elucescat, interim quippe pendente Judicio redditionis rationis nec debitor, nec creditor dici potest, aut meretur, ex congestis per Salgad. in labyr. p. 3. cap. 7. num. 29. late Paul. Rub. in prefat. ad par. 9. tom. 2. rec. ex num. 71. cum plur. seqq. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 1. litt. A. §. 14. num. 3. Fontanell. decis. 234. n. 10. Rota decis. 157. num. 37. & seq. & dec. 228. num. 3. & 4. par. 11. & decis. 205. num. 4. & 5. coram Cardin. Orshobon. & decis. 5. num. 3. coram Card. Cerro, & alibi millies.

Nec opponatur, quod ista procederent in abstracto, secus autem ubi legitur certa, & determinata quantitas jam confessata, cumque de ea ulterius idem Administrator constituerit debitorem, & pro solutione obligaverit, nequeat proinde aliqua exceptio reddendi rationem, & exinde possibilitas compensationis adversus adeo claram & liquidam obligationem allegari. Quoniam, quidquid sit, ubi confessio, & respectivè promissio de solvenda certa quantitate inita esset ab alio debitore, non autem, ut ad præsens, ab Administratore ex causa administrationis; profectò, ut pulchrè in his terminis huic objecto occurrit Excohar. de ratioc. c. 21. ex nu. 1. cum seq. & signanter num. 12. & seqq. & num. 22. vers. ex quibus, ipsa confessio in Administratore non præjudicat, sed habet inhibitam qualitatem ad exhibitionem, & liquidationem computorum, Rocca de Societ. Mercat. post prim. vol. respons. notab. 30. num. 67. in fin. Nogerol. alleg. 33. num. 34. Pegaf. resolut. forens. cap. 3. num. 732. & ex num. 738. usque ad 744. Carleval. de Judic. tom. 2. tit. 3. disp. 7. num. 9. vers. solum potest, & omnium melius Capic. Galeot. lib. 1. contro. 41. ex num. 8. & seqq. qui loquitur in specie de promissione facta de solvendo etiam Juramento firmata, & cum clausula, omni exceptione remota, & sub num. 10. & 11. evellit idem objectum, quod tunc, nempe ob exceptionem illiquidam; retardari non debeat actio clara, & confessata, quando eadem exceptio ex diversis causis proveniret, secus autem quando, prout hic, derivat ex eadem causa, cumque sequitur alter Capic. Laur. consult. 73. num. 27. & 28. & punctualiter

admisit Rota Dec. 169. nu. 14. & 15. coram Card. Orshob. ubi solummodo inquit non intrare retardationem solutionis pro summa præcisè confessata, quando præcessit solidatio alicujus computi specialis, nam hoc casu sub prætextu aliarum pendentium, seu reddendarum rationum non est retardanda solutio debiti jam liquidi, & confessati; sed de cæterò præclare fatetur, conclusionem procedere; quando nulla, ut in præsentibus, intervenit solidatio rationis:

Abique eo, quod propterea vis aliqua fieri valeat; seu replicari, quod ultra confessionem debiti superaccedat obligatio Cameralis, & executiva de solvendo: Nam, ultra quod in his terminis loquitur Capic. Galeot. ubi supra, adhuc, ut solidè post Corn. Grammat. Dec. Craven. Soccin. & Ladere. respondet Allograd. conf. 44. ex num. 23. ad 27. lib. 2. obligatio adjecta confessioni ab ipsamet confessione dependet, ac promittens solve-re eatenus promittit, quatenus confitetur se debitorem, hæc enim in eadem scriptura contenta dicuntur correspectiva ad invicem, unde si confessio juxta præmissa non obligat, ex quo per Juris intellectum temperatur, dummodo tale debitum appareat dispunctis rationibus, nec etiam obligare valet dicta promissio solvendi, cum in correspectivis uno corruente corruat & aliud.

Et sanè præter intensionem promittentis, & mentem Juris satis hucusque demonstratam ac de per se sufficientem, nihilominus ulterius ex abundanti progrediendo subnectimus, quod nec etiam credimus, quod diversa fuerit intentio ipsius Prælati Commendatarii, seu Præceptoris, aliorumque Ministrorum, qui præfatam obligationem stipulati noscuntur; toto namque contextu ejusdem Instrumenti, ut par est, animadverso, & perscrutato, conjicitur dumtaxat, quod Bancus in substantia voluit ob aliquam fortè diffamationem tunc temporis decurrentem assequi cautionem pro hujusmodi quantitate scutorum 4. mil., non verò promptè, & manualiter exigere sub extorta confessione indebitum, vel quod aliàs factis computis sibi non deberi constitisset, idque non tantum ob generalem præsumptionem æquitatis, & Justitiæ, quæ semper in locis Piiis tanquam de Ecclesia participantibus inesse censetur, ad trad. per Scribenes in cap. nunc. §. sed diversum, de alien. feud. Dec. conf. 131. num. 2. propè finem vers. & in Ecclesia, & conf. 282. num. 4. Mandell. conf. 395. num. 15. Rub. de testam. cap. 50. num. 58. Torr. de part. sui. succ. lib. 1. c. 8. num. 28. Rota post eundem decis. 71. nu. 20. & coram Card. Cerro dec. 51. num. 7. & dec. 99. n. 2.

Verùm etiam attento, ut præmissimus, tenore ipsius Instrumenti, in quo sub initio præmittitur assertio, quod aliàs Franciscus Gentilis præstiterit cautionem de reddendo rationem administrationis suæ in munere Capserii, & de solvendo quidquid remaneret debitor, (quod tamen in facto non subsistit;) deinceps verò, prævia protestatione de non innovanda veteri obligatione, exigitur promissio ab eodem Francisco exsolvendi scuta 4. mil. cumque ea foret superflua, dum jam ex ipso munere Capserii, ac susceptæ administrationis erat non pro sola summa scutorum 4. mil., sed indefinitè obstrictus, & obligatus, planum videtur, quod obligatio hæc fuit expectata, & reportata pro habendo vero, & novo fidejussore, qui

cum accesserit prædictæ obligationi, ut sunt verba, *Causa, & occasione exprimendis in instrumento hujusmodi obligationis in Alina Urbe, &c.* Hinc proinde, si de natura administrationis, pro qua canat obligatio, existit, quod prius computa dispungantur antequam quis non obstante qualibet
 13 confessione in rei veritate valeat censeretur debitor, non plus operari valet obligatio, & fidejussio, quam operaretur administratio, quæ fuit causa obligationis, ex regula, de qua post alios *Surd. conf. 19. num. 20. & 21. Thom. decif. 23. n. 77. Rotz decif. 392 sub num. 3. vers. unde promissio par. 1. rec. & dec. 338. num. 10. coram Duran. & sequitur Palm. Nep. alleg. 158. num. 2.* ita ut promissio potius censeretur debet erronea, quam quod aliquis obligari
 14 debeat ad plus, quod ipsa Jura patiantur, ut post *Cyn. & Bart. in l. cum se debere ff. de condiçt. caus. dat. animadvertit Capic. Lavr. consult. 149. num. 48. cum seqq. & præsertim num. 53. & melius ante eum Alex. conf. 13. num. 3. lib. 1. Cravetti. conf. 518. num. 11. & seq. Becç. conf. 129. num. 96. Altogr. confil. 95. num. 81. lib. 1. Cyriac. controv. 257. nu. 20. Acolin. d. resol. 5. num. 19. Palm. Nep. d. alleg. 158. num. 4.*

Conspirat in illud verbum *in computum* appo-
 15 situm in obligatione; Quomodo enim fieri, & respectivè recipi poterat obligatio *in computum*, si computa administrationis, ad quæ refertur causa obligationis, nedum non erant solidata, sed nec etiam visa vel exhibita; Quamobrem
 16 subintrat receptissima propositio, quod confessio, vel obligatio relativa ad aliquem librum, scripturam, vel Instrumentum, eatenus attenditur, & obest, quatenus inspiciatur relatum, & in eo tale debitum appareat, juxta theoreticam *Felin. in cap. 2. num. 13. de rescript. & in cap. cum venerabilis numero 24. de except. Riminald. Sen. conf. 433. num. 2. Cephal. conf. 200. nu. 8. Gratian. discept. 946. num. 2. Altograd. d. conf. 44. ex num. 8. cum seqq. & per tot. lib. 2. Mancin. de confess. cap. 1. numero 15. & cap. 7. num. 33. Francisc. De Angel. eod. tract. lib. 2. quest. 5. num. 7. Novar. dec. Regn. Neapol. 159. num. 2. in fin. vers. nec obstat, & num. 3. & 4. Noguerol. alleg. 11. nu. 29. & seq. & allegat. 27. sub num. 42. & seqq. Roi. decif. 158. num. 4. par. 2. recent.*

Non refragante, quod pertractetur de promissione inita ab eo, qui poterat, & debebat esse conscius computorum, & an revera esset debitor tantæ summæ; Quia ex traditis per *Imol. in conf. 19.* etiam ibi agebatur de Socio, qui consimile fecerat Instrumentum, & erat verisimiliter conscius, & nihilominus respondet, idem Instrumentum executionem non mereri, nisi prius revideatur ratio Societatis, & quidem summo jure,
 17 quia ignorantia etiam in facto proprio præsumitur, quando quis agit de damno evitando, ut per *Gabr. comm. concl. lib. 6. tit. de regul. Jur. concl. 5. num. 9. Mascard. de probat. concl. 879. sub num. 46. vers. secus si agatur, Gaill. præct. obser. lib. 2. obser. 48. num. 20. Venturin. conf. 50. num. 8. Caren. resol. 39. num. 4. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 2. litt. I. §. 2. sub num. 2. vers. è contra, Leoncil. decif. Ferrar. 65. num. 25. vers. ubi ampliatur; ac de cætero actum esset de præmissa conclusione, quod confessio Socii, vel Administratoris non attendatur, semper enim Socius præsumitur scire res ad propriam administrationem pertinentes.*

Minusque turbat, quod in eadem obligatione terminus ratarum solvendarum inconinenti
 18 deberet incipere, ut ibi, *ab hodie incipien.* ac propterea Partes non intellexerint expectare revisiones computorum, & redditionem rationis: Aliud quippe est, quod terminus incipiat statim decurrere, aliud verò, quod computa ante omnia revideri non debeant, & superaccedere sententia declaratoria debiti, seu non bene redditæ rationis priusquam deveniri debeat ad actua-
 19 lem executionem, seu relaxationem mandati, superventa namque declaratoria super redditione rationis, justè relaxabitur mandatum pro omnibus ratis decursis à die stipulationis, & hic est effectus præfate clausulæ, *ab hodie*, quia aliàs
 20 terminus incipere debuisset à die sententiæ, ut familiare habemus in legibus, & Statutis irritantibus aliquid ipso Jure, vel pœnam ipso Jure infligentibus, quia cum nihilominus requiratur sententia declaratoria facti, currit quidem tempus à die gesti actus, vel respectivè Criminis perpetrati, sed adhuc expectanda est sententia declaratoria, quæ ex præmissa ratione tantum-
 21 modò ad idem tempus retrahitur, ad *Text. in cep. cum secundum, de heret. in 6. & in l. ult. C. ad l. Inl. Majest. Bim. conf. 48. num. 1. lib. 1. Costa de retrotract. cap. 8. cas. 13. in fin. & distinguendo inter sententiam declarativam, & privativam Capic. decif. 162. numero 15. Schrader. de feud. par. 2. 9. part. princ. sect. 8. num. 47. & videmus etiam in
 22 sententia, quæ incontinenti valet, & terminus appellandi ab ea statim decurrit, licet condemnet pro ea summa, quæ factis calculis apparebit, quamvis de cætero obligatio talis dicatur velata, quæve non potest exequi, nisi prius facta liqui-
 23 datione, ut ex præclara *decif. Roiæ Lucen. penès Merlin. la 92.**

Cæterùm, si hæc locum sibi procul dubio vindicarent, quando ab initio institutum fuisset pro Mandato executivo, & priusquam exhiberentur computa; quantò facilius, & citra hæsitacionem urgere debent in præsentem, dum non solum computa pro redditione rationis fuerunt exhibita,
 24 & producta, quod absque dubio in quolibet Administratore superabundat, cum debitori sufficiat calculum offerre, petendo à Judice, quod eligat Peritum, seu Calculatorem, ut bene post *Alex. in l. si mora ff. sol. matr. inquit Nevizan. conf. 94. num. 17. §. & obtingendo, vers. dicens, Guttier. de Tutel. par. 3. cap. 1. sub num. 53. Noguerol. d. alleg. 33. num. 33. Pegaf. resol. for. d. cap. 3. nu. 731. Giurb. decif. 15. num. 14. & quod cessante contumacia in exhibitione rationum agi nequeat pro
 25 certa summa, egregiè *Cardinal. De Luca de Tutor. disc. 6. num. 19.* & generaliter quod pro certa
 26 summa etiam contenta in obligatione Camerali non possit relaxari Mandatum, nisi ob contumaciam in reddendo rationem, plenissimè *Sabell. in summ. divers. tract. tom. 1. litt. A. §. 14. num. 33. & patet ex Roi. in decif. 332. num. 3. & seqq. ac per tot. par. 10. & prius in eadem Causa decif. 198. eadem par. 10.**

At, quod magis est, electo utrinque Perito habetur jam in Actis relatio nostri, absque eo quod Peritus Banci quidquam retulerit, imò contrarium; cumque eadem relatio faciat Franciscum potius creditorem, quam debitorem, hinc donec, & quousque per Peritorem, vel ab Judice
 oppositum

oppositum dignoscatur, denegari nequit, quod confessio ejusdem Francisci, cui adjacet obligatio, hic, & nunc vincatur undequaque erronea, & consequenter, quod juxta præsentem rerum statum, detecto indebito, promissio de solvendo non obliget, ex *Roland. conf. 69. num. 49. lib. 2. Gratian. d. discept. 946. num. 2. Altograd. d. conf. 44. n. 24. lib. 2. Aitolin. d. resol. 5. ex num. 19. usque ad 26. Palm. Nep. alleg. 57. nu. 3. & seqq. ubi* ampliatur, etiamsi obligatio esset jurata, & haberet paratam executionem.

ROMANA PRÆTENSI CAMBII

PRO JACOBO PATRIARCHA ANTIOCHENO, ET ABB. URBANO FRATRIBUS DE ALTOVITIS,

CVM MARCHIONE ANDREA MAIDALCHINO.

ARGUMENTUM.

Tractatur An, & quando omittens facere diligentias circa exactionem, seu recuperationem cujusdam Cambii intra tempus conventum de proprio teneatur, & latè plures casus distinguuntur tam in proposito cessionis, quàm ad alios Juris effectus; Et incidenter de Cambio, quando possit creari ex credito, & quando bona dicantur intricata.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Resolutio Cause.*
- 3 *Causa correlative obligationis cessante, cessat & ipsa obligatio.*
- 4 *Diligentias si quis su facere obligatus, adhuc ad nihilum tenetur, si non poterat illas facere cum effectu, & num. 8.*
- 5 *Pacta sunt interpretanda ad formam Juris.*
- 6 *Diligentias facere obligatus intra certum tempus tenetur, si ex eisdem diligentis omisis effecta fuit deterior exactio nominis cessi.*
Secus verò, si frustra intra terminum conventum fecisset diligentias, num. 7.
- 9 *Diligentia, que apparet non profutura, potest omitti.*
- 10 *Pactum resolutivum ubi cessaret ex conventionem, satis est, quod subiret de Jure.*
- 11 *Cessionarius habet regressum contra cedentem, etiamsi non fecisset diligentias contra nomen cessori, quando apparet, illas non fuisse profuturas, & num. 16.*
- 12 *Text. in l. si nomen, ff. de hæred. & act. vend. expenditur, & declaratur.*
- 13 *Clausula, factis diligentis, quomodo intelligatur.*
- 14 *Cessionarius de Jure tenetur interpellare Cedentem, ut veniat ad eum defendendum.*
- 15 *Evictionis justitia stante, non est opus alia citatione, vel denunciatione.*
- 17 *Cessionario, ut habeat regressum contra Cedentem, sufficit docere de inopia debitoris per excussionem factam ab aliis Creditoribus.*

- Excussio bonorum debitoris facta ab uno ex Creditoribus prodest ceteris, adeò ut non teneantur ad iteratam excussionem, ibidem.*
- 18 *Cambium creari debet de pecunia numerata, vel de credito, aut alia re equipollente pecunie numerate, & num. 19. & 20. ubi an possit creari ex credito seu mutuo, & num. 28. & 29.*
  - 21 *Cessio est nulla, & inefficax, quando nomen cessori erat inexigibile usque de tempore facta cessionis.*
  - 22 *Cessio qualibet habet tacitam conditionem, dummodò Cessionarius creditum cessori consequi valeat.*
  - 23 *Diligentie an essent profutura, vel non, pendet ex circumstantiis, & arbitrio Judicis.*
  - 24 *Diligentiarum omisio, ubi proceditur sola veritate inspecta, non attenditur, sed verisimilitudo, aut inverisimilitudo exactiois.*
  - 25 *In Cessionario an adsuerit negligentia, pendet ex facto, & circumstantiis casus.*
Excussio etiam lite pendente facta suffragatur Cessionario, ibidem.
  - 26 *Cessionario potius, qui agit de damno vitando, quàm Cedenti, qui de lucro contendit, succurrendum est.*
  - 27 *Cessio si reducitur ad non vitulum, intrat restitutio fructuum à die facta cessionis.*
  - 30 *Debitoris bona non extare, vel fuisse admodum intricata idem est.*
  - 31 *Bona dicuntur intricata, vel ex mole Creditorum, vel ex causa fideicommissi.*

DISCURSUS XXIII.

- 1 **C**ontraxerant duo Cambia scutorum 2000. Fratres de Veteranis cum fidejussione Jacobi Altoviti Patriarchæ Antiocheni, ejusque Fratris ad favorem Rationis Bancariæ Aloysii Greppii; sed superventa ejusdem Rationis decoctione supra enunciata *Discursu 3.* cum illius Creditores urgerent Altovitas, præbuit occasio, quod Marchio Maidalchinus reperiretur Creditor prædictæ Rationis pro sorte, & fructibus cujusdam Cambi in scutis 1700. Quamobrem inter istum, & Altovitas stipulata fuit conventio, & respectivè cessio ad finem, ut Fratres de Altovitis petendo, & obtinendo compensationem cum proprio debito molestias Creditorum Rationis evitarent: Sed quia inter cætera pacta illud aderat, quod nisi factis diligentis obtineri posset per Fratres de Altovitis compensatio intra sex menses, cessio prædicta haberetur pro nulla, & respectivè Cambium pro pretio ejusdem cessionis creatum ab Altovitis cum Maidalchino habendum foret pro irrito, & è converso præterlapsis eisdem sex Mensibus, & non interpellato Marchione de impedimentis cessio remaneret pura, & novum istud Cambium cum Altovitis suum fortiretur effectum, acsi contractum extitisset in pecunia numerata. Hinc ex eo, quod nedum sex Menses, sed integer & ultra Annus effluxus erat, qui apparet, Altovitas fecisse conventas diligentias, institit Marchio pro restitutione novi Cambii unà cum fructibus; At Ego assumptus pro defensione Fratrum de Altovitis etiam in sensu Veritatis opinabar, instantiam Marchionis esse prorsus rejiciendam ex fundamentis, de quibus proximè, & pendente Causa coram Thesaurario, pronunciatum fuit juxta petita. Clamabam itaque.

Etiam

Eriam quando pactum non esset adeò clarum, litterale ; nimirum quod Cambium cum Marchione contractum ipso Jure , & ipso facto cense-
 6 feri deberet , ac si initum , & creatum non fuisset , quoties Fratres de Altovitis non potuissent compensationem cum præcedenti eorum debito reportare ; idem nihilominus decernendum foret , quia cum unica ratio ; & causa finalis contrahendi novum Cambium pro rata scutorum 1700 juxta sæpius emissa verba , & protestationes in Instrumento fuerit ad effectum evitandi molestias Creditorum rationis Bancariæ mediante beneficio compensationis , hodiè verò
 3 rejectam , de plano sequeretur , contractum istum , & obligationem undiquè correspectivam , & causativam ex cessatione causæ evanuisse , ex congestis per *Bonden. colluct. 27. nu. 68. 71. & 72. lib. 1. Palm. Nep. alleg. 57. nu. 3. & 4. Rota coram Merlin. decis. 313. nu. 5. & decis. 302. n. 6. & 7. par. 11. & decis. 315. n. 7 p. 17. recent. Card. De Luca de Credit. disc. 71. num. 6. & in puncto creationis Cambij mediante cessione nominum debitorum dixit Rota in Narnien. Cambij 18. Junij 1685. S. penult. coram R. P. D. Rondinino.*

Nec relevat , quod litteraliter quoque fuerit conventum , quod Altoviti tenerentur intra terminum sex Mensium judicialiter insistere pro reportanda compensatione , interpellando ad hunc effectum pro removendis impedimentis Marchionem Maidalchinum , itaut in casu contrario , si-
 9 vè posthabitis hiscè diligentijs omne damnum non impetratæ compensationis cedere deberet Fratribus de Altovitis , ac si cessio , & renunciatio sui crediti facta per Marchionem pura extitisset , & libera , ac sine prædicto pacto resolutive ; ideòque cum non solum tempore convento , & limitato , sed per plures Annos Altoviti fuerint negligentes , & morosi in expetenda hac compensatione , compellantur idcirco sibi imputare damnum non secutæ compensationis , ex *Fonnanell. decis. 125. nu. 8. & seqq. & n. 17. Pegaf. resol. foren. cap. 3. numero 383. cum seqq. cum ibi cumulatis.* Istud etenim objectum manifestissime prosteritur ex pluribus.

Et primò , quia cum difficultas obtinendæ , & nuper denegatæ compensationis nullatenus proveniat ab ipsa negligentia Fratrum de Altovitis , sed ex eo , quod coram eodem Thesaurario de Jure existimatum fuit , istam compensationem locum habere non posse in præjudicium fortè cæterum Creditorum , hoc sanè casu cum impedimentum minimè procedat ex facto , vel non facto Fratrum de Altovitis , sed ab Jure , & Judice ita ipsum interpretante , eademque dispositio Juris non fuerit alterata per lapsum cujuslibet temporis ; hinc proinde frustra tractari de diligentia , vel negligentia , nec obligatum ad illas faciendas ullo modo redargui aut , molestari posse , optime tradit *Lotther. de re benef. lib. 1. quest. 39. numero 123. & 125. ubi quod paria sunt , vel nullam competere actionem , vel competere , sed non posse exerceri , nam qui non potest eam exercere similis est spiritui sine Organo , qui verò nititur exercere , quam non potest , est similis Organo sine spiritu.*

Et sanè cum pacta omnia ad Juris normam sint
 4 semper interpretanda , ut ait *Actolin. resol. 44.*

num. 9. & 10. Saminat. contr. 29. num. 25. cum alijs vulg. Profectò de Jure est , quod , si per negligentiam Cessionarij fuit effecta deterior exactio nominis cessi , præferim quando , prout hic , fuit tempus diligentiarum limitatum , tunc Cessionarius damnum de proprio sentire debeat , ut in individuo diligentiarum intra biennium faciendarum cæteris adductis advertit Rota coram Celfo decis. 100. num. 5. & 6.

At quoties constat , ex præfato Juris impedimento non potuisse tam intra , quam post terminum conventum reportari compensationem ,
 7 in his utiquè terminis non militare præfatam regulam , nullamque considerari posse negligentiam , præcitato objecto respondit *eadem Rota d. decis. 100. num. 8. coram Celfo & in puncto pariter Camarar. respons. 6. lib. 1. ubi postquam sub num. 20. dixit , negligentiam remanere comprobatam , quando quis non fecit id , quod tenebatur tempore , vel loco limitato ; statim sub num. 21. occurrit replicando , hoc non procedere , quando constat , talem obligatum facere non potuisse , quod promiserat , etiamsi voluisset , & facere procurasset , bene etiam Amat. decis. Ferrar. 7. ubi pariter nu. 1. agit de casu , in quo tempus Cessionario ad exigendum præscriptum erat , & nihilominus sub numero 10. respondit , non propterea Cessionarium condemnari posse , dum apparet , quod diligentia , vel factum non relevasset : Et est regulare , quod diligentia , quæ usque ab initio apparet non esse profutura , potest omitti , quemadmodum latè docent *Marian. de Iuliana inter cons. divers. Sicul. Illustr. collect. per. Petr. de Luna cons. 15. ex num. 5. usque ad 14. cum ibi not. per Adden. sub n. 6. Cyriac. controu. 677. num. 49. Noguevol. alleg. 7. n. 46. Pegaf. resol. foren. d. cap. 3. num. 889. Tondut. de Pension. cap. 11. num. 7. & resol. civil. 49. num. 50. Aliograd. Iun. contr. 2. num. 19. & 20. Boer. decis. 40. n. 7. Surd. decis. 87. nu. 9. Rota decis. 567. nu. 6. ad med. par. 1. & decis. 676. num. 11. in fin. par. 2. reo.**

Secundò , quoniam in substantia per omissionem diligentiarum in termino sex Mensium Partes nihil aliud voluerunt , nisi quod censeretur recessum à prænominato pacto resolutive , ibi , *tunc cessio , & renunciatio habeatur ac si esset pura , & libera sine suprascripta resolutione* : Verùm posito , quod
 10 cesset pactum resolutivum , non per hoc tollitur , quin alia via competenti de Jure succurrendum sit Fratribus de Altovitis , ut in terminis videre est apud *Dec. in cons. 99. sub n. 4. & signanter vers. quia ad hoc respondetur.*

Indubitati siquidem Juris est , quod cum ijdem de Altovitis in hoc contractu non faciant , nisi figuram Cessionarij , ex quo Marchio Maidalchinus loco pecuniæ numeratæ cessit , transtulit , & dimisit creditum , quod habebat cum Ratione Bancaria , ut legitur in toto Instrumento ; quotiescumque ijdem Cessionarij docent , quod etiamsi in termino sex Mensium omnem diligentiam , & conatum adhibuissent pro assequenda compensatione , adhuc frustratoria fuisset , & inutilis ,
 21 nemo dubitat , omissionem diligentiarum non impedire , quominus habeant regressum contra Cedentem , ut per *Mangil. de evict. quest. 78. nu. 1. & seqq. Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 27. numer. 58. Olea de cess. Iur. iii. 7. quest. 2. num. 40. Tondut. resol. civil. d. cap. 49. numer. 50. & de Pension. d. cap. 11.*

d. cap. 11. num. 7. ubi ampliatur sufficere, quod probetur, diligentias extrinsecas inutiles, seu propter impotentiam debitoris, & impossibilitatem exactio-
 12 nem *Tex. in l. si nomen, ff. de hered. & act. vendit.* observat, tunc teneri Cessionarium, quando de tempore in solutum dationis nomen certum esset habile, sed ex post foret effectum non solvendo; secus verò, quando hodie constat, nec etiam de prædicto tempore fuisse nomen certum habile, & idoneum; & in terminis clausulæ *factis diligentibus*
 33 egregie hanc propositionem exornat *Capic. Lacro. consulti. 148. ex numero 9. cum seqq. Card. De Luca de fideic. disc. 156. numero 8. & 9. & omnium melius Rota Bononic. apud. Monach. decis. 35. numero 20. ubi cum Ball. ita arguit, At facta excussione licuisset redire ad assignantem per pactum expressum, ergò idem ea non facta, quia fieri non potuit.*

Tertio in idem, quia etiam de Jure videmus, quod Cessionarius, (prout in casu nostro per pactum expressum præcise cavetur) tenetur ad similitudinem Emptoris interpellare Cedentem, ut veniat ad eum defendendum, ad trad in specie per *Cyriac. contr. 374. numero 29. & seqq. Tondar. d. resol. 49. numer. 47. Gratiam. decis. March. 13. numero 45.* Et nihilominus dum apparet de iustitia evictionis, & respectivè difficultate exactio-
 15 nis, omisso citationis minimè attenditur, ex collectis apud *De Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 108. num. 5. & 6. Cirocc. discept. 40. num. 99. Castald. consulti. 7. nu. 14. & 15. Card. De Luca de Credit. disc. 71. n. 4. Rot. decis. 18. n. 36. par. 4. tom. 2. rec. & decis. 404. n. 5. par. 9. & decis. 387. n. 12. par. 17. & decis. 315. nu. 15. coram Bich.*

Quamobrem applicando ad rem, dum non habet Marchio Mardalchius motiva, propter quæ debuisset ab Jure admitti compensatio, (quæ si admitteretur, his ex parte Fratrum de Altovitis foret finita) nullo modo diligentiarum & interpellationis omisso relevans est ad impedendum regressum contra Cedentem, sive resolutionem contractus, teste *Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 25. nu. 35.*

Augeretur robor istius fundamenti, quia nec Marchio, nec ceteri Creditores potuerunt postquam prima vice obtinuerunt satisfieri de medietate eorum crediti, quidquam exigere à Ratione Bancaria; ideoque experimentum istud cæterorum superabundare, ad effectum, ne diligentiarum, & intimatiois omisso tribui valeat Cessionario, vel obligato excutere debitorem, firmat in puncto *Salgad. d. par. 1. cap. 23. n. 86.* concordant in proposito excussiois factæ ab uno ex creditoribus *Seacc. de sentent. & re judic. gloss. 14. quest. 12. n. 60. Magon. decis. Florent. 38. sub nu. 16. vers. & ex his, n. 17. Flamin. Chartar. decis. Iannuen. 45 nu. 4. & seqq.*

Quarto magis hæc omnia perstringunt, reflectendo ad naturam contractus, in quo versamur; Quoniam ad hoc, ut Cambium initum ad favorem Marchionis subsistere possit, vel oportebat, quod crearetur mediante pecunia numerata, ut laudato *Seacc. in pluribus locis probat Venturin. 19 conf. 10. num. 120. & 121.* Vel saltem requirebatur, illud creari de credito exigibili, & aequipollente pecuniæ numeratæ ut per *Turr. de Camb. disput.*

1. quest. 2. num. 11. & num. 14. ubi quod quocumque modo fiat Cambium, induere semper debet rationem pecuniæ numeratæ; Et solum generaliter
 20 quod Cambium creari possit ex credito, seu mutuo, dicunt relati per *Card. De Luca eod. tract. disc. 3. num. 4. Rot. decis. 829. num. 14. & 15. coram Dunozett. Iun. decis. 199. sub nu. 13. vers. præterea, & nu. 14. par. 10. rec.*

Verum dum creditum de ipso tempore factæ cessionis nedum non erat ministerio Juris, vel Judicis compensabile, sed nec etiam exigibile, planum est, desecile usque de eo tempore
 21 fundamentum, & requisitum substantiale Cambij, ad *Text. in l. nam is. ff. de dot. cum concord. per Pegaf. resol. foren. d. cap. 3. n. 388. Capic. Galeor. d. lib. 1. contro. 32. n. 66. & seqq. Scopp. ad Gratian. d. decis. March. 13. ex num. 31. cum seqq. & bene Rot. in d. Narrien. Cambij 18. Junij 1685. d. §. penult. coram R. P. D. Rondinino: & est vulgatum,*
 22 quod omnis cessio tacitam habet conditionem, dummodo Cessionarius tempore debito creditum certum consequi potuerit, *Becc. conf. 105. n. 19. Surd. conf. 145. sub n. 6. Altogr. conf. 37. sub n. 27. lib. 1. Scac. de Commercio. & Camb. §. 2. gloss. 5. nu. 252. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quest. 21. sub num. 4. Olea de cess. Iur. d. tit. 7. quest. 3. nu. 19. Scopp. ad ad Gratian. d. decis. 13. n. 26.*

Quinto denique, quia non solum materia hæc tota residet in Judicis arbitrio, utrum nempe
 23 revera consideratis circumstantiis, & alijs conflict, Cessionarium exigere potuisse, vel potius non obtenta compensatio, vel exactio proveniat ex non factis tempore debito, & convento diligentibus, ut ait *Menoch. conf. 518. numero 2. Lotther. de re benef. d. lib. 1. quest. 39. num. 121. & seqq. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 4. num. 627. & seqq. Olea de cess. Iur. d. tit. 7. quest. 3. sub. num. 39. vers. quando vero, Pegaf. resol. foren. d. cap. 3. numero 887. Fontanell. d. decis. 125. numer. 18. plenè Urceol. in append. ad consulti. foren. cap. 2. ex numero 6. usque ad fin. & signanter num. 12. in quibus reprobatur distinctionem inter tempus certitudinarie præfinitum, vel non; Verum quoque receptum est, quod in Magnis Tribunalibus, & ubi proceditur sola facti veritate inspecta, non attenditur subtilitas omissionis diligentiarum, sed sola
 24 substantia verisimilis, aut inverisimilis exactio- nis spectatur, ut tradit *Staiban. Iun. resol. 96. num. 20. & seqq. Mastrill. decis. 109. nu. 10. Casbill. decis. Sicil. 17. nu. 47. & seqq. Mart. Medic. decis. Senen. 45 numero 6. Censal. decis. Lucen. 10. num. 33. & 34. Mell. observ. foren. 86. num. 6. & 7. & passim alibi.**

Ac propterea dum hic, & nunc profectò elucescit, quod eadem motiva Juris, & facti impossibilem ferme reddidissent, exactioem & compensatio-
 25 nem, dubitari posse non videtur, quod hoc sufficiat ad eximendum Cessionarium, dum, ut inquit *Mell. observ. for. 3. num. 13.* unice inspiciendum est, an ex facto, & negligentia Cessionarij id evenisset, vel non, & in puncto excussiois, extra tempus, & pendente lite factæ *Censal. d. decis. Lucen. 10. num. 29. & 30.*

Quibus accedit æquitas mani festissima, nimis quippè durum, & intolerabile foret, quod Fratres de Altovitis ex omissione diligentiarum, quæ ad nihilum fuissent profuturæ, compellerentur subire adhuc idem debitum cum Ratione Bancaria;

caria, quando unica finalis ratio creandi novum Cambium processit ex supposito obtinendæ compensationis, & insimul coarctarentur ad debitum duplicatum in sorte, & in usuris; Unde etiam in dubio succurrendum potius esse Cessionario, qui de damno evitando agit, quàm Cedenti, qui lucrum consequi intendit, conclamat *Scopp. ad Gratianum dicta decis. 13. num. 31.* & ante eum *Capic. Galcoit. d. controu. 32. num. 24. cum pluribus seqq. lib. 1.*

Quinimò, dum iidem Fratres de Altovitis in vim Cambii cum Marchione contracti persolverunt annuos fructus conventos, & non idcirco remanserunt immunes à consimili debito erga Rationem Bancariam, omnis ratio Juris, & æquitatis expostulat, quod sibi restituantur fructus persoluti, nam (ut per hæc verba habetur per *Oleam de cess. Jur. in addit. ad tit. 8. questio. 1. num. 8. fol. mihi 97. juxta novissimam impressionem Lugdunensem*) quoties titulus, ex quo fuit facta cessio, ad non titulum reducitur, vel ipso Jure est nullus, condemnatio reddituum, vel emolumentorum à die factæ cessionis facienda erit ad fructuum similitudinem, ad id allegando *Noguerol. Larr. Mut. Giurb. Hermosill. Acost. & alios*, quibus addi potest *Rot. decis. 666. num. 7. & 8. ac per tot. par. 4. tom. 3. rec. confirmata coram Cardin. Benedic. Ubald. decis. 31. num. 4. & 5.* Quod sanè fortius urget in præsentì, dum, ut præmissimus, ad sustentationem Cambii requiritur, quod aut pecunia detur effectiva, aut alia res per aequipollens incontinenti expendibilis.

Abque eo, quod tot hisce rationibus, & fundamentis, quorum singula exuberarent, adversari valeat postremum objectum, quod saltem Altoviti debuissent actionem dirigere, & exercere diligentias contra quemdam de Sala particulari nomine obligatum in Cambio cesso per Maidalchinum, quoties compensationem obtinere nequissent à Ratione Bancaria: Quoniam nonne idem Sala tanquam Rationis Bancariæ Administrator obnoxius erat Creditoribus ejusdem Rationis, & tamen Creditores nihil usque ad præsentem diem assequi potuerunt, vel saltem dura superest lis, & intricata; Ac propterea, data hac eadem difficultate respectu Fratrum de Altovitis sine aliqua excogitabili mutatione status ipsius Salæ de tempore cessionis usque ad præsens, recurrunt omnes supra deductæ ponderationes circa Rationem Bancariam, quod nimirum neque diligentia adhibitæ contra Salam fuissent profuturæ, ita ut dici non valeat, quod ex illarum omissione exortum fuerit Marchioni præjudicium, quod aliàs ei minimè contigisset: Imò si Cambium, ut diximus, requirit vel pecuniam effectivam, vel quid aequipollens celeri consecutioni, & exigibilitati, impossibile redditur hoc asserere etiam quoad Salam; juncta notissima propositione, quod idem est, nulla extare bona debitoris cessi, vel adfuisse, & esse intricata, ex latè collectis per *Rot. Januen. decis. 156 sub num. 7. vers. fuit tamen ad hoc responsum, & num. 8. Thomar. decis. 61. numero 12. & sequent. Add. ad Buratt. decis. 476. numero 18. Rota dicta decis. 666. num. 9. & seqq. par. 4. recent. tom. 3. & apud Duran. decis. 212. num. 16.* quodque dicantur intricata, vel ex magna mole Creditorum, vel ex fideicommissio super bonis debitoris (ut ad

amissim prætenditur) reperto egregiè demonstrat *Cyriac. contr. 327. num. 77. & seqq. Urceol. d. consult. 2. num. 39. in fin. Ciardin. contr. 95. n. 16. & 18. Rota Januen. dec. 91. sub num. 28. vers. unde cum in casu nostro, Card. Ubald. d. dec. 31. num. 6. 7. & 8. Bich. decis. 484. num. 25. C. ill. decis. 185. n. 1. & dec. 184. n. 3. & 5 par. 13. rec.*

SENER. CONTRAVENTIONIS PRO APPALTORIBUS CHARTÆ, ET TABACCI,

CUM HOMINIBUS CASTRI PIANI.

ARGUMENTUM.

Plenissimè tractatur materia, An, & quando Banna, Leges, Constitutiones, vel Edicta tam concernentia Commercium, quàm alias quascumque res; debeant ad effectum obligandi Subditos, vel Forenses publicari; quomodo, & in quibus locis fieri debeat eadem publicatio, & quando adversus ea admittatur excusatio probabilis ignorantia.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Lex, Bannum, vel Edictum de sui essentia non requirit publicationem, & quare fiat publicatio, & n. 5.*
- 3 *Lex potest fieri, & obligare, etiamsi non sit in scriptis.*
- 4 *Lex an habeat vim ab ipso momento, quo fuit condita, distingua.*
- 6 *Publicatio Legis, vel Banni quomodo sit facienda.*
- 7 *Ius Canonicum nullam prescribit formam servandam in publicatione legis.*
- 8 *Text. in Novell. 66. ut fact. nov. Constit. aliàs Constit. 5. Justiniani adducitur, & latè explicatur, & num. 15.*
- 9 *Leges, & Banna, secuta publicatione, statim ligant in Curia, seu residentia Principis, non expectato alio termino duorum Mensium, de quo in d. Novell. 66.*
- 10 *Tempus duorum Mensium, de quo in d. Novell. 66. an habeat locum in Edicto publicato per inferiorem.*
- 11 *Lex, & Constitutio quoad temporalia in Curia Romana nullam circa publicationem habet specialitatem. Sed quoad Spiritualia Constitutio ligat statim ac est publicata, num. 12.*
- 13 *Lex, vel Bannum ad hoc, ut liget, debet publicari in unoquoque Castro, & loco. Contra, num. 14. & 15. & num. 22. cum seqq. ubi explicantur, vel rejiciuntur contrarii. Et de ratione, num. 16. & 17. & num. 45. Distingue, ut num. 18. 19. & 20.*
- 21 *Opinio ea tenenda est, quæ rationi, & autoritari Textus innititur, non quæ habet majorem numerum Doctorum.*
- 23 *Statutum particulare loci prævalet Statuto Civitatis Dominantis.*
- 24 *Ignorantia legis, vel Banni in quibus casibus admittatur.*

- 25 *Leges, & Bannimenta adita pro Statu Ecclesiastico non afficiunt loca Baronalia.*
- 26 *Si in Lege, vel edicto dicatur, quod in tali loco observaretur, debet in eodem loco publicari, & num. 31.*
- 27 Bertazzol. conf. 392. *decuratur, seu reiicitur.*
- 28 *Princeps non recognoscens Superiorum habet eandem potestatem in suo Dominio, quam habet Imperator in suo Imperio.*
- 29 *Constitutiones Pontificie in concernentibus temporalia quandoque non fuerunt usque recepta in aliis Principatibus.*
- 30 *Forensis quando excusetur à contraventione Bannorum.*
- 31 Ancharan. Jun. in quæst. 59. num. 2. & per tot. lib. 2. *reprobatur.*
- 32 Alex. conf. 31. lib. 5. & conf. 181. lib. 6. *declatur.*
- 33 Fælin. in cap. cognoscentes num. 7. de Constit. *expeditur.*
- 34 Vincent. de Franch. decif. 360. num. 3. *expeditur.*
- 35 *Legis, vel Banni publicatio fieri debet juxta solitum, & consuetudo in hoc prevaleat Iuri Communi.*
- 36 *Legi, vel Banno contravenientes excusantur, quando non fuit facta publicatio juxta solitum.*
- 37 *Legis scientia ante ejusdem legis publicationem quando sufficit ad obligandum.*
Distingue, ut ibid. & nu. 38.
Et quid, si ultra scientiam concurrat fraus in præjudicium Tertii, numero 39. ubi dantur exempla.
- 40 *Legis, vel Banni scientia ex quibus inducatur, & num. 41.*
- 42 *Legis, & Banni scientia, vel ignorantia an adsuevit, remittitur arbitrio Iudicis.*
- 43 *Lex, & Bannum præsumitur publicatum stante temporis antiquitate.*
Maximè quando concurrat etiam observantia ejusdem Bannimenti, seu legis num. 44.
- 46 *Doctoribus Civilibus, & Canonistis practiceis quoad forum externum standum est, non autem Theologis, & Moralibus.*
- 47 *Privilegii publicatio an requiratur ut afficiat, & quando, remittit.*
- 48 *Publicatio an requiratur, quando agitur de lege, vel constitutione particulari.*

DISCURSUS XXXIII.

1 **C**UM in Loco nuncupato *Pian Castagnio* pene quamplures Personas in earum Domibus, & Apothecis repertæ fuerint nonnulla Merces ab Exteris Principatibus receptæ, & signanter Chartæ Papirææ, & ad usum Alearum, ac denique quantitas considerabilis Tabacci, cœpit præterdere Appaltator Status Senarum habens super eisdem Mercibus Jus privativum introducendi, vendendique, quod non tantum eadem Merces cecidissent in commissum, sed etiam, quod pœna per Bannimenta ipsius Appaltus inflictæ locum sibi vindicarent adversus earundem Mercium detentores: Quare cum isti unica exceptione tibi tueri procurarent, nempe quod præfata Bannimenta eos non afficerent veluti non publicata in dicto Loco di *Pian Castagnio*, idcirco Ego con-

sultus super articulo, An, & quando lex, Bannum, vel Edictum, ut obliget contravenientes, debeat etiam in loco loci publicari vel sufficiat in Civitate Metropolitana, aut residentiali, vel demum in loco principali subalterno, respondi, ut sequitur, prius in abstracto, & deinceps ad particulares facti circumstantias, cum quibus plerumque materia hæc pro meo iudicio regulanda videbatur.

Conveniunt Majores nostri, quod lex, Bannum, vel Edictum profluens ab habente potestatem condendi Jura in suo Dominio ad sui formam substantialem non exquirat aliquam promulgationem, sed tantummodò publicatio se habeat ad effectum, de quo infra, videlicet obligandi Subditos, ne aliàs sub iusto motivo ignorantie excusentur, idque sapit formam potius ejusdem legis accidentalem, ut cum *Bald. in l. humanum, C. de legib. Card. Tusch. l. l. concl. 255. numer. 1.* ubi in idem refert *Faderic. de Senis in consil. 211. plenè Bellug. in Specul. Princ. rubr. rubr. 47. §. sciendum num. 15. & seqq. Sanselic. decif. 186. numero 5. Adden. ad eundem. decif. 386. §. Regens noster: Quinimò nec eadem lex exposcit, quod in scriptis redigatur, ad exemplum Licurgi, de quo *Mastrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 3. ex numer. 95. Alphons. Modit. in §. Lex est dubit. 39. num. 1. & sequentibus. Institut. de Iure natur. gem. & civil.**

4 Atque hinc inferunt uno ore Doctores, quod valeat Princeps ab ipso momento conditæ legis cum opportunis clausulis irritativis eidem legi vigorem absolute tribuere, habita tamen distinctione inter effectus pœnales, & actum in contraventionem legis gestum simpliciter irritantes, ex congestis per *Cavall. commun. quæst. 903. nu. 6. & 7. Fragos. de Regim. Reipub. lib. 1. par. 1. dispnt. 3. §. 4. nu. 254. vers. nisi Princeps, & latius sub nu. 257. vers. porro esto, ubi refert Felin. Mart. Pereir. Gomez, Staphil. & Farin. Marescot. var. lib. 2. cap. 39. num. 24. Arias de Mesa lib. 2. var. resol. cap. 18. nu. 7. & 8. Possent singul. 215. num. 8. & 9. Antunez de donat. Reg. li. 2. cap. 10. ex n. 82. cum seqq. & signanter num. 86.*

5 Cum igitur pro majori solùm perfectione ipsius legis, ac pro obtinenda inexcusabili observantia, & ad omnes geminos effectus, de quibus supra, requiratur omninò publicatio, teste cum alijs innumeris *Fragos. ubi proximè numero 251. & 253. & seqq. Alphons. Modit. dicta dubit. 39. num. 4. & seqq. Borell. de Magistr. Edict. lib. 2. cap. 11. numero 2. vers. Edictumque, Gratian. discept. 469. num. 22. cum 2. seqq. Antunez. de donat. Reg. d. lib. 2. cap. 10. num. 78. vers. sciendum, & num. 80. Cost. in tract. aut. sciebat. & c. cent. 21. dist. 98. num. 5. ubi benè distinguit, Fagnan. in cap. treugas ncm. 57. de de treug. & pac. Rovit. in pragmat. 10. de Extract. numero 5. Modern. Gonzal. in cap. cognoscentes numero 10. de Constit. Conciol. alleg. 39. num. 1. 2. & 3. Sperell. decif. 2. num. 38. & 39. Roc. decif. 149. numero 6. coram Buratt. & hoc juxta temporum, & locorum consuetudines circa modum proclamandi, & publicandi legem, ut omnium eruditissimè *Borell. de Magistr. Edict. d. cap. 11. dum... & seqq. & ante eum Rolau. conf. 8. num. 24. & seqq. lib. 3. Farinac. in fragment. par. 1. litt. C. numer. 659.**

Exoritur propterea dubitatio quoad tempus, & loca,

& loca, in quibus facienda sit, vel facta præsumatur huiusmodi publicatio; & in hoc, ut advertit *Navarr. conf. 1. de Constit. num. 18. §. Quinto, vers. primò quidem, Vela dissert. 45. num. 73.* nullum habemus Canonem, sive legem Pontificiam id certitudinariè præscribentem, quamvis pluries in Jure Canonico cum præsupposito faciendæ publicationis procedatur: undè nemo dubitat *ex allegatis*, quod ad normam Juris Cæsarei totum sit regulandum.

In Jure itaque Cæsareo reperitur dumtaxat *Constitutio 5. Justiniani, aliàs Novell. 66. et factæ nova Constitutiones, &c.* per quam sancitur, quod post insinuationem, seu registrationem inter alias leges, sive in Codice aliarum Constitutionum, licet in ipsa Civitate, in qua promulgantur, statim obligent: attamen quia in Provincijs non nisi post duos Menses verisimilis insurgit scientia publicationis cæteroquin faciendæ in qualibet Metropoli, aut alia Civitate earum. Provinciarum, ut legitur in *d. Auth. §. sancimus, & §. ne igitur*; stabilitur idcirco uniformis utrobique terminus duorum Mensium, ne de reliquo una, eademque lex partem unam Subditorum liget, & aliam non obliget, ut signanter egregiè prænotavit *Navarr. d. conf. 1. n. 16. vers. tùm quia Authentica, de Constit. Fr. Anton. (oton. contr. Moral. lib. 1. contr. 1. cap. 3. sub n. 61. Fragos. d. lib. 1. par. 1. disput. 3. §. 4. n. 255. vers. probabilior*, ubi verba ejusdem *Authenticæ* superadditis alijs *Doctoribus* examinat, & recenset, sequitur *Anunz de donat. Reg. d. lib. 2. cap. 10. sub numer. 78. vers. atque ità cum seqq.* ubi quid, si Provinciæ sint valdè remotæ.

Verùm, quia plerùmque praxis nos docet, quod quatenus spectat ad ipsam Curiam, seu residentiam Principis, in qua leges eduntur, postquam eadem leges effectæ sunt publicæ, incontinenti ligent, vel ex quo fuerit apposita clausula *ex nunc*, cum similibus, vel in vim consuetudinis ità interpretantis, quemadmodum dixerunt *Navarr. d. conf. 1. num. 15. & 18. de Constit. Carpan. ad Statut. Mediol. lib. 1. cap. 465. num. 24. cum trib. seqq.* & alij *suprà* allegati *num. 4.* & est in praxi notorium.

Remanet propterea dubitatio, An adhuc certum tempus effluere debeat respectu Provinciarum, & locorum particularium eidem Curia subditorum, ita ut (præscindendo à Curia Romana, & à cæteris fallentijs, seu casibus privilegiorum specialium, aut Edicti provenientis ab inferiore, de quibus latissimè *Felin. in cap. cognoscetes numero 7. de constit. Menoch. de arbit. cas. 185. per tot.*) procedi debeat cum spatio duorum Mensium determinato ab *Authentica* prælaudata, ut censuit *Abb. in d. cap. cognoscetes num. 8. Felin. ibid. num. §. in princ. Menoch. dicto cas. 185. nu. 7. Gabr. comm. conclus. lib. 5. tit. de legib. concl. 4. numero 1. & 7. Borell. de Magistr. Edict. d. lib. 2. cap. 11. num. 17. vers. nova enim leges, Fragos. de Regim. Reip. d. lib. 1. par. 1. disput. 3. §. 4. num. 254. & alij omnes.*

Diximus, præscindendo à Curia Romana, non inquantum concernit temporalia Bannimenta, seu Constitutiones, in quibus nihil reverà specificè disponitur, ut videre est apud *Vermigliol. consil. 434. num. 13.* ubi de Constitutione Ægidiana, *Card. de Luca de Feud. discurs. 83. num. 12. vers. sed hoc;* sed inquantum respicit gubernium spirituale,

quamvis enim non defuerint, qui nihilominus prædictum spatium, sive censuram *Authentica* servandam esse censuerint, inter quos *Bursati. conf. 200. numero 102. & seqq. & adducti per Farin. in fragment. d. par. 1. lit. C. num. 656. & in repert. judic. quæst. 3. cap. 1. num. 17. vers. contrarium, Vela d. dissert. 45. num. 73. & seqq.* Nihilominus saltem de consuetudine, & stylo ejusdem Curia receptum est, quod statim ac publicata est aliqua Constitutio in ipsa Urbe obliget in universum, ad instar eorum, quæ diximus *suprà* in proposito clausularum irritantium, servata distinctione inter annulationem actus, & incursum pœnarum, atque ità sunt intelligendi *Navarr. d. conf. 1. num. 19. vers. per quæ omnia, Farinac. in fragment. d. par. 1. lit. C. numer. 653. & seqq. Marcscott. d. lib. 2. cap. 39. num. 39. & seqq. & num. 45. & 46. Cust. in tract. aut. sciebat &c. d. dist. 98. num. 7. & 8. cent. 2. Vela d. dissert. 45. num. 78. vers. quidquid in puncto, Fagnan. in d. cap. treguas ex num. 47. cum plur. seqq. de Treng. & pac. Frass. de Reg. Patron. Ind. cap. 77. sub num. 8. vers. hæc publicatio, Rot. decis. 69. n. 32. & 33. par. 12. recent.*

Hucusque, etsi forsitan non ita clarè materiam explicent *Doctores*, convenire tamen insimul videntur: sed magna exoritur altercatio, utrum sine alia subalterna, & particulari publicatione in quibuslibet locis, Civitatibus nempe, Castris Oppidis, & Villis transacto termino duorum Mensium lex obliget omnes Subditos, & Provinciales, nam quod in unoquoque Castro, & loco facienda sit publicatio, ad præmissum saltem effectum pœnalem responderunt *Alex. consil. 31. numero 5. lib. 5. & conf. 181. num. 13. lib. 6. Bertazzol. conf. Crimin. 392. per tot. Paris. conf. 171. 5. & 6. lib. 4. Roland. d. conf. 8. sub numero 25. lib. 3. Bursati dicto conf. 200. numero 104. & seqq. Card. Tusch. litt. L. d. concl. 255. numero 15. Vermigliol. d. conf. 434. numero 20. & 21. Farinac. in fragment. d. par. 1. lit. C. numero 650. vers. & debet, & in repert. Judic. d. quæst. 3. cap. 1. numero 2. Ancharan. Iun. q. 59. num. 2. & per tot. lib. 2. Paitell. exped. 44. numero 25. Cyriac. contr. 210. num. 53. & contr. 715. numer. 3. & 4. Tondut. quæst. Civil. cap. 20. num. 7. & 8. Mastrill. de Magistr. d. lib. 3. rap. 3. num. 100. Vela d. dissert. 45. num. 69. vers. quod ego verum, Osasch. decis. 141. num. 2. Conciol. d. alleg. 39. nu. 4. Urceol. consult. 42. sub n. 28. vers. attamen, Mansi. consult. 341. num. 5.*

Alij verò intrepidè senserunt, quod promulgata lege in Metropoli, statim post duos Menses emergat sufficiens subalternæ notitiæ, & publicationis præsumptio, & idcirco illicò afficiat Provinciales abque ministerio novæ publicationis, & hi sunt *Novarr. d. conf. 1. de Constit. nu. 19.* ubi quod hæc opinio frequentior est, *Apont. de potest. proreg. tit. de provis. fieri solit. §. 3. numer. 19.* quem cum *Caravit. refert Carol. Ant. De Luca ad Franch. decis. 360. num. 2. §. verius, vers. alij dicunt. satis, Caval. d. qu. 903. nu. 25. Marcscott. d. lib. 2. var. cap. 39. num. 38. optimè Gonzal. in d. cap. cognoscetes n. 11. vers. & postquam Populus, & vers. qua d. causa, & num. 12. de Constit. De Marin. in addit. ad Reverter. decis. 434. num. 4. & concordant omnes, qui generalitèr cum spatio ab *Authentica* præscripto processerunt indistinctè, quosvè retulimus *suprà* sub *num. 10.**

In conflictu istarum adversantium opinionum
L 2 fortassis

fortassis postrema hæc magis vera tamquam magis in autoritate *Textus* fulcita dici meretur, quia prædicta *Authentica*, seu *Constructio Iustiniana* non injungit fieri hanc subalternam publicationem, sed in *dileto §. sancimus* supponit, seu præsumit post duorum Mensium intervallum gliscere sufficienter potuissè in Provinciales notitiam legis conditæ per Principem in ejus Curia, aded ut sub *§. ne igitur*, ubi supponit, fuisse legem palam factam, & directam in Provincias, amplius non repetat spatium duorum Mensium, de quo supra, nisi occasione alterius *Novelle*, in qua disponit idem, quod dixerat in superiori *§. sancimus*.

Et quidem frustrà Jus *Authenticarum* determinasset spatium duorum Mensium respectu Provinciarum, si nova in quolibet minimo loco faciendæ esset publicatio, dum in Curia principis, in qua promulgantur, statim sine alio temporis effluxu lex obligaret, ut in *d. §. ne igitur*, ubi, *hic quidem, ex quo insinuata est*; Undè idem spatium non ex alia ratione noscitur attributum, quam ad effectum, ut eadem notitia legis congruè potuerit in omnes partes provinciarum disseminari, prout nimium verisimiliter contingit, ex quo quælibet Communitas retinere solet Agentes in Curia Principis, quemadmodum observarunt *Apont. de potest. Proreg. & Caravita*, quos refert *Carol. Anton. De Luca ad Franch. d. decis. 360. nu. 2. vers. verius*, benè etiam *Adden. ad Sanctific. d. decis. 386. §. la Muta*: Vel ex quo confidit Imperator, Provinciarum Præsides mittere, seu missuros esse leges per omnes Civitates sub unaquaque Provincia constitutas, ut nullus de cætero occasionem sumat cujuslibet ignorantis, quemadmodum per hæc verba dicitur in *d. Authentica §. Provinciarum*. Idèdque videmus, quod in Constitutionibus Synodalibus, vel in alijs legibus provenientibus ab inferiore tempus est arbitrarium, & longè minus, ut loquendo de Diocesani late *Paç Lord. in var. elucubr. lib. 8. tit. 1. n. 39. Cavall. d. qu. 907. n. 17. Antonell. de temp. legal. lib. 3. cap. 4. n. 1. & dixit Felin. in d. cap. cognoscetes n. 8. de Constit.* absurdum enim esset dicere, quod lex Principis, seu Superioris tardiùs obligaret, nisi ex eo, quod spatium duorum Mensium conceditur ex ratione, de qua supra.

Cæterùm, quando etiam nollemus adhærere huic sententiæ, nullo modo recipienda, venit simpliciter prima, quæ nulli Juri, (ut mox in responsione ad contrarios agnoscemus) innititur; quia ad summum publicatio faciendæ venit dumtaxat in omnibus subalternis majoribus, sive Metropolitanis Civitatibus, aut locis Insignibus, non autem in singulis Pagis, & ex identitate rationis in singulis Domibus, & Tuguriis quandòque per Villas consparsis: maximum quippe, & oculare irripit æquivocum, quando inhærentes etiam sententiæ, quod in singulis Provincijs fieri debet publicatio, in quamdam consequentiam arguerunt, ergò illa faciendæ est in unoquoque loco earundem Provinciarum; unde sufficere, quod in Civitatibus Capitalibus, & Locis insignibus illa sequatur, rectiùs reflectendo dixerunt *Alphons. Medit. in d. §. lex est dubit. 72. nu. 3. Institut. de iur. nat. gent. & civ. Bellug. in specul. Princ. d. rubr. 47. §. sciendum nu. 25. fol. miki 219. in princip. col. 2. ubi quod si in Provinciis potuit haberi*

notitia Bannimenti per duos Menses, id sufficit, secùs verò si non potuit, quod est arbitrarium, *Cotom. contr. moral. d. lib. 1. contr. 1. cap. 3. num. 55: in fin. Carol. Ant. De Luca ad Franch. d. dec. 360. sub nu. 2. §. verius, vers. sed. Ego existimo, optime Gonzal. in d. cap. cognoscetes n. 12. vers. & si lex sit, de Constit. bene Claud. Bertazzol. in addit. ad conf. crim. in. Patris 122. lutt. A. ubi mirabiliter materiam iam dilucidat, & ponderat eadem absurda, quæ supra, adhuc eo non viro, deduximus, *Pitavia decis. Pontif. lib. 1. tit. de Constit. decis. 3. n. 60. ubi dat exemplum Regni Siciliae, in quo leges publicantur solum Messanæ, & Panormi.**

Applicando autem ad rem nostram, dubium in primis esset, utrùm prorsùs corruat ista necessitas, quando non agitur de Provinciis reverà diversis, ut (ex. gr.) contingeret respectu Romandiolæ, Umbriæ, & Marchiæ quoad Papam uti Principem in temporalibus, an scilicet tunc faciendæ esset hæc publicatio non solum Romæ, sed etiam Ravennæ, Maceratæ, & Perusij, quæ sunt capita Legationum, & Provinciarum; pertractatur enim in præsentem de eadem Provincia, seu Ditione Senensi: ut in puncto optime distinguens post *Silvestr. in Summ. & Sayr. in Clavi Reg. ponderat Fragos. de Regim. Reip. d. par. 1. lib. 1. disput. 3. §. 4. n. 25. vers. limitat tamen*, & prius sub eodem num. vers. quod idem est, ubi dat exemplum Regis Hispaniarum, & Galliæ, qui habent diversa Regna diversasque Provincias distantes, egragie *Gonzal. in d. cap. cognoscetes num. 12. vers. nisi expresse, & vers. & si lex sit, de Constit. optime Claud. Bertazzol. ubi supra §. ex his*, ubi per *cap. 1. de postul. Pralat. & cap. fin. qui matrim. accus. p. off. cum Schola Canonistarum ibidem*, inquit sat esse, si Bannum publicetur in una parte Provinciæ, seu Diocesis.

Et nihilominus, dum non controvertitur, quod in loco, vulgò *Radicosani*, (cui subest circa immediatam Jurisdictionem Castrum, de quo agitur) secuta sit affixio, vel publicatio controverti Bannimenti, nemo dixerit, quod id sufficere non debeat, ex rationibus, & *Autoritatibus* præmissis.

Abque eo, quod adversari posse videantur supra laudati sub numer. 13. nam etsi maxima videatur ipsorum Caterva, itaut si procedendum esset cum mero numero, non expendendo casus, rationes, & fundamenta, istorum forte sententiæ prævalere deberet; Attamen, quia præterquam reverà non percutiunt nostram hypothesim præcisam, superabundat tamen cum late, & magistraliter traditis per *Roi. decis. 214. numer. 6. cum plur. seqq. par. 16. respondere*, quod non ex multitudine *Dollorum*, sed cum opinione inixa rationi, & Autoritati *Textus* Causæ veniunt dirimendæ, quamve rationem, & Autoritatem militare adversus contrarios, jam demonstravimus, & constat quoque ex ipsa lectura *Authentica præcitata*.

Quod autem non percutiant vere, & proprie nostros terminos, patet illos percurrendo; *Manf.* etenim loquitur de Civitate Corrigij, & sic de Principatu distincto ab illo Mutinæ, & de prohibitione contra Jus, & consuetudinem aliorum Principatum. *Urceol.* peragit de Banno recenti, & alias non practicato, ac loquitur perfunctorie, aliasque excusationes adducit in personis idiotis,

idiotis. *Cyriac. contr.* 210. tractat pariter de lege concernente alterationem depositorium ab Jure communi, & restricta ad Civitatem dominantem; In *contr.* verò 715. admittit cum *Claud. Bertazzol.* non esse veram in abstracto opinionem *Bertazzoli Patris* in *d. conf.* 392. sed solum se fundat, quando agitur de lege super materia in qua adest in oppositum Statutum particulare illius loci, & tunc clarum procul dubio est, quod Statuta particularia prævalent in concursu legis Civitatis dominantis, ut etiam firmarunt post eundem *Cyriac.* ibidem *Borden. collect.* 2. num. 70. *lib. 1. Castald. consult.* 22. numer. 3. alijque innumeri apud istos.

Consol. d. alleg. 36. ultra quod reprobatur in specie à *Card. De Luca de Donat. disc.* 35. numero 7. & seqq. agit quoque de lege imponente novam solemnitatem donationibus, cui satisfacere potuissent Contrahentes, si illam scivissent, & pro substinenda donatione in eo casu reverà fundatur in alijs motivis: *Tondut. res.* 20. simplici tèn sequitur *Ancaranum*, & ad excusandum à pœna ultimi supplicij pedem figit in probabili ignorantia.

Vermigliol. in conf. 434. nihil firmat in abstracto, sed solum quod Constitutiones Apostolicæ in temporalibus juxta earum verba restringuntur ad Statum immediatum, non autem alteri concessum, & infeudatum; undè, & id, quod dicit in *conf.* 10. nu. 10 & in *conf.* 227. n. 6. cum *Farinac. conf.* 205. num. 17. percutit observantiam hujus Sacræ Consultæ, quæ de stylo recepit, ut Bannimenta ædita pro Statu Ecclesiastico non afficiant loca Baronalia: quod utiquè non congruit huic casui, in quo peragitur ee Juribus Supremæ Regaliæ, quæ numquam censentur translata in feudatarios, & credo, quod sine alia allegatione in proposito istius Appaltus hoc notorium existat in utraque Ditione Senensi, & Florentina.

Paitell. d. exped. 44. muner. 25. tractat de Edicto Ducis Urbini, per quod jussit, observari Decreta generalitèr ædita per ipsum Ducem pro toto Statu in Terra Urceani, undè benè dicit, quod ipsa Decreta debebant in eadem Terra publicari; Est enim diversum à casu, quo Princeps publicat ab initio Edictum in tota Provincia servandum.

Bertazzol. in d. conf. 392. confutatur, seù potius, ut ait *Cyriac. d. contr.* 715. declaratur à *Claudio filio* in *d. addit. ad conf.* 132. ejusdem *lit. A.* & cœteròquin peragit de distincta Provincia, seù Principatu, videlicet de Ducatu Ferrariæ respectu Mutinæ, & Terræ Finalis.

Mastrill. de Magistrat. & vela dicunt, quod publicatio faciendâ est in singulis Civitatibus, sed non descendunt ad specificandum, utrùm istæ Civitates subiaceant principaliori, in qua prodit Bannimentum, & ulterius *Vela* carpitur à *Gonzal. in d. cap. cognoscetes* num. 12. *vers. ex quibus, de Constit.*

Farinac. in utroque loco collaudato movetur ex *Plecto*, & *Ancarano*, quibus mox respondebimus, quodque plus est, in *fragm. lit. C. d. num.* 650. *vers. & debes in fin.* admittit, satis esse, quod Constitutio Imperatoris publicetur ad plus in Provincijs; nos autem versari in Bannimento ædito ab habente potestatem in suo Dominio, quantam habet Imperator in suo Imperio, notissi-

mi hodiè Juris est, & patet ex traditis per *Mart. de Jurisd. par.* 1. *cap.* 32. & 33. *per tot. Frass. de Reg. Patron. Ind. cap.* 85. n. 50. & seqq. *Mell. obser. for.* 85. nu. 11. & alios passim.

Card. Tuschio in d. concl. 255. respondetur ex prænotatis per *eum sub n.* 21. ubi cum *Cappell. Tholos. alijsque* tradit sufficere ad efficiendum Provinciales, quod lex publicetur in Provincia, quod & solummodò dicit *Ofasch. decis.* 141. nu. 2. etli de reliquo agat de Principatu distincto.

Restant Seniores, nempe *Alex. Rolan. Ancharan. Jun. Paris.* ac denique *Bursar.* Sed quoad *Bursar.* jure merito observat *Farinac. in fragment. d. lit. C. sub num.* 656. *circa fin. vers. sed in hoc Bursarum*, quod ipse nimis lato ore loquitur, cum habeat sermonem de Constitutione Papali in Spiritualibus, quam vult publicari in omnibus locis, & Castris, contra ea, quæ *suprà* communissimè advertimus numero 12. quamvis possenus illum excusare in eo casu, ubi quæstio erat de bonis auferendis Nationi Hebræorum in vim Constitutionis B. Pij V. quando tamen plerùmque succedit, ut similes Constitutiones factæ per Papam ratione solius Status Ecclesiastici in temporalibus, quoad eundem effectum temporalem executioni minimè demandentur ab alijs Principibus Sæcularibus, ut dicunt *Salgad. de supplic. ad Sanctiff. par.* 1. *cap.* 2. *sect.* 3. num. 131. & *sect.* 4. numer. 159. *Fontanel. decis.* 583. num. 30. latissimè *Cortiad. decis.* 119. *ex num.* 43. *cum plur. seqq.* ubi quamplures leges Pontificias non receptas enumerat, & benè distinguit *Antunez de donat. Reg. lib. 2. d. ap.* 10. nu. 91. *cum plur. seqq.* ubi pariter plura recenset exempla.

Roland. d. conf. 8. *sub num.* 25. *lib.* 3. sicco pede sequitur *Parissum*, & perperam loquitur uti *Bursatus*, dum tractat de Constitutionibus Pontificijs: *Paris.* autem discurrit de Banno recenti, & ad excusandum Forentem, & non subditum, quodque magis est, non habentem in loco conversationem, ut etiam in puncto respondens ponderavit *Claud. Bertazzol. d. lit. A. §. Præterea in fin.*

Ancharani Jun. in quæst. 59. numer. 2. & *per. tot. lib.* 2. Doctrina nullo modo est recipienda, quia præterquam aberrat cum *Anton. Buir.* terminosque confundit *sub nu.* 2. dum vult, quod non sufficiat publicatio facta in Curia Romana, & ineptè facit illationem, quod si adhuc faciendâ sit publicatio in Provincia, faciendâ quoque veniat in quolibet loco, & Villa, seù Castro Provincie, quo nihil absurdius, ut *suprà* diximus, & advertit *Bertazzol. d. lit. A. §. ex his, vers. alioqui*; Nihilominus innititur auctoritatè *Alex. in conf.* 73. nu. 9. *lib.* 2. qui in meo Codice id non dicit, & allegat prædictam *Authem. ut fact. nov. (constit. quæ (ut vidimus) vel retorquetur, vel hoc singularitèr nullo modo disponit.*

Alex. in conf. 31. *lib.* 5. respondit in absente à Civitate, & Diœcesi, ut observavit *Claud. Bertazzol. d. lit. A. §. ex his in fin.* & in *conf.* 181. *lib.* 6. inter cætera quidem fundamenta ad substinendam sententiam affert illud, quod Decretum quoddam duos Menses præscribens ad sententiandum, non fuerat publicatum in Castro Tassigvani; sed ultra quod nescitur, an ipsum Castrum constitueret membrum separatum, & de per se, tamen fundatur in verbis *d. Authem.* ibi, in Provincijs autem, ex quo discretè per *Metropolitanas*

palam facta sunt, & ibi, *ex quo directè, & palam facta est in unaquaque Metropoli*, quæ verba potius (ut huc usque comprobavimus) excludunt particularem, & subalternam in singulis locis publicationem: Et denique quoad *Ploum à Favinacio* laudatum, videatur *Claud. Bertazzol. ubi supra.*

Præter hos supponebatur, quod flarent in oppositum *Felin. in d. cap. cognoscens, num. 7. & Gabr. de legib. concl. 4. num. 6.* sed *Felin.* in principio ponit regulam intentui nostro favorabilem, subsequentes verò sex limitationes potius in proposito ampliant, quàm eandem regulam restringant *Gabr.* denique nihil ad rem, ut ex lectura, disserit enim de diversâ questione inferiùs opportunè explicanda.

Quoties itaque vellemus articulum definire in abstracto, liquet, inspecta censura *Textus Cesarei* unice præfinitis materiam, superaddita ratione nimis evidenti, satis esse, vel quod (cùm versemur in una, eademque Provincia, seu Ditione Senensi) ad normam prælaudatæ *Authent. Bannimenta*, de quibus est quæstio, fuerint publicata in ipsa Civitate Senarum, & sic in Provincia, ut, ultra relatos, sufficere, de veriori testatur *Inc. de Franch. dec. 360. num. 3.* qui solum contrarium in suo casu resolvit, ex quo Prorex jusserat fieri publicationem in omnibus Terris, & locis; Vel in omnem casum, quod eadem publicatio fuerit expleta in Terra Radicosani, & sic in loco immediato, & principaliori.

At etiam, deveniendo ad particulares controversiæ circumstantias, juvat alias subnectere an madversiones, ex quibus pro Contraventione respondendum omnino videretur; remittimus tamen earundem animadversionum applicationem ad idem factum, de quo nobis abundè non constat.

Et primò cessaret omnis hæsitatio, quoties appareret de stylo, & consuetudine in similibus casibus publicandi hæc Bannimenta dumtaxat in Curia Senarum, vel in locis principalioribus ejusdem Provinciæ cum subsecuta observantia, quod alias obligati remanserint subalterni Provinciales, & Subditi ad eorum executionem; in hac quippe quæstione præcipuum locum obtinet consuetudo, ita ut sufficiat Bannum fuisse publicatum in loco solito, licèt aliud de Jure servandum foret, ut præter exemplum Curia Romanæ superiùs adductum proficitur *Felin. in d. cap. cognoscens num. 7. circa princ. vers. nisi consuetudo esset. de consuet. & adducto Dec. Bart. Federic. de Senis, Alex. Angel. & Gramac. notat Claud. Bertazzol. in prædicta addit. lit. A. vers. præterea*, ubi quoque hæc communis est conclusio, & sub §. *Et licèt*, ubi *in fin.* è converso ait, quod excusaret Rulticos non parentes Proclamati publicato in Civitate, quando mos esset, quod omnia similia Banna publicarentur etiam in Villis, ut cum eodem *Bart. Lanar. & aliis sequitur Borell. de Magistr. Edict. d. lib. 2. cap. 11. num. 21. & seqq. & num. 27. Fragos. de Regim. Leip. d. par. 1. lib. 1. disp. 3. §. 4. sub num. 253. vers. limitatur tamen.*

Secundò omnis pariformiter corrueret hæsitatio, quoties, (ut præsupponitur in facto) concurreret in Homines, de quibus agitur, scientia istorum Bannimentorum amplectentium universam Ditionem, seu Provinciam Senensem; Quam-

vis enim ex traditis per *Gabr. d. concl. 4. de legib. num. 6. & 7.* non modica adsit scillura inter *Doctores*, an Bannimenta ligent Subditos ante illorum publicationem, posito, quod Subditi habuerint illorum notitiam, & an adhuc expectandus sit terminus duorum Mensium; Nihilominus si bene perpendantur *Authenticæ* de hac inspectio-
ne tractantes, facilè conciliantur, quia si solummodò quis habuerit notitiam legis edendæ, five jam editæ in Curia, sed non adhuc publicè in Curia, vel alibi patefactæ, tunc profectò simplex scientia non inducit obligationem, cùm potuerit etiam Princeps penitere, ut etiam post *Gratian. Garz. & alios tradit Antunez de donat. Reg. d. lib. 2. cap. 10. sub num. 85. vers. lex autem;*

Verùm si publicatio legis, aut Bannimenti fuerit jam subsecuta, & in his terminis non invenio, quod *Scribentes* amplius inquirent de loco, & tempore faciendæ, seu factæ publicationis, sed absolutè tenent, quod scientes, legem esse publicatam, ad illius observationem obstringantur, & contraveniendo veluti transgressores coercean-
tur, ut per *Felin. in d. cap. cognoscens num. 7. vers. secundo limita, Menoch. de arbitr. d. lib. 2. cas. 185. num. 14. & seqq. abundè Cephal. conf. 35. ex num. 44. cum plur. seqq. & adducto Casanat. conf. 39 nu. 29. & seq. & num. 37. & 54. cum seq. Rota in Farfen. Molendini 14. Martii 1687. §. Nec obstat, coram R. P. D. Hervault, bene etiam Farin. in repert. Indic. dicta quæst. 3. cap. 2. num. 9. ubi ampliat, ut mox dicemus, maximè in præjudicium Tertii; *Marejcot. var. d. lib. 2. cap. 39. n. 21 & seqq.**

Fortius autem, quando, data scientia, concurreret quoque fraus in alterius detrimentum, quia tunc, etiam non secuta publicatione, compellitur sciens refundere Parti læsæ, & deceptæ assimationem, & interesse, secundum theoreticam *Bart. in l. contra legem, ibique gloss. ff. de act. empt.* ubi dat exemplum in eo, qui notitiam habens de lege facta, non tamen promulgata, quod frumentum viliori pretio vendatur, statim suum frumentum Emptori non certiorato de lege promulganda majori pretio vendidit, & sequitur aliis congestis *Farinac. in Fragment. d. lit. C. nu. 647. Menoch. de arbitr. d. lib. 2. cas. 185. n. 20. & seqq. Paz. Jordevn. var. elucubr. d. lib. 8. tit. 1. num. 42.* Pro-
ut etiam id ipsum habemus in proposito reprobationis Monetarum, nam si quis ejusdem reprobationis notitiam habuerit, nec depositum ab eo factum suffragatur, nec solutio debitoris apta est ad illum liberandum, imò solvens, & sciens tenetur, ad interesse, ex collectis per *Giurb. decis. 87. num. 17. & 18. cum aliis copiosè per Gob. in tract. de Monet. qu. 3. num. 46. cum plur. seqq.*

Cùm itaque in casu nostro tam ex confessione Contravenientium, quàm ex Testium depositione conflare supponatur de scientia Bannimentorum Appaltus, quodque illorum contraventio in claram, & palpabilem consequentiam tenderet in detrimentum Arrendatariorum, qui ex causa onerosa, & correspectiva susceperunt Appaltum, superflua reddi videtur in concreto disputatio, quam superiùs latè examinavimus in abstracto, quinimò in hac quæstione Jura, seu *Doctores* con-
tentantur, quod ad effectum inducendi, seu præsumendi scientiam obligatoriam Bannimentorum exuberet, vel quod illa fuerint in loco vicino publicata, vel quod illi tales Homines fuerint soliti

soliti conversari in loco, in quo Bannum viget, & publicatum fuit, quin etiam, quod eorum copia poruerit haberi ex Archivio, vel alio publico loco, in quo soleant asservari, ut ex *Roman. Aretin. Butr. & aliis Farinac. in fragment. par. 1. litt. B. num. 38. & seqq. & d. litt. C. numero 649. Cavall. comm. contra comm. d. qu. 903. nu. 27. vers. & hinc est, cum seqq. Sanctærell. var. resol. quæst. 47. sub numero 6. vers. & quævis Constitutio, Rota coram Millin. decis. 251. num. 1. in fin. vers. ultra quod, & num. 2. & decis. 239. num. 4. & seqq. par. 17. recent. bene etiam Marefcott. d. cap. 39. nu. 31. & seqq. lib. 2. Claud. Bertazzol. in d. addit. litt. A. §. hæc non ita, ubi optimè advertit, aliud esse, quod ignorantes ligari non debeant legibus ignorantis, aliud verò, quod ex his non resultet præsumpta, & sufficiens scientia, & respectivè
41 ignorantia crassa, supina, & inadmissibilis: Et quod id maximè procedat in re, quæ solet generaliter esse per alia loca prohibita, cum *Plot. & Capr. bene limitat Farinac. in repert. judic. d. qu. 3. cap. 2. num. 16. Possent. sigul. 215. num. 3. ubi in sub-*
42 stantia totum reponit in arbitrio Judicis circa probabilem ignorantiam, vel scientiam, & concordat *Bellug. in specul. Princ. d. rubr. 47. §. sciendum sub num. 25. vers. aut publicatio est facta cum seqq. fol. mibi 219. col. 1. optimè Vincen. de Franch. d. dec. 360. n. 5.**

Tertiò tandem omnia hæc redduntur evidentiore, quia (præter verisimilem scientiam, & præsumptam, non obstante, quod agatur de materia præjudiciali,) scire vellem, quomodo negativa istius publicationis etiam in Castro, de quo est quæstio, remanere possit in facto comprobata; non enim tractatur de Banno recenti, & insolito, sed de Banno antiquissimo, & apud Principes totius Orbis praticari consueto, quodque plus est, præsupponitur, adfuisse aliàs in hoc eodem Castro Subappaltatores Tabacchi, & quod respectivè Præses, seu Governator Radicosani de generali testetur publicatione alterius Bannimenti super Aleis, seu Chartis papiraceis,
43 quando tamen ipsamet antiquitas temporis præsumere facit, omnem publicationem de Jure necessariam extitisse secutam, ut inquit *Plot. de inlit. Iuran. §. 51. num. 12. in fin. Roland. conf. 99. numero 36. & seqq. lib. 2. Cephal. d. conf. 35. num. 48. & seqq. Farinac. in fragment. d. par. 1. litt. C. numero 643. & in repert. Judic. d. q. 3. c. 1. nu. 6. & 8. Rot. d. decis. 239 sub num. 4. vers. quàm ex longævi,*
44 & num. 5. par. 17. & jungendo probationem, de qua supra, resultantem ex observantia Subappaltatus, cum eodem *Rolan. & Farin. in locis alleg. procedit Bilof. decis. Benevent. 38. num. 8. Rota par. 17. ubi proximè.*

Et sanè maximum aliàs sequeretur inconveniens, nimiumque Reipublicæ præjudiciale, si Dos ejusdem Reipublicæ ut plurimum consistens in introitum istarum Regaliarum, quæve datur Principi veluti Marito ad sustentanda onera Matrimonii Politici, ut etiam habetur *Discursu 26.*
45 remaneret interversa sub prætextu, quod ista Bannimenta non fuerint præcisè in hoc, vel illo loco publicata; maximè ponderando, quod quodammodò post longum temporis effluxum in hifce locis exiguis probatio publicationis reduceretur ad impossibile, cum non agatur de scriptura in aliquo Archivio, vel Codice registranda, sed de

momentanea affixione Ediçti statim lacerari soliti: Unde quidquid de scrupulositate Juris dicendum esset in cæteris casibus, quos figurant *Doctores* superius relati, & explicati, pro meo tamen judicio ex hac præcipua consideratione, junctis aliis regulis, & propositionibus, de quibus supra, pro observantia Banni respondendum omnino sentirem: Idque omnia Moralium, & Theologorum Claustralium trutinatio, dum de his in foro externo curandum non esse, sed solum de practicis Canonistis, & Juris Civilis Interpretibus, perpetuò monuerunt. *Mant. de iur. lib. 2. tit. 1. num. 56. & 58. Luther. de re benef. lib. 3. qu. 7. num. 99. & seqq. Card. Albic. de iurisd. S. RE. Cardinal. disc. pt. 2. in princip. num. 1. impress. apud Card. De Luca lib. 3. de iurisd. fol. 380. idemque De Luca in discurs. impress. apud Mans. consult. 287. num. 36. & de Usur. disc. 1. num. 6. & discurs. 3. num. 8. & de Matrim. disc. 3. num. 7. Rota decis. 52. num. 13. par. 7. recent. & bene factus est distinguendo ipsemet *Fragos. de Regim. Reipub. d. par. 1. lib. 1. disc. 3. §. 4. num. 253. vers. quod procedit, & numero 257. versic. quod puto verum.* An autem quæ
47 dicta sunt de legibus, Statutis, & Bannimentis locum sibi vindicent etiam in privilegiis, quæ tenderent in Tertii præjudicium, & signanter haberent pœnam admixtam, ita ut requiratur publicatio, & quomodo sit facienda, tractat *Gratian. discept. 631. num. 2. & per tot. Menoch. de arbitr. cas. 185. num. 28. & seqq. Mager. de Advoc. Armat. cap. 17. num. 211. prout utrum requiratur*
48 publicatio in Constitutione aliqua, seu lege particulari, ad interpretationum *Text. in cap. 1. vers. similiter, de concess. Præben. in 6. videre est apud Auzannez de donat. Reg. d. lib. 2. cap. 10. n. 84. vers. sed hæc intelligenda.**

LIBURNEN. PECUNIARIA

PRO DAVID SIDNÆI,

CVM HÆREDIBUS GUILIELMI
ELLAM.

ARGUMENTUM.

Pactum de non petendo quando sit personale, vel transitorium ad hæredes; & quid de cæteris pactis, & conventionibus plenè examinatur, & maximè inter Mercatores. Subscribens aliquam scripturam quando censeatur approbasse omnia contenta in eadem scriptura, & adducitur regula cum suis limitationibus, & declarationibus: Plura de mora ad effectum interesse, quando dicatur incurfa, vel remissa, & quando non declarata contra defunctum, declarari possit contra hæredem.

SVM MARIVM.

- 1 Facti series.
- 2 Cause revisio, sive commissio datur à Sententia, vel Decreto, quando agitur de arduo Juris articulo.
- Et de ratione, num. 3.
- 4 Pacta regulariter semper transeunt ad hæredes.

- 5 Pactum negativum an transeat ad heredes, sicuti affirmativum, & quando dicatur personale, vel reale.
- 6 Pactum de non petendo plus operatur, quam renunciatio.
- 7 Pactum etiam personale transit in heredem ad effectum excipiendi, secus autem ad effectum agendi.
- 8 Pactum an transeat ad heredes, vel sit personale, pendet à mente paciscentium.
- 9 Verba, *Infrà voi*, e me li conti sono soldati, important liberationem.
- 10 Computa fuisse solidata probatur ex enunciativa favore Administratoris.
- 11 Dicitio tanquam plerumque, vel quandoque importat veritatem, & effectum proprietati correspondentem.
- 12 Pactum nudum inter Mercatores habet vim effective stipulationis.
- 13 Clausula, *omni meliori modo*, supplet defectum Aquiliana stipulationis.
- 14 Solidatio tollit omnem obligationem.
- 15 In Societate si quis patiat nomen suum expendi, tenetur potius de consuetudine Mercatoria, quam de *Iure*.
Et quid, si iste talis fuisset absens tempore contracti debiti, ibidem.
- 16 Socius, qui non contraxit, remanet Creditori obligatus per obliquum.
- 17 An Pactum de non petendo sit personale, vel reale, recurrendum est ad causam.
- 18 Causa velut spiritus, & anima dispositionis est inspicienda.
- 19 Rot. decif. 15. post Torr. de pact. fut. success. explicatur.
- 20 Socius, qui administravit, regulariter solum tenetur.
- 21 Subscriptio refertur ad omnia, que leguntur in scriptura, nisi subscriptio sit limitata, & restricta.
- 22 Subscriptio non debet esse specialis, & improbat Bart.
- 23 Subscripta scriptura corpus potest esse exaratum ab ipso Contrahente, in cuius favorem cantat scriptura.
- 24 Correctio in omni dispositione est evitanda.
- 25 Novatio nunquam presumitur.
- 26 Subscriptio ubi sit qualificata, tunc solum non comprehendit omnia contenta in scriptura.
Rota coram Cavaler. decif. 133. declaratur, ibidem.
- 27 Subscriptio refertur ad omnia contenta in scriptura, etiam remota.
- 28 Contra Subscribentem in dubio, qui poterat apertius loqui, faciendus est omnis interpretatio.
- 29 Insinuatio non requiritur in actu geminato, & de ratione.
Et idem procedit tam in donatione, quam in remissione crediti, seu pacto de non petendo, n. 30.
- 31 Insinuatio requiritur in pacto de non petendo, quoties proveniat ex mera liberalitate, secus si ex causa.
- 32 Insinuatio requiritur in remissione debiti liquidi, & exigibilis, non autem illiquidi, & inexigibilis.
- 33 Pactum resolutivum operatur dumtaxat volente eo, cuius favore est appositum.
- 34 Dilatio concessa post moram inducit ejusdem morae remissionem.
- 35 Pacti resolutivi exercitium an transeat ad heredes, & num. 38.
- 36 Pactum legis commissoria, & pactum resolutivum equiparantur.
- 37 Devolutio non acceptata per defunctum non potest acceptari per heredem.
- 39 Interesse non debetur Creditori sine mora debitoris.
- 40 Mora incursa per Authorem an possit declarari adversus heredem.
- 41 Si Mora Authoris declarari valeat contra heredem, requiritur ejusdem heredis interpellatio.
- 42 Mora non incurritur, nisi debitor scias venisse casum sue obligationis.
- 43 Mora non dicitur incursa, si per Creditorem in loco, ubi facienda erat solutio, non fuerit destinata persona ad recipiendum.
Amplia, quando Creditor, & debitor sint diversi fori, num. 44.
- 45 A Mora excusat justa causa litigandi.
Fallit, n. num. 49. 52. & 53.
- 46 Lucrum dotale, quod debetur in vim Statuti una cum interesse, non debetur quoad interesse, si adfuit justa causa litigandi quoad lucrum.
- 47 Mora excluditur in debitore etiam pro parte verè debita, quando fuit conventus pro toto, quod non debebat.
- 48 Sententia injusta in uno capite, est injusta, & nulla in totum.
- 50 Fructus non debentur de pecunia, aliisque rebus infructiferis, licet agatur de credito privilegiato Legitima.
Limita, ut num. 52.
- 51 Protestatio de damnis, & interesse an sufficiat pro consequendis fructibus rei, vel crediti petiti, & n. seqq.

DISCURSUS XXXIV.

Cum usque de anno 1645. & 1646. Ratio Colim Bancaria Liburni cantans sub nomine Joan. Farfax, & Thomæ Brasiliæ sese debitoricem constitisset Guilielmi Ellam in summa Petiarum 15. mil. evenit, quod moram adhuc trahente Bizantii Honophrio Sidnæio, extitit renovata prædicta Ratio Bancaria assumpto nomine Farfax, Lister, & Sidnæi; Cùmque ista postrema Societas, absente pariter Sidnæio, decoctionis facto succubuerit de anno 1651. placuit tunc plerisque illius Creditoribus istud infortunium fortè commiserantibus amicabiliter pacisci, quod ubi memorati Socii intra annum solverent scuta viginti pro quolibet aris alieni centenario, plenariam liberationem fortirentur: Verùm distributa hujusce reductæ quantitatis solutione in tres ratas, superadjectum fuit pactum, *che se detto Giovanni mancasse di fare il primo pagamento, come sopra, dentro al termine di mesi quattro con più giorni venti di rispetto, si deva intendere, come se detto accordo fatto non fosse, &c.* Ac renuentibus aliquibus Creditoribus hujusmodi conventioni sese submittere, prodiit sententia formalis injungens, illam ab omnibus indistinctè fore servandam vigore Statuti, & dispositionis Juris, ut *suprà Disc. 11. & 14.*

Post hæc Liburnum appulit Sidnæius, & indolens, quod citra ejus culpam, & administrationem pati cogeretur jacturam per Socios administrantes infligam, & consequenter sentire præjudicium nudi nominis in præfata Ratione commixti,

mixti, exoravit Ellam prætentum Creditorem; ut, bonam fidem agnoscendo, ipsum ab hac obligatione immunem declararet, votisque parem urbanitarem accepit, dum de anno 1655. Ellam post quæstas excusationes tardæ replicationis, ingenuè professus est eidem satisfacere per hæc præcisa verba, *Voglio esser sincero verso di voi, e non domandare quello da voi, che altri hanno maneggiato, e per lo quale sono obligati; Sò, che da me non desiderate cosa, che mi pregiudicherà, mà che potrò havere il mio regresso contro quelli, che mi hanno fatto torto. Infra voi, e me li conti sono come saldati, il quale sarà meco sì realmente, come la piu ampla, e valida dichiarazione, che potrà esser e fatta, &c.*

Cùmque Epistolæ huic extiterit annexa subsequens Apoca, seu declaratio, *Noi sudetti Ellam per diversi buoni rispetti conoscuti da noi medesimi; per la presente assolviamo, acquietamo, relassiamo, e disoblighiamo il detto Sidnei, suoi Heredi, e chi per lui, da tutte tali domande, pretenzioni, &c.* Deinde post regressum adversus cæteros obligatos sibi per Ellam reservatum, *dichiarando questa esser valida, e di tanta forza, come se fosse fatta avanti Notaro publico, &c.* emicat subscriptio, *Io Guglielmo Ellam per la presente dichiaro non molestare, o disturbare Onofrio Sidnei per le pretenzioni con la ragione di Giovanni Farfax, &c. Et in fede mano propria, &c.*

Ad normam igitur istius declarationis abstinit Ellam ab omni persecutione Sidnei, sed utroque ab humanis prærepto, ejusdem heres insurrexit, ac prætendendo, quod præfata declaratio, seu pactum censendum foret merè personale, judicialiter pulsavit hæredem Sidnei, obtinuitque nedum in hoc articulo intentum, sed ulteriùs, remota etiam exceptione præmissæ reductionis, mandatum relaxari pro summa Petiarum octo mill. unâ eum accessionibus, & Interesse liquidando. Quamobrem cùm ab hujusmodi Sententia, seu Decreto gravatum sese dignosceret hæres Sidnei, assuetum beneficium revisionis imploravit, Meque in gradu revisionis ad scribendum adscito, necnon *Aloysio Mansio*, aliisque præclaris *II. CC.*, respondi, etiam cum aliquo sensu Veritatis, ut sequitur.

Præscindendo etiam ab Injustitia in tribus capitibus, seu membris memoratæ Sententiæ undequaque effulgente, pro assequenda revisione exuberaret ipse Juris articulus super primo puncto in abstracto, An scilicet pactum de non petendo, seu non molestando appositum respectu obligationis transitoria ad hæredes, dici mereatur personale, vel reale; in hoc etenim examinando adeò insudarunt nostri Majores, & adeò gravis, & pervicax emicat conflictus Modernorum, ut nullo modo etiam ex lectura Motivorum, seu Decisionis editæ in hac Causa denegari valeat, quòd versetur in Jure admodum dubio, & intricato, & consequenter, quod signanda veniat supplicatio, seu revisio, donec acriori disputatione, Veritatis lumen meliùs eniteat:

Atque ita de facto servat hæc signatura Justitiæ, quæ ad amissim supplet vices Supremæ istius Consultæ, rescribendo cum Clausulis suspensivis, Causamque iterùm aliis Judicibus committendo, quotiescumque de articulo Juris ambiguo contingat disceptari, quemadmodum testatur *Marchesan. de Commiss. appell. ab exec. Brevis*

par. 1. cap. 2. num. 39. 40. & 41. fol. 401. Ridolphin. in prax. par. 2. cap. 6. n. 34. Card. De Luca libro 15. de relat. Curia disc. 31. sub num. 29. vers. quandoque verò.

Idque sub ratione evidentissima, præsertim, ut præmissimus, in quæstionibus arduis, & nodosis; Siquidem annuendo revisioni, Pars provocata non patitur, nisi iteratæ cognitionis interval- lum, Provocatrix autem subiret totalem sui Juris peremptionem, & silentium intolerabile perpetuum, juxta ea, quæ in his præcisissimis terminis unanimiter advertunt *Cardinalis Tusch. litt. S. concl. 904. num. 27. Surd. conf. 277. num. 13. Pañ. in prax. tom. 1. par. 7. cap. unico num. 137. Giurba decis. 30. sub n. 19. Larrea dec. 39. n. 28. Mellius in addit. ad Castill. de alim. cap. 8. nu. 10. Bonden. colluct. 50. n. 273. & 274. lib. 2.*

Cæterum, propiùs accedendo ad præmissa capita Injustitiæ, inanis pro meo judicio labor esset novis Juribus, & fundamentis retexere ea, quæ dicta sunt super egregio articulo, An pactum de non petendo listat in persona illius, ad cujus favorem apparet emissum, sive potiùs uti cætera pacta, & contractus pertranseat ad hæredes, & consequenter omnimodam pariat liberationem hæredis Sidnei, ut in terminis aliorum pactorum concludunt *Tiraquel. de retract. convent. §. 1. glos. 6. num. 20. & seqq. Mant. de tacit. lib. 3. tit. 1. num. 33. & seqq. latè Surd. conf. 133. num. 15. Palm. Sen. conf. 27. ex num. 15. cum seqq. Borgnin. decis. 16. n. 27. par. 2. Arimann. Pistor. lib. 2. quest. 26 num. 11. & seqq. Rot. decis. 659. num. 4. & seqq. par. 4. tom. 3. recent. & decis. 173. coram Cardinale Ortbobon. n. 4. & seqq. Sabell. in Summ. divers. tract. tom. 4. litt. S. §. 30. nu. 7.*

Solùmque fas est perfunctoriè quodammodò subnectere, quod illam distinctionem inter pacta negativa, & affirmativa, cui potissimum innititur adversa Decisio, apud alios quoque præter hucusque deductos rejectam adinveni, ut penès *Rebuff. conf. 139. numero 7. Cancer. p. 2. var. cap. 8. numero 120. quodque Doctrinam Cyriaci in controu. 212. num. 16. & seqq. jam laudatam per alios Defensores secuta est Rot. in dec. 371. numero 25. & 26. par. 11. ubi etiam in idem refert firmata in dec. 550. numero 23. & d. dec. 659. ex num. 3. par. 4. tom. 3. recent. quibus pro exclusione personalitatis adjungi possunt plenè deducta in dec. 422. nu. 3. usque ad num. 13. coram Priolo, ubi latè dispungit *Text. in l. Juris genium, §. pactorum, ff. de pact. & in l. si pactum, ff. de probat. & in l. si necessariæ, §. de vendendo, ff. de pign. act. Card. De Luca de alien. disc. 46. n. 3. & seqq.**

Potissimè vero, quia pactum de non petendo tantæ reputatur efficacix, ut plus operetur, quàm expressa renunciatio, ut ait *Bero. conf. 51. num. 17. lib. 1. Intrigliol. singul. 64. num. 363. lib. 3. Bonden. colluct. 5. num. 7. 8. & 11. lib. 1. Rota decis. 290. n. 1. & 8. par. 9.* Et regulariter etiam pactum quantumvis personale ad effectum excipiendi, quid sit ad alterum agendi, pertransit nedum in hæredem, sed in singularem quoque successorem, ex *Veg. conf. 56. sub n. 24. vers. & inquit, Ferret. conf. 319. num. 3. Bursat. conf. 361. sub n. 38. Cost. rem. ed. sub sid. 38. nu. 7. Surd. dec. 264. nu. 24. in fin. vers. & dicit Iaf. & n. 25.*

Verùm, quia ex ipso facto quamcumque Juris indaginem evanescere censrem, ut ab initio præmonui,

8 pramonui, & quia de factio etiam melior haberi nequit resolutio istius quaestionis; quam ea, quae ex mente Pacificentium promanat, ut expressè docuit *J. C. in dicta l. Juris gentium, §. pactorum. ff. de puct. ibi, Utrum autem in rem, vel in personam pactum factum sit, non minus ex verbis, quam ex mente Contrahentium estimandum est, & praenotavit Noal. de transmiss. cap. 28. numero 148. Hippolytus, Maia in sua decisione unica post consult. civil. par. 1. num. 28. Altograd Jun. cour. 29. num. 10. Capic. Latr. consult. 109. num. 6. Trauched. consult. 49. num. 3. Card. De Luca par. 1. in suppl. desc. 187. num. 5. & seq. ut. de Regal. qui prodijt in Causedicte decis. 422. coram Priol. quae sub num. 11. eandem propositionem firmat, & admittit etiam Rota in dec. 15. nu. 3. post Torr. de pact. fut. success.*

Hinc proinde, praetermissa pro nunc inspectione Apocae liberationis, ac subscriptionis ibidem adjectae, reflectere exoramus, quod solamet Epistola conscripta sua die 24. Januarij 1655. per Ellam, indefinitam, perpetuam, & realem parit liberationem; denegari siquidem non potest, quod dum in praedicta Epistola dicitur, *Infra voi, e me li Conti sono come soldati*, exinde resultat potentissima exceptio, seu virtus solidationis ad tradita per *Cyriac. contro. 494. numero 16. & contr. 503. num. 30. Surd. decis. 217. sub. num. 14. bene Gratian. discept. 739. num. 30. & 35. Tondut. resol. civ. par. 1. cap. 68. numero 26. & 27. & in fortioribus, quod sola enunciativa solidationis Computorum probet favore Administratoris, plene De Angel. de Confess. lib. 1. quaest. 7. effect. 15. per tot. Non enim turbat, quod absolute dictum non fuerit, *li Conti sono soldati*, sed apposita extiterit dictio illa *come*, latine *quemadmodum*, sive tanquam, regulariter importans improprietaem, & dissimilitudinem: quoniam id utique verum foret, quoties ex hac Parte praetenderetur, nullam amplius rationem esse reddendam, ex quo revera computa fuerint extincta, & solidata; sed cum hoc in factio minime subsistat, immo istud praesuppositum uti erroneum evertere posset de facili hanc confessionem; tantummodo idcirco adducitur hujusmodi expressio, ut exinde eliciatur eadem virtus, & efficacia solidationis, & acsi respectu finis, & effectus Computa forent solidata: Unde quis dicat, quod illa dictio, *tanquam*, talem effectum infringat, & enervet? quando communiter receptum est, quod ubi aliquid improprium aequiparatur proprio, vere id ipsum & tale reputatur, ex traditis per *Barbos. dict. 403. numero 1. in fin. ibique Soccin. Sen. conf. 1. num. 12. lib. 1. Et quod praedicta dictio tanquam non semper praefereat fictionem, sed plerumque veritatem, vel effectum proprietati correspondentem importet, videre est in exemplis recensitis per *Crot. conf. 227. numero 9. optime Laurent. de Pinu conf. 157. n. 3. & 12. Spad. conf. 56. num. 6. 7. & 29. lib. 1. Nebrissen. in vocab. vrriusq. Jur. verb. tanquam, Mant. de conject. ult. vol. lib. 3. tit. 16. nu. 6. vers. & licet, Rota coram Card. Cerro dec. 716. num. 18.***

Fortius autem, quia immediate subjungitur, *il quale sarà meco si realmente, come la più ampla, e valida dichiarazione*, si enim nemo dubitat, quod inter Mercatores pactum, quantumvis nudam, 12 efficax undequaque remaneat, & obligatorium,

ac fortiaturo robur effectivae stipulationis, ad firmata per *Crot. conf. 350. num. 12. & 13. Paris. conf. 82. numero 18. lib. 1. Stracc. de Mercat. tit. de Contract. Mercat. num. 1. Afflict. dec. 399. numero 3. Intrigliol. d. sing. 64. num. 89. & 90. lib. 3. Rot. Ianven. dec. 90. numer. 3. Rauden. decis. Bisin. 4. sub num. 34. vers. non me laici, Muta decis. 3. numer. 2. & decis. 51. numero 31. Mart. Medu. decis. 66. numero 49.*

Et quomodo assumere praesumemus, quod dum Ellam promisit habere *computa come soldati*, & ulterius penes se id retinere realiter (quod idem procul dubio sonat, quam *in effectu*) non exinde insurgat effectus, & efficacia verae solidationis, praecipue accedentibus verbis, *come la più ampla, e valida dichiarazione*, quae profectò debent intelligi; vel de declaratione extendenda ad consilium Sapientis, vel per aequipollens supplere clausulam *omni meliori modo*, & in utroque casu censendum pernecessè venit, quod Aquiliana stipulatio habenda sit pro interpolata, ut bene post *Salicet. in l. 1. num. 17. in fin. C. de pact. Cyriac. cour. 280. num. 11. & 12. Merlin. signatell. cour. cap. 5. numer. 17. lib. 1. probat Urceol. de transfact. quaest. 9. num. 53. vers. neque est etiam cum plur. segg.*

Parum relevante, quod superius videatur apposuisse dictiones, & verba importantia personalitatem, ibi, *voglio esser sincero vers. di voi, e non domandare quello di voi, che altri hanno maneggiato, e per lo quale sono obligati*; Quia praeterquam etiam inferius repetijt eandem dictionem *voi*, & tamen si computa inter ipsum, & scribentem quoad effectum habenda erant pro solidatis, ambigi non poterat, quod haeres exinde 14 remaneret liberatus, cum omnis praetensio mediante solidatione semper, ac radicitus extinguitur, ut inquit *Roc. dec. 446. n. 10. coram Pentinger. & decis. 189. numero 3. coram Card. Cels. & passim in alijs.*

Adhuc obsecramus animadvertere, quod Ellam non dixit, *voglio non molestiar voi*, sed, *voglio esser sincero verso di voi*, quod profectò praefert realitatem ex capite aequitatis, & naturalis Justitiae, dum obligatio illa, quae coarctat permittentem nomen suum expendi in aliqua Societate, & ad solvendum aequum etiam semota administratione; revera à tramite Juris aberrat, 15 solumque ex quadam potius Mercatoria consuetudine practicatur, ut per haec admissim verba falsa est ingenuè *Rota Genuen. dec. 46. per tot. & signanter num. 4. vers. & hoc procedit*: Unde motivum absentiae de tempore contracti debiti admittit eadem *Rota Genuen. decis. 97. nu. 12. vers. non ebsiat, quod dicebatur, & conferunt in proposito* 16 adducta post *glos. & Bald. per Heitor. Felin. de Societ. cap. 30. num. 4.* scilicet, quod Socius, qui non contraxit, remanet duntaxat Creditori obligatus per obliquum.

Dum itaq; ex praemissis claram habemus causam sinceritatis, & respectivè absolutionis, protendentem ad convellendam debiti radicem, incongruum videtur per apices Juris inquirere, utrum pactum de non petendo sumptum in abstracto sit personale, vel reale, bene enim coincidit consilium *Casanatta 13. n. 5. & per tot. nimirum, quod ubi causa existit realis, potiusque sapit Justitiam, & aequitatem, quam actum liberationis, & gratuitae*

& gratiæ remissionis, pactum ipsum ceneri quoque debeat reale; & est regula notissima, quod pro interpretatione cujuslibet dispositionis causa semper velut spiritus, & anima est perscrutanda, juxta monitum Bald. in l. si quis Servo nu. 10. C. de furt. Contrarius discept. 60. num. 10. Antumez de donat. Reg. lib. 1. pralud. 2. §. 3. num. 78. & seqq. Rota coram Durano dec. 40. n. 42.

Atque ex his patefacto, quod etiam præsciendo à subsequenti Aponcha, & subscriptione, ab hujusmodi duntaxat Epistola, uti vulgati Juris est, declaretur animus Ellam scribentis pro tendens ad agnitionem bonæ fidei, ac penitus debitum evellendum, fateri cogor, quod nimium mordicus, & in abstracto fuit præfata quæstio realitatis, vel personalitatis agitata; Sed nihilominus ad Aponcham quoque descendendo, in primis præmonere necesse est, quod etiam in corpore memoratæ Aponchæ dictum apparet, per diverſi buoni respecti conosciuti da noi medesimi per la presente assolviamo, &c. ideoque eventum non fuit ad controversum pactum per far cosa grata, ut erat casus in d. decis. 15. post Torr. Quam verò essent isti boni respectus cogniti à semetipso per Ellam, satis liquet ex hucusque deductis, nimirum de non petendo illud, quod alii administraverant, quive de Jure solum erant obligati, ut præter Rot. Genuen. supra laudatam, ad rem tradidit Baza de Decim. Tutor. cap. 2. numero 66. quem sequitur Munoz. de ratioc. cap. 3. num. 30. vers. quod tamen intellige, & per verbum dato conjicitur ex Felic. de Societ. cap. 31. num. 26. ideoque cum proculdubio istamet causa, seu boni respectus haberi debeant pro repetitis tanquam animum moventibus in subscriptione Ellam, ex quo certissime non contradicunt eidem subscriptioni, sed inserviunt, ut præmissus, pro causa movente; de plano sequitur, quod si non verba, saltem eadem causa hæredibus magis innocentibus conveniens, hæredes quoque amplectatur, pactumque efficiat reale, & ad hæredes transitorium.

Quid plus? dum in eadem Aponcha expresse nominantur hæredes; confugere enim ad asylum, quod in subscriptione iterum nominati non appareant, evadit nimium debile, & contra regulas in Jure firmissimas, videlicet, quod nisi specialiter, & expresse noscatur limitata, & restricta subscriptio, illa semper referatur ad omnia, quæ leguntur in scriptura contenta, ex Decian. respons. 11. num. 45. volum. 1. Osasch. decis. 37. num. 3. Rota Genuen. decis. 78. num. 3. Rocca select. disput. 39. num. 5. Palm. Jun. alleg. 32. num. 36. Rota coram Cels. decis. 51. num. 3. & decis. 64. numero 7. & dec. 396. num. 8. & coram Priol. dec. 350. num. 39. & in Bononien. Domorum 17. Aprilis 1682. §. Nec turbat, coram Card. Mattheo, & in Romana Pecuniaria 12. Junii ejusdem Anni §. Non relevante, coram Pauluccio.

Et hoc adeo verum existit, ut Bart. qui in l. Divus, §. Item Senatus, ff. ad leg. Cornel. de fals. opinatus fuit, specialem esse oportere subscriptionem, ab omnibus increpetur, teste Roland. conf. 44. nu. 38. & 39. lib. 1. Gabr. commun. conclus. tit. de præsumpt. concl. 3. ex num. 3. cum seqq. Mascard. de probat. concl. 1341. ex numero 11. Menoch. de præsum. lib. 3. præf. 67. num. 10. & 11. P. Pellicion. illustr. quæst. 18. ampliatur. 4. Nilque referat ad hunc

23 effectum, quod corpus scripturæ fuerit ab ipsomet Creditore, vel Contrahente exaratum, præcipue de stylo Mercatorum, ex decis. 432. coram Duno. Jun. repetit. decis. 154. par. 7. recentior. Card. De Luca lib. 8. de Credit. disc. 81. num. 2 & 3. & disc. 29. n. 22. de Indic.

Applicando autem ad rem, in quonam consistit prætenſa limitatio, aut restrictio, dum nulla adest dictio taxativa tantum, nullaque adest incompatibilitas inter expressionem solius Honophrii, & comprehensionem hæredum supra expressorum, imò limitationi huic, & restrictioni manifestissime resistunt omnes Juris regulæ, videlicet de correctione incontinenti, & in eodem actu (qualis scriptura cum subscriptione reputatur) semper evitanda, ita ut omnis in oppositum capi debeat interpretatio, ad notissimum Text. in l. non ad ea, ibique glos. verb. præsens in fine ff. de condit. & demonstrat. Surd. conf. 362. n. 15. Rota decis. 536. num. 94. par. 14. & decis. 715. n. 4. coram Duno. Et de novatione non præsumenda, quoties vel expressa declaratio, vel positiva incompatibilitas non intercedat, Mart. Medic. decis. 67. numero 2. & 3. Rota decis. 122 num. 1. & 2. par. 14.

Eoque facilius, ponderando, quod non verſamur in Aponcha subscripta præſente, & urgente Sidæio, unde quodammodo cogitaverit ipsum mediante minus lata subscriptione, aut aliter illudere; sed sumus in scriptura seriò confecta, & ut indicant priora verba Epistolæ illam associantis, longa cum maturitate, & tarditate transmissa, ut ibi, *Doverci prima d' hora havervi scritto toccante quel particolare, &c.* proindeque quare non abolevit illud verbum *eredi, e chi per lui?* quare saltem non apposuit dictionem aliquam taxativam? quare demum aliam non exaravit scripturam paucis verbis ad modum subscriptionis contextam? Solum quippe in hac materia adveni, quod Rota coram Cavaler. decis. 133. sub num. 3. tradit, quod subscriptio venit tantumquam qualificata attendenda, ad id de cætero allegando Felin. Bald. & alios talem propositionem firmare non somniantes; sed ea decis. prodiit in casu, in quo aderat dictio taxativa *sola mente*, & in eadem subscriptione restricta quantitas ad scuta sex millia, ut disertè legitur tam in antecedenti decis. 99. quam in prædicta 133. atque ita illam declarat Rota decis. 386. num. 7. parte 16. ubi requirit, quod in subscriptione scriptura fuerit specialiter immutata, & restricta, aliàs secus, & in his terminis relato Cavaler. loquitur eadem Rota decis. 98. num. 24. par. 17. & decis. 77. n. 10. par. 18. Card. De Luca de Credit. disc. 65. n. 9.

Super hoc igitur puncto adeo essentiali non patet, quod in adversa Decisione data fuerit ulla responsio; imò cum perneceſſe in partibus favorabilibus, & præſervativis, circa aliorum obligatorum regressum, ceneri debeat facta repetitio contentorum in Scriptura, quare eadem repetitio non debet judicari facta de hæredibus, contra regulam, quod relatio fieri debeat ad omnia, nisi positivè constet de restrictione mediante aliqua taxativa, & quod subscriptio referatur ad omnia etiam remota, ut per Schenard. in conf. 72. n. 8. & seqq. ibique Menoch. in subscriptione 28 num. 19. ac denique, quod in dubio subscriptio interpretanda est contra Subſcribentem, qui poterat apertius

apertius loqui, uti prosequitur *Scheñard. dicto conf. 73. num. 12. lib. 1.*

Firmato, quod ex tota facti massa elucescat hæredum liberatio, nullatenus refragatur objecta nullitas ex defectu insinuationis; sufficeret enim pro illius everfione respondere, quod verisimur in actu geminato, scilicet in liberatione
29 non minus contenta in Epistola, quam in Apoca, in quibus terminis, cum illa tantummodò exigatur pro certificanda perseverantia liberæ voluntatis Donatoris, nullam requiri insinuationem, habetur apud *Gratian. discept. 521. num. 31. & 32. Bonden. collat. 8. num. 61. lib. 1. Rot. coram Buratt. decis. 640. num. 8. & coram Merlin. decis. 80. num. 17. in fin. & coram Peuringer. decis. 332. n. 18. Cardin. De Luca de donat. disc. 33. nu. 9. & disc. 50. num. 8. & in individuo remissionis crediti, seu pacti de non petendo *Urceol. de transact. qu. 67. num. 8. & 9.**

Quibus denique adstipulatur passim canonizata conclusio, quod tunc respectu pacti de non
31 petendo requiratur insinuatio, quoties peragatur (ut accidebat in casu, de quo *Rota dicta decis. 15. post. Torr.)* de pacto proveniente ex mera liberalitate crediti liquidi, & indubitati, nulla alia subsistente, & impellente causa, sicuti post *Bald. Angel. Tiraquell. & alios* ostendit *Urceol. de transact. d. qu. 67. num. 10. & 15. Faber. in Cod. lib. 8. tit. 40. def. 3. Hermosill. ad Lopez glos. 15. l. 9. tit. 4. par. 5. n. 5. fol. mibi 371.* cæterique apud istos.

In præsentem autem, non tantum subest expressio Causæ veridicæ impellentis Ellam ad hanc æquitatem agnoscendam, dum de consuetudine potius Mercatoria, ut supra, quam de Jure Socius, qui non administravit, teneri valet erga Creditores; undè, & eidem æquitati innixus Magnus Dux impartitus est Sidnæo moratorium, seu Salvumconductum, quem aliàs in præjudicium Tertii concessisse præsumendum non est: Verum quoque creditum dici nequit aded liquidum, & indubitatum, dum de facto illud percutiebat veterem Rationem Bancariam, & de cætero ignoratur, quomodo extiterit in novam translatum sub obligatione Sidnæi, quodque magis est, ipsimet hæredes Ellam à Judice judicialiter expostularunt Petias 32. mil. Judex verò aded effrænam quantitatem reduxit ad Petias dumtaxat
32 octo mil. Undè procul dubio convincitur, quòd illud creditum non erat liquidum, & exigibile, inspecta præsertim prædicta Principis moratoria, ut ex se patet; & in puncto respondit *Rota coram Buratt. d. decis. 640. ex num. 4. cum seqq. & ante eam Bero conf. 51. num. 19. lib. 1. Rol. in de lucr. dot. qu. 11. nu. 26. Cancer. var. resol. par. 1. cap. 8. n. 4. in fin. vers. quod est intelligendum, cum alijs infra deducendis super exclusione moræ; quæ sicuti locum sibi non vindicat respectu crediti illiquidi, ita neque ubi plus ab Actore petitur, cum pari passu utraque fraternizet propositio.*

Ita itaque profectò superabundant; Sed adhuc revisionem omninò expostulant gemina subsequenta gravamina per idem Decretum, seu Sententiam insidita. Prodiit etenim condemnatio in præfatis Petiis octo mil. quando, ponderata prædicta reductione, vix poterat urgeri ad rationem viginti pro centenario: fundamentum quippè, quod pactum resolutivum in eadem reductione insertum illam destruxerit, fortassè procederet,

quotiescumque in Sidnæo verificari posset mora; & contumacia, vel illa non foret remissa; quia
33 cum pactum resolutivum operetur dumtaxat volente illo, cujus favore legitur appositum, ex plenè cumulatis per *Castill. decis. 148. numero 12. Posth. resol. 146. numero 15. Actolin. 17. numero 37. Rota coram Cavaler. decis. 70. n. 4. & coram Dunozeo l. un. dec. 978. num. 10. & in rec. decis. 422. n. 4. p. 4. decis. 355. num. 34. & seq. par. 9. & decis. 509. nu. 12. & 13 par. 13. & post Urseol. de transact. decis. 34. num. 9.*

Tantum abest, quod Ellam respectu saltem Sidnæi intentionem aperuerit acceptandi resolutionem, quin potius dato etiam, quod prædictum pactum juxta superius præmissa non pariat realem, & absolutam liberationem, certè quod saltem dilationem ad vitam concernebat, & propterea cum dilatio habeat vim solutionis, novationemque præferat; hæc ipsa dilatio attribu
34 ta Sidnæo, quatenus jam per eum incurfa fuisset mora, produxisset indubitatum illius remissionem, ut in terminis præcisus videre est apud *glos. in l. cum stipulatus 113. in verb. commissa, vers. alius si opus, ff. de verb. oblig. Bellamer. conf. 9. n. 4. in fin. vers. circa secundum, Ruin. conf. 155. n. 10. lib. 5. Crot. conf. 72. n. 17. Honded. conf. 4. n. 66. lib. 2. Card. Tusch. litt. E. concl. 193. num. 18. Spad. conf. 178. num. 9. lib. 3. Altograd. conf. 84. num. 73. lib. 1. Rota Iannen. dec. 27. num. 11. ante med. Tranchebin. consult. 51. num. 19. & 20.*

Clarius verò, quia exclusa ex prædictis, seu remissa mora durante vita tam Ellam, quam Sidnæi, perperam hodiè, seu deinceps vigore memorati pacti resolutivi prætenditur regressus ad Jura primævi crediti, quia quando etiam nulla fuisset concessa dilatio Sidnæo, poterat quidem Ellam, ad cujus favorem cantabat pactum resolutivum, acceptare resolutionem conventionis,
35 sed hujusmodi facultas nullo modo transit ad successores, ex iis, quæ post *Menoch. & Rot. dec. 361. num. 6. vers. his accedit; & decis. 362. num. 2. post med. par. 4. divers. dixit in specie eadem Rota in dec. 330. num. 38. & 39. par. 11. recent. quæ lo*
36 quitur in terminis legis commissoria, cui pactum resolutivum undequaque comparatur, ex *Morot. conf. 26. num. 24. & 25. Urneol. de transact. quest. 99. num. 21. Rot. decis. 199. num. 12. par. 6. recentior. &*
37 confert notissimum exemplum devolutionis non acceptatæ per defunctum, quod affert *ibid. Rot. & latè cæteris congestis Dunozeo. l. un. decis. 419. numer. 8. & seqq. & magis in specie, quod pactum*
38 resolutivum evanescat mortuo eo, in cujus gratiam extitit appositum, *Rot. post. Urceol. de transact. decis. 42. n. 11. & 12. & ea relata Sabell. in Summ. divers. tract. tom. 3. litt. P. §. 1. sub num. 15. §. Ex quibus in fin.*

At quod non parùm conclamare compellit, existit postremum caput Decreti, seu Sententiæ, in qua hæres Sidnæi condemnatur etiam ad excessiones, & Interesse & tamen nemo ignorat,
39 quod ad hunc effectum positiva mora exigebatur, ex relatis per *Binn. conf. 22. num. 9. Becc. conf. 105. num. 24. Honded. conf. 50. num. 21. lib. 1. Sess. dec. Aragon. 68. num. 19. Surd. decis. 260. num. 18. Rot. decis. 177. num. 9. & 10. decis. 301. num. 3. & decis. 880. num. 4. coram Card. Cerro, & decis. 27. num. 4. & 5. post expedit. Paistell. & decis. 88. num. 14. post collust. Bonden.*

In presentibus facti circumstantiis impossibile videtur, quod aliqua mora excogitari possit incurfa, non quidem à Sidnæo, dum neglecta etiam illa
40 propositione, quod mora incurfa per authorem nequit adversus hæredem declarari, ut inquit *Coccin. decis. 1330. numero 13. Dunozet. Jun. decis. 362. num. 4.* Jam superius ostendimus, quod mediante saltem dilatione, in quam ad omne peius flecti potest pactum de non petendo, mora, etiam si fuisset incurfa, censenda foret remissa; Multòque minùs in illam incidere valuit hæres,

Primò, ex quo operæ pretium erat, ipsum saltem
41 de debito, & obligatione defuncti reddere certiore, ut pariter in individuo respondit *Rota dicta decisio. 330 num. 33 part. 11. recent.* & est regula nimium vulgata, quod mora non contrahitur, nisi debitor certò sciat, venisse casum suæ obligationis, *Natt. conf. 269. num. 3. Gabr. conf. 78. num. 4. vers. cum igitur lib. 1. Rota coram Peuting. dec. 249. nu. 1. & dec. 77. nu. 12. part. 18. recent.*

Secundò, quia cum Ellam non adesset paratus in
43 loco ubi moram trahebat Sidnæus, ejusque hæres, nec ibidem destinaverit aliquem Procuratorem ad recipiendam solutionem, quam facere curasset Sidnæus, nequit exinde deduci aliqua mora productiva Interesse, & ulcaturum, ad *Roland. conf. 87. num. 14. & seqq. libro 1. Riminald. Jun. conf. 171. numer. 6. Gratian. discept. 42. num. 43. Andreol. controv. 391. num. 18. cum aliis per Episcop. Rocca selet. dispu. 73. numer. 38. & 44 sub numero 43 & seqq. Cirocc. discept. 77. num. 7. & 8. ubi ampliatur, quando Creditor, & Debitor sunt diverfù fori, Rota coram Brrati. dec. 517. nu. 2. & coram Merlino dec. 171. num. 10. & d. decis. 88 numer. 4 post Bonden.*

Tertiò magis, & citra principium dubitandi, quia nisi suprà usque ad satietatem perpensa sufficiant pro inducenda realitate pacti, nemo tamen ibit inficias quod saltem admodum ambigua, probabilia, & broccardica reputari mereantur, & per
45 consequens, quod adfuerit justa causa litigandi in hærede Sidnæi, quo casu uno ore receptum est, moram nullatenus incurri, ex deductis per *Bim. conf. 64. num. 20. Curt. Jun. conf. 28. num. 10. Staib. Jun. resol. 176. num. 95. & 96. Surd. d. dec. 260. num. 17. optimè Mansus consult. 58. numer. 51. & 52. Gob. consult. 14. ex num. 72. cum seqq. Tranchedin. consult. 102. num. 6. Rot. coram Mant. decis. 78. num. 5. & 8. & coram Bich. dec. 185. num. 21. 22. & 23. & in longè fortioribus terminis, quod si vigore Statuti debeatur Conjugi superstiti lucrum una cum Interesse, claraque appa
46 rear interpellatio propter litem super ipso lucro motam, quoties nihilominus debitor malitiosè, & fraudulenter non denegaverit præstationem præfati lucri dotalis, sed justam litigandi causam habuerit, nullum omninò interessè deberi, dixit *Rota in Romana Dotis 22. Junii 1661. & 3. Maii 1662. coram Verospio. quarum prima est dec. 357. num. 19. & 20. part. 13. & dec. 91. num. 14. & 15. post Bonden. de quibus latè Cardin. de Luca de Dot. discept. 115. num. 4. & discept. 128. num. 11.**

Quartò denique superaccedente manifesta illiquiditate crediti resultantem ex ipsamet petitione hæredum Guilielmi Ellam, qui ex postulando Petias 22. mill. obtinuerunt tantummodo mandatum pro octo mill. Idèdque quomodo præsupponi potest ista liquiditas, quæ nec ipsi Creditori erat nota; & respectivè quomodo cogitari val t mora, & contumacia in Sidnæo, qui sese opposuit huic adèd exorbitanti

prætensionem per ipsummet Judicem in ipsa licèd
47 Sententia favorabili castigatæ; quando communiter habetur in foro canonizatum, quod Debitor negando totum non constituitur in mora etiam pro parte verè debita, semperque ob excedentem prætenforis audaciam, & temeritatem excusatur, ex *Schenard. conf. 62. num. 22. & 209. Menoch. de arbirr. cas. 177. num. 15. Surd. conf. 142. nu. 6. Hodier ad eundem Surd. dec. 65. num. 12. Caren. resol. 195. num. 6. Sabel. in summ. divers. tract. tom. 3. littera M. §. 32. num. 6. Rot. d. dec. 91. nu. 2. post Bonden. & coram Card. Cero dec. 109. n. 16. & dec. 177. nu. 3. & 4. & dec. 98. num. 25. coram Obago.*

Omnibus itaque à primo ad ultimum in recta
Justitiæ lance collibratis, neglectisque etiam aliis Juris regulis, & fundamentis, quæ possent in unaquaque inspectione concervari, adèd coruscet in omnibus Sententiæ injustitia, ut non solùm secundum insinuata ab initio exuberaret, nos in dubio versari pro revisione impetranda; sed cum in aliquibus saltem capitibus Injustitia videatur inexcusabi
48 lis, hoc ipsum superabundat, cum Sententia in uno capite injusta, nullam pænitus mereatur executionem, & collabescat in univèrsum, ad trad. per *Vann. de nullit. ex defect. Jurisd. num. 31. Scacc. de Sentent. & re Judic. gloss. 14. quæst. 13. num. 5. & seqq. Rota decisio. 199. numer. 17. parte 16. & decis. 184. numero 19 parte 17. recent.*

Super præmissa conclusione, quod justa causa litigandi excuset à mora, & à refectione damnorum, & Interesse, aliàs consultus, suppressis tamen nominibus, occasione ejusdam legitimæ, quam filius, sive Ascendens uti præteritus petierat interpellando hæredem, juxta cautelam traditam à *Paulo de Castro in leg. 3. ff. de eo, quod certo loco*, notificando scilicet hæredi occasiones individuales, quas idem Legitimarius habebat implicandi petitam legitimam in loca Montium, aliaque honesta lucra; utrum scilicet in hoc casu justa causa litigandi salvaret hæredem à solutione fructuum respectu pecuniarum repertarum in hæreditate, & in quibus, tam
49 quàm de earum natura infuèctiferis nullos fructus prætendi posse indubitatum est, ut inquit *Rovit. conf. 20. num. 8. & seqq. lib. 1. Staiban. de Interesse lib. 2. tit. 2. numer. 20. & seqq. Andreol. contr. 315. num. 5. Card. De Luca de Usur. discept. 33. num. 5. & de Dote, discept. 110. numero 3. & 6. Rota decis. 248. numero 11. parte 11. recent.*

Verùm respondi quod stante interpellatione prædicta, motivum justæ causæ litigandi cessaret, fructusque omninò deberentur; Tum quia in longè fortioribus sufficere solam protestationem de damnis, & Interesse, tenuerunt in specie *Caphal. conf. 56. num. 49. & 50. Gratian. discept. 688. ex num. 10. cum plur. seqq. Joseph. De Rosa consult. 29. num. 76. Andreol. d. controv. 305. ex numer. 8. usque ad 12. Angel. de Confess. lib. 1. quæst. 11. num. 39. Thomat. dec. 87. num. 10. Pann. coll. dec. 54. annot. 3. num. 45. Pat. cl. Jun. ad expedit. Urbinat. annot. 15. num. 137. & seqq.* Tum etiam; quia in omni materia prædicta interpellatio efficit,
52 ut si fructus non debeantur tamquàm fructus rei petitiæ, debeantur saltem tamquàm damna, & interessè postea detecta mediante Victoria, & sententia Judicis Reum condemnantis, juxta *conf. Angel. 101. num. 1. in fin. vers. interdum consistit, Merlino de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 1. num. 29. Card. De Luca de Dote d. discept. 110. sub num. 3. & distinguendo secuta est Rota coram Card. Otthon. dec. 81. ex numer. 6. cum seqq. Sabel. in i*

summ. div. tract. tom. 3. verbo Legitima num. 23. S. quod in d. in fine, & præsupponit eadem Rot. dec. 472. nu. 5. coram Peuting.

Tum, & denique, quia aliàs frustratoria redderetur memorata protestatio cum cautela *Pauli de Castro*, quia semper quilibet posset talem qualem justam causam litigandi objectare, ut patet ad sensum, quia raræ, vel ob facti circumstantias, vel ob intricatas propositiones in Jure sunt illæ Causæ, in quibus non cadat justa, seu colorata causa litigandi; & de facto, quodd hujusmodi cautelâ observatâ, fructus ex capite damnorum, & interesse debiti fuissent Legitimario non obitante, litis justæ pendentia, admittit *Rot. decif. 12. ex numero 7. usque ad 12. & d. decif. 81. ex numero 4. usque ad 20. coram Cardinal. Otthobon.*

ROMANA MUTVI

PRO BEATRICE VITALI TARLATA,

CUM DUCE ALEXAND. MATTHÆIO.

ARGUMENTVM.

Latè de subscriptione folii in albo, & quid ad hunc effectum probari debeat, ut dicatur folium album fuisse repletum, & quando licitè fieri possit ista repletio; Plura de vi, & efficacia subscriptionis, & de conjecturis inducentibus suspicionem falsitatis in scriptura, quarum multæ examinantur, & rejiciuntur.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Causa.*
- 3 *Donatio facta per Militem Amasia, vel Hystriomissa quando valeat, remissivè.*
- 4 *Subscriptionis inducit obligationem quoad omnia, quæ continentur in scriptura scripta.*
- 5 *Subscribens habetur, ac si totam scripturam propria manu exarasset.*
- 6 *Subscribens præsumitur vidisse, ac perlegisse quidquid in scriptura continetur.*
- 7 *Subscriptionis ad hoc, ut dici possit facta in folio albo, oportet probare, quod Subscribens solitus esset similia folia retinere.*
Prout etiam probari debet subtractio, vel possibilitas subtrahendi idem folium, num. 8.
- 9 *Subscriptiones Militarium expeditionum quomodo fieri soleant per Generales.*
- 10 *Facto, seu fundamento Decisionum corrumpente, necesse est mutare sententiam.*
Subscriptionis folii in albo non præjudicat, quando probatur, Subscribentem non habuisse notitiam contentorum in eo, d. num. 10.
- 11 *Doctores firmantes, quod Subscribens folium album sibi non præjudicet, supponunt, constare de consignatione, vel subtractione ejusdem folii, remissivè ad plures Authoritates.*
- 12 *Recognitio manus optime fit per Testes habentes notam manum, si sint formiter examinati.*
- 13 *Testes plene informati de charactere, & de cetero bonæ fame probant manum.*
- 14 *Testes de nota manu deponentes, si sulciantur admi-*

niculis, probant, si ve agatur de scriptura publicâ, si ve de privata.

- 15 *Subscriptionis juncta cum Sigillo probat realitatem scripturæ.*
- 16 *Sigillum appositum in scriptura habet vim subscriptionis.*
- 17 *Scripturæ falsitas excluditur, quando illa habuit executionem in Judicio.*
- 18 *Falsitas scripturæ remouetur, quando veritate alterius Instrumenti roboratur.*
- 19 *Falsus in uno reputatur falsus in omnibus.*
- 20 *Falsitatis suspicio tollitur ex oculari inspectione scripturæ.*
- 21 *Falsitatis suspicio erit, quando corpus scripturæ stricte legitur scriptum, & post subscriptionem adest spatium exuberans.*
- 22 *Manus imitatio de facili non datur, ubi verba non sint pauca.*
- 23 *Peritia non producta in Actis non attenditur.*
- 24 *Relationi Copistarum in materia veritatis scripturæ stari non debet, & quare.*
- 25 *Periti ab una Parte electi, altera non citata, non attenduntur, & quare.*
- 26 *Subscriptionis an, & quando dicatur duplicata ad hoc, ut prabeat conjecturam falsitatis.*
- 27 *Falsitatis conjecturam inducit nimia cautela, & ætuum, vel subscriptionis multiplicitas.*
- 28 *Falsitatis conjecturæ debent esse urgentes, & perspicuæ, & Juris, non hominis.*
- 29 *Milites plerumque sunt liberales, & prodigi, & ideo indigentes pecuniis.*
- 30 *Præsumptio inopia, & alia qualibet cedit veritati.*
- 31 *Subscribentis confessio ubi adest, Testes non requiruntur.*
- 32 *Subscribens folium album dicitur approbare inferenda in scriptura, si scivit, quid esset inferendum.*
Replens folium album de commissione Subscribentis, non delinquit, sed eidem Subscribenti præjudicat, ibidem.
- 33 *Subscribitur sæpe folium album ad hoc, ut melius repleatur ab altero informato de intentione Subscribentis.*
- 34 *Subscribens si vult impugnare obligationem contentam in folio subscripto, debet docere de deceptione.*
- 35 *Scripturæ emendatio, vel cessatio, nisi aliud probetur, præsumitur facta in præsentia, vel de consensu Partium.*
- 36 *Ratificatio importat novum mandatum.*
- 37 *Notario, & Instrumento potius est standum, quam unico Testi deponenti in contrarium.*
- 38 *Falsitatem committens regulariter procurat illam bene velare.*
- 39 *Creditor contrahens cum Procuratore, vel alio, non tenetur esse sollicitus de versione pecuniæ in causam expressam.*
- 40 *Archiviationis defectus quando annullat Apocam, vel Scripturam, & num. 41. & 42.*

DISCURSUS XXXV.

- 1 **M** Archio Aloysius Matthæius Pontificiæ Militiæ Generalis Locumtenens, moram trahens de Anno 1643. in Civitate Perusii, factus est mediante Apoca Juramento, & obligatione Camerali munita, in plures vices recepisse à Beatrice, Secnicam autem summo cum plausu tunc exerceente, scuta 5000. eaque ad omnes ejus libitum restituere promissit

promisit; ulteriusque ob plura, honestaque reposita servitia contextualiter pollicitus fuit irrevocabilem inire donationem annuæ præstationis scutorum 600. ad favorem ejusdem Beaticis, & de facto in sequenti Anno 644. Marchio de super publicum celebravit Instrumentum.

Verùm in Hispanias, & Belgium translato Marchione, non potuit ab ejus Ministris consequi Beatrix continuationem annuæ præstationis, & multò minùs Mutui restitutionem, donec post multos amicabile tractatus, citra conclusionem, fato cessit Marchio, indietoque ad instantiam Ducis Hieronymi ejus fratris, & hæredis universalis concursu Creditorum in Curia Capitolina, obtinuit Beatrix mandatum executivum pro præfatis scutis 5000. quod etiam deinceps alius Prælatus exequi mandavit.

At reasumpta Causa in Rota *coram R. P. D. Rondonino*, Me tunc in Causa non Scribente, *sub die 15. Martii 1683.* prodiit resolutio declarans, *Mutuum non deberi*, sub duplici fundamento, uno nempe, quod Apocæ suspecta foret de falso, veluti continens subscriptionem folii in albo, cum nonnullis aliis conjecturis in eadem *Decisione* animadvertis; Et altero quod in omnem eventum sapere prohibitam donationem inter Marchionem Militem, & Mulierem, ut prætendebatur, Amaliam: Unde ad examen, & justiciam prædictæ *Decisionis* trutinandam in congressu cum aliis adscitis, credidi, (& ceteri etiam adhæserunt) primum fundamentum ejusdem *Decisionis* subsistere non posse, relicto ad partes secundo, super quo suppressis nominibus scripsit *Card. De Luca de donat. disc. 42* Cumque materia hæc facile conveniat Commercio, & Mercaturæ; libuit ea, quæ pro recessu à decisio fuerant in hoc proposito præparata, recensere, quia de Causa amplius actum non fuit, expectante Beatrice, quod Deputati Ecclesiæ S. Joannis I Ientini de Urbe illius Donatarii particulares hujusmodi instantiam restaurent.

Quatenus itaque pertinebat ad objectam suspicionem falsitatis, dicebam. Satis est uno verbo respondere, quod ipsamet contraria *Decisio* positive fateatur; uti liquet in §. *Tum etia n. & hinc non relevat*, quod ultima ejusdem Apocæ subscriptio *Lui-gi Marchese Mattei*, unde quaque sit vera: ideoque dato etiam, quod non solum scripturæ corpus, sed etiam antecedentia verba *Joan. Luigi Marchese Mattei* affermo, *se pr. metto quanto di sopra obligando mi, &c.* forent alicui manu, seu charactere exarata; nihilominus ad effectum inducendæ obligationis omnium in scriptura contentorum superabundat simplex finalissima subscriptio, ex plenè cumulatis per *Rot. coram Pamphil. decis. 348. num. 1. ibique Ad-den. num. 9. & in Romana Pecuniaria 28. Mart. 1678. S. Non relevante, confirmata 2. Decembr. ejusdem Anni coram Card. Vicecomite*, cum aliis adductis in *Disc. preced. num. 21.* Subscribens quippe perinde habetur, ac si totam scripturam propria manu exarasset, ad gloss. in s. 1. verb. *contrahentibus, Instit. de empr. & vend. Oynotom. in princip. ejusdem titul. num. 6. & seqq. Sim. de Præf. conf. 26. num. 8. Borell. conf. 44. numer. 13. & 14. Pegas. resolut. for. cap. 1. num. 125. cum 2. seqq. & prius numer. 110. & seqq. Rot. coram Mant. decis. 321. numer. 4. & coram Pavia decis. 1365. numer. 3. Aden. ad Pamphil. disc. dec. 348. sub numer. 9. vers. unde subscriptio, Card. De Luca de Judic. disc. 29. nu. 21. & propterea præsumitur vidisse, ac perlegisse scripturam subscriptam, & plene scivisse quidquid in illa continetur, *Paris. conf. 77. num. 26. lib. 3. Port. Jmol.**

conf. 66. num. 17. & conf. 192. num. 10. vers. nec obstat Hieron. Schurpf conf. 17. numer. 12. centur. 1. Gonzal. ad regul. Cancell. gloss. 60. num. 11. Adden. ad Buratt. decis. 419. numer. 14. vers. at si solum, Rot. apud Coc-cin. decis. 1266. nu. 10. & seqq. & cor. m. Præl. dec. 146. num. 17. & 18.

Et sane in tantum contraria *Decisio*, admittit veritate postremæ subscriptionis, adhuc suspectam de falso Apocam arguit, in quantum præsupposuit, quod fortasse fuerit una ex assuetis subscriptionibus, quæ in Tesseris, & expeditionibus Militaribus retineri solent in folio albo, quod proinde ab alio artificioso Scriptore remanserit sub tenore mutui repletum; Sed ad istud præsuppositum comprobandum operæ pretium erat edocere, quod Marchio solitus esset consimilia folia in albo retinere subscripta, quodque Beatrix potuerit illa subripere, quia de cætero id non præsumitur, sed tamquam fundamentum exceptionis, concludentissimè debet justificari, ut in individuo subscriptionis, quæ prætendebatur emissa in folio albo, firmavit *Amat. dec. March. 58. num. 15. & 16. & concordat Costa in tract. aut sciebat, &c. cent. 2. dist. 45. num. 1. & ante eum Gabriel comm. concl. tit. de præsumpt. conclus. 3. num. 29. cum seqq. Mascard. de probat. conclus. 1341. num. 19. & seqq. Rot. dec. 70. num. 2. & 3. post Zaccb. de Societ. offic. & optime coram Merlin. dec. 90. per 101. & signanter numer. 3. & seqq. repetita post Merlin. de pign. l. c. 16. in qua etiam eliduntur dicta Tessium prætenditium probare subscriptionem in albo, *Card. De Luca de credit. disc. 81. num. 7. & 8.* & generaliter de probatione subtractionis omninò faciendæ, *gloss. fin. in leg. si de possessione, de probat. Henric. Boych. in cap. per venit il primo nu. 2 de Testib. cogen. Rot. dec. 292. n. 2. & 3. p. 9. & 3. par. 9. & dec. 132. nu. 2. & seqq. par. 15.**

Fortius verò, quia tantum abest, quod in contrarium valeat de hoc stylo, seu consuetudine edoceri, quodque etiam folium hodie controversum existere potuerit de illis, quibus Marchio in Bellicis utebatur Expeditionibus, quinimò oppositum non præsumptivè, sed evidentissimè edocetur; præfatum quippe folium legitur ad amissum inscriptum ad modum Apocæ, & cujuscumque alterius indifferentis scripturæ, scilicet per longitudinem, seu per extensum absque ullo, vel minimo verbo, seu titulo, quod sapiat Præfecturam Militarem: quando è converso notorium est, quod literæ Patentes, cæteraque Expeditionum folia conscribuntur folio per latitudinem, videlicet, *C. pisan Generale*, seu *Luogotenente Generale*, cum similibus, ac de facto ita semper praticare assueverat memoratus Marchio, quemadmodum patet ab exemplis, quæ haberi potuerunt ex hac Parte. Unde dum ad oculum cessit nedum probatio, & præsuppositum folii albi gratis in *Decisione* figuratum, sed etiam illius possibilitas excluditur, corrui quoque de necesse tota contrariæ resolutionis machina, quæ super hoc fundamento struebatur, ad ea, quæ in proximo professi est *Rot. d. dec. 292. nu. 9. vers. atque ita. par. 9. & d. dec. 132. in princ. vers. sed hodie par. 15. rec.* & alibi frequenter.

Diximus, super hoc fundamento; Quoniam cæteræ conjecturæ ad eliciendam falsitatem ponderatæ in *Decisione*, quantumvis ut infra, levissimæ, & prorsus insubstantes, locum sibi fortè vindicarent, quoties de finali subscriptione dubitari contingeret, sicuti libuit dubitare de altera antecedenti subscriptione: At cum, ex supra firmatis, *Rot.* non dubitaverit

de veritate postrema subscriptionis, quæstio amplius esse non potest super falsitate, & consequenter aperiri locus conjecturis, solumque valet opponi, quod folium à Marchione subscriptum, extiterit repletum citra scientiam, & voluntatem ejusdem Marchionis, ex deductis per *Franc. De Angel. de Confess. lib. 2. qu. 8. num. 4. & seqq. Rota decis. 308. num. 2. & seqq. parte 13. rec. & decis. 12. num. 9. & 10. post Torr. de pact. futur. success.* Verùm asylus iste, seu replicatio omnino, ut suprà, requirit præambulam justificationem, quod Marchio solitus esset similia ad amulsum folia conficere, quodque illa vel Beatrici consignaverit, vel per ipsam fuerint subtracta adversus ea, quæ sine contradictore firmarunt superius laudari, & semper constantissimè præsupponunt, qui de obligatione contenta in folio albo subscripto obloquuntur, ut patet ex *Prat. observ. 21. sub nu. 7. vers. tamen secus, & n. 8. & seqq. Seraph. dec. 973. per 10. Barz. dec. 112. num. 11. Precol. de transact. qu. 3. nu. 12. versic. quidquid cum seqq. Rota coram Duran. dec. 252. nu. 2. & seqq. & dec. 282. sub nu. 24. vers. quia hoc est verum, parte 5. rec. & dec. 90. nu. 3. coram Merlin. & d. dec. 308. n. 2. & seqq. parte 13. rec.*

Cæterum, licet hæc, ut præmissimus, superabundarent, attamen vera non minus emicant antecedentia verba, *Jo. Luigi Marchese Mattei affermo &c.* quod enim ista fuerint exarata de Manu Marchionis, specificè deponunt Testes formiter examinati; melior quippè, certiorque nequit in Jure, & præxi exoptari comprobatio veritatis characteris, quam ea, quæ per Testes habentes notam manum, ac judicialiter examinatos resultat, ex traditis per *Marescott. lib. 1. var. resol. cap. 80. num. 1. Achill. de Grassi. dec. 2. num. 1. de fid. Instrum. Allograd. Jun. contr. 16. serè per tot. Ludov. dec. 38. num. 5. Coccin. dec. 450. num. 4. Merlin. decis. 612. nu. 12. & dec. 614. nu. 1. cum aliis plenissimè in decisio. 254. numer. 2. & 3. coram Carill. & decis. 55. ex numer. 1. cum sequentibus & præcipue num. 15. parte 13. recent.*

Potissimè autem, quia prædicti Testes non tantum egregiæ sunt qualitatis, & famæ, sed etiam nemo magis, quam ipsi, poterat pleniorē habere notitiam characteris Marchionis, dum illorum unus est Sacerdos, qui in actuali munere Secretarii eidem Marchioni inservit, alter verò Comiti Bevilacqua ejusdem Marchionis affini, ut in longè durioribus *Rota dec. 27. nu. 16. apud Zuff. de legit. process. & generaliter Allograd. d. contr. 16. n. 52. & seqq. Rota. dec. 171. nu. 17. par. 10. & dec. 101. nu. 15. & 16. par. 12. & dec. 200. num. 11. parte 18. rec. & dec. 384. numer. 4. coram Priol.*

Ac denique validissimis pro veritate Apocæ conjecturis & adminiculis militantibus, quo casu, nulla habita distinctione scripturæ publicæ, vel privatæ, Testes habentes notam manum dubio produl scripturæ realitatem comprobare, tradiderunt *Marescott. lib. 1. var. resol. cap. 79. num. 6. Cyriac. contr. 272. nu. 5. Rota coram Coccin. dec. 173. nu. 3. & coram Bural. dec. 330. num. 5. vers. nam placuit, & dec. 475. num. 7. & in rec. dec. 192. num. 3. parte 3. dec. 76. num. 32. vers. cum quo stylo parte 6. dec. 159. num. 5. parte 9. & d. dec. 53. num. 3. parte 13. recent.*

Intercedit etenim, quod, ultra præfatam subscriptionem, Apocæ munita dignoscitur Sigillo ipsius Marchionis: subscriptionem etenim, & sigillum simul juncta plenissimam fidem cujuscumque scripturæ constituere, docuerunt *Innoc. & ceteri Canonista in cap. post. cessionem, de probat. Cephal. conf. 141. n.*

11 *Bursat. conf. 39. nu. 26. & 27. Schiarpf. d. conf. 17 nu. 13. cent. 1. & conf. 67. n. 3. & 4 cent. 2. Mascard. de probat. concl. 1302. nu. 16. Rebuff. super Concord. Franc. tit. de nomin. facien. §. ult. in vers. specie probationis, Anchar. Jun. qu. famil. lib. 1. q. 48 n. 12. Franc. Marc. dec. 51. n. 4. & dec. 992. n. 2. par. 1. Camill. Borell. conf. 40. ex nu. 36. & seqq. Carpzov. respons. 6. num. 4. 5. & 6. & respons. 79. ex nu. 13 usque ad fin. lib. 3. optime Ciroc. discept. 77. sub nu. 36. vers. profertim, & nu. 37. Rota dec. 170. nu. 12. & 13. & dec. 205. nu. 3. & 4. par. 4. tom. 2. rec. & dec. 302. n. 2. coram Merlin. quorum plerique ampliant, quod sola appositio Sigilli habet vim subscriptionis, illiusque defectum supplet.*

Conspirat quoque, quod pro veritate ejusdem Apocæ fuit judicatum non solum ab Judice Concursum, qui mandatum executivum relaxavit, sed etiam ab altero Prælato, qui idem mandatum exequendum fore demandavit, pro exclusionē namque falsitatis potentissima semper censetur circumstantia, quod scripturæ pro vetis, & realibus extiterint jam ab aliis Judicibus canonizata, ex *Crav. conf. 101. & conf. 701. utrobique n. 4. Beriaz. conf. 521. num. 22. & seqq. lib. 2. Farinac. de falsu. & simul. qu. 153 n. 227. Rot. dec. 190. n. 1. par. 18. recent.*

Ac demum reflectere exoramus, quod Apocæ, de qua agitur, extitit mediante facto positivo per eundem Subscriberem successivè implata, & approbata; cum enim præter confessionem nostri inuiti scutorum 5000. Marchio expromiserit favore Beatricis inire per publicum Instrumentum donationem annuorum scutorum 600 deinceps effectivè ad eandem celebrationem devenit: In quibus terminis dubitari non posse, implementum subsecutum per actum incontrovertibilem, quamlibet suspicionem falsitatis remove, uno ore adnotarunt *Bald. in leg. si quis, §. si initium n. 1. ff. de eden. Surd. conf. 173 n. 55. Grat. discip. 877. n. 27. Pegas. resol. for. c. 19. nu. 108. Thomat. dec. 50. num. 341. Rota dec. 665. num. 5. part. 1. rec.*

Atque hinc non parum obstupescere cogimur, quod in antea præpropositione fuerint in oppositum recentis Epistolæ Marchionis, quasi quod ex illis proficua elici posset assertio ejusdem Marchionis, quod ipse nunquam talem Apocam subscripserit. Quoniam præterquam prædictæ Epistolæ, de quibus tamen mentionem non facit adversa *Decisio* usque dum productæ non fuerunt, ut illarum veritas, totusque tenor confrontari valeat: adhuc quomodo vindicari potest ingenuitas Marchionis, dum in primis allevit, numquam in ejus subscriptionibus titulum adhibuisse *Marchionis*, quando oppositum convincitur ex nostris documentis; & ulterius fatetur recepisse, & vidisse Apocam controversam, quæ tamquam longè prius archiviata, & producta non poterat ab Archivio, & Officio extrahi: Ac denique inficiatur, umquam celebrasse donationem, & tamen de ea explicitè cantat solemne Instrumentum ab eo subscriptum, & manu publici Notarii exaratum. Unde necesse est recurrere ad illud in proposito axioma, de quo *J. C. in l. 1. §. quæst. ff. de quæst. Pacian. conf. 20. nu. 105. Bin. conf. 282. nu. 25. Farin. conf. 169. & conf. 172. utrobique n. 9. Laurent. dec. Aven. 33. n. 2. & dec. 53. nu. 4. Hæstor. Falic. alleg. 46. num. 39. par. 1. Ciardin. contr. 181. num. 35. Conciol. alleg. 92. num. 16.*

Ostenso itaque, quod nec quæstio falsitatis congruere possit casui nostro, quodque etiam veritas prioris subscriptionis optime fuit per Testes, totque adminicula comprobata, superfluum videtur objectas resellere conjecturas.

Sed adhuc nullatenus subsistunt primo loco intrinsici defectus in contraria *Decisione* ponderati: Non enim ullo pacto verificatur præsuppositum, quod corpus Apocæ sit inchoatum in suprema extremitate folii, & profectum sine debita, & consueta margine mediantibus lineis sub inæquali distantia dispositis, nec non appareat diverso caractere conscriptum, modo ad angustiam, ut sunt verba præcisa *Decisionis sub §. Intrinsici defectum*. Quoniam ad alium Judicem, & censorem veritatis non provocamus, nisi ad ipsosmet oculos judicare debentium, & videbunt, quod Apocæ est inchoata non in suprema folii extremitate, sed de more cæterarum scripturarum, & existit composita sub assuetis marginibus, & æqua distantia, & eum uniformi caractere; Ideoq; cum hoc præsuppositum ex ipsa oculari inspectione pænitus tollatur, satis est, eandem Apocam unicuiq; subjecisse, juxta monitum *Justin. in §. fi. Inst. de grad. cognat. vers. sed cum magis latè Baron. de Corpor. iii. 7. de ocul. n. 25. & seqq. Posth. de manu. observ. 171 n. 5. cum cæteris in Rom. seu Verul fideic. 15. Junii 1682. s. fi. coram R. P. D. Rondinino.*

Idq; adedò verum, ut potius hujusmodi circumstantia compositio nis scripturæ ad hominem retorqueatur, quia tunc fortassè suspicio fallit utis induci solet, quando lineæ præcedentes subscriptione scriptæ fuerunt angustissimo, & diversissimo stylo, quia nempe deficiebat intervallum, & tamen post eandem subscriptionem accedit spatium exuberans pro toto tenore sine ulla angustia explicando, sicuti conjecturam hanc referendo notantur *doc. fur. conf. 4 n. 7. vers. tertio suadeur lib. 1. Mand. Alb. co. f. 99 & ult. Gen. de scripi priv. lib. 1. q. 6. dub. 7. n. 27. & seqq. sol. mihi 49. Farina de falsi. & simul. d. q. 153. nu. 178. Pegasi. resol. for. d. c. 1) num. 69.*

At in præsentis neq; præcedentes lineæ noscuntur angustæ, neq; subscriptionem subsequitur spatium; Quod si corpus extitisset impletum per industriam artificiosi scriptoris, ut dicitur in *Decisione*, profectò iste prius sedulo commensurasset vacantem intercapedinem cum tenore verborum, quodq; magis est, abstinuisset ab altera subscriptione, *Jo. Luigi Mattei afferuo, &c.* neq; per quatuor lineas, & ultra foret ausus alteram impingere subscriptionem, dum superabundabat finalis, cum nemo non sciat, difficiliorem esse imitationem manus, quando verba non sunt admodum pauca, ex ponderatis per *Rot. dec. 553. n. 1. vers. pro admin. par. 1. divers. Card. de Luca de Test. disc. 6. n. 9.*

Neq; adversus istam veritatem admitti merentur argumenta Scriptorum, seu Peritorum; quia præterquam asserta eorumdem relatio non fuit adhuc in Actis producta, ut dixit *Rot. dec. 482. n. 12. par. 18* adhuc neq; producta suffragaretur, non solum quia hujusmodi Copistarum relationes uti mercenarias passim rejecit *Rot.*, ut habetur in *dec. 251 num. 56. coram Card. Oithob.* Sed etiam, quia non fuerunt, citata Parte, præelecti, unde potius defensores, & Patrocinatores Parris adversæ reputantur, nihilq; probant, ut cæteris relatis habetur per *Rot. 515. n. 14. par. 1. rec. & dec. 387. sub n. 12. par. 16. & d. dec. 482. nu. 10. & 11. par. 18. Card. de Luca de Jud. disc. 33 n. 24. vers. frequentior.*

Minusque intrinsicum defectum valet peraugere duplicata subscriptio Marchionis; quia in substantia, & in rei veritate dici meretur subscriptio duplicata, quia passim in hanc formam concipi consueverunt subscriptiones, videlicet, *Jo. N. N. afferuo, &c. in virtutè di quetta, &c. d. 1. me sottoscritta, & Jo. N. N. ut patet ex documentis, quæ dantur.*

Et sanè neq; politionis linguæ cultores, aut magis

practici negotiorum, & commercii valuisse Apocæ alio modo subscribere, nisi cum illis verbis, *Jo. N. N. afferuo, &c.* quia de cætero ad unguem concordant verba quarumcūq; subscriptionum; Unde ex quo nomen Subscriptoris in capite, & in calce emicat repetitum, nulla datur, aut dari potest *ut. oritur*, quod id umbra suspitionis queat producere, quo, si ista conscribi debeat insolita cautela, quam ponderate assueverunt *Bald. conf. 1. n. 2. lib. 1. Menoc. de presump. lib. 5. ff. f. 20. n. 20. Noguer. alleg. 26. n. 129. Regafresol. for. c. 19 n. 41. & n. 82. cæterique in contraria Decis. congesti.*

Ejusdemq; levitatis effulgent extrinsecæ conjecturæ: Quia præterquam illæ ad effectum, de quo est questio, desiderantur adedò graves, & urgentes, ut rem undequaq; manifestam ante oculos Judicis constituat, & promanent ab Jure, non ab homine teste *Farina. de falsi. & simul. q. 152. nu. 27. Surd. d. con. p. 173 per 101. & præcipue n. 60. Aliogr. conf. 50. n. 62. lib. 1. Aden. ad Greg. dec. 546. sub n. 17. Thoma. d. dec. 50 n. 404. Rot. in rec. dec. 422 n. 5. var. 1. & dec. 32. n. 8 & seqq. par. 16.*

Attamen illas singillatim expendendo, convincitur, quod vel ex diametro retorquentur, vel ipso facto prosternuntur.

Nam prima qualitati personarum inmixta, videlicet quod Beatrix nequiverit similem quantitatem scilicet 5000. mutare Marchioni suffulto opibus paternis, & stipendio Rev. Cam Apost. satis colliditur; quidquid enim sit respectu ipsius March. contra quem citata injuria dici possit, tantum abesse, quod vitæ facultates, & Militaria stipendia ejus generositatem, vel profusionem impleverint, quinimò ipsemet Concursum super ejus hereditate publice indictus, pecuniarâ defensionem abunde ostentaverit; sed quatenus pertinet ad Beat. in qua verificabatur Poetæ Mantuani c. v. me,

Grator est pulchro veniens è Corpore virtus,
mirum esse non debet, quod à Supremorum Principum munificentiâ, apud quos eximia æstimatione valebat, tot facultates cumulaverit, ut istam, & longè majorem quantitatem potuerit mutare; Maximè, quia præsuppositio hæc remanet ad evidentiam roborata non minus à generali dicto Testium, quam ex publicis documentis Piarum largitionum, aliorumq; contra eum, adeo ut etiâ de recenti, & per consequens de tempore, quo opes per cessationem suæ Artis decreverit, summam scilicet 3000. super qua pendet Judicium, ejus Nepoti donaverit: At propterea à corrue hanc conjecturam, & reliquis allatis, firmavit in specie Senatus Mantuanus apud *Palm. Nep. alleg. 74. num. 42.*

Irrelevans pariformiter existit secunda conjectura, ex quo nulli fuerint Testes adhibiti: Tum quia inopportunitum erat Testes per speciem diffidentis adhibere, quando Beatrix, ut asseritur in Apocæ, per plures viçes antecedenter etiam sine scriptura istâ quantitatem in diversis mutuis conflaverat; Tum etiam, quia inverisimile nimium est, quod Marchio voluerit Testes propriæ indigentia adsciri in Civitate Perusii, ubi figuram faciebat Locumtenentis Armorum Generalis; Tum demum, quia ad quid Testes erant adhibendi dum Subscriptoris aderat confessio: ut per *Bart. in l. nuda n. 6. ff. de donat. per hæc verba respondit Port. Imol. in conf. 66. sub n. 17. & 18. & conf. 192 n. 11.*

De hac eadem materia præsentis subscriptionis in folio albo pluries in contingentiâ Causam scribere oportuit, & signanter in una *Portug. Nullitatis Capituli*; occasione namq; scribendi pro nullitate Capituli Provincialis celebrati in Regno Portug. inter Regulares Ordinis S. Trinitatis Redempt. Captivorum coram Congr. Concilii, in qua prodidit resolutio Clientibus

ibus favorabilis, objiciebatur euidā Religioso, quod perperam folium in albo sibi ab altero Religioso traditum, vel trāsmittum replevisset: Sed facile fuit evitare, prostertere accusationē, ex quo constitit per depositionem ejusdem Subscriberentis, quod fiduciarie folium eidem Religioso consignaverat, illumq; certioraverat de tenore dispositionis inferendā, in quibus terminis nullam intrare suspensionem falsitatis, imō scripturam probate ac si inscripta fuisset per eundem Subscriberentem, dicebam celebrem esse *dec. Seraph. la 973, et rot. & signanter n. 1. & 2. Add. ad Berran. dec. 419. sub n. 14. vers. nisi probatam, Merl. de pign. lib. 1. tit. 3. q. 33. n. 6. Prat. de observ. 21. n. 8. Palm. Nep. alleg. 44. n. 9. de Angel. de Confess. lib. 2. q. 8. nu. 7. Rot. coram Merl. d. dec. 90. n. 3. & d. dec. 308. n. 5. par. 13. & clariū distinguendo Cabal. conf. 11. nu. 8. lib. 1. Card. de Luca de Credit. disc. 81. n. 6. & de Judic. disc. 29. num. 27.*

Potissimē, quia idem Religiosus, qui subscripserat testificabatur etiam de eadem confidentiali consignatione ad effectum aptandi melius scripturam juxta opportunitatem negotii, & circumstantias casus utriusque bene notas, sicuti de stylo fieri passim, & licere, prosequendo advertit *Card. De Luca de Credit. d. disc. 81. num. 6. vers. ut frequenter contingit.*

Prout etiam in sensu Veritatis exiti requisitus in altero Casu prætensæ subscriptionis folii in albo; Cū enim sub quodam computo Mercium, earumq; appretiatione recepta per Paulam fuerit à Petro ejusdem Pauli Patre attributa facultas Filio principali debitori sumendi totidem pecunias ad Cambium, ad effectum extinguendi debitum proveniens à præfata Mercium receptione, Paulus verò cum pluribus personis Cambium contraxerit, pullato deinceps Petro tamquam mandante, & approbante debitū filii, opposita, ac per duos Judices canonizata fuit exceptio, quod Petrus fuerit seductus ad subscribendum folium in albo, putans approbare debitum filii in admodum exigua quantitate contractum pro familiaribus indigentibus Domus, & consecutive mandatum concedere pro contrahendo Cambio in consimili exigua quantitate, & magnum (ut audivi) vim fecit Judicibus prædicta *Decisio in Rom. Mutui 15. N. art. 1683. coram R. P. D. Rondinino: Adducebantur etenim eadem conjecturæ repletionis ob superimpositionē characteris, & quādam apparentē alterationē ejusdem characteris, præcipue in ea parte, in qua de quantitate debiti tractabatur.*

Ego autem in hoc statu desuper, ut supr. consultus credebam, non improbabiler sperari posse revocationem d. Sententiarum, licet tutius esse censerem ex diversis facti circumstantiis amicabilem inite cōcordiam, quia de cætero nullatenus apud Me constabat de hac verisimili deceptione, prout cōcludenter probanda venit, quando Subscriberens vult impugare obligationem in folio subscripto contentam, ut per *Tex. in l. Sicut, §. non videtur, ff. quib. mod. pign. vel hypot. solv. & Doctrinam Bart. in l. 1. §. Si quis neget, ff. quem ad. test. aper. Barz. dec. Bonon. 21. n. 5. cum seqq. & alii, quos refert. & sequitur Rot. coram Duran. dec. 368. num. 29 & seqq. Sabell. in summ. divers. tractat. littera S. §. 8. num. 9. vers. cavendum tamen, tom. 4.*

Siquidem in primis non erat quæstio de veritate subscriptionis factæ per Petrum, sicuti disputabatur in *d. Rom. Mutui*; Et circa superimpositionem, vel alterationem characteris, præterquam quod alteratio tam in confessione debiti quam in mandato non stabat in summa principali, adhuc si quæ cassatio intercedebat, poterat esse secuta vel de tempore revidendi computum, & subscriptionis factæ per Petrum, vel satis erat nō probati, supervenisse post ipsam subscri-

ptionem, imō de Jure præsumitur, quod emendatio, ac etiam, quod plus esset, cassatio alicujus Scripturæ cæteroquin subscriptæ, vel confectæ de manu Tertii, facta sit de mandato, & in præsentia ipsarum Partium ut in proposito cum *Alex. Paris. Cras. firmavit Rot. dec. 698. n. 10. & seqq. par. 4. tom. 3. rec. & dec. 244. nu. 26. coram Card. Otibob. & dec. 219. n. 9. par. 16.*

Certiū, quia non cadebat difficultas super quantitate tam debiti, quam mandati, itaut prætenderetur, quod summa de tēpore subscriptionis foret minor, posteaq; remanserit superaddita per malitiam Creditoris, vel alterius; Sed cum unica exceptio resideret in præsupposita subscriptione extorta in albo, cessabat pro meo judicio omnis hæsitatio, quia jam Petrus vigore ipsiusmet individui mādati ratificaverat aliud Cambium cum alio contractum in considerabili quantitate scut. 3000. & consequenter dici non poterat, quod mandatum contineret summam in albo, & in quantitate exigua, dum Petrus ratificando prædictum Cambium confessus fuit, summam nec esse exiguam, nec stetisse in albo, quando tamen ipsamet ratificatio facta ad limites præcedentis mandati, cum quo fuerant etiam contracta Cambia controversa, novum mandatum importaret, vulg. *Tex. in c. ratihabit. de regul. Jur. in 6. Rot. coram Greg. dec. 585. n. 4. & coram Merl. dec. 577. n. 8. & dec. 118. n. 19. par. 12. rec. & dec. 281. num. 25. & 26. coram Card. Cerr. supra disc. 50. num. 22. & passim alibi.*

Opponebatur, quod Petrus in hujusmodi ratificatione alterius Cambii non percipisset ea, quæ supposuit Notarius, nampe quod eidem Petro non fuerit de verbo ad verbum perlectum mandatum antecedens ab eo subscriptum, & in proposito adducebatur quedam depositio unius Testis; Sed ultra quod ista depositio percutiebat tempus rogatus, & ob id non excludebatur, quod præcederet, & ante rogatum secuta non fuisset lectura, de qua cantabat Instrumentum, & cui potius, quam unico Testi fides debet adhiberi, ex deductis per *Rota dec. 576. n. 29. par. 5. rec. & coram Duno. Jun. dec. 841. n. 18. & dec. 84. n. 16. coram Ninot. cum aliis in Roman. seu Lanuen. Testam. 9. Junii 1681. coram Card. Matth. impress. apud Card. Albit. in tract. de Inconst. in Judic. 935. n. 34. & seqq.* Nihilominus præcipua vis consistebat in eo, quod per hanc ratificationem approbantem scutorum 3000. excludebatur suppositum, quod mandatum fuisset extortum pro exigua summa, & quantitate in albo relicta.

Quin etiam, si post subscriptionem factam in albo voluissent Partes Petrum decipere, non oportuisset superimponere, vel alterare characterem, cum de facili valuissent cum omni commoditate mensurare album, & deinceps illud replere cum verbis ad unguem sufficientibus, nam qui fallum committit, scit illud bene velare: ut ait *Hodier. ad Surd. dec. 231. sub nu. 23. §. Et quavis, vers. nam qui vult aliquid falsum, Ciardin. contr. 9. nu. 20. Episc. Rocca seled. disp. 46. nu. 26. & 27.*

Dicebatur ulterius, quod debitum, pro ejus extinctione Petrus mandatum suscipiendi totidem pecunias ad Cambium subscripserat, apparebat simulatum, & à filiofamilias contractum pro quantitate Mercium inverisimili, itaut redoleret speciem, ut aiunt, *di Stocchi*: Sed pariter hujusmodi objectum reddebatur irrelevant, exclusa etenim præfata subscriptione in albo, & data realitate mandati ad Cambium contrahendum, insubsistentia, simulatio, & suspicio respectu debiti non erat apta nocere Tertio contrahenti, qui solum habere censebatur respectum ad ipsum mandatum, & Mandantem, non curando qua de causa eadem mandatum fuisset extortum, cum de hoc non debeat Creditor esse sollicitus, ex late traditis per Scribentes in *l. doli in fin. C. de nov. ibiq;* signanter *Bar. n. 8. Surd. dec. 156. n. 4. & per tot. ubi multipliciter exemplificat, Grat. disc. 95. 2. n. 3. Rot. cor. Gregor. decl. 51. num. 9. ibique Adde. littera. l. & coram Cavaler. dec. 482. n. 3. & decis. 200. num. 6. par. 12. & faciunt tradita supra disc. 30. num. 5. & seqq.*

Denique objiciebatur, quod Apocæs, seu mandatum à Petro subscriptum, laborat defectu Archiviationis vigore

gore particularis Constitutionis, seu Bannimentorum requiritur, quodque idcirco eadem Apoca non metebatur executionem ad tradita per Rot. coram Bich. dec. 638. num. 1. Sed facilis erat replicatio; Tum quia eadem Bannimenta non comprehendere Apocas confectas in Vibe, dixit ead. Rot. dec. 256. n. 14. par. 14. Tum etiam, quia antequam ulla facta fuisset oppositio similis defectus, deventum extiterat ad confectionem, & creationem Cambii, ut in simili advertunt relati per Concio. alleg. 55. n. 50. vers. Tertio quia, Vrceol. in append. ad consult. 1. vers. item fallit. in fin. Rot. coram Dumozett. Jun. dec. 654. num. 4.

FLORENTINA RELEGATIONIS
PRO SIMEONE DE BIONDIS,
CVM DEPUTATIS MONASTERII DIVI
PETRI COLLEN.
RESPONSVM PRO VERITATE.

ARGVMENTVM.

Judicium redditionis rationis an sit Civile, vel Criminale, & quando Administrator ante dis- punctas rationes possit carcerari, vel condem- nari. Falsitas partitarum, vel librorum quando dica- tur adesse, vel possit emendari re integra; Et quando Administrator possit detineri in Carce- ribus, donec dederit cautionem de iudicatum solvendo in Judicio redditionis rationis.

SVMMARIVM.

- 1 Falsi series.
- 2 Poena inflictu contra vertentem in usus proprios pecunias administratas non intrat, nisi prius calculata fuerint rationes administrationis.
- 3 Confessio certi debiti facta ab Administratore habet imbitam qualitatem, dummodo factis computis tanti debitor appareat.
- 4 Administrationes si non sint adhuc reddita, possunt impune errores emendari.
Amplia, etiamsi per Pragmaticas imponatur poena contra apponentes in libris partitas non veras, ibid.
- 5 Falsitas, & frans etiam in Causa Fisci non stat in animo, & consilio, sed in exitu.
- 6 Scriptura falsa utens debet perseverare usque ad hoc, ut puniri possit.
- 7 Poena contra bis petentes debitum non intrat, nisi sequatur effectus exactionis.
- 8 Administrator si se offerat paratum inire computa, insurgit bona fides exclusiva delicti, & n. 16.
- 9 Administrationis velamen tollit actionem furti.
Amplia, quod si per actionem Civilem ex contractu descendente consulum est Partis, non intrat Criminalis, ibidem.
- 10 Contra Administratorem an, & quando liceat actione furti procedere.
Distingue, ut ibid. & num. 14.
- 11 Furtum sine contrectatione non committitur, vel quando res propria contrectatur.
- 12 Administrator retinens pecunias administratas, vel illas vertens in suos usus an, & quando puniri non possit, & num. 13.
- 15 Administrator si fideliter descripserit pecunias exactas, non dicitur habuisse animum fraudandi.
Secus autem, si pecuniam occultavit, & non descripsit in libris, num. 17 & 18.
- 19 Poena non datur sine dolo, ex quo resultat delictum.
- 20 A Dolo excusat qualibet causa licet injusta.
- 21 Administrator retinens pecunias administratas ex

- præensione Salarii nullam poenam incurrit.*
Amplia, etiamsi præensio Salarii detegeretur insubstans, num. 22.
Idemque est in retentione facta per Administratorem causa asscurandi proprium creditum, num. 23.
Administrator præsumitur sibi satisfecisse de propria Mercede, ibidem.
- 24 Administrator describens in libris, pecuniam exactam Domino restituisse, vel alteri de ejus ordine numerasse, si non probet, an puniatur.
  - 25 Administrator falsificans librum proprium non punitur.
  - 26 Falsitas commissa in libro, vel scriptura privata, veluti non apta alteri nocere, non est punibilis, & n. 27.
  - 28 Facta multa sunt inhonesta, sed non tamen punibilia.
  - 29 Contra Administratorem an possit procedi executivè, si ejus libri laborent aliquo defectu.
  - 30 Hæres dolose scribens Inventarium non potest puniri criminaliter.
  - 31 Falsitas commissa per Administratorem si non no- quit, nec nocere potuit Domino, an possit puniri, vel desuper formari inquisitio.
  - 32 Falsitas crediti cessi non dicitur adesse, si tale creditum fuerit ab Judice canonizatum.
  - 33 Res judicata facit de albo nigrum, & habetur pro ipsa veritate.
  - 34 Mercatores de stylo scribunt pecunias pro solutis, quando in animo se soluturos gerunt.
  - 35 Administrator an possit inquiri de falso, si scriptura fuerit scripta de manu juvenis, vel Adjuoris.
  - 36 Administratores carcerari an, & quando possint detineri in Carcerib. donec dederint cautionem solvendi iudicatum in Judicio redditionis rationis, & n. 37.
Cabal. ref. crim. cal. 146. explicatur, ibid. & n. 40. & 42.
  - 38 Administrator ab initio ex causa reddendarum rationum carcerari non potest.
  - 39 Carcerari qui non potuit, an possit arrestari, & n. 43.
  - 41 Fidejussor præstita in sequelam Carcerationis nulla, vel injusta, non tenet.
  - 44 Carceratio nulla, vel injusta obligat Carcerantem ad damna, & interesse.
Et quid in hoc proposito prælicetur Florentia, & alibi, ib.
  - 45 Carceratus an & quando admittatur ad juratoriam cautionem, & num. 46.
  - 47 Carceratio diutina in Delict. levib. habetur loco poene.
Amplia, quando concurrat gravis ætas in præenso In- quisitio, ibidem.

DISCURSUS XXXVI.

Postquam Simeon de Biondis munus Ratiocinatoris, aliaque servitia, de quibus infra, per spatium 30. circiter Annorum impenderat erga Monasterium Divi Petri Civitatis Collen. coactus fuit hujusmodi servitium dimittere, & successivè per me- tum Carcerationis eidem inflictum decem & ultra Mensibus sub Ecclesiastico Asylo latitare, do nec ab- scisso tandem vinculo timoris, & ut facilius sive A- ctor, sive Reus denegatam sibi Computorum solidationem obtineret, evasit à loco immuni; sed illicdè Carceribus maucipatus quærelam subjicit Criminalem, tuncque reportata relaxatione sub assueta cau- tione de se representando, pauld post iterum ad Car- ceres traductus sententiam passus est Criminalem, sub qua tum ex eo, quod, in tempo della sua ammini- strazione si sia appropriato la somma di scudi 1189. salvo &c. de i denari di detto Monastero, e Monache, tum etiam ex eo, quod, per compensare il detto suo debito faceffe apparire à i libri del Monastero, e da lui scritturato falsamente, una cessione, che dette

Monache ricevevano scudi 550. per un credito liquido, è dall' Inquisito preteso contro li Orlandini, quando le dette Monache di tal cessione non sapevano cosa alcuna, e che non havevano prestato il consenso, prodiit adversus eundem Simeonem in ætate jam 78. ann. constitutum, & per spatium quindecim Mensium dura Carceris detentione compressum condemnationem in se i Mesi di Confino à Pisa, e suo Capitanato, & à restituire alle dd. Monache ogni somma di Denaro spettante à detta amministrazione, e convertito in proprio uso secondo la liquidazione da farsi.

Quamobrem cum in hoc statu, in sensu illius Veritatis, quæ Mihi videretur, duplex expeteretur Consilium, primò scilicet Juri consona, vel potius injustitiæ labe afficeretur præmissa sententia; Et secundò, quatenus affirmativè, utrum ipse Simeon veniret libere relaxandus, sive potius obstringi polleret ad præstandam fidejussionem de solvendo judicatum, seu omne id, de quo in Judicio redditionis rationis debitor apparuisset.

Assumendo primam inspectionem dicebam, quod libenter perlegissem motiva ejusdem resolutionis, sive sententiæ, quemadmodum de stylo illius Almæ Rotæ in Civilibus Causis præfinitum est, & passim, ac laudabiliter practicari, notavimus in Disc. præcedenti; quoniam simpliciter perpendendo verba ejusdem sententiæ nullatenus captivari poterat intellectus in illius obsequium, cum enim eadem sententia in secunda parte præsupponeret, quod non adhuc foret ad legitimam solidationem, & liquidationem deventum inter Partes, nesciebam, quomodo civiliter, nedum criminaliter Simeon condemnari poterit.

Iraque (prosequer) etiam quando cætera, ut inferius, fundamenta deessent, ac ex opposito adessent particulares Pragmaticæ, Banna, vel leges, sicuti vigent Romæ, Mediolani, & alibi quoad Administratores (rerum tamen dumtaxat Cameralium) per quæ convertentibus pecunias in proprios usus insliguntur pænæ pecuniariæ, vel aliæ extraordinariæ; nullibi tamen practicum fuit, quod antequam Administrator extiterit constitutus in mora reddendarum rationum, seu effectivè fuerint disuncta computa dati, & accepti, ad aliquam, ut præmissi, condemnationem Civilem processum fuerit, cum ex notissimo Text. in l. cum Servus. ff. de condit. & demonstr. non possit in similibus negociis aliquis constitui debitor, nisi factis calculis, & reddita ratione, ut prætermissis generalibus ad effectum, ne Judicium Criminale valeat intentari contra aliquem etiam publicum Administratorem sub prætextu, quod ille retinuerit, & in proprios usus converterit pecunias administratas, non obstante peculiari Pragmatica hujusmodi retentionem, seu conversionem prohibente sub certa pænâ, firmavit Mandell. Alb. consil. 451. per tot. & signanter ex num. 8. cum plur. seqq. & rursus consil. 452. pauiter per tot. & præcipuè ex num. 1. cum seqq. Vermigliol. consil. 399. num. 14. & generaliter idem Vermigliol. consil. 152. num. 11. ad eò ut licet Simeon ante ipsam Carcerationem confessus extitisset se debitorem certæ, & determinatæ quantitatis, (quod nec per umbram in præsentis facto concurrat) adhuc respectu cujuslibet Administratoris hujusmodi confessio idonea non est ad ullam Civilem etiam mandati executivi relaxationem, cum habeat non solum intrinsecam relationem ad libros, sed quoque imbibitam qualitatem, ut prius debeant nihilominus dispungi rationes, ut egregie tradit Salgad. in Labyr. Credit. parte 3. cap. 7. ex num. 22. cum seqq. & signanter num.

31. cum cæteris supra in Disc. 31. num. 8.

Idemque est, dato per meram hypothesein, quod objecta falsitas pauiter memorata confessionis subsisteret, quoniam, firmo remanente principio, de quo ex verbis sententiæ, ut supra, quod inita non fuerit redditiõ rationis, ac solidatio, nec mandacium, nec dolosa particularum sive inscriptio, sive omisio in aliquo relevat, nisi postquam particula (ut dicunt Regnicolæ) fuerint attingetæ, nam necessaria ad effectum pænæ omninò est perseverantia usque ad Computorum solidationem, foret enim quippe sive pendente rationum discussione, locus est penitentiæ, ac impune valent errores colligi, & emendari, ut in specie tradit Afflict. in Co. ff. Regni incip. Offici. les nu. 1. & cum Greg. Lopez, & Gabr. Excob. de ratio. cap. 42. nu. 18. Gar. av. de. is. Nam. d. cap. 27. per tot. & post eos optimè Ardin. De Luca loquens in terminis rigidæ Constitutionis 40. Pauli 1. citiæ editæ adversus Camerales Administratores sub m. de regul. iur. 119. nu. 17. dicit. 120. nu. 2. & 3. Siquidem etiam in Causa lilei, & Camera citæ fraudem, & falsitatem non inspicit animus, vel consilium, sed dumtaxat exitus, ut per Tron. express. in l. non intelligitur, §. quando. m. c. 1. 2. 3. Jur. Fisc. profequitur Mand. Alb. d. consil. 452. nu. 48. Vermigl. d. consil. 399. sub n. 14. vers. præferunt, & concordat Hond. consil. 109. ex n. 68. cum seqq. lib. 1. ubi in fortioribus, quod utens falsâ scriptura perseverare debeat usque ad sententiam, idem Vermigl. consil. 466. nu. 11. pulchre Card. De Luca d. disc. 119. de Regal. nu. 22. ubi etiam, quod ad eò dolus consistit in perseverantia, ut licet impositæ noscantur pænæ pro debito his petito, at tamen ad illarum incursum sola indebita petitio absque effectu exactionis non sufficit, ex Rovit. super Pragm. 7. de fals. num. 4. Farinac. in fragm. parte 1. lit. C. nu. 732. Caball. resol. Crimin. cas. 169. nu. 3. Imò ex simplici oblatione facta per Simeonem de incun-

do computa insurgit bona fides cujuslibet Criminalitatis exclusivæ, ut in puncto Hond. d. consil. 109. nu. 33. & superaddito Paris. Vermigl. d. consil. 466. num. 26. & prius ad rem consil. 284. n. 6.

Atque hæc pro injustitia ex verbis ejusdem sententiæ elicitæ exuberant; Sed nihilominus ulterius progrediendo, ex aliis fundamentis, pro meo judicio, clarissimis cessabat quælibet actio Criminalis: retinendo etenim terminos primæ partis præfate sententiæ, & prætermissa quoque ex abundantanti generali illa propositione, quod quando consultum est Parti per actionem Civilem ex contractu descendente, nulla locum sibi vindicat inculpatio Criminalis, ideoque velamen ipsum administrationis tamquam habentis originem à contractu temperat actionem furci, juxta gloss. in Lires Tutores, verb. conrectare, ff. de admin. Tutor. cum concord. latè in his terminis per Vermigliol. consil. 174. ex num. 1. cum 3. seqq. & consil. 264. n. 5. & consil. 284. n. 1. & 2. & consil. 4. n. 2. & seqq. Farin. consil. 160. numer. 2. & apud eum geminali Consilentes ex nu. 7. cum seqq. & ex nu. 17. cum seqq. quem cum aliis sequitur in eisdem terminis Nozuer. alleg. 1. 54. & 55. Berari. in specul. iur. c. 23. n. 147.

Idq; ex ea nimium viva ratione, quod licet etiam contra Administratorem prohibentium nõ sit furti nomine procedere, ad Text. in l. actio. §. quod si furandi, ff. de Tucl. & rat. distr. lib. & in l. falsus. §. 1. ff. de furt. At tamen, quidquid sit, ubi tractaretur de aliquo falso Procuratore, seu Administratore, aliòve recipiente in sacculo pecuniam ad effectum illam deferendi alicui Tertio; certum procul dubio est, quod cum solventes ex voluntate Creditoris donantur pecuniæ

cuniam transferre dicantur in ipsum Exactorem, & Administratorem, ex quo facta tantummodo reputatur solutio, & respectivè exactio, non ut ipsamet pecunia identicè Domino reddatur, sed tantumdem, ut ex celebri Doctrina *Fulgos. in l. si ego nu. 1. ff. de negot. gest. & in l. si Procuratori nu. 6. ad fin. & nu. 7. & 11. ff. de condict. ob caus. solidè comprobat Vermigliol. d. conf. 466. sub nu. 8. & prius conf. 282. numer. 7.* Hinc proinde impossibile est, quod Administrator, retinendo pecuniam exactam, furtum committat, cum illud sine cōtrectatione, & minùs rei propriæ non fiat, ad *Text. in l. prima ff. de furt. & in d. l. si Procuratori, ff. de condict. ob caus. Vermigliol. in locis proxime laudatis, & meliùs in prædicto conf. 466. nu. 8. & 9.* ubi conclamat, quod aliàs de omnibus res alienas administrantibus facilè repleri possent Carceres, cum vix sit aliquis, qui exactas pecunias cum suis non commisceat, eisque in usum proprios non utatur, & sub *nu. seqq. omnes Auctoritates, & possibilia ratiocinia mirabiliter prosternt; Nam, ut bene subdit Mandell. Alb. d. conf. 451. nu. 10. 11.* donec Administrator interpelletur ad reddendam rationem, in nullam incidit pœnam, & si ex ea remanet debitor alicujus quantitatis, nulla lex vetat, quod eam interim licitè retinere potuerit, idemque repetit *sub nu. 26. & in d. conf. 452. sub nu. 5. & nu. 9.*

Nihilominùs versamur extra hæsitationem, primò quia cum solùm Administrator pecuniam de tempore administrationis intercipiens actione furti, & non illa distrahendarum rationum conveniri possit, quando constat, illas in usum proprium convertisse animo non restituendi, ut limitando, seu declarando Doctrinam *Bart. in l. posthumo, §. continua nu. 3. ff. de Tut. & rat. distrah. subtenere conatur Farin. conf. 96. nu. 20.* quemvè tantummodo adveni Judicium Criminale ad Clientis opportunitatem approbasse, in circumstantiis tamen illius particularis casus, in quo nec etiam fuit Administrator pœna corporis afflictiva, sed simpliciter pecuniaria multatus, ut *in fin. videre est, & prænotavit Vermigl. d. conf. 466. ex nu. 12. cum seqq. & magis præcisè sub n. 57. vers. & hinc est, & cum eadem distinctione observat etiam Berart. in Specul. Visit. d. cap. 13. n. 148. & seqq.*

Talis procul dubio animus non restituendi manifestissimè exploditur ex eademmet oculari revolutione librorum, à quibus probationem debiti, seu conversionem pecuniæ in usum proprium desumpsit contraria sententiâ; tantum quippè abest, quod furtum committere, seu pecunias non restituere per umbram somniaverit Simeon, ut potiùs palam, & sincere ad ejus debitum pecunias exactas in libris ejusdem Monasterii Creditoris describeret, ideoque ex hac fidei introituum, ac pecuniarum exactarum descriptione cessare omnem suspicionem fraudis, optimè, & in individuo per *Text. in l. peculatus nequaquam, ff. ad l. Jul. Pecul. perpendit Mand. Alb. d. conf. 451. n. 15. & 16. & d. conf. 452. n. 6. & 7.* ubi in idem recenset regulam alterius *Text. in l. non intelligitur, §. qui palam, ff. de fur. Eise. Vermigl. d. conf. 466. sub nu. 19. vers. dum etiam, & in durioribus d. conf. 401. sub n. 3. vers. Tertio quia: Juncto præsertim, quod Simeon promptam semper, ut supra, exhibuit voluntatem calculandi rationes, sicque imperceptibile est, quod animum surripiendi, seu intercipiendi, ac denique non restituendi umquam habuerit, dum ad expetitam ab ipso redditionem rationis deveniendo ulro patefaciebat exactum, veluti descriptum, & prænotatum in libris, super quibus incunda erat rationum disjunctio, quin*

etiam ad ipsius exacti, & jam descripti successivè restitutionem, rejectis forsùm ejus prætensionibus, poterat judicialiter compelli, ut nimis naturaliter, & de plano patet ad sensum, & in proposito cum *Honded. d. conf. 109. sub numer. 32. vers. Tertio, & nu. 33. cum seqq. observat Vermigliol. d. conf. 284. numer. 6. & meliùs d. conf. 466. nu. 25.* Ac de facto *Farin. d. conf. 96.* (quod unice potest, ut diximus, in oppositum adduci) totus fundatur in eo, quod Administrator pecuniarum quantitatem ab eo receptam minimè descripsit. quodque magis est, semper illam occultavit, & post redditas quoque rationes penes se retinuit, & in usum proprium convertit, uti videre est *sub nu. 5. & 6. & nu. 1. 35. 36. & seqq. & per tot. & adhuc, ut cum Vermigliol. observavimus, pœna tantummodo pecuniaria condemnatus remansit, quodque propterea defectus Computorum etiam nequoad ipsam pœnam pecuniariam semper, ac de necessitate reducatur ad omissionem descriptionis introitus in libris gestæ administrationis, pulchre cum *Assis. Reverer. Lavr. Ganaver. aliisque ponderavit Card. De Luca de Regal. dict. discept. 119. numero decimo quarto, & sequentibus.**

Secundò tandem certius, quia cum ad quemcumque effectum quomodolibet pœnalem requiratur dolus, ex quo resulter delictum positivum, sine quo non datur pœna, ad *Text. in l. sanctimus, C. de pœn. Conciol. resol. Crimin. verb. falsum rescl. 2. nu. 2. & seqq. & cum Vermigl. in plurib. conf. Reverer. aliisque idem Card. De Luca d. discept. 119. n. 16. & discept. 120. n. 4.* itaut qualibet causa, licet injusta, sed probabiliter opinata, excuset à dolo, & pœna ut generaliter ex *Caval. & Rota par. 6.* & in his specialibus terminis ex *Sousis dec. Lusit. prosequitur in d. discurs. 120. n. 4.* cum reliquis mox recensendis; Parùm profectò venit pro exclusione doli arguenda, inducendaque justa credulitate in si eone intudandum, quia præscindendo à non improbabili prorsùs suppositione, quod Monasterium non foret improbaturum cessionem crediti, de qua inferius: At tamen cum prætenderet ipse augmentum Salarii ob labores jugiter impensos in assistentia tot litium, quas per plura Tribunalia diù subjiit Monast. ac proculdubio tam ex attestazione data, quam etià de Jure, ista prætentio dici nequeat omnino temeraria, sed vel justissima, aut saltè multum probabilis, & disputabilis; In claram venit consequentiâ; quod ex hac prætensione (juxta ejus intentum absorbente quantitatem pecuniarum ab eo retentam) potuerit pecunias, de quibus inquiritur, retinere sibi que applicare, sive in proprios usus convertere, quemadmodum in terminis, ut dici solet, terminantibus Administratoris Salarium prætendentis, & ob id pecuniam exactam propria auctoritate retinentis, seu convertentis in proprios usus, firmat *Mand. Alb. d. conf. 451. ex nu. 24.* ubi ad amissim de prætensione Salarii nondum determinati, aut conventi, & *sub nu. 28. & 22. seqq.* ubi ampliat, quod etiam si hujusmodi Salarii prætentio foret insubstans, excusaret tamen à pœna propter justam causam ita credendi, & *sub n. 30. cum seqq.* laudat in specie consimilis exculationis pro Salario *Barthol. Veron. sen. Cepoll. & Alex. idemque iterum repetit, & robustè firmat in d. conf. 452. ex nu. 11. cum seqq. & nu. 19. cum seqq.* ubi pariter præcisè, ut in casu nostro constabat de competentia Salarii in genere per simplex Judicium nonnullorum Tertium, absque eo, quod de ulla conventionem ejusdem Salarii apparet; & consonat in puncto consimilis retentionis ad effectum allcurandi proprium creditum Administratoris

stratoris *Vermigliol. dist. conf. 466. sub num. 22. vers. dicere ergo cum plur. segg.* alias namque non verificaretur unquam illa propositio, quod Administrator censeatur sibi satisfecisse de Mercede sibi debita, ut per *Zacch. de Salar. qu. 51. num. 78.*

Quo verò ad alterum sententiæ caput, supponamus quæso, quod creditum in libris Monasterii habitum ex parte Simeonis pro cesso Monialibus foret undique fictum. cōmentitium, & falsum, quodq; etiam falsò Simeon supposuerit, & inscripserit, Moniales consensum huic cessioni præstitisse; Adhuc non video, in quonam fundari possit actio Criminalis, nedum condemnatio sub pœna Corporis afflictiva: Et ob id iterum exoptassem, quod, ut *suprà*, videri, & trutinari possent Motiva, quibus innixa fuerit memorata sententia nam posthabita etiam generali propositione ab initio insinuata, quod donec, & quousque non fuerint solidata Computa, quælibet falsa suppositio, & inscriptio partitarum ob possibilem emendationem, & correctionem nullo modo valet præventivè de Criminalitate inculari: Nihilominus non credo, quod in aliquo differat, Administratorem ad sui exonerationem celsisse creditum falsum, & insubstans, & respectivè in libris asseruisse, quod eadem cessio fuerit per Dominum acceptata, vel quod
24 in libris falsò supposuerit, pecuniam exactam solvisse ipsimet Domino, vel Tertio de ejusdem Domini mandato, & tamen in his postremis terminis, quod nulla intret Criminalitas, egregie, & individua-liter tradit *Hond. d. conf. 109. sub n. 45. ex vers. confidero cum segg. lib. 1. ubi in fin.* refert in eo casu obtinuisse, *Vermigliol. d. conf. 466. ex n. 16. vers. Adhuc advertendum cum segg. & sub n. 25. vers. & idè, & sub nu. 49. vers. quamobrem, Farinac. d. conf. 160. n. 5 & 6.* & melius ibidem Scribentes *nu. 10. & segg.* & videtur esse *Textus* literalis in *l. quid sit falsum* in ultimis verbis *ff. ad l. Cornel. de fals. cum concord. per Farinac. de falsif. & simul. q. 150. nu. 323. & 325.* & generaliter in
25 eisdem terminis, quod falsificans librum rationum suarum non puniatur de falso, consuluit *Alex. conf. 145. ex nu. 2. & per tot. lib. 6. Nat. conf. 588. ex n. 4. usque ad 8. & post Jaf. Paul. de Castr. & Socc. dixit Ro-ta dec. 146. nu. 7. & 8. par. 4. tom. 2. rec.*

Et ratio, quando deficerent *Doctrina*, evidens est, & naturalis nam tunc tantummodò falsitas, præsertim criminaliter, est punibilis, quando saltem habitus, & potentia apta est lædere Tertium: Sed cum in præ-senti nullam profectò haberet possibilitatem nocendi hujusmodi falsa inscriptio, & suppositio, ex quo, quando ad oblata, & expetitam redditionem rationis deveniebat, facile erat Monasterio, ejusq; Deputatis respondere, tale creditum, quod cessisti, non est bonum, aut verum, & quando foret optimum & verissimum, illud nolumus, sed hic, & nunc pecuniam in contanti, frustra que asseruisti, quod Monasterium illud acceptaverit, proba enim hoc, nam liber tuus favore Scribentis non probat. Et quis non
27 videt, quod cessat in semine, & in potentia activitas nocendi, & consequenter falsitas, quæ sine ea nullo modo punibilis est, ex bene ponderatis per *Paris. conf. 169. n. 61. lib. 4. Veg. conf. 45. n. 5. & conf. 46. per tot. Hond. d. conf. 109. n. 46. lib. 1. Gabr. conf. 169. n. 21. lib. 1. Gabr. conf. 169. n. 21. lib. 1. Farin. conf. 7. sub n. 10. vers. qui licet, & d. conf. 160. n. 10. Giovagn. conf. 44. n. 15. & 17. lib. 1. Godofred. de Rea. ib. qu. 18. nu. 62. Borell. 10. f. 66. nu. 12. & 13. Cyriac. contr. 637. num. 82. Pegaf. resol. for. cap. 19. num. 142. & 144. Gen. de script. privil. lib. 1. qu. 4. ex num. 1. usque ad 28. fol. 31. & 32. Cost. in tra.*

aut sciebat, & c. cent. 2. dist. 83. m. 9. *Conciol. resol. Crimi-ni. verb. falsum resol. 4. per tot. latè Vermigliol. conf. 197. num. 10. & segg. & d. conf. 466. num. 18. & sub nu. 49. vers. quomobrem, & num. 59.* ubi regulam genera-lem constituit, quod licet quædam inhonestè fiant, tamen ultionem non habent, neque omne illicitum
29 punitur; sed id dumtaxat, quod lex statuit esse delictum; Imò quod si partitæ non sunt integre, vel justificatæ, aut alio quolibet defectu laborent, quod in Civilibus etiam procedi nequeat executivè, sed Ju-dicio ordinario agendum sit, *Card. De Luca de Tu-tor. disc. 6. nu. 19.* Unde & hæres non describens fide-liter, & verè bona hæreditaria in Inventario, quam-vis censeri valeat dolosus, non per hoc potest crimi-naliter puniri, *Card. D. Luca de juris. disc. 79. nu. 7. Rot. dec. 108. n. 6. post Merlin. de pignor.*

Diximus, quod ista species falsitatis nullo modo punibilis est, & hoc in nostris terminis concludunt *Authentates* mox relatæ; Quamvis enim *Farinac. de falsif. d. qu. 150. f. b. num. 362* quan plures adducat exi-
31 stimantes, extraordinariam pœnam intrate: Attamen, ultra quod eadem *Doctrina* restringuntur ad pecunia-riam, exclusivè ad illam relegationis, & *sub n. 364.* refert in oppositum non solum majoris forte pon-deris *Authentes*, sed etiam res judicatas, & hanc sen-tentiam veluti posteriori loco recensitam, ex vulgari-s Junibus, tenere videtur; quod procul dubio hæc posterior sententia invaluerit, sentiunt *Surd. Rec. Fa-lu. Verm. i. l.* aliique de more congesti per *Conciol. alleg. Civil. 89. nu. 35. & resol. Crimi. verb. falsum. d. resol. 4. num. 4. & prius resol. 3. num. 5. ubi in adan.* ad-jungit *Cyriac. d. contr. 637. nu. 67. & 68.* qui alios cum-ulat, & cum *Finin. alijque* concludit, quod super tali falsitate nec etiam potest formari inquisitio, & collaudando *Hon. ad. ubi supra* assert etiam *Jos. Ludov. dec. Lu. c.* dicentem, hodiè non servari opinio-nem tenentium, saltem extraordinariam pœnam im-poni posse: quibus addi possunt *Veg. dist. conf. 46. per tot. Si acc. de Judic. lib. 2. cap. 8. ex num. 524. cum plur. segg.* ubi multipliciter exemplificat, *Ciaz. ad defens. Reor. disc. 27. ex nu. 29. usque ad fin. tom. 1.*

Verùm sumus quoque extra terminos hujus quæ-stionis, quia nulla in rei veritate falsitas intercedit, quæ punibilem ullo modo efficere potuerit Simeonem: Quoniam si falsitas consideratur respectu reali-tatis crediti cessi, cumque illud extiterit canonizatum
32 per sententias in judicatum transactas, nescitur, unde eliciatur ulla falsitas, dum etiam si in radice nulla contra Equitem de Hieronymis debitorem cessum actio, si-ve creditum competiisset, ipsa tamen res judicata
33 constituisset Simeonem verum, & legitimum Credito-rem, cum faciat de albo nigrum, & pro incontro-vertibili veritate habeatur, ad *Text. in leg. res judica-ta 208. ff. de regul. Jur. cum cæteris per Rot. coram Priol. decisio. 414. numero sexto & septimo, & decisio. 694. numero quarto, coram Cardin. Cerr. & alibi mil-lies.*

Quoties verò falsitas depromatur, ex quo Simeon præsupposuit, cessionem hanc extitisse acceptatam ex parte Monasterii ob illa verba partitæ, *alli credi, e-beni del Senator Cavalieri per la cessione fattuci da detto Biondi,* & tunc pari facilitate profligatur obje-ctum: tū quia non credo, quod etiã Simeon propria manu exarasset hanc partitã, potuisset diversimode illã inscribere, nam cum ipse prius bonificasset hæreditibus memorati Senatoris hujusmodi debitum tanquam cessum, profectò si ad sui cedentis commodum successivè debebat hanc registrare partitam, debebat quoque sub

sub Computo, [in quo semper de necessitate scripturæ faciebat alloqui Moniales, & Monasterium] ex-
 34 primere illa verba, *per la cessione fattaci*, absque eo, quod illa vere, & effectivè importent ullam assertio-
 nem, quod Moniales istam cessionem acceptassent, ut in durioribus circa consimilem stylum observat
Vermigliol d. conf. 466. sub num. 50. vers. & eo minus: Tum etiam, quia præmissa verba non inscripsit Si-
 15 meon, sed unus ex ejus Juvenibus, seu Adjutoribus, ac Scribis; Unde de eorum facto nequit tamquam
 falsarius censeri, ut in individuo bene comprobatur
Honedd. d. conf. 107. num. 25, 26. & 27. & numer. 31. & 32. juncto num. 22. ubi etiam adducit, quod cum par-
 tita fuerit per Scribam à libris extracta, quidquid præter, vel ultra contenta in eisdem libri adjectum
 fuit, errori ejusdem Juvenis, seu Scribæ tribuendum est; Quod optimè casui nostro adaptatur, dum ori-
 ginalis partita manens in Giornali præfert tantum-
 modò, quod creditum fuerit cessum, sed nec per som-
 nium quod fuerit acceptatum.

Et ex his, agnita nullitate Capturæ, superfluum
 36 est descendere ad alteram inspectionem, utrum possit
 Simeon in Carceribus arrestari, donec cautionem
 præstiterit de solvendo judicatum in Judicio reddi-
 tionis rationis, juxta tradita per *Caball. resolut. Crimi-
 num. cas. 146.* Quoniam hujusmodi praxis nihil com-
 mune habet cum nostra hypothese; nam, quidquid
 sit in terminis furti, ac consimilium delictorum, in
 quibus, [ut apud eundem *Cab. ll. apparet*] secuta
 legitima condemnatione certum est in genere, vel in
 specie creditum, & interesse Paris: id utriusque non
 37 procedit in terminis Administratoris, quia donec se-
 cuta fuerit liquidatio, (quæ adhuc secuta non est,
secundo la liquidazione da farsi) non potest ad hanc cautionem urgeri,
 secum punctualissimè animadversa per *Munoz. de
 ratioc. c. 4. n. 19.* & per consequens nec etiam sub hoc
 prætextu arrestari, ut prosequuntur *Boss. & Farinac.*
 apud *Scannarol. de Visu. Carcer. lib. 3. c. 9. n. 9. fol. 374.*

Et quidem cum ex causa reddendarum rationum
 38 non potuisset ab initio Simeon carcerari, ex *Rosa
 d. decis. 146. part. 4. tom. 2. recent. & decis. 205. coram
 39 Card. Oubobon.* Ita nec potest hodie arrestari, ad no-
 tissimam regulam in *leg. si Reus, ff. de Procur. Boss. in
 pract. crimin. tit. de captur. num. 9. & 92. Farinac. qu.
 27. num. 152. Scannarol. ubi supra num. 2. Castald. con-
 sult. 83. num. 10. ibique Rota numer. 23. Altinar. de
 nulli. rubr. 12. quest. 10. num. 84. Peguer. decis. 133. per
 tot. Rot. decis. 151. num. 3. parte 2. divers. & decis. 396.
 40 num. 15. & 16. parte 13 recent.* quidquid, ut præmissi-
 mus, foret in casu furti, de quo *Caball. loco cit.* cum
 tunc de facultate, potestate, seu justitia Carcerationis
 quæstio non esset.

Addito, quod etiam quælibet fidejussio, quæ
 præstari contingeret, foret frustratoria, data etenim
 ex hucusque præmissis injustitia non solum senten-
 41 tiæ, sed ipsius Carcerationis, quælibet fidejussio in se-
 quelam ejusdem Carcerationis interposita proculdu-
 bio corrueret, teste in puncto *Farinac. in prax. quest.
 30. ex num. 61. usque ad 69. & quest. 35. num. 2. & 27.
 Mart. vot. Pisan. 120. per tot. Rot. coram Duran. decis.
 373. num. 7. & coram Cels. decis. 361. num. 14. & decis.
 354. num. 10. parte 14. & de is. 81. num. 1. part. 15. recent.*
 42 Quod idè secus est in casu, & praxi, de qua penes
Cab. ll. voi supra, quia *Autmor iste* loquitur in specie
 justæ Carcerationis, & condemnationis; Et est re-
 gularè, quod antequàm quidquam prætentus Cre-
 ditore innovare possit erga debitorem nulliter, & in-

43 justè carceratum, requiritur, quod post Crimina-
 lem exarcerationem idem debitor existit plenariè
 positus in sua libertate, quemadmodum potest alios
 comprobatur *Scannarol. de Visu. Carcer. d. lib. 3. cap. 1. c.
 10. ex num. 21. fol. 478. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4.
 gl. 18. par. 4. nu. 33. Conciol. resolut. Crimin. verb. Captu-
 ra resolut. 8 nu. 1.*

Ac denique pro coronide juvat reflectere, quod
 non solum ob nullitatem, & injustitiam Carceratio-
 44 nis potius videretur Monasterium condemnandum
 ad damnorum omnium, & expensarum refectionem,
 quàm quod expetere valeat aliam fidejussionem, ex
*Farinac. in prax. d. quest. 27. num. 146. & yriac. contr.
 464. num. 23. Peguf. resolut. for. cap. 10. numer. 87. cum
 duobus seqq. Borgognin. decis. 1. num. 37. parte 1. ubi tes-
 tatur ita judicatum Fivizani, & postea Florentiæ in
 gradu appellationis, Scannarol. d. lib. 3. § 10. cap. 2.
 fol. 532. per tot. & præcipuè ex num. 1. usque ad 4. ubi
 meminit de Statuto hujus Civitatis Florentinæ nun-
 cupat. *il. Commune* disponente sub rubr. *de præcept.
 guarantig.* quod nulliter captus consequi valeat ab
 illo, qui eum capere fecit, solidos 20 pro quolibet
 die, quo duravit Carceratio, quodque pro hujus-
 modi summa possit è converso ipsemet Creditor,
 seu carcerari faciens Carceribus mancipari, prout
 de simili Statuto Saxoniz videtur est apud *Coler. de
 process. except. par. 2. cap. 3. num. 156. & decis. German.
 164. per tot. Carpzov. resolut. 95. ex num. 12. usque ad
 fin. lib. 6.**

Sed etiam ad omne peius subintrat dilemma,
 quod aut Simeon censetur idoneus ad solvendum
 judicatum, prout dicendum venit, inspecto credito,
 quod habet adversus præfatam hereditatem Sena-
 tois de Hieronymis, & verisimilitudine justitiæ re-
 conventionis circa alaria, una cum possessione cu-
 jusdam Stabili; eoque casu incongruum est oblo-
 qui de ulla Carceratione: Aut verò destitutus est
 idoneis facultatibus; & agnita impotentia restituen-
 45 dus est libertati, nam cum Carcer gravior pœna sit,
 quàm exilium, impium foret majori pœna punire
 Carceratum pro debito, quàm pro delicto, ut de
 communi praxi, & æquitate testatur *Scannarol. d.
 lib. 3. c. 11. num. 20. vers. postquam au. em. & num. 21. fol.
 46 382.* Vel saltem cum simplici juratoria cautione re-
 laxandus est, ut non negat ipse *Caball.* & monet
*Clar. in d. fin. quest. 46. numer. 14. & seqq. Guazzin.
 defens. Reor. 26. capite 2. numero 13. Scannarol. d. libro
 3. §. 1. capite 8. num. 11. & seqq. & per tot. fol. 415. Petr.
 Francisc. de Rubis apud eund. Scannarol. in Ap-
 pend. §. 3. cap. 38. fol. 81. Altinar. de nulli. d. rubr. 12.
 quest. 10. numero 75. & seq. Fontanell. decis. 236. nume-
 ro 2. cum tribus seqq.* Maximè ponderando decrepi-
 tam ætatem Simeonis, qui etiam si formaliter deli-
 quisset, tum ex eadem miseratione ætatis, tum ex
 47 diuturna Carceratione foret liberandus, *Ex quo sa-
 tis, juxta celebrem decis. Franch. 317. ex numero pri-
 mo, usque ad 7. cum Carol. Anton. De Luca, aliis-
 que Adden.* & in similibus prænotarunt *Honedd.
 consil. 96. numero trigesimo nono, libro primo Giurb.
 consil. 47. numero 36. in fin. vers. hinc vidimus, Cab-
 ball. resolut. crimin. cas. 146. numero primo, & seqq.
 Guazzin. defens. 2. capite tertio, numero decimo octi-
 vo, Joann. Baptist. Antonell. consil. 8. sub numero 47.
 ex vers. ac denique usque ad fin. qui consuluit ad fa-
 vorem alterius Simeonis, Constant. Cassar. in specul.
 quest. peregr. lib. 1. quest. 10. num. 33. & 34. Cardin. De
 Luca de Jurisd. d. 19. sub numero 1. vers. siquidem;
 & passim apud alios.*

FLORENTINA NULLITATIS
SYNDICATVS.

PRO GUIDO MARIA STROZZA.

CVM PVCCIIS, ET CICCIAPORCIIS.

A R G V M E N T V M.

De intellectu Statuti Curiae Mercantiae Florentinae, & aliorum in materia Syndicatus, quando possint, vel non ab uno Socio praticari contra alterum; Et quando dissoluta Societate possit repeti Capitale, vel debeant prius dispungi rationes, latè examinatur, & afferuntur tres opiniones cum distinctione casuum, & aliqua de nullitate Capturae.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facili series.*
- 2 *De Syndicatu Mercatorum, & Statutis in hoc proposito qui agant, remissivè.*
- 3 *Captura seu Carceratio ubi est nulla, rescindenda sunt Carceratio damna, & expensa.*
Amplia, quod comperit Carceratio actio injuriarum, num. 4.
- 5 *Statutum Curiae Mercantiae Florentinae in materia Syndicatus est exorbitans.*
- 6 *Socius etiam particularis conveniri non potest ultra quam facere potest, & de ratione.*
- 7 *Socius conventus à Creditore tenetur insolidum, sed conventus à Socio tenetur solus pro rata.*
- 8 *Socius decocta Societate, ejusdem Societatis respectu dicitur mortuus civiliter, & idè non potest contra Socium dare Syndicatum.*
- 9 *Societas tunc dicitur decocta, quando as alienum superat Capitale.*
- 10 *Socii unius respectu non potest res esse salva, & alterius fracta.*
- 11 *Syndicatus an dari possit pro debito particulari extra causam Socialem.*
- 12 *Socius an, & quando possit censeri etiam tertius respectu ejusdem Societatis.*
- 13 *Administrator regulariter non potest in propriis bonis conveniri, sed solus super effectibus administrationis.*
- 14 *Captura seu Carceratio ubi est nulla, debet revocari, non obstante justitia ejusdem Carcerationis.*
- 15 *Administrator ante reddendam rationem dici nequit debitor, aut Creditor.*
- 16 *Sententia est stricti Juris, & non comprehendit non nominatum in ea.*
- 17 *Sententia lata contra aliquem non potest illi prodesse.*
- 18 *Actio, & passio dari nequit in eodem subiecto.*
- 19 *Confessio Socii, vel Administratoris non potest ante dispungtas rationes executioni de mandari pro summa, vel Capitali confessato, & de ratione.*
- 20 *Societate dissoluta, an, & quando repeti possit Capitale, vel pro eo relaxari mandatum executionum, & num. 21. & 22. ubi referuntur tres opiniones, & num. 29.*
- 23 *Strozza, vel Administrator quando exhibuit compu-*

- ta, & bilancia, non potest conveniri executione.*
Amplia, etiamsi bilancia forent minus integra, & realia, ibidem.
- 24 *Mora purgatio intrat de equitate, quando res est integra.*
  - 25 *Actionem, & instantiam intentans incomparabilem cum prima, dicitur ab illa recessisse.*
  - 26 *Mora quando censeatur remissa.*
  - 27 *Judex Delegatus non potest revocare suas sententias, vel Decreta definitiva.*
Amplia, etiam sub praetextu erroris, vel nullitatis, ibidem.
  - 28 *Socius, vel Administrator usque ad integram computorum solidationem potest impunè emendare libros, & computa.*

D I S C U R S U S XXXVII.

Postquam à Syndicatu, quem ad normam Statuti Curiae Mercantiae Florentinae sub libro 2. rubr. 2. §. E tornando, Senator Alcanius de Saminiatis tamquam tertius Creditor inflixerat adversus Guidum Mariam Strozzium Socium, & Institorem in Portu Liburni Rationis Bancariae cantantis sub nomine de Saminiatis, & Strozzii, extiterat idem Guidus Maria liberatus; insurrexerunt Puccii, & Cicciorporcii ejusdem Societatis, sive Rationis Bancariae participes, & petierunt, obtinueruntque, novum decerni Syndicatum in personam ipsius Guidi Mariae: Cumque vigore ejusdem Statuti, seu Syndicatus, de quo peragunt Stracc. de Mercat. tit. de decoct. parte 4. per tot. Sabell. var. resol. cap. 54. numer. 17. Caball. resol. crimin. cas. 105. per tot. latè Rota Florentina apud Urceol. de transact. questio. 34. anterum. 20 ex vers. quavis enim cum seqq. praeter ceteris intret Carceratio illius, qui Syndicatu supponitur, fuit idcirco Guidus Maria ex abrupto ad Carceres traductus, posteaque cum de validitate, & justitia ejusdem Syndicatus, & respectivè Carcerationis habita fuerit disceptatio; Ego, etiam in sensu Vegetaris, credidi non poruisse deveniri praesertim ad instantiam Participis, vel Socii adversus alterum Participem, vel Socium sub hac injuriosa forma procedendi, ad Carcerationem: Quamobrem ex isto, aliique fundamentis, de quibus in progressu *Discursus*, respondi, ut sequitur,

VISA scilicet actorum in hac Causa, adeò patens resultat nullitas, & injustitia Carcerationis, & Syndicatus exerciti in personam Guidi Mariae de Strozzii, ut procul dubio ab Justitia, & aequitate Judicium sperare oporteat non solum celerem restitutionem pristinae libertati ejusdem Guidi Mariae, sed etiam damnorum omnium, expensarumque restitutionem, quae, posita nullitate Capturae, redditur inevitabilis, teste Bart. in leg. si oleum 10 ff. de dol. mal. & in leg. fin. §. nullo ff. de liber. hom. exhib. consil. 101. num. 8. in fin. lib. 3. Rolan. conf. 40. num. 52. lib. 4. Serard. conf. 411. num. 17. Boss. in pract. crimin. tit. de Captur. num. 4. Joann. Baptist. Antonell. conf. 49. numer. 9. cum aliis in antecedenti *Discept. numer. 44.* quodque omnino competat actio injuriarum, per Text. in leg. si quis, §. qui pro rei, ff. qui satisd. cog. cum concordant. latè comprobatur Alex. conf. 17. num. 7. lib. 1. Roland. d. c. 1. §. 40. numer. 11. lib. 4. Fenzon. ad Stat. Urb. capit. 98. numer. 10. & 11.

Et quidem pro declaratione illius nullitatis merget in abstracto motivum inrefragabile, quod Syndicatus nullo modo praticari potest à Socio contra Socium,

5 Socium, sive ab Accomandante erga Accomandarium, cum Statutum Curiae Mercantiae ceteroquin exorbitans, ac continens odiosam severitatem, ut fatetur *Caball. resol. crimin. d. cas. 105. per. tot. & signanter ex num. 24. cum seqq.* loquatur dumtaxat, ac procedat respectu Creditorum Societatis non autem congruere valeat Socijs, & Accomandantibus; quinimò tantum abest, quod Socius, & Accomandans valeat intentare Syndicatum, & Carcerationem, ut potius Societas
6 ipsa redolens speciem fraternitatis impediatur, ne Socius etiam particularis convenire valeat Consocium ultra quam facere possit; cum absolutum in Jure sit, competere Socio etiam particulari beneficium, quod in Jure nuncupatur *deducto ne egeat*, ad *Text. express. in l. verum, ff. pro Soc. Hon. ded. conf. 85. num. 23. lib. 1. Brun. de cess. honor. quest. 24. num. 1. & 4. Paris. conf. 99 nu. 64. cum seqq. lib. 3. Castagn. de benef. deduct. ne egeat quest. 13. num. 1. & seqq. & num. 32. cum alijs, quos refert, & sequitur Scannar. de Visit. Carcer. lib. 3. §. 7. cap. 5. nu. 6. & seqq. fol. 478. plenè Modern. Sabell. in summ. divers. vassal. litt. S. §. 20. num. 28. in fin. vers. & non potest, Rot. decis. 179. num. 10. par. 14. rec. & non negat Card. De Luca sub tit. de Credit. in Supplem. par. 2. disc. 161. ex n. 1. cum seqq. & signanter num. 5. vers. atque inter.*

7 Atque hinc prosequendo disparitatem, quæ cadit inter Socios, inter se, & Creditores Sociales, respectu Sociorum receptum videmus, quod Socius conventus à Consocio non tenetur, nisi pro rata, quando verò convenitur à Tertio Creditore, erga ipsum tenetur in solidum, ad trad. per *Mant. de tacit. lib. 6. tit. 22. nu. 7. propè fin. vers. & quamvis, Thesaur. Jun. in addit. ad Patrem decis. 136. sub princip. vers. quia illa verba, Grat. discept. 279. num. 8. & 9. ibique Carol. Antonius De Luca sub num. 17. vers. Aut sumus in alijs Societatibus, Mansf. consult. 193. num. 19. Contr. discept. for. 44. num. 6. Rota Januen. decis. 176. n. 8. Rocc. post primum vol. respons. tit. de Societ. Mercator. notab. 75. num. 157. Card. De Luca de Tutor. disc. 5. num. 4. Rota decis. 246. num. 10. & 11. par. 6. recent.*

8 Fortius verò, & usque ad evidentiam, quia non solum rationi, & discursui etiam naturali repugnat, quod unus Socius, qui decocta Societate fingitur illius respectu mortuus civiliter, ex deductis *suprà in Disc. 4. num. 7. & infra in Disc. seq. num. 31. & 32. insistere valeat tanquam vivus contra se ipsum, seu alterum Consocium ejusdem mortis civilis participem, verum etiam secuta decoctione deficit in Socio substantia cujuslibet crediti, sine quo dari nequit Syndicatus; quia cum decoctio præbens causam Syndicatu in substantia præsupponat, quod perpensis facultatibus Societatis æs alienum superet Capitale, adeò ut Societas solvere non possit integraliter sua debita, ad *Text. in l. solvendo, ff. de verb. signif. Ias. in §. Fulloni in fin. Instit. de oblig. qua ex delict. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 87. num. 13. vers. animadvertas ergo, Scacc. de Commer. §. 2. glos. 5. sub. n. 173. vers. sed in hac facti, Rocc. post secundum vol. respons. tit. de decoct. Mercat. n. 16 & 17. In necessariam emicat consequentiam, quod nullum amplius extat Capitale Sociorum, sed creditum cujuslibet ex Socijs legitime absorbetur à Tertijs Creditoribus, cum dari nequeat unius Socii res salva, &**

alterius fracta, argumento *Text. in l. Lucius, ff. commod. & in l. si non fuerint, ff. pro Soc. & in §. 1. vers. & quidem si nihil, Instit. de Societ. Cancr. par. 3. var. cap. 7. n. 51.*

Veritatem hanc denegare non audent Puccii, & Ciciaporcii, imò profitentur ingenuè, quod erga Guidum Mariam tanquam Socium praticari non potest Syndicatus; maxime, quia jam opportunè neglexerunt in altero Syndicatu comparere; Verum tantummodò fatagunt submittere Syndicatu Guidum Mariam attenta illius proprietate: Sed captivari non potest intellectus in obsequium istius distinctionis, quoniam si sub hoc termino *proprietatis* exprimere intendunt ratam, & proportionem de proprio intromissam à Guido Maria in communi Negocio, & hæc coequaliter subjacet fortunæ cum Capitalibus aliorum Sociorum, quemadmodum hucusque prænotavimus; Aut sub hoc vocabulo intelligunt debitum per ipsum in proprio contractum, tuncque ultra quod inauditum profectò est, quod pro debito particulari exerceri possit Syndicatus concurrens decoctionem universæ Societatis, non decoctionem in solvendo aliquod debitum particulare, aliàs namque dari posset Syndicatus pro quocumque debito particulari: Nihilominus frustra contenditur, quod Guidus Maria nullum debitum in proprio contraxerit, quin potius Socii illius administrationi commiserunt hujusmodi Capitale contemplatione Societatis, ut ex Capitulis ejusdem Societatis, & inspectione librorum palam
12 apparebit, absque eo, quod intret quæstio, de qua per *Salgad. in labyr. par. 1. cap. 9. n. 60. & 61. Rot. Gemen. decis. 31. num. 11. & decis. 75. num. 3. Rocc. d. tit. de decoct. Mercat. numero 264. & 265. & tit. de Societ. Mercat. num. 42. & 43. Rot. decis. 273. nu. 7. & 8. par. 4. tom. 2. plenè Card. De Luca de Credit. disc. 62. num. 2. & per tot. an scilicet unus ex Socijs possit censerì quoque Tertius, cum illa locum sibi vindicet in pecunijs successivè creditis, & ultra Capitale.*

Neque dicatur, quod ratione forsan administrationis gestæ reputari valeat Guidus Maria debitor in proprietate erga Accomandantes; Ultra enim, quod pariformiter repugnat, quod erga particularem Administratorem exerceatur Syndicatus exposcens decoctionem Societatis, & Tabernæ; adhuc tamen tantum abest, quod ad normam memorati Statuti subjici potuerint universa bona Syndicatu, ut de Jure potius denegetur, quod Administrator urgeri possit ratione administrationis in bonis proprijs, sed executio dirigenda veniat in bona administrata, sicuti pluribus coacervatis exemplis firmat *Salgad. in labyr. Credit. par. 3. cap. 7. num. 7. & seqq. Rocc. de mandat. not. 96. num. 233. post 1. vol. ejus respons.*

14 Constituto itaque, quod perperam, nimisque injuriosè deventum fuerit ad hujusmodi Syndicatum, superfluum quodammodo videtur descendere ad justitiam, & examen debiti ejusdem Guidi Mariæ, dum etiam quando in meritis subsisteret assumptum, & prætenso Partis, Captura ex hoc capite subsequuta cum prædicta refectione expensarum foret retractanda, ex *Paris. conf. 101. numero 7. libro 3. Gabr. de restit. spoliat. conclus. 1. numero 21. Marani de Ord. Judic. parte sexta, membr. 7. numero 2. Vermigl. conf. 64. num. 1. in fin.*

Scannarol. de Viste. Carcer. d. lib. 3. & 10. cap. 2. n. 2. in fin. fol. 52. Rota decis. 151. num. 4. par. 2. divers.

Cæterum neque subsistit, quod donec dispungantur rationes, electis Calculatoribus, ac Peritis computa Societatis trutinentur, in obulo 15
judicari possit Guidus Maria debitor Societatis, aut Sociorum, ex regula in hac materia inconcussa, quod nullus Administrator ante redditam rationem dici possit debitor, aut creditor, ex prænotatis per *Excohar. de ratioc. cap. 21. ex n. 12. usque ad 22. cum aliis plenè supra in Disc. 31. n. 6.*

Quamobrem dividendo, ut par est, personas Pucii, & Cicciorporcii, quatenus pertinet ad Puccium, nescitur, quomodo valuerit iste nedum ad petitionem Syndicatus, & Carcerationem, sed ad metam relaxationem mandati devenire, quia quando etiam Sententia, sivè Decretum à Compromissariis, seu Delegatis reportatum per Cicciorporcios, validum, & justum censendum esset, propt contrarium, ut infra, manifestissimè demonstrabimus; attamen impossibile videtur quod 16
Sententia, quæ est strictissimi Juris, amplecti valeat Puccium in ipsa neque per umbram nominatum ut conclamat *Carpzov. respons. 104. num. 4. lib. 2. Noguierol. alleg. 12. n. 55. Surd. decis. 212. nu. 13. & decis. 261. num. 6. Giurb. decis. 84. num. 4. Gratian. decis. March. 214. n. 11. & 12. Leoncill. decis. Ferrar. 83. n. 14 & consonat Rota coram Ubold. decis. 98. nu. 5. & decis. 283. nu. 7. coram Card. C. Is. & decis. 190. num. 3. par. 16. recent.*

Certissimè autem, & citrà principium dubitandi, quia Puccius tamquam unus ex Socijs gessit in illo Judicio figuram Rei adversù. Cicciorporcios Actores expetentes ipsorum Capitale; Undè 17
diametralitèr resistit, quod sententia contra aliquem pronunciata haberi possit pro lata ad ejus favorem, argumento *Text. in l. si ex testamento in fi. ibi, quod nec Actor petere putasset, nec Iudex in Iudi. in sensu, ff. de exequ. rei judic. adversante* 18
præsertim notissima regula, de qua *Bald. in l. si Uxor. in 2. noi. C. de bon. author. Jud. possid. Osasch. decis. 95. num. 2. Rota decis. 53. num. 7. par. 10. recent. & decis. 169. nu. 46. par. 17. & decis. 629. nu. 17. par. 18.*

Cùm itaque Puccius prorsùs noscatur destitutus omni beneficio rei judicatae, parùm suffragatur, quod Guidus Maria confessus fuerit debitum erga eundem Puccium; Quia cùm hujusmodi confessio sonet dumtaxat respectu Capitalis, 19
eadem confessio habet, ut inquit *Salgad. in labyr. d. par. 3. cap. 7. ex num. 22. cum seqq. & signantèr num. 31. imbibitam qualitatem, ut priùs debeant dispungi rationes, undè accepti confessio est adeò connexa cum introitu, & exitu administrationis, & Societatis, ut nunquam, prædictis rationibus non dispunctis, agi possit pro sorte, & summa confessata, ut prosequuntur *Giurb. decis. 15. num. 4. vers. sunt enim, Amat. Panorm. res. sol. 59. nu. 25. Guhier. de Tutel. par. 3. cap. 1. nu. 52. cæteris præter hos supra congestis d. Disc. 31. n. 8. & seqq.**

Quoverò ad Cicciorporcios, plures, eaque limpidiissimæ possent cumulari exceptiones; sed 1
insequendo stylum hujus curiæ, & genium abhorrens superfluitates, quando ex aliquibus solidioribus fundamentis Causa ponitur in tuto, strictè, & resolutivè punctum attingam, Præmissa siquidem theorica, quod in hac quæstione, utrùm

20 dissoluta Societate repeti possit Capitale, & respectivè pro eo relaxari mandatum executivum, tres emicant nostrorum Majorum opiniones; una nempe, quæ id absolutè denegat sub præmissa, nimiumque viva ratione, quod donec, & quousque conficiantur calculi, rationesque expungantur, creditum Capitalis, quod potuit ex frequentifato negociationis diminui, & in totum perire, remanet incertum, & illiquidum, proindèque inefficax ad paricendam actionem executivam, sicuti cæteris antiquioribus congestis voluerunt *Bald. conf. 463. num. 4. vers. quartaratio lib. 1. Cravett. conf. 231. num. 16. in fin. & conf. 275. sub num. 13. vers. Tertio principalitèr, & numero 14. Parlador. ver. quorid. lib. 2. cap. fin. par. 1. §. 12. limit. 4. n. 27. & seqq. Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 5. quæst. 195. num. 1. Giurb. d. decis. 15. sub num. 3. vers. quamobrem, Rocc. sub d. tit. de Societ. Mercat. num. 67. Rot. coram Buratt. decis. 58. num. 3. vers. & ulterius, & decis. 595. num. 2. & decis. 637. num. 12. & in rec. decis. 534. num. 3. & seqq. par. 13. Card. De Luca de Tutor. disc. 6. num. 15.*

Et altera, quod ubi Socius conventus pro redditione rationis foret contumax, & rationes 21
reddere negligeret, seu detrectaret, relaxandum veniat mandatum ad factum, non autem ad quid certum, atque ita censuerunt *Purpurat. conf. 339. numero 3. Alex. conf. 192. per. 101. vol. 7. Negusan. de pignor. membr. 1. par. 5. num. 37. à quibus non dissentit Surd. decis. 184. num. 2. & num. 12. vers. non etiam movet, cum seq. Rot. decis. 228. numero 3. & 4. par. 11. Card. De Luca de Tutor. dicto disc. 6. nu. 15. ubi quod compelli debet Socius in hoc casu per viam multæ, quod & firmavit *Rota coram Arguell. decis. 41. ex numero 5. usque ad 19. in qua denegata fuit relaxatio mandati executivi pro certa quantitate, sed solummodò coactus Socius ad ipsum factum, & rationem reddendam, & patet etiam prædicatum in illa celebri *Anconitana Mama decis. 198. & decis. 332. par. 10. in quibus præcesserat mandatum ad factum, & quia illius vigore Socius sese promptum exhibuerat edendi libros, ac reddendi rationes, postmodum formaliter fuit disceptatum, utrùm constaret de sufficienti redditione rationis.***

Tertia denique fuit opinio sentientium, quod in hoc secundo casu contumaciæ in redditione rationum valeat Socius sortem exostulare, & exigere, sub ea ratione, quod Socius, seu quilibet alius Administrator rationes reddere aufugiens, 22
uti præsumptus usurpator, compelli possit executivè ad restituendum id, quod ad ipsius manus pervenisse constiterit, ex his, quæ post *Cavalc. Roland. Menoch. & Chartar. definit Curia Panormitana apud Giurb. d. decis. 15. sub numero 10. vers. nam si interpellatus, cum seqq. plenissimè Rot. d. decis. 332. nu. 3. & seq. par. 10. Card. De Luca de Tutor. disc. 17. sub n. 9. & de Dot. in Supplem. par. 2. disc. 173. num. 5.*

Applicando igitur ad rem, cuicumque opinioni tanquam sibi magis proficiæ inherere præsumant Cicciorporcii, semper, ac indubitanter convincitur, quod non solum intentare ex supra firmatis nequiverunt Syndicatum, sed nec etiam ullam extorquere relaxationem mandati, pro qua deinceps deveniri posset ad Carcerationem; Nam procedendo etiam cum præsupposito, quod Decretum, seu sententia adita per Delegatos 1
sub

sub die 14. Octobris 1675. undequaque cense-
 mereatur solida, & iusta, quodque illa etiam ho-
 die foret de per se exequibilis, nec esset circum-
 scripta per subsequentes actus intermedios, non-
 ne ibidem injuncta condemnatio ad Capitale
 petita un 833. processit sub conditione, quatenus
 Socii ad ministratores in termino trium Mensium
 non presentassent bilancium societatis, seu Ra-
 tionis Bancariæ, reservata sibi per eosdem Dele-
 gatos facultate prorogandi hujusmodi terminum:
 cùmque idem Decretum, seu sententia deman-
 data non fuerit executioni, ex quo forte inte-
 rim, videlicet sub die 31. Martii Senator Asca-
 nius de Samminiatis, & Capitaneus de Cardis
 majorem partem Creditorum constituentes hu-
 jusmodi instantiæ sese opposuerunt; hoc quidem
 certum est, quod dum sub eadem die 31. Martii
 1676. producta extiteret bilancia, nullo modo
 23 erat amplius exequibilis præfata sententia, sed
 locus erat discutere realitatem eorundem bilan-
 ciorum, idque in Judicio non amplius executivo,
 sed ordinario, etiamsi prætenderetur, bilan-
 cium esse minus integrum, & reale, ut in indi-
 viduo, post adductam præmissarum opinionum;
 & casuum distinctionem, ponit pro indubitato
 principio *Card. De Luca de Tutor. d. disc. 6. nu. 19.*
 &, ut præmissimus, casum habemus decisum,
 & practicum per *Rot. in d. Anconitana Manne*
dec. 198. & 332. par. 10. & generaliter, quod inter
 Socios non detur via executiva pro redditione ra-
 tionis, *Rota decis. 343. numero primo & per tot.*
par. 18.

Abque eo, quod refragari valeat, quod for-
 san terminus trium prædictorum Mensium esset
 effluxus; Nam, præterquam inspecta memora-
 ta reservatione potestatis illum prorogandi, nec
 non subsecuta oppositione, de qua mox memi-
 nimus, verisimile est, eundem terminum extitisse
 extrajudicialiter prorogatum: Attamen cùm
 agatur de condemnatione injuncta ob non fac-
 tum, & sic in pœnam, satis est, quod adhuc res
 24 dici mereretur integra ad effectum, ut de æquita-
 te in quolibet Judicio, & Tribunali notoria, li-
 cita foret, & admittenda esset purgatio moræ, ex
 latè collectis per *Rot. decis. 40. num. 4. par. 4. di. vers.*
Buratt. decis. 582. num. 9. Manzaned. decis. 789. n. 1.
& seq. Coccin. dec. 1899. num. 13. Duran. dec. 270. nu.
10. Dunozeit. Lun. dec. 799. n. 24. Cels. dec. 324. n. 9. &
10. & dec. 363. n. 11. cum cæteris notissimis.

Quid plus? dum Cicciporcii; vigente adhuc
 prædicta contradictione Senatoris Samminiati,
 & Capitanei de Cardis, sub die 25. Septembris
 1677. inteterunt pro divisione effectuum Socia-
 lium ad formam bilancii, & reportarunt sub die
 28. ejusdem Mensis Decretum uniforme eorum
 25 voto ab eisdem Judicibus delegatis; ex hac ete-
 nim instantia prorsus incompatibili non tantum
 recessum videtur ab altera præcedenti, ut bene
 post *Alex. Castren. & alios* animadvertit *Rota co-*
ram Coccino decis. 1812. num. 7. & 8. & confert
dec. 712. n. 9. & 10. par. 18. Verum etiam censetur
 26 remissa mora, & contumacia, quæ pendet ab ac-
 ceptatione Partis, ad trad per *Rot. coram Gregor.*
dec. 148. num. 1. ibique Adden. num. 3. & coram Ca-
valer. dec. 58. num. 3. & dec. 640. num. 17. coram Bu-
ratto & dec. 445. num. 3. par. 9. rec. & dec. 88. num. 5.
post Bonden.

Nec dicatur, quod Cicciporcii successivè

reportaverint aliud Decretum injungens restitu-
 tionem præfati Capitalis, quoties in termino
 alterius Mensis non esset satisfactum priori De-
 creto 28. Septembris 1677. quodque idem De-
 legati sub die 22. Julii 1678. declaraverint, bi-
 lancia, Juraque producta non esse idonea, ac
 sufficientia pro redditione rationis; Ultra enim,
 quod exuberaret respondere, quod Delegati non
 poterant amplius recedere à præcedenti Decre-
 to demandante divisionem ad normam exhibitæ
 bilancii, ex illa passim canonizata propositione,
 7 quod Judex Delegatus, ad differentiam Ordina-
 rii, non potest infringere, aut quomodolibet re-
 tractare suas sententias, & Decreta definitiva,
 etiam sub prætextu nullitatis, & erroris, ad
Text. in cap. venerabili, & in cap. in litteris, de
Offic. Delegat. ubi omnes Canoniste latè cumulati
per Gutier. Canon. qu. lib. 2. cap. 2. per tot. Scacc.
de appell. qu. 19. remed. 1. concl. 6. num. 91. Rid. lph.
in prax. par. 1. cap. 13. num. 582. plenissimè Rosa de
exec. litter. Apost. par. 1. cap. 9. num. 24. & seqq. Ro-
ta decis. 631. num. 8. & decis. 678. num. 3. par. 2. rec
& decis. 112. num. 3. par. 9. & de is. 391. num. 1. 2. &
3. par. 18. Card. De Luca de Indic. disc. 3. num. 24.
vers. & tamen, & disc. 36. num. 5. latissimè Altimar.
de nullit. rubr. 3. qu. 8. ex num. 1. cum seqq. & per
tot. ubi cum plurium casuum distinctione mate-
riam optimè enucleat, fusè etiam Card. Albit. de
Inconstant. in Judic. quest. 37. à numero 331. cum
plur. seqq.

Nihilominus formaliter deveniendum erat ad
 liquidationem debiti remanentis, & assignari de-
 bebatur tempus opportunum pro pleniori justifi-
 catione in pleno Judicio redditionis rationis,
 cùm dato etiam, quod bilancium reputari posset
 minus reale, imò positivè defectuosum, aut do-
 losum, attamen donec pendebat rationum dis-
 cussio, procedi non poterat ad pœnam condem-
 nationis in forte ob non factam productionem
 bilancii; donec enim vigeat redditiõ rationis,
 28 licita erat pœnitentia, & ad effectum incidendi
 in pœnam, necessaria est perseverantia doli usque
 ad integram computorum solidationem, ex his,
 quæ in longè durioribus prænotarunt *Afflic. in*
Const. Regni quæ incipit Officiales num. 1. Vermig-
liol. conf. 399. num. 15. cum aliis in Disc. præceden-
ti num. 4.

At cessat omnis occasio dubitandi, quia cùm
 pariter res foret in his terminis integra, medio
 autem tempore coram Supremo Magistratu fue-
 rit institutum pro deputatione Oeconomi hujusce
 Rationis Bancariæ etiam ad instantiam Puc-
 cii, & illorum de Cicciporcii, deinceps verò
 de communi omnium Sociorum consensu citati
 fuerint Oeconomi pro deposito librorum, &
 scripturarum ejusdem Rationis, & hodie actua-
 liter major pars scripturarum, librorumque co-
 ram eodem Supremo Magistratu reperitur pro-
 ducta, ac pro residuo Jurium, quæ per Oecon-
 mos afferuntur retenta, prolatum existat Decre-
 tum à Supremo Magistratu, redditur impossibilis
 sustentatio non solum Carcerationis effectivæ,
 sed cujuscumque relaxationis mandati: Nam quid-
 quid sit, utrum pendente præfato Judicialici um
 fuerit variare, & ad inferiorem Curiam descende-
 re, denegari tamen non potest, quod versetur ex-
 tra terminos omnium *Doctrinarum*, & opinionum
superius in prima Classe deductarum; Vel enim

29 procedere libet cum prima, tenente, quod non possit absolutè relaxari mandatum pro Capitale, tuncque sumus extra omnem difficultatem; Vel placet cum secunda, quod tantummodò agi possit ad nudum factum pro redditione rationis, & certe factum ex parte Guidi Mariæ plusquam plene remanet impletum, dum si quæ Jura, vel scripturæ deficiunt, provenit ex culpa Oeconomorum ad infantiam illorum de Cicciorporciis, aliorumque absente Guido Maria electorum: Aut denique volumus sentire cum tertia Classe opinante, decerni posse mandatum pro sorte, quoties Socius, & Administrator detrectet reddere rationes, & quænam detrectatio cadere potest in Guido Maria, qui potius institit, & insitit pro exhibitione librorum, scripturarumque.

Resolutio istius Cause habetur in seq. Discursu.

IN EADEM CAUSA ARGUMENTUM.

De eadem materia, de qua in *Disc.* præcedenti, & de beneficio *deducto* ne egeat quando competat, vel cesset ratione doli, & in quo differat à privilegio, ne quis carceretur; Plura in materia Statuti concedentis executionem adversus debitorem, ejusque hæredes. Socius quam actionem habeat contra Socium administrantem, pro restitutione sui Capitalis: aliqua de mandato suspicionis fugæ; Et latè quando unus Judex possit exequi sententiam alterius.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series, seu occasio denuo scribendi.*
- 2 *Resolutio Cause.*
- 3 *Socius immittens in Negotio certam summam, non dicitur illius Creditor, & quale jus habeat.*
- 4 *Socius dans pecuniam Consocio in causam Negotii debet illam recuperare super effectibus, & Mercibus superextantibus, & de ratione num. 5.*
- 6 *Statutum si requirat duas qualitates, non sufficit unam intervenire.*
- 7 *Tempus ubi est de substantia dispositionis, vel Statuti, debet præcisè articulari, & probari.*
- 8 *Princeps, vel Magistratus habens à Principe potestatem potest concedere moratoria debitori.*
- 9 *Salvusconductus, & moratoria ad quem effectum concedantur.*
- 10 *Salvusconductus, & moratoria non prosunt debitori fugitivo.*
- 11 *Socii non administrantes possunt agere contra Socium administrantem pro redditione rationis, & librorum exhibitione.*
Declara, ut num. 12.
- 12 *Libros occultans, vel edere recusans habet contra se præsumptionem mali Juris.*
- 13 *Causa omnis etiam colorata excusat à non facto.*
Administrator impeditus reddere rationem non dicitur in culpa, si non reddiderit, d. n. 14.
- 14 *Sententia, à qua fuit appellatum, habetur pro non lata.*
- 15 *Executio fieri non potest non præcedente prius liquidatione crediti.*
- 16 *Statutum permissiva fieri executionem pro Instru-*

- mentis, & creditis, intelliguntur de liquidis.*
- 17 *Mandatum suspicionis fugæ an possit relaxari pro credito illiquido, & in. 110, & num. 19, & 20.*
  - 18 *Decoctione secunda debet Judex procedere ad sequendum bonorum, & scripturarum.*
Declara, ut num. 22.
  - 19 *Statuti ab una parte non potest fieri extensio ad aliam in odiosis.*
Amplia, ut num. 24.
  - 20 *Sententia conditionalis exequi non potest, nisi prius adimpleta condicione.*
  - 21 *Judex Ordinarius an, & quando exequi possit sententias Judicis Delegati.*
Et quid, an sententia unius Judicis possit exequi per alium, ibid. & num. 27. & seqq.
  - 22 *Judex Delegatus est major Iudice Ordinario, & de ratione.*
  - 23 *Princeps ubi manum apposuit in Causa, non licet alii se ingerere in ea.*
  - 24 *Delegatus ab alio Iudice, vel à Principe, in quo differant.*
  - 25 *Jo. Ant. Ab Eccles. observ. 169. num. 12. & seqq. par. 1. declaratur.*
  - 26 *Decoctio equiparatur morti civili.*
Unde Decoctus non habet velle, neque nolle, n. 32.
  - 27 *Decocta Societate nequit unus ex Sociis agere contra alios pro recuperatione Capitalis per eum inmissi, & de ratione.*
  - 28 *Socio competit beneficium deducto ne egeat adversus alterum Socium, & de ratione, & nu. 36. & 37. ubi examinatur contrarium tenentes.*
Amplia, etiamsi fuisset huic Iuri renunciatum, n. 35.
Limita concurrente dolo, n. 38.
  - 29 *Dolus in Socio non præsumitur.*
  - 30 *Dolus ad effectum exclusionis beneficii legalis debet concludentissimè probari.*
  - 31 *Beneficium deducto ne egeat in quo differat à privilegio ne quis carcerari possit.*
  - 32 *Frater, etiamsi secundum aliquos non habeat beneficium deducto non egeat, non potest tamen ab alio Fratre carcerari.*
  - 33 *Statutum interpretatur ad normam Juris, etiamsi prohibeat extrinsecum intellectum.*
  - 34 *Statutum generaliter loquens non comprehendit dotem in iis, in quibus ipsa dos est specialiter privilegiata.*
  - 35 *Statutum Florentinum generaliter præcipiens capi posse heredem debitoris, restringendum est prout de Iure.*
Et ideo non habet locum in hærede Minore, ibid.
  - 36 *Statutum Curie Mercantiæ de Cessantibus, seu fallitis interpretari debet prout de Iure.*
  - 37 *Via executiva, seu Ritus M. Curie Vicariæ Neapolis non potest exerceri per filium erga Patrem, nec per Fratrem adversus Fratrem.*
  - 38 *Duplicitas personarum formalium in eadem materia li datur in Iure.*
  - 39 *Socius adversus Socium pro restitutione Capitalis non agit, nisi actione pro Socio.*
Fallit, quando Socius uti Tertius contractum aliquem gessit cum ipsa Societate, n. 50.
Declara fallentiam, ut n. 51.
  - 40 *Sententia lata super redditione rationis cum aliquibus Creditoribus facit Ius quoad omnes.*
  - 41 *A Syndicatu semel absolutus non potest amplius ab alio Iudice molestari.*
Amplia, ut num. 54. & 55.
  - 42 *Minor pars, quæ comparando non potuisset evitare factum*

factum à majori parte Creditorum, non debet idem factum infringere, si neglexit comparere.

DISCURSUS XXXVIII.

ADversus adducta in præcedenti *Discursu* juxta nunquam satis commendatum stylum illarum Partium propositæ fuerunt Judicium Dubitationes in scriptis, nec non communicata Responsa aliorum in contrarium Scribentium: Unde ut præcipuè eisdem Dubitationibus occurrerem, quæve erant latiori calamo extensæ, replicavi, ut inferius retento eodem sentu Veritatis, ac ponens è conspectu Replicationem hanc cum prædictis Dubitationibus in altera columna ejusdem paginæ transcripseris. Sed quia satis de importantia earundem Dubitationum liquet ex Responsione, idcirco (ne aliena in hoc Libro repetamus) libuit ponere solum prædictam Replicationem prout jacet, & qua mediante plerumque exauditus fuit Guido Maria quoad ea, quæ subsequuntur.

Admittimus, non tamen in abstracto, sed juxta subjectam materiam, quod ad hoc, ut quis declarari possit cessans, & fallitus satis sit adesse creditum ex parte petentis, & in Reo convento unam ex qualitatibus à Statuto enunciatis, seu requisitis sub illis verbis, *Che notoriamente cessaranno, ò si fuggiranno con le pecunie, e robbe altrui, ò che si reureranno in Franchigia, ò in qualunque modo fuggiranno il cospetto de loro Creditori, serrando i loro traffichi, e ricusando di fare il dovere à chi haverà loro credito*: Verùm applicando ad rem, quod creditum Puccii, & Sociorum sufficienter justificatum appareat ex Apocha Sociali, nullatenus opponi merebatur in præsentia, quia socius ab alio Socio recipiens certam pecuniarum summam in causam Socialem, ac pro ineunda negotiatione, non constituitur debitor in proprio de quantitate recepta, sed solum terminata Ratione compellitur exhibere, ac solidare computa, & successivè inire divisionem effectuum superextantium, ut in specie de credito, quod fundabatur in Instrumento Sociali, absque eo quod appareret ei fuisse satisfactum, respondit *Cephal. conf. 769. sub num. 11. Gabr. conf. 61. num. 16. & 17. lib. 2. Decian. conf. 60. num. 43. lib. 2. Cancer. var. resol. par. 3. cap. 7. ex n. 328. & cap. 15. num. 318. & 319. Cavall. comm. questio. 297. num. 3. & 4.* ubi signanter cum *Avendan. alisque* advertit, quod pecunia non fuit data, ut integra redderetur, ut est in aliis creditis mutui, depositi, cum similibus, quod & ait *Giurb. decis. 15. sub nu. 4. vers. neque in Societate, Rot. dec. 612. num. 3. par. 1. recen. & decis. 534. num. 4. & 5. & num. 6. par. 13.* ubi ulterius post *Felic. de Societ. cap. 39. num. 4. & Rot. apud Posth. de subhast. subnecit*, quod etiam si data fuerit pecunia in causam Societatis, non potest illa recuperari, nisi in Mercibus, & effectibus superextantibus.

Et ratio est inæquaque manifesta, nam quando quis posuit certam quantitatem in aliqua Societate, trium casuum contingentia illam submisit, quorum primus est, ut sit lucrum, tuncque idem lucrum venit inter Socios communicandum; Secundus, ut non adsit neque lucrum, neque damnum, coque casu unusquisque reassumit proprium Capitale, vel Socius, qui dumtaxat

operam adhibuit, ipsam operam amittit; Tertius denique, ut damnum intercedere reperiat, & in his terminis vel Capitale minuitur pro rata Sociorum, vel proportionabiliter unus amittit Capitale, alter verò operæ patitur jacuram: Ideoque cum finita Societate nulla detur certitudo, quis ex hisce casibus evenerit ante computorum disjunctionem, creditor dici nequit pro suo Capitali, qui illud immisit in Societatem, cum si tertius contigisset casus, idem Capitale vel penitus remansisset deperditum, vel in hac, aut illa summa diminutum, quemadmodum hac invincibili ratione freti prosequuntur *Caval. d. qu. 297. num. 3. & 4. Parlador. rer. quotid. cap. fin. par. 1. §. 12. nu. 5. Chartar. dec. lannen. 74. n. 22. & 23. Giurb. d. dec. 15. num. 4. in fin. vers. tria namque, Carleval. de Iudic. lib. 1. tit. 3. disput. 7. num. 7. & 8. tom. 2.*

Deficiente igitur credito, & consequenter uno ex geminis requisitis in vim præmissi Statuti necessariis, superfluum redditur examinare qualitates cessationis, & fallimenti; cum enim Statutum copulativè utramque exposcat qualitatem, non sufficit unam tantummodò intervenire, ex traditis per *Riminald. Iun. conf. 717. n. 16. Honded. conf. 3. numero 8. lib. 2. Ancharan. Iunior qu. famil. lib. 1. quest. 9. num. 7. & 8. Actolin. resol. 8. num. 79. Bonden. collect. 14. numero 28. lib. 2. Rota decis. 543. numero 9. coram Pamphil.* Sed nihilominus gratis, & contra facti subsistentiam præsupponitur, quod derelictum fuerit à Guido Maria negotium, id enim apertissimè negatur, nec ullo modo comprobatum audivimus: sicuti nec refragatur, quod obtinuerit à Supremo Magistratu Salvumconductum, nam, ultra quod non percutit tempus injuncti Syndicatus, & factæ executionis, ut præcisè requiritur ex littera Statuti, & de Jure notarunt *Grarian. discept. 262. num. 9. & discept. 391. num. 21. Actolin. dicta resol. 8. num. 35. Palm. Iun. alleg. 23. num. 49. & 50. Rota decis. 98. num. 8. par. 7. & decis. 169. numero 21. & seq. par. 17. & decis. 49. ex num. 16. par. 19.* Adhuc non video, quod vel de Jure, vel ex censura memorati Statuti circumstantia hæc referri valeat ad aliquam decoctionem, nam etsi Statutum adhibeat illa verba, *ò in quale modo fuggiranno il cospetto de loro Creditori*, nunquam tamen invenietur, quod obtinens Salvumconductum, & assurationem suæ personæ per speciem moratoris à Supremo Principe, vel Magistratu illum repræsentante, & consequenter ad id potestatem habente, ex *Decian. conf. 96. in princ. lib. 3. Surdus conf. 281. num. 3. & 4.* & præter hos alii apud *Sabell. in summ. divers. tract. tom. 4. litt. S. §. 5. numero 11. vers. quod pro debito*, dicatur latitare, vel fugere conspectum Creditorum, dum potius moratoria, & Salvumconductus operatur, ut liberè quis valeat in foro comparere coram Creditoribus, obtineturque dumtaxat, ne præcipitanter, & contra furis ordinem, alia disjunctione rationum non secuta, spoliaretur libertate, ut actualis postmodum edocuit experientia, & prænotavit in proposito *Costa de remed. subsid. remed. 20. in princip.* ubi dicit, istam securitatem, seu Salvumconductum fieri quoad effectum defensionis, & reponendi impetrantem in tuto; Imò tantùm abest, quod importet decoctionem, latitationem, aut fugam, quin potius ipse

10 Salvus conductus debitori fidefrago, decoctori, vel fugitivo non prodesset, juxta *Conf. Bald.* 400. sub numero 3. *vers. quarta ratio vol. 1. Petri. Bellin. de Salvo. cond. post tract. de re milit. pa. 9. num. 60. Surd. decis. 307. num. 19. Cost. de remed. 20. n. 17. Sabell. in summ. divers. tractat. d. 10m. 4. litt. S. §. 5. numer. 16.*

Ejusdemque irrelevantiae detegitur praesuppositum, quod dici possit Guidus Maria ad formam Statuti recusante facere debitum cum suis Creditoribus, ex quo nunquam exhibuerit bilancium suarum rationum, quodque magis est, rennerit implere, & executioni demandare illud bilancium, quod fuerat à Ciccipartiiis acceptatum, & juxta quod Judices Delegati praeceperant fieri partitiones. Siquidem cum ad praesens tota procella moveatur adversus personam Guidi Mariae, absolum videtur, quod ad hanc effectum opponi valeant Decreta, & praecepta tantantia contra omnes Socios, quodque ipsi soli tribuatur, quod est omnibus commune, quinimò, quod ipse, cæteris reluctantibus, prout reluctabant, de per se implere nequibat: Et quoniam vis contra Socium administrantem valeat actio intentari super exhibitione librorum, & redditione rationis per alios Socios non administrantes, ad *Text. in l. quedam, ff. de eden. Pacin. conf. 46. numero 3. Rot. Genue. decis. 133. num. 5. Card. De Luca lib. 7. de Tutor. disc. 5. num. 4.* Id tamen fortè procederet, quando singularitèr fuisset consensus, quia tunc pro sola sua rata potuisset condemnari, ad *Text. in l. actione, §. si communis, ff. pro Soc. & in l. verum, §. si res, ff. eodem, Rot. Genue. decis. 176. num. 8. Rocc. de Societ. Mercat. notab. 75. num. 156. & 157.*

At cum conventi & condemnati fuerint super praedicta exhibitione Samminiati, & Strozii, aliique Socii, impossibile est, quod solus Guidus Maria debeat jaeturam pati; & tamen inter requisita decoctionis nunquam vidimus recenseri denegationem exhibitionis librorum, sed solummodo habetur, quod omnis praesumptio mali Juris inurgit adversus adere recusantem, ex collectis per *Menoch. lib. 2. praes. 91. n. 4. Paitell. in in auct. ad exped. 61. num. 9. Consal. decis. Lucen. 17. num. 14. Gregor. decis. 521. num. 6. Peninger. decis. 27. num. 6. & 7. Corr. decis. 644. n. 9. Priol. decis. 291. num. 21.*

Certius, quia non possunt compatibiliter cumulari ista duo objecta, nimirum, noluit exhibere bilancia, & noluit illa executioni demandare; quoniam si subsistit haec secunda pars, quod illa noluerit executioni demandare, nequit verificari prima, quod recusaverit exhibere, cum, si exhibita non forent, non possent executioni demandari: Quamobrem cum jam facta fuerit exhibitio, quam praesupponuntur acceptasse Ciccipartii, videndum est, unde provenerit ista deficientia in adimplendo, & exequendo. Et sane, juxta facti seriem Mihi praesuppositam, provenit ex oppositione Mariae de Cardis, quae praedictae partitioni noluit annuere, & infligit satisfieri de suo credito anteriori in summa petitarum 39. mil. Idèdque sat est pro deducenda sufficienti excusatione, quod adfuerit tale impedimentum, cum à non facte omnis causa etiam colorata excuset, & sufficiat, ex *gloss. in l. 1. §. ut. verb. hoc iudicium in fin. ff. si quis Ius dicent. non obtinet. Rot. coram Se-*

raphin. decis. 1238. nu. 10. & decis. 460. nu. 5. coram Duno. et. Jun. & decis. 321. n. 1. & 2. par. 13. & decis. 534. n. 13. par. 14. recent. & in specie Administrato- ris impediti reddere rationem ex facto Partis, vel alterius, plures congerit Sabell. in summ. divers. tra- ctat. tom. 1. litt. A. §. 14. n. 11.

Denique non merebatur adduci in comproba- tionem decoctionis eadem sententia, in qua Gui- dus Maria fuit declaratus Ceterans, & fallitus; id enim petit principium, quia cum hodiè insitatur pro revocatione ejusdem sententiae cum omni- bus inde secutis, nullo modo valet aliquid super ea fieri fundamentum, cum ad hunc effectum, ne sententia uilatenus attendatur, exuberet, quod ab ea sit provocatum, vel appellatum, juxta *Text. in l. appellatione, C. de appellat. Rot. coram Bich. de- cis. 433. numero 4. & decis. 46. nu. 3. coram Priol. & coram Card. Corr. decis. 370. num. 8. & 9. & decis. 51. num. 7. par. 12. recent. & decis. 55. num. 11. par. 14. & decis. 706. numero 7. & sequentibus par. 18: & in Romana fideicommissi de Ceulis 16. Junii 1583. §. minus ex sententiis, coram Reverendissimo Emerix Decano.*

Corruentibus itaque hujusmodi requisitis, profectò non oporteret patefacere subsistentiam exceptionum, quae intra terminum Statutarium opposita fuerunt ex parte Strozii: Jam enim supra demonstravimus, quod Puccius, & Cic- cipartii nullum habent creditum liquidum, & certum, & per consequens exequibile, cum no- torii Juris sit, nullam executionem, multòque minus istam per viam Syndicatus adeò privilegia- tam fieri posse, non praecedente prius liquidatio- ne, ex Doctrina *Bart. in l. proinde, §. notandum, ff. ad l. Aquil. Bald. in l. 2. C. de exec. rei judic. Asin. in tract. de exec. par. 1. cap. 19. n. 5. & 18. Burd. d. cis. 27. ex n. 5. Covarr. lib. 2. var. resol. cap. 11. sub n. 1. vers. in summa, ubi ait, nullibi probari posse, quod Ju- dex ad executionem procedere valeat non praece- dente liquidatione, Rot. coram Seraphin. decis. 1168. num. 5. & decis. 653. num. 4. & 5. coram Buratt. bene Card. De Luca de Credit. disc. 148. numero 3. ubi assignat rationem incertitudinis, ex quo nesci- tur quid, & quantum ass. Creditor consequi de- beat; Et quod Statuta praecipiantia executionem non incipiant habere vires, nisi postquam In- strumenta, & credita sunt effecta liquida, no- tabilis est theorica *Bald. in d. l. 2. numero 7. vers. modo quero, C. de exec. rei judic. quem secuta est Rota coram Manzaned. decis. 134. num. 8. & 9. & millies judicatum praesupponitur per Rotam Flo- rentinam, ut in illa Liburnen. Executionis inter Melchinas, & de Rubois, quae resolutio prodiit in terminis suspicionis fugae, cum qua concordant adducti per *Scannarol. de Visi. Cancer. lib. 3. §. 8. cap. 3. numero 4. fol. 494. ubi ex Dec. Bald. & Cac- ciatup. assignat eandem rationem, quod potest fieri ut factis Computis vel non remaneat debi- tor, vel in parva summa, pro qua capi non possit, & consonat egregiè Fontanell. decis. 234. num. 11.***

Ac propterea quamvis dicatur in Statuto, *ò che si dicesse esser Creditore*, adhuc id intelligitur, postquam servatis de Jure servandis deventum fuisset ad executionem; distinguere enim opus est capita ejusdem Statuti, nam quatenus decla- rat, quinam veniant censendi decoctores, & falliti, postquam dixit, *ò in qualunque modo suggiranno il cospresso*

il cospetto de' loro Creditori, non autem, ò che si diranno esser Creditori, (quod profectò dicere non poterat, dum plures possunt se estimare Creditores, qui reverà non sint, & idcirco tales non censeantur, aut evitentur à prætensò debitorè,) subjunxit, & re. usando di fare il dovere à chi haverà loro credito; Unde nequaquam id convenire potest illis, qui duntaxat se dicunt Creditores, nam data ex præmissis incertitudine, & illiquiditate Crediti, donec fuerit liquidatum, ut sciatur, quid & quantum debitor præstare debeat, dici non valet, quod quis recusaverit facere debitum cum suis Creditoribus. Quamobrem in his terminis, imò in fortioribus, nempe de suspicionè fugæ, quæ celerem exigit assècurationem personæ, receptum est, quod præcedenter constare debeat de liquiditate crediti, *Fontanell. d. dec. 234. num. 12. Thomat. decis. 76. & decis. 85. utrobique num. 6. Rota coram Burat. decis. 531. nu. 1. & decis. 205. num. 6. coram Card. Ostobon. Card. De Luca de Credit. disc. 113. num. 2.* adèò ut tanquam nulliter captus sit relaxandus, qui eadem liquidatione non præcedente exitit carceratus, etiam si postmodum ex noviter deductis justificaretur creditum, ex *Tbesaur. decis. 220. num. 2. & 3. Scannarol. de Visi. Carcer. lib. 3. d. §. 8. cap. 3. num. 12. fol. 495. Rota in append. post eundem decis. 23. n. 5. & 7. & num. 9. in fin. fol. 123. Modern. Gob. consult. 81. numero 6.*

Secuta autem Carceratione, seu Syndicatu, propter quem Judex distribuere tenetur patrimonium, & facultates decocti inter illius Creditores, certum ter unum eisdem præsentis Creditoribus rationabiliter assignat Statutum à vendenti chiarire Creditori; Et quia, certificata jam decoctione, etiam de Jure Judex procedere debet ad sequestrum bonorum, librorum, & scripturarum decocti, ut cautum sit eisdem Creditoribus, ut per *Text. in l. Fulcinius in princip. vers. Prator ait, & in §. 1. per 102. ff. quib. ex causis. in possess. ead. Stracc. de decoct. par. 7. & ult. num. 14. Rovit. in pragmat. 3. sub num. 12. vers. inolevit cum seqq. de cess. bonor. Rorc. in tract. de decocti. Mercat. notab. 6. numero 19. & 20.* idem Statutum egregiè cavet, quod Officiales, tam ex Officio, quam ad instantiam, de qualunq; Creditore, ò che si dicesset esser Creditore, obstringantur inquirere Merces, libros, scripturas, aliasque facultates eorundem decoctorum: Unde aliud est, quod ad instantiam cujuslibet simpliciter prætendentis, se esse Creditorem, licet non detectum, & liquidum, decernatur executio personalis per viam Syndicatus, quod repugnat omnibus Juris principiis, ut supra; aliud verò, quod certificata jam decoctione, ad instantiam cujuslibet idem prætendentis inquirentur, & assècurentur res ipsius decocti, quia si id facere potest, & tenetur Judex ex Officio, & motu proprio, tam ex littera Statuti, quam de Jure, ut superius, multò magis facere poterit ad instantiam interesse prætendentis: sed quod ab una parte Statuti, quod exorbitat, & continet odiosam severitatem, ut fatetur *Caball. resol. crimin. cent. 2. cas. 105. ex numero 24. cum seqq.* possit fieri extensio ad aliam partem ejusdem Statuti, nemo dixerit, ut conclamant cumulati per *Rot. coram Carill. decis. 265. num. 3. & dec. 9. num. 18. par. 18. & decis. 165. nu. 19. par. 19.* & optimè cum *Bart. in l. Prator ait la se-*

cond. §. hac differentia sub num. 1. vers. secundo casu. ff. de vi bon. r. pi. Buccaserr. respons. 64. ex n. 62. usque ad 65. maxime quando contrarium est de Jure Communi decisum, ut per Mascard. de gener. Statut. interpret. concl. 2. n. 239. plene Contr. discept. 13. ex num. 14. usque ad 18. & n. 19. in fin.

Subsistit pariter exceptio, quod Judex Ordinarius sese introumittere nequiverit in executione sententiæ prolata à Judicibus Delegatis: in primis etenim cum eadem sententiæ non essent puræ, sed sub obligatione restituendi totum, aut partem, quæ exhibitò bilancio apparuissent non deberi, hinc non facta prius hujusmodi obligatione, indubitati Juris est, quod illas Judex Ordinarius exequi non poterat in locum alterius Judicis Delegati, ut in specie dixit eadem *Rota in decis. 545. num. 7. circa fin. vers. nec data casuio, coram Ludovis. & generaliter Honded. conf. 95. num. 18. lib. 2. Salgad. de Reg. proied. par. 4. cap. 13. num. 29. & seqq. Mastrill. dec. 78. num. 3. & seqq. Fontanel. dec. 206. num. 18. cum duobus seqq. Novar. decis. 47. num. 2. & 3. abundè Rota decis. 7. 8. num. 8. & 9. coram Dunoz. Iun. & decis. 508. num. 5. & decis. 554. num. 2. & dec. 626. numero 2. coram Cardinali Cerro.*

Clarius verò, quia præscindendo ab eadem conditione non poterant Judices Ordinarii sententiam Delegatorum executioni demandare; licet namque opponatur, quod ubi executio non petitur officio Judicis nobili, sed actio in factum, seu rei judicatæ intentatur, exequi possit sententia ab alio Judice, à quo non fuit lata, ex *Surd. conf. 204. num. 7. vers. non obstat, & num. 8. Scarcc. de appell. quest. 11. num. 165. in fin. Rota in d. decis. 545. nu. 2. coram Ludovis. Attamen Surd. etsi loquatur in terminis Judicis Delegati; adhuc in eisdem terminis non loquuntur *Bart. in l. à Divo Pio num. 1. ibique Alex. num. 5. alique per Surd. laudati, ipseque idcirco plura alia commiscet fundamenta ad opportunitatem Clientis, de cate-*
27 ro namque salvari nequit hujusmodi opinio, quia cum Delegatus sit major Ordinario, ipsumque Principem Delegantem representet, ad *Text. express. in cap. sanè, il secondo, de Offic. Deleg. ibique gloss. in verb. terminandam, & in cap. Pastoralis, §. Prætereà, de Off. Ordin. ubi Barbof. num. 10. Ansaldo. conf. 35. num. 16. & 17. Capiblanco. de Baron. tom. 2. cap. 31. num. 14. Merlin. Pignat. contr. for. cent. 2. cap. 64. num. 24. & 25. Sanfelice. decis. 368. num. 3. latè *Merol. tom. 3. disput. 7. cap. 4. dub. 11. Fagnan. in cap. quoniam num. 16. de Offic. Deleg. Rosà de execut. litter. Apost. par. 2. cap. 1. numero 7.* Incongruum est, quod detuper se introumittat Ordinarius, nam ubi Princeps manum
28 apposuit, indignum censetur, quoquomodo revertantur Causæ ad inferiorem, sed flumina ad locum, unde exeunt, revertuntur, ut sunt formalia verba *Innocentii in cap. inter dilectos numero 4. vers. sed nobis, de excess. Prælat. Ansaldo. d. conf. 35. numero 24. & 25. plenissime Fagnan. in cap. verum num. 25. & seqq. de for. compet. Covarr. præd. quest. cap. 9. num. 5. Barbofa in d. cap. Pastoralis, §. prætereà numero 12. & 13. de Off. Ordin. Bonden. colluct. 37. num. 108. & seq. & colluct. 47. num. 31. & 32 lib. 2. Rota decis. 119. numero 2. coram Carill.***

29 ultra quod distinguere oportet inter Delegatum ab alio Judice, in quo sensu potest loqui *Surdus*, & Delegatum à Principe, ut distinxit idem

Bart. à Surdo relatus in d. l. à *Divo Pio* in princ. *vers. alia solutio*, ff. de re judic. & *Io. Ant. Ab. Eccl. obs.* 169. n. 11. & *seqq.* p. 1. admittit propositione, quod elapso Anno expiret Jus exequendi sententiam in Delegato, subnectit solummodo, quod Delegatus Princeps ex praxi Pedemontana exequitur sine nova commissione, sed pravia Partis citatione, etiam ultra Annum suam sententiam; quod casui nostro non applicatur, quia de hac praxi non edocetur, nec sententia fuerunt executioni demandatae ab eisdem Delegatis.

Urgentissimum quoque remanet objectum, quod Statutum, de quo agitur, practicari nequit à Socio erga Socium; Jam enim in antecedenti *Disc.* lucidè comprobavimus, quod & repugnat ratio palpabilis, & conclusio Juris amplius non controversa: ratio siquidem, quia cum Syndicatus præsupponat decoctionem Societatis, & consequenter mortem civilem, ex *Gau. de credit. cap. 2. tit. 7. numero 2421. Hieron. Borgia Investig. Jur. civil. l. 17. cap. 14. numero 10. Mans. consult. 126. num. 17. Cardin. De Luca de Camb. disc. 32. num. 15. vers. loquendo, & disc. 35. num. 4. Rot. decis. 794. num. 17. coram Seraph.* ad eum qui sub eadem decoctione nis labe opprimuntur, non habeant velle, neque nolle, ut prosequitur *Salgad. in labyr. par. 1. cap. 28. num. 3. Capon. digest. 100. num. 2. & 3. Orceol. de transac. quest. 34. num. 1. Rota dec. 85. n. 11. p. 15.* Impossibile est, quod Puccius, & Cicciporcij agere possint pro Capitale immisso in Societatem, si, stante decoctione, totum Capitale de necesse censetur absorptum, ut bene in specie advertit *Card. De Luca in Supplemen. par. 2. tit. de Credit. disc. 161. num. 9.*

Conspirat in idem conclusio Juris pariter indubitata, quia Syndicatus ad formam Statuti præcipit Carcerationem, de facto in præfenti se-
34 cutam, & tamen Socius nequit carcerare Con- socium, sed ei competit beneficium deducto ne egeat, ut præter adductos in antecedenti *Disc.* num. 6. firmant *Angel. conf. 391. num. 7. Pancirol. conf. 156. num. 4. Thesaur. decis. 119. sub numero 2. vers. secundò quia, Coler. de process. exec. par. 2. cap. 3. numer. 118. vers. aliquibus etiam, Amarus decis. March. 16. numero 21. Munnoz. de ratioc. cap. 35. nu. 9. vers. quia quemadmodum, & num. 11. vers. quod tamen in Socio, ubi cum gloss. in l. verum, verb. fraternitatis, ff. pro Soc. ait, quod etsi Jurisconsultus pariter Socios cum fratribus, ibi, hoc enim summam rationem habet cum Societas Ius quodammodo fraternitatis in se habeat, adhuc cauta Socii potentior est, quam fratris, quia præsumitur, quod ab initio contracta Societatis hæc honesta conditio præcesserit, ne aliquis ab altero, ultraquam facere possit, conveniatur, ne impediatur Societati humanæ consortium, & propter commodiorum usum Commerciorum, & deinceps ampliat
35 cum *Burigar. aliisque*, idem procedere, etiam si fuissethuc Juri renunciatum, abundè *Altiograd. conf. 39. n. 4. & seqq. lib. 1. ubi ait, neminem esse, qui hoc neget, quodque Rota Lucen. id ipsum judicavit in Causa Bandina.**

Miramurque, quod hujusmodi beneficium contractari in oppositum pretendatur ad Socios universales omnium bonorum quodque id non pro-
36 cedat in Sociis particularibus, quando *Textus* jam allegatus in d. l. verum ff. pro Soc. est cubitalis, ibi, *etiamsi non universorum bonorum Socij, sed*

*unius rei, optimè post Vvesembec. & Bart. Altiograd. in d. conf. 39. num. 14. lib. 1. Petr. Loriot. de regul. Jur. axiom. 167. vers. Socii item, Zanzer. de except. par. 2. cap. 15. num. 11. Surd. de alim. tit. 1. quest. 78. num. 9. vers. ubi extendunt, ubi plures alios collaudat, Scannarol. de Visit. lib. 3. §. 7. cap. 4. numero 15. in fin. & numero 18. cum sequentib. fol. 4-5. ubi pariter cum gloss. in d. l. verum advertit, potentius esse Jus Societatis, quam fraternitatis. Absque eo, quod contrarium somniverit
37 *Card. De Luca in d. disc. 161. num. 13. de Credit. in Supplemen. par. 2. quia postquam sub num. 5. vers. atque inter, expressit pro hujusmodi beneficio Societatem in Ratione Bancaria, seu Campsoria, ex numero 11. cum seqq. procedit ad eum, qui nullam Societatem contraxit, sed dedit alicui pecuniam sub usuris, ad quas colorandas, ac sustinendas dicitur contraxisse illum trinum contractum, inter quos connumeratur Societas ficta, juxta ea, quæ ipse de hac specie contractus dilexit in *Disc. 1. sub tit. de usur. ad quem expresse se remittit: Salgad. verò in labyr. par. 1. cap. 41. num. 13. loquitur de Administratore, non de Socio, in quo prædicta ratio fraternitatis, & Commer- cii non cadit.***

Et ob id non adaptantur tradita per *Castagn. in tract. deduct. ne egeat quest. 13. fallent. 3. nu. 1. & prius quest. 1. fall. 2.* ille enim limitat præmissam in-
38 controvertibilem conclusionem dumtaxat concurrente dolo, ut etiã limitavit *Scannarol. de Visitat. Carcer. dicto lib. 3. §. 7. cap. 5. numero 14. fol. 478. Mar. Giurb. decis. 43. numero 1. & sequentibus*: At in casu nostro numquam *Guidus Maria*
39 dolosus esse repertus fuit, prout numquam præsumitur, præcipuè in Sociis, ad *Tex. cæteroquin notissimum* expositum sub hac rubrica *in l. merito, ff. pro Soc.* Undè pariter præmonere oportet, aliud esse, quod idcirco aliqui *Doctores* concedant, conveniri posse Socium contumacem in redditione rationis pro restitutione Capitalis, ex quo aliàs aperiretur via fraudibus, & malitiis; aliud verò, quod Socius in hoc casu dicatur de facto verus dolosus, & fraudulentus, hoc enim non dicunt, nec dicere possunt *Authoritates* in contrarium congestæ, & congerendæ, dolus enim non per possibile, (& cui dumtaxat possibilitati
40 *Doctores prædicti* satagunt occurrere,) sed per concludentissimas probationes venit justificandus, præsertim, quando agitur ad pœnam, aut de amissione alicujus beneficii ab Jure expressè attributi, teste *Menoch. conf. 533. nu. 26. Gratian. digest. 799. num. 39 cum duob. seqq. ubi præcisè loquitur de amissione beneficii deducto ne egeat, Rota coram Pen. decis. 1202. num. 6. & decis. 188. num. 6. & 7. par. 8. recent.*

Ponderando ulterius, quod aliud est, quod Socius etiam in casu doli amittat præfatum beneficium deducto ne egeat, possitque insolidum conveniri, ut solummodo limitavit *Castagn. & Scannarol.* quando de cætero gaudente Socio hujusmodi beneficio, eidem foret relinquendum tantum in bonis ut secundum ejus qualitatem vivere posset, immò cum ejus familia alimentari, ut punctualiter prosequitur! *Munnoz. de ratioc. d. cap. 35. 41 num. 11. in fin.* Aliud verò, quod possit carcerari, quia an fratri (cui à fortiori, ut præmissus, Socius comparatur) competat beneficium deducto ne egeat, latè disputant *Scribentes* recensiti per
Hering.

*Hering. de fidejuss. cap. 27. par. 4. ex num. 86. usque ad 98. Michalor. de Fratr. par. 3. cap. 53. ex num. 7. cum plurr. seqq. Scannarol. d. lib. 3. §. 7. cap. 4. ex num. 10. cum seqq. fol. 475. ubi Author iste inclinatur in affirmativam, ex quo de cæterò frater in subsidium venit à fratre alimentandus; Sed quod non possit carcerari ratione vinculi socialis, & Juris fraternitatis, communissimè, & citrà controversiam admittitur etiam ab iis, qui tale beneficium denegant fratri contra fratrem, ut videre est apud *Thezaur. decis. 119. sub numero 1. vers. sed illius opinio, & num. 2. Mauson. de caus. exec. limit. 16. ex num. 8. cum plurr. seqq. Leoncill. de privil. pauper. par. 2. privil. 168. per tot. Amendol. ad Franch. decis. 366. num. 13. & 14. & perbellè præmonnit Scannarol. loc. cit. numero 29. fol. 476. optimè etiam Rota decis. 179. n. 4. & seqq. par. 14. rec.**

Consperto itaque, quod ob prædictam irrefragabilem rationem, Jurisque firmissimam conclusionem de Socio non carcerando, Syndicatus exerceri nequeat à Socio, in nihilo obstat Statutum, quia sub *rubr. 2. §. E che alcuno de Cessanti, e falliti*, ejus littera nihil aliud disponit, nisi quod Cessantium appellatione comprehendantur non solum exercentes aliquam ex Artibus; verùm etiam cæteri omnes cujuscumque gradus, & conditionis; sed in hac parte nec verbum quidem fit de personis, ad quartum instantiam declarari quis possit Cessans, & obtineri Syndicatus, & in hoc puncto stat difficultas. Quo vero ad alteram partem ejusdem Statuti *lib. 3. rubr. 2. §. Et ritornando*, ubi dicitur, *à istanza di qualunque Creditore, ò che si diceffe esser Creditore*, jam superius sub *num. 18. §. Ac propterea, cum seqq.* luculentè exposuimus intellectum istius partis, & nihilominus quando eadem pars Statuti caderet super petitione Syndicatus, non autem simpliciter super facultate inquirendi effectus illius, qui jam legitime fuit declaratus Cessans, & fallitus; adhuc cum Statutum nullibi nominet Socium, nullo modo ad eundem porrigi valet, & extendi, quoniam vulgata quidem sunt Jura, quod verba generalia, & apta comprehendere generaliter sunt intelligenda, sed non minus vulgatæ sunt propositiones, quod Statutum, quantum fieri potest, interpretari debet juxta dispositionem Juris Communis, idque etiam si excluderet extrinsecum intellectum (quod non facit Statutum, de quo agitur,) ut inquit *Ruin. cons. 15. numer. 11. lib. 3. Riminald. Tun. cons. 340. ex num. 102. & signanter num. 105. & seqq. Mascard. de general. interpretat. Statut. concl. 2. num. 79. & 80. Gallin. de verb. signif. lib. 8. cap. 31. num. 17. Palma Tun. alleg. 8. num. 15. Armenzan. decis. Januen. 6. numer. 32.*

Undè receptum videmus, quod etsi Statutum generaliter loquatur, adhuc non comprehendit causam Dotis specialiter illo casu privilegiatam de Jure, ex plenè cumulatis per *Cyriac. controv. 81. num. 9. & seqq. Gratian. discept. 27. numero 25. & discept. 647. numer. 22. & discept. 735. num. 8. & seqq. Marefcot. var. lib. 1. cap. 43. num. 9. Tondur. resol. civil. cap. 57. num. 24. Andreol. contr. 112. num. 26. & seqq. Conciol. alleg. 48. num. 48 & 49. Bonden. colluct. 6. nu. 26. lib. 1. Surd. decis. 287. num. 26. Cornaz. decis. 165. num. 6. & seqq. Mart. Medic. decis. 20. num. 12 & 13. Censal. decis. 77. à num. 1. usque ad 18. Saminat. controv. 90. ex n. 24. cum plurr.*

seqq. (licet isto conclusionem hanc declaret ad alios effectus) *Rota decis. 264. numero 1. & seqq. par. 4. divers. & in rec. decis. 177. numero 11. par. 1. & decis. 190. nu. 2. 3 & 4. par. 8. & de Statuto Florentino, quod et generaliter, & universaliter præcipiat capi posse etiam heredem debitoris, attamen quia Constitutio hæc est odiosa, restringenda sit secundum regulam Juris Communis, & per consequens non habeat locum in hærede Minore, præcisè respondendo ad objectum universalitatis Statuti firmavit *Roman. cons. 120. per tot.* ubi *Apostill.* adducto etiam *Marsil.* communem hanc opinionem testatur, & secutus est *Card. Tusc. litt. S. conclus. 478 num. 11.* & quod hoc præciliam Statutum Curie Mercantiæ de Cessantibus patiatur interpretationem Juris Communis punctualiter probat *idem Rom. cons. 163. in princ. & non negavit Caball. resol. crim. d. cas. 105. n. 2.**

Ac propterea cum nihil disponat de Socio, qui de Jure Communi carcerari non potest, immò gaudet beneficio *deducto ne egeat*, ad illius limites venit intelligendum, etiam si universaliter loquatur; Atque in hoc proximum habemus exemplum in consimili Ritu 166. Magnæ Curie Vicariæ, qui etsi incipiat & longè fortioribus per hæc verba, *Item quod etsi debiores, aut debitorices; quarumcumque personarum*, ut videre est apud *Caravit. in d. Rit. 166.* Attamen quia intelligitur juxta dispositionem Juris Communis, non potest Instrumentum via ejusdem Ritus liquidari, & carcerari Pater, vel Frater, cæterique, quibus competit beneficium deducto ne egeat, juxta celebrem *decis. Vinc. de Franch. 162. per tot.* ibiq; unanimiter omnes Adcentes collecti per *Modern. Carol. Anton. De Luca, & per Rodoer. ad De Marin. cap. 190. per tot.* abundè *Carol. Petra in Comment. ad d. Rit. 166. nu. 84.*

Nihil refragante, quod Guidus Maria representet duplicem personam, in qua generali possibilitate plurimum se extendunt Defensores in contrarium scribentes, sed inutiliter; Nam etsi Ego dixerim, quod meus captivari non poterat intellectus in obsequium istius distinctionis, non tamen somniavi illam denegare in abstracto, circa quam Volumen integrum composuit *Modern. Carol. Anton. De Luca in tract. de plural. homin. leg. gal.* Verùm dicebam; & repeto, quod pro redditione rationum, & pro restitutione Capitalis ab eo, qui administravit, alia actio intentari nequit, nisi illa pro Socio per *Text. in l. actione §. ff. communis, ff. pro Soc. cum concord. per Recc. de Societ. Mercat. notab. 14. & 15.* idèdque inauditum est, quod per hanc actionem ratione proprietatis valeat carcerari Socius administrans à Confocio, ex latè *suprà* coacervatis; tunc enim faceret diversam figuram à Socio, quando privatum aliquem contractum, seu debitum gessisset cum ipsa Societate, qualis est casus in adducta *decis. 273. numero 7. 8. & 9. par. 4. tom. 2* ubi Socius non ratione administrationis, sed privati contractus contraxerat cum Societate, quod & contingebat in *decis. 156. par. 19.* ubi non agebat de Socio, qui administraverat, sed de eo, qui tamquam Procurator gessit negotia Josephi, & tamquam Campsor in proprio receperat Cedula Bancarias, & summas pecuniarum à Gabriele: Et certe numquam invenietur, quod Socius representet diversam personam à Societate ratione administrationis,

ad ministratiōnis, sed solum quando (ex. gr.) Socius administrans accepisset, vel dedisset ad Cambium à Negocio sociali aliquam quantitatem, ut referendo prædictam *decif. 273. num. 7. & 8. par. 4. rem. 2.* explicat *Card. de Luca de Credit. disc. 62. num. 2.*

Cæterum subsistit quoque, quod eadem sententiæ prolata à Delegatis existant conditionales, & consequenter non apte ad obtinendam executionem, ut diximus *suprà nu. 25.* multoque magis urget motivum, quod eadem sententiæ non possint favere Puccio, quoniam ipse fuit unus ex condemnatis, ideòque extranei sunt termini, de quibus *Rot. i in decif. 31. num. 8. & 9. par. 19.* illa etenim loquitur de sententiâ super redditione rationis prolata ad favorem Rei, citatis nonnullis Creditoribus, nudè inferitur, quod tamquam super statu rei valeat etiam contra alios Creditores, Sed quod condemnatus, prout hic, in sententiâ possit exequi, vel fundari super sententiâ contra se prolata, nemo profectò dixerit, cum id nec Actor, nec Iudex excogitaverit, ut latè in antecedenti *Discursu num. 17. & 18.*

Advertendo, quod numquam ex hac Parte impugnavimus Syndicatum, ex quo ille obtineri non possit ab uno tantum Creditore, quamvis non admittatur, quod huiusmodi facultas competat in vim præcitatae *rubr. 2. lib. 3. sub §. E ritorando, & §. E quando.* Verùm enixè reflectendum proponimus, utrum ferèlibero Guido Maria ab huiusmodi præiudicio per alios Socios numero plures intentato, valeat iterum inquietari per unicum dumtaxat, quia regula est in oppositum, ex firmatis per *Pur. de Syndic. §. Official. cap. 1. nu. 2. Hæctor Felic. alleg. 3. num. 1. & alleg. 46. numero 91. par. 2. Giurb. conf. 53. num. 18. Mut. decif. Sicil. 5. num. 14. Masfrill. de Magistr. lib. 6. c. 6. nu. 29.* etiamsi eadem liberatio, seu absolutio facta non fuerit expressè, sed per simplicem temporis affluxum, ut notavit *Clar. in pract. §. final. quest. 51. num. 6. Gomez. Var. tota. 3. cap. 1. num. 22. in fin. Giurb. d. conf. 53. sub. nu. 18. Massin. de Confisc. quest. 11. num. 11.*

Indubitanter autem, quia Puccius, & Cicciporcij nequeunt, (ut existimo) ullam allegare ignorantiam, ut ampliando comprobatur *Rot. Maceraten. apud Thom. de decif. 25. ex num. 9. cum seqq.* & versatur in Creditoribus, quorum major pars præiudicat minori: Unde quemadmodum, si idem Puccius, & Socii tunc comparuissent, certò certius cogebantur abstinere à prosecutione huiusmodi Syndicatus, ex quo à majori parte fuissent compulsi, teste *Angel. in l. prima. ff. de privil. Credit. Stracc. de decoit. par. 6. num. 21.* qui verba *Angeli* per extensum registravit, cum concord. *suprà in Discursu 11. num. 2. cum seqq.* Ita nequeunt ex eorum negligentia in tunc comparando commodum reportare.

ROMANA PRÆTENSÆ RELEVATIONIS

PRO FRANCISCO ANTONIO
CRUCIANO

CVM BANCO S. SPIRITVS.

ARGUMENTUM.

Ratiocinator Banci, vel alius promittens damnum Banco, aut Domino refarcire, non tenetur, si damnum non provenit ex eius culpa; & an requiratur levis, vel levissima: Et plura de culpa, quando cum culpa compentetur. Fidejussor quando petere possit, vel non relevationem à Principali. Identitas pecuniæ subtractæ quomodo probetur.

SVMMA RIVM.

- 1 *Facili series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Promittens prestare diligentiam, & damna refarcire, intelligitur se obligare, quatenus damnum proveniat ex eius culpa.*
Idem est in Ratiocinatore promittente ratione sui Officii, num. 4.
- 3 *In Characterum recognitione peritissimi etiam decipiuntur.*
- 6 *Ratiocinator, vel Officialis, aut quilibet alius promittens rem custodire, an teneatur de levi, vel levissima culpa, distingue.*
- 7 *Culpa in dubio nunquam presumitur.*
- 8 *Officialis, vel Minister prestans fidem ei, cui prestabat Dominus, non dicitur in culpa.*
- 9 *Culpa imputari non potest furcivo, aut delictum commissum à personis, de quibus nemo suspicari potuisset.*
- 10 *Furcivo, aut delictum si fuit commissum ab eo, cui prestabat commoditatem Dominus, non est adscribendum culpa Officialis, vel Ministri.*
- 11 *Bancus tenetur erga verum Creditorem, quamvis pecunia fuerit soluta vigore falsi Ordinis, vel mandati, & de ratione.*
- 12 *In Culpa dicitur, qui non servavit solitum, & consuetum.*
- 13 *Solutum, vel stylus inducitur ex tribus actibus juncto decennio.*
- 14 *Culpofus non potest alium de culpa redarguere.*
Et in omnem casum culpa cum culpa compensatur, numer. 15.
- 16 *Damni relevatio etiam promissa peti non potest ab eo, qui dedit causam damno.*
Amplia, ut ibidem.
- 17 *Evictio non debetur à Venditore, quando provenit ex facto, aut ex culpa ipsius Emptoris.*
- 18 *Cedula non reportata, non solet per Bancum fieri solutio.*
- 19 *Culpa dicitur ad casum præordinata, quando sine ea casus non contigisset.*
Amplia, quod sufficit, posse esse ad casum præordinatam, nu. 20.
Subamplia, quod in hoc non attenditur defectus intentionis, num. 21.
- 22 *Damnum sentiens ex negligentia commissum ab eo, qui de consuetudine aliquid facere debeat, est relevandus.*
- 23 *Damnum qui causavit, non potest ab alio etiam obligato potere reflectionem ejusdem damni.*
- 24 *Culpa Officialium, & Ministrorum tribuenda est Proponenti.*
- 25 *Fidejussor remanet liberatus, si principalis Creditor cautionem renovavit.*
Amplia idem esse, quando Creditor fuit negligens in exigendo

exigendo contra principalem debitorem, numero 26.

- 27 *Fidejussor indebitè exactus, an, & quando habeat relevationem adversus Principalem.*
 28 *Principi non potest resisti, aut dici, cur ita facis?*
 29 *Promissio, & obligatio qualibet intelligitur auctoritate Superioris semper salva.*
 30 *Pecunie exacta vigore Ordinis falsi sunt Domino restituenda.*
 31 *Evictionis actio cessat, quando Emptor voluntariè cessit rem emptam, nec licem substituit, aut Venditori denunciavit.*
 32 *Identitas pecunie probari potest ex conjecturis, & quibus.*
Identitas pecunie derobata, vel exacta in vim ordinis falsi, quomodo probetur, ibidem.

DISCURSUS XXXIX.

Cum juxta inconcussum, & laudabilem sty-
 lum Banci S. Spiritus de tempore, quo Cru-
 cianus, scilicet de Anno 1682. Ratiocinatoris
 munus assumpsit, eidem extiterit consignatus
 liber, qui nuncupatur *Maestro*, in quo descripta,
 & notata legebantur nomina Creditorum ipsius
 Banci, sub ea tamen contradistinctione, quod
 ubi aliquod reperiretur vinculum super eisdem
 Creditis, in margine exprimebatur cum verbo
condicionari, ac etiam ubi Creditorum foret mors
 subsequuta, apponebatur signum †, ac tandem ubi
 Creditores apud se Cedula[m] retinerent, hoc
 ipsum indicabatur mediante litt. C., idque ad
 effectum, ut ipse Ratiocinator hujusmodi indi-
 catione præmonitus tam ad sui, quam ad Banci
 indemnitate[m] animadverteret, & præsertim nul-
 latenus subsignaret Ordines, seu mandata Credi-
 torum, qui Cedula[m] recepèrunt, nisi ipsamet Ce-
 dula restitueretur.

Cùmque contigisset, quod quondam Francis-
 cus Maria Honoratus usque de Anno 1669.
 quamdam pecuniarum summam deponendo, Ce-
 dula[m] à Banco exegisset, fuit successivè in eod-
 em libro Magistro marginaliter adjecta litte-
 ra C. factaque quolibet Anno de more renova-
 tione, & ut dicitur, *lo spoglio* nominum Credito-
 rum, remansit semper Ratiocinatoribus pro tem-
 pore indicata hæc circumstantia de Anno 1672.
 morte ejusdem Honorati, appositum incontinen-
 ti alterum signum †, & formitè explicatum *Mor-
 to*. Verùm cùm in præfato libro Magistro tradi-
 to de Anno 1682. per alios Ministros eidem Cru-
 ciano nulla exhibè circumstantiis fuerit indicata,
 sed acsi ageretur de puro deposito viventis, sim-
 pliciter inscriptus appareret Franciscus Maria Ho-
 noratus tamquam Creditor pro prædicta certa
 quantitate, suscitata fuit præsentio, quod ex quo
 Crucianus admisit; seù subsignavit falsum, (ut
 supponebatur) Ordinem eidem præsentatum sub
 simulato nomine ipsius Honorati jam prædefuncti,
 teneretur idcirco præcipuè ob litteram susceptæ
 obligationis in Instrumento desuper, ut infra, ce-
 lebrato indemnem relevare Bancum de eo, quod
 agnita bona fide perfolvit Almæ Domui Laure-
 tanæ ejusdem Honorati Creditoris hæredi: Sed
 Ego non sine sensu Veritatis credebam ex triplici
 fundamento, si non de per se, saltem insimul
 junctis Crucianum fore absolvendum, Causaque
 coram Iudice ejusdem Banci successivè introducta,

pendet adhuc indecisa, quia fortè idem Bancus
 malum jus fovere dignovit.

Licet enim Crucianus habere videretur contra
 se claram, & litteralem conventionem non solum,
 ut moris est, exercendi fidelem suscepti muneris
 administrationem, sed etiam ita, & talitèr agen-
 di, ut per ipsius administrationem nullo un-
 quàm tempore per ejusdem Cruciani culpam, de-
 fectum, vel quavis de causa etiam occasione
 mandatorum, & Cedula[m] falsarum Bancus ipse
 patiatur detrimentum; Attamen (dicebam) pri-
 mo loco hujusmodi verba semper de Jure inter-
 pretantur, dummodò aliqua saltem culpa ex par-
 te ipsius Cruciani probetur intercessisse, quemad-
 modum de facto sonant præfata verba conventio-
 nis, & Jure pancarunt *GoZadin. conf. 63. num. 19.*
Pacion. de locat. cap. 29. numero 46. Rota coram
*Bich. decis. 646. num. 10 & 11. quæ loquitur in ter-
 minis Ratiocinatoris Montis Pietatis.*

Potissimè autem, quia nullam peculiarem mer-
 cedem Crucianus in corresponsivitate[m] istius
 obligationis recepit, nec recipit, solum enim
 perfruitur assueto stipendio annuorum scutorum
 300. quod eius prædecessoribus in Officio præsta-
 batur absque tali obligatione succumbendi falsifi-
 cationibus Ordinum, Mandatorum, & Cedula-
 rum, in quibus peritissimi etiam decipiuntur, juxta
 exempla, & rationes animadversas per *Go-
 thofred. in l. quid sit falsum, ff. ad l. Cornel. de fals.*
Calvin. lexic. Jur. verbo imitari, Ansaldo. conf. 125.
ex num. 46. Menoch. de arbit. cas. 114. num. 14.
*& 15. Thesaur. quest. for. lib. 1. quest. 24. nu. 7. Cyri-
 ac. contr. 444. numero 88. Olca de cess. Jur. tit. 5.*
questio. 9. numero 1. Rub. de Testamen. cap. 28.
numero 388. cum plur. seqq. Cùmque ageretur de
*quotidiano periculo amitrendi, (non obstan-
 te qualibet sedulitate, & diligentia,) in una die,*
vel hora mercedem, quam pro toto tempore vitæ
suæ in hoc adeò operoso munere assequi potuisset;
receptum proinde videmus in his terminis, quod
tantummodò quis teneatur de levi, non autem de
levissima culpa, ut egregiè distinguendo firmavit
Decian. conf. 29. numero 32. & 33. lib. 1. Math.
de Pisavro inter consil. Cornei conf. 242. ante num.
1. lib. 1. Falic. de Societ. cap. 21. ex numero. 11. cum
plur. & seqq. & numer. 23. & seqq. pacion. de locat.
d. cap. 29. num. 47. & meliùs Magon. decis. Florent.
111. num. 54. vers. quoniam, & numer. 55. Rota post
secundum vol. conf. Farinac. decis. 208. num. 3. vers.
primò, & coram Priol. decess. 37. numer. 16. & 17.
& concordat Rauden. decis. ifan. 4. n. 114. ubi quod
*aliàs foret talis Officialis imputandus de demen-
 tia.*

Tantum verò abest, quod aliquam culpam in
 Cruciano intervenisse comprobetur; quin potius,
 omnis omnibus præsumptionibus, quæ semper
 stant pro exclusione culpæ, ut ait *Gob. consult. 15.*
numer. 9. & seqq. & num. 35. cum cæteris supra in
Disc. 24. nu. 6. justissimam idem Crucianus habuit
credulitate[m] subsignandi Ordinem, de quo tra-
ctatur; Nam cùm fermè in hac multiplicitate ne-
gociorum impossibile sit benè noscere, & recordari
characterum omnium innumerabilium Credito-
rum, diligentia Ratiocinatoris in eo tantum ver-
satur, ut benè perpendat personam, cui facienda
veniat solutio: Quamobrem ubi compareat per-
sona aliqua bonæ astimationis, & famæ, beni-
gnius cum ea proceditur, idèque cum Ordo,
 seu

seu illius Girata cantaret in personam cuiusdam Antonij, qui actualiter ab ipso Banco detinebatur in servitio, ut dicitur, *per Giovane*, ac summa de cætero non esset valde considerabilis, nemo profecto dixerit, quod iusta credulitate motus non fuerit Crucianus, dum fidem suam præstitit illi, cui propriam idem Bancus accomodabat; ex his, quæ in proximis in hac eadem materia falsorum Ordinum superius deduximus in dicto Discursu 24. num. 7. & de furto, quod fuit commissum à conductis, & domesticis domus, de quibus nemo suspicatus esset, quod tale delictum fuissent commissuri, quod cesset omnis culpa, dixerunt *Menoch. in conf. 353. num. 10. & de præf. lib. 6. p. 61. numero 37. Sebast. Medic. de cas. fortuit. par. 1. quæst. 13. num. 18. cum alis, de quibus supra Disc. 29. n. 23. Felic. de Societ. d. cap. 21. num. 39. cum seqq. ubi alia affert exempla, Magon. decis. Lucen. 2. sub nu. 12. vers. nam si fuerit in fin. Mart. vot. pisan. 58. numero 2.*

Fortius verò, quia præfatus Antonius occasione dumtaxat servitii, quod Banco præstabat, informationem, & circumstantias istius crediti desumpsit, qua propter valuit Ordinem falsificare, & confingere; Undè eò magis referendum est Banco, non Cruciano damnum, quod ex prædicta falsificatione provenit, ut in simillimo casu firmavit *Theaur. quæst. forens. lib. 1. quæst. 62. num. 4. & seq. ubi quod ita fuit iudicatum, & confert Cardin. De Luca de Credit. disc. 68. num. 19.*

Advertendo præsertim, quod Crucianus diversam figuram gerit ab ipso Banco, solumque tenetur, ut præmisimus, ratione culpæ, quæ, posita iusta, & rationabili causa secluditur, ex *Authoritatibus* proximè relatis: Bancus verò intantum tenetur erga Creditores, quia ratione depositi irregularis, & commixtionis pecuniæ depositæ censetur effectus Dominus ejusdem pecuniæ sub obligatione restituendi tantumdem; ac propterea quamvis huiusmodi falsificationes adscribantur casui fortuito potius, quam culpæ, & negligentia solventis, attamen casus fortuiti semper pertinent ad Dominum, quemadmodum sub hac ratione freti tradiderunt *Stracc. de Commer. l. 2. gloss. 5. num. 396. Am. at. Pavorm. resol. 20. num. 1. & s. 99. ac per tot. Olea de cess. Iur. tic. 5. quæst. 9. ex num. 18. cum seqq. Noguero. alleg. 19. sub num. 27. Franch. decis. 304 ibique Carol. Anton. De Luca Rovie. decis. 13. ex num. 23. Rot. decis. 76. per tot. post 2. vol. conf. Farin.*

At quando etiam per discursum huiusmodi nimium naturalis, & juridica excusatio aliquam pati posset difficultatem, versamur secundo loco extra dubitationem perspecta facti serie, ac stylo superius recensito; cum enim in culpa dicatur ille, qui solitum, ac fieri consuetum non fecit, ut uno ore conveniunt adducti per *Mandell. conf. 309. num. 15. & 16. Becc. conf. 105. sub num. 26. Pacion. de locat. d. cap. 29. num. 55. Censal. decis. Lucen. 82. num. 5. Rota d. decis. 646. num. 29. coram Bich. cum alijs supra d. Disc. 24. num. 3. Bancus profecto eximere se nequit à culpa manifesta, quia prætermisit in libro, quem consignavit Cruciano, circa istud creditum Honorati prænotare † cum ulteriori specificatione mortis, nec non etiam in margine designare litteram C. quemadmodum antecederet super hoc ipso Credito Bancus practicaverat, & in alijs quibuscumque practicavit, quod-*

que magis est, patet ex hoc eodem libro practicum quoad omnia alia Credita Defunctorum, vel Cedulam habentium; ad inducendam quippe consuetudinem, ex cujus omissione oritur culpa, non solum prout hic, stylus inconcussus, sed tres actus; juncto decennio, solent, exuberare, ut in specie dixit *Rota coram Bichio d. decis. 646. n. 27. & seqq. quæ prodijt in duriore casu, nempe de obligando Ratiocinatore ad ea, quæ ex consuetudine ipsius Officij tenebatur explere.*

Dum itaque Bancus adeo culposè defecit in negligenda huiusmodi annotatione Mortis, & Cedulæ; & ex hac de causa, ut mox comprobabimus, Crucianus remansit deceptus, vel saltem concurrente præfata indicatione decipi non potuisset, nescitur, quomodo Bancus culposus valeat de culpa Crucianum arguere, contra æquitatem, & censuram *Text. in l. si putator, & in l. item si Obstetrix in fin. ff. ad l. Aquil. cum concord. per Craveri. conf. 919. n. 19. & 20. & conf. 928. num. 4. Felic. de Societ. cap. 22. num. 16. & seqq. ubi sub num. 18. pluribus coacervatis subnectit, quod qui culpæ causam dedit, culpam allegare non potest; & quod culpa in omnem casum cum culpa compensetur, regula est vulgata de qua *Alex. conf. 47. num. 11. lib. 1. Venturin. conf. 50. num. 55. Cyriac. contr. 197. ex num. 21. cum plurr. seqq. & contr. 451. numero 136. Trombetti. de Societ. cap. 4. numero 28. & 34. Rota coram Coccin. decis. 1227. numero 3. & decis. 523 numero 8. coram Rembold. & decis. 451 numero 5. par. 14. recent. quodque etiam damni relevatio explicitè promissa peti nequeat ab eò, qui occasionem, & causam damni dedit communiter prosequuntur per *Text. in l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat. Alex. conf. 84. numer. 3. & 4. lib. 6. Maluas. conf. 44. num. 9. & 10. Rocc. de assecur. not. 22. ex num. 27. cum seqq. ubi sub numero 70. vers. & hoc, umpliat etiam adessent, (ut in Casu nostro,) verba & clausulæ quodcumque, qualitercumque, &c. & facit simile de evictione, quæ non debetur, si factio, aut culpa petentis fuerit secuta, ad *Text. in l. fundum 46. ff. de evict. Rota decis. 168. num. 5. & decis. 169. nu. 10. & 11. par. 8. rec. & decis. 53. num. 9. & 12. par. 9. & decis. 267. numero 34. & 35. par. 17. & in Neapolitana Pecuniaria 8. Junii 1685. sub §. Quinimo, coram Albergato.****

Quod autem negligentia, & culpa ipsius Banci in proposito fuerit causa, quod Crucianus remanserit deceptus, vel saltem, nisi hæc commissæ foret negligentia, decipi minimè potuisset, nimis oculariter elucescit, quoniam si super credito Honorati fuisset designata †, ac obitus inscriptus, profecto Crucianus Ordinem, qui à mortuo confici non poterat, nullatenus subsignasset; sicuti pariter, ubi mediante littera C. fuisset præmonitus de præexistentia Cedulæ, quia eadem Cedula Originali non reportata, non solent, nec possunt Ordines recipi, ac subscribi, multoque minus fieri solutio, ut punctualiter advertit *Rovie. d. decis. 13. nu. 13. in fin. vers. & propterea Bancum*: sicque dubitari nequit, quod Bancus dici mereatur in culpa, cum in substantia, & in effectu fuerit ad casum præordinata, quidquid sit respectu intentionis, illa enim culpa de Jure censetur ad casum præordinata, sine qua casus ipse non contigisset, ad *Text. in l. non omne, ff. de flamm. lib. Altograd. conf. 45. n. 18. lib. 2. Fontanell. decis. 534. num. 29.*

nu.29. cum aliis supra in d. Disc.29. n.30. Imò quod
 20 sufficiat, posse esse ad casum præordinatam, *Ambrosin. decis. Perus. 17. sub nu. 11. vers. & sufficit, Pacion. de Luca. cap. 12. num. 112.* & quod non attendatur defectus intentionis, celebris est doctrina *Io. Andr. in cap. petens, de Homicid. & cum aliis surd. conf. 12. num. 58. in fin.*

Etque clarius, quia sicuti honestè non poterat Crucianus recusare subscriptionem Ordinis girati in faciem actualis Juvenis ejusdem Banci, & consequenter ejus Collegæ, irà è converso agnito signo Cedula potuisset honestissimè, & sub verbis curialitate plenis subscriptionem renuere, non exhibita sibi Cedula, & tamen uno verbo sufficit animadvertere, seu respondere, quod etsi culpa Banci nullatenus dici posset ad casum præordinatam, habet nihilominus Crucianus actionem adversus Bancum pro refectione damnorum, & intercessit, ex quo sua intererat, Bancum non extitisse negligentem in appositionibus signorum, quibus extantibus in nihilo poterat damnificari, cum, etiam exhibita Girata falsa sub eadem Cedula, Bancus, qui Cedula recuperaverat, ad nihil amplius teneretur: quando enim quis ex negligentia ab altero commissa in jis, quæ de consuetudine faciendæ erant, damnum sentit, illi rescindendum esse planum est, ex deductis per *Bursat. conf. 193. nu. 44.* cum reliquis per *Roi. coram Bich. d. decis. 646. num. 27. & seqq.*

Ac propterea dum hujusmodi damnum rescindi deberet Cruciano ab ipso Banco, multis efficitur circumstans, si Bancus agere velit contra ipsum pro relevatione vigore Instrumenti, quando Crucianus ex eadem causa agere potest, vel excipere contra Bancum de præfata negligentia, quæ sibi damnum alias non obventurum caulavit, ut de per se patet ad sensum, & in puncto per *Text. in l. cum proponas, cum ibi not. per DD. C. de Nautic. fenor* præmonuit *Malvas. d. conf. 44. num. 9. & 10.* & benè ad propositum *Palm. Sen. consult. 71. num. 16. & seqq.* Idque non obstante, quod eadem negligentia non fuerit commissa per ipsum Bancum, sed per alios ejus Officiales, Superintendentes, seu Ministros, notorium est enim, quod
 23 Deputans tenetur de facto, ac gestis ab illius Deputatis, juxta *Text. in l. si servus servum, §. si Fornacarius, ff. ad l. Aquil. & in l. neminem, C. de Decur. lib. 10. Rovit. decis. 79. per tot. Amat. decis. Ferrar. 45. nu. 29 & 30. ac num. 37.* cum concord. supra recensitis in d. Disc. 29. num. 2. & seqq. & in specie Camera pro facto ejus Officialium *Card. de Luca de Regal. Disc. 10. num. 8. vers. & quamvis, cum seqq.*

Atque hæc dubio procul superabundare videntur; Sed adhuc ex Mihi præsuppositis alterum tertio loco intercedit fundamentum irrefragabile, nimirum, quod cum, detecta falsitate prænominati Antonii, Bancus pro ejus indemnitate recepisset securitatem, sive Gemmas, & pecunias ab ejusdem Antonii Genitoribus pro refectione damni, & præjudicii, quod Bancus ex ejusmodi falsitate pati potuisset: At tamen frustra reclamante, seque acriter opponente Cruciano, extiterunt pecuniæ, & Gemmæ restitutæ, undè si
 24 libuit Banco remittere cautionem, quam præ manibus habebat, dubitari nequit, quod Crucianus, qui in substantia aliam personam non repræsentat, quàm fidejussoris pro indemnitate ejusdem Banci, remanserit liberatus, ut in specie docuit *Bart. in Authent. de fidejuss. in rubr. n. 4. & in l. stipularius, §. si ex duobus num. 5 ff. eodem, Pirrh. Maur. de fidejuss. par. 2. sect. 10. §. 12. fol. mihi 438.* & in durioribus attentata sola negli-

gentia Creditoris in exigendo, post *Text. in l. si fidejussores, ff. de fid. juss. Bursat. conf. 224. nu. 27. Gomez var. resol. tom. 2. cap. 13. num. 9. Vasquez contr. Illustr. lib. 1. cap. 33. num. d. Valentin Franc. de fidejuss. cap. 6. num. 105. & seqq.* ubi in specie fidejussoris indemnitate, *Magou. decis. Florent. 38. num. 7. Rot. decis. 478. la prima nu. 13. par. 9. recent.* cum cæteris grætet hos supra deductis *Disc. 16. num. 21.*

Abque eo quod refragari valeat, quod Bancus istud pignus receperit sub expressa conditione restituendi, quatenus Antonius pateretur ex hoc delicto Carcerationem, quæ cum fuerit postmodum secuta, Bancus denegare non potuerit conventam restitutionem Quia cum ex prædicta assécuratione, seu pignore foret lus quælitum Cruciano, non poterat Bancus extrajudicialiter idem pignus remittere, sed tenebatur expectare, quod citato Cruciano judicialiter cogeretur, ut benè in his terminis conclamavit post *Bald. in l. Venditor, §. solet, ff. de hered. act. vendit. & Abb. conf. 82. num. 11. lib. 1. Rimin. Sen. conf. 152. num. 13. lib. 1. Marsil. in rubr. de fidejuss. num. 186. & alios, Menoch. conf. 212. num. 64. & seqq. & num. 78. vers. non obstat circa fin.* ubi ampliatur, quando intercessit protestatio (prout hic) & successivè adducit exemplum Auctoritatis laudati, de quo inferius, & sequitur *Amat. decis. Ferrar. 16. num. 14. Card. de Luca lib. 8. de Credit. discurs. 92. num. 5. vers. attamen, & admittit Rota decis. 106. nu. 7. par. 4. to. 2.* ubi non obstante consimili consensu, quod bona sine citatione restituerentur, seu apprehenderentur, fundatur in eo, quod fidejussor, seu Principalis in illo casu fuerat citatus, & petens relevationem distulit solutionem usque ad Carcerationem, quod & melius comprobatur in illius confirmatoria *la 206. eadem par. 4. tom. 2.* & egregiè illas referendo prænotavit *Card. De Luca ubi proxime.*

Edque magis, quia Crucianus validas opponere potuisset defensiones, ac exceptiones, & signanter, quod secuta non fuit Carceratio ad instantiam ejusdem Banci, sed ex Officio, ac de mandato Principis, undè eadem conventio restituendi congruam recipere poterat interpretationem, nimirum quoties ex dato, & facto proprio, & ad ipsius Banci querelam secuta foret Carceratio, cum nemo obligetur de facto alieno, & præcipuè Principis, cui non potest resisti, nec dici *cur ita facis*, ex his, quæ in proposito per *Text. in l. sacrilegii, C. de crim. sacrileg. ponderavit Laurent. decis. Aven. 137. num. 18. & seqq. Molin. de Hispan. Primog. lib. 2. cap. 7. nu. 18. Soufa de Revision. cap. 60. nu. 4. Paul. Rub. in addit. ad decis. 217. num. 4. & 5. par. 9. rec.* idèque quælibet promissio, & obligatio etiam pœnalis, & jurata semper intelligitur, salva autoritate Superioris, ut inquit *Las. in l. fin. nu. 6. ff. qui satis cog. & in leg. si quis major numer. 19. C. de transact. Gratian. disceptat. 520. numero 26. Niger de except. cap. 9. §. 3. num. 4. Seraphin. de privil. Juram. privil. 47. num. 7. Mieres de Majorat. par. 4. quest. 36. num. 9. Ciardin. contrav. 230. sub nu. 31. Concil. alleg. 60. num. 62. Bonden. colluct. 50. num. 153. & seqq. lib. 1.*

Rursus, quia fundamentum conventæ restitutionis processerat, ex quo credebatur, præfatas Gemmas, & pecunias traditas loco pignoris ab Antonii Genitoribus fuisse eorum proprias, quemadmodum idem Genitores asserverant; facilis erat replicatio, quod revera eadem Gemmæ, & pecuniæ erant, & respectivè proveniebant ab illis vigore falsorum Ordinum subtractis, quæ vè proinde tamquam furtivæ erant

erant ipsi Domino, seu Banco derobato restituen-
dæ, ad *Text. in l. si alieni nummi* 78. ff. de solut. l. as.
in l. singulariæ numer. 12. vers. & ideo si nummi mei,
ff. si cert. pet. *Ambrosini. decis. Perus. 35. num. 23. & seqq.*
par. 2. cum aliis, quos in individuo pecuniæ exactæ
mediate Ordine falso collaudat *Rot. decis. 340. nu. 1.*
& 2. coram Card. Celfo.

Neque hæc replicatio objurgari valet tamquam
idealis, & divinatoria; quia, præterquam sufficeret
possibilis defensio, ad hoc, ut nequeat omitti cita-
tio ejus, qui habet ad eò proximum interesse, ut in
terminis Authoris laudandi, seu Venditoris contra
31 Emptorem, qui nulla adhibita defensione rem em-
ptam expectanti dimisit, & postea agere intendit pro
relevatione, seu evictione, respondit *I. C. in l. emptor*
fundi, C. de evict. & in l. si per imprudenciam, ff. eod.
Rota decis. 738. numer. 6. coram Duno Lun. & decis.
31. num. 8. coram Card. Ceryo, & decis. 542. num. 6.
par. 18. recent. & coram Priol. decis. 455. numer. 9.
& passim alibi.

Nihilominus, & cum ageretur de falsificatione,
& respectivè exactione de recenti parata, quodque
memorati Genitores nihil proflus habebant in ære,
ut tantam summam de proprio possent suppeditare,
quodque demum ipsemet Antonius in ejus Constitu-
turo falsus erat, sese fuisse solitum emere Geramas
in Monte Pietatis, his profectò conjecturis, & cir-
cumstantiis, aliisque de facili cumulandis insimul
32 junctis, vel comprobari poterat identitas pecuniæ
falsò exactæ, vel quod eadem pecuniæ non ad præ-
dictos Genitores, sed ad ipsum falsarium atinebant,
sicuti in vim conjecturarum id justificari posse, com-
muniter observantur relati per *Rot. coram Seraph.*
decis. 1461. num. 3. & coram Cavaler. decis. 146. num. 2.
& *decis. 61. num. 11. coram Arguell.* optimè in termi-
nis pecuniæ derobatæ *Parisi. cons. 156. num. 36. & 37.*
lib. 4. & in individuo Rota coram Cels. dicta decis.
340. ex num. 2. usque ad fin. quæ agens, ut præmisi-
mus, de probanda identitate pecuniæ exactæ in vim
Ordinis falsi non potest esse magis punctualis, etiam,
ut ad præsens, ad effectum præsumendi emptionem
aliam Mercium ex eisdem pecuniis.

LIBURNEN. SUCCESSIONIS

PRO GABRIELE ARIAS,

CVM ABRAHAM BARZILAI.

ARGUMENTUM.

In Successionibus Hebræorum an attendatur
Lex Mosayca, vel Jus Commune, vel potius
servari debeant Statuta localia. Hebræi tolerati
per Principem an possint, & teneantur servare
eorum Ritus, & condere inter ipsos Statuta, vel
Consuetudines inducere; Et quis in eorum bonis
vacantibus succedat.

S V M M A R I V M.

1 *Facti series.*

2 *Resolutio Cause.*

3 *Lex Mosayca quid disponat in materia successionis.*

4 *Successio de Jure debetur proximioribus in gradu.*

Amplia nulla habita distinctione inter agnatos, vel
cognatos, masculos, vel feminas, num. 5.

6 *Agnatio non dicitur contemplata, quando femina, vel*
cognati anteponuntur agnatis.

7 *Lex Mosayca in materia successionis servanda est in-
ter Hebræos, secus autem inter Hebræos, & Chri-
stianos, & nu. 10. ubi referuntur contrarii.*

8 *Hebræi, si contraveniant legi Moysis, puniri possunt.*

9 *Hebræi servare debent eorum ritus, si non concernant*
scandalum, vel malum usum.

11 *Lex Mosayca an per adventum Redemptoris expi-
raverit.*

Distingue, ut ibi dem.

12 *Hebræi etiam quoad actus judiciales possunt uti lege*
*Mosayca, quando Princeps, in cujus loco commo-
rantur, id eis concessit, & nu. 14. & 15.*

*Amplia, quando per Decretum Civitatis fuerunt con-
firmati Ritus Hebræorum, num. 16.*

13 *Acta judicialia, vel ceremonialia que dicuntur inter*
Hebræos.

17 *Rota decis. 414. par. 1. recent. explicatur.*

18 *Hebræi Romæ recepti tenentur ad observantiam Sta-
tutorum Urbis.*

19 *Hebræi inter ipsos quando possint condere nova Sta-
tuta, vel inducere novas consuetudines.*

20 *Clausula, non obstantibus, apposta in privilegio tollit*
omnia obstacula, quæ eidem adverstantur, & n. 21.

22 *Privilegia concessa venientibus ad habitandum sunt*
irrevocabilia.

23 *Hebræorum bona decedentium Liburni sine hærede*
deseruntur Synagoga.

24 *Jus succedendi in bonis vacantibus est de Regalibus,*
nec solet concedi Fendatariis.

25 *Jus succedendi ad bona vacantia College an competat*
Collegio.

26 *In Hebræorum Causis procedendum esse per Dintora;*
hoc est, per ritum Hebræicum, suis judicatum
Liburni.

27 *Cessionarius succedit in omnia Jura sedenti compe-
tencia.*

DISCURSUS XL.

INter Gabrielem Arias, & Abraham Barzilai
Hebræos in Portu Liburni commorantes occa-
sione succedendi in hæreditate Benjamin Barzilai
plures habitæ fuerunt controversiæ: sed quoniam
cæteræ, in quibus etiam scripsi, respiciunt alias
1 indifferentes materias, solummodò placuit inserere
ea, quæ concernunt articulum valdè inter *Scribentes*
agitatum, utrum in successionebus intestatis Hebræ-
orum attendatur dispositio Legis Mosaycæ, vel Ju-
ris Communis, sive potius Statuta localia, quia
cum in hac Causa potissima vis ad exclusionem Ga-
brielis constitueretur super locali Statuto fæminas
excludente ob agnatos, necesse fuit vel pro intellectu
plurium *Doctrinarum*, vel ex causa particularium
privilegiorum, quæ ratione Commerci fuerunt
attributa Hebræis Liburni moram trahentibus exa-
minare, An, & quando Leges, Banna, vel privilegia
localia suffragentur Hebræis occasione Mercaturæ re-
ceptis, necnon importantiam prædictorum privile-
giorum; Undè licet in plerisque Regnis, & Principa-
tibus Hebræi fuerint expulsi, per ea, quæ juridicè, &
hystoricè referuntur à *Borell. de Reg. Cathol. præstant.*
cap. 69. per tot. Nihilominus attenda adhuc frequentia
similis Nationis in pluribus locis Mercantilibus, op-
portunum esse poterit recensere in præsentî *Disc.* ea,
quæ differui super prædicto articulo, & in sequenti la-
tius etiam agetur de eadem materia, in qua tandem ob-
2 tinui judicari, Statuta fæminarum exclusiva Hebræis
non

non prodesse, nec illos ad hunc effectum posse considerari uti Cives, & Incolas.

Et ut Veritas principalis inspectionis lucidius appateret, præmittendum censebam, quod perspecta lege Mosayca huiusmodi successio indubitanter attineat ad Sarram Barzilai uti proximior, & consequenter ad Gabrielem Arias ejusdem Sarræ Donatium: Verba siquidem præfatæ Legis Mosaycæ in *num. 27. cap. Omnipotens*, relata etiam per *Merl. n. de legi. lib. 1. tit. 2. quest. 1. num. 1. vers. est de primo*, sic litteraliter sonant, *Iustam rem postulant filie Salj haad, da eis possessionem inter cognatos Patris*, & rursus, *Homo cum mortuus fuerit absque filio ad filiam ejus transibit hereditas: si filium non habuerit, habebit successores fratres suos; quod si fratres non fuerint, dabitur hereditatem fratribus Patris sui; si autem nec Patruos habuerit, dabitur hereditas eis, qui proximi sunt*. Undè cum neque filii, neque filia, nec fratres, nec Patruus taperextarent Beniamino, ipsa verò Sarræ existeret illius Ainita, nulla cadere poterat hæsitatio, quod remanserit apertus locus succedendi eidem Sarræ, quæ tamquam proximior in concursu agnatorum habebat pro se litteram præfatæ legis Mosaycæ expressè vocantis in defectum personarum supra expressarum proximiores, ad normam *Text. in §. si ignitur defunctus: et secundo, Auth. de hered. ab intest. venen. Episc. Rocca selecti. disjunt. Iur. cap. 3. num. 42. Actolin. resol. 40. num. 4. Rota decis. 20. num. 9. par. 14.* Nulla habita distinctione inter masculos, & fœminas, Agnatos, & Cognatos, per *Text. in l. 1. §. proximos, ff. unde cognat. §. non tamen, juncto §. ceterum, Instit. de legi. agnat. successi. Dec. in l. fœmina num. 123. ff. de reg. iur. Tiraq. de retract. consang. §. 1. glos. 9. num. 15. & seq. & §. 11. glos. 1. nu. 3. & 4. Actolin. resol. 96. num. 1. Card. de Luca de Success. disc. 23. nu. 3. & alibi passim.*

Maximè, quia tantum abest, quod Lex Mosayca ad agnationem respexerit, quin potius & filias Salphaad vocaverit inter cognatos Patris, & filias fœminas prætulit fratribus, & Patruis, per quos conservatur agnatio, ex traditis per *Mant. de conject. lib. 6. tit. 15. num. 9. Giova. conf. 11. num. 34. lib. 2. Contr. discep. 65. num. 1. & 3. Castald. consult. 34. nu. 7. & 8. Rot. decis. 485. num. 4. par. 1. recent. & coram Cavaler. decis. 125. num. 10. & coram Gregor. decis. 433. num. 15. & coram Dinozett Sen. decis. 81. num. 22. & decis. 29. numer. 3. par. 18. recent. & in i. aceraten. Fideicommissi 10. Decembris 1685. §. fin. coram R. P. D. Benincasa, & in Bononien. Fideicommissi de Ghisellis 17. Maii 1685. §. Quinto in fin. coram R. P. D. Hervanti, & in individuo legis Mosaycæ Rota decis. 414. num. 3. par. 1. rec.*

Cum itaque, perspecta lege Mosayca, successio foret devoluta ad Sarram proximior, in nihilo obstare dicebam Statutum Florentinum diversimodè disponens, ac præcipiens, quod agnari remotiores fœminas excludant, cum in Jure nostro magis communiter invaluerit opinio, quod ubi questio non sit inter Christianos, & Hebræos, spectari non debeat quidquid per Municipales locorum sanctiones caveatur, sed quod tantummodo veniat inspiciendum, quid lex Mosayca in occurrente casu, seu controversia præceperit, & definiverit, ita namque omnis generalibus, quæ passim congeruntur apud *Scribeas*, in terminis individualibus successione intestatæ, ac Statuti fœminatam exclusivi, robusse firmarunt *Ioannes Calèverin. conj. 30. sub tit. de testam. alias conf. 459. quod incipit, An si Indæus*, cui subscripserunt

primi tunc temporis Juriconsulti, & Canonistæ tamquam in Cautâ celeberrima scutorum 30. m. quovè videre est usque ad satietatem collectos penes *Tiraque. de Iur. Primog. qu. 66. qui ex nu. 19 usque ad 35. disputationem hanc omnibus numeris exornat, & absolvit, & signanter sub num. 23. & 24. Can. peg. de Statut. exclus. fœm. qu. 60. per tot. ubi in fine testatur, quod ita fuit Mantnæ judicatum, Corn. conf. 127. num. 2. lib. 1. Hippol. Riminald. inter consult. ult. volunt. divers. tom. 1. conj. 161. num. 11. & seqq. Bursi. conf. 152. numer. 51. & 52. ubi quod Bero. contrarium tenens communiter reprobat, & post Alberti. Brun. in eodem tract. de Stat. fœm. exclus. Marquard. de Iudæis par. 2. cap. 2. num. 4. vers. quod latius, & num. 6. Helior Fatic. alleg. 11. num. 4. & 5 par. 3. Farinac. in fragment par. 2. lit. 1. nu. 641. & 646. Trentacinq. var. resol. sub tit. de Constit. resol. 3. nu. 11. Cyriac. contr. 241. num. 37. & seqq. Eman. Soares recept. sentent. lit. I. num. 196. Gall. de except. tit. 1. except. 1. par. 1 numer. 121. & seq. Michalor. de fratr. par. 3. cap. 29. ex num. 18. cum seqq. Fagnan. in cap. Canonum Statuta nu. 91. de Constit. Card. De Luca lib. 14. tit. de Matrimon. disc. 15. num. 4.*

Idque, prætermisissis cæteris argumentis, ineluctabili ratione fulcitur: Si enim apud nos Hebræi tolerantur adhuc super eorum Ritibus, & observantiis, quinimò si legi Moylis contravenerit, acriter plectendi sunt, ut aliis relatis habetur apud *Fagnan. in d. cap. Canonum Statuta nu. 83. de Constit. Gob. consult. 28. num. 32.* Et quare non debet illis inter semetipfos servari quoque lex concernens modos succedendi, cæterisque actus uillum, præferentes scandalum, malumque usum, sicuti in specie conclamavit *Natt. conf. 621. n. 8. Trentacinq. d. resol. 3. nu. 11 vers. 2. & vers. 3. in fin. tit. de Constit. fereque omnes supra laudati.*

At quando etiam ista pari potuissent aliquam difficultatem in abstracto, cum dissimulare non libeat, quod opinio contraria, licet minus fundata, suos quoque habeat sequaces, ut videre est apud *Anan. in cap. Iudæi et secundo num. 13 prope fin. vers. ex quibus videtur, de Iudæ. Guilichm. de Benedict. in cap. Raynuntius, verb. duas habens filias num. 284. vers. & omnes Populi, de Testam. Laur. de Palat. in tract. de Statut. exclus. fœmin. nu. 258. Natt. eod. tract. quest. 2. princ. nu. 106. Alex. conf. 97. sub num. 3. vers. & ex hoc inferunt lib. 6. Rolan. conf. 55. num. 35. lib. 2. Hippol. de Marsil. conf. 101. num. 44: Gabr. de Statut. concl. 6. nu. 11. Sverd. de alimen. tit. 2. quest. 15. num. 73. & 77. Scal. de consil. Sapient. lib. 2. cap. 4. vers. patet Hebræos, Gratian. discept. 842. num. 32. Mieres de Majorat. par. 1. quest. 58. numer. 269. & 271. Merlin. de legi. lib. 3. tit. 1. qu. 7. per tot. Sabell. in pract. univ. verb. Ebræi num. 31. & in summ. divers. tractat. tom. 3. lit. L. §. 10. sub num. 14. vers. quod imò.*

Contruebat omnis ansa dubitandi perspectis privilegiis huic Nationi per Magnum Ducem in ejus receptione attributis, cum enim oppugnatores nostræ sententiæ respondere revera non valeant prædictæ efficacissime, nimiumque palpabili rationi, quod scilicet nullum discrimen considerari valeat inter tolerantiam ceremonialium, ac Judicialium, satagunt solummodo replicare, quod respectu Judicialium per adventum Nostri Redemptoris lex Mosayca expiraverit, quodque ideirò Judæi existentes apud Christianos debeant uti jisdem legibus, quibus alii Cives, & de Populo reguntur, uti videre est apud *Riccini. de Iur. person. lib. 2. c. 15. nu. 27. vers. ult. in num. & nu. 28. ubi sic respondet consilio Natta, Rot. decis. 414.*

nu. 6. & seqq. par. 1. recent. repetit. apud Coccin. decis. 676. ex nu. 17. cum seqq. cujus opinionem approbare non audeat Card. De Luca de Dou. disc. 1. 2. n. 6. & seqq.

Et quomodo congruere poterat in presenti, quod concernentia actus judiciales fuissent sublata, dum Suptemus Princeps præfata tribuendo privilegia per verbum *voluntus* impartitus est potestatem liberè utendi *di tutte le Cirimonie, Precetti, Riti, Ordini, e costumi di Legge Hebraea, secondo il costume, e piacimento vostro*: non enim credebam, quod sub his verbis dici nequeant comprehensa Iudicialia, dum ex sensu *Rota*, & *Ricciulli* insequentium *D. Thomam*, Iudicialia ad differentiam Cæremonialium sub nomine præceptorum explicantur, & continentur, prout etiam eadem adscribit sub hoc vocabulo *Barsai. in d. conf. 152. ex nu. 60. cum seqq.* & quando eadem *Rota* respondendo Testibus de consuetudine deponentibus, eorumdem relevantiam admittit respectu illius Domini, in quo ex privilegio uti poterant Lege Mofayca, ut patet *in d. decis. 414. nu. 9. par. 1. recent.*

Addebam, quod consuetudo succedendi inter Hebræos secundum Legem Mofaycam plenissimè probata fuerat in casu nostro, ad eum optimè adaptaretur Doctrina *Ricciulli de iure person. extra gren. Eccles. d. libro 2. cap. 17.* ubi ingenue profert hæc verba, *In uno tantum casu potest procedere opinio Caidarini, & eorum, qui ipsum sequuntur, nempe quando consuetudo, vel ordinatio in laorum reperitur tacite, vel expressè approbata ab habente facultatem faciendi legem: quinimò ex eo, quod solum fuerint per Decreta Civitatis confirmati Ritus ipsorum Hebræorum, secundum ipsos etiam in Iudicialibus definiendum esse, specialiter argumentatur Florianus, conf. 18. sub nu. 11. quod habetur etiam inter conf. Baldi sub alio nomine conf. 428. nu. 5. vol. 5. quem refert, & sequitur Cyria. contr. 241. nu. 34.*

Atque hinc è converso nil mirum, quod *Rota* censuerit oppositum in illa *Romana Successionis Hebræorum coram Coccino*, alias *d. decis. 414. par. 1. recent.* quia Romæ præcisè cautum fuit, quod Judæi per Sedem recepti attendentur ad observantiam Statutorum, ut in *Constit. Pii IV. 47.* quæ incipit *Universis, & singulis, in §. Insuper voluntus, & l. Pii V.* quæ incipit *Romanus Pontifex, §. Statuta*, de quibus bene adrem *Ricciull. d. lib. 2. cap. 15. nu. 8.*

Cessare insuper advertebam omnem disputationem, cum non solum ex illis verbis, *ò altre secondo il costume, e piacimento vostro*, posset deduci facultas nedam præservandi veteres leges Mofaycas inter ipsos vigentes, sed etiam condendi fortassis nova Statuta, & consuetudines, uti prosequitur *Ricciull. d. lib. 2. cap. 15. nu. 5. & 6.* ubi sub hac reflectione interpretatur *Bero. conf. 2. lib. 1.* verum quoque habetemus expressam, ac pregnantissimam derogationem Statutorum in contrarium eorum legibus, & Ritibus facientiam, ibi, *Non ostante quod si voglia Legge, Statuto, Bando, o provisioni in contrario, alle quali per proprio moto, e certa scienza, e con la nostra ampla, & assoluta potestà in tutto deroghiamo; Impossibile enim redderetur, quod Statutum attendi posset in eo, quod contrariabitur memoratæ Legi Mofaycæ, dum virtus, & efficacia istius Clausulæ non obstantibus (etiam si fuerit cæterata, & non extensa, prout hic, sub effrænatissimis verbis, & omnia, & quæcumque removeret obstacula, quæ privilegio, aut dispositioni possent adversari, ad tradita per *Rota. in d. conf. 67. nu. 62. lib. 3. Mar. Anton. va. resol. lib. 1. resol. 46. nu. 7. & 11. De Rosa de Exec. litt. Apost. par. 1. cap. 4.**

nu. 184. Rota decis. 506. numer. 5. par. 1. recent. & coram Coccin. decis. 10. 9. nu. 41. & decis. 285. nu. 61. coram Duran. & in puncto de Clausula non obstantibus Statutis, quod manifestet absolutam voluntatem illa tollendi, Passerin. in cap. 1. quaest. unica art. 19. nu. 31. de Constit. in 6.

Quibus pro magis, atque magis aperienda Principis voluntate protendunt ad propagationem Commercii, (undè idcirco contumelia privilegia attributa venientibus ad habitandum cenferi consueverunt in evocabilia, ex firmatis per *Tappiam de Constit. Princ. par. 2. cap. 4. nu. 14. cum seqq. & nu. 26. & seqq. Cebell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 50. sub nu. 114.*) superaccedebat, quod præter facultatem introducendi consuetudines, ut ibi, *Secondo il costume, e piacimento vostro*, quod profectò præfert actum Iurisdictionis, Summus Princeps elargitus est ulterius, quod obeuntibus absque hærede Judæis, Synagoga succederet etiam in præjudicium proprii Filii, & principalioris Juris Regalium, quod nec ipsis Baronibus, & feudatariis primi Ordinis solet competere, ex adductis per *Am. in nu. l. nu. 36. C. de bon. vacant. lib. 10. Bobadill. tom. 1. polit. lib. 2. cap. 16. nu. 216. Ripol. de Regal. cap. 9. nu. 40. Bellon. de Iur. accresc. cap. 10. qu. 3. nu. 77. Massin. de Confisc. qu. 25. nu. 19. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 9. nu. 34. & seqq. & abundè Card. De Luca de Feud. disc. 72. nu. 3. & seqq.* Imò nec eisdem Collegiis solet concedi, ac de Jure spectare, ex *Borell. de præstant. Reg. Cathol. cap. 14. nu. 47. & seqq.*

Removebat tandem omnem difficultatem, (si quæ esse posset, quod non credebam) res iudicata inter easdem Partes ex Decreto diei 19. Maii 1681. per quod sancitum fuerat, procedendum in Causa per *Dintora*, hoc est per Ritum Hebraicum. Undè sive liberet perpendere iura Gabrielis, quæ ex propria persona meretur à Donatione Beniamini, sive illa Saræ, semper agnati remotiores remanebant exclusi in vim cessionis à Gabriele reportatæ, cujus proinde vigore successisse in omnibus Iuribus ejusdem Saræ cedentis vulgata sunt iura collecta per *Dura. conf. 22. nu. 16. & seqq. & conf. 82. nu. 13. & decis. 308. nu. 1. Rot. de is. 187. nu. 10. 12. & 13. post Zacch. de Obligat. Camer. & quotidie alibi.*

IN EADEM CAUSA.

ARGUMENTUM.

De eadem materia, de qua in *Disc. preced.* & generaliter, an Hebræi habitantes ex causa Commercii dicantur Cives, vel Incolæ, & sub quibus Bannis, Legibus, & Statutis localibus comprehendantur, & quando recipi possint in Testes.

SUMMARIUM.

- 1 In Successionibus de iure fœmina non minus, quam masculi admittuntur.
- 2 Statuta fœminarum exclusivè repugnantur aspera, & odiosa.
- 3 Agnatio non dicitur contemplata per Statutum, quando fœminis vocat ad successionein.
- 4 Filia iuxta Legem Mofaycam in successionibus antepositur Fratri, & Patrio defuncti.
- 5 Proximatoris appellatione veniunt tam masculi, quam fœmina, ubi agnatio non sit contemplata.

- 6 Statuta exclusiva fœminarum, quæ vigent in tota Italia, censentur condita, ut bona conferrentur in agnatione Civium.
- Declara, quod regulariter sola qualitas masculinitatis non sufficit ad effectum exclusionis fœminarum, quoties non concurrat etiam favor agnationis, num. 7. & num. 24.
- 8 Hebræi comprehenduntur sub Statutis, & Legibus Municipalibus locorum, in quibus degunt.
- Contra, & quod inter ipsos servanda sit Lex Mosayca; num. 11.
- Et maxime in terminis successionis intestate, nu. 12.
- Et de ratione, nu. 14. & num. 22. & num. 23.
- Et reprobantur contrarii, nu. 15. & nu. 26. 27. & 28.
- 9 Hebræi carceratis an sint subministranda alimenta, quæ vigore Statuti subministrantur aliis.
- 10 Hebræi an subjaceant Statuto circa modum libellandi in Iudiciis.
- 13 Hebræi subjacent Bannimentis, & Statutis pœnali- bus, & de ratione.
- 16 Doctores more Avium, & Pecudum quandoque unus alium insequitur sine ratione.
- 17 Doctorum ex multitudine non est judicandum, sed ex ratione.
- 18 Doctores quandoque sunt ad instar Testium de auditu, qui non probant.
- 19 Hebræi potius sunt Incola, quam Cives.
- 20 Mercatores ex causa Commerciû degentes in aliquo loco dicuntur potius Incola, quam Cives.
- 21 Hebræus effectus Christianus, an possit excludere fœminas Hebræas in vim Statuti.
- 22 Hebræi non conservant decus familiarum, & splendorem Reipublicæ, & num. 23.
- 23 Hebræi comprehenduntur sub Statutis solum ubi agitur de materia aequè proportionata ad Iudeos, & Christianos.
- 27 Hebræi circa minorem ætatem an sint judicandi secundum Legem Mosaycam, vel Jus Commune.
- Surd. decis. 133. declaratur, ibidem.
- 29 Lex Mosayca inter Hebræos non expiravit in materia Rituum, & Ceremoniarum.
- Et quid in consuetudinibus judicialibus à Principe approbatis, ibidem.
- 30 Lex nil aliud est, quam commune Preceptum.
- 31 Consulens difficile potest respondere objectis adductis sine ratione, vel Autoritate.
- 32 Privilegium non amittitur per non usum, quando non adveni occasio utendi.
- 33 Hebræi comprehenduntur in concessione facta hominibus certi loci super asportatione frumenti.
- 34 Sabell. in sua prax. Italic. verb. Ebrei num. 31. declaratur.
- 35 Clerici quare non comprehenduntur sub Statuto exclusivo fœminarum.
- 36 Hebræi si non sustinent gravamina subditorum, nec etiam gaudere possunt commodo Statutorum.
- 37 Consuetudo interpretativa dubia questionis inter Doctores, dicitur favorabilis, nec dicitur correctoria Juris, aut contra Jus, sed potius præter Jus.
- 38 Consuetudo interpretativa privilegiorum satis dicitur constare etiam per actus extrajudiciales.
- 39 Hebræi an admittantur in Testes ad probandam consuetudinem.
- 40 Hebræi Testes admittuntur, ubi questio versetur inter ipsos Hebræos, & de ratione.
- 41 Hebræi admittuntur in Testes in Causis in quibus difficile est invenire Testes Christianos.

Cum post deducta in præcedenti Disc. communicata Mihi fuerint quamplura Juris Responsa, ex quibus prætendebatur, successionem controversam spectare ad Abraham, variaque idcirco permiscerentur motiva, & *Autoritates* pro meo iudicio vel varios casus, vel diversos effectus percutientes: Hinc Ego, materia altius reperita, Responsum addidi sequentis tenoris, & juxta illud obtinui iudicari, ut fuit enunciatum in antecedenti *Disc.*

Antequam opportuna replicatione divellam fundamenta ingeniose in oppositum excitata, opportunum omnino videtur præsupponere, quod semota functione Statuti Florentini successio, de qua agitur, dubio procul pertinet ad Sarram in proximiori gradu existentem, sive libeat cum determinatione Juris Communis, sive cum censura Legis Mosaycæ hodiernam dirimere controversiam.

Diximus de Jure Communi, quia qualibet hodiè differentia sexus sublata, solummodo in successionebus intestatis attenditur proximioritas gradus, & ne velimus, (ut conclamat *Imperator in l. maximum vitium, C. de liber. præter.*) *incusare naturam, cur non totos masculos generavit, ut undè generentur, non fiant, non minus Fœminæ, quam Mares juxta proprii gradus prærogativam ad intestatam successionem invitantur, ut dixit Rota in Nepefina Successionis decis. 267. par. 16. recent. & decis. 94. par. 17. utrobique num. 1. & 2. ac per 101.* idèque Statuta omnia non obstante nimium rationabili motivo conservandi agnationem, splendoremque familiarum, ut infra, censentur aspera, & odiosa, quotiescumque naturalis cognationis, & sanguinis ordine turbato, propter masculos remotiores fœminam proximioram à successione repellunt, ad trad. per *Bald. conf. 83. nu. 6. lib. 5. Corn. conf. 246. num. 6. lib. 2. & conf. 97. num. 4. lib. 3. Gratian. discept. 9. num. 10. Marc. de success. legal. par. 1. quest. 13. art. 5. num. 5. Rota decis. 780. nu. 7. & 8. p. 1. divers. cum cæteris notissimis, & abundè cumulatis in celebri Fanen. Successionis decis. 46. & decis. 122. par. 14. & dicta decis. 267. num. 16. & seqq. par. 16. & d. decis. 94. num. 11. par. 17. & decis. 68. nu. 9. & seqq. par. 19.*

Neque minus clara, & irrefragabilis foret intentio Sarræ inspecta etiam Legge Moylis, cujus præcisa verba registravimus in antecedenti *Discursu* n. 3. Admittimus etenim, quod secundum pleno, & erudito Calamo perpensa in *decis. 414. par. 1. recent.* repetita apud *occin. decis. 676.* Lex Divina Veteris Testamenti, studens distinctioni Tribuum, certum inter ipsas succedendi modum designaverit: At quod adèd masculinum sexum prætulerit, ut agnationem revera contemplerit, manifestissimè collabescit ex simplici lectura verborum ejusdem Legis *Numer. cap. 27* ex quibus patet, filiam, in qua nullatenus conservatur agnatio, fuisse antepositam Fratibus, & Patruis prædefuncti, quemadmodum ad amissim respondit eadem Rota in *d. decis. 414. numer. 8. par. 1.* cum aliis relatis in *d. præcedenti Disc. 6. num. 6.* quibus superaddimus eandem *Rot. decis. 32. num. 6. coram Coccia. & d. decis. 68. num. 13. & 14. par. 19.*

Ac propterea dum cessante contemplatione agnationis in ipsa Legge Mosayca, nulli que ad præsens concurrentibus filiis, filiabus, fratribus, vel Patruis præmortui, in istorum defectum præfata Lex litteraliter præcepit, *dabitur hæreditas jris, qui proximi sunt.*

in dubium revocari non potest, quin eadem Sarras de cætero magis proxima, debeat ad successionem admitti; deficiente siquidem consideratione agnationis, sub vocabulo *proximiori*, & *proximioris*, nendum masculos, sed etiam fœminas contineri, notorium est, & firmant *Honded. conf. 12. num. 8. & 9. lib. 1. Menoch. conf. 233. numer. 2. Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 1. lit. A. §. 33. numer. 23. in fin. Rota coram Ludovis. decis. 464. num. 1. & coram Dunozei. Jun. decis. 46. num. 2. & decis. 111. num. 5 & 6. coram Card. Othobon. & coram Pentinger. decis. 43. numer. 1. & decis. 546. num. 2. coram Bich. & decis. 568. numero 4. par. 1. & recent.*

Ostenso igitur, quod tam Jus Commune Romanorum, quam Divinum ad favorem Sarræ unanimiter conspiciunt, tota difficultas reducitur ad examen Municipalis dispositionis: Quamobrem ne fortè incidamus in æquivocam, quæ citra temeritatis notam dici valent inceptisse apud *Scribes* in hac materia, Causa dividenda videtur super hoc præcise puncto in geminas inspectiones, prima nimirum in abstracto, utrum videlicet Hebræi commorantes in aliqua Ditione, ubi vigeat Statutum fœminarum exclusivum, gaudere valeant beneficio ejusdem Statuti ad effectum arcendi fœminas propinquiores: Et secunda, quatenus affirmativè, utrum idiplum definiti mereatur in Judæis in Civitate Pisarum, & Liburni commorantibus.

Assumendo itaque primam inspectionem, præmittendum venit, quod universa Statuta in hac nostra Italia super exclusione fœminarum satis frequentia, & familiaria, condita semper censentur, ut bona conserventur in agnatione Civium, qui Republicam ope divitiarum, & splendore fortunæ mediante supportatione onerum sublevent, & exornant, ut per *Societ. l. un. conf. 1. nu. 38. & 39. lib. 1. Curt. l. un. conf. 87. num. 5. Gabr. comm. concl. lib. 6. de Statut. concl. 6. nu. 1. Menoch. conf. 6. num. 11. Theb. Non. consil. 42. num. 30. Brun. de Statut. fœmin. exclus. art. 3. num. 12. Rot. decis. 563. num. 2. par. 1. recent. & decis. 461. num. 5. par. 2. & decis. 373. sub num. 3. vers. *propterea suadet par. 3. & coram Cossin. decis. 640. num. 4. & coram Dunozei. Sen. decis. 137. num. 3.* Undè quoties favor non concurrat agnationis, neque etiam favore simplicis masculinitatis locum sibi vindicat exclusio Statutaria, ut prosequendo animadvertit *Brunan. d. tract. art. 7. nu. 24 & art. 12. num. 1. & 7. Rot. d. decis. 461. num. 6. & seqq. par. 2. rec. & d. decis. 137. sub nu. 3. vers. sicque cum ratio, & nu. 4. 5. & 8. coram Dunozei. Sen. & latè in decis. 577. nu. 6. & seqq. coram Card. Cerro, Card. De Luca lib. 9. de Legit. disc. 3. num. 8. & in Supplem. par. 3. titul. de Success. disc. 10. sub num. 15. vers. *Verum.***

Atque hinc retento hujusmodi absoluto principio, parum utilis in casu nostro redditur generica examinatio, utrum Judæi comprehendantur sub Statutis, & Municipalibus Sanctionibus illorum locorum, in quibus degunt; Ideoque ponendi veniunt ad partes, qui generaliter in oppositum cum aliquo apparatu super hac propositione laudantur, nimirum *Paris. conf. 2. num. 9. lib. 4. Marc. brun. conf. 38. numer. 29. Rec. conf. 24. sub num. 7. Surd. conf. 392. numer. 18. Aug. Barbos. in l. Judæi num. 3. C. de Juda & in cap. post miserabilem num. 7. & 8. de jur. Pic. ad Stat. Urb. cap. 151. gloss. 2. num. 15. Menoch. de arbit. cas. 290. num. 12. & seqq. Farinac. in fragment. par. 2. lit. 1. numero 627. Mart. de Jurisd. par. 4. cas. 166. num. 4. Ricciull. de Jur. person. extra grec. lib. 2. cap. 15. numero 13. & seqq. Gob. consult. 28. num. 26. cum duob. seqq. Sabell.*

*in summ. divers. tract. tom. 2. lit. I. §. 40. num. 5. & in præct. univers. verb. Ebrei num. 30. Card. De Luca de Dot. disc. 132. num. 9. & 10. Rota decis. 269. num. 18. cum seqq. par. 4. tom. 2. recent. ubi tractabatur de æquativa, & naturali præstatione alimentorum facienda in vim Constitutionum Carceratis extrema necessitate laborantibus, (de quo etiam agunt *Friseli. concl. legal. 9. numer. 468. Grat. d. sept. 842. numer. 29. Novar. decis. 94. numer. 5. Vargas decis. Arag. 6. num. 11.*) Et *Asyn. in præx. §. 4. cap. 7. per tot.* perperam tamquam punctualis in contrarium magnificatur, dum tantummodo firmant, Judæos subiectos esse Statuto Florentino circa modum libellandi in Judiciis, præcipuè ob dictionem *quilibet*, qua Statutum ipsum peritur.*

Quoniam *Authoritates istæ* etiam in istismet terminis habeant innumeros contradicentes prætendentes, quod ubi quæstio resideat inter Hebræos, neque specialiter in Jure Communi, vel Statutario disponatur de persona Judæorum, servanda sit Lex Moysayca, uti patet ex fusè congestis apud *Redenascb. conf. 30. num. 9. vers. præterquam, Reinkingk. in loco mox allegan. num. 9. Surd. decis. 133. sub numer. 1. Farinac. in fragment. d. par. 2. lit. 1. num. 642. Ricciull. de Jur. person. dicto lib. 2. cap. 15. numer. 13. & Rot. in d. decis. 414. sub num. 1. par. 1. recent.* quibus addimus insequentibus celebre *consil. Calderin. 30. de restam. in terminis successionis iaretaxæ favore fœminarum proximiorum (præter abundè relato in præcedenti Discursu sub num. 7.) Justin. l. qui se Paris num. 24. C. unde liber. Ferrer. in cap. Canonum Statuta num. 58. de Constit. inter repet. Canon. tom. 2. fol. mihi 158. ibique etiam Anten. Burgos num. 192. versic. nunc adverte fol. 172. Barbat. in conf. 66. numer. 10. & seqq. lib. 3. Albert. Brun. de Statut. fœmin. exclus. art. 6. sub numer. 60. vers. *verumtamen. & seqq. inter tractat. magn. tom. 2. fol. 180. Sebast. Medic. in tract. de legib. & Statut. par. 2. qu. 3. nu. 5. vers. quam quidem, Cyrier. de Primog. lib. 1. quæst. 16. per tot. Reinkingk. de Regim. Sacul. lib. 2. c. 12. cap. 3. nu. 10. & non negat, magnam in hoc articulo esse difficultatem Card. de Luca ubi supra, qui illam non examinasse protestatur.**

Attamen eadem *Authoritates* loquuntur de illis Statutis, & Constitutionibus, quæ rectè congruere valent Judæis, & plerique peragunt de Bannimentis, & Statutis pœnalibus, quorum respectu ad tuendam Republicæ tranquillitatem nulla debet esse acceptio, aut distinctio personarum sub eodem regimine viventium; Vel denique loquuntur in successioneibus in abstracto, seu in conflictu legis Moysaycæ, & Juris Communis: Verum in nostra actuali quæstione, quoties liceat reflectere ad fundamenta, quibus contrarii imittuntur, satis in comperto erit, prævalere illos, qui intrepide sumarunt, Statutum exclusivum fœminarum non comprehendere Judæos, non quidem ex defectu potestatis, aut quod illorum Lex Moysayca tamquam in seipitertium duratura veniat observanda, nam admittendo responsionem datam huic, & similibus ratiociniis per tenentes adversam opinionem, quemadmodum pariter admisit *Albert. Brun. de Stat. exclus. fœmin. d. art. 6. ubi postquam ex nu. 55. dispancta prædicta generica quæstione inclinavit cum Oppositoribus, itamen sub num. 60. circa finem vers. Verumtamen, in individuo nostro solidissime sumat, quod Statutum fœminarum exclusivum prodesse nequeat Judæis, cum fuerit ædicum, ut dignitas familiarum conservetur, publica vero utilitas non versetur in conservatione agnationis, & familiarum*

liatum Judæorum, sequitur *Gall. de excepti. par. 1. titul. 1. excepti. 1. numer. 120. ibi, limitatur 14. in filia Judei, quæ non excluditur ex dispositione Statuti ad commodum alterius Infidelis, cum de his, qui foris sunt, nihil ad nos, optimè etiam Michalor. de fratr. p. 3. cap. 29 ex num. 18.*

15 Et sanè videamus, in quam ratione fundatur *Anan.* opposita sententiæ originarius assertor; Iste enim, postquam communitè reprehenditur à *Felin.* in eodem cap. *Judei il 2. nu. 3. de Judæ. Hippol. Rimin. inter consil. ult. vol. divers. consil. 365. sub num. 17. vers. nec obstat lib. 1.* ex quo in istorum successione de negaverit, attendendam esse legem Mosaycam, & moveatur per rationes non urgentes, successivè tradit, quod Statutum exclusivum fœminatum amplectatur Judæos cum præsupposito, quod & ipsi sint Cives, & de Populo, quodque in Legge Mosayca præferrentur agnati, idèque statuta præponentia eosdem agnatos tamquam reducentia successione ad terminos ejusdem Legis Mosaycæ dici debeant commendabilia: Et istæ sunt etiam rationes, quæ deducuntur per sequaces *Anania, & Felini,* quando occasione examinandi comprehensionem Hebræorum in aliis Statutis, incidenter & illativè, non autem ex proposito, & articulo discussio dixerunt, Statutum fœminatum exclusivum continere etiam Judæos, uti liquet apud *Guilielm. de Benedict. Alexan. Rolan. Marjil. Gabr. Surd. cæterosque, de quibus in anteced. Disc. num. 10.*

At cum hujusmodi rationes undequaque noscantur ineptæ, adedut *Felin. in d. cap. Judei il 2. num. 4. de Judæ.* de illis dubitaverit, ibi, *si vera sunt prædicta, & quomodo possumus cum simplicibus Collectoribus, & reatoribus in improba ratione sese fundantibus præsentem definite controversiam, in qua præcisè non habemus neque Textum, neque decisionem alicujus Tribunalis, & è converso Doctores adducti ex hac Parte rationi vetè irrefragabili nituntur; dum*
16 enim pro fato hujus legalis facultatis Doctores quandoque more Avium, & Pecudum unus alium insequando absque discursu, & anima rationis, ubi quis præcipuè ex antiquioribus in foveam cecidit, cæteri omnes cæco passu collapsi sunt, ut exclamat *Dec. consil. 494. num. 15. ad med. vers. non obstat, Gutierrez consil. 12. numer. 41. Burgos de Paz ad ll. Tauri in proem. num. 250. Ludovic. decis. Lucen. 21. numer. 22.*
17 *Roi coram Arguell. decis. 14. num. 2.* Hinc non ex multitudine Doctorum, sed ex ratione pronuntiandum esse, præmonuit Imperator in *l. 1. vers. rudem, C. de vet. Jur. enucl. Vdatic. Zaf. consil. 4. numer. 16. per tot. & signanter vers. & est in hercule lib. 1. Carpzov. respons. 70. num. 8. 9. & 10. lib. 6. Cost. de fact. scient. & ignor. inspect. 30. num. 21. Conciol. alleg. 44. numer. 16. & alleg. 45. num. 23. Rot. decis. 501. ante num. 1. vers. intelligendo communem, par. 1. divers. & coram Duran. decis. 76. num. 14. & decis. 163. num. 7. par. 7. rec. & decis. 214. num. 10. & seqq. par. 16. egregiè Card. De Luca de Pension. in Supplem. par. 4. disc. 81. sub n. 19. & par. 3. in Consil. observ. 24. ubi quod Doctores cen-*

18 sentur adinstar Testium de auditu deponentium, ac propterea si primus, à quo audiverunt, dignoscitur mendax, vel itrelevans, neque etiam probare debent ab illo pendentes.
19 Quod autem in debili, & profus insubstanti ratione fundetur *Anan.* in conflictu *Alberti Brunz,* satis pro meo judicio elucescit, cum & si Hebræi potius sint Incolæ, quam Cives, ut ait *Andr. ab Exea in cap. Canonum Statuta n. 262. de Constit. inter repet. Canon.*

20 *tom. 2. fol. mibi 196. & geneta liter de illis, qui occasione folius Mercaturæ degunt in loco, k. m. Jun. decis. 171. nu. 2. Alderan. Mascard. de gener. Statut. interpr. conclusio. num. 15. & faciunt superius tradita Disc. 10. num. 14.* Attaren non sunt de illis Civibus, & Incolis, quibus ratio congruere valeat Statuti, nimirum conservatio agnationis, & splendor familiarum, quidquid enim sit, quoties ageretur de Judæo effecto Christiano excludere prætendente fœminam adhuc in Judaismo contumacem, ut admisit *Brun. in d. tract. de Statut. exclus. fœmin. quæst. 5. art. 6. num. 55. cum seqq. quem sequitur Viv. comm. opin. 812. in fin. Michalor. de fratr. a. par. 3. cap. 29. num. 21. & seqq.* Profectò tamquam Judæi non conservant decus familiarum in splendorem, & ornatum Reipublicæ, ut benè ad rem *Salicet. in l. 1. C. de Episc. audient. Lancell. de attent. par. 2. cap. 12. limit. 11. nu. 9.* Proindèque impossibile videtur asserere, quod Statutum intellexerit excludere fœminas contra omnem æquitatem, & naturalem dictamen, de quo obstrept *Corn. in d. l. maximum vitium num. 23. & 24. C. de liber. præi. ad effectum ut bona vadant ad masculos Judæos remotiores, in quibus nulla dignitas Reipublicæ, nullus splendor familiarum concurrat, ut præter supra relatos num. 7. in terminis, quod hujusmodi Statuta non habeant locum, nisi quando agnationis urgeat favor, & contemplatio, Aliograd. consil. 60. numer. 12. lib. 2. Mans. consil. 14. num. 10. benè *Thomat. decis. 204. ex num. 25. cum plur. seqq. Rot. decis. 81. num. 8. post Giliem. ad Statut. Perus.* Et est regulare, quod licet Judæi comprehendantur tam sub Statutis, quam sub Constitutionibus, & Edictis, hoc tamen veniat intelligendum in Statutis super materia æquè proportionabili ad Judæos, sicut ad Christianos, aliter secus, ut post *gloss. in Clem. 1. in verb. censuram, de Vsur. Gemin. & Mascard. animadvertit Farinac. in fragment. d. par. 2. lit. I. numer. 640. & ante eum Mament. consil. 151. num. 12.**

Magisque inepta redditur alia, imò potissima ratio Oppugnantorum, nempe, quod ista Statuta dici mereantur reversiva ad legem Mosaycam, quæ favebat agnationi; Ultra enim quod satis esset respondere cum *Brun. in d. art. 6. sub nu. 60. ex vers. verumamen,* quod id procederet, quando Judæi habebant Imperium, & Corpus publici Regiminis componebant:
26 Attamen frustra in contrarium adducitur, quod Lex Mosayca *Nym. 26. 27. & 36.* respectum haberet ad agnationem, quo præsupposito, & errore decepti processerunt *Marquard. Laur. de Palat. & ceteri omnes,* quia lectura illorum verborum, omnes enim *Viriducen. Uxores de Tribu. & cognatione sua,* patefacit oppositum, ex quo ad invicem pugnant termini agnationis, & cognationis, & exuberat, quod filia ex clara lege *num. in d. cap. 27.* ad successionem admitteretur excluso Patruo, & fratre decumbentis, ut in individuo respondit *Rot. d. decis. 414. num. 8. par. 1. rec.*

Cæterum, ut præmissimus, in contrarium nullum habet *Textum,* minusque *decisionem* alicujus Tribunalis, quæ loquatur in terminis, quævè ob ejus auctoritatem, & exemplum nos valeat impellere ad contemnendam rationem adè palpabilem; *Surd.* enim in *decis. 133.* peragit de minori ætate, utrum in hoc debeat inspicere Lex Mosayca, seu sus Romanorum, quodque magis est (ut infra) potissimè fundatur in Edictis, & Decretis Ducis Mantuæ disponentibus, quod Judæis idem redderetur Jus, quale red-

dicunt Christianis, prout etiam refert *Gob. d. consult. 28. numer. 3.* ubi alios collaudat: *Rot. autem in d. decis. 414. par. 1.* potius adslipularit Sarræ, dum excluso Patruo detulit Matri successionem ad terminos Juris Communis, ac de reliquo firmavit, non fuisse in Lege Moyſis contemplatam agnationem, quodque ſolùm confuſioni inter Tribus occurrere prædicta Lex ſatagebat.

Ad *Scal. de Conſil. Sapient lib. 2. cap. 14.* ſuper quo tantus fit rumor, reſpondere ſuperfluum eſt, dum ſine præciſa Authoritate, vel ratione, dicit tantummodo, *Patet Hebraeos obſtringi Statutis dictantibus, feminas non ſuccedere extantibus maſculis, Canoniſte in cap. Iudæi il. 2. de Iuda.* Ex reliquis verò allegatis *Bald. in cap. 1. de form. jidel. Caſtren. conſ. 395. Soccin. Sen. conſ. 62. & conſ. 70. lib. 1. & Alberic. de Statut. excluſ. femin. art. 6. princ. qu. 3.* hoc in meo Codice non dicunt.

Iſta itaque in abſtracto, & juxta primam inſpectionem ſufficere videntur; ſed ceſſat omnis, pro meo judicio, ſcſupulus, & amaritudo, perſpecto tenore privilegiorum, quæ Judæis Piſas, & Portum Liburni appulſis per Magnum Ducem fuerunt elargita: Siquidem in *Cap. 3.* non relativè ad Synagogam, ut in contrarium præſupponitur, ſed ad Liburni Portum, decernitur libertas *di uſare in iſſi tutte le voſtre Cerimonie, Precepti, Riti, Ordini, e coſtumi di legge Ebraica, d' altro ſecondo il coſtume ſe piacemento voſtro,* ac propterea dum omnes Ji, qui conſueverunt, Legem Moyſis vacare quoad Præcepta Judicialia per adventum Redemptoris, remanente dumtaxat uſu Rituum, & Cæremoniæ ex Principum tolerantia, conſerunt, quod etiam idipſum in Præceptis, vel eorum conſuetudinibus judicialibus ob Principis approbationem concludere debeamus, ex *Ricciull. de Jur. perſon. extra grem. lib. 2. c. p. 15. nu. 5.* cum *Florian. & Cyriac.* relatis in *præced. Diſc. nu. 16.* Videamus quæſo, an illud verbum *Precepti* debeat interpretari de Ritibus, & Cæremoniis, quod præſectò repugnat tam *Burſato* adducto in *d. præced. Diſc. nu. 13.* quam ipſius vocabuli proprietati, neque ſat eſt recurrere ad illam regulam, quod verba in medio poſita declarantur non minus ex antecedentibus, quam ex ſubſequentibus: Ultra enim quod eidem regulæ obſtaret altera, quod verba non debent ſtare otioſe, idemque importare, adhuc ſub nomine Præceptorum nemo dixerit venire Ritus, & Cæremonias, ſed id, quod in lege continetur, uti videre eſt apud *Morales, & ſignanter apud Sanchez ad præcept. Decal. per tot. ejus tract. & præcipue lib. 6. cap. 4. nu. 67.* ubi legem & Præceptum, non autem Cæremonias, & Præcepta habet pro ſynonymis, & probatur ex *l. 1. ff. de legib.* ubi dicitur, *legem eſſe commune Præceptum.*

Neque merebatur opponi, quod idem privilegium haberet illam conditionem, *purche' cruscun' di uci ne fa cia la denunzia all' infraſcritto Giudice da Noi da deputarſi,* quali verò, (ut in oppoſitum inferitur,) ex quo Judæi Judicem incontinenti non adiverunt, declarando nolle uti Statutis locorum, adimpleri non extiterit eadem conditio. Cum enim ad hoc ſumandum nullæ referantur rationes, vel *Authoritates,* difficile eſt reſpondere; Sed quis non videt, aut ignorat, quod privilegia Judici, vel cui de Jure exhibentur dumtaxat occurrente calu, & efflagitante neceſſitate utendi; Undè communiter receptum habemus, quod deficiente occasione utendi privilegio, illud ratione non uſus amitti nequit, etiamſi quis per mille annos eo uſus non foret, ex congeſtis per

Cancer. par. 3. var. reſol. cap. 3. nu. 272. cum 2. ſeqq. ubi quod ad retinendum privilegium ſufficit aptitudo, & potentia illo utendi, *Mager. de Advoc. Arm. 1. cap. 14. nu. 304. & ſeq. Novar. de gravam. Vaſſall. 1. m. 1. grav. 102. nu. 4. & 5. Corrad. in prax. Benef. lib. 2. cap. 15. nu. 97. 94. & 95. Capic. L. 1. conſult. 133. ex nu. 14. Maſtr. ll. decis. 96. nu. 1. & 7. Rot. coram Cavaler. dccy. 80. nu. 6 & decis. 624. n. 16. coram Duno. 1. m. & in Bitumina Jurisprædicationis 17. Novemb. 1684. §. nam primus in ſu. coram Albergo: Maxime, quia curioſa præſectò res eſſet, quod dum dicitur, *purche' cruscun' quilibet Hebraeus debuillet Judicem accerſere, & conclamare ad modum Turbæ Judaicæ in Crucifixione Redemptoris Noſtri, legem habemus &c.**

Minuſque turbant ætæra verba, *e mentre ſarà tolerato dalla Sede Apoſtolica, come a Venezia, e Ferrara s' offeriva,* cum ſenſus eorumdem verborum aded litteralis referatur ad tolerantiam ipſorum Hebræorum in genere, vel etiam illorum ſuperſtitionum, & Rituum, ſingulaque idcirco ſingulis congruè ſint referenda, & in omnem eventum quis dicit, quod Ferratiæ, & Venetiis vigore Statuti excluſivi fœminarum Judæi maſculi fœminas excluſantè *Alex.* namque in *conſ. 75. lib. 5. & Relan. in conſ. 35. nu. 36. lib. 2.* loquuntur de quodam Edicto, & conſeſſione facta Hominiſus Maſtæ ſuper aſportatione frumenti, quod nil habet commune cum præſenti calu, ut ex ſe patet.

At, (ni fallor,) aded ſpecialis ratio militat pro Judæis adventis Piſas, & Liburnum, ut dato, numquamve conſeſſo, quod Hebræi Florentiæ, & Deniſ commorantes compræhenderentur in hoc Statuto, ut dixit *Sabell. in ſua prax. univerſ. Italic. litt. E. in verb. Ebrai nu. 31.* ubi tamen, (ſi venit intelligendus juxta *Authoritates,* quas allegat,) adducit *Aſm. Gratian. & Tuſeb.* quorum nemo percutit rationem noſtri Statuti in capite, de quo tractatur, quodque evidentiſſe eſt, recenſet quoque *Michalor. de Eratr.* qui melius pro hac Parte in noſtro individuo loqui non poterat.

Corruit præſectò omnis anſa dubitandi in hiſcè Judæis, quorum favore in *Cap. 5.* eorumdem privilegiorum determinatur, *non volendo, che voi, come di ſopra, ſiate ſotoposti à pagamenti, ſuggettioni, leggi, d' Statuti, che ſono ſotoposti, e in avvenire ſoſſero ſotoposti gl' Ebrei habitanti in Firenze, e Siena:* Undè inutiliter exquirimus, utrum Judæi Liburni commorantes compræhendantur ſub hoc Statuto, dum aded clara, & cubitalis legitur exemptio à quibuſlibet Statutis, quibus de cætero ſubjiciuntur Judæi Deniſ, & Florentiæ incolatum trahentes. Ac dum non ex alia ratione Clerici, aliæque perſonæ Eccleſiaſtica non veniunt ſub hoc Statuto, niſi ex eo, quod Clerici ſunt exempti, & ſub illo non compræhenſi, ad *Rot. coram Card. Orthob. decis. 149. per tot. & decis. 293. par. 11. rec. & decis. 196. poſt Torr. de paſſ. ſuc. cels. & decis. 28. par. 18. & aliibi.*

Abſque eo, quod juvet fortè replicate, quod iſta exemptio à Statutis veniat coarctanda à Taxis, & impoſitionibus per Statutum demandatis; Quia præterquam exemptio eſt generalis, & indefinita, & hoc ipſum argueret diſcimen inter Judæos Florentiæ, & Liburni habitantes: Nihilominus dum Judæi non ſubſtinent onera Reipublicæ mediante ſolutione impoſitionum, aliorumque gravaminum, recurrit altera propoſitio, quod neque pariter congruum eſt, eos gaudere commodo, & beneficio Statutorum, ex plene prænotatis per *Surd. conſ. 174. ſub nu. 13. verſ. reſpondeo, & ſeqq. Honded. conſ. 11. ex nu. 24. cum*

cum seqq. lib. 1. Merlin. decis. Lucen. 31. nu. 6. Borden. colluct. 44. num. 62. lib. 1. latè Thomat. d. decis. 204. ex num. 36. cum plurr. seqq. Rot. decis. 19. §. quia cisi, post Fenzon ad Stat. Urb. & decis. 22. num. 6. & seqq. coram Cardin. Orthobon. & habetur apud eandem Alex. d. conf. 75. num. 5. in fin. lib. 3. ubi fundatur, quod Hebræi onera sublinebant in Terra Massæ.

Remanet postremo loco fundamentum consuetudinis, circa quam perpetuam desideratur, quod debeat esse declarata in contradictorio Judicio, cum non agatur de consuetudine Juri contraria, sed interpretativa dubiæ quæstionis inter Doctores in genere. (ut 37 in primo puncto) vel etiam declarativa privilegiorum, in quibus terminis exuberat etiam si per actus extrajudiciales, & quomodocumque de ipsa doceatur, ut in specie primæ propositionis habetur in decis. Pui. 240 in fin. lib. 3. & in decis. 20. num. 7. par. 3. rec. cum quibus processit Card. de Luc. lib. 3. de præhem. disc. 18. n. 7. & in Supplem. par. 3. sub tit. de success. disc. 42. nu. 5. Tranchedin. consult. 30. num. 42 & generaliter in proposito secundæ Gull. lib. 2. præct. observ. 31. num. 8. vers. breviter, Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. nu. 27. Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 1. litt. C. §. 43. sub num. 5. latè Rot. coram Cels. decis. 375. num. 15. & seqq. & in Amerina fideicommissi 28. Junii 1679. §. nec relevat, coram Card. Fieccomite.

39 Quod verò super hac consuetudine debeant in Testes admitti Judæi, miramur, quod in oppositum controvertatur; sufficerent enim disposita, & sancita in Cap. 10. eorundem privilegiorum, in quo, occurrente qualibet lite, aut controversia civili, criminali, aut mixta, hæc præcisa verba leguntur, *ammettendo per testimonio li vostri Ebrei con giuramento more Ebraico*: Et tamen, quidquid dixerit respectu Urbis absque aliqua Autoritate Rot. in d. decis. 414. num. 9. in fin. par. 1. rec. magis communiter, & sine 40 hæsitacione receptum est, quod cum Testes debeant esse digni litigatoribus, Judæi inter ipsos admittuntur, ex latè cumulatis per Farinac. de Testib. qu. 56. num. 216. Nicol. Everard. in tract. de Testib. par. 6. princ. cap. 2. sub nu. 320. vers. tertia limitatio, Conciol. resol. Crimin. verb. Testis quoad personas resol. 21. n. 4. 41 Et in materia, in qua difficile est invenire Testes Christianos, uno ore tradiderunt Alex. conf. 179. num. 10. lib. 2. Bolognin. conf. 42. num. 8. in fin. vers. in super, & sub num. 10. vers. præterea, Seraphin. privil. Juran. 123. sub num. 4. Cyriac. controuv. 219. num. 54. Conciol. dicta resol. 21. nu. 5. Rot. decis. 233. num. 4. vers. tertio par. 2. rec.

FLORENTINA DELATIONIS JURAMENTI

RESPONSUM PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

An Hebræi in eorum Contractibus, & in Judiciis debeant juxta eorum mores jurare super Typhilitimis, vel sufficiat, quod Juramentum præstent tacto Calamo.

S V M M A R I V M.

- 1 Quæstio proponitur.
- 2 Anton. Del Re in tract. de Jurament. calumn. cap. 15. ex nu. 170. adducitur, & declaratur.

- 3 Hebræi non jurant super aliqua scriptura, vel alia re Sacra, sed tacto Calamo.
- Vel etiam super litteris Hebraicis, num. 4.
- 5 Juramenti substantia non consistit in præsentia, vel tactu rei Sacra, vel alterius rei, & nu. 6. & 7.
- Et quare in praxi servetur, quod Jurans debeat tangere scripturas, num. 8.
- 9 Hebræi quomodo debeant jurare.
- 10 Hebræi jurantes per Præcepta Moysis, aut per Deum verum satisfaciunt Statuto requirenti Juramentum.
- 11 Juramenti formula inter Christianos tactis Evangelis exolevit, & hodie sufficit tangere quascunque scripturas.
- 12 Jurare falsum non dubitant si, qui usurpant alienum.
- 13 Perjurium quomodo puniatur inter Hebræos, ad differentiam Christianorum.

DISCURSUS XLII.

Proposita difficultati, utrum delato Hebræis, ut moris est, in Judiciis, vel Contractibus Juramento sufficiat, quod ipsi illud formaliter præstent tacto Calamo, sive potius compellendi veniant ad jurandum super Typhilitimis.

Respondeo, quod licet ex latè animadversis per Anton. Del Re in tract. de Juram. Calumn. cap. 15. ex 2 num. 170. usque ad 182. tutior videatur delatio Juramenti super Typhilitimis, de quorum essentia, & quidditate plura præfatus Author disserit non injucunda, & incuriosa, quia tamen ipse movetur tantummodò ad obviandum prævæ intentioni Judæorum, qui alias Juri Jurandi formulas contemnunt, vel minus in eorum corde pavescunt, absque eo, quod desuper aliquam deducat *Autoritatem* nedum Canonis, & legis, sed nec alterius *Scribentis*; Hinc cum nec ipsa Ecclesia judicet de occultis, & intentionalibus, recedendum minimè censerem à communi praxi, seu consuetudine, juxta quam Judæi non jurant super aliqua scriptura, vel alia re Sacra, sed tacto Calamo dumtaxat, ut relato Marquard. de Judæis, individualiter firmat Guazzin. ad defens. Reor. defens. 14. cap. 6. nu. 9. & concordant Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 2. litt. I. §. 40. num. 7. in fin. Conciol. resol. Crimin. verb. Testis quoad examen resol. 2. in addit. num. 4. in fin. & ante eos Cavalcan. in prax. de Testib. impress. mihi post tract. de Brach. Reg. par. 3. num. 53. 4 vers. Judæi verò, ubi per alternativam testatur, quod Judæi jurant super litteris Hebraicis, aut super puncta Calami, & ost. de manut. observ. 84. num. 63. vers. aut tacto Calamo.

5 Idque rationem habet manifestam, quoties Jubet reflectere, quod Juramenti substantia nullatenus consistit in præsentia rei Sacrae, quinimò nec in ipso tactu alicujus rei, vel scripturae, cum juxta Doctrinam D. August. de Sermon. Domin. in Monte, & D. Thoma secunda secunda qu. 89. art. 1. de quibus Thom. Del Bene de Juram. cap. 1. dub. 1. num. 3 cum aliis per Sabell. in summ. divers. tract. d. tom. 2. litt. I. §. 43. num. 1. Juramentum definiatur, quod sit *invocatio Divini Numinis, vel Divini Testimoni ad fidem faciendam, vel promissionem servandam*; idèdque, nisi aliter exposceret Stylus, & observantia, exuberaret simplex invocatio verbalis, absque alio (ut præmissimus) tactu, vel præsentia rei, ex his, quæ post Eman. Soarez recept. sentent. verb. Jurjurando num. 329. proficitur idem Cavalcan. ubi supra d. num. 53. ubi hanc communem nuncupat opinionem, optimè idem Del Bene de Juram. d. cap. 1. dub. 1. num. 35. ubi postquam

7 postquam firmavit, quod tactus solum deservit pro quodam simplici signo exteriori, sub num. 38 concludit, quod de cetero nullus requiritur contractus pro substantia Juramenti, idem Sabel. in summ. divers. tract. 1. tom. 4. lit. T. §. 9. sub num. 8. vers. quod in d. R. t. decis. 704 la prima num. 7. par. 1. rec. pulchre pariter Luff. de legit. process. qu. 38. num. 27. & 28. ubi non aliam assignat rationem, quare in praxi corporalis ille contractus cujlibet simplicis scripturæ adhibeatur, quando etiam solo verbo Juramentum præstari potest, nisi quod Testis, seu Jurans per hujusmodi corporalem actum efficitur cautior, ac memor de importantia Juramenti, diciturque majori cum deliberatione jurare, quàm simpliciter per Deum solo verbo, & sub hac ipsa ratione idem tradunt Poffent. singul. 167. ex num. 4. usque ad fin. Conciol. resol. Crimin. verb. Testis quoad ex. unca d. resol. 2. nu. 2.

Atque hinc antiquiores utriusque Juris Interpretes agnoscendo, quod in prædicta invocatione stat omnis substantia Juramenti, non curant examinare, utrum Judæi in præsentia rei apud ipsos Sacræ, vel sub alio exteriori signo deberent Juramentum exhibere, sed dumtaxat unanimiter senserunt, quod non per Evangelium, aut Christum, (in quo non credunt) sed per Deum verum, aut per decem præcepta legis Moysis, cum similibus formulis ad obtinendum solo verbo animum, & conscientiam opportunis, interponerent Juramentum, ut liquet ex Bart. in l. Jurisjurandi, §. ait Praetor in fin. ff. de Iurejur. Speculat. Abb. Felin. cæterique penes Mascard. de probat. concl. 944. num. 15. & 10. quem refert, & sequitur Farin. de Testib. qu. 56. num. 238. Martin. de Garat. inter cons. ultim. volunt. divers. cons. 89. num. 5. lib. 1. Bologn. cons. 32. nu. 9. vers. quod Juramentum, ubi quod ita jurando satisfaciunt etiam formæ Statutaræ, quæ Juramentum exquirat, Surd. cons. 122. nu. 37. Menoch. de arbitr. cas. 189. num. 6. Borell. in summ. decis. tom. 2. nu. 111. & 112. Ricc. collect. 434 post princ. vers. sed quomodo.

Fortius vero, quia nulla excogitari valet ratio discriminis, cur scilicet apud Christianos, & Fideles nulla amplius extet necessitas jurandi corporaliter tactis Evangelii, etiam si id designatum, sed sancitum videatur in Can. hortamur 7. quæst. 9. sed de generali consuetudine pro eodem signo exteriori patefaciendo satis superque sit tangere quascumque scripturas, teste gloss. in Clem. 1. §. porro, de Hæret. Farin. de Testib. qu. 74. num. 22. Spad. cons. 308. sub numer. 2. vers. sicut est inductum lib. 2. Vir. opin. 432. numer. 1. Guazzin. ad defens. Reor. d. defens. 14. cap. 6. num. 2. Marchesin. de Commiss. par. 3. cap. 1. §. 1. num. 18. fol. 189. lo. Anton. Ab Eccles. observ. 63 sub num. 13. vers. hodiè tamen par. 2. Conciol. resol. Crimin. ubi supra d. resol. 2. nu. 3. Apud Judæos vero, de quibus Jura nihil in proposito specificè disponunt, permitti nequeat, quòd loco tangendi scripturas, Calamo manus apponant, atque præfatum exterius signum per æquipollens adimpleant.

Quod si forte ad majorem perhorrescentiam Divinæ ultionis exoptetur delatio hujusce Juramenti super Typis tamquam rebus apprime Sacris, & validiorem Religionis motum incutientibus, uti fuit ratiocinatus Anton. Del. & superius ab initio laudatus, tuncque planè, spectato effectu, nullius erit relevantiæ: Præterquam enim in foro interno promissio, quæ fit ipsi Deo, non pendet, (ut præmonimus cum DD. August. & Thom.) ab hac, vel illa formula adhuc ut egregiè ponderavit Card. de Luca

lib. 15. de Judic. di. 25. numer. 8. vers. adhuc tamen, hodiè in foro magis circumspèctè agitur in hac materia Juratoria. Et sanè qui falsum deponere, vel alienum quoquo modo usurpare, aut fidem Deo datam non implere non veretur, neque etiam detestabitur quomodolibet interponere Juramenta, bibens, (ut inquit Psalmista) iniquitates sicut liquor; Undè ex hac ratione in praxi, & apud magna Tribunalia capillè istam delationem Juramentorum exoleveres idem Card. De Luca observavit loc. cit. nu. 3.

In foro autem externo quomodocumque interponatur Juramentum, eandem obligationem, cumdemque perjurii effectum producere compertum est, diversimodè solum puniendum, si apud Hebræos inter se, vel cum Christianis insimul, quæstio contingat, secundum ea, quæ accurato, & pleno calamo enucleantur per Decian. tract. Crimin. lib. 6. cap. 10. num. 5. per tot. Farin. de falsit. qu. 160. ex num. 229. cum plurr. segg. Seraphin. de privit. Juram. privit. 67. sub num. 39. ex vers. cæterum, usque ad fin. & privit. 123. num. 6. in fin. vers. aut Judæum, & sub num. 7. vers. aut contrahit, ibique Martin. Benekendorf. in addit. num. 5. Sabel. in summ. divers. tract. tom. 2. lit. I. §. 40. num. 7. Mart. Medic. exam. Senen. 17. sub nu. 43. in fin. ex vers. alia opinio cum plurr. segg. cum cæteris apud istos frustra transcribendis.

LIBURNEN. PRIVILEGII,

SEU JURISDICTIONIS

PRO UNIVERSITATE HEBRÆORVM,

CVM VIDVIS, ET PUPILLIS EJVSDEM
UNIVERSITATIS.

RESPONSVM PRO VERITATE.

A R G U M E N T U M.

Hebræi, & eorum Massarii quando possunt esse Judices in Causis propriæ Nationis; Et de Jurisdictione Consulium inter Nationales Mercatores. Privilegium Lunice C. quand. Imperat. inter Pupilli. & Vid. an competat Pupillis, & Viduis Hebræis: Et latè quando eidem privilegio censeatur derogatum; plenè etiam quando per concessionem Jurisdictionis intra certum genus personarum, vel Causarum censeatur aliis Judicibus adempta Jurisdictio.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti series.
- 2 De Privilegii intellectu superfluum est tractare, ubi non intrat Privilegium.
- 3 Hebræi, & eorum Massarii possunt esse Judices in Causis propriæ Nationis.
- 4 Mercatorum Nationes habent in Portibus proprios Consules, & Judices.
Et de eorum Jurisdictione remissivè, ibid.
- 5 Hebræi Pupilli, & Vidue non gaudent privilegio Lunice C. quand. Imperat. inter Pupilli. &c.
- 6 Privilegium Lunice C. quand. Imperat. &c. non censeatur derogatum per clausulas generales.

Amplia

Amplia, & declara, ut ibid.

7 Privilegium l. unic. C. quand. Imperat. &c. cessat, quando fuerunt specialiter deputati Iudices erga certum genus personarum, vel Causarum.

Item cessat, ubi designatus est specialis Iudex, advocata cognitione ab aliis, num.8.

9 Privilegium d. l. unic. non suffragatur, nisi Viduas, vel Pupillus trahat Adversarium coram Iudice illius respectu competente.

Et de ratione, num.10.

11 Iurisdicchio specialiter concessa aliquibus Iudicibus quando intelligatur cumulativè, vel privativè, & num.12.

13 Privilegium d. l. unic. non intrat, ubi est adempta Iurisdicchio quibuscumque Iudicibus.

14 Neapolitani Cives non possunt trahi per Viduas, vel Pupillos vigore l. unic.

15 Privilegium concessum Neapolitanis non facit mentionem Pupillorum, & Viduarum, & tamen utrosque comprehendit.

16 Mercatores, & alii trahi non debent ad litigandum extra proprium domicilium.

17 Privilegio d. l. unic. an sit derogatum, inspicere debet intentio Principis.

Item inspicere debet eadem intentio ad dignoscendum, quando Princeps concedendo un Iurisdictionem voluerit alteri illam adimere, num.18.

De Principis intentione quando dicatur constare in hoc proposito, num.19.

20 Stylus Tribunalis, in quo litigatur, attenditur, non autem favor, & privilegium litigantium.

21 Privilegium l. unic. C. quand. Imper. &c. supponit, quod Causa sint appellabiles.

22 Privilegio d. l. unic. an sit derogatum, quando dicatur dubium.

23 Mens concedentis potius, quam verba, est attendenda in Privilegiis, & gratis.

24 Observantia est optima interpret Privilegiorum. Et an in hoc casu debeat esse prescripta, vel obtenta in contradictorio Iudicio, num.25.

DISCURSUS. XLIII.

1 **I**Nter cœtera privilegia, quibus Ferdinandus I. Magnus Hæturæ Dux propagationi illius Emporii, ac publicæ utilitati superincumbens Nationem Hæbraicam Liburni commorantem prosecutus est, concessum præcipuè legitur illud, quod nonnisi ab Iudicibus propriæ Nationis illorum controversiæ dirimerentur, amplissimam ad hunc effectum tribuendo potestatem Massariis, seu Gubernatoribus prælaudatæ Nationis per hæc præcisa verba, *Che li vostri Massari Ebrei nelle vostre Sinagoghe habbino autorità di decidere, e terminare, e porre pene, che parra à loro secondo il rito, e modo Ebraico, tutte le differenze, che nasceranno tra un Ebreo, e l'altro, e che possino mentere le vostre solite terminazioni, & altre censure à modo loro*; Cumque de cœtero pro decisione litium, quæ verterentur inter Christianos, eisdemque Hæbræos, jam superius in ipso Diplomate privilegiorum speciale deputasset Iudicem, seu Conservatorem Christianum, immediatè post præfata verba subiunxit, *volendo in ciò, che la giurisdizione, e l'autorità del detto vostro Giudice sia diminuita, e quelli Massari possino di fatto mandare in esilio tutti quell' Ebrei, che à loro pareranno scandalosi.*

Ad normam itaque istorum privilegiorum, quæ ulterius idem M. Dux præcepit semper interpretari à favore di detti Mercanti in ogni miglior modo,

idque cum effrænatis clausulis derogatoriis, non obstante qualsivoglia legge, Statuto, Bando, o provisione in contrario, alli quali per proprio moto, e certa scienza, e con la nostra ampla, & assoluta potestà in tutto deroghiamo: Pacificè, & constantissimè, juxta Mihi præsupposita, servatum fuit, quod Causæ omnes inter ipsosmet Hæbræos extiterint discussæ, decissæ, & terminatæ ab hujusmodi Massariis, ad dūt superventis quandoque altercationibus super hac Jurisdictione fuerint citra scrupulum per Supremos M. Ducis Magistratus remissæ eisdem Massariis, & nonnisi per speciale rescriptum suæ Celsitudinis aliquando remanserit admissus recursus, sive attributa revisio adversus sententias ab istis inappellabiliter pronunciatas.

Verum quia nuperimè sub prætextu famigeratæ l. unic. C. quand. Imperat. imer Pupill & Vid cœperunt nonnulli Hæbræi tamquam Pupilli, Viduæ, vel aliæ similes miserabiles personæ ad Curiam Principis, ejusque Magistratum provocare, ibique obtinuerunt audiiri; Hinc proindè oblati ex parte ejusdem Nationis precibus M. Duci pro mantentione suorum privilegiorum etiam in hisce Causis, & controversiis, exorta est dubitatio, utrum favorabiliter signandæ forent, & affirmativè censebam, ex infra scriptis.

Siquidem præmittebam, quod antequam ad istius articuli irutinationem devenirem, summoperè verēbar, ne cum Dialecticis conelamare deberem, quod hæc esset quæstio de subjecto non supponente, sive in his terminis animadvertere cum *Charli. contr. 102.*

2 *sub num. 14. vers. cum igitur*, quod superfluum redditur dispungere, utrum ex tenore superius insinuatæ privilegii censeretur valeat sufficienter derogatum censuræ d. l. unic. C. quand. Imper. quoniam hujusmodi disputatio locum sibi vindicaret, quoties absolutum foret, quod de Jure sub determinatione d. l. unic. Hæbræi comprehenderentur; sed quando, ex mox de communioti Doctorum voto firmandis, dispositio d. l. unica non amplectatur Viduas, & Pupillos Hæbræos, cessat occasio disceptandi super illius derogatione, & præfatum privilegium à M. Duce Nationi attributum superabundabit ad effectum, quod

3 præfati Massarii possint esse Iudices in Causis ipsius Nationis, quemadmodum in hoc casu licere, per *Text. in l. si qua 14. C. de Iudicis*, prænotarunt *Io. de Anania in cap. cum sit col. 1. eodem tit. in Decret. Iason in rubr. ff. de Iust. & Iur. nu. 8. Card. Tusch. pract. concl. lit. 1. concl. 371. num. 70. Vant. de nullit. ex defectu Iurisd. deleg. sub num. 50. vers. quamvis, Afflic. decis. 32. in princ. Mut. ad consuet. Panorm. cap. 36. sub nu. 14. Reinking. de Regim. sacul. lib. 2. class. 2. cap. 3. sub nu. 40. Altmar de nullit. rubr. 10. quæst. 6. num. 33. & quotidiana nos docent exempla aliarum Nationum obtinentium in Oris Maritimis, & Portibus peculiare Consulatus, & Iudices speciales, ut patet ex celebri decis. Franc. 123. Paign. in tract. de Iudic. & privil. Milit. sub numer. 10. in fin. impress. apud Rovit. super pragm. 11. de Milit. Mastrill. de Magistr. lib. 3. cap. 4. num. 152. & seqq. Gallup. in prax. par. 2. cap. 6. num. 68. Carleval. de Iudic. lib. 1. disput. 2. quæst. 6. sect. 8. num. 694. Fontanell. decis. 230. Cortiad. decis. 10. ex num. 229. usque ad fin.*

5 Quod autem Pupilli, & Viduæ Hæbrææ, aliæque miserabiles personæ istius Nationis non comprehendantur sub determinatione d. l. unica, egregiè docuit Antesignanus *Ifern. in Constit. Regn. si quis in posterum, super verbo Iudais*, Et licet *Spadaz. in Theatr. Viduil. disquis. 10. per tot.* (innixus Authoritati *Afflic. in comment. ad eandem Constit. aliàs lib. 1. rubr. 1. sub num. 45.*

num. 45. vers. item & quarto, & Jacobi Anelli de Bottis in novis addit. ad Bart. in d. l. unica C. quando Imperat. vers. & an Iudae tom. 7. fol. 23. simpliciter Afflictum referentis) substinere contendat, quod privilegium *l. unica* aequè conveniat Hebraeis, & in hanc opinionem inclinare videatur Carol. Orilia in observ. ad Campum. resol. 6. ex numero 8. usque ad 12. Attamen reprobat Afflict. & tamquam sibi contrario objurgato, communius, & sine alio contradicatore *Iferniam* secuti sunt Caravit. ad rit. M. Cur. rit. 233. in princ. vers. limita tamen fol. 129. Trentaciog. var. resol. lib. 2. tit. de citat. resol. 2. num. 19. Marchesan. de Commiss. par. 2. §. 2. numero 54. fol. 308. Ricciull. de Iure person. extra grem. lib. 2. cap. 48. sub num. 8. vers. hæc conclusio, & num. 9. Novar. de elect. for. sect. 4. quest. 57. per tot. fol. mibi juxta modern. Venet. impress. 186. Valasch. de privil. pauper. par. 2. quest. 3. numero 70. vers. ideòque, Barbof. in collect. ad l. unic. C. quand. Imperat. numer. 28. Pegaf. resol. foren. cap. 11. numer. 86. Ricc. in addit. ad Franch. decis. 671. vers. Pupillum Hebraum, Modern. Petra super eodem rit. M. Cur. 233. nu. 1. penes quos solidæ rationes, frustra que ideò repetendæ cumulatur.

Ista igitur procul dubio (dicebam) exuberare videntur ad effectum, in quo residet substantia quæstionis, & pro meo judicio tollitur ansam inquirendi, utrum ex formula memorati privilegii satis existat derogatum Sanctioni prædictæ *l. unica*; itaut sub hoc prætextu liceat evitare Jurisdictionem Massariorum: Sed adhuc, præmissa prius opportuna, ac necessariò faciendæ ponderatione, quod illi omnes, qui reassumpserunt disputationem antiquitus agitatam inter Alberic. in d. l. unic. in fin. asserentem, quod ad inducendam prædictam derogationem sufficiant Clausulæ generales, & Cynum in eadem *l. unica* numer. 3. vers. ultimo quero, mordicus in oppositum proficentem, quod satis non sint derogatoriæ Clausulæ generales, ulterius tradiderunt, quod nec etiam refragetur, quod concessio Jurisdictionis aliquibus existat attributa de motu proprio Principis, & ex certa illius scientia, aut denique cum relatione ad alterum privilegium continens expressam derogationem, nisi specialis fiat mentio Pupillorum, Viduarumque, quemadmodum voluerunt Iom. Anton. de Nigris in comment. ad Capit. Regn. Neap. cap. 42. sub numer. 9. vers. & quid si aliquis, Cancr. par. 2. var. cap. 2. nu. 24. 25. & 26. Marchesan. de Commiss. d. par. 2. §. 2. num. 17. & seqq. fol. 301. & num. 66. & seqq. fol. 310. Paschal. de patr. pot. par. 2. cap. 2. num. 106. & seqq. Scucc. de appell. quest. 7. num. 125. & seq. Anton. de Ballis tract. var. lib. 4. quest. 2. numer. 4. Novar. de elec. for. d. sect. 4. ex quest. 1. usque ad 11. Valasch. de privil. pauper. par. 1. quest. 3. numer. 26. Capiblan. de Baron. tom. 1. pragm. 8. par. 1. numer. 299. & seq. Gramatic. decis. 20. per tot. Thesaur. decis. 177. per ruer per tot. Milanen. decis. 5. num. 14. lib. 2. Peregrin. decis. Patav. 129. num. 7. Castill. decis. 39. par. 1. Vincent. de Franch. decis. 192. per tot. ibique add. abundè Carleval. de Iudic. lib. 1. disput. 2. quest. 6. sect. 7. ex nu. 577. Sperell. decis. 156. num. 55. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 3. litt. P. §. 21. num. 9. in fin. De Marian. ad Reverter. decis. 516. num. 13. Card. De Luca de Iurisd. disc. 80. num. 9. vers. difficultas cum seqq. Rot. decis. 513. nu. 10. par. 1. rec.

Sed omnes isti, & quotquot alii possunt usquam allegari, percutiunt terminos Jurisdictionis concessæ alicui Civitati, Magistratui, aut Baroni super ordinaria, ac generica cognitione Causarum, &

potestate judicandi in primis, secundis, vel ulterio-ribus Instantiis, ut liquet ex lectura; Nullatenus autem descendunt ad casum præcitum, in quo versamur quando videlicet agitur de Judicibus specialiter deputatis eiga certum personarum, vel Causarum genus, tunc etenim cuncti sine hæsitacione fatentur, cessare privilegium eligendi forum ex determinatione *d. l. unica* concessum Viduis & pupillis, sicuti quæstione hac fundamentaliter examinata patet apud Novar. in d. tract. sect. 4. quest. 1. per tot. fol. mibi 197. ubi quod pluries id extitit decilum, ut cernitur in addit. ad Const. Regni Statimus de M. Iustuario in verb. miserabilium personarum, & recensendo exempla specialium Judicium plura congeit ad fatietatem, & concordat etiam Tapp. in decis. S. Conf. 43. qui agit de remissione facta ad Consules artis Sericæ Judices speciales prædictam Artem exercentium & de Pupillo litigante cum Militibus habentibus speciale forum, & Judices particulares, idem Novar. de sect. 4. qu. 30. & generaliter ubicumque designatus est specialis Judex, avocata cognitione ab aliis, post Bald. Marian. Socin. & eunam Novar. firmavit Carleval. de Iudic. d. lib. 1. disput. 2. quest. 6. sect. 7. num. 649. circa fin. vers. quemadmodum.

Idque ex satis palpabili ratione, quia cum privilegium *l. unica* non aliter, nec alio modo suffragetur Viduæ & pupillo, nisi quando trahere intendat Adversarium coram Judice legitimo, & competente ejusdem Adversarii, recte *Ifern. in d. Constit. Statimus*, vers. item quid si Pupilli, & vers. prohibitus autem, ibique Afflict. nu. 17. Menoch. de arbitr. cas. 66. num. 42. Caravit. d. rit. 233. num. 7. Muscatell. in prax. lib. 1. par. 2. glos. competentes nu. 76. & 77. Anell. Amar. conf. 31. num. 3. & seqq. Capiblan. de Baron. dicto. tom. 1. pragm. 8. par. 1. num. 336. Carleval. de Iudic. d. disp. 2. num. 649. vers. ratio est, Contr. discept. 70. sub nu. 25. vers. quoniam respondetur, Aliimar. de nullu. rub. 9. quest. 31. num. 22. De Marin. ad Reverter. d. decis. 526. num. 14. vers. constat enim, optimè idem Afflict. decis. 27. num. 3. & seqq. ubi sub num. 5. animadvertit, quod propter favorem impensum miserabilibus personis in tribuendo eis privilegium eligendi forum, non est injustitia faciendæ Reis, ut convenientur coram Judicibus non suis.

In elaram emicat consequentiam, quod Viduæ, & Pupilli Hebræi trahere satagentes suos Adversarios ad Curiam Principis, ipsos indebite convenirent coram Judice non suo, quia dum Ferdinandus I. dirigendo verba ad Universitatem Hebræorum, ut ibi, *che i vostri Masvari Ebrai &c.* benignè impartitus est, ut haberent Judices speciales, hæc specialitas parum prodesset, si cæteri Judices, & Tribunalia ipsius Principis forent competentia; In hac quippè materia ad dignoscendum, utrum Jurisdictio alicui concessa in una specie Causarum auferat aliorum Judicium Jurisdictionem, receptissima distinctio est, quod vel agitur de Jurisdictione attributa in una specie Causarum alicui Judici in favorem publicum, tuncque adempta non videtur aliorum Judicium Jurisdictione: Aut verò prodit in favorem certi generis personarum, jisdemque personis (prout hic respectu universæ Nationis Hebræorum) favor est alium Judicem non habere, & eo sanè casu videtur Jurisdictione indubitanter cæteris adempta, ex originali Doctrina Ang. in l. testamenta omnia, C. de Testam. quam refert, & sequitur Franc. Aretin. in conf. 10. num. 1. vers. super articulo autem, Vincent. de Franch. decis. 723. num. 5. ubi pariter sequitur distinctionem Angeli, & in fin. meminit

meminit de prædicto *conf. Aretin. ibique Carol. Ant. de Luca in addit. num. 3. & concordant collecti per Gratian. discept. 1. 4. numero 41. Ricc. collect. 1227. limit. 2. Diomed. Petron. in Alleg. impress. apud de Marin. ad Reverter. dict. dec. 526. sub nu. 17. §. quod auem. & seqq. folio mihi juxta modern. edit. Lugdun. 200. idem de Marin. resolut. quotid. lib. 1. cap. 213. & num. 7. cum seqq. & signanter nu. 10. Rot. dec. 4. nu. 6. coram Ludov. & dec. 37. num. 1. in fin. vers. quando enim, par. 1. 5. ec.*

Atque hinc nihil officit, quod mentio aliqua Pupillorum, & Viduarum facta non appareat in prædictis privilegiis, quodque numquam censetur, Principem tollere voluisse Jurisdictionem suæ Curia, & respectivè protectionem, quam impendere tenetur erga Pupillos, & Viduas; Quia præterquam præmissæ *Authoritates* ferientes casum Judicis specialiter deputati præsupponunt, quod Princeps in hoc casu voluerit omnibus ejus Magistratibus auferre Jurisdictionem: Adhuc, (quemadmodum huic eidem objecto respondit *Carleval. de judic. d. lib. 1. disput. 2. quæst. 6. sect. 8. num. 680. vers. succedit igitur*, in proposito Neapolitanorum habentium privilegium, ne
13 alibi conveniantur) quotiescumque ex hoc privilegio resultat, quod aliis quibuscumque Judicibus sit adempta Jurisdictio, si postmodum sub hoc prætextu ad normam *L. un. alius* Judex eligeretur, traheretur
14 Adversarius coram Judice non suo, atque ita de facto quod per Viduas, & Pupillos trahi non possint Neapolitani ad alios Judices vigore *L. unica*, millies fuisse judicatum fateretur *idem Carleval. d. disput. 2. nu. 678. Viscont. in addit. ad Franch. dec. 416. num. 1. Novar. de elect. for. d. sect. 4. quæst. 79. per tot. fol. 190. de Marin. ad Reverter. d. dec. 526. numer. 14. prope fin. vers. nam quod Neapolitani, ibique Diomed. Petron. in d. Alleg. §. Ecce igitur, vers. quia certum est*, apud quos cæteri antiquiores recensentur.

Et si hæc toties decisa noscuntur in terminis Neapolitanorum, in quorum privilegio concessio per
15 Regem Ferdinandum I. [ut legitur in Ritu M. Cur. 301.] nulla habetur mentio Pupillorum, & Viduarum, quanto magis hoc ipsum definiti debet in præfenti, dum privilegium Neapolitanorum impedit, ne iidem Neapolitani trahantur à Viduis, & Pupillis ad litigandum in proprio domicilio ipsarum Viduarum, ac Pupillorum, juxta primam partem *dist. l. g. unica, §. si contra, C. quando Imperat. & c.* quod sapere videtur majorem asperitatem, dum ipsæ miserabiles personæ sive Actrices, sive Reæ in hoc casu trahuntur invitæ extra proprios lates: Sed ad præfens, quod istæ miserabiles personæ trahant Hebræos Adversarios ad forum Principis, ipsique Hebræi cum nimio
16 eorum incommodo, & præjudicio Mercaturæ cogantur relinquere domicilium, est contra æquitatem, & censuram *Text. in cap. 1. seu 2. 1. Ausubert. ut differentes judic. collat. 6. tit. 15. Carleval. de judic. d. lib. 1. disput. 2. num. 576. vers. in primis. Rot. dec. 245. num. 1. coram Dunozet. Jun. & melius dec. 177. num. 6. coram Rembold.*

Fortius autem, quia cum in proposita quæstione, tam scilicet ad effectum indagandi, an Princeps voluerit derogare sanctioni *leg. n. n. e.*, & respectivè tribuere privativam Jurisdictionem excludendo quodlibet aliud Tribunal, recurrere oporteat ad verisimilem Principis mentem, & intentionem, ut in specie prædictæ derogationis monuerunt *Rip. in cap. 1. nu. 54. de rescript. Grat. discept. 182. nu. 13. Marot. discept. 7. num. 50. Diomed. Petron. in d. Alleg. impress. apud de*

Marin. ad Reverter. ubi supra §. Verum objectis, vers. Inò & fortius, Carol. Ant. de Luca ad Gratian. d. discept. 182. num. 4. Rot. dec. 103. num. 4. vers. tamen quando cum seqq. post Zach. de oblig. Camer. & respectu voluntatis adimendi Jurisdictionem aliis per specialem alteri concessam, post Gr. in Gurb. & Castill. observavit Carol. Ant. de Luca ad Franch. d. dec. 723. num. 4. vers. fidem quando, & in animad. ad Gratian. d. discept. 154. sub num. 20. vers. certius, Rot. dec. 316. num. 6. coram Coccin. & dec. 184. num. 10. & 11. par. 11. recent.

19 Profectò mens M. Ducis in casu nostro videtur apertissima, dum non solum speciales Judices concessit huic Nationi per speciem Consulatus, ut supra, sed etiam cum d. cætero tribuisset eidem Nationi proprium Conservatoiem, quando lis ageretur inter Christianos, & Hebræos, ad eò voluit, controversias inter ipsos Hebræos ex utraque parte vertentes decidi, ac terminari per Massarios, ut expresse præceperit, quod in his terminis diminuta esset auctoritas, & Jurisdictio istius Judicis, seu Conservatoris: Unde etiam non videtur tenorem alterius Capituli loquentis de hujusmodi Conservatore, nihilominus verisimile est, quod in illò contineantur aliæ Clausulæ, seu verba præferentia privativam Jurisdictionis, & consequenter dum M. Dux ordinavit, Jurisdictionem Massariorum minuere debere alteram istius Conservatori, intrat à fortiori argumentum, de quo in *Ausubertio magis & c.*

Crescitque evidentia istius mentis, & verisimilis intentionis, perpenso, quod Princeps usus est verbo non solum decidendi, sed etiam terminandi, *habbino auctorità di decidere, & terminare*. Quamobrem si tribueretur ad favorem Pupillorum, & Viduarum præelectio fori, Causæ redderentur contra expressam litteram prædicti privilegii appellabiles, cum in ordinatis attendatur stylus illius Tribunalis, in quo causa reperitur introducta, non autem favor, & privilegium personarum litigantium, ex collectis per
20 *Paris. consil. 107. numero 87. vers. quia stylus libro 3. Nicol. Catan. consil. 44. numero 63. Jos. Ludovic. decis. Lucen. 36. nu. 8 & seqq. & præcipue num. 14. bene Altinar. de nullit. r. br. 17. quæst. 29. nu. 88. in fin. Rot. dec. 705. num. 4. part. 3. lib. 3. divers.* Et de facto cum contrario præsupposito, nempe quod Causæ sint appellabiles, plerique *Scribenes* examinant privilegium præfate electionis, & variationis fori, ut patet ex
21 *Thezaur. d. dec. 177. nu. 8. cum aliis per Scac. de appell. q. 7. n. 117. & seqq. & passim præsupponitur apud omnes de hac materia tractantes*

Hæcque omnia facilius admittenda sunt in præfenti, quia saltem denegari non valet, quod *Doctrina*, & rationes hucusque ponderatæ rem in aliqua
22 tant dubitate, sicuti in his terminis dixit *Rot. auct. dec. 93. num. 15. vers. tamen id, post Zach. de obligat. Camer.* sicque posita hujusmodi dubitate sternitur via ei benignæ interpretationi, quam Princeps fieri jussit per illa verba, *li quali tutti, e singoli Capitoli & c. vogli. mo, che siano intesi a sano, e puro intelletto & c. e che siano sempre interpretati da tutti i nostri Offiziali, e Ministri à favore di detti Mercanti in ogni miglior modo & c.* per ea, quæ in proximis tradiderunt *Mar. Anguiss. consil. 2. sub num. 44. Aren. resolut. 9. nu. 60. Pasqualig. de Sacris. nova leg. q. 6. 7. nu. 4. Rot. coram Meled. dec. 13. de Praben. & dec. 18. n. 15. coram Durano.*

Ad stipulante præfertim, ex Mili præsuppositis, inconcussa observantia, juxta quam semper Causæ
P etiam

etiam Pupillorum, Viduatumque fuerunt decisa, & terminata per Massarios hujusce Nationis; melior namque exoptari nequit Judex, & interpret in materia privilegiorum, quam ipsa praxis, & observantia, ut ait *Surd. conf. 262. num. 46 vers. postremo quod Immunitas, Mastrill. dec. 241. num. 64. Larrea alleg. 11. num. 10. Capic. Latr. consult. 48 nu. 4. Carent. d. resol. 19. nu. 87 cum 2 seqq. Castald. consult. 73. nu. 8. & 9. Episc. Rocca select. disp. Jur. c. 70. n. 1. & c. 71. n. 37 Rot. dec. 154. n. 3. coram Merlin.*

Non advertante, quod eadem observantia non appareat umquam in contradictorio Judicio canonizata; Id enim exigitur, quando tractatur de inducenda, comprobandaque aliqua observantia præscriptiva, seu destructiva Juris clarificata, ut in præfenti, quæstio est de nuda interpretatione Juris, vel facti dubii, observantiam quomodolibet practicatam superabundare, responderunt *Guido Pap. consil. 131. num. 4. Decian. conf. 51. n. 12. & seqq. lib. 2. Forster. inter conf. DD. Marpurg. conf. 10. num. 79. lib. 4. fol. mibi 24. ibique etiam Hermann. Vulte. consil. 23. nu. 36. Prat. disc. 12. n. 56. Jurig. dec. 44. nu. 20. Mans. consil. 336. n. 5. Episc. Rocca select. disp. 37. sub n. 40. cum cæteris concord. adductis supra disc. 41. n. 38.*

ROMANA PRÆTENSÆ MERCEDIS

PRO JO: BAPTISTA MARINO,

CVM AGRICOLIS, SEV MESSATORIBVS.

ARGVMENTVM.

Tractatur casus, in quo quis contraxit cum quodam Capite Messatorum, vulgò Caporale, eique solvit mercedem conventam, an adhuc in subsidium teneatur ad iteratam solutionem erga Operarios, seu Messatores subalternos, qui Messem fecerunt, & resolvitur negativè, ac dantur plura exempla in idem conferentia.

SVM MARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Actio personalis non competit contra eum, cum quo contractum non fuit, nec quasi contractum.*
Amplia, quod agens in hoc casu debet Officio Judicis repelli, num. 4.
Item amplia, etiamsi personalis actio contracta fuerit, habito respectu rei, qua pervenerit in aliquem Tertium, num. 20.
- 3 *Solutio facta ei, cum quo quis contraxit, liberat solventem.*
Amplia, ut num. 6.
- 7 *Operarius quod sit dignus sua mercede, procedit in mercede conventa, & non aliàs.*
- 8 *Bona fides non patitur, ut quis cogatur bis solvere quod debet.*
- 9 *Actio datur contra eum, in cuius utilitatem negotium gestum est.*
- 10 *Actio de in rem verso ad hoc, ut detur, quid requiratur, & num. 11. & 12.*
- 13 *Cole us paritavit an obligat Dominum ratione frumenti mæno recepti, & seminati in agro ejusdem, Domini.*

- 14 *Locator an, & quando habeat actionem contra Subconductorem, qui solvit pensionem etiam anticipatam Sublocanti.*
- 15 *Pistor, qui dedit panem, & alia victualia, an, & quando habeat actionem contra eum, qui illa recepit.*
- 16 *Bulla Urbana VIII. concedens Pistoribus actionem contra eum, qui panem recepit, quomodo intelligatur.*
- 17 *Actio de in rem verso est ordinaria, non executiva.*
- 18 *Mutuans pecuniam pro alendo Titio, ejusque Familia, an habeat subsidiariè obligato filios, uxorem, & familiam ejusdem Titii, & n. 1. 21. & 22.*
- 23 *Fabro Murario, cum quo quis contr. solvens, an liberetur respectu Operariorum, qui laborarunt in Edificio.*
- 24 *Judex debet obviare fraudibus, & collusionibus.*

DISCURSUS XLIV.

1 **P**RO secandis Messibus in quadam Tenuta pendribus pacto, (ut moris est in Agro Romano) convenit Joan. Baptista Marinus cum quodam Jacobo Messatorum Capite, vulgò Caporale, ut certa stabilita mercede Messem recideret; cumque confecta desuper scripturâ, & subsequatâ paulatim integrali solutione mercedis in manibus ejusdem Capit. seu Caporalis, casus, vel fortè malitia præberit, quod idem Caporalis arreptâ fugâ defecerit, ut prætendebatur, in solutione subalternæ mercedis faciendæ Messatoribus ab eodem Caporali prælectis, quive præfaram Messem fecerant, habuerunt isti turmatim recursum ad Judicem in Curia Gubernatoris particulariter hujusmodi Causis destinatum, perieruntq; contra Marinum relaxari mandatum, credentes; ipsum tamquam Dominum Tenuræ, Messiumq; satarum omnino saltem in subsidium illis esse obligatum: Et Ego consultus ex parte Marini contrarium respondi, ut sequitur; Judex verò visis meis Allegationibus abstinendum censuit à prædicta relaxatione mandati, & ex motivo cujusdam potius misericordiæ suum interposuit arbitrium, quo mediante Marinus quamdam, levein tamen, summam amicablem exsolvit.

Rejicienda venit instantia Operariorum perpetam intentata contra Marinum pro præfata mercede laboreriariorum in metendo frumenta Tenuræ, de qua agitur, idque sive de summo rigore Juris, sive de æquitate placeat Causam hanc perpendere, & definire.

Quatenus enim pertinet ad Juris rigorem, res est expedita, quia Laboratores nullum contractum, nullam conventionem iniverunt cum Marino, sed fuerunt directe conducti per Jacobum, qui supra se tale onus secandi Messes susceperat: quapropter non posse eisdem Laboratores in minimo molestare Marinum, cum quo nullatenus contraxerunt, notissima sunt Juris principia in leg. si area 33. ff. de condiel. indeb. cum concord. plenè apud *Gabr. conf. 146. n. 1. lib. 1. Cyriac. contr. 384. num. 52. Rota Genue. dec. 14. num. 31. & 32. Conciol. alleg. 59. num. 15. Aétolin. resol. 5. num. 1. cum tribus seqq. latè Gob. consult. 31. nu. 9. 10. & 11. ubi quod agens in hoc casu etiam merito*

4 **J**udicis Officio, & Parte non instante est repellendus, *Rota eorum Merl. dec. 53. num. 5. & dec. 40. nu. 26. coram Card. Orto. & in nostris terminis Thom. dec. 270. num. 1. & seqq.*

Et sanè cum non dubitetur, conventum pretium, seu recompensam pro secatione Messis fuisse per Marinum

Marinum solutam prænominato Jacobo, & de hoc habeamus publica documenta, sufficit proculdubio, solutionem per eundem Marinum factam extitisse ei, cum quo contraxerat, absque eo, quod ad iteratam solutionem compelli possit, aut debeat, ut per *Text. in leg. solutum, §. solutam. ff. de pignor. act. & Rot. vii. decis. 23* pariformiter in nostris fere terminis (ut infra) concludit *Card. De Luca de Credit disc. 73. num. 7.* & est regulare in omni casu, & in omni materia, ex traditis per *Surd. decis. 229. numero 8. & seqq. cum reliquis, de quibus supra Disc. 25. num. 41.* adeo ut etiam in fortioribus conclusio procedat, mirum etiam si solvens sciat, pecunias ad alium pertinere, ut prosequitur *Anchoran. quæst. 31. num. 10. & seqq. lib. 2. cum aliis per Sabell. in sum. divers. israel. tom. 4. lit. S. §. 23. n. 36. in fin. & plenè supra in d. disc. 25. num. 43.*

Si verò de æquitate etiam summa placeat procedere, sicuti iniquum est, quod Operarii merces eorum laboris non exsolvantur, hoc tamen intelligitur respectu eorum, qui illorum operas conduxerunt, ac de eadem mercede convenerunt, ut declarat post alios *Antonell. conf. 17. nu. 28.* Ita magis iniquum est, quod qui effectivè numeravit conventam mercedem ei, cum quo directè contraxit, valeat obstringi ad iteratam solutionem, maximè favore ejus, cum quo non contraxit, ut inquit *Jurisconsultus in leg. bona fides. ff. de reg. jur. Surd. conf. 150. nu. 100. Casald. conf. 16. num. 21. Bonden. collucl. 11. num. 149. lib. 2. Rot. decis. 5. num. 1. par. 6. rec. & decis. 17. num. 11 post disc. Contrit. & bene in dec. 64. num. 3. coram. N. mot. supra disc. 26. num. 48.*

Nec dicatur, quod si non directè, subsidiaria saltem competat Laboratoribus actio contra Marinum sub prætextu, quod mediante eorum opera, & sudore Messis remanserit excisa & sic negotium utile gesserint pro eodem Marino, quemadmodum argumento *Textus in leg. si fundus, §. quod in sementem. ff. solut. matr. cum Grat. disc. 107. nu. 5. & 6. sibi objicit Thom. d. dec. 270. num. 12.*

Siquidem cum hæc actio subsidiaria, quæve alias nuncupatur negotiorum gestorum, sive de in rem verso, per sui necessarium antecedens exposcat, quod constet de hac versione in utilitatem illius; contra quem prætenditur exerceri, atque ita valeat ex actu facto cum aliquo alter obligari, ad *Text. in leg. 3. §. si sic accepit. ff. de in rem verj. cum concordantibus fuisse congestis per Duaren. in Pandect. tom. 2. lib. 15. tit. 4. de in rem verso sol. mihi 135. Mans. consuli. 34. num. 27.* istaque proinde actio fundetur in æquitate *l. si me, & Tertium. ff. si cert. pet. ut docet Bald. in l. ei, qui in fin. C. quod cum eo, & Rot. dec. 99. numer. 46. post Merlin. de pignor. & decis. 9. num. 4. un. seqq. par. 16. recent. & uberius agatur in sequ. ut Disc. num. 26. & seqq.*

Profectò & cessat utilitas Marini, & cessat æquitas prædictæ *l. si me, & Tertium*, quoniam cum idem Marinus persolverit conventam mercedem dicto Jacobo, ipse propterea nullam utilitatem dicitur consequi spectato effectu, nec Messium secationem, prout opus esset, acquisivit ex causa lucrativa, & sine dispendio cessante enim hac locupletatione de aliena pecunia, vel labore, nulla subest ratio, ob quam contra Tertium sine contractu, vel quasi aliaque obligatione actio competat, ut per hæc præcisa verba figuravit *Card. De Luca de Credit. disc. 73. nu. 8. Rot. dec. 99. n. 46. vers. proban. nedum e, et post Merlin. disc. n. cum conc. de quib. in d. c. 1. Dign. 8. cum ducl. 77.*

Et ut res clarescat exenplis, ex quo proculdubio nulla *Doctrina*, nullumque exemplum afferri poterit in contrarium, primum, & longè durius pro hac Parte subministrat *Thom. d. dec. 270.* in qua agebatur de eo, qui mutuaverat frumentum Colono ad præcisum effectum illud seminandi, & quamvis ex eo semine natum esset frumentum, itaut ex eodem mutuo Dominus fundi consequeretur utilitate in appaentia satis evidentem, dum sine prædicto semine nulli collecti fuissent fructus; nihilominus quia prædictum semen non fuit mutuatum ipsi Domino fundi, sed Colono, qui tenebatur seminare de proprio, definitum fuit, nullam mutuanti actionem comperere adversus Dominum præfati fundi, non quidem directam, cum deficeret contractus, seu quasi, nec etiam indirectam de in rem verso, seu negotiorum gestorum, quia cum Colonus teneretur seminare de proprio, nullum exinde utile Domino resultabat, ut signanter videre est *sub nu. 12 & per tot. & Thom. un. sequitur Pacion. de locat. c. 5. n. 41.*

Secundum pariter, & frequens exemplum exortitur ad intellectum præcitati *Text. in l. solutum, §. solutum. ff. de pign. aci.* nam quamvis nil magis receptum sit, quam quod Locator habeat in subsidium hypothecata in vecta, & illata in propria domo, nihilominus si primus Conductor alteri sublocaverit, & secundus Subconductor etiam anticipatè exhiberit primo Conductori, seu Sublocatori conventam pensionem, receptum est sine serupulo, quod secundus Conductor remaneat liberatus, non obstante, quod videretur commodum, & utilitatem percipisse ex illa habitatione, cum enim eam non fuerit affectus lucrative sed onerosè, & mercedem solverit ei, cura quo contraxit cessare dicitur omnis æquitas, & Subconductor plenissime liberatur, teste *ost. in tract. de ratio. rat. 9. 18. nu. 17.* ubi præ cæteris fundatur in innuata regula iterata solutionis non permittendæ, ad *Text. in d. leg. bona fides. ff. de reg. jur. Ruygell. præct. quæst. 33. num. 9. Ant. Gomez. var. resol. tom. 2. cap. 3. de Locat. sub num. 12. vers. & si forte. & vers. imò etiam; Cancer. var. resol. par. 1. c. 14. n. 3. vers. dixi nisi, Pacio. de locat. c. 32. nu. 57. Manent. dec. 3. nu. 6. Adden. ad Sanfelice. dec. 356. §. fin. & est quoque celebris *d. decis. Rot. 23. in fin. & per tot.* cum qua magis ad rem nostram, ut mox dicemus processit *Card. De Luca de Credit. disc. 73. num. 7. & 8.**

Tertium magis stringens exemplum desumitur à firmatis per *Card. de Luca in alleg. discurs. 73. de credit. ubi per agens de casu in quo Pistor de Urbe Panem dederat Francisco ex conventionione iurata cum Joanne, hinc cum Joannes effectus fuisset non solvendo, & Pistor prætenderet subsidiariam actionem experiri contra Franciscum, qui receperat ex eo Panem utilitatem, & alimoniam; attamen pro veritate consultus *Cardin. De Luca* respondit, Pistori nullam actionem competere contra Franciscum, dum ille docuerat pretium Panis exhibuisse Joanni, cum quo Pistor immediatè contraxerat, quodque plus est. ibid. tractabatur in terminis Bullæ, seu privilegii per Urbanum VIII. Pistoribus Urbis concessi, & quo mediante disponitur, ut Pistoribus competat actio etiam contra eos, qui de alieno ordine Panem receperunt, responsam enim fuit, prædictam Bullam esse intelligendam ad limites Juris Communis, nimirum quoties ille, qui panem receperat, pretium non exhibuisset, quodque nec Bulla remanebat frustratoria; quia ubi de cætero pro hac actione subsidiaria non daretur via executiva contra Tertium, ut etiam tradit*

Armenzan. decis. Januen. 13. num. 25. & concordat Rota dec. 54. ex nu. 25. usque ad 31. parte 12. recent. vigore idcirco prænominatæ Bullæ via executiva concedebatur, dummodo tamen pretium Panis non fuisset à recipiente exbursatum.

18 Quartum non minus perstringens exemplum est de eo, qui mutuavit pecuniam ad alimenta Titii, ejusque familiæ, nam et si in his terminis, effecto Titio non solvendo, illius familia in subsidium regulariter teneatur ex actione de in rem verso ex causa majoris utilitatis; qua considerari possit, scilicet alimonix, addito, quod nisi secutum foret hujusmodi mutuum, eadem familia de proprio se sustentare debuisset, ut adnotat *Iason. in l. his solis num. 2. ff. de condict. indebit. Cost. de remed. subsid. remed. 12. illat. unica per tot. & de rat. rat. q. 126. num. 14. Grat. discept. 107. per tot. & discept. 713. numer. 6. & seqq. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. quest. 5. num. 14. & 15. Bæz. de inop. debit. capite 1. sub numer. 54. vers. quamvis enim, & alii passim.*

19 Adhuc tamen, quatenus attinet ad Uxorem, communius, & fermè sine contradictore receptum est, illam non teneri, non obstante, quod receperit victum ex ea pecunia, non solum ex ea ratione, quod actio regulariter minime datur adversus Tertium non obligatum in contractibus, etiam si personalis actio contracta sit habito respectu rei, quæ transiverit in aliquem Tertium, juxta *Text. in leg. fin. §. 1. de contrah. empt. Tiraquell. de vtract. cons. §. 8. gloss. 5. num. 7. Vetus etiam, quia illa æquitas, quæ hujusmodi subsidiariam actionem producit ex *d. l. si m. & Titium*, non applicatur Uxori, quæ non fovet causam lucrativam, sed onerosam, cum dederit dotem, ut alimentaretur, uti videre est apud *Sanchez de Matr. lib. 9. disp. 4. n. 29. Dian. resol. moral. par. 6. tract. 7. resol. 20. §. Verum his non obstantibus, & seq. Orceol. in vtracq. Append. ad consult. 14. & superadditis Scor. Fontan. & aliis Andreo. contr. 267. per tot. qui testatur ita semper judicasse, prout etiam fuit judicatum ex eadem ratione penes *Mart. Medic. dec. 20. nu. 38. & 39. & distinguendo, an Maritus de tempore contracti debiti ex causa alimonix esset solvendo, vel e converso omnino inops, Velasc. de privil. paup. par. 1. q. 18. n. 14. Hermosill. ad Lopez l. 5. glo. 2. tit. 1. par. 5. n. 11. Antol. in comment. ad privil. Pistor. num. 431. & seqq. Card. De Luca de Dot. disc. 166. nu. 53. Panimoll. dec. 53. annot. 2. nu. 77. Rot. dec. 215. num. 4. & 5. coram Royas.***

20 Quintum exemplum omnino identicum, ac decisum in Tribunali Cardinalis Pro-Gubernatoris de Anno 1686. 25. Septembris, illud est, quod cum Dominicus Galeottus construere vellet Domum quamdam in Civitate Nepesina, convenit cum Hieronymo Ferretto Fabrolignario, ut opus ad suum artificium spectans perficeret sub certa mercede; Hieronymus autem in sui auxilium evocavit alios, & signanter Marcum Antonium Rondellam; cumque ex eo, quod Hieronymus effectus est non solvendo, Rondella, alique, qui operati fuerant in beneficium Domus de novo constructæ, actionem subsidiariam intentassent contra Galeottum, iste, quia docuit, conventam mercedem effective numerasse Hieronymo, cum quo contraxerat, remansit absolutus.

Dum itaque videmus, quod actio directa, & personalis exposcit contractum, seu quali, altera verò subsidiaria desiderat causam lucrativam ex persona recipientis utilitatem, & ulterius intercedunt tot exempla longe duriora, non dubitamus, quominus tribuenda sit absolutoria huic Parti, constanter asse-

rendo, quod ubi, (ut ad præsens) ille, cui negotium utile gestum esse dicitur, solvit pretium conventum pro eo negotio illi, cum quo contraxit, nullum exemplum nulla *Doct.* invenietur, quæ firmare tentet oppositum; quin etiam facile esset latam viam fraudibus aperire, possent enim Messatores ignoti Dom. & conducti per Caporalem colludere cum eo, ut fugam simularet in præjudicium ejusdem Domini, vel ut eum obligatum haberent, cui sane fraudi obvian- dum est per Judicem, ut inquit *Censal. decis. Lucen. 24. 22. num. 22. Rota decis. 332. num. 11. par. 10. recent. & decis. 373. num. 3. par. 19.*

ROMANA PECUNIARIA

PRO LUDOVICO ALAMANNO, ET
JO. FRANCISCO DEL ROSSO,

CFM BANCO S. SPIRITVS.

ARGUMENTVM.

De munere Casperii, & quando possit obligare Rationem Bancariam. Mandatum, vel ratificatio de obligationibus factis per Casperium ex quibus inducatur, vel excludatur: Aliqua de stylo Banci Sancti Spiritus de Urbe; Actio de in rem verso ad hoc, ut intret, quæ requirantur, & plura ad ornatum *Alexandr. in consil. 44. num. 6. libro 2. ad effectum, ut Institor possit obligare Confocios.*

SVMMA RIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus causa.*
- 3 *Complementarius potest subscribere nomen Constituentium, & obligare Societatem.*
- 4 *Casperius potest recipere, & facere solutiones, sed non obligare Societatem.*
Contrarium numero 5. ubi tamen declaratur, distinguendo inter Casperios publicos, & privatos, & numero 6. & 7.
- 8 *Casperius, an dicatur Institor.*
- 9 *Casperius non potest obligare Negotium, nisi in concernentibus Caspam.*
- 10 *Præpositus non obligat Præponentem extra Sphæram præpositionis.*
- 11 *Ministri Banci S. Spiritus de Urbe prohibentur facere obligationes, & credentias, ac nu. 17.*
Ac etiam solvere deposita, nisi transmittantur Ordines legitimi directi Banco, non autem Casperio, d. num. 11.
- 12 *Socius, an obligare voluerit Societatem, inspicitur, an nomen proprium, vel Sociale expenderit.*
Amplia, ut nu. 13.
- 14 *Mandatum, vel ratificatio solum deducitur, quando quis videt nomen suum expendi, & tacet.*
Declarat. nu. 15. & 16.
- 18 *Societatem an quis voluerit obligare, vel Socium, inspicitur animus.*
- 19 *Mandatum, & ratificatio excluditur, quoties probatio dubia est, vel aquivoca.*
Item quoties actus, vel ratificatio referri potest ad aliam causam, vel negotium, num. 20.
- 21 *Com-*

- 21 *Complementarius, vel Institor, ut obliget Negocium, quæ requirantur.*
 Alex. conf. 44. num. 6. lib. 2. adducitur, & exornatur, ibid. & num. 22.
- 23 *Florentin. præsumuntur industrii, & sagaces.*
- 24 *Socius an nomine sociali, vel proprio debitum contraxerit, demonstratur ex partita crediti exarata per Creditorem.*
- 25 *Creditor si quis esset, non est verisimile, quod se faciat debitorem.*
- 26 *Versio remanet exclusa ex sola possibilitate in contrarium.*
- 27 *Versio, seu actio de in rem verso ad hoc, ut detur, quæ requirantur.*
- 28 *Versio, vel actio de in rem verso non datur sine locupletatione facta de re aliena.*
 Et datur exemplum, num. 29. & 30.

DISCURSUS XLV.

Cum Ludovicus de Alamannis, & Jo Franciscus del Rosso aperuerint sub eorum nomine Rationem Bancariam in Urbe, ac de more præposuerint simplici administrationi Caplæ Hieron. iste ejusdem Caplæ administrationem exercuit, donec imminente fine prædictæ Societatis, seu Rationis, la cessitus fuit ad computorum solidationem, & de facto sufficientem reddidit rationem de quatuor Millionibus, & ultra per eum in prædicto munere administratis, solumque remansit debitor in sc. circiter 600.

Verùm, quia hujusmodi computorum parificatio processit ex quo Hieronym. ostendit Præponentibus quinque signanter Schedulas crediti receptas à Banco S. Spiritus, sive à Francisco ipsius Banci Capserio, & interim occasio præbuit, quod Superintendentes ejusdem Banci S. Spiritus revidendo computa proprio Capserio agnoverunt, desperatam esse recuperationem illius quantitatis, de qua tam ex causa hujusmodi Schedularum, quam ex aliis capitibus debitorem remanere putabant proprium Capserium, exorta fuit dubitatio, an Bancus S. Spiritus ullam intentionem posset actionem contra Rationem Alamanni, & del Rosso, quam supponebant remansisse etiam locupletatam ex præcitis Schedulis in extinctionem debitorum Rationis Bancariæ convertis, & ex triplici fundamento Defensores Banci credebant intrare actionem contra Socios prænominatos, primò nempe quia etiam apud Capserium Banci S. Spiritus reperiebantur nonnullæ Schedulæ, seu, ut dicunt, *Pagaro* exarata per Hieron. unde inferebatur, quod idem Hieronymus tam uam præpositus Caplæ poruerit obligare Negocium; Secundò ex facto, si non de sufficienti potestate ab initio, saltem in vim taciti mandati, & ratificationis factæ de gestis ab Hierony. per Socios principales, resultare obligationem ejusdem Negocii contendebant: Tertio tandem ex capite memoratæ locupletationis seu extinctionis debitorum Societatis, dicebant, locum sibi vindicare subdiciam saltem actionem de in rem verso.

Communicatis idcirco Juribus, & allegationibus ex parte Banci S. Spiritus exaratis, illisque ad trutinam dispanctis, credidi, etiam in sensu Veritatis, inanem esse prætensionem; Et efformato Responso, quod sequitur, illoque per Defensores Banci viso, & examinato, actum amplius non fuit de causa, qui fortè agnoscentes veritatem, per maxime præ oculis à Loco Pio habenda, est, defferturum ab instantia non bene fundata.

Respondebam itaque. Quatenus ad primam pertinet inspectionem, parum venit insudandum, cum Hieronymus nullam aliam figuram faceret in ratione Bancaria Alamanni, & del Rosso, nisi meri, & simplicis Capserii absque ulla facultate Complementarii, & quin subscriberet, & subscribere posset nomen Principaliū, seu Præponentium: Unde sicuti creatio, aut deputatio alicujus in Complementarium tribuit potestatem subscribendi nomen Constituentis, sive Rationis cantantis, obligandi que Socios negotiationis, *Rota Januen. dec. 166. sub princ. vers. ut constat. Tur. de Camb. disp. 3. q. 7. n. 36. Roc. in ejus tract. de Mandato, seu Complemento notab. r. nu. 2. post ejus respons. tom. 1.*

Ita è converso deputatio alicujus Juvenis in simplicem Capserium nullam aliam præbet prærogativam, & potestatem, nisi recipiendi pecunias, quæ à debitoribus Rationis afferuntur, & respective exburlandi, quoties Creditores cum aliquo Ordine, aut Litteris Cambii, sive aliquo legitimo accedant documento, ipsalque receptiones, & solutiones fideliter in libro exitus, & introitus adnotandi, ut verbis cubitalibus dicunt Testes in oppositum inducti, ibi, *Ese il Cassiere de' Negozianti passa fare li Pagaro, dico d'no, quando non habbi il Comimento de' suoi Principali; & de hac potestate, & officio Capserii ad hocce actus restricto, uno ore tradiderunt per Tex. in l. quidam §. Numularios. ff. de edon. Gurb. dec. 88. n. 6. Rot. coram Duran. dec. 68. nu. 15. 20. & 56. in fin. & coram Duno. dec. 432. n. 11. & 14. & in rec. dec. 522. n. 6. post duo vers. Et nihilominus par. 1.*

Quibus liquidissimis *Authoritatibus* à communè praxi, & consuetudine roboratis neque per umbram contradicunt *Anat. t. anora. resol. 20. n. 7. & 8. Gurb. d. dec. 88. ex nu. 9. ad fin. Rota coram Seraph. dec. 155. in princ. Card. De Luca de Cred. disc. 69. per tot.* alique in oppositum laudat; tum quia loquuntur, & procedunt in illis Bancis publicis Tabulæ Panormitanæ, quæ correspondent eidem Banco S. Spiritus Adversario, & Sacro Monti Pietatis in Urbe, in quibus, quia non adsunt veri Domini, & Principales, (prout in casu nostro) qui proprio nomine, & caractere subscribant Cedulas, & litteras obligatorias ipsius Negocii, nil mirum, si ipsi Capserii, qui soli sunt Ministri recipientes deposita, & eorum nomen subscribentes nomine Banci, obligant ipsam Tabulam, Bancum, vel Montem, quia hoc existit illorum proprium officium, ad quod fuerunt præpositi, & per consequens obstringere valent Præponentem, ad *Text. in l. 1. in prin. & 101. iii. ff. & C. de Instit. ad Bart. in l. quicumque, §. Et non tamen, ff. eodem Grat. disc. 677. n. 23. & 25. Rota Januen. dec. 14. n. 1. & seq. cum cæteris per Rot. dec. 73. n. 1. par. 15. rec.*

Tum etiam, quia, excepto *Card. de Luca in d. disc. 69. cred.* pertractante in terminis Sacri Montis Pietatis de Urbe, (de quibus proxime) reliqui omnes loquuntur de Capserio malè recipiente pecunias, vel malè illas solvente, & tunc quis dubitat, quod debitor Negocii numerando pecunias, quas debebat Capserio, remaneat liberatus à Negocio? & è contra, quod solvente Capserio falso Creditori ad illum accedenti cum inuitatis, & adulterinis subscriptionibus, & Apodixis, Negocium liberum non evadat à vero Creditore; quoniam iste est casus præcisus, in quo ex facto Capserii, tamquam ad hunc præcisum actum præpositi, tenetur ratio Bancaria; ac quod, ut in præfenti, valeat Capserius conscribere Bullatinos, seu *Pagaro*, & sub illis obligare Negocium.

cium, & Rationem, est contra principium Mercatorum, & dicta Testium superius registrata, & contra ea, quæ distinguendo ad rem optimè declarat *Rota Iamnen. d. dec. 14. n. 89. vers. sed quia.*

Atque ex his supervacaneum detegitur respondere ad assumptum, quod scilicet etiam Capserius nuncupari mereatur Institor; nisi enim velimus facere quæstionem de nomine, ut in his terminis conclamat *Rot. d. dec. 73. num. 9. par. 15.* Institor verè, & propriè existit ille, qui vel est Complementarius, vel habet Rationem sub proprio nomine cantantem, aliàs quippe fatebimur, sed inutiliter, quod Capserius dici posset Institor, sed Institor solius Capserii, ideoque nulla alia suborietur consequentia, nisi quod poterit obligare Præponentem in instantiam, quæ eandem Capitam respiciunt, videlicet circa malam receptionem pecuniarum à Debitoribus, vel solutionem à Creditoribus, ut suprà, sed de cætero quoad alios actus, ad quos non extenditur Institoria, nulla Præponentium resultabit obligatio, per *Text. in l. in eum 19. §. Servus, & in l. quicumque, §. non tamen, ff. de Institor. ad. Everard. Jun. conf. 6. num. 36. lib. 2. Michal. de fratr. parte 2. cap. 48. num. 14. Salgad. in labyr. Credit. parte 1. cap. 9. num. 83. Merlin. de pignor. lib. 2. qu. 76. numer. 10. Roia coram Durano diel. decif. 368. numero 36.*

Cùm itaque ex hucusque ad oculum firmatis apparet, quod Hieronymus debita bullettinorum contraxit extra spheram proprii ministerii, resoluta quoque ad evidentiam remanet prima objectio, sive fundamentum Banci S. Spiritus, ac Præponentes, sublato hoc debilissimo ejusdem Banci refugio nullatenus ex illius facto dici possunt obligati, juxta plenè cummulata per *Farin. in prax. q. 110. n. 122. Card. De Luca lib. 8. de Credit. disc. 106. n. 13. cum reliquis, de quibus sup. in Disc. 23. n. 17. & Disc. 29. n. 2.*

Quo verò ad alterum fundamentum super asserto mandato, vel ratificatione istorum Bullettinorum facta, ut præ tenditur, ab Alamanno, & del Rosso, illud non minori facilitate, & claritate superatur; quoniam præcindendo pro nunc à relevantissimis exceptionibus, quas patiuntur Testes in contrarium examinati, placeat reminisci, quod omnia Bullettina concipiebantur sub ea forma, *Dal. Sign. D. Francesco seni. ... Girolamo, & c. & videbimus, quod nemo ex prædictis personis inscriptis, videlicet nec Hieronymus, nec Capserius Banci S. Spiritus tale de Jure, vel de facto habebat mandatum, seu facultatem ab eorum Banco, sed quod præcisè istum modum inter se ob ætissimam amicitiam particulari nomine convenerant: Non quidem de Jure, cùm Hieronymus esset simplex Capserius, ut suprà, neque pariter alter Capserius, cùm illi, tamquam Ministro Banci S. Spiritus, prohibeatur facere obligationes, & credentias, ut sunt notissima Edicta Banci palàm affixa, quinimo neque valeat solvere deposita in præfato Banco per alios relicta, nisi transmittantur legitimi Ordines concepti sub formula directa ipsi Banco, non autem Capserio; Non denique de facto, quia ipsorum neuter expressit in Bullettinis Officium proprii Capseriarum, & Ministerii, proindeque hæc ipsa sola ponderatio convincet, quod privato eorum amicitia nomine contraxerunt sine ulla alterutrius Banci mixtura, ex receptissima propositione, quod etiam posita in aliquo qualitate Sociali, ac potestate obligandi Conso-*

& 21. & sub num. 26. vers. cùm igitur, & num. 35. lib. 2. Caroc. dec. 118. num. 11 Giurb. ad consuet. Messan. cap. 9. gloss. 5. num. 1 Olea de cess. jur. tit. 4. quæst. 8. num. 31. Torr. de pact. futur. success. lib. 3. cap. 10. num. 38. & seq. cum cæteris mox allegandis.

Certiùs ergo, dum ad effectum, ut ex parte Hieronymi posset induci obligatio suorum Principali-
13 lium, necesse erat, & habere Complementum, & copulative subscribere non proprio nomine, sed illo eorumdem Principalium liberè, & absolute etiam sine propositione, Per, ut præter suprà laudatos, sine contradictore, & in his præcisè terminis prosequuntur *Menoch. conf. 98. n. 74. Spad. conf. 215. n. 7. & 8. lib. 3. Cap. Latr. consult. 73. num. 23. & consult. 105. nu. 9. & seqq. Capic. Galeot. contr. 70. nu. 4. lib. 2. optime Francisco Palm. consult. 48. nu. 75. & seq. plene Roia dec. 146. num. 6. 7. & 8. par. 18 recent. egregie pariter Giurb. d. dec. 88 sub n. 5. & sub n. 13.*

Adversus hæc palpabilissima in facto, & in Jure fundamenta nihil aliud responderetur, nisi quod aliquando Alamannus, & del Rosso viderint, & legissent Bullettinis ab Hieronymo directos Capserio Banci S. Spiritus: Sed neglecta opportuna replicatione contra Testes ex quorum dictis affectatione, & contradictione plenis ista deducuntur, quam exinde exoritur probatio mandati: tunc quippe fortasse potuisset ex hac scientia, & patientia militare istius
14 mandati præsumptio, quando vidissent, & legissent Bullettinis nomine eorum Rationis Bancariae subscriptos, & in hoc solummodo sensu procedit, & adaptatur conclusio, quæ desumitur ex *Textu in l. si quis ex Argenta. us. §. Ex hoc edicto, vers. pertinere, ff. de euer. Mant. de tac. lib. 6. nu. 7. n. 6 Capic. Latr. d. consult. 73. num. 17. Pacian. de probat. cap. 63. num. 4. lib. 1. Michal. de fratrib. d. par. 2. cap. 48 nu. 13. Cost. de fact. scient. & ignor. inspect. 43. n. 2. Card. De Luca de Locat. disc. 9. nu. 7. & 8. & de Credit. disc. 68. num. 19. late Mans. consult. 192. n. 9. & seqq. aliisque in oppositum
15 coacervatis; omnes enim vim faciunt, & loquuntur in eo, qui viderit nomen suum expendi, ac subscribi, & nihilominus tacuerit, quia sanè in hoc casu ille, qui scit, & patitur aliquid fieri nomine suo in rebus ad se ipsum spectantibus, videtur approbare, & virtualiter mandare.*

Sed in casu nostro totum erat in opposito, quia Hieronymus non subscribebat nomine Alamanni, & del Rosso, sicque potius retorquetur argumentum nempe quod ipsi vellent certiorari, utrum Hieronymus auderet expendere eorum nomen, & agnoscendo, quod solum subscribebat proprium, remanebant non minus immunes ab omni suspitione, quam ab
16 omni obligatione, quæ in firmatis numquam resultat, nisi quis nomen Rationis usurpet, & subscribat scientibus, & patientibus Principalibus; cumq; Creditores Negotii afferentes litteras Cambii, vel alios legitimos Ordines quietarent Negotium, parùm intererat, vel interesse poterat eisdem Alamanno, & del Rosso, quod ipse Hieron. loco numerandi pecuniam effectivam traderet Creditoribus Bullettina, eodem namq; modo, quod si (ex. gr.) satisfecisset Creditoribus Negotii cum ejus privato credito, vel propriis pecuniis, nihil hoc proderat, vel nocebat Negotio, cùm Hieronym. haberet in Capsa sufficientem pecuniam ipsius Negotii, ac de ea se reintegraret in libro exitus, & introitus per eum juxta stylum aliorum Capseriorum retento: ita nullatenus spectabat ad Principales inquirere, quam facilitatem invenisset Hieronymus cum Capserio Banci S. Spiritus, ut iste
crederet,

crederet, & satisfaceret Bulletinis illi ab eodem directis; ut de per se patet ad sensum.

Magis autem, & extra difficultatem perpensâ duplici circumstantiâ; Primò nempe, quod Hieron. nullam, ut præmisimus, mentionem faciebat in libris Caplæ, sive exitus, & introitus, sed in illis registrabat solutiones, ac si eas fecisset cum pecuniis ejusdem Caplæ sibi consignatæ, & per consequens præfata Bulletinina nullum afferebant commodum, vel incommodum ipsi Negocio, sed tantummodo sublevabant Hieron. à faciendâ toties quoties numeratione, proindeque etiam quando Alamannus, & del Rosso voluissent prohibere Hieronymo, ne faceret Bulletinina, ipse potuisset respondere, vestra non interest: Et secundo, quod Bulletinina non dirigebantur Banco S. Spiritus, sed soli Capserio, sub ea nimium patenti ratione, quod Ministri ejusdem Banci, considerati uti Ministri, non solent, neque faciunt ullam habilitatem in credendo non habenti pecunias ibi depositas, ac propterea nulli alii Mercatores de Urbe dirigebant prædicto Capserio Viglietta, ex quo tam arctam necessitudinem, & amicitiam cum ipso minime colebant, quemadmodum patiebatur Hieronymus; Ideoque reassumendo Adversariorum argumentum, quomodo volumus, quod ex simplici scientia, & patientia Principalium, quod Hieronymus proprio nomine dirigebat Viglietta Capserio Banci S. Spiritus, insurgat ipsorum obligatio, dum neque de eisdem Bulletinis vestigium apparebat in libris exitus, & introitus Negotii, & constat, quod idem Capserius absque etiam ulla reciproca denominatione Capserii positive sequebatur fidem Hieronymi nullatenus aptam ad obstringendum Negocium, contra ea, quæ deducuntur ex *Tex. in l. cum qui, C. quod cum eo, Bart. in l. si pupilli, §. 1. num. 5. & 7. ff. de negot. gest. Cust. de ration. rat. quest. 43. num. 7. Rota Januæ. d. decis. 14. num. 98.*

Ejusdemque irrelevantia palam dignoscitur asserta ratificatio, ex quo constat de reiteratis petitionibus factis Hieronymo, *come si stava col Banco di S. Spirito &c.* ad hoc enim probandum dantur duo Testes, nempe quartus, & quintus; sed repetendo protestationem de negligenda congrua oppositio contra personas, & dicta Testium, quartus, qui in genere deponere conatur de hisce requisitionibus factis in die Sabathi, *come si stava col Banco di S. Spirito?* perneceffe debet intelligi de computo 'currenti retento in libro Banci Adversarii, quod ad Rationem Bancariam pertinebat, non autem de Bulletinis, quæ dumtaxat nomine proprio spectabat ad Hieronym. idque ex ea propositione, quod pro mandati, & ratificationis exclusionem sufficit, rem esse dubiam, & æquivocam, ut inquit ad rem nostram *Grat. discept. 677. nu. 41. & seq. Rota dec. 879. nu. 11. coram Duno. Jun. & dec. 64. ex num. 24 usque ad 28. par. 17. recent. & dec. 81. nu. 17. & 24. coram Card. Cerro.*

Denique non subsistit, quod præfati Alamannus & del Rosso, sive eorum alter inierit computa cum Capserio S. Spiritus de Bulletinis; quoniam Testes desuper in contrarium adducti nec per somnium tale quid valent comprobare: Primus enim deponit de auditu, & per verbum, *Credo*, & quatenus dicit, vidisse Joannem Franciscum del Rosso cum eodem Capserio, *conteggiare, & abbacare trà loro*, chimerica est interpretatio, quod calculaverint super Bulletinis, cum computatio fieri potuisset, ac deberet super computo corrente, & ab utraque Parte retento ascendente ad scuta 430. mill. atque in eo illæ tantum

partitæ positæ sint ad debitum Rationis, quæ consistebant in Ordinibus ab ipsismet Alamanno, & del Rosso subscriptis; sive etiam ab bacatio sequi poterat propter assiduas, & innumerabiles Schedulas, vulgò *Pagaro*, inter utrumque Bancum decurrentes, sed istæ schedulæ non erant completæ inter Hieronymum, & præfatum Capserium S. Spiritus, sed vel à Ministris Banci S. Spiritus, vel firmatæ ab eisdem Alamanno, & del Rosso, prout fatentur iidem Testes in oppositum examinati: cæteri verò Testes deponunt de calculatione secuta inter Hieronymum, & alterum Capserium, solumque quartus asserit, se semel ibi reperisse Alamannum, unde videamus, utrum ex simplici assistentia per unicam vicem unius ex Socii: per unicum miserabilem Testem comprobata possit inferri, quod calculationes factæ inter duas personas de eorum privato credito, & debito censeri debeant ad ipsum Negocium pertinere, et si iste actus dicatur importare eam ratificationem, & approbationem, de qua loquuntur *Michalor. de Fratr. d. parte 2. cap. 48. num. 13. Rota d. decis. 73. num. 6. parte 15. rec. sive potius locum sibi vindicent deducta per Purpurat. conf. 71. num. 27 in fin. & seq. lib. 1. Grat. disc. 677. nu. 41. & 42. Rot. d. dec. 64. num. 24. & seq. parte 17. recent.*

Tam itaque de plano resoluta sunt omnia fundamenta, quibus innititur Bancus Adversarius, ut hæc dixisse sufficeret pro reportanda absolutoria; At cum tota præsens quæstio recedat in examine, utrum Hieronymus potuerit, ac voluerit obligare Rationem Bancariam, & è converso an Capserius ejusdem Banci fuerit securus fidem Rationis, sive potius fidem Hieronymi, motiva ex hac Parte utrumque caput manifestantia sunt aded lucida, ut procul dubio videamur inutiliter Judices usquedum in præbendis tot responsionibus defatigasse: quod enim ad potestatem Hieronymi, ultra jam deducta, scilicet quod illam neque tamquam simplex Capserius habebat, & quatenus habuisset, non fuit usus, nomen proprium dumtaxat subscribendo, adhuc tamen gladium in hoc negotio ponit ad radices famigeratum *consil. Alexandr. 44. num. 6. lib. 2. plurima recent.*

21 sensu requisita de necesse servanda ad hoc, ut etiam Complementarius potens, & volens obligare Societatem, illam valide, & effectivè obliget; Primò nimirum, quod Institutor, seu Complementarius (ut in casu nostro prædicatur Hieronymus) declaret de tempore scriptorum Bulletinorum, quod pecuniam mutuo accipiebat pro tali, & tali præcisa necessitate ad amissim specificanda; Secundò, quod verè talis necessitas intercedat; Tertio, quod dans pecuniam, illam necessitatem sciat; Quarto, quod non detur major quantitas, quàm ea, quæ signanter existit necessaria, ideoque Judicium prudentia remittitur animadvertere, nedum, an præfata requisita, sed an saltem ipsorum unum concurrat in casu nostro, adeo ut ex hoc solo inevitabili fundamento corrumpat omnis ansa dubitandi, tum ex punctualitate, & pondere istius *Doctrina*, tum etiam, quia eam postea plenis votis secuti sunt *Doctores*, & Tribunalia, prout videre est ex *Michalor. de Fratr. d. parte 2. cap. 48. nu. 17. Felic. de Societ. cap. 30. nu. 22. & seq. Galeot. lib. 2. d. contr. 70. n. 4. Grat. dec. Marc. 178. nu. 8. & per tot.* ac denique eandem inconcussè amplexa est *Rota nostra*, ut in *d. dec. 64. sub nu. 9. vers. imo ubi, & nu. 10. 11. & 12. par. 17. & d. dec. 146. sub n. 5. cum seqq. par. 18. & egregiè idem fuerat prius firmatum coram Card. Orthob, dec. 40. sub nu. 39. vers. minus refragari, & seq.*

Evidentissimè autem ista procedunt respectu illorum quinque Bullietinorum, pro quibus hodie instituitur; quoniam dato etiam, ut dici solet, numquam tamen concessio, quod Principales habuissent scientiam Bullietinorum, quæ fiebant à Hieronymo, quodque ista tunc approbarent, ac pro eorumdem satisfactione transmitterent Plastras, hæc omnia percuterent ea Bullietina, pro quibus hujusmodi actus prætenduntur celebrati, sed non exinde fieri valet illatio ad facultatem faciendi generaliter, & indefinite Bullietina, ita, & taliter, ut etiam de præfenti posset Hieronymus colludendo cum dicto Capserio transmittere alia Bullietina cum Antidata, absque eo, quod in hisce Schedulis posset opponi vulgatus *Text. in l. scripturas, C. qui potest. in pignor. habeat.* poterant enim in aliis Bullietinis concurrere [ut ita dicamus per discursum, & citra aliquam approbationem] requisita *Alexandri ubi supra,* quæ nisi concurrant quoque in singulis præsentaneis Bullietinis, nulla fulsitate potest obligatio Negotii, cum jam *idem Alex.* præcisè supponat, adesse facultatem, & placitum Præponentium, ut possit Præpositus contrahere nomine Principalium, & nihilominus exposcit, quod adsit præcisè, & individualis indigentia, ad hoc, ut ex mutuo possit Ratio Bancaria obligari, ut præter superius cumulos in fortiori firmavit *Torr de p. et. fut. success. lib. 3. c. 10. nu. 51. & seq.*

Quid plus improboramur dum tam à priori, quam à posteriori palpatur, quod neque Alamannus, & del Rosso voluerunt, ut Hieronymo fides, & habilitas obligandi Negotium præstaretur, neque dictus Capserius habuit intentionem sequendi fidem Negotii, sed solius Hieronymi sui familiarissimi Amici, ut supra, siquidem non tantum Principales conduxerunt Hieron. absque qualitate Complementarii, sed ipsum coegerunt ad dandam fideiussionem pro recta Capse administratione in scutis 5000. unde curiosa res esset, quod ipse postea ex eorum permissione valeret ad sui libitum pecunias indefinite, & supr. summam scutor. 5000. recipere, & obligare Negotium, hoc enim tamquam nimis absurdum, & inv. risimile, fatuitatis, nedum falsitatis habet imaginem, & tamen Florentini supponuntur in hac materia sagaces, ut propositum post *Paris. consil. 137. num. 14 lib. 4. Bertazzol. Andreol. aliosque dixit nota coram Royo dec. 170. nu. 15.*

Et hinc in idem consonat reflexio, quod Ministri S. Spiritus perquisiverunt fideiussorem Hieronymi, apud quem reliquissè recapita responderat Hieronymus, atque eidem fideiussori tribuerunt computum, seu, *Conto à parte G. & c. idest Girolamo, & c.* & exegerunt de facto aliqua illius recapita, & signanter compensarunt creditum de Marchis, scribendo prius d. fideiussori, ut eidem transmitteret Cedulam, seu *Pagura* memorati de Marchis ad effectum (ut sunt verba epistolæ,) *e li porrò in suo credito Conto à parte per amminuire il debito del Sign. Girolamo, & c.* eademque verba ferè replicarunt Ministri, quando fecerunt dicto fideiussori quietantiam de Bullietinis ab eo restituis; Ideoque possumus nè adscribere istud debitum computo Rationis Bancariæ, si ipsimet Ministri illud deposuerunt in computum Hieronymi à *24 parte,* ac pro eius proprio debito recognoverunt juxta ea, quæ invalde proximis respondet *Rota coram Prulo dec. 27. nu. 3. & 4.*

Denique pro majori circumstantiarum corollatio, ad quid Ministri S. Spiritus post jam detectum

debitum à Hieron. contractum, post modum successivè sub die 6. Decembr. patendo antecedentibus ordinibus solidarunt computum curienscum nostra Ratione Bancaria absque ulla compensatione, quoties habuissent hoc tam grave creditum in eadem Ratione, ut in similibus terminis concludat *Bertazz. conf. 118. nu. 16. vers. quarta est coniectura cum seq. Feder. Scot. conf. 33. n. 15. lib. 1. vol. 1. Cyriac. contr. 280. n. 5. Rota dec. 27. par. 4 tom. 2. rec. & dec. 305. repetita, seu duplicata in dec. 507. par. 5. in omnibus nu. 3. & dec. 74. n. 22. par. 10. & dec. 32. n. 10. p. 16. & dec. 379. n. 15. p. 17. & dec. 402. nu. 9. par. 19. & in Bonon. Pecuniaria 25. Junii 1686. §. quimò concurrat, coram Reverend. Emerix Decano.*

Deveniendo itaque ad ultimum punctum assertæ versionis, illa in primis non probatur, nec justificari potest in facto, quiniò evidenter excluditur, dum constat, quod mutata fuit pecunia Hieronymo, & signanter illa particula scut. 2000. ad effectum adæquandi computum suæ Capse, unde si Hieronymus erat debitor Capse, impossibilis redditur præfensio, quod *26 ipsa Capsa, & Negotium fuerit locupletatum cum pecunia S. Spiritus, & tamen ad effectum excludendi versionem, sufficit mera possibilitas in contrarium, ut ait Riminal. Jun. conf. 33. nu. 8. Rota Johann. dec. 14. nu. 100. & seq. & Romano dec. 99. nu. 47. post Merlin. de pignor. aliis coram Card. Orthob. dec. 40. nu. 47. in fin. & seq. & d. dec. 64. num. 37. & 38. par. 17 & dec. 64. num. 11. par. 18.*

Verùm collabescit quælibet occasio insistendi super hoc motivo, quoties dispungamus, quidnam requiratur ad inducendam actionem de in rem verso, nimirum quod ille, cujus debita sunt extincta, vel *27 alia negocia peracta, foveat causam lucrativam, unde propterea resultet locupletatio cum aliena jactura, cum juxta litteralem dispositionem Textus in l. si pro Patre, §. Versum autem, & §. si Domini debitor, ff. de in rem verso, ad hoc, ut hæc actio intret, non sufficiat, ut aliena pecunia in alterius negotium, vel utilitatem versa sit, sed quod versum duret, spectato effectu consistente in eo, quod alias iste contenderet de lucro contra æquitatem prohibentem locupletationem de *28 alieno, ista verò locupletatione cessante, nulla subest ratio, ob quam contra Tertium sine contractu, vel quasi, aliaque obligatione actio competat, ut per hæc præcisè verba solidè animadvertit Card. De Luca lib. 8. de Credit. disc. 72. nu. 8. & disc. 73. num. 4. cum seq. & firmatum fuit in illa celebri Romana Pecuniaria 16 Junii 1664. & 16. Januarii 1669. coram Bevilacqua, quarum ultima impressa est decis. 9. parte 16. ex numer. 13. cum pluribus seq. ubi quod ista actio fundata est in æquitate derivante ex leg. si me, & Titium, ff. si cert. pet. quæ requirit, nedum fuisse versum in utilitatem alicujus, verùm etiam hunc fuisse effectum locupletem.**

Applicando autem ad rem, ubi nam consistit, sive potius somniatur ista locupletatio in nostra Ratione Bancaria, dum Hieronymus non solum habebat in Capsa sufficientem pecuniam, vel saltem habere poterat, sed in redditione rationis remansit debitor in scut. 617. 75 ideoque numquam existit verificabile, quod mediantibus Bullietinis persolverit debita Capse, dum in Capsa aderant pecuniæ, vel si Hieronymus illas in proprios usus consumplerat accipiendo Bullietina, satisfacere debito proprio, & non debito Rationis Bancariæ tunc enim dici posset præfata Ratio Bancaria sublevata ab ejus debitis, si Hieronym. Creditor Capse remaneret, & Societas extin-

dè fuisset aliquid super lucrata, ut de per se patet ad evidentiam, & bene explicavit *Rot. in dec. 514. nu. 5. & 6. coram Burat. & d. dec. 40. n. 49. coram Card. Otth. & sequitur eadem Rota d. dec. 9. sub num. 15. vers. ideò cum. part. 16. recent.*

Et quidem pro majori claritate veniamus ad exempla, possumus nè præbere locum actioni de in rem verso, si quis debitor Titii pecuniam pro eo satisfaciendo recipiat à Mævio, ex eo, quod pecunia Mævii fuerit conversa in extinctionem debiti ad favorem Titii, satis enim est, ut Titius nihil fuerit superlucratus, neque hæctenus auditum umquam fuit, quod Creditor recipiens cogatur restituere pecunias illi, qui debitori suo mutuavit, cum consimilibus aliis exemplis, & signanter in illo frequentissimo in
30 Romana Curia de Agentibus Episcoporum, qui si pro solvendis Pensionibus ab eorum Dominis receperint sufficientes pecunias, numquam Domini teneantur possunt ad mutuam, quod per Agentes recipiatur, etiam si præcisè appareat conversum in extinctionem Pensionis, cum non idcirco ulla utilitas, aut lucrum Dominis irreperit, qui tantumdem de proprio transmiserant, ex his, quæ optimè concludit *Card. de Luca d. disc. 72. n. 9. de Credit. & hic erat casus, de quo in d. Romana Pecuniaria coram Bevilacqua.*

ROMANA PRÆSENTIS CAMBII

PRO JACOBO GAGLIARDO.

CVM ANTONIO ALAMANNO.

ARGUMENTVM.

Via executiva, an, & quando detur inter Mercatores. Socius, vel Institor, an, & quando dicatur contrahere nomine proprio, Sociali, vel Institorio, late examinatur ad effectum obligandi Participem, Præponentem, vel Consocium: Capitula Socialia, vel pacta limitantia facultatem Institorii, an, & quando debeant publicè exponi; Et de Edicto Cardinalis S. Honuphrii quoad Campsores Urbis in hac materia, cum aliis, de quibus in *Summario.*

SUMMARIUM.

- 1 Series Facti.
- 2 Exitus Cause.
- 3 Auditor Camera habet in facultatibus procedendi executive inter Mercatores.
Contra num. 6. ubi distinguitur.
- 4 Rota procedit executive, quando per Signaturam fuit ei commissa Causa cum facultatibus A.C.
- 5 Via executiva non datur, nisi in casibus ab Jure expressis.
- 7 Tractatus, & promissio de contrahendo differunt à contractu, & facto, & num. 9.
- 8 Contractus, seu actus si differatur in futurum; nihil interim ponit in esse usque ad executionem.
- 10 Mandatarius non obligat Mandantem, donec potestate sibi concessa usus non est.
- 11 Præpositus contrahens contra formam præpositionis, seu Socius contra Capitula Societatis, non obligat Societatem, & num. 38.

Amplius, etiam si contrahens cum Præposito, vel Socio ignorasset prædictam formam, vel Capitula, & de rationem, num. 12. & 32.

- 13 Præpositus, vel Socius contrahens super re non spectante ad Societatem, illam non obligat, licet contraxerit nomine sociali.
- 14 Præpositus ad negotium tuum, si recipiat deposita, an obliget Præponentem, vel Societatem, & num. 44.
- 15 Institor, Socius, Accommodatarius in dubio censentur contrahere nomine proprio.
Prout è converso contrahens cum aliquo præsumitur contrahere cum eo nisi privato, non nisi Socio, n. 16.
- 17 Contrahens cum Socio, si voluit sibi præcavere de ratificatione Consocii, non dicitur interim contraxisse contemplatione Societatis.
- 18 Contrahere cum Societate, vel cum Socio nomine proprio an quis voluerit, convincitur ex præsumptionibus, & conjecturis.
- 19 Contrahens cum Socio, vel Præposito sibi valde Amico, censetur potius contemplatione Amicitie, quam Societatis contraxisse.
- 20 Societas, ut obligetur ex facto Socii, necesse est, quod contrahens credere voluerit Societati.

Amplius, num. 21.

- 22 Mercatores, seu Campsores solent in libris annotare negociationes de pecunia aliena.
- 23 Mercatores, seu Campsores si non descriperint in libris debitum Societatis, non præjudicant Creditori.
- 24 Contractus, an fuerit factus nomine proprio, vel Sociali, dignoscitur ex libris, videlicet si fuerit in eis descriptus vel non.
Item arguitur ex Epistolis, quæ super contractu fuerint, scriptæ ad usum Socialem, & Mercantilem, vel non, num. 25.
- 26 Socii voluntas in obligando Societatem arguitur ex potestate.
- 27 Institor, Socius, vel Accommodatarius de Jure habet potestatem obligandi Rationem, Societatem, aut Negotium.
- 29 Institor, aut Præpositus ut possit obligare Negotium, quæ Requisita concurrere debent, remissive, & numer. 34. & 46.
- 30 Text. in l. sed et si Pupillus n. §. de quo palam, & §. seq. ff. de instit. act. perpenditur.

Et declaratur, num. 31. & 38.

Distingue, ut num. 33. & 36.

- 35 Rot. in Romana Societatis de Rotignis apud Salgard. in Labyr. Cred. decif. 30. alias dec. 151 par. 10. rec. adducitur, & num. 37. & 47.
- 39 Relatum magis, quam referens est attendendum.
- 40 Edictum Cardinalis S. Honuphrii jubens, quod Capitula, & scriptura Sociales exhibeantur in Archivio, declaratur.
- 41 Scientia ubi requiritur ad certum effectum, satis est, illam aliunde comprobari.
- 42 Mercator exigens pecunias nomine alterius, re contrahit obligationem per speciem depositi.
- 43 Pro Deposito datur via executiva.
- 45 In Socio datur reduplicatio personarum.

DISCURSUS XLVI.

L Aurentius de Urinis intimus, & antiquus Amicus, ac ferè omnium negotiorum gestor in Urbe Jo. Francisci, & Antonii de Alamannis, Rationem deinceps Bancariam aperuit, in qua pro persona ab eo nomi-

nominanda Dominicus Columna [sub quibusdam pactis , & conditionibus facultatem contrahendi Cambia fixa limitantibus Ursino] contribuerat scut. 17. mil. Quamobrem Laurentius eandem Rationem Bancariam successivè administrans, & exercens scripsit Antonio, quod ipse habuisset occasionem implicandi ad Cambium cum ejus Negotio scuta 6. mill. cumque ad tantam summam non ascenderent quædam Loca Montium Antonii, & ex quibus prædictum Cambium creari debebat, transmisit nihilominus Antonius mandatum Procuræ pro locis Montium resignandis, scutaque resignatione facta per Laurentium tamquam Mandatarium, numquam fuit effectivè Cambium creatum, tum quia Antonius exoptabat asscuracionem à quodam Amico, tum quia exposcebat Antonius facere Cambium scut. 5. mil. togando Ursinum, ut quod deesset, vel ex fructibus anticipatis ejusdem Cambii, vel de proprio suppleretur, & detique, quia pro futuro Mense Januarii rescripserat Ursinus, quod idem Cambium creavisset: Sed superventa ejusdem Ursini morte, cum nulla de hujusmodi Cambio notula, vel mentio legeretur in libris Negotii, nec in Epistolis Bancariis, exorta fuit difficultas, an pro istis pecuniis verè ascendentibus ad summam scut. 4817. 50. ex resignatione locorum Montium receptis ab Ursino obligata foret Ratio Bancaria seu potius hæreditas ipsius Ursini commissaque Causa in Rota coram A. P. D. Ursino per Signaturam Justitiæ cum facultatibus A. C. propositum, & disputatum fuit sub die 21. Februarii 1687. Dubium, *An conparet de Credito, & pro qua summa agitur epist. 1. cl. x. d. Mandatum contra Rationem Bancariam* illudque fuit affirmativè resolutum pro enunciata quantitate scut. 4817. 50. eademque *Decisio* fuit postmodum confirmata *sub die 30. coram eisdem Ursino*. Sed Ego scribens pro Jacobo Gagliardo in vim nominatio is, de qua suprâ, faciente figuram ejusdem Rationis Bancariæ, cum aliquo sensu Veritatis credebam, resolutiones esse minus probabiles ex facti circumstantiis, quæ suadebant Antonium quidem voluisse Cambium contrahere cum Negotio per Ursinum administrato, sed interita pecuniam, & usque ad Mensem Januarii, & asscuracionem, seu consentum Amici, videlicet Dominici Columnæ remansisse penes eundem Ursinum uti personam privam, & assuetam gerere præcedenter omnia Antonii negotia etiam in hac ipsa materia pretii tractati ex resignatione locorum Montium; Unde cum adversus prædictas resolutiones nova pendeat appellatio, putabam in alia Instantia spectari posse revocationem mandati.

Et quidem, quatenus attinet ad relaxationem mandati, & sic ad ordinem Judicij sive viam executivam, *Loti* censuit in prima *Decisione* (quoniam suppositivè & nil ultra respondendo processit in secunda) illam intrare posse, ex quo quemadmodum A. C. habet in facultatibus procedendi executivè inter Mercatores, ad trad. per *Ridolph. in prax. par. prima cap. 1. nu. 6. & seqq. Rota dec. 120. nu. 1. par. 5. rec. & dec. 170. n. 3. & 4. post Zacch. de oblig. Camer. & in Romana pecuniaria 10. Decembris 1680. §. 1. coram Reverendissimo Fno. ix Decano*; Ita communicatis per Signaturam Justitiæ facultatibus A. C. ipsi *Rota*, potuerit illam non minus executive procedere, & relaxare Mandatum, ut per *Rot. coram Burali. dec. 752. nu. 7. & coram Bich. dec. 495. nu. 2. & coram Peusinger. dec. 316. nu. 13. & acc. 68. nu. 32. coram Priolo*.

Verum [ut dicebam] non subsistit antecedens;

præmissa enim regula, quod non datur via & processus executivus, nisi in casibus à Jure expressis, ad *Text. in l. 1. cum ubi not. per Bald. ff. de exec. rei juic. Adden. ad dec. 666. n. 163. & seqq. par. 4. tom. 3. r. 6. Rota coram Duran. dec. 37. nu. 6. & dec. 94. nu. 3. coram Bich. Card. de Luca de Det. dist. 59. nu. 4. & de empt. & vendit. disc. 45. n. 3. & de Judic. disc. 42. n. 1. & seqq.*

6 Hinc facultates A. C. in primis loquuntur inter Mercatores, qualis non erat Antonius, & secundò tribuunt solum facultatem procedendi summariè, & de plano, non autem executivè; adeo ut non remaneat exinde impedita appellatio, ideoque nec etiam urget consequentia communicationis hujusmodi facultatem, ut eidem objecto bene distinguens creditum proveniens ex litteris Cambii habentibus de Jure viam executivam, à litteris a *Ursino*, vel credito aliunde resultante, post *Mon. c. decis. t. lovent. 70. nu. 10. & seqq. & Gumb. observ. 105. numer. 13. una cum Salust. Tiber. in prax. respondit Rot. coram Bich. de c. 481. nu. 8. & 9.* quæ loquuntur non obstante communicatione facultatum A. C. & quamvis idem A. C. Mandatum jam relaxasset.

At frustra [prosequer] contendimus de via executiva, dum nec constat de puro credito adversus Rationem Bancariam; Vel enim Antonius prætendit consequi pecunias, sive pretium locorum Montium tamquam Cambium vigore prædictorum tractatum, & litterarum creandum de Mense Januarii juxta Epistolam, quæ novissimo loco scripta fuit per Ursinum vel etiam juxta primam Epistolam, in qua patitur idem Ursinus promissit creaturum Cambium, tuncque palpabile est, quod etiam ubi voluisset, ac potuisset obligare Rationem Bancariam pro isto

7 Cambio libere, & absolute, nihilominus versaremur in puris tractatibus, & promissionibus, quæ longè differunt ab ipso facto, ex latè traditis per *Salgad. in labyr. Cred. par. 1. c. 30. ex n. 11. cum pluribus seqq. non tantum, quia Cambium, ut est notorium, requirebat, quod positivè celebraretur sub assuetis formalitatibus pro talibus, & talibus Nundinis, aut Plateis; sed etiam, quia nemo non scit, quod ubi executio negotii confertur in futurum, nihil actum censetur, nisi ad effectivam executionem devenit fuerit, ut ait *Abbas in cap. in Civitate nu. 3. de usur. Ant. Rub. in l. vinum nu. 32. ff. si cert. per. Pinell. in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 3. cap. 4. n. 16. Larrea alleg. fiscal. lib. 2. alleg. 106. nu. 8. & post eos egregiè Salgad. in labyr. Credit. d. par. 1. c. 30. n. 22. & 23.**

Sed nec Ursinus, nec Antonius voluerunt libere, & absolute pro isto Cambio ex tunc obligate Rationem Bancariam, quia & Antonius expectabat prius, quod obligaretur sive hujusmodi Cambium approbaret Amicus, ut ex Epistolis, & uterque debebat cum fructibus *per s. r. c. 10. d. u.* ascendere ad scuta 5000. Unde cum hæc omnia expectarent perfectiorem à futuris, & extrinsecis contingentis, remanent in terminis puri tractatus, qui non attenditur, ad *Text. in l. si volumine, ibique Scribentes, C. de rescind. vendit. Rota coram Ovaldo dec. 89. nu. 4. & dec. 54. nu. 20. par. 17. & in specie Cambii in Bouon. seu Januen. Cambii 6. Februarii 1670 & Quia præter, coram Card. Vicecomite: sicq; licet Ursinus habuisset liberum mandatum ad obligandam Rationem pro hujusmodi*

10 Cambio, illam non obligasset, quoniam devenisset ad contractum effectivum, & potestate sibi concessa ulus foret, ex cumulatis per *Casim. conf. 30. n. 12. Salgad. in labyr. d. par. 1. cap. 30. nu. 15. & 15. Rota coram Mant. d. c. 16. nu. 3.*

Cæterum non sine quare Antonius voluit prius consensum, siue obligationem Amici reportare, quia per Capitula Socialia expressè fuerat vetitum, ne posset Ursinus contrahere Cambia limitata sine approbatione in scriptis reportanda à Dominico, qui contulerat in Societatem capitale scutorum 17. mil. proindeque eò minus agendum est de Cambio non
 11 contracto, quando si fuisset contractum, tamquam extra fines mandati, & contra formam præpositionis, non obligasset Consocium, seu Rationem, ad
Textum nostrum in leg. 1. §. non autem, & seqq. ff. de exerc. act. Ancharan. consil. 332. ex numero 2. usque ad finem, Paris. consil. 9. 1. numero 25. & 26. libro 1. Rota Januen. decis. 14. num. 87. & 112. Spad. conf. 215. libro 3. num. 1. & numero 6 ubi quod idcirco deficiente potestate superfluum est discurrere de voluntate, *Falic. de Societ. cap. 30. num. 9. & 10. Gratian. decis. March. 178. num. 9. Rota coram Pamphil. decis. 179. num. 5. & decis. 116. num. 1. & seqq. parte 18.* qui omnes loquuntur, etiam si contrahentes cum Socio, vel Administra-
 12 tore ignorassent huiusmodi prohibitionem contentam in Capitulis Socialibus, cum sibi debeant imputare, si eadem facultates non perquisiverunt, & sequitur *Antica de tacit. lib. 6. tit. 22. numer. 8. vers. ubi dicit, Constantin. C. ff. in specul. peregrin. quest. lib. 1. quest. 32. num. 14. & in terminis Cambii eodem Rot. dec. 99. sub num. 8. §. Minus refragari. & nu. 39. post Merlin. de pigvor.*

Si verò prætendatur restitutio pecuniæ, siue pretii retracti per Ursinum ex venditione locorum Montium, eoque casu non minus in præ reddatur actio contra Rationem Bancariam, quia quod Ursinus gereret munus Procuratoris erga Antonium in vendendo illius loca Montium, nihil commune habet cum Societate, aut ratione Bancaria, ut est notorium; Unde si in executionem ejusdem mandati exegit pretium, tenebitur quidem ipsius hæreditas, sed non remansit in aliquo obligata Ratio Bancaria, quamvis etiam in hoc casu Ursinus res istas gessisset nomine Sociali, ut per *Textum in dict. leg. 1. §. non autem, ff. de exerc. act. & in leg. cuiusque §. non tamen, ff. de inst. act. uno ore tradiderunt Falic. de Societ. dicta cap. 30. num. 7. Rota Januen. dec. 12. numero 16. & dicta dec. 14. num. 96. Monach. decis. Bonon. 51. numer. 11. & 12. Gratian. dict. decis. March. 178. numero 12. Salgad. in Labyr. Credit. parte 1. c. 9. num. 83. Adde. ad Buratt. decis. 85. num. 13. Mans. consulti. 437. num. 29. & consulti. 42. §. num. 14. & in terminis depositi punctualissima est *de 13. 375. numero 1. & per tot. coram Seraphino*, quæ loquitur de Societate similia ad amissim habente capitula, & conventiones, & hanc decisionem tamquam magistralem sequuntur *Antica de tacit. dict. lib. 6. tit. 22. num. 6. Gratian. dict. dec. 178. in addit. num. 5. Castald. consulti. 136. nu. 14. Rot. d. dec. 146. num. 8. part. 18.**

Fortius verò, & citrà hæsitacionem, quia nec per umbram Ursinus contraxit, aut contrahere intellexit nomine Sociali, non solum, quia regula ita se habet in dubio, ut quilibet Institor, Socius, vel Accommodatarius contrahat, vel se obliget potius nomine proprio, quam Sociali, ad *Textum in leg. magis puto ff. de solut. & in leg. si ita stipulatus, §. Chryzogenus, ff. de verb. oblig. cum aliis per Spad. d. consil. 215. num. 7. lib. 3. Ant. de tacit. dict. lib. 6. tit. 22. numer. 5. Falic. de Societ. cap. 3. num. 43. & seqq. Michal. de fratr. par. 2. cap. 48. num. 10. Palm. Sen. consulti. 47. num. 41 & 42. & consulti. 48. numer. 75. & 76. Rota Januen. dicta decis. 14. num. 74. Gratian. dicta decis. 178.*

num. 13. C. de Iur. de Credit. discip. 87. num. 10. & discip. 160. nu. 6 & 7. Rota d. dec. 146. nu. 4 & seqq. parte 18. & præcisè ad rem nostram dictum fuit in Romana Cambii 14. Junii 1684. §. quod enim non fuerit contractum Sociali nomine, coram R. P. D. Florez nunc Præside Granator.

Minusque pariter cum Ratione Bancaria, siue cum Ursino tamquam Socio, vel Accommodatario ejusdem Rationis contrahere in hoc proposito
 16 somniavit Antonius; Quia etiam pariter in dubio quis præsumitur contrahere cum aliquo uti privato, non uti Socio, ut post *Rot. in Clujna Grand. de anno 1577. coram Robuster. Grat. d. de i. March. 178. in addit. num. 2. & consonat cum cæteris Rot. d. dec. 99. num. 26. & 27. & num. 40. & 41. penes Merlin. de signor.*

Sed etiam, quia dum huiusmodi pretium erat de voluntate utriusque convertendum adhibito consensu, & obligatione Amici, videlicet alterius Socii, seu Accommodantis, in cambium super libris Negotii, seu cum ipsa Ratione Bancaria, evidens est, quod interim detinetur ab Ursino tamquam amico & privato Procuratore, non autem tamquam Socio, vel Accommodatario, ad quem pertinere debebat tantummodo post Cambium contractum, ut de per se absque alia allegatione patet ad sensum, & in puncto, quod ubi quis voluit sibi specialiter cavere de ratificatione faciendi per Consocium, vel Accommodantem non dicatur contraxisse contemplatione Societatis, *Circa discip. 75. sub num. 8. vers. præterea, & numero nono, & ad rem Attilio. decisio. 248. numero 3 & 4.*

Cessatque omnis difficultas, quia jam ex factis ferie constat evidenter, quod Antonius semper contemplatus est Ursinum uti ejus Amicum, & confidentissimum, non solum in tot generibus confidentiarum nihil habentibus commune cum re Mercantili, aut ratione Bancaria, verum quoque in hac ipsissima specie venditionis locorum Montium, conficiendo mandatum in personam ejus Fratris ad resignandum, ac libere pretium exigendum, cum successiva resignatione; Cumque eadem amicitia etiam inceperit, ut diximus, priusquam Ursinus aperuisset hoc Negotium; non credimus, quod si in hac materia stundum foret præsumptionibus, & conjecturis, teste cum aliis ab eo relatis *Falic. de Societ. d. ap. 3. num. 45. & seqq. & de ap. 30. num. 14. in fin.* (videlicet, an Sociali nomine fuerit initus actus, seu contractus) major desiderari possit conjectura exclusiva contemplationis Societatis, quam quæ resul-
 18 tatur ex tam arcta amicitia, juxta individuale exemplum, & theoreticam *Bart. in l. si Pupill. §. utem queritur num. 5. ff. de nego. gest. ibi, puta ex amicitia, quam habebat cum eo magis, quam cum Domino.*

Augeturque vis, & efficacia considerationis amicitie cum præcisione ab omni figura Sociali, & Bancaria; Quoniam cum occasione alterius emptionis locorum Montium conqueri videretur Laurentius, ex quo usus foret Antonius ministerio Leandri ejus fratris, respondit Antonius, *egua mente vien stimato da me, e V. S. e il Sign. Leandro, &c. & in non haver pregato V. S. per la compra de' Monti, non sopra haverlo fatto, se non per darle meno in comodo, sapendo quanta occupazione le parvi il suo Negozio*; proindeque si æqualiter in hac ipsa materia Antonius respiciat Leandrum fratrem non Bancarium, & quomodo dici valet, quod Laurentio non commiserit hanc venditionem locorum Montium, & si contra-

- rem exigendi liberè pretium, nisi fidem Societatis, & Rationis secutus esset, prout de cætero omninò requiritur, ad *Text. in leg. fin. ff. de instit. act. circa fin. ibi, & sufficere, si in hoc crediderit, Nau. consil. 567. num. 6. Rota Januæ. d. decis. 14. num. 96. vers. sexto admissis, & num. 97. vers. quod cum Saulo, Theaur. dec. 136. sub num. 5. vers. denique præsupposito, & num. 7. in fin. ubi testatur, ita fuisse resolutum à Senatu Pedemontano, non obstante, quod ageretur de casu, in quo Socii convenerant, ut unus ex contractu alterius remaneret obligatus, *Rota d. dec. 99. num. 40. & 41. post Melin. de pignor. & d. dec. 146. num. 6. & seqq. parte 18.**
- 22 Quid plus: Nonnè de stylo solent, & debent Campsores describere in libris, ibique adnotare negociationes de pecunia aliena, ut inquit *Strac. de Mercat. parte 2. num. 66. C. stall. d. consil. 136. num. 9. & consil. 137. numer. 7.* Undè licet, constituto aliunde, quod
- 23 quis contraxerit cum Societate, vel sit Creditor Societatis, omisso descriptione ejusdem crediti in libris Negotii non præjudicet Creditori, ut per *Mans. consil. 19. sub num. 23. vers. quævis, & sub num. 27. in fin. & num. 28. Giurb. decis. 88. num. 11. Rota coram Seraph. dec. 139 sub num. 8. vers. & hinc etiam: Attamen negari nequit quod dum saltem versamur in dubio, & non apparet, Antonium effective contraxisse nomine Sociali; hinc proinde dum circa pretium*
- 24 proveniens ab hac venditione locorum Montium nulla fuit facta adnotatio in libris Rationis Bancariæ, circumstantia hæc non ostendat, quod hujusmodi negotium esset proprium Ursini, & nullatenus atinens ad Rationem, ut omnium antesignanus docuit *Bart. in l. Patronus sub num. 5. C. commun. utriusque Judic. ubi ait, quod ad effectum cognoscendi, an nomine Sociali, vel proprio negotium gestum fuerit, sibi fecerit ostendere librum rationum, & deficiente descriptione respondit, ad Rationem, seu Societatem non spectare, sequitur *Falic. de Societ. d. cap. 3. sub nu. 96. vers. & ita tenet, egregie post Socin. Sen. Grat. d. decis. March. 178. in addit. num. 5. pulchre *Rota d. dec. 375. nu. 2. coram Seraph. & Mant. de i. cit. d. lib. 6. tit. 22. num. 6. bene etiam eadem *Rota dec. 437. numer. 9. parte 13.****
- Accedente ulterius, quod non solum non fuit hujusmodi pretium, utpote procuratorio, & amico nomine, ut præmissimus, convertendum in Cambium, annotatum in libris, verùm etiam ipsæmet Epistolæ,
- 25 in quibus præcesserunt isti tractatus, leguntur inscriptæ absque nota, & formalitate Rationis, nempe, *Illustrissimo Signore, & Devotissimo Servitore, &c.* quodque plus est, eadem Epistolæ non fuerunt activè, & passivè registratæ in solito libro, *copia lettere*, in quo registrabantur cunctæ percutientes Societatem, sive Rationem Bancariam.
- Et ex his superfluum est (deficiente potestate, & voluntate obligandi Rationem Bancariam, vel contrahendi cum Ursino tamquam Accomandatario ejusdem Rationis in hac venditione locorum Montium, & receptione pretii) ulterius animadvertere, quod cum in omnem casum ista venditio, & respectivè exactio referri debeat ad aliquam speciem contractus; hinc sicuti superius *sub n. 10.* occasione Cambii prænotavimus, quod non poterat Ursinus sine consensu, & approbatione in scriptis inire Cambia limitata, ita nec poterat gerere sine eadem licentia, & approbatione istum contractum, quocumque nomine eum nuncupare velimus, ut fecit expresse littera ipsorum Capitulorum, ibi *in isto contractu limitati de*

Cambi, quanto d'altro negozio, &c. cumque in casu contraventionis promiserit Ursinus, ut ibi, *se credessi non habbia da restar obligato il capitale del Negozio, mà s'intenda fatto à nome mio proprio, & à mio rischio, &c.* Idcirco ad evitandum delictum, & arguendo à defectu potestatis ad alterum voluntatis, ut fieri solet, & debet, teste *Spad. conf. 173. n. 89. lib. 3. Rot. dec. 273. n. 16. par. 12 & alibi passim;* clarum remanet, quod ubi etiam deessent tam palpabiles conjecturæ, & circumstantiæ, Jurisque propositiones hucutque insinuatæ, arguendum esset, Ursinum voluisse actus istos gerere nomine proprio, non Sociali.

- 27 Absque eo, quod amplius mereatur opponi, quod Ursinus velut Institor, Socius, aut Accomandatarius haberet libetum gubernium, & administrationem pro obligando Negocio, ad *Text. in leg. 1. in princ. & tot. tit. ff. C. de instit. act. Tur. de Camb. disp. 3. qu. 7. nu. 22. Rot. Lucen. in decis. unica nu. 18. & 19. in press. post contro. Altograd. Jun. lib. 2. Rocc. de Societ. not. 7. n. 21. Rot. dec. 193. n. 1. & seqq. post *Zucch. de oblig. Camer. & de 30. n. 1. post Salgad. in Labyr. Credit. & dec. 151. num. 1. par. 10. & dec. 73. n. 1. p. 15. & dec. 390. nu. 22. p. 16.* Quia, ut toties diximus, nec voluit, nec potuit, & idcirco pro incundo Cambio expectabatur consensus, & obligatio Amici; Imò, & præscindendo ab expressâ prohibitione mox enunciata, quodque vendere, vel emere loca Montium, aut pretium exigere*
- 28 non pertinet ad Societatem, aut Negocium ideoque frustra quæritur de obligatione ejusdem Negotii, ut præter *suprà* relatos *sub nu. 11.* monuerunt *noziern. ad Surd. dec. 213. num. 2. Mans. consil. 94. num. 1. Sanfelice. dec. 177. num. 6. Rota d. dec. 99. nu. 39. & seqq. post Merlin. de pignor. Adhuc & de Jure receptum est,*
- 29 quod Administrator, & habens gubernium non possit obligare Societatem, nisi adsint requisita tradita in *l. 1. y. non autem, sique Bari. & DD. ff. de exerc. act. & in l. fin. ff. de inst. act.* ut inquit per hæc verba *Rota coram Seraph. d. dec. 375. num. 4.* cum aliis adductis *in antecedenti Disc. num. 21. & 22.*

Adversus hæc *Rota* in prima *decis.* hujus Causæ non ita bene mihi visa est satisfecisse, & præcipuè non distinxit supra inculcatam reduplicationem personarum in Ursino militantem; Unde tunc occasione novæ Audientiæ eam curavi lucidius demonstrare. Et quoniam eadem *Decisio* de reliquo agnoscebat vim, & efficaciam prohibitionis contentæ in Capitulis Socialibus, sive Accomandatæ de contrahendo sine licentia Dominici Cambia fixa, quamvè prohibitionem inspicendam esse à contrahente dictum fuit *suprà* *numer. 11. & 12.* solum replicavit, quod ad normam *Text. in l. sed & si Pupillus 11. §. de quo palam, & §. seq. ff. de instit. act.* opportuisset, ut de hac prohibitionem, & Capitulis constaret mediante illorum registratione palam exposita, & signanter in publico Consularu Florentinorum de Urbe, addito Decreto, sive Edicto Cardinalis S. Honuphrii præcipiente, quod hujusmodi Capitula, & conventiones defendendæ sint ad Archivium Urbanum.

- 31 Verùm (replicavi) quatenus pertinet ad censuram *d. Text. in l. sed estsi Pupillus*, advertere opus est, quod cum ex opposito habeamus in Jure, quod contrahentes cum Administratore, Complementario, vel Socio teneantur perquirere, & indagare illius facultates, ita ut sibi debeant imputare, si eadem facultates non rimando contraxerint ultra potestatem ejusdem Præpositi, vel Administratoris, ut in individuo *Spad. d. conf. 215. sub num. 5. & num. 10. & 11. lib. 3.* ubi ad amissim occurrit objecto, quod Capitula Socialia

cialia non extiterint producta, & loquitur de consensu, prout hic, principalis interessati non requisito; *Mant. de tacit. Constantin. Caffar. & Rot. post Merlin. de pignor. supra allegati nu. 12. & explicando Text. in d. l. sed est Pupillus, eadem Rot. d. decis. 146. numer. 1. 2. 3. & seqq. par. 18. & adducendo Text. in l. 3. §. curiosus, ff. de in rem vers. optimè pariter Capic. Galeot. contr. 70. numero 16. & seqq. lib. 2.*

Hinc cum habeamus conclusiones adeo inter se pugnant, nempe quod Contrahens teneatur indagare facultates etiam secretas Præpositi, vel Administratoris, & ex opposito, quod Capitula, & facultates restrictivæ sint palam; & publicè exponendæ, operæ idcirco pretium est devenire ad fœdus alicujus distinctionis, prout illam habemus egregiè dispunctam, & firmatam per *Capic. Galeot. dicta contr. 70. ex num. 16. & signanter numero 18. lib. 2. scilicet, quod aut agitur de Præposito adeo generaliter quorumcumque negociorum gestioni, & tunc si quis velit hanc generalem præpositionem restringere, teneatur palam exponere dd. restrictiones; aut verò tractatur de Præposito specialiter alicui Rationi Bancariæ; cui, ut est notorium, non est proprium facere Procuratorem in resignatione locorum Montium; minùsque contrahere Cambia fixa, & limitata, sed solum facere tractas; & remissas per Nundinas, & Plateas cum aliis Exteris Mercatoribus, in his sanè terminis quia nec de Jure potest Institor obligare Societatem, & Rationem, & desiderantur requisita celebris *conf. Alex. 44. num. 6. lib. 2. cum quo procedit distinguendo Galeot. ubi supra, & ceteri relati in d. Disc. precedenti numer. 21. & 22. nimirum quod Administrator declaret pecuniam recipere pro tali præcisa necessitate; Secundò, quod talia necessitas reverà adsit; Tertio, quod dans pecuniam sciat hanc necessitatem; Et quarto, quod non detur major quantitas, quam importet necessitas: Necessarium proinde non est, quod palam exponantur facultates restrictivæ, sed tenetur Contrahens illas etiam secretas inquirere.**

Neque huic distinctioni adversatur *Rot. in Romana Societatis de Rotignis aliàs decis. 30. post Salgad. in labyr. Credit. repetit. decis. 151. par. 10. tum quia illa non impugnat nostras propositiones, ut sub numero 6. 7. 8. & 9. & in tantum recedit, quia agebatur de dissolutione, & pactis clandestinè initis post dissolutionem Societatis, ut ex lectura prædictæ decis. par. 10. numer. 4. & sub num. 10. ac sub numero 16. & explicavit eadem Rota decis. 2. sub numero 9. coram Cels. Card. De Luca de Credit. disc. 75. n. 9. & disc. 87. num. 8. Tum etiam, quia tantum abest, ut à præmissa distinctione recedat, quin potius laudat, & sequitur *conf. Ancharan. 332. quod non potest esse magis punctuale, ut etiam demonstrat Galeot. d. contr. 70. numer. 17. Et quod conclusio de pactis publicè exponendis solum intelligatur in casu, quo data fuerit facultas Institori pura, & absoluta à principio, & postea limitetur, secùs verò, quando pacta limitantia facultatem contrahendi sine licentia Socii fuerint conventa initio, individualiter distinguendo firmat Prosper Pasch. conf. 199. par. 101. & signanter sub n. 15. vers. confirmatur, ubi in id adducit Doctrinam Pauli de Castro, & rationem pulchram assignat.**

Tum & denique, quia eadem. decis. fundatur, quia nulla relatio habita fuerat ad Capitula, & 37 conventiones, ut sub d. numero 10. vers. nulla habita: Sed in præsentia habita fuerat expressa relatio ad ipsa Capitula; Undè non applicatur *gloss. in d. l. sed est Pupillus; §. de quo palam; verb. de plano; ff. de Instit. act. illa enim dicit, de plano, idest sine alio subaudito intellectu, sed non dicit, quod si intellectus sit apertissimus, non sufficiat, de Capitulis constare posse per relationem, quæ 39 facit, ut relatum magis, quam referens sit attendendum, habeaturque, ac si de verbo ad verbum esset appositum in referente, ut in durioribus *Dec. conf. 63. nu. 6. vers. nec obstat, cum aliis in decis. 275. n. 9. & seqq. par. 16.**

Quoverò ad Edictum Cardinalis S. Honuphrii, præterquam illud fuit merè restrictum ad vitam Promulgantis, & de facto in foro non est in usu; 40 Attamen, quemadmodum punctualissimè respondens super eodem Edicto, & singula illius verba recensens notat *Nicol. Catan. conf. 7. per tot. illud intelligitur prout de Jure, quia Papa non dedit ei facultatem promulgandi Edicta contra Jus, ideòque firmat, contrahentes debuisse omninò inquirere formam Societatis, & sub numer. 11. usque ad fin. ex eo, quod agebatur de Cambio fixo (prout hic) regulariter non attinente ad Societatem Bancariam, ostendit, non posse Edictum operari, quominus Contrahentes tenerentur probare; Cambium esse de pertinentibus ad Societatem, quodque requireretur etiam probatio indigentia Cambij pro Negocio.*

Cæterum ex nudo etiam facto versamur extra has ambages; quia non solum Antonius non est Mercator, & qui potuerit decipi; utpotè credens litteris oblatorijs, & tam arctæ erat amicitia cum Ursino, ut procul dubio sciret, quibus pactis, & conventionibus suscepisset complementum, seu administrationem, idque patet etiam expressè à toties requisita approbatione, & obligatione Amici; Undè dato millies, quod & de Jure, & ad formam præfati Edicti debuissent facultates Ursini; etiam ut eas legere possent Antonius non Mercator, palam exponi; adhiuc cum palpetur, requisivisse approbationem, & consensum Amici, nimirum Dominici de Columna, non erat amplius certificandus, ex illa satis vulgata propositione, quod ubi certificatio requiritur ad effectum scientiæ, & evitandæ deceptionis, si aliundè liqueat de scientia, non est opus alia notificatione; ex collectis per *Tiraquell. retract. consanguin. §. 36. gloss. 2. num. 24. Gratian. discept. 433. num. 71. & seqq. Magon. decis. Florent. 40. ex num. 5. usque ad fin. & alibi passim.*

Post hæc in secunda Decisione diei 30. Januarij 1688. *Rota* circa viam executivam in §. fin. non amplius institit super communicatione facultatum A. C. sed in eo, quod pecunia per Ursinum exacta remanserit apud eundem tamquam Complementarium, seu Institorem Rationis Bancariæ 42 per speciem Depositi irregularis, per quod recontrahitur obligatio, ut in specie Mercatoris exigentis pecunias nomine alterius per *Text. in §. Præterea, Instit. quib. mod. re contrah. oblig. cum concord. adductus fuit Carocc. de deposit. par. 1. quest. 2. ex numero 21. Rot. decis. 15. numer. 16. & 4317. par. 16. & ideò dicebatur, vigore ejusdem Depositi competere Alamanuo viam executivam,*

juxta *Text. in l. penult. ibique Scribentes*, C. depositi. *Mauson. de caus. execut. ampliat. 39. ex num. 9. & per tot. Gratian. discept. 667. num. 15. Posit. resol. civil. 126. num. 10. & 11. Adden. ad Buratt. dec. 516. ex num. 2. Rota coram Cavaler. dec. 29. num. 1. & dec. 50. num. 13. coram Ninot, & dec. 64. num. 1. & dec. 356. num. 7. par. 14.*

At, quidquid esset de applicatione hujus contractus ad rem nostram, cum revera pecunia non essent ab Ursino recepta per viam Depositum, sed Procuratorio nomine exacta, ad finem deinceps illas implicandi cum seipso tanquam Complementario, seu Institore, ut supra; attamen ista similitudo proderat, ut dici solet, Jecori, sed affligebat Stomachum, & substantiam resolutionis, nam dato, quod creditum Alamanni verteteretur in Depositum, nimis punctualis redderetur *Decisio Seraphini 375. per tot. in qua firmatur, Socium Rationis Bancariae*, (licet in Capitulis Socialibus conventum fuerit, apud eundem Socium stare debere nomen, & liberum gubernium, & administrationem Societatis) non posse ex causa Depositum, tanquam de re propria non pertinente ad rem Bancariam, obligare Societatem, non constituto de versione pecuniae in utilitatem ipsius Societatis, & hanc *Decisionem* admissam suffultam eisdem circumstantiis praesentis casus, praecipue ob non factam descriptionem hujusmodi pecuniae in libris Societatis, tanquam magistralem, ut diximus, sequuntur *supra* relati numero 14.

De reliquo, circa merita, *Rota* pariter admittit id, quod ab initio superius *sub numero 2.* fuit animadversum, intrare in hac materia reduplicationem personarum in eadem persona materiali, sive actionem, & passionem in eodem subiecto, ut in proposito Socii contradistincti a persona privata, est *Text. in l. finis 68. §. si quid unus, ff. pro Soc. Turr. de Camb. disput. 1. quasi. 15. ex n. 13. & disput. 3. quasi. 7. ex num. 24. Carol. Ant. De Luca de plural. legal. cap. 10. num. 2. & cap. 12. num. 7. & per tot. Rota in Romana Societatis, & Cambii 15. Maii 1679. §. nec ullam implicat, coram Albergaio, & in Romana Cambii 15. Martii 1686. §. penult. coram R. P. D. Caccia.*

Verum supponebat postea *Decisio*, quod Alamannus crediderit Ursino pecuniam tanquam Complementario, & hoc erat in quaestione, imò contrarium extitit *supra* comprobatum *ex numero 15. cum sequent.* absque eo, quod in hac ultima *Decisione* verbum ullum fuerit responsum circumstantiis, & propositionibus *ibidem* adductis, aded ut aequivocum semper in eo versaretur, quod Alamannus utique intellexisset pretium redactum ex venditione locorum Montium tradere ad Cambium Negotio per Ursinum administrato, sed quia interim expectabatur consensus Amici, aliaque erant implenda ante creationem Cambii cum Ratione Bancaria, pecunia hoc medio tempore remanserat apud Ursinum tanquam Amicum, & Procuratorem Alamanni; Maxime dum conversa fuerat in contractum Depositum, ad terminos allegata *decis. Seraphin.*

46 Ex his *Decisio* transeundo ad defectum potestatis in Ursino censuit, non intrare *conf. Alex. de quo supra num. 29. & 34.* ex quo illud procederet in Institore Tabernae Mercium, vel simili, cui Cambium non congrueret ex natura Nego-

rii, secus autem in Institore Mensae Nummulariae, qui idcirco ex natura Negotii habet hanc facultatem, ad id adducendo *Doctrinam Bart. in l. fin. ff. de instit. act. Bald. in l. sub num. 2. C. eodem. Rot. Iannet. dec. 14. num. 89. vers. sed quia, Michalor: de fia: rib. par. 2. cap. 48. num. 17. in fin. vers. nisi tamen, Hermosill ad Lopez gloss. 2. l. 7. in. 1. par. 5. num. 20.* Sed ultra quod in eisdem terminis Rationis Bancariae pro majori parte loquuntur adducti superius *num. 29. & Rota Genuen: cum qua procedit Michalor: & alii*, loquitur expressè de Mensa Camploria, cujus exercitatio sit in pecuniis mutuandis, & mutuo recipiendis, quod non erat in praesenti; Adhuc dum iste contractus deflexit ex sensu *Decisionis* in Depositum, urgebat individualis semper *Decisio Seraphini.*

Quò denique ad Capitula Socialia, rursus *Decisio* censuit, prohibitionem in illis contentam de creandis Cambiis fixis non obsistere ob non factam eorum exhibitionem in Consulatu Florentino, ad normam Edicti Cardinalis S. Honuphrii, habendo se remissivè ad *Nicol. Catan. conf. 7:* quando tamen *Author iste* concludit oppositum, & quando Alamannus nec erat Mercator, unde decipi potuerit per litteras oblatorias absque ulla restrictione cantantes, & quando per requisitionem consensus, & obligationis Amici, videlicet Dominici de Columna, apparebat, Alamannum scivisse eandem prohibitionem, unde inutiliter exposci videbatur alia certioratio, sicque etiam deficiebat illa generalis animadversio facta in praedicta *Decisione*, quod bona fides debeat exuberare in Tabernis, & Mensis Nummulariis, nè Contrahentes ignari decipiantur, juxta tradita per *Rot. in Romana Societatis de Rotignis ubi supra numero 35. & in Bononien. Pecuniaria 10. Decembris 1677. §. Quia, coram Cardinal. Vicecomite*: Unde à primo ad ultimum cum *Causa* penderet ab examine, an Alamannus donec, & quousque crearetur Cambium, pecuniam exigendam fiderit Ursino tanquam ejus privato Amico, & Procuratori, captivari non potuit intellectus in obsequium *Decisionum.*

FLORENTINA PRÆTENSÆ SOCIETATIS APPALTUS

PRO SALOMONE & EMANUELE LEVI,

CVM TELLES, & FANO.

RESPONSUM PRO VERITATE,

ARGUMENTUM.

Paetum de incunda Societate, praesertim in materia Appaltuum, quando obliget; Et an requiratur, quod Camera, vel Princeps locans consentiat eidem pacto: Et generaliter quando in eadem materia Appaltuum quis possit sibi Socium assumere. Et late quando Princeps praesumatur voluisse, ac possit pactis privatorum derogare; Et an in hoc casu requiratur ulla citatio: Et plura de simulatione, signanter de persona ad personam, quando, & quomodo dicatur probata.

SVMMA

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Veritas in consulendo ut melius eruatur, debent contraria fundamenta prius examinari.*
- 3 *in Appalibus pacta & conventiones servari debent tamquam leges.*
- 4 *Pactum de inenda Societate in futurum est obligatorium, & quam actionem producat.*
Et quid in pacto suscipiendi Appallum communi nomine à Camera, ibid.
- 5 *Pactum regulariter est stricti Iuris, nec extenditur de persona ad personam.*
- 6 *Emens, vel contrahens simulatâ personâ alterius, censetur ipse emisse, & contraxisse.*
- 7 *Fraus de persona ad personam in Iure prohibetur.*
- 8 *Simulatio de persona ad personam probatur conjecturis etiam sine causa simulandi.*
- 9 *Simulandi causa sufficit, quod sit verisimilis, & quod à Partibus fuerit opinata.*
- 10 *Simulatio arguitur ex antecedentibus, & subsequen-
tib..s.*
- 11 *Emancipatio filij an, & quando presumatur simulata:*
- 12 *Simulationis materia tota pendet à verisimilitudine,
& arbitrio Iudicis.*
- 13 *Retrañtus presumitur simulatè exercitus per Vicinum
ad favorem alterius, quando idem Vicinus est no-
torie inhabilis ad solvendum de proprio pecunias ad
retrahendum necessarias.*
- 14 *Princeps potius presumitur circumventus, quam
quod voluerit Iuri per Tertium quæsto præjudi-
care.*
- 15 *Princeps numquam censetur voluisse derogare pactis
privatorum.*
*Declara, id procedere dumtaxat in dubio, ubi clarè
apparet de voluntate contraria ejusdem Princi-
pis, num. 30. & 33.*
- 16 *Monopolium verè, & propriè in quo consistat ad hoc;
ut possit dici prohibitum, remissivè.*
- 17 *Pactum de inenda Societate super Appalibus non te-
net, nisi per Principem, vel Cameram approbetur,
& de ratione.*
Amplia, ut num. 18.
- 19 *Principis assensus, vel licentia ubi requiritur, non
attenditur quid Partes convenerint, sed quid prin-
ceps voluerit concedere.*
- 20 *Confirmatio facta per Principem dicitur habere Cau-
dam Serpentinam.*
- 21 *Appallator quod sumat alium in Socium, Principi, &
Camera non interest, & quando secus.*
- 22 *Principis auctoritas, & permissio in quolibet pacto;
& conventionem semper reservata censetur.*
- 23 *Principis auctoritas excusat Viduam à contraventione
præcepti de non nubendo.*
- 24 *Principi ex certa scientia, & suprema potestate pro-
cedenti nemo potest dicere, cur ita facis?*
- 25 *Citationis omissio non attenditur, quando citandus
non potuisset adversus actum quidquam oppo-
nere.*
- 26 *Princeps potest in concessione rei sue apponere condi-
tiones, quas velit.*
- 27 *Citari non debet ille, quo invito potest actus expediri.*
- 28 *Princeps argui non potest de simulatione, vel parti-
cipatione fraudis cum Tertio.*
*Amplia, ut idem procedat respectu Officialium,
& Ministrorum ejusdem Principis, nume-
ro 29.*

31 *Princeps facilius derogat Iuri Tertij, quando illud
est eventuale.*

32 *Subreptio non inducitur ob non factam expressionem
Iuris Tertij, quoties tale Ius est tantummodo de-
pendens, & eventuale.*

D I S C U R S U S X L V I I.

O Casione cujusdam Subappallus inter Ema-
nuelem Levi, & quosdam nuncupatos Tel-
les, & Fano celebrati cum plures initæ forent
conventiones, signanter legebatur apposita pro-
missio, quod ubi ipsorum aliquis, eodem Su-
bappallu expirato, novum suscepisset Arrenda-
mentum; perquirere teneretur alterum, an vel-
let desuper pro virili Societatem assumere, cer-
tum temporis spatium præfiniendo, intra quod re-
quisitus propriam pandere deberet intentionem.

Cùmque durante adhuc primo Subappallu
nonnullæ inter eosdem subortæ extitissent dif-
cordiæ; propter quas memoratus Emanuel expres-
serat nolle amplius communionem ullam fovere
cum prædictis Telles, & Fano, evenit, quod Sa-
lomon ex filio Nepos ejusdem Emanuelis, con-
grua prius ab eodem Avo emancipatione repor-
tata, Supremo Principi supplicavit, ut illi eum-
dem concedere dignaretur Appallum pro No-
vennio decursuro, atque non solum favorabile re-
scriptum obtinuit, sed etiam Casus, vel indu-
stria præbuit, quod Princeps in eodem rescripto
specificè iniunxit Salomoni; ne alij cuiquam
eundem Appallum sublocare posset, vel in ipso
sibi Socium adscribere absque præciso Principis
concedentis assensu, qui ulterius in ipso rescripto
hujusmodi præventivas conventiones tamquam
sapientes Monopolium; seu Dardanicam oppres-
sionem damnans explicitè, & ex plenitudine po-
testatis pactum, de quo supra, initum inter Ema-
nuelem, ac Telles, & Fano abolevit.

Verùm quia Salomon in fideiussorem suscepti
Arrendamenti præstitit Emanuelem illius Avum;
hinc Telles, & Fano suspicari cœperunt, quod
omnia inter Avum, & Nepotem gesta fuerint
collusivè, & in fraudem memoratæ Conventio-
nis, ac propterea dubitandi Campum aperuit,
utrùm ulla actio posset per eosdem Telles, &
Fano adversus Emanuelem, vel Salomonem
intentari,

In hac igitur difficultate, quæ ob Casus pro-
mea notitia non incuriosam novitatem methodi-
ca indigere videbatur examinatione, opportu-
num censui seriò perpendere fundamenta pro
2 Telles, & Fano militantia, ut exindè Veritas
magis elucesceret, juxta illud adagium, de quo
suprà Disc. 20. num. 2.

Et sanè dicebam) habere videntur Telles, &
Fano intentionem undiquè fundatam in Cap.
XV. veteris Subappallus, in quo expressè Ema-
nuel sponndit se esse admissurum in Socios
Telles, & Fano quotiescumque Arredamentum
aliquod de novo susciperet, vel vetus continua-
ret, ista etenim pacta in Capitulis Subappallus
adjecta non tantum reputari valent pars eju-
dem contractus subductionis, sed etiam ve-
niunt semper tamquam lex præcisè, & constantis-
simè servanda, ex traditis in specie per *Corn. conf.*
339. in princ. vol. 1. *Parif. conf.* 82. numero 47. *lib.*
1. *Bcc. conf.* 45. numero 25. & seqq. *Larr. alleg. Fiscal.*

119. *nu. 9. Pacion de locat. & conducl. cap. 23. n. 130. Card. de Luca lib. 2. de Regal. disc. 61. n. 2. disc. 78. sub num. 3. & disc. 89. n. 3.*

Præsertim, quia dubitari nequit ad præsens, quod pactum de ineunda Societate, quantumvis sonans in futurum, existat omni Jure obligatorium saltem actione personali, propter quam Socius compelli potest ad communicandam rem, quæ communi nomine debebat emi, vel conduci, quemadmodum egregiè distinguendo firmat *Menoeh. conf. 122. nu. 21. & seqq.* & in individuo obligatione suscipiendi conductionem à Camera, illamque communicandi *Rota decis. 640. n. 10. par. 1. rec.* quam refert, & sequitur *Card. Otthobon. decis. 40. nu. 32. vers. ubi quod procedit.*

Neque dicatur, quod ista rectè quidem militarent, quando ipse Emanuel in sui personam conduxisset Appaltum, at cum seorsim, nullaque facta ipsius mentione Salomon preces supremo Principi porrexerit, eidemque dumtaxat annuerit, nequeat proinde talis pactio, tanquam stricti Juris, de persona ad personam admittere extensionem, ut ait *Menoeh. conf. 32. num. 51. Mant. de tacit. lib. 3. tit. 1. sub num. 4. Cyriac. contr. 461. n. 17. Gratian. disc. 716. nu. 6. Rot. decis. 740. n. 10. coram Baratt & alibi millies.*

Siquidem nimium fragilis apparet hujusmodi excusatio, quando ex proximè deducendis eliciatur, quod in substantia per interpositam personam Nepotis voluit Emanuel in fraudem, & præjudicium Sociorum Appaltum; de quo agitur occupare, tunc etenim intrare videntur à tortiori disposita per *Text. in l. & qui sub imagine, C. de distracl. pignor.* videlicet quod ubi nomen Emptoris, vel Conductoris dignoscitur appositum simulatè, habetur, ac si ipsemet Emanuel per semetipsum conduxisset, ad regulam *Text. in l. 1. & toto tit. C. plus valere, quod agitur, bene Nogueroi. alleg. 20. num. 51. & seqq. Saminat. contr. 33. numero 19. & 20. & latè Rota coram Bich. decis. 95. num. 9. 10. & seqq. & num. 24. & generaliter, quod fraus de persona ad personam in Jure existat undiquè damnata, *Text. est in l. Juris gentium, §. Prætor. ait, ff. de pact. l. final. C. si Mancipia ven. Aldovin. conf. 78. num. 44. Giurb. decis. 51. num. 7.**

Quod autem nepotis nomen dici mereatur adjectum simulatè, & collusivè, comprobari satis dignoscitur ex facti circumstantiis, cum etenim agatur de re difficilis probationis, recepti Juris est, quod tunc simulatio, præcipuè de personis ad personam, levioribus justificatur conjecturis, sicuti adnotavit *Parlador. quotidian. different. 109. §. 5. numero 20. Giurb. d. decis. 51. num. 11. & seqq. Palma Nepos allegat. 8. numero 36. & sequent. ubi quod neque prpbatio causæ simulandi consuevit in his terminis desiderari, Saminat. d. contr. 33. num. 32. & 33. Rota coram Merlin. decis. 714. num. 6. & decis. 181. nu. 3. & 4. post Zacch. de oblig. Camer.*

At in præsentì nedùm causa simulandi convincitur evidentissima, ad effectum scilicet, ne Emanuel sumendo Appaltum in ejus personam aperiret locum conventioni quando tamen superabundat, quod causa fuerit à partibus opinata, vel verisimilis, teste *Andreol. contr. 166. numer. 12. Palm. Nep. alleg. 75. num. 1. & 14. Episc. Rocca selett. disp. Jur. cap. 46. n. 4. Rot. coram Baratt. decis.*

*901. muner. 7. & coram Card. Otthobon. decis. 268. nu. 12. & coram Bich. decis. 49. num. 7. & decis. 148. numero 1. & 2. par. 16. rec. & in Fanen. Dotis 12. Decembris 1681. §. Et quamvis, coram R. P. D. Ursino, & in Romana Lucri dotis 4. Julii 1685. §. Causa simulandi, coram R. P. D. Rondinino; Sed etiam præsumptiones adeò præfulgent vehementes, ut animum cujuscumque facis impellant ad libi suadendum, coloratam prorsus existisse interpositionem Nepotis: Omittendo namquè ponderare jurgia, & discordias antecedentes, ob quas Emanuel preventivè declaraverat, nolle amplius res agere in communione cum Telles, & Fano; cum non minùs ex subsequentiis, quàm ex antecedentibus simulatio arguatur, *Valenzuel. conf. 173. num. 9. Palm. Nep. dicta alleg. 75. num. 49. Marroti. disc. 40. num. 2. Tranchedin. consult. 37. numero 26. Rot. coram Baratt. d. decis. 901. num. 8. & decis. 32. n. 3. post Merlin. de pignor. & coram Penni. decis. 21. num. 23.**

Concurrit in casu nostro intempesta, vel saltem actui nimium vicina emancipatio; quantumvis enim asserere satagat Nepos, quod ipse talem emancipationem exposulavit, nihilominus juncta præfata causa simulandi, agnitoque Avi interesse, simulatam præsumi emancipationem, in valdè proximis monuerunt *Bartol. in l. 1. §. Is quoque num. 3. ff. de collat. Bald. in rub. C. de revoc. us; qua in fraud. Credit. num. 4. Salicet. in l. si Pater n. 2. C. qui bon. ced. poss. Iason in l. non dubium numero 48. C. de Legib. Gerard. Petrasanct. singul. 76. numero 1. Cravet. consil. 507. numero 30. & 31. Ruin. consil. 46. sub num. 8. vers. & etiam conprobatur lib. 2. Honded. 1010 conf. 32. lib. 1. & ibi quatuor Clarissimi subscribentes, Mascard. de probat. conclus. 599. per tot. Solorzan. de Jur. Ind. tom. 2. lib. 3. cap. 10. numero 102. Hoff. de patr. potest. cap. 2. numero 69. cum duob. seqq. apic. Lair. consult. 123. num. 58. & 62. Rota decis. 891. numero 5. coram Coccin. & in recent. decisione 746. & 791. la prima per totas par. 18.*

Accedente præsertim præfata fidejussione inita per ipsum Emanuele ad favorem Nepotis, quoniam etiam si conjectura hæc prætendatur infringi sub prætextu naturalis potiùs dilectionis, quàm fraudis, & collusionis numquam de cetero præsumenda; Nihilominus cum ista materia integraliter pendeat à verisimilitudine, & Judicis arbitrio, uti docet *Card. De Luca lib. 8. de Credit. disc. 77. num. 12. & priùs Patell. exped. Urbinaten. 87. num. 12. Cyriac. contr. 219. n. 82. & 83. Andreol. contr. 8. num. 19. Rota d. decis. 181. num. 2. post. Zacch. de oblig. Camer. & dec. 11. n. 14. p. 7. rec.* præmaximè suspicari potest, quod hujusmodi fidejussio quæ ex ejus hodierna, assuetaque formula præbet, ut quis obligetur uti principalis, principaliter, & insolidum, effecerit Avum reverà Principalem sub palliamento Nepotis, cujus etsi qualitatem ignorem, adhuc opinari fas est, quod existat pauper, & inopis fortunæ, quoque nisi Emanuel hanc fidejussorem pro ipso inivisset, idem Princeps non tribuisset Appaltum; Undè posita consimili carentia facultatum, Avique fidejussione, vehementem insurgere præsumptionem collusionis de persona ad personam, in proximis terminis retractus sub velata imagine Vicini exercito per extraneum prosequuntur *Parlador. d. different. 109. §. 5. num. 20. Altimar.*

*Altimar. ad Rovit. conf. 21. numero 21. Olea de
cess. Jur. tit. 3. q. 2. num. 11. De Marin. resol. quotid. lib. 2.
cap. 116. ante num. 47. ex vers. hoc posito, usque ad fin.
& inter alleg. Jur. divers. alleg. 127. num. 20. Capon.
discept. 326. num. 72. Ciardin. contr. 121. num. 45. & 46.
Castill. decis. 89. sub num. 16. Giurb. d. decis. 51. num. 12.
& observ. 46. num. 17. & ad Consuetud. Messan.
cap. 10. gloss. 10. num. 6. Capic. Laur. decis. 57. ex
numer. 41. versio. verum cardo usque ad fin. Palma
Ncp. d. alleg. 8. num. 40. & 41. Anton. Barra contr.
foren. cap. 44. per tot. Rota coram Ferall. decis. 143.
per tot. par. 1. Modern. Corradin. de pralation. quast.
9. ferè per tot.*

Constituto itaque de validitate præmissæ Socie-
tatis, & simultaneè detecta collusionione, refragari
posse non videtur præfata abolitio, & derogatio
facta per Principem Supremum, quoniam
si iste fortè audivisset iura, & rationes militantes
pro Telles, & Fano, verisimile videtur, quod
aliud determinasset, cum numquam præsumatur;
14 Principem voluisse Jus Tertio quæsitum auferre,
ita ut potius censeatur debere circumventus, ex col-
lectis per Scribenes in cap. cæterum, de rescript. latè
Tranchedin. consult. 54. numero 1. & seqq. & con-
sult. 92. numero 23. & 25. Rub. in addit. ad decis.
666. numero 51. & seqq. par. 4. tom. 3. rec. ubi am-
pliat, etiam si Princeps voluerit publicæ utilitati
consulere, & sequitur Rota decis. 482. num. 2. &
seqq. & numero 15. & 16. coram Duno. Jun. &
15 quod Princeps numquam censeatur voluisse pactis
privatorum derogare, abundè Episc. Rocca select.
disput. lar. cap. 62. num. 49. & 50. Ciardin. contr.
24. num. 31. Rota decis. 115. num. 5. & seqq. coram
Card. Otthobon.

Augeturque consimilis circumventio ex verbis
eiusdem rescripti, in quo Magnus Dux cau-
sam expressit derogationis, & abolitionis hu-
juscè pacti, ibi, *Perche S. A. non vuole, che i Par-
ticolari facciano patti Monopolari*: Quoniam voca-
bulum istud *Monopolii* congruere posse non vide-
tur præsentî casui, in quo dumtaxat de conventio-
16 ne Societatis super re conducenda à Jure non im-
probata, ut supra, peragitur, Monopolium ete-
nim verum, & proprium unicè consistit in incep-
tatione dumtaxat Mercium, vel pacto inter Pri-
vatos inito de non vendendo easdem Merces in
tali loco, vel pro tali inferiore pretio, quemad-
modum habetur ex adductis per Barbof. ad rubric.
Codic. de Monopol. Rovit. decis. 17. per tot. Farinac.
in fragm. lit. M. numero 289. & seqq. plenè He-
ring. in tract. de Dardan. post alterum de Molen-
din. Tranchedin. consult. 3. numero 14. & seqq. &
d. consult. 92. per tot. Borell. de Magistr. Edict.
lib. 3. cap. 8. numero 23. & seqq. Concial. resol. crimin.
verb. Monopolium resol. 1. per tot. & ad Statut. Eugub.
lib. 5. rubr. 21. num. 1.

Cæterum, quamvis hæc plurimum prima fronte
urgere dignoscerentur, attamen melius in
lance Veritatis appensis utriusque Partis funda-
mentis existimabam nullam actionem competere
Telles, & Fano non solum adversus Salomonem,
contra quem explorati Juris erat, nullum experi-
ri posse Judicium, cum ipse sese alicui pacto
non obstrinxisset, sed neque etiam contra Eman-
uelem, nam concedendo quoque omnia, quæ in
oppositum præsupponebantur, videlicet, quod vali-
da ab initio extitisset conventio, quodque simu-
latio undique foret indubitata, nihilominus omnis

pro in eo judicio corruerat amaritudo ex unico,
eoque inevitabili principio, nempe quod præ-
17 fata conventio ineunda Societatis ad sui perfe-
ctionem exposcebat, quod illam Princeps, vel
Camera in successiva stipulatione similium Arren-
damentorum approbaret, & confirmaret, cum
de cæteris nequeat aliquis in Conductione Vecti-
galium sibi Socium assumere, nisi cum assensu, &
participatione Camera, quæ cum possit aliquid
ex hac Societate sibi præjudiciali suspicari; vel
ab eadem Societate lædi, valet quoque ad sui li-
bitum denegare consensum tali admissioni, ac par-
ticipationi, ut in individuo videre est apud
Ruin. conf. 90. numero 9. vers. & idè eum Camera
lib. 1. Rota Ianuen. decis. 14. sub numer. 48. vers. nam
ad hoc, Rot. coram Ubald. decis. 213. numer. 3. vers.
18 primò quia, & numero 4. ubi ampliat etiam si Con-
ductores stipulati fuissent pro se, & personis no-
minandis, & coram Card. Otthobon. d. decis. 40. n. 32.
vers. nam pro responsione, usque ad num. 38.

Ac propterea cum præmissa conventio perne-
cessè expectaret assensum, & confirmationem
Principis, nil referre dicebam extitisse aliter inter
19 Partes conventum, in ijs enim, quæ sine Principis
assensu, & licentia fieri non possunt, non quid
Partes inter se convenerint, & in pactum dedu-
xerint, sed quid Princeps illis concesserit, præ-
cisè venit attendendum, secundum animadversa
per Montan. de Regal. in verbo *dimidium Theauri*
numer. 12. vers. nec sufficit; & antè eum Camera in
cap. Imperialem fol. 46. litt. S. de prohibis. feud.
alienat. per Federic. Palm. Nepos alleg. 6. numero 4.
& alleg. 7. numero 23. Rota coram Duran. decis. 145.
numero 18. cum alijs in celebri Voto Card. Gastaldi
impress. decis. 536. numero 86. & seqq. par. 14. rec.
ubi sub numero 88. post Camill. Medic. Capic. Ga-
20 leor. & alios idcirco subjungit, quod confirmatio
dicitur habere Caudam Serpentinam.

21 Fortius verò, quia quando etiam dicere vel-
lemus, quod juxta tradita in decis. 208. num. 6.
par. 4. tom. 1. rec. Gratian. discept. 276. num. 26. vers.
& facit, & discept. 547. numer. 45. & seqq. Constan-
tin. Caffar. in specul. q. 37. numero 29. 30. & 31. lib.
1. Camera; seu Principi non interesset alium
assumi per Conductorem in Socium, quando
principalis Conductor non intendit sese eximere
ab obligatione erga Camera, immò illius inter-
sit potius plures habere obligatos; attamen id
forfan locum sibi vindicare posset, quoties expressè
Princeps in concessione Arrendamenti non adje-
cisset legem de non sublocando, vel assumendo
Consocium, cum tunc nemo dubitet, Societatem
ex ipso Principis facto iniri non posse, ut admit-
tit Rota d. decis. 208. num. 7. par. 4. rec. & coram Card.
Otthob. d. decis. 40. num. 38.

Atque hinc (ut prosequerbar) nullo modo dici
potest, quod Salomon, vel etiam ex illius si-
mulata persona Emanuel propria contraverit
22 conventioni; quia in quolibet contractu, & pro-
missione reservata sepe censetur autoritas Prin-
cipis; & Superioris, ut dicunt relati per Mangil.
de civil. quast. 20. num. 15. & 16. Salgad. in labyr. Cre-
dit. par. 1. cap. 37. numero 21. Bonden. collect. 35. nu-
mero 111. lib. 2. cum reliquis supra coacervatis in
Discurs. 39. numero 29. & in durioribus, quod au-
23 thoritas Principis excuset Viduam à contraven-
tione non nubendi, Moroi. respons. 97. numer. 14.
& 27. Rota decis. 93. numer. 15. par. 10. recent. &

decif. 408. num. 1. & 2. par. 12. & decif. 185. numero 1. & 2. par. 13. & decif. 360. num. 12. p. 18. Quis enim valet Principi ex certa scientia; & suprema autoritate procedenti citra sacrilegii, vel temeritatis incursum obiicere, cur ita facis? ut referendo verba *M. Terentii apud Tacitum lib. 6. Annal.* notat *Sudar. in respons. 25. nu. 3.* & ante eum scripserunt *Schiurph. conf. 53. num. 10. cent. 2. Maier. de Advoc. Armat. cap. 6. num. 15. & seqq. Rub. in addit. ad d. decif. 666. nu. 64. par. 4. tom. 3. rec. Bond. n. colluct. 37. num. 115 lib. 2. aliique præter hos in d. Disc. 39. num. 28.*

Parùmque idcirco iuvat insistere, quod Telles, & Fano non fuerint per Principem auditi; oporteret namque, quod ipsi de præfenti deducerent aliquam adeo efficacem rationem, quæ si præcognita fuisset à Principe, ipsum à tali prohibitione remouisset, sicuti uno ore etiam in illis casibus, in quibus pro validitate actus effectiva expostulatur citatio, responderunt *Surd. conf. 181. n. 28. & conf. 227. n. 17. Cancer. var. par. 1. cap. 17. sub n. 63. Faber. in Codic. lib. 6. tit. 11. defm. 26 in fine. Consal. dec. Lucen. 44. n. 5. Rota dec. 291. n. 5. p. 10. dec. 395. n. 6. par. 15. & decif. 267. n. 15. par. 19. rec. & in durioribus de eo, qui ex facto Principis fuerat absque citatione rejectus consuluit *Crauet. conf. 5. numero 6. & 7.**

Certiùs autem, quia constito, prout hic de certa Principis intentione (adeo, ex proximè dicendis, omnis circumventio, & ignorantia in Principe excludatur) non sufficit, quod Jura, & fundamenta Telles, & Fano exstant validissima, quoniam superiùs insinuata propositio circa omissionem citationis, & respectivè assistentiam rationis, vel cessationis in non citato, procedit tantummodò, ubi de Jure foret quis citandus, & audiendus, eique tunc assistente ratione præjudicium inferri non posset; At cum in casu nostro nulla lex arctaret Principem ad permittendam sublocationem vel Societatem, immò quilibet Privatus valeat in locatione rei suæ adiacere pacta sibi bene visa, ut in specie Principis post *Surd. Cald. & alios Solorzan. de Iur. Ind. tom. 2. lib. 2. cap. 11. num. 7. & seqq. Antunez. de donat. Reg. lib. 2. cap. 29. sub numer. 118. vers. potest enim, in hislanè terminis nequit concessio, aut revocatio ob simplicem citationis, vel monitionis defectum redargui, aut ait *I. C. in l. 4. §. illud videamus, ff. de fideicom. libertat. & in l. qui potest invitari 26. ff. de reg. Iur. Crot. conf. 265. num. 12. Vinter. de Assessur. Par. 1. cap. 4. num. 40. Capic. Galeot. contr. 9. nu. 26. & contr. 25. n. 45. lib. 1. Noguero. allegat. 32. num. 193. Ciardin. contr. 42. num. 41.**

Maximè quia, quidquid dici posset in Privato locatore, quem fortè ad exclusionem, & præjudicium Tertii cogitari posset colluisse cum Conductore, hæc omnia faciunt in Principe Supremo, cum de ipso, quemadmodum de Deo, nefas sit somnare aliquam participationem fraudis, & collusionis, semperque censetur, illum ex iusta, & rationabili causa processisse, ut inquit *Franch Niconit. in Cap. Quoniam contra par. 2. numero 811. de probat. Hypolit. de Marsil. in Cap. At si Clerici, §. de Adulteriis numer. 112. & 114. de Iudic. Thesaur. Iun. in conf. impress. post decif. 57. Thesauri Patris n. 6. Cyriac. contr. 692. n. 12. Larrea allegat. 3. & allegat. 23. utrobique num. 8. Bonden. colluct. 38. num. 144. lib. 2. & in fortioribus, quod*

29 numquam præsumatur, Ministros supremi Principis colluisse, dixit *Rota in Forolivien. Emphyteusis 24. Aprilis 1671. §. Et propterea, coram Reverendissimo Emerix, quam bene secuta est eadem Rota in de is. 613. nu. 7. par. 18 tom. 2.*

Quid plus? dum in eodem rescripto Princeps non solum relativam fecit mentionem de prædicto pacto, enunciando præfatum Capitulum, diem, & Annum, sub quo continebatur, sed etiam referendo substantiam istius conventionis, ut ibi, *che in qualsivoglia tempo, che pigliassero nuova Condotta, si dovesse intendere pe Conto à metà, postea subjunxit, qual patto S. A. S. con la sua suprema autorità dichiara nullo, e derogato come fatto non fosse; præcindendo siquidem à qualibet rationabilitate causæ, quæ eundem Principem potuit impellere, exuberat quod subreptio, vel obreptio cesset ob expressam insertionem conventionis, & quod Princeps abundè certioratus illi derogaverit, nam præter hucusque firmata, conclusio illa, quod Princeps numquam censetur pactis Privatorum derogare, procedit in dubio, scilicet, autem quando expressè de illius voluntate constat, ex relatis per *Gratian. discep. 458. num. 4. Solorzan. de Iur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 1. n. 25. & egregiè etiam declarat Rota coram Durano decif. 48. num. 20. & coram Card. Otthobon. decif. 115. num. 6.**

Eademque per consequens facilitate (subjungendam) dissolvitur obiectio, quod Princeps non præsumatur voluisse Juri per Tertium quæsito præjudicare; ultra enim, quod reverà dicere non possumus, quod foret Telles, & Fano Jus certitudinaliter quæsitum, cum ageretur de re prorsus eventuali, nempe de novo Subappaltu, qui poterat, & non poterat suscipi, & ulterius de facili valebat à Principe in totum denegari, proindeque in hisce Juribus eventualibus faciliorem etiam de potestate ipsius Principis ordinaria intrare derogationem, patet ex congestis per *Cephal. conf. 28. num. 72. & conf. 634. num. 59. Becc. conf. 56. num. 40. Surd. confil. 308. num. 39. & conf. 407. num. 41. Molin. de Hispan. Primog. lib. 1. cap. 8. num. 28. & seq. Peir. de potest. Princ. c. 30. num. 25. Tappia de Constit. Princip. cap. 2. num. 23. Giurb. de success. feud. §. 1. glos. 8. numer. 59. & 60. Noguero. allegat. 32. num. 174. Mars. consulti. 252. num. 18. Ciardin. contr. 230. num. 52. Thesaur. decif. 217. num. 10. & quod neque præjudicium dependens à futura acquisitione facienda sit necessariò exprimentum, nec causet subreptionem, plenè *Roi. d. dec. 360. nu. 24. & 25. par. 18.**

Atamen collabescit occasio dubitandi constito ex præmissis de palpabili voluntate derogandi, auferendique Jus quodlibet Telles, & Fano quæsitum, quia ubi Principis mentem tenemus, inanis redditur omnis disputatio, ut limitando præfatam regulam edocet *Menoch. lib. 2. preff. 9. num. 18. & 24. Cyriac. contr. 555. numer. 10. & seq. Rub. in addit. d. decif. 666. numero 61. & seqq. par. 4. tom. 3.*

Concludendo itaque, secundum eam Veritatem, quæ Mihi videbatur, censabam, constare posse de simulatione personæ, ac nisi Princeps explicitè, ut supra, derogasset, & respectivè prohibuisset sublocare, Sociumque assumere, compelli potuisse Emanuelem pro admissione Telles, & Fano ad formam conventionis; Verùm

ob præmissam prohibitionem, ac derogationem remanere à qualibet judiciali vexatione tutum, & immunum.

IN EADEM CAUSA

ALIUD RESPONSUM PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

Examinatur, quando actio quanti minoris intret, vel non intret, ad ornatum, & explicationem *Text. in l. Iulianus in princ. ff. de act. empt. & in l. quod si nolit, §. si plures, ff. de adilit. edict.* & tres afferuntur limitationes.

S U M M A R I U M.

- 1 Occasio scribendi.
- 2 Actio quanti minoris regulariter congruit contractui emptionis, & venditionis, & quando.
- 3 Actio quanti minoris facit, quod sit rescindendum id, quanto minoris Emptor emisset, si scivisset vitium, vel servitutem rei emptæ.
- 4 Appaltator non potest sibi Socium assumere sine consensu Principis, vel Camera appaltantis.
- 5 Actio quanti minoris non datur, ubi Emptor habuit scientiam omnium qualitatum rei emptæ. *Amplia in materia cuiuslibet evictionis, n. 6.*
- 7 Scire, vel scire debere, aut posse idem est.
- 8 Ignorantia Iuris neminem excusat.
- 9 Renunciatio facta per Patrem, vel Matrem, si impugnatur à filio, non tribuit actionem adversus renunciantem, & de ratione.
- 10 Princeps si ex suprema potestate causet evictionem, illa non debetur Emptori, imò nec refuso pretio.
- 11 Actio quanti minoris intelligitur relative ad tempus contractus.
- 12 Actio quanti minoris an pro sexta, vel quarta parte, vel arbitrio Iudicis aestimetur. *Declara, quod dicta conclusio examinatur in aestimanda servitute, vel qualitate rei emptæ, sed non habet locum in eventualibus, num. 13.*
- 14 Evictio non debetur pro iis, quæ possunt se habere ad commodum, & incommodum.
- 15 Incertum, & nullum æquiparantur in Iure.

DISCURSUS. XLVIII.

Agnoscentes forsan Partes, quæ meum Consilium postulaverant, rationes, & fundamenta deducta in præcedenti *Discursu* esse evidentia, suscitaverunt novum motivum, nempe dato, quod mediante Principis auctoritate conventio de ineunda Societate super Appaltu foret inefficax, & rupta, saltem competere posse Telles, & Fano actionem illam, quæ nuncupatur quanti minoris, videlicet, quod eisdem Telles, & Fano rescindendum foret illud interesse, si illud quid minus exsolvisset, vel convenissent in Capitulis antecedentis Appaltus, quoties cogitassent, conventionem hanc de renovanda Societate vel non tenere, vel posse per Principem infringi. Verùm Ego, retento eodem sensu Veritatis, in vanum censui motivum istud promoveri, respondens, ut sequitur.

Actio quanti minoris, quæ regulariter, & proprie congruit contractui emptionis, & venditionis, quotiescumque nimirum vendita fuit aliqua res vitiosa, vel alicui latentis oneri, aut servituti obnoxia, juxta *Text. in l. Iulianus in princ. ff. de action. empt. & l. quod si nolit, §. si plures, ff. de Adilit. Edict.* cum concord. per *Caren. resolut. 160. num. 8. Capic. Latr. decis. 147. per tot. Rot. in Romana Mercium 13. Januarii 1681. §. Verum possunt, coram R. P. D. Ursino, & in Viterbien. Bonorum 11. Martii 1682. §. Defensio autem, & 23. Januarii 1683. §. Nihilominus, coram Guaxardo, nullo pacto sibi locum vindicare potest in casu, de quo agitur.*

Primò, quia etiam in præfatis terminis venditionis præmissa actio non aliud in substantia præ se fert rescindendum, nisi quanto minoris Emptor coemisset, si tale vitium, & servitutem scivisset, ut monet *Ulpianus, in d. l. Iulianus, ibi, Id tantum ex empto actione præstaturum, quanto minoris esset empturus, si id ita esse scivisset, plenè Gratian. discept. 361. numero 6. & 7. Cost. de fact. scient. & ignor. inspect. 90. num. 6. & in tract. aut sciebat, & c. cent. 2. dist. 69. uum. 1. & 2. (Griac. controvers. 373. num. 14. & seqq. Hermosill. ad Lopez l. 63. tit. 5. par. 5. num. 7. Quamobrem, applicando ad rem nostram, nequeunt Telles, & Fano allegare, quod si scivisset, Emanuelem non susceptorum Appaltum, ipsisque nullatenus communicaturum medietatem, tanto minoris exsolvisset pro Subappaltu, huiusmodi enim ignorantia remanet inalegabilis in præfatis, quia cum secundum tradita per *Ruin. conf. 90. nu. 9. vers. & ideò lib. 1. Rot. coram Ubaldo decis. 213. num. 3. & 4. cum aliis laudatis in præcedenti Discursu, nequeat in Socium aliquis assumi, quando Vectigalia, & Arrendamenta conducuntur, nisi de consensu, & participatione Principis, ejusque Camera, debebant proinde Telles, & Fano sibi præcavere, istumque casum prævidere: data siquidem scientia vera, vel ab Jure subintellecta, talis actio quanto minoris non competit, per *Text. in l. si fundum sciens, C. de evict. cum quo in terminis prædictæ actionis procedit Card. de Luca de Emption. discurs. 10. num. 6. & generaliter Nat. conf. 181. num. 8. latè Add. ad decis. 10. num. 1. & seqq. p. 3. recent. Rot. decis. 469. per tot. par. 9.***

Et sanè diximus, quod scientia ab Jure subintellecta superabundat, quia cum idem scit scire, vel de facili scire posse, per *Text. in l. Iulianus, ff. ad Macedon. & l. si duo, ff. de acquir. heredit. Gregor. decis. 127. numero 7. Coccin. decis. 1623. numero 15. & decis. 9. num. 13. propè finem post discept. Contrii: sibi propterea imputent Telles, & Fano, si negligendo consulere Peritiores non curarunt certificari, quod à libito Principis pendebat, ut supra, admittere Salomonem, seu Emanuelem, & non ipsos, ut post *Surd. decis. 270. num. 46. ad rem observat Rot. decis. 210. num. 18. & 19. par. 16. recent. & generale est, quod ignorantia Juris neminem excuset, ex collectis per *Surd. conf. 523. num. 15. Conciol. allegat. 6. sub num. 21. Barbof. Christina. & alii penes Sabell. in sum. divers. tractat. tom. 2. litt. I. §. 2. sub num. 5. vers. quod ignorantia Juris.***

Absque eo, quod juvet replicare, quod forsan Emanuele volente, vel excitante Supremus Princeps derogaverit conventioni de ineundo Socie-

tatem; quia præterquam, ex deductis in antecedenti *Disc.* nulla collusio potest in Principe, eisque Ministris præsupponi, attamen id in nulla haberi meretur consideratione, quemadmodum videmus, quod quotidie filii impugnant Matris, vel Patris renunciationem, etiam si præsumi valeat, quod sicuti utilitas reductivè tendit ad favorem renunciantis, ita fuerint illius stimulis laesit, ad ea, quæ in specie respondit *Card. De Luca de donat. discurs.* 4. ubi postquam *num.* 12. firmaverat, quod similis conventio dici meretur pars contractus, *sub num.* 14. concludit, nullam actionem posse comperere contra promittentem.

Secundò, quia cum Princeps de plenitudine potestatis prædicto pacto derogaverit, iurare videtur dilemma inevitabile, vel enim ipse Princeps motus est, (ut præsumitur) ex justa, & rationabili causa, tuncque non habent Telles, & Fano, de quo conquerantur, dum Princeps fregit illam conventionem, quæ erat Monopolaris, & improbata; Vel libuit illi pro ratione exercere voluntatem, & potestatem, eoque casu nulla evictio, neque pretii diminutio, aut refusio faciendæ est, ad *Text.* litteralem in *l. Lucius*, ff. *de evict.* ubi quando res auferitur auctoritate Principis, Venditor adhuc pretium valet expetere, ideoque multò magis illud retinere, eum concord ubertius infra reasumptis *Disc.* 60. n. 14. & seqq.

Tertiò tandem submovetur omnis difficultas, quia quando etiam per discursum faciendæ foret præsentia deductio, adhuc cum præfata actio quanto minoris habeat relationem ad tempus Contractus, quanto scilicet minoris de prædicto tempore conventionis Subappaltum subiisset, ad *Text.* in *l. cum Emptor*, §. *deducto*, ff. *de damn. infect.* ubi, *Emendabis mihi eo pretio, quo erat prius, & non computabitur, quod modò valet plus*, & concordat *gloss.* in *d. l. Julianus in princ. verb. esset empturus*: Hinc proinde nescitur, quomodo possint Telles, & Fano liquidare deductionem istius actionis quanto minoris, nam quamvis certent *Scribentes* in illius æstimatione, opinantibus aliquibus, quod pro sexta, vel quarta parte, vel arbitrio Iudicis, aut demùm adhibita Peritorum electione possit ad illam deveniri, ut habetur apud *Surd. conf.* 472. *num.* 77. *Theaur. Jun. lib.* 3. *quest.* 115. *num.* 5. *Mangil. de evict.* *quest.* 24. *numero* 41. *Merlin. Pignatell. controv.* 46. *num.* 9. *cent.* 1. *Carol. Anton. De Luca ad Franch. observat.* 557. *num.* 7. & in *animad. erf. ad Gratian. discept.* 361. *num.* 15. *Modern. Sadarin. respons.* 8. *num.* 22. *Rota in dicta Viterbien. Bonorum* 11. *Martii* 1682. §. *Neutrum ex his, coram Guacardo.*

Nihilominus illi omnes peragunt, ut præmissus, de vitio, aut servitute adinventæ in rebus coemptis, tuncque profectò, inspecto etiam tempore contractus, potest æstimari, quid importet qualitas ex gratia, feudalis, emphyteutica, aut fideicommissaria super bonis reperta; sed cum in præfenti tractetur de mero Appaltu conducendo, quive poterat æqua lance (ut continuè edocet experientia) lucrum, vel damnum afferre Arradentariis, in his sanè terminis, ob huiusmodi incertitudinem, omne facessit remedium etiam privilegiatissimum evictionis, ad firmata per *Surdum conf.* 576. *num.* 11. *Gratian. discept.* 320. *num.* 31. *Facchin. controvers. Jur. lib.* 6. *cap.* 68. *vers. septima conclusio*, *Chartar. decis.* *Januen.* 70. *numero* 14.

15 & 15. & est regulare, quod incertum, & nullum æquiparentur, ex *Cravett. consil.* 231. *num.* 2. *Berret. conf.* 134. *num.* 18. *Cyriac. controv.* 689. *nu.* 53. & 54. & ad rem *Rota Bononien. penes Orceol. consil.* 54. *num.* 37.

FLORENTINA DIVISIONIS

PRO BARTHOLOMÆO N.,
CVM ILLIUS NEPOTIBUS.

ARGUMENTUM.

Societas universalis, sive communio omnium bonorum ex quibus probationibus includatur, vel excludatur; & examinatur quomodo nam sint intelligenda vulgata illius requisita circa communem habitationem, lucrorum communicationem, & nunquam factam disunctionem rationum: Et incidenter an, & quando Dos per unum ex Sociis recepta detrahenda veniat ex illius portione, sive potius per antipartem ex massa totius Societatis.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Divisio inter Socios, alio non obstante, potest peti ad libitum cujuscumque ex Sociis.*
- 4 *Divisionem qui dicit esse secutam postquam constat de communione antecedenti, debet probare.*
- 5 *Societas universalis non dicitur inter fratres probata, ex quo paternam hereditatem retineant indivisam.*
Limita, ut num. 7.
- 6 *Societas inter Fratres facilius præsumitur, & de ratione.*
- 7 *Text. in l. cum duobus, §. cum duo, vers. si fratres, ff. pro Soc. declaratur.*
- 8 *Societas universalis inter Fratres dicitur probata, si appareat de communicatione lucri unius negotiationis.*
- 9 *Societas inducitur ex conductione in Affictum facta communi nomine.*
- 10 *Societas universalis requisita qua sint.*
- 11 *Cursoris relationi de citatione Domi facta credendum est.*
- 12 *Societatis universalis requisitum consistens in communi habitatione intelligitur de cohabitatione formali, & de ratione.*
- 13 *Actus in dubio præsumitur gestus ex causa præambula, & de qua constat, non autem ex nova, & de qua non constat.*
- 14 *Societas universalis facilius præsumitur, si Fratres insimul coeixerint, & de eadem substantia se aluerint, & n.* 15.
- 16 *Societatis universalis requisitum consistens in communicatione lucrorum intelligitur de lucris, si que habent Socii communicabilia.*
- 17 *Societatis probatio maximè pendet ab arbitrio Iudicabilia.*
- 18 *Societas probatur ex communi, & promiscua negotiatione.*
- 19 *Societas præsumitur, quando constat, quod Fratres promiscuè*

promiscuè fuerint negociati, absque eo, quod unus alteri constitueret Salarium.

- 20 *Societas non excluditur, ex quo unus ex Fratribus notaverit in libris quidquid alteri debuerit, vel ab eo receperit.*
- 21 *Societas non excluditur, ex quo unus ex Socijs faceret majorem figuram, & negocia transirent per ejus manus.*
- 22 *Societas non semper excluditur ob contractus ab uno ex Socijs proprio nomine gestos, & quare.*
- 23 *Societatis universalis requisitum consistens in rationibus nunquam dispunctis probatur ex sola negativa.*
- 24 *Societas probatur, vel excluditur ex observantia.*
- 25 *Dos per unum ex Socijs recepta est detrahenda de massa communis, non autem de portione ipsius Socij, quando agitur de Societate universali.*
- Declara, ut num. 28. ubi etiam explicatur Gratian. discept. 904. & nu. 30.*
- 26 *Societas universalis an possit contrahi cum fœminis.*
- 27 *Minores, & Mulieres non possunt contrahere Societatem sine solemnitatibus Juris, vel Statuti.*
- 29 *Socius per confessionem voluntariam non potest alteri Socio præjudicare.*

DISCURSUS XLIX.

EXorta inter Bartholomæum N. Fabrum Cœmentarium, seu Furnacarium, & illius ex Carolo fratre prædefuncto Nepotes accidentali quadam altercatione, provocarunt invicem ad divisionem: sed cum circa modum dividendi nova controversia insurrexisset, illaque penderet à præcedenti natura communionis, an scilicet ea fuisset universalis, & (ut dicitur) omnium bonorum, Ego desuper consultus censui, quoties in facto Mihi supposita subsisterent, satis, superque constare de universali Societate; sed, post æditum Responsum, amplius actum de Causa non audi. Dicebam itaque.

Justè nimis in hac Causa expostulat Bartholomæus à Nepotibus ratam sibi debitam ex communiione habita usque ad novissimum diem obitus Caroli eorum Patris; Hoc etenim de præcisa natura servatæ communionis est, ut scilicet bona communia ad alterius Socii libitum dividantur, ex *Text. in l. 2. in princ. ff. comm. divid. & in l. prima, & l. filia, C. famil. Erisc. Boer. decis. 214. num. 1. Thesaur. decis. 242. num. 4. cum aliis in puncto apud Thomat. decis. 224. numero 12. & 13.*

Quod autem revera dubitari nequeat de communiione, seu universali bonorum omnium Societate inter prædictum Carolum, & Bartholomæum, validissimè præfulget ex ipso communiionis primordio irrefragabili; Non solum quippe nullibi constat, quod iidem Fratres post mortem Patris ad aliquam divisionem devenerint, sed quod maximè ponderandum venit, ipsimet Carolus, & Bartholomæus insimul juncti, judicialiter provocarunt Augustinum alterum fratrem ad divisionem, eidemque propria assignata virili, in antiqua unanimiter communiione perseverarunt: Ideoque nescitur, quomodo valeat ad præsens denegari ejus quoque portio Bartholomæo, qui semper perstitit indivisus cum Carolo; Quoniam si ejusdem Caroli filii prætendunt, aliam secutam fuisse divisionem inter eundem

Carolus, & Bartholomæum, id concludenter, tanquam rem nudi facti, & idcirco nusquam præsumendam justificare compelluntur, sicuti respondit in individuo *Honded. conf. 59. num. 56. libro 1. Facchin. conf. 42. num. 7. lib. 2. Gratian. discept. 555. num. 2. Capon. discept. 394. num. 26. egregiè Joseph De Rosa consulti. 8. num. 15. Rota coram Seraphin. decis. 1303. num. 10. quam in specie collaudat Cirocc. discept. 65. num. 5. vers. Nam illa communiio, & eadem Rota coram Paraphil. dec. 656. num. 5. & dec. 324. n. 6. & 7. par. 12. recent.*

Nec opponatur, quod hujusmodi inter ipsos continuata communiio tantummodò referri valeat ad indivisam paternæ hæreditatis possessionem, non autem liceat exinde argumentari, quod universalis etiam Societas fuerit contracta, seu continuata, juxta determinationem *Text. in l. cum duobus, §. cum duo, vers. si fratres, ff. pro Soc. Bart. in l. Titia, §. alterum num. 5. vers. primo casu, ff. de administr. Tut. & in l. si Patruus 9. num. 9. vers. Ego clarius, C. comm. utriusque Judic. Paris. conf. 86. per tot. & signanter numero 8. libro 1. Mantica de tacit. libro 6. tit. 10. num. 9. & seqq. & rit. 11. num. 14. & seqq. Rota decis. 169. num. 3. par. 2. divers. & decis. 129. num. 16. par. 10. recent. Siquidem, ut præmisimus, istud primordium indubitatae communiionis veliementer urget, seu facilius viam sternit circumstantiis, & probationibus in præsentem militantibus pro inducenda, præsumendaque communiione universali, præcipuè inter fratres, quorum respectu illa magis de plano intercessisse præsumitur, cum Societas, & fraternitas simillimæ sint, quinimò Societas ipsa, fraternitas quædam esse censeatur, ad *Text. in l. verum, ff. pro Soc. cum concord. apud Port. Imol. conf. 68. num. 23. Mant. de tacit. d. lib. 6. tit. 10. num. 3. Gratian. discept. 547. nu. 2. Michalor. de fratrib. par. 2. cap. 14. numero 16. Ciarlin. contr. 16. num. 4. & 5. De Rosa d. consulti. 8. num. 5. Capon. d. discept. 394. numero 6. Thomat. d. decis. 124. num. 3. & 4. Rot. decis. 28. n. 10. par. 7. rec. & coram Duno. lun. decis. 598. num. 16. & decis. 27. num. 18. par. 17. & quod concurrente retentione paternæ hæreditatis pro indiviso, si uterque frater, prout hic, fuerit negotiatus, Societas omnium bonorum contracta præsumatur, post *Bart. & Felic. respondendo præcitato Textui in l. cum duobus*, comprobavit *Cirocc. d. discept. 65. num. 11.***

Cumque in nostra hypothesi satis, superque noscatur demonstratum, quod memorati Carolus, & Bartholomæus plures insimul iniverint negociationes, sive plura negotia, & laboreria conduxerint, & signanter ultra Testes, ut infra, de hoc explicitè deponentes, appareat mediantibus Apocis, quod nedum cum Monialibus S. Spiritus unitim convenere de conficiendo ædificio, sed etiam, quod communi nomine pro eorum laboreriis conducere fornacem quandam, in his namque terminis, neglecta verificatione, seu concursu aliorum quorumcumque requisitorum, Societatem universalem initam censerit inter fratres retinentes cæteroquin bona pro indiviso, firmavit ad distinctionem extraneorum *Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 25. num. 3. vers. sed tamen considera, Mascard. de probat. concl. 1309. nu. 45. & 46. Ciarlin. contr. 16. d. num. 4. Cirocc. d. discept. 65. nu. 9 & 10 ubi capit Gratian. ex quo videatur in hac propositione dubitalse, Carol. Ant. De Luca*

ad eundem Gratian. discept. 336. num. 13. Et generaliter, quod ex conductione in afflictum communinominie facta, Societas interesse præsumatur, Alex. conf. 133. n. 1. vers. queritur, lib. 2. Anfald. conf. 44. num. 29. Gratian. discept. 320. nu. 14. & discept. 874. nu. 1. Thomat. decis. 152. nu. 7.

Fortius vero, quia etiam ex abundanti concurrunt in casu nostro notissima illa tacite Societatis universalis requisita, videlicet communis habitatio, lucrorum communicatio, & nunquam ratio reddita, seu disuncta, de quibus habetur in l. si Parrus, C. comm. utriusque Iudic. & in l. Titium, & Mævium, §. altero, ff. de admistr. Tutor. cum cæteris plenè congestis per Carol. Ant. de Luca ad Gratian. d. discept. 336. n. 14. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 4. litt. S. 9. 20. n. 4. Bonden. collut. 36. n. 1. lib. 1. Rotæ coram Seraphin. decis. 1079. & d. decis. 1303. & coram Coccin. decis. 421. & coram Card. Otthob. decis. 84. n. 3. & decis. 116. n. 18. & coram Arguell. decis. 51. nu. 7.

De communi namque habitatione plurimi deponunt Testes, cum ulteriori additamento illorum verborum, e in communionem; Et hoc idem efficaciter roboratur ex relatione Curforum super citatione executâ in prænominata controversia habita super divisione cum Augustino altero fratre, quibus profectò fidem desuper indubiam præstandam esse, dixit in proposito Rot. dec. 81. nu. 2. coram Card. Cerro, & coram Pamphil. decis. 562. sub numero 3. vers. quinimo, & decis. 21. nu. 10 par. 18. rec. Et tamen nec huiusmodi requisitum dici mereretur necessarium, vel saltem intelligendum non est de habitatione materiali, quodque fratres debeant manere conclusi intra parietes, seu cancellos ejusdem Domus, sed solum accipitur de cohabitatione formali, videlicet de sustentatione ex bonis, & industria communi proveniente, aliàs quippè fratres plerumque in diversis Regionibus negotii causa moram trahentes nunquam possent communionem inter se fovere universalem, ut ex Dec. conf. 68. numer. 1. vers. & cum alius, Menoch. conf. 656. numer. 10. Mant. de tacit. lib. 6. tit. 10. num. 7. Felic. de Societ. cap. 10. num. 22. pubchrè animadvertit Ioseph. De Rosa d. consult. 8. num. 6. & 7. & num. 44. & concordant Federic. Scot. conf. 7. num. 21. lib. 2. & conf. 9. n. 11. lib. 3. tom. 1. Mysinger. conf. 18. nu. 34. vers. & quavis interdum, Michalor. de Fratrib. d. par. 2. cap. 13. nu. 5. Caren. resol. 227. nu. 9. Scopp. ad Gratian. decis. March. 127. sub. nu. 27. Rot. d. decis. 421. nu. 5. coram Coccin.

Quod verò præter communem materiale habitationem, non minùs intercedat altera formalis manifestissimè liquet ex ipsamet reconventionem facta in hac Causa per Nepotes prærendentes, quod Bartholomæus receperit à Carolo alimenta per spatium annorum 29. Quemadmodum enim ex hac petitione, & confessione judiciali resultat, quod Bartholomæus seorsim vitam non egerit, sed communem victum cum Carolo habuerit, ita percensè incumbit onus eisdem Nepotibus per superlativas probationes ostendi, quod citrà nomen fraternæ Societatis Carolus alimoniam præbuerit Bartholomæo, non solum, quia actus semper referendus est ad titulum Societatis, & communionis, de qua saltem per indivisam possessionem, ut supra, lucidissimè constat, quàm ad titulum mutui, seu crediti, de

quo non constat, vulgatis Juribus, de quibus Surd. conf. 119. num. 14. & seqq. Rot. coram Rojas dec. 250. nu. 6. & 7. & dec. 36. num. 2. coram Card. Cerro, cum cæteris apud Rubenm in tract. de validit. legal. cap. 27. num. 2. & seqq. ac ferè per tot. Sed etiam, quia idipsum, quod vixerint ad unam mensam, ac de eodem acervo substantiæ fuerint sustentati vehementer reputatur indicium universalis Societatis, ut in terminis prima propositionis Thom. Docc. conf. 19. num. 1. Montesperrelli. conf. 108. num. 4. Ciof. conf. 11. num. 3. & 4. lib. 2. Treuiler. conf. 64. numero 39. Hodiern. ad Surd. dec. 49. numero 5. Rot. coram Buratt. dec. 408. num. 2. & coram Coccin. d. dec. 421. sub num. 2. vers. nam snt 15 fratres, & in specie secundæ Part. Imol. d. conf. 68. sub num. 20. Mysinger. d. conf. 18. num. 33. in fin. vers. quæ tō probatum, Bilcct. decis. Benevent. 8. num. 1. & 2. Coccin. d. dec. 421. sub num. 5. vers. & habenda est ratio, Ioseph De Rosa d. consult. 8. num. 6. in fin. ubi cum Majcard. d. concl. 1309. n. 23. ponit convictum pro uno ex præfatis requisitis loco habitationis materialis.

Neque minùs potens emicat secundum requisitum communicationis quæsum, lucrorumque, quod in hoc genere personarum exuberat, teste Felic. de Societ. d. cap. 10. quem refert & sequitur egregiè De Rosa d. consult. 8. num. 12. in fin. & post Ancharan. Cravett. Michalor. & alios Carol. Ant. de Luca ad Gratian. d. discept. 336. num. 6. & 7. Advertendo etenim, quod inspecta earundem personarum qualitate non possumus huiusmodi lucrorum communicationem patefacere per scripturas, librumque rationalem Magistri Domus, seu partitas alicujus Banci, in quò extiterint depositatæ pecuniæ provenientes à patrimonio, Officio, vel Beneficio alterutrius, satis suadere potest animum Judicis, cujus arbitrium summoperè pollet in hac materia, ut inquit Mysinger. d. conf. 18. numero 3. quod isti fratres solâ industria viventes communiter inirent negotiationes ad eorum artem pertinentes, quodque eidem insimul incumbere opificio, prout constantissimè, & uno ore Testes etiam in oppositum adducti profiteri coguntur, nimirum quod Bartholomæus, ut ipsi dicunt, staret sopra i lavoro, Carolus verò progredere in innanzi, e dietro, ex iis, quæ post Menoch. conf. 553. numero 22. Rot. Iannuen. apud. Bellon. dec. 31. sub num. 9. vers. septima a què potens, præmonuit De Rosa d. consult. 8. numer. 2. & prius sub numero 22. ubi ex Soccin. eodem Bellon. & Monach. ponderavit illud idem, quod in nostra These elucescit super promiscua præminencia utriusque fratris in negotiatione, dum Bartholomæus quoque præcipiebat Fabris Murariis, quando pro inducenda Societate superabundaret, quod conjunctim in hiscè opificiis se gesserint, absque eo, quod unus alteri constituerit positivum, & determinatum Salarium, ut pulchrè præmonuit Mant. de tacit. lib. 6. tit. 11. nu. 19. vers. sic in illam ratio, Gratian. discept. 714. num. 8.

Parumque idcirco turbat, quod aliqui Testes in contrarium inducti, & signanter Leonardus, remerè deposuerint, quod Carolus satisfaceret Bartholomæo adinftar cæterorum Artificum; Prætermisissis etenim accuratis replicationibus animadversis in facto, cujus ponderationes tamquam oculares, nulloque Juris auxilio indigentes possunt

possunt solummodò constipari, adhuc & quomodò possibile est, quod Testes sciant, an aliqua pecuniarum suppeditatio fuerit per Carolum facta Bartholomæo per speciem Salarii, quàm potius ex alio titulo, vel causa: Non enim ex eo; quod iidem asserant vidisse Carolum quandoque, vel in die Sabbathi numerare pecuniam Bartholomæo, licet eisdem Testibus divinare, quod id sequeretur ad titulum nudæ mercedis, ad quem effectum requireretur saltem, quod de utriusque confessione, vel auditu ab ipsorum oribus testificarentur, magisque propterea (admissio etiam, citra veritatis præjudicium, factio hujuscè numerationis secutæ inter Carolum, & Bartholomæum) redditur congrua: & verisimilis ingenua protestatio tertii Testis, asserentis, *Io non so, se M. Carlo pagasse in vera coscienza M. Bartholomeo suo fratello come Mutatore, o pure per darli denari per altra ragione, o causa, cui consonat etiam quartus sub 13. interrogatorio, ibi, Io non so, se d. Carlo pagava suo fratello come Mutatore, o pur per dargli denari, ut in durioribus, nempe etiam quando unus ex fratribus notaverit in libris quidquid alteri dederit fratri, vel ab eo receperit, quod exindè nequeat inferri, quod Societas contracta minimè præsumatur inter fratres, videre est penes Alciat. de præsumpt. di. reg. 1. præsumpt. 25. numero 3. vers. tertio adverte, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 56. num. 44. quos collaudat, & sequitur Ioseph. De Rosa d. consult. 8. nu. 8.*

Ejusdemque prorsus irrelevantiæ detegitur objectum, quod idem Carolus exbursaret Artificibus eorum mercedem; Quoniàm solummodò ad omne pejus ex hac circumstantia fas esset arguere, quod idem Carolus præminentiam quãdam respectu fratris retineret, cum experientia quotidiana nos doceat, quod in omni Societate semper aliquis reperiri solet Præfectus, figuramque constituens capitis, & Rectoris Domus, absque eo, quod id in aliquo deroget Societati, ex traditis in individuo per Ciardin. d. contr. 16. num. 38. & 39. benè etiam Rot. dec. 28. num. 11. vers. neque obstat, par. 7. recent. Quinimò etiam si Carolus proprio nomine conduxisset laboreria, bona non esset consequentia, ergò Societas non extabat inter ipsum & Bartholomæum, maxime cum in eisdem laboreriis promiscue, ut supra, superincumberet Bartholomæus, ad ea, quæ in longe durioribus firmant Lancell. Gall. conf. 21. ex numero 44. usque ad 50. Everard. Iun. conf. 33. sub numero 16. vers. qui tamen nomen suum, & num. 17. lib. 1. Gratian. discept. 852. num. 49. & 50. Thomat. decif. 124. ex num. 6. usque ad 10. Michalor. de frat. d. par. 2. cap. 17. num. 16. De Rosa d. consult. 8. num. 48. & 49. Rot. d. dec. 28. n. 12. par. 7. & dec. 27. num. 20. & seq. par. 17.

Super tertio tandem requisito nullatenus venit insudandum, cum illud non exquirat ex parte Actoris aliquam extrinsecam probationem, sed ad exuberantiam remanet justificatum ex ipsa mera negativa, nisi enim comprobetur, quod inter illos fuerit ratio disjuncta, præsumptio Juris stat (ut præmissimus) pro negativa, atque ita punctualiter respondit per Text. in l. in bello, §. facta, ff. de captiv. & postlim. revers. cum cæteris concord. Ciardin. d. contr. 16. num. 20. & seq. De Rosa d. consult. 8. n. 38.

Quibus pro coronide demùm adstipulatur observantia postmodùm quoque subsecuta; De facto siquidem Carolo, nedum opera socialia, & communia perfecit Bartholomæus, sed etiam pecunias ob id retractas exigi permisit a Nepotibus: Quantum enim in proposito efficax, & operativa censenda veniat observantia, patet ex relatis per Felic. de Societ. cap. 3. num. 51. & cap. 14. num. 92. Rot. decif. 220. num. 5. par. 4. tom. 2. & d. dec. 28. num. 13. p. 7. & dec. 324. num. 8. p. 12. & dec. 260. num. 13. & 14. par. 16. & dec. 2. num. 7. coram Card. Cels.

In altera S. Severini Doctis amicablem consultius super quadam prætensione, an Dos, quæ assererebatur per fratrem recepta, foret deducenda ad commodum illius filiorum per antipartem, seu ex acervo communi occasione divisionis, quam prædicti Nepotes intenterunt cum duabus Amittis, quas præsupponebant in Societate universali permanisse cum eorum Patre, respondi, quod nisi alia (de quibus proximè) adversarentur, profectò hujusmodi Dos detrahi debuisset de communi, & antequam ad divisionem residui deveniretur, juxta Doctrinam Petr. de Uald. quam post Menoch. & Cavalcan. punctualiter exornat, & sequitur Gratian. discept. 904. num. 3. & per tot.

Verùm difficultatem sentire prosequer in probatione suppositi, scilicet quod constaret de hujusmodi universali Societate inter unum Fratrem masculinum, & geminas Sorores; cum enim ex theorica Bart. de qua superiùs num. 5. minimè sufficiat ad Societatem universalem justificandam, quod Fratres retinuerint unam eandemque Mensam, & paternam hæreditatem pro indiviso; multò magis id ipsum urgebat, dum agebatur de prætensione inira Societatis universalis cum duabus sceminis: licet namque de stricta Juris censura non repugnet, quod etiam cum sceminis tam tacitè, quàm expressè contrahi possit hujusmodi Societas, ad Text. in l. alimenta, §. fin. ff. de alim. & cib. leg. Felic. de Societ. cap. 3. num. 4. & seqq. Cirocc. discept. 65. ann. 17. hoc tamen de consuetudine non servatur, ex deductis in specie per Petr. de Uald. de duob. Fratr. par. 4. num. 17. vers. plus etiam, Mant. de tacit. lib. 6. tit. 12. num. 3. in fin. quamvis de hoc dubitent (licet pro meo iudicio irrationabiliter) Ancharan. Iun. quest. famil. lib. 3. quest. 40. sub n. 30. vers. licet dicat, Felic. de Societ. d. cap. 3. sub n. 7. vers. nam hoc.

Potissimè verò, quia cum Societas omnium bonorum prohibitam sapiat alienationem, ex quo ab initio censetur quilibet Socius alteri donare, seu in alterum transferre bona sua universa, hinc proinde non poterant sine interventu solemnitate Juris, & Statuti prædictæ sceminæ Societatem istam contrahere, ut in proposito Minorum Alzæ. conf. 154. num. 7. vers. accedat lib. 2. Menoch. conf. 12. num. 11. Mant. de tacit. d. libro 6. tit. 13. num. 1. & seqq. Felic. de Societ. d. cap. 3. numero 10. & seqq. contr. discept. 25. per tot. & discept. 71. num. 8. & seqq. & in puncto, quod Statutariæ solemnitates exigantur, dixit Contr. ubi supra, & Rot. dec. 592. nu. 10. & 11. par. 4. tom. 3. recent. quæ loquitur pariformiter in terminis Minoris; & in individuo Mulieris VVebel. de contract. Mulier. cap. 3. §. 2. num. 56. & 57.

Quin etiam addebam, Doctrinam Gratiani supra

suprà allegatam non esse simpliciter recipiendam, sed intelligi debere, quoties de cetero indubitanter constaret, Dotem fuisse ab uno ex Sociis receptam, secus autem, quando (prout hic) de huiusmodi Dote apparebat per simplicem confessionem de recepto, ut bene declarat *Speculat. sub tit. de Iudic. §. sequitur, vers. quid si duo fratres, num. 7. & seqq. Riminald. Jun. conf. 366. num. 6. & 7.* quos refert, & sequitur *Adden. ad Buratt. decis. 908. num. 12.* idque sub ea ratione, quia Socius non potest per gratuitam confessionem, quæ sapit vel dolosam, vel improvidam donationem, alteri Socio quantumvis universali præjudicare, ad *Text. in l. nemo, ff. pro Soc. cum concord. per Ruin. conf. 92. num. 6. & 7. lib. 1.* qui loquitur de confessione emissa in Iudicio; & distinguendo inter confessionem gratuitam, vel necessariam *Rota coram Bich. decis. 224. num. 9. & 10. & post eam De Angel. de Confess. lib. 3. quæst. 9. n. 9. in fin.*

Denique defectui potestatis accedebat etiam alter voluntatis, quia in Instrumento confessatæ Dotis dictam fuerat per Severinum fratrem, illam recepisse à suo risico, ac sub hypotheca priorum bonorum, hæredumque, ex qua loquendi formula animus obligandi Consocios excludi, in individuo Dotis inquit *Alex. d. conf. 154. nuero 7. vers. sed in Instrumentis lib. 2. & Bart. aliique antiquioribus congestis concordat Rota dec. 56. num. 13. par. 14. rec.* Unde ex his huiusmodi Controversia ex amicabili, ut par erat, compositione consopita remansit.

ROMANA BIBLIOTHECÆ

PRO CATHARINA CORVA DE
TINASSIIS,

CVM JOSEPHO SANGERMANO
ADMINISTRATORE.

ARGUMENTUM.

Societas particularis probatur ex conjecturis, & quibus: Et plures conjecturæ expenduntur, & responderetur conjecturis contrariis; Et de differentia inter Societatem universalem, vel particularem: Et quid in hoc operetur confessio, vel declaratio unius ex Sociis, & quando sit attendenda, vel non, licet fuerit emissa in Testamento: Et plura de discrepantia duarum scripturarum, quænam sit attendenda, & quarum altera censeatur prius esse confecta, cum aliis, de quibus in *Summario.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Societatis probatio pendet ex circumstantiis arbitrio Iudicis pensandis.*
- 4 *Societas non requirit scripturam ad sui perfectionem, sed perficitur solo consensu.*
- 5 *Societas probatur ex conjecturis.*

- 6 *Societas probatur per actum, qui fieri non solent circa qualitatem Socialem.*
- 7 *Societas inter fratres facilius presumitur, quam inter extraneos, & de ratione.*
- 8 *Societatis conjectura potens est, si fratres insimul fuerint operati; vel negociaverint, absque eo; quod unus alteri dederit recognitionem, vel Salarium.*
- 9 *Rot. decis. 68. par. 8. & decis. 56: par. 14. declaratur.*
- 10 *Societas probatur ex Epistolis, in quibus fuit adhibitum vocabulum di noi, & nostro.*
- 11 *Societas probatur ex Epistolis scriptis, vel receptis nomine Sociali.*
- 12 *Societas supertative probatur ex confessione unius ex & num. 20.*
- 13 *Societas probatur ex promissa solutione debitorum Negocii, vel Societatis.*
- 14 *Societas particularis in una specie Negocii non infert ad Societatem universalem: Declara, ut num. 15.*
- 16 *Societas probatur ex observantia.*
- 17 *Societas particularis facilius inducitur, quam Societas omnium bonorum.*
- 18 *Societas probatur ex intitulatione librorum tamquam Socialium.*
- 19 *Societas probatur ex appositione Merces communis seu Socialis.*
- 21 *Societas confessata de tempore presentis arguit etiam Societatem de præterito.*
- 22 *Societas probatur ex Testibus etiam singularibus. Amplia, ut num. 23. & 24.*
- 25 *Societas universalis non distinguit meum, & tuum, & as alienum de communibus bonis est solvendum.*
- 26 *Socii possunt habere diversas Societates, & separatas Tabernas sine communicatione unius cum altera.*
- 27 *Societas aliunde probata non tollitur per contractus nomine unius Socii gestos, & de ratione n. 28.*
- 29 *Socius si libro communi scribat, quod alter Socius debet, vel recepit, non per hac destruitur Societas, & de ratione.*
- 30 *Declaratio Donatoris non attenditur, quando ipsa donatio apparet de per se clara.*
- 31 *Pater etiam quandoque molitur fraudem contra proprios filios, & dantur exempla.*
- 32 *Moriens non omnis presumitur esse S. lo: Baptistæ ad hoc, ut ejus assertioni sit standum.*
- 32 *Moribundi assertioni nõ statuitur in præjudicium Tertii. Amplia, ut ibid.*
- 34 *Testatoris assertio emissa in testamento per eum confecto in bona valetudine non probat.*
- 35 *Simulatio magis arguitur ex cautelis affectatis, & infolidis.*
- 36 *Capitula, & signanter Matrimonialia presumuntur confecta prius, quam Instrumentum, etiam de consuetudine.*
- 37 *Argumentum à communiè contingentibus summo-perè efficax est in Iure.*
- 38 *Scriptura, vel actus an fuerit celebratus incontinenti, vel ex intervallo, maxime pendet ab arbitrio Iudicis.*
- 39 *Distio aliàs posita in una scriptura denotat tempus diversum, & excludit presens.*
- 40 *Verbum fuerit significat tempus præteritum.*
- 41 *Scripturarum diversitas & contrarias super eodem negotio facit, ut neutri scriptura credatur.*
- 42 *Scriptura contrarias circa tempus tollit fidem utriusque.*
- 43 *Scripturæ.*

- 43 *Scripturarum contrarietas obstringit Iudicem, ne recurat ad Originale, seu Prothocollum.
Et in hoc casu iudex tenetur stare illi scriptura, quæ magis concordat cum Originali; num. 44.*
- 45 *Scriptura facile potest alterari in figura abacali temporis, vel in aliquo brevi verbo.*
- 46 *Scriptura non potest assumere robur ab inspectione Originalis, si illud sit vitiatum, aut alteratum in parte substantiali.*
- 47 *In Scripturarum contrarietate Index tenetur illi adharere, quæ magis fulciur conjecturis.*
- 48 *Actus ut dicatur gestus incontinenti in materia Contractuum, requiritur, quod sit factus in presentia earundem Partium.*
- 49 *Notarius quod possit corrigere Instrumentum, intelligitur, dummodo Partes sint presentes.*
- 50 *In Contractibus nuptialibus bona fides debet exuberare; & de ratione.*
- 51 *Pater post factam filii promissionem occasione Matrimonii non potest illi præjudicare.
Amplia etiam per viam, declarationis; ibid.
Contra, num. 52.
Declarat, ut num. 53.*

DISCURSUS L.

CUIN Capitulis Matrimonialibus contractis inter Catharinam Corvam, & Franciscum Antonium de Tinassis Joannes Baptista Catharinæ Pater promiserit donare eidem Catharinæ, filiisque ab ea nascituris omnia & singula ejus bona in Urbe existentia, & intuitu ejusdem Matrimonii, ac donationis Nicolaus Angelus Sponsi Patruus confirmilem donationem ipoponderit favore Nepotis, evenit, quod sub eadem die, in qua de more fuit super eisdem Capitulis extensum publicum Instrumentum Dotale, Jo: Baptista devenit quidem ad quamdam donationem, sed cum in ea, Partibus absentibus, declaraverit, celebrem Bibliothecam in Regione, quæ dicitur, Parionis propè fabulosam Statuam Pasquini positam ad ipsum Donantem minimè pertinere, sed fuisse de dominio Josephi Corvi illius fratris prædefuncti: advento idcirco obitu Joannis Baptistæ; & consequenter casu exequendi donationem, quæ post illius mortem sortiri debebat effectum, institit Catharina pro consecutione medietatis prædictæ Bibliothecæ, ex quo non obstante declaratione, de qua supra, reverà super hujusmodi Bibliotheca adesset Societas inter Joannem Baptistam, & Josephum, & sic pro medietate spectaret ad eundem Joannem Baptistam Donatorem, introductoque Judicio coram A. C. ad instantiam Catharinæ adversus Josephum Sangermanum Administratorem; & defensores controversæ Bibliothecæ, plures subortæ fuerunt inspectiones, prima nimirum, an Capitula Matrimonialia forent confecta, seu subscripta sub eadem die, qua fuit initum Instrumentum donationis, itaut præfata declaratio, veluti incontinenti adjecta, apta esset limitare seu restringere donationem; Secunda, ex quo agebatur de Patre respectu filii sub ejus potestate existentis, utrum vigore ejusdem Patris potestatis licuerit Jo: Baptistæ moderari donationem; Tertia denique, an in rei veritate dici posset probata Societas inter Josephum, & Joannem Baptistam, undè contemnenda foret præmissa declaratio

tamquam potius destructiva promissæ donationis, quam explicativa Juris, vel facti dubii.

Post plures habitos ab aliis Defensoribus in Causa congressus coram Judice; assumptus sui ad scribendum pro parte Catharinæ, visaque partitione prædictarum trium inspectionum; Requirenti statim insinuavi, quod pro meo judicio difficultatis cardo reduceretur ad examen tertiæ; quia quemadmodum probata concludenter Societate vanum Mihi videbatur opponi posse, quod Jo: Baptista sive consideratus uti Pater, sive uti extraneus potuerit Partibus præjudicare in absentia earundem bona fide procedentium, & contrahentium Matrimonium intuitu ipsius liberæ promissionis de donando, ita è converso, exclusa Societate, prædictæ duæ primæ inspectiones reddebantur inutiles, & ut Dialectici dicunt, de subjecto non supponente; Ac de facto habito desuper novo congressu cum apparatu plurium Advocatorum hinc indè Scribentium, Judex aperitissimè exposuit, nullam habere hæsitacionem; quominus prima, & secunda inspectio resolvenda esset favore Catharinæ, & idèd dubium restrinxit ad punctum Societatis, & an illius probationes eandem Societatem adèd concluderent, ut destructivam, & non attendendam efficerent declarationem Patris donatoris: sicque reassumpta juxtà meum votum disputatione ad examen Societatis, Ego, etiam cum aliquo sensu Veritatis, perspectis insimul totius facti circumstantiis, & simultaneo primordio Negotiationis super mercimonio librorum inter fratres prædictos de Corvis in Urbe quoque, ut Mihi supponebatur, notorio, credidi Societatem satis remanere comprobatam ex sequentibus, Causaque adhuc pendet indecisa, signanter ex eo, quod parentibus Catharinæ filiis, his suspectum allegarunt A. C. & licet Signatura Justitiæ allegationem hujusmodi rejecerit, tamen ex speciali Commissione Pontificis fuit injunctum eidem A. C. ut procederet de Voto Rotæ, in qua non fuit usquedùm habita propositio ejusdem Causæ propter nondum perfectum examen Testium ex parte Catharinæ inductorum. Dicebam igitur coram A. C.

Antequam ostendamus ad oculum, quàm clarè, & superlativè probata remanet Societas; operæ pretium est præmittere, quod omnes illi actus, qui ex hac Parte afferuntur, & de cætero superabundant, fuerunt desumpti, ut ita dicamus, per accidens, & ab extrâ, nam cum reliquæ Scripturæ, & documenta remanserint penes Sangermanum, non solum Catharina destituta fuit aliis probationibus ex eisdem Scripturis facile depromendis, sed etiam habuit idem Sangermanus latum Campum exhibendi in medium illa testimonia dumtaxat, quæ propria exceptioni, & intentui deservire posse cogitavit; Undè perspecta hujusmodi quoque circumstantia non dubitamus, quod controversa Societas satis apparere valeat apud ocularissimum Judicem, cujus religioni, & arbitrio hæc ipsa materia utpotè ex naturali verissimilitudine, ac cōjecturis dependēs, potissimè remittitur, ut ait *Myfinger. conj. 18. numer. 3.*

Et sanè notorium est, quod cum Societas, & maximè particularis, nullam scripturam ad sui perfectionem exposcat, sed simplici consensu firmetur, ad *Text. in l. Societatem coire, ff. pro Soc.*

R

Michalor.

Michalor. de frat. par. 2. cap. 19. num. 3. 4. & 5. Rofignol. de Societ. prenot. 2. num. 3. Carpov. conf. 20. sub nu. 10. vers. patet inde lib. 5. Thomat decis. 124. n. 5. Rota coram Manzaned. dec. 213. nu. 1. & dec. 241. n. 1. par. 14. rec.

Hinc proinde receptum quoque videmus, quod ad eandem Societatem justificandam sufficiant procul dubio conjecturæ, & præsumptiones, & inter istas adscribantur actus, qui Societati sint proportionati, seu regulariter fieri non soleant citra qualitatem socialem, ut in proposito primæ propositionis advertit *Myfinger. d. conf. 18. num. 1. & sub num. 32. vers. deinde constat, Menoch. conf. 860. num. 7. & prius conf. 553. num. 9. Carpov. d. conf. 20. num. 16. & seqq. lib. 5. Ciartini controuv. 16. num. 23. Rota coram Seraphin. dec. 1303. num. 6. & decis. 368. num. 1. & seqq. par. 1. & in specie secundæ Robert. Marani. conf. 95. num. 1. in fin. Everard. Jun. conf. 33. num. 2. & 3. lib. 1. Facchin. controuv. Iur. lib. 12. cap. 14. in fin. Michalor. de frat. dicta par. 2. c. 2. num. 1. cum plurib. seqq. Rota Gemuen. decis. 31. num. 2. & Romana in decis. 59. nu. 10. & 11. & d. dec. 241. num. 3. par. 14. recent. & alibi millies.*

Applicando igitur ad rem, concurrunt pro Societate comprobanda nedum validæ conjecturæ, & præsumptiones, sed in subiecto casu probationes ferè palpabiles; neglecta etenim etiam illa magis generali, quod agitur de justificanda Societate non jam inter extraneos, sed inter fratres, in quibus facillimè præsumitur, & inducitur, ex collectis per *Caren. fol. 183. n. 5. Cirocc. discept. 65. num. 10. Scopp. ad Gratian. dcc. March. 127. n. 23. cum duob. seqq. cum cæteris præter hos ad societatem adductis in præced. Disc. num. 6. & extat in hoc proposito Textus in Sacra Pagina Machab. 12. ibi, ut renovemus amicitiam, & Societatem, quia estis fratres nostri.*

Prima, & vehementis conjectura est illa, & cui non rectè valet Sangermanus unquam occurrere, quod nempe non controversatur, Joannem Baptistam unà cum Josepho ejus fratre per Annos 30. vel 40. in hac Bibliotheca, seu negotiatione mansisse, illamque communiter exercuisse, & promiscuè administrasse: Unde nisi in oppositum proberur, quo titulo, qua conventionione, vel salario Jo. Baptista ministerium istud impenderet, profectò ad exemplum Dialecticorum de Cane posito in Trivio necesse erit fateri, quod si non fuit famulus, aut aliquo modo particeps, esset procul dubio Socius, ut in specie ratiocinatur *Soc. Sen. conf. 160. num. 6. post med. vers. sed in casu nostro lib. 2. ubi quod hoc argumentum violentat ad inferendam Societatem, Castrenf. conf. 349. sub num. 1. vers. & si aliter diceremus lib. 1. Manica de tacit. lib. 6. tit. 11. sub num. 19. §. Item illa ratio, vers. quod multò magis, & tit. 14. sub num. 46. cum aliis in d. antecedenti Disc. nu. 19.*

Diximus, quod ex parte Sangermani non valet violentæ huic ponderationi responderi, allegatur enim in contrarium *Rota decis. 68. par. 8. recent. & decis. 56. par. 14. quasi quod istæ decisiones ad eandem præsumptionem evertendam dicant, posse hanc exercitationem referri ad jus familiaritatis, vel famulatus ex fraterna charitate: Sed lectura earundem decisionum stat loco replicationis, quia in prima responsum fuit, constare per Testes, quod alter frater manebat, ut alii Juve-*

nes, in Apotheca, reddebatque rationem pariter tanquam unus ex Juvenibus alteri fratri, & Domino Apothecæ; In secunda vero decisione fraterna charitas *ibidem* ponderata deducitur, ex quo agebatur de fratre atatis solùm Annorum decem, & qui postea se exercuerat uti Juvenis, & famulus, aderatque expressa Societas in contrarium contracta jam mediante publica scriptura inter alios duos fratres: Sed in præsentì totum est in oppositum, & potiùs probationes, ut infra, concludunt, Joan. Baptistam se promiscuè gessisse pro Domino, ac pro Socio.

Secunda conjectura probatur ex serie tot Epistoliarum, quæ casualiter in Scrinio quodam reperiri potuerunt, & ex quibus non tantùm de manu ipsius Josephi sub plurali nomine adhibitum fuit vocabulum *di noi, e nostro*, quod in materia proportionata Mercimonio Librorum sat est ad probationem Societatis contra Scribentem, ut punctualiter *Socin. Sen. conf. 162. numero 13. & 14. lib. 2. Rocc. de Societ. noi. 95. num. 203. Mans. consultatione 439. numero 24. Jos. de Rosa consultatione 8. numero 26. & 27. Rota coram Rembold. dec. 280. nu. 3. Verùm, quod magis est, & justificationem reddit manifestam, etiam litteræ passivæ fuerunt communi nomine directæ & respectivè receptæ, hanc etenim solam circumstantiam præ se ferre Societatem indubitam, in terminis litterarum, ut ad præsens, ex causa Mercimonii scriptarum, & transmissarum Lugdunum *Rota Gemuen. d. decis. 31. num. 5. in fin. vers. sed longè melius, & n. 6. Andr. Gaill. conf. 10. num. 13. in fin. par. 3. Rocc. de Societ. noi. 3. n. 8. Michalor. de Frat. d. par. 2. cap. 14. n. 21. & seqq. De Rosa d. consult. 8. nu. 19. & seqq. Carpov. d. respons. 20. n. 12. & 13. lib. 5. Cirocc. dist. discept. 65. n. 3. Rota dec. 240. nu. 2. par. 13. quæ loquitur de litteris ab exteris Mercatoribus utriusque Socio in solidum conscriptis, & decis. 27. n. 5. parte 17.**

Atque hinc tertio loco fortificatur, ac redditur inexpugnabilis prima; ad quid enim cum *Socin. Sen. & aliis* contendimus, violentam emergere conjecturam Societatis, ex quo non appareat de alia conventionione, vel Salario, dum ex prædictis Epistolis tam receptis, quàm exaratis de manu Josephi, qui solus Dominus in oppositum figuratur, apparet sibi tanquam Socium scripsisse, & confessum fuisse Joannem Baptistam; si enim in omni materia confessio superat omne genus probationis, multò magis in ista, in qua proceditur de bono, & æquo, & inspicitur solus consensus, ut supra, atque ita agens de confessione emissa in subscriptionibus prosecuta est *Rota coram Rembold. d. decis. 280. num. 3. vers. sed etiam, Myfinger. d. conf. 18. nu. 35. cum duob. seqq. eadem Rota coram Seraphin. d. decis. 1303. n. 6. in fin. vers. & maxime urget, Duran. dec. 90. nu. 5. & 8. & coram Card. Cerr. dec. 648. nu. 2. & in Viterbien. Laudi 14. Maii 1659. §. nec videtur, coram Verospio.*

Quarta in idem insurgit conjectura, quia & hujusmodi confessio facta per Josephum roboratur ex solutionibus factis pro debitis occasione earundem litterarum modò ab uno, modò ab altero ex Fratribus; ex hoc namque ultra prædictam confirmationem confessionis ex realitate facti conjecturam emergere, imò ex se solùm probationem Societatis, respondit *Menoch. conf. 553. num. 11. in fin. vers. hæ litteræ, & num. 14. Joseph De*

De Rosa d. consult. 8. num. 28. & 33. Rota coram Duran. decis. 416. numero 11. quæ præcisè peragit de probanda Societate inter duos Bibliopolas Urbis, & d. decis. 241. numero 3. & 4. par. 14. & in Romana Stagni 16. Junij 1677. §. ex gestis, & Ianuar. 1678. §. Inmò, coram Bourlemont, & 5. Mai, 1681. §. quinimo ad med. vers. eisdem tanquam Socijs dirigebantur, coram Albergato.

Agnoscit Sangermanus pondus ineluctabile hujus probationis, ideòque fatagit respondere, quod istæ litteræ activæ, & passivæ, nec non subsecutæ utrinquè approbationes, & solutiones
14 concludant quidem Societatem in hac correspondentia, & Mercimonio cum Mercatoribus Lugdunensibus, sed non inferant Societatem totius Apothecæ, ad tradita per *Decian. conf. 78. num. 29. lib. 4. Rot. in Romana Cambii 14. Junij 1684. §. Nec etiam obstat, coram Florex. Sed multiplex, & evidens adest replicatio.*

Tùm quia jam, ut diximus, habemus in probatis commune exercitium, & si ad sensum *Societ. & aliorum* non probata alia conventionione inducitur Societas, profectò cum idem commune exercitium non restringeretur ad simplicem correspondentiam cum Mercatoribus Lugdunensibus, nec etiam hujusmodi probatio fortificans hanc præsumptionem restringi potest ad sola Negotia Lugdunensia; Tùm quia si aliæ non adducuntur Negotiationes cum Mercatoribus aliarum Platarum, provenit ex eo, quod Scripturæ, & notulæ retinentur per Sangermanum; ut ab initio insinuavimus; Tùm etiam, quia in una ex eisdem originalibus Epistolis de manu Josephi exaratis, & transmissis Lugdunum, apparent pariter de manu ejusdem Josephi adnotati, & missi quamplures Libri pertinentes ad universam Apothecam, ideòque dum iidem Libri veluti communes transmittentur in recompensam communis debiti, vel Mercimonij, absque eo, quod ullibi constet, quod Joseph ad debitum Joannis Baptistæ referret missionem Librorum Apothecæ, immò quod nec ullam memoriam in eisdem
16 Libris annotaret ejusdem missionis, hæc observantia, quæ alioquin expressæ fatuitati esset adscribenda, tollit omne dubium in hac materia Societatis, ex *Rota coram Cels. decis. 2. nu. 7. cum reliquis in precedenti Discurs. num. fin.*

Tùm, & deniquè, quia *Decian. & Rota* superius allegat. loquuntur explicitè de Societate omnium bonorum, & extra spheram ejusdem commercii, & tunc procul dubio ex particulari negotiatione communi inferri non potest ad universalissimam Societatem: sed nos peragimus de
17 Societate particulari intra eandem spheram Mercimonij, quæ faciliùs inducitur, ut benè, & latè distinguit *Michalor. de fratr. d. par. 2. cap. 8. ferè per tot. & est notorium, quod majora desiderentur requisita pro Societate universali inducenda, quam particulari, ut præ cæteris plenissimè advertit Modern. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 4. litt. S. §. 20. ex num. 4.*

Quinta conjectura palàm emergit ex tot Libris impressis communi nomine, advertendo, quod in aliis, ubi solum nomen Josephi legitur appositum, & signanter *Carp. de Exec. Testamen. Patell. exped. civil. Guzman. de evict. Nicol. in floscul. & decis. Ubold. tom. 2. cum similibus, commune Mercium, seu Signum noscitur adhibitum: sicq;*

18 quemadmodum communis intitutatio, vel inscriptio privatorum etiam librorum Societatem indubitatam præ se fert, ex *Gaill. d. conf. 10. nu. 13. par. 3. Carpzov. d. respons. 20. num. 19. Rauden. decis. Pisan. prima num. 36. Calà de mod. articul. num. 455. Munnoz de ratioc. cap. 6. num. 63. Cirocc. d. discept. 65. num. 2. De Rosa d. consult. 8. num. 24. Rota d. decis. 416. num. 11. in fin. coram Durano. Ita
19 in aliis communem supplet intitutionem communis Signi, seu Mercii appositio, ut advertunt *Bald. conf. 416. num. 2. in fin. vers. si autem apparet lib. 3. Siracc. de Mercat. par. 2. num. 89. in fin. Felic. de Societat. cap. 11. num. 14. Carpzov. d. respons. 20. numero 17. libro 5. De Rosa d. consultat. 8. numero 25.**

Sexta, & superlativa probatio elicitur ex Testamento ipsius Joannis Baptistæ, in quo, non obstante prædecessu Josephi, insequendo morem, & stylum omnium ferè Mercatorum; idem Joan. Baptistæ demandavit continuari Negotium (sunt verba præcisa) *con il nome di Gio. Battista, e Giuseppe Corvi, come s'escrita di presente; Quoniam
20 sicuti ob adeò expressam confessionem nequas esset dubitare, quod de tempore ejusdem emissæ confessionis Societas adestet, ut præter supra adductos num. 12. firmat De Angel. de Confess. lib. 2. quest. 73. num. 1. Bonden. colluct. 26. n. 2. tom. 2. Rot. dec. 28. n. 8. par. 7. rec. & d. dec. 27. num. 1. & 4. par. 17. & in Surrina Dotis 28. Aprilis 1687. §. Idque etiam, vers. posita autem hujusmodi confessione, coram R. P. D. Ursino. Ita impossibile est dividere ean-
21 dem confessionem circa tempus præteritum, cum verbum illud continuationis, & relatio habita ad tempus præsens concludat etiam de necesse Societatem de præterito, ut in puncto Soc. Sen. d. conf. 160. num. 6. in fin. & n. 7. lib. 2.*

Septimò tandem superaccedit depositio Testium deponentium de primordio Negotiationis in hoc mercimonio Librorum promiscuè per utrumque fratrem inchoato, & ulterius affirmantium, quod in vita amborum Fratrum uterque ab eisdem Testibus recognoscèretur pro Domino, & Socio, addita ratione, quod uterque vicissim se
22 tanquam talis gerebat: Unde ex eisdem Testibus licèt singularibus Societatem remanere probatam, tradiderunt adducti per *Aldobrandini. consil. 71. num. 30. lib. 1. Pacian. consil. 146. num. 25. Felic. de Societ. d. cap. 11. num. 12. Rosc. cod. tract. d. not. 3. nu. 10. Michalor. de fratr. d. par. 2. cap. 14. numero 12. Thomat. decis. 188. numero 3. Rota decis. 354. sub num. 1. vers. censeri debet par. 3. rec. & d. decis. 28. num. 4. par. 7. & d. decis. 241. num. 7. par. 14. & d. decis. 27. sub num. 12. vers. comprobatur parte 17. id-
23 que etiam si non sint formiter examinati, ut respondit *Rota decis. 58. num. 10. par. 15. & præsertim cum soli non adducantur, sed appareat eorum di-
24 ctum fulcitur cum tot aliis usque adhuc relatis demonstrationibus, ex congestis per Bonden. colluct. 44. n. 136. lib. 2.**

Adversus hæc (aliis tanquam levioribus ex industria omissis) Societatem oculariter justificantia videamus quæso, quid ad illius enervationem, & destructionem afferatur, & omnes actus, qui in oppositum circumferuntur, ad tres species reducuntur, primò ad quandam fidejussionem in venditione alterius Apothecæ initam ex parte Josephi cum promissione indemnitate; Secundò ad plures solutiones, & contractus expresso solum

nomine Iosephi initos, & respectively receptas; Tertio tandem ad ass. libros, in quibus præten- ditur contare, quod Joseph tamquam sibi debi- torem inscriberet Joannem Baptistam: Verum nulla apta est in minimo offuscare justificationem Societatis, de qua superius.

Quò etenim ad primam, facile expeditur, re- petita protestatione, quod non versamur in So- cietate universali, in qua non datur distinctio mei, & tui, quo casu profectò fidejussio, & relevatio tamquam sapiens istam discretionem mei, & tui destrueret eandem Societatem, quæ vult, ut debitum unius ex quacunque causa ad alium referatur sine spe relevationis, ad *Text. in l. ex parte, ff. famil. ercisc. & in l. si Societatem universorum §. 1. ff. pro Soc. cum concord. per De Ros. dicta consult. 8. num. 39. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. disc. 336. numero 15. Card. De Luca de Credit. discurs. 87. numero 3.* Sed cum tractemus de Societa- te particulari, nihil commune habet, quod Jo- seph extra illam fidejusserit pro diversa & separata Apotheca dotali Uxoris ejusdem Joannis Bapti- tæ, immò passim habemus quod eadem persona materialis Socii possit habere duas diversas Societates, absque eo, quod detur consensio unius Negocii, & Societatis debitorum, seu obligatio- num unius cum altera, ut est magistrale, & plenum *Conf. Caball. 121. per tot. lib. 2. & eo relato distinguens inter Societatem universalem, & particulare Sabell. in Summ. divers. Tractat. liti. S. §. 20. n. 24. vers. intellige prædicta, & nu. 27. vers. quod Socius, & concordat Rot. decis. 366. num. 1. coram Gregor.*

Ejusdemque irrelevantie detegitur secunda spe- cies, quia quod unus ex Sociis quandòque, vel plerumque proprium, & solum nomen expendat active, & passivè in contractibus Socialibus, constito, prout hic, aliundè de actibus promiscuis, & communibus, non solum non officit, quia nihilo- minus censetur negociari ad commodum commu- ne, ut in durioribus, nempe etiam ad effectum Societatis universalis monuerunt *Socin. Sen. d. consil. 160. num. 11. lib. 2. Federic. Scot. conf. 9. num. 13. lib. 3. tom. 1. Gabr. conf. 51. num. 4. & 7. lie. 2. Mandell. conf. 533. ex num. 4. usque ad 7. Gratian. disc. 547. num. 13. & 14. Bonden. collect. 36. num. 52. lib. 1. Ciarlin. contr. 16. num. 32. & 33. sed ad sum- mum infertur ex communiter accidentibus, quod ille qui singulariter nominabatur, aut contrahe- bat, faceret majorem figuram, & ut dici so- let, caput Societatis, ut punctualiter cum aliis *Roc. de Societ. not. 66. nu. 138. Gratian. disc. 852. num. 51. Scopp. ad eundem Gratian. decis. 127. num. 35. cum duob. seqq. De Rosa dicta consult. 8. num. 67. Ca- ren. resol. 183. num. 7. ubi ampliat, etiamsi semper ita practicum fuerit, & resol. 227. sub numero 10. vers. quia cum negotiatio, Card. De Luca de Regal. disc. 22. n. 13. Magon. decis. Lucen. 1. n. 27. Capic. Latr. dec. 189. num. 31. & præter hos alii relati in d. ante- cedenti Disc. n. 21.**

Denique pro meo iudicio ad hominem retor- quetur tertia, quæ depromitur super debito, ut asseritur, in libris relato de receptis per Joan- nem Baptistam: Quia & Ego ad monitum Bart. in l. Patronus numer. 4. & 6. cum seqq. C. commun. utriusque Iudic. feci Mihi deferre eosdem libros, sed inveni, quod (ultra considerabiles suspicio- nes ex numeratione paginarum superimpicta deri-

vantes, ad eò potius argui liceat, quod forsan adessent aliæ partitæ, vel paginæ, indubitatam So- cietatem præferentes) in eisdem notulis non reperiuntur superius enunciati Libri transmissi Lugdunum, non apparet, quod de tot aliis com- munitibus negociis fuerit habita distinctio, vel quod fuerit reddita ratio præcisa, & continuata saltem tot negociationum innumerabilium, ac respec- tivè innegabilium, cum Mercatoribus Lug- dunensibus, immò nec verè ad debitum una, vel altera partita, quæ à tot aliis in oppositum deprompta fuit, refertur, sed legitur in pleno vo- lumine tot partitarum una solùm; vel duæ anno- tata ob simplicem memoriæ causam, & ut sciretur, quid de illis Libris admodum paucis actum foret, quando tamen concordat universa *Scribenti- um Schola*, quod etiamsi non una, vel altera exi- gua partita, sed totum datum, vel acceptum fue- rit relatum in libris ad debitum, & creditum alte- rius Socii, hujusmodi inscriptio reputetur facta simpliciter pro memoria, & ut status Negocii possit in dies recognosci, uti videre est apud *Felic. de Societ. cap. 10. n. 40. Scopp. ad Gratian. dicta decis. 127. num. 30. cum 2. seqq. optimè De Rosa dicta con- sult. 8. num. 8. cum 2. seqq. & nu. 45. in fin. & num. 47. Michalor. de frat. d. par. 2. cap. 13. num. 14. & dixi in præcedenti Disc. n. 20.*

Fugatis itaque actibus in oppositum allatis, & remanentibus in eorum inconcussa robore fun- damentis, & demonstrationibus Societatem cla- rè patefacientibus, non relevat modo declaratio facta per Jo Baptistam, & ex parte Sangermani magnificata; Quia cum agamus de actu claro, & jam firmato per tot probationes, admittere declarationem ejusdem actus in contrarium, foret substantiam destruere, non declarare, ideòque tunc sine scrupulo receptum est, decla- rationem ejusdem Donatoris esse prorsus reiici- endam, & contemnendam, ut in puncto dona- tionis tradiderunt reliquis congestis *Episc. Rocca select. disput. Jur. cap. 24. num. 25. Torr. de pact. sui. success. lib. 2. cap. 17. numero 71. & 72. Bonden. col- lect. 28. numero 47. & 48. lib. 1. Palm. Nepos alleg. 58. num. 24. Rot. coram Bich. decis. 307. num. 21. & seqq. & signantè nu. 24. & coram Card. Cels. dec. 141. numero 14. & dec. 315. num. 3. par. 17. & alibi mil- lies.*

Nec est, cur ad sustinendam eandem asser- tionem per viam declarationis adversus verita- tem nitentem, ut supra, in contrarium, adduci mereatur ponderatio, quod fuerit emissa per Patrem, quem credibile non sit, filiam fraudare voluisse; Quia, præterquam piæ istæ meditatio- nes non sunt aptæ pugnare cum præfata veritate de directo: adhuc non est novum in Jure nostro, quod parentes etiam proprias filias fraudare mo- liantur, & idcirco prodierunt tot tituli ff. & C. de inoff. Testam. de inoff. Dor. cum similibus, ut post *Decian. conf. 53. num. 7. lib. 1. Ciarlin. contr. 9. nu. 18. & pulchrius ponderavit Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. par. 1. num. 31. & seqq. Altogr. Iun. contr. 63. nu. 132. & 134. cum seqq. ubi plures assignat rationes, optimè etiam Rot. dec. 152. n. 19. post Torr. de pact. sui. success.*

Idemque est, si circumferatur confirmatio, seu geminatio ædita in Testamento; Tum quia sus- ficeret respondere, quod etsi promissor, seu Do- nans vocaretur Jo. Baptistam, non tamen præsumen- dus

33 dus est fuisse Sanctus Joannes Baptista, sicuti in puncto similibus declarationum in Testamento emissarum respondere *Bursat. conf. 165. num. 41. Nicol. Everard. in tract. de fid. Instrum. cap. 11. num. 36. Rub. de valid. legal. cap. 17. num. 67. & 68. Cyriac. controvers. 80. num. 17. Surd. decis. 135. num. 14. Capic. Latr. consult. 123. num. 161. & latè in Voto, seu decis. 535. num. 26. par. 14. recent.* Tum etiam, quia quoties hujusmodi assertiones testamentariae tendunt in praedictum Tertii, non attenduntur, licet, quod magis est, appareant vestitæ motivo synderesis, & conscientiae exonerandæ; ut distinguendo habetur apud *Fœnur. de moment. temp. cap. 7. num. 13. Arias de Mesa var. resol. libro 3. cap. 39. numero 24. Rub. de valid. leg. d. capite 17. nu. 69. & 70. Capic. Latr. dicta consult. 123. num. 162. & seqq. De Angel. de Confess. lib. 2. quæst. 4. nam. 92. & qu. 71. nu. 3. Rota coram Coccin. dec. 1256. nu. 15. & d. dec. 535. num. 24. cum seqq. par. 14.* Tum & denique, quia omnis praesumptio, quæ quomolibet elici valeat ex memoria salutis aeternæ, locum 34 cum habet in Testamento condito in extremis; secus autem durante adhuc bona valetudine, ut in praesenti, exarato, secundum Doctrinam *Pyrr. Alphan. in l. 1. nu. 19. C. de eden. quem laudat, & sequitur Genua de script. priv. lib. 4. de libr. ration. num. 65. fol. mihi 191. Card. De Luca lib. 11. de legat. disc. 27. sub n. 11.*

Addito, quod ipsamet declarationes emissæ per Joannem Baptistam magis arguunt praesentiam Societatis; ad quid enim, si Societas respectu controversæ Apothecæ non adfuerit, non palam, sed clandestinè, & insciis Sponso, & Contrahentibus apponere hanc cæterokin superfluam declarationem, & ad quid illam geminare in Testamento sub bona adhuc valetudine exarato: affectata etenim, & geminata hæc cautela potius ostendit undique simulatam, & veritati, ut supra, repugnantem consultò prodiisse declarationem, teste *Bursat. conf. 175. num. 2. Farinac. de falsit. & simul. quæst. 162. num. 146. Cyriac. contr. 219. num. 68. Capic. Latr. d. consult. 123. n. 124. Staiban. Inn. resol. 9. num. 3. Palm. Nep. allegat. 8. num. 45. Rota decis. 191. num. 9. & 10. coram Card. Otthobon.*

Et ex his superfluum efficitur pro meo judicio dispungere, an Capitula Matrimonialia, in quibus promissio donandi continebatur, confecta fuerint sub eadem die, qua exaratum extitit Instrumentum effectivæ donationis, vel potius eadem Capitula præcesserint Instrumentum, quia nec videtur in facto justificatum assumptum, nimirum, quod sub eadem die, sive incontinenti celebrata fuerint Capitula, & Instrumentum, & quatenus citra veri praedictum ultrò id concedere vellemus Sangermano, nullius tamen relevantiæ foret in Jure, & ad effectum, de quo est quæstio.

Diximus in facto, quia in Capitulis Matrimonialibus dicitur, *Capitoli Matrimoniali &c. trattati, e stabiliti trà la Signora Caterina &c. il Signor Gio. Battista &c. promette, e s'obliga avanti la stipolazione dell' Instrumento dotale far' donazione &c.* ideoque dum habemus, quod Capitula continent promissionem de faciendo in futurum donationem, non est opus recurrere ad aliam Juris 36 praesumptionem, & juxta quam Capitula Matrimonialia semper censentur exarata ante In-

strumentum, prout de consuetudine, seu solito testantur individualiter *Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. gloss. 2. par. 2. sub num. 36. vers. verum arbitror, Cuell. de donat. tom. 2. disc. 1. special. 13. num. 17. in fin. & num. 18. Vincent. De Franch. decis. 677. sub num. 4. vers. quia ut plurimum: & generaliter, quod argumentum à communiter contingentibus existat admodum efficax in Jure, habetur per *Text. in l. si quis donaturus, ff. de usufructu cum concord. per Barbof. loc. argum. 20. ex num. 1. & per tot. Rota decis. 334. num. 2. par. 2. recent. & decis. 142. num. 7. par. 7. & decis. 21. nu. 5. post Zacch. de obligat. Camer. & decis. 401. num. 10. parte 18.**

Potissimè, quia naturali discursui repugnat, quod sub eadem die de eadem re confecta fuerint duæ separatæ scripturæ, quando facilius poterat celebrari unica dumtaxat scriptura, videlicet Instrumentum Matrimoniale; unde, perspecta hac naturali consideratione, & respectivè repugnantia, relinquimus Judicis religioni reflectendum, an id verisimiliter potuerit evenire, quemadmodum arbitrio Judicis remittendum esse, an actus fuerit celebratus incontinenti, vel ex intervallo, monet post *Barz. Menoch. Viv. Sess. & alios idem Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 5. num. 9. Giurb. ad consuet. Messan. cap. 2. gloss. 15. sub num. 2. vers. alii verò, Argel. de acquir. possess. quæst. 2. art. 8. per tot. Carol. Ani. De Luca ad Gratian. discept. 308. num. 17. §. Cæterum, vers. sed imò arbitrio Judicis.*

Cessatque omnis difficultas ex lectura ipsius Instrumenti dotalis, dum enim in illo enunciatum, *cum sit, prout mihi Notario asseritur, quod aliàs confecta fuerint Capitula &c.* lucidissimè apparet, quod de præterito; seu prius eadem Capitula 39 fuerint inscripta, & stabilita, dictio enim aliàs denotat tempus diversum, nec potest verificari de eadem die, seu de praesenti, ut in specie dictæ dictionis aliàs notavit *Barbof. dict. 16. num. 7. Calvin. in lexic. Jur. verb. aliàs in fin. Nebrissen. in vocabular. utriusque Jur. litt. A. sub verb. aliàs, vers. Tertio, Gonzal. ad regul. Cancell. gloss. 14. sub num. 85. Bonden. colluct. 44. num. 211. & seq. lib. 2.* 40 & inspecto verbo fuerint, quod & illud sit significativum temporis præteriti, advertit *Malvas. conf. 125. num. 17. & 18. Rauden. conf. 56. num. 35. lib. 1. & consonat 10. Bapt. Cost. in respons. impress. post inspect. 98. de fact. scient. & ignor. num. 44. Rot. decis. 21. n. 5. par. 4. rec.*

Nec obstat exhibitio Capitulorum facta per Sangermanum, in quibus legitur notata dies 20. Decembris, sub qua etiam rogatum fuit Instrumentum, dum ista Capitula donfiçantur ab alio Exemplari pariformiter tradito per eundem Notarium ad instantiam Catharinæ, quodve exprimit diem 10. & consequenter in omnem casum stante diversitate, & contrarietate scripturarum super eodem negotio, neutri venit fides adhibenda, ut probant *Alex. conf. 70. num. 5. vers. tandem concludit lib. 1. Gramatib. conf. Crimin. 24. sub num. 5. & 6. Cephal. conf. 287. num. 12. & 13. Rot. decis. 229. numero 10. coram Dunozet. Sen. & dec. 280. 42 sub num. 5. coram Card. Cels. & in puncto contrarietatis circa tempus Adrian. Negusant. in Sylv. respons. quæst. 7. num. 14. Gait. de credit. cap. 3. tit. 1. num. 673.*

Minusque dicatur, quod ob hujusmodi discrepantiam

43 pantiam recurri valeat ad inspectionem Originalis, seu Protocolli, prout de cætero ab Judice faciendum esse inquit *Cancer. par. 1. var. caput 19. numero 16. Add. ad Pamphil. decis. 456. numero 23. Rota coram Duran. decis. 409. num. 8. & decis. 544. num. 4. cum tribus sequentibus par. 4. tom. 3. recent. & coram Ubag. decis. 70. num. 18. & 20. & in Leodien. Electionis 23. Ianuar. 1677. §. Prout non subsistit, in fin. coram Bourlemont: itaut Judex stare teneatur*

44 illi exemplari, quod convenire reperiet cum eodem Originali, ut prosequitur *Gratian. discept. 187. num. 21. Parrex. de Instrum. adit. tit. 7. resol. 5. num. 39. Francisc. Palm. consult. 36. num. 6.*

Siquidem ipsum Originale noscitur evidentè alteratum in parte substantialissima temporis;

45 & diei, sive in figura abacali, quamvis de facili alterari posse, patet ex trad. per *Vermigliol. cons. 132. numero 13. Card. De Luca de Dot. in Sæplen. disc. 217. numero 3. Rot. decis. 211. num. 44. par. 19. rec. Undè in his terminis nequit Judex arbitrium suum regulare per inspectione nullius Originalis, quod emicat vitiatum, & alteratum in illa parte, de qua principaliter dubitatur, juxta Doctrinam *Anton. de Butr. cons. 11. sub numero 8. vers. tamen oportet, Alex. cons. 175. sub numero 4. vers. secus autem quando lib. 7. Ruin. cons. 215. numero 16. & sub numer. 17. vers. secus autem erit lib. 1. Adrian. Negusant. d. quest. 7. numer. 8. cum 2. seqq. Rot. decis. 328. num. 7. & 8. coram Peuinger.**

Addito, quod dum substantia Originalis potius concordat cum Capitulis ex parte Catharinæ productis, ipsoque Instrumento dotali desuper successivè celebrato ob illas dictiones temporis præteriti alias, & fuerint, & ulterius vigeat pro eisdem Capitulis Catharinæ præsumptio Juris, quod hæc præcesserint Instrumentum, ut supra, illa procul dubio sunt præferenda, cum habeamus in fortioribus, nimitum quoties neutra scriptura cum Originali concordat, quod

47 Judex stare debeat illi Exemplari, seu scripturæ, quæ per urgentiores conjecturas, & efficaciores facti circumstantias magis accommodatur negotio, de quo tractatur, prout firmiter egregiè *Speculat. de Instrum. adit. §. restat videre 8. num. 19. ibi, si verò à diversis producantur, videat Judex, quod magis sit sine suspitione, & quod magis congruat negotio, & secundum illud judicet, sequitur Alex. cons. 190. numer. 22. lib. 6. Mandell. cons. 224. numer. 8. Boer. decis. 252. num. 7.*

Verùm, ut præmissimus, etiam data celebratione utriusque scripturæ sub eadem die, non tamen declaratio apposta in Instrumento idonea foret præjudicare Juribus Catharinæ, ex quo idem Instrumentum declarativum, seu modificativum promissionis donandi contentæ in Capitulis non fuit exaratum in earum præsentia, non enim reputari idcirco

48 valeat Instrumentum uti confectum incontinenti, ad hunc siquidem finem necessè est, quod Partes, quæ uni actui intercesserunt, etiam alteri fuerint præsentibus, ut benè explicat *Gabr. cons. 65. ex numero 3. usque ad fin. lib. 1. Pancirol. cons. 151. numero 9. Gratian. discept. 797. num. 30. & 31. & prius discept. 730. numero 37. & seqq. Argel. de acquir. p. s. s. quest. 2. art. 2. numero 127. & art. 15. numero 428. & patet ex deductis in proposito Notarij, qui*

49 etsi valeat Instrumentum incontinenti corrigere, tamen hoc intelligitur, dummodò eadem

Partes fuerint præsentibus eidem correctioni, ut observat *Farinae. cons. 12. numer. 6. & prosequitur Bellon. de his, quæ fiunt. incontin. lib. 1. cap. 19. num. 1. alias quippè foret in potestate unius Partis sub hoc prætextu declarationis, sive actus facti incontinenti alteram absentem, & ignaram decipere, quod si repugnat generaliter omni discursui, Justitiæ, & æquitati, multò magis redderetur intolerabile, & durum in contractibus nuptialibus, in quibus superabundare debet sinceritas, & promissorum implementum, sine quo Matrimonium non fuisset celebratum, ut rectè admonet *Carol. De Mean. ad consuetud. Leodien. par. 1. observ. 66. num. 1. & 5. & ante eum Cancer. var. resol. par. 1. cap. 8. de donat. sub num. 57. vers. aliàs esset magna iniquitas, Rot. coram Coccini. decis. 44. n. 3. & decis. 85. n. 11. & 12. coram Priol.**

De altera tandem inspectione circa Patriam potestatem vanum est habere sermonem, quia tantum abest, quod Pater post Jus quæsitum filia in his Matrimonialibus promissionibus valeat eidem inferre præjudicium, sive sub apparentia declarationis, sive per viam dispositionis contrariæ, ut nec etiam Marito consentiente Pater queat promissionem, quam fecerat dotandi filiam, alterare declarando, id intellexisse de bonis Maternis, vel illis inclusis, ad celebre *cons. Angel. de Ubald. 209. per tot. præcisè sub numero 2. cum quo procedunt relati per Surd. cons. 192. numero 24 & 30. Bellon. de his, quæ fiunt incontin. d. lib. 1. cap. 16. num. 6. cum 2. seqq.*

Nil adversante Doctrina *Gratian. d. discept. 308. numero 14. & Rot. decis. 381. numero 3. par. 2. recent.* Tum quia eadem *decis.* emanavit una tantum Parte informante, & supponit explicitum consensum Mariti, nec verbum facit de clandestinitate declarationis, seu revocationis; Tum etiam, quia quatenus cum *Gratian.* facere intenderet differentiam inter Patrem, & extraneum, erroneo prosus niteretur supposito, nempe quod sicuti Pater valet Sponsalia filiorum dissolvere, ita possit revocare promissa contemplatione eorundem Sponsalium, id enim nullam habet substantiam, ex censura *Sac. Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. in princ. de reform. Matrim.* Et sic corruente supposito, sive antecedente, collabescit quoque consequentia, ut solidè, & erudite respondet in præcisè terminis *Pascal. de patr. potest. par. 1. cap. 4. ex num. 85. cum seqq.* cum cæteris pleno Calamo cumulatis per *Episc. Rocca selest. disput. Jur. cap. 12. ex num. 43. cum seqq.*

FLORENTINA SOCIETATIS

PRO PETRO STROZZA,

CUM RATIONE BANCARIA DE SAMI-
NIATIS, ET STROZZIIS.

ARGUMENTUM.

Libri Mercatorum plenè probant contra Scribentem, vel eos, de quorum ordine sunt inscripti. Transportatio crediti de uno computo ad aliud fieri non potest sine ordine Interessari: Et latè quando quis censeatur effectus Socius Socii, vel Socius Societatis; Et nonnulla de probatione Societatis.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Libri Mercatorum plenè probant adversus ipsos Mercatores, seu Præponentes.*
- 4 *Mercator non potest ad sui libitum partitas in libris descripias stornare, seu immutare.*
Nec potest sine ordine interessui transportare partitas de uno computo, vel causa ad aliam causam, vel computum, num. 5.
- 6 *Societas probari potest ex conjecturis, & præsumptionibus.*
- 7 *Societatem fuisse contractam inter aliquos, probat deputatio Institutoris, seu Præpositi communi nomine facta.*
- 8 *Societatem, & Accomanditam probat Societatis, & Accomandita registratio in foro Mercatorum facta per Procuratores ad hoc deputatos.*
- 9 *Socius non semper dicitur ille, cujus nomen fuit positum in Societate, quando alius in veritate est Particeps, vel Socius.*
- 10 *Recognitio bonæ fidei in materia Societatis Officiorum quid operetur.*
- 11 *Societatis contractus est quid diversum ab Instrumento, & dari potest Societas, quamvis in Instrumento non dicatur.*
- 12 *Societas probatur per Epistolas, & verba significantia, quod Negotium, vel utilitas debet esse communis.*
- 13 *Societas probatur per litteras missivas scriptas ab uno ex Sociis.*
- 14 *Societas probatur, quando quis in aliqua scriptura nuncupatur Socius.*
- 15 *Socii unius confessio præjudicat cæteris Sociis.*
- 16 *Socius faciens disiectam Societatis alicui personæ probat ex hoc adfuisse Societatem, & de ratione.*
Divisio supponit præcedentem communionem, ibid.
- 17 *Negligentia, delictum, & contraventio non præsumitur, & num. 18.*
- 19 *Observantia declarat, an actus fuerit gestus cum Socio, uti Socio, vel uti privato.*
- 20 *Inverisimilitudo plurimum attenditur ad movendum animum Judicis.*
- 21 *Reservatio facta in sententia excludit, quod super re reservata cadat ipsa sententia.*

DISCURSUS LI.

E Recta Ratione Bancaria in Portu Liburni sub nomine Francisci & Joannis Francisci de Saminiatis, ac Guidi Mariæ Strozzi, contigit, quod Petrus Strozza non nominatus ab initio Capitulum Socialium pro Socio, vel Participe dederit eidem Negotio Petias 6666. 13. 4. Unde cum eadem Ratio Bancaria successivè decoxerit, & ageretur de redditione rationis, exorta est controversia, ntrum idem Petrus Strozza haberet hanc facultatem petendi redditionem rationis adversus ipsam Societatem, sive potius considerari deberet tanquam Particeps, & Socius dumtaxat Guidi Mariæ unius ex prædictis nominatis, ita ut dirigere deberet actionem contra solum Guidum Mariam; Et Ego desuper consultus ex deductis existimavi, constare de admissione Petri pro Socio totius Societatis, imò quod licet non foret Socius, adhuc esset Creditor ejus-

dem Societatis, non autem solius Guidi Mariæ. 2. Causa tamen exitus ignoratur; & Responsum est tenoris, ut sequitur.

Non puto, quod ex parte Petri admodum speretur ingens utilium, lucrorumque consecutio, sed potius, quod mediante expetita redditione rationis contra omnes Socios propriæ indemnitati, ac respectivè facilitati recuperationi ejus Capitalis acriter, ut par est, intendatur, ac propterea etiam posthabita disputatione, utrum ipse Petrus existat Socius Guidi Mariæ Socii, vel Particeps; aut Socius totius Negotiationis, & Societatis, exuberaret, quod in facto minimè valeat controversi, cum Petrum fore, & apparere ab initio inscriptum Creditorem in libris Socialibus ad computum Mercium Sociali Tabernæ traditarum pro Petiis signanter 6666. 13. 4. fundata etenim hujusmodi intentione crediti, quæ resultat ex præfatis libris Socialibus, qui procul dnbio probant adversus Scribentes, & Præponentes incumbit contrarium alleganti onus justificandi quamvis auctoritate fuerit extintum, & conversum in ratam Cambiorum, & portionem Guidi Mariæ, per ea, quæ in specie primæ propositionis habentur apud Spad. conf. 295. nu. 1. & 6. lib. 2. Stracc. de Mercat. par. 2. n. 65. Everard. de fid. Instrum. cap. 11. num. 2. Felic. de Societ. cap. 38. num. 21. Rota coram Duno, Sen. decis. 222. num. 1. & decis. 131. num. 6. & 7. parte 15. & decis. 80. num. 1. par. 18. rec. & coram Card. Cerrò decis. 898. num. 5. & in proposito secundæ Adde. ad Ludovis. decis. 366. litt. E. ubi plures congeruntur, & in individuo, quod sine præciso ordine Creditoris fieri non possit transportatio partitarum de computo Mercium ad illud Cambii, Rota coram Duno. Jun. dec. 465. n. 9. & 10.

Verum, quia super hoc puncto in oppositum audio judicatum mediante Relatione, de qua inferius, hinc strictè, & resolutivè procedendo; quod Petrus dici mereatur Particeps, & Socius totius Societatis, non autem solius Guidi Mariæ tot insimul conspirant probationes, & circumstantiæ, ut rem undique faciant manifestam, maxime in hac materia, quæ, utpotè pendens à merito Sociorum consensu, levibus etiam signis, præsumptionibus, & conjecturis contentatur, ut ait Mantica de tacit. lib. 6. tit. 11. n. 1. Rocc. post primun vol. respons. in trakt. de Societ. num. 3. & seqq. Gratian. discep. 336. num. 1. Bonden. colluct. 36. nu. 2. lib. 1. Thomat. dec. 132. num. 4. & seqq. Rot. coram Duran. dec. 90. num. 6. & dec. 58. num. 3. par. 15. rec. cum aliis præter hos adductis in præcedenti Discursu num. 4. & 5.

Et quidem non simplex conjectura, sed irrefragabilis probatio evidentissimè resultat, quando in publica deputatione Institutorum, seu Accomandigæ, vulgò Accomandita, Petrus legitur inscriptus pro Participe, & Socio totius Societatis in prædicta quantitate Petiarum 6666. 13. 4. cum enim in hujusmodi publicatione Accomandigæ de stylo, & de Jure facienda in foro Mercatorum ad hoc, ut pacta, facultates, & conditiones initæ Societatis innotescant, principalior effectus ille sit, ut sciatur, quinam ex Sociis nomen expendet, & erit simul Institor cæterorum, major profectò exoptari nequit comprobatio Societatis, quam ea, quæ ex deputatione Institutorum à pluribus facta promanat, ad Text. in l. Insti-

101, & in l. in eum in princ. ff. de Institor. action. l. prima, & 2. ibique gloss. ff. de exercit. action. Decian. respons. 96. num. 40. vol. 2. Mascard. de probat. concl. 1309. numer. 14. Duard. de Societ. lib. 2. cap. 4. quest. 1. num. 4. vers. aut. constet; Gratian. d. discepti. 336. num. 18. & 19. Staiban. Iun. resol. 93. n. 2.

3 in puncto de altera Accomandigia adnotata in libro Mercatorum Florentiæ per Procuratores ab utraque Parte deputatos, Rot. decis. 213. num. 2. vers. sed admissio, & decis. 238. sub nu. 1. vers. undè cum, coram Manzaned.

Absque eo, quod juvet opponere, quod in primordiali scriptura Societatis dumtaxat Guidus Maria nuncupetur pro Socio, & Particeps; quia, præterquam successivè in prædicta Accomandigia remansit explicatum, & declaratum, quisnam materialiter componeret de consensu cæterorum formalem personam Guidi Mariæ, & nemo non scit, quod id sapissimè practicatur pro quadam majori ostentatione honorificentia nominati: adhuc semper introspecti debet persona, in quam effectus dirigitur, non verò in quam sola verba conferunt, ut in specie Societatis Gratian. discept. 768. num. 1. & 2. Capic. Latr. decis. 139. num. 31. & ultra regulam ff. & C. in rubr. plus valere, quod agitur; quam quod simulatè concipitur, frequens habemus, & continuatum exemplum in recognitione bonæ fidei, quæ præsertim in similibus Societatibus Officiorum nominis simulationem, & respectivè rei veritatem manifestat, ex notatis per Rot. coram Bich. decis. 568. num. 24. & 25. quam cum aliis refert, & sequitur eadem Rota decis. 548. num. 18. cum seqq. & signanter nu. 21. par. 18. & magis ad rem, quod nempe contractus Societatis sit quid diversum ab instrumeto, & valeat dari, quod sit Societas, quamvis in Instrumeto non dicatur, Spad. conf. 246. sub num. 6. lib. 2. ptimè etiam Gratian. discept. 547. num. 11. & 12. Scopp. ad eundem Gratian. decis. Marchib. 127. numero 35.

Ostenso itaque, quod in præfata Accomandigia Petrus nuncupetur, & inscribatur Socius, & Particeps totius Societatis, quemadmodum leguntur inscripti cæteri, de quibus don dubitatur, superfluum profectò videtur ulterius insistere; At nihilominus concurrunt aliæ lucidissimæ probationes, & primò intercedunt quamplures Epistolæ Francisci unius ex principalioribus Sociis, & Interessatis, in quibus Societatis Interesse, & beneficium denominatur commune, quando enim

12 aliquid sub vocabulo Communionis geritur, aut explicatur, semper importat Societatem, censeturque inter istos commune habentes Interesse contracta Societas, ut per Text. in l. 2. ff. commun. dividund. l. 2. C. pro Socio; Decian. d. consil. 96. num. 35. lib. 2. Mascard. de probation. d. concl. 1309. num. 10. & 12. Felic. de Societ. cap. 11. ex numero 28. usque ad 31. quos cum aliis refert, & sequitur Duard. eod. tract. d. lib. 2. cap. 4. quest. 1. num. 7. Gratian. d. discept. 547. num. 16. Thomat. decis. 132. num. 30. & egregiè in similibus verbis, quod communis esse deberet utilitas, idem Gratian. discept. 336. num. 5. & 6. Et quod de cætero probetur per litteras missivas unius ex Sociis, latè comprobatur Cravett. conf. 286. sub numer. 1. vers. quarto ista. questio, Decian. d. conf. 96. numero 28. & seqq. lib. 2. Mascard. de probat. d. conclus. 1309. numero 6. & 7. Felic. de Societ. d. cast. 11. numero 10. & seqq.

Rocc. post ejus respons. lib. 1. eod. tit. nu. 8. Rot. decis. 354. sub numero 1. vers. ex litteris, & decis. 590. n. 3. par. 3. rec. & decis. 28. sub num. 6. vers. præterea, & nu. 7. par. 7. & consonant plenè relati in antecedenti Disc. num. 11.

Potentissima est etiam secundo loco explicita, & literalis confessio, quæ noscitur emissa in mandato Procuræ exarato per Marchionem Fonssecam, dum enim in illo Petrus expressè denominatur, uno de gl' Interessati in quella Ragione, Societatem emergere indubitatum, edocet Societ. Sen. conf. 87. lib. 1. laudatus à Rocco d. tit. de Societ. n. 5. ubi quod Societas probatur, quando

14 quis in aliqua scriptura Socius nuncupatur, & concordant Andr. Gaill. conf. 10. numero 13. propè fin. vers. contractum autem lib. 3. Carpzov. respons. 20. num. 11. lib. 5. Joseph. De Rosa consult. 8. num. 26. & 27. & quod confessio unius Socii aliis præjudicet, Gratian. discept. 677. nu. 53. Rot. Iannet. decis. prima num. 1. vers. & præjudicat Socio. optimè Contrarius discept. 44. n. 12. cum declaratione tamen de qua in seq. Disc. num. 29.

At quid ultra desideramus? dum Franciscus unus (ut præmissimus) ex Sociis principalioribus, ac sub ejus nomine Ratio cantabat, cubitaliter diductam Societatis intimavit Petro; id enim

16 necesse supponit præexistentiam Societatis, cum non possibile sit, dari solutionem, ubi non adfuerit ligamen, ex iis, quæ in proposito divisionis præsupponentis antecedentem communionem abundè congeruntur per Felic. de Societ. cap. 39. num. 2. Orceol. consult. 72. num. 2. Manent. decis. 34. num. 1. & sub num. 2. vers. quo stante, Rot. eod. tit. num. 2. coram Priol. & benè in terminis Societatis confert Rota decis. 233. sub n. 6. vers. maxime concurrente, par. 15. recent.

Præsertim accedente speciali conventionè in instrumentura Sociali sub cap. 11. ne scilicet quispiam consideret aliquem sibi assuntere in Participem, idcirco ni velimus & præsumere contraventionem, & respectivè delictum in Guido Maria, quodque Magis est, supinam tolerantiam in cæteris, deneccesse inferendum est, quod Petrus fuerit Particeps Societatis, non autem solius Socii, juxta illas juridicas præsumptiones, de quibus in proposito negligentia Mandell. conf. 289. nu. 24. Menoch lib. 6. præsumpt. 77. num. 3. Rot. coram Dunoze. decis. 54. num. 42. & 43. & decis. 111. num. 7. & 10. par. 17. rec. ac respectu interpretationis semper

18 desumenda pro exclusionè contraventionis, & delicti Rot. decis. 166. sub num. 8. par. 2. rec. & d. decis. 543. num. 45. coram Dunozeit. Iun. & decis. 942. nu. 10. coram Card. Cerro.

Ac deniquè ad stipulante consideratione, quod ex nullo alio capite poterat deveniri ad prædictam contrapositionem Petiarum 6666. 13. 4. præcipuè distinctim, & seorsim ab aliis Petiis 3333. 6. 8 nisi ex eo quod Petrus istud Capitale apponebat in Massa communi Societatis, tamquam Particeps ejusdem Societatis, & componens unà cum Guido Maria unam personam Sociorum, tum ad evitandam nullitatem actus, qui (ut supra) inscio, seu non mandante Petro fieri non poterat; tum etiam, quia hujusmodi

19 observantia, quæ præfert incorporationem divisam ab illa Guidi Mariæ, satis ostendit, fuisse cum Societate, & non cum Socio contractum, ut in terminis similis observantia habetur apud

Gastald.

Castald. consulti. 137. num. 16. Surd. decis. 134. num. 9. Rota decis. 220. num. 4. & 5. par. 4. tom. 2. rec. & decis. 210. sub n. 6. coram Card. Celso.

Neque etiam parum urget nimia inverisimilitudo, quod Petrus tantam summam fidere potius voluerit uni Socio; quam toti Societati, ex hac enim inverisimilitudine non leve argumentum insurgere in oppositum nemo non videt, uti præmonuit *Rota coram Coccino decis. 423. num. 2. & coram Card. Oshob. decis. 205. num. 18. & dec. 6. ex num. 6. usque ad 10. par. 13. & decis. 305. nu. 13. par. 15. recent.*

Cum itaque ex hucusque perpensis abundè liqueat de expressa, nedum tacita admissione Petri in Socium totius Societatis, in nihilo obstitit prætenfa res iudicata; ad summum etenim illa; quæ nititur relationi Brunaccini, & Del Rollo; potest efficere, ne ab initio præmissa prætenfio; quam de cætero habere posset Petrus impugnandi præfaram contrapositionem, valeat hodie refricari, sed quoad præsentem indaginem tantum abest, quod desuper fuerit iudicatum, quinimò cubitalis adest præservatio Jurium di *demandarne la reddizione del Conto à chi di ragione ne sia tenuto*, nihil enim magis adversatur Sententiæ, & rei iudicatæ; quam ipsa reservatio expresse adjecta in Sententia, seu re iudicata, ut inquit post *Bald. aliosque Rot. decis. 86. sub numero 6. vers. sed etiam, par. 10. recent. & consonat Larr. dec. Granat. 77. sub n. 13. vers. quia ex reservatione.*

INTERAMNEN. LAUDI

PRO FRANCISCO, ET ALIIS DE GIRARDIS,

CVM JOSEPHO DE GIRARDIS.

ARGUMENTUM.

Laudum, an, & quando habeat executionem paratam, ita ut nulla exceptione possit impediri: Absolutio à perjurio quando non operetur in foro externo; Et latè de Societate universali demandata per Testatorem, & de illius differentia quoad Societatem particularem in proposito reddendæ rationis per Socium administrantem; Et aliqua an sit necessaria confectio librorum, & ubi facienda sit librorum exhibitio, vel rationis disunctio. Administrator si restituit computa, & justificationes Domino, non potest molestari pro nova redditione rationis.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Resolutio Cause.*
- 3 *Laudum, quando Partes in Compromisso renunciarunt appellationi, & revisioni, non potest de stylo, & de jure retardari quoad executionem.*
- 4 *Absolutio à perjurio jam incurso non efficit, quod interim retardari debeat executio Laudi, vel alterius contractus, in quo adsit obligatio Cameralis.*
- 5 *Absolutio perjurii imposita pœna salutari, nisi fuerit obvenia Parte citata, non suffragatur in foro externo.*

- 6 *Actum facere debens præsumitur etiam facere posse ea, sine quibus ille actus perfici non posses.*
- 7 *In Societate particulari dispungenda veniunt expensa, vel lucra obvenia, vel passa ex propria persona.*
- 8 *In societate verò universali indistinctè communicantur damna, & lucra, & fit partitio omnium de tempore divisionis, num. 8. & 9. & num. 20.*
- 9 *Testi Sacerdoti, & Confessario valde creditur.*
- 10 *Societas universalis requisita que sint.*
- 11 *Societas universalis arguitur ex communicatione contractus, vel investimenti facti per unum ex Sociis ad commodum aliorum.*
- 12 *Testium defectus suppletur ex numero.*
- 13 *Societas universalis non tollitur ex eo, quod quis plus ab initio posuerit in Societate, vel minus, aut plus fuerit lucratus.*
- 14 *Societas universalis à Testatore ordinata non excluditur à diverso, seu inaequali modo succedendi demando in casu obitus unius ex Sociis.*
- 15 *Et datur exemplum, num. 16. & 18.*
- 16 *Usufructus Patri in bonis filii potest prohiberi etiam tacitè.*
- 17 *Societas universalis stante præcepto Testatoris potest dari etiam cum Infante, vel Minore.*
- 18 *In Societate universali non potest peti redditio rationis administrationis gesta ab uno ex Sociis.*
- 19 *Et ratio assignatur, num. 22.*
- 20 *Socius non tenetur reddere alteri Socio rationem, quoties promiscuè ab utroque ascipiebantur pecunia ab Arca communi.*
- 21 *Rationum redditio faciendâ juxta præceptum Evangelicum quomodo intelligatur.*
- 22 *Rationum redditio initiùs practicanda est cum Fratribus, quàm cum extraneis.*
- 23 *Doli exceptio non datur, ubi quis actum gessit, uti quislibet alter Patrifamilias gessisset.*
- 24 *Socius, qui libros, vel gesta per Socium approbavit, non potest deinde improbare.*
- 25 *Ratio reddi potest etiam sine libris.*
- 26 *Ratio reddi debet, & libri sunt edendi in loco gesta administrationis.*
- 27 *Laudum approbatarum, & emologatarum habet vim transactionis, & rei iudicata.*
- 28 *Administrator si consignavit in actu solidationis scripturas, & justificationes ipsi Domino, non potest molestari pro nova redditione rationis.*
- 29 *Et datur cautela ad effectum, ut Administrator se eximat à periculo rationis de novo reddenda, num. 32.*
- 30 *Et an de jure ex sola redditione rationis præsumantur fuisse Domino restituta documenta, seu scriptura ejusdem rationis, num. 33.*

DISCURSUS LII.

Cum Martius de Girardis quinque filios, & ex eorum altero prædefuncto Nepotem relinquens decesserit condito Testamento, sub quo, iisdem hæredibus institutis, prohibuerat inter eos fieri divisionem omnium bonorum hæreditariorum, quæve illis obvenire ex quacumque causa potuissent per spatium 12. Annorum, ad quod demandata Communio restringebatur: paruerunt præcepto prædicti filii insimul viventes, nullamque rationem ad invicem dispungentes, quousque elapso decimo Anno exorta fuerunt nonnullæ dissentiones, præcipuè inter Josephum I. V. D. in Urbe in sequelam

sequelam Curia pro majori temporis parte com-
morantem ex una, & alios fratres, & respectivè
Nepotem ex altera; proindeque ad illas compo-
nendas amicabiliter convenerunt, ut Episcopi,
propriique Pastoris adito Judicio, quidquid ab
eo fuisset resolutum, absque ulla controversia exe-
cutioni demandaretur, eidem tanquam Compromis-
sario, & Arbitratori amplissimas concedendo
facultates, cum promissione jurata sub certa pœ-
na observandi illud, quod quomodolibet foret ab
eo laudatum.

Verùm, licet Episcopus Laudum promulgavê-
rit, nova tamen jurgia infurrexerunt ex parte Jo-
sephi, qui ejusdem Laudis reductionem ab arbi-
trium boni Viri postulavit; Undè tandem devo-
luta Causa ad Rotam, eaque proposita sub dupli-
ci Dubio, altero scilicet super alimentis, &
sumptibus litis, qui per Josephum prætendeban-
tur, & altero, An Laudum esset exequendum,
quoad primum denegata fuerunt aliena, &
quoad secundum dilata fuit resolutio Causæ; quæ
demùm ex amicabili compositione per integerrimum,
& Doctrina non minùs, quam aliis animi
dotibus præstantissimum Federicum Cacciam unum
ex Auditoribus ejusdem Rotæ tractata finem re-
cepit Scribens itaque in Rota pro Fratribus, di-
cebam.

Laudum est exequendum, Partes enim sub ef-
frænata Compromissi formula, renunciando ge-
neraliter cuicumque appellationi, & revisioni,
promiserunt Episcopi arbitramentum observare,
quo casu retardari non posse executionem arbi-
trati, de generali praxi Tribunalium, & stylo
utriusque Signaturæ cœteris adductis habetur
plenissimè apud Thomam. *decif. 160. n. 1. & seqq. Rot.
coram Pamphil. decif. 324. num. 8. & in rec. decif. 218.
n. 1. par. 15. decif. 87. n. 1. decif. 160. & decif. 283. utro-
bique num. 2. & seqq. par. 17.*

Idque indubitanter, attento manifesto incut-
su Josephi in perjurium, quod non solùm tantæ
existit efficacitæ, ut Agentem juxta vulgata princi-
pia repellat à limine Judicii, sed etiam operatur,
quod quælibet absolutio desuper reportata nul-
latenùs impedire valeat executionem Laudis, si-
vè contractus jurati, remanente illi dumtaxat facul-
tate deducendi sua Jura in Judicio ordinario, ad
ea, quæ in individuo tradit Scacc. *de Judic. lib. 2.
cap. 2. n. 125. vers. respondeo, Zacch. de oblig. Camer.
9. 25. num. 13. ubi plurimos dat concordantes, &
sequitur Boccac. ad Constit. March. glos. 2. nu. 46.
Ridolphin. in prax. par. 1. c. 8. numer. 86. & seqq.
Gratian. decif. March. 165. numero 4. & decif. 787.
per tot. & decif. 800. numero 6. par. 3. lib. 3. divers.*

Clarius igitur in præfenti, dum absolutio à Car-
dinali Vicario reportata egredi nequit Forum in-
teriolem, quamvis enim idem Cardinalis de man-
dato Summi Pontificis ore tenens sibi communi-
cato tribuerit absolutionem, levem injungendo pœ-
nam salutarem, ista tamen suffragari non potest
in Foro Fori, nisi in plena Signatura Gratia, &
Parte citata obtineatur, ex *Marchesan. de Com-
miss. par. 3. §. 3. numero 12 & 17. fol. 234. & 235. Pic.
ad Statut. Urb. glos. 23. num. 48. Ubert. de citat. cap.
3. num. 34. Ridolphin. in prax. d. par. 1. cap. 8. num.
7. Thor. vot. decif. 86. num. 66. & 67. lib. 1. Botti-
lier. de success. theor. 99. in fin. vers. inò ad verbi Mell.
observo. for. 12. num. 20. Frecol. de transact. q. 90. nu-
mero 34.*

Hinc proinde non oporteret ad præfens vali-
ditatem, & Justitiam præfati laudi examinare;
Verùm quando opus sit illam degustare, nullo
modo subsistunt exceptiones in oppositum cumu-
lata.

Quò enim ad præfens nullitatem, ex quo
Episcopus Arbitrator Compromissi fines exce-
derit, declarando, inter hos fratres exititè com-
munionem omnium bonorum, clara nimium ex
ipso facto manat responsio; quoniam cum debe-
ret Episcopus Compromissarius *vedere à che quan-
tà arrivò la giusta porzione d'ogn'un di loro*, neces-
saria profectò reddebatur, ut infra, perscrutatio
naturæ Societatis inter eosdem existentis, sicque
frustraneum est dubitare de potestate Arbitratoris;
ex plana, receptaque propositione, quod qui
actum explicare debet, habere semper præsumit-
ur præambulam facultatem faciendi ea, sine quibus
hujusmodi actus consummari non possent, ad
*Text. in l. ad rem mobilem; & l. ad legatum ff. de Pro-
curat. cum concord. per Surd. conf. 467. num. 11.
Mant. de tact. lib. 7. tit. 15. num. 29. & seqq. Mart.
Medic. decif. 58. num. 17. 18. & 56. Rota coram Pam-
phil. decif. 231. num. 6. & in rec. decif. 234. n. 5. & 6.
par. 8. dec. 202. numer. 12. par. 12. & decif. 58. nu. 5.
par. 16.*

Quodque necessaria foret in eò casu indagatio
Societatis, nimium patet ob palpabilem diverfi-
tatis effectum inter Societatem particularem, &
universalem, sicuti enim in prima dispungendæ
veniunt expensæ, & lucra uni ex Consociis ob-
venta, & respectivè passæ ex privata persona;
ità contrarium dicendum venit in secunda, juxta
quam Contractus activi, & passivi, dispendia,
& emolumenta per Consocios omnium bonorum
facta & acquisita non curantur, sed habita dum-
taxat contemplatione ad bona de tempore divi-
sionis faciendæ, partitio fieri debet æqualiter,
proùt benè in proposito advertit *Bald. conf. 452.
lib. 3. Mant. de tact. lib. 6. tit. 10. num. 22. optimè
Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 4. numero 6.
Michalor. de Frat. par. 2. cap. 8. numer. 3. & 4.
Cirocc. discept. 65. n. 4. vers. etiam si, Gratian. discept.
852. num. 49. & 50. De Rosa consult. 8. nu. 10. Rot. de-
cif. 28. nu. 12. par. 7. recent. & decif. 27. n. 20. & 21.
par. 17.*

Aggrediendo propterea naturam præfate So-
cietatis, illa procul dubio fuit universalissima;
ponderato præcepto positivo communis Patris in
ejus Testamento litteraliter explicato, ibi, *or-
dino, che l'infascritti miei figliuoli non possino veni-
re à divisione de' miei beni hereditarii, e d'altri, che
à loro piacerà concedere S. D. M. per anni 12. doppo
seguita la mia morte, & paulò inferius, In modo che
stante la sopraddetta posizione in commune, essendo detti
miei figliuoli cinque, & il mio Nipote uno, in ogni
caso di divisione s'habbino à fare del tutto sei parti
d'assegnarne una per ciascuno &c.* quoties enim in-
distinctè debent communicari universalia lucra,
deindeque æqualiter fieri inter istos divisio, So-
cietas profectò resultat omnium bonorum, ex
uberrimè firmatis per *Surd. de Alim. tit. 1. quest. 85.
nu. 3. & 4. Felic. de Societat. cap. 12. nu. 21. Michalor.
de fratrib. d. par. 2. cap. 21. n. 4. & seqq. Gratian. dis-
cept. 643. nu. 9. & discept. 904. n. 13. & seqq. Girocc.
dicta discept. 65. num. 9. & 10.*

Magis verò, & sine difficultate adjungendo præ-
fatis verbis de per se claris depositionem Parochi,
& Con-

& Confessarii Testatoris explicitè testificantis de auditu ab eodem Martio, ràm ante, quàm post conscriptionem Testamenti, quod scilicet ipse intendebat ordinare, ac successivè testando ordinaverat Societatem universalem; ac omnino distinctam à particulari; huic enim, tamquàm Sacerdotali Charactere insignito, ac ad audienda secreta magis abscondita animi Disponentis adhibito, fidem præstandam esse, dixit in fortioribus *Rota decis. 11. num. 8. & 9. par. 7. rec. & decis. 312. num. 7. par. 9.* & in puncto Confessarii eadem *Rota coram Seraphin. decis. 1128. num. 1. & decis. 1166. sub nu. 1. vers. quod sanè, & coram Mant. decis. 25. sub nu. 1. vers. quod autem, & seq. & decis. 207. numer. 5. 6. & 7. post Torr. de pact. futur. success.*

Quibus ad abundantiam adstipulantur cæteri Testes numero, & personali Dignitate considerabiles, qui de cohabitatione quotidiana inter fratres, de nunquam ratione disuncta, de communicatione lucrorum, & promiscuo usu pecuniæ, rerumque omnium inter hos fratres deponunt, istis enim notoriis requisitis concurrentibus adesse communionem universalem, docuit Antesignanus *Barthol. in l. Titius, §. altero num. 5. ff. de administrat. & peric. Tut. cum cæteris in puncto allegatis per Coccin. decis. 421. nu. 2. cum seqq. usque ad fin. & generaliter dictum fuit supra Disc. 49. num. 10.*

Et quidem ultra cætera Societatis adèd comprobata adminicula, potissimè urget communicatio, seu Investimentum factum per unum ex fratribus ad commodum aliorum in summa scutorum 500. de Dote ab ipso recepta; quoniam hujusmodi communicatio nunquam fieri solet, nisi quando ratione omnimodæ Societatis omnia sunt inter fratres universaliter communia, prout in individuo Dotis firmavit *Mantic. de tacit. d. lib. 6. tit. 16. nu. 10 & 11. & melius tit. 15. num. 21. in fin. vers. Dos autem, Gratian. d. discept. 904. num. 6. Rot. d. decis. 27. sub nu. 16. vers. talisque Societas, par. 17. recent.*

Neque ad hæc solidissima fundamenta evertenda suffragantur objecta in oppositum excitata; siquidem parùm relevant exceptiones personales contra supradictos Testes allatæ, quia cum iidem Testes adminiculè pro interpretanda magis voluntate Testatoris afferantur, quilibet defectus ex hoc capite, & ab ipsa multitudine, sive numero Testificantium suppletur ad sæpiùs tradita per *Rot. coram Carill. decis. 186. num. 15. & coram Arguell. decis. 55. num. 24. & decis. 180. num. 7. coram Card. Cerro, & decis. 69. nu. 32. par. 18 & alibi frequenter.*

Ejusdem irrelevantia redditur motivum præservationis maternæ Dotis Circa Nepotem à Testatore demandatæ, quasi quod ex hujusmodi inæqualitate ab initio statuta cessent requisita universalis communionis: istud namquè fundamentum fortalsè meretur considerari quando Partes ipsæ non à principio, sed ex post lucra, & obventiones, durante Societate descendentes, in unum ex Sociis communicare ex eorum particulari conventionem noluisse; at quando, prout hic, non ipsi fratres, sed dempta materna Dote Testator litteraliter ordinavit, quod universa communicentur emolumenta, nullatenus haberi debet in consideratione, si quis posuerit ab initio

plus in Societate, quàm alius, quodque unus minus fuerit lucratus, quàm alter, juxta Doctrinam *Purpurat. in l. paciscenda numero 38. C. de pact. Felic. de Societ. cap. 15. nu. 1. cum seqq. Gratian. discept. 622. num. 11. & 12. & d. discept. 904. num. 17. Michalor. de fratr. d. par. 2. cap. 2. num. 24. Carol. Ant. De Luca ad eundem Gratian. discept. 336. num. 7. & 9. Carlin. contr. 16. num. 17. & seqq.*

Minusque juvat allegare, quod Testator, cui se laudando conformavit Episcopus, inæqualitèr disposuerit, quod nimirum obeunte uno ex ipsius filijs primi gradus, Nepos in ejusdem bonis non succederet: æquivocum enim est manifestum, quoniam inæqualitas non cadit in ipsa divisione, quæ fieri contingeret, terminata Societate sine morte alicujus, sed originem trahit à mero succedendi modo in casu mortis ordinato per Testatorem, qui duplicem casum considerando, unum nempe, quando omnes superviverent de tempore divisionis faciendæ post lapsum 12. Annorum, & in eo voluit *che si habbino à fare del tutto sei parti da assegnarse una per ciascheduno*, & alterum, quo ipsorum aliquis deficeret, tuncque in illius portionem ad favorem fratrum, excludendo repræsentationem in Nepote, fidei commissum injunxit, quod procul dubio non alteret naturam Societatis, quæ requirit quidem æqualitatem divisionis, sed non attribuit perneccesse successionem inter Socios, ut à sufficienti partium enumeratione constat ex accuratè traditis per *Barry de success. lib. 18. tit. 5. per tot. Antunez de donat. Reg. lib. 3. cap. 19. ex n. 59. & cap. 20. per tot. cum isti, nisi sint fratres, possint, & de facto soleant absque ulla violatione Societatis habere hæredes penitus extraneos, ut de per se patet ad sensum, ac ipsa praxis edocet quotidiana.*

Facilius autem retenta ponderatione ordinationis factæ per ultimam voluntatem, nam sicuti, juxta ea, quæ quotidie habentur præcepta de non communicando (ex. gr.) usufructu Patri in bonis filij, ex notatis ab *Imperatore in Authent. excipiuntur, C. de bonis, qua liber. Mart. vot. Pisan. 67. numero 14. Mastrill. decis. 59. numero 6. & seqq. Berlich. decis. 135. & decis. 136. per tot. cæteris etiam in prohibitione tacita consideratis per Miindan. consult. Saxon. lib. 3. quest. 55. Rot. decis. 160. numero 4. & 5. coram Dunozett. Jun. & in recent. decis. 547. par. 4. decis. 119. par. 17. & decis. 140. par. 18. in hoc casu prorsus inane foret motivum excludendi Societatem in Patre, ex quo isti quæri non posset usus fructus; Ità dicendum venit in præsentem respectu Nepotis, cui non poterat acquiri hæreditas Patruorum.*

Maximè, quia Testator prudentissimè consideravit, quod Nepos tamquàm Pupillus nullam poterat operam, & auxilium præbere Societati, idèdque voluit illum privare successione duntaxat Patruorum per speciem cujusdam compensationis habito respectu ad ipsos Patruos industrios; maleque de cætero infertur, quod ratione pupillaris ætatis exclusa remaneat Societas, contrarium quippe, accedente præsertim mandato Testatoris, docuerunt *Doctores* abunde collecti per *Michalor. de fratr. d. par. 2. cap. 15. numero 39. & seqq. Baron. de effect. min. atat. effect. 12. num. 50. Noal. de transmiss. cas. 58. nu. 3. Rota coram Buratt. decis. 408. num. 8. & decis. 91. num. 39. & 40. p. 12. recent. & decis. 212. num. 2. & seqq. & per tot. par. 18.*

Posita igitur incontrovertibili Societate omnium bonorum, clare praevalget in cæteris suis partibus Justitia Laudi, & præcipue de non dis-
 20 puncta prius ratione Negocij, & administrationis bonorum; quia communionis omnimodæ natura non patitur, ut ratio habeatur de præteritis lu-
 21 cris, & expensis, sed omnia, prout de tempore faciendæ divisionis reperiuntur, absque indagatione veniunt æquali lance partienda, nilque magis repugnat Societati omnium bonorum, quam rationis dis-
 22 punctionio, ut indefinite advertunt *Riminald. Sen. conf. 75 nu. 8. lib. 1. Andreol. contr. 34. num. 14. Ciardin. dicta contr. 16. num. 16. Rota decis. 129. sub num. 20. vers. promiscua demum, & num. 21. par. 10. rec. & ponit pro absoluto Card. De Luca lib. 8. de Cred. disc. 87. sub num. 3.*

Et ratio est manifesta, quoniam Societas uni-
 22 versalis æquiparatur fabulosæ ætati aureæ, juxta quam nulla aderat distinctio inter meum, & tuum, sed unus ab altero accipiebat quidquid sibi videbatur proficuum, atque ita de facto evenit in præsentia, dum Joseph in Patriam redeundo, ibat, redibatque ad communem Capsam, pecunijsque sine ulla adnotatione utebatur: sicque impossi-
 23 bile est in hujusmodi societatibus universalibus rationem reddere de exitu, & introitu, quoties nescitur, quidnam frater de Sociali mar-
 24 supio desumpserit, ex ijs, quæ in durioribus terminis, & in ipsa Societate particulari ex hac sola consideratione promiscui usus advertit post *Paul. de Castr. conf. 126. num. 1. vol. 2. Riminald. Sen. conf. 300. num. 59. vol. 2. Rot. decis. 265. num. 10. par. 6 & decis. 546. nu. 7. vers. & idcõ cum seqq. coram Buratt. & decis. 61. num. 12. coram Arguell.*

Hinc etiam nimium de plano detegitur injus-
 titia inquisitionis Josephi, maleque facta apparet exaggeratio doli adversus cæteros fratres; relicta enim pro nunc congrua replicatione circa decantatam omissionem conficiendi, exhibendi-
 que Codices rationis, sufficit in præsentia, & in abstracto respondere, quod dum ex confessione ejusdem Josephi, Testiumque depositione habetur, patrimonium Martij Patris de tempore illius obitus ascendisse dumtaxat ad scuta 3000. de tempore autem Laudi promulgati reperiebatur
 24 auctum supra medietatem in summa scut. 7292. 63. quodque magis est, interim Joseph durante tempore decem Annorum Socialium annua scuta 200. aliaque insuper emolumenta, & subventiones vestimentorum recepit, absque eo, quod ullam prorsus operam, & sudorem impenderet in hujusmodi lucris parandis, nescitur, quomodo ad præsens audeat conqueri de fratribus adeò industrijs, eosque diu, noctuque pro ejusdem modo laborantes redarguere de dolo, quasi quod
 juxta præceptum Ecclesiasticum (ut ipse ait) reddere nolint rationem villicationis eorum, quando procul dubio deberet illa sufficere, quæ habetur in altera Evangelij parte, *quinque talenta: &c. eccè alia quinque superlucratum jun, &c.*

Verum, propius accedendo ad rem, nullum profectò rationalitatis fomentum habent hujusmodi inquisitiones, siquidem isti fratres absolute non defecerunt in conscriptione librorum, illosque de facto exhibuerunt extrajudicialiter Episcopo Arbitratori; proindeque licet illi non fuerint ad morem Mercatorum Urbis cum omni solemnitate retenti, adhuc tamen videntur in proposito

exuberare, dum etiam procedendo cum rigorosis
 25 terminis redditionis rationis, ista inter fratres diversimode venit; mitiusque quam fiat cum cæteris extraneis practicanda, prout cum alijs congestis ponderat *Michalor. de fratrib. par. 3. cap. 44. num. 9. & 10.*

Eoque fortius, animadvertendo ad duplicem circumstantiam in præsentia casu concurrentem, prima nempe, quod Martius communis Pater notas confimiles, sive liberculos retineret, non autem solemniter prædictos Codices conficere solebat, ideòque quoties iidem Fratres sese gesserunt ad instar communis Patris prudentissimi, quælibet procul dubio doli cellat exceptio, ex
 26 deductis per *Rot. coram Coccin. dec. 1462. num. 84. & dec. 243. n. 9. par. 15. rec.*

Et altera, quod ipsemet Josephi expresse scivit, & approbavit hujusmodi stylum conficiendi libros ad exemplum ejusdem Parentis, ut plenè probant Testes, & præcipue tertius, ibi, *mi rispondera detto Giuseppe, che li loro libri non servivano ad altro, solo, che per memoria loro, e mi diceva doppo la morte di Mario loro Padre, che li fratelli seguivano il medemo stile, e soleva dire, li Poveretti non hanno havuto mai, chi gl'habbia istruiti, &c.* Ac propterea nullatenus adduci merebatur ista præ-
 27 tensio, ex ea passim recepta propositione, quod nemo contra proprium testimonium, & approbationem venit audiendus, ut in his terminis post *Socin. Sen. conf. 160. num. 8. lib. 2. Michalor. de fratrib. par. 2. cap. 14. nu. 17. Tondut. resol. Civil. Rota coram Seraph. & coram Comitul. dixit eadem Rota d. dec. 27. n. 1. par. 17.*

Idque certissimè, quia etiam si nulli conscripti forent libri administrationis, nihilominus nullus
 28 exinde dolus argui valeret, cum ratio quoque possit de stricta Juris censura reddi sine libris, ad latè cumulata per *Andreol. contr. 124. numero 7. Card. De Luca lib. 7. de Tutor. disc. 6. num. 12. & disc. 17. num. 3. Palm. Nep. alleg. 11. num. 9. Rosa coram Gregor. dec. 199. num. 5. ibique Adden. num. 8. & coram Card. Cels. dec. 225. num. 12. & in recent. decis. 165. num. 15. par. 11. decis. 534. num. 9. parte 13. dec. 150. num. 4. par. 14. & decis. 107. numero 2. & 3. parte 18.*

Neque subsistit in facto asserta denegatio liberculorum, quos etiam ipse Joseph in Patriam sapissime rediens, sapissime viderat, & aperuerat: judicialiter enim fratres declararunt sese paratos exhibere præfatas notas, seu libros ad omnem requisitionem Josephi, solaque controversia restricta fuit ad locum, in quo forent ædendi,
 29 dum perperam exhibitio prætendebatur in Curia, quando ratio semper reddenda, librique ædendi sunt in loco gestæ administrationis, & non alibi, prout est *Text. litteras in l. 1. & tot. tit. C. ubi de ratione agi oport. Guttier. de Tutel. par. 3. cap. 1. numero 125. Berat. in Specul. Vist. cap. 23. num. 190. Novar. de gravam. Vossall. tom. 2. gravam. 26. per tot. Rota coram Buratt. decis. 474. numero 5. & latius infra Disc. 74. numero 12.*

Non dissimilem casum contigit Mihi disputare in Rota super quadam Romana redditionis rationis coram R. P. D. Cacia inter Josephum Bussium, pro quo scribebam, cum Com. Jo. Antonio Bigazzino; utrum reddita per Administratorem redditione rationis coram Arbitro, seu Compromissario, eique facta consignatione Scripturarum
 Admi-

A R G V M E N T V M.

Promissio de faciendo, donando, se obligando, vel incundo Societatem quomodo inter se differant, ad hoc, ut habeantur pro facto, vel agendum sit ad interesse. Obligatio Cameralis non tribuit viam executivam, si probetur per Testes, nec pro iis, quæ veniunt tantum in consequentiam: Societas ex quibus præsumatur tacite dissoluta, & quando possit durante tempore convento dissolvi; Et plura de modo contribuendi circa Capitale, & repartitionem lucri, vel damni: Et aliqua de natura Officiorum Romanæ Curie.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Promittens factum, sive Societatem inire, non potest regulariter condemnari ad ipsum factum, sed solum ad damna, & interesse.*
Et in hoc casu damna, & interesse sunt prius liquidanda per Actorem, num. 4.
- 5 *Promissio de faciendo quomodo distinguatur à facto; statuit importet ejusdem facti perfectionem, necne.*
- 6 *Promissio de faciendo non importat factum, quando implementum pendet ex facto alterius, & nu. 7.*
- 8 *Promissio de donando, vel de se obligando habetur pro donatione, & obligatione, & assignatur ratio.*
Amplia, quod ex tali promissione agi potest tanquam ex ipso facto, nu. 9.
- 10 *Obligatio Cameralis non tribuit viam executivam in iis, quæ non leguntur expressè, sed solum veniunt in consequentiam.*
- 11 *Obligatio inter Socios directæ ad unum factum, ad illud restringitur, nec attenditur connexio ejusdem facti, vel identitatis rationis.*
- 12 *Societati non repugnat, quod unus Socius Capitale majoris valoris, alter verò minus contribuat.*
- 13 *Societati non repugnat, quod unus Socius sit Dominus unius speciei, & alter alterius.*
- 14 *Testi Mediatori contractus magna fides est adhibenda.*
- 15 *Obligatio Cameralis probatur per Testes non habet viam executivam.*
Amplia, ut n. 16.
- 17 *Societas præsumitur dissoluta, quando Socii cæperunt separatim negociari.*
- 18 *Societas etiam durante tempore convento potest ex justa causa dissolvi.*
Justa autem causa reputatur, si alter Socius non implevit ex parte sua, nu. 19.
Et de ratione, num. 20.
- 21 *Implementi defectus ubi respicit causam finalem, facit, quod contractus etiam nominatus resolvatur.*
- 22 *Implementi defectus non potest argui; ubi illud pendet à facto Tertii.*
- 23 *Mora in contractibus utroque obligatoris incurritur statim ac alter ex Contrahentibus implevit ex parte sua.*
- 24 *Implementi defectus ex parte unius ex Contrahentibus excusat alterum à mora.*

posset amplius idem Administrator molestari super nova redditione rationis, Et licet hujusmodi Causa non fuerit tunc resoluta, nec postea amplius reposita, quia fortè Comes Bigazzinus veniens uti cessionarius Marchionis Cornelii Frangipani cognovit insubstantiam proprii boni Juris: Attamen in sensu Veritatis dicebam, incongruam esse petitionem, non solum, quia Laudum confirmativum redditæ rationis fuerat ab ipso Marchione approbatum, & emologatum, unde Laudum in hoc casu habebat vim transactionis, & rei judicatæ, ex collectis per *Surd. consil. 447. numer. 8. Honded. consil. 61. numer. 12. lib. 1. Adden. ad Buratt. decis. 657. numero nono, Rot. recent. decis. 574. numer. 2. parte 3. & decis. 350. num. 1. parte 4. & dec. 125. num. 22. parte 5. & dec. 509. num. 14. & seqq. parte 18. & dec. 16. nu. 38. par. 19. & dec. 5. nu. 3. coram Ubigo.*

Sed etiam, quia dicebam reddi impossibile, quod posset Administrator iterum urgeri, dum ex Laudi contextu apparebat, quod scripturæ, & computa, 31 catetæque justificationes fuerant consignatæ in præsentia Arbitratoris ipsimet Domino, cum enim arma propriæ defensionis extarent penes Adversarium, cessabat facultas se defendendi, & afferebam in puncto decisa per *Rot. decisio. 193. sub numer. 1. ex vers. cum enim appareat cum sequentibus & dec. 230. numer. 8. & sequentibus & decis. 253. numer. 12. & 13. coram Duno. Sen. & decisio. 256. numero primo, circa fin. & numero 5. parte 19.* Itaut successive oretenus consultus à pluribus, qui calculando, vel reddendo rationem administrationis poscebant modum, quo possent iterum non inquietari sub assuetis prætextibus doli, vel erroris, unde nolent cum continua vexatione, vel discrimine subire onus custodiendi scripturas. cautelam hanc illis insinuavi, quod in redditione rationis vel computorum calculatione procurarent, quod mediante Instrumento constare facerent, quod propriæ justificationes receptæ fuerint ab altera Parte, quia tunc ex præmissa ratione redditur impossibilis nova molestia; nam et si exhiberentur tractu temporis hæc, vel illa computa, sive hæc, vel illæ justificationes, respondere semper poterit Administrator, aut quod illæ non sunt eadem, vel non sunt omnes, & integræ, super quibus fuit inita solidario, aut reddito rationis, & melior esset cautela, si de consensu Partis enunciarentur computa, & justificationes pro laceratis, & combustis: Et in his casibus non esset opus recurrere ad illam 32 præsumptionem, au redditus legitime rationibus præsumantur etiam reddita Instrumenta rationum administratum, nempe scripturæ, schedulæ, libri, aliæque ad id faciendæ, de qua, affirmativam tuendo, loquuntur *Decian. consil. 43. num. 21. 31. & 32. libro 4. Cancer. variar. resol. parte 1. cap. 7. numer. 132. & parte 3. cap. 15. ex numer. 304. usque ad 309. Faber in C. lib. 5. titul. 31. defn. 3. in fin. & numer. 5. Nicol. Catan. consil. 36. num. 10. & 11. Mell. observat. for. 110. num. 8. Francisc. Merlun. dec. Lucen. 96. numer. 100. Censual. decisio. 60. numer. 30. & 31. Rota dicta decis. 230. num. 8. coram Duno. Sen. & decisio. 112. numer. 37. parte 14. recent.*

ROMANA PRÆTENSÆ SOCIETATIS OFFICIORVM

PRO AVGVSTINO SABBATVCCIO

CVM PETRO SCARSELLIO.

- 25 *Implementi defectus attenditur, etiamsi sit in minimo, ad repellendum Actorem.*
- 26 *Officia Romana Curia non possunt in proprietate in alium transferri sine consensu Papa, secus autem circa meram commoditatem.*
- 27 *Pœnitentia licitæ est in contractibus, qui pendunt ab assensu Principis, donec talis assensus intercedat.*
- 28 *Lucrum, & damnum inter Socios debet esse commune, habita proportione ad partes collatas in Societatem.*
- 29 *Officiales ementes Officia cum aliena pecunia, & cum reservatione Decreti ad favorem Mutuantiis, sunt potius Administratores, & famuli, quam Domini.*
- 30 *Societate dissoluta unusquisque recuperat Capitale, quod possuit.*

DISCURSUS LIII.

PER obitum Thomæ Palutii vacabat ad commodum Datarie Officium Notariatus A. C. ad cuius assentionem aspirabat Augustinus Sabbatuccius, & è converso volente Serantonio alterum consimile Officium ab eo retentum resignare, sese paratum exhibuit Petrus Scarfellius; cumque ambo tunc in eodem Officio Serantonii manerent, ex aliquibus insimul convenerunt Sabbatuccius, & Scarfellius de inunda Societate super præfatis geminis Officiis respectivè emendis, & resignandis sub æquali participatione lucri, & damni, parique onerum solutione, eligentes de cætero Josephum Righium ad effectum exarandi concordia Societatis Capitula super tempore, modo, & forma adhibenda pro meliori ejusdem Societatis exercitio, necnon declarantes, quod Societas incipere deberet à die, qua sequeretur prima eorumdem Officiorum resignatio.

Promissa illicò implevit ex parte sua Sabbatuccius, reportando à Dataria collationem memorati Officii pro pretio scut. 13400. ejusque possessionem adipiscendo usque sub die 9. Martii 1679. sed Scarfellius non tantum defecit in obtinenda altera resignatione intra Mensem Aprilis, prout contextualiter, & sub eadem die initæ conventionis, de qua supra, pepigerat cum Serantonio; Verum per Annum, & ultra negligendo devenire ad emptionem sui Officii, sciens, & videns pacifice permisit, quod Sabbatuccius proprium Officium regeret, & gubernaret absque ulla ejus imaginis commixtione.

Quando post quindecim Mensium effluxum, & antequam foret consecutus memoratam resignationem procuravit, quod Righius extenderet Capitula præsentæ Societatis; cumque in eisdem Capitulis, ultra cætera pacta, de quibus infra, per verba subobscura declararetur, quod pretium utriusque Officii deberet æquiparari, videlicet, quod illud Sabbatuccii emptum pro dictis scut. 13400 cumuletur cum altero resignando à Serantonio pro scutis 15. mill. sicque Sabbatuccius assumere tenetur super proprio Officio onus scutor. 800. cœpit Scarfellius judicialiter pulsare Sabbatuccium coram Prælato pro solutione, vel deposito eorumdem scutorum 800. ad effectum illa erogandi in partem pretii, & Officii ab ipso comparandi, & obtinuit ab eo relaxationem Mandati; sed interposito recursum ad Signaturam Iustitiæ, illoque pendente Partes devenerunt ad Concordiam, juxta quam soluta quadam summa Scarfellio, recessum fuit à qualibet participatione, & Societate.

Occasione itaque scribendi tam coram prædicto Prælato, quàm præparandi Informationes pro Signatura Iustitiæ, etiam non sine sensu Veritatis, dicebam. Concedenda venit Absolutoria huic Parti, cum inspecta Judicii qualitate peperam intenta, tum etiam animadversa substantia boni Juris militantis ad favorem Sabbatuccii.

Quatenus enim pertinet ad ordinem, ac methodum Judicii, nescitur, quomodo valeat in præsentem Scarfellius executive agere pro relaxatione mandati in scuris 800. dum Apocæ inter ipsum, & Sabbatuccium exarata non præferat actualem perfectionem Societatis sed nudam promissionem incundi eandem Societatem super Officiis emendis; Unde vel existit locus pœnitentiæ, ut infra, vel in omnem casum cogi nequit Sabbatuccius ad coeundam præfate Societatem, sed condemnari valet dumtaxat ad præstationem damnorum, & interesse, juxta communissimam sententiam, de qua *Roland. consil. 69 num. 13. & seq. lib. 3. Laderet. consil. 48. numer. 5 & seq. Surd. consil. 52. num. 14 & seq. Aldobrand. consil. 132. num. 121. & seq. lib. 2. Manic. de tacit. libro 4. titul. 3. numer. 7. in fin. Joseph Ludovic. conclus. 72. ampliati. 1. Carocc. de Locat. titul. de Location. qualitat. quest. 1. numer. 9. Facchin. controvers. Jur. lib. 2. capite 30. ex vers. contrarian sententiam, usque ad fin. Granian. discept. 887. num. 33. Capic. Latr. 10. Jul. 11. sub numero undecimo, Mart. Medic. decis. Senen. 12. per 101. Rota in Esina Grani 6. Junii 1614 & 12. Junii 17. coram Sacrato, & alibi millies.*

Atque hinc minimè venit Scarfellius audiendus in hodierna instantia, sed si prætendit aliquid ex non servata promissione damnum sibi irrepsisse, vel interesse defecisse, deveniat ad ipsam liquidationem, & edoceat quanti sua interlit, promissionem contrahendi Societatem non fuisse ex hac Parte servatam, ut prosequendo materiam concludunt *Corn. consil. 256. num. 11. lib. 4. Aldobrand. consil. 132. nu. 124. & 125. lib. 2. quos refert, & sequitur Pacion. de locat. cap. 22. num. 115.*

Quod autem versemur in simplici promissione incundi Societatem, non autem in actuali perfectione Societatis, apertissime defumitur ex verbis ipsius Apocæ, & conventionis, ibi, *con la presente conveniamo di fare*, quæ cum futurum tempus respiciant, & non sonent in factum de præsentis, [ex. gr.] si dixissent, *con la presente facciamo*, per necesse promissionem de faciendo, & non ipsum factum important, ut in specie distinguendo notavit *Jas. in consil. 117. col. 3. vers. prædicta multo clarius lib. 1. Surd. d. conf. 52. num. 13. & conf. 372. num. 1. Theaur. dec. 233. num. 5 & seq. & alter Theaur. quest. for. lib. 2. qu. 6. sub num. 2. vers. & præsertim, & n. 3. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 9. par. 4. num. 34. & 37. Mart. Medic. d. dec. Senen. 12. sub nu. 9. vers. sic quapropter, & nu. 10. Rot. Florent. apud Vrecol. de transact. q. 59. nu. 24. alique apud istos.*

Fotius vero, ponderata facti validissima circumstantia, quod neque revera de præsentem stabat in libito, & potestate Partium contrahendi ex tunc Societatem, cum deberent prius Officium unitim coemere, & assensum Datarie, seu Summi Pontificis reportare, in his enim terminis, quod dicatur nuda promissio de faciendo, & non importet factum, habetur apud *Jot. Franc. De Pont. cor. 86 n. 27. & seqq. lib. 1. C. yriac. controv. 661. num. 5. Fontanell. ubi proxime numero 33. vers. Item quod quando, Cancer. variar. resolut. parte 3. cap. 7. num. 125. Card. De Luca de Regal. disc. 41. num. 5. & 6. & de fideicom. discept. 135. num.*

mero 8. *Rota coram Cels. decis. 251. num. 6. & in puncto Societatis super re de consensu, & placito alterius vendendæ Rot. Florent. apud Urceol. de transact. d. qu. 59. num. 33.*

Et quidem conventio, vel promissio de faciendo solummodo perfectionem actus inducit, quando nullatenus reperitur admixtum factum Tertii, sed à solo Contrahentium libito, & absoluta voluntate dependet, ut est promissio de donando, vel de se obligando, ista namque vicem veræ donationis, & perfectæ obligationis præferret, cum eo ipso, quod quis promisit se donaturum, vel obligaturum, non indigeat facto Tertii, ideoque ad evitandos circuitus donasse, vel sese obligasse præsumatur, ex Doctrina *Joan. Andr. in addit. ad Speculator. in rubr. de obligat. & solution. quam cæteris relatis sequuntur Gratian. discept. 115. numero 24. & 25. & dict. discept. 837. numero vigesimo, & seqq. Cancr. variar. resolut. dict. parte 3. capite 7. numer. 124 vers. secus tamen, Andreol. controu. 112. ex numero 11 cum plur. seqq. Rot. Florent. apud Urceol. de transact. dict. questio. 59. num. 29. & seqq. Olea de cess. jur. iii. 1. quest. 6. numero 4. & seqq. & per tot. Rota decis. 173. numero 1. parte 12. recent. & decis. 364. ex numero 1. cum seqq. & nu. 12. parte 14. Itaut ex ipsa promissione de donando agi possit tamquam ex ipsa donatione, *Surd. consil. 535. nu. 8. Rota dec. 393. num. 2. vers. & quod ex pacto parte 3. rec. Add. ad Buratt. dec. 719. lit. A. in fin. Cerocc. disc. 53. num. 92. & 93.**

Verum dato, quod ab initio promissio transivisset in verum, & effectivum contractum Societatis, non tamen exinde valet adeo ex abrupto via executiva in vim obligationis Cameralis in Apoca contentæ procedi, cum toto ejus tenore perspecto, nullibi appareat, nedum quod fuerint promissa scuta 800. pro quibus insistitur, sed neque quod Sabbatuccius teneretur pro æ. uando Capitali contribuere, ibi, *di fare una Compagnia sopra li due Offizi di Notariato A. C. uno al presente vacante per la morte, & c. da conferirsi, & c. à me Agostino Sabbatucci, e l'altro cantante, & c. da resignarsi à me Pietro Scarfelli, & c.* proindeque ubinam fundatur præsens Judicium executivum contra Sabbatuccium ad exhibendam scuta 800 dum hoc in expressa obligatione Camerali non legitur, eaque subeundi nequit etiam ad ea, quæ veniunt in consequentiam, ut inquit *Menoch. de præsumpt. libro primo, præsumpt. 45. numero 28. & 29. Mancin. de Juram. parte 2. effect. 196. Vincen. De Franch. dec. 32. num. 5. Caball. consil. 142. num. 103 lib. 1. egregiè Rota in dec. 77. num. 1. & 2. post Zacch. de ob. 10. i. amer & in terminis Societatis, quod obligatio inita inter Socios, si sit dicta ad unum factum, ad illud solum restringatur, licet agatur de facto connexo vel identitas rationis concurrat; *Harmann. in quest. jur. lib. 1. c. 110. quest. 3. numero 26. & seqq. Mans. consil. 57. numero 49. 41. & 42.**

Neque dicatur, quod statim ac Contrahentes promiserunt inire Societatem super duobus Officiis, ex hoc ipso intellexerint proportionabiliter contribuere pro Capitalibus; ultra enim, quod id expresse in Apoca non legitur, quod sufficeret, ex *sup. à deducis, exuberat respondere, quod nullo modo necesse est, aut implicat, si unus ex Sociis ponat in Societate Capitale majoris valoris, alter verò minus, ipso Capitali inspecto, contribuat, ut advertit Bero. consil. 161. nu. 24. vers. tamen potest lib. 1. Azor. Inst. Moral. parte 3. lib. 9. c. 4. col. 2. litt. B. Franc. Marc. dec. 887.*

num. 9 par. 1. cum cæteris per Rot. decis. 221. num. 10. 13 par. 12. recent. Præcipue cum ageretur de duobus Officiis discretim, seu scorsim administrandis, ad tradita per Rot. coram Pirovano apud Spad. consil. 294. num. 14. lib. 2.

Minusque facit, quod Mediator, cui attributa fuerat facultas conficiendi Capitula, id literaliter declaraverit in ipsis Capitulis longè postmodum exaratis, idemque etiam, licet per verba subobscura, tamquam Testis una cum Serantonio deposuerit, ideoque eidem Testi tamquam Mediatori contractus maxima fides sit adhibenda, ex *Mant. dec. 6. num. 10. Buratt. dec. 775. numero 4. Nivor. decis. 88. numero 6. Priol. decis. 36. numero 2. & parte 15. recent. decision. 350. numero 14. & dec. 228. numero 8. parte 18.* Quia præter quamplurimas exceptiones, quæ inferius suo loco tradentur, satis est ad præsens respondere, quod si ista obligatio non ex ipsa Apoca, sed ex dicto Testium delimitur, agi non potest executive, sed via ordinaria procedendum est, ut in durioribus terminis, quando scilicet pertractatur de ipsa obligatione Camerali per Testes comprobanda, tradiderunt *Galles. de obligat. amer. quasi. 27. num. 4 ibique Zacch. numero 7. & 8. Scar. de appellat. quest. 7. lin. 9. numero 63. & seq. Fontanell. de pact. nupt. claus. 6. gloss. 3. parte 7 sub num. 63. Coler. de process. execut. parte 3. cap. 1 sub num. 18 vers. tamen differunt, & cap. 5. sub numero 26. & parte 4. cap. 2. numer. 23. Card. De Luca 16 de Feud. discept. 29 num. 7. & 4. ubi ampliat, & declarat, quando etiam obligatio Cameralis continetur in scriptura privata, cujus veritas negaretur, ita ut opus esset Testes desuper adhibere, plene *Rota decision 54 ex numero 37. usque ad fin. parte 12. recent.**

Hæc quoad ordinem: sed attingendo medullam boni Juris, verum procul dubio videtur in claris, quoniam quatenus à principio legitime fuisset contracta Societas, ipsa postmodum dissoluta remansit, tam tacite, quam expresse; tacite quidem, dum Sabbatuccius incontinenti recepit Officium suum à Dataria, Scarfellius verò non tantum ipsum non coemit, neque habet de præsentis, sed passus est, quod absque ullâ revisione computorum, aut communicatione lucrorum Sabbatuccius separatim negociaretur; quod apud omnes pro manifesto indicio tacitæ dissolutionis Societatis accipitur, ad *Textum præclarum in l. itaque ff. pro Socio, Mant. de tacit. lib. 6. nu. 23. num. 32 & 33. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 56. nu. 46. & seq. & præsumpt. 60. num. 10. Caren. resolut. 183. num. 10. Ciroc. discept. 65. nu. 6. Andreol. contr. 34. num. 20. Rosignol. de Societ. contrah. 7. disquis. 2. §. 23. nu. Michalor. de fratrib. par. 2. cap. 36. nu. 29. & cap. 42. nu. 4. Rot. dec. 129. num. 13. par. 10. & d. dec. 221. num. 13. parte 12. recent. & coram Card. Orthob. decis. 40. numero 17. & 18.*

Sed non est opus insistere super tacita dissolutione Societatis, dum illam habemus expressam ex Judiciali intimatione eidem Scarfello facta: quamvis enim regulariter nequeat Societas durante tempore convento dissolvi; nihilominus justa interveniente causa sine hæsitacione conveniunt uno ore *Scribentes, illam posse altero quoque Socio invito dirumpi, ad Text. in l. si convenerit in fin. ff. pro Socio, & in l. Societatem. quarta. ff. eodem. Capic. decision. 135. numero 3. Card. Tusch. conclus. 306 littera S. numer. 71. Constantin. Cassir. in Specul. quest. Peregrin. lib. 1. quest. 37. §. 2. numer. 22. & per tot. Ancharan. Jun. quest. fact. mil. lib. 2. quest. 68. sub num. 6. vers. licet enim, Rosignol.*

de Societ. d. contract. 7. disquis. 2. s. 21. nu. 4. & seqq. cæterique mox allegandi.

Quod autem iustissima causa dissolvendi Societatem intercesserit, evidenter apparet, ex quo Scarfellius non adimplevit ex parte sua, omittendo Officium comparare, cuius contemplatione dumtaxat inita erat Societas, quo sane casu, etiamsi nulla facta fuerit interpellatio, ex ipso adimplemento unius ex Sociis, & non adimplemento alterius mora resultat insanaabilis, & exinde inducitur iustissima causa recedendi à conventionem, ut optime per *Text. in d. leg. si convenerit. ff. pro Soc. si mavit. Anchar. Jun. qu. 54. lib. 1. & d. qu. 68. lib. 2. & quæst. 59. lib. 3. in omnibus per tot. Petr. De Ub. l. 1. de duob. frat. par. 11. col. 1. nu. 6. Capic. dec. 174. nu. 16. quos refert, & sequitur Stad. conf. 297. nu. 4. lib. 2. Duard. de Societ. lib. 1. cap. 2. qu. 2. nu. 7. & 8. Falic. eod. tract. cap. 35. nu. 28. & seq. Mich. l. de frat. d. par. 2. cap. 36. nu. 22. Rosignol. de Societ. d. contract. 7. disquis. 2. s. 21. nu. 9.*

Idque rationem duplicem habet, & utramque manifestam, una nimirum, quod quamvis in contractibus, prout hic, nominatis regulariter non detur locus pœnitentiæ, sed agi debeat pro implemento; nihilominus, ut advertit *Duard. Falic. & M. balor.* mox relati, id speciale est in Societate, in qua quis adimplendo, statim alterum non adimplentem ponit in mora, quinimo cum ipsum opinatum adimplementum alterius Socii fuerit causa finalissima, propter quam alter inductus fuit ad contrahendam Societatem, tunc tamquam ex deficientia consensus locus fit resolutioni, quia alias contractus, & Societas inita non fuisset, ad ea, quæ egregie referuntur per *Surd. conf. 563. sub nu. 4. vers. & in prædictis, Roland. conf. Ludov. dec. 130. nu. 4. ibique Adden. nu. 7. & coram Pirovano impress. apud Marches. de Conn. isl. par. 1. fol. 1086. sub nu. 7. Card. De Luca de fideicom. discip. 33. fab nu. 26.*

Et secunda, quod aliter dicendo, contractus manifestissime claudicaret, nam posito, quod Sabbatuccius in hoc considerabili temporis intervallo damnus sentisset in Officio per ipsum acquisito, utique Scarfellius non instaret pro stabilienda Societate, quodque peius est, neque ipse cogi potuisset ad adimplendum, cum de facili sese valuisset excusare, replicando, quod per ipsum non stabat, sed deficientibus, [ut nimirum verisimile fuisset] pecuniis, & consequenter cessante ex hac causa, vel alio quæsito colore assensu Serantonii, impeditus erat implere, ex congestis per *Rot. dist. decisio. 350. numer. 8. & 9. part. 15. rec.*

Quibus proinde non contradicunt Testes adducti, & dicere conantes, quod ante memoratam intimationem, seu didictam sæpius interrogaverint Sabbatuccium pro conclusione hujus Societatis; Quia cum ipse respondisset, se fore promptum, & paratum, quoties Scarfellius adeptus fuisset Officium, potius ex hoc ipso magis patefit defectus in eodem Scarfellio, qui nunquam ex parte sua contractum, & promissionem explevit, quodque ita Sabbatuccius respondendo eundem Scarfellium magis constituebat in mora, quæ tamen, ut præmisimus, ex solo implemento Sabbatuccii resultabat, ex ii, quæ mirifice ad rem nostram subnectunt *Surd. conf. 157. nu. 7. Castellan. de Societ. offic. cap. 69. numer. 3. Scac. de Commerc. §. 1. quæst. 7. arte 2. ampliat. 8. numero 157. Sperell. decisio. 107. nu. 16. prout è converso receptum habemus, quod defectus implementi ex parte unius ex Contrahentibus alterum excusat à mora, idem*

Sperell. dec. 40. nu. 36. Rot. coram Cels. dec. 251. nu. 9. & coram Card. Cerro decis. 801. nu. 4. & accif. 880. nu. 2. & 3.

Eiusdemque irrelevantie existit assertio, seu præsuppositum, cum quo conantur Testes procedere, nimirum, quod ex facto Sabbatuccii non exburstantis prædicta scuta 800. quodammodo impediretur Scarfellius in emptione Officii; Quia si id ullam habuisset, vel haberet subsistentiam, necesse fuisset, quod Scarfellius tunc temporis ostendisset habere omnia alia assignamenta necessaria, eo modo, & forma, quo hodie (licet non admodum recte) curat ostendere: alias enim quomodo juridice poterat Scarfellius asserere, quod fuerit ex hac parte impeditus, dum ex sua neque per obolum impleverat, & tamen, etiamsi in minimo defecisset, jure merito poterat repellere, ex relatis per *G. aff. de exception. 13. nu. 39. Marej. cout. var. resol. lib. 1. cap. 88. nu. 4. Hodiern. ad dec. Surd. 60. nu. Mans. consulti 118. nu. 1. & 2. & generaliter fuisse comprobatur Adden. ad dec. 542. par. 4. rec. 10m. 3. nu. 24. & sensal. dec. Lucen. 34. nu. 3. Rot. coram Greg. dec. 261. nu. ibi not. per Adden. & dec. 142. nu. 21. & 22. par. 19. ec.*

Et ex his adè manifeste constat de dissolutione Societatis tam tacita, quam expressa, quodque ex non implemento potuerit sine dubio in omnem casum Sabbatuccius præbere sibi locum pœnitentiæ, ut non oporteat ulterius evagari; Sed adhuc dicimus, quod quamvis omnia superius recensita fundamenta deficerent, licet hodie Sabbatuccio pœnitere, cum enim hujusmodi Officia non possint de unâ in aliam personam transferri absque Summi Pontificis, vel ejus Officialium assensu, & autoritate, quidquid sit de mera cessione circa commoditatem percipiendi emolumenta, ut distinguendo firmatum fuit per *Rot. in Romana Officii Scriptorie prima Aprilis 1588. coram Pamphilio, & coram Seraphin. dec. 389. nu. 6. & 7. Millin. dec. 251. nu. 9. & 10. & dec. 116. nu. 14. & 15. parte 4. 10m. 2. recent. & coram Lancelott. impress. apud Marches. de Conn. isl. par. 1. f. l. 756. nu. 3. & 6. & coram Pamph. dec. 544. nu. 5. Card. De Luca de Regal. disc. 16. nu. 3.*

Hinc proinde douec, & prorsus hujusmodi assensus noscatur obtentus à Scarfellio, regula est apud omnes indubitata, quod licita est pœnitentia, ut lato calamo tradiderunt *Adden. ad Gregor. decis. 414. sub nu. 8. Salgad. in Labyr. Credit. parte 1. cap. 33. nu. 21. & seq. Rot. apud Achill. de Grass. dec. 2. nu. 3. in de part. & coram Verall. decis. 12. nu. 4. par. 3. & dec. 755. sub nu. 2. versic. & nisi par. 2. rec. & decis. 408. nu. 33. & seqq. par. 16. & prius in Romana Landi, seu Locorum Montium 19. Junii 1641. coram Verosio.*

Posita itaque ex præmissis licita pœnitentia, vel recessu ab asserta Societate, frustraneum opus videtur indagandi, an in omnem casum, quo Societas fuisset contracta, & in præfenti duraret attamen teneretur Sabbatuccius exburstante scuto 800. Sed nihilominus in quandam exuberantiam subnectimus quod ista obligatio non legitur in Apoca expressa, frustra que desumitur ex Capitulis, seu minuta confecta, ut asseritur, per Sabbatuccium; quamvis enim ibi dicatur, *che il valore e prezzo di detti Offizii s'intenda raguagliato i rânai, & unio nella femina di judi 28400 moneta, compreso però, & i. adhuc id nõ importat, quod effective Sabbatuccius teneretur ponere de proprio dicta scuta 800. sed solummodo hujusmodi verba referenda veniunt ad partitionem onerum, lucturum, damnorumq; ad effectum scilicet, ut Scarfellius*

non teneretur de proprio correspondere Creditori-
bus de more mutuantibus pecuniam ad Officia
comparanda pro dictis scutis 800. sed istud onus
correspondendi subire obstringeretur Sabbatuccius,
prout ad litteram sonant verba, quæ sequuntur in
eadem minuta, ibi, *E detratti li fructi del sudetto
prezzo ciascuno per metà, come anco tutti li pesi, &c.*
& est quoque de Jure, juxta quod sicuti, ut superius
ostendimus, non repugnat Societati, quod ad sit in-
28 æqualitas impositionis Capitalis, debet tamen ad ef-
fectu patiformitas respectu lucti. onerum, & damno-
rum, habita proportione ad partes collatas, ex con-
gestis penes Gratian. *discept. 622. numer. 2. & 3. & dis-
cept. 758. nu. 25 & 29. & nu. 2. & seqq.* & est *Text. in
l. si non fuerint. ff. pro Socio, cum concord. per Corn.
conf. 27 n. 13. verjic tamen si constat lib. 2. Mandell. conf.
53. per tot. Marefc. var. lib. 2. cap. 146. nu. 1. Mant. de
tacit. lib. 6. tit. 4. ex nu. 13. usque ad 20. Rot. dec. 58. nu.
16. & seq. par. 15. rec.*

Clarius autem perspecto more, quo solent hu-
jusmodi Officia acquiri, numquam enim, ut praxis
quotidiana docet, ista comparantur ab hujusmodi
pauperibus Officialibus propriis nummis, & pecu-
niis, atque ita de facto practicavit Sabbatuccius,
pecunias recipiendo ab illis, qui reservationem De-
creti ad eorum favorem reportarunt, durum quip-
pe, nimiumque asperum foret, quod Sabbatuccius
teneretur effective persolvere dicta scuta 800. pro
alieno Officio, dum neque tantam summam actuali-
ter implicavit in proprio, sed solummodo sese obli-
gavit Creditoribus correspondere de fructibus, sic-
que in omnem casum exuberaret, quod de portione
attingente Sabbatuccio deberent priori loco persol-
vi fructus, quos proportionabiliter pro rata præfa-
torum scutorum 800. teneretur Scarfellius exburfa-
re Mutuatoribus cum, ut diximus, revera isti Offi-
29 ciales sine potius meri Administratores, & famuli,
quàm Officiorum Domini, ut latè discusso articulo
ponderavit Rota in dec. 206. numer. 1. & per tot. parte
11. rec. & in Romana Officii Cursoratus coram Uba-
go, inter suas decisi. 3. & in Romana Societatis Officii
12. Februarii 1677. coram Card. Vicecomite, quas cum
aliis refert, & sequitur *Adden. ad Pamphil. d. dec. 544.
num. 9.* & prosequitur dispungendo consimilem na-
turam Officiorum, & effectum ex connaturali reser-
vatione Decreti resultantem *Cardin. De Luca disc. 1.
num. 3. & disc. 7. num. 7. & 8. disc. 12. num. 2. & 3. de Re-
galibus.*

Cæterum sistere non oportet super Capitulis
exaratis per Righium omitrendo etenim examinare,
utrum ipse haberet facultatem sese ingerendi in hoc
puncto substantiali contractus, illius tamen factum,
scu explanatio destruitur ab evidenti injustitia alii-
rum partium eorundem Capitulorum, nam licet de
hisce hodie non agatur, at tamen sum opere move-
re, & instruere possunt in reliquis animam Judicis,
juxta monitum *Imperato. in 21. d. ni in 21. ff. de
Testibus.* quoniam Righius posuit in capitulatione
absurda manifesta, quæ adeo sunt incompatibilia
cum præteritione Scarfellii, ut procul dubio detegant
sensum, de quo supra, importantem simplicem tem-
poralem accollationem durante Societate, & non
ultra, voluit enim, quod etiam finita Societate Sab-
batuccius subiret onus eorundem scutorum 800.
tamquam debitum proprium, illaque remaneret in
Officio Scarfellii contra expressam naturam ejus
Societatis, in qua unus de proprio hoc, vel illud Ca-
pitale contribuit, unusquisque enim in hoc casu sta-

tim recuperat, quod in ipsa Societate contribuit, ut
notat *Bartolus in l. Reos num. 3. ff. de duob. Reis, Ron-
chegall. eod. tract. seu in d. l. Reos num. 43. Falic. de
Societ. cap. 29. num. 73. Mansf. consult. 53. nu. 34.*

SENE. DIVISIONIS CASTRI.

PRO EQ. JOANNE DE MARSILIIS,

CVM ALIIS DE MARSILIIS.

A R G V M E N T V M.

An, & quando pactum, vel præceptum de
non dividendo inter Socios, vel hæredes con-
ventum, vel demandatum à Testatore sperni
possit impune, vel non sit obligatorium, aut alias
possit à Principe moderari: Et quando actus di-
cantur importare divisionem prohibitam, vel
non, cum cautela se præservandi à qualibet ca-
ducitate, vel pœna.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Pactum, vel præceptum de non dividendo quando est
perpetuum, regulariter non tenet, & n. 6. & 7.
Limitatur hæc regula, ubi fuerit adjecta certa pœna, nu.
3. & 5. ubi refellitur.
Item limitatur, ubi pactum restringitur ad certa bona,
nu. 4. & vide nu. 8.*
- 3 *Pactum, seu præceptum de non dividendo etiam ubi sit
validum, potest ex causa moderari.
Causa autem justa qua dicatur, nu. 10.*
- 4 *Pactum, vel præceptum de non dividendo quando sit
compatibile cum divisione.*
- 5 *Socius an habeat prælationem in locatione, vel vendi-
tione rei communis, remissive.*
- 6 *Commune quod est, facile negligitur.*
- 7 *Pactum, vel præceptum de non dividendo cum certa
pœna potest evitari obinendo remissionem pœna à
substituto.*
- 8 *Pactum, vel præceptum de non dividendo quando per
Principem possit moderari.*
- 9 *Princeps quando potius dicatur supplere voluntatem
defuncti, quàm ei derogare.*
- 10 *Pactum, vel præceptum de non dividendo, puta ali-
quam hereditatem, non violatur per divisionem,
usus, & habitationis.
Nec per possessionem bonorum captam cum clausula
pro indiviso, nu. 18.
Nec per separatam perceptionem, & exactionem fru-
ctuum, nu. 19.*
- 11 *Minores de jure prohibiti dividere, non prohiben-
tur dividere fructus.*
- 12 *Cautela datur ad effectum non incurrendi caduci-
tatem impostam in casu divisionis.
Et quid in casu prohibita à Testatore molestia sub pœna
caducitatis, nu. 22. & 23.*

D I S C V R S V S L I V.

SUPER infra scripta facti serie sub initio Advoca-
tionis consultus ex parte illius, qui dividere Ca-
strum cupiebat non obstante contrario præcepto
S 3 Testa-

Testatoris, sequens edidi Responsum; Et quia in sensu Veritatis insimul fuerat requisitus Cardinalis De Luca Præceptor meus, Mihi idcirco demandavit, ut fundamenta Requentis, expenderem, quoniam postmodum subscriptisset recolligendo motiva, quæ sibi magis vera viderentur, prout secutum fuit, illiusque Subscriptio una cum integro tenore præsentis Responfi habetur quoque registrata per extensum apud eundem *Card. De Luca in ejus Supplement. par. 3. sub tit. de Testam. disc. 83.*

3 Ordinato per Alexandrum de Marfiliis perpetuo, graduali, & reciproco fideicommissio in ejus descendencia masculina, adjectaque strictissima alienationis prohibitione, fuit alterius inunctum institutis, omnibusque vocatis, ut numquam devenire possent ad divisionem *Castri del Calcechio*, & Palatii in Civitate Senen. existentis sub pœna, & modis infra suo loco deducendis: Sed agnita deinde per Testatorem nimia incommoditate proveniente sæpius ab hujusmodi necessariis Societatibus, codicillando revocavit præceptum non dividendi Palatium permisitque, firma remanente prohibitione alienationis, illud etiam posse distrahi inter Condominos.

Hinc proinde exacte per aliquod tempus observata fuit demandata communio quousque lineæ à primis institutis descendentes inter se multiplicatæ, pluribusque personis repletæ præbuere continuam dissensionum causam, unde ad eas evitandas, dubitari pro Veritate contingit de pluribus;

Primò, An præceptum de non dividendo Castrum prædictum in perpetuum sustineatur. Secundò, quatenus negative, an liceat uni aliorum emere portiones. Et tertio qualis via, magisque expediens pro negotii directione videatur.

2 Circa primum, licet nonnulli *Doctores*: ponderando discrimen inter prohibitionem divisionis ex pacto resultantem, & illam à Testatore demandatam, voluerint, primo casu pactum etiam juratum collabescere, & secus in secundo; Tamen resolute procedendo, prohibitionem per ultimam voluntatem non sustineri, si in perpetuum progrediatur, uberime tradunt adducti per *Clar. in §. Testamentum qu. 67. Grass. de Success. in §. Testamentum quost. 72. Peregrin. de fideic. art. 11. nu. 80. Fusar. de Substit. qu. 707. num. 19. Andreol. controu. 9. num. 16. Michalor. de fratr. parte 2. cap. 43. per tot. Arias De Mesa lib. 3. var. cap. 28. nu. 14. & seqq. Fontanell. de pact. nupt. gloss. 9. claus. 4. par. 2. nu. 106. & seqq. Gratian. discept. 905. per tot. Cyriac. controu. 303. num. 5. Capon. discept. 112. nu. 12. Rota coram Arguell. dec. 22. num. 39. & seqq. & coram Coccino dec. 1813. nu. 37. & seqq.*

3 Firmitatè propterea regulà inconcussâ super invaliditate talis præcepti, tota controversia restringitur ad geminas limitationes, quæ desuper tradi solent ab aliquibus; Una nempe, si prohibitio de non dividendo facta fuerit cum pœna ad favorem Tertii; & altera, quando versatur super aliqua re certa, & ad quam Testator affectionem habuisset, ut in specie exemplificando de Castro habetur apud *Peregr.* limitationis authorem *d. art. 11. num. 80. in fin.* quem simpliciter referunt *Grat. d. disc. 905. nu. 19. Fusar. de substit. d. qu. 707. nu. 22. & seqq. Fontanell. de pactis d. gl. 9. par. 2. nu. 113.*

4 Neutra tamen limitatio obstare videtur, non solum ex particularibus facti circumstantiis, ut infra, sed etiam illas perpendendo singulariter, & in abstracto, quia primam egregiè impugnat post *Alex. aliofque, Michal. de fratrib. d. p. 2. c. 43. nu. 18. & seqq.*

Et revera, relicta etiam, positaque ad partes *Michalori* autoritate, nullatenus dicta limitatio subsistit, quoniam ratio, cui innititur, percurrit terminos validandæ prohibitionis, ut scilicet adjectâ pœnâ, prohibitio in materia alienationis dicatur sufficienter vestita; sed nihil habet commune cum altera materia divisionis, in qua redditur invalidum præceptum longo tempore impracticabile non dividendi, ad evitandas dissensiones, & litigia inter conjunctos, sicque evanescit motivum, maleque fit illatio ad hunc effectum de prohibitione alienationis ad illam de non dividendo, ut promiscue voluerunt *Fusar. d. quast. 707. num. 22.* ubi se refert ad *quast. 685 numero 14. Odd. de fideicommiss. quast. 23. num. 6. Gratian. discept. 917. num. 4. Spad. consil. 32. num. 28. vers. Quibus sic stantibus, lib. 1. Arias De Mesa lib. 3. d. cap. 28. num. 18.*

7 Fortius vero, quia in durioribus terminis firmavit *Rota in una Assisen. Donationis 10. Februarii 1662. coram Veroffio impress. decis. 170. post Torr. de pact. sui. success.* quod ista prohibitio in perpetuum invalida sit, nullamque pariat obligationem, licet demandata fuerit conditionaliter, & tamquam per adimplementum ad lucrum consequendum, ut ibi, quia relinquebantur titulo donationis scuta quingenta, si Donatarii in communiōe permanerent; Unde multo minus idem præceptum sustinebitur, quando pœna fuerit adjecta, cum valeat argumentum, ut quod non liceat ratione pœnæ, liceat tamen ratione lucri, non autem à sensu contratio, ad ea quæ in proposito Matrimonii demandati, aut vetiti, quod illud subsistat, si fieri contingat per speciem lucri, quod quis sub ea conditione velit Nubenti tribuere & non alias, non autem in pœnam, deducuntur per *Card. De Luca de Dot. disc. 2. num. 6. vers. ut enim, & de fideic. disc. 44. num. 22. & disc. 73. de Testam. & alibi sæpius.*

8 Secunda quoque limitatio, quæ super prohibitione in certa re, & Castro fundatur, recipit eandem responsionem deductam ratione pœnæ, quia affectio quidem potest vestire prohibitionem, ne dicatur facta sine causa, proindeque invalida reddatur, non vero, quod vel affectio, vel pœna permissibile faciat Testatori illud, quod de Jure facere nequit; aliudque motivum individuitatis, sive quod regulariter Castrum non pariat commodam divisionem, non solum in facto nullatenus subsistit, sed etiam in Jure non admittitur, ex *Fontanell. de pact. nupt. d. gloss. 9. par. 2. num. 113. in fine,* ubi referendo *Peregr.* firmat, se non recedere ab iis, quæ superius tradiderat.

9 Et quando ista, quæ nimium elate afferuntur, aliquam pati possent difficultatem, quodque etiam ex abundantiam præceptum de non dividendo Castrum sustineretur, adhuc ex justa causa deberet Judex tale præceptum Testatoris rumpere, ut loquendo de prohibitione Minoribus facta, & ad tempus, proindeque valida, post *Aretin. consil. 22. sub num. 5. decisum refert Grammat. dec. 7. Marcabrun. consil. 83. à nu. 128. Odd. de fideicommiss. dict. quast. 23. numer. 66. & seqq. Manic. de conject. lib. 3. tit. 4. num. 19. Cyriac. contr. 147. num. 4. Arias De Mesa d. lib. 3. cap. 28. num. 19. Capon. d. disc. 112. sub nu. 39. vers. prout in sumli.*

10 Quod autem adsit causa justissima, testantur continuæ dissensiones, & iurgia, quæ occasione communionis, præceptique de non dividendo nimis asperci, & duri in dies emergunt, ideoque procul dubio, & quocumque mandato non obitante, faciendam esse

esse divisionem, volunt juxta originalem Doctrinam Bartol. in leg. si convenerit, ff. pro Socio, & in leg. jubemus, la secunda, Cod. de Sacros. Eccles. Soccin. consil. consil. 279. libro 2. Grammat. dict. dec. 7. per tot. Tusch. littera D. conclus. 542. num. 9. Joseph. Ludov. commun. opin. tit. de Societ. cencl. 2. colum. 24. vers. secunda causa, Ayora de partition. parte 1. cap. 5. sub num. 14. vers. Però si el Coheredero, Simoncell. de Decret. lib. 2. tit. 4. inspect. prima cas. 1. per tot. Michalor. de fratr. dicta par. 2. cap. 43. sub num. 19. in fin. Grat. d. disc. 905. num. 12. Fontanell. de pact. nupt. d. claus. 4. gloss. 9. par. 2. num. 103. & 104. Capon. d. disc. 112. sub num. 63. vers. item non obstante.

Atque ex his emanat affirmativa responsio ad secundam propositam difficultatem, quod scilicet liceat uni ex Condominis aliorum emere porciones, dummodo Emptor non acquirit privativam Jurisdictionem habitus & actus, sed remanente Jurisdictione super Castro omnibus communi, possunt redditus in pauciores, vel in unum restringi, quia tunc fieri dicitur ratione melioris culturae, quae divisio non venit sub prohibitione, ad ea, quae de Castro loquens tradit Alex. consil. 25. num. 6. vers. ubi dicunt, lib. 5. Fin. consil. 29. nu. 16. & seqq. lib. 5. Decian. consil. 11. num. 22. lib. 1. Gutierrez de Juram. confirm. parte 1. cap. 58. num. 12. Giovagn. consil. 27. lib. 1. nu. 11. & 12. Felic. de Societ. cap. 30. nu. 85. in fine, quia tunc Castrum, aut fundus non desinit esse communis, nec plura Castra, aut plures fundi efficiuntur, & concordat Urceol. consil. 72. nu. 26. & 27. Rota dec. 4. nu. 22. coram Card. Othob.

Neque opponatur, fuisse sufficienter provisum per Testatorem ex permissione Affictus, tam inter eos per novennium, quam cum exteris Conductoribus: quia exinde non excluditur occasio dissentendi, ut saepissime practicatur super praesentia praelatione unius Socii adversus alterum in locanda sibi, aut exteris re communi, ex deductis per Falco. de Societ. cap. 28. nu. 37. & seqq. Duard. eod. tract. lib. 1. c. 5. qu. 6. Michalor. de fratr. par. 3. c. 36. nu. 16. Pacion. de locat. c. 9. nu. 17.

Imò magis inclinasse videtur Testator in hanc partem ex altera permissione venditionis Palatii data in Codicillis, in quibus agnoscendo difficultatem conservandi unionem in diversis generis duorum fratrum ab initio relictorum, profecto si postea cogitasset de multiplicatione linearum, & personarum usque ad tredecim, divisionem non prohibuisset, in puncto Cyriac. controu. 303. num. 5. circa med. & pro cub dubio familiae decor conservatur, si peius pauciores, aut unum, Castrum, aut alia res insignis possideatur, cum in comunione plurium deteriorari potius contingat ob negligentiam, quae in rebus communibus solet adhiberi, ut in specie ratiocinatur Gratian. d. disc. 905. num. 17. Odd. de fideicommiss. dict. quest. 23. num. 66. Grammat. d. dec. 7. numer. 7. & seqq. ubi ponderat illud Salustii, Concordia parvae res crescit, discordia maxima vilabuntur, Scac. de Commer. §. 1. gloss. 1. nu. 52. & facit aliis congestis Gizz. in Add. ad Capic. Larr. dec. 28. nu. 11. & seqq.

Quo demum ad tertiam dubitationem super ordine adhibendo pro negotii directione, duo sunt consideranda, quod vel Condomini sunt inter se concordantes, voluntque dividere, & solum verentur nullitatem actus, aut poenam, & facile utrumque poterunt evitare, Judicem adeundo pro declaratione, vel requirendo Hospitale, cui poena scutorum ducentorum in casu divisionis esset applicanda, quia istud

ante praedicti casus eventum facile remittet poenam, juxta cautelam punctualem, quam tradit Cyriac. d. contr. 147. n. 2.

15 Vel in omnem casum experiri posset Principis beneficentia, supplices illi preces porrigendo, ut per viam gratiae, seu Justitiae divisionem permittat, & ad evitanda scandala, & pericula jurgiorum ex communiōne resultantium tribuat desuper necessariam facultatem, juxta exempla, quae recenset super altero Castro Grat. disc. 997. per tot. & signanter n. 13. & in inferioribus observatum fuit in d. dec. 170. post Torr. de pact. sm. success.

Eoque clarius exempla praedicta applicantur, quia potius assistere videtur voluntas Testatoris, ne alias ex communiōne contrarius effectus sequeretur, Fusar. de subst. d. q. 707. nu. 18 nullumque resultat Tertio praedictum, neq; hoc Castrum extra familiam pertransit, potiusve diceretur hoc casu Princeps declarare, quod est ambiguum in Jure, & acerrime disceptatur apud Doctores, quodque ipse Testator verisimiliter declarasset, proindeque non diceretur Princeps rem duram, & exorbitantem, sed planam, & rationabilem gratiam concedere, juxta ea quae distinguendo firmat egregie Card. De Luca disc. 74. 10. de fideicommiss.

In consimili articulo scribens coram A. C. pro Francisco de Signoribus cum Petro ejus fratre, occasione, quod illorum Amita Testatrix utrumque fratrem haeredem instituendo prohibuerat, ne paternam haereditatem dividerent, imposita poena caducitatis soli Francisco, dicebam adversus Petrum praetendentem, quod Franciscus in eadem caducitatem incidisset, nullo modo intrare eandem caducitatem: nam cum totum fundamentum ejusdem caducitatis consisteret in tribus capitibus, nempe ex eo, quod Franciscus Mansionem separatam à Petro in eadem Domo voluerit; Secundò, ex quo pro indiviso cepit possessionem haereditatis; Et tertio, quoniam seorsum medietatem fructuum ad se spectantium exigebat, idcirco quoad primum caput contraventionis respondebam, quod Mansio separata non importabat ullam divisionem prohibitam à Testatrice, sed solum divisionem commoditatis, & usus habitationis, quae non cadit sub praedicta prohibitione, adducendo Peregr. de fideic. d. art. 11. nu. 80. in fin. vers. diversa, & cum sequente Fontanell. de pact. nupt. d. claus. 4. gloss. 9. par. 2. num. 113. & generaliter Fusar. de subst. d. quest. 707. num. 23. coram Coccin. d. decis. 183. num. 34.

Quo vero ad possessionem captam pro indiviso, retorquebam potius argumentum, quia idiplum magis excludebat divisionem, & de caetero fieri posse contra contraventionem hominis, vel legis divisionem prohibentis, patet ex trad. per Simonc. de Decret. lib. 2. tit. 4. cas. 1. n. 13. fol. m. 217 ubi plures dat concordantes, Urceol. d. consult. 72. n. 21. & seqq.

Denique quoad separatam fructuum exactiōnem, quod ea nihil commune habeat cum prohibita divisione, quae intelligitur respectu proprietatis, & substantiae, decisum esse dicebam apud Soccin. Jun. consil. 79. numero 6. & 7. libro 1. Roland. consil. 80. numero 33. libro 1. Paris. consil. 69. num. 17. lib. 2. Schemard. consil. 38. num. 22. & seqq. lib. 1. Fusar. de subst. d. quest. 707. num. 12. ubi nullos, prout moris est, assignat Contradictores, & concordat Gratian. disc. 917. numero 7. Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 1. littera D. §. 22. numero 2. & tom. 4. littera T. §. 8. sub 20 num. 12. & in terminis divisionis de Jure Communi

Minotibus prohibita, quod sub ea non veniat divisio fructuum, *Roman. conf. 106. num. 4. vers. vel tertio*, & per *Text. in leg. Lucius, ubi gloss. in verb. patrimonium, ff. famil. ercisc.* juncto *Bald. & Paul. de Castro, Guiter. de Juram. confirm. d. par. 1. cap. 58. num. 12. plene Simoncell. de Decret. d. lib. 2. tit. 4. inspect. 1. cas. 2. sub num. 13. vers. pro quo etiam facit.*

Et ex his Judex licet procuraverit Causam, ut decebat, prius amicabiliter componere, & Eo etiam consulebam, non quidem inspecta dubitate articuli, sed ad evitandas domesticas dissensiones, prout fieri, & praticari debet ab Advocatis; attamen, quia Petrus fovebat prætensiones exorbitantes, finaliter concessit Francisco Mandatum de manutenendo, ac etiam [ut audiui] sententiam absolutoriam: Cumque oportuisset tam pendente disputatione, quam postea renovare actus consimiles, dedi cautelam Clienti, ut in qualibet citatione, vel actu possessionis adipiscendæ, vel usus, aut exactionis fructuum protestaretur, quod id faceret pro indiviso circa substantiam, & proprietatem, vel quatenus de Jure id Judex existimaret fieri posse, & non aliàs, aliter, nec alio modo, quia tunc, etiam si actus sapere quodammodo posset speciem divisionis, consimilis protestatio facta in ipso actu petitionis judicialis citata. & audita Parte præservabat à caducitate, juxta tradita per *Rotam coram Merlin. dec. 491. ex nu. 1. cum tribus seqq. & in Bononien. Fideicommissi coram Verospio post Farinac. repert. ult. volum. dec. 99. ex num. 2. vers. Et hæc Domini, cum tribus seqq. cui consonant deducta per Contr. discept. 68. num. 5. cum seqq.*

Cadente solùm limitatione, & præcipuè in materia legatorum, aliorumque jurium ex liberalitate Defuncti provenientium, quando idem Defunctus, qui poterat non relinquere tale jus, vel emolumentum, per verba effrænatissima, & clara legatum, & emolumentum ademit in casu molestiarum, quæ quomodolibet, ac tam judicialiter, quam extrajudicialiter moverentur, quia tunc non inspicitur animus molestantis, & an cum dolo, sive citra illas intulerit hæredi, sive utrum molestiæ justæ fuerint, vel injustæ, ad *Text. in l. Lucius 78. §. tres hæredes. ff. ad Trebell. Grat. discept. 758. num. 33. cum seqq. & numer. 36. Rot. dec. 380. nu. 7. & seqq. coram Peutingen. ubi quod nec etiam admittitur pœnitentia, & superaddito Sanfelio. dec. 167. ac respondens dicta dec. Merlin. 491. declaravit eadem Rot. dec. 264. nu. 3. & 4. par. 18. rec. & plene secuta est in *Romana Legatorum 8. Maii 1677. per 101. & signanter ex §. sed fuit responsum, confirmata 9. Junii 1679. §. Prout à caducitate cum seqq. coram Card. Vicecomite meritisimo Archiepiscopo Mediolan. Unde difficile est, quod in his terminis supra dicta cautela possit suffragari.**

VOLATERRANA, SEV FLORENTINA PRÆLATIONIS

PRO EQV. PAVLO, ET ALIIS DE
MAFFÆIS,

CVM BAJVLIVO VLDARICO, ET ALIIS
DE INCONTRIS.

ARGUMENTVM.

Latissime tractatur, an verba apposita in Scri-

ptura privata, alla quale le Parti danno forza d'istromento giurato, e guarantigiato in forma, importent hypothecam; Et hac occasione examinantur alia verba inductiva hypothecæ, & utrum attendatur verisimilis intentio Partium; Et quando verba in contractu sonantia de præterito referri possint ad tempus præsens, cum aliis, de quibus in *Summario*.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Creditor, qui prior est in tempore, potior est etiam in Jure.*
- 4 *Hypotheca resultat ex verbis scriptura privata, alla quale le Parti danno forza d'istromento giurato, e guarantigiato in forma.*
Contra num. 12. 13. & num. 17. ubi assignantur rationes, & num. 19.
Declara, ut num. 24. & 25.
- 5 *Fidejussor ex quibus clausulis habeatur pro Correo, & principaliter obligato, remissivè.*
- 6 *Dictio, come, latinè, prout, est relativa, & limitativa ad dispositionem relatam.*
- 7 *Referens sine relato non probat.*
- 8 *Subscriptio quando est restricta cum clausulis taxativis, non importat approbationem omnium consen-torum in scriptura subscripta.*
- 9 *Fidejussor regulariter non tenetur priusquam fuerit excussus debitor principalis.*
- 10 *Exceptio excussionis tolli potest per pactum; vel per Statutum.*
- 11 *Statutum tollens excussionem non procedit in casu contraria.*
- 12 *Opinio exteri Tribunalis non semper est recipienda, & de ratione.*
- 13 *Trebellianica, & falcidia habetur pro prohibita in Testamento, quanvis non exprimatur, secundum opinionem Tribunalium Neapolis.*
- 14 *Trebellianica filiis primi gradus prohiberi non potest, juxta opinionem Florentia receptam.*
- 15 *Specialia non sunt multiplicanda.*
- 16 *Hypotheca per Notarium in Instrumento omissa an censeri nihilominus debeat apposita, & num. 21. 22. & 34.*
- 17 *Opinio fundata in Textu debet omnibus prævalere.*
- 18 *Fidejussor comprehendit non solet sub nomine Partium, seu Contrahentium.*
- 19 *Fidejussor quandoque minus obligatur, quam Principalis.*
- 20 *Hypotheca quando non trahatur ad accessoria, & posita in corpore scriptura non extendatur ab subscriptionem.*
Declara remissivè, ut ibidem.
- 21 *Dictio, questa, est demonstrativa ad oculum.*
- 22 *Fidejussio est stricti Juris, & tenaciter illius verbis est inhaerendum.*
Amplia, ut nu. 31.
- 23 *Discretiva locutio demonstrat contrariam voluntatem in casu non expresso.*
- 24 *Hypothecam si quis expressit in una parte obligationis, & in altera omisit, censetur illam noluisse.*
- 25 *Verba, mi obligo, &c. an inducant hypothecam.*

- Et quid si fuerint adjuncta verba, di mio proprio, numero 36.*
- 37 *Verba, mi obligo di mio proprio, quia non differunt ab illis, & periculo rerum mearum, important hypothecam.*
- 38 *Hypotheca ad hoc, ut censeatur inducta, potius intentio Contrahentium, quam verborum conceptio veni inspicienda.*
- 39 *Hypotheca aliquando ex verisimilitudine intentionis Partium inducitur, & datur exemplum.*
- 40 *Hypotheca inducitur favore Creditoris à die, quo fuit ad ejus instantiam facta executio super bonis debitoris.*
- 41 *Hypotheca contenta in Apoca privata an retrotrahatur ad diem scripturae, vel incipiat à die recognitionis ejusdem Apoca.*
- 42 *Maritus nullum habet de jure mandatum quoad bona Uxoris extradotalia.*
Amplia, ut ibid.
- 43 *Maritus sine speciali mandato Uxoris non potest ei præjudicare quoad bona extradotalia.*
- 44 *Statutum Florentinum in materia administrationis bonorum extradotalium Uxoris declaratur.*
- 45 *Statutum si in defectu jubet recurri ad Jus Commune, an intelligatur de jure Communi Romanorum, vel de jure Civitatis Dominantis.*
- 46 *Administrator non reddita adhuc ratione non potest condemnari ad quid certum, etiamsi fuerit confessus se debitorem alicujus quantitatatis.*
- 47 *Compensatio, & imaginaria solutio non differunt inter se.*
- 48 *Compensatio non datur de una administratione ad alteram, nec de credito ex propria persona cum debito alieno.*
- 49 *De Hypotheca præambula apposta ad favorem Creditoris posterioris in emptione, & acquisitione rei, remissive.*
- 50 *Verba in contractibus etsi sonent in tempus præteritum, referuntur ad præsens, quando proferuntur à Notario, vel Tertio.*
Exemplificatio, prout in contractu Censuum ob illa verba, habuit, & recepit, ibid.
Amplia, etiamsi eadem verba proferantur à Partibus in absentia rei, de qua agitur, vel super qua contrahitur, nu. 51.
- 51 *Verba, quando sunt narrativa facti, continent tempus præsens, quamvis sonent de præterito.*
Amplia, ut nu. 53.
- 52 *Dominium non censeatur translatum, nec debitor per dationem in solutum liberatus, quando superest aliquid agendum post ipsam dationem in solutum.*
- 53 *Consensus, vel ratificatio si non accessit venditioni factæ nomine alterius, non inducitur perfectio contractus.*
- 54 *Hypotheca est suppositio, sive obligatio rei in securitatem debiti.*
- 55 *Hypotheca etiam specialis resultat, quando fuit demonstrata res, vel fundus, unde satisfaciendum sit Creditori.*
- 56 *Hypotheca constitui potest etiam per Epistolam, vel Nuncium.*

DISCURSUS LV.

Contendentibus de prælatione super quodam pretio Prædii judicialiter distracti Eq. Paulo, aliisque de Massæis, ac Baiulivo Uldarico, & aliis

de Incontris, duæ per Judicem adversus Equ. Paulum excitatae fuerunt difficultates una nempe, quod idem Eques, liti, & Consortes niterentur duntaxat credito, seu actioni personali, seu Chirographariæ; Et converso autem illi de Incontris haberent pro se hypothecariam, ita te quod in Apoca eorum crediti illa verba legerentur, *alla quale le Parti danno forza d'Istromento giurato, e garantigiato in forma*; Et altera quod creditum, quibus iidem de Massæis erant suffulti, tamquam proveniens à Virginia eorum Auctrice, remaneret extinctum ex administratione patrimonii communis debitoris facta per Eq. Camillum ipsius Virginie Maritum. Quamobrem in hoc statu adscitus ad scribendum pro Massæis, cum sensu etiam Veritatis respondi, ut sequitur, & ad eundem Responsi normam audio postmodum fuisse judicatum.

Præsupposita facti serie, videtur omnino relaxandum esse Mandatum de consignando ad favorem Fratrum de Massæis; habent etenim ipsi intentionem undique fundatam in temporis anterioritate, juxta vulgata Jura in *cap. qui prior, de reg. jur. in 6.* & in *l. prior in princ. ff. qui pot. in pign. hab. cum suis notiss. concord.*

Neque turbat, quod iidem de Massæis simpliciter credito personali, seu chirographario innituntur, illi verò de Incontris emicent suffulti hypothecaria refulsante ex verbis Apocæ supra registratis, ex quibus emergere hypothecam existimasse videtur *Urcol. consult. 31. nu. 25 in fin. ad id collaudans Thor in u. plen. compend. decis. in verb. hypotheca an censeatur fol. 284. col. 2. Arius De Mesa var. resol. lib. 2. cap. 3. nu. 6 cum quibus etiam processit Rocc. respons. 88 num. 11. lib. 1. & judicatum in Senatu Mediolani testatur Sadaria. respons. 20. num. 25.*

Siquidem priusquam ad insubstantiam hujus præsuppositi detegendam propius accedamus, totæ controversiæ difficultas absconditur perpendendo, quod Aloysius communis præsentis debitor non potest hodie dici talis respectu illorum de Incontris, quoniam Aloysius sese non obstrinxit obligationi de evictione sub illa clausularum amplitudine, quæ solet efficere, ut fidejussor habeatur pro Correo, & principaliter obligato, ut penes *Noguerol. alleg. 4. nu. 37. Posth. resol. 20. num. 28. Gob. consult. 34. nu. 14. Palm. Nep. alleg. 123. num. 3. 4. & 5 Gregor. & Adden. decis. 445. Pamphil. dec. 56. nu. 18. Card. De Luca de Feud. discept. 50. num. 3.* sed quamvis in ventre Apocæ factæ noscatur relatio ad Instrumentum successive celebrandum, ut ibi, *e per la detta vendita s'obliga come Mallevadore il Signor Luigi di M. Fedra Inghirami, come più à pieno si dirà nell' Istromento*, objici, & responderi posset, quod cum deinceps nullum exaratum fuerit Instrumentum, nequeat certò constare de vi, & efficacia ejus obligationis, ex quo illa dictio *come* relativa, & limitativa semper est ad dispositionem relatam, ad trad. per *Alex. cons. 23. num. 4. cum duobus seqq. lib. 7. Nat. cons. 37. in p. Alberti. Brun. cons. Feudal. 107. num. 5.* cum ceteris apud *Barbosam d. 366. num. 3.* & nimis vulgare est, quod referens sine relato non probet, ex collectis per *Gatian. discept. 727. num. 6. Rota coram Burat. accis. 754. num. 3. & dec. 206. num. 8. par. 17. rec. & dec. 405. num. 15. & 16. parte 19.*

Verum omnem dubitationis ansam submovent præcisa restrictio, de qua tantat subscriptio per eundem Aloysium facta ibi, *mi obligo come mero, e semplice f. de jussore, e non altrimenti, nè in altra maniera*.

ac propterea quando etiam in corpore magis patens contineretur obligatio, nemo non scit, quod eadem amplitudo refrænata, ac castigata remaneret ab ipsa subscriptione, maxime cum geminatis dictionibus taxativis, atque alias consensum adimentibus, ab actu sedulo explicata, & limitata, ad *Rot. coram Caval. dec. 99. num. 1. dec. 133. num. 3. Adden. ad Pamphil. dec. 34. sub num. 10. vers. siem scriptura, Rot. coram Bich. dec. 197. num. 9. & dec. 386. num. 1. parte 16. & dec. 77. num. 10. parte 18. recen. cum reliquis, de quibus supra Disc. 34. num. 26.*

Dum igitur Aloysius ad favorem Equi Camilli venditoris de evictione principaliter obligati simpliciter accessit in figura meri fidejussoris, nescitur, quomodo ad præsens valeat in hoc iudicio executivo Concursum idem Aloysius reputari pro debitore, non facta prius diligenti excussione bonorum, & facultatum ipsius Equi Camilli; notorium quippe est, quod in his terminis fidejussoris obligatio dicitur, & est vere conditionalis, quatenus nempe Principalis solvendo non sit, ideoque nisi præcedat huiusmodi excussio, de qua sunt *Text. in Authem de fidejuss. & mandat. & in Authem præsentie, C. de fidejuss. nullum extate creditum, nec Iudicii ordinem præposterari posse, docuerunt Bart. in leg. stipulatio, §. habet autem num. 4. ff. de oper. nov. num. Alex. in l. decem num. 13. ff. de verb. oblig. ibique Pas. num. 18. Paris. consil. 50. n. 45. lib. 1. Man. de tacit. lib. 16. tit. 16. fere per tot. Hering. de fidejuss. cap. 27. parte 1. ex num. 13. cum seqq. Altograd. consil. 95. numer. 14. lib. 1. Andr. Dalner. de renunciat. jur. cap. 2. num. 54. Gallerat. eod. tract. lib. 5. cap. 4. num. 69. Afflic. dec. 318. num. 2. Calvin. de Equi. lib. 2. cap. 185. ex nu. 20. cum seqq. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. ubi. 59. num. 1. Cumque ista restrictio proveniat ex littera conventionis, illa locum sibi quoque vindicaret, quando adesset Statutum huiusmodi excussionem rejiciens, in tantum etenim consimilia valent Statuta, vel consuetudines, in quantum sortiuntur pacti, & conventionis efficaciam, & quemadmodum ex pacto remitti potest hæc exceptio, ita etiam tolli per Statutum, ad tradita per *Hering. de fidejuss. dicit. cap. 27. parte 1. ex num. 253. & signanter num. 257. cum seq. Valentin. Franch. eodem tract. cap. 5. num. 503. Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 2. littera E. §. 22. num. 5. Quamobrem in vim contrariæ conventionis arceri vim Statuti, juxta illud, lex suum, non tuum tibi denegat auxilium, punctualiter firmavit *Castrin. cons. 239. fere per tot. & præcipue sub nu. 2. vers. sed ista colligitur, lib. 1.***

Cæterum, posthabita etiam hac exceptione, nullo modo sustentabilis videtur opinio illorum, qui censuerunt, ut supra, quod per verba Apocæ, in qua Partes illam sortiri voluerunt vim publici Instrumenti, inducta censei possit hypotheca: Præmissio etenim, quod *Thorus, & Urceol.* tantummodo referunt *Arias De Mesa*, quodque idem *Arias De Mesa* dicit id ampliative ad prius insinuatam propositionem, quod si in Instrumento fuerit per Notarium ommissa hypotheca, debeat tamquam solita apponi, apposita judicari, ut liquet ex illis, *qua trad. io adeo invaluit in foro, & hoc ipsum constat apud Urceol. ubi supra, necnon etiam apud Rocc. & Sadrin.* ideoque prius etiam perpendere oporteret, an revera subsistat memoratum antecedens, à quo hæc consequentia deducitur: Attamen strictè pro nunc procedendo, quidquid testetur (ipso tamen actiter contradicente huic sententiæ) *Arias De Mesa* iudicatum in Sacro Consilio Neapolitano pro hac

13 opinione, non visis, aut discussis fundamentis ejusdem, contrarium in eidem præcisus terminis sub longe validioribus fundamentis tenent post *Rim. Jun. & alios Borgnin. dec. 27. ex numer. 18. cum plur. seqq. parte 2. Polidor. Ripa observ. 336. per tit. & præsertim numer. 2. & 3. ubi quod ita tenuit, & respondit Ivis, & superadditis Cr. Veit. Aebuff. & Straci. prosequitur Joan. Bapst. Costa in tract. de clausul. conveni. cons. 150. num. 1. parte 2. & præter hos Sabell. in summ. divers. tract. tom. 2. lit. E. §. 5. sub num. 4. vers. quod hypotheca non oritur.*

Et sanè cum (ut præmissimus) perferari non valeamus motiva, quibus fuit iunxum Consilium Neapolitanum, profecto non alia ratione, quàm exempli potest movere Judicantes, sed nec exen plum quod de Jure impugnat idemmet *Arias de Mesa*, admodum vigere potest, nam & in eisdem Tribunalibus Neapolitanis alia consimilis invaluit opinio, nempe quod prohibitio detractionis Trebellianicæ, & Falcidiæ per Notarium in Testamentis ommissa haberi debeat pro adjecta, uti videre est apud eundem *Arias de Mesa d. lib. 2. cap. 33. num. 20.* ubi pariter laudat *Thorus*, aliisque ad satietatem Regnicolis cumulatis idem testatur *Carol. Anton. De Luca ad Franch. dec. 612. num. 3. & plenius in tract. de plural. homin. legal. cap. 73. num. 8.* Sed sicuti opinio hæc communiter, & præsertim explosa reperitur in Foro Florentino, ubi practicitur, quod nec etiam possit expresse filiis primi gradus prohiberi, ut testatur *Lup. in tract. de negot. instrument. §. 1. num. 72. Cal all. consil. 83. num. 8. lib. 1. Magon. dicit. Florent. 55. num. 4. & post eos Mart. Medic. exam. Senen. 4. num. 10. plene Sabell. in summ. divers. tract. tom. 4. lit. T. §. 16. §. b. nu. 2. vers. Florentia tenent. Ita improbabile redditur, quod sequi debeamus eorundem Regnicolarum exemplum omni ratione detitutum in hac præsentiquæstione.*

Quod si pro ratione placet interpretari, quod dum in omnibus Instrumentis apponi consuevit hypotheca, pariformiter censendum veniat ex verisimili Partium intentione voluisse etiam haberi pro apposita in Apoca, quam Partes eandem vim obtinere voluerunt, occurrunt omnia argumenta, & responsiones attributæ per *Borgnin.* & alios, de quibus supra, primò nempe, quod aliàs sequeretur, quod Partes possent creare aliquem Tabellionem, quod privatis hominibus non permittitur, maxime dum lex concessit exorbitans hoc privilegium prælationis hypothecis Instrumentariis ad versus credita anteriora, idcoque non debet fieri extensio ad Apocas privatas, quæ saltem trino Teste munitæ non sint, cum nemo Privatus possit, contempta solemnitate legis, ejusdem legis beneficio perfrui, & in omnem casum semper illa Apoca erit Instrumentum fictæ, & non vere, unde dispositio loquens in casu vero trahi nequit ad casum fictum in materia (ut diximus) exorbitanti, & naturali ordini, & discursui repugnante: Quibus adderem Ego, quod alias facere esset cumulum præsumptionum, sive inductionum specialium, quæ regulariter non veniunt multiplicandæ, ad notata in *l. 1. C. de dot. promiss. cum concord per Barbof. ax. tom. 211. bene Rot. dec. 36. num. 21. cum seqq. par. 5. rec.* ubi cum *Castr. in cons. 341. lib. 1.* inquit, quod cum specialia dicantur miracula, non datur eorum multiplicatio in eodem subjecto: Prima namque præsumptio, seu speciale esset, quod Apoca habenda esset pro Instrumento, quod maxime in præjudicium Tertii non admitti, distinguendo firmavit post alios *Joan. Ant. Ab Eccl. clef.*

cles. observ. 108. num. 15. par. 1. & secundo, quod in eodem Instrumento non factio existimari deberet adjecta hypotheca.

Fortius autem, quia nec de per se subsistit in abstracto enunciatum antecedens, & sic alterum expressis specialibus, nempe quod hypotheca in Instrumento per Notarium omissa reputanda veniat pro appposita, unde illative inferunt ad casum nostrum *Authoritates* in oppositum recensitæ, Nam præter *Gait. Ant. Fabr. Arias de Mesa, & Merlin. in specifi. contract. de pign. quos pro contrariis tantummodo registavit Orceol. d. con. uli. 31. num. 26.* quibus adjungi potest *Vela dissert. 20. ex n. 35. usque ad 42.* Nihilominus, quod hoc præsuppositum, & opinio nullatenus subsistat, & adversa sententia sit verior, robuste tuerentur *Valasch. consult. 146. tom. 2. & in tract. de partit. c. 6. nu. 43. optime Salgad. in Labyr. Credit. part. 2. cap. 5. & par. 3. cap. 13. S. unice. n. robique num. 50. & 51. Pacion. de locat. c. 61. ex n. 115. usque ad 118. Nota coram Bich. dec. 343. nu. 1 & 2.*

Addito, quod præsciendo semper ex præmissa ratione à *D. etoribus* Regnicolis, nemo non videt, quantum hæc opinio, & numero, & (si licet subjungere) pondere etiam *Authorum* magis roboratur, quodque plus est, fundatur in *Textibus* expressis, ut in *l. Aristo 3. ff. quæ res pign. & c. ibi, non aliter in jus pignoris sue edit, nisi convenerit, ut sibi eadem res esset obligata, & clarius, ac solidius in Authent. collat. 9. tit. 19. de Argent. contract. S. Insuper, ibi, neque enim temere hypothecam dederimus his, qui de ea pactum non fecerunt, nisi omnino in scriptura eorum, que in bonis sunt, comprobetur facta esse mentio, aut ipsi bona sua pignori apposuerint, ut post Fabr. & Rot. coram Merlin. prosequitur Pacion. de locat. dicto cap. 61. num. 117. proindeque quando etiam adversa sententia majori *Doctorum* calculo recepta esset, adhuc anteponi deberet hæc fundata in *Textibus* apertissimis, ut de stylo Magnorum Tribunalium cæteris adductis proficetur *Rota dec. 214. ex nu. 10. cum seqq. & signanter sub nu. 14. cum seqq. par. 16. rec.**

Et in omnem casum, ut cum *Gait.* reprobante *Bursatum* bene observat *Pacion. d. c. 61. n. 118.* contraria opinio posset recipi in vim soliti tantum, quoties celebratum esset desuper Instrumentum, non ubi solum confecta [prout hic] dignoscitur Apoca privata: Et de facto *Orceol.* admodum non insistit super ampliatione prædicta relata per *Thor. & Arias De Mesa*, sed potius examinat articulum, quando adsit jam celebratum Instrumentum, & fundatur in incuria, & simplicitate Notarii, & quando ipse in reliquis Instrumentis hypothecam apponere consuevisset, ut constat *sub n. 27.* alias quippe recurrunt absurda multiplicationis specialium, cæteraque cum *Borgnin. & Cost.* superius animadversa.

At dato, ut dici solet, numquamve concessio, quod etiam in abstracto liberet insequi nudum exemplum Consilii Neapolitani, quod simpliciter refert *Orceol.* non tamen in concreto congruere posse videtur præfenti hypothese, moveret etenim *Orceol.* & alii ante ipsum ex ea verisimilitudine, quod Creditor præsumatur voluisse obstringere suum debitorem in obligatione quantum fieri potest, & è converso debitor præsumitur voluisse se obligare cum ea obligatione, quæ in Foro versatur, & in contractibus quotidie à Contrahentibus practicatur, ut sunt verba *Orceoli sub num. 28.* Sed applicando ad rem nostram, id utique convenire posset Camillo venditori, ac principaliter se obliganti, & cui etiam conveniunt illa verba,

*alla quale le Parti, & c. & rursus, che così son d'accordo anche le Parti, non autem Aloysio fidejussori, qui sub vocabulo Partium non continetur, ut manifestat lectura prædictorum verborum, che così sono d'accordo, & c. emissorum priusquam de fidejussore mentio fieret in Apoca, maxime quia de Jure etiam sub nomine Partium fidejussor comprehendi non solet, per *Text. in l. Labeo in princ. juncto S. fin. ff. de Arbitr. & patet ex deductis per Hering. de fidejuss. cap. 20 S. 18. nu. 8.**

Nec enim novum est, quod fidejussor in minus obligetur, quam Principalis, cum non sint unum, & idem, ut pluribus Juribus collectis ostendit *Hering. de fidejuss. c. p. 27. par. 1. nu. 85. cum 2. seqq.* Ideoque et si regulariter fidejussio sit accessoria ad principalem obligationem, adhuc quod in præcis terminis hypotheca non semper trahatur ad accessoria, imò posita in corpore non trahatur (prout hic) ad subscriptionem, & ad connexa, & unita, in pulchro casu firmat articulo ad Partes discusso *Stracc. de adj. par. 4. q. 10. per 101. quem sequitur Burs. in conf. 39. n. 40. in fin. cum declaratione tamen, de qua Grat. disc. 391. nu. 46. usque ad fin. & post eum Sabell. in summ. divers. tract. tom. 2. lit. H. 8. 5. n. 4.*

At quid ultra desideramus? tantum abest, quod Aloysius voluerit se solito conformare, & assumere eam obligationem, quæ in Foro versabatur, & in aliis contractibus practicabatur, ut est ratio motiva *Orceoli, & aliorum*, quin potius apertissime à consueto formulario, & solito discessit, nam cum de motu fidejussores soleant in omni contractu obligari uti principales, principaliter, & insolidum, ex supra deductis nu. 5. ipse mordicus volens ad possibile restringere suam obligationem, protestatus est se obligandis *come mero, e semplice fidejussore, e non altrimenti, né in altra maniera*, addidit etiam illis verbis, à *questa scritta*, quod verbum *questa* est demonstrativum ad oculum, ex *Text. in l. nemo ff. de hered. instit. Maresc. var. r. sol. lib. 2. cap. 77. nu. 25. Ofasc. dec. 52. nu. 12. in fin. Surd. conf. 308. nu. 16. & dec. 125. sub nu. 1. ne forte obstringeretur ampliori Instrumento se subsignare, sicuti de cætero enunciatum fuerat in corpore scripturæ, ut ibi, *come più à pieno si dirà nell' Istromento*. Quamobrem si recessit ad oculum à solito contrahendi, & quomodo dici potest voluisse subire hypothecationem bonorum ex solo motivo, & fundamento consueti, adversantibus omnibus Juris regulis, quod fidejussoris obligatio strictissime venit interpretanda, ita ut quantum minus fieri possit censeri debeat fidejussor obligatus, quodque idcirco tenaciter ejus verbis sit inhærendum, ut per *Valer. zuel. conf. 9. num. 20. & seqq. Palm. Nep. alleg. 123. nu. 1. & 2. ubi ex Rot. coram Burs. dec. 240. nu. 14.* ampliat, id facilius procedere, quoties (ut in præfenti) fidejussor per verba taxativa suam obligationem coarctavit, & concordat *Geb. consult. 81. ex n. 10. cum plur. seqq. Rot. dec. 369. num. 6. par. 16. cum aliis præter hos supra coarctatis Disc. 21. nu. 2.**

Eoque evidentius constat de verisimili contraria intentione, quia si inter præcipua argumenta voluntatis principem locum habet discretiva locutio, ad *Text. in l. unice. S. fin. autem ad deficientis. C. de caduc. tollend.* nempe quod ubi Partes voluerunt, expresse- runt; placeat reflectere quod quando non solum Partes, sed ipsemet fidejussor strictiorem (ut præmissimus) obligationem subire volens caveti sibi curavit de indemnitate, adjuncta fuerunt illa verba, *e perciò era per all' ora in caso di vessazione detto Eleo-*

nori obliga, & hipotheca solennemente à detto Signor Luigi una sua Possessione, &c. Ideoque dum è converso in ejus subscriptione adeò à consuetudine fidejussorum alicna, imò nec in tota Apoca ullum verbum factum dignoscitur de hypotheca, patet evidenter, noluisse Aloysium eam subire, ut in puncto hypothecæ, & consimilis discretivæ ponderavit Rot. Ferrar. apud Anst. decision. 8. num. 6. vers. non hypothecam.

Ast ubi adeò de facili, & contra tot repugnantias concederemus ex simplici verisimilitudine, quod & in Apoca possit contineri hypotheca, quodque etiam sub ea voluerit Aloysius fidejubere, omnis tamen ratio æqualitatis servandæ exostularct, quod eadem hypotheca verisimiliter, & ex intentione Aloysii præsumeretur apposita favore Virginix in donatione præcedenter inita per Aloysium sub illis verbis, *edi piu voglio, e mi obligo donare di mio proprio à detta Signora Virginia scudi 400. &c.* non tantum, quia urget ibidem ratio meritorum exposita pro causa finali, seu impulsiva, sed etiam altera Matrimonii contrahendi cum certa persona; vel enim subsistere debet opinio Gari exiltimantis, ut supra, hypothecam omniam adjectam non censeri, ad id reprobando Bursat. aliosque, ut ultra tradita sub cap. 4. quast. 6. ex num. 239. cum seqq. & quest. 11. ex num. 2072. patet sub cap. 2. tit. 7. ex num. 2458. & signanter num. 2465. cum seqq. & tunc sumus extra difficultatem ex hucusque præmissis; Vel si contrariam sententiam amplecti libeat, jam habemus eundem Bursat. in dicto conf. 39. ex num. 37. cum sequentibus firmantem, quod per illa verba obligo dicatur inducta hypotheca, & relato Genna, & Merlin. de pign. Sabell. in sum. divers. tract. d. tom. 1. litt. H. §. 5. sub num. 3. versic. Item quibuscumque eademque omnes rationes, quæ adducuntur ab Urcol. in d. consulti. 31. sub num. 29. & 30. videlicet quod hypotheca refulet etiam ex verbis generalibus, imò indefinitis, licet opus esset facere aliquam interpretationem extensivam, mirabiliter congruunt præmissæ donationi, cum censeatur Aloysius ex utraque causa insimul junctæ meritorum, & Matrimonii voluisse se omni efficaciori modo obligare, & de facto Urcol. ibidem sequitur Bursat. in loco prælaudato.

Certius autem, quia non desunt æquipollentia alia verba, scilicet illa, *di mio proprio*; quid enim aliud significare valent hujusmodi verba, nisi, *de propriis meis bonis, de propriis meis pecuniis, vel rebus*, sicque ex eisdem inductam esse hypothecam, mihi sic comprobat Textus. *Ubi si quis agere pign. oblig. poss.* ubi Justinian. censuit emergere hypothecam ob verba, *fidei, & periculo rerum ad me pertinentium*, non enim in substantia, & in effectu differre potest illa formula loquendi, *di mio proprio*, ab alia, *fidei, & periculo rerum mearum*, & cum censetur eisdem Textu procedunt Man. Mensab. Pacif. Rot. alique apud Merlin. de pign. lib. 2. qu. 91. nu. 2. Rot. dec. 276. num. 8. & sequentibus parte 17. recen. Et si in proposito justum est voluntates Contrahentium magis, quam verborum conceptionem inspiciere, ut ait Imperator in d. l. fin. C. que res pign. oblig. poss. & cum eo idem Merlin. d. lib. 2. quast. 94. nu. 7. vers. secundò, Carpzov. de Jurisprud. foren. parte 2. Consili. 23. de fin. 34. nu. 6. & 7. & referens eundem Bursat. in d. conf. 39. nu. 37. Rota coram Cerr. dec. 34. nu. 18. 19. & 20. & post Salgad. in Labyr. dec. 55. n. 6. & seqq. ubi pariter sequitur Bursat. & de 448. nu. 11. part. 14. Sabell. in sum. divers. tract. d. tom. 2. litt. H. §. 5. nu. 2. Bonden. collect. 1. num. 5. & 6. lib. 1.

omnis procul dubio verisimilitudo, & intentio Aloysii judicanda est, quod voluerit, donationem, primò ex illa religione, quæ in foro interno impellit hæredem ad observandum legatum, licet nulliter relictum secundò, ex causa meritorum, tertio Matrimonii, non perire ex defectu hypothecæ, ut in specie donationis loquitur Rot. coram Cerr. d. dec. 34. sub nu. 17. vers. & in hanc sententiam.

Sive igitur placeat juxta unam sententiam excludere, sive juxta alteram includere hypothecam, semper in suo robore permanet ad favorem Fratrum de Mass. insinuata regula in c. qui prior, de reg. jur. in 6. solumque juvat superaddere, quod cum saltem à die executionis factæ ad eorum instantiam super Prædio, de quo agitur, indubitanter exorta fuerit hypotheca ad commodum eorumdem de Massæis, etiam si creditum fuisset chyrographarium, ut ex Sola, Papp. Rebuff. aliisq; docet Tond. resol. civil. c. 123. n. 8. Grivel. dec. 27. n. 10. & 1. Gait. de cred. c. 2. tit. 8. n. 3189. & 3190 cum reliquis per Mans. consulti. 127. n. 29. & 32. & est notorium; Hinc etiam ex abundantia perspecto hujusmodi tempore forent iidem de Massæis anteponendi Incontriis; cui cum enim Apoca, quibus innotuitur, non fuerit adhuc recognita, hinc proinde, etiam quando hypothecam contineret, illius vis non redde- retur efficax, ac considerabilis, nisi à die faciendæ recognitionis, & consequenter longè post executionem jam expletam, & hypothecam acquisitam à Massæis, teste cum innumeris Urcol. consulti. 1. n. 57. & seqq. ubi infinitos cumulat, plene etiam Sabell. in sum. d. §. 5. litt. H. n. 4. in fin. Consual. dec. Lucen. 43. ex n. 67. cum seqq. ubi agens de graduatoria in Concursu late comprobatur, quod retroractio hypothecæ in scripturis privatis ad diem datæ non conceditur, nisi in casibus privilegiatis, puta Dotis, &c.

Vindicata ex præmissis prioritate, & prælatione crediti Fratrum de Massæis, nil refragatur alterum objectum, quod controversa donatio remanserit extincta ob satisfactionem de ea reportatam ab Equ. Camillo ipsius Virginix donatarix secundo Viro; Plura namq; & usq; ad evidentiam concurrunt, quæ difficultatem radicis evellunt, & primò, quia cum hujusmodi satisfactio desumatur, ex quo præfatus Equ. Camillus administrando hæreditatem Aloysii ex illo Jure Patriæ potestatis, quod ipsi competebar respectu Fedræ ejus filii, & respective hæredis ab Aloysio instituti, sibi appropriaverit fumenta, Pecudes, & Argenta excedentia valorem scutorum 1000. ut constat ex Inventario nullatenus (quando eorum id subsisteret) præjudicium inferre valuisset Virginix Uxori, non enim agebatur de aliqua re in Dotem assignata, sed de donatione remansit inter bona paraphernalia, seu extradotalia ejusdem Donatarix, ideoque non poterat Maritus quidquam sibi appropriare, aut desuper agere in præjudicium Jurium Uxoris, cum nullum à lege dicatur in proposito sortiri mandatum, juxta Doctrinam Bart. in l. Maritus nu. 2. C. de Procur. Surd. conf. 290. sub num. 5. vers. & in his bonis, & num. 6. cum reliquis per Fontanell. de pact. nupt. claus. 6. gloss. 2. parte 7. nu. 54. & seqq. ubi sub nu. 56. quod fuit annullata quædam executio facta per Maritum super hisce bonis illius administrationi non consignatis absque mandato Uxoris, Rota coram Bich. decis. 220. num. 24. & coram Priol. decis. 32. num. 3. & in specie concernentium præjudicium Uxoris, quod tunc mandatum speciale ejusdem Uxoris necessarium sit, post gl. in l. exigendi, C. de Procur. Rom. Eugen. aliosque Colin. de Procur. par. 3. cap. 1. num. 26. versic.

versis non autem, & sequitur *Manf. consult. 39. num. 20. 21. & 22.*

44 Absque eo, quod turbare valeat Sanctio Statutaria Civitatis Florentiæ, nam quidquid sit, utrum etiam ad illius limites procedendo ad effectum, de quo est quæstio, suffragari valuisse, dum ex illius lectura, de qua videre est penes *Angel. De Vbald. in cons. 62. num. 1.* administratio per idem Statutum Marito concessa respicere videtur bona potius immobilia deventa ad Uxorem constante Matrimonio, & respectivè capacia naturalis fructuum productionis, dum præcipuè cavetur, quod proprietates semper sit Mulieris: & in substantia quoad licitam dumtaxat perceptionem fructuum de eisdem extradotalibus, non autem ad effectum sibi applicandi capitale quantitativum, illud interpretatus est *idem Angel. d. cons. 62. num. 6.* & cum eo (quamvis erroneè collaudato *Rota coram Bich. decis. 634. nu. 11. in fin.*

Contra nihilominus omnis hæsitatio, quia Statutum Florentiæ nihil habet commune cum Civitate Volaterrava, cujus Statuta cum in defectum jubeant recurri ad Jus Commune Romanorum, non intrat
45 dubitatio illa, An appellatione Juris Communis veniat illud Civitatis Dominantis, seu Romanorum, quando tamen etiam in his terminis venire illud Romanorum, patet ex trad. per *Adden. ad decis. 78. ex n. 8. cum seqq. par. 4. rec. tom. 2. Rota coram Buratt. decis. 332. nu. 11. cum duobus seqq. & decis. 198. nu. 5. & 6. post Merlin. de legit. & decis. 22. per tot. ubi latè de materia par. 9. recent. Card. De Luca de Regal. disc. 83. n. 4.*

Secundò responderetur, quod cum Equ. Camillus sibi præfatas res appropriaverit occasione administrationis, quam pro filio hærede gessit, nequit pro debitore valoris scutorum mille ad præsens judicari, itaut exindè elici valeat præsumptio, quod sibi, vel loco Uxoris satisfecisse censatur; cum enim nulla præcesserit declaratio, in quam causam hujusmodi appropriationem fecerit, tantum abest, quod Uxorium creditum sibi exsolvisse reputetur, ut nec præcisè hic, & nunc dicere possimus, Equ. Camillum remanere debitorem præfate quantitatis appropriatæ, donec ad redditionem rationis ejusdem administrationis deveniatur, potuit enim illas res inventariatas distrahere ad commodum ejusdem hereditatis administratæ, & de hoc constare non potest, nisi prius dispunctis eisdem rationibus, dum in longè
46 fortioribus receptum habemus, quod etiam si Administrator confiteatur se debitorem certæ quantitatis, non tamen, priusquam rationes dispungantur, debitor in rei veritate potest judicari, cum eadem Confessio habeat imbibitam qualitatem, si, & quantum factis calculis aliud non apparebit, ex trad. egregiè per *Salgad. in labyr. Excobar. de ratioc. Carleval. de Judic. Cappye. Galeot. & alios, de quibus supra in Disc. 31. nu. 8. & seqq. & Disc. 37. num. 19.*

47 Tertiò tandem versamur in claris, quoniam ista compensatio, seu imaginaria, & præsumpta solutio, (quod idem est, ut ait *Excobar. de ratioc. comput. 14. num. 15. in fin.*) cadere non potest de una administratione ad alteram; jam enim supra vidimus, quod ad summum prætendi posset, quod Equ. Camillus foret administrator istorum Jurium extradotalium Virginie Uxoris, cumque & foret pariter simplex administrator hereditatis Aloyii pro Fedra filio, subintrat receptissima conclusio, quod Administrator præsumatur quidem satisfecisse sibi de suo credito cum effectibus, & Juribus administratis, quemad-
48 modum illud posset compensare, sed ista ficta solutio,

& compensatio non habet locum de una administratione ad alteram, & quoties ex parte Administrationis non concurrat creditum ex propria persona, sed illud procedit ex aliena, ad notiss. *accif. Magon. Lucen. 1. per tot. latissimè Salgad. in labyr. par. 1. cap. 9. nu. 62. & par. 3. cap. 6. §. 4. ic. num. 19. & seqq. Adden. ad Gregor. decis. 366. nu. 7.* bene etiam *Card. De Luca de Credit. disc. 47. numer. 8.* ubi ad amussim explicat, quamvis utrumque Negotium, vel Patrimonium ab eodem homine administraretur, seu exerceatur, *Rot. coram Cavaler. decis. 38. nu. 4. & 5. & coram Arguell. decis. 37. num. 6. & decis. 46. num. 7. & 8. par. 16. recent.*

Disputari similiter Mihi contigit in alia Causa Romana, seu Hispanen coram A. C. an, & ex quibus verbis ad effectum Relationis emergeret Hypotheca; cum enim in quadam Apoca contracta Matriti inter Dominicum Mariam Cassanum, & Jo. Vincentium Casciolum nomine Hieronymi Matris stipulantem, Cassanus per viam transactionis, seu Laudi amicabilem convenisset, quod quædam Aulæ, seu Aratia transmittenda forent ad Urbem favore Hieronymi suppositi Creditoris ejusdem Cassani, cum pacto tamen, quod super eisdem Aratiis satisfaceret pro Duplis 400. Jo. Baptistæ Mongiardino Creditori illorum de Casciolis, casus præbuit, quod efformato Creditorum concursu super pretio ex judiciali venditione Aratorum retracto, quaereretur, An vigore hujus pacti prælatio deberetur Mongiardino licet posteriori inter Creditores eorumdem de Casciolis, & favore Mongiardini relaxandum esse Mandatum de consignando, pro ipso Scribens, etiam in sentu Veritatis, existimabam, prout successivè obtinui judicari.

Dicebam namque, quod cum Aulæ prius pertinentia ad Cassanum non alias in vim transactionis, & Laudi fuerint consignata Jo. Vincentio, & Fratribus de Casciolis, quam sub ea lege, ut super illis deberet satisfieri Mongiardinus, hinc proinde eadem Aratia transire minimè potuerunt in ipsos de Casciolis, & consequenter in eorum Creditores, nisi cum
49 sua causa per speciem illius præambulæ hypothecæ, quæ ad favorem posterioris apponi valet citra fraudem ab Emptore, vel acquiretore cujuslibet rei, juxta originalem Doctrinam *Negusant. de pignorb. 4 par. prim. numer. 33. & 34. Censal. decis. Lucen. 62. ex num. 1. usque ad 7. Sabell. in summ. divers. ratat. tom. 3. litt. P. §. 1. numer. 24. & tom. 4. litt. V. §. 7. num. 15.* cum aliis, de quibus uberius *infra Disc. 84. num. 13. & seqq.*

Non negabant Scribentes pro Creditoribus anterioribus veritatem assumpti, seu propositionis, sed de duobus signanter opponebant, primò nempe, quod eadem Aratia longe ante appositionem hujus pacti transivissent ex titulo donationis in solutum in Fratres de Casciolis, prout colligebatur ex enunciativa temporis præteriti emissa in prædicta Apoca, sive Laudo, ut ibi, *che diede il detto Sig. Cassani in conto di pagamento di detta cessione;* Ac propterea cum desuper infixæ forent hypothecæ Creditorum anteriorum, non potuerat Cassanus de consensu Jo. Vincentii in nova traditione eisdem Creditoribus præjudicare, ad trad. per *Gravian. discept. 962. n. 2.* Et secundò, quod non constaret de hac appositione præambulæ hypothecæ ad favorem Mongiardini.

Verum ad primum objectum multipliciter respondebam, nempe, quod eadem verba enunciativa temporis præteriti prolata non erant ab ipsis Partibus, sed à Paulo Borgia Arbitro, & Compromissario amicabile, & sic non idcirco tempus præsens ex-

50 cludebatur, dum quando verba proferuntur à Tertio, et si sonare videantur in tempus præteritum, adhuc citra sensus violationem plurimum referuntur, & important actum de præsentis, ut in proposito Notarii allèrentis in Instrumento Censuum numerationem pecuniæ sub illis verbis, *habuit, & recepit*, quod subintelligatur tempus præsens, notat *Bart. in l. si ita stipulatus, §. Chrysoyonus nu. 3. ff. de verb. oblig. Bald. in l. 3. nu. 4. C. de non numer. pecun. cum aliis per Rot. in decis. 198. nu. 3. & 4. & decis. 357. nu. 18. par. 16. recent. & habetur etiam apud Nicol. Catan. decis. 25. ex nu. 22. & signanter ex nu. 35. cum seqq. & bene distinguendo inter Tertium ita enunciantem, ac ipsos Contrahentes, eadem *Rota coram Coccin. decis. 692. nu. 16. & seqq.**

51 Quin etiam ubi ipsimet Contrahentes utuntur verbis tempus præteritum præferentibus, adhuc, quando præcipue res non existit in præsentia Partium, actus tantummodo habetur pro perfecto, & consummato de tempore celebratæ Scripturæ, ex altera Doctrina *Bart. in l. post dorem nu. 21. ff. solut. matrim. Corn. consil. 245. nu. 2. lib. 4. qui loquitur in terminis venditionis Mercium sub verbis, relaxavit, dimisit, cessit, transtulit, Mant. de tacit. lib. 3. tit. 15. nu. 81. & 82. Rota Lucen. in decis. unica post contrav. Altograd. Inn. sub nu. 27. vers. nec officit, & nu. 28. tom. 2. bene Menoch. consil. 1171. nu. 1. ubi constituit*

52 regulam, quod verba temporis præteriti, quando sunt facti narrativa, continent tempus præsens, quod & firmat post *Abb. & Bart. alioque sub nu. 2. & 3. consonat Surd. decis. 246. nu. 13. & 14. ubi quod*

53 cum saltem huiusmodi verba sonantia tempus præteritum verificari valeant tam de tempore exarata Scripturæ, quam ante, veniunt interpretanda contra illum, qui in eis se fundat, sequitur latè *Gob. consil. 81. ex nu. 46. usque ad 52. ubi agit de verbis Instrumenti, in quo dictum fuerat, su venduto, &c. per valore di tanto, &c.*

Rursus subjungebam, quod cum ex prædicta conventionione, seu declaratione arbitramentali Aratia

54 denuò forent mensuranda, hinc proinde numquam revera transire potuerant in liberum dominium Cascioli, ad eum incontinenti, & ex tunc illius Creditores desuper eorum hypothecas infigere voluerint, ut in terminis dationis in solutum, licet ad alium effectum liberandi debitorem, distinguit *Dec. conf. 99. nu. 4. & cum eo Rot. decis. 289. nu. 3. & 4. post Cenc. de Cens. & concordat Gomez. var. tom. 2. cap. 2. nu. 32. Moz. de Contract. tit. de emption. cap. de accident. empt. nu. 27. Assult. decis. 399. nu. 10. Molin. de Contract. disput. 366. vers. Inter res.*

Quoverò ad alteram partem objectionis circa appositionem hypothecæ præambulæ, dicebam (& Judex admisit) de ipsa evidenter constare ex Juribus, & fundamentis, de quibus, *supra nu. 36. & seqq. & signanter ex eo, quod in memorato Laudo, & respectivè Epistola contextualiter enunciata, ac transmissa per Vincentium Hieronymo I rati dicebatur, quod huiusmodi Aratia, seu Merces, vā caritata in detta*

55 *sonna per esser così co. venuto col Signor Mongiardini, &c. che così l'ho assicurato, &c.* Undè cum hypotheca nihil aliud sit, quam suppositio, sive obligatio rei in securitatem debiti principalis, juxta *Text. in l. res hypothecæ §. 1. qui nondum 15 ac 101. fere tit. ff. de pignor. Rip. in rubr. de pignor. nu. 4. Molin. de Inst. & Jur. tom. 2. disput. 328. nu. 1. vers. hypotheca verò, Gait. de Credit. cap. 4 nu. 33, 34. & 35. Merlin. de pignor. lib. 1. tit. 1. quæst. 2. nu. 1. & 2.*

Clarum profectò erat, quod ex verbis proximè registratis dubio procul emergeret suppositio, sive obligatio Aratorum in securitatem debiti Duplarum

57 400 Et quod de cætero hypotheca resultet etiam specialis, quotiescumque fuit, ut in præsentis, demonstrata res, vel fundus, unde satisfaciendum veniat Creditori, testatur *Bart. in Lucius 12. nu. 2. ff. de altim. & cib. legat. Merlin. de pignorib. lib. 2. tit. 3. quæst. 91. numer. 1. & seqq. Gratian. discept. 683. nu. 1. & per tot. & discept. 848. nu. 18. Sabell. in sum. divers. tractat. tom. 2. tit. H. §. 5. nu. 3. Rot. decis. 10. nu. 3. coram Ninos: & hoc procedere etiam inter absentes mediante Epistola, vel Nuncio, aut alia qualibet Scriptura privata, inquit, & probat *Gait. de Credit. d. cap. 4. nu. 263. & seqq. cum aliis per Merlin. de pignor. lib. 1. tit. 3. quæst. 14. nu. 8. & seqq.**

FLORENTINA PRÆLATIONIS.

PRO EQUITE N. DE NERLIIS.

RESPONSUM PRO CLIENTE ETIAM CUM SENSU VERITATIS.

ARGUMENTUM.

Abundè agitur de materia Prælationis inter Venditorem ratione pretii, & Creditores Emptoris super ipsa re empta; Et latè quando censetur habita fides de pretio, necnè, & per reservationem domini exclusa illius translatio in Emptorem: Et quid importet, pretium esse declarandum certo tempore transacto; Et aliqua de confessione Procuratoris, quando non noceat Domino. Ac de Bulla Baronum in Statu Ecclesiastico coherentem ad hanc materiam, utrum nempe Baro post distractam Baroniam prævia reservatione tituli, & Dominii remaneat talis.

S V M M A R I V M.

- 1 Series Facti.
- 2 Exitus Cause.
- 3 Venditor habens fidem de pretio regulariter postponitur Creditoribus Emptoris.
Et afferitur ratio, nu. 8.
Hæc tamen sententia est aspera, & irrationabilis, n. 4. & nu. 6.
- 5 Statuta concedentia prælationem Venditori in re vendita pro assècutione pretii referuntur.
- 7 Creditor mutuans ad rem emendam præfertur Creditoribus Emptoris, & de ratione.
- 9 Venditor ubi non habuerit fidem de pretio anteponitur Creditoribus Emptoris.
- 10 Venditor in dubio non præsumitur habuisse fidem de pretio.
Amplia, etiamsi rem tradiderit Emptori, nu. 13.
Subampli. e, ut nu. 14.
Et de ratione, nu. 15.
Et declarantur contrarii, nu. 11.
- 12 Venditionis natura est rem tradere, sed non transferre dominium.
- 16 Clausula constituti apposita in Instrumento venditionis, non importat, quod si non fuit habita fides de pretio, dominium censeatur translatum.

- 17 Clausula constituti famulatur contractui principali.
Idemque est de clausula ad habendum, num. 18.
- 19 Venditor si sibi reservaverit dominium ratione pretii non soluti, an eadem reservatio resolvatur in specialem hypothecam, vel impediat translationem dominii.
Distingue, ut num. 20. 42. & 44. cum seqq.
- 21 Venditio facta cum pacto redimendi non impedit translationem dominii, sed facit, ut secuta redemptione corrumpat hypotheca contracta per Emptorem.
- 22 Rot. decif. 107. pat. 3. rec. declaratur.
- 23 Venditionis pretium quando dicatur incertum, itaut contractus remaneat imperfectus.
- 24 Venditor non dicitur habuisse fidem de pretio, si idem pretium erat declarandum ab Aestimatores.
- 25 Venditor faciens Emptori dilationem circa pretium, an, & quando censetur transulisse dominium in Emptorem, & habuisse fidem de pretio.
Distingue, ut num. 26.
- 27 Venditionis pretium esse commissum pro declaratione certa persona, vel incerta, in quo differat.
- 28 Venditor non creditur habuisse fidem de pretio persona ignota, vel non secuta.
- 29 Venditor si re consignata credidit reportare statim satisfactionem, & fuit deceptus, non amittit rei vindicationem.
- 30 Venditor agens pro consecutione pretii quando dicitur renunciavisse rei vindicationi, & numero 31. & 32.
- 31 Gabella an solvi debeat pro retrodatione vigore reservationis dominii facta in venditione, remissive.
- 32 Venditio potest dici perfecta multipliciter, & ad plures effectus.
- 33 Confessio Procuratoris, quando non est omnino certa, non potest Domino prejudicare.
- 34 Confessio Procuratoris, quando est erronea, Domino non prejudicat.
Amplia, licet sit jurata, geminata, & judicialis, ibidem.
- 35 Confessio Procuratoris facta sine speciali mandato in aliquo Iudicio, si est voluntaria, potest semper à Domino revocari, etiam non docto de errore.
- 36 Venditor si existat in possessione rei ex causa pretii non soluti, in quo differat à casu, in quo non sit in possessione.
- 37 Contraveniens contractui non potest eodem jvari.
- 38 Creditores Emptoris possunt repelli eadem exceptione, qua posset ipse Emptor.
- 39 Possidens auctoritate Iudicis justè dicitur possidere.
- 40 Domini translatio in Emptorem remanet impedita, quando constat, Venditorem non habuisse animum illud transferendi.
- 41 Venditor pro faciendis licitis fructibus recompensativis, an teneatur exprimere, illos reservasse loco Affictus, & num. 50.
- 42 Conditio resolutive non impedit, actum, seu contractum esse interim purum.
- 43 Baro, vel Feudatarius an distracta Baroniam, vel Feudo possit retinere titulum antiquum, & denominationem, & num. 52.
- 44 Baroniam semel distracta, non licet ad illam redire sine novo assensu Principis, & de ratione.
- 45 Bulla Baronum in Statu Ecclesiastico requirit Iurisdictionem in Debitore, ex qua insurgat prapotentia, & implicita concessio.

Sub pacto redimendi ad quinquennium duraturò vendita extiterunt per Equitem de Netliis usque de anno 1652. quædam bona pro pretio scutorum 1400. superaddita ulterius conventionem hinc præcisè verbis expressa, quod transacto quinquennio, & non redemptis bonis prædictis debeant eadem bona aestimari, & juxta aestimationem faciendam inter se coequari de toto pretio: Cumque idem Eques, neglecta redemptione intra terminum præscriptum, ac æstimatione prolata ad Annum 1660. ad alium dumtaxat tunc temporis deveniri curaverit, bonorum valor per Arbitrium à publico Magistratu præelectum fuit judicatus attingere ad scuta 2811. Quamobrem expetita per Venditorem pretii residualis, ejusque fructuum satisfactio, prodiit sententia ejusdem Magistratus, in qua Venditori pro suo credito remanserunt adjudicata; seu consignata ipsamet bona vendita.

Verum quia in hoc statu filius Emptoris quæsitæ paterna hæreditate cum beneficio Legis, & Inventarii; Matrisque prædefunctæ personam induendo, cepit præterdere prælationem super memoratis bonis ex istius credito dotali, disceptandi proinde Campum aperuit, utrum ratione ejusdem crediti dotalis veniret ipse filius anterior censendus, sive potius tribui deberet absolutoria Reo venditori, qui pro satisfactione residui, (ut supra) obtinuit sibi bona decerni, & consignati.

In hac igitur difficultate dubio procul censebam (& credo ita fuisse judicatum) ab impetitis Venditorem absolvendum esse: Quoniam licet ex quodam responso *Vlpiani in l. Procuratoris, §. sed est dedi, ff. de tribut. act.* magis communiter prævaluerit in foro sententia, quod ubi Venditor habuerit fidem de pretio, seu, ut loquitur *ibidem Iurisconsultus*, si idem Venditor in creditum abierit, tantummodo efficiatur simplex creditor chyrographarius, ideòque non obstante generali hypotheca pro observantia contractus, & promissionis apponi consueta in Instrumento venditionis, adhuc in re propria postponatur Creditoribus Eraptoris, qui statim ac res vendita in dominium eorum debitoris pertransit, super eisdem bonis ipsorum hypothecas anteriores imprimunt, ut latè videre est apud *Fontanell. de pact. nups. claus. 7. glos. 2. par. 8. num. 70. Rub. in addit. ad decif. 16. ex n. 93. usque ad 115. par. 8. recent. Gravel. decif. Dotan. 56. num. 1. Mell. observ. for. 25. num. 50. & observ. 112. nu. 13. Castald. consult. 62. num. 2. & 3. cum aliis pluribus penes Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 4. litt. V. §. 7. num. 4.* Nihilominus animadvertendum venit, (ut eò facilius illa, quæ inferius super applicatione istius Theoricæ ad rem nostram deducuntur, animum, & intellectum perstringant,) quod hujusmodi opinio nimiam, & evidentem asperitatem præferret, adeò illam inter Classicas irrationabiles collocaverit *Caran. De Luca in Constit. leg. & rat. post tertiam part. Supplem. observ. 133.* & sequendo *Alberto.* aliosque contrarium sentientes conclamer *Thesa. qu. fo. lib. 2. quest. 74. num. 1. in fin. vers. Verum Ego,* quod non dubitaret pro Venditore judicare, quodque consuleret Supremo Principi, ut legem desuper faceret perpetuò valituram, quemadmodum de facto hanc naturalem aversionem sententia plura in id Statuta conspirarunt, quæ Venditorem etiam habita fide de pretio anteponendum sanxerunt,

ut de Lucen. *Altograd. conf. 9. num. 40. & seqq. lib. 1.*
 de Avenionen. *Hierou De Laurent. decis. 96. in princ.*
Cardin. De Luca d. observ. 133. & de Dot. disc. 81. sub
num. 6 & disc. 166. num. 63. de Mantuano Manent.
decis. 36. num. 4. Thesaur. d. lib. 2. quest. 74. numer. 1.
vers. & ideo, Surd. decis. 56. & 139. utrobique in princ.
Cyriac. controu. 81. in princ. & controu. 463. num. 12. &
13. & de Papien. Costa remed. subsid. 12. numer. 15. &
remed. 124. num. 40. & de Ferrarien. Pigant. ad ea-
dem Statuta lib. 2. rubr. 24. num. 13. Bonden. colluct.
49. num. 31. in fin. lib. 1. ac deinum (omissis aliis) de
 Statuto Eugubino patet apud *Conciol. in comment. ad*
Statut. hujus Civit. lib. 2. rubr. 53.

Et sanè quomodo in simul rectè compari valent,
 6 quod juxta censuram prædictæ *l. Procuratoris*, Ven-
 ditot postponatur in propria re vendita, quæ num-
 quam fuit de patrimonio Emptoris, neque illum
 pro rata pretii non soluti depauperavit, adeò ut nisi
 Venditor rem illam tradidisset, non haberent Credi-
 tores ipsius Emptoris illa bona, super quibus infi-
 gerent eorum hypothecas, quando in longè fortio-
 ri casu, videlicet ad terminos *l. licet, C. qui prior.*
 7 *in pign. hab.* cautum reperitur, quod ubi quis ad rem
 emendam pecuniam Tertio mutuavit, super illa
 quoslibet anteriores, potioresque Creditores præ-
 cellat, ex quo ipse, mediante mutuo, exitit causa
 acquisitionis illius rei, ac respectivè impinguationis
 patrimonii, ex planè congestis in specie concurrentibus
 crediti dotalis per *Negusant. de pignor. 2. memb. 5. par.*
nu. 17. Bald. Novel. de Dot. par. 10. num. 3. vers. & sic;
Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quest. 20. ferè per tot. Gra-
tian. d. decept. 616. numer. 4. & per tot. & discept. 964.
numer. 23. Capyc. Latr. consult. 117. numer. 41. & 42.
Adden. ad Burat. decis. 62. num. 9. Cardin. De Luca
de Dot. d. disc. 166. ex num. 57. vers. rationes autem,
usque ad 61. quem transcribendo prosequitur C. rol.
Ant De Luca ad Franch. decis. 506 sub n. 5. Rot. decis.
223. num. 1. coram Burat.

Cæteterum, his ad abundantiam, & ad faciliorem
 resolutionem opportunè præmissis, propiusque ad
 rem nostram accedendo versamur extrà difficulta-
 tem; In hoc quippè principio convenit universa
 8 Schola Scribentium, quod intantum denegatur Ven-
 ditoti prælatio, in quantum fidem habuit de pretio,
 quasi quod in creditum (juxta verba præcitæ *l. Pro-*
curatoris) abeundo duos videatur implicite actus
 celebrasse, unum nempe receptionis ipsius pretii,
 & alterum traditionis ejusdem in quoddam mutuum,
 pro quo dumtaxat Creditor efficiatur, & remaneat,
 sicuti egregiè prænotavit *Ioan. Bapt. Silvatic. conf. 31.*
nu. 2. Card. De Luca d. obser. 132. vers. plures autem
 9 *in fin.* At quoties non constat, Venditorem hujus-
 modi fidem habuisse de pretio, nemine dissentiente
 receptum est, Venditorem semper esse præferendum,
 eique competere rei vindicationem per speciem ex-
 emptionis à contributo; ut enim *idem Vlpianus in*
d. l. Procuratoris sub antecedenti §. *Planè*, ponde-
 raverat, *res vendita non alias desinunt esse nec, quam-*
vis vendidero, nisi ex soluto, vel fidejussore dato,
vel aliis satisfacto, optimè *Altograd. dicto conf. 6.*
num. 69. & seqq. lib. 1. Salgad. in Labyr. Credit. par. 1.
cap. 11. num. 110. & seqq. & par. 2. cap. 24. num. 13. & 14.
Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 1. quest. 41. numer. 6. Rot.
decis. 107. num. 2. par. 3. rec. eaque relata Contr. discept.
72. num. 2. & alibi frequenter.

Juxta igitur hac base incontrovertibili, videamus
 quæso, ubinam convincatur, Equitem de Nerliis
 10 venditorem fidem habuisse de pretio; Et quidem in

dubio hoc præsumere non licet, sed arctatur Em-
 ptor, & ab eo causam habentes id positivè compro-
 bare, teste *Gaill. observ. 15. nu. 6. lib. 2. bene Io. Bapt.*
Silvatic. d. conf. 31. num. 17. Ursell. concl. 119. num. 8.
propè fin. Rota d. decis. 107. num. 1. in fin. par. 3. recent.
 & nili expressè dicatur, tradiderunt *Mart. Vol. Pisan.*
43. num. 5. Merlin. de pignor. d. lib. 4. quest. 99. nu. 14:
 cum aliis proximè recentendis.

11 Undè poterat omitti allegare in oppositum *Rot.*
in d. decis. 1-7. par. 3. recent. dum contrarium in fin.
 determinat, prout etiam *Merlin.* ac *Hermosill.*
 quia primus sibi contradiceret, & secundus pro hac
 Parte militaret, dum secundo loco, videlicet *sub*
numero 11. gloss. 1. l. 28. tit. 5. par. 5. fol. 549. refert
 opinionem in dubio exclusivam istius fidei, nisi li-
 beat eos intelligere, ubi fuerit certa dies ad solven-
 dum pretium jam stabilitum, & certum præscriptas
 uti patet ex lectura.

Nil in abstracto officiente, quod fuerit quoque
 ad effectivam traditionem devenitum absque ulla re-
 servatione domini; quia nihilominus, præterquam
 uti præmonuit *Cyriac. controu. 225. num. 5.* de natura
 12 venditionis est rem tradere, sed non transfere domi-
 nium, idèdque non potest ipsa traditio tamquam
 sequela venditionis per secessè importare ipsius do-
 minii translationem, & respectivè virtuales fides
 13 de pretio: adhuc quod ex simplici traditione talis
 fides habita non dicatur, communiter videre est pe-
 nes *Alex. relatum à Card. Tusch. litt. V. concl. 68.*
num. 5. Silvatic. d. conf. 31. num. 20. & 21. & sub num.
25. & 26. & numero 28. ubi pulchrè ratiocinatur,
 quod si fide non habita de pretio datur vindicatio,
 ergò præcessit traditio, *Hermosill. ad Lopez dicta*
gloss. 1. l. 28. tit. 5. par. 5. num. 10. Gaill. d. observ. 15.
num. 6. lib. 2. Palm. Sen. consulti. 54. numer. 9. Venturin.
conf. 34. num. 2. & 4. ubi cum Surd. conf. 101. num. 12:
 14 & 13. ampliat, quod nec etiam; secuta traditio-
 ne totius, pro rata pretii jam soluti dominium ha-
 beatur pro translato, *Roder. conf. 41. numer. 23. vers.*
nec semper, Ambrosin. decis. 55. numer. 31. Grivel. d.
decis. 56. num. 9. Grat. discept. 730. numer. 23. Bonden.
colluct. 49. num. 25. lib. 1. Contr. discept. 96. num. 5. Rot.
decis. 118. num. 4. & seqq. & decis. 239. numer. 5. apud
 15 *Polth. de subhast.* ac propterea venditionem robur
 desumere à solutione pretii, non autem à traditione,
 prosequuntur *idem Silvatic. d. conf. 31. num. 22. Mart.*
d. Dot. 43. num. 4.

Multòque minus istam præsumptionem queunt
 inducere clausula *Constituti*, aliæque de more appo-
 16 ni consuetæ; quid enim aliud important hujusmodi
 clausulæ, nisi fictam quamdam traditionem, juxta
 quam Venditor incontinenti fingitur se constituere
 possessorem pro Emptore: At dum talem effectum,
 & efficaciam non parit, neque operatur vera, realis, &
 effectiva traditio, quomodo plus roboris potest præ-
 ferre traditio ficta, & virtualis, contra ea, quæ in
 individuo exclamat *Port. Imol. conf. 171. num. 28.* ubi
 postquam antecedenter firmavit, nullam fuisse habi-
 tam fidem de pretio, etiam stante traditione rei ven-
 ditæ, concludit, *Mérito igitur quod expressa traditio*
non operatur, hoc civili, & conventitia concessum
esse non debet; & est regulare, quod clausula, *Con-*
 17 *stituti*, tamquam merè accessoria, & famularia
 contractui principali, intelligatur operari dumtaxat
 effectum suo loco, & tempore juxta formam con-
 ventionis, ut pariter in nostris terminis habetur apud
Altograd. d. conf. 9. num. 35. & 36. lib. 1. Gratian. decis.
 18 *March. 191. num. 3.* & in durioribus de clausula, *ad*
habendum,

habendum, & alienandum, Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 47. num. 14.

Et quidem in Jure nostro numquam invenietur, quo clausula *Constitutum*, vel *ad habendum*, cœteræque omnes importent, quod exinde fides de pretio habita censetur, sed solum stante illa acerrima disputatione, de qua *Scribentes* apud *Merlin. de pignor. lib. 4. quæst. 41. ex num. 54. ferè usque ad fin. Altograd. d. conf. 9. numero 9. & seqq. lib. 1. Leonard. de usur. quæst. 27. Carol. Ant. De Luca ad Franch. decis. 506. sub num. 8. Gob. consult. 140. num. 25. & seqq. Card. De Luca lib. 8. de Credit. disc. 6. num. 7. utrum scilicet reservatio domini facta per Venditorem una cum certa fructuum recompenfatorum conventionem revera præferat, dominium ab ipso non fuisse abdicatum, sive potius ista præservatio resolvarur in contractum locationis, & conductionis cum speciali, & privilegiata hypotheca ad favorem Venditoris, ita tamen, ut spectato effectu prælatio inconcusse concedenda veniant eidem Venditori pro pretio non soluto, nonnulli eò magis inclinant ad resolutionem istius pacti in locationem, & conductionem, seu nudam hypothecam specialem, quando præfatæ clausulæ comparabiliter cum prælatione Venditoris regulariter domini translationem possunt importare, ex disputatis penes *Negusant. de pignor. par. 4. princ. à num. 35. usque ad 41. Andreol. consrov. 189. num. 6. Merlin. de pignor. d. lib. 4. quæst. 41. num. 62. & seq. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 3. num. 57. & seq. Larrea decis. 42. num. 6. Urceol. consult. 5. num. 30. & seq. Armenz. in decis. Januen. 33. num. 18. & seqq. Rot. decis. 135. num. 24. & 25. par. 6. & decis. 117. num. 9. post Merlin. de pignor.**

Atque hinc non leve æquivocum carpi videtur, deducendo ad casum, de quo est quæstio, conclusionem illam, quod facta venditione cum pacto redimendi, adhuc, ipso pacto non obstante, dominium dicatur translatum in Emptorem; non enim id revocamus in controversiam, solum quippè ista translatio judicatur facta resolubiliter, ideòque redemptione intra præfixum terminum subsecuta collabescunt, & cessant omnes hypothecæ per Creditores Emptoris in ipsa re obnoxia resolutioni conditionaliter infixæ, ut post *Franch. decis. 64. num. 4. & seqq. Surd. decis. 286. num. 12. Rota decis. 86. num. 5. par. 5. recent. Card. De Luca de Feud. disc. 69. num. 5.*

Sed in præsentem minimè versamur in venditione cum pacto redimendi, minusque in fortioribus terminis *decis. 107. part. 3. rec.* in qua licet ageretur de pretio peraugendo ad scuta 800. quotiescumque non effectuaretur redemptio, adhuc *Rota* judicavit favore Venditoris; Sed sumus in venditione, juxtaquam, lapsò tempore ad redimendum, expressè conventum fuit, fore deveniendum ad æstimationem, ac totum pretium tunc adæquari debere: ac propterea, vel (quemadmodum in his præcis terminis consuluit *Mans. consult. 164. à princ. usque ad nu. 16.*) cum nulli certi Æstimatores, seu Arbitratores fuerint in Instrumento prælecti, & pretium ex hac parte ideò remanserit incertum, venditio habenda est pro imperfecta, tribuendaque Venditori rei vindicatio, ad id adducendo *Bald. in l. fin. num. 12. C. de contrab. empt. & Cast. in l. qui arbitratu 42. ff. de verbor. oblig. Surd. decis. 114. num. 21. ponderantes, quod venditio nequit pro parte non valere, cui propositioni conferunt *Anguiff. cons. 167. nu. 13. Valasch. de Jur. emphy. quæst. 11. num. 12. & sub num. 15. ubi respondet objecto traditionis jam secutz, Rota decis.**

172. num. 35. & 36. & num. 43. & 44. par. 6. recent. quam etiam collaudat Card. De Luca de Credit. disc. 23. num. 5.

Vel saltem impossibile semper evadit asserere, quod Equ. Nerlius habuerit fidem de pretio, si enim ipsum pretium erat declarandum, & incertum, & quo pacto, (ut utar in individuo verbis *Porr. simul. d. conf. 1. num. 27.*) *ejus fides habeatur, quod declaratum adhuc non sit; & consonat Ursell. concl. legal. 119. num. 8. in fin.*

Eademque fallacia, sive æquivoco laborat alterum præsuppositum, quod in vim hujuscè contractus fuerit tributa dilatio Emptori, atque ideò translatum Dominium, ex *Tusch. lin. V. conc. 68. num. 1. & 2. & Altograd. d. conf. 9. num. 7. vers. item dicitur lib. 1. Quia, quidquid sit, an ubi dilatio pro certo pretio, & die legitur tributa, absolute convincat, habitam exitisse fidem de pretio, quæ propositio recipit eas distinctiones, de quibus *Altograd. d. conf. 9. num. 7. vers. item dicitur, & num. 14. egregie Sylvatic. d. conf. 31. num. 29. & seqq.* ubi quod est necessaria certa præfinitio dici ad solvendum, *Merlin. de pignor. d. lib. 4. quæst. 41. num. 30. & seqq.* Ac quidquid etiam sit, ubi pretii declaratio foret commissa certæ personæ, in quo sensu loquitur *Tusc. ubi supra*, ad differentiam incerti Arbitratoris, (proit hlc,) juxta declarationem, seu distinctionem, de qua, præter supra cum *Mansio* relatos, *Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. glof. 8. par. 13. num. 53. & 54. Card. De Luca de Empt. lib. 7. disc. 4. num. 9. & seqq.**

Extranei profectò sunt termini dilationis, cum Eques venditor nullibi distulerit dilationem ad certam diem, sed tantummodò convenit, quod redemptione non secuta ad æstimationem deveniretur, in quo præciso casu cum habeamus *Doct. inas*, ac rationes, ut supra, individuales, frustraneum redditur divagari per regulas, & propositiones generales alios ferientes effectus; & principia; quiniò tantum abest, Equitem de Nerliis habere potuisse fidem de pretio adhuc ignoto, quin potius cum hæc materia pendeat à verisimili mente Contrahentium, in primis alienum est ab omni verisimilitudine; ipsum fidere voluisse hæredibus Emptoris sibi pœnitentis ignotis, cum ipsemet Emptor intra quinquennium potuisset ab humanis decedere, ad sumata in puncto post *Fabian. de Monte per per Suvauc. d. conf. 31. nu. 32. vers. accedat; Et in omnem casum poterat, & debebat sibi Venditor suadere, quod Emptor secuta æstimatione illicò pretium exburset, proindeque bene coincidit sub hac hypothesi illa conclusio, quod si Venditor credidit re consignata statim sibi satisfacturum de pretio, & in hac credulitate remanserit deceptus, non amittit rei vindicationem, nec dicitur fidem pretii habuisse, ad *Text. in l. quod vendidi, ff. de contrab. empt. Trentler. conf. 107. nu. 8. Altograd. d. conf. 9. nu. 2. & seqq. lib. 1. Rodier. d. conf. 41. num. 20. & 23. Gaic. de Credit. cap. 4. quæst. 11. numer. 1217. Merlin. de pignor. lib. 4. quæst. 41. num. 34. & seqq. Ambrosin. d. decis. 35. num. 33. Hodiern. ad Surd. decis. 56. sub nu. 3. vers. secus autem, De Marian. resolut. quorid. lib. 1. cap. 260. nu. 8. Urceol. consult. 5. num. 48. & 49. Mans. consult. 10. nu. 20. Contrarius discept. 72. nu. 1. & infra *Disc. 84. nu. 21. & 22.***

Nec in oppositum merebatur adduci, quod Eques judicialiter instando pro assécutione pretii renunciasse videatur rei vindicationi, id enim forsitan locum sibi vindicaret, quoties controversia foret cum ipso Emptore, qui in venditione intenderet persistere ad-

versus Equitem satagentem rescindere contractum, uti erat casus agitarus apud *Alto grad. d. conf. 9. lib. 1.* qui sub num. 12. & 13. idcirco tradit, quod Emptore pretium offerente, nisi fuerit alteri Jus quæsitum, remanet impedita rei vindicatio: prout etiam disceptati contingit ad effectum Gabellæ, juxta *conf. Manenti. 129.* adversus quod, & contra Gabellam Senatus tamen Mantuanus judicavit, ut in *decis. 305.* penes *Surd.*

At cum controversia in præsentî resideat inter Venditorem contendentem de prælatione erga filium Emptoris inducentem personam Matris creditricis Jurium Dotalem, nemo dixerit, quod Venditor instando pro satisfactione labatur à prælatione, quodque Creditores Emptoris aliquod Jus desuper in præjudicium ejusdem Venditoris nancisci potuerint, imò contrarium individualiter respondit *Rota in decis. 128. num. 1. 4. vers. & in omnem eventum, & num. 15. par. 8. recent.* & est nimium patens ad sensum, quod tunc de prælatione contenditur, quando desperata redditur via petitiæ satisfactionis; bene etiam facit *Magon. decis. Lucen. 17. num. 14. vers. ultra quod cum seqq.* ubi distinguit inter rescissionem adversus Emptorem, & prælationem erga ceteros Creditores.

Et ex his, ut omnia pœnitentia pandantur æquivoca, in quæ ob regulas quasdam, & propositiones generales in oppositum relatas incidi posset, ponderandum venit, quod quæstio hæc decidenda venit cum rationibus, & *Doctrinis* ferientibus punctum prælationis, quæ (ut præmissimus) unice pendet, an fuerit habita fides de pretio, itaut ex hoc capite dominium dici valeat absolute translatum in Emptorem; Siquidem multa congeruntur, & congeri valent super arguenda perfectione contractus venditionis, quam nos non negamus, sed punctus stat, an ad istum effectum contractus ipse fuerit perfectus, & translatus dominii, cum hujusmodi perfectio ad tres, vel quatuor consideretur effectus, primò scilicet ad effectum rescissionis, seu pœnitentiæ, secundò ad consummationem ejusdem contractus, quæ sola traditione perficitur, tertio respectu periculi, & deteriorationis rei venditæ, & quartò quoad translationem dominii ad communiter animadversa per *Scribentes*, & præcipuè *Bald. in l. necessariò d. ff. de peric. & commod. rei venditæ*, cum concord. apud *Mans. consulti. 5. nu. 15. Vanturin. conf. 34. num. 13. Alto grad. dicto conf. 9. ex num. 8. cum seqq. & num. 27. cum seqq. lib. 1.* Ideoque satis non est retulisse propositiones unum, vel alterum effectum respicientes, nisi percutiant illum præcisum, de quo agitur.

Denique non turbat, quod Procurator Equitis de Nerliis confessionem emisit in lib. llo, quod bona vendita transiverint in dominium Emptoris, ut ibi, *Essendo essi beni rimasti in pieno, & assoluto dominio di detto Sign. Compratore*; Quia ex eodem libello, seu forma petitionis oculariter apparet, quod illa respiciebat dumtaxat expirationem termini, seu pacti de retrovendendo, adjacet enim hujusmodi confessio sub §. *E come*, ibi, *E come il sudetto parto resolutivo di cinque anni spirò, e fornì, &c.* Ideoque in hac parte bene congruebat confessio translati dominii, cum procul dubio hujusmodi pacto expirato dominium, quod prius resolutibiliter, (solutum tamen pretio) transiverat in Emptorem, fixum deinceps, & irresolubile remaneat: At cum idem Procurator immediatè subjunxerit, *Con carico però, & obligo di pagare al Signor Compratore il Capitale di quel*

supra più della stima, &c. Ecce quod impossibile evadit arguere, quod ille intellexerit, translatum extitisse dominium respectu pretii, pro quo actualiter insistebat, quodvè non fuerat adhuc liquidatum; Undè vel hæc confessio tamquam ex præmissis effecta dubia, & incerta nequivit Domino præjudicare, cum ad hunc effectum debeat esse omninò certa, itaut recipere nequeat aliam interpretationem, ut ex *Rot. decis. 685. num. 3. par. 1. divers.* dixit eadem *Rota coram Duran. decis. 61. nu. 3.* ubi quod satis est, illam in aliquo posse verificari, & *coram Bich. decis. 169. num. 1. De Angel. de Confess. lib. 3. qu. 1. num. 3.*

Vel in omnem casum illa undequaque detegere tur erronea, quoniam minime sufficit ex hucusque animadversis ad inducendam dominii translationem, quod pactum resolutivum effluxerit, nisi contextualiter habita fuerit fides de pretio; posito quippè hujusmodi errore, licere cuicumque etiam Principali confessionem revocare, & quodcumque præjudicium elidere, quantumvis confessio sit geminata, jurata, & in Judicio emissa, ac demum etiam ratificatas plenè docuerunt adducti per *Cyriac. contr. 35. num. 17. & 18. Conciol. resol. Crimin. verb. confessio resolut. 18. num. 4. & 5. De Angel. de Confess. d. lib. 3. quest. 20. ex numero 14.* ubi innumeros adducit usque ad num. 21. Undè multò magis fieri posse per Dominum respectu Procuratoris, cujus confessio sine speciali mandato, & voluntariè emissa in Judicio potest semper etiam non docto de aliquo errore revocari, patet ex *Bur. 11. decis. 136. num. 15. & 16. Gregor. decis. 270. numero 9. ibique Add. numero 12. Bich. decis. 91. num. 17. & d. decis. 169. num. 14. Duno. Inn. decis. 663. numero 16. Royas decis. 121. num. 8. Pamphil. decis. 29. num. 4. & decis. 9. num. 27. & 28. par. 19. rec. cum reliquis non ipsis.*

Ista itaque Calamo magis diffuso, quàm quod necessitas forsan expostularet, dubio procul exuberant; Sed adhuc ex alio ineluctabili fundamento versatur extra hæsitacionem, quia non sumus in Venditore ad præsens agente pro pretio in concursu, sed in Venditore Reo, & possessore, in quibus terminis profectò cum Pars Adversa sit Actrix, & alio Jure venire non possit, quam ex persona Emptoris sibi obligati, ipse autem Emptor nequiret exercere ullam actionem ratione non implementi, aut insistere in Instituto, cui contravenit, ex *Coccon. decis. 198. num. 1.* Ita neque possunt Creditores Venditorem ex poliare, cum eadem exceptione repellantur, ut in proposito *Gaut. de Credit. d. cap. 4. quest. 11. num. 1224. cum seqq.* & magis in puncto *Alto grad. d. conf. 9. nu. 98. lib. 1.* ubi alios refert frustra transcribendos.

Abque eo, quod opponi valeat, quod perperam, & intrusivè Eques de Nerliis bonorum possessionem fuerit adeptus; quia cum id mediante sententia fuerit secutum, nescitur, quomodo de injusta possessione, & intrusione queat objurgari, contra ea, quæ post *Text. in l. justè possidet, ff. de acquir. possess. dixit in specie Rota decis. 643. num. 2. apud Posth. de manu. & coram Cardin. Cerro decis. 74. num. 25.* & passim in aliis.

Et Converso ad alium affectum, & secluso illo prælationis inter Creditores Emptoris, ipsumque Venditorem contendentem pro satisfactione pretii, sustinui, expressam reservationem dominii non impedire illius translationem in Emptorem, agebatur enim de Marchione Tarquinio Sanctacrucio, qui vendiderat Castrum Patricæ Lothario de Comitibus sub expressa reservatione dominii pro rata pretii non soluti,

soluti, cumque post hujusmodi venditionem Tarquinus plura contraxisset debita, quærebatur in Congregatione Baronum, an bona fideicommissaria Domus Sanctæ crucis possessa per Marchionem Antonium, & alium Tarquinium juniorem obnoxia forent eisdem Creditoribus Tarquinii Sen. juxta celeberrimam Constitutionem Clementis VIII. la. 41. & punctus reducebatur in disquirendo, utrum Tarquinus Senior stante prædicta reservatione dominii remansisset Baro, & retinisset dominium præfati Castri, in his namque terminis Creditores, inter quos urgebat Princeps Sabellus, gavili fuissent beneficio Bullæ; Sed Congregatio, Me scribente pro Sanctæ crucis, censuit (ut supra) minimè remansisse impeditam veram dominii translationem in Lotharium Emptorem, noluitque relaxate Mandata favore Creditorum.

Scribentes itaque pro Principe Sabello dicebant, quod hujusmodi expressa reservatio dominii pro rata 42 valoris, & pretii non soluti non importabat simplicem hypothecam cum privilegio prælationis, sed retentionem veri dominii penes Emptorem, allegantes in terminis alienationis Feudi *Apont. de potest. Proreg. tit. 8. de resur. feud. §. 3. num. 13. cum seqq. vers. si dominium, Vincent. de Franch. decis. 540. num. 5. & seqq.* & generaliter de quolibet alio Venditore rerum indifferentium firmata per *Gratian. discept. 175. num. 6. & seqq. Venurin. consil. 33. num. §. 2. 59. & seqq. Altiograd. conf. 9. sub numer. 16. vers. quo pacto cum seqq. lib. 1. Cyriac. contr. 164. num. 1. & seqq. & contr. 425. sub numer. 55. vers. utram igitur, Armiensan. d. decis. lanuen. 33. sub numer. 16. ex vers. verior tamen usque ad fin. Rota decis. 537. num. 2. & seqq. coram Dumozet. Iun. & decis. 380. sub num. 15. vers. qua reservatio, coram Royas, & coram Rembold. decis. 428. num. 7. & in recent. decis. 284. num. 7. & seqq. par. 13. quin etiam subungebatur, sufficere pro 43 impedienda dominii translatione, quod Venditor non habuerit animum illud transferendi, ex *Morot. conf. 2. num. 16. Mart. vot. Pisan. 43. num. 1. & seqq. Rub. in addit. ad decis. 666. numer. 113. & seqq. par. 4. tom. 3. rec. Carol. Ant. De Luca ad Franch. decis. 506. num. 8. in fin. vers. aliter ergo, Magon. decis. Florent. 92. nu. 12. cum seqq. Sesse decis. 42. num. 15. & seqq. Rot. decis. 411. num. 3. 4. & 5. par. 13.**

Et quoniam, ut supra tetigimus nu. 19. & 20. Doctores tenentes hujusmodi sententiam fundantur in 44 eo, quod contractus interim valet, ac sustinetur in vim locationis, & conductionis, ut præter ibi relatos tradunt *Cyriac. d. contr. 164. num. 8. Bellon. de his, qua fiunt incotin. lib. 1. cap. 182. per tot. Adden. ad d. decis. 666. nu. 117. & seqq. par. 4. tom. 3. Rota d. decis. 537. nu. 2. coram Dumozet. Iun. & d. decis. 284. num. 7. par. 13. & decis. 153. per tot. apud Posth. de subhast. ubi ex num. 11. usque ad fin. subjungitur, quod nec etiam transfertur in hoc casu possessio in Emptorem.*

Clarius ista locum sibi vindicare contendebant, 45 dum fuerat expressè conventum per Emptores de fructibus recompensativis loco Affictus, ac propterea multò magis contractus venditionis poterat defecti in alterum locationis, & conductionis, ut distinguendo monet *Altiograd. d. conf. 9. num. 19. vers. sextus casus est, cum duob. seqq. lib. 1. Maximè quia 46 passim Theologi ad hoc, ut interim Venditor valeat licitè percipere fructus recompensativos, exposcunt retentionem, & permanentiam domini apud Emptorem, ut ait Bellon. de his, qua fiunt incotin. d. cap. 182. num. 1. lib. 1.*

Verum, his non obstantibus, contrarium, etiam in sensu Veritatis, existimabam, prout etiam approbavit Congregatio Baronum, quia quod hæc reservatio dominii de veteri hodiè sententia illius translationem non impedit, sed importet simplicem specialem hypothecam, & ad purum effectum prælationis favore Venditoris, docet prius scribens in hac eadem Causa *Card. de Luca disc. 119. n. 12. in Supplem. tit. de Feud. par. 1. & antè eum Hodier. ad Surd. decis. 157. num. 12. & seqq. Gratian. discept. 523. nu. 3. & seqq. Rovit. decis. 7. per tot. Rot. d. decis. 135. num. 24. & 25. par. 6. rec. & apud. Marchesan. de Commiss. par. x. fol. 1090. nu. 3. cum Andreol. Merlini. & Rot. post eundem supra laudat. sub num. 20.*

Indubitanter autem perspectis clausulis in eodem 48 Instrumento venditionis adjectis, videlicet ad habendum, cessit, transulit cum similibus, quia tunc, ne detur repugnantia in eodem Instrumento, contractum venditionis converti non posse in locationem, optimè distinguunt *Negusant. & alii omnes adducti sub d. nu. 20. & benè Rot. decis. 559. num. 27. & decis. 560. num. 2. post Cenc. de Cens. Præcipue quia è contra reservatio dominii concepta erat cum clausulis resolutivis in casu nou solutionis, seu non implem- 49 ti, ut ibi, item deficiente, &c. & in illis eventibus, &c. ex quibus non extitisse suspensum contractum, sed solum de illius resolutione conventum fuisse in casu contratio, distinguentes inter conditionem suspensivam, & resolutivam notant relati per *Honed. conf. 86. nu. 44. & 45. lib. 2. Peregrin. de fideic. art. 43. nu. 21. Rot. coram Priol. decis. 44. num. 15. & 16.**

Abique eo, quod ullius ponderis digna videretur conventio de fructibus recompensativis in locum 50 Affictus, cum hujusmodi cautela paciscendi de fructibus sub titulo locationis solum per aliquos suadeatur, & practiceretur ad exuberantiam, sed nec existit necessaria, nec ullo modo dominii translationem retardat, ex latè deductis, & examinatis per *Sperell. decis. 119. per tot. ubi sub num. 7. refert Capoll. cautel. 125. nu. 2. & seqq. Abb. in conf. 66. n. 1. & 2. lib. 1. eosque sub hac animadversione explicat, & refellit.*

Allegabatur ulterius pro excludenda translatione dominii, quod Venditor Marchionis titulum retinuerat post secutam venditionem; Sed facilis fuit replicatio, quod ista retentio deserviebat tantummodo pro continuatione honorifica præeminentiarum, quas similes Barones, & Titulati satagunt retinere; Quin etiam juxta regulam *semel Baro, &c.* hujusmodi reservatio ipso Jure ministerio sub intelligebatur tamquam indissociabilis, etiam distracto Feudo; ab omnibus Baronis, teste *Io. De Platea in l. 1. num. 1. C. de Praposte. sac. Cubic. & in l. 2. num. 2. C. de Præfect. Cubicul. lib. 12. Rovin. in pragm. de utul. abus. ex num. 25. usque ad 46. Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 13. ex numer. 68. ad 83. Rota decis. 70. sub 52 num. 10. par. 1. divers. licet id revera contingat abusive, quia expressa reservatio in contractibus privatis videtur exquirere Principis consensum, veluti illius fontis, & originis, à qua promanant omnes Tituli, omnesque honorificæ denominationes, ad trad. per *Pétr. de Gregor. de concess. Feud. par. 2. quest. 7. num. 11. Giurb. de success. Feud. cap. 118. §. 1. gloss. 4. num. 14. De Ponte conf. 131. numer. 1. volum. 2. & in tract. de potest. Proreg. tit. 7. de Assens. Reg. numero 10. Undè nec etiam distracto semel Feudo, vel Baronia per- 53 mittitur sine novo Principis assensu ad illam redire, quia nimirum mutato interim rerum statu potest Princeps suspicari de fidelitate ejusdem personæ, vel**

ob depressionem fortunæ non putare eadem personam titulo, & decore Baronali exornandam, juxta Doctrinam *Andr. de Ifern. in cap. 1. §. Si verò, vers. Item nota, de contr. Invest. Cap. decis. 156. num. 20. Vinc. de Franch. decis. 48. num. 4. & seqq. Spad. conf. 88. num. 3. lib. 1. Maur. alleg. 8. num. 1. & alleg. 21. nu. 7. De Marin. ad Reverier. decis. 463. num. 1.*

Certissimè verò omnia hæc procedere subjungebam ad effectum evitandi exorbitantem censuram præfatæ Bullæ Clementinæ, quæ licet in aliqua parte respiciat favorem Creditorum, eorumque indemnitate, exposcit tamen requisitum Jurisdictionis in Debitore, quæ præferat aliquam præpotentiam, itaut iidem Creditores, tamquam implicite concussi, ad asylum ejusdem exorbitantis beneficii in eversionem fideicommissorum recurrant, ut in hac Causa notavit *Card. De Luc. d. disc. 119. in Supplem. sub tit. de Fend. tom. 1. & prius disc. 84. sub num. 6. eod. tit. Rot. decis. 36. sub num. 42. vers. in hoc autem casu, par. 5. recent. repetita coram Cocino decis. 1680. nu. 68. & seqq. & opimè advertit eadem Rota in Romana Fideicommissi 8. Junii 1654. §. non urget, coram Verosio.*

SENE. PECUNIARIA

PRO HÆREDIBUS HIERONYMI SERGARDI,

CV. M. JO. BAPTISTA THOMASIO.

ARGUMENTUM.

Creditor posterior quando possit intentare actionem hypothecariam contra anteriorem, vel cogere eundem anteriorem, ut præstet patientiam pro subhastatione pignoris communis debitoris, vel denique habeat Jus offerendi. Venditor volens exercere pactum redimendi, vel Creditor posterior Jus offerendi quale pretium debeat refundere Emptori: Et latè quando, & quomodo pactum redimendi præscribatur, deturque subingressus in continuationem veteris contractus ad favorem redimentis loco Venditoris; cum aliis, de quibus in *Summario*.

SUMMARIUM.

- 1 Series facti.
- 2 Creditor posterior petere valet satisfactionem in eo, quod excedit creditum anterioris super pignore ab eodem anteriori possessio, & num. 11.
Et potest in hoc casu intentare hypothecariam, vel aliud simile remedium, nu. 4.
- 3 Emptor si partem pretii persolvit Creditoribus anterioribus Venditoris, an possit adversus posteriores opponere retentionem, & illis impedire inmissiorem etiam pro indiviso.
Quid, si totum pretium fuerit solutum anterioribus, nu. 5. & num. 12.
- 6 Pactum redimendi quantum diminuat de valore rei, remissivè.
Et quare soleat examinari similis diminutio, nu. 7.
- 8 Tempore redimendi exprobrato Emptor acquirit liberam facultatem disponendi de re emptâ.
- 9 Creditor ex persona debitoris non habet plus Juris, quàm habeat ipse debitor.

- 10 Venditor si vult exercere pactum redimendi, debet Emptori refundere pretium inspecto tempore redemptionis, & de ratione, ibidem, & num. 24.
Et expenduntur, ac declarantur contrarii, nu. 21. 22. & 23. ubi quid de Creditoribus ipsius Venditoris.
- 11 Creditor posterior cogere potest anteriorem ad præstandam patientiam; ut pignus vendatur, ut si quid superest satisfactio anteriore, solvatur eidem posterior:
Declara, non procedere, quando Creditor emit pignus, & illud possidet jure Emptoris, num. 12.
Et de ratione, num. 14. & nu. 16. & 18. ubi declarantur Authoritates contraria.
- 15 Creditores an possint intentare remedium l. 2. C. de rescind. vendit. ex persona Venditoris eorum debitoris.
- 17 Vxor possidens pignus Mariti habet privilegium, ne amoveatur à possessione, nisi oblationes in subhastatione excedant Creditum dotale.
- 19 Creditor posterior agere potest executivè contra Tertium, qui rem debitoris habuit post iuram, & sententiam obtentam ab eodem Creditore, & nu. 20.
- 25 Rota coram Bich. decis. 43. num. 11. & decis. 95. nu. 11. & seqq. expenduntur.
- 26 Emptor ad effectum excipiendi non indiget cessione Jurium, secus autem ad effectum agendi.
- 27 Text. in l. 1. & 2. C. de antiqu. Credit. & in l. ei, qui sub imagine, C. de distract. pign. declarantur.
- 28 Creditor quando non prohibeatur emere sub hasta sub alio nomine rem debitoris.
- 29 Venditio quando dicatur facta Jure Creditoris ad finem excludendi Jus offerendi.
- 30 Pactum redimendi præscribitur per spatium annorum triginta, non obstante dilatione toties, quoties, semper, vel quandocumque.
Et quid concurrente Iuramento, numer: 31. 32. 33. 34. & 35.
Et quid cessantibus præfatis dilationibus toties, quoties; semper, &c. num. 37. & 38.
- 36 Verbum, resti, & verbum, come stava prima, quid importent.
- 39 Subrogatio regulariter intelligitur facta eisdem qualitatibus.
- 40 Censu redemptio facta per Tertium transfert in redimentem omnia Jura, si is obtinuerit à debitore cessionem Juris luendi.
- 41 Subrogatio quoad hypothecam facta de una re loco alterius intelligitur cum eadem anterioritate.
- 42 Subingressio dari potest loco Crediti fructiferi ad tempus ad favorem subingredientis etiam ultra idem tempus.
Exemplifica, ut ibidem.
- 43 Pignus à principio traditum potest ex conventionem defectu in venditionem conditionalem.
- 44 Conditio potest viva regulariter non retrahitur, sed fallit concurrente Partium voluntate.
- 45 Pactum redimendi quandoque prorahitur, sive admittitur à Iudice etiam post regularem præscriptionem, quando concurrat lapsio ab initio.

DISCURSUS LVII.

PRO pretio scutorum 2000. partim scilicet in pecunia numerata, partim in accollatione ejusdem Censu comitis Hieronymus de Sergardis à Lepido Perrocchio Prædium nuncupatum *del Giardinò*; cumque inter cætera pacta conventum foret illud redimendi intra quinquennium, quodque intra ipsius quin-

quinquenniū curriculum minimè liceret Emptori præfatum Censum, ut supra, accollatum redimere, illiò de gaudis alteram pretii medietatem in pecunia debitam exburſavit anterioribus ejuſdem Petrocci Creditoribus, ac ſucceſſivè expleto quinquennio, & per conſequens expirato pacto de retrovendendo, memoratum Censum redemit, reportata ad uberiorem cautheſam ceſſione, tam à prædictis anterioribus Creditoribus, quàm ab ipſo Domino Censu ex pretio fundi, ut ſupra, comparati dimiſſis.

Verùm adhuc urgentibus quibuſdam aliis ejuſdem Petrocci Creditoribus, poſita fuerunt ſub haſta nonnulla illius bona, quæ pariter ab eodem Hieronymo de Bergardis fuerunt coempta, illorumque pretio perſoluto Creditoribus inſtantibus, obtinuit & ab iſtis in conſueta forma Jurium ceſſionem.

Quando, in hoc ſtatu, ſuſcitato Judicio per Joanneſem Baptiſtam Thomafium contra hæredes ſupra dicti Hieronymi Emptoris, cœpit ille in vim quorundam creditorum originem deſumentium ab Anno 1632. pulſare non ſolum Prædium *del Giardino*, ſed etiam cætera in publica ſubhaſtatione; ut præmiſimus, comparata, cumque ex parte prædictorum Hæredum conventorum oppoſitum fuerit, nullam Thomafius actionem ſubefſe, cum qua valeant moleſtari, ex quo integrum pretium utriuſque venditionis ceſſit in extinc tionem creditorum longè anteriorum, & ideo coram Judice primæ Inſtantiæ ſententiam reportaverint abſolutoriam, hinc Cauſa per appellationem devoluta ad Romam Senenſem, triplici fundamento inſurrexit Actor adverſus Prædium *del Giardino*; Primò ſcilicet mediante actione hypothecaria; Secundò vigore alterius remedii, de præſtanda nimirum patientia, ut idem Prædium vendatur; & ſi quid ſuper eſt, ſatisfactis hæredibus, perſolvatur Actori, cæteriſque Creditoribus poſterioribus; Tertio deniquè in omnem caſum imploravit Jus offerendi, cum quo & alia bona per viam ſubhaſtationis acquiſita à Hieronymo credebat apprehendere; cumque deſuper ab Judice promotæ fuerint difficultates, pro parte prædictorum Hæredum reſponſi.

Aggrediendo primam partem objectionis, veriſſima eſt propoſitio in contrariis Dubitationibus optimè exornata, quod poſſidente Creditore etiam anteriore pignus communis Debitoris, valeat Creditor poſterior expetere ſatisfactionem adverſus idem pignus pro eo, quod excedit illius creditum, prout habetur ex *Gravian. diſcept. 941. numer. 3. & ſeqq. Urceol. conſult. 87. num. 17. Thomaf. deciſ. 206. num. 39. Rota deciſ. 559. num. 5. par. 1. recent. & coram Coccin. deciſ. 1818. ſub num. 1. verſ. & propterea, & num. 2. & 3. & coram Bich. deciſ. 504. per tot. Peninger. deciſ. 470. num. 7. & 8. cum aliis in deciſ. 71. num. 11. & deciſ. 218. num. 7. par. 13. & deciſ. 422. num. 6. par. 14. & deciſ. 76. num. 25. & 26. par. 17. recent. & dictum fuit in *Romana Cenſus 5. Maii 1687. §. Tertia pro Antefato in ſin. coram R. P. D. Caccia*, & priùs in *Bononiæ. Affociationis ad Palatum 7. Junii 1680. §. ſin. coram R. P. D. Vriſino*;*

Sed adhuc in propoſito ea ſolet adhiberi diſtinctionio, quod id ſanè procedat in caſu, quo, vel ipſe Creditor pignus, ut ſupra, detineat Jure meri Creditoris, vel etiam accedente titulo tranſlativo dominiū integrum pretium non perſolverit anterioribus Creditoribus, in his quippe poſtremis terminis, quamvis *Card. de Luca lib. 7. de Emption. diſc. 21. per tot.* robuſte ſubſtineat, ut Creditor exuendo perſonam Emptoris, & aſſumendo alteram Creditoris

poſſit impedire poſteriore, ne ipſum perturbet, donec fuerit de ſuo anteriori credito ſatisfactus; Attamen admittimus abſque præjudicio veritatis, Creditorem poſteriore poſſe hypothecari, vel aliud remedium ab ea progrediens intentare, juxta magiſtralem *deciſ. Caval. 053.* cum aliis pleniffime ab eodem *Card. de Luca* relatis in *d. diſc. 21. nu. 2. de Empt. & nuper dixit Rot. deciſ. 210. nu. 22. & 23. par. 16. rec. & hunc caſum percutit deciſ. 33. num. 19. poſt Rodriq. de concurſ. Creditor. & deciſ. 135. nu. 8. & ſeqq. par. 6. rec.* quæ in oppoſitum circumferuntur.

At quando (prout hic) integrum pretium conventum in ipſa venditione integraliter exburſatum fuit Creditoribus anterioribus, numquam profectò invenietur, quod Emptor valeat à poſterioribus per viam actionis hypothecariæ inquietari, quinimò contrarium ſemper; & conſtantiffimè reſpondit *Rota*, & ſignanter coram *Mantic. deciſ. 42. numer. 3. in ſin. verſ. præterea*, & poſt *Pacific. de Salvian. deciſ. 290. nu. 5. verſ. nec ad rem facit*, & *deciſ. 350. per tot. coram Priolo*, & *deciſ. 186. num. 6. par. 13. rec. deciſ. 121. num. 10. & deciſ. 321. num. 3. par. 17.* & advertit *Arias De Meſa var. reſol. lib. 1. cap. 3. num. 7.*

Neque dicatur, quod integrum pretium dici nequeat perſolutum, ex quo Gorius ſeſe obligaverit emere Prædium *del Giardino* pro ſcutis 4000. quodque in omnem caſum, ſtante pacto de retrovendendo, de quo ſuprà, valor diminuendus veniat in quarta parte; Quoniam reſpectu præfatæ obligationis motivum evaneſcit ex Mihi præſuppoſitis in factò, dum idem Gorius unico contextu, & indiviſuitate pretii coemittit ultra ſpem redemptionis Prædii *del Giardino* alia quamplura bona, quando tamen minimè ſufficeret exuberans oblatio facta per Tertium; poſtquam ipſum pactum redimendi erat expiratum, ipſeque Oblator ſecurus erat de defalcatione, ſeu non adimplemento ſuæ obligationis: quoverò ad aſſertam diminutionem reſultantem ex eodem pacto redimendi, in primis advertendum venit, quod licet in Jure admittatur, hujusmodi pactum cauſare diminutionem, non quidem in ſola quarta ſed etiam in longè minori, habita dumtaxat ratione ad temporis præſinitionem, ex deductis per *Rot. deciſ. 64. num. 12. & 13. par. 4. tom. 2. recent. & coram Coccin. deciſ. 1346. num. 10. & ſeqq. & deciſ. 192. numer. 40. par. 10. & deciſ. 316. num. 8. par. 12. & deciſ. 94. num. 12. par. 15.* & in aliis paſſim; Nihilominus iſta conſideratio deducta fuit ſemper ad effectum tuendi contractum à qualitate fœneratitia, non autem ad alterum inſurgendi eundem Contractum, prout bene animadvertit *Rot. deciſ. 343. numero 14. par. 17. rec. & deciſ. 455. num. 21. coram Priolo*. & videre eſt penes *Adden. ad Buratt. deciſ. 761. nu. 9. & ſeq.* ubi cæteræ in his præciſis terminis, & non aliis adveniuntur concordantes.

Cæterum, quidquid ſit de hujusmodi propoſitione, corruiſt amaritudo, ſtante ejuſdem termini dati ad redimendum expiratione, ſicuti enim effluſo prædicto termino Venditor perturbare non poteſt Emptorem, iſteque acquirit liberam diſponendi facultatem, ex deductis per *Roland. conſ. 86. nu. 13. verſ. quinto, vol. 4. Carpzou. reſponſ. 28. numer. 6. & ſeqq. lib. 5. latè Contr. diſcept. 51. numero 17. Rot. coram Ludoviſ. deciſ. 559. num. 1. & ſeqq. ibique Adden. nu. 8. & deciſ. 241. num. 9. par. 17. rec. & d. deciſ. 455. num. 22. coram Priolo*.

Ita pariter Creditores nullo modo poterunt Prædium, de quo agitur, moleſtare, ex notiſſima, paſſimque

9 Simque recepta conclusione, quod Creditores valeant quidem exercere omnia jura eorum Debitori competentia, sed non ea, quæ in Debitoris juribus amplius non existunt, ad tradita per *Cens. de Cens. quæst. 105. num. 12. vers. ita nec Deutor, Rot. coram Ludovis. decif. 302. à num. 7. usque ad fin. & signanter num. 10. & decif. 210. num. 11. par. 16. recent.*

Verum, dato etiam, numquamvè concessio, quod illud pactum redimendi considerari possit ad commodum Creditorum, non exinde tamen resultat, quod debeat per Emptoris hæredes exburfari sexta, vel alia pars quotitativa, quia ad luminum poterunt, annuentibus jisdem hæredibus, Creditores admitti ad redimendum; Sed cum; juxta ea, quæ inferius dicemus in tertia objectione circa jus offerendi, concedamus, ut ipsi Creditores possint offerre pretium exburfatum anterioribus una cum refectione melioramentorum, & augmenti intrinseci valoris resultantis ex beneficio temporis, ita exercitium memorati pacti coincidit in idem, quia volens exercere retractum conventionalem, bonificare debet augmentum pretii intrinsecè exortum, sub ea duplici, ac potentissima ratione optimè casui nostro adaptabili, primò nimirum, quod cum interim pendente resolutione contractus verè, & effectivè Dominus dicatur ipse Emptor, augmentum quoque rei superaccedens debet ad commodum ejusdem Emptoris recenseri, tamquam fructus, & effectus domini; & secundo, quod sicuti diminuto valore rei venditæ hujusmodi pactum procul dubio non exerceretur, ita ad servandam æqualitatem debet dumtaxat admitti redemptio, resoldo pretio currenti de tempore redemptiois, prout combinando terminos Juris offerendi, & retractus conventionalis egregiè firmavit *Cardin. De Luca de Empt. disc. 32. nu. 12. & ante cum Silvani. conf. 70. num. 10. & seq. Morot. de Jur. offer. num. 70. Menoch. conf. 606. et nu. 13. usque ad 17. Cost. de ration. rat. quæst. 11. num. 11. Thesaur. decif. 40. per tot. Rot. decif. 24. num. 18. Vico. consult. 27. num. 16. Ciracc. disc. 71. nu. 24.*

Deveniendo itaque ad expositam difficultatem, pariformiter admittimus, quod Creditor posterior possit cogere Creditorem anteriorem possidentem pignus communis Debitoris ad præstandam patientiam, ut illud vendatur, & satisfacto prius ejus credito residuum applicetur posterioribus, ad trad. per *Posth. de subhast. inject. 19. num. 48. & in addu. ibid. numer. 10. & 18. Rot. post eundem decif. 171. num. 2. & 3. & post Rodriguez. de concurs. Credit. disc. 49. num. 1. cum cæteris superius adductis num. 2. Sed id sanè locum sibi vindicat, quando Creditor non possidet Jure domini, vel pretium conventum in venditione integre non exburfavit anterioribus; At quoties intercessit titulus emptionis, non solum non intrat illud remedium, quod est executivum, ex famigerata *decif. in Romana Subhastationis de Alexis impress. dec. 182. per tot. par. 10. repetit. d. decif. 271. panes Posth. de subhast. Zurar. decif. 91. per tot. cum aliis per Card. De Luca de Judi. disc. 40. num. 14.**

33 Sed etiam cum versetur non in Creditore, qui pignus coemit, sed in Emptore exburfante integrum pretium Creditoribus anterioribus, illud remedium perneceffe fraternizat cum primo, ac sicuti nequit Emptor à posterioribus Creditoribus mediante hypothecaria molestari, ita neque poterit vexari isto subalterno remedio, quod agnoscit pro fundamento basem hypothecaræ, ex *Rot. coram Mantiv. & post Pacific. cum reliquis supra allegatis num. 5.*

Et quidem, si aded de facili posset Emptor coartari ad ponendum rem emptam sub hasta, maximum sequeretur absurdum, quod dominia contra omnem rationem semper starent sub incerto, ex quo post perfectam venditionem vellent Venditor debita contrahere, & Creditores successivè creati expectere ab Emptore justificationem pretii justii, vel injusti; vetum quoque potuissent Jura, & Doctores omittere acerrimum illud examen, illamque conclusionem indagare, utrum Creditores valeant inreutare remedium *l. 1. C. de rescind. vendit.* quæ ad amissum requirit, ut lætio sit ultra dimidiam, potuissent enim Creditores per hanc viam, & remedium patientiæ unum etiam obulum supra justum pretium recuperare, & tamen nisi aliqua fraus intercesserit, etiam si, qui tenent affirmativam, concedunt hujusmodi remedium in subsidium, & quando debitor, qui rem minori pretio distraxit, exitit non solvendo, prout articulo ad Partes discussio definit Senatus Tholosanus apud *Magnara. decif. 70. lib. 3. Carell. de donat. tract. 1. discurs. 2. par. 6. à num. 184. optimè Olea de cession. Jur. 11. 4. quæst. 3. num. 1. & seq. Carol. Anton. De Luca ad Franch. decif. 224. nu. 3. De Rosa consult. 47. num. 48.*

Atque hinc de per se dignosci potest, quantum facienda veniat, sive potius quomodo intelligi mereatur *decif. Franchi 456. cum Castren. & Rota apud Rodriguez, quoniam Castren. in conf. 179. num. 9. lib. 1. tractat de ea satis à nostra diversâ quæstione, an, & quando Tertius pro suo Jure, & interesse possit impedire executionem rei judicatæ absque eo, quod neque per umbram loquatur in terminis Emptoris bona fide contrahentis, atque integrum pretium conventum exburfantis Creditoribus anterioribus, Rota verò post Rodriguez. decif. 49. numero 2. involuit terminos, de quibus supra in Romana Subhastationis de Alexis, quando nempe quis Jure Creditoris possidens pignus valeat arceri executionem, qui est casus nimium distans à nostro, & in suis terminis rectissimè procedit, cum in Romana Curia quotidie præciteretur, quod detinente Uxore bona sui Viri pro credito Dotali, soleat interponi Decretum, ut ipsa non amoveatur à sua possessione, nisi quatenus oblationes rei subhastandæ creditum excedant dotale, juxta Theoricam *Cuman. in l. à Divo Pio, §. quæ si res nu. 1. & 2. ff. de re judic. Gratian. d. disc. 941. num. 7. & 8. Rota coram Penninger. decif. 334. nu. 7. & d. decif. 470. num. 8. & coram Card. Cerro decif. 234. sub num. 23. vers. & in hanc sententiam, usque ad fin. & in rec. decif. 340. num. 9. 10. & 11. & decif. 424. ex num. 10. & signanter num. 12. & 13. par. 13. & Melscribente in Romana, sen Viterbien. Cambii 25. Junii 1685. §. 2. coram R. P. D. Caccia.**

18 Franch. denique concedens assistentiam posteriori Creditori, subintelligitur in casu, quo Creditor posterior hypothecarius in Judicio per eum instituto sententiam reportaverit, & inveniat rem hypothecatam penes Creditorem, vel alium Emptorem isto medio tempore Dominum effectum, tunc etenim optimè verificari potest, quod anterior pignus detinens, vel alius Emptor habens ab eo, vel ab ipso Debitore causam, subjacere mereatur assistentiæ ad effectum vendendi, cum, stante lite jam mota, etiamsi rigorose non intret vitium litigiosi, nihilominus bona considerari possint tamquam existentia apud Debitorem, vel Creditorem, itaut posteriorem agere posse executive, si assignatio facta fuisset Tertio post sententiam, ac solum superesset immissio, docuerit

docuerit etiam *Honed. conf. 20. nu. 42 & 52. cum seq. lib. 1. Ofajch. decis. 65. nu. 4. cum aliis per Rot. dec. 943. num. 5. coram Coccin*

Quodque perneceffe intelligi debeat, fuisse jam
 20 institutum Judicium hypothecarium, bene demon-
 strat fequendo eandem conclusionem in Consilio
 Neapolitano practicatam *De Marin. resol. quozid. cap. 336. num. 3. lib. 1. & in addit. ad Reverter. decis. 20. num. 4.* ubi laudat tamquam punctualem, & An-
 tesignanum illius conclusionis *Castren. in d. l. a Divo Pio, §. jed & illud, ff. de re judic.* qui loquitur in
 Creditore pignus possidente, nullatenus vero in ex-
 traneo Emptore, qui (ut ad præfens) nullo modo
 hypothecario Judicio rem erant, & integrale pretium
 exburfavit anterioribus Creditoribus, in quibus ter-
 minis impossibile est pro meo judicio reperire *Do-
 ctrinam*, quæ dicat contrarium, tamquam omni ratio-
 ni, æquitati, & discursui naturali repugnantem.

Denique ad exuberantiam placeat animadvertere,
 quod tam ista *Franchi Doctrina*, quàm præfata duo
 remedia utquedum examinata, & dispuncta pendent
 ab indagatione terriæ difficultatis super Jure offe-
 21 rendi, quia *Authoritates* in oppositum congeitæ
 loquuntur cum præsupposito, quod nulla debeat
 haberi consideratio illius augmenti, quod ex bene-
 ficio temporis provenit; Verum, quidquid sit de
 rigore Juris, (in quo sensu loquitur *Franch. d. decis. 456. num. 8. idque Carol. Ant. De Luca sub num. 4. Montan. controver. 55. per tot. Staiban. Jun. resol. 115. num. 8. & 11. Barbar. de assistent. glos. 3. numer. 73. & 74. & alii,)* certum tamen est, quod de æquitate
 22 superius, & in proposito pacti de redimendo pon-
 derata, contrarium dicendum est, quod nimirum
 augmentum cedere debeat commodo Emptoris, ut
 perbellè ostendit *Card. De Luca de Empt. d. discurs. 32. num. 12.*

Et sanè totum fundamentum eorum, qui vo-
 23 lunt, augmentum cedere ad commodum Creditorum
 etiam posteriorum, consistit in ea ratione, quod per
 dationem in solutum factam anteriori Creditori, vel
 per venditionem extincta non remanserit hypotheca,
 quodque eidem hypothecæ per consequens accrescat
 augmentum; Sed, quidquid sit de hac ratione de ri-
 gore Juris procedente, de æquitate tamen magna
 24 Tribunalia rigorem istum flexerunt, & temperarunt
 sub potentiori animadversione, quod scilicet primus
 Creditor esset in damno, quia nisi implicuisset prop-
 riam pecuniam in rem Juri offerendi subjectam,
 emere potuisset alia bona, quæ pariter aucta fuissent
 in valore, & quod sicuti diminuto valore abstinuisset
 secundus Creditor ab Jure offerendi, ita etiam non
 debet lucrari eo superaucto, ad ea, quæ de commu-
 ni opinione recensere fas est penes *Cephal. conf. 550. ex numer. 19. usque ad 23. Morot. consil. 40. sub nu. 16. §. non obstat, vers. quarè concludo, Merlin. l'ignacell. contr. 93. numer. 11. cent. 1. Cost. de ration. rat. quest. 65. num. 4. Merlin. de pignor. lib. 4. quest. 83. num. 86. Niger de subhast. §. 7. cap. 30. num. 108. Mastrell. decis. 201. numer. 16 & seq. Tondur. resol. Civil. cap. 101. nu. 4. Card. De Luca de Empt. ubi supra, cæterique superius adducti num. 10.*

Ista tamen, quæ usque ad evidentiam deducta
 sunt respectu Prædii *del Giardino*, superflua existunt
 quoad cætera bona in publica subhastatione coem-
 25 pta, quidquid enim dicat *Rot. coram Bich. decis. 43. numero 11. & decis. 97. numero 11. & seq.* ubi contendit probare, quod idem sit, venditionem fuisse fa-
 ctam extrajudicialiter, vel judicialiter, & sub hasta,

cessat difficultas ex gemina, eaque inevitabili re-
 sponione, una nempe in facto, quod non verita-
 mur in Creditore, qui bona sui Debitoris emittit sub
 hasta, dum Hieronymus nullo modo dici potest,
 quod esset Creditor *Petrocci*, cum quo nullum ini-
 vit contractum, solumque cessio à Credit. oribus di-
 missis reportata opera fuit effectum repellendi poste-
 26 riores, quoniam circa hoc superflua remansit, dum
 aliqua cessioe opus non erat pro subingressu in
 Juribus Creditorum, quidquid dicendum veniat
 ad effectum agendi, ex latè congestis per *Adden. ad Turatt. decis. 420. numero 15. Oleva de cess. Jur. titul. 4. quest. 2. num. 15. Amat. Panorm. resol. 7. num. 42. & 47. Cardin. De Luca de Credit. disc. 32. sub nu. 18. Rota decis. 321. num. 11. par. 17. rec. & latius infra disc. 86. num. 8.*

Et altera in Jure, quia quando etiam versaremur
 in Creditore, cum iste non debeat inferioris condi-
 tionis esse, quàm sit quilibet extraneus, ea prohibi-
 27 tio, quæ derivat adversus eundem Creditorem ex *l. 1. & 2. C. si antiq. Credit. & lei, qui sub imagine, C. de distract. pignor.* militat solummodò, quoties Credi-
 tor pignus distrahat propria autoritate absque Ju-
 dicis interventu in vim facultatis sibi vel ab homine,
 vel à legè attributæ, vel aliqua fraus intercedat, vel
 28 denique emptio secuta sit ad effectum tuendi pro-
 priam hypothecam, secus verò, quando (ut ad præ-
 fens) Judicis factum intervenit, ac Hieronymus
 tamquam Tertius licitator præfata bona comparavit
 animo adipiscendi dominium, non confirmandi hy-
 pothecam, ex jis, quæ respondendo omnibus in con-
 trarium adductis, ac cæteris antiquioribus relatis fir-
 mantur per *Hodiern. contr. foren. cap. 40. num. 75. & seq. Arius De Mesa var. resol. lib. 1. cap. 9. per tot. Car. De Luca disc. 31. de Empt. num. 6. & seq. & disc. 142. num. 5. & seq. de Credit. Rota dicta decis. 186. ex nu. 5. usque ad fin. par. 13. recent.*

Non refragante, quod venditio istorum bono-
 rum dici nequeat facta Jure Creditoris, ex quo
 fuerit servatus modus adhiberi consuetus in casu
 29 venditionum, quæ fiunt ab ipsis Debitoribus; Quo-
 niam, ut venditio facta censetur Jure Creditoris
 satis est, quod ad instantiam (prout hic) Creditorum
 deventum sit ad subhastationem, & deliberationem,
 idèdque in hoc casu non intrare Jus offerendi, plenif-
 simè tradit *Rota d. decis. 186. n. 10. par. 13. rec. & coram Duran. decis. 445. num. 53. ad fin. cum qua processit scribens in altera Causa Senen. Card. De Luca lib. 5. de Credit. d. disc. 142. num. 4. & per tot.*

Coincidit cum supradicta materia pacti de retro-
 vendendo, & augmenti intinseci, vel extrinseci re-
 ficiendi per retrahentem favore Emptoris, alter cas-
 sus valdè novus, & per Me disputatus coram Inge-
 nioso non minus, quam Judicioso, & cujuslibet
 expectationis Prælato Marcello de Aste, & post-
 modum, (ut credo,) sopitus per concordiam; Cùm
 enim Catharina Foresta portiones cujusdam Domus
 sub duplici contractu vendidisset Christophoro Mil-
 lier, & superadjecto pacto redimendi semper, &
 quandocumque, transactis pluribus Annis exercuit
 hujusmodi pactum mediante substitutione pecuniæ
 facta prædicto Christophoro, sed quia pecuniam
 ad hunc effectum receperat ab Joanne Baptista Ma-
 rino, inita fuit conventio non solum pro subin-
 gressu Jurium quorumcumque ad commodum ejus-
 dem Marini, verum etiam exposuit, ac pepigit
 Catharina, quod ubi intra terminum quatuor Men-
 sum ipsa non restitueret Marino pecuniam receptam,
 tali

tali casu, (erant verba præcisa) *Vuole, che resti detta Casa espressamente venduta al detto Signor. Marini, con il detto patto però redimendi, come stava prima.*

Defuncta Catharina, Flavia ejus filia postquam erant jam effluxi ab hoc postremo contractu celebrato cum Marino Anni 31. & ab aliis initis cum Millier Anni 40. & ultra, retractum conventionalem judicialiter intentavit adversus Marinum, pro quo scribens, etiam cum sensu Veritatis, quotiescumque læsio absuisset ab initio, & propter quam per Judicis arbitrium solet (ut infra) pactum redimendi quandoque prorogari, vel à præscriptione salvari, credebam, bonum Jus assistere Marino, & pactum redimendi prædictum per tantum temporis effluxum remansisse sublatum.

Et quidem dupliciter dicebam intrate præscriptionem, unam nimirum desumendo tempus Annorum 30. à die secundi contractus, & non factæ restitutionis pecuniæ per Catharinam intra quadrimestre, & alteram, (quatenus oportuisset) utrumque tempus conjungendo, subrogandoque Marinum in Jura, & tempus primi Emptoris, scilicet Millier; respectu namque secundi contractus adducebam regulam, seu propositionem illam, quod pactum redimendi per spatium 30. Annorum præscribatur, non obstante qualibet dictione *toties, quoties, semper, vel quindocunque*, aliisque quamlibet perpetuitatem denotantibus, ex his, quæ plena manu referuntur per *Tiraquell. de Retract. convent. §. 1. gloss. 2. ex num. 6. cum plur. seqq. & num. 29. & 30. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. de empt. & vendit. resol. 10. per tot. Polidor. Rip. obser. 162. ex num. 1. usque ad 4. Guttier. de Juram. confirm. par. 7. cap. 1. per tot. ubi latissime articulum hunc explanat, Gratian. discept. 2. ex num. 1. & per tot. Borgnin. Cava. can. decis. 16. numero 1. par. 2. Hermosill. ad Lopez l. 42. gloss. 1. titul. 5. par. 5. num. 11. & seqq. & signanter num. 13. Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 89. num. 2. Petr. Frider. Alindan. consult. Saxon. lib. 1. quest. 1. consul. 3. ex num. 48. ad 56. Spad. conf. 210. num. 1. lib. 3. Farber in Cod. lib. 7. tit. 13. de fin. 3. Merlin. Pignatell. contr. 70. nu. 31. cent. 2. Staiban. Jun. resol. 40. ex num. 37. cum seqq. tom. 1. Mans. consult. 284. num. 11. & seqq. Francisc. Stephan. decis. Aquen. 13. num. 2. & 3. & decis. 17. numero 1. Fontanell. decis. 75. numer. 3. & seqq. & ex numer. 27. usque ad fin. Koppen. decis. German. 1. nu. 48. & seqq. & per totam, Censull. de is. Lucen. 56. nu. 21. Lconcill. decis. Ferrar. 5. num. 2. Alden. ad Burat. decis. 410. num. 18. Rot. decis. 11. sub num. 2. vers. prout de pacto, par. 10. rec. & decis. 231. nu. 1. par. 13. cum cæteris mox pro ampliacione referendis.*

Quin etiam nihil refragari posse subungebam, quod appositum esset Juramentum in hoc secundo contractu: Quoniam indistinctè adhuc procedit regularis præscriptio Annorum 30. Tum quia eadem præscriptio non provenit ex impugnatione proprii facti, vel acquisitione novi Juris, itaut vinculum Juramenti arctius operari debeat, & obstringere Emptorem, sed resultat ex bona fide oriente ex credulitate, quam Emptor habere potuit, Venditorem scilicet tanto tempore negligentem illud remittere voluisse, ac propterea Juramentum capax non est injiciendo ullum majus ligamen ejusdem bonæ fidei destructivum: Tum etiam, quia Juramentum subsequitur naturam actus, cui adjicitur, undè si pactum de retrovendendo habet illam tacitam conditionem, dummodò intra spatium 30. Annorum fuerit facta

32 petitio, & oblatio pretii, Juramentum quoque

eundem recipere debet intellectum tamquam solummodò idoneum obligandi efficacius intencivè, sed non ad plus extencivè, ut in puncto docuit Antesignanus *Angel. de l' bald. eo f. 55. sub num. 5. & ante eum Felin. in rubr. de præscrip. num. 15. Socin. l. un. conf. 145. num. 60. cum duob. seqq. lib. 1. l. alb. de præscrip. 4. par. 5. par. princ. quest. 3. numer. 2. Covarr. var. resol. lib. 1. cap. 9. num. 6. vers. quarto, & num. 7. Polidor. Rip. d. obser. 162. ex numer. 6. usque ad fin. optimè Guttier. de Juram. confirm. d. par. 7. cap. 1. num. 9 in fin. & num. 14. cum seqq. Spad. d. conf. 20. numero 2. lib. 3. Itarban. Jun. d. resol. 40. num. 40. & 41 lib. 1. Gratian. d. discept. 2. sub numer. 5. ubi testatur, quod ita servat Rot. Romana, & rursus sub numer. 54. Boer. decis. 182. num. 7. Martin. Benckendorff. in addit. ad Seraphin. de privil. Juramen. privil. 51. numer. 5. vers. Contrarium tenet, Frideric. Martin. de Jur. Cens. cap. 8. num. 102. Antonell. de temp. legal. d. lib. 2. cap. 89. nu. 6. Fontanell. dicta decis. 75. num. 18. & 19. Rota in Florentina Bonorum 19. Februarii 1593. coram Pampbil. Sen. impress. apud Ambrosin. decis. Perus. 27. fol. 36. & de eadem opinione Rota, & Curia testatur Card. De Luca lib. 4. de Servit. disc. 87. num. 2. & 3.*

Et in omnem casum dicebam, quod tunc Juramento tribui valeret efficacia prorogandi actionem redimendi ad Annos 40. quando idem Juramentum peculiariter adjaceret ipsimet pacto de retrovendendo, ut sunt casus, de quibus *Rot. coram Cels. decis. 194. & coram Priol. decis. 58. utrobique num. 4.* secus autem, quando, ut in præfenti, appositum noscebatur generaliter pro observantia Contractus, tunc enim minorem sortitur vim, quia citra violationem Juramenti dicitur quis observare Contractum, dummodò ad mentem Juris pacto redimendi satisfacere non repugnet intra tempus Annorum, quod pro exercitio ejusdem pacti lex præfigit, atque ita explicant *Rub. Alexandrin. conf. 3. sub numero 8. vers. Sea dic, quod hic Juramentum, Mari. conf. 81. num. 3. vers. & cum in præfenti, Roderic. Suarez in l. post rem, ff. de re judic. quem referunt, & sequuntur Covar. var. d. lib. 1. cap. 9. num. 7. in fin. Mant. de tacit. lib. 4. tit. 51. num. 30. Lup. de Usur. comment. 2. §. 3. nu. 101. vers. & hoc quando Juramentum, Hermosill. ubi supra sub num. 17. vers. intellige, & egregiè distinguit Ambrosin. dicta decis. Perus. 27. nu. 3. Rot. in Reatina Tenuta 13. Aprilis 1579. coram Lancellott. apud eundem Ambrosin. fol. 33.*

Vetum non improbabiler censebam, conjungi etiam posse tempus priorum contractuum, quos Catharina celebravit cum Millier, & consequenter in his terminis concurrente lapsu Annorum 40. & ultra cessabat omnis quæstio super prorogatione hujus pacti vigore cujuscumque Juramenti, quemadmodum de opinione, quam tenet Rota, testis est eadem Rota in Romana fideicommissi de Mutis coram Mellio, registrata apud Censul. ad Peregrin. de fideic. decis. 13. sub nu. 2. vers. prout de pacto, & par. 10. rec. d. decis. 311. num. 2. & 3. ubi loquitur per disjunctivam 30. vel 40. Annorum.

Quod autem conjungi possent tempora hujusmodi, satis videbatur inferri ex illis verbis, *resti detta Casa espressamente venduta col detto patto redimendi, come stava prima*, non solum, quia illud verbum, *resti*, junctum cum aliis, *come stava prima*, præferebat continuationem veteris contractus, Jurisque, ac dispositionis præcedentis, ad *Text. in l. sed est manente, ff. de precar. Rebuff. in l. alienatio, vers. manet, & vers. remanere, ff. de verb. signif. cum aliis, de quibus*

quibus supra disc. 6. num. 16. Rota in Ferrarien. Tenuta Di. unantina 19. Junij 1680. §. quod autem, coram Albergato: Sed etiam, quia sicuti necesse erat, (inhærendo contractibus initis cum Millier) censeri repetitas illas dictiones, *semper, & 37* *quandocumque*, aliàs vel pactum simplex redimendi remansisset præscriptum spatio 10. vel 20. Annorum, ut sentiunt relati per *Trentacinq. var. resol. d. lib. 3. tit. de empt. & vendit. resol. 10. numero 15. Tiraquell. de Re tract. convent. d. §. 1. gloss. 2. 38* num. 8. aut saltem citra scrupulum per spatium exuberans in casu nostro Annorum 30. juxta plenam aciem *Scribentium* adductam per *Hermosill. ad Lopez d. gloss. 1. l. 42. tit. iit. 5. par. 5. numero 6. vers. primus est, & num. 9 & 11. Fontanell. decis. 78. num. 10. & 11. Card. De Luca disc. 85. num. 17. de Servit. & quod nullus ferè dissentiat in hac conclusione, notat *Menoch. conf. 143. sub num. 14. & cum eo Mant. de tacit. lib. 4. tit. 31. num. 20. in fin.**

Ità pariter omni Jure videbatur, quod hæc necessaria relatio ad priores contractus facienda 39 foret etiam respectu temporis vigore subrogationis, quæ semper intelligitur sub eisdem qualitatibus, vulg. *Jur. apud Rot. decis. 151. num. 11. p. 11. recent. & coram Priol. decis. 439. num. 7. & 8.*

Potissimè, quia Catharina professa fuerat in restitutione pecuniæ facta Millier, facere figuram ipsius Marini, ibi, *Tanto che nell'atto della redemtionem vuol apparire come persona. interposta da detto Signor. Marini*, tantum quippè aberat: quod ex præmissa restitutione pecuniæ dici possent innovatæ primæ venditiones contractæ cum Millier, ut potius ad effectum omnimodæ reservatōnis aptaretur exemplum Juris luendi practicum inter Regnicolas in materia Censuum, ejusque redemptio, in qua si redemptio sequatur ex facto Tertij cessionarii Juris luendi, transferuntur in eundem Cessionarium omnia jura, ac si à principio cum eodem Tertio initus, vel radicatus extitisset contractus, ad celebrem *decis. Capyc. Laur. la 16 ex num. 16. usque ad fin. sequitur Amt. Panor. resol. 7. ex num. 33. cum seqq. & præcipue num. 37.*

Non ab simile pariter congruebat exemplum 41 alterius subrogationis, quæ fiat de re ad rem, quoniam subrogatio, in materia præsertim hypothecæ unius rei loco alterius, facta præsumitur cum eadem temporis continuatione, licet prima res à nexu ejusdem hypothecæ expressè liberetur, secundum tradita per *Merlin. de pignor. lib. 2. quaest. 51. num. 6. & 9. Bonden. colluct. 18. num. 47. lib. 2. Rot. coram Gregor. decis. 60. & decis. 445. per. 101. & coram Royus decis. 309. numero 11. & in Romana Censuum, seu Repetitionis indebiti 2. Martij 1671. §. Non etiam secundum, coram Albergato; & in 42 durioribus, quod dari possit transfusio, seu subingressus in locum Juris dimissi, & temporalis, dummodò tale Jus vigeret de tempore transfusionis, solidè non minùs, quàm subtiliter firmavit *Rot. coram Priol. decis. 350. ex numero 7. cum seqq. & signanter num. 15. & 16. ubi agens de Censu creato ad finem extinguendi creditum dotale fructiferum ex conventionem Partium ad tempus, tradit, intrare posse eandem anterioritatem etiam pro fructibus in perpetuum, quando Census fuit creatus de tempore, quo creditum Dotis cæteroquin temporale adhuc vigeat, ostendique cum *Castren. & Ruin. id etiam contingere in rebus naturalibus, nam si de radice Vitis propagetur Palmes,***

deindeque vetus radix exsiccetur, non proinde arefcet palmes propagatus, quivè, non obstante emissionem novæ radicis, dici posset eadem Vitis cum prima.

Nec ad everfionem hujus subrogationis adduci poterat, quod stante reservatione quadrimestris (pro restituenda pecunia Marino) conventa ad favorem Catharinæ, contractus mutaverit naturam, & de venditione transfusus fuerit in pi- 43 gnus: Quia de Jure est, posse in vim pacti pignus deflecti usque ab initio in venditionem sub conditione potius resolutiva, quàm suspensiva, ut sunt verba *Text. in l. si fundus, §. si ff. de pignor. ibi, potest ita fieri pignoris datio, hypothecarè, ut si intra certum tempus non sit soluta pecunia, Jure emptionis possideat rem justo pretio tunc astimandam, hoc enim casu videtur quodammodo conditionalis esse venditio, & ita Divi Verus, & Antoninus rescripserunt, prout etiam ibidem benè notat *Bariol.**

Et licet in rei veritate posset dubitari, an hæc venditio conditionalis referenda foret ad conditionem resolutivam potius, quàm suspensivam, cessare videbatur ad præsens hæsitatio junctis supradictis verbis, *restit. & c. come stava prima, & c.* ex quibus resultabat voluntas Partium perseverandi, continuandique veterem contractum, & quando etiam præfata conditio dici posset pro parte Catharinæ potestativa, & regulariter non retrotrahibilis, attamen idem in præfenti casu 44 promanabat effectus, nam conditio quoque potestativa retrotrahitur, quando Partes noluerunt initium desumi à die purificatæ conditionis, sed usque à principio, ex firmatis per *Mant. de tacit. lib. 14. tit. 46. numero 22. Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 21. numero 51. Palm. Nep. alleg. 184. numero 35. & de qua materia latius habetur infra Disc. 69.*

Atque hæc in Cengressu habito coram prædicto Prælaro (Scribentibus pro Flavia invanum contradicentibus) in puncto Juris admittebantur; Sed Doctus, ac Prudens Judex profitebatur velle recognoscere, an in hujusmodi venditionibus læ- 45 sio considerabilis intercessisset, quia tunc cadere posse videbatur illa æquiras superius insinuata pro hujus Juris, & pacti exercitio admittendo etiam post silentium tricennale, & ultra, ut cum *Rot. animadvertit Card. De Luca de Servit. d. disc. 87. numero 4. & patet etiam ex relatis Per Antonell. de temp. legal. d. lib. 2. cap. 89. num. 10. Calvin. de equit. lib. 2. cap. 116. ex numer. 5. cum seqq. & per tot. Surd. decis. 34. numero 4. Laurent. decis. Avin. 129. sub numero 14. Cirocc. discept. 71. numero 16. In facto tamen nulla ex Mihi suppositis aderat læsio ab initio, & si quod augmentum intrinsecum, vel extrinsecum concurrebat, non erat ad hunc effectum confideabile, cum ex rationibus, & *Authoritatibus* adductis supra numero 10. & seqq. semper augmentum istud ex alia potiori æquitate pertineat ad Emptorem.*

PITILIANEN. PECUNIARIA

PRO N. PASTICA,

CFM NN.

V

ARGU.

ARGUMENTUM.

Latè traditur regula cum pluribus ampliationibus, quod Emptor teneatur pendente solutione pretij ad fructus compensativos; Plenè etiam tractatur quando Emptor ex causa molestiarum possit, necne recusare solutionem pretij, cum pluribus declarationibus, & limitationibus: Et aliqua de servitute itineris, vel alia, quomodò sit æstimanda, præscribat, aut veniat sub dispositione.

SUMMARIUM.

- 1 Series facti.
- 2 Exitus Causa.
- 3 Emptor teneatur solvere fructus recompensativos, ne retineat rem, & pretium.
Amplia, etiamsi Emptor opponat exceptionem rei liberè non tradita, & doceat de molestijs, num. 4.
Subamplia, etiamsi qui molestias intulit, reportasset sententiam contra Emptorem, num. 5.
Item amplia, licet fuerit conventum, quod donec Venditor caveret de evulsionione, non teneatur Emptor ad solutionem pretij, numer. 6. & De ratione, num. 7.
- 8 Molestia si inferantur adversus Emptorem post contractum venditionis, Venditor teneatur solum suscipere in se licem, vel cavere; sed non potest retardari solutio pretij.
Declara, quod cautio debet prestari solum pro importantia molestiarum, num. 9.
Item declara non procedere, si Venditor sit idoneus notorie, num. 10. & num. 20.
- 11 Cautio danda non est, quando eventus molestiarum est dubius, & Venditor jam se obligavit ad restitutionem damnorum.
- 12 Servitus ad inventa super re vendita quomodò debeat æstimari pro diminutione pretij.
- 13 Servitus detecta super re vendita in quo differat à pacto de redimendo circa valuationem.
- 14 Actio quanti minoris numeratur inter actiones adilitias.
Et ideo non potest valutari, nisi prævia æstimatione Peritorum, num. 15.
- 16 Peritorium electio est subsidiaria, & ad illam non devenitur, nisi quando alie probationes haberi non possunt.
- 17 Æstimatio ubi semel facta est, presumpcio stat pro continuatione ejusdem pretij, etiam ad effectum evulsionis.
- 18 Servitus discontinua mediante prescriptione, non potest acquiri minori spatio, quàm Annorum 30. cum titulo.
- 19 Servitus discontinua non acquiritur absque titulo, nisi per tempus immemorabile.
- 20 Venditorem esse idoneum ad servandum indemnem Emptorem, vel non esse, in quo differat, in proposito solutionis pretij, quam facere recuset Emptor, & num. seq.
- 21 Emptor non potest recusare solutionem pretij casu, quo Venditor non inveniat fidejussorem evulsionis, aut molestiarum; & quid agendum in hoc casu.
- 22 Emptores multoties affectare solent molestias, ne pretium solvant.

- 23 Molestia si sint affectata per Emptorem, non potest retardari solutio pretij, ac fructuum.
Amplia multipliciter, ut ibidem.
- 24 Molestia quando censeantur procurata, & affectata per Emptorem.
- 25 Molestiarum affectatio, & volussio resultat ex omisso defensione.
- 26 Evulsio non debetur, quando processit ex culpa Emptoris.
- 27 Molestiarum, seu litis timor, ut excuset Emptores à solutione, debet esse probabilis.
- 28 Testes deponentes effectivè nescire, non probant.
Amplia, ut num. 29.
- 30 Testes de auditu deponentes, non probant.
- 31 Servitus itineris regularitè non comprehenditur in venditione, vel alia dispositione.
Fallit stante clausula, cum omnibus suis Juribus, & pertinentijs, sive, cum ingressibus, & egressibus, num. 32.
- 32 Servitus præscribi non potest sine scientia, & patientia Domini.
Amplia, quod non sufficit scientia, & patientia Conductoris, num. 34.
Item amplia, quod scientia, & patientia veri Domini secundum aliquos non habeatur pro permissione, & non contradictio non habeatur pro assensu, numero 35.

DISCURSUS LVIII.

- 1 **S**écuta venditione cujusdam Cellæ Vinariæ; cum aliis commodatibus, sub certa conventionione pretij, & interim (durante dilatione) cum fructibus recompensativis, evénit, quod Emptor judicialiter pulsatus pro satisfactione ejusdem pretij, & fructuum, excepit de quibusdam molestiis desuper illatis, allegavitque exceptionem rei liberè non tradita, & preparato deluper quodam Juris Responso, cum illud Mihi extiterit communicatum ab insigni Curia Prælato benevolo ejusdem Venditoris, cum sensu etiam Veritatis contra eundem Emptorem replicavi, ut sequitur & credo ita fuisse judicatum.
- Præquam ad eversionem earum propositionum, quæ consparsa noscuntur in juridica Informatione in oppositum exarata deveniamus, operæ pretium est præmittere, quod Pastica habet intentionem undique fundatam in publico Instrumento, ubi constat non minùs de certitudine pretij, quàm de clara pactione fructuù compensativorù; Undè ne Emptor contra naturalem illam æquitatem; de qua conclainant Scribentes in *l. Julianus, §. ex vendito ff. d. act. empt. & in l. curabit, C. eod.*
- 3 rem insimul, cum pretio retineat, omni Jurè compellendus est ad celebrem satisfactionem, non tantum ejusdem pretij, sed etiam conventi interesse, quod potiùs dicitur restauratio, seu persecutio rei propriæ, quàm fructus, sive accessio lucrativa, ex Juribus notissimis, quæ cumulantur per *Gratian. discipr. 588. nu. 17. Ridolphin. in prax. par. 1. cap. 8. nu. 278. & seqq. Sperel. decis. 118. nu. 1. cum seqq. Magon. decis. Lucen. 17. num. 28. & seqq. Rata coram Duran. decis. 34. per tot. & decis. 366. pariter per tot. par. 10. recent. & decis. 500. num. 4. & n. 9. & 10. coram Manzaned. cum aliis opportuniùs infra allegandis.*
- Et fanè, quatenùs pertinet ad fructus, negocium est planum, nullamque hæsitacionem admittens

tens etiam quando subsisteret totum absumptum Emptoris, videlicet, quod sincerè, & realiter penderet illatæ molestiæ per Elisabeth super præensione parvulæ Cellæ Vinariæ unâ cum servitute itineris, seu transitus, quia non idcirco sub hoc prætextu potest intereâ Emptor ab eorundem fructuum solutione excusari, ut in individuo, nimirum etiam in casu, quo Venditor rem liberam non tradiderit, communiter firmarunt *Cephal. conf. 609. num. 7. Lup. de Usur. seu in comment. ad d. l. curabit §. 7. num. 142. cum cæteris collectis per Barbos. in d. l. curabit num. 22. & 26. Facchin. contr. lib. 2. cap. 32. sub vers. altera est controversia, Honded. conf. 44. num. 13. & seqq. lib. 1. Surd. conf. 101. num. 23. Mastrill. decis. 160. ex numer. 12. cum plur. seqq. Sperell. d. decis. 118. num. 30. & seq. Rota coram Gregor. decis. 347. num. 10. & omnium latissimè ad partes articulo discussio Merlin. Pignatell. contr. cent. 2. cap. 50. per tot. ubi ex num. 30. 5 vers. videndum cum seqq. loquitur etiam si ille, qui molestias intulit, sententiam favorabilem obtinisset, & sequitur Mastrill. d. decis. 160. num. 17. Carol. Ant. De Luca d. Franch. observ. 555. num. 1. in fin. vers. vel nisi, plenè etiam Thomat. decis. 136. num. 6. & seqq. & relato Bald. Castren. Alex. Pancirol. & Gabr. Rota coram Pamphil. decis. 52. num. 4. & 5. & concordat decis. 191. num. 5. post Cenc. de Cens. Coccin. decis. 1331 num. 51. & 52. adeò ut non obstantè, quod præcisè (ex gr:) conventum 6 fuerit, quod donec idoneè per Venditorem de evictione caveatur; non teneatur emptor pretium exsolvere, nihilominus quod ipse eorundem fructuum solutionem nequeat evitare, respondit Honded. d. conf. 44. num. 21. lib. 1. aliisque superadditis Mangil. de evict. quest. 87. num. 13. Merlin. Pignatell. dicta contr. 50. nu. 32. cent. 2. Sperell. d. decis. 118. num. 31.*

Et ratio præmissorum evidens est & manifesta, quia cum huiusmodi interesse præstetur vice, & loco fructuum, qui ex ipsa re vendita percipiuntur hinc proinde parum relevant molestiæ Emptori superventæ, donec enim, & quod usque lis fuerit terminata per rem judicatam, istæ non impediunt, quominus Emptor actualiter possideat rem emptam, & usu, ac fructibus rei emptæ perfruatur, idèoque militare eandem rationem præmissæ naturalis æquitatis, optimè prosequitur Honded. d. conf. 44. numer. 13. & seq. lib. 1. Surd. d. conf. 101. num. 23. Mastrill. dicta decis. 160. num. 13. Merlin. Pignatell. dicta contr. 50. nu. 33. & seqq. Rot. decis. 370. num. 3. & decis. 424. numer. 7. par. 3. rec. & reliqui omnes supra relati, frustra que hic repetendi.

Verùm quod hucusque comprobavimus respectu fructuum, venit quoque discernendum circa pretium, ac sortem principalem, nam quando etiam memoratum congrueret assumptum molestiarum sincera fide pendendum, & ob id dici posset, quod in limine venditionis immineret evictio 8 ista partialis, ad summum prætendi posset, quod Pæctica susciperet in se huiusmodi litem pendentem, vel idoneam cautionem pro earundem molestiarum importantia præberet; in hoc etenim Textus est expressus in l. si post perfectam, C. de evict. ibi, si post perfectam venditionem ante pretium numeratum rei venundatæ mota fuerit questio, cum in ipso limine contractus immineat evictio, Emptorem, si satis ei non offerat, ad ad totum, vel residui

pretii solutionem non compelli, Iuris auctoritate monstratur; Quamobrem per illa verba, si satis non offerat, superabundare, quod aut Venditor litens 9 (ut præmissimus) in se suscipiat, vel caveat de evictione pro importantia promotæ litis, timore tradiderunt Rip. in l. 2. num. 34. ff. sol. matr. l. 1. in l. inter omnes rum. 1. ff. qui facit d. cog. amplissimè Surd. conf. 36. num. 14. Menoch. de arbit. cas. 223. numero 3. Cancer. var. resol. par. 1. c. p. 13. sub numero 61. vers. putotamen, & num. 65. Mart. Medic. ex an. 26. & num. 27. ubi etiam cum Bald. Afflic. Osusch. Menoch. & Surd. limitat quoties Venditor sit idoneus, itaut de securitate Emptoris 10 ambigi non possit, Merlin. Pignatell. contr. 45. num. 3. & seqq. centur. 1. idem Surd. decis. 295. per tot. Rota coram Cavaler. decis. 602. num. 1. Cardin. De Luca de empt. & vend. disc. 11. numero 2. & disc. 38. nu. 8. optimè pariter in specie servitutis eadem Rot. decis. 281. sub numer. 31. vers. sexta difficultas par. 2. divers. & decis. 480. numer. 1. vers. & tali casu, par. 3. recem. reliquis ad fatietatem congestis in decis. 81. numero 17. & 18. p. 17. & decisio 572. numero 9. par. 18. tom. 2. quæ loquitur tam respectu capitalis, quàm fructuum compensativorum.

Diximus, (ad summum prætendi posset huiusmodi cautio) quia de cætero illam necessariam 11 non esse, quoties (proût hic) dubius ex infra ponderandis redditur promotæ litis eventus, & è converso venditor sub hypotheca se obligavit ad refectionem damnorum, & interesse, censuit Negasant. de pignor. par. 5. membr. 1. numer. 28. propè fin. vers. & si in Instrumento, ibi, Et si in Instrumento venditionis cum hypotheca bonorum esset promissa refectione damnorum, & interesse; satis esset absque nova cautione præstanda, aliàs orirentur super venditionibus quotidie infinita lites, quia vix potest reperiri Venditor, qui in aliquo contractu non obligaverit sua bona, & nimis durum esset, quod ex hoc Venditor deberet impediri in exactione sui pretii; vel cogi diminuerè de pretio propter dubium eventum dictæ obligationis conditionalis; quæ nota, quia non reperies alibi examinata, sequitur Merlin. Pignatell. d. contr. 45. sub numero 8. vers. quod si in Instrumento; cent. 1.

Posito itaque, quod etiam vellemus, præsupposita realitate, & relevantia molestiarum, obstringere Pæcticam ad hanc cautionem ineundam, attamen de facili expedimur, quia quidquid in contrarium deducatur super valuatione actionis quanti minoris Domus vendita fuisset quoties super ea nulla servitus Cellulæ, & itineris deberetur 12 nempe quod ad exemplum pacti de redimendo illam alii intra tertiam, alii intra quartam, alii demum intra sextam conventi pretii existimaverint, ex deductis in Disc. 48. numer. 12. in primis nemo non videt, quod cum hac generalitate, & similitudine procedi non potest, quia pactum 13 redimendi totam rem venditam complectitur & è converso servitus, quæ ad præsens prætenditur, ad miserabilem Cellulam reducitur vix duorum Doliorum capaci unâ cum simplici Jure transitus in parte inferiori; Quamobrem in nostris præcis terminis assertæ rei libere non traditæ, vel prætenso oneri servitutis obnoxia, in foro, & 14 in praxi receptum est, quod cum actio quanti minoris inter ædilitias actiones adscribatur, ad Text. in l. quod si nolit, §. si plures, ff. ad l. edict. consequenter

35 tē non nisi facta æstimatione per Peritos ad eandem valuationem deveniri possit ; ut cum Bald. in conf. 103. lib. 1. & Purpurat. conf. 356. num. 4. lib. 1. Mangl. de evid. quæst. 24. numbr. 41. vers. sed Purpurat. Merlin. Pignat. ll. contr. for. cent. 1. cap. 46. num. 9. vers. meâ tamen sententia, Carol. Anton. De Luca ad Franch. observ. 557. numero 7. in fin. & in animadvers. ad Gratian. cap. 361. num. 15. in fin. ubi testatur ita in practica vidisse observari.

Applicando autem ad rem , nec etiam in nostris facti circumstantijs hujusmodi æstimatio per 16 Peritos adhibenda venit , sive expectanda , quia cum Peritorum electio sit merè subsidiaria , nec umquam ad eam deveniri soleat , quando probationes haberi possunt aliunde , ut notat Petr. de fitec. quæst. 15. numer. 294. Niger. de subhast. cap. 15. §. 2. numer. 6. & 7. Rot. post eundem decis. 11. numero 9. & decis. 253. num. 20. & decis. 278. numer. 7. par. 4. 10. 2. recent. & decis. 52. num. 1. vers. cæterum cum seqq. par. 7. & latius decis. 32. ex num. 11. usque ad fin. par. 10. Card. Ce Luca de Indic. disc. 33. numero 37.

Cessat profectò necessitas , & occasio cuiuslibet alterius æstimationis , sed ad omne pejus superabundabit , quod Emptor loco cautionis retineat apud se usque ad motæ litis terminationem scuta 24. vel 30. quia duplex jam præcessit æstimatio rei , de qua agitur , prima nempe , quando paulò antè factam ipsi Emptori venditionem Cellula hæc inter cæteras pertinentias Domus tradita fuit Pasticæ per illius Socerum sub æstimatione scutorum 24. & altera , quando pro ass. restitutione Dotis scuta ad commodum Corinthiæ , ex cuius Juribus hodiè insurgunt molestiæ , pariformitèr illam Periti æstimarunt in scut. 30. sicque dum duplex in casu nostro concurrit aded proxima Peritorum æstimatio , non est opus ad novam 17 Peritorum electionem descendere , quoniàm constituto , prout hic , de bis facta appretiatione , omnis præsumptio militat pro continuatione ejusdem pretij , ut in durioribus , scilicet quando etiam semel appareat constitutum peritium rei , de qua est quæstio , observavit Bald. in l. unic. col. penult. vers. quero an per Instrumenta , C. de sentent. que pro eo , & c. & sapissimè respondit Rota , ut coram Peuringer. decis. 50. per rot. & coram Bich. decis. 69. numero 11. & in Romana Rescissionis Contractus 11. Februarii 1675. & 5. Aprilis 1677. coram Bourlemont , & in terminis evictionis decis. 143. numer. 14. & 15. post Merlin. de pignor.

Absque eo , quod in oppositum replicari posse videatur , quod in hisce æstimationibus nulla fuerit habita mentio , seu respectus de prætensis juribus transeundi per Cancellum , aliaque loca : urget enim dilemma satis clarum , & evidens , quod vel de Anno 1664. sub quo præsertim prima prodit æstimatio ad favorem Corinthiæ , Jus istud competeat tamquam per speciem servitutis realis ipsi Cellula , & tunc dubio procul dicendum est , quod Periti in faciem loci habuerint quoque respectum ad eandem servitutem tamquam pro usu ejusdem Cellulae necessariam ; Vel è converso servitus illa non competeat de prædicto tempore , eoque casu nulla successivè potuit ad favorem Corinthiæ , minùsque ad favorem Elisabethæ perfici præscriptio illius servitutis , attento præcipuè , quod eadem Elisabethæ nonnisi de Anno 1678. & sic paulò antè molestias excitatas pos-

sessionem adepta est ejusdem Cellulae vigore Mandati de immittendo , cum in hisce servitutibus , quæ habent causam discontinuam (præter cætera requisita , de quibus infra) ad minus requiratur lapsus 30. Annorum unâ cum titulo , juxta Tex. in l. 1. §. hoc interdico , ff. de itiner. actiue priv. Mascard. de probat. comel. 1214. numero 67. Covar. resol. lib. 1. cap. 17. sub numero 11. A vendan. de exequ. mandat. par. 1. cap. 12. num. 10. Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 13. numero 28. & seqq. Rot. coram Cels. decis. 237. numero 4. & decis. 132. numero 4. par. 17. recent. & quod nullo concurrente titulo requiratur tempus , cujus initij memoria non existat , distinguendo tradunt Salicet. in l. cum de in rem verso numer. 11. ff. de usur. Mysinger. in §. si quis velis. numero 7. Instit. de servit. rustic. Præd. Oynotum. in §. final. numero 17. list. g. Instit. eod. Mascard. de probat. d. conclus. 1214. num. 65. Bellon. Lun. conf. 40. numero 13. & seq. Adden. ad Paiell. exped. 24. numero 37. & 38. Joseph Censal. in respons. impress. post decis. Luce. 69. Andr. Censal. ex numero 12. cum seqq. De Luca de Regal. disc. 146. num. 9. & de Servit. disc. 23. numero 2. & 3. disc. 32. num. 6. & 7. & disc. 33. num. 4 & 6. Rot. decis. 101. ex num. 4. usque ad fin. par. 4. tom. 2. recent. & d. decis. 237. num. 3. coram Cels. & dicta decis. 132. num. 3. par. 17. recent. & decis. 838. num. 5. cum duob. seqq. coram Cardin. Cerro.

Quinimò admittà hac facultate ad commodum Emptoris , retinendi nempe pro ejus securitate de residuo pretij scuta 30. non modicum ergà ipsum exerceretur Judicis arbitrium , quia vel Paucifica venditor reputatur idoneus ad servandum indemnem Emptorem pro importantia molestiarum , & evictionis , & tunc , ut tactum fuit supra nu. 10. cum Mart. Medic. d. ex num. 26. numer. 27. nulla ulterior cautio venit expetenda , ut etiam fuit de mente Rot. in decis. 281. sub numero 39. ex vers. non obstat , usque ad fin. par. 2. divers. Aut verò ob 21 ejus paupertatem , vel alia de causa invenire nequit fidejussorem , tuncque passim receptum , & practicum est , quod non idcirco residuum pretij ad ratam servitutis , vel molestiarum remanere debeat penes Emptorem , sed aut debet converti in emptionem bonorum stabilium , quæ stent pro securitate Emptoris , vel apud Mercatorum , Bancum , aut alium securiorem locum deponi , ad not. per gloss. in l. 4. C. de usufr. Ruin consil. 206. numero 25. vers. sed deberent lib. 2. Cancr. par. 1. var. resol. cap. 13. sub numero 64. Osasch. decis. 24. num. 13. & 14. Mart. Medic. d. ex num. 26. num. 28. atque ita post Marefcot. Gratian. Almai. & eundem Osasch. definit , & practicavit Rot. in decis. 243. nu. 6. & seqq. par. 12. recentior.

Cæterum omnia hæc proponuntur , & respectivè procedunt indubitanter , quoties , ut diximus , admittere vellemus totum id , quod per Emptorem prætenditur , quia de reliquo dum , (ut adhibeam verba Menoch. de arbit. cas. 224. num. 1. 22 citra tamen injuriam ejusdem Emptoris) debitorum versuti , & callidi , cum fidem fallere exoptant , ne scilicet tempore præstituto solvant Creditoribus rei empta pretium , ea cautela uti solent ; cum solutionis tempus propè esse vident , curant Amici , & interposita persona nomine litem super re ab eis empta moveri , ita ut obijcere Creditori possint , evictionis periculum imminere , atque ita cogi non posse pretium rei empta solvere , & notant quoque Surd. conf. 36. numero

numero 14 post med. vers. ubi post Bart. Ancharan. Iun. quest. famul. libro 3. quest. 34. sub numero 4. vers. & quia ut asserunt, & numer. 7. Posth. resol. 145. ex numer. 4. cum seqq. Card. De Luca lib. 7. de Empt. disc. 11. numero 3. propè fin. vers. atque cum nimia; quodque hujusmodi cautela processerit à Bald. in l. 3. sub num. 1. versic. & nota tamen pauper, C. de evict. advertunt Mangil. de evict. quest. 23. num. 19. Hodiern. ad Surd. decis. 253. num. 22. Merlin. Pignatell. d. contr. 45. sub num. 1. vers. undè elegantè cent. 1 & cent. 2. d. contr. 50. num. 3. alijque adducti per Rot. d. dec. 243. num. 1. par. 12.

Hinc proinde concors invaluit Scribentium omnium opinio, quod si appareat, collusivè, & affectatè molestias per Emptorem fuisse suscitatas, tunc profectò illas esse despiciendas, ac sine alia præstatione cautionis relaxandum esse Mandatum pro sorte, & fructibus, ut testatur Alex. conf. 65. sub numer. 2. vers. tamen illud, & numero 3. lib. 5. Surd. d. conf. 36. sub numer. 14. vers. primò quando constant, Mart. Medic. d. exam. 26. numero 32. plenè Menoch. de arbitr. dicto cas. 224. ubi postquam sub numero 5. admonuit, non esse admittendum Emptorem ad jurandum, quod non per fraudem, & malitiam curaverit sibi litem moveri, quoniam debitor ita pronus erit ad deiciendum, quemadmodum & iniquè litem moveri curavit, sub num. 6. firmat prædictam sententiam, & deinceps subdit, quod circa probationem istius fraudis, & malitiæ omnia reposita sunt in Judicis arbitrio, qui perspectis facti circumstantijs collusionem hanc detegat, & examinet; sequitur Vincent. De Franch. decis. 297. circa fin. vers. Relato, ubi inquit, quod visum fuit DD. Sacri Consilij Neapolitani, quod super eo deberent studere, an aliqua intercedat collusio, quam in eo casu idem Sac. Cons. intervenisse comperijt, & idcirco Venditorem absolvit, Carol. Anton. Di Luca ad eundem Franch. observ. 555. sub numero 1. vers. nisi Venditor, Cancer. var. resol. d. par. 1. cap. 13. sub numero 65. vers. & hoc nisi Emptor, Hodiern. ad Surd. decis. 295. sub numero 7. §. sed supra dicta, vers. tamen hoc erit, Mangil. de evict. quest. 85. num. 64. ubi in fin. addit cum Aretin. quod reperta postea fraude, & collusionem potest Emptor extra ordinem puniri.

Quod autem in præsentem liceat suspicari de hujusmodi fraude, & collusionem satis effulget ex his, quæ in facto exponuntur; cumque in hoc certa regula, (ut inquit Menoch. d. cas. 224. n. 7. & seqq.) statui non possit, recurrendum verò sit ad conjecturas arbitrio Judicis pensandas, quasvè in terminis nostræ quæstionis latè recenset Surd. conf. 32. per tot. Profectò non conjectura, sed urgentissima probatio resultat eo ipso, quod Emptor loco sustinendi acriter Judicium promotum ab Elisabeth, & strenuè propugnandi molestias per eam excitatas, ipsemet subministrat Jura præfatæ Elisabeth, Testes pro ipsa inducendo, illosque examinari curando: Undè si simplex circumstantia omittæ defensionis indicat collusionem, ex Alciat. conf. 44. num. 66. lib. 9. Fab. De Anna conf. 104. num. 10. Menoch. conf. 212. num. 77. & de præsumpt. lib. 5. præf. 26. num. 5. Gait. de Credit. cap. 2. tit. 5. numero 678. & 682. Mastril. decis. 239. sub num. 5. Rota decis. 264. num. 17. par. 14. rec. & decis. 49. num. 23. post Torr. de pact. fut. success. quantò faciliùs, & citra principium dubitandi pro-

batio collusionis emergit ex positiva offensione contra semetipsum ab emptore parata, in his namque terminis subintrat conclusio, quod ad cujuslibet evictionis exclusionem sufficit quoquomodo illam adscribi posse Emptoris culpa, ut probat Ansaldo. conf. 26. num. 21. & 22. Mangil. de evict. quest. 34. numer. 1. & seqq. & quest. 125. sub num. 1. vers. ita quod, & seqq. Castald. consult. 7. num. 6. in fin. vers. cum autem, & num. 7. Rot. decis. 267. numero 34. & 35. par. 17. recent. & in Neapolitana Pecuniaria 8. Iunii 1685. §. Quinimò, coram Alberгато.

Denique pro Coronide reflectendum venit, quod cum timor litis ad effectum, de quo est quæstio debeat esse probabilis, ut ait Cancer. dicta par. 1. var. cap. 13. sub num. 67. vers. verum habere, non videtur ad præsens, quod ullus probabilis timor evictionis excogitari valeat; undè in vanum cum præmissis supposito evictionis jam certæ Defensores Emptoris devenisse videntur ad examen valoris, & importantiæ hujuscæ evictionis, sive actionis quanti minoris, quoniam primo loco circa præsentem dationem in solutum Cellulæ controversæ, novem Testes per ipsummet Emptorem desuper inducti tamquam vel deponentes se nescire, vel de auditu ab eadem Corinthia Matre, & Auatrice memoratæ Elisabeth nullum probationis gradum constituunt, ex Juribus notissimis, de quibus in proposito primæ propositionis Conciol. alleg. 24. numer. 32. Contr. discept. 32. numero 18. ubi ampliatur; etiam si Testes postea in secundo examine asserat se scire, Rota decis. 135. numer. 22. & decis. 623. num. 23. coram Card. Cerro, & in specie secundæ idem Conciol. alleg. 83. num. 12. Rota coram Merlin. decis. 31. numer. 11. & coram Zarat. decis. 38. numero 15. & coram Priol. decisione 326 numero 2. & decis. 78. numer. 12. coram Ubago.

Idemque est circa præsentem servitutem itineris, quia, præterquam servitus ista tamquam discontinua non cadit sub dispositione, nisi specialiter de ea actum appareat, ad Text. in l. in vendendo, ibique gloss. luv. E. ff. de contrahen. empr. Capoll. de Servit. tract. 1. cap. 38. numero 2. & seq. Ancharan. Iun. quest. famul. lib. 1. quest. 65. per tot. Surd. decis. 264. sub numero 3. Patell. Iun. in annot. ad exped. 24. numero 7. & seqq. vel nisi saltem dictum fuerit, cum omnibus suis iuribus, & appertinentiis, seu, cum ingressibus, & egressibus, ex trad. per Corn. consil. 154. sub num. 6. ex vers. his tamen lib. 2. Bursafat consil. 267. num. 3. & sub num. 5. vers. propter illam tamen, & num. 6. idem Surd. conf. 1. num. 28. & 29. Falic. de Societ. cap. 39. num. 104. Cyriac. contr. 27. numero 1. & contr. 667. num. 22. & 23. Olea de cess. Iur. tit. 4. quest. 7. sub nu. 12. vers. nisi vendito, Ciardin. contr. 76. num. 13. Capic. decis. 187. sub num. 16. vers. tamen, quando in Instrumento, Boer. decis. 322. num. 6.

Attamen versamur extra difficultatem, jam enim diximus, quod ad servitutem discontinuam adipiscendam mediante præscriptione requiritur spatium saltem tricennarium unà cum titulo; Et modò superadditur, quod cum Pastica existat forensis, nec fuerit præsens ass. occupationi, & exercitio hujus præsentis servitutis, immò potius Domum, de qua agitur, locare consueverit, deficit potissimum requisitum præscriptionis in hac materia servitutis, in qua nisi interveniat

niat Domini consensus, & scientia, ea non inducitur ex cumulatis per *Borell. conf. 46. num. 14. & 15. Gratian. disceptat. 681. num. 30. & seq. Surdus decis. 236. num. 16. Paitel. Inn d. annot. 24. num. 33. Censul. decis. Lucen. 69. ex num. 43. cum sequent. Rota d. decis. 101. nu. 12. par. 4. tom. 2. recent. ac propterea non sufficere scientiam, ac patientiam*

34 Conductoris, ut præscriptio acquiratur contra Dominum, in terminis servitutis probat *Castrens. consil. 243. sub num. 2. vers. non constat autem lib. 2. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de servit. resolur. 1. num. 3. vers. & cum requiritur, & in puncto servitutis itineris, ac loquens de Domino, seu Locatore absente, Rota d. decis. 101. num. 18. par. 4. tom. 2. quam refert, & sequitur Gratian. d. disceptat. 681. num. 32. Imò quod in hac materia servitutem scientia, & patientia Domini non habeatur pro permissione, sed ad effectum præjudicii requiratur expressus assensus, nec sufficiat uoti contradictio, voluerunt *Sim. de Prat. conf. 183. numero 11. Bursat. conf. 111. num. 4. Novar. super Pragmat. de adific. prohib. collect. 1. num. 21. Borgnin. decis. 33. n. 15. & 16. par. 1.**

INTERAMNEN. EVICTIONIS
INTER JO. FÆLICEM FATIOLUM,
ET LEONARDUM AC BLASIUM
DE SERIOANNIS.

VOTUM IN CAUSA COMPROMISSA-
RIA PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

De eadem materia, de qua in *Discursu præcedenti*, quando molestiæ dici possint per Emptorem affectatæ; Et an peti possit cautio indefinita, vel solum pro molestia actualiter illata. Emptor quando possit evincere à se ipso: Et plura alia in materia evictionis, & fidejussionis, de quibus in *Summario*.

SUMMARIUM.

- 1 Enarratio Facti.
  - 2 Emptor inveniens super re empta aliquem Censum non potest agere ad rescissionem contractus, sed pro liberatione à dicto onere, & quomodo.
  - 3 Emptor, qui de propriis pecuniis redemit Censum translativè, potest reperire solutum à Venditore.
- Amplia, quod tanquam cessionarius, & evincens à se ipso potest agere pro fructibus decursis, & decurrendis, num. 4.*
- 5 Emptor detecto aliquo onere, vel molestia super re empta, an possit petere cautionem indefinitam, vel solum pro illo onere, & molestia, & nu. 13.
  - 6 Fidejussio interpretatur, ut minus, quam fieri potest, fidejussor censeatur obligatus.
  - 7 Fidejussio semper restringitur ad causam, pro qua fuit stipulata.
- Amplia, ut concurrente causa expressa, aut ratione particulari, non attendatur major amplitudo verborum. num. 8.*

Declarata, ut num. 11. & 12. ac num. 15.

- 9 Fidejussio præstita loco cautionis de restituendo ad omne mandatum Judicis suffragatur solum Creditorebus, qui comparuerunt in illo Iudicio.
  - 10 Emptor pro evitanda solutione pretii non juratur molestiis affectatis & collusivis.
- Declarata, ut num. 17. & 18.*
- 14 Fidejussio, seu promissio defendendi est individua, nec ad unum casum potest restringi.
  - 16 Observantia declarat mentem, & voluntatem Contrahentium, nec non qualis fuerit forma, & natura contractus.
  - 19 Cessio raro cadit sub dispositione Text. in l. per diversas, & l. ab Anastasio, C. mandat.
- Et de ratione, & dd. ll. limitationibus, num. 20. 21. 22. 23. & 24.*
- 25 Evictio in quo differat à Iudicio liberationis à molestiis.
  - 26 Emptor non tenetur inquirere de subsistentia molestiarum, sed ei sufficit, illas de facto sibi fuisse illatas.
- Hinc Emptori sufficit ostendere fideicommissum, & Venditor tenetur assumere in se litem super identitate, detractionibus, & aliis exceptionibus, numero 27.*
- 28 Emptor scienter emens rem alienam non potest agere de evictione.
- Limita, ut num. 34.*
- 29 Emptor per sordes procurans sibi evictionem non potest agere contra Venditorem.
- Declarata, ut num. 36. in fin.*
- 30 Emptor si ex proprio facto injusto luerum sibi querit in præjudicium Venditoris, repellitur exceptione doli.
  - 31 Evictio non debetur, quoties provenit ex culpa Emptoris.
- Limita, ut num. 36.*
- 32 Dolus præsumitur in eo, qui in contractu tacet aliquam qualitatem, vel circumstantiam, qua si fuisset expressa, retraxisset alterum à contrahendo.
  - 33 Fidejussio corrumpitur corrumpente supposito, sub quo inita fuit.
- Intellige, ut num. 37. & 39.*
- 35 Dolus malus in quo distinguatur à bono, quando iste toleretur, etiamsi tendat in præjudicium Tertii.
  - 38 Fideicommissarius habet electionem in casu alienationis agendi contra rem alienatam, vel contra heredes alienantis pro reintegratione.
  - 40 Fraus, & culpa non datur absque alterius præjudicio.
  - 41 A Lite recessus. seu transactio, qua commoda affectat, remissivè.

DISCURSUS LIX.

Andreas Palumbus de Anno 1670. in venditione Prædii, seu Tenuræ nuncupatæ, à Colli, promisit Leonardo, & Fratribus de Serioannis Emptoribus (prævia assertione, quod idem Prædium foret liberum ab omni onere, Censu, caducitate, fideicommissio, &c.) defensionem, & evictionem in forma amplissima.

Verum cum de Anno 1673. ad instantiam Fabricæ Margaritæ Gubernariæ hæredis beneficiatæ Andree Venditoris interim prædefuncti extitissent pulsati Fratres de Serioannis ad solutionem pretij

pretij residualis, isti exhibendo quædam fideicommissa, aliaque Jura demonstrantia, præfatum Prædium obnoxium reperiri cuidam fideicommisso purificato in personam Ludovici, & aliorum de Palumbis, opposuerunt exceptionem rei libere non tradita, sive introduxerunt Judicium super traditione Prædij liberi ad formam Instrumenti venditionis.

Quamobrem A. C. coram quo pendebant hujusmodi instantiæ, & exceptiones, relaxavit, & deinceps expedivit Mandatum ad favorem Fratrum de Serioannis contra Gubernariam pro liberatione à molestijs, & traditione Prædij liberi; sed pendente ejusdem Mandati jam expediti consummatione, eadem Gubernaria cum solemnitatibus opportunis, & necessarijs publicum exaravit Procuræ Mandatum in personam Francisci Ancaiani ad dandum inter cætera, præstandum; cedendum, & fidejubenbum pro validitate dicti contractus venditionis, & evictione generali, & particulari, & pro omnibus, & singulis contentis in Instrumento venditionis. Unde prænominatus Ancaianus sese in sequeclam obligavit nomine Gubernariæ manuteneere Leonardum, & Fratres de Serioannis in quieta, & pacifica possessione dicti prædij ab omni lite, & molestia, ac molestante Persona defendere, & liberare, &c. & de quacunque evictione generali, & particulari, &c. in Judicio etiam Salviani, &c. atque huic obligationi contextualiter tamquam fidejussor, & principaliter, ac insolidum obligatus accessit Jo: Felix Fatiolus.

In hoc statu duplex apparuit suscitata Molestia contra Fratres de Serioannis, una nempe pro annuo Censu scutorum centum, quem super alio Prædio, sive bonis inposuerat Andreas venditor, sub consueta tamen generica obligatione omnium bonorum; cumque Fatiolus hujusmodi litem in se assumpserit, & successivè succubuerit, ita ut denegante Signatura Justitiæ appellationem in suspensivo, Antonius Cambius Creditor ejusdem Censu apprehenderit possessionem memorati Prædij *delli Colli* in Salviano; Fratres de Serioannis Emptores, & possessores reportata cessione Jurium istius Censu translative, non extinctive; de propriis pecuniis dimiserunt Creditorem prædictum.

Altera molestia prompta fuit vigore memorati fideicommissi, per quod monasterium Virginum de Urbe causam, & cessionem habens à substitutis, & vocatis in dicto fideicommissio pariformiter obtinuit sententiam immissionis: Verùm quia ad instantiam Fatioli, qui & hanc litem assumpsit, Causa hæc per Signaturam Justitiæ commissa fuit in suspensivo cum clausula, *constitit, quod sit locus Aegidiana*, de præsentibus pendet indecisa in Sac: Rotæ Auditorio, dum semel ibi proposita, dilata fuit resolutio, & demandatum, quod coadjuvarentur probationes super identitate.

Ad normam igitur istarum molestiarum, & respectivè evictionis, cum Fratres de Serioannis prætereundum cœpissent adversus Fatiolum nedum prosecutionem liberationis à molestiis illatis, ut supra, ex capite fideicommissi pro parte Monasterii Virginum sed etiam restitutionem scutorum centum unâ cum fructibus decursis ob totidem per eosdem Fratres exbursata Cambio Creditori, quivè fuerat immisus in Salvianum super Prædio

delli Colli: Hinc Partes amicabiliter componere cupientes hujusmodi controversias, quæ maximum hinc inde producere poterant incommodum & expensas, meum requisivè Consilium, ad hoc, ut prius examinatis prætensionibus, & responsionibus, quid Juris esset expendere, & deinceps considerem absque figura Compromissarii, (à qua semper pro meo genio libenter abstinui) quomodo honeste terminari posset hujusmodi Concordia.

At cum non semper ea, quæ ore tenus communicantur adeò efficaciter suadeant ut in scriptis, juxta illud Horatii,

*Segnius irritant animos demissa per aures,
Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus,*

(ita etiam eisdem Partibus exposulantibus) opportunum censui sine formali Voto, determinatione illas insinuare difficultates, quæ secundum sensum illius Veritatis, quæ mihi videretur, admodum urgebant apud Me, ut vel illis præcognitis altera Partium facilius animum rationabili Concordiæ submitteret, vel opportuna replicatione eisdem dubitationibus occurreret.

Distinctè itaque agendo, quatenus pertinet ad primam molestiam, seu evictionem ratione Censu, dicebatur ex parte Fratrum de Serioannis, casum obligationis esse litteralem adversus Fatiolum, quia cum iidem Fratres passi fuerint effectivam immissionem in Salviano, non obstante defensione suscepta in ea lite per Fatiolum, hinc proinde cum ipse Fatiolus sese præcisè, & expressè obligaverit manuteneere Emptores in quieta, & pacifica possessione Prædij ab omni lite, &c. & evictione generali, & particulari etiam in Salviano, ut sunt verba Instrumenti diei 7. Aprilis 1674. propterea quemadmodum prædicti Fratres potuissent cogere Fatiolum ad extinctionem dicti Censu, vel alio modo liberare Prædium ab immissione reportata per Cambium Creditorem unâ cum solutione fructuum usque ad ejusdem Censu extinctionem, ut probant in specie collecti per *Cenc. de Cens. quæst. 63. num. 12. Posth. resolut. 118. numero 4. Rota post eundem Cenc. decis. 282. num. 2. Urceol. consult. 25. nu. 8. & plenius consult. 26. ex num. 8. cum seqq. cæterique de facili allegabiles.*

Ita pariter dimisso per Fratres de Serioannis Creditore de propriis pecuniis cum translative acquisitione illius Jurium, valent repetere procul dubio non solum solutum, ut in his præcisè terminis cum *Castren. Gabr. & Cenc. tradit Rot. coram Merlin. decis. 487. ex num. 27. cum seqq. aliàs decis. 407. par. 5. recent.* verùm quoque tanquam subingressi in vim præfatæ translative cessionis in jura Cambii Creditoris possunt in posterum evincere à semetipsis pro fructibus ejusdem Censu fementuatim decurrendis ad effectum habendi regressum contra Venditores, & alios obligatos, ex mente *Fabr. & Cænc. tradit Olea de cess. lur. tit. 5. quæst. 5. num. 27. & consonat Carol. Ant. De Luca de plural. legal. cap. 148. num. 7. Rota coram Coccin. decis. 609. num. 2. & decis. 146. num. 3. parte 17. recent.*

Nec obstare subdebatur, quod prædicta fidejussio præstita per Fatiolum originem desumebat instantia promotâ per Fratres de Serioannis occasione solius fideicommissi, quod tunc fuerat

foldam detectam, quando A. C. Mandatum, ut supra, relaxavit, & expedit contra Gubernatorem pro præstatione fidejussionis. Respondebatur etenim, cessare omnem præsentem restrictionem ex amplitudine obligationis susceptæ per Fatiolum juxta verba superius animadverta, maxime cum non sit inconveniens, quod exortâ unâ duntaxat molestiâ, sive detecto hoc, vel illo onere, & hypotheca Emptor agat pro securitate indefinita quarumcumque molestiarum, & pro omni evictione litis tam motæ, quam movendæ, & pro quibuscumque casibus etiam incognitis, teste *Cancer. par. 1. vvr. cap. 13. n. 66. Hodiern. ad Surd. dec. 295. nu. 1. Mangil. de evict. quest. 85. num. 3. Sprell. decis. 78. num. 24. & seqq.* quibus addi possunt *Giurb. decis. 113. sub num. 11. versic. & nedum, Cost. de ration. rat. quest. 14. num. 1. Balibasar. præf. resol. Iur. tit. 8. resol. 2. num. 5. Vinc. De Franch. decis. 555. infm.* ubi quod ita fuit judicatum, & de communissima, & verissima sententia cum *Aliogr. in conf. 54. num. 51. lib. 2.* notando sequitur *Carol. Anton. De Luca in addit. ad d. decis. Franch. sub nu. 2. vers. difficultas, & n. 3.* ubi quod ab hac opinione recedi non potest.

Ex opposito non negabatur pro parte Fatioli, quod dum constaret de solutione facta à Fratribus de Serioannis respectu istius Censuum cum reportatione cessionis Jurium, competeret eisdem de Serioannis actio, de qua supra, adversus obligatos de evictione, aut liberatione à molestiis Sed dicebatur, fidejussionem susceptam per eundem Fatiolum non comprehendere casum istum: præmissa etenim regula, quod quælibet fidejussio tanquam actus de sui natura nimium læsivus, & præjudicialis strictissimam recipiat interpretationem, itaut, quantum minus fieri possit, censeferi debeat fidejussor obligatus, ad *Text. in l. fidejussores 69. §. Aurelio, ff. de fidejuss. Valenzuel. conf. 9. nu. 26. & seqq.* cum concord. latè recensitis *suprà Disc. 21. num. 9. & 25.*

Planum esse dicebatur, quod eadem fidejussio suscepta per Fatiolum restringenda foret ad casum, & limites fideicommissi, quod asserbatur, ut supra, purificatum in personam Ludovici, & aliorum de Palumbis, cum enim ad effectum docendi de periculo evictionis, & Prædium coemptum non esse liberum, fuerint pro parte Fratrum de Serioannis coram A. C. producta duntaxat Jura respicientia idem fideicommissum, & nullatenus cogitaretur de prædicto Censu longè post detecto: hinc proinde non obstante quavis verborum amplitudine fidejussio debebat intelligi coarctata ad ipsum fideicommissum, non autem ad causam omninò diversam, & de qua nulla erat questio, vel suspicio, de natura etenim fidejussionis est, ut semper restringatur ad causam, pro qua fuit stipulata, ut ait *Eugen. conf. 2. num. 25. & 46. lib. 1. Gratian. discept. 960. num. 17. Francisc. Palm. consult. 41. numero 4. & 5.* cum cæteris, de quibus *suprà d. Disc. 21. numero 2.* & in specie, quod ubi concurrat causa expressa, vel specialiter cogitata, vel ratio particularis, propter quam fidejussio celebretur, generalitas, vel major amplitudo verborum nihil operetur, ex *Bald. in conf. 187. lib. 4. Mur. decis. Sicil. 100. ex num. 15. & præcipuè numero 28. Magon. decis. Florent. 57. per tot. & signanter numero 26. 30. & 36.* cum aliis plenissimè ostendit *Aliograd. Jun.*

contro. 83. ex numero 24. cum seqq. & magis in puncto cautionis præstitæ de restituendo ad omne 9 mandatum Iudicis, quod non intelligatur, nisi ad favorem eorum, qui tunc temporis in Judicio comparuerunt, Astrill. decis. 126. num. 18. 23. & seqq. Nogueros. alleg. 7. num. 5. & omnium latissimè Francisc. Palm. d. consult. 41. ex num. 6. usque ad fin. ubi refert ita fuisse judicatum, adacta subscriptione plurium II. CC., & cumulo aliarum Auctoritatum.

Addebatur, cò fortiùs ista procedere, quia non tantum fas erat suspicari, quod Fratres de Serioannis succitallent Canbium ad promovendum Judicium istud contra Prædium delli (olli, quod non erat fundus censitus, sed generaliter duntaxat obligatum, & sic intercedere illam fraudem, quam ponderant Scribentes in l. si post perfectam, C. de evict. Ancharan. quest. famul. lib. 3. qu. 39. Balibasar. præf. resol. d. iii. 8. resol. 2. num. 4. cum aliis, de quibus in *Discursu antecedenti ex numero 22. cum seqq.* verum etiam, quod ass. solutio Fratrum de Serioannis, & respectivè cessio ab eis reportata subjaceret censura, & prohibitioni *Text. in l. per diversos 22. & l. ab Anastasio 23. juncta etiam l. seq. C. mandat. ex quo revera prædicti Fratres non exbursaverint præfatam quantitatem scutorum centum ratione capitalis Censuum unâ cum fructibus.*

Sed in hoc consuetu maximam sentire dicebam difficultatem contra Fatiolum, & pro meo judicio censebam, quod nisi alia relevantiora adducerentur motiva, quilibet Judex relaxasset Mandatum contra ipsum; habet enim (prosequerbar) Fatiolus contra se claram litteram Instrumenti fidejussionis, dum in eo à principio enarratur promissio contenta in altero præcedenti Instrumento venditionis factæ per Andream Palumbum, quæve non erat restricta ad simplicem casum fideicommissi, sed prævia assertione, quod Prædium venditum liberum esset ab omni onere, & Censu, in amplissima forma stipulata fuit defensio, & evictio, proindeque cum successivè exponatur in eodem Instrumento fidejussionis, quod Leonardus de Serioannis direxerat *Judicium super traditione Prædii liberi ad formam dicti Instrumenti venditionis*, ac tandem Fatiolus amplissimè promittat manutene Ludovicum ab omni lite, molestia, &c. & de evictione generali, & particulari etiam in Salviano, parum relevant prædictæ propositiones generales, quod fidejussio strictissimè veniat interpretanda, id enim dicitur ad effectum, ut fidejussio coerceatur intra terminos verborum, quibus concepta fuit, ut concludunt *Maur. de fidejuss. sect. 5. cap. 2. num. 3. Valenzuel. d. conf. 9. n. 20. & seqq. Gob. consult. 81. num. 13. Rota dec. 369. num. 6. par. 16. & alii omnes.*

At quoties (prout hic) fidejussionis verba non tantum sunt indefinita, & habent relationem ad Instrumentum venditionis certitudinariè continens hanc obligationem respectu molestiarum, quæ ex hoc Censu successivè detecto supervenissent, sed etiam inherendo prædicto Judicio promotum super generali traditione Prædii liberi sub verbis adeò expressis fuerit expromissa fidejussio, & defensio à quacumque molestia, & evictione particulari, vel generali etiam in Salviano, corruunt omnia, quæ superius opponebantur, nec fieri potest coarctatio ad casum fideicommissi, de quo

quo tunc temporis solum oppositum fuerat, ut respondendo ad *decis. Mastrii*. tradit *Noguerol. d. alleg. 7. nu. 12. & seqq. Magon. d. decis. Florent. 57. nu. 14. & 15. Card. De Luca de Credit. disc. 91. ex num. 3. usque ad fin.*

Eoque clarius, quia, ut præsupponitur, in Decreto A. C. non solum continebatur obligatio de liberando à molestiis ex causa præfati fideicommissi, sed etiam adjectum legebatur, & traditione Prædii liberi; unde cum ex *Authoritatibus* supra 13 relatis sub nu. 5. nulla sit difficultas, quod etiam si molestia, vel evictio ex uno capite insurgat, peti possit; & decerni cautio indefinite quoad molestias in genere quantumvis incogitatas: hinc dum A. C. præcepit ulterius dari cautionem pro traditione Prædii liberi, comprehenditur quoque cautio pro libertate alterius oneris, vel Censu, ut in fortioribus pariter admittit *Aliogradus Iun. d. controu. 83. ex num. 10. cum seqq.* Et quod quælibet defendendi promissio sit individua, nec ad unum casum restringi possit, per *Text. in l. 4. §. fin. & l. in executione, §. In solidum, ff. de verb. oblig. cum reliquis ad satietatem probat Giorba d. decis. 113. ex num. 9. cum seqq.*

Accedebat in comprobationem præmissorum mandatum ipsum Procuræ confectum à Gubernaria omnino relativum ad Instrumentum venditionis, & præcisè ad effectum adinveniendi fideiussorem pro evictione generali, & particulari, & pro liberatione à molestiis, à quibusvis personis forsan quomolibet, & quomodocumque inferen., & demum pro omnibus, & singulis in præfato Instrumento contentis, & expressis & per d. *Andream promissis*; ac propterea cum in ejusdem mandati executionem fideiussor accesserit Fatiolus, & clarè se in idem obligaverit, dubitari posse non videtur, quod etiam ejus fideiussio comprehendat casum superventum hujus Censu, sicuti comprehendebat mandatum Gubernariæ, nam licet fideiussio sit stricti Juris, tamen nunquam intelligitur ad exclusionem eorum, quæ veniunt ex eodem Instrumento, super quo fuit interposita, ut relato *Bursat. in conf. 313. sub numero 14. Rauden. dec. Pisan. 4. num. 45. sunt verba præfata Rota coram Bich. dec. 135. num. 13. & sequitur Tranchedin. consult. 110. num. 48.*

Ad stipulabatur denique in idem ipsamet observantia, cum Fatiolus jam judicialiter susceperit in se litem prædicti Censu, & succubuerit; Unde quomodo ambigi potest, an idem Fatiolus voluerit sub ejus obligatione comprehendere etiam hunc Censum, dum illius defensionem assumpsit: 16 vulgati quippe Juris est, quod ab observantia resultat certa conventionum, ac voluntatis Partium declaratio, illaque ostendit, qualis fuerit forma, & natura contractus, ex plenè congestis per *Bonden. colluct. 19. num. 54. & 55. lib. 1. & colluct. 50. nu. 123. & seqq. lib. 2. cum aliis apud eum frustra transcribendis.*

Ad id demum, quod dicebatur, Leonardum de Serioannis suscitasse Creditorem Censu, ultra quod non videbatur, quod justificaretur in facto; attamen *Doctores* illi, qui hanc circumstantiam 17 expendunt, loquuntur ad effectum, ne Emptor calumniosè faciat sibi moveri litem pro retardanda solutione pretii conventi, ut ex lectura, 18 non autem ad effectum, quod si in rei veritate fuerint in Judicio canonizatæ molestiæ, non

possit illarum relevationem expetere ad formam promissionis, ut patet apud *Posth. resol. 145. nu. 5. & seqq.* & in fortioribus *Urceol. in addit. ad consult. 26. num. 6.* Et circa dispositionem dd. *ll. per diversas, & ab Anastasio*, motivum pariter ex deficientia probationis cessabat in facto, & nihilominus tot sunt limitationes, quæ prohibitioni 19 dd. *ll.* traduntur, & practicantur in Foro, ut nunquam contingat, illam verificari, & sufficit præceteris habere se remissivè ad *Urceol. consult. 51. per tot. ubi sub num. 4. cum seqq.* quod si creditum cessum sit liquidum, & clarum, non procedit 20 dd. *ll.* dispositio, prout etiam firmavit *Rota coram Royas dec. 85. num. fin. & decis. 10. num. 5. & 6. coram Bichio & decis. 699. num. 7. parte 18. & decis. 76. sub num. 5. vers. in presenti, & numero 6. coram Ubag. & decis. 37. num. 6. post eundem Urceolum de transact. Card. De Luca de Regal. disc. 33. num. 7. & de Credit. disc. 60. ex num. 9. & in individuo cessionis Censu egregiè eadem *Rot. decis. 33. num. 6. & 7. post Pacif. de Salvian.* prout pariter, quando cessio reportatur à possessore, & sic pro tuitione, & munitione rei; ut limitatur in ead. *l. per diversas, Manent. conf. 125. num. 9. & sequenti. Joanni. Franc. De Pont. conf. 64. num. 34. & conf. 76. nu. 16. cum duobus sequenti. lib. 1. Conciol. alleg. 55. n. 13. & 16. Capyc. Ltr. decis. 137. num. 55. Rota decis. 219 numero 2. par. 1. divers. & post Oleam de cess. Iur. de-* 22 *cif. 33. num. 8. & decis. 45. num. 6. ubi ampliatur, fieri id posse etiam lite pendente, & in recent. decis. 96. sub num. 9. parte 18. & d. decis. 37. num. 7. post Urceol. de transactionibus, & in Romana Censu 10. Maii 1679. §. Dixerunt Domini, coram R. P. D. Rondinino, Cardinalis De Luca de Credit. disc. 14. numero 2. & alibi quotidie: nec non etiam quando* 23 *cessio habita fuit per viam transactionis, & concordia, ut limitando docent Andreol. controvers. 262. num. 20. Carol. Anton. De Luca ad Gratian. discept. 286. sub num. 6. vers. similiter, Rot. decis. 228. num. 8. par. 13. recent. & d. decis. 76. num. 7. coram* 24 *Ubag. Ac demum quoties creditum cessum non est facilis exactionis, sed valde intricatum, & litigiosum, ut pariter limitando prosequitur Rota dicta decis. 96. num. 9. parte 18. tom. 1. & d. decis. 699. sub num. 7. vers. tertio demum parte 18. tom. 2. & d. decis. 37. sub numer. 7. ex vers. quod facilius usque ad num. 10. post Urceol. de transact. & coram* *Ubag. d. decis. 76. numero 9. & in d. Romana Censu 10. Maii 1679. §. Ultra quod, coram R. P. D. Rondinino.**

Quo verò ad alteram molestiam, sive articulum fideicommissi, non negabatur ex parte Fatioli, quod ejus obligatio in hoc proposito esset 25 litteralis, non quidem ad effectum evictionis, quæ usque tunc minimè evenerat, sed ad alterum liberationis à molestiis, juxta notata per *Scribentes in l. ex iis Prædiis, C. de evict. & latè tradit & distinguit Reverter. dec. 196. per tot. ibique magis amplè De Marin. in addit. adeò ut in hoc casu, quoties irrelevantes detectæ fuissent exceptiones adductæ per eundem Fatiolum, indubitatim erat teneri eundem Fatiolum, quemadmodum fe-*

26 *cerat huc usque, assumere in se litem, cum Emptor non teneatur inquirere de subsistentia molestiarum, sed sufficiat, illas de facto illatas extitisse, ut cæteris adductis habetur per Rot. decis. 572. nu. 3. & 5. par. 18. & in puncto Prædii fideicommissarii, quod illius Emptori sufficiat ostendere fideicommissum,*

commiffum, & Venditor teneatur affumere in fe-
litatem super idemitate, detractionibus, aliisque
exceptionibus, *Rot. post l'acif. de Salvian. decis. 180.*
numer. 2. & 5. post Cenc. de Censib. decis. 484. numer. 4. se-
quitur D'accol. consult. 53. numero 22. & 35. & facit
Civoc. discept. 69. ex nu. 23. cum seqq. Mangil. de evict.
quest. 34. num. 16. & sequentib.

Verum Fatiolus opponerat, primò, quod
Leonardus de Serioamis fuerat ille idem, qui
tamquam Archivista (reperitis ex industria hujus-
modi fideicommissis, aliisque Juribus pro sibi evin-
cendo Prædio facientibus) arma subministraverat
Astoribus, idèdque cum ipse præsumeretur
informatus de onere rei venditæ, vel non posset
insistere pro evictione, aut liberatione à mole-
stis, ad *Text. in l. si fundum sciens, C. de evict. Bon-*
den. colluct. 49. numero 278. lib. 2. Card. De Luca
de Empt. disc. 10. numero 6. & disc. 11. num. 6. Rota
coram Gregor. decis. 90. num. 10. ibique Adden. num. 16.
& decis. 397. num. 14. & 15. par. 9. recent. & in Romana
Domus 1. Decembris 1684. §. fin. coram Reverendiss.
Emerix Decano, & alibi; Vel saltem ratione do-
li foret repellendus à limine Judicii, cum quasi
per sordes diceretur sibi evictionem procurasse,
juxta *decis. 317. par. 1. coram Verall. & generale est,*
quod si Emptor ex suo facto injusto lucrum, (pro-
ut hic, attenda recompensa scutorum 300.) sibi
quærit in præjudicium Venditoris, non debet
sibi dolus iste patrocinari, ut pluribus coacervatis
Gob. consult. 22. n. 36. & seqq.

Et secundò, quod cum Ludovicus præceden-
ter, nimirum de Anno 1672. concordasset cum
eisdem fideicommissariis, ne possent molestare
Prædium, de quo agebatur, hinc proinde si pos-
set ab eadem liberatione recesserat, suæ venie-
bat hoc culpæ imputandum, nec posset amplius
expetere evictionem, ut optimè firmari diceba-
tur per *Surd. decis. 22. num. 1. Mangil. de evict. d.*
quest. 34. num. 1. & sequentib. & quest. 125. numero 2.
cum aliis per Me relatis in *anted. Discursu nu.*
26. quodque in omnem casum cum tam A. C.
quam Gubernaria, & multò magis Fatiolus igno-
rassent hanc liberationem, & illius quodammodo
dolosam renunciationem, corruerat tam De-
cretum de præstanda cautione, quam fidejussio,
& omnia subinde secuta, quia tacens in Contra-
ctu aliquam qualitatè, vel circumstantiam præ-
judicalem, aut aliàs damnosam ei, qui secum
contrahit, dicitur in dolo, ex *Alex. conf. 109.*
numero 10. libro 4. Craveria conf. 192. nu. 14. Nutta
conf. 342. num. 5. Facchini. conf. 18. num. 26. lib. 1.
Contr. discept. 36. num. 7. Rot. decis. 7. num. 8. par. 11.
rec. & decis. 164. sub num. 2. v. f. vel ubi, coram
Cardin. Cerro, & est vulgatum, quod fidejussio
præstita sub aliquo supposito, quod non subsistat,
& maxime ex facto Partis, pariformiter corruat,
ut per *Rocc. de asscur. not. 97. num. 383. cum se-*
quentibus Rota coram duran. decis. 373. numero 11.
& est *gloss. per illum Text. in l. Mancipi. 5. in verb.*
vocandum, C. de serv. fugit. & consonant superius
relati in *Disc. 22. num. 7.* quando tamen supra-
bundasset, quod nequivisset Ludovicus mediante
renunciatione præjudicare liberationi acquisitæ
in quandam consequentiam ad commodum Gu-
bernariæ hæredis Venditoris.

Cæterum, his non obstantibus, dubitare
etiam cogebat in sensu Veritatis contra Fatio-
lum, quia quatenus pertinet ad censuram *Text.*

in *l. fundum sciens*, ultra quod non probatur scien-
tia fideicommissi ante ipsam emptionem, sed so-
lum ex post; adhuc non applicatur, quando Em-
ptor sibi de evictione (ut in præfenti) cavet per
pactum speciale, ut tanquam absolutum supponit-
tur in specie per *Surd. conf. 15. nu. 19. & consil. 441.*
num. 37. & 38. Caren. resol. 167. num. 2. Rot. decis. 281.
num. 2. par. 4. rec. & decis. 337. num. 24. & 25. par. 5.
& decis. 469. num. 10. & 11. par. 9. & det. 163. num.
36. par. 19. Card. De Luca de Empt. & Vendit. disc. 17.
ex num. 8

Circa autem dolum, super quo magnus fiebat
strepitus, quidquid sit in Foro convenientiæ, non
videbam, quod in Foro externo, & judiciali
posset Leonardus ita de hoc dolo criminari, ut
non valeret expetere conventam sibi evictionem,
& liberationem, si enim ad normam sui muneris
perquirendo Archivium adinvenerat fideicom-
missa, cum quibus tractu temporis potuisset in-
quietari, & præcavendo cum pactis favorabilibus
lucrum acquirere procuravit, ista dicebatur so-
lertia, industria, diligentia, & dolus bonus, qui
toleratur, quamvis cedat damno Tertii, dummo-
dò eo principaliter utatur ad proprium commo-
dum, quidquid in consequentiam in alterius præ-
judicium succedat, quia tunc non attenditur, ut
sunt præfisa verba *Rub. in addit. ad decis. 16. num.*
72. par. 8. recent. & ante eum latè Bcc. conf. 52. n. 22.
& seqq. Gratian. discept. 391. ex num. 26. Rota coram
Buratt. decis. 6. num. 10. & seqq. Manzaned. decis.
308. sub num. 5. Uald. dec. 89. sub num. 2. Et quoad
decis. Verall. de qua supra num. 29. illa loquitur de
evictione procurata per sordes Judicis, & nihil-
ominus etiam in hoc casu legebatur in Instrumen-
to promissa, ibi, *Iure, vel injuria, aut per impru-*
dentiam, & socoriam Judicis, &c. qua promissio-
ne concurrente evictionem deberi, in simili de
culpa, & contumacia Emptoris tenet *Surd. d. conf.*
441. num. 39. Mangil. de evict. d. quest. 34. num. 12. &
magis ad rem *Altograd. conf. 15. num. 14. lib. 1. idem*
Mangil. quest. 16. num. 9. & seqq. Rot. dec. 247. n. 3.
coram Pamphilio.

Remanebat secundum objectum de rescissione
liberationis, quam ad sui favorem stipulatus fue-
rat Ludovicus; Sed cum hæc rescissio inita foret
antequam Fatiolus fidejussorem suscepisset, non
habebat ipse, de quo conquereretur, cum de
prædicto tempore res rediissent ad pristinam
naturam, solumque valuisset urgere motivum,
quando per eandem rescissionem fuisset aliquod
Jus quælitum Gubernariæ, cujus intuitu Fatio-
lus fidejussorem deinceps assumpserat, quia tunc
congruissent omnia superius promota sub nu-
mero 31. videlicet, quod & corrueret De-
cretum Judicis, & quidquid consecutivè gestum fue-
rat: Sed non videbam, quod in hoc ullum præ-
judicium illatum foret Gubernariæ, contextualiter
etenim, & sub ipso Instrumento, in quo Lu-
dovicus stipulabatur liberationem, expresse con-
ventum fuerat inter Partes, quod liceret fidei-
commissariis actionem intentare pro reintegra-
tione fideicommissi contra hæredem Andree
venditoris, quæ erat ipsa Gubernaria; Unde
qualenam præjudicium excogitari poterat irre-
pissè Gubernariæ ex hujusmodi rescissione libe-
rationis, quia si ea mediante non tenebatur in-
directè assumere in se litem, sive de evictione re-
spectu Emptoris, poterat (quod idem erat, vel
pejus)

pejus) directè moleſtari pro reſuſione pretii, & reintegracione fideicommiſſi, ſecundùm eam electionem, quæ præſcindendo ab omni pacto tribuitur ſubſtitutis, ut agant, vel contra rem alienatam, vel contra alienantem, ejuſque hæredes, ex conceſſis per *Parif. conf. 5. num. 26. verſ. poteris etiam, & verſ. eligat igitur lib. 2. Peregrin. de fideic. art. 45. ſub num. 15. verſ. & in ſpecie, Fufar. de ſubſtit. queſt. 558. num. 1. & queſt. 627. num. 54. Rota coram Merlino decif. 831. num. 2. & dec. 402. num. 2. & ſeqq. par. 9. rec. & coram Celſo decif. 141. num. 5. & dec. 235. numero 3. & in Fulginaten. Fideicommiſſi 17. Maii 1683. §. quarta circa valorem,*

39 coram Guaxardo; præjudicium namque fuiſſet conſiderabile, ſi Gubernaria per hanc reſciſſionem reincidiſſet in penitus ſublata, vel in eandem, ſed durioſam obligationem, in qua priùs non extitiſſet. Et idè non applicabantur ea, quæ cum *Surd. & Mangil.* fuerant objectata, quia culpa, quam iſti Doctores, & quotquot alii conſiderant, illa eſt, per quam non defendendo, vel conſitendo, aut alio modo Emptor ſibi cauſaret eviſionem, quæ aliàs non contigiſſet in damnum, & præjudicium Venditoris, ut ex lectura, & conſequenter applicabiles ſunt iſta Doctrina extra caſum alienationis factæ de re fideicommiſſaria, ſed quoties de re fideicommiſſaria peragitur, unde nihilominùs Venditor ad idem teneretur, & quod indirecè pati non poſſet, pateretur

40 directè, in his ſanè terminis ceſſat præjudicium, & conſequenter quævis culpa, & fraus, quæ ſine præjudicio alterius non datur, ex animadverſis per *Rot. dec. 336. num. 12. & dec. 407. num. 8. par. 13. recent.*

Atque hæc, licèt latiori Calamo, ut meliùs Veritas erueretur, ſufficere putabam dixiſſe per modum dubitationis, ut interim agnoſceretur, quàm proficuum exiſtat conſequi illud lucrum, quod acquirunt miſeri Litigantes ab eadem lite recedendo per honeſtam, & amicabilem compositionem, ut latè extollit *Urceol. de tranſact. in præfat. ex num. 5. uſque ad fin. Rota decif. 78. nu. 36. 37. & 38. & dec. 180. nu. 28. penès Torr. de pact. fut. ſucceſſ. & in Bononien. Tranſactionis de Anno 1676. coram Bourlemont, inpreſſ. poſt eundem Urceol. de tranſact. dec. 82. n. 2. & n. 9. ac per tot.*

ROMANA EVICTIONIS

PRO NONNULLIS SECRETARIIS OLIM APOSTOLICIS.

RESPONSUM PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

Tractatur amplè de Commercio, & natura Officiorum Venalium Romanæ Curie, & quando per illorum ſuppreſſionem à Principe factam reſignantes, ſeu Venditores teneantur de eviſione; Et hac occasione abundè agitur de materia eviſionis, cum regulis, limitationibus, & declarationibus.

SUMMARIUM.

1 Narratur factum, & proponitur caſus.

- 2 Card. De Luca retigit præſentem caſum, ſed noluit reſolvere.
- 3 Pecunia, quæ ſolvitur Reſignanti à Reſignatario venalis Officii, non dicitur pretium ipſius Officii, ſed quadam remuneratio, & de ratione. *Intellige, ut num. 40.*
- 4 Venditori regulariter ſufficit tradere rem emptam, & operari, ut Emptori eam habere liceat, non autem ipſam rem facere Emptoris.
- 5 Venditor Officii ſtatim ac reſignationi conſenſit, exit de Scena, non curato futuro eventu.
- 6 Officia Vacabilia poſſunt per Principem ad libitum donari.
- 7 Officia Romana Curie quando venduntur, non poſſunt conſiderari deceptio, aut fraus, & de ratione.
- 8 Pretium, quod recipitur in reſignatione Officiorum, cenſetur potiùs anticipata venditio fructuum, non proprietatis, & de ratione.
- 9 Penſio, vel alia Iura vitalitia ſi vendantur, an, & quando illorum extinctio cedat damno Venditoris, vel Emptoris. *Vide etiam num. 44.*
- 10 Feudo devoluto, an Subſeudatarius agat contra Subſeudantem pro eviſione, remiſſivè.
- 11 Eviſio non debetur pro re ſubjecta mutuo periculo augmenti, vel diminutionis. *Intellige, ſeu limita; ut num. 47. & 48. ubi de ratione limitationis.*
- 12 Laſio de facili non datur in contractibus ſuper Iuribus vitalitiis.
- 13 Lucrum, & damnum compenſanda ſunt ad effectum metiende laſionis. *Declara, ut num. 49.*
- 14 Eviſio regulariter non debetur, quando caſus evenit ex factò Principis. *Amplia, etiamſi factum Principis proveniat ex cauſa publica utilitatis, vel neceſſitatis, n. 15. Limita, quando Princeps proceſſit per viam Inſtitia, num. 50. Et diſtingue, ut num. 51.*
- 16 Princeps præſumitur ſemper concedere Officia revocabiliter, ſive ſub periculo redemptionis.
- 17 Eviſio non debetur, quando provenit ex natura rei, & assignatur ratio.
- 18 Officia cenſentur vendita donec durant, non autem in caſu, quo à Principe ſupprimantur.
- 19 Emens ſcienter rem alienam, vel alicui oneri obnoxiam non agit de eviſione, niſi ſpecialiter de ea conſenerit. *Declara, quod ſcientia debet eſſe certa, & in ſpecie; nec ſufficit præſumpta, & in genere, numero 38. & num. 54. Item declara, ut nu. 55. & 56. ac n. 59.*
- 20 Text. in l. unic. §. res verò, C. de impon. lucrat. deſcript. lib. 10. expenditur.
- 21 Creditor anterior non poſteſt avocare pecuniam bona fide ſolutam poſteriori. *Limita, conſuſionem non procedere, quando pecunia ſoluta fuit ſoventi cauſam lucratiivam, n. 60.*
- 22 Natt. in conf. 181. illiuſque caſus reſertur. *Et declaratur n. 62.*
- 23 Iudicium in materia litium dari non poſteſt certum, ſed ſolum probabile.
- 24 Eviſio debetur in quolibet Contractu oneroſo etiam circa pactum.
- 25 Eviſio regulariter importat condemnationem in duplum, & reſeſtionem damnorum, & intereſſe.
- 26 Venditor etiamſi in Contractu fuerit proteſtans, ſe

- se nolle teneri de evictione . tenetur tamen ad pretium acceptum restituendum .
- Amplia, quod ab hac pretii restitutione bona fides non excusat, num. 42.*
- 27 Regulam habens pro se, dicitur habere intentionem fundatam, donec doceatur de limitatione.
- 28 Princeps damnam causans Privatis tenetur illud restaurare, licet moveatur ex causa publica utilitatis.
- Contrarii referuntur, n. 29.*
- 30 Donatarius non potest habere plus Juris, quam Donator.
- 31 Princeps donans Officium venale censetur brevi manu illius pretium recepisse, & restituisse incontinenti Donatario.
- Et quid hoc importet, n. 32.*
- 33 Camera, vel Princeps, seu Fiscus, quamvis non teneantur de evictione tenentur, tamen ad simplicium.
- 34 Equitas l. si me, & Titium, ff. si cert. pet. expenditur.
- 35 Princeps, an, & quando possit revocare donationes sine refusione pretii.
- 36 Venditor, nisi exprimat qualitatem rei vendita, tenetur semper de evictione.
- 37 Venditoris taciturnitas in materia scientia, & qualitatis rei vendita pro valet cuicumque negligentia Emptoris.
- 39 Evictio debetur etiam in contractibus innominatis.
- 41 Officia Romanae Curiae sunt in Commercio, & possunt vendi, & emi quoad jus percipiendi fructus.
- 43 Evictio impropria tunc dicitur, quando per Venditorem solum pretium venit restituendum.
- 45 Evictio in quo differat à periculo rei, & de effectibus exinde resultantibus.
- 46 Emptor Officii vacabilis si neglexit mutare periculum Vice à persona Venditoris, sibi imputet, & quare id sequatur.
- 52 Casus insolitus, vel fortuitus solum dicitur quando illum praevidere non potuit humanum consilium.
- 53 Casus fortuitus pertinet ad Venditorem, non ad Emptorem, quando habet causam de praeterito.
- 57 Evictionis in materia attenditur intentio Contrahentium.
- 58 Loca Montium vincularia emuntur viliori pretio.
- 61 Argumentum à contrario sensu an procedat, vel admittatur in dictis Doctorum.
- 63 Illatio fieri non potest de uno casu ad alium diversum.
- 64 Aequitas non patitur, quod quis lucrum reportet ex damno alterius.

DISCURSUS LX.

S Ecuta suppressione Collegii Secretariorum Apostolicorum, cum Summus Pontifex Innocentius XI. in ejus Motu Proprio desuper exarato restitui promptè mādasset Secretariis illud pretium, quod vere, & effectivè ad manus Camerae, seu Datariae perventum appareret respect. autem residui, vel illius pluris quod ab eisdem Secretariis prætenderetur, Causæ cognitionem commiserit Thesaurario de Voto Rotæ: Hinc assumpta ibidem formali, accerrimaeque disputatione, prodit postremò Votum, & ad illius normam prolata extitit sententia, in qua declaratum fuit Camerae, ad nihil ultra, præter pretium sibi (ut su-

prà) actualiter exbursum, fore compellendam, ut videre est in *Decisionibus*, Voto, & Sententia, aliisque Juris documentis, & responsis registratis apud *Card. De Luca post tract. de Off. Venal. Rom. Curiae*, & dictum fuit in *Romana Pecuniaria* 7. Junii 1686. §. *Verum quia, coram Card. Matheo*.

Cumque inter cæteros Secretarios de integrali pretii restitutione contententes, adnumerarentur illi, qui mediante titulo correctivo, & oneroso officium coemerant à Prædecessorum Pontificum Consanguineis, & Nepotibus illud obtinentibus ex nuda causa Principalis liberalitatis, nequiverunt isti ex eodem fundamento, quod pretium ab illis exsolutum minimè ad manus Camerae pervenerat, idem pretium recuperare; Quamobrem cum totalem Officii, & pretii lugerent jacturam, exquirere sategerunt, An saltem Judicium aliquod loco evictionis valeret experiri contra præfatos Donatarios, qui eadem Officia accepto æquivalenti pretio ad eorum commodum resignarunt.

In hac igitur difficultate, quam simpliciter enunciando relinquere maluit indecisam *Card. De Luca in d. tract. de Off. Venal. cap. 17. sub numer. 22. vers. Questione solvitur, cadente*, consultus ex parte Secretariorum in sensu Veritatis, opportunum censui prius expendere rationes, & argumenta ex utraque Parte in articulo adeò gravi militantia; ad hoc, ut eisdem eâ, quâ decet, maturitate collibratis, rectius deindè posset determinari judicium, insequendo vetus illud adagium, *ferro viam aperit, qui per contraria transit*, de quo *suprà in Disc. 20. & Disc. 47. utrobique num. 2.*

Assumendo itaque trutinare pondus exceptionum, quibus inniti poterant memorati Donatarii Venditores, dicebam urgere primo loco propositionem illam, quæ ex *Ferdinando Brancia inter allegat. de Marin. allegat. 66. num. 9. & 18. vers. Quid ergo erit ista pecunia*, legitur admittenda, & ponderata in Voto Rotæ Florentinæ, aliisque (ut infra) videlicet, quod cum nequeant reverà in hac materia Officiorum congruere termini emptionis, & venditionis, ex quo vel eadem Officia tamquam de Regalibus principis, vel tamquam inseparabilia ab ejus Corona non existunt in privato Commercio, ac quantumvis illorum admittatur resignatio, ea tamen per quemdam intellectualem actum occultum directè celebratur in manibus ipsius Principis, à quo postmodum Officium obtinere dicitur resignatarius, adeò ut pretium, quod solvitur Resignanti, convertatur potius in præmium, & recognitionem ipsius dimissionis Officii, & per speciem contractus innominati exbursetur, ex quo per eam Resignans efficiendo se mortuum aperiat locum novæ concessionis faciendæ per Principem in personam Resignatarii, ut etiam in specie ponderavit *Card. De Luca in ejus disc. impress. in prædicto tract. de Offic. Venal. fol. 191. numero 16. & referendo d. Doctrinam Ferdinandi Brancia ibidem Rot. Florentina. fol. 200. num. 24. & profecuta est Rota Romana in Decis. desuper adita coram Albergato apud Card. De Luca ubi supra fol. 387. n. 29. & fol. 394. num. 17.*

Hinc proindè cessante proprietate Venditionis, dataque transfusione tituli in alium recognitionis, & præmii pro dimissione Officii, in claram emicare videbatur consequentiam, quod præfati Donatarii eorum munus abundè impleverant dimittendo

4 dimittendo Officium, & apertendo locum concessio-
ni postmodum factæ per Principem Resignatariis
sufficiens satisfecisse dicebantur eorum obligatio-
ni, atque ad aliud præter ipsum factum jam expletum
nequirent obstringi, ad tradita per *sub. in l. nov. solum,*
S. morte numero 453. & seqq. ff. de oper. nov. nunciat.
Mart. Medic. ex. min. 26 num. 2. *Autenez de donata*
Reg. libro 1. prælud. 1. numero trigesimo, in fin. Jo. ann.
Franc. Balthasar. præd. res. sol. iii. 5. res. sol. 3. sub num.
4. vers. & sic Venditor, & in puncto Card. De Luca
lib. 2. de Regal. disc. 2. nu. 17. ubi quod Venditor
5 statim ac resignationi consensit, pretiumque accepit,
illico exit de scena, non curato aliquo futuro even-
tu.

Eoque magis, quia dubitari nequit, quod istam
dimissionem non fecerint in statu valido, & bonæ fi-
dei, non solum ex quo de facto Princeps admisit resi-
gnationem, verum etiam, quia legitime prius illud
6 possidebant, cum de potestate Principis in donando
Officia hæc ambigi non possit, sicuti dixerunt *Ca-*
stragando Suet. Offic. cap. 2. num. 14. & seqq. Card.
De Luca de Regal. d. disc. 2. numer. 11. & de Offic.
Venal. capite 4. numero 15. & latius dict. capite 17.
per tot.

Ac denique evidentius, quia somnari non pote-
rat, eosdem Donatarios decipere voluisse Emptores,
seu Resignatarios, cum consimilia Officia per orga-
7 num Proxenetarum in publica Platea distraherentur,
ac nisi venditio, & resignatio celebrata foret cum
hiscæ Secretariis, alii non defuissent, qui eandem
pecuniam exbutassent, juxta præcisam ponderatio-
nem, quam facit *Card. De Luca d. disc. 2. num. 17. de*
Regalibus, & in longè durioribus Menoch. de arbitrar. cas. 185. num. 22. Guzman. de evict. quaest. 52. num.
73. & 74. Noquerrol. allegat. 37. numer. 90. Dian. resol.
Moral. parte 1. tract. 8. resolut. 40. Carol. decis. 63. nu-
mero 7. & 8.

Secundò non parum adjuvare videbatur Donata-
rios altera opinio sentientium, quod cum subiecta
materia non pariat, (ut præmissimus) venditionem
proprietary, & substantiæ ipsius Officii, idcirco pec-
8 cunia illa, quæ sub nomine pretii solvitur, non me-
reatur dici ipsius rei in contractum deductæ pretium,
sed potius quædam anticipata percipio fructuum
futurorum, qui alias per Concedentem percipiendi
forent, eosdem ab initio in certa verisimili summa
taxando, adinstar venditionis quæ super commodita-
re Feudorum, seu Pensionum Ecclesiasticarum præ-
ctitur, ex his, quæ bene considerantur per *Card. De*
Luca in d. tract. de Offic. l. 2. cap. 3. num. 8. & 9. cum
seqq. & hosterm, iuos Beneficiarios de facto appli-
cavit Rota in prima decis. coram Alderigato apud eum-
dem Card. fol. 387. nu. 28. & in Informatione ibid. re-
gisstrata fol. 66. nu. 17.

Retenta igitur hujusmodi ratione, movibam,
non bene percipi quomodo ob casum superventæ
suppressionis prætendi possit aliqua evictio, vel pre-
9 tii refusio, cum in prædictis terminis Pensionis, aliis-
que Juribus vitalitiis recepta dignoscatur distinctio,
quod vel commoditas cessat expirat ob culpam Ce-
dentis, ex. gr. per contractum Matrimonii, vel assump-
tionem Militiæ, tuncque non tantum pretium, sed
etiam damna, & interesse veniunt bonificanda, secus
autem, quando non sinit, vel ob casum fortuitum,
& inopinatum (per quod in resolutum remanet Jus
conquisitum) Officium, seu Jure, & magistraliter
firmatis per *Rota in Rota in d. tract. de evict. l. 1. in fin. d. 24. Janua.*

Rondinino, & pater etiam ex abunde prænotatis per
eundem Card. De Luca lib. 13. de Pension. disc. 1. 9.
per tot. ubi in similibus terminis Feudi devoluti pro-
10 *corroboranda eadem distinctione culposa, vel non*
culposa cessationis adducit Thomam De Avian. de
genere, & quali. feudorum tit. 2. par. 2. nu. 128. Rosenb.
de feud. cap. 9. concl. 99 in fin. Barbuj in l. filios ann. d. si-
nal. nu. 2. ff. sol. matr. & alterum Barboj. de Episc. al-
leg. 94. v. 1.

Tertio in idem coincidebat ponderatio, quod
consimiles contractus incertam, & eventualem pro-
fus aleam præferentes non subjiuntur illis regulis,
quæ adaptantur venditioni stabili, Juriumque per-
petuorum, in quibus proprie cadere solet evictio, sed
tamquam habentes se æqua lance ad lucrum, & dam-
num, ad incrementum, & diminutionem, & quando-
que ad totalem peremptionem, hinc sicuti augment-
tum esset commodo Resignatariorum, ita tolera-
11 re obstringerentur diminutionem, & amissionem ex
inopinata suppressione proveniente, secundum ea,
quæ ad effectum excludendi remedium evictionis
sumavit *Surd. Grai & alii, de quibus supra d. disc. 48.*
nu. 14 & ob id videmus quod illa lesio, quæ in cæte-
12 *ris militat contractibus, locum non habet, vel non*
ita de facili in istis Juribus vitalitiis, teste Card. De
Luca de Pension. d. disc. 69. v. 2. & 4. & prius lib. 2. de
Regal. disc. 30. nu. 1. & 11. ubi Rot. dec. 12. dec. 292. &
dec. 320. par. 6. rec. 23. part. 11. & dec. 182. coram Card.
Ortob.

Accedente præsertim consideratione, quod actua-
lis experientia docuerat, hujusmodi fructus Officio-
rum summopere exerevillè, adeo ut prædictis casus
suppressionis, damnumque exinde emergens com-
pensationem quodammodo reciperet cum ipso lucro
percepto, & in posterum (nisi accidisset suppressio)
percipiendo, prout ad rem movivatam quoque fue-
rat in *diel. causa Romana pretii Officiorum* per Infor-
mantem apud *Card. De Luca fol. 67. nu. 24* ubi allega-
tur *Del Bene de Parlam. cap. 2. dubit. 4. sect. 1. sub n. 6.*
vers. secundo probatur.

Quartò pariter in idem conspirare subungebam
Text. in l. Lucius ff. de evict. ubi Paulus 7. C. figurando
14 *casum evictionis secuta ex facto Principis, definit,*
eandem evictionem, seu rei abductionem tribuen-
dam esse merito infortunio, idcirco illam cedere peri-
culo Emptoris, non autem Venditoris, cum quo in
terminis Communitatis vendentis bona, quæ succes-
sive facto Principis fuerunt ablata, procedit Th. s. qu-
forens. lib. 4. q. 10. nu. 5. & concordant Styan. res. sol. 21.
nu. 8. & seqq. lib. 1. & res. sol. 190. nu. 101. lib. 2. Grat. disc.
520. n. 23. & seqq. Gaball. de evict. §. 5. n. 23 & 56 Man-
gil. cod. tract. 9. 17. nu. 8. & seqq. Ciartin. contr. 92. nu.
51. & 32. Cappc. Latr. dec. 200. nu. 34. 35. & 36. Berlich.
dec. 130. nu. 7. & seqq. latissime Episc. Kocca select. di-
sp. Jur. cap. 91. ex nu. 2. usque ad 13. Rota coram Fut.
acc. 281. per tot. lib. 3. & dec. 18. num. 6. & seqq. parte 4.
tom. 2. rec.

Idque adeò verum, ut nullatenus obesse videretur,
quod secundum exposita in præcitato Motu Pro-
prio, Pontifex declaraverit, ad eandem suppressio-
nem devenisse ex causa publicæ utilitatis, vel neces-
15 sitatis; quia nõ idcirco exuebat naturam casus inopi-
nati, à quo Venditor, vel Cedens semper existit immu-
nis sicuti prosequendo tradiderunt *Olea de cess. Jur.*
tit. 7. quæst. 3. num. 33. & seqq. Alarq. de evict. d. qu. 17.
num. 8. Burgund. cod. tract. cap. 76. per tot. Card. De
Jura de Donat. disc. 52. num. 4. & 5. & de credit. disc.
64. num. 15.

Quintò maxime, quia cum nulla fuisset promissa evictio, imò ipsa subjecta materia talem promissionem rejiceret, cum expleri solet per simplicem dimissionem, & subingressum à consensu Principis (ut suprà) pendentem, censetur venditum Officium tale quale erat, concessusque dumtaxat per Resignantem subingressus in locum sui ipsius, ac propterea cum suppressio postmodum demandata proveniret ex natura intrinseca eorumdem Officiorum, tum attentata dispositione Juris Communis, juxta quam Princeps censetur semper concedere Officia revocabiliter, & sub periculo redemptionis, ut observant *Selug. in specul. l. rinc. rubr. 26. §. Princeps nu. 3. in fin. & nu. 4. Mieres super Const. Cabal par. 1 Collat. 3. c. 3. n. 2. & 5. Ripol. var. resol. c. 11. n. 273. Fontaneli. de fact. nupt. claus. 4. glo. 5. n. 24 & seqq. Cane. var. par. 3. c. 3. nu. 363. & c. 13. nu. 184. Faiard. alleg. Fiscal. par. 1 alleg. 1. nu. 11. Larrea alleg. 56. n. 10. & seqq. De Marin. resol. Jur. lib. 1. c. 68. n. 4. Stayban. Jun. resol. 47. n. 4 & 3. & in terminis Card. De Luca de Offic. Venal. d. cap. 17. sub n. 14. vers. Clarius vero: Tum denique perspecta particulari lege erectionis istius Collegii claudente in ejus visceribus hujusmodi resolutibilitatem, ex notatis in *Decisione revocatoria coram Albergo ubi supra fol. 381. nu. 4. vers. assistit*, & patet ex eadem Constitutione Innocentii VIII. & Beati Pii V.*

Manifeste sequebatur, quod nulla evictio præstanda esset, prout videmus, quod ite contingere, quando bona emphyteutica, vel feudalia ex eorum natura devolvuntur, aut alias evincuntur, præsumitur enim, Emptorem conquirituralem rem sub eo onere, & periculo, tanque æstimasse casum evictionis de sui natura contingibilem, ad plene cumulatam per *Paucirol. consil. 112. nu. 24. Hondca. consil. 3 nu. 42. lib. 1. Surd. consil. 6. n. 17 in fin. Tirag. de retrat. lignag. §. 1. gloss. 9. nu. 3 & seq. Gratian. discept. 205. nu. 22. & seqq. Costa de scient. & ignor. centur. 1. dist. 32. nu. 4. Tondut. resol. Civil. 122. nu. 12. Mangil. de evict. quest. 56. nu. 41. & quest. 106. nu. 23. Manent. decis. 13. nu. 73. & seq. Rota coram Seraph. necisio. 1480. nu. 4. N. in decis. 3. nu. 1. & 5. Cels. decisio. 124. nu. 14. Priol. decis. 222. nu. 6. & coram Ninot. decis. 7. nu. 6. & in Savonen. fideicommissi 23. Februarii 1682. §. N. in cum evictionis, confirmata 1. Julii ejusdem Anni coram R. P. D. Ursino, & in puncto Episc. Rocca d. cap. 91 sub nu. 16. vers. ulterius, & magis præcisè Card. De Luca de Offic. Venal. dict. 18 cap. 17. nu. 15. ubi quod hoc Officium Secretariatus dicitur concessum, & venditum donec duret, & sit in rerum natura, non autem, ut eo resolutio debeat æstimatio, cum id nullum habeat Juris, aut rationis fomentum.*

Sextò certius jungendo scientiam hujusce resolutibilitatis, quæ tam de Jure, quam ex peculiari pacto (ut suprà) poterat emergere, ideoque posita hujusmodi scientia, citra quamdam speciem simplicitatis non deneganda, pro evictione eliminanda suboritur alia indubitata conclusio, quod emens scienter rem alienam, vel alicui oneri iurisdictionaliter obnoxiam, nisi per speciale pactum sibi provideat, nequit postea secuta evictione remedium aliquod intentare, ad *Text. in leg. si fundum sciens 47. ubi gloss. in verb. sciens, C. de evict. & ultra allegatos in antecedenti Discursu numero 28. Castrens. in leg. Emptorem, §. qui autem numero 3. ff. de act. empti, Nat. consil. 181. nu. 8. Mangil. de evict. quest. 151. nu. 15. & seqq. Tondut. d. resol. 122. nu. 11. Pecch. de Acqueduct. cap. 9. quest. 12. nu. 16. vers. vel si Emptor, & nu. 17. & 18. plenè Ad-*

*den. ad dec. 10. nu. 1. & seqq. parte 3. rec. & latissimè Rot. in dec. 469. per tot. parte 9. Cardin. De Luca de Feud. disc. 44. n. 15. & de Regal. disc. 164. n. 2. & seqq. & in nostris terminis Rocca d. cap. 91. nu. 17. & seqq. & magis ad rem, nempe de rebus ab initio donatis, posteaque in alium emptionis titulo distractis, videtur esse *Text. in l. unica, §. res vero, C. de imponen. literat. descript. lib. 10. ibi, Res verò, quæ memoratis causis lucrativa semel nomen, exordii inque sortita est, licet ab eo, qui susceperat, in alterum emptionis, vel cujuscumque contractus jure migraverit, cum prædicto descriptionis gravamine procul dabitur, ut transferatur, ut vel sciens sibi impuerit, qui accepit oneratum, vel si ignoraverit, quod interest consequatur, & cum hoc Textu eadem verba referendo procedit Tranchedin. consil. 103. sub nu. 40.**

Septimò, ac postremo nimium stringere subdebam motivum quoddam publici Commercii, cum enim ageretur de pecunia legitime ab initio soluta, & recepta, posteaque sub bona fide consumpta, nulla ratio pati videbatur, quod post longam temporis intercapedinem ob supervenientiam suppressionis reperi deberet pretium in alios usus convertum, & Principe quodammodo autorizante consumptum, secundum ea, quæ ratione ejusdem publici Commercii contra anteriorem creditorem avocare præsumentem pecuniam posteriori solutam, & integra fide consumptam sulo Calamo ostendit. *urd. consil. 528. n. 16. 29. & 30. Merlin. de pign. lib. 1. qu. 29 per tot. Thef. quest. forens. lib. 2. quest. 16. Calad. in l. byrinib. credit. parte 1. cap. 10. fere per tot. Mans. consil. 104. nu. 1. & lami. Chariat. dec. Januen. 19. Er. reisc. Sicq. b. dec. Aquen. 31. ambo ex nu. 6. usque ad fin. late Rodoe. ad De Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 71. n. 1. Censal. dec. f. Lucen. 22. n. 8. & dec. 23. n. 6. Card. De Luca de credit. disc. 46. n. 6. & 12. & disc. 52. n. 3. & 7. & disc. 34. sub n. 20. Rota dec. 595. n. 2. par. 2. rec. & dec. 211. n. 15. par. 10. & dec. 95. n. 9. par. 13.*

Denique, ne videremur per simplices dumtaxat propositiones pertransire, casus iste fermè punctualiter noscebatur decisus apud *Nat. dist. consil. 181. ubi cum Rex Galliarum tamquam Ducatus Mediolani Conquisitor, & Dominus cuidam donasset duo Castra, isteque Donatarius eadem emptionis titulo transfulisset in alterum, atque ab eo per Ducem Sfortiam prædicto Ducatui restitutum fuerint ablata, responsum extitit, nullam ex hoc casu, & Principis facto posse prætendi evictionem, præcipuè quia notorium erat, ipsa Castra provenire à donatione de facili revocabili.*

Verum, licet hæc admodum prima fronte urgere viderentur, dicebam tamen, quod vehementiora assistebant argumenta Secretariis, adeo non sine ea probabilitate, quam tantummodo auspiciari humanæ fragilitati conceditur in hisce controversiarum labyrinthis, sperari posset victorias, siquidem regula est indubitata, quod (circumscripto speciali pacto in contrarium) secuta abductione rei ex causa onerosa conquesta intrat favore Emptoris spoliati semper evictio, per *Text. satis apertum in l. non dubitatur 6. ibi, Non dubitatur, etiamsi specialiter Venditor evictionem non promiserit, re evicta ex emptio competere actionem. C. de exsol. cum concordant. per Gaill. pract. observ. 116. nu. 7. libro 1. Joan. Francisc. De Pou. consil. 41. nu. 10. & 11. libro 1. Guzman. de evict. quest. 55. à numero secunde, ad 9. Rosignol. de contract. tit. de empt. & vendit. contract. 2. disquis. 4. §. 4. nu. 8. Mans. consil. 57. nu. 10. Bonden. colluct.*

49. num. 53. lib. 1. *Ofasc. dec. 48. nu. 5. Mastrill. dec. 28. num. 1. & 2. Rota coram Gregor. dec. 25. num. 3. & dec. 383. num. 10. & seq. parte 17. rec. & dec. 163. num. 32. & 33. parte 19.*

Quinimò, etiam (juxta inferius adnotanda in responsionibus) possent Donatarii Venditores excusari à rigorosa evictione, quæ non solum præferret pretii refusionem, sed etiam duplum, ac refectioem omnium damnorum, & interellè, ut probant ex *Tex. in leg. cum successores in fin. C. de evict. ubi gloss. & in leg. empti actio, C. eodem tit. ul. Mangil. eodem tract. quest. 121. numer. 28. Fontanell. dec. 221. numer. 10. Rot. dec. 674. numer. 9. parte 18. & dec. 149. num. 21. & decis. 21. & decis. 285. numer. 11. parte 19.* Nihilominus certum videbatur, quod respectu pretii nulla aded fortis tribui poterat excusatio, ut ab eisdem refusione excusari valerent Venditores, dum etiam quando expressè Venditor convenit. fuitque protestatus actari nolle de evictione, ad pretium tamen restituendum constantissime compellitur, ut ait *J. C. in leg. Emptorem 12. §. 1. ff. de act. ion. empt. ibique gloss. in verb. non dubitatur, Tirrquell. de retr. cl. l. i. §. 12. gloss. 1. num. 10. De Pont. d. Et. consil. 41. num. 8 & consil. 64. num. 23. lib. 1. Mangil. de evict. quest. 18. num. 26 & quest. 48. nu. 41. Galierat. de renunciat. cent. 2. renunc. 103. num. 4. tom. 2. U. ceol. consil. 2. nu. 55. Vinc. De Franch. dec. 239. nu. 3. Ivo. dec. 152. num. 2. & 3. Leoncill. decis. Ferrar. 1. 3. numero 3. Mastrill. decis. 240. num. 6. Hermosill. ad Lopez gloss. 6. leg. 32. tit. 5. parte 5. nu. 2 & 3. Mart. Mecht. c. an. 26. nu. 37. Job. consil. 79. nu. 81. Rot. dec. 156. sub nu. 8. coram Ubald.*

Jacta igitur hac base, satis fuisset tantummodò refellere opposiciones supra recensitas, ex vulgarissimo principio, quod ubi Actor habet intentionem undique fundatam, superabundet aliquantulum elidere, vel offuscate exceptionem Rei, quodque semper standum est ipsi regulæ, donec de clara limitatione doceatur, ex collectis per *Fontanell. de fact. nupt. claus. 5. gloss. 1. parte 2. num. 19 & seqq. Barbos. axiom. 158. Rot. coram. Mant. dec. 251. num. 4. & dec. 35. numer. 24 & seq. parte 10 recent. Cord. De Luca de fideicommiss. disc. 19. nu. 6. & disc. 42. numer. 17. & alibi passim.*

At nihilominus eadem regula, quam pro se habebant Secretarii solide fulebatur ex pluribus fundamentis, & signanter perpendendo quod si eadem Camera, ipseque Princeps punctualiter, & usque ad obulum restituerat pretium acceptum, ne cum aliena jactura quodammodò locupletari videretur, quantumvis publica utilitate, & necessitate impellente suppresserit Collegium, insi quando ea, quæ in proposito honestatis à Principe in hoc casu servandæ congeruntur penes *Falton. cap. 3. num. dilectanum. 21. de rescript. t. ugnan. in cap. ex epistola numer. 11. & seqq. de restitu. spoliator. Allogr. d. consil. 102. numer. 75. & 76. lib. 2. Laurent. de f. Avemon. 133. numer. 20. Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 27. num. 38. Guzman de evict. quest. 52. num. 8. & seq. rivas De Mesa var. lib. 2. cap. 17. num. 38. S. l. ar. de Jur. Ind. tom. primo lib. 2. cap. 21. num. 62 & seq. & tom. 2. cap. 27. num. 65. & sub num. 74. Mart. Fel. r. jam. 166. ex num. 23. usque ad 30. Censal. dec. 1. Lucen. 4. num. 48. 49 & 7. licet aliis diversimode Principi adulentur, ut apud *Card. De Luca de Regalib. discurs. 148. numer. 8. & seq. & in Informationibus in v. r. ad. ae. Offic. fol. 58. numer. 23. & seqq.**

Omnis profecto Juris ratio, ipseque naturalis dis-

curfus suad. bat, quod id ipsum saltem praticari deberet à Donatariis Venditoribus, in nullo motivo publicæ utilitatis, v. l. eandè obteg bantur, nisi voluissent, quod ipsi plus Juris forent ex donatione affectu, quàm haberet idemmet Princeps Donator contra regulam, de qua *Annuet. de donat. leg. lib. 3. cap. 9. nu. 55. Rota coram. Mant. med. dec. 388. nu. 1. & coram Card. Cerro dec. 541. nu. 6.*

Et sane, quidnam importare poterat condonatio pretii facta per Principem in concessione Officii ejus Consanguineo, vel familiari, nisi ad summum quod videretur ex quadam fictione Juris pretium Principi exbursum, & ab eo brevi manu, & per actum occultum restitutum eidem Consanguineo, sicuti etiam contra Camera dicebatur, ex *Text. in leg. venisse 171. ff. de verbor. significat. h. e. b. ff. in leg. liberationis colum. 1. res. videlicet, eodem tit. de verb. signific. cum aliis per Scribentes apud prædictum Card. De Luca fol. 98. num. 29. & fol. 113. nu. 26. & seq. & fol. 124. nu. 23. ibique Galler. de renunc. lib. 2. cap. 4. nu. 5. & seqq.*

Sed posita etiam hujusmodi fictione, clarum reddebatur, quod id præbere poterat dumtaxat fomentum Donatariis licet inutiliter, & extra rationem, quod pretium sibi à Camera refunderetur. At non exinde sequebatur, quod tamquam Camera repræsentantis, & illius Jure de Officii disponentis, ut convincitur ex formula Chirographi istarum donationum inserta apud *Card. De Luca ubi sup. fol. 111.* actari non debeant ad restitutionem accepti, sicuti ipsa Camera directe de eisdem Officii disponens restituit, ex suis *suprà* laudatis.

Eoque clarius, quia retorquendo Teli superius in oppositum constructa, quoties iidem Donatarii mediante resignatione effecerant se civiliter mortuos, ac resignaverant Officium in manibus ejusdem Principis, ecce quod adeptum beneficium & donationem ex eadem interpretatione Juris dicebantur retrodonasse; unde quantumvis ipso Principe indulgente, & assentiente pretium recepissent à Resignatariis, certum tamen erat, quod illud affectu fuerant ex persona, & loco ipsius Papæ, & Camera, ac propterea nequibant eamdem personam retinendo restitutionem evitare, cum majus privilegium, ut diximus, habere non possent quàm ipse Fiscus, & Camera, quæ licet non teneatur de evictione, tamen ad summum indubitanter urgetur, per *Text. in l. si Procurator 5. ff. de jur. f. i. f. Bald. in leg. 1. C. de hered. vel act. vendit. sub num. 5. Paris. cons. 101. num. 54. lib. 1. G. bal. lin. de coul. §. 1. num. 88. Peregr. de Jur. Fife. lib. 6. tit. 4. numer. 37. De Pont. de potest. Proreg. tit. 4. de Regal. imposit. §. 4. nu. 2. & seq. Mangil. de evict. q. 181. nu. 28. & 29. Guzman. eod. tract. qu. 8. nu. 20 & seqq. Fontanell. dec. 221. nu. 11 & 12 & licuta est *Rota in d. Romana pretii Officiorum ubi suprà* fol. 381. num. 6 & fol. 393. num. 15.*

Cæterum, prescindendo etiam ab hac aded palpabili repræsentatione Camera, effugere numquam valebant Donatarii actionem illam subsidiariam, quæ ex æquitate *leg. sine, & Titum. ff. si certum pet. sic* frequenter in Foro praticari consuevit, quod scilicet ubi possidenti rem titulo oneroso eadem auferatur, vel alio modo impossibilis reddatur ipsius rei persecutio, tribuitur semper actio adversus retinentem ipsius pretium ex titulo, & causa laçativa, ne detur occasio retinendi ex mero lucro, quod alius onerosus olim Acquisitor collacymatur, sicuti in dictionibus firmavit *Bald. cons. 348. sub num. 2. vers. consider-*

ra lib. 1. ubi hanc æquitatem Divinam, & nobilem appellat, *Costa de remed. subsid. remed. 12. num. 1. & seqq. Rot. 7. num. 23. & seqq. par. 6. Card. De Luca de Regal. disc. 40 sub nu. 5. & disc. 129. sub nu. 6 & sub iii. de Credit. disc. 35. ex nu. 7.*

Applicando autem ad rem, profecto iste erat casus præcisus, nam cum Secretarii frustratum agnovissent in Judicio conatum recuperandi prærium ab illis effectivè exbursum, quate illud consequi non debebant contra Donatarios, qui non solum ex causa lucrativa, sed etiam sine causa illud detinebant, nam donatio, cui poterant inniti, exiterat revocata, prout agnoverat alii actuales Consanguinei Pontificum Prædecessorum, qui Officium adhuc possidebant de tempore suppressionis, illud etiam si donatum absque ulla pretii refusione amittendo, & de facultate revocandi hæc donationes fuit late disceptatum in *d. causa Romana Pretii Officiorum*, prout videre est in luculenta Informatione impressa in *d. tract. de Offic. Venal. fol. 64. & 65. cum seqq. & fol. 67. num. 28. Del Bene in tract. de Parlam. cap. 2. dub. 2. sect. 1. à nu. §. per tot. & signanter num. 7. & sect. 2. num. 11. & seqq. & nu. 26. & late probat idem Card. De Luca ibidem cap. 17. ex nu. 9. cum pluribus seqq. Valenzuel. conf. 99. nu. 32. & sequen.*

Ad stipulabatur tandem pro Coronide reflexio, quod Donatarii in resignatione Officiorum non expresserant Resignatariis, quod Officium ab ipsis detinebatur ex causa donationis, unde cum tacuerint qualitatè rei, propter quam melius de implicatione eorum pecuniæ potuissent Resignatarii sibi consulere, intrabat semper contra Donatarios actio de evictione, ut tradit *Aldobrand. conf. 19. num. 52. Surd. conf. 13. num. 33. & 34. & consil. 15. numer. 15. & dec. 265. num. 7. & 8. & dec. 288. num. 46. Adden. ad Ludov. dec. 119. num. 10. Rub. in Addit. ad dec. 10. numer. 7. & seqq. parte 3. recent. cum aliis mox recensendis; & ita in puncto hujus suppressionis, & evictionis exinde præsentæ post hæc scripta decisum fuit in *d. Romana Pecuniaria 7. Junii 1686 §. Minus relevat, coram Card. Matthæio.**

Abique eo, quod mereretur opponi, quod hæc qualitas vel foret indaganda per Emptores, qui debebant esse curiosi, & solliciti eorum investmenti, vel, tamquam notoria, alia expressione non indigeret; Quia quatenus pertinet ad prædictam indagacionem, receptum omnino est, quod asylum istud non salvet Venditorem, cujus taciturnitas prævalet cuiusque negligentia ipsius Emptoris, ut in specie *Alex. conf. 14. nu. 5. lib. 5. Menoch. consil. 1106. nu. 12. & conf. 1178. num. 9. & 10. Lanar. conf. 15. nu. 35. & 36. Peregr. conf. 101. sub nu. 6. versic. quare dicit, lib. 3. Allograd. conf. 12. nu. 9. lib. 1. Barzins dec. 85. nu. 4. Caren. resol. 187. nu. 4. late Adden. ad dictam dec. 10. nu. 22. & seqq. parte 3. rec.*

Quo vero ad præfatam notorietatem, illa procul dubio erat inalegabilis, nedum improbabilis, maxime reflectendo, quod etiam comprobaverat experientia, Cardinalem Alterium obtinuisse Secretariatum, sed tamen ex causa onerosa, & per effectivam pecuniæ translationem ad Cameram, idemque accidebat in Secretariatu vendito per Cardinalem Chisium Equiti Acciaio, cum eisdem Camera bonificasset scilicet 15. mil. pro quibus fuerat ab ipsis coemptum Officium; & tamen nemo in hac materia ignovit, quod neque scientia in genere, neque quod potuerit Emptor de qualitate rei dubitare, suffragetur pro evictione evitanda, ex traditis optime per *Alex.*

d. conf. 14. n. 4. lib. 5. Surd. d. conf. 13. n. 34. & 35. & nu. 38. versic. si enim, juncto num. 39. versic. sed hoc est falsum, Menoch. d. conf. 1106. nu. 4 & 5. Allograd. d. consil. 12. num. 7. & seqq. Monter. decis. Aragon. 13. num. 38. Mart. Medic. examinat. 26. nu. 12. & seqq. Rot. coram Seraph. dec. 1388. sub n. 2. versic. neque obtulit, ubi quod scientia debet esse certa & in specie.

Et ex his deveniendo ad hincillarem eversionem contrariorum fundamentorum, non obstat primum, quod pretium a Secretariis solutum reputari potius mereatur præmium quoddam, & recognitio, ideoque induat speciem Contractus innominati, videlicet trado tibi pecuniam, ut apertias locum vacationi, & concessioni respective mihi per Principem faciendæ: Quoniam, data etiam veritate istius assumpti, adhuc evictionem in Contractibus innominatis præstandam esse, probarunt *Bald. in leg. si permutacionis, C. de evict. Decius consil. 281. colum. 3. Caballin. de evict. §. 4. num. 43. Surd. decision. 290. num. 13 & 14. Hermosill. ad Lopez gloss. 1. leg. 3. nul. 5. parte 5. numer. 59.*

Fortius autem, quia licet, vel ad effectum, ne Creditores Resignatarii possint actionem aliquam intentare super pretio exburso Resignati, vel ne Princeps admittendo resignationem dicatur ex illius consensu obligatus restituere id, quod non accepit, voluerit *Ferdin. Brancias, ac Rotæ Florentina, & Romana, nomen pretii improprie adaptari consimilibus Contractibus; adhuc respectu Venditoris censendum est habere vim, & efficaciam veri pretii, tum quia in eadem Bulla Beati Pii V. sedulo perpenso per Rotam de facto usurpatur tale nomen emptionis, ibi pro quibus Officia emisse, vel habuisse constituerit, ad eorum Camerales prætenderent, quod etiam verbum habuisse foret synonymum cum altero emisse, prout legitur in *Informat. omnibus regilstratis apud Card. De Luca fol. 47. nu. 9. & seq. Tum etiam, quia (quidquid sit circa substantiam, & proprietatem Officii) in dubium profecto cadere nequit quod verus Contractus emptionis, & venditionis verificetur in ipso Jure percipiendi fructus Officiorum tamquam merè allodiali, & de libero patrimonio Possessoris, ut habetur apud *Gratian. discept. 670. num. 12. cum seqq. Rot. dec. 126. num. 12. & seq. parte 13. Card. de Luca de Regal. disc. 2. num. 8 & disc. 4. nu. 4. & disc. 11. nu. 3. & 4. cum cæteris præter hos adductis supra in disc. 53. num. 26.***

Minusque refragari dicebam motivum bonæ fidei, justique tituli vendendi in Donatariis; quandoquidem hæc omnia valebant solummodo excusare Venditores à dolo, & ne tenerentur rigorose restituere damna, & interesse, non autem, quod saltem pretium restitui non debet, ex *Thomat. dec. 81. numero 11. Gratian. discept. 234. numero 5. & 9. vers. quidquid, Ciarlin. controv. 92. numer. 24 & ob id hujusmodi restitutio dicitur speciem evictionis impropria, ex *Surd. conf. 36. num. 25. Mangil. de evict. quest. 1. sub num. 4. Guzman. eod. tract. quest. 2. num. 73. Fontanell. d. dec. 221. num. 14.**

Ejusdem irrelevantie detegebatur secundum obiectum, quamvis enim ad aliquos effectus fraternizent termini recepti in materia Beneficiorum, & Pensionum cum illis Officiorum, attamen ad præsentem indagacionem nimium inter se distabant, siquidem ubi comoditas Pensionis emittitur, jam Emptor emit directe vitam ipsius Pensionarii, & in hoc consistit alea Contractus, qui proinde non patit evictionem, quando per mortem ejusdem Pensionarii Pensio resolvitur,

& cessat, sicuti etiam neque competeret evictio, quoties per obitum Resignatarii, in cuius personam translatum est, Officium vacaret, & hic est casus, de quo tractat *Card. De Luca de Regal. d. defect. 2. nu. 17. in fin.* ubi quod Resignans statim exit de scena non curato futuro eventu vacationis ex persona Emptoris: sed cum in presenti ageretur de suppressione abducente, & evincente commoditatem rei empta circa vacationem ex persona Emptoris, urgebant omnia fundamenta ex hac Parte considerata, siutraque hic repetenda, & cessante naturali casu, & resolutione concessionis intrabat evictio, quæ ad differentiam periculi spectantis ad Emptorem, & contingens ob naturalem percemptionem rei, locum sibi vindicat, ubi res à me possessa mihi auferatur, ad ea, quæ per *Text. in l. Edict. 16. s. 1. & l. Herennias 63. ff. de evict. cum concord. plena manu coactantur apud De Ros. consil. 7. n. 25. & seqq.* ubi egregie, & ad fatietatem distinguit inter periculum, & evictionem.

Exemplo sicut res manifestior, nam cum Eques Acciaiolus emisset à Cardinali Chisio Officium pro pretio scutorum 22 mill. solum recuperavit à Camera scuta 15 mil. sub eo fundamento, quod nunquam expedita fuerat supplicatio, seu translatio ex persona ejusdem Cardinalis ad illam Equitis: ac propterea simile, seu comparatio Pensionum bene congruisset, quando per deficientiam præfati Cardinalis Officium vacasset, nam tunc Equiti foret imputandum, cur non curaverit opportune ad expeditionem, & translationem devenire, sed potius maluerit currere periculum vitæ ejusdem Cardinalis, quemadmodum sæpius practicari testatur *Card. De Luca de Regalib. d. dif. 17 nu. 9. & disc. 35. nu. 7. & seq. & de Societ. Offic. disc. 12 n. 17 & seqq.*

At de cætero sicuti Camera restituerat Equiti præfata scuta 15 mil. quæ effective in venditione receperat, idem pretium restituendum procul dubio videbatur à Donatariis Camera, ut supra. representantibus, illiusque loco, & Jure pecuniam assequentibus.

Prosternebatur etiam tertium objectum, reflectendo, quod venditio Officii talis qualis, & eventualitas lucris, & damni alicujus extitisset momenti, quoties Officium non fuisset comparatum pro justo, & condigno pretio, quia tunc, ut in puncto observat *Natt. d. consil. 101. nu. 8. vers. Postremo, & nu. 9.* dici potuisset, quod emendo rem pretio deteriori sese subicere voluissent fortunæ, ac dubio periculoso, in quibus etiam terminis loquitur *Roca select. disput. ut dict. cap. 91. num. fin.* At dum solum fuerat pretium justum, & in publica Platea decurrens, hoc sane casu numquam pretium censi poterat amissum, ut late comprobatur *De evict. consil. . ex num. 56. cum plur. seqq.* ubi ex *Mercend. contror. fur. libro 24. cap. 50. sub num. 78. vers. Cum datur pro equali summa,* subnectit, cogitari non posse, Emptorem ita stupidum voluisse subire periculum amissionis pretii, alias quippe sub hoc prætextu qualibet cessaret evictio, & pretii restitutio omni æquitate, & Jure debita, cum universi Contractus semper ad lucrum, & damnum, augmentum, & diminutionem protendant.

Neque exerescentia fructuum in aliqua poterat haberi consideratione, non solum, quia, habito respectu ad pretium exbursum, non ita de facili erat verificabilis in factis, sed etiam, quia idem augmentum, & exerescentia tendere valebat ad recompensandum periculum vitæ, & vacationis, quod immi-

net Officiali, cum dari potuisset casus ceteris cessationis ob mortem ipsius Officialis, ut in proposito bene responsum fuit per Informantes apud *Card. de Luca. fol. 96. nu. 18.*

Extranea pariter reddebatur applicatio quarti fundamenti elicitæ per *Text. in l. 1. visus, ff. de evict.* cum tam ex littera ejusdem *Textus.* quam per *Interpretes* uno ore explanetur, quod factum Principis tunc solummodo ju licetur capax ad profligandam evictionem, quando Princeps ex plenitudine potestatis, seu (ut alii dicunt) tempestatatis ad suppressionem, & pretii negotiationem devenisset; At quando judiciario, prout hic, ordine servato, & adhibita causæ cognitione processit, quinimo potius gestisse videtur partem privati Contrahentis sese exponendo *Rotali* discussioni, ac prætendendo, quod tam de Jure, quam per spectata lege Ereptionis Collegii possit Camera ab hoc onere redimere, restitutis dumtaxat pecuniis vere receptis, in his sane terminis factum Principis non obistere unanimiter tradiderunt *Costa de ration. rate quest. 136. nu. 20. & 2. Castill. contror. tom. 4. cap. 42. nu. 109. prope fin. Hermosill. ad Lopez l. 37. tit. 5. parte 5. gloss. 1. nu. 6. Rot. dec. 18. ex nu. 7. un. seqq. parte 4. tom. 2. rec. ubi dicit, quod tunc solummodo factum Principis ju licetur casus fortuitus, sicque se explicat *Natt. d. consil. 181. nu. 4. & seqq.**

Sine difficultate autem, quia hujusmodi excusatio poterat quidem suffragari ad veram evictionem evitandam, non tamen præservare ab ipsius pretii resolutione, prout distinguendo ad terminos *d. l. Lucius* præmonuit *idem. ostia. consil. 22. numer. 44. & 45. Thessaur. quest. forens. lib. 1. quest. 77. nu. 8. i. d. coll. 7. un. in annot. ad exped. 18. nu. 34. O. Ash. dec. 48. ex numer. 5. usque ad fin. & per tot. Castald. consil. 7. numero octavo.*

Atque hinc minimè turbare subungebam, quod iste dici mereretur casus proflus inopinatus, & insolitus, unde neque procederet in Principe ex causa publica necessitatis, vel utilitatis fuisset locus evictioni: Præterquam enim *Doltores* ad id allegabiles pertractant de simplici diminutione introituum, vel Censuum, salva tamen remanente substantia, ideoque neque etiam excludunt pretii restitutionem semper (ut supra) debitam etiam in casu *Lucius*; Nihilominus duplici replicatione subvertebam argumentum, una nempe, quod ex longa exemplorum serie recensita apud prædictum *Card. De Luca fol. 173. & seq.* apparebat sæpius contigisse in hoc Principatu consimiles suppressiones, sicque præfata suppressio conclusam non poterat pro casu insolito, & fortuito, talis enim fuisset, quoties illum nullum consilium humanum prævidere potuisset, ad *Text. in l. 2. §. si eo tempore, ff. de admistr. rer. ad Civit. pertin. Decius cons. 7. nu. 2. vers. & in casu nostro, Menach. de recuper. poss. remed. 12. nu. 23. Borell. cons. 65 nu. 22. Falic. de Secret. cap. 25 nu. 1. Bonac. tom. 2. de Contract. disp. 3. quest. 1. punct. 6. nu. 1. Ripoll. de Magistrat. Logie *Moris* cap. 21 nu. 7. *Vivias* dec. 1. nu. 6. *Bonden. collect. 31. nu. 9. lib. 1. Contr. discept. 39 nu. 7.**

Et altera, quod tunc casus fortuitus cedit periculo Emptoris, quando supervenit post contractam emptionem, ut sonant verba *Text. in d. l. Lucius,* ubi, *si futuros enim casus evictionis post contractam emptionem ad venditorem non pertinere, si de evict.* Sed quando (prout hic) resoluti, & suppressio Collegii emanavit in vim præambuli pacti, & conventionis appositæ in Ereptione ejusdem Collegii, & Ven-

ditorem pertinet casus, & damnum, ut legitur in *l. 1. C. de peric. & commod. rei vendit. ibi*, *Author enim ex iis tantum causis suo ordine tenetur, quæ ex præcedente tempore causam evictionis parant*, & sub hac distinctione militat *Scribentium Schola* collecta per *De Roj. d. consulti. 7. num. 32. & seqq. Giovagnola. consil. 98. num. 19. lib. 1. Ofasch. d. dec. 48. nu. 7. A. Sandè dec. Frisæ lib. 3. tit. 4. defini. 5. Rota d. dec. 18. num. 11. & 12. par. 4. tom 2.*

54 Quintum objectum nullam merebatur respon- sionem, quoniam ex diametro pugnat cum anteceden- ti, ex quo manifestissime implicat, casum dici posse fortuitum, & inopinatum, & tamen, quod sub- sequente evictione ex propria natura rerum vendi- tarum restitio præstanda non sit quia ad hunc effe- ctum necesse est, quod accipiens rem devolutioni subiectam, qualiter istam sciverit indubitanter, ita namque consuluit *Surd. consil. 311. num. 27. Cabballin. de evict. quest. 5. num. 33. Monach. dec. Lucen. 60. num. 7. & 8. Amat. dec. Ferrar. 3. nu. 4. Mut. d. c. 57 nu. 29. Hernosill. ad Lopez. d. l. 32. tit. 5. par. 5. gloss. 1. n. 115. vers. ubi explicat.*

Verum tunc solummodo locum sibi vindicasset conclusio de non præstanda evictione, quæ nascitur ex natura rei, quoniam egissent Resignatarii pro restituito damnorum, & interesse ob securam suppressionem, & resolutionem: At in casu nostro prædicti Secretarii non conquærebantur de suppressione, quæ certò certius de natura eorumdem Officiorum evenisset, sed dumtaxat de pretii jactura, quam provenisse ex natura ipsius Officii dici non poterat, dum cæteri Secretarii pretium exbursum Camera recuperaverant, imò (ut superius animadvertimus) contra naturam suppressionis existit, quod ipsemet Princeps supprimendo Officium de pretio recepto non reintegret Officiales, ut de per se oculatiter patet ad sensum; ultra quod non desunt ex abundantis, qui præcidentes à casu, quo quis tanti minoris emerit rem ex: gr: feudalem, emphyteuticam, & fideicommissariam, voluerunt, evictione etiam secuta ex natura rei, pretium fore refundendum, ut præ cæteris *Aret. in leg. si aliquam rem num. 5. de acquirend. possess. ff. in l. ultim. §. Emptorem num. 2. C. commun. de legat. Covarruv. lib. 3. variar. cap. 17. numer. 2. vers. Ad eam questionem, Margil. de evict. quest. 20. numero 36. & quest. 21. numero 30. Pech. de Aqueduct. dicit. capite 9. quasi. 12. sub num. 18. vers. in eo tamen casu.*

57 Et quidem cum in hac materia inspicienda veniat intentio Contrahentium ut observat *Recol. d. consulti. numer. 6.* tunc dici potuisset, Resignatarios cogitasse periculum, naturamque rei in se suscepisse, quando pro viliori pretio, quam in cæteris Secretariis decurreret in Platea comparassent hujusmodi Officium, sicuti in dies accidere videmus in em- 58 ptionibus locorum Montium, quæ si alicui vinculo, vel fideicommissio noscuntur obnoxia, non emuntur ad rationem cæterorum locorum, sed pro viginti, aut triginta scuris, vel alia simili quantitate eidem periculo proportionata, ex perpenis per *Card. De Luca de Regal. d. c. 30. sub num. 11. seq. & disjunct. 31. num. 16. Rotæ dec. 126. sub num. 41. & 42. parte 14. recent.*

Et ob id ex eodem fermè principio sexta diluebatur objectio; habuerant siquidem, vel habere tenebantur Resignatarii scientiam, quod hujusmodi Collegium erat resolubile, sed non fuerat illis patefacta qualitas possessionis Resignantium, ut pun-

ctualiter quoque responsum fuit in *d. Romana Pecunia coram Card. Mathæo ubi supra*; Ideoque ad hominem retorquebatur etiam censura *Textus in l. unica §. res vero. de imponen. lucrat. descript. ub. 10.* ubi in casu ignorantia debet à Donatario rescindi interesse Emptori, ignorantiam verò præsumendam esse in eodem Emptore, imò non sufficere talem qualem scientiam, & dubitationem jam abundè sub 59 num. 38. demonstravimus, quin etiam vis istius con- clusionis consistit in eo quod Emptor sciens rem periculo amissionis subiectam, præsumatur pretium Venditori largiri voluisse, ut per *Idem ad dict. dec. 10. numer. 5. & 6. parte 3. & Rotæ dict. dec. 469. parte 9.* quod utique somnari non poterat in casu nostro.

Neque minori facilitate septima, & postrema convellebatur oppositio, tum quia actum foret de qualibet evictione, & refusione pretii, quoties motivum consumptionis pecunie bona fide secuta suffragaretur, cum plerique Venditores ignorant, rem esse alienam, illamque distraherent ad effectum absumendi pecunias in proprios usus, & necessitates, ac nihilo- minus subsecuta evictioni remaneant obnoxii; Tum etiam, quia in eisdemmet terminis avocationis pecuniarum soluta posteriori Creditori, (in quibus istam bonam fidem, & consumptionem considerant *Autho. ita es supra congeffa*) recepta sine contradictore 60 prævaluit limitatio, quod ubi soluta est pecunia foventi causam lucrativam, tribuitur, non obstante qualibet consumptione in statu bonæ fidei, avocatio anteriori onerosam supportanti, ad terminos *Text. in l. final. §. ut si præstata, de scientia, C. de jur. deliberan. Peregrin. de jur. Fij. libro 6. tit. 6. numer. 8. vers. nisi Creditor secundus, Regens Constantinus in l. 1. numer. 107. C. de pæn. Fiscal. Georgius allegat. 39. nu. 11. Manent. dec. 45. num. 4. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. parte 7. num. 54. Ana. Par. ord. resol. 51. nu. 21. De Marin. d. resol. 71. nu. 3. lib. 1. Rot. dec. 760. sub nu. 3. par. 2. rec. & dec. 43. nu. 40. part. 10.*

61 Confidenique *Natta* 181 tantum abest, quod perturbare valuerit hucusque deducta, quin potius, si liceret argumentari à contrario sensu in dicto, & Auctoritate *Doctores* (prout fieri posse docuit *Riminald. Jun. consil. 71. num. 27. & 28. consil. 450. num. 61. & consil. 466. num. 20. Lancellot. Gall. consil. 18. num. 53. & consil. 81. num. 25.* licet contraria sententia magis communiter recepta, & verior existat, ut videre est. apud *Surd. consil. 85. num. 39. Grat. cõcept. 689. nu. 42. Carem. resol. 82. num. 13. M. strill. dec. 293. num. 63. Rot. coram Seraphin. dec. 822. numer. 6 & coram Millin. dec. 189. num. 8. & dec. 89. num. 4. coram Arguell.)*

62 iustitice ille confovisset Jura Resignatariorum, quoniam in illa hypothesi Donatarius Regis Christianissimi vendiderat rem tamquam sibi donatam & inseruerat in Instrumento litteras Regiæ Munificentiz, Emptor verò persolverat injustum, & indignum pretium, illaque Castra, de quibus peragit, injustè pauper, & injuriosè fuerant ablata per Ducem Sfortiam; Sed in casu nostro non fuerat devotum ad resignationem Officiorum sub expressione antecedentis donationis, Officia extiterant conquesta pro justissimo pretio, & quale fuisset persolutum ipsi Camera, si ab eadem obtentum foret Officium, & Pontifex non injustè, & injuriosè Collegium suppresserat. nec pretium denegaverat, sed ad instar privatissimi Civis illius Camera, & Ararium judiciali trutinæ submiserat, unde hic bene congruebat, quod ex 63 monito *Text. in l. Pajinianus, ff. de Minor.* dixerat pri-

primo loco *Rot. coram Abergæ* o, quod ab uno casu nequit ad alterum diversum inferri, ut apud *Card. n. De Luca in d. tr. Et. fol. 15. n. 7.*

Subtilis itaque pro meo iudicio ad evidentiam omnibus fundamentis, quæ unquam excogitari poterint in oppositum, & manente in suo robore firmissima huius reguli pretii restitutionem semper exposcente, quodque nequibant Donatarii diversimode se habere ab eo, quod practicaverat Princeps Donator, quodque in substantia apud eisdem Donatarios pretium non solum ex causa lucrativa, verum etiam remanebat absque ulla causa, credebam idcirco pro eisdem pretii refusione iudicandum esse, ad quod etiam impellebat non contemnenda æquitas, quæ non permittit, Emptorem spoliari, & Venditorem, qui si retinuit Officium, illud amisisset, gaudere, & locupletari de aliena pecunia, ut prosequendo considerantur per *Text. in l. nam & hoc natu. d. C. de conat. in deb. Alex. consil. 121 sub num. 2. vol. 4. Gana-verr. dec. 19 n. 7.*

Ista Causa non fuit adhuc ad truinam iudicialem ex prudentialibus moribus evocata, sed occasionaliter, ut supra firmo aperit in fundamenta Rescriptariorum in dicta Romana Pecuniaria 7. Junii 1686. coram Card. Matthæio.

LIBVRNEN. MANDATI

PRO JOSEPHO VAIS VILLAREALI,

CVM DAVID, ET ALIIS DE BONIS.

ARGVMENTVM.

Agitur de Procuratore constituto ad vendendas Merces sibi transmissas, an, & quando valeat venditionem factam revocare, vel potius teneatur Domino ad damna, & interesse. Plura de Epistolis inter Mercatores, an, & quando inducant obligationem Scribentis, cum distinctionibus, & aliis, de quibus in *Summario.*

S V M M A R I V M.

- 1 Series Facti.
- 2 Epistola inter Mercatores probant, & habent vim publici Instrumenti.
- 3 Limita, quando ex ista Epistola non fuerunt acceptata per eum, cui fuerant directæ, num. 3 & 4.
- 5 Procurator constitutus ad vendendam efficitur fidejussor Emptoris per verba statim del credere.
- 6 Emptor, & Venditor eodem tempore quis esse non potest.
- 7 Procurator ad vendendum non potest regulariter vendere sibi ipse.
- 8 Prius, & posterus non datur in eadem scriptura.
- 9 Epistola antequam pervenerit ad eum cui sunt directæ, nulla oritur obligatio Scribentis, seu Scribentis.
- 10 Epistolam scripsisse non sufficit ad effectum obligandi Scribentem, sed requiritur missio.
- 11 Epistolam scribens si non mittatur antequam illa mittatur, vel acceptetur, nulla contrahitur obligatio, & de ratione.

- 12 Emptor, & Venditor quando dicatur perfecta; distinctio, ut ibid. & nu. 13. ubi quid in rebus venditis in numero, pondere vel mensura.
- 14 Clausula cum libera et selecta in Mandato Procurator non potest a rebus ultra eam excedendi fines expressas in eodem Mandato.
- 15 Procurator constitutus ad negocia debet adhibere eam diligentiam, quam in re sua adhibuisset.
- 16 Procurator sufficit, quod impleat id, quod verisimiliter inest Mandato ex mente Mandantis.
- 17 Mandatum excedi potest ad casum, in quo Mandans interrogatus idem fecisset, vel dixisset.
- 18 Procurator ad vendendum an, & quando teneatur de casu decoctionis Emptoris secuta durante tempore solutionis pretii.
- 19 Mandatum ad contrahendum secuto contractu expirat.
- 20 Procurator non potest furi quasito sui Principalis prajudicare.
- 21 Alias erga eundem Principalem tenetur ad damna, & interesse, num. 21.
- 22 Procurator potest excedere fines mandati, quoties huiusmodi excessus tendit in utilitatem Constituentis.
- 23 Amplia, quod tunc Procurator non dicitur facere contra voluntatem Constituentis, num. 23.
- 24 Procurator de jure servari debet indemnis à Mandante.
- 25 Procurator alienans rem Principalis sine dolo, non tenetur erga illum ad aliquid interesse.
- 26 Procurator constitutus ad vendendum an, & quando possit absque novo mandato venditionem à se factam revocare.

DISCVRSVS LXII.

DAVID, & alii De Bonis transmiserant ad effectum vendendi quasdam Merces Lincas, vulgò *Felicie*, Josepho Vais Villareali in Civitate Massiliæ commoranti: cumque Joseph vigore ejusdem missionis, & mandati præfatas Merces vendidisset Ferdinando Bagarano, idque nunciasset Mandantibus, isti non acceptarunt, aut approbarunt huiusmodi contractum, nisi mediante quadam limitatione, de qua constat ex verbis in progressu *Discursus*, registatis: Quamobrem evenit, quod audita per Josephum suspensione: estis exorta in Civitate Gadicensi, ad quam fieri debebat transmissio Mercium Ferdinando Emptori, noluit ipse facere talem missionem, quam vereretur (ob verba prædictæ Epistolæ responsivæ) stare posse ad sui periculum; sed cum illi De Bonis Josephum convenissent tribuni pro pretio præfatarum Mercium ac si forent venditæ Ferdinando, eumque obtinuissent condemnari, is supplicavit pro revisione adversus huiusmodi sententiam litam à Massariis, seu Judicibus Hebræorum, & Ego scribens pro eodem Josepho non sine sensu Veritatis supplicationem prædictæ revisionis signandam esse censebam, non minus ob articuli novitatem, quam signanter ex tribus pro meo iudicio solidis fundamentis.

Et primo, quia (ut dicebam) nescitur, quomodo inculari valeat Joseph de illicita revocatione venditionis, dum ipsi De Bonis Constituentes eandem venditionem expresse, vel saltem conditioniter reprobarerant; habita namque noticia prædictæ venditionis initæ in personam Exteri (sen Hispani sub dilatione ad solvendum per quatuor Menses, costestim

responderunt, quanto alla vendita à uno Spagnolo per franchi otto, e mezzo con tempo di quattro Mesi standoli del credere con la solita provisione di due per cento, stà bene; Però, se pretendete più provisione, non s'approva, perche essendo Forastiero, doveva venderli à contanti: Ac propterea dum quoties noluisse Joseph assentiri reuitati provisionis scut. 2. pro centenariis, venditio per illos De Bonis improbatur, nullatenus dici valet, fuisse aliquod Jus certitudinaliter acquisitum Constituentibus, & consequenter quod Procurator revocare non poterit illum Contractum, qui ab ipsis Principalibus, persistente Josepho in sua præensione, habebatur pro infecto, quemadmodum nec etiam excogitari meretur, quod ulla obligatio Josephi suborta fuerit in vim Epistolæ 23. Junii 1681. in qua iidem De Bonis reddebantur certiores secutæ venditionis, dum eadem Epistola non fuit acceptata ab illis, quibus erat directæ, quamvis enim Epistolæ, præsertim inter Mercatores, habeant vim publici Instrumenti, ut inquit *Roc. respons. 13. n. 2. lib. 1. Gait. de Credit. cap. 2. tit. 7. nu. 2372 Grat. disc. 500. nu. 2. 3. & 4. Mans. consult. 11. nu. 8. Rot. Genue. dec. 142 per tot. & Romana coram Zarai. dec. 121. nu. 1. & dec. 15. nu. 11. par. 16.* Nihilominus clara patet, & communiter recepta limitatio est, quod nisi eadem litteræ fuerint acceptatæ ab eo, qui easdem produxit, non juvent producentem, ut uno ore docuerunt *Bald. in leg. 3 in 2. not. C. de repud. hered. ibique etiam Alex. in 3. not. & Salicet. nu. 5. Jas. in l. error nu. 4. & 5. C. de ju. & fact. ignor. Soc. Iun. conf. 37. nu. 2. lib. 4. quos refert, & sequitur Gen. de script. priv. lib. 3. de Epist. nu. 115. & seq. fol. mi. i. 110.*

Et sane cum tota probatio initi Contractus, & venditionis unice pendeat à narrativa prædictæ Epistolæ, quia de cætero nullum exhibetur Instrumentum, vel Apoca venditionis, in claram emicat consequentiam, quod ubi eadem Epistola non extitit (pro ut hic) simpliciter acceptata, nullam probationem facere potest contra Scribentem, ut post *Barr. & DD. in leg. nuda ratio, ff. de donat.* profequitur *idem Gen. ubi supra nu. 112. Rub. in addit. ad dec. 282. nu. 68. & 69. parte 9. rec. bene Rot. coram Priol. dec. 335. nu. 19. cum aliis in Faventina Successionis 3. Martii 1684. §. Aut talis, coram R. P. D. Ursino.*

Neque potest sustineri id, quod in eadem Epistola subjungitur, e nella forma, che hà seguito, viene ad esse l. S. il Compratore; nam potest utique Procurator ad vendendum per illa verba, staremo del credere, effici quodammodo fidejussor pro Emptore, juxta punctuale *cons. Dec. il 7. nu. 3. circa med. vers. ista enim verba, & nu. 5. vers. praterea, non verò, quod Contractus propriè valeat censerì celebratus cum ipso Procuratore, cum enim ipse representaret personam Venditoris, non poterat insimul representare alteram Emptoris, ad *gloss. in l. 1. verb. venditor, ff. de rer. permut. Carol. Ant. De Luca de plural. hom. leg. cap. 12. sub nu. 11. vers. dicendum:* Et regulariter habens mandatum ad vendendum, non potest ex hac causa vendere sibi ipsi, ex *Menoch. consil. 296. nu. 20. Rot. Januen. dec. 4. nu. 3* aliisque apud *Noguerol. at leg. 10. nu. 132.* & in omnem casum deficeret consensus ex parte Procuratoris; quod est unum ex substantialibus requisitis venditionis, ex deductis *suprà in Disc. 6. nu. 3. & seq.**

Firmato itaque, quod vigore præfatæ Epistolæ non acceptatæ, nisi sub conditione, quatenus Joseph contentaretur minori provisione, nulla dici possit certitudinaliter inita venditio, adeo ut interim Con-

tractus quoad obligationem Josephi remanserit in suspenso, parum turbat, quod idem Procurator sub die 18. Julii videatur præstitisse consensum diminutioni provisionis, & consequenter ex tunc perfecta, & acceptata extiterit venditio, Quia antequàm hujusmodi Epistola pervenisset ad illos De Bonis, leguntur immediate illa post scripta verba, quod superventa peste in Civitate Caditana, ad exemplum aliorum, & ne Merces venditæ remaneret combustæ, decreverat, *non mandar' n. par. 2. il par. ite:* non solum quippe subintrat in proposito regula, quod in eadem scriptura dari nequit prius, & posterius, ut notat *Barr. in l. contractus, C. de fid. Instrum. Grat. disc. 175. nu. 7 & seq. Rota coram Merlin. dec. 792. nu. 21. & coram Celf. dec. 228 nu. 18. & dec. 126 partier nu. 18. parte 12. rec. & dec. 29 nu. 8. post Bonden.* sed quod omnem tollit difficultatem, impossibile est, quod ulla obligatio, vel actio quæri poterit Constituentibus ex prioribus verbis Epistolæ, dummodo de tempore illius receptionis contextualiter nunciatur resolutio, imò non profectio Contractus. In hac namque materia Epistolarum indubitatè Juris est, quod tantum abest, potuisse ex simplicibus litteris exoriri aliquam obligationem scribentis, quin potius ante effectivam traditionem, & acceptationem non dicitur secutus aliquis consensus, aut obligatio Mittentis, ad trad. per *Sebast. Medic. de acquir. rer. dom. gloss. 1. parte 1. nu. 54. Mench. de arbit. cas. 94. nu. 18* plene *Gen. de Scriptur. priv. lib. 3. de Epist. ex nu. 91. cum seqq. fol. 109.* quem sequitur *Noal. consil. 25 nu. 1* ubi ad rem subnectit, quod non sufficit, aliquem scripsisse Epistolam, nisi eam miserit; Ac de facto ob id receptum habemus, quod si Scribens præcedat missioni, vel acceptationi, Epistola in nihilo præjudicet, cum deficiat simultaneitas consensus, qui post mortem intervenire non potest, ex congestis per *Rot. coram Manzaned. dec. 343. nu. 5. & dec. 804. nu. 3. coram Card. Cerro.*

Verum, præter hæc, secundo loco intercedit altera imperfectio Contractus; quidquid enim sit ad effectum penitentia, an ille dici mereatur perfectus, in quibus terminis loquuntur *Omnat. de contract. tracl. 21. de empt. & vendit. disp. 11. sect. 11. nu. 199. & seqq.* cæterique in oppositum deducti: Certum tamen est, quod ad effectum periculi, ut illud à Venditore censeretur translatum in Emptorem, de necesse requiritur, quod ipsimet Emptori fuerit nedum facta consignatio, sed consentientibus (ut ad præsens) rebus venditis in numero, pondere, & mensura, quod eadem res Emptori, vel ejus legitimo Procuratori habenti ad id speciale mandatum numerentur, ad *Text. in l. quod sapes, §. in his, ff. de contract. empt. ibique optime Ant. Faber in suis rational. Corarr. tract. quest. cap. 3. nu. 7. per tot. & prius sub numer. 5. Caravit. in addit. ad Affuel. dec. 399. vers. si conventio, Molin. de contract. disp. 366. vers. utrum autem, Lasari. de Decim. vendit. cap. 5. sub nu. 22. & 23. Hermosill. ad Lopez. gloss. 2. l. 24. tit. 5. par. 1. sub nu. 27. 28. & 29. cum aliis ultra hos *suprà* deductis *Disc. 7. ex nu. 2. & latius Disc. 8. ferè per tot.**

Dum itaque venditio ad hunc effectum periculi erat imperfecta, non tantum injusta redditur condemnatio ad eandem quantitatem, pro qua supponitur celebrata venditio, cum saltem valutari deberet idem periculum, quod perficiendo Contractum per transmissionem Mercium subire poterant Constituentes, sed etiam in idem exoritur tertium, & pro meo judicio ineluctabile fundamentum; Quidquid enim sit,

an illa Clausula appositae in Mandato, *come cosa propria*, possit æquipollere alteri *cum libera*, dum etiam
 14 clausula *cum libera*, tamquam accessoria rebus in Mandato contentis, non potest egredi confines, & importantiam ejusdem Mandati, ex collectis per *Posth. de manu. objerv. 85. sub nu. 16. Mans. consule. 61. n. 5. Rot. dec. 831. n. 1. coram Seraph. & dec. 312. nu. 5. par. 4. rec. & dec. 120. n. 8. apud eundem Posth. de manu. & dec. 64. n. 15. & seq. par. 17.* denegari in omnem casum non valet, quin illum præferat sensum planum, & naturalem, qui ex se inest omni Mandato, videlicet quod Procurator debeat in negotio peragendo eandem adhibere solertiam & vigilantiam, quam
 15 in re sua adhibuisset, ad *huri. in leg. quod Nerva, ibique Fulgof. n. 21. in fin. ff. de pos. plene relato Crav. Menoch. Ruger & Grat. aliisque Mans. consule. 104. n. 28. & seqq. egregie Alex. conf. 47. n. 7. & 8. lib. 1. & conferunt Noguero. alleg. 18. nu. 62. Rot. coram Bich. dec. 98. nu. 19. & 20.*

Applicando autem ad rem, quomodo redarguere tentamus retractationem venditionis, seu potius non consumatam perfectionem Contractus, ut important illa verba, *non manda' inu. n. 21. ut par. 10.* dum si ipsimet Constituentes fuissent præsentis in loco Mercium, profectò ut cæteri, abstinuissent ex præfata rationabili causa ab illarum transmissione, & curassent non implere Contractum, dum exulti, & deperditis Mercibus ante effectivam numerationem Periarum *delle Beatiste*, periculum & detrimentum ad eisdem pertinuisset Constituentes, ex notissima propositione, quod exuberet, Procuratorem adimplevissent, quod ex verisimili mente Mandantis videbatur inesse, ut dixit *gloss. in l. tale pactum, ff. de pact. Cravet. conf. 274. nu. 9. Alciat. conf. 67. nu. 2. lib. 8. Beren. conf. 112. n. 7. vers. rursus, Mant. de tacit. lib. 7. tit. 15. nu. 25.*
 17 *Capyc. Larr. consule. 108. nu. 20.* & quod Mandatum debeat extendi ad eum casum, in quo si Mandans fuisset interrogatus, idem verisimiliter dixisset, unanimiter monuerunt *Cephal. conf. 768. nu. 28. Rauden. conf. 21. sub nu. 111. vers. tertio respondetur lib. 1. Ant. Ciof. consil. 99. n. 9. lib. 2. Mant. de tacit. d. lib. 7. tit. 15. sub n. 37. vers. nam mandatum, Hect. Felic. alleg. 1. nu. 10. & 11. par. 3. Rot. Januen. dec. 8. nu. 5. dec. 64. nu. 2. & dec. 174. n. 5. Mans. consule. 187. n. 25. Mart. Medic. decis. Senen. 58. num. 26.*

Idque adeò verum, ut potius si contrarium Joseph practicasset, potuisset condemnari de proprio, juxta peculiarem quaestionem, de qua per *Text. in l. qui sub conditione, ff. de condi. & demonstr. actum habetur penes Rocc. de Mandat. seu Complem. not. 22. ex n. 41. post primum val. respons. ubi ex Stracc. de Mercat. tit. mand. n. 36.* subnectit, necessarium esse ad eximendum Procuratorem, quod eo tempore quilibet diligens Paterfamilias sese ita gessisset; Unde cum in præfata cæteri cautius existimaverint abstinere ab operatione, & missione Mercium, dignus potius reprehensione, damnique refectione mulctandus esset Joseph, nisi & ipse abstinuisset.

19 Atque ex his nullatenus sicbant generales propositiones, quod Mandatum sicuto Contractu expiret, ut per *Onnat. de Contract. tom. 2. tract. 14. disp. 45. sect. 7. nu. 133. Moz. eodem tract. in quem adm. solv. mand. n. 6. Maul. in tract. de mand. tit. 8. nu. 16. Rocc. eod. tit. not. 99. n. 241.* & præter hos alii *suprà in Disc. 30. n. 4.*
 20 quodque non possit Procurator Juri quaesito sui Principalis præjudicare, ad *Text. in l. Procurator, C. de Procur. Valenzuel. conf. 73. n. 49. Mant. de tacit. d. lib. 7. tit. 15. n. 7. Golin. de Procur. par. 2. cap. 4. num. 33.*

Conciol. alleg. 33. nu. 5. & 37. Mans. consule. 200. n. 42. & seqq. Rot. dec. 799. n. 1. par. 6. & dec. 386. nu. 8. & 9. par. 13. & d. c. 3. n. 4. par. 14. rec. alias teneatur ad
 21 damna, & interesse ad *Text. in l. si Procurator, §. mandati, & l. si quis alicui, qui suscepit, ff. mand. Mand. in tract. de Mandat. tit. 9. n. 3. Rot. Genuen. dec. dec. 172. n. 3. & Romun. in dec. 85. n. 3. & 4. par. 4. ou. 23. rec. Thom. dec. 19. n. 23.* Omnia etenim ista militarent quoties revera Contractus ad omnes effectus extitisset perfectus, & consummatus, ac quoties acrior diligentia bonique Viri arbitrium, & prudentia non exposceret contrarium, quia tunc etiam si per discursum
 22 ageretur de excessu mandati, licet Mandatario rem utilem agendo fines suæ potestatis excedere, ut ait *Jas. in l. si Procurator n. 6. C. de Procur. cum aliis per Capyc. Larr. d. consule. 108. n. 17. Ciarl. contro. 218. nu. 19. Rot. dec. 434. n. 5. par. 4. rec. & dec. 64. nu. 6. par. 6.* optime *Aponi. conf. 23. n. 42. lib. 2.* ubi per *Text. in l. §. non inem, ff. mandati.* regulam desumit, quod ex causa potest Procurator facere contra voluntatem Domini, quia non dicitur contra, sed præter.

Conspirante tandem pro Coronide illa nimium æquitariva ponderatione; quod versatur in Contractu bonæ fidei, adeò ut nimis asperum, & durum videretur, quod cessante dolo, vel culpa Josephi, imò superabundante ejus bona fide, & diligentia, qua majorem in re sua adhibere non potuisset, de proprio mulctari deberet, quando potius de
 24 Jure Mandatarius semper à Mandante servari debet indemnitas, ad *Text. in leg. inter causas, §. cum Servus, ff. mandati. Spad. consil. 161. num. 2. lib. 3. Rota Januen. 25 dec. 110. num. 2.* quin etiam alienans rem Domini sine dolo ad nullum cogi potest interesse, *Rot. dec. 1724. n. 30. coram Cocc.*

Ex his itaque credebam, non solum annuendum esse petitiæ revisioni, verum etiam quod in gradu appellationis deberetur Josepho absolutoria ab impetitis De cætero ad materiam, an, & quando Procurator constitutus ad vendendum possit, vel non absque
 26 novo mandato Procurati venditionem à se factam revocare, videri possunt pro negativa sententia deducti per *Scio. Theodor. allegat. 96. nu. 22. Capyc. Larr. d. consule. 108. nu. 26.*

ROMANA, SEV ARETINA DAMNORVM, ET INTERESSE,

PRO FRANCISCONIIS,

CVM HÆREDIBVS VINCENTII MVCCII.

RESPONSVM PRO VERITATE.

ARGVMENTVM.

Procurator ad contrahendum si celebret Contractum nullum, an, & quando teneatur Domino resarcire damna, & interesse; Et quid veniat in hoc casu appellatione damnorum, & interesse; Et quod dicitur de Procuratore, an habeat locum in Rectore, vel Prelato Ecclesiæ, in Tutore, seu alio Administratore; Et ad quid teneatur Procurator, qui omisit facere Investimentum, vel supposuit Principali illud fecisse,

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
- 3 *Procurator non debet ex Officio Procura damnificari, sed potius indemnis relevari à Mandante.*
- 4 *Procurator, Insitor, vel administrator regulariter de proprio non tenentur.*
- 5 *Damnum occurrens in negotio non est imputandum Mandatario, sed Mandanti.*
Declara, ut num. 37.
- 6 *Procurator quando certioravit Mandantem de excessu Mandanti, si Mandans non reclamavit, censetur eundem excessum approbasse.*
- 7 *Procurator apponens manus circa easque in mandato non continentur, præjudicat Mandanti, qui id sciat, & non contradicat.*
- 8 *Procurator investiens rem Domini sine dolo, & bona fide non potest condemnari ad aliquod interesse, licet investimentum ex post facto appareat minus tutum.*
- 9 *Procurator pecuniam destinatum investimento non investiens, tenetur ad damna, & interesse.*
- 10 *Procurator si utiliter ab initio contraxit, non debet postea condemnari ob sinistrum eventum, & de ratione, & nu. 11.*
- 12 *Redditio rationis post spatium triginta Annorum ad summum præsumitur facta, vel præscripta, & num. 43. & 44.*
- 13 *Empitor, vel Cessionarius non potest habere regressum contra Cedentem, vel Venditorem, si non appellaverit à sententia contra ipsum lata.*
Declara, ut nu. 46. & 47.
- 14 *Cullusio resultat ex omissione appellationis, & ideo sententia, à qua non fuit appellatum, Tertio non præjudicat.*
- 15 *Procurator tenetur erga Dominum non solum de lata culpa, sed etiam de levi, si in omittendo, quam in committendo, & nu. 16 & 17.*
Et an teneatur etiam de levisima, remissive, ibidem.
- 18 *Procurator dicitur in levi culpa, quando non adhibuit eam diligentiam in re mandata, quam quilibet Paterfamilias adhibuisset in re sua.*
- 19 *Statutum Urbis quid servandum præscribat in Contractibus Minorum, & Mulierum, & nu. 22.*
- 20 *Contractus Mulieris ex non interventu Proximi-orum quando dicatur nullus ex sui facie.*
- 21 *Mulier affertenti citam cum Juramento non habere Proximos in Contractu, non creditur.*
- 23 *Causa in Contractibus Mulierum, & Minorum debet esse specifica, & individualis, non autem generalis, & vaga, & de ratione.*
- 24 *Causa falsa in Contractu Mulieris facit corrumpere Decretum Judicis.*
Et quid, si causa sit falsa tantum in parte, nu. 25.
- 26 *Verbo pecunie in causam expressam quando fit procuranda in Contractu gesto cum Muliere.*
- 27 *Ecclesia Rector, seu Prælati si pecunias ejusdem Ecclesia implicaverit in Contractum nullum, tenetur ipse, & eius heredes ad damna, & interesse.*
- 28 *Tutor celebrans Contractum invalidum pro Pupillo tenetur erga eundem ad damna, & interesse.*
- 29 *Tutor, qui credidit pecunias Pupillares personis non idoneis, tenetur ad restitutionem de proprio.*
- 30 *Procurator, ad effectum obligationis equipara-*

ur Prælati, Tutori, vel alteri Administratori.

- 31 *Procurator potest facere meliorem, non autem deteriore conditionem sui Principalis.*
- 32 *Tutor, aut Procurator quando teneatur de nominibus debitorum non exattis,*
Distingue, ut ibidem, & num. 33.
- 34 *Idoneus non dicitur, qui ratione personæ, ætatis, aut conditionis directæ, vel indirectæ potest obligationem clidere.*
- 35 *Idoneus non est, qui habet bona prohibita alienari.*
Amplia, ut non dicatur idoneus ille, qui simpliciter habeat, ut aiunt, boni crediti, num. 6.
Distingue tamen remissive, ut ibidem.
- 38 *Mandati defectus ex Epistola, vel facto Procuratoris quando arguatur.*
- 39 *Procurator excedens fines mandati tenetur ad damna, & interesse.*
- 40 *Culpa resultat ex omissione soliti.*
- 41 *Procurator habens mandatum ad recipiendum solutionem, aliud facere non potest.*
- 42 *Præscriptio non currit, donec quis litiget cum Debitore putativo,*
- 45 *Præscriptio cessat cessante negligentia.*
- 46 *A Sententia justa, & valida superfluum est appellare, quia appellans perderet expensas stultæ appellationis.*
- 47 *Empior agnoscendo malum Jus potest prævenire evictionem, & nihilominus habere regressum contra Venditorem.*
- 47 *Procurator si mandatum susceptum non implet, damnum, & periculum exinde proveniens spectat ad ipsum.*
Amplia, idem esse in hærede Procuratoris, nu. 49.
- 50 *Procurator, qui tenetur erga Dominum ad damna, & interesse, an teneatur etiam ad fructus.*
- 51 *Damni, & interesse appellatione veniunt fructus, & litis expensæ.*
- 52 *Fructus ex pecunia, qua debebat investiri, taxantur ad rationem locorum Montium.*
- 53 *Rot. decif. 383. coram Cell. expenditur, & declaratur.*
- 34 *Appellatio regulariter datur à liquidatione, etiam si agatur de materia executiva.*
Distingue liquidationem à calculatione, prout sub numero 55.
- 56 *Obligatio investiendi probatur ex confessione emissa in Epistola.*
- 57 *Usura suspicionem removeat qualitas personarum.*
- 58 *Investiendi occasiones censentur faciles, & paratæ in Urbe.*
- 59 *Obligatus investire, debet probare fecisse diligencias, & non invenisse occasionem investiendi.*
- 60 *Fructus conventi, aut debiti loco Investimenti non possunt excedere veritatem ejusdem Investimenti.*
- 61 *Fructus taxandi ad rationem locorum Montium, taxari debent habito respectu ad variationem temporum, & fructuum ipsorum locorum.*
- 62 *Obligatus investire tenetur nedum ad fructus, sed quanti importasset habere ipsum Investimentum.*
- 63 *Impuratio fructuum in seriem facilius excusatur, quam restitutio, vel bonificatio, remissive.*
- 64 *Procurator, vel Administrator si loco investiendi pecuniam, prout erat obligatus, illam vertat in proprios usus, tenetur ad majus interesse.*

DISCURSUS LXII.

Vigore mandati, quod à Camilla Tutrice Pat-
 li, & Bernardi Jacobus Muccius in Romana
 1 Curia Procurator, sive Caulidicus de recipiendo sot-
 tem principalem cujusdam Censu scutorum 300.
 quatenus Hospitale Orphanorum Urbis eundem
 Censum redimere vellent, devenit idem Muccius ad
 ipsius Censu extinctionem per actum retro similem,
 mediante tamen Ordine per Officiales prædicti Hô-
 spitalis directo Sacro Moni Pietatis, in quo cum ap-
 positum reperiretur vinculum reinvestmenti ad for-
 mam Instrumenti impositionis ejusdem Censu;
 Hinc nullatenus certioratis suis Principalibus me-
 moratus Muccius de præfato pretio novum Censum
 coemit à Magdalena Panizza, illum tam proprio no-
 mine, quàm uti Tutricæ, & Curatricæ filiorum de
 Gallianis imponente

Verum cum in Instrumento desuper celebrato
 servatæ non fuerint solemnitates à Statuto Urbis in
 c. p. 11. & 151 præscriptæ, ex quo signanter unicus ad-
 hibitus fuit Curator, quando & intervenire debebant
 duo proximiores tam ex parte Magdalenæ, quam ex
 altera filiorum, nec non etiam deficiebat causa ab eod-
 em Statuto præcisè requisita, dum solum generali-
 ter absque ulla imaginabili justificatione, imò &
 simplici indicatione, expressa existerent quedam de-
 bita, & respectivè legata per præfatum Tutricem, &
 Curatricem, ut assuebarur, solvenda; de facili con-
 trigit, quod pulsato judicialiter de Anno 1663. Vincen-
 tio de Gallianis altero ex filiis Magdalenæ tam no-
 mine proprio, quàm uti filio, & hærede beneficiario
 ipsius Magdalenæ pro solutione fructuum decurso-
 rum, A. C. ex utroque defectu solemnitatis, & causæ
 sententiam pronunciaverit absolutoriam Vincentii,
 declarando, nullum jus competere Bernardo adver-
 sus Vincentium, vel bona hæreditaria prænomina-
 tæ Magdalenæ, & insuper obligationes in Instrumen-
 to creationis Censu existentes omnino esse nullas, si-
 ve annullandas.

Spoliatus itaque Bernardus & pretio primæ vi
 Censu, & præexistentia secundi, procuravit, extraju-
 dicialiter tamen, regressum habere contra hæredita-
 tem Muccii, qui (ut supra) perperam secundum Cen-
 sum imposuerat, sed, ut plerumque evenit, cum consu-
 leret interim Peritiores, fato cessit Bernardus, & in e-
 jus hæreditate successerunt Franconi: Quamobrem
 isti à principio ignati, sed deinceps hujus rei noti-
 tiam adepti, exquirere cœperunt in sensu Veritatis,
 utrum contra præfatum hæreditatem Muccii ullam
 actionem cum spe Victoriæ valeant experiri

Difficultatem prima fronte [dicebam] contra Re-
 quirentes Mihi ingerit regula, & conclusio generalis,
 2 quod cum Officium suum nemini debeat esse dam-
 nosum, ut per *Text. in l. j. quis, ff. quemadmodum Tes-
 tamen, aper. in nostris terminis adverteit Paris. consil.*
*47. ex num. 24. lib. 1. qui loquitur in terminis Procu-
 ratoris, prout & Rot. coram Merli. dec. 202. num. 10.*
 cum aliis generaliter supra deductis in *Disc. 23. num.*
*6. tantum abest, quod propter idem Officium Procu-
 ratoris gratuito susceptum à Muccio debeat ipse, il-
 liusque hæreditas damnum aliquod sentire, ut potius*
 3 Mandatarius indemnis sit conservandus ab omnibus
 detrimentis, quæ virtute mandati pati possit, ut in-
 quit *Jurisconsult. leg. si ob causas, §. sed cum Servus, ff.*
*Mandat. Jas. in l. Servus Titii num. 5. ff. de leg. 1. Pa-
 ris. d. consil. 47. ex num. 21. cum seqq. libro 1. & præter*

hos alii velati in *Disc. præ. antecedenti num. 24. & id-*
 4 *circo quod Procurator, Institor, & Administrator*
de proprio numquam teneantur, habetur ex Salg. d.
in labyr. cred. d. parte tertia cap. 7. num. 13. Sabell. in
sum. divers. trad. tom. 3. l. 1. p. §. 19. num. 5. & quod
 5 *damnum occurrans imputandum sit Mandanti, non*
Mandatario, Seb. ust. Medic. de cas. fortuit. par. 2. q. 12.
num. 12.

Porissimè autem, quia ab Epistola per eundem
 Muccium transmissa Camillæ Tutrici, & respectivè
 Mandanti liquet, quod idem Muccius eam certio-
 rem reddidit de creatione facta ipsius Censu, ideo-
 que dum eadem Camilla receptâ consimili notitiâ
 6 non reclamavit, dicitur in hoc casu factum Procu-
 ratoris approbasse saltem tacite, etiam quando Man-
 datarius excessisset mandatum, juxta *Gloss. punctu-*
lem in cap. cum olim, il primo, verb. p. oimus, de Offic.
Deleg. Surd. consil. 28. num. 22. cum cæteris in specie
per Mans. consil. 187. num. 43 & consil. 92. num. 8. &
9. Rot. dec. 157. n. 16. & 17. parte. 12. & consonat Mant.
dec. 100. num. 4. & generaliter, quod si Mandans sciatis,
 7 *Procuratorem apponere manus circa ea, quæ in man-*
dato non continentur, sibi præjudicet, nisi contradi-
cat, est Text. in l. si, ff. quod cum eo, Oldrad. co. f. 199.
nu. 7. Ruin. conf. 35. sub nu. 20. l. 1. Surd. dec. 209. nu. 8.
vers. nisi constet, Mans. consil. 437. n. 8. cum reliquis
abunde congestis sup. Disc. 30. n. 23.

Additur, quod cum secundum legem impositio-
 nis ipsius Censu ab Hospitali Orphanorum Urbis
 redempti deberet pretium reinvestiri, idque etiam
 contineretur in præfato Ordine directo Sac. Mon-
 ti Pietatis, adeo ut hujusmodi pretium interim staret
 8 demortuum, & sine fructu, non videtur de aliquo do-
 lo argui posse præfatum Procuratorem, si eo modo,
 quo potuit, pretium reinvestivit, quemadmodum per
Text. in l. eleganter, §. si doli, ff. de dol. Bart. in l. Pro-
curator 58. numer. 4. vers. quæro quid importet, ff. de
Procur. cum concord. dixit Rot. dec. 103. num. 29. parte
 9 *5. rec. Quinimo nisi Procurator devenisset ad novum*
Investimentum, valuisset è converso condemnari ad
damna, & interesse, teste Honded. consil. 32. num. 22.
lib. 2. Gratian. disc. p. 240. num. 28. & 34. Staib. in de
Interess. lib. 1. tit. 14. num. 76. Rota coram Card. Cerrò
dec. 57. num. 2. confirmati coram Card. Cecchino in
dec. 282. num. 2.3 & 4 parte 9. recent. & dec. 167. n. 1.
2. parte 1.

Conspicit in idem, quod ad tenorem prænomi-
 natæ Epistolæ jam Muccius nunciaverat Camillæ,
 quod ipsa sumeret informationem de idoneitate Cen-
 suariorum, sive Impositorum ejusdem Censu; unde
 vel præsumitur, quod ipsa sumperit opportunas In-
 formationes, sibi que suppositam idoneitatem adive-
 nerit, vel sibi debet hoc imputare, si non fecit: & con-
 sequenter cum Contractus ab initio foret utilis, non
 debet Procurator ex eventu contrario postmodum
 10 increpati: ut enim eventum non spectemus, debet
 utiliter esse cœptum, ait *Ulpianus in l. sed an ultro,*
 11 *§. his autem in fin. ff. de negot. gest. & quod ad hunc ef-*
fectum inspicatur tempus Contractus, non curato
quid evenit medio, vel successivo tempore, post
Dec. & Stracc. firmat Franc. Roc. respons. 25 sub n. 2.
& 7 lib. 1.

At dato etiam, quod de aliqua culpa redargui po-
 tuisset Muccius, attamen cum ab Anno 1643. usque
 ad præfens effluxerint Anni 44. vel incitat præfati-
 12 ptio, vel saltem suboritur præsumpta justificatio, &
 respectivè redditiõ rationis, ad quam Procurator ten-
 tammodo tenetur, ut in longe fortioribus terminis
 discip.

nempe Amorum 10.20. aut ad summum 30. tradiderunt relati per *Annos de ratic. cap. 41. numer. 18. Falc. do Societ. cap. 37. num. 7. & numer. 55. cum seqq. Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 77. num. 5. Capyc. Galeot. lib. 1. controu. 29. num. 31. 33. & seqq. & concordat Roi. coram Millin. dec. 344. nu. 3. & 5. ubi laudat in proposito *aitam dec. in Romana Litterarum. ambu. 10. Decembris 1584. coram Oriolen. & dec. 197. nu. 30. parte 12. rec.**

Denique nec etiam in omnem eventum fundata videtur intentio Requirementum pro præsentia refectione damnorum, & interesse; quoniam ad docendum de culposa celebratione Contractus, & ejusque nullitate solum adducere valent præfatam sententiam A. C. sed cum nulla ulterior diligentia facta noscatur ex parte Bernardi, ejusque hæredum pro revocatione prædictæ sententiæ, dicuntur potius ipsi è converso fuisse negligentes, nec possunt ex hoc capite habere regressum contra Procuratorem, cum contingere potuissent, quod prosequendo Causam appellationis obtinuissent condemnari Impositores Censuum, ad ea, 13 quæ in similibus Cessionarii prætendentis habere regressum contra Cedentem, & Emptoris contra Venditorem, habentur per *Intrigliol. consil. 12. ex nu. 18. cum seqq. & post eum insinuat Olea de cess. jur. tit. 7. q. 3. nu. 16. Mancil. de evict. quest. 14. per tot. quin* 14 *etiam ex omissione appellationis negligentia, & collusio præsumitur ad hoc, ut sententia non afficiat Tertium, ad theoricam Alex. in leg. sape num. 83. ff. de re judic. Menoch. consil. 311. sub num. 25. ve. si quod autem, cum reliquis per Andreol. controu. 157. numer. 5. Amat. Patorm. resol. 79. num. 25. Capyc. Galeot. contr. 61. num. 41. lib. 1. Masrill. dec. 172. num. 23. cum seqq. & dec. 239. nu. 7. Rota dec. 155. num. 11. par. 19. & in Bonon. Bonorum 11. Decembris 1682. §. secundo quia in fin. coram Reverend. Emerix Decano.*

Cæterum (his parum pro meo iudicio refragantibus) omnino teneri in præmissis facti circumstantiis hæreditatem Mucci ad refectionem damnorum, & interesse respondi: Certum quippe est, quod Procurator, quidquid disputent *Scribentes* circa culpam levissimam, obtingitur præstare levem, & latam, sive ea consistat in committendo, sive in omitendo, & in hoc omnes concordare testatur *Cardin. De Luca de credit. discept. 18. num. 13. & de Tutor. discept. 16. num. 4. & prius lib. 2. de Regal. discept. 117. num. 21* ubi quod nemo dubitat, Mandatarium esse obligatum erga Mandantem ad culpam latam, & levem, quidquid sit respectu levissimæ, juxta disputata per *Harprell. in §. 15. qui. Instit. de Mandat. num. 21. cum seqq. plenissimè Colin. de Procur. parte 1. cap. 2. ex nu. 3. cum seqq. & signanter num. 5. ubi quod lata, & levis* 16 *culpa venit semper in actione mandati, Duaren. in Pandect. in Mandat. cap. 2. Siehard. disput. 15. super Instit. thes. 4. q. 1. Maer. in disput. ad lib. 17. Pandect. tit. 1. thes. 23. numer. 2. Hunnius disput. 17. super Instit. thes. 17. Georg. Struv. in Pandect. exerc. 5. n. 32. Treutler selecti disput. tom. 1. disput. 10. thes. 5. littera C. Petr. Gregor. Tholosan. synagm. jur. lib. 20. cap. 2. numer. 4. Cardin. De Lugo de just. & jur. tom. 1. disput. 8. sect. 8. numer. 106. & seqq. Masrill. dec. 177. sub numer. 11. vers. & nedum, ubi quod Procurator non solum tenetur, quando ex dolo non adimplevit mandatum, 17 *sed etiam quando ex ejus culpa lata, sive levi contingit damnum, latè etiam Manent. dec. 53. numer. 23. & seqq.**

De culpa autem lata, vel saltem levi ipsius Mucci dubitari posse non videtur, quia cum ea dicatur

18 culpa tantum levis, quando Procurator non adhibuit eam diligentiam, quam quilibet Pater familias diligens in re sua adhibuisset, ad *lex. in leg. Tutoribus. ff. de administr. Tut. cum concord. per Sard. consil. 5. 10. ex nu. 41. cum seqq. Grad. disc. pt. 125. num. 41. Manent. d. dec. 53. nu. 24. Colin. de r. com. d. par. 1. c. 2. n. 3. & 4. plenè Mansi. consult. 104. n. 28. & 29.*

Profecto ad rem nostram applicando, quomodo excusari poterat Muccius, qui præsertim erat (ut diximus) in Urbe Curialis, dum pretium tutè, & cautè reinvestiendum investivit cum Tutrice, & Pupillis spectata omni solemnitate litteris cubitalibus præscripta per Statutum Urbis in *d. l. c. pu. 113. & 151. in* 19 *quibus apertissimè sancitur, quod ultra Decretum Judicis, contrahentes cum Mulieribus, & Minoribus debeant curate interventum duorum Proximiorum, tam ex parte Mulieris, quam Minorum, & non nisi in defectum eorundem Proximiorum deveniri valeat ad subsidiariam deputationem Curatoris, & tamen in præsentibus nihil dictum, nullaque probatio emissã apparebat circa deficientiam eorundem Pro-* 20 *ximiorum: Unde, quidquid foret in casu, quo vocatus fuisset aliquis Proximus, & contenderetur ad fuisse Proximiorum, certum est, & notorium, ut dici solet, Lippis, & Tonforibus, quod in prædictis terminis Contractus ex sui facie est omnino nullus, ut distinguendo dixit Roi. dec. 1. 3. sub num. 1. vers. non obstat, par. 3. recent. & dec. 31. numer. 3. & 4. par. 12. & dec. 3. num. 4. coram Ninot. & dec. 60. num. 1. post Torr. de pact. sui success. & in Turbien. 1. d. c. commissi 16. Junii 1684. §. Solemnitatum defectus, coram Albergatio;* 21 *& quod non stetur Juramento Mulieris asserentis non habere Proximiores, Roi. apud Marches. de Commissi. par. 1. fol. 904. sub num. 1. vers. non obstat assertio, & dec. 354. num. 4. & 5. & num. 8. par. 12. recent. & dec. 443. num. 5. & 6. par. 13. & dec. 163. sub num. 5. vers. assertio verò, & num. 6. par. 14. & d. dec. 60. num. 4. post Torr. de pact. sui success. Adden. ad Pamphil. dec. 219. sub num. 11. vers. nec statum: Imò cum ageretur de Contractu inito cum Matre nomine proprio, & Tutricio* 22 *contrahente, duplex exigebatur Curator, alter nimirum, qui suppleret ipsius Mulieris, & alter Pupillorum, & Minorum imbecillitatem, ut præsertim littera Statutorum ubi supra, & notat Card. De Luca lib. 7. de Alien. disc.*

Neque mirus clara erat nullitas emergens ex alio substantialissimo causa defectu; expositum etenim fuerat dumtaxat, quod pecuniæ sumebantur ad Censum pro nonnullis debitis tum unius Societatis officii ad favorem Laurentii Butii, tum plurimorum inter usurios, & pignorum diverorum Argentorum in Sacro Monte Pietatis, tum etiam diversorum legatorum, quibus dicebatur gravata hæreditas Bindi Viti Camillæ; & tamen nemo non scit, quod causa 23 *à Statuto Urbis requisita debet esse specifica, & individualis, ad hoc, ut Judex validè potuisset interponere Decretum, non autem stare simplici assertioni Contrahentium, quibus sicuti prohibitum est contrahere, ita veratur assertio, per quam Contractus validus redderetur, ut in istis terminis pluries dixit, & Rom. & signanter coram Merlin. dec. 714. nu. 35. & seqq. & dec. 355. ex nu. 9. usque ad 16. parte 12. recent. & dec. 233. num. 4. cum duob. seqq. coram Cels. & in Romana Censuum 20. Junii 1672. s. Toti igitur, coram Card. Vicecomite, & in dec. 88. n. 3. coram Priol. & dec. 109. sub numer. 5. vers. eoque magis, & num. 6. parte 18.*

Eoque magis, quia, ex Mihi præsuppositis, consimilis

similis expressio causæ nedum reddebatur vaga, generalis, & inefficax; sed etiam dupliciter falsa, cum ex Inventario tutelari per Camillam exarato non appareret, quod extarent talia gravamina, & debita hæreditatis Bindi, immò ex illius Testamento constaret, quod idem Bindus prohibuerat alienationem istius præcixæ Domus, super qua fuerat Censuum impositus, quod utique si fuisset Judici expressum, ille non interposuisset Decretum, ut prosequitur *Rota coram Cels. d. decis. 233. num. 8. & d. decis. 443. num. 18. par. 13. & decis. 312. num. 23. & seqq. par. 16. & decis. 346. & d. decis. 17. num. 3. 4. & 5. par. 17. & d. decis. 88. numero 21. coram Priol. (licet contrarium, & pro meo Judici rectius, ex quo agitur de materia dividua, & Jura tendentia, ne Mulier decipiat, operari non debeant plus, quàm exigat proportio deceptionis, firmaverit eadem Rot. decis. 163. nu. 15. & 16. & decis. 265. nu. 12. 13. & 14. par. 14. recent. quas laudat Cardin. De Luca lib. 7. de Alien. disc. 32. num. 20. & 21. & dictum fuit in Romana Censuum 11. Martii 1682. §. fin. coram Reverendiss. Emerix Decano.)*

Et in omnem eventum debuisset Muccius procurare saltem, quod pecuniæ, antequàm ex Sacro Monte Pietatis consignarentur Camillæ, erogarentur in versionem, & extinctionem causarum expressarum, aliàs, subsecuta libera traditione, præsumitur, causam fuisse mendicantem confictam, ut per hæc verba respondit *Rota d. decis. 443. ex nu. 15. par. 13. & concordat cæteris adductis dict. decis. 109. n. 7. & seqq. par. 18.*

Comperto itaque, quod ex tam crasso defectu Solemnitatum, & causæ Muccius pecuniam ex redemptione primi Censuum nulliter investiverit in secundo, de plano sequi subungebam, quod illius hæredes tenerentur resarcire damna, quæ exinde provenerant, ut in simili Rectoris Ecclesiæ, qui pecuniam implicavit in Censuum nulliter contractum, celebris est *decis. in Comen. Pecuniaria la 297. par. 13. per tot. confirmata decis. 383. pariter per tot. coram Cels. & decis. 95. par. 14. & in terminis Tutoris, quod si celebraverit Contractum pro Pupillo qui non sit omninò validus, teneatur ad damna, & interesse, censuit Munnoz de ratioc. cap. 14. num. 20. & per Text. in l. Tutor, qui repertorium, §. competet, ff. de administr. Tut. ejusdem Textus verba registrans Caren. resol. 186. nu. 2. vers. hoc præmissis, & ante eum Vermigliol. conf. 467. n. 5. ubi de Tutore, qui creditur pecunias Pupillares personis non idoneis, *Rota decis. 773. nu. 15. & decis. 900. n. 10. coram Cardinali Cerro, & latè in decis. 370. n. 8. cum seqq. par. 15.**

Illud verò, quod dicitur de Prælato, Tutore, vel alio Administratore, locum habere etiam in Procuratore, immò magis urgere contra Procuratorem, qui non necessarium, sed omninò voluntarium, Officium exercet, per *Text. in l. Contractus, ff. de reg. Jur. in specie probat Gratian. d. discept. 125. n. 3. sequitur Carol. Anton. De Luca ibidem in observ. pariter nu. 3. Hermosill. ad Lopez gloss. 4. l. 7. tit. 1. par. 5. n. 28. & patet ex Salgad. supra alleg. d. par. 3. cap. 7. nu. 13. & evidentius ex ipsa ratione, nempe ob negligentiam, quæ in hisce personis promiscue consideratur, & quia Procurator*

31 meliorem, non autem deteriore facere potest conditionem sui Principalis, ex plene congestis per *Bonden. colluct. 47. nu. 36. lib. 2. Rota decis. 561. nu. 1. coram Buvati. & magis in specie, & bene in decis. 482. ex num. 1. & præsertim num. 2. & 3. post Cenc. de Cens.*

Atque hinc in eodem proposito Procuratorum & Tutorum circa exactiorem nominum Debitorum recepta distinctio est, quod sicuti ne teneatur Tutor, vel Procurator erga Dominum, vel Pupillum, quoties tractatur de debitoribus repertis in suscepra administratione, onus incumbit eidem Domino, vel Pupillo justificare, quod Debitor eslet idoneus de tempore inchoatæ administrationis; ita ex opposito compellitur idoneitatem justificare Procurator, & Tutor, si agatur de Debitoribus à se contractis, ut latè videre est penes *Gratian. d. discept. 125. ex numero 43. ferè usque ad fin. Carpzov. de Jurispr. foren. par. 2. Constit. 11. desu. 26. per tot. Idoneus verò non est, qui ratione personæ, ætatis, aut conditionis directè, vel indirectè obligationem potest elidere, teste *Bart. in l. 2. ff. qui satisf. cog. Mar. Anguissol. conf. 6. numero 4. & generaliter de eo, qui (ut sunt Mulieres, & Pupilli) habet bona prohibita alienari, Hering. de fidejuss. cap. 8. nu. 55. & seqq. sequitur abundè explicans Censul. decis. Lucen. 4. ex num. 39. cum sequent. Immo nec sufficit, quod Debitor habeat, ut dicitur, *huon. credito, ut bene Gratian. discept. 527. ex numero 23. cum seqq. & signanter numer. 29. & seqq. quamvis cum distinctiōne contrarium teneat Munoz. de ratioc. cap. 19. ex n. 42. cum seqq.***

Non obstant modò contraria, quia quod opponeretur, non debere Officium Procuratori esse damnosum, quodque damnum occurrens in re mandata Mandanti, & non Mandatario sit imputandum, utique procedit, quoties agitur de aliquo casu fortuito, secus autem, dum damnum ex culpa, & negligentia Muccii processit, juxta *Authoritates* superius laudatas: Prout etiam nil relevat, quod idem Muccius nunciaverit Camillæ Mandanti investmentum ab eo factum ad finem inducendi approbationem; quia lectura ipsiusmet Epistolæ de manu Muccii exarata præferebat potius negativam consensum, & approbationis ejusdem Camillæ, cum eadem nunciatio appareret facta post 18. Menses circiter ab investmento subsecuto: Et si deinceps Camilla non reclamavit, forsitan ex eo provenit, quia præsupposuit Muccius in præmissa Epistola, quod Censuum Impositores forent idonei, quando totum erat in oppositum, ex *suprà* firmatis.

Quin etiam ex eadem Epistola convincebatur, seu resultabat species cujusdam doli, ex quo; juncto tenore mandati per ipsum Muccium suscepti, clarum erat, ipsum non habuisse facultatem reinvestiendi pretium exigendum, sed tantummodò idem pretium recipiendi, & sic evidentem quod excesserit fines mandati, ut in specie arguendo à consimili Epistola Procuratoris defectum mandati observavit *Rota decis. 27. numero 17. & 18. & numero 23. par. 13. quapropter Muccius etiam ex hoc capite excelsus ad damna tenebatur, & interesse, ad Text. in l. si cui mandavero, §. sicut, ibique Bart. ff. Mandat. Castren. conf. 32. in fin. lib. 2. Card. Tusch. præf. concl. litt. M. concl. 39. numero 10. & numero 49. Golin. de Procur. d. par. 1. cap. 2.*

cap. 2. n. 10. *Manent. decis. 54. n. 38. & seqq.*

Rursus ex eadem Epistola verificabatur, id, quod perpendit *Castren. ubi supra*, videlicet, quod Muccius in hoc Contractu se gesserit collusivè, non solum ob mox enunciatum excessum, sed etiam, quia destitit certiorare Mandantem de reinvestimento, & tamen antequàm Contractum iniret, certiorare reddere debuisset ipsam Mandantem, ut est solitum, & notorium practica-
40 ri; ideòque vel enunciata collusio, vel saltem culpa ex hac omissione soliti resultabat, ex adductis per *Mandell. conf. 309. num. 15. & 16. Bec. conf. 105. sub n. 26. Pacion. de Locat. c. 29. n. 55.* cum reliquis de quibus *suprà in Discurs. 39. numero 12.*

Et ob id corruerant de per se aliæ ponderationes, nimirum, quod stante onere reinvestiendi adjecto per Hospitalis Orphanorum Urbis, benè egerit Muccius, novum investimentum celebrando; Quia præterquam vis non stabat in solo puncto investimenti, sed in investimento perperam, nullitè, & forsan collusivè factò, adhuc partes ejusdem Muccii erant dumtaxat certiorandi Principalem de vinculo, non verò deveniendi proprio Marte ad novum investimentum, nam
41 qui habet mandatum ad recipiendum solutiones, aliud facere non potest, ut ait *Surd. decis. 229. numero 28. & post cum Cens. de Cens. quest. 109. numero 47 & 48.*

Nullamque merebatur responsionem illa ponderatio, quod Camilla deberet sumere opportunas informationes idoneitatis novorum Debitorum; tum quia adducebatur in Testem Ne-
42 pos ejusdem Muccii; Tum etiam, quia Cens-
sus fuerat ab Judice nullus pronunciatus non ex eo, quod inopia excluderet actionem, sed quia, (ut præmissimus) Cens-
sus ex defectu causæ, & solemnitatis erat nullus, ad terminos *dd. decis. in Commem. Pecuniaria*, cum aliis *superius* allatis: Nec poterat dici utiliter esse cœptum, quod fuerat cœptum nullitè, & forsitan collusivè.

Irrelevans non minus videbatur motivum præ-
43 scriptionis, quia in primis demendi erant Anni
20. videlicet à die Contractus usque ad diem sententia, de illo enim dumtaxat tempore patefacta fuerat nullitas Contractus, & respectivè
44 culpa, & negligentia Procuratoris, nec non exorta erat actio subsidiariè contra ipsum intentanda;
42 præscriptio quippè non currit, donec quis litigat cum Debitore putativo, & cum quo jus habere videbatur, ut egregiè ratiocinatur *Rota coram Bichio decis. 50. numero 4. & in recen. dec. 92. n. 6. 7. & 8. & decis. 149. num. 12. par. 19.* Ac proindè remanentibus ab Anno 1663 usque ad 1687. Annis
43 solammodò 24. non poterat inducta censeri ulla
44 præscriptio, ut cæteris collectis respondit *Rota d. decis. 109. num. 11. par. 18.* & de solo tempore
44 tricenario habili ad inducendam præscriptionem in hoc proposito loquitur *Rot. d. decis. 197. nu. 30. par. 12.*

Verùm & ex ipso factò corruere putabam omnem amsritudinem, quia statim detecta nullitate secundi Cens-
sus per sententiam, de qua *suprà*, cœperant habentes interesse in hoc negotio modum perquirere conveniendi Muccium sive ejus hæreditatem, ut apparebat ex Epistola originali Restorelli transmissa Bernardo, & ex Allegationibus pariter originalibus tunc in hac Causa procuratis, & factis; ex quibus sanè excludi animum

acquiescendi, & negligentiam, palam est, & id-
45 circo cessare quoque præscriptionem, quæ in sola negligentia fundatur, docet *Bald. in Authent. nisi decennale num. 1. C. de bon. matern. Rot. decis. 407. n. 16. par. 5. recen. & decis. 243. n. 13. par. 15.* cum quibus procedit eadem *Rot. decis. 300. nu. 8. & 9. par. 19. & concordat Surd. decis. 236. n. 15. Merlin. decis. 811. nu. 9. in fin. Royas decis. 127. nu. 2. Bich. d. decis. 50. num. 4 & alibi passim.*

Inefficax postremò reddebatur objectum omittæ appellatiouis à sententia A. C. dum ex *suprà* firmatis lucidissimè detegebatur nullitas Contractus, adeout in *d. Comen. Pecuniaria* nec etiam intercesserit sententia, sed *Rota* cognoscens, Censum fuisse nullitè impositum, condemnaverit hæredes Rectoris ad damna, & interelle, quia nimirum in hac materia receptum est, ut agnita justitia, &
46 validitate sententiæ nedum quis appellare non teneatur, sed malè ageret appellando, ac deperderet in hoc casu expensas stultæ appellationis, ut tradit *Papon. de Arrest. lib. 11. tit. 4. arrest. 12. & de communi Apostilla ad Dec. conf. 74. sub num. 2. in vers. appellare, Nat. conf. 208. per tot. Rot. decis. 4. nu. 8. coram Vbag.* Undè in specie emptionis, cum qua procedendum esse testatur *Olea* superius in objecto allegatus, communissima invaluit opinio, quod
47 possit Emptor etiam sententiâ non expectatâ proprium malum jus, & respectivè bonam fidem agnoscere præveniendò ipsam evictionem, nec per hoc impediatur regressum habere contra Venditorem, ut per *Text. in l. Emptorem 12. in princ. ibique Bart. num. 1. ff. de act. empt. prosequitur Nat. loc. cit. Gomez Var. tom. 2. cap. 2. sub num. 39. xers. sed pro concordia, Aliograd. conf. 15. num. 15. lib. 1. Urceol. de transact. quest. 42. num. 34. & consulti. 25. numero 16. & 17. Sabell. in summ. divers. tract. 10. 2. list. E. §. 8. sub num. 7. vers. quod teneatur, Rot. decis. 337. num. 1. & 2. & decis. 390. in fin. par. 5. rec. & coram Duran. decis. 112. nu. 7. & d. decis. 4. nu. 9. & 10. coram Vbag.*

Firmato igitur, quod hæreditas Muccii refundere compelleretur Requirentibus omnia damna, & interelle, ex *Manent. d. decis. 54. num. 39. 41. & 66. Galin. de Procur. d. par. 1. cap. 2. numero 10.* cum reliquis jam laudatis *sub numero 14.* & de hæ-
49 rede Procuratoris *Rot. decis. 30. numero 2. & 3. post discept. Contrii, & decis. 168. numero 17. par. 18.* remanebat tantummodò discutiendum, quid veniret appellatione istorum damnorum, & interesse, Et certè quodad sortem scutorum 300. deperditam, nullibi locus erat dubitandi, ut in *dila. decis. 383. num. 8. & 9. coram Cels.* & in aliis *suprà*: Sed nec etiam dubitari valebat respectu fructuum, qui percipi potuissent, ut explicando illa verba *Textus in l. ad componendos*, ibi *quantum interest*, C. mandat. probat *Carol. Ant. De Luca in addit. ad Golin. de Procur. par. 5. cap. 4. numero 1.* & quod veniant ratione damnorum, & interelle fructus unâ cum litis expensis, *Barbof. appell. 68. numero 6. Nat. conf. 516. numero 7. Mart. Medic. decis. 43. sub numer. 3. vers. & quod fructus, Mans. consulti. 188. num. 29. Rot. decis. 244. nu. 4. apud Zacch. de oblig. Camer. & decis. 14. nu. 9. par. 11. rec. & d. decis. 370. num. 9. & 10. par. 15.* quæ loquitur de pecuniis, quæ investiri potuissent, & plenè etiam eadem *Rota* post *Torr. de pact. sui. success. decis. 16. numero 12. cum sequentibus* & rursus
52 *numero 20. cum seqq. ubi alias referendo decisiones fructus*

fructus hujusmodi ad rationem locorum Montium taxavit.

53 Nec captivari poterat intellectus, quare in d. *decif. 383. in princ. coram Celfo*, omisso, ut *ibidem* dicitur, rigore Juris, *Rota* condemnaverit hæredes, præcicati Rectoris malè investientis ad fortem solummodo, posthabita fructuum condemnatione; ut evenerat in *in prima decisione illius Causa 297 par. 13.* nisi fortassè, quia vel nimiam bonam fidem agnoverit in eo Contractu gesto per Rectorem vel tractaretur de fructibus in vita ejusdem Investientis decursis, & consequenter ipsimet debitis.

Alium Procuratorem in una *Praten. Pecuniaria* condemnari obtinui ad damna, & interesse, & respectivè absolvi Dominum, seu Constituentem pro fructibus, quos idem Procurator constituenti persolverat & successivè prætendebat in fortem adhuc debitam imputari; cum enim secuta foret extractio quorundam locorum Montium ad Joannem Bartolotium spectantium, illorumque pretium pervenisset ad manus Bernardini Lallii ejus Procuratoris, hinc Bartolotius eundem Lallium requisivit, ut in aliis locis Montium pretium, ut supra, ab extractione proveniens investiret, undè Lallius certioravit Bartolotium, se juxta ordinem, & commissionem sibi datam pecunias reinvestisse.

Verum Lallius non jam in locis Montium, sed cum se ipso, sive in proprios usus, & negocia pecuniam implicavit, & solum vita functo Bartolotio, Canonicus illius Frater, & hæres reperiit, figuratum investmentum non adesse; quapropter ex prudentialibus motivis amicabiliter convenit cum Lallio, ut eandem pecuniam in ejus Mercimonia conversam retineret, dummodo de fructibus ad rationem scutorum quatuor pro quolibet loco Montium tunc decurrentium in scutis 109. corresponderet, eò quia Canonicus paratam in illis occasionem habebat, & de facto Lallius per plures Annos conventos fructus exbursavit, donec Capitulum Cathedralis Praten. hæres inscriptus à Canonico Creditore Lallium pulsavit coram A. C. sive Prælato deputato pro restitutione Capitalis & fructuum decursorum, sed Lallius opposuit, quod solutiones jam factæ deberent in fortem imputari ex duplici fundamento, primò, quod conventio inita cum Canonico, ut supra, loco damnorum, & interesse foret usuraria, & secundò, quod cum loca Montium valeret scuta 109. pro quolibet, ipse perperam solvisset ad rationem scutorum quatuor pro centenariis: Quibus tamen exceptionibus rejectis, Mescribente pro Capitulo, relaxatum fuit Mandatum favore ejusdem Capituli, & habito per Lallium recurso ad Signaturam Justitiæ, cum dilata ibidem fuerit resolutio, Causa remansit terminata per Concordiam, in qua Capitulum idem fermè consecutum fuit, quod judicialiter reportaverat.

Et sanè etiam cum sensu Veritatis credebam, bonum Jus assistere Capitulo; prætermissa namque inspectione ordinis, super quo in Signatura magnus rumor fiebat ex parte Lallii, videlicet esse locum Appellationi, seu Commissioni suspensivæ, ex quo agebatur de Mandato certam summam liquidante, juxta vulgatam conclusionem, quod à liquidatione detur appellatio, etsi tractetur de materia celeri, aut executiva, teste *Menoch.*

*de adipisc. possess. remed. 3. num. 192. Sca. c. de Appell. quæst. 17. limit. 9. numer. 36. & 37. Zac. b. de oblig. Camer. quæst. 37. numero 61. & 62. Surd. decif. 27 à numero 4. ad 9. Gratian. decif. March. 212. num. 12. & 13. Rota coram Gregor. de. isf. 232. num. 2. ibidem Adde. num. 5. & decif. 258. num. 2. post Cenc. de Cens. & coram Durozet. l. un. decif. 158. num. 7. vers. f. & quod & decif. 379. num. 2. & 3. par. 9. rec. Facilis siquidem fuit replicatio, quod non eramus in terminis liquidationis, sed meri Calculi ad normam Instrumenti, & conventionis in eo contentæ, prout distinguendo ad præcisum effectum reiiciendæ appellationis dixit *Rota coram Cavalier. dec. 323. num. 4. in fin. vers. nec requirebatur, & decif. 58. num. 26. par. 6. rec. & decif. 282. num. 18. par. 9. & decif. 201. num. 4. coram Card. Orsibon.**

Quatenus pertinebat ad medullam boni Juris, inanem esse dicebam primam exceptionem, cum enim ex *suprà* firmatis numero 9. Procurator non investiens pecuniam destinatam investmento teneatur ad damna, & interesse, frustra redarguebatur de uluraria pravitate conventio restaurativa eorundem damnorum, & interesse, idque non negabant Scribentes pro Lallio, sed objiciebant, non constare de hujusmodi destinatione, seu obligatione investiendi: Verum, ultra assertionem emitiam in Instrumento, concurrebat Epistola scripta per Lallium Canonico, in qua expressè factus fuerat, *vorrei poter fare il medesimo del rinvestimento dei luoghi 26. di Monte, che va 56 do debitore à V. S. per soddisfare al mio oblio*, undè ex consimili Epistola resultare plenam probationem obligationis investiendi: punctualiter firmavit *Rot. d. decif. 282. numero 1. cum plur. seqq. par. 9. rec. ubi latè Rub. in addit. circa efficaciam confessionis in Epistola contentæ adversus Scribentem.*

Eoque clariùs inspectis etiam adminiculis confessionem hanc roborantibus, quia Canonicus verisimiliter minime retinisset has pecunias otiosas per spatium 20. Annorum, & ultra, eratque 57 Sacerdotali caractere insignitus, & proinde immunis à suspitione, & animo scelerandi, ut ostendunt relati per *Mart. Medic. exam. Senen. 20. ex numero 18. cum seqq. & præcipue num. 24. cum aliis per Rot. decif. 94. num. 25. par. 15. rec. & in his terminis ad sustinendam perceptionem fructuum, & excludendam imputationem latè tradidit eadem Rot. decif. 391. per tot. & signanter ex numero 4. cum plur. seqq. par. 17. Cumque occa-*

58 siones investiendi promptæ semper, & paratæ reputentur in Urbe, præsertim in locis Montium, ut ait *Rot. decif. 479. sub numero 10. post Cenc. de Censib. & decif. 294. num. 15. coram Priol. & decif. 16. numero 10. & 11. & decif. 187. sub numero 11. post Torr. de pact. fur. success. debebat idcirco Lallius justificare negativam occasionum investiendi,*

59 di, & edocere, se fecisse diligentias, non autem tale onus incumbere Canonico, seu Capitulo illius hæredi, ut per *Text. in l. si Procuratorem. 8. & in l. idemque 10. §. si Procurator, ff. mandat. cum concord. habetur per Rot. coram Bich. decif. 303. num. 9. & per tot. & dec. 487. num.*

60 enim in se vera esset propositio, quod fructus loco Investimenti per Partes conventi non possint excedere veritatem ejusdem destinati Investimenti,

vestimenti, ut in individuo notat *Card. De Luca* p. 2. in *Supplem. tit. de Usur. disc. 41. num. 4.* & facit regula *Text. in l. 23. ff. de usucap. de qua Rota dec. 400. num. 9. par. 9. rec. & dec. 95. nu. 20. par. 16.* ut scilicet una, eademque res non debeat diverso Jure censerī; & consequenter dum loca Montium valebant scuta 109. reddebantq; scuta quatuor pro quolibet loco, ita pariter ad rationem scutorum 109., non autem 100. conveniri posset, & recipi solutio fructuum per Bartolotium.

Attamen, quia in dies & fructus, & pretium extrinsecum locorum Montium variari contingit, non solum oportuisset facere meliorem supputationem, habito respectu ad tempora, in quibus crescit, vel decrevit valor locorum Montium, vel fieri accidit reductio ipsorum fructuum, quemadmodum optimè prosequitur *Rota d. dec. 16. num. 21. post Torr. de pact. jur. success.* sed etiam retenta, & utrinque servata hac proportione debuisset in dies quoque favore Bartolotii excrefcere Capitale ad eandem proportionem valoris intrinseci locorum Montium, & sic attento tempore motæ controversiæ ad scuta 120. pro ut communiter singula loca erant in Commercio, cum Procurator investire obligatus non minus teneatur ad fructus Investimenti, quam ad præstanda loca Montium, sive reficiendum augmentum, quod secuto Investimento cessisset commo Principalis, seu Constituentis, ad *Text. in l. si tibi homo, §. cum Servus, ff. de leg. 1. cum reliquis benè apud Pen. dec. 996. num. 6.* & in specie locorum Montium *d. dec. 228. num. 3. par. 9. recent.* Unde poterat Lallius contentari, quod solutio fructuum parùm excessisset (habito respectu ad pretium intrinsecum) fructus eorundem locorum Montium, dum ex opposito pro parte Capituli ipsi condonabatur respectu sortis, seu Capitalis augmentum pretii extrinseci de Jure, ut supra, reficiendum.

Eratque ulterius (saltem ad finem excusandi exactum ab imputatione in Capitale, juxta distinctionem, de qua in proposito sæpius *Card. De Luca*, & signanter *lib. 5. de Usur. disc. 12. numero 32. & sequent. & in Supplement. eodem tit. par. 2. disc. 39. numero 12. & dicto disc. 41. numero 7.*) etiam reflectendum, quod Lallius, ut præmissimus, hujusmodi pecuniam emptioni locorum Montium destinatam implicaverat in propria negotia Mercantilia, in quibus terminis cum culpa, vel negligentia non consistat simpliciter in omittendo, sed in committendo, Procurator, seu quilibet alius Administrator non condemnatur ad levius, sed majus interesse, ut cæteris relatis censuit *Rota d. dec. 391. num. 40. & seqq. par. 17. rec. & d. dec. 168. num. 15. & 16. par. 18.*

ROMANA PECUNIARIA
PRO SEBASTIANO PANZERIO
CVM BENEDICTO REZZANO.
ARGUMENTUM.

Procurator, qui Concordiam inivit cum Creditore sui Principalis, & ejus ratificationem promissit intra certum tempus, an, & quando, ra-

tificatione non secuta intra idem tempus, possit de proprio condemnari, vel ex quibus causis excusetur, aut non teneatur, cum aliis, de quibus in *Summario.*

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Causæ.*
- 3 *Procurator stipulans pro alio, an, & quando urgeri possit ad docendum de mandato illius, pro quo contraxit, vel de ratificatione reportata.*
- 4 *Ratificatio actus proprio nomine gesti per aliquem Procuratorem inducitur ex scientia, & non reclamatione.*
Amplia, hujusmodi scientiam, & non reclamationem suffragari, etiamsi ratificatio fuerit à Procuratore promissa intra certum terminum, numero 5.
- 6 *Ratificatio inducitur per litteras missivas scriptas Procuratori.*
- 7 *Ratificatio inducitur ex sola scientia, quando agitur de commo ratificare debentis.*
- 8 *Dies tunc interpellat pro homine, quando aliquid est faciendum sine ministerio alterius, secus autem, quando requiritur alterius ministerium.*
Et in hoc secundo casu requiritur nova interpellatio, ibidem.
- 9 *Procurator, qui promissit factum alienum, sive alium ratum habiturum, etiam cum clausula, aliàs de proprio, non potest cogi ad factum, sed solum ad interesse.*
Et de ratione, num 10.
- 11 *Interesse veniens in consequentiam facti nom impletū debet ante condemnationem conclusentissimè liquidari.*
- 12 *Dannum, & interesse fuisse passum probari debet ab eo, qui agit pro refectione danni.*
- 13 *Culpa non est imputanda ei, qui non fecit id, quod factum non profuisset.*
- 14 *Procurator regulariter nunquam censetur se voluisse proprio nomine obligare.*
- 15 *Excussio prius est facienda contra principalem obligatum, antequam detur advocatio pecuniæ soluta posteriori Creditori.*
- 16 *Ratificatione promissa intra certum tempus, & non secuta, Contractus dissolvitur.*
- 17 *Solvere minus dicitur, qui tardè solvit.*
- 18 *Solvere minus dicitur, qui solvit minutatim.*
- 19 *Filiusfamilias, ut possit obligari, quid requiratur secundum Statutum Urbis cap. 152. lib. 1.*

DISCURSUS LXIII.

EX quo Sebastianus Panzerius veluti Procurator Canonici Andreæ Panzerii ejus Patruū Concordiam quandam iniverat cum Benedicto Rezzano ejusdem Canonici Creditore, eaque mediante convenerat, quod prædictus Creditor sibi satisfaceret annuatim de scutis 50. super quadam Domo Canonici tunc absentis, & de reliquo pro eodem Canonico amplissimè intra certum tempus promissit de rato; casus præbuit, quod evicta per Claram filiam naturalem Constantii Panzerii præfata Domo, ex abrupto insurrexit memoratus Creditor, & coram A. C. conveniendo Sebastianum ad docendum de implemento suæ obligationis de faciendo ratificare Canonicum, obtinuit

obtinuit ad sui favorem relaxari Mandatum : Sed Ego assumptus in hoc statu pro parte Sebastiani metu Mandati ferè latitan:is, statim censui, sperari posse ejusdem Mandati revocationem, prout incontinenti demonstravit experientia, quia A.C. prædictum Mandatum illicò revocavit, motus ex triplici fundamento, quod assereram.

Et primò, quia (ut dicebam) nunquam audivi, quod ob non secutam ratificationem intra tempus præfixum relaxari valeat Mandatum adversus merum Procuratorem, qui prædictam ratificationem ab ejus Principali in turam promisit, nisi venerit casus, quod idem Principalis contractum ejus nomine gestum improbaverit, quo casu optimè congrueret, ut Creditor urgeret ipsum promissorem ad docendum de legitimo, & sufficienti mandato, cum quo contraxit, vel de ratificatione reportata, juxta *conf. Alex. il. 136. sub num. 2. vers. sed ubi inquietaretur lib. 6. & ante eum Bartol. in l. Procurator pro evizione num. 2. ff. de Procur. Rot. decis. 202. num. 5. & 6. coram Merlino, & decis. 62. ex num. 1. usque ad 4. par. 13. recent. & hic est casus, de quo loqui possunt omnes in contrarium laudabiles.*

At in præsentia totum est in oppositum, quia non solùm præsentia ratificatio fuit in Actis exhibita, eaque pronunciata pro recognita, & à Testibus abundè comprobata, sed etiam quando vellemus, quod illa laboraret suspitione antidata, quodque hodie, & non priùs confecta sit, exuberat semper, quod Canonicus nunquam de præterito reclamaverit, quodque modò perduret in eadem voluntate approbandi Concordiam ejus nomine celebratam; idem quippe est, quod quis scientiam habens hujusce actus non repugnaverit, ac si expresse illum approbaverit, ex communiter recepta Doctrina *Bartol. in l. Qui enim, ff. rem rat. haber. ibique gloss. in §. 1. cum qua procedunt ad ducti per Corbul. de Caus. privation. ob l. finit. num. 117. Bursat. conf. 118. nu. 24. Cyriac. contr. 654. num. 15. & in puncto ratificationis promissæ intra certum terminum plena est decis. Fontanell. la 251. num. 2. & seqq. ac per tot.*

Fortius verò, quia non solùm de scientia præfatæ Concordiæ in Canonico edocetur ob ingentem numerum Epistolarum, quæ de novo fuerunt productæ; Verùm quoque ex illis & antecedens mandatum, & subsequuta colligitur gratiarum actio erga Sebastianum pro ejusdem Concordiæ celebratione, in quibus terminis sufficientem induci ratificationem, post *Parif. conf. 127. lib. 1. nu. 32. & seqq. in specie litterarum missivarum dixit Rota decis. 139. num. 2. & dec. 248. num. 3. coram Cavaler. Posth. de manu. observ. 55. n. 143. & dictum fuit supra Disc. 30 n. 22. & 23.*

Maximè, quia ipsa Concordia respiciebat commodum, & favorem Canonici, dum ubi priùs Creditor ejusd. Canonici agere poterat incontinenti pro integra sorte Cambii, & fructuum, convenit minutatim recipere annua scuta 50. ac propterea, dato hujusmodi commodo, ex sola scientia superabundans emergit ratificatio, ut inquit *Menoch. conf. 229. num. 26. Cyriac. contr. 425. num. 27. & d. contr. 654. num. 13. & 14. Saminiatus contr. 33. num. 37. Torr. de part. fut. success. lib. 2. cap. 13. num. 108. Rota post eundem decis. 39. num. 5. & decis. 189. num. 17. & in recent. decis. 352. sub numero 50. vers. maximè verò, & num. 51. par. 9. &*

decis. 343. sub num. 3. par. 19. & alibi millies.

Idque licèt scientia, & ratificatio exinde resultans processisset extra terminum præfixum; ultra enim, quod habemus punctualissimam *decis. Fontanell. de qua supra: foret advertendum, quod non obstante præfixione diei, quæ regulariter interpellat pro homine, quando tamen (prout hic) vel tempus reperitur appositum in requirente alterius hominis ministerium, vel eadem dies apposita existit causa multiplicandæ obligationis, nova requiritur interpellatio, atque ita in individuo nostræ quæstionis limitando post *Abb. in cap. Venerabilis circa finem, de Judic. & Riminal. Jun. conf. 31. num. 137. firmavit Add. ad Burrat. decis. 64. num. 26. in fine, Cyriac. contr. 677. per tot. & post Turrett. in cons. ultim. volum. 3. Masfril. dec. 150. num. 33. & 34.**

Verùm dato, quod nulla ratificatio tacita, vel expressa ostenderetur, quodque haberemus expressam obligationem susceptam à Sebastiano cum clausula *alias de proprio &c.* subintrat secundo loco alterum prorsus inevitabile fundamentum, videlicet, quod tunc *Doctores* omnes, nemine discrepante, concludunt, quod promittens, alium ratum habiturum, non potest præcisè cogi ad factum, nec relaxari Mandatum personale, sed tantummodò condemnari valet promissor pro quanti interest, ratificationem non fuisse secutam, ad tradita per *Vinc. De Franch. decis. 624. per tot. Caren. resol. 18. n. 11. Andreol. contr. 307. nu. 5. Gob. consult. 106. nu. 2. egregiè Rota, (quæ loquitur in terminis Concordiæ) coram Ludovif. dec. 241. per tot. ibique Adden. infinitos congerit sub n. 7. & coram Cels. decis. 330. n. 5. & dec. 150. per tot. & signanter num. 10. par. 11. rec. & dec. 41. num. 4. & 7. par. 14. præstans enim interesse dicitur verè, & propriè servare promissâ, *Aldobrand. conf. 132. num. 121. & seq. Pacion. de locat. cap. 22. n. 103. & 105. Rot. dec. 67. num. 10. par. 4. rec.**

Istud autem interesse antequam exigi possit, ac pro eo respectivè Mandatum expediri, requirit, quod concludentissimè liquidetur, ut bene prosequitur *Ludovif. d. dec. 241. nu. 6. Burrat. d. dec. 64. nu. 14. Dunozet. l. un. dec. 35. num. 2. Bich. dec. 266. n. 10. & sequentibus.*

Tantum verò abest, quod hujusmodi interesse liquidetur in præsentia, ut nec unum obulum à Creditore passum justificari possit, quoniam solummodò in contrarium exaggeratur, quod Canonicus medio tempore fuerit effectus deterior in conditione bonorum; Sed quid inde resultat? Oportet enim, quod ista deterioratio fortunæ Creditori præjudicialis ortum habuisset, ex quo non foret in tempore obtenta ratificatio: At cum (licèt intra terminum præscriptum) impediri minimè valuisset eadem deterioratio, quomodò tolerari potest, quod propter defectum ratificationis gravetur Sebastianus ad refundendum damnum, & interesse, quod ex hoc capite Creditor non sustulit, ut præter allegatos generaliter tradunt relati per *Aliograd. conf. 1. n. 32. & seqq. lib. 1.*

Et quidem damnum, quod medio tempore irrepsit, provenit dumtaxat ex causa evictionis illius Domus, cujus pensiones fuerant assignatæ pro satisfactione hujus crediti; Quamobrem rogare fas est, utrum quoribus ratificatio opportunè processisset, evictio fuisset evitata, vel enim negativè respondetur, tuncque manifestum emicat

13 absurdum prætere refectionem damnorum ob non obtentam ratificationem, dum nihil illa profutura fuisset, ut ad rem præmonuit *Oldrad. conf. 136. num. 5. Surd. decis. 260. num. 5. cum seqq. & decis. 326. num. 69. & concordant supra congesti in Disc. 32. ex nu. 4. usque ad 9.*

Aut verò præfatam evictionem impedivisset, eoque casu non solum ille tenebatur sese opponere, & quatenus illi objiceretur de hujusce ratificationis defectu, potuisset de facili removeri: Verùm etiam quis prohibet, quod hic, & nunc Creditor Jura sua non experiatur per viam Salviani, vel executivè contra occupatam à filia naturali Constantii ex titulo alimentorum, quinimò cum creditum, de quo agitur, longè antè existat tanquam contractum adversus Constantium, & Vincetium, potest in instanti repellere detentricem; idèoque cum habeat apertam viam sese satisfaciendi adversus bona sui Debitoris, calumniosa quodammodo detegitur præsentio vexandi illum, qui contraxit nomine tantum Procuratorio, quemq; idcirco vexari non posse, latè definit *Rota dicta dec. 202. per tot. coram Merlino & in durioribus de hac excussione necessariò faciendâ Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. par. 7. nu. 67. & seqq. Theaur. questio. 16. num. 3. lib. 2. Card. De Luca de Credit. discurs. 52. numero 4.*

Augeturque palpabilis, & mathematica demonstratio, quod Creditor nullum detrimentum subiverit ex carentia ratificationis, quin potiùs notabilem utilitatem reperaverit; Siquidem non secuta ratificatione intra terminum designatum, resolvebatur Concordia, ex *Caballin. & aliis apud Mastrell. d. dec. 150. ex nu. 15. ad 20. Rot. dec. 316. ante nu. 1. vers. nam cum Virgilius, par. 17. rec.*

Resolutâ igitur Concordiâ, redibat Creditor ad primæva Jura, quæ etiam in illa sibi voluit reservare, proindeque sicuti per Concordiam manus habebat ligatas non expetendi, nisi scut. 50. annuatim, ita ob illius resolutionem potuisset expostulare, & urgere incontinenti pro integrali quantitate scut. 241. sicque nemo non videt, quod ratificatio erat utilis Canonico, & non Creditori, dum minùs solvit, tam qui tardius solvit, ad *Text. in l. solidum, ubi gloss. & Castrensis. ff. de solut. l. 1. §. editiones, versic. nam & dies, ff. de edend. Soccin. Sen. conf. 151. num. 2. lib. 1. Velasc. de privil. pauper. 1. quest. 44. nu. 27. Barbof. axiom. 210. num. 9. Rot. decis. 676. num. 3. par. 18. tom. 2. 18 rec. quàm qui minutatim, Rot. decis. 266. num. 18. coram Royas, & decis. 703. num. 26. par. 18. ubi quod solutio minutatim recepta damnorum, & incommodum, prout etiam notarunt *Giurb. observat. 106. num. 19. Nogueros. alleg. 18. num. 79. Rota coram Royas dec. 180. num. 11. & dec. 345. num. 4. & dec. 249. num. 3. par. 15. rec.**

Atque hæc aded videntur indubitata, ut futuræ profectò detegatur labor recurrendi ad tertium, idemque tutissimum Asylum, videlicet ad censuram Statuti Urbis in *cap. 152. lib. 1. irritantis obligationem filii familias absque consensu Patris contractam, nisi copulativè duo concurrant, nempe quod idem filius familias seorsim à Patre habitet, ac publicè negotietur, ut præter Rot. coram Gregor. & in dec. 182. num. 2. & coram Peninger. dec. 106. per tot. & dec. 563. pariter per tot. coram Bich. & dec. 16. numero 1. & sequentibus*

coram Card. Orshobon. pluribus aliis cumulatim respondit eadem Rota dec. 130. per tot. & signanter num. 20. par. 16. rec.

ROMANA SPOLII, SEU EXPENSARUM

PRO CHRISTOPHORO PANZERIO,

CUM DUCE GAETANO, ET LITIS
CONSORTIBUS.

VOTUM, SEU RESPONSUM
PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

° Creditor si fecerit executionem in bonis alterius, quàm Debitoris, Spolium committit; Et an adsit differentia inter Spolium judiciale, & violentum, vel attentata: Et hac occasione latè de refectione expensarum, illarum liquidatione, & differentia inter judiciales, & extrajudiciales. Sententia condemnans ad refectionem damnorum, & interesse an comprehendat expensas, & quas.

SVMMARIVM.

- 1 Executio facta super bonis alterius, quàm Debitoris revocanda est tanquam spoliativa.
- 2 Occasio scribendi.
- 3 Damnorum, & interesse appellatione quid veniat in praxi, & in condemnatione judiciali. Distingue, ut ibidem.
- 4 Expensarum extrajudicialium appellatione veniunt illæ factæ pro Advocatis, Procuratoribus, Copistis, & Notariis. Et veniunt etiam in liquidatione originalia Informationum Juris, num. 5.
- 6 Expensæ pro Advocatis, Procuratoribus, &c. quando etiam veniant appellatione expensarum judicialium.
- 7 Expensarum extrajudicialium in taxatione leviores admittuntur probationes, & de ratione.
- 8 Expensæ pro Advocatis, & Procuratoribus, &c. quæ appellantur demortuæ, an veniant rescipiendæ in Iudicio Spolii, distingue.
- 9 Spolium violentum quoad refectionem expensarum extrajudicialium non differt ab attentatis.
- 10 Expensæ demortuæ, & extrajudiciales in Iudicio attentatorum semper sunt rescipiendæ. Limita quoad expensas superfluas, n. 11. Declara limitationem, ut num. 12.
- 13 Expensæ extrajudiciales quare regulariter non veniant in condemnatione Spolii judicialis, & n. 14.
- 15 Expensarum condemnationem commissum fuisse, vel uno, aut altero modo conceptam, multum refert.
- 16 Spolium committens de Jure tenetur remittere omnia in pristino statu, & Spoliatum reintegrare de omnibus damnis, interesse, & expensis.
- 17 Spolium commissum ex defectu citationis Partis, non differt à violento, & attentatis. Et de ratione, num. 18.
- 19 Possessio capta sine citatione Partis, dicitur capta per vim expulsiivam, & competit interdictum unde vi.

- 20 *Spolium iudiciale quando dicatur commissum auctoritate Iudicis, vel potius ex facto Partis, & num. 22. & seqq. ubi declarantur, seu conciliantur Rotæ decisiones.*
  - 21 *Spolium violentum dicitur, quod fuit commissum vi expulsiua, Iudice, & Satellitibus presentibus.*
  - 24 *Rot. coram Zarat. decis. 5. expenditur, & declaratur, & num. 25.*
  - 26 *Spolium quantumvis iudiciale concurrente dolo habetur pro violento, secus autem concurrente bona fide.*
  - 27 *Procurator presumitur certiorasse Principalem etiam ad effectum condemnandi eundem Principalem ad restitutionem damnorum.*
  - 28 *Spolium commissum per Procuratorem, si Dominus de eo habuit notitiam, & ei non renunciavit, censetur ab eo ratificatum.*
- Amplia multo magis procedere, quando Dominus procuravit sustentare in Iudicio idem Spolium, num. 29.*

DISCURSUS LXIV.

Nihil in Foro frequentius auditur, quam quod executio facta in bonis alterius, quam Debitoris sit undique spoliatiua, & reuocanda, quemadmodum ex Doctrina Angel. in l. à Divo Pio; §. si super rebus, ff. re iudic. cum aliis passim tradiderunt Amat. decis. March. 48. num. 9. Contr. discept. 33. num. 4. Rota coram Buratt decis. 731. num. 1. & seqq. & decis. 908. numero 5. & coram Peuringer. decis. 147. numero 1. & in Eugubina Bonorum 15. Maii 1679. §. 1. coram Cardinali Vicecomite, confirmata 26. Iunii 1680. coram Pauluccio.

Verum nil minus peragunt Scribentes, quam requirere, utrum ei, qui passus est consumile Spolium laborans ulterius defectu citationis, reficiendæ veniant illæ expensæ, quæ (ut infra) nuncupantur demortuæ, sive extrajudiciales; Doctores etenim, ipsaque Rotæ varios de cætero figurando casus, variasque constituendo distinctiones nupquam ad hunc præcisum articulum adeò familiaritatem descenderunt. Quamobrem arrepta occasione, quod Cameræ Tribunal spoliatiuam declarauit executionem factam ex parte Ducis Gaetani, aliorumque Creditorum Constantii Panzerii super quibusdam Mercibus, & stiliis adversus Christophorum Panzerium eas detinentem Jure proprio, sub eo præcipuo fundamento, quod Mandatum executiuum à prædictis Creditoribus obtentum contra bona hereditaria memorati Constantii nullatenus potuerit citrà manifestum Spolium executioni demandari contra præfatum Christophorum non citatum, nec auditum, nullamque ab eodem Constantio causam habentem, in animum devenerat quæstionem hanc fundamentaliter examinare; Sed nec otium, nec istius Causæ necessitas satis illam trutinare suavit, & indulgit, ideòque solum ad submovenda quamplura æquivoca, quæ in conspectu diversarum *Authoritarum* de facili possunt incurri, aliqua præter opportunitatem præmissæ Causæ libuit prænotasse.

Diximus præter necessitatem, opportunitatem præsentis Causæ, quia cum ad instantiam Christophori jam Camera definiverit in suis sententiis, sive Decretis, enunciata executionem esse reuocandam tanquam spoliatiuam unâ cum condemnatione Creditorum ad damna, & inter-

esse, & ad hunc effectum præelegerit Peritum, cessat omnis occasio ditceptandi; an Spolium, de quo agitur, veniat connumerandum inter illa, quæ simpliciter dicuntur iudicialia, & ob id utrùm in purgatione Spolii Judicialis rati debeat expensæ etiam demortuæ, & extrajudiciales, posita namque hujusmodi condemnatione per sententiam iam ad damna, & interessè, communiter, & sine contradictore recepta distinctio est, quod vel agitur de damnis extrinsecis, qualia sunt, quæ præter expensas in litibus acciderunt (ex gr.) si Litigans proficiendo ad Iudicium captus sit in itinere à Latronibus, vel Equus obierit pariter in itinere, & hæc minimè veniunt in condemnatione damnorum, expensarum, & interessè; Vel tractatur de damnis intrinsecis, quæ sunt circa litem necessaria ut expensæ Procuratorum, Advocatorum, Notariorum, Scripturarum, cum similibus, & hæc procul dubio comprehenduntur in ipsa condemnatione, ut cum *Thefaur. decis. 67. num. 4.* optimè distinxit, & exemplificavit *Gratian. discept. 833 num. 7. & 8. Carpzov. de process. Iur. Saxon. tit. 24. art. 2. §. 2. num. 8 & seqq. Mansf. consult. 188. ex num. 28. & signanter numer. 30. Fontanell. decis. 97. num. 8. cum seqq. Rota coram Pamphil. decis. 89. num. 1. & 2. confirmata decis. 283. num. 1. & seqq. par. 1. rec.* quas sub eadem distinctione laudat, & sequitur *Bich. decis. 73. num. 17. & 18.*

Ac propterea, procedendo cum prædicta distinctione, corrui videtur dubium, an in præfati casu Creditores Constantii, qui fuerunt per Tribunal Cameræ condemnati ad restitutionem damnorum, & interessè, perspecta executione spoliatiua obstringantur refundere expensas demortuas; & extrajudiciales; siquidem cum (juxta præmissas *Authoritates*) in condemnatione damnorum, expensæ factæ pro Procuratoribus, & Advocatis, Copistis, & notariis, de plano sequitur necessitas refundendi expensas quoque extrajudiciales, quarum nuncupatione ad amissam continentur istæ mox explicatæ, ut videre est penes *Rot. decis. 744. num. 13. vers. que expensæ; par. 4. 10. 3. rec.* ubi eas liquidando dinumerat, etiam circa originalia Informationum Juris, & coram *Dunozet. Iun. decis. 448. num. 5. vers. taxatio, & decis. 153. ex num. 9. cum seqq. par. 12. decis. 214. num. 9. par. 15. & prius decis. 384. num. 6. per. 14. & decis. 221. num. 5. & seqq. par. 16. & decis. 4. num. 3. vers. nec minus cum seqq. par. 18.* Inmò illæ inter iudiciales recensentur, quando agitur de damnis reficiendis à temerè litigante, ut per *Text. in l. scimus, ibique Cyn. num. 8. vers. tu dic, C. de Iudic. & Rot. coram Pamphil. notat Capuc. in prax. par. 3. cap. 11. art. art. 12. num. 184. & seq. tom. 1.*

Et ex quo hujusmodi expensæ extrajudiciales fieri solent absque Testium interventu, nullaque querantâ quierantiâ, leviores admittuntur probationes, & sufficit qualisqualis justificatio etiam conjecturalis, & verisimilis arbitrio boni Viri, ad Theoricam *Bald. in l. restituendo in 2. notab. C. de petit. hered. Federic. de Sen. in conf. 119. numero 4. & 5. Rot. d. dec. 283. numero 1. & 2. par. 1. rec. & d. decis. 89. numero 1. & 2. coram Pamphil. ibique Adde. num. 2. cum aliis plenissime in decis. 117. numero 1. & seqq. par. 13. & d. decis. 221. num. 6. & sequentibus par. 16. & coram Bich. decis. 534. num. 18. & 19.*

Abſque eo, quod incongruè commiſcendo diſputationem (de qua infra peragemus) prætendi
 8 valeat, quod in hoc Spolio, ſecundum eorumdem
 Creditorum exceptionem præſuppoſito Judiciali,
 hujusmodi expenſæ demortuæ regularitèr non
 debeantur, ut viſa eſt ſentire ad diſtinctionem
 Spolii violenti *Rota coram Zarat. decif. 51. numero*
5. & 6. & coram Bich. decif. 73. ex numero . & præ-
 fertim numero 13. ſub ea ratione, quod tantum-
 modò Spolium violentum hanc condemnationem
 9 in expenſas extrajudiciales admittit, quia
 illud dumtaxat pari paſſu procedit cum attentatis,
 ut inquit *Cardin. De Luca de Judic. diſcur.*
20. numero 3. in Judicio autem attentatorum pro
 10 illorum purgatione etiam expenſas demortuas
 taxandas, & liquidandas eſſe communiter tra-
 diderunt relati per *Rot. d. decif. 744. ex numero 9.*
par. 4. tom. 3. & coram Royas decif. 384. numero 7.
8. & 9. & coram Dunozei. Iun. decif. 825. numer. 7.
& coram Celf. decif. 80. num. 7. & decif. 133. num. 5.
& coram Bich. d. decif. 534. num. 18. & 19. ubi ſub
num. 20. ait, quod ſolummodò expenſæ ſuperfluæ
 11 *refici non debent, & decif. 527. numer. 1. & ſeqq.*
par. 18. ubi ſub num. 8. eandem limitationem at-
 tribuit huic concluſioni circa ſuperfluitatem ex-
 penſarum, & priùs *dicta decif. 221. ex numer. 5. &*
 præcipuè *ſub numer. 8. cum ſeqq. par. 16.* in qua de-
 12 claravit, benigniorem ſtylum per *Rotam* adhiberi
 conſuetum, quando condemnat Victum Victori
 ad expenſas, non habere locum in attentatis, nul-
 lam diſtinctionem admittunt, ſed veniunt uſque
 ad obolum reſtituendæ.

At è converſo quando Spolium eſt judiciale,
 videlicet commiſſum mediante auctoritate Judi-
 13 cis, ſubintrat quædam ratio bonæ fidei, ſaltem
 colorata, quæ ab hac rigoroſa reſeſtione expen-
 ſarum ſolet excuſare, ad ea, quæ poſt *Poſth. de Sub-*
haſt. inſpect. 55. n. 79. & Rot. apud eundem, & coram
Merlin. dixit eadem Rota coram Zarat. d. decif. 51.
nu. 14.

Quoniàm, quidquid ſit de applicatione iſtius
 concluſionis, ſeu diſtinctionis ad factum, tunc
 14 ſolùm fortaiſe illa militaret, quando iſta damna
 & intereſſe ratione Spolii prætenderentur uti pars
 Judici, omiſſum etenim in his terminis haberetur
 pro omiſſo; At ſecus eſt, quoties, ut ad præ-
 ſens, expreſſa concurrit condemnatio ad damna,
 & intereſſe, actum fuit in Judicio ordinario tam
 pro revocatione executionis, quam pro hujusmodi
 15 condemnatione, ex his, quæ per *decif. Fur. 61.*
num. 2. lib. 3. diſtinguendo comprobat Capuc. in-
prax. d. par. 3. cap. 11. art. 22. ex nu. 353. tom. 1. & ex-
 plicitè per *decif. Caſar. de Graſſi. la 5. de reſtit. Spo-*
liar. num. 8. & 9. profeſſa eſt Rot. coram Bich. d. de-
cif. 534. num. 8. & num. 9. verſ. quo caſu ſubi etiam
 cum *Lancell. de arrent. par. 3. cap. 28. nu. 66. & ſeqq.*
 ſubjungit, multum intereſſe, an fuerit omiſſa,
 vel non omiſſa iſta condemnatio, ſivè an uno, vel
 altero modo pronuntiatum fuerit; idemq; colligitur
 apud *eundem Bich. d. decif. 73. ex n. 13. & præ-*
 cipuè *ſub num. 17. & 18.*

Et ſanè, quod Tribunal Camera omni Jure po-
 tuerit condemnare prædictos Creditores ad reſe-
 ſtitionem damnorum, expenſarum, & intereſſe,
 etiamſi omiſſa condemnatione, & reſpectivè pe-
 titione Spoliati viâ ordinariâ de per ſe non ve-
 16 nirent, manifeſtè eluceſcit, ex eo, quod ad men-

ſolùm debet reſtituere rem occupatam, & remit-
 tere omnia in eo ſtatu, quo erant de tempore com-
 miſſi Spolii, verùm etiam reſtituere Spoliatum
 de omnibus damnis, intereſſe, & expenſis, ut eſt
Text. in cap. gravis de reſtit. Spoliat. cum concord.
 per *Marchejan. de Commiſſ. par. 2. §. 3. numer. 126.*
fol. 181. Ginh. decif. 39. ſub num. 1. verſ. prædictis,
& numero 2. Ridolphin. in prax. par. 2. cap. 14. num.
147. Rot. coram Verall. decif. 171. num. 1. par. 5. Spe-
rell. decif. 100. nu. 10. Patell. Iun. annot. 63. num. 8.
Maſtrill. decif. 198. num. 2. ubi maxime concu-
 rente forma ſententiæ; & præclara eſt Doctrina
 Ripæ, quem *Rota* tamquam Antelignanum ſem-
 per laudavit in hac materia, in *l. naturaliter, §.*
nihil commune num. 50. ff. de acquir. poſſeſſ. Rota co-
ram Bich. decif. 500. num. 31.

Fortius verò, quia (quidquid variariſe videatur
Rota in propoſito, an fructus in Judicio Spolii ve-
 niant dumtaxat à die mortæ litis, vel uſque ab ini-
 17 tio commiſſi Spolii) caſus præciſus hodierni Spo-
 lii nihil differt à violento, non ſolum quippè pro-
 ceſſum fuit ſine citatione Partis unde habendum
 eſt pro violento, & attentato, ut pulchrè firma-
 vit *Rot. in decif. 372. numero 4. 5. & ſeqq. coram*
 18 *Card. Cerr.* nam qui ingreditur Poſſeſſionem, vel
 facit executionem vigore ſententiæ, vel Manda-
 ti nulli ex defectu citationis, tenetur de violentia
 ut bene proſequitur *Rip. in d. l. naturaliter, §.*
nihil commune numero 59. ff. de acquir. poſſeſſ. Bolo-
gnest. in l. juſtè poſſidet nu. 89. & ſeqq. ff. eod. Me-
noch. de re. up. poſſeſſ. remed. 8. nu. 26. Patell. Iun. d.
 19 *annot. 63. nu. 13. Rota coram Seraphin. decif. 732. n. 6.*
 ubi quod in hoc caſu poſſeſſio dicitur capta per
 vim expulſivam, & competit interdictum *undè*
vi.

Sed etiam, quia in præſenti hypotheſi totum
 provènit Spolium non à Mandato, ſeu auctoritate
 Judicis, iſte enim ſanctiſſimè, & juſtiſſimè con-
 demnavit hæreditatem Conſtantii Panzerii, ac
 contra eam relaxavit Mandatum executivum,
 ſed non intellexit per ſomnium, quod hoc Man-
 datum tangere deberet Chriſtophorum, ſivè Mer-
 ces, & Stilia ab eodem proprio Jure, & abſque
 20 ulla dependentia poſſeſſa; proindeque cum exe-
 cutio ſpoliativa proceſſerit à mala applicatione,
 & uſu litigantis, & reſpectivè Mandatum conſu-
 mantis ſuper rebus non ampliùs hæreditariis ſed
 ad alium jure proprio pertinentibus, deficit pror-
 ſus auctoritas Judicis, quæ ullam cauſare valeat
 bonam fidem in Creditoribus, ut optimè ad rem
 noſtram reſpondit *Rot. decif. 731. num. 5. & per tot.*
coram Buratt. egregiè etiam interpretando Text.
in l. meminert. C. undè vi, qui loquitur de Spo-
 lio violento, *Menoch. de recuper. poſſeſſ. d. remed.*
8. ſub num. 23. ubi cum Salicer. punctualiter figurat
 iſtum caſum, quando non ipſe Judex exequitur,
 ſed Pars ſine Judicio, & cauſæ cognitione ſub
 prætextu reſcripti, ſeu Decreti poſſeſſionem ingre-
 ditur.

Atque hinc ſi Spolium violentum communiter
 21 definiatur, quoties extitit commiſſum cum vi ex-
 pulſiva, Judice, & Satellitibus præſentibus,
 prout ad effectum excuſandi Spolium à violentia
 patet ex *Ridolphin. in prax. d. par. 2. cap. 14. num.*
154. Add. ad Buratt. dicta decif. 731. numer. 9. Rot.
coram Bich. decif. 263. num. 5. & paſſim alibi: Id-
 circò licet de ſtylo non interceſſerit phyſica Ju-
 dicis præſentia, intervènit per abuſum Partis exe-
 quentis

quantias presentia saltem moralis cum Executoribus, & Satellitibus; avertendo, quod in omnibus *Authoritatibus*, & casibus exclusivis Spolii violenti urgebat consideratio bonæ fidei, & tituli saltem colorati ob Judicis id decernentis authoramentum.

Ac de facto *Rot. in decis. 718. numer. 3. par. 1. di-*
 22 *vers. de* veniens ad distinctionem Spolii judicialis, vel violenti inquit, illud, de quo agebatur, non esse violentum, quia aderat Mandatum A. C. & Actor citaverat legitimam personam, eumque excusat, si non citavit actualem possessorem, quia modicum temporis intervallum interceserat, ex quo idem Actor facile scire non potuit, an aliquis esset in possessione, & idcirco fecit citationem
 23 generalem; idemque contingebat in celebri *Ferrariensis. Spolii coram Merlin.* in qua Judex Mandatum concesserat contra certum particularem fundum, & respondendo defectui citationis inquit, quod nulla concurrebat scientia, quod ab alio de tempore relaxationis Mandati fundus iste retineretur, videre est in *decis. 740. ex numer. 10. cum seqq. par. 4. tom. 3. recent.* ubi alias quoque rationes adducit, & signanter, quod incontinenti notoriè constabat de non Jure petentis revocationem Spolii eademque *decis. repetita* legitur apud eundem *Merlin. la 687.* Ac denique idem erat
 24 in casu *decis. 51. coram Zarai.* ubi quidam Ludovicus Braccius expressè obtinuerat relaxari Mandatum contra Eleonoram de Pisentibus, & litis Consortes, & subhastatio facta de locis Montium ad eisdem Adversarios pertinebat, ut liquet ex præcedentibus *decis. quarum una est coram Bich. la 468.* & nullitas subhastationis proveniebat ex deficientia crediti, & ex quo Mulieres, quæ subhastationem passæ sunt, erant Minores, & absentes, nec poterant per simplex Edictum citari sine deputatione Curatoris.

Et ut de reliquo magis appareat, quod potiùs ex quadam Epieicheia, quàm ex aliqua fundata
 25 *Authoritate*, vel ratione *Rot. processerit in d. decis. 51. coram Zarai.* libeat animadvertere, quod solum *sub num. 5.* per modum transitus affirmat, non deberi expensas mortuas; sed adhuc agnoscendo, quod condemnatio ad damna, & interesse exigebat, ut aliqua ratio habenda esset de damnis, & interesse (ad quæ *sub num. 11.* Spoliatorem teneri facta est) jussit refici Sportulas, etiamsi de stylo *Rota* tunc illarum resectio debita non foret: Quamobrem cum nec ratio, nec casus, nec æquitas forsitan in eo considerata cõgruat hodierno Spolio, recedendum nullo modo est à præmissa in principio conclusione, quod in condemnatione damnorum, & interesse veniant expensæ extrajudiciales, de quibus est quæstio.

Cæterùm ex alia circumstantia versamur extra difficultatem ob clarum interventum doli in hac executione, quoniàm & Sellorius unus ex Creditoribus optimè sciebat pretium, Stiliorum, & Mercium, super quibus consummata fuit executio, jam extitisse sibi met exbursatum à Christophoro, & Procurator eorundem Creditorum indubitatam pariter omnium, habebat scientiam, quod Christophorus hujusmodi pretium persolverat reservatariis domini, nec poterant ampliùs considerari tamquàm bona hæreditaria Constantii,
 26 proindeque constituto de dolo, licet de reliquo ageretur in præsentia de Spolio undiquè Judiciali, ad-

huc ex hoc capite illud considerari meretur uti violentum, ex animadversis per *Marchesan. de Commiss. d. par. 2. §. 3. num. 129. & 130. fol. 182.* optimè *Gratian. discip. 206. nu. 14. & 15.* & perspicuè admittit *Rot. in d. dec. 740. n. 8. par. 4. tom. 3. aliàs decis. 687. coram Merlin.* in qua sub hac distinctione recipitur Doctrina *Theaur. Inn. in addu. ad Patrem dec. 29. in fin.* ubi testatur, quod Senatus Pedemontanus diversimode judicavit in proposito juxta bonam, vel malam fidem, quæ apparebat intervenire in commissione Spolii:

Neque respectu aliorum (ultra Sabellorinm) aliquod velamentum præstare valet, quod dolus concurrens in Procuratore nequeat officere Principali: Quia præter præsumptam illam certiorationem, quam ad effectum refectionis damnorum, & interesse cæteris relatis uti verisimilem, ac sufficientem canonizavit *Rota coram Cels. decis. 152. n. 5. & seqq.* superabundat, quod iidem Principales, seu Creditores mediante tam diuturna lite procul dubio sciverint, Spolium extitisse commilum, veluti semper in specie, & in quolibet actu citati, cum eo ipso, quod Principalis habet notitiam de Spolio commisso per Procuratorem, censeatur illud ratificasse, nisi statim illi renunciaverit, vel declaraverit nolle habere ratum; ut post *Bellamer. testatur Rota coram Verall. decis. 179. num. 1. par. 3. & sequitur Adden. ad Gregor. decis. 525. numero 10.* Eòque certiùs, quando habitâ, ut præmissimus, hujusmodi noticiâ per tot infinitas citationes, subministrando, ut verisimile est, omnes expensas, aliosque actus extrajudiciales faciendi conati sunt idem Spolium in Judicio sustentare, & defendere, in quibus terminis insurgere ratificationem circa gesta per Procuratorem; evidens est, ad *Rot. decis. 261. num. 12. apud Pacif. de Salvian. Adden. ad Gregor. ubi supra vers. & multò magis, idem Gregor. dicta decis. 525. nu. 9. Royas decis. 384. num. 4. Dunozeri. Inn. decis. 478. nn. 4.*

Ad normam hujus Voti, seu Discursus, agnita rationabilitate distinctionis, fuit etiam judicatum in alia Causa ab A.C. licet Me in illa non scribente, sed quia eidem A.C. fuit ab illius Causæ Patrono meo Amico, & familiari præsens Votum extraditum, fuitque ulterius denegatus Parti condemnata recursus.

ROMANA CAMBII

PRO JO: ANDREA JUN. DE
OLIGANIS,

CVM FRATRIBVS DE VANNINIS.

ARGUMENTUM.

Cambium an, & quando dicatur esse reale, & justificari per litteras dell' *Andata, e del Ritorno*; Et an, & quomodò hujusmodi litteræ debeant recognosci; Facultas cambiandi an expiret per mortem Creditoris, qui Cambium creavit; vel potiùs transeat ad ejus hæredes; Et incidentè an solum plusquàm importent fructus Cambiorum in Nundinis debeat in sortem impurari per subductionem, quæ vulgò dicitur, *la Scaletta*, cum aliis in hac materia Cambiorum,

rum, quando valeat pactum limitatum quodam fructus, quodque provisiones cedant beneficio Creditoris, & quando Cambia, si non debeantur uti damna, & interesse, & prout latius in *Summario*.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Restitutio in integrum datur adversus rem judicatam cessante lesione, & iniustitia.*
- 4 *Deliberatio facta auctoritate Iudicis presumitur valida, & iusta.*
- 5 *Cambium non dicitur reale, nisi appareant pecunia cambiata, & recambiata cum transiissione literarum ad Nundinas.*
Limita, quia sufficit constare de realitate per litteras del ritorno absque illis dell'andata, & de ratione num. 6.
Amplia, limitationem procedere non obstante, quod libri non exhibeantur, & conventum fuerit, standum esse libris Creditoris, n. 7.
Et de ratione, n. 9.
- 8 *Cambiorum realitas in Curia Romana non dicitur probata per libros, aut assertionem Creditoris, non obstante pacto in contrarium.*
- 10 *Pactum, quod creditum probari non possit, nisi per Instrumentum, vel per scripturam, an subsistat, vel adhuc Testes admittantur.*
- 11 *Remissoria datur, licet factum justificari possit per scripturas, quando melior justificatio haberi potest per Testes.*
- 12 *Pactum appositum ad favorem Creditoris non debet retorqueri in ejus odium.*
- 13 *Literarum recognitio melius fieri non potest, quam ab ipsis Scribentibus.*
- 14 *Littere del ritorno non patiuntur exceptionem antidata, & de ratione.*
- 15 *Collusionis exceptio in materia recognitionis literarum del ritorno non impedit executionem Cambii.*
- 16 *Collusio, fraud, vel simulatio excluditur ex inverisimilitudine, quod plures persona in illam conspirare voluerint.*
- 17 *Facultas cambiandi regulariter expirat cum morte Debitoris cambiare debentis, & de ratione.*
Contra, n. 22. & 23. ubi quod ita fuit iudicatum coram A.C. in Signatura Iustitia, in Rota, ac in Congregatione Baronum.
Et declarantur contrarii, nu. 24.
- 18 *Pactum maxime affirmativum comprehendit etiam heredes, non obstante dictione personali ipsi.*
- 19 *In Cambio persona Creditoris, qui debet cambiare, representat etiam alteram Procuratoris ipsius Debitoris.*
- 20 *Mandatam, quod inest Cambio dicitur necessarium, & in gratiam, ac rem propriam Creditoris.*
- 21 *Mandatam quando est necessarium, sive in gratiam, & rem propriam Mandatarii, non potest revocari.*
- 23 *Industria persone quando est electa, non potest illi ministerium alteri committi.*
- 26 *Discretiva locutio arguit in Contrahentibus contrariam voluntatem.*
Intellige, si agatur de discretiva appositae in eadem parte dispositionis, vel in eadem scriptura, aliis secus, nu. 27.
- 28 *Discretiva locutio non concludit per necessè factum, vel voluntatem contrariam, precipue quando agitur de recedendo à dispositione Iuris, & datur exemplum.*
- 29 *Fructu Cambiorum soluti in excessu, an debeant infirmitatem imputari, vel simpliciter restitui, & n. 30. & 31.*
- 32 *In Cambio pactum, quod provisiones cedant commodo Creditoris, subsistitur.*
Contra, num. 36.
- 33 *In Cambio subsistitur taxatio certi lucri, seu fructus, & num. 78.*
Præsertim, quando aliis eadem taxatio est verisimilis, num. 34.
Declara, ut n. 37. 38. 39. & 40.
- 35 *Confessio de recepto facta per Creditorem non suffragatur Debitori repetitione indebiti.*
Declara, num. 41. 42. & 43.
- 44 *Cambium quando est contractum ad certum tempus, an eodem tempore transacto fructus amplius decurrant, & nu. 45.*
- 46 *Cambium contractum, quando Creditor certò scit, recipientem non esse negociaturum illas pecunias, an valeat, & nu. 48. & 49.*
- 47 *Scientia, ex qua potest irritari contractus, debet concurrere de tempore quo idem Contractus celebratur.*
- 50 *Heres non potest conveniri, nisi pro sua quota & virili.*
- 51 *Accollatarius fit debitor etiam illius Creditoris, cui solvere promisit.*
- 52 *Solutio cedit potius in debitum, cui accessit fidejussio, quam in debitum contractum sine fidejussore.*
- 53 *Solutio facta per eum, qui suscepit mandatum solvendi, quando Mandans est debitor, censetur facta nomine Mandantis.*
- 54 *Solutio facta de ordine alterius habetur ac si facta esset ab ordinante.*
- 55 *Solutio facta ab uno ex heredibus cedit favore etiam Cohæredum, si solvens habebat ab eis mandatam solvendi.*
- 56 *Heres solvens ultra suam ratam an possit condicere à Creditore, qui recepit, & expenditur Text. in l. qui ex parte ff. de solut.*
- 57 *Repetitio indebiti an detur contra Creditorem recipientem summam sibi verè debitam, licet solutam ab eo, qui ad illam solvendam non tenebatur.*
- 58 *Solvens non potest repetere ab eo, cui solvit, quoties solvit ex pacto, vel mandato alterius.*
- 59 *Mora si non fuerit contracta in vita promissoris, non potest incipere in herede sine interpellatione.*
Amplia, licet certa dies fuerit adjecta obligationi, ibidem.
Declara, ut nu. 73.
- 60 *Interpellatio Pupillis, & Minoribus facienda est in persona Tutorum, & Curatorum, aliis non relevat.*
- 61 *Recambium creari non potest sine mora nova Debitoris in solvendo.*
- 62 *Mora quando est multiplicabilis, requiritur nova interpellatio.*
Amplia, etiamsi à principio fuerit statuta certa dies, ibidem.
- 63 *Cambium primum extinguitur in qualibet Fera, & Debitor tractas non implemente novum creatur.*
Aliis littere redire debent protestate, ibidem.
Declara, ut n. 72.

64 *Mandatum etiam in contractu Cambii expirat per obitum Mandatarii.*

Contra, num. 66. & 75.

Et de ratione, num. 67. & seqq.

65 *Cambii Creditor inducit novationem, si vult ipse cambiare, quando onus cambiandi erat appositum Debitori.*

Contra, num. 74.

67 *In Cambiis ex Bulla B. Pii V. prohibetur celebrari contractus ultraquam pro primis Nundinis.*

Et de ratione, num. 68.

Declara, ut num. 70.

71 *Recambium in substantia nihil aliud est, quam primum Cambium cum interesse ob solutionem non factam.*

76 *Cambiandi onus si fuerit impositum Debitori, semper debentur fructus, & de ratione.*

77 *Florentia, & in Tuscia requisita Pauli de Castro habentur pro probatis in persona solita negotiari.*

DISCURSUS LXV.

Pro forte, & fructibus unius Cambii scutorum mille Auri Stamparum per Bartholomæum, & Petrum de Vanninis contracti ad favorem Jo. Andreae Sen. de Oliganis, A. C. relaxavit Mandatum executivum, illudque fuit executioni demandatum super Domo hæreditaria prædicti Petri; Sed Causa deinceps in Signatura Justitiæ disputatâ, prima vice fuit cum clausula *sine præjudicio* præservata executio, sed in secunda cum clausula *si quid exequendum* suspensiva rescriptum, donec negligente Vannino prosecutionem appellationis, & obtento de more ab R. P. D. *Bewilacqua* tunc *Rota* Auditore per Oliganum Decreto moderationis inhibitionis coram eodem A. C. consummata fuit deliberatio, captaque possessio ejusdem Domus.

In hoc statu repetitis fermè eisdem objectis, quæ habentur examinata, & rejecta in hac eadem Causa per *Card. De Luca* sub tit. de *Camb. disc. 15.* Vanninus novum recursum habuit ad eandem Signaturam Justitiæ, & objiciendo injustitiam prædicti Mandati, primò quia non constaret de realitate Cambii, secundò, quia litteræ *del ritorno*, ex quibus cum aliis *dell' andata* realitas Cambii desumebatur, non fuissent sufficienter recognitæ, tertio demum, ex quo per obitum Oligani Creditoris cambiandi facultas expiraverit, obtinuit rursus committi Causam in *Rota* cum clausula *alteri de causis restitutionis in integrum*; prout de *Jure*, eaque idcirco propositâ coram R. P. D. *Rondinino*, nulla fuit capta resolutio, ex motivo potius (ut audivi) difficultatis exortæ in altero Dubio, quod sub eadem die proponebatur circa validitatem deliberationis, & subhastationis memoratæ Domus: Sed Ego scribens post dictam ultimam Commissionem in *Rota*, quemadmodum etiam tenuit *Card. De Luca* in præfato *disc. 15. de Camb.* omninò credebam; objecta esse insubsistentia, maximè ex novis facti probationibus, & documentis, de quibus in progressu *Discursus*, & ita sub die 10. Decembris 1687. repositâ Causâ coram eod. R. P. D. *Rondinino* fuit resolutum, post jam compilatum præsentem *Discursum*, qui incipit.

Respondendum omninò videtur, constare de re judicata, non autem de causis restitutionis in

3 integrum, cum enim validitas sit incontroverta, justitia verò evidens effulgeat, hinc proinde exclusa nullitate, & injustitia; cessat etiam læsio, quæ est unica mater, & fundamentum restitutionis, ad *Text. in l. Minor. ff. de Minor. & in cap. 1. de restit. in integr. cum concord. per Merlin. dec. 1. n. 1. & 2. Priol. dec. 50. num. 8. & 9. & dec. 404. nu. 2. & in Faventina Successionis 29 Januar. 1685 § 2. coram Albergaio.*

Abique eo, quod Mandatum (cujus vigore secuta est deliberatio, & pro qua regulariter stat omnis præsumptio validitatis, & justitiæ, ex *Posth. de subhast. inspect. 53. num. 63. cum seqq. Rota post eundem decif. 55. num. 10. & decif. 169. num. 4. & 5. par. 16. rec. cum cæteris in Romana, seu Albanen. Bonorum 3. Julii 1684. §. 2. coram R. P. D. Rondinino*) redargui primo loco valeat, ex quo non appareant pecuniæ verè, & realiter cambiatæ, & recambiatæ mediante transmissione litterarum ad Nundinas, prout requiritur ex Constituto B. Pii V. *la 118.* ac etiam de *Jure*, ut per *Castill. decif. 112. num. 21. & sequentib. & num. 26. & 29. vers. & etiam in Mercatore, Mastrill. dec. 303. num. 18. Noguero. alleg. 10. ex num. 85. cum sequentib. Urscol. de transaction. questio. 40. numero 18. latè Rota coram Bichio decif. 16. per tot. & in rec. decif. 331. nu. 1. vers. quod procedit, par. 1. & decif. 401. num. 40. & 41. par. 16.* Siquidem realitas Cambii, de quo agitur, sufficienter justificata remanet per litteras, quæ ex hac parte ostenduntur *dell' andata, e del ritorno*; dum ad hunc præcisum effectum realitatis Cambiorum ad normam ejusdem Constitutionis Beati Pii V. *la 118.*, sub ea ratione, quod aliæ litteræ *dell' andata* remanent semper penes Correspondentes, quibus missæ sunt, simpliciter, & absolutè superabundare litteras *del ritorno*, præter relatos in *dec. 274. num. 5. & 6. par. 5. recent.* quæ prodiit in altera Causa pro Oliganis, respondit *Rota coram Buratto decif. 603. numero 1. & 2. ibique Adden. litter. A. Uvald. decif. 147. num. 2. par. 3. & coram Merlino decif. 636. n. 2. & 3. cum aliis per Adden. ad eundem Buratt. dec. 532. numero 9. Bichius decif. 519. num. 15. & decif. 141. num. 18. & 19. par. 11. & coram Coccino. decif. 1901. num. 13. Royus decif. 457. nu. 2. & apud Spad. conf. 267. num. 26. lib. 2. & decif. 55. num. 3. post colucl. Bonden. tom. 1. & dec. 518. nu. 16. coram Card. Cerro.*

7 Nil officiente, quod, juxta conventionem adjectam in Instrumento Cambii Debitor stare promiserit simplicibus Computis, ac partitis librorum Oligani absque alia ulteriori verificatione, seu justificatione, ideòque necesse habeat Jo. Andreas ad eorundem librorum exhibitionem devenire. Quia, præterquam meritò Oliganus omisit hujusmodi librum vel conficere, vel asservere, ex quo si ad formam pacti voluisset simpliciter exhibendo libros Cambia legitimare, probatio hæc, etsi fortè apud extera Tribunalia admittatur, secundum tamen opinionem in Curia Romana, & in *Rota* millies canonizatam foret (non obstante pacto) prorsus inutilis, & improbata, ut perpetuò tenuit *Rota in dec. 559. in fine par. 2. rec.* quam refert, & sequitur *Capyc. Larr. decif. 106. num. 46. eadem Rota dec. 132. num. 3. & seqq. par. 6. rec. & coram Peutingger. dec. 356. nu. 11. & coram Bichio decif. 74. num. 29. & sequentib. & dec. 962. num. 12. & 13. coram Dinnocenzi. 7. nu. & dec. 166. num.*

num. 15. & 16. par. 10. & dec. 105. num. 6. par. 18. & inter Exteros Scribentes *Faber in Cod. lib. 4. tit. 26. defn. 3. Castill. d. dec. 112. num. 16. & seqq. Mastrill. d. dec. 303. n. 17. & n. 20.*

Adhuc curiosa profectò res esset, quod exinde censerì posset abbreviata facultas edocendi de realitate Cambiorum per probationes magis (ut suprà) tutas, magisque in Foro receptas; videmus enim in durioribus, quod licet initum fuisset pactum de probando solutionem tantummodò per Instrumentum, nihilominus, quia probationum materia coangustanda non est, aut ipsum pactum non valere, aut admittendas esse probationes etiam per Testes, latissimè tradiderunt congesti per *Apont. conf. 36. num. 16. & seqq. lib. 1. Rovit. in pragmat. 1. de locat. num. 16. Hodiern. ad Surd. decis. 277. num. 5. & seqq. Peregrin. dec. Patav. 149. num. 3. prout etiam quamvis regulariter Remissoria non detur ad probandum id, quod potest per scripturam apparere, attamen quando melior, magisque præcisa haberi potest comprobatio per Testes, illorum admissio nusquam denegatur, ut dixit *Rota dec. 70. num. 6. & dec. 196. ex numero 5. cum seqq. par. 6. & dec. 1. num. 9. & 10. par. 11. & dec. 362. ex nu. 4. usque ad fin. par. 15. & dec. 246. num. 3. & 4. par. 16. rec.**

Potissimè verò, & circa principium dubitandi, quia pactum huiusmodi positivè tendebat ad favorem Olignani Creditoris, & ad ipsam dimittaxat relevandum à majori probationis onere; unde eò facilius potuit eo non uti, ne aliàs dicamus, quod pactum favore ipsius inductum in ejus odium retorqueatur, *Surd. conf. 315. num. 68. & conf. 426. num. 16. Rot. coram Buratt. dec. 110. num. 13. & coram Cels. dec. 326. nu. 13. in fin. cum aliis in decis. 71. num. 8. & 9. & dec. 343. num. 10. par. 19. & bene in hac Causa Cardin. De Luca d. disc. 15. de Camb. nu. 5. in fin. & nu. 6. Rota dec. 636. sub nu. 1. vers. nec in presenti, coram Merlin. & dec. 737. num. 4. coram Card. Cerro.*

Minus secundo loco adversus easdem litteras del ritorno originaliter recognitas ab eisdemmet Corresponsalibus, qui eas inscripserant, & quorum nemo meliùs eas recognoscere valebat, ut ait *Rota decis. 230. num. 13. coram Cardin. Cerro,* opponi meretur aliqua suspicio collusionis, vel antidata; tum quia, ut ipsa naturalis ratio suadet, & punctualiter, ac in specie litterarum del ritorno advertit *Modern. Salarin. respons. 20. sub numero 32. vers. primo loco,* huiusmodi litteræ tanquam sine Testibus inscribi solitæ non admittunt suspensionem l. scripturas, C. qui potior. in pign. hab. sed ex se ipsis, & ratione bona fidei, & publici Commerci habent faciem solemnem Instrumenti sola recognitione indigentis, prout etiam tradit *Gait. de Credit. cap. 2. tit. 8. num. 3095. & sequent. & concordat Bursat. conf. 102. num. 9.* Tum etiam, quia exceptio hæc, veluti extrinseca, & altioris indaginis, audienda non erat pro retardanda illatum executione, ut patet in puncto *Rota decis. 457. num. 3. & 4. coram Regis:* Tum & denique, quia tractatur de pluribus Epistolis, quæ diversis locis, & temporibus à pluribus, iisdemque insignibus Mercatoribus exarata fuerunt, & respectivè recognitæ, ideoque abhorret cogitare, quod tot personæ in tot actibus separatis conspire voluerint in perpetranda collusione, vel antidata, quemadmodum egregiè in his terminis,

pro excludenda scilicet suspicione collusionis, & antidata frequenter ponderavit *Rota,* & præcipuè in *decis. 135. num. 7. versic. quibus accedit cum duob. seqq. coram Merlin. & decis. 10. num. 8. & seqq. coram Nino,* & magis in specie *Gait. de Credit. d. cap. 2. tit. 8. num. 358. & seqq. cum aliis in Disc. 27. nu. 27. & seq. & latius infra in Disc. 82.*

Tertiò tandem non turbat, quod per obitum Olignani Creditoris facultas cambiandi tantumquam ad ejus personam restricta expiraverit, ex quo censetur electa industria personæ, ut in his præcisis terminis dicitur firmatum per *Rot. decis. 479. num. 19. par. 13. recent. dec. 41. num. 12. dec. 173. num. 5. & decis. 251. num. 2. par. 14.* Quoniam in primis, nisi de expressa limitatione doceatur in hoc casu, regula est indubitata, quod in quolibet pacto, contractu, & conventionem maximè affirmativa comprehensè intelliguntur hæredes, etiamsi nulla de eis factæ mentio dignoscatur, ad ea, quæ non obstante dictione personalissima ipsi per *Text. litteralem in l. si pactum, ff. de probat. & in l. Jurisgenium, §. pactorum, ff. de pact. & in l. si necessarius, §. de vendendo, ff. de pignor. act. bene firmavit *Surd. conf. 384. num. 46. cum seqq. Rota dec. 173. num. 4. & seqq. coram Card. Othobon. & plenius dec. 422. ex nu. 3. usque ad 13. coram Priol. cum aliis latius supra deductis Disc. 34. ex num. 4. cum seqq.**

Tantum verò abest, quod natura Contractus, de quo agitur, cadat sub aliqua limitatione regulæ præmissæ, vel aliàs repugnet transmissioni ejusdem facultatis ad hæredes, quinimò cum idem Contractus, & respectivè facultas efficiat, quod Creditor ultra personam Creditoris gerat alteram Mandatarii, ex animadversis per *Turr. de Camb. disp. 1. quæst. 15. num. 9. in fin. Gait. de Credit. d. cap. 2. tit. 7. num. 1392. cum seqq. Rot. Gennen. dec. 32. num. 4. Merlin. d. decis. 636. num. 11. Peutinget. de is. 9. num. 8. & decis. 234. num. 12. & seqq. par. 13. & d. decis. 55. sub num. 7. post collect. Bonden. de plano sequitur, quod cum idem Mandatum, in Cambio dicatur necessarium, & in gratiam, ac rem propriam ejusdem Creditoris, & insimul Mandatarii pro implemento obligationis, & Contractus correspondivi, ex relatis supra Disc. 1. num. 5. & sequent. & Discursu 2. num. 18. & 21. nec tacitè ideo per mortem sive civilem, sive naturalem, nec positivè per expressam revocationem subverti valeat, ex *Alex. in l. qui usum fructuum § 8. num. 8. ff. de verb. obligat. Dec. in l. singularia nu. 24. in fi. & num. 25. ff. si cert. pet. Gratian. disp. cept. 507. num. 12. & disc. cept. 873. num. 29. & seqq. Rocca. in tract. de Mandat. seu Complem. notab. 10. num. 20. impress. post respons. legal. tom. 1. Spad. conf. 161. num. 4. & 5. & conf. 162. nu. 48. 49. & 50. lib. 3. Rota decis. 174. numero 3. par. 2. divers. & coram Gregor. decis. 362. num. 8. & ibi Add. litt. C. & coram Merlin. decis. 436. num. 15. & 16. Modern. Rocca select. disp. Jur. tom. 2. cap. 134. num. 19. & in his specialibus terminis, nempe quod facultas hæc transitoria sit ad hæredes, pro absoluto suppositum fuit in *Romana Multiplici 9. Decembris 1635. coram Pirovano, & 18. Martii 1654. coram Melio,* quemadmodum restatur *Card. De Luca de Camb. d. sc. 23. num. 7.* ubi quod etiam huiusmodi objectum expirationis Mandati per mortem, ut præmissimus, tam civilem, quam naturalem, rejectum ac contemptum fuit semper ex præmissa ratione**

ratione in illa *Romana Cambiorum* acerrimè disputata in Congregatione Baronum, & in *Rota* inter Valentem, & Raymundum, ut patet in *decis.* quæ emanavit in eadem *Causa la 234. num. 16. par. 13.* ac demique subiungit, quod idipsum iudicatum exiit eo disputante coram A. C. cum successivè a canonizatione signaturæ Justitiæ, quæ rescriptis cum clautula *sine præjudicio*, & concordat *Coff. Sicul. conf. 35. nu. 25. Tur. de Camb. disputat. 3. q. 11. ex nu. 61. usque ad 70. Rosignol. eod. ar. l. Contr. l. 5. Camb. 2. disquis. 1 §. 17. per tot. idem Card. de Luca d. tit. de Camb. disc. 2. nu. 5. & disc. 4. nu. 8. & in hac Causa d. disc. 15. nu. fin.*

Neque contrarium firmare somniantur *Authoritates* ²⁴ *suprà* relatæ *sub numer. 17.* cum non percutiant punctum, an facultas cambiandi, prout hic, transeat ad hæredes Creditoris, sed agant de casu longè diverso, an adhuc durante, & vivo eo, cui fuit in Instrumento Cambii attributum onus, vel facultas cambiandi, possit alter non nominatus in Instrumento, nec deputatus ad cambiandum cambiare pro nominato, & deputato; Et certè tunc negativa verior ²⁵ esse potest sententia, quia dum fuit electa industria certæ personæ, sine novo mandato Debitoris non potuit illius vicem alter Procurator, seu Mandatarius supplere, ad regulam *Text. in l. inter Artifices 131. ff. de solut. Arius De Mesa var. resol. lib. 2. cap. 27. num. 16. Rot. decis. 38. num. 24. par. 6. rec.* cum quibus *Authoritatibus* procedunt *Doctrina*, ut *suprà*, in oppositum relatæ: Quod secus est ex præmissis, quando tractatur de hæredibus in quolibet pacto, & conventionione semper inclusis.

Et quoniam communicatis Informationibus æditis ex parte Vanni obijciebatur in illis, quod Jo. Andreas Sen. de Olignanis in aliis Cambiis cum aliis personis antè, & post controversum Cambium celebratis pactum expressum apposuerat, quod morte Mandantis, vel Mandatarii facultas cambiandi non intelligeretur cessare, & idèd magnum (ut dici solet) festum fiebat super hoc discretivo modo operandi ²⁶ ad designandam contrariam Olignani voluntatem in hoc Cambio, ad regulam latè exornatum per *Surd. consil. 426. num. 18. Rot. decis. 507. num. 7. par. 2. recent. & decis. 330. num. 43. par. 11. decis. 122. num. 8. & decis. 304. num. 12. par. 19. & coram Cels. decis. 116. num. 8. & decis. 293. num. 5.*

Facilis pro meo iudicio erat responsio, quod cum hujusmodi discretiva deduceretur ex Contractibus, & Instrumentis diversis, nullius erat efficacix ad designandam contrariam voluntatem Contrahentis, ²⁷ quia discretiva locutio ad hoc, ut operetur, non solum debet esse in eadem scriptura, sed etiam in eadsmet parte dispositionis, ut distinguendo post *Rot. decis. 174. num. 21. par. 4. rec. & Add. ad Gregor. decis. 301. nu. 18. in fin. respondit eadem Rot. decis. 229. num. 7. coram Cels. & decis. 174. num. 7. par. 17. recent. repetita per incuriam, licèt sub diversa die in decis. 579. num. 11. par. 18. tom. 2.* Addito, quod argumentum discretivæ, quando agitur de recedendo à dispositione Juris efficiente (ut *suprà*) Cambium activè, & passivè transitorium ad hæredes, numquam concludit pernecessè, ut cum exemplo Evangelico *D. Marc. cap. 16. ibi, dicite Discipulis ejus, & Petro, nimirum quod id non inferat, Divum Petrum non fuisse Christi Discipulum, notavit gloss. in rubr. C. de servit. & à qu. Palm. Nep. alleg. 187. num. 32. Rot. decis. 686. num. 20. par. 4. tom. 3. rec.*

Circa realitatem, & justiciam Cambiorum quamplures articulos Mihi contigit disputare coram Præ-

lato scribens pro parte Christophori Panzerii adversus Benedictum Rezzanum, sive illius hæredem, prætendente etenim Rezzano solutionem residui cuiusdam Cambii scut. 1000. opposuit Christophorus, quod scuta 700. extitissent jam restituta Rezzano per Constantium Panzerium, qui cum in divisione promississet extinguere totum Cambium una cum Vincentio ejus fratre, & pœnitus indemnem liberare, seu servare Christophorum, hinc proindè faciendâ in primis erat liquidatio veræ quantitatis residualis, & successivè dispungendum, ad cujus beneficium, & pro qua rata cessisset præfata solutio scutorum 700.

Motivum expetendæ liquidationis proveniebat ex eo, quod Rezzanus in causam fructuum prædicti Cambii receperat annuatim plusquam revera importaverint decurrentia Cambia Nundinalia, idque ex testimonio Campsorum, aliisque legitimis documentis clarum erat in facto; Undè trahebam Juris consequentiam, quod totum id, quod Rezzanus ultra Cambia legitima receperat, in sortem imputari deberet, faciendaque idcirco esset annualis, ac ²⁹ scalaris illa subductio Capitalis, & fructuum respectivè, vulgò nuncupata *la Scaletta*, & Ego præter *Authoritatem Scribentium*, & Tribunalium etiam Exterorum, nempe *Giurba observ. 1. 6. n. 27. Merlin. de pignor. lib. 5. q. 45. nu. 80. Olea de cess. lur. tit. 6. q. 10. ex n. 36. cum seqq. Fontanell. decis. 209. cum seqq. dicebam*, pro dicta imputatione scalari stare sententiam *Rota* in satis agitata *Causa Romana, seu Tudertina Cambiorum*, ut liquet in *decis. 281. par. 16. & decis. 63. par. 18. quæ fuerunt confirmatæ 19. Januar. 1680. & 5. Maii 1682. coram Card. Vicecomite, & approbatæ in Romana Falcidia 16. Junii 1679. §. Urgebat, & 8. Febr. 1683. §. supposito, coram R. P. D. Rondinino, cum successiva persistentia, & respectivè expeditione præfate *Causæ Romana, seu Tudertina Cambiorum.**

Verum, quia ex opposito allegabantur firmata per ³⁰ *Card. De Luca de Camb. disc. 23. sub num. 12. & plenius in eadem Romana, seu Tudertina disc. 31. in Supplem. par. 2. eadem tit. de Camb.* in quibus solidè revera firmat, non posse in his terminis intrare dispositionem *Textus in l. si non sortem, ff. de condi. indeb. cum cæteris concord.* ex quo prædicta imputatio ipso jure in sortem faciendâ locum sibi vindicet dumtaxat in accessionibus effectivè usurariis, undè etsi *Rota* dixerit, quod fructus soluti supra legitimum Cambiorum decursum haberi debeant pro accessionibus usurariis, attamen quia usura non datur sine mutuo implicito, vel explicito, qui cadere non potest data veritate, & realitate Cambii, potius idcirco solum supra decursum in Nundinis redargui possit de excessu, & ita debeat restitui, numquam tamen imputari, & cui revera fundamento apud Extera Tribunalia, & in locis Mercaturæ fortè magis plausibili respondisse non videntur præfate *Decisiones*, prout conqueritur *idem Card. De Luca d. disc. 31. n. 11. & 12. in Supplem. de Camb.* Ego propterea, ultra quod dicebam (inveniendâ *Causæ*) magis esse attendendum sensum tanti Tribunalis, quam privati, etsi Classici, & profundi *Doctoris*, adhuc parum insistebam super hoc modo imputandi, cum Clienti pro ³¹ obrinenda absolutoria sufficeret bonificatio, seu refusio illius quantitatis, quæ *suprà* justiciam fuerat à Rezzano percepta, prout numquam de hoc *Rota* dubitavit, & firmaverat in eadem *Causa Romana, seu Tudertina Cambiorum* sub illa intermedia *decis. 51. p. 17. recentior. & admittit Card. De Luca ubi *suprà.**

Agnoscentes itaque Scribentes pro Rezzano vanitatem hujus disputationis eorum intentioni minime proficua, recursum habuerunt pro substitutione receptatum solutionum ad alia fundamenta, & primo, quia in Instrumento Cambii conventum fuerat, quod comprehenderentur etiam provisiones de stylo solvi, seu bonificari consuetæ Corresponsalibus in Nundinis, cumque computatis eisdem provisionibus Cambia Nundinalia semper ascendissent ad scuta quinque pro centenario, inferebatur, licitam ex hoc capite fuisse exactionem, quia De-

32 bitoris, cui semper incumbit onus bonificandi similes provisiones, nihil interest, an eadem provisiones cedant commodo Creditoris, vel Campforis Corresponsalis pro sua mercede ratione Spacciorum solita præstati in Nundinis, ad id allegando *Rot. decis. 45. nu. 3. par. 4. tom. 2. rec. & decis. 121. nu. 17. par. 13. & in prædicta Romana Cambii 10. Decembris 1687. S. fm. in fin. coram R. P. D. Rondinino.*

Secundo, quoniam licet quandòque Cambia Nundinalia non pervenerint ad scuta quinque pro centenario, quandoque tamen longè excellerant, ideòque data hac difformi eventualitate non poterat Debitor impugnare majorem solutionem, cum ea foret compenlanda cum beneficio illorum Amorum, in quibus minus persolverat, proindèque ex hac ratione Bullam B. Pii V. non comprehendere, nec infringere taxationem certi lucri, quod æque potest se habere ad commodum, vel incommodum Debitoris, voluerunt *Lessi. de Inst. & Jur. lib. 2. cap. 23. d. ibi. 11. nu. 90. Azor. Institut. Moral. par. 3. lib. 10. cap. 8. in 4. condit. Cardin. De Lugo de Inst. & Jur. disput. 28. sect. 8. nu. 207. tom. 2. Onnat. de Contract. tract. 24. disp. 88. sect. 11 Scacc. de Commerc. & Camb. S. 1. quest. 7. par. 2. ampliatur. 8. nu. 296. Leonard. de Usur. quest. 25. nu. 54. Rosignol. de Camb. Contract. 5. Camb. 2. disquis. 1. S. 3. per tot.*

Tertio in idem, quia cum de tempore celebrati Cambii loca Montium redderent annua scuta quinque, hinc proindè cum taxatio interesse existeret verisimilis, & proportionata ad honestum lucrum alias retrahibile per Creditorem, nequibat de injustitia, multòque minus de usura increpari, ut in specie Cambii, ejusque taxationis videtur admisisse *Rot. decis. 129. per tot. par. 18. tom. 1. & magis clarè decis. 775. numer. 17. ead. par. 18. tom. 2. & decis. 34. nu. 13. par. 17.*

Quarto in omnem casum negabatur, constare de effectivis solutionibus, quæ forent imputandæ tamquam usurariæ, vel restituendæ velut injustæ, & indebitæ, quia pro parte Panzerii exhibebantur tantummodò confessiones de recepto, quæ si sufficiunt ad liberandum Debitorem, non tamen suffragantur ad effectum repetendi id, quod prætenditur indebitè solutum, sub ea ratione, quod obligatio restituendi re, non autem verbis contrahatur, ad celebre *conf. Federic. de Senis 54. nu. 24. ibique Adden. nu. 3. Gratian. discept. 569. nu. 28. Rota coram Buratt decis. 592. nu. 2. & 3. ibique Adden. nu. 7. & 8. & coram Dunozeu. I. nu. decis. 688. nu. 2. & seqq. & decis. 749. nu. 8. & in recent. decis. 6. nu. 17. & 20. par. 11. & decis. 328. nu. 11. & 12. par. 14.*

His tamen non obstantibus credebam, etiam in sensu Veritatis, pleraque ex eisdem fundamentis esse irrelevantia; Quò etenim ad primum afferebatur Authoritatem *Card. de Luca de Camb. discurs. 17. nu. 3. & 4. ubi in fin. testatur, in Tribunali, A. C. & Signatura Justitiæ semper à Cambiis debitis ratione*

damnorum, & interesse refecari expensas provisionum; retorquendo eandem *Decisiones*, quæ *supra sub num. 32.* in objecto allegabantur: Et placebat revera ratio, nam sicuti Creditor debet dumtaxat mensurare id, quod sua interest, non curando de commodo, vel incommodo Debitoris, ita poterat Debitor excipere, quod ipse forsitan adhibendo pro transmissione Spacciorum benevolam aliquam Campforem valebat obtinere, quod gratis fietet hujusmodi transmissio. Et circa secundum, quidquid ratione Fori interni discutant *supra relati num. 33.* certum tamen erat

37 quod in Foro externo non poterat in materia suspecta recipi, & admitti consimilis compensatio incertitudinis, & eventualitatis, cum enim titulus legitime productivus accessionum Cambii consistat in realitate ipsius Cambii, & quamdiù in rei veritate Cambia in Nundinis decursa sint, omne id idcirco, quod ultra exigeretur, remaneret tamquam Cambium sic-

38 cum, undè si vè adsit pactum, quod Creditor intendit donare Debitori totum id, quod excederet Ferriæ, vel Nundinæ, si vè non, quoties tractetur de Cambio limitato, excessus quidem præsumitur donatus, sed quod est infra conventionem debet reduci ad justitiam, ut pro absoluto ponit *Card. De Luca de Camb. d. disc. 17. nu. 2.* quodque pactum hujusmodi 39 vix uti respiciens accidentalia, & non substantialia, aut naturalia Contractus, vitietur, & non vitiet, monet, & tradit *Rot. d. decis. 129. nu. 2. par. 18. ubi sub num. seqq. procurat ulterius evitare difficultatem ex facto, quia Notarius talem conventionem approposuit proprio Marte, & de stylo potius, quam ex voluntate Contrahentium, & latius in d. decis. 34. par. 19. per tot. in qua supposita pacti invaliditate demandatum fuit, disputari dumtaxat, An hoc pactum vitietur, vel potius vitiet Contractum.*

Super tertio sentiebam difficultatem in abstracto contra Clientem, sed in concreto illa de facili submovebatur, quia quamvis loca Montium de tempore initi Contractus redderent scuta quinque, attamen successivè fructus redacti fuerant ad quatuor, & 40 nuper ad tria, & consequenter ad eandem pro tempore reductionem facienda erat diminutio lucri ratione damnorum, & interesse, ex ratione, de qua *supra Disc. 6. nu. 61. & punctuali decis. 16. nu. 21. & 2. post Torr. de pact. fut. success.*

Quartam suppositionem, si vè exculationem cessare pariter subungebam ex facto, non enim receptæ dicebant, *confesso haver ricevuto*, vel, *mi dichiarato contento, e sodisfatto*, prout est casus *Doctrinarum supra allat. nu. 35.* sed expressè dicebant, *Io 41 infra scritto ho ricevuto*, quæ certè verba in his privatis actibus, & solutionibus præferunt veram, & non fictam numerationem, juxta ea, quæ deducuntur *supra Disc. 25. nu. 34. & 35.* Et nihilominus cum

42 nulla adesset excogitabilis ratio, propter quam Rezzanus confitendo solutionem non veram voluerit obulum remittere, vel donare Panzerio, hinc ex sola confessione ad omnes Juris effectus resultare actum veræ solutionis, cæteris cumulatim admittit eadem *Rot. d. decis. 6. nu. 21. & 22. par. 11. recent.* Ac 43 denique advertebam, nos non versari in Judicio repetitionis indebiti, in quibus terminis loquebantur contrariæ *Authoritates*, sed eramus in Judicio imputationis, aut saltem loco restitutionis in altero compensationis adversus Capitale petendum à Rezzano, & consequenter tenebatur ipse tamquam Actor docere de errore confessionis, ac defectu numerationis pecuniæ, ut inquit distinguendo *Rot. decis. 281. nu. 8. 9. & 10.*

8.9. & 10. & magistraliter *decif. 401. per 101. & signanter num. 9. p. r. 16. rec.*

Præter hæc, favore Clientis duo fuerant superaddita motiva per Causæ Patronum; Sed utrumque in meo sensu erat irrelevans, alteri siquidem, quod Cambium contractum esset duraturum ad sex Menses, ac propterea huiusmodi tempore expirato fructus soluti imputandi essent in sortem, tamquam sine subiecto perperam recepti, prout sequendo *decif. 72. coram Annot. dictum fuit in decif. 385. numer. 3. & per 101. par. 17* bene replicabatur, quod tempus sex Mensium apparebat concessum favore Debitoris, qui in se onus cambiandi susceperat, ne scilicet posset prius urgeri ad restitutionem Capitalis, non autem quod eo lapsa, & forte non restituta amplius fructus decurrere non deberent, cum tam de sui natura, quam ex verbis Instrumenti apparerent promissi usque ad integram ipsius sortis restitutionem, maximè quia dum Debitor, non obitante conventionali dilatione, teneatur intra terminum præscriptum solvere fructus Cambiorum, & sic quando non est morosus, multò magis postea debet esse subiectus solutioni tempore expirato, & concurrente mora restituendi Capitale, ut pulchrè ratiocinatur *Card. De Luca de Camb. disc. 9. num. 3. & per 101. & disc. 23. num. 2. Rota coram Card. Cerr. decif. 706. & decif. 737. per 101. & decif. 315. numer. 1. & seqq. coram Peuting. & decif. 274. num. 13. & 14. par. 5. rec. & decif. 71. num. 7. par. 18. & decif. 119. in qua revocatur præcedens supra relata decif. & decif. 229. numero 3. & 4. ac per 101. ead. p. r. 18.*

Solida non minus erat altera responsio, quæ dabatur per Scribentes in contrarium illi alteri motivo; quod cum Christophorus debitor non esset Mercator, & posset Rezzanus certò scire, non esse per eundem Christophorum pecunias (ut ajunt) negociandas, hinc Cambium redderetur simulatum, & inhabile ad productionem fructuum, juxta Doctrinam *Arguarr. in Manual. cap. 17. n. 258. cum aliis in decif. 95. nu. 2. & 3. & decif. 163. num. 1. 2. & 3. & decif. 196. nu. 2. coram Peuting. Quoniam non solum negabatur in facto huiusmodi scientia respectu Rezzani, prout illa debet esse, & comprobari certa, & indubitata, nec sufficit, si interveniat ex post, ut cum *Purpurat. conf. 34. nu. 9. tradit Vrceol. de transact. quest. 40. num. 20. & Rota Bononien. ibid. num. 38. ubi superaddit Leotard. de Vsur. quest. 26. num. 52. vers. & nihilominus sentio*; Sed relicta suo loco veritate quoad Forum internum; Sed relicta suo loco veritate quoad Forum externum, prædictas *decif. coram Peuting. non fuisse receptas in Curia, testatur Card. De Luca de Camb. disc. 3. nu. 5. & disc. 5. numer. 8. & rursus disc. 23. sub numer. 9. §. Minus de Iure*; & quod conclusio procedat in Cambio proprio, puro, & directo, quando nempe quis habens pecuniam Romæ, & cupiens eam habere in Nundinis Bisensonis tradit illam Campfori, aut alteri, ut eam identificè illic cambiaret, non verò, quoties tractatur de Cambio obliquo, & indirecto, sub quo recipiens pecuniam non accipit eo sine illammet cambiandi, sed implicandi in proprios usus cum obligatione, ut Creditor, qui non solet pecunias otiosas retinere, in casu moræ valeat pro sui ipsius indemnitate se reimbursare cambiando cum aliis, vel idemmet recipiens assumit in se tale onus procurandi, quod in Nundinis Creditori satisfiet de æquivalenti summa, egregiè discutitur, & firmatur in prædicta *decif. Rota Bononien. penes Vrceo.**

de transact. d. quest. 40. ex num. 23 usque ad finem, ad quam citrà aliam allegationem sufficiebat habere se remissivè.

Et ex his credebam, non oportere ad examen secundæ inspectionis devenire, sed quia Scribentes pro Rezzano supponebant posse convenire Christophorum tamquam possessorem cujusdam Vineæ hæreditariæ Vincentii unius ex primis Debitoribus insolidum obligari, respondebam in primis, certum, & indubitatum esse, quod, quidquid sit in Judicio Salviani, vel actionis merè hypothecariæ, cum Rezzanus egisset contra Christophorum actione personali, sive executiva, jam non poterat idem Christophorus urgeri, nisi pro vitili tamquam hæres, juxta famigeratam in Curia *decif. la 20. penes Arguell. repetit. post Merlin. de pign. dccif. 127. & sequitur idem Merlin. dicto tract. lib. 2. quest. 15. nu. 55. & latius in Voi. 7. post decif. Rembold.*

Punctus itaque reducebatur, quomodo hæc rata, seu vitilis foret intelligenda, sive quomodo censeretur deberet facta solutio per Constantium, qui Instrumento divisionis, ut supra, in se accollaverat totum debitum, utrum scilicet solutio per eundem indefinitè facta referenda esset etiam ad portionem, quæ tangebatur Christophorum; & profectò opinabar, affirmativè esse judicandum, tum quia cum Accollarius efficiatur debitor de servando promissa nedum favore illius, pro quo fecit accollationem, sed etiam ad commodum Creditoris, cui dicitur acquiri Jus citra ejus præcisam stipulationem, & præsentiam, ex plenè firmatis per *Rot. coram Bich. decif. 319 per 101. Hinc, alia declaratione non facta, solutio cedere debebat saltem proportionabiliter in hanc causam, nisi vellemus in eam integraliter referre, ut habemus in proposito debiti contracti sub fidejussione Tertij, quod in illud potius, quam in debitum absque fidejussore contractum sit referenda solutio, ex *Jabr. conf. 48. num. 1. & seqq. lib. 2. Caball. consil. 170. num. 40. & seqq. lib. 1. Gratian. discept. 224. num. 70. Noguerol. alleg. 40. num. 65. De Angel. de Confess. lib. 2. quest. 67. num. 12. Add. ad Buratt. decif. 284. litt. A. cum reliquis per Adden. ad Pamphi. decif. 33. numero 6. Imò quod ubi concurrunt hæc duo, quod Solventi fuerit mandatum, ut solveret, & quod Mandans sit debitor, tunc sine alia declaratione solutio præsumatur facta nomine Mandantis, non autem nomine proprio, docet *Bart. in l. Titium, §. alter; ff. de administr. Tut. Card. Tusch. litt. S. concl. 353. num. 60. Mandell. Alb. conf. 2. nu. 3. Menoch. conf. 81. num. 38. Cappy. Latr. decif. 153. num. 20. & generale est, quod solutio facta de ordine alterius, vel ex obligatione inita cum altero, habeatur acti facta esset ab eo, *Cravett. conf. 961. num. 4. Surd. conf. 528. num. 23. Antonell. conf. 37. num. 24. Posth. resol. 67. num. 2. & resol. 69. num. 44. cum aliis per Gob. consult. 88. num. 10. & quod saltem, ut diximus, solutio facta ab uno ex hæredibus, vel ab uno ex pluribus obligatis cedat in favorem omnium, quando solvens habet mandatum ab aliis Cohæredibus, firmat in puncto *Cenc. de Cens. qu. 104. num. 9. §. Nec videtur.*****

Afferrebat in oppositum censura *Text. in l. ex parte, ff. de solut. ubi disponitur, quod hæres ex parte institutus, si decem, quæ Defunctus promiserat, integraliter solverit, pro parte quidem liberatur, sed pro reliquo condicit: Sed illa non congruebat præfenti casui, quia Constantius non solverat tantummodò uti cohæres, sed ultra qualitatem hæreditariam concurrebat in eo propria obligatio accollationis;*

57 undè cum ex parte Creditoris fuisset receptum, quod verè ipsi deb. batur, non poterat intrare conditio indebiti, ut conciliando *a. Text. in l. ex parte, ff. de solut. & in l. si pœna, §. quomodo, ff. de conduct. indeb. cum altero Text. in l. repetitio, ff. eod. explicat Androcol. contr. 136. ex numer. 18. cum seqq. Rot. decis. 243. numer. 2. part. 9. recent & decis. 49. ex numer. 40. usque ad fin. part. 11. & decis. 430. numer. 11. & seqq. part. 12. & decis. 26. numer. 30. & seqq. & decis. 479. ex numer. 7. usque ad fin. part. 14. & quod solvens non possit repetere ab eo, cui solvit, quoties solvit ex pacto, vel mandato alterius, prosequitur *Leotard. de usur. qu. 94. nu. 77. Gob. consult. 34. numer. 9.**

Habito itaque super his una vice congressu coram prædicto Prælato, non fuit dubitatum de hac secunda parte, iraut solutio facta per Constantium proportionabiliter cessavit in ratam Christophori, sed neglectis, vel non benè digestis fundamentis primæ partis quodam liquidationem Cambiorum, Judex ab Urbe discessurus, contentus, quod Rezzanus velicta via personali insisteret pro immisione in Salviano super Vineâ hereditaria possessa per Christophorum, concessit immisionem, quæ tamen hodiè suspensa est ex beneficio appellationis.

Rursus in alia *Florentina, sex Pistorien. Cambiorum* quamplures ex eisdem articulis supra deductis ad trutinam evocari contigerunt; Joannes etenim Gentili duplex per Apocam privatam inivit Cambium ad sui favorem cum Roberto Sozzifanti, in una autem imposuit juxta moderniore cautelam onus cambiandi ipsi Roberto debitori, in altera verò recepit ipse facultatem girandi per Nundinas usque ad integram satisfactionem, & casu, quo Debitor obiret, expressè convenit, quod nulla facienda foret notificatio, seu interpellatio hæredibus ejusdem, etsi ji essent Pupilli, vel Minores: Cumque non secuta adhuc reimbursemente prædicta fato cessavit Robertus, tribus post se filiabus fœminis relictis in minori, & respectivè pupillari ætate constitutis, Joannes Creditor, nullo Curatore dato prædictis fœminis, tantummodo eisdem protestatus est de continuatione Cambii cum omnibus ejus circumstantiis, petendo satisfactionem, alias teneri intendebat Debitrices ad omnia damna, & in interesse.

Cum itaque paulò post exorta fuerit in Rota Florentina dubitatio de legitimo fructuum, seu Cambiorum decursu, Judex adversus Joannem Creditorem subtilis, & verè ingeniosas excitavit dubitationes, respectu enim illius Cambii, in quo non fuerat transfutum onus Debitori, objiciebat contra tradita superius *ex numer. 17. cum seqq. & signanter adversus firmata per Card. De Luca de Camb. disc. 4. numer. 8.* quod cum hæredes non incurrant aliquam moram ex facto Authoris, nisi fuerint interpellati, licet apposta fuisset certa dies, ex quo semper allegare valent ignorantiam, ad distinctionem *Rote coram Eich. decis. 3. numer. 2. & seqq.* hic sibi videbatur esse casus præcisus, qui intimatio, & interpellatio, ut supra, facta Debitricibus habenda erat pro non facta, cum Tutori, vel Curatori foret facienda *ex Mo. coram Tutor. & Curat. cap. 33. numer. 387. fol. 62. & in proposito Cambii Caball. conf. 145. nu. 18. & 19. lib. 2. & refert Sabell. in suam. divers. tract. tom. 3. li. 1. P. §. 12. numer. 16. §. quod Pupillus;* idèdque deficiente legitima interpellatione, mora non poterat censeri ex propria persona contracta per eandem Pupillas hæredes, illa autem contracta per Robertum Patrem non erat apta filias afficere, dum in

61 creatione recambii semper nova mora contrahitur. & sine qua alias recambium non teneret, ut inquit *Turr. de camb. disput. 3. quest. 1. Prolegem. numer. 4. & 5. Gait. de Credit. cap. 2. titul. 7. numer. 1620. & seqq. Controv. discept. 44. numer. 19. Cardin. De Luca de Camb. disc. 27 §. E tutotio, Rot. decis. 304. numer. 4. part. 4. recent.* Et idèdè passim habetur, quod in 62 qualibet Fœtia mora sit multiplicabilis, & multiplicanda, adedut nova ob id requiratur interpellatio, quantumvis certa dies fuerit statuta, ut post *Las. in l. si ex legatu causa sub numer. 14. vers. quarto notabiliter limita, ff. de verb. oblig.* in specie Cambii tradit *Cyriac. controv. 629. sub numer. 2.* Et exindè etiam 63 dicitur, quod in qualibet Fœtia Debitore tractas non implente extinguitur primum Cambium, aliudque novum, & omnindè diversum contrahitur, ut benè observat *Turr. de Camb. d. disput. 3. quest. 3. numer. 4. & quest. 5. numer. 9. Rosignol. eod. tract. Contratt. 5. Camb. 2. disquis. 2. §. 7. numer. 3. Card. De Luca de Tutor disc. 10. numer. 15.* alias namque litteræ redirent protestatæ, ut prosequitur *idem Turr. d. disput. 3. quest. 4. numer. 20. Gait. de Credit. d. cap. 2. tit. 7. numer. 1484.*

Quòdvero ad secundam Apocam, objectabatur, quod etsi Debitor assumpisset onus cambiandi, cum tamen nulla facta foret mentio in subscriptione de hæredibus prout continebatur in corpore, hinc proindè per mortem Roberti Mandatarii tamquam pet- 64 sonæ per industriam electæ hujusmodi facultas cessaverit, ad *Text. in l. si quis alieni, §. morte, ff. mandat. & in §. item si adhuc, Instit. eod. tit. Mant. de tacit. lib. 7. tit. 23. numer. 15.* & magis ad rem Cambii *Strabon. de Interess. lib. 2. titul. 13. numer. 65. & seqq. Rot. decis. 479. numer. 19. par. 13. rec.* potissimè, quia Creditor post nulliter factam intimationem hæredibus ejusdem Roberti ex se cambiaverat, undè ex quo 65 Creditor post datum mandatum ad cambiandum non debet amplius in negotio se ingerere, censeri in his terminis inductam novationem dixit *Rot. decis. 231. numer. 15. par. 17.*

Vetum scribens pro Joanne non sine sensu etiam Veritatis respondi, quod si articuli definitio erat expectenda à *Doctrinarum* punctualitate, jam quod 66 nequè per obitum Mandantis, nequè Mandatarii expiraret facultas cambiandi absque necessitate novæ interpellationis, sed quod eadem facultas transmitatur activè, & passivè in hæredes, probabant adducti superius *sub numero 22. & 23* quibus addebam copiosè materiam differentem *Nicol. Catan. decis. 4. per tot. & signanter ex numer. 43. cum seqq.* quemvè nominatim approbaverat *Rota* in Causa, de qua supra 10. *Decembris 1687. §. Non obstat, coram R. P. D. Rondinino.*

Et ex abundantia occurrens prædicto cæteroquin ingenioso ratiocinio replicabam, quod licet ad alios effectus nova mora requiratur, seu sit nova mora multiplicabilis, ac denique novum creati dicatur Cambium, quando in Nundinis sunt recambia, & præcisè ad tollendam prohibitionem contra- 67 tentam in Constitutione B. Pii V. quæ est etiam impressa apud *Turr. de Camb. d. disput. 3. quest. 1. Proleg. sub numero 23.* ne videlicet contractus Cambii celebretur ultrà, quam pro primis Nundinis, quia alias contrarium pactum veluti coactivum Debitoris, ne posset Cambium extinguere, saperet usurariam pravitatem, ut advertit *Turr. de Camb. d. disput. 3. quest. 11. nu. 12. Nequerol. alleg. 10. numer. 88. & seqq. Merend. de Camb. Nundin. cap. 1. nu. 47. cum seqq.* Attamen in substantia semper obligatio est unica, facultas

facultas Creditoris est unica, ac denique mora patitur est unica, durans dumtaxat quousque Debitor non satisfaciatur, ut etiam legebatur in Apoca, ibi, *che sino al suo intiero rimborso lo tenga, e faccia tenere sopra li Cambi delle Fiere di Novi &c.* & bene respondit *Spad.conf.267.num.12.lib.2. Rot.d.decif.304.num.3. in fin. part.4. recens. & in Camerinen. Pecuniaria 12. Maii 1679. §. Sed aliis, Coram Card. Taya,*

70 Unde & idem B. Pius V. rescribendo Bononiensibus, quotiescumque adventis Nundinis Debitor effectivè non solveret, vigore præcedentis facultatis à principio Creditori attributæ expressè approbavit recambia, ut ex declaratione penes *Turr. d. disput.3. quest.1. Prologom. sub num.23. fol.347. & benè idcirco notat prædictus Turr. d. disput.3. quest.4. sub num.20. circa fin. vers. quod ipsum usu venit, nisi in rem quod*

71 præcindendo à prædictis effectibus recambium in substantia nihil aliud est, quam primum Cambium cum interesse ob solutionem non factam, quod & repetit in *eadem disput.3. quest.7.num.13.*

72 Addebam, quod de facto *Gait.* intantum perperdit extinctionem primi Cambii, & creationem novi independentis, in quantum ad terminos, de quibus *supra num.46. & seqq.* agit de sustinendo Cambium contractum cum eo, quem Creditor certò scit non esse negociaturum pecuniam, ut in *d. cap.2. titul.7. num.1466. Cyriac.* denique loquitur de præsentia facultate cuidam conditionali Creditori concessa de percipiendis pecuniis ad Cambium pro emendis quibusdam Adamantibus, & benè firmat, quod non propterea sub hac concessione venit facultas creandi nova Cambia pro primis extinguendis, ut in *d. controu.629.num.8 & repetit in sequenti controu. 630. sub num.6.* quod secus erat in præsentia, quia Debitor unicam ab initio dederat facultatem duraturam potius per modum conditionis resolutivæ, quam suspensivæ usque ad integram satisfactionem: Ac demum in omnem casum, vel ex his retorquebatur

73 *decif. Bich.303. num.28. & seqq.* quia mora dici poterat contracta in vita Roberti, continuans, ut præmissimus, usque ad reimbursement Creditoris, vel supererant aliæ rationes pro sustinenda hujusmodi ad unguem conventionem, & effectum optimè expensæ per *Rot. Florent. in d. decif.4. apud Casan. num.43. & seqq. & per Card. De Luca in locis alleg.*

Et ex his descendendo ad alteram Apocam, parum pro meo iudicio importabat examinare, an ex quo Joannes onus cambiandi Debitori impositum ad exercitium deduxit, censeretur Contractum, seu præcedentem pactioem magis sibi favorabilem innovasse, ad *Rot. d. decif.231. num.15. par.17.* Quia admissa etiam hujusmodi novatione, & cessante transfusione oneris cambiandi in Debitorem, nihilominus cum Creditor eam legitimè impleverit, sive exercuerit, sat erat (non obitante obitu Mandantis, & Mandatarii) facultatem cambiandi activè, & passivè transmissam fuisse in hæredes, credebam tamen, non

74 subsistere hanc novationem, quia cum Creditor haberet tam de Jure, quam etiam in corpore scripturæ facultatem cambiandi, illam proinde exercens, & respectivè transfundens postea in subscriptione ejusdem Apocæ ad onus Debitoris non dicebatur quidquam innovasse, sed cumulativè ad cautelam aliam obligationem Debitori superimposuisse, vel de per se comparabiliter exercuisse, ut firmè in puncto pro exclusionem novationis responsum fuit in *decif. 706. nu.8. & 737. num.5. coram Card. Cerro.*

Exclusa verò novatione, de plano intrabat con-

tinuatio fructuum Cambii contra hæredes saltem in ratione damnorum, & interesse, quia cum tractetur tunc de susceptione facti, & mandati omninò necessarii usque ad Creditoris reintegrationem; non poterat dici electa industria personæ, nilque referebat, Mandatarium decelisse, quia etiam eo defuncto poterat Mercator, si fuisset ab eodem Mandatario præelectus, prout tenebatur, continue Cambia, & recambia, ut pro absoluto tradit *Card. De Luca de Camb. dicto disc.4. num.7. & d. disc.23. num.7. ubi etiam, quod ita fuit definitum ab A.C. & canonizatum à Signatura Justitiæ, & concordat Rot. Florent. apud Casan. d. decif.4. num.46. & 47. & generaliter;*

76 quod ubi onus cambiandi fuit impositum Debitori, locum sibi vindicet in eo casu dilemma, quod vel Mandatarius implendo Mandatum Spaccia transmittit, tuncque satisfactum sit justitiæ, & realitati Cambiorum, aut verò defecit in adimplendo susceptam obligationem, & in his terminis teneatur favore Creditoris ad damna, & interesse, quæ postea liquidantur ad eandem rationem Cambiorum Nundinalium, plena sunt volumina, ex collectis per *Cassald. consult. 88 nu.4. & 5. Rot. coram Pentinger. decif.95. & coram Dmozett. Inn. decif. 829 alias post Salgad. in labyr. Credit. decif.7. & coram Bich. decif.191. nu.7. & seqq. & d. decif.706. num.1. coram Card. Cerro.*

Cæterum ex motivo, de quo superius numero 34. corruere subungebam omnem in utroque Cambio difficultatem, nam quando etiam per expirationem facultatis cambiandi, Cambia ipsa deflexissent in

77 mutuam, adhuc quia in illis Partibus, quando tractatur de solito negociari, non sunt præcisè justificanda requisita *Paul. de Castr. in l.3. ff. de eo, quod cert. loc. prout testatur Mart. Medic. decif. Senen.14. num.29. Leotard. de Vfur. quest.74. nu.43. Sperell. decif.90. nu.18. & 19* de facili, resolutio etiam contractu Cambii, fructus ab initio taxati, & conventi Joanni debebantur uti lucrum cessans, ut benè concludit præter laudatos *num.34. Card. De Luca d. disc.4. de Camb. sub num.8.* ibi, *Sed etiam, quia Cambiorum cursus non solum resultat ex ratione mandati, sed etiam ratione restitutionis damnorum, & interesse, que alias Creditor ita pati dicitur, & sequitur Episc. Roccaselect. disput. Iur.10.2. cap.96. ex nu.1. usque ad 15.*

ROMANA CAMBIORUM.

PRO DUCE AQUÆSPARTÆ,

CVM COMITISSA LAPIA DE THOMATIS,

ARGUMENTUM.

Plenè tractatur de justitia, & realitate Cambii; quodque nisi appareat de legitima transmissione Spacciorum ad Nundinas, non sufficiat Partium confessio, solidatio, & solutio fructuum: Et an adsit differentia inter Debitorem excipientem de imputatione, vel agentem ad repetitionem indebiti. Producentem scripturam quando possit illam impugnare fusè examinatur, & quando retinens Scripturam, vel Calculum censetur illum approbasse.

S V M M A R I V M.

- 1 Falsi series.
- 2 Exius causa.
- 3 Quietantia Creditoris facta in publico Banco plenè probat solutionem.
- 4 Solutio probatur per Calculum, vel Scripturam Creditoris, etiamsi non fuerit ab eo subscripta.
- 5 Partita extracta ex libris Mercatorum plenè probant contra ipsos.
- 6 Confessio solutionis emissa in Iudicio Criminali probat etiam in Civili.
- 7 Confessio in Criminalibus emissa probat etiam in Civilibus, quando est adminiculata.
- 8 Mercatores, eorumque haredes tenentur custodire libros, & illos exhibere ad instantiam interesse habentium.
*Amplia etiam in haredes haredis, ibid.
Et contrarii declarantur, num. 9.*
- 10 Confessio Procuratoris mediante productione alicujus scriptura non nocet Domino sine speciali mandato, si Dominus eadem productione non utatur.
- 11 Confessio Procuratoris non nocet Domino, quando habita illius notitia per eum revocatur.
- 12 Productio Iurium facta cum protestationibus, & per compulsum, &c. non nocet.
Et maxime, quando Iura sine illa productione alias de per se non probarent, num. 14.
- 13 Productio Iurium facta per Actorem ad fundandam suam intentionem, differt in materia prajudicii à productione facta per Reum.
- 15 Scriptura, vel notula, si ante productionem fuerit diu retenta à producente, utrum exindè resultet approbatio.
- 16 Calculi retentio non inducit approbationem retinentis quoad in illo contenta, & de ratione.
- 17 Confessio Debitoris pro realitate, & legitimatione Cambiorum non attenditur, & quare.
Amplia, etiamsi Cambia ultra confessionem fuerint soluta, num. 18. & 33.
- 19 Rot. decif. 191. par. 18. & coram Ubag. decif. 23 & in Forolivien. Pecuniaria, seu Usuratum 4. Decembris 1679. coram Pauluccio, declaratur, & nu. 22.
- 20 Indebitum, seu indebitè solutum in materia usuraria facilius probatur, & de ratione.
- 21 Actoris, & Rei differentia in probanda, vel excludenda realitate Cambii, adducitur.
- 23 Cambiorum realitas debet justificari concludenter per transmissionem litterarum ad Nundinas.
- 24 Cambiandi facultatem habens in casu non facta solutionis, debet docere de defectu solutionis, & de aliis requisitis, ut ibidem.
- 25 Facultas aliquid agendi quando fuit concessa conditionaliter, non potest exerceri, nisi eadem conditione purificata.
- 25 Dicitio, però, latinè, dummodò, conditionem importat.
- 27 Dicitio, seu verbum fosse, tamquam subjunctivi imperfecti importat conditionem.
- 28 Facultatem habens sumendi ad Cambium pecunias sine alia notificatione Debitoris, tenetur adhuc post susceptus pecuniam notificare, quod illis susceperit.
- 29 Mercatoris qualitas non reddit in Curia Romana locum Interesse, nisi probentur requisita Pauli de Castro, vel Cambiorum realitas.
- 30 Indebitum solutum esse pretendens debet probare defectum qualitatis, quæ cessante resultat indebitum.

31 Solutum in causam unius Cambii, quamvis malè sit solutum, non debet imputari in causam Cambii diversis.

Declara, ut num. 34.

32 Cambiorum realitas non potest dici justificata ex solidatione, & approbatione Debitoris.

33 Fructus soluti pro Cambio non legitime extenuant sortem, & in eam imputantur.

DISCURSUS LXVI.

EX causa Depositariæ Montis Baronalis Cæsi nuncupati remanserat Bartholomæus Sernius Creditor usque ad Annum 1659. scutorum 11368. de quo tempore Dux Cæsius eandem Depositariam exeicendam rursus concessit eidem Bartholomæo de Anno in Annum usque ad ambarum Partium beneplacitum, addita conventionem, *che durane la Depositaria piu Anni, si devino rivedere li conti di essa, e saldargli ogn' Anno.*

Reassumpto igitur per Bartholomæum munere Depositarii, Dux Cæsius, ut moris est, pervenire fecit ad manus Bartholomæi quamplures pecuniarum summas ad effectum extinguendi tam debitum antecedens dd. scutorum 11368. quam decurrens pro solutionibus factis, & faciendis à Bartholomæo favore Montistarum: Sed cum nulla in vita ipsius Bartholomæi secuta solidatione post plures Annos Comitissæ Lapia de Thomatis hæres mediata præfati Bartholomæi Ducem Cæsium pulsaverit coram A. C. pro certa quantitate scutorum 1701. cujus esse creditricem Bartholomei hæreditatem prætendebat, & obtinuerit relaxationem Mandati cum successiva approbatione Signaturæ Justitiæ rescribentis cum afflucta clausula præservativa executionis *sine prajudicio*, habitus fuit ex parte Ducis recursus ad alteram Signaturam Gratiæ, ubi Commissionem appellationis impetravit *Rota* directam: quapropter proposito, & deinceps disputato Dubio prius *coram Guaxardo*, & successivè ob illius obitum *coram R. P. D. Berincafa*, An constaret de credito, & pro qua summa, nulla per aliquas vices etiam suffragantibus omnibus Auditoribus capta fuit resolutio, sed tantummodò in ultima propositione prodit rescriptum, quod libri per Bartholomæum retenti exhiberentur.

In hoc statu (ut sæpius contingit) mutatis Defensoribus, Ego amplius non scripsi, prout scripseram antè pro Duce; sed, ut audivi, Causa non fuit amplius definita, obtenta solum per Comitissam facultate, seu libertate exigendi pro hujusmodi credito nonnullos fructus quorundam locorum Montium ad Ducem spectantium, quod in substantia speciem victoriæ, vel saltem eundem redolet effectum: Ego verò matuum desuper efformare iudicium non valui, quia cum tota disputatio reduceretur ad quoddam Computum de manu Bartholomæi exaratum, & respectivè productum ad finem docendi de quibusdam solutionibus pro parte Ducis, cum affluctis tamen præservativis, ut infra, punctus stabat, an favore Bartholomæi forent bonificandi præter sortem fructus etiam Cambiorum; de quibus ob retardatam Ducis solutionem Bartholomæus ipsum Ducem constituerat in prædicto Computo debitorem, & per consequens questio erat, an Cambiorum decursus foret legitimus mediante consueta transmissione Spaciorum ad Nundinas, & idè ad ostendendum contrarium Dux insistebat super exhibitione librorum Bartholomæi; Cumque quid concineretur in eisdem

libris

libris non viderim, & an revera aliunde convinceretur sufficiens justificatio realitatis Cambiorum, solum libuit annotasse id, quod ad Causæ opportunitatem in præcedentibus disputationibus deduxeram.

Dux itaque erant inspectiones, quæ cadebant in Causa, quarum una respiciebat justificationem solutionis integri debiti, quo Dux occasione utriusque temporis Depositariæ præcisivè à bonificatione Cambiorum obstringebatur erga Bartholomæum, Et altera, an posita justificatione congruæ solutionis remaneret satisfaciendum fructibus Cambiorum, prout A.C. existimaverat, & in prædicto Computo supponebatur.

Quatenus ad primam pertinebat inspectionem, sive ad justificationem solutionum à Duce factarum, dicebam. Cum nostræ partitæ, sive Calculi contrapositi constet ex sexdecim partitis, quodam undecim illarum justificatio emicat indubitata, damus enim fides exactionis Montis Pieratis, una cum quietantiis de manu ipsius Seivii, ex quibus plenam resultare probationem, habetur ex vulgatis abundè collectis per *Rot. coram Dunozei. Iun. decis. 612. num. 11. & coram Cels. decis. 75. num. 1. & coram Card. Cerr. dec. 802. repetit. decis. 263. par. 14. utrobique nu. 1. & decis. 190. nu. 6. par. 16. recent.*

Respectu verò aliarum quatuor partitarum, videlicet 12. 13. 14. & 15. componentium summam scut. 1447. eadem veritas comprobatur tribus, jisdemvè oculatibus modis, partitæ enim scut. 30. & 160. justificantur ex scriptura Computi particularis manu proprii ejusdem Sernii exarati: undè circa istas nullam subesse posse difficultatem, in terminis Calculi, etiam non subscripti per Creditorem, tradidit post *Panciroi. cons. 142. num. 22. Menoch præsumpt. 66. nu. 2. lib. 3. Joseph De Vela dissertat. 12. n. 18. Rota Ianuen. dec. 126. num. 2. plenè Rot. decis. 30. nu. 10. & seqq. par. 8. & dec. 110. nu. 17. & seqq. par. 16. rec.*

Aliæ duæ partitæ scut. 400. & 457. quævè sunt la 14. & 1. optimè comprobantur non tantum ex copia libri nuncupati *Quaierno ai Cassa*, quem contra Sernium plenam superinducere probationem nemo dubitabit, ad trad. per *Gen. de script. privat. lib. 4. quest. 2. de libr. rat. Mercat. num. 1. & seqq. fol. mihi 248. Marquard. de iur. Mercat. lib. 3. cap. 9. num. 53. & Rot. coram Merlin. dec. 52. num. 2. & in rec. dec. 275. num. 3. par. 16. ubi quod superlativè probant, & dec. 80. numer. 1 par. 18. & concordant supra relati in *Disc. 51. num. 3. & 4.**

Sed etiam abundè corroborantur ex copia partitarum Montis Cælii ab eodem Sernio producta per Acta Gubernatoris Urbis adversus Christophorum Zuccarinum ejus Complementarium, ex hac enim productione sicuti resultat confessio indubitata, ita licet in Judicio Criminali emanaverit, satis superque probat in Civili, juxta ea, quæ inspecie tradidit *Rot. coram Cesar. de Grassis decis. 3. num. 3. de solution. quam secuta est eadem Rot. coram Pania decis. 346. num. 4. & generaliter Rot. inter divers. decis. 751. nu. 4. par. 4. & coram Seraphin. decis. 975. nu. 3. & in recent. decis. 762. nu. 1. versic. tum ex querela, par. 2. & decis. 140. num. 18. par. 5. & decis. 84. num. 14. & 15. coram Arguell & decis. 141. num. 9. coram Priol.*

Postrema denique partita scutorum 1152. proveniens ex residuis Montis Cælii remansis apud Sernium Depositarium, effulget ex libro pro parte Comitissæ producto, ac ex memorato computo, proindeque cum ultra præmissam propositionem, quod sola confessio emissa in Judicio Criminali probat

etiam in Civili, concurrat, & intercedat etiam illius verificatio pro majori parte reddita incontrovertibilis ob supradictas partitas à Monte Pieratis extractas, nemini dubium esse valet, quod eadem confessio, uti aliunde etiam adminiculata, plenariè probeat in Civili, ad tradita per *Rot. post conf. Farin. dec. 233. nu. 2. rom. 2. & coram Arguelles d. dec. 84. num. 13. 14. & 15. cum aliis in decis. 447. la 2. num. 4. par. 13. recent. & d. decis. 141. nu. 10. coram Priol.*

Atque hæc (subjungebam) de per se coruscant adeò clarè, ut profectò nobis ipsis suadere compellamur, quod in oppositum veritas ista non impugnetur; Sed adhuc in omnem casum lucidius omnia poterunt manifestari per exhibitionem librorum Sernii, quæ in præsentis casu denegari non posset, cum peragatur de libris Mercatorum, qui eos conficere, & custodire obstringuntur, itaut non solum ipse Mercator, sed etiam illius hæres teneatur exhibere ad instantiam habentium desuper interesse, juxta *gloss. in Clement. 1. S. Cæterum, verb. compellendos ad med. de Ffur. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 61. num. 10. Add. ad Gregor. decis. 129. num. 8. Rot. coram Buratt. decis. 278. num. 11. & 12. & coram Dunozei. Iun. decis. 555. numer. 3. & 4. & in recent. decis. 237. num. 3. par. 11. ubi loquitur de tertio hærede, & decis. 115. num. 5. & 6. par. 17. confirmata decis. 105. num. 2. 3. & 4. par. 18. cum reliquis in Romana Societatis 10. Martii 1687. S. fin. coram R. P. D. Rondinino, quæ pariter loquitur non solum de primo, sed etiam de secundo, & ulteriori successore, Decisiones verò forsitan in oppositum laudandæ loquuntur de hærede privato, non autem de hæredibus Mercatoris perpetuò obligationi huic obnoxii, prout benè, utrumque casum distinguendo, respondit *Rot. in recent. d. decis. 237. num. 3. & seqq. par. 11.**

Agnito itaque ex præmissis, quod Dux solverit Sernio plusquam solvere deberet, ac descendendo ad terminos secundæ inspectionis, (prosequerbar) videamus quæso, quid in contrarium fuerit in hoc proposito deductum: Et quidem unicum Comitissæ fundamentum consistit in eo, quod ex parte Ducis fuerit productum aliud Sernii Computum, cumque istud ulterius contineat Cambia, & Interestè, super quibus tota controversia restringitur, videatur exindè Dux illud approbasse, sibi que præjudicasse; Verum istius fundamenti levitas ex pluribus, ac de per se sufficientibus replicationibus de facili evertitur.

Et primò, quia eadem productio, & consequenter implicita confessio emissa fuit per Procuratorem absque speciali mandato, unde illam nocere Principali nequivisse, præsertim quando (prout hic) eadem usus non fuit, plena sunt volumina, & signanter *Rot. in recent. decis. 285. sub num. 4. vers. accedit, & decis. 593. nu. 5. ante finem, versic. & ad productionem, par. 2. & in aliis per Adden. ad Buratt. decis. 295. sub lit. B. vers. & in confessione tacita, Adden. ad Gregor. decis. 331. num. 20. idem Gregor. decis. 270. numer. 8. Ubald. decis. 319. num. 8. & 9. & in Praten. Cappellana 20. Junii 1672. S. Atque hinc cessat, coram Reverendiss. Emerix Decano, & in decis. 582. nu. 22. par. 18. rom. 2. rec. maxime quando fuit, (ut ad præsens) tamquam erronea per eundem Ducem principalem revocata, *Rota coram Bichio decis. 91. nu. 17. & decis. 169. num. 14. & decis. 50. num. 22. & coram Buratt. decis. 136. num. 15. & 16. & dec. 466. num. 3. & 4. & coram Dunozei. Iun. decis. 663. num. 16. supra Disc. 56. num. 36. & 37.**

Secundò magis, quia idem Procurator hujusmodi

productionem fecit non solum in parte, & partibus, & per compulsum, sed cum alia speciali declaratione, nempe, *Citra approbationem aliquam Interesse Cambiorum, & quoruncumque fructuum, & Interesse, itam potius corruat actus, quam protestatio.* Ita enim declaratio operatur, ut actus, quatenus ullum inferre possit præjudicium, vitietur, & remaneat ipsa protestatio, ut in proposito similis protestationis inquit *Sim. de Præ. cons. 173. numer. 6. Rot. coram Put. in correct. decis. 370. numer. 2 & 3. lib. 1. & decis. 71. numer. 3. par. 17. rec. & generaliter de productione per compulsum, & in parte, & partibus tradunt Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 11. numer. 129. Patell. exped. 42. numer. 40. & seqq. Ofsch. decis. 39. numer. 7. Rot. in d. Praten. Cappellania d. §. Atque hinc in fin. confirmata in decis. 74. nu. 13. par. 18. & in Romana Censur. 31. Januar. 1681. §. Parum relevante, coram R. P. D. Rondinino.*

Certiùs verò, quia productio hæc facta non fuit pro Duce tamquam Actore, sed dumtaxat à Reo per viam exceptionis, idèdque, quidquid sit, quando Actor aliquam producit scripturam pro fundamento suæ intentionis, in quibus terminis loqui possunt omnes *Authoritates* in oppositum, & præ cæteris *Ofsch. d. decis. 39. numer. 26. Rot. Januæ. decis. 72. nu. 4. Joseph Ludovic. decis. Perus. 19. sub numer. 28. vers. sicus ergo, Zuccar. decis. Lucen. 27. numer. 20. Cirocc. discept. 70. numer. 71. Rot. coram Pamphil. decis. 225. nu. 5. ibique Add. numer. 13. & seq. & in rec. decis. 70. numer. 15. par. 15. & decis. 174. numer. 19. part. 17.* certum est, quod in Reo conclusio huiusmodi non militat, cum fateri minimè censeatur eo ipso, quod excipit, ut in individuo pluribus rationibus, atque exemplis dilucidando distinxit *Rot. decis. 104. numer. 11. par. 1. divers. & decis. 167. §. Præterea, post Ecnzon. ad Statut. Urbis;* Imò cum scriptura, seu Computum, prout hic, productum de per se non probaret, nisi iungeretur confessio præsumptivè resultans ex ipsa productione, tunc productionem factam cum prædictis protestationibus non nocere, distinguendo communiter tenent *Falin. Bald. Alex. Gab. & alii relati per Honded. conf. 78. ex numer. 85. lib. 2. Cypriac. controuv. 6. 2. ex nu. 9. & signanter numer. 11. & seqq. & de productione Calculi loquens Rot. coram Cardin. Cerr. decis. 734. numer. 8. & 9.*

Neque fomentum (ut pariter respondebam) valet ipsa productio recipere, ex quo Dux idem Computum per longum tempus apud se retinuerit, undè illud approbasse præsumatur, ex *decis. Cels. la 264. nu. 8. in fin. vers. & ultra depositionem, confirmata in decis. 172. numer. 10. & seqq. par. 13. recentior.* Quoniam præfatæ Decisiones pedem non figunt in simplici retentione, sed in Apocis crediti, & Testium depositionibus, aliisque vehementibus adminiculis, adèdut ipsa retentio deteriat pro uno, eoque debilissimo adminiculo, quia de cætero potius illa regula, ut retentio Scripturæ inducat approbationem, solemniter limitatur, quoties tractatur de Calculo dati, & accepti, dum, ut inquit per *Text. in l. cum Servus, ff. de cond. & demonstrat. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 67. nu. 1.* Calculus præsumitur retineri, non ut debitum agnoscat, sed ut videatur, an rectè ille fuerit confectus, adducitque idem sine contradictore firmantes *Cæpot. I. f. Dec. & Gabr. quod & dixerunt Mandell. consil. 448. numero 2. Mascard. de probat. concl. 480. numer. 5. & concl. 626. numer. 39. Caroc. de excuss. bonor. part. 2. quest. 6. numer. 66. Gam. decis. Lusit. 336. numer. 3. vers. tamen limitari*

Solet, Vermigliol. conf. 232. numer. 7. Rot. decis. 811. numer. 38. par. 1. divers.

Tertiò cessat omnis difficultas, quia admissos numquamvè ramen concessos, quod ex ista productione possit resultare tacita, & ficta quædam confessio, atamen certum est, quod tacita confessio nequit operari plusquam expressa operetur; sed quis ignorat, quod expressa etiam confessio non potest reddere licitam, & legitimam perceptionem Cambiorum, & interesse, nisi probetur illorum veritas, & realitas, ex quo materia ista non pendet à voluntate, & potestate Partium, alias enim aperiretur nimis lata via fraudibus, & uluis, ut millies respondit *Rota, & signanter post Cenc. de Censib. decis. 554. nu. 6. & coram Buhio decis. 74. a numer. 21. usque ad 29. & decis. 130. nu. 12. & 13. & decis. 191. numer. 4. & decis. 565. nu. 3. & 4. cum seq. ubi dicit procedere, etiam si Cambia sint soluta, quia cedunt in sortem, & in recentior. decis. 52. numer. 5. par. 1. & decis. 559. numer. 2. par. 2. & decis. 52. numer. 28. & decis. 287. numer. 19. vers. Neque ad hunc effectum, & numer. 20. cum seq. & decis. 292. numer. 4. par. 7. & decis. 69. numer. 27. & seq. & numer. 37. & decis. 307. numer. 16. & seq. par. 9. & decis. 166. nu. 16. par. 10. & decis. 392. numer. 6. par. 15. & decis. 191. numer. 8. & 9. par. 10. & in aliis innumeris, quæ possent cumulari, & sequitur *Urceol. de transact. quest. 40. numer. 15. & 16. Castala consult. 137. numer. 9.**

Atque ex his ad evidentiâ dignoscitur, quantum extraneæ reddantur Decisiones in contrarium solitæ deduci, videlicet in *Brundusina Pecuniaria coram Card. Matthæo, & coram Vbago, quatum prima est la 191. par. 18. & secunda habetur penes Authorem in ordine la 23. & in Forolivien. Pecuniaria, seu Usurarium 4. Decembris 1579. coram Pauluccio;* quia in eorum casibus circumstantiæ erant toto Cælo diversæ, dum, ultra quod aderat de medio Instrumentum solidationis genericè conceptum pro omnibus prætensionibus absque ulla mentione Cambiorum, superabundat ponderare, quod ibidem *Rota* se fundat in ea conclusione, quod repetitio indebiti non datur, nisi indebitum concludenter probetur, cum sufficiat sola possibilitas in oppositum: undè quidquid de stricta Juris censura dicendum foret in his terminis, cum de cætero huiusmodi conclusio in materia usuraria, vel saltem de usura suspectissima tuta non sit, ex quo ista non dicitur repetitio vera, & regularis, sed irregularis, & impropria, in qua proindè non requiritur illa rigorosa probatio indebiti, quæ in aliis fortassè casibus expostulatur, ut egregiè distinguendo firmavit *Rota in rec. decis. 420. nu. 10. & 11. & decis. 526. nu. 1. & seqq. par. 14. & decis. 401. a nu. 6. usque ad 18. par. 15. ubi sub nu. 17. dicit, istam esse repetitionem irregularem.*

Nihilominus in præsentî corruit omnis amaritudo, & applicatio, quoniam Dux nihil perit, neque repetit, sed solum allegat solvisse; Comitissa verò gerit partes Actricis, & perit Cambia, & Interesse, prætendens in hanc causam recepisse, & retinere solutiones alioquin, (ut supra demonstravimus) adæquantur, imò absorbentes Capitale crediti, hoc enim casu Actori agenti incumbit onus probandi veritatem, & realitatem Cambii, & Interesse, pro quibus prætendit retinere pecunias expressè in hanc causam solutas, atque ita optimè distinguendo declarat *Rot. coram Bichio d. decis. 74. numer. 1. & seq. & numer. 13. & seq. & d. decis. 130. a numer. 9. usque ad 18. & dicta decis. 565. numero 3. & plurib. seqq. & in rec. decis. 281. numer. 8. & seqq. & d. decis. 392. numer. 2. & plurib.*

22 plurib. seqq. par. 16. & hanc distinctionem expressè præservavit eadem Rota in præfata Brundusina quoad solutiones expressè factas in causam Cambiorum, (quæ in casu nostro ascendunt ex confessione, & Calculo ejusdem Partis ad summam scutorum 3301. 52.) ut patet ex decis. edita 13. Maii 1675. coram Card. Mattheio impressa in rec. decis. 518. num. 4. & 5. & decis. 681. numero 3. & 4. par. 18. in quibus, quia solutio vaga reddebatur, & incerta, non fuit in causam Cambiorum admittenda.

Fortius igitur, quia ad præsens nulla intercessit solidatio, illa enim, quæ deducitur, concernit primam Debitatam, cum qua non apparent commixta Cambia, sed respectu secundæ numquam nec per umbram facta fuit Computorum disunctio, licet ex pacto convento fieri quolibet Anno debuisset; Ideoque cessante solidatione, & vigente obligatione ad illam deveniendi, quanto magis pro exclusione Cambiorum remanet firmum nostrum fundamentum, quod Comitissa tamquam Actrix justificare teneatur eorundem realitatem, scilicet, quod Cambia fuerint transmissa ad Nundinas, prout constantissimè desideravit Rota ubi supra, & nuper in Romana, seu Tudertina Cambiorum decis. 63. par. 18. confirmata 19. Junii 1680. & 5. Maii 1681. coram Card. Vicecomite, cum reliquis antiquioribus adductis in præcedenti Disc. nu. 5.

Minusque refragatur, quod Sernius haberet facultatem sumendi pecunias ad Cambium, pro se levando de pecuniis solutis: Quia ad istum effectum tria requirebantur; Primum, quod Sernius doceret; Duce[m] cessasse in solutione, ut per Rot. coram Dunozei. Jun. decis. 962. nu. 9. Secundò, quod idem Sernius usus fuerit dicta facultate; Tertio, quod verè, & realiter dictam summam transmiserit ad Nundinas, cum conventio cantet de Cambiis, de quibus Sernius fuisset legitimus Creditor, ibi, *Li Cambii però, de' quali il medemo Sig. Serni ne fosse creditore*, legitimus enim creditor Cambiorum dici nequit, nisi probetur illorum veritas, & realitas, qua non probata deficit conditio, sub qua facultas cambiandi fuit concessa, ad trad. per Salgad. in Labyr. Credit. par. 2. cap. 9. num. 70. Rot. decis. 151. num. 1. & 2. coram Buratt. & in terminis Cambii Episc. Rocca select. disput. Inr. tom. 2. cap. 101. ex num. 1. cum seqq. & signanter nu. 6.

26 Nam dictio, *però*, & verbum, *fuisse*, conditionem important, ut in terminis dictionis, *però*, firmant Stayban. Jun. resol. 88. numer. 14. Merlin. Pignatell. contr. 40. num. 8. cent. 2. Mans. consult. 63. numero 14. Fontanell. de pact. nupr. claus. 6. gloss. 1. par. 3. nu. 9. Rot. coram Seraph. decis. 749. nu. 1. & decis. 231. num. 1. & 2. & nu. 4. par. 7. rec. & coram Dunozei. Jun. decis. 882. nu. 8. & in specie verbi, *fuisse*, quod est subjunctivi imperfecti, Peregrin. conf. 5. num. primo vol. 5. Surd. consil. 298. num. 35. Larrea decis. Granat. 52. num. 18. Gregor. decis. 4. 8. nu. 2. Pen. decis. 162. num. 2. & in rec. dec. 320. nu. 2. & 3. par. 10.

Augeturque defectus hujusce legitimitatis crediti ex altero de per se exuberante, & incontrovertibili fundamento, videlicet, quod etiamsi probaretur, Sernium transmississe literas ad Nundinas vigore supradictæ facultatis, (quod tamen nullo modo probatur) quodque Dux renunciasset intimacioni, attamen ista renunciatio intelligitur de prima notificacione faciendâ ab eo, qui habet hanc facultatem sumendi pecunias ad Cambium, non autem intelligitur de secunda, quæ pernecessè, postquam pecuniæ fuerunt acceptæ ad Cambium, exoptula-

tur ad effectum, ut Debitor sciat, suum debitum torqueri sub usuris, possitque idcirco propriæ indemnitati providere, juxta magistralem, & celeberrimam Manzanedi decis. 581. nu. 1. & 2. Penninger. dec. 556. nu. 2. & seqq. & dec. 582. num. 6. & coram Dunozei. Jun. d. dec. 962. nu. 10. & 11. & coram Card. Cerr. decis. 563. nu. 10. & 11. Episc. Rocca d. cap. 101. num. 12.

29 Non turbante, quod versemur in Mercatore solio negociati; Rota enim, & Curia Romana hoc non admittit, sed necesse est, quod certitudinaliter probetur veritas, & realitas Cambiorum, vel Interesse cum requisitis Paul. de Castro, alias Cambia, & Interesse minimè debentur, quamvis quis sit Mercator, & solitus negociari, ut in celebri Avenionen. Pecuniaria coram Bichio, quæ est inter ejus impress. decis. 16. nu. 9. vers. *quæ procedunt etiam in Mercatore, vel alias solio negociari*, & num. 10. & seqq. & in rec. decis. 331. nu. 1. vers. *quod procedit etiam in Mercatore*, part. 1. & d. decis. 401. num. 40. & 41. part. 16.

Atque ex his cum, præcindendo à realitate Cambiorum, apparet de superabundanti satisfactio, Comitissa in successivis Causæ propositionibus duorursus, seu magis enixè promovebat, unum nempe, quod negativa Spacciorum justificanda foret ex parte Ducis, stante quod præcesserat solidatio, & respectivè solutio fructuum eorundem Cambiorum, ad regulam, quod qui præterdit indebitè solutum, debeat id comprobare mediante negativa illius qualitatis, cujus defectus facit indebitum, & afferbatur Rot. decis. 153. nu. 5. & 6. part. 4. tom. 2. recent. & decis. 34. litt. D. post Tur. de Camb.

Et secundò, quod cum tractaretur de conventis Cambiis bimestralibus, sive de bimestre in bimestre; hinc facta prædicta solutio in causam primorum Cambiorum, non posse dari imputationem solutionum in ultima Cambia, quæ prætendebantur tamquam diversa, ex Card. De Luca de Camb. disc. 7. sub num. 10.

28 Vetum facilis Mihi videbatur esse responsio, quia circa primum, nullibi constabat in facto de præterita solidatione, quæ tamen nec in Jure suffragatur pro justificanda realitate Cambiorum, ex eadem ratione, de qua supra in proposito confessionis, nimirum quia realitas Cambiorum non pendet ab approbatione Partium, ut specie solidationis post Bald. in L. rogasti, §. si tibi num. 7. ff. si cert. pet. Rot. d. decis. 52. num. 5. par. 1. rec. Urceol. de transf. d. quest. 40. num. 15. & 16. eadem Rot. d. decis. 52. nu. 28. & decis. 287. nu. 20. & seqq. par. 7. & coram Bich. d. decis. 191. nu. 4. & rursus d. decis. 191. num. 2. & seqq. par. 18.

Prout etiam respectu solutionis nullibi apparebat, quod Dux solvisset in causam fructuum; & solutio, quæ prætendebatur in hanc causam sibi facta per Sernium, pendebat, ut supra, à legitimitate crediti, seu Cambiorum; Et nihilominus nec etiam solutio juvat, imò solutum in sortem imputatur, ut dictum fuit supra num. 18. & plenè in decis. 74. num. 2. coram Bich. & decis. 166. numer. 1. & 2. part. 10. & decis. 392. num. 2. & seqq. & per tot. par. 16. & in fortioribus Urceol. de transf. d. q. 40. nu. 15. & 16. Castald. consult. 1. 6. num. 11.

Eademque responsione tollebatur secundum obiectum, quia non poterat dici satisfactum prioribus Cambiis bimestralibus, dum nec Dux solverat, nec Sernius poterat sibi solvisse non constituto de legitimitate crediti, à qua etiam pendebat facultas sibi fisci solvendi in causam istorum præcedentium Cambiorum bimestralium, & idèd cum ageretur de solidatione

lidatione faciendâ; & generali Computorum revisione, oportebat, quod per Actricem justificaretur realitas Cambiorum, dum sine illis, ut supra, Dux proprium debitum cum Sernio dissolverat: *Cardin.* 54 *De Luca d. dist. 7. de Camb. num. 10.* loquitur de Cambio veteri de consensu, vel ex facto Patrium novato, & in novum transfuso, & tamen fatetur, id esse merum ratiocinium, & subtilitatem, quia spectata substantia facti semper idem est Cambium in suo casu minoratum solum quodam fructus.

SPOLETANA PECUNIARIA

PRO COMITE VINCENTIO
PLANCIANO,

CVM FRANCISCO COMOLO.

ARGUMENTUM.

Differitur amplè de materia, quando substineatur conventio de certo Interesse, & quomodo ex post idem Interesse sufficiat justificari; Et de differentia inter Actorem petentem interesse conventum, vel non conventum, ac Reum excipientem adversus Debitorem intentantem indebiti repetitionem: Et quando conventio Interesse substineatur, si facta fuerit vigore Concordiæ, seu Transactionis.

SVM MARIVM.

- 1 *Falli series.*
- 2 *Exitus Causa.*
- 3 *Creditor dans pecuniam Debitori suo etiam ad titulum Mutui, convenire potest de certo Interesse ab initio. Declara, requiri, quod Creditor ex post justificet iustitiam conventionis, sive tanti sua interfuisse, num. 4.*
- Huiusmodi autem justificatio sufficit, quod sit proportionata, & verisimilis autentis loci, & personarum circumstantiis, num. 5.*
- Rigida autem probatio requireretur, ubi nulla adesset conventio super Interesse certo, ibid.*
- Amplia multipliciter predictam conclusionem, quod attendatur taxa verisimilis, ut sub nu. 6. 7. & 8.*
- 9 *Interesse ubi fuit conventum ab initio, non habet locum Doctrina Pauli de Castro circa moram, & de ratione, ibid. & num. 10.*
- 11 *Rot. in Savonen Pecuniaria coram Card. Vicecomite, alias decif. 401. par. 16. declaratur, & num. 14. & 16.*
- 12 *Regula quod potui nolui &c. quomodo congruat conventioni facta de certo Interesse in sensu Rotæ.*
- 13 *Rot coram Merlin. decif. 409. declaratur.*
- 15 *Interesse si fuit ab initio conventum, & postea solum, tenetur Debitor excludere possibilitatem eiusdem Interesse.*
- 17 *Negotiari solitus in materia iusti Interesse non solum intelligitur Mercator, sed etiam qui solet pecunias otiosas non retinere. Thesaurarius, seu Appaltator dicitur esse solitus negociari, ibid.*
- 18 *Occasio implicandi pecunias ad honestum lucrum quomodo probetur.*
- 19 *Debitor presumitur recognovisse legitimitatem Interesse, seu vidisse iustificationes, quando solidavit*

Computa, & solvendo extinxit tam sortem, quam fructus conventos.

Præcipue concurrente considerabili temporis intervallo, num. 20.

- 21 *Vsura suspicio removetur ex Nobilitate Contrahentis,*
- 22 *Usurarii clam sœnus exigunt, & qui palam exigunt, presumitur alienus ab Usura.*
- 23 *Fructuum inputatio in sortem ipso Iure qua ratione datur, præcipue in Curia Romana.*
- 24 *Usura non est recipere à sponte dante.*
- 25 *Fructus, seu Interesse conventum debetur vigore primi Contractus, quando secundus, vigore cuius non deberetur, est nullus in radice. Secus autem, quando secundus non est nullus, & primus suis per novationem extinctus, num. 26.*
- 27 *Fructus, & Interesse validè potest conveniri in transactione. Et quando id procedat, ibid.*
- 28 *Fructus conventi in secundo Contractu sunt validi, quando idem secundus Contractus originem trahit à venditione rei fructifera.*
- 29 *Fructus, & Interesse validè convenitur, quando dimittitur, vel ceditur, aut venditur Negotium, seu Apotheca.*
- 30 *Usura Usurarum, sive Interesse alterius Interesse de Iure est prohibitum.*

DISCURSUS LXVII.

1 **C**Um pro servitio Subappaltus Gabellæ Carnis Franciscus Comolus, & Vincentius Perangelus, ac Salvator Franceschini recepissent scuta mille à Com. Vincentio Planciano, desuper exatarunt Apocam obligatoriam sub die 26. Aprilis 1672. nempe de restituendo eandem quantitatem per totum Annum 1674. & interim de solvendo fructus ad rationem scutorum sex pro centenatio, & Anno.

Subsecuta deinceps inter præfatos Socios debitores conventio quadam, Comolus in se totum illud debitum assumpsit, & accollavit, promisitque illud extinguere, prout effectivè nulla præcedente requisitione, sed spontè illud extinxit, exbursando scuta 1000. ratione sortis, & alia 16. & ba. 60. pro fructuum decursorum residuo.

Post hæc, pacificè præterlapso integro triennio, insurrexit Comolus, & formale Iudicium pro repetitione fructuum, quos solverat in hanc causam litteraliter conventam, introduxit coram Thesaurario, & deinceps in Camera (Me tunc in Causa non scribente,) ac sententiam favorabilem utrobique reportavit; Sed tertio loco disputata Causa in eadem Camera, proponente altero Prælato, seu Clerico eiusdem Tribunalis, responsum fuit pro confirmatione præcedentis sententiæ Cameralis.

In hac itaque tertia Instantia scribens pro Co. Planciano expertus sum id, de quo sæpius testatur, & conqueritur *Card. De Luca in suo Theatro*, nempe quod difficile est post vulnus in Causa acceptum, & iterum confirmatum, & maximè sub eisdem Iudicibus sperare recessum à sæpè capris resolutionibus; nam etsi nonnulla ex veteribus Suffragiis fuerint vigore sequentium fundamentorum (quæ pro meo iudicio, & in sensu etiam Veritatis Mihi satis clara videbantur) immutata favore Comitum, at tamen non potuit totum Collegium consistens in duodecim Prælati cæteroquin mixtæ integritatis, & studii immutari, Dicebam itaque.

Etiam quando Comes in præseuti tamquam Actor promo-

promoveret Instantiam pro restitutione pecuniæ traditæ Comolo una cum Interesse convento, foret proculdubio exaudiendus; siquidem indubitata conclusio est, quod liceat ab initio pecuniam tradenti convenire cum suo Debitori de certo Interesse, etiam in casu Mutui præcisi, in hoc enim concursus est sententia tam Civilium Interpretum, quam omnium Canonistarum, & Theologorum, nec umquam de eadem propositione dubitavit *Rota*, & Curia Romana, ut cæteris usque ad nauseam collectis videre est apud *Andreol. contr. 83. sub §. Et hinc etiam, Bonden. colluct. 20. ex num. 2. cum plur. seqq. lib. 2.* ubi signanter plures coacervat in terminis consimilis taxationis ad rationem scutorum sex pro centenariis *Ciarlin. contr. 29. ex num. 52. Gratian. discept. 387. ex num. 1. cum seqq. ibique Carol. An. De Luca num. 5. & seqq. Thomat. decis. 132. ex num. 35. cum seqq. latissimè Joseph De Rosa consult. 13. ex num. 12. usque ad 29. tom. 2. Episc. Rocca select. disput. Iur. tom. 2. cap. 159. num. 25. Spad. conf. 226. ex num. 1. cum seqq. lib. 2.* qui consuluit in celebri, & Magistrali decis. 118. coram *Vbald.* quæve uti talis impressa legitur, & repetita post secundum volum. conf. *Farin. decis. 372. Card. De Luca disc. 12. de Usur. num. 24. & seqq.* cum aliis frustrâ cumulandis.

- 4 Et quamvis requiratur ex post, quod Creditor volens exigere conventum interesse demonstret, tanti revera sua interfuisse, ut subjungunt omnes ferè *Authoritates* proximè adductæ; non tamen ita rigida exoptalatur justificatio, quemadmodum requireretur, quando nullum fuisset Interesse conventum, & præfinitum, sed exuberat, quod attentis loci, Regionis, & personarum circumstantiis, & solito cæterorum eadem taxatio religioni Judicis appareat proportionata, & verisimilis, ut benè distinguendo Doctrinam *Castren.* circa ejus notoria requisita in *l. 3. ff. de eo, quod cert. loc.* ab hujusmodi casu præcedentis verisimilis conventionis, cum eodem *Cast.* latè comprobatur *Giovagn. conf. 46. num. 5. & seqq. lib. 1. Joseph De Rosa d. consult. 13. sub num. 21. & seqq. lib. 2. Andreol. d. contr. 83. d. §. Et hinc*, ubi cum *Gurrier. & Gait.* pluribusque aliis firmat, quod posita hac verisimilitudine legitimi interesse id habet vim probationis, nisi de contrario per Debitorem edoceatur, *Leoncill. decis. Ferrar. 65. ex nu. 29. cum seqq. Thomat. d. decis. 132. ex nu. 35.* ubi postquam latè tradidit, admittendas esse conjecturas, *sub num. 50.* inquit, quod Debitori incumbit onus comprobandi excessivitatem, & magis in individuo *Armenzan. decis. Lannen. 15. num. 21. & 22.* ubi referendo plures
- 7 *Rota* decisiones subdit, quod regula probandi præcisè promptam occasionem reinvestimenti non procedit, quando Interesse ab initio fuit promissum, quia hoc casu sufficit verisimilis generalis justificatio habendi promptam occasionem reinvestiendi, optimè etiam *Cardinal. De Luca de Usur. disc. 18. sub numer. 10. §. Aut agitur, vers. Nihilominus*, ubi quod hoc semper verius creditur, ac etiam apud doctos, & sensatos Judices admitti præticavit, scilicet inspiciendum esse, an Partium taxa esset verisimilis, nec ne, potissimè (sunt ejus verba præcisa) *ubi non agitur ad effectum Interesse, quod de Iure Creditor à moroso Debitori absque alia conventionem assequi velit, sed ad justificandam taxam conventionalem*; Et de facto *Ros. in d. celebri decis. 118. coram Vbald. sub num. 4.*
- 8 & per tot. contenta fuit sola probatione, quod Creditor ostenderet habere actu pecunias in aliis lucris implicatas, quod sanè notorium est in Comitæ, qui

tunc temporis gerebat Officium Thesaurarii Generalis Perusiæ, Umbriæ, & Spoleti, proindeque dubitari nequit, quod non haberet undiquè paratas individuas occasiones implicandi pecunias etiam ad fructus longè majores.

- Adedque verum est, quod concurrente verisimili taxatione non sit ulterius inquirendum de prædictis requisitis *Pauli de Castro*, quamvis enim illorum potissimum sit mora Debitoris, adhuc illa non exigitur, quoties Interesse fuerit conventum, quia non ratione moræ, & sic per speciem pænæ, sed ratione ejusdem Interesse illud debetur, dummodò ex prælaudatis facti circumstantiis illud reddatur verisimile, juxta communiter, & passim receptum *consil. Decii 111. sub numero 13. Bursat. conf. 184. numero 59. Gratian. discept. 240. num. 2. Turr. de Camb. disput. 2. quest. 24. num. 41. Staiban. de Interest. lib. 1. quest. 12. num. 20. Leonard. de Usur. quest. 74. num. 21. & 22. Conciol alleg. 56. num. 49. Surd. decis. 259. in fin. Altimar. ad Rovit. decis. 43. numer. 5. vers. & conclusio, Bonden. colluct. 14. num. 65.* ubi quod id præcisè locum habet, quando concurrunt justitia, vel verisimilitudo Interesse taxati, & *num. 107. lib. 1. & d. colluct. 20. num. 20. volun. 2. Aden. ad Gregor. decis. 148. num. 4. vers. hac tamen conclusio, Rot. post discept. Contrarii decis. 155. num. 5. & decis. 157. num. 2. 3. & 4. par. 13. rec. & decis. 301. num. 4. & 5. part. 5. benè etiam eadem Rot. d. decis. 118. num. 6. coram Vbald.* ubi quod quando Debitor, (prout hic) solvere quandocumque potest durante dilatione, summa deducta in pactum non censetur promissa pro dilatione data, sed pro interesse.

- Et ratio omnium præmissorum naturalis est, nimiumque manifesta, quia sicuti pacto non intercedente durum videtur, quod Debitor, qui pecunias recepit sine ulla conventionem Interesse, alias sub eo eandem pecuniam non recepturus, poni debeat sub Usuris, absque eo, quod sciat mediante interpellatione intencionem Creditoris, quodque is habens paratas occasiones lucrum consequi intendit; Ita è converso foret exorbitans, quod Creditor, qui alias non exbursasset pecuniam effectivam, nisi correlative reportasset promissionem fructuum, debeat illis carere ob versuriam Debitoris sub prætextu, quod non fuerit interpellatus, vel quod esset Usura, quando pro interpellatione deservit explicita conventio Interesse, & pro exclusionem Usuræ notorietas, quod idem Creditor poterat loco gerendi morem Debitori, ad idem, vel majus lucrum pecunias proprias implicare, ut satis colligitur ex *Authoritatibus* hucusque relatis.

- Retentaque hac distinctione terminorum, extraneæ, ut præmissimus, efficiuntur *Authoritates*, & rationes in oppositum hætenus deductæ, & signanter illæ omnes, quæ desumptæ extiterunt ex firmatis in *Savonen. Pecuniaria coram Card. Vicecomite* alias *decis. 401. par. 16.* Præscindendo etenim pronunc ab aliis ponderationibus, & distinctionibus, Casus, super quo ista, & aliæ *Decisiones* promanarunt, habetur explicatus in prima *Decisione* ejusdem Causæ coram *Card. Taya*, quæ hodiè extat impressa apud *Zuff. de legitim. Process.* in ordine *la 104.* ubi patet, quod Creditor tam in prima traditione pecuniæ, quam in successivis prorogationibus, & dilationibus profectus est (sunt verba præcisa) mutuo illam tradere *sine aliquo utili, vel Interesse cujuscumque generis*, & deinceps, *sine aliquo Interesse, vel nili,* ac demum rursus, *sine aliquo Interesse decursivo,* eandem-

eamdemque facti speciem ad amissim figurat, & exponit *ard. De Luca* Scribens in eadem *Causa lib. 5. de Usur. disc. 12. in princ.* Undè cum non percutiat prædictus Casus nostram hypothecam, admittere quidem possumus propositiones in eadem *decif. 401. par. 10.* generaliter conspectas, quod pro simplici Mutuo licita non sit perceptio Usurarum ex Præcepti Evangelici censura, *Mutuum date, nihil ind. sserantes*, quodque solutiones earumdem Usurarum tamquam illicitæ ipso Jure cedant in sortis extinctionem, quodque se fundans in Usurarum justitia teneatur ipse comprobare præfata solita requisita *Pauli de Castro*, Sed hæc omnia procedunt, quando secundum illam facti speciem non concurrat ab initio expressa conventio de fructibus solvendis una cum verisimilitudine justæ taxationis ex loci, Regionis, & personarum circumstantiis successivè justificatæ, secus autem hiscè omnibus intercedentibus, ut fuit superius comprobatum: Et de facto eadem *Roi. in d. decif. 104. in fin. post Zuff. de legitim. Process.* explicitè protestata est, quod potuisset Creditor optimè de eodem Interesse convenire, adedut intraret regula *gloss. in l. unica, C. de dona. ante nupt. & in l. 6. verb. potes, C. si quis alteri, vel sibi*, ut in *d. decif. ibi, si ergo quod potuit non voluit, & quod voluit non potuit*; & quod ex hoc capite promissionis faciendi Mutuum gratuitum absque utilitate, vel interesse cessarent in eo casu omnes quæstiones, testatur *Card. De Luca d. disc. 12. sub nu. 27. & num. 30.* Altera verò *decif. 409. coram Merlin.* nec de primo, nec de secundo casu, aut quæstione pertractat, sed solum de prohibito Anathemismo, & de Usura etiam vetera Hebræis

Addito, quod præcipua difficultas, quæ cadebat in prædicta *Savonen. Pecuniaria*, & ratio resolutionis captæ consistit in eo, quod, ne panderetur Usura, Creditor occultaverat solutiones fructuum, sive causam solvendi eosdem fructus, quemadmodum explicando potissimam rationem ejusdem resolutionis protestatur *Roi. d. decif. 104. sub num. 18. vers. sed maxime, & sub num. 27. vers. & aliqui, post Zuff. ubi supra*, & melius *Card. De Luca*, qui scripsit in eadem Causa contra Mutuatorem, *d. disc. 12. num. 35. in fin. ex vers. Applicando autem ad rem, usque ad num. 37.* ubi quod si Mutuator palam convenisset de fructibus, & publicè eosdem fructus exegisset in hanc causam, fuisset omni Jure, & in rei veritate excusandus ab ibi demandata imputatione in sortem, licet nec etiam eadem Causa finiverit per modum Judicari, sed sopita remanserit per Concordiam.

Si igitur, quando etiam Comes foret Actor in hac Causa, justè valeret expetere, & obtinere Mandatum pro sorte, & fructibus non solutis, quantum facilius, & citrà difficultatem venit (prævia infirmatione sententiæ, de qua agitur) absolvendus ab impetitis; Quando enim copulativè intercedit conventio, & solutio, nihil ex parte Creditoris probandum esse, sed possibilitatem consimilis lucri excludendam fore penecessè à Debitore, in individuo firmavit *Roi. Ferrar. apud Leoncill. d. decif. 65. sub num. 32. vers. respondetur*, & concordat *Vermigl. conf. 04 num. 7.* & liquet ex ipsomet conflictu, qui adstinter *decisionem in d. Savonen. Pecuniaria la 338. par. 15.* quæ ex hac Parte allegabatur, dum *sub num. 18. usque ad fin.* recensendo, ac declarando omnes *Authoritates* de hac materia loquentes firmat, quod nisi per Debitorem excludatur omnis possibilitas, quod fructus soluti potuerint esse debiti, quando idem Debitor est Actor, obtinere non potest; & è

converso in *d. decif. 401. par. 16.* ubi recessum fuit, totus labor *Decisionis* consistit in ostendendo, quod Debitor in eo casu erat Reus, non Actor, contendebat de imputatione, non autem restitutione, quamobrem etsi portexisset libellum, in quo institerat declarari, solutiones ab eo factas pro intercuriis, tamquam injustas, & illicitas, fore in sortem imputandas, sive restituendas, *Roi.* respondit, illa verba, *sive restituendus*, habenda fore pro non appositis stante clausula salutari *aeducens &c.* ut satis recognosci valet in *d. decif. 401. ex num. 2. cum plur. seqq.* & ita etiam distinguit *Card. De Luca d. disc. 12. sub num. 17. vers. discurrebam, cum seqq.* & ut supra vidimus, stat in nostris terminis pro hac Parte ex numero 35. *d. vers. Applicando, cum seqq.* itaut difficile sit, quod in nostro individuo præcedentis verisimilis conventionis una cum spontanea solutione Defensores Comoli referant *Doctrinas*, quæ probent contrarium.

Et sanè, quando spontanea, & pacifica præcessit solutio, tantum abest, quod excludatur possibilitas, quod jidem fructus licitè deberentur, ut potius de Jure includatur præsumptio, quod fuerint verificata omnia requisita ad hunc effectum liciti Interesse necessaria; Jam enim vidimus, quod de requisito moræ non est curandum in hoc casu, prout nec etiam in Comite veluti Theaurario desideranda venit qualitas, quod esset solitus cum suis pecuniis negociari, ut ex abundanti quoque docuerunt exemplificando *Leonard. de Usur. d. quest. 74. num. 25. & seqq. Scasban. de Interest. d. lib. 1. quest. 16. num. 3. & num. 33. cum seqq. Cyriac. contr. 358. num. 21. & 22. & melius contr. 526. sub num. 30.* cum cæteris abundè per *Bonden. d. collut. 14. num. 30 lib. 1. & confert Roi. coram Seraph. decif. 714. numer. 1.* ubi de eo, qui eademmet pecuniam antecederet apparebat esse negociatus, & sequitur *Gob. consult. 32. num. 14.*

Ad summum itaque exoptari posset (procedendo cum magis rigorosis terminis, qui valeant in hac re cogitari) quod Comes de tempore petitiæ exactiois, & extinctionis sui crediti justificasset, quod quando mutuavit sub Interesse Comolo scuta mille, habuisset promptam, specificam, & individuam occasionem implicandi hanc quantitatem ad eandem rationem scutorum; sed ad istum effectum superabundasset, quod vel fidem Tertium, aut alicujus Proxenetæ attestacionem produxisset, etiam absque necessitate nominandi personas, aut citandi Partem, juxta pulchras, & communiter approbatas *decif. Seraphin. 714. sub num. 2. & 721. numero 3. vers. tertium, quod per Testes, Ciardin. d. contr. 29. sub numero 54. Card. De Luca de Usur. d. disc. 18. sub num. 10. §. Aut agitur, vers. tunc enim, cum aliis in re tam clara de facili coacervandis.*

Ac propterea quoties præcessit solidatio Computi, conventio, solutio, & extinctio tam sortis, quam fructuum, præsumitur præcessisse semper hanc justificationem, vel noluisse Debitorem illam recognoscere, & examinare tamquam de re notoria, & optimè instructum hujuscè veritatis, ut pluribus relatis dixit *Roi. in Brundisina Pecuniaria cum Ubag. decif. 23 ex nu. 4. vers. nam verisimile cum plur. seqq. repetit. decif. 681. num. 5. & seqq. par. 18. tom. 2.* ubi peragens in terminis Cambiorum, quæ requirunt ob expressam Bullam B. Pii V. justificationem transmissionis Spacciorum ad Nundinas, tradit quod in hoc nostro casu præsumitur exitisse eadem Spaccia recognita per Debitorem solventem, vel saltem trans-

funditur

funditur onus probandi contrarium in ipsum Debitorem, licet probatio hæc consistat in negativa, ut latius *ibidem*, & in eadem causa parificans terminos prædictæ *Savonen. Pecuniaria* comprobatur *Card. De Luca de Camb. in Supplem. par. 2. disc. 34. numer. 5. & 7. usque ad fin.* ubi ampliat
 20 procedere maxime quoties (prout hic) aliquod temporis intervallum processit à die solutionis, & extinctionis ad alterum promoti Iudicij conditionis indebiti.

Hæcque omnia mirificè roborantur ex aliis
 21 circumstantiis omninò suspicionem Usurariam excludentibus; Et primò ab eximia Comitum Nobilitate, ut in nostris terminis post *Bec. Gratian. & Rot. dec. 316. n. 2. par. 4. divers. egregiè Ciardin. d. contr. 29. num. 73. & seqq. Spad. d. conf. 226. num. 11. lib. 2. Caren. resol. 22. numero 18. Actolin. resol. 88. numero 44. De Rosa d. consult. 13. numero 35. lib. 2. Card. De Luca d. disc. 12. de Usur. num. 36. & plenius (cum *Mant. de tacit. lib. 8. tit. 25. n. 3. & Leotard. de Usur. quæst. 93. num. 57.*) in *disc. 32. num. 11. de Regal. supra Disc. 62. num. 57.**

Secundò, quod cum proprium fœnerantium sit non palàm, sed clam recipere solutiones, & de his convenire, ut contingebat in prædicta
 22 *Savonen. Pecuniaria*; hinc proindè cum Comes per Apocam rogatam de Interesse convenerit; & coram Notario, & Testibus residuum eorumdem fructuum receperit, ac debitum fœneris evanescit, ut optinè prosequuntur *Menoch. conf. 342. num. 9. & 10. Bursat. conf. 175. sub num. 22. vers. quarta, Caren. resol. 14. num. 18. Ciardin. d. contr. 29. num. 71. & 72. & contr. 40. ex num. 67. cum seqq. & signanter num. 68. Sperell. decis. 28. n. 60.*

Tertiò tandem (ut utar præcisè verbis *Card. De Luca disc. 17. de Usur. sub numer. 22. §. fin.*)
 23 ratio, ob quam per *Rotam*, & Curiam magis recepta est opinio, ut Usuræ indebitæ, quamvis voluntariè solutæ, impurentur ipso Jure, non autem repetantur per viam conditionis indebiti, consistit in eo, quod censetur, Debitorem ita magis coactè, quam voluntariè solvisse ob formidatam suffocationem ad restituendam sortem, ac etiam, quia ita censetur voluisse magis commode à debito sortis cum diminutis solutionibus se exonerare, ut plene in *decis. 69. par. 9. rec. & sequitur sub hac eadem ratione Rot. d. decis. 401. numero 14. vers. sed urget, cum seqq. par. 16. Episc. Rocca select. disput. Iur. tom. 2. cap. 159. num. 28. & priùs cap. 95. numero 24. cum 2. seqq.* Sed quando, ut ad præsens, Comolus non solum sponte fructus persolvit, sed etiam in actu restitutionis Capitalis (& sic cessante ad evidentiam utraque ratione, & mo-
 24 tivo) Capitale ipsum unà cum residuo fructuum decursorum voluntariè exbursavit, cessat quoque quælibet Usuræ suspicio, & intrat bona fides, vel saltem non mala, ad hoc, ne fructus jam percepti, & consumpti restitui debeant, ut pariformiter in puncto cum *Natt. Fœderic. de Sen. Surd. Scac. aliisque declarat Ciardin. d. contr. 29. numero 70. Card. De Luca d. disc. 12. sub numero 37. Rot. d. decis. 338. post numero 24. vers. in super par. 15. quæ, ut vidimus, in hac præsumptione, & articulo Juris non discordat ab ejus revocatoriâ part. 16. decis. 401.*

Eandem conventionem fructuum, seu certi Interestè ab initio taxatam validam esse contendebam Scribens coràm Prælato in una *Hydrum-*

tina Censu, seu Transactionis pro Capitulo, & Canonicis Terræ Martani, qui venientes uti legatarii Patientiæ de Donato prætendebant manutentionem in quasi possessione exigendi fructus cujusdam Censu creati mediante quadam transactione ad favorem prædictæ Patientiæ; sed cum nulla intervenisset pecunia in creatione ejusdem Censu, Ego, postquam ingenuè difficultatem, quam habebam in causa, Clienti, seu Patrono ejusdem Causæ insinuaveram, utique dignoscens, non posse Censum tanquam Censum sustineri, procurabam conventam annuam præstationem, & Interestè defendere ex duplici titulo præcedenti, cum non implicet, Contractum Censualem esse nullum; sed posita ipsius nullitate præsertim ex defectu formæ, adhuc Interestè conventum, seu fructus validè exigì, & prætendi ex titulo primævo, ac de per se idoneo ad pariendum legitimum decursum fructuum, & Interestè, absque eo, quod dici possit, titulum præcedentem remansisse novatum ex creatione novi tituli, seu celebratione novi Contractus in radice nulli, ut punctualiter, & bene advertit, & probat *Cardin. De Luca de Usur. disc. 16. num. 5. & seqq. & disc. 17. ex n. 16. vers. verum reflectendo cum seqq.* quod tamen secus esset, quando formalis intercederet
 26 novatio, quia tunc vetus creditum, licet habile ad productionem fructuum, ob eandem novationem, & transfusionem in alium Contractum, seu causam debendi in nulla habetur amplius consideratione, & nisi novus Contractus sit productivus legitimorum fructuum, parùm refert, quod antiquus per novationem extinctus foret capax eos producendi, ad *Text. in l. Emptor 27. ff. de novat. Surd. conf. 269. n. 18. Cyriac. contr. 252. nu. 52. Leotard. de Usur. quæst. 29. n. 64. & admittit idem Card. De Luca d. disc. 16. n. 5.*

Quod autem exclusâ novatione, & præcluso titulo Censu sustineretur taxatio lucri, & Interestè, dicebam satis esse manifestum, quia idem Censu non fuerat simpliciter celebratus ex
 27 credito præexistente, sed in vim transactionis, quæ nisi fuerit adhibita pro colore quæsito, & ad palliandam Usuram, efficit; ut taxa conventionalis fructuum tanquam correspectiva ad jura dimissa in transactione, & pars ejusdem transactionis omni Jure subsistat, nisi aliter colligatur ex facti circumstantiis prudenti Judicis arbitrio pensandis, ex iis, quæ post *Bald. & Roman.* tradit *Mant. de tacit. lib. 8. tit. 18. sub num. 29. vers. sed puto, Card. De Luca de Usur. disc. 28. nu. 8. Uccol. de transact. quæst. 40. nu. 11 cum trib. seqq. Rot. decis. 490. n. 3. par. 2. rec. & dec. 236. nu. 5. & 6. par. 13. ubi aliæ referuntur, confirmata in dec. 74. nu. 1. & seqq. par. 14. aliàs dec. 168. post Torr. de pact. fut. success.*

Potissimè, quia (ut Mihi supponebatur) fuerant in eadem transactione dimissa quàmplura bona fructifera, aliæque prætensiones annuum redditum favore dimittentis legitimè importantes; unde præter titulum transactionis concurrebat alter derivans ex aequitate *l. curabit, C. de act. Empt.* prout ad sustentandam taxam fructuum factam in transactione prosequuntur, & firmant relati per *Card. De Luca d. disc. 28. de usur. num. 7.* ubi quod tunc sub eadem transactione occultatur implicitus Contractus emptionis, & venditionis admittens idcirco rationem, seu aequitatem *d. Text.*

in l. curabit, Urecol. de transact. d. quast. 40. num. 9. & 10. Rot. d. decis. 236. num. 4. par. 13. Idque citrà scrupulum receptum videmus in fortioribus, nempe quod si in transactione non dimittantur bona effectivè fructifera, sed cedatur, & dimittatur aliquod Negotium, vel Apotheca, sola probabilitas, & verisimilitudo lucrorum, quæ solent contingere in hujusmodi Apothecis, & Negotiis, fructus licitè conveniri permittat, isteque propriè erat casus, de quo in d. decis. 236. par. 13. & decis. 74. par. 14. & in aliera Fulginaten. Pecuniaria coram Card. Cerro inter suas decis. 898. num. 1. & seqq. super qua etiam prodiit d. disc. 16. Card. De Luca tit. de Usur.

Verùm licet hæc omnia in Jure vera essent, & non modicam ab initio facerent impressionem in Judice, attamen (ut plerumque solet evenire) claudicabant in applicatione facti, quia Censuræ apparebat impositus in vim quidem transactionis, sed in hujusmodi transactione in partem præcipuam Capitalis fuerant calculati fructus cujusdam Antephati, seu lucri dotalis ad morem illarum Partium, cumque propterea iidem fructus non possent aliud de per se parere Interesse citrà pravitate Anatocismi omni Jure damnatam, ut in l. nullo modo, C. de Usur. Scacc. de Commenc. & Camb. §. 7. glos. 2. num. 39. & seqq. Tranchedin. consult. 1. num. 32. cum tribus seqq. Rot. Genuen. dec. 87. sub num. 8. vers. dubitatum, & num. 9. & Romana part. 2. divers. decis. 315. num. 8. & decis. 301. nu. 12. & nu. 20. par. 5. rec. non erat idcirco applicabilis ratio illa compensationis, sive subrogationis in locum bonorum fructiferorum, minùsque constabat, quod fuissent in hac transactione dimissa Jura, & prætensiones, quæ possent efficere, ut in partem pretii correspectivi conventæ substernerentur Usuræ: Et ita de facto fuit judicatum.

FLORENTINA CAMBII, SEU SALVIANI

PRO DOMINICO SALVADORIO,

CVM HÆREDIBUS PETRI MARIE STROZZII.

RESPONSUM PRO VERITATE.

ARGUMENTUM.

Examinatur, an, & quando Depositum dici mereatur validum, ut liberet Debitorem. Depositum quando possit retroaccipi per Deponentem, vel non, & casu, quo retroaccipiatur, utrum liberentur fidejussores, & pignora; Deponens quando præferatur in concursu cum cæteris Creditoribus: Anterioritas in contractu Cambii an suffragetur pro recambiis; Et quando mandatum ad cambianandum non expiret in primis Nundinis. Creditor gratuitus an præferatur in concursu iis, qui contraxerunt sub Usuris.

SUMMARIUM.

- 1 Series facti.
- 2 Text. in l. acceptam, C. de Usur. expenditur.
- 3 Debitor per Depositum non liberatur, si pecunias ab eo depositas brevi manu retroacceperit.
- 4 Debitor si pecuniam depositam retroacceperit, an adhuc remanent liberari fidejussores, & pignora.
Pro affirmativa adducuntur Authoritates, & rationes, num. 5. & n. 9.
Pro negativa referuntur contrarii, num. 6. ubi etiam de ratione.
- 7 Depositum recuperatum regulariter non suffragatur.
- 8 Solvere non dicitur, qui postquam solvit, statim solutum recuperat.
- 10 Depositum solemne, & validum, ut dicatur, quæ requirantur, remissivè.
- 11 Depositum fieri nequit per Debitorem, nisi quando Creditor est in contumacia recipiendi.
- 12 Depositum, ut relevet, debet fieri in faciem Creditoris, & de ratione.
- 13 Deposito facto, nullum currit tempus Creditori ad illud recipiendum.
- 14 Depositum factum ad favorem, seu in faciem alicujus, non potest sine illius consensu levare.
- 15 Depositum, quod manet in libertate Deponentis, habetur pro non facto.
- 16 Cambii anterioritas an expiret in primo Cambio, vel duret in sequentibus, quando data fuit facultas Creditori continuandi, & refertur opinio Rotæ affirmativa.
Contrarium, & de ratione vide n. 17. & 18.
- 19 Cambium, seu mandatum ad cambianandum Creditori datum an, & quando expiret in primis Nundinis, & n. 20.
- 21 Cambium, seu mandatum ad Cambianandum in Civitate Florentie durat usque ad effectivam solutionem.
- 22 Hæres non liberatur ab Usuris dotalibus Vidua debitoris, nisi integram Dotem restituat.
- 23 Depositum non integrum, & defectuosum etiam in uno Nummo non suffragatur Deponenti.
- 24 Depositum continere debet tam sortem, quam fructus, alias non jurat.
- 25 Depositum integritas justificari debet per Debitorem, non autem per Creditorem.
- 26 Depositum, ubi quantitas est illiquida, vel incerta, fieri debet cum oblatione, & obligatione solvendi residuum.
- 27 Depositum fieri debet etiam pro quantitate, & summa litigiosa.
Declarat, ut num. 28. & sub num. 29.
- 29 Cautio, vel obligatio de rescindendis Melioramentis illiquidis, vel litigiosis de Jure sufficit loco solutionis, vel effectivi Depositum.
- 30 Depositum dicitur illegitimum, quando Deponens ex illo percipit interusura.
Contra num. 31. ubi declaratur, & rejicitur quadam distinctio.
- 32 Deponens in concursu præferatur ratione Depositum cæteris Creditoribus.
Declarat, quando Depositum est gratuitum, alias secus, num. 33.
- 34 Depositum continens conditiones, protestationes, & vincula non suffragatur.
Et de ratione, num. 35.
Distingue inter conditiones intrinsecas, & extrinsecas, num. 36.

37 *Creditoribus sine Usuris preferendi sunt in Concurſu Creditoribus, qui contraxerunt ſub Usuris. Contra numero 38. & 39. ubi declaratur, & diſtinguitur.*

DISCURSUS LXVIII.

1 **S**uſceptis per Jo. Baptiſtam Pencium uſquè ſde Anno 1635. à Petro Maria Strozio ſcutis 500. ad Cambium Nundinale ſub expreſſa conventionè, quòd illud continuare deberet abſque alio mandato uſquè ad integram ſatisfactionem, quòdque neque facultas, ſeu mandatum cambiandi expiret per obitum alterutrius, fato deinceps, videlicet de Anno 1650. ceſſit Joannes Baptiſta, relictis que poſt ſe nonnullis Liberis in pupillari adhuc ætate conſtitutis, iisdemque idcirco poſitis de more ſub Tutela, & gubernio Magiſtratus Pupillorum, curarunt Officiales ejuſdem Magiſtratus quædam ſtabilia diſtrahere pro pupillari ære exſolvendo; Quamobrem ſecuta venditione unius Prædii ad favorem Dominici Salvadorii, ac per ipſum effectivo pretio exburſato, devenit ad notiſiam prædictorum Officialium, quòd inter cætera debita Pupillorum reperiebatur præſatum Cambium paſſivum, proindeque factò ſtatim Deposito debitæ quantitatis, illud Creditori intimarunt, ſed ipſo negligente depositam pecuniam intrâ aliquod dierum intervallum recipere, cauſius exiſtimarunt Officiales, ne illa in damnum Pupillorum remaneret otioſa; eandem quantitatem in conſimile Cambium activo commoſo Pupillorum implicare.

Diù itaque rebus in hoc ſtatu quieſcentibus, de Anno 1682. inſurrexerunt hæredes Creditoris, pulſatoque in Judiciò Salviani memorato Dominico Emptore, debitandi anſam præbuerunt de pluribus; Primò ſcilicet, an mediante præſato Deposito Creditori tunc viventi intimato, liber evaſerit Debitor, & reſpective Dominicus fundi Coemptor; Secundò, quatenus negative, utrum ob illam ſolutionem, quæ ſingitur in Nundinis ſibi ipſi facta per Creditorem occaſione renovationis Cambii, ſeu recambii, creditum extiterit novatum, ſuamque idcirco anterioritatem amiſerit; Tertio denique, an fructus ejuſdem Cambii ceſſaverint propter expirationem mandati in primis Nundinis, abſque eo, quòd de illius renovatione eluceſceret.

Aſſumendo itaque primam inſpectionem difficile videbatur ſecurum de ſuper proferre judicium ob nimiam ambiguitatem, cum qua *Philippus Imperator Hyreniæ Præſcto Prætorio* reſpondit in
2 *l. Acceptam 19. C. de Uſur.* ibi enim poſt formam in faciendò Deposito præſcriptam reſcribit, quòd eodem Deposito ſubſecuto *Debitor liberabitur, & Jus pignorum tolletur*, deindè que rationem hujuscè determinationis adducens, cauſum ſuperius deciſum iterum involvit, concludendo, quòd agi non poſſit *adverſus Debitorem, niſi forte eas receperit, ſed contra Depositarium, vel ipſas competente pecunias*, quemadmodum namque ex cenſura illius
3 *Textus* communiter receptum eſt, quòd ipſemet Debitor nullatenus liberetur, quoties pecunias ab eo depositas brevi manu retroacceperit, ex traditis per *Iaſ. conſ. 172. num. 6. lib. 2. Chaffan. conſ. 41. num. 19. in ſin. & num. 20. Neguſant. de pignor. par. 5. membr. 3. ſub num. 27. verſ. Nam ſi Debitor,*

Arnold. Ferren. ad conſuet. Bùrdigal. tit. 2. de Reſtract. §. 14. reg. 4. propoſ. ſin. verſ. & qui ſemel. Tiracquell. de reſtract. convent. §. 4. gloſ. 10. ſub num. 1. Barboſ. in l. Barboſ. in l. ſi mor. 10. num. 87. propoſ. ſin. ſol. Maurim. alter Barboſ. in d. l. Acceptam num. 49. Surd. conſ. 385. num. 40. Caroc. de oblat. par. 1. tit. 1. num. 7. plenè Leonard de Uſur quaſt. 84 num. 44. Coſt. de re integr. diſt. 92. num. 2. Tondut. reſol. civil. cap. 167. num. 12. & 13.

Ità eſt converſo reſpectu pignorum, & hypothecarum maxime, & pro meo judiciò adhuc idecirca reſidet controverſia, utrum iſtæ integraliter remanſerint extinctæ, ſivè potiùs per præſatam pecunia recuperationem factam à Debitore; jura Creditoris per ſpeciem cujuſdam evictionis, vel excitationis à ſomno revivificant; quam dubietatem *Leonard. in d. quaſt. 84. ſub numero 45. verſ. de quo tamen*, relinquit examinandam; Nam
5 *Specular. in ſimilibus terminis fidejuſſoriam affirmativam pro liberatione tuetur ſententiam ſub tit. de fidejuſſ. §. 1. num. 20. verſ. Quid ſi tibi obtul*, cum que ſequitur *Surd. conſ. 145. numer. 22. Chartar. deciſ. Ianuan. 89. per rot. Hering. de fidejuſſ. cap. 20. §. 1. num. 35. Episc. Kocc. ſelect. diſput. Jur. tom. 2. cap. 128. numer. 29. Sed Hyppol. De Marſil. in tract. de fidejuſſ. quaſt. 58. numero 372. adverſam ſubſtinet opinionem*, ſub ea nimium viva ratione, quòd non dicitur factum, quòd poſteà non durat, ipſum que ultimo loco reſert *Caroc. de Depos. quaſt. 100. verſ. Contrarium*, ac ſub diſtinctione ejuſdem *Marſil. cum Specular. conciliare ſatagit Valentin. Franc. de fidejuſſ. cap. 6. ex numer. 43. præcipuè numero 47. & quòd pignora non evadant libera per ſimplicem realem oblationem, tradit Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 2. quaſt. 90. numer. 5. & prius quaſt. 84. num. 122 & ſeqq. ubi indiftinctè concludit; quòd excitatur, vel revivificat prima actio cum omni jure competente ipſi Creditori, acſi Depositu factum non foret & generaliter quòd Depositu recuperatum non ſuffragetur *Rota deciſ. 303 ſub numer. 19. verſ. Et quavis, par. 7. rec. & deciſ. 298. num. 22. coram Priolo*; prout dicimus de
8 *ſolvente, qui ſi ſolvit, ut ſtatim recuperet non dicitur ſolviffe, ad Text. in l. qui ſic ſolvit, ff. de ſolut. Saminat. contr. 75. num. 54. Borden. colluct. 43. num. 131. lib. 2. Manſ. conſult. 200. num. 20. & ſeqq. Gob. conſult. 87. num. 16. aliisque apud iſtos.**

In hoc igitur conſictu fortalſè in ſenſu illius
9 *Veritatis, quæ Mihi videretur, inclinall'em primæ opinionis, inſequendo (poſt habita omni alia æquitate, quæ in his terminis poſſet conſiderari tamquam in Jure non ſcripta) rigorem Text. in d. l. Acceptam, quæ licet per illa verba, niſi forte illas receperit, actionem Creditori concedat; attamen loquitur adverſus duntaxat Debitorem, & Depositarium; ac denique contra ipſas pecunias alibi identifice repertas, ideò que trahenda don eſt hujusmodi actionis revivifcentia erga fidejuſſores, & pignora, quæ diſtinctè ſuprà Imperator à quolibet obligationis nexu liberaverat, ſub ea urgentiſſima ratione etiam per Debitorem amotis pecuniis adhuc viva, & perdurante, nimirum quòd Serviana actio manifeſtiſſimè e declarer pignoris inhiberi perſecutionem, vel ſolutis pecuniis, vel ſi per Creditorem ſteterit, quominus ſolvantur.*

Verum Me ſummopere torquebat in oppoſitum conſideratio, quòd quantumvis Magiſtratus

Pupillorum dici meretur Iudex competens in hisce Depositis decernendis (quod est unum ex
 10 notissimis requisitis Depositum solemnem, quæ fuisse referuntur apud *Prat. discipr. 25. per. tot. lib. 1. Card. De Luca de Dot. disc. 51. num. 4. & seq.*) Nihilominus non videbatur, quomodo potuerit ad istud deveniri Depositum, dum Strozio non fuerat præcedenter oblata solutio sui crediti; &
 11 tamen regulariter Deposito locus non existit, nisi contumacia Creditoris recipere recusantis intercedat ex plenè deductis per *Dunozetti. l. un. decis. 754. num. 2.* ubi concordantes plena manu congreguntur, & tradunt etiam *Gabr. conf. 57. numero 6. lib. 1. e Possib. resol. 60. n. 20. Card. De Luca de Dot. d. disc. 51. sub numero 5. vers. vers. ex ca. clara, Rot. coram Gregor. decis. 146. num. 2. ibique Adden. n. 21. & coram Cavaler. decis. 156. nu. 3. & decis. 462. n. 12. par. 9. rec.*

Quinimò etiam quando valuisse sine alia contumacia Creditoris fieri Depositum, nihilominus urgebat alius considerabilis defectus; nempe, quod idem Depositum factum non fuerat in faciem ejusdem Strozii Creditoris, quoniam cum
 12 Depositum ut relevet, habeat exire de dominio Debitoris id minè sequitur, quotiescumque non apparet in faciem Creditoris collatum, ex iis, quæ firmat *Rot. coram Reibold. decis. 297. nu. 4. & melius coram Priol. decis. 238. n. 6. & consonat ea. Rot. dec. 238. n. 1. & 7. & decis. 296. nu. 2. post Cenc. de Cens. & decis. 474. nu. 2. par. 4. rec. & d. decis. 462. n. 10. par. 9.*

Et sanè nimia existit differentia inter utrumque casum, cum enim nullum tempus à Jure statutum habeatur, intra quod Creditor ardeatur ad accipiendum Depositum sed valeat ad sui libitum, & in perpetuum illud in eodem loco retinere, donec forte prompta sibi occurrat occasio implicationis pecuniarum; hinc proinde quoties Depositum cantasset in faciem ejusdem Strozii, secus erat, quod illine absque ejus consensu, vel citatione removeri non poterat, ad tradita per *Capye. Galeot. contr. for. lib. 2. contr. 10. nu. 69. Rot. decis. 475. num. 2. post Cenc. de Censib. & decis. 393. num. 3. & 4. coram Reibold & coram Bich. decis. 500. num. 2. & decis. 541. num. 2. & in rec. de is. 91. num. 6. par. 13. & in Romana Depositi 1. Aprilis 1680. §. similiter, coram Card. Vicecomite. E converso autem cum Depositum cantans in faciem alterius esset sine ejus ministerio revocabile prout de facto revocatum fuit, durum profectò videbatur, quod Creditor nulla lege ad recipiendum intra certum spatium adstrictus, ideòque putans, Depositum in ejus faciem fuisse descriptum, suoque arbitrio pendere, si postmodum accedat ad Capserium recepturus pecunias, debeat ex facto Debitoris, vel Tertii absque ejus culpa haberi pro satisfacto, vel saltem amissè subsidium persecutionis hypothecaria: quamobrem
 13 quoties Depositum manet in libertate Deponentis illud voluntariè pro libito reassumendi, habetur pro nonfacto, ut optimè observat *Card. De Luca de Usur. disc. 27. num. 9. vers. sive magis*, ubi in idem recenset *Rot. in Romana Depositi coram Melio.**

Major (de stricta tamen Juris censura) fundari poterat spes ex parte Dominici in secunda inspectione, nam quamvis *Rota in Camerinen. Pecuniaria 12. Maii 1679. coram Card. Taya, & in*

Romana Cambiorum 29. Januarii 1680. coram Eod. nullas adducens *Authorities* declaraverit, quod *Doctrina* proxime laudanda procedant in casu, quo attributa non fuerit Creditori facultas continuandi Cambium; nihilominus non dissolvit illam rationem, videlicet quod cum intantum subitineri possint recambia, seu nova Cambia cum recurfa, in quantum fingitur, quod ipse figuram faciat Creditoris in recipiendo solutionem, & insinuat Tertio, qui pecuniam Debitori subministraret, ac denique ipsius Debitoris, qui solvat, pati etiam debet, quod eadem functio diversarum personarum, quæ sibi prodest in recambiis, eidem nocet respectu anterioritatis, circa quam dum in creatione novi Cambii præsupponitur primum extinctum, & novum ex sorte, & fructibus ex integro
 17 creatum, necesse est, quod prima anterioritas fuerit sublata, & inceperit à nova alterius Cambii creatione, ut prætermisiss generalibus in individuo firmavit *Scacc. de Commerc. & Camb. §. 2. gloss. 5. ex n. 408. cum plur. seqq. Rota coram Coccino decis. 1424. n. 5. & decis. 1559. per tot.*

Super tertia denique inspectione, nempe quoad expirationem mandati in primis Nundinis, nullum censebam constitui posse fundamentum; Tum quia difficultas submovebatur ex facto, dum
 18 cambiandi facultas fuerat attributa, *sino all' intero pagamento &c. senza rinovar' altr' ordine*, quodque magis est, extiterat conventum, quod Cambium activè, & passivè perduraret non obstante obitu Creditoris, vel Debitoris; Tum etiam, quia de Jure est, quod nisi mandatum fuerit limitatè conceptum, absque alia expressione possint nova, & secunda Cambia creari, ex celebri
 19 *conf. Decii 562. numero 1. & seq. Stracc. de Contract. Mercat. tit. mandat numero 20. Tiraquell. in l. Boves, §. hoc Sermonè limit. 6. num. 8. quos refert & sequitur Rot. coram Dunozetti. Sen. in altera Florentina Pecuniaria decis. 57. numero 1. ubi sub numer. 2. ulterius progrediendi testificatur de Consuetudine existente in Civitate Florentina, quod semel
 20 datus ordo accipiendi pecunias ad Cambium, duret quòvis facta fuerit solutio, & in d. Camerinen. Pecuniaria 12. Maii 1679. §. sed aliis, coram Card. Taya, cum reliquis de quibus supra Disc. 30. nu. 19.*

Ex his itaque cum sola disputatio ad primam, & secundam inspectionem restringeretur, atque in utraque periculosus exitus suspicari valeret, præcipue ob *Romana Rota* Authoritatem in secunda, causam idcirco hanc honestà Concordiâ terminari posse consulcham.

Super validitate Depositum ad effectum liberandi Debitorem à legitimo aliàs decursu interusuriorum, & fructuum disputari contigit in una *Romana Dotis* tam coram Frælato, quam in *Rota*; defuncto etenim Marchione Camillo de Maximis, Theresia Maria Lancia ejus Uxor plures habuit controversias cum hæredibus Viri, & signanter petiit integram restitutionem suæ Dotis cum quadam donatione, seu augmento dotali scutorum 3. mil. quod in compensationem ejus juventutis Marchio Camillus ipsi constituerat: Verùm prædicti hæredes pro consequenda liberatione à fructibus dotalibus vigore Statuti, & interpellationis procul dubio debitis Actrici fecerunt quoddam Depositum, interpellaruntq; Marchionissam ad accipiendum idem Depositum; Sed Me pro
 ea

ea scribente dictum fuit, illud minimè suffragari tanquam multipliciter defectuosum. Præmissa namque propositione, quod cum Dos, ejusque fructus succedant favore Viduæ loco Alimentorum, hæres licet liberetur ab eorumdem fructuum, seu Alimentorum præstatione, quoties etiam intra Annum luctus Dotem in quantitate receptam restituat: Nihilominus id intelligitur, quando hæres integram Dotem restituit, quia deponendo, vel restituendo partem Dotis minimè liberatur à fructibus, & interusuriis dotalibus, juxta *decis. Anton. Capyc. 24. numero 6. 12. addit. quem sequitur Vinc. De Franch. decis. 489. num. 23. Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 20. num. 7. in fin. Giurb. ad consuetud. Messan. cap. 15. glos. 15. verb. reddantur numero 13. in fin. Conciol. de hæred. art. 2. numero 161. in fin. & in eadem Causa Rotta 3. Martii 1687. §. Atque hinc, coram R. P. D. Molines.*

Quod hujusmodi Depositum esset defectuosum, primò apparebat, quia non erat integrum tam respectu Dotis, quam prædictæ donationis, siue augmenti dotalis, quam denique fructuum, qui interim erant decursi; quod enim Depositum non attendatur ad præmissos effectus, licet defectus consistat in uno Nummo, passim habetur ex traditis per *Alex. conf. 75. numer. 8. lib. 7. Menoch. de arbitr. cas. 232. num. 21. Giurb. decis. 87. num. 15. Leoncill. decis. Ferrar. 18. num. 3. & decis. 38. num. 14. & 16. Rot. decis. 80. num. 3. & decis. 652. num. 4. par. 4. rec. & decis. 234. num. 13. par. 8. & decis. 462. num. 9. par. 9. & coram Ubaldo. decis. 136. num. 7. & in Neapolitana Pecuniaria 8. Junii 1685. §. Hinc prorsus in fin. coram Albergato, confirmata 12. Aprilis 1687. §. Et quidem, coram R. P. D. Molines.*

Quodque pariter ultra sortem Depositum continere debeat etiam fructus, & interim legitime decursa, indubitati Juris est, ut profequuntur relati per *Menoch. de arbitr. d. cas. 232. num. 22. Ursill. ad Afflic. decis. 205. numero 10. Cancr. var. resol. par. 3. cap. 8. numero 4. & 5. Giurb. decis. 98. numero 16. Consal. decis. Lucen. 2. num. 61. & 62. Armenxan. decis. Ianuen. 32. numer. 16. & 17. Rot. coram Merlin. decis. 744. ex num. 3. & præsertim numero 4. vers. non fuerunt; Card. De Luca de Dot. disc. 51. numer. 6. quodque idcirco integritas Depositi debeat per Debitorem justificari, non autem defectus comprobari per Creditorem, post *Gabr. dixit Rot. coram Gregor. decis. 480. sub num. 2. nec facit, & num. 3. & dicta decis. 234. num. 14. part. 8. recentior.**

Et quamvis hujusmodi propositiones limitentur, quando quantitas debita, vel petita non sit omninò certa, & liquida, quia tunc, (quidquid in contrarium cum *Peregrin. Cost. & aliis tenere videatur Giurb. d. decis. 87. numer. 15. in fin. & d. decis. 98. num. 19.*) verius, & æquius videtur, superabundare, factum extitisse Depositum de prædicta quantitate liquida, & certa, cum oblatione, & obligatione solvendi residuum, quatenus de Jure, & ad omne Judicis mandatum, quemadmodum antiquioribus collectis habetur per *Rot. decis. 512. n. 6. coram Manzaned. & in recent. decis. 431. num. 6. par. 1. & decis. 228. num. 14. par. 9. & decis. 2. num. 24. par. 10.*

Adhuc tamen prodessè minimè posse subjungebam excusationem, quod hæres Marchionis Camilli deposuerit dumtaxat quantitatem non con-

troversam, & defecerit in deponendo memorata scuta 3. mil. quæ prætendebantur non debita Actrici in vim prædictæ donationis, seu augmenti, nec non etiam illud plus, quod inportabat valor locorum Montium respectivè ad tempus constituta, & restitutæ, seu restituendæ Dotis: siquidem idem hæres non fecerat præmissam oblationem, & obligationem solvendi illud plus, quod juxta sensum ejusdem hæredis erat intertum, & illiquidum, & sic motivum cessabat ex facto; quin etiam de Jure eadem oblatio, & obligatio minimè forsan profuisset, cum non ageretur de summa incerta, & illiquida, sed potius de summa litigiosa, cumque nemo sibi Jus dicere valeat, in arbitrio Debitoris stare non debet Depositum quantitatis sibi bene visæ, sed quod etiam de summa litigiosa Depositum sit faciendum, veluti probabilius tuetur *Ciarlin. contr. 200. sub num. 22. & 23. & aliis cumulatis Rot. in d. Neapolitana Pecuniaria super manutentione 8. Junii 1685. & 15. Martii 1686. §. 2. in fin. coram Albergato.*

Quod sanè intelligerem, ubi simpliciter Debitor offerret verbotenus solvere quod est in lite, secus autem ubi superaccederet Judicialis obligatio solvendi, cum tunc durum videatur, quod Depositum censeri possit defectuosum, quodque ubi jam reperitur consultum Creditori teneatur Debitor cum nimio ejus incommodo pecuniam vel sub Usuris invenire, vel otiosas retinere; ita ut ad illum effectum nulla dici possit intercedere differentia inter quantitatem illiquidam de facto, vel illiquidam de Jure; undè videmus, quod passim admittitur consimilis Judicialis obligatio de reficiendis (ex gr.) Melioramentis illiquidis, vel litigiosis, perindè acsi illorum valor solveretur, vel deponeretur, ex deductis per *Garz. de expens. & melior. cap. 6. numer. 19. Valasc. de Jur. emphyt. quest. 25. num. 23. Rot. decis. 304. num. 25. coram Bich. & decis. 337. numero 26. & 27. par. 16. rec. & decis. 18. nu. 26. par. 17. & in Bononien. Fideicommissi de Benatis 26. Februar. & 17. Maii 1680. utrobique §. fin. coram R. P. D. Ursino; Et ita postcà cognita per *Rotam* improbabilitate hujus assumpti fuit declaratum, & admissum in *d. Neapolitana Pecuniaria 12. Aprilis 1687. §. Neque potest, cum seq. coram R. P. D. Molines*, ubi quod ad impediendum cursum Usurarum sufficit præstare fidejussores de supplendo quidquid deficere consisterit, vel in suis casibus cavere cum generali bonorum hypotheca.*

Dixi, quod Debitor aliàs retinisset pecunias otiosas durante lite absque ullo beneficio Creditoris, cum in Urbe hujusmodi Deposita Judicialia fiant in Æde Sacra Montis Pietatis, quæ nihil retribuit de lucro, aut fructibus Deponenti; bene verum, quod si Deponens apud aliquem Campforem pecuniam per eum solvendam Creditori in casu victoriæ, interim concurrentibus requisitis *Pauli De Castro* de legitimo conveniret Interesse cum ipso Campfore, ridicula penes Me esset illa opposito quod Depositum censeatur illegitimum, quando Deponens ex illo percipit interusura, prout post *Stracc. de Decret. par. vult. sub num. 4. insinuat Intrigial. decis. Sicil. 1. num. 6. & nimis indigestè Giurb. decis. 98. numer. 9. & 10. Vel saltem talis conclusio indiget declaratione, quia si agatur de legitimitate Depositi inter Deponentem, & Creditorem, profectò siue Deponens legitime*

legitimè recipiat fructus à Depositario, siue non, parùm hoc venit considerandum, cùm Creditori debeat sufficere securitas, quod in casu victoriæ pecunia sit prompta ejus satisfactioni: si verò quæstio sit inter Deponentem, & Depositarium super validitate earumdem Usurarum, jam non sumus in quæstione, an Deposita dici mereatur legitimum, sed an Usurarum conventio, seu petitio sit legitima, & in his terminis parùm tuta Mihi videtur distinctio, an Interesse fuerit ab initio conventum, vel ex factò, prout distinxit *Intrigiol. d. decis. 1. numer. 17. Giurb. d. decis. 98. numero 10.* quidquid enim sit in casu, quo Depositarius per speciem cujusdam benevolæ, & prorsus gratiæ recognitionis solvat Deponenti, nec à principio, nec ea post legitimum redditur Interesse nisi concurrentibus requisitis lucri cessantis, seu damni emergentis, (quæ tamen in Deposito, ut supra, de necessitate faciendò cadere non possunt, ex quo dici nequit, cessare lucrum, vel damnum emergere in actu de necessitate faciendò) & consequenter sola disputatio Depositi gratuiti, vel sub Usuris respicit alium effectum prælationis, cùm enim decocto Mercatore lex æquitate præcipiat, Deponentem tamquam potius Benefactorem, quam Creditorem Negocii in concursu cum cæteris Creditoribus præferri ad *Text. in l. si hominem, §. quoties, ff. Depos. Mant. de tacit. lib. 10. tit. 10. num. 37. & 38.* ubi de more bene declarat, *Azor. Instit. Moral. par. 3. lib. 7. de Depos. cap. 8. quest. 6. Carpzov. de Jurisprud. Foren. par. 1. Constit. 28. defn. 15. num. 1. & seqq. Schrader. in §. præterea sub numero 34. vers. Tertiò actio, Instit. de oblig. Gait. de Credit. cap. 4. in Apprend. numero 124. fol. Mihi 471. Hermosill. ad Lopez l. 9. tit. 3. par. 5. glos. 1. numero 2. & 3. Leonard. de Usur. quest. 32. num. 15.* consimilia cessant

33 privilegia Deposito attributa, quoties, retento solo nomine Depositi, contractus versus est in alterum fœneratitium, ut respondit *Papinian. in l. Lucius 24. ff. Depos. ibique optimè Cujac. cujus verba cum aliis transcribit Leonard. de Usur. d. quest. 32. num. 16. & seqq. & ante eum Stracc. de Decoll. d. par. ult. sub numera. 3. Rodrigu. de concurs. Credit. par. 1. art. 6. num. 230. cum 2. seqq. Bonacin. tom. 2. de Contract. disput. 3. qu. 14. punct. ult. nu. 6. Petr. Frider. Mindar. consult. Saxon. lib. 1. quest. 8. sub nu. 6. & 7.*

Insuper in prædicta Romana Dotis accedebat, quod idem Deposita factum ab hæredibus Marchionis Camilli continebat plures conditiones,

34 protestationes, & vincula, quæ omninò efficiunt, ut Deposita reddatur nullum, teste *Menoch. de arbit. d. cas. 232. num. 32. Gratian. discept. 260. num. 7. Magon. decis. Lucen. 31. numer. 19. Giurb. d. decis. 98. numer. 4. & 5. Leoncill. d. decis. 98. num. 4. & 5. Leoncill. d. decis. 38. numer. 13. Add. ad Gregor. decis. 505. sub numer. 11. Rot. coram Cavaler. decis. 156. num. 2. & coram Merlin. d. decis. 744. num. 4. vers. multisque involutum, & in & in rec. decis. 158. sub n. 3. vers. denique par. 3. & decis. 652. sub n. 4. par. 4. & decis. 122. n. 20. par. 6. idque sub*

35 ea ratione, quia Deposita debet esse purum, & liberum, ac tale, ut Creditor possit illud ad sui libitum exigere, ut monet *Gabr. conf. 57. num. 6. lib. 1. Tranchedin. consult. 109. num. 12. Gob. consult. 14. sub num. 58. Rot. coram Gregor. d. decis. 505. n. 9. ibique Adden. n. 11. & decis. 238. n. 1. & decis. 296. n. 2.*

post *Cenc. de Censib. & decis. 474. nu. 2. par. 4. & decis. 462. num. 10. par. 9. recent.*

Solum limitatione, seu declaratione cadente, quoties ageretur de conditione aliqua intrinseca, siue quæ inesset eidem Deposito vel ex natura Contractus, vel de ordine, & mandato Judicis, quemadmodum inter utramque conditionem communiter distinguunt relati per *Gratian. d. discept. 260. num. 1. l. isth. resol. civil. 60. nu. 26. & 27. Giurb. decis. 87. numero 1. & 2. & d. decis. 98. nu. 7. & 8. Adden. ad Gregor. d. decis. 505. sub num. 11. Rot. decis. 269. num. 9. apud Pais. de Salvian. & coram Coccin. decis. 15. num. 3. & coram Manzaned. decis. 512. num. 9. & 10. & in rec. decis. 43. num. 10. par. 4. decis. 228. num. 17. & decis. 229. n. 9. par. 9. & decis. 146. num. 20. & 21. par. 10. & decis. 109. n. 17. coram Card. Cerro.*

In quadam altera Romana Concursu Creditorum proposita sub die 13. Junii 1681. coram Reverendiss. Emerix inter Marchionem Patritium, pro quo scribebam, & Hippolytum Bucciotum, ac Fratres De Bolis, prætendebatur, quod in Concursu formato super Deposito precii Tabernæ Vestiarie Petri Pauli Angelini venirent præferendi iidem De Bolis, ex quo Marchio dedisset pecunias ad Cambium Angelino, Boli autem res, & pecunias eidem credidissent absque Usuris, ad id allegando *Text. in l. si Veniri, §. in bonis, ff. de privil. Credit. Simon. Pistor. conf. 7. n. 11. & 12. lib. 2. Mindan. consult. Saxon. de lib. 1. quest. 8. n. 9. Giurb. ad consuet. Messan. cap. 9. gloss. 2. nu. 48. Acof. de privil. Credit. reg. 2. ampliat. 3. n. 12. vers. limita tertiò, Amat. Panorm. resol. 3. n. 73. Rodrigu. de concurs. Credit. par. 1. art. 7. n. 32.*

Sed Rota, nullam præbendo responsionem, neglexit objectum, & jure merito, tum quia prædictæ *Authoritates* loquuntur in concursu Mutuantium, ad terminos *l. interdum, ff. qui pot. in pign. hab.* Tum etiam, quia id dicunt respectu ipsarum Usurarum, non autem sortis, ut præ cæteris declarat *Paul. de Cast. in l. idem condemnatus, ff. de Compens. De Pont. decis. 34. num. 30. cum seqq. Paschal. de Patr. potest. par. 2. cap. 7. num. 38. Capyc. Galeot. lib. 1. contr. 21. ex nu 17. cum seqq.* Tum & denique, quia vel hæc conclusio non habet locum accedente hypotheca, sed solum redditur disputabilis in consensu personalium actionum, vel est absolutè rejecta apud Tribunalia, prout testatur de Curia Panormitana, & Senatu Princiano *idem Amat. d. rel. 3. sub n. 73. vers. contrarium tamen, & bene confirmat Merlin. de pignor. lib. 3. quest. 5. nu. 83. Mart. Medic. exam. Senen. 1. n. 14. vers. Ego autò non video, cum seqq.* ubi pulchrè ostendit, nullam extare rationem discriminis inter Mutuum gratuitum, vel sub legitimis Usuris, & relatis pluribus concord. sequitur *Bonden. colluct. 20. n. 25. lib. 1.*

IN EADEM CAUSA

ARGUMENTUM.

De eadem materia, an, & quando anterioritas competens ex Cambio, competat etiam pro recambio in præjudicium Tertii, Quid sit recambium, & quare sit validum: Plenè tractatur, quando conditio potestativa, vel casualis dicatur ad effectum retroactionis in præjudicium

judicium Tertii, & expenditur *Text. in l. Aristo, & in l. Titius, ff. quæ res pignor. oblig. poss. & in l. Lucius, ff. qui pot. in pignor. hab.*

S U M M A R I U M.

- 1 Occasio scribendi.
- 2 Cambium novum, seu recambium quoties creatur, supponitur præcessisse solutionem veteris Cambii, quæ illud extinguat.
- 3 Gabella debetur non minus pro Cambio, quàm pro recambio.
- 4 Retrotractio hypotheca non datur in recambio ad primum Cambium in præjudicium Tertii, & n. 7.
- 5 Retrotractio requirit extremum habile, & ut dicitur à quo.
- 6 Recambium quare sit licitum, & quot persona formales in eo represententur à Creditore.
- 8 Hypotheca solvitur, quoties verè, vel fide solutio fit de pecuniis Debitoris.
- 9 Scacc. de Camb. §. 2. gloss. 5. nu. 416. expenditur.
- 10 Subingressio ad normam *Text. in l. Aristo, ff. quæ res pign. oblig. poss. quæ requisita desideret.*
- 11 Subingressio ad formam d. *Text. præ cæteris requirit, quod pactum de subintrando sit expressum. Distingue inter Actorem, & Rem, n. 12.*
- 13 Anterioritas competens pro primo Contractu, an competat in renovatione secundi, & ulterioris, quando agitur de præjudicio Tertii.
- 14 Anterioritas competens pro sorte, & fructibus juxta *Text. in l. Lucius, ff. qui pot. in pign. hab. de quibus fructibus intelligatur, & n. 15.*
- 16 Recambium creatur facta conversione primi Cambii cum fructibus, veluti pro novo Capitali, seu sorte.
- 17 Recambium requirit, quod Debitor non utatur potestate solvendi, & Creditor utatur potestate mandati sibi concessi ad cambiandum, & n. 19.
- 18 Retrotractio non datur, quando Contractus, vel factum pendet à potestate Contrahentium, in præjudicium Tertii.
- 20 Conditio potestativa, & impediens retrotractionem in præjudicium Tertii tunc dicitur, quando Debitor habet facultatem dissolvendi Contractum, & hypothecam.
Amplia, sive explicata multipliciter, ut n. 21. & 22.
- 23 Conditio dependens à solutione facienda per Debitorem an dicatur potestativa, vel mixta, & n. 24.
- 25 Conditio, quæ consistit in dando, vel in faciendo, quamvis contrario fato possit impediri, adhuc dicitur potestativa.
- 26 Conditio ingrediendi Monasterium licet pendeat ab admissione Monialium, dicitur potestativa.
- 27 Conditio potestativa nulla invenitur, quæ ex impedimento, & fato contrario possit non esse potestativa.
Et dantur exempla, quæ non idcirco faciunt conditionem mixtam, ibid.
- 28 Conditio, si decefferit intestatus, dicitur potestativa, & impedit retrotractionem in præjudicium Tertii.
- 29 Conditio non desinit esse potestativa, sive concepta sit verbis affirmativis, sive negativis.
- 30 Conditionalis obligatio non retrotrahitur in præjudicium Tertii, quando invito etiam Debitore impleri potest conditio causativa obligationis, & numero 31.
- 31 *Text. in l. 1. ff. qui pot. in pign. hab. expenditur, & conciliatur.*

- 33 Conditio, si dos numerabitur, an sit potestativa ad effectum retroactionis in præjudicium Tertii.
- 34 Conditio an sit potestativa, attenditur persona Debitoris, non Creditoris.
- 35 Conditio potestativa quare non retrotrahatur in præjudicium Tertii, sicuti retrotrahitur casualis.
- 36 Conditio an sit potestativa, vel casualis, ad quem effectum soleat examinari.
- 37 Retrotractio, quæ datur in materia hypotheca, non datur in retrotractione dominii, vel possessionis in præjudicium Tertii, qui dominium medio tempore acquisivit, & de ratione.

D I S C U R S U S L X I X.

Postquam pro mera Veritate Responsum edideram, de quo in antecedenti *Discursu*, Pars, quæ meum Consilium perquisiverat, fuit in Judicio provocata, cùmque Judex, ut Ego etiam opinatus fueram, totam disputationem restrinxerit ad secundam Inspectionem anterioritatis Cambii, an scilicet illa duraret quoque pro recambiis in præjudicium tertii Creditoris, seu possessoris, communicavit, ut laudabilis mos est, suas Dubitationes in scriptis, in quibus dicebat, quod licet hypotheca à Pencilo constituta pro recambiis pendere videretur à duabus conditionibus potestativis, unâ nempe ex parte Debitoris quatenus non solverit, & alterâ ex parte Creditoris, quatenus recambiaverit; Nihilominus secuta recambiatione verebatur, ne etiam in præjudicium Tertii hypotheca retrotraheretur ad initium Contractus: Quamobrem Ego ad opportunitatem Clientis adscitus, non sine temporis angustia, & absque eo, quod maturum desuper efformare possem Judicium, eisdem Dubitationibus, respondi, ut sequitur.

Pro victoria præsentis Causæ superabundare videtur validissimum illud fundamentum, nempe quod inutiliter quærimus de vi, & efficacia retroactionis ad initium contractus Cambii, de quo agitur, frustrâque perpendimus, an virtualis, seu interpretativa illa solutio, quam Creditor Cambii sibi metipso facere censetur ex propriis pecuniis, reviviscat in recambio tanquam per speciem conditionis ex potestate ipsius Creditoris tantummodò pendentis, dum ipsamet solutio, quæ de necessitate pro efformatione novi Cambii supponitur secuta, extinxit penitus priorem Contractum, ut per *Turr. de Camb. disputat. 3. quest. 8. numero 5.* Itaut pro recambio veluti Contractu diverso debeatur etiam Gabella, ex *Duard. de Camb. quest. 9. num. 2. 12* ac propterea deficiat prorsus extremum habile ad retroactionem, quemadmodum in individuo, fretus hac ratione novationis, & extinctionis prioris Cambii, ad favorem Creditoris intermedii firmavit *Scacc. de Camb. §. 2. gloss. 5. num. 408. & seqq.* & generaliter, quod hujusmodi retrotractio, seu fictio translativa requirat extremum habile, quod nuncupatur à quo, *Negusant. de pignor. par. 5. membr. 2. num. 40. Cost. de retrotract. cap. 7. num. 1. & seqq. Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 3. disput. 23 num. 12. Capyc. Galeot. contr. 26. n. 14. lib. 1.*

Et sanè dum adversus illos, qui acerrimè contendunt, hujusmodi recambia censenda fore omnino illicita, & usuraria, ex quo foret præbere locum Anatocismo ab ipsismet Ethnicis im-

6 probato ; nulla alia ratione *Moderniores* tueri conantur eadem recambia , nisi quod duplicando , imò triplicando personam intellectualem , seu formalem in ipso Creditore confingunt , quod ille sibi prius mutuatur , ac deinceps solvat advenientibus Nundinis proprium Creditum in defectum ipsius Debitoris , scribendo ad hunc effectum litteras *della ricorso* , deindeque convertat in sortem fructus ejusdem Cambii pro novo , & integro Cambio in vim præambuli mandati in creatione prioris Cambii recepti , prout latè , & funditus disjuncta materiâ videre est apud *Leotard. de Usur. quest. 26. per tot. Gait. de Cred. cap. 2. tit. 7. ex num. 1392. Capyc. Latr. dec. 106. per tot. plenissimè Carol. Ant. de Luca de plu. al. homin. legal. cap. 11. ex nu. 3. cum seqq. Tur. de Camb. d. disp. 3. quest. 3. per tot. & quest. 12. num. 54. & seqq. Rot. post Bonden. dec. 95. n. 8. & seqq.*

In claram pernecessè venit consequentiam , quod adventis primis Nundinis secuta jam fuerit æquipollens , & virtualis solutio prioris Cambii contracti per Strozium , ideòque si ipse postmodum anhelans continuationi Cambiorum , seu recambiis novum , & independens Creditum creavit , & ex hac fictione , & novatione emolumentum novi Cambii voluit aucupari , patietiam debet , quod reliquæ , & hypotheca ejusdem prioris Cambii expiraverint , adeò ut intermediente Dominico Tertio Creditore hypothecario eidem evaserit posterior , ut in individuo sub hac præcisa ratione concludere profitetur *Scac. ubi supra* , cum aliis in *Discursu præcedenti nu. 17. & 18.*

8 & generaliter , quod ubi fingitur , quod ipse Debitor perfolverit , remaneat sublata quælibet hypotheca , *Rota coram Ludovis. dec. 68. n. 4. & 5. cum qua , & aliis procedit Merlin. de pign. lib. 4. qu. 44. nu. 2. & seqq.*

Neque ad convellendam basim hujus solidissimæ propositionis refragari possunt ea , quæ subnectit *Scaccia d. §. 2. gloss. 5. numero 416.* nimirum , quod Creditor creans secundum Cambium videatur mutuisse Debitori pecuniam pro illius obligatione dissolvenda , & respectivè subingrediendo in hypothecam , & locum sui ipsius , ad normam famigerati *Textus in l. Aristo. ff. quæ res pign. oblig. pass.* cum etenim pro hujusmodi subingressu inducendo tria , eaque notissima concurrere debeant , primò videlicet pactum , & conventio de subintrando in locum , & hypothecam dimissi Creditoris ; Secundò quod pecunia ad effectum dimittendi eundem Creditorem mutuatur ; Tertio quod effectivè ex præfata pecunia sequatur ejusdem Creditoris dimissio , ex plenè cumulatis per *Surd. conf. 444. num. 9. Manic. de iacit. lib. 11. tit. 29. num. 10. Gratian. discept. 670. num. 10. Faber in Cod. lib. 8. tit. 9. definit. 2. in princip. & definit. 3. latè Amat. P. norm. resolut. 7. n. 18 & seqq. Capyc. Galeot. lib. 1. contr. 56. num. 31. Olea de cess. jur. tit. 4. qu. 1. n. 21.*

Hinc applicando ad rem , valent quidem fortasse in presenti casu verificari per fictionem postrema duo requisita , sed primum nullibi apparet , aut apparere potest justificatum , cum Creditor intentus soli lucro recambiorum utatur quidem mandato sui Debitoris pro novo Cambio creando , sed tamen neque videtur somniasse de paciscendo , quod in priorem hypothecam sibi competentem subingrederetur , quando de cæ-

11 tero nemo non scit , quod ista conventio , & pactum de subintrando debet esse expressum , ut sunt verba litteralia *Textus in l. Aristo* , ibi ; *Etiamsi ita contractum sit , ut antecedens dimitteretur , non aliter in Jus pignori succedat , nisi convenerit , ut sibi eadem res obligata esset , & sequitur Barbof. in l. post Doctem 41 sub nu. 60 vers. Et quoad primam , ff. solut. Matrim. Faber in Cod. d. lib. 8. tit. 9. definit. 3. ante med. Gratian. discept. 269. num. 1. & 2. Amat. d. resolut. 7. num. 24. Merlin. de pign. d. libro 4. quest. 44. num. 5. & seqq. Carleval. de Judic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 35. ex num. 18. qui distinguunt inter Creditorem agentem , & excipientem ; & concordat Cardinalis De Luca de Credit. disc. 1. nu. 4. & disc. 4. num. 15. & 16. Rota decis. 248. num. 11. & 12. par. 13. & dec. 259. n. 6. & 10. par. 14. rec. & dec. 36. n. 11. par. 18.*

At quando dicere vellemus , quod fictio in his terminis tantæ censenda esset efficaciam , ut subingressum Creditori favorabilem importaret , ille tamen nequit ullo modo transcendere primam sortem unâ cum importantiam primi Cambii , quoniam impossibile redditur , quod Creditor , qui effectivè novavit primum Contractum , velit eandem anterioritatem transfundere in secundum contradistinctum , & separatam à primo , ac pro cuius extinctione , & resolutione celebravit secundum ; ac propterea anterioritatem solummodò remanere quoad primum Contractum , non autem pro secundo , aliisque recambiis in præjudicium Creditoris hypothecarii intermedii , optime firmat *Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 3. disputat. 35. num. 14. Capycius Galeota d. contr. 56. sub n. 32. vers. unde cum hoc cesserit , & num. 33. & seqq. lib. 1. Olea de cess. Jur. d. tit. 4. quest. 1. sub numero 36. De Marin. resolut. Jur. lib. 1. cap. 76. num. 10. & seqq. Capycius Latr. dec. 16. num. 5. vers. poterit ergo , Amat. d. resolut. 7. num. 32. plenè Episcopus Rocca select. disput. Jur. tom. 2. cap. 137. n. 7. & seqq. Rot. dec. 243. nu. 8. & seqq. par. 11. rec. & facit etiam eadem Rot. dec. 411. sub nu. 2. & seqq. post Cent. de Censib.*

Et quidem si ad terminos ejusdem *l. Lucius. ff. qui potior. in pignoris. hab.* ubi explicitè definitur , quod anterioritas competens pro sorte locum sibi vindicet etiam quoad fructus cum concord. per *Rotam decis. 1855. num. 3. & seqq. coram Cocino & decis. 383. num. 10. cum sequentibus par. 5. rec. & decis. 328. num. 28. & 29. par. 9.* uno ore receptum est , quod illa dumtaxat locum sibi vindicet in illis fructibus , qui tanquam meræ accessiones ejusdem Contractus ex eodem fonte proveniunt ; secus autem , quando tractatur de illis accessionibus , quæ stare possunt de per se , & tanquam fors , & Capitale , ex Doctrina *Ripa in l. Privilegia num. 15. ff. de privileg. Creditor. Bursar. conf. 103. nu. 22. Capyc. Galeot. d. lib. 1. contr. 21. nu. 25. Olea de cess. Jur. d. tit. 4. quest. 1. sub nu. 36. vers. nam licet Creditor , Rodner. ad De Marin. d. cap. 76. n. 8. Card. de Luca de Credit. disc. 5. n. 5. & 6 & in durioribus Carleval. de Judic. ubi supra d. disput. 35. nu. 50. & seqq.*

Quantò magis id concludere necesse est in casu , de quo agitur , dum in tantum substantur 16 recambia , in quantum novum Cambium consideratur pro novo Capitali , & sorte prorsus indipendente , ut præter ab initio laudatos passim habetur apud *Card. De Luca de Camb. disc. 3. num. 10. & disc.*

et disc. 19. num. 3. et disc. 31. num. 18. et de fideic. disc. 191. sub numero 8.

Hæc itaque (dicebam) sine alia solutione Dubitationum possunt sufficere: Sed nihilominus aggrediendo, ut par est, examen earundem Dubitationum, quæ ingeniose noscuntur in hac Causa excitatæ, credimus præcise dubio, quod eisdem non obstantibus, impossibilis reddatur retractio in præjudicium Dominici medio tempore effecti successoris singularis ex eademmet natura, & quidditate istorum recambiorum. Cum enim ad effectum, ut recambium possit efformari, substantialiter requiratur, ut supra tetigimus, quod Debitor advenientibus Nundinis non utatur potestate solvendi, & è converso Creditor exerceat potestatem vigore mandati sibi per Debitorem concessi accipiendi à semetipso pecunias pro sua satisfactione, & respectivè transmittendi litteras *con la ricorsa*, clara proinde subingredi videtur proportio, quod ubi Contractus ab unius, vel alterius potestate dependet; multòque magis quando, prout hic, à libito utriusque, namquam sit retractio in Tertii præjudicium, juxta *Text. in l. Titius 4. ff. que res pignor. oblig.* et in *l. quæ balneum 9. et in l. potior. 11. ff. qui pot. in pign. hab.* cum concord. per *De Pont. conf. 134. numero 6. et seqq. lib. 2. Giovagnon. conf. 35. numero 5. et 6. lib. 1. Manuil. de evid. quest. 36. ex numero 7. & præcipuè numero 8. in fin. Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 20. ex num. 3. cum plur. seqq. & signanter numer. 10. Caren. resol. 39. num. 10. et 11. Sperell. decis. 71. num. 31. Mans. consult. 325. num. 10. Rot. coram Pentinger. dec. 211. num. 10. et seqq. et decis. 169. num. 4. coram Dunozet. Iun. cum cæteris mox recensendis.*

Quod autem à libito, & potestate Pencij penderet creatio novi Cambii, seu ipsum recambium, evidentissimè liquet, quia si ipse ante Nundinas, vel ipsis adventis incontinenti solvisset pecunias ad Cambium receptas, indubitabile foret, quod recambium efformari nequivisset, neque transmitti potuissent memoratæ litteræ *della ricorsa*, ut est notorium, & admittitur in eisdem Dubitationibus, & egregiè explicat *Card. De Lu a de Camb. disc. 27 fol. 105. §. mà ciò*. Ideòque quotiescumque poterat à Pencio impediri, ne celebraretur novus iste Contractus, seu recambium, in his sanè terminis conditio dicitur potestativa, cum ad amissum ad hunc effectum inspiciatur, an Debitor haberet in sua facultate libertatem dissolvendi Contractum, & hypothecam, sicuti explicando hanc potestativam conditionem optimè prænotavit *Panciroi. conf. 139. num. 9.* quem sequitur, & extollit *Pacion. de locat. et conduct. cap. 14. §. 2. numero 10.* & ante eum *Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 1. questio. 22. num. 3.* ubi ad effectum, quod congruat censura *della l. Titius* dicit, sufficere, quod sit in potestate Debitoris recedere à primo Contractu, vel aliquo modo se liberare, & sub *vers. Contractus enim d. num. 3.* subnectit, quod idem existat non accipere pecuniam, vel per restitutionem acceptam extinguere, bene etiam *Theaur. quest. for. lib. 2. quest. 51. nu. 3. vers. aut verò*, ubi quod debet Debitor non posse recedere à Contractu, quod & confirmat post *Hartman. Pistor. quest. Jur. lib. 3. quest. 14. ex num. 17. Carleval. de nudic. d. lib. 1. tit. 2. disp. 23. n. 26.*

Neque turbat, quod facultas ista solvendi

23 penderet quoque ab eventu fortunæ, ex quo poterat debitor fato adversante per inopiam deprimi, & impotens effici ad solvendum, ex *Doctrina Cuman. in l. filiusfamilias numero 7. ff. de verborum obligat.* Quia licet hujusmodi casus unicuique possit obtingere, tanquam nihilominus rarus, & per accidens, minimè potest refragari, cum in hac materia semper consideretur id, quod frequentius accidit, licet aliquando præbere valeat infortunium, ut Debitor impediatur, ut in terminis post *Tiraquell. de utroque retract. tit. 1. §. 36. gloss. fin. num. 1.* videre est penes *Matvas. conf. 34. numero 9. et 10. vol. 1. De Pont. d. conf. 134. num. 13. et 14. lib. 2. Phylibert. Brusell. de Condit. lib. 1. tit. 2. num. 3. ad fin.* Et quod conditio, quæ consistit sive in dando, sive in faciendo, quantumvis ob infortunium impediri queat datio, vel factum, sit semper potestativa, *Text. est in l. jam dubitari 86. ad fin. cum gloss. in verb. sunt potestace, ff. de hered. instit. Coss. de retract. cap. 8. cas. 31. numero 12. vers. sive conditio, & consonat Rota coram Buratto dec. 581. ex numero 15. cum seqq. ubi sub prædicto fundamento, quod arguendum femper est à communiter accidentibus, conditio ingressus in Monasterium, licet pendere videatur ab admissione Monialium, habita fuit pro potestativa.*

Et quidem; si pro excludenda potestate, vel transfundenda conditione potestativa in mixtam, sat esset ponderatio possibilis infortunii, actum foret de omni conditione potestativa, nulla enim conditio potestativa est, quæ non possit esse non potestativa, ut per *Text. in l. 4. §. puto, ff. de hered. instit. et Barrii de success. lib. 17. tit. 11. conclamat Arias De Mesa lib. 2. var. resol. cap. 4. num. 1. in fin.* Quamobrem neque etiam talis dici mereretur illa *si tu ambulabis, vel Capiolinum ascendes*, quia posset dari casus obitus improvisi, vel fracturæ Crurium, cum similibus: Unde et si decedere testatum, vel intestatum non semper existat in nostra potestate, dum quandoque etiam in actu convocandi Notarium, quodque magis est, fermè completo Testamento, Vitæ nostræ debilissimum flamen, ut inquit Poeta, *de tribus una secatur*, Nihilominus, quod illa conditio cum primùm decesserit intestatus, censenda veniat potestativa, & voluntaria, non autem casualis, vel mixta, plenè firmavit *Rot. in illa Romana Vineæ impress. dec. 251. num. 8. et seqq. usque ad 14. et dec. 467. ex num. 6. usque ad 11. par. 18. recent.* ubi ulterius firmat, non suffragari Clausulam *ex nunc prout ex tunc* pro inducenda retractione in præjudicium ejus, cui medio tempore fuit Jus quasi-rum.

Minusque adversatur, quod non fuerit in conditione posita ipsa solutio, sed solum defectus ejusdem solutionis, quodque cum Debitor etiam invitus potuerit ad solutionem adstringi, cesset propterea illud arbitrium, quod impediatur retractionem: Jam enim hucusque demonstravimus exuberare, quod Debitor, qui regulariter donec solvat adstringi potest, valeat antequam adstringatur quodcumque debitum solvendo se ab obligatione liberare; Et tamen in quo differre valet, positum fuisse in conditione defectum solutionis, non autem ipsam solutionem? solummodò enim exindè inferri valet, quod possit fieri recambium, si debitor non solverit in adventu Nundinarum,

22) Nundinarum, sed non idcirco quod conditio negativa amittat nomen & efficaciam potestativæ, ut benè animadvertit *Coff. de retroact. d. cap. 8. cas. 31. num. 12. vers. sive conditio*, cum quo, & *Bruffell. in d. r. d. de Cond. lib. 1. tit. 2. vers. eorum autem*, *Merlin. de Pignor. d. lib. 4. tit. 1. quest. 22. n. 7. circa fin. vers. etiam si conditio*.

Clarius verò, & præter hesitationem, quoniam tota vis istius retroactionis non consistit in eo, quod Debitor potuerit ad solutionem compelli, sed an eo invito valuerit per Creditorem contractus, & obligatio impleri, & efformari; cumque in casu nostro, volente Debitore pecuniam primo loco cambiatam restituere, non posset Creditor creare novum Cambium, & implere mandatum, cessat procul dubio omnis questio retroactionis, quæ locum, ut præmiimus, sibi vindicat dumtaxat, ubi invito etiam Debitore conditio causativa obligationis impleri valet, ut præcisè cantat ratio assignata per *Jurisconsultum in d. l. qui balneum 9. ff. qui pot. in pign. hab. ibi, si modo non ea conditio esset, que invito Debitore impleri non posset*, sicuti eadem verba registrando prosequitur *Malvas. d. conf. 34. num. 9. Merlin. de pignor. d. lib. 4. quest. 22. num. 7. vers. & ad idem est alius Text. & num. 12. Salgad. in labyr. Credit. d. par. 2. cap. 20. num. 14. egregiè Rot. dec. 728. num. 4. cum seqq. par. 1. divers. ubi distinguit inter conditionem, quæ invito Debitore potest, vel non potest impleri, & in secundo membro tenet absolutè, conditionem censendam fore potestativam, & impeditivam retroactionis, & antè eam *Castren. in l. quidam, §. filiusfamilias, vers. intellige autem, ff. de verb. oblig. Caren. d. resol. 30. num. 11. & 12. idemque proficitur Mant. de tacit. lib. 14. tit. 46. nu. 19. vers. & hoc quidem cum seqq. ubi semper eam dicit esse conditionem potestativam, quæ invito Debitore impleri non potest, & in hunc sensum latè *Mancricam* perpendit *Allogra. l. conf. 33. num. 21 & 22. lib. 1. dicens, quod retroactio fundatur, quando non est in voluntate, sed necessitate receptionis, & obligationis***

Atque hinc, cum contra ea, quæ leguntur sancita in *d. l. potior, & l. qui balneum*, soleat per *Scribentes* in oppositum ponderari *Text. in l. 1. ff. qui pot. in pign. hab.* ubi *Papinianus* concludit, quod licet dos in parte tantummodo fuerit soluta, & antequàm Maritus remanserit satisfactus de residuo, idem Maritus contraxerit cum intermedio Creditore, nihilominus si Maritus residuum dotis successive recipiat, creditum dotale præferatur ipsi Creditori intermedio; Non sub alia ratione evitatur istorum Jurium Antinomia, nisi ex quo receptio residui dotis facta per Virum post contractum debitum, & hypothecam intermediam minime pendebat ex nuda voluntate ejusdem Viri, sed ipse præcisè urgebatur accipere residuum, ne ex proprio factò Uxorem redderet indotatam: Proindeque quod in sola coactione Debitoris (quæ nec per somnum in casu nostro concurrens) resideat tota controversia retroactionis, tradiderunt per illa verba præcitati *Text. in d. prima, ibi, ne probe dici in potestate ejus esse, ne pecuniam residuum redderet, ut minus dotta a Mulier esse videretur, ff. qui pot. in pign. hab. Merlin. de pignor. d. lib. 4. tit. 1. quest. 22. n. 3. Salgad. in labyr. d. par. 2. cap. 21. num. 5. vers. quæ singularissima, cum seqq. Allogr. d. conf. 33. num. 21. &*

seq. lib. 1. Rot. à decif. 728. num. 10. & 11. & serè per tot. par. 1. divers. ubi plurimum super hac insudat distinctione.

Firmato itaque, quod ratio inducendæ retroactionis unice fundetur in necessitate Debitoris, qui nequeat impedire, quominus per Creditorem conditio impleatur, in præsentem autem Cambii Debitor solvendo valuerit indubitanter impedire Creditorem, ne exercere potuisset conditionem mandati pro recambio incundo, pendentem ab eo, si idem Debitor adventis Nundinis non solveret; superfluum evadit descendere ad alteram partem potestatis respectu ipsius Debitoris, dum, ut præmisimus, persona semper Debitoris ejusque potestas spectatur, nullaque habetur consideratio quodam illam Creditoris, ut præter adductos prosequitur per hæc ferme verba *Theaur. quest. for. d. lib. 3. quest. 51. nu. 3. vers. sed ego dico.*

Retentis igitur hiscè terminis, egregiè applicatur ponderatio deficientis æquitatis, cui iuritur ipsa retroactio, seu fictio translativa, reputat enim, quod Debitor, qui adimplendo promissa & consequenter adventis Nundinis solvendo potuisset sese eximere ab obligatione cambii, queat, negligendo solutionem, intermedium Creditorem fraudare, sive subicere exercitio Salviani, per innumera recambia, bona in Tertium translata, ut liquet apud omnes hucusque congestos, qui movet ut ex ea satis præpollenti ratione, quod Debitor invitus non valebat compelli ad perficiendam, seu incundam obligationem, adeò ut illa conventio recambiorum resolvi potius dicatur in tractatum, & promissionem de creando nova Cambia, si non solveret, quod utique maxime distat ab obligatione jam perfecta, vel invito Debitore ad arbitrium Creditoris implenda, & perficienda, juxta animadversa per eundem *Castren. in d. l. quidam cum filium, §. filiusfamilias, ff. de verb. oblig. idem Mant. de tacit. d. lib. 14. tit. 46. sub n. 19. vers. secundo probatur; Mangil. de exiit. d. quest. 36. n. 14. Gratian. discept. 856. ex n. 12. eoque, licet mendose laudato, *Salgad. in labyr. 2. d. cap. 21. nu. 16. & 17.**

Cæterum, præscindendo etiam in quamdam exuberantiam ab hucusque prænotatis, versari adhuc videmur in claris, quia præsens disceptatio retroactionis sub indagine conditionis potestativæ, causalis, vel mixtæ, reverè cadit, ac examinari contingit, quoties agatur de concursu plurium Creditorum contententium inter se ratione simplicis prælationis ex hypotheca anteriore, vel posteriore derivantis; At cum in nostra facti serie pertractetur de Dominico Salvadorio vero Domino, & possessore bonorum medio tempore in plena proprietate ex causa onerosa, & sub fide publica quaestorum, videlicet ante creationem novorum Cambiorum, cessare videtur omnis ansa dubitandi, quia cum tunc agatur de magna mutatione status rei, neque maneat res sub dominio ejusdem Debitoris, & consequenter in eodem statu secundum substantiam, conditio numquam in præjudicium Tertii, cui fuit plenum Jus, & dominium quaesitum, admittitur, ut ex censura omnium prædictarum ll. scilicet *l. 1. l. qui balneum, & l. potior*, distinguendo optime respondet, & firmat *Petr. Barbosa. in l. 1. par. 3. numer. 33. vers. non obstat tertia difficultas,*

difficultas, ff. sol. Marr. quem refert, & sequitur Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 3. d. disput. 23. num. 25. & concordat adducto Cutell. de donat. aliisque Nogueroi. alleg. 14. num. 56.

ROMANA ASSECURATIONIS
PRO ABRAHAMO JACOBO SADIQUE,
CVM ASSECURATORIBUS DE URBE.

ARGUMENTUM.

Latè de differentia inter pecuniam trajectiam, seu Nauticum fœnus, & Cambium Maritimum; quando Cambium Maritimum, & pro qua mercede possit assecurari, & an requiratur probatio onerationis pecuniæ pro validitate Assecurationis Cambii Maritimi: Et alia plura de probatione Naufragii, exclusione Barattariæ, cum cæteris cadentibus in materia Assecurationis, & de quibus in *Summario*.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Resolutio Cause.*
- 3 *Text. in cap. fin. de Usur. in quibus terminis procedat, declaratur.*
- 4 *Assecuratio Cambii Maritimi est omni Iure licita, & de ratione.*
- 5 *Cambium Maritimum, & ejus Assecuratio pro quo pretio fieri posse exemplificetur à Doctoribus. Assecurator, qui fecit Assecurationem, potest se facere ab alio assecurare, ibid.*
- 6 *Assecurationis contractus antiquitus erat ignotus, & à tribus circiter Seculis est adinventus.*
- 7 *Assecurationis materia non est tractanda per apices Iuris, sed juxta stylum, & consuetudines Mercatorum.*
- 8 *Assecutores ad evitandam solutionem post casum sinistrum solent plures opponere exceptiones.*
- 9 *In Assecuratione Cambii Maritimi non est necessaria probatio onerationis pecuniarum, & de ratione & n. 10. & 13. juncto n. 14.*
- 10 *Assecutores tenentur refarcire damnum occursum pro parte rerum assecurarum. Et quid de deterioratione, ibid.*
- 11 *Assecuratio facta super Cambio Maritimo resolvitur in Contractum Sponsionis de Navi salva. Vel in Contractum fidejussionis, & quare, n. 12.*
- 15 *Naufragium probatur ex Consulatibus, & Testibus etiam Nautis, aliaque admittuntur probationes naturales, & de ratione, n. 16.*
- 17 *Barattaria semper censetur excepta in qualibet Assecuratione.*
- 18 *Barattaria tanquam redolens delictum requirit exactissimas probationes. Et ad eam committendam requiritur dolus, & machinatio Navarchi, nu. 19. Et quando propriè dolus, seu Barattaria dicatur concurrere, ibid.*
- 20 *Sententia Contumacialis præsumitur lata ratione Contumaciæ, non Delicti, & idè non probat Delictum in Civilibus.*
- 21 *Sententia lata cum aliis Assecuratoribus, tanquam*

- super statu rei, facit Ius quoad omnes.*
- 22 *Assecutores aliqui ubi solverunt, præsumitur Naufragium extitisse probatum.*
  - 23 *Assecuratio fieri non potest ultra valorem Mercium, & rerum assecurarum. Intellige, ubi Assecuratio fiat pro eodem itinere, seu periculo, secus si adsit diversitas itineris, vel periculi, ibid. Item intellige, si Assecuratio excedens concernat eandem rem, secus si diversam, num. 24.*
  - 25 *Assecuratus currere debet risicunoctave partis. Amplia, ut num. 26. Contra, num. 27. Et de ratione, num. 28.*
  - 29 *Constitutiones Barchinonenses in quam parte sine approbata.*
  - 30 *Assecutores in casu sinistro debent reficere Assecurato damnum passum, non autem bonificare lucrum. Limita in Assecuratione Cambii Maritimi, & de ratione, num. 31. Item limita, quando Assecuratio fuit facta pro Mercibus salvis asportandis ad talem locum, num. 32. Et quid in proposito disponat Consulatus Ianuensium, num. 33.*

DISCURSUS LXX.

Joannes Honoratus, & Franciscus de Cuges Navarchi, seu Capitanei duarum respectivè Navium nuncupat. *la Madonna del Carmine*, & *l'Arme di Gerusalemme* pro accessu, ac recessu Mercaturæ gratiâ ad Insulam Cypri, nec non Civitatem Bizantii susceperunt ad Cambium Maritimum scuta 4000. ab Abrahamo Jacobo Sadique Mercatore Hebræo Liburnensi; cùmque iste super eodem Cambio, & periculo, quod de ejusdem Cambii natura respectivè currebat, procuravit in diversis Civitatibus Assecurationem prædicti Cambii solvendo eisdem Assecuratoribus alietum præmium hujus Contractus, evenit utriusque Navis naufragium: Quamobrem, instante Abrahamo ad limites commissæ stipulationis contra Assecutores Urbis, detrectarunt isti solutionem, obiciendo de more plures exceptiones, de quibus in progressu & *Discursus*, & apud *Card. De Luca sub iii. de Credit. disc. 111.* qui scripsit in hac eadem Causa pro Abrahamo coràm A. C. & obtinuit relaxari Mandatum contra Assecutores;

2 Sed commissa appellatione in *Rota*, Meque tunc in Causa scribente, *Rota* pariter censuit, relaxandum esse Mandatum contra Assecutores, & præviis duabus *Decisionibus* 13. Junii 1674. & 13. Maii 1676. coram *Card. Taya*, & quarum prima est impressa post *Urceol. de transact. decisio. 66.* successive protulit sententiam favore Abrahami, quæve etiam fuit confirmata præviis aliis *Decisionibus* 12. Decembris 1678. coram *Vbag. inter suas decis. 99. & 26. Februarii 1680. & 4. Junii 1681. & 19. Januarii 1682. coram Reverendiss. Emerix Decano*, unde tandem coacti Assecutores paruerunt judicato.

Cùm itaque tam in primis, quàm in ulterioribus disputationibus Scribentes pro Assecutoribus in hac materia studiose forsau commisce-rent terminos Cambii Maritimi, & Nautici fœnoris, sive pecuniæ trajectitiæ, aliaque æquivoca disseminarent,

difseminarent, pro eisdem æquivocis detegendis censui ante omnia nonnullas propositiones in hac materia præmittere. Dicebam igitur.

Pro faciliiori confirmatione tam Mandati ab A. C. relaxati quàm priorum *Rota* resolutionum, ad tria est advertendum, & primò, quod Contractus Cambii Maritimi, de quo agitur, nullatenus commiseri valet cum terminis Nauticum foræ percutientibus in *cap. fin. de Usur.* proindeque remanet inanis omnis labor, qui desuper fit in oppositum, cum in prædicto *Textu* solummodò continueatur prohibitio eorum, qui vel ratione solius Mutui, vel sub fictione, aut palliamento navigationis futuræ stipulantur Usuras; non verò, quando (pròut hic) agitur de fructibus conventis habita ratione solius, & veri periculi, quo casu contractum validum esse, nulloque Jure Improbato, distinguendo dixerunt *Scribentes in d. cap. fin.* quos refert *Lup. de Usur. in comment. ad eundem Text.* §. 4. *vers. sed pro resolutione, Navarr. in Manual. cap. 17. num. 285. Azor. Instit. Moral. par. 3. lib. 5. tit. de Usur. cap. 6. qu. 1. vers. altera opinio, Sintern. de Affecur. par. 1. ex nu. 5. cum seqq. Rebell. de oblig. Instit. lib. 16. qu. unio. nu. 16. Graff. decis. Moral. lib. 2. decis. 111. num. 15. Vrsell. concl. legal. 151. nu. 28. Scacc. de Commercio. & Camb. §. 1. qu. 1. num. 497. & seqq. & qu. st. 7. par. 2. ampliat. 8. num. 52. Gratian. discip. 87. num. 3. & 4. ubi in præcis terminis conventionis ad rationem viginti pro centenariò, *Mans. consult. 421. ex n. 6. usque ad 9. plenè Episc. Rocca select. disput. 1. ur. tom. 2. cap. 98. n. 11. & seqq. Rot. decis. 53. n. 29. & seqq. apud Vrccol. de transact. repetit. decis. 369. ex n. 79. par. 19. rec.**

Secundò, quod in individuo duplicis Contractus Cambii Maritimi, & Affecurationis, de Mutuante scilicet Navigaturis, atque recipiente pro periculo suscepto scuta 20. pro centenariò, deindeque sese faciente affecurati à Tertio, eique scuta 8. solvente, habetur casus ad litteram explicatus apud *Giballin. de univ. rer. human. negoc. lib. 4. cap. 11. consuet. 2. vers. sexto queritur*, qui referendo *Molin. de iust. & iur.* firmat utrumque Contractum esse validum, receptum, & practicum, & concordat *ard. De Luca de Credit. disc. 167. num. 5. & prius d. disc. 11. num. 9. & 10.* cujus verba ferè ad litteram recenset *alter De Luca ad Gratian. d. discip. 589. numero 7.* & generaliter in hoc proposito, quod Affecuratori possit ab alio Tertio se facere affecurare, post *Stracc. Sintern. & 10. de Hevia Rocca. de Affecur. not. 12. numero 30.* Ideòque non oportet amplius super hoc articulo Iusticiam præsentis Cause offulcare.

Tertiò, quod Contractus isti Affecurationis (licet habeantur aliqua illorum vestigia apud Historicos antiquiores) in Jure tamen sunt ignoti, & pro faciliiori Commercio circiter à tribus sæculis adinventi, ex animadvertis per *Hug. Grot. de iur. Bell. lib. 2. cap. 12. num. 3. Stypman. de iur. Maritim. par. 4. cap. 7. à numer. 9. Thesaur. quest. for. lib. 4. quest. 77. sub numer. 2. vers. & quavis, Giballin. d. lib. 4. cap. 11. art. 1. n. 3. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 1. litt. A. in addit. ad §. 43. nu. 12. fol. 626. Rot. decis. 420. num. 1. & seqq. par. 16. rec.*

Ac propterea tractandi non sunt cum Juris apicibus, & rigoribus, sed servandæ Mercatorum consuetudines, eorumque styli ad publicam

cam utilitatem recepti, ut ait *Sintern. de Affecur. par. 2. num. 22. & par. 3. num. 1. & seqq. Giballin. d. cap. 11. art. 2. num. 2. Thesaur. d. quest. 77. num. 10. lib. 4. Card. De Luca de Credit. discurs. 23. n. 7. & 8. & disc. 108. num. 16. & agnovit Rota coram Gregor. decis. 126. numero 3. & decis. 47. num. 3. & 4. par. 7. rec.*

His igitur præmissis, procul dubio corruunt omnes exceptiones solite semper coacervati ab Affecuratoribus ad evitandum solutionem ut advertit *Sintern. de Affecur. par. 4. sub num. 48. vers. quia isti, Fontaneil. decis. 243. num. 16. Rocca. de Affecur. not. 46. numer. 152. Monacho decis. Florent. 1. num. 102. Card. De Luca de Credit. disc. 106. sub numero 5. & post hæc scripta Rot. in Romana Affecurationis super rejectione Articulorum 4. Junii 1625 §. fin. coram R. P. D. Hervault., & in hac Causa idem Card. De Luca d. disc. 111. de Credit. sub numer. 1. vers. cùmque: Et primò non obstat defectus onerationis pecuniarum; quia juxta prædictum stylum Mercatorum, eorumque testificationes dactas in factò, talis oneratio minimè requiritur, neque in Contractu Cambii Maritimi usurecepta est, non solum earatione, de qua prima *Decis.* hujus Causæ impress. post. *Vrccol. de transact. decis. 66. n. 8.* nempe quod pecunia, & Thesauri non asportantur in aperto, ut Piratas invitent ad rapinas.*

Verùm etiam, quia oneratio necessaria non est ex propria, veraque natura hujus contractus, qui à reliquis Affecurationibus nimum distat, ex quo in illis Merces stant periculo Creditoris, & Domini, atque si ipsarum aliqua depereant, pro rata venit damnum ab Affecuratoribus reficiendum, ut per *Text. in l. cum aut Arbor, ff. ad l. Rhod. de Iect. Sanfelice. decis. 162. sub num. 5. vers. nec obstat. Text. Rocca. de Affecur. not. 92. per. tot. pro indubitato admisit Rota coram Durozell. Jun. decis. 460. post num. 1. vers. non. obstat, ubi sub num. seqq. id ipsum firmat pro parte deteriorata, maxime stante pacto, sequitur *Episc. Rocca select. disp. iur. cap. 97. num. 6. & seqq.* & habetur apud *Masbrill. decis. 197.* Sed in Affecuratione Cambii Maritimi totum periculum est Capitanei Debitoris, qui plerumque eas pecunias impendit in armando, reficiendo, alimenta præparando pro Navi, & itinere; proindeque passim, ut in casu nostro, pactum apponitur, quod sive plena, sive vacua Navis redierit, teneatur sortem Capitaneus restituere cum fructibus, dummodò Naufragium non patiat. Atque ideò Affecuratio per Tertium facta super Cambio Maritimo ad favorem Cambiantis resolvitur vel in simplicem Contractum Sponsionis super Navi salva, & incolumi, juxta ea: quæ recenset *Giballin. d. lib. 4. cap. 11. consuet. 2. vers. sexto queritur*, ubi naturam istius Affecurationis mirificè perpendit, & dixit etiam *Rot. d. decis. 53. num. 33. post Vrccol. de transact. aliàs decis. 369. ex num. 95. cum sequentibus par. 19.* Vel resolvitur in quardam fidejussionem, recipiendo pro ea Salarium ratione periculi in casu sinistro super ipsa Navi in genere, juxta aliam rationem, de qua *Azor. Instit. Moral. d. par. 3. lib. 11. cap. 18. de Contraç. Affecur. dub. 3. Valasc. consult. 18. num. 5. Vrcell. d. concl. 151. num. 25. Thesaur. lib. 4. d. quest. 77. sub num. 6. vers. in Affecurationem, Scacc. de Commercio. & Camb. §. 1. quest. 1. sub numero 129. & sub numer. 503. vers. comprobatur secundò, Manson.**

Mauson. de Caus. execut. prelud. 2. nu. 5. Episc. Rocca selet. disput. Jur. d. cap. 97. nu. 32. tom. 2. Mansf. d. consult. 421. nu. 10.

13 Hinc iure merito talem defectum onerationis minimè curavit *Rot. d. dec. 66. ex num. 8. usque ad fin. post Urceol. de transact. & in specie pluribus adductis onerationem non requiri firmavit aliàs eadem Rot. d. dec. 369. num. 83. & seqq. parte 19 ubi demon-*

14 strar, non esse in Cambio Maritimo necessariam probationem onerationis; & scribens in hac Causa egregiè hoc objectum in sensu Veritatis diluit *Card. De Luca d. disc. 111. de credit. num. 3 & seqq. & sequitur Carol. Anton. De Luca ad Gratian. dict. cap. 589. num. 4.*

15 Secunda pariter oppositio non probati Naufragii, nisi per Nautas, ac omisæ citationis habentium Interesse, profectò adduci non merebatur, quia satis, & ad evidentiã Naufragium remansit comprobarum ex consuetis Consulatus, & ab observantia aliorum Assëcuratorum, præsertim Liburni, qui in faciem loci solverunt, ex quo reverà servata fuerunt omnia in hisce casibus practicari consuetã, cum in hac materia ob locorum distantiam, & celebritatem tristis eventus non solum admittantur Nautarum depositiones, sed etiam aliæ probationes naturales publicæ vocis, & famæ, cum similibus, remota quacumque scrupulositate legis Civilis, ex recepta Doctrina *Bart. in l. 2. C. de Naufrag. lib. 11. ubi Adden. liti. B. ad med. Mascard. de probat. conc. 273. nu. 4. & seqq. Greve. ad Gul. pract. observ. lib. 1. concl. 18. consider. 1. n. 1. Harman. pract. observ. lib. 2. tit. 15. observ. 8. in fin. Scapp. de Jur. non script. lib. 4. cap. 32. nu. 5. & 6. Rocca respo. 28. num. 9. & 10. lib. 1. Sicut. de Regal. lib. 2. cap. 3. num. 97. Rot. coram Mant. dec. 297. num. 2. & 3. & in recent. dec. 285. num. 1. parte. 6. & dec. 420. nu. 8. parte 16. & d. dec. 369. & ex num. 9. cum seqq. par. 19. & late in d. Romana Assëcuracionis super negotio principali 4. Julii 1685. §. 2. 3. & 4. coram R. P. D. Hervault.*

17 Eiusdemque irrelevantia tercia detegitur objectio super ass. Barattaria, & qualis casus regulariter, ac semper censetur exceptus in omni Assëcuracione, ut per *Rot. dec. 99. nu. 4. coram Ubag.* Quoniam cum Barattaria, utporè redolens delictum, requirat ad sui canonizationem probationes ex omni parte indubitatas, & perneccessè concludentes, ut ex *Siracc. de Assëcur. gloss. 31. nu. 2. & 3. Rocca. respo. 34. nu. 23. tom. 1. Odd. conf. 31. n. 2. & Rot. dec. 120. nu. 9. part. 14. respondit eadem Rot. d. dec. 420. nu. 11. parte 16* itaut desideretur dolus positivus, frans, vel machinatio, ut subdit *Rot. dec. 405. nu. 3. parte 17. & d. dec. 369. nu. 57. & seqq. parte 19. ubi quod dolus iste non solet committi sine lucro, quodque recipiat aliquid qui eam committit, ex Siracc. de Assëcur. d. gloss. 31. num. 1. & 2. Loccen. de Jur. Marii. lib. 2. cap. 5. nu. 10. vers. vers. contra pactum, fo. de Hevia in Libyr. Commerc. Naval. lib. 3. c. 11. n. 8. & c. 14. n. 25. bene etiam eadem Rot. dec. 47. n. 7. coram Priol. plenissimè Episc. Rocca selet. disput. Jur. d. cap. 97. ex nu. 14. cum plur. seqq. ubi exemplificat, & plures modos recenset, cum quibus committitur Barattaria.*

18 Profectò de huiusmodi dolo constare non potest ex Processu Criminali Massiliæ de super fabricato, cum prodierit in meram Contumaciam, nemine pro Capitaneis comparente, unde præsumendum venit, ratione solius Contumaciæ, non autem probati Delicti profiliisse, absque eo, quod attendi mereatur in **Judicio Civili, ad trad. per Alexand. in leg. sape**

num. 64. ff. de re judic. Farinacian. prax. quest. 1. nu. 92. Thomat. dec. 99. nu. 46. Rot. dec. 665. sub nu. 3. par. 1. rcc. & coram Coccin. dec. 111. num. 4. & coram Manzaned. dec. 148. num. 2. & seqq. & coram Panophil. dec. 281. nu. 5. ibique Adden. nu. 14. in fin. & dec. 231. n. 7. & 8. par. 15. rec.

19 Præcipuè, quia deinceps in Consulatu Portus Liburni Pilis residente comparentes Capitanei obtinuerunt absolutoniam prævio examine præfati Pro-

20 cessus Massiliensis; ideoque dubitari nequit, quod eadem sententia, tamquam super statu cum legitimis Oppositoribus semel prolata, faciat Jus erga omnes coæquale habentes Interesse, juxta celebrem *Text. in Lingent. nu. 1. ff. de stat. homin. Rot. Iannet. dec. 2. num. 42. Andreol. contro. 134. num. 28. Conciol. alleg. 86. numer. 26. Rot. coram Scraphin. decision. 1422. num. 8. Ubald. decision. 2. num. 2. Duran. dec. 8. num. 5. & dec. 98. numero 14. coram Cardin. Ottobon. & in Romana fideicommissi de Ruspoli 10. Junii 1686. §. penultim. coram R. P. D. Rondinino, & in terminis similis sententiæ alibi prolata firmavit eadem Rot. in altera Romana Assëcuracionis coram Pauluccio impress. par. 17. rcc. dec. 400. sub. num. 13. vers. plurimum denique & numero 14. & 15. & d. dec. 97. numero 7. coram Ubag.*

21 Fortius vero, quia de facto ceteri Assëcuratores in eodem Portu Liburni existentes postquam acriter, ut supra, se se opposuerant, utramen agnoscendo veritatem istius infortunii, eorum ratam persolverunt, istiterenim utiq; non solvissent, si casum veri Naufragii nescivissent, ad ea, quæ in proposito dixit *Rot. coram Merlin. dec. 754. nu. 14. & in nostris terminis d. dec. 99. nu. 8. coram Ubag.*

22 Quarta pariter minimè obest oppositio, quod cum Assëcuratio non valeat ultra periculum, quod currit Assëcuratus, hinc cum Assëcuraciones Mercium juxta computum, & repartitionem factam in prædicto Processu Massilien. excedant illarum valorem, conuat in hoc casu Assëcuratio, ex *Rota dec. 47. par. 101. par. 7. rec.* cum solum id permittatur, quando intercedat diversitas itineris, vel periculis ex quo sufficit, non adesse duplicitatem in eodem valore, eodemque periculo, ut ex *Giurb. observ. 73. n. 28. bene ratiocinatur Episc. Rocca d. c. 97. n. 7.*

23 Si quidem, quidquid sit de aliis Mercibus, super quibus ceteræ cadunt Assëcuraciones, cum in ea præfenti subiectum Assëcuracionis sit Cambium Maritimum, nullibi patet, quod Assëcuraciones pro eo receptæ Cambium ipsum excedant, idque sufficere, cum ab una re, vel Assëcuracione ad alteram non valeat illario, punctualiter explicat *Card. De Luca de cred. disc. 107. sub n. 2. circa fin. & clariùs nu. 8 & consonat Giurb. d. observ. 73. nu. 28. Rot. d. dec. 97. nu. 11. & seqq. coram Ubag. & d. dec. 369. n. 69. par. 19.*

24 Minus postremo refragatur quinta, quod Abraham Assëcuratus curere debuit periculum octavæ partis, quam in omnem casum esse detrahendam contra Assëcuratum ad favorem Assëcuratoris supposuisse, seu practiccè videtur *Rot. dec. 460. in princ. coram Dunoz. Jun. & d. dec. 69. nu. 7. par. 19. & patet ex Fontanell. dec. 244. nu. 14. & seqq. Thesaur. quest. foren. lib. 4. d. qu. 77. n. 16. & 17. Itaut ejusdem octavæ partis periculo neque etiam idem Assëcuratores possint renunciare, ut monuit *Rocca. respo. 28. nu. 14. lib. 1. & sub tit. de Assëcur. nei. 81. num. 312. Rot. d. dec. 369. nu. 71. par. 19.**

25 Quoniam, quidquid in suo casu ex ipso facto admiserit *Rot. d. dec. 369. par. 19. certum de Jure est, quod*

17 Affecuratio fieri valet pro toto valore rei affecuratae, ut notat *Card. De Luca d. discept. 107. de credit. numer. 4. & 5.* & constat etiam ex tradit. per *An. Gam. d. cision. 181 sub numer. 2 vers. fuit & alia, Stracc. de Affecur. gloss. 10. numero 4. Episcop. Rocca d. capite 97. numer. 33.* cumque prædictum periculum octavæ partis ab Affecurato subeundum solum desumat ex Constitutione Barchinonen. capite 1. fol. 10. ista absolute in hac parte non est attendenda, ex quo non est generalis, neque generaliter approbata, prout alæ, sed particularis pro eodem loco superaddita post finem Constitutionum generalium à Romanis, & aliis Principibus approbarum, illæ enim generales, & generaliter approbatae sunt de Anno 1075. & continent Capitula 294 & inter ista non legitur talis Constitutio de octava parte periculi; hæc vero particulares fuerunt, ac inter aliis noviter superaddita per duo Sæcula subsequente, & à nemine approbatae, ut dignosci potest ex Chronologia approbationis registrata ante s. l. d. d. Constitutionum, ut ex oculari inspectione Liberuli eorumdem, & explicat *idem Cardin. De Luca d. discept. 107. sub numer. 6. de credit.* quem in puncto refert, & ad hunc effectum sequitur *Roi. d. dec. 420. numer. 23. parte 16.*

Fuerat præter hæc motivatum quod Affecuratores tenerentur dumtaxat reficere pecuniam effectivè traditam ad Cambium, non autem lucrum, ut supra, scutorum 20. pro quolibet centenario conventum favore Creditoris pro præmio ipsius Cambii Maritimi, & in correspondivitate periculi, ex quo regulariter Affecurator venit tantummodo reficiendum damnum, quod patitur in amissione rei, non autem bonificandum lucrum, quod exinde percepisset, ad *Text. in leg. §. porcio autem, ff. ad leg. Rhod. de Jact.* cum cæteris per *Rocca d. Affecur. noi. 31. numero 102. & 103. Episcop. Rocca dicta capite 97. numero 39.* Verum motivum subjectæ materiæ reddebatur inapplicabile, cum prædictæ *Autoritates* loquantur de Affecuratione Mercium, quæ si fuerint ab initio æstimatae, ad ratam ipsius æstimationis (pro qua etiam recipitur præmium Affecurationis) fieri debet ab Affecuratoribus damni restitutio; secus autem est in Cambio Maritimo, quia cum illud, ut supra, fundetur super reditu Navis salva, hinc quotiescumque Navis salva non rediit, Affecuratores subire debent refusionem etiam illius lucri, quod Affecuratus adventa Nave salva percepisset, ut in prædictis, & consequenter durioribus terminis Mercium affecuratarum, quod si Affecuratio facta fuerit pro salva asportatione Mercium ad talem locum, Affecuratores compellantur ad refusionem illius lucri, quod Affecuratus percepisset in eo loco, distinguendo declarant relati per *Scacc. de Commenc. & Camb. §. 1. questio. 2. numero 169. vers. secundus casus, Rocca de Affecur. d. noi. 31. numero 101. Episcop. Rocca dicta capite 97. numero 38. Roi. dicta dec. 47. numero 10. & 11. parte 7. recent. & prius dec. 258. ex numer. 3. parte 6 ubi sub d. numero 3. ex §. sed quando in proposito Consulatus*

33 Januensium capite 95. dat distinctionem Naufragii secuti antequàm Navis pervenerit ad medietatem itineris, quia tunc fit et debet æstimatio ad rationem loci, à quo Navis ipsa discessit, & è converso si casus sequatur post medium iter, damnum, seu valor desini debeat ad proportionem, & æstimationem loci, ad quem Navis pervenire tenebatur,

ROMANA LOCORVM MONTIVM

RESPONSVM PRO VERITATE

SVPPRESSIS NOMINIBVS.

A R G V M E N T V M.

Examinatur, an pactum redimendi appositum favore Venditoris in venditione locorum Montium, secuta eorumdem locorum Montium extractione, seu suppressione, daret adhuc super pretio, ita ut si illud fuerit reinvestitum in aliis locis Montium, quorum valor postmodum creverit, possit Venditor super illis exercere prædictum pactum: Et hac occasione discutitur, quæ actio competat pro exercitio istius pacti, & an illa dari possit, quando Emptor non possidet, nec dolo desit possidere. Et quando damnum suppressionis, vel reductionis locorum Montium, aut valoris extrinseci diminuti cedat incommodo unius, vel alterius Contrahentis.

S V M M A R I V M.

- 1 Series Facti
- 2 Pro pacto redimendi non potest intentari, nisi actio personalis, sive ad Interesse.
Maxime, quia ad pactum contractum fuit per verba obligata, non autem per verba directa, & irritativa actus, numer. 3.
- 3 Contra, quod de æquitate falsum datur actio rei per se seniori, vel personalis in rem scripta, numer. 4.
- 4 Declara, quod hac actio non datur, nisi ratione rei, quæ adhuc præexistat, numer. 5.
- 5 Emptor si rem emptam non possidet, nec dolo desit possidere, non ligatur pacto redimendi, & de ratione.
- 6 Princeps extinguens loca Montium dicitur exercere speciem quandam Contractus.
- 7 Censum redimens tenetur restituere solum primum pretium in creatione ipsius Censuum receptum, non obstante, quod secundus Emptor, aut Cessionarius plus, aut minus expenderit.
- 8 Creditores quinam sint preferendi in pecunia redacta ex Feudo, an habentes assensum Principis, vel non habentes, sed anteriores.
Vinc. De Franc. dec. 64. expenditur, ibid.
- 9 Pignoratata res pro pretio ascendente ad valorem ipsius rei censetur perpetuo alienata, seu data in solutum, & de ratione.
- 10 Pactum redimendi quem valorem impones, remissivè.
- 11 Creditores, secuta locorum Montium extractione, dicuntur recuperare pretium ex mera necessitate.
Locorum Montium suppressio dicitur actus necessarius, & de ratione, ibid.
- 12 Emptor secundus eveniente casu redemptionis facta a primo Venditore an habeat actionem ad Interesse contra primum Emptorem.
- 13 Loca Montium reputantur immediate acquisita à Principe, et non autem à Resignante.
- 14 Locorum Montium extractione secuta, si hæres gravatus

- vatus nomine suo pretium investiat, facit fructus suos.
- Amplia, etiam si heres expresserit, pecuniam provenire ex locis Montium extractis, nu. 23.*
- 16 *Dictio respectiva efficit, ut singula singulis sint referenda.*
- 17 *Locorum Montium suppressio, & reductio quomodo differant inter se, & nu. 19.*
- 18 *De Censuum reductione, precipue facta auctoritate Principis, remissive.*
- 20 *Datio in solutum Creditore volente habet vim solutionis numerata.*
- 21 *Lex quando fingat, unum Contractum occultari sub altero, sive duos Contractus sub nomine, & apparentia unius.*
- 22 *Favor non debet in odium retorqueri.*
- 24 *Subrogatio pretii loco rei ut deur in particularibus, vel rei loco pretii, constare debet de voluntate subrogandi.*
- 25 *Princeps ubi vult pretium loco rei, vel rem loco pretii subrogari, solet exprimere.*
- 26 *Damnnum contingens in fructibus rei donata, cesse, vel assignata cedit incommodo Donatarii, vel Cessionarii.*
- Patronus post Dotem assignatam Beneficio, vel Commenda non tenetur supplere fructus, si illi postmodum minuantur, ibid.*
- Declara, ut nu. 31.*
- 27 *Verba in dubio sunt accipienda demonstrative, non taxative.*
- Amplia presertim, quando verba sunt numerativa, ibid.*
- 27 *Locorum Montium suppressio tanquam veniens de natura rei non causat evictionem.*
- 29 *Fructus si rediscantur, aut minuantur ex facto Principis, de evictione non tenetur ille, qui promisit eos manutenere.*
- Declara, ut nu. 39. & 40.*
- 30 *Evictio debetur, licet fructus minuantur de natura rei, quando fuit specialiter promissa, & n. 34.*
- 32 *Verbum integre idem importat, ac sine diminutione.*
- 33 *Promissio, vel legatum annua quantitatis in quo differat a promissione, vel legato annui redditus.*
- 35 *Locorum Montium suppressiones, ac reductiones non possunt dici casus incognitus, cum frequenter in omni Principatu contingant.*
- 36 *Casus insolitus, & verè fortuitus quis dicatur, & numer. 39.*
- 37 *De Reductione fructuum Censuum, qua fieri solet per Principem, vel Magistratum, remissive.*
- 38 *Commenda Militares succedunt loco Stipendiorum Militarium.*
- 41 *Loca Montium minus in foro astimantur tempore Belli, vel alterius infortunii, & de ratione.*
- 42 *Verbum, seu dictio, l'istesso, adjecta in obligatione dandi quid importet.*
- 43 *Dictio prout licet importet relationem, & conformitatem, intelligitur respectu quantitatis, non speciei, vel fundi.*
- 44 *Dotium adequatio demandata, vel facienda per Patrem inter filias, procedit, ne invidia crescat inter Sorores.*
- 45 *Valor locorum Montium inspicit debet attento tempore Contractus.*
- 46 *Dotis congruitas desumitur attento tempore dationis, non curando augmentum, vel decrementum substantia postea secutum.*
- Et de ratione, num. 47.*

CEntum loca Montium à Petro coemit Joannes pro pretio scutorum 100. pro quolibet, cum pacto tamen & facultate redimendi semper, & quodcumque favore ipsius Petri venditoris, cumque paulò post, videlicet sub die 13. Februarii 1685. Summus ac verè Sanctissimus, & Zelandissimus Pontifex Innocentius XI. veteres Montes extinguendo, & respectivè illorum fructus in posterum reducendo plenariam concesserit libertatem, & arbitrium Montistis Creditoribus vel retroaccipiendi intrinsicè cuiuslibet loci valorem consistentem in scutis 100. vel transeundi ad novos Montes pro eodem credito, seu pretio scutorum 100. addito, quod in casu non factæ declarationis recuperandi pretium intra terminum in Edicto præfixum pro majori eorum commoditate, remaneret Montistæ Creditores in eisdem Montibus, cum minori tamen fructu ad scuta tria redacto pro singulo loco, absque eo, quod renovare compellerentur antiquas literas Patentales, ut latius in Edicto desuper publicato.

Casus præbuit, quod etsi Joannes emptor profiteretur, opportunam emisisse declarationem in contrarium, adhuc in libris detineri solitis penes Officialem, seu Secretarium eorundem Montium tantummodo repetebatur annotatum S. P. (quæ tamen literæ potius videbantur præferre tantum ad Montem S. Petri, quam perseverantiam in eisdem Montibus suppressis, & respectivè reductis.) Quamobrem dubitari contigit, an amplius tunc temporis duraret favore Petri venditoris pactum redimendi, de quo supra, sive potius loca, in quæ vel remansum, vel transfusum apparebat creditum Joannis, ad ipsum liberè pertinere, itaut quodlibet extrinsecum augmentum, quod deinceps accidentaliter evenerat in scutis sex, & ultra pro quolibet loco, proprium ejusdem Joannis censeri deberet.

Difficultatis cardo reducebatur ad examen, utrum Summus Pontifex procedere intellexerit per viam veræ extinctionis, & suppressionis veterum Montium, sive magis per alteram simplicis reductionis quoad fructus, quoniam posito, quod in prima distinctionis parte versaremur, clarum pro meo iudicio videbatur, quod omne pactum de retrovendendo expiraverit.

Siquidem licet magna sit apud Scribentes contentio, quænam actio competat Venditori pro exercendo hujusmodi pacto, reputantibus aliis, quod non nisi mera personalis actio, seu ad Interesse possit intentari, adeo ut sine cessione primi Emptoris agi nequeat adversus secundum, ut post Gomez var. tom. 2. cap. 2. num. 29. ibique Adde. num. 30. Acoft. de privil. credit. reg. 1. ampliat. 2. ex numer. 4. ad 10. & alios latè in terminis pacti concepti per verba obliqua ad distinctionem pacti directi explicari soliti per verba actus irritativa, videlicet quod restituto pretio res sit inempta, seu venditio nulla ipso Jure, firmat Olea de cess. Jur. tit. 4. quest. 10. in Miscell. ex nu. 38. usque ad fin. & concordant Udalric. Zas. cons. 12. ex nu. 34. usque ad 40. lib. 1. Wesembec. consil. 39. sub nu. 6. Modestini. Pistor. cons. 13. q. 2. nu. 20. & seqq. vol. 1. Carpzov. de Jurispr. foren. par. 2. Constit. 1. def. 16. ex nu. 4. usque ad fin. Posth. resol. civil. 60. n. 16. Magon dec. Blorent. 105. per tot. 70. Franc. Balthas. præd. resol. tit. 7. resol. 1. sub n. 13. Grivel. decif. Dolan. 52. n. 32. & 33.

Aliis verò magis communiter oppositam tucibus sententiam, nempe quod sive de rigore Juris, sive de æquitate detur semper actio rei persecutoria, vel personalis in rem scripta, itaut res vadat penes quemlibet cum sua causa, ac onere retrovendendi usque ad tempus conventum, ut sequendo Theoricam *Paul. de Castro in l. si cum venderet numer. 6. ff. de pignor. act.* innumeris ferè congestis præmonet *Annus Panorm. resol. 19. ex num. 2. Cæsar. var. resol. parte 1. cap. 13. nu. 103. Cabal. conf. 96 per tot. lib. 1. Merlin. de pign. lib. 2. tit. 3. q. 98. per tot. & signanter nu. 19. & 20. & hanc amplexa sunt Tribunalia, ut per *Magon. dec. Lucen. 80. num. 1. & 2. Fontanell. dec. 79. & dec. 80. per tot. Pereir. dec. Lusit. 15. nu. 6. Faber in C. lib. 4. tit. 36. de fin. 8. Borgnin. dec. 16. nu. 6. parte 2. Cornazzan. dec. Lucen. 84. nu. 1. & 2. Franc. Stephan. dec. Aquen. 58. nu. 6. Mart. Medic. dec. 35. num. 7. & seqq. Larrea decif. Grannt. 76. n. 10. Tranchedin. consult. 49. per tot. & videtur etiam tenuisse *Rota* ut in *dec. 32. n. 6. coram Duran. & dec. 58. n. 19. & seqq. coram Priol.***

Attamen in hoc conveniunt *Scribentes*, quod hæc actio sive personalis, & ad interesse, sive realis, aut in rem scripta non detur, nisi ratione rei adhuc præexistens, quemadmodum videre est apud præmissas, aliasque ab eis relatas *Autoritates*, quibus addi possunt *Gaspar Manz. decif. Palat. quest. 48. num. 3. idem Fontanell. decif. 82. num. 18.* Unde quoties in casu nostro concuteret suppressio locorum Montium, & sic illius rei, ad cujus recuperationem Petrus sibi facultatem reservaverat, certum erat, quod eadem facultas remanebat inexercibilis, & pactum celebratur expirasse, ut in punctualissimis terminis tradidit *Castrenf. consil. 74. nu. 2. prope fin. vers. patet hoc ultimum, & nu. 3. in fin. tom. 2. ubi quod hujusmodi pactum durat quousque Emptor rem habet apud se, & sic facultatem ejusdem rei restituendæ, nam quando desinit teneri ipso Jure, quodque Jus quæsitum primo Venditori intelligitur sub ea conditione, quatenus sibi pretium non fuerit restitutum, optimè quoque *Hieron. Marilian. dec. 75. nu. 8. & seqq. ubi quod ista promissio de retrovendendo debet intelligi, nisi ex causa à lege permessa Emptor alteri coactus fuerit retrovendere.**

Applicando autem ad rem, profecto iste videbatur casus præcisus, nam quamvis *Castrenf. & Marilian.* loquantur in terminis, in quibus per Consanguineum vigore illius retractus, qui à *Tiraquell.* nuncupatur *lignager*, vel per Vicinum juxta censuram Statutariam retrahatur res ab Emptore acquisita cum pacto de retrovendendo absque eo, quod teneatur ad aliquod Interesse, vel ad aliquod investimentum pretii, super quo Venditor iterum experiri valeat conveniam facultatem; Nihilominus idem contingit ad amissum, supposita suppressione in casu nostro, nam quando Pontifex extinguit Montes, non facit aliam figuram, quam legalis retahentis, sive Jura propria fiscalia redimentis à debitis in erectione Montium contractis, ideoque non curata immutatione pretii extrinseci inter Privatos, sive illud fuerit auctum, sive diminutum, restituit pretium intrinsecum acceptum in originali, & primæva venditione, ex plene traditis per *Card. De Luca in tradat. de Loc. Mont. capite 4. ex nu. 13. cum seqq.* idque ad morem & similitudinem Debitoris Censualis, qui volens Censum redimere restituit illi, apud quem de tempore retrovenditionis viget Censum, pretium solummodo in prima venditione receptum, non obstante, quod secundus Cessionarius, vel Emptor plus,

vel minus expenderit, ut bene utrumque casum parificando profecquitur *idem Card. De Luca de Regal. disc. 33. numer. 3. & seqq.* & cum eo *Rota in Romana Pretii Officiorum 19. Junii 1680. 9. nullaque, & 17. Martii 1681. S. Præterea, coram Albergo impressi apud Cardinal. De Luca de Offic. Venal. fol. 188. & 393.*

Et idèd verum est, quod secuta suppressione veterum Montium, sive redemptione illorum cum restitutione solius pretii intrinseci expiet quodlibet jus redimendi conventum cum intermedio Resignantes, seu Venditore, ut fingatur non esse initam intermediam hanc venditionem, ut liquet ex celebri *decif. 64. Vincen. De Franch.* ubi solide de more firmatur, ac desiditur, quod quamvis super pretio redacto à distractione rei feudalis præferantur regulariter Creditores cum assensu Regio, si tamen pretium proveniat in vim resolutionis Contractus per pactum de retrovendendo exercitum à priori Venditore Castri, vel alterius rei feudalis, habeatur pro numquam exsoluto, & acti numquam emptio ejusdem Castri fuisset celebrata, sub ea ratione, quod quando illa res fuit vendita cum antecedenti onere retrovenditionis (prout hic ad favorem Cameræ) dominium censetur translatum conditionaliter, & idèd resolutio priori Contractu alter retrò non censetur celebratus, ut constat per *eundem Franc. d. dec. 64. ex nu. 5. vers. si ergo cum seqq. & præcisè sub n. 13. & sub nu. 17.* ubi subdit, quod in hoc casu pretium tamquam in particularibus non succedit loco rei, nisi in subsidium, ne quis lucretur in re aliena, seu alteri debita.

Sed si hæc de plano procederent in abstracto, quando facilius locum sibi vindicabant in concreto, quoniam Camera reddidit, seu reddere parata erat idem pretium scutorum 100. quod fuerat exbursum à Joanne eidem Petro, ideoque nequibat intrare casus subsidii ad inducendam subrogationem in particularibus, de qua *Franch. ubi proxime*, sed potius è converso cum nulla amplius subesset spes luitationis, ex quo vanum erat velle rehabere centum, in his terminis judicatur semper pretium, seu res libera effecta accipientis, ut optimè in proposito inquit *Senatus Dolanus apud Grivell. d. dec. 52. nu. 34. vers. facit etiam, & nu. 35. & generaliter Aliogr. ad. consil. 3. num. 12. lib. 1. Rot. acc. 99. num. 5. apud Pacific. de Salvia. & coram Dunozei. Jun. dec. 630. num. 19. & coram Pamphil. dec. 240. num. 8. & coram Priol. decif. 376. num. 20. & in rec. dec. 249. num. 2. par. 15. dec. 228. n. 4. & dec. 256. n. 15. par. 18. & dec. 374. n. 1. par. 19. cum aliis præter hos infra in Disc. 81. nu. 38.*

Accedebat in idem, quod licet ex hucusque deductis exuberasset non amplius extare in suo esse illa centum loca suppressa, attamen nec etiam ipsum pretium capax erat ferendi amplius onus retrovendendi, quia major ille valor, quem solet importare pactum redimendi, ad trad. per *Rot. coram Dunozei. Jun. dec. 196. num. 8. & dec. 801. num. 2. & coram Priol. dec. 27. num. 12. & dec. 192. num. 40. parte 10. & in Ravennaten. Honorum super bono Jure 9. Decembris 1682. 9. fin. coram Reverendissimo Emerix Decano*, fuerat per Cameram reementem absumptum, proindeque coincidebant ea, quæ subjungit *Vinc. De Franch. d. dec. 64. nu. 17. vers. ultinò non obstat*, nimirum, quod cum Camera ulla fuerit Jure suo, non erat curandum, si alii in consequentiam laderetur.

Quinimò tantum abest, ut extinctis Montibus, & sic recuperato pretio ex mera necessitate per actum retro-

retrosimilem illorum, qui montes eorum arbitrio redimibiles exererunt, ut post *Rot. in Romana Locorum Montium coram R.P.D. Rondinino alias decis. 191. num. 1. parte 17. rec. dixit eadem Rot. coram Priol. dec. 37. num. 13.* idem pretium remanere posset affectum alicui pacto de retrovendendo, itaut cogi valeret Joannes, nisi voluisset reinvestire, ad aliquod investimentum, ut potius, nisi qualitas primordialis, ac resolubilis eorumdem locorum Montium utriusque bene nota faceret, ut contractus hinc inde penderet ab eadem resolubilitate, juxta præcitatum *conf. Castren. & decis. A. ritt. m.* omni jure deberet Petrus rescindere Interest, quod patiebatur Joannes in restitutione Contractus ab ipso non implicabilis præterquam ad minus, & reductamque rationem scutorum trium,

13 per ea que in specie secundi Emptoris, eveniente causa redemptionis facta à primo Venditore, disputantur per *Tiraquell. de retratt. lignag. § 12. gloss. 1. per tot. & præcisè distinguendo sub nu. 7. & seqq. Gaspar Manz. d. dec. Palat. 48. n. 6. & seqq.*

Denique ad stipulabatur altera non contemnenda ratio, quod cum loca Montium tamquam de Regalibus non sint quoad eorum proprietatem, & substantiam in Commercio, sed solum quoad meram commoditatem, & jus percipiendi annum redditum, adeo ut eadem loca reputentur acquisita non à

14 Resignante, sed ab ipso Principe, ut ait *Card. de Luca de Regal. disc. 27. sub num. 2. verj. ex ea manifesta, & disc. 28. num. 3. & disc. 43. num. 12. & 13. & alibi passim.* Hinc dum ipse Princeps Contractum rescindit, non habet in quo pedes figat pactum retrovendendi conventum inter Resignantem, & Resignatarium, unctâ præsertim regula, de qua supra, ac etiam inferius, scilicet, quod subrogatio non datur pretii loco rei in particularibus.

Et ob id in terminis eorumdem locorum Montium decisum legitur *coram Priol. d. dec. 37. ex num.*

15 *usque ad fin.* quod contingente extractione consimilium locorum, si hæres nomine suo pretium recuperatum investiat, faciat omnino fructus suos, nec ad nullum Interesse teneatur respectu fideicommissariorum, erga quos tanummodo obstringitur pretium restituere, licet loca Montium extracta forent fideicommissaria, cum cessante conventionem lex non obliget, ut quis pro altero faciat Procuratorem.

Firmato itaque, quod ubi Pontifex intellexisset procedere per viam suppressionis, & extinctionis, nullum subesset amplius vinculum retrovenditionis, punctus stabat, ut præmissimus, in dignoscendo, an in uno, vel in altero casu versaremur; Et certe pro meo judicio negari non poterat, quod Edictum, de quo superius, & multo magis Chirographa, in quorum executionem prodierat Edictum, præfererent veram, & formalem extinctionem: Nam etsi diceretur in Edicto, *restino ambidue estimi, e rispettivamente ridotti,* incontinenti tamen subjungebatur, *nel modo infra scritto, cioè &c.* & per consequens remanebat inquirendum, quomodo in simul inferius compaterentur termini isti extinctionis, & reductionis inter se divisi,

16 & separati mediante illa dictione *essivamente,* quæ efficit, ut singula singulis sint referenda, ut per *Barbos. d. 348. nu. 6. Rot. coram Cavaler. dec. 581. n. 3. & dec. 182. n. 2. parte 6. rec. & coram Duno. Jun. dec. 650. num. 28. & dec. 102. nu. 1. parte 15. & in Ravennaten. Pecuniaria 23. Junii 1681. s. Aliis autem in fin. coram Card. Taya*

Et sane planum existimabam, quod suppressio, &

extinctio esset generalis, omnimoda, & absoluta, vocabulum verò reductionis adjaceret fructibus futurum præstandis, quatenus ex novo consensu, seu Contractu implicito, vel expresse vellent remanere Montistæ ad normam ejusdem fructus reducti: præmissa etenim propositione, quod ea versatur intrinseca differentia inter suppressionem, & reductionem, nimirum, quod reductio solum conveniat, quando

17 Princeps non vult debitum dissolvere, sed continuante veteri debito abique eo, quod cogi possit, aut velit ad restitutionem pretii annum fructum imminuit; suppressio verò, & extinctio verificetur, quando Princeps vel restituit, vel promptus est restituere pretium intrinsecum, ut latè differentiam hanc examinando comprobatur *Card. De Luca de locis Mont. cap. 3. & cap. 4. ad instar Censuum, qui pariformiter reducti dicuntur contradistincte ab extinctione, & facultate repetendi sortem, quando fructus imminuuntur vel de consensu Partium à Privatis, vel ex Supremi Principis autoritate, ex traditis per Leonard. de Usur. quest. 48. per tot. Capyc. Laur. dec. 188. per tot. Cardin. De Luca de Cens. discept. 14. & in Supplem. eodem titul. discept. 32. & de Alien. & Contract. disc. 6. num. 3.*

Hinc nemo non videbat, quod præmissum Edictum contineret veram suppressionem in se, nam prius loco pollicebatur promptam restitutionem pretii ad intrinsecam rationem scutorum 100. ideoque in hac parte oculare erat, applicati non posse terminos reductionis, ex ratione, seu distinctione mox enunciata; idemque erat quoad illos, qui (ut aiebat Edictum) *vorranno trapassare ne i Monti della seconda, o terza Erezione &c. per la concurrenza quantita di 130. &c.* ibi etenim expresse immutabatur Mons quodq; magis est ipsum pretium intrinsecum à scuto 100 ad illud di 120, prout etiam immutabatur Mons quoad transire volentes ad Montem S. Petri primæ, & secundæ Erectionis, semperque verum erat dicere,

19 quod transitis de Monte veteri ad Montem novum importaret rescissionem veteris Contractus, non autem simplicem reductionem, quæ sit Creditoribus invitis inanditis, & reluctantibus, ut penes *Card. De Luca, & alios in locis supra allegatis.*

Cumque præsupponeretur, quod in libris Secretarii, seu Officialis legebantur adnotatæ prædictæ litteræ S. P. importantes, ut diximus, transitum ad Montem S. Petri, & consequenter præambulam declarationem supponente, non erat proinde opus descendere ad tertium casum, de quo mox differemus, minusque oportebat perpendere, an congruerent termini reductionis, quia jam receperat Joannes vice solutionis in pecunia numerata pretium correspondens in locis Montium per viam novi consensu, novique Contractus, juxta eam libertatem, quam habet Creditor recipiendi satisfactionem modo sibi bene viso, & signanter mediante datione in solutum,

20 quæ volente Creditore vim habet solutionis numeratæ, & effectivæ ad *Tex. in l. libera quadam, C. de senten. l. eleganter, ibique gloss. de pign. l. si quis aliam, ff. de solut. surd. dec. 2. 6. n. 6. & per tot. Card. De Luca de Fend. in Supplem. disc. 130. n. 2. Rot. coram Bich. dec. 329. num. 11. & coram Priol. decisio. 66. numero 16. & decisio. 234. num. 3. coram Cardin. Cerro, & dec. 373. numero 12. parte 16. recent. & decisio. 360. numero 3. parte 19.*

Cæterum descendendo etiam ad tertium casum respectu eorum, qui omiserant tempore præfixo, opportunam facere declarationem, ut nimirum isti pro

majori eorum commoditate remaneret in Montibus antiquis cum minori fructu reducto ad tria pro centenatio; Nihilominus nec sibi procedebatur per viam formalis reductionis, quæ exigit (ut toties diximus) quod fiat infcio, vel invito Debitore, sed Princeps loco erigendi frustratorie novum Montem in nuda denominatione, interpretatur, quod Montistæ spontè consentiant inire novum Contractum cum minori fructu, ac propterea sicuti dubium non esset, quod si Montistæ recepto pretio illud iterum implicassent in locis Montium ad eandem rationem scutorum trium pro centenatio, quod tunc extraneum esset vocabulum reductionis, nisi in quantum materialiter illud acciperetur quoad minorem fructum in novo, & voluntario Investimento, ita pariter concludere necesse est, Princepe interpretante hanc voluntatem, ita ut occultetur restitutio pretii tamquam facta cum emptione implicita, & voluntaria eorumdem locorum, ex his, quæ in proposito legis (cui comparatur Princeps) hinc similes quandoque actus supponentis, & occultantur tradit *Bald. in leg. si inter, C. de jur. Dot. Nat. Fontanell. & alii adducti per Rot. dec. 241. nu. 17. par. 17.*

Potissimè, quia tam longe aberat à coactione (quæ requiritur in reductione) ut Princeps professus fuerit id agere pro majori Montistarum commoditate, quæ sane commoditas fuisset in allegabilis, si perseverantia in Monte veteri extitisset coacta, & non præsuppositiva novi spontanei Contractus, sicque quod Princeps effecerat favore eorum, quibus erant pecuniæ libere restituendæ, congruum non erat in eorum odium retorqueri, ut in *l. nulla juris ratio, ff. de legib. & in l. quod favore, C. eodem, cum cæteris vulg. concor. & idcirco eosdem Creditores exemerat à confectione novarum litterarum Patentium, quod fuisset nugatorium, si per viam reductionis processisset.*

Si igitur Princeps habuerat pretium pro sponte reinvestito à Creditoribus pro majori eorum commoditate, debebat etiam præsupponi, quod idem Investimentum (cessante in casu extinctionis obligatione, & pacto retrovendendi) foret factum ad utilitatem majorem ejusdem Creditoris, qui investiverat pretium, quod erat integraliter suum, ut bene post *Menoch. Alex. aliosque Rot. d. dec. 249. n. 3. & 4. par. 15. & magis ad rem d. dec. 437. sub nu. 18. coram Priol.* ubi non curavit, quod in emptione facta per hæredem exprimeretur, pecuniam provenire ex locis Montium extractis; Innd quod ad hoc, ut pretium subrogetur loco rei, vel res loco pretii in particularibus, requiratur, quod constet de voluntate subrogandi, *Card. De Luca de cred. disc. 35. nu. 39. cum seqq. & nu. 55. cum seqq.* Unde videmus, quod ubi Princeps vult pretium, vel rem subrogari, clare solet exprimere, ut cavetur in Bulla Baronum, & advertit *Card. De Luca ubi supra nu. 63.*

Occasione similium suppressionum, seu reductionum locorum Montium quotidianæ solent insurgere controversiæ, cujus nempe damno, & incommodo cedere debeant, & præcipuè pluries consultus in sensu illius Veritatis, quæ Mihi videretur, vel pro altera partium scribens respondi diversimode juxta diversas cujuslibet casus circumstantias, magis frequenter verò in proposito foundationis Commendarum, & signanter in una *Grossetana*; cum enim Bernardinus Phanucci Commendam quamdam crexisset in Religione Divi Stephani sub obligatione deponendi in

locis Montium Fictatis Florentiæ scuta 600. ad effectum consequendi annum fructum scur. 300. pro ut habita ratione ad scuta quinque pro quolibet centenatio, seu loco constituebant de tempore creationis: Et quoniam superaddita fuerat promissio evictionis etiam pro securo: & integro redditu prædictorum scutorum 300. exorta proinde fuit dubitatio, an subsequuta reductione eorumdem locorum Montium in nimium considerabili quantitate, teneretur Commendatarius, vel hæres Fundatoris supplere quod deerat annuo redditui scutorum 300. tam ad beneficium successorum in eadem Commenda, quam ipsius Religionis ratione Annatæ, & Mortuarii, quæ occurrente obitu cujuslibet Commendatarii, & respectivo ingressu novi solent Ratio præfatæ Religionis persolveri.

Desuper itaque etiam interrogatus pro Veritate alter, & quidem eximus J. Cerat in voto, quod nullatenus faciendæ esset alia suppletio per hæredes, sed quod damnum cedere deberet Commendæ, & Religioni; dicebat namque, quod casus contingens post tactam donationem, vel assignationem, ad normam promissionis à quocumque Donatore, Fundatore, seu Promissore, non venit ipsi imputandus, & post actum ex parte sua legitime perfectum ad nihil amplius urgeri potest, etiam si fructus rei assignatæ tractu temporis minuantur, ex firmatis in terminis Patroni, vel Fundatoris alicujus Beneficii per *Lotber. de re Benefic. lib. 2. qu. 1. 14. sub nu. 12. Grat. disc. pt. 520. sub nu. 20. ex vers. quoad secundum, cum seqq. Card. De Luca de Donat. disc. 52. & per tot. & præsertim ex nu. 6. Rot. dec. 230. nu. 5. vers. videmus enim, parte 1. divers. & dec. 50. nu. 3. parte 2. & in recent. disc. pt. 521. nu. 2. par. 2. & coram P. d. dec. 616. nu. 9. cum quibus pertransit eadem Rot. dec. 433. nu. 9. & per tot. coram Card. Carr.*

Nec obstare subungebat, quod Fundator se ultèrius obligaverit, etiam pro securis, & integro eorum locorum redditu in summa scutorum 300. ex quo hujusmodi verba accipi debebant demonstrativè, non taxativè, non solum ex vulgari Doctrina *Bart. opinantis* ita censendum esse in re dubia, ut in *Centurio nu. 31. ff. de vulg. & pupill. Grat. disc. pt. 256. nu. 20. & 21. & disc. pt. 657. nu. 31. & seqq. And. col. contr. 341. nu. 4.* ubi ampliat, id magis procedere, quando verba sunt numerativa, juxta *Text. in l. Testamento, §. 1. ff. de leg. 2. & in histerminis Card. De Luca de Donat. d. disc. 52. nu. 8. Rot. dec. 62. nu. 14. & seqq. parte 11. recent. & in Auxinana Alimentorum 9 Decembris 1682. §. fin. coram R. P. D. Caccia.* Sed etiam, quia cum ex supra deductis frequens sit ex natura rei hujusmodi locorum Montium reductio, vel suppressio, venire non potuit sub quacumque evictione, ut prosequitur *Grat. d. disc. pt. 520. nu. 27. & seqq.* qui loquitur in terminis, & generaliter *Mangil. de ex rel. quast. 21. per tot. cum aliis de quibus supra in Disc. 60. nu. 17.* Et eo fortius, quia talis diminutio processerat ex facto Principis, quod proinde excusat, non obstante contraria promissione, à qualibet manutentione fructuum, & reddituum promissorum, ut bene *Grat. d. disc. pt. 520. nu. 23. & seqq. Olca de cess. jur. tit. 7. q. 3. nu. 31. & seqq. Tondur. sol. Civil. cap. 49. nu. 54. & seqq. Card. De Luca d. disc. 52. de Donat. nu. 4. & de credit. disc. 64. n. 15.*

Verum Ego his generalibus propositionibus non facile acquiescebam, potiusque præscindendo à particulari circumstantia, de qua inferius, credidissimè fore respondendum pro suppletione; illud enim, quod

30 quod *suprà* fuit firmatum *sub nu. 26.* locum sibi vindicat in abstracto, & quories à Donante, vel promittente simpliciter enunciatur quantitas annui redditus rei donatæ, vel assignatæ, seu assignandæ, non verò, quando præcisè adest promissio manutentionis, & evictionis pro illo reddito effectivo, primo etenim casu utique potest intrare regula, quod verba intelligenda sint in sensu demonstrativo, non verò taxativo, quodque damnum contingens post rem assignatam, & donatam cedat incommodo Assignatarii, & Donatarii tamquam Domini: In secundo autem jam patet, Contraheutes ad aliquod plus voluisse obligari, quemadmodum per *Textus in leg. si Venditor*, ibi, *nisi hoc actum esset, ut dumtaxat decem præstaret, ff. de action. empt. respondit Rota d. decis. 62. nu. 18. & seqq. parte 11.* Vel etiam prædictæ *Autoritates* contrariæ procedunt in casu, quo quis ab initio citra aliam promissionem manutentionis promissit assignare annuum redditum scutorum tot, quia si ille, cui us favore inita fuit promissio, contentatus est recipere talem assignationem in locis Montium tunc constituentibus illum redditum promissum, dicitur obligationi satisfactum nec amplius tenetur Promittens, aut Assignans ad aliam supplementationem, & hic est casus, de quo in *d. decis. 433. coram Card. Cerr. & priu. in dec. 283. par. 7. rec.*

Potissime inspecta prægnantia verborum, & præcipue dictione illa *in quo* quæ idem importat ac *sine diminutione*, ex congestis per *Menoch. consil. 574. nu. 11. Surd. consil. 511. num. 7. Petr. Enriquez post ejus Consil. opusc. 2. numer. 25. Peregrin. de fideic. artic. 3. num. 90. Gratian. discept. 609. nu. 2. Rot. decisio. 308. nu. 10. & decisio 350. num. 5. coram Cels. nec non etiam*

33 illa replicatione verbi *in summa*, juxta distinctionem (pro meo iudicio verbalem potius, quam realem) de qua *Rot. dist. decisio. 433. num. 2. coram Card. Cerr.*

34 Et quoad evictionem subsequendam de natura rei, facilis occurrit responsio, nimirum quod illa debeatur promissione accedente, quantumvis sequatur de natura rei, ut tradunt *Mangil. de evict. quest. 57. nu. 4. Theaur. quest. for. lib. 2. quest. 23. nu. 13. Le mosill. ad Lopez l. 37. tit. 5. parte 5. gloss. 5. nu. 6. Orsill. ad Afflic. decisio. 238. num. 7. in fin. Magon. dec. Florent. 62. sub num. 10. vers. quia id locum non habet, Giurb. dec. 59. sub nu. 25. Capyc. Latr. consulti. 118. nu. 46 & 47. Cardin. De Luca de Feud. discept. 24. nu. 14. & de Dot. discept. 89. sub nu. 5. factum verò Principis non potest in hac materia aded insolitum, & inopinatum censeri, ut possit referri ad casum verè fortuitum, cum frequentissime in omni Principatu soleant contingere similes reductiones, & suppressiones, ut in specie locorum Montium *Card. De Luca de locis Mont. cap. 3. per tot. & signanter num. 5. & in puncto, & ad effectum, de quo agitur Ansaldo. consil. 18. num. 22. vers. ad quartum, & consil. 26. num. 91.* casus quippe insolitus,*

36 & fortuitus dici meretur ille, quem nullum consilium humanum prævenire valet, ad *Text. in l. 2. §. si eo tempore, ff. de administr. rer. ad civit. pertin. Dec Menoc. & alii, de quibus in d. dist. 60. nu. 52. & quod hoc ipsum practicari etiam consueverit per Principem, vel Magistratum in proxima materia reductionis*

37 fructuum Censuum favore præsertim Communitatum, absque eo, quod reputari possit casus omninò insolitus, & incogitatus, patet ex deductis per *Cenc. de Cens. qu. 3. per tot. Rovit. in pragm. 5. de Cens. Capyc. Latr. dec. 18. nu. 2. & seqq. Card. De Luca de Cens. in Supplem. par. 2. dist. 32. per tot.*

Accedebat denique quædam verisimilitudo Contrahentium, & ob quam credendum erat, voluisse Officiales Religionis obligare Fundatorem ad perpetuam huius redditus manutentionem, quia nimirum agebatur de Commenda requirente pro splendore ejusdem Religionis, ac sustentatione Militum

38 pro tempore illum annuum, & securum fructum; Commendæ etenim ad amissum subrogantur ad hunc finem loco stipendiorum Militarium, ut ex *Cephal. conf. 97. nu. 15. al. usque notat Ansaldo. consil. 57. num. 67. & consil. 78. num. 13. & 35. & consil. 140. numero 15. Solorzan. de Fur. Ind. tom. 2. lib. 2. capite 5. numer. 40. & cap. 5. num. 12.*

Cæterum ex alia particulari, ut præmissimus, circumstantia consului, quod controversia amicabiliter componeretur, ex quo nempe reductio hujus speciei locorum Montium foret præter naturam, & præxim aliorum Principatum, quia ab annuo fructu scutorum quinque reducti fuerunt ad unum cum dimidio, casus verò, de quibus peragit *Ansaldo. & præcipue d. consil. 26.* consistebat in reductione fructuum de quinque ad quatuor; At quod Partes cogitare poterint eventuram tam insignem diminutionem, profectò dici poterat omninò, seu ferme impossibile, & consequenter cum in his terminis veluti à nemine etiam prudente prævisibilis is casus reputandus certè foret non tantum pro fortuito, sed etiam insolito, ex *Alex. consil. 107. num. 16. lib. 3. Alciat. consil. 49. nu. 5. lib. 8. Mandell. consil. 1. nu. 8. Grat. disc. 195. nu. 7. & seqq. Anst. Panorm. resol. 18. num. 2. & per tot. De Marin. resol. quotid. lib. 2. cap. 186. ex nu. 6. usque ad fin. Pegas. resol. foren. cap. 3. ex nu. 962. cum seqq. Mustrill. dec. 299. ex n. 27. cum plurib. seqq. C. pyc. Latr. consulti. 40. num. 19. cum 2. seqq. Pacion. de locat. cap. 49. nu. 63. & seqq. Rot. dec. 210. nu. 7. cum seqq. coram Burat. venire idcirco non poterat sub ordinaria stipulatione, itaut in hac parte applicaretur ratio, & fundamentum *Olea, & aliorumque relocatorum supra nu. 29.* posthabita distinctione, quam ad eandem *Doctrinam Olea, & Ansaldo facit Carol. An. De Luca ad Crat. d. dist. 520. sub n. 7. vers. hinc intento, & n. 8.* videlicet an simpliciter promittatur evictio ex facto Principis, vel addatur ex causa de futuro, dum causa resolutibilitatis provenit ex facultate, quam habet Debitor quicumque se liberandi ab Uluris, cumque Princeps non debeat esse inferioris conditionis, idcirco causa revera est de præterito, licet ex post temporum, & locorum circumstantiæ, ac pecuniarum respectu carentia, vel abundantia soleat impellere eundem Principem, vel ad suppressionem totalem, vel ad æquam, & iustam reductionem.*

In alia Causa *Florentina Doms de Ughis* pariformiter coincidit altercari non jam ex capite, ut *suprà*, suppressionis, vel reductionis, sed ex nimium per accidentia Belli immutato valore extrinseco locorum

41 Montium Salis Florentiæ, prout tam in eadem Civitate Florentiæ, & in ipsa Urbe, ac etiam in Fiscalibus Regni Neapolitani, quæve æquipollent in substantia eisdem locis Montium, multoties evenire ob hujusmodi infortunia & accidentia Principatus, & ex quibus censetur idem Principatus tamquam ipsorum locorum Montium Debitor effectus deterioris conditionis, ponderavit *Cardin. De Luca de Regul. discept. 30. num. 16. vers. atque ubique, & dist. 122. nu. 7. & patet ex Rot. in dec. 64. ex nu. 21. cum seqq. parte 10. recent.*

Cum enim Senator *Almannus de Ughis* post conditum Testamentum, in quo jussit, Auriæ, &

Catharinæ filiabus uniformem Dorem præstari, superveniens nuptui tradidisset Aureliam Francisco Mediceo cum Dote in pecunia scut. 4500 & pro residuo cessisset loca Montis Salis 55. quæ tunc ex præmissa causa accidentium Belli communiter valebant scuta dumtaxat 54. pro quolibet, fato deinde cessit; quamobrem hæredes, ac Executores collocantes in Matrimonium Catharinam alteram filiam cum Senatore Jo Antonio Borromæo pariformiter exbur-sarunt scuta 4500. residualia verò scuta 3000. correspondentia prædictis locis 55. in tribus Annis, seu terminis solvere promiserunt: At quamvis Senator Borromæus ab Anno 1649. usque ad 1680. hujusmodi constitutioni acquieverit, Catharina tamen Vidua superstes excitavit prætensionem, quod sibi forent tradenda ab hæredibus Patris loca pariter 55. in specie, non autem verso valore in quantitate de tempore reconstitutæ Dotis decurrente, quia nimirum Bello postmodum cessato, aliisq; calamitatibus loca Montium ad pristinum statum, & valorem redierunt. Sed Ego censui, eandem prætensionem male esse fundatam.

Siquidem cum motivum ex parte Catharinæ consideret in illis verbis, *se li dia l'istesso*, non proinde 42 putabam, id fore intelligendum respectu speciei, sed respectu tantummodo quantitatis, quia sive idem detur in genere, sive in specie, semper est idem, quando eadem substantia, & importantia concurrat, ut ait *Mandof. ad reg. ul. 8. Carcell. quest. 4. sub nu. 9. vers. non obstat illud, cum seqq.* & concordat *Bertaz. Col. de Clausul. Instrum. cl. us. 21. §. 14. num. 8. Rot. dec. 618. num. 31. parte 5. tom. 2. rec.* & quod consimilia verba 43 stent demonstrative ad quantitatem, non taxative ad fundum, eadem *Rot. in Firmanâ Do is coram Bourlemont impress. dec. 16. n. 9. & 10. par. 17.* ubi in fortioribus refertur *dec. 348. n. 11. par. 6.*

Ac propterea cum hæres, seu Executores constituerint Catharinæ quantitatem correspondentem valori locorum Montium, quæ Pater tribuerat Aureliæ, satis dicebantur implevisse mentem Defuncti, 44 quæ in hac adæquatione non videtur ad alium finem respicere, nisi ad æqualitatem dotationis in substantia ad hoc, ne invidia crescat inter Sorores, juxta ponderationem *Soccin. Jun. consil. 55. nu. 6. lib. 1. Peregr. consil. 71. num. 9. & 10. lib. 1. Patell. exped. 14. nu. 105. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. par. 1. nu. 80. Rot. dec. 111. n. 4. par. 15. rec.*

Quinimo adeò exactam hæredes, seu Executores observaverant æqualitatem, ut quamvis de tempore, quo nuptui tradiderunt Catharinam, valor locorum Montium esset diminutus à Scutis 54. ad 41. attamen acceperunt valuationem scutorum 54. prout æstimabantur, quando fuerunt præfata loca 55. Aureliæ consignata: Unde quidquid postea contigerit de augmento ob cessationem infortuniorum 45 scuto, sateat observasse valorem temporis celebrati sponsalitiis, sive Contractus cum Aurelia, non curato, quid d. incipit acciderit, ut in terminis Jurium Fiscalium Regni Neapolitani respondit *Rota dicta decis. n. 64. numero 23. & sequentibus parte un-* 46 *de im. 2.* & generalit. in proposito constituendæ Dotis, quod attendatur tempus celebrati Contractus ad effectum d. nuntiandi justiciam, vel lationem, quamvis successive contingat. rem assignatam crescere, vel diminui *Menoch. de arbitrar. cas. 149. nu. 16. cum l. 99. Peregrin. de fideicommiss. art. 42. nu. 40. Merlin. de leg. lib. 3. tit. 1. quest. 12. nume. 26. &*

27. *Hodiern in leg. hac edictali quest. 26. num. 17. & 18. Bottillier de Success. ab intest. theorem. 47. nu. 1. & seq. Capyc. Galeot. lib. 2. contr. 16. n. 14. Ciardin. contr. 97. per 101. Koff. de Dot. cap. 13. nu. 49. Urceol. de transact. quest. 18. num. 19. Rot. dec. 195. num. 4. parte 2. recent. & dec. 94. num. 4. & 5. coram Tribi.* Et revera quemadmodum si idem valor locorum Montium successive in deterius fuisset, Catharina siluisset, ita pariter ad servandam alteram æqualitatem non minus manifestam debebat contentari de æstimatione recepta. licet casus præbuerit, loca Montium in valore extrinseco peraugeri, ac ad meliorem statum reduci, argumentorum, quæ in proposito retractus conventionalis *suprà* retigimus *Disc. 57. num. 10. 24.* juncta præcipue acquiescentia Mariti, & observantia Annorum 40. sufficientibus pro majori declaratione voluntatis Defuncti facta ab Executoribus, qui nullum desuper fovebant Interesse, & non erat inverisimile, quod tunc temporis contulendo Peritores illam Dorem constituerint, & æqualitatem servaverint, quam quilibet Vir bonus constituisset, & servasset.

ROMANA SEV JANVEN. PECUNIARIA

PRO JO. BAPTISTA MARINO,
CVM ANGELO ANTONIO PAGANINO.

ARGUMENTVM.

Exceptio, quæ obstat Cedenti, an obstat Cessionario: Cessionarius an possit compelli ad exhibitionem librorum Cedentis, & plene examinatur articulus, an, & quando Mercator ad instantiam alterius Mercatoris cogi possit ad ædendum proprios libros, & resolvitur negative, cum aliis, de quibus in *Summario.*

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Resolutio Cause.*
- 3 *Exceptio, quæ obstat Cedenti non potest opponi Cessionario, quando in persona ejusdem Cessionarii diversa militat ratio, vel utilitas.*
Contra num. 5. ubi distinguitur, & nu. 7.
- 4 *Adjectus solutioni litterarum Cambii regulariter non potest agere contra Acceptantem, sed solum recipere voluntariam solutionem.*
- 6 *Cessionarius agens contra nomen cessum, an teneatur adere Reo ad fundandam exceptionem librorum Cedentis.*
- 8 *Mercator, sive Argentarius adere non teneatur proprios Codices alteri Mercatori, vel Argentario, & de ratione.*
- 9 *Jura loquentia de Argentariis habent hodie locum in Mercatoribus, seu Nummulariis.*
- 10 *Mercatorum secreta non sunt perscrutanda per visionem eorum librorum.*
- 11 *Mercatorum libri continentes factum Tertii, vel se referentes ad Scripturas, & libros alterius, nihil probant.*

- 12 Libri Mercatorum etiam ad eorum favorem plene probant.
  - 13 Bursat. conf. 39. declaratur.
  - 14 Librorum aditio de Jure non permittitur regulariter ad fundandam intentionem Actoris, sed solum ad eam coadjuvandam.
  - 15 Scribens, seu irahens per litteras Cambii quam formulam adhibeat in scribendo; si sit creditor, vel non illius, cui iraham dirigit.
  - 16 Librorum aditio per Iudicem demandari non debet, nisi probabiliter cognoscat, adesse in petente justam causam.
  - 17 Solutio in quam causam cesserit, ambigitur solum, quando nulla præcessit declaratio solvensis, seu recipientis.
  - 18 Librorum aditio de Jure Canonico, & aequitate, ac ex stylo Rotæ conceditur sine alia distinctione inter Rem, & Actorem, antiquata dispositione ff. & C. tit. de eden.
- Contra seu declara ut num. 19. & 20. ubi etiam hodie que requisita desiderantur.
- 19 Doctrinæ loquentes in materia Mercatorum quoad exhibitionem librorum processerunt cum Textibus ff. & C. loquentibus de Argentariis, & Nummulariis.
  - 20 Actio pro aditione librorum est inere subsidiaria, nec habet locum, si veritas aliunde haberi possit.
  - 21 Menoch. conf. 405. num. 19. & 20. expenditur.
  - 22 Mercatorum fidibus, & attestacionibus etiam extrajudicialibus credendum est.
- Declarat, ut nu. 25. & 26.

DISCURSUS LXXII.

1 **M** Andarunt Joann. Henricus, & Franciscus Maria Carrega Mercatores Januenses Jo. Baptistæ Marino, ut expensas pro expeditione Pularum cujusdam Prioratus Crati Diocesis Ulyssiponen. perficeret, transmittendo ad hunc effectum eidem Marino litteras Cambii pro valore scutorum 300. Sed quia Joan. Baptista longe superiorem summam solvit pro prædicta expeditione, absque eo, quod appareret, Carregas primos Scribentes de superexcedente summa illum reintegrasse, & nihilominus iidem Carregæ interim traxerunt ab eodem Marino quasdam Cambii litteras scutorum 240. solvendas Angelo Antonio Paganino, recusavit Marinus hujusmodi litteras implere, ex quo nihil haberet in manibus de effectibus Scribentium, imò ex causa præfatæ expeditionis existeret illorum creditor. Quamobrem Paganinus opinando, quod secundum decurientia computa, seu negociationes inter Marinum, & Carregas hi possent apparere creditores, non debitores, pulsavit coram A.C. eundem Marinum ad exhibitionem librorum proprii Negotii, live ad præstandam patientiam pro extractione pattitarum ab eisdem libris; sed hoc recusante Marino, & acriter articulo disputato, Ego scribens pro eodem Marino non solum dicebam, sed etiam credebam, incongruam esse petitionem, & de facto Judox qui ab initio, meoque adhuc Responso non viso relaxaverat gravatioriam, illam revocavit, seu mandavit supercederi, & Causa non habuit ulteriorem progressum, quia Paganinus abstinuit à petitione. Dicebam igitur.

Præquam ad insubstantiam præsentæ exhibitionis deveniendum videatur, crederem, omnino necessarium esse nonnulla æquivoca submovere; Jam

enim Paganinus expressè protestatur, quod agere non intendit contra Marinum tamquam sibi directè obligatum, cum ipse litteras Cambii, de quibus agitur, non acceptaverit, sed tota illius præsentio consistit, quod veluti Cessionarius valeat insistere contra eundem Marinum uti debitorem sui. Debitoris, absque eo, quod illa exceptio, quæ aliàs oppositi possit contra Carregam cedentem, queat opponi Paganino extraditis per *Gratian. disp. ept. 356. numero 10. Nogherol. allegat. 11. sub numero 62. Arias De Mesa variar. resoln. lib. 1. capite 44 numero 20. Monter. decis. Aragon. 25. nu. 13. & seqq. & per tot. cum aliis, quos refert; & sequitur Olea de cess. iur. tit. 6. qu. 11. sup. num. 56.*

4 Siquidem in primis non existimo; quod Paganinus aliam figuram repræsentet, quàm adjecti solutioni litterarum, quas inscripserunt Carregæ, unde tantum absce, quod valeat extra causam litterarum Cambii molestare Marinum, ut neque, si acceptatio fuisset subsecuta; possit aliud agere, quàm solutionem recipere, citrà facultatem judicialiter agendi, ad *Text. in l. quod stipulatus 10. ff. de solut. & l. cum qui ita, §. qui sibi, & l. fin. ff. de verb. oblig. glo. in l. solvendo, verb. exigere, ff. de negoc. gest. Tondant. de prævent. par. 2. cap. 34. num. 1. & seqq. Vrsell. concl. legal. 49. num. 14. Cancr. var. resol. parte 2. cap. 6. nu. 131. Virgil de legit. person. cap. 13. numer. 1. & seqq. Scipio Theodor. allegat. 76. numero decimo, Ciardin. contror. 171. numero 17. Censal. decis. Lucen. 89. num. 5. & 6. Capyc. Larr. dec. 8. nu. 5. Rot. Gennet. dec. 54. nu. 4. & Lucen. apud Magon. dec. 34. num. 1. & 2. Mans. consult. 179. ex nu. 27. cum plur. seqq. & distinguendo dictum fuit supra *Discept. 1. numero 13.**

5 At quando etiam Paganinus foret vere, & effectivè Cessionarius ex causa undequaque onerosa, non tamen congruerent ea, quæ deducuntur, ex *Gratian. Arias De Mesa, & Monter.* cum aliis mutuatis ab *Olea de cess. iur. ubi supra*, iste enim egregie de more materiam examinando optime ex nu. 3. distinguit inter exceptiones, quæ cohærent personæ Cedentis, vel respiciunt actionem, ejusque exercitium, & in primo casu exemplificans in cessione facta ab Excommunicato firmat, quod exceptio, quæ competet contra Excommunicatum cedentem, objici non valeat Cessionario, veluti vitium mere personale, (quando tamen cessio fuit ex causa onerosa,) ut videre est ex num. 37. usque ad finem, sed prius in altero membro distinctionis absque alio discrimine causæ onerosæ, vel lucrativæ sub num. 9. individualiter tra-

6 Cando articulum exhibitionis impugnat *Andreas. contror. 158.* prætendentem, quod Cessionarius non teneatur in hac materia, quemadmodum teneretur Cedens, & sequitur *Fabrum in C. ac Thorum* pariter in *C. rer. judic. qui tenent oppositum & reverâ Faber. lib. 2. tit. 1. de eden. defin. 17.* optime respondens objectioni etiam in hac Causa factæ, quod cessio fieri valeat etiam invito Debitore, non potest melius occurrere per illam rationem, denique non potest cessio deteriorem facere Debitoris conditionem, si infcio, vel invito eo facta sit, æquumque est, Cessionarium easdem exceptiones pati, quas Cedens ipse pati cogereur.

8 Sublatis itaque hisce præsuppositis, & quod firma in his terminis remaneat regula vulgati *Textus in l. nemo plus Iuris, ff. de regul. iur. obstat Paganino, sicuti obstatet Cedenti, capitalis censura Text. in l. si quis ex Argentariis, & Prætor ait, ff. de eden. qui litteraliter determinat, ut Argentarius aditionem præ-* tendere

tendere non valeat ab alio Argentario, illa ratione, (sunt verba *Textus*) quod etiam ipse instructus esse potest Instrumento suae Professionis, quod & egregie etiam praenotavit idem *Faber in rational. lib. 2. n. 13. in d. l. 6. Si Praetor ait, vers. alioqui absurdum est, D. de ven. in lib. 2. Pand. d. l. 13. cap. 1. col. 2. circa fin. ibi, ipsi vero Argentario, qui instructus esse potest Instrumento suae Professionis, vel ei, qui iterum ad postulaverit, non editur, nisi ex justa causa, & gravi ratio adenda sit. idemque tradit *Menoch. consil. 405. nu. 19. & 20. & de arbit. Jud. cas. 499. sub nu. 37. vers. contrariam tamen*; quodque de cetero dispositum in Argentariis habeat hodie locum in Nummulariis, seu Mercatoribus, nemo dubitat, teste *Pacian. de probat. lib. 1. c. 63. n. 93. adducens Text. in l. quadam, §. Nummularios, ff. de eden. Gen. de Script. priv. lib. 4 fol. 252. n. 31. Armenz. dec. Januen. 67. n. 10.**

Idque mirabiliter locum sibi vindicat in praesentibus facti circumstantiis, dum Paganinus satis abunde nascitur instructus Instrumento Professionis suorum Authorum, ex quo ab illis recepit Epistolam Marini praenominatis Authoribus Paganini conscriptam, nam sicuti extitit ei transmissa hujusmodi Epistola, in qua Marinus declarat in causam expeditionis Bullarum recepisse scuta 300. & pro aliis scutis 193. 55. fecisse tractam, ita si praetendit, aut supponit, quod praefati ejus Authores possint adversus Marinum alia credita fovere, curet pariter sibi per eisdem transmitti mediante solita partitarum extractione Instrumentum eorum Professionis, nempe annotationem debiti, & crediti, quam procul dubio, tamquam & ipsos Argentarios, seu Mercatores, exarasse non ambigitur, proindeque dum, praeter claram praecitati *Text.* censuram, concurrat identica ratio legis, nullo modo cogendus est Marinus ad tolerandam perquisitionem tuorum librorum, cum, [ut dixit *Rot. coram Coccin. dec. 190. n. 18. in fin.] Juri, & equitati non sit consentaneum, quod quis videat facta alterius, & maxime Mercatorum, & plenius *Amat. Panorm. resol. 27. n. 31. & post Dec. in c. 1. nu. 125. & 321. de probat. & Rot. coram Merlin. dec. 709. nu. 7. Rocca select. diffus. Jur. cap. 75. n. 12.**

Nec officit responsio, quod veritas contrapositionis partitarum sive crediti, aut debiti inter Marinum, & Authores Paganini delumi non valeat ex libro illorum de Carrega, sub eo praetextu, quod liber Mercatoris continens factum Tertius, seque referens ad libros, & scripturas alterius de per se nihil probet; ad *Text. in Authent. si quis in aliquo, C. de eden. & in specie Bec. consil. 5. sub n. 4. vers. Verum re maturius, Genua de script. priv. lib. 4. tit. de libr. Mercator. n. 7. fol. 239. ac propterea non congruat ratio praedicti *Text.* praesupponens, quod sufficiat Argentatio aditionem expectanti consimile Instrumentum suae Professionis; Quoniam, quidquid sic de hujusmodi propositione in abstracto, certum tamen est, quod isti libri, seu partitae illorum de Carrega [junctis litteris nullivis Marinis, de quibus, ubi ulla possibilitas crediti intercederet facile possent edocere] plenam praecipue inter eosdem Mercatores probationem constituerent, ut articulo ad faciliorem discussio dixit *Rot. dec. 587. ex n. 2. usque ad fin. par. 18. tom. 2* apud quam ceterae frustra transcribenda.*

Et nihilominus quando etiam praefati libri illorum de Carrega junctis litteris missivis plenariam probationem non constituerunt, attramen facta prius hujusmodi productione litterarum, ac partitarum tunc intraret Doctrina *Bursati* in contrarium ad-

13 ducti in *cons. 39* quia licet iste agat inter Mercatores hinc inde, fundavit prius creditum Jo. Francisci Capelli ejus Clientis ex littera Cambii eidem transmissa per Piperarium debitorem una cum praecedente recognitione Characteris, & Sigilli ipsius Describentis, ut patet ex *nu. 18. cum seqq. & praeterea sub n. 25. cum seqq.* unde duntaxat sub *nu. 28. ad tollendam omnem dubitationem subdidit, inspicere posse libros rationum Societatis debitoris, maxime quia, ut proficitur sub nu. 32. vers. cum ita ne, iam ipsi libri ad Officium per Socios debitores fuerant praesentati, unde subjungit ille, non video, quare ad petitionem aliorum non debeant iterum videri, & extrahi eorumdem partitae dati, & recepti, necnon ad littera missa, & acceptata tanquam in eis ordinariè describantur, & ex eis facilius ad litterarum D. Camilli probatio resulset.*

At quod absque ullo poenitus sumo & semiplena probatione crediti possit indulgeti Paganino exquisitio librorum Marini contra claram litteram, & multò magis rationem *Textus* supra laudati, nullo modo consonum Justitiae videtur, potissimè quia 14 etiam de Jure solum conceditur aeditio, quando tractatur non de omnino fundanda imaginaria intentione Actoris, sed solum ad eam coadjuvandam, ut bene explicat *Barri. in l. 1. §. aditiones sub, nu. 7. vers. & ideo dicit, ff. de eden. ibique etiam pulchrè Bald. nu. 13. vers. venio ad exempla secunai membri, Alex. in leg. fin. in fin. C. eden. cum ceteris plena manu per Pacian. de probat. d. lib. 1. c. 63. nu. 99. & seqq. Gutier. consil. 46. nu. 1. & 5. Ridolphin. in prax. par. 2. c. 3. nu. 61. & nu. 62. vers. primus est, Buccaron. de differenti. inter Judic. Civil. & Crimin. differ. 67. num. 2. Scarcc. de Judic. lib. 2. cap. 11. n. 480. & seqq. Parrex. de Instrum. adit. inul. 5. resolut. 3. num. 21. & seq. Carol. De Meant. ad Jus Civil. Leodien. observat. 397. numero secundo, & passim apud Tractantes materiam hanc aeditio-*

nis. Quibus ad exuberantiam accedit, quod ex ipsa lectura Epistolarum tam ex parte illorum de Carrega, quam Marini inscriptarum profus excluditur possibilitas alterius crediti, nam si Carrega extitissent in aliquo creditores Marini, utique non dixissent, quod subsecutis expensis Expeditionis, *ve ne faremo la provista, o pure vi daremo altra divisa, & rursus non fecissent illam remissionem, a uso vi rimettiamo scudi 300. & c. e si anderà provvedendo & c. che per mancanza di lettere non si è fatta maggior provista & c. accio che l'effetto fosse cofi prono*; nemo enim non scit, quod quando Mercator existit creditor sui Correspondentis, libere facit tractam, dicens, *ponere a conto & c.* non autem prout hic) promittit extrinsecam reimpensationem, & captat exculationes minus integre, & insufficientis remissionis; proindeque exclusa probabilitate causae somniati crediti, cum praefato *Text. in l. si quis ex Argentariis, §. Praetor ait, ff. de eden. manifestissime conungitur determinatio alterius *Textus* in l. §. si necum ff. ad exhiben. ibi, *Judicem ad exhibendum hactenus cognoscere, an justam, & probabilem causam habeat Actor actionis, propter quam exhiberi sibi desideret, Ridolph in prax. d. par. 2. c. 3. nu. 42. Paisell. exped. 62. n. 6. & seqq.**

Diximus, etiam Epistolarum ex parte Marini, quomodo enim cogitari valet, quod ipse foret debitor illorum de Carrega, dum ipse fecit tractam scut. 193. 55. ad effectum se reimpensandi, seu ut dicitur, *in conto della spes. della spe. izione*; quinimo dum tam hujusmodi tractam, quam missionem aliorum scut.

300 recepit ad computum hujus mandati, seu expensarum pro expeditione, inanis detegitur expostulata exhibitio ad effectum dignoscendi, an Marinus contrapofuerit hujusmodi creditum eorumdem de Carrega huic expeditioni, seu potius aliunde fuerit satisfactus, cum ex praedicta littera responsiva habeatur, in quam causam fuerint missae, & receptae pecuniae: 17 nam, ut post *Rot. coram Ludovif. decision. 366 numero 4.* ponderat *Mart. Medic. examen. Senen. 15. numero 3.* tunc intrat quaestio, in quam causam fuerit contrapofita, seu recepta solutio, quando nulla praecessit declaratio solventis, seu recipientis, & concordat *eadem Rot. coram Cavaler. decision. 165. numero 2. & 3.*

Et ex his comperto, quod ad exclusionem praetensae additionis resistat littera, & ratio geminorum 18 *Textuum*, frustraneus est apparatus, quod leges omnes tituli *ff. & Cod. de eden.* recesserint ab Aula ex stylo *Rota*, aliorumque Tribunalium, quae innixa aequitati Canonicae sine aliqua exceptione personarum indistincte praecipunt, sive Actorem, sive Reum teneri aedete Instrumenta, libros, & omnes 19 alias scripturas: Siquidem minime subsistit, quod in hac parte exoleverint *Jura ff. & Codicis*, & quidquid dicunt *Larr. alleg. fiscal 5. numer. 5. Buccaron. d. differ. 67. numero 15. Cavall. commun. contra commun. qu. st. 827. num. 20. & seqq. Merend. controu. Jur. lib. 5. cap. 36. numer. 1. & seqq. Par. rex. de Instrum. edit. tit. 7. resolut. 1. ex numer. 8. cum seqq. Rot. dec. 105. sub numer. 1. vers. nec placuit, & seqq. parte 18.* percutit destructionem illius regulae generalis, juxta quam (exceptis quibusdam casibus, & generibus personarum speciali privilegio suffultis, ut ex. gr. contingebat in Fisco) iniquum reputabatur, quod Arma summi possent de Domo Rei ad ejus offensionem, & 20 perniciem. Sed de caetero etiam hodie tria exiguntur notoria requisita, primo nempe, quod edocetur de existentia tempore litis, vel postea, secundo de Interesse petentis, & tertio de casu subsidii, quod scilicet aliunde veritas haberi non valeat, ut quotidiana nos docent disputationes, quae super concursu hujusmodi requisitorum habentur in omnibus Tribunalibus Urbis, & patet apud *Ursell. concl. legal. 61. num. 3. & seqq. Patell. Jun. in annot. ad d. exped. 62. num. 1. & seqq. Ridolphin. in prax. d. parte 2. capite 3. nu. 29. & seqq. Thomat. dec. 252. num. 7. Rot. Lucen. apud Palm. Nep. alleg. 12. num. 2. & seqq. & in specie etiam restatur *Card. De Luca de lud. disc. 28 nu. 29. & Rota* penes istos passim relatis.*

Quo etiam tantum abest, quod *Jura ff. & Codicis* in deluetudinem abierint, ut in hoc praefato articulo quoties *Doctores*, & *Rota* sine alia probatione 21 stentiae librorum cogi posse voluerunt Mercatorem ad additionem, nonnisi cum legibus de Argentariis, & Nummulariis loquentibus in praefato *Jure ff. & Codicis* processerunt, ut constat ex longa disputatione, quam in terminis Mercatoris ad partes examinant, & relinquunt indecifam *Fen. de script. priv. d. libro 4. quest. 4. per 101. fol. 25. Armenzan. d. decision. Ianuen. 67 per 101. egregie Menoch. de arbitr. d. casu 499. ex num. 6. un sequantibus & num. 37. cum seqq. Facchin. controu. Jur. libro 11. capite 83. Ioan. Anton. Ab Eccles. observat. 50. per 101. parte 1. Rot. coram Bivarrat. dec. 345. n. 1. & praecise insequendo *Text. in l. Praetor ait. §. is etiam, ff. de eden. Bich. dec. 224. nu. 12. & alibi passim.**

Quamobrem tunc intraret adversa propositio, quoties de *Jure ff. & Codicis* Mercatores forent ex-

empti ab onere additionis, vel praetenderemus, quod soli Fisco, aut alii privilegiato competeret hujusmodi facultas; sed dum etiam hodie in hac materia ad efformandam, stantidamque regulam contrariam Mercatoribus proceditur cum Juribus antiquis, hodieque pariter in praxi, quando veritas aliunde possit 22 haberi, cesset actio hae subsidialis, ad *Text. in l. si quis ex Argentariis, §. exigitur, ff. de eden. Abb. in cap. 1. nu. 20. de probat. Nevizan. confil. 5 nu. 34 Ioan. Ant. Ab Eccles. observat. 49 sub nu. 27. vers. quando autem parte 1. Patell. Jun. in annot. ad exped. 13. nu. 11. & 12. Macon decis. Lucen. 5. numer. 9. Rota coram Gregor. decisio. 129. un. 2. 3. & 4. & adducta universa schola Canonistarum prosequitur *Pacian. de probat. d. lib. 1. cap. 63. num. 155.* inevitabilis quoque redditur adducta limitatio, quod Argentarius Argentario, sive Nummulario aedere non tenetur, cum iste aliunde ex Instrumentis suae Professionis possit edocere de proprio Interesse.*

Cumque idcirco habeamus *Textus* expressos, quos in hac parte non improbarunt, sed praecise secuti sunt *Doctores*, & *Rota*, vanus est clamor, quod nullus *Doctores* fuerit hucusque deductus; Jam enim idipsum praenotarunt duo Juris lumina *Faber*, & 23 *Duaren.* nec non etiam *Menoch.* supra allegati nu. 8. licet enim in facto, super quo consuluit *Menoch.* aegeretur de casu diverso, attamen propositionem hanc sub *l. consil. 405. nu. 19. & 10.* tamquam unum ex fundamentis ad suum finem tendentibus adduxit, e converso autem nullus in oppositum afferit extra *Bur-sar.* sed quomodo iste loquatur, jam supra animadvertimus.

Ad caetera, quae dicuntur de fide Mercatorum, 24 quibus in similibus materiis standum esse praemonuit *Mans. consulti. 104. numer. 40. Rot. coram Gregor. dec. 126. nu. 1. & post Torr. de Camb. dec. 34. vers. & hujusmodi stylus*, ubi etiam agatur de fide extrajudiciali, & *dec. 419. num. 6. coram Buratt. & dec. 154. nu. 13. parte 7. recen. exuberat cum Constantin. Caffar. in Specul. quest. peregrin. quest. 41. sub num. 18. replicat;* 25 quod quidem eorum voto, & stylo deferendum est, sed tamen sano modo, ne Sutor ultra Crepidam, quando scilicet articulus, de quo disputatur (sunt verba illius) *secum non trahit Juris articulos abstrusos pertermios, & regulas Juris decidendos, quos Mercatores attingere sua grossitie non valent; & ridiculum sane esset, ubi habemus in ipsismet terminis Decisiones doctissime digestas a primis Tribunalibus Italiae* (multoque igitur fortius, ubi adsunt *Textus*, ut supra litterales) *investigare Iudicium Empyricorum.* Et 26 quod attestatio Mercatorum nihil refragetur in iis, quae concernunt Juris articulum, dixit sapissime *Rota*, & signanter *coram Duno. Jun. dec. 829. nu. 3. & dec. 52. nu. 11. & 12. par. 7. rec. & dec. 290. num. 12. part. 11. & dec. 111. num. 27. post Salgad. in labyr. credit. & in Romana Pecuniaria, seu Cambii 30. Januarii 1688. §. Et denique quoad attestaciones, coram R. P. D. Ursino.*

ROMANA PRÆTENSÆ EXHIBITIONIS

PRO JO. BAPTISTA MARINO, ET CRISTOPHORO UBALDINO,

CVM APPALTA. ORIBVS GABELLÆ
FERRI.

ARGUMENTVM.

De eadem materia æditionis librorum, & quando Socius non administrans teneatur exhibere libros pro Socio administrante. Appaltatores an possint cogere Dominos Apothecarum pro librorum exhibitione ad effectum inveniendæ fraudis: De differentia inter Socium, & Participem, & plura de Juramento in Jitem, quando, & quomodò possit practicari; cum aliis latè concernentibus eandem materiam redditionis rationis, quando nempe librorum defectus, vel impedimentum excuset Administratorem.

SUMMARIUM

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Causa.*
- 3 *Arma regulariter non sunt sumenda de Domo Rei.*
- 4 *Librorum aditio licet concedatur de rigore, tamen probari debet existentia penes Rem de tempore motæ litis.*
- 5 *Librorum existentia non probatâ, sufficit Reo jurare libros non habere, nec dolo desisse habere.*
Amplius, etiam, quando constat ex aliqua fide, vel relatione Periti de librorum existentia penes alterum, num. 6.
- 7 *Librorum administrationis ad exhibitionem tunc solum Dominus, potest condemnari quoties est incasus, quo possit precipere Administratori, ut exhibeat, & nu. 18.*
- 8 *Socius, & Participes in quo differant, remissive.*
Participes in Affectu ex facio Affictuaris non possunt molestari a Locatore, ibid.
- 9 *Libros administrationis adere tenetur Socius administrans Socio, qui non administrat.*
- 10 *Socius finita Societate non tenetur de factis alterius Socii.*
- 11 *Socius particularis non potest per viam delicti obligare alium Socium.*
- 12 *Appaltatores non possunt fraudes Mercium desumere petendo exhibitionem librorum Fundaci, vel Apothecæ.*
- 13 *Libros, vel scripturas adere non tenetur quis ad detegendum proprium delictum.*
- 14 *Clanfus sine strepitu, & figura Judicii non tollit substantialia Judicii.*
Non operatur, ut ad exhibitionem teneatur is, qui aliàs de Jure adere non tenetur, ibid.
- 15 *Rota. coram Eich. dccisio. 224. adducitur, & declaratur.*
- 16 *Librorum ad æditionem quomodo teneantur heredes Mercatoris, si sint plures, distingue, ut ibidem & num. 17.*
- 17 *Cedendo ætionem quis liberatur, quando tenetur ex eo solum, quod habet ætionem contra alium.*
- 18 *Libros, vel scripturas adere, & conservare qui tenentur, si non habeat, & non dat, condemnari potest ad Interesse.*
- 19 *Juramentum in litem non datur contra heredem, vel fidejussorem, & de ratione.*
Limita, quando lis jam fuit contestata contra Defectum, num. 22.
- 20 *Juramentum in litem non datur, nisi contra immediatum dolo sum.*
- 21 *Societatis, vel participationis forma probanda est ad hoc, ut ex ea possit agi.*
- 22 *Juramentum in litem antequàm detur, debet prius aequaliter Judici constare de quantitate verisimili, super qua est jurandum.*
Et traditur formula, ibid.
Et declaratur, conclusio, nu. 26.
- 23 *Argumentum à contrario sensu desumi potest etiam in pactis, & conventionibus.*
- 24 *Tempus, seu terminus concessus Debitori si expiravit, exclusit eundem Debitorem ab ejus beneficio.*
- 25 *Temporis, seu termini concessio, vel appositio censetur facta favore Debitoris & obligati.*
- 26 *Tempus conventum non currit, nisi à die, quo alter ex Contrahentibus implevit ex parte sua.*
- 27 *Tempus nunquam currit in peccato ex facto Adversarii.*
- 28 *In peccato eventum conditionis non potest percipere commodum ex dispo. sitione conditionali.*
- 29 *Tempus, vel terminus quando dicatur præfinitus utriusque Contrahenti.*
- 30 *Implementum quando ex utraque Parte requiritur, observari debet ordo, & prioritas rerum ad effectum dignoscendi, quis prius teneatur implere.*
Exemplificatur, nu. 35.
- 31 *Improcurator in exhibendo libros, vel aliquid implendo dici non potest, qui suus in peccato ex facto Tertii.*
Declaratur, ut nu. 39. ubi etiam expenlitur Cyriac. contr. 544.
- 32 *Impedimentum proveniens à Principe Supremo ut excuset, constare debet, factis fuisse diligencias pro eo removendo.*
- 33 *Impedimentum non relevat, quando illud adhibitis diligentis potest removeri.*
- 34 *Impedimentum ut relevet, opus est, quod super eo fiat protestatio, eaque Parti notificetur.*
Contra tamen de aqutate, & sententia, quam tenet Rota, nu. 41.
Distingue, nu. 42.
- 35 *Impedimentum ut relevet, debet supervenire, & non adesse de tempore actus, in quare.*
- 36 *Redditio rationis fieri potest etiam sine libris.*
Declaratur, ut procedat non minus pro quam contra Administratorem, nu. 45.
Item declaratur, dummodo per Testes, vel alia publica documenta, & probationis ratio reddatur, numero 46.
- 37 *Limita, ubi tractatur de Patrimonio amplissimarum facultatum, nu. 47.*
Declaratur limitationem, ut nu. 48.
- 38 *Tempus, seu terminus in debito censetur appositus gratia sollicitanda, non extinguenda obligationis.*

DISCURSUS LXXIII.

PAnaldi Appaltatores Gabellæ Ferri prætenfionem excitantur, quod Jo. Baptista Marinus, & Christophorus Ubaldinus Affictuarii Tenuræ, quæ nuncupatur Conchæ, per ipsos receptæ à Tribionali Congreg. Officii Dominæ, & proprietariæ ipsius Tenuræ plus consumpsissent de vena Teriacii solita elaborari in prædicta Tenuræ, quam importavit exemptio, quam ab eadem Gabellatione Officii obtinent memoratæ Tenuræ Affictuarii, & ad id probandum institere coram Prælato contra Marinum, & Ubal-

& Ubaldinum pro exhibitione librorum, quos afferebant Sociales in dicto Affictu: Verùm Ego, scribens pro Reis opinabar, non esse locum Instantiæ, maxime quia præfenti libri fuerant aliò traducti per quemdam Miraltam Participem, seu Administratorem hujus Affictus, & post nonnullas

2 Informationes in voce, & in scriptis causa pro mea noticia non habuit ulteriorem progressum, vel quia (ut puto) fuit realumpta per ipsam Congregationem S. Officii, vel quia amicaliter concordata. Tenor verò Responi est, ut sequitur.

3 Reicienda venit Instantia, quoniam licet contra rigorem Juris Civilis prohibentis, ne mediante expetita additione Arma sumantur de Domo Rei, ut in *l. nimis grave, C. de Testib. Menoch. de arbitr. cas. 499. numer. 1. & 2. Ursell. concl. 61. numero 2. Io. Anton. ab Eccles. observ. 49. numer. 1. & 2. par. 1.* cum reliquis adductis in *aneced. Disc. numero 14.* Canonica æquitas id induxerit; nihilominus ad hunc effectum non probationes præsumptivas, sed per omninò concludentes probanda est librorum, & scripturarum existentia penes Reum lacesitum de tempore motæ litis, ut in hac parte sequendo *Text. in l. 3. in princip. S. sciendum, ff. ad exhib. perpetuò dixit Rota, & signanter coram Seraphin. decis. 1224. numero 1. & decis. 241. num. 1. par. 4 divers. cum aliis plenè in decis. 237. numero 4. & 5. num. 11. par. 11. & latè firmat Mans. consult. 470. num. 1. & 2. Anton. ab Eccles. d. par. 1. observ. 51. num. 10. & 13. Card. De Luca lib. 15. de iudic. disc. 28. num. 29.*

In præfenti verò tantum abest, quod ulla comprobata fuerit existentia penes Marinum, & Ubaldinum, quinimò patet, quod quædam Scartafaccia, seu libri per Miraltam confecti, & tamquam minùs legales acriter ex hac Parte impugnati, fuerunt eidem Miraltæ restituti; ideòque cessante ad evidentiam priori extremo requisito in hoc Judicio, debet superabundare, quod Marinus, & Ubaldinus jurent non habere, neque dolo desisse habere præfatos libros, seu scartafaccia, juxta *conf. Zabari. 119. n. 3. vers. Quoad aliud*, ubi advertit, Jura loquentia de additione habere locum, quando non est in controversia existentia librorum, *Aretin. conf. 120. numero 2. vers. sed tamen his, Bero. conf. 19. num. 5. lib. 3. cum aliis plenè per Ridolphin in prax. par. 2. cap. 3. num. 54. Rot. d. decis. 241. num. 2. par. 4 divers. & decis. 55. num. 8. post Zacch. de Societ. Offic. & coram Gregor. decis. 199. numero 2. in Bononien. Censur. 5. Junii 1684. §. sic pariformiter, coram R. P. D. Florez ad præsens Præsede Granaten. & in puncto de Scriptura, sive*

6 libris, qui penes alterum ex relatione Periti, vel alterius Personæ constat remansisse *Rota in d. decis. 237. nu. 6. par. 11. rec. & admisit eadem Rot. coram Bich. decis. 224. num. 13. & 4.*

Et quidem durum, & asperum foret, quod dum Miralta libros ad sui libitum, & pro suo proprio Interesse conficiendo, deindèque eos asportando fuit semper Adversarius Marini, & Ubaldini, in hos possit transfundere hanc obligationem

7 addendi libros, solummodò enim valet quis condemnari ad exhibitionem librorum penes Administratorem existentium, quando eidem Administratori præcipere potest ut exhibeat, ut notabiliter, & in terminis Administratoris limitando dixit *Rot. coram Seraphin. d. decis. 1224. nu. 3. Adden.*

ad Gregor. decis. 129. numero 9. Ursell. d. concl. 61. numero 11. & 14.

Neque juvat asserere, quod cum versetur inter Socios, Marinus, & Ubaldinus obstringantur loco Miraltæ; quia omninò gratis hoc dicitur, cum solum ille fuerit Capserius, & simplex Participes, seu Conductor Negocii, ac propterea non posse istos terminos inter se contiendi, latè nimium de plano apparet, & habetur firmatum in illa notissima *Romana Participatiois coram Ubaldo in ordine la 213. & 311. & in altera Romana præfense Societatis coram Card. Gubbon. decis. 40. & decis. 64.* Undè ad differentiam Socii non possunt Participes ex factò affictuarii pulsari à Locatore, *Rot. Ianuen. decis. 14. numero 130. & seqq. Pancirol. conf. 156. numero 3. Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 26. numero 74. Card. De Luca de locat. disc. 27. numero 5. per tot.*

At quando etiam vellemus, quod per discursum adesset ista Societas, non ita de facili in Jure invenitur, quod aliquis Socius de factò alterius Socii libros non exhibentis teneatur, quia dumtaxat reperitur, quod unus Socius, qui actualiter administrat, alteri Consocio obstringatur libros administrationis exhibere, ex *Bero. con. 191. sub numer. 35. lib. 1. Paris. conf. 89. numero 17. & 25. lib. 1. Menoch. conf. 375. numer. & seqq. Io. Ant. Ab Eccles. d. observ. 49. num. 21. latè Gurb. decis. 94. numer. 2. & 7. Nicol. Catan. decis. 24. num. 1. Falic. de Societ. cap. 38. num. 41. & 42. Rot. coram Coccin. decis. 2269. num. 4. seqq. cum concord. supra Disc. 38. numer. 11.*

Potissimè autem perspectis geminis circumstantiis; prima nempe, quod præfata occultatio, sive asportatio librorum facta fuit post dissolutionem Societatis, unde receptum est, ut eà finitâ Socius de factò Consocii minimè teneatur, per *Text. in l. Omne as alienum, ff. pro Soc. Rot. decis. 233. numero 7. par. 15. rec.* Et secunda, quod cum hoc (ut infra) importaret in substantia delictum, non tantum Socius, qui (prout hic) præten-

10 ditur particularis, sed nec etiam omnium bonorum valet faciendo actum illicitum alios Socios obligare, sed *Text. litteralem in l. si fratres, §. per contrarium, & l. adeò, §. final. ff. pro Soc. Nat. conf. 91. num. 2. & conf. 260. num. 1. Port. Imol. conf. 68. sub numero 33. Falic. de Societ. cap. 29. num. 35. 36. & 37. Cost. de fact. scient. & ignor. inspect. 56. num. 1. & seqq. Borgnin. decis. 11. num. 30. par. 2.*

Cæterum quando omnia supra deducta deficerent, ex alio clarissimo fundamento versamur extra difficultatem, quoniam cum Appaltatorum intentio percuciat prætensionem justificandi somniam fraudem hujus Partis respectu Ferraccii non consumpti in Tenuta, & laboreris conductis ab Officio Sanctæ Inquisitionis, omnis æquitas, & Jura resistunt petitioni, eodem modo, ac si

12 vellent (ex: gr.) Appaltatores Dohanarum Urbis perquirere libros fundacales, aliarumq; Apothecarum, cum similibus, ad effectum dignoscendi fraudes, seu omittas rerum gabellabilium denunciations, ut in puncto post *Cravett. conf. 969. nu. 6. & seqq. & Vermigliol. conf. 278. num. 6.* exclamat *Rocca select. disput. Jur. cap. 75. num. 3. & per tot.* In hoc quippè casu debent ipsi Gabellarii opportuno tempore invigilare, non autem accusationem struere super libris, & scripturis Particularium, secundum litterale rescriptum *Antonini*

Imperatoris in l. Qui accusare, C. de aden. ibi, Qui accusare volum, p. ob.ationes habere debent, cum neque iuris, neque equitatis ratio permittat, ut alienorum Instrumentorum inspiciendorum potestas fieri debeat; Et hanc quoque opinionem in materia sapiente delictum tenuit *Rot. coram Caputaquen. par. 1. decis. 295. per tot. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 11. num. 481. & concordat Cyriac. contr. 544. n. 33. & seqq. Ursell. d. com. 61. n. 17. Parrex. de Instrum. edit. iii. 7. resol. 1. ex n. 14. usque ad 21. Add. ad Gregor. d. decis. 129. n. 11. Rot. decis. 318. n. 5. & seq. post 2. vol. Consil. Farinac.*

Non adversante, quod in hoc negotio fortè tractetur de materia, & inspectione commissa sine strepitu, & figura formalis iudicii; quia nihilominus non venit gravandus ad exhibitionem is, qui de jure non potest, aut debet arctari, ut inquit in specie nostra *Bartol. in Extravag. ad re-reprimendum in verb. & figuram numero 17. vers. Item an in hac Causa, & sequitur Card. Tusch. litt. E. conclus. 43. n. 28. Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 44. n. 37. & 38. Rot. decis. 500. n. 4. par. 3. recent.*

Atque hinc (subjungebam) extranea procul dubio remanet *d. decis. coram Bich. la 224. secundum quam prætenditur intrare adversus Consocium obligationem ædendi libros Sociales. Quia ibidem minimè dubitabatur de præexistentia Societatis, librorumque Socialium, quinimò libri communi nomine erant inscripti, & unusquisque Sociorum promiscuè administraverat; At in casu nostro nec Societas apparere contracta, nec libri præferunt nomen Marini, & Ubaldini, nec hi unquam hujusmodi Affictum Conchæ administrant: undè evanescit applicatio *Textus in l. si quis**

ex Argentariis, §. cogentur, ff. de aden. ibi namquè tractatur de pluribus hæredibus Argentarii, qui omnes tenentur ad similitudinem plurium Tutorum si omnes administrant.

Ac cessat omnis ansa dubitandi, ex quo in *d. §. cogentur*, cui unicè innitur *d. decis. Bichii*, non constabat, quod libri existerent penes unum ex hæredibus, vel obligatis; sed in præsentia ex *suprà* animadversis cum fuerint restituti Miraltæ, qui fugam postmodum arripuit, tunc profectò alios Cohæredes, vel obligatos pulsandos non esse, ad litteram decidit *idem Textus* ibi, *cogentur & successores Argentarii adere rationes; quod si plures sint hæredes, & unus habeat, solus ad additionem compellitur, sed si omnes habeant, & unus ad sibi desideret, omnes ad additionem compellendi sunt, & prosequitur gloss. in verb. habeat, ubi pro concordantibus adducit *Text. in l. 3. §. hæres, ff. commod. & l. ælione, §. si communis, ff. pro Soc.**

Abique eo, quod juvet iterum replicare, quod Marinus, & Ubaldinus possint urgere ipsum Miraltam ad librorum exhibitionem, id enim rectè procederet, quoties foret in potestate eorundem præcipere Miraltæ, ut libros controversos exhiberet, & ità propositionem istam declarat, ac præsupponit *Rot. coram Seraphin. Aden. ad Gregor. & Ursell. supra deducti numero 7. Sed cum notorium sit, quod hoc minimè residet in potestate Marini, & Ubaldini, de plano locum sibi vindicat ea vulgatissima, & inconcussa propositio, quod quoties quis tenetur ex eo, quod actionem habet contra alium, eam cedendo liberatur, at per *Text. in l. Quod debetur, ff. de pecul. Leotard. de Usur. quæst. 93. numer. 8. & prius egregiè Faber in**

rational. ad l. cum fundus, §. 1. ff. si cert. petas. Cancell. de Donat. tract. 2. disc. 1. special. 10. num. 13. in fin. latissimè Olea de cess. lur. iii. 5. qu. 14. nu. 2. & per tot.

Ista profectò superabundarent; At dato etiam per dilectum, quod Marinus, ut Ubaldinus valerent compelli ad additionem librorum, cum tamen illos effectivè non habeant, videamus quæso, quo remedio valeant obstringi, & certum est, quod sufficit oblatio Interesse, ut ad Partes articulo discusso respondit *Rota coram Burat. decis. 692. & decis. 808. per tot. Card. De Luca de Iudic. disc. 28. nu. 32. Undè consulant Appaltatores, quomodo potuerint hujusmodi Interesse liquidare.*

Non enim applicare valet Juramentum in litem, de quo nulla ex *Autharitatibus* in oppositum adductis mentionem facit, aut facere potest subduplici, eoque inevitabili fundamento, primo nempe, quod cum remedium istud simpliciter detur adversus dolosum, illud congruere nequit Casui nostro, quia dum iste dolus procul dubio non adest in Marino, & Ubaldino, sed tantummodò prætenditur, ipsos urgeri posse propter obligationem ab asserta Societate derivantem, plena sunt volumina, quod neque contra heredem, nec adversus fideiussorem, quantumvis de cætero expressè obligatos, Juramentum in litem admittitur, teste *Farinac. in fragment. par. 2. lit. I. n. 1054. & 1055. ubi innumeros recenset, Leotard. de Usur. q. 77. n. 27. in fin. Monter decis. Aragon. 11. n. 6. cum seqq. Borell. in summ. decis. lib. 1. tit. 52. num. 23. Rot. decis. 44. nu. 25. par. 9. rec. Card. De Luca lib. 7. de Tutor. disc. 8. n. 11. recepto casu, quo lis fuerit contestata contra Defunctum, quia tunc deferretur etiam contra heredem, ut post *Plot. tradit Riddolphin in prax. par. 3. cap. 2. nu. 190. Farinac. in fragment. d. par. 2. lit. I. numero 1055. vers. & propterea; & numero 1057. Hermosil. ad Lopez l. 8. tit. 3. par. 5. gloss. 9. num. 24. vers. defendit. idem procedere, Bellon. lun. cons. 31. numer. 12. Sadarin. respons. 30. numero 134. vers. quo in casu, Rot. coram Bich. decis. 173. numero 15. & decis. 281. num. 14. par. 17. & prius d. decis. 44. num. 26. par. 9. & in puncto quod non detur, nisi contra immediatum dolosum, ideòque tribui non possit contra Cohæredem, vel Socium dolosi, post *Ias. in l. si quando n. 37. & seqq. ibique Plot. C. undè ut, Card. Tusch. litt. I. conclus. 538. num. 56. cum seqq. Card. De Luca de Tutor. disc. 9. per tot. ubi latè impugnat *Plotum* contrarium tenentem, & consonat *Episc. Rocca select. disp. Jur. tom. 2. cap. 143. n. 15. & seqq.****

Et secundò, quod in omnem eventum obstat incertitudo tum respectu participationis in asserto Affictu, à qua cum pendeat condemnatio, nimirum pro rata uniuscujusque, inspicienda comprobandaque foret antè omnia forma contractæ participationis, ut in specie *Gratian. discept. 336. numer. 24. tum etiam, quia oporteret, quod prius aliquo saltem in oppositum probaretur quantitas ejusdem Interesse, super quo in litem jurare pretenditur, cum Jura nostra non admittant, ut in libero Actoris Juramento sit standum, adeòut (ex prænotatis apud *Quæ ad consur. for. cap. 24. n. 15. vers. in quem scopum*) Decretum super ista dilatione Juramenti debeat interponi, ut sequitur, videlicet, *Condemnamus Strychum in talein quantitatem, quam nostra hac sententia taxamus,**

taxamus, & pro qua Iuramentum in litem deferimus, & tradunt *Afflict. decif. 360. sub num. 8. Cancer. var. par. 2. cap. 8. numero 23. Cirocch. difcept. 24. numero 11. Borell. in summ. d. par. 1. tit. 52. numero 59. & 70. Leotard. de Usur. d. quæst. 77. num. 61. Faber. in Cod. lib. 5. tit. 32. de in lit. juran. defint. ult. numer. 1. Francisc. Palm. consult. 90. num. 13. & seqq. ubi plenè agit de materia Juramenti in litem denegandi, Episc. Rocca d. cap. 143. numer. 40. Rota coram Verall. decif. 121. num. 4. par. 2. Fontanell. decif. 300. ex numer. 6. usque ad numer. 13. ubi admonet, quod Partes p̄obent aliquo modo valorem, & Interesse, & non fidant Juramento, quodque Judices (sunt verba præcisa (faciant per estimationem appaere de valore, qui debet esse norma, & fundamentum hujus taxationis, & un. 9. subjungit, dices; nihil ergo proderit Iuramentum? parum respectu valoris, & præter hos, alios adducendo, sequitur Card. De Luca de Tutor. d. disc. 8. numer. 6. & 7. & de Credit. disc. 128. numero 5. & concordat Leoncill. decif. Ferrar. 130. ex num. 3. cum seqq. ubi tamen quod Iudex non semper arctatur ad hujusmodi taxam faciendam, quia potest ex post quantitatem arbitrio suo moderari.*

In altero verò casu è converso, nempe in vna Florentina Cambii, seu Redditionis pendente in Auditorio Rotæ Florentinae, ex quo agebatur contra administratorem, credebam, non intrare excusationem exhibendi libros, reddendique rationem oppositam ab eodem Administratore; cum enim Andreas Pesci Capserius, seu Camerarius Mensæ Archiepiscopalis Florentinae habuisset in hujusmodi munere adiutorem Antonium Fabruccium, qui & ipsi Andream in eodem munere successit, nec potuisset celeriter Computa subalternæ administrationis gestæ per Antonium revidere, suscepit interim ab Antonio scuta 1400. sub titulo Cambii, de quibus postea restitutis in quantitate scutorum 1000. remanentibus 400. inita fuit occasione ejusdem residui conventio, per quam Antonius promisit non petere ab Andream quidquid ex causa prædictæ administrationis eidem Andream respectivè deberet.

At quia superaddita fuit conditio, seu declaratio per hæc verba, *Dichiarando, che detti conti si devino essere saldati dall' una, e l'altra Parte per tutto il corrente Mese di Gennaio, purchè non sieno ritardati in alcun modo per dato, e fatto mio, (idest Antonii) altrimenti spirato detto tempo &c. ipso facto sia à me lecito il proseguire per il conseguimento della detta somma di scudi 400. accidit, quod intra præfatum Januariiensem Mensē nulla fuit expleta revisio, seu solidatio; quamobrem instante judicialiter Antonio pro consecutione præfatorum scutorum 400. & obiciente Andream quod oblatret pactum solidandi prius memorata Computa, fuit prima vice judicatum pro relaxatione Mandati, sed in gradu appellationis extitit infirmata sententia: unde in hoc statu scribens pro Andream, censēbam, magis justam secundam esse sententiam, quam primam.*

Clarum quippè Mihi videbatur, quod pactum, de quo superius, præferret obligationem non prætendendi residuum Cambii, abstinendique ab executione, donec ratio subalternæ administrationis reddita fuisset per Antonium; Tum quia is se obligaverat non prætere quidquid secuta calculatione debuisset; Tum etiam, quia dum

Antonius præservavit sibi facultatem agendi pro residuo, quoties Computa non fuissent intra præfinitum tempus solidata, à contrario sensu resultabat argumentum abstinendi à petitione usque ad eandem solidationem: argumentum etenim à contrario sensu rectè etiam in pactis de summi, tradunt *Dec. conf. 667. numer. 3. Paris. conf. 110. num. 65. lib. 1. Neozan. conf. 62. num. 4. Curt. Sen. conf. 54. numero 12. Montesperell. conf. 285. numer. 7. Mandell. conf. 730. numero 9. Vig. conf. 11. num. 4. Sim. de Præf. conf. 77. numer. 13. & conf. 192. num. 12. Paul. de Montepic. conf. 12. numero 4. Mant. de tacit. lib. 2. tit. 14. numero 4. & seqq. Rot. decif. 353. numer. 5. coram Cavalier. Card. De Luca de Feud. disc. 3. num. 3. neque id reverà ex parte Antonii negabatur.*

Difficultas itaque reducebatur non minùs ad lapsum termini; quam ad impedimentum, quod allegabat Antonius sequens etiam redditionem rationis, quia de cætero relevare non poterat, quod conventio dilatoria restricta foret ad intervallum unius Mensis, undè liceret inferre, quod Andream ab ejusdem dilationis beneficio per expirationem præfati termini remanisset exclusus, juxta *glos. in l. 1. §. quod dictum, ff. si cui plusquam per l. falcid. cum concord. per l. Roman. conf. 6. num. 64. Galgante. de censit. & demonstr. part. 2. cap. 1. qu. 36. numer. 6. & quæst. 70. numer. 8. Andreol. cour. 391. num. 11.*

Occurrebat etenim dilemma satis perstringens, quod vel terminus hujusmodi fuerit appositus Antonio, prout de Jure semper præsumitur, cum ille esset Debitor, seu obligatus reddere rationem, ut in *l. eum qui, ff. de verb. oblig. Casiren. conf. 117. numer. 4. vers. nan scior, lib. 1. Mant. de tacit. lib. 3. tit. 15. numer. 72. Rittershus super Novell. Insti. par. 9. cap. 14. numer. 10. Mart. Medic. decif. Senen. 14. numer. 45. Bonden. colluct. 48. numero 52. lib. 1. Mans. consult. 13. numero 9. Rot. decif. 206. numer. 18. coram Card. Othobon. & in hoc casu indubitatum erat, quod mora Antonii, sive lapsus prædicti temporis præjudicare nequibat Andream, quia quando hinc indè aliquid est implendum, numquam incipit currere tempus conventum, nisi à die, quo alter ex Contrahentibus implevit ex parte sua, ut in specie per *Text. in l. Adilis, §. si. de adil. Edict. cum concord. ait Mans. consult. 117. numero 35. & seqq. Posth. resol. 114. numero 22. & 23. Rot. decif. 77. numero 4. decif. 215. numero 8. par. 18. recent. & confert Antonell. de temp. legal. lib. 4. cap. 3. numero 12. cum aliis supra adductis Disc. 53. num. 24.**

Aut verò tale tempus cogitari poterat assignatum Andream tanquam ex alia causa debitori, tuncque cum ipse nequiret in plere ex parte sua obculpam, & defectum Antonii libros, & rationes numquam exhibentis, neque pariter in ejus præjudicium tempus conventum valuit effluere, ex quo illud numquam currit impedito ex facto Adversarii, *Bald. in l. inra uile num. 2. ff. de Minor. Laurent. Silvan. de Feud. recognit. qu. 79. numero 1. Gravat. ad l. estr. in prax. lib. 6. cap. ult. num. 25. Valenzuel. conf. 44. num. 22. & 23. & num. 51. Gratian. discip. 929. num. 9. & seqq. Antonell. de temp. legal. lib. 1. cap. 15. numero 2. & 3. Sanfelice. decif. 406. numer. 6. repugnat enim a quitati, quod ex dispositione conditionali commodum percipere valeat, qui ejus eventum impedit, ad *Text. in l. 3.**

§. *fin. ibique Bart. Alex. alique*, ff. de condit. caus. dat. Socin. Sen. in l. in Iure Civili num. 5. ff. de condit. & demonstr. Menoc. conf. 653. num. 7. & in his ferè terminis Castren. conf. 217. sub numero 1. vers. nam si tempus, lib. 1.

Quin etiam ubi vellemus, quod terminus
33 utrique esset prænitus, adhuc cum eadem conditio à facto utriusque penderet, ut indicabant illa verba, *che ad conti devino esser saldai dall' una e l'altra Parte*, profectò non poterat, nec debebat Andreas implere, seu solvere, si prius ex parte sua non implere Antonius, sive libros, ac
34 Codices rationum exhiberet, nam quoties hinc inde aliquid est implendum, rerum ordinem, & prioritatem esse inspicendam, observandamque, notant relati per Rot. decis. 471. numer. 23. par. 9. recent. aliàs decis. 42. num. 13. & 14. coram
35 Card. Cerr. & fermè in puncto respondit Ruin. conf. 155. sub numero 12. vers. quoniam hoc negatur, & num. 13. & 14. lib. 5. ubi agit de eo, qui promiserat, intra Mensem Novembris residuum debiti solvere, factò Saldo, & Calculo.

Sed neque pro meo iudicio aures in proposito præbendæ erant illi. impedimento, quod allegabat Antonius, autumans, se non potuisse libros exhibere, ex quo Cardinalis Archiepiscopus eosdem libros ad se avocaverit, illoque dein-
36 cept tradere abnuerit, quasi verò nemo possit dici morosus, seu quod ob ejus culpam impleta non fuerit conditio, (ut exigere videbantur illa verba, *parche non siano ritardati in al un modo per dato, e fatto mio*) quando quis ex facto Tertii remansit impeditus, ad Text. in l. Commetus, ff. de re Milit. Bec. conf. 104. num. 5. Modest. Pistor. conf. 44. numer. 77. & 78. vol. 2. Ioseph. Ludovic. decis. Perus. 105. numer. 9 & seqq. Card. De Luca de Empt. & Vendit. disc. 15. num. 4. Rot. in Bononien. seu Firmiana Olei 26. Iunii 1679. §. Sanè in presenti in fin. coram R. P. D. Rondinino; & in his terminis exhibendi libros Cyriac. contr. 544. num. 62. cum seqq. & ferè per tot.

Non solum quippè tale impedimentum nequibat censerì de iis, quæ removeri non possent, quia ultra integritatem, & Justitiam præsumendam in Cardinali, quotiescumque supplices, & diligentes preces porrexisset Antonius,
37 occurrebat replicatio, quod nec etiam, quando agitur de Principe Supremo, illius factum, & impedimentum excusat, nisi doceatur, maxime in materia Justitiæ, factas fuisse omnes diligentiâs pro eodem impedimento removendo, quam ad modum ex Bald. conf. 395. numer. 3. in fin. vers. quarto quia, lib. 2. probat Altogr. ad. conf. 45. numero 36. & prius numer. 26. lib. 2. & sequitur Bonden. collucl. 50. num. 170. lib. 1. & regulare est, quod alle-
38 gatio impedimenti rejicitur, nisi ostendatur, illud removeri non potuisse, quia non potest dici quis impeditus, dum valet impedimentum remove, ut per Gutier. de Tutel. par. 1. cap. 16. num. 110. Montan. eod. tract. cap. 26. n. 50. Felician. de Censib. lib. 3. cap. 4. num. 12. Surd. decis. 189. nu. 29. & seqq. Ciardin. contr. 90. num. 1. & 2. Rot. coram Seraphin. decis. 1206. num. 1. & 2. & coram Mant. decis. 92. n. 2. & decis. 196. nu. 6. & 7. par. 4. tom 2. rec & decis. 392. n. 19. par. 18.

Cyriac. autem adductis in oppositum d. contr. 39 544. ex num. 18. cum seqq. & per tot. loquitur de prætenso Administratore convento pro exhibitorio

libri Giornalis, & in actione contra eum intentata ad exhibendum prætendebatur relaxari Mandatum de carcerando, ille verò justè se excusabat ab additione petita propter carentiam libri detenti ab Officialibus Dohanæ, sed nos in præsentì non petebamus relaxari Mandatum adversus Antonium tamquam exhibere recusantem, at quod eidem Anton. obstabat exceptio rationis non reddita, quod sanè existit toto Cælo diversum, adeò ut idem Cyriac. qui nunquam Administratorem eximere somniavit sub hoc palliamento à redditione rationis, ex num. 109. cum seqq. expressè admiserit, & firmaverit, rationem sine libris etiam reddi posse.

Ad id autem, quod subungebatur, Andream
40 debuisse protestari, per se non stetit, quominus hæc rationem disunctio sequeretur, prout requiri solet ad effectum, ut allegatum impedimentum refragetur, juxta Doctrinam Falin. in cap. ex transmissa numero 1. de prescript. A lex. in l. properandum, §. *fin. autem uterque*, C. de Iudic. Ias. in l. qui in aliena, §. Celsus num. 26. ff. de acquir. hæred. Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. glos. 3. par. 1. sub numero 64. vers. quavis enim, & numero 66. & 67. Seraphin. de privil. Iuram privil. 35. num. 12. Ioseph. Ludovic. d. decis. Perus. 105. num. 13. Sperell. decis. 85. numero 21. & sequentibus Rot. coram Verall. decis. 73. sub. num. 1. par. 2. facile fuit respondere, & quod inspecta æquitate etiam citra aliam protestationem sufficit, de ipso impedimento constare, prout sequendo in hac parte eundem Ias. in d. l. properandum, §. *fin. autem*, C. de Iudic. prolietur de opinione Rota idem Verall. d. decis. 73. per. tot. par. 2. Crescent. decis. 5. aliàs decis. 234. tit. de except. & decis. 708. num. 2. par. 4. divers. & decis. 567. numero 7. par. 1. rec. & tenent etiam Valenzuel. conf. 4. numero 78. & d. conf. 44. num. 29. Seraphin. d. privil. Iuram. 35. num. 13. Gratian. discept. 591. in fin. & decis. March. 24. num. 19. idem Fontanell. decis. 107. ex num. 7. usque ad fin. & decis. 163. num. 2. Antunex. de Donat. Reg. lib. 2. cap. 13. sub. num. 136. Thomat. decis. 4. nu. 33. Bonden. d. collucl. 50. nu. 164. lib. 1. Episc. Rocca select. disput. Iur. cap. 62. sub numer. 6.

Ac denique, quod objectio non congruebat, cùm *Authoritates* in contrarium relatæ percutiant casum impedimenti provenientis à facto Tertii,
42 secus autem, quando, ut ad præsens, illud promanet ab uno ex contrahentibus, seu ex facto Partis, ut limitando post Ruin. conf. 150. num. 16. & 17. lib. 1. & Rot. coram. Pania juxta impress. Lugdun. decis. 37. num. 11. habetur penès Bonden. d. collucl. 50. num. 168. lib. 1. Card. De Luca de Benef. disc. 56. num. 4.

Addebatur ulterius, quod hoc prætensum impedimentum aderat etiam de tempore initæ conventionis, ut supra, & sic ex ipso facto cessabant omnes disputationes haberi solitæ occasione impedimenti, cùm hæc concidant quando impedimentum supervenit, non autem, si illud extabat etiam de tempore pacti, & promissionis, tunc enim sibi debet id imputari, qui voluit eodem impedimento jam præviso, & extante se obligare, ad regulam Text. in cap. damnatum 86. de regul. Iur. in 6. & in l. sed etsi quis 7. in fin. ff. de Instit. adl. & apertè colligitur ex Bart. Bald. aliisque laudatis per Altogr. d. conf. 45. sub num. 6. lib. 2.

Fortius in idem, quoniam vel credendum erat,

erat, quod Antonius talem obligationem reddendi, rationem assumpserit, quia putaverit, etiam sine libris illam ab eo reddi posse, & si in hoc deceptus remansit, sibi imputet; vel præscindendo ab ejus opinione suffragabatur Andreae talis in omnem casum in se verissima propositio, & quam præter adductos *suprà Disc. 52. num. 28. tucur Cysiac. d. contr. 544. numero 107. & seqq. Rot. Florent. lib. nuncupat. Motiv. 112. fol. 112. & Romana penes Farinac. conf. 96. num. 53. & coram Merlin. 54. decis. 569. num. 5;* Nimiùm namquæ repugnabat, quod hæc conclusio recipiatur favore Administratoris, si iste lacesitus ad reddendam rationem volente Domino, vel Socio ob^o deficientiam librorum jurare contra eum forsitan in litem, valeat excusari, quod etiam sine libris ratio reddi possit, ut sunt termini *Doctrinarum*, de quibus proximè, quodque è converso contra ejus excusationem non possit Dominus, vel Socius replicare, etiam sine libris rationem reddere valens; nempè vel per Testes, vel per alia publica documenta, idoneasque probationes, ut declarando regulam præfatam supponunt, & tradunt *Calcan. conf. 93. in fin. vers. cum iniquè Titius, Cravetti. conf. 275. sub numero 12. Farinac. d. conf. 96. num. 44. & seqq. & præsertim num. 50. ibique etiam Rot. in Romana Tutela coram Gypcio in duabus decis. Vrill. ad Affili. decis. 360. numero 10. in fin. eadem Rot. coram Pamphil. decis. 97. num. 5. & 6. & in Bononien. Redditionis 8. Aprilis 1680. §. Non obstat, quod aliquando, confirmata 23. Januarii 1681. §. fin. 47. coram Albergato*: cadente solùm alia limitatione, ubi tractatur de ingenti Patrimonio amplissimis facultatibus referto, quo casu libris non confectis ratione doli præsumpti posse in proposito Tutelæ Pupillum effectum majorem jurare in litem contra Tutorem, censuit *Rot. in d. Bononien. Redditionis Rationis in §§. mox laudatis, coram Albergato 48. 10;* quam tamen limitationem crederem esse veram, nisi ex facti circumstantiis aliter recto Judicis arbitrio videretur, cum Patrimonium magis, vel minus opulentum reddat quidem magis, vel minus difficilem, & verisimilem suppletivam probationem per viam Testium, aliorumque documentorum, sed non idcirco illam omninò efficiat impossibilem, maximè quia dari potest casus, quod hæreditas, vel Patrimonium sit ingentissimum, sed utpotè consistens plerumque, seu pro majori parte in locis Montium, Officiis vacabilibus, Censibus, & hujusmodi, facile existat per confrontationes receptorum publicarum, aut etiam privatarum, seu per litteras Patentales, aut Instrumenta demonstrare quid, & quantum pervenerit, aut pervenire potuerit in manibus Tutoris, vel alterius cujuscumque Administratoris.

Postremò, ac tandem descendendo ad naturalem, & planum intellectum illorum verborum, *Purche non siano ritardati in alcun modo per dato, e fatto mio*, non alium significatum Mihi ea videbantur importare, quàm quod à sensu contrario 49. Antonius gratiâ sollicitandæ calculationis voluerit evitare illam retardationem, quæ in cavillosa quandoque liquidatione, & disputatione partitarum studiosè solet per alteram Partium procurari, ut in dubio censendum esse, relatis antiquioribus firmat *Sanchez de Matrim. lib. 1. disput. 53. num. 2. & 3. Rovit. dec. 53. sub nu. 11. & post eos Episc. Rocca select. disp. Iur. cap. 62. n. 18. Unde cum retarda-*

tio non provenerit ex facto Andreae, sed à præsupposito impedimento ad se excusandum allegato per Antonium, nulla æquitas patiebatur, quod termini expirationis eidem Andreae deberet obesse.

ROMANA, SEU FLORENTINA
PECUNIARIA

PRO SAMINIATIS, ET STROZZIIS,
CUM MARCHIONE CASTRI FORTIS.

ARGUMENTUM.

Socius, quando est debitor in proprio, non potest petere compensationem cum Capitale immisso in Societatem etiam illâ dissolutâ. Redditio rationis faciendâ est in loco gestæ administrationis, & quid stante contrario consensu, vel factâ oblatione de libris transportandis sumptibus petentis, aut stante difficultate, & impedimento transportationis: Aliqua de Socio non mittente in Societate Capitale, vel industriam promissam; de litteris d' *Avviso* quando, & quomodo sint attendendæ. Et de Judicio super redditione rationis, quando dicatur connexum, ut coram uno, eodemque Judice debeat cognosci, cum aliis, de quibus in *Summario*.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
  - 2 *Exitus Causæ.*
  - 3 *Mercatores quomodo in libris describant paritas proprias Sociorum, ad differentiam illarum, quæ pertinent ad Societatem.*
  - 4 *De Reduplicatione personarum formalium in eadem materiali.*
  - 5 *Socius quando est debitor in proprio, non potest debitum compensare cum Capitale immisso in Societatem, & de ratione.*
  - 6 *Societate dissoluta repeti potest Capitale contra Socium negantem exhibere libros, & de ratione. Contra, quando idem Socius est promptus reddere rationem, num. 7.*
  - 8 *Socius in Societate Officii non lucratur sortem, nisi promissa impleverit ex parte sua, seu dederit conventum fidejussorem.*
  - 9 *Socius si non posuerit in Societate Capitale, vel industriam promissam, non potest pro rata deficiente expectare lucrum.*
  - 10 *Socius non ponens in Societate Capitale promissum tenetur ad interesse.*
  - 11 *Paillainier Socios sui servanda.*
  - 12 *Redditio rationum fieri debet in loco gestæ administrationis.*
- Amplia, id procedere, non obstante quocunque privilegio Fori competente Viduis, & Pupillis, ibid.*
- Fallit stante consensu, ut alibi reddatur, num. 13.*
- Declara fallentiam, ut num. 14.*
- Item fallit stante oblatione transportandi libros sumptibus petentis, n. 15. & n. 45.*
- Declara pariter hanc fallentiam; ut num. 17. & 19. & num. 46.*

- 36 *Iudex interponere debet arbitrium, prout magis expediat utrique Parti.*
- 18 *Rota non intendit facere Authoritatem in firmatis incidenter in Decisionibus.*
- 20 *Pactum de remittendis contr. versus inter Socios, vel de reddenda ratione coram Arbitris, quomodo intelligatur.*
- 21 *Major pars regulariter non potest prejudicare minori, nisi insimul fuerit congregata, & de ratione.*
- 22 *Major pars non potest prejudicare minori, quando agitur de prejudicio, & interesse singulorum*
- 23 *Causa reconventionis terminari debet unico contextu cum Causa conventionis.*
- 24 *Retentio datur etiam ante diem, & conditionem, quando agitur de Debitore Exterio, vel aliis suspecto.*
- 25 *Mandari alio contraria ad hoc, ut detur, sufficit docere de impleto Mandati.*
Et hoc habet etiam locum in solvente litteris Cambii contra Scribentem, ibid.
- 26 *Littera d'Avviso non habent necessariam connexionem cum litteris Cambii directis.*
- 27 *Littere d'Avviso receptae non obligant ad solvendum, sed solum litterae Cambii directae.*
- 28 *Litterae d'Avviso non probant reimbursementem favore Scribentis, cuius mandatum solum probant.*
- 29 *Iudex quando possit terminum ad solvendum in ejus Decreto dilatare.*
- 30 *Rescripta delegatoria, & avocatoria Causarum strictè sunt interpretanda.*
- 31 *Verbum revisio, seu rivedere quid importet.*
- 32 *Princeps rescribendo favorabiliter uni petitioni, alteram non concessam rejecisse censetur.*
- 33 *Rescriptum recipit interpretationem ab intentione supplicantium, & quando.*
Amplia, ut num. 34.
- 35 *Princeps praesumitur voluisse rescare dispendia ex diversitate Iudiciorum, & litium provenientia.*
- 36 *Iuris apices destruant commercium.*
- 37 *Iudicium Concurfus Creditorum est connexum, nec debet continentia Causarum in eo dividi.*
- 38 *Alto pro Socio, seu negotiorum gestorum est generalis, & coram eodem Iudice est cognoscenda.*
- 39 *Administrator non potest condemnari super Calculo desumpto ex uno, vel altero libro, sed omnes debent edi, & recognosci.*
Declara, ut num. 43.
- 40 *Ad Iudicium Concurfus comparere tenentur pro graduatione, & executione Creditores, qui obtinuerunt Mandata ab aliis Iudicibus.*
- 41 *Exceptio, ne continentia Causae dividatur, quando revera locum habeat.*
- 42 *Administrator non potest Creditum proveniens ex causa unius administrationis compensare cum debito alterius administrationis.*
- 44 *Iudex, qui gravavit in uno articulo, redditur Pari suspectus necdum in aliis connexis, sed etiam in separatis.*
Declara, ut num. 52.
- 47 *Ratio reddi debet super libris originalibus administrationis.*
- 48 *Partita librorum non probant, nisi sint extracta Parte citata.*
Amplia, ut num. 49.
- 50 *Peritus electus à Iudice in Iudicio redditionis rationis reputatur tanquam ejus Assessor, seu Consiliarius.*

- 51 *Causa tota quando devolvatur stante appellatione admissa super uno articulo, vel gravamine.*
Et quid, si Iudex, quid gravavit in uno articulo, soleat mutari per Turnum, ut contingit in Iudicibus Mercatorum, num. 52.

DISCURSUS LXXIV.

- C**ontracta Societate inter Saminiatos, & Strozzios cum Marchione Castri Fortis, aliisque Interestatis ad effectum erigendi Rationem Bancariam in Portu Liburni, unusquisque Socius posuit in eadem Societate proprium Capitale; cumque inter cetera pacta conventum foret, quod antequam ipsa Capitalia, seu luca, vel damna dissoluta Societate dividerentur, satisfieri prius deberet tertiis Creditoribus ipsius Societatis, evenit, quod Marchio Castri Fortis ad computum proprium traxerat quamplures summas usque ad Petias 48. mil. à praefata Societate, seu Ratione cantante sub nomine dumtaxat illorum de Saminiatis, & Strozzii: Quamobrem terminata Societate cum praeter ceteris Creditoribus insisteret Marchio Nunnez Creditor ejusdem Rationis in Petiis 11. mil. hinc Saminiati, & Strozzii tanquam Creditores ob tractas, de quibus supra, Marchionis Castri Fortis, introduxerunt in Urbe Iudicium contra Marchionem ibidem tunc commorantem, quive solum (ut in progressu *Discursus*) excipiebat de compensatione Capitalis cum proprio debito, & de quibusdam aliis Mercibus, sive Collis, quae asserebat transmissa ad commodum ejusdem Societatis;
- 2 Verum Causa coram A. C. ex diversis extrinsecis circumstantiis per plures Annos interpolatim disputata obdormivit, nec usque ad praesens, quod sciam, terminata est. Ego tamen scribens pro Saminiatis, & Strozzii credebam, relaxandum esse ab A. C. Mandatum contra Marchionem, ex sequentibus.

- Licet Marchio pretendat, posuisse in Ratione Bancaria, de qua agitur, Petias 26. mil. circiter, quae tamen revera non excedunt Petias 13.33. — nihilominus in hac parte solummodo consideratur tanquam Socius ejusdem Bancariae Rationis, & per consequens assertum illius Creditum dispungi nequit, nisi cum regulis Socialibus; è converso autem in altera parte, in qua tanquam Persona Tertia, & privata contraxit debitum vigore litterarum Cambii in summa Petiarum 26. mil., habetur ac si foret extraneus, nullamque connexionem habet cum eodem Negotio, juxta consuetum stylum Mercatorum apponentium hujusmodi debita, seu tractas, ut ipsi dicunt, *à conto à parte*, & Creditum è contra Sociale *à conto corrente*, & juxta eam reduplicationem personarum, quae passim datur in Jure, adeo ut ad hunc effectum Marchio censeri debeat diversus, & multiplex homo, neque valeat unam personam cum altera confundere, ad *Text. in l. Tutorem 22. vers. discreta sunt enim, ff. de his, quibus ut indign. Surd. decis. 153. sub numero 15. vers. quarto, & numero 16. Valenzuel. conf. 156. numero 79. & seqq. Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 7. à numero 27. ad 34. Rot. decis. 78. num. 4. par. 1. rec. & decis. 252. num. 8. coram Gregor. decis. 451. num. 17. coram Merlin. & decis. 194. num. 19. coram Pouting. & egregie Card. De Luca lib. 8. de Credit. disc. 8.*
- num. 8.

num. 8. & disc. 47. num. 4. & præter hos alii supra
Disc. 37. num. 12. & Disc. 38. num. 48.

Posita igitur huiusmodi incontrovertibili veritate, ac separatione Personarum, frustra credit Marchio retardare solutionem debiti per ipsum uti Tertii contracti sub palliamento asserti, ac separati Crediti Socialis; istud enim posterius remanet (ut infra) vigore specialis pacti vinculum pactis, & legibus eiusdem Societatis, quinundò neque de Jure potest prætendi, nisi prius Socialis ratio dispungatur, proindeque cum ex parte sua sit debitor liquidus, clarus, & indubitatus, nequit ullo modo contraponi assertum Creditum sociale turbidum, incertum, & intricatum, casus enim dari potest, ut adeo ex jactura negociationis diminutum sit Capitale, quod parum, aut nihil ex prætenso illius credito, seu Capitale remaneat, prout uno ore tradiderunt *Falic. de Societ. cap. 31. numero 69. Parlador. rer. quotid. lib. 2. cap. fin. par. 1. §. 12. limit. 4. numero 35. Cancr. var. resol. par. 3. cap. 7. numer. 328. Girrb. decis. 15. numero 3. & seqq. Rot. coram Bich. decis. 226. numero 1. & 2.*

Aggrediens Marchio hanc veritatem præsumit eandem conclusionem limitare, ex quo pro parte illorum de Saminiatis, & Strozziis denegatur exhibitio librorum, quo casu tenent Doctores quod in quamdam contumaciæ pœnam possit actio liberè exerceri pro ipso Capitali, ex *Charar. decis. Ianuen. 74. num. 25. vers. contrarium tamen, Malignat. de retent. q. 323 Carleval. de Iudic. lib. 1. tit. 3. disp. 7. num. 13* & ultra hos alii in *Disc. 37. num. 22.* sed æquivocum est manifestum, quia prædicta limitatio procederet, quoties effectivè denegaretur redditio rationis, & hic est casus, quem percutiunt *Authoritates* mox recensitæ; at cum in præsentem solummodò iidem de Saminiatis, & Strozziis renuant exhibere bilancium tanquam transmitti solitum durante dumtaxat Societate, sed de cætero existant prompti, & parati ad reddendam rationem, nemo est, qui dubitet in hoc casu, quod Capitale positum in Negocio censerì debeat veluti Creditum demortuum, neque antè ipsam redditionem rationis valeat expostulari, ad ea, quæ sub hac præcisa promptitudine oblata per Confocios punctualiter deducuntur per *Baez. de Decim. Tutor. cap. 2. num. 168. Gutier. de Tutel. par. 3. cap. 1. num. 53. Girrb. d. decis. 15. num. 14* & concordant relati in *d. Disc. 37. num. 23.*

Atque hinc adduci non merebatur, quod ex parte eorundem de Saminiatis, & Strozziis doctum non fuerit de adimplemento expromisso, ponendi scilicet in communi negociatione Petias 40. mil. undè ex istius adimplementi defectu Societas debeat haberi pro non contracta, sive Contractus Socialis in purum Cambium resolvi; Quia, præterquam prædicta Conclusio militat solum in pœnitens diversis Societatibus Officii, quæ in Urbe frequenter contrahi consueverunt, in his enim terminis si Debitor prætendat per obitum Officialis non teneri ad restitutionem fortis, sed illius lucrum fecisse, tuncque nisi præstiterit opportuno tempore promissum fidejussorem, denegatur eidem acquisitio, seu liberatio restitutionis fortis, ne aliàs lucrum capiat in eo negotio, ubi deficit, & hoc est quod concludit *Rot. in oppositum laudata coram Card. Orshobon. in decis. 131. & coram Bich. decis. 341. per tot. & decis. 160.*

post discept. Contris, & de qua materia late actum habetur infra in *Disc. 81.*

At nos profectò sumus extra imaginabilem applicationem, cum enim Societas de facto fuerit contracta, ac in publica Platea Liburni diu in conspectu omnium cantaverit, vanum est asserere, quod pecuniæ per Marchionem in eandem Societatem collatae datae fuerint in titulum Cambii, quoniam ad omne pejus prætenso agnoscendi, an Saminiati, & Strozzi posuerint in Negocio summam pollicitam, solummodò locum sibi vindicabit, quando versabitur in ipsa redditione rationis, si etenim de eo tempore iidem de Saminiatis, & Strozziis non edocuerint, possuille in Negocio prædictas Petias 40. mil. eo sane casu non poterunt pro rata deficiente lucrum expetere, sicut etiam contingeret, quando Socius spondidisset operam, & industriam expendere in aliqua negociatione, & tamen defecisset, & iste est casus, in quo merebatur allegari Conclusio in contrarium deducta ex cumulatis par *Bald. in cons. 87. lib. 2. Gratian. discept. 424. num. 19.* & in puncto, quod si Socius non ponit Capitale in summa pomissa, teneri ad summum valeat ad Interestè, *Falic. de cap. 15. numero 24. & numero 81. & seq. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 4. litt. S. §. 20. num. 38.*

Ista igitur absque alio inutili digressu ad obtinendam relaxationem expetiti Mandati videntur exuberare, sed dicimus ex abundantia, quod ultra Juris regulas, de quibus supra, assistit in nostra facti serie specialissimum pactum initum in Capitulis Socialibus, in illis etenim expressè Socii convenerunt, quod antè disjunctionem rationum solvi deberent, & dimiti Creditores Societatis, undè cum hodiè de facto Marchio Nunez existat Creditor Petiarum 11. mil. illarumque expectat satisfactionem, vanum est evagari per extranea, sed ad formam prædicti pacti debet indubitanter per Marchionem satisfieri obligationi per ipsum, ut supra, uti Tertium contracta, ad tradita per *Rot. in decis. 402. numero 1. par. 16. & decis. 8. num. 2. & 3. par. 17. rec. ubi cætera referuntur.*

Cæterum in possibile est prætere, nedùm sustinere, quod redditio rationis, (quæ de reliquo ultronè offertur Marchioni, quoties ille deputet Personam Liburni, vel i Lorentiæ, quæ eidem illius nomine assistat redditioni fieri debeat, & practicari in Urbe, id enim est contra omnia Juris principia, quæ agnoscendo, quam durum sit extra locum gestæ administrationis libros transportare, partitas verificare, ac quatenus oporteat per legitimas Testium probationes sup-
12 plere, decreverunt, ut nullum dari possit privilegium, etiamsi peragatur de Viduis, & Pupillis, propter quod ratio reddenda veniat extra locum susceptæ administrationis, prout responderunt *Imperatores in l. 1. & tot. tit. C. ubi de ratiocin. agi oport. Excebar. de ratiocin. cap. 7. per tot. Salgad. in labyr. Credit. par. 1. cap. 7. numero 93. & seq. Magon decis. Lucent. 5. numer. 13. Gratian. decis. March. 180. in addit. num. 6. & 7. Paschal. par. potest. par. 2. cap. 2. numer. 109. Rocc. de Societ. Mercat. not. 100. numero 211. Novar. de elect. for. sect. 4. quest. 24. per tot. Petra super Rur. 230. n. 32. Card. De Luca lib. 3. de Iuris d. disc. 73. numero 2. & 3. Rot. decis. 607. numero 1. par. 2. rec. & decis. 13. sub*
C c 4 numer.

num. 2. §. & cùm multa, coram Penia, & decis. 1205. per. tot. coram Seraphin. & præter hoc alii, de quibus supra Disc. 52. num. 29.

13 Non applicabili in facto limitatione ob sensum, qui asseritur præstitus ex parte Sociorum de Saminiatis, & Strozziis coram A. C. quo posito ceilet non minùs ratio, quam dispositio ad. l. C. ubi de ratiocin. ad trad. per Rot. coram Bich. decis. 136. numero 10. & coram Peutingen. decis. 64. num. 16. & decis. 154. numero 4. & seqq. & decis. 36. num. 41. & seq. par. 10. recent. Quoniam solummodo decreta sunt electio Periti ad effectum referendi, an, & pro qua summa Marchio præsentum Capitale posuerit in Negocio, quod cum procul dubio toto Cælo distet à Judicio super redditione rationis, ad oculum idcirco retorquentur *Authoritates* mox relatæ, illæ etenim simpliciter loquuntur, quando Confocius produxit Computa, processum, & partitas coram A. C. quinimò explicitè promisit rationem dispungere in Urbe coram eodem A. C. vel in *Rota*, prout videre est in exaggerata dec. *Anconitana Manna coram Card. Corrado*, impress. decis. 110. num. 2. vers. sed jamdii, cum seq. par. 10. rec. cum *Bursat. conf. 74. nu. 37. & seqq. & sub num. 44. & aliis ab eadem decis. de promptis.*

15 Nequè ullo modo intrare valet arbitrium stante obligatione, quæ sit de transportandis libris sub expensis Marchionis, ad *Text. in l. Prator ait in fin. ff. de aden. & in specie Rot. Gennien. decis. 98. in fin. Magon. d. decis. Lucen. 5. num. 14. & seq. Gratian. d. decis. March. 180. num. 8. & in addit. num. 4. Io. Anton. Ab Eccles. observ. 51. num. 34. cum 2. seqq. par. 1. Rot. d. decis. 110. num. 5. & 6. par. 10. recent.* Quia, præterquam attenda æquitativa ratione præfatum arbitrium ab altera potentiori ratione conquassatur, ex quo, licet finita fuerit Societas respectu temporis, durat adhuc respectu recuperationis effectuum Socialium, sicque nimirum asperum redderetur, si mediante librorum transportatione ad Urbem impossibile evaderet
16 Socialia credita exigere, idque cum utrique Parti magis expediat, per consequens æquitas ista, & non alia debet inspicere, & spectari, ex his, quæ in proximis respondit *I. C. in l. non amplius 26. §. Bonorum, & in l. non potest 27. & ibi gloss. in verbo estimaverit, ff. de legat. 1. Corn. conf. 282. numer. 3. lib. 1. Merlin. de legit. lib. 5. tit. 3. quest. 11. num. 3. & seq. Rot. decis. 55. num. 3. par. 16. rec. & decis. 310. num. 5. par. 19.*

17 Nihilominus *Rot. in d. decis. 110. num. 5. par. 10.* non firmavit, quod, stante hujusmodi oblatione, limitanda foret inconcussa regula, de qua supra, sed postquam pedem fixit super positivo consensu dato per confocium circa redditionem rationis in Urbe, augmentativè per quamdam uberiores circumstantiam superaddidit, quod stante dicta obligatione eò magis DD. inclinabant ad præfigendam quamdam redditionem in Urbe; ac propterea cum iste non fuerit punctus, & fundamentum principale ejusdem resolutionis, nulla venit habenda illius consideratio, cum eadem
18 *Rota* semper, & ubique fuerit protestata nolle facere *Authoritatem* in iis, quæ incidenter, & ad aliquam uberiores argumentationem deduxit, sed quod ponderari debeat ratio principalior, ac fundamentalis captæ resolutionis, ut habetur explicatum in *decis. 498. nu. 29. & 30. co-*

*ram. Dunoꝝ Jun. in recent. decis. 285. num. 12. par. 9. decis. 196. num. 38. par. 11. decis. 413. num. 7. par. 16. decis. 112. nu. 28. & 29. par. 17. decis. 218. nu. 25. & 27. par. 19. & in Ampu. ten. seu Civitaten. Vnio- nis 4. Junii 1685. §. Nil. refragante, coram R. P. D. Rondinino; & in puncto, quod hujusmodi obligatio dicatur effectata, neque mereatur attendi, firmavit *Card. De Luca d. lib. 3. de Jurisd. disc. 73. n. 12. & seq.* ubi respondet contrariis.*

Denique non turbat pactum Sociale; quod controversiæ, quæ possent inter Socios exoriri, remitterentur Arbitris eligendis in Civitatibus
20 Neutralibus; id etenim venit intelligendum cum consueto grano Salis, quando scilicet in ipsa redditione rationis aliquid emergeret dubium, aut difficultas in aliqua partita, sed non exinde sub hoc prætextu trahenda venit *Causa* extrà locum gestæ administrationis, ut occurrendo huic eidem objecto individualliter respondit *Ant. Faber. in Cod. lib. 2. tit. 38. de Arbitr. definit. 2. qui dicit, prius rationes ædendas, quam ad Arbitros rationales recurratur, fieri siquidem potest, ut tam benè rationes reddi appareat, ut controversia nulla futura sit, propter quam ad Arbitros recurrere necesse sit, subdens, non apud Acta, sed brevi manu æditionem esse faciendam, cujus *Doctrinam* sub his præcisis verbis refert, & sequitur *Pignan. ad Statut. Ferrar. lib. 2. rubric. 139. num. 50. vers. huic malo succurrit.**

Ejusdem insubstantiæ existit assertio, quod pro majori parte cæteri Socii concurrant in desideranda redditione rationis in Urbe; Quia, ultra quod hujusmodi assertio nullum habet in facto
21 fundamentum, neque edocetur de consensu majoris partis, qui ad hunc effectum præjudicandi minori de Jure requiritur, ut interveniat, omnibus insimul in uno loco congregatis, ex collectis per *Scannarel. de Visit. Carcer. lib. 3. cap. 2. sub numero 14. & 15. fol. 412. ubi optimam assignat rationem, nimirum quia dari potest casus, quod unus trahere valeat reliquos in suam sententiam, & concordat *Cresp. De Valdaur. observ. 112. num. 12. propè fin. vers. debent. autem, Urceol. de transact. quest. 85. numero 16. Rot. post eum decis. 1. numero 3. cum cæteris, de quibus supra Disc. 11. nu. 6. & seq.**

Certum tamen est, quod neque in Jure hujusmodi propositio fomentum habet, cum in præfenti tractetur de re valdè læsiva, ac singulis præjudiciali, quinimò contra expressum pactum Sociale in *Cap. 19. ubi decernitur, libros remanere debere penes Saminiatos; hæc etenim communissima est distinctio, quod major pars minori non præjudicat, quando de singulorum Interesse pertractatur, & quando actus, in quem major pars consentiret, afferret (ut ad præsens) intolerabile præjudicium minori, ad communiter notata per *Scribenies in cap. fin. de majorit. & obedient. Surd. conf. 65. nu. 17. & 19. Cresp. De Valdaur. d. observ. 112. num. 11. latè Urceol. de transact. d. quest. 85. nu. 23. & 24. Rot. coram Coccin. decis. 572. num. 2. & decis. 85. num. 7. par. 8. rec. & decis. 244. n. 25. & 26. par. 16. & admissum fuit in *Foroliviens. Appalio* (ubi plenè articulus iste discutitur) 12. *Februarii 1680. §. licet autem, coram Card. Mantheo.***

Unum pro Coronide superest animadvertendum respectu reconventionis, ac circa prætensa Colla, quoniam non negatur, quod illa restitui debeant

debeant Marchioni, sive excomputari in illius debitum; sed duo respondemus, primò nempe, quod **23** Causa ista reconventionis contextualiter terminanda est cum altera nostra Causa conventionis, juxta *Text. in cap. 1. & tot. tit. de mutu. petit. cum pluribus relatis per Calvin. de equit. l. b. 1. cap. 78. numer. 1. & seqq. Tondut. de prevent. par. 2. cap. 58. num. 2. & 3. & melius num. 7. Mollignai. de reconvent. quest. 12. per tot. Paz de Tenu. cap. 64. num. 19. Giurb. decis. 2. num. 7. & 8. Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 2. disput. 7. n. 3. Oliv. de For. Eccles. par. 3. quest. 32. nu. n. 32. Alimmar. de nulli. rubr. 13. quest. 26. n. 46. & seqq. & signanter nu. 50. & 54. ubi latè materiam explicat, & exornat.*

Secundò, quod in omnem casum Saminiati, & Strozzi jure merito possunt eadem Colla loco pignoris retinere, donec satisfacti fuerint de **24** eorum Credito adversus Exterum nulla bona retinentem, neque Romæ, neque in Hetruria, ideò: que ad evidentiam suspectum, ut post *Salicet. Negusant. & Carocc. singulariter animadvertit Merlin. de pignor. lib. 4. qu. 78. num. 22.*

Post hæc excepit Marchio, quod Creditum illorum de Saminiatis, & Strozziis nullam habere posset executionem ex sola exhibitione Tractarum, seu litterarum Cambii, quas ipse scripserat, fuerantque impletæ, nisi insimul producerentur concomitantes litteræ *d' Avviso*, ex quibus prætendebat resultare posse aliquam probationem satisfactionis proprii debiti: Sed Ego respondebam, inanem esse exceptionem, non solum, **25** quia ad exereendam actionem contrariam Mandati, quod continetur in Cambio, sufficit docere dumtaxat de implemento, ad *Text. in l. si vero non remunerandi 12. §. si mandaveris, & in l. si Mandato meo 45. ibique Bald. in princ. ff. Mandat. cum concord. per Cald. d. empt. & xendit. cap. 13. num. 125. & seqq. & in specie Roi. coram Bich. decis. 481. num. 26.*

Verùm etiam ex ipsa ratione, tum quia litteræ **26** *d' Avviso* nullam habent necessariam connexionem cum litteris Cambii directis, ut prosequitur *Roi. d. decis. 481. num. 27. coram Bich. Vnde ad effectum inducendi obligationem solvendi non attenduntur inter Camplores litteræ d' Avviso, sed solum litteræ directæ, ut inquit Scacc. de Camb. §. 2. gloss. v. 337. Gam. decis. Lusit. 336. nu. 4. & per tot. Add. ad Buratt. decis. 486. n. 7. in fin.*

Tum etiam, quia esto quod in eisdem litteris *d' Avviso* dictum fuisset, quod Marchio transmittabat Societati Creditrici has, vel illas res, seu pecunias in satisfactionem, non tamen erant aptæ justificare eandem satisfactionem, cum litteræ *d' Avviso* nullo modo probent favore Scribentis, ut in terminis reimbursementis firmat post **28** *Natt. & Surd. Roi. coram Bich. d. decis. 481. numero 28. & prius n. 6. & 7. ubi quod solum ex eis probari potest mandatum, istaque decis. est repetita in rec. decis. 198. par. 11. & eam sequitur eadem Roi. decis. 295. numer. 3. par. 15. & antea in decis. 26. num. 12. & 13. par. 5. ubi distinguitur inter litteras di Spaccio, & illas d' Avviso, & concordat Episcop. Rocca select. disput. Jur. tom. 2. cap. 94. numer. 11. Et ideò concludebam, quod ad summum ad effectum, ut Marchio posset edocere de ass. reimbursemente, valeret Judex terminum ad solvendum alias unius diei, seu, ut dicitur, nisi per totam in materia litterarum Cambii practicum, longio-*

ri termino, & dilatione subextendere, sed non idcirco abstinere à relaxatione Mandati, ad trad. per *Gales. de oblig. Camer. qu. 17. n. 20. Ridolphin. in prax. part. 1. cap. 8. n. 262.*

In non dissimili materia tam circa locum reddendæ rationis inter Socios, quam circa separationem, vel connexionem Computorum, casus quidam adfuit disputatus, & resolutus, ut infra, (antequam Scriberem in Causa) in *Rota Florentina* inter universos Creditores Americi Barducci, & Senatorem Jacobum de Zatis; Cum enim idem Senator prius coram sex Officialibus, qui Florentiæ nuncupantur *di Mercanzia*, tanquam Socius, seu Princeps convenisset eundem Americum pro generali redditione rationis Tabernæ ab eo Panormi administratæ, successivè, secuta decoctione Americi prædictus Senator petiit coram eodem Magistratu dispungi quoddam Computum particulare nonnullorum Bestiaminum, obtinuitque Decreta preparatoria juxta repetita, sed recurrentibus Creditoribus universis ad Principem, prodiit rescriptum, *Li sei di Mercanzia rivedino questa Causa, sentite le Parti la terminino come convenga per buona giustizia secondo il Voto delli tre Giudici delle seconde, appellationi, non obstante &c.*

Exorta igitur est ad normam hujus rescripti disputatio, utrum de Voto prædictorum trium Judicium decidenda essent omnia capita generalis administrationis, vel potius particulare dumtaxat Computum Bestiaminum, quod esse dispungendum Florentiæ, Magistratus, ut supra, decreuerat, præfatique tres Judices; sive *Rota Florentina* censuit, omnia fore definienda de Voto ejusdem *Rota*; sed in hoc statu adiectus ad respondendum *Decisioni*, seu Motivis prædictorum Judicum, credidi, rescriptum principis intelligendum esse tantummodò circa particularem administrationem, seu Computum Bestiaminum.

Movebar ex regula, juxta quam remanebat fundata intentio Senatoris, nimirum quod ubi agitur de rescriptis, seu Commissionibus Delegatoriis, & respectivè avocatoriis à Judicibus Ordinariis, strictissima semper facienda est interpretatio, ad *Text. in cap. 1. de Offic. Delig. & cap. fin. de rescript. cum concord. in specie per Magon. dec. Florent. 87. num. 4. pulchrè Valenzuel. conf. 171. ex num. 28. usque ad 31.*

Potissimè, quia dum Princeps in rescripto, seu Commissionem adhibuit illa verba, *rivedino questa Causa*; Magistratus verò Mercantiæ usquedum non vidisset, nec cognovisset, nisi de particulari administratione, seu Computo Bestiaminum non poterat proinde idem rescriptum extendi ad Causas non visas, cum de natura **31** ejusdem verbi *rivedere* etiam grammaticaliter nihil aliud significetur, nisi iterum videre, ad tradita per *Card. Tusch. lit. R. concl. 313. numero 1. Pereir. de revis. cap. 1. num. 11.* addito, quod Creditores expressè Principi supplicaverant pro obtinenda Commissionem de Voto *Rota* ad effectum cognoscendi totam Causam prævia expositione utriusque Instantiæ pendentis à principio coram Magistratu super redditione rationis generali, & particulari; ideòque dum Princeps se restrinxit ad **32** meram revisionem judicati, videtur respuisse secundam partem petitionis quodam generalem redditionem rationis non judicatam, ad *Text in cap.*

al *Audientiam in fine*, d. *Decim. Alex. conf. 94. n. 3. lib. 2. Bec. conf. 55. num. 1. & seqq. Mandell. Alb. conf. 721. per t. t. Rota coram Buvatt. dec. 88. num. 2. & 3. & coram Bich. decis. 352. n. 12. & coram Card. Othobon. decis. 165. num. 4. & dec. 459. num. 8. & 9. & coram Card. Cerro.*

Nec Mihi contrarium suadere poterat regula, seu conclusio, quod potius ex generali supplicatione Creditorum censendum foret, quod Princeps, & maximè ad lites abbreviandas, rescribere intellexerit juxta petita, ex quo ab intentione Supplicantium capienda sit interpretatio, etiam quando dubia sunt verba rescripti, & meus Rescribentis, ex *Cephal. conf. 77. num. 36. Ger. Spin. conf. 71. num. 8. Cyriac. contr. 426. num. 40. & seqq. Rot. decis. 2315. num. 8. coram Coccin. d. decis. 165. numer. 5. coram Card. Othobon. & decis. 271. num. 2. par. 14. rec. & decis. 161. num. 8. & 9. par. 18. & in Romana Emphyteusis 6. Martii 1687. §. Probatur tertio ex supplicatione, coram Alberгато, & magis in proposito *Mans. consult. 174. num. 1. & seqq.* idque etiam oporteret verba rescripti impropriare, ut ampliat *Menoch. conf. 630. sub num. 6. Rot. coram Cassador. dec. 6. num. 4. de script. cum aliis per Gob. consult. 93. num. 47. & quod Princeps præsumatur velle in consimilibus rescriptis obtruncare, & rescicare dispendia, & aditus plurium litium, & Judiciorum, ad mentem *Text. in l. terminato, C. de fruct. & litis expens. & l. properandum 13. C. de iudic. habetur apud Cyriac. contr. 10. n. 59. & 60. & notat in proposito Mans. d. consult. 174. ex num. 2. vers. quod non modò.***

Siquidem omnia ista pro meo iudicio cessabant, dum rescriptum, ut supra, restrictum recedebat ab intentione Supplicantium, ac præscerebat implicitam legationem eorum quæ non legebantur expressè concessa, nec sine ratione, quia retorquendo verisimilem Principis mentem credendum erat, Principem abstinuisse ab annuendo precibus omnium Creditorum petentium, totam causam generalis redditionis rationis avocari, seu committi de Voto *Rote*, quia nimirum si in qualibet partia in huiusmodi generali redditione rationis discutienda cadere debebat discussio *Rote* non fuisset lites, & dispendia rescicare, sed potius augere, cum melius expediret relinquere hanc cognitionem sex Officialibus Mercantia, qui in Causis Mercatorum forum particulare constituunt ad hoc, ut iudicent expedire de bono, & æquo, ubi e converso reallumpta disputatione in *Rota* multiplicabantur legales subtilitates, quæ destruant commercium innixum bono, & æquo, ut advertit *Card. De Luca de Credit. disc. 78. num. 7. & seqq.*

Neque pariter relevare videbatur, quod tractaretur in Concursum Creditorum, in quo datur connexitas, & dependentia, & locum sibi vindicat, exceptio, ne continentia Causa dividatur, ad trad. per *Salgad. in labyr. par. 1. cap. 4. num. 15. & seqq. & numero 36. & §. 3. cod. cap. 4. sub. num. 7. vers. & quod ubi adest, cum seqq. Cortiad. decis. Cathalon. 36. ex num. 36. cum plur. seqq. & signanter numer. 39. cum seqq. Card. De Luca de Iurisd. disc. 83. numer. 3. quod & procedit eo ipso, quod agitur de actione vel pro Socio, vel negociorum gestorum, quæ est actio generalis, nec patitur Judicis, aut Judicii divisionem, ut subdit *Tondus. de prevent. par. 1. cap. 10. nu. 2. & 16. & par. 2.**

cap. 14. nu. 6. *Merl. de potest. Indic. tract. 16. nu. 6. Cortiad. d. decis. 36. num. 44. & fermè in individuo Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 9. par. 2. in fin.* ubi cum fuisset petita interim calculatio super libris cujusdam Societatis existentibus in Civitate Barchinonen. sine præjudicio aliorum jurium, & librorum, Senatus Cathalanus rejecit Instantiam, ex quo rationes administrationis legitime reddi, & calculari non poterant, nisi eandem rationum volumina omnia in medium aderentur, & proferentur.

Replicabam namque respectu Concursum Creditorum, quod conclusio, ne continentia Causa dividatur, non applicabatur in factò, quia Senator quodam Computum particulare Bestiaminum nullam graduationem inter Creditores petebat, undè dari posset, quod Magistratus proferret sententiam contrariam sententiæ Rotali, in qua graduarentur sub eodem loco alii Credicores, ut est ratio *Salgad. Cortiad. & Card. De Luca*; sed tantum exposulabat declarari Americum debitorem ex causa Bestiaminum, cumque ceteri Creditores possent adversus huiusmodi prætensionem opponere coram quoque Judice quidquid volebant, profectò ex hoc capite non intrabat divisio continentia Causa, obtentoque deinceps per Senatorem Mandato, seu canonizatione sui Crediti, jam natura ejusdem Judicii Concursum compellebatur pro assequenda graduatione comparere coram Magistratu, seu Judice concursus universalis, ex firmatis per eundem *Salgad. in labyr. d. par. 1. cap. 4. num. 33. & 34. & numer. 63. & 64. & cap. 5. numero 18. & sic cessabat implicancia divisionis continentia Causarum, nec sententia lata de Voto *Rote Florentina* super Bestiaminibus pariebat exceptionem rei judicatae quoad alteram Causam Concursum, & redditionis generalis administrationis, prout in substantia necesse est, ut obstet exceptio continentia Causarum non dividenda, ad communiter notata per *Scribentes in l. nulli, C. de iudic. Salgad. in labyr. Credit. d. par. 1. cap. 4. n. 45 & seqq. Card. De Luca de Iurisd. disc. 76. nu. 5. & de iudic. disc. 3. n. 43. & de Alien. disc. 47. num. 4.**

Quinimò tantum aberat, quod Negotium Bestiaminum parere posset exceptionem rei judicatae quoad generalem redditionem rationis, ut tamquam quid omnino separatam passim efficiat, quod eadem persona materialis ejusdem Administratoris, nequeat opponere compensationem Crediti ex causa unius administrationis cum debito proveniente ab altera administratione, ut probat *Salgad. in labyr. par. 1. cap. 9. num. 62. cum plur. seqq. Giurb. Merlini & alii penès Rota decis. 46. num. 7. & seq. par. 16. rec.* Doctrina autem *Fontanell.* rectè poterat procedere in casu suo, in quod agebatur de una, & eadem administratione, undè non poterat ibi Socius, vel Administrator meritò condemnari pro eo, de quo debitor appareret ex libris præcedentium Annorum, dum ex sequentibus libris, & Annis valebat justificare Creditum, vel jacturam Societatis, & consequenter evitare condemnationem.

Denique nullatenus officiebat alterum assumptum, quod Magistratus in Causa, seu petitione Bestiaminum gravasset reliquos Creditores desumendo contra ea, quæ superius firmata sunt ex n. 12. cum seqq. Americum teneri rationem reddere de

de Negotio Bestiaminum extra Urbem Panormitanam, sive locum gestæ administrationis, 44 ideoque stante tali gravamine Magistratus evaserit suspectus nedum in ipso negotio principali, & in connexis, sed etiam in Causis separatis, ad *Text. in cap. ad hæc, il primo, de appell. ubi Franch. sub num. 3. & Barbof. num. 2. Menoch. conf. 94. nu. 13. & seqq. Staffil. de licet. Grat. & Insti. fol. 161. §. si Causa principalis, Scacc. de appell. q. 17. limit. 47. membr. 3. num. 2. & 3. Ant. Cappc. decis. 147. per tot. Cappc. Galeot. lib. 1. controu. 39. ex num. 34. cum plur. seqq. Grass. de except. exc. 34. nu. 84. & seq. Fontanel. dec. 16. ex num. 3. usque ad 10. Sanfelice. dec. 86. per tot.*

Occurrebat etenim clara responsio, seu retorsio argumenti, nimirum quod si Magistratus gravaverat in Decreto præcipiente rationem reddi extra locum gestæ administrationis, nec etiam poterant tres Judices, seu *Rota Flor.* cognoscere de eadem, & multò minùs de tota Causa, & universali redditione rationis; & si congruere valebat 45 limitatio superiùs insinuata *num. 15.* quoties scilicet offertur librorum transportatio periculo, & sumptibus petentis, prout etiam ultrà relatos *sub d. n. 15.* tenuisse asserbatur *Rota Florent. in ejus Decis. non impress. seu lib. Motiv. 108 fol. 122. & 126. & lib. 110. fol. 314.* seu quod dato, quod in loco administrationis sint sequestrati, vel aliàs extrahi nequeant, Judex mittere, seu subdelegare debeat Peritos, ut libros recognoscerent, & referrent, aut aliàs rogare, seu subdelegare Judicem loci, teste in his terminis *Parrex. de Instrum. edit. tit. 5. resol. 3. num. 31. 32. & seqq. Gen. de script. privat. lib. 4. fol. 254. num. 56. & seq. Magon. decis. Lucen. 5. nu. 15. fo. Ant. ab Eccles. observ. 51. n. 35. & 36. par. 1.* omnia hæc pariter expleri poterant per Magistratum, & per consequens ad oculum asser-tum corruerat gravamen.

Rursùs in factò excludebatur aliud gravamen, nempe quod Magistratus partitas Computi Bestiaminum exhibitas ex parte Senatoris approbaverit, & canonizaverit pro authenticis, quando tamen non solum rationes reddendæ sunt in suis Codicibus originalibus, ut inquit *Menoch. de arbitr. cas. 209. nu. 14. cum seqq.* sed etiam exemplationes partitarum regulariter nunquam dicuntur, & sunt in forma probanti, nisi Parte citata fuerint extractæ, *Rota coram Millin. decis. 324. n. 2. & decis. 179. nu. 7. coram Pamphil. & coram Manzaned. decis. 466. num. 2. & in recent. decis. 419. numero 7. parte 14.* maximè quando Creditores, 49 ut in præsentì, opposuerunt, hujusmodi exemplationes non esse authenticas, ut prosequuntur relati per *Ridolphin. in prax. par. 1. cap. 2. nu. 193. & seqq. Posth. de manu. observ. 97. nu. 34. & seqq. & observ. 99. n. 17.*

Siquidem Magistratus tantummodò assignaverat terminum Creditoribus, *Ad haver' riscontrato, e fatto riscontrare le scritture autentiche del Conto de Bestiami,* unde non ex eo, quod in Decreto dicitur, *autentiche,* resultat consequentia, quod Magistratus easdem scripturas declaraverit authenticas, potiùs namque per assignationem termini, & multò magis per electionem Periti præservata remanebat Creditoribus facultas postea opponendi defectum legalitatis; Peritus 50 namque taliter electus reputatur simplex Assessor, seu Consiliarius Judicis, ut inquit *Card. De*

Luca de Iudic. discurs. 33. sub nu. 20. vers. quemadmodum.

Accedente demùm duplici ponderatione, altera, quod etiam posito gravamine per primum 51 Judicem illato, non tamen extra tenorem rescripti delegatorii poterat censeri devoluta tota Causa, nisi dicatur, *cum omnibus incidentibus & c.* ut in casu *Manfù d. consult. 174. ex num. 11. vers. quod ipsum, cum sequent. Gratian. discept. 6. numero 3. & 7. Salgad. de Reg. prolect. par. 2. cap. 17. ex numero 10. vers. pro cujus claritate, cum seqq. & signanter num. 12. & 15. & num. 36. & 37.* Et altera, quod cum tractaretur de Magistratu temporali, & assueto in singulo quadrimestre beneficio Turni immutari, gravamen idcirco tunc illatum ab Officialibus eo tempore residentibus non poterat auferre totam, seu aliam Causam non decisam in præjudicium Successorum, qui ab omni gravamine, & intentione gravandi erant innoxii, ut punctualiter limitat *Scaccia de appell. dicta quest. 17. limit. 47. memb. 3. numero 14.* bene etiam *Mart. Vos. Pisan. 142. per tot. Intrigliol. decis. Sicil. 49. num. 18. 19. & 20. Fontanel. d. dec. 16. num. 10.* Causæ tamen eventus post hujusmodi *Discursum* ignoratur, cum de ea ampliùs actum non audiverim.

ROMANA PRÆTENSÆ EXCARCERATIONIS

PRO CATHARINA GATTA,
CVM CLAUDIO MELLUN.

ARGUMENTUM.

Cessio bonorum tam de Jure, quàm ex Principis rescripto repottata non suffragatur Debitori doloso etiam stante consensu Creditoris: Debitor quando in proposito dicatur dolosus; Mandatum suspicionis fugæ, seu pro asssecuratione Judicii quando, quomodo, & in quibus diebus concedatur; & quando fidejussio præstita de repræsentando Carceratum tanquam suspectum de fuga non teneat, cum aliis, de quibus in *Summario.*

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Resolutio Causæ.*
- 3 *Cessio bonorum sive de Jure, sive ex Principis rescripto non suffragatur Debitoribus dolosis, & de ratione.*
- 4 *Cessio bonorum etiam obteuta de consensu Creditoris non tenet, si Debitor est dolosus.*
- 5 *Fraus, & dolus in omni Contractu semper censentur excepti.*
- 6 *Decolus in Iudicio Civili semper presumitur dolosus, nisi probeat contrarium.*
Et ad hunc effectum, dolus, & fraus probatur ex conjecturis n. 8.
- 7 *Dolus, & fraus in Administratore dicitur probata, quando non registravit in libris Merces, & partitas Negotii, & n. 9.*

- 10 *Dolus, & fraus praesumitur in Administratore, quando apparet Negocium diminutum sine causa, & numero 11.*
- 12 *Liber Negocii scriptus à Iurvene, Institore, vel complementario quando censeatur approbatus à Domino.*
- 13 *Socius administrans Negocium sine consecutione librorum praesumitur in dolo.*
- 14 *Mandatum suspicionis fugae facilius conceditur pro Affecutione Iudicii, quàm ad hoc, ut Debitor in vim illius solvere compellatur, & num. 15.*
Nec requiritur ab initio in his terminis iam exacta probatio deteriorationis conditionis in Debitore, d. num. 14.
Declarat, ut num. 21. & 22.
- 16 *Mandatum suspicionis fugae concedi potest etiam in diebus festis.*
- 17 *Principis rescriptum emanasse semper censeatur ad normam Iuris.*
- 18 *Mandatum suspicionis fugae non requirit Crediti liquidationem perantea, sed sufficit, illud liquidari post Carcerationem.*
- 19 *Fidejussor praestitus à Carcerato pro affecutione Iudicii, data nullitate Carcerationis, liberatur.*
- 20 *Fidejussor de representando sub poena debiti ad favorem Carcerati non tenetur, si Carceratio fuit nulla.*
- 22 *Debitor Forensis, cum quo quis scienter contraxit, nequit jurari suspectus ne fuga eo solum, quod sit Forensis.*

DISCURSUS LXXV.

INita per Jo. Antonium Gattum, & Claudium Mellum fundacaria Societate, concessaque Claudio administratione, adversus eundem insurrexerunt varii Creditores ex una coram Iudice Civili, & ex alia Catharina Gatta Uxor, & haeres Jo: Antonii querelam porrexit Criminalem super fraudolenta oculatione, sive transportatione Mercium: sed Causâ Civili Foro remissâ, impetravit intereâ Claudius mediante Commissione Clementis X. ad bonorum Cessionem admitti absque ignominia.

Prosecuto nihilominus in Civilibus Iudicio per Catharinam, timuit ista, quod dum in longius mora protrahebatur, Claudius erga Patriam fugam pararet; Ideoque supplicavit Sanctissimo Innocentio XI. Successori, ut stante dolo manifesto ejusdem Claudii opportunum desuper adhiberetur remedium, & obtinuit rescribi, *A Monsignor A. C., che riconosca l'esposto, e ritrovato, che nel Debitore vi sia dolo, proceda per Giustitia.*

Stante igitur dicto rescripto, doloque coram A. C. satis justificato, institit Catharina pro Mandato suspicionis fugae, atque docendo de ceteris requisitis, illius vigore carcerare fecit Claudium, qui cum habuerit recursum ad A. C. pro excarceratione, eaque fuerit illi denegata, petiit apud Congregationem Visitationis à Carceribus liberari juxta competentes ejusdem Congregationis facultates: Sed, Me scribente pro Catharina, denegata fuit Excarceratio, quae praerendebatur in vim obtentae, ut supra, Cessionis bonorum, nec non etiam ex Crediti illiquiditate. Dicebam itaque.

Si praerendit Claudius excarcerari, attentata Cessione bonorum, de qua supra, plana videtur

3 esse replicario, quod hujusmodi Cessio suffragari non potest Debitori doloso, quia Princeps, & Jura admittentia Debitores ad tale refugium intendunt adjuvare miserabiles personas, non autem Decoctores fraudulentos, ne alias temperamentum Pietatis praesidium doli, & fomentum fraudis evadat, ad plene deducta per *Thom. conf. 23. num. 117. Canc. var. resol. par. 2. cap. 9. num. 46. & seqq. Felic. de Societ. cap. 34. nu. 37. Caball. resol. Crimio. cas. 105. nu. 13. & 14. Giurb. conf. 100. num. 16. & decis. 41. num. 9. & seqq. Gratian. discept. 380. nu. 7. Christina: ad Consuet. Mechlin. tit. 31. art. 1. num. 9. Carp. de Asyl. Debit. cap. 2. num. 175. & seq. & cap. 4. num. 220. cum seqq. Mausson. de Caus. exec. limit. 5. num. 32. & num. 58. & 60. Scamaron. de Visit. Carcer. lib. 3. §. 9. capite 4. num. 22. & 23. Anat. Panorm. resol. 22. nu. 1. & 2. Dian. resol. Moral. par. 7. tract. 8. resol. 3. & resol. 12. Valeron. de transact. tit. 4. quest. 8. num. 3. Ioan. Ant. ab Eccles. observ. 180. num. 11. par. 1. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 73. nu. 4. & 5. Castill. decis. 125. nu. 4. & 5. Corbiad. decis. Cathalon. 70. num. 37. Adden. ad decis. 16. num. 35. & seqq. par. 8. rec. Rocc. dec. 2215. num. 24. coram Coccin. & dec. 475. nu. 1 & 4. coram Foyas.*

4 Idque non obstante, quod praefata Commissio emanaverit citatâ Catharinâ; quia tollitur omnis difficultas ex dicto dolo, detecta enim fraude cessare debet beneficium cessionis quomodolibet obtentae, etiamsi ipsimet Creditores expresse, & positivè dedissent proprium consensum liberando Debitorem, vel transigendo, prout in individuo firmat post *Soccin. Stracc. aliosque Valeron. de transact. d. tit. 4. quest. 8. num. 18. cum sequent. & signanter num. 22. fraus quippe in omni Contractu semper censeatur excepta, ut ait Bart. in l. fin. num. 3. ff. de Prator. stipul. cum ceteris vulg., de quibus Rota coram Coccin. decis. 1724. num. 19. & 20. & dec. 239. nu. 19. par. 7. rec. & dec. 7. nu. 7. par. 11.*

6 Quod verò dolo adsit in casu, de quo agimus, satis constare potest, primò ex ipsa praesumptione legis, juxta quam quilibet Decoctus praesumitur dolosus, saltem ad effectus Civiles, nisi fortè per Debitorem comprobetur infortunium, vel aliqua sortis asperitas, ex iis, quae plenissimè deducuntur apud *Canc. var. resol. d. par. 2. cap. 9. num. 52. Cortiad. dicta decis. Cathalon. 70. nu. 40. cum plur. seqq. Giurb. d. dec. 41. num. 12. Donat. Aneon. De Marin. alleg. 120. nu. 8. post lib. 2. resolut. Rota Bononien. apud Castald. consult. 137. num. 38. Io. Ant. Ab Eccles. dicta observ. 180. sub num. 12. vers. hinc tenentur.*

7 Secundò, ex quo Claudius plures partitas à Debitoribus Negotii exigebat in dies, illasque non adnotabat in libris, nec non etiam Merces ipsi transmissas per Correspondentes clandestinè recipiebat, nec illas pariter notabat, unde de facto post fallimentum apparuerunt hujusmodi debita Fundaci inexpectata, istaque ascendunt sine praesudicio aliarum summarum juxta attestacionem periti ad scuta 1163. 48. proindeque satis videtur fraus ipsa detecta, cum hujusmodi omissio in conscribendo fieret, ne posset Socius impedire, seu recognoscere subtractionem, maxime in Civilibus, in quibus sufficiunt solae praesumptiones, & conjecturae, *Stracc. de Decoet. par. 3. & num. 24. ad 40. quem superaddito Azeved. refert,*

refert, & sequitur *Cortiad. d. decis. 70. sub numer. 49.*
 9 & in puncto casus consimilis *Nat. conf. 361. per 101. Gabr. conf. 148. num. 5. & 6. lib. 1. Rot. decis. 2214. nu. 4. coram Coccin.*

Tertio tandem exuberat justificatio doli ex bene
 dispuncta, distinctaque relatione facta per Peritum
 ab A. C. pro animi sui instructione judicialiter electum,
 ibi enim habetur, quod in fine Anni 1670.
 (ultra Capitale) lucrum ascendebat ad scuta 4071.
 10 & tamen de Anno 1671. nedum minimè constat de
 ullo lucro, sed etiam nescitur, quid actum fuerit de
 d. summa scutorum 4071. imò Capitale remanet dimi-
 nutum in scutis 90.

De ultimo verò Anno 1672. apparet, quod fue-
 rant assignata Debitoribus Negocia in summa scuto-
 rum 050. 15. quorum exacta reperiuntur à Claudio
 scuta 480. & cætera usque ad scut. 2861. constant esse
 deperdita; undè cum nulla reddatur ratio, propter
 11 quam adèò ingens diminutio potuerit contingere,
 non videtur opus progredi ulterius, quando enim
 nullum, ut supra, infortunium evenit, totum frau-
 di adscribendum est, ut præter allegatos tradit in
 puncto *Nat. d. eo. f. 3. 1. sub num. 3. vers. cum igitur;*
& num. 6. & facit Scannarol. de Visu. Carcer. d. lib. 3.
f. 9. cap. 4. num. 31. & 32.

Neque juvare potest Claudium, quod libri fue-
 rint exarati à Petro Paulo Valorio, qui tamquam
 Amicus Jo. Antonii potuerit partitas ad libitum
 scribere; Quoniam evidenter corrumpit objectum, ex
 quo Valorius deputatus fuit ad conscribendum de
 consensu ejusdem Claudii, idque satis patet, tum
 quia Valorius, tamquam diversæ professionis, non
 poterat proprio Marte confingere partitas Sociales;
 Tum denique, quia Claudius præfatos libros quo-
 tidie habebat præ manibus, illorumque vigore ex-
 egit debita Negocia; idèòque non potest hodiè im-
 pugnatè, quod usu quotidiano approbavit, ut in
 specie *Rot. coram Seraphin. decis. 1368. nu. 4. & melius*
coram Buratt. decis. 113. num. 25. & 26.

Edque magis, quia nulli alii exhibentur Codices
 rationum, undè pernecessè intrat enunciata præ-
 sumptio, quod isti conscripti fuerint de ejus appro-
 batione, & mandato, vel si Negocium Claudius ad-
 ministravit sine libris, hoc ipsum urgentem inducit
 doli præsumptionem, ad notata per *Nat. d. conf. 361.*
sub num. 11. vers. idèò si Socius, Roland. conf. 49. num.
24. lib. 1. Contr. discept. 30. num. 21. Afflic. decis. 360.
num. 2. & seqq. Ofasch. decis. 58. num. 22. Rota coram
Verall. decis. 119. nu. 7. & 8. par. 2 & in Bononien. Red-
ditionis Rationis 8. Aprilis 1680. S. Dolus, cum seq.
confirmata 13. Januar. 1681. S. 2. & S. Augetur, co-
ram Albergato, & conferunt ea, quæ superius de-
ducta fuerunt in Disc. 73. num. 47.

Maximè, quia dolus ad præfens affertur pro sub-
 14 stinendo Mandato suspitionis fugæ, & assècurationis
 Judicii, non autem pro reportanda satisfatione
 Crediti, ut distinguendo in proposito probandæ de-
 teriorationis personæ dixit *Rot. coram Cardin. Cerr.*
decis. 81. num. 7. & decis. 81. numer. 9. confirmata in
dec. 301. nu. 4. par. 15. rec. & quod facilius detur hu-
 15 juscmodi Mandatum pro assècuratione Crediti, quàm
 ad hoc, ut Debitor solvat summam petitam, patet
 ex *Fontanell. decis. 235. ex num. 6. Rot. decis. 118. num.*
2. post Zacch. de Oblig. Camer. & in Bononien. As-
securationis Iudicii 5. Maii 1684. S. Nam hac om-
ni, & 23. Junii ejusdem Anni S. huic nam. ne ob-
jecto, coram R. P. D. Hervault.

Atque ex hoc etiam evanescit oppositio, quod

opus foret reportate Commissionem reformatariam
 alterius jam obtentæ per Claudium; nam præter-
 quam adest præfatum rescriptum Sanctissimi prævia
 narratione dictæ Commissionis obtentum, idèòque
 Commissioni specialissimæ æquipollens: cessat ama-
 ritudò, attenta præfata distinctione, quod agatur de
 simplici assècuratione, ne Judicium reddatur eluso-
 rium, hoc enim casu si oportuisset procedere per
 viam Commissionis, Parte citata, procul dubio vi-
 deremur movisse Claudium, ut fugeret: undè in
 concessione istius Mandati nullæ proceduntur solemn-
 itates, & in diebus ipsis festivis servatur, cum pe-
 riculum in mora consistat, juxta Doctrinam *Gloss. &*
Bart. relat. per Farinac. de Carcer. quest. 27. numer.
107. Fenzon. ad Statut. Urb. lib. 1. cap. 58. num. 32. &
33. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 37. numer. 15. Petr. super
Rit. M. Cur. rit. 170. sub num. 2. Sabell. in summ. di-
vers. tract. tom. 1. litt. D. S. 4. num. 34. Sanfelice. decis.
141. sub num. 8. vers. quo fundamento, Cortiad. decis.
Cathal. 69. num. 3. & 4. Rot. d. decis. 401. num. 11. & 12.
par. 15. recent.

Fortius autem, quia revera cum de Jure non de-
 beret, ut supra, Cessione gaudere Debitor fraudo-
 lentus, rescriptum saltem deservit pro majori de-
 claratione Juris, ad cujus normam censetur ema-
 nasse, ut in proposito pluribus relatis tradit *Ginrb.*
d. decis. 41. numer. 6. & stat. d. conjult. 83. num. 2. Rot.
apud Marchesan. de Commiss. par. 1. fol. 138. num. 4. &
coram Priol. decis. 349. num. 6. & decis. 391. num. 17. &
18. par. 15. rec.

Si verò prætendit Claudius exarcerari propter
 nullitatem delumpnam ex eo, quod actum fuerit pro
 Credito non liquidato, nimium de facili responde-
 tur ex recepta propositione, quod ad evitandum
 18 adèò evidens præjudicium Creditoris respectu fugæ;
 fat est, Creditum postea liquidari, (ut factum no-
 sciunt in præfenti) idque tam inspectis facultatibus
 A. C. cujus arbitrio id remisit Summus Pontifex Pau-
 lus V. juxta verba registrata in *d. decis. 2. 1. num. 8.*
coram Coccin. quam ipsa Juris censura; ad tradita
per Castren. conf. ult. lib. 1. Carcer. var. 1. fol. par. 2.
cap. 10. numer. 16. Gail. obser. 4. 1. num. 8. lib. 2. Scan-
narol. de Visu. Carcer. lib. 3. S. 8. cap. 1. num. 12. Rot.
coram Coccin. d. decis. 2216. ex nu. 7. repetit. post Scan-
narol. in Append. S. 4. cap. 3. num. 7.

Nil relevante, quod A. C. decreverit, præstita
 cautione pro scutis 2000. exarcerari, quoniam id
 evenit de consensu Catharinæ, quæ ad complacendum
 Claudio contexta fuit, sub ea quantitate præ-
 stari fidejussorem, imò advertendum est, quod si
 hodiè denegat Claudius illum dare, signum evidens
 est, quod sicut bona celavit, intendit etiam occul-
 19 tare personam, si enim innocens est, debitumque
 non habet, nullam quoque debet habere difficulta-
 tem, quia statim opportunè libetabitur etiam fide-
 jussor, prout tradit *Vermigliot. consil. 3. 8. numer. 10.*
Facchin. contr. Jur. lib. 9. cap. 68. vers. verum, Sabell.
in summ. divers. tract. tom. 2. litt. F. S. 13. sub num. 69.
& practicavit Rot. decis. 354. num. 10. par. 14. rec. &
decis. 81. & d. decis. 401. per 101. par. 15.

È Converso autem in hac ipsa materia suspicio-
 nis fugæ, & probandæ deteriorationis Debitoris
 ad effectum, ut quis potuerit tamquam de fuga sus-
 pectus carcerari, scribens pro Christophoro Panzerio,
 qui fidejusserat sub promissione de repræsentando
 pro Joanne Audibert Picatoriæ Cymbæ Patro-
 no, obtinui per Prælatum Græciæ Præfidei declarari,
 fidejussionem à Panzerio præstitam esse, nullam

quodque magis est (antequam munus assumerem scribendi) Panzerius credens indubitanter teneris meum Consilium solum petebat ad effectum procurandi sibi præcavere circa modum recuperandi illud, quod solveret tamquam fideiussor: Sed audita per Me facti serie, respondi, nihil ab eo solvendum esse, illiusque obligationem corrumpere, quia cum data nullitate Mandati, seu Carcerationis obligatio præstita per fideiussorem de repræsentando sub pœna debiti corrumpat, ac si interpolata non foret, ut præter mox relatos num. 19. firmant etiam, *Farinac. Mar. & alii*, de quibus supra in *Disc. 36. nu. 41.* & magis in puncto *Alexan. conf. 19. in princ. lib. 3.*

Hinc dicebam, quod Carceratio Joannis Audibert erat omninò nulla, quia cum non valeat ad illam deveneri; nisi Creditor saltem ex post, ut supra, comprobare valeat, quod ejus Debitor post contractam obligationem cepisset deteriorare conditionem suam, propter quam idem Creditor potuerit justè suspicari de fuga, ex *Doctrina Angel. in l. si ab Arbitris 10. §. qui ex causa numer. 2. ff. qui satisf. cog.* ubi ait, quod ex hoc capite fecit revocare mille Capturas, *Alex. d. conf. 19. sub num. 1. vers. & quæritur dictum Juramentum, & numer. 2. Mer. de potest. Indic. tract. 13. num. 7. Gratian. discept. 875. num. 13. seqq. Contr. discept. 38. sub num. 3. Rota coram Burat. decis. 105. num. 8. & decis. 531. nu. 4. 5. & 6. & coram Cavaler. decis. 329. num. 2. & d. decis. 354. nu. 6. & seqq. par. 14. rec. & coram Cels. decis. 361 ex nu. 8. usque ad 11. & d. decis. 81. num. 8. par. 15.*

Applicando ad rem, nullibi apparebat, quod Audibert suam conditionem deteriorasset, idèque motivum, quod idem Audibert esset Nacione Gallus & Forensis, ac nihil in Urbe possideret, nihil commune habebat cum probanda deterioratione, nam & Forensis, & nihil possidens in Urbe reperiebatur, quando Creditor suscepit ab eo obligationem, ut optimè prosequuntur *Alex. d. conf. 19. n. 4. lib. 3. Bald. conf. 285. nu. 1 post med. vers. nam aelus Debitor, vbi. 1. quem referunt, & extollunt Nat. conf. 430. sub n. 15. vers. sed ante eum, Sord. conf. 411 nu. 29. Caccialup. de Debit. suspect. quest. 6. num. 27. impress. inter Tractat. divers. de Asscurat. & Caution. fol. Mibi 380. ibique etiam Petr. Peck. de Jur. sisten. cap. 4. n. 5. fol. 393. Carol. Petra super d. Rit. 170. sub num. 10. vers. ut propterea, Rot. coram Burat. d. decis. 531. num. 7.*

ROMANA PRÆTENSÆ CESSIONIS BONORUM.

PRO JULIANO BERNARDINO BUTIO,

CVM RAPHAELE, AC SALOMONE DE FORMELLO, ET ALIIS HEBRÆIS.

ARGUMENTUM.

De eadem materia Cessionis bonorum, & quando, licet fuerit admittitur per Judicem, debeat revocari stante nullitate, vel injustitia ratione fraudis, & doli, qui quando concurrere dicatur, plenè examinatur.

- 1 *Series facti.*
- 2 *Resolutio causa.*
- 3 *Index debet habere Cor docile, ac in Justitia, & Veritate procedere.*
- 4 *Index debet, quantum fieri potest, malitiis, & fraudibus obviare.*
- 5 *Statutum conditum ad impediendas fraudes dicitur concernere bonum, & utilitatem publicam.*
- 6 *Cessio bonorum concedi non debet Debitoribus fraudolentis, & dolosis.*
- 7 *Cessio bonorum ex dispositione Statuti Urbis, ac etiam de Jure non admittitur; nisi Debitor justificet, quod effectus fuerit non solvendo ex inero infortunio. Amplia, quod si infortunio admixta est aliqua culpa, Cessio bonorum non admittitur, num. 8.*
- 8 *Statutum Urbis in cap. 161. lib. 1. rejiciens Creditores Chyographarios in concedenda Cessione bonorum, vel Inducis Debitori; declaratur.*
- 9 *Ratio legis, non simplex figuratio casus debet attendi.*
- 10 *Dolus, & fraus arguitur ex celebratione actus in parvo loco, & extra Domicilium.*
- 11 *Contractus Minoris, vel Mulieris celebratus extra Territorium præsumitur factus in fraudem.*
- 12 *Inverisimilitudo præfert imaginem falsitatis.*
- 13 *Simulatio, & collusio arguitur ex negligentia defensionis.*
- 14 *Cessio bonorum admittitur; quando Debitores alias marcescerent in Carceribus.*
- 15 *Cessio bonorum ut concedatur, non est opus, Debitorem esse actualiter carceratum, sed sufficit, institum fore pro Carceratione. Contra, num. 17.*
- 16 *Cessio bonorum ut concedatur; requiritur citatio omnium Creditorum ex Statuto Urbis, & Ferraria; ac etiam de Jure.*
- 17 *Congregatio Visitationis quomodo se gerat in admittendis Debitoribus ad Cessionem bonorum.*
- 18 *Creditorum quando sunt certi, citari, non possunt per Edictum, sed debent citari personaliter. Quod procedit etiam in Cessione bonorum, ibidem.*
- 19 *Cessio bonorum ut detur, debet formiter probari per peras.*
- 20 *Officialis attestationi non statuit sine legitima extratione partiarum.*
- 21 *Probatio, qua resultat ex rei, aut facti evidentiis, superat omnes alias probationes.*

DISCURSUS LXXVI.

- 1 **R**aphael, & Salomon de Formello Hebræi ad instantiam quorundam aliorum Judæorum carcerati exierunt, sive procurarunt ab eisdem carcerati in Curia Gubernatoris Montis Rosci, & idcirco obtinuerunt, prævia communicatione facultatum Congregationis Visitationis, admitti ad beneficium Cessionis bonorum: Sed cum ad Urbem successivè perveni tentarent sub Clypeo impetratæ Cessionis se tueri adversus Julianum Bernardinum Butium, aliosque Creditores, & ab initio ab A. C. vigore ejusdem Cessionis reportaverint specialem inhibitionem; Causa postea maturè reassumpta, ac discussa, Meque pro Butio scribente, idem A. C. declaravit, prævia revocatione prædictæ inhibitionis, Cessionem nullam, & invalidam, motusque fuisse Judex ex sequentibus.

Debet

Debet quidem (juxta animadversa per Infor-
 3 mantes pro Hebræis) Judex habere Cor docile, ac
 in Justitia, & Veritate procedere, ut haberetur in *lib.*
Regum 3. cap. 3. sed non minus obstringitur malitiis,
 4 & fraudibus Hominum occurrere, ex notatis in *l.*
cum ji, §. Transactiones, vers. cum lis, ff. de transact.
l. infundo, ubi gloss. in verb. indulgendum, ff. de rei
vindicat. cum cæteris abundè collectis apud Rot.
decis. 12. num. 8. post collect. Bonden. & supra in Disc.
44. num. 24.

Magis autem in casu nostro, ubi Statum Urbis
 in *cap. 161* voluit hiscè fraudibus, quæ pro repor-
 5 tanda Cessione bonorum, & illudendis veris Cre-
 ditoribus passim committuntur, providere, quod
 utique bonum publicum, utilitatemque concernit,
 ut ait *Fenzon. ad eandem Statut. in cap. 151. nu. 3. Rot.*
decis. 215. par. 3. coram Verall.

Et quidem hujusmodi beneficium Cessionis, quod
 6 fuit ab Jure introductum pro mero subsidio Milerorum,
 quoties de facili communicaretur fraudolentis,
 & dolosis, efficeretur præsidium iniquorum,
 adversus ea, quæ conclamat *Brun. in trakt. de Cess.*
bonor. quest. 4. princ. quest. 5. num. 1. & seq. & quest. 28.
ferè per tot. Fenzon. ad Statut. Urb. d. cap. 161. numer.
23. Rittersbus. in §. fin. in fine princip. Institut. de
action. & super Novell. Justin. par. 3. cap. 3. numer. 22.
Hubert. Giphan. de ordin. Judic. tract. 1. cap. 27. col. 3.
vers. quarto si dolo, Rovit. decis. 36. numer. 7. Pigant.
ad Statut. Ferrar. rubr. 133. num. 28. Rub. in addit. ad
decis. 192. num. 178. & seq. par. 9. rec. Rot. decis. 278. per
tot. par. 1. coram Verall. & præter hos alii cumulati in
precedenti Disc. num. 3.

His igitur opportunè præmissis, & applicando ad
 rem nostram, profectò fraus, & collusio manibus
 palpati videtur; Et primò, quia Statutum vetat per
 verba negativa aliquem admitti ad Cessionem bono-
 rum, nisi se fatalia damna, calamitates, & fortuitos
 7 casus, vel vel adversa post contracta debita incurrisse
 docuerit: In præsentem autem nullibi justificatus appa-
 ret casus hujuscè malignantis fortunæ superventus in
 Hebræis, idèdque remanet ex hoc capite irrita Cessio
 vigorem ejusdem Statuti, quod in hac parte cum
 Juris Communis dispositione concordat, ex ani-
 madversis per *Ias. & Aretin. in §. fin. Instit. de action.*
Adden. ad Cappell. Tholosan. quest. 61. Bæz. de inop.
Debit. cap. 1. num. 43. in fin. Cancer. var. resol. par. 2. nu.
de Cess. bonor. cap. 9. numer. 50. & 51. Hocoman. illustr.
quest. 24. sub princ. vers. quin etiam, Roderic. de ann.
redd. lib. 2. qu. 10. sub num. 14. vers. dicens, Hering.
de fidejuss. cap. 5. ex numer. 105. cum seqq. Maujon. de
Caus. exec. limit. 5. sub num. 33. vers. tertio quando,
Giurb. decis. 41. num. 9. & testando de consimili Statu-
tuto, seu Consuetudine Regni Siciliae Mnt. ad Con-
suet. Panorm. cap. 57. num. 1. Grassi. de except. exc. 17. nu.
44. in fin. & sub num. 55. Castagn. de benef. deduct. ne
egeat qu. 11. num. 45.

Quinimò licet inopia in parte supervenerit ex vi-
 8 tio fortunæ, attamen quia admixta præsumitur culpa,
 conveniunt Doctores, quod isti miseratione indig-
 ni sint reputandi, argumento *Text. in l. fin. §. fin.*
ff. de his, que in fraud. Credit. Brun. de Cess. bonor. d.
qu. 4. princ. qu. 5. num. 4. Stracc. de Decoll. par. 2. nu. 2.
in fin. vers. tertium genus, & par. 3. sub num. 2. vers. si
verò de eo, Cabal. resol. Crimin. cas. 105. num. 22. &
27. Farinac. in prax. qu. 26. nu. 31. Plot. de in lit. juran.
§. 4. num. 62. Andreol. contr. 123. sub num. 12. Valeron.
de transact. tit. 4. qu. 8. ex num. 1. cum seqq. & præcipuè
num. 6. Giurb. d. decis. 41. num. 10.

Secundò, quia non constat, quod Creditores, ad
 quorum instantiam carcerari noscuntur Hebræi, ju-
 raverint sese esse veros, & legitimos Creditores,
 prout præcipit idem Statutum, quinimò prædicti
 Creditores existunt merè Chirographarii, quodque
 magis est, absque ulla Testium subscriptione; pro-
 9 indèque quamvis Statutum Urbis *d. c. p. 161.* videatur
 Chirographarios repellere in electione facienda,
 utrum ipsis expediat largiri Cessionem, vel indu-
 cias, nihilominus in utroque casu militat eadem rati-
 o præsumptiva fraudis, nam sicuti ad efficiendum
 majorem numerum possunt collusivè confingi debita,
 ità eodem modo possunt hujusmodi debita impingi,
 ut deindè imminente Carceratione sequatur
 effectus inhibitionis in vim Cessionis pro aliis inno-
 centibus Creditoribus repellendis: sicque dum ha-
 10 bemus rationem legis in casu nostro militantem, non
 attenditur figuratio casus, sed idem est, ac si Statutum
 de hoc expressè disposuisset, ut perbellè dixit
Fouanell. de pact. nupt. claus. 6. gloss. 2. par. 4. num. 26.
vers. qui tamen, Rot. decis. 471. numer. 12. coram Mer-
lin. & decis. 154. num. 1. par. 10. & decis. 538. num. 90.
par. 13. rec. & decis. 353. sub numer. 7. vers. dicit, coram
Cardin. Cerro.

Tertiò clarius ponderando locum, in quo secuta
 est Carceratio, ac respectivè admittà Cessio bono-
 rum, fuit enim in Villa, seu Castro Montis Rosei,
 quando Hebræi Creditores Mandatum per Mensum
 11 antè reportatum exequi potuissent in Urbe; ex hoc
 enim actu celebrato extrà Principis, & Domicilii
 residentiam, & præsertim in loco adèd parvo maxima
 12 exoritur fraudis suspicio, prout habemus in proxi-
 mis terminis Mulieris, vel Minoris euntis ad con-
 trahendum extrà Territorium, ad tradita per *Scri-*
bentes in l. quo Tutela, §. clam factum, ff. de regul. Jur.
Surd. conf. 473. num. 30. Decian. conf. 32. num. 15. & seqq.
lib. 3. latè Andreol. contr. 414. nu. 21. 22. & 23. Cyriac.
contr. 10. nu. 82. & seqq. Gratian. decis. March. 102. nu.
6. & seqq. cum aliis per Car. De Luca de Donat. disc.
35. nu. 17. Rot. decis. 447. par. 18. & decis. 371. utrobique
nu. 12. par. 19. & in Narvien. Cambii 18. Junii 1685. §.
fin. coram R. P. D. Rondinino, & prius in Astilana Do-
nationis 21. Aprilis 16 1 §. fin. coram Eodem.

Quartò in idem, reflectendo ad temporis brevitatem,
 & nimiam circumstantiarum inverisimilitudinem,
 nam sub unica die carcerati fuerunt tres He-
 bræi, qui omnes ad hujusmodi beneficium admitti
 reportarunt, quomodo enim in sensum prudentis Viri
 cadere potest, quod tres Hebræi casualiter convenis-
 sent de eodem itinere faciendum, quod in Monte Roseo
 adinventà instantaneè fuissent Mandata personalia
 contra unumquemque ex prædictis Hebræis, quod
 demum ibidem cum speciali mandato Procuræ foret
 inventus Procurator Creditorum, qui illud faceret
 apponere in Actis, & Processu: quod enim moraliter
 13 inverisimilitudine est, fraudis, & falsitatis habet
 imaginem, ad ea, quæ benè ad rem præmonuit *Bald.*
in l. 1. num. 15. C. de Serv. fugitiv. Soccin. Jun. conf. 122.
num. 20. lib. 1. Rot. coram Seraphin. decis. 1211. num. 3. &
decis. 624. numer. 6. par. 4. tom. 3. rec. & decis. 280.
num. 4. coram Celf.

Quintò augetur præsumptio collusionis, ex quo
 prædictus Procurator nil aliud ibidem gessit præter
 exhibitionem mandati Procuræ, ut melius exindè
 Processus legitimeretur, ac neque unam protestationem
 emisit, & signanter cum produceretur simpli-
 cissima fides pauperitatis, de qua proximè, quinimò
 neque tunc appellavit, sed solummodo ad Urbem

regressus, & postquam de Carcere exierant Hebræi, inhibiti pro recurſu, quasi quod non adesset ordinarium remedium appellationis; undè ex hac palpabili incuria, ac negligentia defensionum collusionem emicere, testantur *Nat. conf. 537. numero 21. vers. prob. iur. quoque, Mascard. de probat. concluf. 322. num. 8. Merlin. Pignatell. contr. 62. n. 1. cent. 1. Niger de execut. rei judic. cap. 6. §. 14. num. 11. Andreol. contr. 326. num. 14. Vreceol. consulti. 37. nu. 1. & 14. & consulti. 65. nu. 33. Rot. coram Seraph. de. is. 763. num. 7. & decis. 525. num. 8. par. 13. rcc. & decis. 52. num. 1. par. 19. supra Dist. 58. num. 25.*

Sextò, quia illicdè deventum fuit ad Cessionem, nam quamvis sex circiter dies dicantur effluxi, id evenit, ex quo oportebat expectare litteras communicativas facultatis Sacræ Vilitæ, & tamen beneficium, de quo agitur, non conceditur, nisi quando dignoscitur, quod alias Debitor maioreſceret in Carceribus, ad *Text. in l. 1. C. qui bon. ced. post. Henzon. ad Statut. Urb. d. cap. 1. nu. 2. Grass. d. except. 17. num. 55. vers. cum hoc remedium, Scannarol. de Visu. Carcer. lib. 3. §. 9. in princ. num. 4. & 5. & num. 10. 11. & 12.*

Neque dicatur, quod etiam antè actualem Carcerationem, & post solam expeditionem Mandati deveniri valeat ad Cessionem, ex *Covarr. varr. resol. lib. 2. cap. 1. sub num. 5. Boer. d. decis. 349. nu. 8. Cancr. var. par. 2. cap. 9. nu. 27. Christin. ad Consuet. Mechlin. tit. 21. art. 1. num. 2. in fin. vers. contrariam tamen, Io. Anton. Ab. E. clef. observ. 179. num. 7. par. 1. Calvin. de acquit. lib. 2. cap. 108. sub num. 9. §. supplicatio autem, vers. vellejui, cui imminet. Ultra enim, quod non desunt plerique, qui ad hunc effectum exposculant, quod Debitor fuerit realiter ad Carceres traductus, vel quod ipsemet in illis sese spontè constituerit, quos colligit *Giurb. d. decis. 41. nu. 5. eoque laudato Masfon. de Caus. exec. d. limit. 5. nu. 57. Baron. de Citat. tom. 2. in addit. ad quest. 19. num. 150. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 73. nu. 12. Sabell. in sum. divers. tract. st. tom. 1. lit. C. §. 14. num. 1. in fin. vers.**

non tamen, adhuc certum est, quod tunc debuissent citari omnes Creditores, ipsorumque major pars assentiri, ut litteraliter habetur in *d. cap. 161. Statut. Urb. ab initio*, cura quo concordat *Statutum Ferrarie*, ibique *Pigani. in rubr. 124.* ac etiam de Jure probat *Cost. de remed. subsid. remed. 27. il primo ex nu. 7. cum seqq. & confert Libert. Giphau. de Ord. d. Judic. tract. 1. cap. 27. col. 2. vers. sextum ut Creditores.*

Atque hinc septimo loco sicuti Hebræi procurantur ab Urbe reportare præfatas litteras communicativas facultatis, ita poterant Domi dimissa copia, vel personaliter citare Creditores, non autem ad Valuas, præcipue quia erant certi, & Congregatio Vilitationis admittit Creditores ad contradicendum, quinimò vult illis inimizationem fieri cum termino sufficienti ad allegandam causam, quare Carceratus admitti non debet ad Cessionem, ut patet ex Decreto relato per *Scannarol. de Visu. Carcer. d. lib. 3. §. 9. cap. 2. num. 2.* & quod Creditores certi citari nequeant per Edictum, distinctio est notissima, de qua plene *Salgad. in Labyr. Crediti. par. 1. cap. 1. nu. 34. & seq. & antè eum probant Bald. in l. fin. num. 41. C. de Edict. D. Hadr. toll. Gratian. discept. 48. numer. 12. & 13. Polidor. Rip. observ. 273. num. 1. & 2. Libert. de Citat. cap. 7. ex nu. 349. cum seqq. & cap. 11. sub numero 402. Annat. Panorm. resol. 11. num. 5. Rot. decis. 258. num. 2. par. 2. rcc. n. & in terminis Cessionis bonorum *Cost. d. remed. subsid. 27. il primo sub numer. 11. vers. tertio queritur*, eoque cum aliis adducto *Novar. decis.**

Regn. Neapol. 13. num. 1. & seq. Io. Anton. Ab. Eccles. d. observ. 179. num. 10. & antè eos Gratian. discept. 486. nu. 14. & seqq. Masfon. de Caus. exec. d. limit. 5. nu. 18. cum 2. seqq. M. archesau. de Commiss. par. 3. §. 1. sub nu. 26. vers. quod verum non credo sol. 291. Calvin. de acquit. d. lib. 2. cap. 108. nu. 42. & 43.

Octavò, quoniam paupertas debebat prius concludenter justificari, & ab allegante probari, in præfenti verò non adest, nisi simplicissima fides, quæ cum non probet, ex notoriis, non solum operatur, ut supra, quod Procurator tenebatur istam saltem exceptionem in opponere; sed etiam, quod deficiat ea formalis probatio paupertatis, quæ in hoc Judicio requiritur, juxta cumulata per *Scannarol. de Visu. Carcer. d. lib. 3. §. 9. cap. 2. nu. 4. & cap. 7. nu. 27. Libert. Giphau. de Ord. d. Judic. d. tract. 1. cap. 27. col. 9. vers. quarum ut Debitor.*

Non adveniente affecta fide Communitatis Hebræorum; quia neque attenditur attestatio publici Officialis absque legitima partitarum extractione, *Gau. de Creau. cap. 5. ut. 1. num. 927. & seq. Rot. coram Ludovis. decis. 359. num. 5. ibique Adde. numer. 9. & coram Dunozet. Jun. decis. 350. num. 5. cum aliis in decis. 44. num. 8. par. 12. rcc. & decis. 419. num. 6. & 7. par. 14.*

Nonò, & postremò deniquè, quia istam fraudem, & fictitiam pauperatem posterior comprobativè experientia, dum revocatis aliis inhibitionibus ad favorem consilium Creditorum, Hebræus illis satisfecit; idèdque quænam major exposculari valet justificatio, quam ea, quæ ab effectu, & evidentiâ facti resultat? juxta Theoricam *Bald. in l. contra negantem ad fin. C. ad l. Aquil. Mascard. de probat. tom. 1. quest. 8. num. 1. Scacc. de Judic. lib. 1. cap. 71. sub num. 3. vers. & ua, Mastri. decis. 204. num. 20. Fontanell. decis. 500. num. 8. Rot. coram Ludovis. decis. 575. num. 6. & coram Dunozet. Jun. decis. 1008. num. 13. & decis. 80. num. 9. part. 9. recent. & decis. 410. num. 14. coram Card. Cerr.*

ROMANA, SEU ULYSSIPONEN. ASSECURATIONIS JUDICII

PRO LAURENTIO, ET NICOLAO
DE GINORIIS,

CVM ANTONIO.....

ARGUMENTUM.

Larè agitur de Mandato suspicionis fugæ, seu pro assecuratione Judicii, quando possit relaxari, quid requiratur tam de Jure Communi, quàm in Urbe ex Reformatione Pauli V. & in hoc proposito referuntur, & rejiciuntur plures nullitates oppositæ adversus relaxationem talis Mandati.

SVMMARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Resolutio Cause.*
- 3 *Mandatum suspicionis fugæ evitatur per cautionem de stando juri, & judicatum solvendo. Et id praticari solet præsertim contra externos Debitores, num. 4.*
- 5 *Mandatum suspicionis fugæ facilius relaxatur, quando alius possit relaxari Mandatum executionum.*

De Commercio & Mercat. Discursus. LXXVII. 317

- Imò quando potest relaxari Mandatum executivum, non juvat fidejussio de stando Juri &c. nu.6.
- 7 *Littera Cambii si redeunt protestata, datur via executiva contra Scribentem pro restitutione pecunie.*
- 8 *Mandatum suspicionis fugæ vigore Reformationis Pauli V. expediri non potest per Procuratorem, nisi ille habeat ad id speciale Mandatum.*
- Et de ratione, num. 16. & 17.*
- Declaratur, ut num. 13. 14. & 19.*
- 10 *Mandatum habens speciale ad jurandum potest jurare suspectum de fuga.*
- 11 *Mandatum cum libera operatur, quod Procurator facere possit omnia, qua expleri valens per ipsum Constituentem.*
- 12 *Mandatum habens cum libera dicitur habere speciale Mandatum ad jurandum.*
- 13 *Constitutio, vel Statutum loquens super captura Debitoris recipit interpretationem à Jure Communi.*
- 16 *Carceratio irrogat ignominiam.*
- 18 *Verba quando sunt clara, non est opus præsumptionibus, & conjecturis.*
- 20 *Mandatum suspicionis fugæ ut concedatur, sufficit, quod de Credito summarie appareat, vel arbitrio Judicis.*
- 21 *Mandatum suspicionis fugæ non requirit liquidationem Crediti per amica, sed sufficit, illud liquidari post Carcerationem.*
- 22 *Mandatum suspicionis fugæ relaxari non potest contra eum, qui non potest carcerari.*
- 23 *Nobilis potest allegari suspectus de fuga, & nu. 26.*
- 24 *Nobilis si aliquando eximitur à Captura, id procedit ex urbanitate.*
- 25 *Doli ratione admittitur Carceratio, qua aliàs non daretur.*
- 27 *Equites Ordinum Militarium an sint veri Religiosi, & persona Ecclesiastica ad effectum ne valeant carcerari tanquam suspecti de fuga, & nu. 28.*
- 29 *Clerici an possint carcerari tanquam suspecti de fuga; distingue, ut ibid.*
- 30 *Debitor si à loco, in quo manent Creditores, discesserit, nec fuerit reversus, dicitur vagabundus, & in fuga, & num. 39.*
- 31 *Debitor positus in Banno dicitur esse in fuga.*
- 32 *Debitor dicitur deterioratus in conditione, quando ejus ordines, vel litteræ Cambii non fuerunt acceptate.*
- 33 *Mandatum suspicionis fugæ requirens juramentum Creditoris super dicta suspitione, relaxari potest, quando Debitor nihil possidet in Urbe.*
- 34 *Mandatum suspicionis fugæ requirens deteriorationem conditionis in Debitorum an possit relaxari, si non probetur deterioratio, distingue, ut ibidem, & num. 35.*
- 36 *Rot. decis. 160. patt. 14. & decis. 361. coram Cels. declaratur, & num. 37.*
- 38 *Fiscus non tenetur ad debita Delinquentis contracta post Delictum.*
- 40 *Debitor habetur pro non possessore, quando vel de facto, vel de Jure fieri nequit super ejus bonis executio.*
- Amplia, ut nu. 41.*
- 42 *Mandatum suspicionis fugæ quando non impediatur, ex quo Debitor possideat stabilia.*

DISCURSUS LXXVII.

1 **A**ntonius recepit in Civitate Ulyssiponensi à Laurentio, & Nicolao de Ginoriis Petias 3. mil. eisque consignavit quasdam litteras Cambii directas Jauuzæ, Massiliæ, & Civitati Gadicensibus

in locis cum Scribens nullos haberet effectus, litteræ statim protestatæ remanserunt; Sed interim; non expectata illarum reversione; fugam atripuit Antonius à Civitate Ulyssiponensi, donec adventa ad Ginorios noticia, quod Antonius ad Urbem accesserat, transfuserunt ipsi Mandatum Procuratæ, de quo in progressu *Discursus*: Quamobrem Procurator eorumdem de Ginoriis incontinenti expedivit Mandatum suspicionis fugæ, seu asscurationis Judicii adversus Antonium, qui eidem expeditioni se opposuit, ac institit pro illius revocatione tam coram A. C. JUDGE Mandati, quam in Signatura Justitiæ, Sed eadem instantia, Me scribente pro Ginoriis, utrobi- que rejecta fuit ex fundamentis, quæ sequuntur.

Nihil est rescribendum; Jure etenim merito determinavit A. C. quod si Antonius satagit evitare Mandatum suspicionis fugæ, caveat, & securum reddat Judicium: Ad hoc quippè tendit hujusmodi Mandatum suspicionis fugæ, cujus executio declinari non potest, nisi per cautionem de stando Juri, & judicatum solvendo, ut post *Ridolphin. in prax. par. 1. cap. 14. numero 46. & Fenozon. ad Statut. Urb. cap. 98. cum ibi not. dixit Rot. in decis. 362. num. 5. par. 16. & coram Zarar. decis. 109. numero 18. & seq. & in Romana Domus 20. Junii 1685. §. Nec subsistit in fin. coram R. P. D. Benincasa, & in Bononien. Asscurationis Judicii 5. Maii 1684. §. itaque, & 23. Junii ejusdem Anni §. 1. coram R. P. D. Hervault, confirmata 11. Decembris 1686. §. 1. coram R. P. D. Rondinino, & de universali consuetudine contra Debitores Exteros testatur *Guill. pract. observ. 44. numer. 10. lib. 2. Prat. in aadi. ad Muscatell. in prax. lib. 2. par. 3. gloss. detinebitur ex nu. 15. Petra super Riib. M. Cur. rit. 170. num. 9. vers. praxis tamen.**

Abſque eo, quod aures præbendæ veniant frivolis nullitatibus oppositis contra relaxationem prædicti Mandati suspicionis fugæ; Quia pro generica earum subversione exuberaret unica, eademque inevitabilis responsio, nimirum, quod (quidquid sit in aliquo Credito conditionali, vel in diem, aut alias non habente viam executivam, in quibus terminis loqui possunt *Doctrina* in contrarium allegabiles;) quando tamen, prout hic, debitum est indubitatum, ac pro eo incontinenti sub unica citatione possit Creditor, vel ejus Procurator obtinere Mandatum executivum, illiusque vigore capi, & detineri Antonium, ita pariter, alio non curato, Mandatum suspicionis fugæ subſtinetur, cum pro facilioti dumtaxat executione relaxetur, ut in individuo firmavit *Rot. decis. 118. num. 4. 5. & 6. post Zacch. de oblig. Cameral. quam sequitur Addens ad Bursati. decis. 531. numer. 9. Card. de Luca de Credit. disc. 113. num. 15. & concordat Rot. in d. Romana Domus 20. Junii 1685. §. nullo siquidem, vers. & inutilis, coram R. P. D. Benincasa, ubi etiam, quod quando potest relaxari Mandatum executivum, non juvat fidejussio; quod & antea dictum fuerat in *d. decis. 118. num. 10. & 11. post Zacch. de oblig. Camer.**

Quod autem competat adversus Antonium via executiva, manifestum est, cum ipse consignaverit Laurentio, & Nicolao quasdam litteras Cambii directas Januzæ, Massiliæ, & Civitatem Gadicensem; undè eidem litteris ibidem protestatis ab eis, quibus erant directæ ob carentiam Crediti, seu effectuum ejusdem Antonii, intare procul dubio viam executivam, quæ favore Commerci non minus præ litteris Cambii tribuitur contra Mandatarium acceptantem, quam contra Scribentem in casu non im-

plementi, seu regressus, & protestationis, notorium
 est, & habetur decisum per *Rot. in decis. 334. num. 1.*
 & *2. par. 5. rec. & decis. 118. num. 5. & seq. coram Card.*
Orthob. & coram Rich. decis. 481. ex nu. 17. & signan-
ter num. 21. cum reliquis collectis per Rot. Bononien.
apud Vrecol. de transact. qu. 40. num. 23. & 24. Card. de
Luc. in locis supra allegatis Disc. 3. nu. 3.
 Atque ex his, ut præmissimus, frustraneum est
 eandem nullitates singillatim dispungere; Quatenus
 enim pertinet ad primam, quod juxta Reformatio-
 nem Pauli V. requiratur Mandatum speciale, ut in
 eadem Constitutione impressa apud *Scannarol. de*
Visti. Carcer. cap. 40. in Append. num. 2. idemque Scan-
narol. ibid. lib. 3. §. 8. cap. 1. num. 11 fol. 485. Rot. decis.
1587. num. 6. coram Coccin. & decis. 401. num. 7. par.
15. rec. id utique venit intelligendum, nisi Procura-
tor ob paratam Crediti executionem posset de reli-
quo venire ad capturam Debitoris, cum nulla differ-
rentia intercedat inter Mandatum executivum, &
alterum suspicionis fugæ, ex supra allegatis: Et nihilo-
minus quale magis speciale desiderari potest Man-
datum, quam illud, quod fuit à Laurentio, & Ni-
colao transmissum; dum in eo tribuitur facultas fa-
ciendi Executioni, Capture &c. gtuat supra l'anima
del Constituenti &c. con libera &c. Nam in quo con-
sistit præfatum Mandatum, nisi in facultate jurandi,
& respectivè carcerandi? Idèdque in fortioribus,
 quod habens Mandatum speciale ad jurandum possit
 jurare suspectum de fuga, declarando omnes, qui
 d. ducuntur per *Scannarol. firmat Manjon. de Conf.*
exec. ampli. 4. num. 7. Quodque habens Mandam-
tum cum libera importans, quod Procurator facere
possit id, quod facere posset Principalis. ad Text. in
l. Procurator cum libera 58. & l. Mandato 60. ff. de
Procur. Gratian. discept. 176. num. 12 & decis. March.
79. nu. 2. Ricc. collect. 1730. in princ. Thor. V. decis. 69.
nu. 2. vol. 2. dicatur habere Mandatum speciale etiam
 ad jurandum, lucè comprobat *Seraphin. de privil.*
Juram. privil. 111. num. 4. & concordat etiam Con-
ciol. alleg. 54. num. 15. Altolin. resol. 91. num. 30. Rot.
coram Man. decis. 11. nu. 5. & post Cenc. de Cens. decis.
185. num. 2. & decis. 528. num. 16. & decis. 110. numero
17. par. 19. rec. & magis in individuo post Alex. Peck.
& Iamin. tradit Cyriac. contro. 460. num. 19. quem
cum aliis refert, & sequitur Rot. d. decis. 401. num. 8.
par. 15. rec. ubi quod etiam ad hunc effectum super-
 abundat Mandatum generale ad lites, (quamvis hæc
 decis. loquatur præcisivè à Reformatione Paulina:)
 Alias si ad amissum explicari deberet in Mandato sus-
 pectio fugæ, non sufficeret Mandatum speciale, pro-
 ut exposcit Constitutio Paulina, sed requireretur
 individuale, quod non subsistit, ut in terminis ad-
 veritit *Alex. cons. 133. num. 10. lib. 6. Et est regulare,*
 quod Constitutio Pontificia præscribens specialita-
 tem Mandati recipiat interpretationem à Jure Com-
 muni, ut in puncto quoque Debitoris capti habetur
 apud *Anonell. cons. 1. num. 22. & 23.*
 Et sanè rationes omnes, quæ ponderantur ad hoc,
 ut Mandatum speciale exigatur, nimirum quod
 cum Carceratio inroget ignominiam, ex *Bald. in l.*
si Clericus numer. 6. C. de Episc. & Cleric. Hering. de
fidejuss. cap. 6. numer. 45. Fontanell. decis. 234. num.
19. probabile non sit, quod præcipuè contra perso-
 nam Nobilem Creditor id praticari voluerit, ut ait
Scannarol. de Visti. Carcer. d. lib. 3. §. 8. cap. 3. sub
nu. 3. §. suffi eret autem, vers. tamen si Debitor, quod-
 que suspicio fugæ tamquam latens in animo Prin-
 cipalis explicari nequeat per Procuratorem, aper-

tissimè cessat in præsentem, dum attributa legitur fa-
 cultas jurandi super Animam Constituentium, &
 carcerandi ipsummet Antonium in corpore, & in
 substantia jam non simpliciter suspectum de fuga,
 sed actu fugacem ob inopinatum dilectum à loco
 contracti debiti: Undè non est vagandum super præ-
 sumptionibus Nobilitatis, vel animi Laurentii, &
 Nicolai, dum habemus litteram Mandati tam clarè
 cantantem, vulg. *l. continuum, §. cum ita, ff. de verb.*
oblig. quando præferim alias de Jure sufficere Man-
datum ad lites generale, videtur sentisse Rot. in d.
decis. 401. nu. 7. & 8. par. 15.

Secunda nullitas ex præsentia illiquiditate Crediti
 non merebatur adduci ob expressas litteras Cambii
 ab Antonio conscriptas una cum publicis Instru-
 mentis protestationum, ut supra, & tamen sat est,
 quod arbitrio Judicis, vel summarie in actis con-
 stet de Credito, ut sunt verba tam Statuti Urbis d.
cap. 98. lib. 1. quam Reformationis Paulinæ apud
Scannarol. in Append. d. cap. 40. num. 3. fol. 80. & dixit
Rot. coram Coccin. decis. 2216. ex num. 7. cum seqq. &
in d. Bononien. Affecurationis Judicis 5. Maii 1684.
§. Nam hæc, & 23. Junii ejusdem Anni §. Nec deni-
que, coram R. P. D. Hervault, & 11. Decembris 1686.
§. Creditum, coram R. P. D. Romainino; Et quod suf-
 ficiat, Creditum ex post verificari propter peticu-
 lum, quod est in mora, *Seraphin. de privil. Juram.*
p. 101. 7. ex num. 30. cum seqq. Fontanell. decis. 230.
num. 7. & decis. 235. num. 11. & 12. Card. De Luca de
Credit. d. disc. 113. num. 5. & 6. cum aliis præter hos
 relatis supra in *Disc. 75. nu. 18.*

Eiusdem irrelevantie est tertia fundata in Nobili-
 tate Antonii; Ad hunc etenim effectum oporteret,
 quod ostenderetur in Jure, Nobilem non posse car-
 cerari etiam vigore imminentis, ut supra, Mandati
 executivi, dum solummodò suspectus allegari ne-
 quit, qui carcerari non potest, ut inquit *Scannarol.*
de Visti. Carcer. d. lib. 3. §. 8. cap. 2. num. 57. Et quod
 Nobilis indubitanter valeat suspectus allegari, vi-
 dere est apud *Gutier. de Juram. confirm. par. 1. cap. 16.*
num. 32. Petra super Ritib. M. Cur. rit. 170. numer. 2.
in fin. & si quæ exemptio datur Nobili à Captura,
 procedit solum ex urbanitate, teste *Adolphin. in*
prax. d. par. 1. cap. 14. num. 349. Maximè, quia ex
 præsentibus facti circumstantiis liquet de dolo mani-
 festo Debitoris, tum ex traditione litterarum in ex-
 cambium pecuniæ receptæ per loca, in quibus nec
 obulum habebat, tum etiam ex fuga antè litterarum
 reditum patrata, tunc etenim cessat eadem favora-
 bilis præsumptio probitatis, & fidei, quæ videtur
 assistere Nobilitati, & propter dolum etiam permit-
 titur, quod alias non permetteretur, ut testatur *Bacz.*
de inop. Debit. cap. 16. num. 19. & seq. Scannarol. d. lib.
2. §. 8. cap. 2. num. 78. vers. quasi tunc: Et quod privi-
 legio Nobilitatis non obstante possit Debitor carce-
 rari, post *Salgad. & Oleam firmat Eman. Pegaf.*
Lusitan. resol. foren. cap. 3. nu. 787.

Neque majoris est relevantie altera nullitas huic
 consecutiva, videlicet præsentia qualitas Ecclesiasti-
 ca derivans ob privilegium ass. Ordinis Militaris;
 Admodum enim disceptari possit de efficacia hujus
 privilegii, cum tale privilegium non suffragari, ut
 personæ eodem suffragari ceteri debeant veri Reli-
 giosi, & Ecclesiastici liqueat ex *dec. 587. coram Se-*
raphin. & decis. 95. numer. 2. coram Duran. latissime
Card. De Luca de Jurisd. disc. 92. per tot. & è converso
 oppositam teneant sententiam relati per *Castagn. de*
benef. deduct. ne egeat quest. 8. numero 18. & seqq.
Scannarol.

De Commercio & Mercat. Discursus LXXVII. 319

Scannarol. de Visti. Carcer. d. lib. 3. §. 7. cap. 6. num. 32. fol. 498. & servatum videtur apud eundem Card. De Luca de Credit. disc. 118. per tot. At nihilominus
29 quod etiam Clerici capi possint, de communiori *Cavall. quest. 67. ex num. 4. saltem quando in actu fugæ deprehenduntur; ut ex Scannarol. d. lib. 3. §. 8. cap. 2. numero 77. desuivit Rot. decis. 362. numer. 7. part. 16.*

Nedum autem versati viderur in actu fugæ, sed in fugâ jam à loco contracti debiti secuta post superius insinuatâs circumstantias, proindeque in his terminis cessat pariter illa præsumptio, cui ratione Characteris Clericalis innituntur *Gratian. & alii penes Scannarol. d. lib. 3. §. 8. cap. 2. num. 93. cæterique*
20 allegabiles, potiusque è converso Debitor reputatur vagabundus, ut in puncto de eo, qui insciis Creditoribus aliud se contulit, nec reversus est firmavit *Crauet. conf. 847. num. 1. Coler. de Process. exec. par. 1. cap. 2. num. 123. in fin. Carpov. de Iurisprud. foren. par. 1. Constit. 30. def. 17. ex num. 5. cum plur. seqq. Fontanell. decis. 241. num. 5. Rot. in d. Bononien. Affecuratiõis Iudicii 11. Decembris 1686 §. fugæ demum; coram R. P. D. Rondinino & prius in eadem Causa 5. Maii 1684. §. I. in verò ad med. vers. nec abs re, & 23. Iunii ejusdem Anni §. Nec dicta Testium, cum seq. coram R. P. D. Hervault: Et quod positus, (uti*
31 Antonius) in Banno, censeatur esse in fuga, post *Bald. Cacciatup. & alios proficitur idem Scannarol. d. lib. 3. §. 8. cap. 2. num. 43.*

Postremò nil refragatur quinta nullitas, nempe quod idem Antonius suam non deterioraverit conditionem, quodque plura bona possideat in Civitate Ulyxbonen. Respectu enim deteriorationis, nimium de facili replicari posset in facto, quod major profecto deterioratio exoptati nequit, quàm ea, quæ
32 resultat ex protestatione, & recusato implemento litterarum non ab uno, sed à tribus ejus Correspondentibus, sicuti in his ad amissum terminis adverteit *Rot. decis. 340. num. 6. & 7. coram Duzozet. Iun. quam secuta fuit eadem Rot. in d. Bononien. Affecuratiõis Iudicii 23. Iunii 1684. §. Debitoris verò, coram R. P. D. Hervault. Sed nihilominus cautum habetur in Jure, quod ne reddatur elusorium Juramentum Creditoris emissum super metu suspitionis, sat est, quod*
33 Debitor in Urbe nihil possideat pro affecuratiõne *Judicii, ut per hæc verba respondit Rot. decis. 331. sub numero 18. vers. parum obstante, & num. 19. par. 16. recent.*

Edque certius, & præter omnem hæsitatiõnem, quia ne incidamus in æquivoca, distinguere, seu
34 reflectere necesse est, quod tunc solummodò deterioratio secuta post æs alienum contractum venit comprobanda, quando debitum est conditionale, & dies obligationis non venerit, & hi sunt termini, quos percutit *Conr. discept. 38. num. 4. & 5 cæterique congesti supra in Disc. 75. sub num. 21. non verò quoties (ut in præsent) Creditum est purum, & undequaque liquidum, & executivum, juxta litteralia verba Statuti in d. cap. 98. lib. 1. ibi, & si obligationis dies nondum venerit, de deterioratiõne conditiõis docuerit, & egregiè eadem verba Statuti registrandò declarat Scannarol. d. lib. 3. §. 8. cap. 2. num. 29. & 30.*
35 Quodque ubi posset, ut ad præsens, relaxari Mandatum executivum, non ineret regula de probanda deterioratiõne, videatur *Rot. in d. decis. 118. num. 5. & 6. post Zucch. de Oblig. Camer. Add. ad Buratt. d. decis. 531. num. 8. & 9. Et Rot. in decis. 160. par. 14.*
36 expresse loquitur in casu, quo non constabat de

Credito, & illud proveniens ex litteris Cambii extiterat novatum, & extinctum, ut patet ex lectura ejusdem *decis. ab initio, & ex num. 7. usque ad fin. idemque prius dixerat in antecedenti decis. apud Cels. 361. adita in eadem Causa sub numero 12 quodque magis est, idem quoque Debitor Urbem acceperat occasione Jubilæi Universalis, & præstiterat fidejussorem de stando Juri, & judicatum solvendo; quod est illud, de quo quærimus, & non ultra, & ad quod A. C. Antonium condemnavit.*

Et ob id nil etiam facit, quod Antonius ass. bona possideat in Civitate Ulyxbonen. Prætermissa etenim nimia, & palpabili inverisimilitudine, quod Laurentius, & Nicolaus Romæ subire mallent tot incommoda, & expensas, quoties valeret ullo modo in rei veritate satisfieri in prædicta Civitate, in qua trahunt Incolatum: Adhuc cum eadem bona fuerint à Principe confiscata, neque ex Testibus in oppositum inductis nota sit causa, quæ præcedat, vel non
38 præcedat debitum contractum, juxta distinctionem, de qua *Bayard. ad Clar. §. fin. quest. 78. num. 101. in fin. Peregr. de Iur. Fisc. lib. 5. tit. 1. sub numer. 54. vers. intellige, Guazzin. de Confisc. concl. 23. num. 29. Acost. de privil. Credit. reg. 2. ampl. 7. num. 99. Rodriguez de Concurf. Credit. par. 1. art. 2. sub num. 54. vers. id tamen, Conciol. resol. crim. verb. Fiscus resol. 2. nu. 21. parum relevat, quod Fiscus generaliter, & in abstracto tamquam hæres anomalous de Jure teneatur ad solutionem debitorum, imò quod stante transgratione Debitoris ad alium Statum, redditaque
39 longè difficiliori conventionem cum Principe, & Fisco, contra quem durum est litigare, debeat Judex arbitrium affecuratiõis Judicii interponere, in longè durioribus observat *Carov. de Luca de Credit. disc. 114. num. 1. Quodque ubi de Jure vel de facto*
40 consummati nequit executio super affectis bonis, Debitor habeatur pro non possessore, docuit *Soccin. in l. sciendum, ff. qui satis. cog. Dallust. Liber. in prax. cap. 23. numer. 6. & 7. lib. 2. Milanen. decis. 11. num. 33. & 34. lib. 1. & magis in specie Antonell. d. conf. 1. num. 17. Rot. in d. Bononien. Affecuratiõis Iudicii 5. Maii 1684. §. Objictebatur, & 23. Iunii ejusdem Anni §. quia cum Religioni. coram R. P. D. Hervault: Et si bona sint poss. Ila non à Principe (prout
41 hic) sed à Privatis Creditõibus in simpliciter Salviano detineantur; *Scannarol. de Visti. Carcer. dicto lib. 3. §. 8. cap. 2. num. 10. vers. vel si ejus bona.***

Cæterum (licet ex abundantia juvat etiam in præsentì repetere propositionem ab initio insinuatam, quod scilicet hæc omnia locum sibi fortè vindicarent, quando non haberemus Creditum Cambiale liquidum, & executivum, quia quemadmodum
42 etiam adversus possidentem Stabilia non denegatur sub hoc prætextu actio quoque in personam vigore Mandati executivi, ita nec suffragari potest eadem ass. possessio pro evitanda subsistentia Mandati suspitionis fugæ, quod pro faciliori executione, ut supra, conceditur, ex his, quæ huic præciso objecto respondendo post *Castrén. Abb. & Surd. probavit Antonell. d. conf. 1. ex nu. 13. usque ad 17.*

IN EADEM CAUSA.

ARGUMENTUM.

Judex ubi prævenit in cognitione Causæ, & relaxatione Mandati, coram eo veniunt omnia Acta remittenda; quando non proceditur per

viam appellationis, sed agitur de arguendo Mandato, & illius executione impedienda. Equites Ordinum Militarium, & personæ Ecclesiasticæ an, & pro quibus debitis, & signanter ex causa negotiationis allegare possint privilegium, ne valeant carcerari: Et de eodem Mandato suspicionis fugæ, seu pro asscuratione rerum, an possit absque vicio Attentatorum obtineri ab uno Iudice; pendente lite coram alio; Et de intellectu Clausulæ purgatis Attentatis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Occasio scribendi.*
- 2 *Nova resolutio Cause.*
- 3 *Præventionis, & liti pendentiæ exceptio operatur, quod omnia Acta sint remittenda ad Iudicem præventivem.*
Amplia, ut nu. 4.
Et de ratione, nu. 5. 6. & 7.
- 8 *Iudex, qui prævenit in cognoscendo, prævenisse etiam intelligitur in exequendo.*
Amplia, & declara, ut sub nu. 9.
- 10 *Exceptio, quæ proponitur adversus executionem solam Mandati, in quo differat ab exceptione, quæ opponatur adversus substantiam ipsius Mandati.*
- 11 *Iudex sive Ordinarius, sive Delegatus cognoscit solus de nullitate interlocutoria à se lata, etiamsi habeat vim definitivæ.*
- 12 *Par in parem non habet Imperium.*
- 13 *Sententiam, seu Decretum declarare potest nullum, & injustum, qui potest rescindendo factum judicare.*
- 14 *Privilegium serotinè allegatum vel non est habendum in consideratione, vel est deducendum coram Iudice Mandati.*
- 15 *Card. De Lucade Credit. disc. 118. adducitur, & declaratur, & nu. 17.*
- 16 *Iudicium Concursus universalis trahit ad se omnia alia Iudicia particularia.*
- 18 *Miles, sive Eques nullum habet privilegium circa debita contracta extra causam Militiæ.*
- 19 *Miles ratione doli perdit privilegia personalia, seu Militiæ.*
- 20 *Clerici an possint tamquam de fuga suspecti carcerari, & num. 21.*
- 22 *Clerici possunt carcerari, nec gaudent privilegio cap. Odoardus, de solut. ubi dolus concurrat.*
- 23 *Debitor quando dicatur dolosus.*
- 24 *Clerici non gaudent privilegio cap. Odoardus, de solut. pro debitis contractis ex causa negotiationis.*
- 25 *Intimatione non secuta non assit Decretum, seu Inhibitio, quam Iudex mandavit intimari.*
- 26 *Mandatum suspicionis fugæ potest obtineri coram uno Iudice, licet Causa pendeat coram alio, & num. seqq.*
Idem. ne procedit in Mandato pro asscuratione rerum, ibi.
- 27 *Iudex quilibet Ordinarius potest concedere Inhibitiones, & Mandata pro asscuratione rerum transfugarum.*
- 29 *Clausula purgatis Attentatis suspendit Iurisdictionem Iudicis, donec purgentur Attentata.*
Declara, ut num. 31.
- 30 *Signatura Iustitiæ Decreta intelliguntur semper prout de Iure.*

DISCURSUS LXVIII.

Cum, juxta deducta in præcedenti Disc. tam A. C. quàm Signatura Iustitiæ rejecerit Instantiam Antonii, is diu latitavit in loco Immuni, deindeque ex abrupto, transmissa citatione quadam Dom. dim. cop. ad Procuratorem Laurentii, & Nicolai, institit coram Cardinali Urbis Vicario pro concessione personalis (ut dicitur) *Non graveur*, eaque in contumaciam ejusdem Procuratoris obtenta, præfatus Procurator, & eximius respectivè tunc hujus Causæ Patronus Ferdinandus Nuptius Hortanus pendente Impressione meritiò ob ejus integritatem, motum suavitatem, vigilantiam, & Doctrinam ad Munus Commissariatus Generalis Cameræ Apostolicæ in florida adhuc, sed experimento, ac Judicio admodum matura ætate promotus, habuit recursum ad Prælatum Auditorem Cardinalis Præfecti ejusdem Signaturæ pro avocatione Causæ à Vicario, seu illius remissione ad A. C. tamquam Judicem Mandati, & reposita hujusmodi remissione, non acquiescens Antonius, in plena Signatura Iustitiæ postulavit remitti eandem Causam ad Vicarium. exaggerando signanter, quod ipse tamquam Eques cujusdam Ordinis Militaris, & sic tamquam persona Ecclesiastica subiceretur soli Vicario, & insimul ex eadem ratione polleteret privilegio, ne posset in persona vexari: Sed rursus, Me scribente pro Laurentio, & Nicolao, Signatura novam hanc Instantiam rejecit, remittendo Causam ad A. C. seu rescribendo *Nihil*. In hac itaque nova propositione dicebam.

Versamur in casu, in quo jam A. C. pluries audito Antonio relaxavit Mandatum suspicionis fugæ, seu de asscurando Judicio, illudque exitit successivè bis confirmatum ab hoc Tribunali, ideòque si idem Antonius prætendit hodiè illius executionem, seu potius justitiam de directo infringere mediante privilegio, quod sibi ut Militi, ac Equiti competere opinatur, exceptionem hanc deducere omnino tenetur coram A. C. Iudice ipsius Mandati, non autem residere valet in ejus arbitrio facultas dividendi idem Judicium, & consequenter deludendi Judicem, & Partem, obstat quippè notissima illa exceptio præventionis, seu liti pendentiæ, propter quam ad priorem Judicem omnes exceptiones, omniaque Acta sunt remittenda, conjungendaque cum Actis, per quæ facta est præventio, & lis inter eadem Partes super eodem negotio coram eodem Iudice discussa, ut probant *Text. in l. si quis postea 7. ff. de Jurisd. un. Judic. & in l. tam collatores, §. ult. C. de re Milit. lib. 12. cum concord. per Io. Franc. de Pont. conf. 70. ex numer. 1. cum plur. seqq. lib. 1. Gaill. præct. observ. lib. 1. observ. 29. nu. 6. Zanger. de except. par. 2. cap. 3. num. 2. & seq. Carp. 200. de process. Jur. Saxon. tit. 9. art. 3. ex numer. 5. cum seqq. Christoph. Schurmann. præct. observ. 4. ex num. 8. usque ad fin. Oliv. de Eccl. par. 3. quæst. 33. numer. 28. & 29. Carleval. de Judic. lib. 1. tit. 2. disput. 2. num. 5. Giurb. de c. 22. numer. 1. & 2. ubi quod id procedit nedum respectu principalis negotii, (prout hic, nimirum an Mandatum suspicionis fugæ veniat ob præmissas exceptiones confirmandum, vel revocandum,) sed etiam respectu cujuscumque alterius negotii ab ipso jam discusso originem trahentis, ex Doctrina *Falin. in cap. ex tenore numer. 19. de rescript. Riminal. Sen. conf. 320. num. 20. & 21. vol. 2. Polidor. Rip. observ. 140. num. 2.**

num. 2. & 3. *Cavagnol. ad Decret. Montisferr. 22. §. 2. num. 3.*

- 5 Alias tria sequerentur evidentissima absurda, primum, quod idem Actor, vel Reus posset coram diversis Judicibus ob unam, & eandem Causam vexari, molestiaque, & sumptibus affici, ut advertit *Boss. de for. compet. num. 108. ead. de iudic. lib. 1. cap. 12. numer. 57. in fin. Carpzov. d. tit. 9. art. 3. numer. 9. Sabell. in summ. divers. tractat. tom. 3. lit. P. §. 43. num. 9. vers. cum nemo*; Secundum, quod continentia Causæ divideretur, imò adesset contrarietas iudicati inter duo Tribunalia, adversus censuram *Tex. in l. 1. & 2. ff. de quib. reb. ad eund. Iudic. eat. & in l. nulli, C. de iudic. De Pont. d. conf. 70. num. 14. Card. De Luca de iudic. disc. 3. num. 43* Tertium denique, quod Iudicium non haberet finem ubi sumpsit initium, contra regulam *Lubi acceptum 30. ff. de iudic. sicuti egregie omnia hæc absurda recolligendo prosequitur idem Cartev. l. d. tract. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 7. num. 899.* Unde & qui Jurisdictionem occupavit in cognoscendo, præoccupasse intelligitur in exequendo, ut ait *Surd. conf. 152. numer. 23. & conf. 405. num. 31. Girb. d. decis. 23. num. 2. Tondut. de prævent. par. 2. cap. 44. nu. 1. & 2. ac nu. 3.* ubi dicit, hoc procedere indubitanter, quando peragitur de primo Iudice competente, & Ordinario, ut in præfenti.

- Diximus, quod Antonius tentat infringere de directo iustitiam Mandati ab A.C. relaxari, non enim agitur de Mandato executivo, quamobrem infringere stare possit, quod A.C. rectè condemnaverit Antonium, & iste ejusdem Mandati validitatem, & iustitiam admittendo adeat alium Judicem alioquin competentem pro obtinenda inhibitione impeditiva executionis, ut quotidie pro salvanda persona contingit in inhibitionibus Fidei, & Agriculturæ; Sed tractatur de Mandato suspensionis fugæ ad effectum præcisum illud exequendi contra personam ejusdem Antonii, ac propterea si alius Judex declararet, illum veluti ass. Militem, vel Equitem carcerari non posse, sequeretur positiva revocatio ipsius Mandati, quam obtinere non licet, nisi mediante repositione Decreti, seu revocatione Mandati facta ab eodem Iudice, vel mediante altero Iudice appellationis, ut in individuo celebris est Doctrina *Philipp. Franc. in cap. dilecto sub num. 67. de appell. quam sequuntur Vant. de nullit. rubr. coram quo nullitas &c. num. 2. fol. mihi 40. & 41. Mysinger. præf. observat. cent. 5. observ. 92. num. 4. ibi, aut enim volumus agere de nullitate antè sententiam definitivam, puta alicujus Decreti, vel Interlocutoria, & tunc refert, an nullitatem seorsum, & absque appellatione, vel una cum appellatione proponamus, quia priori casu, ne continentia Causæ dividatur, coram eodem Iudice proponi debet, coram quo fuit capta, & pendet controversia, juxta Innocent. & Franc. &c. altero verò coram Iudice appellationis, si modo nullitas deducatur tamquam gravamen pro justificatione appellationis interpositæ, plenissime etiam *Scacc. de appell. quest. 19. remed. 1. conclus. 6. ex numer. 2. vers. capio, cum plur. seqq. Salgad. de Reg. protelt. par. 1. cap. 5. num. 69.* ubi quod nullus alius Judex potest se ingerere, etiam si hujusmodi Decretum, seu Mandatum habeat, prout hic, vim definitivæ.*

Et sanè si Antonius se gravatum agnoscit à Decreto, seu Mandato A.C. nullatenus (omisso remedio appellationis) potest adire Tribunal Vicarii, cum iste nequeat destruere, & rescindere iudicatum alterius Judicis æquali etiam quoad Clericos Juris-

- 12 dictione pollentis, par enim in parem non habet Imperium, vulg. *l. nam & Magistratus, ff. de recept. arbit. & cap. innotuit, §. quomodo, de elect. Surd. conf. 47. num. 11. & conf. 106. num. 12. Valenzuel. conf. 184. sub num. 70. Gaull. præf. observ. 41. num. 9. lib. 1. Thomat. decis. 47. num. 1.* quodque dantaxat possit declarare nullum, vel injustum aliquod Mandatum, qui potest rescindendo judicare, post *Bald. Buv. & Io. Andr.* advertit *Philipp. Franc. ubi supra sub nu. 69. de appell. & concordat Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 67. nu. 16. & seqq.* ubi bene in proposito distinguit.

- Eoque certius, quia cum coram eodem A. C. Antonius varias opposuerit exceptiones, quominus contra ipsum relaxari posset Mandatum suspensionis fugæ, debebat tunc temporis etiam istud ass. Militate, vel Equette privilegium opponere; undè vel idem privilegium tamquam serotinè allegatum in nulla debet haberi consideratione, vel debet deduci coram Iudice prioris Mandati, ut præter clara verba Reformationis Regnantis Pontificis testatur *Card. De Luca in Discurs. de super ædito par. 4. in Supplem. sub tit. de iudic. disc. 45. nu. 4. vers. 1. nempe, & faciunt per eum tradita l. 3. de Jurisd. disc. 76. nu. 2. & 4.*

- Nec exemplum consimilis beneficii admissionis ad cap. *Odoardus* obtenti per Equitem Grifonium, de quo idem *Cardin. De Luca de Credit. disc. 118.* quidquam commune habet cum casu nostro; ultra enim alias differentias, quæ possent assignari, palpabilis est illa, quod etsi per *Card. Vicarium* fuerit prædictus Eques admissus ad istud beneficium, non fuit ibidem disputatum super præfenti articulo remissionis, sed Creditores alio non curato incontinenti appellarunt ad *Rotam*, solumque ab eisdem Creditoribus quaesitum, & disputatum fuit, an prænominato Equiti Grifonio privilegium istud competeret, quodque magis est, in eo casu non tractabatur de aliquo Mandato suspensionis fugæ, quapropter sequeretur præmissum absurdum, quod unus Iudex non nisi æqualem ordinariam habens Jurisdictionem destrueret, & revocaret Mandatum alterius Judicis sibi in eadem Jurisdictione coequalis, sed agebatur ad normam distinctionis, de qua superius *num. 10.* de pluribus Mandatis executivis, idèoque concessio præfati beneficii non tendebat ad impugnationem, & retractationem iudicari ab alio Iudice: ac denique cum adversus eundem Equitem Grifonium in omnibus fere Tribunalibus Urbis relaxata fuissent Mandata executiva, incongruum, & impossibile reddebatur, quod coram unoquoque Iudice discuti deberet de competentia illius privilegii, & consequenter opportunum erat, & necessarium, quod unus, idemque foret Iudex, juxta naturam Judicii universalis, de qua post *Salgad. in Labyr. Credit. par. 1. cap. 4. cum seq. Card. De Luca de Feud. disc. 33. nu. 11. & de iudic. d. disc. 3. num. 42.*

- Et ex his superfluum redditur examinare, utrum Antonio valeat competere hujusmodi beneficium, ne teneatur, nisi in quantum facere potest, sive an ipse possit ratione præfati Equetris, ac Militaris Characteris jurati de fuga suspectus; hæc etenim examinatio fieri poterit, ac debet coram A.C. qui in præfenti habet manus liberas, ex quo Antonius non existit in forma Camerae obligatus: sed adhuc cum ad summum ipse valeat tale beneficium implorare tamquam per Equette Dignitatem effectus persona ecclesiastica, sicuti contendebat Eques Grifonius, ut in *d. disc. 118. num. 3. num. seq. apud Card. De Luca de Credit.* quia de cætero tamquam Miles privile-

privilegium illud non extenditur ad debita contracta extra causam, & occasionem Militiæ, ut fuit conclusum ex *Apont. de potest. proleg. tit. de assens. Reg. §. 7. num. 42. cum Alberic. Odofred. Bart. Castagn. & Scannarol. penes Card. De Luca d. disc. 118. num. 9. & 10. ubi ulterius perpenditur, quod si ratione doli, vel ex aliis circumstantiis non relevat Character Ecclesiasticus, multò minus suffragatur Militaris.*

Quamobrem etsi magna sit quæstio, an Clericus, vel alia persona Ecclesiastica possit tamquam de fuga suspectus carcerari, & plerique tenuerint negativam, ut post alios *Possint. singul. 132. ac præcisè ita firmaverit Congregatio Sacæ Visitationis, & Rota, ut in decis. 362. ex num. 6. usque ad fin. par. 16. recent. aliis verò affirmativa quoque placuerit sententia, ut videre est penes Bellet. disquis. Cleric. part. 1. tit. de favor. Cleric. Canon. §. 2. num. 31. & de favor. Cleric. person. §. 11. sub numer. 1. vers. 5. casus, Thomas Del Bene de Immun. Eccles. cap. 9. dub. 8. tom. 2. cum aliis per Panimoll. decis. 114. annot. 4. num. 17. Nihilominus duplex occurrit indubitata limitatio, & præcipuè illa, quæ provenit ratione doli, quia tunc cum Jura abhorreant, suffragium impartitari dolosis, personæ Ecclesiasticæ nec beneficio cap. Od. arduus, de solut. perfrui valent, nec eximuntur à Carceratione ob suspicionem fugæ, quemadmodum sine difficultate receptum testatur Card. De Luca d. disc. 118. num. 12. de (redit. cum Castagn. Bellet. Rot. aliisque ibi laudatis, quibus addi possunt Farin. in prax. quest. 27. num. 72. Gratian. discept. 2. 2. num. 49. Scannarol. de Visit. Carcer. lib. 3. §. 8. cap. 2. num. 78. fol. mihi 510. Marchesan. de Commiss. par. 3. tit. de Commiss. admiss. ad cap. Odoardus §. 1. numer. 76 fol. 319. Panimoll. d. decis. 14. annot. 4. num. 25. & 26. Rot. decis. 331. num. 20. & 21. par. 16. & admissum fuit in altera decis. 362. num. 8. eadem par. 16. & plenius in decis. 207. ex num. 6 usque ad fin. par. 15.*

Quod autem dolus Antonii emergat undique manifestus, convincitur ex eo, quod post delictum jam perpetratum, & ex quo deinceps passus est Confiscationem, recepit Perias 3000. deindèque in eam corresponsivitate consignavit Ginovis litteras Cambii directas ubi nullos habebat effectus, cumque certo sciret, illas fore redituras cum protestatione, fugam antè earum reversionem atripuit; Ex his enim circumstantiis dolum esse clarum, dixerunt in proposito *Castil. decis. 46. per rot. & præsertim numer. 6. Mans. consult. 126. numer. 25. & in simili loquens in Clerico Procuratore, seu Tutore cujusdam Pupilli Rot. in d. decis. 207. ex num. 5. par. 15.*

Congruit etiam altera limitatio, nimirum quod versamur in debito contracto ex causa negotiationis, & Mercaturæ, in quibus terminis habemus in simili, quod privilegium de ductione egeni Clerico negotiatori non competat, quemadmodum uno ore comprobant *Redoan. de Spol. quest. 2. num. 47. in fin. & num. 43. antè fin. & num. 73. vers. & hoc dicit, Farin. in fragment. par. 1. lit. C. num. 152. & in prax. quest. 8. num. 93. Panimoll. decis. 71. nu. 7. Castagn. de benef. de ductione egeni quest. 10. fallent. 3. Scannarol. de Visit. Carcer. lib. 3. §. 7. cap. 6. num. 18. fol. 498.*

Validitatem alterius expeditionis, ac etiam executionis Mandati de assicurando rem in lite existentem (quodvè fraternizatur cum Mandato suspicionis fugæ respiciente assicuracionem Personæ, & respectivè pariter Judicii) sustinebam coram A. C. favore Juliani Butii, qui præterdens, quamdam Lanam ad se pertinere, Judicium de super introduxerat

coram eodem A. C. Sed cum pendente interim disputatione audiverit, Lanam asportari per suum Adversarium, reculem habuit incontinenti ad Tribunal Thesaurarii, obtentoque Mandato de assicurando hujusmodi Lanam, illud super ea demandavit executioni: reclamante autem Mario Tozzio Butii Adversario, Signatura Justitiæ ad instantiam ipsius Tozzii Causam remisit ad A. C. superaddita Clausula *purgatis Attentatis.*

In hoc igitur statu dicebam, quod ex duplici ratione non poterat executio facta per Butium censeri attentata, primò videlicet, quia cum ex parte Tozzii totum fundamentum constitueretur, in quadam citatione Butio præsentata ad dicendum contra litis pendentiam coram A. C. hinc cum sub eadem citatione prodierit Decretum inhibitorium cum intimacione, hujusmodi verò intimacio facta non fuerit antè prædictam executionem Mandati, cessabant attentata, dum inhibitiones, & Decreta ad hoc, ut efficiant, necesse est, quod extiterint intimata, alias remanent in suspenso ob non servatum Judicis præceptum, qui intimari mandavit suum Decretum, ex firmatis per *Rot. coram Tut. decis. 163. lib. 1. in correct. & coram Gregor. decis. 31. num. 8. & coram Cavaler. decis. 486. num. 1. & coram Coccin. decis. 1778. num. 5. & in recent. decis. 228. num. 7. & 8. par. 6. & decis. 439. num. 1. & seqq. par. 9. & decis. 48. num. 3. coram Card. err.*

Secundò, quia si hæc locum sibi vindicarent in quocumque genere executionis, eò libentius, & citrà scrupulum urgebant, dum agebatur de executione facta vigore Mandati de assicurando, & in actu occultationis, seu transportationis Lanarum; in his enim terminis alium Judicem adeundo non dicitur offendi Majestas illius, coram quo pendet Causa, & negocium principale, sed potius sumi istud celere, & necessarium remedium, ne Judicium pendens reddatur elusorium, & sic magis in gratiam, quam in spretum Judicis, penes quem lis est: & quod idcirco quilibet Judex ordinaria fulgens authoritate possit inhibere, & concedere Mandata pro rerum (ut vulgò dicitur) trasugandarum assicuracione, tradit *Mauson. de Caus. exec. ampliat. 19. num. 18. Scannarol. de Visit. Carcer. lib. 3. §. 8. cap. 2. numer. 35. & seqq. fol. 507. Rot. coram Coccin. decis. 2216. ex num. 1. usque ad 8. quodque id fieri valeat, licet talis Judex esset incompetens, vel Causa penderet coram alio Judice, ex eadem ratione, præsertim quando periculum est in mora, ampliando prosequuntur *Rolan. cons. 65. sub num. 28. vers. secundò responderetur, lib. 3. Cacciulup. de Debit. suspect. quest. 4. sub num. 4. Gratian. discept. 875. numer. 7. cum 3. seqq. Thomat. decis. 85. num. 25. & seq. & decis. 110. num. 18. & 19. latè Rot. d. decis. 2216. numer. 3. 4. & 5. coram Coccin. repetit. decis. 742. num. 4. 5. & 6. par. 4. tom. 3. recent. & admissum fuit in decis. 23. num. 1. vers. præsertim, post Scannarol. de Visit. Carcer.**

Admittebat Index has propositiones in se veras, & in facto justificatas, sed difficultatem sentiebat ob enunciarum rescriptum Signaturæ Justitiæ, quæ ad ipsum Causam remiserat cum Clausula *purgatis Attentatis*, undè dicebat, habere se manus ligatas, sibi que sublata esse Jurisdictionem vigore ejusdem Clausulæ per ablativum absolutum conceptæ, & ex qua suspensam aliter judicandi remanere potestatem plena sunt volumina, ut in specie cæteris collectis *Rot. decis. 232. n. 4. & 5. par. 16. rec.*

Verum replicabam, quod cum rescripta Signaturæ

30 turæ Justitiæ veniant semper intelligenda prout de Jure, ex vulgatis, & dixit *Roi. coram Seraphin. decis. 1031. num. 5. & coram Dunozet. Iun. decis. 82. num. 3. & decis. 672. num. 5. par. 13. rec.* Hinc in individuo, quod rescriptum, seu Clausula purgatis Attentatis intelligatur quatenus de Jure talia ad sint Attentata, seu veniant purganda, non verò cæca fide, & alio non discussio, plenè decidit *Roi. decis. 574. per tot. coram Dunozet. Iun. repetit. decis. 218. par. 8. recent. quam postmodum secuta fuit eadem Roi. coram Priol. decis. 349. numer. 6. & 7. & par. 16. recent. decis. 232. numer. 5. & 6.* Sed quia Iudex adhuc anceps hærebat, putans, non posse sibi arrogare illud arbitrium, quod sibi quandòque Rota rationabiliter assumit tamquam Tribunal Collegiativum, & notoriæ autoritatis, & æstimationis, consuluit propterea Partes, ut rursus adirent Signaturam pro declaratione; Verum interim ab humanis præcepto Causæ Patrono, amplius actum de Causa non audivi.

ROMANA, SEU ANCONITANA LITTERARUM CAMBII

PRO ANDRÆA, ET LAURENTIO DE RUBEIS,

CVM LEONE AMBRON.

ARGUMENTUM.

Solvens litteras Cambii per onore di lettera, ò di girata postquam eadem litteræ fuerint acceptatæ ab eo, cui erant directæ, an liberet Acceptantem, sive potius retineat ipsum obligatum una cum Scribente, vel Girante, & plures in hac materia casus distinguuntur; Et quid, si solutio facta fuerit anticipatè, & hac occasione quando solutio anticipatè fieri possit, vel facta Procuratori liberet Solventem.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series.
- 2 Exitus Cause.
- 3 Solvens litteras Cambii super protestu in honorem eandem litterarum, intendit habere obligatum Scribentem.
Declaro, ut num. 4. & 5.
- 6 Litteras Cambii scribens, & ordinans Corresponsali, quod se revaleat contra aliquem, an adhuc remaneat obligatus, si Corresponsalis solvat super protestu, & in honorem litterarum, & nu. 7.
- 8 Littera Cambii admittunt in se plures Contractus; plures acceptationes, necnon plura Mandata, & num. 17.
- 9 Solvens litteras super protestu, solet protestari, quod intendit retinere obligatos alios, qui primè erant obligati, & nu. 10. & de ratione, nu. 12.
Declaro, quod magis tamen habet obligatum Scribentem, num. 11.
- 13 Novatio excluditur stante expressa reservatione Inrimperantea competentium.
- 14 Obligatione prima firma manente, non prohibetur altera ei accedere.
- 15 Mandatum habens de solvendo in certam diem potest

etiam solvere anticipatè; dummodo non prætendat regressum contra Mandantem antè advenum illius diei.

16 Littera Cambii solvibiles ad certam diem possunt acceptari antè.

Nec potest Scribens postea revocare easdem litteras, & de ratione, ibid.

18 Mandatum fieri potest gratia Mandantis, aliena, vel Mandatarii, vel mixta.

19 Mandatarii factum dicitur factum Mandantis.

20 Mandatum revocari non potest post solutionem factam à Mandatario.

21 Mandatum revocari non potest postquam Mandatarium vigore Mandati fecit preparamenta intrinseca, vel extrinseca.

Et exemplificatur remissivè, ibid.

22 Solutio anticipatè facta Procuratori liberat solventem.

Distingue, ut num. 23.

Contra, quod imò indistinctè solvens liberetur, nu. 24.

DISCURSUS LXXIX.

Postquam Leo Ambron Hebræus in Urbe Mercator litteras Cambii sub die 10. Januarii conscriptas ab Azaria Misciaelis Esdræ in gratiam Petri Reppii, & ab isto giratas ad favorem Andræ, & Laurentii De Rubeis acceptaverat sub die 17. ejusdem mensis Januarii, recusavit eandem litterarum valorem persolvere sub prætextu, quod Misciael Esdra scribens Foro cessisset; At quia hujusmodi decoctio Scribentis detecta nocebatur post undecim dies ab acceptatione, nempe sub die 28. Januarii, facile fuit (Me ad scribendum pro Rubeis adscito) coram A. C. sustinere efficaciam obligationis antè decoctionem securæ ex eisdem ferè rationibus; & *Autoritatibus* supra deductis *Disc. 3. & seqq.* Undè Leo convolvit ad aliam exceptionem; nempe quod cum jidem De Rubeis (seu illorum Complementarius) audita recusatone Hebræi consuetam emisissent protestationem, & deinceps responderint, *accessiamo noi à noi medemi per onore di girata*, hinc proinde remanserit non obstante præcedenti acceptatione Hebræus liberatus; & difficultate super hoc à Judicè restricta, putabam, etiam in sensu Veritatis, exceptionem hanc fore prorsus contemnendam: Sed Causa usquedum pendet indecisa.

Potissimum itaque fundamentum Defensorum Hebræi constituebatur super ea propositione, quod solvens, seu acceptans Cambii litteras *sopra protesto per onore di lettera, ò di girata* nihil aliud agere intellexerit, nisi retinere, seu habere obligatum ipsum Scribentem, vel Girantem, in cujus honorem solvisse censetur, prout de recepta Mercatorum consuetudine testantur *Sæc. de Commercio & Camb. §. 2. gloss. 5. num. 358. Roi. Iann. dec. 6. num. 7. & 8. & Romana coram Card. Orshobon. dec. 113. num. 7. cum 2. seqq. & decis. 1. num. 3. apud. Ole. de cess. Iur. & in recent. dec. 26. num. 2. par. 5. & dec. 295. num. 1. & 2. par. 15. quibus addi potest Episc. Rocca select. disput. Iur. tom. 2. cap. 94. num. 12. & cæteri supra allegati *Disc. 2. num. 42. & alibi.**

Quamobrem ad omnia æquivoca subthovenda, & ne præmissa conclusio in suis terminis verissima malè applicaretur ad factum, tres casus Ego dicebam esse distinguendos ad effectum dignoscendi; an solvens, vel acceptans, ut supra, litteras Cambii in onore di lettera, ò di girata sopra protesto habeat obliga-

obligatum solum Scribentem, vel etiam retineat alios de cætero sibi, vel in eisdem litteris quomodolibet obligatos.

Primus itaque casus est, quando fuerunt Cambii litteræ simpliciter directæ Corresponsali Scribentis, solvibiles alicui Tertio adjecto absque alia pertonarium mixtura, & tunc nisi ille, cui sunt directæ, velit eas acceptare, profectò illas acceptans *per onore di lettera, di girata supra protesto* non potest habere, nec intendere alium sibi remanere obligatum, quam ipsum Scribentem, cum nullus alius præter eundem Scribentem effectivè reperiretur pro huiusmodi Cambio, seu litteris obligatus, & hic est casus, & magis generalis consuetudo, de qua agit *Rota Januæ. d. dec. 6. numer. 7. & 8. & dec. 19. Fumianell. de pact. nuptial. caus. 5. gloss. 3. num. 1. in fin. par. 2. idem Scacc. de Commerc. a. §. 2. gloss. 5. numero 357.* ubi quod in his terminis litteræ dicuntur abusivè solvi super protestu, quia potius solvuntur pro honore litterarum.

Secundus est casus, quoties litteras scribens facit tractam ab illo, cui sunt directæ, cum expressione, quod se reintegret pro summa solvenda ab aliquo Tertio, videlicet, *e ponere in conto di N.* seu, *vi traghianno per conto di N.* tunc enim quia fortè ille, cui sunt litteræ directæ, non vult agnoscere in debitorem illum Tertium, ad computum cuius tracta, vel reimpulsatio fuerat ordinata, eoque casu abstinet ab acceptatione simplici, sed litteras acceptat *sopra protesto, & in onore di lettera*, tuncque propriè, & verè cadit casus, quod intendit Acceptans habere obligatum Scribentem, non verò illum liberare, & reimpulsationem expectare dumtaxat à Tertio, ut sunt termini præcisi, quos percutit *Scacc. d. §. 2. gloss. 5. num. 358. Episc. Rocca d. cap. 94. num. 13. & 15. Rot. d. dec. 26. numer. 2. par. 5. & dec. 18. num. 7. cum 1. seqq. coram Card. Oubobon. & d. dec. 295. num. 1 & 2 par. 15.* & ita etiam eas declarat *Saminiat. contr. 27. num. 50. & 51.*

Advertendo tamen, quod etsi in hoc secundo casu voluerit *Scacc. d. §. 2. gloss. 5. ex num. 358. cum seqq.* in forma potius disputativa, quam decisiva, non possit illum, cui litteræ fuerunt directæ dividere mandatum respuendo reimpulsationem, seu recognitionem in debitorem ab illo Tertio, seu illum Tertium, ad computum cuius facta fuit tracta, & sic intrare non possit acceptationem *sopra protesto per onore di lettera*; velius tamen, & receptius est, quod id facere possit, & ulterius quod Acceptans, & solvens habeat obligatum, ultra Scribentem, etiam illum Tertium, in cuius commodum tracta fuerat directæ, ut latè examinata materia firmat in puncto *Turr. de Camb. disput. 2. quæst. 13. num. 52. & 58. Rot. d. dec. 295. num. 4. & seqq. par. 15.* ubi refert decisa præcedenter in altera *Romana litterarum Cambii 12. Aprilis 1646. §. non obstat, coram Ghislerio, & latius Saminiat. d. contr. 27. num. 45. & seqq.* ubi ita explicat omnes plerumque *Authoritates* supra deductas, & reprobat *Scaccia* latè prolequitur *ex num. 4. cum seqq. Episc. Rocca d. cap. 94. ex num. 13. cum seqq.*

Tertius denique casus est, quivè à fortiori (ut dicebam) individualiter dirimit hodiernam questionem, quando nimirum pro eisdem litteris Cambii plures reperiantur obligati, nempe Scribens ratione mandati, Girans ratione giratæ, & Acceptans vigore acceptationis, non enim implicat, imò frequens est, quod pro eodem Cambio, seu litteris Cambii plures Contractus, pluresque acceptationes nascantur,

ut egregiè inquit *Surd. conf. 528. ex num. 26. vers. respondeo eum, & post cum Saminiat. d. contr. 27. num. 48.* atque in hoc postremo casu tantum abest, quod Acceptans, & solvens sibi ipsi pro honore litterarum, seu giratæ intellexerit eximere Acceptantem ab obligatione fideiussoria per eum contracta in vim ipsius acceptationis, quinimò in eadem protestatione, super qua fit acceptatio, vel solutio, reservantur Jura contra quæcumque obligatum præcedenter ratione ipsius Cambii, seu litterarum, ut plenè articulo discussò tradit *Turr. de Camb. d. disput. 2. quæst. 13. ex numer. 7. usque ad fin.* ubi quod, qui solvit, habet actionem negotiorum gestorum contra omnes obligatos, etiam si illorum contemplatione non solverit, & *sub num. 38.* refert ad hunc effectum formulam protestationis, subjungens, *Ecce igitur, quod communis praxis intelligit, & leges Cambium determinant, actionem, etiam non obstante protestu, acquiri contra alios præter datorem, & sub nu. 40. cum seqq.* recenset Jura expressa, & frustra transcribenda, per quæ decernitur, oriri posse actionem negotiorum gestorum, si plures sint, ad quos idem negotium licet ex diversis causis spectet, vel pro quo plures ex diversis causis sint obligati, & *sub numer. 42. & 47.* subdit, solummodo contra datorem litterarum orti quidem magis efficacem actionem, sed non exinde impeditur ortus actionis adversus alios æquè obligatos, & quod dixit *Turr. de Camb. firmavit etiam Saminiat. d. contr. 27. num. 41.*

Et quidem (subungebam) ad effectum liberandi Acceptantem ab obligatione jam irrevocabiliter contracta, oporteret, quod Acceptans, & solvens sub protestu expressè liberasset primum Acceptantem, vel saltem actum gessisset incompatibilem, à quo insurgere posset aliqua novatio extinctiva prioris obligationis, ad terminos *Text. in l. fin. C. de novat.* Verum in præsentî Andreas, & Laurentius non solum expressè non liberarunt Hebræum acceptantem, sed præcisè in amplissima forma Jura ipsis quomodolibet competentia reservarunt contra quoscumque obligatos, inter quos procul dubio vigore acceptationis, ut supra, aderat Ambrosius; nil enim magis repugnat novationi, quam præservatio Jurium præterea competentium, ut inquit *Grat. confil. 126. numer. 8. lib. 1. Nat. conf. 527. numer. 2. Amat. Panorin. resol. 50. ex numer. 11. usque ad 15. Casp. Galeot. contr. 32. num. 11. & seqq. lib. 1. Rot. coram Cocchin. dec. 8. num. 3. vers. Tum quia, & coram Bich. der. 316. num. 22. & coram Danozetti. l. 1. dec. 97. nu. 7. & 8. & dec. 425. nu. 18. par. 5. rec.*

Quoverò ad incompatibilitatem solutionis factæ *per onore di girata*, profectò illa non est excogitabilis, cum ex *suprà* firmatis nullatenus repugnet, quod solvens habere velit pro obligato etiam magis principaliter ipsum Girantem, vel respectivè Scribentem, & insimul retinere obligatum Acceptantem, dicitur enim potius in his terminis remanere in suo esse pristina obligatio, & secunda ei accedere, ut in specie respondit *Rot. d. dec. 295. num. 11. & 12. part. 15. & post eam Saminiat. d. contr. 27. num. 45. & 46.*

De effectu ejusdem solutionis in honorem giratæ (pendente Impressione) disputari contigit in eadem Causa, de qua *suprà* Disc. 1. ex num. 3. Cum enim Judex inclinaret rationibus, & fundamentis per Me in prædicto Disc. deductis, at tamen aliam excitavit difficultatem adversus Zagnonos, quia nempe litteræ inscriptæ per hæredes de Guidettis *all'ordine di Marco Sindendoti S. P.* solvendæ erant per Germa-

Germanum in proximis Nundinis Novarū; Quamobrem admittebat quidem Judex, quod potuerint iidem Zagnoni solvere per quamdam speciem honoris litterarum loco Germani, sed difficultatem reducebat ad solutionem anticipatam, non ex eo; quod qui suscepit Mandatum de solvendo in certam diem, nequeat solvere anticipatè, dum quoties Mandatarius non præterdat habere regressum contra Mandantem antè adventum illius diei, ipsum præmaturam seu anticipatam facere posse solutionem literaliter decernit *Text. in l. si mandavero in princ. ff. mandat. ibi, si mandavero tibi, ut pro me in diem fidejubeas, tuque pure fidejusseris, & solveris, nihil respondebitur, iterum non esse tibi mandati actionem, sed cum dies venerit, & quod dicit Text. notarunt ibi omnes Scribentes, & signanter Barr. Salicet. & Bald. tam in corpore, quam in addit. prout etiam videmus, quod quis potest ante diem acceptare litteras Cambii, & habere obligatum Scribentem adveniente die in litteris designato, absque eo, quod post hujusmodi acceptationem, licet anticipatam, valeat Scribens revocare Mandatum, prout latè firmat *Spad. conf. 162. num. 1. & seqq. & per tot. lib. 3.* Sed motivabat, id utique procedere, quoties Scribentis, seu Mandantis non interfit fieri solutionem anticipatè, utpotè quia agatur de extinctione illius debiti, secus autem, quando (prout hic) Scribentis intererat anticipata non fieri solutionem ad effectum potestatis revocandi Mandatum antè adventum diei, & acceptationem illius, cui litteræ dirigebantur: Verùm, præterquam Interessè Scribentis, seu Mandantis non pendet ab acceptatione præventiva, vel punctuali, sed, ut inquit *Spad. d. conf. 162. sub num. 10. lib. 3.* provenit tantummodo ob fidem, quam Scribens accommodavit favore Tertii (sunt verba præcisa) qui defecit in solutione valuta ad litterarum Cambii.*

Replicabam tamen (non sine sensu Veritatis) quod cum litteræ cantarent, all'ordine de Marco Studendoli S. P. pagarete &c. non autem, Pagarete à Marco Studendoli; hinc proinde cum in litteris Cambii plura contineri possint Mandata, ut docet *Turr. de Camb. disput. 2. qu. 5. num. 8. & seqq. & numero 36. & 37.* duo videbantur sub præfata formula loquendi includi Mandata, unum nimirum expressè directum Germano de solvendo illi, cui ordinaret Studendolus, & alterum tribuens facultatem eidem Studendolo contractandi super litteris sibi transmissis, sive ad favorem alterius ordinandi solutionem in gratiam ipsius Studendoli, ad *Text. in l. 2. ff. Mandat. ibi, sive meâ tantum gratiâ tibi mandem, sive alienâ tantum, sive meâ, & alienâ, sive meâ, & tuâ, & alienâ.*

De plano sequebatur, quod dum Studendolus nedum acceptaverat hanc facultatem, sed illa præcisè usus fuerat, disponendo, & contrahendo super valuta litterarum recepta per Studendolum à Zagnonis, istaque contractatio, & ordinatio faciendâ foret de sui natura antè adventum Nundinarum, itaut ad hunc finem Guidetti transmiserint Studendolo præventivè litteram, idcirco Zagnoni dicebantur habere semper obligatum Scribentem, cujus negocium, implendo mandatum Studendoli, fecisse videbantur, juxta dispositionem *Text. in l. si quis 6. §. ex hoc*

adillo, ff. de eden. ibi, pertinere autem videtur ad me ratio, si modo eam tractaveris me mandante, prout etiam cum eodem Text. observat Turr. de Camb. d. disput. 2. quæst. 6. numer. 10. 11. & 12. Undè facultas revocandi Mandatum, de qua latius supra *Disc. 1. & 2.* respiceret quidem primum Mandatum directum Germano, sed non alterum concessum Studendolo, ut in fortioribus *Ror. Genuen. dec. 123. num. 5.*

Addebam exempla, & propositiones in hac materia Mandatorum passim receptas, quia si ad effectum, ne revocari possit Mandatum ex capite, quod res integra non existat, sufficit, fuisse facta per Mandatarium præparamenta intrinseca, vel extrinseca in executionem ipsius Mandati, quemadmodum multifariam exemplificando probat *Mysinger. in §. rectè quoque num. 2. & 5. Instit. tit. de Mandat. ibique etiam Piccard. num. 3. Schrader. numero 30. in fin. vers. in Procuratore autem ad negocia, Ruin. conf. 115. sub num. 14. lib. 1. Mantie. de tacit. lib. 7. tit. 21. numero 4. & seq. Cost. de re integr. preclud. 1. sub numero 1. Gais. de Credit. cap. 2. tit. 7. numero 2426. & seq. quanto minus revocabile effectum fuerat hujusmodi Mandatum, dum Studendolus tamquam Procurator illorum de Guidetis litteram contractaverat cum Zagnonis, & isti solverant valutam ejusdem litteræ de proprio, sicut ordinaverat Studendolus.*

Et exemplum in promptu aderat à fortiori, retenta siquidem distinctione prædictorum Mandatorum, quodque Studendolus faceret figuram Procuratoris saltem per se, vel per alium constituti ad exigendum litteræ valorem, hinc de Jure dicebam esse, quod qui solvit anticipatè Procuratori, seu Administratori ad exigendum deputato, benè solvit, ad *Text. in l. quod in diem, ff. de solut. cum concord. in specie per Gratian. discip. 505. numero 30. & 31. Munnoz. de ratioc. rap. 23. ex numero 51. cum plur. seqq. ubi latè articulo*

discusso non dubitat de veritate Conclusionis, quando Mandatum est cum libera, prout ex stylo Mercantili videbatur procul dubio resultare per illa verba, all'ordine S. P.

Quin etiam indistinctè, quod etsi Mandatum existat simplex, nec contineat clausulam cum libera, aut aliam ipsi correspondentem, quod anticipata solutio facta hujusmodi Procuratori substatueatur, ad facultatem tradit, & tuetur *Cavall. comm. quæst. 790. ex num. 43. cum seqq. ubi miratur de Munnoz, qui in casu Procura simplicis ausus non fuit articulum resolvere, & sub num. 64. solum limitat, quando fraus probaretur, quæ prorsus erat inexcogitabilis in præsentis, dum Zagnoni effectivè solverant valutam giratæ Anichino de commissione Studendoli, & Cavallum sequitur *Ror. dec. 374. num. 33. & seqq. par. 5. rec.**

Responsioni huic, & his respectivè fundamentis Doctus Judex reverè acquiescebat, sed ob quasdam inter se contrarias attestaciones, & judicia Mercatorum, quæ studiosè hinc inde fuerant procurata, laudabile temperamentum adhibuit, de quo etiam fit mentio infra in *Disc. Generali*, exponendi scilicet in quadam minuta, seu exemplari per utramque Partem concorditer efformando, & per eundem Judicem revidendo præcisam facti seriem, & finem, ad quem tendit occasio dubitandi, idque ad effectum, ut Mercatores mature magis, & circumspicte valeant eorum proferre

Judicium, quod interim expectatur; Sed (ut audivi) jam Mercatores cuncti Januenses, ac Nundinarum retulerunt favore illorum de Zagnonis contra hæredes de Guidettis.

ANCONITANA REDDITIONIS RATIONIS

PRO JO. BAPTISTA VINCENTIO CUM ANTONIO EJUS FRATRE. ARGUMENTUM.

Quod Particeps, sive admissus in Participem ab uno ex Sociis non habeat actionem petendi redditionem rationis ab aliis Sociis, seu ab Administratore Societatis, sed solum agere possit, & debeat contra eum, qui illum admittit in Participem, plenè demonstratur. Ratio semel reddita quando rursus reddi debeat, & quid ad nunc effectum requiratur: Proxenetium, & merces Procuratori constituto ad exigenda Credita difficilia quanta esse debeat, cum aliis, de quibus in *Summario*.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Causæ.*
- 3 *Socius admittent alium in Participem dicitur contrahere Societatem cum ipso Participe separatam ab illa cum aliis Sociis.*
Et ideo Particeps nullam habet actionem contra Socios admittentis, sed solum contra ipsum admittentem, ibid.
- 4 *Socius non administrans habet actionem conveniendi Socium administrantem pro redditione rationis.*
Amplius, etiamsi talis Socius non administraverit de per se, sed mediante opera alterius, & de ratione, num. 6.
- 5 *Particeps non potest convenire Administratorem electum à Sociis, sed solum Socium admittentem ad participationem.*
- 7 *Text. in l. ex contrario, ff. pro Soc. expenditur.*
- 8 *Socius, qui Factorem, seu Administratorem Societatis non constituit, stare non tenetur ejus libris.*
- 9 *Redditio rationis quando malè facta esse dicatur.*
- 10 *Socio sufficit docere summarie, & aequaliter de suo Interesse pro exhibitione librorum adversus Consocium, licet ipse jam semel rationem reddiderit.*
- 11 *Ratio semel reddita amplius reddi non debet.*
Maximè, si non una, sed duplex accesserit liberatio, seu quietantia, num. 12.
Limita concurrente dolo, errore, aut enormi lesione, num. 13.
Declara limitationem, quod error, dolus, vel lesio debeant concludenter, non præsumptivè probari, n. 14.
Et de ratione, num. 15.
- 16 *Expensæ clandestinæ vulgò Casti segreti, quando sint bonificandæ Tutori, vel Administratori.*
Expensæ verisimiles quando sine alia justificatione bonificandæ sint Administratori, vel Tutori, ibidem.
- 17 *Error ad effectum, ne quis teneatur ad iteratam*

- redditionem rationis, excluditur per possibile.*
- 18 *Rationis redditionem iteratò petens ex capite duplicationis alicujus partita malè bonificata debet concludenter probare duplicationem.*
  - 19 *Rationis redditionem de novo petens teneatur libros, & scripturas à se habitas, & retentas exhibere, alias rejicitur à petitione.*
  - 20 *Dolus non habetur in consideratione, quando ex eo non resultat lesio, vel damnum alteri Parti.*
  - 21 *Dolus resultans ex taciturnitate tunc cadit, quando alter Contrahens, si scivisset, non contraxisset.*
  - 22 *Procuratori constituto ad exigendum Credita dura, & difficilia solet, & potest bonificari tertia, aut quarta pars eorundem Creditorum.*
  - 23 *Pupillus tenetur bonificare Tutori omne id, quod præter Offitium Tutelæ expendisset cum alio.*
Exemplifica in Tutore, qui patrocinium præstitit in Causis Pupilli, ibid.
  - 24 *Iura duorum si concurrant in persona unius, idem servandum est in uno, quod servaretur in duobus.*
  - 25 *Tutori, vel Administratori bonificatio gratuiò facta non potest impugnari ex eo, quod de Iure quis ad eam faciendam non teneretur.*
  - 26 *Proxenetium debetur Mediatori Contractus, etiamsi Partes post conclusum negotium velint ab eo recedere.*

DISCURSUS LXXX.

- 1 **A**lexander Tellinus suscepit administrationem Negotii, seu Societatis initæ inter Ferretum, Herculanium, & Antonium Vincentium; cùmque Antonius occasione divisionis initæ cum Jo. Baptista ejus fratre declarasset eundem Jo. Baptistam participem pro quadam rata Capitalis per ipsum Antonium inmissi in Societate, disputatum fuit in *Rota Maceraten.*, an Joan. Baptista, dissoluta Societate, de qua superius convenire posset Tellinum Administratorem pro redditione rationis, & resolutum negativè: Quamobrem immutata petitione institit Joan. Baptista contra Antonium fratrem ad hoc, ut ipse saltem rationem redderet, vel reddi curaret de præfata administratione, & in hoc statu assumptus Ego ad scribendum pro parte Jo. Baptistæ coram A. C., sive Præfato à Partibus concorditer acceptato, indubitatum credidi esse justitiam secundæ petitionis; Sed quia interim fato cessit Causæ Patronus, amplius (quod sciam) actum non audivi de Causa. Movebar itaque, dicens.

Ex eadem ratione, qua per *Rotam Maceraten.* definitum fuit, Joan. Baptistam nullam actionem intentare posse adversus Tellinum pro redditione rationis, pronuntiandum omninò videtur, ad eandem redditionem rationis Antonium teneri, & obligatum esse.

3 Siquidem dum intantum denegata fuit hujusmodi actio contra Tellinum, ex quo nullam ipse contraxit Societatem cum Jo. Baptista, qui fuit admissus, seu declaratus tantummodò Particeps, & Socius ab Antonio, ita ut in his terminis duæ fingantur, & reverà sint initæ Societates, una inter præfatum Tellinum, & Antonium, aliòque illum ab initio præponentes administrationi, & altera inter Antonium, ac Joan. Baptistam, cæterosque admissos in participatione dominii, & Interesse, ut punctualiter probat *Text. in l. qui admissusur,*

admittitur cum 3. seqq. ff. pro Soc. Everard. Iun. conf. 31. num. 20. lib. 1. Fontanell. decis. 234. num. 5. 6. & 7. Olea de cess. lur. tit. 3. quest. 5. num. 14. & 15. Pacion. de locat. cap. 32. num. 21. quibus addi possunt Azor. Instit. Moral. par. 3. lib. 9. cap. 17. vers. 4. queritur, Rosignol. de Societ. Contract. 7. praeor. 25. n. 7. & 8. Carol. Anton. De Luca ad Gratian. discept. 547. n. 4. & in fin.

In planam venit consequentiam, quod ipse Antonius, qui facit figuram veri, & effectivi Socii cum Jo: Baptista, compellatur reddere rationem pro Tellino, vel cogere eundem Tellinum, ut ad illius dispositionem deveniat, non solum ex regula generali, quod quilibet Socius convenire possit Confocium pro hujusmodi redditione rationis, si ipse Socius, qui convenitur, Societatem administraverit de per se, ad *Text. in l. quaedam in princ. ff. de aden. l. 1. §. Officio, ff. de Tutel. & ration. distr. ach. Soccin. Sen. conf. 24. numero 37. lib. 1. Paris. conf. 82. nu. 21. & seqq. & conf. 84. nu. 17. cum seqq. lib. 1. Falic. de societ. cap. 37. n. 1. Rota Genuen. decis. 39. num. 3. & decis. 116. num. 2. & decis. 165. n. 6. supra Disc. 38. n. 11. & in puncto Participis, quod debeat convenire Socios, non autem Administratorem, quem idem Particeps non elegit, Rot. Genuen. d. decis. 39. sub n. 9. vers. si verò Socius quis non sit, Fontanell. dicta decis. 234. ex num. 2. cum seqq. & praecipue n. 7.*

Verum etiam si eadem Societatem non de per se, sed mediante ope, & ministerio alicujus Factoris, Institoris, aut Complementarii administraverit, sicuti ad unguem contingit in praesenti, dum Antonius ab initio elegit, & deputavit Tellinum, fingitur enim tunc ac si ipsemet Antonius personaliter administrasset, ut per *Text. in l. filio intestato, ibique gloss. ff. de solut. in individuo tradit Nat. in addit. ad Alex. conf. 47. litt. C. vers. & qui ponit, lib. 1. Falic. Rocc. Spad. Censal. Rot. coram Ubald. Bich. Card. Cerr. & praecise in Bononien. Redditionis Rationis coram Guazardo, cum aliis, de quibus supra Disc. 29. nu. 4. juncto num. 14. Et hoc est, quod concludunt *Textus* superius allegati sub num. 3. & signanter in l. ex contrario, ff. pro Soc. dum enim ibi dicitur, ex contrario factum quoque Sociorum debet ei prestare sicut suum, quia ipse adversus eos habet actionem, per necessè resultat, quod praestare debeat factum redditionis rationis, quod est praecipuum, quod impleri debeat inter Socios vel per se, vel alios ab eo deputatos, ut supra administrantes*

Et sanè aliàs intolerabile sequeretur absurdum, quod nempe Jo: Baptista, ex quo non est Socius Tellini, sed est Socius Antonii, non posset à Tellino redditionem rationis expetere, & è converso nec etiam posset convenire Socium immediatum ex facto, & administratione Tellini per ipsum praelecti, sed stare deberet caeca fide gestis ab Antonio absque illius citatione, & interventu cum Tellino, quando nec etiam ipsismet libris à Tellino confectis stare, & credere tenetur, ut in specie Administratoris ab altero ex Sociis deputari firmat post *Alexan. in conf. 186. nu. 2. & 3. lib. 2. Munoz d. ratioc. cap. 13. sub. n. 5. vers. si is Factor, & n. 6.*

Fortius verò, & praeter haesitationem, (licet ex abundantia) inspecto, quod quaedam ass. redditionis nuperrimè producta redolet manifestam collusionem, non solum quia ad illam

processum fuit inscio, & inaudito Jo: Baptista, quamvis penderet lis coram A. C., ac idem Jo: Baptista favorabile reportasset Decretum ab Judice de Partibus, sed etiam, quia ex oculare inspectione constat evidenter de nullitate & inobservantia ejusdem redditionis rationis, dum nullus fuit liber exhibitus, nullam apparet praecessisse partitarum justificationem coram Peritis, quemadmodum necessarium esse notorium est, & respondeant plenè relati per *Vergas decis. Aragon. 37. ex n. 63. cum seqq. Rot. coram Merlin. decis. 603. n. 4. & coram Dumozert. Iun. decis. 873. num. 1. & prius decis. 783. num. 3. & coram Card. Otthobon. decis. 101. nu. 2. & seqq.*

Addito, quod impossibile videtur, Judicem posse arbitrari, quod ratio sufficienter reddita fuerit, quoties coram illo non exhibeantur iidem libri, & Computa recognoscantur; quin etiam sola possibilitas alicujus erroris juncto Interesse sufficiens est ad iterandam redditionem rationis, seu potius ad eosdem libros exhibendos, ut plena est *decis. Coccin. la 2269. per 101.*

Consecutiue ad mox insinuatam propositionem pluries occasionem habui vel pro una Partium vel in sensu Veritatis respondere, an, & quando reverà ex capite erroris, vel redditionis rationis non legitime dispuncta possit Administrator cogi ad iterandam redditionem ejusdem rationis, & praesertim id Mihi contingit in una *Neapolitana, seu Florentina* variè discussa, & agitata coram diversis Judicibus Delegatis; cum enim Andreas Eschinus tamquam Tutor administraverit valdè ingens, & pingue Patrimonium Petri Andreæ Andreini, qui major deinde factus amplissimè liberaverat Eschinum, cepisset autem illum molestare sub praeceptu erroris, tota (ut inferius) difficultas reducebatur ad quamdam partitam scutorum 14633. quam perperam favore Tutoris fuisse bonificatam assererat Andreinus, & ex hujusmodi errore, tamquam ex ungue Leonem; obtinere satagebat revisionem ut ad universalem in substantia redditionem rationis cogeret Eschinum, pro quo scribens dicebam, regulam assistere eidem Eschino, qui cum servatis omnibus solemnitatibus mediante exhibitione Inventarii, ac dispositione singularum partitarum liberationem sortitus fuerit, non poterat de Jure amplius ad novam redditionem compelli, ad *Text. in l. semel, C. de Apoc. public. & l. siquidem, C. de transact. cum concord. per Excobar. de ratioc. cap. 41. num. 1. Cyriac. contr. 544. ex numero 120. cum seqq. Mell. observ. for. 110. num. 4. & seqq. Rot. coram Gregor. decis. 536. num. 2. & coram Merlin. decis. 469. num. 5. & in rec. decis. 322. num. 14. & 15. part. 9. & decis. 128. num. 1. & seqq. par. 10. & coram Card. Otthobon. decis. 5. num. 1. ubi sub num. 2. & 3. ampliat, id magis procedere, quando (ut contingebat in praesenti ad sunt, duo Apochæ liberatoriae, seu quietantiae & in secunda ratificatur prima, & renunciatur cum Juramento revisioni Computorum, & sequitur *Tranchedin. consult. 66. num. 34.**

Verum Scribentes pro Andreino insistebant in limitatione, videlicet quoties redditiō rationis, & subsequens liberatio vitio doli, erroris, aut enormis laesionis laborant, quia tunc cum errantibus vel circumventis nullus dicatur esse consensus; vel consensus non trahatur ad ignorata,

aut dolosè disposita, nulla liberatio capax est absolvendi Tutorem, vel alium quemlibet Administratorem, ad mentem *Text. in l. cum Servus, ff. de condit. & demonstr. & in si quis affirmavit, ff. de del. Montan. de Tutel. cap. 38. ex numero 13. usque ad 155. plenè (est. de fact. scient. & ignor. in suo Respons. ad inspect. 6. ex numero 9. De Rosa consult. 21. num. 14. Flores De Mena var. lib. 1. cap. 15. serè per tot. Castald. consult. 37. sub num. 10. vers. id tamen, lib. 1. Rot. Bononièn. apud Eundem consult. 151. sub. numero 12. vers. hoc tamen, & seq. lib. 2. Donde: consult. 75. sub numer. 16. vers. una est, & seq. Intrigliol. decis. 17. ex numero 3. usque ad fin. Rot. coram Manic. decis. 258. sub num. 4. & coram Duran. decis. 362. ex num. 14. decis. 25. num. 26. cum 3. seqq. coram Card. Otthob.*

Punctus itaque versabatur in applicatione ad factum, ut semper contingere solet in forensibus, colluctationibus, in quibus nimium de raro Causæ decisio pendet à discussione articulorum Juris, & ut Vulgus opinatur; à nimia Scribentium scissura, & Voluminum operosa congerie, sed à recta ejusdem Juris applicatione ad factum: Quamobrem Ego ad fulciendam regulam ab initio insinuatam rursus subungebam, quod de hujusmodi dolo, errore, vel læsione ad effectum, de quo supra, clarè & concludenter, non autem præsumptivè, & per mera indicia debebat edoceri, ut monet *Nevizan. conf. 94. in fin. Menoch. de arbit. cas. 209. num. fin. latè De Angel. de Confess. lib. 2. quæst. 15. numero 27. & 28. Francisc. Palm. consult. 90. numer. 3. cum seqq. Mell. d. observ. 110. numer. 10. Urceol. de transact. quæst. 98. num. 31. & num. 40. Tranchedin. d. consult. 66. num. 28. & 35. Censal. decis. Lucen. 60. ex numero 8. cum seqq. Episc. Rocca select. disput. Jur. cap. 47. numero 6. Rot. in Bononièn. Pecuniaria coram Bevilacqua apud AElolin. resol. 70. num. 75. & coram Dunozett. Sen. decis. 230. numer. 3. & d. decis. 128. num. 5. par. 10. rec. & coram Pentinger. decis. 261. numer. 9. & 10. decis. 450. numer. 3. coram Prich. & decis. 183. numer. 7. & seqq. par. 15. Nam, ut advertebat plerique ex allegatis, & ultra eos Card. De Luca lib. 7. Tutor. disc. 7. num. 1. propè*

15 *fin. scuti per Judicem tolerari non deber dolo, vel error manifestus, ita è converso tribuenda non est facilis ansa aperiendi infinitarum litium labyrinthum cum supplantatione utriusque Partis in expensis litis, aliisque damnis, quæ consecutivè ab eadem lite resultant.*

Atque hinc descendendo ad prædictam partitam scutorum 14633. totum fundamentum Andreini consistebat in eo, quod ex causa crediti bonificati sub eadem partita, nempe vigore cujusdam partiti initi cum Regia Camera Neapolitana pro exigendis nonnullis creditis, & faciendo considerabili lucro, jam Magna Curia Vicariæ bonificasset Eschino scuta 3000. undè non posset excusari à dolo, errore, vel læsione manifesta superexcedens bonificatio in scutis 14633.

Ex parte igitur Eschini negabam veritatem assumpti, quia Decretum M. Curia non continebat explicitè bonificationem istiusmet partiti, cum generalitèr diceret, *pro omnibus in d. comparitione contentis*, absque eo, quod sciri posset, quidnam sub eadem comparitione contineretur; quinimò verisimile erat, quod juxta consuetudinem Regionis bonificatio admissa per M. Curiam respiceret illas expensas clandestinas, quæ

nuncupantur *Gasti segreti*, rerum namquè magistra experientia demonstrat, quod magna negotia non possunt ad finem perducì, nisi mediante recognitione; & expensis, quas non decet postea propalari: & generalitèr, quod expensæ, dummodò sint verisimiles, sint bonificandæ Tutori, vel Administratori sine præcisa illarum justificatione *Gautier. de Tutel. par. 3. cap. 1. numero 151. Gen. de script. privar. lib. 4. tit. de libr. Tutor. numer. 7. & seqq. fol. 208. Scacc. de Judic. lib. 2. cap. 11. num. 153. Contr. discept. 32. numer. 13. Et consequenter*

17 *sola hæc possibilitas, & multò magis verisimilitudo excludebat identitatem partitæ bonificatæ in redditione rationis cum illa taxata, seu liquidata per Decretum Vicariæ, ut in terminis pro reiicienda prætensione iterandæ rationis cum*

18 *Petr. De Luna firmat Censal. d. decis. Lucen. 60. ex num. 22. & quod petens deveniri ad novam redditionem rationis debeat probare identitatem partitæ, vel negativam duplicitatis causæ, habetur ex*

19 *Dec. conf. 94. num. 4. propè fin. vers. nec obstat, quod talis liberatio, Farinat. conf. 7. numer. 7. vers. immò AElor. Maximè, quia petente Elchino, ut exhiberentur libri administrationis, renebat Andreinus ad illam devenire, & idcirco multò faciliùs juvabat Eschinum allegata possibilitas, quod Decretum Vicariæ respiceret effectivas expensas, seu prædicta Gasta secreta, bonificatio autem scutorum 14633. concerneret mercedem sibi debitam ratione operæ, & industriæ adhibitæ per Elchinum in faciendo, & ad finem*

20 *perducendo partitum cum summo lucro ipsius Andreini, ut in proposito petentis novam redditionem rationis, & nolentis interim libros exhibere benè firmat*

21 *Censal. d. decis. 60. numer. 30. & 31. Rot. decis. 71. per tot. & signanter num. 7. & 8. par. 4. tom. 2. recent.*

Omnemque pro meo iudicio difficultatem removebat unica ponderatio, quod cum ex mox deducendis reverà deberetur Eschino facta sibi bonificatio scutorum 14. mil. non poterat dari de læsione, vel errore, tunc enim (sivè scienter, sivè ignoranter bonificasset Andreinus hanc partitam) intraret læsio, vel dolo, quando idem Andreinus effectivè bonificasset plusquam de Jure, vel consuetudine obligaretur, secus autem, dum, ut infra, ad hanc bonificationem tenebatur, dolo namque considerari non valet deficiente læsione alterius Partis, ex trad: per *Dec. conf. 180. num. 6. & 7. Cephal. conf. 207. num. 75. cum aliis per AElolin. resol. 111. numero 80. Rot. coram Buratt. decis. 75. numero 6. & seqq. & decis. 384. numero 3. coram Cels. Itaut taciturnitas, quæ pro parte Andreini asserabatur commissa per Eschinum respectu Decreti Vicariæ, tunc solum adjuvillet eundem Andreinum, quoties si fuisset sibi expressum tale Decretum, potuisset illum retrahere ab hac bonificatione, quæ aliàs de Jure, æquitate, aut consuetudine faciendâ non esset, ut pro arguendo dolo notarunt*

22 *Bero. conf. 177. numer. 43. lib. 1. Manent. conf. 140. num. 21. & seqq. cum cæteris per Rot. decis. 78. num. 7. coram Cels. & supra Disc. 59. num. 32. Castald. consult. 45. num. 11. & seqq. Gob. consult. 87. num. 9.*

Quod autem deberetur Eschino talis bonificatio in summa scutorum 14633. non poterat in facto dubitari, nam Eschinus cum Regia Camera ope sua, & industria inchoaverat, perfecerat, & cum maximo lucro ad finem perduxerat partitum

titum nimum ingentis quantitatis cum magna
 22 utilitate Andreini ; Unde si simplici Procuratori
 constituto ad exigenda Credita dura , ac non fa-
 cile exigibilia de Justitia , vel de consuetudine
 tribui potest tertia , aut quarta pars Creditorum
 exigendorum , juxta Doctrinam *Rocc. de Man-*
dat. not. 57. eò fortiùs debebantur Eschino præ-
 fata scuta 14. mil. correspondentia scutis tribus
 pro centenariò ejusdem partiti , illiusque exa-
 ctionis , non enim implicabat , quod ageretur de
 Tutore , seu Administratore obligato ad negotia
 Pupilli utiliter peragenda , quia cum istud parti-
 23 tum esset quid extraordinarium , tenetur Pupillus
 bonificare Tutori , quod aliis extra Officium Tu-
 telæ bonificasset , quemadmodum in proposito
 Tutoris , qui patrociniatus fuit in Causis Pupilli ,
 absque eo , quod in redditione rationis appareat
 aliquid ab eo expensum in hanc causam , tradunt
Galter. in prax. Tutel. par. 3. rubr. 2. sub nume-
ro 42. vers. addis in tertium , Barbat. de divis.
fruct. par. 1. cap. 16. sub numero 249. Vincent. De
Franch. dec. 122. numero 4. Monter. decis. Aragon.
 29. *sub numero 21. vers. & juxta præmissam : & quod*
 24 quotiescumque jura duorum concurrunt in per-
 sona unius , idem servandum sit in persona unius ,
 quod servaretur in duobus , *Textus est in l. si mihi ,*
& tibi , ff. de leg. 1. & in l. Titia , §. qui Mario , ff.
de ann. legat. cum concord. apud Zacch. de Salar.
quest. 52. num. 25. & seq. & in fortioribus ,
 25 quod Pupillus non possit impugnare bonificatio-
 nem , & recognitionem benevole Tutori factam ,
 & ad quam de Jure non obstringeretur , bene re-
 flectit *Montan. de Tutel. d. cap. 38. num. 165.* Unde
 à primo ad ultimum cum ex Officio non esset
 obligatus Eschinus ad implicandam totam suam
 operam , & industriam pro negociatione tam lu-
 crofi partiti in spe , & in eventu , cessabat dolus
 concludenter , ut supra , probandus pro expeten-
 da nova redditione rationis , & potius exigua
 ad præfatam rationem scutorum trium pro cente-
 nario reddebatur talis bonificatio , cum ex causa
 26 solius Proxenetici tanquam Tertius potuisset id-
 ipsum mereri , etiamsi Partium post conclusum ne-
 gotium pœniteat , vel Contractum de consensu
 rescindant , teste *Jas. l. 1. nu. 7. ff. de condit. caus.*
dat. Caroc. de locat. & conduct. par. 6. conclus. 96.
 quem superaddito *Gratian. laudat , & sequitur*
Zacch. de Salar. quest. 83. num. 10.

ROMANA SOCIETATIS OFFICII
 PRO CANONICO CAROLO CASINO,
 CVM ANGELA FELICE POSTERULA.

ARGUMENTUM.

Societas morte unius ex Sociis dissolvitur ;
 & quid stante clausula *insolidum* , vel Societate
 contracta cum hæredibus , aut cum Corpore
 colectivo , Societas Officii non differt à reliquis
 Societatibus : Et an eadem Societas Officii , vel
 Censu vitalitius contractus ad favorem duo-
 rum Conjugum per mortem unius cesset in ro-
 tum , vel pro medietate ; Non præstito fidejuf-
 fore per Debitorem , an Creditor Societatis

Officii lucretur fructus , & aliqua de quæstio-
 ne , an Creditor recipiens , & retinens pi-
 gnus lucretur fructus Cambii , vel alterius Con-
 tractus.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exiis Causa.*
- 3 *Societate Officii dissoluta per obitum , non currunt amplius fructus.*
- 4 *In Societate Officii intercedit Contractus vera , & propria Societatis.*
- 5 *Societas inter plures contracta dissolvitur in totum per mortem unius ex Sociis.*
Et quid , si Societas fuerit contracta cum Clausula insolidum , num. 7.
- 6 *Card. De Luca de Societ. Offic. disc. 6. plenè declaratur , & num. 13.*
- 8 *Rot. in Romana Participationis coram Ubaldo decif. 113. declaratur.*
- 9 *Societas contracta cum Corpore colectivo an per obitum unius de Collegio expiret.*
- 10 *Vniversitas nunquam moratur.*
- 11 *Societas Officii desiderat periculum dependens à morte Socii eam contrahentis.*
- 12 *Vxor , & Maritus an censeantur esse una , & eadem persona , & ad quos effectus.*
- 14 *Societas contracta cum hæredibus , an per mortem unius ex hæredibus cesset , vel duret cum superstibus.*
Parif. in conf. 82. lib. 3. adducitur , & referuntur illum impugnantis , ibid.
- 15 *In Societate Officii Contractus substantiari potest inter Titium , & Sempronium , & periculum stare sub vita Caii quantumvis ignorantis.*
Et in hoc casu dans pecuniam dicitur Creditor , non Socius , num. 16.
- 17 *Societas Officii cantans in persona duorum dissolvitur pro medietate , etiam stante clausula insolidum.*
- 18 *Stipulatio , nisi adsit clausula insolidum , censetur facta semper pro virili.*
Amplia etiam in terminis stipulationis Viri , & Uxoris , num. 19.
- 20 *Societas Officii est materia dividua , & potest stare pro parte.*
- 21 *Ius accrescendi est debilius transmissione.*
- 22 *Pluralitas concepta sub illis verbis , & decedentibus talibus sine filiis , an resolvatur in singularitates.*
Et quid , si dictum sit post eorum mortem , n. 23.
- 24 *Vxor , & Maritus insimul donantes eorum bona cum reservatione annue præstationis quamdiu viverent , an per mortem unius superstes habeat totum , vel cesset pro medietate.*
- 25 *Bald. conf. 292. num. 2. lib. 5. refertur , & declaratur.*
Censu vitalitius assimilatur Societati Officii , ibid.
- 26 *Censu vitalitius contractus in persona duorum quando cesset , vel non pro medietate per obitum alterius.*
- 27 *Ius accrescendi non intrat in Contractibus , nisi à Contrahentibus fuerit specialiter expressum.*
- 28 *Societatis Officii vacatio non impeditur per defectum præstationis fidejussoris , quando Creditor recepit fructus , & de ratione.*
- 29 *In Societate Officii si Debitor defecit in præstando*

- fidejussorem, & in implendo promissa, fructus amplius non accurrunt favore Creditoris, & de ratione, & numero 39.*
- Et hoc servatur in Tribunali A.C. num. 30.*
- 32 *Resolutiones Tribunalium, & Sacrarum Congregationum sunt attendende, quando concurrunt eadem circumstantia casus, & non alias.*
- 33 *Creditor retinens pignus Debitoris an fructus conventos legitime lucretur.*
Et quid in proposito servet Signatura Iustitia, n. 31.
- 34 *Testium in materia, quando probent, non potest certa regula haberi.*
- 35 *Notula de manu Debitoris conscripta, ac post eius mortem reperta fides prestanda est.*
- 36 *Notarius, qui rogavit Contractum, facit semplenam probationem.*
- 37 *Testis unius dicto stare potest, & quando.*
- 38 *Pignus si aequivaleat Credito, censetur datum pro soluto cum translatione domini in Creditorem.*

DISCURSUS LXXXI.

1 **C**ontraxit ad sui favorem Societatem quamdam Officii Franciscus Posterula cum Luca Antonio Casino, deindeque post ejusdem Francisci obitum renovata fuit hujusmodi Societas favore Philippi Colleonis, & Angelæ Posterulæ illius Uxoris; cumque Casinus loco pignoris consignasset Bartholomæo quasdam Tabulas pictas, & successivè obiisset Bartolomæus, exorta fuit inter Angelam superstitem, & Canonicum Carolum Casinum Debitoris hæredem multiplex controversia tam circa repetitionem fortis, quam fructuum decursorum, & signanter prima difficultas versabatur, an ex susceptione, ac retentione pignoris, de quo supra, impeditus remansisset fructuum decursus; Secunda, an per obitum Philippi, cujus favore, & periculo una cum Angela Uxore cantabat Societas, dissoluta in totum dici posset ipsa Societas; Tertia, an saltem vacasset pro rata, seu pro medietate in sorte, & fructibus respectivè: Quamobrem Me scribente disputatis hujusmodi articulis coram A. C. relaxatum fuit ab eodem A. C. Mandatum pro solis fructibus, relicta ex causa præfati pignoris forte in suspensio, committæque cum Clausulis suspensivis Causâ Præfato valdè docto, & eximio, nimirum Jo. Francisco Albano Vrbinaten. ob ejus egregia merita, fidem, & eruditionem, aliasque præclaras animi, & morum prærogativas postmodum assumpto ad præcipuum Munus Pontificiæ confidentiæ, quodvè à Secretis Brevium nomen inditum habet, & reassumpta coram eo prædictarum Inspectione, trutinazione, Mandatum A. C. infirmavit, solumque illud pro medietate exequi decrevit; cumque Causa adhuc pendeat in ulteriori gradu Commissionis, non improbabiter putarem, quod factò melius, ut infra, dilucidato obtineri possit ex hac Parte etiam plenaria absolutoria, si non ex singulis fundamentis, ac seorsim sumptis, & quorum aliqua (ut inferius) deducebam ad Causæ opportunitatem, ex omnibus tamen insimul junctis, & collibratis. Tenor verò Responsi est.

Aduersus Mandatum ab A. C. relaxatum pro solis fructibus, relicta forte in suspensio, concedenda omnino videtur Absolutoria; non enim possunt ullo modo deberi fructus, dum per

3 obitum Philippi, sub cujus nomine, & periculo insimul cum Angela Felice ejus Uxore Societas cantabat, remanet eadem Societas procul dubio dissoluta, & per consequens inedita pariendi alios fructus, ex *Gabr. conf. 78. in fin. lib. 1. & conf. 63. numero 16. lib. 2. Castracan. de Societ. Offic. crp. 8. numero 36. & 37. & cap. 48. numero 6. Cyriac. contr. 252. numero 48. & seqq. Sanctarell. var. resol. quæst. 47. numer. 1. Rot. decis. 24. nu. 6. post Zacch. de Zacch. de Societ. Offic. & possum in aliis.*

4 Quod autem ob prædictum obitum Philippi remanserit dissoluta dubio procul Societas, patet, ex quo cum in hac Societatis specie procedatur cum eisdemmet terminis, cum quibus proceditur in quovis alio genere, seu specie Societatum, & non minus in hoc proposito, quam in aliis inter Datores, & Acceptores pecuniarum vera, & perfecta Societas contrahatur; ut probat *Spad. conf. 40. numer. 19. lib. 1. Gratian. discept. 679. num. 35. Torr. de pact. fut. success. lib. 3. cap. 11. numero 12. Rot. decis. 548 ex num. 9. cum seqq. par. 18. rec.*

5 In planam venit consequentiam, quod ubi, prout hic, celebrata reperitur Societas inter plures, per unius tantummodò mortem illa quoad omnes extinguitur, nullæque reliquæ remaneant apud superstites, juxta *gloss. communiter receptam in §. solvitur, Instit. de Societ. Alexan. conf. 60. num. 1. lib. 7. Mart. de tacit. lib. 6. tit. 24. num. 12. Carpan. ad Statut. Mediol. tom. 2. cap. 483. num. 85. & 87. Gratian. discept. 852. numer. 2. & seqq. Felic. de Societ. cap. 32. num. 2. & num. 11. Giurb. ad Consuetud. Messan. cap. 5. gloss. 3. numer. 2. & seqq. Rosignol. de Societ. disquis. 1. §. 6. num. 3. Masfrill. decis. 135. num. 26. cum seqq. Torr. de pact. fut. success. dict. lib. 3. cap. 10. ex numer. 2. cum seqq. Rot. decis. 345. num. 1. & seqq. ac per tot. coram Cels. & non negat in hac præcisa disputatione *Andreo. contr. 1. ex num. 1. usque ad 5. Card. De Luca de Societ. Offic. disc. 6. num. 6. in oppositum allegati.**

6 Abque eo, quod suadere possint ab hac propositione recessum insinuata per *Card. De Luca d. disc. 6. num. 7.* ipse enim peragit de casu, in quo concurrebat Clausula *insolidum* uti videre est *sub numero 1. ibi, Ruffinus vero alterius Officii possessor undaminiit Societatem cum Ascanio, & Prospero fratribus de Costagutis insolidum*, nec non etiam intercedebat observantiam subsecutæ solutionis etiam post obitum alterius ex Sociis; quamobrem licet *sub d. numer. 7.* per verbum *Præterea* (quod indicat, motivum deduci ad ornatum potius & ad exuberantiam) referat illam ponderationem, quod quando ex una parte dux personæ Societatem contrahunt, constituere videantur unum Socium formalem ex duplici persona materiali compositum: nihilominus nulatenuis insistit super hoc nudo motivo, siquidem in dicto casu agens de solutione fructuum facta ab eodem Ruffino debitore, propter quam ab altero Socio in Officio redarguebatur, subjungit, quod hujusmodi ratiocinium sufficeret saltem ad inducendam in Solvente bonam fidem, & justam credulitatem, videlicet quod non obstante obitu alterius ex Sociis Creditoribus Societas duraret, idque ad effectum, ut exinde de culpa ob prædictam solutionem Ruffinus convinci non valeret.

Cæterum cessante Clausula *insolidum*, & motivo cujusdam justæ, & excusabilis credulitatis, nullo pacto subsistit, quod si ex una parte dux personæ

personæ tamquam Socii contraxerunt cum altero, & eorum unus prædecessit, possit in hoc casu limitari inconcussa regula, de qua supra, videlicet quod per mortem unius ex Sociis dissolvatur Societas quoad omnes superstites; Immo, quod magis est, etiam eadem Clausula *insolidum* concurrente, quod adhuc intret dissolutio, firmat *Alex. d. conf. 60. num. 4. & 5. lib. 7. Gratian. d. discept. 852. num. 7. & 8. Falic. de Societ. d. cap. 32. num. 14. Giurb. ad consuet. Messan. d. cap. 5. gloss. 3. num. 3. Torr. de pact. fut. success. d. lib. 3. cap. 10. ex n. 25. vers. An vero, cum seqq.* ubi reprobatur *Andreol. d. contr. 32.* quamvis & ipse *Andreol.* non impugnet in his præcisus terminis Societatis Officii dissolutionem Societatis, sed solummodo innixus præfatæ Clausulæ *insolidum* pro Veritate censeat, Societatem vacasse pro medietate, & in altera medietate respectivè perseverasse: Et de facto concordat in idem *Rot. in Romana Participationis coram Ubald. decis. 213. n. 1.* aliàs post *Marchesan. de Commiss. part. 2. fol. 508.* licet enim in eo casu foret ab initio contracta Societas inter Guicciardinum, & Oligiatum cum facultate nominandi alios, idemque Guicciardinus successivè nominasset in sua portione Caffarellum, & propterea ob hanc nominationem in portione Guicciardini iste cum Caffarello constitueret respectu Oligiati unam personam formalem, attamen *Rota* non dubitavit, quod per obitum Guicciardini Societas in totum expirasset, & intantum postea recessit, ut patet ex *decis. 208. par. 4. rec.* in quantum disputatum, & comprobatum fuit, Caffarellum admissum extitisse uti Participem, non uti Socium, & ita conciliando præfatas *decis.* declaravit eadem *Rot. d. decis. 345. num. 1. coram Cels.*

Fortius verò, quia nec ad nostram hypothesim aptantur exempla attributa per eundem *Card. De Luca d. disc. 6. de Societ. Offic.* videlicet de Societate contracta cum aliquo Corpore colectivo, ut est Collegium, Communitas, vel Capitulum, non solum, quia in specie Societatis, de qua agitur, illa contrahi non posset cum Corpore colectivo, quod numquam deficeret, ad *Text. in l. proponebatur, ff. quod cuiusque. Univers. nom.* cum concord. per *Gratian. discept. 721 numero 10. & 11.* quando è converso Societas hæc exposcit correspondentem periculum pendentis à morte Socii eam contrahentis, ad trad per *Spad. d. conf. 40. numer. 10. & 18. lib. 1. Novar. in summ. Bullar. part. 1. comment. 92. num. 12. Torr. de pact. fut. success. d. lib. 3. cap. 11. num. 92. Card. De Luca de Societ. Offic. disc. 12. num. 14. & seqq. Episc. Rocca select. disput. iur. tom. 2. cap. 156. num. 16. in fin. Rot. de. is. 763. numero 7. par. 1. & decisio. 332. per tot. par. 4. divers. & decis. 259. num. 1. & per tot. coram Merlin.*

Verum etiam, quia dum nomine proprio Societas contracta fuit cum Angela, & Philippo, congruere non potest nomen, & effectus Societatis inita cum Corpore colectivo, sed isti Coniuges ad omnes Juris effectus habentur pro totaliter, ac tam materialiter, quam formaliter separatis, secundum firmata per *Roxas de incompat. Regn. par. 4. cap. 3. ex num. 11. cum seqq. Carol. Ant. De Luca de plural. homin. legal. in Collectan. posit. post finem Tractatus sub num. 30. vers. contrarium verius cum seqq.*

Addito, quod si *Doctores* recipere debent

interpretationem ab *Authoritatibus*, quas allegant, *Doctrina Parisi* in *cons. 82. num. 32. lib. 1.* in quo fundatur *Card. De Luca ubi supra*, percutit terminos Societatis contractæ cum hæredibus; quamobrem si ad præsens contracta foret Societas cum hæredibus Francisci Potterulæ in genere, tunc fortan obeunte aliquo ex hæredibus perseveraret in superstibus veluti collectivè comprehensis, ut est casus *Parisi*, quem in hunc sensum laudat quoque *Giurb. ad Consuetud. Messan. d. cap. 5. gloss. 3. num. 11.* At secus est in casu nostro, quodque magis urget, *idem Paris.* etiam in suis terminis dignoscitur communiore calculo reprobatus, ut testatur *Grivel. decis. Dolan. 8. sub n. 23. vers. non obstat*, ubi refert *Dec. in cons. 213. Lancelotti. Polit. Ruin. & Cacheran.* qui adversus *Parisi.* in eadem Causa scripsere.

Agnoscere videtur Angela hanc veritatem, frustra que contendit illam elidere sub prætextu, quod Societas fuerit renovata relativè ad Instrumentum donationis sub illis verbis, *juxta illius formam, & non aliàs*, proindeque cum donatio, ad quam habita fuit relatio, extiterit solummodo facta eidem Angelæ ejusque liberis nascituris, nihil idcirco commune habeat cum persona, & obitu Philippi ejus Viri. Verum in hac materia; prout generale est in omni Societate, attenduntur personæ, quæ leguntur in eadem Societate, nominatæ, licet in proprietate & in dominio Societas spectet ad alterum, & etiam si conventum fuerit, quod ad alterum spectare debeat, id enim respicit utilitatem, & Interesse, non autem personas Sociales, uti quodiè videmus in Rationibus Bancariis, in quibus plerumque dominium pecuniarum, & Interesse spectat ad alios, & tamen figura Societatis remanet penes nominatos: Quinimò in hac specie Societatis Officii, ut optime ostendit *Card. De Luca in Supplem. par. 2. tit. de Censib. disc. 42. num. 9.* & potest, & continuè solet substantiari Contractus inter Tertium, & Sempronium, sed destinari pro Socio, & pro periculo vitæ persona etiam Causi ignorantis, eoque casu dans pecuniam tantummodo Creditor est non Socius, ut referendo eundem *Card. De Luca de Societ. Offic. d. disc. 12. ex num. 17.* prosequitur *Torr. de pact. fut. success. d. lib. 3. cap. 11. ex numero 96. vers. quomodo queritur*; & in individuo casum decidit *Card. De Luca d. disc. 6. de Societ. Offic. num. 2.* & antè eum *Card. De Lugo de Inst. & Jur. disp. 30. sect. 5. num. 85. circa fin.*

Firmata itaque ex præmissis dissolutione Societatis, & consequenter cessatione fructuum, pro quibus tantummodo relaxatum fuit Mandatum, superfluum videtur ad ulteriora descendere: Sed adhuc quoad medietatem tantantem sub periculo, & nomine memorati Philippi redditur indubitatum, quod saltem pro illa rata nedum fructus reddantur inexigibiles, sed quod etiam Casinus sortem fuerit superlucratus, idque etiam stante Clausula *insolidum*, (quæ in casu nostro non adest) ut admittit, & pro veritate firmat *Andreol. d. contr. 32. per. tot.*

Eoque propterea certius, dum præfata Clausula, ut diximus, in hypothesi nostra desideratur, id enim efficit, ut Vir, & Uxor stipulati censeantur eandem Societatem pro virili, ad *Text. in l. Reos 11. §. cum Tabulis, ff. de duob. Reis, & in l. aliena res, §. si pluribus, ff. de pignor. latè Surd.*

conf. 150. ex num. 34. cum seqq. *Mant. de tacit lib. 15. tit. 3. num. 8. & 9. Gomez tom. 2. var. cap. 12. num. 1. Gratian. discept. 682. num. 4. & seqq. Connan. lib. 6. Comment. cap. 5. num. 2. Ant. Faber. lib. 11. conjecl. cap. 4. Pacion. de locat. cap. 26. numer. 2. & in spe-*

19 cie de stipulatione pro Viro, & Uxore Dec. conf. 58. num. 1. & per tot. Rot. decis. 71. num. 5. post Torr. de pact. fut. success. Ac propterea cessavit etiam pro eadem virili facultas repetendi Capitale tam-

20 quam vacatum, ex quo versamur in materia prorsus dividua, ut notat *Novar. in summ. Bullar. par. 2. comment. 93. num. 5. 4. & 5. idem Torr. de pact. fut. success. d. lib. 3. cap. 11. ex numer. 42. cum seqq. & dixit Rot. decis. 543. numero 3. coram Seraphin. & decis. 69. numero 10 & seqq. & num. 18. cum seqq. coram Merlin.*

Quin ullatenus per illa verba, quibus morientibus hujusmodi Societate durante, uno, & eo casu Officialis lucretur sortem, reputari possit inductum Jus aliquod accrescendi: Prætermisso enim, quod in hac materia, in qua non datur transmissio ad hæredes, multo minus locum sibi vindicare valet

21 Jus accrescendi, quod est debilius ipsa transmissio, ad plenè animadversa per *Bellon. de Jur. accresc. cap. 7. quasi. 41. num. 6. & seqq.*

Attamen familiare habemus, quod etiam si dictum fuerit in numero plurali, *decidentibus* (ex: gr:) duobus Renunciariis, vel Donatoriis sine filiis, adhuc pluralitas hæc resolvatur in suas singularitates, a que altero ex renunciariis, seu Donatoriis moriente scinditur pro parte renunciatio, seu donatio, teste *Cancer. var. resol. par. 3. cap. 15. num. 255. & seqq. Osasch. decis. 110. per tot. Rot. Ferrar. apud Contr. discept. 23. num. 44. in fin. Mansi. consulti. 219. per: tot. Episc. Rocca select. disput. Jur. cap. 22. numero 4. & seqq. ac per tot. Rot. decis. 879. num. 3. coram Dunozet. Inn. &*

23 in fortioribus si dictum fuerit, post eorum mortem; non addita dictione omnium, *Salice in l. 2. numer. 35. C. de Jur. emphyt. Adden. ad Alex. conf. 204. litt. B. lib. 2. Ruin. conf. 48. num. 8. lib. 1. Bero quest. fam. 85. numero 3. Magon. decis. Lucen. 8. numero 14. & fermè in nostris, immò durioribus terminis, nempè de Uxore, quæ unâ cum Viro omnia bona donaverat, reservata quadam annua præstatione ad favorem utriusque quamdiù viverent, quod si illorum unus præmoriatur, pro medietate extinguatur conventa præstatio, & superstes dumtaxat alteram medietatem consequi valeat, refert decisum *Guidopap. decis. 204. per tot. & sequitur Barti de Success. lib. 13. tit. 9. sub num. 2. vers. similiter, Donat. Ant. De Marin. ad Reverter decis. 194. n. 8 & 9.**

Et ut propius casum nostrum attingamus, magistrale non minus, quam punctuale extat

25 *Bald. 292. num. 2. lib. 5. qui loquens de Censu vitalitio, (in omnibus fraternizante cum Societate Officii, ut observat Scacc. de Commerc. §. 1. qu. 1. n. 305. in fin.)* firmat, quod si ille ad favorem Con-

26 jugum fuerit creatus, intantum, uno ex Conjugibus decedente, pro rata extinguatur Censu, inquantum pactum desuper existat clarum, ut legitur in facti narratione apud ipsum, quem sub hac expressione ejusdem pacti omnino necessarii sequuntur *Gaill. pract. observ. lib. 2. observ. 8. num. 4. vers. & ealis redditus, optimè Gratian. discept. 756. nu. 56. & 57. benè quoque Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 18. par. 3. num. 99. Leonard. de*

Usur. quest. 49. numer. 23. Undè cum præfati Conjuges in casu nostro neglexerint consimili pacto sibi præcavere, cessare videtur omnis hæsitatio, debentque sibi imputare, cur legem apertius non dixerint ut pro exclusione Juris accrescendi monuit Alex. in l. si mihi, & Titio n. 2. ibique I. f. nu. 3. ff. de verb. oblig. ubi etiam Durren. in Commenci. Purpur. II. conf. 130. numer. 6. Eman. Soarez in addit. ad Gomez var. resol. tom. 1. cap. 10. num. 1. in fin. Cancer. var. resol. par. 3. cap. 22. sub num. 55. Bellon. de Jur. accresc. cap. 6. quest. 32. n. 31.

Nec hujusmodi vacatio seu extinctio censerit potest impedita, ex quo Debitor defecerit in præstatione fidejussoris; dum constat de receptione

28 fructuum, quos etiam in parte exuberaret fuisse receptos ad hoc, ut censeatur renunciatum rescissioni Contractus, ut omissis generalibus *Gratian. discept. 301. num. 36. & seqq. ibique Carol. Ant. De Luca numer. 8. Torr. de pact. fut. success. d. lib. 3. cap. 11. num. 89. & 90. Rot. decis. 290. num. 8. coram Merlin. & decis. 742. num. 10. coram Dunozet. Inn. & decis. 289. num. 5. & decis. 343. n. 1. & 2. & n. 9. par. 11. rec.*

Quinimò dum Angela institit super hujusmodi defectu, & reverà apparet, judicialitèr jam institutum fuisse contra Casinum pro præstatione fidejussoris, quodque plus est, prodiisse Decretum cum termino 15. dierum absque eo, quod Casinus eidem Decreto pariterit, sequitur eviden-

29 tèr, quod ex solo capite fructus amplius decurrere non potuerint, quia cum Casinus ob non implementum hujus pacti remanserit impeditus lucrari sortem, impossibile est, quod fructus legitime ab illa die deficientis implementi potuerint decurrere, tamquam (ut supra) correspectivi ad ipsum periculum, ut individualiter respondet *Rota coram Bich. decis. 341. sub num. 17. & 18. ibi, Adeò quod, nisi fidejussor præstetur, mors superveniens non aperiat viam lucro Societatis, sed Creditor fructus receptos restituere teneatur Debitori, vel in sortem imputare, quia cessante ob non implementum Debitoris periculo amissionis sortis, illos lucrari non valuit, sicuti in terminis solutionis fructuum primi semestris tradit Castracan. & c. idemque firmat Scaccia de Commerc. d. §. 1. questione 1. num. 379. eadem Rot. in Romana Societatis Officii 2. Mrii 1659. coram Melio, quæ cum non habeatur impressa, illius particula registrabitur in Calce.*

30 Undè hodiè in Tribunali A. C. fuisse stylum introductum, ut ex tempore non implementi ex memorata ratione amplius fructus non currant, testatur *Card. De Luca de Societ. Offic. d. disc. 12. sub n. 21. vers. undè propterea.*

Deniquè (subjungebam tamen opportunitatem ex abundantia, non autem in sensu Veritatis (concurrit quoque receptio pignorum facta à Datoribus pecuniæ, quæ de per se videtur idonea

31 ad cursum Usurarum impediendum: quidquid enim obiiciatur de stylo, & praxi Tribunalis Signaturæ Iustitiæ juxta exempla in contrarium relata, oporteret in primis recognoscere circum-

32 stantias illorum casuum ad hoc, ut pro exemplo possent deservire, sicuti in proposito Declarationum Sacræ Congregationis passim respondit *Rota, & signanter in decis. 197. post num. 10. vers. non obstat resolutio, apud Posib. de manut. & in decis. 842. n. 9. & 10. coram Dunozet. Inn.*

De cætero autè posthabitâ scissurâ Theologorum, qui

qui confundere videntur terminos pignoris, & fidejutorum, profectò *Scribentes* in Foro Civili magis versati substinent absolutè contrarium, & 33 optimè demonstrant, quod intantum Creditor retinens pignora pretiosa, & vendibilia, ac fortè principali æquivalentia nequit fructus obtinere, inquantum reputatur ipsam sortem habere penes se, (quod non contingit in fidejussione,) ideòque non valet pro sorte, quam habet apud se, fructus & accessiones exigere, ut punctualiter tradunt *Roderic. de ann. reddit. lib. 2. questione 11. numero 40. Cenc. de Censib. qu. 60. num. 44. & sequent. Nogueroi. alleg. 10. num. 94.* ubi recenset per extensum Doctrinam *Becii*, & superaddit *Tusch. Mastrill. & alios*; quamvis præfatos terminos pignoris, & fidejussionis commiscendo oppositum firmaverint *Scacc. de Commer. §. 1. q. 7. parte 2. ampliat. 12. num. 1. & sequent. Turr. de Camb. disp. 3. qu. 11. nu. 6. & seqq. Gait. de Credit. cap. 2. tit. 7. n. 2236. cum seqq. Castropal. Oper. Moral. part. 7. tract. 32. disput. 7. punct. 11. num. 2. Rosignol. de Camb. Contract. 5. Camb. 2. prenot. 11. n. 1. & 2.*

Parumque refragatur, quod de hac pignorum receptione non constet per probationes undequaque concludentes; præmissò etenim, quod 34 tam in materia probationum, quam circa Testes nulla potest certa regula determinari, ex sanctione *Hadriani* adducta per *Allistrat. in l. 3. §. Ideoque Divus*; ff. de Testib. *Nigr. de Laudem. tom. 2. quest. 48. num. 19. Merlin. Pignat. cent. 2. contr. 86. n. 28. Rot. coram Mant. dec. 338. n. 7. & dec. 441. num. 1. coram Merlin. & alibi sapissimè.*

Dubitari profectò posse non videtur, quod religioni Judicis satis constare valeat de præmissa receptione pignorum; seu Tabularum; quoniam habemus depositionem duorum Testium, (quorum unus, qui est Notarius de Instrumento Societatis rogatus; non tantum de extrajudiciali confessione testificatur, idque in pluribus, ac pluribus vicibus, sed conjungit visum cum auditu,) remanentque eorum dicta plenissimè adminiculata ex notula *Lucæ Antonii* Debitoris, ac Viri cæteroquin notoriæ probitatis; & fidei, unde consimili memoriæ fidem præstandam esse, in hac ipsa materia Societatis Officii reliquis collectis dixit *Rot. decis. 5. num. 17. post Novar. in summ. Bullar. aliàs decis. 548. num. 28. parte 18. tom. 2.* ac denique remanent suffulta à Creditoris taciturnitate, ac desistentia Judicii de tempore, quo idem *Lucas Antonius* rerum conscius, & informatus vitam degebat, quando tamen solus ipse Notarius inter Partes ipsas approbatus, nullumque Interesse habens in eo negotio plusquam simplicem probationem constitueret, ut in proposito Testis Mediatoris censuit *Senatus Mantuanus* apud *Gob. consult. 145. ex num. 25. & penes Bonden. collect. 49. ex nu. 274. lib. 2. Card. De Luca de Empt. & Vendit. disc. 10. num. 7. Rot. decis. 438. num. 9. & 10. par. 18.* siquidem in hoc; ut cum *Menoch. de arbitr. 37. cas. 99. num. 20.* prosequitur *Senatus Mantuanus* ubi supra, totum facit recti Judicis arbitrium, talis enim esse potest persona Testis, & facti qualitas; ut ei plena fides, quamvis sit unicus, veniat adhibenda, & consonat *Rot. dec. 401. num. 7. & seqq. parte 18.*

A primo itaque ad ultimum, vel ex quo per obitum *Philippi* dissoluta remansit Societas, vel ex quo nisi de rigore pignorum receptio, saltem

defectus in præstatione fidejussoris vetat exigi posse fructus, & accessiones, vel denique, ex quo ob prædictum obitum eadem Societas pro medietate vacavit, credebam, prævia revocatione Mandati jam relaxati, imponi omninò debuisse perpetuum silentium *Angelæ*; maximè, quia junctis etiam tot circumstantiis præsumitur sibi eadem *Angela* post lapsum temporis adeò diuturni satisfecisse super pignoribus Credito æquivalentibus, juxta eam Juris præsumptionem, quam in hac re ponderavit *Negusant. de pignor. parte 3. membr. 1. numero 29. & 30. idem Gait. de Credit. cap. 4. quest. 9. num. 1097. & seq. & num. 1127. Cenc. de Censib. d. quest. 60. numero 45. Merlin. de pignor. lib. 5. quest. 45. num. 73. & seqq. Saminat. cont. 75. num. 15. cum reliquis ad fatietatem congestis supra Disc. 71. num. 10.*

R. P. D. MELTIO

Romana Societatis Officii

Fen. 2. Maii 1659.

Inierat Cæsar Columna A. C. Notarius &c.

Nec ob stare visa fuit renovatio &c. Aliàs enim poterat dari casus, quod dictus *Gamba*, seu *Persona*, super cuius Vitæ periculo Societas renovata fuerat, *Spadam* prædecessisset, & tunc *Columna* poterat prætere, se Societatem superlucratum fuisse; è contra verò *Mancinus* cessionarius allegare potuisset; sibi hanc secundam Societatem non fuisse cessam, sed solum primam ad formam Instrumenti suæ cessionis, & ordinis, & sic Debitor prorsus delusus remansisset, & 39 fructus ad rationem duodecim pro centenario solvere cogere, absque ulla spe lucrandi sortem principalem dictæ Societatis, cum cessaret periculum, in quo illa principaliter fundatur, *Mant. de tacit. lib. 1. tit. 2. num. 17. in fin. Rota decis. 267. sub num. 14. par. 4. tom. 2. recent. & in Romana Societatis Officii 13. Martii 1648. §. & in hoc differt, coram Bichio.* Ideòque fructus ex ea nequaquam sine *Uluræ* vitio præterendi possunt, ut dixit *Rota post Zacch. de Societat. Offic. decis. 73. num. 5.* cum illi permittantur ad rationem duodecim pro centenario propter Vitæ periculum, & speciem lucrandi sortem principalem, *Gabr. conf. 78. num. 3. vers. & quia id, quod scrupulum tollit, lib. 1. & ita tradit Spad. conf. 40. num. 10. lib. 1.*

Et ita utraque &c.

TERGESTINA PECUNIARIA

PRO FRANCISCO DONADONO,
CVM FRATRIBUS DE VELZIIS.

ARGUMENTUM.

Epistola, & libri inter Mercatores an, & quando probent: Merces an, & quando cadant sub hypotheca; & abundè examinatur dispositio *Text. in l. scripturas, C. qui pot. in pign. hab.* Quid requiratur ad effectum, ut suspicio antidatae possit opponi; Et an solemnitas prædicta l. possit

l. potuit suppleri per alia adminicula, & probationes, & ex quibus: Et quando sufficienter Apoca dicatur esse recognita per Testes in ea subscriptos, cum aliis, de quibus in *Summario*.

S V M M A R I V M.

- 1 *Falsi series.*
- 2 *Resolutorio Causa.*
- 3 *Sententia se referens ad Acta ambigua, seu non justificata, & in illis se fundans, est nulla.*
- 4 *Req., & Possessori sufficit vincere per non lus Actoris.*
- 5 *Libri Mercatoris ad hoc, ut probent, debet recognosci, an sint bene, & mercantilitier retenti.*
- 6 *Partita extracta ex libris etiam publicis non probant sine Partis citatione.*
- 7 *Epistola non legitime recognita nullam facit probationem.*
- 8 *Adminicula non suffragantur, ubi non precedit gradus aliquis probationis, cui conjungi possint.*
- 9 *Creditor Chyrogapharius non potest agere contra rem sui Debitoris translatam in Tertium Possessorem.*
- 10 *Merces recipiunt hypothecam, si uti Corpus distrahantur, secus vero si vendantur minutatim.*
- 11 *Datio in solutum, vel in pignus differunt inter se, & cognoscitur una species ab altera, quando sunt translatum Dominium, vel non.*
- 12 *Subrogatio accipit naturam ejus, cui facta est.*
- 13 *Prior in tempo: c. potior est in Jure.*
- 14 *Textus in l. Scripturas, C. qui potior. in pignor. hab. non procedit, nisi ubi est concursus cum publico Instrumento.*
Et declarantur Authoritates contrariae, n. 15.
- 16 *Recognitio una Scriptura facta ad terminos l. Scripturas supplet aliam, & omnes insimul conjunguntur.*
- 17 *Testes etiam ad perpetuam examinati faciunt adminiculum.*
- 18 *Solemnitates praescriptae in l. Scripturas non stant pro forma substantiali, sed sufficit, antedatam excludi ex conjecturis, & aliis probationibus.*
Amplia, ut num. 25.
- 19 *Testes etiam nulliter examinati faciunt adminiculum.*
- 20 *Prorogatio termini in examine Testium an, & quando causet nullitatem, si facta sit absque specialis Commissione Papae, vel Principis.*
- 21 *Testes in recognitione scripturae ad formam l. Scripturas si sint mortui, faciunt plenam probationem, quavis non fuerint formiter examinati.*
Et quid, si unus Testis obierit ante recognitionem, an sufficiat examen superstitium, num. 22.
- 23 *Testes deponentes de tempore cum dictione in circa adhuc probant, & de ratione.*
- 24 *Testium recognitio in materia l. Scripturas per quae verba censetur sufficiens.*
- 26 *Scriptura quando fuit inserta in aliquo publico Instrumento, fuit magnum adminiculum ad exclusionem antedatam.*
- 27 *Antedatam suspicio cessat, quando alias plurima personae debuissent conspirare in falsitatem.*
- 28 *Sententia absolutoria obienta in Iudicio Criminali adversus simulationem probat etiam in Civili.*
- 29 *Simulationis suspicio cessat, quando aliunde constat de veritate Scripturae, vel actus.*

- 30 *Decollionis tempus, quando percutit substantiam actus, praesens probandum est ab allegante.*
- 31 *Scriptura redargui non potest de antedatam ab eo, qui habet scripturam magis suspectam de eadem antedatam.*
- 32 *Creditor hypothecarius licet posterior praefertur Chyrogaphario anteriori.*

DISCURSUS LXXXII.

Franciscus Donadonus emit à Carolo Matthæo Reepoch tanquam Creditore Francisci, & aliorum de Locatellis quaedam Ferramenta, illaque transmisit sub ejus nomine ad Civitatem Novam in Provincia Picena; sed ibidem ad instantiam Fratrum de Velziis uti Creditorum eorundem de Locatellis sequeltrata extiterunt: Et quia interim pendente Causa sequestri vendita fuerunt eadem Ferramina; illorumque pretium de mandato Judicis depositum penes Camporem, Causam tandem variis Prælati commissam de Voto *Rota*, ibique disputato Dubio; an constaret de bono Jure Donadoni, quod præcipue pendebat (ultra cætera fundamenta, de quibus in progressu *Discursus*) ab eo, utrum Apoca, cui nitebatur Creditum Matthæi Reepoch, mereretur fidem in concursu crediti illorum de Velziis, resolutum fuit per tres Decisiones coram *Albergato*, constare de bono Jure Donadoni, illarumque duæ leguntur impressæ par. 18. dec. 340. & dec. 652. sed postremo repositam Causam sub die 6. Febr. 1680. coram eodem *Albergato*, recessum fuit à decisio, & vigore ultimæ hujus Decisionis pronuntiata extitit Sententia pro Velziis.

Verum iterum commissam per Signaturam Justitiæ Causam alteri Prælato de Voto *Rota*, & post varias alias resolutiones super quibusdam incidentibus editas, & de quibus fit mentio in hoc eodem *Discursu*, assumptus Ego ad scribendum pro parte Donadoni, etiam in sensu Veritatis opinabar, Sententiam hanc subsistere non posse; Unde repositam Causam sub die 24. Januarii 1681. coram *Pauluccio*, emanavit resolutio revocatoria præcedentis Sententiæ, & successivè ad ejus normam lata fuit altera Sententia, quæ etiam habuit effectum executionis ad commodum Donadoni. Ut igitur faciliori methodo dilui possent motiva postremæ Decisionis coram *Albergato*, singillariter censui examinanda fundamenta, quæ pro parte Donadoni potissimum videbantur urgere: Quapropter dicebam.

Quinque sunt fundamenta, quorum singula adeò solida sunt, & efficacia, ut de per se Sententiam, de qua agitur, unicæ Decisioni innixam evertant; insimul verò juncta pro ejusdem Sententiæ infirmatione dubio procul exuberent.

Primò siquidem, quia in prædicta Decisione, in qua fundatur contraria Sententia, asseritur, quod Creditum Fratrum de Velziis fuerit semper præsuppositum in antea actis, & huic Parti favorabilibus Decisionibus: sed hoc nullo modo subsistit, quinimò expressè fuit ipsum Creditum in dubium revocatum, ipsaque *Rota* idcirco mandavit coadjuvari probationes, prout videre est in Decisione edita 25. Junii 1674. impress. decis. 340. parte 18. & exinde etiam iidem Fratres pluries insteterunt pro recognitione juxta particulares Decisiones desuper promulgatas cumque nunquam fuerint

3 fuerint huiusmodi probationes coadiuvata, de plano eadem Sententia collabescit, non enim potest illa substineri, dum sub hypothese, & certitudine istius Crediti nondum iustificati, sed ambigui procedendo tribuit actionem eisdem de Velziis contra Donadonum tertium Possessorem, seu Dominum effectum Ferraminum, de quibus infra, ut in puncto Sententiae ex hoc capite annullandae notavit *Cardin. in cap. Ecclesia, de Constit. Anton. de Butr. in cap. ab excommunicatione, de rescript. Abb. in cap. inter caeteras, de re iudic. cum concord. per Afflic. decis. 47. num. 2. vers. sed per me fuit, cum seqq. Ursill. ad eundem Afflic. decis. 28. num. 2. & seqq. Cammarat. respon. 19. num. 10.*

4 Et quidem quomodo condemnari potuit Donadonus, dum Velzii adeo manifeste in suo defecerunt salutari, suamque adhuc non comprobarunt intentionem, nam quando etiam bonorum Jus undique clarum, & limpidum ad favorem ipsius Donadoni non appareret, prout ex proximè deducendis elucebit; nihilominus, eidem Donadono, tamquam Reo, & Possessori, sufficeret vincere per non Jus Actoris, seu ob non probatam ex parte illorum de Velziis propriam intentionem, insequendo illud Adagium quoad se liberat ades habeo, ut in proximis ad rem nostram communiter responderunt *Barz. decis. Bonon. 47. sub nu. 15. Bonden. colluct. 23. sub nu. 3. lib. 1. & colluct. 30. nu. 1. 2. & 3. lib. 2. Rot. coram Mantiv. decis. 366. num. 11. & decis. 709. num. 10. par. 1. rec. & decis. 355. nu. 4. apud Posth. de manu. & decis. 351. num. 19. par. 10. & decis. 348. n. 5. par. 11.*

5 Fortius autem quia de facto necesse erat iuxta praescriptum *Rota* praefatas coadiuvare probationes, cum Creditum Fratrum de Velziis simpliciter fundetur in quibusdam assertis partitis extractis ab eorum libris absque eo, quod iidem libri fuerint recogniti, & animadversum, an bene, & mercantiliter essent retenti, cum caeteris notissimis requisitis apprimè necessariis ad hoc, ut liber ad favorem Scribentis sufficientem gradum probationis constituat, ex traditis per *Iason. in l. admonendi num. 125. ff. de iurejur. Felin in cap. 2. nu. 2. & seqq. de fid. Instrum. Menoch. conf. 296. num. 26. & seqq. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 11. num. 129. cum plur. seqq. Rot. in illa magistrali Bonon. Laudi coram Pirovano dec. 558. n. 2. & per tot. par. 2. rec. & dec. 384. nu. 6. & 8. par. 15. plenè Adden. ad decis. 345. ferè per tot. par. 9. rec.*

6 Atque hinc ad istum effectum praecise requirebatur huius Partis citatio in earundem partitarum exactione, quae adeo de formalitate exigi solet, ut non solum (prout hic) adhibenda veniat respectu librorum Socialium, sed etiam, quando ageretur de libris publici Officialis, nihilominus partitae ab illis desumptae, Parte contextualiter non citata, non probant, ut perpetuo respondit *Rota, & signanter coram Greg. dec. 469. n. 4. Coccin. dec. 776. num. 5. Zarat. dec. 38. nu. 13. decis. 344. n. 30. part. 9. & decis. 190. num. 4. par. 14. rec. & supra Disc. 74. num. 48.*

7 Eodemque proinde vitio laborant Epistolae; à quibus depromi praetenditur robur, & adminiculum partitarum, cum enim & istae non fuerint formiter, ac legitime recognitae, illas nullo modo probare comperti Juris est, & pro absoluto principio ponunt *Oldr. conf. 227. nu. 6. Paris. conf. 115. nu. 15. lib. 4. Coll. g. Ingolstadt. inter Consil. Mo-*

destin. Pistor conf. 27. num. 70. vol. 1. Rot. coram Merlin. decis. 579. nu. 5. & decis. 56. par. 14. & decis. 54. par. 17. rec. utrobique n. 11. & decis. 228. num. 16. cor. m. Priol. & quod ex huiusmodi imperfectis adminiculis dari nequeat sufficientis probatio, dixit Rot. in d. decis. 558. num. 3. par. 2. rec. & decis. 647. nu. 22. coram Dunozeit. lun.

8 Verum qualiscumque sit ista partitarum, & Epistolarum probatio, attamen ad omne pejus Creditum Fratrum de Velziis erat dumtaxat Chyrographarium, & absque hypotheca, undè secundo loco Sententia meretur infirmationem, quoniam non poterant in mera actione personali, & sine praedicta hypotheca agere contra Donadonum, qui, ex latè deductis in nostris *Decisionib.* & signanter in prima, existet tertius Possessor, resistente ad hoc litterali censura *Text. in l. si. C. de contrahen. empt. l. cum cui, C. de action. & obligat. & l. fin. C. de hereditar. action. Cenc. de Censib. quest. 96. nu. 22. Merlin. de pignor. lib. 3. quest. 10. nu. 25. Rot. post eundem decis. 27. nu. 3. & dec. 666. n. 14. par. 4. tom. 3. rec. & passim alibi.*

9 Quinimò licet Creditum illorum de Velziis solum esset hypotheca, prout non est, adhuc illa nequivit, & nequit exerceri super controversis Ferraminibus tamquam Mercibus minutatim venditis, quidquid dicendum foret, si univ ersaliter, & uti Corpus distracta reperirentur, juxta notissimam distinctionem derivantem ex *Text. in l. cum Taberna, ff. de pignor. & latè reassumptam per Stracc. de Mercat. iii. Mandat. §. ult. num. 7. & 8. Merlin. de pignor. lib. 2. quest. 45. numer. 50. & seqq. Marcscori. var. resol. lib. 1. cap. 24. num. 3. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 2. num. 191. & seqq. Card. De Luca de Credit. disc. 35. num. 16. Rot. dec. 125. num. 3. & 4. & dec. 126. num. 7. apud Pacific. de Salvian. & coram Eich. dec. 627. num. 29. & coram Card. Oithob. decis. 55. num. 7. & punctualiter referendo *Decisiones* praecise aditas in hac Causa, nobisque favorabiles, & quae sunt *d. decis. 340. nu. 2. & decis. 652. numer. 1. & 2. par. 18. rec. responsum fuit in decis. 726. ex num. 9. usque ad 13. ead. par. 18. tom. 2.**

11 Non adversante huic insuperabili fundamento responsione contrariae *Decisionis*, quod cum hodie amplius non existant Ferramina, sed pecunia, seu pretium ex illis retractum, hinc proinde super eadem pecunia admitti debeat concursus utriusque Creditoris, darique praeratio Fratribus de Velziis: Praetermissò etenim pro nunc articulo praerelationis, (de quo proximè) aequivoicum, quod in hac suppositione capitur, videtur esse manifestum, quia ipsa Ferramina data fuerunt in solutum pro certo pretio, & per consequens fuerunt vendita, & non concessa in pignus Donadono, ex plenè collectis per *Menoch. de praesumpt. lib. 3. praes. 150. num. 7. Monach. decis. Bonon. 40. punct. 3. num. 20. Paisell. Jun. in annot. ad exped. Urbin. 45. num. 2. & 3. Jos. De Rosa consult. 7. numero 8. & seqq. Rot. decisio. 194. numero 14. coram Gregor. & decis. 386. num. 10. par. 16. rec.*

Quamobrem nil profectò refert, quod eadem Ferramina fuerint prius per Fratres de Velziis indebitè sequestrata, & in praesenti noscantur aliena sub cautione pretii recepti ad formam Depositi; Quia ad summum ex hoc resultare valer, quod pretium etiam in singularibus mediante

Judicis interpositione successerit loco rei, sed numquam potest ob id Donadonus mutasse figuram, & ubi prius erat Emptor Ferraminum, ob hanc distractionem censeretur purus Creditor, contra expressam, ac vulgatam naturam subrogationis, de qua habetur ex cumulatis per *Roi. decis. 220. num. 35. & 36. par. 11. supra Disc. 57. num. 39.*

Ista igitur absque ulteriori progressu superabundarent; Sed nihilominus tertio loco superaccedit anterioritas nostri Crediti, ad eum etiam in casu, quo Donadonus habendus esset solummodo pro Creditore, non autem (ut supra probavimus) pro vero Emptore, adhuc tamen illi negari non posset prelatio, ex regula nimirum trita *l. prior, ff. qui prior. in pign. hab. de qua supra Disc. 55. numero 3.*

Neque ad evertendam hanc incontrovertibilem anterioritatem juvat replicatio, super qua unice pedem fixit *a. l. v. s. Decisio*, nimirum quod deficiat requisitum, sive extremum recognitionis Testium nostra in Apoca subscriptorum, ad normam famigerati *Text. in l. scripturas, C. qui prior. in pign. hab.* Siquidem incongrui prorsus, & inapplicabiles ad rem nostram exillunt termini *præfate l.* cum illius dispositio, & modus in ea præscriptus dumtaxat locum sibi vindicaret, quando Creditum illorum de Velziis derivaret ex publico Instrumento, quoniam cum in hoc casu habeat pro se publicam fidem, & exinde probationem probatam, debet ille, qui vult per Testes supplere Notarii, & publici Officialis defectum, eosdem Testes examinare super veritate, & tempore obligationis; Sed cum non solum juxta præmissa præfatum Creditum Fratrum de Velziis non appareat non adhuc justificatum, sed etiam in omnem casum nitatur scripturis, librisque Socialibus privatis, nuda solummodo attenditur in hoc casu anterioritas, neque memorata forma *l. scripturas* exigitur, prout advertit omnium Antesignanus *A. v. s. in Gloss. ejusdem legis verb. suum robur in fin. Caball. conf. 121. numero 7. lib. 1. Gen. de script. priv. l. 1. cap. fin. fol. 71. numero 108. cum seq. Card. De Lucado Credit. disc. 22. numero 9. Roi. decis. 1951. num. 9. coram Coccin. & coram Merlin. decis. 135. numero 11. 12. & 13. & coram Pamphil. decis. 377. numero 2. & 3.*

Quibus neque per umbram contradicunt *Doctores* in prædicta adversa *Decisione* relati, illis namque singillatim, & in fonte lustratis constat ad litteram, quod omnes loquuntur in casu, quo Apoca privata cum publico concurrat Instrumento, prout etiam ponderavit respondens eisdem *Authoritatibus* in objecto relatis *tertia Decisio* nobis favorabilis edita 2. Decembris 1676. coram *Albergato*, aliàs *decis. 794. numer. 2. par. 18. & prius egregie Merlin. dicta decis. 135. num. 11.*

At dato etiam, quod foret procedendum cum rigore *d. l. scripturas*, ecce, quod quarto loco dicimus, & sustinemus, quod Apoca prædicta fuit plusquam sufficienter à Testibus recognita, idque non unice tantum, sed usque per tres vices; primo nimirum ad perpetuam rei memoriam; secundò judicialiter (quamvis prætendatur examen confectum extrà terminum); Et tertio nuper sub positiva formalitate interrogatoriorum: Unde quando etiam per discursum singulæ hujusmodi recognitiones paterentur aliquem defectum, certum est, quod omnes insimul junctæ ad

invicem suppleantur, & exuberant, ut ait *Gloss. in l. 3. verb. specie, ff. de Testib. Bald. conf. 3. numero 4. lib. 3. Socin. l. un. conf. 32. numero 24. & conf. 39. numero 14. lib. 2. Roman. conf. 7. num. 3. Cyriac. contr. 291. num. 21. Bonden. colluct. 5. num. 40. & colluct. 11. num. 50. lib. 1. cum reliquis vulg.*

Certius autem, & extra difficultatem, quia revera præfate oppositiones allatæ contra singulas recognitiones minimè subsistunt, quod enim prima fuerit facta ad perpetuam rei memoriam, non efficit, quod Testes maxime non præbeant adminiculum, & indicium veritatis, ex *Dunozet. l. un. decis. 964. num. 11. Pamphil. decis. 603. num. 5. Arguell. decis. 8. numero 41. & decis. 88. num. 16. Ubag. decis. 53. num. 2. & dec. 136. num. 15. par. 17. recent. & ad rem Coccin. decis. 569. sub num. 6.*

Ac propterea, accedentibus præcipue cæteris conjecturis, & adminiculis, infra, istud examen sufficere deberet, dum etiam quando tractatur adversus publicum Instrumentum, & non (ut ad præsens) contra simplex Creditum chyrographarium, ista adminicula indubitanter sufficient, ex quo solemnitates recensitæ in *d. l. scripturas*, non fuerunt adinventæ pro certa forma substantiæ, sed simpliciter ad tollendam suspicionem fraudis antidatæ, proindeque sat est, illam cessare ex aliis circumstantiis, & adminiculis, quamvis præfate solemnitates minimè notantur observatæ, ut decisum refert in *Regio Collaterali Consilio Vincent. De Franch. decis. 95. numero 6. 7. & 8. Scopp. ad Granaten. decis. 94. num. 23. 24. & 25. ubi plures adducit, Episc. Rocca select. disput. Jur. tom. 2. cap. 111. numer. 2. Palm. Nep. alleg. 32. num. 39. & 40. & sapius firmavit Roi. & præsertim decis. 100. num. 1. & seq. par. 4. divers. & coram Cavaler. dec. 446. num. 7. & coram Buratt. decis. 719. num. 8. & decis. 17. num. 5. post Merlin. de pignor. & coram Bich. decis. 10. num. 12. 13. & 14. & coram Ninot. decis. 10. numero 6. & 7. & decis. 276. numer. 5. par. 17. recent. & in Bononien. seu Lanuen. Cambii 26. Februarii 1687. S. cuius Epistole, coram R. P. D. Hervault, cum cæteris inferius recensendis.*

Minusque officit, quod secunda recognitio reddatur nulla, ex quo fuerit facta in tertio termino, nempe die 17. Martii, & sic intra duos Menses ab Judice sub die 17. Januarii ejusdem Anni prorogatos, ipse verò Judex nequeat ad tertii termini concessionem, seu prorogationem devenire sine speciali Commissione Papæ; Quia, præterquam hujusmodi nullitas non infringit substantiam veritatis, facit adhuc adminiculum, & probationem, ex *Roi. decis. 494. nu. 3. par. 1. recent. Coccin. dec. 905. num. 5* attem hujusmodi objectum, ni dicamus superstitione fortè procederet, quoties altera Pars prorogationi contradixisset; secus autem, dum (ut in casu nostro) acquievit, prout exemplificando tradit *Ridolphin. in prax. part. 1. cap. 12. numer. 158. Severol. de Remissor. cap. 25. num. 6. ubi quod etiam, Parte non contradicente, tertia, & quarta vice fieri solet prorogatio.*

Sed quid ultra contendimus: dum habemus tertiam recognitionem de recenti servatis servandis, ac sub interrogatoriis exhibitis ex parte illorum de Velziis completam; non enim meretur contra illam deduci, quod duo tantum Testes fuerint examinati, quia cum tertius interrim obierit, ipsum habendum esse pro repetito, illiusque mortem sine retractatione examinam fecutam

securam potius magis coufovere probationem veritatis, latiffimè articulo ad Partes difcuffo docuit *Gen. de fcript. pruar. dict. lib. 1. capite fin. fol. 69. nuu. 62. & feqq. Gratian. dict. decif. March. 94. nuu. 7. & 8. Cavaler. dec. 322. nuu. 7. & in fortioribus terminis unius Testis defuncti ante recognitionem,*

22 quod fufficiat alios duos fupertites depofuiffe, tradunt *Burfat. confil. 103. numer. 5. & 6. Trentacing. var. refulut. lib. 2. tit. de fid. Instrum. refolut. 12. nuu. 11. verf. fecundus est, Menoch. de arbit. lib. 2. caf. 114. nuu. 3. Hodier. ad Swid. dec. 72. nuu. 2. Mantie. de iacit. lib. 11. tit. 24. fub nu. 11. Grat. d. decif. March. 94. nu. 1. & 19. ubi pleniffime Scopp. nu. 6. & feqq. Carol. Ant. De Luca ad Franch. dec. 644. nu. 5. Palm. Nep. d. alleg. 31. nu. 47.*

Nec fubfiftit, quod Testes non concludant tempus præcifum fubfcriptionis: Quia ex lectura colligitur difficultas, alter enim ex eis afferit, Apocam fuiiffe confectam per tres Annos antequàm ipfe efficeretur Affinis Donadoni, & affinitas eft à 16. Annis citrà, ideoque combinando tempora, patet, illum præcife percutere Annum 1659. Alter vero magis clare depouit, Apocam fuiiffe confectam à viginti Annis citrà, & licet adjecerit dictionem *in citrà*, ifta probationem præcifi temporis non excludit, diciturque potius

23 appofita pro majori cautela ipfius Testis, ut dixit *Angel. confil. 25. nuu. 4. Rot. coram Greg. dec. 390. nuu. 8. & dec. 1823. nuu. 24. & 25 coram Coccin. & quotidie in Jaliis.*

Idque adedò verum, ut fi poft tot Annotum defluxum ante oftentionem ipfius Apocæ fpecificaffent diem, & Annum, fuiffent potius fufpecti, cum inverifimile fit, quod memoria retinere potuerint diem præcifum, quo fuit gefum negocium alienum, & tamen ad effectum de quo agitur, facis eft, quod in genere referant Annum; quinimò dum poft Apocæ

24 oftentionem affirmant, ea, quæ fcripta erant, eo modo, & tempore, quod expreffa funt, fuiiffe contracta, hujusmodi probationem etiam per duos Testes elicitam æquipollere rigori *leg. fcripturas* in individuo definit *Bar. in d. fcripturas, verf. item debetur, Gait. de credit. cap. 2. tit. 8. nuu. 3169. Mantie. de iacit. d. lib. 11. tit. 24. nu. 5. verf. quin etiam, Gabr. commun. conclus. lib. 1. tit. de probat. conclusio. 10. nuu. 9. latè Joseph Vela difert. 21. ex numer. 34. cum feqq. Scopp. ad Grat. d. dec. 94. nuu. 34. & 35. & dixit Rot. coram Kurat. dec. 844. nuu. 4. & 5. quæ loquitur in fortiori cafu, ubi deficiebat expreffio, diei, & Anni in ipfo Contractu.*

Cæterum, ubi etiam non haberemus præfatos Testes, victoria nihilominus efferet in tuto, quia concutunt tot, & tanta adminicula, ut indubia reddatur veritas noftræ Apocæ etiam refpectu temporis, itaut in his terminis, etiam quando deficit prorfus fubfcriptio, & recognitio Testium, omnis antdatæ fufpicio fublata remaneat, ut præter fuprà plena manu relatos profecuta eft *Rot. coram Priu. dec. 360. nuu. 2. & 3. & dec. 372. nu. 1 & 2.*

In primis etenim habent, quod in executionem ejuſdem Apocæ fuit confectum publicum Mandatum Procuræ ad exigendum Creditum controverſum, & pro illius fatiffactione una cum fructibus recipiendum Ferramina, de quibus agitur, eumque

26 Mandatum fit munitum fubfcriptione duorum Testium, & rogatu Notarii, ceſſat omnis antdatæ fufpicio, quæ in actu publico confiderari non poteſt, ad ea, quæ in individuo de infertione Apocæ facta in Inſtrumento etiam poſteriori refpectu Crediti inter-

medii Partis adveſtæ firmavit *Rot. coram Caval. dec. 446. nu. 8. quam fequuta eſt poſtmodum coram Ninot. dec. 10. nu. 9. & generaliter eudem Rot. d. dec. 100. nu. 3. parte 4. diverſ. & dec. 568. n. 4. parte 5. tom. 2. dec. 24. n. 7. par. 7. dec. 15. n. 11 & 12. par. 12. rec.*

Deinceps non ſolum conſtat de ſucceſſiva datione in ſolutum facta Donadono in complementum prædicti Mandati, necnon de ponderatione eorundem Ferraminum ſecuta per manus publici Dohannetii Civitatis Tergeſtinæ, ſed etiam apparet, quod poſtmodum à Matthæo Repoch eadem Ferramina fuerunt vendita Donadono, unde ex tota hujus facti, & circumſtantiarum conglobatione luculenter conjicitur, quod ſi adhuc ſu picari vellemus de antdatæ, dicere quoque cogeremur, quod idem Repoch Conſiliarius Regimentalis Inſignis Civitatis Gratiæ, vulgò *Gr. z.* Donadonus optimæ famæ, ut deponunt Teſtes Chyrogiapharii, qui bis, & ter reſpective cum Juramento recognoverunt manum, duo alii Teſtes, & Notarius ſubſcripti in Mandato factò à Repoch in perſonam Donadoni, ac Officialis publicus, qui

27 Ferramina ponderavit, conſpiraverint ad ſtruendam antdatam, & ſimulationem, quod in tot Viris diſparis conditionis nullatenus eſt credendum, ut in his terminis confiderat *Rot. in d. dec. 135. nuu. 7. verf. quibus accedit, & duobus feqq. coram Merlin. & coram Ninot. d. dec. 10. nuu. 8. & coram Priu. d. dec. 360. nu. 8. & in dec. 14. nuu. 20. parte 9. recent. & concordant relati ſuprà in Diſcept. 27 nu. 27. & 28. & Diſcept. 65. nuu. 16.*

Juncta præſertim pro coronide ſententia abſolutoria prolata per Judicem Criminalem adfavorem Donadoni ſuper præſentâ ſimulatione, tamquam ob non repertum culpabilem, quod cum practicati non ſoleat, niſi probationes omninò excludant objectam fraudem, & delictum, perneceſſe ſequitur, quod dum eadem ſententia tranſitum fecit in judicatum, illa debeat haberi pro abſoluta veritate etiam in hoc Ju-

28 dicio Civili, ex iis, quæ cæteris relatis deducuntur per *Rot. dec. 31. n. 6. parte 15. rec. & egregie in dec. 381. nu. 10. & 11. parte 16.*

Atque ex his poni nullo modo merentur in conſpectu debiliſſimæ conjecturæ in oppoſitum recentitæ, quod enim Matthæus Repoch ſit conſanguineus illorum de Locatellis, non probatur, & quatenus probaretur, id tamen imbuere non poſſet ullam ſimulationis ſpeciem, dum conſtitio ex præmiſſis ad

29 evidentiã de Apocæ veritate, quælibet ſuſpicio remanet in allegabilis, ut inquit *Capyc. Lar. confult. 137. nu. 67. Armenz. dec. Januæ. 65. n. 17. Rot. dec. 85. nu. 10. coram Bich. & dec. 275. n. 16. parte 14. & dec. 258. n. 9. parte 16. recent. & in hac Cauſa d. decifio. 794. numer. 6. parte 18.*

Ejuſdemque irrelevantiæ redditur, quòd Apocæ fuerit ſubſcripta de tempore decoctionis eorundem de Locatellis, id enim pariſormiter nullo modo verificatur in factò, imò potius ex eiſdem Epiftolis per Fratres de Velziis product. explicite patet, quod poſtea per plures Annos continuantur in eodem negotio, quodque magis eſt, ulterius pro excludenda decoctione (quæ dicitur in Jure ceſſatio à Foro juſtificatur, Locatellis pluries longe poſt judici. litte. ac publice in ipſo Foro comparuiffe, & quando ſatis

30 eſſet, quod aſſerta decoctio de tempore confectæ Apocæ non adfuiffet, quamvis ſuperveſſet ex poſt, unde multò fortius tenentur Fratres de Velziis oftendere non ſolum allegatam decoctionem, ſed etiam illius tempus ſpecificate cum probationibus præciffis,

ad individualiter firmata per *Grat. disc. 391. num. 10. in* cuius casu erant lapsi solum 22. dies

Eoque clarius, quoniam admittendo etiam (ut dici solet) contrarium intellectum, & præsuppositum, videlicet, quod Locatelli tunc temporis essent decocti, hoc ipsum fundamentum adamussim contra illos de Velziis retorquetur, dum & ipsi paulò post, imò de tempore magis assertæ decoctioni proximo, Creditum contra illis præcedunt; unde non solum in eadem Navi ventarentur, sed longe majori suspicione ipsorum Creditum laboraret, dum illud nulla prorsus extrinseca probatione validatur, sed dumtaxat innititur simplicissimis partitis, & libris, qui multò facilius potuerunt confingi quàm Apoca nostra robotata tot Instrumentis, & actis publicis, ideoque semper ista venit præferenda, tum ob datæ anterioritatem, & sanctionem *dict. l. qui prior, ff. qui prior. c. 1.* Tum ob urgentiores circumstantias adversus eodem de Velziis militantes, ut in specie nostræ quæstionis optime respondit *Rot. dec. 1221. sub n. 4. vers. ex quibus, c. n. 5. coram Seraph.*

Quintò tandem, ut iustitia hujus Causæ magis, atque magis pro hac Parte elucescat, ab abundantiam superaddimus, quod etiam dato, quod Creditum Matthæi de Repoch, à quo Donadonus causam defumit, foret posterius, prout absolute negamus, nihilominus præferendus esset Donadonus, cum enim Apoca nostra contineat expressam hypothecam, ibi, *obligando à ciò tutti li nostri beni presenti, e futuri, così mobili, come stabili sotto le clause più strette, che siano in Carinhia* Creditum verò illorum de Velziis sit sine hypotheca, nemo ignorat, quod Creditor hypothecarius præfertur Chyrogaphario, quantumvis anteriori, vulgata *leg. Creditor 12. S. si primus, ff. qui prior. in pign. habeat. Merlin. de pign. lib. 4. quæst. 14. nu. 1. & seq. c. Rot. post eundem dec. 50. nu. 54. & dec. 20. nu. 1. c. 2 parte 17. rec. Card. De Luca lib. 8. de Credit. discept. 37. nu. 12. vers. adeunt Creduore s*

ROMANA, SEV PORTVEN: PECVNIARIA.

PRO MARCHIONE, ET FRATRIBVS DE GINETTIS,

CVM MILVIO, ET SELLORIO.

ARGVMENTVM.

Reservatio domini facit præferri Venditorem Mercium, quatenus Merces venditæ præexistant; & non alias. *Text. in leg. cum Tabernam, ff. de pignor. latè explicatur: Dominus, seu Locator quando pro Affectu præferatur super fructibus Soli in concursu aliorum Creditorum Conductoris. Contractus locationis plurium rerum an sit unus, vel multiplex, & signanter ad effectum prælationis, vel hypothecæ. Et an, quæ dicuntur de Mercibus, locum habeant in Semoventibus, & pro qua rata Dominus Herbarum habeat prælationem.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti Series*
- 2 *Resolutio Causæ.*
- 3 *Creditor prior in tempore est potior in Jure, & præferendus.*
- 4 *Text. in leg. cum Tabernam, ff. de pign. quid disponat.*
Et in quibus terminis procedat, nu. 9. & 10.
- 5 *Reservatio domini, quando est apposta ante traditionem rei venditæ, operatur prælationem in ipsa re venditæ, secus si ex intervallo.*
Et ideo non operatur quoad alius res non cadentes sub ipsa venditione, sive amplius non extantes, nu. 6.
- 7 *Subrogatio, quæ militat favore Creditoris specialis ad normam Text. in dict. leg. cum Tabernam, militat etiam ad favorem havenus hypothecam generalem.*
Et ideo inter istos est attendenda: sola anterioritas, nu. 8.
- 11 *Venditor Frumenti cum reservatione domini an habeat prælationem super Farina extracta ab eodem Frumento.*
- 12 *Venditor Lanae an habeat prælationem super Vestibus ex eadem Lana fabricatis.*
- 13 *Subrogatio in materia hypothecæ non datur in particularibus.*
- 14 *Dominus, seu Locator præfertur super fructibus ex illius fundo collectis.*
Et de ratione, nu. 21.
Amplia, ut nu. 15. & nu. 22. & 23.
Et an præferatur Creditori ex causa Seminis, remissive, nu. 16.
- 17 *Locatio plurium rerum facta sub unica mercede, vel pretio an dicatur una, vel multiplex, & nu. 18. 24. & 25.*
- 19 *Hypotheca de sui natura semper est individua.*
- 20 *Census si fuerit impositus super pluribus corporibus, quamvis super quolibet corpore censeatur distributus pro rata, tamen quoad hypothecam in solidum sunt omnia corpora hypothecata.*
- 26 *Datio in solutum frater nizat cum emptione, & venditione.*
- 27 *Hypotheca cadens super Animalibus, & Semoventibus non est regulariter exercibilis contra Tertium Emptorem bona fidei.*
Declara, ut numer. 28. & seq. ubi quid requiratur ad constituendum Gregem obnoxium hypothecæ extra dominium Doctris.
- 30 *Locator, seu Dominus Herbarum qua ratione habeat prælationem super Animalibus.*
Et pro qua rata, nu.
- 31 *Prælatio competens vigore l. interdum, ff. qui pot. in pign. pro qua rata locum habeat, & numero 34. 35. & 36.*
- 32 *Identitas Animalium depastorum debet concludenter justificari pro obtinenda prælatione à Domino Pascui.*
Et quomodo probetur eadem identitas, nu. 33.
- 37 *Solutio in quam causam debeat referri, dignoscitur ex contrapositione partiarum.*
- 38 *Solutionis negativa probatur, si in libro, in quo cetera notabantur, non legitur descripta.*
- 39 *Solutio non potest referri in illam causam, quam excederent eadem partia solutionum.*

DISCURSUS LXXXIII.

M Attius Cardinalis Ginettus tamquam Episcopus Portuen. concessit in Affictum, ultra Cauponam existentem in eadem Civitate Portuen. nonnulla Prata ad usum Fœni Constantio Panzerio, cumque occasione ejusdem Affictus, ipso Cardinali prædefuncto, Matchio, & Fratres de Ginettis illius Nepotes, & hæredes insisterent pro satisfactione residui, præcipuè super quodam Fœno recollecto in eisdem Pratis, sive super ipsius Fœni pretio, & valore, & idcirco penderet Causa coram Prælato, & Judice Portuen. (nempe Antonio Altovita studiosissimo, & præclaræ Doctrinæ, & rectissimi Judicii Viro postmodum meritissimè præelecto ad Munus Secretarii Congregationis Concilii) insurrexerunt Milvius, & Sellorius & ex quo vendiderant eidem Constantio Avviamentum prædictæ Tabernæ cum reservatione domini quoad Scilia, & Merces in eadem Taberna vendita existentes, prætereunt cœperunt prælationem. Sed Ego scribens pro Ginettis in sensu etiam Veritatis opinabar, his debitam esse prælationem, & de facto ita fuit judicatum, nec Causa ulteriorem habuit progressum. Tenor autem Responsi ita se habet.

Quoniam agitur de Fœno recollecto in Prato olim Cardinalis Ginetti, præferendi veniunt ejus hæredes in Concursu consignationis, seu habentes ab eo causam, tamquam priores in tempore, & potiores in Jure, juxta vulgatam dispositionem *Text. in cap. qui prior, de regul. jur. in 6. l. qui Balneum, & l. potior, ff. qui pot. in pign. hab. Barbosa. axiom. 1. 8. Tranchet. consul. 28. num. 14. Capon. disc. 207. nu. 7. Rot. dec. 726. num. 2. pa. 18. tom. 2. rec.*

Neque obstat reservatio specialis hypothecæ facta à Milvio, & Sellorio super Mobilibus communi Debitori venditis, & quod propterea valet intrare ad eorum favorem *Text. in leg. cum Tabernam, ff. de pignor. in quo sancitur, Merces in Tabernam postmodum introductas subjectas esse eidem vinculo pignorationis.*

Quia, quatenus pertinet ad reservationem domini, ista cautela præservare non potest res de novo introductas, sed tantum suffragatur quoad existentes de tempore venditionis, ne alias omisa hujusmodi reservatione, vel apposita ex intervallo amiserint in re propria prælationem, ex *Gratian. disc. 670. num. 11. Ursill. ad Afflict. dec. 306. num. 1. & 2. Merlin. de pignor. lib. 4. quæst. 23. num. 13. Salgad. in labyr. Credit. parte 1. c. 12. num. 5. Cirroc. disc. 77. num. 58. Card. De Luca de Empt. & Vendit. disc. 5. nu. 2. Sabell. in sum. divers. tract. tom. 4. tit. V. §. 7. num. 15. Rot. dec. 563. nu. 4. vers. qua ratione. parte 2. rec.* & ita quod eadem reservatio domini non operetur, nisi quoad Merces venditas, & adhuc præexistentes, patet ex eodem *Card. De Luca de credit. disc. 23. sub numero 2. cum quo processit Rota in Romana Concursus Creditorum 13. Junii 1751. §. reservatio, coram Reverendiss. Emerix Decano.*

Quo vero ad præsentam subrogationem vigore d. l. cum Tabernam, illa militat etiam favore Cardinalis, qui sibi non solum clarè, & apertè reservaverat prælationem in quibuscumque rebus postea introducendis, sed etiam ex generali obligatione Cameraali, quæ comprehendit futura venalia, idemque operatur ac specifica reservatio super Mercibus alicujus Negocii, ut in puncto *Negusant. de pignor. parte 2.*

membr. 2. num. 18. Gait. de Credit. cap. 1. ex num. 168. Merlin. de pign. lib. 2. quæst. 51. num. 3. & 4. Capon. d. disc. 207. n. 24.

Hinc proinde cum eodem modo Cardinalis, ac Milvius, & Sellorius habeant hypothecata quæcumque contigissent introduci de futuro, procul dubio semper venit attendenda anterioritas; maxime quia revera d. leg. cum Tabernam neque verbum facit de prælatione, solumque de ea disputari sol. t. ad effectum exercendi actionem contra Terrium, in quem Merces fuerint translatae, ex plene disputatis in *dec. 12. 26 & 205. post Pacif. de Salvian. & in dec. 107. nu. 6. post Merlin. de pign. repet. penes Card. Ottob. dec. 55. Ciracc. disc. 77. nu. 62. & seq. Card. de Luca de Credit. disc. 22. n. 21. & disc. 35. n. 4.*

Clarius verò, quia Fœnum recollectum fuit ab hærede communis Debitoris, qui si alibi illud reposuisset, neque per somnium posset oriri disputatio de prælatione; proindeque dum in Hospitio reposuit post mortem Debitoris, cessat titulus Tabernæ, & quando etiam officere posset, (prout in rei veritate ad evidentiam non applicatur dispositio d. l. cum Tabernam) illa non intraret quando non Debitor, sed ejus hæres introduxit post illius obitum res in Negocio, ut ad litteram dicit *Text. ibi, ea, que mortis tempore Debitoris in Taberna inventa sunt, & firmant Manent. const. 113. nu. 14. & 16. Merlin. de pign. lib. 2. quæst. 45. nu. 64. Rot. coram Cavalier. dec. 159. nu. 2. in fin.*

Neque video, aliquod excogitari posse fundamentum in oppositum, dum non agitur de re, super qua identicè reservata fuerit à Milvio, & Sellorio hypotheca specialis, imò neque de re à Mobilibus venditis, sive eorum pretio proveniente, unde saltem disputari valeret juxta terminos alterius *Text. in leg. licet, C. qui pot. in pign. hab. exemplo Farinæ extractæ ex Frumento vendito cum reservatione domini, de quo latè differit Cyriac. contr. 468. num. 25 & 31. Hermonill. ad Lopez. l. 2. glo. 3. tit. 1. part. 5. num. 14. Calvin. de acquit. lib. 1. cap. 91. per tot. controuv. disc. 72. per tot. Surd. decisio 139. nuner. 5. & seqq. Grat. decis. March. 184. in addit. num. 6. & de Vestibus ex Lana fabricatis Rot. Avenion. dec. 96. per tot. Cyriac. d. controuv. 468. num. 29.*

Quibus omnibus ad abundantiam ad stipulari posset alia etiam de per se relevans consideratio, quod hypotheca, seu reservatio non percutit Tabernam in genere, & Avviamentum cum juribus vendendi, & hospitandi, quæ vè à Cardinali fuit communi Debitori concessa, sed solum eadem reservatio concernit Mobilia, & res particulares amplectitur; ideoque locum sibi non vindicat præsentia subrogatio, cum ea in particularibus non concedatur, ex *Gait. de Credit. d. cap. 4. quæstio. 11. ex numero 1393. Molin. de Primog. lib. 4. cap. 4. numero 24. & seqq. Peregrin. decis. Patav. 2. numero 6. Surd. decisio. 306. num. 1. & seqq. Manent. dec. 33. per tot. cum aliis latè per Merlin. de pign. d. lib. 2. quæst. 51. num. 29. & seq. & numero 43. & est notorium.*

Verum quando illud clarum, & insuperabile motivum anterioritatis non adesset, subsisteret etiam secundum prælationem, quæ semper datur Domino ex Fœno, aliisque fructibus in ejus fundo collectis etiam erga Creditores expressam habentes hypothecam anteriorem, ad celebre *consil. Decian. 50. libro 3. Peregrin. consil. 80. per tot. & signanter numero 2. vers. sic arguetur, libro 3. Gratian. discept. 25. ex num. 9. Paisiell. exp. 86. per tot. cum ibi nos. per Adden. Pacion.*

- de locat. c. 33. ex num. 37. Bonden. colluct. 20. num. 32. & seq. lib. 1. Rot. coram Buratt. decis. 503. num. 3. ubi Ad-
den. num. 4 cum aliis per Rot. dec. 351. per tot. parte 11.
rec. & decisio. 64 nu. 9. parte 14. & quando [prout hic]
- 15 cum dominio jungitur specialis reservatio ejusdem
dominii, collaudando d. dec. 351. parte 11. clauum esse
dicit Card. De Luca de Credit. disc. 17. num. 5. Carol.
Anton. De Luca ad Gratian. d. disc. 25. ex num. 5.
- 16 & præcipue num. 10. quidquid in concutitū Credito-
ris, qui Semen mutuaverit, plenissime disputet Pa-
cion. de locat. d. cap. 33. ex num. 49. C. pon. d. disc. 207.
nu. 40 prope fin. vers. idem in Mutuante, & vers. verum
Mutuans, Bonden. d. colluct. 20. ex nu. 28. usque ad 39.
lib. 1. Episc. Rocca select. disp. jur. cap. 72. ex num. 2. us-
que ad 13.
- 17 Nil refragante, quod Contractus Affictus plura
corpora, seu species continere videatur, ideoque præ-
latio dari possit respectu portionis debiti tantum ex
Prato proveniente; Quia motivum procedit respe-
18 ctu pretii soluti, ut illud censi debet distributum
pro rata quarumcumque rerum venditarum, seu lo-
catarum, ad Text. in l. Ediles, s. fin. ff. de adil. Edict.
Paul. De Castr. in l. si quid ex Pamphilo num. 4. ff. de
leg. 2. Salgad. in labyr. Credit. parte 2. cap. 9. num. 24.
vers. conduci: Non verò percutit calum nostrum, in
quo tractatur de prætendenda prælatione super reli-
19 quatu, & super exercitio in hypotheca, quæ de sui
natura est individua, ad Text. in leg. quamdiu, C. de
distract. pign. Caballin. de divid. & individ. parte 2.
sub num. 91 & parte 3. sub nu. 28. Cost. de Clausul. con-
vent. parte 2. claus. 13. num. 6. & 7. Merlin. de pign. lib.
4. quest. 127. num. 1. & seqq. Cypriac. controu. 193. num. 2.
Andreeol. in Collect. de pign. & hypoth. impress. post ejus
Controu. litt. I. vers. 3. Bonden. colluct. 47. num. 4. & 5.
lib. 1. quemadmodum habemus in proximo exemplo
- 20 Censu inpositi super pluribus corporibus, & fun-
dis, quia licet ille censetur super quolibet corpore
distributus pro rata, hypotheca tamen, seu actio re-
ctè valet intentari infolidum super uno, respectu
etiam obligationis ex altero corpore derivantis usque
ad integram satisfactionem, ex bene firmatis apud
Cenc. de Censib. quest. 80. num. 8. & quest. 98. num. 31.
Salgad. in labyr. Credit. d. par. 2. cap. 11. nu. 7. & seqq.
apud quos ceteri.
- 21 Fortius autem in materia fructuum favore Do-
mini, cujus intuitu duplex urget circumstantia, pri-
ma nempe, quod iniquum sit, alium Creditorem præ-
ferri super te, quæ ex ejus dominio derivat, unde
tradi communiter solet à Scribentibus, dominium
Locatoris, quod est in Solo, permanere in hypothe-
ca, ex Bald. in l. in rebus, C. de jur. Dot. Caii. de Cred.
cap. 4. num. 1580. & num. 1997. atque ideo de quolibet
- 22 credito Domini adversus Colonos loquitur indistin-
ctè Pantell. & alii, de quibus supra num. 14. & melius
Pigant. ad Statut. Ferrar. rubr. 30. num. 14. lib. 1. Et al-
tera litteraliter in nostra facti serie concurrente,
- 23 quod Cardinalis reservavit sibi dominium super om-
nibus rebus, proindeque non potuit in Fæno ab ejus
Prato translato aliquod jus acquiri alteri Creditori
etiam anteriori, ut observat Rot. decisio. 399. numero 3.
parte 1. eodem. & magis in puncto eadem Rot. d. dec.
351 nu. 6. & seqq. parte 11
- 24 Demum abs re non esset dicere, quod versamus
in unico Affictu, licet ad sciendam pretii quantita-
tem facta fuerit dinumeratio, ad ea quæ in specie e-
dem objecto respondit Rot. d. dec. 125. & 12. & melius
d. dec. 126 per 10. s. est Paris. de Salvan. Merlin. de
pign. d. lib. 2. q. 45. n. 61.
- 25 Accedente præsertim natura Contractus, seu veri-
simili mente Locatoris, qui nullatenus separatè, & di-
stinctè devenisset ad locationem singularium rerum,
ut ad arguendam unicitatem in proximis advertunt
Tiraqu. de retract. lignag. s. 23 gloss. 1. ex num. 19. cum
seqq. Guzzan. de civil. quest. 45. nu. 9. & seqq. Salgad.
in labyr. cred. d. par. 2. c. 11. n. 23. & in puncto Caroc. de
locat. & conduct. par. 3. q. 1. nu. 6. tit. de multiplic. Con-
tract. fol. 166.
- Non dissimilem materiam examinavi scribens pro
Jo. Baptista Marino, qui cum recepisset in solutum à
quodam suo Debitore quantitatem considerabilem
Armentorum seu Bovum, ipsi surrexit Gregorius Gre-
gus, & veluti Creditor ejusdem communis Debitori-
is ex causa tam cujusdam Frumenti mutuati, quam
Affictus Herbarum, ex abrupto Boves sequestravit,
unde ne interim impediretur cultura Aratoria, fue-
runt in Tribunali Agriculturae per viam Depositi re-
lictæ Boves, sive illorum pretium penes Marinum, in-
troduciturque deinceps controversia per Gregum su-
per consignatione ipsius Depositi, pluribus Ego me-
diis hu utmodi Instantiæ occurrebam.
- Et primò, ex quo Marinus vigore prædictæ datio-
nis in solutum effectus fuerat, sive considerari mere-
batur tamquam tertius possessor, cum datio in solu-
26 tum non minus, quam emptio. & venditio adinvicem
fraternizent, vulg. Jur. collectis per Croc. consil.
93. numero 2. & ondea. consil. 41. num. 5. lib. 1. Gratian.
disc. 321. num. 8. Georg. Franzk. de Laudem. cap. 10.
16. num. 427. & 432. Cirocc. disc. 66. num. 55. Rot. de-
cis. 662. num. 5. parte 1. divers. & dec. 113. sub numer. 4.
parte 3. rec. & decisio 650. num. 5. coram Buratt. & pal-
sim alibi: Ac propterea subjungebam, quod nulla hypo-
theca poterat exerceri contra Marinum, illa enim
erat operatura manentibus dumtaxat eisdem Bobus
in dominio communis Debitoris, sed postquam illi
- 27 fuerunt bona fide recepti in solutum non erat ampli-
us exercibilis adversus Tertium, ne publica Com-
mercii fides, & ratio destrueretur, ut in proposito
non tam Mobilium, quam Semoventium, & Anima-
lium firmant adducti per Giurb. decisio. 40. sub num.
7. vers. dum in eo loco, & seqq. Pacion. de locat. cap. 40
n. 136. Rot. dec. 181. num. 2. & 3. par. 4. divers. & dec. 4.
nu. 8. & seqq. post Rodrig. de concurs. cred. & dec. 55. n.
8. & 9 coram Card. Othob.
- Abque eo, quod congruere posset limitatio la-
ta superius sub num. 9. in proposito subrogationis
quæ efficit, ut hypotheca possit exerceri contra Ter-
tium; Quoniam id utique procedit, quando ven-
ditur Grex in univertum, tunc enim ratione ipsius
univertalitaris, sive agatur de Taberna, sive de Gre-
28 ge, admittitur loco rei distractæ subrogatio alterius,
& consecutive etiam persecutio ipsius Corporis
considerati tanquam constituentis univertitatem se-
cum ferentem vinculum, seu mercum hypothecæ, ut
bene explicant per Text. in leg. Grege in princip. ff. de
pign. juncta dicit leg. cum Tabernan. ff. qui pot. in pi-
gnor. hab. Negusant. de pignor. parte 2. membr. 2. num.
18. & 25. Pacion. de locat. d. disc. cap. 40. numero 139. Rot.
divers. decisio. 232. numero 4 & 5. par. 4. quart. & con-
sonant relati in antecedenti Disc. numero 10. accus
- 29 autem in præsentem, cum tractaretur de Bobus, qui
Gregem, vel univertitatem non constituunt, & in
eis, vel ex eis non resultat, seu consideratur nativitas,
& factus Vitulo, um, cessatque vis, & ratio memora-
tæ subrogationis, ut punctualiter distinguit Cardin.
De Luca lib. 7. de Aliq. disc. 1. sub numero 25. &
facit Merlin. de pignor. lib. 2. questio. 45. numero 57.

30 & seqq. Rot. d. dec. 125. nu. 11. vers. & ex his. post Pacif. de Salvian. & de. 403. num. 1. parte 16. apud quos bene declaratur, quid ad præcisum finem exercendi hypothecam contra Tertium requiratur pro constituendo Grege, vel universitate.

Secundò superaddebam, quod quando ratione hypothecæ prætenderet Gregna prælationem in concursu Martini obtinere, debuisset idem Gregna demonstrare, quod Boves, de quibus agebatur, essent illimer, quos depastos fuisse assererat propriis Herbis, nam omnes tribuentes prælationem Locatori, seu Domino Herbarum super Armentis procedunt cum similitudine, seu dispositione *Text. in leg. interdum, ff. qui pot. in pign. hab. uti videte est penes Negusani. de pign. p. r. 7. membr. 3. numer. 16. Borgnin. decisio. 44. parte 1. num. 47. Salgad. in labyr. Credit. parte 1. cap. 24. num. 100 & seq.* censura autem ejusdem *Textus* intrat dumtaxat super ipsa re, quæ fuit refecta, & respectivè beneficium conservationis obtinuit, ad trad. per *Surd. decisio. 311. per tot. Merlin. de pign. lib. 3. q. 1. §. 5. numer. 67. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 2. litt. H. §. 5. sub num. 39. vers. undecimò competit in fin. Card. De Luca de Credit. disc. 19. num. 13.*

31 Quamobrem applicando ad rem, deficere Gregna videbatur in hujusmodi justificatione, nimirum quod hi Boves identicè depasti fuissent in illius Prato, quod tamen esse demonstrandum monet *Natt. consil. 80. num. 4. Cancer. vari. r. parte 1. cap. 14. num. 54.* cæterique per *Pacion. de locat. cap. 12. num. 66.* idque de facto non erat tam facile justificare, cum ad hunc effectum, nisi concurrat aliquod Stigma, seu Mercum particulare, non sufficiat correspondentiæ coloris, vel alia quælibet levis, aut generalis demonstratio, teste *Natt. d. consil. 80. num. 4. in fin. vers. nam debuit, & nu. 5 & sequitur Pacion. de locat. d. c. 12. nu. 67. 68. & seq. Rot. dec. 288. per tot. par. 8. rec.*

32 Ac denique subdebam, quod concessa etiam, sive facta probatione identitatis, attamen beneficium prælationis à Gregna intentatum non jam erat expetibile pro toto Affictu Herbarum, seu Prati, sed alia subalterna opus erat justificatione, nempe de illa rata præcisa Herbarum, quas apparet Boves fuisse depastos, sub ea ratione, quod cum prælatio derivans ex *dict. leg. interdum* tamquam remedium merè æquitativum funderetur in eo, quod aliàs ad incommodum cujuscumque Creditoris Animalia perjissent, seu quod de cætero eisdem expensas subjisset quilibet alius habens dominium, vel creditum super Animantibus, ideicò æquitas hæc non extenditur ultra ratam necessitatis, non autem pro eo pluri, quod extra hanc necessitatem Debitor communis maluisset impendere, ut in specie post adductam prælationem Creditori Herbarum competentem limitat *Gait. de Credit. cap. 4. qu. 11. num. 565. in fin. & liquet etiam ex Carol. Ant. De Luca ad Gratian. discept. 25. sub num. 13. prope fin. vers. idque non ex legis; & generaliter ad terminos ejusdem Linterdum comprobant Mant. de sac. lib. 8. tit. 15. sub num. 7. & num. 18. Grat. d. discept. 25. num. 23. & 24. & discept. 670. sub num. 9. vers. ubi etiam, Amat. Panorm. resol. 3. num. 63. Giurb. ad Consuet. Messan. cap. 9. gloss. 2. nu. 47. in fin. vers. nec ultra, Mart. Medic. exam. Senen. 11. num. 9. Capon. d. disc. 207. sub numer. 47. vers. quarid. quod præferatur, Bonden. d. collect. 20. nu. 27. lib. 1. Rot. dec. 327. nu. 6. & 7. par. 14.*

33 Tertiò tandem ex ipso facto tollere contendebam difficultatem, quia nempe constabat, & per Gregnam

non negabatur, communem Debicorem plus illi, seu ejus Administratori solville, quam importaret Affictus, sive pretium Herbarum, solumque objiciebat, hujusmodi solutiones cedere debere in aliam causam Frumenti mutuati, undecardo disputationis in hac parte reducebatur ad inspectionem ocularem cujusdam liberuli, in quo notatæ legebantur partitæ solutionum; cumque hæc forent duplici modo conceptæ, in una siquidem Columna continebatur clara expressio in causam Grani, & circa hoc cessabat disputationis, in altera verò dicebatur simpliciter, & in genere *per maggior somma*, unde reflectebam, quod certè hæc quantitas designata in diversa Columna, & absque expressione in causam Frumenti non poterat referri, nisi ad solutionem Affictus Herbarum, ut in simili, seu in proposito contrapositionis partitarum cum *Alex. Soccin. Menoch. aliisque* respondit *Rot. dec. 306. num. 31. coram Bich & ante eam Mart. Medic. exam. Senen. 15. num. 36.* imò sat erat, has solutiones non esse positas sub Columna respiciente computum Grani, ad hoc ut in illas referri non possent, sicuti in simili pariformiter notavit *Rot. coram Celf. dec. 268. num. 11.* Addito, quod si hæc solutiones referrentur ad debitum Grani, longe excessissent ipsum debitum, quod non erat dicendum, seu præsumendum, ut in specie solutionis in unam, vel aliam causam referendæ prosequitur *Rot. d. decisio. 306. num. 32. coram Bich. & concordat Grat. discept. 224. num. 67. eadem Rot. dec. 679. num. 7. vers. quæ voluntas, parte 1. divers. Causa tamen pendet in eodem Tribunali Agriculturæ adhuc indecisa.*

FLORENTINA PECUNIARIA
PRO MONTE PIETATIS FLORENTIÆ,
CVM ANTINORIS, ET ALIIS.

ARGUMENTVM.

Abundè tractatur de dispositione *Text. in l. licet, C. qui pot. in pign. hab.* & quando privilegium ex ea derivans præferatur Doti; & quid, si favore Mutuantis ulterius intercedat pactum præambulæ hypothecæ, quæ quid sit, quid requiratur, & quid operetur, plenissimè examinatur.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series.
- 2 Prælatio favore Mutuantis ad rem emendam non expostul. consensum Venditoris.
Et quæ requiratur, ibid.
- 3 Mutuans ad rem emendam an præferatur in concursu Dotis, & num. 6.
Et quæ sit ratio militans favore Dotis, num. 8.
- 4 Doctores non ob multitudinem, sed ob præponderantiam rationum sunt attendendi.
- 5 Text. in l. licet, C. qui pot. in pign. hab. cui rationi innituntur.
- 7 Venditor reservans sibi dominium in re vendita præferatur Doti etiam anteriori.
- 9 Mons Pietatis fruatur privilegiis Pæ Cause.
Item privilegiis Fiscii, num. 10.
- 11 Dos cum Fisco, & aliis privilegiatis pari passu præcedit.

- cedit, & inter eos attenditur sola prioritas temporis.*
- 12 *Privilegiatorum conuassatio quando non intret in materia praelationis, sed unus magis, quam aliter dicitur privilegiatus.*
Privilegiatorum conuassatio non inirat, quando in persona unius adest unum dumtaxat privilegium, & in persona alterius duplex, d. n. 12. in fin.
- 13 *Hypotheca praebula apposta in contractu emptio- nis quid sit, & quid operetur, & quid pro ea requi- ratur, & num. 14. 15. & 16.*
- 17 *Hypotheca potest constitui non solum pro presenti, sed etiam pro futura obligatione.*
- 18 *Hypotheca dependens à conditione potestativa regu- lariter non retrahitur.*
- 19 *Hypotheca praebula in quo differat à dispositione Text. in l. potior, & in l. qui Balneum, ff. qui pot. in pign. hab.*
- 20 *Hypotheca praebula debet apponi in limine acqui- sitionis, vel incontinenti, & non ex post, sed non est necessarius consensus Venditoris, & per tot. Disc.*
- 21 *Venditor si habuit fidem de pretio, sed sperabat illud statim sibi solvi an habeat rei vindicationem in casu non facta solutionis, & num. 22.*
- 23 *Emptio facta pro persona nominanda, secuta nomina- tione, retrahitur in praedictum Creditorum Nominantis.*
- 24 *Licentiam petens à Principe potest cogi actum, pro quo petiit licentiam, consummare.*
- 25 *Licentiam obtinens resignandi Beneficium potest de rigore Juris compelli ad resignandum, & de ra- tione.*
- 26 *Retrotractio fit ad diem Contractus, non autem im- plementi, quando implementum est necessarium.*
Amplia, etiamsi sit necessarium ex parte unius Contra- hentis tantum, num. 27.
- 28 *Mandatum non potest revocari, quando respicit In- teresse, & utilitatem Tertii.*
- 29 *Mutuans ad rem emendam praesertim non ex pri- vilegio, sed de Jure, & ex implicita prioritate tem- poris, & num. 30.*

DISCURSUS LXXXIV.

EXoptans Marchio Horatius à Monte quaedam bona Stabilia emere à quibusdam de Conciniis, neque expeditam habens integram pecuniam pro solutione pretii eorundem bonorum implicanda convenit de Anno 1606. cum Officialibus Montis Pietatis Florentiae illam ab ipsis sub conditionib. recensendis mutuo recipere; Cumq; eidem Monti proficuum fortasse foret ad hujusmodi mutuuum devenire, ex quo brevi manu illamet pecunia redibat ad Montem Pietatis mutuante uti de consimili quantitate Credito- rem illorum de Conciniis, hinc proinde porrectis per Marchionem precibus Magno Hetruriae Duci pro assequenda opportuna licentia, ut Mons sub ipsius Principis protectione existens contractum hujusmodi posset inire, favorabile sub die 14. Junii ejusdem Anni prodit receptum: quamobrem hac securitate reportata in sequelam earundem precum ac antec- dentis conventionis memoratus Marchio Instru- mentum emptionis sub die pariter 23. Junii exaravit cum Conciniis, ac promittendo ultra scut. 4 mil. cir- citer de proprio pro integrando pretio exbursare alia scut. 6300. à praefato Monte, ut praemisimus, mutuan- da, & speciale pactum adjecit praelationis, & hypo- thecae, quam nomine praebulae consueverunt ex-

plicare Doctores ad exprimendum ea mediante, quod acquiritur Mutuanti ante ipsum momentum trans- lationis dominii in Emptorem Jus, & hypotheca adeo rem emendam afficiens, ut in praedictum ejus- dem Mutuantis nequeant desuper aliorum Credito- rum quantumvis anteriorum impiuni nexus, & hy- potheca.

Verum quia actualis numeratio pecuniae mutua- ta secuta non fuit, nisi sub die 30. praedicti Mensis Ju- nii, & è converso longe prius, nempe usque ab Anno 1580. Uxorae dotis Debitor Marchio reperiebatur, hinc per illius obitum facto casu restitutionis ejus- dem Dotis, Uxor, illiusque haeredes inter caetera oc- cuparunt bona, ut supra, coempta, donec insurgente Monte Pietatis, ac exercere intendente efficaciam hypothecae, de qua supra, disputationi Campus aperi- ri cepit, utrum in concursu posteriori Jura assisterent Uxori, vel ab ea causam habentibus, sive potius Monti mutuatori, cumque adventus Montem favo- re Uxor, aliorumque Creditorum robuste scrip- sisset *Aloysius Mansus*, ut legitur in ejus *Conjult.* 325. & nihilominus Judex adidisset Dubitationes contra deducta per eundem *Maasium*, Ego ex parte Montis requisitus pro magis muniendis illdem Du- bitationibus consului, ut sequitur, & postmodum Inveni, quod etiam pro Monte accurate, & solide re- spondit *Palm. Nepos* ut patet ex ejus *illeg.* 184.

Gemina sunt fundamenta, quae praelationem Mon- tis Pii ad evidentiam insinuant unum nempe de Ju- re, & ad nudos terminos *leg. licet, C. qui pot. in pign. hab.* & alterum vigore praecise conventionis, sive praebulae hypothecae ad commodum praedicti Montis adjectae in ipsius emptionis Instru- mento; Et sane dubitari posse non videtur, quod praesenti hypo- thesi congruat censura *d. licet*, nullibi etenim inveni- tur cautum, quod Mutuator ad effectum acquiren- di specialem, & privilegiatam hypothecam super re emenda debeat esse praesens Contractui emptionis, quodque numeratio Mutui fiat incontinenti, quem- admodum licet perpetam objicitur, ut infra respec- tu praebulae hypothecae, nam ad terminos *d. licet* tantummodo requiritur, quod pecunia expresse in causam rei emendae data fuerit, quodque de ipsius pecuniae versione appareat quodque demum specia- lis apponatur hypotheca super re emenda, quae om- nia cum in praesenti casu intervenerint, nil refert, quod numeratio ad fortunam promissionis post actum

3 *expleta remanserit, quinimò non oportere, quod Venditoris intercedat assensus, post Franchi decif. 97. per tot. tradite Amat. Panorm. resolut. 3. numero 22. & patet ex firmatis per Gait. de Credit. cap. 4. qu. 11. nu. 1202. Merlin. de pignor. lib. 3. quaest. 23. per tot. & post Rodriq. Carleval. & alios De Card. Luca de Credit. disc. 15. nu. 3.*

Posito itaque, quod intret dicta lex licet, tur- bare posse non videtur longus Doctorem Catalogus, qui voluerunt, hujusmodi Sanctionem non inirare

3 *adversus hypothecam Dotis anteriorem, & de qui- bus in sequenti Discept. numero 3. Nam praeterquam, ut infra, fortasse non pauciores, primique nominis Jurisconsulti praelationem adversus Dotem Mutuan- ti ad rem emendam concessere; adhuc juxta moni- tum Imperatoris in leg. 1. vers. rudem, C. de veter.*

4 *Jur. encl. non ex multitudinis Auctorum, sed ex praeponderantia rationis veniunt quaestiones diri- mendae, & dixit perpetuo Roma, & signanter decif. 501. ante num. 1. vers. & statuerunt, par. 1. divers. & dec. 520. num. 12. in fin. vers. Sed quod apud Dominos, & num. 13. par. 5. rec.*

Ac propterea applicando ad rem, cum ratio, ob quam Mutuanti ad rem emendam contra quascumque prælatio impartitur, illa potissime dignoscatur esse, quod nisi Creditor mutuasset illam pecuniam, emptio secuta non foret, & consequenter facta non fuisset acquisitio talium bonorum per Debitorem; nihil habuisset Creditor anterior, unde sua jurâ posset experiri, ut ratiocinatur *Grat. disc. 616. numer. 4. Roderic. de ann. reddit. lib. 3. quæst. 20. num. 13. in fin. vers. nec etiam obstant*; quomodo tolerandum est quod Dos ad eum exorbitans consequi debeat privilegium, ut veniat præferenda ipsi Mutuanti, qui fuit causa præcisa acquisitionis, quive non mutuasset, nisi effectus foret securus de prælatione alias enim Mulieres lucrum facerent cum aliena jactura; vel saltem vellent super re quodammodo aliena præferri, contra eas, quæ conclamat *Joseph Ludov. decis. Perus. 45. num. 19. Barbos. in l. si cum Dotem 23. §. ult. num. 34. in fine. ff. solut. Matrim. Amat. Panorm. d. resol. 3. nu. 23. Capon. disc. 207. num. 32* atque hanc opinionem (licet fortè Arithmetico Calculo desumpto minus communis dici valeat, ut etiam patet in *Disc. seq. num. 3.*) veriorein, magisque rationabilem exaggerat *Card. De Luca ac Dot. disc. 166. numer. 57. ex vers. rationes autem, usque ad nu. 61* ubi quod alias Mulier se satisfaceret de bonis alterius, quàm Debitor; is, cum cæteris præter hos late deductis *suprà Disc. 56. numer. 7.*

Atque hinc videmus, quod quantumvis nonnulli studeant insinuare, quod hypotheca dotalis anterior præferatur ipsi Venditori reservanti sibi dominium, quod in speciale resolvitur hypothecam pro residuo pretii non soluti; attamen sententia hæc communiter reprobat, ac Venditorem præferri ipsi Dotti anteriori firmavit adducti per *Merlin. de pign. lib. 4. qu. 41. ex num. 45. ad 53. Boss. de Dot. cap. 18. num. 86. Rot. coram Caval. dec. 429. num. 3.* & de veriori, ac in Foro recepta opinione testatur *Card. De Luca de Dot. d. disc. 166. nu. 39.*

Istaque generaliter, & (ut dici solet) in abstracto firmata multò magis locum sibi debent vindicare in præsentibus facti circumstantiis; unice liquidem, & pro meo judicio frigidissima ratio prælationis Crediti dotalis illa est, quod cum Mutuans ad rem emendam prælationem sortiatur ex privilegio resultante ex *§. his consequens, Authen. de equal. Dot. subintret eorumdem* hinc inde privilegiorum conquassatio, & consequenter prioritas temporis favore Dotis insurgat, ac Mutuantem excludat; At hujusmodi ratio congruere posse non videtur casui nostro, cum non velemur in Privato Creditore, sed in Monte Pietatis, qui tam perspecta pietate Institui quàm ipsius nomine, Causa Pia reputatur, ejusque privilegiis perfunditur, ad notata per *Novar. de elect. For. sect. 2. quæst. 51. num. 1. & qu. 57. per 100. quem sequitur Cohell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 22. num. 45. idem apertissimè firmans sub num. 15. Mans. consulti. 120. m. 15. & seq. quiniò etiam*

Fisci privilegia hæc Montibus competere, prout illa fuisse communicata huic Monti de Urbe, refert *Card. De Luca disc. 50. n. 10. de Cred. Rot. coram Burat. dec. 639. nu. 17.*

Ac propterea parum non est, quod eadem Dos, ejusque titulus interviat pro conquassando utroque privilegio. Fiscali scilicet, & Causæ Piæ inhærente Monti Creditori, secundum ea, quæ notavit *Burrig. in l. 2. C. de privil. Fise. Barr. in l. 1. n. 26. vers. aut quavis. ff. solut. matr. Alex. cons. 104. n. 3. lib. 6. Neguside*

pign. par. 2. membr. 4. n. 108. Caball. cons. 17. nu. 5. vol. 1. Barb. in d. l. 1. part. 2. n. 23. ff. solut. matr. Guittier. pract. quæst. lib. 3. quæst. 100. nu. 2. Fontan. de pact. inpr. claus. 7. gloss. 2. parte 3. nu. 3. Merlin. de pign. lib. 4. q. 4. nu. 24. & seqq. Capon. d. disc. 207. sub n. 18. Card. De Luca d. discurs. 66. n. 30. & n. 66. le Dor.

At quòd causa Dotis debeat præferri, & prævalere Monti, qui non solum duplici, & unoquoque pari privilegio remanet suffultus, sed etiam habet pro se claram conventionem, majoremque Justitiam, & æquitatem, cui niritur *Text. in d. l. in et, nemo profectò hoc dixerit*; imò regulæ Juris omnes resistunt, nempe ut attendatur quis existat magis privilegiatus; & in quo plura vincula privilegii concurrant, quive magis peragat de damno vitando quæ omnia in Monte Pietatis concurrere palam est, & consonat *Negusant. dist. parte 2. membr. 4. num. 109. Rodrig. de Concur. Cred. parte 1. art. 2. sub nu. 1. vers. secundòs. Barbos. in d. l. 1. part. 6. num. 15. in fine, ff. solut. matr. optimè Capyc. Latr. decis. 195. num. 19. & 20. & plenius, quod locum sibi non vindicet conquassatio, ubi in uno non tantum triplex (prout hic) sed etiam duplex intercedit privilegium, *Novar. de Elect. For. sect. 4. quæst. 58. nu. 37. Andreeol. contr. 146. n. 15. Conciol. alleg. 79. nu. 43. Rot. apud Arguell. dec. 13. num. 18. vers. & ex eo, & n. 19.**

Cæterum, præter præpollentiam privilegiorum legalium, inevitabilis videtur efficacia derivans ex hypotheca præambula apposita in Contractu venditionis, & optime sustentata in æditis Dubitationibus; etenim ad tollendam amaritudinem, seu difficultatem primæ inspectionis, nempe *l. g. l. e*, sufficiens cautela reputatur ista hypotheca, ob quam, quando res emenda transit in dominium Debitoris, cujus ratione illièd imprimuntur hypothecæ contractæ pro bonis futuris, jam impressa reperitur ante momentum acquisitionis ista hypotheca, cum qua res in hunc modum affecta Debitoris efficitur, atque ita optime concludit *Card. De Luca disc. 6. num. 10. & disc. 15. num. 8. de Cred. & d. disc. 166. de Dot. sub nu. 62. & concordat Rot. coram Burat. dec. 223. nu. 4. & seqq. Merlin. de pign. lib. 3. tit. 1. q. 31. n. 20. & seqq.*

Diximus, quod concordat *Burat.* nam quamvis *ibid.* adjectum noscatur pactum, ut super re cõmenda nulli alii Jus, hypotheca, vel actio acquiratur, attamen hoc ipsum concurrit in casu nostro saltem per æquipollens; quidquid enim sit in terminis nuda *l. licet*, dum tamen adjecta fuit præambula hypotheca, de qua non loquebatur in prima parte sui casus *Burat.* Idem emergit effectus liquidem, ut rectè huic eidem objecto occurrendo notavit *Merlin. de pign. lib. 4. tit. 1. q. 23. sub nu. 12. vers. non obstat*, quoties appositum legitur pactum præambulæ infixionis hypothecæ ad favorem certæ personæ, sequitur de necesse, quod omnis alia remaneat prohibita acquisitio Juris, vel actionis, ob quam eidem præambulæ præjudicium inferatur, aliàs enim & hujusmodi cautela redderetur frustratoria, & locum non haberet illa regula, quod qui vult consequens, velic etiam antecedens, solumque *idem Merlin. in unicecedenti q. 31. pib. 3. nu. 20. & seqq.* quoties securus videtur *Burati decisionem*, processit per verbum augmentativum *fortius*, sed de cætero *sub num. 24.* concludit per hæc verba, *unde privilegium, quod datur Mulieri pro Dote à lege, locum debet habere in bonis, quæ quaruntur Viro Debitori libere, qualia non sunt ea, quæ antequàm transeant in dominium ipsius, recipiunt pactum reservationis specialis hypothecæ ad favorem*

ejus, qui pecuniam credidit, ut bene comprobat Joan. Franc. De Pont. dec. 24. nu. 8. cum seq.

Et ex his fatari cogor, quod fuso Calamo deducta per *M. an. um*, qui non negando vim, & effectum istius præambulæ curat solummodò ostendere, quod *Doctores* de ipsa loquentes procedunt cum præsupposito duplicis circumstantiæ, primò nempe, quod ipsa præambula fuerit apposta per Venditorem, & secundò, quod ad favorem antiqui Creditoris, fatari inquam cogor, quod ista Mihi videntur sapere laborem irritum nullaque dignum replicatione, dum habemus *Authoritates* superius adductas ad eò punctuales, ac loquentes non de Venditore, sed de Emptore imponente hypothecam non ad favorem Creditoris jam præexistentis, sed mutuantis ad rem emendam, quibus addi potest *Salgad. in labyr. Cred. par. 2. c. 14. n. 108.* ubi pariformiter tractat de ipso Debitore, seu Emptore hujusmodi hypothecam reservante non tantum ad commodum Creditoris posterioris, sed etiã cujuslibet alterius Tertii, & extranei.

Et quidem quoties oportet evagari per rationes, ubi habemus *Doctrinas* individuales, protectò fortiora sunt fundamenta, quæ militant pro Tertio mutuante ad rem emendam, quàm pro Creditore præexistente posteriore, quoniam potius absonum reputari debet, quod valeat sive Venditor, sive Emptor adhibendo quamdam, ut ita dicamus, partialitatem favere magis posteriori Creditori, quàm anteriori, ut etiam dictum fuit *Disc. seq. n. 17. & 18.* contra autem, ubi agitur de Mutuante ad rem emendam, nulla injuria fit Creditoribus anterioribus, ex quo bona empta non essent in bonis eorum Debitoris, ut per hæc verba tradidit *Gr. in d. disc. 616. n. 4. & 5. & disc. 964. n. 3.*

Ejusdemque irrelevantiæ, seu inapplicabilitatis detegitur alterum objectum super eo excitatum, quod cum hypotheca, quæ regulatur tamquam pedissequa, seu filia obligationis, stare nequeat sine eadem obligatione personali, hinc cum in casu nostro orta non foret ista personalis obligatio de tempore constitutæ hypothecæ, ex quo non adhuc secuta erat mutuandæ pecuniæ numeratio, ita neque locum habere potuerit hypotheca.

Egregiè tenim responsum fuit in præcitaris Dubitationibus, quod hypotheca valeat constitui non solum pro præsentis, sed etiam pro futura obligatione & in hoc *Textus* est literalis in *l. res hypotheca 5. ff. de pign. & tradunt Merend. conr. Jur. lib. 6. c. 35. n. 7. Griwel. dec. Dolan. 133. n. 16. Fontan. dec. 365. nu. 12. Orceol. consult. 1. n. 40. Carol. Ant. De Luca ad Franch. dec. 677. n. 8. vers. pro futura enim, Dondæus consult. 29. n. 3.* ac præsupponunt omnes, qui de obligatione sub conditione mixta, casuali, & potestativa, ut infra, disceptantur.

Non turbante, quod subsequuta posterior numeratio, tamquam à libera voluntate Marchionis Horatii dependens, retraheri non potuerit ad diem initæ hypothecæ, per *Text. in l. potior, & in l. qui balneum, ff. qui pot. in pign. habeant. cum reliquis, de quibus supra in Disc. 69. ex n. 8. cum plur. seqq.*

Siquidem, ultra cæteras responsiones mox exhibendas, animadvertendum est, quod prædictæ *l. potior*, ubi namq; concussus erat inter illum, qui actus, & pure mutuaverat, & alterum, cum quo Debitor, quatenus pecuniam ab eo reciperet, se obligaverat, quo casu omnis æquitas postulabat, quod qui in effectiva exburfatione pecuniæ prævenit, anteponendus ve-

veniat pollicenti simplicem spem: At in nostra factis serie Uxor pecuniam dotalem non contulit pro remenda, sed ipse Mons effectivè solvendo scut. 6300. causa fuit acquisitionis ideoq; ut ab initio prænotavimus, nemo *Scrib. utrum* exposcit, quod pecunia in ipso actu mutuetur, sed factus est, quod constat de versione, quodq; in substantia pecunia per Montem mutuata effecerit, quod ista bona extiterint in bonis Debitoris, imò sufficit, quod de versione constat per *ad. minicula; & conjecturas, ut ait Card. De Luca de Cred. disc. 10. & disc. 15. nu. 5.*

Solumque aliud *Scribentes* volitum dignoscitur, quod ista reservatio hypothecæ debeat apponi in ipso lineæ acquisitionis, vel incontinenti; non autem, quod numeratio ita assentiente Venditore antè, vel post subsequatur, sicut enim facta quancumque solutione semper verificatur acquisitio de aliena pecunia, ita post factam acquisitionem non licet apponere pactum, per quod præjudicium inferatur anterioribus, qui desuper Jus acquisiverunt, & hoc est, quod dicit *Paler. Zuc. unice per Mas. sum allegans in consil. 56. nu. 36. & seqq. eumque sic refert Saigad. in labyrith. Credit. par. 2. c. 1. nu. 112. & profertur Gratian. disc. 1. 670. numero 2. Anat. Panorm. resolut. 3. nu. 45. & 50 bene etiam Card. De Luca de Credit. d. disc. 15. nu. 6. Buratt. & Adden. dec. 62.*

Augeturque hujusmodi consideratio, quia aliàs idem emergeret effectus, nisi enim velimus, quod pretium in parte mutuanda habeatur pro soluto ab initio, sequeretur, quod dominium haberi non posset pro translato, & consequenter nullum adhuc Jus desuper quæri potuisset ab anterioribus; licet enim habita fide de precio dominium transferatur in Emptorem, attamen si sperabat Venditor (ut ad præsens) statim se illud percepturum, interim dominium non transit, ut per *gloss. in l. si quasi verb. satisfactio, vers. Quomodo, ff. de pign. act. Negus. de pign. par. 6. memb. 1. n. 37. in fin. Postl. de subhast. spec. 37. nu. 70. & resolut. civil. 79. nu. 11. optimè Hermosill. ad Lopez glo. 1. l. 28. iii. 5. par. 5. nu. 14* ubi ulterius ex *Bertazzoni* subjungit, idem esse, quando promissio Emptoris habebatur pro pecunia numerata, adeo ut Concini venditores potuissent, quoties Mons non solvisset, vel instare pro resolutione Contractus, vel rei vindicatione, & concordant præter hos relati *sup. Disc. 56. n. 29.*

Denique clarescit eadem veritas ab exemplo, quod habemus familiare de emptione facta pro persona nominanda, omnes enim latissimè congesti per *Salgad. in labyrith. d. par. 2. c. 12. ex n. 24. usque ad fin.* cum alii, de quibus *sup. Disc. 12. n. 3* tenuerunt, quod nominatio retrahatur ad principium emptionis, absque eo, quod Creditores Nominantis ullum desuper jus adipiscantur, unde si Marchio emendo pro persona nominanda Montem nominasset, conqueri de hac nominatione nequiverunt anteriores, quare non potuit illi ab initio acquirere hypothecam: imò si idem Marchio potuisset in casu pretii non exburfati dare manum resolutioni Contractus etiam invitis anterioribus, quare non valuit eidem Monti præambulam hypothecam stipulari?

Pater itaque ex hucusque ed abundantiam innuatis, quantum absterret à casu nostro censura *Text. in l. potior, & in l. Qui Balneum* & quantum extranea reddatur disputatio, an simus in conditione potestativa, vel mixta; Sed nihilominus in mentem prudentis Viri cadere non potest, quod penderet à libito tam Montis, quàm Marchionis pecuniam mutuare,

& respective recipere, imò uterque saltem de bono, & æquo pactum quamvis nulum explere cogebatur, non siquidem, quia non solum licentiam mutuandi reportaverat à Magno Duce, sed etiam, ut nimum verisimile est, adfuit Decretum Magistratus, sive, ut dicitur, *il Partii*; Marchio autem duplici architectabatur necessitate, tum scilicet quia ipse licentiam exposulaverat, unde quiquid sit in terminis Privatorum, quos percutit *d.l. posterior*, & *d.l. qui Balneum*, diversimode proceditur cum Principibus Supremis, 24 qui nequeunt per Oratores eludi, imò quod petens pro aliquo actu à Principe licentiam, illamque obtinens cogatur eundem actum celebrare, *Text. ut litteralis in cap. quidam 12. de renunc.* ex quo uno ore 25 interunt, ut qui petit à superiore licentiam resignandi Beneficium, ea reportata saltem de stricto Jure resignare compelleretur, ex *Car. Tusc. litt. n. concl. 222. num. 3. Cassid. dec. 1. n. 3. de renu. Barbof. in d. cap. quidam num. 2. Mziol. de Irregul. lib. 3. cap. 6. num. 12. plenè Paris. de resignat. Benef. lib. 3. quast. 18. ex numer. 48. cum Jurib. seqq.* ubi plures assignat rationes, & signanter ne Superior illudatur, maxime in Personis qualificatis, quæ cavere debent, ne eorum verba faciant inira, & quia ex simplici promissione, & pacto nudo nascitur obligatio cum Principe, quin etiam (ut in casu nostro) cum ipso Montis tamquam Pia Causa.

Tum & fortius, quia istam mutuationem in pactum cum Venditoribus Marchio deduxerat, ut legitur ex verbis apud eundem *Mansum d. cons. ult. 425. sub nu. 6. & nu. 9. in fin. & nu. 10. & 12. utrobique pariter in fin.* ubi adest præcisa acceptatio ejusdem recripti, nempe solvendi pecunias sibi mutuandas ab Officialibus vigore ejusdem recripti; ideoque cum 26 implementum Contractus de necessitate sequeretur, ipsum diem Contractus, non autem implementi inspicendum fore, comprobavit *Cancer. var. resol. p. 17. 3. c. 1. num. 20. & post Hartman. Pistor. qu. 14. num. 10. parte 3. Rodrig. de Concurf. redit. a se 2. art. 1. num. 53. Rot. dec. 728. num. 11. parte 1. diverf.* & in durioribus, quod sufficiat ad effectum retrotractionis necessitas 27 servandi promissa ex parte unius *Jivagnon. lib. 1. resp. 35. n. 6. Rot. d. dec. 728. sub nu. 12. & per tot. parte 1. diverf.*

Certius verò & citra principium dubitandi, quia intererat, istam promissionem servari tam respectu Montis, cui restituebantur pecuniæ recipiendæ à Venditoribus, quam respectu eorundem Venditorum, qui tali medio liberabantur à debito cum Monte Pietatis; unde quis audebit inficiari, quod hæc omnia non fuerint solemniter conclusa inter omnes Contrahentes, ipsamque Principem, & Officiales Montis, qui in tantum forte actu exburfatum pecuniam promissam, quia cum Contractus celebratus fuerit in Vigilia S. Jo. Baptistæ, ac successivis Festivitatibus, Magistratus numquam potuit coadjuvari, sicque posito Interesse, & utilitate Tertii, etiam ea, 28 quæ de sui natura sunt revocabilia, efficiuntur irrevocabilia, ad ea, quæ in terminis simpliciter Mandati firmavit *Bart. in l. si cum fundum post nu. 3. ff. de pact. ibique fas nu. 2. Castr. nu. 4. Aldobrand. cons. 94. nu. 4. lib. 1. Manic. de tari. lib. 7. tit. 21. nu. 14. Rot. dec. 354. num. 3. & seqq. par. 4. rec.* cum reliquis ad sarietatem collectis *suprà D. j. c. 6. nu. 20. & 21.*

A primo itaque ad ultimum, sive libeat procedere ad inormam *Text. in præcitata l. licet*, sive memorata cautela hypothecæ præambulæ, prælatio concedenda est Monti, quoniam undequaque præful-

29 get, quod ipse non solum posterior, sed etiam prior in re empta semper extiterit, ad *Text. in l. si is, quibus, prævenit enim causam pignoris Fiscus, ff. de Jur. Euse. De Pont. d. dec. 34. num. 8. c. in sequentibus Merlin. de pignor. libro 3. quastion. 31. num. 25. & 26.* ubi subnectit, quod Mutuus ex hoc intellectu præferatur non ex 20 privilegio, sed de Jure Communi quia quoad bona comparata tempore prior existimati, ceterisque meretur.

FLORENTINA CONCURSUS, SEV PRÆLATIONIS

PRO VXORE, ET ALIIS CREDITORIB. CHRISTOPHORI NOVELLI,

CVM GASPARE CELLA.

RESPONSVM PRO VERITATE.

ARGVMENTVM.

De eadem materia *Text. in l. licet, C. qui pot. in pignor. hab.* & hypothecæ præambulæ, quodque ista requirat, illam adjici ad favorem illius, qui sit Creditor Emptoris: Et latè quando Debitor possit, necne in non acquirendo præjudicare suis Creditoribus, & signanter Uxori.

SVMARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Hypotheca præambula frequenter praticatur apud Florentinos, & de ea remissive.*
- 3 *Mutuus ad rem emendam non præfertur de rigore Juris Dori anteriori.*
Et de ratione, num. 13.
- 4 *Text. in l. licet, C. qui pot. in pign. hab. requirit versionem pecuniæ in rem emptam.*
- 5 *Hypotheca præambula requirit debitum Emptoris erga illum, cujus favore adjiciatur.*
Vel quod pecunia fuerit versa in rem emendam, numer. 6.
- 7 *Uxor in bonis quaesitis per Virum post contractum Matrimonium præfertur habentibus hypothecam anteriorem licet expressam.*
- 8 *Confessio de recepto non probat creditum, & veram numerationem in præjudicium tertii Creditoris.*
Amplia, non obstante lapsu biennii ad opponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, nu. 9.
Item amplia, etiamsi confessio sit geminata, n. 11.
- 10 *Debitor recipere potest solutionem à suo Debitore, sed non potest eum liberare per confessionem de recepto in præjudicium creditorum.*
- 11 *Pecuniarum quantitas notabilis sine quietantia solvi non solet, & nu. 14.*
- 15 *Debitor in acquirendis præjudicare potest suis creditoribus*
Declarat. num. 6.
Et limita, ut num. 17.
Et de ratione limitationis, n. 18.
Item limita, quando agitur de præjudicio Uxoris ejusdem Debitoris, n. 19.
- 20 *Mulier, licet posterior super bonis sibi in Dorem datis, quando molestari possit, vel non à creditoribus ante-*

anterioribus ipsius dantis.

Et declaratur Rot. dec. 40. par. 14. rec. ibid.

- 21 Dotales res astimatae, & tradita viro consentur ei vendita per uxorem, & pretium postea numeratum viro in dotem.
  - 22 Filia pro dote habenda in bonis patris dicitur proprie Creditrix.
  - 23 Palm. Nep. alleg. 184. adducitur, & declar. & n. 24.
  - 25 Creditor, ut acquirat hypothecam ex persona Debitoris, facit, quod Debitor per momentum aliquid acquisiverit.
  - 26 Solvens, ut subingrediatur in fura dimissi Creditoris cum suis pecuniis, debet sibi cavere de pacto subingressus.
  - 27 Reservatio domini supponit illius praesistentiam, & sine eo non operatur.
  - 28 Reservatio domini importat specialem hypothecam, & praelationem.
- Declaratur, ut num. 29.
- 30 Hypotheca, sive obligatio realis nequit à principio creari sine precedenti obligatione personali.

DISCURSUS LXXXV.

Sub eadem die, qua Christophorus de Novellis publicum celebraverat Instrumentum emptionis sub illis pactis, reservationibus, & conditionibus, de quibus proxime, per Apocam propria manu signatam confessus est recepisse à Gaspare Cella scuta 4067. in pecunia effectivè numerata ad titulum Cambii, & ulterius sese debitorem extate scutorum 1600. in vim praenominati Instrumenti ejusdem emptionis.

Verum cum in hujusmodi Instrumento emptionis Praedii, seu bonorum dell' *Aia nuova* Marchettus venditor declaraverit, ad venditionem istam devenire pro dissolvendo are contracto cum Cella, & respectivè ex causa Sororiae Dotis cum Albizino ejus Cognato, conventum praecise fuit, quod reservata in primis praebula hypotheca super Praedio, ac bonis praedictis ad favorem quorundam de Fæderighis pro summa scutorum 4067. accommodati à Cambio (sunt verba praecisa) *al detto Signor Novelli per impiegarsi nell' appresso Comprè*, reservata intelligeretur Cellæ Creditori, seu Cambiatori praelatio super eisdem bonis adversus quoscumque etiam ex causa Dotis Creditores Emptoris.

Cumque pariter conventum fuerit, quod Albizino solverentur scuta 2767. eidem ut supra debita per Marchettum pro residuo Sororiae Dotis, superadjecta tamen conditione, quod idem Albizinus cedere teneretur Novello emptori omnia Jura dotalia, praefatus Albizinus, ita consentiente Marchetto, cessit hujusmodi jura Novello, & respectivè quietavit Marchettum.

De residuo autem pretii emptionis stabiliti in quantitate scut. 6272. convenerunt insimul Venditor ac Emptor, quod scuta 1600. solvi deberent Cellæ in tot vicibus, seu ratis, & interim eidem Cellæ corresponderet Novellus de fructibus recompenfatis ad rationem scutorum quatuor pro centenatio, quodque pro eadem quantitate scut. 1600. dominium reservatum censeretur ipsi Cellæ, & respectivè pro eo, quod facta quadam compenfatione remaneret ad favorem Marchetti Venditoris.

Explicata igitur, seu expleta in hanc formam venditione, post aliquot Annos decoxit Novellus, proindeque super ejus bonis, & signanter super pra-

dicto Praedio dell' *Aia nuova* concurrentibus Uxorè, aliisque Creditoribus anterioribus Novelli cum memorato Cella, seu ejus Cessionariis, qui praefatae praebulae hypothecae innitentes contendebant de praelatione, dubitari idcirco contigit, quis revera praefert mereret, ac pro Uxore, ceterisque Creditoribus anterioribus, ut supra, respondendum omninò censui, ex pluribus.

Et primò, quia denegari nequit, quod regula Juris vulgarissima in *l. qui prior, ff. qui pot. in pign. hab.* assistat Uxori, aliisque, ut praemisimus, anterioribus Creditoribus Novelli, ac propterea tota difficultatis ansa restringitur vel ad illam potioritatem, quæ Mutuanti ad rem emendam ejusdem Juris benignitas impatita est in *l. licet, C. eod.* vel ad pactum speciale conventae praelationis de consensu Venditoris, & Emptoris ad favorem Cellæ, quod sub nomine praebulae hypothecae solet explicari, & apud Florentinos quotidie practitari testatur *Negus. de pign. par. 4. num. 33. & seqq. Card. Tusch. litt. H. concl. 128. num. 1. Merlin. de pign. lib. 4. quest. 23 num. 12. Mans. consult. 325. num. 5.* quæ prodiit una cum contraria *alleg. Palma Nep. 184.* in eadem Causa, de qua actum fuit in *Disc. praecedenti.*

Verum neutra potioritas applicabilis est ad casum, de quo agitur, quia praeterquam respectu *l. licet*, quando etiam illius censura praesenti congrueret hypothese, adhuc favore Uxoris militaret indubitata praelatio, tum quia vel privilegium ipsius Dotis conqualifatur cum altero concessio Mutuanti ad rem emendam, & consequenter posita conqualifatione, subintrat anterioritas temporis, quæ de per se superabundat; Tum etiam, quia Dotis favor, ac privilegium utriusque Interesse respiciens Privatorum pactis praevaleat debet, ad *Text. litteralem in §. his consequens, Auth. de equal. Dot. Covar. var. rescl. lib. 1. c. 7. sub nu. 3. ibique late De Faria in addis. sub num. 47. & seqq. Mant. de tacit. lib. 11. titul. 23. num. 7. & seqq. Valenzuel. conf. 56. num. 50. Grat. disc. 964. num. 8. Gaii. de Credit. c. 4. quest. 11 num. 1938. & seqq. Canc. cer. parte 1. ariar. cap. 9. num. 7. Merlin. Pignatell. lib. 1. contror. 16. num. 4. & seqq. Theaur. quest. foren. 71. per tot. lib. 1. Pacif. de Salvian. inspecl. 3. c. 4. num. 681. Joseph De Rosa consult. 51. num. 1. & seqq. Add. ad Rodriguez de Concurf. Credit parte 1. ari. 7. num. 111. & 113. Cyriac. contr. 81. num. 19. & 20. Flore. De Mena var. lib. 1. quest. 6. ari. 3. num. 14. Franc. Palm. consult. 83. num. 1. Merend. contr. Jur. lib. 6. c. 34. num. 3. & 4. Boss. de Dot. c. 18. num. 80. Afflic. decis. 306. num. 5. Castill. dec. 20. num. 2. Gizarrell. decisio. 1. num. 49. Rot. dec. 328. num. 22. & seqq. parte 5. rec. & coram Burat. dec. 223. num. 3. & hanc magis communem esse sententiam, ac fundari in *Textu* claro in *d. §. his consequens*, fatetur *Card. De Luca de Dot. discept. 166. num. 56. & 57.**

Nihilominus tam ad effectum, ut intret potioritas *l. licet*, quam ad hoc, ut locum sibi vindicare queat modernior ista cautela, quæ dicitur praebulae, necesse est, quod evidentè appareat de solutione effectiva in causam ipsius emptionis, vel saltem, quod ille, ad cujus favorem apponitur pactum praelationis, & praebulae hypothecae, foret verus, & legitimus Creditor ejusdem Emptoris, respectu etenim *leg. licet* parum necesse est desuper insidare, dum habemus litteram ejusdem *Textu*, ubi, *cujus pecunia Praedium comparatum probatur*, *Merlin. de pign. lib. 3. tit. 1. qu. 23. num. 1. & per tot. Cardin. De Luca de Credit. discept. 1. numer. 11. & discept. 15. num. 3. & 4. Rot. coram Burat.*

Baratt. d. dec. 223. num. 1. Mans. d. consult. 325. num. 14. circa fn. in terminis vero prædictæ præambulæ patet apud Antesignanum ejus expositorem Negusant. de pign. d. parte 4. num. 33. ibi, quod illa res sit specialiter hypothecata pro aliquo debito ipsius Empitoris. puta pro Dote Uxor. illius, Salgad. in labyr. par. 2. cap. 14. num. 110. Noguero. alleg. 19. num. 39. vers. ubi ex hac regula; & in præexistencia Crediti, vel justificatæ verionis pecuniæ in rem emendam Palm. Nep. d. alleg. 184. num. 8. 9. & 10. & num. 16. plenè Mans. d. consult. 325. num. 6. & seqq. Pacif. de Salvian. d. inspect. 3. cap. 2. num. 510. & 511. Barbof. in leg. si cum Dorem, §. fin. sub num. 34. vers. ex his igitur ff. sol. Matr. & constat etiam ex decis. Fran. h. 97. per tot. & signanter nu. 4. vers. nec dubitari, ubi studet comprobare, quod emptio bonorum facta fuerat de pecunia illius, ad cuius favorem adjecta fuit hujusmodi hypotheca.

Fortius autem justificatio hæc necessaria redditur in præsentem, quia cum inter Creditores Novelli adfit, ut præ nismus, illud Uxor. Dotis, omnis præsumptio potius militat, ut si quæ pecunia fuit exbutata Venditori, provenerit ex substantia ejusdem Dotis; quapropter receptum est, quod in bonis postea quæsitis ipsa Dos præferat ut etiam habentibus expressam anteriorem hypothecam, ut ultra deductos supra in Disc. 12. num. 30. ex theoretica Buringar. l. l. affiduis, C. qui pot. in pign. h. b. probant Canc. var. res. l. d. parte 1. cap. 9. ut. 2. per tot. e. fur. Fisc. lib. 6. tit. 6. num. 17. Bos. de Dot. d. c. p. 18. num. 50. Rot. dec. 477. num. 9. seq. coram Card. Cerr. & ue. 248. nu. 3. parte 15. & dec. 331. nu. 17. parte 18. rec. & in Romana Alimentarum 1. Julii 1675. §. M. ximè quia, coram Calataur. & in Romana. Dominus 2. Aprilis 1685. §. 2. in fin. coram R. P. D. Rondinino, confirmata 28. Januarii 1686. §. penult. coram R. P. D. Herv. ult. & in Recineter. Censu 21. Junii ejusdem Anni §. penult. coram Alberгато.

Detali vero numeratione in causam emptionis, imò nec etiam credito Cellæ cujus favore inita fuit reservatio, nullatenus constat, siquidem in Instrumento dicitur, & al. Signor Gasparo Cella per la somma di scudi 4067. accomodati à Cambio al detto Signor Novelli per impiegarli nell' appresso compre &c. & inferius, perche detto Novelli di consenso di detto Marchetti presente, & ordinante del denaro, come disse, hanno dal detto Cella pagò al medem Albizini &c. proindeque præterquam di immettaliter repugnare videtur, quod pecunia fuerit data ad Cambium, & cont. xualiter versa fuerit in alium Contractum empti. is, adhuc cum in libi appareat, quod verè, & effectivè Novellus receperit à Cella hujusmodi quantitat. in, quod facile fuisset justificare mediante numeratione cotam Notario, & Testibus, solumque idcirco d. super habeatur mera confessio de recepto, hæc præsumptio contra proximè animadvertim. præsumptione. n. legis supponentis, quod acquisitio facta fuerit de pecuniis dotalibus) nullo modo probat veram numerationem in præjudicium ejusdem Uxor. is, imò nec cujuscumque alterius præexistents. Creditoris, ad trad. per Cyriac. on. rrov. 359. n. 7. & 8. l. ult. resol. 22. n. 4. Mell. observ. 127. nu. 28. l. d. d. 319. n. 3. var. 14. quæ loquitur in terminis emptionis, & dec. 394. nu. 16. par. 15. adeo ut quamvis transactio biennio confessio de recepto soleat probare, non tamen hoc procedit in præjudicium Creditorum, ex Mans. d. Ti. q. 6. in 2. aror. Felician. Hermosill. aliisque innumeris apud Salgad. in labyr. par. 3. cap. 13. nu. 17. & 22. & e. nu. 26. num. seqq. sicut è

converso habemus ex eadem ratione, quod ceteri Debitor in præjudicium Creditorum valeat recipere solutionem à suo Debitor, nequit tamen eundem liberare per meram confessionem de recepto, ut tenè ad rem Card. De Lu. a de cred. d. 56. sub n. 13. & ante cum congesti per Salgad. in labyr. parte 1. cap. 27. nu. 63.

Abique eo, quod eadem confessio valeat fomentum aliquod recipere ex Apoca separata ejusdem Cambii; quia ulla quod idipsum involvit potius conjecturam valde urgentem simulationis, ex quo in ipso actu emptionis; eodemque Instrumento, ut moris est, debuisset intervenire celebratio Cambii, & incontinenti solutio ad commodum Venditoris; Nihilominus eadem Apoca juxta Mihi transmissa præfert dumtaxat consimilem, & protius nudam confessionem de recepto, ibi, ho ricevuto la sopradetta somma, scilicet scudi 4067. in contanti, e 1600. de vo pagarli in virtù della Compra del Podere &c. & ac propterea cumulatio istarum confessionum in nihilo deservit, cum in præjudicium Tertii Creditoris, etiam si forent mille, non attendantur, ex traditis per Bald. in Auth. si qua Mulier nu. 4. C. ad Ve. leian. Reg. cons. 29. num. 15.

Accedit, quod lectura memorati Instrumenti emptionis patentissimam continet inveri similitudinem; nam cum Marchettus ab initio exposuerit, ad eandem venditionem devenisse per liberari del debito, che viene con Sig. or G. sparo Cella & de facto convenit, quod eidem Cella solverentur fiducialia tenita 1600. mirum profectò est, quod in exemplari pariter Mihi transmissò non legatur, quod idem Marchettus ullam quietantiam ab eodem Cella reportaverit, hoc enim protius esse inveri simile suadet ipsa ratio naturalis, ut pro arguenda collusione, ad quam respexit Justinianus in præcitato §. his consequens ubi ibi, Infirmatam enim Muliebris n. ut resatis novimus, & quia facile circumventiones sunt adversus ear, & relatis eisdem verbis Palm. d. alleg. 184. n. 21. & optime ponderavit Rot. coram Greg. dec. 253. nu. 1. & in rec. dec. 259. n. 6. & dec. 290. n. 10. par. 6. & dec. 151. n. 13. par. 12. & dec. 267. n. 8. par. 14. & in Bonon. Concurfus 28. Februarii 1678. §. nec etiam facit, coram Card. Vicentinis, & in Romana Cambiorum 29. Januarii 1680. §. non obstant duns, vers. secundo ex alio, coram Card. Taya.

Atque ex his minimè relevat, aut congruit positio nimium de cætero generalis, scilicet quod Debitor in acquitendis possit præjudicare Creditoribus etiam hypothecariis, per Text. in l. qui autem in princ. §. 1. ff. de his, qui in fraud. credit. cum concord. per Palm. d. alleg. 184. nu. 4. Rot. dec. 40. num. 8. parte 14. rec.

Quoniam præscindendo à casibus, de quibus peragunt Palm. & Rot. in ox. alleg. rev. r. ut diximus, non congruunt hujusmodi termini, isti etenim procedunt, quando Debitor in totum realiter, & cum effectu abstinet ab acquirendo, quia nempe vel legitimam sibi de fure debitam in bonis Partis, vel lignas, aut hereditates, vel etiam luctum Statutorium sibi competens super bonis Uxor. is nolit agnoscere, ut ad normam ejusdem Text. in leg. qui autem perpendant Merlin. de leg. lib. 2. tit. 1. q. 29. per tot. Prat. usque rec. 15. & c. 16. tom. 1. Mans. d. consult. 24. per tot. Rot. dec. 230. nu. 15. par. 18. quos sequi professus est Palm. in d. lib. 184. n. 4. & præter etiam apud Card. resol. 102. per tot. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 1. tit. D. §. 4. nu. 6. & est celebris dec. Fr. in h. l. 101. ubi plenissime addon.

& signanter Carol. Ant. De Luca, Card. De Luca de
crea. l. 137. & 138. per tot.

At in præfenti Novellus in rei veritate minimè
 abstinuit ab acquirendo, sed positivè quæsitivè præ-
 didium, eandemque acquisitionem secundum præ-
 sumptionem legis, ut supra, non constitit effectivè de
 Credito Cellæ, vel numeratione pecuniæ ad hunc
 præditum effectum, censetur sic esse potius de pecu-
 nis à lucrativa acquisitione, non posse Debitorem in-
 simul acquirere, & præjudicare Creditoribus ante-
 rioribus mediante etiam pacto, ut posterior in acqui-
 rendis præferatur, post *Mant. de tac. hb. 11. m. 4. nu. 8.*
Molles. ad C. n. fuer. Neap. tom. 3. par. 15. q. 6. n. 10. egre-
 giè Carol. Ant. De Luca ad Franch. d. dec. 10. m. 25.
 ubi reprobatur Capen. contra sententiam, & ita limitat
 prædictum Text. in *l. qui autem*, & inquit non obsta-
 re *decis. ejusdem Franch. la. 97.* supra relatam, cum ibi
 ageretur de vere mutuante cum pacto, ut præferretur
 anterioribus in re cõtenda cum pecunia ab ipso mu-
 tuata aliàs quippe non esset non acquirere, sed acqui-
 rere cum supplæatione, & præjudicio Creditorum
 præexistentium, quod Debitori non licet, ex trad. per
 Card. e Luca d. disc. 138. m. 2. & de credit. & prius
 d. disc. 137. m. 18. & 19. & concordat *Andreol. contr. 109.*
 175. m. 13.

Fortius verò, quia si versaremur etiam in termi-
 nis memoratæ, *l. qui autem*, & revera in substantia tra-
 ctaretur de acquirendis titulo lucrativo, ita ut quæ-
 stio esset, an Novellus obtinere possit ad hæreditate-
 rem adeundam, vel acceptum in legatum, cum cæteris
 exemplis proxime relatis; centura ejusdem *l. qui*
autem solentem in proposito pateretur limitatio-
 nem ob privilegium ipsius Uxoriz Dotis, in cujus
 præjudicium non posse fieri repudiationem, seu non
 acquisitionem, individualiter tradit *Franc. Pepin. in-*
ter conf. Soc. Sen. cens. 76. sub n. 6. tit. 4. & post i. ubi. De
Anna conf. 76. n. 6. & 7. Meroc. & Camer. con. probat
Andreol. d. contr. 175. n. 12. Gius. b. ad Consuet. de essan.
c. 5. l. 7. nu. 16. De Luca ad Franch. d. observ. 101. nu. 19.
 ubi etiam in idem refert *Peregr. de Jur. Fife.* & addu-
 cit rationem, scilicet quod non solum pro Dote ju-
 dicatum videatur impensius, sed etiam, quia *Text. in*
d. l. qui autem est exorbitans.

Diximus, excepta *Kot. & Valu.* nam quatenus ar-
 tiner ad *Kot. in d. dec. 40. par. 14.* in primis ibidem non
 agebatur de præjudicio Dotis, sed potius in favorem
 filiz dotatæ, ac de cæteris illius tacti species toto
 Cælo distat à præfenti, peragebatur enim de Domo,
 quam pro fundo dotali non assignato Uxor tradiderat
 Viro suo, quemve deinceps tam eadem Uxor,
 quam ejus Vir assignantur in Dorem communi filiz,
 cumque dubitaretur, an de super aliud Jus compe-
 tere valisset Creditoribus ipsius Viri, rectè quidem
 extitit resolutum negativè, ex quo idem Vir num-
 quam fuerat effectus Dominus directus ejusdem
 Domus, solumque ad remouendam quamdam im-
 plicitam emptionem, & venditionem, quæ forsitan ex
 fictione Juris dici poterat secuta ex concursu Viri in
 traditione Dotis facta communi filiz, ad exuberantiam
 replicatur, quod si adfuit hæc implicita emptio,
 & venditio, mirum quod dum Vir insimul Do-
 mum tradiderat pro Dote, reputari posset Domus
 ab Uxore vendita Viro, & ab ipso tradita filiz per il-
 lum actum occultum seu brevem manus, de quo dis-
 serunt *DD. in l. singularia. ff. de cert. pet. & in l. licet. ff.*
de Jur. Dot. Bellon. ac potest. cor. que sunt in cont. lib. 1.
 c. 84. *Surd. dec. 99. m. 9. Fontan. de pact. nupt. claus. 5. gl.*

S. part. 13. ex nu. 8. Nihilominus optime valuerunt in
 hæc implicita venditione pacisci, seu tacite, vel ex-
 presse convenite, quod jus anterius, seu potius quæ-
 retetur filiz, & ita in acquirendis præjudicaretur
 Creditoribus Viri anterioribus.

Et tandem in prædicta hypothese adhuc concur-
 rebat, quod conventa prælatio concernebat favorem
 veri, & legitimi Creditoris, qualis censetur esse filia
 ratione Dotis sibi debitæ in bonis Patris, per *glo. in*
l. si de vna. s. Jun. in verb. possi. ff. de ver. b. oblig. Grat.
disc. 214. m. 15. Man. de vocat. 12. m. 16. n. 4. cum aliis
 per *B. J. de Dot. c. 4. nu. 18. & seqq.* & per consequens
 bene applicabatur exemplum, ratio, & casus, de quo
 per *Neyr. Ale. in. an. que, ut supra* peragitur.

Quovero ad *alm.* illius Consultatio, seu alleg.
 184. emanavit pro Monte Pio istius Civitatis adver-
 sus *M. J. v. Julque Consult. 325. lib. 2.* sed quæstio, ut
 apparet in præfenti *Disc.* dumtaxat residebat in eo,
 quod *Ant.* prætendebat, quod pactum præambulæ
 hypothecæ apponi non possit nisi ad favorem Credi-
 toris jam præexistentis in limine Contractus, cumque
 in eo casu adesset quidem pactum, seu conventio mu-
 tuum autem revera in pecunia effectivè numerata
 per aliquot dies postea successisset, non verò in ipso
 actu celebratæ emptionis, & venditionis, non posset
 idcirco Mons, qui postmodum mutuavit, haberi pro
 vero, & præexistenti Creditori, ut constat apud eum-
 dem *N. J. de Jul. 325. ex n. 6. cum seqq.* ubi ulterius
 studet comprobare, quod numeratio mutui deinceps
 facta, tamquam pendens à conditione potestativa,
 retraheri non posset ad diem appositæ hypothecæ
 cum prælatione favore Montis, qui adhuc persona-
 lem non acquisiverat obligationem.

Ad hanc igitur difficultatem submovendam re-
 cte, ut opinor, ego in *d. præf. ed. Disc.* & idem *Palm.*
 respondi, posse forsitan in primis Debitorem e-
 mentem, vel Venditorem in gratiam ipsius Debitori-
 tis gratificare alicui ex veris Creditoribus ejusdem
 Emptoris, ut patet signanter apud eundem *Palm. sub*
 24 *num. 8. 9. & 10.* ubi reprobatur censentes, quod pactum
 istius præambulæ debeat tantummodo adjici per
 Venditorem, Venditor enim, ut præmissimus, illud ap-
 ponit in gratiam semper Emptoris, ideoque nullatenus
 oblitere, quod Creditum illius, ad cujus favo-
 rem pactum iniit, expectaret purificationem con-
 ditionis, cum ad hunc effectum admittatur retrahitio,
 ultra quod, etiam si in eo casu secuta non fuisset
 adhuc numeratio Montis, attamen aderat conventio,
 & pollicitatio de accipiendo mutuum facta Principi
 Supremo cum successiva, ac reali numeratione, &
 venditione pecuniæ mutuatæ in causam emptionis.

Cum itaque profus inapplicabiles noceantur ter-
 mini tamen *licet, C. qui pot. in pign. hab.* quam *l. qui au-*
tem. ff. de his, que in fraud. creant. ac deinde præam-
 bulæ hypothecæ, imò confessiones aditæ in Instru-
 mento emptionis undequaque laborent suspitione
 collusionis, & fraudis, non esset ulterius progredien-
 dum; sed adhuc secundo loco exoptarem, quod ad
 partes perpendendo idem Instrumentum, diceretur,
 quomodo respectu seu *277.* quæ soluta asseruntur
 Albizino, potest pro rata ejusdem Crediti, seu solu-
 tionis locum sibi vindicare conventio præambulæ
 hypothecæ in præjudicium Uxoriz, aliorumque Credi-
 torum anteriorum, quoniam indubitatum est, quod
 de tempore celebratæ emptionis habebat Albizinus
 super Prædio vendito hypothecam, & Jura dotalia
 propriæ Uxoriz, cumque eadem incontinenti cesserit
 Novello Emptori, ut ibi, *cede à detto Novelli sup-
 lame*

lante tutte le ragioni dotali nella più ampla forma &c. idcirco si hypotheca præexistens in Prædio favore Albizini transitum instantaneum fecit vigore cessionis in Novellum, de plano sequitur, quod in hac parte redditur incompatibilis favore Cellæ memoratum pactum præambulæ, ista enim, ut vidimus, exposcit, quod Emptor abtineat ab acquirendo, & in præfenti liquet, factam fuisse positivam acquisitionem Jurium dotalium à Novello, sicque contròverti nequit, quod illicò eadem Jura dotalia ab ipso momento instantaneæ cessionis factæ Novello debitori remanserint affecta illius Creditoribus præexistentibus, qui habebant obligata non tantum Jura præfentia, sed futura, ad istum etenim effectum sufficit, quod
25 per momentum temporis appareat de acquisitione Debitoris, ut per eundem *Text. in l. licet*, attento verbo *statim*, prænotavit ibi *Bellapert. in fin. & Sichard. num. 7. vers. prætereà procedit, C. qui pot. in pign. hab. & post Merlin. de pignor. admittit Rot. d. decis. 40. n. 2. par. 14. rec.*

Nec opponatur, quod Novellus hujusmodi pecuniam exburfaverit Albizino de pecuniis ipsius Cellæ, ut ibi, *del denaro, come disse, havuto dal detto Cella*: Omittendo etenim repetere, quod aliundè de hac assertionem constare debet, quam per meram confessionem de recepto; attamen non sufficit, quod quis solvat de alienis pecuniis, nisi
26 illas tradens expressè paciscatur de subintrando in Juribus dimissi Creditoris, ex notissima *l. Aristot. ff. quæ res pignor. oblig. poss. de qua latè actum habetur Disc. 69. n. 10. & seqq.* Maximè, quia repugnat, quod hujusmodi Jura intelligantur cessa, & translata in Cellam, dum expressè leguntur cessa, & translata in ipsum Novellum.

Idemque dicendum est quoad summam scutorum 1600: quæ solvere eidem Cellæ promisit Novellus in causam pretii, nam circà hæc evidens procul dubio est, quod nec censuræ *l. licet*, nec vis præambulæ hypothecæ potest adaptari; non quidem *l. licet*, quia nullum intercessit mutuum, quin potius ipsa promissio solvendi hanc quantitatem loco pretii, & respectivè præstandi interim fructus recompensativos excludit quamlibet numerationem, seu mutuationem: prout neque pariter congruit præambula, cum cessante mutuo cesset Creditum omninò necessarium, ex rationibus, & *Authoritatibus* suprâ cumulatis.

Minusque proptereà relevare potest consideratio, quod pro ista quantitate scutorum 1600: explicite reservetur dominium favore Cellæ:
27 Quoniam cum ipse non esset Dominus Prædii coempti, cadere nequit ulla reservatio, quæ supponit antiqui Juris præexistentiam, ut præter generalia, de quibus *Palm. Nep. alleg. 110: ex numero 14. usque ad 18. Castald. consult. 123. numer. 8. Rot. decis. 178. num. 16. par. 17.* in puncto reservationis dominii probat *Sim. De Prat. conf. 174. sub num. 8. vers. at ipse Hebraeus*, & post eum *Gratian. discept. 523. num. 16. Bonden. collect. 48. nu. 68. & 70. lib. 1.*

In nihilo obstante, quod saltem eadem reservatio dominii resolvatur in specialem hypothecam
28 præferibilem idcirco Creditotibus Emptoris quantumvis anterioribus, & præexistentibus, juxrà veriore hodiè sententiam, de qua suprâ *Discursus 56. num. 47. juncto numer. 20.* Quia prælatio
29 hæc competens vigore hujuscè reservationis mi-

litas dumtaxat ad favorem Domini, qui dum non habuit fidem de pretio, postponi nequit in re sua Creditoribus ipsius Emptoris, quasi quod daretur implicita locupletatio cum aliena jactura, ut declarat congesti per *(ard. De Luca de Credit. disc. 6. num. 6. & seq.*

Certiùs autem, & extra hæitationem, quia ad hoc, pro ista quantitate competere posset specialis, immò quælibet etiam generalis hypotheca, necesse erat, quod præxisteret aliquod debitum, vel obligatio personalis, quæ nulla concurrebat, etiam perfectâ lecturâ Apocæ Cambii, dum ibi dicitur, *e scudi 1600. devo pagarli in virtù della compra del Podere &c.* Nam obligatio
30 hypothecaria nasci, & à principio creari nequit sine antecedenti personali tamquam illius Matre, ad *Text. in l. contrahitur, ff. de pignor. Bero. conf. 203. per tot. & signanter ex numero 8. vers. cæterum cum seqq. lib. 1. Merlin. d. pignor. lib. 2. quest. 78. numero 1. Altograd. Jun. contr. 39. num. 24. Actolini resol. 10. num. 26. Mansi. d. consult. 325. ex num. 7. cum seqq. Rot. decis. 124. numer. 2. par. 4. rec. & decis. 533. num. 18. coram Merlin. & in Ianuen. Locorum Montium 21. Junii 1641. §. 2. in fin. coram Verospio* cui cæteroquin validissimo objecto etiam occurrere procuret *Palm. in d. alleg. 184. numer. 23. & 24.* ostendo, quod hypotheca possit constitui antè effectivam contractionem debiti, & dixi etiam Ego *antedemsi Discursus numero 17.* adhuc responsio hæc extranea redditur à casu nostro, dum successivè Novellus nullum debitum contraxit cum Cella.

RAVENNATEN. SALVIANI

PRO MARCHIONE RODULPHO, ET FRATRIBUS DE SPADIS,

CVM COMITIBUS DE POMPILIIS.

ARGUMENTUM.

Creditor emit Merces, seu rem à Debitore, & in partem pretii computat, seu compensat suum Creditum; insurgunt Creditores posteriores credito compensato, vel ipsemet Venditor ex causa cujusdam Crediti cæteroquin anterioris, & petunt immisionem in Salviano: Quæritur, an eis competat talis immissio, & resolvitur negativè

SVMMARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exiùs Causa.*
- 3 *Creditoris favore omnia jura Debitori suo competentia sunt obligata.*
Et ideo non potest Debitor concurrere cum suo Creditore, id id.
- 4 *Creditor emens rem à Debitore suo, & excomputans Creditum loco pretii, fingitur brevi manu satisfactus.*
Declara, ut nu. 13. & per tot Disc.
- 5 *Evicta re tradita in solutum, vel vendita Emptori, vel Creditori, reviviscunt primava ipsius jura.*
Declara, ut num. 6.

- Subdeclara, ut num. 16. & 17.*
- 7 Creditor, si emit rem sui Debitoris, non extinguunt propriam hypothecam, quam prius habebat super illa re ad effectum retinendi duntaxat.
- 8 Emptor si ex propria pecunia dimittat Creditores Venditoris, in illorum jura succedit sine cessione, & pacto ad effectum retinendi.
- Amplia, ut num. 10.*
- Et ratione, num. 12. & 23.*
- 9 Creditor potest succedere sibi ipsi, si vult retinere ex propriis juribus.
- 11 Creditoris hypotheca licet per dationem in solutum sibi factam à Debitore extinguatur, adhuc ex aequitate ad effectum retinendi alia subintrat quasi hypotheca.
- 14 Datio in solutum facta Creditori importat implicitum Contractum emptionis, & venditionis.
- Et è converso, quando Creditor excomputando Creditum emit rem Debitoris, dicitur illam recepisse in solutum, numer. 15.*
- 18 Surd. decis. 266. num. 7. & seqq. adducitur, & declaratur, & nu. 21. & 22.
- 19 Mart. Medic. exam. 47. num. 33. & seqq. declaratur.
- 20 Hypotheca ad favorem Emptoris compensantis suum Creditum loco pretii semper durat exceptione tertia, seu ad effectum retinendi.
- 24 Reviviscentia primæ actionis datur, quoties evictio sequitur ex culpa, & facto Debitoris.

DISCURSUS LXXXVI.

i CUM Paulus Spada creditor esset scutorum 2000. ratione Societatis Officii, quam, recognoscendo bonam fidem erga Cursores, de more uti principalis, principaliter, & insolidum contraxerat, si vult pro ea se obligaverat Camillus Pompilius, & qui successivè accesserant Hieronymus Guaccimannus, & Paulus Zanca, emit præfato Hieronymo altero ex præmissis obligatis quoddam Prædium, & ad computum pretii conventi idem Hieronymus bona fecit (sunt verba Instrumenti) dicto Emptori scuta 2000. jam habita de juribus ejusdem Emptoris Romæ ad Societatem Officii.

Rebus ita pacificè perdurantibus; & in quietâ possessione memorati Prædii manentibus nedum prædicto Paulo Emptore, sed etiam illius filiis, & Nepotibus, ac respectivè hæredibus, insurrexerunt Pompilii hæredes prænominati Camilli; ut supra, insolidum, & principaliter obligati, & sub præsupposito cujusdam Crediti ex causa cujusdam evictionis, seu indemnitis, mediante Judicio Salviani petierunt inmissionem super enunciato Prædio possessio per Fratres de Spadis, eamque obtinuerunt prius ab A. C. & postea in Rota (Me tunc in Causa non scribente) præviis quampluribus Decisionibus, quarum duæ habentur impressæ decisione 151. & decisione 270. part. 19. Cùmque Signatura Justitiæ denuò Causam commisset in Rota cum clausula Consilio de tribus, prodiit ad favorem Hæredum de Pompiliis affirmativa resolutio, nempe, constare de tribus.

Et quamvis, concesso postmodum Exequatur, iidem Fratres de Spadis acquiescentes judicato permiserint Pompiliis fieri executionem super Prædio controverso, illiusque possessionem adi-

pisci attamen, Pompilii non contenti simplici victoria, nisi etiam triumpharent, molestiam suscitaverunt de novo quòd fructus: Quamobrem coacti fuerunt Fratres prædicti in hoc statu iterum adire Signaturam Justitiæ; à qua causam restitutionis in integrum committi obtinuerunt.

- In hoc igitur statu assumptis ad defensionem Fratrum de Spadis non medicam admirationem concepi, quomodo in hoc casu, in quo favore eorundem Fratrum non minus rigor Juris, quam æquitas manifesta concurrebat, tot adversæ prodissent Decisiones; & Sententiæ, nisi forte id veniat tribuendum ex quo per Scribentes pro eisdem Fratribus malè pro meo judicio insistebatur super puncto reviviscentiæ prioris crediti Societatis Officii, quando insistendum erat super altero inevitabili puncto retentionis ad effectum excipiendi duntaxat, & super quo, non obstante, quod proposita Causa sub die 20. Junii 1687. coram R. P. D. Caccia in illa temporis, & studiorum angustia prodierit resolutio constare de re judicata, attamen cùm concessa postmodum fuerit nova Audientia, & quædam distinctio (ut inferius) adducta in hac postrema Decisione minimè subsisteret, credebam, quod Rota, quæ gloriatur, variata serie fundamentorum, adinstar veri Sapientis mutare etiam resolutiones, & consilium, recessisset indubitanter à
- 2 Decis: Et de facto Comites de Pompiliis post concessionem novæ Audientiæ (visis his Allegationibus, & agnita Causæ difficultate) loco prosequendi Rotale Judicium institerunt, & actu instant pro Concordia à Me semper commendari solita ob nimiam litium incertitudinem, & dispendiosas Litigantiû ærumnas. Dicebam itaque: Prætermisso naturali discursu, & illa nimis patienti repugnantia, & absurditate intolerabili, quod Comites de Pompiliis, qui tamquam hæredes Camilli erant debitores Fratrum de Spadis, possint Arma retorquere, & molestare eos in possessione illius Prædii, cujus emptio; & acquisitio mediante compensatione Crediti, ad quod erant iidem de Pompiliis obligati, fuit sola causa eorum liberationis: Nihilominus strictè etiam, & de extremo rigore Juris Causâ perpensâ, competit Fratribus de Spadis retentio injustissimè denegata in præcedentibus Sententiis, saltem pro forte scutorum 2000. Non enim in contrariis Decisionibus, & signanter in ultima coram Pauluccio ponitur in dubium, quod nisi penitus esset extincta hypotheca ratione Societatis Officii competens Fratribus de Spadis antè emptionem Prædii, de quo agitur, Comites de Pompiliis quantumvis anteriores molestare non possent, nec venire in concursum cum prædictis Fratribus, nam eodem Jure, & actione, qua venirent Pompilii; ipsi repellerentur, cùm idem Jus, & actio competens Pompiliis foret obligata, & cadens sub hypotheca ad favorem eorundem Fratrum de Spadis vigore memorati Crediti Societatis Officii, & nequeat idcirco Debitor esse umquam potior, vel anterior suo Creditore adversus eundem, seu communem Debitorem, ad Text. in l. nomen, C. qua res pignor. oblig. pass. latè Thomas. decis. 44. nu. 9. & seqq. Rot. decis. 30 n. 10. post Merlin. de pignor. & decis. 7. num. 13. pr. 9. rec. quæ loquitur in puncto retentionis ex juribus Debitoris, & decis. 425. n. 6. & 10. par. 13.

Fundamentum itaque contrariarum Decisionum, & præsertim ædita coram Pauluccio stat in eo, quod cum per Paulum Spadum fuerit emptum Prædium controversum, & in partem illius pretii facta computatio Crediti, fingatur à lege solutum pretium Venditori, & ab hoc Emptori, eidemque Creditori restitutum, per Text. in l. singularia, ff. si cert. pet. & in l. 3. §. sed si Debitorem, ff. de donat. inter Vir. & Uxor. Castren. in l. eleganter num. 6. vers. perinde etiam, ff. de pignor. act. Cost. de retroact. cap. 8. cas. 27. num. 2. Rot. decis. 551. numero 13. coram Bich. idèdque extincto semel Credito per hanc factam restitutionem, remanserit sublata obligatio Camilli, qui supponitur fidejussor in eodem Credito, seu Societate.

Nec obstare subjungitur, quod extinctio Societatis intelligatur facta sub conditione, quatenus res empta remaneat penes Emptorem, undè eà non impletà reviviscant priores hypothecæ contra Debitorem, & ejus fidejussores, ex trad: per Mant. de tacit. lib. 16. tit. 20. num. 24. Castill. contr. lib. 4. cap. 59. sub num. 6. ex vers. superior autem, cum seqq. Thesaur. quest. for. lib. 2. quest. 88. num. 4. & seqq. Merlin. de pignor. lib. 4. quest. 150. ex numero 29. cum seqq. Responsum enim fuit, quod istæ 6 Authoritates procederent, ubi debitum esset extinctum per dationem in solutum, vel per acquisitionem fundi Censiti, secus autem, quando extinctio (prout hic) oritur ex numeratione pecuniæ sive vera, sive ficta, quia tunc non reviviscunt actiones, sed consulere sibi potest Emptor contra Venditorem vel actione ex empto, vel agenda de evictione, ex Gratian. discept. 3. n. 14. & seqq. & discept. 962. num. 21. & seqq. Card. De Luca de Feud. disc. 81. sub n. 3. plenè Rot. decis. 380. ex n. 23. usque ad fin. coram Bich.

Verùm, ultra æquivocum in facto, quod nempe Camillus foret fidejussor; quando reverà ipse Camillus fuit principalis principaliter contrahens, & principaliter recognoscens bonam fidem respectu Curforis, immò tantum abest, quod ipse accellerit uti fidejussor, quin potius promissit, alios, nempe Guaccimanum, & Zancam accessuros: At tamen cum tota difficultas restringatur ad punctum, an per hujusmodi emptionem, sicut bonificatione Crediti in partem pretii, sublata sit pœnitus hypotheca, adèd ut nequeat Emptor opponere amplius ex eodem Credito retentionem, strictè pro nunc, & sine alio ratiocinio, & non amplius per Doctrinas loquentes de datione in solutum, vel acquisitione fundi Censiti, sed sine contradictore per Authoritates individualiter loquentes in terminis emptionis factæ per 7 Creditorem, quod viva remaneat hypotheca ad effectum non agendi, sed retinendi contra alios Creditores Venditoris, & respectivè communis Debitoris hypothecariam intentantes, articulo ad Partes examinato, & plenè deciso videre est ad claram litteram Text. in l. qui à Debitore, & meliùs ibidem gloss. vers. sed quid si, ff. qui pot. in pign. hab. apud Asin. de exec. §. 7. cap. 56. num. 3. & per tot. De Luca ad Franch. decis. 50. num. 3. vers. notandum, Anton. Capyc. decis. 43. per tot. ubi latè firmat, quod duret effectus hypothecæ quodad retentionem; & magis in puncto de Creditore emente à debitore suo aliquem fundum cum compensatione partis sui crediti in pretium, &

solutione, vel promissione solvendi residuum, quod pro rata pretii compensati possit repellere alios Creditores, quodque hypotheca perduret ad effectum retinendi, Manent. conf. 125. ex num. 16. vers. non etiam, usque ad numer. 21. ubi quod omnes Doctores hoc dicunt, & in terminis Creditoris ementis non recipientis in solutum concordat Fab de Anna conf. 90. num. 3. Mart. Measc. decis. 74. num. 2.

Ratio autem istius à nemine controversæ conclusionis multiplex est, & primò, quia quemadmodum si quis emat rem alicujus, licet non caveat de aliqua cessione, vel pacto subintrandi, si tamen 8 ejus pretio dimittantur Creditores anteriores, dummodò possideat, ad effectum retinendi, non autem agendi subintrat in juribus eorumdem Creditorum dimissorum, ut latissimè ex mente Text. in l. qui aequitate, ff. de dol. mal. except. cum concord. ad fatietatem recensitis Gratian. discept. 269. ex numer. 8. usque ad 28. & decis. Marchia 66. num. 9. & seqq. Mantica. de tacit. lib. 11. tit. 29. sub nu. 5. vers. & hanc opinionem, & in decis. coram eodem Mantica. registrata apud Gratian. d. discept. 269. numero 38. & seqq. Arias de Mesa var. resol. lib. 1. cap. 17. per tot. Andreol. contr. 348. num. 12. & 18. Mans. consulti. 107. numero 32. & seqq. Carol. Anton. De Luca ad Gratian. d. discept. 269. ex num. 2. cum plur. seqq. Card. De Luca de Credit. disc. 1. num. 4. & disc. 2. num. 3. & 6. ubi quod ita lex fingit, nempe Emptorem solvere ea intentione, ut cum juribus dimissi Creditoris possit se tueri, Rot. coram Pamphil. decis. 68. n. 3. & 4. ibique Adden. n. 5. & decis. 135. n. 7. par. 6. re. ent. & decis. 129. n. 14. & 15. coram Card. Othobon. & in Romana Associationis 24 Martii 1681. §. Parùm relevante, coram reverendiss. Emerix. Decano, & priùs in Romana pecuniaria 19. Junii 1680. §. Etenim, coram Card. Taya, supra D. 57. n. 26.

Ità ex identitate rationis (fingendo ad amissum illud, quod dicitur in Decisione Paulucci, quod nempe fingatur pretium venditionis Creditori restitutum) ipsemet Emptor, qui duplicem facit figuram, Creditoris nimirum, & Emptoris, solvendo pretium sibi ipsi extinguit quidem Creditum, & hypothecam ad effectum agendi, sed non ad effectum retinendi, & tuendi possessionem ex juribus propriis, in quæ ex eadem fictione legis censetur subintrasse, neque enim ullum considerari potest discrimen in eo, quod idem 9 tor succedat loco sui ipsius, vel in locum alterius Creditoris, ut sunt præcisa verba Ios. De Rosa consulti. 24. ex n. 3. & signanter num. 14. §. jam verò in fin. tom. 2. & quod possit proprium Creditum sibi acquiri per Creditorem, & cum eo uti retentione, firmat Cyriac. contr. 224. num. 12. & 13. Et idèd Gratian. d. discept. 269, in qua, ut præmissimus, latè tradidit, posse Emptorem ex pecunia sua dimittentem Creditores in illorum Jura subingredi ad effectum retinendi, sub nu. 28. & seqq. ampliat 10 (sunt verba præcisa) magis ista retentio daretur, quando ipsemet prius Creditor emeret pignus sibi, & aliis obligatum ab eodem Debitore, rationem iubdens quia sua diligentia ei non debet obesse.

Secundò quia, ut bene, & subtiliter cum Jacob. Burigar. & Negusani. quamvis in terminis dationis in solutum, quæ (ut ius à) non discrepat ab emptione, tradit Innocent. De Franch. decis. 453. n. 2. sunt verba pariter præcisa) licet tamen sit 11 extincta hypotheca, contrahitur tamen ex dispositione

Juris alia quasi hypotheca, & idcirco ad terminos Emptoris cum Doctrina *Angel. in l. libera, C. si anter. Credit.* Doctrinam *Vincentii De Franchis* ad effectum retinendi trahit sub eadem ratione ad casum Creditoris ementis *Carol. Amon. De Lu a ibidem in addit. sub numero 2. §. difficultas, vers. Angel. in l. libera, Arias De Mesa d. lib. 1. var. cap. 17. numero 8. in fin. & seqq. De Marin. ad Roverter. decis. 20. numero 1. & 3.* Et idcirco si ex fictione nascitur numeratio, ut dicitur in *Decisione Paulucci*, nescitur etiam ex eadem fictione legis alia quasi hypotheca pro effectu retentionis.

Tertio in idem, ex quo non tantum præsumitur Creditor emendo rem sibi obligatam à Debitore voluisse Creditum suum extinguere in quantum res empta penes se remaneat immutabiliter; verum etiam, quia nulla ex duratione hypothecæ, vel subingressione in locum sui ipsius, aut eorum Creditorum, qui dimissi fuerint ex pecunia Emptoris, insurgit læsio, damnum, vel jactura aliorum Creditorum, quia alias nihilominus si non fuisset secuta dicta Emptio, & vera, aut ficta solutio, non posset (ut in præsentibus) ille talis exercere super eadem rem suam hypothecam, & sic cum æquum sit, ut ei, qui pignus à Creditore antiquiore, vel à se ipso suis numeris liberavit, subveniatur, ne pecunia propria jacturam patiat, ei per exceptionem doli mali succurritur, ut pariformiter per hæc verba notavit *Arias De Mesa d. lib. 1. cap. 17. numero 12. & 13.* ubi adducens eundem *Franch. decis. 134. numero 5.* inquit, maxime quia posterioribus Creditoribus nulla irrogatur injuria, quandoquidem si prior dimissus non esset, procul dubio ventres præferendus -- *Carol. Amon. de Luca ad Gratian. d. discept. 269. sub num. 5. vers. ea ratione, Olea de cess. Jur. tit. 4. quest. 2. num. 15.* & consonat *Mars. d. consulti. 107. numer. 32. vers. rationem subnectendo, Calvin. de equit. lib. 1. cap. 66. n. 5. & seqq.* ubi loquendo de aliis Creditoribus Venditorum inquit, nec etiam melior eorum conditio effecta esse debet, sed in ejus statu conservata, dum jus agendi non fuit acquisitum Emptori, sed tantum jus retinendi, quod & ad amissum verificatur in casu nostro, nam si Paulus Spada sibi non solvisset mediante emptione, & compensatione, non possent, ut supra, Committes de Pompiliis exercere Salvianum, vel hypothecam.

Non obstant modò contraria, nam id, quod dicebatur, quod fingatur ex Juris intellectu pretium fuisse restitutum Emptori insimul, & Creditori, non officit ad effectum retentionis, nam & eadem lex fingit, quod eadem restitutio facta sibi fuerit per Creditorem ad effectum succedendi loco sui ipsius, & ex propriis juribus defendendi, & conservandi possessionem; rursus & eadem lex fingit, quod extincta illà hypothecâ contrahatur alia quasi hypotheca; & demum sicuti, nisi secuta fuisset vera, vel ficta solutio, aut numeratio, non possent Pompilii suam exercere hypothecam, ita æquitas non patitur, quod id facere valeant reportando beneficium cum aliena jactura.

Addito, quod in *d. decis. Paulucci* admittitur, quod si tractaretur de datione in solutum, procederent *Auctoritates* antecedenter pro hac Parte laudatæ, nempe *Mam. Castell. Merlin. & alii supra allegati num. 5.* Et tamen nulla est somnjabilis differentia inter dationem in solutum, & emp-

tionem factam à Creditore, non solum, quia datio in solutum nihil aliud in substantia est, quam implicitus Contractus emptionis, & venditionis; ad litteram *Text. in l. 4. C. de evict. ibi, nam hujusmodi contractus vicem venditionis obtinet, Fenzon. ad Statut. Urb. lib. 1. cap. 194. num. 63. Paitell. exped. Urb. lib. 1. cap. 194. num. 15. Rot. coram Buratt. dec. 372. num. 2. cum reliquis supra Disc. 85. num. 26.* Sed etiam, quia prædicta *Decisio* in §. *Ei utrumque*, in quo firmat hujusmodi fictionem, vel refert *Jura generalia*, vel *Coff. de retrotract.* qui loquitur non in terminis venditionis, sed in terminis dationis in solutum, ut in eodem *cas. 27. cap. 8. numero 2. ibidem alleg. ibi, quia datio in solutum censetur solutio ficta, quandoquidem finguntur bona in solutum data per prius vendita ei, cui data sunt, & ab ipso pecunia nomine pretii brevi manu recepta, deinde eidem loco solutionis, & pro satisfactione debiti reddita, atque restituta;* Unde non videntur objurgari posse illæ *Doctrina* tamquam ferientes casum dationis in solutum, & in eo admitti intrare retentionem, ac contextualiter postea pro vestiendo ratiocinio extinctionis nostræ hypothecæ adducere *Doctrinas*, quæ loquuntur in terminis ejusdem dationis in solutum rejectæ tamquam dissimilis.

Et quidem quando Creditor emit rem Debitoris, compensando suum Creditum cum pretio; quid aliud facit, nisi celebrat dationem in solutum? ut individualiter *Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 3. num. 45. ibi, cujus resolutio & Doctrina invincibili alio nititur fundamento, nam re Debitoris empta per Creditorem compensando suum Creditum cum pretio, nihil aliud est, quam receptio in solutum, ut per se patet;* & in ipsamet datio in solutum præferat illud idem, quod dicebat *Coff. ut in numeris relatis ait idem Salgad. in labr. par. 1. cap. 18. nu. 3. ibi, & per hanc consignationem, & in solutum dationem inducitur novus Contractus pænitius extinctivus prioris obligationis, fingitur enim per eam; Debitorem prius solvisse suo Creditori, deinde Creditorem eadem pecunia emisse rem à Debitore, d. l. si Prædium.*

Quemadmodum itaque insubsistentes sunt rationes contrariæ *Decisionis*, ita inapplicabiles, & retorquibiles sunt *Auctoritates*, quæ in ea allegantur, nam *decis. 380. coram Bich.* loquitur de fructibus Censuum secuta compensatione decurrendis; & certè compensato Censu cum emptione, illiusque pretio; non debeat fructus, cum tunc non agatur de æquitate pro effectu retentionis; sed de subingressu in actionem, & hypothecam vivam ad effectum agendi, & producendi novum creditum, sive novos fructus; sed quatenus attinet ad sortem, & retentionem pro ea; *decisio. prædicta* retorquetur, ut patet *sub num. 8. vers. in creditum*, & melius in ejus confirmatoria *la 406. ex num. 27.* & præcipue *numero 33. & 34.* ubi præcisè admittit, quod effectum excipiendi reviviscit hypotheca Censuum alioquin extincti, & pariter in *decis. 551.* loquitur de reviviscencia respectu fructuum, ut in *princ. §. Hinc Ioannes Francis, & per tot.* numquam autem discursum fuit de simplici retentione pro rata compensata.

Gratian. discept. 3. loquitur de datione in solutum, & in casu, quo Creditor volebat agere, non (prout hic) retinere, & *discept. 962.* pariter tractat ad

17 ad effectum agendi, & de receptione pecuniæ secundæ Societatis in extinctionem primæ, ut ex lectura: *Card. denique De Luca de feud.* loquitur de satisfactione in pecunia per solutionem veram, & non fictam, & pariter ad effectum fructuum, illorumque decursus post extinctionem, ut videre est *disf. 81. per. 101. & melius lib 8. de Credit. in disf. 32. num. 18.* ubi loquens de Emptore, & considerans fictionem in contrarium ponderatam, admittit, nullam intrare actionem, sed, ut ille subdit *consultum solum remanet, ut recipiendo se tueatur ad. Juribus.*

Adversus præmissa in contraria *Decisione* admodum brevi coram *R.P.D. Caccia* quatenus concernit istud punctum retentionis nihil aliud dictum fuit, nisi quod duratio hypothecæ, de qua loquuntur *Autoritates* superius relatæ, locum sibi vindicaret solum respectu eorum Creditorum, qui non poterant molestare rem emptam ab altero Creditore, secus autem, quando ipse Debitor, qui vendidit, vel ejus fidejussor contra rem ab ipso venditam insurgit, ad id allegando tamquam bene distinguentem *Surd. decis. 266. nu. 7. 8. & se, q. Mare. Medic. exam. 47. num 33.*

Sed occasione petendi novam Audientiam intrepidè subjungebam, quod nec per umbram *Autoritates* istæ descendunt eo modo, quo supponitur, ad hanc distinctionem, sive non percutiunt finem, & effectum retentionis, super quo unice, & principaliter insistimus: *Surd. enim in d. decis. 266.* ut legitur *in princ. in argumento, & in 100 corpore,* ut etiam patet apud *Hodiern. in addit. ad eundem in princ. examinat,* an Creditor, cui evicta fuerunt bona sibi in solum assignata, valeat postea redire ad priorem hypothecam contra bona Debitoris, & sic agere possit primæ actione, & ex primo Contractu, sive potius teneatur agere ex secundo, nempe actione ex empto, & concludit, quod non potest agere ex prima actione; sed quia adsunt expressa Jura; ut *in l. 1. C. si antiqu. Cred. pignor. vend.* quæ firmant, ut Creditore recipiente pignus in solum nun extinguatur hypotheca, hinc *sub nu. 7.* distinguit, hoc verum esse, quatenus Creditor anterior molesteretur, à posterioribus, *At (sunt verba præcisa) si queramus, an re evicta liceat Creditori agere hypothecariâ contra Debitorem, qui rem illam dedit in solum, dicendum erit, quod non, quia inter Contrahentes extinguatur debitum, & eodem modo respondet ad Text. in d. l. qui à Debitore, ff. qui pot. in pign. hab.* Sed in præsentî non tractatur, quod Fratres de Spadis velint agere hypothecariâ ex primæ actione contra Comites de Pompiliis, sed intendunt solummodò retinere adversus eundem Debitorem agere è converso volentem, & facientem in hoc casu figuram Tertii, & posterioris Creditoris, contra quem durare hypothecam pro tuitione possessionis explicitè concedit *idem Surd.*

Clarius retorquetur *Mart. Medic. d. exam. 47. num. 33. & seqq.* quia *sub num. 33.* nullam facit distinctionem inter alios Creditores, & ipsum Debitorem, sed ex opposito *sub num. 22. in fin. & numer. 23.* cubitaliter armat, dari reviviscentiam solum (sunt pariter verba præcisa) quoad retentionem, non autem quoad actionem, & allegat eundem *Fab. De Anna in alio conf. 36.* qui non potest loqui magis præcisè, & eleganter, firmans *per totum idem*

20 *conf.* quod hypotheca semper durat exceptione tuitiva, sequitur *Amendol. ad Franch. decis. 50. n. 3. & 4. & Martium Medic.* ad finem retentionis refert etiam, & sequitur *Pesth. de subhast inspect. 65. à princ. & signanter n. 39*

Explois *Autoritatibus*, quæ in *Decisione* laudatur, itaut illæ mirificè faveant nostræ distinctioni inter actionem, & retentionem, in qua (si dicere fas est) non dabitur in contrarium *Doctor*, qui contradicat; Non officit, immò & pariter retorquetur ratio, quæ fuit in contraria *Decisione* 21 *ne delumptra ex eodem Surd. videlicet,* quod intentum circa alios Creditores posteriores non extinguatur hypotheca, in quantum cum tractetur de emptione, & sic de actu inter alios gesto, hinc quemadmodum eis non præjudicaret idem actus, ita nec debet illis prodesse: secus autem respectu Debitoris, ex quo per emptionem extinguatur illius debitum, ac personalis obligatio. Nam, ut proximè advertimus, extinguatur quidem debitum, & personalis obligatio ad effectum, ne Creditor amplius ex illo retineat, quoties idem Debitor molestias suscitando tamquam extraneus, & tertius Creditor velit rem emptam molestare, quoniàm & respectu istius Crediti, quod ex alia causa habet Debitor, certè Comites de Pompiliis prætendunt, sibi per emptionem sequutam non fuisse præjudicatum, & idè intentant salvanum; Ergò si attendamus rationem *Surdi*, nec debet ista emptio eidem Debitori insimul, & Creditori prodesse.

Atque hinc cum ratione *Surdi* in die propositionis tertio loco illam, ex qua moventur *Doctores* 22 *res omnes ad concedendam retentionem ex causa durationis hypothecæ, quia nimirum ex eadem duratione nulla læsio, nullum damnum insurgit respectu alterius Creditoris, quales Pompeii se jactant; nam sicuti, nisi secuta fuisset emptio, non posset Creditor posterior in concursu anterioris, & sic iidem Pompeii in concursu fratrum de Spadis rem illam communis Debitoris molestare: Ità non debet ei eadem emptio prodesse contra voluntatem Ementis, & contra æquitate naturalem, ne quis de aliena pecunia, vel Credito commodum reportet, unde exceptione doli mali Emptori succurri, firmant supra relati num. 12.*

Quinimò si ulla foret excogitabilis ratio differentie inter alios Creditores, & ipsum Debitorem, qui insimul ex alia causa sit Creditor, fortius urgeret contra Debitorem, nam quando molestia sequitur ex facto, & culpa ipsius Debitoris nedùm datur (ut supra) retentio, sed etiam actionis reviviscentia, ut egregiè *Thesaur. quest. foren. lib. 2. d. quest. 88. nu. 3. in fin. & per tot. ibi, regula superius tradita, quod actio extincta non reviviscat, non habet locum, quando solutio ex facto, & culpa ejusdem Debitoris non habet effectum, & Creditor, ab anterioribus molestatur.*

SENE. PECUNIARIA.

PRO VINCENTIO DE PERFECTIS,
ET EJUS NEPOTIBUS,

CVM CAPITANEO JO. FRANCISCO
DE CARDIS.

ARGUMENTUM.

Societas ex quibus remaneat exclusa, seu non probata, & signanter quando agitur de pretento Socio, qui fuerit absens; Et late de Interesse, an debeatur non justificata individua occasione investendi, vel si Societas, aut Debitor, cum quo fuit conventum, decoxerit: Et remissivè de Interesse rei judicatae, an sit licitum. Verba à dispositione quid importent

SUMMARIUM.

- 1 Series facti.
- 2 Societas, uti quid facti, concludenter probanda est ab allegante.
Maximè ad effectum agendi contra aliquem ex Credito contracto cum Societate, n. 3.
- 4 Librorum inscriptio, seu intitulatio non probat Societatem, quando non constat de mandato preteriti Socii circa prædictam intitulationem.
- 5 Societas non probatur ex nomine, sub quo illa cantabatur, quando veritas aliter se habet.
- 6 Socius, qui contraxit Societatem nomine etiam absentis, nisi appareat de ratificatione ejusdem absentis, non dicitur probata Societas.
- 7 Societatis probatio deducta ex intitulatione librorum reputatur non admodum urgens, sed levis.
Et ideo si Socius erat absens, & non appareat fecisse actum Socialem, sola intitulatio non probat Societatem, num. 8.
- 9 Socin. Sen. conf. 87. lib. 1. declaratur.
- 10 Mandatum, vel ratihibitio resultat, quando quis scit, vel videt nomen suum expendi, & tacet.
- 11 Societas non probatur sufficienter ex communi reputatione.
- 12 Contrahens cum aliquo tanquam Socio debet investigare veritatem, & naturam Societatis.
- 13 Societas excluditur ex pluribus actibus negativis, & præcipue ex non communicatione lucri, & ex aliis.
- 14 Confessio, & solutio facta metu Mandati non præjudicat.
Præsertim inter diversas personas, ibid.
- 15 Societas excluditur, quando probationes, & conjecturæ tam pro, quam contra stant in equilibrio.
- 16 Socius ut possit recipere pecuniam ad Cambium, qua requisita debeant concurrere, remissivè
- 17 Societas regulariter non datur sine appositione Capitalis.
- 18 Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 47. post n. 36. declaratur.
- 19 Occasio investendi quando præsumatur parata sine alia probatione.
- 20 Occasio generalis, seu consuetudinaria in Regione non sufficit, sed requiritur individualis, juxta opinionem Rotæ Romanæ.
- 21 Interesse, seu Usura, que nuncupantur rei judicatae, aut, ut quando sunt licita, & n. 22.
- 23 Cambii fructus, vel Interesse conventum correspondivè ad restitutionem Capitalis intra certum tempus, an adhuc decurrat expirato eodem tempore, vel nova requiratur interpellatio.
- 24 Societate decocta, Usuras, & Interesse conventum cum ipsa Societate cessare, m. d. v. Rotæ Senen. Declarata, ut num. 27.

- 25 Interesse ad merendum inspicitur persona Creditoris, non Debitoris.
- 26 Decoctione secuta cessant Usura, & Interesse debitum à Decocto.
Distingue, ut d. n. 27. & n. 29.
- 28 Mora non cedit, quando Debitor est decoctus.
- 30 Decoctio Debitoris non facit cessare fructus Censuum.
Amplius, ut ibid.
- 31 Decoctio Debitoris non facit, ut fructus Cambii non decurrant.
- 32 Decoctio Mercatoris electi à Partibus in contractu Cambii, an faciat cessare fructus.
Distingue, ut ibid.
- 33 Pactum di correre equal fortuna importat Societatem.
Idemque præ se fert conventio di stare al bene, e al male, n. 34.
- 35 Libris originalibus Camporis recipientis pecunias standum est potius, quam transscriptis ab alio Mercatore interessato, seu Corresponsali.
- 36 Verba à dispositione important dominium persona nominata.
Contra, quod importent etiam administrationem, n. 38. Declarata, ut n. 39.
- 37 Societatis essentialis requisitum consistit in communicatione fortune, & lucri.
- 40 Societas arguitur ex deputatione alicujus pro negotio communi nomine explendo.
- 41 Societas non resultat, ex quo pecunia exposita negotiationi sit communis cum alio, si quis postea non contrahat tanquam Socius.

DISCURSUS LXXXVII.

PER Apocam privatam Camillus de Perfectis tam proprio nomine, quam illo Rationis Bancariæ cantantis. ut dicebatur, sub intitulatione ejusdem Camilli, & Vincentii ejus Fratris confessus est mutuo habuisse à celebri, & fortunato Turcarum deprædatore Capitaneo Jo. Francisco de Cardis Petias 2500., & ratione lucri cessantis eidem solvere promisit fructus ad rationem quinque pro centenario: Quamobrem post obitum ejusdem Camilli institit Capitaneus contra Vincentium, & respectivè contra filios, & hæredes Camilli pro restitutione præfati Mutui unâ cum fructibus decursis, & non solutis; cùmque pendente hac Causa in Rota Senensi Judex Relator, seu Ponens juxta laudabilem stylum pluries enunciatum illarum Partium edidisset suas Dubitationes contra Vincentium, & memoratos filios Camilli, ex parte idcirco Reorum conventorum requisitus, pro faciliiori earundem Dubitationum solutione Causam censui dividendam in duas inspectiones, unam nempe respicientem solum Vincentium, qui cùm toto tempore fuisset absens, negabat unquam contraxisse Societatem cum Camillo, utrum scilicet de Societate constaret inter ipsum, & Camillum: Et alteram, an in omnem casum legitime fructus conventi dici possent decursi. Retenta itaque præmissa distinctione personarum, (absque eo, quod tamen Causæ sciam exitum) cum aliquo sensu Veritatis dicebam.

Quatenus pertinet ad personam Vincentii, iste ad præsens convenitur tanquam Socius Camilli prædefuncti, unde in primis stabienda venit

2 venit regula indubitata, quod ab Actore Societatem allegante illa probanda est concludentissimè, ut uno ore firmarunt *Alex. in conf. 134. num. 4. lib. 5. 10. Bapt. Silvatic. conf. 47. num. 33. Bucacaferr. conf. 95. num. 13. Carpzov. resp. conf. 20. num. 8. lib. 5. Surd. conf. 441. numero 9. Michalor. de Fratr. par. 2. cap. 19. numer. 2. & per tot. Censal. decis. Lucen. 11. ex num. 29 cum seqq. Rot. coram Buratt. decis. 397. num. 1. & decis. 126. num. 1. & 2. par. 8. rec. & coram Colf. decis. 277. num. 9. & decis. 40. numero 6. & seq. coram Card. Ottobono. & in Romana, seu Spoletana Societatis 16 Junii 1687. §. Non minus excluditur, coram R. P. D. Benincasa, terminis de eo, qui agit contra prætensum Consocium pro Initramento celebrato ex causa Societatis *Mench. conf. 301. num. 17. Zacch. de oblig. Camer. quest. 4. num. 20. Felic. de Societ. cap. 31. num. 59.**

Tantum verò abest, quod in casu nostro Societas concludenter justificata remaneat, quinimò conjecturæ omnes, quæ ad illam suadendam adducuntur, nunquam debiles agnoscuntur; siquidem tota vis, quæ in contrarium ex Juribus productis emergit, præcipue consistit in enunciativis super illa Societate factis per Camillum tam in Apoca debiti ab eo contracti, quam in intitulatione librorum cantantium ad favorem, ac sub nomine cæterorum Fratrum: sed in hac parte non statuit hujusmodi enunciativæ, & inscriptioni, nisi constet de mandato, aut voluntate Fratrum, seu Sociorum, ut in specie animadvertit *Alex. conf. 186. num. 1. & 2. lib. 2. quod non attendatur nomen illius, qui fuit appositus in Societate, quando veritas aliter se habet, Gratian. discept. 768. numer. 1. & 2. cum concord. supra Disc. 51. num. 9. & 11.*

Et quidem cum non probetur, quod reliqui Fratres fuerint præsentés; & consenserint præfatæ intitulationi, ad summum elici valet, quod Camillus contraxerit Societatem nomine quoque absentium sub spe ratificationis, & in hoc salvatur ejus integritas, & legalitas; unde nisi de illa ratificatione expresse doceatur, namquam dici potest perfecte initus, aut probatus Contractus Societatis, juxta ea, quæ post *Boccac. in tract. de Societ. Offic. num. 212. Cyriac. contr. 252. num. 4. & 5. Rot. decis. 660. num. 3. par. 1. divers. firmat Card. De Luca lib. 5. de Societ. Offic. disc. 4. & disc. 9. utrobique num. 3.*

7 Fortius autem, quia quod ex intitulatione librorum oriri valeat præsumptio contractæ Societatis apud *Scribentes* reputatur argumentum levissimum, ac de facili elidibile, sicuti ponderavit *Socin. Sen. conf. 160. sub num. 4. vers. sed ad hanc objectionem, & vers. ex quo datur intelligi, lib. 2. & sequitur Mascard. de probat. conclus. 1309. num. 36. Felic. de Societ. cap. 11. num. 22. Gratian. discept. 547. nu. 10. & 11. Scopp. ad eundem Gratian. decis. March. observ. 127. 32. 33.*

In præsentibus verò hujusmodi præsumptio satis elidi videtur, ex quo neque per somnium apparet, quod reliqui Fratres unicum actum Socialem expleverint; licet enim non repugnet in praxi, quod Societates contrahantur, & pertractentur illius negotia absentibus aliquibus ex Sociis: attamen id utique locum sibi vindicat, & procedit, quoties constat de Societate ab initio indubitanter contracta, sed quando (prout hic) immo-

8 ramur in simplicibus conjecturis, negari posse non

videtur, quod ex hac circumstantia maximum non resultet adimiculum pro destructione prætenis Societatis, ut inquit *idem Bartol.*, qui est Author, & Antesignanus illorum, qui præsumptionem aliquam delinquerunt ex intitulatione communi nomine facta, in *l. si Patruus, vers. si verò unus negotiatur, C. commun. utriusque Judic. Corn. conf. 251. sub num. 2. vers. & quia Contractus, lib. 4. Socin. Jun. conf. 24. num. 6. vol. 2. Mascard. de probat. d. conclus. 1309. num. 37. & 49. & consonat Gob. consult. 69. sub num. 40. vers. non enim sufficit.*

Neque his adversatur *Socin. Sen. in conf. 87. lib. 1. ultra enim, quod & ipse innititur Autoritati Bartoli in d. l. si Patruus*, qui (ut ostendimus) etiam præfatam aliam limitationem exclusivam Societatis ex defectu promiscuorum actuum Socialium adducit; adhuc ibidem concurrebat positiva administratio, & scientia intitulationis, prout videre est *sub nu. 8. vers. facit etiam*, eo etenim casu nil mirum, si Societas inducta præsumeretur, cum datâ scientiâ, quod aliquis meo nomine gerat negotia, neque præsentem, & patientem permittam nomen meum expendi, resultet Mandatum, vel ratificatio, juxta *Text. in l. si quis ex Agentariis, §. ex hoc Edicto, vers. pertinere ff. de eden. & movet Bartol. conf. 79. sub num. 3. vers. prætereâ, cum aliis supra Disc. 45. n. 14.*

Prout minimè potest officere, quod in libris illorum de Benaffanis, & Venturinis noscantur appolita nomina debiti, & crediti circa omnes Fratres de Perfectis; nam præter quòd neque communis reputatio probat Societatem, ex *Ruin. conf. 92. num. 10. in fin. & num. 11. lib. 1. Ruin. Jun. conf. 377. num. 37. & 38. Felic. de Societ. cap. 11. sub numero 20. Gob. d. consult. 69. num. 39. Censal. d. decis. Lucen. 11. num. 37. Rota decis. 94. num. 14. & 15. coram Card. Ottobono*. Nihilominus versantur extra hæsitationem, ex quo & isti in describendo in eorum libris nomina omnium Fratrum eodem modo lapsi sunt, quo Capitaneus de Cardis, fidenter intitulationi, quando omnia Jura clamant, quod illi, qui volunt cum aliquo tanquam Socio contrahere, teneantur investigare naturam, & veritatem Societatis, ex allegatis per *Custren. conf. 104. sub nu. 1. vers. & si dicitur, lib. 1. Pasch. conf. 199. numero 15. Gomez. var. resol. tom. 2. cap. 5. de Societ. sub num. 6. §. Item etiam, vers. tertio modo usque ad fin. Felic. de Societ. cap. 20. nu. 8. & seqq. Cappon. discept. 361. nu. 10. & 11. utrobique in fin. Merlin. Pignatell. contr. for. cent. 2. cap. 51. nu. 19. Rot. decis. 402. n. 12 & 13. coram Dunozet. Jun. cum aliis supra Disc. 46. nu. 12.*

At quod pro meo judicio removet omnem scrupulum difficultatis, illud esse videtur, quod si reverà inter illos Fratres adfuisset Societas, nunquam de facili darentur aliquæ probationes, non solum circa appositionem Capitalis, sed quod illi ad invicem communicaverint lucra, & obventiones Negotii, ac in eisdem libris prætenis Socialibus appareret de missione litterarum, vel annui bilanci, cum similibus aliis actibus inter Socios praticari consuetis, non dato enim fumo; aut probatione istius communicationis, impossibile est Societatem præsumere, vel cogitare, ad tradita per *Gratian. d. discept. 547. num. 10. & seq. & ad rem nostram Felic. de Societ. cap. 9. sub num. 42. vers. & licet, Rot. decis. 129. sub num. 12. §. sed quidquid, par. 10. recent. & dec. 289. numero 18.*

par 17. & ad hoc sunt *Textus* apertissimi in l. 1. in fin. & l. si id, quod, vers. ceterum, ff. pro Socio, l. si tibi 14. in fin. ff. de prescript. verb. quos congerit *Gratian. d. discept. 547. n. 29.*

Atque hinc nullo modo suffragatur, quod Vincentius in transactione, seu Contractu celebrato cum illis de Zafis medio Juramento contestus fuerit, hanc Societatem adiuve; cum enim præsupponatur in facto, quod ista confessio inter alios edita fuerit extorta metu Carcerationis imminentis, ac sub explicita protestatione de non approbando prædictam Societatem, seu Rationem Bancariam cantantem, ut supra, nomine omnium Fratrum, in planam emicat consequentiam, quod iste Contractus, & obligatio, seu confessio non tantum tanquam res inter alios acta præjudicare non valet, l. 1. & tot. tit. C. res inter alios acta &c. sed etiam, tanquam desinita animo, & consensu, in nulla venit habenda consideratione, ex congestis per *De Angel. de Confess. lib. 3. quest. 16. sub num. 29. vers. in Civilibus*, & in durioribus terminis solventis metu Mandati per *Add. ad Gregor. decis. 365. num. 4.* & admittit *Gratian. discept. 524. num. 35. & seq. Cresp. de Valdaur. observ. 94. num. 12. Rot. coram Duran. dec. 373. num. 18. & post Salgad. in labyrinth. dec. 77. num. 10 & coram Ninot. dec. 88 n. 8.*

Ceterum quando etiam dicere vellemus, quod ex parte Actoris concurrerent aliqua conjectura, negare etiam non possumus, quod ob absentiam, & defectum scientiæ recentitum absque appositione Capitalis, & communicatione lucrorum una cum separata negotiatione solius Camilli non militent urgentiores pro Reis conventis, quando sufficeret pro Absolutoria reportanda, quod essent in æquilibrio, ut in individuo Societatis post *Craven. ac Ios. Ludovic. notavit Mascard. de probat. conclus. 1310. num. 17.* & concordat *Rot. dec. 68. n. 24. & 25. par. 8. rec.*

Eoque magis concedenda videtur Absolutoria, saltem ad effectum, de quo agitur, quia alias oporteret exorbitantem facere cumulum præsumptionum, nam posito etiam per modum discursus, quod præsumptiones recentitæ pro inducenda Societate præponderarent, necesse foret ulterius præsumere in Camillo specialem potestatem recipiendi pecuniam ad Cambium, seu sub Interesse, cum de Jure Socius hujusmodi actum explere non possit, nisi velit stare tot aliis requisitis relatis per *Felic. de Societ. cap. 30. num. 22. Rocc. post primum vol. conf. tit. de Societ. Mercat. not. ab. 47. Episc. Rocca seleth. disput. Jur. tom. 2. cap. 101. cum aliis supra in Disc. 45. num. 21. & 22. & Disc. 46. num. 29. & 34.* & tamen neque etiam scimus, sed præsumimus, quod fuerit positum Capitale, sine quo non datur Societas, ut per *Text. in l. Senarius 35. §. si quis, ibique Castren. ff. de donat. & cum Menoch. de arbit. firmat Rocc. ubi supra not. ab. 22. num. 52. cui non contradicit Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 47. post nu. 36. cum ipse solum discutiat, an ultra Capitale de bonis propriis Socius teneatur, sed non dicat, an sine Capitali Societas dici mereatur contracta, quod longè à præsentis distat indagine.*

Hæc quoad primum articulum, & personam tantum Vincentii; Quò verò ad secundum super duratione, seu validitate conventæ præstationis, 19 dicendum videtur, quod quidquid apud *Mart.*

*Medic. dec. 14. numer. 29. Scacc. de Commer. & Camb. §. 1. quest. 7. part. 2. ampliatur. 8. numero 226. Rocc. resp. 19. numero 20. tom. 1. Leonard. de Usur. quasi. 74. numero 43. Sansec. dec. 124. numero 10. & seqq. Rovit. ad Pragm. de Censib. pragm. 1. num. 48. Carleval. de Iudic. tit. 3. disp. 8. select. 6. numer. 91. & seq. Rot. coram Seraphin. dec. 186. in fin. Card. De Luca de legat. disc. 37. num. 7. prætendatur vigere consuetudinem, ut subleat, paratas esse occasiones investiendi ad honestum lucrum pro consequendo Interesse: in hac tamen materia consuetudo non excusat, & nisi concurrant notissima requisita *Pauli De Castro*, damnabilis est opinio contrarium sentientium, adeò ultra qualitatem Mercatoris, & soliri investiendi requiratur non (prout hic) generica, sed individualis occasio, alias Usura resultet manifesta, ita enim articulo plenissimè discussio videtur est apud *Rotam Romanam* in hac re tanquam utrumque Forum quodammodo respiciente uti præcipuum Speculum præ oculis habendam, ut *coram Zarat. de decis. 36. per tot. & coram Bich. decis. 16. pariter per tot. & decis. 307. nu. 10. & 11 par. 9. rccent. & decis. 154. post Torr. de pact. fut. success. & quotidie in aliis.**

Nec ex eo, quod jam fuerit per Judicem primæ Instantiæ detectum, & judicatum Creditum Capitanei, potest exindè prætendi Interesse, 21 quod penes *agricolas*, & in Jure Civili nuncupatur Interesse ob rem judicatum; Nam quamvis de prædicto Jure Cæsareo (cum quo procedere videntur *Staub. de Interest. lib. 2. tit. 16. quest. unica de Interest. rei judic. De Marin. allegat. 48. Vinc. De Franc. dec. 227. numer. 6. & prius decis. 21. per tot. Rittershus super Novell. Instin. par. 3. cap. 9. numero 5. in fin. Carpzov. de Asyl. Debis. cap. 1. num. 301. & seqq. 10. A Sandè decis. Fris. lib. 3. tit. 14. defin. 11. Berlich. decis. 30. numero 7. censentur istæ Usuræ post quadrimestre, tanquam per sententiam legis, licitæ & permissæ, ut habetur in l. 1. C. de usur. rei judic. Attamen non solum in 22 Curia Romana, in qua inaudita est ista prætentio, sed etiam apud reliquum Terratum Orbem denegatur ob Juris Canonici resistantiam ista permissio accipiendi lucrum, & accessionem à quantitate per Judicem declarata, ideòque istas Usuras abolitas fuisse comprobatur *Leonard. de Usur. quest. 21. per tot. ubi possunt sine necessitate repetendi, & transcribendi desumi cæteri concordantes.**

At dato, nunquamvè tamen concessio, quod nedum licita fuisset ab initio conventio Interesse, verum etiam, quod observanda, seu justificanda non forent requisita *Pauli De Castro*, (circà quod decisio videtur expetenda ex stylo particulari Tribunalium, & Regionum) duo nihilominus supersunt fundamenta, quæ notabiliter annihilant, vel diminuunt prætentioem; & primo, quia pecunia non fuit mutuata indefinite, sed per *dovergliete restituire trà il termine, è tempo 23 di sei Mesi*, undè transactio dicto tempore expirabant Usuræ, ni per novam interpellationem, accum novis requisitis in mora habili ad producendum Interesse Camillus induceretur, ut decisum fuit in una *Romana Cambii coram Card. Cerr. inter suas decis. 563. per tot. repetit. decis. 524. par. 13. rec. & in longè durioribus eadem Rot. decis. 581. numero 1. coram Manzaned. & decis. 962. num. 11. coram Duno. Inn.*

Et secundò, quòd ad omne pejus Interesse poterat decurrere donec, & quòd usq; duravit asserita Societas, & Negocium Camilli, non autem ultrà, ideòque cum idem Camillus fato cesserit, & decoxerit ab illo die, quo resoluta remansit Societas per illius obitum, ac decoctionem, extincta pariter fuit obligatio ad Interesse, secundùm ea, quæ præter opportunitatem Allegationum præsupponuntur definita ab isto Auditorio in altera *Senen.* inter Bandinellos, & Brancadorium.

Non turbante, quòd ex firmatis per *Leotard. de Usur. quest. 80. numer. 18. Card. De Luca de Usur. disc. 27. num. 10. & disc. 29. num. 6.* in hac materia simpliciter attendatur Interesse Creditoris, non autem Interesse, & persona Debitoris, qui etsi non negocietur, adhuc tamen præstare teneatur Interesse: id enim rectè fortè procederet, quoties conventio facta esset cum aliquo particulari Creditore privato nomine contrahente, at secus est in præsentì, ubi Capitaneus contraxit Creditum, & sub Interesse mutuavit Negocio illorum de Perfectis, annihilato enim ipso Negocio, & consequenter extincto Debitori expirat obligatio tamquam per mortem fictam, & Civilem; prout præticamus in Debitori decocto, nam statim secuta decoctione, & per consequens Civili morte superventa, cessat Usurarum decursus, ad cumulata per *Maroti. discept. 34. numero 26. Roc. resons. 41 per tot. lib. 1. & post secundum vol. tit. de decoct. Mercat. not. 95. numero 272. & seqq. Scacc. de Gamb. §. 1. quest. 7. par. 2. ampliatis. 8. sub numer. 100. & concordat Capyc. Latr. decis. 133. per tot. plenissimè Gob. consult. 34. ex numer. 1. cum 3. seqq. ubi multipliciter ampliatis.*

Istud tamen postremum fundamentum per Me deducebatur ad opportunitatem Clientis, quia quidquid definitum ut supra, Mihi supponebatur in *Rota Senen.* in specie decoctionis Societatis, & super quo puncto non potui maturum formare iudicium, cum non viderim illius Causæ Motiva, seu *De. isionem*, & de cætero ita in abstracto parùm probabile esse censerem; quoniam cum nulla assignari valeat differentia inter decoctionem Societatis, & alicujus particularis personæ, nam & ipsa Societas fingitur pro persona quadam intellectuali, seu formali repræsentata à pluribus Sociis materialibus, ideòque ea mors Civilis, quæ per decoctionem concurrat in Privato, militat etiam in Societate, & è converso, salvari proinde nequit prædicta resolutio *Rota Senen.* nisi in illa specie Usurarum, quæ citrà conventionem debeantur ex mora, in his enim terminis tam Debitor Privatus, quam Societas decocta non possent dici in mora, dum adhuc, si vellent solvere, non possent, ad *Text. in l. cum quidam 17. §. si Pupillo, ff. de Usur. Carleval. de Indic. tit. 3. disput. 8. sub numer. 3. Capyc. Latr. d. de decis. 133. num. 3. Roc. de decoct. Mercat. d. not. 95. sub numer. 273. quem cum aliis refert; & sequitur Gob. d. consult. 34. num. 3.*

At quando agitur, (prout tractabatur in præfenti) de Interesse convento (posito, quòd aliàs foret legitimum) cessat ratio prædicta, quia non amplius ratione moræ, sed promissionis Usuræ debentur, ut late dixi superius *Disc. 67. numer. 9. & in his præcisè terminis Scacc. de Camb. d. §. 1. quest. 7. par. 2. ampliatis. 8. sub numero 100. vers.*

*amplia primò in fin. Hodiern. ad Surd. decis. 262. num. 4. Capyc. Latr. d. decis. 133. ex num. 27. cum seqq. quaos pariter refert, & sequitur cum aliis Gob. d. consult. 34. ex num. 8. usque ad 11. Undè videmus, quòd (quidquid voluerint nonnulli) per decoctionem Debitoris non cessant fructus conventi in proposito Censù consignativi, immò Me scribentè *Rota in una Licen. Salviani 16. Junii 1686. §. fin. coram R. P. D. kondinino* firmavit, non sufficere ultra decoctionem concursum Creditorum cum subsecuta sententia graduatoria sine actuali restitutione fortis, vel saltem judiciali assignatione bonorum, & datione in solutum facta Creditori pro sorte, & fructibus ex *Salgad. in labyr. par. 1. cap. 18. numero 13. cum seqq. eadem Rot. coram Priol. decis. 172. numero 10. & coram Card. Cerr. decisio. 550. numero 6. & seqq. & in terminis Cambii, quòd illud non cesset per decoctionem Debitoris, benè distinguens, ut supra, inter Usuras debitas ex mora, vel ex conventionem, ac declarans *Marotam, & Roccum* superiùs laudatos sub numero 26. *Card. De Luca de Credit. disc. 143. per tot. de Camb. in Supplem. part. 2. disc. 35. numero 4. & seqq.* ubi etiam descendens ad casum, quid, si Mercator deputatus in Contractu ad cambiandum decoxerit, utrùm cessent in hoc casu fructus ejusdem Cambii, (& quem articulum ex insubsistentia facti; seu non probata decoctionis declinavit *Rot. in decis. 229. ex num. 6. vers. his firmatis cum seqq. par. 18.* distinguit inter fructus decursos, & solutos, bonaque fide receptos, & inter adhuc non solutos, validisque rationibus probat, non dari repetitionem soluti, sed benè favore Debitoris cessare cursum fructuum non solutorum; quibus & Ego adhærere non dubitarem.**

Super exclusionem Societatis scripsi in quadam *Romana Societatis Lotti*, in qua licet ab initio plures prodierint Decisiones eandem Societatem canonizantes, & signanter sub die 23. *Marci 1667. & 24. Februarii 1668. coram Vareseio, & 23. Junii 1670. coram Albergato*, quarum ultima habetur in recent. par. 16. decis. 269. successivè tamen *Rota* Testium depositionibus, factoque meliùs dilucidati revocando præcedentes resolutiones stetit pro exclusionem Societatis, nempe sub die 23. *Marii 1672. coram eodem Albergato*, aliàs decis. 289. par. 17. & rursus sub die 27. *Junii 1674. & 27. Martii 1675. coram Bourlemont*; Cum enim contigisset Antonio Tamarelo in eo ludo Venetiarum, quòd *Lottum* nuncupatur; insignis victoria scutorum 39. mil. cum exiguo jactu, seu periculo Monetæ, cæpit post mortem ejusdem Antonii Franciscus Victorius prætere, quòd prædicta victoria, seu lucrum foret illi communicandum, pulsatisque hæredibus Antonii succubuit in duabus sententiis, seu Instantiis *Rotalibus*, & crederem, quòd etiam in tertia Instantia (in qua hætenus pendet) *Rota* præcedentes resolutiones, & sententias confirmabit.

Non enim ad effectum probandi Societatem, sive potius communicationem lucri conventam inter Antonium, & Franciscum afferebatur ulla scriptura publica, vel privata, sed solum totum fundamentum firmè constituebatur in affectata, & inverisimili depositione quorundam Testium deponentium ulterius de ali. confessione extrajudiciali ipsius Antonii; Sed isti optimè, accuratè fuerunt tam in dicto, quam in persona rejeçti

rejeti in præcitatæ *Decisionibus*, & signanter in. postrema 27. Martii 1675. coram Boulemoni. Undè major vis fiebat ex parte Francisci super quibusdam libris Argentarii, seu Campforis Venetiarum, in quibus cum Bullectina, seu pecuniæ posita ad hujusmodi Lottum, seu lucrum per Franciscum cantare, à *disposizione d'Antonio*, inferebatur; quod sicuti Franciscus sortem suam sic communicaverat Antonio, ita eandem communicationem passivam subire deberet idem Antonius, vel saltem ex hoc admodum dicta Testium falsicaretur implicatum, & virtuale pactum di-

33 *correre equal fortuna*, seu *di stare al bene, e al male*, quod Societatem, vel communicationem Societalem cujuscunque casus, & eventus importare, per *Text. in l. Caim Seius* 11. ff. de Usur. ibi, *universorum debitorum fortunam suscipere*, ac post Aug. Bologneti. & Bero. dixit in specie prioris formulæ, seu conventionis *Rota decis. 21. numero 2. & seqq. coram Cels. confirmata in decis. 221. numero 3. & seqq. par. 12.* & in terminis pacti, *di stare al bene, e al male*, *Gratian. discept. 547. numero 15. & 16. Ciardin. contr. 16. numero 38. Joseph. De Rosa consult. 8. num. 37. Thomat. decis. 132. num. 27. Rot. coram Ubald. decis. 213. numero 7. & d. decis. 221. numero 5. par. 12. rec.*

Sed objectum dupliciter corruebat; in facto siquidem, quia etsi libri Venetiarum ita cantarent, non tamen ita cantabant libri originales Aloysii Greppii, qui in Urbe fuerat à Mercatore Venetiarum deputatus ad exigendas, notandaque pecunias receptas ab illis, qui in Urbe eandem pecunias exponere vellent huic ludo; unde libris Greppii tamquam matrici, non verò illis Veneti Campforis tamquam exemplis standum erat, ad

35 *Rot. decis. 24. numero 7. par. 11. & in Bononien. Evictionis* 1. Julii 1671. §. penult. coram Albergaio, & in hac Causa 23. Martii 1672. coram Alergaio d. *decis. 289. num. 15. & 16. par. 17.*

Manusque motivum subsistebat in Jure, quia etiam præsuppositis pro veris hujusmodi verbis, à *disposizione d'Antonio*, ex illis potius resultabat, dominium quoque pecuniarum, quas exposuerat Franciscus, pertinere ad Antonium, per

36 *Text. in §. fin. Instit. quib. ex caus. manumitt. non lic. Surd. de is. 279. num. 6. Bonden. colluct. 32. numero 270. lib. 2. Rot. decis. 879. par. 4. divers. & decis. 142. coram Priol. utroque num. 1. & consequenter*

37 *excludebatur Societas, cujus essentiale requisitum consistit in reciproca communicatione fortunæ, & lucri, ut in l. 1. in fin. & in l. id quod, ff. pro Soc. Rot. d. decis. 221. numero 4. par. 12. rec. & decis. 56. numero 4. par. 14. & coram Manzanend. decis. 278. num. 3. & coram Coccin. decis. 2009. num. 7. & coram Arguell. decis. 51. nu. 5. & 19. & in hac Causa d. decis. 289. num. 17. & 18. par. 17.*

38 Et quamvis subjungeretur, quod prædicta verba à *disposizione*, non semper importent dominium, & proprietatem, sed quandòque administrationem, ex *Cenc. de Cenib. quest. 67. numero 51. Rot. coram Coccin. decis. 481. numero 2. & 3. & coram Cavaler. decis. 147. numero 1. & seqq. & decis. 17. sub num. 5. ex vers. Ceterum, usque ad fin. post eandem Cenc. Responsum fuit, & bene, id procedere juxta subjectam materiam, & juxta casum, 39 in quo loquebantur eadem *Autoritates*, utmirum in terminis Procuratoris Censum, vel aliam*

rem acquirentis pro suo Principali, quia tunc constet de acquisitione domini pro Principali, necesse est eo modo intelligere prædicta verba, ne darentur duo Domini insolitum ejusdem rei, immò & contrarietas in eodem actu gesto per Procuratorem.

40 It addebatur, quod licet contrahi soleat Societas inter plures determinantes unum ad exercitium alicujus negotiationis communi nomine faciendæ, ad *Text. in l. cum duobus* 52. vers. *si verò id actum sit, ff. pro Soc. cum concord. apud Decian. resp. 96. numero 35. & 40. lib. 2. Mascard. de præbat. concl. 1309. numero 14. & plene supra Disc. 51. n. 7.* Attamen in præsentì minime constabat de destinatione, seu deputatione Antonii, & præcipue quia nulla exigebatur industria personæ in hoc ludo subeundo, & de cætero quando etiam arguerere ob præfata verba, quod pecunia negotiationi exposita esset communis, non tamen hoc concludit Societatem; in qua opus est, ut quis non pro se, sed tamquam Socius contrahat, atque mereatur, potest enim ex alio titulo pecunia esse credita, vel communis, ut cum *Bart. Cephal. Dec. aliisque* respondit *Rot. d. decis. 56. numero 13. par. 14. rec.* & rectè explicatum fuit in hac Causa 27. Martii 1675. §. *Tales autem in fin. coram Boulemoni.*

BONONIEN. ASSIGNAMENTI
PRO CLEMENTIA HERCULANA,
CVM CAMERA, SEU MONTE
BONONIEN.

RESPONSUM PRO VERITATE
ARGUMENTUM.

De differentia Monetæ imaginariæ, & realis in materia solutionis faciendæ, quandò Moneta fuit alterata in valore extrinseco, & an in eadem materia attendatur observantia interpretativa, vel præscriptiva, seu detur restitutio in integrum tam circà solutiones jam factas, quàm circà faciendas, Et incidenter examinatur casus, an, quando Mercator retinens, vel expendens falsam Monetam puniri valeat, & cum variis distinctionibus, ac declarationibus resolvitur.

S U M M A R I U M.

- 1 *Occasio scribendi.*
- 2 *Moneta, quæ est in obligatione solvendi, ubi non est imaginaria, sed reperitur, solvenda est effectivè, vel juxta valorem currentem tempore solutionis faciendæ.*
- 3 *Moneta adjecta in obligatione solvendi licet sit imaginaria, tamen debetur ejus valor currens de tempore solutionis faciendæ, quando dictum fuit ad rationem currentis pro tempore valoris.*
- 4 *Observantia interpretativa in materia Monetarum non attenditur, quando conventio solvendi est clara, & literalis.*

- 5 *Novatio ad hoc, ut detur, requiritur vel expressio litteralis, vel actuum incompatibilitas.*
- 6 *Novationis terminus non cadit in materia Monetarium, & quando secus.*
- 7 *Card De Luca disc. 33. de Regal. declaratur.*
- 8 *in Monetarium materia, seu circa modum solvendi datur prescriptio 30. vel 40. Annorum.*
Limita, stante mala fide Debitoris resultante ex pacto litterali in contrarium, num. 9.
Declara, quod in omnem casum de facili datur Creditori restitutio in integrum adversus prescriptionem solutionis alio modo facta, quam cantaret conventio, num. 10.
Praesertim, quando prescriptio opponitur contra haeredes Creditoris, & de ratione, num. 11.
- 12 *Monetarum in materia an, & quando detur repetitio per viam conditionis indebiti.*
- 13 *in Monetarium materia tot prescriptiones requiruntur, quot Anni*
Amplia in qualibet alia annua prestatione, num. 14.
- 15 *Monetarum in materia bona fides excusat de praeterito, seu circa solutiones jam factas, & de ratione.*
- 16 *Monetae quandoque emuntur tamquam species, seu Merces Mercantiles.*
- 17 *Monetas in aliqua Regione non expendibiles licitum est Mercatoribus transmittere ad alia loca, ubi expenduntur.*
- 18 *Monetam cudens sub imagine alicujus Principis, illius Majestatem offendit.*
- 19 *in Monetarium falsificatarum Causa cognitio spectat ad Principem offensum.*
Declara, ut num. 20.
- 21 *Monetarum falsificatio quot modis committi possit.*
- 22 *Monetam cudens punitur poenam ordinariam publicacionis bonorum.*
Declara, ut num. 23. cum 3 seqq.
- 27 *Monetam falsam expendens, vel retinens apud se scienter punitur poenam arbitriam.*
Amplia, ut num. 28.
- 29 *Monetam falsam expendens ignoranter non est punibilis.*
Et de ratione, num. 30.
- 31 *Monetam falsam credere ad effectum transmittendi illam Infidelibus est licitum.*
Declara, ut num. 32. & 33.
- 34 *Monetam falsificans non expendibilem, vel reprobata in loco falsificationis non punitur poenam ordinariam.*
- 35 *Confiscatio proveniens à Jure Communi facit, quod quilibet Fiscus confiscet in suo Dominio.*
Declara, ut num. 36.
- 37 *Moneta cusio sub imagine alicujus Principis quomodo possit resarciri, si de caetero Moneta sit bona.*

DISCURSUS LXXXVIII.

ANtequam daretur occasio scribendi in generali, ac celebri Causa agitata in Tribunali Camerae Apostolicae inter Montistas Montis Julii, & Camera Apostolicam, & de qua actum habetur in *Disc. seq.* consultus fui pro Veritate ex parte Clementiae Herculanae, quae cum obtinisset hereditario, & respectivè jure cesso nonnulla Loca Montium vendita in ipso limine Erektionis Afcanio Leonio pro summa, & quantitate scutorum mille Auri in Auro boni, & justi ponderis,

cum promissione ulterius principiendi quolibet Anno summam, & quantitatem scutorum pro centenario, seu eorum pro tempore currentis valoris, idcirco requisivit, an ex quo Scutum aureum, quod creverat ab Obulis 85. ad Obulos 250. crevisset respectu fructuum decursorum, ac decurrendorum ad ejus favorem, quia respectu Capitalis, imminente jam praedicta lite cum universis Montistis, nullum particulare petebat Consilium, expectam generale aliorum fatum subire, & Ego quidem respondi, augmentum Scuti aurei illius commodo cessisse: Verum quia per longissimi temporis spatium Montistae omnes exegerant ad rationem Obulorum 100. & deinceps 120. credidi quidem, quod de rigore Juris nulla intra valuisset observantia praescriptiva, maxime in futurum, futurum, sed circa praeteritum ex quadam aequitate parum probabilem fore spem consequendi ultra solitos Obulos 120. Et defacto ita fuit judicatum (quamvis articulo non bene digesto) in enunciata celebri Causa, de qua *Disc. seq.* Tenor itaque praedicti Responsi est sequens.

Clementiae non solum assistit receptissima, & hodie plana Juris propositio; quod cum Scuta Auri in Auro boni, & justi ponderis conventa in Erektione reperiantur ad praesens Bononiae, in Italia, & ubique, quando etiam nulla desuper (ut infra) intercederet specialis conventio, solutio promissa facienda foret juxta bonitatem, & valorem de tempore hodiernae solutionis currentem, ex iis, quae ad differentiam Monetae imaginariae, vel poenitus sublatae, & irreperibilis deducuntur per *Bartol. in l. Paulus num. 4. ff. de solut. Caball. cons. 103. num. 6. & 7. & num. 13. lib. 2. late Rub. in addit. ad decis. 67. ex numero 35. cum plurr. seqq. par. 9. Rot. decis. 42. numer. 6. coram Ludovis. ubi Adden. num. 8. & decis. 430. numer. 1. & seq. par. 4. recent. & coram Pen. decis. 592. per tot. Card. De Luca lib. 13. de Pension. disc. 34. n. 4. & disc. 35. n. 2. cum aliis praeter hos adductis in *Disc. seq. num. 3.**

Verum etiam, quia clarum emicat pactum exburfandi hujusmodi introitum ad rationem currentis pro tempore valoris, in quibus terminis, etiam si in prima specie Monetae imaginariae, vel suppressae, & irreperibilis versaremur, pactum inconcussè servandum esse, ac solutionem fieri debere juxta valorem in locum ejusdem Monetae imaginariae, vel suppressae subrogatum, unanimiter tradiderunt *Venturin. cons. 45. numero 34. & seqq. Tondut. quest. Civil. cap. 1. numer. 5. & cap. 3. numero 59. & seqq. Cenc. de Censib. quest. 85. num. 5. Mans. consult. 391. per tot. & post Cravett. cons. 47. num. 1. Card. De Luca de Regal. disc. 33. num. 8.*

Neque his ullatenus adversatur enunciatus solvendi modus ad rationem Obulorum 85. per Saeculum, & ultra practicus: Quoniam vel hujusmodi solutio deducitur per viam observantiae interpretativae voluntatis Contrahentium ab initio, eoque casu repugnat ad evidentiam memoratum pactum clarum, & litterale in contrarium, nullus enim interpretationi locus existit, quando promissio, vel obligatio nullam recipit ambiguitatem, prout in individuo Monetae uno vel altero modo solvenda respondit *Purpur. cons. 383. sub numero 4. Spad. cons. 58. numero 5. lib. 3. Cyriac. contr. 388. num. 17. cum 2 seqq. Caren. resol. 68. numero*

n. numero 8. Noguierol. alleg. 2. numero 84. & seq. Gratian. discept. 417. numer. 21. & seqq. & discept. 560. numero 15. cum seqq. Gob. de Monet. quest. 6. num. 90. Card. De Luca de Regal. disc. 126. numer. 3. & de Pension. d. disc. 34. num. 9. verj. in quibus, Rot. decis. 430. num. 3. part. 4. rec. tom. 1. & decis. 165. num. 9. eadem par. 4. tom. 2. & coram Dunozett. Sen. decis. 139. nu. 5. & coram Amat. Dunozett. decis. 745. num. 5. & decis. 261. num. 8. coram Priol.

Aut verò prætenitur, quod ab eadem continuata solutione fuerit inducta novatio, tuncque pariter de facili subintrat responsio, quod ex nudo facto de per se non incompatibili, sed potius emisso per errorem (ut infra) impossibile est somnare novationem, quæ vel exposcit litteralem expressionem, vel saltem incompatibilitatem in alia conventionem scripta, & instrumentali, & hi sunt termini, quibus adaptatur, & congruit titulus novationis, ad Text. in l. fin. de novat. & dignosci potest per deducta apud Amat. Panorm. resol. 50. numero 2. & seqq. Casp. Lavr. consult. 120. nu. 2. & seq. Bonden. colluct. 5. num. 101. & seqq. lib. 2. Mart. Medic. exam. Senen. 41. per 101.

Idque adeò verum, ut Doctores de hac materia tractantes reverà nunquam siue nova Instrumenti, vel Scripturæ confectione commisceant titulum novationis, sed obiciendo diuturnam solutionem in una specie Monetæ, illam adducunt per viam observantiæ interpretativæ, ut supra, vel præscriptivæ, de qua proxime solumque Card. De Luca in d. disc. 33. de Regal. (quia questio ab eo discussa respiciebat Capitale) incidenter assert, & commiscet vocabulum novationis respectu fructuum, nihil tamen seriò, aut maturè desuper firmando.

Remanet itaque dispungendum; utrum ex hac centenaria solutione dici valeat inducta præscriptio, quæ Monti, seu Cameræ suffragetur, in qua propositione quamvis non desint aliqui, qui innitentes dispositioni Text. in cap. cum olim, de Censib. præscriptionem in proposito resultare voluerint per solutionem 30. vel 40. Annorum prout videntur per gloss. in d. cap. cum olim, verbo tringenta sex, Gabr. comm. conclus. iit. de solut. conclus. 1. numer. 25. Surd. conf. 220. numer. 18. Spad. d. conf. 58. numer. 4. lib. 3. Cenc. de Censib. d. quest. 85. numero 34. Card. De Luca de Pension. d. disc. 34. numer. 9. Rot. in Papicn. Emphyteusis 13. Junii 1668. §. Neque ad probanda u, coram Otalora.

Nilominus communior opinio militat in oppositum, ex quo vel præscriptio dari non potest in re undique clara, & litterali, cum ex illa semper emergat mala fides in Debitore, impediens proinde ex Juris Canonici censura quamlibet præscriptionem, ex collectis in specie nostra per Surd. conf. 454. num. 43. Cyriac. contr. 388. numero 28. Boss. in præct. Crimin. iit. de Monet. sub num. 5. Lotter. de re Benefic. lib. 1. quest. 39. numer. 230. Noguierol. d. alleg. 2. num. 88. Cenc. de Censib. d. quest. 85. num. 36. Card. De Luca de Pension. d. disc. 34. numer. 10. oprime Tondur. resolut. Civil. cap. 4. nu. 1. verj. quod si verba Contractus, & cõcord. Thesaur. de augm. Monet. par. 1. n. 74. Gob. de Monet. quest. 8. nu. 20. & seq.

Vel saltem uno ore concludunt Scribentes, quod in hoc casu denegari non possit restitutio in integrum ex consueta clausula generali, si qua mihi iusta &c. ut pariter in hac discrepantia Monetatum firmavit Card. De Luca Pension. d.

disc. 34. num. 15. & 16. & antè cum Surd. d. conf. 454. num. 47. Gob. d. quest. 8. num. 37. cum plurr. seqq.

Facilius autem in præsentibus facti circumstantiis, ubi versamur in venditione ab initio facta Ascanio de Leonibus, deinde que in illius cesso, vel transmissio in hæredes, vel ejus singularis successores; undè cum semper Jura præsumant ignorantiam in hærede, vel alio particulari Successore, quod scilicet non habuerint isti notitiam Instrumenti Erectionis, & quomodo solutio facienda foret, justè crediderunt, vel potuerunt credere, quod eo modo, & non aliàs sibi, vel ipsis fieri deberet solutio, ex firmatis in his terminis per Cost. in tract. aut sciebat &c. cent. 1. dist. 43. ex num. 3. Lotier de re Benef. d. lib. 1. quest. 39. num. 163. & in puncto hæredis, & successoris Surd. d. conf. 454. nu. 39. & 40. Cyriac. d. contr. 388. nu. 25. & seq.

Quinimò stante hujusmodi impræscriptibilitate, vel facili impetratione restitutionis in integrum, potius retorquenda forent Arma contra Montem, cum, posito errore, posset Clementia expetere terminos decursos, ac non legitime solutos, sicuti potuisset è converso ipse Mons per viam conditionis indebiti repetere ultra debitum solutum, ut in specie nostra Monald. conf. 45. ex n. 6. lib. 1. Surd. d. conf. 454. num. 37. & 38. Cyriac. contr. 225. num. 26. Gob. d. Monet. d. quest. 6. num. 91. & 92. & consult. 25. n. 12. & n. 21. Armenzan. decis. Iaruen. 49. n. 23.

Præcipue respectu 29. Annatarum postremò decursatum, cum enim tractetur de annua responsione, succedit receptissima Conclusio, quod tot præscriptiones requirantur, quot Anni, idèq; cum quadragenaria, vel saltem tricenaria ex supra deductis præscriptio exigatur, 29. præstationes ab ista præscriptione videntur immunes, ut egregiè prosequendo notavit Card. De Luca de Credit. disc. 140. num. 4. & generaliter est Text. in l. cum notissimi, & Illud autem, & §. In his etiam, C. de præscript. 30. vel 40. Annor. Gratian. discept. 490. num. 1. & discept. 883. num. 14. Rot. decis. 190. n. 25. post Zach. de oblig. Camer. & decis. 33. ex num. 15. cum plurr. seqq. coram Bich. & decis. 373. nu. 14. & seqq. par. 9. rcc. & in Romana Censu 14. Ianuar. 1686. §. Validitas, coram Card. Matthæio.

Ista tamen afferuntur ad effectum ut Mons facilius acquiescat petitioni Clementiæ, atque animadvertat, Bellum cum majori probabilitate potius fieri posse in ejus Provincia, quam quod reverà omninò tutam existimem hanc prætensionem, licet enim ista solidum habeant formentum Juris, & speciales Authores, ut supra; nihilominus, vel quia Rota incidenter oppositum firmavit, vel quia Mundus infinitis litibus intricaretur, vel denique quia resistat ratio bonæ vel mediæ fidei Debitorem absolventis à restitutione eorum fructuum, quos sine dolo, ac positiva scientia, præsertim in hujusmodi Administratoribus Montium de difficili cadente, in alios usus consumpsit, praxis ipsa quotidiana docet, quod in futurum fuerint Creditores condemnati ad integrum, ac debitam solutionem, sed respectu temporis antea facti plenariam reportaverint ab solutionem, ut ex Rot. coram Pen. decis. 5. num. 1. repetit. decis. 216. post. Cenc. de Censib. latissimè testatur Card. De Luca de Credit. d. disc. 140. numero 5. & seq.

Accidit in hac materia Monetarum Mihi casus forte singularis, ac de reliquo contingibilis in magnis Emporiis, & inter Mercatores, qui quando-
 16 que negociantur Nummos, & Monetas tamquam speciem; seu Mercem Mercantilem, sive uti materiam rudem, ut considerat *Surd. conf. 285. num. 3. vers. respondi tamen*, & bene *Mans.* (quem postea adveni scripsisse pro Inquisitis Mercatoribus in hac causa) *consult. 281. num. 43. ubi sub num. 44. ex Paris. conf. 169. num. 30. lib. 4. Tiraguell. de retract. lignag. §. 1. gloss. 20. sub numer. 14. Azeved. aliisque sub-*
 17 *jungit, non esse idcirco prohibitum Mercatoribus Monetas in aliqua Regione non expendibiles trans-*
mittere in alias Regiones, ubi expenduntur, vel majoris aestimationis existunt, & sequitur lo: Dominic. Raynald. in suo Moderno, & dicto Comment. de Ban-
num. Gener. Bonon. cap. 5. §. 4. sub num. 28. il primo, §. At transiens, vers. quia Mercatoribus.

Cum enim in Statu, seu Territorio Principissæ Dumbes ingens quantitas aureorum Florenorum, vulgò *Zecchini*, cusa fuerit sub assueta imagine; sive Insignibus Reipublicæ Venetæ, eademque Respublica notitiam habuerit, quod eorundem Florenorum quantitas non modica Liburni reperitur apud Carolum Benassai, enixè institit, construi Processum contra prædictum Carolum: Undè in hoc statu de tribus in sensu Veritatis consultus fui ad instruendum animum unius ex Judicibus in hac causa à M. Duce Hetruriæ Delegatis, primò nimirum, ad quem spectaret hujus causæ cognitio; Secundò; quale Delictum in his terminis dici possèt à Carolo perpetratum, quavè proindè pœna foret coercendus; Tertio tandem, quoties Confiscatio bonorum; vel multa saltem pecuniaria intrare pòtuisset, cui Fisco fieri deberet applicatio.

Super prima difficultate facilè respondi, cognitionem scilicet spectare ad Tribunalia M. Ducis, in quibus de facto, acquiescente Republica; Causa fuit discussa, ut liquet penes *Mans. d. consult. 281. sub nu. 4. vers. & hinc est*; Quamvis enim ob Monetæ
 18 falsificationem sub imagine alicujus Principis, illius dicatur offensa Majestas, ad *Text. in l. 2. ibi, cujus obnoxii Majestati Crimen committunt, C. de fals. Monet. Giurb. conf. 65. num. 61. Scacc. de Commerc. §. 2. gloss. 3. sub nu. 89. vers. & idè si quis illam Godofred. de Reat. qu. 18. num. 37. Aruna: de Comit. Imper. cap. 8. num. 55. Massin. de Confisc. quest. 6. nu. 19. Mastrill. de Indult. Gener. cap. 27. n. 3. & seq. Anuñez de donat. Reg. lib. 2. cap. 25. num. 49. Capyc. Latr. decis. 179. nu. 4. ii. & 18. Cortiad. decis. 87. num. 10. Sanfelice. decis. 59. num. 7. Panimoll. decis. 77. numer. 6. & seq. Raynald. ubi supra d. cap. 5. §. 1. numer. 3. & idcirco ad ipsum
 19 Principem offensum pertinere videatur punitio; ut tradit *Gig. de Crim. l. 1. tit. de Crimin. & c. quis cognosc. poss. nu. 4. & 8. Decian. tract. Crimin. lib. 7. cap. 26. num. 1. Farinac. conf. 48. num. 26 in fin. & in Voi. ibid. impress. nu. 36. ubi Gramatic. Afflict. & alii referuntur, & concordant Rovit. Novar. & cæteri apud Massin. de Confisc. d. quest. 6. nu. 12. & 13. Borell. de Reg. Cathol. præstant. cap. 12. num. fin.**

Nihilominus, quia Crimen, si quod aderat in Carolo, proveniebat (ut inferius) à Mandato suscepto, vel destinatione expendendi, vel ab ipsa actuali expensione, hinc proindè dicebam, remansisse læsam quoque Jurisdictionem M. Ducis uti Domini hujus celeberrimi Emporii, idèque cognitionem in his casibus spectare ad Judicem ejus loci, in quo Delictum fuerat continuatum, vel consummatum,

saltem cumulativè; tradunt relati per *Laurent. decis. Aven. 114. num. 2. & sub num. 5. vers. verumtamen, Farinac. d. conf. 48. num. 6 & in eod. Voi. nu. 42. egregiè Scacc. de Commerc. d. §. 2. gloss. 3. sub n. 130. vers. secundo, & num. 131. optimè pariter Raynald. in Comment. ubi supra d. cap. 5. §. 1. nu. 106. & ita noscitur practicum apud Spad. conf. 115. lib. 1.*

Respectu autem secundæ inspectionis, cum falsitas Carolo objectata non concerneret, nisi illam speciem, quæ dicitur resultare ratione formæ, videlicet ob appositionem Cunei alterius Principis, dum
 21 Moneta in pondere, & in materia minimè laborabat, juxta distinctionem, de qua *Barbos. de Offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 51. numer. 57. & seqq. Decian. tract. Crimin. d. lib. 7. c. ip. 23. per tot. Carpzov. in prax. Crim. par. 1. quest. 42. & 43. per tot. latissimè Gob. de Monet. quest. 10. nu. 4. & 5. & observat Mans. d. consult. 281. num. 17. & 18.*

Claram erat in factò, quod Carolus Monetam hujusmodi non cuserat, sed probabatur sibi fuisse transmissam à Civitate Lugdunensi à Pompeo Gasparini, & idcirco dubium tantummodo esse poterat, an Carolus esset purè Mandatarius ipsius Gasparini fortè Cusoris ejusdem Monetæ, vel ex contractatione, de qua superius nu. 16. illam receperit; aliatque legitimum ejus dominium quæsitiverit: primo casu adhuc intrare non poterat, nisi pœna arbitraria per
 22 viam multæ, quia licet ex adductis per *Spad. conf. 114. & d. conf. 115. lib. 1. quem refert, & sequi videtur Gob. de Monet. quest. 11. num. 20. & per Farinac. d. conf. 48. pœna Confiscationis bonorum videretur infligenda, hi tamen loquuntur in casu, quo fuerat cusa Moneta sub Cuneo Sedis Apostolicæ, atque Bononiam transmissa, & sic non mirum, si Camera Apostolica pœna Confiscationis propriam vindicabat injuriam; At in præsentì cum fabricator Subditus non esset M. Ducis, nec illius Stemma violaverit; non poterat congruere pœna Confiscationis, quæ est ordinaria, & consecutiva ad Crimen læsæ Majestatis; sed solum locum sibi poterat vindicare pœna extra-
 23 ordinaria, sive arbitraria, cum non Subditus fabricans Monetam alterius Principis Crimen læsæ Majestatis non incurrat, ut reprobo *Mench. communitè firmant Vermigliol. conf. 219. nu. 6. Carpzov. in prax. Crimin. d. par. 1. quest. 43. nu. 27. & seqq. Scacc. de Commerc. d. §. 2. gloss. 3. num. 129. Vinc. De Franch. decis. 440. num. 6. Mar. Antonin. var. resol. 44. in fin. vers. quarto quia, lib. 3. Conciol. resol. Crim. verb. Moneta falsa resol. 2. nu. 7. Gob. de Monet. d. quest. 11. nu. 17.**

24 & in puncto, quod sola pœna arbitraria valeat, ac debeat practicali, patet ex *Laurent. d. decis. 114. Avenionem, quem sicco pede referunt Novar. super prag. de fals. Monet. collect. 3. num. 16. Rovit. in Pragm. 1. de Monet. num. 11. plenè Tonduti. resol. Civil. cap. 20. per tot. ubi respondet Constitutioni B. Pii V. la 115. per quam cavetur; Monetam tondentes, vel fabricantes afficiendos esse ultimo Supplicio, cumque in eo casu Fabricatori extiterit imposita pœna fustigationis, negat, potuisse superimponi pœnam ullam pecuniariam, testaturque, ita fuisse judicatum, quantumvis admitteret, intrare posse pœnam pecuniariam, nisi præcessisset altera condemnatio Corporis afflictiva, prout etiam concedunt, præscindendo à præfata pœna Corporis afflictiva, *Marsil. consul. 47. numer. 1 in fin. ex vers. sed præmissis, usque ad fin. Cabed. decis. Lusit. 89. par. 1. quem refert Rovit. dicta Pragm. 1. num. 12. Laurent. d. decis. 14. propè fin. habendo Me remissivè ad quantitatem, seu ratam**

26 condemnationis pecuniariae in hoc proposito tactam à *Devian. d. lib. 7. cap. 28. num. 15. Giballin. de univ. rer. human. negoc. lib. 2. tom. 1. art. 15. cap. 4. num. 2. & præsertim circa fin.*

Cæterum constabat in factò, nos potius versari in secunda parte distinctionis, quoniam Carolus Monetam non culerat, neque purè repræsentabat personam Gasparini, imò apparebat, hujusmodi cusionem processisse in loco, & de mandato præfatæ Principissæ de Dumbes, ut etiam videre est apud *Mansf. d. consult. 281. sub nu. 30. vers. hanc tamen*, Idè- que non poterat inquiri de alia pœna, nisi ea, quæ solet imponi retinentibus, aut expendentibus falsam Monetam: Quamobrem firmato hoc assumpto 27 procedendum erat cum distinctione passim recepta inter scientiam, & ignorantiam, itaut si Carolus sci- visset, Monetam non fuisse legitime fabricatam, illamque apud se nihilominus retinisset, vel expendisset, adhuc plecti valeret pœna dumtaxat arbitratia, ex collectis per *Farinac. de Crimin. l. f. Majest. quæst. 115. num. 118. Carpzov. in prax. Crimin. d. par. 1. qu. 42. nu. 99. & 102. Merlin. Pignatell. cent. 2. cont. cap. 26. num. 18. & seqq. Novarr. in summ. Bullar. par. 1. Comment. 84. num. 13. Conciol. resol. Crimin. d. verb. Moneta falsa resol. 4. num. 1. & 15. Gob. de Monet. qu. 11. ex num. 36. cum seqq. Mansf. de consult. 281. num. 33. Raynald. ad Bannim. Gener. Bonon. d. cap. 5. §. 1. num. 100. & seqq. præsertim, quia tractaretur de non Subdito expendente Monetam alterius, & non illius Principis, in cujus Territorio sequebatur expensio, ne alias plus puniatur Auxiliator, quam principalis Delinquens, ut notat *Marsil. d. conf. 47. num. 2. & 3. & conf. 71. num. 11. & superadditò Giballin. de univ. rer. human. negoc. tom. 1. lib. 2. d. cap. 4. art. 15. num. 4. & seqq. Mansf. d. consult. 281. nu. 34.**

At hujusmodi scientia non erat comprobata per Fiscum, imò conjecturæ ignorantia nitium urgebant in oppositum, ut latius tucetur *Mansf. d. consult. 281. num. 36. & seqq.* & consequenter posita ignorantia, & retento principio, de quo supra, nimirum quod Moneta ratione ponderis, & materiz esset perfecta, nullamque haberet maculam falsitatis, censendam ab omni pœna Carolum esse absolvendum, ex *Vermigliol. conf. 221. num. 5. Menoch. de arbit. cas. 316. ex num. 55. Giballin. d. art. 15. numer. 12. Decian. tract. Crimin. d. lib. 7. cap. 27. num. 1. Farinac. d. qu. 115. num. 153. & seqq. Mus. ad Consuetud. Panorm. cap. 77. numer. 13. Amendol. ad Franch. decis. 401. num. 7. Maur. Burg. de mod. proced. ex abrupti. qu. 23. num. 139. & seqq. Fabr. in Cod. lib. 9. tit. 15. defn. 2. numer. 2. Antunez de donat. Reg. d. lib. 2. cap. 25. num. 65. in fin. Cortiad. d. decis. 87. num. 34. Mansf. d. consult. 281. nu. 35. Pantinol. d. decis. 77. num. 19. & 20. Raynald. ad Bannim. Gener. Bonon. d. cap. 5. §. 1. sub num. 23. vers. nam si ignoraverit; cessat enim in præmissis circumstantiis læsio Subditorum, & offensio Principatus illius loci, in quo Moneta reperitur, vel Causa cognoscitur, quin etiam difficile erat justificare identitatem, seu differentiam harum Monetarum ab illis, quæ cum, vel sine autoritate Venetæ Reipublicæ culæ forent, ut optimè ratiocinatur *Giballin. d. cap. 4. art. 15. num. 2.**

Adducebatur ulterius ex parte Caroli motivum, quod hujusmodi Monetæ forent fabricatæ ad finem 31 eas transmittendi in Imperium Turcarum, & per consequens, quod cum eos fraudare non sit illicitum, inferebatur, nullam in hoc casu pœnam intrare, ex punctualiter firmatis per *Menoch. conf. 1208.*

*num. 9. vers. his præmissis, & num. 15. quem referunt Rovit. in d. Pragm. de Monet. num. 16. in fin. Gob. de Monet. d. qu. 11. nu. 71. Mansf. d. consult. 281. nu. 43. Raynald. d. cap. 5. §. 4. sub nu. 25. il primo, §. At transiens, in fin. Sed penes Me tale fundamentum de pet se erat contemplatione, nedum quia, si non de directo pugnabat cum ignorantia ad Caroli defensionem rationabiliter superius adducta, illam tamen valdè debilitabat, quia si Carolus sciebat, vel intendebat Monetam transmittere in Plagam Orientalem, ergo videbatur suspicionem habuisse de illius probitate seu legitima impressione; verum etiam, quia tunc 33 subsisteret animadversio fraudandi Turcas, contra quos perpetuum Bellum indictum est, quando phisicè, aut moraliter eadem Monetæ remansuræ essent penes Turcas tamquam in eorum Regionibus tantummodo expendibiles, sed cum vigore Commerciij nimium de facili remanere potuissent in Provincias Christianorum, semper vigeat periculum fraudandæ Innocentes, eosdemque Christianos: Et de factò *Autoritates prædictæ moventur à paritate, nimirum quod quemadmodum pœna ordinata non puni- 34 tur falsificans Monetam in loco non expendibilem, vel reprobata, ex Theoria Marsil. in l. quæ falsam num. 53. & 54. ff. ad l. Cornel. de fals. Robers. Marant. conf. 63. nu. 7. vers. similiter; Covarr. de collat. veter. Numism. cap. fin. sub n. 3. vers. extusatur nuem, Borell. de præstant. Reg. Cathol. d. cap. 12. num. 60. Barbos. de Episc. d. alleg. 51. nu. 61. Peguer. decis. 46. num. 15. Guid. de Mineral. qu. 78. num. 115. Kihzel. de Iur. Monet. class. 5. qu. 2. sect. 4. num. 46. Larath. in Theat. feudali. par. 11. dilucid. 52. nu. 13. Novarr. in summ. Bullar. d. par. 1. Comment. 84. num. 11. benè Gob. d. qu. 11. num. 25. Antunez de donat. Reg. d. lib. 2. cap. 25. num. 73. Mansf. d. consult. 281. num. 45. Raynald. ad Bannim. Bonon. d. cap. 5. §. 1. sub num. 26. vers. sed quid dicendum; Ita proportionabiliter nullam pœnam subire debet, qui bonam Monetam falsificasset, vel retinisset, transmissurus eandem ad publicos Fidei Hostes. Verum cessante ex præmissis hujusmodi ratione, motivum remanet insulsum.**

Deniquè respectu ultimæ difficultatis non dubitabam, quod ubi aliqua pœna pecuniaria Carolus foret coercendus, illa deberet non jam Fisco Veneto, sed Cameræ M. Ducis applicari; quia ubi intrat generalis, vel particularis Confiscatio de Jure Communi (prout hic) ob Crimen læsæ Majestatis, unusquisque confiscat in suo Dominio, juxta Doctrinam Bald. in l. ex facto 35. ff. de hered. instit. & in l. 1. num. 100. in fin. & seqq. C. de Summ. Trinit. & Fid. Cathol. Card. De Luca de Regal. disc. 148. num. 46. & disc. 149. num. 21. cum aliis ad satisfactam in Vor. seu decis. 536. num. 11. & seqq. part. 14. rec. & penes Episc. Rocca select. disput. Iur. cap. 1. num. 2. & seqq. qui patiter scripsit in celebri Causa ejusdem Voti, seu præterse Incamerationis de Frangipani; (quæ 36 tamen Doctrina super competentia Confiscationis inter plures Fiscos utique locum sibi vindicant, ut admittit scribens contra prædictum Votum Card. De Luca de Regal. in Supplem. par. 1. disc. 161. ex num. 5. cum seqq. & signanter numer. 17. Sed ad effectum inducendæ Confiscationis maximam involvunt difficultatem, & æquivocum, sicuti latius ostendit idem Card. De Luca ubi proxime, & Ego postea acriter sustinui adscitus ad defensionem Marchionis Cornelii Frangipani, itaut oportuerit Fisco Causam concordare.)

Solumque in Venetæ, ac meritissimæ Reipublicæ satisfactam

37 satisfationem subungebam, quod ubi de cætero Moneta hæc in toto, vel in parte debuisset confiscari, quin etiam ad exuberantiam, exclusa quoque Confiscatione, potuisset deleri imago, sive Cuneus ejusdem Reipublicæ, vel iterum Nummos refundendo, vel reducendo eos in rudem Auri massam, quia tali modo Reipublica suum recuperabat Interesse consistens in appositione Cunei sui, ut practicatur, quando aliena Stigmata, vel Insignia usurpantur; ex traditis in l. 1. p. st. d. c. f. Remb. ldi atque ita quodammodo factum fuisset illud, quod præcipitur in D. Math. cap. 2. redde quæ sunt Cæsaris Cæsari, &c. quem Textum in histetminis adducunt Bal. consi. 76. sub n. 1. lib. 3. Menoch. de arbit. d. ca. 316. n. 47. & 45. Giballin. d. cap. 4. tit. 15. n. 5. Scucc. de Commer. d. §. 2. gloss. 3. sub n. 89. Antmez. de donat. Reg. d. lib. 2. cap. 25. sub nu. 32.

BONONIEN. MONTIS JULII
PRO MONTISTIS;
CVM CAMERA APOSTOLICA.
ARGUMENTUM.

De eadem materia, de qua in Disc. preced. & de Monera quando dicatur imaginaria, vel realis, & quando debeat eadem species Monetæ identificè, vel suppleri possit, aut debeat juxta valorem currentem de tempore solutionis. Plura de abrogatione Monetarum, & quando debeat dari, vel suppleri valor ad normam Monetæ abrogatæ. Princeps quando teneatur etiam contra se observare Banna, vel leges æditas in materia Monetarum.

SUMMARIUM:

- 1 Facili series.
- 2 Resolutio Cause.
- 3 Moneta si fuerit promissa in certa specie, & reperitur, vel debet solvi in eadem specie, vel in valore æquivalenti.
- 4 in Monetarum materia verba Auri in Auro important etiam Auri, & Monetam realem, & effectivam.
Moneta in conventionem deducta præsumitur esse in Commercio, nisi contrarium probetur, ibid.
- 5 Moneta non dicitur idealis, seu imaginaria, quando reperitur.
- 6 in Monetarum materia verba ad rationem librarum, aut Juliorum tot, stare dicuntur demonstrativè, quando Moneta, seu species, quæ est in obligatione solvendi, reperitur.
- 7 Moneta imaginaria nullas habet entis physici passiones.
- 8 in Monetarum materia verba boni, & justi pondetis excludunt Monetam imaginariam.
- 9 Moneta imaginaria quæ sit, & dantur exempla.
- 10 Libri publicæ Depositariæ plene probant etiam pro Tertio, & contra Tertium.
- 11 Solitum, & consuetudo probatur ex publicis Instrumentis.
- 12 Argumentum sumere non licet à particulari ad universale, juxta regulam non probat hoc esse &c
- 13 Tempus, quando est de substantia dispositionis, debet præcisè justificari.

- 14 Monetarum valor si extrinsecè non mutetur, est species Miraculi.
- 15 Solitum ut quid dici possit, duo, vel tres ad minus Annos præcedentes requiruntur.
- 16 Negativa probatio excluditur à mera possibilitate in contrarium.
- 17 Actum improbare in una parte, & in altera approbare non licet.
Amplia, id neque licere Minori, ibid.
- 18 Moneta si debeat ex Principis ordinatione juxta unum, vel alium valorem, cessant omnes difficultates quoad illius solutionem.
- 19 Bannum, vel lex ligat Principem conditorem in materia Monetarum, & in quolibet alia ex vi directiva, non autem coactiva.
Et de ratione in specie Monetarum, num. 24.
- 20 Monetam abrogendi facultas est de Regalibus Supremi Principis.
- 21 Actum facere qui potest, valet etiam illum qualificare.
- 22 Producens scripturam tenetur illam acceptare tam pro se, quam contra se.
- 23 Moneta conventa de valore ubi non apparet, solutio facienda est de Moneta nova, & usuali illius nominis, quæ censetur loco antiquæ subrogata.
- 25 Moneta inferiorit excusio resultat implicita Gabella.
- 26 Moneta valor præsens, ubi non correspondet valori antiquo, suppleri debet.
- 27 Probatio, quæ concludit per possibile, non per necesse, non attenditur.
- 28 Moneta abrogata habetur pro non Moneta.
- 29 Moneta abrogatio non attenditur, quando illa fuit postmodum Commercio restituta.
- 30 Actum non fieri, vel factum postea revocari, idem est.
- 31 Discretivus loquendi, vel operandi modus diversam arguit intentionem.
- 32 Dicitio eodem significat eandem rem identificè.
- 33 Moneta valor, vel species, quæ fuerit in obligatione, arguitur ex observantia practicata in redemptione, seu extinctione obligationis.
- 34 Monetarum in materia multum facit observantia judicialis.
- 35 Moneta ejusdem vocabulum, seu species ubi reperitur, non attenditur abrogatio veteris Monetæ, & num. 37.
- 36 Moneta valorem qui dicit esse immutatum, debet probare mutationem intrinsecam ejusdem Monetæ.
- 38 Præscriptio quoad modum solvendi in hac, vel illa Moneta non datur respectu sortis, & Capitalis.

DISCURSUS LXXXIX.

1 Considerans cum solita Pastoralis sollicitudine Pontifex verè Optimus, & Maximus Innocentius XI. quod in ninium Cameræ præjudicium, & contra temporum immutatas circumstantias Mons Julius nuncupatus in Civitate Bononiæ ab Julio II. erectus excedentem fructum ad rationem Scutorum septem pro centenario annualiter solvebat, prævio Chyrogapho hujusmodi fructus reduxit ad Scuta quatuor; Verum quia benignè semper abhorruit, sive abstulit à coactione, idcirco nemini faciens injuriam concessit Montistis electionem, vel remanendi in Monte sub hac reductione, vel recuperandi ad eorum libitum Capitalia super eodem Monte implicata juxta formam Erectionis ipsius Montis.

Cum itaque nonnulli ex Montistis declaraverint, se permanuros in Monte, dummodò eidem solverentur fructus decursi, & decurrendi ad rationem Scutorum Auri in Auro, vel valoris pro tempore currentis, alii verò declaraverint velle recuperare Capitalia exposita in Scutis Auri in Auro, vel valore currenti, prout etiam fructus decursos ad rationem saltem, in qua de tempore in tempus valuerat Scutum Aureum, Ministri Camerales huic pretensioni se acriter opposuerunt: Quamobrem commissa causa in Tribunali Camerae, eaque pluris proposita coram R. P. D. De Alte Clerico ejusdem Camerae, post plures resolutiones, & disputationes habitas etiam per modum triangularis controversiae, quia Camera signari procuravit aliam Commissionem contra Regimen Bononiz, tandem *sub die 6 Martii 1684.* resolutum fuit favore Montistarum relaxandum esse Mandatum quoddam Capitalia in Scutis Auri in Auro, quòverò ad fructus; relaxandum pariter esse Mandatum in Scutis Auri in Auro, sed solum quoddam decursos post reductionem, fuitque super eadem resolutione desuper ab eodem Pralato extensum (ita Ministris Cameralibus petentibus) Votum valde elaboratum, & doctum.

Sed ad instantiam ejusdem Camerae iterum commissa causa R. P. D. Paravicino alteri ex Pralatis, seu Clericis ejusdem Tribunalis, in hoc statu assumptus fui ad scribendum pro Montistis, quorum favore, in sensu etiam Veritatis, censebam, esse persistendum in resolutis, unde bis reposita causa, nempe *sub die 10. Martii, & 27. Junii 1687.* pro executione Mandati jam, ut supra, relaxati responsum fuit, & pariformiter alterum extensum extirrit Votum, in quo accuratissime non minus, quam solidè occurritur cunctis objectis ex parte Camerae in qualibet propositione de novo suscitatis: Et ita saltem in suspensivo, cum subsequuto effectu expeditionis Mandati, ejusque executionis, causa hæc terminata remansit.

Et quoniam nimis longa foret registratio plurimum Responsorum, quæ additi in eadem causa, primum dumtaxat inferendum censui, præsertim quia reliqua nullam fermè articuli Juris indaginem præseferbant, sed consistebant in nudis facti suppositis, & illationibus, quibus tamquam insubsistentibus ad satietatem satisfacit postremum Votum, de quo supra: Ideòque remittendo curiosos ad idem Votum (quod una cum præcedenti est jam impressum, & de facili utrumque in aliquo Volumine in dies alligabitur) attingam fundamenta magis substantialia, quæ in præcærito primo meo Responso referuntur, ut sequitur.

Tota vis disputationis reducit ad gemina objecta, sive potius æquivoca, quæ ex parte Camerae proponuntur, de cætero etenim regula indubitanter assistit Montistis, quia cum Erectio Montis, de quo agitur, & respectivè solutio facta pro emptione locorum ejusdem Montis cantet *de Scutis Auri in Auro Cuncti Itali*, hujusmodi autem Scuta passim sunt in Commercio totius Italiae, hinc proinde de plano sequitur, quod per actum retrospectivum Camera teneatur, vel eadem Scuta Auri in Auro in ipsa specie, quæ repetitur, restituere, vel saltem valorem ad præsens æquivalentem, ut firmant sine contradicte *Io. Bapt. Corazzar. in tract. de auzm. Monet. art. 1. num. 1. Cenc. de Cens. quest. 85. num. 8. & 9. Io. Kitzel. de jur. Monet. class. 2. quest. 1. num. 17. & seqq. Cyriac. contr. 261. num. 3. Rub. in addit. ad decis. 67. num. 19. &*

seqq. par. 9. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. discept. 417. num. 4. & seqq. & discept. 560. num. 5. Panimoll. decis. 44. annot. 1. num. 11 & seqq. Antonell. de tempore. legal. lib. 1. cap. 42. num. 13. Caren. resol. 68. nu. 4. Tranchetam. consult. 59. num. 1. & seqq. Job. consult. 25. nu. 1. & seqq. Card. De Luca de Reg. l. 1. c. 126. nu. 4. & 5. & de Benef. disc. 89. num. 16. Rot. decis. 597. num. 1 & seqq. par. 1. rec. & decis. 140. numer. 4. par. 2. & decis. 135. num. 2. par. 3. & coram Pamphil. dec. 129. num. 1. ubi adden. num. 7 cum seqq. plures alios adducit, & decis. 532. num. 3 & seqq. par. 10. & dec. 742. num. 1. & seqq. par. 18. num. rec.

Non obstat itaque prima objectio, nimirum quod cum de tempore præfate Erektionis non reperitur effectivè consimilia scuta constituenta valorem librarum quatuor, eadem idcirco valoratio tunc temporis facta ad rationem librarum quatuor per speciem imaginariæ Monete ex conventionem Partium resultantem stare dicatur taxativè, non autem demonstrativè: Nisi enim alias haberemus probationes limpidissimas in oppositum, sat esset respondere; & quod semper præsumptio stat pro vigentia usus; & commercii actualis pecuniæ in conventionem habitæ, quòdque ubi apponuntur verba *Auri in Auro*; ista significant substantiam, seu, ut dicunt, peciam Auri effectivi, exclusa qualibet imaginabilitate Monete idealis, & sophisticae, ut in proposito primæ propositionis per *Textum Clem. Beneficiorum, verb. Monetam currentem, de Decim. Soccin. cons. 247. sub nu. 4. lib. 2. M. Singer. de observ. 13. cent. 4. Frideric. Marim. de Cens. cap. 5. num. 65. & in specie secundæ Curt. Sen. de Monet. sub num. 25. vers. quia illa additio, Alciat. respons. 34. numer. 1. & 2. & respons. 79. sub num. 1. lib. 8. Berett. cons. 58. num. 2. Menoch. cons. 138. sub num. 5. Lotther. de re Benef. lib. 1. quaest. 39. nu. 224. M. ell. alleg. 60. num. 13. lib. 3. Tondut. quaest. civil. cap. 6. numer. 10. & seqq. Geb. de Monet. quaest. 6. num. 61. vers. & per verba, & num. 62. Reusner. decis. 3. ex num. 4. & seqq. lib. 4. Card. De Luca de Credit. disc. 140. num. 11.*

Potissimè, quia, ut habetur in *decis. 575. num. 4. coram Dunozeu. Jun. & in illius confirmatoria, quæ est decis. 157. num. 2. & seq. post Merlin. de pignor. & Card. De Luca de Regal. disc. 4. numer. 7. remanet extra dubium, quod tunc adessent plures species Scutorum Auri Cuncti Itali, in quibus terminis hujusmodi expressio *ad rationem librarum quatuor* stare censetur ad determinandum, seu diversificandum valorem unius speciei tunc decurrentis ab altera, ut uno ore tradiderunt *Sacc. cons. 110. numer. 19. & 20. lib. 1. Bellou. de his, quæ sunt incontin. lib. 2. cap. 123. numer. 2. vers. placuit autem, cum aliis, quos refert, & sequitur Tondut. de Pensu cap. 40. num. 26. & 27. Caren. d. resol. 68. numer. 5. & seqq. Tranchedin. d. consult. 59. num. 4. Carol. Anton. de Luca ad Gratian. d. discept. 417. num. 6. & seqq. Boer. decis. 327. num. 3. Mastrill. decis. 7. nu. 1. Add. ad Pamphil. d. decis. 129. sub num. 8. vers. ampliatur etiam, Rot. dec. 219. num. 3. & seqq. post Cenc. de Cens. & coram Dunozeu. Jun. d. dec. 745. num. 4. & d. dec. 119. sub num. 3. vers. qui est casus noster, & num. 4. post Merlin. de pignor. & coram Coccin. decis. 235. numer. 2. & coram Bich. decis. 250. num. 8. & seqq. & decis. 237. num. 10. coram Card. Cels. & decis. 164. num. 7. & seqq. par. 15. Card. De Luca de Benef. d. disc. 89. sub num. 16. vers. adeòque id procedit, & de Credit. d. disc. 140. num. 11. Zach. de Salar. qu. 16. num. 7. & 8.**

Ac deniquè præter hæsitacionem, dum dictum quo-

7 que fuit; *bóni*, & *jufti ponderis*, cum enim Moneta imaginaria nullas habeat entis phyfici paffiones, nec poffit imprimi, vel effe bona, aut juftè, vel injuftè ponderari, ut inquit *Surd. conf. 335. num. 13. Io. Bapt. Silvatic. conf. 48. sub num. 34. Buccaferr. conf. 87. num. 3. Venturin. conf. 45. sub num. 30.* Ita è converfo, quoties expreffum dignofcitur pondus, & bonitas, per neceffarium antecedens includitur ens, & Moneta phyfica, vera, & realis, juxta Doctrinam *Bart. in l. Pavius, ff. de folut. Curt. de Monet. sub d. num. 25. verf. quia illa additio, Beret. d. conf. 53. numer. 2. plene Menoch. conf. 253. num. 12. & feqq. & conf. 1165. num. 5. Cenc. de Cenf. d. quæft. 85. nu. 23. verf. nec eo casu, Tondut. quæft. civil. d. cap. 6. num. 10. & de Penfion. d. cap. 40. num. 23. Berlich. præct. concl. lib. 2. concl. 36. nu. 43. Gob. de Monet. d. quæft. 6. num. 4. & feqq. Boer. d. decif. 27. num. 3.*

Et fanè nulquam auditum fuit, nec reperitur apud *Tractantes* de materia, quod terminus Monetæ imaginariæ fuerit excogitatus in Specie veræ, & effectivæ decurrentis Monetæ, quævè tunc, nunc, & femper exiit, & exiit in Commercio sub eo colore, & subtilitate, quod de tempore obligationis ad illam præcitam quantitatem, feu valorem designatum non adelfet Moneta correfpondens; folum quippè Monetæ imaginariæ nomen adhibitum apparebit, quando certum omnino eft, eam Speciem Monetæ non cudi, vel numquam fuiffe culam, & inculptam, ut funt Scuta Marcarum, Libræ in Statu Mediolani, Marapetini in Hyfpaniis, Bajocum Romæ, Neapoli Ducatum, cum fimilibus, & non alias, uti videre eft apud *Gomez ad regul. Cancell. tit. de valor. exprim. quæft. 9. num. 3. & 4. Cenc. de Cenf. d. quæft. 85. numer. 15. & feqq. Scacc. de Commerc. §. 2. gloss. 3. num. 68. Larr. decif. Granat. 22. num. 5. Gob. de Monet. quæft. 1. num. 39. & feqq. & d. quæft. 6. ex nu. 20. Carol. Anton. de Luca ad Gratian. difcept. 51. nu. 4. Andreol. contr. 319. num. 10. & feqq. & conforat benè deducta per Amicum meum *Peregr. Mafes. de Legat. Avenion. & Emil. lib. 1. cap. 24. nu. 15. & feqq.**

Verum, ut diximus, evidentia rei fuperat omnes difcurfus, & poffibilitates ideales, cum ex documentis, quæ dantur, liqueat evidenter, quod de præcis Annis 1550 & 1551. aderant in rerum natura; & in actuali Commercio Scuta aurea Italica, quæ paffim per Contrahentes valutabantur ad eandem rationem librarum quatuor, proindeque cum in istis Privatis Contrahentibus, ac refpectivè deponentibus apud Ædem Sacram Montis Pietatis nulla poffit fomniari ratio procedendi per Monetam imaginariam, nec in Monte Depositario, eisdemque Privatis Contrahentibus cadere poffit fuppositum illud indigentia, propter quod in oppositum præten-ditur, Sanctam Sedem potuiffe præfinire, & taxare valorem Scuti aurei excessivè, clarum eft, omnem istius objecti umbram evanefcere, abfque eo, quod liceat controvertere illam probationem, quæ pro Tertio, & contra Tertium ex publicis Instrumentis, & libris publicæ Depositariæ Montis Pietatis emergit, ex *Bart. in l. quædam, §. Nummularios num. 4. ff. de aden. Rot. coram Dunozett. l. un. decif. 639. num. 3. & 4. & coram Card. Cerr. decif. 76. nu. 5. & decif. 289. num. 2. & circa publica Instrumenta ad probationem foliti, & confueti plena funt volumina, ut apud *Surd. decif. 265. num. 60. Barz. d. eif. 3. sub nu. 7. cum reliquis ad fatietatem per Bonden. colluct. 14. num. 137. lib. 1. & colluct. 28. num. 138. & 139. lib. 2.**

Atque hinc irritus labor effe videtur, pofita tam

lucida, & incontrovertibili probatione veritatis, quidquam respondere ad Bannimenta, ex quibus præten-ditur edoceri de negativa valoris Librarum quatuor: Sed ne quid intactum relinquamus, quatenus attinet ad Ædicta de Anno 1550. & 1551. illa nihil habent commune cum casu nostro, cum eadem Ædicta simpliciter percutiant Scuta Senenfia, de quibus actum non fuit in noftra Ereptione, alias foret ab individuo argumentari ad totam Speciem, quæ fuit in stipulationem deducta, livè à particulari ad universale, contra omnia Juis principia, de quibus *Craver. conf. 96. nu. 4. Adden. ad decif. 28. nu. 42. par. 3. rec. & est nimis trita regula non probat hoc esse &c* ut in *Lineque Natures*, ubi *gloss. verb. cum nihil, C. de probat. cum concord. per Bonden. colluct. 31. nu. 289. lib. 2. Rot. decif. 392. nu. 7. par. 18.*

Minusque potest haberi ratio Bannimentorum longè præcedentium, Annorum fcilicet 1543. 1544. & 1545. Quoniam si Camera, licet injuftè, contendit non effe attendendam valuationem, & existentiam Aurei Italici de Anno 1568. & 1569. in quibus B. Pius fructum hujuscè Montis reduxit, & refpectivè nova loca creavit, illaque redemit, ut latius in refponfione ad fecundam objectionem, Ita ad fervandam æqualitatem pari replicatione exuberaret dicere, quod nec etiam attendenda funt Bannimenta non percutientia tempus Ereptionis, & in quibus efficacia probationis confiftit, ex traditis per *Gratian. difcept. 202. num. 9. & difcept. 391. num. 21. l' offh. refol. 91. num. 4. Thomat. decif. 50. sub num. 1. Rota coram Card. Orthonon. decif. 206. num. 7. & decif. 19. num. 2. coram Celf. & decif. 126. num. 15. in fin. post difcept. Contris, & paffim alibi; præcipuè in hac materia Monetatum, in qua miraculum eft, si valor earumdem extrinsecus non immutetur, & crefcet, undè de facili à prædictis Annis ufque ad Annum 1551. Ereptionis, potuit à Bajocc. 8. excrefcere ad Bajocc. 80. ut benè in propofito conclamarunt *Kener. inter tract. divers. de Monet. lib. 2. cap. 2. num. 29. 10. Bapt. Corazzar. d. tract. de augment. Mont. art. 2. ex num. 49. cum feqq. & præcipuè num. 56. & post Budell. de Monet. & re numm. Senatus Manuan. apud Gob. eodem tract. d. qu. 6. nu. 99.* Et de facto confat, quod ab ipfo Anno 1543. ipfamet Scuta Senenfia valutantur longè infra pretium Bononen. 77. & de Anno 1550. ascendunt ad Bonon. 78. ut ex littera Banni, undè dum ipfamet improba, & inferiora Scuta fecerunt hujusmodi augmentum, multò facilius illud efficere valuerunt Scuta Bononiensia, vel alterius Cunci Italici boni, & jufti ponderis.*

Adstipulantur huic veritati alterum Bannimentum æditum tribus, feu quatuor abindè Annis, fcilicet sub die 13. Februarii 1555. in quo præfcribitur, *che nel fare li pagamenti si debbano contar tutti li Scudi d'oro, quali siano di buon peso, & al peso solito di lire quattro di quattrini;* ac propterea certum eft, quod infpecto illo verbo *contare* aderat non in imaginatione, sed in effectu Scutorum Aureum numerabile, prout numeratum fuit in redemptione quorundam locorum Montium facta per Cameram de eodem Anno 1555. & perpenfis illis verbis, *peso solito*, folitum istud non poterat incipete ad amiffim de præ-miffo initio Anni 1555. sed faltem ad minus tribus, aut quatuor Annis antè, ut post *Cappc. decif. 163. perpendendo dictionem solito, Anonell. de temp. legal. lib. 1. cap. 8. nu. 15. Bon ten. colluct. 19. nu. 26. lib. 1.*

Addito, quod cum ex præmissis nemo ex *Scribenfibus* de re Nummularia cogitaverit, umquam

Monetam nuncupare imaginariam, quæ non solum aliquando, sed temper in usu fuit, Camera profecto id præsupponens, & figurans non debet ad hujus suppositi justificationem admitti per probationes æquivocas, sed eo ipso profligata remanet prætenfa negativa, quando etiam non probationes manifestæ, ut supra, sed nuda, & mera possibilitas pro hac Parte militare posset in contrarium, ut post alio, latè comprobatur *Camera. respons. 13. num. 33. & seqq. Bo. den. collect. 4. num. 1. 1. & 152. lib. 2. Palm. Nep. alleg. 144. num. 11. Episc. Rocca select. disput. Jur. tom. 2. cap. 149. nu. 25. & seq. Rot. decis. 323. sub n. 4. part. 2. rec. & decis. 1. num. 16. par. 8. & frequenter in aliis.*

Cortuente itaque prima objectione, facile collabescit etiam altera, quæ fundatur in abrogatione, quæ asseritur secuta signanter de Annis 1567. & 1573. Plures namquæ, æque palpabiles tam in facto, quam in Jure subleunt responfiones, quarum singulæ exuberarent: Et prima, quia quando etiam subsisteret totum assumptum Camera, nempe quod signanter illamet species Scuti Aurei Italici, quæ fuit in obligatione convena, & stipulata, remansisset abrogata juxta præscriptum Bannimentorum, super quibus unice fundatur hujusmodi assumptum; Attamen cum in eisdem Bannimentis contextualiter caveatur, *Che tutti gl' obighi fatti, e che si saranno &c. dove sarà fatta, o si farà menzione, che li pagamenti s'habbin' da fare di scudi d'oro in oro, si debbano intendere, e s'intendino di scudi d'oro in oro d'Italia di buon'oro, e giusto peso, cioè di quelli da 109. la libra, e li Debitori sieno obligati di pagare à detti suoi Creditori detta sorte di scudi*, hodiè verò hic, & nunc adfuit, & communiter reperiantur hujusmodi Scuta Auri Italiae constituentia in quantitate numerica di 110. unam libram Auri, (quod est magis favorabilè Camerae debitorum) necitur, quomodo valeat eadem Camera fundare suam exceptionem in priori parte ipsorum Ædictorum continente assertam abrogationem, & insinuat impugnare modum ibi solvendi præscriptum etiam pro debitis præteritis, & respectivè futuris solutionibus, contra expressa Jura in *l. cum queritur, ff. de adminijr. Tit. l. si Titia, §. Idem respondit, ff. de verb. oblig. l. si quis initium, ff. de eden. Vrsell. concl. legal. 131. num. 36. Palm. Nep. alleg. 44. num. 16. Mans. consult. 200. num. 4. & loquens in specie Minoris Rot. deci. 511. numer. 16. & 17. part. 18. & in puncto, quod in his terminis cesserit omnis disputa-
tio, quæ fieri solet super alteratione, ac valuatione Monetarum *Palm. Nep. alleg. 146. numer. 8. vers. sed omnem in hoc difficultatem*, & admisit *Rot. coram Seraph. decis. 34. nu. 2. vers. & hoc maxime*, & concordat *Mans. consult. 391. sub num. 1. vers. sed cum*, ubi quod in hoc casu recurri non potest ad alias interpretationes per subauditos intellectus.*

Quin in contrarium opponi posse videatur, quod istud præceptum præscribens modum futuris solutionibus nequeat ex defectu Jurisdictionis, vel potestatis obligare Camerae debitorum. Tum quia, ut optimè occurrit *Palm. d. alleg. 146. sub numer. 8. vers. qua dispositio, & num. 9.* cum agatur de lege publicum bonum concernente, videlicet ad tollendas lites in futurum, si non obligat in vi coactiva, ligat tamen in vi directiva, ex *Rebell. molin. Cavall. alii que per eum relatis*, & sequitur generaliter quoad Principem *Turr. de pact. suc. lib. 1. cap. 10. ex num. 12. vers. ultima sententia, & numer. 26. cum seqq.* Tum etiam, quia, si Prolegati pro tempore unà cum Regimine Civitatis Bononiæ habuerunt ex

permissione Principis facultatem expressam, vel implicitam abrogandi, cassandique Monetam, quæ inter principaliora Supremi Principis Regalia de Jure adscribitur; juxta *decis. in Carpentoraten. Censur.* quæ utpotè punctualis, & in terminis Legati Avinionen. fuit ex parte Camerae laudata *par. 19. acc. 3. 9. ex num. 1. usque ad 8. & præsertim num. 6. & 7.* cui addi potest *Armsa: de Jur. Majest. lib. 2. cap. 7. num. 5. cum Boer. Peguer. & aliis apud Antunez de donat. Reg. lib. 2. cap. 25. num. 12. vers. & inde fit*; necesse sario etiam sequitur, quod habuerint consimilem potestatem inodificandi, & qualificandi eundem actum, nam qui potest actum facere, potest etiam illum qualificare, ad *Text. in l. videmus, §. penult. l. in aditionis in princ. ubi gloss. & Inf. in 2. notab. ff. de in lit. Jur. Castr. in l. nemo potest ad fin. ubi Alex. num. 18. ff. de leg. 1. Cravett. conf. 217. sub num. 2. vers. & licet, Aëolin. resol. 47. nu. 66.*

Tum & denique, quia vis obligatoria respectu Camerae non tantum exoritur à rationibus præmissis, sed etiam ex ipso facto ejusdem Camerae, quæ producendo, & adducendo præfata Bannimenta non potest illa scindere, sed compellitur, vel in totum approbare, vel in totum improbare, ut præter allatos
22 *supra nu. 17.* passim videmus de producente aliquam scripturam, qui adstringitur ex proprio facto illam pro, & contra se recipere, ex firmatis per *Episc. Rocca select. disput. Jur. tom. 1. cap. 42. sub nu. 8. vers. sed nullo modo, Rot. decis. 361. num. 3. par. 4. recent. & coram Cels. decis. 264. num. 9. & decis. 372. num. 12. par. 13. & decis. 78. nu. 15. & decis. 125. nu. 18. par. 15.*

Agnovit Camera hanc veritatem profecto palmarum, & inevitabilem, sed conata est respondere; quod dum hodiè non reperitur libra Auri, quæ constituitur ex scutis 109. sed requirantur 110. inde fiat, quod adhuc certa sit abrogatio. Verum id non tollit efficaciam præmissæ legis contextualiter indictæ in Ædictis, quæ Camera approbat, & producit, undè vel solvere tenetur ipsum valorem correspondentem ad scuta 109. vel saltem in ejus gratiam potest tolerari, quod solvat scuta 110. quæ tamquam inferioris ligæ præponderant ex Principis tolerantia bonitati, & ponderi scutorum 109. ut in durioribus
23 etiam quando non apparet de valore Monetæ convenatæ, vel, ut supra, debitæ in vim Ædictorum, quod adhuc solutio facienda sit de Moneta usuali, & nova illius nominis, quæ videtur loco antiquæ subrogata, post *Curt. Tim. Gabr. & Surd. Antonell. de temp. legal. lib. 1. cap. 42. num. 11. Cene. de Cens. de qu. 85. num. 10. Mans. consult. 392. sub num. 7. vers. primò autem*, & consonat *Boer. d. decis. 327. num. 12. Gob. de Monet. quest. 4. num. 102.* & hoc est, quod de consuetudine solvendi ad valorem currentem tempore solutionis, conclamant Scribentes cumulati *supra nu. 3. & seqq.* & hoc patirer est, quod in idem converti præmonuit *Senatus Dolanus apud Grivel. decis. 36. num. 9.* ibi, *ergò solvenda est æstimatio, vel de Moneta antiqua, vel de nova ad rationem intrinsecæ bonitatis Moneta antiquæ, quod nihil aliud est dicere, quam solutionem esse faciendam de pecunia præsentis secundum æstimationem præsentem.*

Alias enim resularet absurdum monstruosum, & intolerabile, quod ipsemet Debitor in Moneta antiqua melioris pondetis, & ligæ abnuere posset solutionem in eodem numero Monetæ novæ à se ipso creatæ, & causæ, sub prætextu, quod aliquantulum inferioris existat conditionis, ut patet ad sensum, & benè in terminis Ducis Ferrariæ *Surd. conf. 333. sub nu. 13.*

De Commercio & Mercat. Discursus LXXXIX. 367

num. 13. vers. Tertiò ubi ; Imò cum implicita Gabellà
 25 emergere dicatur ex cusione Monetæ inferioris , ut
 ait *Card. De Luca lib. 14. Miscellan. disc. 4. num. 17.*
 durum , & imperceptibile esset , quod ipsemet Prin-
 ceptus , qui Monetam cudit inferiorem , quam ea
 Carat. 17. $\frac{1}{2}$. seu scutorum 109. pro qualibet libra, re-
 26 sponderet solvere illud minus , quod ab ejus facto pro-
 cedit , quin potius tenetur justum supplere valorem,
 ex relatis per *Gob. d. consult. 25. nu. 12. & 21.*

Secunda non minus clara responsio promanat ex
 facti insubsistentia , non enim benè percipitur , aut
 percipi potest , quomodo de hac abrogatione con-
 grua prætendatur dari justificatio ; afferuntur nam-
 que primo loco Bannimenta Annorum 1555. & 1556.
 in quibus potius cum Scutum Aureum Italiæ valute-
 tur in libris quatuor, confovetur , ut diximus , quod
 adfuerint hujusmodi Scuta ascendentia tunc tempo-
 ris ad valorem earundem librarum quatuor : afferre
 autem secundo loco Bannimentum Anni 1567. &
 1573. & inferre , quod dum in primo dinumerantur
 duæ species Aurocorum , una Carat. 17. $\frac{1}{2}$. & altera
 Carat. 17. $\frac{1}{4}$. in secundo verò approbentur dumtaxat
 Scuta Aurea Carat. 17. $\frac{1}{2}$. hinc proinde constet, quod
 vigore primi extiterint abrogata Scuta Carat. 17. $\frac{1}{4}$.
 & vigore secundi etiam abrogata ista postrema , re-
 linquendo solum in Commercio Scuta Carat. 17. $\frac{1}{2}$.
 profecto in primis nihil concludit ad rem nostram,
 quoniam in primo Bannimento , in quo dicitur,
*rirovarsi in questa Città pochissima quantità di scudi
 correnti di peso di Carati 17. $\frac{1}{4}$. & c. mà trovarsene
 buona quantità di maggior peso di quelli , che sono
 di Carati 17. $\frac{1}{2}$. nullibi coarctatur negativa , quod
 etiam de eo tempore , scilicet de Anno 1567. non
 reperirentur Scuta Aurea Cunei Itali veri , & justii
 ponderis , quæ ascenderent ad Carat. 17. $\frac{1}{2}$. Et nihilominus
 positivè constat de contrario ; nempe quod
 adessent verè , realiter , & effectivè etiam de præ-
 dicto tempore Scuta Aurea Cunei Itali Carat. 17. $\frac{1}{2}$.
 in primo namque Bannimento ædiro sub diè 11.
 Octobris 1567. litteraliter dicitur , & fit mentio de
 hujusmodi Scutis , ibi , *che li scudi d'oro battuti in
 questa Zecca , quali sono al peso di Carati 17. $\frac{1}{2}$. l'uno,
 e sono à num. 109. la libra ,* In secundo verò Banni-
 mento die 23. ejusdem Mensis , & Anni enumeran-
 tur primo loco Scuta Carat. 17. $\frac{1}{2}$. & secundo fit men-
 tio de Scutis Carat. 17. $\frac{1}{4}$. quæ prohibentur , terriò
 deniquè occasione providendi , quid de eisdem Scu-
 tis prohibitis agendum esset , disponitur , ut tran-
 ferrentur ad Montem Pietatis , *che li sarà data la
 valuta per ribattenti in tanti buoni scudi del peso di
 Zecca :* Undè cum in præcedenti Banno promulgato
 per 12. dies antè declaretur , quod Scuta di Zecca
 forent Carat. 17. $\frac{1}{2}$. cum valuatione Bonon. 85. jam
 patet , quod etiam quando abrogabantur Scuta infe-
 riora , aderant quoque Scuta di Zecca , nempe Ca-
 rat. 17. $\frac{1}{2}$. Maximè quia prædictum antecedens Ban-
 num diei 11. ejusdem Mensis expressè confirmatur per
 illa verba , & *il resto & c.* licet de cætero exuberat-
 ret , quod tota argumentatio Cameræ quodam pro-
 bationem abrogationis existat etiam in se dubia , &
 27 æquivoca , & ad summum concludens per possibile,
 non autem per necessè , ad hoc , ut nullius profectò
 sit relevantiæ , ex congestis per *Conciol. alleg. 1. 37.
 num. 17. cum seqq. Bonden. collut. 41. num. 150. lib. 2.
 & in proximis Rota coram Celso decis. 150. num. 9. &
 decis. 64. num. 26. par. 17. rec. & dec. 73. num. 8. par. 18.
 & alibi quotidie.**

Augetur dubietas , incertitudo , & æquivocum

istius probationis ; quia ignoratur , an præfata dif-
 formitas circa pondus proveniret ex majori , vel
 minori intrinseca bonitate , seu potius ob edacitatem
 temporis , aut fortè malitiam hominum , qui pul-
 chris , & aureis quandòque litteris delictantur , ideo-
 que non ex eo , quod hoc , vel illud Scutum Aureum
 minus ponderis haberet in hoc , vel illo Anno ; &
 ideo fuit abrogatum , intrat consequentia genera-
 lis , eisdè omnia : cura Aurea Cunei Itali etiam boni,
 & justii ponderis , de quibus cantat Erectio , solutio,
 & redemptio locorum Montis , de quo agitur , fue-
 runt abrogata ; quemadmodum nec dici posset , juxta
 praxim recentem quodam Testones , quod si quis pro-
 misisset restituere tot Testones , non teneretur tractu
 temporis eos restituere in specie , vel secundum
 æquivalentiam valoris fortè excrescentis , sub præ-
 textu , quod Sanctissimus Pontifex Commertium
 illorum , qui erant inferioris ponderis , abrogaverit,
 tunc quippè procederet illatio , quoties indistinctè
 omnia Scuta Italiæ , vel omnes Testones fuissent
 abrogati , ut de se patet absque alia Allegatione , eo
 28 etenim casu Monera generaliter abrogata pro non
 Moneta haberetur , ut cum *Sicard. in l. si quis argen-
 tum num. 8. C. de donat. ait Gob. de Monet. d. quæst. 4.
 sub num. 37. vers. verum tamen.*

Tertia responsio est , quod etiam quando velle-
 mus figurare , quod Scuta Auri Italiæ , quæ fuerunt
 de Annis 1555. & 1556. valutata in libris quatuor,
 essent identicè illa , super quibus fundatur Erectio,
 & respectivè suppositi ponderis Carat. 17. $\frac{1}{4}$. quæ
 afferuntur abrogata ; Attamen deinceps sub eodem
 Anno 1572. 1574. & 1576. noscuntur Commercio
 29 restituta. Quamobrem suspensionis potius , quam
 abrogationis nomen mereatur effectus Bannimento-
 rum , super quibus tantus fit rumor , cum nemo non
 sciat , quod actus ineffectuatus nihil ponit in esse , ex
 tatione *Text. in l. sciendum 15. §. fundum , & in l. non est
 mirum 26. in fin. ff. qui satisd. cog. Barbof. axiom. 174.
 num. 21. & 23. Episc. Rocca select. disp. 153. numer. 42.
 tom. 2. Rot. coram Gregor. decis. 386. num. 3. & decis.
 279. num. 14. par. 18. rec. cum paria sint , actum non
 30 fieri , vel factum postea revocari , & extingui , ut aliis
 congestis sequitur *Mans. consult. 263. nu. 6. & 7.**

Cæterum pro quarta responsione dicimus , quod
 dubia , & æquivocæ probationi , quam adducit
 Camera , longè majotis ponderis , & efficacitæ ad-
 versantur probationes exclusivæ cujuslibet abroga-
 tionis : Siquidem de eisdem Annis 1568. & 1569.
 in emprionibus quorundam locorum additorum ei-
 dem Monti per B. Pium V. adhibetur illa eadem for-
 mula Scutorum Auri in Auro cum illo adjunctivo
 di Zecca , quia nimirum antecederet de Anno 1567.
 fuerat cautum ex edicto , quod Scuta Auri Italiæ
 boni , & justii ponderis nuncuparentur di Zecca ,
 signum evidens , quod Scutum Auri Italiæ boni , &
 justii ponderis nunquam fuerat abrogatum , imò si
 per possibile cussa extitisset nova Moneta cum altera-
 tione , & augmento bonitatis intrinseca , utique non
 omisissent Camerales de more solliciti id exprime-
 re , non autem permisissent , loca hæc superaddita
 in omnibus exæquari cum veteribus , ut omissis ge-
 neralibus præcticum nos edocet exemplum in eadem
 Civitate Bononiæ respectu Montis Vini ; potentius
 31 quippè argumentum in Jure non habemus , quam di-
 cretivum modum loquendi , vel operandi , per *Text.
 in l. cum Prætor , ff. de Judic. cum aliis optimè ad rem
 nostram per Rot. coram Duno. l. un. dec. 632. sub nu. 10.
 vers. quando enim Papa , & nu. 11. & decis. 399. nu. 9.*

versiffe enim, par. 18 rec. & in Romana fideicommissi
7. Junii 1678. S. fin. coram Bourlemont.

Quodque revera numquam delierit adesse in Com-
mercio Scutum Aureum Boni, & justis ponderis ad
normam primæ Erektionis, & respectivè, quod num-
quam idem Scutum Aureum fuerit abrogatum, lu-
cidissimè convincitur ex facto ipsius Camera, quæ
de Anno 1569. occasione redemptionis locorum istius
Montis ita expressit, & hoc pro eodem pretio seniorum
1500. *Auri in Auro, boni Auri, & justis ponderis,*
quo per olim Fabium ejus Patrem acquisitum fuerat;
quiniatò dum dicitur, *pro eodem pretio, quo &c.*
illius autem Pater fuerit unus ex conquistoribus ejus-
dem loci à principio Erektionis, plitquam ocula-
re est, & quod à principio fuerint soluta hujusmodi
Scuta, & quod numquam fuerint abrogata, alias
32 quippè non congrueret illa dictio *eodem*, quæ signi-
ficat eandem rem, & idem pretium identificè, ex
deductis per *Rot. decis. 115. nu. 1. par. 1. divers. & coram*
Coccin. dec. 207. nu. 16. & 18. & dec. 260. sub nu. 12.
vers. & maxime, coram Cels. & dec. 174. nu. 4. coram
Card. Cerro; quodque de reliquo fortissimum sit
33 argumentum, quod deducitur ab ipsa redemptione,
tradiderunt relati per *Gob. de Monet. d. quest. 6. sub n.*
95. vers. id, quod etiam.

Accedit etiam, quod cum de Anno 1591. ipsa
met Camera prætionem excitaverit, quod aug-
mentum Scuti Aurei cedere debet illius commo-
do, non autem locorum Piorum, quæ loca Mont-
tium emerant, nimis Justitiæ, & humano discursui
repugnat, quod de tempore tam proximo non bene
foret instructa, quod numquam Scutum hujusmodi
abrogatum extiterit, imò loco prætendendi augmen-
tum, in quo succubuit, longè facilius dicere potuis-
set, quod vetus Scutum Aureum remanserat 18. An-
nis antè abrogatum, quèdque ipsis locis Piiis debe-
retur tantummodò valor decurrens de tempore abro-
gationis, alias observantia hæc judicialem omnem
34 prius dirimit controversiam, ut in his præcis ter-
minis respondit *Surd. conf. 335. nu. 26. Menoch. conf.*
49. nu. 20. Cenc. d. quest. 85. nu. 33. & 34. Gob. de Monet.
d. quest. 6. nu. 26. & 38. Rot. apud eundem Cenc. decis.
221. nu. 2. & 3. & nu. 6.

Quinta tandem responsio est, quod omnes ii, qui
asserunt, ob abrogationem Monetæ inspiciendum
esse tempus contractus, vel ipsius abrogationis, sup-
ponunt, quod pecunia in pondere, & bonitate in-
trinsecè fuerit mutata, nec amplius reperitur; Sed,
ut diximus, hanc mutationem factam fuisse non
emergit ex Aëdictis solum reprobantibus Scuta Au-
tea minoris, & injusti ponderis: Et de cætero quo-
ties tempore solutionis reperitur idem vocabulum,
& species Monetæ, certum est in Jure, quod illa
debeat solvi etiam cum supposito præcedentis abro-
gationis, ut tradiderunt *Purpurat. in l. cum quid nu.*
173. ff. si certi. per. Cur. Iun. conf. 24. sub nu. 6. Ernest.
Cotmann. conf. 36. nu. 71. Surd. d. conf. 335. numer. 15.
Gabr. conf. 154. nu. 4. vers. sicut enim, lib. 1. Cenc.
de Censib. d. quest. 87. nu. 1. Antonell. de temp. legal.
d. lib. 1. cap. 42. nu. 11. Gob. consult. 138. nu. 6. Rot.
coram Ponia decis. 5. numer. 6 vers. & sic non vide-
batur; & de necessitate probandi intrinsecam mu-
36 tationem, optimè idem *Surd. d. conf. 335. nu. 8 in*
fin. vers. quod si dicatur, cum seq. Frances var resol.
cap. 12. nu. 41. & 42.

Everis itaque geminis objectis, & subsistente te-
gula ab initio præmissa, credimus, & speramus
procul dubio pro executione Mandati respondendum

37 esse, sicuti respondit *Cujac. in l. quoties in fin. ff. de*
verb. oblig. ibi; Nos hoc Jure vivimus, ut aureis cre-
ditis aurei reddantur, si vè creverint, si vè decreverint,
dum ejusdem bonitatis reddantur, qua fuerunt accepti,
& optimè alios Textus, & Auctoritates desuper ad-
ducens Panmol. d. decis. 44. annot. 1. nu. 4. & seqq. Ea
namquè, quæ prius opponebatur circa præscriptio-
nem, non videntur amplius objectari, & Jure qui-
dem, quia quatenus atinet ad sortem, super ea nulla
38 cadit observantia, nulla præscriptio, quia erat ad in-
star Censui perpetui irredimibilis, & numquam ve-
nit casus restituendi sortem Montistis, de quibus est
quæstio, prout hodiè contingit, undè cessante pos-
sessione, seu quasi, inalleghabilis, nedum probabilis
efficitur omnis præscriptio, ut ommissis generalibus
in individuo pro Veritate adversus Requirentem re-
spondit *Card. De Luca de Credit. disc. 140. ex nu. 10.*
& in nostro quoque individuali casu in *tract. de Locis*
Mont. cap. 4. nu. 34.

Hæc itaque dicebam respectu sortis; & Capitalis.
Verum quodam fructus repetebam ea, quæ deduxe-
tam requisitum in causa particulari, de qua in *Disc.*
præcedenti ex nu. 4. usque ad fin. Sed quemadmo-
dum *ibidem* dixeram *sub numer. 15.* quod fructus de-
berentur ad rationem Scuti Aurei in futurum, non
autem idem respectus haberi posset ad præteritos,
ita, ut supra, fuit in hac causa resolutum; licet ar-
ticulus non foret ad trutinam bene examinatus, quia
nimirum Montistis satis videbatur recuperare sortem
in Scutis Auri in Auro, eorumque indemnitati im-
posterum providere.

ROMANA VENÆ FERRI

PRO JO. BAPTISTA MARINO,
CVM MARCHIONE BALDINOTTO.

ARGUMENTUM.

Rei Vindicatio non competit, nisi Domino,
non autem Administratori: Et quid importet
Oeconomia, seu administratio. Hypotheca non
est exercibilis contra Emptorem Mercium, vel
fructuum alicujus rei; *Text. in l. interdum, ff. qui*
pot. in pign. hab. habet locum in concursu Credi-
torum, non verò contra Emptorem: Et de
Creditore per Concordiam suspendente Credi-
tum, vel remittente jus anterioritatis ad effe-
ctum, ut aliquibus Creditoribus posterioribus
satisficeret: an sibi dicatur præjudicasse circa
eamdem anterioritatem respectu aliorum Cre-
ditorum, qui non fuerant in Concordia no-
minati. Aliqua de privilegio Depositi, & quando
iste Contractus distinguatur ab altero Mandati.

SVM MARIVM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Articuli non sunt admittendi, quando probatio ab eis*
resultans est irrelevans.
- 4 *Articuli non sunt admittendi, quando probatio ab eis*
resultans haberi potest per Instrumenta.
- 5 *Articuli non sunt admittendi contra propriam confes-*
sionem Articulanis.

- 6 *Rei vindicatio competit soli Domino.*
- 7 *Administratio non est titulus habilis ad transferendum dominium, quod remanet apud eum, cuius nomine administratio geritur.*
- 8 *Administrator comparatur Oeconomo, & Procuratori.*
- 9 *Administratio, & Oeconomia concessa potest revocari, non obstante pacto, quod debeat in perpetuum, vel aliquo tempore durare.*
- 10 *Merces non recipiunt hypothecam, & ideo non potest agi contra illarum Empiorem.*
- 11 *Merces si fuerint dep. ad. & ab alio emptæ, quando Empior remaneat tuus adversus Dominum, remissivæ.*
- 12 *Ususfructus dari potest in Mineris, & Fodinis.*
- 13 *Hypotheca super fructibus non competit, quando fuerunt venditi, & alienati in Tertium.*
- 14 *Expensa facta in aliqua re non tribuunt hypothecam, nisi in concursu Creditorum, secus adversus Empiorem, & de ratione.*
- 15 *Creditorum Chyrogapharii, seu personalem habentes actionem concurrunt pro rata, neglecta inter eos ratione temporis, vel anterioritatis.*
- 16 *Creditor remittens hypo. becã contemplatione certarum personarum nullum transfert jus de proprio in easdem personas.*
- 17 *Mulier obligans jura dosalia in Contractu gesto una cum Viri favore Tertii, non potest eadem jura opponere adversus posteriorem Creditorem Mariti.*
- 18 *In Concursu Creditorum pecunia non solet, nec debet liberè consignari, sed sub cautione de restituendo prioribus &c.*
- 19 *Circuitus inuiciles sunt semper evitandi.*
- 20 *Creditor consentiens remissioni hypothecæ sibi non præjudicat, si credebat, alios non extare Creditores præter eum, cuius favore consentit.*
- 21 *Creditor consentiens remissioni hypothecæ an, & quando sibi præjudicet quoad alios Creditores posteriores præter nominatos in ipsa remissione.*
Distingue, ut num. 22. 24. 25. 26. 27. & 28.
- 22 *Creditor remittens hypothecam super una re sibi obligata sibi non præjudicat quoad alteram.*
- 23 *Obligatio cum hypothecæ iura favore futurorum, ac incertorum Creditorum an, & quando eisdem suffragetur.*
- 30 *Creditor ex causa Depositi habet privilegium prioritatis.*
Amplia, ut num. 31.
- 32 *Depositum, vel Mandatum an resultet, quando Bancheus pecuniam alio nomine exactam retinet apud se.*

DISCURSUS XC.

IO. Baptista Marinus emerat à quadam tertia persona considerabilem quantitatem Ferracii, seu Venæ Ferri, ut prætendebatur, extractam de Statu Plumbini, cumque Marchio Cæsar Baldinottus tamquam administrator reddituum ejusdem Status vigore cujusdam Concordiæ, & conventionis inite cum Principe Ludovisio, necnon ratione expensarum, quas in excavatione Venæ prædictæ fecisse supponebat, intenderet revocare (veluti sibi præjudicalem) emptionem, ut supra, factam à Marino, insistit ad effectum probandi præmissam administrationem, & expensas coram Prælato Assessoro S. Officii Judice privato Rei conventi veluti Afflictuati Tenuræ Conchæ (de qua fuit habita mentio superius in aliis Disc.) pro admissione nonnullorum

articulorum: Sed Ego etiam in sensu Veritatis censebam, eosdem articulos esse rejiciendos ex toto capite irrelevantæ, prout effectus demonstravit, cum actum amplius non audiverim de Causa, abstinente Marchione ab ulteriori prosecutione.

Articuli (itaque dicebam) ex parte Marchionis exhibiti in hac Causa veniunt omnino rejiciendis, resistit enim illorum admissioni regula Juris à nemine controversa, quod quoties illi, prout hic, deteguntur irrelevantes ad præparatæ Causæ victoriam, ne inutilibus dispendiis altera Pars afficiatur, veniunt semper refutandi, ut fuit perpetua sententia, & praxis omnium Tribunalium, ex adductis per Capuc. in prax. tom. 1. par. 1. cap. 1. art. 5. numer. 195. Cardin. De Luca de Iudic. disc. 31. num. 20. Rot. apud Aputaqu. decis. 68. num. 2. part. 3. Burat. decis. 357. num. 4. & in recent. decis. 14. num. 7. par. 15. & decis. 28. num. 11. par. 17. & coram Prælat. decis. 10. num. 4. & bene in decis. 93. num. 14. post Bonaen. cum aliis, quos indecorum esset in propositione aded clara coacervare.

Quod autem palpabilis detegatur irrelevantia, convincitur non solum ex singulorum articulorum lectura, & signanter respectu primi articuli dari ad effectum comprobandi, quod Vena existens in Insula Iluæ ad Marchionem attineat uti Administratorem à Principe Ludovisio deputatum; id namque nulla indiget justificatione per viam Tertium, cum mediante simplici exhibitione Instrumenti ipsius Administrationis possit, ac debeat fieri probatio, ut inquit Card. De Luca d. disc. 31. de Inau. num. 22. Rot. coram Prælat. decis. 5. num. 2. Duran. decis. 196. num. 4. Cavaler. decis. 8. numer. 1. & coram Cardin. Ortiobon. decis. 114. num. 1. 2. & 3. & decis. 265. nu. 19. part. 15. recent.

Verum etiam insimul jungendo omnes tres articulos, & admissio sine veri præjudicio, quod Marchio valeat unquam comprobare, quod ipse foret Administrator controversæ Venæ, quodque in illius excavatione assertas fecerit expensas, quodque demum eadem Vena publicè coempta à tertia Persona per Marinum ad an. usum sit illa violentè extracta à Portu Plumbini, quid inde sequitur? Vel e. im. præ-tendit Marchio Venam recuperare per viam rei vindicationis, & jure Domini, tuncque eidem contradicit non solum Instrumentum administrationis, ut supra, per Marchionem exhibendum, sed etiam ipsa confessio emissa in eisdem articulis productis, in quibus sese nudum profiteretur Administratorem, unde nequit contra propriam confessionem ad titulum Domini incompatibilem convolare, ut respondit Rot. coram Duran. decis. 214. num. 7. & 4. Burat. decis. 877. num. 7. Cels. decis. 38. num. 3. & decis. 195. num. 5. & in recent. decis. 54. num. 9. & 10. par. 7. & d. decis. 28. num. 1. & segg. part. 17. & in Calaguritana beneficii de Oc. on. 26. Junii 1654. §. Irrelevantia in fin. coram Bevilacqua, Cardin. De Luca de Iudic. d. disc. 31. num. 23.

Et quidem cum rei vindicatio tantummodò concedatur, & exerceri possit ab habente jura Domini, ad Text. in l. in rem actio, & tot. tit. ff. & C. de rei vindicat. Bonden. collect. 39. num. 5. lib. 1. Rot. decis. 11. nu. 2. par. 19. cum cæteris vulg. Cessat profectò titulus, & proprietas Domini in eo, qui simplicem figuram gerit Administratoris, sed etiam Dominium in hoc casu unice sistebat, & radicabatur in Principe, etiam si potestatem extrahendi Venam non haberet, ut post Cenc. de Cens. quæst. 67. sub num. 20. & nu. 31.

8 & num. 31. *Gutierrez de Tutel. par. 3. cap. 7. num. 7.* plenè *Salgad in labyr. Credit. par. 1. cap. 4. ex num. 37. cum plur. seqq.* & signanter num. 40. *Card. de Luca de Benef. disc. 49. num. 9. in fin. Rot. decis. 390. num. 3. & 4. par. 19.* Et quod Administrator meto Oeconomo, & Procuratori comparatur, pluribus cumulatis dictum fuit in *Romana Oeconome 14. Januarii 1669. coram Card. Cerro in press. post Torr. de p. fut. succes. decis. 91. & inter suas de. is. 92. per 10.* in qua ulterius firmatur, posse hujusmodi administrationem revocari non obstante pacto, quod debeat in perpetuum, vel pro aliquo tempore determinato durare.

9 Aut verò præsumit Marchio representare alteram figuram Creditoris, sive exercere hypothecariam in eodem Instrumento administrationis contentam, tuncque cum agatur de Vena absque ulla præcedenti Inhibitione distracta non solum in Marchium, sed prius etiam in alterum, à quo ipse Marchius eandem Venam coemit, certum est; quod eadem hypothecaria intentata non valet adversus Tertium, sed Vena ratione publici Commericii liberè transivit in Emptorem, ad communiter notata per *scribentes in l. cum Taberna, ff. de pignor. Bald. in l. ubi adhuc num. 37. C. de Jur. Dot. Cap. 36. Latr. decis. 24. num. 12. Rot. decis. 107. nu. 6. post Merlin. de pignor. aliàs coram Card. Otthobon. decis. 55. num. 9.* cum quibus egregiè procedit *Card. De Luca de Reg. l. discurs. 12. nu. 4.* & consonant adducti *suprà Diss. 82. nu. 10.* & in divisi-
10
11
12
13
14
15

12 Idque ad id verum, ut quamvis ultra figuram Administratois considerate vellemus in Marchione alteram Conductoris fructuum, quodque eadem Vena sit habenda loco fructuum, ex quo super hujusmodi Mineriis, ac Fodiis secundum aliquos dari potest titulus usufructus, & alterius cujuscumque Contractus, teste *Barbo. in l. Divortio, §. si Vir num. 9. & 10 ff. solut. Matrim. Garz. de expens. cap. 22. sub nu. 47. vers. in Fruentario igitur, Barbat. de division. fruct. par. 1. cap. 17. num. 39. Castill. de Usufruct. cap. 37. num. 16. Moim. de Pringenti. lib. 1. cap. 23. numer. 8. in fine, Gutierrez de Gabell. qu. 36. nu. 1. & seqq. Sixtin. de Regul. lib. 2. cap. 16. nu. 36. Rumelin. ad Bull. Carol. par. 1. dissert. 8. thes. 10. vers. hinc & Metalla, & seq. Latr. decis. Grat. 44. nu. 17. & seqq.*

13 Attamen non minus indubitata est propositio, quod intantum fructus cadant sub hypotheca, eaque valeat exerceri respectu fructuum, quatenus ipsi ex-
14
15

14 Nec ratione expensarum ulli potest competere magis privilegiata hypotheca, seu prælatio; Quidquid enim sit, an istæ rescindendæ veniant per Principem tamquam damnata, & Interesse pallium à Marchione, nulli bitamen habetur in Jure cautum, quod illarum vigore possit Tertius, & singularis Successor causam solum onerosam inquietari, illa enim prælatio, quæ derivat ex mente *Text. in l. Interdum, l. qui par. in pignor. hab.* locum sibi vindicat dumtaxat inter Concreditores, ac respectu expensarum, quæ fiunt in communi pignore conservando, nam eo casu concurrat æquitas, & ratio, quod præfatæ

expensæ fuerunt causa communis pignoris conservandi, ut continuando materiam ejusdem *l. Interdum* habetur in *l. 6. proxime seq. ff. eor. ibi, quod hujus pecunia salvata fecit totius pignoris causam* cujus rationis meminit *Mant. de tact. lib. 11. tit. 2. sub num. 1. Merlin. de pignor. lib. 3. qu. 5. n. 2. Amat. Panorm. resol. 3. sub nu. 2. Bonden. collat. 20. nu. 8. lib. 1.*

Ad Instantiam ejusdem Marchii aliud articulum hypothecarium, seu super subjecta materia hypothecæ, ejusque remissione examinavi in *Causa Romana Conventus* pendente adhuc coram A. C. cum enim Ratio Bancaria cautans in Urbe sub nomine Francisci Barlettani, & Josephi De Judicibus punctum (ut dicitur) fecisset, & ad instantiam Jacobi Natuccii, & Rationis Bancariæ Francisci Patavici Carcerationem subjisset Barlettanus, plures in unum convenere Creditores, inter quos signanter Carolus Ghirlandarius Creditor defectæ Rationis in summa scutorum 16800. qui ad liberandum Barlettanum inivit cum eisdem Creditoribus Concordiam, quæ mediante conveniebat, ut pecuniæ recuperandæ per insignem decoctionem Dominici Mariæ Cassani à præfata Ratione Barlettani, & De Judicibus ejus Creditrice deponerentur penes Franciscum Monthionum, cum pacto, quod idem Ghirlandarius nihil de præfato suo Credito super his pecuniis deponendis consequi posset, donec cæteri Creditores in eadem Concordia nominati satisfactionem pro medietate eorum Crediti obtinerent, deinceps autem secuta hac satisfactione sibi reservabat Ghirlandarius facultatem æqualiter concurrendi pro sua rata.

Exactis itaque ab effectibus Cassani pluribus pecuniis, formatoque de super concursu comparuerunt alii Creditores præter nominatos in Concordia, & inter eos Jacobus de Rattis, Augustinus Peyre, & Paulus Galleanus Nicienses Creditores memoratæ Rationis in summa considerabili ex causa exactiois fructuum locorum Montium, de quibus in libris quoque ejusdem Rationis apparebat; Unde orta est questio, an eis etiam suffragaretur remissio anterioritatis, & respectivè suspensio Crediti facta per Ghirlandarium in dicta Concordia cum cæteris Creditoribus, & Ego scribens pro prædictis Niciensibus (quamvis maturum judicium efformare non potuerim, ex quo non vidi Jura, & fundamenta aliorum concurrentium) non sine tamen sensu Veritatis credidam, bonum Jus, ut infra assistere Niciensibus.

Præmittebam namquæ, quod quemadmodum Ghirlandarius non poterat violando propriam conventionem impedire quominus alii Creditores, cum quibus inivit Concordiam, satisfactionem pro medietate eorum Crediti obtinerent, ita nec valebant iidem Creditores obsistere super medietate ab eis consequenda concursui, & corquali satisfactioni à Niciensibus petiti, quoniam de Jure ipsi tamquam
15
simplices Creditores Chyographarii non poterant de per se ullam prætendere prælationem, cum Creditores nitentes solum obligationi personali, nulla anterioritatis habita ratione, pro rata veniant in contributum, ad *Text. in l. Procuratoris 6. §. si plures, & §. pluri, ff. de tribut. act. & in l. pro debito, C. de bon. auctor. Indic. possid. Garz. de Credit. cap. 4. qu. 11. num. 2044. Rodrig. de concu. Credit. par. 2. art. 1. n. 2. Merlin. de pign. lib. 4. tit. 1. qu. 37. nu. 1. & seq. Carleval de Indic. tom. 2. lib. 1. disp. 31. sub nu. 2. vers. ratio hujus, Grivel. decis. Dolan. 27. n. 5. Sabell. in suæ divers. tract. tom. 1. litt. C. §. 52. sub nu. 5. Palm. Nep. alleg. 71. num. 16. Episc. Rocca select. disp. Jur. cap. 144. nu. 17.*

Abſque

Absque eo, quod eis prodesset valerent suspensio Crediti, vel remissio suæ anterioritatis facta cum eisdem in præcitata Concordia per Ghirlandarium; quia non exinde jus Ghirlandario Creditori cætere roquin Instrumentario, & hypothecario competens dici poterat in eos transfusum, cum sine peculiari
 16 cessione non detur in his terminis ullus subingressus in jura renunciantis, vel consentientis favore illorum Creditorum, cum quibus inita fuit conventio, seu promissio, juxta gloss. communiter receptam in *l. Claudius Felix*, ff. qui pot. in pign. hab. *Cancer. var. resol. par. 3. cap. 15. num. 119. cum 2. seqq. Vincent. De Franch. decis. 477. sub nu. 15. vers. est etiam; ibique Carol. Ani. De Luca sub num. 4. vers. insertur, & nu. 6. & rursus idem Franch. in sequenti decis. 478. nu. 2. & ibi pariter De Luca in princ. qui omnes firmant; quod per has renunciaciones, & promissiones, nisi cessio jurium translativa superaccedat, non possunt excludi Creditores, qui alias venirent post ipsum promittentem, aut remittentem suam hypothecam; vel anterioritatem, bene, & punctualiter etiam *Spad. conf. 218. num. 11. vers. nec propter, & nu. 12. lib. 3. ubi cum quidam Creditor potior, & anterior convenisset, quod prius satisfaceret Creditoribus Lucensibus, non propterea iidem Lucenses censeri poterant subrogati in juribus ejusdem Creditoris, itaut sublato dumtaxat impedimento ejusdem Creditoris, Lucenses, & inter eos quidam Cantatinus remaneret in eodem statu, quo prius erat: Et quod hæc remissio, seu conventio sit multum diversa à subrogatione, & subingressu protestatur *Salgad. in labyr. Credit. par. 3. cap. 17. §. unie. num. 44. & 45. & prius num. 33. & seqq. ubi pariter loquitur in puncto, adducens rationem, de qua supra, nimirum, quod tales Creditores, quorum favore prodiit consensus anterioris, non proinde in ejus gradum subintrent ad exclusionem aliorum; & consonant *Altogr. Iun. contr. 11. nu. 15. Armentzan. decis. I annen. 18. nu. 13.****

Solumque remissio hypothecæ solet transfundere favore alterius jura remittentis, quando eadem remissio conjungitur cum obligatione, prout frequenter accidere solet, quoties Mulieres una cum eorum Maritis se obligant ad commodum Tertii Contrahentis, vel Emptoris bonorum ipsius Mariti, quia tunc non tantum ad exclusionem posteriorum Creditorum Mulieris jura translata dicuntur in Emptorem, verum etiam, quia valde durum esset, quod eademmet jura dotalia excluderent posteriores, sive intermedios Creditores super bonis à Marito distractis, eisdemque Creditoribus hypothecatis, & rursus Mulier super residualibus bonis ejusdem Viri pro suis integris juribus dotalibus Creditores post se
 17 venientes arceret, receptum est, ut Mulier pro illa rata prioris suæ, ac de reliquo validæ obligationis, ut puta pro evictione in personam Emptoris, nequeat iterum opponere, seu duplicare jura dotalia super restantibus effectibus Mariti, ut Me scribente firmatum fuit in *Romana, seu Viterbien. Cambiz 10. Martii 1687. §. fin. coram R. P. D. Caccia, & dixerunt etiam Flamin. Monac. in addit. ad Minado. decis. 29. num. 11. in fin. Rot. Lucen. penes Armentzan. in partic. impress. post decis. I annen. 18. sub nu. 2. & Romana in decis. 352. nu. 9. par. 19. & in Camerinen. Bonorum 11. Martii, & 4. Maii 1682. coram Albergato.*

Comperto igitur, quod Creditores non possent retardare Nicensibus coæqualem satisfactionem, subungebam, inanem reddi disputationem non sine aliqua confusione, & scissura agitaram, ut inferius;

utrum nempe Creditor anterior hypothecarius, qui consentit, rem sibi hypothecatam alteri obligari, vel pecuniam posteriori consignari, valeat adversus posteriorem reassumere propria jura Crediti; & hypothecæ; quia cum Ghirlandarius jam quoad se ratione medietatis satisfactionis obtinendæ ab aliis Creditoribus nihil agere haberet, non debebat adversus hanc petitionem Nicensium insurgere, & maxime reducendo rem ad praxim, quia cum tam
 18 de Jure, quam vigore Reformationis Pauli V. tit. de Judic. in Caus. Civil. sub §. Causa discussionum, vers. & interim. Iudices nequeant in concursu Creditorum pecuniæ comparentibus liberè consignari, sed data cautione de restituendo prioribus, & posterioribus, ac contribuendo cum æqualibus, ut etiam adverterunt *Salgad. in labyr. Credit. par. 2. cap. 6. num. 1. & seqq. Card. De Luca de Credit. disc. 53. num. 2. & 5. & disc. 54. num. 14. Rot. coram Duran. decis. 421. num. 13. & coram Bich. decis. 321. num. 20. & in Romana Censur. 15. Junii 1676. §. obligationem verò, coram Bourlemont, & in Lauretana Concurfus 22. ejusdem Mensis, & Anni §. fin. coram Eodem: Profecto sicuti in hoc casu, & secuta consignatione non valent alii Creditores, nec ipse Ghirlandarius impedire hanc contributionem pro æquali ad formam præmissæ cautionis; Ita superfluum erat id objicere
 19 ad præsens; ne alias fieret circuitus inutilis, & semper evitandus; vulg. Jur. apud *Mench. conf. 795. num. 37. Gratian. discept. 887. num. 25. & discept. 964. num. 27. De Rosa. consult. 32. nu. 28. Rot. decis. 34. nu. 19. post Ole. de off. Jur. & decis. 167. nu. 8. par. 7. rec.**

Considerabam tamen intra Me, & in sensu Veritatis, quod tale quale Interesse poterat in his terminis fovere Ghirlandarius; quia imminuta per concursum Nicensium satisfactione medietatis Crediti aliorum Creditorum, obstabat sibi pactum non concurrenti donec de prædicta medietate forent satisfacti, undè poterant applicari ea, quæ in hac quæstione per viam limitationis adducuntur à *Scriben-*
 20 *tibus*, videlicet quod si consentiens deceptus fuit à posteriore Creditore, credens, non adesse aliam hypothecam intermediam, tunc sanè ratione doli consensus adhibitus ei non nocet; ut per *Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quæst. 9. num. 50. Hodiern. ad Surd. decis. 163. nu. 7. & superadditò Caballin. milleloq. 447. in fin. Merlin. de pign. d. lib. 4. tit. 3. quæst. 110. num. 24.* Verum id non erat in factò applicabile, quia Ghirlandarius non fuerat circumventus, imò sciebat, vel scite debebat, extare alios Creditores, prout regulariter contingit in his Tabulis Nummulariis, (quod non accidit in aliis Debitoribus privatis,) & præcipuè ad præsens, quia Creditum Nicensium apparebat ex libris.

Cæterum strictius reassumpta materia, quæ, ut præmissimus, effecta est involuta ob quamdam antinomiali inter responsum Pauli in *l. Paulus 12. ff. quib. mod. pign. vel. hypoth. solu. & Martiani in l. Creditor 12. §. si tecum, ff. qui pot. in pign. hab.* sive potius juxta consuetas Juristarum confusiones, & scissuras, adeout *Salgadum in labyr. Credit. par. 3. cap. 17. §. unie. qui quæstionem hanc à fundamentis exorditur, & tractat, tamquam nimium elaboratum, vel leguleicum arguerit Card. De Luca in Supplem. part. 1. tit. de Fend. disc. 126. num. 7. & revera etiam Mihi vltum est, quod materiam hanc, cæteròquin meo judicio non tam difficilem, Author ille (de reliquo profundæ Doctrinæ) admodum involverit;*

In hac itaque quæstione, an Creditor consentiens,

21 rem alteri obligati, vel pecuniam consignari post-
ponatur nedum illi, ad cuius favorem consentiit,
vel etiam aliis Creditoribus in medio existentibus,
& qui jam habebant Debitorem obligatum antè
consensum, fœdere distinctionis illam dirimi posse
cogitarem, quæ in substantia originem desumit à
Salvet. in l. fin. num. 3. C. de remiss. sign. nempè quod
22 vel ex facti circumstantiis apparet, Creditorem
consentire; & remittere dumtaxat suum jus intel-
lexisse ad favorem talis, & talis determinatæ perso-
næ, seu Creditoris, & eoque casu cum idem consensus,
& remissio imponeret renunciacionem proprii juris,
intran, & Mihi placent regulæ consecutivæ desu-
per cadentes, scilicet quod renunciatio tamquam
stricti juris, & inductiva circa causam dispositionis
propriæ substantiæ non debeat extendi de casu ad
calum, & de persona ad personam, & in hac parte
procederem cum dispositione *Text. in d. l. Creditor 12.*
§. si tecum, ff. qui pot. in pign. hab. arque ita cen-
sorem esse intelligendos, seu conciliandos adductos per
Surd. d. decis. 163. numer. 10. & 11. ibique Hodiern.
num. 5. Gratian. discept. 281. num. 7. ibique Carol. Ant.
De Luca sub numer. 10. §. distinguit, vers. si autem,
idemque De Luca in addit. ad Franch. decis. 477. num.
5. §. rustius, vers. si autem, Cyriac. contr. 344. num. 2.
Merlin. de pign. d. lib. 4. tit. 3. qu. 1. nu. 18. Massin.
de Confisc. qu. 3. sub num. 128. Rot. decis. 408. numer. 6.
per. 14. rec. & coram Bich. decis. 124. numer. 20. vers.
aut emanavit, Episc. Rocca select. discept. Jur. cap. 150.
23 *numer. 12.* prout quoquè dicimus, quod consensus
per Creditorem præstius remissioni suæ anteriori-
tatis quoad unam rem, non præjudicat circa alias
res omninò distinctas, per *Text. in l. si unus, §. ante*
omnia, ff. de pact. cum concord. per Pacif. de Salvian.
inspecl. 3. cap. 2. nu. 388. De Marin. ad Reverier. decis.
148. ex n. 3. usque ad 6. Armenz. d. decis. Januen 18. sub
n. 15. Altogra. lun. d. contr. 11. n. 11. Episc. Rocca d. cap.
150. n. 11. Rot. decis. 345. n. 10. coram Card. Cerr.
Vel non adest hujusmodi expressa, aut saltem con-
jecturalis restrictio, sed potius vel ex verbis, vel ex
facti circumstantiis elucet, consentientem ha-
buisse respectum ad faciendam rem gratam Debitori,
sive nullam adesse causam, propter quam uni magis,
quam alteri consentire Creditor anterior voluit,
tuncque ad omnes Creditores indistinctè porrigitur
remissio, idemque consentiens ultimum locum cap-
essit, ut præter *Salvet. in d. l. fin. num. 3. C. de remiss.*
pign. firmat cum aliis Merlin. de pign. d. lib. 4. qu.
110. nu. 19. Cyriac. d. contr. 344. nu. 6. & in hunc pariter
sensum bene procedit determinatio d. *Text. in l. Pau-*
lus 12. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu. ibi, & ideo
medii Creditoris meliorem causam effectam, Rot. d.
decis. 373. nu. 79. par. 4. rec.
Ac propterea difficultas reducitur ad examen,
quando censi debet, habitum fuisse respectum
ad hunc, vel illum determinatum Creditorem taxa-
tivè, vel potius in genere, seu commodo Debitoris,
25 & in hoc, quando etiam sumus in dubio, creden-
dum est, consentientem non se voluisse limitare, aut
restringere, quia nimirum poterat ipse apertius lo-
qui, ac sibi providere, ex *gloss. in d. l. Creditor, §.*
fin. ibique Bari. ff. qui pot. in pign. hab. Gratian. d.
discept. 281. nu. 15. Fabr. in Cod. lib. 4. tit. 21. defn. 15.
num. 3. & sequendo Rot. in d. decis. 373. num. 79. par. 4.
rec. Merlin. de pign. d. lib. 4. quest. 110. sub num. 19.
vers. ubi id dicit, quibus adjungi possunt absolute
26 firmantes, Creditorem consentientem esse postpo-
nendum Creditoribus intermediis, ex quo nimirum

supponunt, rem in dubio versari, & hi sunt *Bari-*
ubi proxime, Roderic. de ann. reddit. d. lib. 2. quest. 9.
num. 48. & 9. A. enoch. de presump. lib. 3. pres. 119.
num. 2. idem Merlin. d. quest. 110. num. 23. Salgad. in
Libyr. Cred. d. part. 3. cap. 13. §. unie. num. 30. & seqq.
& num. 44. cum seqq. & numer. 70. cum seqq. quem
sequitur Card. de Luca de C. redd. disc. 29. num. 3. & ibi
Supplem. de Feud. disc. 126. nu. 7.

Applicando autem ad rem, non solum versari vide-
27 batur in dubio, sed etiam & verba, & circumstantiæ
suadebant, vel gratia Debitoris, scilicet Barlettani, &
De Judicibus, vel indistinctè produsse consensum
Ghirlandarii, tum quia cum in Carceribus reperit e-
tur Barlettanus, nisi cuncti Creditores gratificati fuil-
sent à Ghirlandario, potuisset arrestari ad instantiam
aliorum, nec satis erat quiescisse Natuctium, & Pa-
ravicinum, qui adversus eundem executioni deman-
daverant Carcerationem; Tum etiam, quia non erat
assignabilis ratio, propter quam Ghirlandarius fa-
vorem non jam unius, aut alterius Creditoris, (pro-
ut exemplificant coarctantes consensum ad nomina-
tos, ut *supra numero 22.*) sed quinque, aut sex re-
miserat anterioritatem; Tum & clarius, quia con-
venum fuerat, quod nisi etiam Carolus Bonifacius
Creditor alterius Socii De Judicibus sub hypotheca
nollet cum cæteris Creditoribus venire in contri-
butum, non posset eadem Concordia, & remissio
suffragari eidem De Judicibus; Tum & denique,
quia satis expresse, quid sibi veller Ghirlandarius
reservare, dum distinxerat, medietatem velle dividi
Creditoribus, quodque super altera intendebat con-
currere, ac demum habere semper omninò obliga-
tum Barlettanum: Idèòque nedum fortius urgebat
præmissa ratio, quod potuisset legem apertius dicere,
sed intrabat validius argumentum discretivæ, dum
ea, quæ voluit sibi reservare, reservavit. Et de facto
in casibus, in quibus in Foro pro restrictiva remis-
28 sione, seu non extensione consensus responsum fuit,
apparebat de præcisa coarctatione, & reservatione
suorum Jurium erga cæteros Creditores, ut bene
colligitur, & declaratur ex *Spad. d. conf. 218. num. 15. &*
16. ubi 3. & ex questione ad Partes discussa per Salga.
d. par. 3. cap. 13. §. unie. ex nu. 100. usque ad fin. & prius
num. 21. & seqq. & num. 54. ac 57. cum seqq. Rot. coram
Bich. d. decis. 124. num. 19. & seqq. & concordat Episc.
Rocca d. cap. 150. sub numer. 4. ex vers. parumque,
usque ad fin.

Addebam ex abundanti; (licet non potuimur
tutè id confirmare, cum non viderim tenorem
Apocæ Accomanditæ consecræ sub die 4. Maii
1677.) quod cum ex Mihi suppositis adesset promissio
29 sub obligatione Camerali de satisfaciendis omni-
bus Creditoribus futuris, poterant quoquè eidem
conventioni innixi, subsecuta quancumque ratifi-
catione, cæteri Creditores præterdere eandem ante-
rioritatem hypothecæ, quam haberet Ghirlandarius,
ut fermè in puncto, ac latè contrariis respondens dixit
Rota coram Caccin. decis. 182. ex n. 4. usque ad fin.

Motivabatur ulterius ab eisdem Creditoribus
Principalibus, quod eisdem competere posset illud
30 privilegium prioritatis, quod solet ex causa De-
positi concedi, juxta superius deducta *Disc. 68. nu.*
32. quibus addi poterat Rodriguez de Concurf. Credit.
par. 1. art. 6. numer. 210. & sub numer. 221. Acost. de
privil. Credit. reg. 4. numer. 38. fol. 312. & ampliat. 1.
ejusdem regul. 4. num. 4. fol. 313. & contror. lib. 3.
cap. 16. sub nu. 64. vers. Cæterum, Curial. de Indic.
tom. 2. lib. 1. discept. 31. nu. 4. & seqq. & admittit Card.
De Luca

De Luca de Credit. discept. 25. sub num. 6. ex vers. major igitur, usque ad fin. ubi licet varias distinctiones adhibeat ad effectum evitendi, seu applicandi distinctionem inter publicos Argentarios, Privatosque Mercatores, ad intellectum Text. in leg. si ventri, §. quod in bonis, ff. de privileg. Credit. ibi, qui pecunias ad Mensam, fidem publicam securi, deposuerunt, at tamen jure merito contrarium fuit decisum in casu ipsius Card. De Luca, ut patet in princip. dict. discep. quia ultra rationem publicæ fidei militat pro eo judicio altera, de qua dicitur in Discept. 68. au. 32 videlicet, quod hi gratiù deponentes dici mereantur potius Benefactores, quam Creditores communis Tabulæ Debitoris, adeo virtualiter insit in his terminis illa prælatio, quæ conceditur Creditoribus ad rei conservationem mutuantibus, juxta leg. interdum, ff. qui pot. in pignor. hab. de qua sapius in præcedentibus Discursibus.

32 Sed abstinendum censui ab hoc motivo, quia revera non congruebat titulus Depositi, sed alter Mandati Ratio enim Bancaria Baletiani, & De Judiciibus exegerat fructus locorum Montium spectantium ad Nicienses, & ex hujusmodi causa dumtaxat dici poterant Creditores, ut bene distinguit Text. in l. 1. §. quod si rem, & §. si rogavero, ff. Depos. & punctualiter Ros. coram Seraph. decisio 1156. per tot. & superaddito Mantio. de iacit. lib. 10. tit. 3. num. 8. Gratian. disc. 174. num. 9 & disc. 273. num. 7. Card. De Luca de Credit. d. disc. 2. num. 5.

FLORENTINA, SEV LIBVRNEN. CAUTIONIS

PRO CAPITANEO CAROLO LONGL.
CVM SORORIBVS DE CARDIS.
RESPONSVM PRO VERITATE.

ARGVMENTVM.

Late adducitur, & declaratur, seu impugnatur Caball. resolut. crimin. cas. 109. super articulo, an Cautio, seu fidejussio de iudicatum solvendo data inter Mercatores in prima Instantia, duret etiam in secunda, & resolvitur affirmativè, exemplis rerum iudicatarum; maximè quando Cautio fuit reciproca, & utraque Pars appellavit à prima Sententia: Et an differat, Cautionem fuisse datam coram Iudice Ordinario, vel Delegato; Et an in omnem casum, quod fidejussio in primo Instantia extinguatur, possit Actor petere novam Cautionem pro secunda.

SVMMARIVM.

- 1 Facili Series
- 2 Caball. resol. crimin. cas. 109. adducitur, & declaratur, & n. 16. & per tot.
- 3 Fidejussor de iudicatum solvendo an teneatur, si Iudex appellationis revocavit Sententiam primæ Instantiæ, in qua fuit inita fidejussio, ubi negativè. Et de ratione, num. 4.

Contra, num. 10.

Et de ratione, num. 11. & 12.

- 5 Fidejussionem qui obtinuit sibi præstari in prima Instantia, si postmodum appellet, debet procurare, ut de novo sibi caveatur in Iudicio appellationis, aliàs sibi imputet.
- 6 Fidejussor, ubi de Jure, vel ex pacto debet renovari, vel alius subrogari, esse debet ejusdem qualitatis, & idoneitatis.
- 7 Fidejussio, seu Cautio de iudicatum solvendo est Prætorica, & Judicialis.
- 8 In Fidejussione Judiciali, & Prætorica subrogandus est novus fidejussor in locum primi mortui, vel effecti non solvendo, secus vero in fidejussione conventionali.
- 9 Fidejussio, seu Cautio Judicialis denuo præstari debet in secunda Instantia, quando jam data expiravit in prima.
- 10 Text. in l. cum apud, ff. judic. solut. expenditur, & declaratur, & n. 1.
- 11 Fidejussio Judicialis de iudicatum solvendo in quo differat, si data fuerit coram Iudice Ordinario, vel Delegato.
- 12 Revisio, seu supplicatio à Sententia an, & quando intret in locum remedii appellationis.
- 13 Sententia habetur pro non lata, quando ab ea pendet appellatio.
- 14 Fidejussio, sive Cautio Judicialis an comprehendat iudicatum in causa appellationis, vel revisionis, convincitur ex verbis, sub quibus præstita fuit fidejussio.
- Item convincitur ex verisimili Partium intentione, num. 20.
- 15 Verbum possit includit omne tempus, etiam futurum.
- 16 Causa non dicitur finita, donec durat revisio, vel appellatio.
- Fidejussio si data fuerit pro Causa, in quo differat à fidejussione data pro Instantia, ibid.
- 17 Fidejussio de iudicatum solvendo ubi petita fuit, & præstita pro parte utriusque Litigantis, non censetur restricta ad primam Instantiam, & de ratione, & num. 22.

DISCURSUS XCI.

1 **M** Utuis petitionibus, seu prætensionibus ventibus inter Carolum Longland, ac Antonium Martinum Navis Governatorem, illisque ad iudicalem trutinam evocatis, institutum fuit ex parte ipsius Longland pro judiciali, & idonea Cautione sub his præcisus verbis, *Sia dato Mallevadore nella presente Causa per ogni ragione, & Interesse del detto Signor Longland*, Sed Iudex in eodem contextuali Decreto annuendo hujusmodi instantiæ per ogni ragione, & Interesse delle pretenzioni in questa Causa, che possa avere il Signor Longland &c. pari necessitate devinxit Instantem favore Martinis, *Sia tenuto &c. dar reciprocò Mallevadore &c. per ogni sua pretenzione nella presente Causa da dichiararse sopra le ragioni, e pretenzioni di ciascheduna delle Parti.*

Cum igitur ad præcitam normam istius Decreti præstiti fuerint hincinde fidejussores, & signanter pro Martino tale munus subierit Capitaneus de Cardis, evenit, quod prolata per Iudicem illius Instantiæ Sententia partim uni, partim alteri favorabili, imploravit Longland à Supremo Principe assuetum

beneficium revisionis, quæ interim pendente suborta est adversus filias, & hæredes præfati Capitanei de Cardis anfa disceptandi, utrum per memoratæ Sententiæ promulgationem fidejussio inita ab ipsatum Patre expiraverit, sive potius etiam in Judicio expetitæ revisionis perduraret, cumque semoris peculiaribus facti circumstantiis injunctum Mihi fuerit, quod resolutioni, seu *Casui* 109. *penes Caball.* pro Sororibus de Cardis, seu cessatione fidejussionis allegato strictè, ac dumtaxat responderem, censebam idcirco, quod (istius *Doctõris* Autoritate minimè adversante) fidejussio, de qua agebatur, omninò persisteret.

At priusquam catidinem difficultatis attingerem (dicebam) opportunum videretur animadvertere, quod etiam ubi de cætero versaremur in puris terminis, & quæstione agitata per *Caball. d. resol. crimin. seu Cas.* 109. neque contrarium, ut infrà suaderent verba peculiaria Decreti, ad cujus limites suscepta fuit hincinde fidejussio, adhuc nimium distat à nostro casu præsuppositum, cum quo procedit *Caball.* cæterique sequaces ejusdem opinionis, omnes etenim figurant casum, quod Judex revisionis, vel appellationis de facto jam pronunciaverit, Sententiamque prioris Instantiæ revocaverit, & subinde altercantur, utrum Creditor, ad cujus favorem inita fuit fidejussio de judicatum solvendo, valeat pro secunda Sententiâ reportata in gradu appellationis agere adversus fidejussorem, quemadmodum videre est apud eundem *Caball. d. cas.* 109. *ex num.* 6. & magis, expresse *Valenzuel. consil.* 157. *num.* 30. & *seqq. Cyriac. contr.* 285. *in princ. ex vers. secundus est, Cancr. var. parte.* 2. *cap.* 5. *ex numer.* 120. *Sousa de Revis. cap.* 90. *per tot. Thesaur. dec.* 202. *Gizzarell. dec.* 14. *Vinc. de Franch. dec.* 208. & *der.* 601.

Verùm nullatenus præsupponunt, quod re integra, & antequam Sententiâ primi Judicis (prout hic) revideatur, dubitari præventivè contingat, an Cautio data coram primo Judice (suffragari valeat in futurum pro condemnatione, quæ fieret ab Judice appellationis, vel revisionis, quinimò agnoscendo vim illius nimium validi argumenti, quod in contrarium à Sæctatoribus *Martini Silimani, & Guilielmi de Cuneo* adversus *Bartolum* in *l. cum apud Sempromium, ff. judic. solut.* deduci solet, nempe quod frustratoria redderetur ipsa Cautio, quotiescumque illa non prodesset in statu revisionis, cum eadem tunc existat Causa, & cæteroquin finis ipsius Cautionis protendens ad reddendum tutum Colligantem in casu victoriæ, quæ pendet à confirmatione primæ Sententiæ eluderetur, nihil aliud respondere conantur, nisi quod Stipulator potest cogere Adversarium iterum fatisdare in appellatione, sibi quod idcirco imputet, quare, cum appellavit, noviter sibi cavere non procuravit, sicut respondit *Bartol.* Antesignanus *Caballi,* & cæterorum in *d. l. cum apud sub num.* 4. *ff. judic. solvi,* & dixit idem *Caball. d. cas.* 109. *n.* 27. *vers. dicit Bartol. Cyriac. d. contr.* 285. *nn.* 28. *Rodoer. ad De Marin. cap.* 137. *nu.* 13. *vers. Et secundo,* cum aliis frustrâ transcribendis.

Applicando itaque ad rem, quodammodo absque alia discussione istius articuli palam subintrat favore Longland dilemma inevitabile, quod aut ne idem Longland in casu speratæ victoriæ per revisionem contra intentionem *Bartoli,* & *Caballi* elusorium patriatur Judicium, Cautio debet censei firma, & durabilis, & tunc intentum obtinimus; aut verò libet absolvere Sorores de Cardis, eoque casu idem

per diversa resultabit effectus; quia necesse erit consimili, nec minus idonea Cautione tutum reddere præfatum Longland, nam si inrantum *Bartolus,* & *Caballus,* cæterique curant evetere fundamenta durationis fidejussionis, inquantum Actor appellando sibi potuit consulere per petitionem alterius fidejussoris, in claram venit consequentiam, quod de præfenti illius subrogatio ab Judice denegari non possit cum iisdem ad amissim qualitibus, ex recepta propositione, quod ubi de Jure fieri debet renovatio, vel admissio alterius fidejussoris, iste debet esse ejusdem qualitatis, & idoneitatis, ad tradita per *Cenc. de Censib. quæst.* 52. *ex num.* 26. *De Marin. resol.* 133. *num.* 16. *lib.* 1. *Guzman. de Evid. q.* 17. *nu.* 7. *Card. De Luca de Cred. discurs.* 141. *n.* 10. & *sub iii. de Censib. disc.* 34. *nu.* 9. *in Supplem. par.* 2.

Et sane, præscindendo à præfato *Bartoli. Caballi,* & aliorum præsupposito, cum Cautio hæc existat Prætoria, seu Judicialis, non autem conventionalis, juxta distinctionem, de qua relati per *Jo. An. ab Eccles. observ.* 168. *nu.* 4. *par.* 1. *Rovil. dec.* 19. *nu.* 11. & *12. Armanzan. decis.* Januen 34. *num.* 16. & *seqq.* in dubium cadere non potest, quod illa in omnem casum foret renovanda, spectato etenim fine, & effectu hujusce Cautionis habente tractum successivum, etiamsi mortuus fuerit fidejussor, vel effectus non solvendo, indubitati Juris est, quod semper alius debet subrogari, quamvis secus dicendum foret in Cautione conventionali, ad tradita in specie ultra proximè relatis per *Marsil. in rubric. de fidejussor.* *num.* 74. *Gomez var. rom.* 2. *cap.* 13. *de fidejussor num.* 7. *Gratian. discept.* 8. *num.* 2. *Cancr. var. resol. d. parte.* 2. *cap.* 5. *nu.* 157. & *seq.* *An. ar. Panorm. resol.* 89. *num.* 1. *Guzman. de Evid. d. quæst.* 17. *nu.* 16. *Valentin. Franc. de fidejuss. cap.* 4. *ex num.* 163. *Vinc. De Franc. dec.* 480. *num.* 4. & 5. ubi de fidejussoria Cautione in casu retractationis sententiæ, ibique communiter *Adden. Card. De Luca lib.* 7. *de Tutor. disc.* 4. *num.* 10. *Sabbell. in summ. divers. tract.* 109. *2. litt.* F. §. 13. *numer.* 12. *Episcop. Rocca select. disput. Jur. rom.* 2. *cap.* 156. *numero* 12. & 13.

Atque ex his comperto, quod alia Cautione consulendum foret indemnitati Longland, congruere videtur objectum, quod per hæc præcisa verba sibi fecit *Gabr. in consil.* 53. *nu.* 3. *lib.* 1. *ibi, in hujusmodi Cautionibus parum interest ejus, cui dantur, ut finitæ prima Instantia expirent, quia denuò præstari debent in secunda, si petantur;* non enim puto, quod Longland magis appetat fidejussionem Sororum de Cardis, quàm alterius cujuscumque, æque tamen idoneæ personæ: Sed adhuc dispungendo deducta per *Caball. in dict. cas.* 109. in primis respondere cogor cum *Thesaur. d. dec.* 202. *numer.* 5. *vers. Nec quicquam,* quod licet *Bartoli* opinio in *d. leg. cum apud, ff. judicatum solv.* magis communis attento forsitan numero arithmetico *Doctõrum* videatur, nihilominus si in Judiciis insequi debemus quid fuerit apud Tribunalia decisum, non verò disceptatum inter *Doctores,* repertemus, quod quicquid dicat *Caball. Cyriac. aliique,* univèrsa Tribunalia constantissime tenuerunt, quod etiam fidejussio de judicatum solvendo præstita in prima Instantia duret in gradu appellationis, ut præter *Thesaurum* testentem de pluribus Senatibus, & Parliamentis, tradit *Morot. respons.* 49. *sub n.* 4. *Marr. Vol. Pisan. 2. num.* 10. *Vrsill. ad Affict. decis.* 182. *sub num.* 6. *Pigant. ad Statut. Ferrar. lib.* 2. *rubr.* 13. *num.* 24. & 25. & pariter decisum junctis Aulis per Consilium Neapolitanum refert *Præses De Franch. decisio.*

320. quam *decisionem* tamquam magistralem uno ore collaudant, & sequuntur *Fontan. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 10. parte 1. num. 65. & seqq. Mura ad Censur. Pand. cap. 12. numero 37. vers. In tantum, Hodiern. ad Surd. decision. 212. numero 5. Gratian. disc. cept. 3. 8 numero 24. ibique Carol. Anton. De Luca num. 9. & num. 15. & per tot. idemque De Luca in observat. ad Franch. dict. decision. 320. sub num. 2. vers. nihilominus. ubi quod hæc opinio verior est & magis recepta, & prius idem firmaverat in observat. ad decision. 208. numer. 2. ubi expresse reprobando *Caballum* ait, quod iste Vir cæteroquin Doctissimus remansit deceptus, *Christians decif. Belg. 79. per tot. volum. 1. & tandem in hanc sententiam conspiravit Rota Romana, ut post Castren. testatur Gibr. comm. conclu. lib. 3. tit. de fidejuss. conclu. 4. sub nu. 2. Bellarm. dec. 353. Cas. De Grass. dec. 2. num. 7. & 8. de locat. Pan. decisio. 551. num. 2. juxta impress. Lugdun. ubi expresse de hac inconcussa opinione *Rote* mentionem facit, optimè etiam *Card. De Luca de credit. discurs. 99. num. 4.***

Et ratio, quæ de cætero, ponderata praxi, & omnium Tribunalium concordia sententia, quodammodo efficitur superflua adhuc præfulget urgentissima, quia *Textus* capitalis, super quo & *Barr.* & reliqui teste principaliter fundarunt in *d. cum apud, ff. jurat. 11. solv. in tantum* definit fidejussorem non obstringi, in *Causa* appellationis, in quantum fidejussio restricta erat ad personam certi, & determinati Judicis, de quo particulariter, ac magis fidere potuit fidejussor, quinimò (quemadmodum etiam aliquis ex præcitaris *Autoribus* advertit, & præsertim *Gizzarell. d. d. dec. 14. num. 7. Th. sur. d. dec. 202. numer. 15.* quibus addi potest *Venuri. consil. 3. numer. 35. & 36.*) *Sempronius* nominatus in *di. 7. leg. cum apua* erat *Judex* Paribus electus; At quando [prout hic] non in gratiam, & contemplationem certi Judicis, sed pro asscurando *Judicio* in genere præstita fuit fidejussio, dici nequit, quod illa evanescit, donec enim revisio denegetur, vel admittatur, ipsaque *Causa* progreditur, durat etiam finis fidejussoriae *Cautio*nis, atque ita ultra superius abundè laudatos solide notarunt *Peguer. dec. 1. 9. sub num. 1. ex vers. prædictus tamen, Gizzarell. d. dec. 14. num. 13. Fontanell. dec. 238. nu. 6. & per tot. ubi alios recenset, Altinax. de Nullit. rubr. 4. quest. 25. nu. 4. & seqq. Cardador. rer. quotid. lib. 2. cap. fin. par. 5. §. 5. sub nu. 9. vers. aut verò Judex, & seq.*

13 Absque eo, quod forsan opponi mereatur, quod non versemur in *Judice* Ordinario, sed in *Delegato*, ideoque nec etiam in terminis appellationis, sed revisionis; Quia & *Ursill. ad Afflict. dict. dec. 182. num. 6. Thesaur. dict. dec. 202. num. 11.* loquuntur de *Delegato*: *Caballus* hosce terminos non distinguit, quinimò patet, ipsum parificasse terminos revisionis, seu recursus ipsimet appellationi, ut in *d. c. f. 109. ex numer. 2. usque ad 6* & revera revisio, præcipuè in casu nostro, 14 provenit magis ex *Justitia*, quam ex mera gratia, & benignitate Principis, ac propterea subintrat in locum ordinarii remedii appellationis, quod certò certius competisset, nisi de medio interesset privilegium, & reverentia debita *Delegati* à Principe concessæ, teste *U. lujc. consulti. 51. num. 57. vers. Et si- cut rev. 10. Rebuff. in tract. de Suppli. in prafat. num. 84. Scacc. de appellat. quest. 19. remed. 3. num. 27. cum seqq. Berlich. præcl. conclu. parte 1. volum. 1. o. a. num. 7. Pereir. de Manu Reg. par. 1. cap. 37. nu. 37. vers. unde apparebit.*

Procedendo igitur cum terminis appellationis ab ipso etiam *Caballo* captis, & influatis, quomodo dici valet, quod causa, propter quam inita fuit fidejussio, cessaverit, dum nemo non scit, quod potissimus appellationis effectus est, ut sententia, à qua provocatur, nedum remaneat mediante appellatione suspensa, sed etiam censetur extincta, & pro non lata, ex abundè congestis, & comprobatis in specie per *Fontanell. de pact. nupt. dict. claus. 4. gloss. 10. parte 1. ex num. 65. & signanter ex num. 68. usque ad numer. 80. Hodiern. ad Surd. dict. decision. 212. numer. 7. Parlador. rer. quotid. dict. lib. 2. cap. fin. parte 5. §. 5. num. 11. & generaliter Rot. coram Arguell. dec. 11. nu. 5. & seqq. & in Neapolitana Pecuniaria 12. Aprilis 1687. §. Et ad id. coram R. P. D. Molines.*

Cæterum quando etiam per discursum fundamenta hucusque ponderata aliquam pati possent difficultatem, ac placeret potius ab aliis, & extrinsecis, quam rerum *Judicatarum* sequi opinionem; nihilominus omnem evadimus ambiguitatem, ponderando, quod 16 *Caball.* *Arguel.* percutiunt casum simplicissimæ fidejussiois initæ de *Judicatum* solvendo, in quibus terminis sagunt prædicti, quod fidejussio restringatur ad illud, quod fuerit *Judicatum* in illa prima instantia, & ab eo *Judice*, coram quo *Cautio* extitit interposita: At cum præsens fidejussio non legatur in hunc modum concepta, proindeque locum sibi vindicet animadversio, quam etiam admittit *Caball. d. cas. 109. nu. 17* per hæc præcisa verba, videlicet quod 17 *circa propositam quæstionem diligenter ponderanda sunt verba fidejussiois, quæ soleni varie concipi, possent enim esse adeò large, & ample concepta, quod comprehenderent *Judicatum* etiam in *Causa* appellationis, vel revisionis, & ante eum post Hippolyt. De Marsil. adnotavit Musca *ellia. præv. fidejuss. parte 1. mod. 12. num. 4.* & bene monuit in hoc ipso articulo *Card. De Luca in consuet. leg. & ration. observ. 290. post 3 part. Supplem.**

Profectò quæ major desiderari valet expressio, & aptitudo verborum ad comprehendendum quidquid fuerit *Judicatum* in gradu revisionis, vel appellationis, dum fidejussio extitit ab *Judice* demandata *per ogni ragione, & interesse delle preterfioni in questa Causa, che possu havere il. ignor Longland,* non solum quippe illud verbum *possu* involvit de sui natura omne tempus, etiam futurum, ad trad. per *Surd. consil. 267. num. 25. Canan. consil. 6. num. 19. Palm. Nep. alleg. 67. numer. 61. & seqq. Tondut. resolut. Civil. 209. num. 7. Rot. coram Ludov. dec. 192. num. 2. & dec. 351. num. 11. parte 12. recet. 1. & coram Priol. dec. 164. nu. 7.* sed cum ipsa fidejussio concernat *litem*, & *Causam*, ibi, *In questa Causa*, non verò *Judicatum*, vel simplicem *Instantiam*, ecce, quod de necessity concludendum est, quod eadem fidejussio amplectatur etiam appellationem, & revisionem, cum *Causa* dici nequeat finita quamdiu durat revisio vel appellatio, ex notatis per *Hodiern. ad Surd. dict. dec. 212. numero 6. vers. nec lis dicatur finita, Carol. Anton. De Luca ad Franch. dict. decision. 320. num. 1. in fin. & sub numer. 2. vers. Nihilominus, Fontanell. de pact. nupt. dict. claus. 4. gloss. 10. parte 1. ex num. 68. Tranchedin. consulti. 10. numero 2.* Ac de factò reflectendum venit, quod omnem nisi qui opinionem *Bartoli, Caballi*, ac cæterorum sequuntur, non cum alio procedunt præsupposito, & fundam. nisi quod fidejussio data sit *Instantiæ*, & non *Causæ*.

Eoque fortius, & præter *hesitationem* præmissa militare debent, jungendo verbis verisimilem mentem

20 rem, & intentionem ambarum Partium, quam apprimè fore in hac præcisa quæstione inspiciendam tradiderunt *Gabr. d. consil. 53. nu. 6. in fin. lib. 1. Grat. d. discept. 348. numer. 26. Card. De Luca de Credit. discept. 100. num. 4. & ad rem Manuc. de tacit. lib. 16. tit. 14. num. 30.* Cum enim non agatur de simplici fideiussione præstita ex parte unius dumtaxat, & ad commodum, & securitatem utriusque Partis, quomodo verisimile est, quod utraque Pars non conspiraverit ad eundem finem, & intentum, quod in casu gravaminis liceret Parti gravatæ recursum, & revisionem implorare, illaque obtenta, ac revocato gravamine, consequi securitatem satisfactionis, sive in prima, sive in secunda Instantia causa terminaret, ut fermè per hæc verba habetur penes *Gabriel. dict. consil. 53. num. 5. vers. Et consequenter liquet, & numer. 6. lib. 1. Theaur. dict. decision. 202. numero 4.* ubi ponderata hac intentione finali vocat contrariam opinionem *Bartoli* sophisticam, & inspidam; & magis in individuo de Cautione hinc inde data *Card. de Luca d. discept. 99. num. 7. de Credit.* ubi pariter, quod in hoc casu fideiussio non respicit solam Instantiam, sed Causam, & securitatem, & cum eo *Carol. An. De Luca ad Grat. d. discept. 348. n. 17.*

IN EADEM CAUSA

ARGUMENTVM.

De eadem materia, & quando fideiussio præstita censetur pro sola Instantia, vel pro tota Causa, & usque ad finem litis Procurator ad lites post litem captam quando possit revocari: Fideiussio quando sit medicina sequestri, vel non; Verbum *Causa* quid importet, & quando fideiussio exigat stipulationem, vel possit sine ea subsistere; Plura de fideiussione de iudicatum solvendo, quando sit præstanda per Forenses, vel ejus loco admittatur Cautio juratoria, cum aliis, de quibus in *Summario*.

SUMMARIUM.

- 1 Occasione scribendi.
- 2 Text. in l. cum apud Sempronium, ff. iudic. solv. adducitur, & declaratur.
- 3 Text. in l. invitus, C. de Procur. expenditur.
- 4 Procurator ad litem an possit litem durante revocari, & respective cogi ad litem proseguendam. Distingue, ut nu. 5.
- 6 Fideiussio de iudicatum solvendo, an data sit soli Instantia, vel toti liti, arguitur ex verbis, & ex mente Partium.
- 7 Fideiussio de iudicatum solvendo, si data fuit pro securitate utriusque Partis, succedit loco sequestri, & durat durante lite, & n. 9.
- 8 Fideiussio an, & quando liberet à sequestro, & verificetur, quod Fideiussor sit medicina sequestri.
- 10 Fideiussio de iudicatum solvendo curat usque ad finem litis, quando Fideiussor habet præ manibus bona cum relevare debentis, ita ut damnum pati non possit.
- 11 Observantia declarat intentionem Partium.
- 12 Fideiussio de iudicatum solvendo, an duret pro tota

lite, non potest certa regula discerni, sed verba sunt inspicienda.

- 13 Verbum *Causa* an differat à verbo *lites*, & n. 14.
- 15 *Causa* dicitur eadem, quando est inter eandem personas, & eadem est actio, & præsentio. Amplia, ut nu. 16.
- 17 Fideiussio præstita loco Carcerationis intelligitur durare usque ad satisfactionem Creditorum.
- 18 Fideiussio præstita cum clausula quatenus &c. dicitur conditionalis, & dummodo quis de jure teneatur.
- 19 Fideiussio data loco Carcerationis ad hoc, ut corrumpat, debet esse declaratum ab iudice, Carcerationem fuisse nullam.
- 20 Fideiussio ad hoc, ut teneat, requiritur stipulatio.
- 21 Principe coram alium celebrari, vel penes Acta, idem est.
- 22 Pro Fideiussore patiens se describi penes Acta, teneatur, quamvis non intervenierit stipulatio Actoris, vel Creditoris.
- 23 Fideiussio de iudicatum solvendo an duret etiam in iudicio revisionis, & nu. seqq.
- 24 Fideiussio de iudicatum solvendo durat etiam pro secunda Instantia appellationis.
- 25 Appellatio, & revisio ambulanti pari passu.
- 26 Sola de Revision. cap. 90. declaratur, & numer. 28. & 29.
- 27 Clausula appellatione remota intelligitur de frivola, non autem de legitima appellatione.
- 30 Sententia nunquam transeunt in iudicatum stante impet. 11. Amplia, ut nu. 31.
- 32 Restitutio in integrum fraternizat cum revisione.
- 33 Restitutio in integrum nunquam esse setur sublata. Amplia, ut ibid.
- 34 Fideiussio de iudicatum solvendo an duret in gradu restitutionis in integrum.
- 35 Fideiussio de rescipiendis expensis, & iudicatum solvendo peti de jure potest. Fallit de consuetudine, nu. 36. Declara fallentiam, ut nu. 37.
- 38 Fideiussio de iudicatum solvendo peti, & injungi potest ex justa causa. Et talis causa reponitur in arbitrio iudicis, nu. 39.
- 40 Iudex arbitrari potest, præstandam esse Cautionem de iudicatum solvendo, quando ab experimento præterito timet, iudicatum remanere posse elusorium, & nu. 41. Amplia, quod sola suspicio iudicati elusorii sufficit in hac materia, nu. 42.
- 43 Excussio in bonis Debitoris facienda non est, quando super illis bonis non potest fieri executio, nisi reportetur Exequatur ab iudicante extra Statum.
- 44 Sequestro locus est super fructibus litigiosis, quando existens in possessione illos exigendi non habet bona in Statu, in quo litigatur.
- 45 Executio, vel commissio concedi potest in bonis sitis in Territorio iudicantis, quando non potest obtineri in bonis extra idem Territorium.
- 46 Cautio juratoria admittitur, quoties cavere debens invenire non potest fideiussorem.
- 47 Cavere tenetur Mulier, si habeat Maritum, vel Consanguineos divites, licet ipsa sit pauper.
- 48 Cautio juratoria non est locus stante iusta causa, quod iudicium debeat asscurari per Cautionem effectivam.

DISCURSUS XCII.

1 cap. 138. *Paſ. bal de pair. poſſ. par. 1 cap. 8. ex n. 2021*
cum quotquot aliis fuerunt allegati, & umquam ſunt
allegabiles.

1 **P**ost æditum Reſponſum, de quo in *Discuſſu*
antecedenti, prodierunt nonnullæ Allegatio-
nes ad opportunitatem Sororum de Cardis, quam-
obrem per Requirentem, eiſdem Allegationibus
Mihî tranſmiſſis, iterum fui interrogatus, quid [pa-
refactis objectis, ſeu fundamentis urgentibus in op-
poſitum] ſentirem; ſed Ego quemadmodum tan-
tummodo in dicto anteaſto ædito Reſponſo, prout
fueram requiſitus, diſſolvere, ſive evetere ex defe-
ctu etiam applicationis procuravi deducta per *Ca-
ball. reſol. crim. caſ. 109* ita ad præſens non receden-
do ab jam traditis, de perſeverantia in itæ Cautionis,
ſeu fidejuſſionis, non obſtantibus ingenioſè motiva-
tis, dubitari poſſe non credidi.

Quoties enim [replicabam] revera ſubſiſtat,
quod per illa Decreti verba, *ſia tenuto, & obli-
gato dare Mallevadore in forma di ragion*
valida per ogni agione, & intereſſe delle pretenſioni
*in queſta Cauſa, che poſſa havere il Signor Carlo Lon-
gland con detto Signor Capitano Antonio Marino,*
juxta quæ Capitaneus de Cardis fidejuſſoriam ſuſce-
pit obligationem, cenſeri debeat, eumdem Capitaneû
de Cardis magis reſpiciendo ad omnimodam ſecuri-
tatem injuriam, & Interreſſe ipſius Longland, quàm ad
illam ſimplicem Inſtantiam coram Liburni Auditore
pendentem voluiſſe præbere Cautionem pro tota
ſubſtantia litis, ſeu Cauſæ, & reſpectivè prætenſionis
Interreſſe ejuldem Longland, ſupervacaneæ prout ef-
ficiuntur omnes fere ponderationes, & *triboritates,*
quæ cæteroquin judicioſe fuerunt in oppoſitum re-
latæ, ac excitatæ: Superfluum ſiquidem remanet exa-
men, an ſtante primæ avocatione facta per Ma-
gnum Ducem à prædicto Auditore Liburni, necnon
etiam ex aſſerta peremptione ejuldem Inſtantia coram
eodem Auditore tamquàm Judice Delegato, ac
denique utrum ex novo reditu Longland ad ipſum
Auditorem veluti Judicem Ordinarium, vel per ſuc-
ceſſivam novamque Delegationem poſtremo loco
factam in perſonas Auditorum Rotæ Florentinæ fi-
dejuſſio expiraverit, ſive, quatenus expiraviſſet; per
concordem nihilominus petitionem illius novissi-
mæ Delegationis ad preces quoque præfati Capita-
nei ſub præciſa nuncupatione, & expreſſione fidejuſ-
ſoria, revixerit; Quoniam quæſtiones hujulmodi
caderent dumtaxat, quando prima fidejuſſio ſimpli-
citer ſteſiſſet in terminis illius Cautionis, quæ dici-
tur de judicio ſiti, & judicatum ſolvendo, tuncque
licet omnes in contrarium congeſti tenere videantur,
quod in hoc caſu fidejuſſio præſtita remanſerit ex-
tinctæ, moventur tamen omnes prædicti ex cenſura
*Text. in l. cum apud Sempron. ff. jud. ſolv. quali quod fi-
dejuſſor contentus fuerit ſubire periculum illius ju-
dicati ab eo Judice, vel ab eo Tribunali, unde quo-
ties vel ipſe Judex mutetur, aut ſinat perimi Inſtan-
tiam, aut contingat mutatio Tribunalis per extraor-
dinariam Principis avocationem, ſeu Delegationem,*
deficiat quoque voluntas, & intentio fidejuſſoris, qui
coram illo Judice, & coram illo Tribunali, & non
aliàs in hac ſtriſta materia ſeſe maluit obſtringere;
ſicuti videre eſt penes *Altimar. de Nullit. rubr. 4. q. 7.*
*25. per tot. qui omnes antiquiores de hac materia diſ-
currentes adducit, Hodiern. ad Surd. dec. 212. Treſta-
cingu. variar. reſolut. lib. 2. tit. de expenſ. reſol. 4. The-
ſaur. dec. 202. Tering. de fidejuſſ. cap. 20. §. 20. Nogue-
rol. alleg. 15. Morot. reſponſ. 49. De Mar. var. lib.*

Verum quoties è converſo, ut præmiſimus, fide-
juſſio ex intentione Partium junctæ importantia
prædictorum verborum concernat ſubſtantiam litis,
& aſſecurationem prætenſionis: ut Caroli Longland,
palam ſit quod nonniſi eadem Cauſa totaliter finita,
& extincta ceſſet ſecuritas, & Cautione promiſſa, prout
videmus in terminis Mandati ad lites, per *leg. inveni-
tus, C. de Procur. cum quibus comparative proce-
dit Hering. de fidejuſſ. in oppoſitum allegatus dict.*
*cap. 20. §. 20. numero 3. Tondut. de prævent. parte 1. ca-
pit. 30. numero 10. 11. & 12.* eum enim ſæpe contingat
in praxi dubitari, utrum Mandatum cenſeatur
datum ad ſolam Inſtantiam, adeout ea perempta,
4 vel terminata expiret, ſive potius Procurator con-
ſtitutus reputari debeat ad lites, unde nequeat lite
durante revocari, imò nec ipſe Procurator reſpuere
proſecutionem ejuldem litis, ſed etiam invitus il-
lam proſequi per omnes Inſtantias obſtringatur, ex
diſputatis per *Gaſſ. Manz. de Procur. tit. 1. §. 3. ex nu-
mer. 332. Ubert. de Citat. capite 9. numer. 376. & ſe-
quentibus Card. Albit. de Inconſtant. in Judic. queſt.*
*9. & q. 12. per tot. Rot. coram Seraph. dec. 195. num. 1. &
dec. 1180. num. 1. & coram Greg. dec. 548. num. 3. ibique
Adden. num. 12.*

Recepta diſtinctio eſt, quod vel Procurator ſim-
pliciter emicat conſtitutus, tuncque de Jure [ex quo
5 Mandatum ſtriſti Juris exiſtit, ad *Text. in cap. qui ad
agendum, de Procur. in 6.*] tantummodò datus repu-
tatur illi præciſæ Inſtantia; Aut verò adſunt in Mau-
dato verba apta comprehendere ſequentes Inſtantias,
& totam litem, & ſigniter ubi concurrit Clauſula
relevans & c. eoque caſu quia eadem Clauſula præ-
ſefert fidejuſſionem indefinitam de judicatum ſol-
vendo, cenſetur attributum Mandatum per quaslibet
Inſtantias, & uſque ad litem totaliter finitam; ut
patiter allegando *Caſtren. Boer. Vincent. De Franch.*
Theſaur. alioſque, qui loquuntur in ſpecie fidejuſſio-
nis de judicatum ſolvendo, firmavit *Rota coram Coc-
cin. dec. 319. ex numer. 2. & ſignanter numer. 4. cum
ſeqq. & dec. 376. ex num. 6. uſque ad fin. apud Poſthu.
de manu. Adden. ad Gregor. dict. dec. 548. numer.*
12. Ridolphin. in prax. parte 1. cap. 3. num. 54. Altimar.
de Nullit. rubr. 11. qu. 35. num. 45. Card. Albit. d. qu. 12.
num. 76.

Et quod in hac ipſa materia ad dignoſcendum,
6 utrum Fidejuſſor arctari intellexerit ejus obligatio-
nem potius ad illud Tribunal, illum Judicem, il-
lamque Inſtantiam, quàm ad ſubſtantiam litis intro-
ſpicienda veniant mens, & verba in itæ obligationis,
quoad mentem ultra *Gabr. Graſſan. Mant. & Card.*
De Luca laudatos in *Diſcept. antecedenti ſub num.*
20. tradidit idem *Nogrerol. in oppoſitum relatus d.*
*alleg. 15. num. 12. & circa verba, quando ſunt admodum
generalia, poſt Aret. & Graſ. Hering. de fidejuſſ. d. cap.*
20 §. 20. num. 18.

Applicando igitur ad rem, tam mens, quàm ver-
ba proſectò conſpirate videntur in id, quod fidejuſ-
ſio præſtita ſit liti, & Cauſæ non autem ſimplici In-
ſtantia: Quatenus enim concernit mentem, & inten-
tionem, verſamur in Cautione fidejuſſoria præſtita
hincinde, ideoque ſicut credibile eſt, quod Martinus
voluerit à ſecuritate præſtita per Longland exigere
ſatiſfactionem, quæ nonniſi lite finita locum habet,
ita cenſendum eſt, fidejuſſionem exarata ad favo-
rem Longland ad eundem ſinem protraxiſſe; ut

7 enim in his terminis distinguendo observat *Card. De Luca de Credit. disc. 99. sub numer. 7.* hujusmodi Cautio reciproce per utramque Partem interposita respicere videtur Causam, ac securitatem ipsius rei, adeo ut eadem Cautio stare dicatur loco sequestri, & duret durante Causa, cujus exitus expectandus est, ex *Gabr. consil. 53. lib. 1. Gratian. discept. 348. num. 23. & seqq. & admittit Hering. de fidejuss. dist. cap. 20. §. 20. num. 20. Paisell. Jun. in annot. ad exped. Urbin. 80. num. 15.*

Certius verò, quia de facto fuit in Regno Cre-
tensi priori loco factum sequestrum; Quamobrem
et si circumstantia hæc evitari prætendatur ex eo,
quod adhuc perseveret idem sequestrum, seu Depo-
situm, atamen, quidquid sit inspecta realitate facti,
nihilominus ad eruendam Partium intentionem sat
est, quod eo animo liberandi sequestrum fuerit præ-
stitus fidejussor, nam de cætero non semper ista fide-
jussio (quamvis de Jure nuncupetur medicina seque-
stri, ad *Text. in l. si Fidejussor, §. si satisdat, ff. qui
satisd. cogan. Caroc. de Sequest. parte 4. question. 2.
numer. 1. Ricc. collect. 2536. in princip. Hering. de fide-
juss. capite 15. sub numer. 21. & seqq. Mauson. de Caus.
execut. ampliat. 37. num. 35. Ludov. doc. Lucen. 51. num.
3. & 4.) sufficiens est pro liberatione ejusdem seque-
stri, non tantum quia ad præmissam regulam, quod
per satisfactionem de stando Juri, & judicatum sol-
vendo liberetur sequestrum, plures limitationes at-
tribuit *Jas. in d. l. si Fidejussor, §. fin. ff. qui satisd. cog.
Baron. de Citat. tom. 2. in Addit. ad quest. 18. ex num.
57. Ridolphin. in prax. parte 1. cap. 14. num. 171. & seqq.
Adden. ad Buratt. dec. 595. sub num. 9. ex vers. Verum
hæc conclusio, usque ad fin. Conciol. ad Statut. Eugub.
lib. 2. rubr. 42. num. 14. cum 2. seqq. Sabell. in summ. di-
versitat. tom. 4. litt. S. §. 13. sub num. 15. Capyc. Larr.
dec. 197. num. 32.* Sed etiam de consuetudine totius
Italiæ (quæ idcirco extendi nequit ad Insulam Cre-
tensem) receptum est, vigore istius Cautiois redi-
mi sequestrum, quia de reliquo simplex Cautio de
stricto Jure sufficere non solet, ut post eundem *Jas.
Curt. Sen. aliosque considerat Ludov. d. decis. Lucen.
51. num. 5. plene Mans. consil. 123. num. 10. vers. Fide-
jussor enim, cum seqq. ubi quod ad hoc, ut res seque-
strata à vinculo liberetur, necesse est, ut in specie Fi-
dejussor promittat ejusdem rei sequestratæ restituti-
onem.**

Corroborat eandem mentem, & intentionem il-
la fortis ponderatio, quod diù vidi per Scribentes in
hac Causa agitarum, seu dimicatum, an Capitaneus
de Cardis, qui semper præstitit fidejussionem, Inter-
esse & participationem haberet in injusta depræda-
tione subsecuta; Unde dato etiam per discursum,
quod comprobatio istius participationis, & Interes-
se non sit adeò clara, ut de se sufficiat ad con-
demnationem hæredum ipsius Capitanei nomine
proprio, & citra fidejussionem obligationem, negari
tamen non valet, quod aliquale saltem non foveret
accessorium, vel remotum Interesse, & per conse-
quens eò facilius admittenda venit superius insinua-
ta reflexio, quod cum ejusdemmet Capitanei fide-
jussoris interesset, obligationem præstitam ex parte
Longland durare cum effectu, ita perspecta intentio-
ne illius non detrectaverit consimilem obligatio-
nem finire, juxta monitum *Jurison. in l. in conventio-
nibus, ff. de verb. signif.* Et quod si apud Fidejussorem
stent res obligati, unde damnum in substantia pati
non possit, quod fidejussio duret, recedendo à genera-
litatibus contrariis definiit Consilium Neapolita-

num apud *Vinc. De Franchis dec. 208. in fin. & mi-
nimit Thor. in compend. dec. par. 1. verb. Fidejussor de
judicatum solvendo in uno Tribunali.*

Accedit, quod idem Capitaneus de Cardis tam-
quam fidejussor supplicavit pro novissima Delega-
tione istius Causæ; licet enim pariter controversa-
tur, quod ob id sine nova stipulatione nova dici ne-
queat suscepta fidejussio: Attamen nemo negabit,
quod saltem per viam declarationis, & observantiæ
11 ex hoc actu postmodum securo detegatur qualis fue-
rit intentio Capitanei ab initio, videlicet quod intel-
lexerit usque ad litem istius Causæ finitam, obliga-
tionem suscepisse, ad *Text. in leg. sed & Julianus, §.
proinde, ff. ad Maced. l. si Servus plurimum, §. fin. ff. de
leg. 1. cum aliis per Rot. coram Mant. dec. 313. num. 7. &
seqq. & coram Coccin. dec. 954. lex num. 6. usque ad fin.
& dec. 31. num. 9. coram Bich. & in recent. dec. 154. nu.
6. par. 10. & dec. 289. nu. 7. par. 11. & dec. 317. num. 12.
parte 18.*

Animum, & intentionem plenius expandunt ver-
ba: Non enim fidejussio sonat simpliciter de Judi-
cio sisti, & judicatum solvendo, sed respicit securita-
tem Causæ, ut ibi, *per ogni ragione, & interesse delle
pretensioni in questa Causa, che possa havere &c.* Ideo-
que quemadmodum Interesse, & præsentio Longland
nullatenus clauderetur intra brevem ambitum il-
lius Instantiæ, vel intra spheram illius Tribunalis,
coram quo præstita fuit fidejussio, ita neque ad eum-
dem Judicem, vel Tribunal coarctari potest fide-
jussio; quando namque verba sunt admodum gene-
ralia, jam supra sub num. 6. cum *Aresin. Grat. & He-
ring.* demonstravimus, fidejussorem censeri datum
Causæ, non Instantiæ: Et generaliter, quod non possit
12 statui certa regula, sed ponderanda sint verba fidejussio-
ni, admittit *Caball. d. cas. 109. num. 17.* & exclamando increpat *Card. De Luca in Consil. 1. & ratio.
post tertiam par. Supplem. observ. 290. per tot.*

Quid plus? inutiliter quærimus, utrum fidejussio
data fuerit Causæ, vel Instantiæ, dum expresse di-
citur, *in questa Causa*; Jam enim Scribentes pro So-
roribus de Cardis admittunt, quod regulariter ver-
bum istud *Causa* referatur ad ipsam litigii materiam,
non autem ad Instantiam, sed ratione subjæctæ ma-
teriæ satagunt istud vocabulum ad significationem
Instantiæ reducere: Sed parum pro meo judicio ve-
nit inludandum in refutando ponderationes pro ar-
guenda tali restrictione ex subjæcta materia enuclea-
tas, cum præter debilitatem, & retortionem ocularem
earundem reflectionum, habeamus in Jure præfinitum
13 præcisè, quid verbum *Causa* præferat, nam *lis,*
& *Causa* quantumvis secundum propriam vocabuli
significationem differant inter se, & *Causa* conveniat
potius materiæ Criminali, *lis* verò rectius congruat
Civilibus decisionibus, ut per *Text. in leg. 1. ff. de Te-
stibus & in leg. litis nonen, ff. de verbor. significat. cum
gloss. & Text. in leg. Causas, C. de transact. observat
Speculat. in tit. de present. rescripti. §. ratione forma
num. 7. Calvin. in lexic. Jur. litt. C. verb. Causa, vers.
Causam à lite, abunde Buccaron. de different. Juran.
diff. 163. per tot.* Attamen promiscue in Jure recipiun-
tur juxta *Text. in l. in pecuniariis, ff. de For. & gl. in
Authen. habita, in verb. litem, Cod. ne Fil. pro Parr.
egregie pariter Buccaron. dist. differ. 163. numero 2. &
seqq. & sub num. 6. vers. & est alius terminus, Mauson.
de Caus. execut. prelud. 1. num. 1. Tondut. de prevent. d.
par. 1. c. 30. num. 13. & seqq.*

Atque hinc non relevat, quod jam superius ex-
pressa fuerit materia; quia etiam fuerat deducta in
litem,

Item, nobisque superabundat, quod pro synonymis accipiantur lis, & Causa, ad hoc, ut inspiciendum veniat, an eadem lis, pendente adhuc revisione, dici mereatur finita, & consequenter cum ea extincta fidejussio, ut latius innox differemus: Prætere autem coarctationem per illam dictionem *questa*, & alteram *presente*, æquivocum est manifestum, nam prædictæ dictiones important quidem restrictionem ad eandem Causam, seu litem, sed non ad illud judicatum, Judicem, vel Tribunal, ita ut fidejussio intelligatur data pro eadem, non pro diversa Causa, qualis profectò reputari non meretur ista, quæ est inter easdem personas, super eisdem prætionibus, & in qua eadem actio intentatur, ad *Text. in l. cum queritur 12. eum 2. seqq. ff. de re judic. Rotæ coram. Arguell. dec. 31. num. 21.* ubi ampliatur cum *Afflict. dec. 354. num. 13.* quod Causa adhuc dicatur eadem, quando est inter easdem personas, & super eisdem rebus, licet diversa sit actio, & *coram Merlin. dec. 81. num. 2.* ac de cætero, si subjecta materia spectanda est, jam hucusque observavimus, quantæ conspirent circumstantiæ ad eliciendum animum vere fidejubendi pro lite, & Causa, non autem pro Instantia.

Istaque pro meo judicio exuberarent; At nihilominus quod hujusmodi Cautio referenda sit ad durationem litis, perspicuè desumitur ex altera, quatenus opus sit, perpendenda fidejussione inita de Anno 1670. cum eadem Cautio celebrata fuerit per Capitaneum Martium ad effectum evadendi è Carceribus, in quibus reperiebatur mancipatus tamquam de fuga suspectus, nam sicuti Carceratio durasset, donec fuisset Longland Creditor satisfactus, ita etiam perseverare debet fidejussio tamquam succedens loco Carcerationis, ut omnia antecedentia limitando cum *Gabriel. Curt. & Gratian. expresse firmat idem Altimar. in contrarium sæpe citatus d. tract. de Nullis. rubr. 4. q. 25. num. 19*

Parumque turbat, quod eadem fidejussio fuerit præstita coactè, & conditionaliter, quatenus nempe teneretur Martinus ad iterum fidejubendum, ex late traditis per *Bonden. collect. 15. numero 21. cum plur. sequentibus tom. 1.* Admittimus enim, quod eadem fidejussio dicatur in terminis conditionalibus, & in tantum valeat, quatenus licita, & honesta sit, sed oportet, quod doceatur, eandem fidejussione fuisse illicitam, & inhonestam, quod gratis undique præsupponitur, cum nec probari possit, ex quo (ut diximus) succedit loco Carcerationis omnino iustæ ob fugæ suspicionem; proindeque non applicantur tradita per *Bonden. ubi supra*, ibi enim firmat cum *Pigant.* quod fidejussio facta cum clausula, *quatenus sequestrum valeat*, vadit, & resolvitur annullato sequestro; sed quod Captura in casu nostro fuerit annullata, vel annullanda, hoc opus, hic labor est, quemadmodum particulariter dispungendum esse præmonuit *Coccin. adnot. 52. ex num. 8. post. 1. volum. decis.*

Ex alio etiam capite (quatenus per discursum ceteri possent fidejussio restricta ad Instantiam) illa adhuc vigeret in præsentia, quia cum à sententia, seu Interlocutoria pronunciata, fuerit ab utraque ob unanimem provocationem, & appellationem Instantia, vel Judicium finitum; Hinc cum de Anno 1673. fuerit fidejussorio nomine expedita Delegatio per ipsummet Capitaneum de Cardis, nescitur, quare postrema hæc fidejussio, seu perseverantia in fide-

jussione non debeat attendi: Replicare etenim, quod nulla inter venerit stipulatio, ad hoc, ut ista nova fidejussio posset subsistere, ad *Text. in l. stipulationum 5. §. satis acceptio. ff. de verb. oblig. Menoch. conf. 212. nu. 41. Borell. consil. 47. num. 9. Moris. respons. 49. num. 7. & seq. Hering. de Fidejuss. cap. 11. num. 2. De Marin. var. resol. lib. 1. cap. 138. num. 2. Fab. in C. tit. de Fidejuss. de fin. 5. num. 2. Afflict. dec. 39. num. 1. C. hartar. decis. Januensis. 1. num. 20.* in primis petit principium, nempe si antecedens foret expirata; Et nihilominus cum iste actus gestus fuerit coram Principe, hic non indiget solemnitatibus, cum idem sit actum gerere vel penes Acta, vel coram Principe, ut plene, & eruditè comprobatur *Berlich. pract. conclus. par. 3. concl. 4. tit. de Testam. late etiam Richter. in repet. l. omnium 19. C. de Testam. ex num. 21. cum plur. seqq. Gaspar Manz. de Testam. tit. 1. num. 37. & seqq.* penes autem Acta superabundat nedom propria manu subsignare actum fidejussorium, sed simpliciter pati, se scribi in aliqua Causa fidejussisse, ut exinde quis remaneat obligatus, cum patientia in Judicio habeat vim perfectissimæ stipulationis, ex Theorica *Bart. in l. cum ostendimus. ff. de fidejuss. Boer. decis. 314. sub. num. 5. vers. unde tenetur. Caravit. super Rit. 159. n. 3. Thor. in compend. rer. judic. Caus. 60. n. 176. Petra super d. Rit. 159. num. 18.* ubi sic limitat illam propositionem, quod Fidejussor non valeat se obstringere, nisi per stipulationem.

Firmato itaque, quod vel attentè prima fidejussione suscepta de Anno 1663. ob prægnantiam verborum, & mentem verisimilem, vel perspectâ secundâ de Anno 1670. veluti subrogatâ in locum Carcerationis, vel denique perpenis ultimis precibus, quæ per interpositam Principis auctoritatem sortiuntur vim stipulationis; fidejussio procul dubio perduret; Postremò non adveniat, quod saltem hujusmodi fidejussio extingatur in Judicio revisionis, ex traditis per *Caball. d. cas. 109. Hering. de fidejuss. d. cap. 20. §. 20. nu. 27. & seqq. Sousa de Revis. cap. 90. per tot. quem sequitur Altimar. de Nullis. dicta rubr. 4. quest. 25. n. 17.*

Jam enim quodam *Caball.* & modò quodam omnes alios illius sequaces præventivè responsum fuit in præcedenti *Dijo.* quod isti omnes, & lignanter *Hering.* expresse uruntur similitudine, & comparatione appellationis; At cum, quidquid apud nonnullos *Doctores*, universa Tribunalia in terminis Judicii appellationis firmiter teneant, Fidejussorem datum in prima Instantia perseverare etiam in Judicio appellationis, ut constat ex serie rerum judicarum, de qua in *d. præcedenti Discept. num. 9. & 10.* quibus addi potest *Altimar. d. rubr. 4. quest. 25. num. 4. Rot. coram Coccin. d. dec. 319. sub. num. 4. vers. & hac factis datio, idemque Coccin. in d. ejus adnot. 52. numer. 14.* In planam venit consequentiam, quod idem dicendum sit in terminis revisionis pari passu ambulantis, unde *Caball.* idemque *Sousa* si in specie appellationis decipiuntur, eos decipi quoque necesse est in terminis revisionis, quæ nisi circa hoc specialiter appareat de Jure, diversificata, nullam prorsus agnoscit differentiam, teste eodem *Sousa de Revis. cap. 7. num. 30. cap. 20. num. 2. & d. cap. 90. num. 3. vers. hujusmodi, Scacc. de appell. quest. 19. remed. 3. num. 30. & seqq.* & præcipuè *num. 33. in fin. Huber. Giphax. de Ordin. Judic. tract. 2. cap. 13. per tot. & latius ipsemet Sousa cap. 9. num. 1. per tot.* ubi alias quidem inter appella-

tionem, & revisionem assignat differentias, sed non istam.

26 Absque eo quod opponi mereatur, *Sousa* in d. cap. 90. ex num. 11. cum seqq. præ cæteris vim constituere in eo, quod remedium revisionis sit extraordinarium, & in eo, quod sententia transiverit in rem iudicatam, quæ litem regulariter extinguit: Juvat namque in primis ex ipsa praxi respondere cum *Hering. de fidejuss. d. cap. 20. §. 20. num. 33. in fin.* quod cum tot ex indulgentia, & justitia Principis revisiones instituantur, quot sententiæ proferuntur, remedium hoc procul dubio efficitur familiare, & quodammodo ordinarium; Et certe nihil ulterius præferre potest in genere Delegatio facta per Principem, quàm si delegata fuisset Causa cum clausula *appellatione re-*

27 *mota*, & tamen ea semper intelligitur de frivola, non autem de legitima appellatione, quæ ex capite, [pro- ut hic] in justitiâ exoriat, ex *Barbos. claus. 9. num. 15. De Marin. resolut. jur. cap. 150. num. 7. & 8. lib. 1. Rota coram Bich. decif. 234. num. 36.* cum aliis apud *Card. Albit. de Inconstant. in Iudic. quest. 39. m. 81. vers. contrarium, Altimar. de Nullit. rubr. 5. quest. 37. num. 45. & seqq.*

Rursus, præterquàm in hærendo fidejussioni præstitæ de Anno 1670 recurrit animadversio, quod sicuti pendente hac revisione duraret Carceratio; ita pariter persistere debeat fidejussio ejus loco subro-

28 gata; Adhuc *Sousa* principaliter fundatur, seu loquitur juxta Ordinationes Lusitanas, ut pater *dit. cap. 90. num. 11.* ac secundum eas revisio tribuitur tantummodo de gratia, exceptis quibusdam casibus, de quibus *idem Sousa d. tract. cap. 5.*

29 Quamobrem cum nulla in præsentem vigeat Ordinatio restringens revisionem ex Justitia, & contra id, quod tradit *Sousa in capite 40. ejusdem tract.* quotidiana nos doceat observantia, revisionem non minus, quàm remedium ordinarium appellationis suspendere executionem nondum factam, de facili quoque subvertitur obstantia rei judicatæ: Si quidem, ultra ea, quæ diximus in proposito memoratæ clausulæ *appellatione remota*, familiare est, quod injustitiæ, ex cujus degustatione semper conceditur revisio,

30 numquam permittat, sententiæ transire in rem iudicatam, ut ait *Rota coram Cavalier. dec. 600. num. 7. & coram Card. Orsibon. dec. 161. num. 1. & 2. & dec. 219. num. 1. parte 16. rec. & dec. 185. num. 6. parte 19. & in Romana Salviani 2. Decembris 1682. & in Pisauran. Pecuniaria 4. Martii 1686. utrobique §. 1. coram Reverend. Emerit. Decano, & in Ariminen. Exemptio- nis 5. Maii 1688. §. Fundamentum, coram R. P. D. Ca-*

31 *praxi*; idque licet injustitiæ non sit notoria, ut prosequitur *Burrat. dec. 399. n. 1. & dec. 93. n. 2. coram Card. Cervo, & in Forlivien. Salviani 11. Januarii 1677. §. 1. coram Bourlemont, & alibi passim.*

32 Denique nil obstat, quod petita fuerit Delegatio cum promissione *di non richiamare, ricorrere, o di e di nullità*, Ista enim verba numquam tollunt præ-

currenti, & consonat *Rota coram Bich. d. dec. 234. num. 37. Card. Albit. in loc. supra relato numer. 95.* Ideoque quod in his terminis restitutionis in integrum duret fidejussio, ex *Bald. probavit Tresaur. dit. dec. 202. numer. 17.*

Ad eandem materiam Prætorie Cautionis, seu Judicialis fidejussionis non inutiliter spectare videtur ea, quæ in una *Romana, seu Lunen. Sarzanen. Successionis* disputavi in *Rota* scribens pro Petro Fontia, qui cum prætenderet per obitum Dominici Riccardi ejus Nepotis apertam sibi fuisse successi- onem ab intestato in bonis ejusdem Riccardi partim sitis in Urbe, partim verò in Ditione Massæ, & Carrariæ, institit coram A. C. pro manutatione, illaque obtemperata non potuit Mandatum de super expeditum executioni demandare quoad bona existentia in prædicto Statu Massæ, & Carrariæ: Quamobrem cum è converso pro parte Dominicæ ejus Nepris, & respectivè Sororis Riccardi conveniretur coram eodem eodem A. C. ex Interdicto adipiscendæ, sive (ut dicitur in Curia) Iudicio Immissionis, opposuit, eidem Dominicæ denegandam esse Audientiam, nisi præberet Cautionem de Iudicio susti, & judicatum solvendo; cumque A. C. per sententiam declarasset, Dominicam teneri, & obligatam esse ad hujusmodi Cautionem præstandam, introductum fuit mediante appellatione Iudicium in *Rota coram R. P. D. Rondinino*, propositaque Causa sub die 14. Aprilis 1687. emanavit resolutio, *Cautionem esse præstan-*

33 *dam.*

Pro affirmativa itaque resolutione obtinenda dicebam, quod licet *Text. in Auth. generaliter, C. de Episc. & Cleric. & in Auth. quod fieri, C. de dilat. & in §. ad excludendas, Auth. de litigios. in jungat, ad instantiam Partis de facili dari Cautionem de Iudicio susti*

34 & judicatum solvendo; fatebar tamen, regulariter hujusmodi Jura hodie abiisse in desuetudinem, ut per *Rot. dec. 326. par. 2. recen. & coram (occin. dec. 504. & coram Burat. decif. 398. & in Januen. Pecuniaria 19. Decembris 1639 coram Card. Hieronymo Verospio, Card. De Luca de Judic. disc. 13. num. 1.*

Verum id utique procedere subjungebam in puris terminis Rei conventi opponentis hanc exceptionem ad repellendum Actorem à limine Iudicii, in quibus terminis considerari potest, quod id opponatur per speciem iniqui præsidii ad litem, seu satisfactionem protrahendam; secus autem quando tractatur de Actore Forense, qui super una, eademque

35 Causa movet Iudicium adversus Subditum possessorem, & is postulat per viam reconventionis, ut ei dimittantur bona per eundem Actorem in sua Patria, ac diverso Dominio retenta, tunc enim, quia nimis Reus Subditus tractaretur ad imparia, dum quando Actor Forensis vinceret, & curus esset de obtinenda satisfactione, & è converso Reus effectus respectivè Actor in sua reconventionem non posset de facili extra Statum reportare executionem iudicati, Cautionem præstandam esse firmat distinguendo *Angel. in l. filiusfamilias m. 4. ff. qui satisd. cog. Alex. in leg. sciendum, §. 1. ff. eod. cum aliis, quos refert Gallup. in prax. Neapol. parte 2. capite 11. numer. 19. Vincent. De Franch. dec. 311. numero 1. & 2. Joan. Anton. Ab Eccles. observ. for. 42. nu. 18. parte 1. latè Petr. Ant. Angussel. conf. 40. per tot. lib. 2. Cyriac. contr. 699. nu. 1. & . ac per tot.*

38 Atque hæc sufficere putabam: Sed adhuc ex abundanti concurrebat causa justissima, & ob quam, non obstante, quod de cætero remedium Cautionis ab Aula recesserit,

recesserit, Judicem cogere posse, ac debere Litigantem ad assecurandum Judicium admittit eadem Rot. dict. decision. 326. numer. 6. in fin. parte 2 recent. & coram Buratt. dict. dec. 398. numer. 7. & dec. 121. numer. 3. & 15. coram Bish. Cardin. De Luca de credit. discept. 114. numero 8. ubi testatur, pluries obtinuisse practitari, & plures congerit decision. 4. numer. 28. §. secundo licet, vers. si tamen: Cumque circa hujusmodi justitiam causæ totum reponatur arbitrio Judicantis, ut communiter per scribentes in leg. omnibus, ff. de Judic. Castren. consil. 407. in fin. lib. 1. Menoch. de arbitrii lib. 2. cap. 140. numer. 2. & sequentibus Ursill. ad Afflict. dec. 170. sub numer. 3. vers. Ego autem, Giurb. dict. dec. 4. sub numer. 28. vers. quæ autem, & numer. 31. Vinc. De Franch. dict. dec. 311. numer. 4. ibique Carol. Anton. De Luca numer. 2. vers. hoc tamen, & sub numer. 3. Jo. Ant. Ab Eccles. d. part. 1. observ. 41. numer. 9. & sub numer. 16. Frances in Pastoral. Regular. parte 2. quest. 7. nu. 11. Gob. consil. 133. nu. 42. Rot. dec. 13. nu. 2. parte 2. divers.

Profecto in præsentibus facti circumstantiis intercedebat actualis experientia de præterito, quoniam cum Petrus obtinisset Mandatum de manu tenendo, non potuit illius executionem reportare quoad bona Massæ, & Carrariæ, unde ipsi nimis aperte indicabat quid sperari posset impostertum, & consequenter intrabat Carmen illud, Præteri ratio scire futura docet, cum quo punctualiter procedunt Barbat. consil. 64. sub numer. 5. vers. ad hoc respondeo, lib. 1. Federic. Scor. consil. 6. numer. 8. tom. 2. lib. 1. Nevizan. in Sylv. Nupt. lib. 1. sub numer. 148. Cost. de remed. subsid. remed. 59. sub numer. 11. §. p. in. o. quod in fin. vers. sic dicitur, & consonat illud Seneca lib. 12. Epist. 48. quod consilium futuri ex præterito veniat, ut etiam notat Hering. de fidejuss. cap. 1. numer. 30. & 31. & bene Rot. dict. dec. 13. sub numer. 2. vers. & propterea, parte 2. divers.

Ac propterea si in hac materia superabundat simplex suspicio, quod judicatum reddi valeat elusorium, ut post Muscatell. & Afflict. firmat Cyriac. d. controv. 69. numer. 5. 6. & 7. aliisque superadditis Giurb. dict. dec. 4. numer. 26. Milanen. dec. 11. numer. 32. in fin. lib. 1. Conrad. Rittershus. super Novell. Justin. parte 9. cap. 13. numero secundo, Frances in Pastoral. Regular. dict. parte secunda, questio. 7. sub numero 4. & Baldass. de Angel. in Addit. ad Gizzarell. decision. 85. numero 3. & sub numero 1. quid dicendum ad præsens, ubi experientia præfecerat, Mandatis in Urbe relaxatis dari non potuisse executionem, & sic in fortioribus locum sibi vindicabat id, quod practicavit Rota decisio. 14. numer. 3. parte 2. recent. nempe quod ex eo solum necessaria non sit excussio in bonis Debitoris, quando petendum erat simpliciter Exequatur extra Statum, & in decisio. 504. parte 13. ubi Rota dixit, locum esse sequestro, quod regulariter est de Jure prohibitum, quoties exigere volens fructus locorum Montium in Urbe, quæve erant in lite, solummodò possidebat bona in Civitate Astensis; prout etiam à fortiori congruebat exemplum ejusdem Rot. in decision. 225. numer. 5. & seqq. & numer. 13. & seqq. parte 9. recent. ubi concessa fuit immissio in te non petita, nec obtrita (videlicet in bonis sitis in Agro Romano. loco & vice bonorum extra Statum Ecclesiasticum, ad quæ revera competebar immissio) ob simplicem difficultatem executionis, ut etiam testatur Card. De Luca de Legit. disc. 28. numer. 12. & de Doi. in Supplem. disc. 188. numer. 13. & de Judic. disc. 40. numer. 47.

Agnoscentes Defensores Dominicæ vim horum fundamentorum recedendi à præfata defuetudine, recurrerant ad Asylum juratoriarum Cautionis, negando possibilitatem, quod eadem uti Mulier invenire valeret fidejussorem in Urbe, prout (secundum tamen Judicis arbitrium) admitti, & practitari quandoque solet, teste Bald. & Castren. in l. ff. qui jurisd. cog. c. c. in Sen. consil. 120. numer. 4. vers. septimo, libro 1. Caren. esol. 21. nu. n. 34. Hubert. Giph. in de Ordin. Judic. tract. 1. cap. 13. post med. vers. est autem ea Caution. fol. Mibi 109. Jo. Ant. Ab Eccles. d. observ. 41. numer. 13. & seqq. parte 1. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 14. numer. 4. Surd. dec. 141. numer. 13. vers. & prædictam sententiam, De Marin. ad Reverter. decisio. 208. numer. 2. Sed difficultas cessabat in primis ex facto, cum illa haberet Maritum, & nonnullos Consanguineos plures effectus in Urbe possidentes, ut in specie Mulieris habentis Genum Divitem respondit Giurb. d. dec. 4. sub numer. 32. vers. non obstat; Necnon etiam corruerat in Jure, quia quemadmodum, ut supra advertimus, stante justa causa receditur à præmissa defuetudine dandi Cautionem, ita ex eadem jurata causa, & ratione Cautionem juratoriam non admitti, licet impossibilitas allegetur, per hæc verba respondit Giurb. d. dec. 4. sub numer. 32. vers. non obstat, tertio, & ante eum Afflict. dec. 108. numer. 3. ubi quod est communis conclusio, quodque fuit ita decisum, sequitur Surd. consil. 68. nu. 23. Raud. consil. 61. numer. 16. & nu. 18. utrobique in fin. lib. 1. Jos. Ludov. dec. Fernu. 63. numer. 12. Fiv. dec. 137. n. 3.

ROMANA CENSUUM

PRO MARCO BELLO,

CVM JACOBO FALLARINO.

ARGUMENTVM.

Socius quando præsumatur acquisitiones fecisse de propriis pecuniis, vel sibi acquirere voluisse, etiam si acquisiverit de pecuniis Socialibus; Et examinatur Text. in l. rei communis 45. & in leg. merito §. ff. pro Soc. Confessio, vel declaratio Vendoris non attenditur in præjudicium Emptoris, nec declaratio Emptoris in præjudicium ejus Creditorum: Compensatio quando detur ipso Jure, & in præjudicium Creditorum anteriorum ipsius Creditoris; Inhibitio facta Debitori, ne solvat fructus, an comprehendat sortem.

S V M M A R I V M.

- 1 Facili series.
- 2 Exitus Cause.
- 3 Text. in l. rei communis 45. & in l. merito §. ff. pro Soc. quid disponant.
Et in dubio prævalet Text. in d. l. merito, n. 11.
- 4 Emptor, vel possessor rei furtivæ quando per Dominum conveniri possit rei vindicatione.
- 5 Pretium rei furtivæ non succedit loco rei.
Et ideo Merces ex pretio rei furtivæ comparata non sunt furtivæ nec possunt vindicari, nu. 6.
Et de ratiõne, nu. 7.

- 8 *Juris scripti rigor prevaleere debet aequitati non scriptae.*
- 9 *Emens Censum de pecunia aliena, illum tamen sibi acquirit.*
- 10 *Procurator constitutus ad imponendum Censum, si illum de pecunia Domini, sui favore stipuletur, sibi acquirit.*
- 12 *Sententia absolutoria lata in Criminalibus ex defectu probationum probat, & transit in rem judicatum.*
- 13 *Socius pecuniam communem investiens ad sui commodum sibi acquirit, & nu. 15.*
Amplia, etiamsi Socius acquirat de pecuniis totaliter pertinentibus ad alterum Socium, n. 16.
Sed tenetur in hoc casu erga Socium ad damna, & Interestesse, n. 14.
- 17 *Dictio quando importat conditionem suspensivam.*
- 18 *Dominium solo momento transfertur.*
- 19 *Declaratio non potest tollere jus quæsitum alteri Contrahenti, vel Tertio.*
- 20 *Furis confessio non est apta præjudicare Tertio.*
Confessio, vel declaratio Venditoris non nocet Emptori, si fuerit facta post venditionem, ibid.
- 21 *Declaratio Emptoris, quod emerit sibi, vel Domino pecuniarum, quando attendatur in præjudicium Creditorum ipsius Emptoris, seu declarantis.*
- 22 *Compensatio ad impediendum cursum Usurarum ministerio Juris inducitur incontinenti.*
Amplia, quod si Debitor postea solvisset, competeret ei repetitio per viam conditionis indebiti, n. 23.
- 24 *Compensatio datur etiam in Censu, Parte seu Debitoris opponente.*
- 25 *Judicis Præceptum, seu Inhibitio facta Debitori Censu, ne solvat fructus Creditori suo, non comprehendit sortem, & n. 28.*
- 26 *Compensatio favore Debitoris datur etiam in præjudicium Creditorum anteriorum sui Creditoris.*
- 27 *Compensatio ut inducatur, sufficit ex parte Debitoris factum tale proponi, ex quo illa resultat etiam implicite.*
- 29 *Decretum primum circumducitur per secundum.*
Amplia, nu. 30.

DISCURSUS XCIII.

Marcus Bellus nonnullos Censu imposuit ad favorem Gasparis Belli, qui cum Socius esset in quodam Negocio Jacobi Fallarini, ansam præbuit eidem Fallarino prætendendi, quod Marcus recognoscere deberet in Dominum ex causa prædictorum Censuum ipsum Fallarinum, ex quo, ut supponebat Fallarinus) Gaspar, qui Censu ad sui favorem imposuerat, Sociales pecunias furto subtraxisset, & implicasset in eorumdem Censuum acquisitionem: Verum huic petitioni sese Marcus opposuit, quia cum justificaret solvisse Gaspari Creditori tot summas, quæ ferè valori Censuum correspondebant, nolebat alium in Dominum recognoscere, sed compensando solum cum ipso Capitali Censuum, debitum cum Gaspare extinguere, cumque Causa ab initio fuerit in Foro Criminali introducta per Fallarinum contra Gasparem, & in eo Fallarinus obtinuerit etiam decreti inhibitionem contra Marcum Debitorem, ne solveret fructus Censuum ipsi Gaspari, tandem directè reallumata inter Fallarinum, & Marcum disputatione in Civilibus coram A.D. sive Prælato, Ego Scribens pro Marco candidè Requirenti prius insinuavi, quod amicabiliter curaret inire

Concordiam cum Fallarino, cum etiam veras sententiam propositiones, de quibus in progressu *Disursu*, attamen quia articulus principaliter pro meo judicio pendebat à bona, vel mala fide factorum solutionum stante inhibitione prædicta, necnon etiam ex furti probatione respectu Gasparis, quæstio propterea reddebatur facti potius, quam Juris, & in quo nulla regula certa dari potest, sed totum pendet à prudenti Judicis arbitrio: Unde postquam, habitis quibusdam Congressibus coram Judice, quoddam ipse provisionale protulit Decretum circa fructus decursos ad effectum deponendi, Causa remansit per Concordiam sopita. Dicebam tamen favore Marci.

Utsquedum redactam video disputationem ad examen, utrum in præsentis casu veniret potius in terminis *Texti in leg rei communi 45 ff. pro Socco* per quem, probato furto commisso per unum ex Sociis, concedi videtur alteri Confessio rei communis furtivæ persecutio; sive potius ad terminos *L. merito 51. ff. eod. quæ præsumit*, Socium in dubio jure suo usum fuisse. Verum crederem omnino præcindi posse, ac debere ab hujusmodi inspectione, dato siquidem, ut dici solet, milleque concessio per meram hypothecam, quod Gaspar Bellus Sociales pecunias furto subtraxisset, easdemque successive implicasset in emptionem annuorum reddituum, seu Censuum, de quibus est quæstio, non tamen intraret consequentia, quod Fallarinus cogere valeat Marcum eorumdem Censuum venditorem ad ipsum recognoscendum in Dominum, & respectu fructus per solventes; Quoniam in Jure statutum quidem habemus quod Dominus rei furto subtraxit valeat iudicium vindicationis intentare adversus ejusdem rei furtivæ Emptorem, ad terminos *Texti in l. incivilem, C. de furti. idque non etiam absolute, sed sub ea distinctione, an, cum bona, vel mala fide, furtiva res fuerit emptæ, & acquisita, ut patet ex traditis per Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsum. 29. num. 30. in fin. Balthas. Klammer. in Promptuar. Jur. iii. 14 §. 9. fo. Franc. Balthasar. præf. resol. iii. 6. resol. 7. cum aliis, de quibus supra Disc. 28. num. 1. & 2.*

At quod ubi non agitur contra ipsam rem derobatam, sed adversus pretium rei derobatæ; sive è converso contra rem ex pecunia furto subtraxta comparatam, ulla amplius dari possit conditio furtiva, sive rei vindicatio, aut quælibet alia actio ejusdem rei, vel pretii persecutoria; profectò in *101. tit. ff. & C. non adinvenitur, quinimo Texti. est literalis in oppositum in leg. qui Vas 49. §. fin. ff. de furti. ibi, cum Fur rem furtivam vendidisset, ei nummos pretii Dominus rei per vim extorsit, furium nummorum eorum fecisse responsum est & c. quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse nemini dubium est; Nummus igitur hic, qui redactus est ex pretio rei furtivæ, non est furtivum: Quamobrem dum habemus *Textum* adeò capitalem expresse definientem, quod id, quod redigitur ex re furtiva, furtivum non sit, ita ut Dominus ipse furtum committeret, quoties idem, quod fuit ex re furtiva redactum, extorqueret, profectò vanum detegitur alias quærere desuper *Authoritates*; Et nihilominus præter abundè recensitos supra in d. Disc. 28. numero 10. ita in puncto, & in sensu Veritatis agendo de Mercibus ex furtiva pecunia comparatæ; quod nullo modo eadem Merces furtivæ dici possint, idque ad nostrum præcisum effectum, videlicet quod super eisdem Mercibus nullatenus competant Iudicia rei persecutoria, sed locum habeat concursus inter Creditores Emptoris, firmavit Card.*

De Luca de credit. discept. 26. ex nu. 5. usque ad fin. ubi deduxit, tamquam expressam, & non admittentem dubietatem, censuram præfati Texti. licet ibidem ex incuria Impressoris loco illud allegandi (prout incipit) qui Vas dicatur qui res.

Et sane ratio est evidentissima, quoniam (excepta Dote, quæ etiam ex sui privilegio tamquam quid universum consideratur, ad normam *Texti in leg. res, qua ex dotali ff. de Jur. Dot.*) nusquam in particularibus pecuniis, seu rebus (prout hic) pretium succedit loco rei, seu loco pretii, ut optimè exponit *gl. in d. l. leg. qui Vas, § fin. ff. de furt. in verb. non est furtivus, & melius Bartol. in eodem §. fin.* quem etiam refert *ibidem gloss. in addit. & sequitur in terminis rei furtivæ Mindan. consult. Saxon. lib. 1. quæst. 163. num. 33. & plenius Card. De Luca d. disc. 26. ex nu. 6. usque ad fin. de credit. ubi etiam ex nu. 10. postquam cum *Adden. ad dec. 28. n. 37. & seqq. par. 3. rec. & Rot. coram Merl. n. dec. 3. 6. & dec. 567.* firmavit, Jus scriptum, illiusque rigorem prævalere debere æquitati non scriptæ ad tollendam illam asperitatem, quæ primo intuitu favere videtur Domino pecuniæ furto subtractæ, ne debeat postponi Creditoribus Emptoris, plurima congerit exempla, & signanter illud familiare, quod nisi Venditor sibi specialiter cum reservatione dominii providerit, quotidie postponitur in re sua Creditoribus Emptoris, qui pretium Venditori non solvit.*

Atque hinc quotidie quoque videmus in terminis emptionis Censuum firmatum, quod ubi etiam de aliena pecunia appareant, ac revera fuerint conquisiti, attamen fiunt Ementis, non Domini pecuniæ, qui solum agere potest adversus fraudulentum Emptorem pro refusione pretii, vel suæ pecuniæ, sicuti communiter notantur *Scribentes in l. si, ut proponis, C. de rei vindic. Cenc. de Cens. quasi. 67. num. 21. & 22. ubi sub vers. & in pnncto affert fortissimum exemplum de Procuratore constituto ad emendum Censum, quod si pro se, & non pro Constituyente emat, & stipuletur sibi, & non Domino, pro se illum acquirat, licet Mandati fines perpetam corrumpt, & emat cum pecunia Domini Constituentis, & dixit *Rot. post emndem dec. 165. num. 9. & 10. ubi quod etiam firmatur regula hæc per exceptiones, quæ dantur in rebus empris ex pecunia dotali, Minoris, Militum, & similibus, & dec. 346. nu. 1. cum 2. seqq. & melius in dec. 367. n. 1. & 2. quas refert, & sequitur *Censal. dec. Lucen. 2. nu. 17. Post resol. Civil. 23. nu. 8. Add. ad Pamphil. dec. 245. n. 22. & 23.***

Subsistente itaque hac inconcussa propositione, quatenus attinet ad Judicium super recognitione in Dominum, & successiva solutione fructuum intentatum, dubitari posse non videtur de clara Absolutoria, absque eo, quod (ut ab initio præmissimus) necesse sit devenire ad examen, utrum versemur in dispositione *Texti in l. rei communis*, seu potius in altera subsequenti explicativa *l. merito, ff. pro Soc.* Sed adhuc in quamdam exuberantiam juvat subnectere, quod nisi de positivo dolo malo, & animo contractandi pecuniam Socialem doceatur, stat omnino præsumptio exclusiva istius animi, & doli, de qua in *d. l. merito*, quamvè notabilem appellat *gl. ibid. verb. inire, & in istimet terminis Vincen. de Paleontis inter consil. Alex. consil. 127. sub num. 12. vers. præterea, cum seqq. lib. 4. ubi quod iste Textus in l. merito est decisivus, & aded temperat alterum Text. in l. rei communis*, ut transferat onus in allegantem probandi clarè, & concludenter contrarium, idemque tradit

*Petr. de Vbald. de duobus fratribus parte 14. princip. col. 1. & post eos bene etiam Joan. Anton. de Nigris in Caput. Regn. cap. ad hoc, de furt. sub num. 105. vers. fateor tamen, ibi, quod ita demum Socius tenetur furti, si probaretur aperte de dolo malo, & quod dolose contractavit rem communem, alias præsumitur potius suo Jure uti, quam furti consilium inire, & concordat *Paul. Rub. de valid. legal. cap. 16. sub num. 7. Sp. ell. dec. 24. nu. 54. Modern. Rosignol. de Societ. Cour. ad. 7. prænot. 1. sub num. 3. vers. hic tamen adverte, & disquis. 2. §. 12. in fin.**

Tantum verò abest, quod iste dolus malus, & animus contractandi comproberetur, idque aperte (ut concludunt *Authoritates* mox recensitæ) quin potius appareat de contratio, dum ne id potuit in Judicio Criminali justificari; unde pro abstergenda qualibet macula congruunt ea, quæ in fortioribus terminis obtentæ etiam per modum provisionis, ac revocabiliter liberationis à vexatione Criminali tradiderunt *Covarr. variar. lib. 1. cap. 1. numer. 8. Thesaur. decisio. 81. num. 1. plenè Guazzin. ad defenf. Reor. defenf. 2. cap. 7. ex nu. 5. cum seqq. & concordat *Modern. Raynald. ad Bannim. Gener. Benon. c. 1. §. 1. nu. 163. prope fin. vers. rationes verò.**

Nec pro inducenda conjectura doli, præcipue in materia, quæ [ut diximus] apertam exquirat justificationem, juvat ipsemet Contractus, sed impositio Censuum, de quibus agitur; Nam & quis non videt, quod & eidem Contractui, & implicationi congruunt verba *Texti in d. l. leg. merito*, dum enim ibidem dicitur, *credendum est, eum, qui partis Dominus est, jure potius suo uti, quam furti consilium inire*, de plano sequitur, quod pariformiter Gaspar credere potuit tamquam Socius uti Jure suo, pecunias amoras successive investiendo in tot Censibus cum Marco, alias enim sequeretur, quod ad terminos *Texti in celebri leg. si Patruus 4. C. commun. unusque Judic.* quoties Socius pecuniam communem ad sui tantum utilitatem, & nomen convertit in emptionem, aliosque Contractus, non acquireret sibi, sed tamquam de re furto subtracta acquireret Socio, & Societati: quando tamen [quicquid sit ad effectum, ut Socius in hoc casu teneatur ultra pretium refundere Confocio damna, & Interesse, ut censuit *Menoch. consil. 121. nu. 32. Man. de tacti. lib. 6. tit. 16. sub n. 34.*] respectu veræ, & juridicæ acquisitionis tamquam de re propria contrarium literaliter sancitur ab Imperatore in *d. l. si Patruus*, & communiter in proposito Societatis particularis idiplum affirmant *Bart. in leg. Titium, & Mævium, §. altero ff. de admin. Tut. & in l. si fratres, vers. sed quid, si sint duo, ff. pro Soc. Petr. de Vbald. de duob. fratr. parte 5. num. 3. Menoch. d. consil. 121. numer. 78. Felic. de Societ. cap. 3. num. 39. Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 4. num. 4. Michalor. de Fratr. parte 2. cap. 8. nu. 23. & seqq. Andreol. contro. 34. num. 11. in fin. & latius sub num. 18. bene *Pacific. de Salvian. inspect. 3. cap. 2. numer. 582. & 599. cum seqq. Rosignol. de Societ. d. disquis. 2. §. 14. per tot. quodque magis est eandem conclusionem uno ore ampliarunt, licet emptio, & acquisitio facta non fuerit de pecuniis communiibus, sed solum de propriis alterius Fratris, seu Socii, *Roman. consil. 291. sub num. 6. Menoch. consil. 122. numero quadragesimo, & consil. 419. num. 5. Felic. de Societ. cap. 14. num. 75. Michal. ubi supra num. 24.***

Ejusdemque profus irrelevantie detegitur alii confessio memorati Gasparis; Quia, quatenus pertinet ad rem nostram, nec applicatur in facto, nec relevat

levat in Jure: Non quidem in facto, cum non dixerit Gaspar, Censu coemisse, ut acquireret Societati, sed quod dumtaxat forebat intentionem reponendi pecunias, quando illæ forent sibi restitutæ, proindeque redditur interim innegabile, quod Contractus, & emptio Censu stabat, stetit, ac de præsentis stat penes ipsum Gasparem impositorem donec, & quousque fiat restitutio, perspecta illa dictione quando, quæ conditionem suspensivam importat, ut apud *Paris. consil. S. 1. num. 6. lib. 1. Surd. consil. 298 numer. 35. Grai. disc. 542. num. 51 Larr. decis. Granat. 52. num. 18. Rot. coram Gregor. dec. 428. num. 2. & dec. 238. num. 6. parte 3. recent.* ad effectum autem, de quo disceptatur, superabundat nedum quod steterit usque ad redemptionem, ac restitutionem, sed quod penes acquisiteorem, & Emptorem steterit per momentum, ad *Text. in leg. 2. ff. de reb. eor. & in individuo emptionis*

17 Censu, & consimilis declarationis *Rot. dec. 347. nu. 2. & 3. post Cenc. de Cens. quæ prodiit in illa Romana Censu de Odescalchis coram Cavaler. inter suas dec. 243. num. 3. & 4.*

20 Non denique suffragatur in Jure, cum confessio etiam Furis non sufficiat contra Tertium, prout satis non est confessio Venditoris post venditionem factam, ut noceat Emptori, cum consimilibus exemplis ex *Surd. Rolan, aliisque individualiter in specie furti relatis per Cyriac. contr. 609. num. 1. 2. & 3. & generaliter per De Angel. de Confess. lib. 2. quest. 10. per tot. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 1. lit. C. §. 35. sub 31. & admittit Rot. coram Cavaler. in prædicta Causa de Odescalchis dec. 221. ubi licet ex num. 3. usque ad fin. plures adduxerit probationes, & circumstantias pro adminiculanda declaratione, tandem in fin. reservavit discutiendum, an hujusmodi declaratio præjudicare posset Creditoribus anterioribus, & in tantum in *dec. 243.* deinceps affirmativè respondit, ex quo impositor Censu eadem die confectionis Instrumenti, & amotionis pecuniæ scripserat in libris rationum, quod easdem pecunias dederat ad commodum Domini ipsarum pecuniarum, & de cætero despexit conjecturas omnes cæteroquin urgentissimas in eo casu, nedum ipsam declarationem veluti post impositionem Censu, & jus acquisitum Creditoribus emissam, ac respectivè depromptas.*

21 Constituto igitur ex hucusque firmatis, quod nullatenus pro persecutione rei, sive vindicatione Censuum actio competere valeat Fallarino, etiam quando clarum foret, pecuniam Socialem fuisse dolo malo, animoque contrectandi substractam, quodque de cætero nec per umbram de hujusmodi dolo malo, & contrectatione doceatur; Jam diximus, quod quæstio reducitur ad prælationem, seu potius ad inquirendum, utrum Marcus sua Credita compensare valeat cum eisdem Censibus, & in hoc regula est affirmativa, nam etsi plerique voluerint, quod

22 ad effugiendum usuratum cursum ipso Jure inducatur compensatio, ad *Text. in l. si constat, C. de compens. Munoz de ratiocic. tom. 2. comput. 14. num. 2. Leotard. de Usur. quest. 84. num. 10. Capyc. Larr. dec. 25. num. 20. & seq. Censal. decis. Lucen. 11. nu. 59. & nu. 63. & seqq. Rot. dec. 409. num. 20. & seqq. parte 9. rec. dec. 123. num. 12. & dec. 294. numer. 3. parte 15. & dec. 306. num. 3. parte 17. & dec. 63. num. 3. & seqq. parte 18. & dec. 49. num. 1. post Zacch. de Salar. adeout si*

23 [facta compensatione ab ipsa lege] Debitor solvisset, repetere valeret ex indebiti conditione quantitatem solutam pro rata compensabili, ut ampliat *Munoz. dist. comput. 14. num. 4. Barbof. in leg. Di-*

vortio, §. ob donationes num. 33. in fin. ff. solut. matrim. Hodiern. ad Surd. dec. 117. numer. 8. Grass. de except. exc. 16. num. 49. prope fin. vers. & facta compensatione, Olea decess. Jur. tit. 6. quest. 11. numer. 31. aliique apud istos.

24 Attamen negari nequit, quod in materia Censuum (Parte saltem opponente compensationem) Censu ipse extinguatur, ex collectis per *Cerc. De Cens. q. 88. sub nu. 6. vers. in fine. & quest. 108. nu. 5. & 6. Spad. consil. 211. num. 2. lib. 2. Thomat. dec. 231. nu. 21. & seqq. Corciol. alleg. 56. num. 19. cum seqq. Bonden. colluct. 43. num. 45. lib. 1. Hodiern. ad Surd. d. dec. 117. numer. 18. Rot. post eundem Cenc. dec. 516. num. 2. & seqq. & post Merlin de pignor. dec. 41. num. 15. & seqq. & coram Duno. Jun. dec. 291. per tot. & dec. 32. num. 13. coram Card. Cerros, & dec. 455. per tot. parte 13. recent. & dec. 272. num. 28. parte 17. & dec. 316. num. 1. & seqq. par. 18.*

Abque eo, quod refragari valeat Præceptum Judicis Criminalis injungentis Marco, ne fructus solveret imposterum Gaspari Creditori: Quia, præterquam juxta punctualiter firmata per *Rot. in Romana Censu 14. Jun. ii 1656. §. Tum etiam quis, coram Albergato, cujus particula registratur in Calce, (cum eadem Decisio non habeatur impressa, illud non afficit* 25 *ullo modo sortem, & est etiam in terminis Censu dec. Sicil. coram Mastrill 215. num. 24. & seqq. Nihilominus non quid factum fuerit, sed quid faciendum foret, æstimandum est; Et de reliquo tanta est vis, & indulgentia Juris ad favorem Debitoris compensationem* 26 *volentis, ut etiam si agatur de præjudicio Creditorum anteriorum sui Creditoris valeat Debitor mediante compensatione debitum extinguere, teste Seac. de Commerc. §. 2. gloss. 5. à nu. 424. cum seqq. Gait. de Credit. c. 4. q. 7. à num. 355. Cartev. de Judic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 27. nu. 2. juncto n. 7 ubi respondet fundamentis contrariæ sententiæ, Capyc. Larr. d. dec. 25. ex nu. 27. usque ad fin. Giurb. observ. 106. num. 8. & 9. ubi pariter respondet contrariis, Merlin. de pign. lib. 2. q. 33. in fin. Affiell. contr. Jur. c. 28. n. 49. & c. 41. & 42. per tot. Carol. Ant. De Luca ad Franch. dec. 53. nu. 2. Card. De Luca de Regal. disc. 26. nu. 7. & disc. 116. nu. 2. utrobique attestans de magis communi, & recepta sententia, & lib. 8. de Credit. disc. 46. nu. 12. Imò satis est factum proponere, ex quo implicita resulter* 27 *compensationis exceptio, ut probant Bart. in ieg. 1. num. 6. ff. de except. Rovit. consil. 60. nu. 4. lib. 1. Rodoer. consil. 45. nu. 25. Giurb. d. observ. 106. num. 22. Hodiern. ad Surd. d. dec. 117. num. 21. Vinc. de Franch. dec. 57. num. 7. Capyc. Galeot. contr. 63. num. 10. lib. 2. Capyc. Larr. d. dec. 25. num. 26.*

R. P. D. ALBERGATO

Romana Censu

Mercur. 14. Junii 1656.

Si non fuerunt soluti fructus Censu, de quo agitur, Dianæ post Annum 1630 &c.

28 Tum etiam, quia Inhibitio ad fructus legitur, & idè quoad sortem principalem nihil operari potest, ut tradit *Mastrill. decisio. 215. numer. 24. & seqq. & (quod plus est) præcedens Decretum de non solvendo alteri, quàm Francisæ Tibaldæ, circumductum fuit, & revocatum per aliud contrarium de Anno 1630. in quo dictum fuit, quod Tascis fieret solutio*

Solutio fructuum, l. & post Edictum; §. quod si in, ff. de Iudic. Rota coram Duran. dec. 388. num. 5. & in Nullius, seu Sublacen. Arbitratorum 1. Iulii 1645. coram b. m. Bichio; à quo tempore citra Tibaldà nonquam amplius fructus Censu exegit, quod consideravit Rota in Urbvetana Censu 23. Febr. 1654. coram eodem b. m. Bichio §. Neque obstat; vers. juncto præsertim.

FLORENTINA PRÆLATIONIS
PRO FRANCISCO, ET PAULO AME-
RICO DE VESPUCCIIS,

CVM MAZZÆIS, ET GALLETTIS.

ARGUMENTUM.

Emit quis sub Hâstâ rem Debitoris, postea-
que passus est evictionem; Quæritur, an age-
re possit pro sui relevatione adversus postero-
res, qui emerunt alias res ejusdem Debitoris,
& solverunt eidemmet Creditori pretium, pro-
ut fecerat primus Emptor, & concluditur affir-
mative, etiâsi primus Emptor nullam cessio-
nem reportasset ab Evincente: Et hac occasio-
ne examinatur, an Evincens possit cogi ad ce-
dendum Jura sua possessori dejecto, & an hu-
jusmodi cessio, si fiat ex intervallo, suffragetur
ipsi possessori.

SUMMARIUM.

- 1 Falli solet.
- 2 Cessionarius, qui obtinuit cessionem cum promissionem evictionis, præfertur tam Cedenti, quam alicui Cessionario posteriori, licet agatur de eodem jure vel Credito cesso, & de ratione.
Et hoc procedit etiam in Emptore; qui habet actionem in casu evictionis contra posteriores Emptores, ibidem.
- 3 Amplia, etiâsi Emptor cessionem non obtinuerit ab Evincente, num. 3.
- 4 Cessionarius, vel Emptor si non obtinuerit à Cedente, vel Vendente promissionem evictionis, non potest agere contra alios Emptores, vel Cessionarios ejusdem Crediti, nisi pro rata.
- 5 Et quomodo fieri debeat ista deductio pro rata, numero 5.
- 6 Evictionem passus an possit cogere Evincentem ad cedendum sibi Jura.
- 7 Cessio Jurium non potest denegari, quando non nocet Cedenti, & prodest Cessionario.
- 8 Cessio Jurium peti potest etiam ex Officio Iudicis; quando subest aequitas.
- 9 Cessio Jurium peti potest à Possessore dejecto etiam post sententiam, & restitutionem rei.
- 10 Cessio Jurium per tertium Possessorem solventem Creditori peti potest etiam ex intervallo, & de ratione.
- 11 Cessio Jurium translativa nequis obidneri, quando solutio fit de pecuniis, vel effectibus communi Debitoris.
- 12 Dominium acquiritur per emptionem.
- 13 Cessionarius exercere potest omnia Jura, qua competunt Cedenti.

Cum Mons Pietatis Florentiæ In considerabili quantitate creditor esset Benedicti de Macchiavellis; subhastari curavit nonnulla bona stabilia Debitoris, inter quæ de Anno 1622. deliberata fuit quædam Domus ad favorem Vincentii Vespuccii, de Anno vero 1645. & 1654. deliberata pariter extiterunt alia stabilia ad commodum Mazzæi de Mazzæis, & Jacobi Galletti, pretiumque istarum deliberationum Monti Creditori fuit persolutum.

Subsecuta autem longè post evictione Domus deliberatæ Vespuccio, de duobus sul ex parte Francisci, & Pauli Americi de Vespucciis requisitus, primo nempe, an possent iidem Fratres de Vespucciis ex causa prædictæ evictionis agere pro relevatione adversus Mazzæum, & Gallettum Emptores posteriores; nulla etiâ reportata cessione Jurium ab Evincente; & secundo (quatenus aliqua cessio foret necessaria) an posset suffragari illa; quæ fuit reportata ex intervallo; Respondi itaque:

Quatenus pertinet ad primam inspectionem, strictè, & resolutivè procedendò, punctus à meo facto dependet, utrùm scilicet quando distracta fuit Domus ad instantiam Montis, idem Mons, qui proportionabiliter Jura sui Crediti cessit; & transtulit in Vespuccios Emptores, promiserit quoque securitatem; in his enim terminis nulla subesse potest difficultas; quod Vespuccii exoptulare valeant relevationem, & agere adversus posteriores Emptores insolidum, quia licet isti successivè reportaverint consimilem cessionem ab eodem fonte, & anterioritate derivantem, adhuc tamen remanet semper inconcussa prælatio ad commodum illorum, qui priùs emendo, priùs etiam reportarunt cessionem, & obligationem pro ejusdem emptionis; & cessionis securitate; cætera quippe jura cessa Emptoribus posterioribus transierunt cum vinculo hypothecæ ad commodum priorum pro manutentione primæ cessionis, prout egregiè articulo ad Partes discussio firmat Fontan. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 18. par. 2. num. 54. & seq. Salgad. in labyr. Crediti. par. 3. cap. 13. §. unico nu. 85. vers. præfatam tamen, Olea de cess. l. i. tit. 5. quest. 5. nu. 25. Faber in Cod. lib. 8. tit. 24. defn. 14. apud quos ceteri.

Et quamvis nonnullæ ex hisce Authoritatibus loquantur cum præsupposito obtentæ de facto cessionis à Creditore evincente, nihilominus cum eadem ratio æquâ lance concurrat in alio casu cessionis non factæ, (obligatio scilicet eorum Jurium; quæ postmodum cum prædicto vinculo translata fuerunt in alios Cessionarios) hujus cessionis defectum non obesse optimè firmat Olea de cess. l. i. tit. 5. qu. 5. n. 27.

Verùm quando (ut verendum summo perè videtur) solummodo Mons cesserit jura simpliciter, nulla adjecta promissione securitatis, ex quo jure Creditoris vendebat; tunc poterit quidem primus Emptor agere contra posteriores, sed non amplius insolidum, ac dumtaxat per quamdam speciem contributi, & ut Scribentes dicunt, pro rata relevationis remedium intentare, ex firmatis per Oleam ubi supra num. 25. Salgad. d. par. 3. cap. 13. n. 85. vers. præfatam tamen; latissimè Gimb. de-
sis. 57. n. 5. & seq.

Atque in hoc casu, quoties sola rata proportionabiliter pretendi valeat per priores Emptores, indubitati Juris existit, quod ista proportio desumenda veniat, habita ratione ad corpora possessa tam per eum, qui evictionem passus est, quam per alios, qui successive, ut praemisimus, obnoxii reperiuntur relevationi, adeo ut calculari debeant pretia omnium corporum obligatorum, & dempta prius rata proportionali corporis evicti secundum regulam auream, vulgo *del irè*, liceat pro residuo molestare posteriores, ad ea, quae perbelle praemonet *Cess. de ration. rat. quast. 110. num. 1. Intrigliot. singul. 12. lib. 2. Felician. de Censib. lib. 3. cap. 2. num. 19. vers. observavi*, quos refert, & sequitur *Giurb. decis. 57. num. 6. Olea de cess. Jur. d. iii. 5. qu. 5. num. 32.*

Ista igitur fortasse sufficerent pro enucleatione praesentis controversiae: Verum assumendo quoque alterius inspectionis examen, quamvis ex accurata librorum revolutione eas non fuerit adinvenire *Authoritatem*, quae dispungat in individuo, utrum ille, qui passus est evictionem, cogere possit Evincemem ad sibi jura cedendum; Attamen praetermissis, siue suppositis nonnullis regulis, quae passim in hac materia receptae noscuntur, quod scilicet cessio denegari nequit, quando non obest Cedenti, & e converso prodest Cessionario, ut ait *l. C. in l. in Creditore, ff. de Eviction. De Pont. conf. 6. num. 22. & 23. lib. 1. Amat. Panorin. resol. 37. numero 10. & numero 38. Nequerol. alleg. 11. numero 9. in fin. Mangil. de Evict. quast. 81. nu. 10. Gratian. discept. 686. num. 10. Calvin. de acquit. lib. 1. cap. 77. num. 14. Carol. Am. De Luca ad Gratian. discept. 409. sub nu. 4. vers. potest comprobari, Thomat. decis. 140. num. 15. Giurb. decis. 87. num. 20. in fin. Rota coram Gregor. decis. 347. num. 15.*

Vnde applicando ad rem nostram facile posset inferri, quod praedicta regula egregie congruat in praesentibus facti circumstantiis, in quibus Vespucii summopere adjuvantur hac cessione, nullumque detrimentum resultat ipsi Creditori; qui evicit; quinimo omnis aequitas, & ratio naturalis exposcere videtur, ut ille, qui remanet spoliatus Domo ab ipso proprio Aere coempta, valeat saltem, mediante cessione, obtinere remedium ad jura, & bona amissa reintegranda, quod casu officio Judicis impartendam esse cessionem dixerunt *Scribentes in l. si res obligata, ff. delegat. 1. Signorol. conf. 100. sub numero 13. vers. modo in casu nostro, Surd. conf. 536. numer. 5. Calvin. de acquit. d. lib. 1. cap. 77. numer. 11. & seqq. Gratian. discept. 793. numero 20. Adden ad Pattell. expedit. Urbinaten. 51. num. 17. & 18. plene Episc. Rocca secl. disput. Jur. cap. 152. num. 22. & sub num. 25. tom. 2.*

Concurratque ulterius validissimum argumentum istius veritatis, ex quo, etiam post ablatam possessionem mediante sententia, passim habetur in Jure stabilitum, quod cessio praetendi possit ab ipso Possessore dejecto, ut post *Negusani. de pignor. par. 5. membr. 3. num. 38. vers. tertio post sententiam, Caroc. de oblat. quest. 23. num. 3. vers. post sententiam, tenet Merlin. de pign. lib. 4. quast. 74. nu. 5. vers. extenditur tertio & consonat Faber in Codic. lib. 8. tit. 32. definit. 1. vers. ad id.*

Et ex his de per se remanet dissoluta altera difficultas, an cessio, de qua agitur, reportari poterit ex intervallo; dum etenim *Doctores* supra laudati unanimiter admittunt, quod etiam post

10 restitutionem realem obtineri valet cessio, virtualiter quoque, & per necesse supponunt, quod ex intervallo eadem cessio sit reportabilis, & in omnem casum hoc ipsum firmavit expressè *gloss. una cum Text. in d. l. si res obligata 60. in fin. ff. de legat. 1. ut animadvertit Rodver. ad De Marin. cap. 43. numero 11. & 12. idem De Marin. d. cap. 43. per tot. lib. 1. Merlin. de pignor. d. 10. 4. quast. 75. per tot. Olea de cess. Jur. d. iii. 5. quast. 4. numer. 28. apud quos optima deducitur ratio; quae in tortioribus casui nostro adaptatur, si etenim secundum praedictorum sensum intantum Tertius Possessor reportare potest cessionem ex intervallo; ex quo nequit praesumi, quod ipse Tertius solverit ad effectum liberandi Debitorem principalem, inulto magis id procedit in praesenti, ubi non sponte, sed coacte Vespucii passus sunt, quod in Domo ab eisdem empta Creditor satisficeret.*

Neque dicatur, quod praefata *Authoritates* cedant in terminis effectivae solutionis factae de propria pecunia per Possessorem; Quia in substantia eadem ad stipulatur ratio, quando sequitur evictio, in Jure quippe dumtaxat interdicitur facultas accipiendi cessionem translativae, quando solutio fit de effectibus, vel pecuniis sub dominio, vel hereditate Debitoris existentibus, ad tradita per *Menoch. lib. 3. praesumpt. 143. numero 1. Gratian. discept. 286. numero 6. & 7. discept. 793. numero 24. Adden. ad Pattell. d. expedit. 51. numero 16. Thomat. decis. 285. numer. 4. Rot. apud Posit. de subhast. decis. 89. num. 13. & decis. 94. num. 13. post Torr. de pat. fut. success. Card. De Luca de Creditis disc. 48. num. 3.*

Sed ad praesens totum est in oppositum, cum Evincens remanserit satisfactus super Domo, quae non erat amplius de effectibus, neque de dominio illorum de Machiavellis Debitorum, sed erat de effectibus, & substantia propria ipsorum de Vespuciiis, cum illam emendo, ac pretium exbursando, ejusdem Domus dominium adepti fuerint juxta notissima Jura, de quibus in §. *vendita verò res, Instit. de rer. divis. & acquir. ipsar. domin. cum concord. nimum vulgatis apud Contr. discept. 22. num. 1. Bonden. colluct. 5. num. 113. lib. 2. Episc. Rocca secl. disput. Jur. tom. 2. cap. 123. num. 3.*

Comperto itaque, quod ex intervallo cessio valide poterit reportari, superfluum est indare, an solutio pecuniae depositatae fuerit nulla, tamquam defectiva citationis ad videndum mandari consignari, adeo ut ea cessio, quae haecenus facta reperitur, dici mereatur re integra; Quia, ex supra deductis quando etiam censenda venit ex intervallo impetrata; illa pro meo judicio sublinetur, ideoque, posita validitate istius cessionis, concludendum videtur, Vespucio agere posse adversus posteriores Emptores, ut supra, ac si ageret Eques de Aldégais, qui Domum ipsam evicit, ex clarissimo effectu ab eadem cessione resultante, per *Text. in l. 2. §. non solum, ff. de hered. & act. vend. Surd. conf. 166. numero 12. Rot. coram Merlin. decis. 310. numer. 2. & seqq. & coram Bich. decis. 588. num. 26. & decis. 463. nu. 3. coram Priol. & in Romagna Juris redimendi 23. Junii 1687. §. 1. in fin. coram Reverendiss. Emerix Decano, & alibi millies.*

FLORENTINA LOCORUM
MONTIUM,

PRO MARCHIONE MATTHIA
DE BARTHOLOMÆIS,

CVM MONTE DELLE
GRATTICOLE.

ARGUMENTUM.

Plenè agitur de Locorum Montium natura, & signanter ad effectum, an per ipsum Montem, ejusque Officiales allegari possit præscriptio adversus Creditores eorundem Locorum, & maximè si concurrat centenaria: Et quid de fructibus de præterito vel in futurum; cum aliis circa præscriptionem, ejusque requisita. Et latè quando emens Loca Montium efficiatur securus, si eadem spectarent ad alium, quàm ad Venditorem, & exornatur materia cum plurimum casuum distinctione,

SUMMARIUM.

- 1 *Facili series.*
- 2 *Præscriptio 30. vel 40. Annorum, an intret in annuâ præstationibus, quæ debentur ex conventionione, remissivè, & num. 7.*
- 3 *Montista non possunt à Principe, vel Camera invititi repetere Capitale.*
- 4 *Loca Montium ratione irrepetibilitatis Capitalis æquiparentur Censibus creatis ad formam Bullæ B. Pii V.*
- 5 *Præscriptio in materia Censuum est inalegabilis tam quoad sortem, quàm quoad fructus. Vel saltem, firma remanente impræscriptibilitate quoad sortem, fructus 29. ultimarum Annatarum non præscribuntur, num. 6.*
- 8 *Præscriptionem ad inducendam requiritur possessio, iustus titulus, & bona fides.*
- 9 *Loca Montium possideri dicuntur ab eo, in cuius faciem descripta reperuntur.*
- 10 *Loca Montium veniunt appellatione Stabilitium. Et idè veniunt in legato Stabilitium, & valet imponi super eis Censuum consignativus, ibid. Et cadunt sub Extravag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. num. 12.*
- 11 *Locis Montium æquiparantur Fiscalia in Regno Neapolitano, eaque pariter reputantur tanquam Stabilia.*
- 13 *Præscriptio non cadit in Iuribus incorporalibus, nisi concurrat petitio, & denegatio cum acquiescentia, & patientia.*
- 14 *Præscribere non potest Debitor annuam præstationem in futurum ex sola cessatione à solutione, sed requiritur interpellatio, & recusatio.*
- 15 *Loca Montium Florentiæ non abdicantur à Creditore, nisi in casu læsæ Majestatis, & num. 32. ubi quod idcirco amitti non possunt propter præscriptionem.*
- 16 *Loca Montium non possunt obligari, vel in alium transferri sine autoritate Officialium, & expressione in libris, seu litteris Patentibus.*
- 17 *Præscriptio, vel præsumptio solutionis non habet lo-*

cum, quando constat, quod Debitor effectivè non solvit.

- 18 *Officiales Montium sunt meri Depositarii, non auctorem Domini.*
- 19 *Depositum tam quoad dominium, quàm quoad possessionem stare censetur apud Deponentem, non verò peres Depositarium, apud quem remanet sola detentio. Ideoque ex hac ratione præscriptio non datur in Deposito, num. 20.*
- 21 *Præscribere administrator nunquam potest.*
- 22 *Præscriptio cum mala fide non datur, non obstante lapsu centenaria.*
- 23 *Præscriptionem, seu bonam fidem allegare non potest, qui retinet apud se Instrumenta, ex quibus oritur scientia proprii debiti. Amplia, ut nu. 27.*
- 24 *Libros retinens apud se censetur habere scientiam contentorum in eis; ad effectum malæ fidei inducende.*
- 25 *Præscriptio tollitur ex mala fide etiam præsumpta, & quando.*
- 26 *Præscriptio jam de Iure completa non infringitur ex mala fide postea superveniente.*
- 28 *Bona fides, seu ignorantia allegari non potest ab Officialibus, qui singulis Annis tenentur libros revivere.*
- 29 *Præscriptio non intrat stante pacto solvendi concepto per verba semper, & perpetuè.*
- 30 *Præscriptio inducta per Statutum veluti res odiosa debet quantum fieri potest restringi, & coarctari. Præsertim in materia Regalium, & Iurium cum Principe, num. 31.*
- 32 *Præscriptio est quadam pœna per leges inflitta negligentibus.*
- 33 *Præscriptio non currit agere non valenti. Amplia, ut n. 34 & 35.*
- 36 *Adversus præscriptionem datur restitutio in integrum ex capite ignorantia; & quando circa eam fitur Iuramento Parisi, ibid.*
- 37 *Præscriptio sui à legibus adinventæ, ne Dominia rerum diu starent in incerto.*
- 38 *Loca Montium, seu Fiscalia Regni Neapolis an, & quomodo per Regiam Curiam sibi applicentur casu quo eorum Domini non reperiantur.*
- 39 *Loca Montium in quibus differant à Fiscalibus Regni Neapolis circa eorum administrationem.*
- 40 *Domino quando competit rei vindicatio, si res fuerit consumpta, vel distracta, datur in subsidium actio ad pretium.*
- 41 *Emens Loca Montium tam in Urbe vigore Constitutionis Urbani VIII. 154. quàm de Iure est securus ab omni molestia. Distingue remissivè, ut n. 44. Et declara, ut num. 45. cum plur. seqq. & n. 49. cum seqq.*
- 42 *Loca Montium non recipiunt aliam hypotheecam, nisi expressam in litteris Patentibus,*
- 43 *Loca Montium Urbis non subiacent Confiscationi, nisi in Crimine læsæ Majestatis.*
- 48 *Pecuniæ avocatio tunc datur adversus posteriorem Creditorem, quando sui soluta mediane Sententia, aut Decreto iudicis.*

DISCURSUS XCV.

Cum mos inoleverit in Civitate Florentiæ, (vel quod ita tantum fuerit erectione Montis

Montis Communis nuncupati *delle Doti*, seu *delle Graticole*) quod pro monumento, & iustificatio-
ne Crediti Montistarum illis tantummodo confi-
gnetur Scheda quædam, seu Pagella cum adno-
tatione libri, & respectivè folii, sub quo unius-
cujusque Creditum remanet registratum, denega-
ta de cætero prorsus potestate inspiciendi libros;
nisi eadem Pagella, tanquam unicum testimo-
nium Crediti, exhibeatur; casus idcirco conti-
nuè præbet, quod vel per ipsummer acquisito-
rem, vel frequentius per illius hæredes prædicta
deperdatur Pagella, idcircoque deficiente ipse, &
modo inquirendi libros, compellatur Montista,
etiam certò sciens suum Creditum, lugere irre-
parabiliter jacturam amissionis ipsius Schemulæ,
& Crediti, unde in proposito verificari quodam-
modò cum aliqua asperitate contingat adagium
illud, *si Charta cadit &c.*

Verùm quia quandoque etiam post longum
temporis interjectum fortuna solet occurrere
huic malo ob casualem inventionem istius nota-
læ, hinc cum nuperrimè ad manus Marchionis
Matthiæ de Bartholomæis pervenerit quædam
Schedula, seu memoria patefaciens, quod usque
de Anno 1565 Franciscus de Bartholomæis illius
Author quorundam Locorum Creditor in præ-
fato Monte existeret, & abinde citrà nullos fru-
ctus exegerat, cœperunt Officiales prætere
quod hujusmodi Creditum extiterit plusquam
centenaria præscriptione sublatum: Cùmque de-
super ab Judice particulariter deputato editæ
fuerint nonnullæ Dubitationes, ego pro parte
Marchionis requisitus ad illas dissolvendas cre-
debam, etiam in sensu Veritatis, denegari non
posse eidem Marchioni integram satisfactio-
nem, ex sequentibus, prout audivi fuisse quoque
judicatum.

Si vellet Marchio duntaxat recuperare for-
tem, & fructus per 29. Annos de proximo de-
curfos, res careret omni difficultate, quia quam-
vis in præmissis Dubitationibus sub §. *fin.* motive-
tur, quod in annuis præstationibus, quæ debentur
ex conventionem, & stipulatu, intret 30. vel
40. Annorum præscriptio, juxta opinionem *Bul-
gari*, seu *gloss. in l. Cum notissimi §. in his etiam*,
C. de præscript. 30. vel. 40. Annor. Attamen, quid-
quid sit de hac quæstione in abstracto, cessat du-
bitatio in illis annuis, seu quadrimestralibus
præstationibus, quæ nascuntur ex sorte, seu Ca-
pitale pro parte Creditoris irrepitibili, qua-
le dicitur Creditum Montistarum, pro quo agi
non potest, nisi Princeps, vel ejus Camera en-
gat devenire ad suppressionem, vel extractio-
nem, ex deductis per *Card. De Luca in tract. de
Locis Mont. cap. 4. num. 35.* & est in practica noto-
rium; In his quippè terminis, cùm deficiat negli-
gentia Creditoris, quæ Mater est præscriptionis,
deficit etiam præscriptio, ac propterea quemad-
modum contingit in Censibus ex disputatione
Bullæ B. Pii V. effectis irrepitilibus, ac quibus
Loca Montium assimilantur, ut punctualiter post
Larream, & alios *idem Card. De Luca discurs. 23.
num. 18. de Regal.* & in individuo pecuniarum in
Montibus Florentiæ *disc. 1. nu. 20. lib. 7. de Ali-
nat.* Hinc vel secundum firmata per *Rot. decis. 264.
num. 1. post. Cenc. de Censib.* & plenius *coram Bichio
decis. 33. ex numer. 15. usque ad 28. repetit. decis. 35.
ex numero 20. cum seqq. post Merlin. de pignor.*

quas refert, & sequitur *Castald. consult. 272. num. 3. & 4. tom. 2. eademque Rot. decis. 47. num. 2. cum 3. seqq. par. 13. rec.* in allegabilis est omnino præscri-
ptio, tam quoad sortem, quam quoad fructus;
vel in omnem casum admittit præscriptionem quoad
cæteros fructus, adhuc peti valent illi ultimo-
rum Annorum 29. ex *Card. De Luca de Credit disc. 140. sub numero 4. Rot. post. Pacif. de Salvian. decis. 303. num. 3. & coram Card. Cerro decis. 178. nu. 17. & decis. 725. numer. 20. coram Duno. in l. un. & in Romana Salviani 9. Februarii 1688. §. Secundò non obstat, coram R. P. D. Caccia, supra Disc. 88. num. 13. & 14. & generaliter percepto prædicto fundamento irrepitibilitatis, quod tot præscri-
ptiones quot Anni requirantur, abundè (reje-
cto, sive explicato *Bulgari*, seu *gloss. in d. l. cum notis-
simi*) *Cenc. de Censib. 9. 118. per tot. signantur ex
num. 17. cum seqq. Castald. d. consult. 272. num. 5. Sot. decis. 373. num. 14. 15. & 16. par. 9. repetit. decis. 105. nu. 8. & 9. post Merlin. de pignor. & coram Celso decis. 70. n. 9. & coram Nicot. decis. 62. num. 11. & d. decis. 47. n. 6. par. 13. idem Card. De Luca de Cre- dit. disc. 3. n. 7. & 8.**

Cæterum neque per momentum temporis va-
let Montem adjuvare præscriptio, quòminus fru-
ctus usque ab initio maturatos restituere obstrin-
gatur, quia cùm pro fundamento, & base præ-
scriptionis possessio, justus titulus, bonaque fides
exigatur, ex Juribus notissimis, & ad abundan-
tiam congestis per *Castill. contr. Jur. lib. 7. cap. 26. ex num. 1. cum seqq. & per Sabell. in summ. divers. tract. tom. 3. lit. P. §. 38. num. 4. Tranchedin. consult. 2. numero 14. & passim alibi; nullum ex præfatis necessariis extremis concurrere videtur in hac hypothese, non quidem possessio, quia illa num-
quam stetit apud Montem gerentem (ut infra) simplicem figuram Depositarii; sed penes Fran-
ciscum de Bartholomæis, ejusque hæreditatem,
cùm Loca Montium dicantur possideri semper ab
eo, in cujus faciem descripta reperiuntur, etiam
ad effectum manutentionis, ut dixit *Rota decis. 179. num. 1. apud Posth. de manu. & coram Bich. decis. 390. num. 3. & coram Card. Cerro decis. 229. nu. 13. & decis. 279. num. 1. & in recent. decis. 70. sub. n. 1. par. 7. & decis. 170. num. 11. par. 18. & in Romana Fideicommissi 4. Augusti 1670. (in relationibus Cau- sarum) §. penult. coram Card. Taya.**

Neque idcirco venit disceptandum, an, quo-
modo in Juribus incorporalibus locum habere va-
leat possessio, & respectivè præscriptio; Quia præ-
terquam firmata prædicta propositione, quod pos-
sessio Locorum dicatur extare penes Montistam,
illa nequit eodem tempore reperiri apud ipsum
Montem, ne contrà vulgata Jura eadem possessio
apud duos reperiat, & consequenter collabes-
cit unum ex requisitis ad præscribendum neces-
sariis: Attamen negamus, quod Loca Montium
censenda sint Jura incorporalia, sed verè, &
effectivè reputantur, & sunt Stabilia, quamo-
brem & veniunt sub legato Stabulum, & desu-
per imponi potest Censùs consignativus, qui pro
subjecto desiderat fundum stabilem, ex collectis
per *Gabr. conf. 141. num. 23. lib. 2. Cenc. de Censib. quest. 29. num. 13. & seq. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 2. num. 650. & seqq. Gratian. discept. 585. nu-
mer. 9. & ante eos Alex. conf. 15. num. 3. vol. 7. The-
saur. lib. 2. quest. forens. 5. in fine, Cobell. ad Bull. Bon. regim. cap. 34. art. 28. ex numero 12. usque ad
fin.*

fin Rot. decis. 474. nu. 1. coram Buratt. & decis. 177. num. 38. & decis. 355. num. 28. par. 5. rec. latè Card. De Luca de Regal. disc. 43. num. 2. & seqq. & de Censib. disc. 17. num. 6. & in terminis Fiscalium, quæ adanussim in Regno Neapolitano correspondent nostris Locis Montium Rovit. in Pragm. 1. de Iur. & exact. Fiscal. numero 79. & 80. ubi in specie, quod cum debeantur ab ipso Principe, vel Republica, non possunt judicari pro Juribus incorporalibus, sed omninò, censi debent immobilia, adducitque Tiraquell. Avendan. Lafare., & Bobadill. & in puncto ad effectum, ut similia Credita cadant sub Extravag. Ambitiosa, de reb. Eccles. non alien. idem Card. De Luca d. disc. 1. nu. 20. lib. 7. de Alienat. & prius d. disc. 43. de Regal. sub n. 3. vers. & comprehendendi, & admittit Rot. decis. 184. n. 15. & 16. par. 9. rec.

At quando etiam vellemus prædicta Loca Montium connumerare inter Jura incorporalia, adhuc deficeret in ipso Monte possessio, cum, quid sit ad effectum bonæ fidei, ad illum tamen possessionis necesse sit, quod in eisdem Juribus incorporalibus loco ipsius possessionis concurrat petitio, & denegatio cum acquiescentia, & patientia, qualis hic profectò nequè per umbram justificatur, juxta communem opinionem, de qua Alex. in conf. 136. sub num. 19. vers. Item ad hoc, lib. 2. Ripa in respons. 1. num. 24. de Consuetud. ubi agit de præscriptione centenaria; & est Doctrina originalis Bald. in l. malè agitur num. 4. C. de præscription. 30. vel. 40. Anzor. ubi ait, quod qui vult præscribere annuam præstationem in futurum, non sufficit, quod ipse cessaverit à solvendo, nisi interpellatus, ut solvat, recusat solvere, quia tunc interruptit præscriptionem Domini; & consonat Joseph. Ludovic. decis. Perusin. 106. nu. 15. plenè Rota decis. 295. nu. 26. coram Peutingen. & decis. 387. n. 6. & seqq. coram Royas, ubi cæteræ concordantes referuntur.

Cessat pariformiter justus titulus, cum favore Montis non allegetur, neque sit allegabilis donatio, successio, aut alia causa habilis ad transferendum dominium, non solùm, quia ex Provisionibus ejusdem Montis præfatum dominium non abdicatur à Creditoribus, nisi in casu Criminis læsæ Majestatis, sed etiam, quia impossibile est, quod secuta semel intestatione, seu descriptione in faciem alicujus, ab illo Loca Montium auferantur, nisi ex eisdem publicis Regestis, seu libris appareat, tùm ex altera peculiari Provisione præfati Montis sub §. Non riceveranno, tùm etiam de Jure Communi, juxta quod neque etiam distrahi, aut obligari, vel in alium transferri valent absque autoritate Officialium, & expressione in libris, seu litteris Patentibus, ex decis. 197. num. 10. & 11. apud Posth. de Subhast. Card. De Luca de Regal. disc. 26. num. 2. & 3. disc. 27. n. 3. & 4. & disc. 38. num. 6. Rot in Sutrina Pecuniaria 4. Inni 1688. §. Secundo ex eo, coram R. P. D. Molines.

Idque adeò verum, ut posita hac necessitate; quod translatio, & legitima acquisitio debeat pernecessè apparere in libris Montis, neque valeat suffragari centenaria, & immemorabilis alioquin idonea; quia cum hæc in substantia existat mera præsumptio, cedere tandem cogitur veritati in contrarium emergenti, ut punctualiter, & in specie tradiderunt Nat. conf. 358. nu. 13.

vers. quia respondeo, Honded. conf. 39 sub num. 71. & 72. lib. 2. Caren. resolut. 138. num. 5. Fenzon. ad ad Stat. Urb. lib. 1. cap. 158. num. 32. & seqq. Zuccar. decis. Lucen. 52. nu. 7. cum 2. seqq. Rot. decis. 771. nu. 5. par. 18. rec. & in Romana pecuniaria, seu Alimenterorum 27. Ianuar. 1687. §. fin. coram R. P. D. Molines.

Fortius verò, quia in rei veritate Officiales Montium non existunt, nisi meri Depositarii, qui de fructu Creditoribus correspondent de redditibus Communis in illorum manus provenientibus, ideòque publica autoritate deputantur, ad tradita per Rot. decis. 388. num. 2. par. 9. rec. & consequenter ex hujus tituli infectione impossibile redditur, quod rem depositam, quamvè alterius nomine detinebant (ex regulari natura ipsius Depositi, de qua Corn. conf. 39. nu. 2. lib. 1. Salgad. in Labyr. Credit. part. 1. cap. 11. num. 20. & 21. Solorzan. de Iur. Indimr. tom. 2. lib. 2. cap. 13. num. 46. Bonden. colluct. 38. num. 92. lib. 1. Rot. decis. 191. num. 23. & 25. apud Zacch. de oblig. Camer. & decis. 31. num. 2. in fin. part. 3. rec. & decis. 372. num. 4. par. 4.) potuerint umquam præscribere, Larr. alleg. Fiscal. 16. num. 15. & allegat. 28. numero 5. & 6. ubi etiam loquitur de Administratore.

Deficit tandem bona fides, sine qua, non obstante lapsu centenariæ, præscriptionem induci non posse Docuerunt plena manu relati per Paris. conf. 27. num. 119. lib. 1. Pedrocc. conf. 36. num. 358. & seqq. Craven. conf. 871. num. 22. & prius conf. 146. numero 2. cum seqq. Plot. conf. 43. num. 17. Nat. conf. 226. num. 5. Burjat. conf. 23. num. 19. qui omnes loquuntur etiam de tempore Annorum mille, Castill. contr. Iur. d. lib. 7. cap. 26. num. 27. Molin. de Primog. lib. 2. cap. 6. nu. 67. Salgad. de Reg. Prosect. par. 1. cap. 1. sub num. 34. & par. 3. cap. 10. ex nu. 280 usque ad 287. Mastrill. de Magistr. at lib. 1. cap. 19. num. 29. & decis. Sicil. 114. nu. 4. & 44. Mans. consult. 168. nu. 53. & seqq. & num. 65. & seqq. Bonden. colluct. 20. num. 17. & colluct. 27. num. 59. & seqq. lib. 2. Rot. coram Royas decis. 470. nu. 9. & decis. 191. nu. 16. par. 17. rec.

Quod autem in casu nostro desit bona fides, & è converso mala inexculpabiliter elucescat, satis superque convincitur, ex quo Officiales retinent apud se libros, in quibus istud Creditum litteris claris legebatur, in quibus terminis neque regularis, neque centenaria præscriptio potest prætendi, ut in specie tradiderunt Falin. in cap. veniens num. 3. de præscript. Decian. conf. 117. sub numero 69. lib. 3. Castill. d. lib. 7. cap. 26. sub numero 30. Farchin. conf. 66. num. 22. & 23. lib. 1. Andreol. contr. 142. numer. 5. Thomas. decis. 14. num. 52. Episc. Rocca select. disput. Iur. tom. 2. cap. 149. numer. 41. Rota coram Verall. decis. 24. num. 2. & seqq. par. 2. Cavaler. decis. 77. num. 7. & decis. 91. num. 10. & 11. Merlin. decis. 663. num. 27. & seqq. & coram Card. Cerro decis. 816. nu. 13. & in puncto de retinentibus libros Camera, quod exinde deducatur scientia, ex qua per consequens resultat mala fides, Surd. conf. 335. numero 53. vers. Quia libri; Et quod ob retentionem Scripturarum, in quibus de alieno jure constat, non attendatur, quod mala fides præsumpta non inficiat præscriptionem, ex quo præsumptio hæc adeò est vehemens, ut pro veritate in omnibus habeatur, Cardinal. De Luca de Dor. disc. 164. numero 11. & 12. in fin. ubi refert.

Cavaler. supra allegatum; & Rot. decis. 3. numero 27. par. 7. rec.

Absequè eo, quod propterea prodesse valeat, quod hujusmodi scientia, & respectively mala fides potuerit intercedere respectu Officialium existentium de tempore creationis istius debiti, seu acquisitionis Locorum, quodque proinde superventa hodiè scientia nequeat destruere præscriptionem jam completam, ad mentem *gloss. c. 19. vigilanti, verb. noverit, & in cap. fin. verb. nulla, de præscrip. Bero. conf. 11. lib. 3. Tiraqueil. in tract. caus. cessant. limit. 12. numero 16. Christina: ad Consuetud. Mecklin. tit. 20. art. 1. numero 24. Gomez: ad l. 3. Tauri numero 125. Tyrnac. contr. 618 numero 32. Carval. de urrag. Quart. par. 2. sub num. 462. Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 1. lib. 3. cap. 2. numero 54. & 55. Tranchedin. consult. 13. numero 30. Castald. consult. 222. numero 10. lib. 2. Leonell. decis. Farrar. 76. num. 9. Sperell. decis. 175. num. 94. & seqq. Rot. decis. 296. num. 4. & 5. coram. Manz. Non tantum, quia præmissa mala fides resultans ex retentione Scripturæ admittitur adversus Loca Pia; quæ (ut moris est) de Anno in Annum mutare solent Præpositos, & Officiales, uti signanter contra Collegium PP. Jesuitarum *Rot. decis. 816. numero 13. coram Card. Cerro*, Verum etiam, quia cum Successores in Officio, omnesque Officiales ex proprio eorum debito competantur singulis Annis ponderare exitum pecuniæ pro fructibus exbursata ad hoc, ut si redditus Montis non sufficeret, suppleri posset ex Gabella Farinæ, aliisque emolumentis, ut expressè sancitur in Provisione ædita de Anno 1593. nequit proculdubio allegari ignorantia, & respectively excludi positiva scientia, ut cæteris omissis in individuo *Fagnan. in c. p. Nullus n. 47. de Regular. & patet etiam ex Authoritatibus supra congestis, & præcipuè apud *Surd. d. conf. 308. num. 53. vers. Quia libri.***

Constituto itaque ex præmissis, quod omnia tria requisita ad præscriptionem inducendam nullatenus concurrant, supervacaneum evadit ulterius progredi: Sed adhuc in quamdam exuberantiam ex aliis quoque discretis fundamentis qualibet præscriptio remanet profligata.

Et primo, quia in præcitatæ Provisionibus Montis de Anno 1517. exaratis expressè dicitur, quod eadem Provisiones habeant naturam, effectumque forciantur Contractus irrevocabilis; & alibi in §. *Non vi ex raano, post med. ibi, A' tal- che l'effetto sia, che detti Creditori di Monti sudetti si paghino sempre &c.* ex quibus verbis pertuitate denotantibus omnem elidi præscriptionem, itaut prorsus in legalibilis existat, advertunt *Soccia. Sen. conf. 86. numero 11. lib. 1. Udalric. Zaf. conf. 15. numero 2. lib. 2. ubi ampliat etiam in præscriptione longissimi temporis, Ruin. conf. 111. num. 7. lib. 1. conf. 150. numero 10. vers. sicut. ergo, lib. 4. Bursat. conf. 330. numero 152. Gabr. de præscript. conclus. 6. num. 7. Galer. ar. de r. nunc. tom. 2. remunc. 85. num. 6. vers. Contrarium, cont. 2. Possent. singul. 93. per tot ubi contractis respondet, Andreol. contr. 79. nu. 9. Rot. decis. 264. numero 1. par. 1. divers. & decis. 53. num. 2. & 3. coram Priol.*

Secundò, quia in dicto §. *Non riceveranno* statuitur, quod Loca Montis Communis, de quibus agitur, nullam recipiant obligationem, conditionem, hypothecam, aut aliud quodcumque vinculum, nisi in publicis libris ad hunc effe-

ctum confectis, ubi Creditores adnotantur, talis conditio, seu obligatio expressè de consensu eorumdem Creditorum registrata reperitur: Unde sequitur, quod dum tam in libris, quam in Provisionibus præcatis nulla de præscriptione sit mentio, non debeat ab Officialibus Montis in præjudicium Montistarum intentari, cum hæc sit materia odiosa, & iniquissimum præsidium; si enim ubi Statutum illam confovet, exclamant *Doctores*, quod debeat, quantum fieri potest restringi, & coarctari, *Mandell. conf. 222. num. 24. & seq. ibique Addem. Faderic. Scot. conf. 1. sub num. 45. lib. 4. tom. 2. Schrader. pract. quest. 9. 5. num. 56. cum 2. seqq. Seraphin. de privileg. Juram. priv. 33. numero 138. & seqq. juncto numero 159. Possent. singul. 91. numero 7. & 8. De Rosa consult. 12. num. 14. & 15. Ursil. ad Afflic. decis. 13. nu. 2. & 5. Rot. apud Merlin. decis. 811. num. 4. & 5. coram Royas decis. 127. num. 6.* Præsertim in materia Regalium, aliorumque Jurium cum Principe, ut prosequitur *Kojensbal. de Feud. c. p. 5. conclus. 18. num. 1. Si. xvin. de Regal. lib. 1. cap. 5. numero 171. Larr. alleg. 50. numero 112. Masfrill. de Magistr. lib. 1. cap. 19. numer. 38. & seqq.* Quotò magis caveri debet, ne, ubi non adest, ex integro inducatur.

Tertiò magis, quia cum in supradictis Provisionibus in §. *fin.* disponatur, quod Loca, de quibus agitur, non possint ullo umquam tempore etiam per Cameram incorporari, eaque possidentes molestari ratione quorumcumque delictorum, & excessuum, licet enormium, excepto Crimine læsæ Majestatis Divinæ, vel humanæ; In claram emicat consequentiam, quod ex majoritate rationis nequeant Loca controversa, eorumque fructus Monti incorporari sub simplici palliamento præscriptionis, quæ nil aliud est, quam pœna per leges negligentibus inflicta, ut colligitur ex ejus definitione, quam ponit, *Surd. conf. 49. num. 47. & decis. 158. num. 13. Seraphin. d. privileg. Juram. 33. n. 146. Possent. singul. 93. n. 8. & concordat Actolin. resol. 18. num. 9. idem Surd. decis. 236. n. 15. Rot. decis. 17. num. 3. in fin. par. 4. rec. & decis. 17. num. 3. in fin. par. 4. rec. & decis. 270. n. 5. par. 6. & decis. 243. n. 13. par. 15.*

Quartò deniquè, ex quo cum (juxta præmissam ab initio consuetudinem, seu legem istius Montis) Instrumentum obligationis reverà resideat in ejus publicis Regestis, seu libris, solumque tribuatur Montistis Scheda exigua, & quis non videt, quod cum nimium facilis reddatur amissio hujus memoriæ, & per consequens inhabilitas agendi sine hoc testimonio, concedi quoque debet, vel quod nunquam currit præscriptio, etiam mille Annorum, ex vulgatissima regula, quod non valenti agere non currit præscriptio, de qua in *l. in rebus, §. final. C. de Jur. Dot. Mandell. conf. 222. numero 21. Gaspar. Manz. decis. Palatin. 43. num. 9. in fine, Grivell. decis. 104. num. 11. Actolin. resol. 4. numero 14. Rot. coram Buratt. decis. 519. num. 2. & coram Duran. decis. 426. numer. 6. & in rec. decis. 3479. num. 5. par. 15. decis. 70. num. 11. & 12. par. 16. & decis. 366. num. 5. ubi quod hoc etiam naturaliter est verum, par. 19. & in Romana, seu Civitatis Castellæ Dotis 17. Martii 1681. §. 2. in fin. coram Albergato, & in specie adversus lapsum centum, & ultra Annorum innoxius probabili ignorantia *Hondeded. conf. 80. numero 89. lib. 2. Gratian. conf. 125. per tot. lib. 1. Mandell. d. conf. 222. numero 20. & 22. Ursil. ad. Afflic. decis. 37. num. 2. & 3. & omnium latissime Mans.**

Manf. d. consult. 168. ex num. 77. & præcipuè nu. 82. vers. vel saltem, aut in omnem casum, quod
 36 propter hanc memoriam, seu notulam de novo repertam concedenda veniat in integrum restitutio, & in hoc stari debeat Partis Juramento, sicuti prosequitur *Honded. d. conf. 80. num. 91. lib. 2. Ventur. conf. 50. n. 14. Nicol. in lucubr. Jur. Civil. lib. 2. tit. 6. n. 6. vers. ignorantia verò, tom. 1. Andreol. contr. 73. nu. 68. Manf. d. consult. 168. n. 84. Rot. coram Merlin. d. decis. 811. n. 13. & decis. 257. nu. 6. apud Pacif. de Salvian.*

Cùm igitur incongrui efficerentur termini præscriptionis, adeò ut etiam evaderet inapplicabile fundamentum ejus introductionis (videlicet
 37 quod sit adinventum, ne dominia rerum stent in incerto, ut per *Text. in l. 1. ff. de usucap. notant (hoppen. pract. observ. 86. nu. 9. lib. 1. Pecch. de Aqueduct. lib. 1. cap. 4. quæst. 9. numero 3. Arias de Mesa var. resol. lib. 3. cap. 44. sub num. 17. Andreol. contr. 59. n. 1. Gob. consult. 51. num. 136. & seq. Castald. d. consult. 222. num. 14. lib. 2.)* ex quo per partitam in libris Montis accensam semper; & quòcumque apparebat Dominium Creditoris fixum, & invariabile, credebam ideò, quod in omnibus favore Marchionis ædi deberet resolutio, quemadmodum supponebatur aliàs fuisse de Anno 1650. in simili articulo judicatum, dum etiam in durioribus terminis, scilicet de prædictis Fiscalibus Regni Neapolitani, in quo quòcumque occurrentibus generalibus revisionibus Regia Curia sibi applicat præfata Fiscalia absque proprio Domino remanentia, numquam id facere intelligit, nisi temporaliter, & quòusque Dominus detegatur, ut tradit *Card. De Luca in Supplem. par. 1. tit. de Regal. disc. 187. nu. 16. vers. & terrio quantumvis in antecedenti vers. secundo* constituendo
 39 differentiam inter Loca Montium Urbis, & Fiscalia illius Regni dicat, quod administrantur per Privatos Creditores, qui proinde sibi deberent imputare; si ab exactione fructuum ex eorum socordia ceciderint.

Ad hanc eadem materiam Locorum Montium, quæ ratione publici Commerci peculiariibus, ut diximus, pollent privilegiis; & signanter illo, ut liberè transeant in Emptores, seu Resignatarios, spectare videtur Casus è converso decisus contra Emptorem, seu Resignatarium: Cùm enim Octavius Cassianus plurium Locorum possessor, & Dominus quinque habens filios, alterum nimirum masculum, & quatuor fœminas, omnes sibi æqualiter hæredes instituisset, procuravit masculus simulatè confingere, quod in Testamento specialis adesset declaratio, quod scilicet Loca Montium unicè ad ipsum pertinerent, obtinuitque ad sui favorem transferri eadem Loca, cum consueta tamen Clausula, *sine præjudicio habentium meliora, & posteriora jura in dicta hereditate ex quocumque capite.*

Cùmque successivè illa resignasset ad favorem Antonii, conjunctim quoque cum eodem Antonio post secutam resignationem deleri fecit per Sententiam memoratam Clausulam, seu vinculum, donec præmonita Sorores Resignantis, & respectivè Cohæredes de hujusmodi novitate, ansam forsitan præbuerunt Antonio Resignatario, ut illa, ad periculum evictionis, seu rei vindicationis evitandum, iterum distraheret in alium Emptorem. Verùm à præfata Sententia appellan-

lantibus Sororibus ad Camera Tribunal, ibidemque acriter Causa disputatâ, prodiit Sententia infirmatoria primæ, cui Antonius etiam acquievit.

Scribens itaque pro eisdem Sororibus (ultrâ nonnulla, quæ ad arguendam primam Sententiam de nullitate deducebantur super invalida deputatione cujusdam Curatoris in eorum absentia) pramittebam, quod etsi Antonius per posteriorem resignationem exivisse videretur de Scena, attamen cum artificiose, & collusivè Loca Montium, ut infra, distraherit in Tertium, judicari debeat pro actuali possessore, itaut pretium loco rei in hoc casu succedens refundere teneretur in subsidium, nimirum quoties attentata libertate Locorum Montium nequiret ultimus, & omninò innocens resignatarius inquietari, cum vel pretium in his terminis succedat loco rei, vel saltem
 40 detur in subsidium actio vero Domino ad ipsum pretium consequendum, ut post *Ancaran. Tusch. Cujas. aliosque* in proposito rei consumptæ firmavit *Rot. in Anconitana Pecuniaria coram Arguell. inter suas decis. 58. num. 5. & 6.*

Abiquè eo, quod eidem Antonio suffragari posset notissima Constitutio Urbani VIII. *la 154.*
 41 vel potiùs privilegium insitum Locis Montium de eorum peculiari natura non patiente; quod emens mediante Organo publici Secretarii, à Principe præelecti remanere debeat deceptus, ex iis quæ pro omnimoda securitate Emptoris, & Resignatarii exemplo similitum Jurium tradit *Larr. alleg. fiscal. 22. & in specie notavit Cenc. de Censib. quæst. 29. sub numero 13. Merlin. de pignor. lib. 2. tit. 1. quæst. 14. numero 28. Gratian. discept. 730. nu. 48. Cohell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 34. art. 23. num. 1. Episc. Rocca select. disp. Jur. cap. 48. num. 18. Rot. decis. 77. nu. 19. & 20. par. 6. rec. Card. De Luca de Regal. disc. 26. sub num. 2. & in tract. de Locis Mont. cap. 2. num. 1. & seqq. & cap. 5. num. 1. & 2.* Itaut eadem Loca Montium nullam recipiant
 42 hypothecam, nisi eam, quæ fortè adsit in litteris Patentibus expressa, ut subdit *Cenc. de quæst. 29. sub nu. 13. vers. nos autem loquimur, Rot. decis. 14. §. fin. post Fenzon. ad Stat. Urb. & coram Merlin. decis. 533. num. 19. & decis. 504. n. 7. par. 13. & in Romana Supplementi Legumæ 12. Februar. 1680. §. penult coram R. P. D. Vrsino*: Quin etiam in Urbe peculiare est ex eadem ratione, & ex privilegio specialiter detuper attributo, ut non subiaceant Confiscationi, nisi in Crimine læsæ Majestatis, teste *Farinac. conf. 202. per tot. lib. 3. Guazzin. de Confisc. concl. 13. ampliat 25. num. 5. & seqq. Nogueros. alleg. 12. num. 135. & seqq. Card. De Luca de Locis Mont. d. cap. 5. n. 18. & seqq.*

Siquidem, omiſſa etiam plurium Casuum distinctione, quam super hac materia, & prætenſa libertate facit *Card. De Luca de Regal. in Supplem. par. 1. disc. 163. per tot. ubi ex num. 4. usque ad fin.* quinque signanter casus distinguit, & examinat, in quibus eadem libertas minimè suffragetur Emptori, ac Resignatario, necnon recenset *Ausboritates*, & *Decisiones* unum, vel alterum casum perticuentes, prout etiam reſſumit in *d. tract. de Locis Mont. d. cap. 2. per tot.*

Respondebam, quod hujusmodi cæteròquin juridica, & æquitativa libertas minimè poterat præſenti hypothefi adaptari, ex pluribus fundamentis; Et primò, quia Antonius non servaverat

consuetum stylum concipiendi Ordinem, seu Mandatum de solvendo pretium, & *chi haverà liberamente risegnato*, quo casu emens dicitur potius contrahere cum ipso Principe mediantibus eius Officialibus, quam cum Privato Domino, & Resignante, sed directè Loca Montium receperat à filio mafculo Cassiani, undè tunc cessare potissimam rationem, in qua fundatur hujusmodi libertas, optimè advertit *Card. De Luca de Regal. disc. 29. num. 4.* & referendo *decis. 651. coram Cavaler. distinguit d. disc. 163. num. 5. eod. tit. in Supplem. ac rursus in tract. de Locis Mont. d. cap. 2. 45 numer. 16.* quemadmodum ob identitatem rationis habetur in terminis Deliberatarum, qui nulliter, vel injustè fuerit in possessionem Locorum Montium immixtus, quia nempe factum Judicis reputatur factum ipsius Partis, & cessat publica autoritas illius Officialis ad id per Principem specificè prælecti, ut prosequitur *Card. De Luca d. cap. 2. numero 17.* & hic propriè casus est, de quo loquitur *Rot. decis. 284. par. 5. rec. & decis. 70. par. 7. & coram Dno. et. Iun. decis. 642. & decis. 407. in fin. par. 12. rec. & decis. 381. ex num. 11. usque ad fin. par. 14.* Et in facto hoc etiam pro secundo urgebat fundamento, quia Index deleverat memoratum vinculum absque Clausula *sine præjudicio & r. nulliter, & injustè.*

Non obstante, quod ad hoc secundum fundamentum evertendum adduceretur quædam consuetudo delendi hujusmodi vinculum post lapsum bicennii, juxta quamdam attestationem, quæ per Notarios, sive Secretarios Cameræ afferebatur; Quoniam ad summum talis consuetudo, vel stylus procedere poterat, quævis extrajudicialiter Antonius adhærens eidem stylo remotionem hanc obtinisset secus verò, dum in ista vinculo abolitione judicialis, seu Sententiæ, aut Mandati Judicis malè procedentis adhibita fuit autoritas, quia tunc locum non habere eandem consuetudinem tradunt *Autoritates* mox relatæ, & concordat *Rota coram Cavaler. d. decis. 651. numero 4. & 5.* & bene in *d. decis. 381. num. 11. & seqq. par. 14.* 48 & in simili, quod etsi avocatio pecuniæ posteriori Creditori solutæ non detur ad favorem anterioris, id tamen minime procedat, quando pecunia fuit soluta mediante Sententiâ, vel Decreto Judicis, *Card. De Luca de credit. disc. 17. sub num. 16. vers. & tertio clarius.*

Tertiò adducebam, quod cum resignatio, seu venditio eorundem Locorum Montium provenisset à non Domino, applicari non videbantur ea, quæ super libertate eorundem Locorum ratione Commerci circumferuntur, quia cum totum fundamentum ejusdem libertatis, & Commerci consistat in publica fide, ipsa potius publica fides violaretur, dum cuicumque aliquid, quod suum est, auferretur sine facto suo, contra *Text. in l. id, quod nostrum, ff. de regul. Jur.* seu quod non Dominus vendere posset res alterius, adversus *S. si quis non Domino, Domino, Insti. de rer. divis.* & ita respondit *Rot. d. decis. 651. num. 6. & seqq. coram Cavaler. ubi sub num. 8.* affert aliam rationem, quod neque Princeps per viam Contractus potest aliquem absque illius consensu obligare, ita ut concessio intelligatur, salvo jure Tertii, & *coram Dno. et. Iun. d. decis. 642. n. 15. vers. ubi Rota.*

Vernò in sensu Veritatis motivum istud fragile 50 credebam, quoniam si talis limitatio ita indistin-

ctè non distinguendo inter bonam, vel malam fidem Emptoris, seu Resignatarii admitteretur, redderetur idæalis, & fere numquam adaptabilis ad casum libertas tam necessaria Locorum Montium; parum relevantibus pro meo judicio rationibus superius expensis per *Rot. coram Cavaler.* nam etsi verissimè existant prædictæ propositiones in abstracto, attamen quia magis interest Principi, & Principatui, ut Loca Montium paratum habeant commercium ad occurrendum publicis indigentis, & sub quibus comprehenduntur salus Populorum, præservatio Ecclesiarum, Pupillorum, ac Viduarum, hæc longe potentior est publicæ utilitatis, ac fidei, quam sit illa, utrum invito Domino res auferatur, cum id in substantia, in occurrentia casuum primariò respiciat utilitatem privatam illius Domini, qui illa Loca deperdit; non autem concernit altiorem (ut diximus) publicam utilitatem, ac primariam, ut innocentes, ac bona fide contrahentes non abstineant ab emptione, & consequenter cesset indirectè commercium, potius namque debet fortuito casui adscribi si Dominus amittat, quod suum est, sine facto suo, prout etiam accidit in ruinis, Incendiis, similibusque in hac lacrymarum Valle vicissitudinibus, quam quod commercium adeò necessarium destruat, vel difficilius reddatur, unde Princeps non dicitur aliquem per viam Contractus in hoc casu obligare sine ejus consensu, sed per legem generalem, quæ æqua lance se habet ad commodum, & incommodum singulorum, anticipate declarat suam intentionem, cui quis, acquirendo Loca Montium; voluntariè subicitur. Potissime, quia non est desperata indemnitas amittentis Loca Montium, cum in casu malæ resignationis habeat regressum contra Officialem, quandoque adversus Cameram, ut rectius sentivisse videtur *Card. De Luca de Regal. in Supplem. d. disc. 163. & de Locis Mont. d. cap. 2. utrobique num. 8. & seqq.*

Quartò tandem, & principaliter insistebam super mala fide ejusdem Antonii; probatum namque fuerat in facto, quod idem Antonius notitiam habuisset de Testamento Octavii Patris, & respectivè æquali jure in succedendo quoad Sorores Resignantis, & ante resignationem, seu novam distractionem ab ipso factam in personam alterius constabat, eundem tractasse Concordiam inter ejus Authorem, ac Procuratorem prædictarum Sororum, & deinceps eadem non conclusâ convolaverat ad prædictam distractionem in Tertium; ac denique apparebat, quod verum, & justum pretium communiter decurrens non solverat: Unde ex his circumstantiis posita mala fide Antonii, corruebat omnis occasio eum tutandi sub fide publica Principis, & Commerci, ut egregie declarat *Card. De Luca de Regal. disc. 31. numero 15. & 16.* ubi præcise ad arguendam malam fidem utitur argumento minoris valuationis, seu pretii, quod & repetit in *tract. de Locis Mont. d. cap. 2. numero 24. & seqq.* & præsertim numero 26. & in *Supplem. d. disc. 163. eod. tit. de Regal. num. 15.* Quamobrem ex his omnibus motivis, & signanter ex hoc postremo (ad quod potissime debent reflectere Judicantes) pronunciatum fuit, Antonium teneri restituere pretium secundæ distractionis, quod receperat ab illo Tertio Resignatario; ita ut in hac Causa (forte singulari) verificata remanferit

ferit libertas, & favor Locorum Montium in eodem Terrio Resignatario prorsus immune ab omni suspicione fraudis, & è converso Dominus, innocenter privatus, extiterit si non ad Loca Montium sine suo consensu alienata, ad illorum tamen pretium reintegratus:

RAVENNATEN. THESAURARIÆ
 PRO BONIFACIO GRANARA;
 CVM CAMERA APOSTOLICA.
 ARGUMENTUM.

Appaltus Salinarum, seu transitus salium in quo consistat; quando Appaltatori nedum debeat remissio mercedis, sed etiam rescindienda sunt à Locatore damna, & Interesse: substantia rei locatæ quando dicatur periisse; quando prævisio, vel scientia futuri casus nocere possit, vel non Conductori. Et quando, obrento per primum Conductorem Defalco, illud communicari debeat proportionabiliter Subconductori, & quid in hac materia operetur pactum faciendi Defalcum, cum aliis, de quibus in Summario.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series.
- 2 Resolutio Cause.
- 3 Locata rei substantia ubi deficiat in toto, vel in parte, non, sit computatio Anni sterilis cum fertili, sed Conductor in totum, vel pro parte liberatur à pensione.
 Et de ratione, num. 4.
 Amplia, etiamsi fuisset conventum, quod nulla deberetur remissio, seu Defalcum, num. 5.
- 6 Locata rei substantia quando dicatur defecisse, & numero 7. & 8.
- 9 Locata rei substantia an dicatur periisse, quando pars juris locati fuit exacta, & alia non.
- 10 Larræa alleg. Fiscal. 17: adducitur, & declaratur.
- 11 Locata rei substantia in toto; vel in parte deficiente, regulariter debetur Conductori Defalcum pro illa tantum parte, que defecit.
 Declara ut num. 12.
- 13 Locationis, & Appaltus in materia bona fides, & æquitas inspicienda est.
 Amplia, ut num. 14.
- 15 Appaltatores, seu Conductores in suscipiendo Appaltum considerant statum proximè antecedentem.
- 16 Appaltus, & conductio Gabellarum suscepta semper censetur juxta solitum.
 Amplia, quando fuit etiam de solito conventum, num. 17.
- 18 Appaltus Salinarum, seu Ius distribuendi Salem intelligitur juxta statum prædictum, & solitum præcedens.
- 19 Locatoris culpa ubi concurrat, nedum Conductori debetur Defalcum, sed etiam rescriptio damnorum, & Interesse, & num. 31.

- 20 Scientia in præjudicialibus non debet esse præsumpta sed concludentissime probata.
- 21 Locata rei substantia ubi defecerit, non attenditur, quod Conductor prævidere, aut scire poterit hujusmodi deficientiam.
 Amplia, ut num. 22. & 23.
- 24 Scientia, vel prævisio casus in re locata non præjudicat Conductori, quando etiam in tali casu convenit de remissione, vel manutenzione.
- 25 Creditor conditionalis antequàm agat, debet justificare, quod implementum conditionis evenerit.
- 26 Defalcum regulariter non competit, nisi facta compensatione Annorum sterilium cum fertilibus.
 Et an pro eadem compensatione facienda sit expectandus eventus sequentium Annorum, num. 27.
- 28 Defalcum debetur non facta alia compensatione Anni sterilis cum fertili, quando concurrat conventio.
- 29 ad Defalcum faciendum non requiritur probatio damni intolerabilis, sed sufficit damnum tale quale, quoties adsit pactum de faciendò Defalco.
- 30 Conductor, qui obtinuit Defalcum à Locatore, debet ex eadem causa illud facere Subconductori.
- 32 Defalcum non debetur ratione impedimenti, quando Conductor sciebat, vel scire debebat, solitum esse tale impedimentum.
 Declara, non procedere, quando in Instrumento locationis adsunt verba promittentia plenariam libertate in usus rei locatæ, num. 33.

DISCURSUS XCVI.

1 **A**ntiqui Ferrariæ Duces agnita necessitate, quam habebant Mediolanenses, seu Provincia Lombardiæ vehendi Salem ex proximis Cerviæ, & Casenatici Salinis per Flumen Eridani, seu Padi, pro transitu ejusdem Salis certam summam pro singulo Modio solvendam imposuerunt; Undè devoluto Ferrariæ Ducatu ad S. Sedem, Camera Apostolica consuevit hujusmodi transitum locare Thesaurario Provinciæ Emiliæ, pro separata tamen annua pensione scutorum 4100.

Cum autem Mediolanenses novam viam invenissent ducendi Salem ex Mari Ligustico per Dittonem Januensem, varii interim suscepti fuerunt per Ministros Sedis Apostolicæ tractatus in Hispaniis, veluti prætendentes, quod onus transeundi per Flumen Padi denecessè incumberet Mediolanensibus ex antiqua consuetudine, seu conventionione: Verum quia de more in longum procedebant hujusmodi tractatus, adeòut Bonifacius Granara Thesaurarius præfatæ Provinciæ Emiliæ nequiverit durante novennio ejus Appaltus quidquam exigere ex prædicto transitu, hinc proindè occasione solidandi computa cum Camera non solum caput prætereundum, quod sibi foret defalcanda pensio, de qua supra, scutorum 4100. sed etiam quod esset eidem bonificanda alia summa scutorum 4000. quam fixè, & invariabiliter ab hujusmodi transitu ulterius exigere solebat; & reversis postea Mediolanensibus ad antiquum transitum (pendente adhuc ista controversia) Successores in Appaltu actualiter retrahebant. Quamobrem assumpta disputatione in Congregatione, quæ nuncupatur Computorum, scribens Ego pro Granara, in tres articulos causam dividebam, primò nempe, an esset eidem

eidem Granaræ defalcanda præfata pensio, seu partitâ scutorum 4100. Secundò, utrùm quoquè eidem bonificari deberent alia scuta 4000. cæterò quin exigi consueta; Tertiò tandem, ex quo per Camerales opponebatur, Granaram de tempore susceptionis Appaltus habuisse scientiam hujus innovationis, utrùm scientia hæc eidem Granaræ posset præjudicare: Et quoniam in progressu Causæ addebatur in factò, quod Granara potuisset in tribus posterioribus Annis, in quibus effluxo novennio continuavit in Appaltu, privatim concordare cum Mediolanensibus, juxta statum antiquum, sed fuerat impeditus à Camera, quæ prætendebat, ut suprâ, onus hujus transitus incumbere Mediolanensibus ex necessitate, prodiit sub die 28. Septembris 1684. resolutio, *deberi Defalcum in scutis 4100. per integrum novennium; pro uliinis tribus Annis dilata, & justificentur impedimenta.*

Allumendo itaque primam inspectionem (dicebam) res vacat omni difficultate, quia cum ex subsequuta innovatione Impræfariorum Mediolani prorsus defecerit substantia rei locatæ, plana, & à nemine controversa subintrat propositio, quod nulla habita computatione antecedentium, & subsequentium Annorum, sive Annorum steriliam cum uberibus, nequeat Locator quidquam prætere pro parte, seu membro, in quo eadem substantia locationis evanuit, ex plene firmatis per *Ancharan. conf. 402. sub num. 3. vers. quibus tamen, & numero 4. Surd. conf. 34. num. 20. conf. 197. num. 4. & seqq. conf. 400. numer. 8. in fin. vers. secundo movetor, cum seqq. & conf. 507. numer. 7. & 8. ubi in puncto Appaltoris Salis, & decis. 326. numero 65. Gratian. discept. 195. num. 2. discept. 534. num. 37. & discept. 557. num. 61. Amat. Panorm. resol. 18. num. 22. Giurb. observ. 24. sub num. 11. vers. Gabelarius, Tondut. quest. Civ. tom. 1. cap. 31 n. 29. & seqq. Barbaf. Vol. decis. 62. num. 2. lib. 2. Faber. in Cod. liq. 4. tit. 42. defn. 47. numero 6 & 7. Contr. discept. 90. ex num. 4. usque ad fin. Actolin. resol. 43. ex numero 24. Pacion. de locat. cap. 47. ex num. 18. & num. 87. Mans. consult. 26. sub numer. 64. vers. undè conclusionem, & num. 65. & seqq. Bonden. colluct. 50. numero 197. & numero 199. in fin. lib. 1. Gob. consult. 42. num. 34. Nart. Medic. exam. Senen. 12. ex nu. 40. cum seqq. Mastrill. decis. 299. num. 111. cum plurr. seqq. Censal. decis. Lucen. 14. ex num. 2. cum seqq. Rot. coram Millin. decis. 363. n. 1. & coram Buratt. decis. 210. numero 5.*

Idque sub illa satis perspicua ratione, quod sicuti in venditione rei pretium constituitur respectu ejusdem rei, ita merces in locatione constituitur ratione, & habito respectu ad proventus singulis Annis ex singulo corpore percipiendos, undè deficiente usu, & fruitione, & respectivè proventibus illius membri, deficit fundamentum, in quo substantiatur natura, & finis locationis; & consequenter etiam si deduceretur in pactum, quod nulla in hoc casu faciendâ esset remissio, hujusmodi pactum tamquam repugnans substantiæ hujus Contractus in nihilo foret attendendum, ut prosequuntur *Atenoch. conf. 27. numer. 52. & conf. 671. num. 17. Monald. conf. 122. num. 7. vers. decernendo, Gra' in d. discept. 195. num. 5. & 6. Contr. d. discept. 90. numer. 8. circa fin. Mastrill. d. decis. 299. numero 121. & 122. & latè propositionem exornat Actolin. d. resol. 43. ex numero 16. vers. & prædicto-*

rum, cum plurr. seqq. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. d. discept. 195. nu. 24. Rot. decis. 359. num. 10. coram Buratt. Card. De Luca de Locat. disc. 42. nu. 3. Episc. Rocca select. disput. lur. tom. 2. cap. 120. num. 8. & 9.

Quod autem defecisse dicatur in præfata substantia locationis, liquidissimè emergit ex ipso tenore Capitulorum Appaltus, in quo conceditur, *il transitio de Salis forastieri, che si ravvisano per servizio dello Stato di Milano;* Unde cum ex præmissis verbis palam habeatur, quod locatio consistat in transitu Salium pro servitio Status Mediolani, de plano sequitur, quod impedito, seu deficiente prædicto transitu ob subsequutam innovationem Impræfariorum Mediolanensium, qui aliundè transire, & provideri ceperunt, defecit & periit usus principalis, seu substantia ejusdem locationis, juxta Doctrinam *Cuman. in l. interdum, §. quod ex Naufragio numer. 1. ante med. vers. sed si ponamus, ff. de acquir. possess. Boss. de remiss. merced. Conduct. num. 105. Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 394. num. 206. tom. 2. Peregrin. cons. 98. numero 10. lib. 5. & plura in proposito receniet exempla Carol. Ant. De Luca ad Craian. d. discept. 195. ex num. 4. usque ad 14. & in specie, quod ubi Jus exigendi Gabellas, & Datia consistit in transitu, vel introductione rerum, dicatur periisse substantia locationis, ita ut sufficiat, quod assuetum usum Conductor habere non potuerit, *Mastrill. d. decis. 299. numero 110. & 111. Menoch. d. conf. 671. num. 6. in fin. & seqq. & num. 17. Marchin. de Bell. Divin. par. 9. cap. 7. sub num. 2. Actolin. d. resol. 43. numero 24. & 25. Contr. d. discept. 90. num. 4. in fin. & fermè in individuo Appaltus Salinarum Surd. d. conf. 507. num. 6. & 7. quod tamquam celeberrè, & Magistrale sequuntur Contr. d. discept. 90. numer. 4. vers. ubi loquitur, Censal. d. decis. 14. numero 12. & 13. Pacion. d. locat. d. cap. 47. num. 25. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. d. discept. 195. numero 22. & ad rem præclara est Doctrina Burattin. cap. propter Sterilitatem num. 19. de locat. ubi quod conducenti Hospitium causa hospitandi transeuntes, si postmodum ex aliquo casu pauci, aut nulli homines transeant, quod tunc omninò ob defectam substantiam consistentem in ipso transitu, & hospitalitate remissio debeatur, cumque referunt, & sequuntur *Francisc. Arcim. conf. 52. per tot. Canill. Medic. conf. 141. nu. 5. Capyc. Latr. decis. 162. n. 22. & seqq.***

Clarescit hæc veritas ex ipso factò nimirum quod (preter præmissa verba satis limpida, & cubitalia) substantia hujuscè locationis fundetur in transitu Salium ad Statum Mediolani, quia per integrum novennium respectu Salium ad alias Partes transeuntium in totum exiguntur scuta 643. ba: 46. ac propterea non crederem, quod in mentem alicujus cadere possit, quod substantia locationis consistere valeat in mera alea transitus aliorum Salium, quando nihilominus receptum est, quod etiam si aliquid fuerit exactum, periisse censeatur substantia pro parte non exacta, ut relato *Boss. & Carpan. uno ore tradiderunt Marchin. de Bell. Divin. d. par. 9. cap. 7. sub numero 2. Amat. d. resol. 18. sub num. 23. vers. pariter, ubi id ait in Tribunali Regio fuisse decisum, Contr. d. discept. 90. num. 5. in fin. Actolin. d. resol. 43. num. 26. 27. & 28. & est casus apud *Surd. d. conf. 507. per tot. signanter numero 6. & 7. ubi ait, non sufficere, quod**

quod pro parte Salia fuerint consumpta, quia nihilominus sat est ad effectum peremptæ substantiæ, quod non omnia fuerint consumpta, & attendendum idcirco firmat bilancium solitæ consumptionis.

Atque ex his in contrarium afferri posse non credimus *Allegationem Larr. la 17.* substinere fatigentis, quod substantia istorum Appaltuum consistat in sola spe, & jure percipiendi Vectigalia: Quia præterquam Appaltus, de quo agitur, specificat præcisum transitum Salium ad Statum Mediolani, qui pœnitens defecit, & ex proximè animadversis palpatur, quod in eodem transitu consistit totus proventus, & usus, ac fruitio ejusdem Appaltus; adhuc tamen *Author iste* aliud non præterdit in prædicta *Alleg.*, quam sustentare renunciaciones, quas favere obstringuntur Gabellarii illarum Partium de omnibus casibus etiam insolitis, & excogitatis, nempe Incendio, Aqua, Ruina, Naufragio, & Bello, quamvis Bellum exciteretur ab ipso Rege, ut patet ex lectura: In casu autem nostro Camera nedum non exegit hanc renunciacionem, sed pepigit de opposito, ut punctualiter quoque respondendo observavit *Censal. d. decis. 14. ex numer. 68. cum seqq.* qui de cæterò *ex numero 46. usque ad 77.* singula refellit fundamenta *Larree*, & contra ipsum refert judicatum pro Appaltoribus adversus Cameram Lucen. in illa *Rota*, prout eundem *Larr.* reprobat *Cresp. De Valdaur. obser. 104. ex num. 10. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. d. discept. 195. numero 19.*

Verum non minus clara favore Bonifacii detegitur resolutio secundæ inspectionis; licet enim regula sit quod pereunte substantia totius, vel alicujus partis Appaltus competat Conductori dumtaxat remissio mercedis pro illa parte, ad *Text. in l. ex conducto 16. § l. & hæc distinctio 38. in princ. ff. locat. cum aliis per Pacion. de locat. d. cap. 47. num. 18. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. d. discept. 195. numero 2. in fin.* & colligitur ex reliquis *suprà* congelitis *num. 3.* quibus etiam addi possunt relati per *Peregrin. d. conf. 98. num. 4. lib. 5. Vermigliol. conf. 478. nu. 6. & seq.* Hæc tamen regula redditur prorsus extranea, & inapplicabilis ex pluribus quæ etiam seorsim ponderata, multoque magis insimul juncta rem ponere videntur sub oculis usque ad evidentiam.

Et primò, quia præmissa conclusio locum sibi fortè vindicat, quoties agatur de Appaltu pro certa summa constituto, sed habili de sui natura ad damnum, & lucrum, sive ad assequendam minorem, aut majorem utilitatem, quemadmodum liquet ex præcitatis Juribus, & quotquot umquam possunt desuper allegari, & in his terminis sufficit, quod Locator absteineat à petitione pensionis, quia cum lucrum foret incertum, & posset æqua lance damnum emergere Conductori, superabundat, ut in hac incertitudine Conductor obtineat liberationem: At in nostra thesi remanet extra controversiam, quod absque ullo ministerio, opera, vel industria Appaltatores pro tempore fixè, & invariabiliter soliti erant consequi à Subconductoribus annua scuta circiter 8000. quodque istud invariable lucrum Camera innorescebat, undè pugnaret nimis cum bona fide, & æquitate, quod Camera, quæ certò sciens, quod tanti certitudinaliter assequerentur Arrendata-

rri ab hoc membro, & contemplatione istius lucri (ut moris est) alia membra locavit sub graviore responsione mercedis, nollet hodiè eadem scuta 8. mil. bonificare, quæ reverà non tamquam simplex damnum emergens, aut lucrum cessans consideranda sunt, sed utpotè effectivum Capitale, ad eum sub quantitate scutorum 4100. occultaverit, & comprehenderit (attenta naturali veritate) prædicta scuta 1100. In hac quippè specie contractus bonam fidem, & æquitatem inspiciendam, servandamque esse clamant *Covarr. pract. quest. cap. 30. num. 2. propè fin. vers. vidi tamen, Contr. d. discept. 90. sub num. 7. Mastrill. d. decis. 299. num. 118. Rot. coram Mantica decis. 35. ad fin.* Et quod ad eò sit is Contractus bonæ fidei, ut præter cæteros similes Contractus nedum Officium Judicis concedatur, sed jure actionis agi possit per Conductorem, post *Caldac. de empr. & vendit. cap. 27. num. 50. & 51. observat Censal. d. decis. 14. num. 25.*

Secundò certius perspecta conventionem illa, *di dare, e manienere detto Conduttore nel pacifico possesso, & esazione di tutte, & singole entrate, e frutti di tutti gl' Appalti, e membri specificati, & espressi nelli presenti Capitoli &c.* Quamobrem dum Antecessores in Appaltu ex hoc membro fuerant assueti percipere sine labore, & invariabiliter scuta circiter, 8000. eò magis, & præter hæsitacionem sequitur, quod vera pretia consistant in scutis 8000. quodque Camera teneatur eadem scuta 8000. bonificare, dum, ut egregiè advertit *Card. De Luca de locat. disc. 6. n. 6. & melius disc. 3. num. 11. ad fin. eod. tit. de locat. & prius lib. 2. de Regal. disc. 71. nu. 10.* aliàs Appaltatores non suscepissent Appaltum pro tanta pensione in aliis membris, cum isti semper respiciant Appaltum in illo rerum statu, in quo tunc res existebant, faciendo computum ad quantum tempore proximè præcedenti deductis oneribus fructare consueverat, & idcirco etiam de Jure est, quod Appaltus consimilium Jurium, & Gabellarum suscepti semper intelligantur juxta solitum, & consuetum, teste *Ruin. conf. 74. num. 1. lib. 1. Bursat. conf. 190. num. 26 & 36. & conf. 193. num. 48. Cohell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 46. num. 58. & cap. 48. nu. 13. Episc. Rocca select. disfut. Iur. cap. 76. nu. 12. Card. De Luca de Regal. dis. 71. num. 8. Rot. decis. 60. nu. 4. coram Cavaler.* Undè eò clarius id, quod de Jure disponitur, debet urgere, stante pacto superadjecto, ut benè cæteris relatis dixit *Rot. in decis. 115. n. 11. coram Card. Otthob. Episc. Rocca select. disfut. cap. 121. num. 5. & seq.*

Tertiò fortius ponderando, quod Camera sustinuit in Curiis Hyspaniarum, præfatum transitum esse coactivum, & necessarium, ac propterea non solum magis corroboratur fundamentum, de quo supra, nimirum quod hujusmodi Appaltus non consistat in mero jure eventuali, sed in re certa, & secuta, verum etiam, quod consideravit (concedendo Appaltum) illum rerum statum practicum materialem, juxta quem exigebantur annua scuta 8000. Proindeque recurrunt ea, quæ circa hujusmodi computum materiale in specie Salinarum deduxit *Surd. d. conf. 507. num. 6.*

Quartò, (& hoc congruam habere nequit responsionem) quia Camera formiter interpellata agnovit uti proprium istud jus cogendi impressarios Mediolanenses, ac de facto expostulantibus

bus eidem Impræsariis, ut ipsis permitte-
retur assuetus transitus per Flumen Padi, no-
luit Camera tribuere Bonifacio potestatem,
immò expressè vetuit, ne ullam celebraret con-
ventionem cum prædictis Impræsariis, quod sanè
verum est in perpetuam utilitatem Camera, dum
Impræsarii coacti extiterunt correspondere mo-
dernis Appaltatoribus de longè excedenti annua
quantitate scutorum 12. mil. sicque ultrà hucùs-
que animadversa fundamenta; debetur à Camè-
ra supplementum, seu bonificatio ad minùs in
19 scutis 8. mil. & respectivè 12. mil. ratione damno-
rum, & Interesse, cum culpà Locatoris dici possit
exortum impedimentum hujus acquisitionis,
quàm facere potuisset Bonifacius, stante quippè
hujusmodi culpa, versamur extrà terminòs sim-
plicis remissionis, & intrat resectio damnòrum,
& Interesse, ut communiter firmarunt *Alto grad.*
conf. 21. num. 51. & seq. lib. 1. Surd. d. decis. 326. numero
66. Boss. de remiss. merced. Conduct. sub numero 108.
Rocc. respons. 87. num. 11. lib. 1. Castill. contr. Jur. lib. 3.
cap. 3. num. 26. Tondut. resol. Civill. d. cap. 31. num.
37. & 38. cum aliis per Altolin. d. resol. 43. numero
43. Cohell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 48. num. 17. Ma-
brill. d. decis. 299. numero 18. Capyc. Laur. decis.
171. num. 6. Mans. d. consult. 26. num. 1. Episc. Rocca d.
cap. 121. nu. 16. Rot. coram Verall. decis. 183. per tot. par. 1.
& decis. 285. num. 4. apud Pasif. de Salviani.

Quòvero ad tertiam, ac postremam inspec-
tionem, indubitati Juris est, quod præten-
sæ scientia talis innovationis Impræsariòrum Mediolanensium
20 præcisè, specificè, & concludentissimè pro-
banda venit in oppositum, cum in præjudiciali-
bus non sufficiat verisimilis, conjecturata, vel
præsumpta, ex plenè, & ad satietatem collectis
per *Adden. add. decis. 542. ex num. 90. cum plur.*
seqq. par. 4. tom. 3. Venturin. conf. 50. n. 19. & seqq. Ho-
diern. contr. 34. num. 41. Rot. decis. 360. num. 3. par. 6. res.
& decis. 48. num. 16. & seq. par. 8. & decis. 156. num. 14.
& 15. coram Card. Orsibon.

At quando etiam per discursum ass. compro-
baretur scientia Bonifacii, adhuc geminæ in pro-
posito intercedunt irrefragabiles responsiones, pri-
21 ma nempe, quod scientia in nihilo attenditur, quo-
ties, ut probavimus *suprà num. 3. & seqq.* digno-
scitur perempta substantia rei, quidquid sit, ubi
damnum simpliciter contigisset in fructibus, ut
pulchrè distinguendo notavit *Bald. in l. licet num.*
7. C. locat. Surd. conf. 400. numero 25. Gratian. d.
discept. 195. numero 2. & seqq. Tondut. quest. Civill.
d. cap. 31. num. 43. Pacion. de locat. cap. 46. num.
22 *98. & seqq. ubi sub num. 100. pariter ampliatur, sive*
perempta substantia in parte, sive in totum, quod
& pro refectione Interesse deduxit *idem Bald.*
conf. 329. numero 1. vers. in casu ergò, lib. 1. ibi
23 *enim agens de modo, quo fieri debet in his ter-*
minis remissio, *consideranda (inquit) sunt fruges,*
quas perdidit, seu quantitates, & secundum illas fa-
cienda est detrahitio ad numerum frugum percipiend-
arum, & non perceptarum, Rip. in tract. de
de Pest. tit. de privil. contra Post. numero 24. Ma-
strill. d. decis. 299. in fin.

Et altera, quod verisimilis notitia, seu scien-
tia Conductoris ad summum præjudicare posset,
nullo interveniente pacto in oppositum; sed cum
ad præsens, vice eximendi Camera, & perspi-
cuae conveniendi, quod ista innovatio superin-
cumberet periculo Conductoris, Bonifacius cau-

tus fuerit in exigendo promissionem à Camera,
di dare, e mansere desso Conduutore nel possessò, &
esazzione di tutte, e singole entrate, e frutti di tutti-
24 *gli Appalti, e membri, hoc sane casu cessat quæli-*
bet hæsitatio, & non obstante scientia locus
est præmissæ refectioni, ut limitando habe-
tur apud *Surd. d. conf. 507. numero 4. & 5. Pa-*
cion. de locatione d. cap. 46. numero 97. Claper. de-
cif. Caus. Fiscal. Caus. 43. ex num. 4. usque ad finem.
Contr. discept. 39. num. 3. Mans. d. consult. 26. sub num.
79. vers. non enim, & num. 80. Rot. coram Coccin. decis.
422. num. 3. vers. & etiam non obstante, & num. 4. vers.
ne habenda ratio.

Frequenter etiam in hac materia remissio-
nis; & Defalchi inter Locatorem, & Condu-
ctorem super Vectigalibus, omittis aliis; quæ
concernunt alias locationes rerum indifferen-
tium, Mihi contigit assumere quæstionem, &
signanter in una inter Christophorum Panzerium,
& March. Casarem Baldinottum; sed Causa ulte-
riorem progressum non habuit, quia initio tra-
ctatu amicabile compositionis, ad eundem
finem Scribens Ego pro Panzerio ædidi *Discursum*
etiam in sensu Veritatis exaratum, quo (ut
puto) examinato, & ingenue approbato per
Defensorem Marchionis, abstinuit ille ab omni
alia judiciali petitione:

Tractabatur enim de casu, in quo Prosper Ta-
gliacarie Author Panzerii receperat in Subap-
paltum à Baldinotto generali Gabellarum, ac Do-
hanarum Urbis Arrendatario Affictum Flumicini,
& Agruminum, sed eo durante vehemens Epi-
demia, seu Pestis grassata est; quapropter tam
Baldinottus à Camera Apostolica, quam Prosper
à Baldinotto cœperunt respective petere De-
falcum: Cumque occasione huius mutæ peti-
tionis relicta fuerint favore Prosperi in suspenso
scuta 600. sub pacto, *di non domandare ad scudi*
600. finchè dalla Reverenda Camera verrà dichia-
rato, se gli s'aspetta il Defalco, anzi finche à me (id
est Baldinotto) non sia fatto Defalco per il desso
Appalto dalla Reverenda Camera, hinc quia
pro parte ejusdem Prosperi justificabatur, Bal-
dinottum obtinuisse à Camera Defalcum in
ingenti summa scutorum 155. mil. ex causa præ-
fata Pestis, dicebam in enunciato *Discursu* ad
eruendam Veritatem, & facilius ineundam
transactionem edito, casum esse planum favo-
re Panzerii pro obtinenda similitudinaria re-
missione; Quoniam si ad repellendum Baldi-
nottum de Jure suffecisset pactum de non petendo
summam in suspenso relictam, donec sibi factum
foret Defalcum à Camera, itant de hac negativa
docere teneretur *idem Baldinottus* tamquam vi-
25 gore ejusdem pacti effectus Creditor conditiona-
lis, ex recepta illa propositione, quod Creditor
conditionalis justificare tenetur, advenisse suæ
conditionalis implementum, ad trad. per *Dec. conf.*
421. num. 6. Alex. conf. 119. num. 2. usque ad fin. lib. 1. Ros-
di vers. doc. 123. num. 17. & 18. part. 2. & post Zach. de
oblig. Camer. dec. 18. & decis. 228. utrobique num. 1. 2.
& 3. & coram Coccin. decis. 73. num. 1. & decis. 34. num.
2. & 3. coram Dunolet. Jun.

Profectò res vacabat omni difficultate ob pro-
bationem obtentæ jam à Baldinotto remissionis,
26 adedut superflua Mihi videretur inspectio, an
pro consequenda remissione similium Affictuum de-
beat fieri pro damni mensuratione compensatio
Annorum

Annorum steriliū cum fertilibus, circa quam ad normam *Texti in l. licet, C. locat. & prius in l. si uno 17. ff. eod. magis communiter affirmative concludunt* *Surd. conf. 34. numer. 7. & seqq. Cappc. Latr. consulti. 40. num. 40. & seqq. & decis 171. nu. 42. & 43. Larrea alleg. Fiscal. 17. num. 27. & alleg. 18. num. 6. & 13. & alleg. 20. num. 7. & seqq. Rot. coram Dmnozetti. l. un. dec. 1003. num. 8. & 9. & coram Bich. dec. 526. num. 3. & seqq. cum aliis, præter hos, quos scribens in altera Causa ejusdem Panzerii orate cumulāt, & declarat* *Episc. Rocca selecl. disp. cap. 120. num. 26. & seqq. nec non in antecedenti cap. 119. numer. 58. & seqq. ubi etiam cum eodem* *Surd. d. conf. 34. num. 54. Pacion. de locat. cap. 48. numero 33 & seqq. aliisque examinat, utrum expectari debeat ad faciendam hanc compensationem subsequēntium Annorum eventus, vel potiūs, alio non expectato quodad futurum undique incertum, habenda sit consideratio ad tempus præsens, & respectivè ad calculationem Annorum præcedentium, de quo etiam casu agit* *Barbos. No. decis. 62. num. 20. lib. 2. Card. De Luca de Regal. disc. 134. sub num. 15. vers. ponderando, & num. 16. Rot. coram Coccin. dec. 11. nu. 2. & post Zacch. de oblig. Camer. dec. 42. num. 5. & dec. 151. num. 4.*

Siquidem hæ quæstiones, & similes cessabant stante pacto, & conventionē prædictā, quia tunc, neglectis eisdem quæstionibus, absolutè, & indistinctè idem pactum erat servandum, ut benè per *Angel. conf. 312. num. 6. vers. Undè, ibi, Undè cum hic emendatio d. damni non petatur ex natura Contractus, sed ex provisione pactionali, nil tractandum est de provisione legali disponente, cum supervenit, aut antecessit ubertas, & concordat* *Faber in Cod. lib. 4. tit. 42. defm. 35. optime Cyriac. contr. 151. num. 21. Contr. discept. 26. num. 5. & discept. 39. num. 9. Bonden. d. colluct. 50. sub num. 195. lib. 1. prout generaliter, seu in simili receptum est, quod stante conventionē Defalchi non sit inquirendum, utrum damnum passum ab Affictuario fuerit intolerabile, sed sufficiat tale quale, *Camill. Medic. conf. 23. numero 15. Surd. conf. 507. numer. 2. & seqq. Tondut. quæst. Civil. cap. 31. sub numer. 11. vers. undè in casus contingentia, & seqq. Card. De Luca de Regal. disc. 64. num. 2. & d. disc. 134. num. 6. plene Episc. Rocca selecl. disp. cap. 121. num. 1. & admisit* *Rot. coram Coccin. dec. 422. num. 11.**

Et quando deficerent *Authoritates* (subjungebam) exuberaret naturalis, immò Divina ratio, de qua in *Sacra Pagina Evangelii secundum Mattheum cap. 18. Quemadmodum enim Baldinotus tamquam generalis Arrendatarius obtinuerat absque alio computo, vel compensatione sterilitatis cum fertilitate, seu rigorosa damnorum justificatione Defalcum à Camera, ita asperum fuisset, quod eandem remissionem nollet communicare subconductori, cum in prædicto *Evang. D. Matth. de iniquitate damnetur major Servus, qui, obtenta à Domino liberatione in ingenti quantitate, Conservum sibi debitorem in pauca summa suffocabat, ut optime rationatur* *Card. De Luca de Regal. d. disc. 134. num. 4. & tradit etiam sub tit. de locat. disc. 6. num. 10. Episc. Rocca d. cap. 120. num. 1. cum 2. seqq. ubi refert alterum Evangelicum Oraculum, eadem mensurā, quā mensi fueritis, metietur & vobis.**

Pro eodem Panzerio obtinui pariter A. C. Defalcum, & respectivè Absolutoriam à

Duce Cajetano prætendente Affictum Lacus Sermoneta pro rata temporis, quo mediante quadam Inhibitione fuerat idem Panzerius impeditus ex parte Ducis usu, & fruitione piscationis, ex regula, quod Conductor impeditus uti frui re conductæ, & maxime ex facto Locatoris, pro rata temporis, quo derivavit impedimentum, a præstatione Mercedis efficitur immunis, ex traditis *sup. à sub num. 10. ubi etiam quod debent ulterius damna, & Interesse refici Conductori: Verum quia Dux prætendebat, ex depositione quorundam Testium resultare, quod juxtā solitum de eodem præciso tempore numquam permitti piscatio consueverit, hinc proinde inferebat, Panzerium teneri etiam durante impedimento, ex quo vel sciebat, vel scire debebat hujusmodi consuetudinem, & consequenter sibi debebat imputare, si Affictum hac consuetudine ligatum maluit suscipere, ex cumulatis per* *Theaur. quæst. for lib. 2. quæst. 47. numer. 2. & numer. 11. ac sub num. 12. vers. sed ista opinio, Hodiern. ad Surd. decis. 87. num. 2. Cappc. Latr. co. sult. 40. num. 34. & 35. Coholl. ad Bull. Bon. Regim. cap. 48. nu. 11. & seqq. Rot. coram Cavalier. dec. 60. per tot. & decis. 618. num. 7. & coram Dmnozetti. l. un. decis. 1003. num. 3 & 4.*

Respondi tamen, (& Judex adhæsit) quod tunc hujusmodi congrueret propositio, quando saltem in Instrumento locationis nihil diceretur, vel adesset clausulæ restrictionem ad consuetum indicantes; secus autem, dum, ut in hoc casu, legebatur verba effrænatissima, nempe *libere, pleno Iure, nullo Iure reservato, cum similibus, quia tunc nisi clara, & positiva corroboretur scientia Conductoris de hoc solito (derivante, ut dicebatur, ne Semina, & Ova Piscium turbarentur, factumque opportune deinceps non producerent) remittenda procul dubio erat pensio Conductori, qui hujus consuetudinis ignarus majorem fortasse Affictum promisit sub spe continuandi sine aliqua interruptione usum rei locatæ, ut per* *Text. in l. quero. ff. de act. empt. tradit* *Castren. conf. 417. per tot. lib. 1. & post eundem* *Castren. admisit* *Rot. coram Coccin. dec. 521. num. 5. & seqq. quæve prodiit in eadem Causa, de quā Cavalier. d. decis. 60.*

VOLATERRANA CONDUCTIONIS

PRO GHERARDO, ET RAPHAELE DE MAFFÆIS,

CVM OFFICIALIBUS M. CAMERÆ DUCALIS.

ARGUMENTUM.

Plenè ad interpretationem *Texti in l. locatio 9. §. Reliquatores, ff. de Publican. seu an, & quando Debitores, sive Reliquatores Vectigalium admittendi non sint ad novam conductionem, & dantur prædicto Textui quatuor limitationes, seu declarationes: Publicani qui nam dicantur, & de eorum munere, ac differentia à simplicibus Vectoribus, seu Naviculatiis.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Text. in l. locatio 9. §. Reliquatores, ff. de Publican. expenditur.*
Debitorum, & Reliquatores Vectigalium non sunt admittendi ad novam conductionem, ibid.
Limita, si Reliquatores idoneos praestiterint fidejussores pro residuo, num. 22.
Idem limita ratione aequalitatis servanda, ut num. 28. & 29.
- 3 *Debitum Equitum Religionis Hierosolymitanae debet esse clarum, ad hoc, ut ipsi Equites impediatur ab assecutione Commendarum.*
- 4 *Legis comprehensione cessante, cessare etiam debet ejus dispositio.*
- 5 *Vectigal proprie dicitur illud, quod solvitur pro rebus Civitati investis, vel evictis.*
Item Vectigal dici potest, quod Principi, vel Republica solvitur ex fundis Vectigalibus, num. 6.
- 7 *Salinae inter Regalia Principis numerantur.*
- 8 *Vector, seu Navicularius quis dicatur.*
- 9 *Appaltus Salinarum consistit in jure privato vendendi, vel distribuendi Salem.*
- 10 *Rubrica allegari potest ad intellectum Nigri, & decisionem Cause.*
- 11 *Publicani, sive Appaltatores qui sint, & de duplici eorum differentia.*
- 12 *Locator operarum quis dicatur.*
- 13 *Publicani dicuntur publici Canes, in Jure sunt odiosi.*
- 14 *Statutum, vel lex vetans aliquid faciendum, regulariter non irritat jam factum, & dantur exempla, numer. 17. ubi quod lex debet actum annullare.*
- 15 *Minores prohibentur conducere Vectigalia.*
Sed si de facto conduxerint, locatio tenet, num. 16.
- 16 *Administratores Civitatis si locent Minori Vectigalia, tenentur de j. proprio erga commune.*
- 17 *Officiales, qui singulis Annis tenentur revidere libros, non possunt allegare ignorantiam.*
- 18 *Ignorantia ex quibus excludatur.*
- 19 *Solemnitates praescriptae in locatione Vectigalium non habent locum, quando Princeps locat immediate.*
- 20 *Fidejussorem dare obligatus quando dicatur obligationi satisfecisse per equipollens.*
- 21 *Locatio facta pluribus quando censeatur facta in solidum.*
- 22 *Locationes tot esse censentur, quot sunt persona, quibus locatio facta est.*
- 23 *Utile per inutile non vitiatur in separabilibus.*
- 24 *Aequalitas servanda est inter Locatorem, & Conductorem.*

DISCURSUS XCVII.

- 1 **O**btinuerat Ludovicus de Massais, praevio rescripto M. Ducis, Jus conducendi Salem à Salinis Volaterranis ad Civitatem Florentinam usque de Anno 1670. incipien. tamen sub die 1 Novembris 1672 & respectivè terminan. in proximè futuro quinquennio, quando, durante adhuc primæ conductione, nempe de Anno 1674. iterum supplicavit Principi pro assequenda renovatione ejusdem conductionis ad alios Annos octo, non solum in sui ipsius personam,

sed etiam Gherardi, & Raphaelis ejus filiorum; tuncque Magnus Dux annuisset, celebratum de more fuit desuper Instrumentum, in quo isti ad normam antecedentis promiserunt idoneum praebere fidejussorem ad favorem Officii, seu Magistratus hujusmodi Salinis, sive Sali superintendentis, & praepositi, addita ulterius expressa conventionione, quod (sunt verba praecisa) *per qualsiasi voglia altro debito, che haveranno, e che haveranno detti Signori Massai con detta Gabella, non s'intenda per il presente Istromento fatto pregiudizio, o innovazione alcuna alle ragioni, & anteriorità della medesima Gabella.*

Verum quia, imminente secundae conductionis ingressu, sub praetextu quod Ludovicus debitor ex causa antecedentis remaneret, nedum extitit impeditus in exoptata prosecutione conductionis, sed etiam illius filii coequaliter, ut supra, in hac secunda conductione, seu concessionem denegata fuit perseverantia, vel ingressus ad illius exercitium. Quamobrem cum in hoc statu dubitari contigerit, an ritè, & rectè fuerint Massai ab hujusmodi continuatione, sive ingressu rejecti, negativè, etiam in sensu Veritatis, respondendum censui, ut sequitur.

- 2 **T**ota rejectionis basis, & fundamentum innititur censurae *Text. in l. locatio 9. §. Reliquatores, ff. de Publican.* ubi cum per haec verba responderit Pomponius I. C. *Reliquatores Vectigalium ad iterandam conductionem, antequam superiori conductioni satisfaciant, admittendi non sunt*, trahitur ex parte Officialium consequentia, quod, stante debito Ludovici occasione praecedentis conductionis contracto, potuerit, & debuerit arceri ab ingressu novae conductionis, quemadmodum ad formam praedicti *Textus* notarunt quoque *Peregrin. de Jur. Fisc. lib. 6. tit. 5. num. 11. Posth. de Sabasti. inspect. 32. numer. 55. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 6. numero 91. Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 44. numer. 30. vers. quod quidem, Rovin. in pragm. 5 de administr. Univer. num. 13. Revertier. decis. 539. per tot. ibique De Marin. in addit. num. 1. Mele in addit. ad Gizzarell. decis. 5. num. 14. cum caeteris de facili cumulandis.*

Caeterum licet prima fronte non parum urgere videatur, nihilominus in proposita facti specie redditur hujusmodi responsum Pomponii inapplicabile; Quidquid enim sit, an verè, & realiter constet de subsistentia ass. debiti ita clari, & liquidi, ut requiritur, per ea, quae in similibus terminis Commendarum Religionis Hierosolymitanae, quae nequeunt obtineri per Debitores communis Aearii, millies respondit *Rota*, & signanter in *decis. 303. nu. 6. & seqq. part. 7. rec. & decis. 257. numer. 4. & seqq. coram Bich. & in aliis; de quibus supra disc. 21. num. 6.* Plures tamen occurrunt animadversiones, quarum singulae superabundant ad excludendam memorati *Textus* applicationem.

- 4 **E**t primò, quoniam littera ejusdem *Textus* loquitur expressè de Reliquatoribus Vectigalium, undè cum hujusmodi vocabulum, & essentia minime congruat Massais, planum est, cessante comprehensione legis, cessare etiam illius dispositionem, ad *Text. in l. 4 §. toties, ibique Castren. ff. de damn. in insect. cum concord. late reassumptis per Tiraguell. ad l. si unquam, verb. Liberti num. 2. C. de revoc. donat. Surd. decis. 122. numer.*

numer. 13. Mar. Antonin. var. resol. lib. 3. resol. 9. num. 4. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 1. numer. 7. Monach. decis. Lucen. 13. nu. 33. & alibi passim; & in puncto prohibita conductionis Vectigalium Guttier. de Gabell. qu. 132. n. 40. & seqq.

Quod autem prædictum vocabulum minimè congruat Massæis, patet ex lectura ejusdem Instrumenti, quod tam de Anno 1670. quàm de Anno 1674. stipulatum in subjecta materia dignoscitur; Non enim Massæi conduxerunt à Gabella, seu Magistratu Salis ullum Vectigal sed tantummodo onus traducendi Salem à Salinis Volaterranis ad Civitatem Florentiæ eorū sumptibus; & expensis, reportando correspondèntem solutionem ad ratam conventæ quantitatis circa Salem, quem actu traducerent, quando nemo non scit; quod tunc dicerentur Reliquatores ob conductionem Vectigalium, quando ipsum redditum, seu jus Dohannarum conduxissent, Vectigal enim communiter definitur pro illo redditu, seu præstatione, quæ pro rebus Civitati vel Invectis, vel evectis Publico solvitur, ut per *Text in l. eum, qui Vectigal, ff. de Vectigal, ff. de Vectigal. monet ibidem Alciat. Balzaran. de Feud. in cap. unic. qua sint Regal. verb. Vectigal numero 1. & seqq.* ibique etiam Borcholt. numero 45. Cypic. in Invest. Feudal. verb. Vectigalibus, Borell. de præstant. Reg. Cathol. cap. 11. per tot. Treutler. select. disput. lib. 2. disput. 18. thes. 9. lit. A. vers. sed proprie Vectigal est, ubi quod ad summum compræhenditur id, quod Reipublicæ ex fundis vectigalibus præstatur, Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 6. num. 1. & seqq. Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 47. num. 1. & seqq.

Immo & quatenus vellemus, sub nomine Vectigalium compræhendi quidquid vel ad Rempublicam, vel ad Principem pertinet jure publico, seu inter Regalia quomodolibet numeratur, admittimus quidem, quod Salinæ inter eadem Regalia, & publicos proventus adscribantur, ex deductis per Borell. de Reg. Cathol. præstant. cap. 25. numero 7. Sixtin. de Regal. d. lib. 2. cap. 19. numero 2. & seqq. Antunez. de Donat. Reg. lib. 3. cap. 11. numer. 5. & passim apud cæteros Tractantes de Regalibus; Sed non idcirco dici potest, quod Massæi conduxerint hujusmodi Salinas, seu Vectigal, sed potius meri Vectores Salis nuncupari possunt, & merentur, undè & de Jure solum dicuntur Navicularii, seu Vectores, ut in proposito per *Text. in l. 1. & tot. tit. C. de Navicul.* advertit Georg. Struvius in Pandect. exercit. 31. thes. 27. vers. Navicularii, Antunez. de Donat. Reg. d. lib. 3. cap. 20. sub num. 31. vers. inter quos erant aliqui, Amaya in l. 2. numero 58. C. de Annon. & Tribut. lib. 10. Tunc enim Conductores Salis, vel Salinarum reputandi forent, quoties (ut supra prius genericè ostendimus) assumpsissent in Appaltum easdem Salinas, sicuti prædicatur in Statu Ecclesiastico respectu Salinarum Cerviæ, & Cæsenæ, videlicet si jus ipsum vendendi, distribuendique Salem privativè suscepissent, & ex causa præcedenti conductionis debitor remansisset Ludovicus, in hoc quippe consistere Vectigal, seu conductionem Vectigalis Salinarum, habetur apud Soccin. Sen. conf. 156. vol. 2. respon. 100. num. 39. Card. De Luca de Regal. disc. 112. num. 2.

Et sanè hoc ipsum clariùs elucescit ex Rubrica, quæ prædictæ *l. locatio* superinscribitur, nempe *10 de Publicationis*; cum enim Rubrica ad intellectum

Nigri, & Causæ decisionem possit allegari, ut ait *Bec. conf. 189. num. 83. Cirroc. dicept. 40. num. 21. Tranchedin. consult. 70. num. 14. Palmer. Nep. alleg. 20. num. 35. Rot. coram Martin. Andrea decis. 110. numero 2. & coram Bich. decis. 223. numer. 15. & decis. 157. num. 11. par. 14. rec.* Profectò tale nomen Publicanorum longe abest à Massæis; qui nullam aliam faciunt figuram, quàm vehere debentium ipsum Salem; Publicani autem, sive quos nos nuncupamus Appaltatores, & Conductores, in duplici sunt differentia, vel quia nomine Fisci tamquam simplices Administratores Vectigalia exigunt, & gubernant ad omnimodam ejusdem Fisci utilitatem; vel quia, ut frequentius accidit, tamquam veri, & proprii Conductores certa pensione Fisco soluta eadem Vectigalia exigunt, & gubernant ad propriam utilitatem, ut per *Text. in l. 1. §. 1. ff. de Publican.* observat *Card. De Luca Regal. disc. 86. num. 8. & concordat gloss. in d. §. 1. verb. pendant, & in specie de Salinarum Conductores Rebuff. in d. l. eum qui, §. Publicanus, ff. de verb. signif. Calvin. in in Lexic. Jur. verb. Publicanus.*

Solum itaque adaptari posset censura memoratæ *l. locatio*, quando Ludovicus de Massæis conduxisset jus vendendi Salem, & ex causa conventæ mercedis per eundem Fisco solvendæ debitor remansisset, & hoc est, quod generalitèr sub nomine Publicanorum adjungitur in *d. l. 1. §. 1. ff. de Publican.* ibi, *qui à Fisco conduxerunt*, in his enim terminis verè fuisse Reliquator Vectigalium, ex quo nempe vel Vectigalia ad Fiscum utilitatem exacta penes se retinisset, seu dispendisset, vel (quod idem est) eorumdem Vectigalium loco conventam, & subrogatam, & mercedem non persolveret: Sed, ut præmissimus, tantummodo sive onus transvehendi operas ipse locavit, Salem nulla mercede constituta simpliciter assumpserit, undè tantum distat, quod Ludovicus esset Conductor Vectigalium, quinimò ipse erat simpliciter locator operarum pro eadem materia Vectigalium transvehenda, juxta *Text. in l. qui operas, & l. qui mercedis, ff. locat. & l. opera, ff. de oper. Libert.* cum reliquis apud *Pacion. de locat. cap. 15. nu. 1. & per tot. & facit Zacch. de Salar. qu. 88. per tot.*

Addico, quod nemo ignorat, Publicanos eos esse, qui ratione exactionis earumdem publicarum functionum; seu Vectigalium nimis rigidè publici Canes nuncupantur, aliaque similia nomina obtinent in Jure, ex adductis per *Ferret. de Gabell. num. 216. Amaya in l. 2. num. 7. & seqq. C. de Exact. Tribut. lib. 10. Scac. de Commercio. §. 3. gloss. 4. sub numer. 2. & 3. Concil. resol. Crimin. verb. Gabella resol. 6. sub numero 1. Borell. in summ. decis. lib. 2. tit. 15. numero 60. tom. 3. Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 5. cap. 1. numero 62. Paitell. Lun. in annot. ad exped. Urbin. 49. numero 21. & seq. quod sanè, cessante causa istius exactionis, non convenire Massæis, evidens est, & manifestum, dum isti dumtaxat fruuntur simplici munere transvehendi, & respectivè prærogativa delationis Armorum.*

Secundò, quoniam prædictus *Text.* nihil aliud dicit, nisi quod illi Conductores ad iterandam conductionem admittendi non sunt; Sed cum jam Massæi reperiantur admissi prævio rescripto Principis, & publico Instrumento, cessat applicatio ejusdem *Textus*, non solum ex regula in *l. Patre furioso, ff. de iis, qui sunt sui, vel alien.*

jar. nempè multa facta tenent &c. cum reliquis apud *Barbos. axiom. 93. num. 30. & seqq.* & ex altera tertius eicitur &c. de qua in proposito *Surd. conf. 174. numer. 12. & 13.* ubi inquit, quod multa impediunt Ordinandum, quæ non impediunt Ordinatum, & quod si Statutum prohibeat, ne quis veniat ad habitandum, non excludit eum, qui jam fuerit receptus, *Valenz. vel. conf. 135. numero 108. Vela differ. 4. nu. 48.* cum cæteris exemplis, quæ in specie locationis Vectigalium facta in personis prohibitas recenset *Avendan. de exequ. Mandat. par. 2. cap. 12. sub num. 13. S. Octavum requisitum in fin. & S. seq. Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 19. num. 10. & 11.*

Sed etiam, quia similem omninò habemus determinationem *Texti. in l. in fraudem, §. fin. de Jur. Fisc.* per quam prohibetur, ne Minoribus Vectigalia locentur, ibi, *Minoribus 25. Annis neque fundus, neque Vectigalia locanda sunt,* cum quo pariter processit *Peregrin. Cobell. & aliis,* de quibus *suprà Disc. 18. numero 11. & seq.* Et nihilominus, quia lex ulterius non procedit actum irritando, receptum videmus, quod si de facto Minori fuerint locata Vectigalia, locatio sublineatur, ut in individuo firmat *Lasar. de Decim. vendit. dit. cap. 18. sub numero 11. Gutier. de Gabell. quest. 132. sub num. 18. vers. unde si de facto,* ubi egregiè advertit, quod lex, si hoc vellet, debuisset ulterius actum annullare, *Narbon. de etat. Ann. 25. quest. 10. num. 10.*

Eòque fortiùs, quia si *Peregrin. de Jur. Fisc. lib. 6. tit. 5. sub num. 11.* innuit, seu tradit, quod aliàs *Rectores Civitatum,* seu Administratores ita locantes Communi tenerentur; hæc est potissima ratio, propter quam *Lasart. Gutier. & Narbon.* solidè demonstrant, actum non posse irritari, quodque solùm cavere debuissent Officiales priusquam devenissent ad iteratam locationem.

Nec turbat, quod de tempore celebrationis secundi Instrumenti non adhuc detectum esset debitum Ludovici; Quia vel istud debitum proveniebat ab Annis jam decursis, tuncque non ignorantia, sed propriæ negligentia adscribere deberent Officiales, si idem debitum non recognoverunt, cum ad normam Capitulorum conditionis quolibet Anno computa forent solidanda, ut pro exclusione ignorantia ex *Clement. unica, §. fin. ibique gloss. verb. scire, de concess. Præben. gloss. in cap. innotuit, verb. ignorantiam, de Elect. cum requis in proposito dixit Rot. dec. 48. numer. 7. & decis. 179. num. 8. coram Priol. & firmatum fuit suprà Disc. 65. num. 28.*

Si verò debitum contractum fuit post Annum 1674. & sic post celebrationem ejusdem Instrumenti, tuncque pariter nullam ignorantiam, quæ suffragetur, valent allegare, cum de facto præsupposuerint, Ludovicum posse remanere debitorem, expressè conveniendo per verba superius registrata, quod per quodcumque debitum, quod haberent *Maffæi,* non intelligeretur ex hac nova conductione præjudicatum juribus *Maffæi*: Ac propterea dum nihilominus eadem præsuppositione debiti non obstante ad novam devenire conductionem, cessat ad trad. per *Surd. conf. 150. numero 24. & seqq. Portugall. 23. sub numero 10. & magis ad rem Rot. coram Buratt. d. cis. 542. sub num. 11. vers. quia satis, cum seqq.*

Tertiò versamur extrà ansam omnis disputationis, quia, ut vidimus, idem *Textus,* & *Doktores* illum sequentes procedunt cum supposito, quod conductione facta fuerit authorizantibus simpliciter Syndicis, aliisque Officialibus Communitatum, vel Principis; Sed in casu nostro reconductione per viam Gratia processit ex immediato Principis rescripto, voluntate, & indulgentia, de qua *Textus* non loquitur, & idcirco ea omnia, quæ circa prohibitiones, solemnitates, vel alia servanda in locatione Vectigalium in Jure statuantur, minimè procedunt in his, quæ directe promanant à Principe, ut latè articulo discussio ostendit *De Pent. in conf. 53. & 54. lib. 1. & in tract. de potest. Proreg. tit. 4. de Regal. inposit. §. 5. num. 30. & seqq. Posth. de Subhast. inspect. 3. nu. 20. & seqq. Sanfelice. decis. 332. num. 15. cum 2. seqq.*

Quartò, quoniam ipsemet *Textus.* in littera luppedicat limitationem illam, ibi, *nisi forte tales fidejussores obtulerint, qui debuit eorum satisfactore parati sint,* ut etiam observavit *Peregrin. d. lib. 6. tit. 5. numero 11. Cobell. ad Bull. Bon. Regim. d. cap. 44. num. 30. §. quod quidem in fin. Sixtin. de Regal. d. lib. 2. cap. 6. nu. 91. & alii omnes: Quamobrem cum jam in præcedenti Contractu Ludovicus præbere debuisset fidejssorem ratione antecedentis conductionis intrà Mensem, & illum jam præstitit, utique manet satisfactum determinationi ejusdem *l. locatio,* donec enim fuerint excussi fidejssores jam præstiti, habet *Gabella* securitatem, cessatque propterea finis legis, & sic, ex Juribus notoriis, illius dispositio; Cum enim, etiam si eadem fidejssio dicenda foret de forma legis, esset tamen determinata ad certum effectum securitatis, propterea abundè ob præfatam antecedentem fidejssionem diceretur eidem legi consultum per æquipollens, teste in proximis terminis fidejssoris *Salgad. in Labyrinth. Credit. par. 1. cap. fin. ex num. 135 cum plur. seqq.**

Quintò tandem, quia omnia hæc percutiunt Ludovicum, non autem illius filios *Gherardum,* & *Raphaelem,* qui cum censeantur insolidum investiti; ex quo insolidum quoque tenerentur pro debito forsan contrahendo, vel contingibili, ut respondit *Ruin. conf. 159. numer. 10. vers. tamen alia urgens, lib. 1. Decian. conf. 73. num. 8. lib. 2. & post eos Rot. decis. 435. num. 7. par. 1. rec.* Et de reliquo, præcindendo etiam à solidali obligatione, regula sit, quod tot censeantur factæ stipulationes, quot sunt personæ, ad quarum favorem cantat concessio, ad doctrinam *Ias. in l. smiki, & Titio sub numer. 12. vers. 4. fundamentum, ff. de verb. oblig. Mant. de tacit. lib. 5. tit. 5. sub numero 27. & alii penes Altograd. conf. 28. num. 26. & seqq. lib. 1. Rot. decis. 748. sub num. 22. & decis. 760. sub nu. 2. vers. & 108. dicuntur, coram Dunozett. lun.*

Sequitur idcirco, quod cum iidem filii non existant in obulo debitores *Gabellæ,* & parati sint tutam illam reddere mediante fidejssorum exhibitione, hinc ubi incapax esset Ludovicus (contrà ea, quæ hucusque demonstravimus) expectandi exercitium novæ conditionis, non tamen ab eo possent eliminari illius filii nullatenus debitores, nec incapaces, ex regula, quam in nostris terminis expendit *Altograd. d. conf. 28. antè num. 27. & nu. 56. lib. 1. videlicet quod in separabilibus utile per inutile non vitietur.*

Ponamusque pro majori claritate practicum exemplum,

exemplum, scilicet quod per hypothefim decessisset jam Ludovicus priusquam tempus secundæ conductionis advenisset, nonne filii ob susceptam obligationem compellerentur assumere conductionem, vel in ea perseverare? Unde & quæ ratio potest exposcere; quod ipsi nihil habentes commune cum incapacitate Patris, nequeant, ac si idem Pater per eandem incapacitatem mortuus esset civiliter, insiltere pro mantutione in conductione? aliàs Contrahentium conditio non foret æqualis, contra omnem æquitatem, & Jura, de quibus in *l. Iulianus, §. si à Pupillo, ff. de act. empt. Bursat. conf. 237. numero 6. Cyriac. contr. 592. numero 40. Mangil. de Evict. quest. 150. numero 16. & seqq. Bonden. colluct. 5. numero 88. tom. 2. Fontanell. decis. 261. numero 8. & 9. Rot. decis. 295. num. 12. coram Buratt. & in nostris individualibus terminis Cobell. ad Bull. Bon. Regin. d. cap. 44. numer. 33. ubi ex eo, quod solum in quibusdam casibus, nempe si alius non reperitur Conductor, tenentur Publicani etiam inviti Gabellas iteratò conducere, approbat ratione æqualitatis servandæ resolutionem Congregationis Boni Regininis, quæ censuit, debitum præcedentis conductionis non obsistere renovationi secundæ: Ideòque quantò certius in præfenti, dum filii ad observantiam, & perseverantiam in Contractu non ex mera possibilitate coactionis subsidiariæ, & privilegii Fiscalis, ad Text in *l. cotem ferro, §. maxime. cum ibi not. per DD. ff. de Publican.* sed ex præfisa lege conventionis obstringerentur.*

Postremò non omitterimus, quod in praxi non semper servatur rigor prædictæ *l. locatio*; Nam, ut punctualiter legitur pene Cobell. d. cap. 44. numero 30. oppositum Congregatio Boni Regininis ad petitionem Provinciæ Marchiæ rescripsit.

TERRACINEN. AFFICTUS

PRO FRANCISCO GIARDINELLO, ET JO: BAPTISTA MARINO.

CVM CAROLO CIROCCO.

ARGUMENTUM.

Sequestrum an, & quando possit concedi, vel contemni. Solutio facta uni ex Sociis an, & quando liberet solventem, & quando unus ex Sociis possit judicialiter, vel extrajudicialiter petere satisfactionem à communi Debitore sine Mandato alterius: Creditor particularis unius ex Sociis an possit agere contra Societatem; & quid deperdat Socius cadens ex culpa sua à Societate. Plene etiam quando Institor, vel Socius possit inire Contractus fidejussorios, & obligare Societatem; Et quando liceat recipere mercedem ex fidejussione, pluresque casus distinguuntur in ea quæstione, an Accommandans, vel Socius teneatur ultra Capitale, quod posuit in Societate.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Exitus Cause.*
- 3 *Depositum non fuisse, vel factum fuisse, sed nulliter idem est.*
- 4 *Sequestrum ad hoc, ut sit validum, regulariter requiritur, quod aliter sequestratus, pati possit executionem ad instantiam Sequestrantis.*
- 5 *Solvens uni ex Sociis liberatur. Amplia, ut num. 6. Declara, ut num. 7.*
- 8 *Facultatem habens obligandi alium, eum non obligat, quòsque facultate non utatur.*
- 9 *Mandatum non continet, nisi quod verisimiliter Mandans, seu Constituens esset concessurus.*
- 10 *Mandatum in sui præjudicium nemo præsumitur accepisse.*
- 11 *Mandatum inter Socios intelligitur circa ea, quæ Societati expediunt; & num. 17.*
- 12 *Socius sine mandato Consocii non potest convenire communem Debitorem. Sed bene potest ab eo petere extrajudicialiter, & de ratione differentia, num. 13.*
- 14 *Socius recipiens indebitam solutionem non obligat alterum Socium.*
- 15 *Mandatum, seu Decretum expeditum spreto seu neglecta protestatione ab altera Parte in Actis emissi, est nullum, & revocandum. Depositum consignatum, vel judicialiter traditum non audit eo, qui protestatus fuerat, se velle citari, & audiri, tanquam nulliter consignatum, est revocandum, ibid.*
- 16 *Creditor particularis alicujus Socii non potest directè convenire Societatem, se solum petere quòdquid factis calculis Debitor habet in Societate.*
- 18 *Sequestrum est species executionis.*
- 19 *ab Executione regulariter non est incipiendum.*
- 20 *Sequestrum non tenet, nisi mediante Credito, de quo Debitor per Iudicem sit convictus.*
- 21 *Promittens solvere, intelligitur promississe, quatenus de Jure teneatur.*
- 22 *Creditor contra Debitorem sui Debitoris agere non potest, nisi inter cætera principalis Debitor prius fuerit condemnatus.*
- 23 *Donativum, quod solvitur Communitatibus pro obtinendo Affictu honorum earundem Communitatum; non recuperatur ab uno Socio adversus alterum, quando is ex culpa sua fuit exclusus à Societate Affictus, & num. 26. & seqq.*
- 24 *Emphyteuta cadens ab Emphyteusi ob ejus culpam, non recuperat Melioramenta.*
- 25 *Dammum, quod ex culpa unius ex Sociis provenit, ei tantum imputatur.*
- 27 *Societate dissoluta, dividenda sunt inter Socios solum ea, quæ supersunt.*
- 28 *Societas dissoluta potest etiam per Iudicem ex justa causa. Justa autem causa est, quando Socius non implet Socialem obligationem, num. 29.*
- 30 *Conductor Vestigialium si debito tempore non solvat terminos conventos, potest expelli, & locatio rescindi.*
- 31 *inter Socios commodum, & incommodum debet esse æquale, & commune.*
- 32 *Societati renunciare, vel per Iudicem excludi, & privari, idem est.*

- 33 *Epistola scripta Tertio regulariter non probat.*
- 34 *Confessio crediti, vel debiti facta per Socium censetur semper relativa ad libros rationum Socialium.*
- 35 *Administrans per alium tenetur reddere rationem; a si ipse administrasset.*
- 36 *Socius dissoluta Societate prestare debet cautionem pro solvendis debitis Socialibus.*
- 37 *Obligatio prima novata per secundam agendum est vigore secunda, non prima.*
Declaro, non procedere, quando secunda obligatio celebratur in executionem, vel implementum primæ, num. 41.
Item declaro, non procedere quoad qualitates existentes in actu novato ad favorem Creditoris, quia censentur in esse, ac repetita in actu novante ad favorem ejusdem, num. 42.
- 38 *Via executiva non competit, quando substantia obligationis, vel formalitas pæli executivi probatur per Testes, & num. 43.*
Declaro, non procedere, quando Testes adducuntur in majorem comprobationem veritatis, vel qualitatis ejusdem obligationis, n. 44.
Item declaro, quando Testes adducuntur pro rejectione exceptionis, non autem pro fundanda actione, num. 45.
Exceptionum discussio non semper retardat viam executivam, & quando. ibid.
Item declaro, quando Testes examinantur super recognitione manus negata per Debitorem in Apoca executiva ab eo subscripta, num. 46.
- 39 *Institutor, seu Complementarius non potest fidejungere pro alio extra necessitatem, vel utilitatem Negotii.*
Declaro, ut num. 48.
Et de ratione, num. 49.
- 40 *Capitalo certum, vel limitatum si apponatur in aliquo Negotio, non possunt Creditores molestare Socios, vel Præponentem ultra idem Capitale.*
Distingue plures casus, ut ex numero 58. serè usque ad fin.
- 47 *Fidejussor an quis fuerit, vel potius principalis in aliquo Contractu, quomodo dignoscatur.*
- 50 *Affectatio Mercium nihil aliud importat, quam speciem fidejussionis pro illarum periculo.*
- 51 *Fidejungere, & stare del credere idem sunt; & num. 52.*
- 53 *pro Fidejussione inter Mercatores licite accipiunt emolumentum, quod nuncupatur provisio.*
- 54 *Fidejussor potest absque labe usuraria recipere mercedem, vel Salarium.*
Intellige, sit periculum, n. 55.
Et ad quam rationem, num. 56. & 57.
- 59 *Accommodans non tenetur Creditoribus ultra Capitale accomodatum, & de ratione.*
Declaro, ut num. 60.
Et de ratione declarationis, num. 61. & 62.
- 63 *Fraus propria nemini debet patrocinari.*
- 64 *Accommodarius, etiamsi nullum apponat Capitale, sed solam industriam, tenetur insolidum, & indefinite, erga Creditores.*
- 65 *Socii inter se tenentur pro virili, sed favore Tertii Contrahentis insolidum.*
Declaro, ut num. 67.
Et istud solidum quomodo intelligatur, num. 66. ubi dantur exempla.
Thesaur. quest. for. lib. 4. quest. 30. declaratur, ibid.
- 68 *Subscribens, vel patiens expendi proprium nomen, tenetur insolidum.*

69 *Societas, vel Complementum quando dicantur idem vel potius independentia & diversa, seu nova.*

DISCURSUS XCVIII.

FRANCISCUS Giardinellus, & Hieronymus Mancinus conduxerunt in Affictum bona Communitatis Sermonetæ; sed ex quo Mancinus ex pluribus causis non implevit sociale obligationem; per rem judicatam fuit exclusus ab eadem Societate, & Affictu: Quamobrem renovatus exiit idem Affictus in persona eisdem Giardinelli unâ cum Io. Baptilla Marino; cumque isti sublocassent, seu vendidissent quartam herbarum Carolo Cirocco, advento tempore solutionis pretii Ciroccus ad se eximendum exhibuit in Congregatione Boni Regiminis Cedula cumjuda Depositi factam vigore sequestri; quod Communitas Terracinæ obtinuerat adversus effectus, & bona Mancini ejus Debitoris. Verum habita prius disputatione circa Fori competentiam, nimirum incognitio hujus Causæ pertinere deberet ad Judicem Affictæ, qui jam, non obstante prædicto Deposito, relaxaverat, Mandatum contra Ciroccum, sive potius, ut ipse petebat, remittenda foret ad Congregationem Boni Regiminis, tandem per Signaturam Justitiæ remissa Causa ad præfatam Congregationem sub præsupposito, quod ageretur de Interesse Communitatis Terracinæ, plures habiti fuerunt congressus coram Secretario; seu potius illius Auditore, qui plura motivavit non forsan ita bene pro meo iudicio inter se coherentia, & signanter, quod ritè factum à Cirocco fuerit Deposito, rectèque illud consignatum Communitati Sermonetæ Creditrici, cum Giardinellus unus ex Sociis novæ conductionis fuerit citatus, unde quemadmodum rectè potuisset solvi per Ciroccum ipsi Giardinello etiam sine interventu Marini, ita potuerit perfici, & ut supra, consignari Deposito citato solo Giardinello; ac demum, quod cum Communitas Terracinæ creditrix esset memorati Mancini, potuerit ex ejus persona agere contra Giardinellum, quem Mancini debitorem esse dicebat ratione veteris, & postea judicialiter ruptæ Societatis, præcipue, quia Giardinellus in quadam Epistola scripta ipsimet Procuratori comparenti videbatur supposuisse, quod in principio prioris Societatis lucrum adfuisset, nec non etiam ex quo Mancinus unâ cum Giardinello persolverat Communitati Sermonetæ locatrici suam quotam illius Donativi, quod juxta stylum Status Ecclesiastici plerumque ponitur in oblationibus similiarum Affictuum ad favorem Communitatis.

Ego autem scribens pro Giardinello, & Marino, in sensu etiam Veritatis, credebam, inapplicabiles esse hujusmodi subtilitates, nec posse Ciroccum, attenta etiam palpabili affectatione Depositi, eo mediante præjudicare herbarum subaffictum, seu venditionem, & occurrens hujusmodi objectis solam potui obtinere, quod decerneretur sub eodem termino reportari Cedula, & Giardinellum teneri ad redditionem rationis pro tempore quo duravit prima Societas cum Mancino, nec amplius actum audivi de Causa, quæ si proposita fuisset in plena Congregatione, faciliorem,

faciliorem, ut opinor, obtinisset expeditionem. Tenor autem prædictæ Responsionis ad objecta Judicis sequens est.

3 Etiam si subtraheretur utique posset, quod non obstante ass. Deposito, illiusque consignatione relaxandum directè veniat Mandatum contra Ciroccum immediatè in forma Cameræ obligatum favore novæ Societatis, ex regula indubitata, quod par est, nullum fuisse factum Depositum, vel factum quidem, sed nulliter, ex congestis per *Surd. in cons. nu. 34. & 35. Gob. consult. 14. n. 59. Rot. coram Bu. aut. decis. 356. n. 1. 2. & 3. & decis. 2. n. 5. par. 10. rec. & in Neapolitana Pecuniaria 12. Aprilis 1687. §. Siquidem, coram R. P. D. Molines.*

4 Et sanè de nullitate ejusdem Depositi ambigi posse non videtur, dum illud factum reperitur in sequelam cujusdam sequestri cantantis de effectibus Mancini existentibus penes Giardinellum uti illius Socium, quando debitum Cirocchi minime concernit Mancinum, neque Giardinellum uti Socium Mancini; Undè cum non posset ex hoc 4 capite Ciroccus ad instantiam Sequestrantis pati executionem, debebat idem sequestrum omninò contemni, ad trad. in specie post *Grat. conf. 28. nu. 15. vol. 1. Ferrer. pract. observ. par. 3. cap. 129. ad fin. per Cancer. var. resol. par. 2. cap. 4. ex nu. 24. & signanter num. 30.*

5 Non obstante; quod hujusmodi Depositum fuerit successivè consignatum citato eodem Giardinello, qui præsupponitur Mancini debitor, & sic quemadmodum potuisset Ciroccus illius debitum persolvere ipsi Giardinello tamquam uni ex Sociis, ex *Gratian. discept. 401. num. 45. & 52. Rocc. de Societ. num. 140. & 141. Cost. in irat. aut sciebat. & c. cent. 1. diff. 52. num. 12. Pacion. de locat. cap. 36. nu. 80. & seqq. Carol. Ant. De Luca de plural. legal. cap. 49. numero 4. & in animadvers. ad eundem Gratian. d. cap. 401. numero 16. Joseph. Ludovic. decis. Lucen. 25. num. 13. & 14. qui ampliat, etiam si Socius exigens habeat minorem partem in Societate, & Societas fuerit dissoluta, id tamen ignorante eo, qui solvit, & concordat *Rot. decis. 240. per tot. par. 13.* Ità pariter dicendum veniat, dum solutio facta fuit de Judicis Mandato, prævia citatione ejusdem Giardinelli.*

6 De facili etenim posset replicari, quod nihil habet commune præfatum antecedens, nempe, Ciroccus poterat solvere Giardinello, ergò etiam alteri eo citato de Mandato Judicis; Nam intantum solvens uni ex Sociis liberationem assequitur, inquantum promiscuè, sive vicissim unus alteri censetur Mandatum fecisse ad exigendum, teste, *Magon. decis. Florent. 106. num. 9. Ios. Ludovic. d. decis. 25. numer. 14. vers. nam mihi;* quod tamen absolutè non admittunt *Castren. Fulgos. Alex. & Ruin. relati per eundem Magon. d. decis. Florent. 106. num. 8. nec Doctores adducti per Gratian. & alios, de quibus supra;* id dicunt: Sed hæc ratio nullatenus congruit casui nostro; dum etsi citatus Giardinellus, se tamen opposuit solutioni, proindeque inferri non valet à Mandato exigendi voluntario ad solutionem coactam, & invitam, ex firmatis per *Salgad. in labyr. par. 1. cap. 30. num. 15. & 16. non enim quid amplius contineri potest in Mandato maximè præsumptio, quam alter Socius constituens verisimiliter concursus fuisset, ut ait Soccin. Inn. conf. 22. num. 21. vol. 3. Valenzuel. conf. 186. num. 28. Barz. decis. Bonon. 125. num.*

10 *25. Larrea decis. Granat. 19. numero 9. in fin. Nec etiam præsumi potest Giardinellum Mandati illicito us exercitium in sui præjudicium; & contra suam voluntatem acceptasse, ut inquit Rot. decis. 469. numero 8. & 18. par. 18. cum Mandatum inter Socios restringatur ad ea, quæ Societati expediunt, non ut Tertio contra voluntatem utriusque Socii satisfiat, ut est gloss. singularis in l. nemo ex Sociis, verb. alienar., ff. pro Soc. Ias. in l. stipulationes non dividuntur numero 9. ff. de verb. oblig. cum aliis per Valenzuel. conf. 147. num. 16. & 17. Soarez in addit. ad Gomez tom. 2. var. cap. 5. de Societ. numero 1. Quinimò tantum distat solutio, sive actus extrajudicialis à solutione, & actu judiciali, ut nec Socius convenire possit communem Debitorem absque Mandato, ut ex *Ruin. conf. 92. sub numero 6. lib. 1. & Alex. conf. 186. numero 4. lib. 2. probat Felic. de Societ. cap. 30. num. 53. quidquid dicat per Texr. in l. si unus 28. in princ. ff. de pact. Pacion. d. locat. cap. 36. num. 30. qui venit intelligendus de petitione extrajudiciali, quæ nimium differt à petitione, & conventionem judiciali, & ex qua cum oriatur quædam major displicentia, posset in præjudicium alterius Socii, seu Societatis Debitor offendi, & antiqua negotia; seu lucra, quæ parabat Societati interrumpere.**

11 Fortius verò, quia citatio, vigore cujus facta fuit solutio invito, & reluctante Giardinello, non legitur expleta contra ipsum Giardinellum tamquam Socium Marini, cujus simultaneo commodo cantabat obligatio Cirocchi, sed facta fuit in consequentiam ejusdem sequestri limitati, ut supra, ad personam Giardinelli uti Socii Mancini; idèdque ex hoc facto non potuit liberari ergà Societatem, ut in proposito solutionis indebitè factæ, vel factæ alicui Socio nomine proprio *Dec. conf. 98. num. 2. per tot. & præcipuè in fin. vers. Et profectò, ubi hæc ait, Et profectò non video, quo Spiritu motus fuerit Benediclus ad solvendum Zanobio, cum sciret se pro eadem quantitate obligatum Thaddæo, idèd sibi impūter, & discat cautius negotiari, & sequitur Felic. de Societ. d. cap. 30. numero 6.*

12 Nihilominus, omiſſa etiam pro nunc ista inspectione, certum est, quod in omnem casum reportanda venit Cedula, seu Depositum, quia cum Mandatum cujus vigore fuit consignatum Communitati Terracinæ, expeditum fuerit posthabitis tot protestationibus, & signanter illà, quod citaretur Marinus, de cujus Interesse principaliter agebatur; de plano sequitur, quod nulliter fuerit expeditum, quodque idèd veniat revocandum, ut in terminis Depositi consignati, ac judicialiter relaxati ad favorem unius absque citatione alterius, qui in vim consimilis protestationis in ejus consignatione citari debebat, tradunt *Ubert. de Citat. cap. 6. nu. 152. Rot. coram Seraph. decis. 1412. n. 1. & generaliter de nullitate resultantè obſpectam hujusmodi protestationem eadem Rot. decis. 105. n. 2. & 3. ac per tot. par. 1. divers. & coram Millin. decis. 22. nu. 10. & decis. 82. nu. 1. & coram Coccin. decis. 763. n. 1. & 2. & coram Bich. decis. 281. nu. 1. & seqq.*

13 Absquè eo, quod de Interesse certo, & indubitato ejusdem Marini ullatenus ambigi non valeat, cum ageretur de Cirocchi illius certo Debitore, ità ut quando etiam supponere vellentus, Commu-

nitatem Terracinae ex persona Mancini omnino esse creditricem Giardinelli, adhuc, & quis non scit, quod Marinus veluti novus Socius jure merito poterat opponere, prout opponit, quod nil aliud competebat, aut competit Creditori Giardinelli ob debita ab ipso quomodolibet contracta ante novam Societatem, nisi id, quod deducto are alieno in fine remanebat Giardinello pro lucro novae Societatis ut nemine contradicente firmant *Valasch. de partit. cap. 23. per tot. Rocc. de Societ. num. 171. Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 1. quaest. 41. ex nu. 22. vers. praetera Creditor Socii, cum seqq. & bene prosequitur Tondur. resol. Civil. cap. 59. nu. 13. 14. & 15.*

Nec relevat, quod Marinus non esset ad Causam admissus; Quia non idcirco contemni poterat protestatio facta per Giardinellum de nihil agendo, nisi citato eodem Marino, nam si ad sensum Cirocchi Giardinellus habebat tacitum Mandatum pro recipienda solutione, & communi Debitori liberando, multo magis habebat illud de praeservando, & protestando jura sui Socii, cum hoc procul dubio novae Societati expediret, juxta praecitam gloss. in l. nemo ex Sociis, ff. pro Soc. cum aliis supra relatis numer. 11. quibus addi possunt *Surd. conf. 43. num. 9. Felic. de Societ. cap. 28. nu. 34. Mell. observ. for. 45. num. 4.*

Agnoscit Ciroccus vim inconcussam istius fundamenti, proindeque recurrit ad praesuppositum Creditum Mancini in scutis 265. quae idem Mancinus dicitur solvisse Communitati occasione incendi Affictum, & subjungit, quod ratione ejusdem Crediti, quod etiam in se accollavit Marinus, potuerit Communitas Terracinae sequestrare, ac sibi respectivè facere consignare pecuniam debitam à Cirocco. Sed in primis hoc non tollit necessitatem, qua (mediate protestatione facta per Giardinellum) coarctabatur Communitas de citando Marino, ut ejus defensiones super hoc audirentur, & per consequens quodminus Cedula, seu pecunia sit omnino reportanda: Verum conruit in radice omnis dubitatio, quia an hujusmodi quantitas soluta per Mancinum foret restituenda, deberet esse certum & indubitatum, ad hoc, ut ex hoc capite sustentabile foret Sequestrum, non solum ex regula, quod cum Sequestrum sit species executionis, ex *Rebuff. de Sequest. art. 1. gloss. 2. num. 3. Carpzov. de Asyl. Debit. cap. 4. num. 309. Ridolphin. in prax. par. 1. cap. 14. numero 139. Rot. coram Buratt. decis. 653. num. 3.* non debet regulariter incipi ab executione, ut ait *Sciurph. conf. 15. num. 3. cent. 3. Valenzuel. conf. 58. numero 19. Coler. de process. exec. par. 1. cap. 2. numero 102. Rota coram Gregor. decis. 105. num. 9.* sed etiam quia Sequestrum in specie non tenet, nisi mediante Credito, de quo Debitor sit per Judicem conjunctus, ad *Textum* expressum in l. 1. C. de probib. se uesti pecun. ibique *Brunnenian. in prin. enim, cent. 3.* bene etiam *Rota coram Buratt. dec. 595. num. 1. & seqq. & d. decis. 653. num. 2. & seqq.* & generaliter *Card. De Luca de Credit. disc. 22. n. 2. Rot. decis. 277 numero 14. & seqq. par. 10.*

Edoque certius, quia quod deberet precedere sententia condemnans prius Giardinellum, ultra dispositionem legis, ut supra, litteraliter conventum fuit in Apoca in oppositum adducta, ibi, *E perche il Signor. Girolamo Mancini pagò*

l'altra metà del Donativo in somma pari all' accennato di scudi 275. quando si pretendesse da esso Mancini doverse dal d. Signor Giardinelli rimasto solo nell' Affitto et rimborso di detta partita, & il Sig. Giardinelli soccombeffe per giustizia nella detta pretensione, in quel caso detto Signor Marini dovrà pagare per la rata à lui toccante, come sopra, altri scudi 91. ba. 66. Unde necitur, quomodò in vim praedictae Apocae retardari posse pretendatur pronunc restitutio Depositi, & Mandatum de consignando dd. pecunias ad favorem Giardinelli, & Marini, dum quando etiam tam explicitè non cantaret Apoca praedicta, & Marinus liberè promississet solvere, semper id intelligeretur, nempe quatenus de Jure, & non aliàs, ut in puncto *Mant. de tacit. lib. 3. tit. 7. num. 19. cum ceteris supra Disc. 31. num. 3. & 5. De Jure autem vidimus, necessarium esse, quod praecedat Judicis condemnatio, ut praeter *Buratt. & alios supra* relatores, ad effectum agendi contra Debitorem Debitoris tradiderunt *Surd. conf. 4. num. 1. & 2. & decis. 306. num. 15. Pacif. de Salvian. inspect. 3. cap. 2. num. 207. & seqq. Olea de cess. Jur. tit. 4. quaest. 4. n. 8. Thonai. de is. 51. num. 11. Sperell. decis. 91. num. 1. Rot. decis. 760. num. 2. par. 2. rec. & decis. 52. num. 20. par. 15. & coram Ubag. decis. 17. repetit. decis. 620. par. 18. tom. 2. rec. utrobique numero 35.**

Atque hinc superfluum est assumere hanc inspectionem in abstracto, agat enim prius ser: ser: Mancinus, vel ex ejus persona Communitas Terracinae super hac pretensione, quae non debet incidenter hic, & nunc immisceri, sed ad partes dirimi per sententiam, secundum litteram praedictae Apocae: Et nihilominus frustra pretensio haec excitatur, nec Scribentes pro Cirocco dabunt ullam *Doctrinam*, quae dicat, Socium legitime exclusum ob ejus culpam ab aliqua Societate recuz perare posse, aut debere hujusmodi Donativum, quod ex nulla alia causa fuit per Oblatores ab initio traditum, nisi pro obtinendo eodem Affictu; ac propterea cum ab eodem Affictu ceciderit Mancinus ex culpa sua, non potest quidquam recuperare, licet vellemus considerare idem Donativum pro quodam melioramento, & impenfa in eandem Societatem conversa, prout non est: quemadmodum videmus, & quotidie ex- perimur in Emphyteuta, qui si cadat ab Emphyteusi ob ejus culpam, non recuperat melioramenta, quae aliàs recuperaret, quando per lineam finitam, vel citrà culpam terminaretur Emphyteusis, ut sunt *Text.* expressi in §. *scire autem, Authent. de non alien. & c.* ibi, *nullam metuentibus meliorationum redditionem, & in §. si verò quis, Authent. de Alien. Emphyt. Amic. de Jur. Emphyt. quest. 70. per tot. Valasch. eod. tract. quaest. 25. num. 2. & seqq. Boreholi. de Fend. cap. 5. numer. 31. vers. & quidem, Gaill. pract. observ. lib. 2. observ. 121. num. 15. Berlich. pract. concl. par. 2. concl. 46. num. 49. Antonell. de temp. legal. l. b. 1. cap. 61. num. 4. Modern. De Angel. de Impens. & Melior. Art. 7. num. 27. & 28. Cappyc. Latr. decis. 120. num. 1. Rota coram Seraph. decis. 546. num. 1. & 5. & decis. 1496. num. 1. Card. De Luca de Emphyt. in Supplem. par. 2. disc. 25 71. num. 2. & in proposito Societatis, consonat *Cyriac. contr. 63c. numero 2.**

Cæterum nec istud Donativum reputari valet ullo modo pro aliquo melioramento, vel impenfa intrinseca, quae duet, sitque reperibilis à Mancino

Mancino post dissolutam Societatem; ponamus enim quod Societas dissoluta remansisset post novennium juxta conventionem, & certè de Donativo nulla erat habenda ratio, tum quia illud non erat Capitale, tum etiam; quia partienda solum veniunt inter Socios ea, quæ dissoluta Societate remanent, & supersunt, teste *Bonacin. tom. 2. de Contract. disput. 3. quest. 6. punct. 4. sub numero 3. vers. octavo sequitur, Duard. de Societ. lib. 3. cap. 6. quest. 11. numero 10. Falic. eod. tract. cap. 39 numero 3. & seqq. Rot. coram Nicot. decis. 50. numero 25. & seqq.*

Quamobrem idem profectò decernendum est, cum Societas post triennium remanserit dissoluta culpâ Cirocchi, & factò Judicis; non etenim minus inter modos finiendi societatem adscribitur lapsus temporis in Societate præfixi, quam si per Judicem dirimatur ex justa causa, ad *Text. litteralem in l. actione in princ. ff. pro Soc. Modern. Rossignol. d. Societ. Contract. 7. disput. 2. §. 23. num. 2. & ante eum Duard. eod. tract. lib. 3. cap. 5. quest. unica num. 3. & seqq. cum aliis supra Disc. 53. num. 18.* sicque tantummodò potest Mancinus expetere redditionem rationis pro prædicto triennio, & si in eo inveniat quantitas Donativo correspondens, potest illam petere, sed non debet se ingerere quòd futurum, quia id se habet ex accidenti, & ex observantia, & punctualitate Giardinelli, & Marini, sicuti namquè ob defectum Cirocchi in adimplendo Sociale obligationem Juxta illum exclusit, prout non obstante duratione temporis conventi fieri posse tradunt congesti per *Cost. de fact. scient. & ignor. dist. 80. numero 7. cent. 1. & præter eum relati supra in d. Disc. 53. num. 19.* Ità potuisset Communitas Sermonetæ rescindere Affictum pro sexennio remanente, nisi Giardinellus propriæ obligationi tempore convento satisfacisset, ex firmatis per *Cobell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 48. nu. 56.* absquè eo, quod tunc citrà decisionem repeti posset Donativum.

Additur lucidiorem, comprobationem, quod frustra per Judicis sententiam pronunciatum esset, quod in futurum omne commodum, & incommodum spectare deberet ad Giardinellum, si Donativum efficeret, quod contrà ipsum pro repetitione actio aliqua posset intentari, cum lucrum, vel damnum pro hoc futuro sexennio non pendeat à Donativo, sed ab industria, vel mera eventualitate; undè non debet Mancinus evadere periculum futuri damni, & recuperare Donativum eidem damno subjectum, contrà regulas Sociales, de quibus *Mell. observ. for. 55. numer. 37. Rota Ferrarien. apud Leoncill. decis. 65. numer. 5.* Aliàs namque posset quilibet ad effectum recuperandi istud Donativum, & effugiendi periculum in futurum male se versari, & ex culpa præmium reportare: Immo cum non adimplens dicatur renunciare Societati, eundemque operetur effectum privatio judicialis, ac renunciatio, ut in puncto probat *Constantin. Caffar. in Specul. quest. peregrin. quest. 37. numero 15. & per 101.* Hinc sicuti renunciata Societate non posset Mancinus expostulare, nisi divisionem intrà prædictos tres Annos, ità etiam licuta judiciali privatione, cum prima Societas dicatur omnino finita, & altera novata, ut prosequitur *Caffar. ubi supra.*

Neve rursus opponatur, quod ad hanc reddi-

tionem rationis pro triennio trahacto usque dum deventum non fuerit, & tamen constet, Giardinellum confessum fuisse lucrum in Societate reportatum: siquidem ad hunc effectum deducitur quædam Epistola scripta Tertio, quo casu regulariter non probat, ex *Cyriac. contr. 91. numero 6. & 7. Cratian. decis. March. 156. num. 3. Rub. ad decis. 282. ex numero 23. cum plur. seqq. part. 9. recent. Rot. decis. 717. num. 6. par. 2. rec. maxime cum fuerit exarata ad alios alliciendos pro Societate ineunda; Et nihilominus cum eadem confessio sit undique in his materiis denecessè referenda ad ipsas rationes, & libros Sociales, ad firmata per *Capp. Laur. Rocc. Nogueros. Pegaf. & reliquos abundè congestos supra in Disc. 31. numer. 7. & seqq. & disc. 37. numero 19.**

Profectò videndum est, an Giardinellus teneatur ad hanc redditionem rationum devenire, cumque ipse non fuerit solus in administratione prædicta, sed illam exercuerit Tertius ab utroque infimul deputatus non minus ad eandem rationem reddendam tenetur Mancinus, quam Giardinellus, ad *Text. in l. filio inestato, ibique gloss. ff. de solut. cum concord. ad societatem recentis supra Disc. 29. numero 4. & numero 14. & Disc. 80. numero 6.*

Denique, ne quid intactum relinquamus, si Ciroccus (fundato etiam credito Mancini ergà Giardinellum) vellet ad formam pacti revidere Computa novæ Societatis, & ità lucrum, si quod esset, sibi applicare ex persona ejusdem Giardinelli, nemo non videt, quod præsentio hæc apta non est ad impediendam consignationem; Et nihilominus oporteret quoque, quod cum non fuerit remissa necessitas cavendi pro debitis, quæ forte detegerentur, seu possibili damno eventuro, illam præstaret; ad *Text. in l. cum Socii, 16. ff. commun. divid. l. omne as alienum 27. cum l. seq. ff. pro Soc. Falic. de Societ. cap. 39. num. 100. Hering. de Fidejuss. cap. 5. num. 54. Surd. decis. 279. num. 2. Mans. consulti. 57. numero 66.*

Pendente adhuc Impressionem contigit in una Anconitana Pecuniaria occasio tangendi similem materiam non parum involutam, videlicet an, & pro qua rata pro debito minus ex Sociis ipsa Societas, vel iidem Socii teneantur, & signanter quando supra; vel limites Capitalis remaneant Socii obligati: Cum enim Jo. Baptista Bertolla sibi obligatum haberet Raphaelem Firmum Hebræum, & Mercatorem Anconitanum pro traditione quorundam Pannorum, & Arengarum; Joseph Maria Nembrinus sub nomine Rationis cantantis Jo. Petri Nembrini ejus Patris promisit Bertollæ loco Firmi facere prædictarum rerum traditionem, sed postea dignoscens difficultatem servandi promissa, loco præfatarum Mercium spondit consignare Bertollæ alias Merces in quadam quantitate Canabis, & Gausapis, vulgò *Rascia.*

Verum nec etiam Nembrino adimplente secundam hanc promissionem, egit Bertolla coram A. C., sive Prælate ab eo deputato pro consignatione prædictæ Canabis, & Rasciæ, obtentoque Mandato in summa scut. 3362. contrà bona hereditaria Jo. Petri interim prædefuncti, commissaq; Causâ appellationis in *Rota coram R. P. D. Caprara,* sub die 31. Janu. 1689. prodiit resolutio, Mandatum A. C. esse exequendum.

Scribentes pro Ratione Bancaria Nembrini tria præ cæteris opponebant, unum concernens ordinem Judicii, prætendebant enim, non intrare viam executivam, cum qua processerat A. C., quia licet prima obligatio, seu promissio tradendi pannos, & Arengas obligatione Camerali suffulta esset, attamen dicebatur, remansisse novatam per secundam obligationem extinctivam primæ tradendi nimirum Canabem, & Rascias, cumque hæc non contineret Cameralem obligationem, subdebat, agi non posse vigore primæ obligationis executivæ, utpotè novatæ sed secundæ novantis non executivæ ex traditis per *Rot. coram Dunozett. Iun. dec. 526. sub num. 11. & in rec. dec. 373. sub num. 43. vers. sed est mutuum, par. 4. & dec. 213. numero 3. par. 19.*

Eoque magis, quia de secunda obligatione constabat quidem per Apocam, & Scripturam, sed quia circa facultatem Josephi Mariæ in obligando Rationem Bancariam Jo: Petri ex parte Bertollæ inducti fuerant nonnulli Testes inferebatur, applicari ea quæ in fortioribus pro exclusione viæ executivæ passim habentur, nimirum quod via executiva non intret, quoties ipsamet obligatio Cameralis, vel aliud pactum executivum mediante depositione Testium justificetur; ex *Foller. de Contract. Conf. verbo tamquam num. 57. fol. 59. Fontanell. de pact. nupt. claus. 6. glos. 3. par. 7: num. 63. Castracan. de Societ. Offic. cap. 11. sub num. 10. vers. Contrariam tamen, Possib. resol. 90. nu. 19. Gall. de oblig. Camer. quæst. 27. nu. 6. ibique Zacch. num. 7. & seqq.*

Secundò descendentes ad merita negotii dicebant, quod quando etiam Joseph Maria habuisset (ut verè constabat) tacitum Mandatum à Jo: Petro obligandi Rationem Bancariam uti illius Complementarius, adhuc non poterat in hac promissione facta pro Firmo gerere actum fidejussorium, cum facultates de Jure competentes Complementario, seu Institori alicujus Negotii nullatenus extendantur ad fidejubendum pro alio extrâ ipsius Negotii necessitatem, vel utilitatem, ad *Text. in l. cum, §. Servus, ff. de instit. act. Cancr. var. part. 3. cap. 1. numero 82. cum seqq. Gurb. ad Consuet. Messan. cap. 9. gloss. 2. nu. 15. in fin. Mans. consulti. 194. num. 8. & consulti. 195. n. 21. cum seqq. Rot. dec. 132. num. 17. & numer. 20. part. 2. divers. maxime quia supponebatur, Jo: Petrum præcedenter deputasse Dominicum Quarengum in Complementarium ejusdem Rationis sub expressa prohibitione fidejubendi.*

Tertiò tandem concludebatur, quod in omnem casum injustè A. C. relaxaverat Mandatum contra bona hereditaria Jo: Petri, quia debuisset tantummodò relaxari contra effectus Sociales ipsamque Rationem Bancariam, ex quo Joannes Petrus certum Capitale scutorum 25. mil. posuerat in eadem Ratione, & non ultrâ, juxta illam propositionem, quod ubi Negotium erigitur cum certo, & limitato Capitali, Creditores solummodò habent obligatum idem Capitale, nullamque actionem exercere possunt adversus alia bona ejus, qui Negotium erexit, ut per *Rot. Iunuen. dec. 14. numero 111. Adden. ad Thesour. dec. 136. Surd. dec. 213. nu. 8. propè fin. vers. & quamvis, Fontanell. dec. 506. num. 11. & seqq. Rot. coram Dunozett. Iun. dec. 402. num. 9. & nu. 11. & seqq. Card. De Luca de Credit. disc. 87. num. 11.*

Ego autem, etiam in sensu Veritatis, credebam, omninò justam fuisse relaxationem Mandati; Quò etenim ad primam oppositionem respectu ordinis Judicariæ deductam ex prætena novatione, respondebam, quod dum Ratio Bancaria Nembrini loco tradendi Pannos, & Arengas, quas consignare se obligaverat in forma Cameræ, promisit tradere Canabem, & Rascias, impossibile erat, quod hæc secunda conventio, sive promissio tendens in satisfactionem, & implementum præcedentis importare posset novationem primæ circa actionem, & viam executivam; aliud quippè erat, quod Bertolla non posset agere ad Pannos, & Arengas; sed petere teneretur consignationem Canabis; & Rasciarum, (quod ultro admittebam, & in hac parte prima promissio dici poterat novata, ad terminos *Authoritatum* supra in objecto allegatarum n: 37.) aliud verò, quod actio executiva intentanda pro consecutione Mercium secundo loco conventarum esset extincta, & novata; quod est impossibile, ut diximus, ex enunciata ratione; quod secunda conventio, seu obligatio celebrata in executionem primæ, illius actionem extingueret, contra ea, quæ post *Bart. aliosque in l. singularia, ff. si cert. pet. per plura exempla docet Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 134. num. 26. Surd. conf. 385. num. 15. Fontanell. decis. 560. numero 16. Capyc Latr. decis. 381. numero 42. Episc. Rocca select. disput. Iur. cap. 182. numero 28. tom. 2. Mart. Medic. exam. Senen. 41. numero 64. Rot. dec. 92. numero 21. par. 10. & decis. 213. numero 10. & 11. par. 19. & magis in specie circa privilegia prioris actionis transfusa in secundam obligationem, idem *Bart. in l. aliam nu. 2. ff. d. novat. Mantie. de tacit. lib. 3. tit. 3. num. 14. vers. quadam autem; & generaliter; quod omnes qua-**

litate, quæ ex conventionem inerant in actu novato, censentur pariter inesse in novante ad favorem Creditoris *Surd. conf. 269. num. 17. cum aliis per Card. De Luca de Regal. disc. 33. numero 11. Episc. Rocca d. cap. 182. num. 6. & 7. Rot. decis. 281. numero 30. & 31. coram Bich.* Quòvero ad alteram subalternam oppositionem ergà eandem viam executivam, dicebam, æquivalere stare in applicatione, utique namque verum est, viam executivam non intrare, quoties, ipsa substantia Crediti vel obligationis, aut formalitas alterius pacti executivi per Testes probaretur, & hos terminos percutiunt supra allegati *num. 38. quibus addi possunt Pignat. ad Statut. Ferrar. lib. 2. rubr. 120. Scacc. de Appell. quæst. 17. limit. 9. numero 63. Sed in præsentem de substantia Crediti apparebat per scripturam fulcitam, ut supra, Camerali obligatione, Testes verò adducebantur in majorem comprobationem veritatis, ac respectivè qualitatis in Debitore se obligante, videlicet Institoria, nam tunc viæ executivæ privilegium non admittitur, nè melioris conditionis sit Debitor negans, quam spontè confessus, ut in proposito ingeniosè, ac doctè distinguit *Peregrin. Maser. de Avenion. ac Emil. Legat. lib. 1. cap. 6. §. 1. num. 8. cum plurr. seqq. referens Possib. resol. 67. ex num. 21. Saur. de Regim. Regn. Valent. cap. 13. §. 2. sub nu. 32. & seqq. & Rot. in Romana Associationis 30. Aprilis 1683. §. utraque, in fin. coram R. P. D. Caccia.**

Quinimò potiùs cum Testes inducerentur ad rejiciendam exceptionem, qua negabatur, sol-

sephum Mariam esse Complementarium, & Insti-
torem Rationis Bancariæ de Nembrinis, locum
sibi vindicabat conclusio illa, de qua per Doctri-
nam Bart. in l. fin. sub num. 21. vers. aut comparet,
C. de Edict. D. Hadrian. tollen. aliisque Rot. dec.
130. ex num. 5. cum seqq. & præsertim num. 7. & 8.
par. 16. ubi quod non omnium exceptionum dis-
cussio cessare facit viam executivam, sed earum
dumtaxat, quæ habent Juris, & facti subsisten-
tiam, itaut si Judex compererit, eas non rele-
vare, nequeat idcirco retardari processus exe-
cutivus; Unde & videmus, quod si Debitor ne-
gaverit, Apocam fuisse propria manu subscriptam,
non proinde, si oporteat super hac negatione,
vel exceptione Testes inducere, cessat via exe-
cutiva, ut comprobatur *Maser. d. lib. 1. cap. 6. §. 1. numero 6. & seqq.*

Atque hinc assumendo secundam oppositionem
super bono Jure, replicabam, nec subsistere in
facto, nec revera in Jure refragari, quod versarem
in obligatione fidejussoria, quia cum Firmus
assumpsisset obligationem ab initio tradendi Ber-
tollæ Pannum, & Arengas, hinc etsi Ratio Ban-
caria promississet illis loco, & (ut dicebatur) per
ipsum Fermi facere hanc traditionem, in substantia
intellexerat partium, seu negotiationem à Fir-
mo contractam in se recipere, tollendo de Sce-
na personam Firmi, prout passim inter Mercato-
res practicatur; idque demonstrabant geminæ
circumstantiæ, una nempe, quia Firmus ad fa-
vorem Rationis nullam relevationem indemni-
tatis promiserat in Instrumento, prout regula-
riter contingit: & secunda, quia pretium vendi-
tionis, ac traditionis harum Mercium solvi de-
bebat à Bertolla, & transire in manus, ac do-
minium memoratæ Rationis, quo casu non dicitur
fidejussionis actus geri, sed proprius; atque
principalis, ut bene advertit *Caball. conf. 161. nu. 4. & 5. lib. 1. Gabr. comm. conclus. tit. de fidejuss. concl. 2. nu. 1. Mant. de tacit. lib. 16. tit. 1. num. 3. Gratian. discept. 701. num. 5. & discept. 962. num. 42. Vinc. De Franch. dec. 55. sub nu. 8. vers. quia nihilominus, Rot. decis. 153. num. 5. & 6. par. 2. divers. & decis. 377. num. 10. coram Dunozeit. Iun.*

Minusque in Jure motivum admodum urgebat;
Nam etsi fidejussio in abstracto de sui natura dici
nequeat actus utilis, ac pertinens ad Societatem
vel Institoriam, quemadmodum recensendo ver-
ba d. *Tex. in l. in eum, §. Servus, ff. de instit. act. probant Mansf. & alii supra allegati numer. 39. id-*
utique verum est, quando tractatur de fidejuf-
sione nullatenus concernente rem Socialem, ac
nullibi conferente rei Nummulariæ, ut si quis Cha-
ritatis, vel Amicitia nexu commotus fidejuberet
pro evisione alicujus rei, Contractus, Delicti
indifferentis; secus autem est, quando (prout
hic) obligatio suscepta loco alterius concernit
contractionem Mercium, quia tunc consimiles
obligationes inter Mercatores sunt apprimè ne-
cessariæ, vel ratione emolumentorum, quæ exin-
de retrahi solent, vel ratione conservationis mu-
tuæ correspondentia, ac reciproca plerumque
necessitatis inter Campsores, & sine qua Com-
mercium facile destrueretur; sicuti declarando
contrarios firmat *idem Mansf. consult. 194. ex nu. 25. cum seqq. plenissimè etiam Torr. de pact. futur. success. lib. 3. cap. 10. ex nu. 55. usque ad fin. ubi meminit, ita fuisse judicatum, & testatur de stylo Merc-*

corum per Testes, seu attestaciones Campso-
rum totius Italia, & Gallia.

Et sane, quoties indistinctè prohibita Instito-
ribus censeri deberet facultas fidejubendi, ubi
de cætero haberent facultatem obligandi Ratio-
nem pro negociis Mercantilibus, actum esset,
ut diximus de Commercio pro majori parte
consistente in fidejussionibus; Quoniam quid
aliud est assicuratio, quam fidejussio pro pericu-
lo Mercium super aliqua Navi oneratarum; ut in
l. 1. & 5. *1070. tit. ff. de Nautic. fæner. Scacc. de Commerc. §. 1. quest. 1. num. 129. in fin. cum aliis, de quibus supra Disc. 12. num. 4. & plenius Disc. 70. num. 12. & tamen hic Contractus necessarius, & utiliter passim practicatur, prout etiam bene ratiocinatur Mansf. d. consult. 194. num. 28. §. Et certè: Idemque pariter videmus in materia del *star del credere*, quod quotidie practicatur pro Debitoribus tertiis, aliisque, ut ex illo Italico Tractatu qui nuncupatur *Il Negoziante di Gio. Domenico Petri*, cap. 31. habetur apud *Mansf. consult. 195. num. 29. & tamen lo star del credere*, nihil aliud est; quam fidejuberè, seu accedere alienæ promissioni ad *Text. in l. 1. ff. de reb. credit. si cert. pet. Hering. de fidejuss. cap. 2. n. 42. supra Disc. 61. nu. 5. & in specie pariformiter advertitur penes Mansf. consult. 196. n. 21. & 22.**

Animadvertendo ulterius, quod alias esset au-
ferre occasionem lucrandi illud emolumentum,
quod licitè in causam provisionum à Mercatori-
bus quotidie accipitur, ex *Mansf. d. consult. 194. ex nu. 25. §. Verum; & generaliter; quod ratione periculi liceat mercedem, Salarium, vel recom- pensam pro fidejussione recipere absque labe usuraria, docent relati per Scacc. de Commerc. §. 3. gloss. 3. num. 7. Munnoz de ratioc. tom. 2. comput. 16. n. 6. & seqq. Cænoer. par. 2. var. cap. 5. num. 118. Leonard. de Usur. quest. 23. num. 31. Card. De Luca lib. 5. eod. tit. disc. 4. nu. 8. Gregor. & Adden. decis. 76. num. 4. & decis. 161. num. 1. & 9. Rot. decis. 19. num. 9. & seq. & numero 17. & decis. 27. num. 4. post Zacch. de Salar. quidquid sit, ubi nullum pe- riculum adesset, quia tunc citra usuram quidquam percipi non posset, ut prosequuntur *Roderic. de an. reddit. lib. 2. cap. 12. nu. 14. Munnoz. d. comput. 16. n. 5. Leonard. d. quest. 23. num. 33. Add. ad Gregor. d. decis. 76. nu. 10. in fin. Palm. Nep. alleg. 15. numero 6. & seqq. & alleg. 16. nu. 4. Rot. d. decis. 161. num. 3. & 5. coram Gregor. remanente solum quaestione circa taxam ipsius provisionis aut mercedis; nam quamvis regulariter dicatur, Fidejussorem posse consequi scuta duo pro quolibet Centena- rio, ut videre est apud adductos per *Bonden. col- luct. 31. num. 17. lib. 1. Palm. Nep. d. alleg. 15. num. 3. Rot. coram Gregor. d. decis. 161. num. 2. & d. decis. 19. num. 16. post Zacch. de Salar. & decis. 121. num. 5. par. 13. rec. nihilominus certa regula dari non potest, dum sicuti periculum potest esse diver- sium, ita, nisi aliud definiat consuetudo, vel Sta- tutum particulare, aliquandò plus, aliquandò minus dari potest, & conveniri, prout exigit ratio, & qualitas ipsius periculi per fidejussorem suscepti, protestatur, & firmat *Leonard. de Usur. d. quest. 23. num. 34. & 38. Card. De Luca d. disc. 4. eod. tit. n. 9. & sub tit. de Camb. disc. 2. num. 15. & 16. Rot. d. decis. 161. num. 4. coram Gregor. ibique Ad- den. num. 9. in fin. & d. decis. 19. nu. 10. & nu. 17. post Zacch. de Salar.****

Tertia denique oppositio, pro meo iudicio; ad æquivoca submovenda peculiarem distinctionem exposcebat, undè opportunum censui plures casus distinguere, quorum primus est, quando agitur de vera, & formali Accomandigia, quia nempe aliqui negociandam pecuniam tradiderint tertiæ personæ, seu Institori, qui sub proprio nomine, vel alterius Socii Rationem administraret, non autem sub nomine Accomandantium, tuncque certum est, quod iidem Accomandantes non possunt teneri pro facto ejusdem Institoris ultraquam posuerint in illo Negocio, cum Accomandans dicatur deponens, & Accomandata nihil aliud significet, quam Deposita pro negociatione ineunda, & sic idem Accomandans fiat quidem Socius ob Interes, quod habet in illo Deposito, sed per modum participationis, non proprietatis, aut veræ, & propriæ Societatis, ut est *Text. in l. commendare, ff. de verb. signif.* ac exemplificat *Nicol. Catan. cons. 7. sub num. 1. Rot. Genuen. decis. 39. num. 8. in fin. & nu. 9. & consonat Rot. Rom. in decis. 554. num. 8. in fin. par. 1. recent. & melius explicat eadem Rot. in celebri Romana Cambii 15. Martii 1686. §. Verum, & §. Sextum denique, & clarius §. Aut. est quoque, & ferè per tot. coram R. P. D. Caccia, ubi quod tam ex lege Accomandatæ, quam ex dispositione Statuti Florentini, quoties Accomandantes non sunt nominati, Creditores dici nequeunt contraxisse cum ipsis Accomandantibus non nominatis, sed solum cum ipsa Ratione, vel personis nominatis, idèdque non possunt Accomandantes in hoc casu teneri erga eosdem Creditores, nisi ratione rei, seu illius limitati Capitalis, cum quo contribuerunt ad effortandam illam Rationem, ac personam formalem, seu intellectualem, & cum qua Creditores tantummodo contrahunt: Et in hac parte recipi possunt, seu veniunt intelligendæ *Autoritates* supra laudatæ numero 40.*

Secundus est casus, quando iidem Accomandantes (improprie tamen tales) permiserunt expendi proprium nomen vel absolute, vel junctim cum illo Institoris, & in his terminis, quia Tertii Contrahentes intellexerunt habere obligata illa nomina, sub quibus Societas nuncupatur, & cantat, parum refert, quod limitatum fuerit, necne Capitale, cum pro tota summa personaliter semper adstringatur nominati in illa Ratione, adeòt potius reverà congruat Accomandantibus nomen Socii, & potius sit Societas, quam Accomandata ad effectum, ut (quidquid sit inter eosdem Socios, favore tamen Tertii teneantur omnes, infolidum, & ultra Capitale, ut innuit, & admittit *Rot. in dicta Romana Cambii 15. Martii 1686. d. §. Sextum denique* & melius declaravit, & admittit *eadem Rot. decis. 626. nu. 15. & seqq. coram Merlin.*

Nec facit illa ratio, quæ, ut diximus pro meo iudicio non leve produxit æquivocum in hac materia, nempe, quod obligatio repræsentetur in illo corpore Societatis, undè Contrahentes sibi imputent, nisi perspexerint, & investigaverint qualitatem, & quantitatem Societatis eorum, cum quibus contrahunt, ut videtur sentisse *Rot. coram Du Rozet. Jun. decis. 402. n. 10. & seqq.* Quoniam *Doltrina* hæc, seu conclusio venit intelligenda in alio, qui esse potest tertius casus,

nempe quoties, Societas cantat sub nomine Tertii, & Sempronii cum dictione cœterata, seu *Compagni*, quia profectò quod ad alios Socios non nominatos ac solum inclusos sub illo nomine *Compagni*, si quis velit illos habere obligatos, debebat investigare quantitatem, ab eo positam in Negocio, & propter quam concurrebant ad ipsam personam formalem Societatis cœformandam. Sed ista non militat quod ad expressè nominatos, nam eorum nomen venit semper sub obligatione personali contracta cum Creditoribus, & accessoriè sequuntur bona, exemplo Navem exercentis, in quo ad normam *Text. in l. nec. quidquam, ff. de Instit. act. & in l. habebat, §. fin. ff. de Instit.* non curatur quam quique portionem in ipsa Navi posuerit, sed attenditur, an exercuerint, quemadmodum bene, licet fortè non ita clarè, patet ex *Rot. Genuen. decis. 14. sub num. 20. vers. decimo insurgebat, cum seqq. & nu. 126. vers. ad decimum, & secuta est sed pariter non ita clarè, Rot. d. decis. 402. num. 15. & seqq. coram Du Rozet. Jun. & rectius desumitur in d. Romana Cambii 15. Martii 1686. d. §. Sextum denique, & §. Sed in casu presenti, coram R. P. D. Caccia.*

Reflectendo, quod aliàs, si obligatio nominatorum restringeretur ad Capitale, repugnarent adversus prædictam rationem fundatam in simplici negligentia Creditorum, qui non perquisiverunt quantitatem ipsius Capitalis, duæ aliæ longè fortiores, prima, quia possent Nominati, & per se, vel per alios Administrantes confingere in libris Credita insubsistentia, vel simulata, & Crumènam Rationis per ablationem pecunie imminuere, & sic (ut dicitur) *fallire colla Borsupiena*, absquè eo, quod nec etiam de hoc argui possent, immò absquè eo, quod illo modo decoquerent, cum jactura apparens reduceretur ad solam partem Capitalis, liberà eorum personà, & bonis remanentibus ab omni obligatione, quo nihil absurdius; Et secunda, quod si Nominati, & Administrantes, qui pariter optimè, immò magis scire debebant quantitatem Capitalis per eos immisissæ, voluerunt contrahere ultra spheram ejusdem Capitalis, ipsi forent primi, qui violarent scienter limites ejusdem restricti Capitalis, & consequenter nulla æquitas, aut ratio pati debet, quod Nominatis possibilis (ut in prima parte) & effectiva, ac propria (ut in secunda) fraus patrocinetur, ad *Text. in l. si ex dolo, ff. de rei vindic. & in cap. audivimus, de collus. deteg. Bec. cons. 186. num. 23. Barbof. axiom. 102. num. 1. Cyriac. contr. 233. num. 4. & seqq. Rub. in addit. ad de. is. 16. num. 182. & seq. par. 8. recent. Rot. coram Caccin. decis. 44. num. 5. & 6. & coram Pen. decis. 462. sub nu. 4.*

Quartus (& qui patientiorem efficit tertium mox enunciatum) considerari potest in persona ipsius Accomandatarii, seu Institoris, nam si hic fuerit etiam solus nominatus in Ratione Bancaria, nedùm tenetur indefinitè quod ad debita contracta sub nomine ejusdem Rationis in eo solo cantantis ultra ratam Capitalis ab eosdem immisissæ, sed si nihil præter simplicem industriam apposuerit, ut frequenter evenire solet (quia plerumque per puros Accomandantes erigitur Negocium sub nomine, & administratione Petri, vel Joannis absquè ullo vel modico Capitale ejusdem Petri, vel Joannis) adhuc in persona, & bonis infolidum

insolidum est obligatus, ut de Jure & disponit Statutum Florentinum sub rubr. 10. ut in *d. decis. 554. num. 8. & decis. 640. numer. pariter 8. par. 1. rec.*

Quintus denique casus est, quivè dedit ansam quampluribus æquivocis subortis, ut diximus; in hac materia, utrum in abstracto Socii in Contractu Societatis inter eos factæ vel in præpositione alicujus Institoris se obligassent habere ratum, & gratum totum id, quod à Consortiis, seu ab eorum Institore fieret occasione Societatis; cumque in his terminis prævaluerit illa distinctio, de qua *suprà Disc. 37. numer. 7.* nimirum quod Socii respectu Tertii Contrahentis teneantur insolidum, inter se verò fieri debeat repartitio pro rata, ut etiam notavit *Theaur. quest. for. lib. 4. quest. 30. sub numero 1. vers. quavis Ego, & numero 2.*

65 Hinc hujusmodi distinctio generavit non modicam confusionem, ut increpando *Falic. de Societ. cap. 30. num. 33.* monet *idem Theaur. d. quest. 30. sub num. 3.* siquidem putarunt *Doctores*, idem esse, quod Socius teneatur insolidum ergà Creditores, ac teneatur ultra portionem Capitalis ab eo immitti, & tamen toto Cælo distat una conclusio, sive unus effectus ab altero: ponamus enim, quod tres Socii constituent Societatem, & eorum unus ponat pro Capitali scuta mille, alii verò duo pro quolibet 500. Societas autem debitum contrahat in scutis 2. mil. tunc sanè, si Socii teneantur insolidum, Creditor debet à Societate citrà aliam considerationem obtinere illa scuta 2. mil., inter autem ipsos Socios fieri debet pro rata repartitio hujus quantitatis ad portionem Capitalis cum illa aurea regula quæ nuncupatur *del tre*; Sed si Societas contrahat debitum in quantitate scutorum 3. mil. & in hoc casu satis non est dicere, quod Socii teneantur insolidum ergà Tertios Contrahentes, sed oportet transire Fretum Gaditanum, seu plus ultra Columnas Herculeas, nempe ad examen, utrum unusquisque ex Sociis remaneat obligatus insolidum, de proprio, & ultra Capitale usque ad integram satisfactionem Creditoris: In qua sane questione valde familiari, & quam solùm vidi tactam, & propositam à *Theaur. d. lib. 4. quest. 30. d. numero 3. ex vers. dum quarit, usque ad fin.* hic impugnans *Osfach. in decis. 150.* & testans fuisse resolutum per Senatum Pedemontanum contrà eundem *Osfach.*, inquit, Socios teneri ultra Capitale, quia omnes Socii vel sunt uti principales, vel uti adinvicem fidejussores, & *Theaurum* sequi videtur Extensor *decis. 246. ex num. 17. par. 6. recent.* quæ est eadem *coram Merlin. d. decis. 606. sub numero 10. & sequentibus* ubi varios dat intellectus ad hanc difficultatem solidalis, vel proportionalis obligationis enucleandam.

At nec ratio *Theauri* admodum stringit, quia generaliter sumpta destrueret omnes Accomanditas, & omnes Societates initas cum limitatione certi Capitalis administrandi per Tertium Institorem, vel alterum ex Sociis, proindeque cum ipse *Theaur. d. quest. 30. sub num. 6. vers. & propterea* dicat, quod per Judicem diligenter inspiciendâ erunt Capitula Societatis, crederem, quod non solùm ponderari debeat, an ex contextu liqueat, quod Socii voluerint se obligare ex facto alterius indefinite (cum potius expertus

facrim, Capitula, consimilia continere certum Capitale; & limitatas facultates (verùm etiam, an ex eisdem Capitulis appareat, quis deberet esse nominatus ut ex eo possit cognosci, an secundum distinctionem casuum, de qua *suprà*, voluerit subire indefinitam obligationem proprii nominis, & consequenter cum accessoria subjugatione omnium bonorum; intelligendo tamen in subsidium, seu discussio prius Capitale Societatis, quod est primariò obligatum, ut ex *Doctrina Ias. & Bald.* necnon ejusdem *Theauri* distinxit *Rof. d. decis. 606. num. 17. & 18. & num. 21. coram Merlin.* ubi ex quo effectus Sociales supetebant satisfactioni Creditoris, videtur reliquisse questionem hanc indecisam.

Applicando itaque ad rem; cum Joseph Maria esset quidem Complementarius, & haberet (ut constabat in facto) facultatem obligandi, subscribendique nomen Rationis, sed nomen prædictum staret in persona Jo: Petri ejus Patris scientis, & patientis, dubitari pro meo judicio non poterat, quod juxta firmata in secundo, & à fortiori in quarto casu omnia bona ejusdem Jo: Petri ultra quodlibet Capitale remanerent obligata Bertollæ, nam sive quis subscribat, vel patiarur, proprium nomen subscribi, & expendi; tenetur insolidum, ut etiam definit *Rot. Genue. decis. 185. ex num. 1. vers. secundum dubium, & num. 2. & post eam Rocc. de Societ. not. 12. nu. 34. & 35. Cyriac. contr. 592. num. 3. & 4. Antolin. in Comment. ad privileg. Pistor. num. 385. Rot. in Romana Societatis de Roignis 19. Junii 1645. §. 2. confirmata 2. Martii 1646. §. 1. in fin. coram Ghislerio.*

Nece a, quæ dicebantur de facultate; vel Capitale limitato tradito prius per Jo: Petrum Quarengeo antecedenti Complementario, in aliquo relebant; Tum quia ex præmissis vis stabat in nomine proprio, quod Jo: Petrus passus erat expendi ab utroque; Tum etiam, quia vere vetus ratio seu Complementum Quarenghi erat expiratum per illius obitum, & Jo: Petrus permittens sub ejus nomine deveniri ad novos actus, novam, & independentem contraxisse dicebatur Societatem, vel Complementum respective dedisse Josepho Mariæ ejus filio, ut bene distinguit, & firmat *Rocc. de Societ. not. 78. num. 162. plene Rot. decis. 169. ex num. 36. & præcipue sub num. 40. cum 2. seqq. par. 17.*

FLORENTINA HOSPITII
PRO JO: BAPTISTA MARIANO,
CVM FRANCISCO GEORGIO;

ARGUMENTUM.

Contractus Censu reservativi; emptionis ad vitam, vel donationis cum onere annuæ præstationis quomodo inter se distinguantur: Donatarius excipiens de læsione an sit exaudiendus tam in Judicio manurentionis, vel executivo, quam ordinario; Contractus vitalitius, vel emptio ad vitam quando possit, vel non per Judicem reduci ad Justitiam: Et quid

in materia transactionis super re habente tractum successivum, sive annuæ præstationis; Et aliqua de Avviamento particularitè æstimando. Læsiō in transactione quando requiratur respectu rotius Contractus vel sufficiat ad ejus rescissionem in aliqua parte,

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Contractus vitalitii plerumque decipiunt, & Vite regula est fallax.*
- 3 *Manuentio pendente appellatione, vel nullitate, aut restitutione in integrum denegari non potest existenti in possessione, vel quasi.*
- 4 *Manuentio concedenda est Donatori in quasi possessione exigendi annuam præstationem à Donatario, donec Donatio per rem judicatam fuerit rescissa.*
- 5 *Donatio non potest retardari processus executivus per exceptionem læsiōis allegatæ per Donatarium.*
- 6 *Census reservativus potest complicari seu creari etiam in Contractu Donationis.*
- 7 *Amplia etiam in Contractu Donationis causa mortis, num. 7.*
- 8 *Census reservativus regulariter requirit perpetuitatem Canonis, seu Census.*
- 9 *Census reservativus reservari debet super eodem corpore tradito ad Census, & n. 10.*
- 10 *Contractus talis esse censetur, qualis fuit à Partibus nuncupatus.*
- 11 *Donationis Contractus censetur esse ille, quem Partes nuncupaverunt pro Donatione.*
- 12 *Donationis Contractus censetur esse, quando Contractus renunciavit insinuationi.*
Item quando alia adsumpta, de quibus ibid.
- 13 *Donatarius si aliquid onus acceptaverit, non potest pœnitere, nec petere reductionem, & de ratione.*
- 14 *Læsiō regulariter non cadit in Contractibus incertis, vel equaliter se habentibus ad lucrum, & damnum.*
- 15 *Contractus emptionis ad vitam potest arbitrio Iudicis reduci ad justitiam.*
Declara, ut num. 17. & 21.
- 16 *Census, sive præstatio vitalitii non potest regulari cum norma Text. in l. hæreditatum, ff. ad l. falcid.*
- 17 *Avviamentum Hospitii, vel Apotheca recipit particularem æstimationem.*
- 18 *Rot. in Albanen. Vineæ coram Albergato aliàs decif. 408. par. 16. conciliatur cum Card. De Luca disc. 61. in Supplem.*
- 19 *Læsiō in annua præstatione, sive in re habente tractum successivum debet ad æquitatem, & justitiam reduci, & n. 31.*
- 20 *Læsiō in uno capitulo transactionis an sufficiat pro rescindenda tota transactione, vel potius rescissio perit possit quoad concernentia illud capitulum, & n. 24. & 26.*
- 21 *Doctores Consulentes parim attenduntur, nisi videatur iudicatum in illa causa.*
- 22 *Reductio annui Census ex capite excessus non facit, quod rescindatur emptio, cuius occasione loco pretii fuit Census impositus.*
- 23 *Fructuum recompensativorum taxatio si sit excessiva non annullat Contractum emptionis.*
- 24 *Contractus sequens celebratus occasione primi non*

causat correptionem, quoties unus stare poterat sine altero.

30 *Læsiō regulariter attenditur inspecto tempore Contractus.*

Declara non procedere in iis, que habent tractum, & observantiam successivam, ibid. versf. Sed facilis & n. 32. & 33.

DISCURSUS XCIX.

1 **P**urius expresso donationis vocabulo Jo: Baptistæ Marianus Hospitium; seu Triclinium ab exterorum tunc affluentia valdè refectum, & fructiferum concessit Francisco Georgio sub clausulis perpetuam Domini translationem importantibus, cumque nonnulla contextualiter onera Donatarius in eodem assumpserit Instrumento; & signanter promiserit ipsi Donanti mensuram suppeditare præstationem scat. 18. donec vixerit, ipsoque ab humanis præcepto, consimilia scuta 14: & respectivè 9. ad vitam Matris, Uxorique ejusdem Donantis continuare; incumbente dumtaxat prædicto Donatario perpetua obligatione solvendi menstrua scuta quinque in satisfactionem quorundam piorum legatorum, dummodò tamen ista per litem (de facto pendente; ac sumptibus prædicti Donarii prosequendam) reduci non contingeret, vel annullari; Casus præbuit, quod, prædicta interim Matre, Donator adhuc præter verisimilem cogitatum, & forsan spem Donarii (uti frequenter in hiscè Contractibus evenire solet, teste Card. De Luca de Donat. disc. 54. num. 14.) Vitæ cursum progreditur: Quamobrem Georgius, præmissa credulitate celerioris Fati frustratus, proclamare cœpit adversus hujusmodi Contractum, illumque judicialiter ad justitiam usquè à principio reduci exposulavit; Sed ego scribens pro Mariano, etiam in sensu Veritatis, credebam; prætensionem undiquè esse insubsistentem.

Et sanè (dicebam) antequàm medullam boni Juris penetremus, & hujuscè petitionis perpendamus fundamenta, opportunum erit præmittere, quod donec per tres conformes detecta remaneat, & declarata injustitia præsentis Contractus, nequit Georgius evitare solutionem ad formam initæ conventionis, cum enim non agamus de incerta quantitate, propter quam *Rota* in simillimo, ac celeberrimo casu, de quo infra, manutentionem Donatori denegavit, sed simus in certa præfinita taxatione summæ usquè ad præsentem diem persolutæ, retardari non valet sub quolibet prætextu nullitatis, vel injustitiæ manutentio Mariano, ex plenè cumulatis per *Honded. conf. 17. nu. 45. lib. 2. Gratian. discept. 796. num. 39. & seq. Rot. post Cene. de Conf. dec. 213. num. 7. & 8. & dec. 235. in fin.* cum quibus in puncto annuæ præstationis ad favorem Donantis promissæ per Donatarium processit *Rot. de. 30. num. 6. post Merlu. de pignor.*

Quinimò, etiamsi per discursum manutentio tribuenda non esset, nihilominus vigore præfate promissionis literaliter contentæ in Instrumento habente paratam executionem, impediri nequiret processus executivus, quemadmodum, neglectis generalibus in individuo Donarii excipientis de excessu, & gravamine supra vires, & fructus bonorum donatorum, respondit *Rot. ind. dec.*

d. dec. 30. numer. 5. post Merlin. de pignor repetita coram Card. Cerro dec. 22. numero 6. & in celebri Romana, seu Abanen. Vineæ coram eodem Cerr. dec. 851. per tot. & dec. 314 num. 1. & seqq. par. 15. rec. & dec. 265. num. 1. & seq. par. 16.

Cæterum difficilem Provinciam Georgius assumpsit, prætendendo; quod hujusmodi Contractus, tamquam sapiens naturam Censu reservativi, perspectâ hodiè injustitiâ, necessitate præstationis, ad limites emolumenti ipsorum reddituum Hospitii temperari debeat, & reduci: Siquidem nullo modo præsentî congruunt hypothese termini Censu reservativi, nam licet minimè repugnet, quod Censu reservativus sub titulo donationis complicitur, vel mediante donatione creetur, sicuti per Text. in l. fin. C. de ver. permur. expressè proficitur Cravet. in in cons. 217. numer. 4. in fin. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 107. num. 7. & 8. ubi etiam refert Foller. Bovium, & Sorium, ac pro indubitato præsupponit Duard. de Conf. qu. 16. num. 5. & qu. 17. num. 1. & 2. ubi ampliat ad donationem causâ mortis.

Nihilominus nimium aberrat propria; ac vera natura Censu reservativi à terminis, in quibus versatur, quia præterquam Censu reservativus, qui admodum fraternizat cum emphyteusi, regulariter expostulat perpetuitatem Canonis, seu Censu, sicuti perpetua existit concessio ipsius rei, juxta firmata per Covar. var. resol. lib. 3. cap. 10. numer. 5. vers. primum, Gomez ad l. 68. Tauri sub num. 2. vers. quidam est, Duard. de Cens. quæst. 19. numero 3. & 5. Leotard. de Usur. quæst. 41. numero 22. Episc. Rocca select. disput. Jur. tom. 2. cap. 149. num. 28. Attamen denecessè requiritur, quod ipsa annua præstatio, quodcumque etiam nomine explicata, super eodem, vel alio præcise corpore designato reservetur, ad Text. satis apertum in l. 77. ff. contrab. empt. Cravet. d. cons. 217. numero 4. & post Bart. Inol. aliosque Covarr. var. d. lib. 3. cap. 7. numero 1. circa med. vers. sic & Censu, Duard. de Cens. qu. 12. numero 2. & clarius qu. 15. numero 3. Leotard. de Usur. d. quæst. 41. num. 38. ac denotat ipsamet etymologia nominis, quæ reservationem præstationis ex re ipsa donata, seu concessâ præfert, quod etiam convincitur ex prænotatis per Ursil. ad Afflict. dec. 80. numer. 5. Cen. de Cens. quæst. 1. numero 6. Salgad. in labyr. Credit. par. 3. cap. 3. numero 70. Pacion. de locat. cap. 3. num. 42. & seq. & signanter num. 44. ubi sequitur Cravet. & Menoch. supra laudatos, Pinheir. de Censib. disput. 1. sect. 1. numero 2. Frideric. Martin. de Jur. Cens. cap. 2. num. 19. Scac. de Commercio: §. 1. quæst. 1. numero 197.

Verum in præsentî totum emicat in oppositum, quoniâ quod Marianus voulerit inire dumtaxat Contractum donationis, quæ in Jure nuncupatur sub modo, seu onere vitalitiæ præstationis, palam fit ex lectura ipsius Instrumenti, in quo millies exprimitur nomen donationis irrevocabilis, Donatoris, ac Donatarii, neque annua præstatio super ipso Hospitio reservatur, sed indefinitè Georgius promisit correspondere de superius exposita quantitate ad vitam Donatoris, ejusque Matris, & Uxoris; Undè nisi subjecta materia, vel pactorum qualitas diversimodè suadeat, receptissima subintrat propositio, quod Contractus talis esse censetur, qualis à Partibus nuncupatur, ad tradita per Magon. dec. Flor. 33.

numero 2. Palm. Nep. alleg. 16. numero 15. Episc. Rocca select. disput. Jur. cap. 67. numero 1. & cap. 99. numer. 1. & seqq. Rot. coram Ubald. dec. 205. num. 4. & dec. 864. numero 4. & in rec. dec. 33. numero 15. par. 18. tom. 12. & dec. 556. num. 13. ead. par. 18. tom. 2. & in specie donationis Decius conf. 468. num. 12. Cravet. cons. 20. num. 4. Seraph. dec. 181. num. 8. vers. Tertio, Coccin. dec. 894. num. 4. Zarai dec. 102. num. 6.

Tantum verò abest; quod subjecta materia, vel vel qualitas pactorum veræ, & propriæ donationi repugnet, quin potius etli diversum nomen Contractus appositum excusaret, pacta, quæ leguntur in Instrumento, donationem tantummodo fuisse celebratam ostentarent, dum & promissa fuit evictio, quæ Censui reservativo non congruit, & fuit renunciatum insinuationi, ac revocationi ex capite ingratitudinis, & pœnitentiæ, cum similibus; quæ per totum Instrumentum sæpius repetita noscuntur, ex his namquè elici Contractum veræ donationis, dixit in individuo Rot. coram Zarai. d. dec. 102. num. 7. & seq. Card. De Luca disc. 61. numero 14. part. 2. sub tit. de Donat. in Supplem. qui scribens in prædictâ Romana, seu Albanen. Vineæ, licet potius hujusmodi Contractum reputet inferius pro Contractu emptionis, & venditionis ad vitam, attamen pro Contractu donationis illum Rotâ canonizavit in decis. desuper edita coram Alberгато, quæ legitur impressa decis. 408. numero 20. & seqq. par. 16. recent. repetit. dec. 81. post Torr. de pact. fut. success.

Firmato itaque, quod versetur in specie donationis cum prædictis oneribus pecuniariis acceptæ, parum relevat, quod ad præsens Georgius conqueratur de excessu onerum ultra redditus Hospitii: cum enim ipse acceptaverit donationem hujusmodi gravamine sociatam, sibi imputet, si tanti aliena æstimavit; undè, neque locum esse pœnitentiæ, neque reductioni, definivit in puncto Senatus Sabaudus apud Fabrum in suo Codic. lib. 8. tit. 37. defn. 4. per tot. Christin. decis. Belg. lib. 8. decis. 191. num. 13. Surd. de alim. tit. 9. quæst. 23. numer. 8. & seq. & numer. 19. cum seqq. Cassill. eod. tract. lib. 8. cap. 14. numero 20. & seq. Gratian decis. March 87. in addit. numer. 1. & magistraliter Rot. explanatâ materiâ in d. dec. 81. post Torr. alias 408. ex num. 5. usquè ad 36. par. 16.

Fortius verò, quia ad amissim concurrunt circumstantiæ intercedentes in illa Romana, seu Albanen. Vineæ, dum ibi onus à Donatario susceptum vitam Donatoris concernebat; ideòque cum de tempore initæ conventionis ob adversam fortè valetudinem ejusdem Donatoris, aliarumque personarum, quarum una de factis morti concessit, dari posset casus, quod paucis diebus superviveret Donator & considerabile lucrum Hospitii, ejusque Avviamenti assequeretur Donatarius, Divinæ propterea debet tribuere Providentiæ, ac dispositioni, si vitæ tramite perduto in vivis perseverat Donator: Undè in hisce Contractibus, qui tamquam super jactu retis æqualiter, ad damnum, & lucrum se habent, nullam allegari posse læsionem, plenissime firmat Rot. in d. decis. 408. numero 7. & seqq. par. 16. rec. quam secuta est ead. Rot. in dec. 660. numero 2. par. 18. tom. 2. & prius coram Coccin. decis. 1544. num. 21. & 22. & decis. 49. per tot. coram Peusinger. & decis. 93. num. 9. & 10. & numero 28. 29. post. Bonden. & decis. 25. num. 10. par. 15. recent.

At quando etiam ex abundanti velleimus, quod iste Contractus reverâ transgrediendo terminos veræ donationis flecteretur in alterum emptionis, & venditionis incertæ futuræ Aleæ, tamquam per speciem emptionis ad vitam, itaut quoque intrare possent termini reductionis ad Justitiam, & æqualitatem, juxta illud arbitrium, quod Judicibus à lege datum magnificat *Thefaur. per Text. in l. cum quidam 17. in princ. ff. de Usur. sub decis. 226.* & habetur ex *cap. suggestum, de Decim. & tradere etiam videtur Leotard. de Usur. d. quæst. 41. num. 21. & 38. in fin. Scopp. ad Gratian. decis. Marth. observ. 85. num. 5. & observ. 87. numero 4. & 5. Card. De Luca disc. 54. ex num. 5. cum seq. de Donat. & in d. disc. 61. num. 5. & præsertim sub num. 23. cum seq. d. par. 2. in Supplement. eod. tit.*

Certum tamen est, quod in primis difficile quodammodo, & impracticabile evadit hæc præsentiam læsionem, & injustitiam pensare; non enim etenim *Thefaur. in d. dec. 226.* & prius in *decis. 120.* quem sequitur *Leotar. ubi supra, Capyc. Laur. dec. 18.* ceterisque omnes, qui in hac arbitrii interpositione persistunt, ut plurimum præsupponunt, quod agatur de Censu, vel Canone perpetuo, nos verò sumus in mera annua præstatione vitalicia, quæ nequit cum censura l. hereditatum, ff. ad l. falcid. commensurati, ex congestis in *d. dec. 408. num. 5. & 6. par. 16. rec. & prius in dec. 12. dec. 292. dec. 320. & dec. 323. par. 6.* ac optime tradit *Card. De Luca d. disc. 54. n. 11. & seq. de Donat. Saminiac. contr. 32. n. 97. & contr. 34. numer. 10. 11. & 12.*

At quando etiam justum, & probabile pretium constitui potsemus, non obstante incertitudine vitæ, tam Donatoris, quam aliorum, adhuc remanet alia potentior incertitudo, videlicet illa, quæ ex redditibus ejusdem Hospitii derivat: Non enim in casu nostro procedendum est habita consideratione ad nudum valorem materiale ipsius Hospitii, seu Domus, sed in pretium deducenda est qualitas, & æstimatio Avviamenti, seu lucri, quod ex minori, vel majori Exterorum Hospitium affluentia minui potest, & augeri, ex iis, quæ in specie Avviamenti peculiarem de parte recipientis æstimationem deducuntur per *Cephal. conf. 328. sub. num. 21. vers. plurimum enim, & numero 22. Ursell. conclus. 171. per tot. Gratian. discept. 547. num. 18. Tondut. resol. Civil. 199. ex num. 8. usque ad fin. late Adden. ad Voi. 2. impres. post decis. Romboldi num. 38. Rot. dec. 540. num. 7. par. 2. rec. quæ loquitur in individuo Hospitii, & coram Coccin. dec. 459. per tot. & dec. 529. num. 9. & in recent. dec. 260. num. 7. & 10. part. 9. & dec. 236. num. 2. par. 13. & post Torr. de pact. sui. succes. dec. 168. num. 8. & sub num. 9. vers. adeoque, & in Romana Drogherta 29. Martii, & 5. Julii 1688. coram R. P. D. Manuel.*

Ac propterea posita hac duplici incertitudine, videlicet, quod citius, vel tardius obire possit Donator, ejusque Uxor sola in præsentem superstes, quodque Hospitium fortassis hodie in illius redditu diminutum valeat ad antiquum proventum redire, impossibile quodammodo consistere, quod hæc præsentia excessivitas æqua æstimatione libretur, ingenue in proposito admittit *Card. De Luca d. disc. 61. ex numero 8. cum seq. sub tit. de Donat. in Supplement. ubi ex hujusmodi ponderatione acquiescit resolutioni captæ in d. Romana,*

señ Albanen. Vineæ, etsi ipse jura succumbentis tueretur.

Et ex his superfluum videtur inquirere, an præsentia redutio detrahenda veniat usque ad initium Contractus, cum ex hucusque firmatis neque de Jure sit locus penitentia, aut reductioni, neque etiam de facto ob insinuatam incertitudines deveniri valeat ad calculum excessus, & injustitia; Et nihilominus in quandam exuberantiam subnectimus, quod species profecto fatuitatis videtur prætere implicite restitutionem, seu imputationem præstationum de præterito solutarum, cum ad hunc effectum requiretur læsio enormissima, ac dolus positivus, quem utique (per spectro tempore Contractus; & redditu Hospitii bene innotescite eidem Donatario) neque per unbram considerare fas est, per ea, quæ concludit *idem Card. De Luca d. disc. 54. ex num. 6. usque ad fin. de Donat.*

Ex opposito reductionem annuæ præstationis faciendum esse contendebam scribens in alia Causa pro M. Ducissa Etruriæ, quæ cum in Concordia de tempore Alexandri VII. mandante eodem Pontifice inita cum Communitate Pisauri super illa celebri triangulari controversia *Pisaurin. Molendinorum* inter eandem M. Ducissam cum Camera Apostolica, & prædicta Communitate Pisauri, de qua *Card. De Luca de Feud. disc. 3* convenisset in locum tertie partis Molendinorum existentium in lite per Concordiam assignatæ eidem Communitati persolvere annua scuta 900. tractu verò temporis longe minus ex eadem tertia parte perciperetur ab Officialibus, & Ministris M. Ducissæ; consilium idcirco petiit, an reductionem ad justitiam, & æquitatem posset expostulare: Quamobrem, communicatis Juribus, & fundamentis Communitatis, credebam Ego non sine, sensu Veritatis, instantiam esse rationabilem, & fundatam; Verum controversia hæc ulteriorem progressum non habuit, quia reassumpta per Communitatem antiquiori lite super pertinentia Molendinorum sub prætextu vel fundamento læsionis in Signatura Gratiæ, & deinceps in Tribunali Cameræ, plures habitæ fuerunt Causæ propositiones (in quibus pariter scripti pro M. Ducissa) absque formali resolutione: Quapropter Regalis hæc Principissa eodem amore, quo Majores sui Status Urbini Duces, bonarumque Artium cultores, & Mæcenates, subditos prosequerentur, diligens Communitatem, novæ Concordiæ lubens præstitit assensum, eaque mediante sopita nedum fuit hæc disceptatio, sed alia qualibet, quæ per speciem Hydræ ad limites antecedentis continue in plura Capita erumpebant.

Basem itaque constituebam (præsupposita læsione quæ medietatem excedebat) in litterali censura *Text. in l. cum quidam 17. ff. de Usur. ibi, Præsidentem Provincie adi, qui stipulationem, de cuius iniquitate quæstus es, ad modum iustæ exactionis, rediget, ubi gloss. & DD., Alberic. in princ. Bald. num. 2. & 3. Salicet. num. 1. & clarius in cap. Suggestum, de Decim. cum concord. per Mandell. conf. 34. num. 16. Menoch. conf. 156. num. 8. & seqq. Cancr. var. resol. par. 2. cap. 1. num. 275. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quæst. 15. num. 95. Pacion. de locat. cap. 45. num. 49. & alibi frequenter.*

Nec regulam hanc controvebant Scribentes pro

pro Communitate, sed replicabant, commensurari non posse hanc injulitiam, seu læsionem
 23 respectu annuæ præstationis nisi totus contextus principalis initæ transactionis examinaretur, quia poterat dari casus, quod in aliis partibus ejusdem transactionis M. Ducilla remansisset compensata, quin etiam, inspecto dubio litis eventu totius transactionis, difficile esse læsionem hanc demonstrare, ad id allegando tamquam punctuale *conf. Surd.* 217. quem communiter esse approbatum advertebant, ut ex *Valeron. de transact. i. 6. quest. 2. num. 61. Rot. coram Cocin. decis. 370. numero & decis. 126. numero 12. post Zach. de oblig. Camer. & coram Ubald. decis. 320 num. 8. & decis. 322. num. 2. & in recent. decis. 248. num. 12. par. 11.*

24 Sed, præterquam Ego replicabam; idem *conf. Surd.* esse impugnam à *Lancellotti. Gall. conf. 39. & 40.* unde nisi sciretur, quid fuerit in consensu utriusque Consulentis judicatum, non potuerat fides ulla adhiberi deductis apud *Surd. ubi supra*, qui scripsit ad opportunitatem Clientis, ut bene monuit *Vincent. De Franch. dec. 260. numero 6. Palin. Nep. alog. 108. numero 4. Card. De Luca de fideic. disc. 98. numero 24. Rot. in Lauden. Censu 21. Junii 1666. coram Carà. Taya, & decis. 103. numero 26. §. Consilium verò in fin. par. 15. rec. Nihilominus cum eadem conventio circa annuam præstationem adjecta foret in transactione per caput omnino separatam, nullatenus implicabat, quod hæc præstatio tamquam excessiva modificaretur, transactio verò super tertia parte firmata per Pontificem in suo robore persisteret, ad tradita per *Ancharan. in cap. Accessorium sub nu. 16. vers. Præterea, de reg. Jur. in 6. Ioannes Baptista de S. Bals. in tract. de Correlat. quest. 66. numero 54. Rot. coram Carill. dec. 177. numero 8. & coram Bich. dec. 281. numero 28. & præcipue sub vers. quo facilius, & in rec. decis. 223. numero 15. par. 17. & decis. 736. numero 3. & seq. par. 18. quæ loquitur in terminis transactionis.**

duplex autem in proposito dabam exemplum, alterum de eo, qui Prædium emendo, loco
 27 pretii, super eodem Prædio Censum imponeret, nam non idcirco, quod Censu tractu temporis tamquam nimium excessivus reduceretur ad justitiam, emptio debebat retractari, duo namque in his terminis dicuntur adesse Contractus sub eodem Instrumento, nec proinde, uno rescisso, alter corrui, ut dixit *Rot. in Assisien. Censu 28. Martii 1652. §. hujusmodi autem, coram Bevilacqua, de qua fit mentio in d. c. 252. numero 20. par. 13.*

28 Et alterum in eodem proposito emptionis, nam si quis ad normam *l. curabit, C. de act. empt.* conveniat de fructibus compensativis in quantitate superexcedente, non propterea Contractus emptionis irritus remanebit, sed solum illa taxatio in excessu redigi debet ad justitiam, ex *Leotard. de Usur. quest. 72. num. 8. & seqq. & signanter sub numer. 11. vers. quamobrem, Rot. dec. 2. numero 1. & coram Card. Otthobon. Episc. Rocca select. disput. Jur. cap. 96. num. 8.*

Accedente in idem vulgari propositione, quod cum assignatio tertiæ partis Molendinorum stare posset, citrà conventionem annuæ præstationis, per speciem taxæ verisimilis factæ, &
 29 accollatæ per M. Ducillam, omnis cessabat respectivitas, quæ, ex Juribus notissimis, efficit, ut uno ex correspondivis sublato alterum collabescat,

tot enim censendi veniunt Contractus in hoc casu, quot sunt capita stipulationis, ex traditis per *Mandell. Alb. c. 1. §. 45. numero 3. Menoch. præsumpt. 12. num. 39. lib. 6. Cyriac. contr. 90. num. 20. cum seqq. Rot. decis. 212. sub numer. 5. ex vers. unicum tamen, cum seqq. & usque ad fin. post Zach. de oblig. Camer. & coram Dunozeri. Jun. dec. 543. num. 20. & coram Bi. h. d. dec. 231. num. 26. & d. decis. 177. numer. 6. coram Carilli. & decis. 736. numer. 6. & 7. par. 18. rec.*

30 Motivabatur in contrarium, quod ad metiendam læsionem tempus Contractus foret inspiciendum ex collectis per *Cyriac. controu. 1. numero 33. Valeron. de transact. i. 6. quest. 2. num. 3. Alogr. Jun. contr. 3 n. 43. Rot. coram Cocin. dec. 1338. num. 16. & dec. 1450. numer. 21. & in recent. decis. 235. num. 6. par. 14.*

Sed facilis erat responsio, quod tunc procederet propositio, ubi pro parte M. Ducilla prætenderetur transactio impugnari, sed cum sola questio versaretur in excessivitate super re habente tractum successivum, inutilis remansisset conclusio
 31 ab initio insinuata, quod adiri valeat Præses Provinciæ, qui excessivam exactionem redigeret ad justitiam, saltem de æquitate Canonica, per *Text. in d. cap. suggestum, de Decim. de quo latè Card. De Luca lib. 14. cod. tit. de Decim. disc. 3. per tot. & in Supplement. part. 3. tit. de Testam. disc. 82 sub num. 14. vers. facilius, & in terminis transactionis ex Doctrina Bart. in l. inter Stipulationem 83. §. Sacram numero 7. ff. de verb. oblig. & post Rot. coram Martin. Andr. dec. 48. numero 13. vers. ad secundum, & numero 14. repetit. dec. 730. numer. 8. par. 3. rec. dixit eadem Rot. dec. 24. numero 9. & seqq. par. 13. ubi quod tot censentur esse tractiones, quot sunt Anni in his, quæ habent tractum successivum, quodque idcirco etiam in futurum læsio consideratur in iis, quæ habent observantiam successivam, nec læsio restringitur ad tempus Contractus, & prius quoque dictum fuit in *Aurien. Congruè 14. Martii 1608. §. conferunt, cum seqq. coram Ortenberg. & concordat Barbof. Rot. decis. 62. numero 8. lib. 2. Cancr. var. resol. d. par. 2. cap. 1. num. 274. Massim. de Confisc. q. 1. §. 47. num. 52. & seq. sequitur Pacion. de locat. cap. 49. numero 107. Larra decis. Cranat. 69. num. 16. latè Bonden. colluct. 26. num. 130. lib. 2.**

PISAUREN. PECUNIARIA PRO GENTILE; ET ALIIS DE BELIS,

CVM MONTE PIETATIS.

ARGUMENTUM.

Latè tractatur, quando Montes Pietatis licite valeant recipere ratione Eleemosynæ fructus, sive Usuras à Mutuatariis; & an valeant pacisci de majoribus Usuris sub titulo lucri cessantis, & damni emergentis, quàm importent expensæ pro hujusmodi Sacrarum Ædium manutentione. Et plenè de requisitis ejusdem lucri cessantis, & damni emergentis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Extremæ Cause.*
- 3 *Contractus talis esse censetur, qualis à Partibus denominatur.*
- 4 *Inie esse ab initio conventum, si ex post non iustificetur à Creditore, quod tantum sua interfuerit, reddatur illicitum, & usurarium.*
Et quæ requisita necessaria sint ad effectum legitimandis huiusmodi Interesse conventum, num. 7.
- 5 *Montes Pietatis sunt liciti, & possunt Eleemosynam percipere à recipientibus Mutuum, & contrarium dicentes sunt excommunicati, & num. 10.*
Declarata, ut num. 11. & 12. ubi de ratione.
Item declarata, quod non possunt pecuniam destinatam ad usum Pauperum convertere ad lucrum, & negotiationem, num. 6.
- 8 *Officiales Montium Pietatis non possunt disponere de pecuniis sine licentia Superiorum.*
- 9 *Interesse ut sit illicitum, sufficit, quod occasio investendi ex ludatur per possibile.*
- 13 *Dammum emergens non debetur, nisi prebetur indivisiivè, quod ex causa pecunie non solute per Debitorem Creditor dampnificatus fuerit in accipiendo pecuniam sub Usuris, & num. 18.*
Item non debetur, nisi prebetur, quod Creditor aliunde non potuerit damnum evitare, num. 14.
- 15 *Mutuatarii recipientes pecuniam à Monte Pietatis, ultra Eleemosynam, rescere tenentur quidquid Mons persolvit pro inveniendis pecuniis ad sui sustentationem.*
De Lira, ut num. 16. & 17.
- 17 *Interpellatio non est faciendâ Debitori, quando adest conventio accipiendi pecunias ad ipsius damnum, & Interesse.*
Item, quando Debitor renunciavit ipsi interpellationi, num. 20.
Declarata, ut num. 21.
- 22 *Interpellatio non est faciendâ Debitori à Creditore, qui habet facultatem cambiandi cum se ipso, & de ratione.*

DISCURSUS C.

1 **C**UM in revisione Computorum administrationis Caspæ Montis Pietatis Pisauri repetitus fuerit Lucianus Belus debitor in scutis 2905. Officiales ejusdem Montis fecerunt ipsi dilationem, & cor respective convenerunt, quod Belus deberet interim solvere eidem Monti Eleemosynam ad rationem scutorum 3. pro centenariis, alio insuper adjecto pacto, quod si durante dilatione Mons Pietatis pro ejus necessitatibus indigeret pecuniis, illas recipere posset, absque alia limitatione, damno & Interesse ejusdem Beli.

Cum itaque plures pecuniarum summas Belus solvisset Monti ex causa, & titulo dd. fructuum, & respective Interesse, absorbentes (posita imputatione earundem pecuniarum in sortem) principale debitum, insurrexit Mons contra Gentilem, & alios de Belis heredes, seu fidejussores Luciani, ac prætendens ejusdem Capitalis restitutionem eos convenit coram Prætoris Pisauri, qui Absolutoriam favore Reorum conventorum pronuntiavit. Devolutâ autem appellationis Causa ad A. C. cum tres essent inspectiones

seu prætensiones Montis, prima nimirum ratione conventæ dilationis ab initio ad ratam scutorum trium pro centenariis; Secunda ex capite scutorum trium pro centenariis; Tertia denique ad rationem scutorum quatuor cum dimidio ex capite lucris cessantis, quia nempe Mons proprias pecunias coactus fuit implicare in extinctionem dd. Censuum, fuit ab A. C. judicatum, deberi solum ipsi Monti fructus ad rationem scutorum trium: Et tandem commissâ Causa in Rota coram Card. Taya, eâque proposita sub die 8. Februarii 1680. cum Dubio, An deberentur Eleemosyna, & damna, ac Interesse, resolutum fuit, Eleemosynam deberi, non autem damna, & Interesse. At reposita eadem Causâ sub die 21. Aprilis 1681. coram Eodem, & disputato solito Dubio, An standum, vel recedendum esset à decisis, responsum fuit, standum esse in decisis quoad Eleemosynam, sed recedendum quoad damna, & Interesse; neque (quod sciam) Causa habuit ulteriorem progressum, sed fortè fuit amicabiliter concordata.

Scribens itaque pro Belis tam coram A. C. quam in Rota, in sensu Veritatis credebam, quod respectu Eleemosynæ, illa quidem deberi posset, sed non ad ratam scutorum trium, cum nullibi doceretur, quod ab aliis Debitoribus, seu recipientibus in mutuum tanti ratione expensarum, aliorumque onerum (legitimantium, ut infra, huiusmodi fructus) Mons consuevisset percipere; Quòvero ad damna, & Interesse, placuit in hac parte magis judicatum ab A. C. quam secunda vice in Rota; Siquidem retenta opinione aliâs firmata per eandem Rotam, quod etiam si Debitor renunciaverit interpellationi sibi faciendæ, quatenus Creditor ad damnum ejusdem Debitoris sumeret pecunias pro suis indigentibus, adhuc susceptis iisdem pecuniis teneatur idem Creditor denuò interpellare Debitorem, an velit stare sub illis Usuris, deficiebat in præsentibus casu talis interpellatio, & de hoc objecto nulla fit mentio in secunda Decisione, quæ tamen, ut plerumque accidit, innixa fuit alteri præcedenti Decisioni in Foroliviens. Pecuniaria num. 4. Decembris 1679. coram Pauluccio, in qua Ego non scribens nec etiam puto, quod tale motivum concurreret in facto, vel saltem fuerit promotum per Informantes: Benè verum, quod in utraque Decisione hujus Causæ refertur per extensorem suffragium unius ex quatuor Votantibus, qui nullum Interesse, aut damnum, vel Eleemosynam deberi opinabatur, motus ex infra scriptis.

Nihil deberi respondendum est; Quatenus namque pertinet ad primam partem Eleemosynarum, frustrâ ad præsens titulo adeò pio colorantur Usure, versamur etenim dumtaxat in annua præstatione conventa ratione solius lucris cessantis, atque itâ ad litteram declararunt Administratores in ipso Instrumento obligationis sub illis verbis, cum si dd. DD. Rectores pecunias prædictas haberent promptas, eas iniquè ponerent cum licentia DD. Superiorum ad honestum lucrum, emendo tot Loca Montium in Alma Urbe in beneficium dilecti Montis: Ac propterea dum habemus claram, & expressam denominationem tituli & Contractus, unâ cum ratione lucris cessantis sustentate eundem Contractum, perperam recurritur

ad alterum titulum Eleemosynæ, ex recepta
3 propositione, quod semper talis reputari debet
Contractus, qualiter à Contrahentibus fuit ex-
prelus, & reputatus, ut ait *Bart. in l. qui fur-*
dum, §. Qui autem, ff. de contrahen. empi. Rip. in
l. 1. n. 11. ff. si cert. pet. Cyriac. contr. 260. num. 19.
Rot. decis. 275. nu. 1. post Pacif. de Salviar. & coram
Merlin. decis. 161. nu. 2. & coram Coc. i. decis. 894.
num. 3. & decis. 268. num. 6. par. 12. rec. & coram
Cels. decis. 328. num. 2. cum aliis, præter hos, in
precedenti Disc. n. 11.

Requiritur verò lucri cessantis nullo modo con-
currunt, ideòque licet ab initio potuerit hujus-
modi lucrum, & Interesse conveniri, & taxari,
4 nihilominus quoties (prout hic) successivè non
apparet, quod tanti reverà Montis interfue-
rit, quodque prædicta requisita præscripta per
Castren. in l. 3. §. fin. ff. de eo, quod cert. loc. ad un-
guem verificentur, Interesse durante dilacione
conventum remanet illicitum: & usurarium, jux-
tà plenè normata per Gratian. discept. 387. num. 10.
& seq. Ancharan. Lun. quæst. famul. lib. 2. quæst. 33.
num. 4. Scacc. de Commercio. §. 1. quæst. 7. par. 2. am-
pliat. 8. sub num. 57. Leotard. de Usur. quæst. 72. n.
8. Rot. coram Bich. decis. 487. num. 12. & prius post
2. vol. consil. Farinac. dec. 331. num. 3. 4. & decis. 13.
num. 13. & 14. par. 5. & decis. 9. num. 4. par. 14.
rec. cum cæteris, de quibus supra Disc. 67. num.
3. & seqq. & in terminis loci Pii Card. De Luca
disc. 29. nu. 2. & 3. lib. 8. de Usur.

Et quidem manifestissimè excluditur primum,
scilicet quod Mons fuerit assuetus pecuniam in-
vestire, vel in lucra, & negociationes implicare,
5 cum consimiles Montes à Sacris Canonibus, &
Conciliis intantum fuerint approbati impositâ
pœnâ excommunicationis adversus præsumentes
contrarium, ex *Constit. 11. Leonis X. & notarunt*
Quarant. in summ. Bullar. in verb. Montes Pietatis,
Nuvarr. in Manual. cap. 17. num. 213. & de
Usur. num. 59. cum seqq. Bonacin. de Contract. di-
sp. 3. punct. 12. quæst. 3. Leotard. de Usur. quæst.
22. ex num. 33. cum seqq. in quantum pecuniam dum-
taxat retinent expositam Pauperum indigentis,
6 ideòque illos non posse eandem pecuniam ad
hunc usum destinatum in aliquod Investimentum,
seù negociationem convertere, omissis genera-
litatibus, in puncto firmat *Castropal. Oper. Mor-*
ral. par. 7. tit. de Instit. disp. 4. punct. 24. num. 5.
in fin. ibi, non potest exigi lucrum cessans ex nego-
ciatione, cum non possit esse pecunia negociationi posi-
ta est mutationi, & prosequitur Giballin. de Usur.
tom. 2. lib. 4. cap. 7. art. 2. n. 5. vers. secundò inquit.

Cessantque pariter alia duo requisita, nimi-
7 rum quod Mons haberet promptam, & indivi-
duam occasionem investiendi, lucrandique, ac
denique quod culpâ Debitoris non solventis,
istud proximum, & indubitatum lucrum amise-
rit, ideòque ex hoc quoque separato fundamen-
to præfatum Interesse tamquam incertum, & in-
determinatum exigi non posse, præter relatos su-
prâ nu. 4. latè habetur firmatum ex collectis per
Castill. lib. 2. contr. cap. 1. num. 69. vers. inmodò, &
contraria, Sabell. var. resol. cap. 51. numero 2. &
cap. 100. numero 14. Mascard. de probat. con-
clus. 933. numero 30. Gait. de Credit. cap. 2. tit. 7.
num. 1691. Staiban. de Interess. l. b. 2. quæst. unica n.
134. Leotard. de Usur. d. quæst. 72. num. 8. & seq. Gi-
ballin. cod. tract. lib. 2. cap. 5. art. 7. num. 2. & 3.

tom. 1. Card. De Luca disc. 12. nu. 17. in fin. eod. tit. de
Usur.

Magis autem, quoniam ultra defectum justi-
ficationis illius promptitudinis, & occasionis
in quolibet alio Privato Creditore desideratæ,
8 præexistere particulariter oportebat in Monte
specificè a Superiorum permisso, ut tradit *Card.*
De Lugo de Inst. & Jur. par. 2. disp. 28. sect. 10.
nu. 192. qui licentiam uti jure non dedissent,
ne pecuniæ, ut diximus, destinatæ pauperum indi-
gentis in alium usum converterentur, & tamen
9 ad effectum prohibendi consequentem Interest-
se sufficit sola possibilitas quod vel non adesset
ocasio, vel si adesset præfata licentia denegaretur,
ut ait *Rota decis. 401. nu. 42. par. 16. rec. cum*
cæteris supra relatis.

Neque dicatur, quod ista occasio certificata
saltem remaneat ex Eleemosynis, quæ à Mutua-
10 tariis exiguntur per Montem, ut tradunt ad-
ducti supra n. 5. Quia, ultra quod ex eodem sup-
plicili bello, quem Ministri Montis porrexerunt
V. Legato pro dilacione Debitori concedenda,
lucide constat, quod in Capta tunc temporis re-
periebantur scuta 4000. ac propterea satis de per-
se movetur justificatio, quod ex præfata dilacione
lucrum Eleemosynarum cessaverit, & omissio
etiam, quod, ex deductis supra ante nu. 3. Mons
de Interesse convenit ob solum titulum, & fun-
damentum lucri cessantis ratione emptionum Lo-
corum Montium, quas facere potuisset: Adhuc
tamen corrui omnis difficultas, quoniam titulus
Eleemosynæ solummodò ex notorio Montis
Instituto locum sibi vindicat, quando Pauperes,
11 & Indigentes procedendo per viam veram mutua-
tionis tradunt pignora, ac respectivè recipiunt
pecunias, quia tunc ratione custodiar, & Ministros
licite exiguntur à Mutuatariis Eleemosynæ;
Verum nullo modo adaptatur, & congruit casui
nostro, quia Mons prædictum Institutum non
observavit, nullamque custodiam pignorum ad-
hibuit, ideòque sub palliamento Eleemosynæ non
posse Montem existere in lucro, in individuo re-
ferendo præfatum Institutum *Leonis X. in or-*
dine la 11. notavit Giballin. de Usur. d. tom. 2. lib. 4.
cap. 7. art. 2. num. 2. & 3. Castropal. d. par. 7. tit. de
Instit. disp. 4. punct. 24. num. 5. Carol. Marant.
respons. 27. num. 1. & seqq. par. 2. Mans. consil. 434.
num. 10. & recensendo ea verba, absquè Montium
hujusmodi lucro, registrata in Concilio Lateranen.
tradit Petri Gregor. de Usur. lib. 2. cap. 3. num. 16.
vers. ita demùm, Bonacin. d. disp. 3. quæst. 3. punct.
12. num. 4. Card. De Lugo de Inst. & Jur. tom. 2. di-
sp. 25. num. 192. Leotard. de Usur. quæst. 22. num.
34. ubi ex Caietan. & Comitul. refert Paulum II. ita
Legato suo Perusino rescriptissè, & concordant
Muta ad Consuetud. Panorm. cap. 36. num. 10. Gait.
de Credit. d. cap. 2. tit. 7. nu. 1428. & seqq. Pignatell.
Consul. Canon. tom. 1. consult. 41. nu. 17. & tom. 4.
Consult. 151. per. 101.

Idque sub ratione patentissima, quoties enim
12 pro mera dilacione, & mutuo, ac sine pignore
Mons exigere valeret certum interesse, non dis-
tingueretur Mons Pietatis à quolibet Merca-
tore, cujus moris est, Debitorem suum moro-
sum ponere sub Usuris, ut præclare dixit *Castro-*
pal. d. par. 7. tit. de Instit. disp. 4. punct. 24. nu.
5. in fin. vers. non potest. exigi lucrum cessans, Gi-
ballin. de Usur. d. tom. 2. lib. 4. cap. 7. art. 2. num. 5.

vers. secundo inquit, Cohell. ad Bull. Bon. Regim. cap. 22. num. 36.

13 Posito igitur, quod prima species Interesse detegatur injusta, & illicita, facilius collabescit secunda, quæ fundatur super damno emergente; quia ad hunc effectum deficit principale requisitum, individua scilicet probatio, quod propter præcisam carentiam pecuniæ solvendæ à Debitore fuerit Creditor damnificatus in accipiendo pecunias sub Usura, vel annuo Canone, ut communiter tradunt *Merend. de Camb. Nurdin. cap. 3. num. 23. Ciardin. contr. 173. num. 20. Hermessill. ad Lopez l. 10. gloss. 4. tit. 1. par. 5. num. 48. & seq. Posth. resoll. 115. numero 28. & seqq. Zacch. de Solar. quæst. 47. num. 13. Sabell. var. resol. d. cap. 100. nu. 22. Conciol. alleg. 56. nu. 42. Gob. consulti. 14. num. 87. & fuit semper inconcussa Rotæ sententia de qua *Mohedan. dec. 3. num. 1. de Usur. quem inalterabili Calculo deinde sequuta fuit in de isf. 325. num. 5. post lib. 2. consil. Farinac. & decis. 350. num. 7. post. Cenc. de Consil. & decis. 8. num. 2. apud Posth. de Subhast. & decis. 83. in princ. post Fenzon. ad Stat. Urb. Coccin. decis. 498. num. 2. & 3. Merlin. decis. 409. num. 17. & decis. 86. num. 17. & seq. par. 11. ubi reprobat *Ruie. in consil. 104. lib. 4. sentiens, quod sufficiat mora Debitoris, & generica probatio damni Creditoris, absque eo quod specificè constet, id provenire ex culpa Debitoris, & decis. 210. num. 3. part. 14. recent.***

Facilius autem, perpendendo, quod Mons (ex notoriis) non erat adstrictus pecuniam mutare Pauperibus, quoties illa careret, vel in omni casum poterat isti indigentia occurrere, vel cum scutis 4000. quæ habebat in Capsa, vel ex distractione Pignorum non expignoratorum in tempore præfixo; sicque alterum nimis de plano cessat requisitum, quod Creditor aliunde damnum evadere nequiverit, ut cæteris relatis firmat *Gratian. discept. 987. num. 8. & 9. ubi quod hæc Conclusio neminem habet contradictorem, Antonell. de temp. legal. lib. . cap. 58. num. 3. Mohedan. d. decis. 2. in princ. de Usur. Bich. decis. 125. nu. 9. & decis. 304. num. 33. par. 9. rec.*

15 Nullatenus adversante, quod Mutuatarii teneantur ultra Eleemosynam reficere illud, quod ab eodem Monte solvitur pro inveniendis pecuniis ad ipsius sustentationem necessariis, ex *Pasqualig. decis. Moral. 186. nu. 4. cum seqq. Card. De Lugo de Inst. & Jur. tom. 2. d. disp. 25. num. 198. Giballin. de Usur. lib. 4. cap. 7. art. 3. consuet. 3. sub numero 4. Leotard. eod. tract. d. quæst. 22. num. 37. Rot. in Forolivien. Pecuniaria 4. Decembris 1679. §. de validitate, & seq. coram Pauluccio. Etenim hujusmodi *Authoritates* loquuntur in casu, quo Montium erectio, eorumque Erarium constat ex pecunia favore conducta, vel quando per Principis Indultum, & per viam legis universalis omnibus notoriæ accipiunt sub Usuris pecunias pro conservatione Montis ex nullo alio fundo, vel are permanentis, & ita, plures species istorum Montium distinguendo, se explicat *Leotard. in d. quæst. 22. num. 37. & Pasqualig. decis. 183. & 184. ubi innititur præcisæ Constitutioni particulariter editæ pro Ferrariensibus à Paulo III. idemque tradunt Card. De Lugo, & Giballin. in locis allegatis.**

At in Monte, de quo agimus, neque per sonnum concurrunt dictæ circumstantiæ, cum 17 verè ille sit erectus de publica pecunia Communitatis, vel Piorum obventionibus, in quibus casibus non posse exigi ultra acceptum & ultra stipendium, & expensas Ministrorum, firmant latè congesti per eundem *Leotard. d. quæst. 22. n. 29. & 33. & seqq. alique omnes mox relati.*

Fortius ergo, quia tantum abest, quod in præfenti receptio pecuniæ per in positionem Censui proveniret ex natura ipsius Montis, ut supra, quinimo Censui in casu nostro præceditur impositus vigore pacti in Instrumento adjuncti, ideò 18 que nisi concurrant superius recentita requisita damni emergentis, Mons, qui non facit aliam figuram, quam meri Creditoris, consequi nequit prædictum Interesse, ad firmata per *Rot. d. decis. 125. num. 9. coram Bich. & d. decis. 304. num. 33. par. 9. rec. & d. decis. 86. num. 17. & seq. par. 11. & alibi passim.*

Atque hinc deveniendo ad pactum accipiendi pecunias ad damnum, & Interesse Beli, & absque illius interpellatione, undè alia non esset necessaria interpellatio, ad trad: per *Cyriac. contr. 526. num. 24. & seqq. Add. ad Gregor. decis. 148. sub num. 4. vers. hæc tamen, Rot. decis. 185. numer. 5. & 6. par. 3. rec. & decis. 157. num. 2. & seqq. par. 13. & decis. 301. num. 4. & seq. par. 15 supra Disc. 20 67. numero 9. & 10. & in specie negotiationis factæ per Debitorem cuiuscumque interpellationi, eadem *Rot. decis. 274. num. 2. par. 5. & decis. 413. sub num. 23. vers. intimatio, par. 13. & decis. 126. numer. 25. part. 14. Versamur pariter extrâ difficultatem; quia, ultra quod adhuc edoceri deberet de præfata, ac positiva necessitate, exuberat tamen ea propositio passim in Curia recepta, & canonizata, quod hujusmodi remissio solummodo operatur circa intimationem, quæ aliàs ad constituendum Debitorem in mora, & respectivè tribuendam potestatem accipiendi de facto pecuniam sub Usuris necessaria existebat, non autem 21 tem tollit necessitatem illius interpellationis, quæ post acceptas pecunias fieri debet eidem Debitori, ad effectum, ut isto certiorato, quod ipsius damno currit Interesse, valeat ab eodem liberari, si velit, juxta communissimam conclusionem, de qua usque ad satietatem per *Amat. Panorm. resoll. 27. num. 11. Baron. de Citat. tom. 2. singul. 85. nu. 2. & 3. Gratian. discept. 829. numer. 9. Scacc. de Commert. §. 1. quæst. 7. par. 2. ampliatur. 8. numero 250. Antonell. de tempor. legal. d. lib. 1. cap. 58. num. 1. Rot. coram Merlin. decis. 737. num. 9. & 10. & coram Card. Othobon. decis. 269. num. 4. & præter has reliquæ, de quibus supra Disc. 66. numero 28. quidquid dicendum, quando ab initio 22 fuisset creatum Cambium cum facultate cambian-di cum se ipso attributa Creditori, quo casu cum idem Creditor faciat figuram Creditoris insimul, & Mandatarii ipsius Debitoris, censetur se ipsum interpellare loco Principalis, sibi que debet imputare Debitor, si Creditorem suum Procuratorem constituit, ut distinguendo advertit *Rot. decis. 379. num. 2. par. 2. rec. & decis. 304. num. 4. part. 4. & decis. 33. sub lit. B. vers. secundo verò casu, penes Turr. de Camb. & decis. 636. num. 10. & 11. coram Merlin.****

DISCURSUS GENERALIS

In quo continentur varia circa Stylum, Causas, Judicia, Privilegia Mercatorum, & signanter de eorum Libris, quomodo debeant retineri, & quam faciant probationem tam pro, quam contra Scribentem, aliaque incidenter de eorum Litteris, Pagellis, & Obligationibus.

S U M M A R I U M.

- 1 *Causa, & negotia Mercantilia debent tractari de plano, & aequo, remotis iuris apicibus, & subtilitatibus.*
- 2 *Mercatores male agunt, qui relicta veteri simplicitate subtilizant in Foro.*
- 3 *Causas, & Negotia Mercantilia remitti iudici ipsorum Mercatorum quandoque expediret. Et datur exempla Consulatum in pluribus locis, & Portibus, ibid.*
- 4 *Mercaturam quintum Reipublica Elementum appellavit. Baldus.*
- 5 *Mercatura iam Terrestris, quam Maritima est utilissima Reipublica, & ideo favoribus cumulanda.*
- 6 *De necessitate imprimendi novos Libros in materiis legalibus.*
- 7 *Mercatorum Causas absque tela iudiciaria cito expedire summopere interest.*
- 8 *Commercium non debet retardari, nec impediri.*
- 9 *Mercatorum Causa debent terminari levato Velo. Et quid significant ista verba levato Velo, numero 10.*
- 11 *Sententia debet esse conformis libello, & petitioni, & agens ex una causa non potest ex altera obtinere. Fallit in Causis Mercatorum, in quibus attenditur quid probatum, non quid petiitum, num. 12.*
- 13 *Libellus, & petitio non admittitur, si est incerta. Fallit in Causis Mercatorum, siue petitio fiat in voce, siue in scriptis, num. 14.*
- 15 *Mercatores an gaudeant privilegio miserabilium personarum, & num. 16. usque ad 19. Declara, prout sub num. 19. Meretrices non gaudent privilegio miserabilium personarum, & de ratione, sub num. 18.*
- 20 *Contractus in loco quilibet de iure potest conveniri. Sed hoc non procedit in Mercatoribus, & de ratione, num. 21.*
- 22 *Nundinae an habeant privilegium, ut quis illis dantibus nequeat ratione Contractus, vel debiti conveniri. Et quid in Mercatoribus, qui essent in Nundinis, num. 23.*
- 24 *Mercator si debitum contraxit intuenti Nundinarum, vel ut illud solveret in Nundinis, potest tunc in eis conveniri pro eodem debito.*
- 25 *in Nundinis non requiritur citatio verbalis, sed praedicatur realis, & de ratione.*
- 26 *Creditor ad agendum regulariter ante diem compelli non potest.*
- Limita, si compellatur ad instantiam Mercatoris, num. 27.*
- Item limita in casibus l. diffamari, C. de ingen. manumiss. & l. si contendat, ff. de fidejuss. de quibus remissive, num. 29.*
- Qua tamen ll. in Curia Lubeca non admittuntur ad effectum preventionis inter plures Iudices, num. 30.*
- 28 *Leges Partitaram Hispania deservunt pro interpretatione legum (civilium, & de ratione.*
- 31 *Creditor agere non potest, nisi pro sua rata. Fallit inter Mercatores, ac in negotiis alicujus Societatis, num. 32.*
- Distinguetamen, ut num. 33.*
- 34 *Iuramentum Calumniae non requiritur in Iudiciis Mercatorum. Contra, num. 36.*
- 35 *Iuramentum Calumniae si praestitum non fuerit, non annullat Processum, si altera Pars illud non petierit.*
- 37 *Iuramentum Calumniae non causat nullitatem, quoties constat de bono iure negligentis illud praestare.*
- 38 *Mercator, etsi non possideat immobilia, non tenetur satisfacere, nec potest allegari suspectus de fuga. Declara tamen, ut ibid. & num. 39.*
- 40 *Actio, & passio datur in Mercatoribus, qui possunt sibi solvere, & de ratione.*
- 41 *Mercatorum stylus attendi debet in concursu Iuris Communis.*
- 42 *Florentini Mercatores sunt valde periti in materia Mercaturae.*
- 43 *Mercatorum votum, & iudicium exquiri debet in aditione legum concernentium commercium.*
- 44 *Mercatorum iudicio stari debet in concernentibus eorum stylum, & practicam. Contra, num. 45. Et de ratione, ibid. Concordia tamen, ut num. 46. & num. 48.*
- 47 *de Mercatorum stylo notorio potest Iudex extrajudicialiter se informare.*
- 49 *Mercatoris alicujus stylus particularis magis attenditur, quam universalis. Sed talis stylus debet esse uniformis, & semper observatus, num. 50.*
- 51 *Mercatorum appellatione qui veniant ad varios effectus, & num. 53. cum plura sequuntur.*
- 52 *de Iudicibus, seu Consulibus Maris Pisis residentibus, eorumque laudibus.*
- 54 *Artifex quis dicatur contradistincta Mercatore.*
- 55 *Mercatura si est prohibita Hebrais, non est illis interdicta resellio, & venditio Vestimentorum nova materia.*

- 56 *Artifex, vel potius Mercator an dicatur, qui exercet negotiationem admixtam artificio.*
- 57 *Ad Mercatorem ab Artifice distinguendum attenditur communis usus, & reputatio.*
- 58 *Mercatorum appellatione in Statutis odiosis non veniunt Artifices.*
- 59 *Iurisdictio in concessa in Causis Mercatorum an intelligatur cumulativè, vel privativè, & n. 60.*
- 61 *Iurisdictio concessa in Causis Mercatorum intelligitur etiam in dependentibus, emergentibus, & annexis.*
Restringe tamen respectu Causarum, & negotiorum verè Mercantilium, numero 62.
Et que sint ista Cause Mercantiles remissivè, ibid.
Amplia dictam restrictionem, quando persone litigantes sunt Mercatores, sed negotia non sunt Mercantilia, n. 63.
- 64 *Mercatorum appellatione veniunt Artifices, quando agitur de Statutis penitentibus Falsarios, & Deceptoros.*
- 65 *Mercatorum privilegiis ut quis petiatur; quinque requisita sunt necessaria, & qua.*
Declaro, ut nu. 66. 67. & 68.
Statutum loquens de Mercatore non comprehendit illum; qui nomine alieno Mercaturam exercet, sub d. num. 66.
- 69 *Mercatura plures species, vel plures Artes exercens an, & quando de una potius, quàm de alia Arte, vel Mercatura sit reputandus, & n. 70.*
- 71 *Mercaturam per alium exercens non amittit Nobilitatem.*
- 72 *Mercatura regulariter præjudicat Nobilitati.*
Limita, & declaro, ut numer. 73. 74. & seqq. & numero 82.
- 76 *Mercatura Venetiis non præjudicat nobilitati.*
Item nec in Civitate Genue, num. 77.
Et generaliter in Italia, Lusitania, & Hispaniis, numero 78.
- 79 *Statuta religionis Hierosolymitana reiciunt Mercaturam ab admissione ad Habitum excipiunt in Italia Lanenses, Florentinos, Senenses, & Lucenses.*
- 80 *Florentini Nobiles exercentes Mercaturam in Hispaniis possunt ibi esse Hidalghi.*
- 81 *De Florentinis in materia Mercaturæ residentibus in Urbe, eorumque Tribunali, & Causis.*
- 83 *Mercatura an extinguat Nobilitatem, vel potius cessatà Nobilitas reviviscat.*
Et quid desuper, statuatur in Provincia Britannia Gallicarum, num. 84.
- 85 *Mercatori morienti sine hærede succedit Natio, & quando.*
- 86 *Mercatores fidejutores non habent beneficium excussionis.*
Et de ratione, num. 87.
- 88 *Mercatura in Minoribus, Filiisfamilias, & Mulieribus eximit eorum Contractus à solemnitatibus Iuris, & Statuti, & num. 92 & 93.*
Et de ratione, d. num. 88. & num. 89.
- 90 *Filiisfamilias Mercator non juvatur Macedoniano quodam Mutua recepta ex causa Mercaturæ.*
Et in dubio præsumitur Mutua contraxisse ex causa Mercaturæ, num. 91.
- 94 *Libris Mercatorum Florentia præstatur integras fides, & illorum vigore resultat hypotheca.*
Amplia, idem esse de consuetudine in tota Italia, num. 95.
Et de ratione, nu. 96. 98. & 99.
- Intellige ad effectum concurrendi cum publico Instrumento posteriori, n. 97. ac sub d. num. 96.*
- 100 *Statutum tribuens hypothecam, vel viam executivam Apocis, & Instrumentis intelligitur contra Debitorem; non autem contra Tertios possessores.*
- 101 *Hypotheca concessa libris Mercatorum an præferatur Creditis Chirographariis anterioribus, & n. 102. ubi declaratur.*
- 103 *Requisita l. scripturas, C. qui pot. in pignor. hab. non sunt necessaria in quietantis, & aliis scripturis liberatoris.*
- 104 *Statutum concedens viam executivam Apocis Mercatorum an intelligatur respectu Debitoris, vel etiam Tertii.*
- 105 *Statuta concedentia fidem libris Mercatorum intelliguntur circa spectantia ad Mercaturam.*
- 106 *Libris Mercatorum si fides adhibetur ad terminos Iuris, hoc intelligitur etiam in Contractibus extrà Mercaturam*
Declaro, ut num. 107.
- 108 *Statuta concedentia fidem libris Mercatorum habens locum etiam extrà Territorium Statuentium.*
Et de ratione, num. 109. & 111.
- 110 *Testamentum conditum in loco, ubi ex Statuto, vel consuetudine sufficiens duo Testes est validum etiam extrà Territorium.*
- 112 *Statutum concedens fidem libris Mercatorum an debeat attendi tam si agatur de modica, quàm de magna summa, & num. 113. 115. & seqq.*
Et in his terminis pro summa intelligitur qualibet partita de per se, non autem conservata cum aliis, numero 114.
- 116 *De Statutis, & Constitutionibus vigentibus in Statu Ecclesiastico, & in Urbe circa fidem libris Mercatorum, vel Artificum præstandam.*
- 117 *Si Statutum concedat fidem libris Artificum, an sit credendum libris Mercatorum magis insignium.*
- 118 *Si Statutum concedat fidem libris Mercatorum, quæ requisita debeant concurrere in eisdem libris.*
Et perpenditur, ac reicitur illud requisitum, quod libris debeant esse scripti de manu ipsius Mercatoris, nu. 119. 120. & seqq.
- 121 *Liber scriptus in aliquo Negotio præsumitur scriptus de consensu Domini ipsius Negotii.*
- 122 *Cautela ad ad effectum, ut libri probent, & obvietur fraudibus.*
Scriptura facta de commissione alterius, qui nescit scribere, quando probet, ibidem.
- 123 *De Recognitione manus, illiusque variis modis, remissivè.*
- 124 *In Recognitione manus Epistolarum, vel litterarum Cambi admittuntur Testes deponentes de nota manu.*
- 125 *Libris Mercatorum creditur, etiam si de eis dispute-tur, quando Scribens non est amplius Mercator.*
- 126 *Mercator conveniri potest coram Iudicibus Mercaturæ pro negociis gestis quando erat Mercator, licet postea desierit esse talis.*
- 127 *Notarius si falsum committat, non præjudicat Instrumentis antea confectis.*
- 128 *Statuta concedentia fidem libris Mercatorum an ligent personas Ecclesiasticas, remissivè.*
- 129 *Liber de lure Communi non probat favore Scribentis, nec pro Tertio contra Tertium sine adminiculis.*
Et quantum sint ista adminicula, n. 130.
Et an requirantur urgentiora de celo Scribente, numero 131.

- Maxime si libri remanserint penes ipsum post decoctionem*, num. 132.
- 133 Statutum concedens fidem libris Hebræorum contra Christianos non valet.
Contra, num. 134.
Declara, ut num. 135.
Et de ratione, ibid. & nn. seqq.
- 136 Testes Hebraei non admittuntur contra Christianum.
Limita in subsidium, num. 137.
Item limita, quando habent testes Christianos, num. 138.
- 139 Statutum, ut fides libris adhibeatur, non iuvat personas suspectas, & malefame.
- 140 Libri nullam habent fidem, si appareant abrafi, cancellati, aut alias vitiosi.
Amplia, quod in hoc casu potest contra Scribentem in litem jurari, num. 141.
Item amplia, quia tunc potest liber in parte acceptari, & in altera reprobari, num. 142.
- 143 Liber, si reperiatur in parte falsus, presumitur talis in totum.
Et è contrà, si in parte reperiatur verus, num. 144.
Maxime si partita verificatae sint considerabiles, num. 145.
- 146 Liber, si probat pro Scribente, probat etiam pro Tertio, & contra Tertium, & de ratione.
- 147 Liber privatus probat pro Tertio contra Tertium concurrentibus adminiculis.
- 148 Liber probat contra Scribentem, etiamsi non sit tentus legaliter.
- 149 Calculus, & quodcumque folium manu alicujus exaratum probat contra Scribentem.
- 150 Libri non possunt pro parte acceptari, & pro altera resfui.
Declara, ut num. 151. & 152. ubi de libro se referente ad Ordinem, & quietantiam.
- 153 de Libris Mercatorum divisis.
- 154 Liber nuncupatus Mastro non probat sine Giornali.
- 155 Liber Manualis, Stracciafoglio, aut Vacchetta memoria causa scriptus non probat.
Præbet tamen adminiculum, num. 156.
Amplia, quod non probet etiam in præjudicium Scribentis, num. 157.
Contra, num. 158. 159. & 161.
- 160 Liber privatus probat contra Scribentem.
- 162 Liber Scartafaccio di Fiera non facit fidem, & de ratione.
Declara, ut numer. 163.
- 164 Cedula Bancaria, seu Depositii habent executionem paratam, & reputantur publicum Instrumentum, nec admittunt appellationem.
Et an ex eis tribuatur hypotheca, num. 165.
- 166 Cedula Bancaria habentur pro pecunia numerata, si intercedat traditio, & acceptatio.
Amplia etiam ad effectum creationis Censuum, num. 167.
Subamplia, etiamsi Mercator, qui illas exaravit, postea decoxerit, num. 168.
- 169 Schedule, seu Pagardò habent vim Depositii.
Probant non secus ac publicum Instrumentum, num. 170.
Et gaudent viâ executivâ, num. 171.
Rursus habentur pro pecunia numerata etiamsi nullam causam continent, num. 172.
- 173 Schedule, seu Pagardò an sufficiant loco pecunie in creatione Censuum: distingue, ut ibid. & num. 175.

- Esdem Schedule, seu Pagardò an distinguantur à cedulis Bancariis, & de earundem Cedularum distinctione*, ibid.
- Et maxime de eadem distinctione ad effectum, ut cessent fructus recompensandi*, num. 174.
- 176 Cedula Bancaria admittitur pro pecunia numerata in Deliberationibus.
Sed an requiratur, quod constet de præsentia pecunie, ad creditum illius, cujus favore facta fuit Cedula, num. 177.
Pagardò an admittatur in Deliberationibus pro pecunia numerata, ibid.
- 178 Verba per altretanti supponunt, secutum fuisse numerationem, vel mutationem simili summa.
Prout etiam verba recò contanti, num. 179.
Et an admittant probationem in contrarium, numero 180.
Vel referri possint ad aliam causam præter Mutuum, num. 181.
Distingue, ut num. 182.
- 183 Littera Commendatitia regulariter non obligant Scribentem.
Declara, ut num. 184.
- 185 Littera hortativa non obligant Scribentem.
Fallit, ut num. 186.

CUM Vitæ forensis occupatio difficilè permittat, quod per exercentem in ea minus actuale Advocationis possint debita maturitate inchoari, perfici, & in lucem adiecti tractatus (non enim sermo est de illis Voluminibus, quæ speciem potiùs redolent indigesti Repertorii) sub serio examine, & discussione propositionum Juris, addendo, resolvendoque ad publicam utilitatem novos casus, novaque quæstiones, non autem, ut plerumque contingit, dicere jam dicta, & simpliciter in unum colligere, quæ alibi conspersa noscuntur; mens erat abstinendi prorsus ob omni additione, cum potiùs facultas hodiè legalis in tantam Librorum machinam excreverit, ut juxta vulgarem opinionem alter desideretur Justinianus Imperator, qui, abscissis tot Voluminibus, in unum Codicem nostris temporibus magis accommodatum reducat tot Libros, & Liberculos inter se quodammodo colluctantes, & infinitarum litium productivos: Et si illa talis qualis libido scribendi, quæ forte Mihi imputabitur, erat explenda, profectò non debebat Ingenium immorari super hac Nummularia materia, cum non desissent reverà, & ex communiore judicio valdè nobiliores, ut sunt Ecclesiastica, Jurisdictionales, Feudales, Fideicommissaria; cum similibus, & circa quas non defuit occasio in contentiosam Palæstram quandòque descendendi.

Verum non reor absolutè in electione peccasse, quoniam etiâ Causæ, & negocia Mercantilia deberent de plano, & æquo tractari, & definiti, inspiciendo naturalem rationem, & dictamen cujusdam veritatis; & æquitatis, posthabita omni subtilitate, nè dicamus frequenter superstitione Juris, ut ait *Bart. in l. Quicquid, ff. Mandat. Bald. in cons. 198. num. 5. vers. Item in Causis, lib. 1. Socin. Sen. cons. 107. numero 4. lib. 4. Strac. de Mercat. tit. quomod. proced. sit in Caus. Mercat. par. 1. numero 1. Cas. 20. respons. 36. num. 10. lib. 4. Fel. sc. de privil. Pauper. par. 2. quest. 14. numero 17. Ripoll. de Magistrat. Logis Maris cap. 20. num. 168.*

vers. hoc maxime, Calvin. de aquis. lib. 1. cap. 6. num. 11. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 5. rubr. 1. numer. 6. Rot. coram Bich. dec. 557. numero 25 & coram Duno. u. l. un. dec. 654. numero 5. & acc. 448. num. 6. par. 18. rec.

Nihilominus experientia præbet totum contrarium, vel quia id accidat ob hominum malitiam in dies semper adauctam, adeò ut ipsimet Mercatores, relicta antiqua simplicitate, nimis subtilizent in Foro contentioso, præcipue ad effugiendas solutiones, quemadmodum inspecto etiam suo tempore observavit, clamavitque Card. Tusch. lit. M. conclus. 207. sub num. 7. Sed hodie contrarium; vel quia aliquandò ignorantia terminorum talem producat effectum, undè multotiès expediret ad publicum beneficium causas, & Negotia Mercatorum remittere dirimenda practicis in illo exercitio, qui verè de plano, & sine strepitu, & figura Judicii, appellatione remota procedant, ut in plerisque Locis, & Portibus niniùm fælicitèr practicatur, & tradit Marant. in par. 4. vers. ut Iudicium Mercatorum ex num. 48. ad fin. ibique Foller. in addit. Marcard. de Iur. Mercat. lib. 3. cap. 1 & seqq. Card. De Luca de Iurisd. Disc. 83. sub n. 9. Ripoll de Magistr. Log. Mar. qui integrum desuper addidit Tractatum.

Opportunum propterea duximus, vel saltem non omninò incuriosum, & inutile Typis mandare Centuriam Discursuum au plectentium non exiguum partem disputationum magis familiariter in Foro cadentium, ad hoc, ut vel lumine rerum judicatarum, vel ob conflictum habitum in eisdem Causis, & ex quo Veritas magis erui solet; in posterum desumi queat talis qualis norma iudicandi, tollendique ansam contentionibus valde præjudicialibus ipsi Commercio, dùm sicuti commercium, Mercatura nuncupata Reipublicæ quintum Elementum, ex Bald. cons. 348. sub nu. 4. vol. 1. Carpzov. respons. 92. numero 18. in fin. lib. 2. Sirac. de Mercat. part. 2. tit. de Stat. Mercat. num. 4. Hieron. De Philipp. differ. Fiscal. 30. num. 18. Leoncill. decis. Ferrat. 42. numero 12. Bonden. colluct. 19. numero 205. lib. 2. & ob id sive Terrestris, sive Maritima, semper eidem Reipublicæ utilissima, magnisque favoribus decorata, & decoranda, ut homines ad eam alliciantur, ex Scac. de Comm. S. 1. quæst. 1. ex numero 66. Petr. Gregor. lib. 4. de Repub. cap. 7. Solorzan. de Iur. Ind. tom. 2. lib. 5. cap. 1. numero 60. & seqq. Conrad. Rittershus. super Novell. Iustim. par. 3. cap. 12. numero 3. Valenzuel. cons. 57. num. 86. Bonden. d. colluct. 19. numero 204. tribuere consuevit continuas altercationes forenses; Ità è converso pauci sunt, qui materiam hanc practicè digesserint, ipseque met expertus, quoties oportuit vel pro una Partium scribere, vel in sensu Veritatis respondere, plustemporis absumpsi in hac materia pro compilandis Discursibus, & Allegationibus, quam forsitan evenerit in aliis magis de cætero in Jure nostro metaphysicis, ac profundioribus, quia nempe fusiùs hæ, quam illæ sunt à Scribentibus ventilatæ, undè quod ex causa ab initio infinita explere non valui mediante confectioe Tractatus in suas quæstiones, & Capita benè distributi, quivè proindè totum hominem, & non brevem Vitæ cursum exquireret, per æquipollens quodammodò supplerere tentavi colligendo Centuriam,

suprà, habendo quantum fieri potuit semper præ oculis Veritatem.

Addito, quod quidquid magis communiter, ut præmissimus, soleant homines opinari, ut potius abolenda forent hodiè, quam cumulanda Volumina nostræ facultatis, quorum sententiam rationabiliter impugnat Parlador. post tract. quolid. quæst. in Epist. 2. ad filios numero 1. & 2. Ego, pro meo iudicio, censerem, ut eò venerimus, quod ipsum vitium, seu superfluitas in necessitatem vertatur, nam praxis quotidiana forensis nos docet, quod tanta fieri solet æstimatio Doctrinarum punctualium, ut vel sine illis captivari nequeat animus nonnullorum Judicantium, & omnia reputentur vana ratiocinia, vel aliquis interdum nimis latas retineat habenas iudicandi, prout vel Ingenium, vel imbecillitas naturalium inclinationum fortè suadet, aut impellit; quod utiquè non tam de facili potest occurrere, quando rerum judicatarum afferuntur exempla, vel adducitur ille casus præcisus, & maxime ad meram Veritatem dispunctus, & examinatus, quemadmodum ad temperandam hanc Ingeniorum contrarietatem, de de qua decinit Vares,

Mille hominum species, & rerum discolor usus;
Velle sanum cuique est, nec voto vivitur uno.

eruditè notavit Io. à Sandè in præfat. ad decis. Frisæ circa princ. & Io. Philipp. Monsfelsen. in præfat. ad ejus Consilia num. 27. & per tot.

Expedi itaque, & ità firmant Doctores, & Tribunalia, (sed utinàm postea demandaretur executioni) quod, ut diximus, Causæ Mercatorum remotà telâ judiciariâ, Jurisque scrupulositate citò expediantur, quia & aliàs facillime sequitur, quod Mercatores in judicialibus labyrinthis, & amaritudinibus distracti; & involuti deferant Commertium, & cesset publica fides illius nutritiva, quando tamen illud non esse impediendum omnes fatentur, ad Text. in l. 3. §. ne potentiores, ff. de Off. Præsid. Sirac. de Mercat. part. 4. numero 52. Mauson. de Contrabann. quæst. 3. num. 8. De Philipp. d. differ. Fiscal. 30. numer. 15. cum aliis per Episc. Rocc. diff. Iur. select. cap. 75. num. 11. Et quod idcirco levato velo in præcitatis controversiis Mercatorum procedi debeat, Textus est in l. 5. C. de Naufrag. lib. 11. ibi, decernimus, ut levato velo istæ Causæ cognoscantur, quodque illæ extrâ ordinem, celeriter, & ex solo Judicis Officio tractandæ veniant, optime monstrat Marquard. de Iur. Mercat. lib. 3. cap. 7. num. 5. ubi plura ad eruditionem refert super explicatione hujus clausulæ, seu verborum levato velo, & num. 6 & 7. recenset exempla Tribunalis Admiralitatis Hollandiæ, Succiæ, & Hispaniæ.

Atque hinc jure merito, quidquid Juris rigor exposcat, videlicet quod sententia debeat esse conformis petitioni, seu libello, unde agens ex una causa non possit ex altera obtinere, ut ait Speculat. in tit. de Senten. §. 1. num. 66. vers. sed pone ego; At tamen ex publica æquitate meritò receptum est, quod in Causis Mercatorum minime attendatur quid fuerit petatum, sed solum quid fuerit comprobatum, sive debitum, Ubert. de Citat. cap. 12. numero 101. Carpzov. in Process. Iur. Saxon. tit. 6. art. 1. numer. 47. Valasqu. de privil. Pauper. par. 2. quæst. 14. num. 18. & 19. Rot. Gennæ. dec. 26. num. 4. Marquard. de Iur. Mercat. d. lib. 3. cap. 7.

cap. 7. ex num. 22. cum seqq. Rot. dec. 268 nu. 6. post. 2. vol. consil. Farinac. Ad den. ad Gregor. dec. 176. n. 12. vers. & propterea.

Quin etiam licet regulariter non admittatur
13 libellus, sive petitio incerta, per *Text. in cap. 1. de libell. oblat.* Adhuc ex eadem ratione, de qua proxime, quia scilicet inspicitur substantia veritatis, quid fuerit de bono, & æquo justificatum
14 in Causis Mercatorum, admittitur, non obstante Partis oppositione, petitio qualibet incerta, sive oretenus, sive in scriptis, ut relato *Ias. in l. adita numero 6. C. de eden. Alex. aliisque, Rota lanuen. dec. 21. num. 6. & post eam Velasqu. de privil. Pauper. d. par. 2. quest. 14. num. 20. & seqq. Marquard. de Iur. Mercat. d. lib. 3. cap. 7. nu. 24. & seqq.*
 Neque defuerunt, qui Mercatores in numero
15 miserabilium personarum adscripserunt, eisdemque privilegium electionis, & variationis Fori competere censuerunt, quosvè latè colligit *Novar. de elect. For. sect. 1. quest. 22. numero 1. Marquard. de Iur. Mercat. d. lib. 3. cap. 7. num. 12.* (qui tamen sano modo hoc dicit, & ad solum effectum; ut in Causis Mercatorum summarie procedatur) istiusque propositionis rationes adducit *Velasqu. de privil. Pauper. d. par. 2. quest. 14. ex num. 1. cum plur. seqq. & sub numero 8.* pariter enumerat plures *Authoritates* id expressè firmantes, verum
18 sub numero 9. cum sequentibus benè sustentat contrariam sententiam, cum omnia reverà allata pro extorquendo tali privilegio favore Mercatorum dici mereantur vanitates idæales; nam argumentum desumptum ab Avaritia Mercatorum potius ad oculum retorquetur, quia nimirum contra omnem naturalem discursum efficeret, quod ex Crimine, & reatu quis sortiretur beneficium: ut in proposito Meretricum, quæ ex proprio delicto effici non debent miserabiles personæ, plene in terminis *l. unica* habetur apud *Sperell. decis. 158. numero 30. & seqq.* illudque alterum motivum, quod Mercatores, veluti assiduo periculo incursionum Maris, & Negociationis expositi, dici possint pauperes, ultra quod exposceret casuum distinctionem, nec esset omni generi, seu personæ Mercatorum adaptabile, adhuc videtur pro meo iudicio supponere possibilitatem pro actu physico, cumque de omnibus in hac lacrymarum Valle Viatoribus huiusmodi possibilitas incidendi in paupertatem prædicari valeat, nimis probat.

Solumque rationabiliter congruere posset tale privilegium miserabilitatis, sive electionis Fori, quando tractaretur de Mercatoribus ab assueta publicanorum perfidia occasione transitus personæ, vel Mercium gravatis, quia tunc vice adeundi Iudicem illius loci, in quo gravamen fuisset illatum, & sic de cætero magis competentem, poterunt recurrere ad Curiam Principis, vel Præsidis Provinciæ, vel ad alium quemcumque locum, in quo magis celerem, & expeditam reparationem obtineant, & in hac parte recipi potest declaratio *Novar. de elect. For. d. sect. 1. quest. 22. numero 2. Carleval. de Julic. disp. 2. numero 571. tom. 1. & admittit Velasqu. de privil. Pauper. d. par. 2. quest. 14. numero 15.* ubi rectè advertit, id eis convenire tamquam Advenis potius, quam Mercatoribus, *Ridolphin. in prax. par. 3. cap. 4. num. 55.* Benè verum quod in praxi servatur contrarium, licet servari non deberet, vel

vel saltem difficile est ubique obtinere huiusmodi necessaria remedia, cum illi Publicani ex causa, de qua *Trajan. Roccalin* in suis lepidissimis Parnassirelationibus, habeant Iudices privativos, coram quibus, nulla habita negociorum, Causarumque distinctione, comparere cuncti obstrunguntur.

Ex causa pariter itineris, quod sapius assumere coguntur Mercatores, receditur ab Juris regulis, nam etiam quilibet conveniri valeat in loco Contractus, ut sunt *Text. in cap. fin. de for. compet. & in cap. 1. §. Contrahentes, eod. tit. in 6. & in l. heres absens 19. §. 1. ff. de heret. ubi plenissime Petr. Barbof. & signanter ex num. 3. cum seqq. & ex numero 10. Gutier. de Juram. confirm. par. 3. cap. 16. numero 1. & per tot. & alii, quos congerit Augustin. Barbof. in d. cap. 1. §. Contrahentes numero 13. Rosbach de Comparat. Jur. Civ. & Canon lib. 3. tit. 1. num. 17. & seq. Rittershus. super Novell. Justinian. par. 9. cap. 10. ex nu. 38. cum plur. seqq. Tondut. de Prævent. par. 1. cap. 18. num. 9. & seqq. Rot. decis. 181. num. 15. par. 10. rec. Attamen, quia contra publicam utilitatem quotidie ab eorum itinere Mercatores diverterentur, & debet è converfo Contrahens cum Mercatore non ignorare illius conditionem, non posse idcirco eum in loco Contractus conveniri, quoties ibidem fuerit adinventus occasione itineris, voluerunt per *Text. in d. l. heres absens, §. proinde, vers. At si quis, ff. de Iudic. ibi, durissimum est, quod quot locis quis navigat, vel iter faciens delatus est, tot locis se defendere, Donell. & cæteri penes Velasqu. de privil. Pauper. d. par. 2. qu. 14. num. 33. & seqq.**

Advertendo tamen, id locum sibi non vindicare pro illis Contractibus, qui gesti fuerint in Nundinis, cessante namque privilegio, quod generaliter, vel particulariter extiterit Mercatoribus concessum, nè in Nundinis ratione Contractuum, vel debitorum conveniri valeant, eorumque res, & personæ arrestari, de quo sane privilegio, seu casu *Text.* est in *l. unic. C. de Nundin.* ubi tamen *Imperatores Valens, & Valentinianus* loquuntur de debitis, & Contractibus alio tempore, seu præcedenter gestis, prout notat *Velasqu. de privil. Pauper. d. quest. 14. num. 36. Olivia de For. Eccles. par. 3. qu. 22. sub num. 59. vers. non obstat Text. & explicat ad alios effectus Petr. Peck de Iur. sisten. in loco relato per Petr. ad Rit. M. C. rit. 116. numero 19. & per tot. ubi plura de Nundinis, earumque privilegiis; regulam prædictam limitari & Mercatorem in Nundinis, & loco Contractus conveniri posse, cum *Matth. Stephan. lib. 1. de Iurisd. cap. 29. numer. 52.* cæterisque declarat *Velasqu. de privil. Pauper. d. par. 2. quest. 14. numero 37. Petr. Barbof. in d. l. heres absens, §. proinde 105. cum seqq. ff. de Iudic. & late Oliv. de For. Eccles. d. par. 3. quest. 22. num. 59. usque ad numero 65.* prout idem esset quando debitum à Mercatore fuisset contractum ante tempus quidem Nundinarum, sed vel earum intaitu, vel ea lege, ut in Nundinis debitum solveretur, quia tunc etiam pro debitis antea contractis Mercator conveniri posset in Nundinis, sicuti cum *Choppin. & Paul. Christin.* monet *Petr. ad Rit. M. C. d. rit. 116. sub numero 20. vers. notandum;* Immo in Nundinis non practicari citationem verbalem, sed solum realem, quia periculum est in mora, & venientes ad Nundinas sunt suspecti de fuga, testifica-*

tur Marquard. de Iur. Mercat. d. lib. 3. cap. 7. nu.
16. & seqq.

Ex opposito autem quantumvis nemo regula-
riter invitus compellatur ad agendum, & signan-
ter Creditor ad petitionem debiti urgeri mini-
mè possit, ut sunt verba *Text. in l. Creditor 20. C.
de pignor.* Nihilominus, quia expedit, Mercato-
res non stare in suspenso; nec à Commerciis, ne-
gociationibusque distrahi, Jure Regio Hispania-
rum cautus est, quod Mercator compellere va-
leat Creditorem ad agendum, ut testatur ejusdem-
que Juris Regii verba transcribit *Velasqu. de pri-
vil. Pauper. d. par. 2. quest. 14. nu. 39.* què utiqùe
censerem praticari posse, & debere etiam in aliis
Curias, & Regionibus; Tum quia concurren-
tia rationis, quæ loco non circumscribitur;
Tum quia secundùm historiam, quam recenset
*Card. De Luca in Supplem. par. 2. in annot. ad disc.
1. de Servit. sub num. 9. fol. 4.* hæc leges Hispania-
rum de promptæ cum parva alteratione fuerunt à
Codice Justiniano, itaut in casibus dubiis liceat
Romanorum leges cum legibus Hispaniarum in-
terpretari, & concordat *Rot. dec. 27. num. 8. par.
1. rec.* Tum & deniquè, quia si in privatis perso-
nis, nulloque privilegio pollentibus admittitur
similis provocatio Actoris ex parte Rei vigore
*l. diffamari. C. de i. gen. nan. un. ff. de si contendat. ff.
de fideiuss.* & quæ remedia, seu Commissiones in
Curia nuncupantur *Instructionis*; & *lactationum*;
ut patet ex deductis per *Covarr. var. resol. lib. 1.
cap. 18. Marches. de Commis. par. 3. fol. 324.
& sequentibus Ridolphin. in prac. d. par. 3. cap. 3.
per 101. 10: Ant. Ab Eccles. observ. 114. par. 1. Vin-
cent. De Franch. decis. 385. Sanfelio. decis. 168.* &
passim alibi: Multò certius congruere debet si-
milis facultas personis magis privilegiatis, qua-
les sunt Mercatores; et si ad effectum inducendæ
præventionis inter Judices in Curia Lubecchæ
censuram *Text. in d. l. diffamari* non facillè recipi
dicat *Marquard. de Iur. Mercat. d. lib. 3. cap. 7.
num. 21.*

In proposito etiam facultatis conveniendi De-
bitores, et si nemo agere possit regulariter, quàm
pro sua rata, ad *Text. in l. simili & Titio 110. in
prin. ff. de verb. oblig. & in l. cum re 9. C. si cert.
per. Alex. cons. 196. num. 5. in fin. lib. 7. Ronchegall.
in l. Reos, §. cum Tabalis num. 23. ff. de duob. Reis*;
cum reliquis notissimis: admittitur tamen Mer-
cator, quando præcipuè contraxit aliquam Socie-
tatem, ut valet etiam sine Mandato convenire
Debitores Faudaci, vel Societatis pro toto
Credito nec attenditur exceptio, quod non con-
sistet, pro qua rata agens sit Socius, ut per *Aug.
in l. sumus in prin. ff. de pact. quem sequitur Cum.
cons. 7. sub. num. 11. vers. In secundo Consultationis
articolo*; licet hoc non traheatur sine difficultate,
ex iis, quæ perpenduntur superiùs in *Disc. 98. ex
num. 5. cum eqq.* ubi distinximus inter petitionem
judicialè, & extrajudicialè: benè verum,
quod ubi non repugnet petitioni judiciali alter
ex Sociis, prout erat in casu *d. Disc. 98.* crede-
rem profectò, mox enunciata conclusionem esse
veram, nec posse talem exceptionem per Debito-
rem conventum opponi.

Non etiam in iudiciis Mercatorum requiri
Juramentum Calumnie, ex *Rutershus. & aliis
inquit Marquard. de Iur. Mercat. d. lib. 3. cap. 7.
num. 32.* Sed cum iste, & *Doctores* per eum laudati

moveantur simpliciter ratione consequentiæ, ni-
mirum ex quo Causæ Mercatorum sunt summarie,
in quibus talis præstatio Juramenti non existit de
substantia, non video, quod aliquid specialitatis
contineat favor, seu privilegium Mercaturæ: Et
ob id nugatoria videtur subalterna distinctio;
quam sequendo *Menochium* subnequit *Marquard.*
an scilicet præstatio hujus Juramenti petita fuerit
per alteram Partium, admittens, seu volens, quod
in hoc casu debeat denecesse præstari, secus au-
tem, si fuerit neglecta; Quia jam per *Text. lit-
teralem in cap. 1. de iuram. Calumn. in c.* decerni-
tur, valere processum, quoties petita non fuerit
delatio ejusdem Juramenti, & de facto hæc est
communissima distinctio, prout comprobant *Grass.
de Except. exc. 32. num. 155. Marefecti. var. resol.
lib. 1. cap. 47. num. 2. Thejanr. quest. for. lib. 1. quest.
40. num. 1. & 5. Ridolphin. in prac. par. 1. cap. 8.
numero 97. & seq. Zuccar. decis. Lucen. 13. nume-
ro 17. Thomat. decis. 31. numero 24. Rot. coram Gre-
gor. decis. 157. num. 2. ibique Adden num. 23. & in
Romana Cambiorum 15. Mati 1676. §. Ità de Iura-
mento Calumnie, coram Card. Taya: Cumque
Mercatores non sint immunes ab animo calumni-
andi, ex iis, quæ habentur apud *Bald. in cap.
cùm Causam, de Testib. & reasumit Siracc. de Mer-
cat. par. 2. sub num. 4. vers. licet: tempestatis nostra,
cum seqq.* nescitur, quomodo, petente Parte hanc
legalem satisfactionem in Causis Mercatorum,
non debeant eam consequi Litigantes; Immo
hoc de consuetudine, & ordinatione Barchino-
nen. sancitur expressè, ut apud *Ripoll. de Magi-
str. Log. Mar. cap. 11. per 101.* quamvis hic cùm *Fon-
tanell. dec. 18. num. 7.* inutile, & frustratorium ho-
dè cognoscat hujusmodi Juramentum: beneque
idcirco *Rota Romana* quoties ex Actis evidenter
appareat de bono jure illius, qui neglexit præ-
stare hujusmodi Juramentum, non attendit nulli-
tatem, quæ aliàs de rigore Juris posset emerge-
re, ut in *decis. 45. num. 6 par. 1. rec. & decis. 21. n. 29.
coram Arguell. & decis. 92. num. 1. coram Cels. & in
Romana Testamenti 12. Februar. 1672. §. Recognitio,
in fin. coram Bourlemont.**

Speciale verò est in Mercatore, quod ubi Man-
datum suspitionis fugæ relaxari potest (concur-
rentibus aliis requisitis, de quibus superiùs latè
dictum fuit *Disc. 77. & seq.*) contra non possiden-
tem immobilia, ut in proposito satisfactionis judi-
cialis à contrario sensu argui solet, per *Text. in
l. sciendum 15. ff. qui satisf. cog.* Attamen Mercator
non possidens, nisi mobilia, seu Merces ab one-
re satisfactionis liberatur, & consequenter à
Mandato suspitionis fugæ, ad *Bari. in d. l. sciend-
um numero 5. ff. qui satisf. cog. Peregrin. lamm. de
Citat. real. lib. 1. cap. 2. numero 161. Marquard. de
Iur. Mercat. d. lib. 3. cap. 7. num. 35. & seqq. Velas-
qu. de privileg. Pauper. d. par. 2. quest. 14. num. 41. Io.
Ant. Ab Eccles. par. 1. observ. 42. numero 8.* & qui-
dem rationabiliter, non tantum ex ratione assi-
gnata per *Marquard. & Ab Eccles. ubi proximè
quia videlicet Mercator habens Credita intrica-
ta cellare faciat suspitionem fugæ, quis enim di-
vinare vult, an Mercator habeat, vel non habeat
Credita intricata, quando Mandata, quæ rela-
xantur ex causa suspitionis fugæ, spatium minimè
concedunt inquitendi de hujusmodi supposito,
seu requisito, & aliàs, si fieret hæc inquisitio,
esset monere Debitorem, ut fugeret; Sed rectius,
quia*

quia cautè procedere debent Judices erga simile genus personarum, quarum præcipua substantia versatur in credito, & communi reputatione idoneitatis, & fidei, quæ omnia remanent violata ex improvida Carceratione, vel alia simili vexatione, propter quam etiam ditissimi Mercatores facillime destruerentur: Unde dari nequit in proposito certa regula generalis, nec placent in hac parte declarationes, seu limitationes attributæ per *Marquard. d. lib. 3. cap. 7. numero 37. & seqq.* quia reincident in præcitas vanitates; nempe an Credita sint liquida, an sint obnoxia æri alieno, vel Mobilia, Mercesque per Mercatorem bona fide possideantur; 39 proindeque versari debet in hoc Judicis arbitrium circumspicte omninò adhibendum, & signanter debet induci ex suspitionibus relevantibus, per quas coniciatur, Mercatorem ad fugam sese præparasse, quemadmodum ex Doctrina *Baldi* observat *Ioanes Ant. Ab Eccles. d. par. 1. observ. 121. numero 18.* & omnium melius, ac plenius *Repoll. de Magistr. Log. Mar. cap. 7. per tot. ubi sub num. 38.* monet Judices, ut in hac materia mature, & attente procedant.

Actio, & passio non datur in eodem subjecto; vulg. *l. Uranius 82. ff. de fidejuss.* Sed, ultrà quod hujusmodi regula passim limitatur in aliis quodque casibus, præcise tamen fallit inter Mercatores, qui possunt compatibiliter sibi solvere, & hæc consuetudo nedum est Juridica & rationalis, verum etiam quodammodo necessaria, tum ob faciliorem negociorum expeditionem, tum etiam, quia eadem negocia perficiuntur plerumque per litteras, & esset multiplicare incommoditates, quoties adhibenda essent Instrumenta, & apponendæ Tertiarum personarum, quæ illam Mandantis seorsim repræsentarent, hancque consuetudinem idcirco bene approbavit *Rota Genuen. dec. 32. num. 3. vers. At pro majori, & num. 4.* quam refert, & sequitur *Velasqu. de privil. Pauper. d. par. 2. quest. 14. num. 27. & 28.*

41 Solet etiam inter privilegia Mercaturæ recenserit; quod eorum stylo dari oporteat, itaut hic prævalere debeat dispositioni Juris Communis, ut ait *Corn. conf. 319. numero 12. lib. 3. Gen. de script. privar. lib. 3. de litter. Camb. quest. 6. num. 16. Roc. respons. 4. numero 27. & respons. 21. numer. 20. lib. 1. Rauden. dec. Pisan. 4. num. 108. Rot. Genuen. dec. 7. numero 11. Capyc. Latr. consuli. 21. numero 8. Hieron. Palm. apud Bonden. collect. 43. numero 207. lib. 2. Rot. coram Ninot. dec. 50. num. 33. & dec. 123. nu. 3.*

42 par. 13. rec. & alibi passim; & de peritiis Mercatorum Florentinorum in hoc proposito magnificata videre est *coram Gregor. dec. 126. numer. 1. & coram Merlin. dec. 597. numer. 4. & numer. 36. & 43 dec. 754. numero 9. vers. Neque contemnenda*: Et ob id jure merito, quando tractatur de legibus publicum commercium concernentibus, adhiberi soleat Votum, & judicium Mercatorum, sicuti in æditione *Pragmaticæ de Cambiis* Neapoli fuisse observatum, refert *Rovis. in Pragm. 1. cod. tit. numero 11. Roc. d. respons. 4. num. 27. in fin. lib. 1. quod-*

44 que in Judiciis dari debeat illorum opinionem in concernentibus eundem styllum, & practicam Mercaturæ, passim quoque dixit *Rota*, ut in *d. decis. 123. num. 3. par. 13. rec. & decis. 80. num. 4. par. 18.* & in omnibus mox allegatis.

At consimilis discursus, seu privilegium ni-

mis effectum est Judici arbitrarium, quia quando in controversia Mercantili exhibentur Vota, vel judicia Mercatorum, facile Defensores alterius Partis opponunt, (& Judices, ac Tribu- 45 nalia admittunt) quod dari non debeat hæc Votis, & judiciis, tamquam sint Sutoris extrâ Creditibus Juris articulum, quod agatur de concernentibus Juris articulum, ut latius & Nos diximus, ac demonstravimus *supra Disc. 72. numero 25. & 26. superaddentes modo, præter ibid. relatos, Mell. observ. for. 79. numero 39. & 40. Saminiat. contr. 27. numero 19. Rot. decis. 73. numero 37. par. 12. rec.* idque non sine rationabili fundamento proveniente sapius ex culpa ipsorum Campforum, & Mercatorum, qui (ut dici solet) in fide Parentum ambulantes, & ut morem gerant Requirementibus, per speciem attestationis extrajudicialis mendicari solitæ ab habentibus Interesse, subscribunt Voto, prout jacet, per easdem Partes, & Litigantes extenso, ut advertit *Rot. decis. 7. num. 5. in fin. vers. sed incaute judicium proferunt, post. Salgad. in labyr. Credit. & quoties aliquis ex insignioribus Mercatoribus subscribit, ceteri plerumque, nec etiam inspicientes quid in prædicto folio, seu Voto contineatur, clausis oculis pariter subscribunt, adeòt quandòque etiam eveniat, non sine risu, quod iidem Mercatores diversa judicia, immò inter se repugnantia, & contradictoria proferant, vel illis se subscribant in ipsamet Causa, & controversia, quia nempe callidæ Partes nominibus immutatis, vel suppressis eandem facti substantiam proponunt subscribendam.*

Ne igitur panis reddatur idealis, & ad libitum Judicis arbitraria admissio, vel rejectio similium judiciorum, & ne nimis credulè Judices illa sequantur, aut nimis rigide illa respuant in grave præjudicium Reipublicæ, & Justitiæ, quæ sicuti non exposcit, ut per apices Juris (achtractaretur de fideicommissis, subingressibus, & Jure accrescendi) dirimantur negocia Mercantilia, contrà tot supra insinuata, propositiones, ita non patitur, ut nimis cæca fide ambuletur cum hujusmodi mendicatis, & extortis Testimoniis, & Votis, idcirco 46 adhibenda videtur media quædam Via utriusque extremi conciliativa, videlicet quod ubi non sit articulus Juris valde expeditus, aut non sonet in abusum Usurariæ pravitatis, sed maximè dependeat ab intelligentia verborum, & subobscuri modi loquendi Mercatorum, necnon etiam à praxi particulari Negotiantium, 47 tunc sanè, si agatur de re notoria, potuerit Judex, prætermittis subtilitatibus, & interpretationibus Juris, etiam extrajudicialiter, & ut dicunt, in Camera in se formare, juxta Doctrinam *Bariol. in l. 3. fin. cum ll. seqq. ff. de Testib. Eugen. conf. 42. numero 20. Castill. dec. Sici. 3. num. 10.* qui loquitur in materia Asseruationis, cum reliquis per *Roc. de Asseruat. notab. 68. aliàs num. 247. & seqq.*

48 Si verò res sit ambigua, exquirendum venit judicium formale Mercatorum alicujus insignis Plateæ, aut respectivè Consulium Nundinarum, advertendo, quod facti species cum omnibus suis circumstantiis bene exprimatur, necnon etiam finis, seu punctus, ad quem tendit disputatio, prout Me Scribente practicavit doctus, & judiciosus Judex in quadam Causa, de qua *supra Disc. 2. sub numero 31. vers. in hoc, & Disc. 79. num. 14. §. De effectu, usque ad fin. postmodum ju-*

dicando, prout Ego censueram; ad hunc enim effectum iussit Partibus, ut sibi prius ostenderent Minutam, sive exemplar attestationis, & iudicii Mercatorum ab ipsis reportandum priusquam illud transmitterent, vel subscribi, aut desuper iudicium proferri à Mercatoribus procurarent, & hoc modo salvantur, concilianturque omnes supra enunciatae absurditates.

Ea verò, quæ dicta sunt hucusque de stylo, & consuetudine Mercatorum in genere, non congruunt, quando tractatur de stylo particulari alicujus Mercatoris, in his namque terminis, quando non sit prorsus abusus, & corruptela, & præcedant legitima probationes ejusd. styli, iste (quemadmodum de Jure est in omni probatione consuetudinis, veluti particularis,) prævalet, magisque attenditur, quam universalis; ut post *Roi. Genuen. firmavit Romana coram Brait. dec. 419. numero 4. & seqq. & dec. 287. numero 7. par. 13. & admittitur in dec. 80. numer. 5. & seqq. par. 18.* ubi tamen subjungitur, quod stylus is particularis non relevat, nisi sit uniformis, semperque observatus.

Non minus cum distinctione, seu grano Salis recipienda est, intelligendaque quæstio, quinam veniant appellatione Mercatorum, ad diversos namque Juris effectus potest desuper contingere dubitatio; nimirum quandoque ad finem applicandi privilegia Mercatoribus concessa, quandoque verò ad alterum subiiciendi eisdem Mercatores legibus, aut Statutis pœnalibus opportune æditis pro eorum decoctionibus coercendis, quæ sæpius non sine dolo patrantur, aut finguntur, & aliquandò demum ad effectum Jurisdictionis, vel facultatis privative attributæ alicui Judici super cognitione Causarum ipsorum Mercatorum, cum similibus, unde non una, eademque decisio, aut definitio generalis potest omnibus casibus, vel effectibus congruere:

Et sane, si agatur in hoc ultimo proposito cognitionis Causarum, cum similis Jurisdictio privative concessa licet, quatenus concernit personas Mercatorum, sit favorabilis, respectu tamen eximitionis à Judice Ordinario est odiosissima, ideòque necesse est indagare, beneque reflectere ad verba cujuslibet Statuti, vel privilegii Principis, nam si Statutum dicat, quod Causæ Mercatorum ab hoc, vel illo Judice cognoscantur, ut Pisis signanter habetur in celebri illo Magistratu, qui nuncupatur *i Consoli di Mare*, quive componitur ex duobus qualificatis, & Nobilibus Mercatoribus Florentinis unà cum Alesfore legumperito habente dumtaxat Votum consultivum, quod tamen, ubi reperiatur admixtus Juris articulus, solet semper ab eisdem Consulibus approbari, & respectivo apud alia Tribunalia in maxima haberi consideratione, ut patet in *dec. 58. ex numero 14. vers. Plurimum, & seqq. & dec. 369. numero 44. & 59. & seqq. par. 19.* & in hoc casu procedendum venit cum vera definitione Mercatoris, ut nempe Mercator sit ille, qui vel Tabulam Nummulariam, & pure Cambialem exercet, vel emendo, & revendendo Merces, illas in minimo non alterat, ad normam *Text. in Can. eiciens, 88. distinct. Fran. in cap. quamquam in fin. de Conf. in 6. cum aliis per Farinac. in fragment. liti. C. numero 167. Intrigliol. singul. 73. num. 1. lib. 2. Io. Bapt. Cost. in cap. 1. de iudic. num. 258.*

in fin. vers. stricte verò, Gait. de Credit. cap. 2. tit. 7. quest. 5. nu. 2067. Capiblan. de Baron. tom. 2. cap. 90. num. 10. Conciol. alleg. 58. num. 5. & ad Statut. Eugub. lib. 1. rubr. 1. num. 3.

54 Artifex verò e converso, & contradistincte à Mercatore reputari debet in hoc eodem proposito ille, qui rem emptam mutatâ illius formâ componit, seu vertit in aliam, ut si quis, Chartam Papyraceam emendo, Codices & Libros componat, vel ligna transformet in Tabulas, cum similibus, sicut per eundem *Text. in Can. eiciens, 88. distinct.* est plena decis. *Surd. 313. numero 1. & per tot. Farinac. in fragm. d. liti. C. sub numero 167. cum reliquis latè deuctis per Io. Bapt. Cost. in d. cap. 1. de iudic. numero 260. Conciol. d. alleg. 58. numero 4. & ad Statut. Eugub. d. lib. 5. rubr. 1. numero 4. Roi. dec. 194. num. 7. par. 4. tom. 2. ubi quod prohibita Hebræis Mercaturâ non est prohibitum reficere Vestimenta ex nova materia, illaque revendere: Unde in præmissio casu, veluti odiositatem contingente, comprehendendi non possent sub nomine Mercatorum Artifices, & pariter in his terminis credo, veram esse rejectionem illius opinionis, quæ ex Doctrina *Ancharan. in cap. fin. numero 10. ibique Invol. numer. 13. de vit. & honest. Cleric.* tenet, quod ubi artificio admixta sit negociatio, tota dici debet negociatio, ut apud *Capiblan. de Baron. d. cap. 90. num. 20. tom. 2. & placet, quod relictis subtilitatibus, an, & quæ pars artificii, vel negociationis præponderet, attendi debeat communis usus, & publica reputatio, juxta quam hi vocantur Artifices, & non Mercatores, ad Text. in l. 1. C. de excusat. Artific. Petr. Gregor. Tholosan. in suo Syntagm. lib. 18. cap. 22. numero 10. Io. Bapt. Cost. in d. cap. 1. de iudic. numero 262. & ex numero 283. usque ad fin. Surd. d. dec. 313. numero 5. & 6. Conciol. d. alleg. 58. numero 6. & seqq. ubi sub nu. 7. bene observat, quod idcirco tales Artifices vulgò denominantur *Magistri* nempè *Maistro Luca, Maistr' Antonio &c.* Sicque generaliter in hac parte statuenda venit regula; quod sive de auferenda cognitione Causarum Judici Ordinario tractetur, sive de subjectione alicui Statuto odioso, & correctorio Juris Communis, sub vocabulo *Mercatorum Artifices* mime comprehendantur, ut pariter pro regula tradit cum *Alex. in l. cœtera §. Sed. & si quis numero 5. ff. de leg. 1. ibique Iaf. numero 15. & 16. Sirac. de Mercatur. part. 1. numero 5. & 23. Surd. d. dec. 313. numero 2.***

Diximus, quod materia hæc Jurisdictionis est odiosissima tamquam auferens Jurisdictionem Judici Ordinario, quia licet secundum varias concessionem quandoque (ut in dubio) reputetur proditisse cumulativè, non privativè, ut fuso Calamo disputat *Cortiad. dec. 10. numero 239. & seqq.* verioreni nihilominus in abstracto crederem esse sententiam, quod tamquam concessa intrâ certum genus personarum reputari debeat privativa, salva dumtaxat facultate utrique parti concorditer prorogandi Jurisdictionem Judicis Ordinarium, ut ex *Cancer. var. par. 3. cap. 10. num. 8. Ripoll. var. cap. 1. num. 87. Fontanell. dec. 231. ex num. 1. cum seqq.* in proposito Magistratus Logiæ Maris concludit *Cortiad. d. dec. 10. ex numero 239. & post Paul. Stajban. conf. 8. numero 10. Carol. Ant. De Luca ad Franch. decis. 175. numero 2. Roi. Lucen. apud Palm. Nep. alleg. 52. numero 1. & seqq. Sed, ut præ-*

ut præmissimus, nil certum firmari potest, cum totum pendeat à tenore concessionis, vel oblectantia, ut etiam *suprà* firmavimus *Disc. 43. per tot.*

Ex eadem verò odiositate (non discedentes ab hoc exemplo Jurisdictionis attributæ in Causis Mercatorum) habemus quidem, quod eadem Jurisdictio locum sibi vindicet in omnibus incident. dependen. emergen. annexis, & connexis, ut ex *Strac. de Mercat. tit. quomodo proced. sit, par. 2. num. 11. Portol. Salzed. cæterisque fundat Cortiad. in dec. 10. numero 234. & seqq.* & antè enim *Giurb. conf. 92. numero 10.* Sed non minùs è converso id intelligitur circa Causas, & negocia verè Mercantilia, non autem quoad alia indifferentia, ut si tractetur de aliqua hæreditate, Tutela, cum similibus, cum reverà privilegium hujusmodi intuitu magis Commercii, & Mercaturæ, quàm personarum sit attributum, ex originali *conf. Fulgos. 105. per tot. Card. Tusch. lit. M. Concl. 209. numero 7. Giurb. d. conf. 92. numer. 8. Conciol. ad Statut. Eugub. d. lib. 5. rubr. 1. numero 7. Cortiad. d. dec. 10. ubi postquam remissivè sub numero 232. ad Cancr. d. par. 3. var. cap. 10. numero 9. Ripoll. in addit. ad Peguer. in pract. Civil. rubr. 4. numero 6. Solorzan. aliosque agit super qualitate Causarum Mercantilium, nimirum quænam sint Causæ Mercantiles, ità limitat sub num. 235. & cum *Barbof. in l. 1. art. 1. numero 78. ff. de Iudic. Giurb. d. conf. 92. num. 8. ampliat sub num. 236.* quantumvis de Causa, & negotio indifferenti agatur inter personas Mercatorum, quia privilegium, ut diximus, datum est Mercaturæ, non personis.*

E converso autem ubi sit quæstio in materia non odiosa, non ità mordicus videtur procedendum; Nam si inquiratur de re potius publicum favorem concernente, ut est coercitio Criminum contra Fures, Falsarios, dolosos Decoctores, quando versamur in lata saltem materia Commercii, Statutum puniens vendentes res malas, & falsas, seu corruptas, non obstante, quod utatur verbo *Mercatorum*, Artifices quoque completi ex identitate rationis existimarem, ut patet ex *Cortiad. dec. 1. 6. numer. 50. Caball. resol. Crimin. cas. 177.* aliisque apud istos, qui non videntur (& rectè pro meo iudicio) Artificium à Mercatura distinguere.

Circà verò Privilegia, quis veniat sub nuncupatione Mercatorum, facile est recognoscere ex concursu, vel defectu requisitorum, quæ ad constituendum aliquem vere, & proprie Mercatorem solent ponderari, quæve communiter ad quinque restringuntur, nempe quod ille talis sit matriculatus, ac descriptus in Mercatura, quam profitetur, illam exerceat, ac de per se, non verò per interpositam personam, ac denique pluries actus Mercantiles exercuerit, cum non sufficiat unum, vel alterum actum explevisse tam in vendendo, & revendendo Mobilia, & Merces comparatas, quàm in dirigendo, aut complendo tractas, seu litteras Cambii, prout etiam inter Privatos citrà qualitatem vere Campsoriæ solet quandòque evenire, addito etiam altero, quod majorem suarum fortunarum partem illi exercitio applicuerit; ex *Marant. in prax. par. 4. dist. 9. numero 50. & seqq. Pic. ad Statut. Urb.*

gloss. 7. in addit. numero 304. Chassane; ad Consuet. Burgund. rubr. 4. §. 1. verb. s'elle n'est Marchande num. 3. & seq. 10. Bapt. Cost. in cap. 1. num. 2. 4. de Iudic. Vni. decis. 517. num. 8. Novar. de Elect. For. sect. 2. qu. 23. per tot. Conciol. ad Statut. Eugub. d. lib. 5. rubr. 1. num. 5. & conferunt adducta per Ric. collect. 4196. Mascard. de probat. conclus. 1047. Hodiern. ad Surd. d. dec. 313. num. 2. & seqq. ubi bene explicat requisitum additionis ad illam Artem.

Cæterum, & in hac parte, pro meo sensu, erroneum est procedere indistinctè, & cum solis generalitatibus, quia Judex in proposito talium requisitorum debet introspicere finem, quem feriunt ipsa privilegia, ac requisita respectivè, quia non semper illorum concursus est necessarius; ex: gr. dictum fuit, quod qui nomine alieno exercet Mercaturam non comprehenditur sub Statuto loquente de Mercatoribus, ut etiam censuerunt *Angel. in l. quamvis, ff. de acquir. poss. Ant. De Ball. tract. var. lib. 5. tit. de Mercat. numero 7. fol. Mihi 331. Gam. decis. Lusit. 110. numer. 22. Ric. collect. 3538. in fin. Giballin. de univ. negociat. lib. 1. cap. 3. art. 3. farè per tot. & tamen si quis habeat Interesse, ut puta ratione Accomandiciæ in aliquo Negotio, quod per alium exerceat, videlicet mediante Accomandatario, vel Institore ab eo deputato, adhuc profectò quatenus respicit illud Negotium, & intrà Sphæram ipsarum rerum Mercantilium; ut in materia Fori, Gabbellarum cum similibus; habebitur pro Mercatore; Decisio enim in proposito privilegiorum pendet, ut diximus, à ratione inductiva ejusdem privilegii, quod datur Mercaturæ, & non Mercatori, & sic rei non personæ.*

Idemque proinde est super postremo requisito, quod quis majorem retinere debeat bonorum partem implicitam in Negotiis; rectius enim ex præcitata animadversione semper ante oculos habenda, quod plerumque privilegium datur ipsi Negotio, vanum esset dicere, quod Nobilis, & dives Accomandans, vel pro certa rata Capitalis immissi participans de aliquo Negotio, ubi difficultas relideat occasione ejus Negotii, is non debeat haberi pro Mercatore, ex quo plus in bonis immobilibus, vel mobilibus possideat, quàm in Mercantiis, ideòque rectius substituisse videtur contrarium *Calvin. de equit. lib. 3. cap. 284. per tot. & post eum Sabell. in summ. divers. tract. tom. 3. litt. M. §. 16. num. 2. in fin. vers. gaudet tamen; & ante eos Intrigliol. d. singul. 72. numero 2. lib. 2.* Quapropter summa distinctionis semper versatur in eo, utrum privilegium, de quo tractari contingat, sit reale, vel personale, sive mixtum, nempe concessum personæ propter rem, primo siquidem, & tertio casu nedum unum, & alterum requisitum, de quibus proxime, sed nec alia cætera exiguntur, sed solum in secundo.

Cumque detur quandoque casus, ut eadem personæ plures exerceat Artes, vel species Mercaturæ, tunc apud nonnullos quæri solet, an majorem fortunarum ratam, seu temporis soleat implicare, & respectivè absumere in hac, vel illa Arte, seu Mercatura, ad Theoricam *Bart. in l. quaeritur, ff. de Stat. homin. Dec. conf. 213. sub numero 1. vers. nec ulterius obstat, Vinc. De Franch. dec. 175. quibus Stracam, Capiblanc. Tapp. & reliquos*

addit *Carol. Ant. De Luca ibidem numer. 1.* Sed
 70 Ego pariter examinandum existimarem, de qua
 re agatur, exemplo liquidem Civitatis, quæ po-
 test concurrere in eadem persona respectu plurium
 Civitatum; ex collectis *suprà Disc. 10. numer.*
24. putarem, quod de illa Arte tamquam redup-
 llicative, & formaliter duplex homo censendus
 veniat, de qua ratione Cause, privilegii, vel De-
 licti si quaestio, ut bene distinguit *Anna singul. 260.*
Carol. Ant. De Luca d. observ. 175. num. 4.

71 Et quoniam mox diximus, dari posse Nobilem,
 qui exerceat per alium Mercaturam, quod uti-
 que est familiare, eoque casu Mercaturam non
 obesse Nobilitati omnes concordant, ut patet
 ex *Aldovin. conf. 21. numero 10. Ansaldo. conf. 138.*
num. 353. Tiraguell. de Nobil. cap. 27. numer. 7. &
cap. 33. num. 22. Carpan. ad Statut. Mediol. tom. 1.
cap. 419. num. 7. Fatic. de Societ. cap. 8. numero 20.
vers. vel si quis exerceat, Mysinger. observ. 54. num.
13. & seqq. cent. 6. ubi respondet regulæ *qui per*
alium facit &c. cui etiam plene satisfaciunt *Gait. de*
Credit. d. cap. 2. tit. 7. quæst. 5. ex numero 2096.
usque ad 2100. & sequitur Card. De Luca de Pre-
emin. disc. 23. num. 15. Rot. decis. 148. num. 5. coram
Royus, decis. 217. num. 11. & 12. par. 13. & decis. 229.
num. 8. & 9. part. 16. recent.

At nec etiam (parumper immorantes super
 hoc) quælibet Mercatura directe practicata in
 72 quibuscumque locis, vel personis præjudicat No-
 bilitati; Quævis enim ex dispositione *Text.*
in l. 1. C. de Commercio & Mercat. regulariter fir-
 mari solet, quod per Mercaturam amittatur
 Nobilitas, seu quod eo ipso, quod quis negocia-
 tur, habeatur pro ignobili, ut præ aliis voluerunt
Schradler. conf. 44. num. 4. Collant. super Pragm. rei
Fruent. lib. 2. cap. 2. num. 4. Horning. de Jur. Pos-
tar. cap. 18. theor. 14. per tot. Rumelin. ad Bull. Ca-
par. 2. disc. 2. thes. 9. Pereir. de Academ. §. 1395. vers.
de tertio, Tranchedin consult. 4. num. 48. Guidopap:
dec. 196. ver. ubi quæstio omnes Adden.

At tamen regula hæc plures patitur limitatio-
 nes (& utinam pro bono Republicæ id univer-
 sally ampliaretur); Primò liquidem respectu sub-
 73 jecti, nam si quis Domum retineat Nummu-
 lariam, & ut vulgò dicitur, *il Banco*, non propte-
 reà Nobilitatem amittit, *Carpan. ad Statut. Me-*
diolan. tom. 1. d. cap. 415. numero 31. & 32. dispo-
sitio etenim prædicti Text. in l. 1. C. de Com-
 74 *merc. & Mercat.* proprie cadit in illis Mercatori-
 bus, qui extrà rem Nummulariam non solum Mer-
 ces emunt, & vendunt, sed eas vendunt minuta-
 tim, sicuti declarant *Cephal. conf. 237. numero 8.*
Ansaldo. d. conf. 138. num. 345. & seq. Strac. de Mer-
cat. par. 2. num. 17 in princ. Gait. de Credit. d. cap.
2. tit. 7. qu. 5. num. 2080. & num. 2129. Gium. decis.
Lusit. 322. num. 6. vers. advertebam, Dondens con-
sult. 27. num. 38.

75 Secunda limitatio est, quoties ex particulari
 locorum consuetudine, vel Sanctione absque
 Nobilitatis iactura negotiatio permittitur, ex
 adductis per *Ansaldo. d. conf. 138. numero 357. & seqq.*
Strac. de Mercat. d. par. 2. numero 18. Mysinger. d.
observ. 54. num. 12. cent. 6. Seno. de Commercio. §.
1. quæst. 1. num. 76. Intrigtiol. singul. 86. num. 1. lib.
3. Horning. de Jur. Postar. cap. 10. theor. 1. propè
fin. vers. Nobiles proinde, Card. De Luca d. disc.
32. de Præbemin. numero 18. Adden. ad Pamphil.
dec. 634. num. 13. Rot. decis. 297. sub num. 9. vers.

cæterum; par. 1. rec. & decis. 294. numero 19. & seqq.
 76 *coram Duran. ut specificè de Civitate Vene-*
tiarum testatur Ottalor. de Nobil. par. 5. cap. 2.
numero 5. Caput. de Regim. Reip. cap. 1. §. 1. nu. 26.
vers. undè Veneti, & cap. 4. num. 34. Didac. De
Mari in addu. ad Gizzarell. decis. 80. sub num. 17.

77 & de Civitate Genuæ *Ottalor. d. par. 5. cap. 2.*
numer. 6. Fatic. de Societ. cap. 24. numer. 40. Rot.
Januen. dec. 139. num. 9 & 10. & generaliter de Ita-
lia, Lusitania, & Hispaniis, Rumelin ad Bull.
Carol. d. par. 3. differ. 3. thes. 9. in addu. litt. C.
propè fin. Fragos. de Regim. Reip. par. 1. lib. 3. disp.
6. §. 9. num. 168. Gait. de Credit. d. cap. 2. tit. 7.
quæst. 5. numero 2101. & seqq. ubi etiam testatur
 de consuetudine Regni Neapolis, & Civitatis
 Anconæ; Et de facto in Stabilimentis Religionis
 Hierosolymitanæ, quæ generosam Nobilitatem
 exposcent in eorum Militibus, specificè sub
tit. del ricovimento de Fratelli excipiuntur in Ita-
 lia Januenses, Senenses, & Lucentes; Quinimò
 quia hujusmodi exemptio, seu prærogativa Na-
 tionibus est attributa, illa non impedit, quod
 tanquam Nobiles haberi debeant in illis lo-
 cis, in quibus Mercaturam exercent, ut ibi gau-
 deant prærogativis, & honoribus, qui Nobili-
 bus in eo loco commorantibus conceduntur, ut

80 in proposito Florentinorum de cætero Nobilium,
 quod si exerceant Mercaturam in Hispaniis,
 quod ibi possint esse Hidalgo, testatur *Guitier.*
præf. quæst. lib. 3. quæst. 13. ex numero 84. & præ-
 81 *cipue numero 92. & 96. & in Urbe nedum habent*
 propria Statuta confirmata à Pontificibus *Leone*
X. Paulo III. & Pio IV.; verum etiam habent
 Consulem, Tribunal, & Notarium pro nego-
 ciis Mercantibus ejusdem Nationis, itaut occur-
 rente disputatione super intelligentia nonnullor-
 um Statutorum, Signatura Gratia (etiam Par-
 te reluctante (non ademerit Jurisdictionem ei-
 dem Tribunali, seu Consulatui, sed quia ageba-
 tur de articulo exemplari, & in quo poterat ca-
 dere suspicio affectionis in illis de Natione, Cau-
 sam quidem commisit Consulibus prædictæ Natio-
 nis, terminandam tamen de Voto *Rota*, ut patet
 ex *dec. 80. per tot. coram Dunozett. Inn. & concor-*
 dat *Card. De Luca in Relat. Rom. Cur. disc. 44.*
sub num. 14.

82 Rursus, & tertio limitatur, quando arctitudo,
 & necessitas loci Viros etiam Nobiles ad exer-
 cendam Mercaturam impellat, quia nimirum
 mediaute Commercio necesse sit naturæ sterilita-
 tem emendare, cum enim in his terminis magis
 attendatur causa, quam proprietas ipsius nego-
 ciationis, ut post *Bart.* bene animadvertit *Lo:ther.*
de re Benef. in præfat. num. 151. nullatenus Merca-
 tura Nobilitatem offuscet, ut probant *Tiraguell.*
de Nobil. c. 33. sub numer. 21. Ansaldo. d. conf. 138. num.
356. Mysinger. d. observ. 54. num. 12. in fin. cent. 6.
Carpan. ad Statut. Mediol. d. cap. 415. num. 13. tom.
1. Caput. de Regim. Reip. d. cap. 4. numero 35. vers.
fic. etiam.

Quata tandem, omissis aliis, æqua limitatio
 est, quæ respicit durationem, & effectum talis
 qualis præjudicii, quod ex Mercatura exercitio
 resultaret; nam in plerisque locis immò & de Ju-
 83 re Mercatura potius temporaliter mortificat,
 quam pœnitens extinguat Nobilitatem, ideòque
 eadem Nobilitas celsatâ Mercaturâ potius à
 fomno, quam à morte excitatur, ut bene notant
Chassan.

*Chassan. conf. 64. numero 34. in fin. vers. sed dato, & num. 35. Cravetti. conf. 163. num. 2. in fin. vers. ubi tamen, Fab. De Anna conf. 17. num. 18. & conf. 80. num. 9. Ansaldo. d. conf. 138. num. 354. & seq. Tiracquell. de Nobil. cap. 27. num. 5. Caballin. melletoqu. 794. num. 1. vers. sed si exercitium, Gratian. discept. 996. num. 5. Caput. de Regim. Reip. cap. 1. §. 1. num. 21. in fin. vers. & ipse Pater, Andreol. contr. 167. nu. 2. Modern. Salarin. respons. 15. num. 136. Huiusque rei occasione sublinui in una *Meleuitana*, seu *Rhedonen. Habitus*, quod in Provincia Britannia Galliarum (ut etiam constabat ex Regiis Diplomatis, & Arestis) Scribens pro *Aegidio Barryn* gloriosè defuncto in expugnatione Castris Novi, Mercatura Nobilitati quorundam Laterum ejusdem Barryn minimè repugnabat, quia dimisso Mercaturæ, exercitio Nobiles illius Provinciae ad privilegia, & prærogativas reintegrantur, ac si numquam illam exercuissent, in eadem *Meleuitana*, seu *Rhedonen. Habitus* 5. Junii 1684. §. *Neque ad infringendas, coram Reverendissimo Emerix Decano*, ampliùs in dubium super hoc articulo non revocata in successivis ejusdem Causæ disputationibus.*

Inter cætera verò privilegia, quæ de Jure competunt his Nationibus recensetur illud, quod obeunte aliquo Mercatore ab intestato sine hærede, admittatur ad exclusionem Fisci ipsa Natio, dummodò in illa Regione eadem Natio constituat, aut habeat Collegium, vel Consulem, & Judicem, coram quo conveniatur, prout in specie similium Collegiorum pulchrè examinat *Bari. & Adden ad eundem in l. si quis filio, ff. de irrit. & rup. Testam. cum reliquis apud Borell. de præstam. Reg. Cathol. cap. 14. numer. 47. & seqq. Vinc. de Franch. & illius Additionatores dec. 198. Scacc. de Decret. par. 7. num. 17. Mut. ad Consuetud. Panorm. cap. 38. nu. 49.*

Utrùm verò in sequelam privilegiorum Mercaturæ, vel potiùs in particulare Mercatorum præjudicium recenseri mereantur quædam singularitates, quæ invaluerunt in Foro, potest esse in quæstione; Sed adhuc semper est privilegium juridicum, & rationale, quod Causæ publicæ; videlicet Commercio tribuitur, etiam si privatis eorumdem Mercatorum personis nocere videatur, ut est illud, quod Mercatores fidejubentes pro alio etiam si non renunciaverint beneficiis favore fidejussorum introductis adhuc non gaudent beneficio excussionis ergè principalem Debitorem, vel quia excussionis, exceptio est de Juris apicibus, ut in specie censuerunt *Bald. in l. frustra num. 1. C. de non num. pecun. Marsil. d. rubr. de Fidejuss. num. 8 & sub num. 358. vers. unde Campores, Gratian. discept. 279. num. 12. Vasquez contr. illustr. cap. 33. numero 23. Gaill. lib. 2. observ. 27. numero 27. Vinc. De Franch. decis. 303. numero 3. in fin. & numer. 4. Ios. Ludovic. decis. Perus. 45. num. 12. Thesaur. decis. 166. num. 7. vel quia id ex-*

87 possit præcipua fides, quam habent homines in promissione Camporum, juxta gloss. in §. fin. Authenti. de fidejuss. last. in l. singularia nu. 39. post. med. vers. item attende, ff. si cert. pet. Fab. De Anna conf. 82. numero 25. & 26. Stracc. de Mercat. rubr. quomod. in Caus. Mercat. tit. de Except. numero 5. Sebast. Medic. de acquir. possess. gloss. 2. par. 1. num. 312. fallent. 2. idem Gratian. discept. 64. n. 11. & 12. Gomez tom. 2. var. cap. 13. sub num. 14. limit. 4.

Valentin. Gran. de Fidejuss. cap. 5. numero 396.

Privilegio pariter potius, quam præjudicio adscribi debet, quod Juris, vel Statuti solemnitates ceteroquin rationabiliter requiritæ ad obviandum deceptionibus, quibus irreveri. Facile possunt Mulieres, Minores, ac Filii familias, nihilominus si hujusmodi personæ publicè Mercaturam exerceant, & contractus subiteantur possibilibitæ quavis solemnitate Juris, vel Statuti, dummodo concernant ipsam Mercaturam; Tum quia, statim ac Mercaturam exercent præsumuntur industrii, diligentes, & capaces; Tum etiam, quia quoties oporteret servare solemnitates Contractuum, illi in præjudicium prompti, & expediti Commerciis nimis protraherentur in longum, & rueret occasio præceps ipsius negotii: Tum & demiquè, quia loco Judicis, & proximorum stat ipsa publicitas expositæ negociationis, & eo ipso, quod proximiores, vel Judices non curant, Minorem, Filium familias, & Mulierem amoveri ab illa publica Negociatione, censetur eam approbasse præventive pro omnibus actibus, & Contractibus, quos in consequentiam necessariam trahit ipsa negociatio, ut in terminis Filiifamilias, qui nec juvatur præsidio Juris in receptione Mutui, seu beneficio *S. C. Macedoniani*, tradit *Manr. de tacit. lib. 8. tit. 7. numer. 19. Rovit. super Pragm. 1. de S. C. Maced. numero 7. Maujon. de Caus. exec. ampliatis. 10. num. 70. Fragos. de Regim. Reip. Christian. par. 3. lib. 1. disput. 2. §. 10. sub n. 310. vers. denique, Ricc. in addit. ad Franch. decis. 70. in fin. retenta semper prædicta declaratione quod-*

90 ad Mutua recepta ex causa Mercaturæ, secus autem extrà illam, ut bene notat *Alex. cons. 113. lib. 7. num. 2. ac per tot. & signanter sub num. 3. vers. sed ubi in aliqua, Rolan. conf. 92. num. 11. lib. 3. Crot. conf. 142. num. 4. Bec conf. 5. num. 15. Io. Papon. in Consuetud. Burbon. §. 168. propè fin. Arnold. Ferron. ad Consuetud. Burdigal. tit. 1. de stat. & jur. Person. §. 1. col. 2. post med. vers. fingamus igitur, Chassan. in Consuet. Burgund. rubr. 4. §. 1. in verb. Au quel cas, num. 1. fol. 131. à tergo, Stracc. de Mercat. tit. quomod. in Caus. Mercat. proced. num. 41. Boccacc. ad Constit. March. gloss. 7. num. 36. Scacc. de Judic. lib. 2. cap. 11. num. 150. Maujon. d. ampliatis. 10. num. 70. in fin. Borguin. decis. 31. sub numer. 16. vers. quod est intelligendum, par. 1. Marilian. decis. 72. num. 4. & admisit *Roi* decis. 284. numer. 19. par. 9. rec. quin etiam in dubio; & donec de contrario non doceatur, Mutuum præsumitur susceptum in causam, seu ex causa Mercaturæ, quia nimirum illa applicatio, quam adhibet ergà negotium, cujus ratione dari solet indigentia pecuniæ prævalet improvidæ dissipationis referibili ad alium titulum, vel causam, ut prosequuntur *Arnold. Ferron. ubi supra d. col. 2. propè fin. vers. si autem id non constet, Boer. ad Consuetud. Bituric. rubr. 1. §. 4. in fin. lit. G. Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 1. cap. 416. num. 198. Stracc. loc. cit. sub d. n. 41. vers. in re autem ambigua, Gomez tom. 2. var. cap. 6. sub num. 2. limit. 9. vers. in dubio tamen, Boccacc. d. gloss. 7. sub nu. 36. vers. si verò non constet; &**

92 in specie Minoris, quod pro majori reputetur in concernentibus negocia Mercantilia, *Gratian. d. discept. 279. num. 46. & seqq. ubi Bald. Roman. aliofque antiquiores adducit, Rot. apud Marchesan. de Commiss. par. 1. fol. 728. quæ loquitur in puncto Statuti Urbis; & decis. 267. numero 2. in fin. par. 2.*

rec. & decis. 284. ex num. 10. cum plur. seqq. par. 9. & decis. 303. numero 10. par. 18. & post Mell. obser. foren. decis. 125. num. 6. & coram Zarat. decis. 122. num. 3. & decis. 73. num. 21. & 22. post Thor. de pact. fut. success. Card. De Luca de Alien. disc. 34. nu. 5. & seqq. & in fortioribus arguendo ad Mulieres, quæ
93 de Jure Communi non sunt inhabilitatæ ad contrahendum, *Christine: ad Consuetum Mecklin. tit. 9. art. 10. numero 2. & seqq. Ioachim. FVibel. de Contract. Mulier. cap. 4. ex nu. 199: usque ad fin. Io. A' Sande' decis. Fris. lib. 2. tit. 4. defn. 4. vers. quin. & usu, Card. De Luca d. disc. 34. per tot. lib. 7. de Alien. & de Credit. disc. 75. num. 5. & seqq. & disc. 78. nu. 8. & seqq.*

Considerabile non minus est privilegium juxta varia Locorum Statuta, vel Principis Indulta; quod libris Mercatorum vel fides indefinita; vel usque ad certam summam adhibeatur, prout signanter Florentiæ Statutum est, quia partita librorum exemplatæ commissione Judicis non solum habent vim publici Instrumenti, sed etiam continent hypothecam bonorum Debitoris; adeo etiam in concursu alterius publici Instrumenti sola temporis prioritas attendatur, ut inquit *Negusant. de pignor. par. 5. membr. 2. num. 47. & seqq. Magon. dec. Florent. 122. num. 8.* ubi tamen loquitur per verbum *forte*, & admittit *Gratian. dec. March. 203. & addito Soccin. Sen. in conf. 240. in princ. vol. 2. & Surd. dec. 312. num. 3.* nec non *Gait. de Credit. cap. 2. tit. 3. num. 89. & 90. Scop. ad eundem Gratian. d. dec. 203. num. 2. & prius in obseru. ad decis. 137. num. 26.* ubi cum eodem *Gait.*
95 testatur, hoc ipsum procedere de consuetudine totius Juræ, de qua etiam meminit *Carol. Ant. De Luca ad ipsum Gratian. discept. 171. num. 2.* ubi rationem assignat, & sequitur *Palm. Nep. alleg. 53. num. 6.* latè etiam *Flamin. Chartar. decis. Genuen. 127. num. 3.*

Ratio autem, quare tribuatur vigore Statuti huiusmodi libris etiam hypotheca, vel potius dispositive deducatur in consequentiam, (quia non omnia Statuta expressè tribuunt hypothecam pro creditis contentis in libris Mercatorum, sed eo
96 ipso, quod Statuta jubent, libros, eorumque partitas habere vim publici Instrumenti, inferunt, resultare per consequens etiam hypothecam) illa est, quia nimirum quoties iidem libri sint legaliter tenti, concurratque integra fides scribentis, satisfactum per æquipollens dicatur Censuræ *Text. in l. Scripturas, C. qui pot. in pignor. hab. prout eidem Textui tanquam de forma potius probatoria, quam solemnè satisfieri posse per æquipollens supra diximus Discurs. 82. numero 18. & seqq.* Siquidem, positâ legalitate prædictâ,
97 præsumitur, quod data, & accepta, Creditum, & debitum singulis diebus verè sint adnotata, & facile dignosci possit per Peritos, an adfuerit ulla alteratio temporis, sicuti ex eodem *Negusant. de pignor. d. par. 5. membr. 2. numero 37. Gulgos. conf. 132. num. 2. vers. adest namque, benè ratiocinatur Gratian. d. dec. 203. ex numero 6. & seqq. & in addit. numero 7. & seqq.* Undè in hac parte putarem esse distinguendum, quod vel Statutum concedit expressè hypothecam libris Mercatorum, & tunc nulla potest esse difficultas, quò minus stan-
98 dum sit ipsi Statuto, cum procul dubio possit Princeps, vel Statutum concedere hypothecam, quæ est Juris merè Civilis, & positivi signentum

à Principis autoritate removibile; & concessibile; & hoc est, quod pro ratione, ac validitate talis Statuti rectè considerant *Soccin. d. consil. 240. in princ. lib. 2. Gratian. d. dec. 203. n. 10. & in addit. num. 7. & seqq. Scopp. ad eundem d. obseru. 137. num. 26.*

Aut verò Statutum expressè hanc hypothecam non concedit, sed illativè proceditur cum ratione, de qua supra, videlicet quod per æquipollens satisfiat dispositioni *Text. in l. Scripturas*, eoque
99 casu utique admitterem, quod in concursu alterius publici Instrumenti etiam expressam continentis hypothecam sola prioritas temporis attendatur; sed si Statutum dicat simpliciter, quod libris Mercatorum stari debeat, eisque ulterius concedat viam executivam, posset quidem subinde resultare effectus hypothecæ in concursu alterius Crediti hypothecarii, vel etiam adversus ipsum Debitorem; at si questio esset, utrum vigore talium partitarum exerceri posset utile *Salvianum interdictum*, aliudque remedium hypothecarium contra Tertium possessorem ex causa præsertim onerosa; valde dubitarem de hac extensione, quia foret facere cumulum specialitatum, nempe primò, quod libris Mercatorum credatur in præjudicium Tertii, secundò, quod possent concurrere cum publico Instrumento; & virtualiter contineant hypothecam, tertio tandem, quod eadem hypotheca sit exercibilis contra Tertium possessorem, nedum in concursu, sed etiam agendo, & respectivè excludendo, undè à fortiori, vel saltem à simili congruunt ea, quæ latè firmavimus supra *Disc. 55. in proposito Scripturæ continentis verba alla quale le Parti danno forza d'Instrumento giurato, e garantigiato in forma:* Nam etsi differat unus casus ab altero, quia in prædicto casu Partes, seu Privati nequeunt sibi usurpare potestatem creandi Tabelliones, & Notarios, cum id vetitum non sit Principi & Statuto, nihilominus subsistunt alia fundamenta deducta in prædicto *Disc. 55. exclusivè inductionis hypothecæ, & præsertim ad duriorum effectum agendi contra Tertios ex causa onerosa possessores;*
100 & facit ad rem *Merlin. de pignor. lib. 3. quest. 41. numero 10. & sequentibus.* ubi quod si Statutum tribuat viam executivam Apocis, vel Instrumentis, locum sanè sibi vindicat quoad ipsum Debitorem; non autem contra Tertium, & antè eum ex *Bald. in l. 1. numero 6. C. comm. de legat. 1. f. Bald. Novell. Negusant. aliisque, Mantle. de tacit. lib. 11. tit. 11. numero 10.*

Prout etiam id, quod diximus, rationale esse, quod in concursu Creditorum præferatur fundans suum Creditum in partitis librorum Mercatoris stante Statuto, quod eisdem libris credatur etiam in præjudicium Tertii, vel inter Tertios remanere suppletam formam probatoriam
101 *Text. in d. l. Scripturas*, aliqua declaratione indigere existimarem in altero contingibili casu, quod ipse Mercator, vel alius, ut supra fundans suum Creditum in libris concurrat cum altero Creditore nitente Apocæ privatæ, ac deslitutæ trino Teste, tunc namquè non tantam efficaciam tribuerem ipsis partitis, & libris, ut si Creditum resultans ab Apocæ privata appareat antè, valeat ille, qui se fundat in libris, acsi haberet pro se publicum, & verum Instrumentum cum hypotheca, cum Creditorem Chirographarium excludere,

excludere, vel saltem si concedere velimus Creditori, etsi posteriori in libris fundato prælationem in concursu anterioris merè Chirographa-
 102 rii, ex quo cum facilius sit tempus contingere in Apocis privatis, quam in libris, idcirco in concursu probationum semper certior præferatur, ad tradita per *Gaii de Credit. cap. 4. quest. 11. num. 1874. Olea de cess. Iur. tit. 8. quest. 3. sub nu. 6. Leoncill. dec. 135. num. 3.* leviores profectò ad favorem Creditoris Chirographarii admittendæ erunt probationes suppletivæ circa carentiam subscriptionis trium Testium, prout indulgentiora sunt Jura, quæ præservant Creditori, nè suam amittat anterioritatem in concursu, quam ei, qui sagat Tertium onerosum, ac pacificum vexare possessorem, & ex hac ratione, quando nimirum tractatur de Tertio liberando, receptum
 103 videmus, quod requisita *d. l. Scripturas* minimè desiderantur in Scripturis liberatoriis, nempe in receptis, & quietantiis, teste *Card. De Luca de Credit. disc. 22. num. 9. Rot. dec. 396. num. 22. & 23. par. 15. recent.* quos refert, & sequitur *Bonden., colluct. 5. num. 34. lib. 2.*

Quod verò dictum est de libris Mercatorum non ita de plano procedit quoad hypothecam in Apodixis eorumdem Mercatorum, ex ratione, de qua superius; nam quamvis Statutum conce-
 104 deret Apocis Mercatorum viam executivam, vel disponderet, quod eadem Apocæ haberent vim publici Instrumenti, adhuc, quidquid dicant *Burr. Ancharan. & reliqui relati per Tiraquell. de retract. convent. §. 1. gloss. 7. numero 57. Gratian. d. decif. March. 203. num. 1. cum 2. seqq.* verior ex fundamentis mox allatis Mihi videtur sententia, quam tenet *idem Tiraquell. ibi idem, Afin. de Execucut. §. 7. cap. 23. num. 4.* cum aliis apud *Gratian. d. dec. 203. n. 4.* nimirum quod tale privilegium intelligatur respectu Debitoris, non autem Tertii possessoris, vel Contrahentis.

Solent tamen *Doctores* hujusmodi Statuta concedentia fidem, & executionem libris Mercatorum restringere, seu declarare in concernentibus
 105 Mercatorum, non autem in aliis, ut apud *Mandell. Alb. conf. 95. numero 12. ibique Adden. litt. C. Bec. conf. 5. num. 11. & 14. Turrett. conf. 47. num. 4. vol. 2. Vin. dec. 445. sub num. 2. Hodiern. ad Surd. ad Surd. dec. 312. num. 6. Gratian. discept. 727. nu. 1. cum 2. seqq. Maceraten. var. lib. 2. resol. ult. cas. 14. per tot. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 74. n. 4. Leoncill. dec. 108. Adden. ad dec. 345. num. 133. & seqq. par. 9. Rot. decif. 272. num. 4. & 5. par. 17. rec. plenissimè Scopp. ad eundem Gratian. d. dec. 137. num. 27. & seqq. ubi latè tuetur hanc sententiam, 106 solùmque eam sub num. 32. cum *Genua de Script. privat. lib. 4. tit. de libr. Mercat. numer. 44. & seq. Gratian. discept. 171. numer. 10. Surd. conf. 543. numero 9.* limitat sive inquit, quod si librorum Mercatorum fides penderet à Jure communi, tunc probarent in omni alio Contractu extrà Mercatorum.*

Verùm quemadmodum vana est suppositio antecedentis, nempe quod de Jure Communi libri consimiles probent, ita inutilis est consequentia; quoniam si vigore adminiculorum, aliorumque requisitorum, ut infra, libri Mercatorum sortientur de Jure Communi vim probatoriam, certè quod hoc non proveniet ratione Mercaturæ, sed ex ipsis adminiculis, & juridicis pro-

bationibus, idèdque de plano probatio extendetur extrà spheram Mercaturæ: At nec in abstracto, & absolutè Mihi placet hujusmodi restrictio, sive distinctio, nisi alia subdistinctio dilucide-
 107 tur, videlicet utrum tractetur de libris potiùs alicujus Artificis, quam Mercatoris, vel etiam Mercatoris, aut Banci non facientis publicam figuram, ut in Urbe contingit quoad libros Banci S. Spiritus, vel Montis Pietatis, & Panormi quoad Tabulam: necnon etiam si ageretur de Camplore, aut Bancherio primæ notæ, & insigni; quia, adacta dispositione Statuti, probationem etiam ultrà negocia Mercantilia ex hujusmodi libris emergere diximus *suprà Disc. 66. n. 3.*

Autem tales libri fidem ubiquè recipiant, vel tantummodò eorum fides coarctetur ad limites Territorii Statuentium, magis communitè, ut extendatur ultrà Territorium, tenent *Mascard. de probat. concl. 976. num. 21. & 22. Vin. opin. 806. Gen. de Script. privat. d. tit. de libris Mercatorum numero 18. & seqq. Scac. de Indic. lib. 2. cap. 11. numero 239. & seqq. Hodiern. ad Surd. decif. 199. numero 3. Ricc. collect. 3535. ampliati. 2. Conciol. ad Statut. Eugub. d. lib. 2. rub. 74. num. 2.* idque habere videtur probabilem, & solidam rationem, tum quia non agitur de re pœnitens correctoria Juris Communis, secundum ea, quæ proximè tradentur, Statuta verò, quæ veniunt ad Juris Communis declarationem, nullo loco circumscribuntur; Tum & fortius, quia tractatur de forma probatoria, & quadam potius solemnitate actus, ex quo Statuentes libros Mercatorum æquiparant in hoc casu publico Instrumento, undè applicantur ea, quæ in proposito solemnitatis actus habemus occasione Testamentorum, quod si per Statutum, vel consuetudinem duo Testes sufficiant, Testamentum valeat nedum intrà limites illius Territorii, sed ubiquè, cum sufficiat servare eas solemnitates quæ pro celebratione actus in loco requiruntur, *Peregrin. conf. 62. num. 1. & seqq. lib. 1. Caball. conf. 104. num. 3. & seqq. lib. 2. Gaill. pract. observ. lib. 2. observ. 123. per tot. Guidopap. decif. 262. num. 2. Vincent. De Franch. decif. 552 num. 24. Rot. decif. 372. nu. 30. & seq. par. 9. rec.* cum reliquis vulgaris idèdque quod liber
 110 debeat esse scriptus in loco Statuti ad hoc, ut alibi probet, cum *Gen. d. tit. de libr. Mercat. n. 22.* benè advertit *Conciol. ad Statut. Eugub. d. lib. 2. rubr. 74. num. 2. in fin.*

Atque ex his non video, quomodò *Doctores* in hac propositione distinguere videantur, an
 112 Statutum mandet, fidem præstari in modica, vel magna summa, sicuti post *Trivisan. decif. 16. num. 3. lib. 1. & Gen. d. tit. de libr. Mercat. num. 26.* prosequitur *Conciol. d. lib. 2. rubr. 74. nu. 3.* qui etiam cum *Rub. in addit. ad decif. 345. num. 118. par. 9. rec.* notat, Statutum præcipiens, in omni
 113 causa credi libris Mercatorum, uti indiscretum non valere: intelligendo ulterius illam summam de qualibet partita, seu summa de per se non autem coacervata cum aliis, ut per *Alden. ad Felic. in cap. ex parte num. 2. de rescript. Felin. in Margar. var. conclus. parti. 2. verb. privilegium. fol. 47. Chartar. d. decif. Lamen. 127. in fin.* Quoniam
 115 niàm aliud est, quod Statuentes debeant reflectere ad qualitates personarum, illarumque fidem, ne indistinctè impartiantur tantam autoritatem, aliud verò, quod si in illo loco, ubi adest Statutum,

tum, indefinitè admittantur ad probandum iidem libri, possit, & debeat huiusmodi admissio, & probatio vim suam deperdere ob majorem, vel minorem summam, & quantitatem extrà Territorium, nam & hoc ipsum dicendum esset ad normam exempli superius insinuat in non minùs regliosa materia Testamentorum, nempe quod Testamenta confecta cum duobus Testibus tantummodò robor fortirentur, si ageretur de modica hæreditate, secùs verò si ingenti, & valdè pingui; & tamen rationabiliter non datur huiusmodi distinctio, nam vel in totum, & ubiquè limitanda est summa, pro qua debent probare; vel ubiquè recipi debent indefinitè, nec enim est ratio differentiarum, quarè Statuentes, sive Universitates (præsupposita Principis approbatione) valeant creare publicos Tabelliones in illa Urbe, qui sunt personarum rudes, & ignorant, illisque debeat per universum fides adhiberi pro qualibet summa, & quantitate, non autem valeant talem fidem tribuere Mercatoribus illius Loci pro quacumque summa, & quantitate, dum in substantia aliud non sent huiusmodi libri, quàm Instrumenta Campsoriarum professionis, ad mentem *Text. in l. si quis ex Argentariis, §. Prætor ait, ff. de eden. de quo supra Discurs. 72. numero 8.*

Solidior itaque distinctio, que haberi solet per ipsosmet Statuentes, illa est, quam superius indicavimus inter publicas Mensas Nummularias, sive Aedes, insignesque Campsores, ac Artifices potius, & Mercatores minutatim vendentes; cum primæ speciei maximè conveniat integram fidem præstare, non verò secundæ; Et de factò Statuta vel privilegia localia meliùs, quàm faciant ipsi Doctores, præ oculis habent hanc distinctionem, in ipsa enim Urbe in qua, ut diximus, fides indubitanter præstatur partitis Bancæ S. Spiritus, Montis Pietatis, & respectivè in maxima habentur consideratione libri insignium Campsorum, quatenus postea tractatur de inferioribus Mercatoribus, & potius Artificibus, libris eorum pro certa, & modica quantitate fides tantùm conceditur: Ab initio namquè in dicta Urbe, & Statu Ecclesiastico hi libri probant usquè ad summam scutorum 30 ut ex *Constit. 46. Pii IV. quod tandem privilegium Urbanus VIII. favore Pistorum, Aromatariorum, cum similibus extendit ad senta 50. uti videre est penes Rub. ad d. decis. 345. num. 135. & seqq. par. 9. rec.* itaut certa regula dari non possit, totumque pendat à specialitate Statutorum, vel privilegiorum Principis,

Advertendum tamen censere, quod si in hoc, vel illo loco homines hujus, vel alterius Societatis, aut artis potiuntur privilegio, ut pro certa summa credatur eorum libris, durum postea foret, quod immorando rigori Juris, vel interpretationi Doctorum nulla fides saltem pro consimili quantitate in illo eodem loco præstanda esset libris Mercatorum qualicatorum ex eo, quod tales Mercatores nullo fruere Statuto vel privilegio, vel saltem discreti Judicis erunt partes, ut levioribus admittantur contentetur, vel etiam sine illis omnino credat, quando summa est verisimilis, causa proportionata, Scribens sit homo legalis, vel illud Bancum, aut Negocium pro legali habitum, librique sint perfectè cartulati, & recentè cum appositione Anni, Mensis, &

diei applicando requisita, quæ etiam in terminis Statuti recenseri solent per *Scribentes*, de quibus *Rolan. conf. 92. num. 6. & seqq. lib. 3. Gen. d. lib. 4. tit. de lib. Mercat. num. 48. & seqq. Scacc. de Indic. lib. 2. cap. 11. ex n. 267. cum seqq. Rub. ad d. decis. 345. ferè per tot. par. 9. Carol. Ant. De Luca ad Gratian. discept. 171. numer. 1. & ex numer. 7. usquè ad fin. Rot. decis. 196. numero 2. par. 14.*

Difficultatem verò sentio in eo requisito, quod ad hoc; ut etiam siante Statuto, vel consuetudine liber probet, exigatur, quod Mercator eundem librum propria manu conscripserit, uti vult *idem Rolan. d. conf. 92. num. 6. vers. secundò, quod, lib. 3. Gen. d. tit. de lib. Mercat. numero 51. & seqq.* & post eos *Conciol. ad Statut. Eugub. d. lib. 2. rubr. 74. numero 6:* Quia licet ad excusandum Præponentem, & Negocii Caput, illiusque Adiutorem; vel Scribam, uti superius *Disc. 36. num. 35.* Attamen ibi erat sermo de Ratiocinatore, non autem de Mercatore qui non potest, etiam ubi vellet; scribere per se ipsum, sed ad hunc effectum retinet Juvenem, qui nuncupatur *Scripturale*, majoribus quippè, & totius Negocii curis superincumbens distrahitur; undè cum assueta prudentia tale requisitum venit intelligendum, ac temperandum, si res agatur etiam cum artificibus inferioribus qui tamen ad modum Mensæ publicæ similes Juvenes cæterò qui non approbati, & honestos pro loci consuetudine retinent; nam in hoc casu intrat conclusio, quod liber ita scriptus præsumatur scriptus de consensu Domini, ad *Alex. conf. 147. num. 9. lib. 2. Intrigiol. singul. 86. num. 46. lib. 3. Capyc. Latr. consult. 95. numero 21. Rot. decis. 700. numero 20. part. 2. recent.*

De reliquo proficuum, & necessarium est; quando per Statuta, vel privilegia talis fides tribuitur libris inferiorum Mercatorum, vel Artificum, cautè admodum procedere quoad eorundem librorum sinceritatem, descriptionem, & retentionem, nam quemadmodum ad Commertium faciliùs manutenendum pro certa, & verisimili quantitate huiusmodi Mercatores relevantur ab onere probationis proprii Crediti, & ne toties quoties constringantur ad Apocas, & Instrumenta celebranda, asservandaque; Ità ex opposito bona fides, & publica utilitas non patitur, quod fraudibus Porta aperiatur: Undè Ego inania censere hæc Statuta, seu privilegia summam limitantia, cum vel non attingant necessitatem quandòque superantem easdem quantitates limitatas, vel intrà illas possint ansam præbere prædictis fraudibus, sicque pro mea debili opinione non agnosco quarè, non addatur (loco tot requisitorum) obligatio, ut Debitores partitam sui debiti subscribant in libris eorundem Mercatorum, & si ille talis scribere nesciat, scribat alia persona nota de ejus commissione, ut in Jure admittitur, ex *Mandell. Alb. conf. 660. numero 1. & 2. Gen. de script. priv. lib. 2. de Apoc. manus Tert. fol. 94. & seqq. Gratian. discept. 767. numero 57. & discept. 948. numero 15. & seqq. Gait. de Credit. cap. 2. tit. 8. num. 2791. & seqq. & num. 2848. cum seqq. Fençon. ad Statut. Urb. lib. 1. cap. 83. n. 13. & 14. 10. Ant. Ab Eccles. observ. 48. n. 14. in fin. & observ. 49. n. 3. par. 2. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 32. n. 7. ubique Modern. Romaguer. in addit. num. 43.*

num. 43. *Vrceol. consult. 9. num. 10. & seq. Rot. decis. 139. nu. 20. 21. & 22. par. 12. rec. & passim.*

Nec rationabili huic provisioni obstare potest illa animadversio, quod nimix subindè audirentur disputationes super recognitione manus, quæ frequenter in foro audiuntur tam respectu necessitatis recognoscendi, quam modi, ut videre est apud *Gair. de Credit. d. cap. 2. tit. 8. ex num. 2910. cum plur. seqq. Fenzon. ad Statut. Urb. d. lib. 1. cap. 84. Ainar. Panorm. resol. 20. Berlich. pract. concl. par. 1. cap. 44. Vela dissert. 22. & seqq. Regaf. resol. for. cap. 1. per tot. Andreol. contr. 78. Rot. coram Buratt. decis. 611. & decis. 624. Merlin. decis. 614. Duran. decis. 363. decis. 292. par. 19.* quodque id Commerci expeditionem turbaret; Nam & eadem disputationes audiuntur quoad justificationem requisitorum, de quibus supra, & non ita frequens est casus, quod quis velit coningere alienam manum sub periculo punitionis, vel alter eam negare, qui etiam posset leniter procedi super consimili recognitione, relevando Mercatotes ab onere illam faciendi per modos, de quibus supra, admittendoque Testes de nota manu deponentes, prout in hac ipsa materia Mercatura praticatur in recognitione Epistoliarum, ac litterarum Cambii, ad not. per *Capyc. Lar. consult. 146. nu. 10. & seq. Rot. coram Buratt. decis. 143. numero 28. & in recent. decis. 172. sub numero 2. par. 3. & decis. 159. num. 1. & seqq. par. 9. & decis. 235. nu. 8. cum seqq. par. 13. & quotidie in aliis.*

Et circa id, quod dicitur de his libris obiter est notandum quod illi probant quocumque tempore, nimirum etiam si de tempore quo insurgat occasio vel controversia, non exerceat Scribens amplius Mercaturam, inspicitur namque tempus, sub quo fuerunt confecti, *Mascard. d. probat. concl. 976. numero 25. Stracc. de Mercat. tit. quomod. in Caus. Mercat. proced. sit par. 1. nu. 34. Genua de script. privat. tit. de lib. Ration. Mercat. numero 23. fol. 247. Excobar. de ratioc. cap. 11. num. 32. Hodiern. ad Surd. decis. 99. numero 2. Scopp. ad Gratian. decis. March 137. num. 27.* regulare quippe est, quod semper attendatur tempus, in quo actus, de cuius subsistentia, aut validitate sit quaestio, fuit initus, quemadmodum exemplificant in eisdem terminis Mercatoris, qui si defierit esse talis, adhuc pro omnibus per eum gestis, dum erat Mercator, potest conveniri coram Consulibus Mercaturæ, *10. Bapt. de S. Severin. in l. omnes Populi num. 22. ff. de iust. & iur. inter Repet. iur. Civil. 10. 1. fol. 75. Gratian. discept. 326. n. 15. Carall. resol. Crimin. 147. nu. 11. Sanselic. decis. 21. num. 4.* Et ex opposito, sive in fortioribus videmus, quod Instrumentum à Notario confectum de tempore, quo illius fides erat illibata, nullum detrimentum, aut suspicionem patitur, si postea Notarius falsum commississe reperiat, designatque idcirco ipso Jure esse Notarius, ut consulit *Alexan. Stiatic. inter conf. Crimin. divers. conf. 117. num. 16. vers. quinimò licet Notarius, ibique etiam Iul. Scarlatin. conf. 118. n. 35. & conf. 120. n. 10. Nevizan. conf. 27. num. 1. & clarius sub nu. 21. vers. Non obstat igitur, Prosp. Paserb. conf. 8. num. 8. & 10. Riminald. lun. conf. 58. n. 22. Covarr. pract. qu. cap. 19. sub n. 5. Quinta conclusio, in fin. Mascard. de probat. concl. 1003. n. 45. Conciol. resol. Crimin. verb. falsum resol. 10. n. 10. Rot. dec. 220. n. 2. in fin. pest. 2. vol. conf. Farinac. & decis. 769. n. 16. & 17. par. 1. divers.*

An autem talia Statuta concedentia limitatè, vel indistinctè fidem libris Mercatorum agent Clericos, vel alias Ecclesiasticas Personas etiam in Foro Sæculari litigantes, satis erit remissile ad *Gen. de scr. pi. privat. d. lib. 4. tit. de lib. Mercat. nu. 28. & seqq. Mart. de Iurisd. par. 4. cent. 1. cas. 84. nu. 1. Cyriac. contr. 140. per tot. Clarim. contr. 52. numero 48. Leoncill. decis. Ferrar. 179. per tot. Scopp. ad Gratian. d. de is. March. 137. num. 4.*

Cessante verò Statuto vel consuetudine, redactaque probatione librorum Mercatoris ad Jus Commune, regula est, quod non probent favore Scribentis, minusque pro Tertio contra Tertium, & ideo adminicula, & conjecturæ, quæ illos adjuvent, exiguntur, ex *Surd. decis. 312. Rot. coram Gregor. decis. 302. Rub. ad d. decis. 345. par. 9. rec. Conciol. ad Statut. Eugub. d. lib. 2. rubr. 74. n. 9. & 11. eadem Rot. decis. 196. n. 1. & seqq. par. 14. & decis. 80. par. 18. tom. 1. & decis. 587. ead. par. 18. t. 2.*

Quæ autem debeant esse hæc adminicula, impossibile est certò determinare, & sic oportet: pariter habere se remissivè ad *max allegatos, & alios*, qui passim juxta casus contingentiam agunt de materia; Solumque prænotandum videtur, quod majora profecto adminicula desiderentur in persona magis, vel minus suspecta, nam si agatur de Mercatore postmodum decocto, urgentiora exposulantur, ut rectè observat *Berart. in Specul. Visit. cap. 24. ex numero 41. usque ad fin. & dixit Rot. coram Duran. decis. 32. numer. 14. & maximè si libri remanserint penès eundem*

Decoctorem post decoctionem, ex *Rocc. de decoct. Mercat. noi. 10. num. 30. cum seqq. Card. De Luca de Credit. disc. 78. num. 16. alter Carol. Ant. De Luca ad Gratian. discept. 171. num. 9. vers. detecta; quidquid sit, ubi agatur de probando ex libris Decocti aliquod factum inter alias personas, ut in casu *Rota Genuen. decis. 10. num. 6.* vel quando libri, aut partitæ apparent scriptæ tempore habili, & longè antè decoctionem, in aut ex oculari inspectione remaneat exclusa quælibet suspicio antidatæ, ut per *Mar. Antonin. var. resol. lib. 2. resol. 58. num. 5. & 8.**

Prout etiam circumspicte magis procedendum est quoad libros Hebræorum, quia licet vera non sit (suppositis terminis habilibus) propositio, non valere Statutum, ut libris Hebræorum contra Christianum præstetur fides, sicuti censuerunt *Alex. conf. 3. num. 5. lib. 2. Gravett. de antiqu. tempi. fol. 130. sub num. 29. Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 11. nu. 138.* ex quo efficacia probationis, quæ descendit ab Jure positivo, emanat à Principis, vel Statuti illius jura habentis potestatem supra idem Juspositivum, ut admittit *idem Alex. conf. 53. sub n. 1. vers. autamen vigore, lib. 1. Scacc. de Iudic. loc. cit. d. n. 138. in fin.*

Adhuc negari non potest, quod ex eadem ratione, qua tenentes, ut supra, Statutum non valere, commoventur, nimirum ob perfidiam, quam naturaliter nutriunt, & præcisè fovent contra Christianos, profectò à fortiori, cessante Statuto, & Principe id præcipiente, nullatenus probare debeant eorum libri ad favorem Scribentis, vel Tertii contra Tertium, eodem autem Statuto intercedente circumspicte, ut præsumimus, agendum est, & rigorosè magis verificanda requisita per *Doctores* volita in terminis ejusdem Statuti inter Christianos, sicuti ponderat quoque *Sabell.*

- Sabell. in summ. divers. tract. tom. 3. litt. L. §. 15. sub numero 27. Maxime, quia non potest cadere discrimen, quare credendum sit eorum libris, qui, ut superius advertimus, sunt Testimonia, 136 propria professionis, si eisdem testificantibus contra Christianum nulla fides merito adhibetur, ex collectis per *Surd. conf. 122. numero 9. Io. Ant. De Nigr in Capit. Regn. 109. num. 10. Cyriac. contr. 485. numero 17. Rudolph. Volonsar. de Testib. concl. 92. numer. 1. cum 3. seqq. cent. 5. Mell. observ. for. 25. numero 22. Bonden. colluct. 22. numero 20. & 21. lib. 2. Coler. decis. German. 127. num. 1. Rot. coram Gregor. decis. 510. numero 8. solumque in subsidium recipitur pro tali quali probatione eorum depositio, ut tradunt *Authoritates*, de quibus *suprà Disc. 41. 138 num. fin. & vix pro adminiculo deserviunt, quando id ipsum deponant alii Testes Fideles, & Orthodoxi, ut dixit Rot. decis. 233. numer. 4. part. 2. rec. & 139 decis. 194 numero 29. part. 13. & quando etiam inter ipsos Christianos non juvat tale statutum in personis suspectis, & mala fama, ut ait *Farinae. conf. 20. num. 1. in fin Gen de script. priv. lib. 4. de libr. Mercat. numero 48. & seq. Scac. de Iudic. lib. 2. cap. 11. numero 186. Gait. de Credit. cap. 2. tit. 3. numero 135. Cancr. var. resol. par. 1. cap. 22. nu. 9. Rot. Genven. decis. 2. num. 32.***
- 140 Eoque minus libri fidem reciperent, si ex eorum inspectione paterentur alterationem, errores, interlineaturas, superadditiones, & apostillas, magisque si apparerent abrasiones, & cancellationes, vel incisiones, ut optime monent *Gen. de script. priv. d. lib. 4. de libr. Mercat. numer. 86. fol. 243. Gait. de Credit. ubi supra numero 194. & seqq. Carol. Aut. De Luca ad Gratian. discept. 171. numero 9. vers. item non facit, Rot. coram Gregor. decis. 79. numero 2. ibique Adden. numero 6. Rub. ad d. decis. 141 345. numero 86. par. 9. rec. qui etiam sub numero 132. subdit, in his terminis posse contra Scribentem 142 in litere jurari; prout etiam posse (ad declarationem eorum, quae infra dicentur) aliquas partitas ejusdem libri acceptari, & alias respui, ex *Paris. conf. 90 numero 25. lib. 1. & Rot. par. 9. rec. distinguit eadem Rot. in Romana Locorum Montium 16. Martii 1682. §. Partita, cum seq. coram Card. Mathejo: & e converso, ex regula cor-**
- 143 *relativorum, sicuti si reperiantur libri in una parte falsi, in totum tales praesumuntur, teste eod. De Luca ad Gratian. discept. 171 ante num. 3. Rub. ad d. decis. 345. numer. 85. par. 9. ita, si dignoscantur in parte veri, maxima insurgit praesumptio 144 veritatis in totum, Borell. conf. 82. num. 20. Gratian. d. discept. 171. numer. 11. Inriogliol. singul. 86. numero 10 & seqq. lib. 3. Chartar. d. decis. Ianuen. 127 numero 5. Berart. in Specul. Vist. cap. 23. num. 121. & seq. Bonden. colluct. 7. num. 20. & colluct. 19. num. 91. & 92. lib. 2. Tranchedin consult. 28. nu. 11. Rot. decis. 145 347. num. 4. par. 19. rec. & maxime, quando partitae verificate sunt considerabiles ratione summae, & habent aliquam connexionem, Castald. consult. 118. num. 7. Rot. coram Arguell decis. 50. num. 11.*
- Promiscue egimus, seu non dislinximus terminos inter probationem favore Scribentis, vel Tertii contra Tertium, quoniam par est ratio utriusque casus; & si in casibus ab Jure Communi, vel a Statuto dispositis tribuitur probatio libris 146 favore Scribentis, multo magis tribui debet favore Tertii contra Tertium, cum minor adsit suspicio alterationis veritatis in eo, quod respicit
- Interesse alienum, quam proprium, ad *Text. in l. exemplo, C. de probat. Sabell. var. resol. cap. 11. 147 num. 1. Unde de Jure librum, etiam privatum, concurrentibus adminiculis probare pro Tertio contra Tertium, habetur ex adductis per Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 74. nu. 11. Rot. decis. 431. nu. 1. & seqq. part. 13. decis. 226. num. 7. par. 14. & d. decis. 347. num. 12. & seqq. part. 19.*
- 148 Quoties autem tractatur contra ipsum Scribentem, tunc nemo dubitat, librum probare; etiam si nullis fulciatur adminiculis, immo non obstante, quod minus legaliter si tentus, ut post *Gen. aliosque* habetur ex *Gait. de Credit. d. cap. 2. tit. 3. numer. 203. Conciol. d. lib. 2 rubr. 74. numero 10. Carol. Aut. De Luca ad Gratian. d. discept. 171. numer. 9. vers. quando, Rot. coram Cels. decis. 280. num. 6. & decis. 54. numero 11. par. 11. rec. & jure qui-*
- 149 *dem, quia etiam simplex Calculus, & quodcumque folium propria manu exaratum probat contra Scribentem, Par. f. conf. 96. num. 30. & 32. & num. 43. lib. 3. Menoch. de praesumpt. lib. 3. praef. 66. num. 2. Vela dissert. 23. numero 18. Rot. coram Royas decis. 466 num. 8. in fin. vers. sed etiam, & decis. 110. num. 17. & 18. par. 16. rec.*
- 150 Saepius tamen disputari contingit, an libri, eorumque partitae possint pro una parte acceptari, & pro altera respui, & regula est negativa, *Gait. de Credit. cap. 2. tit. 5. numero 1022. & seqq. Maser. de Legat. Aemil. & Avenion. lib. 1. cap. 38. numero 29. & seqq. Rot. coram Cavaler. decis. 484. numero 5. & decis. 552. numero 3. & decis. 388. numero 1. & seqq. par. 2. & coram Dunozet. lum. decis. 974. numero 17. & coram Card. Cerr. decis. 781. numero 4. quod ta-*
- 151 *men intelligitur, ubi partitae sint connexae, hoc est quod contineant unam, eandemque causam, unaque veniat ad qualificationem, vel peremptionem alterius, ut apud Add. ad Gregor. d. decis. 79. num. 7. Mart. Medic. decis. 88. num. 4. Rot. decis. 101. num. 4. par. 4. rec. & decis. 359. num. 6. & numero 10. & 11. par. 9. & coram Dunozet. d. dec. 974. numer. 17. & concordat decis. 405. numero 14. par. 19. bene etiam examinat, ac distinguit, & respectively exemplificat Maser. d. lib. 1. cap. 38. 152 numero 30. & seqq. Intelligendo, quod hujusmodi connexionem non facit relatio habita ad quietantiam, vel Ordinem, quinimò nisi eadem quietantia, vel Ordo exhibeatur, quidquam non probant partitae, Rot. decis. 388. num. 1. vers. & ab alia regula, circa fin. paet. 2. rec.*
- 153 Diversi verò sunt libri, quibus uti solent Mercatores, inter quos adest liber, qui nuncupatur *Giornale*, diurni nempe exitus, & introitus, & à quo per speciem recompilationis, seu brevis transumpti desumitur alter, qui 154 nuncupatur *Mastro*; sed quia is est merè relativus, regulariter non attenditur sine relato, ac nisi adatur alter *Giornalis*, ut monet *Cyriac. contr. 544. numero 10. & 11. & ante eum Gen. de script. priv. lib. 5. tit. de Giornali, seu libro Diario numero 1. & 6. fol. 284. Rot. Genven. decis. 173. numero 6. & Romana decis. 15. num. 3. & 4. & numer. 7. par. 17. & dictum fuit in Romana Societatis 28. Novembris 1687. §. fin. coram R. P. D. Rondinino.*
- 155 At nullam probationem facit alter liber, qui dicitur *Manualis*, videlicet inscriptus memoriae causae, quivè etiam; juxta varias consuetudines, & Regiones denominatur *Vacchetta*, seu *Stracciasfoglio*, non obstante etiam, quod vigore Statuti,

Statuti, aut consuetudinis præcipiatur, fidem libris adhiberi, sicuti ex Doctrina Bald. in rubr. C. de fid. Instrum. & Ias. in l. admonendi num. 81. vers. quinto limita, ff. de Iurejur. tradit Rot. Genuen. decis. 2. num. 27. Bonden. colluct. 43. numer. 2. lib. 1. ubi tamen
 156 sub num. 6. inquit, illum præbere adminiculum, Rot. post Zacch. de Salar. decis. 16. num. 9. & coram Vbald. decis. 194. numer. 4. Adden. ad d. decis. 345. numer. 130. par. 9. undè quod nec probet, ex Honded. conf. 39. numer. 53. & 54. lib. 2. ampliavit Rota militare
 157 etiam in præjudicium ipsius Scribentis, ut in decis. 407. num. 9. par. 14. Verum, nisi diversæ suadeant
 158 facti circumstantiæ, ampliatio hæc videtur periculosa, tum quia licet liber Giornalis reputeretur apud supra allegatos sub num. 153. esse veluti Prothocolium libri Magistri, arcamen id utique verum est respectu ipsius libri Magistri, sed prima Matrix, & species Imbreviaturæ, à qua idem liber Giornalis immediatè desumitur, est hic, qui vocatur *Manua-*
lis, seu memoriæ, aut *Siracciasoglio*, idèdque favore Scribentis, vel pro Tertio contra Tertium probare rectè non valet, quia nimirum majori obnoxius est alterationi ob defectum perfectæ cartulationis, imò & lacerationi ad libitum Scribentis, quod non contingit in libro Giornali legaliter retento; de reliquo autem, quatenus percurit Scribentem, liber hic Manualis habet radicalem efficaciam Imbreviaturæ, & Prothocolli: Tum etiam, quia si ex relatis supra
 num. 149. quodlibet folium proprio alicujus characterè confectum probat contra Scribentem, nescitur, quare probare non debeat iste liber Manualis propria manu exaratus; & quod inter ipsas Partes,
 159 vel Scribentes, vel præsentis scripturæ in hoc libro Manuali insurgat probatio, visa est sentire Rot. Genuen. d. decis. 2. sub d. num. 27. & in proposito privati
 160 Bonden. colluct. 19. num. 83. lib. 2. Rot. decis. 594. nu. 20. par. 5. rec. & decis. 195. num. 6. par. 6. & decis. 126. num. 6. & decis. 359. numer. 4. par. 9. & coram Cels. decis. 317. num. 2. Ac propterea tunc esset recipienda præ
 161 dicta conclusio, ut nec etiam probet contra Scribentem, quando ex lectura, & inspectione apparet, illam notam, seu partitam adjectam extitisse per speciem potius actus de futuro, vel tractatus, quam conclusivè, ac positivè enuncians factum, debitum, aut solutionem receptam à Scribente, itaut emergat ratio, propter quam, cæteris partitis ad librum Giornalem transportatis, illa, de qua agatur, non fuerit transportata: Prout videmus, quod similis
 162 liber nuncupatus *Siracciasoglio di Fiera* fidem non facit, quia partitæ ibidem scriptæ possunt variari, Rot. Januen. decis. 1. num. 10. & 19. sed cessante hæc
 163 possibilitate variationis; quando Feriæ sunt completæ, plenariam ei fidem adhiberi censuit Rot. coram Bich. decis. 481. num. 1. & decis. 501. & decis. 565. utrobique num. 11.

Solent inter Mercatores aliæ litteræ, & probationes gratia facillioris Commercii praticari, nempe
 164 Cedulæ Bancariæ, seu Depositi, de quibus spatim actum fuit supra in aliis Disc. illæque habent executionem paratam, reputantur tamquam publicum Instrumentum, ut ait Gratian. discept. 454. in princ. Sabell. in summ. divers. tract. tom. 1. litt. C. §. 12. num. 3. ubi quod nec admittunt appellationem, sed ad pleniorum justificationem eorum, quæ superius diximus ex numer. 94. cum plur. seqq. tradit post Gaii. de Credit. cap. 2. titul. 8. num. 3095. cum seqq. & præcisè num. 3193. quod non idcirco ope-
 165 rantur effectus hypothecarios, nisi in ipsis Cedulis

(quod numquam, vel rarè contingit) obligatio bonorum contineatur.

Harum quoque Cederalum, à publico tamen
 166 Banco promanantium; effectus est, quod in omnibus habeantur loco pecuniæ numeratæ tam ad finem inducendæ solutionis, dummodò intercedat traditio, & acceptatio, ex Altograd. conf. 6. sub nu. 49. vers. sed id, quod ponit, lib. 1. Rot. coram Buratt. decis. 500. & decis. 546. utrobique num. 1. & decis. 228. num. 11. & seqq. par. 12. & in Romana Pecuniaria 9. Decembris 1680. §. Neque huic imellelui, & 9. Maii 1681. §. Adeout, coram Reverendiss. Emerix;
 167 quam etiam ad effectum, ut eis mediancibus satisfiat censuræ Bullæ b. Pii V. ad trad. per Altograd. d. conf. 6. num. 50. lib. 1. Adden. ad Buratt. d. decis. 500. nu. 5. vers. Et idèd, Bilock. decis. Caus. Benevent. 25. nu. 6. & seqq. Leotard. de Usur. quest. 59. num. 39. Episc. Rocca select. disput. Iur. tom. 2. cap. 126. sub num. 54. vers. idèdque, & num. 55. & antè eos Cenc. de Censib. quest. 50. num. 14. Rot. post eundem decis. 291. num. 2. & decis. 256. par. 9. rec. & decis. 11 par. 12 & decis. 495. par. 14. in omnibus per tot. Adeout si post præ-
 168 fatam traditionem, & acceptationem sequatur decoctio illius Campforis, qui eam exaravit, dummodò non fuerit immediata, sed quælibet negligentia in exigendo valeat imputari eam recipienti, Censu subsistat, & respectivè solutio habeatur pro facta, Leotard. de Usur. d. quest. 59. nu. 41. Olea de cess. Iur. tit. 7. qu. 3. num. pariter 41.

Practicantur quoque aliæ Schedulæ, quæ nun-
 169 cupantur *Pagarò*, nimirum, *Pagarò à Giovanni*, vel, à *chi portarà il presente scudi &c.* istaque pariter formula obligationis sortitur efficaciam Depositi, ut inquit Cardin. De Luca de Credit. disc. 25. num. 170 §. 6. & contra promittentem probat non secus ac publicum Instrumentum, ut inquit Rot. decis. 153. numer. 3. par. 18. habetque eundem processum executivum, quo gaudent litteræ Cambii, cum fuerit illarum loco introducta gratia facillioris Commercii, ut ex Card. De Luca (mendosè tamen allegato) tradit alter De Luca ad Gratian. discept. 454. sub num. 1. vers. & in illis parvis Schedulis: Imò quam-
 172 vis nullam causam contineant, reputantur pro pecunia numerata, nullamque admittunt exceptionem, ex eodem Card. de Luca de Credit. disc. 123. numer. 10. & prius d. disc. 25. num. 2. Sed quando, respectu hujus postremi effectus, seu privilegii, nimirum ut loco pecuniæ numeratæ habeatur hæc *Schedula Pagarò*, versaremur in creatione Censu, 173 non crederem, quod ullatenus talem vim fovere posset, nisi cum distinctione, quod vel eadem *Schedula* confecta, seu subscripta est ab eodem Venditore, sive impositore Censu, & tunc illa non est admittenda pro implemento Bullæ Pianæ, quia in substantia non differt in hoc casu à simplici, quantumvis executiva, promissione solvendi, numerandique pretium in futurum; Si verò similis *Schedula* tamquam cantans ad favorem illius certæ personæ, vel etiam liberè, nempe (ut supra) à *chi portera il presente*, fuerit exarata ab insigni Mercatore non patiente aliquam exceptionem crediti in publico Commercio, dummodò nullam contineat limitationem, profectò non dubitarem, etiam ad hunc finem *Cedulæ* equipollere, & habere vim Depositi, & pecuniæ numeratæ, & acsi exhiberetur aliqua, quæ dicitur, *fede di Creduto*, vel assicuratio certitudinaria solutionis, adinstar, ut præmissimus, *Cedulæ*, de qua distinguendo loquitur Cardin. de

Luca de Credit. disc. 7. nu. 5. & ipsum referens *Carol. Ant. de Luca ad Gratian. d. discipr. 454. num. 2.* Solumque inter unam Speciem Cedulae, vel alteram, au contineat *seae di Credito*, vel assicurationem futuræ solutionis, crederem esse differentiam ad terminos supra relatæ distinctionis, quando tractaretur in proposito *l. curabit, C. de act. empr.* quia si importaret simplicem assicurationem, & Cedula confecta esset ab Emptore, non desineret is habere præmanibus rem, & pretium, ut sequendo animadversa per *Rot. in Romana Domorum 1. Decembris 1606. coram Pamphil. inter suas decis. 52. num. 6. & seqq. declarat Add. ad Gregor. decis. 347. numer. 19. in fin. E'* 175 converso autem si Cedula etiam futuræ assicurationis de solvendo exarata fuerit à Tertio, ut supra, insigni Mercatore; vel versemur in *Pagaro* absoluto ejusdem Tertii, cessarent fructus recompensativi, sibi que imputet Emptor, si incontinenti non exegit: Neque objectum facit; quod hæc assicuratio futuræ solutionis vertatur in fidejussionem, quasi quod hic fidejussor opponere possit beneficium excussionis, ut innuere videtur *Cardinal. De Luca de Credit. d. disc. 7. sub nu. 5.* nisi enim formula obligationis aliud suadeat, licet flecteretur in fidejussionem, quod exceptio excussionis non attendatur inter Mercatores *supra* firmavimus *nu 86.*

Hinc pro sequendo terminos tam Cedulae, quam *Pagaro* alicujus idonei Mercatoris, passim vide- 176 mus, quod, circa Cedula, illa in deliberationibus requiruntibus actualem pecuniæ numerationem, & præsentiam admittit loco ejusdem pecuniæ numeratæ nuper in Causa, in qua scribentem, nempe in *Romana Casalium 21. Junii 1608. §. Non obstat, coram R. P. D. Caccia*, ubi refert, & sequitur *Card. De Luca de Judic. disc. 10 sub num. 68.* Non credo 177 tamen, necessariam esse probationem præexistentiæ pecuniæ ita absolute, & indistincte in Banco illius, qui Cedula confecit ad favorem Deliberatarii, prout insinuat, seu supponit *d. Deciso sub d. §. Non obstat*, quia dato, quod talis Mercator sit idoneus, etiam quod non habeat pecuniam illius, pro quo Cedula confecit, id quidquam non refert quoad solvibilitatem actus, quia adhuc cum nequeat Mercator opponere, ut supra, excussionem, aut alias effugere solutionem, Cedula deservit loco pecuniæ numeratæ, & id ipsum ex identitate rationis locum sibi vindicat in *Pagaro*, qui pariter habetur in præfatis circumstantiis pro pecunia numerata.

At quia hujusmodi *Pagaro* regulariter continent 178 illam expressionem, *per alivertanti*, quæ sanè expressio præferret reintegrationem totidem quantitatis præcedenter numeratæ, seu mutuatæ per illum, ad ejus favorem cantat idem *Pagaro*, ex collectis per *Rot. coram Cels. decis. 196. num. 3. & coram Pen- 179 unger. decis. 197. num. 7. & par. 18. decis. 344. num. 3. & 4.* quemadmodum pariter actum numerationis præferunt consimilia verba, *reco contanti*, ut *coram Buratt. decis. 191. num. 1. & coram Coccin. decis. 302. num. 5.* & late in *decis. 80. à princ. usque ad num. 1804 d. v. r. 18.* Ex opposito autem videtur *Rot. in d. decis. 552. num. 1. par. 18. tom. 2.* supposuisse, quod hæc confessio rejiciat quidem probationem ordinariam in contrarium, sed non undequaque apertissimam; 181 quin etiam posse hanc expressionem per *alivertanti* referri ad quamcumque causam præter Mutuum, vel Depositum, advertit *Capyc. Latr. decis. 111 num. 38. & seqq. Constantin. Cassar. in Specul. peregr. qu. lib. 1. qu. 42. § 2. nu. 18. vers. causa enim per*

alivertanti. Hinc proinde dubitari posse videtur, quod *Pagaro* non valeat omnino sortiri vim pecuniæ numeratæ in creatione Censuræ, & in adimplenda forma Substitutionis

Sed Ego ad æquivoça submovenda, tollendamque malam applicationem *Docimarum* distinguendum putarem in primis inter Ordinem, & *Pagaro*, quoniam, attentis terminis *Pagaro*, si necesse non est, quod illud ullam causam contineat, ut diximus *supra numero 172.* multò minus potest tergiversari solutio, & amitti efficacia pecuniæ numeratæ in gratiam publici Commercii per ejusdem Schedulæ traditionem introducta, si contineat implicitam confessionem Mutui, vel Depositum; Et secundò, quod dabitur cadere possit, ut supra, quando tractatur de *Pagaro* confecto per Privatum Scribentem, seu ipsum Debitorem, secus autem ubi agitur de publico Mercatore.

Aliam quæstionem excitare solent hæc Scedulæ, seu *Pagaro*, utrum nimirum solvens illarum exhibitori liberetur; sed de hac egimus *supra Disc. 24. num. 15.* Et quoniam in eodem *Disc. 24.* pariformiter *sub num. 16.* retigimus materiam litterarum Censualium, aliarumque, quæ vocantur Commendatitiæ, ad effectum tamen puræ liberationis erga solventem, juvat obiter etiam retigisse, quod regulariter 183 hujusmodi litteræ commendatitiæ numquam parere possunt alicuius durioris effectum obligandi Scribentem, ut est *Text. in l. si vero, §. cum quidam, ff. Mandat. ibi, cum quidam talem Epistolam scripsisset Amico suo, rogo te commendatum habeas Sestium Crescentem Amicum meum, non obligabitur Mandati, quia commendandi magis hominis, quam mandandi causa scripta est, Masc. de probat. cons. 628. numer. 9. & 10. Borell. conf. 47. num. 17. Mans. de iacit. lib. 7. tit. 3. num. 12. & seqq. Castell. contr. Jur. lib. 4. cap. 40. num. 20. Carpzov. de Jurisprud. foren. part. 2. Constit. 20. defn. 10. num. 1. & seqq. Cost. de retr. orad. cap. 6. cap. 8. num. 6. Cancer. var. 1. esol. part. 1. cap. 22. num. 31. Caroc. decis. 46. num. 33. in fin. excepto, quoties ultra commendationem aliquid certi 184 continerent, nimirum ut personæ commendatæ præstaretur certa quantitas, vel res; *Gomez var. tom. 2. cap. 13. num. 5. Gen. de script. priv. lib. 3. tit. de litter. Commendat. num. 6. fol. 163.* vel commendatio mystèriose, & cum dolo ad supplantandum illum, cui dirigitur, extiterit exarata, sicuti explicant *Cephal. conf. 437. num. 34. & seqq. Borell. d. conf. 47. numer. 74. cum 2. seqq. Hering. de Fidejuss. cap. 18. num. 11. & seqq. Carpzov. de Jurisprud. foren. par. 2. Constit. 18. defn. ult. per tot. & præcipue ex num. 5. usque ad fin. & d. Constit. 20. defn. 10. num. 7. Gutier. præcl. quæst. lib. 1. quæst. 132. num. 8.* Quod & pari passu procedit in 185 litteris hortativis, quæ ceteri Scribentem non obligent, ex *Gen. de script. priv. d. lib. 3. tit. de Epist. hortat. fol. 165. num. 1.* attamen si ulterius progrediantur, dicantque, ex. gr. *noli dubitare hoc facere, quia nolo, quod ex eo aliquod damnum patiaris*, profectò (quidquid dixerit *Alex. conf. 197. lib. 7.*) Scribentem teneri relevare illum, cui similem Epistolam direxit, verius profectetur, & probat *Gen. d. fol. 165. ex num. 5. usque ad fin.* Et certò quandoque miror, quod in rebus, & propositionibus (prout sunt proximè enunciata) naturalem, & planam significationem habentibus tot insurgant quæstiones semper Republicæ præjudiciales, magis autem sensibiles, & profligandæ à Foro, & controversiis Mercatorum, itaut quemadmodum in Corpore physico humores*

himis attenuati, & subtiles Phisim producunt, illudque destrunt, ita acutæ (plusquam par est) reflexiones, & motiva Politicam, & œconomiam Reipublicæ conseruationem alterant, & corrumpunt; Et utinam aliquandò melius non esset cum *Hippocratis* testimonio *l. b. Præcepti. mōnentis, nec pigeat ex Plebeis sciscitari, si quid ad curātionem utile,* grollo-lano modo, ac summarè causas Mercatorum dirimere, & terminare, quam per extortas legum interpretationes, & Judiciorum anfractus ejusdem Mercantiles disputationes protrahere: Sed vitium nostræ humanitatis, & omni Ævo commune, & familiare esse videtur, nam (ut liquet ex antiqua formula quardam Sententiarum in Marmore peruerusto registrata, & modo asservata in nobili Musæo *Ioannis Ciampini* in Curia Prælati supra invidiam commendatione dignissimi, dum, præter cæteras, ac generosas illius animi dotes, in ejus propria Domo Amphitheatrum aperuit omnibus ferè facultatibus, Scientiisque multoties ab Aula Magnatum exulantibus; undè inter celebriores hujus Sæculi Accademias meritò censetur) liquet inquam ex prædicta formula; quod super simplici litigio pensionum cujusdam Domus tres Sententiæ fuere sub variis Consulibus, & respectivè sub initio Cæsarum pronuntiatæ, adedur ex diligenti rerum veterum supputatione, & ex Fatis Consularibus 19. fære Anni in prædicta controversia; sub unica citatione terminanda, remanserint absumpti.

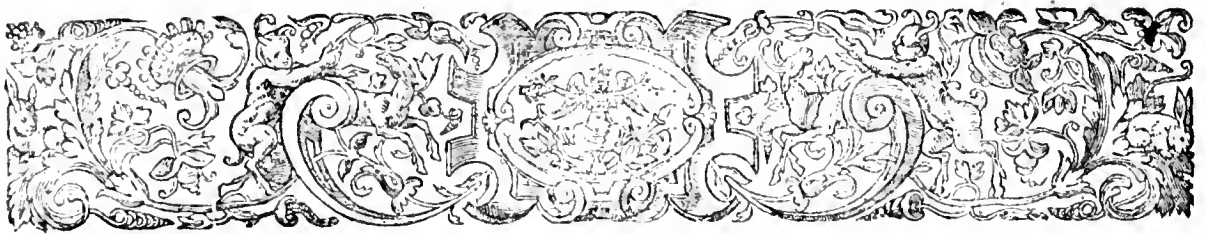
Verum non indè ab hujusmodi perniciosi exem-

plis norma venit desumenda, sed absquè tot Jurisperitorum altercationibus Causæ, ut diximus, Mercatorum citò sunt obtundendæ, sicuti in subiecto, de quo supra, Corporis phisici opportunius quandoque esse, sine tot Medicorum, Chirurgorumque congressibus, morbis occurrere, manifestat lepidissimè, & dinatissimè *Bernardinus Genga* in suo recentiori docto, & solido Commentario ad *Aphorismos ejusdem Hippocratis*, & cujus fragmenta antè impressionem Mihi legenda in horis succisivis communicavit, utpotè non incurioso delibandi ea, quæ per tam eximium, Pium, & valdè Amicum meum Neotericum, & practicum Anatomix, ac Chirurgiæ Lectorem; ac Professore publicæ utilitati mandantur.

Atque hæc in tam vasta *Commerciis, & Mercatura* navigatione, velut à littore; indicasse sufficiat; cum, præter ab initio insinuata Fori impedimenta, non adedò credula Mihi spes blandiatur, ut queat ingenium audacter dando Carbasa Ventis fluctus omnes innumerabilium fære quæstionum, & terminorum in materia cadentium prætervolare, & irrumpete; Et si quid è Calamo vel oscitanter, vel non ita maturè libratum excidit, benigne Lector, ut animò insultandi aliorum ingeniis, vel detrahendi Tribunalium, aut Judicium prærogativis, ac debitæ reverentiæ velim imputes, quia siue ira, & studio, quorum causas (ut protestabatur *Cornel.*) procul habeo, sed pro aliis magis feliciter excitandis unicè motus ad Cynosuram Veritatis, quatenus obtutui meo licuit, respexi.

L A V S D E O.

I N D E X

MATERIARVM ET CONCLUSIONVM,

Quæ in hoc Libro continentur.

A

ABSENS

Curator absenti à quo, & quomodo dandus, vide infra verb. Curator.

ABSOLUTIO

à Perjurio non efficit, quod interim retardari valeat executio Contractus, in quo adsit Iuramentum, vel obligatio Cameralis, Disc. 5. num. 4.

à Perjurio non suffragatur in Foro externo, nisi fuerit obiecta cum citatione Partis, Disc. 2. num. 5.

ABSOLUTORIA

Vide infra verb. Sententia.

ABSOLUTUS

à Syndicatu sibi noto per aliquem an valeat postea molestari ad instantiam aliorum, vide infra verb. Syndicatus.

ACCEPTANS

Litteras Cambii compellitur ad illarum solutionem via executiva, ac omni exceptione posthabita, Disc. 3. nu. 3 & Disc. 4. num. 23.

Perinde ac si per solemnem stipulationem prefixo tempore se obligasset, d. Disc. 4. num. 3.

Litteras Cambii licet non sit debitor scribentis, tenetur tamen ad illarum solutionem veluti Fidejussor ejusdem scribentis, Disc. 3. num. 13.

Idemque ex hac ratione tenetur ad solutionem litterarum non obstante mutatione status scribentis, ibid.

Amplia ex eadem ratione, ut nequeat Acceptans negare solutionem Adjecto sub pretextu, quod velit solvere scribenti, qui de reliquo existat ejus Creditor, ibid. num. 13.

Litteras Cambii juxta unam opinionem equiparatur Mandatario, Disc. 5. num. 3.

Et juxta alteram Fidejussori scribentis, ibid. nu. 4.

Litteras Cambii an teneatur ad illarum solutionem veluti Debitor ex causa propria, vel tanquam Fidejussor scribentis, Disc. 1. sub nu. 10. vers. Advertendo.

Litteras Cambii nequit evitare solutionem sub pretextu decoctionis scribentis, quoties illa secuta fuit post acceptationem, Disc. 3. nu. 4. & Disc. 5. nu. 10.

Limita, quoties nec Acceptans est Debitor, nec Adjectus est Creditor ipsius scribentis, & de ratione, dict. Disc. 5. ex nu. 26. usque ad fin.

Litteras Cambii non tenetur ad illarum solutionem, si de tempore acceptationis scribens reperiebatur decoctus, Disc. 4. nu. 7. & Disc. 5. nu. 5. & 6. ubi ampliatur.

Et quid, si decoctio secuta quidem fuit post acceptationem, sed de tempore ejusdem acceptationis jam scribens cœperat vergere ad inopiam, Disc. 3. nu. 5. & 7. & dict. Disc. 5. nu. 12. & seqq.

Litteras Cambii an valeat evitare solutionem sub pretextu, quod Adjectus, qui litteras giravit ad favorem alterius, postea decoxerit, Disc. 1. nu. 12.

Litteras Cambii an valeat reperere ab Adjecto valutam eidem solutam sub pretextu, quod scriptor litterarum decoxerit, Disc. 1. nu. 14.

Litteras Cambii an valeat se eximere à solutione per executionem non numerata pecunia, Disc. 1. nu. 10.

Litteras Cambii ex dolo, & suggestionem alterius ex Contrahentibus, nequit compelli ad earum solutionem, Disc. 5. nu. 20.

Præsertim; quando Acceptans non est Debitor scribentis, ibid.

Amplia, quod exceptio doli in hoc casu impedit effectum via executiva, ibidem.

Et declarantur Authoritates contraria, ibid. nu. 21.

Litteras Cambii non potest amplius solvere scribenti in præjudicium Adjecti, Disc. 5. num. 30.

Litteras Cambii scriptas ad usum fingitur in instanti acceptationis soluisse, & brevi manu iterum recepisse valutam ab Adjecto per speciem Depositum, Disc. 3. nu. 12.

Ac propterea si sequatur decoctio scribentis intra terminum usus, nequit Acceptans se eximere à solutione, ibid.

Litteras Cambii scriptas ad usum habet terminum decem, vel quindecim dierum ad solvendum valutam in illis contentam, Disc. 3. nu. 10.

Idemque ad differentiam illarum, qua inscribuntur à vista, quæve idcirco nulla interposita mora solvi debent, ibid.

Mandatum, vel Ordinem solvendi alicui Tertio, an valeat effingere solutionem sub pretextu, quod ipse non sit Debitor, sed potius Creditor Mandantis, Disc. 2. num. 38.

ACCEPTATIO

Régula certa dari nequit in materia acceptationis litterarum Cambii, sed ponderari debent particulares circumstantie casuum, Disc. 5. nu. 37.

Cætera vide infra verb. Litteræ Cambii, vers. Acceptata.

ACCOLLANS

Debitum alienum tenetur erga Creditorem, ad cuius commodum secuta est accollatio, etiam citra ejus præcisam stipulationem, & præsentiam, Disc. 65. nu. 51.

Et compellitur ad solutionem omni exceptione postposita, Disc. 16. nu. 2.

ACCOMANDANS

Non tenetur erga Creditores Accomandata ultra Capitale accomandatium, & de ratione, Disc. 98. nu. 59.

Inbellige

& Conclusionum.

Intellige ; quando Accomandans non habet nomen in Negocio, vel Accomandata, alias secus, ibid. n. 60.

ACCOMANDATARIUS

Tenetur insolidum, & indefinite erga Creditores Accomandatae, quae sub eius solo nomine cantat, Disc. 98. num. 64.

Amplia, licet ipse nullam posuerit Capitale; sed solam industriam, ibid.

ACCOMANDATA

Dicitur quando Negocium exercetur nomine alterius; quam Accomandantis, seu tradentis pecuniam, Disc. 29. num. 22. & Disc. 98. num. 58.

Et tali casu Accomandans censetur tantummodo creditor Capitalis immissi, & dicitur habere Interesse per participationem, non vero per proprietatem, dict. Disc. 29. ibid.

Probat. ex registratione ipsius Accomandatae facta in Foro Mercatorum per Procuratores ad hoc deputatos, Disc. 51. num. 8.

ACTA

Sententia non probat, nec executionem meretur, nisi justificetur ex Actis, Disc. 15. num. 4. & 6.

Amplia, etiamsi agatur de sententia antiqua, ibid. n. 12. Distingue, ut ibid. num. 7. & 8. & num. 11.

Et limitata, ut num. 10. ibid.

Sententia non probat sine Actis, quando adducitur ad effectum sustinendi executionem spoliativam, Disc. 15. num. 16.

Sententia, ex qua praetenditur justificari Ius Patronatus, non probat sine Actis, quando assertur ad effectum sustinendi praesentationem, Disc. 15. num. 17.

Transportare tenetur Actor instans pro confirmatione; vel executione sententiae latae ad sui favorem, Disc. 15. num. 7.

Idemque est, si Actor praetendat infringere sententiam latam ad favorem Rei, ibid. num. 8.

Et quis in hoc proposito dicatur Actor, vel Reus, ibid. num. 9.

Et vide latius infra verb. Sententia.

Transportare quis non tenetur Acta in Iudicio non producta, Disc. 15. n. 18.

ACTIO IN GENERE

Cedendo actionem quis liberatur, quando tenetur ex eadem solum, quod habet actionem contra alium, Disc. 73. num. 19.

& Passio dari nequit in eodem subiecto, Disc. 37. num. 18.

Fallit in Mercatoribus, qui possunt sibi solvere, & de ratione, Disc. Gener. num. 40.

ACTIO IN SPECIE

Aequitativa descendens ex Text. in l. si me, & Titium, ff. si cert. per. vide infra verb. Aequitas.

Avocatoria tribuitur ex aequitate legio contra eum, qui retinet pecuniam, vel rem alienam sine causa, ac titulo merè lucrativo, Disc. 5. num. 32.

De in rem verso ad hoc, ut detur, quid requiratur, Disc. 44. num. 10. 11. & 12. & Disc. 45. num. 27.

De in rem verso est ordinaria, non executiva, Disc. 44. num. 17.

De in rem verso non datur absque locupletatione facta de re aliena, Disc. 45. num. 28.

Exemplifica, ut ibid. num. 29. & 30.

Mandati, vel potius illa Depositi an competat adversus Exactorem aliena pecunia, Disc. 90. num. 32.

Mandati an competat contra eum, de cuius ordine fuit res consignata alicui Tertio, Disc. 23. num. 18.

Mandati non competit adversus eum; qui nullum dedit Mandatum ad contrahendum, vel se obligandum, Disc. 30. num. 25.

Negociorum gestorum ad hoc, ut detur, requiritur praecedens obligatio, & utilitas illius; pro quo negotium gestum esse supponitur, Disc. 17. num. 32. & Disc. 44. num. 9. & 10.

Negociorum gestorum competit solvendi litteras Cambii super proceatu, vel in honorem litterarum contra scribentem; Disc. 2. num. 42. & Disc. 3. num. 14. & Disc. 17. num. 33.

Amplia, quod in Urbe coram A. C. & Thesaurario datur sic solvendi via executiva contra scribentem, dict. Disc. 2. num. 42. in fin.

Negociorum gestorum non datur, ubi debitum solvendum erat inefficax, Disc. 17. num. 31.

Personalis non competit contra eum, cum quo contractum non fuit, nec quasi contractum, Disc. 44. num. 3.

Amplia, quod agens in hoc casu debet Officio Iudicis repelli, ibid. num. 4.

Item amplia, etiamsi personalis actio contracta fuerit cum alio respectu rei, quae transverit in Rem conventum, ibid. num. 20.

Quanti minoris regulariter congruit contracti emptionis; & venditionis, & quando, Disc. 48. num. 2.

Et quid restituendum sit Emptori virtute huius actionis, ibid. num. 3.

Quanti minoris non habet locum; ubi Emptor habuit scientiam omnium qualitatem rei emptae, Disc. 48. num. 5.

Amplia, idem procedere in materia cujuslibet evictionis, ibid. num. 6.

Quanti minoris numeratur inter actiones adilitias, Disc. 58. num. 14.

Quanti minoris refertur ad tempus Contractus, non attentato quid postea sequatur, Disc. 48. num. 11.

Et quid detrahat à valore rei, seu quomodo aestimetur, ibid. num. 12. & Disc. 58. num. 12.

Et in quibus terminis procedat huiusmodi detractio, vel aestimatio, dict. Disc. 48. num. 13.

Quanti minoris valuari non potest, nisi praevia aestimatione Peritorum, Disc. 58. num. 15.

Quanti plurimi, vide infra verb. Emptor. pro Socio, & negociorum gestorum est generalis, & coram eodem Iudice est cognoscenda; Disc. 74. num. 38.

Realis quando competat Domino pro recuperatione rei suae adversus Tertium, remissive, Disc. 27. num. 2.

Realis, vel personalis an competat Venditori pro exercitio pacti redimendi, vide infra verb. Pactum redimendi.

ACTUARIUS

Attestans de re spectante ad suum Officium plenam fidem meretur; Disc. 15. num. 19.

ACTUS

Gestus coram Principe non indiget solemnitatibus ac si foret gestus penes Acta, Disc. 92. num. 21.

Habens facultatem faciendi actum praesumitur etiam facere posse ea, sine quibus actus ille perfici non posset, Disc. 52. num. 6.

Ineffectuatus nihil ponit in esse, Disc. 89. num. 29.

Mandanti potius tribuitur, quam exequenti, Disc. 30. num. 15.

Paria sunt, actum non fieri, vel factum postea revocari, Disc. 89. num. 30.

Posterior nullus, aut inutilis non inficit antecedentem actum validum, & utilem, Disc. 30. num. 20.

Exemplifica, ut ibid.

Praesumitur gestus ex causa praambulata, & de qua constat, non autem ex nova, & de qua non constat, Disc. 49. num. 13.

Qualificari valet dumtaxat ab eo, qui potest illum facere, Disc. 89. num. 21.

Index Materiarum,

pro Validitate semper presumitur, Disc. 15. num. 10.

Unus, & idem non potest pro parte approbari, & pro altera improbari, Disc. 89. num. 17.

Amplia, id neque licere Minori, ibid.

ADJECTUS

Solutioni litterarum Cambii si decoquat post acceptationem, an valeat is, qui valutam Campsori numeravit, sub pretextu, quod solutio secuta non fuerit, retinere similem quantitatem, quam eidem Campsori debet ex alia causa, Disc. 1. num. 4.

Solutioni litterarum Cambii nequit judicialiter agere contra Acceptantem, sed solum recipere voluntariam solutionem, Disc. 72. num. 4.

Distingue tamen, ut in Discurs. 1. num. 13.

Solutioni litterarum Cambii ex causa lucrativa repellitur eadem exceptione, qua scribens ipse per Acceptantem repelleretur, Disc. 5. n. 29. & ante n. 33.

Solutioni litterarum Cambii, secuta acceptatione, asquirat ius irrevocabile, ita ut Acceptans solvere nequeat scribenti, Disc. 5. num. 30.

Solutioni litterarum Cambii, qui valutam scribenti exhibuit, habet regressum contra eundem scribentem in casu ineffeuationis Tractat, Disc. 5. num. 34.

Et quid, si scribens fecit Tractat non ad favorem ipsius solventis, sed ad commodum alterius, ibid. num. 35. & 36.

ADMINICULÁ

Non suffragantur, ubi non precedit gradus aliquis probationis, cui possint conjungi, Disc. 82. num. 8.

ADMINISTRATIO

Non est titulus habilis ad transferendum dominium, quod remanet apud eum, cuius nomine administratio geritur, Disc. 90. num. 7.

& Oeconomia ex pacto concessa in perpetuum, vel ad certum tempus, potest nihilominus quancumque revocari, Disc. 90. num. 9.

ADMINISTRATOR

Vide etiam infra verb. Redditio rationis.

Administrans per alium, seu mediante opera, & ministerio alterius, habetur ac si ipsemet ex se administrasset, Disc. 29. num. 14.

Equiparatur Oeconomo, & Procuratori, Disc. 90. num. 8.

Carcerari non potest ex causa reddendarum rationum, Disc. 36. num. 38.

Carceratus an, & quando arrestari valeat in Carceribus, donec dederit cautionem solvendi iudicatum in Iudicio redditionis rationis, Disc. 36. ex num. 36. usque ad 42.

Compensationem quando valeat opponere, vide infra verb. Compensatio.

Computa administrationis si sedulo revideantur, facilius deteguntur culpa, & excessus Administratoris, Disc. 29. num. 28.

Computa administrationis revidere negligens dicitur in culpa, & tenetur de facto, & excessibus Administratoris, Disc. 29. num. 29.

Computa administrationis fuisse solidata probatur ex simplici enunciatiua favore Administratoris, Disc. 34. num. 10.

Condemnari nequit ex Calculo desumptio ex uno, vel altero libro, sed omnes debent edi, & recognosci, Disc. 74. num. 39.

Intellige, ut ibid. num. 43.

Confessio certi debiti facta ab Administratore, vel Socio cum promissione illud solvendi, ei non prejudicat ante revisionem computorum, & redditionem rationis, Disc. 31. num. 7. & 8. & Disc. 37. num. 19. & Disc. 98. num. 34.

Et de ratione, ibid. & Disc. 36. num. 3. & d. Disc. 37. ibid. & Disc. 55. num. 46.

Amplia, licet Administrator, vel Socius solvere promiserit summam conscriptam pravo Iuramento, & cum clausula omni exceptione remota, d. Disc. 31. num. 9.

Ac etiam cum obligatione Camerali, ibid. n. 11. & 24. Limita tamen, ut ibid. num. 10.

Describens in libris, pecuniam exactam Domino restituisse, vel alteri de eius ordine numerasse, si non probet, an puniatur, Disc. 36. num. 24.

Dolus, & fraus in Administratore dicitur probata, si non registravit in libris Merces, & partidas Negocii, Disc. 75. num. 7. 8. & 9.

Item, quando Negocium apparet diminutum sine causa, ibid. num. 10. & 11.

Item, quando administravit Negocium sine libris, ibid. num. 13.

Executio adversus Administratorem an dirigi debeat prius contra bona administrata, quam contra eius bona propria, Disc. 37. num. 13.

Executivè conveniri nequit pro redditione rationis, Disc. 37. num. 23.

Præcipue, quando exhibuit computa, & bilancia, ibid.

Amplia, etiamsi bilancia forent minus integra, & realia; ibid.

Executivè an procedi valeat contra Administratorem, si eius libri haberent aliquo defectu, Disc. 36. num. 29.

Falsificans librum propriarum rationum non punitur de falso, Disc. 6. num. 25.

Præsertim, ubi falsitas non erat apta nocere Domino, ibid. num. 26. & 27. & num. 31.

Et maxime, quando falsitas processit ex facto Iuvenis, seu Ammannensis recentis per Administratorem, ibid. num. 5.

Fraudandi animum habuisse non dicitur, si fideliter descripsit in libris omnes pecunias exactas, Disc. 36. n. 15.

Prout è converso si fraudandi animum habuisse presumetur ex occultatione pecunie, & omissa illius descriptione in libris rationum, ibid. num. 17. & 18.

Furti nomine potest criminaliter conveniri, Disc. 36. num. 10.

Limita, quoties Parti consultum esse potest per actionem Civilem ex Contractu descendente, & qua dicitur distrahendarum rationum, ibid. num. 9.

Et distingue, ut ibid. num. 14.

Præscribere nunquam potest res administratas, Disc. 95. num. 21.

Præsumitur ex se satisfactus de mercede sibi debita, Disc. 36. sub num. 23.

Rationem donec reddiderit, interim non potest dici Creditor, aut Debitor, Disc. 31. n. 6. & Disc. 37. num. 15.

Rationem donec reddiderit, nequit condemnari sub pretextu, quod res, vel pecuniam administratam sibi appropriaverit, Disc. 36. num. 1.

Amplia, non obstante Statuto, vel Pragmatica, que prohibeat huiusmodi appropriationem sub certa pœna; ibid.

Rationem donec reddiderit, potest interim impunè paritas librorum erroneas emendare, Disc. 36. num. 4. & Disc. 37. num. 28.

Amplia, etiamsi adsit Pragmatica imponens pœnam contra apponentem in libris paritas non veras, dicit, Disc. 36. ibidem.

Rationem donec reddiderit, potest interim impunè pecunias administrationis apud se retinere, easque cum suis commiscere, ac etiam in usus proprios convertere, Disc. 36. num. 12. & 13.

Rationem

& Conclusionum.

Rationem reddere si fuit impeditus, non dicitur in culpa, si non reddiderit, Disc. 38. num. 14.

Rationem reddere paratus nequit ad aliquid condemnari autè redditam rationem, Disc. 31. nu. 22. & 23.

Amplia; non obstante obligatione Camerali, ibid. num. 24.

Rationem reddere paratus præsumitur immunis à fraude, & usurpatione, Disc. 36. num. 8. & 16.

Rationem reddere tenetur, licet non administraverit per se, sed per alium, Disc. 29. nu. 4.

Et de ratione, ibid. nu. 14. & Disc. 80. num. 6.

Rationem reddere tenetur illis dumtaxat, qui eum deputarunt, & quorum res administravit, Disc. 21. n. 17.

Rationem si semel reddiderit, & consignaverit Domino scripturus, & justificationes, non potest amplius urgeri ad iteratam redditionem rationis, Disc. 52. num. 31.

Amplia, quod Dominus rejici debet à petitione nova redditionis rationis, nisi exhibeat libros, & scripturas à se habitas, & retentas, Disc. 80. nu. 19.

Et datur cautela ad effectum, ut Administrator se eximat à periculo rationis de novo reddenda, d. Disc. 52. num. 32.

Et an de Iure ex sola redditione rationis præsumantur fuisse Domino restituta documenta, & scriptura ejusdem rationis, ibid. nu. 33.

Retinens pecunias administratas ex præensione Salarii, nullam poenam incurrit, Disc. 36. nu. 21.

Amplia, etiamsi postmodum præensio Salarium detegatur in subsistens, ibid. nu. 22.

Idemque est in Administratore retinente pecunias, vel res administratas causa affecurandi proprium Creditum, ibid. nu. 23.

Via executiva an detur adversus Administratorem, vel Socium pro redditione rationis, vide infra verb. Via executiva.

Universitatis conveniri potest pro redditione rationis à singulis de eadem Universitate, Disc. 21. nu. 26.

ÆQUALITAS

Servanda est inter Contrahentes, Disc. 97. nu. 27.

ÆQUIPARATIO

Improprium ubi equiparatur proprio, verè & idipsum tale reputatur, Disc. 34. nu. 10. in fin.

ÆQUITAS

Dominus pro recuperatione propria rei, vel pecunie, que remanet apud alium sine causa, potest ex æquitate l. si me, & Titium, ff. si cert. pet. intentare actionem avocatoriam, Disc. 5. nu. 32.

Istaque æquitas summoperè attendi, & servari debet in Tribunalibus Mercatorum, ibid.

Et si reddatur difficilis persecutio ipsius rei, competit actio adversus detinentem pretium illius ex causa lucrativa, Disc. 60. nu. 34.

Limita, quando res aliena reperitur penes Tertium ex causa onerosa, Disc. 28. nu. 11. & Disc. 44. nu. 12.

Ecclesia, & Loca Pia semper præsumuntur pleni æquitate, & Iustitia, Disc. 31. nu. 12.

Jus scriptum, ejusque rigor prævalet æquitati non scriptæ, Disc. 93. nu. 8.

Non patitur, quod quis lucrum reportet ex damno alterius, Disc. 60. nu. 64.

ÆSTIMATIO

Semel ubi facta est, præemptio stat pro continuatione ejusdem pretii, Disc. 58. nu. 17.

Amplia etiam ad effectum evictionis, ibid.

AGGRESSOR

Præsumitur, qui incolumis in consilio remansit, & è converso Aggressor, qui in eodem occubuit, Disc. 9. n. 17.

Præsumitur, qui erat fortior, & validius armatus, vel associatus, & de ratione, Disc. 9. nu. 18. & 19.

AGNATIO

Contemplata non dicitur per Statutum, quod fœminas vocat ad successionem exclusis Fratribus, & Patris defuncti, Disc. 41. num. 3. & 4.

Contemplata non dicitur per Testatorem, qui vocavit fœminas, vel cognatos, eosque prætulit agnatis, Disc. 40. num. 6.

Proximiorum appellatione veniunt tam masculi, quam fœminæ, ubi agnatio non sit contemplata, Disc. 41. num. 5.

ALIENATIO

Facta cum Clausula salvo Beneplacito Domini dicitur stare in suspensio, donec idem Beneplacitum impetretur, Disc. 6. nu. 15.

ALIMENTA

Mutuans pecuniam in causam alimentorum Titii, ejusque Familia, si Titius efficiatur non solvendo, habet actionem contra Familiam; Disc. 44. nu. 18.

An autem hac actio exerceri valeat adversus uxorem Titii, ibid. nu. 19. 21. & 22.

Et vide infra verb. Uxor.

ALIUD

Pro alio, puta species pro quantitate, dari potest Creditori volenti, Disc. 2. nu. 8.

ANATOCISMUS

Interesse alterius Interesse, sive Usura Usurarum dicitur Anaticismus; & omni Iure prohibetur, Disc. 67. n. 30.

ANIMUS

& Cogitatio cadere non potest super actu moraliter non prævisibili, Disc. 14. nu. 21.

& Consilium non inspicitur in materia fraudis, & falsitatis, sed dumtaxat exitus, etiam in Causis Fiscis, seu Camere, Disc. 6. num. 5.

Verisimilitudo plurimum attenditur ad indicandum, vel arguendum animum, Disc. 14. nu. 20.

ANNOA

Fisci privilegii an, & quando gaudeat, Disc. 26. nu. 4.

Fruentum iradens ei, qui palam, & communi ex reputabatur Minister Annonæ, liberatur, Disc. 25. nu. 7.

ANTERIORITAS

Competens pro primo Cambio an competat etiam pro Recambio, vide infra verb. Recambium.

Competens pro primo Contractu an competat in renovatione secundi, & ulterioris, quando agitur de præjudicio Tertii, Disc. 69. nu. 13.

Competens pro sorte ad normam Text. in l. Lucius, ff. qui pot. in pign. hab. competit etiam pro fructibus; Disc. 69. nu. 14.

Distingue, ut ibid. num. 15.

Non habetur in consideratione inter plures Creditores Chirographarios, sed omnes concurrunt pro rata, Disc. 90. num. 15.

ANTIDATA.

Exceptio Antidata non attenditur in concursu duarum Apocarum, sed solum quando Apoca adducitur contra publicum Instrumentum, Disc. 82. nu. 14.

Et declarantur Authoritates contraria, ibid. nu. 15.

Exceptio Antidatæ nequit opponi contra litteras delictorum in materia Cambiorum, & de ratione, Disc. 65. n. 14. Nec talis exceptio valida est ad impediendam paratam executionem Cambiorum, ibid. nu. 15.

Exceptio Antidatæ nequit opponi adversus quietantias, & alias scripturas liberatorias, Disc. Gener. nu. 103.

Excludi concludenter debet in litteris Cambii, qua deducuntur in concursu Creditorum, Disc. 14. nu. 62.

Excludi potest per conjecturas, & alias probationes posthabitis

Index Materiarum,

habitis solemnitatibus præscriptis à l. scripturas, C. qui pot. &c. quæ non stant pro forma substantiali, Disc. 82. num. 18.

Amplia, ut ibid. num. 25.

Recognitio Apocæ pluries facta attenditur, & imitur pro exclusione Antidatæ, licet unaquæque de per se aliquem pateretur defectum, Disc. 82. nu. 16.

Recognitio Apocæ ad excludendam Antidatam sufficit, quod fiat à Testibus superstitibus, quoties aliquis eorum obijt antè recognitionem, Disc. 82. nu. 21. & 22.

Recognitio Apocæ ad excludendam Antidatam per quæ verba censeatur sufficiens facta à Testibus, Disc. 82. num. 24.

Scriptura privata inserta in publico Instrumento an possit redargui de Antidatæ, Disc. 82. nu. 25.

Scriptura privata argui nequit de Antidatæ ab eo, qui habet similem scripturam magis de Antidatæ suspectam, Disc. 82. nu. 31.

Suspicio Antidatæ excluditur ex interisimilitudine, quod plures persona ad illam confingendam conspirare voluerint, Disc. 65. nu. 16. & Disc. 82. nu. 27.

A P O C A

Archiviari an, & quando debeat, ut mereatur executionem, vide infra verb. Archiviatio.

Hypotheca an oriatur ex Apocæ privata ex eo, quod Partes voluerunt, illam sortiri vim publici, ac jurati Instrumenti, vide supra verb. Hypotheca.

Oneratoria, vulgò Poliza di carico magis attenditur quod verba per Partes superaddita, quam quod illa, quæ continentur, in formula impressa, Disc. 6. num. 18 & 20.

A P P A L T A T O R E S

Confidete solent in suscipiendis Appalibus statum proximè antecedentem, Disc. 96. nu. 15.

Debitores, seu Reliquatores si remanserint ex procedentibus Appalibus Gabellarum, non admittuntur ad iteratam eorundem conductionem, Disc. 97. nu. 2.

Limita, quoties parati sunt idoneos prestare fideiussores pro satisfactione reliquatum, seu residui, ibid. num. 22.

Item limita ratione aequalitatis servande; quod exemplifica, ut ibid. nu. 28. & 29.

Item limita, quoties Debitores, vel Reliquatores fuerunt de facto admissi ad novam conductionem, ibid. num. 14. & seqq.

Fraudes sibi factas justificare nequeunt petendo exhibitionem librorum Fundaci, vel Apothecæ, Disc. 73. num. 12.

de Manu Regia Appaltatorum, vide infra verb. Manus Regia.

Publicani, sive Appaltatores qui sint, & de duplici eorum differentia, Disc. 97. nu. 11.

Publicani dicuntur veluti publici Canes, & in Iure sunt odiosi, Disc. 97. num. 13.

Socium an valeant sibi assumere in Appalibus absque consensu Principis, vide infra verb. Vectigal.

A P P A L T U S

Gabellatum susceptus semper censeatur juxta solitum, Disc. 90. num. 16.

Amplia præsertim, quando fuit expressè de solito conventum, ibid. nu. 17.

Minor an possit Appaltum Gabellarum conducere, vel pro illo fideiubere ad favorem Fisci, vide infra verb. Minor.

Pacta, & conventiones in Capitulis Appaltus, adjecta dicuntur pars Contractus, & ad instar legis servari debent, Disc. 47. num. 3.

Pactum suscipiendi Appaltum à Camera communi no-

mine an sit obligatorium, & quam actionem producat Disc. 47. sub nu. 4.

Et an necesse sit, quod per Principem, seu Cameram specificè approbetur, ibid. num. 17. & 21.

Et quid, si Conductor stipulatus fuisset Appaltum pro se, & personis nominandis, ibid. num. 18.

Salinarum consistit in jure privato vendendi, vel distribuendi Salem, Disc. 97. num. 9.

Salinarum, sive jus distribuendi Salem intelligitur juxta statum prædictum, & solitum præcedens, Disc. 96. num. 18.

A P P E L L A T I O

Admissa super uno articulo, vel gravamine an, & quando devolvat totam causam ad Iudicem ad quem, Disc. 74. num. 51.

Et quid, si Iudex, qui gravavit in uno articulo, soleat mutari per Turnum, ut contingit in Iudicibus Mercatorum, ibid. num. 52.

Admittitur in Causis, in quibus agitur de arduo Iuris articulo, Disc. 34. nu. 2.

Et de ratione, ibid. num. 3.

Causa dici nequit finita, quousque durat appellatio, vel revisio, Disc. 91. num. 19.

Clausula appellatione remota, vide infra verb. Clausula à Liquidatione regulariter admittitur, licet tractetur de materia celerem executionem exposcente, Disc. 62. n. 54.

Distingue tamen inter liquidationem, & calculationem, ibid. num. 55.

& Revisio ambulans pari passu, Disc. 92. nu. 25.

Et declaratur Soufa de Revis. cap. 90. ibid. num. 26. 28. & 29.

à Sententia valida, & justa superfluum est appellare, ne Appellans deperdat expensas stultæ appellationis, Disc. 62. num. 46.

Sententia, à qua pendet appellatio, non attenditur, sed habeatur ac si lata non fuisset, Disc. 38. & Disc. 92. utrobique num. 15.

A Q U I L I A N A

Stipulatio, vide infra verb. Solidatio.

A R C H I V I A T I O

Apocæ non archiviata intra tempus à Constitutionibus, vel Bannimentis, præfinitum, non mereatur executionem, Disc. 35. num. 40.

Limita, si agatur de Apocæ in Urbe confectis, in quibus Archiviatio non est necessaria, ibid. nu. 41.

Et declara, quod defectus Archiviationis debet opponi antè sententiam, alias namque resultat approbatio, ibid. num. 42.

A R G E N T A R I U S

Edere an teneant proprios libros alteri Argentario, vide infra verb. Exhibitio.

Iura loquentia de Argentariis habent hodiè locum in Mercatoribus, seu Nummulariis, Disc. 72. nu. 9.

A R G U M E N T U M

à Communiter contingentibus est admodum efficax in Iure, Disc. 10. num. 37.

à Contrario sensu an procedat, vel admittatur in dictis Doctorum, Disc. 60. nu. 61.

à Contrario sensu procedit, & admittitur etiam in pactis, & conventionibus, Disc. 73. num. 27.

à Discretivo modo loquendi est in Iure validissimum, Disc. 6. nu. 9. & Disc. 89. nu. 31.

Et vide etiam infra verb. Discretiva.

à Particulari ad universale non procedit, juxta regulam non probat hoc esse &c. Disc. 89. nu. 12.

A R M A

de Domo Rei Iura sumi non permittunt, Disc. 73. nu. 3. & sub num. 12.

& Conclusio num.

ARMAMENTUM

Destinatio pecunie in Armamentum Navis excluditur, si illa absque ulla expressione tradita fuit ad Cambium, Disc. 14. num. 18.
Litteræ Patentes obiecta de faciendi Armamentum tribuunt simplicem facultatem, sed nullam inducunt necessitatem armandi, Disc. 14. nu. 34.

ARMANDIÆ

Quid sint, & de variis huius vocabuli intellectibus, Disc. 26. ex nu. 12. usque ad 18.

ARRESTATIO

Carcerari qui non potuit, nec valet arrestari, Disc. 36. num. 39.

ARTICULI

Non sunt admittendi, quando probatio ab eis resultans est irrelevans, Disc. 40. nu. 3.

Idemque est, quando id, quod probari intenditur, potest justificari per scripturas, ibid. num. 4.

Non sunt admittendi contra propriam confessionem Articulantis, Disc. 90. num. 5.

ARTIFEX

an Dicatur, vel potius Mercator, qui exercet negotiationem admixtam Artificio, Disc. Gener. nu. 56.

Et an in hoc attendi debeat communis usus, & reputatio, ibid. nu. 57.

Dicitur, qui Merces emit, illasque mutata earum forma revendit, & dantur exempla, Disc. Gener. nu. 54.

Exercens plures, ac diversas Artes, an, & quando potius de una, quam de alia Arte sit reputandus, Disc. Gener. num. 69. & 70.

Mercatoris appellatione non venit in Statutis odiosis, Disc. Gener. nu. 58.

Limita; quando agitur de Statutis punientibus Falsarios, & Decoctores, ibid. num. 64.

Universitas, & Homines unius Artis possunt prohibere, ne alii idem Opificium exercent, Disc. 26. nu. 22.

ASSECURATIO

Apoca oneratoria in materia Assecurationis magis attenditur quoad verba per Partes superaddita, quam quoad illa contenta in formula impressa, Disc. 6. n. 18. & 20.

Prout magis attenditur in hac materia verus Dominus, quam persona in Apodixa onerationis nominata, Disc. 12. num. 5.

Distingue tamen hoc, ut ibid. nu. 12. & 13.

de Barattata solita committi in materia Assecurationis; vide infra verb. Barattata.

Cambii Maritimi est omni iure licita, Disc. 70. nu. 4.

Et de ratione, ibid.

Et quomodo Doctores exemplificent illius pretium, ibid. num. 5.

Cambii Maritimi non requirit probationem onerationis pecuniarum, Disc. 70. nu. 9. & nu. 13. & 14.

Et de ratione, dict. nu. 9. ibid. & num. 10.

Cambii Maritimi resolvitur in Contractum Sponsionis de Navi salva, Disc. 7. nu. 11.

Vel in Contractum fideiussionis, & quare, ibid. nu. 12.

Causæ Assecurationem non sunt tractandæ per apices liris, sed iuxta stylum, & consuetudines Mercatorum, Disc. 70. num. 7.

Constitutiones Barchinonenses, quoad materiam Assecurationis, in quantum parte sint ubique usu receptæ, & generaliter approbatæ, Disc. 70. nu. 28. & 29.

Contractus Assecurationis antiquitus erat ignotus, & à tribus circiter Sæculis fuit adinventus, Disc. 70. nu. 6.

Contractus Assecurationis Mercium est species sponsionis, vel fideiussionis pro illarum periculo, Disc. 70. nu. 12. & Disc. 98. num. 50.

Vel secundum alios comparatur emptioni periculi, &

regulatur cum terminis, & natura emptiois, Disc. 12. num. 4.

Facta de tempore, quo jam casus Nautæ erat secutus, est ab initio nulla, & Assecurantiem non obligat, Disc. 12. num. 2.

Et de ratione, ibid. num. 20.

Ficti non potest ultra valorem Mercium, & rerum assecuratarum, Disc. 70. num. 23.

Intellige, quando sit Assecuratio pro eodem itinere, seu periculo, secus si ad sit diversitas itineris, vel periculi, ibid.

Item intellige, si Assecuratio excedens concernat eandem rem, secus si diversam ibid. nu. 24.

Ficti valet pro toto valore rei assecurate, Disc. 70. nu. 27.

Verba per se, d' à chi spettasse, d' attenelle quid importent in materia Assecurationis, Disc. 12. nu. 5. & nu. 12.

ASSECURATOR

Cambii Maritimi recipiens pro periculo senta 20. pro centenario, potest sese facere assecurari à Tertio, eique minus solvere, Disc. 70. nu. 5.

post Calum sinistrum plerumque solet plures opponere exceptiones ad evitandam solutionem Disc. 70. nu. 8.

Excusari non valet à solutione in casu Nautæ sub pre-textu, quod Merces non spectarent ad Assecuratum, sed ad alium, Disc. 11. nu. 13.

Et quid, si revera in Contractu Assecurationis fuerit simulatè nominata persona alterius, quam ejus, ad quem spectat Interesse, ibid. nu. 17.

Nautæ, vel casus sinister presumitur plene justificatus, quando aliqui ex Assecuratoribus suas ratas solvunt, Disc. 70. nu. 22.

Sententia lata contra aliquem ex Assecutoribus, tamquam super statu rei, facit ius quoad omnes, Disc. 70. nu. 21.

Tenetur rescire damnum contingens ex iactura Mercium pro rata deperdita, Disc. 70. nu. 10.

Et quid de simpliciter deterioratione, ibidem.

Tenetur dumtaxat rescire Assecurato damnum passum; non autem illi bonificare lucrum, quod ex rebus assecuratis percepisset, Disc. 70. nu. 30.

Limita in Assecuratione Cambii Maritimi, & de ratione, ibid. nu. 31.

Item limita, quando Assecuratio fuit facta pro Mercibus salvis asportandis ad talem locum, ibid. nu. 32.

Et quid in proposito disponat Consensus Lanuensium; ibid. num. 33.

ASSECURATUS

Cavere debet riscum octavae partis valoris rei assecurate, Disc. 70. num. 25.

Amplia, ut nec Assecurator valeat renunciare periculo ejusdem octavae partis; ibid. nu. 26.

Contra, ibid. num. 27.

Et respondetur Constitutioni Barchinonensi in hoc proposito, ibid. nu. 28 & 29.

ASSENSUS

Creditoribus quinam sint præferendi in pecunia redacta ex Feudo, an habentes assensum Principis, vel non habentes, sed anteriores, Disc. 71. nu. 9.

Et expenditur Vincent. De Franch. decif. 64. ibid.

Pœnitentia admittitur in Contractibus, qui pendent ab assensu Principis, donec idem assensus intercedat; Disc. 3. num. 27.

ASSERTIO

Vide etiam infra verb. Attestatio.

Mandatarii; quod fecerit actum, vel Contractum de Mandato, & commissione alterius, non probat, Disc. 30. num. 26.

Exemplifica in Contractu emptiois inita pro alio, ibid.

Item exemplifica in eo, qui in Contractu asseruit, se esse

Comple-

Index Materiarum,

Complementarium alicujus Rationis Bancariae, ibid.

Et amplia, ut ibid. num. 30.

Moribundi, vide infra verb. Moribundus:

Testatoris, vide infra verb. Testator.

ATTENTATA

Clausula purgatis Attentatis, vide infra verb. Clausula.

**Expensæ extrajudiciales an sint reficiendæ in Iudicio ar-
tentatorum, vide infra verb. Expensæ:**

**Spolium violentum quoad refectorem expensarum pro-
cedit pari passu cum Iudicio attentatorum; Disc. 64.
num. 9.**

ATTESTATIO

Vide etiam supra verb. Assertio.

**Cardinalis de rigore Iuris non attenditur in præjudiciis
Tertii, Disc. 30. num. 27.**

Amplia; ut ibid. num. 30.

**Judicis non attenditur, quoties tendat ad sustinendum
factum proprium, Disc. 18. num. 38.**

**Mercatorum an attendatur in decisoris, remissivè,
Di c. 24. num. 21.**

**Mercatorum etiam extrajudicialiter facta; solet atten-
di, Disc. 72. num. 24.**

**Mercatorum non attenditur in iis, quæ concernunt Iuris
articulum, Disc. 72. nu. 25. & 26. & Disc. Gener. nu. 45.**

**Officialis de re spectante ad summa Officium plenè probat,
Disc. 15. num. 19.**

**Officialis super existentia partiarum alicujus libri, non
probat, nisi eadem partia formiter fuerint extracta,
Disc. 76. nu. 22.**

AUDITOR CAMERÆ

Executivè procedit inter Mercatores, Disc. 46. nu. 3:

Intellige, & distingue, ut ibid. num. 6.

AVOCATIO

**Pecuniæ, vel rei propria remanentis apud alium sine
causa competit Domino ex aequitate l. si me, & Titium
ff. l. cert. pct. Disc. 5. num. 32**

**Pecuniæ soluta Creditori posteriori, & per hunc bona fide
consumpta, non competit anteriori, Disc. 60. nu. 21.**

Limita, ut ibid. num. 60.

**Pecuniæ soluta posteriori Creditori antequam detur, an
feri debeat excussio contra principalem Debitorem,
remissivè, Disc. 63. nu. 15.**

**Pecuniæ soluta posteriori Creditori datur ad favorem
anterioris, quoties soluta fuit mediante sententia, vel
Decreto Iudicis, Disc. 95. num. 58.**

AUTHORITAS

**Principis Supremi excusatur Viduam à contraventione
præcepti de non nubendo, Disc. 47. num. 32.**

**Superioris constat semper præservata in qualibet pro-
missione, & obligatione licet pœnali, & jurata, Disc.
39. num. 29. & Disc. 47. num. 22.**

AVVIAMENTUM

**Apothecæ, vel Hospitalii recipit particularem astimatio-
nem, Disc. 99. num. 19.**

B

BANCUS

**Cedula Bancaria nisi originaliter reportetur, Bancus
non solet recipere Ordines Creditoris in eadem Cedu-
la descripti, vel eorum vigore facere solutiones, Disc.
79. nu. 18 & Disc. 45. sub nu. 21.**

**Ministri Banci S. Spiritus de Vrbe prohibentur facere
obligationes, & credentia, Disc. 45. nu. 11. & 17.**

**Pecunia exacta à Banco vigore Ordinis falsi, restitui
debet ipsi Banco derobato, Disc. 79. nu. 30.**

**Tenetur erga verum Creditorem, quamvis pecunia fue-
rit alteri soluta vigore falsi Ordinis, vel Mandati,
& de ratione, Disc. 39. nu. 11.**

BANNUM

**Æditum pro Statu Ecclesiastico non afficit Loca Baro-
nalia, Disc. 33. num. 25.**

**Debitor positus in Banno dicitur esse in fuga, Disc. 77.
num. 31.**

**Publicari an; & quando debeat ad hoc; ut afficiat, vide
infra verb. Publicatio.**

**Scientia publici Banni ex quibus presumatur, etiam ad
effectum pœnibilis contraventionis, Disc. 33. num. 40.
41. & 42**

BARATTARIA

**Excepta semper censetur in qualibet Assesuratione, Disc.
70. num. 17.**

**Probari debet convincentissimè; usque ad redolens deli-
ctum, Disc. 70. num. 18.**

*Amplia, ut probari debeat dolus, & machinatio Na-
varchi, ibid. num. 19.*

*Et quando proprie dolus, & Barattaria dicatur con-
currere, ibid.*

BARO

de Bulla Baronum, vide infra verb. Bulla.

**Retinere valet titulum antiquum, & denominationem
etiam post distractam Baroniam, Disc. 56. nu. 51.**

Declara, ut ibid. num. 52.

*An autem valeat, distracta semel Baroniam; ad illam
redire absque novo Principis assensu, ibid. nu. 53.*

BELLUM

**Prædæ in Bello justo an sint capientium, remissivè; Disc.
4. sub num. 42.**

**Princeps semper presumitur movere Bellum ex justa
causa, Disc. 14. nu. 41. & 42.**

BENEFICIUM

**Deducto ne egeat competit Socio etiam particulari,
quando convenitur ab aliis Sociis, Disc. 37. num. 6. &
Disc. 38. nu. 34. 36. & 37. ac num. 40. in fin.**

Et de ratione, d. Disc. 37. nu. 6. & d. Disc. 38. nu. 34.

*Amplia, licet fuisse huc Iuri renunciatum, d. Disc. 38.
num. 35.*

Limita, concurrentè dolo; ibid. num. 38.

**Deducto ne egeat in quo differat à privilegio; ne quis
carcerari possit, Disc. 38. sub nu. 40. vers. Ponderando,
& num. 41. & 42.**

**Deducto ne egeat an competat fratri convento ab altero
fratre, remissivè, Disc. 38. nu. 41. & 42.**

**Deducto ne egeat an competat Clerico negotiatori, Disc.
78. num. 24.**

BENEPLACITUM

**Reservatum in alienatione donec intercedat, alienatio
remanet in suspensio, Disc. 6. nu. 15.**

BONA FIDES

**Exuberare debet in Contractibus Nuptialibus, & de ra-
tione, Disc. 50. nu. 50.**

**Exuberare debet inter Mercatores, ne Contrahentes
eum illis decipiantur, Disc. 46. num. 47.**

Non patitur, ut bis idem exigatur, Disc. 26. nu. 48.

Amplia, ut in Disc. 44. num. 8.

de Recognitione bona fidei, vide infra verb. Recognitio

BONA VACANTIA

Vide infra verb. Regalia.

BULLA

**Baronum in Statu Ecclesiastico ut habeat locum, requirit
Iurisdictionem in Debitore, ex qua insurgat præpresen-
tia, & præsumpta concessio, Disc. 56. nu. 54.**

C

CADUCITAS

**Protectatio an, & quando præservet à pœna caducitatis
ordinata per Testatorem in casu divisionis, Disc. 54. n. 21.**

Et quid

& Conclusionum.

Et quid in casu prohibita molestia sub poena caducitatis, ibid. nu. 22. & 23.

CALCULUS

Administratores nequit condemnari ex Calculo desumpto ab uno, vel altero libro, sed omnes debent edi, & recognosci, Disc. 74. nu. 39.

Intellige, ut ibid. num. 43.

à Creditore confectus, quamvis ab eo non subscriptus, plenè probat ejusdem Creditoris satisfactionem, Disc. 66. num. 4.

& Folium quodcumque propria manu exaratum plenè probat contra scribentem, Disc. Gener. nu. 149.

Retentio Calculi continentis datum, & acceptum non inducti illius approbationem, & de ratione, Disc. 66. num. 16.

CALUMNIA

de Juramento Calumnie, vide infra verb. Juramentum.

CAMBIUM

Anterioritas competens pro Cambio an competat etiam pro Recambio, vide infra verb. Recambium.

Celebrati non potest ex Bulla B. Pii V. Ultraquam pro primis Nundinis, Disc. 65. nu. 67.

Et de ratione, ibid. nu. 68.

Intellige, ut ibid. num. 70.

Creari regulariter debet mediante pecunia numerata, Disc. 32. nu. 18. & 21.

An autem creari possit de Credito exigibili, & equipollente pecunia numerata, ibid. numer. 19. & num. 28. & 29.

Et an Credito, vel Mutuo, ibid. num. 20.

Creditor habens facultatem cambiandi, ultra personam propriam, representat etiam alteram Procuratoris ipsius Debitoris, Disc. 65. nu. 19.

Exceptio anidata, vel collusionis in materia recognitionis litterarum del ritorno, non impedit executionem Cambii, Disc. 65. num. 15.

Facultas, seu Mandatum sumendi pecunias ad Cambium non consumitur in primo Cambio, sed durat quousque satisfiat intentioni, & voluntati Mandantis, Disc. 30. nu. 19. & Disc. 68. nu. 20. & 21.

Facultas cambiandi expirat per mortem Creditoris cambiari debentis, Disc. 65. nu. 17. & 64.

Contra, nempe quod hujusmodi facultas transeat etiam ad heredes Creditoris, ibid. n. 22. & 23. & n. 66. & 75.

Et ita fuit sapius iudicatum, ut ibid.

Et declarantur Auctoritates contrariae, ibid. nu. 24.

Facultas cambiandi Creditori concessa an, & quando expirat in primis Nundinis, Disc. 68. nu. 19. 20. & 21.

Facultatem habens cambiandi in casu non facta solutionis, ut illa uti possit, probare debet defectum solutionis, & alia, Disc. 66. nu. 24.

Facultatem habens cambiandi cum se ipso, non tenetur interpellare Debitorem, & de ratione, Disc. 100. num. 22.

Facultatem habens sumendi ad Cambium pecunias absque alia notificatione Debitoris, tenetur adhuc post susceptas pecunias notificare, quod illas susceperit, Disc. 66. num. 28.

Et de ratione, ibid. & Disc. 100. nu. 21.

de Fructibus Cambii solutis in excessu imputandis in sortem, vide infra verb. Fructus.

Fructus Cambii contracti ad certum tempus, eodem tempore expirato, amplius non debentur, Disc. 65. n. 44.

Intellige, ut ibid. nu. 45.

Fructus Cambii an cessent postquam Debitor decoxerit, vide infra verb. Decoectio.

Mandatum, quod inest Cambio, dicitur necessarium, & in gratiam, ac rem propriam Creditoris, Disc. 65. n. 20.

Matrimonium, vide supra verb. Asscuratio, & verb. Asscurator.

Mercatoris qualitas in Curia Romana non sufficit pro realitate Cambiorum, & Interesse, nisi probentur requisita Pauli de Castro, Disc. 66. nu. 29.

Non tenet, quoties Creditor certo scit, Debitorem pecunias recipientem non esse illas negociaturum, Disc. 65. num. 46.

Contra, ibid. num. 48.

Et declara, ut n. 49.

Novatio ex facto Creditoris inducitur in Cambio, si Creditor ipse velit cambiare, quando tale onus adjectum erat Debitori, Disc. 65. nu. 65.

Contra, & de ratione, ibid. nu. 74.

Onus cambiandi si fuerit impositum Debitori, semper debentur fructus Cambii, & de ratione, Disc. 65. n. 76.

Primum extinguitur, & novum creatur in Nundinis, si Debitor non impleat Tractas, Disc. 65. nu. 63.

Et de ratione, ibid.

Declara, ut ibid. nu. 72.

Probatio veritatis, & realitatis Cambii cui incumbat, an Aetori, vel Reo, Disc. 66. nu. 21. & 23.

Provisiones ut cedant commodo Creditoris in materia Cambiorum, an pacto fieri valeat, Disc. 65. n. 32. & 36.

Ratificans Cambium ad sui favorem contractum perinde habetur, ac si dedisset Mandatum ad illud celebrandum, Disc. 30. num. 22.

Reale non dicitur, nisi appareant pecunia cambiata, & recambiata cum transmissione litterarum ad Nundinas, Disc. 65. nu. 5. & Disc. 66. nu. 23.

Declara, quod sufficit, constare de realitate per litteras del ritorno absque illis dell'andata, & de ratione, d. Disc. 65. num. 6.

Amplia, declarationem procedere non obstante, quod libri non exhibeantur, licet conventum fuerit, standum esse libris Creditoris, ibid. nu. 7.

Et de ratione, ibid. nu. 8. & 9.

Reale non probatur in Curia Romana per solos libros, vel asseritionem Creditoris, Disc. 65. nu. 8.

Amplia, non obstante quocumque pacto in contrarium, ibid.

Reale non probatur ex sola asseritione, vel confessione Debitoris, & de ratione, Disc. 66. nu. 17.

Amplia, licet ultra confessionem intercesserit effectiva solutio fructuum, ac solutio, & approbatio ejusdem Debitoris, ibid. nu. 18. 32. & 33.

Eo etenim casu, non consistit aliunde de realitate Cambii, fructus soluti imputantur in sortem, utrobique ibid.

Et declarantur decisiones in oppositum adducta, ibid. nu. 19. & 22.

de Recambio, vide infra verb. Recambium.

Solutum in causam unius Cambii, quamvis malè sit solutum, non debet imputari in causam alterius, & diversi Cambii, Disc. 66. nu. 31.

Declara, ut ibid. num. 4.

Taxatio certi lucri, seu fructus subsistitur in contractu Cambii, quando ea potest aequè se habere ad commodum, & incommodum Debitoris, Disc. 65. nu. 33.

Præsertim, quando eadem taxatio est verisimilis, & proportionata ad honestum lucrum alias retrahibile per Creditorem, ibid. nu. 34.

Declara, ut ibid. nu. 37. 38. 39. & 40.

Et an in omnem casum hujusmodi taxatio subsistatur ratione lucri cessantis, ibid. num. 78.

CAMP SORES

in Diebus Spacii, & (ut dicitur) di Posta, licet festivis, coguntur vacare expeditionibus negociorum, Disc. 7. n. 8.

Solent

Index Materiarum,

Solent de stylo in libris Rationis annotare negociationes de pecunia aliena, Disc. 46. nu. 22.

Declara, quod si omittant huiusmodi annotationem, seu descriptionem in libris, non tamen per hoc praesudicant vero Creditori, ibid. nu. 23.

CAPITALE

Societatis, vide infra verb. Societas.

CAPITULA

Appalium; & pacta in eis contenta dicuntur pars Contractus, & tamquam lex servari debent, Disc. 47. n. 3.

Matrimonialia de consuetudine prius conficiuntur, quam Instrumentum dotale, Disc. 50. nu. 36.

Socialia an debeant in publico exponi ad hoc, ut contrahens cum Instiutore, vel Socio sit securus de eorum facultatibus; Disc. 46. ex nu. 30. usque ad 33.

Et declaratur Editum Cardinalis S. Honuphrii mandans, quod huiusmodi Capitula, & conventiones deferri debeant ad Archivium Urbanum, ibid. nu. 40.

CAPSERIUS

Cognoscere an teneatur singulas personas, quibus facit solutiones. Disc. 24. nu. 8. 9. 12. & 22.

Et quid in Caserio Banci publici, qui non solet solvere absque signo, vel Mandato Superioris; ibid. num. 23. & 25.

Fideiussor Caserit, vel Administratoris nequit à Domino conveniri, nisi in casu, quo iste damnus passus fuerit ex illorum culpa, Disc. 21. nu. 21.

Institor an, & in quibus differat à Caserio, Disc. 45. n. 8.

Officium; & munus Caserii in quo proprie consistat, Disc. 24. nu. 20. & 25. & Disc. 45. nu. 4.

Et an possit obligare Rationem, seu Societatem, d. Disc. 45. nu. 5. 6. & 7. & num. 9.

Et an ad hunc effectum requiratur scientia, & patientia Principalium, seu Sociorum, ibid. nu. 14. 15. & 16.

CAPTURE

Vide verb. Carceratio.

CARCERATIO

Arrestari nequit, qui carcerari non potuit, Disc. 36. nu. 39.

Debitor carceratus an, & quando relaxari valeat sub iuratoria Cautione, Disc. 36. nu. 45. & 46.

Debitor nulliter, vel iniuste carceratus non potest à Creditore molestari, nisi postquam previa exarceratione positus fuerit in plena libertate, Disc. 36. nu. 43.

Diutina in Delictis levibus habetur loco pœna, Disc. 36. nu. 47.

Amplia, quando concurrat gravis etas in pratensio Inquisito, ibid.

Doli ratione permittitur Carceratio, qua alias non admitteretur, Disc. 77. nu. 25.

Fideiussio prestata in sequelam Carcerationis nulla, vel iniuste non tenet, Disc. 36. nu. 41. & Disc. 75. num. 19. & 20.

Intellige, dummodo nullitas Carcerationis fuerit judicialiter canonizata, Disc. 92. nu. 19.

Frater an valeat carcerari ad instantiam alterius fratris, vel potius ei competat beneficium deducto ne egeat, Disc. 38. num. 41. & 42.

Ignominiam irrogat, Disc. 77. nu. 16.

Nobilis an possit carcerari, vide infra verb. Nobilis.

Nulla, vel iniusta obligat Carcerantem ad damna, & Interesse, Disc. 36. nu. 44. & Disc. 37. nu. 3.

Amplia, quod in hoc casu competit Carcerato actio iniuriarum, dicitur. Disc. 37. nu. 4.

Item amplia, licet Captura, vel Carceratio foret tantum nulla, sed non iniusta, ibid. nu. 14.

Et quid in hoc proposito practicetur Florentia, & alibi, d. Disc. 36. ibid.

Ritus M. Curia Vicaria Neapolis licet per verba gene-

ralia disponat, carcerari posse Debitorem, adhuc non militat inter fratres, nec inter Patrem, & filium, Disc. 38. num. 47.

Socius an valeat carcerari à Consociis, vel potius ei competat beneficium deducto ne egeat, vide supra verb. Beneficium.

Statutum, vel Constitutio loquens super captura, & carceratione Debitoris, recipit interpretationem à Iure Communi, Disc. 77. nu. 15.

CARDINALIS

Attestationi quando creditur, vide supra verb. Attestatio.

CASSATIO

Scripturae, vel ejus emendatio praesumitur facta in praesentia, vel de consensu Partium, nisi contrarium probetur, Disc. 35. nu. 35.

CASUS

Cogitatio cadere nequit super casu moraliter non praesensibili, Disc. 14. num. 21.

Exceptus in aliqua dispositione per dictionem salvis; impossibile est, quod censerit valeat comprehensus in eadem dispositione, Disc. 13. num. 22.

Exceptus in aliqua dispositione si eveniat, non facit; quin eadem dispositio remaneat operativa in reliquis suis casibus, Disc. 13. num. 24.

Fortuitus, vel insolitus tunc solum dicitur, quando illum providere non potuit humanum consilium, Disc. 60. num. 52. & Disc. 71. num. 36. & 39.

Fortuitus pertinet ad Venditorem, non ad Emptorem, quando habet causam de praeterito, Disc. 60. nu. 53.

CAUSA

in Contractu Mulieris requisita, vide infra verb. Mulier. Dispositio qualibet recipit interpretationem à sua causa, Disc. 34. num. 18.

Eadem dicitur, & non diversa, quando est inter easdem personas, & super eisdem rebus, Disc. 92. nu. 15. Amplia, licet diversa sit actio, ibidem num. 16.

Finita dici nequit, quousque durat revisio, vel appellatio, Disc. 91. num. 19.

Iusta, & rationabilis semper praesumitur in actu; vel Mandato Principis, Disc. 47. num. 28.

Pia potius eodem privilegio, quo gaudet Dos, & Fiscus, & inter eos attenditur sola prioritas temporis, Disc. 84. num. 11.

Pia excluditur in eo, quod habet admixtam negociationem, & Mercimonium, Disc. 14. num. 22.

Pia an eximatur à remissione rata debiti per majorem partem Creditorum facta communi Debitori, Disc. 14. num. 8. & seqq.

Pia nullum habet privilegium, nisi quod invenitur in Iure scriptum, Disc. 14. num. 9.

Pia, seu motivum Pietatis solo Spiritu Dei ducitur, Disc. 14. num. 22.

Et requirit copulativè Pietatem in opere, & intentione, ibid.

Amplia, quod ad hoc, ut intret favor Pia Causa, non sufficit simplex propositum de faciendo, sed requiritur factum, ibid. num. 28. & 30.

Praecipue quando agitur de his, quae factum successivum expectant, ibidem num. 37.

Et in quibus casibus suffragetur simplex propositum absque effectuione, ibid. num. 29. & num. 47.

Publica non intrat favore Dotis, quando aliandè consilium esse potest dotationi Mulieris, Disc. 14. num. 46. & num. 53.

Reconventionis terminari debet unico contextu cum Causa conventionis, Disc. 74. num. 23.

Verbum Causa an, & in quo differat à verbo Lis, Disc. 92. num. 13. & 14.

CAUTE.

& Conclusionum.

CAUTE LA IN GENERE

Insolita arguit suspitionem falsitatis, Disc. 35. n. 27.

Et simulationis, Disc. 50. n. 35.

CAUTE LA IN SPECIE

ut Administrator se eximat à periculo rationis de novo reddenda, Disc. 52. num. 32.

ut Concordia facta inter communem Debitorem, & majorem partem Creditorum ceteros obliget ad observantiam, Disc. 11. nu. 9.

ut Divisio fieri valeat non obstante, quod Testator eam prohiberit sub certa pœna adjecta ad favorem Tertii, Disc. 4. num. 14.

Et de alia cautela ad effectum non incurrendi caducitatem impostam in casu divisionis, ibidem, numer. 21.

ut Emptor advento tempore prescripto deireclare valeat solutionem pretii rei empta, Disc. 53. numer. 2.

Et quando cautela hæc non suffragetur Emptori, ibid. nu. 23 & seqq.

ut Libri Mercatorum probent, & obvietur fraudibus, Disc. 50. n. 122.

ut Periculum rei vendita spectet ad Emptorem, Disc. 8. nu. 24.

CAUTIO

de Judicio fisci, & judicatum solvendo demandari solet per judicem ad instantiam Partis, Disc. 92. num. 35.

Falli de consuetudine, ibidem num. 36.

Distinone tamen, ut ibid. nu. 37.

de Judicio fisci, & judicatum solvendo peti, & injungi potest ex justa causa, Disc. 92. num. 38.

Et qua dicatur in hoc proposito justa causa, remittitur arbitrio Judicis, ibid. num. 39.

Justa autem causa censeri potest, quando ab experimento præterito patet, quod judicatum in futurum reddi posset elusorium, ibi t. num. 40. & 41.

Amplia, quod sola suspicio judicati elusorii exuberat pro justa causa, ibid. num. 42.

Cetera vide infra verb. Fidejussio, & Fidejussor.

Juratoria an, & quando admittatur pro relaxatione Debitoris carcerati, Disc. 36. nu. 45. & 46.

Juratoria admittitur arbitrio Judicis, quoties cavere debens non invenit Fidejussionem, Disc. 92. num. 46.

Limina, si adsit justa causa, quod judicium debeat asservari per Cautionem effectivam, ibid. num. 48.

Mulier habens Maritum, vel Consanguineos divites prestare debet Cautionem, licet ipsa sit pauper, Disc. 92. num. 47.

Prælitia de restituendo ad omne Mandatum Judicis suffragatur solum Creditoribus, qui comparuerunt in illo Judicio, Disc. 59. num. 9.

de Restituendo prioribus, & potioribus prestari solet in concursu Creditorum, vigore Reformationis Pauli V. Disc. 90. num. 18.

Venditor an, & quando teneatur prestare Cautionem pro evictione imminente in limine Contractus, vide infra verb. Evictio.

CEDENS

Nomen Debitoris ad favorem sui Creditoris an valeat postea ab eodem Debitore ressi exigere, eumque liberare in præjudicium Cessionarii, Disc. 2. num. 11.

Et an ad effectum cavendæ hujusmodi exactionis requiratur, quod reddi non interpellet Debitorem cessum, ne amplius solvat Cedenti, ibid. & n. 12.

An enim Creditor anterior Cedentis, vel Cessionarii valeat impedire Creditorem posteriorem in exactione

ne Debitoris cessi, vel pecuniam ab eo exactam avocare, ibid. num. 13.

Nomen Debitoris pro soluto cum translatione omnis spei, & exercitii actionis in Cessionarium, nequit amplius agere contra Debitorem cessum, Disc. 17. numer. 22.

Nomen Debitoris ad hoc, ut agere possit contra Cessionarium, debet justificare, quod Nomen cessum esset verum, Disc. 16. num. 3.

Item, quod opportune consignaverit Cessionario Instrumenta, & justificationes Crediti cessi, ibidem, numer. 4.

Distingue, ut ibid. n. 18. & 19. & Disc. 17. nu. 34.

An autem hujusmodi consignatio, vel traditio presumatur ob diturnitatem temporis, dict. Disc. 16. numer. 16.

Et an valeat audiri Cedens, si offerat tradere Cessionario justificationes, & Instrumenta postquam Nomina cessi fuerint effecta deteriora, ibid. nu. 20.

Et an Cedens, loco effectivæ traditionis Instrumenti, satisfaciatur indicando diem rogatus, & Notarium, d. Disc. 17. nu. 36.

CEDULA

Bancaria seu Depositi habet executionem paratam, & reputatur publicum Instrumentum, nec admittit appellationem Disc. Gener. nu. 164.

Et an tribuat ullam hypothecam, ibid. num. 165.

Bancaria habetur pro pecunia numerata, si intercedat traditio, & acceptatio, Disc. Gener. num. 166.

Et an id procedat ad effectum creationis, vide infra verb. Censur

Et an habeat vim pecunia numerata in Deliberationibus, vide verb. Deliberatio.

Bancaria nisi reportetur, Bancus non solvit vigore Ordinis confecti à Creditore in eadem Cedula descripto Disc. 39. n. 18.

CENSUS

Compensatio an, & quando detur in Censu, vide infra verb. Compensatio.

Creari potest mediante Cedula publici Banci, Disc. Gener. n. 167.

Amplia, ut ibid. n. 168.

Et an Scheda seu Pagard habeat vim pecunia numerata in creatione Censur, ibid. num. 173.

Creari non potest mediante Ordine, vel Mandato directo alicui Banco seu Mercatori juxta opinionem Rotæ Romanæ, Disc. 7. n. 4.

Et de ratione, ibid. num. 5.

Creditor Censur succedit in locum, & anterioritatem Crediti dimissi cum pecuniis Censualibus, Disc. 57. n. 41.

Amplia, hujusmodi anterioritatem suffragari etiam pro fructibus in perpetuum, licet Creditum dimissum esset dumtaxat temporaliter fructiferum, ibid.

Debitor volens Censum redimere tenetur restituere dumtaxat pretium à se receptum, non obstante, quod secundus Emptor, aut Cessionarius plus, aut minus expenderit, Disc. 71. n. 8.

Emptor inveniens Censum super re empta potest agere contra Venditorem pro liberatione à tali onere, Disc. 59. num. 2.

Et si ipse Censum redimat de propriis pecuniis, an repetat solutum à Venditore, & an iste teneatur ad fructus, ibid. num. 3. & 4.

Emptus de pecunia aliena acquiritur Emptori, non autem Dominio præsumit, Disc. 93. n. 9.

Exemplificata in Procuratore, qui emat Censum ad sui favorem de pecuniis Principis, ibidem, numero decimo.

Index Materiarum

- Extingui non potest cum Procuratore habente Mandatum ad exigendos fructus, Disc. 25. nu. 43.**
Amplia, etiamsi Censui fuerit ab initio creatus cum eodem Procuratore ad favorem Principalis absentis, ibid.
- Fructus Censui non cessant ob decoctionem Debitoris, Disc. 87. nu. 30.**
Amplia, ut ibid.
- Impolitus si fuerit super pluribus Corporibus, adhuc omnia Corpora censentur insolidum hypothecata pro solutione fructuum, Disc. 83. nu. 20.**
- Inhibitio Judicis facta Debitori Censui, ne solvat fructus redditori suo, non comprehendit sortem. Disc. 93. nu. 25. & 28.**
- Præscriptio in materia Censui est inalegabilis tam quoad sortem, quam quoad fructus, Disc. 95. numero quinto.**
Vel saltem, firma remanente impræscriptibilitate quoad sortem, fructus 24. ultimarum Annatarum non præscribuntur, ibid. nu. 6.
- Ratificans Censum ad sui favorem creatum perinde est, ac si dedisset Mandatum ad illum imponendum, Disc. 30. nu. 22.**
- Redemptio Censui facta per Tertium vigore luendi sibi cessi per Debitorum, quid transferat in redimentum, Disc. 57. nu. 40.**
- Reductio annui Censui ex capite excessus non facit, quod rescindatur emptio, cuius occasione loco pretii fuit Censui reservatus, Disc. 99. nu. 27.**
- de Reductione Censuum, præcipue, facta auctoritate Principis, remissive, Disc. 71. nu. 18. & 37.**
- Reservativus potest complicari, seu creari etiam in Contractu donationis, Disc. 99. nu. 8.**
Amplia etiam in Contractu donationis causa mortis, ibid. nu. 7.
- Reservativus regulariter requirit perpetuitatem Canonis, seu præstationis, Disc. 99. nu. 8.**
- Reservativus reservari debet super eodem corpore tradito ad Censum, Disc. 99. n. 9. & 10.**
- Vitalitius assimilatur Societati Officii, Disc. 81. numer. 25.**
- Vitalitius contractus in persona duorum quando cesset, vel non pro medietate per obitum alterius, Disc. 81. nu. 26.**
- Vitalitius, seu annua præstatio ad vitam non potest regulari cum norma Text. in l. hæreditatum, ff. ad l. falcid. Disc. 99. nu. 18.**
- C E S S I O**
- Bonorum admittitur, quando Debitorum alias marcescerent in Carceribus, Disc. 76. nu. 15.**
- Bonorum ex dispositione Statuti Urbis, ac etiam de Jure non admittuntur, nisi Debitor justificet, quod effectus fuerit non solvendo ex mero infortunio, Disc. 76. nu. 7.**
Amplia, quod si infortunio admixta est aliqua culpa, Cessio bonorum non admittitur, ibidem, numer. 8.
- Bonorum ut concedatur, requiritur citatio omnium Creditorum ex Statuto Urbis, & Ferraria, ac etiam de Jure, Disc. 76. nu. 18.**
Et Congregatio Visitationis de Urbe non admittit Debitorum ad Cessionem bonorum, nisi auditis Creditoribus, & quomodo, ibid. nu. 19.
Et si reditores sunt certi, debent personaliter citari, non autem per Edictum, ibid. n. 20.
- Bonorum ut concedatur, non est opus, Debitorum esse actualiter carceratum, sed sufficit, instium fore pro Carceratione, Disc. 76. nu. 16.**
Contra, ibid. nu. 17.
- Bonorum ut concedatur, debet formiter probari paupertas per Debitorum, Disc. 76. n. 21.**
- Bonorum sive competens de Jure, sive ex rescripto Principis obtenta, non suffragatur Debitori dolo, & de ratione, Disc. 75. n. 5.**
Et de ratione, ibid. & Disc. 76. n. 6.
Amplia, etiamsi Creditorum præstiterint assensum eidem Cessionis, d. Disc. 75. nu. 4.
Et de ratione, ibid. nu. 5.
- Conditio tacita inest omni Cessionis, dummodo nempe Cessionarius Creditum cessum consequi valeat, Disc. 32. nu. 22.**
- Definitio Cessionis qualis sit, remissive, Disc. 16. numer. 10.**
Verbum cedere significat quasi dilcedere, & alterum suo loco ponere, ibid. nu. 11.
- Dispositio Text. in l. per diversas, & l. ab Anastasio, C. Mandat. in materia Cessionis non suffragabilis nisi pro summa vere soluta, raro verificatur in Foro, Disc. 59. nu. 19.**
Et de ratione, & dd. ll. limitationibus, ibid. ex nu. 20. usque ad 24.
- Facta ut dicatur in gratiam ipsius Cedentis, vel Cessionarii, vel potius in gratiam utriusque, inspicitur unice ad quem pertineat periculum nemini cessi, Disc. 1. n. 28. & 29. & Disc. 2. nu. 26.**
- Facta in dubio præsumitur pro solvendo, non pro soluto, Disc. 2. nu. 28. & 29.**
- Jurium necessaria non est ad hoc, ut Empior subingrediat in locum Creditorum dimissi ad effectum excipiendi contra posteriorem, Disc. 57. nu. 26.**
- Jurium negari nequit, quoties non nocet Cedenti, & prodest Cessionario, Disc. 94. nu. 7.**
- Jurium peti potest etiam ex Officio Judicis, quando subest equitas, Disc. 94. nu. 8.**
- Jurium peti potest à Possessore dejecto etiam post sententiam, & restitutionem rei, Disc. 94. nu. 9.**
- Jurium peti potest etiam ex intervallo per Tertium possessorem solventem Creditori dimisso, Disc. 94. nu. 10.**
Et de ratione, ibid.
- Jurium translativa nequit obtineri, quando solutio fit de pecuniis, vel effectibus communis Debitoris, Disc. 94. nu. 11.**
- Nominis Debitoris, vide infra verb. Nomen.**
- Nulla, & inefficax censetur, quoties Debitor cessus erat in exigibilis etiam de tempore facta Cessionis, Disc. 32. nu. 21.**
Et tali casu Cessionario debentur fructus usque à die sibi facta Cessionis, ibid. n. 27.
- Revocari potest per Cedentem ante acceptationem Debitoris cessi, quando illa continet simplex Mandatum de solvendo, Disc. 2. nu. 6. & 7.**
- C E S S I O N A R I U S**
- Edere an teneatur Debitori cesso librum Cedentis ad fundandam illius exceptionem, remissive, Disc. 6. nu. 6.**
- Exceptio, quæ obstat Cedenti, non potest opponi Cessionario, quando in persona ejusdem Cessionarii diversa militat ratio, vel utilitas, Disc. 72. nu. 3.**
- Distigue, ut ibid. nu. 5. & 7.**
- Executere non tenetur bona intricata Debitoris sibi cessi, Disc. 32. nu. 30.**
Et quando dici possint intricata, ibidem, nu. 31.
- Exercere potest omnia, jura, quæ competunt Cedenti Disc. 5. 94. nu. 14.**

& Conclusionum.

Interpellare de Jure tenetur Cedentem, ut Veniat ad eum defendendum, Disc. 3. n. 11.

Limita, ut ibid. nu. 15.

Nominis Debitoris a, & quando teneatur de deterioratione, & periculo nominis cessi, vide infra verb. Nomen, & verb. Periculum.

Primus, qui obtinuit cessionem cum promissione cessionis, agere potest pro relevatione adversus Cessionarium posteriorem simili cessione suffultum, Disc. 94. num. 2.

Et de ratione ibid.

Amplia ut ibid. nu. 3.

Et vide latius infra verb. Emptor.

Regressum habere non potest contra Cedentem, si non appellavit à sententia contra ipsum lata, Disc. 62. nu. 13.

Limita, si sententia appareat valida, & justa, ibid. num. 46.

Regressum intentans contra Cedentem sufficit, quod doceat de impotia Debitoris per excussionem factam ab aliis reductoribus, Disc. 32. n. 17.

Succedit in omnia jura Cedenti competentia, Disc. 40. nu. 27.

Succurrendum est in dubio potius Cessionario, qui agit de damno vitando, quam Cedenti, qui de lucro contendit, Disc. 32. nu. 26.

CIRCUITUS

Inutiles sunt semper evitandi, Disc. 90. nu. 19.

CITATIO

Cusiori attestanti, citationem fuisse Domi executam, credendum est, Disc. 49. nu. 11.

Defectus Citationis non attenditur, quoties citandus non potuisset aliquid relevans adversus actum opponere, Disc. 47. nu. 15.

Exemplificatur ibid.

Defectus Citationis non potest allegari ab eo, quo inuito potest actus expediri, Disc. 47. n. 27.

Partis requiritur in probatione negativa, Disc. 24. nu. 30.

Personalis requiritur, nec sufficit per Edictum, quando Creditores sunt certi, Disc. 76. nu. 20.

Possessio capta sine citatione Partis dicitur spoliativa, & violenta, Disc. 64. nu. 17. & 18.

Et tali casu competit expulso Interdictum unde vi, ibid. num. 19.

CIVILITAS

Acquiritur vere, & proprie non solum ex origine, sed etiam ratione Domicilii, Disc. 10. nu. 7.

Amplia, quod ubicunque sit mentio (ex. gr.) de Venetis, seu Florentinis, id intelligitur de habitantibus ibi Domicilium, licet non originem, ibid. nu. 8.

Amplia, id procedere tam in concernentibus favorem, quam odium, ibid. nu. 9.

Item amplia, quod Civilitas, qua resultat ex Domicilio, praevalet Civilitati originis, ibidem, numero 25 & 29.

Acquiritur multis modis, quos vide infra verb. Domicilium.

Plurium locorum, nempe altera ratione originis, & altera ratione Domicilii, est compatibilis, Disc. 10. nu. 24.

Sed semper praevalet Civilitas Domicilii, ibidem, numero 25. & 29.

Distingue in ex actibus praediciales, & favorabiles, quia de cetero attenditur illud Domicilium, quod est magis favorabile nisi Domicilium, ibid. nu. 26.

Et quid, quando Domiciliarius non sustinet onera in

loco originis, ibid. nu. 27.

Probatur ex assertione, & enunciativa Principis, Disc. 10. nu. 5.

Amplia, quod contra hujusmodi assertionem non admittitur probatio in contrarium, ibid.

Probatur ex attestacione Locumtinentis, & Officialis summi Principis, Disc. 10. nu. 6.

CIVIS

Obligatur ad subeunda munera, & onera Patrie ex implicito quodam Contractu, qui inter ipsum, & Patriam censetur interesse, Disc. 10. n. 19.

Sed hujusmodi Contractus dissolvitur, & obligatio cessat eo ipso, quis se transfert ad Principatum diversum Domini, & de ratione, ibid. nu. 20.

Onera Civitatis qui non sustinet, habetur pro non Civite, Disc. 10. nu. 27.

CLAUSULA

Ad habendum, & alienandum censetur mere accessorius, & famularoria Contractui principali, Disc. 56.

Appellatione remota intelligitur de frivola, non autem de legitima appellatione, Disc. 92. nu. 27.

Constitutum famularum Contractui principali, Disc. 56. nu. 17.

Constitutum an operetur, quod periculum rei vendita ad pondus, vel ad mensuram ante ponderationem, vel mensurationem pertineat ad Emptorem, Disc. 8. nu. 30.

Constitutum an operetur, quod censetur translatum dominium in Emptorem, quando venditor non habuit fidem de pretio, Disc. 56. nu. 16.

Cum libera adjecta in Mandato Procura habet vim specialis Mandati ad jurandum, Disc. 77. nu. 12.

Cum libera operatur, quod Procurator facere possit omnia, quae expleri valent per ipsum Constituentem, Disc. 77. nu. 11.

Non tamen operatur, quod Procurator valent excedere fines in Mandato expressos, Disc. 61. numer. 14.

Factis diligentibus quomodo intelligatur, vide infra verb. Diligentia

Insolidum, vide infra verb. Societas, & verb. Stipulatio.

Levato Velo quid importet, remissive, Disc. Gener. sub nu. 10.

Non obstantibus apposta in Privilegio, tollit omnia obstantia, qua eidem adversari possunt, Disc. 40. nu. 20.

Idemque operatur Clausula non obstantibus Statutis, ibid. nu. 21.

Omni exceptione remota adjecta in obligatione solvendi ex causa administrationis non impedit, quominus computa prius dispungi debeant, Disc. 31. nu. 9.

Et quando secus, distingue, ut ibid. n. 10.

Purgatis Attentatis suspendit Jurisdictionem Judicis, donec illa purgetur, Disc. 78. nu. 29.

Purgatis Attentatis intelligitur, quatenus de Jure illa admittuntur, seu veniant purganda, Disc. 78. n. 31.

Rebus sic stantibus subintelligitur in omni dispositione, pacto, & conventionem, Disc. 20. nu. 5.

Amplia etiam in quocumque privilegio, & exemptione, ibid. & n. 33.

Limita in his, quae ex eorum natura se habere valent ad augmentum, & diminutionem, ibid. nu. 34.

Item limita in his, quae tractu temporis possunt aequaliter se habere ad commodum, & incommodum, ibid. nu. 36.

Sciens non teneri, sed volens &c. apposta in Instrumento

Index Materiarum

mento fideiussionis quid operetur, Discurs. 22. numer. 14 in fin.
Sine strepitu, & figura Iudicii non tollit substantialia iudici, *Dis. 73. num. 14.*
Nec operatur, ut ad exhibitionem teneatur is, qui aliis de jure edere non teneatur, *ibid.*

CLERICUS.

Carcerati an possit veluti de fuga suspectus, *Disc. 77. nu. 29. & Disc. 78. nu. 20. & 21.*
Et quid, ubi agatur de Clerico doloso, *dict. Discurs. 78. num. 22.*

ad Concursum Creditorum formatum coram Iudice Laico an comparere teneatur, *Discursus 11. numero 17.*

Curator validè datur Clerico absenti per Iudicem Laicum, qui de caeco sit competens in illa Causa, *Disc. 15. nu. 24.*

Distingue inter Curatorem generalem ad omnes lites, & particularem quoad illam litem tantum coram Iudice Laico legitime pendente, *ibid. nu. 25.*

Gabellam solvere enetur pro rebus ad eum spectantibus ex causa negotiationis, & mercimonii, *Discursus 26. num. 11.*

Negotiator non gaudet beneficio deducto ne egeat, *Dis. 78. num. 24.*

Privilegio Cap. Odoardus, de solut. non gaudet, ubi dolus concurrat, *Disc. 70. n. 22.*

Statuto exclusivo Seminarum quare non ligetur, *Disc. 41. num. 35.*

Statutis Licitorum an uti valeat in parte tantum sibifavorati, s. vel potius tam pro, quam contra se admittere testatur, *Disc. 19. nu. 29.*

Statutum mandans, Creditores concurrere per as, & libram, an liget etiam Clericos, *Discursus 11. num. 28.*

COLLECTA

Exactor Collectarum, *vide infra verb. Exactor.*

COLLEGIUM

Jus succedendi ad bona vacantia Collegarum an competat Collegio, *Discursus 40. numer. 25. & Discursus Gener. num. 85.*

COLLUSIO

Excluditur ex inverisimilitudine, quod plures persona in illam conspirare voluerint, *Discursus 65. num. 16.*

Princeps argui non potest de collusione, aut participatione fraudis cum aliquo in prejudicium Tertii, *Disc. 47. num. 28.*

Amplia, ut idem procedat respectu Officialium, & Ministrorum ejusdem Principis, *ibidem numero 29.*

Probatum ex omissa appellatione adversus sententiam contra se latam, *Disc. 62. n. 14.*

Item ex omissa Causa defensione, *Disc. 58. n. 25. & Disc. 76. num. 14.*

COLONUS

Pactarius an obliget Dominum ratione Frumenti mutuo recepti, & seminati in Agro ejusdem Domini, *Disc. 44. num. 13.*

COMMENDA

Fundator, vel Patronus post decem assignatam Beneficio, vel Commenda non tenetur supplere fructus, si illi postmodum immuantur, *Disc. 71. num. 26.*

Pactarius, si fructus fuerint diminuti ex facto Principis, *ibidem, num. 29. & num. 40. Limita, ut ibid. numer. 30. & seq.*

Militaris censetur subrogata loco stipendiorum Militarium, *Disc. 71. num. 38.*

COMMERCIIUM

Destruitur ob legales subtilitates, *Discurs. 74. numero 36.*

Impediti non debet, aut ullo modo retardari, *Disc. Gener. num. 8.*

COMMUNICATIO

Privilegiorum, *vide infra verb. Privilegium.*

COMMUNIO

Negligentia solet adhiberi in rebus communibus, *Disc. 54. nu. 13.*

Probatum ex subsequuta divisione, *Disc. 53. nu. 16.*

Universalis, seu omnium bonorum, *vide infra verb. Societas.*

COMMUNITAS

Vide etiam infra verb. Universitas.

de Donativo, quod praestari solet Communitati ab ejus Affictuarius, *vide infra verb. Donativum.*

Furnandi jus privationum an habeat, *vide infra verb. Furnus.*

Minor contrahens cum Communitate, vel Universitate tenetur servare Solemnitates Juris, vel Statuti, *Disc. 18. num. 17.*

COMPENSATIO

Census extinguere potest mediante compensatione, quando pars illam opponit, *Disc. 93. nu. 24.*

Contrapositio pariterum habet vim compensationis, & solutionis, *Disc. 12. nu. 18.*

Limita, quoties concurrat mala fides in ipso contrahente, & sibi sicte solvenie, *ibidem, numero decimo nono.*

Debitor potest mediante compensatione extinguere debitum cum suo Creditore in prejudicium Creditorum anteriorum ejusdem Creditoris, *Disc. 91. nu. 26.*

Fit ipso jure ad evitandum cursum Usurarium, *Disc. 93. nu. 22.*

Amplia, quod si Debitor de facto illas solvisset, repetere potest per viam conditionis indebiti, *ibidem, numero 23.*

Idem est, ac imaginaria, seu presumpta solutio, *Disc. 55. num. 47.*

Inducitur favore Debitoris ex quo:unque facto, b quod resultet implicita exceptio compensationis, *Discurs. 93. num. 27.*

Non datur de credito unius administrationis cum debitis alterius, *Discursus 55. num. 48 & Discursus 74. num. 42.*

Amplia, licet utrumque Negotium, seu Patrimonium ab eadem persona administraretur, *dicto Discursus 55. ibidem.*

Item non datur de debito proprio cum credito alieno, *ibidem.*

Non datur de debito, quod habet Socius in proprio, cum Capitale per eum immisso in Societatem, & de ratione, *Disc. 74. nu. 5.*

Solvens, quod debet, omissa compensatione, presumitur, quod non sit Creditor ejus, cui solvit, *Disc. 45. nu. 25.*

COMPLEMENTARIUS

Primus habens facultates limitatas si decesserit, & novus fuerit electus, an censetur deputatus cum eisdem facultatibus limitatis, *Disc. 98. nu. 69.*

Rationis Bancarie potest subscribere nomine Constituentium, & obligare Rationem, seu Societatem, *Disc. 45. nu. 3.*

Sed si subscribat nomine proprio, non obligat Principales, *ibid. nu. 13.*

Ut valeat obligare Rationem, qua requirantur, *vide infra verb. Iustitor.*

CON.

& Conclusionum.

CONCLUSIO

Attenditur in Contractibus, non autem meri tractatus, Disc. 5. n. 8 & Disc. 46. n. 9.

CONCURSUS CREDITORUM

Clerici, & alia Ecclesiastica persona an teneantur comparere coram iudice Concurfus quantumvis Laico, Disc. 11. n. 27.

Deponens an, & quando preferatur in concursu Creditorum, vide infra verb. Depositum.

Dos preferitur in concursu Creditorum quoties non ad sunt alia hypotheca anteriores expressae, Disc. 13. num. 9.

Forenses Creditor an teneatur comparere in iudicio Concurfus formati in in alio Principatu, Disc. 11. nu. 25. 26. & 27.

Formatus super bonis Debitoris decocti quid operetur Disc. 11. num. 16.

Judex Concurfus Creditorum advocat ad se totam Causam, & Acta coram quibuscumque iudicibus pendente. Disc. 11. nu. 21. & 26.

Judicium Concurfus Creditorum est connexum, & dependens, nec continentia Causa debet in eo dividi, Disc. 74. nu. 57

Et quando revera obstat exceptio continentia Causarum non dividenda, ibid. nu. 41.

Amplia, quod Creditores, qui obtinuerunt Mandata ab aliis iudicibus, tenentur comparere coram iudice Concurfus pro obtinenda graduatione, & executione, ibid. nu. 40.

Judicium Concurfus fieri debet in loco, ubi existit major pars bonorum Debitoris, Disc. 11. nu. 22. & Disc. 15. nu. 21.

Vel saltem ubi adest ipsemet Debitor, vel major pars Creditorum, dist. Discurs. 11. numero 23. & dist. Disc. 15. nu. 22.

Idque procedit tam ad effectum dandi dilationem Debitori, quam ad finem remittendi illi partem debiti, d. Disc. 11. n. 24. & d. Disc. 17. sub nu. 22.

Judicium Concurfus universalis trahit ad se omnia alia iudicia particularia, Disc. 78. nu. 16.

Litterae Cambii ubi deducuntur in concursu Creditorum, probari debet conclusenter tempus, quo fuerint scriptae, Disc. 14. n. 61.

Pecuniae in concursu Creditorum non solent liberè assignari, sed sub Cautione de restituendo prioribus &c. Disc. 90. nu. 18.

de Statuto mandante, quod Creditores in patrimonio Decocti concurrant per as, & libram, vide infra verb. Dos, & verb. Statutum in genere.

CONDUCTIO

Indebiti, vide infra verb. Indebitum.

CONDITIO

Facultas aliquid agendi concessa sub conditione, nequit exerceri, nisi eadem conditione purificata, Disc. 66. nu. 25.

Impediens eventum conditionis non potest recipere commodum ex dispositione conditionali, Discurs. 73. numer. 32.

Potestativa an dicatur, vel mixta, quae dependet à solutione facienda per Debitorem, Discurs. 69. numer. 23. & 24.

Potestativa an dicatur, vel mixta, quando dictum fuit si decesserit intestatus, Disc. 69. n. 28.

Potestativa ut dicatur, attenditur persona, & possessus Debitoris, non Creditoris, Disc. 69. n. 34.

Potestativa an dicatur, vel casualis, aut mixta, ad quem effectum soleat examinari, Disc. 69. numero 36.

Potestativa dicitur, quae consistit sive in dando, sive in faciendo, licet contrario Facto possit impediri, Disc. 69. nu. 25.

Exemplifica in conditione ingrediendi Monasterium, quae dicitur potestativa, licet pendeat ab admissione Monialium, ibid. nu. 26.

Potestativa nulla invenitur, quae ex impedimento, & Facto contrario possit non esse potestativa, Discurs. 69. numer. 27.

Et dantur exempla, quae non idcirco faciunt conditionem mixtam, ibid.

Potestativa esse potest, licet fuerit concepta per verba negativa, Disc. 69. nu. 29.

Potestativa quare non retrahatur in praedictum Tertii, sicut retrahitur casualis, Discursus 69. nu. 35.

Potestativa retrahitur concurrente Partium voluntate, Disc. 57. nu. 44.

Potestativa non retrahitur in praedictum Tertii, quando Debitor habebat facultatem dissolvendi Contractum, & hypothecam, Disc. 69. nu. 20.

Amplia, sive exemplifica multipliciter, ut ibidem, numer. 21 & 22.

Potestativa non retrahitur in praedictum Tertii, quando illa invito Debitori impleri non poterat, Disc. 69. nu. 30. & 31.

Et in hoc proposito examinatur, ac conciliatur Textus in lege prima, ff. qui pot. in pignor. hab. ibidem, numer. 32. & 33.

Resolutiva, vel potius suspensiva an resultet ex verbis, si placuerit, in Contractu Emptionis, Discurs. 6. nu. 12.

Resolutiva praesupponit actum perfectum, & purum, licet resolvibilem, Discurs. 6. numer. 17. & Discurs. 56. nu. 49.

CONDUCTOR

& Locator non debent ad imparia judicari, Discurs. 97. nu. 27.

Remissionem mercedis quando consequi valeat à Locatore vide infra verb. Remissio.

Subconductor, qui solvit pensiones principali Conductori etiam anticipatae, non potest molestari, vel cogi à Locatore ad iteram solutionem, Disc. 44. nu. 14.

CONFESSIO

Administratores, vel Socii de certo debito cum promissione illud solvendi, an, & quando illi praedictet, vide supra verb. Administrator.

Debiti relativa ad aliquem librum, vel scripturam, non praedictat, si in illis non appareat de tali debito, Disc. 31. nu. 16.

Emissa in iudicio Criminali probat etiam in Civili, Disc. 66. nu. 6.

Maxime, quando veritas ejusdem confessionis aliunde adminiculatur, ibid. nu. 7.

Emissa metu Mandati non praedictat, Discurs. 87. nu. 14.

Praesertim inter diversas personas, ibid.

Emptoris, quod emerit non sibi, sed Domino pecuniarum, quando attendatur in praedictum Creditorum ejusdem Emptoris, seu contentis, Disc. 93. nu. 21.

Erronea, licet geminata, ac pluries repetita, non nocet, & potest revocari, Disc. 22. nu. 3. 4. & 5.

Ita ut eodem modo, quo erruit confessio, corrumpat etiam obligatio eidem erronea confessioni mixta, ibid. nu. 9. & Disc. 31. nu. 11. & 25.

Amplia, etiam ad effectum impediendi viam executionis, d. Disc. 22. n. 10.

Et error confessionis eo ipso probatur, quo per In-

Index Materiarum,

Instrumentum constat, rem aliter se habere, ibidem numero 12.

Erronea non nocet, licet fuerit emissa coram Iudice, & per Partem ibi presentem acceptata, Discept. 22. numero 15.

Amplia dupliciter, ut ibid.

Et de ratione, ibid. num. 16 & 17.

Furtis, vide supra à verb. Furtum.

Procuratoris dubia, & incerta non præjudicat Domino, Discept. 56. num. 35.

Amplia, ut ibid.

Procuratoris emissa in Iudicio voluntarie, & absque spe. ut Mandato, potest à Domino revocari, etiam non docto de errore, Disc. 56. num. 37.

Procuratoris, quando est erronea, Domino non præjudicat, Disc. 56. num. 36.

Amplia, licet sit jurata, geminata, vel judicialis, ibidem.

Præsertim, quando habita illius notitia fuit per Dominum revocata, Disc. 66. num. 11.

Procuratoris, quæ non nocet Constituenti, multo minus vales nocere Tertio, Disc. 30. num. 13. & 14.

Procuratoris tacita resultans ex productione Jurium ficta absque speciali Mandato, non nocet Principali, qui eadem productione usus non fuit, Discept. 66. numero 10.

Qualificata probat factum, vel Delictum in genere, licet de illius qualitatibus dubitari contingat, Discept. 9. num. 4.

de Recepto non probat Creditum, & veram numerationem in præjudicium Tertii Creditoris, Discept. 85. num. 8.

Amplia non obstante lapsu biennii ad opponendam exceptionem non numerata pecunia, ibid. n. 9.

Item amplia, etiam si confessio sit geminata, ibid. n. 11.

de Recepto suffragatur in solutionibus minutis, seu parva summa, & de ratione, Disc. 25. num. 35.

Præsertim inter publicos Mercat. res, ibid. n. 36.

de Recepto facta per Debitorem suo Debitori, non suffragatur pro ipsius liberatione in præjudicium Creditorum contentis, Disc. 85. num. 10.

de Recepto facta per Tutorem illegitimum, qui tamen palam, & communiter reputabatur pro tali, liberat solventem, Disc. 25. num. 39.

de Recepto an suffragatur pro liberando Debitore Fisci, vide infra verb. Debitor.

de Recepto an suffragatur Debitori pro repetitione indebiti, vide infra verb. Indebitum.

de Recepto ex quibus verbis resultet, vel excludatur, Disc. 65. num. 41.

Socii præjudicat Consociis, Disc. 51. num. 15.

Fallit in confessione voluntaria, quæ cæteris Sociis non præjudicat, Disc. 49. num. 29.

Amplia, etiam si confessio fuerit emissa in Iudicio, ibidem.

in Transactione emissa plene probat contra Consistentem & de ratione, Disc. 9. num. 25.

Venditoris emissa post venditionem non nocet Emptori, Discept. 93. num. 20.

CONFIRMATIO.

Principis dicitur habere Caudam Serpentinam, Disc. 47. num. 20.

Statuti operatur, quod illud censeatur aditum ab ipso Principe confirmante, Disc. 19. num. 10.

Exemplifica, ut ibid. num. 11.

Et an ad hunc effectum differat, quod Statutum fuerit expresse confirmatum à Principe, vel ab inferioribus conditum cum auctoritate permissiva ejusdem Principis, ibid. num. 12. & numero 19.

CONFISCATIO.

Loca Monium Orbis non subjacent Confiscationi, nisi in Crimine læsæ Majestatis, Disc. 95. num. 43.

Proveniens à Jure Communi facit, quod quilibet Fiscus conficiet in suo Dominio, Disc. 88. num. 35.

Declarata, ut ibid. num. 36.

CONJECTURÆ

Imperfectæ non conjunguntur ad faciendam probationem, Disc. 27. num. 25.

Et de ratione, ibid. num. 26.

CONSENSUS

per Creditorem præstius alienationi rei sibi hypothecata non potest deinde revocari, Disc. 2. num. 22.

Idemque est, si Creator consentiat, ut Debitor imponat Censum super bonis sibi hypothecata, ibid.

Limitatur, quando res est integra, puta quia adhuc non sit secuta alienatio, vel impositus Census, quia tunc est locus revocationi, ibid. num. 23.

Et generaliter limitatur, quævis consensus sui præstius super actu de sui natura revocabili, ibid.

An autem differat, quod talis consensus fuerit datus per Creditorem tacite, vel expresse, ibid. n. 24.

Emptoris, & Venditoris debet uno, eodemque tempore conjungi ad hoc, ut emptio, & venditio dicatur perfecta, Disc. 6. num. 3.

Amplia, ut ibid. num. 4.

Et vide etiam infra à verb. Emptio.

CONSEQUENTIA

Certa deduci non potest à principio Juris incerto, & disputabili, Disc. 2. num. 19.

CONSTITUTIO

Pontificia in materia temporali an semper usu recipiantur in aliis Principatibus, Disc. 35. num. 29.

Publicata in Curia Romana statim obligat in universum absque necessitate illam ubique publicandi, Disc. 33. num. 12.

Distingue tamen, ut ibid.

CONSTITUTOR

Quis dicatur, & an differat à Fidejussore, Discept. 17. numero 2. & 13.

CONSUETUDO

Interpretativa dubie questionis inter Doctores non dicitur contra Jus, sed potius præter Jus, & reputatur favorabilis, Disc. 41. num. 37.

Interpretativa inducitur, & probatur etiam per actus extrajudiciales, Disc. 41. num. 38.

Judicandi ut inducatur in aliquo articulo, requiruntur ad minus duæ sententiæ, quæ non incidenter, sed ex professo illi resolverint, Disc. 18. num. 39.

Ultimus status attenditur in materia consuetudinis, Disc. 14. num. 26.

CONSULES

Matis Pisis residentes qui sint, & de eorum laudibus, Disc. Gener. num. 52.

Nationes Mercatores solent habere in Portibus proprios Consules, & Judices, Disc. 43. num. 4.

Et de eorum Jurisdictione, remissive, ibid.

CONTINENTIA

Causarum dividi non debet id Iudicio consensus Creditorum, Disc. 74. num. 37.

Et quando revera locum habeat exceptio continentis Causarum non dividenda, ibid. num. 41.

CONTRACTUS

Actio personalis ex Contractu an competat adversus eum, cum quo non fuit contractum, vide supra à verb.

Actio in specie.

& Conclusionum.

Contraveniens Contractus non potest eodem iudari,
Disc. 56. num. 39.

Correspondenti non dicuntur, quoties unus stare potest sine altero, Disc. 99. num. 29.

Distractus ejus natura esse debet, cujus est Contractus,
Disc. 12. num. 4.

Emptionis ad vitam potest arbitrio Judicis reduci ad justitiam, Disc. 99. num. 16.

Intellige, ut ibid. num. 17. 20. & 21.

Et vide etiam infra verb. Lætio.

Jurati non subjacent Laicorum Statutis, & dispositionibus. Disc. 19. num. 3.

In Loco quilibet de de Jure conveniri potest, Disc. Gener. num. 20.

Sed hoc non procedit in Mercatoribus, & de ratione ibid. num. 21.

Et quid, si Mercatores contraxerint in Nundinis, ibid. num. 22. 23. & 24.

Mulieris, vide infra verb. Mulier.

Nominatus resolvitur ex defectu implementi, quando non illi Contractus non fuisse invitatus, Disc. 53. num. 21.

Obligatio Contractus remanet apud personam in eo nominatam, licet Contrahens habuerit animum stipulandi pro alio, Disc. 12. num. 7.

Præfectus, & conclusus quando dicatur, ad plures effectus, vide infra verb. Emptio.

Resolvitur non secuta ratificatione promissa infra certum terminum, Disc. 63. num. 16.

Talis esse censetur, qualis fuit à Partibus nuncupatus, Disc. 99. num. 11 & Disc. 100. num. 3.

Veritas potius rei attenditur in Contractibus, quam quod in scriptura continetur, Disc. 6. num. 21.

Vitalitius plerumque decipit, quia Vita regula est fallax, Disc. 99. num. 2.

CONTRAHENS

Cum aliquo tamquam Socio, vel Institore quid teneatur investigare, vide infra verb. Institor, & verb. Socius.

Nomine alterius simulatè, habetur ac si ipsemet contraxisset, Disc. 47. n. 6.

Nomine proprio potius, quam alieno, & Procuratorio contraxisse presumitur, Disc. 30. n. 17.

Nomine proprio potest recognoscendo bonam fidem declarare, quod Contractus ad alium pertineat, Disc. 30. num. 21.

Persona nominata in Contractu remanet obligata, licet Contrahens habuerit animum stipulandi pro alio, Disc. 12. n. 7.

pro Persona nominanda, statim ac nominavit, exit de Scena, nec tenetur amplius ad onera, & obligationes in Contractu contentas, Disc. 12. num. 3.

Limita, quando Contractus fuit invitatus pro se, & persona nominanda, quia tunc, secuta nominatione, tam ipse nominans, quam nominatus tenentur in solidum, ibid. num. 9. & 10.

CONTRAPOSITIO

Partiarum, vide supra verb. Compensatio.

CONTRAVENTIO

Interpretatio semper fieri debet pro exclusione contraventionis, Disc. 51. n. 18.

CONTRIBUTIO

Dominium, & superioritas excluditur ex contributione facta ad morem ceterorum Subditorum, Disc. 21. n. 14. & 15.

COPISTÆ

Relatio, seu fides Copistarum in materia veritatis, vel falsitatis scriptura, non attenditur, & quare, Disc. 35. num. 24.

CORRECTIO

Evitanda est in omni dispositione, & pro ea excludenda fieri debet omnis interpretatio, Disc. 34. n. 24.

CORRESPECTIVA

Causa correspondenti obligationis cessante, cessat & ipsa obligatio, Disc. 32. num. 3.

CORRESPECTIVITAS

Contractus servidus celebratus occasione primi non causat correspondentiam, quoties unus stare poterat sine altero, Disc. 99. num. 29.

CREDITOR

ad Agendum ante diem regulariter compelli non potest, Disc. Gener. num. 26.

Et quid, si compellatur ad instantiam Debitoris, qui sit Mercator, ibid. n. 27.

Agere non potest, nisi pro sua rata, Disc. Gener. n. 31.

Limita in Sociis Mercatoribus, ibid. n. 32.

Distingue tamen, ut ibid. n. 33.

Agere non potest contra Debitorem sui Debitoris, nisi inter cetera principalis Debitor prius fuerit condemnatus, Disc. 98. n. 22.

Anterior non potest avocare pecuniam posteriori solutam, & ab eo bono fine consumptam, Disc. 60. numero 21.

Limita, si posterior sit creditor ex causa lucrativa, & anterior ex causa onerosa, tunc enim intrat avocatio, nulla habita ratione bone fidei, ibid. n. 60.

Chirographarii Creditores, seu personalem habentes actionem concurrunt pro rata, neglecta inter eos ratione temporis, vel anterioritatis, Disc. 90. n. 15.

Chytographarius non potest agere contra rem sui Debitoris translata in Tertium possessorem, Disc. 82. num. 9.

Compensationem non opponens presumitur, quod non sit Creditor ejus, cui fecit solutionem, Disc. 45. numero 25.

Conditionalis antequam agat, debet justificare, quod implementum conditionis evenerit, Disc. 96. nu. 25.

Consentens alienationi rei sibi hypothecata, non potest deinde hujusmodi consensum revocare, Disc. 2. n. 22.

Idemque est, si Creditor consentiat impositioni Censuum super bonis sibi hypothecatis, ibid.

Limita, ut ibid. num. 23.

Et vide supra verb. Consensus, & inferius hoc eodem verbo vers. Remittens.

Emens rem à Debitore suo, & excomputans Creditum loco pretii, fingitur brevi manu de eodem Credito satisfactus, Disc. 86. num. 4.

Declarat, ut ibid. n. 13. & per tot. Disc.

Emens rem à Debitore suo, & excomputans Creditum loco pretii, censetur illam recepisse in solutum, Disc. 86. n. 15.

Emens rem sui Debitoris non extinguat propriam hypothecam, quam prius habebat super illa re, ad effectum retinendi diutaxat, Disc. 86. nu. 7.

Et de ratione, ibid. nu. 8. & seq. & n. 20.

Emerere potest sub Hasta rem sui Debitoris tamquam Tertius animo acquirendi dominium, non confirmandi propriam hypothecam, Disc. 57. n. 28.

Emptoris repellitur eadem exceptione, qua repelleretur ipse Emptor, Disc. 56. num. 40.

Gratuitus an, & quando preferatur Creditori sub Usuris, vide infra verb. Prælatio.

Habet obligata omnia jura Debitori suo competens, Disc. 86. num. 3.

Et ideo nequit Debitor contrahere cum suo Creditore, ibidem.

Hypothecam ut acquirat ex persona sui Debitoris, facit,

Index Materiarum

- est, quod ipse Debitor per momentum temporis aliquid acquisiverit, Disc. 85. num. 25.
- Hypothecarius, licet posterior, praefertur Chirographario anteriori, Disc. 82. num. 32.
- Immissus ex primo Decreto in vinum utilis Salviani ad rem communis Debitoris non acquiritur desuper ullam praelationem respectu aliorum Creditorum de caetero anteriorum, l. sc. 11. sub num. 13.
- An autem in casu, quo rem divititer compellatur, sit ei facienda aliqua resusio expensarum, ibid.
- Major pars Creditorum stante, vel imminente deceditione communis Debitoris, potest eidem dare dilationem, ac etiam partem debiti per transactionem remittere, Disc. 11. n. 2. & Disc. 14. nu. 6. & 7.
- Idque licet sit de jure, tamen id ipsum disponitur per Statutum Curiae Mercantiae Florentiae, dict. Disc. 14. num. 5.
- Declarata quoad remissionem partis debiti, quia illa non fit, nisi in tribus casibus, de quibus dict. Disc. 11. num. 4.
- Contra, quod factum à majori parte Creditorum indistincte, & in omni casu obliget minorem, ibidem numero 5.
- Major pars Creditorum in concedenda dilatione Debitori an liget causam Dotis, Disc. 14. nu. 10.
- Major pars creditorum in remissione partis debiti an liget causam Piam Creditricem, Disc. 14. num. 8. & seqq.
- Major pars Creditorum in remissione partis debiti facta communi Debitori non ligat ceteros Creditores, quando Debitor habet bona sufficientia pro satisfactione omnium, Disc. 11. num. 17. in fin.
- Major pars Creditorum an ad effectum concedendi dilationem Debitori, vel eidem remittendi partem debiti teneantur insimul in unum congregari, Disc. 11. num. 6. & Disc. 74. num. 21.
- Quid, si non sola major pars, sed omnes Creditores concordarent, ac separatim solum subscriberent, d. Disc. 11. num. 7.
- Et quid, si ex Statuto, vel consuetudine non sit necessaria similis congregatio, ibid. num. 8.
- Et traditur cautela ad effectum evitandi in hoc proposito omnem disputationem, ibidem, num. 9. & Disc. 14. num. 7.
- Major pars Creditorum, nequit praedjudicare minori, quando Creditores minorem partem constituentes sunt hypothecarii, & adsunt effectus capaces ejusdem hypothecae, Disc. 11. nu. 10.
- Et de ratione, ibid. nu. 11.
- Distingue tamen inter simplicem dilationem, ac remissionem debiti, ut ibid. n. 12. & 17.
- Major pars Creditorum nequit praedjudicare minori, quando agitur de praedjudicio, & Interesse singulorum, Disc. 74. num. 22.
- Minor pars Creditorum, qua comparendo non potuisset evitare factum à majori parte, non potest idem factum infringere, si neglexit comparere, Disc. 18. n. 56.
- Mutuans pecuniam, vide infra verb. Mutuans.
- Negligens tempore congruo petere satisfactionem à suo Debitori, nequit agere contra Fidejussorem, Disc. 16. num. 21.
- Obligatio cum hypotheca inita favore suorum, ac inter unum Creditorum, an, & quando eisdem suffragetur, Disc. 90. num. 29.
- Plus debito petens non constituit Debitorum in mora, etiam respectu partis vere debita, Disc. 34. numero 47.
- Plus juris habere nequit ex persona sui Debitoris, quam ipse Debitor haberet, Disc. 2. num. 16. & Disc. 57. num. 9.
- Posterior agere potest executivè contra Tertium, qui rem Debitoris habuit post litem, & sententiam obtentam ab eodem Creditore, Disc. 57. nu. 19. & 20.
- Posterior exercere volens jus offerendi ad quid teneatur erga primum Creditorem, & alia ad materiam, vide infra verb. Jus offerendi.
- Posterior petere valet satisfactionem super pignore communis Debitoris possessio ab anteriore in eo, quod excedit illius reditum, Disc. 57. num. 2.
- Et tali casu Creditor anterior tenetur prestare patientiam, quod pignus vendatur, ut pravia sui satisfactione residuum applicetur posteriori ibid. num. 11.
- Et ad hunc effectum potest Creditor posterior intentare hypothecariam, vel aliud simile remedium, ibidem num. 4.
- Et quid in hoc proposito sentiat Card. De Luca, ibidem num. 3.
- Limita, quando Creditor anterior possidet pignus jure Empioris, non Creditoris, ibid. num. 12.
- Et de ratione, ibid. num. 14.
- Et declaratur Authoritates contrariae, ibidem numero 16. & 18.
- Posterior ut subingredietur in locum, & hypothecam anterioris dimissi, quae requirantur, vide infra verb. Subingressus.
- Præveniens ceteros Creditores in sequestratione effectuum communis Debitoris, non acquirit ullam praelationem in eisdem effectibus sequestratis, Disc. 11. num. 13.
- Sed res sequestratae adhuc subjiciuntur concursui aliorum Creditorum, ibid. num. 14.
- Amplia, etiamsi unus ex Creditoribus retineat in pignus rem communis Debitoris, ibid. num. 15.
- Limita quando communis Debitor possidet effectus, vel bona sufficientia pro satisfactione omnium Creditorum, ibid. num. 17.
- Et quid, si unus ex Creditoribus sequestravit rem Debitoris existentem in Principatu diversi Domini, ibid. num. 18. & 20.
- Prior in tempore est etiam prior in jure, Disc. 55. num. 3. Disc. 82. nu. 13. & Disc. 83. nu. 3.
- Provincia unius praefertur Creditoribus alterius Provinciae, Disc. 11. sub nu. 20.
- Intellige, quando communis Debitor habet diversa, & separata Negotia, secus si unicum tantum, ibid.
- Remittens hypothecam contemplatione certarum personarum, nullum transfert jus de proprio in easdem personas, Disc. 90. num. 16.
- Amplia, & exemplifica, ut ibid.
- Remittens hypothecam an, & quando sibi praedjudicet quoad alios Creditores posteriores praeter nominatos in ipsa remissione, Disc. 90. numer. 21. 22. 24. 25. 26. 27. & 28.
- Remittens hypothecam sibi non praedjudicat, si crediderit, alios non extare Creditores praeter eum, cujus favore illam remisit, Disc. 90. nu. 20.
- Remittens hypothecam super una re sibi obligata, non praedjudicat sibi quoad alteram rem diversam, Disc. 90. num. 23.
- Rescissio Contractus ex capite lesionis an valeat intentari per Creditorem ex persona Venditoris sui Debitoris, Disc. 57. num. 15.
- Societatis praefertur Creditori unius ex Sociis, qui solum habet actionem contra residuum Capitalis, Disc. 4. num. 13.
- Socii extra causam Societatis non potest directe convenire

& Conclusionum.

in eamdem Societatem, sed solum petere quidquid factis Calculis Debitor habet in Societate, Disc. 98. nu. 16.

de Statuto disponente. quod Creditores super patrimonio Decem satisfiant per as, & libram, vide infra verb. Statutum in genere.

Succedere potest sibi ipsi, siue retinere ex propriis iuribus, Disc. 86. nu. 9.

CULPA

Culposus non potest alium de culpa redarguere, Disc. 37. nu. 14.

1. in quo est in eo, qui culpa causam dedit, ibid.

Et in omne casum culpa cum culpa compensatur, ibid. nu. 15.

Custos, & de quo culpa tenetur, vide infra verb. Custos.

Excluditur ex diligentia, & solertia aliis probata circa negotium, de quo agitur, Disc. 23. nu. 15.

Excluditur in eo, qui credidit persona, cui credebatur Dominus rei, vel pecunias, Disc. 24. n. 7.

Exemplifica in materia falsorum Ordinum, ibid. & Disc. 39. n. 8.

Excluditur in eo, qui servavit solitum, & consuetum ab alius praticari in officio sibi commissio, Disc. 24. n. 4.

Et e converso is, qui non observavit solitum, dicitur in culpa, ibid. num. 3. & Disc. 39. num. 12. & Disc. 62. num. 40.

Et istud solitum ex quot actibus inducatur, d. Disc. 39. num. 13.

Excluditur in eo, qui servando consuetum restituit, vel confignavit rem non vero Domino, Disc. 24. n. 5. & 18.

pro Exclusionem culpa videt omnis presumpcio, Disc. 24. num. 6. & Disc. 39. n. 7.

Imputari non debet illi, qui non fecit id, quod factum non profuisset, Disc. 63. nu. 13.

Levis tunc dicitur, quando quis non adhibuit in negotio eam diligentiam, quam in re propria adhibuisset, Disc. 62. nu. 18.

Præordinata dicitur ad casum, quoties sine tali culpa casus ipse non evenisset, Disc. 29. num. 30. & Disc. 39. num. 19.

Amplia, quod sufficit, posse esse ad casum præordinatam, d. Disc. 39. nu. 20.

Item amplia, quod in hoc non attenditur defectus intentionis, ibid. 21.

Procurator an teneatur erga Dominum solum de lata, vel etiam de levi, ac levissima culpa, vide infra verb. Procurator.

CURATOR

Absenti dari nequit per Judicem, qui in ipsum, veluti non substitutum, nullam habet jurisdictionem, Disc. 15. sub nu. 22. S. hoc posito.

Absenti subdito valide datur ob simplicem eius permanentiam in loco ejusdem Domini valde distantis à Curia, in qua litigatur, Disc. 15. nu. 26.

Absenti v. lide datur ab eo Judice coram quo legitime de Judicio, Disc. 15. nu. 23. & nu. 25.

Absenti Clerico valide datur per Judicem Laicum, qui de clerico sit Judex competens in eo Judicio, Disc. 15. nu. 24.

Distinguatur inter Curatorem generalem ad omnes lites, & partialem quoad litem tantum coram Judice Laico legitime pendente, ibid. n. 25.

Duplex requiritur, quando Mulier Vidua contrahit pro se, & tanquam Tutrix etiam ad favorem Pupillorum, Disc. 62. nu. 22.

CURSOR

Relationi Cursoris de citatione Domini facta credendum.

est, Disc. 49. numer. 11.

CUSTOS

Salarium pro custodia rerum recipiens tenetur etiam de levissima culpa, Disc. 23. n. 21.

Distigue tamen, ut in Disc. 39. n. 6.

D

DAMNUM

Appellatione damnorum, & interesse veniunt fructus, & lris expense, Disc. 62. n. 51.

Appellatione damnorum, & interesse quid veniat in condemnatione judiciali, Disc. 64. nu. 3.

Distigue inter damna extrinseca, & intrinseca, ut ibidem.

Emergens, vide infra verb. Interesse.

& interesse fuisse passum probari debet ab eo, qui agit pro illius refectione, Disc. 63. nu. 12.

Probatum ubi fuit in genere, quoad illius liquidationem admittitur qualibet probatio, ac etiam statur Juramento d. annuati, Disc. 9. nu. 20.

Maxime, quando concurrunt etiam administratum depositionum Testium licet extrajudicialis, ibid. n. 21.

Promittens resarcire damna, intelligitur se obligare, quatenus damna proveniant ex ejus culpa, vel facto, Disc. 39. nu. 3.

Exemplifica in Ratiocinatore Banci, ibid. nu. 4.

Relevatio damni, etiam promissa, peti non potest ab eo, qui dedit causam damno, Disc. 39. n. 16. & 23.

Amplia, licet relevatio damni fuerit promissa per verba quocumque, qualitercumque &c. ibid. d. nu. 16.

Relevatio damni fieri debet ab illo, qui causam damni dedit ob negligentiam commissam in eo, quod de consuetudine facere tenebatur, Disc. 35. nu. 22.

DATIO

in Solutum facta per Debitorem Creditori licet extinguat omnes hypotheas, tamen ad effectum reivendi oritur favore Creditoris alia quasi hypotheca, Disc. 86. num. 11.

in Solutum fraternizat cum Contractu emptionis, & venditionis, Disc. 86. n. 14.

in Solutum volente Creditore habet vim effectivam solutionis, Disc. 71. n. 20.

in Solutum non presumitur in dubio, sed potius pro solvendo, Disc. 2. n. 28. & 29.

in Solutum non subsistit, ubi nullum adest Creditum contra Debitorem, Disc. 17. n. 11.

in Solutum non transfertur dominium, nec liberat Debitorem, quoties post ipsam superest aliquid agendum, Disc. 55. n. 54.

in Solutum, vel in pignus differunt inter se, & cognoscuntur una species ab altera, quando fuit translatum Dominium, vel non Disc. 82. n. 11.

DEBITOR

Anterior, vel potior suo Creditore esse non potest, Disc. 86. n. 3.

Et de ratione, ibid.

Carceratus an, & quando relaxari valeat sub juratoria Cautione, Disc. 36. num. 45. & 46.

Carceratus nulliter, vel injuste nequit à Creditore molestari, nisi postquam prævia excarceratione positus fuerit in plena libertate, Disc. 36. num. 43.

Carceratus nulliter, vel injuste potest agere contra Creditorem ad damna, & Interesse, Disc. 36. num. 44. & Disc. 37. num. 3.

Amplia, in d. Disc. 37. num. 4.

Et quid in hoc proposito praticetur Fl. ren. i. & alibi, d. Disc. 36. ibid.

De coctus,

Index Materiarum,

Decoctus, vide infra verb. Decoctus.

Dolus, latens, vel fugitivus non dicitur ex eo, quod impetravit à Principe moratoriam, vel Salvumconductum, Disc. 38. n. 9.

Et de ratione, ibid. & num. 10.

Fidejussoris bona, & facultates per quamdam aggregationem considerantur veluti effectus Debitoris principalis, ad hoc, ut iste censeri valeat solvendo, Disc. 29. num. 7.

Fisci ex causa Contractus, si solverit ejus Officialibus, & ab his reportaverit confessionem de recepto, liberatur, Disc. 16. num. 40.

Secus autem, si sit debitor fixus seu registratus in libris Fisci ex causa Collectarum, vel hujusmodi, quia tunc non liberatur, nisi de solutione appareat ex registratione facta in eisdem libris, ibid. n. 39. & 45.

Et de ratione differentie inter unum, & alterum casum, ibid. n. 41. & 42.

Et quid de consuetudine Italia, ibid. n. 46.

Fisci si male solvit ejus Officialibus, non potest cogi ad iterato solvendum, nisi prius eisdem Officialibus excussis, Disc. 16. num. 49.

Amplia. quod prius etiam excusi debent fidejussores eorundem Officialium, ibid. n. 50. & 51.

Hypothecans specialiter nomen Debitoris ad favorem sui Creditoris, an valeat postea ab eodem Debitore exigere, eumque liberare, Disc. 2. n. 11.

Et an in hoc casu necessaria sit ex parte Creditoris denuntiatio in personam Debitoris hypothecati, ne amplius solvat Creditori hypothecati, ne amplius solvat Credito i hypothecanti, ibid. num. 12.

Utrum verò Creditor anterior tam hypothecantis, quam ejus, in quem facta est hypothecatio, valeat impedire executionem nominis hypothecati, vel executionem avocare, ibid. nu. 13.

in Mora quando constituatur ob retardatam solutionem, vide infra verb. Mora.

Præjudicare potest suis Creditoribus, quando agitur de acqu renais, Disc. 85. nu. 5.

Declarat, ut ibid. n. 16.

Et limita, ut n. 17.

Et de ratione limitationis, n. 18.

Item limita, quando agitur de præjudicio Uxoris ipsius Debitoris, ibid. nu. 19.

Solvens quando liberetur, vel non, vide infra verb. Solvens.

Suspectus de fuga quando jurari, & capi possit, vide infra verb. Fuga.

DECLARATIO

Donantis non attenditur, ubi donatio ipsa est de per se satis clara, Disc. 50. nu. 30.

Emptoris, quod emerit sibi, vel Domino pecuniarum, quando attendatur in præjudicium Creditorum ipsius Emptoris seu declarantis, Disc. 93. nu. 21.

Non potest tollere jus quæsitum alteri Contrahenti, vel Tertio, Disc. 93. nu. 19.

Principis, vide infra verb. Princeps, vers. Declaratio.

Statuti vel Privilegii melior haberi nequit, quam ea, que descendit ab ipsis nec Statuentibus seu concedentibus, Disc. 19. nu. 7. & 23

DECOCTIO

Adjecti in materia litterarum Cambii an tribuat justam causam Acceptanti recusandi solutionem Giratorio ejusdem Adjecti, Disc. 1. nu. 12.

Debitoris delegati non facit, quin nihilominus Delegans remaneat liberatus, Disc. 3. nu. 16.

Emptoris secuta durante termino ei prefixo ad solvendum pretium, an, & quando valeat imputari Procu-

ralori ad vendendum constituto, Disc. 61. n. 18.

Formalis an dicatur, quando Debitor facit punctum, & an unus casus differat ab alio, Disc. 11. sub num. 16. & num. 19.

Formalis an differat à simplici deficientia Crediti in proposito recusandi sub hoc prætextu solutionem litterarum Cambii, Disc. 4. nu. 4.

Formalis ubi nunquam fuit detecta, frustra queritur, anteprius latens, Disc. 4. n. 16.

Fructus Cambii non cessant per decoctionem Debitoris, Disc. 87. nu. 31.

Et quid, si non ipse Debitor, sed Mercator electus à debitoribus ad cambiandum decoxerit, ibid. num. 32.

Fructus Censuum non cessant per decoctionem Debitoris, Disc. 87. nu. 30.

Amplia, ut ibid.

Imminens, seu latens considerari nequit in eo, qui summam considerabilem persolvit suis Creditoribus, Disc. 4. nu. 22.

Imminens, seu latens probatur ex libris ejusdem Debitoris latenter decocti, Disc. 5. nu. 16.

Imminens probata dicitur, quoties per pensis facultatibus Debitoris constat, illas non sufficere pro integra solutione eris alieni, Disc. 5. nu. 18.

Imminens, seu latens quando non suffragetur acceptanti litterarum Cambii, Disc. 5. nu. 9.

Judex, secuta decoctione alicujus, statim debet procedere ad sequestrationem bonorum, & scripturarum illius, Disc. 38. n. 21.

Declarat, ut ibid. nu. 22.

Mandantis facio cessare Mandatum eo modo, quo illud cessaret per mortem naturalem ejusdem Mandantis, Disc. 4. nu. 7. & Disc. 5. nu. 5.

Morti equiparatur, Disc. 4. n. 7. Disc. 5. n. 5. & Disc. 38. n. 31.

Probanda est per allegantem, præsertim quando agitur de præjudicio Tertii, Disc. 3. nu. 6.

Amplia, quod probari debet ab allegante tempus præcisum decoctionis, quando illud est de substantia actus, vel Causa, Disc. 82. nu. 30.

Probata ut dicatur, requiritur vel Judicis sententia, vel formalis cessio Fori, Disc. 4. nu. 6.

Vel saltem requiritur clausura Negotii, sequestratio effectuum, & latitatio Debitoris, ibid. nu. 20.

Probatur per indicia, & conjecturas arbitrio Judicis, Disc. 5. nu. 17.

Scribentis litteras Cambii obstat Adjectis ex causa lucrative, præsertim quoties scribens non est creditor Acceptantis, Disc. 5. nu. 29.

Scribentis litteras Cambii non arguitur perneceffe ex eo, quod eadem littera fuerint protestata per ejus Corresponsalem, Disc. 4. num. 19.

Maxime, quando Corresponsalis denegavit earum acceptationem ex justa, & indifferenti causa, ibidem, num. 21.

Scribentis litteras Cambii non facit, quod Acceptans, qui solvit Adjecto in eisdem litteris, valeat contra eundem agere pro repetitione, Disc. 1. nu. 14.

Scribentis litteras Cambii ad usum secuta intra terminum ejusdem usus non liberat Acceptantem à solutione, Disc. 3. num. 12.

Scribentis litteras Cambii non liberat Acceptantem à solutione, quoties illa sequatur post Acceptationem, Disc. 3. num. 4. & Disc. 4. nu. 18. & Disc. 5. n. 10.

Secus, si de tempore Acceptationis jam irruerat decoctio, d. Disc. 4. num. 7. & dict. Disc. num. 5. & 6. ubi ampliat.

Et quid, si paulo ante Acceptationem jam imminabant signa proxime futuri decoctionis, dict. Disc. 3. num. 5. & 7.

&

& Conclusionum.

& Disc. 4. n. 15. & 17. & Disc. 5. ex num. 12. ad 19.
Scribentis literas Cambii, etiam secuta post Acceptationem, liberat Acceptantem a solutione, quoties nec Adjectus est Creditor, nec Acceptans est debitor Scribentis, Disc. 5. ex nu. 26. usque ad fin.

DECOCTURUS

Actus gesti per proxime decocturum non subsistentur in prejudicium Tertii, Disc. 5. nu. 22.

Et quis dicatur proxime decocturus, ibid. & Disc. 14. sub nu. 61.

Confessio emissa per proxime decocturum non probat in prejudicium Tertii, Disc. 14. n. 61

Amplia, ut ibid.

De Proximo non solet Creditoribus suis solvere ingentem pecuniarum quantitatem, Disc. 4. n. 22.

DECOCTUS

Dolus semper presumitur in iudicio Civili, donec contrarium probetur, Disc. 75. nu. 6. & 11

Et ad hunc effectum dolus, & fraus probatur ex conjecturis, ibid. nu. 7. 8. & seqq.

Liber Mercatoris decocti non probat, nisi pro ejus legalitate urgentia concurrant adminicula, Disc. Gener. n. 151.

Procipue, si remanserit penes ipsum post decoctionem, ibid. nu. 132.

Moratoria seu Salvusconductus Principis non suffragatur Debitori dolose decocto, vel fugitivo, Disc. 38. numer. 10.

Non habet velle, neque nolle tanquam civiliter mortuus, Disc. 38. nu. 32.

Societas tunc dicitur decocta, quando as alienum superat Capitale positum in eadem Societate, Disc. 37. nu. 9.

Societate decocta cessant Usura, & Interesse conventum cum ipsa Societate, Disc. 87. nu. 24.

Intellige, ut ibid. nu. 2. & seqq.

Societate decocta nequit unus ex Sociis agere contra alios pro recuperatione Capitalis per eum unum, & de ratione, Disc. 38. n. 33.

Usura, & Interesse cessant statim ac Debitor est decoctus, Disc. 87. nu. 16

Distingue, ut ibid. n. 28 & 29.

DECRETUM

Iudicis quoad Contractus Mulierum, vide infra verb. Mulier.

Iudicis, quod intimari debebat, non afficit, nisi inimitur, Disc. 78. num. 25.

Primum circumducitur per secundum Disc. 93. n. 29.

Amplia, ut ibid. n. 30.

Resolutiones & Decreta Sacrarum Congregationum sunt attendende, quando concurrunt eadem circumstantia casus, & non alia. Disc. 81. n. 32.

DEFALCVM

Vide infra verb. Remissio.

DEFENSIO

seu Promissio defendendi est individua, nec ad unum dumtaxat casum restringi potest, Disc. 59. n. 14.

DELEGANS

Liberatus remanet, licet post delegationem Debitor delegatus efficiatur decoctus, Disc. 3. n. 16.

DELEGATIO

Non inducitur, nisi concurrentibus requisitis, de quibus Disc. 1. n. 20. Disc. 3. ante nu. 16. & Disc. 17. n. 14. & nu. 27. & 28. in fin.

Et datur exemplum delegationis ex Soc. Sen. d. Disc. 17. nu. 15.

Non inducitur absque Mandato Debitoris delegantis, Disc. 17. n. 12. ac sub n. 18. juncto nu. 23. & 24.

Et per que verba inducatur inter Mercatores, ibid. nu. 16.

Non inducitur, nisi fuerit specificè impleta forma Mandati, ut puta si quis mandaverit solvi, & Mandatarius dumtaxat solvere promississet, Disc. 17. nu. 26.

Et declarantur Authoritates contraria, ibidem, numero 27. & 28.

DELIBERATIO

Cedula Bancaria, vel Pagariò alicujus insignis Mercatoris an habeat vim pecunie numerata in Deliberatione, Disc. Gener. nu. 176.

Et an requiratur, quod constet de præexistenti pecunie ad creditum illius, cujus favore facta fuit Scedula, ibid. nu. 177.

Judicis autoritate facta, presumitur valida, & justa, Disc. 65. num. 4.

DELICTUM

pro Exclusionem Delicti sufficit sola dubietas, & possibilitas in contrarium, Disc. 27. nu. 19

Et in dubio fieri debet interpretatio pro illius exclusione, Disc. 51. nu. 18

Qualitas inductiva Delicti debet probari, adeo non sufficit factum sine illa qualitate, Disc. 27. n. 20.

DENUNCIATIO

Requisita ad effectum scientia, & evitanda deceptionis potest omitti, si aliunde liquet de scientia, Disc. 46. num. 41.

DEPOSITUM

Actio Depositum, vel potius Mandati an resulet, quando Bancheus retinet apud se pecuniam alterius nomine exactam, Disc. 90. n. 32.

Consignatum, vel judicialiter traditum non audito eo, qui potestatus fuerat, se velle citari, & audiri, est revocandum, seu reportandum, Disc. 98. nu. 15.

Creditor, factio Deposito per Debitorem, nullum habet tempus præfixum ad illud recipiendum, Disc. 68. numer. 13.

Debitor faciendo Depositum liberatur, Disc. 68. n. 2.

Limita, si Debitor pecunias depositas brevi manu retroaccipiat, ibid. n. 3.

Debitor si pecuniam depositam retroaccipiat, an adhuc remaneant liberati fidejussores, & pignora, Disc. 68. nu. 4.

Pro affirmativa adducuntur Authoritates, & rationes, ibid. num. 5. & 9.

Pro negativa referuntur contrarii, ibid. nu. 6. ubi etiam de ratione.

Dominium, & possessio Depositum stare censetur apud Deponentem, non vero penes Depositarium, apud quem remanet sola detentatio, Disc. 95. n. 19.

Ideo ex hac ratione Depositarius nequit prescribere rem depositam, ibid. num. 20.

Exigens pecuniam nomine alterius, tenetur ad restitutionem actione Depositum irregularis, Disc. 46. numero 42.

Factum ad favorem, seu in faciem alicujus, nequit absque illius consensu, vel citatione levare, Disc. 68. nu. 14.

Factum cum conditionibus, protestationibus, & vinculis non suffragatur, Disc. 68. nu. 34.

Et de ratione, ibid. n. 35.

Distingue inter conditiones intrinsecas, & extrinsecas, ibid. num. 36.

Fieri debet in faciem Creditoris ad hoc, ut relevet, & de ratione, Disc. 68. nu. 12.

Fieri debet coram Judice competente ad hoc, ut suffragetur, Disc. 8. nu. 10.

Fieri debet tam de sorte, quam de fructibus, alias non

Index Materiarum

- non relevat*, Disc. 68. numero 24.
Fieri debet etiam pro quantitate, & summa litigiosa, Disc. 68. nu. 27.
Declarat, ut *ibid.* nu. 28 & sub nu. 29.
Fieri noquit per Debitorem, nisi quando Creditor est in concinnacia recipiendi, Disc. 68. num. 31.
Illegitimum censetur, quando Deponens ex illo percipit inerisuria, Disc. 68. nu. 30.
Contra, *ibid.* nu. 31. ubi conclusio declaratur, & rejicitur quadam distinctio in oppositum.
Integrum debet esse, & si deficiat etiam in uno Nummo, non suffragatur Deponenti, Disc. 68. nu. 23.
Et huiusmodi integritas justificari debet per ipsum Deponentem, non autem per Creditorem, *ibid.* nu. 25.
Monetæ de proximo reprobanda scienier factum, non liberat Deponentem, Disc. 33. sub nu. 39.
Patria sunt, factum non fuisse Deposium, vel fuisse factum, sed nulliter, Disc. 98. num. 3.
Prælatio competit Deponenti ratione Depositi in concursu Creditorum, Disc. 68. num. 32. & Disc. 90. numer. 30. & 31.
Intellige, quando Deposium est gratuitum, aliàs secus, d. Disc. 68. num. 33.
Quantitas deponenda ubi est illiquida, vel incerta, sufficit Deposium summa liquida cum oblatione, & obligatione solvendi residuum secuta liquidatione, Disc. 68. nu. 26.
Recuperatum per Deponentem non suffragatur, Disc. 68. nu. 7.
Amplia, ut non suffragetur, quando est in libertate Deponentis illud pro libito recuperandi, *ibidem*, numer. 15.
Socius, vel Institor recipiens Deposita non obligat Societatem, vel Negocium, Disc. 46. nu. 14.
Et de ratione, *ibid.* nu. 44.
Validum, & solemne ut dicatur, qua requirantur, remissive, Disc. 68. num. 10.
Via executionis competit contra Deposarium pro restitutione Depositi, Disc. 46. num. 43.

DEPRÆDATIO

- Christianorum prohibita est aliis Christianis tam de Jure, quam ex Decretis Congregationis de Fide propaganda**, Disc. 9. nu. 3.
Amplia, quod ad effectum, ut eorum bona depreddari possint, requiritur, quod illis, veluti Hostibus publicis, iusta de causa indictum sit Bellum ab habente potestatem, *ibid.* nu. 5. & 7.
An verò Navis Christianorum depreddari valeat ex eo, quod recuset visitari & Piratis pariter Christianis, *ibid.* nu. 6. & per tot. Disc.
Probata ubi fuit in genere, circa quantitatem rerum depreddatarum statuitur Juramento ipsius depreddati, Disc. 9. nu. 29.
Præsertim quoties concurrat aliqua Testium depositio quantumvis extrajudicialis, *ibid.* n. 21.
Probat per Testes, licet absque ulla solemnitate Iuris examinatos, Disc. 9. n. 23. in fin.

DESTINATIO

- Dos destinata an, & quando habeatur pro vera Dote, vide infra verb. Dos, vers. Destinata.**
Est quid latens in animo, Disc. 14. num. 20.
Ideoque arguitur, & probatur à verisimili, *ibid.*
Non attenditur, nec habetur pro facto in Foro externo, quando exinde resultaret præjudicium Tertii, Disc. 14. sub nu. 47.
Proci non attenditur ad regulandam dispositionem legis, sed solum ad regulandam dispositionem hominis, ibidem, num. 48.

- Non sufficit in his, qua factum successorum expectant, Disc. 14. num. 37.**
Patrisfamilias inspicitur ad dignoscendum quid veniat sub aliqua dispositione, puta legato, venditione, aut simili, Disc. 14. num. 16.
Et in hoc casu destinatio arguitur ab usu ipsius disponentis, *ibid.*
Pecuniæ in aliquod opus arguitur ex eo, quod pars ipsius pecuniæ fuit implicata in inchoationem ejusdem operis, Disc. 14. num. 16. in fin.
Pecuniæ in Armanentum Navis excluditur, si eadem pecuniæ absque ulla expressione tradita fuit ad Cambium, Disc. 14. num. 18.
Pecuniæ ad Feudum emendum non sufficit pro excludendis ab ejusdem pecuniæ affectuione Secundogenitis, vel sœminis, qua aliàs ab ipso Feudo excluderentur, Disc. 14. nu. 31.
Probatio destinationis reputatur, & est difficillima, Disc. 14. num. 12.

- Declarat, quod non idcirco destinatio probari valet ex conjecturis, & presumptionibus**, *ibid.* num. 15. & 16.
Sed probari debet aut per modum facti aut verbis expressis, *ibid.* num. 17.
Aliàs interim res judicari debet juxta statum presentem, præcipue ante opus ceptum, *ibid.* num. 13.
Vel secundum eventum, sive ab effectu, *ibid.* nu. 14.
Et semper in destinatione attenditur principium, non autem illud, ad quod res secundario, & per accidens convertitur, *ibid.* n. 27.

DEVOLUTIO

- Non acceptata per Defunctum acceptari nequit ab illius hærede**, Disc. 34. num. 37.

DICTIO

- Aliàs posita in Instrumento, vel alia scriptura denotat tempus præteritum, & excludit præsens**, Disc. 50. numer. 39.
Comc, latinè prout, est relativa, & limitativa ad dispositionem relatam, Disc. 55. num. 6.
Eodem significat eandem rem identifice, Disc. 89. numer. 32.
Idem seu l'istello adjecta in obligatione dandi, quid importet, Disc. 71. num. 42.
Incontinenti quomodo verificetur, vide verb. Incontinenti.
In quibus refertur ad casus, & species proxime dispositas, & enunciatas, Disc. 13. nu. 15.
Integre idem importat, ac sine diminutione, Disc. 71. num. 32.
Per, latinè pro importat contemplationem personæ, cuius intuitu actus geritur, Disc. 30. num. 18.
Per, latinè pro potest referri ad simplicem usum, exclusive ad dominium, Disc. 30. num. 33.
Perilche, latinè quapropter, seu propterea denotat causam finalem, Disc. 22. n. 6.
Peto, latinè dummodo conditionem importat, Disc. 66. nu. 26.
Præterquam quod apposita in Consiliis, & Doctrinis, præsert potius, motivum fuisse deducium ad ornatum, quam ad substantiam Cause, Disc. 17. num. 35.
Prout licet importet relationem, & conformitatem, tamen intelligitur respectu quantitatis, non specie, vel fundi, Disc. 71. n. 43.
Quando importat conditionem suspensivam, Disc. 93. num. 17.
Quæta est demonstrativa ad oculum, Disc. 55. nu. 29.
Respective efficit, ut singulis sint referenda, Disc. 71. n. 16.
Salvo, aut salvis est exceptiva, & modificativa, Disc. 13. num. 22.

& Conclusionum.

Tamquam non semper importat fictionem, sed plerumque indicat veritatem, vel effectum proprietatis correspondentem, Disc. 34. num. 11.

DIES

An, & quando interpellat pro homine, vide infra verb. Interpellatio.

Creditor an, & quando valeat per Debitorem compelli ad agendum ante die, vide infra verb. Creditor.

DIFFAMATIO

de Remedio l. diffamari, C. de Ingen. manumiss. & leg. si contendat, ff. de fidejuss. remissive, Discur. Gener. numer. 29. & 30

DIGNITAS

Concessio, vel Commissio an fuerit facta alicui uti privatae personae, vel potius tamquam constituto in tali Dignitate, ex quibus dignoscatur, Disc. 21. n. 3. & 4.

DILATIO

Concessa in dubio presumitur favore Debitoris, & obligati, Disc. 73. num. 29.

Debitori concessa per majorem partem Creditorum an, & quando ceteris praedjudicet, vide infra verb. Creditor.

Debitori concessa si expiravit, excludit eundem Debitorem ab eius beneficio, Disc. 73. num. 28.

Mora censetur remissa ex dilacione Debitori concessa ad solvendum, Disc. 34. num. 34.

Pendente dilacione ad aliquid faciendum nulla imputari potest morae, vel negligentia in eo, qui non fecit, Disc. 7. n. 9. & 10. & Disc. 8. num. 22.

Quinquennialis Debitori concessa per majorem partem Creditorum an praedjudicet Creditori ex causa Dotis, Disc. 14. num. 10.

DILIGENTIA

Clausula factis diligentibus intelligitur, dummodo fieri valeant, vel sint profuturæ, Disc. 32. num. 13.

Obligatus facere diligentias ad nihilum tenetur si illas non fecit, quando revera eas facere non potuit, Disc. 32. num. 4. & num. 7. & 8.

Obligatus facere diligentias intra certum tempus ad nihilum tenetur, illas si non fecit, quoties apparet, diligentias, non fuisse profuturas, Disc. 32. sub num. 8.

Obligatus facere diligentias potest illas omittere, quando usque ab initio constat, eas non fuisse profuturas, sed potius inutiles, Disc. 32. num. 9.

Et iudicis arbitrio remittitur, utrum diligentia essent profuturæ, vel non, ibid. num. 23.

Omissio diligentiarum non attenditur, sed verisimilitudo exactioris, ubi proceditur sola facti veritate inspecta, Disc. 32. num. 24.

Presumitur in dubio, non autem negligentia, Discur. 23. num. 14.

Presumitur durare in eo, qui alias comprobatus fuit diligens in re, de qua agitur, praesertim ad exclusionem culpa, Disc. 23. num. 15.

DISCRETIVA

Locutio demonstrat contrariam voluntatem in casu non expresso, Disc. 55. num. 32. & Disc. 65. num. 26.

Intellige, si agatur de discretiva apposita in eadem parte dispositionis, vel in eadem scriptura, alias focus, d.

Locutio non conclusit perneceesse factum, vel voluntatem contrariam, nisi, praecipue quando agitur de recedendo à dispositione Juris, Disc. 65. num. 28.

Et datur exemplum, ibid.

Vide etiam supra verb. Argumentum.

DISDICTA

Societatis supponit illius praesentiam, Discur. 51. numer. 16.

DISPOSITIO

Causa velut sit itas, & animus cuilibet dispositionis fortiter est attendendus, Disc. 4. num. 18.

Perfecta non dicitur, quae ex capite, & re simpliciter velentatem d. notantia, Disc. 6. num. 5. & 6.

Statutum loquens per verba descriptiva, & praeservativa non inducit dispositionem, Disc. 13. num. 10.

Intellige, nisi dispositio necessario addatur à casibus, & veris expressis ejusdem Statuti, ibid. num. 12.

Verba à dispositione quid importent, vide infra verb. Verba.

DISTRACTUS

Ejus est natura, cuius est Contractus, Disc. 12. num. 14.

DIVERSITAS

Induci non debet circa unam, & eandem rem, Disc. 20. num. 18.

Instrumentorum, vel scripturarum super eodem negotio quid opere, vide infra verb. Scriptura.

DIVINATIO

Divinare nemo presumitur casum moraliter non praevisionibilem, Disc. 14. num. 21.

DIVISIO

Caducitas imposta per Testatorem in casu divisionis quomodo valeat evitari, Disc. 54. num. 21.

Lucri, & damni inter Socios quomodo fieri debeat, vide infra verb. Socii.

Minor de Jure prohibitus dividere, non prohibetur dividere fructus, Disc. 54. num. 20.

Possessio bonorum capta cum Clausula pro indiviso non importat prohibitam divisionem, sed potius eam excludit, Disc. 54. num. 18.

Probari debet ab allegante, tamquam quid facti, Discur. 49. num. 4.

Prohiberi nequit à Testatore in perpetuum, Discur. 54. num. 2. & 6.

Amplia, ut ibidem, num. 7.

Et quid, si Testator in casu contraventionis adjecerit poenam ad favorem Tertii, ibid. num. 3. & 5. & n. 14.

Et an subsistat prohibitio divisionis, quando restringitur ad certa bona, ibid. num. 4. & 8.

Prohibita si fuerit ad tempus, potest Iudex iusta de causa talem prohibitionem rescindere, & divisionem aemandare, Discur. 54. num. 9.

Et quae dicatur in hoc proposito iusta causa, ibid. num. 10.

Et an adiri valeat Princeps, ut moderetur hujusmodi praecipuum de non dividendo, ibid. num. 15. & 16.

Prohibita divisione Castri, vel fundi non censetur prohibita ea divisio, quae fiat ratione melioris culturae, remanente integra proprietate, Disc. 54. num. 11.

Item non censetur prohibita divisio usus, & habitationis, ibid. num. 17.

Nec separata perceptio, seu exactio fructuum, ibidem, num. 19. & 20.

Socius potest ad libitum intentare divisionem rerum communium adversus Confocium, Disc. 49. num. 3.

Supponit praecedentem communionem, Disc. 51. num. 16.

DOCTORES IN GENERE

Antequam quidquam in aliqua questione, vel articulo determinent, prius debent terminos indagare, Disc. 2. num. 1.

Argumentum à contrario sensu an procedat, vel admitatur in dictis Doctorum, Disc. 60. num. 61.

ut Attendatur, non tam haberi debet ratio ad eorum dictum, quam ad particulares circumstantias casuum, in quibus loquuntur, Disc. 18. n. 43.

Avium, & Pecudum more ple inique unus alium insequitur sine lumine rationis, Discur. 41. numero decimo sexto.

Index Materiarum,

- Civilista, & Canonista attendi debent in Foro externo,**
Non autem Theologi, & Morales, Disc. 33. num. 46.
- Consulentes non attenduntur,** nisi consilii de exitu
& ausu, in qua scripserunt, Discur. 8. num. 19. & Disc.
99. num. 25.
- Consulentes ad inlar Testium, non merentur fidem,** si
d rogantur falsi, vel male fundati in parte substantia-
li, Disc. 13. num. 6.
- Consulentes si afferant aliquod motuum sub dictione,**
præter quam quod, videntur potius illud decessisse ad
ornatum, quam pro substantiali fundamento, Disc. 17.
num. 25.
- Consulentes difficile possunt respondere objectis addu-**
ctis sine aliqua ratione, vel Authoritate, Discur. 41.
num. 31.
- Consulentes difficile possunt dare iudicium certum in**
materia litium, Disc. 60. num. 23.
- Consulentes ad magis eruendam Veritatem solent prius**
examinare fundamenta Par. is adversæ, Disc. 20. num.
2. & Disc. 47. nu. 2 & Disc. 60. nu. sub nu. 2.
- Consulentes quomodo se gerere debeant in Causis, in quib-**
us habeant Interesse eorum Principes naturales,
Disc. 26. n. 1.
- Multitudo Doctorum non attenditur in decisione Cau-**
sarum, sed prævaleat opinio innixa rationi, vel autho-
ritati Textuum punctualium, Disc. 33. n. 21. Disc. 41.
num. 17. Disc. 55. n. 23. & Disc. 84. num. 4.
- Non sunt attendendi in eo, quod dicunt, quando in oppo-**
sitionem militanti Textus rotundi, & punctuales, Disc. 8.
num. 4.
- Punctuales ubi desunt, procedere opus est cum regulis, &**
prim. piis Juris, Disc. 1. num. 3.
- Testibus de auditu quandoque assimilantur, & de ratio-**
ne, Disc. 41. num. 18.
- Tractatus de re Maritima enumerantur, Discur. 9. nu-**
mer. 0.
- DOCTORES IN SPECIE**
- Afflict. decif. 288. examinatur, Disc. 11. nu. 4.**
Et reji. r. v. n. 5.
- Idem decif. 353. expenditur, & declaratur, Disc. 17.**
num. 28.
- Alex. conf. 31. lib. 5. & conf. 181. lib. 6. declaratur, Disc. 33.**
num. 32.
- Altograd. conf. 55. lib. 2. retorquetur, Disc. 13. numer. 14.**
in fin.
- Ancharan. Jun. quæst. famil. lib. 2. quæst. 59. num. 2. & per**
tot. re. r. h. m. Disc. 33. nu. 31.
- Anton. Del Re in tract. de Juram. Calumn. cap. 15. ex**
num. 170. adducitur, & declaratur, Disc. 42. nu. 2.
- Bald in l. sicut 12. C. de act. empt. adducitur, & declara-**
tur, Disc. 8. num. 9. & seqq.
Et reprobat, ibid. nu. 11.
- Idem consil. 348. libro 1. explicatur, Disc. 1. sub num.**
6. & 7. & sub numer. 17. & Discur. 2. numer. 17. & nu-
mer. 21. & 27.
- Bartazzol. conf. 392. declaratur, Disc. 33. num. 27.**
- Boccac. ad Constit. March. gloss 8. num. 162. perpendi-**
tur, & examinatur, Disc. 18. num. 40.
- Bursat. conf. 39. declaratur, Disc. 72. num. 13.**
Idem conf. 100. num. 102. & seqq. increpatur per Fati-
nac. Disc. 33. num. 28.
- Caball. conf. 133. lib. 2. latissime expenditur, Disc. 14. num.**
32. & 33.
- Idem resol. Crimin. Ca. 109. plene examinatur, Disc.**
91. num. 2. 16. & per tot.
- Et Cal. 146. explicatur, Discur. 36. numer. 36. & numer.**
40. & 42.
- Capyc. Latro consult. 43. declaratur, Disc. 5. n. 21. & 27.**
- Card. De Luca de Credit. disc. 118. adducitur, & declara-**
tur, Disc. 78. num. 15. & 17.
- Idem de Regal. in Supplem. disc. declaratur, Disc. 9.**
num. 6. & 8.
- Idem de Societ. Offic. disc. 6. examinatur, Disc. 81.**
num. 6. & 13.
- Castren. in l. sicut 12. C. de act. empt. in quibus termi-**
nis procedat, declaratur, Disc. 8. n. 9. & seqq.
Et rejicitur, ibid. n. 11.
- Idem conf. 322. lib. 1. impugnatur, & refellitur, Disc.**
13. num. 4. 5.
- Cyriac. contr. 544. expenditur, & declaratur, Disc. 73.**
num. 39.
- Fælin. in cap. cognoscentes num. 7. de Constit. expendi-**
tur, & declaratur, Disc. 33. n. 33.
- Fontanell. decif. 124. expenditur, Disc. 1. nu. 7. in fin. &**
num. 15.
- Gizzarell. decif. 1. num. 56. & seqq. rejicitur, Disc. 13.**
num. 29.
- Gratian. discept. 904. adducitur, & declaratur, Disc.**
49. n. 5. & 28.
- Larr. alleg. Fiscal. 17. referitur, & explicatur, ac enun-**
ciantur illum impugnantes, Disc. 96. nu. 10.
- Mans. consult. 5. late perpenditur, & declaratur, Disc. 8.**
per tot.
- Idem consult. 179. expenditur, Disc. 1. n. 1. & seqq.**
Idem consult. 325. adducitur, & explicatur, Discur. 85.
num. 23.
- Mat. fil. singul. 58. examinatur, Disc. 2. n. 14. 15. & 20.**
- Mat. Medic. exam. Senen. 7. nu. 33. & seqq. declaratur,**
Disc. 86. nu. 9.
- Merend. contr. Jur. lib. 12. cap. 30. & libro 21. cap. 28. per-**
penditur, & examinatur, Disc. 2. num. 10. & seqq.
- Natt. conf. 181. ejusque casus referuntur, Disc. 60. num. 23.**
Et declaratur, ibid. num. 61. & 62.
- Odd. conf. 87. examinatur, & declaratur, Disc. 17. nu-**
mer. 28.
- Oldrad. conf. 71. & 72. expenditur, examinatur, Disc.**
14. num. 39.
Et referuntur illum impugnantes in d. conf. 71. ibid.
nu. 40.
- Palm. Nep. alleg. 184. adducitur, & declaratur, Disc.**
85. num. 23. & 24.
- Palm. Sen. consult. 48. adducitur, & ab objectis vindica-**
tur, Disc. 2. num. 25.
- Parif. conf. 82. lib. 1. adducitur, & referuntur illum impu-**
gnantes, Disc. 81. num. 14.
- Poith. resol. Civil. 114. in quibus terminis loquatur, ex-**
penditur, Disc. 8. num. 23.
- Reverter. dec. 431. expenditur, Disc. 1. num. 10.**
Et rejicitur, ibid. num. 18.
- De Rosa consult. 68. late examinatur, Disc. 8. num. 9.**
& seqq.
- Rot. Genuen. decif. 4. declaratur, Disc. 17. numer. 20.**
ibid. & 24.
Eadem decif. 3. & 168. pariter declaratur, Disc. 5. nu-
mer. 31.
- Rot. Romana, vide infra verb. Rota.**
- Rovit. decif. 69. laudatur, & ab objectis vindicatur, Disc.**
18. 3. ex n. 25. ad 34.
- Sabell. in pract. univers. Italic. verb. Ebrei num. 31. decla-**
ratur, Disc. 41. num. 34.
- Salgad. in Labyr. Credit. pat. 4. cap. 3. late explicatur, Disc.**
26. num. 47.
- Seacc. de Commerc. & Camb. §. 2. gloss. 5. num. 416. ex-**
penditur, Disc. 69. num. 9.
- Scapp. de Jur. non script. lib. 3. cap. 44. lepide impugna-**
tur per Fatinac. & Panimoll. Disc. 28. num. 5.

& Conclusionum.

- Soccin. Sen. conf. 87. lib. 1. declaratur, Disc. 87. num. 9.
 Idem conf. 64 lib. 3. examinatur, & declaratur, Disc. 17. num. 28.
 Soufa de Revil cap. 9. declaratur, Disc. 92. numer. 26. 28. & 29.
 Surd conf. 528. adducitur, & examinatur, Disc. 1. num. 14. & ubi nu. 18.
 Idem decif. 266. plene examinatur, Disc. 86. num. 18. 11. & 22.
 Theſaur. quaest. for. lib. 4. quaest. 30. perpenditur, & declaratur, Dig. ur. 9. jub. nu. 66.
 Tiraquell. de ll. connub. gloss. 8. num. 175. perpenditur, & examinatur, Dig. 18. num. 40.
 Idem de retractat. lignag. §. 1. gloss. 13. numer. 38. refellitur, & declaratur, Disc. 19. numer. 18. & numer. 19. in fin.

D O L U S

- in Administratore quomodo probetur, vide supra verb. Administrator.
 Carceratio, qua aliis non admittitur, permittitur, tamen ratione doli, Disc. 77. num. 25.
 Causa qualibet, licet iniusta, excusatur à dolo, Disc. 36. numer. 20.
 Clericus ratione doli non gaudet beneficio Cap. Odoardus de solut. rsc. 78. num. 22.
 in Debitore ex quibus arguatur, Disc. 78. num. 23. Et vide supra à verb. Debitor.
 in Decoctione an, & quando presumatur, vide supra verb. Decoctus.
 Exceptio doli impedit viam executivam litterarum Cambii, Disc. 5. sub num. 20.
 Exceptio doli non datur, ubi quis actum gessit eo modo, quo quilibet prudens Paterfamilias illum gessisset, Disc. 52. num. 26.
 Exceptus semper censetur in omni Contractu, Disc. 75. num. 5.
 & Fraus arguitur ex celebratione actus in parvo loco, & extra Domicilium, Disc. 76. num. 11. Exemplifica, ut ibid. num. 12.
 Ignorantia crassa, & supina arguit dolum, Disc. 27. num. 12.
 Malus quo modo distiguatur à bono, & quando iste toleretur, licet tendat in praediciam Terti, Disc. 59. num. 35.
 Miles ratione doli perdit privilegia Militaria, Disc. 78. num. 19.
 Non habetur in consideratione, quando ex eo non resultat laesio, vel damnum alteri Parti, Disc. 80. numer. 20.
 Poena non datur regulariter sine dolo, ex quo resultat Delictum, Disc. 36. num. 19.
 Probari debet concludentissime, quando agitur ad poenam, vel allegatur ad effectum exclusionis beneficii legalis, Disc. 28. num. 40.
 in Socio regulariter non presumitur, Disc. 38. numer. 39. Et vide plenius infra verb. Socius.
 Tacens in Contractu aliquam qualitatem, vel circumstantiam, que si fuisset expressa, retraxisset alterum à contrahendo, dicitur in dolo, Disc. 59. numer. 32. & Disc. 80. num. 21.

D O M I C I L I U M

- Vide etiam verb. Civilitas.
 Acquiritur per decennalem habitationem, licet nulla concurrat declaratio animi ex parte acquirentis, Disc. 10. num. 10.
 Multoque magis per spatium 30. vel 40. Annorum cum permanentia in loco usque ad mortem, ibid. num. 11.

- Acquiritur per translationem familiae una cum majori parte bonorum, Disc. 10. num. 12.
 Amplia, quod sufficit translatio alius partis bonorum, donec probeatur, quod quis alibi plus retineat, ibid. num. 13.
 Item ampla, quod translatio bonorum eo magis sufficit pro acquisitione Domicilii, quando fit de uno Principatu ad aliud diversum Dominium, ibid. num. 8.
 Non acquiritur sine animo, tamen per habitationem centum Annorum, Disc. 10. n. 14.
 Exemplifica in Mercatore commorante in loco ex causa quaestus, & Mercaturae, ibid.
 Rursus exemplifica in Scholaribus, Officialibus, & Castellanis Fortalitiorum, ibid. num. 16.
 Limita in Mercatore degente in Portibus, & signanter Liburni & de ratione, ibid. n. 15.
 Item limita, ubi Mercator transfudit omnia bona, & familiam in locum, ubi Mercaturam exercet, ibid. nu. 17.
 Praesertim, si Mercator in loco originis non subeat amplius onera, & munera, ibid.
 Transferens ad Principatum diversi Domini amittit jura, commoda, & incommoda Civilitatis originariae, Disc. 10. n. 18. 20. & 23.
 Exemplifica in Hispano, qui transferat Domicilium in Gallias, & è converso, ibidem, disc. numer. 18. & num. 21.

D O M I N I U M.

- de Diversitate Dominiorum de tempore Reipublicae Romanae, & juxta statum, ac tempus modernum, Disc. 10. nu. 21.
 per Emptionem acquiritur, Disc. 94. n. 12.
 in Emptorem an transferatur facta venditione cum pacto redimendi, Disc. 56. nu. 21.
 Et quid si Emptori fuerit concessa dilatio ad solvendum pretium, ibid. nu. 25. & 26.
 in Emptorem non transfertur, quando constat, Venditorem non habuisse animum illud transferendi, Disc. 56. nu. 43.
 in Emptorem non transfertur ex sola traditione rei facta per Venditorem, Disc. 56. nu. 12.
 Et de ratione, ibid. & num. 15.
 Amplia, non censeri translatum dominium etiam pro rata pretii iam soluti, licet praecesserit traditio totius rei, ibid. num. 14.
 Et quid ante Clausula Constituti, ibid. nu. 16.
 Reservatio domini, vide infra verb. Reservatio.
 Transfertur per solum momentum temporis, Disc. 93. numer. 18.

D O M I N U S

- Aequitas l. si me, & Titium, ff. si cert. pet. quando suffragetur Domino praerecurratione rei suae existentis penes alium sine causa, vide supra verb. Aequitas.
 Rei vindicatio quando competit Domino, si res fuerit consumpta, vel distracta, datur illi in subsidium actio ad pretium, Disc. 95. n. 40.
 Et vide infra verb. Rei vindicatio.

D O N A T A R I U S.

- Acceptans donationem cum aliquo onere, non potest deinceps poenitere, aut petere reductionem, & de ratione, Disc. 99. num. 14.
 Plus juris ex donatione, quam ipse Donator, habere non potest, Disc. 60. num. 30.

D O N A T I O

- Census reservativus an valeat creari in Contractu donationis, vide supra verb. Census.
 Contractus donationis censetur esse ille, quem Partes nuncupant pro donatione, Disc. 99. num. 12.

Index Materiarum

- Item quando fuit renunciatum infinuacioni, ac revocationi ex capite ingratitude, & penitentie, cum similibus, vid. num. 13.*
- Dammum contingens in fructibus rei donata, vel assignata cenet in omnimodo Donatariis, vel Cessionariis, Disc. 71. num. 26.**
- Præferunt, si fructus fuerint diminuti ex facto Principis, ibid. num. 27.**
- Limites, in ibid. num. 30. & seqq.**
- Declaratio Donantis non attenditur, quando donatio est de per se satis clara, & de ratione, Disc. 50. num. 30.**
- Infinuati quando d. be. i. Vide infra verb. Infinuatio.**
- Militis facta Amasie, vel Hystrionise an sustineatur, remittit Disc. 35. num. 3.**
- Minoris sine solemnitatibus non tenet, licet facta fuerit ad votum Principis, Disc. 18. num. 33.**
- Promissio de donando habetur pro donatione effectiva, Disc. 53. num. 8.**
- Et de ratione, ibid.*
- Amplia, quod ex tali promissione agi potest tanquam ex ipso facto, ibid. num. 9.**
- Secunda facta de rebus in prima Donatione reservatis ad effectum testandi licet sit nulla, non ideo tamen inficit priorem Donationem cateroquin validam, Disc. 30. num. 20.**
- Uxor, & Maritus si in donatione alicui facta reservaverint annuam præstationem ad eorum favorem, quamdiu viverent, an per obitum unius præstatio conventa cesset pro medietate, Disc. 81. n. 24.**
- DONATIUM.**
- Communitati præstari solent in per Affluarios non recuperant ab uno Socio adversus alterum, quando is ex culpa sua fuit exclusus à Societate Affluis, Disc. 98. num. 23. num. 26. & seqq.**
- DONATOR**
- Manutentendus est, quasi possessione exigendi quid annuum a Donatario, donec nullitas, vel injustitia convente præstationis fuerit judicialiter agnita, Disc. 99. num. 4.**
- Amplia, quod si ad sit ad favorem Donantis publicum Instrumentum, non retardatur processus executivus per exceptionem hujus allegata per Donatarium, ibid. num. 5.**
- DOS**
- Adæquatio Dotis demandata, vel facienda per Patrem, respectu filiarum, procedit, ne invidia oriatur inter Sorores, Disc. 71. num. 44.**
- Causa publica non intrat favore Dotis, quoties aliunde consuluntur, et potest dotationi Mulieris, Disc. 14. numer. 46. & 53.**
- Congruitas Dotis consideratur attentio tempore dotationis, non cum antea augmentum substantia postea secutum, Disc. 71. num. 46.**
- Et de ratione, ibid. num. 47.*
- Constituens Dotem eo quod credebat, se teneri, non obligatur, si ejus credulitas detegatur erronea, Disc. 22. num. 18.**
- Destinata quando habeatur pro vera Dote, Disc. 14. num. 32. 33. & 3.**
- Regulariter habetur pro vera Dote, ejusque privilegium fruatur, ibid. num. 50.**
- Semper tamen in hoc proposito haberi debet respectus ad peculiare ejusque facti circumstantias, ibid. num. 51.**
- Et in quibus terminis regula in abstracto procedat, ibid. num.*
- Dilatio concessi Debitori per majorem partem Creditorum, an liget Creditorem ex causa Dotis, Disc. 14. num. 10.**
- Filia, pro Dote habenda in bonis Patris dicitur proprie creditrix, Disc. 85. num. 22.**
- Fiscus, Dos, & Causa Patria privilegio potiuntur, adeo minus inter eos attendatur sola prioritas temporis, Disc. 84. num. 11.**
- de Fructibus Dotis, vide infra verb. Fructus.**
- Fundus sit natus, & traditus Viro in Dorem, censetur ei venditus per Uxor em, & pretium illius postea datum Viro pro Dote, Disc. 85. num. 21.**
- Hypotheca Dotis tacitæ, vel expressa, licet posterior præferatur omnibus aliis hypothecis tacitis anterioribus, Disc. 13. num. 19.**
- Imo secundum aliquos præferatur etiam anterioribus expressis, ibid. num. 27.*
- Legata non dicitur proprie Dos, sed censetur simplex creditum pecuniarium, an non petatur privilegis loquentibus de Dote, Disc. 13. num. 3.**
- Contra, ibidem num. 4. & 5.*
- Legatum Dotis factum in utilitate pauperi, & Consanguineo non dicitur Pignus, quia censetur retinendum potius inuitu Contra quintatis, quam ex motivo pietatis, Disc. 14. num. 43.**
- Mercaturæ favor prævalet favori Dotis, & Matrimonii, Disc. 13. num. 29.**
- Minor obligans se favore Dotis an teneatur ab observantia solemnitatibus, Disc. 18. num. 18.**
- Mulier minor non potest de per se sibi Dorem constituere, Disc. 14. num. 59.**
- Distingue res, ut ibid.*
- Mulier, licet posterior, an, & quando molestari possit, super bonis sibi in Dorem datis à Creditibus an erioribus ipsius dantis, Disc. 85. num. 20.**
- Et declaratur in iur. Rot. dec. 40. parte 14. recent. ibid.*
- Mulier non præsumitur tradidisse Marito pro Dote omnia (su. bona,) Disc. 14. num. 56.**
- Et quid, si qualitas Viri contrarium suadeat, ibid. num. 57. & 58.*
- Mutuans ad rem emendam an præferatur Dote, vide infra verb. Mutuans.**
- Pactum nudum favore Dotis parit actionem, Disc. 14. num. 33.**
- Pater post factam filia promissionem Dotis non potest illam alterare, declarando, intellexisse dotare de bonis maternis, vel illis inclusis, Disc. 50. num. 51.**
- Amplia, licet Maritus huic declarationi consentiret, ibid.**
- Et declarantur Authoritates in oppositum, ibid. num. 52. & 53.*
- Prelatio competiti favore Dotis licet posterioris, quoties alia in locum hypothecæ anteriores expressæ, Disc. 13. num. 9.**
- Et de proxi. e. superius verb. Hypotheca.*
- Prelatio competiti Mulieri pro parte in bonis Viri post Matrimonium quæsitis adversus quoscunque Creditores etiam anteriores, Disc. 13. num. 30. & Disc. 85. num. 7.**
- Pro Dote quando sit in dubio judicandum, necne, vide infra verb. Dubium.**
- Probatum debet ab allegante, quia ejus assignatio, vel constitutio, veluti quia facti, non præsumitur, Disc. 14. numer. 55.**
- non Probatum per verba enunciativa in præjudicium Tertii, licet secus inter ipsos enunciantes, vel Contrahentes, Disc. 14. num. 54.**

& Conclusionum.

Socio recepta, quando agitur de Societate universali, est detrahenda de massa communi, non autem de portione ipsius Socii, Disc. 47. num. 25.

Declaratur, ut ibid. num. 28.

Et limitatur, ut ibid. num. 30.

Specialia Dotis non sunt multiplicanda, Discur. 13. numer. 25.

Statutum excipiens Dotem à concursu per as, & libram, an censetur etiam excipere Dotem legatam, destinatam, ac promissam, Disc. 13. num. 3. & seqq. & num. 7. & Disc. 14. num. 49.

Et an in hoc casu Dos praferatur quibuscumque hypothecis expressis anterioribus, dict. Disc. 13. num. 16. 18. 20. & 23.

Statutum irritans Contractus non registros, & Dotem excipiens, censetur eo ipso Dotem velle praferri, & de ratione, Disc. 13. num. 11.

Statutum loquens per verba generalia non comprehendit Dotem specialiter in illo casu de casu de jure privilegiam, Disc. 38. num. 44.

Venditor cum reservatione dominii praferatur Doi licet anteriori, Disc. 84. num. 7.

DUBIUM

Cessionario potius, qui agit de damno vitando, quam Cedenti, qui de lucro contendit, in dubio est succurrendum, Disc. 32. num. 26.

Culpæ pro exclusione in dubio praesumitur, Discur. 23. n. 14. & Disc. 51. num. 17.

Dotis favore in dubio est judicandum, Disc. 13. num. 35. *Amplia,* quod ad hunc effectum sufficit habere unum Doctorem pro ipsa Dote, ibid. num. 36.

Limitata tamen, quoties exinde sequeretur correctio Juris Communis, ibid. num. 26.

Judicandum est in dubio contra Fiscum, Disc. 18. numer. 47.

Judicandum est in dubio pro Fidejussore, Disc. 21. numer. 23.

Socius, vel Institor in dubio praesumitur contraxisse potius nomine proprio, quam Sociali, vel Institorio, Disc. 46. num. 15.

Prouit è converso quis praesumitur contraxisse cum aliquo nisi Privato potius, quam nisi Socio, aut Institore, ibid. n. 16.

Subscriptio in dubio interpretatur contra Subscribentem, qui poterat apertius loqui, Disc. 34. num. 28.

Tempus, seu terminus in dubio censetur appositus gratia sollicitanda, non extinguenda obligationis, Discur. 73. num. 49.

Venditor in dubio non praesumitur habuisse fidem de pretio, Disc. 56. num. 10.

Verba in dubio sunt accipienda demonstrative, non taxative, Disc. 71. num. 27.

E

ECCLESIA

Aequitas, & iustitia semper censetur inesse Ecclesiae, & Loco Pio, Disc. 31. num. 12.

Rektor, seu Prælatus implicans pecunias Ecclesiae in Contractum nullum, tenetur ad damna, & Interesse, Disc. 62. num. 27.

Amplia etiam contra heredes Rektoris, vel Prælati, ibid. num. 53.

EDITIO

Vide infra verb. Exhibitio.

EMANCIPATIO

Filii ex quibus praesumatur simulate, vel fraudolenter facta, Disc. 47. num. 11.

EMPHYTEUTA

Cadens ab Emphyteusi ob ejus culpam, non recuperat Melioramentum, Disc. 98. num. 24.

EMPTIO

per Aversionem dicitur, quando unicum pretium constituitur (ex. gr.) pro toto Frumento, vel Oleo absque mensuratione, & distributione pretii in singulas mensuras, vel Modios, Disc. 8. num. 5.

Dominium transfertur in emptorem, cui pretium exbursavit, Disc. 94. num. 12.

Et de casibus, in quibus emptio non transfertur dominium in emptorem, vide supra verb. Dominium.

Venditio censetur celebrata, ubi concurrunt consensus, res, & pretium, Disc. 16. num. 9.

& Venditio potest dici perfecta multipliciter, & ad varios effectus, de quibus, Discur. 56. num. 34. & Disc. 61. numer. 12. & 13.

& Venditio ut dicatur perfecta, & translativa dominii, ac periculi, requiritur simultaneus consensus Emptoris, & Vendoris, Disc. 6. num. 3.

Amplia, ut ibid. num. 4.

& Venditio non dicitur perfecta ex simplicibus verbis velleitatem in futurum emendi, & vendendi denotantibus, Disc. 6. num. 5.

& Venditio non dicitur perfecta, quoties ejus conclusio pendet à placito, & voluntate Contrahentium, donec isti inter se consentiant, & concordent, Disc. 6. num. 10.

& Venditio facta sub conditione dicitur perfecta ante purificatam conditionem quoad effectus penitentiae, secus vero respectu periculi, Disc. 6. num. 13.

Et vide Disc. 8. n. 27. & latius infra verb. Periculum.

& Venditio facta cum reservatione assensus Superioris dicitur imperfecta, donec idem assensus intercedat, Disc. 6. num. 15.

& Venditio requirit certitudinem pretii, alias locus est penitentiae. Disc. 30. num. 38.

Et competit Vendori rei vindicatio, si praecesserit traditio, Disc. 56. num. 23.

& Venditio an valeat, si pretium fuerit collatum in arbitrium Tertii, Disc. 30. num. 39. & 40.

Et an differat, quod declaratio pretii fuerit commissa certa personae, vel incerta, Disc. 56. num. 27.

Verbum si placuerit in Contractu emptionis an importet conditionem resolutivam, vel suspensivam, Disc. 6. n. 12.

Et an differat, quod verbum istud fuerit affirmativum, vel negativum conceptum, ibid.

ad Vitam, vide supra verb. Contractus.

EMPTOR

Vide etiam verb. Interesse, Periculum, Vendor.

Actionem quanti minoris an, & quando intentare valeat adversus Venditorem, vide supra verb. Actio in specie.

Actionem quanti plurimi intentare potest adversus Venditorem, qui ei non consignavit rem intra tempus convenitum, Disc. 7. num. 11.

Exemplificatur in Emptore, cui intra certum tempus facienda erat consignatio Frumenti, ibid.

Et quid referat ad hunc effectum, quod fuerit venditum Frumentum in genere generalissimo, vel de aliquo certo loco, aut specie, Disc. 8. num. 21.

Actionem quanti plurimi intentare valet contra Venditorem, qui non habebat in posse rem, quam vendidit, Disc. 7. num. 12.

Censum, vel aliud onus inveniens super re emptam, non possit agere ad rescissionem Contractus, vel duntaxat pro liberatione à tali onere, Disc. 59. num. 2.

Index Materiarum,

- Censum super re empti adinventum redimens translativè de propriis pecuniis potest repetere solum à Venditore, Disc. 59. num. 3.**
- Amplia, quod tanquam Cessionarius, & evincens à se ipso potest agere pro fructibus decurrendis, ibid. numer. 4.**
- Confessio Emptoris, vide supra verb. Confessio.**
- Creditor Emptoris repellitur eadem exceptione, qua repellitur ipse Emptor, Disc. 50. num. 40.**
- Doli exceptione repellitur, si ex proprio facto injusto lucrum sibi quarit in præjudicium Venditoris, Disc. 59. num. 30.**
- Dominium quando, & ex quibus censeatur translatum in Emptorem, vide supra verb. Dominium.**
- Emens nomine alterius de stylo Mercatorum non solet id in Contractu exprimere, sed potius emere proprio nomine, Disc. 30. num. 32.**
- Prout ex eodem stylo multoties accidit, quod quis accepto Mandato de emendo scribit Mandanti, rem emisse pro certo pretio, licet adhuc illam non emerit, ibid. num. 41.**
- Et quid inde sequatur, ibid.**
- Emens pro persona nominanda, statim ac nominavit, exit de scena, & Creditores illius nullum jus sortiuntur super re empti in præjudicium nominati, Disc. 12. num. 3. & Disc. 84. num. 23.**
- Limita, ut d. Disc. 12. num. 9. & 10.**
Et vide supra verb. Contrahens.
- Eviictionem an, & quando habeat contra Venditorem, vide infra verb. Eviictio.**
- Fructus recompensandi, quando, & quibus concurrentibus teneatur solvere Venditori, vide infra verb. Fructus.**
- de Hypotheca præambula, que per Emptorem solet apponi in aquirito e rei ad favorem Creditorum posteriorum, vide infra verb. Hypotheca.**
- Locorum Montium, vide infra verb. Loca Montium.**
- Pacto redimendi expirato, statim Emptor aquirit liberam facultatem disponendi de re empti, Disc. 57. numer. 8.**
- Primus, qui obtinuit cessionem à Venditore cum promissione eviictionis, agere potest in solidum pro relevatione adversus posteriores Emptores simili cessione submissos, Disc. 94. num. 2.**
Et de ratione, ibid.
- Amplia, licet primus Emptor cessionem non obtinuit ab Evincente, ibid. num. 3.**
- Si vero primus Emptor obrinuerit simpliciter cessionem Jurium absque promissione Eviictionis, tunc non agit contra posteriores, nisi pro rata, ibid. num. 4.**
Et quomodo fieri debeat ista deductio pro rata, ibidem num. 5.
- Regressum habere nequit adversus Venditorem, si non appellat vit à sententia contra se lata, Disc. 62. num. 13.**
Limita, si sententia fuerit valida, & justa, ibid. n. 46.
Et amplia, ut ibid. num. 47.
- Regressum habere nequit contra Venditorem non citatum, asserendo solam sententiam sine Actis, Disc. 15. num. 14.**
- Rei furtiva tenetur illam Domino restituere, etiam sibi pretio non refuso, Disc. 28. num. 1.**
Et de ratione, ibid. nu. 12.
- Limita stante bona fide Emptoris, tunc enim sive res penes eundem existat, sive non, nec res, nec pre vine vindicari potest à Domino, ibid. nu. 2. & Disc. 93. num. 4.**
Et ista bona fides in Emptore semper præsumitur, donec contrarium probeatur, Disc. 27. num. 3.
- Amplia, ut ibid. nu. 4.**
- Rei furtiva quod habuerit scientiam de Furto, probari potest ex indiciis, & præsumptionibus, Disc. 27. num. 6.**
- Amplia, quod huiusmodi scientia probari etiam potest ex notitiis extrajudicialibus, ibid.**
- Contra, quod non sufficiat scientia conjecturalis, & præsumpta, ibid. num. 16.**
- Declaratio, quod in omnem casum præsumptiones, & conjectura debent esse urgentissima, & legum hominis, ibid. num. 17.**
- Rei furtiva quod fuerit in scientia, vel mala fide, arguitur ex diminutione, aut alteratione pretii consueti, Disc. 27. num. 7.**
- Item arguitur ex clandestino modo, quo emptio fuit celebrata, ibid. nu. 8.**
- Prout è converso excluditur scientia, vel mala fides, quoties emptio fuit inita palam, & publice, ibid. num. 21. & 23.**
- Item scientia, & mala fides deducitur ex alteratione, variatione signi, seu Mercis consueti, ibid. n. 9.**
- Item, ex quo emptio fuit celebrata diverso modo ab aliis factis bona fide, ibid. nu. 10.**
- Item ex retentione rei emptæ in loco occulto, vel ex ommissa consueta registratione ejusdem emptionis in libris Negocii, ibid. nu. 11.**
- Item ex ignorantia crassa, & supina, ibid. nu. 12.**
- Item arguitur ex familiaritate Emptoris cum Fure, ibid. nu. 13.**
- Declaratio hoc, ut ibid. nu. 24.**
- Rei furtiva admittitur ad probandam ignorantiam mediante Juramento, quando contra eundem militent solum indicia, Disc. 27. num. 8.**
- Rei furtiva si illam alteri vendidit etiam cum bona fide, adhuc tenetur Domino refundere pretium, vel assumptionem, Disc. 28. nu. 3.**
- Contra, quod non teneatur restituere, nisi excessum pretii, seu id, in quo factus est locupletior, ibid. ex num. 4, usque ad fin.**
- Et declarantur Authoritates contraria, ibid. n. 14. & 15.**
- Et quando Emptor ad hunc effectum dicatur factus locupletior, ibid. nu. 6. & nu. 13.**
- Amplia quod Emptor licite retinere valet augmentum pretii, quod ex propria industria comparavit, ibidem, num. 7.**
- Rei furtive, quam postea à alteri vendidit bona fide, non potest à Domino conveniri actione ulla reali, vel personali, & de ratione, Disc. 28. num. 8.**
- Et an pretium in hoc casu remanent subrogatum loco rei furtive, ibid. nu. 9. & 10. Disc. 93. num. 5. 6. & 7.**
- Et an in proposito suffragetur Domino remedium, seu equitas l. si me, & Vitium, ff. si cert. pet. d. Disc. 28. num. 11.**
- Secundus eviniente casu redemptionis facta à primo Venditore, an habeat actionem ad Interesse contra primum Emptorem, Disc. 71. nu. 13.**
- Solvens pretium Creditoribus anterioribus Venditoris, nequit à posterioribus molestari actione ulla hypothecaria, Disc. 57. num. 5.**
- Minusque per viam subhastationis, ibid. nu. 13.**
- Solutionem pretii evitare non valet sub prætextu eviictionis imminenti in ipso limine Contractus, quoties Venditor est paratus cavere, vel licem in se suscipere, Disc. 58. num. 8.**
- Et ista cautio præstari solum debet pro importanti molestiarum, ibid. nu. 9.**
- Contra, quod scilicet præstari debeat cautio indefinita pro molestiis etiam in futurum contingibilibus, Disc. 59. num. 5. & 13.**

& Conclusionum.

Limita, quoties Venditor foret notorie idoneus, & securus, quia tunc non esset necessaria huiusmodi Cautio, d. Disc. 58. num. 10. & 20.

Item limita, quotiescumque eventus molestiarum est dubius, & Venditor jam se obligavit ad refectionem damnorum, ibid. nu. 11.

Alia vide infra verb. Evictio.

Solutionem pretii ut effugiat, plerumque molestias sibi movere facit affectate, & collusive, Disc. 58. num. 22. & Disc. 59. num. 10.

Sed in hoc casu compellitur ad solutionem pretii, & fructuum absque eo, quod Venditor teneatur cavere ex causa dd. molestiarum, d. Disc. 58. num. 23.

Amplia multipliciter, ut ibid.

Et quando molestia censeantur affectata, & procurata per Emptorem, ibid. nu. 24. 25 & 26.

Et quid, si tales molestia, fuerint in iudicio realiter canonizata, Disc. 59. num. 17. & 18.

Solutionem pretii ut effugiat et timorem litis, seu molestiarum, debet timor esse probabilis, Disc. 58. nu. 27.

Subintrat in iuribus Creditoris dimissi absque cessione ad effectum excipiendi, quidquid sit ad alterum agendi, Disc. 57. num. 26. & Disc. 86. nu. 8.

Et de ratione, d. Disc. 86. num. 12. & 23.

Cetera vide infra verb. Subingressus, & Venditor eodem tempore quis esse non potest, Disc. 61. num. 6.

ENUNCIATIVA

Dos, eiusque assignatio non probatur per simplicem enunciativam in prejudicium Tertii, quidquid sit inter ipsos enunciante, seu Contrahentes, Disc. 14. numer. 54.

EPISCOPATUS

Uniti licet inter se habeantur pro distinctis, & diversis, quoad Episcopatum tamen habentur pro una Diocesi, Disc. 20. num. 21.

EPISTOLA

Acceptata si non fuerit per eum, cui exiterat directa, non probat adversus scribentem, Disc. 61. numero 3. & 4.

Antequam perveniat ad eum, cui est directa, nulla oritur obligatio Mittentis, seu Scribentis, Disc. 61. num. 9.

Ideoque non sufficit, aliquem scripsisse Epistolam, nisi eam transmiserit, ibid. num. 10.

Hinc etiam, si scribens Epistolam moriatur antequam illa mittatur, vel accipietur, nulla contrahitur obligatio, & de ratione, ibid. n. 11.

Mercatoris probat, & inter huius generis personas habet vim publici Instrumenti, Disc. 61. num. 2.

Intellige, dummodo fuerit acceptata per eum, cui existerat directa, ibid. nu. 3. & 4.

Probat dumtaxat adversus scribentem, non autem contra Tertium, Disc. 30. num. 12.

Recognita si non fuerit, nullam facit probationem, Disc. 82. num. 7.

Recognosci melius nequit ab alio, quam ab ipso scribente, Disc. 65. num. 13.

Scripta Tertio regulariter non probat, Disc. 98. num. 33.

EQUITES

Hierosolymitani habent, & profitentur perpetuum Bellum contra Turcas, Disc. 14. nu. 24.

Hierosolymitani quot modis possint remanere debitores Communis Aeriarii ad effectum capacitatis, vel incapacitatis Commendarum remissive, Disc. 21. nu. 6.

Et ad hunc effectum quale debitum requiratur, Disc. 97. num. 3.

Ordinum Militarium an sint veri Religiosi, & persona Ecclesiastica ad effectum, ne valeant carcerari

tanquam suspecti de fuga, Disc. 77. num. 27. & 28.
Ordinum Militarium nullum habent privilegium quoad debita contracti extra causam Militie, Disc. 78. num. 18.

ERROR

Confessio, vel obligatio facta, vel emissa per errorem an obliget, vide supra verb. Confessio, vide infra verb. Obligatio.

Contentus excluditur, stante errore, Disc. 22. nu. 19.
Amplia, quod haec regula nullam habet in iure limitationem, ibid.

in Facto proprio non est allegabilis, Disc. 22. nu. 13.

Declaratio id procedere, si agatur de lucro assequendo, secus si de damno vitando, ibid. n. 14.

Probat eo ipso, quod constat, rem aliter se habere, Disc. 22. num. 12.

Solvens per errorem repetit ex conditione indebiti, vel sine causa, Disc. 21. num. 20. & 21.

EVICTIO

Cautio pro evictione imminente in limine Contractus praestari debet per Venditorem agentem ad pretii solutionem adversus Emptorem, Disc. 58. num. 8.

An autem praestari debeat Cautio indefinita, vel solum pro importantia molestiarum, ibid. nu. 9. Disc. 59. numer. 5. & 13.

Et quid, si Venditor sit notorie idoneus, & securus, d. Disc. 58. num. 10. & 20.

Et quid, si eventus molestiarum sit dubius, & Venditor jam se obligaverit ad refectionem damnorum, ibid. numer. 11.

Et quomodo in hisce casibus consulatur Emptori, si Venditor ob pauperitatem, vel alia de causa cavere nequeat, ibid. nu. 21.

Cautio pro evictione imminente praestari non debet per Venditorem, quando Emptor molestias sibi movere fecit affectate, & collusive, Disc. 58. num. 23.

Et an Emptor admittatur ad jurandum, quod molestia non fuerint per malitiam procurata, ibid.

Et quando molestia dicantur affectata, & procurata per Emptorem, ibid. nu. 24. 25 & 26.

Debetur etiam in Contractibus unominatis, Disc. 60. numer. 39.

Emptor, imminente evictione in limine Contractus, an possit denegare Venditori solutionem pretii, vide supra verb. Emptor.

Emptor, stante iustitia evictionis, non tenetur interpellare Venditorem, ut eum liberet a molestiis, Disc. 32. num. 15.

Emptor, stante iustitia evictionis, potest etiam non expectata sententia rem molestanti dimittere, & nihilominus regressum habere contra Venditorem, Disc. 62. numer. 47.

Emptor ad effectum liberationis a molestiis quidquid sit ad alterum evictionis, non tenetur inquirere de subsistentia molestiarum, sed sufficit, illas de facto sibi fuisse illatas, Disc. 59. num. 26.

Hinc detecto fideicommissio super re empti, sufficit Emptori ostendere fideicommissum, & Venditor tenetur assumere in se litem super identitate, distractionibus, & aliis exceptionibus, ibid. nu. 27.

Emptor, qui passus est evictionem, an possit cogere Evictentem ad cedendum sibi iura, Disc. 94. nu. 1. & seqq.

Emptor scienter emens rem alienam, vel alicui oneri obnoxiam, non potest agere de evictione, Disc. 59. nu. 28. & Disc. 60. num. 19.

Et de ratione, d. Disc. 60. nu. 59.

Limita, quando Emptor speciali et sibi cavet de evictione, d. Disc. 59. nu. 34. & d. Disc. 60. nu. 19.

Index Materiarum,

Et declara, quod scientia Emptoris debet esse certa, & in in specie, adeo ut presumpta, & in genere non sufficiat pro excludenda eviſione, dict. Discur. 60. numer. 38. & 34.

In Feudi devolutione an competat Subfeudatario adversus Subfeudantem, remissive, Discur. 60. numer. 10.

Fiscus, & Princeps, ejusque Camera licet non teneatur de eviſione, teneatur tamen ad simplicem, nempe ad restitutionem pretii, Disc. 60. num. 33.

Liberatio à molestiis, ejusque Judicium in quo differat à Judicio eviſionis, Disc. 59. num. 25. & seqq.

Loca Montium si supprimantur à Principe, Venditor, seu Resignans non teneatur de eviſione, Discur. 71. num. 28.

Non debetur in Contractu, qui poterat se habere ad commodum, & incommodum, Disc. 48. nu. 14. & Disc. 60. num. 11.

Intellige, ut d. Disc. 60. nu. 47. & 48.

Non debetur, quoties sequatur ex facto, aut culpa ipsius Emptoris, Disc. 39. nu. 17. Disc. 58. nu. 26. & Discur. 59. nu. 31.

Limita, ut d. Disc. 59. nu. 36.

Non debetur, quando Emptor, nulla adhibita defensione, nullaque facta denunciatione Venditori, rem dimisit, Disc. 39. num. 31.

Non debetur, quando Emptor per sordes illam sibi procuravit, Disc. 59. nu. 29.

Limita, ut ibid. nu. 36.

Non debetur, quando provenit ex natura rei, & assignatur ratio, Disc. 60. nu. 17.

Distingue inter eviſionem rigorosam quoad damna, & Interesse, ac inter restitutionem pretii, ibidem, numer. 55. & 56.

Et declara, quod in hoc proposito principaliter inspicitur intentio Contrahentium, ibid. nu. 57.

Et limita, quando Emptor specialiter sibi providit etiam de casu eviſionis provenientis ex natura rei, Disc. 71. num. 34.

Non debetur, si ea sequatur ex facto Principis, Discur. 48. nu. 10. & Disc. 60. nu. 14.

Amplia, etiamsi factum Principis proveniat ex causa publica utilitatis, vel necessitatis, dict. Discur. 60. num. 15.

Limita, quando Princeps processit non de facto, sed per viam Justitiae, & adhibita causa cognitionis, ibidem, num. 50.

Et distingue inter eviſionem rigorosam, & restitutionem pretii, & ibid. nu. 51.

Obligatio de eviſione est de natura, & consequenti necessario Contractus principalis, Disc. 18. num. 45.

Et debetur in quolibet Contractu oneroso etiam citra pactum, Disc. 60. nu. 24.

Periculo rei in quo differat, & de effectibus exinde resultantibus, Disc. 60. num. 25.

Rei vendite, vel in solutum tradita Emptori, vel Creditori facit, quod primaeva ejus jura reviviscant, Discur. 86. num. 5.

De clara, ut ibid. nu. 6.

Subde clara, ut ibid. num. 16. & 17.

Rigorosa, seu proprie sumpta importat condemnationem in duplum, & refectionem damnorum, ac Interesse, Disc. 60. num. 25.

Impropria autem tunc dicitur, quando solum pretium venit per Venditorem restituendum, ibid. nu. 43.

Venditor teneatur ad pretii restitutionem erga Emptorem, licet expresse convenerit, nolle teneri de eviſione, Disc. 60. nu. 26.

Amplia, quod ab hac pretii restitutione bona fides non excusat, ibid. nu. 42.

EXACTOR

Collectarum tenetur solum exigere à Debitoribus in nomina sibi tradita descriptis, non autem cognoscere, an illi sint vere Debitores, Disc. 24. num. 24.

Dominium pecuniarum exactarum an transeat in Exactorem, itur possit illam cum suis commiscere, dummodo restituat Domino tantundem, Disc. 36. sub n. 10.

Mandatum speciale ad exigendum an debeat habere, Vide infra verb. Mandatum.

Negligens, & morosus in exigendo non presumitur, dum ab exactione commodum percipit, & utilitatem, Disc. 29. num. 31.

Pecuniae alterius nomine exacta an teneatur actione Depositi, vel potius illa Mandati, Disc. 90. nu. 32.

Procuratori, vel Exactori constituto ad exigenda Credita dura, & difficilia solet, & potest beneficiari tertia, vel quarta pars eorundem Creatorum, Disc. 80. n. 22.

Rationem donec reddiderit, potest licite interim retinere pecunias exactas, casque etiam in usus proprios convertere, Disc. 36. num. 12. & 13.

Retinere an, & quando valeat pecunias exactas ex causa Salarii, vel pro asscuracione proprii Crediti, vide supra verb. Administrator.

Solvens Exactori putativo Civitatis an liberetur à debito cum eadem Civitate, vide infra verb. Solvens.

EXCEPTIO IN GENERE

Firmat regulam in casibus non exceptis, Discur. 13. num. 24.

Obstans Cedenti an, & quando obstat etiam Cessionario, vide supra verb. Cessionarius.

EXCEPTIO IN SPECIE

Antidatæ, vide supra verb. Antidata.

Cedendarum obstat Creditori agenti contra Fidejussorem, Disc. 16. num. 6. & Disc. 17. num. 5. & Disc. 21. num. 18.

Et an Creditor teneatur tradere Fidejussori Instrumentum Crediti contra Principalem, dd. Disc. 16. & 17. utrobique ibid.

Utrum vero exceptio hac competat etiam Sponsori, d. Disc. 17. nu. 5.

Doli facit cessare viam executivam litterarum Cambii, Disc. 5. sub num. 20.

Non datur, quoties quis actum gessit, uti quilibet prudens Paterfamilias gessisset, Disc. 52. nu. 26.

Non numeratæ pecuniae an, & quando valeat opponi per Acceptantem litteras Cambii post acceptationem, vide supra in verb. Acceptans.

Non numeratæ pecuniae, quae potest opponi Giranti, an valeat opponi Giratorio, Disc. 2. num. 37.

Non numeratæ pecuniae, non est allegabilis inter Mercatores, Disc. 25. nu. 37.

EXCUSSIO

Pona intricata Debitoris habentur, ac si non essent, ad effectum excussionis, Disc. 32. nu. 30.

Et quando dicantur intricata, ibid. num. 31.

Exceptio excussionis non attenditur in Magnis Tribunalibus, & ubi proceditur sola facti veritate inspecta, Disc. 32. num. 24.

Exceptio excussionis tolli potest non minus per pactum, quam per Statutum, Disc. 55. num. 10.

Sed si tollatur per Statutum, possunt nihilominus Contrahentes contrarium pacisci, ibid. nu. 11.

Exceptio excussionis non competit Mercatoribus fidejudentibus pro alio, Disc. Gener. num. 86.

Et de ratione, ibid. & nu. 87.

Facta ab uno ex Creditoribus prodest ceteris, adeo ut

& Conclusionum.

- issi non teneantur ad iteratam excussionem bonorum communis Debitoris, Disc. 52. sub num. 17.*
Facta lite lite pendente suffragatur Cessionario, vel alio obligato facere diligentias, Disc. 32. num. 25.
Fieri regulariter debet contra principalem Debitorum, antequam conveniri possit fidejussor, Disc. 55. num. 9.
Fallit, quoties Debitor principalis moratur extra Statutum, Disc. 12. num. 8.
Item fallit, quoties super bonis Debitoris veluti suis extra Statutum fieri nequit executio, nisi reportetur Exequatur, Disc. 92. num. 43.
Fieri regulariter debet contra principaliter obligatum, antequam detur advocatio pecunia soluta posteriori Creditori, Disc. 63. num. 15.
Statutum tollens beneficium excussionis non habet locum, quando Partes contrarium convenerunt, Disc. 55. num. 11.

EXECUTIO

- Conceditur super bonis suis in Territorio Judicantis, quando consummari non potest in bonis peritis, veluti existentibus extra Territorium, Disc. 92. num. 45.*
Contractus, vel negotii si differatur in futurum, nihil interim actum censetur, donec ad effectivam executionem deveniatur, Disc. 46. num. 8.
Facta super bonis alterius, quam Debitoris tanquam spoliativa est revocanda, Disc. 64. nu. 1.
Fieri non potest, nisi prius precedat liquidatio Crediti, Disc. 38. num. 16.
Hinc Statutum precipiens fieri executionem pro Instrumentis, & Creditis, intelligitur de liquidis, ibid. nu. 17.
Hypotheca inducitur favore Creditoris à die, quo fuit ad ejus instantiam facta executio super bonis Debitoris, Disc. 55. nu. 40.
Amplia, etiamsi agatur de Creditore Chyrographario, ibid.
Judicium regulariter incipere non debet ad executionem, Disc. 98. num. 19.

EXEMPTIO

Vide infra verb. Immunitas.

EXHIBITIO

- Cessionarius an teneatur exhibere librum Cedentis ad fundandam exceptionem Debitoris cessi, Disc. 72. num. 6.*
Clausula sine strepitu, & figura Judicii non operatur, ut ad exhibitionem teneatur is, qui alias de jure edere non tenetur, Disc. 73. num. 14.
Dominus non cogitur ad exhibitionem librorum sui Administratoris, nisi quando est in casu, quo possit precipere Administratori, ut exhibeat, Disc. 73. n. 7. & 18.
Existencia penes Reum conveniunt de tempore mota litis probari debet concludenter per Actorem insistentem pro exhibitione, Disc. 73. num. 4.
Et non probata per Actorem existencia, sufficit Reo jurare libros, vel scripturas non habere, nec dolo desisse habere, ibidem, num. 5.
Amplia, licet ex aliqua fide, vel relatione Periti constet de existencia penes Reum, ibid. nu. 6.
Heredes Mercatoris tenentur libros asseruare, eosque exhibere ad instantiam Interesses habentium, Disc. 66. nu. 8.
Amplia etiam in herede heredis, ibidem, num. 9.
Et declarantur Authoritates contrariæ, ibid.
Heredes Mercatoris, si sint plures, quomodo teneantur an exhibitionem librorum, Disc. 73. numer. 16. & 17.
Librorum, & aliarumque scripturarum de jure Canonico, ac de stylo Rotæ indistinctè conceditur tam Reo,

- quam Actori, antiquata dispositione ff. & C. de edetu. Disc. 72. num. 18.*
Intellige, ut ibid. num. 10. 20. & 21.
Mercator, sive Argentarius non tenetur exhibere suos proprios Codices alteri Mercatori, vel Argentario, Disc. 72. num. 8.
Et de ratione, ibid. & n. 10.
Et respondetur Dicitur a Parlati in cons. 37. in oppositum adducta, ibid. num. 5. & sub num. 23.
Morulus in exhibendis libris dici non potest, qui edere non videt ob iape amatum Tertii, Disc. 73. nu. 36.
Declaratur, ut ibid. num. 39. ubi etiam expenditur Cyriac. contr. 544.
Non conceditur ad fundandam intentionem Actoris, sed solum ad eam conadjuvandam, Disc. 72. num. 14.
Et de ratione, Disc. 73. nu. 3. & sub num. 12.
Non conceditur, nisi iudex cognoscens adesse in presente iustam, & probabilem causam Disc. 72. nu. 16.
Non conceditur, nisi tribus concurrentibus requisitis, de quibus, Disc. 72. nu. 20.
Non conceditur, quando veritas aliunde haberi potest, cum actio pro editione sit mere subsidiaria, Disc. 72. nu. 22.
Non conceditur, quando tendit ad detegendum delictum ejus, qui pulsatur pro editione, Disc. 73. numer. 13.
Obligatus ad exhibitionem, & conservationem librorum, si illos effectivè non habeat, tenetur dimittere ad Interesse, Disc. 73. num. 20.
Regulans exhibere libros, vel scripturas habet contra se presumptionem mali Juris, Disc. 38. num. 13.
Socius administrans tenetur exhibere libros administrationis Consocio, qui non administravit, Disc. 73. num. 9.
Et adducitur, ac declaratur in hoc proposito Rct. coram Bich. decif. 224.

EXPENSÆ

- Clandestine, vulgò Gasti segreti, quando sint bonificanda Tutori, vel Administratori, Disc. 80. num. 16.*
Extrajudiciales dicuntur, quæ sunt pro Advocatis, Procuratoribus, Copistis, & Notariis, Disc. 64. num. 4.
Amplia, quod sub earum nomine veniunt etiam Originalia Informationum in jure, ibid. nu. 5.
Item amplia, quod hujusmodi expensæ connumerantur inter Judiciales, quando agitur pro refectione damnorum contra temere litigantem, ibid. num. 6.
Extrajudiciales pro Advocatis, Procuratoribus, &c. quæ alias appellantur demortuæ, an veniant rescicienda in judicio Spolii, Disc. 64. num. 8.
Distingue inter Spolium Judiciale, & violentum, ut ibid. & num. 9. & 13.
Et declara distinctionem, ut ibid. nu. 14. & 15.
Extrajudiciales, & demortuæ rescicienda sunt in judicio attemptatorum, Disc. 64. nu. 10. & 12.
Limita quoad expensæ superfluas, ibid. num. 11.
Extrajudiciales justificantur leviorebus probationibus, & de ratione, Disc. 64. num. 7.
Factæ in aliqua re non tribuunt hypothecam adversus Emptorem ejusdem rei, sed duntaxat in concursu Creditorum, Disc. 90. nu. 14.
Verisimiles quando absque alia justificatione bonificanda veniant Tutori, vel Administratori, Disc. 89. numer. 16.

EXPRESSUM

- Dicitur id, quod necessario sequitur ab expressis in eadem dispositione, Disc. 13. nu. 12.*
Amplia, ut ibid. num. 13.
Dicitur id, quod inest virtualiter expresso, aut ex

Index Materiarum

mente disponentis colligitur, Disc. 13. nu. 14.

EX PROMISSOR

Dicitur ille, qui promittit de *Mandato*, seu ad instantiam *Debitoris*, vel obligati saltem inefficaciter, Disc. 17. num. 2. & 6.

Vel alio modo dicitur ille, qui pro alio, novandi animo, promittit, ibid. num. 9.

Et expenduntur *Jura loquentia de Expromissore*, ibid. num. 7. & nu. 19. & 20.

Differt à *Fidejussore*, quia qui *Fidejussorem* dat, obligatus manet, qui vero dat *Expromissorem*, liberatur, Disc. 17. num. 8.

Intercedere an possit pro non obligato, Disc. 17. sub num. 30.

EXTENSIO

Non potest fieri ab una parte *Statuti ad aliam in materia odiosa*, & *exorbitanti*, Disc. 38. num. 23.

Præsertim, quando contrarium extat *decisum per Jus Commune*, ibid. nu. 24.

F

FABER

Solvens *Fabro Murario*, vel *Lignario*, cum quo quis contraxit pro *construptione Edificii*, liberatur etiam respectu *Operariorum*, licet *Faber* postea *decoxerit*, vel *aufugerit*, Disc. 44. num. 23.

FACTUM

Causa qualibet etiam *colorata excusat à non facto*, Disc. 38. num. 14.

Illicitum, & *inhonestum esse potest*, & tamen non punibile, Disc. 36. num. 28.

Lex, sive *Statutum vetans aliquid fieri*, non censetur irritare jam factum, Disc. 97. num. 14.

Maxime, quando ulterius non procedit factum annullando, ibid. num. 17.

à *Mandato*, vel *ordine de faciendo non inferitur necessario ad ipsum factum*, cum aliud sit *mandare*, & aliud *facere*, Disc. 7. num. 3.

Et de *ratione*, ibid. num. 5.

Promissio de faciendo longe differt ab ipso facto, Disc. 46. num. 7.

Et quomodo distinguatur à *facto*, itaut importet ejusdem *facti perfectionem*, necne, Disc. 53. num. 5.

Promissio de faciendo non importat factum, quando impleverit pendet ex *facto alterius*, Disc. 53. numer. 6. & 7.

Promissio de faciendo, non obligat præcisè ad factum, sed solum ad *damna*, & *Interesse*, Disc. 53. num. 3.

Et quid in hoc casu teneatur *Aktor* probare, ibidem, num. 4.

FACULTAS

Cambiandi concessa Creditori quid operetur, & *an transeat ad illius heredes*, vide supra verb. *Cambium*.

Concessa conditionaliter ad aliquid agendum, non potest exerceri, nisi purificata *conditione*, Disc. 66. numer. 25.

Habens facultatem obligandi alium, cum non obligat, quousque tali facultate non utatur, Disc. 98. num. 8.

FALCIDIA

Vide infra verb. *Trebellianica*.

FALSITAS

Animus, vel *consilium non suspiciuntur in materia falsitatis*, & *fraudis*, sed *dumtaxat exitus*, Disc. 36. num. 5.

Amplia etiam in *Causis Fiscis*, & *Camera*, ibid.

Cautela nimia, vel *insolita arguit suspicionem falsitatis*, Disc. 35. num. 27.

Clam committi solet, non autem pluribus personis exponi, ne facile *derogatur*, Disc. 27. num. 28.

Conjecturæ falsitatis debent esse graves, & *urgentes*, & *juris*, non *hominis*, Disc. 35. num. 28.

Crediti cessi excluduntur, si illud fuerit à *Judice canonizatum pro honore*, & *reali*, Disc. 36. nu. 32.

in *Libris privatis*, seu *propriarum rationum commissis non est punibilis*, Disc. 36. num. 25.

Præsertim, quando *hujusmodi falsitas non erat apta alteri nocere*, ibid. num. 26. & 27. & num. 31.

in *Manus imitatione est difficilis*, & *improbabilis*, ubi *verba non sunt pauca*, sed *plurima*, Disc. 35. num. 22.

Scripturæ arguitur ex eo, quod *illius corpus appareat arduissime scriptum*, & post *subscriptionem adest spatium exuberans*, Disc. 35. num. 21.

Scripturæ excluduntur, quoties illa *fuit alia judicialiter canonizata pro vera*, & *legali*, Disc. 35. num. 17.

Item quando *roboratur veritate alterius scripturæ*, vel *Instrumenti*, ibid. num. 18.

Scripturæ tollitur ex oculari ejusdem inspectione, Disc. 35. num. 20.

Utens falsi scripturæ debet perseverare usque ad sententiam, ad hoc, ut *puniri valeat*, Disc. 36. num. 6.

FALSUM

Bancus solvens vigore Ordinis falsi tenetur erga verum Creditorem ad iteratam solutionem, & de *ratione*, Disc. 59. num. 11.

Committens falsum regulariter procurat, & *scit etiam illud bene velare*, Disc. 35. num. 38.

Pecunia exacta vigore Ordinis falsi restitui debet Domino, seu *Banco derobato*, Disc. 39. nu. 30.

Et quomodo probeatur *identitas hujusmodi pecuniæ*, ibid. num. 32.

FARINA

Vide infra verb. *Frumentum*.

FAVOR

pro *Pavore* quod est *inductum*, vel *dispositum*, non debet in *odium* retorqueri, Disc. 13. numer. 17. & Disc. 71. num. 22.

FEUDATARIUS

Distracto Feudo an possit sibi retinere titulum, & *antiquam denominationem*, vide supra verb. *Baro*.

FEUDUM

Creditores quinam præferantur in pecunia redacta ex Feudo, an *habentes assensum Principis*, vel non *habentes*, sed *anteriores*, Disc. 71. num. 9.

Et *expenditur Vinc. de Franch. decif. 64. ibid.*

si *Devolvatur ad Dominum*, an *Subfeudatarius agere valeat contra Subfeudantem pro evictione*, remissive, Disc. 60. num. 10.

Exclusus à successione Feudi non dicitur exclusus à pecunia simpliciter destinata ad emendum Feudum, Disc. 14. num. 31.

FIDEICOMMISSARIUS

Electionem habet in casu alienationis agendi vel contra rem alienatam, vel *contra heredes alienantis pro reintegratione*, Disc. 59. num. 38.

FIDEJUSSIO

Accessoria, & *consecutiva censetur ad principalem obligationem*, Disc. 5. num. 23.

Ideoque subsistere non potest, quoties *deficit debitum principale*, ibid.

Et quid si *Principalis sit naturaliter tantum obligatum*, sed non *civilitier*, an *fidejussio subsistat*, remissive, ibid. num. 25.

Actius obligat, sed non plus *extensive*, Disc. 5. num. 24.

à *Carcerato præstita non tenet*, quoties *Carceratio fuit nulla*, vel *injusta*, Disc. 36. n. 41. & Disc. 75. n. 19. & 20.

Declara, dummodo *nullitas Carcerationis fuerit judicialiter canonizata*, Disc. 92. num. 19.

& Conclusionum.

- Erronea, seu iniuncta cum presupposito precedentis obligationis, quae non aderat, non tenet, Discur. 22. numer. 7. & 8.**
- Extendi nequit ultra id, quod Fidejussor literaliter promisit in Instrumento, Disc. 21. n. 25.**
- Facta ad commodum unius persona non extenditur ad aliam, etiamsi eadem causa concurrat, Disc. 21. numero 8.**
- Amplia, etiamsi persona non nominata haberet Interesse in eodem Contractu, ibid. n. 10.**
- Facta pro Mortuo non tenet, Disc. 5. n. 5.**
- per Filium familias an fieri valeat non solum pro Patre, sed etiam pro quolibet extraneo, Disc. 18. num. 22.**
- Haereditas putativi favore facta ac etiam haereditario nomine stipulata, non prodest vero haeredi postmodum delecto, Disc. 21. num. 10.**
- per Institorum an, & quando fieri valeat, vide infra verb. Institor.**
- de Judicatum solvendo dicitur Pratoria, & Judicialis, Disc. 91. num. 7.**
- Et ob id denuo praestari debet in secunda Instantia, quando jura data expiravit in prima, ibid. num. 9.**
- de Judicatum solvendo in quo differat, si data fuerit coram Judice Ordinario, vel Delegato, Disc. 91. num. 13.**
- Vide etiam infra verb. Fidejussor, & supra verb. Cautio.**
- Lesionem redolet, quia fidejuberere, donare, & perdere sunt unum, & idem, Disc. 18. num. 14.**
- Mens, & intentio Partium verisimilis multum operatur in materia fidejussionis, Disc. 21. num. 7.**
- Limita, quando verba fidejussionis sunt de per se clara, quia tunc statur verbis, & non menti, ibidem, num. 24.**
- Mercatores pro fidejussione recipere solent emolumentum, quod nuncupatur Provisio, Disc. 98. num. 53.**
- per Minorem facta non tenet, & de ratione, Disc. 18. numer. 14. & 22.**
- Non porrigitur ad eum casum, in quem Fidejussor se non obligasset, Disc. 5. nu. 5. in fin.**
- Praestita loco Carcerationis intelligitur durare usque ad integram satisfactionem Creditoris, Disc. 92. numer. 17.**
- Praestita loco Cautiois de restituendo ad omne Mandatum Judicis suffragatur solum Creditoribus, qui compaeruerunt in illo Judicio, Disc. 59. num. 9.**
- Praestita cum Clausula quatenus &c. dicitur conditionalis, & eatenus obligat, quatenus quis de Jure teneatur, Disc. 92. num. 18.**
- Praestita sub aliquo supposito, quod non subsistat, non tenet, Disc. 59. num. 33.**
- Ineligit, ut ibid. num. 37. & 39.**
- Promissio defendendi adjecta in fidejussione est individua nec ad unum casum potest restringi, Discur. 59. num. 14.**
- Restricta ad unam rem, titulum, vel causam nequit ad aliam diversam, & separatam extendi, Disc. 21. num. 2. & Disc. 59. num. 7.**
- Amplia, ut concurrente causa expressa, aut ratione particulari non attendatur major amplitudo verborum, d. Disc. 59. num. 8.**
- Sequestrum an, & quando tollat, & verificetur, quod fidejussio sit Medicina sequestri, Disc. 92. num. 8.**
- Stricti Juris censetur, ideoque strictè etiam debet interpretari, Disc. 21. num. 9. & Disc. 59. num. 6. & 11.**
- Et tenaciter ejus verbis est inharendum, Discur. 55. numer. 3.**
- Praesertim, quando Fidejussor per verba taxativa coarctavit suam obligationem, ibid. n. 31.**
- Declarata hac omnia, ut in Disc. 59. num. 15**
- ad Tempus facta, transfatto eodem tempore expirat, & videtur de fidejussione legali, & de conventionali, Disc. 3. num. 26.**
- Verba sine del credere non parant fid. jussorem, Disc. 61. num. 5. & Disc. 98. num. 11. & 5.**
- Verba universaliter in fidejussione non recipiunt aliquam restrictionem, Disc. 21. num. 5. & Disc. 59. num. 12.**

FIDEJUSSOR

Capserii, vel Administratorum nequit a Domino conveniri, nisi quando idem Dominus fuerit damnificatus, Disc. 21. num. 21.

de Clausulis, ex quibus Fidejussor habetur pro Correo, & principaliter obligato, remissive, Discur. 55. numer. 5.

Comprehendi non solet sub nomine Partium, seu Contractuum, Disc. 55. num. 26.

Conveniri nequit a Creditore, qui neglexit tempore congruo reportare satisfactionem à Debitore principali, Disc. 16. num. 21. & Disc. 39. num. 26.

de Differentia inter Fidejussorem, Adpromissorem, Constitutorem, & Sponsorem, Disc. 17. num. 2. & sequentibus.

in Dubio judicandum est pro Fidejussore, Discur. 21. num. 23.

Errorum, vel ignorantiam allegare non valet, quoties se obligavit cum Clausula sciens non teneri sed volens &c. Disc. 22. num. 14. in fin.

Exceptione cedendarum repellere potest Creditorem agentem adversus eundem pro solutione, Disc. 16. num. 6. Disc. 17. num. 5. & Disc. 21. num. 18.

Et an Creditor teneatur tradere Fidejussori Instrumentum Crediti contra principalem Debitorem, ad. Disc. 16. & 17. utrobique ibid.

Excussio fieri regulariter debet contra principaliter obligatum antequam conveniri valeat Fidejussor, Disc. 55. num. 9.

Fallit, quando persona excutienda moratur extra Statum, Disc. 12. num. 8.

Alia in proposito beneficii excussionis competentis Fidejussori, vide supra in verb. Excussio.

Facultates, & bona Fidejussoris per speciem aggregationis censentur ipsius principalis Debitoris ad hoc, ut isto dici valeat solvendo, Disc. 29. num. 7.

de Judicatum solvendo datus in prima instantia, an duret, seu teneatur ad judicatum in gradu appellationis, vel revisionis, Disc. 91. num. 3. & Disc. 92. num. 23. ubi negative.

Et de ratione, d. Disc. 91. num. 5.

Contra, ibid. num. 10. & d. Disc. 92. num. 24.

Et de ratione, d. Disc. 91. num. 4. 11. 12. & 19.

Et explicatur in hoc proposito Text. in leg. cum apud, ff. judicat. solut. ibidem ad. num. 11. & 12. & Disc. 92. num. 2.

Declarata, quod in hac questione plurimum attenduntur verba, sub quibus iniuncta, vel concepta sunt fidejussio, d. Disc. 91. num. 17. & d. Disc. 92. num. 6.

Nec non inspicitur verisimilis Partium intentio, d. Disc. 91. num. 20. & d. Disc. 92. sub num. 6. & num. 12.

de Judicatum solvendo praestitum pro parte utriusque Litigantis in prima Instantia, teneatur etiam in gradu appellationis, & revisionis, Disc. 91. num. 21. ubi de ratione, & num. 22. & Disc. 92. num. 7. & 9.

de Judicatum solvendo teneatur usque ad finem litis, quando ipse habet praemanibus bona eum vel velle debentis, ita ut dampnum pati non possit, Disc. 92. num. 10.

de Judicatum solvendo an teneatur in gradu restitutionis in integrum, Disc. 92. num. 34.

Index Materiarum,

Liberatur, quoties principalis Creditor sponte remisit pigu, seu cautionem quam habebat præ manibus, Disc. 39. num. 25.
Et de ratione, ibid. nu. 27.

Liberatus semel ab obligatione non amplius tenetur, nisi probetur, quod postmodum novam obligationem assumpsit Disc. 22. num. 11.

an Liberetur per Depositum factum à Debitore, licet illud ab eodem Debitore postmodum retro accipiatur, vide supra verb. Depositum.

Novus si ex pacto dari, vel subrogari debeat, prestari debet ejusdem qualitatis, & idoneitatis, Disc. 91. numer. 5.

Novus subrogari debet in locum præmortui, quando agitur de fidejussione Prætoris, ac Judiciali, licet secus sit in conventionali, Disc. 91. num. 3.

Obligans se in Contractu Mulieris, vel Minoris nullo ex defectu Solemnitatum, aut teneatur, remissive, Disc. 5. nu. 25.

Obligari potest ætius, sed non in plus extensive, Disc. 5. nu. 4.

Obligari potest ad minus, quàm teneatur Debitor principalis, Disc. 55. num. 7.

Obligari potest sine precedenti Mandato, vel instantia Debitoris, Disc. 17. num. 4.
Contra, & quod in hoc casu quis dicatur simpliciter negotiorum gestor, ibidem, num. 25.

Obligari non potest, nisi mediante stipulatione, Disc. 92. nu. 20.
Limita in Fidejussore, qui passus fuerit, se uti talem describi penes Actum, qui tunc nulla requiritur stipulatio, ibid. num. 22.

Obligatus dare Fidejussorem quando dicatur obligationem satisfecisse per aequipollens, Disc. 97. n. 23.

Officialis publici censetur potius relevator indemnitas, quàm Fidejussor, Disc. 21. num. 22.

Præstitus a Carcerato pro assecuratione Judicii, data nullitate carcerationis, liberatur, Disc. 75. nu. 19.
Idemque est in Fidejussore de representando sub pæna debiti, ibid. nu. 20.

vel principalis quod quis fuerit in aliquo Contractu, ex quibus dignoscatur, Disc. 98. num. 47.

Salarium, vel mercedem licite percipi pro fidejussione, 98. num. 54.
Et ad quam rationem, ibid. num. 56. & 57.
Intellige, dummodo ad, t. periculum solvendi, quia eo secluso nequit extra labem usurariam aliquid percipi pro incunda fidejussione, ibid. nu. 55.

Tenetur, quando Debitor principalis, licet ab initio idoneus, efficitur non solvendo, Disc. 29. num. 6.

F I D E S

Mercatorum, vide supra verb. Attestatio.
de Pretio quando dicatur habita per Venditorem, vide infra verb. Venditor.

F I L I A

Creditrix proprie dicitur pro Dote habenda in bonis Patris, Disc. 85. num. 22.

F I L I U S F A M I L I A S

Contrahere, vel se obligare non potest secundum Statuta Urbis, nisi in casu, quo seorsum à Patre habet, ac publice negocietur, Disc. 63. n. 19.

Fidejuberere potest non solum ad favorem Patris, sed etiam pro quolibet extraneo, Disc. 18. n. 22.

Mercator non gaudet beneficio Macedoniani, vide infra verb. Mercatores.

Minor an, & in quo differat respectu obligationum, & Contractuum, Disc. 18. numer. 22. 24. & 29. & sub num. 48.

Mutuum contrahere non potest, Disc. 18. num. 23.

F I S C U S

de Bonis Fisci, vide infra verb. Princeps, ad Debita Delinquentis quando teneatur; distingue, nu. 77. n. 38.

Debitor Fisci, vide supra verb. Debitor.

Diligens est in rebus suis, & maxime in acquirendo, Disc. 18. num. 26.

Dos, Fictus, & causa Pia pari passu procedunt, & inter eos attenditur sola prioritas temporis, Disc. 84. nu. 11.

de Evictione licet non teneatur, tenetur tamen ad simplum, videlicet ad restitutionem pretii, Disc. 60. numer. 33.

Gabellam an, & quando solvere teneatur de rebus propriis, vide infra verb. Gabella.

Hypothecam sortitur pro omnibus suis Creditis, & Contrahibus, Disc. 18. num. 9. & sub num. 42.

Judicandum est in dubio contra Fiscum, Disc. 18. numer. 47.

de Juribus Fiscalibus Regni Neapolis, vide infra verb. Loca Montium.

Mercari regulatim non solet, Disc. 26. n. 9.

Princeps an, & in quibus differat à Fisco, Disc. 18. nu. 31. 34. & 35.
Et ad hoc, ut Jura Principis dicantur Fiscalia, quid requiratur, Disc. 26. nu. 2. & seqq.

Privati jure utuntur ubi non reperitur specialiter privilegiatus, Disc. 18. num. 5. & sub num. 4 & n. 46.
Et i crepantur dicentes absque aliquo fundamento, speciale est in Fisco, ibid. num. 4.

Privilegiatus an sit in eo, quod Minor obligans se ad sui favorem non teneatur servare solemnitates; vide infra verb. Minor.

Privilegiatus est iustar Minoris, & Dotis, Disc. 18. num. 15.

Statutum generaliter loquens amplectitur etiam Fiscum, nisi ille doceat se esse specialiter in eo casu privilegiatum, Disc. 19. num. 4.

Cambium, seu Mandatum ad cambiandum in Civitate Florentie durat usque ad effectivam solutionem, Disc. 68. n. 21.

Civitates Status Senatuum quomodo vocentur Florentie in F. S. Io. Baptista, Disc. 6. num. 30.

Consulatus Maris residens Pisis componitur ex duobus Nobilibus Mercatoribus Florentinis, & de ejus laudibus, Disc. Gener. nu. 52.

Florentini post deditionem an amiserint jus condendi Statuta saltem cum approbatione Principis, Disc. 19. num. 9.
Et quid de Pisani post amissum Dominium, ibid. n. 27.

Florentini presumuntur industrii, & sagaces, Disc. 45. nu. 3.

de Locis Montium Florentie, vide infra verb. Loca Montium

Magnus Dux Etrurie successit in omnia jura Reipublice Florentinae, Disc. 20. nu. 17.

Mercatores Florentini sunt valde periti in materia Mercaturæ, Disc. Gener. nu. 42.
Et habent in Urbe Consulem, Tribunal, & Notarium pro eorum Negotiis Mercantibus, ibid. & num. 81.

Nobiles Florentini exercentes Mercaturam in Hispaniis possunt ibi esse Hidalghi, Disc. Gener. nu. 80.

Requisita Pauli de Castro Florentie, & in Tuscia habentur pro probatis in persona solita negociari, Disc. 65. num. 77.

Status Senatuum quomodo sit unitus Reipublica Florentinae, seu M. Duci Etrurie, Disc. 20. n. 6.

& Conclusionum.

de Statutis Florentiæ, vide infra verb. Statutum in specie.

Trebellianica nequit prohiberi filiis primi gradus juxta opinionem Florentiæ receptam, Disc. 55. nu. 16.

F O D I N Æ

Dicuntur de Regalibus Principis, & de ratione, Disc. 26. nu. 26.

Ulusfructus dari potest in Mineris, & Fodinis, Disc. 90. nu. 12.

F O E D U S

est Contractus stricti Juris, nec recipit extensionem, Disc. 20. nu. 3.

Princeps Catholicus an valeat inire fœdus cum Infidelibus absque labe peccati, Disc. 14. nu. 40.

F O E M I N Æ

Agnatio non dicitur contemplata per Statutum, vel Testatorem, ubi fœminæ vocantur ad successionem exclusis Agnatis, Disc. 40. nu. 6 & Disc. 41. nu. 3. & 4.

Proximiorum appellatione comprehenduntur, quoties agnatio non fuit contemplata, Disc. 41. nu. 5.

de Statutis exclusivis fœminarum, vide infra verb. Statutum in genere.

in Successionibus intestatis de Jure Communi simul cum masculis admittuntur, Disc. 41. nu. 1.

F O L I U M

Album subscribens an, & quando sibi præjudicet respectu eorum, quibus postea repletur idem folium, vide infra verb. Subscribens, & Subscriptio.

F O R E N S I S

Creditor an teneatur comparere in Iudicio Concursus formati in alio Principatu, Disc. 11. nu. 25. 26. & 27.

Et an ligetur Statuto jubente, quod Creditores super patrimonio Decedenti satisfiant per as, & libram, ibid. nu. 29.

Debitor quoad suspensionem fugæ, vide infra verb. Fuga. an Excusetur à contraventione Bannorum, remissivè, Disc. 33. nu. 30.

F O R U M

Competens ratione Contractus, vide supra verb. Contractus.

de Privilegio electionis, & variationis Fori materiam Lunic. C. quand Imperat. inter Pupill. & Vid. vide infra verb. Privilegium.

F R A T E R

Beneficium deducto ne egeat an habeat, quando convenitur ab altero fratre, remissivè, Disc. 38. nu. 41.

Carcerati nequit ad instantiam alterius fratris etiam incasibus, in quibus ei denegatur beneficium deducto ne egeat, Disc. 38. nu. 42.

F R A U S

Committi regulariter solet inter personas conjunctas, vel familiares, Disc. 27. nu. 14.

Fallit, quando frater tenderet in præjudicium ipsorum Contrahentium, tunc enim conjunctio, vel familiaritas potius illam excludit, ibid.

& Culpa non datur absque alterius præjudicio, Disc. 59. nu. 40.

Excepta semper censetur in omni Contractu, Disc. 75. nu. 5.

Excluditur ex qualitate loci publici, in quo actus, vel Contractus fuerit gestus, Disc. 27. nu. 21. & 23.

Item ex inverisimilitudine, quod plures persone bonæ conditionis, & fame voluerint in eam conspirare, ibi. nu. 27.

Et de ratione, ibid. nu. 28.

Permitti non debet, sed potius ei est obviandum, Disc. 5. nu. 1 & Disc. 44. nu. 24. & Disc. 76. nu. 4.

de Persona ad personam in Jure prohibetur, Disc. 47. n. 7.

Propria nemini debet patrocinari, Disc. 98. nu. 63.
Statutum conditum ad impediendas fraudes dicitur concernere bonum, & utilitatem publicam, Disc. 76. nu. 5.

F R U C T U S

Anterioritas competens pro sorte, an competat etiam pro fructibus, vide supra verb. Anterioritas.

Cambii an essent Debitore decocto, vide supra verb. Decoctio

Cambiorum soluti in excessu juxta opinionem Rotæ Romanæ imputantur in sortem, Disc. 65. nu. 29. 31. & 33.

Et quid in hoc proposito sentiat Car. De Luca ibid. n. 50.

Cambiorum an, & quando possint ab initio taxari in certa summa, vide supra verb. Cambium.

Collecti ex fundo an sint hypothecati ad favorem Locatoris exclusivè ad reliquos Creditores, vide infra verb. Prælatio.

Commendæ, vel Beneficii si diminuuntur, an, & quando Fundator, vel Patronus teneatur ad supplementationem, vide supra verb. Commenda.

Conventi inter Debitorem, vel Creditorem quando sine liciti, vide infra verb. Interesse.

Conventi an debeantur Creditori retinenti pignora pro securitate Contractus, vide infra verb. Pignus.

Dotis Viduæ debiti per heredes Mariti non cessant, nisi integra Dos illi restituatur, adeunt restitutio partis ad hunc effectum non suffragetur, Disc. 68. nu. 22.

Hypotheca exerceri nequit super fructibus, quando fuerunt venditi, & alienati in Tertium, Disc. 90. nu. 13.

de Pecunia, aliisque rebus infructiferis non debentur, licet agatur de Credito privilegiato legitime, Disc. 34. nu. 50.

Limita, quoties Legitimarius congruo tempore interpellavit heredem de damnis, & Interesse, ibid. nu. 51.

Et de ratione, ibid. nu. 51.

Idque procedit, licet hæres alleget, se habuisse justam causam litigandi, ibid. nu. 53.

Recompensativi ne licite valeant pacisci favore Venditoris, requiritur, quod res permaneat jure domini apud Emptorem, Disc. 56. nu. 46.

Recompensativi debentur per Emptorem, qui retinet rem, & pretium, Disc. 58. nu. 3.

Amplia, licet Emptor opponat exceptionem rei liberè non traditæ, & doceat de molestiis, ibid. nu. 4.

Item amplia, etiamsi ille, qui molestias intulit, reportasset sententiam contra Emptorem, ibid. nu. 5.

Rursus amplia, id procedere, quamvis Emptor ex pacto non teneatur ad solutionem donec Venditor caveret de evictione, ibid. nu. 6.

Et de ratione omnium præmissorum, ibid. nu. 7.

Recompensativi an debeantur per Emptorem, qui exaravit ad favorem Venditoris Cedula, vel Pagaro pro assècuratione solutionis; distingue, ut in Disc. Gener. nu. 174. & 175.

Recompensativi si fuerint conventi in quantitate excessiva, reduci debent ad justitiam, sed non propterea corrumpit Contractus emptionis, Disc. 99. nu. 28.

F R U M E N T U M

Vide etiam supra verb. Annona.

Colonus partiarius in Jure Frumentum recipiens an obliget Dominum, in cujus Agro illud fuit seminatum, Disc. 44. nu. 13.

Vendens Frumentum majori, seu currenti pretio, si sciuit, quod illud ex jussu Principis de proximo promulgando debebat viliori pretio vendi, ad quid teneatur erga Emptorem, Disc. 33. nu. 39.

Venditor Frumenti cum reservatione domini, an habeat prælationem super Farina extracta ab eodem Frumento, remissivè, Disc. 83. nu. 11.

Index Materiarum,

FUGA

- Clericus an possit carcerari tanquam suspectus de fuga, Disc. 77. num. 29. & Disc. 78. nu. 20. & seqq.
- Debitor positus in Banno dicitur esse in fuga, Disc. 77. num. 31.
- Debitor Forensis, cum quo quis scienter contraxit, nequit jurari de fuga suspectus ex eo solum, quod sit Forensis, Disc. 75. num. 22.
- Debitor in materia suspicionis fuga habetur pro non possessore, quando vel de facto, vel de iure fieri nequit executio super ejus bonis, Disc. 77. nu. 40.
- Amplia, ut ibid. num. 41. & 42.
- Debitor reputatur vagabundus; & in fuga, quando ex improviso recessit à loco, in quo manent ejus Creditores, nec unquam fuit reversus, Disc. 77. nu. 30.
- Ideoque tali casu Iudex debet arbitrium suum interponere pro asscuracione Iudicii, ibid. nu. 39.
- Debitor in materia suspicionis fuga dicitur deterioratus in conditione, quando ejus Ordines, vel littera Cambii non fuerunt acceptata, Disc. 77. nu. 32.
- Mandatum suspicionis fuga concedi potest etiam in diebus festivis, Disc. 75. nu. 16.
- Mandatum suspicionis fuga facilius conceditur pro asscuracione Iudicii, quam ad hoc, ut Debitor in vim illius solvere compellatur, Disc. 75. nu. 14. & 15.
- Nec requiritur ab initio in his terminis tam exacta probatio deteriorationis conditionis in Debitore, ibid. num. 14.
- Intellige tamen, ut ibid. num. 21. & 22. & Disc. 77. nu. 24. 25. 26. & 37.
- Mandatum suspicionis fuga evitari nequit, nisi per cautionem de stando iuri, & iudicatum solvendo, Disc. 77. num. 3.
- Præcipue, quando illud relaxatum fuit contra Exterum Debitorem, ibid. num. 4.
- Mandatum suspicionis fuga expediri nequit per Procuratorem absque speciali Mandato vigore Reformationis Pauli V. Disc. 77. num. 8.
- Et de ratione, ibid. num. 16. & 17.
- Intellege, ut ibid. num. 9. 13. 14. & 19.
- Et an ad hunc effectum sufficiat Mandatum speciale ad jurandum, ibid. nu. 10.
- Mandatum suspicionis fuga potest obtineri coram uno Iudice licet Causa pendeat coram alio, & de ratione, Disc. 78. nu. 26.
- Idemque procedit in Mandato pro asscuracione rerum transfugarum, ibid. & num. 27.
- Amplia, licet talis Iudex esset alias incompetens, ibid. num. 28.
- Mandatura suspicionis fuga nequit relaxari pro Credito illiquido, & incerto, sed prius omnino procedere debet liquidatio, Disc. 73. nu. 18. ubi de ratione, & nu. 19.
- Amplia, ut ibid. num. 20.
- Contra, quod sufficiat, Creditum liquidari post Carcerationem, Disc. 75. num. 18. ubi etiam de ratione, & Disc. 77. nu. 1.
- Et quod sufficiat, quod de Credito summarie appareat, vel arbitrio Iudicis, d. Disc. 77. nu. 20.
- Mandatum suspicionis fuga facilius relaxatur, quando alias posset relaxari Mandatum executivum, Disc. 77. num. 5.
- Amplia, quod quando intrat Mandatum executivum, non juvat fideiussio de stando Iuri &c. ibid. nu. 6.
- Nec requiritur probatio deteriorationis in Debitore, ibid. num. 35.
- Mandatum suspicionis fuga relaxari non potest contra eum, qui non potest carcerari, Disc. 77. nu. 2.
- Mandatum suspicionis fuga requirens Iuramentum Cre-

- ditoris super dicta suspicione, relaxari potest, quando Debitor nihil possidet in Urbe, Disc. 77. nu. 33.
- Mercator, et si non possidet immobilia, non potest allegari suspectus de fuga, Disc. Gener. nu. 38.
- De clara tamen, ut ibid. & num. 39.
- Nobilis potest allegari suspectus de fuga, Disc. 77. nu. 33.

FUNDUS

Dotalis, vide supra verb. Dos.

FURNUS

- Communitates habent ex consuetudine jus privativum furnandi, Disc. 26. nu. 23.
- Sed Appaltatores Furni eandem Communitatum non gaudent privilegiis Fiscalibus, ibid. num. 24.

FURTUM, ET FUR

- Administrator an, & quando possit conveniri actione furti, vide supra verb. Administrator.
- Culpæ imputari non potest furtum commissum à personis conjunctis, vel domesticis, de quibus nemo suspicari potuisset, Disc. 39. num. 9.
- Culpæ Ministri, vel Officialis non imputatur furtum commissum ab eo, cui Dominus præstabat commoditatem, Disc. 39. nu. 10.
- Declaratio, vel confessio Furis non est apta præjudicare Tertio, Disc. 93. num. 20.
- Dominus rei derobata potest agere contra Furem non solum ad rem, sed etiam ad Interesse quanti plurimi una cum fructibus, Disc. 28. nu. 16.
- Emptor rei furtiva, vide supra verb. Emptor.
- Non committitur in re propria, Disc. 36. num. 11.
- Pecunia furto subtrahita restitui debet Domino derobato, Disc. 39. num. 30.
- Socius an, & quando teneatur de furto, vide infra verb. Socius.

G

GABELLA

- Vide etiam supra verb. Appaltatores, & verb. Appaltatus.
- Clerici pro rebus ad eos spectantibus ex causa negociationis non gaudent immunitate à Gabellis, Disc. 26. num. 11.
- Contractuum an solvi debeat pro retrodatione, qua fiat vigore reservationis domini in re vendita, remissive, Disc. 56. num. 31.
- Contractuum, quare alias debetur pro Cambio, an solvi debeat pro Recambio, Disc. 69. num. 3.
- Exemptio a solutione Gabella alicui Castro, vel Civitati concessa an extendatur ad loca superauclia, vel unita post concessionem, Disc. 20. num. 35.
- Fraudata quod fuerit, nequit deduci ex perquisitione librorum Fundaci, vel Apotheca, Disc. 73. nu. 12.
- Solvi non debet de rebus, vel Mercibus, qua traduntur ad Fiscum, Disc. 21. num. 16.
- Multoque minus de rebus, qua pertinent ad eundem Fiscum, Disc. 26. nu. 5.
- Limita in rebus ad Fiscum pertinentibus ex causa negociationis, & mercionis, ibid. num. 10. & num. 29. & 30. ubi respondetur contrariis.
- Solvi non debet de rebus ad locum adveclis per merum transitum, Disc. 20. num. 15.
- Limita, si res fuerint extracta à loco subsidio Gabella, ibidem.
- Et ex hac ratione in huiusmodi casibus Gabellarii sedulo inquirunt, unde res proveniant, ibid. nu. 16.
- Solvi non debet per Principem, seu Locatorem ejusdem Gabella, Disc. 21. nu. 15. & Disc. 26. nu. 30.
- Et quid, si agatur de rebus ad Principem spectantibus ex causa pura negociationis, d. Disc. 26. nu. 10. & nu. 28. 29. & 30.

& Conclusionum.

Transactio in materia Gabellarum quando dicatur continere odium, vel favorem, praedictum, vel beneficium, Disc. 20. num. 12.

GEMINATIO

Infinuatio non requiritur in actu geminato, Disc. 34. num. 29.

Exemplifica in donatione, & pacto de non petendo, ibid. & num. 30.

GENUENSES

Mercaturam exercent absque iactura, vel praedictio Nobilitatis, Disc. Gener. nu. 77.

GIRATA

Creditori facta, & ab eodem acceptata nequit amplius per Debitorem girantein revocari, Disc. 2. nu. 9.

Litteratum Cambii, vide infra verb. Litteræ Cambii. Solvens in vim Girata falsæ exarata sub Cedula, vel litteris in se veris, an rectè solvatur, Disc. 24. nu. 17.

Solutionis vim habet, quando ejus vigore sequitur effectiva solutio, alias secus, Disc. 2. nu. 30.

GIRATARIUS

Exceptio non numerata pecunia, qua opponi potest Giranti, an valeat opponi Giratario, Disc. 2. nu. 37.

Giratorio Cedula, seu Pagard an valeat opponi exceptio, que posset opponi Giranti; distingue, ut Disc. 2. num. 39.

Litterarum Cambii, vide verb. Litteræ Cambii.

H

HÆRES

Conveniri nequit in actione personali, si vè executiva, nisi pro sua quota, & virili, Disc. 65. nu. 50.

Devolutio non acceptata per defunctum nequit acceptari per heredem, Disc. 34. num. 37.

Facultas cambiandi an transeat ad heredem Creditoris, vide supra verb. Cambium.

Gravatus investiens proprio nomine pretium retractum ab extractione locorum Montium fideicommissariorum, facit fructus suos, Disc. 71. nu. 15.

Amplia, ut ibid. num. 23.

Inventarium dolose, aut non fideliter conficiens an valeat criminaliter puniri, Disc. 36. nu. 30.

Mariti non liberatur ab Usuris dotalibus Vidua debitis; nisi integram Dotem restituat, Disc. 68. nu. 22.

Mercatoris quoad exhibitionem, & asservationem librorum, vide supra verb. Exhibitio.

Mora incurfa per Authorem nequit declarari adversus heredem, Disc. 34. nu. 40.

Declarata, quia ad effectum, quod mora defuncti transeat in heredem, oportet hunc reddere certiore de debito, & obligatione sui Auctoris, ibid. nu. 41.

Pacta, & Contractus an, & quando transeant ad heredem, vide infra verb. Pactum.

Solvens ultra suam ratam an possit condicere à Creditore, qui recepit, Disc. 65. nu. 56.

Solutio facta ab uno ex heredibus cedit in favorem aliorum Coheredum, quando solvens habet Mandatum solvendi, Disc. 65. nu. 55.

HEBRÆI

Bannimentis, & Statutis pœnalibus subjacent, & de ratione, Disc. 41. num. 13.

Carcerati an consequantur alimenta à suis Creditoribus, remissivè, Disc. 41. nu. 9.

in Causis Hebraorum procedendum esse per Dintora; hoc est, per Ritus Hebraicum, fuit judicatum Liburni, Disc. 40. nu. 26.

Commodo Statutorum non gaudent, ubi non substinent onera, & gravamina imposita cæteris Subditis, Disc. 41. num. 36.

Consuetudo inter Hebræos an probeatur ex eorum testimonio, Disc. 41. num. 39.

Contravenientes legi Mosayca possunt puniri, Disc. 40. num. 8.

Expulsi quando fuerint à plerisque Regnis, & Principatibus, remissivè, Disc. 40. ante nu. 2.

Incolæ Locorum potius dici merentur, quam Cives, Disc. 41. num. 19.

Jurantes non tangunt aliquam scripturam, vel aliam rem Sacram, sed tantummodò alium, Disc. 42. nu. 3.

Vel litteras Hebraicas, ibid. num. 4.

Et de ratione, ibid. num. 5. & seqq.

Et sub qua formula interponant Juramentum, ibid. n. 9.

Jurantes per Præcepta Moysis, aut per Deum verum, satisfaciunt Statuto requirenti Juramentum, Disc. 42. num. 10.

Lex Mosayca quid disponat in materia successione Hebraorum, Disc. 40. nu. 3. & Disc. 41. nu. 4.

Et an habuerit respectum ad agnationem, d. Disc. 40. num. 6.

Lex Mosayca an per adventum Nostri Redemptoris expiraverit, Disc. 40. nu. 11. & Disc. 41. nu. 29.

Lex Mosayca servanda est inter Hebræos etiam quoad actus judiciales, quando Princeps, in cuius loco commorantur, id eis concessit, Disc. 40. nu. 12. 14. & 15.

Amplia, ad hunc effectum sufficere, quod eorum Ritus fuerint approbati per Decretum Civitatis, ibid. num. 16.

Et de differentia inter actus judiciales, & ceremoniales, ibid. nu. 13.

Lex Mosayca an sit servanda inter Hebræos circa minorem aetatem, vel potius Jus Commune, Disc. 41. num. 27.

Lex Mosayca servanda est in successione Hebraorum, non autem Statuta localia, Disc. 40. num. 7. & Disc. 41. num. 12.

Et de ratione, d. Disc. 40. nu. 8 & 9.

Contra, ibid. num. 10.

Et de ratione hujus contraria opinionis, ibid. num. 11. & d. Disc. 41. nu. 15.

Et quare ista servetur Roma, d. Disc. 40. nu. 17. & 18.

Mallarii Hebraorum possunt esse Indices in Causis propria Nationis, Disc. 43. nu. 3.

Mercatura licet sit prohibita Hebrais, non est tamen illis interdita resellio, & revenditio Vestimentorum novæ matèrie, Disc. Gener. nu. 55.

Perjurium quomodo puniatur inter Hebræos, ad differentiam Christianorum, remissivè, Disc. 42. nu. 13.

Privilegium Lunice, C. quand. Imperat. inter Pupill. & Vid. non competit Pupillis, & Viduis Hebrais, Disc. 43. num. 5.

Ritus Hebraorum tolerantur, quoties non præferunt scandalum, vel malum usum, Disc. 40. nu. 9.

Romæ degentes tenentur ad observantiam Statutorum Urbis, Disc. 40. num. 18.

Statuta nova condere, aut novas consuetudines inducere an valeant inter semetipsos, Disc. 40. nu. 19.

Statutis locorum, in quibus degunt, ligantur, Disc. 41. num. 8.

Contra, quod inter ipsos servanda sit lex Mosayca, quoties Statutum illos expressè non comprahendat, ibid. num. 11.

Distingue, ut ibid. num. 25.

Statuto Florentino circa modum libellandi in Judiciis, an subjaceant, Disc. 41. nu. 10.

Statutum exclusivum fœminarum non suffragatur Hebræis masculis, & de ratione, Disc. 41. nu. 14. & num. 22. & 23.

Index Materiarum,

- Et reprobantur Doctores contrarium tenentes, ibid. num. 15. & num. 26. 27. 28. 33. & 34.*
- Limita in Hebraeo effectu Christiano, is namque vigore Statuti excludit fœminam in Iudaismo persistentem, ibidem num. 21.*
- Statutum tribuens fidem libris Hebræorum contra Christianos, an valeat, vide infra verb. Libri.*
- Synagoga succedit Hebræis Liburni decedentibus sine herede, Disc. 40. num. 23.*
- Testes esse non possunt contra Christianos, Disc. Gener. num. 136.*
- Limita, quando habent testes Christianos, ibidem num. 138.*
- Testes esse possunt, ubi quæstio versetur inter ipsos Hebræos, & de ratione, Disc. 41. num. 39. & 40.*
- Testes esse possunt in subsidium, seu in materia, in qua difficile est invenire Testes Christianos, Disc. 41. n. 41. & Disc. Gener. num. 137.*
- HIEROSOLYMITANI**
- Vide supra verb. Equites, & infra verb. Religio.*
- HOSTES**
- Dicuntur illi, adversus quos iusta de causa publicè indictum est Bellum ab habente potestatem, Disc. 9. num. 5.*
- HYPOTHECA**
- ad Accessoria, connexa, & unita, an, & quando extendatur, Disc. 55. num. 28.*
- Et quando adjecta in corpore scriptura extendatur ad subscriptionem, ibid.*
- In Apoca privata contenta an retrotrahatur ad diem date, vel potius incipiat à die recognitionis ejusdem Apocæ, Disc. 55. num. 41.*
- Conditionalis an, & quando retrotrahatur in præjudicium Tertii, vide infra verb. Retrotractio.*
- Constitui potest per Epistolam, vel Nuncium inter absentes, Disc. 55. num. 58.*
- Constitui potest non solum pro presenti, sed etiam pro futura obligatione, Di. c. 84. num. 17.*
- Constitui, seu creari non potest absque precedenti obligatione personali, Disc. 85. num. 30.*
- Creditor ut acquirat hypothecam ex persona Debitoris, sat est, quod Debitor per momentum temporis aliquid acquisiverit, Disc. 85. num. 25.*
- Creditor remittens hypothecam, vide supra verb. Creditor*
- Creditori competens licet extinguatur per donationem in solutum sibi factam à Debitoribus, tamen ad effectum retinendi oritur ad ejus favorem alia quasi hypotheca, Disc. 86. num. 11.*
- Definitur, quod sit suppositio, sive obligatio rei in securitatem debiti, Disc. 55. num. 56.*
- Dotis tacita, vel expressa, licet posterior, præferatur aliis hypothecis tacitis anterioribus, Disc. 13. num. 19.*
- Imo secundum aliquos præferatur etiam anterioribus expressis, ibid. num. 27.*
- Exerceri nequit super Mercibus minutatim venditis, secus verò, si uti Corpus distraherentur, Disc. 82. num. 10. & Disc. 70. num. 10.*
- Exerceri nequit contra Tertium Emptorem bonæ fidei, & de ratione, Disc. 83. num. 27.*
- Exemplifica in Emptore tam mobilium, quam Semoventium, ibid.*
- Et quid, si Semoventia fuerint vendita uti Grex, vel non, ibid. num. 28. & 29.*
- Et quid requiratur pro constituendo Grege ad finem exercendis hypothecam contra Tertium, remissivè, dict. num. 20. et fin.*
- Expense factæ in aliqua re non tribuunt hypothecam, nisi in concursu Creditorum, secus adversus Emptorem ejusdem rei, Disc. 90. num. 14.*
- Expressa in una parte obligationis, & non in altera, censetur consensu omiſsa, & non volita in ea parte, ubi non fuit expressa, Disc. 55. num. 33.*
- Fiscus pro omnibus suis Creditis, & Contractibus habet tacitam hypothecam, Disc. 18. numero 9. & sub num. 42.*
- Fructus venditi, & alienati in Tertium non cadunt sub hypotheca, Disc. 90. num. 13.*
- Individua semper censetur de sui natura, Di. 83. num. 19.*
- Exemplifica in Censu imposto super pluribus Corporibus, vel fundis, ibid. num. 20.*
- Inducitur etiam ex verbis generalibus, & indefinitis, Disc. 55. sub num. 35.*
- Amplia, licet opus esset facere aliquam interpretationem extensivam, ibid.*
- Inducitur favore Creditoris à die, quo fuit ad ejus instantiam facta executio super bonis Debitoris, Disc. 55. num. 40.*
- Amplia, licet agatur de Creditore Chyrogaphario, ibidem.*
- Inducta ut censetur, potius intentio Contrahentium, quam verborum conceptus inspicere debet, Disc. 55. n. 38.*
- Et datur exemplum, ibid. num. 39.*
- Libri Mercatorum an, & quando habeant hypothecam, vide infra verb. Libri.*
- Loca Montium non recipiunt aliam hypothecam, nisi expressam in literis Patentibus, Disc. 95. num. 42.*
- Omissa per Notarium in Instrumento, adhuc censeri debet pro apposta, Disc. 55. num. 20.*
- Contra, ibid. num. 21. & 22. & num. 34.*
- Preambula licite apponi potest ad favorem Creditoris posterioris ab Emptore, vel acquiretore rei, Disc. 55. num. 19 & Disc. 85. num. 2.*
- Et quid operetur, Disc. 84. num. 13. & 14.*
- Quidvè pro ea requiratur, ibid. num. 15. 19. & 20. & Disc. 85. num. 5. & 6.*
- Resolvitur, & cessat, quoties verè, vel fidele solutio fit de pecuniis Debitoris, Disc. 69. num. 8.*
- Specialis inducitur favore Creditoris ob demonstrationem rei, vel fundi, ex quo illi satisfaciendum venit, Disc. 55. num. 57.*
- Subrogatio Mercium in Taberna quando intret ad effectum, ut remaneant affecta priori hypotheca, vide infra verb. Merces.*
- Subrogatio rei loco alterius hypothecate intelligitur facta sub eisdem qualitatibus, & cum eadem anterioritate temporis, Disc. 57. num. 41.*
- Subrogatio in materia hypothecæ non datur in particularibus, Disc. 83. num. 13.*
- Tacita anterior præferatur hypothecis expressis posterioribus, Disc. 13. num. 21.*
- Verba scriptura privata, alla quale le Parti danno forza d' Instrumento giurato, e garantigiato in forma, impertant hypothecam, Disc. 55. num. 4.*
- Contra, ibid. num. 12. & 13.*
- Et de ratione hujus contrariæ opinionis, ibidem num. 17. & 19.*
- Et declarantur Authoritates in oppositum, ibid. num. 24. & 25.*
- Verba mi obligo impertant hypothecam, Disc. 55. num. 35.*
- Præferunt, si adiciantur alia verba di mio proprio, ibid. num. 36. & 37.*
- I**
- JACTARE**
- Nemo præsumitur jactare propriam substantiam, Disc. 16. num. 8.*
- Hinc inferitur, quod nemo præsumitur suscipere voluisse in se*

& Conclusionum.

In se gratis onus solvendi aliena debita, ibid. & Disc. 17. sub num. 29.

IDENTITAS

Animalium depastorum debet concludenter probari pro obtinenda prelatione à Domino Paschi, Disc. 83. num. 32.

Et quomodo probeatur eadem identitas, ibid. nu. 33.

Pecuniæ probatur ex conjecturis, & adminiculis, Disc. 39. num. 32.

Exemplifica etiam in pecunia derobata, vel exacta in vim Ordinis falsi, ibid.

IDONEUS

Non dicitur, qui ratione persona, atatis, aut conditionis directe, vel indirecte, potest obligationem infringere, Disc. 62. num. 4.

Nec ille, qui habet bona prohibita alienari, ibid. nu. 35.

Nec ille, qui simpliciter habet (ut vulgò dicitur) buon' credito, ibid. nu. 36.

Distingue tamen remissive, ut ibid.

IGNORANTIA

Allegari non potest ab Officialibus, qui tenentur singulis Annis libros revidere, Disc. 95. num. 28. & Disc. 97. num. 19.

Cralla, & supina ejus, quod est notorium, arguit dolum, & malam fidem, Disc. 27. nu. 12.

Excluditur ex præsuppositione alicujus facti, quo posito scientia resultare poterat; Disc. 97. nu. 20.

In Facto proprio est inalleghabilis, Disc. 22. nu. 13.

Declara, id esse verum, quoties agatur de lucro captando, secus autem, si de damno vitando, ibid. nu. 14. & Disc. 31. nu. 17.

Juris neminem excusat, Disc. 48. num. 8.

ILLATIO

Fieri non potest de uno casu ad alium diversum, Disc. 60. num. 63.

IMMISSIO

Conceditur in bonis sitis in Territorio Judicantis, licet petita fuerit ad bona extra Territorium, in quibus fieri non poterat executio, Disc. 92. nu. 45.

IMMUNITAS

Castro, Civitati, vel Comitatu concessa suffragatur etiam pro locis postea auctis, vel unitis, Disc. 20. nu. 35.

IMPEDIMENTUM

Non relevat, quando illud adhibitis diligentis poterat removeri, Disc. 73. nu. 38.

Non relevat, nec excusat à non facto, quando illud aderat de tempore pacti, & promissionis, Disc. 73. nu. 43.

Et de ratione, ibid.

Protestatio impedimenti est necessaria ad effectum, ut illud excuset à non facto, Disc. 73. nu. 40.

Contrarium est verius de aequitate, & ex sententia Rotæ, ibid. num. 41.

Et in quibus terminis procedat opinio contraria, ibid. num. 42.

Proveniens à Principe Supremo ut excuset, probari debet, factas fuisse diligencias pro eo removendo, Disc. 73. num. 37.

IMPLEMENTUM

Contractus etiam nominatus resolvitur ex defectu implementi, quando illud respiciit causam finalem contrahendi, Disc. 53. nu. 21.

Defectus implementi objici non potest, quoties illud pendet a facto Tertii, Disc. 53. nu. 22.

Defectus implementi, licet consistat in minimo, objici potest ad repellendum Actorem, Disc. 53. nu. 25.

Mora in Contractibus ultrocitroque obligatoriis incurritur statim post implementum alterius ex Contrahentibus, Disc. 53. num. 23.

Et è converso defectus implementi ex parte unius excusat alterum à mora, ibid. nu. 24.

Ordo, & prioritas rerum inspicitur debet ad effectum dignoscendi, quis prius teneatur implere, quando ex utraque Parte requiritur implementum, Disc. 73. nu. 34.

Exemplifica, ut ibid. num. 35.

Tempus Contractus, non autem implementi inspicitur debet, quando implementum de necessitate sequi debebat, Disc. 84. nu. 26.

Amplia, licet implementum foret necessarium ex parte unius Contrahentis tantum, ibid. num. 27.

IMPUTATIO

Fructuum in sortem an facilius admitatur, quam resissus, vel bonificatio, remissive, Disc. 62. nu. 63.

Cetera vide supra verb. Fructus.

Fructuum in sortem ipso iure qua ratione datur, præcipue in Curia Romana, Disc. 67. num. 23.

Solutum in unam causam, licet male sit solvitur, non debet imputari in causam diversam, Disc. 66. nu. 31.

Exemplifica in specie diversorum Cambiorum, ibid.

Et declara, ut ibid. num. 34.

INCENDIUM

Causatum, vel ortum si fuerit ex facto, aut culpa Familia, filii, vel Servi, an Paterfamilias, vel Dominus pro eo teneatur, Disc. 23. nu. 16.

Custos recipiens salarium pro custodia Mercium, tenetur de illarum incendio, licet hoc ex levissima tantum culpa processerit, Disc. 23. nu. 22.

Mercium existentiam in Lazareto cedit periculo Mercatorum, qui fuerunt morosi in earum recuperatione, Disc. 23. nu. 25.

INCERTUM

& Nullum æquiparantur in Iure, Disc. 48. nu. 15.

INCONTINENTI

Actus an fuerit celebratus incontinenti, vel ex intervallo, remittitur arbitrio Iudicis, Disc. 50. nu. 38.

Actus, vel Contractus ut dicatur gestus incontinenti, necesse est, quod fuerit factus in presentia utriusque Partis, Disc. 50. nu. 48.

Exemplifica, ut ibid. num. 40.

INCONVENIENS

Unum ut sustineatur, necesse quandoque est, alia subsequi inconvenientia, Disc. 8. nu. 14.

INDEBITUM

Condictio indebiti an competat heredi solventi ultra suam ratam, Disc. 65. nu. 56.

Condictio indebiti non competit contra Creditorem recipientem summam sibi verè debitam, licet solutam ab eo, qui ad solvendum non tenebatur, Disc. 65. num. 57.

Condictio indebiti non competit contra Procuratorem malè exigentem, sed contra Dominum ratum habentem, Disc. 12. num. 6.

Condictio indebiti competit ad favorem solventis in vim sententia, qua postea delegatur nulla, vel injusta, Disc. 12. num. 16.

Condictio indebiti, vel sine causa competit solventi per errorem, Disc. 22. nu. 20.

Amplia, licet solutio facta fuerit in vim præcedentis erronea confessionis ipsius debiti, ibid. nu. 21.

Condictio indebiti non competit ei, qui solvit, nisi probes defectum qualitatis, qua cessante resultat indebitum, Disc. 66. num. 30.

Confessio de recepto facta per Creditorem non suffragatur Debitori pro repetitione indebiti, Disc. 65. nu. 35.

Declara, ut ibid. nu. 41. 42. & 43.

Probatum facilius in materia usuraria, & de ratione, Disc. 66. num. 20.

Index Materiarum,

Socius recipiens indebitam solutionem non obligat Con-
socium, Disc. 98. num. 14.

INDIVIDUA

Promissio defendendi est individua, nec ad unum dum-
taxat casum restringi potest, Disc. 59. num. 14.

INDUSTRIA

Personæ quando apparet electa, non potest alius ejus-
dem personæ vices supplere; Disc. 6. num. 19. & Disc.
65. num. 25.

INFANS

Societas universalis, concurrente præcepto Testatoris,
potest dari etiam cum Infante, Disc. 52. nu. 19.

INFIRMITAS

Differt à Morte, & ab illa ad hanc necessario non in-
fertur, Disc. 4. sub nu. 7. vers. At quod mortuum.

INSINUATIO

Non requiritur in actu geminato, Disc. 34. num. 29.
Exemplifica in Donatione, ut ibid.

Item in remissione Crediti, seu pacto de non petendo;
ibid. num. 30.

Pactum de non petendo insinuari debet, quoties agitur
de remissione Crediti liquidi facta absque ulla causa,
sed ex mera liberalitate, Disc. 34. num. 31.

Secus autem, quando remittitur Creditum illiquidum,
vel inexigibile, ibid. num. 32.

INSTANTIA

Intentans instantiam, vel actionem incompatibilem cum
prima, dicitur ab illa recessisse, Disc. 37. num. 25.

INSTITOR

Contrahens contra formam suæ præpositionis non obligat
Præponentem, Disc. 46. nu. 11. & 28.

Amplia, etiamsi Contrahens cum Institore ignorasset
formam præpositionis, seu facultates ipsius Institoris;
ibidem num. 12. & 32.

Et de ratione, ibid.

Amplia, etiamsi Institor contraxisset nomine Rationis
per eum administrata, ibid. num. 13.

Contrahere præsumitur potius nomine proprio, quam In-
stitorio, Disc. 46. num. 15.

Prout è converso quis præsumitur contraxisse cum ali-
quo ut Privato potius, quam cum Institore, ibidem
num. 16.

Et vide latius infra verb. Socius.

Deposita recipiens non obligat Rationem, vel Negocium;
Disc. 46. num. 14.

Et de ratione, ibid. num. 44.

Fidejubere non potest pro alio extra necessitatem, vel uti-
litatem Negotii; Disc. 98. num. 39.

Intellige, ut ibid. num. 48. & seqq.

Obligare an voluerit Rationem inspicitur, an nomen pro-
prium, vel Institorium, aut Rationis expenderit,
Disc. 45. num. 12. & 13.

Prout etiam inspicitur animus contrahentis cum Insti-
tore, ibid. num. 18.

Hinc si Contrahens voluit sibi præcavere de ratifica-
tione Præponentium, non dicitur interim contraxisse
contemplatione Rationis, Disc. 46. nu. 17.

Vide plenius infra verb. Socius.

Obligare potest Negocium, vel Rationem, Disc. 46. n. 27.
Intellige, dummodo concurrant requisita, de quibus
Disc. 45. nu. 21. & 22. & d. Disc. 46. nu. 29. 34. & 46.

Præponens an, & quando teneatur de facto, vel culpa
Institoris, vide infra verb. Præponens.

Quis proprie dicatur, Disc. 45. num. 8.

Solvens Institori etiam tacite præpositio liberatur, Disc.
25. num. 26.

Et Præponens debet sibi hoc imputare, & de ratione,
ibid. num. 25. & 27.

INSTITORIA

Tacita ex quibus actibus resultat, etiam ad effectum, ut
exinde Præponens remaneat obligatus, Disc. 25. num.
23. & 24.

INSTITUTIO

Facta de eo, quem Titius nominaverit, veluti in incer-
tum personam collata, non sustinetur, Disc. 12. nu. 11.
Secus vero est, si fuisset institutus Titius pro persona ab
eo nominanda, ibid.

INSTRUMENTUM

Attenditur potius, quam unicus Testis in contrarium de-
ponens, Disc. 35. num. 37.

Diversitas, vel contrarietas Instrumentorum super eodem
negotio quid operetur, vide infra verb. Scriptura.

Non juvat Pariem, quæ illi contravenit; Disc. 56. nu. 39.

INTERDICTUM

Unde vi compcti ejectus è possessione vigore Sententiæ, vel
Mandati nulli ex defectu citationis, Disc. 64. nu. 19.

INTERESSE

Vide etiam supra verb. Datum.

Aharocismus, seu Interesse alterius Interesse omni Jure
prohibetur, Disc. 67. num. 30.

Certum ab initio taxari, seu pacifici potest per Credito-
rem cum Debitore, Disc. 67. num. 3.

Amplia etiam in Contractu Mutui, ibidem.

Sed requiritur, quod Creditor ex post justificet, tantum
sua interfuisse, ibid. nu. 4. & Disc. 100. nu. 4.

Et de requisitis necessariis ad effectum justificandi hu-
jusmodi Interesse conventum, d. Disc. 100. nu. 7.

Declarata, quod hujusmodi justificatio sufficit, quod sit
proportionata, & verisimilis, attentis loci, & perso-
narum circumstantiis, d. Disc. 67. num. 5.

Amplia declarationem, ut ibid. num. 6. 7. & 8.

Certum ubi fuit ab initio conventum, non habet locum
Doctrina Pauli de Castro circa moram, Disc. 67. n. 9.

Præsertim, quando concurrat justitia, & verisimilitudo
conventi Interesse, ibid.

Et de ratione, ibid. num. 10.

Et declarantur Decisiones Rotales super hoc proposito
in contrarium adductæ, ibid. nu. 11. 12. 13. 14. & 16.

Certum ubi fuit ab initio conventum, & postea solutum,
tenetur Debitor excludere possibilitatem ejusdem In-
teresse, Disc. 67. num. 15.

Conventum debetur vigore primi Contractus, quando
secundus, vigore cuius non deberemus, est nullus in
radice, Disc. 67. num. 25.

Fallit, quando primus Contractus fuit per novationem
extinctus, ibid. nu. 26.

Conventum in secundo Contractu sustinetur, quando
idem secundus Contractus trahit originem à venditio-
ne rei fructifera, Disc. 67. num. 28.

Conventum an sustineatur, quando dimittitur, cedi-
tur, aut venditur aliquod Negotium, vel Apotheca,
Disc. 67. num. 9.

Conventum correlative ad restitutionem Capitalis faci-
endam intra certum tempus, an adhuc decurrat ex-
piratio eodem tempore, vel nova requiratur interpel-
latio, Disc. 87. num. 23.

Creditori non debetur absque mora Debitoris in solven-
do, Disc. 34. num. 39.

Damni emergentis non debetur, nisi probetur individue,
quod ex causa pecunia non soluta per Debitorem Cre-
ditor damnificatus fuerit in accipiendo pecuniam sub
Usuris, Disc. 100. nu. 13. & 18.

Item non debetur, nisi probetur, quod Creditor aliunde
non potuerit damnum evitare, ibid. num. 14.

Debitor decoctus an teneatur ad Usuras, & Interesse,
vide supra verb. Decoctus.

Debitor

& Conclusionum.

Debitor presumitur recognovisse legitimitatem Interesse, quando solidavit computa cum Creditore, eique solvit iam sortem, quam fructus, Disc. 67. nu. 19.

Præcipue, quando Debitor longè post solidationem intendit reclamare, & repetere solutum tamquam indebitum, ibid. num. 20.

Nam tali casu inirat respectu Creditoris bona fides, vel saltem non mala, quæ sufficit, ne iniret restitutio accepti, ibid. num. 24.

pro Legitima an debeatur, vide supra verb. Fructus.

Liquidari debet concludenter ante condemnationem, quando illud venit in consequentiam facti non impleti, Disc. 63. num. 11.

Lucri Dotalis, vide infra verb. Lucrum.

Mercatoris qualitas in Curia Romana non reddit legitimum Interesse, nisi probentur requisita Pauli de Castro, Disc. 66. num. 29.

Limita, quando Interesse fuit ab initio conventum in summa certa, & verisimili, Disc. 67. ex num. 9. usque ad 17.

Mons Pietatis an possint percipere Interesse à Mutuatiis, vide infra verb. Mons Pietatis.

Negotiari solitus in materia iusti Interesse non solum intelligitur Mercator, sed etiam qui solet pecunias ociosas non retinere, Disc. 67. nu. 17.

Exemplifica in Appaltatore, seu Thesaurario, ibid. & prius sub num. 8.

Item in eo, qui antecedenter easdem pecunias fuerat negociatus, ibid. sub d. num. 17.

Occasio implicandi pecunias ad honestum lucrum quomodo probetur ad effectum consequendi Interesse, Disc. 66. num. 18.

Es an sufficiat occasio generalis, seu consuetudinaria in Regione, vel requiratur individualis, Disc. 87. num. 19. & 20.

Occasio investiendi sufficit, quod excludatur per possibile ad hoc, ut Interesse sit illicitum, Disc. 100. num. 9.

Persona Creditoris, non autem illa Debitoris inspicitur ad mensurandum Interesse, Disc. 87. nu. 25.

Promissa servare satis dicitur, qui præstat Interesse, Disc. 62. num. 10.

Quanti plurimi debetur Emptori à Venditore, qui intra tempus conventum rem non consignavit, Disc. 7. nu. 11.

Et exemplificatur in Venditore, qui tenebatur tradere Frumentum intra certum tempus, ibid.

An verò differat ad hunc effectum, quod Frumentum fuerit venditum in genere generalissimo, vel de aliquo certo loco, vel specie, Disc. 8. num. 21.

Quanti plurimi debetur Emptori à Venditore, qui non habebat in dominio rem, quam vendidit, Disc. 7. n. 12.

Rei iudicata quid sit, & an hodie sit in usu, Disc. 87. num. 21. & 22.

Requisita Pauli de Castro Florentia, & in Tuscia habentur pro probatis in persona solita negociari, Disc. 65. num. 77.

Et quis dicatur solitus negociari, Disc. 67. num. 17.

Societate decocta cessant Usura, & Interesse conventum cum ipsa Societate, Disc. 87. num. 24.

Declara, ut ibid. num. 27. & seqq.

in Transactione an, & quando possint valide conveniri fructus, & Interesse, Disc. 67. nu. 27.

Præsertim, quando in transactione dimituntur bona fructifera, ibid. nu. 28.

INTERPELLATIO

Dies non interpellat pro homine, sed requiritur novus interpellatio, quando actus fieri debet intra certum tempus una cum ministerio alterius, Disc. 63. num. 8.

Non est facienda Debitori, quando adest conventio accipiendi pecunias ad ipsum damnum, & Interesse, Disc. 100. num. 19.

Nec quando Debitor renunciauit tali notificationi, vel interpellationi, ibid. num. 20.

Nec quando Creditor habet facultatem cambiandi cum se ipso, ibid. nu. 22.

Et de ratione, ibid.

Declara, quia licet Creditor habeat facultatem accipiendi sub Usuris absque alia notificatione Debitoris, debet tamen post susceptas pecunias eum interpellare, quod illas suscepit, & de ratione, Disc. 66. num. 28. & d. Disc. 100. num. 21.

Pupillus, vel Minor ut constituatur in mora, non ipse, sed eorum Tutori, vel Curatori fieri debet interpellatio, Disc. 65. nu. 60.

INTIMATIO

Inhibitio, vel Decretum, quod Iudex mandavit intimari alteri Parti, eam non afficit, nisi sequatur intimatio, Disc. 78. num. 25.

INVENTARIUM

Hæres conficiens Inventarium dolose, vel minus fideliter, an possit criminaliter puniri, Disc. 36. nu. 30.

INVERISIMILITUDO

Attenditur ad movendum animum Iudicis, Disc. 51. num. 20.

Falsitatis imaginem præferre, Disc. 76. num. 13.

INVESTIMENTUM

Fructus debui loco Investimenti non facti, non possunt excedere veritatem ejusdem Investimenti, Disc. 62. num. 60.

Obligatio investiendi probatur ex confessione emissa in Epistola, Disc. 62. num. 56.

Obligatus facere Investimentum, si non investiat, tenetur ad fructus ad rationem locorum Montium, Disc. 62. num. 52.

An autem huiusmodi taxatio ad rationem locorum Montium fieri debeat habito respectu ad variationem temporum, & fructuum ipsorum locorum, ibid. nu. 61. & Disc. 65. num. 40.

Obligatus facere Investimentum, si non investivit, tenetur nedum ad fructus, sed etiam quantus importasset habere ipsum Investimentum, Disc. 62. nu. 62.

Obligatus facere Investimentum, si non investiat, sed pecunias vertat in proprios usus, tenetur ad majus Interesse, Disc. 62. num. 64.

Obligatus facere Investimentum, ut excusetur, si illud non fecerit, debet probare, se fecisse diligentias, & non invenisse occasionem investiendi, Disc. 62. nu. 59.

Occasiones faciendi Investimenta censentur factiles, & parata in Urbe, Disc. 62. nu. 58.

Et quomodo probetur, adfuisse occasiones investiendi, sive implicandi pecunias ad honestum lucrum, Disc. 67. num. 17.

JUDÆI

Vide supra verb. Hebræi.

JUDEX

Arbitrio Iudicis remittitur, an diligentia, quas quis tenebatur facere, essent profutura, vel non, Disc. 32. num. 23.

Item, an quis habuerit scientiam, vel ignorantiam publici Bannimenti, Disc. 33. num. 42.

Item in Contractus fuerit simulatus, necne, Disc. 47. num. 12.

Item an inter fratres adfuerit Societas, necne, Disc. 49. nu. 17. & Disc. 50. nu. 3.

Item an actus fuerit celebratus incontinenti, vel ex intervallo, Disc. 50. nu. 38.

Index Materiarum,

Item an Testis unicus fidem mereatur, Disc. 81. nu. 37.
Item an prestari debeat Cautio de Iudicio sisti, & iudicium solvendo, Disc. 92. num. 39.
Arbitrium suum interponere debet, prout magis expedit utrique Parti, Disc. 74. num. 16.
Affertioni Iudicis non creditur, quoties tendat in eversionem propriae sententiae, Disc. 18. num. 38.
Cot docile debet habere, ac in Iustitia, & Veritate procedere, Disc. 76. num. 3.
Delegatus an possit exequi propriam Sententiam absque nova Commissione, quando lapsus est Annus a die eius pralationis, Disc. 38. num. 30.
Delegatus est major Iudice Ordinario, & representat ipsum Principem Delegantem, Disc. 38. nu. 7.
Delegatus non potest revocare suas sententias, vel Decreta definitiva, Disc. 37. nu. 27.
Amplia, etiam sub pretextu erroris, vel nullitatis, ibidem.
Fraudibus, collusionibus, & malitiis debet obviare, Disc. 44. num. 24. & Disc. 76. nu. 4.
Gravans Partem in uno articulo redditur illi suspectus nedum in aliis connexis, sed etiam in Causis separatis, Disc. 74. nu. 44.
De Lara, ut ibid. num. 52.
Judex, & eorum Massarii possunt esse Iudices in Causis propriae Nationis, Disc. 43. num. 3.
Laiicus an valide det Curatorem Clerico absentis, vide supra verb. Clericus, & verb. Curator.
Mercatores solent habere in Portibus Consules, & Iudices propriae Nationis, Disc. 43. nu. 4.
Et de eorum Iurisdictione, remissive, ibid.
Ordinarius an, & quando possit exequi sententiam Iudicis Delegati, Disc. 38. ex nu. 26. usque ad 30.
Præveniens in cognoscendo, prævenisse etiam intelligitur in exequendo, Disc. 78. nu. 8.
Intellige, ut ibid. nu. 9.
Prorogate quando valeat terminum ad solvendum etiam in Causis habentibus paratam executionem, Disc. 74. num. 29.
Scripturae diverse, vel contrariae si adsint super eodem negotio, quomodo, & cui Iudex fidem prestare debeat, vide infra verb. Scriptura.

JUDICIUM

Concurfus Creditorum in quo loco fieri debeat, & alia ad materiam, vide supra verb. Concurfus.
in Iudiciis quasi contrahitur, Disc. 12. nu. 15.
Mercatorum quando attendatur in decisione Causarum, vide supra verb. Attestatio.

JURAMENTUM

Calumniæ si praestitum non fuerit, non causat nullitatem Processus, si altera Pars illud non petierit, Disc. Gener. num. 35.
Calumniæ etiam petitum, si praestitum non fuerit, non causat nullitatem, quoties constat de bono jure negligentis illud prestare, Disc. Gener. num. 37.
Calumniæ an requiratur in Causis, & Iudiciis Mercatorum, vide infra verb. Mercatores.
Falsum suscipere non dubitant si, qui usurpant alienum, vel fidem Deo datam non implent, Disc. 42. nu. 12.
Fidelitatis licet exigi possit ab habitatoribus Regni, etiam nullum Feudum habentibus, non tamen exigi valet ab Originariis extra Regnum habitantibus, Disc. 10. num. 22.
Judex quomodo interponat Juramentum in eorum Contractibus, vide supra verb. Hebraei.
in Litern antequam detur, debet prius aequaliter Iudici constare de quantitate verisimilis, super qua est jurandum, Disc. 73. num. 25.

Et traditur formula sententiae, ibid.
Et declaratur conclusio, ibid. num. 26.
in Litern non datur adversus Fidejussorem, Disc. 73. n. 21.
Nec contra heredem Debitoris, ibid.
Limita, quando lit jam suis contestata adversus Defunctum, ibid. num. 22.
in Litern non datur, nisi contra immediatum dolosum, Disc. 73. num. 23.
Minorum in Contractibus appositum, praesumitur dolo, & metu extortum, Disc. 19. nu. 21.
Et de absurdo, quod resultaret, si Juramentum praeberet robur Contractibus Minorum, ibid.
Amplia, quod praesumptio hujusmodi fraudis, & extorsionis sufficit, quod colligatur ex mente Statuentium, licet non fuerit expressa, ibid. num. 22.
Mulieris afferentis in Contractu, se non habere Proximos, non attenditur, Disc. 62. nu. 21.
Quid sit, & quomodo definiatur, Disc. 42. sub num. 5.
Servandum semper est, quoties non vergit in dispendium salutis aeternae, Disc. 19. sub num. 3.
Substantia Juramenti non consistit in presentia, vel acti rei Sacrae, aut Scripturarum, Disc. 42. nu. 5. 6. & 7.
Et quare in praxi servetur, quod Jurans debeat tangere Scripturas, ibid. nu. 8.
Et an hodie sufficiat tactus quarumcumque Scripturarum, ibid. num. 11.
in Supplementum admittitur ad probandum quantitatem, vel liquidationem, quoties factum fuit jam in genere probatum, Disc. 9. num. 20. & 21.

JURISDICTIO

Concessa quando dicatur cumulative, vel privative Disc. 43. nu. 11. & 12.
Et an in hoc proposito inspicatur mens, & intentio Principis concedentis, ibid. num. 18.
Concessa in Causis Mercatorum an intelligatur cumulative, vel privative, Disc. Gener. nu. 59. & 60.
Concessa in Causis Mercatorum intelligitur etiam in dependentibus, emergentibus, & annexis, Disc. Gener. num. 61.
Declara, dummodo agatur de Causis, & negotiis verè Mercantilibus, alias secus, ibid. num. 62.
Et qua sint ista Causae Mercantiles, remissive, ibid.
Amplia declarationem, ut procedat, licet persona litigantes sint Mercatores, hoc enim nil refert, nisi etiam agatur de re Mercantili, ibid. nu. 63.
Maris adjacentis ad quem pertinet, vide infra verb. Mare.
Privatus exercere nequit Iurisdictionem absque speciali concessione Principis, Disc. 9. num. 12.

JUS

Accrescendi est debilius transmissione, Disc. 81. nu. 21.
Accrescendi non intrat in Contractibus, nisi à Contractentibus fuerit specialiter expressum, Disc. 81. nu. 27.
Commune Romanorum attenditur, non autem illud Civitatis dominantis, quando Statutum jubet, in defectum recurri ad Jus Commune, Disc. 55. nu. 45.
in Jure nihil est tam firmum, & sanctum, cujus contrarium apparenti aliqua ratione attentari non possit, Disc. 8. num. 2.
Luendi in materia Censuum inter Regnicolas quid importet, Disc. 57. num. 40.
Offerendi Creditor posterior exercere volens tenetur ad pretium inspecto valore rei de tempore presentis, non auctum de tempore, quo res pervenit ad anteriorem, Disc. 37. num. 0.
Et de ratione, ibid. & num. 24.
Et perpenduntur, ac declarantur contrariis, ibidem num. 21. & 23.

Offerendi

& Conclusionum.

Offerendi non habet locum, quando res Debitoris devenit ad Creditorem titulo venditionis facta jure Creditoris, Disc. 57. num. 29.

Privativum vendendi, vide infra verb. Monopolium, & verb. Regalia.

Et quando venditio dicatur facta jure Creditoris, ibid.

Redimendi, vide infra verb. Pactum.

Succedendi ad bona vacantia, vide infra verb. Regalia.

JURA

Duorum si concurrant in persona unius, idem servandum est in uno, quod servaretur in duobus, Disc. 80. num. 24.

Fiscalia Principis, quæ propriè dicantur, Disc. 26. nu. 2. & seqq.

Fiscalia Regni Neapolis, vide infra verb. Loca Montium.

L

LÆSIO

in Contractibus incertiis, vel equaliter se habentibus ad lucrum, & damnum, regulariter non cadit, Disc. 99. num. 15.

in Contractu inito super Juribus vitalitiis difficilè cadit, Disc. 60. num. 12.

Contractus habens tractum successivum (puta annuæ præstationis) debet ad æquitatem, & justitiam reduci, si contineat læsionem ultra dimidiam, Disc. 99. num. 22. & 31.

Creditor ex persona Venditoris sui Debitoris an valeat rescindere Contractum ex capite læsionis, Disc. 57. num. 15.

Luctum cum damno compensari debet ad effectum metiendæ læsionis, Disc. 60. nu. 13.

An autem id procedat in Contractu inito super Officiis vacabilibus, ibid. nu. 49.

Tempus Contractus regulariter inspicitur ad metiendam læsionem, Disc. 99. nu. 30.

Limita in jis, quæ habent tractum, & observantiam successivam, quia tunc etiam in futurum læsio consideratur, ibid. sub num. 32. & 33.

Transactio continens læsionem in uno Capitulo, an debeat in totum rescindi, vel potius rescisso peti possit duntaxat quoad illud Capitulum, Disc. 99. num. 23. 24. & 26.

LANA

Vide infra verb. Vestes.

LATRONES

Viatum an excusentur à rapina ex eo, quod Viatores non permiserint recognosci eorum personas, Disc. 9. num. 7.

LAUDES

Antonii Altovitæ Prælati à Secretis Congregationis Concilii, Disc. 83. sub num. 1.

Bernardini Genghæ Chyrgiæ, & Anatomia Professoris, Disc. Gener. fol. 648. col. 2. ad med.

Fæderici Cacciæ Rotæ Auditoris, Disc. 52. sub num. 2.

Ferdinandii Nuptii Commissarii Generalis Camera Apostolicæ, Disc. 78. sub nu. 1.

Francisci Cencinii I. C. Aretini, Disc. 1. sub num. 27. Disc. 2. nu. 31. & Disc. 14. antè num. 18.

Hieronymi Cardinalis Casanatæ, Disc. 9. nu. 2.

Joannis Ciampini Prælati, Disc. Gener. fol. 648. col. 1. in fin.

Joannis Francisci Albani Prælati à Secretis Brevium Apostolicorum. Disc. 81. sub num. 2.

Joannis Jacobi Cavalletini A. C. Locumtenentis, (nunc verò Rotæ Auditoris) Disc. 2. sub nu. 31.

M. Magistri Religionis Hierosolymitana, remissivè,

Disc. 21. sub num. 12.

Marcelli De Alte Prælati Iudicis Fabrica S. Petri, Disc. 57. sub num. 29.

Marcelli Severoli Prælati Vocantis Signaturæ Justitiæ, Disc. 20. sub num. 22.

Sperelli de Sperellis Episcopi Interamneni. Disc. 30. sub num. 2.

LAUDUM

Acceptatum, & emologatum per Partes habet vim novæ transactionis, & pacti, ac etiam rei judicate, Disc. 52. num. 30.

Amplia, licet aliqua nullitate laboraret, Disc. 20. nu. 26. & 27.

Executio Laudi retardari non debet, quando Partes in Compromisso renunciaverunt appellacioni, & revisioni, Disc. 52. nu. 3.

Strictè interpretatur, nullamque admittit extensionem, Disc. 20. num. 3.

LAZARETUM

Merces, seu Vedigal, quod solvitur à Mercatoribus detinentibus Mercimonia expurganda in Lazareto. non potest nuncupari mercis, vel Salarium, & de ratione, Disc. 23. num. 23.

LEGATUM

Annua quantitas in quo differat à legato annui redditus, remissivè, Disc. 71. nu. 33.

Meretrici relictum pro conversione continet Causam Piam, Disc. 14. num. 36.

Et quid, si Meretrix nollet à Lupanari discedere, ibidem.

Pauperi Consanguineo relictum non dicitur Pium, quia affectio naturalis, & ratio sanguinis prævalet motivo Pietatis, Disc. 14. num. 47.

pro Studio Canonico; vel Theologico relictum continet Causam Piam, & parit actionem irrevocabilem; Disc. 14. num. 36.

LEGITIMA

Fructus, & Interesse an, & quando debeantur pro legitima, vide supra verb. Fructus.

LEX

Cessante ratione, vel comprehensione legis, cessare etiam debet ejus dispositio, Disc. 97. num. 4.

Fingit quandoque, unum Contractum occultari sub altero, sive duos Contractus sub nomine, & apparentia unius, Disc. 71. num. 21.

Leges Paristarum Hispaniæ deserviunt pro interpretatione Juris Civilis Romanorum, Disc. Gener. nu. 28.

Mosayca quid disponat in materia successions Hebræorum, vide supra verb. Hebræi.

Nihil aliud est, quam commune præceptum, Disc. 41. nu. 30.

Obligat ad observantiam, licet in scriptis non redigatur, Disc. 33. num. 3.

Obligat ad observantiam ab ipso momento, quo fuit contracta, Disc. 33. num. 4.

Distinguetamen, ut ibid. & num. 9.

Et quid respectu Locorum, vel Provinciarum subditarum Civitati, in qua lex editur, ibid. num. 8. & 10. & num. 13. & seqq.

Publicari an, & quando debeat ad effectum obligandi, vide infra verb. Publicatio.

LIBELLUS

Incertus in Iudiciis non admittitur, Disc. Gener. nu. 13.

Fallit in Causis Mercatorum, ibidem num. 14.

LIBERATIO

à Debito ubi est clara, non admittitur alia questio voluntatis, Disc. 22. num. 11.

à Debito in Iure est magis favorabilis, quam obligatio, Disc. 25. num. 3.

à Molestiis;

Index Materiarum,

à Molestiis, & de materia, vide infra verb. Molestia.

Ortus ex solidatione Computorum, Disc. 34. nu. 14.

LIBER

Administratores, vel factoris non probat contra Socium, qui eum non deputavit; Disc. 80. nu. 8.

Giornalis quis dicatur, Disc. Gener. nu. 153.

Magister non probat sine Giornali, Disc. Gener. nu. 154.

Manualis, seu Stracciafoglio; aut Vacchetta veluti simplicis memoria causa scriptus non probat, Disc. Gener. nu. 155.

Præbet tamen adminiculum, ibidem nu. 156.

Amplia, quod nec probet etiam in præjudicium ipsius Scribentis, ibid. nu. 157.

Intellige, ut ibid. nu. 158. 159. & 161.

Negotii scriptus à Inveni, Institore, vel Complementario, quando censeatur approbatus à Domino, Disc. 75. nu. 12.

Et an præsumatur scriptus de consensu Domini; Disc. Gener. nu. 121.

Privatus probat contra Scribentem, Disc. Gener. nu. 160.

Amplia, ut concurrentibus adminiculis probet etiam pro Tertio contra Tertium, ibid. nu. 147.

Quaderno di Cassa plenam fidem facit contra Scribentes, Disc. 66. nu. 5.

Scattafaccio di Fiera non facit fidem, & de ratione, Disc. Gener. nu. 162.

Declara, ut ibidem nu. 163.

LIBRI

Cauthela traditur, ut libri Artificum, & Mercatorum probent, & obvietur fraudibus; Disc. Gener. nu. 122.

Depositariæ publicæ probant etiam pro Tertio contra Tertium, Disc. 89. nu. 10.

de Exhibitione librorum, vide supra verb. Exhibitio.

Impressio novorum librorum in materiis legalibus hodie est quodammodo necessaria, & de ratione, Disc. Gener. nu. 6.

Intitulatio, & resensio librorum diversa, arguit diversitatem negotiationis, seu Societatis, Disc. 21. nu. 13.

Intitulatio librorum non arguit Societatem inter aliquos, nisi constet, quod fuerit apposita de Mandato, & voluntate præfati Socii, Disc. 87. nu. 4.

Maximè, quando non constat, præfatum Socium fecisse ullum actum Socialem, ibid. nu. 8.

Et vide latius infra verb. Societas.

Mercatorum non sunt perscrutandi, ne videantur eorum secreta, Disc. 71. nu. 10.

Mercatorum continentes factum Tertii, vel se referentis ad libros, & scripturas alterius nihil probant, Disc. 72. nu. 11.

Mercatorum ad hoc, ut probent, debet recognosci, an sint bonè, & mercantiliter retenti, Disc. 82. nu. 5.

Mercatorum vigore Statuti Florentiæ plenè probant, & habent vim publici Instrumenti cum hypotheca bonorum Debitoris in illis descripti, Disc. Gener. nu. 94.

Amplia, idem procedere de consuetudine totius Italia, ibid. nu. 95.

Et de ratione, ibid. nu. 96. & 97.

Distigue tamen, ut ibid. nu. 98. & 99. & nu. 101. & seqq.

Mercatorum probant, licet de eis disputetur, quando Scribens non est amplius Mercator, Disc. Gener. nu. 125.

Mercatorum nullam fidem merentur, si appareant abrasa, & mcellati, aut alius vitiosi, Disc. Gener. nu. 140.

Amplia, quod in hoc casu præest contra Scribentem in litem jurari, ibidem nu. 141.

Item amplia, quod possunt tales libri in parte acceptari,

& in altera reprobari; ibid. nu. 142.

Mercatorum, licet minus legaliter teni, plenè probant contra ipsos Scribentes, Disc. Gener. nu. 148.

Et de ratione, ibid. nu. 149.

Mercatorum si reperiantur in parte falsi, præsumuntur tales in totum; Disc. Gener. nu. 143.

Et e contra, si in parte reperiantur veri, ibid. nu. 144.

Maximè, quando parva verificata sunt considerabiles, ibidem nu. 145.

Mercatorum plenè probant adversus ipsos Mercatores, seu Præponentes, Disc. 53. nu. 3.

Amplia, ut probent etiam ad ipsorum favorem, Disc. 72. nu. 12.

Imò & pro Tertio contra Tertium, Disc. Gener. nu. 146.

Declara, id procedere de consuetudine, quia de Iure Communi liber Mercatoris non probat ad favorem scribentis, d. D. Jc. Gener. nu. 129.

Nec pro Tertio contra Tertium absque adminiculis, ibidem.

Et quam sint ista adminicula, ibid. nu. 130.

Et an decocto Scribente urgentiora adminicula requirantur, vide supra verb. Decoctus.

Mercatorum non possunt pro parte acceptari, & pro altera respici, Disc. Gener. nu. 150.

Intellige, ubi agatur de partibus connexis, & inseparabilibus; alias secus, ibid. nu. 151.

Et an huiusmodi connexio resultet ex relatione habita ad aliquem Ordinem, seu quietantiam; qua non exhibeatur, ibid. nu. 152.

Et limita principalem conclusionem, si libri appareant vitiosi, aut alius minus legaliter teni, quia tunc possunt pro parte acceptari, & in altera reprobari, ibid. nu. 142.

Omissio descriptionis Crediti in libris Negotii, vel Rationis Bancariæ non præjudicat Creditori, Disc. 46. nu. 23.

Originales Camporis recipientis pecunias magis assendantur, quam transcripti ab alio Mercatore interestato, seu Corresponsali, Disc. 87. nu. 35.

Partiæ extractæ ex libris Mercatorum, contra ipsos Scribentes plenè probant, Disc. 66. nu. 5.

Partiæ librorum non probant, nisi sint extractæ Partem citata, Disc. 74. nu. 48.

Amplia, ut ibid. nu. 49.

Item amplia, licet agatur de partiis extractis à libris publicis, Disc. 82. nu. 6.

Statutum concedens fidem libris Hebraeorum contra Christianos, non tenet, Disc. Gener. nu. 133.

Contra, ibid. nu. 134.

Declara, ut nu. 135.

Statutum concedens fidem libris Artificum an procedat etiam in libris Mercatorum magis insignium, Disc. Gener. nu. 117.

Statutum concedens fidem libris Mercatorum, intelligitur dumtaxat circa spellaniam ad Mercatorem, Disc. Gener. nu. 105.

Limita, quando libri de per se probant de Iure Communi, tunc enim fides illis tribuitur etiam extra negotia Mercantilia, ibid. nu. 106.

Declara limitationem, ut ibid. nu. 107.

Statutum concedens fidem libris Mercatorum habet locum etiam extra Territorium Statuentium, Disc. Gener. nu. 108.

Et de ratione, ibid. nu. 109.

Declara, dummodo libri fuerint scripti in loco Statuti, seu intra Territorium Statuentium, ibid. nu. 111.

Statutum tribuens fidem libris Mercatorum an debeat attendi tam si agatur de modica, quam de magna summa,

& Conclusionum.

summa, Disc. Gener. num. 112, 113, 115. & seqq.

Et an in his terminis pro summa intelligatur qualibet partita de per se, vel potius conseruata cum alijs, ibid. nu. 114.

Et referuntur Constitutiones vigentes in Statu Ecclesiastico, & in Urbe circa fidem libris Mercatorum, vel Artificum praestandam usque ad certam summam, ibid. num. 116.

Statutum tribuens fidem libris Mercatorum an liget personas Ecclesiasticas, Disc. Gener. nu. 128.

Statutum tribuens fidem libris Mercatorum non iurat personas suspectas, & mala fama, Disc. Gener. nu. 139.

si Statutum tribuat fidem libris Mercatorum, qua requisita debeant concurrere in eisdem libris, Disc. Gener. num. 118.

Et perpenditur, ac rejicitur illud requisitum, quod libri debeant esse scripti de manu ipsius Mercatoris, ibidem num. 119. & seqq.

LICENTIA

in Damnum, seu odium gratiosè concedentis retorqueri non debet, Disc. 23. nu. 20.

Facultatem faciendi tribuit, nullamque necessitatem inducit, Disc. 14. num. 34.

Mandatum in quo differat à simplici licentia, & permissione, Disc. 23. num. 19.

Petens licentiam à Principe, eamque obtinens, cogi potest ad consummandum actum, pro quo licentiam petiit, Disc. 84. num. 24.

Exemplifica in eo, qui obtinuit licentiam resignandi Beneficium, ibidem nu. 15.

LIQUIDATIO

Vide etiam supra verb. Executio.

Appellatio regulariter datur à liquidatione, etiamsi agatur de materia celeri, aut executiva, Disc. 62. n. 54.

Distingue tamen inter liquidationem, & calculationem, ibid. num. 55.

LIS

Exceptio litis pendens, vide infra verb. Præuentio.

Judicium probabile, sed non certum dari potest per Consulentem in materia litium, Disc. 60. nu. 23.

Nemo trahi debet ad litigandum extra proprium domicilium, Disc. 43. num. 16.

Recessus à lite, seu transactio qua commoda offerat, remissivè, Disc. 57. num. 41.

Verbum Causa an, & in quo differat à verbo Lis, Disc. 92. num. 13. & 14.

LITTERÆ

DELL' ANDATA, ET DEL RITORNO

Vide supra verb. Antidata, & verb. Cambium.

LITTERÆ D' AVVISO

Vide verb. Litteræ Cambii.

LITTERÆ CAMBII

Acceptari possunt ante diem, licet sint solvibiles ad certam diem, Disc. 79. nu. 16.

Nec potest Scribens postea revocare easdem litteras, & de ratione, ibid.

Acceptatæ habent viam executivam de consuetudine totius Orbis, Disc. 3. num. 3.

Item sortiuntur vim publici Instrumenti, Disc. 4. nu. 3.

Nec admittunt exceptiones requirentes altiore indagationem, ibid. num. 25.

Acceptatæ postquam fuerunt, si decoxerit Adjectus, cui erant solvende, an ille, qui pecuniam Campsori, seu Scribenti numeravit, valeat sub pretextu, quod solutio secuta non fuerit, retinere consimilem quantitatem, quam ex alia causa debeat eidem Scribenti, Disc. 1. num. 4.

Acceptatæ postquam fuerunt, an valeat Acceptans evi-

tare solutionem sub Clypeo exceptionis non numerata pecunia, vide supra verb. Acceptans, ubi etiam alia perpenduntur excusationes, & exceptiones, qua solent opponi per Acceptantem ad effugiendam solutionem.

Acceptatæ postquam fuerunt, an Scribens, seu Mandans liberetur respectu sui Creditoris, cui litteras consignavit, remissivè, Disc. 5. num. 28.

Acceptatæ postquam fuerunt, Adjectus acquiris jus irrevocabile, utant Acceptans solvere amplius nequeat Scribenti, Disc. 5. num. 30.

Acceptatæ si non fuerint, non obligant Mercatorem, cui sunt directæ, Disc. 2. nu. 6.

Acceptatæ postquam fuerunt, an, & quando decoctio Scribentis suffragetur Acceptanti pro evitanda solutione, vide supra verb.

Acceptans, & verb. Decoctio.

Acceptatæ ex dolo alterius ex Contrahentibus non obligant Acceptantem ad solutionem, præsertim quando ille non est debitor Scribentis, Disc. 5. nu. 20.

Et declarantur Auctoritates contrariæ, ibid. nu. 21.

Actio contraria Mandati, quod continetur in Cambio, an, & quando competat solventi litteras Cambii contra Scribentem, Disc. 74. num. 25.

Admittunt in se plures Contractus, plures acceptationes, necnon plura Mandata, Disc. 79. nu. 8. & 17.

Admissæ si fuerint per eum, qui numeravit pecuniam Scribenti, an, & quando valeat idem numerans repetere valentiam ab ipso Scribente, Disc. 1. nu. 11.

Antidata concludenter excludi debet in litteris Cambii, quando deducuntur in concursu Creditorum, Disc. 14. num. 62.

Contractus bona fidei geri dicitur inter dantem, & acceptantem litteras Cambii, Disc. 5. nu. 20.

Girans litteras Cambii si decoxerit, an valeat Acceptans sub hoc pretextu recusare solutionem ad favorem Giratarii, Disc. 1. nu. 12.

Girata litterarum Cambii de per se non est Cambium, Disc. 1. num. 17.

Maximè, quando non fuit acceptata per Debitorem litterarum, ibid. nu. 18.

Girata litterarum Cambii an sit Contractus revocabilis, necnè, & quam speciem Contractus præferat, Disc. 1. num. 19. & num. 22. ac sub num. 23. vers. ubi reducit, & Disc. 2. num. 3.

Et an duplex, vel unum tantum contineat Mandatum, d. Disc. 1. nu. 24. & d. Disc. 2. nu. 3. propè fin.

Girata litterarum Cambii est quidem frequens in Commercio, sed ejus natura non reperitur benè explicata per Doctores, Disc. 2. nu. 2.

Girata litterarum Cambii revocari potest per Girantem antequam sequatur acceptatio illius, qui valentiam in litteris contentam solvere debebat, Disc. 2. nu. 5.

Girata litterarum Cambii quando dicatur facta pro soluto, vel pro solvendo, Disc. 2. nu. 27. & seqq.

in Girata litterarum Cambii potest considerari utilitas utriusque Contrahentis, sicut in Cambio, Disc. 2. n. 17.

Contra, quod hoc verificetur in solo Cambio, ibidem num. 18.

Et de ratione, num. 21.

Giratarius litterarum Cambii an possit via executiva convenire Girantem, ubi littera fuerunt protestata, vel alias non adimpleta, Disc. 1. nu. 16. & nu. 18. in fin.

Littera d' Avviso non habent necessariam connexionem cum litteris Cambii directis, Disc. 74. nu. 26.

Littera d' Avviso non obligant recipientem ad solutionem, sed solum littera Cambii directæ, Disc. 74. num. 27.

Litteræ

Index Materiarum,

Littera d'Avviso non suffragantur Scribenti pro obtinenda reimbursemente, Disc. 74. num. 8.
per Mercatores tradita habent vim pecunie numeratae, Disc. 2. sub num. 30.
Intellige, dummodo illarum vigore sequatur effectiva solutio, alias datur regressus contra Scribentem, ibidem, & Disc. 5. num. 34.
Et quid, si Scribens fecit Tractam ad computum Tertii, an huiusmodi regressus deitur contra Scribentem, vel potius contra illum Tertium, cuius commodo Tracta fuit ordinata, d. Disc. 5. nu. 35. & 36.
Numerator pecunie, seu Creditor litterarum Cambii non habet regressum contra Scribentem, nisi in casu, quo littera fuerint protestata, vel alias effectivè solutio secuta non fuerit, Disc. 1. num. 8.
Et vide latius inferius vers. Protestatae.
An autem idem Numerator casu, quo littera fuerint deperditae, valeat repetere valutam à Scribente, vide superius vers. Amittæ.
Pœnitentia in admittatur in Contractu litterarum Cambii tam ex parte numerantis pecuniarum, quam ex altera Scribentis, vide infra verb. Pœnitentia.
Protestatae si fuerint, ille, qui numeravit pecuniam Campforti, habet regressum contra Scribentem pro repetitione, Disc. 1. num. 8.
Amplia, quod in hoc casu proceditur contra Scribentem via executiva, Disc. 77. num. 7.
Item amplia, quod in hoc casu nequit Scribens evitare restitutionem pecunie, etiam si offerret tradere novas litteras, & Disc. 1. nu. 9.
Limita, si numerans pecuniam receperat novas litteras ab eo, cui primæ erant directæ, d. num. 9. vers. quidquid sit.
Recognitio litterarum Cambii optimè fit per Testes dependentes de nota manu, Disc. Gener. nu. 124.
Scribens, seu tradens per litteras Cambii quam formulam adhibeat in scribendo, sit sit Creditor, vel non illius, cui tractam dirigit, Disc. 72. nu. 15.
Scripta ad uso in quibus differant ab illis, quæ inscribuntur à villa quoad tempus illarum solutionis, Disc. 3. num. 10.
Solvens litteras Cambii super protestu, seu in honorem litterarum, habet obligatum Scribentem aitione negotiorum gestorum, Disc. 2. num. 42. & Disc. 3. num. 14. & Disc. 79. num. 3. & 4.
Amplia, quod in hoc casu de stylo Curie Romanae competit sic solvendi via executiva, d. Disc. 2. nu. 42. in fin.
Item amplia, licet Scribens ordinaverit Solventi, ut se revaleat contra aliquem Tertium, quia adhuc Solvens retinet obligatum eundem Scribentem, d. Disc. 79. num. 5.
Subampia, quod potest ita solvens habere obligatum, ultra Scribentem, etiam illum Tertium, in cuius computum littera fuerant exarata, ibid. nu. 6. & 7.
Solvens litteras Cambii super protestu, solet protestari, quod intendit retinere obligatos alios, qui prius erant obligati, Disc. 79. nu. 9. 10. & 13.
Et isti obligati possunt esse Girans ratione girata, & Acceptans vigore acceptationis, ibid. & num. 14. ubi de ratione.
Declarata, quod ita Solvens habet semper magis efficaciter obligatum Scribentem, ibid. num. 11.
Tempus, quo fuerit scripta littera Cambii, probari debet in concursu Creditorum, Disc. 14. nu. 62.
Verba Conici, pagate, per la valuta, valuta cambiata, & similia adjecta in litteris Cambii quid importent, vide infra verb. Verba in specie.

LITTERÆ COMMENDATITIÆ
Non obligant regulariter Scribentem, Disc. Gener. n. 183.
Limita amplius, ut ibid. num. 184.
LITTERÆ CREDENTIALES
Solvens, vel tradens rem exhibenti litteras Credentiales, in quibus mandatur, quod consignetur illi res, vel pecunia, liberatur, Disc. 24. nu. 10.
Nec in hoc casu necessaria est indagatio, an presentiales litteras sit illicet in ipsis nominatus, ibid.
LITTERÆ HORTATIVÆ
Non obligant Scribentem, Disc. Gener. num. 185.
Fallit, ut ibid. num. 186.
LOCA MONTIUM
Confiscationi non subjacent in Urbe, nisi in Crimine læsæ Majestatis, Disc. 95. nu. 43.
Emens loca Montium tam in Urbe vigore Constitutionis Urbani VIII. 154. quæ de iure est securus ab omni molestia, Disc. 95. num. 41.
Distigue remissivè, ut ibid. num. 44.
Et declara, ut num. 45. 46. 47. 49. & 50.
Et limita stante mala pax Emproris, ibid. num. 51.
Et mala fides in Emptore locorum Montium ex quibus arguatur, ibid.
Evictio non debetur ex suppressione locorum Montium, veluti contingente ex natura rei, Disc. 71. nu. 28.
Florentiæ non abdicantur à Creditoribus, nisi in casu læsæ Majestatis, Disc. 95. nu. 15.
Et ideo non possunt amitti per prescriptionem, ibid. nu. 32. ubi de ratione.
Hæres gravatus, secuta locorum Montium fideicommissariorum extractione, si pretium suo nomine investiat, facit fructus suos, Disc. 71. nu. 15.
Amplia, licet hæres in investimento expresserit, peccantiam provenire ex locis Montium extractis, ibid. num. 23.
Hypothecam non recipiunt, nisi eam, quæ adsit expressa in litteris Patentibus, Disc. 95. nu. 42.
Investimentum in locis Montium semper censetur promptum, & paratum in Urbe, Disc. 62. nu. 58.
Jura Fiscalia Regni Neapolitani equiparantur locis Montium de Urbe, Disc. 95. nu. 11.
Et reputantur veluti bona stabilia, ibid.
Solumque loca Montium de Urbe differunt quoad eorum administrationem à Fiscalibus Regni Neapolis, ibid. num. 39.
Jura Fiscalia Regni Neapolis an, & quomodo per Regiam Curiam sibi applicentur, casu quo eorum Domini non reperiantur, Disc. 95. nu. 38.
Montistæ non possunt à Principe, vel Camera invitari repetere Capitale locorum Montium, Disc. 95. nu. 3.
Et in hoc loca Montium equiparantur Censibus creatis ad formam Bullæ B. Pii V. ibid. nu. 4.
Obligari, distrahi, & in alium transferri nequeunt sine autoritate Officialium, & expressione in libris, seu litteris Patentibus, Disc. 95. num. 16.
Officiales locorum Montium reputantur meri Depositarii non autem Domini, Disc. 95. nu. 18.
Possideri dicuntur ab eo, in cuius factem descripta reperuntur, Disc. 95. nu. 9.
Amplia, etiam ad effectum manutentionis, ibid.
Pretium locorum Montium minus solet tempore Belli, vel aliter infortunii, & de ratione, Disc. 71. nu. 41.
Princeps extinguens loca Montium non restituit, nisi pretium acceptum in primæva erectione, seu venditione, Disc. 71. nu. 7.
Procurator, qui tenebatur investire pecunias Domini in locis Montium, ad quid teneatur, si non investiverit, Disc. 62. ex nu. 60. usque ad fin.

& Conclusionum.

Resignatarius locorum Montium censetur immediate ea acquirere ab ipso Principe, non autem à Resignante, Disc. 71. num. 14.

Stabilia reputantur, & sub eorum appellatione comprehenduntur, Disc. 95. num. 10.

Et ideo veniunt in legato Stabulum, & super eis potest imponi Censuræ consignativæ, ibid.

Et eadunt sub censura Extravag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. ibid. num. 12.

Suppressio locorum Montium an, & in quo differat ab eorumdem reductione, Disc. 71. num. 17. & 19.

Suppressio locorum Montium facta per Principem est species Retractus, Disc. 71. num. 7.

Et dicitur actus necessarius, & de ratione, ibid. n. 12.

Suppressio, & redutio locorum Montium non potest dici casus incognitus, cum frequenter in omni Principatu contingere soleat, Disc. 71. num. 35.

Valor locorum Montium inspicitur debet aucto tempore Contractus, Disc. 71. num. 45.

Vinculata venduntur viliori pretio, & quali, Disc. 60. num. 58.

LOCATIO

Facta pluribus quando censetur facta in solidum, Disc. 97. num. 24.

Et an locentur esse locationes, quot sunt persone, quibus locatio facta est, ibid. num. 25.

Plurium rerum, vel Corporum facta sub unica mercede, an, & ad quos effectus censetur una, vel multiplex, Disc. 38. num. 17. & 18. & num. 24. & 25.

Socius an habeat prælationem in locatione rei communis, remissive, Disc. 54. num. 12.

LOCATOR

Actio an competat Locatori adversus Subconductorem, qui solvit pensiones etiam anticipatas principali Conductori, seu Sublocanti, Disc. 44. num. 14.

Æqualitas servanda est inter Locatorem, & Conductorem, Disc. 97. num. 27.

Defalcum quando teneatur facere Conductori, Vide infra verb. Remissio.

Operarum quis dicatur, Disc. 97. num. 12.

Prælatio an competat Locatori super fructibus ex ejus fundo collectis erga ceteros Creditores, vide infra verb. Prælatio.

Et an competat Locatori Herbarum quoad Animalia ex eisdem Herbis depasta, ibid.

Princeps locans res suas potest sibi præcavere de pactis, & conditionibus, quas velit, Disc. 47. num. 26.

LUCRUM

ex Damno alterius quod quis reportet, aquis non patitur, Disc. 60. num. 64.

& **Damnum inter Socios quomodo dividi debeat**, vide infra verb. Socii.

Dotis ex peculiari Statuto Florentia defertur integre secundo Viro superstiti etiam in præjudicium filiorum primi Matrimonii, Disc. 13. num. 32.

Interesse lucri Dotalis debitum Conjugi superstiti vigore Statuti, non debetur, quoties super lucro suis ex justa causa litigatum, Disc. 34. num. 46.

M.

MAGISTRATUS

Deputans Ministros inferiores in aliquo Officio ad publicam utilitatem, non tenetur ex eorum facto, vel culpa, Disc. 23. num. 4. & seqq.

MAGONA

Florentiæ quid sit, & an recenseri valeat inter jura Fiscalia M. Ducis Etruriæ, Disc. 26. num. 2. & sequentibus.

Et an eidem congruat nomen Almandiarum, ibid. num. 12. cum seqq.

MAJOR

Pars Creditorum an, & quando valeat præjudicare minori in concedenda dilutione communi Debitori, vel etiam in remittendo illi partem debiti, vide supra verb. Creditor.

MANDANS

Actus tribuitur Mandanti, non exequenti, Disc. 30. numer. 15.

Consignari rem alicui Tertio, tenetur actione Mandati, Disc. 23. num. 18.

MANDATARIUS

Vide etiam infra verb. Procurator.

Acceptans Mandatum intuitu revelationis sibi promissa in eodem Mandato, non obligatur, si postea deficiat, seu corrumpat eadem revelatio, Disc. 5. num. 15.

Acceptans Ordinem, seu Mandatum solvendi alicui Tertio, nequit post acceptationem detrectare solutionem sub prætextu, quod ipse non sit debitor, sed potius creditor Mandantis, Disc. 2. num. 38.

Acceptasse non præsumitur Mandatum in sui præjudicium, Disc. 98. num. 10.

ante Acceptationem Mandati non obligatur erga eum, in cujus gratiam Mandatum fuit exaratum, Disc. 3. num. 7.

Afferens fecisse actum, seu Contractum de Mandato, & commissione alterius, non probat, nisi doceat de talis commissione, vel Mandato, Disc. 30. num. 26.

Exemplifica dupliciter, ut ibid.

Et amplius, ut ibid. num. 30.

Afferens habere Mandatum, vel commissionem contrahendi pro altero, remanet obligatus, quousque doceat de Mandato, vel ratificatione, Disc. 30. num. 28.

Damnum occurrens in negotio imputandum est Mandanti, non autem Mandatario, Disc. 62. num. 5.

Intellige, ut ibid. num. 37.

Emens nomine alterius non solet de stylo Mercatorum hoc exprimere, sed potius emere proprio nomine, Disc. 30. num. 32.

Prout ex eodem stylo solent multoties Mandatarii scribere Mandanti, quod fecerint emptionem pro certo pretio, licet adhuc in effectu non emerint, ibid. num. 41.

Et quid inde sequatur, ibid.

Excedens fines Mandati non obligat Mandantem, Disc. 30. num. 36.

Quia tenetur fines Mandati diligenter custodire, & illius formam ad unguem adimplere, Disc. 6. num. 7.

Alias tenetur erga Mandantem ad damna, & Interesse, Disc. 62. num. 39.

Et excessus potest considerari etiam quando Mandatarius non reportavit quietantiam, vel aliam cautelam ad favorem Mandantis, dict. Disc. 30. num. 37.

Limita, quando excessus tendit in gratiam, & favorem ipsius Mandantis, dicto Disc. 6. num. 8. & Disc. 61. num. 22.

Et exemplifica, ut d. Disc. 6. ibid. & d. Disc. 61. num. 23.

Item limita, quando Mandatarius excedit Mandatum sciente, & patiente Domino, Disc. 25. num. 17. & Disc. 62. n. 6. & 7.

Item limita, quoties Mandatarius excedit Mandatum in eo, quod Mandans ipse fecisset, vel concessisset, si fuisset interrogatus, Disc. 6. num. 17.

Excedere nequit fines Mandati in eodem Mandato ad sit Clausula cum liber. D. 61. num. 14.

S I Factum

Index Materiarum

Factum Mandatarii censetur factum ipsius Mandantis, Disc. 79. num. 19.
Indemnis semper servari debet à Mandante, Disc. 61. n. 24 & Disc. 62. num. 3.
non Obligat Mandantem, donec potestate sibi concessa usus non fuerit, Disc. 46. nu 10 & Disc. 98. num. 8.
Obligatus remanet, non autem Principalis, quoties Tertius contraxit intuitu duntaxat ipsius Mandatarii licet habentis Mandatum generale ad contrahendum, Disc. 30. nu 31.
Præsertim, quando in Contractu nulla habita fuit mentio de Mandante, ibid sub num. 32.
Solvens, seu mutuans pecuniam alicui de Mandato alterius, habet sibi obligatum tam Mandantem, quam recipientem, Disc. 2. nu 40.
Solvens anticipatè non habet regressum contra Mandantem, nisi à die, quo solutio illi demandata fuerat, Disc. 79. nu. 15.
Exemplificatur, ibid. nu. 16.

MANDATUM

Actio Mandati an competat adversus eum, de cuius ordine fuit res consignata alicui Tertio, Discur. 23. num. 18.
Actio Mandati, vel potius Depositi an competat adversus eum, qui retinet apud se pecunias alieno nomine exactas, Disc. 90. num. 32.
Actio Mandati non competit adversus eum, qui nullum dedit Mandatum ad contrahendum, vel se obligandum, Disc. 30. num. 25.
Clausula cum libera quid operetur in Mandato Procuratoris, vide supra verb. Clausula.
Contrahens cum Procuratore intuitu Mandati dicitur directe contraxisse cum Mandante, Disc. 30. nu 3. Et de ratione, ibid. nu. 15.
Nec tenetur esse sollicitus, quod Procurator, veritatè pecunias in causam in Mandato expressam, ibid. nu. 6. & Disc. 35. num. 39.
Durare consuevit censetur, quamdiu verisimile est, durare intentionem Mandantis, Disc. 30. num. 34.
Expirat, seu consumitur in primo actu, quoties fuit datum ad aliquem determinatum effectum, Discur. 30. num. 4.
Hinc Mandatum ad contrahendum secuto Contractu expirat, Disc. 61. nu. 19.
Declaratur d. Disc. 30. num. 5. & seqq. & præsertim, num. 11. & 16.
Et limita in Mandato sumendi pecunias ad Cambium, ibid. num. 19.
Expirat ob decoctionem Mandantis, ac si cessaret ob illius mortem naturalem, Discur. 4. num. 7. & Disc. 5. num. 9.
Fallit in Mandato necessario, si ve exarato in gratiam, & rem propriam Mandatarii, Disc. 65. nu. 21.
Extendi potest ad eum casum, in quo Mandans ita deper se fecisset, vel interrogatus ita concessit, Discur. 61. num. 17.
Extendi non potest ultra id, quod verisimiliter Mandans, seu Constituens esset concessurus, Disc. 98. num. 9.
Extensum, & prorogatum censetur, quando Procurator excedit illius fines sciente, & patiente Domino, Disc. 25. nu. 17.
de Faciendo aliud est, & aliud ipsum factum, & ab uno ad aliud necessario non inferitur, Disc. 7. num. 3. Et de ratione, ibid. num. 5.
Fieri potest gratia Mandantis, aliena, vel Mandatarii, vel mixta, Disc. 79. nu. 18.
in Gratiam, & rem propriam Mandatarii exaratum

non potest revocari, Discur. 65. num. 21.
Amplia, quod nec expiret per mortem si ve civilem, si ve naturalem ipsius Mandantis, ibid.
in Gratiam Mandatarii exaratum non debet retorqueri in odium, & damnum Mandantis, Disc. 23. nu. 21.
Habens ad actum preparatorium, censetur etiam habere ad actum necessario consecutum, Disc. 25. numer. 15.
Licentia, & permissio an, & in quo differat à Mandato, Disc. 23. nu. 19.
ad Litem, vide infra verb. Procurator.
Perficitur, seu substantiatur ex consensu Mandantis insimul, & Mandatarii, Disc. 2. nu. 4.
Procurator constitutus ad recipiendam solutionem anteneatur ostendere Mandatum, Disc. 24. num. 27.
Procurator veniens de longinquo non tenetur docere, se esse eum, de quo cantat Mandatum, Disc. 24. num. 13. & 26.
Revocari potest re integra, Disc. 1. nu. 25. ubi de ratione. Res autem ad hunc effectum dicitur integra, quousque Mandatum non fuit à Mandatario acceptatum, ibid. & Disc. 2. nu. 5. & 7. & num. 31.
Revocari potest re integra, etiamsi illius, cuius favore fuit exaratum, interfit, illud non revocari, Disc. 1. nu. 27.
Et quid si interest Mandatarii, illud non revocari, ibid. vers. Et nihilominus.
Et in quo consistat Interesse, quod in hac materia consideratur quoad revocationem Mandati, ibid. num. 28.
Revocari non potest, quando respicit Interesse, & militatè Tertii, Disc. 84. nu. 28.
Revocari non potest, postquam Mandatarius vigore Mandati fecit preparamenta iurifecca, vel extrinsecca, Disc. 79. num. 21.
Exemplificatur remissive, ut ibid.
Revocatio Mandati, ut afficiat Tertium, quomodo fieri debeat, Disc. 30. num. 8.
inter Socios quale presumatur, & quomodo intelligatur, vide infra verb. Socii.
de Solvendo revocari nequit per Mandantem, postquam Mandatarius illud acceptavit, & ulterius solvere promisit ei in eius gratiam Mandatum fuit exaratum, Disc. 2. nu 14. 15. & 20.
Stante enim acceptatione, & promissione Mandatarii dicitur inducta delegatio, ibid. d. nu 15.
Limita, quoties Mandans non sit debitor illius, in cuius gratiam Mandatum exaratum, tunc enim non obstante acceptatione, & promissione Mandatarii potest illud revocare, Disc. 1. num. 26. & d. Disc. 2. num. 9. & num. 16.
de Solvendo revocari non potest post solutionem factam à Mandatario, Disc. 79. num. 26.
Speciale an requiratur pro jurando Debitore suspecto de Fuga, vide supra verb. Fuga.
Speciale requiritur ad exigendam, Disc. 25. num. 4.
Fallit, quando recipiens solutionem palam, & communiter reputabatur persona idonea, ibid. nu. 5.
Exemplificatur, ut ibid. num. 6. 7. & 8.
Stricti Juris exiit, Disc. 92. num. 5.
Suspicionis fuga, vide supra verb. Fuga.
Tacitum inducitur ex scientia, & patientia absque reclamatione, Disc. 25. num. 16. & Disc. 30. num. 23. & Disc. 45. num. 14. 15. & 16. & Disc. 62. num. 6. & Disc. 87. nu. 10.
Sed si res est dubia, vel æquivoca, si interpretatio exclusiva taciti Mandati, dicit. Discur. 45. numer. 19 & 20.

& Conclusionum.

MANUS

Imitatio reddiur difficilis, & improbabilis, quando verba non sunt pauca, sed plurima, Disc. 35. nu. 22.

Recognitio. vide infra verb. Recognitio.

Regia communicari solet per Principem Appaltatoribus, & quandoque etiam Privatis, Disc. 26. num. 33.

Et an competat contra obligatum in forma Camera Apostolica, ibid. nu. 24.

MANUTENTIO

Conceditur pendente appellacione, vel nullitate, aut restitutione in integrum existenti in possessione, v. l. quasi, Disc. 99. nu. 3.

Exemplifica in Donante existente in possessione recipiendi annuam prestationem à Donatario, ibid. n. 4.

MARE

Jurisdicctio Maris regulariter spectat ad Dominum Territorii adjacentis, Disc. 9. nu. 13.

Unde Dux Classis, qui non habet Jurisdictionem in Terra, nequit illam exercere super Mare, ibid. nu. 14.

Reges Suecie, Dania, & Anglia an habeant dominium Maris, Disc. 9. num. 16.

Veneti an habeant dominium Maris Adriatici, Disc. 9. nu. 15.

MARITUS

Vide etiam infra verb. Uxor.

Mandatum de Jure non habet quoad bona extradotalia sue Uxoris, Disc. 55. num. 42.

Amplia, quod nequit præjudicare Uxori quoad ejus bona paraphernalia absque illius expresso Mandato, ibid. nu. 43.

Et declaratur Statutum Florentinum concedens Marito administrationem bonorum extradotalium sua Uxoris, ibid. num. 44.

MATRIMONIUM

Capitula Matrimonialia de consuetudine solent præcedere Instrumentum Dotale, Disc. 57. nu. 36.

in Contractibus Nuptialibus exuberare debet sinceritas, & bona fides ad implenda ea, sine quibus Matrimonium non fuisse contractum, Disc. 50. nu. 50.

Mercatura an sit favorabilior Matrimonio, vide infra verb. Mercatura.

Pater post factam filie promissionem occasione Matrimonii an valeat illi præjudicare, vide infra verb. Pater.

MEDIATOR

Contractus, vide infra verb. Testis.

MELIORAMENTA

Cautio, vel obligatio de resciscendis Melioramentis illiquidis, vel litigiosis de Jure sufficit loco solutionis, vel effectivi Depositi, Disc. 68. num. 29.

Emphyteutica cadens ab Emphyteusi ob ejus culpam, non recuperat Melioramenta, Disc. 98. num. 24.

MERCATORES

Actio, & passio datur in Mercatoribus, qui possunt sibi solvere, & de ratione, Disc. Gener. num. 40.

Appellacione Mercatorum qui veniant ad varios effectus, Disc. Gener. ex num. 51 cum pluribus seqq.

Argentarius, de quo saepe Jura loquuntur, an differat à hodiernis Mercatoribus, vide supra verb. Argentarius.

Artifices qui proprie dicantur contradistincte à Mercatoribus, vide supra verb. Artifex.

Attestaciones Mercatorum quando attendantur, vide sup. à verb. Attestatio.

Bona fides exuberare debet inter Mercatores, ne contrahentis cum illis decipiantur, Disc. 46. num. 47.

Causæ Mercatorum citò, & absque reia judiciaria

expediri debent, Disc. Gener. num. 7.

Et de ratione, ibid. num. 8.

Causæ Mercatorum debent terminari levato Velo, Disc. Gener. num. 9.

Et quid significent ista verba levato Velo, ibid. numer. 10.

Causæ Mercatorum debent tractari de plano, & aequo, remons Juri apicibus, & subtilitatibus, Disc. 3. num. 9 & Disc. Gener. num. 1.

Causas, & negocia Mercantilia remitti judicio ipsorum Mercatorum quandoque expediret, Disc. Gener. num. 3.

Et dantur exempla Consulatum in pluribus Locis, & Portubus, ibid.

in Causis Mercatorum admittitur libellus, seu petitio incertæ, sive in voce sive in scriptis, Disc. Gener. numer. 14.

in Causis Mercatorum attenditur quid probatum fuerit, non vero quid petiit, Disc. Gener. num. 12.

Commorantes in loco ex causa Commercii, dicuntur potius Incolæ, quàm Cives, Disc. 41. n. 20.

Conveniri an possint in loco Contractus, Disc. Gener. num. 21.

Et quid, si contraxerint in Nundinis, ibidem, num. 22. 23. & 24.

Et vide latius supra verb. Nundinæ.

Conveniri possunt coram Judicibus Mercatura pro negociis gestis, quando erant Mercatores, licet postea desierint esse tales, Disc. Gener. nu. 126.

Creditorum suos possunt compellere ad agendum anted diem de Jure Hispaniarum, Disc. Gener. 21. 27.

Et an id prædicari valeat in aliis Curias, & Regionibus, ibid. nu. 28. & 29.

Delegatio ex quibus verbis, vel sub qua forma inducatur inter Mercatores, Disc. 17. num. 16.

Describentes in libris paritatis proprias Sociorum quomodo soleant exprinere, ad differentiam illarum, quæ pertinent ad Societatem, Disc. 74. nu. 3.

Dicuntur, qui vel Tabulam Nummulariam, & pure Cambalem exercent, vel emunt, & revendunt Mercas absque nlla earum alteratione, Disc. Gen. nu. 53.

Domicilium an, & quando acquirant in loco, ubi Mercaturam exercent, vide supra verb. Domicilium.

de Epistolis Mercatorum, vide supra verb. Epistola.

Exceptio non numerata pecunia non attenditur inter Mercatores, Disc. 25. num. 37.

Exercentes plures species Mercatura an, & quando de una potius, quàm de alia sint reputandi, Disc. Gener. num. 69 & 70.

Exhibere an, & quando teneantur proprios libros, vide supra verb. Exhibitio.

Exigentes pecunias nomine alterius obligantur ad restitutionem per speciem Depositi irregularis, Disc. 46. num. 42.

Fidejudentes pro alio non habent beneficium excussionis, Disc. Gener. nu. 86.

Et de ratione, ibid. & n. 87.

pro Fidejussione recipere solent emolumentum, quod nuncupatur provisio, Disc. 98. nu. 53.

Filiifamilias Mercatores non judantur beneficio Macedoniani, Disc. Gener. sub nu. 89.

Declara, dummodo contrahant in causam, vel ex causa Mercatura, ibid. n. 90.

Sed in dubio, & donec de contrario doceatur, presumuntur contraxisse ex causa Mercatura, ibid. n. 91.

Fori privilegio an gaudeant, & ad hunc effectum recenseri mereantur inter miserabiles personas, Disc. Gener. ex num. 15. usque ad 19.

Index Materiarum

Judices, & Consules proprios solent habere in Portibus, & Oris Marinis, Disc. 43. nu. 4.
 Et de eorum Jurisdictione, remissive, ibid.
 Judicio Mercatorum dari debet in concernentibus eorum Stylium, & practicum, Disc. Gener. num. 44.
 Contra, & de ratione, ibid. nu. 45.
 Concorda tamen, ut num. 46. & 48. ibid.
 Judicium, & Votum Mercatorum solet exquiri in editione legum concernentium Commertium, Disc. Gener. num. 43.
 Juramentum Calumnia non requiritur in Causis, & Judiciis Mercatorum, Disc. Gener. nu. 34.
 Contra, ibid. num. 36.
 Jurisdictio concessa in Causis Mercatorum quomodo intelligatur, vide supra verb. Jurisdictio.
 de Libris Mercatorum, vide supra verb. Libri.
 ad Li gandum extra proprium Domidilium cum prejudicio Mercatura irahi non debent, Disc. 43. n. 16.
 Loqui solem cum verbis subobscuris, & concisis, Disc. 16. nu. 7.
 Male agunt, qui relicta veteri simplicitate subtilizant in Foro, Disc. Gener. nu. 2.
 Natio Mercatorum an, & quando succedat Nationalibus decedentibus absque herede ad exclusionem Fisci, Disc. Gener. num. 85.
 Non possunt partitus in eorum libris descriptas stornare, seu immutare, Disc. 51. num. 4.
 Pro ut non valent sine ordine Creditoris transportare partitas de uno computo, vel causa ad aliam causam, vel computum diversum, ibid. num. 5.
 Pactum nudum inter Mercatores parit actionem, & habet vim effectiva stipulationis, Disc. 34. num. 12.
 Privilegiis Mercatorum in quis fini valeat, quinque requiruntur sum necessarias, & q. n. Disc. Gener. nu. 65.
 Et an omnia quinque debeant semper, & indistincte concurrere, ibid. num. 66. 67. & 68.
 Secreta Mercatorum non sunt perscrutanda per visionem eo una librorum Disc. 72. nu. 10.
 Statutum loquens de Mercatoribus non comprehendit eos, qui nomine alieno Mercaturam exercent, Disc. Gener. nu. 66.
 de Stylo inter Mercatores admittitur, quod licet Mandatarius emat ad favorem alterius, id tamen non soleat exprimere, sed emat nomine proprio, Disc. 30. numer. 32.
 Rursus admittitur, quod qui accipiunt Mandatum de emendo, scribunt multoties rem emisse pro certo pretio, licet illam adhuc revera non emerint, ibidem num. 41.
 Et quid inde sequatur, ibid.
 de Stylo solent annotare in eorum libris negociationes, quas faciunt de aliena pecunia, Disc. 46. numer. 22.
 Sed si omittant illa annotare, & describere, non per hoc prejudicant vero Creditori, ibid. num. 23.
 de Stylo solent recipere jactantia in calce litterarum a fure ibus Negociantium absque alio ordine Principium, Disc. 25. nu. 38.
 de Stylo serivunt pecunias pro solutis, quando habent, a summa sua solvendi, Disc. 36. n. 34.
 de Stylo Mercatorum notorio potest Judex extrajudicialiter informare, Disc. Gener. nu. 47.
 Stylus Mercatorum attenditur, & pravalet in concursu Juris Comm. unis, Disc. Gener. num. 41.
 Stylus particularis alicujus Mercatoris magis attenditur, quam universalis ceterorum Mercatorum, Disc. nu. 49.
 Dummodo talis stylus particularis sit uniformis, & sem-

per observatus, ibidem num. 50.
 Suspecti de fuga an valeant jurari ex eo solum, quod non possideant immobilia, Disc. Gener. numer. 38. & 39.
 Variant dietim quoad Creditum, & modo majorem, modo minorem habent in Foro, ac in Platsa estimationem, Disc. 4. num. 5.

MERCATURA

Dicitur quintum Elementum Reipublica, Disc. Gener. num. 4.
 Favor Mercatura pravalet favori Dotis, & Matrimonii, Disc. 13. num. 29.
 Contra, num. 31. ubi de ratione.
 Favorabilis censetur, & veluti Reipublica utilissima fovetur, & ampliari debet, Disc. Gener. nu. num. 5.
 Minor Mercaturam exercens habetur pro majore ad effectum, ut ejus Contractus non indigeant solemnitatibus Juris, vel Statuti, Disc. Gener. n. 83. 89. & 92.
 Amplius, id procedere etiam in Muliere Mercatrice, ibid. num. 93.
 Nobilitati regulariter prejudicat, Disc. nu. 72.
 Fallit primo, quando exercetur per interpositam personam, ibid. num. 71.
 Et respondetur regule qui per alium facit &c. ibid.
 Fallit secundo in illis Mercatoribus, qui retinent Datum Nummulariam, vulgo il Banco, ibid. num. 73.
 Et declaratur in quibus terminis procedat regula contraria, ibid. num. 74.
 Fallit tertio, quies ex consuetudine Regionis permittitur Mercatura, & negotiatio absque saclura Nobilitatis, ibid. n. 75.
 Et dantur in proposito exempla plurimum Civitatum, & Regnorum, ibid. n. 76. cum plur. seqq.
 Fallit quarto in illis locis, in quibus ubi eorundem locorum arctitudinem Nobiles quoque Mercaturam exercere obstringuntur, ibid. num. 82.
 Fallit quinto si Nobilis Mercaturam semel exercitam derelinquat, nam tunc reassumit primam Nobilitatem, ibid. d. num. 83.
 Et adducitur exemplum practicum Provinciae Britanniae Galliarum, ibid. nu. 84.

MERCES

Derobata, si ab alio fuerint empta, quando Emptor remaneat tutus adversus illarum Dominum, remissive, & Disc. 90. n. 11.
 Hypotheca exerceri potest super Mercibus, qua distrahantur ad Corpus, secus vero, si vendantur minutatim, Disc. 82. n. 10. & Disc. 90. nu. 10.
 Reservatio domini in venditione Apothecae non operatur, nisi quoad Merces venditas, & adhuc extantes, Disc. 83. num. 6.
 Subrogata, seu de novo introducta in Tabernam sunt affecta hypotheca speciali reservata per Venditorem, Disc. 83. num. 4.
 Et quid, si fuerint subrogata, seu de novo introducta non per Debitorem, sed ab ejus heredibus, ibid. numer. 10.
 Et quid, si concurrat alia hypotheca generalis anterior, an tunc pravalet debeat specialis, vel potius attendatur sola anterioritas, ibid. nu. 7 & 8.
 Et in quibus terminis proprie procedat Text. in leg. cum Tabernam. ff. de pignor. ibid. num. 9.

MERETRIX

Fori, & miserabilium personarum privilegio non gaudet, & de ratione, Disc. Gener. sub num. 18.
 Legatum relictum pro conversione Meretricis dicitur Pium, & fruatur privilegio Pia Cause, Disc. 14. n. 36.
 Et quid, si Meretrix noluit à Lupanari descendere, ibid.

& Conclusionum.

M I L E S

- Doli ratio amitti privilegia personalia**, seu ex causa Militia competentis, Disc. 78. num. 19.
Donatio Militis ad favorem Amicitiae, vel Hystrionis an sublineatur, Disc. 35. num. 3.
Liberalis plerumque est, & prodigus, adeoque pecuniis indagens, Disc. 35. num. 29.

M I L I T E S

- Vide etiam supra verb. Equites.*
Divi Stephani, & S. Joannis Hierosolymitani habent perpetuum Bellum contra Turcas, Disc. 14. num. 24.
Hierosolymitani, vide supra verb. Equites, & infra verb. Religio.

M I N O R

- Alienare valei fructus suorum honorum ad tempus**, sed nequit bona ipsa in proprietate obligare, Disc. 18. nu. 44.
Appaltum Vexilligium conducere nequit, Disc. 18. nu. 11. & 12. & Disc. 97. num. 15.
Et an, si de facto conduxerit, locatio teneat, d. Disc. 97. num. 16.
Et utrum in hoc casu Administratores Civitatis teneantur de proprio erga Commune, ibid. n. 18.
Et an valeat fidejuberere pro Appaltu suscepto per alium d. Disc. 18. num. 13. 14. & 15.
Contrahens cum altero Minore adhuc tenetur servare solemnitates Juris, vel Statuti, Disc. 18. nu. 17.
Idemque est, si contrahat, vel se obliget favore Dotis, ibid. n. 18.
Distingue tamen, ut ibid.
Contrahere valide non potest sine Curatore, Disc. 18. num. 37.
Dividere licet de Jure prohibeatur, tamen potest dividere fructus Disc. 54. nu. 20.
Donare nequit Principi absque solemnitatibus, Disc. 18. num. 33.
Emens aliquid, non potest pacisci cum Venditore, quod res empta remaneat ad ejusdem Venditoris favorem pignoratam usque ad integram solutionem pretii, Disc. 18. nu. 6.
Contra, ibid. n. 8.
Et maxime, si Minor emerit à Fisco, d. n. 6. in fin. & sub n. 8. & n. 42.
Fidejussio facta per Minorum non tenet, & de ratione, Disc. 18. num. 14. 22. & 36.
à Filiofamilias an, & in quo differat respectu obligationum, & Contractuum, Disc. 16. nu. 22. 24. & 29. & sub num. 48.
Hypothecate, vel obligare nequit bona sua sine Solemnitatibus. Disc. 18. num. 19.
Amplia, etiamsi habuerit licentiam contrahendi, vel alienandi, quia nequit nihilominus se, vel bona sua obligare pro observantia talis Contractus, ibid. numer. 20.
de Juramento apposito in Contractibus Minorum, Vide supra verb. Juramentum.
Mercaturam exercens, Vide supra verb. Mercatura.
Obligans se ad favorem Fisci ex causa Appaltus, seu Gabella, non tenetur servare solemnitates Juris Communis, vel Statuti, Disc. 18. n. 2.
Contra, ibid. n. 5. & seqq. ac sub n. 30. & per tot.
Et declarantur Authoritates contrariae, ibidem num. 21. 25. & 27.
Et quid, si Minor contrahat, vel se obliget ad favorem Principis, Disc. 19. nu. 5. n. 31.
Obligans se ad favorem Communitatis, vel Universitatis, adhuc tenetur servare Solemnitates Juris, vel Statuti, Disc. 18. num. 17.

- Obligari an valeat sine Solemnitatibus ex causa Officii Abundanterii ad favorem Communitatis**, Disc. 18 n. 28. & in Decil. libi 1. q. 1. n. 47. per tot.
Societatem universalem an valeat contrahere absque Solemnitatibus, Disc. 49. num. 27.
Et quid, si concurrat praeceptum Testatoris, Disc. 52. numer. 19.
de Statutis mandantibus, quod Minor in Criminalibus post Annam 18. habeatur pro majore, in Civilibus vero extendentibus minorem aetatem usque ad Annos 25 remissive, Disc. 19. num. 25.
Et quae sit ratio hujus diversitatis, ibid. nu. 26.

M O L E S T I A

- Caducitas infirma per Testatorem adversus inferentes molestiam suo heredi, an, & quando incuratur non obstante protestatione in contrarium**, Disc. 54. n. 22.
Et quid referat, quod molestia fuerint prohibita per verba effronatissima, ibid.
Et an inferens molestiam valeat postea poenitere, & desistendo à molestationibus evitare caducitatem, ibidem nu. 23.
Emptor, imminentibus molestiis super re empta in limine Contractus, an, & sub quibus cautionibus compelli valeat ad solutionem pretii, vide supra verb. Emptor.
Emptor pro habenda liberatione à molestiis non tenetur inquirere de subsistentia molestiarum, sed si sufficit, illas de facto sibi fuisse illatas, Disc. 59. num. 26.
Hinc Emptori sufficit ostendere fidei commissum super re empta, & Venditor tenetur assumere in se licem super identitate, detractionibus, & aliis exceptionibus, ibid. & nu. 27.
Emptor informatus de onere rei vendita non potest agere pro liberatione à molestiis, Disc. 59. n. 28.
Liberario à molestiis, ejusque Judicium in quo differat ab evictione, Disc. 59. num. 25.

M O N E T A

- Abrogata habetur pro non Moneta**, Disc. 89. nu. 28.
Abrogata non dicitur, sed potius suspensa, quando fuit postmodum Commercio restituta, Disc. 89. num. 29.
Bannum, vel lex ligat Principem conditorum in materia Monetarum, & in qualibet alia, ex vi saltem directiva, Disc. 89. n. 19.
Et de ratione in specte Monetarum, ibid. nu. 24.
Bona fides in materia Monetarum excusat solum de praeterito, seu circa solutiones jam factas, non autem circa faciendas in futurum, Disc. 88. num. 15.
Confiscatio bonorum inrat contra fabricantem falsam Monetam, Disc. 88 n. 22.
Limita, seu declara, ut ibid. n. 3. cum 3. seqq.
Cudens Monetam sub imagine alicujus Principis, illius Majestatem offendit, Disc. 88. num. 18.
Et puniri potest ab eodem Prin. ipe offenso, ibid. n. 19.
Intellige, ubi Moneta fuerit expensa in Dominio ejusdem Principis, alias secus, ibid. n. 20.
Et quid, si non subditus eundem Monetam sub imagine Exteri Principis, an tunc incurrat Crimen lesae Majestatis, ibid. n. 23.
Cudens falsam Monetam ad effectum transmittendi illam in partibus Infidelium, non est punibilis, Disc. 88. num. 31.
Intellige, ut ibid. n. 32. & seqq.
Cudens Monetam non expendibilem, vel reprobatam in loco fabricationis, non punitur poena ordinaria, Disc. nu. 34.
Cussio Moneta sub imagine alicujus Principis quomodo possit resarciri, si de cetero Moneta sit bona, Disc. 88. num. 37.

Index Materiarum,

- Debita si fuerit ex Principis ordinatione juxta unum, vel alterum valorem, cessant omnes difficultates quoad illius solutionem, Disc. 89. nu. 18.
- Deponens, vel solvens Monetam, quam sciebat de proximo fore reprobendam, an libereitur, Disc. 33. sub numero. 39.
- Emi, & negociari potest tamquam species, seu Merceres Mercantiles, Disc. 88. num. 16.
- Expendens, vel retinens ignoranter falsam Monetam non est punibilis, Disc. 88. num. 29.
- Et de ratione, ibid. nu. 30.
- Expendens, vel retinens scienter falsam Monetam puniatur poena arbitraria, Disc. 88. nu. 27.
- Amplia, ut ibid. num. 28.
- Expendi si nequeat in aliqua Regione, potest licite transmitti ad alia loca, ubi exiit in Commercio, Disc. 88. num. 17.
- Facultas abrogandi Monetam est de Regalibus Supremo Principis, Disc. 89. num. 20.
- Falsificatio Moneta quot modis considerari valeat, remittitur, Disc. 88. num. 21.
- Gabella implicita resultat ex cessione Moneta inferioris, Disc. 89. num. 25.
- Imaginaria qua proprie dicatur, & dantur exempla, Imaginaria seu idealis non dicitur, quando reperitur in specie promissa, Disc. 89. num. 5.
- Imaginaria nulla habet emittendi physici passiones, Disc. 89. num. 9.
- Idcirco quando in conventionem exprimitur pondus, & bonitas Monetae, excluditur, quod partes intellectuales de imaginaria, ibid. num. 8.
- Imaginaria ubi sinit adjecta in obligatione solvendi, debetur ejus valor currens de tempore solutionis faciendae, quando dictum fuit, ad rationem currentis pro tempore valoris, Disc. 88. num. 3.
- Novationis terminus an, & quando cadat in materia Monetarum, Disc. 88. nu. 6. & 7.
- Observantia interpretativa in materia Monetarum non attenditur, quando conventio solvendi in una, vel altera specie est clara, & literalis, Disc. 88. num. 4.
- Observantia judicialis plurimum attenditur in materia Monetarum, Disc. 89. num. 34.
- Præscriptio 30. vel 40. Annorum datur in materia Monetarum seu circa modum solvendi in una, vel altera specie, Disc. 88. num. 8.
- Limitata mala fide Debitoris resultante ex pacto literali in contrarium, ibid. nu. 9.
- Declarat, quod in omnem casum datur Creditori restitutio in integrum adversus præscriptionem solutionis alio modo factæ, quam cantaret conventio, ibidem num. 10.
- Præscriptio, quando præscriptio opponitur contra hæredes Creditoris, & de ratione, ibid. num. 11.
- Præscriptio quoad modum solvendi in hac, vel illa Moneta non intrat respectu foris, seu Capitalis, Disc. 89. num. 38.
- Præscriptiones tot requiruntur, quot sunt Anni in natura Monetarum, Disc. 88. num. 17.
- Promissa in certa specie præsumitur esse in Commercio, nisi contrarium probetur, Disc. 89. num. 4.
- Promissa in certa specie si reprobatur, vel debet solvi in eadem specie, vel in valore æquivalenti, Disc. 88. n. 2. & Disc. 89. n. 3. & n. 37.
- Promissa in certa specie si amplius non reperitur, solutio faciendae est de Moneta nova, & usuali illius nominis, que censetur loco antiqua subrogata, Disc. 89. numer. 23.
- Amplia, licet non reperiat ex eo, quod fuerit à Principe abrogata, ibid. num. 35.
- Repetitio per viam conditionis indebiti an, & quando aetur in materia Monetarum, Disc. 88. nu. 12.
- Valor Monetarum si extrinsecè non numeratur, est species Miraculi, Disc. 89. num. 14.
- Valor præsens Monetae si non correspondeat valori antiquo, suppleri debet, Disc. 89. num. 26.
- Valor, vel species Monetae, qua fuerit in obligatione, arguitur ex obsequio varietate practica in redemptione, seu extinctione ipsius obligationis, Disc. 89. num. 33.
- Valorem Monetae qui dicitur esse immutatum, debet probare mutationem intrinsecam ejusdem Monetae, Disc. 89. n. 36.
- Verba Auri in Auro in materia Monetarum important, potestatem Auri, & Monetam realem, & effectivam, Disc. 89. nu. 4.
- Verba ad rationem librarum, aut Juliorum tot stare dicuntur demonstrative, quando Moneta promissa in certa specie reperitur, Disc. 89. num. 6.

MONOPOLIUM

Licetum est, & permittitur etiam de jure Divino, si concurrat justa causa, Disc. 26. nu. 20.

Exemplificat in jure per unum vendendi Ferri, ibid.

Prohibitum in quo consistat, & quando dicatur vere, & proprie tale, Disc. 47. num. 16.

MONS PIETATIS

Est licitus, & potest Eleemosyna in percipere à recipientibus Annua, & contrarium dicentes sunt excommunicati, Disc. 100. num. 7. & 10.

Declarat, ut ibid. nu. 11. & 12.

Gaudet privilegio in causa, Disc. 84. nu. 9.

Item privilegio Fiscis, ibid. num. 10.

Interesse, quod in aliquibus locis solvitur Monti Pietatis, dicitur potius restauratio dispendii, quam Interesse, Disc. 23. num. 24.

Mutuatarii recipientes pecuniam à Monte Pietatis, ultra Eleemosynam, reficere tenentur quidquid Mons persolvit pro inventendis pecuniis ad sui sustentationem, Disc. 100. nu. 15.

Declarat, ut ibid. nu. 16. & 17.

Non potest pecuniam destinatam ad usum Pauperum convertere ad lucrum, & negotiationem, Disc. 100. nu. 6.

Officiales Montis Pietatis non possunt disponere de pecuniis ejusdem Montis absque licentia Superiorum, Disc. 100. num. 8.

MORA

Causa justa litigandi excusat Debitorem ab incursumora, Disc. 34. num. 45.

Exemplificat, ibid. nu. 46.

Limitat, ut ibid. nu. 49. 52. & 53.

Considerari nequit in debitore decocto Disc. 87. n. 28.

Considerari nequit in eo, cui data est dilatio ad aliud faciendum, Disc. 7. nu. 9. & 10. & Disc. 8. n. 22.

non Contrahitur, nisi Debitor sciat, venisse casum suae obligationis, Disc. 34. num. 42.

Debitor non constituitur in mora, quando Creditor in loco, ubi faciendae erat solutio, nulli in destinavit personam ad recipiendum, Disc. 34. num. 43.

Præscriptio, quando Creditor, & Debitor sunt diversi Fori, ibid. nu. 44.

Debitor non constituitur in mora etiam respectu partis vere debita, quoties fuit conventus pro toto, quod non debebat, Disc. 34. num. 47.

Emptor morosus in recipiendo rem emptam subiacet periculo peremptionis, seu deteriorationis ipsius rei, Disc. 23. num. 25.

Imple-

& Conclusionum.

- **Implementi defectus ex parte unius ex Contrahentibus excusatio alterum à mora, Disc. 53. num. 24.**
  - **Incurritur in Contractibus utroqueque obligatoris statim ac alter ex Contrahentibus implevit ex parte sua, Disc. 53. n. 23.**
  - **Incurta per Authorem nequit declarari contra illius heredem, Disc. 34. num. 40.**
  - **Dummodo heres non fuerit interpellatus in tempore de debito, & obligatione sui Auctoris, ibidem num. 41.**
  - **Amplia, licet obligationi Defuncti adjecta exiisset certa dies, quia adhuc heres debet interpellari, ut constituatur in mora, Disc. 65. num. 59.**
  - **Et vide ibid. nu. 73.**
  - **Interesse non debetur Creditori, ubi nulla intercedit mora Debitoris, Disc. 34. num. 39.**
  - **Interpellatio ad constituendum in mora Minorem, vel Pupillum fieri debet in persona Tutoris, & Curatoris, alias non relevat, Disc. 65. num. 60.**
  - **Interpellatio nova semper requiritur, quando mora est multiplicabilis, Disc. 65. num. 62.**
  - **Amplia, licet à principio statuta fuerit certa dies, ibid.**
  - **Non incurritur ab eo, qui ex facto Tertii remansit impositus, Disc. 73. num. 36.**
  - **Purgatio mora intrat de equitate, quando res est integra, Disc. 37. num. 24.**
  - **Remissa censetur per dilationem Debitori datam ad solvendum, Disc. 34. num. 34.**
  - **Remissa censetur ex instantia facta per Creditorem pro reportanda solutione, Disc. 37. num. 26.**
- M O R A T O R I A**
- **Vide infra verb. Salvusconductus.**
- M O R I B U N D U S**
- **Affertio Moribundi non probat in præjudicium Tertii, Disc. 50. nu. 33.**
  - **Amplia, licet fuerit emissa sub motivo exonerationis propria Conscientie, ibid.**
  - **Non enim omnis Moribundus presumitur esse S. Joan. Baptista, ibid. nu. 32.**
  - **Et quid de assertione emissa per Testatorem in Testamento condito in bona validine, ibid. n. 34.**
- M O R S**
- **Mortem qui allegat profundamento sue intentionis, tenetur eam concludenter probare, Disc. 4. num. 8.**
- M U L I E R**
- **Causa in Contractibus Mulierum debet esse specifica, & individualis, non autem generalis, & vaga, Disc. 62. num. 23.**
  - **Et pro justificatione hujusmodi cause non statuitur assertioni contrahentium, & de ratione, ibid.**
  - **Contractus Mulieris, vel Minoris celebratus extra Territorium presumitur factus in fraudem Statuti, Disc. 6. nu. 12.**
  - **Contrahens cum Principe an teneatur ad observantiam solentium Statuti, Disc. 19. nu. 31.**
  - **Contrahere non potest absque interventu Proximiorum, & Decreto Judicis vigore Statuti Urbis, Disc. 62. numer. 19.**
  - **Et si non appareant vocati tales Proximiores, Contractus dicitur ex sui facie nullus, ibid. nu. 20.**
  - **Amplia, etiamsi Mulier medio Juramento asseruerit, se non habere Proximiores, ibid. num. 21.**
  - **Et non nisi in defectum Proximiorum deveniri debet ad deputationem Curatoris, ibid. d. nu. 19. in fin.**
  - **Et quando duplex exigatur Curator, ibid. n. 22.**
  - **Decretum Judicis interpositum ex falsa causa in Contractu Mulieris, est nullum, & facit corruere Contractum, Disc. 62. nu. 24.**

- **Et an sufficiat, quod causa sit in parte falsa ad hoc, ut Contractus corruat in totum, ibid. num. 25.**
- **In Dotem an presumatur tradisse Maritus omnia sua bona, Disc. 14. num. 56. 57. & 58.**
- **Dotem an sibi possit de per se constituere Mulier minor, Disc. 14. num. 59.**
- **Mercaturam exerens, vide supra verb. Mercatura.**
- **Obligans jura sua do aliam in Contractu gesto una cum viro favore Tertii, non potest eadem jura opponere adversus posteriorem Creditorem Mariti, Disc. 90. n. 17.**
- **Pauper habens tamen Maritum, & consanguineos divites, non excusatur à præstatione Cautions, Disc. 92. num. 47.**
- **Prelatio competit Mulieri pro sua Dote in bonis Viri postea acquisitis adversus quoscunque Creditores etiam anteriores, Disc. 13. num. 30. & Disc. 85. nu. 7.**
- **Societatem universalem an contrahere valeat absque Solemnitatibus, Disc. 49. nu. 26. & 27.**
- **Verbo pecunia in causam expressam an sit procuranda in Contractu gesto cum Muliere, Disc. 62. nu. 26.**

M U T U A N S

- **Pecuniam pro alendo Tertio, ejusque familia, an habeat subsidiarie obligatos filios, uxorem, & familiam ejusdem Tertii, Disc. 44. nu. 18. 19. 21 & 22.**
- **Pecuniam Debitoris an, & quando convenire valeat de certo Interesse, vide supra verb. Interesse.**
- **Pecuniam alicui de ordine alterius habet obligatio tam ordinantem, quam recipientem, Disc. 2. num. 40.**
- **Pecuniam pro conservatione rei an habeat hypothecam adversus Tertium possidentem eandem rem titulo oneroso, Disc. 90. num. 14.**
- **Pecuniam pro refectione, aut conservatione rei, utrum preferatur in concursu pro tota summa mutuo data, vel solummodo pro eo, quod apparet refectionem, aut conservationem, Disc. 83. nu. 31. & 36.**
- **Pecuniam ad rem emendam præfertur quibuscumque Creditoribus Emptoris, Disc. 56. num. 7.**
- **Et de ratione, ibid. & Disc. 84. n. 5 & 6. & nu. 16.**
- **Pecuniam ad rem emendam præfertur non privilegio, sed de jure, & ex implicita prioritate temporis, Disc. 84. num. 29. & 30.**
- **Pecuniam ad rem emendam ut præferatur, non requiritur assensus Venditoris, Disc. 84. n. 2.**
- **Nec requiritur, quod pecunia fuerit mutuata in actu emptionis, sed sufficit, quod constet de effectiva versione illius in rem emptam, ibid. nu. 19. & Disc. 85. nu. 4.**
- **Et de ratione, d. Disc. 84. nu. 20.**
- **Pecuniam ad rem emendam de rigore Juris non præfertur hypothecæ Dotis anteriori, Disc. 84. & Disc. 85. utrobique num. 3.**
- **Et de ratione, d. Disc. 84. nu. 8. & d. Disc. 85. num. 13.**
- **Contractus tamen de equitate, d. Disc. 84. n. 6.**
- **Semen Colono an præferatur adversus Locatorem, seu Dominum fundi, rem sive, Disc. 85. nu. 16.**

M U T U U M

- **Filius familias prohibetur contrahere Mutuum, Disc. 18. num. 23.**

N

N A V E S

- **Christianorum an visitari possint, & an in casu denegatae visitationis liceat eas depreddari, Disc. 3. num. 6. 7. & 8. ac per tot.**
- **Vexillis Navium non semper est credendum, & quare, Disc. 9. num. 9.**

N A U F R A G I U M

- **Probatio Naufragii quomodo, & in quo loco fieri debeat remissive, Disc. 9. num. 23.**

Index Materiarum

Probatur ex Consulatibus, ac ex Testibus etiam Naviculis, aliisque probationibus naturalibus, & de ratione Disc. 70. num. 15 & 16.

Item probatur, seu presumitur plene justificatum, quando aliqui ex Affecratoribus pro eorum parte jam solverunt, ibid. num. 22.

NAVICULARIUS

Vide infra verb. Vektor.

NEGATIVA

Citatio Partis requiritur in probatione negativa, Disc. 24. n. 30.

Existencia alicujus persone in talis Civitate, vel Territorio quomodo probari debeat, Disc. 24. nu. 29.

Probata non dicitur, nisi per exclusionem possibilitatis in contrarium, Disc. 24. num. 28.

Amplia, quod mera possibilitas in contrarium sufficit pro exclusione negativa, Disc. 89. nu. 16.

Solutionis vide infra verb. Solutio.

NEGLIGENTIA

Creditoris in petendo satisfactionem tempore congruo à Debitore principali non afficit Fidejussorem, & de ratione, Disc. 16. n. 21.

Excluditur, seu non presumitur ex commodo, quod quis e. diligenter fuisse percepturus, Disc. 29. n. 31.

Excluditur, seu non presumitur in dubio, Disc. 51. num. 17.

Ministorum, & Officialium imputatur Domino, Disc. 39. num. 24.

Exemplifica in Camera respectu suorum Officialium, ibid.

NOBILIS

Carcerari potest non obstante aliquo privilegio Nobilitatis, Disc. 77. num. 26.

Et si Nobilis aliquando eximitur à Captura, id procedit solum ex quadam urbanitate, ibid. n. 24.

Mercatorum exercens an. & quando amittat Nobilitatem, vide supra verb. Mercatura.

Suspectus de fuga potest allegari, Disc. 77. num. 23.

NOMEN DEBITORIS

Vide etiam supra verb. Cedens, & verb. Debitor, & infra verb. Periculum.

Cessio Nominis Debitoris est nulla, quoties illud erat inexigibile usque de tempore factæ cessionis, Disc. 32. num. 21.

Cessionarius agens contra Cedentem ex capite Cessionis Nominis non veri, vel ob defectum justificationum sibi non iraditarum, quid teneatur probare, Disc. 16. nu. 18. & 19.

Cessionarius negligens ex actionem Nominis cessi, tenetur de ejusdem deterioratione, vel inexigibilitate, Disc. 32. num. 6.

Maxime, quando fuit illi prefixum certum tempus ad exigendum, ibid.

Limita, quoties constat, Cessionarium absque facto proprio fuisse impeditum facere diligentias pro exactio- ne, ibid. num. 7.

Item, quando apparet, diligentias non fuisse profuturas, ibid. num. 8.

Idque procedit etiam ad effectum habendi regressum contra Cedentem, ibid. nu. 11 & 16.

Et quomodo probetur, diligentias non fuisse profuturas, ibid. d. nu. 11. in fin. & n. 17.

Et quod hoc remittatur a birrio Judicis, ibidem nu- mer. 23. & 25.

Cessionarius Nominis Debitoris non tenetur de deterioratione, vel inexigibilitate, quando constat, Nomen cessum usque ab initio fuisse inhabile, & non solvendo, Disc. 32. num. 12.

Idemque est, quando inhabilitas, vel deterioratio acci- dit ante terminum Cessionario prescriptum ad exi- gendum, Disc. 7. num. 8.

NOTARIUS

Cognoscere personas, inter quas stipulatur, de Jure non obstringitur, & de ratione, Disc. 24. num. 10.

Sed sufficit, quod acquirat notitiam Partium de tempore Contractus, eo modo, quo potest, ibidem, num. 11.

Exemplifica in Notario, cui quis mandavit per litem, ut recipiat obligationem Titii, an si alius loco Titii à se non cognuit se obligaverit, in aliquo teneatur, ibid. nu. 19.

Corrigere potest Instrumentum incontinenti, dummodo Partes sint presentes, Disc. 50. num. 49.

Depositio Notarii, qui Contractum rogavit, facit semi- plenam probationem, Disc. 81. num. 26.

Falsum committens non prejudicat Instrumentis antea confectis, Disc. Gener. num. 17.

NOTULA

Scripta de manu Debitoris, ac post ejus mortem reperta an, & quando fidei mereatur, Disc. 81. num. 85.

NOVATIO

Excluditur stante expressa preservatione Jurium perantea competentium, Disc. 9. num. 13.

Non inducitur, nisi concurrat incompatibilitas actuum, vel expressio novandi, vel mutatio temporis, aut persone, Disc. 17. num. 17. & Disc. 34. num. 25. & Disc. 88. num. 5.

Non inducitur sine Mandato, & voluntate Debitoris, seu obligati, Disc. 17. n. 10 & 12 & n. 23. & 24.

Ideoque non inducitur ex stipulatione facta absente, vel ignorante Debitore, ibid. num. 18.

Non inducitur, nisi mediante delegatione, venditione, vel datione in solutum, Disc. 17. sub n. 10.

Alias Contractus resolvitur in simplicem cessionem, absque liberatione Debitoris, ibid.

Non inducitur ex sola acceptatione Ordinis, & promissione solvendi facta per Mandatarium Creditori Mandantis, Disc. 17. num. 26.

Et declarantur Authoritates in oppositum, ibid. num. 27. & 28.

Obligatio prima si fuerit novata per secundam, agendum est vigore secundæ, non primæ, Disc. 98. num. 37.

Limita, quando secunda obligatio celebratur in executionem, vel implemendum primæ, ibid. nu. 41.

Qualitates omnes existentes in actu novato ad favorem Creditoris, censentur inesse, ac repetite in actu novante ad favorem ejusdem, Disc. 98. num. 42.

NULLITAS

Decreti, vel Mandati coram quo proponi debeat, quando allegatur in Causa appellationis, vel seorsim ab ea, Disc. 78. num. 10.

Judex, sive Ordinarius, sive Delegatus cognoscit solus de nullitate sua Interlocutoria, etiamsi habeat vim definitiva, Disc. 78. nu. 11.

Sententiæ, vel Decreti declarari potest duntaxat ab eo, qui valet rescindendo factum judicare, Disc. 78. num. 13.

NUMERATIO

Pecuniæ an resultet ex verbis contici, per la valuta, valuta cambiata, & similibus adjectis in litteris Cambii, vide infra verb. Verba in specie

Pecuniæ de presenti resultat ex verbis habuit, & recipit, licet sonare videantur in præteritum, Disc. 55. num. 50.

NUNDINÆ

Citatio verbalis non requiritur in Nundinis, sed præ- statur

& Conclusionum.

Eligatur realis, & de ratione, Disc. Gener. num. 25.
 Mercatores nequeunt ratione Contractus, vel debiti conveniri in Nundinis, Disc. Gener. num. 22.
Intellige, si conveniantur pro debitis, & Contractibus extra Nundinas precedenter gestis, aliis secus, ibid. & nu. 23.
Amplia, quia possunt ibi conveniri etiam pro debitis contractus ante tempus Nundinarum, si promiserint ea solvere in Nundinis, ibid. num. 24.

O

OBLIGATIO

Cameralis quam communicationem privilegiorum tribuat, Disc. 26. nu. 34.
Cameralis non tribuit viam executivam in iis, que non leguntur expressa, sed solum veniunt in consequentiam, Disc. 53. num. 10.
Cameralis non tribuit viam executivam, si soluta probetur per Testes, & de ea non doceatur per publicam scripturam, Disc. 53. num. 15. & Disc. 98. num. 38. & 43.
Amplia, ut d. Disc. 53. num. 16.
Declara, id non procedere, quando Testes adducuntur in majorem comprobationem veritatis, vel qualitatis ejusdem obligationis, d. Disc. 98. num. 44.
Declara secundo, non procedere, quando Testes adducuntur pro rejectione exceptionis, non autem profundanda actione, ibid. n. 45.
Declara tertio, non procedere, quando Testes examinantur super recognitione manus negatæ per Debitorem in Apoca executiva ab eo subscripta, ibid. num. 46.
Confessione adjecta dependet ab eadem confessione, & si confessio non tenet, nec ligat obligatio, Disc. 31. num. 11.
ex Contractu non datur sine facto proprio, vel legitimo Mandato in persona alterius, qui contraxit, Disc. 30. nu. 25.
Contractus si fuerit celebratus intuitu, & nomine unius, obligatio remanet apud eundem nominatum, licet ipse habuerit animum stipulandi pro alio, Disc. 12. num. 7.
Correspondiva, seu causativa evanescit cessante causa, ob quam facta est, Disc. 32. num. 3.
Erronea, seu facta sub presupposito alterius precedentis obligationis, qua non aderat, corrumpit, & promittentem non obligat, Disc. 22. nu. 7. 8. & 9.
Amplia, licet talis obligatio fuerit geminata, ac pluries repetita, ibid. nu. 4. & 5.
Rursus amplia, quod constituto de erroneitate obligationis cessat via executiva contra sic obligatum, ibidem num. 10.
Et hujusmodi error probatur eo ipso, quod per Instrumentum docetur, rem aliter se habere, ibid. n. 12.
Item amplia, licet obligatio esset jurata, & haberet paratam executionem, Disc. 31. nu. 25. & 26.
Erronea potius censeretur debet, quam quod quis voluerit se obligare ad quod de Jure non tenebatur, Disc. 31. num. 14.
Facta semper censetur in executionem tituli precedentis, Disc. 31. num. 13.
Inita favore futurorum, ac incertorum Creditorum, an, & quando eisdem suffragetur, Disc. 90. nu. 29.
Nemo presumitur, se in plus obligare voluisse, quam de Jure foret obligatus, Disc. 31. num. 4.
Odiosi in Jure reputatur, & è converso liberatio favorabilis, Disc. 25. nu. 3.
Plus operari non potest, quam operaretur titulus, & can-

sa, cujus vigore prodit eadem obligatio, Disc. 31. n. 13.
Prima firma manere potest, licet altera ei accedat, Disc. 79. nu. 14.
Prima si fuerit novata per secundam, cujus vigore sit agendum, vide supra ve. b. Novatio.
Realis, seu hypothecaria dari nequit absque precedenti obligatione personali, Disc. 85. nu. 30.
Relativa ad debitum contentum in aliquo libro, vel scriptura, non tenet, si in illis de tali debito non appareat, Disc. 31. nu. 16.
Solvendi Vide infra verb. Promissio.

OBSERVANTIA

Contractus naturalis, vel forma qualis fuerit, declaratur ab observantia subsequuta, Disc. 59. num. 16.
Interpres optima censetur legitima, & Statutorum, Disc. 13. num. 33.
Amplia, etiamsi alius intellectus foret de Jure verior, ibid. num. 4.
Interpretativa Juris, vel facti dubii attenditur, licet non fuerit canonizata in contradictorio Judio, Disc. 43. num. 25.
Interpretativa resultat etiam ex unico actu, Disc. 20. nu. 24.
Mens, & voluntas Contrahentium declaratur ab observantia, Disc. 59. num. 16. & Disc. 92. num. 11.
Privilegium recipi: interpretationem à praxi, & observantia subsequuta, Disc. 43. num. 24.
Societas probatur, vel excluditur ab observantia subsequuta, Disc. 49. num. 24. & Disc. 50. nu. 16.
Prout ex observantia dignoscitur, an Contractus fuerit initus cum Socio uni Socio, vel uni Privato, Disc. 51. num. 19.

OCCASIO

Implicandi pecunias ad honestum lucrum quomodo probetur, Disc. 67. num. 18.
Et an sufficiat occasio generalis, seu consuetudinaria in Regione ad effectum consequendi Interesse, vel potius requiratur individualis, Disc. 87. num. 19. & 20.
Investimenti censetur in Urbe facili, & parata, Disc. 62. num. 58.
Investimenti sufficit, quod excludatur per possibile, ad hoc, ut Interesse reddatur illicitum, Disc. 100. num. 9.

OFFICIALES

Attestans de re spectante ad suum Officium plenam fidem meretur, Disc. 15. num. 19.
Attestans, seu referens parvas alicujus libri, non probat, nisi eadem parvas formiter, ac legitime fuerint extractæ, Disc. 76. n. 12.
Mercedem recipiens an, & quando teneatur de levissima culpa, Disc. 39. num. 6.
Substituens ex causa necessaria Ministros subalternos in suo Officio, non tenetur de eorum culpa, vel defectu, quoties circa fraudem, & negligentiam substituitur, Disc. 23. num. 7.
Exemplificatio Officialibus per Regem Hispaniarum transmissis ad gubernia Indiarum, ibid. nu. 8.
Limita, quando Officialis tenebatur Officium per se ipsam exercere, ibid. n. 9. & 10.
An autem hac limitatio procedat in Magistratu ipsum Principem representante, ibid. num. 11.
Distingue tamen inter Officium publicum, & privatum, ut in Disc. 29. num. 9. 11. & 12.
Rursus distingue inter Officialem gratis administrantem, vel aliquod lucrum, aut militatam ex Officio percipientem, d. Disc. 29. num. 20. & 21.
Et quando electio, vel substitutio dicitur facta ex causa necessaria, vel ex necessitate Officii, ibid. num. 13. & num. 15. 16. & 17.

OFFI-

Index Materiarum,

OFFICIA ROMANÆ CURIÆ

in Commercio existunt, ac possunt vendi, & emi quoad jus percipiendi fructus, Disc. 60. num. 41.

Concessa per Principem semper censentur revocabiliter, & sub periculo redemptionis, Disc. 60. num. 16.

Donari possunt per Principem ad libitum, Disc. 60. num. 6.

Et tali casu censetur Princeps pretium Officii donati recepisse, illudque brevi manu restituisse Donatario, ibid. num. 31.

Et quid hoc importet, ibid. num. 32.

Et an donationes huiusmodi Officiorum valeant revocari per successorem in Principatu absque ulla pretii refusione, ibid. num. 35.

Emptores huiusmodi Officiorum si negligant mutare periculum Vita à persona Venditoris, sibi imputent, & quare id sequatur, Disc. 60. num. 46.

Fraus, & deceptio an valeat considerari in illorum resignatione, Disc. 60. num. 7.

Officiales ementes Officia Romana Curia cum reservatione Decreti ad favorem mutuantis ad hunc effectum pecunias, censentur potius Administratores, quam Domini eorundem Officiorum, Disc. 53. num. 29.

Pecunia, que solvitur Resignanti à Resignatario Officii Venalis, non dicitur pretium ipsius Officii, sed quadam remuneratio, & de ratione, Disc. 60. num. 3.

Vel potius censetur quadam anticipata venditio fructuum, non proprietatis, ibid. num. 8.

Intellige, seu distingue, ut ibid. num. 40.

Transferti nequeunt in proprietate in aliam personam absque consensu Papæ, secus autem quoad meram commutatam, Disc. 53. num. 26 & Disc. 60. num. 41.

Vendita censentur donec durent, ideoque illis suppressis Venditor ad aliquid non tenetur, Disc. 60. num. 18.

Venditor Officii Venalis statim ac resignationi consentit, exit de scena, non curato futuro eventu, Disc. 60. num. 5.

OFFICIUM

Concessio, vel Commissio ex quibus dignoscitur, quod fuerit facta alicui uti privata persona, vel potius tanquam decinenti aliquod Officium, Disc. 21. numer. 3. & 4.

Damnium ex proprio Officio nemo sentire debet, Disc. 23. num. 6. & Disc. 62. num. 2.

Præsertim, quando agitur de Officio publicum bonum concernente, d. Disc. 23. num. ibid.

OPERARIUS

Dignus est mercede sua, quando agitur de mercede conventa, & contra illum, qui eum conduxit, aliàs secus, Disc. 44. num. 7.

Solvens Capomagistro, qui postea effectus est non solvendo, liberatur etiam respectu Operariorum, qui laborarunt in constructione Edificii, Disc. 44. num. 23.

OPINIO

Illæ tenenda est, quæ rationi, vel authoritati Textus inmittitur, non autem ea, quæ habet pro se majorem numerum Doctorum, Disc. 33. num. 21. & Disc. 41. num. 17. & Disc. 55. num. 23.

Statutum non dicitur odiosum, vel irrationabile, quando sequitur viam opinionem Doctorum, licet minus communem, Disc. 13. num. 28.

Exempli gratia in terminis Statuti disponentis, quod filii in contumeliam positi censeantur vocati, ibid.

Tribunalis Exteri non semper recipienda est, & de ratione, Disc. 55. num. 14.

ORIGINALE

Judex an, & quando teneatur recurrere ad inspectionem Originalis stante discrepantia exemplorum alicujus Instrumenti, vel scriptura, vide infra verb. Scriptura.

P

PACTUM

Doris favore oritur actio ex nudo pacto, Disc. 14. num. 33.

ad Favorem Creditoris appositum non debet in ejus odium retorqueri, Disc. 65. num. 12.

ad Hæredes Paciscentium regulariter transit, Disc. 34. num. 4.

Idque, licet de hæredibus nulla facta mentio dignoscatur, ibid. & Disc. 65. num. 18.

Amplia in quocumque pacto tam affirmativo, quam negativo, d. Disc. 34. num. 5.

Interpretandum semper est ad nomen juris, Disc. 32. num. 5.

inter Mercatores pactum quantumvis nudum habet vim effectivæ stipulationis, Disc. 34. num. 12.

de Non petendo plus operatur, quam renunciatio, Disc. 34. num. 6.

de Non petendo an sit reale, vel personale, dignoscitur ex personalitate, vel realitate cause, ob quam fuit initum, Disc. 34. num. 17.

de Non petendo an requirat Insinuationem, vide supra verb. Insinuatio.

personale transit in hæredem ad effectum excipiendi, secus autem ad effectum agendi, Disc. 34. num. 7.

Princeps an, & qua id censetur derogare veluisse patris Privatorum, vide infra verb. Princeps.

Reale an sit, vel personale, p. vide à mente Paciscentium, Disc. 34. num. 8.

Redimendi exerceri nequit adversus Emptorem, qui rem emptam non possidet, nec dolo desit possidere, Disc. 71. num. 6.

Redimendi expirat effluxo tempore præfinito, & tunc Emptor acquirit liberam dispositionem rei emptæ, Disc. 57. num. 8.

Redimendi non impedit translationem dominii rei venditæ, sed facit, ut secuta redemptione corrumpatur hypotheca contracta per Emptorem, Disc. 56. numer. 21.

Redimendi minuit valorem rei diversimode, habita scilicet ratione ad temporis præfinitionem, Disc. 57. num. 6.

Et regulariter quid minuat de valore rei, remissive, Disc. 71. num. 15.

Redimendi quod minuat valorem rei, ad quem effectum solcat examinari, Disc. 57. num. 7.

Redimendi præscribitur per spatium 30. Annorum, non obstante dilatione toties quoties, semper, vel quando-cumque, Disc. 57. num. 30.

Et quid, si concurrat Juramentum, ibid. ex num. 31. usque ad 35.

Et quid, cessantibus præfatis dilationibus toties quoties, semper & c. ibid. num. 57. & 38.

Et an tale pactum prorahatur, sive sit exercibile, etiam post lapsum 30. Annorum, quando concurrat lapsus ab initio, ibid. num. 45.

Redimendi Venditor exercere volens, habet tantummodo actionem personalem, seu ad Interesse, Disc. 71. num. 2.

Maxime, quando pactum conceptum fuit per verba obliqua, non autem per verba directa, & irritativa est, ibid. num. 3.

& Conclusionum.

Contra, quod indistincte competat Venditori pro exercitio hujus pacti actio rei persecutoria, vel personalis in rem scripta, ibid. num. 4.

Dummodo res vendita adhuc praeexistat, ibid. n. 5.

Redimendi Venditor exercere volens, tenetur emptori refundere pretium inspecto tempore redemptionis, Disc. 57. num. 10.

Et de ratione, ibid. & nu. 24.

Et expenduntur, ac declarantur contrarii, ibidem, num. 21. 22. & 23. ubi quid de Creditoribus ipsius Venditoris.

Redimendi si primus Venditor exerceat, an secundus Emptor habeat actionem ad Interesse contra primum Emptorem, Disc. 71. num. 13.

Renunciare quilibet potest pacto ad ejus favorem appposito, & de ratione, Disc. 65. num. 12.

Resolutivum equiparatur pacto legis commissoriae, Disc. 74. num. 26.

Resolutivum operatur dumtaxat volente eo, ad cuius favorem fuit appositum, Disc. 34. num. 33.

Resolutivum satis est, quod subinret de Jure, licet cessaret ex Partium conventionem, Disc. 31. numer. 10.

Resolutivum supponit, actum, vel Contractum fuisse perfectum, & purum, licet resolutibilem, Disc. 6. num. 17.

Resolutivum non transit quoad exercitium ad haeredes illius, in cuius gratiam fuit appositum, Disc. 34. numer. 35. & 38.

de Societate inveniunda in futurum, est obligatorium, Disc. 47. nu. 4.

Et quam actionem producat, ibid.

Et an idem sit in pacto suscipiendi à Camera Appaltum communi nomine, ibid.

Et vide supra verb. Appaltus.

de Societate inveniunda non obligat praecise ad factum, sed solum ad damna, & Interesse, Disc. 53. num. 3.

de Solutione non probanda, nisi per scripturam, vel Instrumentum, non tenet, Disc. 65. num. 10.

Stricti Juris censetur, nec extenditur de persona ad personam, Disc. 47. num. 5.

PAGARO

Vide infra verb. Scheda.

P A R

in Patem nullum habet Imperium, Disc. 78. num. 12.

PARTICIPES

in Societate vide infra verb. Socius.

PARTITÆ

Attestationi Officialis referentis paritas publici libri non statuitur, nisi eadem paritas formiter, & legitime extrahantur, Disc. 76. num. 22.

Librorum Mercatorum, vide supra verb. Libri.

P A T E R

Fraudem in perniciem propria Sobolis quandoque molitur, Disc. 50. nu. 31.

Et dantur exempla, ibid.

Promissionem filia factam occasione Matrimonii nequit alterare, vel revocare, Disc. 50. num. 51.

Amplia, etiam per viam declarationis, ibid.

Et declarantur Auctoritates in contrarium, ibid. nu. 52. & 53.

P A X

Facta per Civitatem, vel Principem pro se, & Subditis, comprehendit etiam Subditos futuros, seu loca de novo acquisita, Disc. 20 num. 31.

Amplia, ut ibid. & num. 32.

PECUNIA

Destinata, vel relicta in Causam Piam nequit converteri

in usus prophanos, Disc. 14. num. 38.

Destinatio pecunie in aliquam causam quomodo probeatur, vel excludatur, vide supra verb. Destinatio.

Exacta in vno Ordine falsi restitui debet Domino, vel Banco derobato, Disc. 39. num. 30.

Idemque est de pecunia furio subtrahata, ibid.

Et ex quibus probeatur identitas pecunie derobata, vel exacte mediante Ordine falso, ibid. nu. 32.

PENSIO

Vendita, vel cessa si extinguatur, an, & quando extinctio cedat damno Venditoris, aut Emptoris, seu Cessionarii, Disc. 60. nu. 9. & 44.

PERICULUM

Evictio in quo differat à periculo rei, & de effectibus exinde resultantibus, Disc. 60. num. 45.

Nominis cessi, aut venditi incumbit Cessionario, vel Emptori, qui supra se Nomen Debitoris suscepit, Disc. 16. num. 13. & 14.

Et an ad hunc effectum sufficiat, quod Venditor, aut Cedens expresse caverit, se nolle de evictione teneri, ibid. num. 15.

Nominis exigendi non pertinet ad Creditorem, si accidit ante terminum eidem praescriptum ad exigendum, Disc. 7. num. 8.

Et vide latius supra verb. Nomen.

Rei vendita sub conditione, contingens ante conditionis eventum, pertinet ad Venditorem, Disc. 6. num. 11.

Idemque est in re vendita cum pacto illam degustandi, nam periculum contingens ante degustationem spectat ad Venditorem, ibid.

Amplia, etiamsi agatur de conditione resolutiva, quia etsi ista non impediat perfectionem Contractus quoad effectum penitentiae, impedit tamen quoad alterum translationis periculi in Emptorem, ibid. num. 13.

Distingue inter simplicem deteriorationem, ac totalem rei peremptionem, ut prima cedat damno Emptoris, altera autem ad Venditorem pertineat, ibid. num. 14.

Rei vendita ad pondus, numerum, vel mensuram contingens ante ponderationem, numerationem, vel mensurationem spectat ad Venditorem, Disc. 7. num. 2. & Disc. 8. num. 6. & Disc. 61. num. 13.

Et an ad hunc effectum differat, quod venditio facta fuerit sub unico pretio, vel distributo in singulas res venditas, dicto Disc. 8. num. 5. 6. 7. & 8.

Et utrum scientia Emptoris, quod res vendita maneret in tali loco, sufficiat ad finem transfundendi in eundem rei periculum, ibid. nu. 20.

Et quid stante Clausula constituti, utrum hac efficiat, quod ante ponderationem, vel mensurationem periculum sit Emptoris, ibid. nu. 30.

Rei vendita contingens pendente termino assignato Emptori ad recipiendum, pertinet ad Venditorem, Disc. 7. num. 9. & Disc. 8. num. 22.

Amplia, etiamsi Emptor intra idem tempus resipere inceperit, d. Disc. 7. num. 10.

Rei vendita ut spectet ad Emptorem, cautela est, quod Venditor illi denunciet, rem stare ad sui periculum, Disc. 8. num. 24.

Rei vendita an spectet ad Emptorem ex eo, quod iste ordinaverit Custodi rei emptam, ut eandem rem teneret ad ejus dispositionem, Disc. 8. num. 25. & 28.

Rei vendita pertinet ad Emptorem, qui sui morosus in recipiendo rem emptam, Disc. 13. num. 25

PERITUS

Electio Peritorum non fit, nisi in subsidium, quam officiales

Index Materiarum

- licet alia probationes haberi non possunt, Disc. 58. num. 16.*
Electus à Judice in Judio redditionis rationis, reputatur tamquam ejus Assessor, seu Consiliarius, Disc. 74. num. 50.
in Recognitione manus, vel Characteris plerumque etiam peritissimi decipiuntur, Disc. 39. num. 5.
Relatio Periti in Actis non producta non attenditur, Disc. 35. num. 23.
Relatio Periti electi ab una Parte, altera non citata, non attenditur, Disc. 35. num. 25.
Et de ratione, ibid.
- PER JURUM**
Vide supra verb. Absolutio.
- PETENS**
Bis idem debitum non puniuntur, nisi sequatur effectus exactionis, Disc. 36. num. 7.
Plus debito non constituit Debitorem in mora etiam pro parte vere debita, Disc. 34. num. 47.
- PIGNUS**
Creditor pacisci potest, quod pignus sit traditum usque ab initio stelletur in venditionem conditionalem, Disc. 57. num. 43.
Creditor posterior an, & quando valeat molestare anteriorem possidentem pignus communis Debitoris, vide supra verb. Creditor.
Creditor retinens in pignore bona communis Debitoris tenetur illa conferre ad concursum aliorum Creditorum, & de ratione, Disc. 11. num. 15.
Creditor retinens pignora Debitoris pro securitate Contractus, an fructus conventos legitime lucretur, Disc. 81. num. 33.
Et an adsit aliqua differentia inter fidejussionem, & pignora, ibid.
Et quid in proposito servet Signatura Justitiæ, ibidem, num. 31.
Res pignori data pro pretio ascendente ad valorem ipsius rei, censetur perpetuo alienata, seu data in solutum, & de ratione, Disc. 71. num. 10. & Disc. 81. num. 38.
- PIRATA**
Dicitur, qui Navem armatam habet absque alicujus Principis Vexillo, ad intellectum Bullæ Cœnæ Domini, Disc. 14. num. 23.
- PISANI**
Jus condendi novas leges an retinuerint, postquam Dominium amiserunt, Disc. 19. num. 27.
- PISTOR**
Actio an, & quando competat Pistori contra eum, qui Panem recepit de ordine alterius, Disc. 44. num. 15.
Et declaratur Bulla Urbani VIII. concedens actionem Pistori adversus eum, qui panem recepit, ibidem, num. 16.
- PLURALITAS**
Concepta sub illis verbis, & decedentibus talibus sine filiis, an resolvatur in singularitates, Disc. 18. n. 22.
Et quid, si dictum sit, post eorum mortem, ibid. n. 23.
- PŒNITA**
Potentis bis debitum non habet locum, nisi sequatur effectus exactionis, Disc. 36. num. 7.
Sententia declaratoria an requiratur in quibus pœna infligitur ipso Jure, Disc. 31. num. 19.
Distingue, ut ibid. num. 20.
- PŒNITENTIA**
Admittitur in Contractu, quando intra certum terminum res erat consignanda, si intra eundem terminum consignata non fuit, Disc. 30. num. 35.
Admittitur in Contractu emptionis, & venditionis antequam fuerit conventum de pretio, Disc. 30. num. 38.
- Admittitur in Contractibus, qui pendunt ab assensu Principis, donec talis assensus intercedat, Disc. 53. num. 27.*
Non admittitur in Contractu litterarum Cambii, etiam re integra ex parte numerantis pecuniam Campforti, Disc. 1. num. 5.
Et de ratione, ibid. num. 7. & Disc. 2. num. 21.
Intellige, id procedere, ubi pœnitentia involveret prajudicium Scribentis litteras Cambii, d. Disc. 1. n. 6.
An autem è conver sollicita sit pœnitentia ex parte ipsius Scribentis, ibid. num. 15.
- POSSESSIO**
Capta vigore sententiæ, vel Mandati nulli ex defectu citationis, dicitur capta per violentiam, seu per vim expulsiivam, Disc. 64. num. 18. & 19.
Et tali casu competit expulso Interdictum unde vi, ibid. d. num. 19.
- POSSIDENS**
Judicis autoritate dicitur juste possidere, Disc. 56. numer. 41.
- PRÆLATIO**
Vide etiam supra verb. Anterioritas.
Creditori gratuito, seu sine Usuris competit in concursu Creditorum, qui contraxerunt sub Usuris, Disc. 68. num. 37.
Declara, ac distingue, ut ibid. num. 38. & 39.
Creditori hypothecario, licet posteriori, competit adversus Chirographarium anteriorem, Disc. 82. num. 32.
Deponenti competit ratione Depositii in concursu Creditorum, Disc. 68. num. 32. & Disc. 90. num. 30. & 31.
Intellige, quando Depositum est gratuitum, aliàs secus, d. Disc. 68. num. 33.
Dotis favore competit, quoties cum ea non concurrant hypotheca anteriores expressæ, Disc. 33. num. 9.
Dotis favore competit adversus quasvis alias hypothecas tacitas, licet anteriores, Disc. 13. num. 19.
Imò secundum aliquos Dos licet posterior præferatur hypothecis anterioribus etiam expressis, ibid. numer. 27.
Hypothecæ tacita anteriori competit adversus expressas posteriores, Disc. 13. num. 21.
Locatori competit adversus ceteros Creditores super fructibus ex ejus fundo collectis, Disc. 83. num. 14.
Et de ratione, ibid. num. 21.
Amplia, ut ibid. num. 22.
Fortius, quando Locator sibi peculiariter reservavit dominium super fructibus ab ejus solo colligendis, ibid. num. 15. & 23.
An autem Locator præferatur etiam Creditori, qui semen Colono mutuavit, remissive, ibid. num. 16.
Locatori Herbarum qua ratione competat super Armentis depastis, Disc. 83. num. 30.
Et pro qua rata, ibid. n. 31. 34. & 35.
Et an Locator pro obtinenda hac prælatione teneatur probare identitatem Animalium depastorum, & quomodo, ibid. num. 32. & 33.
Mulicci pro sua Dote in bonis Viri postea quesitis præferuntur quibusvis Creditorebus etiam anterioribus, Disc. 13. num. 30. & Disc. 85. n. 7.
Mutuantis favore competens, vide supra verb. Mutuans.
Venditori, qui reservavit sibi dominium super re vendita, competit adversus Dorem licet anteriorem, Disc. 84. num. 7.
Venditori competit adversus Creditores Emptoris, ubi non habuit fidem de pretio, Disc. 56. num. 9.
Venditori Lanae, vel Frumenti cum reservatione domini, an competit super Vestibus ex Lana confectis, ac super Farina extracta ex Frumento, remissive, Disc. 83. num. 11. & 12.

& Conclusionum.

PRÆPONENS

- Fideiussorem sui Institoris, vel Casserii nequit convenire, nisi in caso, quo ex illius culpa fuerit damnificatus, Disc. 21. num. 21.
- Fideiussoris loco habetur respectu personæ à se praposita, Disc. 29. num. 6.
- Magistratus praponents Ministros subalternos ad publica Officia an teneantur ex illorum facto, vel culpa, Disc. 23. num. 4. & 5. & num. 11.
- Et quæ sit differentia inter Privatos praponents ad proprium commodum, & Magistratum deputantem ad publicam utilitatem, ibid.
- In Officio Ministros subalternos an, & quando teneantur de eorum culpa, & defectibus, vide supra verb. Officialis.
- Teneatur ex facto, & culpa Institoris, & Prapositi, Disc. 21. nu. 19. & Disc. 23. nu. 3. & Disc. 39. nu. 24.
- Limita, si Institor, vel Prapositus fuerit culposus, vel deliquerit extra spheram, & causam Officii, cui existit prapositus, d. Disc. 21. nu. 0. & d. Disc. 23. nu. 17. & Disc. 29. num. 2 & Disc. 45. nu. 10.
- Et quando culpa, vel Delictum dicatur commissum in Officio, vel extra, d. Disc. 29. nu. 3.
- Limita secundò, quando praposuit personam communiter habitam pro bona, & idonea, d. Disc. 23. nu. 12.
- Et datur exemplum in Castellano alium substituentem ad custodiam Arcis, ibid. nu. 13.
- Et in dubio electio, & substitutio presumitur facta de persona idonea, ibid. nu. 14.
- Præsertim, quando substituitur, vel Prapositus fuit alias per Superiores approbatus pro idoneo in eodem negotio, vel Officio, ibid. num. 15.
- Vel saltem in Officio pœnitens consimili, Disc. 29. nu. 10.
- Virum verò Praponents semper, & indistinctè excusetur ex eo, quod ab initio personam legalem, & idoneam prælegerit, d. Disc. 29. nu. 5. cum seqq.
- Et vide latè supra verb. Officialis.
- Teneatur de facto Prapositi circa id, quod ipse Praponents erat solitus facere, Disc. 27. nu. 22.
- Teneatur de facto Prapositi circa omne id, quod prapositionem, & electionem subsequitur, & de ratione, Disc. 29. num. 8.
- Teneatur ad damna, & Interesse, ac ejus periculo stat prapositio, si malum ab initio praposuerit, Disc. 29. num. 26.
- Teneatur de defectibus Prapositi, si neglexerit statutus temporibus revidere illi computa, prout tenebatur, Disc. 29. num. 29

PRÆSCRIPTIO

- In Annuis præstationibus non acquiritur ex sola cessatione in solvendo, nisi etiam concurrat interpellatio Creditoris, & recusatio solvere debentis, Disc. 95. nu. 14.
- In Annuis præstationibus tot requiruntur præscriptiones, quod sunt Anni, quibus illa debentur, Disc. 88. nu. 14.
- Et quid, si annue præstationes debeantur ex conventionione, & stipulatu præsertim quando Capitale, ex quo illa debentur, est irreperibile, Disc. 95. nu. 2. & 7.
- In Censu an, & quando detur tam quoad sortem, quam quoad fructus, vide supra verb. Censu.
- Cessat, quoties Creditori nequit imputari negligentia, in qua eadem præscriptio fundatur, Disc. 62. nu. 45.
- Completa non infringitur ex mala fide postea superveniente, Disc. 95. num. 26.
- Definitur, quod sit quedam pœna per leges inflicta negligentibus, Disc. 95. nu. 32.
- Ignorantia ad effectum obtinende restitutionis in integrum adversus præscriptionem probatur Iuramento Partis, Disc. 95. num. 36.

- Inventa fuit à legibus, ne dominia rerum distarent in incerto, Disc. 95. num. 37.
- In Juribus incorporalibus non cadit, nisi concurrat petitio, & denegatio cum acquiescentia, & patientia, Disc. 15. num. 13.
- Juris redimendi quo tempore inducatur, vide supra verb. Pactum.
- Non currit contra agere non valentem, Disc. 95. nu. 33.
- Amplia, ut ibid. num. 34 & 35.
- Non currit ad favorem Debitoris veri, donec Creditor litiget cum Debitore putativo, Disc. 62. nu. 42.
- Non procedit ad favorem Depositarii, Disc. 95. num. 20.
- Minusque ad favorem Administratoris, ibid. nu. 21.
- Non procedit stante mala fide, licet agatur de præscriptione centenaria, Disc. 95. nu. 22.
- Amplia, licet concurrat lapsus mille Annorum, ibid.
- Et mala fides ad hunc effectum presumitur in eo, qui retinet apud se documenta, ex quibus oritur scientia proprii debiti, ibid. num. 23 & 24.
- Amplia, ut ibid. num. 25. & 27.
- Et exemplificata in Officialibus, qui singulis Annis teneantur libros revidere, ibid. nu. 28.
- Non procedit stante pacto solvendi conceptio per verba semper, & perpetuò, Disc. 95. nu. 29.
- Redditio rationis quo tempore præscribitur, vel facta presumatur, vide infra verb. Redditio rationis.
- Requirit possessionem, justum titulum, & bonam fidem, Disc. 95. num. 8.
- Scientia, & patientia Conductoris non præjudicat Domino in materia præscriptionis, Disc. 58. nu. 34.
- Exemplificata in proposito servitutis, ibid.
- Servitus per præscriptionem quomodo acquiratur, vide infra verb. Servitus.
- Solutionis præsumptio resultans ex præscriptione cessat, quando revera constat, quod Debitor effectivè non solvit, Disc. 95. nu. 17.
- Statutaria, veluti res odiosa, debet quantum fieri potest restringi, & coarctari, Disc. 95. nu. 30.
- Præsertim in materia Regalium, & Jurium cum Principe, ibid. num. 31.

PRÆSUMPTIO

Inopiæ, & alia qualibet cedit veritati, Disc. 35. nu. 30.

PRÆVENTIO

- Exceptio præventionis, & litis pendentia operatur, quod omnia Acta sint remittenda ad Iudicem præventionem, Disc. 78. nu. 3.
- Amplia, id procedere nedum respectu negotii principalis, sed etiam quoad connexa, & dependentia, ibid. num. 4.
- Et de ratione, ibid. num. 5. 6. & 7.
- Judex præveniens in cognoscendo, prævenisse etiam intelligitur in exequendo, Disc. 78. nu. 8.
- Dummodo Iudex, qui prævenit, sit alias competens, & Ordinarius, ibid. nu. 9.
- In Salviano obtenta ex primo Decreto per unum ex Creditoribus an pariat ad ejus favorem ullam prælationem respectu aliorum Creditorum, Disc. 11. sub nu. 13.
- Et an in omnem casum hujusmodi præventio operetur, quod eidem immisso fieri debeat refugio expensarum, ibidem.
- In Sequestrando rem communis Debitoris non abdicat dominium ab eodem Debitore, nec ullam parit prælationem favore sequestrantis respectu aliorum Creditorum, Disc. 11. nu. 17.
- Scd adhuc res sequestrata subjicitur concursui aliorum Creditorum, ibid. nu. 17.
- Idemque est, si unus ex Creditoribus retineat in pignus rem communis Debitoris, ibid. nu. 15.

Index Materiarum,

Limita tamen præmissam Conclusionem, ut ibid. nu. 17.

Et vide infra verb. Sequestrum.

PRETIUM

Æstimatio rei ubi semel facta est, præsumptio stat pro continuatione ejusdem pretii, Disc. 58. nu. 17.

Amplia etiam ad effectum evictionis, ibidem.

Emptio, & venditio censetur celebrata, ubi concurrunt consensus, res, & pretium, Disc. 16. nu. 9.

Emptio, & venditio requirit certitudinem pretii, alias locus est pœnitentiæ, Disc. 30. nu. 38.

Et Venditori competit rei vindicatio, si præcesserit traditio, Disc. 56. nu. 23.

Emptio, & venditio an valeat, si pretium fuerit collatum in arbitrium Tertii, Disc. 30. nu. 39. & 40.

Et an differat, quod declaratio pretii fuerit commissa certæ personæ, vel incertæ, Disc. 56. nu. 27.

Fides de pretio quando conseatur habita per Venditorem, vide infra verb. Venditor.

In Particularibus non succedit, aut subrogatur loco rei, Disc. 8. nu. 9.

Vel saltem requiritur, quod constet de voluntate subrogandi, Disc. 71. nu. 24.

Hinc Princeps ubi vult, pretium loco rei, vel rem loco pretii subrogari, solet id exprimere, ibid. nu. 25.

Rei furtivæ non subrogatur loco ejusdem rei, Disc. 28. nu. 10. & Disc. 93. nu. 5. & 7.

Exempli gratia in Mercibus comparatis ex pecuniâ furtivæ, d. Disc. 93. nu. 6.

Succedit in subsidium loco rei, ubicumque Domino competit rei vindicatio, si res fuerit consumpta, vel distrahita, Disc. 95. nu. 40.

PRINCEPS

Actus gestus coram Principe habetur atsi esset celebratus penes Acta, Disc. 92. nu. 21.

Æqualiterat non minus, quam æquitatem servare tenentur, Disc. 19. nu. 28.

Assensus, vel licentia Principis ubi requiritur, non attenditur quid Partes convenerint, sed quid Princeps voluerit concedere, Disc. 47. nu. 19.

Attestatio Principis facit notorium, itaut contra illam non admittatur probatio in contrarium, Disc. 10. nu. 5. in fin.

Attestatio Principis probat Civilitatem, Disc. 10. nu. 5. in fin.

Authoritas Principis excusat iduam à contraventione præcepti de non nubendo, Disc. 47. nu. 3.

Authoritas Principis, & Superiori semper intelligitur præservata in omni promissione, & obligatione licet pœnali, & jurata, Disc. 39. nu. 29. & Disc. 47. nu. 22.

Bellum movere præsumitur ex justa causa, Disc. 14. nu. 41. & 42.

Bona Principis, vel Fisci an distinguantur, ex quo ad ipsos spectent jure privato, vel publico, Disc. 26. nu. 6.

Et quid, si agatur de materia odiosa, favorabili, vel indifferenti, ibid. nu. 7.

Et quanam dicantur bona Patrimonialia Principis, ibid. nu. 8.

Et de quinque speciebus bonorum Principis, remissivè, ibidem.

Catholicus an valeat absquè labe peccati facere Ligam cum Infidelibus, Disc. 14. nu. 40.

Causa justa, & rationalis semper præsumitur in Principe aliquid faciente, aut mandante, Disc. 47. nu. 28.

Collusio an valeat præsumi in Principe, vel ejus Ministris vide supra verb. Collusio.

Confirmatio facta per Principem dicitur habere Caudam Serpentinam, Disc. 47. nu. 20.

Damnum causans Privatis tenetur illud restaurare,

licet moveatur ex causa publica utilitatis, vel necessitatis, Disc. 10. nu. 28.

Et reprobantur contrarii, ibid. nu. 29.

Declaratio Principis super aliqua lege, vel Statuto tollit omnem ansam dubitandi, Disc. 17. nu. 23.

Et venit servanda tanquam lex inviolabilis, Disc. 26. nu. 32.

Divisionem à Testatore prohibitam permittere potest ex justa causa, Disc. 54. nu. 15.

de Facto Principis nemo tenetur, cum ei nequeat resisti, vel dici cur ita facis, Disc. 39. nu. 28. & Disc. 47. nu. 24.

Factum Principis an, & quando excuset ab evictione, vide supra verb. Evictio.

Fiscus an, & in quibus differat, & distinguatur ab ipso Principe, Disc. 18. nu. 31. 34. & 35.

Gabella an solvantur à Principe de rebus propriis, vide supra verb. Gabella.

Jura spectantia ad Principem ad hoc, ut dici possint Jura Fiscalia, quæ requirantur, Disc. 26. nu. 2. & seqq.

Juri per Tertium quæsito præjudicare voluisse non præsumitur, Disc. 47. nu. 14.

Amplia, ut ibid.

Limita, quando clarè constat de voluntate contrariâ ejusdem Principis, ibidem nu. 33.

Juri Tertii facilius derogat, quando illud est eventuale, Disc. 47. nu. 31.

Legem Subditis impositam servare tenetur etiam contra se ipsum, saltem ex vi directiâ, & ex declinâ naturali rationis, Disc. 18. nu. 32. & Disc. 19. nu. 14. 24. & 28. & Disc. 89. nu. 19.

Exemplifica quædam Cameram Apostolicam, & Principem Masse Carraria, d. Disc. 19. nu. 15. & 16.

Legibus Principatum suum submittere non dedignatur, Disc. 26. nu. 1.

in Locatione, & concessione rei sue potest apponere pœntia, & conditiones, quas velit, Disc. 47. nu. 26.

Manum ubi apposuit in Causa, non licet alii se ingerere in ea, Disc. 33. nu. 28.

Maritus Republicæ dicitur, & de ratione, Disc. 26. nu. 3; Mercari regulariter non solet, Disc. 26. nu. 9.

Minor donare non potest Principi sine solemnitatibus, Disc. 18. nu. 33.

Minor, vel Mulier an in Contractibus directè initiis cum Principe teneantur servare solemnitates, Disc. 19. nu. 31.

Moratoriam Debitori potest concedere, Disc. 38. nu. 8.

Amplia, id licere etiam Magistratui Principem representanti, ibid.

Officia semper concedere censetur revocabiliter, & sub periculo redemptionis, Disc. 60. nu. 16.

Pactis Privatorum derogare voluisse non præsumitur, Disc. 47. nu. 15.

Declara, id procedere solum in dubio, secus autem ubi clarè apparet de voluntate contrariâ ejusdem Principis, ibidem nu. 30.

Placitum Supremi Principis debet ab omnibus tanquam lex venerari, Disc. 26. nu. 31.

Privilegio Fiscali non gaudent res non natæ in solo Principis, sed ad ejus Statum advectæ ex causa negotiationis, Disc. 26. nu. 28.

Et vide verb. Gabella.

Reduplicatio personarum datur in Principe secundum diversitatem Dominiorum, & Principatum, Disc. 20. nu. 8.

Et dantur exempla Regum Angliæ, Franciæ, & Hispaniarum, ibid. nu. 9. 10. & 11.

Rescribendo favorabiliter non petitioni, alteram non necessariam rejecisse censetur, Disc. 74. nu. 36.

& Conclusionum.

Statutis prescribentibus certas solemnitates in Contractibus Minorum, & Mulierum an ligetur quoad Contractus initos ad eius favorem, Disc. 19. nu. 5. & nu. 31.

Statutis exclusivis femininarum, vel de lucro Dotis, cum similibus, an ligetur, Disc. 19. nu. 32.

Statutis per eius Subditos concessis non ligatur, Disc. 19. num. 2.

Limita, si huiusmodi Statuta fuerint per ipsum Principem approbata, vel confirmata, & de ratione, ibid. ex num. 10. usque ad 20.

Statutum generaliter loquens an amplectatur Principem, Disc. 19. nu. 4. & nu. 12. in fin.

Subditos protegere, & indemnes conservare tenetur, Disc. 10. num. 3.

Amplia, quod respectu protectionis bona Subditorum reputantur bona ipsius Principis, ibid. nu. 4.

Superiorem non recognoscens habet eandem potestatem in suo Dominio, quam habet Imperator in suo Imperio, Disc. 33. num. 28.

Supplere voluntatem Testatoris quando potius dicatur, quam ei derogare, Disc. 54. nu. 16.

Uniendo Causas, easque advocando à Iudicibus Ordinariis, presumitur id facere ad rescandenda dispendia provenientia ex diversitate Iudiciorum, Disc. 74. n. 35.

PRIVILEGIUM

Communicatio Privilegiorum strictè interpretatur, Disc. 26. num. 37.

Nec extenditur ultra casum determinatum, ibid. nu. 38.

Communicatio Privilegiorum Fiscalium intelligitur recentis terminis habitibus, & dummodo ratio, & causa sit a daptabilis, Disc. 26. nu. 43.

Concessum venientibus ad habitandum est irrevocabile, Disc. 40. num. 22.

Conquassatio privilegiorum non intrat inter plures privilegiatos, quando unus est magis privilegiatus, quam aliter, Disc. 84. num. 12.

Exemplifica in eo, qui potitur duplici privilegio, d. num. 12. in fin.

Declaratio Privilegii melior haberi nequit, quam ea, qua proinatur ab ipsomet Concedente, Disc. 19. nu. 7.

de Interpretatione, & intellectu Privilegii inane est disputare in casu, in quo illud locum non habet, Disc. 43. num. 2.

Interpretationem recipit à praxi, & observantia subsecuta, Disc. 43. nu. 24.

Et an talis observantia debeat esse prescripta; vel obtemperantia in contradictorio Iudicio, ibid. nu. 25.

L.unic. C. quand. Imperat. inter Pupill. & Vid. non competit Pupillis, & Viduis Hebrais; Disc. 43. nu. 5.

L.unic. C. quand. Imperat. &c. cessat, quoties fuerunt deputati Iudices speciales erga certum genus personarum, vel Causarum, Disc. 43. nu. 7.

Item ubicumque adest Iudex specialiter designatus cum avocatione cognitionis ab aliis, ibid. nu. 8. & 13.

Exemplifica in Civibus Neapolitanis, ut ibid. & num. 14. & 15.

L.unic. C. quand. Imperat. &c. sublatum non censetur per Clausulas generales in concessione Iurisdictionis adjectas, Disc. 43. nu. 6.

Sed debet in eadem concessione fieri specialis mentio Pupillarum, & Viduarum, ibid.

Declarat, quod in hoc proposito attenditur mens, & intentio Principis concedentis, ibid. nu. 17.

Et quando constare dicatur de huiusmodi intentione, & voluntate derogandi privilegio L.unicæ, ibid. n. 19.

Et an sufficiat, quod verba Concedentis sint dubia, ibid. num. 22.

L.unic. C. quand. Imperat. &c. non suffragatur Viduis,

& Pupillis, quando trahere intendunt Adversarium coram Iudice incompetente respectu ipsius Adversarii, Disc. 43. num. 9.

Et de ratione, ibid. num. 10.

L.unic. C. quand. Imperat. &c. supponit, quod Causa sine appellabilibus, Disc. 43. num. 21.

L.unic. C. quand. Imperat. &c. an competat Mercatoribus, vide supra verb. Mercatores.

Et an competat Meretricibus, vide verb. Meretrix.

Mens concedentis potius, quam verba, attenditur in interpretatione Privilegiorum, Disc. 43. nu. 23.

Non amittitur per non usum, etiam mille Annorum, quoties non advenit occasio utendi, Disc. 41. nu. 32.

Publicari an, & quomodo debeat, quando involvit prejudicium Tertii, remissivè, Disc. 33. nu. 47.

Ratio Privilegii ubi cessat, nec ipsum Privilegium suffragatur, Disc. 26. num. 44.

Setotivè allegatum vel non est habendum in consideratione, vel est deducendum coram Iudice Mandati, Disc. 78. nu. 14.

Strictè interpretatur, nec attenditur ultra id, quod in eius littera continetur, Disc. 26. num. 35.

Amplia, quod si Privilegium potest in aliquo casu verificari, non debet operari universaliter, ibid. nu. 36.

PRIVUS

& Posterius non datur in eadem scriptura, Disc. 61. n. 8.

PROBANDI

Onus incumbit alleganti Dotis constitutionem, vel assignationem, Disc. 14. nu. 55.

Divisionem, Disc. 49. num. 4.

Fidem habitam de pretio à venditore, Disc. 56. nu. 10.

Societatem, Disc. 87. num. 2.

PROBATIO

Concludens dumtaxat per possibile, non vero per necessè; non attenditur, Disc. 89. num. 27.

Melior haberi nequit, quam ea, qua resultat ex rei, aut facti evidentia, Disc. 76. num. 23.

Perfecta deduci nequit ex pluribus conjecturis in suo genere imperfectis; & inefficacibus; Disc. 27. nu. 25.

Et de ratione, ibid. num. 26.

Perfici potest in secunda Instantia, quando in prima bene facta non fuit, Disc. 4. ante num. 8.

PROCURATOR

Adimplens omne id, quod verisimiliter inest Mandato ex mente Mandantis, rectè agit, & ad nil aliud tenetur, Disc. 61. nu. 16.

Equipaturus Pralato, Tutori, vel alteri Administratori ad effectum obligationis erga Principalem, Disc. 62. n. 30.

Alienans rem Principalis sine dolo, non tenetur erga illum ad aliquod Interesse, Disc. 61. num. 25.

Apponens manus circa ea, qua in Mandato non continentur, prejudicat Principali, qui id sciat, & non contradicat, Disc. 62. num. 7.

Censum ad sui favorem emens de pecunia Domini, acquirit illum sibi, & non Domino, Disc. 93. nu. 10.

Censum ad favorem Principalis imponens, & illius fructus exigens vigore Mandati, an valeat eundem Censum retrovendere absque novo Mandato, Disc. 25. n. 43.

Certiorasse presumitur Principalem, etiam ad effectum condemnandi eundem Principalem ad damna, & Interesse, Disc. 62. num. 27.

Conditionem sui Principalis potest facere meliorem, nunquam autem deteriorem, Disc. 62. nu. 31.

Confessio Procuratoris, vide supra verb. Confessio.

ad Contrahendum constitutus antequam contrahat, tenetur ex stylo reddere certiorum Dominum de qualitatibus, & conditionibus Contractus, Disc. 62. ante num. 40.

Index Materiarum,

- Contrahens cum Procuratore habente Mandatum, perinde habetur, acsi directè cum ipso Mandante contraxisset, Disc. 30. num. 3.**
Et de ratione, ibid. num. 15.
Nec tenetur esse sollicitus de versione pecunie in causam in Mandato expressam, Disc. 35. num. 39.
- Contrahens cum Procuratore clandestinè revocato, valde contrahit, & habet obligatum Mandantem, & de ratione, Disc. 30. nu. 8.**
Et quomodo fieri debeat revocatio, ut afficiat Tertium, ibidem.
Amplia, quod Contrahens presumitur ignorasse revocationem Mandati, donec contrarium probetur, ibid. num. 9.
- Contrahens tamquam Procurator tenetur vel ostendere Mandatum, vel obtinere ratificationem illius, cuius nomine promissit, aut contraxit, Disc. 30. nu. 29.**
Alias ipse solus remanet obligatus, ibidem num. 28. & Disc. 63. num. 3.
- de Culpa non solum lata, sed etiam levi tenetur erga Dominum, siwè ea consistat in emittendo, siwè in committendo, Disc. 62. num. 15, 16. & 17.**
An verò tenetur etiam de levissima, remissivè, ibid. dicto num. 15. in fin.
Et quando Procurator dici valeat in levi culpa, ibid. num. 18.
- Damnum ex proprio Officio sentire non debet, Disc. 62. num. 2.**
Sed illud imputari debet Principali, ibid. num. 5.
- Diligentiam eandem debet adhibere in negotio sibi commissio, quam in re sua adhibuisset, Disc. 61. nu. 15.**
Alius dicitur in levi culpa, Disc. 62. nu. 18.
- Epistola Procuratoris probat defectum Mandati circa excessum ab ipso commissum, Disc. 62. num. 38.**
- Excedens fines Mandati tenetur erga Dominum ad damna, & Interesse, Disc. 62. nu. 39.**
- Excedens fines Mandati scientè & patiente Domino, eum obligat, Disc. 25. nu. 17. & Disc. 62. nu. 6. & 7.**
Et vide latius supra verb. Mandatarius.
- ad Exigendum constitutus, vide supra verb. Exactor.**
- Facultas Procuratoris constituti ad faciendum aliquid, expirat, seu consumitur in primo actù, Disc. 30. nu. 4.**
Intellige, ut ibid. num. 5. & seqq. & signanter num. 11. & 16.
Et limita in facultate concessa sumendi pecunias ad Cambium, ibid. nu. 19.
- Indemais relevari debet à suo Principali, Disc. 62. nu. 3.**
- de Inexigibilitate nominum Debitorum quando teneatur, Disc. 62. nu. 32. & 33.**
- Investiens rem Domini sine dolo, & bona fide, nequit condemnari ad aliquod Interesse, licet Investimentum ex postfacto appareat minus iustum, Disc. 62. nu. 8.**
Et è converso si non investiat pecuniam destinatam Investimento, tenetur erga Dominum ad damna, & Interesse, ibid. num. 9.
- cum Libera adhuc non potest excedere fines in Mandato expressos, Disc. 61. num. 14.**
- ad Litem constitutus an conseatur datus tantummodo prima Instantia, vel potius usque ad litem totaliter finitam, Disc. 92. num. 3.**
Distingue, ut ibid. num. 5.
- ad Litem constitutus an possit lite durante revocari, & respectivè cogi ad litem proseguendam, remissivè, Disc. 92. num. 4.**
- ad Locandum constitutus non dicitur constitutus ad exigendum pensiones, Disc. 25. nu. 9.**
Contra de equitate, ibid. num. 14.
- Mandatum susceptum non implens tenetur erga Principalem ad damna, & Interesse, Disc. 62. num. 48.**
Amplia, ut huiusmodi obligatio extendatur etiam ad heredes Procuratoris, ibid. num. 49.
Et quid veniat in hoc proposito sub nomine damnorum, & Interesse, ibidem, & ex nu. 50. usque ad 53.
- Non tenetur de proprio, ad similitudinem Iustitoris, & Administratoris, Disc. 62. nu. 4. & Disc. 63. nu. 14.**
- Obligatus remanet ex Contractu, non autem Constitutus, vel Mandans, quoties Tertius contraxit intuitu duntaxat ipsius Procuratoris, Disc. 30. nu. 31.**
Prescribitur, quando in Contractu nulla habita fuit mentio de ipso Mandante, seu Constituyente, ibid. sub nu. 32.
- Pecunias accipiens à Tertio vigore Mandati, non præjudicat eidem Tertio, licet pecunias non implicet in causam in Mandato expressam, sed in alios usus convertat, Disc. 30. nu. 6. & Disc. 35. nu. 39.**
- Præjudicate non potest juri quasito sui Principalis, Disc. 61. num. 20.**
Alias erga eundem Principalem tenetur ad damna, & Interesse, ibid. num. 21.
- Ratificatio actus proprio nomine gesti per Procuratorem quomodo inducatur, vide infra verb. Ratificatio.**
- Revocati quomodo debeat, quando agitur de præjudicio Tertii, Disc. 30. num. 8.**
- Solvens Procuratori putativo an, & quando liberetur, vide infra verb. Solvens.**
- ad Solutionem recipiendam habens Mandatum, aliud facere non potest, Disc. 62. num. 41.**
- Stipulans pro alio, ejusque ratificationem promittens, ad quid teneatur, si Principalis postea Contractum improbaverit, Disc. 63. num. 3.**
- Substituens quando tenetur de factò Substituti, remissivè, Disc. 29. nu. 18. & 19.**
- ad Vendendum constitutus, non consentur constitutus ad recipiendum pretium, Disc. 25. nu. 10.**
Distingue remissivè, ut ibid.
- ad Vendendum constitutus efficitur fidejussor Empioris per verba staremo del credere, Disc. 61. nu. 5.**
- ad Vendendum constitutus an, & quando possit absque novo Mandato venditionem à se factam revocare, remissivè, Disc. 61. num. 26.**
- ad Vendendum constitutus non potest vendere sibi ipsi, Disc. 61. num. 6. & 7.**
- ad Vendendum constitutus an, & quando teneatur de decoctione Empioris secuta durante tempore solutionis pretii, Disc. 61. num. 18.**
- Veniens de longinquo, & præsentans Mandatum non tenetur justificare, se esse illum, de quo cantat idem Mandatum, Disc. 24. num. 13. & 26.**
- Utiliter ab initio contrahens non debet postea condemnari ob sinistrum eventum, Disc. 62. num. 10.**
Et de ratione, ibid. num. 11.

P R O D U C E N S

Scripturam tenetur illam acceptare tam pro se, quam contra se, Disc. 89. num. 22.

P R O D U C T I O

- Facta cum solitis processibus, ac per compulsum, seu in parte, & partibus, non præjudicat, Disc. 66. nu. 12.**
Præsertim, quando lura producta alias sine tali productione de per se non probarent, ibid. num. 14.
- Facta à Reo convento per viam exceptionis, non importat approbatiorem contentorum in Iuribus productis, & de ratione, Disc. 66. num. 13.**
Secus in productione facta per Actorem pro fundamento sue intentionis, ibid.
- per Procuratorem facta absque speciali Mandato, non nocet Principali, qui eadem productione non utitur, Disc. 66. num. 10.**

Scriptura,

& Conclusionum.

Scriptura, vel notula ab aliquo die retenta, & postea ab eo producta, censetur approbata, Disc. 66. nu. 15.

Declara, ut ibid.

Et limia in retentione, & productione Calculi, ibid. num. 16. ubi de ratione.

PROMISSIO

Annua quantitatis in quo differat à promissione annua redditus, remissive, Disc. 71. nu. 33.

Dammum resarcire promittens, intelligitur se obligare, quatenus damnum proveniat ex eius culpa, Disc. 39. nu. 3.

Exemplifica in Ratiocinatore, ut ibid. num. 4.

de Donando, vel de se obligando habetur pro effectiva donatione, vel obligatione, Disc. 53. nu. 8.

Et de ratione, ibid.

Amplia, quod ex tali promissione agi potest tamquam ex ipso facto, ibid. nu. 9.

Erronca potius censi debet, quam quod quis voluerit promittere id, ad quod de Iure non tenebatur, Disc. 31. nu. 14.

de Faciendo longè differt ab ipso facto, Disc. 46. nu. 7.

de Faciendo quomodo distinguatur à facto, itant importet eiusdem facti perfectionem, necne, Disc. 53. nu. 5.

de Faciendo non importat factum, quando implemetium pendet ex facto alterius, Disc. 53. nu. 6. & 7.

Facta nunquam censetur animo novandi legalem provisionem, Disc. 31. nu. 4.

Facta semper censetur in executionem tituli precedentis, Disc. 31. nu. 13.

Facti, vide supra verb. Factum.

& Obligatio qualibet, licet pœnalis, & jurata, intelligitur, auctoritate Superioris semper salva, Disc. 39. nu. 29.

Solvendi habet in se tacitam conditionem, quatenus promittens de Iure teneatur, & non alias, Disc. 31. nu. 3. & Disc. 98. nu. 21.

Idemque est in promissione satisfactionis, d. Disc. 31. nu. 5.

Solvendi certam quantitatem facta ab Administratore sub confessione debiti eiusdem summa, quid operetur, & an ei præjudicet ante redditas rationes, Disc. 31. nu. 7. & seqq.

Solvendi cum termino ab hodiè incipien. quomodo intelligatur, Disc. 31. nu. 18.

Solvendi facta per errorem, non obligat, Disc. 31. nu. 25.

Amplia, ut ibid. num. 26.

PROTESTATIO IN GENERE

Caducitas ordinata per Testatorem an, & quando eviteatur per protestationem, Disc. 54. nu. 21. 22. & 23.

Impedimentum ad hoc, ut relevet, an requiratur protestatio, vide supra verb. Impedimentum.

Mandatum seu Decretum expeditum sprete, seu neglecta protestatione ab altera Parte in Actis emissâ, est nullum, & revocandum, Disc. 98. nu. 15.

PROTESTATIO IN SPECIE

Litterarum Cambii, vide supra verb. Actio negotiorum gestorum, & verb. Litteræ Cambii, ver. Protestatæ.

Litterarum Cambii non conclusis per necessè decoctionem Scribentis, Disc. 4. nu. 19.

Præsertim, quando litteræ fuerunt protestatæ ex causa justa, & indifferenti, ibid. nu. 21.

PROXENETA

Occasio implicandi pecunias ad honestum lucrum probatur ex attestazione Proxenetæ, & quomodo, Disc. 67. nu. 18.

PROXENETICUM

Debetur Mediatori Contractus, licet Partes post conclusionem negocium velint ab eo recedere, Disc. 30. nu. 26.

PROXIMIOR

Appellatione proximi, & proximioris veniunt tam ma-

sculi, quam formine, ubi agnatio non est contemplata, Disc. 41. nu. 5.

Mulieri afferenti in Contractu, etiam cum Iuramento, se non habere Proximiores, non creditur, Disc. 62. nu. 21.

Successio de Iure Communi debetur proximioribus in gradu, Disc. 40. nu. 4.

Amplia, ut ibid. num. 5.

PUBLICANI

Vide supra verb. Appaltatores.

PUBLICATIO

Legis, Banni, vel Edicti non requiritur de necessitate ad sui perfectionem, sed tantummodo ad excludendam in Subditis ignorantiam, Disc. 33. nu. 2. & 5.

Et quomodo fieri debeat ista publicatio, ibid. nu. 6.

Legis, Banni, vel Edicti intra quod tempus fieri debeat, vel facta presumat ad effectum obligandi Civitates, & Loca subalterna Domini, Disc. 33. nu. 7. 8. & 10. & ex num. 15. usque ad 19.

Legis, Banni, vel Edicti an fieri debeat in unoquoque Castro, vel Loco subditio ad effectum obligandi ad observantiam, Disc. 33. num. 13. 14. & seqq. ferè usque ad fin.

Legis, Banni, vel Edicti fieri debet in eo Loco, in quo Princeps nominatim mandavit illud observari, Disc. 33. nu. 26.

Maximè, quando voluit etiam in eo Loco publicari, ibid. num. 34.

Legis, Banni, vel Constitutionis quoad temporalia in Curia Romana intra quod tempus fieri debeat ad effectum obligandi ad observantiam, Disc. 33. nu. 11.

Et quid respectu Spiritualium, ibid. num. 12.

Legis, Banni, vel Constitutionis sufficit, quod fiat in loco solito, & consuetudo in hoc prevalet Iuri Communi, Disc. 33. nu. 35.

Et è converso, si publicatio non fiat juxta solitum, contravenientes excusantur, ibid. num. 36.

Legis, Banni, vel Constitutionis presumitur ex diuturnitate temporis, Disc. 33. nu. 43. & sub nu. 45.

Maximè, si concurrat etiam observantia, ibid. nu. 44.

Legis, vel Constitutionis particularis an fieri debeat, remissive, Disc. 33. nu. 48.

Privilegii tendentis in præjudicium Tertii an requiratur, remissive, Disc. 33. nu. 47.

Sciens, legem, vel Bannum esse publicatum tenetur ad illius observantiam, alias veluti transgressor punitur, Disc. 33. nu. 38.

Scientia legis, vel Banni de proximo promulgandi an obliget ad observantiam ante illius publicationem, Disc. 33. num. 37.

Et quid, si ultra scientiam concurrat fraus in præjudicium Tertii, ibid. nu. 39.

Exemplifica dupliciter, ut ibid.

PUPILLUS

Vide etiam infra verb. Tutor.

Bonificare tenetur Tutori omne id, quod præter Officium Tutela expendisset cum alio, Disc. 80. nu. 23.

Exemplifica in Tutore, qui patrocinium præstitit in Causis Pupilli, ibid.

Bonificationem gratuito factam Tutori impugnare nequit sub prætextu, quod ad illam faciendam non teneatur, Disc. 80. nu. 25.

Hebræus non gaudet privilegio l. unic. C. quand. Imperat. inter Pupill & vid. Disc. 43. nu. 5.

Q

QUALITAS

Statutum requirens duas qualitates non habet locum, si una dumtaxat ex illis verificetur, Disc. 38. nu. 6.

Index Materiarum,

QUANTITAS

Creditor volente potest Debitor dare speciem loco quantitatis, Disc. 2. num. 8.
Probatur levioribus probationibus, ac etiam solo Iuramento, quoties factum, puta damnun, vel depraedatio, fuit iam in genere probatum, Disc. 9. nu. 20. & 21.

QUIETANTIA

Creditoris facta in publico Banco plenè probat solutionem, Disc. 66. num. 3.

QUOD

Quod quisque juris in alium statuerit, eodem iure ipse utatur, Disc. 19. num. 30.

R

RATIFICATIO

Equipollet Mandato in proposito facultatis recipiendi solutionem, Disc. 25. num. 18.

Item in materia Censuum, Disc. 30. num. 22.

Item in Contractu Cambii, ibid. & Disc. 35. nu. 36.

Contractus tanquam gesti cum una persona, suffragatur alteri, cum quo verè gestus fuit, Disc. 30. nu. 24.

Exemplifica, ut ibid.

ut Excludatur, sufficit, quod probatio sit dubia, vel æquivoca, Disc. 45. nu. 19.

Item sufficit, quod actus, vel ratificatio referri valeat ad aliam causam, vel negotium, ibid. nu. 20.

Inducitur per litteras missivas scriptas Procuratori, Disc. 67. nu. 6.

Inducitur ex scientia actus ad sui favorem gesti absque reclamacione, Disc. 30. nu. 23. & Disc. 63. nu. 4.

Amplia, huiusmodi scientiam, & non reclamacionem suffragari, etiam si ratificatio fuerit à Procuratore promissa intra certum terminum, d. Disc. 63. nu. 5.

Inducitur ex sola scientia, quando agitur de commodo, & favore eius, qui ratificare debebat, Disc. 63. nu. 7.

Promissa intra certum tempus si non sequatur, Contractus remanet resolutus, Disc. 63. nu. 16.

Promittens ratificationem alterius etiam cum Clausula alias de proprio, non potest cogi præcisè ad factum, sed solum ad interesse, Disc. 63. num. 9.

Et de ratione, ibid. num. 10.

RATIO

Legis, non simplex figuratio casus, debet attendi, Disc. 6. num. 10.

Redditio rationis, vide infra verb. Redditio.

RECAMBIUM

Anterioritas competens Creditori pro primo Cambio auctores etiam pro Recambio, Disc. 68. num. 16. 17. & 18. & Disc. 69. per tot. & præsertim nu. 13.

Et quid, si agatur de præiudicio intermedii Creditoris, ibid.

Consideratur pro novo Capitale, & forte prorsus independente à primo Cambio, Disc. 69. nu. 16.

Creati non potest sine nova nota Debitoris in solvendo primum Cambium, Disc. 65. num. 61. & Disc. 69. num. 17. & 19.

Declara, ut d. Disc. 65. num. 69.

Et qua ratione, abstrineatur Recambium, seu novum Cambium cum recursu, Disc. 68. num. 17. & Disc. 69. num. 6. & 16.

Gabella Contractuum debetur non minus pro Cambio, quam pro Recambio, Disc. 69. nu. 3.

Licitum est, quoties Debitor adventis Nundinis effectivè non solvat, Disc. 65. nu. 70.

Et de ratione, ibid. num. 71.

Nil aliud est, quam primum Cambium cum Interesse ob solutionem non factam, Disc. 65. num. 71.

Retractio hypothecæ non datur in Recambio ad primum

Cambium in præiudicium Tertii, Disc. 69. n. 4. & 7.

Supponit, præcessisse solutionem veteris Cambii, qua illud extinguit, Disc. 69. nu. 2.

RECOGNITIO

Bonæ fidei, quod Contractus ad alium pertineat, regulatier attenditur, Disc. 30. nu. 21.

Exemplifica in proposito Societatis Officii, Disc. 51. n. 10.

Hypothecæ contenta in Apoca privata an incipiat à die recognitionis, vel potius retrahatur ad diem data, Disc. 5. nu. 41.

Litterarum melius fieri non potest, quam ab ipsis Scribentibus, Disc. 65. num. 13.

Manus optime fit per Testes formiter examinatos, & de nota manu deponentes, Disc. 35. nu. 12.

Præsertim; si sint plenè informati de charactere Scribentis, & de cæteris existant persona legales, & bonè fame, ibid. num. 13.

Amplia, id eò magis procedere, quoties veritas scripturæ aliunde adminiculatur, sive agatur de scripturâ publicâ, sive de privata, ibid. num. 14.

Manus; vel Characteris solet decipere personas etiam peritissimas, Disc. 39. nu. 5.

Manus in Epistolis, & litteris Cambii optime fit per Testes deponentes de nota manu, Disc. Gener. nu. 124.

de Manus, vel Characteris recognitione, & de variis modis, de quibus illa fiat, remissivè, Disc. Gener. nu. 123.

Testis unus ex tribus subscriptis in Apoca privata si obicitur antiè recognitionem absque ulla retractatione; habetur pro formiter examinato, Disc. 82. nu. 21.

Sufficit enim recognitio, & examen duorum superstium, ibid. num. 22.

Et quando Apoca censeatur sufficienter recognita à Testibus superstibus, ibid. nu. 24.

RECONVENTIO

Causa reconventionis terminari debet unico contextu cum Causa conventionis, Disc. 74. nu. 23.

RECTOR

Ecclesiæ tenentur erga eandem ad damna, & Interesse; si implicaverit pecunias ipsius Ecclesiæ in Contractum nullum, Disc. 62. nu. 27. & 53.

REDITIO RATIONIS

Administrator bonorum Universitatis potest conveniri pro redditione rationis à singulis de eadem Universitate, Disc. 21. nu. 26.

Administrator tenetur reddere rationem his dignitatibus qui eum deputarunt, & quorum res fuerunt administrate, Disc. 21. nu. 17.

Administrator tenetur reddere rationem, licet non administraverit per se, sed per alium, Disc. 29. nu. 4. & Disc. 98. nu. 35.

Et de ratione, d. Disc. 29. nu. 14. & Disc. 80. nu. 6.

Cætera vide latius supra verb. Administrator.

Duplicatio pariter malè bonificata debet concludenter probari ab eo, qui ex hoc capite urget Administratorem ad iteratam redditionem rationis, Disc. 80. num. 18.

Error ad effectum, ne quis teneatur ad iteratam redditionem rationis, excluditur per possibile, Disc. 80. n. 17.

Et è converso possibilitas alicuius erroris, iuncto Interesse, sufficit pro cogendo administratore ad exhibitionem librorum; licet ipse iam semel rationem reddiderit, ibid. num. 10.

Facienda juxta Præceptum Evangelicum quomodo intelligatur, Disc. 52. nu. 24.

Facta ut valide dicatur, plura debent concurrere, de quibus, Disc. 80. nu. 9.

Fieri debet super libris originalibus administrationis, Disc. 74. num. 47.

& Conclusionum.

Fieri de Jure potest etiam sine libris, Disc. 52. nu. 28. & Disc. 73. num. 44.

Et hæc conclusio procedit non minus pro, quam contra Administratorem, d. Disc. 73. nu. 45.

Declarat, dummodo per Testes, vel alia publica documenta, & probationes ratio reddatur, ibid. nu. 46.

Et limita, quoties ageretur de administratione Patrimonii valde pinguis, & opulenti, ibid. nu. 47.

Intellige tamen limitationem, ut ibid. nu. 48.

cum Fratribus mitius practicanda est, quam cum extraneis Sociis, vel Administratoribus, Disc. 52. nu. 25.

Pactum de reddenda ratione coram Arbitris quomodo intelligatur, Disc. 74. nu. 20.

Particeps in Societate pro redditione rationis debet convenire Socium, qui eum admisit ad participationem, non autem Administratorem electum ab aliis Sociis, Disc. 80. num. 5.

Peti, & fieri debet, & libri sunt edendi in loco gestæ administrationis, Disc. 52. nu. 29.

Amplia, id procedere non obstante quocumque privilegio Fori competente Viduis, & pupillis, Disc. 74. num. 12.

Fallit stante consensu, ut ratio alibi reddatur, ibid. num. 13.

Declarat fallentiam, ut ibid. num. 14.

Item fallit stante oblatione transportandi libros sumptibus petentis, ibid. num. 15. & 45.

Declarat pariter hanc fallentiam, ut ibid. num. 17. & 19. & num. 46.

Peti non potest ab uno ex Sociis, quando agitur de Societate universali, Disc. 52. num. 21.

Et de ratione, ibid. num. 22.

Præscribitur, vel saltem facta præsumitur stante lapsu 30. Annorum, Disc. 62. nu. 12. & nu. 43. & 44.

Semel facta quando iterum peti possit contra Administratorem, qui in actu solidationis restituit Domino libros, & scripturas, vide supra verb. Administrator.

Semel facta regulariter iterum peti non potest, Disc. 80. num. 11.

Maximè, si non una, sed duplex accesserit liberatio, seu quietantia, ibid. num. 12.

Limita concurrente dolo, errore, aut enormi læsione, ibid. num. 13.

Declarat, dummodo dolus, error, vel læsio concludenter, non verò præsumptivè probetur, ibid. nu. 14.

Et de ratione, ibid. nu. 15.

Sententia lata super redditione rationis cum aliquibus Creditoribus, facit Ius quoad omnes, Disc. 33. nu. 52.

Socius non tenetur reddere rationem Consocio, quoties promiscuè ab utroque accipiebantur pecunia ab Arca communi, Disc. 52. nu. 23.

Via executiva an detur pro redditione rationis, vide infra verb. Via executiva.

REDUPLICATIONIO

Personatum quomodo considerari valeat in Creditore habente facultatem cambiandi, vide supra verb. Cábium.

Et quomodo in Principe, vide supra verb. Princeps.

Et quomodo in Socio, vide infra verb. Socius.

REGALIA

Jus privativum distribuendi Salem est de Regalibus Principis, Disc. 26. nu. 25.

Prout & ipse Saline dicuntur esse de Regalibus, Disc. 97. num. 7.

Jus privativum fodiendi est de Regalibus Principis, & de ratione, Disc. 26. nu. 16.

Jus privativum vendendi est de Regalibus Principis, Disc. 26. num. 19.

Declarat, ut ibid. nu. 21. 25. & 27. ubi de jure privativo

vendendi Salem, Tabacum, Aquam Viuis, & Chartam.

Jus succedendi in bonis vacantibus est de Regalibus Principis, nec solet competere Baronibus, & Feudatariis, Disc. 40. num. 24.

Et an competat Collegio respectu bonorum vacantium Collegæ, ibid. nu. 5.

REGNUM

Additamenta Regni, vel Principatus non possunt censerè diverso jure, quam ipse Principatus, vel Regnum, Disc. 20. nu. 23.

Appellatione Regni, aut Principatus continentur etiam Dominia, & Provinciae nullæ, Disc. 20. nu. 22.

REGULA

Habens pro se regulam dicitur habere intentionem fundatam, donec in oppositum limitatio offeratur, Disc. 60. num. 27.

REI VINDICATIO

Vide etiam infra verb. Venditor.

Competit regulariter soli Domino, Disc. 90. nu. 6.

Sed si res fuerit consumpta, vel distracta, datur Domino in subsidium actio ad pretium, Disc. 95. nu. 40.

RELATIO

Copistarum in materia veritatis, vel falsitatis scriptura non attenditur, & quare, Disc. 35. nu. 24.

Cursoris quoad citationem Domi factam attenditur, Disc. 49. num. 11.

Periti electi ab una Parte, altera non citata, non attenduntur, Disc. 35. num. 25.

Et de ratione, ibid.

Peritorum in Actis non producta non attenduntur, Disc. 35. num. 23.

RELATUM

Attenditur magis, quam referens, Disc. 46. nu. 39.

Referens sine relato non probat, Disc. 55. num. 7.

RELEVATIO

Damni, vide supra verb. Damnum.

in Mandato contenta si deficiat, deficit etiam obligatio Mandatarii, qui sub spe relevationis Mandatum accepit, Disc. 5. num. 15.

Verba ne haberete subito il rimborso important promissionem relevationis, Disc. 5. nu. 14.

RELIGIO

de Indulto concessio M. Magistro Religionis Hierosolymitana super contributione Cleri in reparationem Civitatis Valletta, Disc. 21. nu. 11.

in M. Magistro Religionis Hierosolymitana quanam detur reduplicatio personarum ratione Principatus Insule Meliten, Disc. 21. nu. 12.

Statuta Religionis Hierosolymitana rejicientia Mercatores ab affectuone Habitibus excipiunt in Italia Iamneses, Florentinos, Senenses, & Lucenses, Disc. Gener. num. 79.

REMISSIO

Æquitas, & bona fides inspicienda est in locationibus, & Appalibus quoad remissionem mercedis debitam Conductori, Disc. 96. num. 13.

Amplia, ut ibid. num. 14.

Hypothecæ facta per Creditorem anteriorem ad favorem posterioris quando suffragetur aliis non nominatis in ipsa remissione, vide supra verb. Creditor.

Mercedis competit Conductori pro parte, vel in totum, ubi substantia rei locata deficiat in toto, vel in parte, Disc. 96. nu. 3.

Nec in hoc casu fit ulla computatio Anni fertilis cum sterili, ibid.

Et de ratione, ibid. num. 4.

Amplia, licet fuisset conventum, quod nulla in hoc casu deberetur remissio, seu Defalcum, ibid. nu. 5.

Index Materiarum,

item amplia, licet Conductor providere, aut scire potuerit huiusmodi deficientiam, ibid. nu. 21. 22. & 23.
Maximè, quando Conductor expressè convenit de remissione, vel mentione rei conductæ, ibid. nu. 24.
Et quando ad hunc effectum dicatur defecisse substantia rei locatæ, ibid. num. 6. 7. & 8.
Et an substantia rei locatæ dicatur perijisse, quando pars juris locati fuit exacta, & alia non, ibid. nu. 9.
Et adducitur, ac explicatur in hoc proposito Latt. alleg. Fiscal. 17. ibid. nu. 10.
Mercedis regulariter debetur Conductori pro rata dumtaxat deperdita, ubi substantia rei locatæ defecit tantum pro parte; Disc. 96. nu. 11.
Declarat, ut ibid. num. 11.
Mercedis non solum debetur Conductori, sed etiam respectu damnorum, & Interestæ, ubi substantia rei locatæ defecit ex culpa Locatoris; Disc. 96. num. 19. & num. 31.
Mercedis regulariter non debetur, nisi facta compensatione Annorum sterilium cum fertilibus, Disc. 96. num. 26.
An verò pro eadem compensatione faciendâ sit expectandum eventus sequentium Annorum, remissivè, ibid. num. 27.
Limita, quando concurrat conventio faciendâ Defalcationem, quia tunc non habet locum huiusmodi compensatio sterilitatis cum fertilitate, ibid. nu. 28.
Mercedis non debetur ratione impedimenti, quando Conductor scivit, vel scire potuit præexistentiam talis impedimenti, Disc. 96. nu. 32.
Limita, quando in Instrumento locationis adsunt verba importantia plenariam libertatem usus rei locatæ, ibid. num. 33.
Mercedis stante pacto debetur, licet damnum non sit intolerabile, sed leve, Disc. 96. nu. 29.
Mercedis debetur Subconductori à Conductore, qui illam ad sui favorem obtinuit à principali Locatore, Disc. 96. num. 30.
REMISSORIA
Conceditur ad probandum id, quod iustificari posset per scripturas, quoties melior comprobatio haberi valet per Testes, Disc. 65. nu. 11.
Non conceditur ad probandum id, quod probatum non relevaret, Disc. 8. nu. 26.
Petens Remissoriam ad aliquid probandum, fatetur, illud, quod intendit probare, non esse adhuc plene iustificatum, Disc. 4. nu. 9.
RENUNCIATIO
Actio nulla competi Renunciatio adversus Renunciantem, si renunciatio impugnetur ab eo, cuius intererat, illam non fieri, Disc. 48. nu. 9.
REPETITIO
Indebiti, vide supra verb. Indebitum.
REPRÆSALIÆ
Iuxta quando dicantur, & qua ratione fuerint introductæ, Disc. 10. nu. 30.
Odiosæ sunt, nec extenduntur, sed strictè interpretantur, Disc. 10. nu. 28.
Relaxatæ contra Subditos alicujus Nationis exequi nequeunt contra tales Subditos commorantes in Dominio Principis amici, & de ratione, Disc. 10. nu. 32. & 33.
Ideoq; Repræsaliæ indictæ contra Florentinos exequi non possunt contra eosdem alibi commorantes, ibidem num. 34.
Idemque est de Repræsaliis indictis adversus Januenses, si isti alibi degant, ibid. nu. 35.
Et de Repræsaliis ab ipsis Januensibus indictis contra Cathalanos, ibid.

RES

Una, & eadem non debet diverso jure censeri, Disc. 20. num. 18.

RESCRIPTA

Delegatoria, & advocatoria Causarum strictè sunt interpretanda, Disc. 74. num. 30.
Interpretationem recipiunt ab intentione Supplicantis, & quando, Disc. 74. nu. 33.
Amplia, ut ibid. num. 34.
Principis emanasse semper censentur ad normam Juris; Disc. 75. nu. 17.
Signaturæ Iustitiæ intelliguntur semper prout de Jure; Disc. 78. nu. 30.

RESERVATIO

Dominii facta per Venditorem ratione pretii non soluti an impediat dominii translationem, vel potius resolvatur in specialem hypothecam, Disc. 56. nu. 19. & 20. & nu. 42. 44. & 47. & Disc. 85. nu. 28.
Et quid, si in Instrumento venditionis dicatur ad habendum &c. cessit, transtulit &c. cum similibus; d. Disc. 56. nu. 48.
Et quid, si Venditor convenit cum Emptore de fructibus recompensatoris sub titulo locationis, vel Affiliis; ibid. num. 45. & 50.
Dominii apposta in actu traditionis rei vendita operatur pralationem in ipsa re vendita, secus si fuerit adjecta ex intervallo; Disc. 85. nu. 5.
Dominii apposta in venditione Apothecæ non operantur, nisi quoad Merces venditas, & adhuc præexistentes; Disc. 85. nu. 6.
Dominii supponit illius præexistentiam penes reservantem, alias sine eo nihil operatur, Disc. 85. nu. 27.
in Sententia excludit, quod super reservatis cadat ipsa sententia, Disc. 52. nu. 21.
Venditor reservans sibi dominium in re vendita præferitur Doti etiam anteriori, Disc. 84. nu. 7.
Venditor Frumentii, vel Lana cum reservatione dominii an habeat pralationem super Farina, vel Vestibus, remissivè, Disc. 85. nu. 11. & 12.

RESIGNATIO

Licentiam obtinens resignandi Beneficium potest de rigore Juris compelli ad resignandum; Disc. 84. num. 25.
Et de ratione, ibid.

Officii Venalis, vide supra verb. Officia Romanæ Curia.

RES JUDICATA

Facit de albo nigrum, & rem claram, ac manifestam, Disc. 26. nu. 25.
Et habetur pro ipsa veritate, Disc. 36. nu. 33.
Interesse, sive Usura, quæ nuncupantur rei judicata, an, & quando sint litteræ, Disc. 87. nu. 21. & 22.

RESOLUTIONES

Tribunalium, & Sacrarum Congregationum sunt attendende, quando concurrunt eadem circumstantia casus, & non alias, Disc. 81. nu. 32.

RESTITUTIO

in Integrum non datur adversus rem judicatam cessante nullitate, vel injustitia, & consequenter lesione, Disc. 6. num. 2.
in Integrum fraternizat cum remedio revisionis, Disc. 92. num. 32.
in Integrum nunquam per quæcumque verba sublata censetur, nisi expressè dicatur, Disc. 92. nu. 33.
Amplia multipliciter, ut ibid.

RETENTIO

Datur etiam ante diem, & eventum conditionis, quando agitur de Debitori Extero, vel alius suspecto, Disc. 74. nu. 24.

RETRA-

& Conclusionum.

RETRACTUS

Simulatè presumitur exercitius per Vicinum ad commodum alterius, quando idem Vicinus est notoriè inhabilis ad solvendum de proprio pecunias ad retrahendum necessarias, Disc. 47. num. 13.

RETROTRACTIO

Fit ad diem Contractus, non autem ad diem implementi, quoties implementum de necessitate sequi debebat, Disc. 84. num. 26.

Amplia, licet implementum foret necessarium ex parte unius Contrahentis tantum, ibid. num. 27.

Hypothecæ conditionalis non datur in præjudicium Tertii, qui medio tempore acquisivit dominium rei ex causa onerosa, ac bona fide, Disc. 69. num. 37.

Hypothecæ in Apoca privata an detur ad diem datæ, vel potius eadem hypotheca incipiat à die recognitionis, Disc. 55. num. 41.

Non datur in præjudicium Tertii, quoties Contractus, vel factum pendet à libito, vel potestate Contrahentium, Disc. 69. & Disc. 84. utrobique nu. 18.

Requirat extremum habile, & (ut dicitur) à quo, Disc. 69. num. 5.

REVISIO

Vide etiam supra verb. Appellatio, & verb. Restitutio. seu Supplicatio à sententia, an, & quando incret in locum remedi appellationis, Disc. 91. num. 14.

Verbum revisio, seu rivedere quid importet, Disc. 74. num. 31.

REVIVISCENTIA

Primæ actionis, vel hypothecæ datur etiam ubi aliàs non daretur, quoties Creditor molestus patitur ex factis, & culpa ipsius Debitoris, Disc. 86. nu. 24.

Reliqua vide supra verb. Evictio.

REUS

Reo, & possessori sufficit vincere per non jus Actoris; Disc. 82. num. 4.

REX

Angliæ an habeat dominium Maris, Disc. 9. nu. 16.

Angliæ est etiam Dux Visconie, Disc. 20. num. 9.

Daniæ an habeat dominium Maris, Disc. 9. num. 16.

Galliæ in Comitatu Provinciæ consideratur potius uti Comes, quam uti Rex, Disc. 20. nu. 10.

Hylpaniarum respectu Principatus, vel Comitatus Cathalonie consideratur non uti Rex, sed tanquam Princeps, vel Comes, Disc. 20. num. 11.

Sueciæ an habeat dominium Maris, Disc. 9. nu. 16.

ROTA ROMANA IN GENERE

Authoritatem facere non intendit de firmatis incidenter in suis Decisionibus, Disc. 74. nu. 18.

Executivè procedit, quando Signatura committit illi Causam cum facultatibus A. C. Disc. 46. num. 4.

Mutare solet sententiam, quando factum in Decisione expressum non subsistit, Disc. 35. nu. 10.

ROTA ROMANA IN SPECIE

coram Bich. decif. 43. num. 11. & decif. 95. num. 11. & seq. expenditur, Disc. 57. num. 25.

coram Cavaler. decif. 133. declaratur, Disc. 34. nu. 26.

coram Cell. decif. 383. expenditur, & declaratur, Disc. 62. num. 53.

coram Coccin. decif. 2326. explicatur, Disc. 4. nu. 10.

coram Rembold. decif. 56. adducitur, & plenè examinatur, Disc. 1. num. 4. & seq.

Decif. 76. post 1. vol. conf. Fatinac. reprobat per Oleam, Disc. 25. num. 31.

Et explicatur per Ursell. & alios, ibid. num. 33.

Decif. 15. post Torr. de pact. futur. succell. explicatur, Disc. 34. num. 17. & 31.

in Recent. decif. 414. par. 1. explicatur, Disc. 40. n. 17. & 18.

Et decif. 107. par. 3. declaratur, Disc. 56. num. 22.

Et decif. 68. par. 8. & decif. 56. par. 14. declaratur, Disc. 50. num. 9.

Et decif. 151. par. 10. aliàs decif. 30. post Salgad. in labyr. Credit. adducitur, & declaratur, Disc. 46. num. 35. & 37.

Et decif. 40. par. 14. explicatur, Disc. 85. num. 20.

Et decif. 219. par. 15. examinatur, Disc. 3. nu. 5. & 7. Disc. 4. nu. 15. & 17. & Disc. 5. ex nu. 12. usque ad 19.

RUBRICA

Allegari potest ad intellectum Nigri, & decisionem Casarum, Disc. 97. num. 10.

S

SALARIIUM

Vide supra verb. Custos, & verb. Fidejussor.

SALINÆ

Dicuntur de Regalibus Principis, Disc. 97. num. 7.

Vide etiam supra verb. Appaltus, & verb. Regalia.

SALVIANUM

Creditor immixtus in Salviano ex primo Decreto ad bona communis Debitoris, non acquirit desuper ullam prælationem adversus reliquos Creditores, Disc. 11. sub num. 13.

Et an in casu dimissionis rei fieri debeat eidem immixto aliqua refusio expensarum, ibid.

SALVVS CONDUCTUS

Debitor obtinens à Principe moratoriam, seu Salvum-conductum non potest censeri latitans, & fugitivus, Disc. 38. num. 9.

Et de ratione, ibid. & num. 10.

Princeps, vel Magistratus habens à Principe potestatem, potest concedere Debitori moratoriam, seu Salvum-conductum, Disc. 38. num. 8.

SCHEDULA SEU PAGARO

Conficiens Schedulam, seu Pagaro an possit denegare solutionem Giratorio sub pretextu, quod ipsemet sit creditor Girantis, Disc. 2. num. 39.

Emptor conficiens Schedulam, seu Pagaro ad favorem Vendoris pro assensanda solutione, an adhuc teneatur ad fructus recompensarios, Disc. Gener. nu. 174. & 175.

Habet vim Depositi, Disc. Gener. num. 16).

Ac gaudet via executiva ad instar litte arum Caribbi, ibid. num. 171.

Habetur pro pecunia numerata, licet nullam causam contineat, Disc. Gener. nu. 172.

An verò id procedat in creatione Censuum, vide supra verb. Censuum.

Et an in Deliberationibus, vide supra verb. Deliberatio.

Probat non secus ac publicum Instrumentum, Disc. Gener. num. 170.

Solvens exhibitori Scheda, seu Pagaro non exprimentis nomen, cui fieri debet solutio, liberatur, Disc. 24. nu. 15.

SCIENTIA

Legis, vel Banni ex quibus presumatur, Disc. 33. num. 40. 41. & 42.

Presumpta, vel à Jure subintelleccta superabundat in his, qua de facili sei ipeffunt, Disc. 48. num. 7.

Probat debet de tempore celebrati Contractus, quoties data scientia idem Contractus posset irritari, Disc. 65. num. 47.

Probat ex conjecturis, cum sit difficilis probationis, veluti latens in animo, Disc. 27. num. 5.

Et conjectura ad hunc effectum debent unitim ponderari arbitrio Iudicis, ibid. num. 15.

Limita in materia præjudiciali, quia tunc non sufficit scientia conjecturalis, & presumpta, ibid. num. 16. & Disc. 96. num. 20.

Index Materiarum,

Vel saltem tunc conjectura debent esse urgentissima, & legis, non hominis, d. Disc. 27. num. 17.
Rei iurata quomodo, & ex quibus probetur in Emptores vide supra verb. Emptor.
Requisita ad certum effectum satis est, quod aliunde habeatur etiam extra precisam notificationem, Disc. 46. num. 41.

SCRIPTURA

Alterari facile potest in figura abacali temporis, vel in aliquo brevi verbo, Disc. 50. num. 45.
Cassata presumitur, vel emendata de consensu, & in presentia Partium, nisi contrarium probetur, Disc. 35. num. 35.
Diversitas, vel contrarietas Scripturarum super eodem negotio facit, ut neutri standum veniat, Disc. 50. num. 41.
Idemque est de duabus scripturis in tempore discordantibus, ibid. num. 42.
Diversitas, vel contrarietas scripturarum super eodem negotio obstringit Iudicem, ut recurrat ad inspectionem Originalis, seu Prothocolli, Disc. 50. num. 43.
Et in hoc casu Iudex tenetur stare illi scripturae, quae magis concordat cum Originali, ibid. num. 44.
Limina tamen, quoties Originale ipsum appareat vitiatum, aut alteratum in parte substantiali, ibid. num. 46.
An autem in hoc proposito Iudex possit adhaerere illi scripturae, quae majoribus sulciatur adminiculis, ibid. num. 47.
Facta de commissione alterius, qui scribere nesciat, quando probet, Disc. Gener. num. 122.
Falsitas scripturae ex quibus arguatur, vel excludatur, vide supra verb. Falsitas.
Privata an, & quando valeat redargui de Antidota, vide supra verb. Antidota.
Prius, & posterius non datur in eadem scriptura, Disc. 61. num. 8.

SENENSES

Civitates Status Senarum quomodo vocentur Florentia ad Festum S. Io. Baptistae, Disc. 20. num. 30.
Status Senensis in sua dimensione est penè coequalis antiquo Statui Reipublicae Florentinae, Disc. 20. num. 6.
Status Senensis est unitus M. Duci Etruriae tanquam corpus de per se, non autem uti membrum, & accessorium Reipublicae Florentinae, Disc. 20. num. 6.

SENTENTIA

Absolutoria obiecta in Iudicio Criminali adversus simulatorem, probat etiam in Civili, Disc. 82. num. 28.
Absolutoria lata in Criminalibus ex defectu probationum probat, & transit in iudicatum, Disc. 93. num. 12.
Acceptata per Partes habet vim pacis, & transactionis, Disc. 20. num. 26.
Amplia, licet Sententia laboraret aliqua nullitate, ibid. num. 27.
Appellatio suspendit effectum sententiae, & facit, quod illa non debeat attendi, ac si lata non foret, Disc. 38. & Disc. 91. utrobique num. 15.
Collativa non afficit Tertium, Disc. 62. num. 14.
Et collusio ad hunc effectum arguitur ex omissione appellations, ibidem.
Condemnans pro summa, qua factis calculis apparebit, non potest executioni demandari, nisi facta calculatione, Disc. 31. num. 21.
Conditionalis exequi non potest, nisi purificata conditione, Disc. 38. num. 25.
Conformis libello, & petitioni esse debet, adeo ut agens ex una causa non possit ex altera obtinere, Disc. Gener. num. 11.
Fallit in Causis Mercatorum, in quibus attenditur

quid probatum, non quid petiunt, ibid. num. 12.
Contumacialis presumitur lata ratione contumaciae, non Delicti, & ideo non probat Delictum in Civilibus Disc. 70. num. 20.
Declaratoria an requirantur in Delictis, in quibus poena inspicitur ipso Iure, Disc. 31. num. 19.
Distingue, ut ibid. num. 20.
Exequi potest ab alio Iudice, à quo non fuit lata, quando illius executio non petitur directe officio Iudicis nobili, sed imentatur actio in factum, seu rei iudicatae, Disc. 38. num. 26.
An autem hoc procedat in Iudice Ordinario respectu Sententiae latae à Iudice Delegato, ibid. & num. seqq.
Fundans se in Sententia, nequit postea qualitates, seu factum in illa expressum impugnare, Disc. 25. num. 40.
Iniusta in uno capite corrupta in totum, nullamque meretur executionem, Disc. 34. num. 48.
Iniusta nunquam transit in rem iudicatam, Disc. 92. n. 30.
Amplia, licet iniustitia non sit notoria, ibid. num. 31.
Lata contra aliquem non potest illi prodesse, vel haberi ac si foret ad ejus favorem pronunciata, Disc. 37. num. 17. & Disc. 38. sub num. 52.
Lata super redditione rationis cum aliquibus Creditoribus, facit Ius quoad omnes, Disc. 38. num. 52.
Lata super statu rei cum legitimo contradicatore probat, & facit Ius quoad omnes, Disc. 70. num. 21.
Non probat sine Actis, seu executionem non meretur, si ex Actis non justificetur, Disc. 15. num. 4 & 6.
Amplia; etiamsi agatur de sententia, antiqua, ibid. num. 12.
Distingue inter Actorem petentem confirmationem, vel executionem sententiae, & Rem de illa excipientem, ibid. num. 7. 8. & 11.
Et quis in proposito dicatur Actor, vel Rem, ibid. num. 9.
Et declarantur Auctoritates in oppositum adductae, ibid. num. 15. 16. & 17.
Limina, quando sententia deducitur ad effectum manifestandi aliquod factum, quia tunc indistinctè probat sine Actis, ibid. num. 10.
Non probat sine Actis, etiamsi afferatur excipiendo, quoties ex ea quis posset criminaliter puniri, Disc. 15. num. 13.
Non probat sine Actis, quando offertur per Emptorem praetendentem habere regressum contra Venditorem in Causa non citatum, Disc. 15. num. 14.
Nulla, vel iniusta declarari dumtaxat potest ab eo, qui valet rescindendo factum iudicare, Disc. 78. num. 13.
Referens se ad Acta ambigua, seu non justificata, & in illis se fundans, est nulla, Disc. 82. num. 3.
Reservatio facta in sententia indicat, quod super reservatis eadem sententia non cadat, Disc. 51. num. 21.
Solvens vigore sententiae, quae postea detegatur nulla, vel iniusta, repetere potest ex conditione indebiti, Disc. 12. num. 16.
Stricti Iuris censetur, nec comprehendit non nominatum in illa, Disc. 37. num. 16.
Valida, & iusta presumitur, donec contrarium probetur, Disc. 15. num. 3. & 5.
Praesertim, quando adducitur per viam exceptionis ad elidendam intentionem Actoris, ibid. num. 8.
Amplia, etiamsi agatur de sententia lata de recenti, ibid. sub num. 12.

SEQUESTRUM

Conceditur super fructibus litigiosis, quando existens in possessione illos exigendi non habet bona in Statu, in quo litigatur, Disc. 92. num. 44.
Contemni potest, quando constat de non jure sequestrantibus, Disc. 98. num. 4.

Creditor

& Conclusionum.

Creditor preveniens ceteros Concreditores in sequestratione effectuum communis Debitoris, non acquirit de desuper ullam prelationem, Disc. 11. nu. 13.

Sed adhuc effectus sequestrati veniunt in concursu aliorum Creditorum, ibid. num. 14.

Limita in casu, quo Debitori adhuc supersint bona sufficientia pro satisfactione ceterorum Creditorum, ibid. num. 17.

Et an aliquid relevet, quod res sequestrata existeret in Principatu diversi Domini, ibid. nu. 18. & 20.

Et quid, si unius ex Creditoribus retineat in pignus bona communis Debitoris, ibid. num. 15.

Decerni nequit ad favorem Creditoris, nisi ex credito, de quo Debitor sit per Iudicem convictus, Disc. 98. n. 20.

Fidejussio an, & quando liberet à Sequestro, & verificetur, quod Fidejussor sit Medicina Sequestri, Disc. 92. num. 8.

Species quedam est executionis, Disc. 98. num. 18.

Ideoque sicut ab executione incipi non potest, ita nec à Sequestro, ibidem num. 19.

SERVITUS

Detecto super re vendita quomodo debeat estimari, & valutari pro diminuendo pretio ad favorem Emptoris, Disc. 58. ex num. 12. usque ad 15.

Discontinua non acquiritur mediante prescriptione, nisi per spatium 30. Annorum una cum titulo, Disc. 58. nu. 18.

Deficiente autem titulo non acquiritur, nisi per lapsum temporis immemorabilis, ibid. nu. 19.

Itineris non comprehenditur in venditione, vel alia qualibet dispositione, Disc. 58. nu. 31.

Limita stante Clausula cum omnibus suis juribus, & pertinentiis, sive cum ingressibus, & egressibus, ibid. num. 32.

Prescribi non potest sine scientia, & patientia Domini, Disc. 58. num. 33.

Amplia, quod non sufficit scientia, & patientia Conductoris, seu Coloni, ibid. num. 34.

Item amplia, quod secundum aliquos non sufficiat scientia, & non contradictio veri Domini, nisi etiam adsit expressus assensus, ibid. num. 35.

SIGILLUM

Subscriptioni adjectum plenè probat veritatem scripturae, Disc. 35. num. 15.

Subscriptioni equipollet, ejusque defectum supplet, Disc. 35. num. 16.

SIGNATURA JUSTITIÆ

Rescripta Signatura Justitiæ intelliguntur semper prout de lure, Disc. 78. nu. 30.

SIMULATIO

Causa simulandi sufficit, quod sit verisimilis, & quod à Paribus fuerit opinata, Disc. 47. nu. 9.

Emancipatio filii quando dicatur, vel ceaseatur simulatè facta, Disc. 47. num. 11.

Emens, vel contrahens simulata persona alterius, habetur ac si ipsemet emisset, vel contraxisset, Disc. 47. nu. 6.

Excluditur ex inverisimilitudine, quod plures persone in eam conspirare voluerint, Disc. 27. nu. 27. & 28. ubi de ratione, & Disc. 65. nu. 16. & Disc. 82. nu. 27.

Excluditur, quando aliunde constat de veritate scripturae, vel actus, Disc. 82. nu. 29.

Judicis arbitrium, & verisimilitudo plurimum pollet in materia simulationis, Disc. 47. nu. 12.

de Persona ad personam probatur levibus conjecturis, Disc. 47. num. 8.

Nec in ea requiritur causa simulandi, ibidem.

Probatur, vel arguitur ex familiaritate, aut sanguinis conjunctione, Disc. 27. nu. 14.

Fallit, quando simulatio tenderet in prejudicium ipsarum Contrahentium, tunc enim potius familiaritas, & conjunctio illam excludunt, ibid.

Probatur, vel arguitur ex antecedentibus & subsequentibus, Disc. 47. num. 10.

Item ex camelis affectatis, vel insolvis, Disc. 50. num. 35.

Retractus quando presumatur simulatè intentatus per Vicinum ad commodum alterius, vide supra verb. Retractus.

Sententia lata in Iudicio Criminali pro exclusione simulationis, probat etiam in Civili, Disc. 82. nu. 28.

SOCIETAS

Capitale certum, & limitatum si apponatur in aliquo Negotio, vel Societate, Creditores habent dumtaxat obligatum idem Capitale, non autem alia bona Sociorum, Disc. 98. num. 40.

Distingue multipliciter, ut ibidem ex numer. 58. ferè usque ad fin.

Capitale Societatis, illa decocta, repeti nequit per unum ex Sociis ab aliis Consociis, & de ratione, Disc. 38. num. 33.

Capitale Societatis, illa finita, repeti non potest, aut pro eo relaxari Mandatum executionum ante redditionem rationis, & solidationem comptorum, Disc. 37. num. 20.

Et de ratione, ibid.

Et quid, ubi Socius, vel Administrator Societatis esset contumax in reddendo rationem, ibid. num. 21. & 22.

Et vide num. 29. ibid. & Disc. 38. num. 49. 50. & 51. & Disc. 74. num. 6. & 7.

An autem Socius pro Capitale inmisso in Societatem valeat dici proprie creditor, d. Disc. 38. nu. 3. & seqq.

Capitale, vel industriam promissam si Socius non possit in Societate, non potest pro rata deficiente experere lucrum, Disc. 74. num. 9.

Amplia, quod potest condemnari ad Interesse, ibid. num. 10.

Capitula Societatis an debeant in publico exponi ad hoc, ut Contrahentes cum Sociis sint securi de facultatibus ipsorum Sociorum, Disc. 46. ex num. 30. usque ad 38.

Et declaratur Edictum Cardinalis S. Honuphrii mandans, quod hujusmodi Capitula, & conventiones deferri debeant ad Archivium Urbanum, ibid. nu. 40.

Communicatio reciproca fortuna, & lucri est unum ex essentialibus requisitis Societatis, Disc. 87. nu. 37.

Contracta si fuerit nomine etiam alicujus absentis, probari debet, secus si fuisse illius ratificationem ad hoc, ut absens ex causa ejusdem Societatis conveniri valeat, Disc. 87. num. 6.

Creditor Societatis an praeferatur Creditori unius ex Sociis, vide supra verb. Creditor.

Decocta tunc dicitur, quando res alienum superat Capitale positum in ipsa Societate, Disc. 37. num. 9.

Decocta si fuerit, an, & quando cessent usura & Interesse debitum ab ipsa Societate, vide supra verb. Interesse.

Dissolvi potest ex iusta causa etiam durante tempore convento, Disc. 53. num. 18. & Disc. 58. nu. 28.

Amplia, ad hunc effectum implorari posse Iudicis Officium, utrobique ibid.

Iusta autem causa est, quando alter ex Sociis non implevit ex parte sua id, ad quod tenebatur, d. Disc. 53. num. 19. & d. Disc. 98. num. 9.

Et de ratione, d. Disc. 53. num. 20. & 21.

Dissolvitur in totum, & quoad omnes per mortem unius ex Sociis, licet fuerit contracta inter plures, Disc. 81. n. 5.

Et quid,

Index Materiarum,

- Et quid, si Societas fuerit contracta cum Clausula insol-
lidum, ibid. num. 7.*
- Et declaratur in idem Rot. coram Ubald. decif. 215;
ibid. num. 8.*
- Et an Societas contracta cum aliquo corpore collecti-
vo, puta Collegio, vel Universitate, expirat per
obitum unius de Collegio, vel Universitate, ibidem
num. 9. & 10.*
- Et quid de Societate contracta cum heredibus alicujus
in genere, seu collectivè nominatis, ibid. nu. 14.*
- Dissoluta tacitè presumitur, quando Socii ceperunt se-
paratim negociari, Disc. 53. nu. 17.*
- Dissoluta Societate dividenda sunt inter Socios solum ea,
quæ supersunt, Disc. 98. num. 27.*
- Dissoluta Societate quilibet ex Sociis recuperat Capita-
le, quod posuit in illa, Disc. 53. num. 30.*
- Declara, quod ante deductionem Capitalis tenentur
Socii invicem prestare Cautionem de solvendis debi-
tis Socialibus, quæ in posterum fortè detegerentur,
Disc. 98. num. 36.*
- Diversa, & distincta arguitur ex diversitate intitulatio-
nis, & retentionis librorum, Disc. 21. nu. 13.*
- Divisio, seu partitio commodi, & incommodi quomodo
fiat in Societate universali, & differentiam particu-
laris, Disc. 52. nu. 7. 8. & 20.*
- Dos per unum ex Sociis recepta an sit detrahenda de
massa communi, vel de portione ipsius Socii, vide
supra verb. Dos.*
- Esse potest inter aliquos, licet in Instrumento Contractus
non fuerit expressa, Disc. 51. nu. 11.*
- Excluditur ex pluribus actibus negativis; & præsertim
ex non communicatione lucrorum, & ex aliis, Disc.
87. num. 13.*
- Excluditur in dubio, scilicet quando probationes, &
conjectura tam pro, quam contra stant in æquilibrio;
Disc. 87. nu. 15.*
- Forma Societatis, vel participationis probanda est antè-
quam ex ea possit agi, Disc. 73. nu. 24.*
- inter Fratres facilius presumitur, quam inter extraneos;
& de ratione, Disc. 49. nu. 6. & Disc. 50. nu. 7.*
- inter Fratres presumitur, quando constat, quod promiscuè
fuerint negociari absque eo, quod unus alteri constitue-
rit Salarium, Disc. 49. nu. 19. & Disc. 50. nu. 8.*
- Et declarantur Authoritates in oppositum, d. Disc. 50.
num. 9.*
- inter Fratres probata, non excluditur, ex quo unus ex
Fratribus notaverit in libris quidquid alteri dederit,
vel ab eo receperit, Disc. 49. nu. 20.*
- Amplia in quibuslibet Sociis etiam extraneis, Disc. 50.
num. 29.*
- Provis non excluditur, ex quo unus ex Fratribus faceret
majorem figuram, & negotia transiret per ejus manus
dicto Disc. 49. nu. 21. & d. Disc. 50. nu. 28.*
- Librorum inscriptio, seu intitulatio deducta ad effe-
ctum probandi Societatem, reputatur conjectura
non admodum urgens, & de facili elidibilis, Disc.
8. num. 7.*
- Librorum inscriptio, seu intitulatio non probat Societa-
tem, quando non constat de Mandato præfensi Socii
circa eandem intitulationem, Disc. 87. nu. 4.*
- Maximè, quando non docetur, præfensum Socium se-
cisse ullum actum Socialem, ibid. nu. 8.*
- Et declaratur in hoc proposito Soccin. Sen. conf. 87. lib.
1. ibid. num. 9.*
- Nomen licet quis non habeat in Societate, adhuc potest
habere in illa commodum, seu participationem, Disc.
51. num. 9.*
- Est è converso non attenditur, quod quis habeat nomen in
Societate, quando veritas aliter se habet, Disc. 87. nu. 5.*
- Non datur regulariter sine appositione Capitalis, Disc.
87. num. 17.*
- Et respondetur contrariis, ibid. nu. 18.*
- Non probatur sufficienter ex communi reputatione,
Disc. 87. num. 11.*
- Non resultat, ex quo pecunià exposita negociationi sit
communis cum alio, si quis postea non contrahat tam-
quam Socius, Disc. 87. num. 41.*
- Observantia subsequuta plurimum confert ad probationem,
vel exclusionem Societatis, Disc. 49. num. 24. & Disc.
50. num. 16.*
- Item plurimum confert ad dignoscendum, an Contra-
ctus fuerit initus cum Socio vii Socio, vel vii Privato;
Disc. 51. num. 19.*
- Pactum de inveniunda Societate in futurum, est obligato-
rium, Disc. 47. nu. 4.*
- Et quam actionem producat, ibid.*
- Et quid de pacto suscipiendi communi nomine Appaltum
à Camera, ibid.*
- Et vide supra verb. Appaltus, & verb. Pactum.*
- Particularis facilius inducitur, quam Societas omnium
bonorum, Disc. 50. nu. 17.*
- Particularis in quo differat à Societate universali quoad
partitionem commodi, & incommodi, Disc. 52. num. 7.
& 8 ac num. 20.*
- Particularis in una specie negociationis non infert ad So-
cietatem universalem, Disc. 50. nu. 14.*
- Declara, ut ibid. num. 15.*
- Probanda est ab allegante, uti quid facti, Disc. 87. nu. 2.*
- Maximè ad effectum agendi contra aliquem ex Cre-
dito contracto cum Societate, ibid. num. 3.*
- Probata, vel confessata de tempore præfenti, presumitur
etiam adfuisse de præterito, Disc. 50. nu. 21.*
- Probata non excluditur ob Contractus ab uno ex Sociis
proprio nomine gestos, quando alius Socius fuit ad illo-
rum participationem admissus, Disc. 49. nu. 22.*
- Probata si fuerit aliunde, non refert, quod unus ex Sociis
non habeat nomen in Societate, & de ratione, Disc.
51. nu. 9. & 11.*
- Probatio Societatis maximè pendet ab arbitrio Iudicis;
Disc. 49. num. 17. & Disc. 50. nu. 3.*
- Probatur ex actibus, qui fieri non solent citra qualitatem
Socialem, Disc. 50. nu. 6.*
- Ex communi, & promiscua negociatione, Disc. 49. n. 18.*
- Item ex communi, ac promiscua solutione debitorum
Negocii, vel Societatis, Disc. 50. nu. 13.*
- Ex conductione Affectus facta communi nomine, Disc.
49. num. 9.*
- Ex confessione unius ex Sociis emissa in actu proportio-
nato, Disc. 50. num. 12. & 20.*
- Ex conjecturis, & præsumptionibus, ibid. num. 5. &
Disc. 51. num. 6.*
- Ex deputatione Institoris, vel Præpositi facta communi
nomine, d. Disc. 51. nu. 7. & Disc. 87. nu. 40.*
- Ex didicta ejusdem Societatis, quæ præsupponit illius
præsentiam, Disc. 51. nu. 16.*
- Ex Epistolis, in quibus fuit adhibitum vocabulum di-
noi, & nostro, Disc. 50. nu. 10.*
- Item ex Epistolis, vel Scripturis continens verba
significantia, quod negotium, vel utilitas debeat esse
communis, Disc. 51. nu. 12.*
- Item ex Epistolis missivis scriptis ab uno ex Sociis,
ibid. num. 13.*
- Item ex Epistolis scriptis, vel receptis nomine Sociali,
Disc. 50. nu. 11.*
- Ex intitulatione Librorum tamquam Socialium, ibid.
num. 18.*

& Conclusionum.

- Ex Merce communis**, seu Signi Socialis appositione, *ibid* num. 19.
- Ex nominatione alicujus uti Socii expresse facta in Scriptura, vel Instrumento**, Disc. 51. n. 14.
- Ex pacto convento di correre equal fortuna**, Disc. 87. num. 33.
- Item ex pacto di stare al bene, e al male**, *ibid*. nu. 14.
- Ex registracione ipsius Societatis facta in Foro Mercatorum**, Disc. 51. num. 8.
- Ex Testibus etiam singularibus**, Disc. 50. num. 22.
- Amplia, ut* *ibid*. nu. 23. & 24.
- Renunciare Societati, vel per Judicium ab illa excludi, & privari**, *idem est*, Disc. 98. num. 32.
- non Repugnat Societati quod unus Socius ponat Capitale majoris valoris, alter vero minus contribuatur**, Disc. 53. num. 12.
- Et in hoc casu lucrum, & damnum dividi debet habitata proportione ad ratas in Societatem immixtas**, *ibid*. num. 28.
- Et respectu Capitalis unusquisque recuperat ratam a se contributam**, *ibid* n. 30.
- non Repugnat Societati, quod unus Socius sit Dominus unius speciei, & alter alterius**, Disc. 53. nu. 12.
- Scripturam non requirit ad sui probationem, vel perfectionem, sed solo consensu firmatur**, Disc. 50. numer. 4.
- Universalis quae dicatur, & quae requisita concurrere debeant ad hoc, ut talis dicatur**, Disc. 49. nu. 10. & Disc. 52. n. 11.
- Et an requisitum consistens in communi habitatione intelligatur de cohabitatione formali, vel materiali**, d. Disc. 49. num. 12.
- Et quomodo intelligatur aliud requisitum consistens in communicatione lucrorum**, *ibid*. nu. 16.
- Et quomodo probetur tertium requisitum consistens in nunquam dispunctis rationibus**, *ibid*. num. 23.
- Universalis an possit contrahi cum foeminis**, Disc. 49. num. 26.
- Et an requirantur solemnitates Juris, vel Statuti**, *ibid*. num. 27.
- Et an possit contrahi cum Minoribus**, *ibid*.
- Universalis, concurrente precepto Testatoris, dari potest etiam cum Infante**, Disc. 52. num. 19.
- Universalis non patitur, quod ab uno ex Sociis peti valeat redditio rationis ab aliis Sociis**, Disc. 52. nu. 21.
- Et de ratione**, *ibid*. nu. 22.
- Universalis non resultat inter fratres ex eo solum, quod paternam hereditatem retineant indivisam**, Disc. 49. num. 5.
- Limita, si ulterius concurrat communis, & promiscua negotiatio**, *ibid*. num. 7.
- Amplia, sufficere, quod fratres conduxerint Affictum communi nomine, & lucrum exinde obventum inter se communicaverint**, *ibid*. num. 8.
- Universalis inter fratres resultat ex eo, quod insimul convixerint, & de eadem substantia se aluerint**, Disc. 49. num. 14. & 15.
- Universalis excluditur ex relevatione promissa ab uno ex Sociis, in Contractu alterius**, Disc. 50. nu. 25.
- Et de ratione**, *ibid*.
- Universalis atinunde probata non excluditur per Contractus ab uno ex Sociis proprio nomine gestos, & de ratione**, Disc. 50. num. 27.
- Item non excluditur ex eo, quod unus ex Sociis plus ab initio posuerit in Societate, vel minus, aut plus fuerit lucratus**, Disc. 52. n. 14.
- Universalis resultat ex communicatione, seu equali partitione omnium, & singulorum lucrorum**, Disc. 52. n. 9.
- Universalis resultat ex communicatione Contractus, vel investimenti facti per unum ex Sociis ad commodum aliorum**, Disc. 52. num. 12.
- Exemplifica in communicatione Dotis receptae ab uno ex Sociis**, *ibid*.
- Universalis à Testatore ordinata non tollitur à diverso, seu inequali modo succedendi demandato in casu obitus unius ex Sociis**, Disc. 52. num. 15.
- Et datur exemplum**, *ibid*. n. 16. & 18.

SOCIETAS OFFICII

- Census vitalitius assimilatur Societati Officii**, Disc. 81. num. 25.
- Contracta inter plures dissolvitur quoad omnes per mortem unius ex Sociis**, Disc. 81. numer. 5. in fin. & per tot.
- Et declaratur in idem Card. De Luca de Societ. Offic. disc. *ibid*. n. 6. & 13.**
- Et quid stante Clausula insolidum**, *ibid*. n. 17.
- Contractus vere, & propria Societatis intercedit in Societate Officii**, Disc. 81. n. 4.
- Contrahi potest inter duos, vel plures, & periculum stare sub vita Tertii quantumvis ignorantis**, Disc. 81. numer. 15.
- Et in hoc casu dans pecuniam dicitur Creditor, non Socius**, *ibid*. nu. 16.
- Dividua censetur, & potest stare pro parte**, Disc. 81. numer. 20.
- Explicite pro sui validitate correspondentem periculum pendentis à morte Socii eam contrahentis**, Disc. 81. num. 11.
- Fructus non currunt amplius, postquam Societas Officii fuit dissoluta per obitum**, Disc. 81. nu. 3.
- Recognitio bonae fidei in materia Societatis Officiorum qui loqueretur**, Disc. 51. nu. 10.
- Regulatur eisdem terminis, cum quibus proceditur inter reliquis Societatibus**, Disc. 81. num. 4.
- Socius, seu Debitor in Societate Officii non lucratur sortem, nisi promissa impleverit ex parte sua, seu dederit conventum Fidejussorem**, Disc. 74. num. 8.
- Limita, quoties Creditor recepit fructus, & de ratione**, Disc. 81. nu. 28.
- Socius, seu Debitor in Societate Officii si defecerit in prestando fidejussorem, & in implendo promissa, Creditor non lucratus fructus, & de ratione**, Disc. 81. numer. 29. & 39.
- Et ita servatur in Tribunali A.C. *ibid*. num. 30.**

S O C I I

- Creditor unius ex Sociis extra causam Societatis, quam actionem habeat adversus ipsam Societatem**, Disc. 98. num. 16.
- Damnum, quod ex culpa unius ex Sociis provenit, ei tantum imputatur**, Disc. 98. nu. 25.
- Diversas Societates, sive separatas Tabernas habere possunt absque communicatione unius cum altera**, Disc. 50. num. 26.
- Duas Societates si habeant insolidum, in diversis tamen locis, an decocta una Societate dicatur etiam decocta altera**, Disc. 4. nu. 11.
- Et an in hoc casu Creditores unius Societatis habeant obligatas Merces alterius Societatis, seu Negocii**, *ibid*. & num. 12.
- An autem Creditores unius Societatis habeant actionem contra Capitale positum in diversa Societate per Socium debitorem**, *ibid*. nu. 13.
- Lucrum, & damnum inter Socios debet esse commune**, Disc. 98. n. 31.
- Declaro, id procedere data paritate Capitalis, alias lucrum, & damnum dividi debet habitata proportione**

Index Materiarum

- ad partes collatas in Societatem, Disc. 53. nu. 28.*
Mandatum invicem habere censentur ad exigenda debita Societatis, Disc. 98. num. 7.
Declarat, ut ibid.
Mandatum tacitum inter Socios intelligitur dumtaxat adesse circa ea, quae Societati expediunt, non autem quoad praesudicialia eidem Societati, Disc. 98. numer. 11. & 18.
Obligatio inter Socios directa ad unum factum, ad illud restringitur, nec attenditur connexio ejusdem facti, vel identitatis rationis, Disc. 53. num. 11.
Pacta inter Socios sunt servanda, Disc. 74. n. 11.
Solvens uni ex Sociis debitum Sociale, recte solvit, & liberatur, Disc. 98. num. 5.
Amplia, ut ibid. nu. 6.
Et declarat, ut num. 7.

SOCIUS

- Absens de tempore contracti debiti per alium Socium an teneatur, Disc. 14. sub num. 15.**
Administrans Societatem regulariter solus tenetur, Disc. 34. num. 20.
Administrans Societatem potest cogi per Consocium non administrantem ad redditionem rationis, & exhibitionem librorum Socialium, Disc. 38. num. 11. Disc. 80. num. 4.
Declarat, ut Disc. 38. n. 12.
Cetera Vide infra verb. Administrator, & verb. Redditio rationis.
Admittens alium in Participem dicitur contrahere Societatem cum ipso Participe separatam ab illa cum aliis Sociis, Disc. 80. nu. 3.
Et ideo Particeps nullam habet actionem contra Socios admittens, sed solum contra ipsum admittentem, ibidem.
Aequalitas inter Socios servanda est, adeo ut nequeat pars unius Socii esse salva, & alterius fracta, Disc. 37. num. 10.
Approbens semel libros, vel gesta per Consocios, non potest deinde improbare, Disc. 52. num. 27.
Carcerari nequit per Consocios, sed juvatur beneficio deducto ne egeat, Disc. 38. nu. 34.
Amplia, etiamsi Socius huic beneficio renunciaverit, ibid. n. 35.
Item amplia, huiusmodi beneficium competere etiam Socio particulari, ibid. num. 36.
Et declarantur Authoritates in oppositum, ibid. n. 37.
Limita in Socio dolofo, ibid. num. 38.
Confessio debiti emissa per Socium, vel administrantem an, & quando illi praesudicet, Vide supra verb. Administrator.
Confessio unius ex Sociis, ceteris praesudicat, Disc. 51. nu. 15.
Confessio voluntaria unius ex Sociis non praesudicat Consociis, Disc. 49. num. 29.
Amplia, etiamsi confessio fuerit emissa in iudicio, ibid.
Contractus initus per unum ex Sociis a suo risico, ac sub hypotheca propriorum bonorum, & heredum, non obligat Societatem, Disc. 49. num. 30.
Contrahens cum aliquo tanquam Socio, debet investigare veritatem, & naturam Societatis, Disc. 88. nu. 12. & Disc. 98. nu. 61.
Intellige, ut d. Disc. 99. nu. 62.
Contrahens contra formam Capitulum Socialium non obligat Societatem, Disc. 46. num. 11. & 28.
Amplia, etiamsi Contrahens cum Socio ignoraverit huiusmodi Capitula, & de ratione, ibid. num. 12. & 32.
Item amplia, licet Socius contraxerit nomine Sociali, ibid. n. 13.

- Et responderetur objecto, quod huiusmodi Capitula debeant in publico exponi, ibidem num. 33. & 36.*
Et declarantur Authoritates contrariae, ibidem numer. 35. & 37.
Contrahere in dubio censetur nomine proprio potius, quam Sociali, Disc. 46. nu. 15.
Proxi è converso contrahens cum Socio in dubio praesumitur contraxisse cum eo uti Privato, non uti Socio, ibid. nu. 16.
Et in hoc proposito, an quis censetur contraxisse cum Socio uti Socio, vel uti Privato, statuit praesumptio, & conjectura, ibid. n. 18.
Et de conjecturis arguentibus, quod quis contraxerit cum aliquo potius uti Privato, quam uti Socio, ibid. nu. 19. & 25.
Debitor quando est in proprio, non potest debitum compensare cum Capitale immisso in Societatem, & de ratione, Disc. 74. num. 5.
Deposita recipiens non obligat Societatem, Disc. 46. numer. 14.
Et de ratione, ibid. num. 44.
Dolus in Socio non praesumitur, Disc. 38. nu. 39.
Amplia etiamsi subripuerit pecuniam Socialem, quia censetur potius suo jure uti voluisse, quam illam contredisse animo furandi, Disc. 93. num. 11.
Edere quando teneatur libros Sociales, vide supra verb. Exhibitio.
Investiens ad sui commodum pecuniam Socialem, sibi soli acquirit, non autem Sociis, Disc. 93. nu. 13. & 15.
Amplia, licet Socius acquirat de pecuniis non communibus, sed totaliter spectantibus ad alterum Socium, ibid. num. 16.
Declarat, quod tenetur in hoc casu erga Socium ultra restitutionem pretii ad damna, & Intereffe, ibid. num. 14.
Libris Factoris, vel Administratoris, quem non ipse, sed alius Socius elegit, stare non tenetur, Disc. 80. numer. 8.
in Locatione rei communis an habeat prelationem, remissive, Disc. 54. nu. 12.
Non potest judicialiter convenire communem Debitorem absque Mandato Consocii, Disc. 98. num. 12.
Sed bene potest ab eo petere extrajudicialiter, & de ratione differentiae, ibid. num. 13.
Declarat tamen, ut in Disc. Gener. nu. 32. & 33.
Non tenetur erga alium Socium, nisi in quantum facere potest, Disc. 37. num. 6.
Et de ratione, ibid.
Amplia etiam in Socio particulari, ibid.
Et Vide latius supra verb. Beneficium.
Non tenetur erga Creditores Societatis ultra Capitale positum in eadem Societate, Disc. 4. nu. 14.
Distingue inter Socium administrantem, & non administrantem, ut ibid.
Non tenetur pro decollatione alterius diversa Societatis in diverso loco inita per unum ex Sociis cum Tertio, Disc. 4. num. 11. & 12.
Non tenetur de facto Consocii finita Societate, Disc. 73. num. 10.
Non tenetur de furto Famuli subripientis pecuniam Socialem, nisi ei mandaverit, ut pecuniam asportaret, Disc. 29. num. 23.
Et generaliter, ac remissive cujus damno cedat furtum pecuniae, vel rerum Socialium, ibid. nu. 27.
Obligat de jure potest Societatem, Disc. 46. nu. 27.
Intellige, dummodo concurrant requisita, de quibus. Disc. 45. nu. 21. & 22. & d. Disc. 46. nu. 29. 34. & 46. & Disc. 87. num. 16.

& Conclusionum.

- Obligat** an voluerit Societatem, inspicitur ejus facultas, & potestas, Disc. 46. num. 26.
- Item** inspicitur, an nomen proprium, vel Sociale expenderit, Disc. 45. n. 12. & 13.
- Rursus** inspicitur animus contrahentis cum Socio, ibid. num. 18.
- Ac** etiam inspicere debet partita crediti exarata per Contrahentem, seu Creditorem, ibid. nu. 24.
- Et** si Contrahens voluit sibi praeavere de ratificatione Consocii, non dicitur interim contraxisse contemplatione Societatis, Disc. 46. num. 17.
- Obligatur** erga Creditores per obliquum, quando agitur de debito contratto per alium Socium absque ejus notitia, Disc. 34. n. 16.
- ut** Obligetur ex facto Consocii, necesse est, quod Contrahens credere voluerit Societati, Disc. 46. n. 20.
- Amplia**, licet Socii expresse convenerint, quod unus ex Contractu alterius remaneat obligatus, ibidem num. 21.
- Oblervantia** declarat, an actus fuerit gestus cum Socio uti Socio, vel uti Privato, Disc. 51. n. 19.
- Particeps** in Affiliu, ad differentiam Socii, non potest molestari à Locatore propter factum Affiliarii, Disc. 73. sub num. 8.
- Particeps** in quo differat à Socio, remissive, Disc. 73. num. 8.
- Particeps**, vel Socius quis esse potest, licet non habeat nomen in Societate, Disc. 51. n. 9.
- Particeps** in Societate non potest convenire pro redditione rationis Administratorem electum à Sociis, sed tantummodo Socium, qui eum admisit ad participationem, Disc. 80. nu. 5.
- Particularis** nequit ex actu illicito obligare Consocium, Disc. 73. num. 11.
- Amplia**, idem esse in Socio omnium bonorum, ibid.
- Patiens**, nomen summi expendi in aliqua Societate, tenetur potius de consuetudine Mercatoria, quam de Jure, Disc. 34. num. 15.
- Pecuniam** ad negociandum recipiens à Consocio non efficitur illius debitor in proprio, sed solum tenetur de ea reddere rationem, Disc. 38. num. 3.
- Et** tali casu dans pecuniam non potest eam, finita Societate, integram detrahere, seu per antipartem, sed solum in effectibus, & Mercibus superextantibus, ibid. nu. 4.
- Et** de ratione, nu. 5.
- Rationem** reddere quando, & quomodo teneatur aliis, Vide supra verb. Administrator, & verb. Redditiō rationis.
- Recipiens** indebitam solutionem non obligat Consocium, Disc. 38. num. 14.
- Reduplicatio** personarum datur in Socio, & quomodo, Disc. 26. nu. 45. & Disc. 74. nu. 4.
- Subscribens**, vel patiens expendi proprium nomen, tenetur in solidum erga Creditores Societatis, Disc. 98. num. 68.
- Syndicatus** aimentari valeat à Socio contra alium Socium, vide infra verb. Syndicatus.
- Tenetur** de facto Ministri, vel Famuli à se electi, licet bonum à principio deputaverit, Disc. 92. nu. 24. & 25.
- Tenetur** in solidum, quando convenitur à Creditore Societatis, secus autem si conveniatur à Consocio, qui tunc tenetur solum pro rata, Disc. 37. nu. 7. & Disc. 92. num. 65.
- Declara**, ut d. Disc. 98. nu. 67.
- Et** in casu, quo teneatur in solidum, quomodo intelligatur istud solidum, ibid. num. 66.
- Tertii** signam an, & quando facere possit respectu ejusdem Societatis, remissive, Disc. 37. num. 12. & Disc. 38. n. 50. & 51.
- Via** executiva non datur inter Socios pro redditione rationis, Disc. 37. sub num. 23.
- Et** vide infra verb. Via executiva.

SOLEMNITATES

- Minor** obligans se ex causa Appaltus, seu Gabelle ad favorem Fisci an teneatur servare solemnitates Juris Communis, vel S. An. i. vide supra verb. Minor.
- Et** quid, si obliget se ad favorem alterius Minoris, vel ex causa Docti, Disc. 18. num. 17. & 18.
- Et** quid, si ad favorem Principis, & ejus Fisci, Disc. 19. nu. 5. & nu. 31.

SOLIDATIO

- Aquiliana** stipulatio ex quibus verbis habenda sit pro interposito in solidatione Disc. 34. num. 13.
- Computorum** ex quibus verbis resultet, Disc. 34. n. 9.
- Computorum** favore Administratoris probatur ex verbis enunciatis, Disc. 34. num. 10.
- Computorum** tollit omnem obligationem, & plenissimam liberationem importat, Disc. 34. nu. 14.

SOLITUM

- Appaltus**, & conductio Gabellarum semper censetur suscepta juxta solitum, Disc. 96. num. 16.
- Amplia**, ut ibid. num. 17.
- & Confectudo** probatur ex publicis Instrumentis, Disc. 89. n. 11.
- Culpa**, an, & quando considerari possit in eo, qui servavit, necne solitum, & practicum ab ejus Antecessoribus, Vide infra verb. Culpa.
- Ut** quid dici possit, duo, vel tres actus, aut Anni precedentes ad minus requiruntur, Disc. 89. nu. 15.

SOLVENS

- Anticipate** id, quod ex ordine alterius solvere tenebatur ad certam diem, non habet obligatum Mandantem, nisi post adventum illius diei, Disc. 79. n. 25.
- Exemplificat**, ut ibid. nu. 16.
- Anticipate** Procuratori, vel Exactori, liberatur, Disc. 79. num. 22.
- Distingue**, ut ibid. num. 23.
- Contra**, quod ino indistincte Solvens liberetur, ibidem, num. 24.
- Dimmodo** absit fraus, & collusio inter Solventem, & exigentem, ibid.
- Bona fides** non patitur, ut qui semel solvit, quod debebat, ad iteratam solutionem compellatur, Disc. 26. num. 48.
- Amplia**, ut in Disc. 44. n. 8.
- Ei**, qui litteras interceptas, & finxit se esse eundem in illis nominatum, an liberetur, Disc. 24. num. 14.
- Ei**, cum quo contraxit, re se solvit, & liberatur, Disc. 25. nu. 41. & Disc. 44. nu. 5.
- Amplia**, etiam si recipiens foret Prædo, & Solvens sciret, pecuniam ad alium spectare, d. Disc. 25. nu. 42. & d. Disc. 44. num. 6.
- Limita**, slante mala fide Solventis, Disc. 27. nu. 1.
- Sed** tamen in Solvente regulariter præsumitur bona fides, ibid. nu. 3.
- Et** hac præsumptio ampliatur, ut ibid. num. 4.
- per** errorem id, quod non debebat, repetit ex conditione indebiti, vel sine causa, Disc. 22. num. 20.
- Idemque** est si solverit in vim præcedentis erroneæ confessionis, vel obligationis, ibid. n. 21.
- Exactori** putativo Civitatis, liberatur à debito cum eadem Civitate, Disc. 25. num. 8.
- Et** quid, si de solutione constet per solam confessionem de recepto ejusdem Exactoris ibi l. n. 14.
- Exhibitori** Chirographi, seu Pagari non exprimentis nomen

Index Materiarum,

- nomen personæ, cui fieri debet solutio, liberatur, Disc. 24. num. 15.*
- Exhibitori litterarum credentialium non tenetur inquirere, an illis presentans sit idem, qui in eis nominatur, sed sufficit, quod litteras apud se retineat, Disc. 24. num. 16.**
- Exhibitori litterarum Cambii, quæ in se veræ sint, sed habeant Giratam falsam, an liberetur, vel respectivè retineat obligatum Scribentem, Disc. 24. num. 17.**
- Et quid de solvente in vim cessionis falsæ exarata sub Instrumento in se vero, ibid.*
- Fabro-Muratio, vel Lignario, cum quo quis contraxit, an liberetur respectu Operariorum, qui laborarunt in Edificio, Disc. 44. num. 23.**
- Filio pecuniam Patri debitam an liberetur, Disc. 25. num. 6.**
- Indebitum non repetit ab eo, cui solvit, quoties solvit ex pacto, vel Mandato alterius, Disc. 65. nu. 58.**
- Indebitum non repetit à Mandatario, qui exegit, sed à Domino, qui ratum habuit, Disc. 12. num. 6.**
- Institutori, etiam tacite proposito, liberatur, Disc. 25. num. 26.**
- Et Praponentes debent hoc sibi imputare, & de ratione, ibid. nu. 25. & 27.*
- Litteras Cambii super proestitu, vel in honorem litterarum, quam actionem acquirat contra Scribentem, vide supra verb. Actio negotiorum gestorum.**
- Metu Mandati sibi non præjudicat, Disc. 87. sub n. 14.**
- Minus solvere dicitur, qui tarde solvit, Disc. 63. n. 17.**
- Prout etiam is, qui minutatim solvit, ibid. nu. 18.*
- Monetam, sciens, illam fore de proximo reprobandam, non liberatur, Disc. 33. sub n. 39.**
- Nuncio mihi a sibi monendum, ut solveret, non liberatur, Disc. 5. nu. 11.**
- Declaratur ibid. nu. 12. & 13.*
- Pecuniam alicui de ordine alterius, habet obligatum tam orientantem, quam recipientem, Disc. 2. num. 40.**
- Pecuniam, vel tradens rem Famulo, aut alia personæ solitiæ mitti per Dominum cum signo, vel sine, quando liberetur, Disc. 24. nu. 8.**
- Personæ, quæ palam, & communiter reputatur idonea ad recipiendum, recte solvit etiam absque Mandate speciali, Disc. 25. nu. 5.**
- Exemplifica multipliciter, ut ibid. nu. 6. 7. & 8.*
- Et quæ in proposito dicatur persona idonea, ibid. sub n. 8. & seqq. & n. 20. & 22.*
- Possessori Majoratus putativo liberatur, licet recipiens de tempore solutionis foret à Majoratu dejectus, Disc. 30. nu. 10.**
- Prelato inirriso, sed tamen tolerato, liberatur, Disc. 25. num. 19.**
- Procuratori debet esse cautus, ut sibi faciat ostendi Mandatum, Disc. 24. n. 27.**
- Et quid, si solverit bona fide, & ex justa credulitate absque alia recognitione Mandati, ibid.*
- Procuratori putativo, & qui palam, & communiter reputatur pro tali, liberatur, Disc. 25. num. 21. & 32. & Disc. 30. nu. 10.**
- Exemplifica in Procuratore putativo alicujus Monasterii, d. Disc. 25. nu. 21.*
- Maxime, quando idem Procurator alias solutiones descripsit in libris Monasterii, ibid.*
- Et ex quibus arguatur ista communis reputatio, seu præsumptum Mandatum, ibid. nu. 22.*
- Et an differat, quod tali Procuratori fuerit soluta quantitas, vel species, aut aliqua res particularis, ibid. nu. 28. 31. & 33.*
- Procuratori putativo ut liberetur, debet de solutione docere verè, & realiter, non autem per simplicem confessionem de recepto ejusdem Procuratoris, Disc. 25. n. 29.**
- Amplia, quod hac conclusio procedit etiam in solvente Procuratori vero, seu habenti Mandatum expressum, ibid. num. 30.**
- Declaratur nu. 34. & seqq.*
- Procuratori revocato liberatur, si non habuit notitium revocationis, Disc. 30. sub num. 10.**
- Solvere non dicitur, qui postquam solvit, statim solutum recuperat, Disc. 68. num. 8.**
- de Subingressu in juribus Creditoris dimissi ad favorem solventis, vide infra verb. Subingressus.**
- Tutori putativo pecuniam debitam Pupillo an liberetur, Disc. 25. n. 6.**
- Et quid, si de solutione appareat per solam confessionem de recepto, ibid. num. 39.*
- Uni ex Sociis quando liberetur, vide supra verb. Socii.**
- ## SOLUTIO
- Cedere, seu referri nequit in eam causam, quam excederent eadem partita solutionum, Disc. 83. num. 39.**
- Cedit in causam expressam, licet de jure in aliam cedere debuisset, Disc. 14. nu. 19.**
- Et questio de solutione in quam causam cesserit, tunc solum intrat, quando nulla præcessit declaratio solventis, vel recipientis, & Disc. 72. n. 17.*
- Et ex contrapositione partitarum solet dignosci, in quam causam solutio debeat referri, Disc. 33. nu. 37.*
- Cedit potius in debitum, cui accessit fidejussio, quam in debitum contractum sine Fidejussore, Disc. 65. num. 52.**
- Facta de ordine alterius, habetur ac si facta esset ab ipso, mei ordinante, Disc. 65. nu. 64.**
- Facta ab uno ex heredibus cedit etiam favore Cohæredum, si solvens habebat ab eis Mandatum solvendi, Disc. 65. nu. 55.**
- Facta præsumitur stante lapsu temporis, aliisque conjecturis, de quibus remissive in Disc. 16. num. 17.**
- Mandantis nomine potius, quam proprio facta præsumitur ab eo, qui suscepit Mandatum solvendi, quando Mandans erat revera debitor, Disc. 65. num. 53.**
- Minutatim facta afferre solet damnum, & incommodum, Disc. 63. sub num. 18.**
- Negativa solutionis probatur, si in libro, in quo cetera notabantur, non legatur descripta, Disc. 83. numer. 38.**
- Notabilis quantitatis facta non præsumitur, ubi de ea nulla apparet quietantia, Disc. 85. num. 12. & 14.**
- Pactum de non probanda solutione, nisi per scripturam, non tenet, sed adhuc Testes admittuntur pro justificatione solutionis, Disc. 65. num. 10.**
- Præsumpta resultans ex præscriptione Statutaria, non habet locum, quando constat, quod Debitor effectivè non solvit, Disc. 95. num. 17.**
- Probatur ad omnes Juris effectus ex confessione Creditoris, Disc. 65. n. 42.**
- Item ex quietantia Creditoris facta in publico Banco, Disc. 66. num. 3.**
- Item ex Calculo, vel alia qualibet Scriptura Creditoris, licet ab eo non subscripta, ibid. num. 4.**
- ## SPECIALIA
- Multiplicati non debent, & de ratione, Disc. 55. n. 18.**
- Amplia, licet agatur de favore Dotis, Disc. 13. n. 25.**
- ## SPOLIATOR
- Remittere tenetur omnia in pristino statu, ac Spoliatum reintegrare de omnibus expensis, damnis, & Interesse, Disc. 64. n. 16.**
- ## SPOLIUM
- Commisum per Procuratorem censetur ratificatum &**

& Conclusionum.

- Principali, qui, habitâ de eo notitia, statim illi non renunciat, Disc. 64. num. 28.*
- Amplius, id multo magis procedere, quando Principalis procuravit idem Spolium judicialiter sustentare, ibid. n. 29.*
- Expensæ extrajudiciales an, & quando sint reficiendæ in Judicio Spolii, Vide supra verbi Expensæ.*
- Judiciale, seu commissum auctoritate Judicis an, & quando possit effici violentum ex facto Patris exequentis, Disc. 64. num. 20. & 26.*
- Et declarantur, seu conciliantur in hoc proposito Rotæ decisiones, ibid. ex num. 22. usque ad 25.*
- Violentum quoad refectionem expensarum extrajudicialium non differt ab attentatis, Disc. 64. nu. 9.*
- Et quando Spolium dicatur violentum, & attentatum, ibid. num. 17. 18. & 19. & nu. 21.*
- S P O N S O R**
- Dicitur ille, qui sponte, & non rogatus pro alio promittit, Disc. 17. num. 3.*
- Et an differat à Fidejussore, ibid. num. 4. & nu. 13.*
- Et an ei competat exceptio cedendarum, & non traditi sibi Instrumenti obligationis contra Debitorem principalem, ibid. nu. 5.*
- S T A T U T U M I N G E N E R E**
- Agnationem contemplare non dicitur, quando fœminas vocat ad successionem exclusis Fratribus, & Patribus defuncti, Disc. 41. num. 3. & 4.*
- Annullans Contractus non registratos, & excipiens causam Dotis, eo ipso dicitur præferre Dotem, & de ratione, Disc. 13. num. 11.*
- ubi Annullat Contractum, non est aliud inquirendum, Disc. 19. n. 8.*
- Commodo Statutorum non gaudet, qui non sublinet onera Civitatis, seu Republicæ, Disc. 41. nu. 36.*
- Confirmatum à Principe dicitur, & censetur Statutum ab ipso Principe conditum, Disc. 19. num. 10.*
- Exemplifica in Statuto, & provisione facta per Legatum à Latere, & confirmata per Papam, ibid. num. 11.*
- An autem majoris sit efficacie Statutum specificè confirmatum à Principe, quàm illud per inferiores conditum cum auctoritate permissiva ejusdem Principis, ibid. n. 12. & 19.*
- Declaratio Statuti melior haberi nequit, quàm ea, quæ promanât ab eisdem Statuentibus, Disc. 19. n. 7. & 23.*
- Exclusivum fœminarum quare non amplectatur, vel comprehendat Clericos, Disc. 41. num. 35.*
- Exclusivum fœminarum an liget Hebræos, vel potius inter illos servari debeat lex Mosayca diversimode disponens, vide supra verb. Hebræi.*
- Exclusivum fœminarum propter masculos censetur asperum, & odiosum, Disc. 41. num. 2.*
- Exclusivum fœminarum propter masculos censetur conditum, ut bona conserventur in agnatione Civium, Disc. 41. num. 6.*
- Ideoque non habet locum, quoties deficit favor, & contemplatio agnationis, ibid. nu. 7. & nu. 24.*
- Excussionem tollens non procedit in casu contrariæ conventionis, Disc. 55. num. 11.*
- Executionem decernens pro Instrumentis, vel Creditis, intelligitur de liquidis, Disc. 38. num. 17.*
- Vide infra verb. Via executiva.*
- Extensio ab una parte Statuti ad aliam non fit in materia odiosa, & exorbitanti, Disc. 38. num. 23.*
- Maxime, quoties contrarium extat de Jure Communi decisum, ibid. num. 24.*
- ad fraudes impediendus conditum, dicitur concernere bonum, & utilitatem publicam, Disc. 76. num. 5.*
- Hypothecam tribuens libris Mercatorum quomodo intelligatur, vide supra verb. Libri.*
- Inhabilitans certas personas ad contrahendum an censetur etiam easdem inhabituare, si contrahunt ad favorem Fisci, Disc. 19. n. 17.*
- Interpretationem recipi à Jure Communi, etiamsi illud expresse rejiciat extrinsecum intellectum, Disc. 38. num. 43.*
- Interpretationem recipi ab observantia subsequente, Disc. 13. num. 33.*
- Amplius, etiamsi alius intellectus esset de Jure veteri, ibid. num. 34.*
- Laicale non comprehendit Contractum juratum, Disc. 19. num. 3.*
- Loquens per verba exceptiva, & præservativa non inducit dispositionem, Disc. 13. num. 10.*
- Intellige, nisi dispositio necessario deducatur à casibus, & verbis expressis ejusdem Statuti, ibid. nu. 12.*
- Loquens per verba generalia an amplectatur Principem, Disc. 19. nu. 4. & nu. 12. in fin.*
- Loquens per verba generalia non comprehendit Dotem in iis, in quibus ipsa Dos est specialiter de Jure privilegiata, Disc. 38. num. 44.*
- Mandans, Creditores satisfieri per solidum, & libram, removet quancumque prælationem alias competentem ratione hypothecæ tacite, vel expresse, Disc. 13. nu. 8.*
- Mandans, Creditores concurrere per as, & libram, juxta unam opinionem dicitur exorbitans, & correctorium, Disc. 14. num. 11.*
- Contra, quod dicatur concernere publicam utilitatem, ibid. nu. 44.*
- Mandans, quod Creditores super patrimonio Decedenti satisfiant per as, & libram, an comprehendat Clericos, Disc. 11. num. 28.*
- Et an liget Creditores Forenses, ibid. num. 29.*
- Et an afficiat Contractus juratos, ibid.*
- Et utrum amplectatur illos Creditores, qui Piraticam contra Turcas exercent, Disc. 14. nu. 45.*
- Mandans, Creditores concurrere per as, & libram, & excipiens causam Dotis, an intelligatur etiam excipere Dotem simpliciter legatam, vel tantummodo promissum, Disc. 12. n. 3. & seqq. & n. 7. & Disc. 14. n. 49.*
- Et an in hoc casu Dos præferatur quibuscumque hypothecis anterioribus expressis, dict. Disc. 13. num. 16. 18. 20. & 23.*
- Mandans in defectu recurri ad Jus Commune, intelligitur de Jure Communi Romanorum, non autem de illo Civitatis dominantis, Disc. 55. nu. 45.*
- Mandans, quod præstetur fides libris Mercatorum quomodo intelligatur, vide supra verb. Libri.*
- Minor ætas ex aliquibus Statutis Italiae quoad Criminalia restringitur ad Annos 18. quoad Civilia vero nongocia extenditur usque ad Annos 25. Disc. 19. n. 25.*
- Et quæ sit ratio hujus diversitatis, ibid. nu. 26.*
- Odiolum, vel irrationabile non dicitur, si sequatur unam opinionem Doctorum, licet minus communem, Disc. 13. num. 28.*
- Exemplifica in terminis Statuti mandantis, quod filii in conditione positi censeantur vocari, ibid.*
- Particulare alicujus Loci prævalet Statuto Civitatis Dominantis, Disc. 33. num. 23.*
- Præscribens certas solemnitates in Contractibus Minorum, vel Mulierum an comprehendat Contractus initos cum Principe, Disc. 19. nu. 5. & n. 13. & 31.*
- Principes, & ejus Fiscus non ligantur Statuto confecto per Subditos, Disc. 19. nu. 2.*
- Limita. sitale Statutum fuerit ab ipso Principe expresse confirmatum, & approbatum, & de ratione, ibid. ex nu. 10. ad 20.*

Index Materiarum

Requiritur duas qualitates non habet locum, si una tantum ex illis verificetur, Disc. 38. un. 6.

Vetans aliquid fieri non censetur irritare jam factum, & dantur exempla, Disc. 97. num. 14.

Maxime, quando Statutum non procedit ulterius actum annullando, ibid. nu. 17.

STATUTUM IN SPECIE.

Florentiæ adest Statutum deferens secundo Viro lucrum integra Dotis etiam in præjudicium filiorum primi Matrimonii, Disc. 13. num. 32.

Florentiæ disponens, quod Minor major Annorum 18. possit valide se, & bona sua obligare, enunciatur, Disc. 19. num. 1. & 3.

Florentiæ disponens, capi posse heredem Debitoris intelligitur prout de Jure, Disc. 38. nu. 45.

Et ideo non habet locum in hærede Minore, ibid.

Florentiæ disponens, quod Maritus habeat administrationem bonorum extradotalium sua Uxoris, declaratur, Disc. 55. num. 44.

Florentiæ, seu Provisio Magistratus Pupillorum referuntur, Disc. 19. nu. 6.

Lucen. concedens prælationem Venditori etiam habita fide de pretio, una cum pluribus aliis similibus Statutis, refertur, Disc. 56. nu. 5.

Mercantiæ Florentiæ lib. 3. rubr. 2. examinatur, Disc. 11. sub n. 9. & nu. 17. & Disc. 14. nu. & 5. ac per tot.

Et lib. 3. rubr. 10. expenditur in Disc. 13. in princ. & nu. 4. ac per tot. & Disc. 14. nu. 3.

Mercantiæ Florentiæ in materia Syndicatus, vide infra verb. Syndicatus.

Mercantiæ Florentiæ de Cessantibus, seu Fallitis interpretari debet prout de Jure, Disc. 38. nu. 46.

Urbis cap. 113. & 151. lib. 1. expenditur, Disc. 62. num. 19. & seqq.

Et cap. 152. cod. lib. 1. circa obligationem Filiis familiæ examinatur, Disc. 63. num. 19.

Et cap. 161. d. lib. 1. rejiciens Creditores Chirographarios in concedenda Cessione bonorum, vel Induciis Debitori, declaratur, Disc. 76. num. 9.

STIPULATIO

Aquiliana, vide infra verb. Solidatio.

semp̄ censetur pro virili, quam'o non adest Clausula ad eum, l. si. 81. nu. 18.

Stipulatio in stipulatione facta pro' nro, & Uxore, vide ibid. nu. 19.

Et tali casu, ut censetur esse stipulatio nra, quot sunt persona, ad quarum favorem cantat concessio, Disc. 97. num. 25.

in Fidejussione an, & quando requiratur, vide supra verb. Fidejussor.

STYLUS

Judicandi non inducitur, nisi per duas saltem sententias, quæ non incidenter, sed ex professo articulum resolvant, Disc. 18. num. 39.

Mercatorum, vide supra verb. Mercatores.

Tribunalis, in quo litigatur, attenditur, non autem favor, & privilegium Litigantium, Disc. 43. num. 20.

SUBDITUS

Bona Subditorum quoad protectionem censentur bona ipsius Principis, Disc. 17. num. 4.

Domini, & Superioris figuram facere non potest, qui subjacet oneri contributioni sicut ceteri Subditi, Disc. 21. num. 14. & 15.

Pax facta per Principem pro se, & Subditis comprehendit etiam Subditos suos, seu de n. vo. acquisitos, Disc. 20. num. 31.

Ampla, ut ibid. n. & nu. 32.

Princeps, tenetur Subditos protegere, & indemnes serva-

re, Disc. 10. num. 3.

Principis unius Subditus potest se efficere Subditum alterius, Disc. 10. nu. 31.

SUBHASTATIO

Vide supra verb. Deliberatio.

SUBINGRESSUS

Dari potest loco crediti fructiferi ad tempus ad aliud Creditum fructiferum in perpetuum, Disc. 57. nu. 42.

Exemplifica, ut ibid.

Dari ut possit in locum, & hypothecam Creditoris dimitti, quæ requirantur, Disc. 69. nu. 10.

Et an pactum de subintrando (quod est unum ex requisitis) debeat esse expressum, ibid. num. 11. & Disc. 85. num. 26.

Et an sit differentia in hoc proposito inter Creditorem agentem, vel excipientem, d. Disc. 69. nu. 12.

SUBREPTIO

Non inducitur ex non facta expressione juris Tertii, quoties illud est mere dependens, & eventuale, Disc. 47. num. 32.

SUBROGATIO

Facta semper intelligitur sub eisdem qualitatibus, Disc. 57. nu. 39.

Hinc subrogatio rei loco alterius hypothecata præsumitur facta cum eadem temporis anterioritate, ibid. n. 41.

Induit naturam ejus, cui facta est, Disc. 82. nu. 12.

Non datur in materia hypotheca in particularibus, Disc. 83. nu. 13.

Pretii quando datur loco rei, & è converso, præcipue in particularibus, vide supra verb. Pretium.

SUBSCRIBENS

Folium album replens de commissione subscribentis non delinquit, sed eidem subscribenti præjudicat, Disc. 35. num. 32.

Et sæpe accidit, quod ab uno subscribatur folium album, illudque postea repleatur ab altero informato de intentione subscribentis, ibid. num. 33.

Habetur acsi totam scripturam subscriptam propria manu exarasset, Disc. 35. nu. 5.

Præsumitur vidisse, & legisse scripturam, ac plene scivisse quidquid in ea continetur, Disc. 35. nu. 6.

Ideoque si vult impugnare obligationem contentam in scriptura subscripta, tenetur concludenter docere de deceptione, ibid. nu. 34.

SUBSCRIPTIO

Duplicata an præbeat conjecturam falsitatis, & quando dicatur talis, Disc. 35. n. 26.

Et an dici mereatur insolita cautela, ibid. num. 27.

Folii albi non præjudicat, nisi probetur, quod fuerit repletum cum scientia, & voluntate subscribentis, Disc. 35. nu. 10 in fin. & num. 32.

in Folio albo facta non præsumitur, nisi doceatur, quod subscribens solitus esset similia folia retinere, Disc. 35. num. 7 & 11.

Et ulterius probari debet subtrahio, vel possibilitas subtrahendi idem folium, utrobique ibid.

Generaliter facta sufficit, nec requiritur specialis omnium in scriptura contentorum, Disc. 34. num. 22.

Et reprobatür Bart. tenens contrarium, ibid.

Hypotheca adjecta in corpore scripturae, an, & quando extendatur ad subscriptionem, Disc. 55. nu. 28.

Interpretanda est in dubio contra subscribentem, qui poterat apertius legi, Disc. 34. nu. 28.

Limitata, & restricta cum Clausulis taxativis, non importat approbationem omnium contentorum in scriptura subscripta, Disc. 55. nu. 8.

Militarium expediti num sub qua forma fieri soleat per Generales, seu Duces Exercituum, Disc. 35. n. 9.

Obligat

& Conclusionum.

Obligat subscribentem respectu omnium in scriptura subscripta contentorum, Disc. 35. nu. 4.

Amplia, licet corpus scriptura fuerit scriptum manu alterius Contrahentis, seu Creditoris, Disc. 34. nu. 23.

Et de ratione, d. Disc. 35. nu. 23.

Præsertim, quando ultra subscriptionem concurrat appositio Sigilli, quo utebatur subscribens, ibid. n. 15.

Refertur regulariter ad omnia contenta in scriptura subscripta, nisi appareat expresse limitata, Disc. 34. nu. 21. & 26.

Amplia, quod referatur ad omnia etiam remota, ibidem nu. 27.

Testes non requiruntur in calce subscriptionis, cum sufficiat ipsæ subscribentis confessio, Disc. 35. nu. 31.

SUBSTITUENS

An, & quando teneatur de facto Substitui, vide supra verb. Officialis, verb. Præponens, & verb. Procurator.

SUBTRACTIO

Non præsumitur, nisi concludenter probetur, Disc. 35. n. 8.

SUCCESSIO

Fœminæ non minus, quàm masculi de Jure Communi ad successionem admittuntur, Disc. 41. nu. 1.

Hebræi quomodo inter se succedant, vide supra verb. Hebræi.

Proximioribus in gradu de Jure debetur, Disc. 40. n. 4.

Amplia, id procedere nulla habita distinctione inter agnatos, vel cognatos, masculos, vel fœminas, ibid. nu. 5. & Disc. 41. nu. 1.

SUSPECTUS

Debitor quando, & quomodo possit jurari, & capi nisi suspectus de fuga, vide supra verb. Fuga

SYNDICATUS

Absolutus semel à Syndicatu non potest amplius ad instantiam aliorum molestari, Di. c. 30. nu. 53.

Amplia, etiamsi quis non fuerit expresse absolutus, sed solum tacite per lapsum temporis, ibid. nu. 54.

Maxime, quando Actores nequunt allegare ignorantiam hujusmodi absolutiois, ibid. nu. 55.

Socius an valeat intentare Syndicatum contra alium Socium, Disc. 37. nu. 6 cum seqq. & per tot.

Et an Syndicatus dari possit pro debito particulari extra causam Socialem, ibid. nu. 11.

de Statutis in proposito Syndicatus Mercatorum, & qui agant de materia, remissive, Disc. 37. nu. 2.

Statutum Curie Mercantie Florentine in materia Syndicatus dicitur exorbitans, & odiosum, Disc. 37. nu. 5. Disc. 38. nu. 22. in fin.

T

TACENS

in Contractu aliquam circumstantiam, vel qualitatem, que retraxisset alterum à contrahendo, dicitur in dolo, Disc. 59. nu. 32.

TACITUM

Operari non potest plus, quàm expressum, Disc. 30. n. 7.

TACITURNITAS

Venditoris in non exprimendo qualitates rei venditæ prævalet cuicumque negligentia Emptoris, Disc. 60. nu. 37.

TEMPUS

Appositum in dubio censetur gratia sollicitanda, non extinguenda obligationis, Disc. 73. nu. 49.

Concessum in dubio censetur favore Debitoris, & obligati, Disc. 73. nu. 29.

Contractus regulariter attendi debet ad dignoscendum quid sub illo comprehendatur, Disc. 20. nu. 4.

Debitori concessum si expiravit, excludit eundem De-

bitorem ab ejus beneficio, Disc. 73. nu. 28.

ad Favorem alicujus adjectum non debet in illius odium retrogeri, Disc. 7. nu. 6.

Non currit in Contractu, vel dispositione conditionali, nisi purificata conditione, Disc. 7. nu. 7.

Non currit post actum, qui de sui natura, vel ex Partium conventionibus debet precedere, Disc. 7. nu. 7. in fin.

Non currit, nisi à die, quo alter ex Contrahentibus implevit ex parte sua, Disc. 73. nu. 30.

Non currit impedito ex facto Adversarii, Disc. 73. n. 31. Et de ratione, ibid. n. 32.

Non est modus tollendi obligationem, Disc. 3. nu. 11.

Prænitium utrique Contrahenti quando dicatur, Disc. 73. nu. 33.

Probari debet præcise, quando est de substantia dispositionis, Disc. 38. nu. 7. & Disc. 89. nu. 13.

TERMINUS

Vide plenius supra verb. Tempus.

Prorogatio termini in examine Testium an, & quando causet nullitatem, si facta sit absque speciali commissione Papæ, vel Principis, Di. c. 82. nu. 20.

TESTAMENTUM

Condutum in loco, ubi ex Statuto, vel consuetudine sufficiunt duo Testes, validum est, & probat etiam extra Territorium Statuentium, Disc. Gener. nu. 110.

Condutum coram Principe habetur acsi esset exaratum penes Acta, ad hoc, ut nulla in eo requirantur solennitates, Disc. 92. nu. 21.

TESTATOR

Agnationem contemplasse non dicitur, quando fœminas, vel cognatos ad successionem vocavit, eosque præteritis agnatis, Disc. 40. nu. 6.

Assertio Testatoris emissa in Testamento per eum confecto in bona valetudine, non probat, Disc. 50. nu. 34.

Divisionem an, & quando valeat in perpetuum prohibere, vide supra verb. Divisio.

TESTES

de Auditu deponentes non probant, Disc. 58. nu. 30.

Deponentes de tempore cum dictione incerta, adhuc probant, & de ratione, Disc. 82. nu. 23.

Examinati ad perpetuam deserti pro adminiculo, Disc. 82. nu. 17.

Judæi an, & quando admittantur in Testes, vide supra verb. Hebræi.

Judæi quid servare debeant in præbenda fide Testibus, Disc. 8. nu. 31.

Nulliter examinati deserti pro adminiculo, Disc. 9. nu. 24. & Disc. 82. nu. 19.

Præsumptionem Juris pro se habentes in concursu magis attenduntur, Disc. 9. nu. 22.

TESTIS

Confessarius attestans de voluntate Pœnitentis prædesurati, plene probat, Disc. 52. nu. 10.

Deponens per verbum nescio non meretur attendi, Disc. 58. nu. 28.

Amplia, licet postea in secundo examine asserat, se scire, ibid. n. 29.

Falsus in parte reputatur talis in totum, Disc. 35. n. 19.

Mediator Contractus plenam fidem meretur, Disc. 53. nu. 14. & Disc. 81. nu. 36.

Amplia, licet sit unicus, d. Disc. 81. nu. 37.

Sacerdos plene probat, Disc. 52. nu. 10.

Unicus deponens contra Instrumentum non attenditur, Disc. 35. nu. 37.

Unicus an probet, necne, remittitur arbitrio Judicis, Disc. 81. nu. 37.

TESTIUM

Defectus suppletur ex numero, Disc. 52. n. 13.

Index Materiarum

Regula certa dari nequit in materia probationis Testium, Disc. 81. num. 34.

T E X T U S

in Cap. fin. de Usur. in quibus terminis procedat, declaratur, Disc. 70. num. 3. & 4.

in l. quod sapè, §. in his, & §. ergo & si Grex, ff. de contrah. empt. & eius intellectus adducitur, Disc. 8. num. 3. & 5. & n. 7. & 8.

in l. qui autem, ff. de his, quæ in fraud. Credit. refertur, & explicatur, Disc. 85. ex num. 15. usque ad 19.

in l. sed & si Pupillus 11. §. de quo palam, & §. seq. ff. de Instit. act. penditur, Disc. 46. num. 30.

Et declaratur, ibid. num. 31. & 38.

Et cum distinctione examinatur, ibid. nu. 33. & 36.

in l. cum apud, ff. judicat. solv. expenditur, & declaratur, Disc. 91. nu. 11. & 12. & Disc. 92. num. 2.

in l. locatio 9. §. Reliquatores, ff. de Public. expenditur, & declaratur, Disc. 97. nu. 2. & per tot.

in l. si me, & Titium, ff. de reb. credit. si cert. pet. & æquitas ab eo derivans laudatur, & extollitur, Disc. 5. n. 32.

Et ad materiam huius Textus vide latinus supra verb. Æquitas.

in l. 1. & 2. ff. de reb. eor. expenditur, & examinatur, Disc. 18. n. 610. & 41.

in l. Aristo, ff. quæ res pignor. oblig. poss. & de illius materia agitur in Disc. 69. num. 10. & 11.

in l. cum Tabernam, ff. de pignor. quid disponat. Disc. 83. num. 4.

Et in quibus terminis procedat, ibid. num. 9. & 10.

in l. 1. ff. qui pot. in pign. hab. examinatur, ac conciliatur, Disc. 69. num. 32. & 33.

in l. interdum, ff. qui pot. in pign. hab. & de eius materiis, Disc. 83. n. 30. 31. 34. 35. 36.

in l. ex contrario, ff. pro Soc. e. penditur, Disc. 80. n. 7.

in l. rei communis 45. & in l. merito 51. ff. pro Soc. quid disponant, Disc. 93. num. 3.

Et an in dubio prævaleat Text. in d. l. merito, ibid. n. 11.

in l. ex parte, ff. de solut. adducitur, & conciliatur, Disc. 65. n. 56. & 57.

in l. 2. C. de conven. Fisc. Debit. lib. 10. plene examinatur, Disc. 26. per tot. & præcipue ex num. 39. usque ad fin.

in l. unic. C. de impon. luctat. descript. lib. 10. expenditur, Disc. 60. num. 20.

in l. diffamati, C. de Ingen. manumiss. Vide supra verb. Diffamatio.

in l. per diversas, & l. ab Anastasio, C. Mandat. & de materia cum suis limitationibus adducitur, Disc. 59. ex num. 19. n. que ad 24.

in l. unic. C. quand. Imperat. inter Pupill. & Vid. & de materia, Disc. 43. pe tot.

in l. licet, C. qui pot. in pign. hab. explicatur, & de eius materiis, Disc. 84. per tot.

in l. scripturas, C. qui pot. in pign. hab. plene examinatur, Disc. 82. ex num. 14. fere usque ad fin.

in l. 1. & 2. C. si antiq. Credit. & in l. ei, qui sub imagine, de distract. pignor. declaratur, Disc. 57. nu. 27.

in l. acceptam, C. de Usur. expenditur, Disc. 68. n. 2.

in Novell. 66. ut fact. nov. Constit. latissime explicatur, Disc. 33. num. 8. & seqq.

T I T U L U S

Baro, vel Feudatarius an distracta Baroniam, vel Feudo possint adhuc retinere titulum, & denominationem, Vide supra verb. Baro.

T R A C T A T U S

Non attenditur regulariter, sed conclusio, Disc. 5. num. 8. & Disc. 4. num. 9.

T R A C T U S

Adjectus habet regressum contra Scribentem, quando

Tracta ad eius favorem facta non habuit effectum, Disc. 5. num. 34.

Et quando teneatur actionem dirigere contra eum, ad cuius commodum Tracta fuit ordinata, ibidem num. 35. & 36.

Mercator notificans Corresponsali Tractam ei de proximo faciendam non obligat eundem Corresponsalem, nisi postquam iste Tractam accepit, Disc. 5. nu. 7.

Mercatorum æquipollent pecunia numerata, Disc. 2. sub num. 30.

Intellige, dummodo in vim illarum sequatur solutio, alias enim datur regressus contra Trahentem, seu Scribentem, ibid.

Procutans Tractam ad favorem alterius, non habet actionem contra istum, si eadem Tracta non fuerit effectivata, Disc. 5. n. 33.

T R A D I T I O

Rei presumitur facta stante lapsu temporis, Disc. 16. num. 16.

Exemplifica in Mobilibus, & Accancio dotali promissa per Mulierem Viro, ut ibid.

Rei vendita an sufficiat pro translatione domini in Empiorem, qui pretium non solvit, Disc. 56. num. 12. 14. & 15.

Et quid stante Clausula Constituti, ibid. n. 16.

Rei vendita an faciat presumi, habitam fuisse fidem de pretio per Venditorem, Vide infra verb. Venditor.

T R A N S A C T I O

Commoda multa afferit, & quæ remissive, Disc. 59. n. 41.

Confessio emissa in transactione plene probat contra confitentem, & de ratione, Disc. 9. num. 25.

est Contractus stricti Juris, nullam idcirco admittens extensionem, Disc. 20. num. 3.

Facta per majorem partem Creditorum ligat ceteros minorem partem constituentes, Disc. 11. num. 3.

Et vide latinus supra verb. Creditor.

Fructus, & Interesse an, & quando valide conveniri possit in vim transactionis, Disc. 67. n. 27. & 28.

Interpretationem recipit à causa finali, & juxta mentem, & intentionem Transigentium, Disc. 20. num. 13.

Exemplifica, ut ibid. nu. 14.

Lætiva, vide supra verb. Lætio.

Sententia per Partes acceptata habet vim transactionis, & pacti, Disc. 20. num. 26.

Amplia, etiam si agatur de Sententia nulla, ibid. n. 27.

Tempus transactionis attendi debet ad dignoscendum, quid sub ea contineatur, Disc. 20. nu. 4.

T R A N S P O R T A T I O

Actorum, vide supra verb. Acta.

T R E B E L L I A N I C A

& Falcidia habetur pro prohibita in Testamento, quamvis non exprimat, juxta opinionem Tribunalium Neapolis, Disc. 55. nu. 15.

Filiis primi gradus prohiberi non potest, juxta opinionem Florentiæ receptam, Disc. 55. nu. 16.

T U T O R

Vide etiam supra verb. Pupillus.

Contractum nullum celebrans pro Pupillo, tenetur erga eundem ad damna, & Interesse, Disc. 62. num. 28.

Expensæ verisimiles bonificari debent Tutori etiam absque alia justificatione, Disc. 80. num. 16.

Nomina Debitorum à se contracta esse idonea tenetur probare, ad effectum, ne obligetur de proprio erga Pupillum, Disc. 62. nu. 32. & 33.

Pecunias Pupillares credens personis non idoneis, tenetur ad restitutionem de proprio, Disc. 62. num. 29.

Solvens Tutori putativo pecuniam debitam pupillo, an liberetur, Disc. 25. num. 6.

& Conclusionum.

Et quid, si de solutione appareat per solam confessionem de recepto ejusdem Tutoris, ibid. n. 39.

V

VAGABUNDUS

Debitor, qui ex improviso recessit à loco, ubi manent ejus Creditores, nec unquam fuit reversus, dicitur vagabundus, & in fuga, Disc. 77. num. 30.

VECTIGAL

Conductor Vectigalium, si debito tempore non solvat terminos conventos, potest expelli, & locatio rescindi, Disc. 98. num. 30.

Conductor Vectigalium nequit sibi Socium assumere absque consensu, & approbatione Principis, vel Camera, & de ratione, Disc. 47. n. 17. & Disc. 48. nu. 4.

Amplia, ut d. Disc. 47. num. 18.

Contra, quod imo interfit Principis, seu Camera habere plures obligatos, ibid. n. 21.

Declara, ut ibid.

Dicitur proprie id, quod solvitur pro rebus Civitati inventis, vel evedis, Disc. 97. num. 5.

Item id, quod Principi, vel Republicæ solvitur ex fundis Vectigalibus, ibid. n. 6.

Minor an possit conducere Appaltum Vectigalium, vide supra verb. Minor.

Reliquatores Vectigalium, vide supra verb. Appaltatores.

Solemnitates præscriptæ in locatione Vectigalium non requiruntur, quando Princeps locat immediate, Disc. 97. num. 21.

VECTOR

seu Navicularius quis proprie dicatur, Disc. 97. n. 8.

VELLEITAS

in Contractibus non importat illorum perfectionem, Disc. 6. num. 5.

Dispositio perfecta in materia ultimarum voluntatum non resultat ex verbis denotantibus simplicem velleitatem, Disc. 6. num. 6.

VENDITIO

per Aversionem quando fieri dicatur, Vide supra verb. Emptio.

ad Corpus dicitur, non ad mensuram, quando venditur totum Frumentum, vel Vinum existens in tali loco, licet sub pacto illud mensurandi, Disc. 8. num. 10.

Declara, id procedere ad effectum, ut si Frumentum, vel Vinum forte excedat quantitatem enunciataam per Venditorem, possit Emptor illud plus pretendere sub proportionabili augmento pretii in singulis Modios, vel Amphoras conventi, & distributi; Secus autem ad effectum periculi, ibid. n. 11. & 12.

ad Corpus an dicatur, vel ad mensuram, quando venduntur res sub certo numero, cum adjuncto, & quotquot erunt, seu, d. quelle saranno, Disc. 8. num. 15.

Et quid, si pretium in singulas res fuit distributum, ibidem nu. 16.

ad Corpus dicitur, non ad mensuram, quando venditio fuit facta sub unico pretio per verba quantumcumque sit, Disc. 8. num. 17.

Amplia, licet enunciata fuerit certa mensura, qua tamen postea defecerit, quia tali casu mensura dicitur adjecta demonstrative, non limitative, ibid. nu. 18.

Limita, quando mala expressio mensura fuit facta scienter, ibid.

Gregis licet totalitatem, & universalitatem importet, tamen si in singula Capita pretium fuit distributum, periculum contingens ante numerationem Capitum est Venditoris, Disc. 8. num. 7. & 8.

Jure Creditoris quando dicatur facta ad finem exclu-

dendi jus offerendi, Disc. 57. num. 29.

ad Mensuram dicitur, non ad corpus, quando Contrahentes inceperunt à mensura, non à corpore, Disc. 8. n. 13.

Maxime, quando certum pretium fuit constitutum in singulas mensuras, ibid. num. 16.

Natura venditionis est rem tradere sed non transferre dominium, Disc. 56. num. 12.

Non potest pro parte valere, & pro parte non, Disc. 56. sub num. 23.

Pactum redimendi quid operetur in venditione, vide supra verb. Pactum.

Perfecta quando dicatur, ad plures effectus, vide supra verb. Emptio.

de Periculo rei vendita an, & quando cedat damno Emptoris, vel venditoris, vide supra verb. Periculum

Robur desumit à solutione pretii, non autem à traditione rei, Disc. 56. num. 15.

VENDITOR

Apothecæ, vel Negotii an valeat licite pacisci de fructibus cum Emptore, Disc. 67. num. 29.

Certiozem reddere tenetur Emptorem de qualitate rei vendita, alias tenetur ad damna, & Interesse, Disc. 60. nu. 36.

Amplia, quod taciturnitas Venditoris in hac materia prævalet cuicumque negligentia Emptoris, ibid. n. 37.

de Evictione quando teneatur erga Emptorem, vide supra verb. Evictio.

Fidem de pretio habens erga Emptorem, regulariter postponitur Creditoribus ejusdem Emptoris, Disc. 56. n. 3.

Amplia, licet convenerit de generali hypothecca pro observantia Contractus, ibid.

Et afferitur ratio, ibid. num. 8.

Hac tamen opinio à plerisque censetur aspera, irrationalis, & aequitati repugnans, ibid. n. 4. & 6. & Disc. 18. num. 7.

Ideoque in pluribus locis extant Statuta concedentia pralationem Venditori, etiam habita fide de pretio, d. Disc. 56. nu. 5.

Fidem de pretio non habens præfertur quibuscumque Creditoribus Emptoris pro assécutione pretii, Disc. 56. nu. 9. & Disc. 85. num. 29.

Amplia, quod illi competit rei vindicatio per speciem exemptionis à contributo, d. Disc. 56. ibid.

Fidem de pretio erga Emptorem in dubio habuisse non præsumitur, Disc. 56. nu. 10.

Amplia, non censeri habitam fidem de pretio, nisi expresse dicatur, ibid.

Item amplia, hoc procedere, licet Venditor rem traderit Emptori, ibid. nu. 13.

Et de ratione hujus ampliationis, ibid. n. 12. & sub num. 13. & nu. 15.

Et quid stante Clausula Constituci, ibid. nu. 16.

Item amplia, licet Venditor partem pretii receperit, quia nihilominus non censetur habuisse fidem de residuo, ibid. nu. 14.

Et declarantur contrarii, ibid. num. 11.

Fidem de pretio habuisse an dicatur ex eo, quod Emptori dilationem concessit ad solvendum pretium, Disc. 56. n. 25. & 26.

Fidem de pretio habuisse non dicitur, si idem pretium erat declarandum ab Aestimatores, Disc. 56. nu. 24.

Et an differat, quod declaratio pretii fuerit commissa certa personæ, vel incerta, ibid. d. num. 27.

Fidem de pretio habuisse non præsumitur erga Emptorem ignotum, vel non securum, Disc. 56. nu. 28.

Fidem de pretio habuisse non dicitur, nec amittit rei vindicationem, quando deceptus fuit in credendo, sibi statim fore solvendum pretium per Emptorem, Disc. 1. n.

Index Materiarum,

21. & Disc. 56. nu. 29. & Disc. 84. num. 21. & 22.
Fructus recompensari vos quando licite percipi valeat cum Emptore, vide supra verb. Fructus.
Frumenti vide supra verb. Frumentum.
Lanae vide supra verb. Prælatio.
Minor eodem tempore, quo cum an valeat pacisci de pingore rei emptæ favore venditoris quousque sequatur solutio pretii, vide supra verb. Minor.
Pactum redimendi volens exercere quid teneatur refundere Emptori, vide supra verb. Pactum.
post Perfectam venditionem non potest amplius in præjudicium Emptoris disponere de re vendita, Disc. 8. n. 29.
in Possessione rei venditæ existens ex causa pretii non solutus, in quo differat à casu, in quo non sit in possessione, Disc. 56. num. 38.
Rei vindicationem an amittat, vel ei renunciassè censeatur ex eo, quod insisterit pro assecutione pretii in concursu Creditorum, Disc. 56. num. 30. 32. & 33.
Reservans sibi dominium rei venditæ, vide supra verb. Reservatio.
Sciens legem, vel Bannum de proximo promulgandum, quod Frumentum viliori pretio vendatur, ad quid teneatur erga Emptorem ignorantem, cui vendidit Frumentum majori, & currenti pretio, Disc. 33. nu. 39.
Tenetur Emptori ad Intereffe quanti plurimi, si rem non tradidit intra tempus conventum, Disc. 7. num. 11.
Et exemplificatur in venditore, qui erat obligatus tradere Frumentum intra certum tempus, ibid.
Prout etiam tenetur ad idem Intereffe, quoties non habebat revera rem, quam vendidit, ibid. nu. 12.
Tenetur solum tradere rem emptam, & operari, ut Emptori eam habere liceat, non autem ipsam rem facere Emptoris, Disc. 60. n. 4.

V E N E T I

- An habeant dominium Maris Adriatici, Disc. 9. n. 15.
Et quare amiserint Regnum Cretense, Disc. 14. n. 25.
Mercaturam exercent absque iustura Nobilitatis, Disc. Gener. nu. 76.

VERBA IN GENERE

- Clara non admittunt præsumptiones, & conjecturas in contrarium, & Disc. 77. nu. 18.
Demonstrative in dubio sunt accipienda, non verò taxative, Disc. 71. nu. 27.
Amplia præsertim, quando verba sunt numerativa, ibid.
Enunciativa, vide supra verb. Enunciativa.
Præteriti temporis in Contractibus referuntur ad præsens, quando proferuntur à Notario, vel Tertio, Disc. 55. num. 50.
Exemplifica in Contractu Censuum ob illa verba, habuit, & recepit, si id.
Amplia, licet præferantur ab ipsis Contrahentibus, quando es, super qua contrahitur, non existit in præsentia Partium, ibid. nu. 51.
Præteriti temporis, quando sunt narrativa facti, continent tempus præsens, Disc. 55. num. 52.
Præteriti temporis, quando verificari possunt etiam de præsentibus, interpretari debent contra illum, qui in eis se fundat, Disc. 55. num. 53.

VERBA IN SPECIE

- A' disposizione important dominium persone nominatæ, Disc. 88. nu. 36.
Contra, quousque valeant etiam importare meram administrationem, ibid. num. 38.
Declarata tamen, ut num. 39.
Aila quale le Parti danno forza d'Istrumento giurato, e garantigato in forma quid importent, vide supra verb. Hypotheca.
A' mio uisco escludunt animum contrahendi pro So-

- cietate, d. Disc. 49. num. 30.
A' quali in credito quid importent inter Mercatores, Disc. 17. num. 21. & 28.
Causa an, & in quo differat à verbo Lis, Disc. 92. n. 13. & 14.
Cedere significat quasi discedere, & alterum sui loco ponere, Disc. 16. num. 11.
Contici adjectum in litteris Cambii an importet veram numerationem, Disc. 2. num. 32. 35. & 36.
E per noi important Mandatum solvendi Adjecto, vice Mandantium, Disc. 1. num. 23. & Disc. 2. nu. 3.
Fosse tanquam subjunctivi imperfecti importat conditionem, Disc. 66. num. 27.
Fuerit significat tempus præteritum, Disc. 50. nu. 40.
In computum, quid operentur in solutione, vel promissione solvendi, Disc. 31. nu. 15.
Infra voi, e me li conti sono come soldati important solidationem, & liberationem, Disc. 34. num. 9.
Mi obligo di mio proprio quid importent, vide supra verb. Hypotheca.
Ne haverete subito il rimborso important promissionem relevationis, Disc. 5. num. 14.
Noi, vel nostro præferunt conjecturam Societatis, Disc. 50. num. 10.
Pagare in litteris Cambii in quo differat ab altero verba piaccia pagare, Disc. 2. num. 41.
Per altrettanti supponunt, secutam fuisse numerationem, vel mutationem similis summe, Disc. Gener. n. 180.
Et an admittant prohibitionem in contrarium, ibid. n. 140.
Vel referri possint ad aliam causam præter Mutuum, ibid. num. 181.
Distingue, ut num. 182.
Per intendere con loro important speciem fideiussionis, Disc. 16. num. 5.
Per rivalerci important animum recuperandi solum, vel promissum pro alio, Disc. 16. num. 12.
Possit includi omne tempus etiam futurum, Disc. 91. n. 18.
Pro se, & persona nominanda quid importent, Disc. 12. n. 10.
Pro se, vel cui spectaret, aut pertineret quid importent, præsertim in materia Assesurationis, Disc. 12. n. 5.
Recò contanti præferunt veram, & realium numerationem, Disc. Gener. num. 179.
Remaneat in quo differat ab altero redeat, Disc. 6. n. 16.
Remaneat ut prius quid importent, Disc. 57. nu. 36.
Si placuerit an importent conditionem resolutivam, vel suspensivam, Disc. 6. nu. 12.
Et an adsit ulla differentia inter verba affirmativa & placuerit, & negativa si displicuerit, ibid.
State del credere quid importent præsertim inter Mercatores, Disc. 61. n. 5. Disc. 98. n. 51. & 52.
Supra se præferunt speciem fideiussionis, Disc. 16. nu. 5.
Et vide ibid. nu. 5.
Valuta cambiata in litteris Cambii adjecta non important numerationem, Disc. 2. nu. 33.
Idemque est de verbis per la valuta simpli iter adjectis absque expressione in contanti, ibid. nu. 34.
Vellem in Contractibus non concludit illorum perfectionem, & conclusionem, Disc. 6. nu. 5.
Prout & in terminis ultimorum voluntatum non arguit dispositionem perfectam, ibid. nu. 6.

VERISIMILITUDO

- Animus alicujus arguitur ab eo, quod est verisimile, Disc. 14. nu. 20.

VERITAS

- in Consulendo facilius eruitur per examen fundamentorum militantium in oppositum, Disc. 20. nu. 2.
in Contractibus attenditur potius veritas rei, quam quod in scriptura contineatur, Disc. 6. n. 21.
Mutari non potest per nostrum affirmare, vel negare, Disc. 22. n. 16.

VERSIO

& Conclusionum.

VERSIO

Vide etiam supra verb. Actio in specie, vers De in rem verso.
 Contrahens cum Muliere an debeat esse sollicitus de versione pecunie in casum expressam, Disc. 62. n. 26.
 Excluditur ex sola possibilitate in contrarium, Disc. 45. n. 26.

VESTES

Lana si fuerit vendita cum reservata one domini, an competat Venditori prelatio super Vestibus exinde confectis, remissive, Disc. 83. num. 12.

VIA EXECUTIVA

Actio de in rem verso non tribuit viam executivam, praeferunt contra Tertium, Disc. 43. num. 17

Auditor Camerae procedit via executiva inter Mercatores, Disc. 45. nu. 3.

Intellige, & distingue, ut ibid. n. 6.

Cessat, doctis de errore, & falsitate cause obligationis, Disc. 22. num. 10.

Competit de stylo A. C. & Thesaurarii ad favorem solventis litteras Cambii super protestu, vel in honorem contra Scribentem, Disc. 2. nu. 42.

Competit contra scribentem litteras Cambii pro restitutione pecunie, quando eadem littera redeunt protestata, Disc. 77. num. 7.

Competit de universali consuetudine contra Acceptantem litteras Cambii, Disc. 3. num. 3.

Limita, quoties acceptatio processit ex dolo alterius Contrahentis, Disc. 5. sub num. 20.

Depositarius compellitur ad restitutionem Depositi via executiva, Disc. 46. num. 43.

Non datur inter fratres, nec inter Patrem, & filium inter terminus Ritus M. Curia Vicaria Neapolis, licet loquatur per verba generalia, Disc. 38. num. 47.

Non datur inter Socios pro redditione rationis, Disc. 37. n. 23. in fin.

Sed competit sola actio pro Socio, Disc. 38. nu. 49.

An autenticalis actio extendatur ad Carcerationem, ib.

Non datur, nisi in casibus à jure expressis, Disc. 36. nu. 5.

Non datur ex obligatione Camerali pro his, quae solum veniunt in consequentiam, Disc. 53. num. 10.

Non datur ex obligatione Camerali, de qua nulla apparet scriptura, sed solum probatur per Testes, Disc. 53. num. 15. & Disc. 98. num. 38. & 43.

Amplia, ut d. Disc. 53. num. 16.

Declara conclusionem multipliciter, ut in d. Disc. 98. n. 44 & 45. & 46.

Non retardatur, nisi per exceptiones, quae habeant juris, & facti subsistentiam, Disc. 98. sub nu 45

Rota procedit via executiva, quando Signatura Justitiae commisit et causam cum facultatibus A. C. Disc. 46. n. 4.

Statutum tribuens viam executivam Apocis, vel Instrumentis, intelligitur contra Debitorem, non autem contra Tertios possessores, Disc. Gener. num. 100. & 104.

VIDUA

Excusatur à contraventione precepti de non nubendo, si transeat ad secunda vota ex permissione Principis, Disc. 47. num. 23.

Hebraea non gaudet privilegio l. unic. C. quand. Imperat. inter Pupill. & Vid. Disc. 43. num. 5.

Usurae do. ues debentur Viduae per heredes Viri usq. ad integram Portus restitutionem, adeo ut solutio partis non liberet heredes ab huiusmodi Usuris, Disc. 68. n. 22.

VISITATIO

Jurisdictionem supponit, imò est de actibus principalioribus Jurisdictionis, Disc. 9. nu. 11.

UNIO

Destinatio & animus Principis praecipue attenditur in materia unionis diversorum Principatum, Disc. 20. n. 28.

Et idem co uno sola voluntate horum mutuo, & inter ea attenditur ultima consuetudo, ibid. num. 29.

Dominia, & Principatus inter se uniti per unionem, quae dicitur aequae principalis, gubernantur propriis legibus, & consuetudinibus, Disc. 20. nu. 7.

Et ad quem effectum conclusio solet examinari, ibid. num. 19 & 20.

Episcopatus uniti licet inter se habeantur pro diversis, quoad Episcopum tamen habentur pro una Diocesi, Disc. 20. nu. 21.

Provinciae unitae, vel Dominia de novo quaevis Veniunt appellatione Regni, aut Principatus, Disc. 20. nu. 22.

UNIVERSITAS

Vide supra verb. Communitas.

Administrator Universitatis pro redditione rationis potest conveniri à singulis de eadem Universitate, Disc. 21. n. 26.

Mandatum praerogatur in Administratore Universitatis ex scientia, & patientia singulorum illam representantium, Disc. 25. nu. 16.

Numquam moritur, Disc. 81. n. 10.

VOLUNTAS

Arguitur, & metitur à potestate, Disc. 46. num. 26.

Testatoris quando potius dicatur à Principe suppletis quam ei derogari, Disc. 54. nu. 16.

USURA

Vide etiam supra verb. Interesse.

Anatocismus, sive Usura ex Usura omni jure prohibetur, Disc. 67. n. 30.

Creditor gratuitus an, & quando praeratur Creditori sub Usuris, vide supra verb. Praelatio.

Non consideratur in eo, qui recipit à sponse dante, Disc. 67. nu. 24.

Qualitas personarum tollit suspicionem saenoris, & Usuriae, Disc. 62. n. 57.

Exemplifica in Creditore Sacerdotali caractere insignito, ibid.

Rufus in persona Nobili, Disc. 67. n. 21.

Rei judicata, vide supra verb. Interesse.

Suspicio saenoris, & Usura non habet locum in eo, qui palam exegit, Disc. 67. num. 22.

Exemplifica in eo, qui convertit de Interesse per publicam scripturam confectam coram Notario, & Testibus ibid.

USUSFRUCTUS

Patri prohiberi potest etiam tacite quoad bona filio relicta, Disc. 52. num. 17.

Non vitatur per inutile in separabilibus, Disc. 97. n. 26.

UXOR

pro Alimentis praestitis Viro non obligatur, licet etiam ipsa ex eisdem fuerit alita, Disc. 44. num. 19.

Et de ratione, ibid. num. 21.

Distingue tamen, ut ibid. num. 22.

& Maritus an, & quando consecratur esse una, vel plures persone, & ad quos effectus, Disc. 81. num. 12.

& Maritus si donaverint alicui eorum bona cum annua praestatione quamdiu viverent, an per obitum unius conventa praestatio cesset pro medietate, Disc. 8. num. 24.

Possidens bona Mariti pro suo Credito dotali non amovetur à possessione, nisi quando oblationes in subhabitatione excedunt idem Creditum, Disc. 57. num. 17.

Praefertur pro sua Dote in bonis Viri quae sunt post Matrimonium ad versus quoscunque Creditores etiam anteriores, Disc. 13. num. 30. & Disc. 85. num. 7.

Stipulatio pro Viro, & Uxore, cessat semper facta pro virili, quando deficit Clausula in solutum, Disc. 31. nu. 19.

